Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 c.
Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., an 9 frcs., ¼ 4 frcs. 50 cm.
Fóea apare în fie Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-[illegible]tică.

Anul V. Blaș 5 Ianua[illegible]95. Numĕrul 1.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a doua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea **Unirii**» în Blaș.

Invitare abonament.

Cu nu[illegible] de față invităm la abonam[illegible] cu prețurile din capul foii.

Resta[illegible] să binevoéscă a-și achita ab[illegible]entul cât mai îngrabă, ca[illegible]evite neregularități în espe[illegible] foii. Spre scopul acesta [illegible]m asemnațiuni postale.

Ce[illegible] să ne rĕmână credincioși[illegible] ne mai câștige abonenți n[illegible].

Din[illegible]ea nóstră vom cerca a mult[illegible]te așteptările.

Redacț[illegible] Administrațiunea „UNIRII"

ascerea Domnului.

Dum-[illegible] *întru ceĭ de sus l[illegible]ă bună-*
nedeu [illegible]*ământ pace, între ó*[illegible]*nte vesti*
voire aceste sublime [illegible]*ntuitoriului*
coru[illegible]esc nascerea [illegible] prin acésta,
Isus[illegible]mai în F[illegible] lui Dumnedeu
[illegible]ă[illegible]e ómenii [illegible] pământ.

frun[illegible] ne pl[illegible]am capul sub jugul
pro legiĭ [illegible] învĕțăturiĭ lui Isus,
as[illegible] lum[illegible] nu ne póte turbura pacea
ti[illegible]nedeu. De dăm de nĕcasurĭ în
[illegible]viață, le primim ca nisce probe,
[illegible]ărĭ Dumnedeu voesce, să cerce
[illegible]a nóstră. Dacă alțiĭ ne fac ne-
[illegible]e, ne bucurăm cugetând, că drep-
Lui ne va despăgubi. Dacă ne puterile orĭ ne perdem sănĕtatea, dat prilej a su-ne bucurăm, că n[illegible] ca avem averĭ feri pentru El. Dăsăcurăm, căcĭ și bunurĭ lumescĭ, [illegible]int se resplăscim, că nu aci pol.

tesce vîrtutea și legiĭ lui Isus, nu

Cine se su, nu pismuesce și nu vatĕmă pe nia, nu este superb față uresce pe nĕsbună asupra niménuĭ, cu alțiĭ, r nu face nimic, ce ar puté cu un c[illegible] pacea cu deaprópele sĕu. să-ĭ tune domnesce legea lui Isus, [illegible] se liniștesc, și omul încă de pa[illegible]est pământ pregustă pacea și fe-Rea, care numaĭ în cer ne este re-[illegible]rvată în mĕsură deplină.

Pace! strigă societatea omenéscă sbuciumată de nedreptățile și asupririle, ce se comit în sinul eĭ și împotriva eĭ, însĕ nu póte avé pace, de-órece ceĭ chemați a face pacea nu lucră după legea lui Isus, ci după voea lor, contrară legiĭ dumnedeescĭ.

Dumnedeŭ a voit, ca pe acest pământ să fie mai multe popóre, fiecare popor să trăéscă și să se desvólte conform individualității sale particulare, și tóte împreună să contribue în armonie la înaintarea întregiĭ omenimĭ spre mărirea lui Dumnedeŭ. În locul acesteĭ legĭ frumóse ceĭ carĭ conduc destinele popórĕlor, aŭ substituit dreptul celui mai tare de a sugruma pe cel mai slab și astfel aŭ ridicat la idee de stat cea mai mare crimă, ce se póte comite între ómenĭ, crima omoruluĭ, care este cu atât mai detestabilă, cu cât se comite față cu popórĕ întregĭ. Și fiind că și vermele se svîrcolesce, dacă vreĭ, să-l strivescĭ, nu este mirare, că între popórĕ s'a pornit o luptă înverșunată de esistință, care a alungat de pe pământ pacea, vestită la nascerea Domnuluĭ.

Dumnedeŭ a voit, ca fiecare popor să-și aibă limba sa și prin limbă cultura sa proprie. Când Isus Christos și-a trimis pe învĕțăceiĭ sĕĭ, să predice Evangelia la tótă făptura, le-a dat și darul limbilor, pentru ca fiecare popor să pótă primi învĕțăturile mântuitóre ale caeștinismuluĭ. Dar și în contra acesteĭ legĭ și rîndueli frumóse s'aŭ ridicat ceĭ ce în prima linie sunt chemați a o respecta, și s'aŭ încercat și se încércă cu tóte mijlócele, carĭ li-le dă puterea de stat, a impune popórĕlor limbĭ străine și astfel a le împedeca în desvoltarea lor firéscă și în înaintarea lor pe calea culturiĭ. Órĭ ce lucrare însĕ, care voesce să despóe pe un individ de ceea ce-ĭ este connatural, îl revoltézĕ. Era deci cu neputință, ca popórĕle, carĭ încă sunt individualități, să nu se revolteze în contra atentatuluĭ de a le despoia de o însușire atât de concrescută cu firea lor, cum este limba. Din causa acésta o luptă mare s'a încins între popórĕ, unele luptându-se, ca să impună altora cu forța, altele ca să-și păstreze cu orĭ ce preț limba. Astfel pe cât a durat, durézĕ și va dura acéstă luptă, de pace între popórĕ nu póte fi vorbă.

La culmea perfecțiunii, la care ar[illegible]

Feuilleton.

Blaș.

(Fine.)

Uniunea bisericiĭ grecescĭ cu Roma, inițiată de Mitropolitul Teofil în 1697, fu completată de succesorul sĕŭ Atanasiŭ I. în marele sinod ținut în 4 Septembre 1700. Ea fu favorisată și de împĕratul Leopold I, care acordă preoților mai multe privilegiĭ, între altele și pe acela de a propune treĭ [illegible]didați pentru scaunul episcopesc.

Acest fapt de mare importanță avu o [illegible] forte mare nu numaĭ pe terenul [illegible]e[illegible] și pe cel național. Tinerii ro-mâ[illegible] *Daci* din dărnicia Papilor începură a cu de capitala lumiĭ, nu puteaŭ rĕmânĕ de órĭ de simțemîntul național deșteptat cu[illegible]ĭ prin privelișt[illegible]ea ruinelor și rĕmă-sin gloriei romane, pe carĭ le întâlniaŭ la spr[illegible]ul în cetatea eternă: și când se în-pe[illegible] acasă după terminarea studiilor, să[illegible] cu sine un simțemînt național mai plgic și mai hotărît. Însuflețirea lor o în[illegible]ășiau și altora, și astfel făcêndu-se înc[illegible]

apostolii catolicismului se făceaŭ totodată apostoli aĭ ideiĭ naționale.

Disciplina clerului catolic de rit grecesc nu oprésce căsătoria preoților . . . Însĕ te edifici forte mult, când vedĭ moralitatea deosebită din familiile acelor preoți esemplarĭ, sfînta simplicitate a moravurilor lor, caritatea, ce o deprind femeile lor în parochie, la patul bolnavilor, în școle, în ajutorarea orfanilor și a vĕduvelor. Și póte acésta este una dintre causele principale ale poporalității, de care se bucură clerul în acele ținuturi, și ale dragostiĭ, cu care sunt încunjurați servitoriĭ altariului.

Reîntorcêndu-mĕ la institutele culturale din Blaș, voiŭ aminti și gimnasiul condus de canonicul profesor Iosif Hossu și aședat în salele spațióse ale mănăstiriĭ de odinióră a Sfintei Treimĭ, cu o frumósă și mare grădină pentru distracțiunea școlarilor și pentru studiul botaniceĭ, cu un cabinet de fisică bine aranjat și cu un mic museŭ, care cuprinde o frumósă colecțiune de monete și de medaliĭ, obiecte romane aflate în Ulpia Traiana, pĕna de aur oferită de dómnele române din Budapesta marelui istoric George Bariț, brâul de fer al episcopului Paul Aron, cărămidi de ale legiunilor romane și alte obiecte fórte interesante. Voiŭ aminti și institutul preparandial și școla superióră de fetițe de sub direcțiunea distinsului profesor Georgiŭ Munteanu; asemenea convictul archiepiscopesc, unde m'am bucurat de rară ospitalitate în casa distinsului rector Dr. Vasile Hossu, și unde valorosul corp didactic din Blaș m'a onorat cu un cordial banchet, la care s'aŭ făcut urărĭ pentru viitoriul națiunĭ române și înfrățirea popórĕlor latine; în fine voiŭ aminti convictul fetițelor, condus de gentila dómnă Aurelia Solomon și asilul de băeți, pus sub paza inteligentă și trézĕ a profesorului Ioan F. Negruț.

Tóte aceste institute de cultură, carĭ daŭ Blașului un caractĕr special, sunt în stare înfloritóre. În diminĕța, când sosiĭ acolo, se aședă cu întrevenirea clerului, prima pétră la o aripă nóuă delă școla superióră de fetițe, ne mai fiind de ajuns zidirea cea veche pentru numĕrul elevelor.

Și că aceste școle, susținute cu baniĭ privați aĭ Românilor și vĕdute cu ochĭ rĕĭ din partea guvernului, care ar vre, să le magiariseze, daŭ frumte bune, ne dovedesce faptul, că dintr'însele aŭ ieșit mai toți bărbații distinși, cari în patrie orĭ afară fac

[illegible]e, că re-
[illegible]erimală, ci

ERDÉLYI MÚZEUM KÖNYVTÁRA

drept nealienabil și datorință naturală de a ținti, póte ajunge un popor, numaĭ dacă este stăpân pe sórtea sa. Ér stăpân pe sórtea sa este un popor numaĭ atunci, când se póte constitui în societate perfectă cu drepturĭ politice, saŭ când acolo, unde sunt maĭ multe popóre într'un singur stat, se proclamă libertatea, egalitatea și frățietatea nu numaĭ pentru individĭ, ci și pentru tóte popórele, ce constituesc statul, și acelora li-se daŭ tóte drepturile politice, ce sunt compatibile cu unitatea statuluĭ, pe cum este de pildă în Elveția. Orĭ unde se ignoréză orĭ se calcă în picióre aceste principiĭ evidente, carĭ în ḑiua de astădĭ aŭ întrat în consciința tuturor popórelor civilisate, pace nu póte să fie. Înzădar se vor înfunda temnițele cu ceĭ ce luptă pentru aceste principiĭ, căcĭ gemetele și suspinele lor, carĭ résună prin bolțile întunecóse ale temnițelor, se prefac în strigătul de durere a popórelor asuprite, și glasul lor, care odinióră a străbătut liber la inima fraților de un sânge, nu maĭ móre, ci devine tot maĭ farmecător și maĭ trezitor din letargie pentru aceia, în a căror apĕrare se ridicase. Astfel în loc ca prin asupririĭ să se facă pace, se produce numaĭ un fel de liniște aparentă, prevestitóre de grele furtunĭ, pentru carĭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ și a posterităței vor avé să dea samă numaĭ aceia, carĭ nu aŭ împlinit și nu împlinesc aspirațiunile legitime ale popórelor.

Pus'a Dumneḑeŭ de temelie, a statelor familia. Dat'a Isus lege sfîntă acesteĭ societățĭ micĭ, prin care se propagă némul omenesc și se închégă edificiul cel mare al omenimiĭ. El, Fiul luĭ Dumneḑeŭ, a regulat datorințele fiilor cătră părinți și ale părinților cătră fiĭ. El a sfințit cu darul sĕŭ legătura dintre bărbat și femee, ridicând acéstă legătură la demnitatea de sacrament, și pe femee din róbă la demnitatea de soție. Tótă acéstă ordine sfîntă, garanța păcĭĭ și liniștĭĭ din sanctuarul familiar, aŭ turburat'o și pervertit'o ómeniĭ, carĭ revoltându-se împotriva luĭ Dumneḑeŭ, nu maĭ recunosc altă lege, decât cea făcută de puterea statuluĭ. Prin rĕutatea lor pacea sfîntă, vestită la nascerea Domnuluĭ, a fost alungată din unicul eĭ adăpost, ce-ĭ maĭ rĕmase în societate, și nu va puté maĭ mult, să se reîntórcă acolo, până ce nu se va restabili dumneḑeésca lege a luĭ Christos.

Mărire întru ceĭ de sus luĭ Dumneḑeŭ, pe pământ pace, între ómenĭ bunăvoire! Să ne adunăm toțĭ ceĭ de o credință și de o simțire în casa Domnuluĭ cu ocasiunea marilor serbătorĭ, ce ne staŭ înainte, și asemenea coruluĭ îngeresc să dăm mărire luĭ Dumneḑeŭ, pentru că ne-a trimis pe Christos, Resăritul cel de sus, care a luminat lumea și ĭ-a arĕtat calea spre fericire și pace pământéscă și ceréscă. Să ne propunem a ne îndrepta tóte lucrurile nóstre după legea mântuitóre a luĭ Isus, pentru ca între ómenĭ să nu maĭ domnéscă decât o singură voe, o singură bunăvoire, întru tóte conformă voiĭ preasfinte a luĭ Dumneḑeŭ. Numaĭ pe calea acésta se va delătura rĕul, de care suferim, numaĭ cu acest mijloc se vor năduși și stăpâni egoismul, trufia, ambițiunea, invidia și celealalte pĕcate, carĭ orbesc pe uniĭ dintre conducĕtoriĭ poporuluĭ român și-ĭ fac incapabilĭ de a lucra în pace, armonie și bunăînțelegere pentru realisarea aspirațiunilor luĭ legitime.

Cu aceste simțeminte ne presentăm înaintea cetitorilor nostri în al cincilea an al esistințeĭ organuluĭ nostru, dorindu-le din adâncul inimiĭ *pace, bunăbunăvoire și serbătorĭ fericite!*

Crisa de cabinet din Ungaria. — Resolvirea crisei se aștéptă acum, după ce Maiestatea Sa éră a întors la Budapesta. Maĭ mult se vorbescedespre br. Bánffy Dezső și despre banul c. Khuen-Héderváry, ca despre bărbațiĭ, dintre carĭ unul va primi misiunea de a forma noul abinet, cu ajutoriul uneĭ fusiunĭ a partidelr, carĭ staŭ pe temeiul pactuluĭ dela 1867 orĭ fără de acéstă fusiune, ba chiar și în urmarea uneĭ eventuale disolvărĭ a dieteĭ și aescrierĭĭ de alegerĭ nóuĕ.

Cu privire la aceĭ doĭ candidați scrie „Vaterland“ din Viena următórele lucrurĭ fórte nimerite:

„*Bărbatul viitoriŭ* e încă necunoscut, dar dacă e adevĕrat, ceea ce „N. Fr. Presse“ vestesce iubilând, că banul contele Khuen-Héderváry va susține programul bisericesc-politic, atuncĭ a bună samă ar fi maĭ bine, ca el încă multă vreme să rĕmână necunoscutul bărbat viitoriŭ. Cu concesiunĭ, carĭ numaĭ se par a fi concesiunĭ, nici catolicĭĭ nici ceĭalaltĭ creștinĭ nu se vor declara de îndestuliți, pacea nu va puté să se restabilĕscă, și fusiunea încă va fi atuncĭ o silință zădarnică. Căcĭ adevĕrații sprijinitorĭ aĭ pactuluĭ dualistic, catolicĭĭ și naționalitățile, vor fi împinși atuncĭ la o politică, pe lângă care viața politică a Ungarieĭ va primi o formă de tot nóuă, cu care rafinerиile politice de astădĭ *nu* vor puté să învingă. Să nu se dea ómeniĭ amăgirĭĭ în acest lucru: chiar și preste conducĕtoriĭ mișcărĭĭ elementare creștine, fie eĭ preoți orĭ laicĭ, ar trece evenimentele, dacă eĭ ar voi să facă încercarea de a ușura o politică pe jumĕtate și neînțeléptă, ceea ce se póte din partea unora, dar sigur nu din partea tuturor. E totdeuna lucru suspect, când organele luĭ Wekerle „se liniștesc pe sine“, și de aceea de loc nu pó să fie liniștitoriŭ aceea, ca „N. Fr. Pres“ începu a saluta în banul pe viitorul bărbat al sĕu, pe cum e fórte suspect și aceea, că stînga estremă și grupul Wekerle încă to ar vedé maĭ bucuros pe baronul Bánffy de f de cabinet. De stînga estremă n'avem ne mi-

onóre națiunĭĭ române, orĭ ale căror nume sunt scrise pe paginile nemuritóre ale istorieĭ.

În școlele din Blaș a rĕsunat odinióră glasul apostolilor românismuluĭ George Sincai, Samoil Klein și Petru Maior, al luĭ Timoteiŭ Ciparĭŭ părintele filologieĭ române, și al distinsuluĭ istoric George Bariț.

Din Blaș — ḑice un scriitoriŭ anonim — ĭeși odinióră Aron Pumnul pentru a deștepta consciința națională a fraților din Bucovina, și Samoil Vulcan pentru a deveni Mecenatele literaților și întemeiătoriul gimnasiuluĭ din Beiuș pentru frații din Ungaria.

În Blaș s'a format în sufletul luĭ Andreiŭ Murĕșan acea consciință națională, care se manifestă cu atâta putere în „Deștéptă-te Române“ și se transplantă apoĭ în întreg poporul.

În Blaș a studiat, în fine, poetul Mihail Eminescu și alțĭ mulțĭ, carĭ astădĭ ocupă loc de frunte pe câmpul literaturiĭ.

Între zidirile Blașuluĭ vrednice de a fi vĕḑute este *castelul* prefăcut dela anul 1738 în reședință episcopéscă, pe care l'am putut visita, mulțămită deosebiteĭ gentilețe a ilustruluĭ domn Dr. Augustin Bunea srcretariŭ mitropolitan.

Acest castel se ridică la o mică distanță dela piață spre médădi-apus, acoperit de arborĭ frrmoșĭ și înalțĭ, lângă o grădină plăcută, și este admirabil pentru eleganța și curățenia liniilor sale architectonice și pentru salele splendide, ce-l împodobesc.

A fost zidit în 1535 de George Bagdi, pe cum se póte vedé de pe o inscripțiune, ce se cetesce la stînga întrăriĭ principale: *„Hanc domum fecit aedificare Georgius Bagdi, et terminavit eam post Christi nativitatem anno MDXXXV tempore magnae famis, cum agricola suum faciebat cubulum tritici florenis quatuor vel citra. Hoc opus fecit Stephanus Lapi de Tasad.“* Trecu după aceea la diferiți principĭ aĭ Transilvanieĭ, până când Mihail Apafi al II abdicĕnd în favorul caseĭ de Habsburg, ajunse și castelul în proprietatea acesteia. Împĕratul Carol VI îl dădu episcopieĭ Făgărașuluĭ pentru a o despăgubi pentru o casă, ce o dîrîmă în Alba Iulia pentru a ridica în locul eĭ o fortărĕță.

O sală a castelului este decorată cu portretele marĭ în oleŭ ale episcopilor uniți din Transilvania: Atanasiŭ I, care păstori dela 1698 până la 1714 cu reședința în Alba Iulia; Ioan I, care ținu scaunul episcopesc în Făgăraș dela 1716 până 1725; Inocențiŭ Klein, ales în 1730, cel dintâiŭ episcop român, care și-a avut reședința în Blaș, bărbat cu mare talent și tărie și cu inimă generósă, care se luptă tótă viața în fruntea clerului și a poporuluĭ pentru emanciparea națională a Românilor, și muri în 1768 în Roma, unde este îngropat în mănăstirea călugărilor basiliți, numită *Madonna del Pascolo,* după ce în 1751 fusese constrins cu infame apucăturĭ de inimiciĭ sĕĭ, ca să abdică; Petru Paul Aron, care fu ales în 1751 și păstori 13 anĭ, până ce-l ajunse mórtea în Baia-mare; el deschise școlele din Blaș în 1754 și ridică maĭ multe bisericĭ frumóse, maĭ cu samă în Alba Iulia, Bistrița, Mănărade și Reșinarĭ; Atanasiŭ II, creat episcop în 176 în 1772, carele întemeiă seminariul Grigorie Maior, care fu ales în 17 episcopatul 10 anĭ; luĭ este a se fundațiunea de pâne pentru tinerii larĭĭ sĕracĭ din Blaș; Ioan II, ca episcop 50 de anĭ, dela 1782 până și întemeiă și dotă capitulul greco- diecesеĭ Făgărașuluĭ, afară de alt binefacerĭ strălucite; Ioan al III, ca cârjea episcopéscă dela 1832 până a și zidi cu cheltuéla sa cele dóuĕ turnur catedrala din Blaș; archiepiscopul Alesa cu care împĕratul Francisc Iosif I rea vechea mitropolie de Alba Iulia. și păs dela 1855 (?) până la 1867, lăsă fundati de stipendiĭ pentru școlarĭ românĭ sĕracĭ tótă Transilvania; Ioan Vancea, mort în care guvernă 23 anĭ și întemeiă convic de băeți și de fetițe și alte institațiuni, ce I-aŭ câștigat dragostea și veneraț poporuluĭ sĕŭ.

Dela mórtea acestuĭ distins scaunul mitropolitan este încă t și din castel numaĭ unele chilii de Dr. Bunea, care în sara înain

[1]) În momentul, când eram să punem pariŭ acéstă cólă, ḑiarele române și ung aduseră scirea, că archiepiscop de Alba I tropolit al bisericiĭ gr. cat. române din și Ungaria a fost numit ilustrul Mon Mihályi pe Apșa, episcopul Lugoșuluĭ, inteligință rară și cu inimă deschisă, cultură vastă și cu sentimente pat

răm. *În chilia presidială a baronului Bánffy s'aŭ ţinut consiliile ministeriale secundare între guvern şi între stînga estremă.* Baronul Bánffy a fost votrul acesteĭ împreunărĭ nefertate. Adevĕrat că el cu privilejul doliului pentru Kossuth a sciut să jóce rola bărbatuluĭ maĭ loaial, dar după culise a susţinut el legătura cu Carol Eötvös, Otto Hermann, Iuliŭ Justh ş. a., — ceea ce altcum se póte dovedi cu foile şi cu întîmplările publice. Cu eĭ a *tractat el deja şi despre formarea cabinetuluĭ sĕŭ, şi luĭ Justh* ĭ-a desvoltat chiar şi programul sĕŭ, cu puţine cuvinte ei va ţiné cu stînga estremă întocmaĭ ca şi Wekerle, deşi în afară şi în sus va sci, să îmbete pe ómenĭ cu apă rece şi să aranjeze câteva scene furtunóse cu stînga estremă. — Carol Eötvös şi Gavriil Károlyi aŭ şi declarat deja, că vor sprigini un cabinet, cure are programul luĭ Wekerle.

În Transilvania Ungurĭĭ, Saşiĭ şi Românĭĭ s'aŭ îngrozit de o potrivă la vestea, că pe Bánffy, — pe care-l cunosc de pe vremea, când fusese acolo comite suprem, — îl vor avé de ministru. Că el corupţia *nu* o va stîrpi, asta după esperinţele de acolo e sigur. Abia se va puté găsi o individualitate maĭ fără de considerare şi maĭ nealegĕtóre de mijlóce, şi pe cât de bine îĭ sunt cunoscute temperamentul luĭ violent şi pofta luĭ de rĕsbunare, întocmaĭ aşa de puţin se scie, ce sciinţă şi ce facultăţi îl împărtăşesc chemarea la o posiţie aşa de înaltă. Pe lângă aceea Bánffy e cunoscut ca calvin şi catolicofag enrajat. În momentul, în care se va face el şef de cabinet, — de cumva nu va da el declarărĭ neclintite şi de cele maĭ obligătóre, — grupurile opositieĭ bisericescĭ-politice şĭ-ar desfăşura flamura sa pe tótă linia. Partidele parlamentare, carĭ până acum aŭ stat în reservă cu agitarea, s'ar alătura cu frunte deschisă la devisa „revisuire“ şi o ar propaga în tótă ţara. Anume fiind Bánffy aşa de cerbicos şi încăpăţinat, cât necondiţionat va avé în mână alegerile nóuĕ şi atunci nu se va înfrica de nicĭ un mijloc spre a-şi ajunge scopurile, contrariĭ bisericescĭ-politicĭ de tóte colorile vor începe deja acum lupta pe mórte pe viaţă. Câteva lunĭ ale regimuluĭ Bánffy ar deteriora raporturile din parlament şi din ţară aşa de tare, cât atuncĭ ar trebui să se aplice de totuluĭ tot alte mijlóce. Despre pacea parlamentară, confesională şi a naţionalităţilor nu ar maĭ fi vorbă, — naţionalităţile îndată după ajungerea luĭ la guvern asemenea ar afla îndemn de a întra în acţiune, — şi chiar un astfel de ministeriŭ „de trecere“ ar puté în chipul cel maĭ uşor să aducă tóte contrastele la isbucnirea cea maĭ vehementă.“

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Mişcarea catolică pentru abrogarea reformelorŭ bisericescĭ politice sancţionate de curênd ĭea marĭ dimensiunĭ. În diecesa de Veszprém preoţimea ţine adunărĭ poporale, în carĭ dă credincioşilor învĕţăturĭ şi desluşirĭ cu privire la căsătoria civilă, matriculele de stat, religiunea pruncilor născuţĭ din căsătoriile mestecate, neconfesionalitate şi recepţiunea Jidovilor. Adunările acestea de comun se ţin Joia, anunţându-se încă în Dumineca premergĕtóre. Pe calea acésta se prepară poporul, ca la proximele alegerĭ să voteze pentru candidaţiĭ partiduluĭ poporal creştin, care partid câştigă tot maĭ mulţĭ aderenţĭ.

Diarul „Das Vaterland“ este informat, că episcopatul catolic din Ungaria a hotărît în ultima conferinţă publicarea uneĭ pastorale comune în contra căsătorieĭ civile. Pe la mijlocul acesteĭ lunĭ e pusă în prospect convocarea conferenţeĭ generale pentru organisarea partiduluĭ poporal creştin.

Roma.

Sfinţia Sa Leo XIII în 30 l. tr. a primit cu mare solemnitate pe ambasadorul rusesc din Viena prinţul Lobanoff şi pe secretariul de ambasadă br. Budberg, carĭ ĭ-aŭ notificat oficios urcarea pe tron a Ţaruluĭ Nicolae II.

După audienţă trimişiĭ rusescĭ aŭ visitat pe secretariul de stat cardinalul Rampolla, care a dat sara un prânz diplomatic în onórea prinţuluĭ Lobanoff.

În 1 a c. a primit Sfinţia Sa felicitările de anul noŭ ale întregului corp diplomatic de lângă Vatican.

Luĭ „Pol. Corr.“ i-se scrie din Roma, că „Sfîntul Scaun conform usuluĭ practisat, când în vre-un stat se aduc legĭ, carĭ lovesc în principiile bisericiĭ catolice şi în dogme, intenţionéză a trimite guvernuluĭ comun austro-ungar o notă, prin care Vaticanul *protestéză în contra întrăriĭ în vigóre a legilor bisericescĭ-politice de curênd sancţionate. E* maĭ pe sus de tótă îndoéla, că Sfîntul Scaun după adresarea acesteĭ note de protestare nu va desvolta altă opositie în contra esecutăriĭ legilor sancţionate şi nicĭ de cum nu va sprigini agitaţia alor anumite cercurĭ catolice din Ungaria faţă de aceste legĭ. Din contră se póte observa, că Vaticanuluĭ ĭi displace tonul pasionat, în care scriŭ unele ziare catolice din Budapesta despre Coróna şi guvern. Leo XIII nu de mult şi-a esprimat părerea de rĕŭ, că catolicĭĭ ungarĭ nu aŭ un organ auctoritativ, care prin moderaţiunea şi demnitatea sa în dispute să-şi câştige respectul cuvenit.“ De departe se vede, că informaţiunea semioficiósă îşi trage originea din un isvor liberal, care nu póte să scie şi aşa nicĭ să spună, ce plănuesce Vaticanul, ci-şi esprimă numaĭ dorinţa sa: ar dori, să vadă pe catolicĭĭ din Ungaria ĕră adânciţi în letargia de maĭ înainte.

Revistă politică.

Afacerĭ interne.

În şedinţa extraordinară a dieteĭ ţinută în 28 l. tr. ministrul Wekerle a adus la cunoscinţă, că nebucurându-se cabinetul sĕŭ de încrederea Monarchuluĭ în mĕsura recerută la conducerea cu succes a afacerilor publice, şi-a presentat dimisiunea.

Oratoriĭ opositionalĭ Justh, Eötvös Károly, Ugron şi Apponyi pretind, să spună ministrul, că pentru ce şi-a perdut încrederea Monarchuluĭ. Ugron ḑice, că causele căderiĭ nu pot fi politice, după ce s'aŭ sancţionat reformele bisericescĭ-politice votate de ambele case, ci morale. Coróneĭ nicĭ de cum nu ĭ-a plăcut sistemul de luptă a guvernuluĭ, care a făcut din principiile sale un isvor de câştig, şi acest joc cutezat ĭ-a provocat căderea. Guvernul numaĭ pe terenul politiceĭ bisericescĭ e radical, încolo rĕmâne la instituţiunile cele vechĭ. Pentru ce nu voesce să reducă censul electoral? Guvernul a ajuns în o posiţie falsă, când a început gónă sistematică în contra catolicismuluĭ. A căḑut guvernul şi fiind că nu dispune de maĭoritate în casa de sus. Esistând atarĭ cause ale căderiĭ, oratorul nu póte înfiera de ajuns faptul, că de causă a dimisionăriĭ se aduce înainte numaĭ neîncrederea Coróneĭ. După declararea făcută de ministrul-preşedinte în ciubul liberal se vede, că membriĭ cabinetuluĭ rĕmân în permanenţă în ciubul liberal. Atuncĭ vom avé dóuĕ guverne, unul declarat şi altul secret. „Nu aşa, onorabililor domnĭ comedianţi, placă-vĕ a păşi pe scenă.“

Contele Szápáry Gyula ḑice, că resolvarea crisieĭ nu póte fi interimală, ci

---

plecăriĭ mele m'a onorat într'o sală mare a castelului cu un splendid banchet de adio, la care muiţi aŭ participat: — unul din acele banchete, ce sunt înveselite de condimentul prea dulce al intimităţiĭ pline de încredere şi al cordialităţiĭ espansive. Aşĭ vre, să reproduc aci tóte impresiunile aceleĭ sĕrĭ neuitate, însĕ este cu neputinţă a esprima anumite sensaţiunĭ prea vil, carĭ aŭ agitat sufletul nostru, după ce a trecut acum momentul psichologic, ce le-a determinat. pe cum nu este cu putinţă a opri pe părete chipurile laternei magice, după ce sórele a întrat pe ferestra deschisă spre a le alunga. Discursurile aŭ fost multe şi tóte calde de entusiasm, — tóte marcate de un sentiment mare de iubire către óspele, care părăsia acel pămînt iubit, ducênd cu sine cea maĭ dulce amintire de fraţiĭ curajoşi şi gentilĭ aĭ Dacieĭ Traiane. Îmĭ rĕmaserĕ imprimate cu deosebire cuvintele de rĕmas bun adresate de ilustriĭ meĭ amicĭ Dr. Bunea şi Dr. Hossu cu o elocinţă atât de strălucită şi aşa de simţită, că am rĕmas adânc mişcat. Am rĕspuns descoperindu-mĭ adânca recunoscinţă pentru atâtea manifestaţiunĭ şi dorindu-mĭ, să vĕd cât maĭ curênd fluturând liber pe plaiurile munţilor lor stégul tricolor român. Însĕ emoţiunea era aşa de puternică în mine, încât cuvintele mele de sigur nu vor fi fost decât o palidă imagine a sentimentelor, carĭ îmĭ agitaŭ sufletul.

În sală s'a adus şi un *armonium*, şi bravul profesor Iacob Murĕşan, fiul (autoriul a vrut póte să ḑică fratele) valorosuluĭ Aureliŭ, ne desfătă cu cele maĭ dulcĭ melodiĭ.

S'aŭ cântat apoĭ cu acompaniament de *armonium* „Deştéptă-te Române“ şi celealalte imnurĭ naţionale, şi avuĭ ocasiune de a auḑi pentru prima óră *Adio Bĕsarabieĭ*, o cântare patetică şi plină de iubire de patrie, care străbătu până în cele maĭ ascunse fibre ale inimiĭ mele. Este rĕmasul bun, ce Bĕsarabia îl adreséză mameĭ sale, Românieĭ, când fu răpită spre a trece sub stăpânirea muscălescă. (Aci autoriul reproduce în traducere italiană cântarea amintită, apoĭ continuă:)

O sfîntă însufleţire! Tu înalţi şi nobilitezĭ spiritele, tu creezĭ eroiĭ patrieĭ şi încununezĭ martiriĭ eĭ! Tu eştĭ singurul lĕc pentru bóla înfricoşată, care şerpuesce prin vinele societăţiĭ moderne şi are simptóme atât de urîte; — tu eştĭ singurul antidot în contra periculóselor teoriĭ ale scepticismuluĭ social, moral şi politic, carĭ înveninézĕ sângele popórelor şi produc bubóiele aceleĭ ciume pustiitóre, ce se numesce anarchism.

O, de am puté să ne schimbăm şi noĭ italianiĭ într'un popor de entusiaşti, cum e poporul român!

are să fie durabilă; dară atare resolvare numaĭ aşa se póte închipui, dacă se vor uni partidele, carĭ staŭ pe basa pactuluĭ din 1867.

Secretariĭ de stat încredinţaţi cu agendele politice în singuraticele ministeriĭ şi-aŭ dat cu toţiĭ dimisiunea.

Ca în toţi aniĭ, aşa şi în acesta partidele politice aŭ felicitat cu ocasiunea anuluĭ noŭ pe şefiĭ lor. Vorbirile de felicitare şi mulţămită de astădată numaĭ aŭ constatat activitatea desvoltată în trecut de membriĭ partidelor şi aŭ accentuat voinţa de a lupta pentru validitarea principiilor lor şi pe viitoriŭ, dară la enunţărĭ politice de moment special nu s'a estins nicĭ un orator. Se vede, că pretutindenea domnesce incertitudine şi nesiguranţă.

Deputaţiĭ, carĭ staŭ afară de partide, încă aŭ felicitat pe preşedintele lor Péchy Tamás, şi apoĭ la propunerea acestuia aŭ trimis conteluĭ Szápáry Gyula, conducătoriuluĭ lor, o telegramă, în care promit, că sub conducerea luĭ înţeleptă vor conlucra cu zel şi perseveranţă pentru a ajunge la unirea partidelor, carĭ staŭ pe basa pactuluĭ dela 1867, şi la consolidarea raporturilor parlamentare.

Crisa ministerială continuă. Încercările de fusiune făcute de Bánffy nu aŭ avut nicĭ un resultat. Apponyi nu cedéză nimica din principiile sale, ér liberaliĭ încă ţin strîns la ale lor. E vorba, că liberaliĭ spre a puté domni singuri şi pe viitoriŭ pun într'adins condiţiuni neacceptabile din partea opoziţieĭ, care stă pe basa pactuluĭ din 1867. Până acum tot despre br. Bánffy Dezső şi Khuen Héderváry se vorbesce, că ar fi destinaţi, să compună noul cabinet.

„Magyarország“ este informat, că deputaţiĭ saşi aŭ dat a înţelege atât luĭ br. Bánffy cât şi luĭ Héderváry, că dînşiĭ numaĭ sub anumite condiţiuni vor sprigini cabinetul, ce l'ar forma unul din aceştĭ doĭ bărbaţi, anume ca instituţiunile lor autonomice bisericesc-naţionale să rămână neatinse.

Rusia.

Din Varşovia se anunţă, că contele Şuvaloff, ambasadorul din Berlin, numaĭ sub următórele treĭ condiţiuni s'a declarat aplicat a primi oficiul de guvernator al Varşovieĭ: 1. Dacă puterea supremă militară şi politică va rămâné unită; 2. ca în Petersburg să se priméscă tóte propunerile de denumire şi destituire propuse de dînsul; 3. ca să se dea amnestie generală tuturor esilaţilor pentru demonstraţiunile politice întîmplate la Varşovia în Maiŭ an. tr. Ţarul a primit tóte aceste condiţiuni.

Ministrul de finanţe Krisovej a fost dimis pentru abusurile comise în detrimentul statuluĭ. Anume a încheiat un contract, după care căile ferate rusescĭ aŭ să priméscă lemne din pădurile dînsuluĭ.

Presa ruséscă vorbesce despre alianţa ruso-francesă ca despre cea maĭ sigură garanţă a păciĭ europene.

Belgiŭ.

Socialpoliticiĭ catolicĭ din Belgiŭ, carĭ sub conducerea episcopuluĭ Doubreloux din Lüttich intenţionéză unele reforme adânc tăietóre, în ḑilele acestea aŭ ajuns la un strălucit succes. Anume mariĭ industriaşi belgianĭ aŭ înaintat episcopatuluĭ lor un memoriŭ cu privire la resolvirea cestiuniĭ industriale şi a cestiuniĭ lucrătorilor. În acest memoriŭ se repróbă fără îndurare principiile economice ale ligiĭ creştine-democratice belgiane. Corul episcopesc a studiat memoriul şi resultatul studiuluĭ depus în un raport dimpreună cu memoriul le-aŭ trimis la Papa, ca să se pronunţe în cestiune. Papa a aprobat principiile ligiĭ democratice-creştine şi nu ale direcţiuniĭ manchesteriane. Acéstă aprobare pe dreptul se consideră de un mare succes al socialpoliticilor.

Şi într'adevĕr atât în Belgiŭ cât şi pe airia cestiunile sociale, atât de mult agitate în timpul nostru, numaĭ pe basa eternelor principiĭ ale adevĕruluĭ propuse de biserică îşĭ află o resolvire corespunḑétóre şi dréptă.

Bulgaria.

Sobrania a primit cu unanimitate de voturĭ proĭectul de lege, în vîrtutea căreia sunt a se urmări şi pedepsi aspru ceĭ ce vatĕmă pe capul statuluĭ orĭ pe membriĭ familieĭ domnitóre. Asemenea s'a primit şi proĭectul de lege, prin care se dă amnestie generală refugiaţilor politicĭ, fiind eschişĭ dela ea numaĭ aceĭ ministri, carĭ dela 1883 sub durata oficiuluĭ lor aŭ comis fapte ilegale, pe cum şi ofiţeriĭ superiorĭ, carĭ aŭ fost complicĭ la detronarea principeluĭ Alesandru de Battenberg în 21 Aug. 1886. Cel ce voesc a se folosi de favorul amnestieĭ, trebue să-l céră dela principele.

Corespondinţe.

Marginea Archidieceseĭ Dec. 1894.

Onorată Redacţiune!

Am cetit cu atenţiune tóte cele publicate în „Unirea“.

M'aŭ surprins în nrul 52 a. c. celea ce se ḑic la *Noutăţi* sub titlul *Luminarea poporuluĭ:* „Ar fi de dorit, ca nobilul esemplu al preoţimiĭ din Veszprém să fie imitat şi de preoţiĭ nostri, asoţiându-se spre a lumina poporul nu numaĭ în celea politice-bisericescĭ, ci şi în tóte cestiunile vitale ale poporuluĭ.“

Frumóse ideĭ şi nicĭ grele de împlinit, dacă nu le-ar sta la bieţiĭ preoţi atâtea pedeciĭ în drum. „Quod licet Iovi, non licet bovi.“ Preoţiĭ catolicĭ pot face orĭ ce, că nu sunt suspiţionaţi, nu sunt luaţi aşa uşor la dare de samă pentru vorbele şi faptele lor. La aĭ nostri tóte vorbele, toţi paşiĭ le sunt numĕraţi, maĭ ales în timpurile presente. Dar pe lângă tóte acestea sunt în us şi se maĭ pot face şi pe la noĭ unele conveniri frumóse evlavióse, demne de imitat, şi carĭ dacă s'ar practisa maĭ des, s'ar lumina poporul fără de a veni în suspiţiuni agitatorice politice, şi prin carĭ conveniri s'ar ajunge scopul instrucţiuniĭ morale, economice, sociale maĭ în grabă ca pe orĭ care altă cale.

La o asemenea convenire am avut plăcerea de a participa şi eŭ în o comună învecinată, în Valda-Camaraş protopopiatul Coşocna, unde funcţionéză ca administrator parochial tinĕrul şi zelosul preot Ioan German. Parochia în sine e mică, maioritatea locuitorilor e magiară, sunt numaĭ vre o 25 familiĭ române, cea maĭ mare parte miserĭ servitorĭ la curtea boerésc, porţiunea canonică sterilă, chin şi amar de bietul popă; cum o duce, tréba luĭ, fără mĕ dóre de dînsul, căcĭ am vĕḑut lucruri, carĭ în alte parochiĭ maĭ bune şi la alţĭ parochĭ nu am vĕḑut. Aşa am mers la s. biserică, ca să asistez la s. liturgie, cu care ocasiune avea să se binecuvinte un rînd de ornate bisericescĭ. Am vĕḑut în cimiteriŭ, care maĭ înainte era negles şi plin de pădureţĭ, o mulţime de ultoanĭ cu póme nobile, pe carĭ preotul cu mâna sa i-a altuit. Bisericiĭ, care era întunecósă, preotul i-a tăiat ferestĭ marĭ luminóse, uşile le-a mărit, şi ceriul bisericiĭ din al sĕŭ cu mâna sa l'a feştit.

La biserică acurgea mulţime de popor din comună şi din satele vecine, ba şi străinĭ spre a asista la ceremonia, ce avea să se îndeplinéscă, şi care deja era anunţată. Serviţiul divin s'a îndeplinit cu frumóse ceremoniĭ, pe carĭ nu le-am vĕḑut nicĭ odată la ataríĭ ocasiuniĭ. A asistat şi preotul din satul vecin Ioan Blaga din Ghirişul român, care a rostit o cuvîntare ocasională atât de mĕduósă lăudând pe binefăcĕtoriĭ sfintelor bisericĭ, cât în urmarea aceleia s'a adunat dela publicul asistent o frumósă sumuliţă de banĭ ca ajutoriŭ la vesmintele cumpĕrate.

Vĕḑênd o adunare aşa frumósă m'am cugetat îndată, cât de bine s'ăr puté lumina poporul nostru cel atât de însetat şi evlavios, care alérgă la ataríĭ ocasiuniĭ fiămând şi seteos din depărtărĭ marĭ fără preget ca şi pe timpul Domnuluĭ Christos după cultură şi învĕţătură, aşteptând cu sete, că dóră i-se va maĭ uşura sórtea. Asemenea conveniriĭ ocasionale se pot întîmpla cât de dese, şi la ataríĭ ocasiuniĭ se pot discuta lucruri folositóre politice-bisericescĭ, economice, sociale pentru poporul adunat, fiind conteleşĭ preoţiĭ maĭ înainte, luându-şĭ unul fiecare câte o temă de discutat. Şi cu acestea am face un paş înainte. —

Al Dvóstre

Ioachim Popp
proprietariŭ în Sânte Jude.

La cestiunea nóstră.

Pertractarea procesuluĭ de presă intentat „Dreptăţiĭ“ a durat aprópe o ḑi şi o nópte şi s'a terminat cu declararea de vinovat a redactoruluĭ Dr. Valeriŭ Branisce şi cu condamnarea luĭ la gréua pedépsă de doĭ aniĭ prinsóre de stat şi 1300 fl. v. a. ca pedépsă secundară orĭ la cas de nesolvire la alte 130 de ḑile prinsóre de stat, şi la solvirea speselor procesuale în sumă de 119 fl. 70 cr. Contra acesteĭ sentinţe apĕrătoriul Coriolan Bredicean a insinuat recurs de nulitate. Dl Dr. Branisce s'a lăsat pe picior libĕr, numaĭ după ce advocaţiĭ Em. Ungurean şi C. Bredicean aŭ subscris un act de cavenţă despre 5000 fl. v. a.

Cu privire la decursul procesuluĭ însemnăm următórele:

După constituirea juriuluĭ şi cetirea actuluĭ de acusă acusatul declară, că basa activităţiĭ partiduluĭ naţional român este programul dela 1881, ér devisa: solidaritatea naţională. Ḑiarul „Dreptatea“ luptă pentru realisarea aceluĭ program, căutând a reda patrieĭ nóstre caractĕrul poliglot, în care şese popóre să-şĭ desvólte libĕr individualitatea lor naţională. Acusatul adeseorĭ este într-

rupt de președinte în decursul cetirii declarațiunii sale.

Procurorul Gozsdu Elek în discursul de acusă folosindu-se de termini aspri și de jos impută acusatului, că prin articulii incriminați 1) atită pe Românî la ură în contra națiunii magiare, 2) agită în contra constituției magiare, și 3) în contra auctorităților. Procurorul în loc de a arĕta, că articlii incriminați cuprind în sine pretinsa agitare se silesce a proba, că e neadevĕrată afirmarea, că națiunea magiară țintesce la nimicirea culturală a naționalității române despoiându-o de religiunea și de limba ei, ci din contră tot, ce aŭ Românii pe terenul bisericesc și cultural, aŭ de a mulțămi marinimositĕții magiare. Apoi face grele acuse auctorităților bisericescĭ gr. or. și gr. cat. române, că sunt indiferente față de îmbunătățirea propriilor lor școle. Afirmațiunea însĕ însu-și recunósce, că nu și-o póte susține cu casurĭ concrete. Mai departe voesce a constata, că poporul magiar e iubitoriŭ de cultură, pe când cel român stă adĭ pe cea mai inferióră tréptă a culturiĭ Se provócă la date statistice, după ce însu-și premite, că statistica e minciuna cifrelor. Anume dintre pruncii obligați a cerceta școla în 1892/3 aŭ cercetat Germanĭ 92.88 %, Magiari 84.61 %, Slovacĭ 84.56 %, Sêrbi 76.02 %, Croați 73.24 %, Rutenĭ 67.77 %, ĕră Românî 60.06 %. Dice, că Dr. Lucaciŭ și consoții aŭ fost condamnați în procesul Memorandului pentru „crimă", ĕr acésta acusatul o glorifică.

Tóte cele ce se cuprind în articlii incriminați referitoriŭ la suferințele Românilor, procurorul le declară de neadevĕrate, fĕră de a proba ceva. În fine amintind, că acusatul aparține familiei lui Horea, Iancu și Acsente, poftesce declararea lui de vinovat.

Apĕrătoriul Dr. Ștefanovicĭ în un splendid discurs arată, că în articlii incriminați nu se provócă la ură, ci ei conțin esclamările durerilor și ale suferințelor. Procurorul în loc de a dovedi cu istoria, că sunt neîntemeiate afirmațiunile acusatului cu privire la persecuțiunile bisericescĭ și la răpirea limbiĭ naționale, a dovedit, că nu se pricepe la istorie. Dacă Românii sunt sĕracĭ și nu-și pot zidi atâtea școlĭ, câte ar vre, de vină e stăpânirea. Oratorul cunósce mulți analfabeți ómeni de omenie, ĕră de altă parte cunósce destuĭ mișeĭ și miserabilĭ, carĭ aŭ absolvat școlĭ și umblă în vesminte elegante. Idea de stat unitar național magiar o declară de o utopie. Apoi analisând articolii incriminați arată, că în aceia nu se agită la ură în contra națiunii magiare.

Dl Dr. Branisce în elocuentul discurs de apĕrare mai întâiŭ preciséză posițiunea politică a partidului național român și a „Dreptății". Reflectând la procuror dice, că acesta n'a probat vinovăția sa, ci a insultat numaĭ și calumniat pe episcopiĭ și consistórele române, a batjocorit limba și legea, a defaimat preoțimea, învĕțătorimea și inteligența română. Dice oratorul, că nu el atită ură, ci ceĭ carĭ deștéptă ură între naționalități, sunt în șirurile acelea, cărora aparține și procurorul. În articlii incriminați nu se dejosesce națiunea magiară, ci se înfierézĕ actuala politică de stat, volniciile guvernuluĭ, și decadența organelor de stat. Arată, că procurorul nu se pricepe la istorie și etnografie. Argumentarea cu datele statistice încă e sofistică. Causa stării culturale înapoiate a poporuluĭ o află în politica de magiarisare. Datele aduse de procuror sunt tendențióse și false. Susține mai încolo, că actualul sistem de guvernare ne prigonesce limba chiar și în școliile susținute esclusiv din sudórea nóstră, ne mai reflectând la faptul, că în școlile de stat, carĭ tot din sudórea nóstră se susțin, nicĭ pomană nu e de limba nóstră națională. Insultele procurorului la adresa eroilor naționalĭ și a tradițiunilor nóstre le respinge cu indignare.

Nearĕtând procurorul, carĭ pasaje din articlii incriminați vin în conflict cu §§ cod. penal, nicĭ acusatul nu póte da esplicărĭ. În fine se adresézĕ cătră jurați așteptând, ca eĭ să respingă acusa procuroruluĭ declarând, că mijlócele și căile, prin carĭ tindem noĭ la realisarea programuluĭ nostru, sunt conținute în spiritul adevĕratului constituționalism.

Ne mai reflectând procurorul la vorbirile de apĕrare, se purcede la votarea juraților.

Colecta pentru gimnasiul din Blaș.

Suma din nrulŭ 55. fl. 20661.22

Georgiŭ Suciŭ vprot. Indoluluĭ trimite

1. Din *Indol* dela:

Georgiŭ Suciŭ vprotop.	fl. 10.—	
Iuliana Suciŭ vprotopopésă	„ 5.—	
Biserica gr. cat. . . .	„ 12.—	
Ioan Cadariŭ curat. prim.	„ 3.—	
Ana Mezei Cadariŭ . .	„ 2.—	
Vasile Popa vcurat. . .	„ 1.—	
Ioan Timbuș B. înv. .	„ 2.—	
Hudrea Ioan filĕr . .	„ —.50	
Simeon Cadariŭ . . .	„ —.40	
Ioan Bucșa	„ —.50	
Lina Bucșa n. Chiș . .	„ —.50	
Alesiŭ Hossu cantor .	„ —.50	
Iuga Teodor . . .	„ —.50	
Hudrea Simeon lun. .	„ —.50	
Marincean Finica . . .	„ —.50	
Popa Vasilie l. Todor .	„ —.10	
Hudrea Tanase a Sieĭ .	„ —.30	
Teaca Dumitru . . .	„ —.50	
Hudrea Luca	„ —.20	
Cadariŭ n. Popa Maria .	„ —.30	
Hudrea n. Popa Ana .	„ —.30	
Cordiș Ioan	„ —.20	
Ilie Mircea	„ —.20	
Hudrea Florea l. Ioan .	„ —.20	
Hudrea Ana l. Tanasie	„ —.50	
Selăgian Maria . . .	„ —.40	
Selăgian Stia	„ —.30	
Moroan Maria l. Partenie	„ —.10	
Ilea Maria vĕd. . . .	„ —.30	
Budulăŭ Gavrilă . . .	„ —.20	
Hudrea Ioan l. Filip .	„ —.20	fl. 43.20

Suma fl. 20704.42

Mai noŭ.

O scire telegrafică anunță, că *Zelenyak* cu programul partidului poporal a fost ales deputat la Lőcse.

Noutăți.

Promovare. Ministrul de culte și instrucțiunea publică a înaintat pe inspectorul de școle *Iuliŭ Bardoși* din comitatul Iazigia-Cumania mare și Solnoc în rang și în salar de a VII-a clasă.

Denumire. Dlŭ *Octavian Smigelschi* profesor suplent de desemn la gimnasiul de stat din Elisabetopole este numit profesor ordinar.

Distincțiune. Dl *Georgiŭ Dănilă*, care de un lung șir de anĭ este primar al Hunedórei, pentru meritele câștigate în acest oficiŭ a fost decorat de Maiestatea Sa cu crucea ordului Francisc Iosif, care i-s'a predat în congregațiunea comitatensă ținută la 29 Dec. în Deva. — Luĭ *Ioanŭ Tomescu* din Orșova, conducĕtoriul uneĭ năĭ române, i-a dăruit Maiestatea Sa crucea de aur pentru merite, fiindcă el a mântuit viața maĭ multor ómenĭ cufundați în valurile Dunării.

„Alt soiŭ de proselitism." Cu multă — satisfacție să dicem? — publică „Telegraful Român" după „Adevĕrul" din Bucurescĭ *următórele*: „Papa dela Roma a trimis mitropolitului catolic Zardetti din Bucurescĭ nisce instrucțiunĭ, prin care îl invită, să ĭea mĕsurĭ, ca atât călugărițele cât și preoții catolicĭ din țară să nu maĭ facă propagandă pur catolică, ci din contră chiar prin bisericile catolice esistente de prin comunele rurale să se introducă limba română ca limbă liturgicală și maĭ târdiŭ să se introducă și ritul ortodox. Astfel speră papa, că biserica ortodoxă se va apropia de cea catolică și va sfârși prin a recunósce supremația Vaticanului. O copie a acesteĭ circulărĭ s'a trimis și mitropolitului Ghenadie (?)." — Spre liniștirea dlor dela „Telegraful" le împărtășim, că circulara aceea este epistola, ce am reprodus'o și noĭ întrégă în nrul 53 din an. tr. Dacă dlor și-ar lua ostenéla de a o ceti, s'ar convinge, — deși nu o ar spune, — că într'însa nu e vorbă de „proselitism", ci de silința insuflată de Dumnedeŭ de a uni pe toți creștiniĭ în dragoste, ca eĭ după voea Mântuitoriului să fie ĕră o turmă și un păstoriŭ, acel păstoriŭ, căruia tot Mântuitoriul i-a dis: „Pasce mieluseiĭ meĭ! Pasce oile mele!" Dacă dniĭ dela „Telegraful" nu se aprind de focul dragostiĭ, de care e purtată epistola aceea, îĭ încredințăm, că vina nu o pórtă Papa.

„Dreptate liberală." Sub acest titlu „M. Állam" din 1 a c. scrie: „Despre tractarea prinsonerilor de stat condamnați pentru delicte politice își póte câștiga cunoscință ministeriul de justiție și opiniunea publică magiară din incidentul uneĭ triste întîmplărĭ. În 28 Dec. a voit să vorbéscă cu advocatul Rubin Patița, care e prinsoner în Vaț, un client de al sĕŭ, Teodor Onișor, a cărui proces de 6 anĭ îl pórtă numitul advocat. Onișor a trebuit nesmintit să vorbéscă cu advocatul sĕŭ în causa procesuală. Acésta a probat'o Onișor cu documente. Cu tóte acestea nu a putut vorbi cu advocatul sĕŭ, a făcut înzădar drumul dela Alba Iulia la Vaț și de acolo la Budapesta în ministeriul de justiție. Aicĭ i-s'a dis, să aștepte câteva dile, că apoĭ va primi rĕspuns. Așa e, dară, în Budapesta nu i-se dă gratuit nicĭ cuartir, nicĭ provisiune, și astfel misĕrul litigant s'a dus acasă . . . având cu o dovadă maĭ mult despre energia manipulatorilor ideiĭ de stat magiar. Așa-ĭ trebue onestuluĭ Onișor. Să învețe mores. Sigur că dacă era Jidov, cu mânĭ cu picióre s'ar fi grăbit, să-ĭ servéscă domniĭ dela justiție. Una însĕ este sigur: pe calea acésta nu vor sana cestiunea de naționalități." Aceste le scrie „M. Állam". Noĭ le coregem într'acolo, că dlŭ Onișor nu e din Alba Iulia, ci e un deștept și diligent întreprindĕtor din Blaș.

† **Vasilie Moldovan.** Cu inima frântă de durere anunțăm, că iubitul și neuitatul nostru *Vasilie Moldovan*, fost prefect de legiune în 1848—49, vicecomite, președinte de sedria orfanală în pensiune, membru ordinar al Asociațiunii transilvane etc. etc., împărtășit fiind cu sfintele sacramente ale morților și-a dat nobilul sĕŭ suflet în mânile Ziditoriului Marți la 1 Ianuarie 1895 în al 71-lea anŭ al vieții sale. *Boziaș* 1 Ianuarie 1895. Iulia, Claudia și Leontina, mărităta Pop, ca fiice. Traian H. Pop, ginere. Isaie Moldovan, preot în Chirileŭ, frate. Alesandru Moldovan cu soția Nina; Maria mărităta Anca cu soțul Ioan și fiiĭ și fiicele; Susana mărităta Viciŭ cu soțul Alexiŭ și fiul Emil Viciŭ profesor și fiicele; preotul Banfi cu fiiĭ Octaviŭ, Ștefan, Alesandru și Ioan; Dănilă Muntean cu soția Veturia; Corneliŭ și Dumitru Isac ca nepoți și nepóte, și alți numeroși consângenĭ și amicĭ.

În veci amintirea luĭ!

Cas de mórte. *Ioan Popa Comșa* paroch în Copăcel a reposat în 2 Ianuarie a. c. în anul al 64-lea al etății și al 41-lea al preoției.

În veci amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

D.

Forurile protopopescĭ.

După instituțiunea săboruluĭ mare și micŭ forurile protopopescĭ suntŭ instituțiunea aceea, carea maĭ multŭ fu considerată în viața și literatura nóstră bisericéscă de o instituțiune orientală.

Chiarŭ pentru aceea unŭ studiŭ istorico-juridicŭ amĕnunțitŭ asupra instituțiuniĭ forurilorŭ protopopescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ nu póte să fie fără de interesŭ.

Ca și în statŭ și în biserică trebue să esiste jurisdicțiunĭ, carĭ de o parte să se pótă pronunța cu putere obligatóre asupra certelorŭ de dreptŭ ce se nascŭ între membriĭ, de alta se pótă pedepsi pe transgressoriĭ ordiniĭ publicn. Jurisdicțiunile aceste se numescŭ cu terminŭ juridicŭ forurĭ juducătorescĭ. De unde forurile protopopescĭ suntŭ jurisdicțiunea protopopilorŭ de a puté singurĭ saŭ laolaltă cu asesoriĭ aduce sentință valabilă în causele contențióse și penalĭ bisericescĭ ale membrilorŭ bisericeĭ din tractulŭ protopopescŭ încredințatŭ lorŭ.

Înainte de ce amŭ întra în meritulŭ cestiuniĭ origineĭ instituțiunĭ de sub vorbă, lăsămŭ să urmeze și aicĭ urmele istorice maĭ vechĭ, ce le-amŭ aflatŭ despre forurile protopopescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ, și în specie maĭ întâiŭ urmele, carĭ vorbescŭ numaĭ în generalŭ despre jurisdicțiunea contențiósă, penală și matrimonială a protopopilorŭ, și după aceea urmele istorice despre modulŭ cum eraŭ constituite forurile protopopescĭ.

* * *

Urme generalĭ despre forurile protopopescĭ. 1. Urmă veche despre forurile protopopescĭ aflămŭ în colecțiunea de legi ardelenescĭ numită approbatae, carea amintesce despre dreptulŭ protopopilorŭ de a pedepsi pe preoțĭ în chipulŭ următoriŭ:

„Care preotŭ românescŭ fără causa drépță ar despărți pe cineva, saŭ ar cununa pe ómenĭ de altă religiune . . . . pe astfelŭ de preoțĭ, dacă protopopiĭ nu ĭ-ar pedepsi după meritŭ, aflându oficialiĭ se admonieze pe protopopi. . . . [1])

Din legea acésta a aprobatelorŭ se vede, că pe timpurile acele protopopiĭ românescĭ în Ardélŭ aveaŭ putere nu numaĭ de a despărți căsătoriile, ci și putere de a pedepsi pre preoțiĭ, carĭ abusaŭ cu taina căsătorieĭ, va să dică aveaŭ jurisdicțiune penală saŭ forŭ judecătorescŭ penalŭ.

2. Altă urmă veche despre forurile protopopescĭ este din sinodulŭ mare dela anulŭ 1700, în care chiarŭ și cuvîntulŭ forŭ vine înainte.

Canonulŭ 9 alŭ sinoduluĭ acestuia sună astfelŭ:

„Când va avé lege saŭ pâra popa cu unŭ mirénŭ, de va căuta popa pe mirénŭ, să-lŭ caute în forumulŭ luĭ înaintea birăuluĭ saŭ a spanilorŭ; éră când va căuta mirénulŭ pe popa, să-lŭ caute înaintea protopopuluĭ în forum, saŭ la Vlădica.“ [2])

Pre cum se póte vedé ușorŭ, în canonulŭ acesta se dă protopopiĭorŭ jurisdicțiune contențiósă și penală nu numaĭ în lucrurile bisericescĭ ci și în cele civile. Căcĭ în canonulŭ acesta este vorbă de dóuĕ lucrurĭ correlate. Anume de procese în carĭ „popa“ e actorŭ și mirénulŭ inctŭ, și viceversa, de procese, în carĭ mirénulŭ e actorŭ și „popa“ inctŭ. În cele de întâiŭ forulŭ competentŭ este forulŭ civilŭ. Chiarŭ pentru aceea procesele aceste n'aŭ pututŭ să fie decâtŭ de natură civilă, căcĭ sinodulŭ acesta destulŭ de jalusŭ de independința bisericéscă de sigurŭ nu a prescrisŭ, că forulŭ civilŭ să fie forulŭ competentŭ în cause bisericescĭ. De aci urmézŭ, că și în procesulŭ din categoria a dóua, în carĭ mirénulŭ e actorŭ și „popa“ inctŭ, și în carĭ forulŭ competentŭ e protopopulŭ saŭ „Vlădica“ încă nu potŭ să fie decâtŭ și de natura civilă. Altcum canonulŭ acesta nu cuprinde altceva decâtŭ anticulŭ *„privilegium fori“* alŭ preoțilorŭ și clerului preste totŭ, [3]) în vîrtutea căruia pentru membriĭ clerului forulŭ competentŭ și în cause civile era forulŭ bisericescŭ.

3. Totŭ în canónele sinoduluĭ acestuia se face de dóuĕ orĭ amintire despre forurile protopopescĭ în causele controverse de căsătorie, și anume maĭ întâiŭ în canonulŭ 4, care sună astfelŭ:

„Protopopiĭ să nu facă despărțenie afară în țară saŭ în eparfie, fără numaĭ cândŭ va fi săborŭ mare în Belgradŭ, éră care ar face, să fie scădutŭ din tótă cinstea luĭ, și să dea și acela birşagŭ.“ [1])

Din canonulŭ acesta se vede, că protopopiĭ până la 1700 în Ardélŭ aveaŭ jurisdicțiune în causele controverse de căsătorie. De sigurŭ însĕ în urma stăruințelorŭ teologuluĭ jesuitŭ sinodulŭ s'a învoitŭ la începutŭ să se ștérgă pe viitoriŭ jurisdicțiunea acésta a protopopilorŭ.

A făcutŭ lucrulŭ acesta teologulŭ póte și pentru ca să se introducă și la Româniĭ ardeleni datina orientală de aire éră apusana începêndŭ numaĭ dela conciliulŭ dela Tridentŭ (1543—1563), ca numaĭ episcopulŭ să deprindă jurisdicțiune în causele controverse de căsătorie.

Cu multŭ maĭ de credutŭ însĕ este, că teologulŭ a stăruitŭ, să se priméscă canonulŭ acesta, pentru ca să se casseze abusurile cele marĭ, ce le comiteaŭ protopopiĭ și preoțiĭ cu despărțirile de căsătorie și cu cununiile prin țară. Despre escesele aceste dice Petru Bodi: *„enormes sunt excessus Valachorum circa matrimonia, praecipue ministrorum; ob exiguam lucelli spem saepe personas lege prohibitas copulantium,“* [2]) éră Maria Teresia în decretulŭ sĕŭ de datŭ 3 Aprilie 1746 ne spune, că bigamia și căsătoriile incestuóse eraŭ la poporulŭ nostru în Ardélŭ la ordinea zileĭ. [3]) Cu deosebire însĕ cununiile clandestine și incestuóse eraŭ în usŭ pe acele timpurĭ, cum se vede din canonulŭ 5 alŭ săboruluĭ mare dela 1675 sub mitropolitulŭ Sava, care sună: *„care popă va cununa nóptea, frăție, aŭ fugiți de altŭ poporŭ . . . . să i-se ĭea popia.“* [4])

Deși însĕ la începutŭ sinodulŭ s'a învoitŭ ca să între și canonulŭ acesta între celealalte, totuși probabilŭ protopopiĭ aŭ făcutŭ opositie, căcĭ prin luarea jurisdicțiuniĭ acesteia din mânile lorŭ se vedeaŭ scurtați în venite. Din care pricină se vede, că aŭ insistatŭ multŭ pe lângă aceea, ca să li-se lase și maĭ departe jurisdicțiunea matrimonială. În urmă, póte după multe dispute aŭ ajunsŭ la unŭ compromisŭ, căcĭ la capetulŭ canónelorŭ mitropolitulŭ Atanasiŭ adause cuvintele următóre:

Éră aceste amŭ îngăduitŭ:

„Protopopiĭ să facă despărțănie cu scirea Vlădicăi.“ [5])

Prin compromisulŭ acesta s'a lăsatŭ protopopilorŭ și maĭ departe jurisdicțiunea în causele de căsătorie, însĕ cu aceea restrîngere, că tóte despărțirile să fie întărite de mitropolitulŭ, ceea ce la totŭ casulŭ a fostŭ unŭ câștigŭ moralŭ, căcĭ s'a pututŭ prin aceea în câtva pune frîŭ abusurilorŭ cu despărțirile de căsătorie.

Altcum din canónele sinoduluĭ acestuia se vede tendința de a cassa cu totulŭ forurile protopopescĭ din motivele, pentru carĭ la începutŭ sinodulŭ se învoise, ca să li-se ĭea protopopilorŭ jurisdicțiunea în causele matrimoniali. Așa în canonulŭ 9 citatŭ în punctulŭ 2 se lasă credincioșilorŭ libertate să caute pre *„popa înaintea protopopului în forum saŭ la Vlădica,“* va să dică sinodulŭ recunósce forulŭ protopopescŭ de forŭ de I instanție, însĕ permite credincioșilorŭ, ca să trécă cu vederea forulŭ protopopilorŭ, și să încépă procesulŭ de-a dreptulŭ la scaunulŭ archieresc, prin ce se spera, că pe încetulŭ forurile protopopescĭ vorŭ eși cu totulŭ din usŭ.

4. Urmă veche despre forurile protopopescĭ în causele de căsătorie aflămŭ și în canónele saboruluĭ mare dela 1675 ținutŭ sub mitropolitulŭ Sava Brancovicĭ. În canonulŭ 7 alŭ săboruluĭ acestuia se cetescŭ următórele:

„Părintele sfinția sa (mitropolitulŭ) *eșindŭ în țară se tiarcaluiésca pre protopopi, purtatu-s'aŭ bine în deregătoria lorŭ, și cum aŭ trăitŭ cu cuvîntulŭ luĭ Dumnedeŭ între creștini, și cu lucrulŭ despărțeniiloră și cu adâdulŭ țĕriĭ.“* [6])

---

[1]) Approbatae constitutiones Pars. I. Tit. VIII Art. 4. În originală ungurescŭ: »A mely oláh pap igaz ok nélkül divortiálna valakit, avagy más valláson valokat copulálna . . . . . mind az ilyen papokat, ha az esperesek meg nem büntetnék érdemek szerint, megértvén a tisztek, admonealják az esperestet. . . .

[2]) »Documente despre starea politică și ieratică a Românilorŭ din Transilvania« Viena 1890 pag. 170 și „Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. II. pag. 120 și Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag.

[3]) Vedĭ novelele luĭ Iustinianŭ 79, 83, 123 după Dr. Ioanŭ Rațiŭ »Instituțiunile dreptuluĭ bisericescŭ«. Blașŭ 1877 pag. 503.

[1]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ tom. II pag. 120, și »Documente despre starea politică și ieratică a Românilorŭ din Transilvania«.

[2]) »Archivŭ pentru filologie și istorie« de T. Ciparĭŭ pag. 630.

[3]) Ios. Pop Szilágyi »Euchiridion juris ecclesiae orientalis catholicae« Orade 1862 pag. 632.

[4]) Petru Maiorŭ »Istoria bisnriceĭ Românilorŭ« pag. 360 și I. M. Moldovanŭ »Acte sinodalĭ« tom. II pag. 123.

[5]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« Partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 146.

[6]) »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« de Petru Maiorŭ, partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 146.

După ce în canonulŭ acesta se ḑice apriatŭ, că eşindŭ mitropolitulŭ în visitaţiune canonică prin ţară, între alte lucruri se informa şi despre aceea, cum şi-aŭ împlinitŭ protopopiĭ deregătoria lorŭ *„cu lucrulŭ despărţăniilorŭ,“* este invederatŭ, că protopopiĭ pe acele timpurĭ aveaŭ jurisdicţiune în causele de căsătoria, saŭ aveaŭ forurĭ matrimoniali.

5. Dela principiĭ calvinescĭ avemŭ urmă despre forurile protopopescĭ matrimoniale în condiţiunea XIV pusă mitropoliţilorŭ Simeonŭ Ştefanŭ, Iosifŭ Budai şi Teofilŭ, în carea se opresce mitropolitulŭ românescŭ a despărţi pre ver unŭ ungurŭ. Cuvintele condiţiunii suntŭ următórele:

„Quod nullum hungarorum matrimonii vinculo copulabit vel copulari faciet, neque quempiam eorum separabit vel separari faciet. . . . . [1])

Se vede din condiţiunea acésta, că pre timpurile acele preoţiĭ şi protopopiĭ românescĭ, ba póte, chiarŭ şi mitropolitulŭ aveaŭ datina de a cununa şi despărţi pe câte unŭ ungurŭ. Cumcă condiţiunea nu vorbesce numaĭ de despărţirile de căsătoriĭ îndeplinite de mitropolitulŭ, ci şi de cele îndeplinite de alte organe bisericescĭ inferióre, se vede de acolo, că condiţiunea le deosebesce pe unele de celealalte prin cuvintele: *„separabit, vel separari faciet“*. Organele acestе bisericescĭ inferióre mitropolituluĭ nu potŭ să fie decâtŭ forurile protopopescĭ.

6. Din timpurile vechĭ maĭ avemŭ urmă despre forurile protopopescĭ în actele săboruluĭ mare dela 1742 ţinutŭ sub episcopulŭ Clain, în carĭ forurile protopopescĭ se amintescŭ maĭ de multe orĭ, şi anume: a) În punctulŭ 3 alŭ socotinţelorŭ şi aşeḑămintelorŭ ḑileĭ a dóua se ḑice:

„Causele cele maĭ marĭ şi maĭ grele maĭ vîrtosŭ a căsătoriilorŭ să le trimiţă cinstiţiĭ protopopiĭ la scaunulŭ archieresc.“ [2])

Din împrejurarea, că punctulŭ acesta dispune, ca numaĭ causele cele maĭ marĭ şi maĭ grele maĭ vîrtosă de căsătorie să fie trimise de protopopiĭ şi la scaunulŭ archieresc, urmézĭ că protopopiĭ puteaŭ judeca şi şi judecaŭ causele maĭ micĭ şi maĭ uşóre în forulŭ lorŭ fără a le maĭ trimite la scaunulŭ archieresc.

b) Între actele ḑileĭ a treia în deliberatulŭ adusŭ în causa protopopuluĭ Ioanŭ Esianulŭ dela Sâmbăta de josŭ se cetescŭ următórele:

„De vreme ce popa Ioanŭ Esianulŭ de dóuĕ orĭ fiindŭ sorocitŭ (citatŭ) *n'a mersŭ la săborŭ, bine s'a fostŭ judecatŭ să dea birşagŭ 12 florinţi. . . .“* [3])

Vorbesce aicĭ deliberatulŭ săboruluĭ mare de judecata adusă în causa acésta de unŭ săborŭ, la care popa Ioanŭ Esianulŭ deşi fu de dóuĕ orĭ citatŭ, totuşĭ n'a voitŭ a merge. Judecata acésta saŭ *„birşagulŭ de 12 florinţi“* este judecata adusă de forulŭ protopopescŭ alŭ Făgăraşuluĭ, şi în contra căreia s'a întîmplatŭ apelaţiune la săborulŭ mare. Se numesce însĕ în loculuĭ acesta forulŭ protopopescŭ săborŭ, ceea ce s'a maĭ întîmplatŭ şi de altădată, [1]) fiindŭ că de comunŭ nu judecă numaĭ protopopulŭ singurŭ, ci cu alţiĭ preoţiĭ, carĭ laolaltă cu elŭ constituieaŭ scaunulŭ saŭ forulŭ protopopescŭ.

c) Totŭ în actele ḑileĭ a treia în deliberatulŭ adusŭ de săborulŭ mare în causa luĭ pop Petrea di Iatică cu vicariulŭ Ştefanŭ din Jucă, care liberase din închisóre pre pop Petrea din Iatică fără scirea episcopuluĭ [2]) şi aŭ luatŭ şi 40 florinĭ dela elŭ, se cetescŭ următórele:

„Ér de ar maĭ îndrăsni sfinţia Sa (vicariulŭ Ştefanŭ dela Jucŭ) *maĭ multŭ asemene lucru a face, va pierde puterea a judeca causele apelaluite dela cinstiţiĭ protopopiĭ, care aŭ avutŭ, şi acum încă i-se lasă.“* [3])

Din cuvintele aceste este evidentŭ, că protopopiĭ aveaŭ forurĭ de judecată, şi dela sentinţa lorŭ se putea apela şi la vicariulŭ generalŭ alŭ episcopuluĭ. [4])

d) Aşeḑămîntulŭ 11 alŭ ḑiliĭ a dóua sună astfelŭ:

„Cinstiţiĭ protopopiĭ maĭ mare grige şi osărdie să arete în în supĕrările preoţilorŭ, ca să nu se îngreune cu tóte scaunulŭ archieresc, şi causele maĭ micĭ să nu le îndrepteze la Măria sa D. Vlădică. Aşişderea şi causele (maĭ mari) *de nu vorŭ fi cernute în scaunulŭ maĭ de josŭ, să se trimită la protopopiĭ din scaunulŭ archieresc.“* [5])

Sub scaunulŭ maĭ de josŭ se înţelege forulŭ protopopescŭ. Totodată din aşeḑămîntulŭ acesta se vede, că pre atuncĭ în cause maĭ micĭ puteaŭ forurile protopopescĭ să aducă sentinţa şi să o şi esecute. Causele maĭ marĭ trebuieaŭ să se trimită totdeuna şi la scaunulŭ archieresc, şi scaunulŭ archieresc nu se pronunţa până nu se pronunţa maĭ întâiŭ scaunulŭ maĭ de josŭ, adecă forulŭ protopopescŭ.

e) Se maĭ amintesce forulŭ protopopescŭ şi în punctulŭ 4 alŭ ucteloră ḑileĭ întâie a sinoduluĭ acestuia, care dispune, ca în procesele penalĭ în contra preoţilorŭ purtate înaintea săboruluĭ micŭ, să se rînduéscă omŭ, care să pâréscă pre preotŭ. (Veḑĭ maĭ susŭ pag. 91).

(Va urma.)

[1]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭu pag. 66.
[2]) »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ tom. I. pag. 149.
[3]) Totŭ acolo pag. 154.

[1]) Aşa de pildă judecata forului protopopescŭ în sinodulŭ dela 1835 ţinutŭ cu ocasiunea instalărĭĭ episcopuluĭ Lemeni se numesce: *judecata săbornicéscă.* Veḑĭ »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ tom. II. pag. 64.

[2]) Pe timpurile acele pentru preoţi esista şi pedépsa închisorei dictată de săborulŭ mare, pre cum se vede din sentinţa adusă totŭ din sinodulŭ dela 1742 asupra popiĭ Ioanŭ Esianulŭ dela Sâmbăta de josŭ, ca acesta să plătéscă 66 de florinţi *„care birşagŭ până-lŭ va plini să rĕmână în prinsóre. Însĕ câtŭ va rĕmâné în prinsóre, o ḑi şi o nópte i-se va socoti dreptŭ unŭ florintŭ.“* »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ tom. I. pag. 154.

[3]) Totŭ acolo tom. I. pag. 157.

[4]) Pe timpurile acele episcopulŭ avea doĭ vicarĭ generalĭ. Teritoriulŭ unuia era între Ungaria, Murĕşŭ şi Arieşŭ, alŭ celuialaltŭ cealaltă parte a ţărĭĭ. Unulŭ era în Jucă altulŭ în Bia. Veḑĭ sinodulŭ dela 1732 în »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ tom. II. pag. 97.

[5]) Totŭ acolo pag. 150.

Benoni.

Legendă de Crăciun.

Nu departe de locul, unde s'a născut Domnul în Vetleem, era o căsuţă. Ea era strîmtă şi scundă, era coperită cu paie şi trestie şi n'avea ferestĭ, ci numaĭ o uşe spre resărit. Printr'însa întra aerul şi lumina în căsuţă.

Căsuţa asta sĕrăcăciósă era a unuĭ păstoriŭ sĕrac ca vaĭ de el. Numaĭ Dumneḑeŭ scia, cum se nutria păstoriul pe sine, pe soţia şi pe pruncul sĕŭ Benoni. Dar micuţa familie era credinciósă, evlaviósă şi cu frica luĭ Dumneḑeŭ şi aştepta ca toţĭ Jidoviĭ de pe vremea aceea cu dor sosirea luĭ Mesia. Sperarea întru Rescumpĕrătoriul lumiĭ, care va face pe Israil mare şi puternic, făcea pe sermaniĭ aceştia să privéscă cu bărbăţie şi încredere în faţa viitoriuluĭ. Împĕratul Jidovilor, care avea să vină, era singura lor sperare, singura lor mângăere.

Şi de mângăere avea lipsă fórte mare familia asta de păstoriŭ. Căcĭ sĕrăcieĭ lor amare i-se maĭ însoţia obida pentru micul Benoni. El era sĕnătos, dar orb de amîndoĭ ochiĭ. Câte lacrimĭ nu vĕrsa sermana luĭ mamă, când vedea, cum pruncul eĭ, care altcum era fórte bine desvoltat şi cu buclele sale negre şi cu trăsăturile sale gingaşe şi frumóse cuceria inima orĭ cuĭ, — cum se mişca sermanul prin casă şi prin curte pipăindu-şĭ calea cu mânile! Cum o durea inima, când vedea, că Benoni nu alérgă veselĭ ca alţĭ pruncĭ prin câmp şi pădure, ci trebue să şédă tot acasă!

Dar buna femee nu se certa cu sine şi cu Dumneḑeŭ, ci se ruga:

„Tu, Dómne, mĭ-aĭ dat nĕcasul meŭ, şi de aceea voiŭ să-l port cu răbdare.“

Cu câtă bucurie nu povestia ea pruncului sĕŭ părticele din istoria poporuluĭ sĕŭ! Benoni avea un suflet fórte deştept şi urmăria cu multă băgare de samă istorisirea mameĭ sale. Dar maĭ mult îĭ plăceaŭ totdeuna profeţiile despre Mesia, care avea să vină. El nicĭ nu rĕsufla, aşa asculta, când mamă-sa îĭ grăia despre marile şi strălucitele însuşirĭ, carĭ după ḑisele profeţilor le va avé Mesia, despre atotputinţa şi bunătatea luĭ, despre iubirea şi mila luĭ.

„Poporuluĭ nostru îĭ va aduce mântuire şi binecuvîntare bogată,“ închia buna mamă vorbele sale într'o ḑi. „Pe ceĭ sĕracĭ îĭ va îmbogăţi, pe ceĭ orbĭ, schiopĭ şi bolnavĭ îĭ va vindeca.“

„Vindeca-mĕ-va şi pe mine?“ întrebă Benoni.

„Fără îndoélă,“ rĕspunse mama. „dacă tu veĭ fi vrednic de un dar ca acela.“

„O, mamă scumpă,“ strigă băĕtul cu însufleţire, „eŭ pururea mĕ voiŭ sili, să-mĭ câştig acest dar!“

Aşa a sosit nóptea cea mare, în care Domnul şi Mântuitoriul nostru Isus Christos avea să se pogóre din strălucirea sa cerésc pe pămînt. Ceriul era îmbrăcat în podóba minunată a stelelor. Ceriul vinĕt închis era plin de strălucire şi părea că se plécă cu

dragoste spre pământul, care astăḑi avea să primească la sinul său pe Domnul ceriului.

Benoni şi mamă-sa erau în căsuţă. Pe amîndoi îi cuprinsese o mişcare puternică şi neţălcuită. Inimile lor parcă se simţiau deja atinse de razele fericirii, de care astăḑi se va împărtăşi lumea prin întromenirea lui Christos. Lor nici prin minte nu le trecea, că Mesia cel mult dorit petrece deja pe pământ şi încă numai în vecini. Dar un simţemînt neînţeles dintr'înşii grăia despre o fericire, care era de tot aprópe.

Atunci sosi în ruptul capului în casă tatăl lui Benoni, care se îndatinase a petrece nóptea afară la câmp la turmă.

„Mesia a sosit, Mesia a sosit! Mărire nóuă, mărire poporului nostru!“ strigă el şi strinse cu bucurie femee şi copil în braţe.

„Noi eram în câmp afară,“ istorisi el, „şi priveghiam lângă turmele nóstre. Atunci s'a revĕrsat preste noi fără de veste o strălucire minunată din ceriu. Parcă curgea aur topit din ceriu pe pământ, — noi ne închiserăm ochii, ca strălucirea să nu ne orbéscă. Ér când îi deschiserăm éră, vĕḑurăm lucruri minunate: fiinţe ceresci uşóre ca aerul sburau în jur de noi, preamăriau în cântări de laudă pe Domnul şi vestiau, că Mesia s'a născut chiar acum. — Cetele îngereşci ne-aŭ îndrumat la un staul, şi, o minunea minunilor! am aflat un pruncuţ drăgălaş aşeḑat pe paie în iesle şi lângă el pe tatăl şi pe mama lui. Raze blânde purcedeau dela capul prunculuĭ, şi cu tóte că înfăşurăturile îi erau sĕrăcăcióse, noi totuşi am recunoscut într'însul pe Mesia. Ne-am aruncat înaintea lui pe pământ şi ne-am închinat lui.“

Făr a rĕsufla ascultaseră soţia şi pruncul lui. Şi când a sfârşit, ei erupseră în strigăte de bucurie, şi Benoni strigă:

„Tată, tată! Du-ne şi pe noi acolo, ca să ne închinăm acelui prunc ceresc.“

Păstoriul a împlinit de grab şi cu bucurie dorinţa băĕtuluĭ sĕŭ.

Afară nóptea se făcuse încă şi mai strălucită şi mai luminósă. Luna părea că varsă raze de argint, ér lumina stelelor trăsălta, ca şi cum le-ar fi ajuns o bucurie mare.

Cu sfîntă şi adâncă evlavie întrară cei trei în staulul cel simplu, în care s'a adăpostit mântuirea lumiĭ. Ei găsiră într'însul, pe cum le-a fost spus păstoriul, o femee pătrunsă de simţeminte ceresci, un bărbat serios şi nobil şi un pruncuţ drăgălaş. Cu umilinţă îşi plecară genunchii şi se închinară prunculuĭ. Ér Benoni şopti apoi mameĭ sale:

„Du-mi mâna la mânuţa luĭ Mesia, ca să o sărut.“

Şi mama îi împlini dorinţa. Cu ardóre apăsă băĕtul orb buzele sale pe mânuţa Mântuitoriuluĭ lumiĭ şi o udă cu lacrimi.

Atunci de-odată trăsări orbul şi sări în picióre. Un strigăt de bucurie rĕsună din gura luĭ. El deschise larg ochiĭ, privi uimit la părinţiĭ sĕĭ şi la sfînta familie.

„Vĕḑ, vĕḑ!“ strigă el. „Mi-s'aŭ deschis ochii. Scumpă mamă, scumpe tată, eŭ vĕḑ!“

Şi plângênd cu sughiţ tare de bucurie se aruncă Benoni în braţele mameĭ sale.

După ce părinţii potoliră furtuna cea dintâiŭ a mişcăriĭ luĭ, se aruncară acum toţi trei ĕră înaintea dumneḑeesculuĭ prunc la pământ, pentru ca să i-se închine din noŭ.

Cu cuvinte de mulţămită fierbinte pe buze se despărţiră apoi dela sfînta familie.

Èr Benoni a avut în tótă viaţa sa parte de darul vederiĭ şi deschiḑêndu-i-se şi ochiĭ sufletuluĭ s'a făcut unul din învĕţăceiĭ ceĭ mai credincioşi aĭ Domnuluĭ.

Editorŭ şi redactorŭ rĕspunḑĕtorŭ:
Dr. Victor Szmigelski.

684 szám. (1) 1—1
1894.

Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó, az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1894 évi 2099 számu végzése következtében Ganahl Karl bécsi czég javára balázsfalvi Heisikovics Lipót ellen 227 frt 50 kr. s járulékai erejéig foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt és 420 frt — krra becsült 30,000 zsendely és 1000 drb fenyőfadeszkából álló ingóságok nyilvános árverés utján eladatnak.

Mely árverésnek a balásfalvi kir. járásbiróságnak 2285/1894 sz. végzése folytán 227 frt 50 kr. tőkekövetelés, ennek 1894. évi Augustus hó 8-ik napjától járó 6 % kamatai és eddig összesen 20 frt 40 krban biróilag már megállapitott költségek erejéig helyben alperes faraktárában leendő eszközlésére 1895-ik évi január hó 14-ik napjának délelőtti 9 órája határidőül kitüzetik és abhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balásfalván 1894-ik évi December hó 17 napján.

Thát György,
kir. birósági végrehajtó.

607 szám. (2) 1—1
1894.

Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1894. évi 1985 számu végzése következtében Braune *József javára balázsfalvi* Klein testvérek ellen 199 frt 99 kr. s jár. erejéig kielégitési végrehajtás utján lefoglalt és 445 frtra becsült 250 drb férfi posztó kalapból álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. járásbiróság 2339—1894 számu végzése folytán 199 frt 99 kr. tőkekövetelés, ennek 1894. évi Május hó 21 napjától járó 6 % kamatai és eddig összesen 32 frt 20 krban biróilag már megállapitott költségek erejéig helyben alperes üzletében leendő eszközlésére 1895. évi január hó 14-ik napjának délutáni 2 órája határidőül kitüzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107 és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balázsfalván 1894. évi Deczember hó 19 napján.

Thát György,
kir. jbirósági végrehajtó.

671 szám. (3) 1—1
1894.

Árverési hirdetmény.

Alulirt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1894. évi 2461, 2304 és 1709 számu végzése következtében Mendl Simonné, Sigmond András felülfoglaltatók és Felmer Károly Lajos alapfoglaltató javára Fodor Károly és neje ellen 200 frt., 73 frt 10 kr. és 575 frt — kr. s jár. erejéig foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt és 800 frt 80 krra becsült vendéglői berendezés, házi butorok, ruha és ágynemü, ugy fehérneműekből álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balázfalvi kir. járásbiróság 2635, 2636 és 2782/1894 számu végzése folytán fenntiek követelés és 6% kamatai, és eddig összesen 81 frt 66 krban biróilag már megállapitott költségek erejéig Balázsfalván alperes lakásánál leendő eszközlésére 1895. évi január hó 23 napjának délelőtti 9 órája határidőül kitüzetik és ahhoz venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107 és 108. §-a értelmében, készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balázsfalván 1894. évi Deczember hó 27-ik napján.

Thát György,
kir. jbirósági végrehajtó.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce **lucrulŭ de măsariŭ şi de sculptorŭ**, de colorare respective de **marmorisare** şi de **provedere cu icóne sânte**, dimpreună cu **aşeḑarea acelorŭ obiecte** în faţa locului, precum şi **renovarea de iconostase** cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(6) 47—52

Tipografia Seminariului archidiecesanŭ.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blaş.

Anul V. Blaş 12 Ianuariŭ 1895. Numĕrul 2.

În pragul anului nou.

Din pragulŭ anului noŭ bine este, să aruncăm o privire asupra anului 1894, ce stă înaintea nóstră ca o carte deschisă, pentru ca să putem combina, ce ne aştéptă şi ce trebue să facem în anul 1895.

Anul trecut ne presentă momente de mare însemnătate istorică pentru Românĭ. Procesul Memorandului din Maiŭ şi Conferinţa naţională din Novembre dovedesc până la evidenţă, că consciinţa naţională a străbătut în tóte păturile societăţii românescĭ. Toţi Românii aŭ manifestat, că gata sunt a-şi vĕrsa şi sângele la timp oportun pentru realisarea aceluĭ ideal. Conducĕtoriĭ nostri politicĭ, carĭ aŭ putut să constateze acest adevĕr în faţa reduteĭ Cluşuluĭ şi în casa societăţiĭ din Sibiiŭ, numaĭ atuncĭ vor fi la înălţimea chemăriĭ lor frumóse, dacă la ocasiune binĕ venită vor sci folosi pentru emanciparea nóstră politică forţa morală şi materială neresistibilă, manifestată de poporul român în decursul anuluĭ espirat.

Nu maĭ puţin s'a manifestat puterea de viaţă a Românuluĭ din Ungaria şi Transilvania şi pe alte terene ale vieţiĭ publice.

În faţa legiĭ celeĭ nóuĕ despre regularea salarerelor învĕţătorescĭ, prin care guvernul a voit, să dea o lovitură de mórte celor maĭ multe şcóle române, poporul nostru, maĭ vîrtos acolo, unde a avut conducĕtorĭ harnicĭ şi înţelepţi, nu-şi pregetă a aduce jertfe materiale, pe carĭ mulţi nu le speraŭ. Periclul, ce ameninţa cultura nóstră naţională în comunele locuite de românĭ greco-catolicĭ şi de românĭ greco-orientalĭ, îĭ făcu şi pe uniĭ şi pe alţiĭ, să-şi deschidă ochiĭ şi să afle o cale potrivită, pe care — fără sacrificarea intereselor lor confesionale — să pótă mântui cu puterĭ unite şcóla română şi prin ea cultura nóstră naţională.

În Blaş, de unde de un vĕc şi jumĕtate luminézĕ tot maĭ intensiv farul culturiĭ nóstre românescĭ, basate pe principiile nestrămutate ale creştinismuluĭ adevĕrat, putem constata în decursul anuluĭ espirat un progres fórte îmbucurătoriŭ. Şcóla superióră de fetiţe, care treptat cu desvoltarea inteligenţeĭ bărbătescĭ din societatea nóstră voesce a ridica şi nivelul cultural al sexuluĭ femeesc, este deja gata, deşi numaĭ cu baniĭ împrumutaţi s'a putut zidi. Gimnasiul cel noŭ, care ne aduce în posiţiunea plăcută de a puté deschide clase paralele pentru întreg gimnasiul inferior, este aprópe terminat. Ca însĕ acest gimnasiŭ să fie în tótă privinţa asigurat, avem încă lipsă de sprijinul némuluĭ românesc, de óre ce colecta iniţiată în anul espirat abia a fost în stare a acoperi jumĕtate din spesele zidiriĭ. Sperăm însĕ, că simţul de gratitudine faţă cu cel maĭ vechiŭ institut cultural românesc din patria nóstră va îndemna şi pe aceia, carĭ încă nu s'aŭ asociat la colecta amintită, să concurgă cu obolul lor spre un scop atât de nobil şi sfînt.

Paralel cu progresul pe terenul cultural a mers şi progresul pe terenul strict bisericesc. În decursul anuluĭ espirat am putut constata cu bucurie, că în diaristica nóstră cestiunile delicate de religiune şi biserică se tractézĕ cu maĭ mult tact, şi cu deosebire ne-am bucurat vĕdĕnd, că ideile religióse se lămuresc şi devin tot maĭ corecte şi maĭ apropiate de spiritul adevĕratuluĭ creştinism. Pe educaţiunea religiosomorală a poporuluĭ s'a pus maĭ mare pond. Chiar şi partidul naţional român a păşit cu energie în conferenţa ultimă în contra ideilor falsuluĭ liberalism, care subsapă principiile fundamentale ale creştinismuluĭ, ceea ce ne dovedesce, că şi conducĕtoriĭ nostri politicĭ aŭ trebuit să ţină cont de sentimentul religios al poporuluĭ nostru. Ca succes maĭ însemnat pe terenul bisericesc însemnăm denumirea episcopuluĭ Victor Mihályi de Mitropolit pe scaunul archieresc de Alba-Iulia, ilustrat de 10 vrednicĭ antecesorĭ. Evenimentul acesta ne dovedesce, că chiar şi în mijlocul asupririlor, ce le îndurăm pe tóte terenele, încă putem ajunge la resultate dorite, dacă toţi lucrăm inspiraţi numaĭ de binele bisericiĭ şi al naţiuniĭ.

Faţă cu progresele făcute pe terenul naţional, cultural şi bisericesc, cu durere trebue să constatăm, că în luptele pentru drepturile némuluĭ nostru

---

Feuilleton.

Lumea reclamelor.

Când aştepţiĭ după tren, şi de multa aşteptare te cuprinde plictisala, neavĕnd în cătrău te puĭ şi cetescĭ şir de şir tóte anunţurile afişate pe păreţiĭ saleĭ de aşteptare.

A. îţi recomandă maşinile cele maĭ practice de semĕnat, de secerat, de îmblătit şci. şcl. B. te asigură, că champagne şi cognac maĭ veritabil, maĭ bun şi cu tóte aceste maĭ ieftin ca la el nu capeţi pe întreg rotogolul pămîntului. Şi ca să nu cutezi a te îndoi, îţi înşiră decĭ de esposiţiĭ, de unde a primit premiĭ, medaliĭ şi diplome. C. insistă, ca numaĭ dela dînsul să-ţi procurĭ teă şi rum, căcĭ nimenĭ în lume nu are atât de escelente. Cu preţ moderat, de nu-ţi vine a crede, te provede pe anul întreg. Se apropie ĭérna, ér ĭérna o sară plăcută fără un ceaiŭ delicios nicĭ nu se póte închipui. Folosesce-te decĭ de ocasiune şi-ţi procură cât maĭ în grabă.

Şi ca să-ţi trécă vremea, cetescĭ decĭ şi sute de aceste, şi pe urma ta vin alţiĭ, decĭ, sute şi miĭ, şi dacă nu chiar fiecare, cel puţin al treilea al patrălea tot îşi preumblă ochiĭ asupra lor, şi cel puţin al treilea al patrălea tot le cetesce. Şi cetindu-le e natural, ca unele să ţi-se întipărescă în minte şi să ţi-se reîmprospeteze, când ţi-se ivescŭ lipse asemenĭ.

Gările nu sunt singurele localurĭ cuptuşite cu anunţurĭ. Localurile oficiilor postale, ale oficiilor telegrafice şi telefonice, staţiunile tramvayelor şi năilor, tóte, tóte sunt pline de afişurĭ. Şi maĭ ales într'un oraş de ceva samă nu faci un paş, fără să te împedecĭ de decĭ şi sute de anunţurĭ şi afişurĭ. Aicĭ întîlnescĭ un afiş umblător în chip de hamal îmbrăcat în anunţurĭ, orĭ un tramvay acoperit formal cu fel de fel de reclame, colo daĭ de un stîlp orĭ de un părete plin plinuţ cu oferte de mărfurĭ care de care maĭ bune şi maĭ ieftine. Dar apoĭ inseratele şi reclamele din planurile de călătoriĭ, din călindare şi maĭ ales din diare! La diare de nu jumĕtate, dar a treia parte de bună samă, sunt inserate. Şi spun, că în Anglia şi America nu se îndestulesc, să umple partea dinapoĭ, ci vrĕnd, să te siléscă, să le cetescĭ, ţi-le pun la jumĕtatea şi altele chiar la începutul foiĭ. Şi sunt foĭ, unde articliĭ şi noutăţile sunt vîrîte printre anunţurĭ, ca cercând după acelea să fiĭ silit a le ceti şi pe acestea.

Une orĭ se plătesc sume ne maĭ auditepentru astfel de inserate. Se dice, că o societate din Londra a promis Angliei milióne, numaĭ să pótă tipări pe dosul marcelor postale anunţurĭ. Marcele trec prin miĭ şi milióne de mânĭ, şi când veĭ să le lipescĭ, îţi caută să le întorcĭ şi să veĭ anunţul, ér vĕdĕndu-l de atâtea orĭ îţi vine póte pofta, să si cumperĭ.

Dar tóte reclamele de până acuma, orĭ cât ar fi unele de interesante şi de ademenitóre, rĕmân departe înapoia reclamelor afişate pe — nuorĭ.

Cum? Reclame afişate pe nuorĭ?

Pe nuorĭ da, firesce că pe nuorĭ.

Vorbe! Nu se póte! E cu neputinţă!

Aşa am crezut şi eŭ la început, dar am fost silit, să-mi schimb părerea.

Orĭ cât de necrezut s'ar păré felul acesta de reclame, ei e fapt, ér dinaintea unuĭ fapt nu aĭ încătrău, trebue să-ţi plecĭ capul.

Te mirĭ, ce gândurĭ resar în mintea altorĭ ómenĭ? Mie bună óră în vecĭ nu mĭ-ar fi plesnit prin minte gândul, să scriŭ reclame despre mărfurĭ de vîndare, şi ca o lume întrĕgă să le vadă deodată, reclamele să le

nicĭ într'un an nu ni-s'aŭ cerut atâtea victime ca în anul espirat. Nicĭ odată boltile temnițelor n'aŭ resunat de atâtea gemete românescĭ. Și deși din punctul acesta de vedere am puté dice, că anul 1894 a fost un an de generală durere și jale națională, totuși simțim și o dulce mângăere vĕdĕnd, că tot mai tare cresce numĕrul acelora, carĭ sunt gata a-și jertfi tóte pentru emanciparea politică a poporului nostru.

Ce ascunde în sinul sĕŭ anul 1895, abia se póte prevedé. Este însĕ probabil, că sistemul de guvernare de până acum față cu popórĕle nemagiare anevoe se va puté schimba. Și în anul viitoriŭ se va considera magiarisarea de unicul mijloc pentru consolidarea statului nostru. Și în anul ce vine vom auḑi glasurĭ de ministri, carĭ se fălesc cu neesecutarea legilor priincióse existinței și desvoltării naționale a popórĕlor nemagiare. Și în anul 1895 vor proclama șoviniștiĭ de cea mai frumósă vîrtute patriotică lăpĕdarea de ném și de lege. Și în anul 1895 se vor preamări ideile luĭ Kossuth, care a detronat familia domnitóre, și se va ține încătușat partidul național român, credincios Domnitoriuluĭ și patriei comune. În direcțiunea acésta s'a creat un curent prea puternic, de cât să-ĭ mai pótă resista ministriĭ, ce vor urma în fruntea țĕriĭ.

În contra acestuĭ sistem nefericit de guvernare grea luptă trebue să susținem și în anul 1895. Trebue înainte de tóte să facem, să străbată în tótă lumea civilisată, în tóte cercurile hotărîtóre ale monarchieĭ austro-ungare, și mai virtos la Tronul Monarchuluĭ convingerea adevĕrată, că luptele politice ale Românilor nu sunt îndreptate nicĭ în contra întregității Ungarieĭ, nicĭ în contra Magiarilor și cu atât mai puțin în contra altor popórĕ conlocuitóre, carĭ aŭ aceea-și sórte cu noĭ.

Mai departe trebue nesmintit să se restabilĕscă unitatea în conducerea politiceĭ românescĭ. Regretabilele diverginte, dispute secĭ și patimĭ violente, carĭ aŭ ĭeșit la ivélă după conferența din Novembre 1894, trebue să încete cât maĭ curĕnd în fața situațiuniĭ de tot grele, ce s'a creat partiduluĭ național prin volnicia ministruluĭ Hieronymi de tristă amintire. Ținuta politică, ce ni-se va prescrie, în urma conțelegerilor frățescĭ, din partea conducĕtorilor nostri politicĭ, să o îmbrățișăm fără reservă și cu tótă însuflețirea, de care este capabil sufletul nostru românesc. Să desvoltăm și înmulțim instituțiunile nóstre culturale românescĭ. Să luminăm poporul asupra datorințelor sale creștinescĭ și românescĭ față cu legile așa numite bisericescĭ, ca nu cumva descreștinarea și desnaționalisarea urmărită de acelea legĭ să prindă rădĕcinĭ în sanctuariul familieĭ române. Fiecare Român să fie pĕtruns de adevĕrul, că în fața luĭ Dumneḑeŭ sfîntul, care pe toțĭ ne va judeca, numaĭ acea căsătorie este validă orĭ invalidă, care se închie orĭ se desface în fața bisericiĭ și după legile sfinteĭ bisericĭ.

Dacă vom lupta pe calea acésta pentru biserică, școlă și ném, în anul 1895 vom face cel puțin un pas cătră triumful causeĭ nóstre. Cu aceste simțeminte dorim cetitorilor nostri *anŭ nou fericit.*

Epistola pastorală comună a Episcopatuluĭ catolic din Ungaria a apărut în 6 a c. Ea numaĭ conciliantă nu se póte numi și așa dară nu este concipiată așa, pe cum ar fi dorit liberaliĭ ceĭ dela putere. Organisării catolicilor într'un partid politic parlamentar nu numaĭ că nu i-se împotrivesce pastorala acésta, ci din contră ea provŏcă pe preoți și pe credincioșĭ la luptă împotriva politiceĭ bisericescĭ inaugurate din partea liberalilor.

„Aducêndu-vĕ aminte de aceea," ḑice pastorala, „că voĭ aț primit misiunea de a servi altarelor luĭ Christos, și nu de a plăcé ómenilor, vestiți credința bisericiĭ, fără considerare omenéscă, fără témă de greutăți, și învĕțați poporul încredințat grijiĭ vóstre păstorescĭ, ce consună cu credința și cu preceptele bisericiĭ, ce se împotrivesce acestora, și-ĭ admoniați, ca între tóte schimbările lucrurilor, între tóte împrejurările, chiar și între cele maĭ grele, să-și mărturiséscă neînfricați credința, pe cum se cuvine creștinilor, și să-și întocméscă întrégă viața după credința acésta, în ascultarea cea maĭ gata la împlinirea față cu tóte admoniările bisericiĭ și a capuluĭ eĭ. Aduceți-vĕ aminte, venerabilĭ preoți și iubiți fiĭ, și credincioșiĭ vostri încă să-și aducă aminte de fidelitatea, ce aț juruit-o luĭ Christos, când în sfîntul botez aț fost spĕlați, în sfînta confirmațiune aț fost unși cu sfîntul mir. Acéstă juruință aveț să o împliniț cu statornicie neînvinsă. *Asta va să ḑică,* pe cum admoniéză s. Ciprian, *a fi mărturisitoriŭ, asta va să ḑică a fi martirŭ al luĭ Christos,* pentru a păzi cuvîntuluĭ luĭ întru tóte statornicie inviolabilă și neclintită. De aceea trebue, ca voĭ, venerabilĭ frați și fiĭ, și credincioșiĭ vostri, carĭ purtați flamura crucĭ pe fruntea vóstră, întăriți prin esemplul și arctoritatea nóstră să îmbrățișați curajoșĭ și inimoșĭ causa sfinteĭ nóstre religiuni și să o apĕrați atât în viața privată cât și în cea publică. *Întrebuințați deci, uniți cu noĭ,* pe carĭ ne-a pus Dumneḑeŭ vóuĕ de conducĕtorĭ, *și în trista nóstră stare de acum tóte cele ce legea dumneḑeéscă și omenéscă oferesce și concede, pentru ca să se păstreze căsătoriei creștine onórea, ce-ĭ compete, și drepturile sfinteĭ nóstre biserici și sfinteĭ nóstre religiuni."*

Cuvintele acestea, orĭ cum ar cerca o interpretare preocupată și tendențiósă a le îmblăṅḑi sensul și a le frânge acul, totuși cuprind aprobarea mișcăriĭ elementare a catolicilor din Ungaria și provocarea la continuarea acesteĭ mișcărĭ.

Și nicĭ că se putea altcum. Orĭ câte aŭ fost greșelile, carĭ episcopatul catolic din Ungaria le-a comis maĭ înainte condus de deferință prea mare față cu puterniciĭ ḑilei orĭ de aspirațiunile egoiste ale unor singuratici din membriĭ luĭ, în fața mareluĭ pericol, în care a ajuns biserica în timpul maĭ nou, glasul acelor episcopĭ, carĭ pentru causa luĭ Dumneḑeŭ, asupra căreia dau năvală fiiĭ ómenilor, sunt gata la orĭ ce jertfă, totuși a

---

anin de nuorĭ, saŭ de maĭ vreĭ, să le tipărésc pe nuorĭ.

Ar fi greŭ, să spun, în capul cuĭ a resărit întâia óră gândul acesta îndrăsneț. Atâta e fapt, că folosirea nuorilor pentru reclame e încă numaĭ în fașe, și încercările, din carĭ a resultat, aŭ avut scopurĭ cu mult maĭ înalte decât îmbogățirea cutăreĭ societăți orĭ firme.

Încercările acestea sunt vechĭ și aveaŭ de țintă, să facă cu putință comunicațiunea între năile de pe largul mărĭĭ și de altă parte între năĭ și țĕrmurĭ. Dacă năile primeḑuite ar puté să telegrafeze, să trimită scirĭ stațiunilor de pe țĕrmurĭ orĭ altor năĭ de pe luciul mărĭĭ, multe primeḑiĭ și nefericirĭ ar puté să se înlăture, multe vieți, multe averĭ ar puté să se scape.

Pentru depărtărĭ maĭ micĭ semnele de lumină date dela țĕrmurĭ s'aŭ dovedit folositóre, la depărtărĭ marĭ însĕ lumina nu ajunge, fiindcă fața mărĭĭ nu e plană, ci strîmbată, rotunḑióră. Dar ceea ce nu póte lumina directă, s'a dovedit, că póte lumina îndreptată asupra unuĭ nuor și aruncată de acolo maĭ departe, așa numita lumină reflectată. Spre acest scop un reflector anume potrivit adună ḑiua razele sóreluĭ, ér nóptea razele uneĭ lampe electrice cu arc voltaic și le aruncă asupra nuoruluĭ, ér nuorul le trimite maĭ departe.

Încercările de felul acesta abia în anii din urmă aŭ dus la resultat mulțămitor. Anume în an. 1890 a succes năilor anglese *Orion* și *Espoir* a întreține legătură telegrafică în depărtare de 100 chilometri de olaltă. Orion era în portul dela Singapour, Espoir pe marea deschisă la distanță de 100 chilometri. Lumina lampeĭ electrice a fost proiectată de pe Orion pe nuor, și nuorul a reflectat'o spre Espoir și prin semne analóge cu ale telegrafuluĭ sistemul Morse a succes, să se comunice cuvinte și propositiĭ întregĭ.

S'aŭ maĭ făcut esperimente asemenĭ de pe farurĭ, și s'a constatat, că în nopțile nuoróse reflectorul póte trimite lumina la năĭ binișor depărtate. La 1893 admiralul angles W. Hunt Grubb a făcut esperimente cu o lampă electrică de 100.000 de lumini și a constatat, că la depărtare de 90 chilometri cu cea maĭ mare ușurință și precisiune se pot distinge semnele date prin mijlocirea reflectoruluĭ.

Pe basa acestor esperimente s'a construit reflectorul de proiecțiune dela esposiția din Chicago. Reflectorul era așeḑat pe palatul artelor și manfacturilor, și în sĕrile nuoróse totdeuna scria pe nuorĭ, câte persóne aŭ visitat esposiția în decursul ḑileĭ.

După închierea esposițieĭ reflectorul a fost dus în New-York și instalat pentru reclame. În fiecare sară nuorósă proiectéză el pe nuorĭ fel de fel de anunțurĭ, fel de fel de reclame hazliĭ, când neilustrate când ilustrate, înveselind sute și miĭ de spectatorĭ și făcênd serviții la alți ḑecĭ și sute de comercianți și întreprinḑetorĭ.

Anul trecut în lunile de vară era vorbă, să se instaleze și în Paris un reflector pentru reclame. Se póte, că pe când scriŭ șirele acestea, reflectorul-reclam funcționéză deja de mult spre distragerea publiculuĭ și spre folosul ómenilor de afaceri.

Aparatul destinat, să tipărésc reclamele pe nuorĭ, e compus dintr'o lampă electrică și dintr'o oglindă metalică, așa numitul reflector. Literele și imaginile, ce vrem să le proiectăm pe nuor, se taie în carton și se așéḑă înaintea linții.

Totul samĕnă cu un fel de laternă magică, și dacă totuși e deosebire, deosebirea e, că în loc de a arunca imaginea pe un părete orĭ pe o pânzătură, reclamele se proiectéză sus pe nuorĭ.

Aparatul e întocmit și pentru nuoriĭ mișcați de vînt. Nu aĭ, decât să învîrți aparatul cu destulă potrivire, ca reclamele să rĕmână nemișcate pe nuoriĭ mișcați de vînt.

Se ḑice, că și în serile senine încă ar

trebuit să aprindă şi în inimile celor mai lăsătorĭ focul iubirii şi însufleţirii pentru causa acésta. Şi chiar şi dacă n'ar fi aşa, episcopatul în faţa mişcării elementare a laĭcimii catolice totuşĭ ar fi trebuit vrênd nevrênd să se pronunţe şi pronunţându-se să se siléscă a nu rămâné înapoia laĭcimii catolice în ce privesce zelul caseĭ Domnului.

Èr noĭ ce vom să facem vĕdêndu-ne în faţa uneĭ mişcărĭ aşa de însufleţite, ce are de scop şi mântuirea nóstră de rele nespus de marĭ? Până acum maĭ puteam să ne scusăm cu aceea, că resultatul mişcării catolicilor este încă fórte problematic, aşa de problematic, cât ar fi lucru riscat a le da lor mâna, mână de ajutoriŭ şi de alianţă. Dar acum o scusă ca acésta nu maĭ este îndreptăţită. Vedem, cum ceĭ dela putere se svîrcolesc în dilema, în carea aŭ ajuns. De esecutarea legilor bisericescĭ-politice deja sancţionate se tem a se apuca, după căderea ruşinósă a acelui cabinet, care a făurit legile acelea, eĭ nu sunt în stare a forma alt cabinet, care să-şĭ pótă promite traiŭ maĭ îndelungat, ĕră de alegerĭ nóuĕ se îngrozesc ca de foc.

Şi eĭ şi aŭ cuvinte de a se teme. Aŭ semĕnat vînt, şi vor secera vifor, şi viforul acela sigur îĭ va mătura din posiţia lor. Dar ca partidul poporal nu namaĭ să ajungă la sdruncinarea liberalismului, ci să-şi creeze cu o cale şi o rolă hotărîtóre şi conducĕtóre în politica ţĕrii, asta atîrnă în partea cea maĭ mare dela ajutoriul nostru bine organisat. Oferi-vom óre acest ajutoriŭ partidului poporal, care deşi nu ne promite încă munţĭ de aur, totuşĭ ne promite cel puţin atâta, că va inaugura o politică pătrunsă de spiritul dragostiĭ şi dreptăţiĭ creştinescĭ? Orĭ dóră vom lăsa, să mérgă lucrurile, pe cum aŭ mers şi până acum: să declarăm, că observăm pasivitatea, dar într'aceea să lăsăm, ca poporul să ni-se demoralisezе mânându-se la alegerĭ, pentru ca el acolo să voteze fără de nicĭ o convingere aşa, pe cum îĭ dictézĕ corteşiĭ guvernului liberal?

De repeţite orĭ am declarat, că noĭ nu voim să spargem solidaritatea. Dar când e vorbă, să mântuim interesele cele maĭ sfinte ale unuĭ popor creştin, interesele credinţeĭ, ni-se pare, că *în solidaritate deplină* ar trebui să maĭ lăsăm din neabaterea ambiţiósă dela calea, carea, după ce am pornit odată pe ea, acum ne ruşinăm a o părăsi, deşi vedem, că urmându-o n'am ajuns la nicĭ un resultat practic.

Revistă bisericéscă.

Roma.

În Roma a început a se forma o reuniune cu scopul de a întemeia acolo o universitate catolică cu patru facultăţi. Maĭ ales nobilimea înaltă şi femeile credincióse din clasa inteligentă desvóltă zel mare întru realisarea acestuĭ scop fórte bun.

Austria.

Reuniunea catolică poporală din Austria superióră, carea are ca la 30,000 de membri şi deprinde înrîurinţă fórte mare şi în afacerile politice şi sociale ale archiducatuluĭ, Dumineca trecută şĭ-a serbat iubileul de 25 anĭ dela înfinţarea sa. La adunarea festivă Dr. Ebenhoch, actualul preşedinte al reuniuniĭ, a schiţat într'o cuvîntarĕ puternică activitatea de până acum a reuniuniĭ, ér canonicul Danner a arĕtat scopurile, pe carĭ are reuniunea să se siléscă a le ajunge pe viitoriŭ. Luni a fost liturgie solemnă celebrată de episcopul din Linz, ér conţiunea ocasională a rostit-o Iesuitul Abel.

Elveţia.

În Elveţia încă se cunósce binecuvîntarea, ce o aduce poporuluĭ căsătoria civilă. În anul 1893 s'aŭ pornit acolo 1058 procese de divorţ, un numĕr nespus de mare, dacă avem în vedere, că republica asta are numaĭ 3 miliône de locuitorĭ. Caracteristic este aceea, că aprópe tóte procesele acestea, anume cam 90 % s'aŭ pornit în cantónele, în carĭ maioritatea poporaţiuniĭ este protestantă, pe când în cantónele catolice pe locuitorĭ îĭ împedecă simţul religios dela pornirea astorfel de procese scandalóse. Aşa în cantónele catolice Wallis, Uri şi Obwalden în an. 1893 nu s'a sevârşit înaintea forurilor civile nicĭ un singur cas de divorţ, pe când singur numaĭ în cantonul protestant Zürich s'aŭ sevârşit în acel an nu maĭ puţine de 168 divorţurĭ. Înzădar, religiunea catolică îşĭ dovedesce în tóte raporturile sociale puterea sa nobilitătóre şi sfinţitóre.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Resolvirea crisel de cabinet încă nu a succes. Dar din caosul probabilităţilor celor multe se vĕd totuşĭ conturele viitoriuluĭ sistem de guvernare. Nu maĭ sufere îndoélă, că de o cam dată rĕmâne la putere sistemul cel vechiŭ al liberalilor.

Numaĭ o schimbare de persóne se póte aştepta decĭ de o cam dată în Ungaria, ĕră sistemul va fi tot cel vechiŭ, adevĕrat că nu pe deplin, de óre ce noul guvern va fi în unele puncte cu ceva maĭ puţin radical, dar programul, care va avé să-l esecuteze cabinetul Héderváry saŭ orĭ care va fi el, este întru tóte identic cu cel al cabinetuluĭ Wekerle.

Multă vreme nu se acia, dacă c. Khuen-Héderváry va primi misiunea de a forma noul cabinet, orĭ dóră misiunea acésta va fi a luĭ b. Bánffy Dezsŏ. Acum încă nu a urmat însărcinarea formală a luĭ Héderváry cu formarea cabinetuluĭ, dar aşa se vede, că Maiestatea Sa l-a împărtăşit, că pe el doresce să-l vadă în fruntea afacerilor ţĕrii. El însĕ e aplicat a primi însărcinarea acésta numaĭ sub anumite condiţiunĭ. A voit anume, ca viitoriului cabinet, pe care-l va forma el, să-i asigure óre care stabilitate şi spre ajungerea acestuĭ scop să-i asigure înainte de tóte spriginul partidului guvernamental de până acum şi întărirea acestuĭ partid prin o fusiune cu partidul naţional de sub conducerea luĭ Apponyi. Héderváry a întrunit decĭ în 9 a c. pe corifeiĭ partiduluĭ guvernamental Wekerle, Szilágyi, Tisza Kálmán, Csáky, Bánffy, Szlávy, Széll şi Darányi la o conferinţă. Eĭ i-aŭ declarat, că partidul lor îl va sprigini, dar când Héderváry a cerut, ca partidul guvernamental să-l plenipotenţeze, ca să încépă şi să continue cu partidul naţional tractative cu scopul uneĭ fusiunĭ, eĭ s'aŭ pronunţat, că la fusiunea cu partidul naţional se învoesc numaĭ aşa, dacă partidul lor nu va trebui să facă nicĭ o concesie, ér celalalt partid să renunţe la tóte diferinţele, ce esistă între el şi între cel guvernamental. După resultatul acesta al conferinţeĭ se pare, că Héderváry nu va primi misiunea de a forma noul cabinet, de óre ce el în singurul sprigin al partiduluĭ guvernamental nu vede destulă garanţă pentru stabilitatea nouluĭ cabinet.

Altcum maioritatea partiduluĭ guvernamental este pentru fusiune. Aşa spune „Hazánk“. „Massa partiduluĭ,“ dice acest diar, „astădĭ este în clar cu aceea, că candidatul regeluĭ este c. Khuen-Héderváry, ér acesta doresce, să formeze cabinet numaĭ pe lângă garanţa fusiuniĭ. În alte combinaţiunĭ póte să-l mâne pe banul numaĭ necesitatea estremă. În cas contrar ar ajunge în primul plan persóna luĭ br. Bánffy cu un cabinet pitic şi de scurtă viaţă. Esperimentelor

---

puté să se anine reclame în aer, făcêndu nuorĭ de fum orĭ nuorĭ adevĕraţĭ din vaporĭ de apă şi proiectând asupra lor lumina reflectoruluĭ. Ce e drept, pe nuorĭ măestriţi reclamele ar fi maĭ costisitóre, dar ar şi atrage maĭ multă lume doritóre, să vadă măestrele reclame pe nuorĭ măestriţĭ.

Orĭ cât de departe am fi ajuns pe terenul reclamelor, prea se póte, să fim încă numaĭ la început.

Prea se póte, să ajungem vremurĭ, ca încălţămintele şi vesmintele, ce veĭ sta să ţi-le cumperĭ, să fie pline cu anunţurĭ şi reclame, orĭ şi maĭ bine dis, să ţi-se oferéscă pe preţ de nimica orĭ chiar în cinste îmbrăcăminte şi încălţăminte acoperite cu reclame.

Prea se póte, să ajungem vremurĭ, ca în lipsă de salar orĭ venit de ajuns să leaĭ asupră-ţĭ îndatorirea de a purta pe pălărie câteva reclame, şi astfel ceĭ lipsiţi orĭ neîndestuliţi cu venitele sale să se facă agenţĭ-reclam aĭ cutăreĭ firme orĭ aĭ cutăreĭ companiĭ orĭ societăţĭ.

Prea se póte, ca în venitor întîlnindu-se prietin cu prietin, cunoscut cu cunoscut, în loc să se maĭ întrebe de sănĕtate, în semn de prietinie să-şĭ cetéscă împrumutat reclamele, ce le pórtă pe pălăriĭ şi haine, şi de rĕmas bun să cerce a afla, a căruĭ firmă plătesce maĭ bine.

E fórte cu putinţă, că într'un venitor destul de apropiat proprietariĭ de case îşĭ vor esarenda păreţiĭ de către stradă pentru anunţurĭ şi reclame, şi vrênd să-ţĭ cumperĭ casă veĭ măsura cu multă grije, câţĭ metri pătraţĭ fac păreţiĭ, ce daŭ în stradă. Asemenea să se esarendeze trotoarul stradelor, ca să nu poţĭ face un paş, fără să calcĭ pe vre un reclam.

Lumea întrégă va fi plină de reclame. Jos pămîntul acoperit cu reclame, jur împrejur arborĭ, case, animale cuvîntătóre şi necuvîntătóre îmbrăcate în reclame, sus pe cer nuoriĭ împodobiţĭ cu fel de fel de anunţurĭ alarmante.

De o camdată nuoriĭ nu-şĭ aŭ stăpânĭ, şi în dragă voe poţĭ afişa pe eĭ orĭ ce reclame; dar nu vor întârdia să-şĭ capete stăpânĭ, şi apoĭ să veţĭ procese şi afaceri grase pentru advocaţĭ, procese cu ridicata pentru dreptul de proprietate asupra cutărui nuor, procese pentru dreptul de a face nuorĭ măestriţĭ în timp de senin şi alte procese nenumĕrate.

Aceste puţine vor ajunge, să indice, la câte de tóte ne putem aştepta încă şi noĭ ceĭ de acum, şi cu atât maĭ vîrtos urmaşiĭ nostri. De va merge lumea pe calea apucată, — şi tóte semnele arată, că va merge, — lucrurile, ce vi-le-am povestit, sunt numaĭ o umbră palidă a celor ce vor să fie.

unuĭ astfel de guvern politicesce neputincios elementele mai curajóse ale partidului nu vor să espună ţara, şi până acum deja 18 inşi aŭ declarat, că în casul unuĭ astfel de cabinet de transiţie asemenea vor ieşi din partidul liberal. Ieşirea acésta va băga apoĭ gróză în întreg guvernul, şi sórtea tristă a cabinetului Bánffy ar fi în scurtă vreme căderea ruşinósă, necunoscută în viaţa nóstră parlamentară. — Faţă cu acésta c. Khuen-Héderváry, dacă ĭea asupră-şi formarea cabinetului, va avé în buzunariŭ încuviinţarea regéscă pentru disolvarea dieteĭ şi facerea de alegeri nóue, ceea ce Bánffy la nicĭ un cas nu o ar căpĕta. Asta partidul liberal o scie bine. Şi chiar şi dacă clica Tiszaistă din interesul egoist al rĕmâneriĭ la putere ar mâna ţara în lupta uriaşe a uneĭ alegeri fără de fusiune, elementele treze ale partidului guvernamental în interesul naţiuniĭ se feresc de aceste lupte stricăcióse."

Deja s'a şi început secesiunea aceea. Deputatul Ürményi Bernát a dat de scire preşedinteluĭ partidului liberal, că ĭese din acest partid.

După ce a declarat Héderváry Maiestăţiĭ Sale, că nu póte să priméscă misiunea de a forma noul cabinet, Maiestatea Sa a chemat la sine pe Széll Kálmán. Acesta după audienţă s'a dus la clubul liberalilor şi acolo s'a consultat cu membriĭ cabinetului dimisionat şi cu alţi corifeĭ de aĭ partidului asupra situaţieĭ. Se crede, că acum ĭ-a sosit luĭ rîndul, să cerce, dacă-ĭ va succede a resolvi crisa. Despre Bánffy Dezső se ḑice acum, că n'ar avé prospecte de a primi misiunea de a forma noul cabinet, de óre ce Maiestatea Sa ar fi primit informaţiunea, că denumirea faĭmosuluĭ fişpan de odinióră al comitatului Solnoc-Dobâca de ministru-preşedinte ar pruduce iritare încă şi maĭ mare în naţionalităţi.

Crisa continuă încă şi acum, şi nu se scie de loc, când şi cum se va sfârşi.

Sensaţie a făcut broşura deputatului guvernamental Busbach „Ceĭ din urmă cinci aní". Autorul arată, că întrégă politica bisericéscă a guvernuluĭ de până acum a fost o comedie. În tómna an. 1892 partidul liberal a deşteptat politica acésta numaĭ cu scopul de a trânti pe c. Szápáry Gyula şi de a cerca, dacă e cu putinţă în Ungaria o politică bisericéscă. Aşa dară nu dorinţa poporuluĭ, nicĭ voinţa Monarchuluĭ, ci intrigi personale şi pofta uşuratică de a face esperimente aŭ provocat politica acésta şi aŭ produs ferbere în ţara întrégă.

Rusia.

Se anunţă, că ţarulŭ Nicolae II are de gând, să cheme în luna acésta de noŭ la Petersburg delegaţiunile din imperiul rusesc, carĭ aŭ fost la înmormîntarea ţaruluĭ Alesandru III. Ţarul voesce, să întrebe pe membriĭ acestor delegaţiuni despre stările şi dorinţele poporuluĭ din singuraticele guvernamente şi să priméscă dela ceĭ maĭ aleşi dintre aceştĭ delegaţi propoşiţiĭ referitóre la desvoltarea industrieĭ, agriculturiĭ, comunicaţieĭ şi altor mijlóce pentru îmbunătăţirea raporturilor poporuluĭ. Deputaţia polonă din Varşovia se ḑice, că încă va merge la Petersburg cu dorinţele deja formulate ale poporuluĭ polon. Poloniĭ aŭ dorinţe religióse, naţionale şi sociale. Eĭ doresc deplina libertate de a mărturisi şi deprinde credinţa catolică şi abrogarea mĕsurilor de controlă, carĭ se aplică faţă cu preoţiĭ catolicĭ. Eĭ doresc reîntroducerea limbiĭ polone în şcolile poporale şi admiterea acesteĭ limbĭ pe lângă cea ruséscă în şcolile mediĭ şi superióre, în justiţie şi administraţie. Oficialiĭ şi învĕţătoriĭ de origine polonă să se aplice maĭ ales în Polonia şi nu ca până acum numaĭ înlăuntrul Rusieĭ. Eĭ doresc mai departe domolirea censuriĭ pe terenul sciinţelor şi artilor. În privinţă socială doresc eĭ şcoliĭ industriale şi agronomice, pe cum şi aplicarea a tot felul de mijlóce, prin carĭ să se desvólte bunăstarea poporuluĭ.

În fruntea direcţieĭ, carea are de gând, să introducă reforme, se ḑice, că stă tinĕra ţarină. Dar în ḑilele din urmă a început a se svoni, că Poloniĭ s'aŭ în şelat, de óre ce în Petersburg éră începe a câştiga teren direcţia antipolonă.

Asia.

În ḑilele din urmă s'a anunţat, că între China şi Iaponia s'aŭ început tractativele cu scopul de a închia pace. Acum scirea acésta se rectifică într'acolo, că China a trimis un mijlocitoriŭ de pace, dar până când se vor începe tractativele, până atunci Iaponesiĭ vor fi intrat deja în Peking, de óre ce se crede, că eĭ nu vor înceta cu răsboirea, până nu-şĭ vor fi ajuns acest scop, cu care dintru început s'a vĕḑut, că aŭ început campania împotriva Chinesilor.

Corespondinţe.

De pe Mureş, Decembre 1894.

Onorată Redacţiune!

În o ţară ca şi a nóstră eminamente agricolă, în carea principalele venite se trag din preţul ródelor pămîntuluĭ, ce se cultivă şi grijesce, omul de inimă, care trăi numaĭ aşa póte, dacă vede şi pe deaprópele sĕŭ mulţămit şi în bună stare, se întristéză la vederea rĕmâneriĭ înderĕpt întru folosirea mijlócelor celor nenumĕrate, ce aḑi sciinţa ni-le supeditéză chiar şi pe terenul la noĭ Românii negles, dar fórte însemnat al agriculturiĭ. Ignoranţa împreunată cu descurajul provenit din sĕrăcie ne fac, să ţinem morţiş la datinile ereḑite dela antecesoriĭ, şi dacă nimica nu ultăm, de altă parte nicĭ nu învĕţăm nimica.

În primul loc şcolile agronomice propriĭ, pe cum şi ḑiarele economice ar puté fórte mult ajuta la înaintarea buneĭ stări a nóstre materiale. În lipsa lor însĕ aceea devine dependentă numaĭ dela bunăvoinţa unor ómeni maĭ bine situaţi şi maĭ luminaţi. Între a nóstre stări rĕmase înderĕptul altora mult bine s'ar puté face şi multă lumină s'ar revĕrsa şi prin esemplul încurajătoriŭ, cu care s'ar puté premerge în economiile înfiinţânde de model române pe moşiile fondurilor şi corporaţiunilor morale, ce le avem în archidiecesa nóstră. Căcĭ aci lipsa de inteligenţă şi de banĭ nu pot servi de scusă. Nu se póte presupune, că ne-ar lipsi ómeni priceputi şi aplicabilĭ, saŭ aceia nu s'ar puté forma în scurtă vreme. Éră téma de lipsa banilor e şi maĭ puţin îndreptăţită. Baniĭ, carĭ s'ar eloca în instruirea economică a moşiilor, sigur şĭ-ar aduce procentele sale bune, pe cum şi-le aduc eĭ şi pe airia, unde se pórtă atare economie.

Dorul de a învĕţa dela aĭ tĕĭ te face, să spuĭ, ce gând te pasce, şi cum aĭ voi între împrejurările date să se ajute mulţi din némul tĕŭ. Ar trebui maĭ întâiŭ, ca să se ajungă şi alte scopurĭ afară de cel al câştiguluĭ sigur mai mare, să se schimbe modul economisăriĭ de până acuma şi să se înlocuéscă prin altul mai practic. La tótă întîmplarea economisarea prin esarendarea dominiilor, în carĭ nu încap totdeuna românĭ, ar trebui să înceteze ca una, ce e în contraḑicere cu chipul de gândire al tuturor economilor românĭ, şi ar trebui să se dea preferinţă economisăriĭ domestice prin administratori responsabilĭ unuĭ consiliŭ de direcţiune cu locuinţa în centru, dară compus şi din membri esternĭ.

Nicĭ nu trebue să mergem departe, ci să căutăm numaĭ la modalitatea administrăriĭ bunurilor fundaţionale a statului romano-catolic ardelean. Căcĭ dacă acestora după multe probe făcute nu li-s'ar renta, nu se înţelege, pentru ce chiar în ăstan aŭ preluat dominiul dela Almaş în administrare domestică, cu tóte că arendatorĭ s'ar fi aflat la el.

În modul acesta s'ar eschide străiniĭ dela arendarea bunurilor fundaţionale, şi s'ar susţiné familiĭ de Românĭ. Căcĭ dacă în locurile maĭ espuse şi maĭ vederóse Românul nu e în stare a susţiné astăḑĭ concurenţa cu străiniĭ, ar fi de dorit a-l susţiné pe moşii românescĭ şi a cresce astfel o clasă tare de ómenĭ onestĭ, carĭ vor sci da pept şi vor învĕţa şi pe alţiĭ, cum să se lupte cu ochĭ de şerpe faţă de străiniĭ, carĭ ne esploatéză locurile.

Se atrage atenţiunea celor competenţĭ — spre ilustrare — la economia arendatoruluĭ din B. Sân-Miclăuş. Nicĭ se póte esploata un loc maĭ tare ca prin cultura trifoiuluĭ în mĕsură nelertată de mare. Căcĭ pâna la 8 anĭ aceea-şĭ plantă pe acela-şĭ loc nu se maĭ face, ér acum se trage venit neproporţionat cu preţul arîndiĭ. Despre casul cu B. Sân-Miclăuşul grăesc, pentru că m'am convins despre el cu ochiĭ meĭ. Tot asemenea aud, că se deterioréză şi dominiul dela Bucerdea.

Anunţul de esarendare din nrul 48 al „Unirii" referitoriŭ la dominiul basilitan din Cenade m'a îndemnat la scrierea celor de maĭ la deal. Acum esarendarea acésta s'a întîmplat şi de o cam dată nu se maĭ póte schimba. Dar pe viitoriŭ modesta mea părere este, ca să nu ḑicem pe hârtie şi cu vorba una, şi alta să facem în viaţa reală şi practică.

Sciŭ, că idea mea nu e nóuă nu numaĭ în lume, ci nicĭ în Blaş. S'a început şi în Blaş încercarea cu economisarea domestică a dominiilor, în Sâncel la dominiul seminariuluĭ clerical, în Cenade şi în Vidraseŭ la dominiile fundaţiuniĭ Şuluţane şi pe timpul vacanţeĭ scaunuluĭ mitropolitan chiar la dominiul mitropolitan din Blaş. Eŭ nu înţeleg, pentru ce nu se continuă în aceea-şĭ direcţiune? Am şi eŭ esperinţa mea proprie şi maĭ învĕţ şi din esperinţa altora, şi învĕţătura, ce mĭ-am câştigat-o până acuma în direcţiunea acésta, este, că pe lângă economisarea domestică pământul aduce venit cu mult maĭ mare decât pe lângă esarendare, dacă economisarea

domestică se face pe lângă o controlare rațională și severă.

Cred, că celor ce sunt în fruntea afacerilor archidiecesei nóstre, nu se causézá supĕrare prin aceea, că eŭ orĭ altul își publică reflexiunile sale asupra unor cause de interes public, numaĭ să se facă acésta cu intențiunea curată de a promova binele public. Eŭ cu intențiunea acésta am scris șirele acestea.

Primiți salutărĭ frățescĭ dela

I.

La cestiunea nóstră.

Ministrul de interne a edat sub nrul pres. 9—1895 următórea ordinațiune:

Prin ordinațiunea mea datată din 16 Iuniŭ 1894 nrul pres. 321 am oprit activitatea așa numitului partid național românesc, care a sustat. Călcarea acestei opriri pe basa art. XL §. 1 din 1879 prin ordinațiunea mea datată din 7 Decembre 1894 nrul pres. 1488 am cualificat-o de *transgresiune*. Așa dară orĭ cine, care ĭea parte la adunărĭ cocorĕspundĕtóre direcției numitului partid orĭ la convocarea astorfel de adunărĭ, — în sensul art. XL §. 16 din 1879 și pe basa acestei ordinațiunĭ a mele se va pedepsi cu închisóre până la 15 ḑile și cu amendă până la 100 fl. Când în sensul art. XL §. 9 din 1879 public prin acésta ordinațiunile acestea ale mele, totodată observ, că cu privire la terminul, în care aŭ ele să intre în vigóre, este hotărîtoriŭ acum citatul articol de lege.

Budapesta 6 Ianuariŭ 1895.

Hieronymi m. p.

Colecta pentru gimnasiul din Blaș.

Suma din nrulŭ 1.		fl. 20704.42
2. Din *Hășdate* dela:		
Biserica gr. cat.	„	1.—
Basiliŭ Fărcășan preot	„	1.—
Iacob Bodea	„	—.10
Vasile Bodea	„	—.10
Nastasia Bodea	„	—.10
Varvara Bonda	„	—.10
Precup Bonda	„	—.08
Vasile Săliștean	„	—.50
Filip Tompa	„	—.10
Ilie Fărcaș	„	—.20
Ioan Filip	„	—.10
Florea Boĭta	„	—.10
Ioan Fărcaș	„	—.10
Iacob Ilia	„	—.10
Vasiliŭ Benția	„	—.10
Simeon Boĭta	„	—.20
Gligor Bonda	„	—.10
Moisiŭ Abrudan	„	—.10
Ioan Fărcaș l. Iacob	„	—.10
Nicolaŭ Boĭta	„	—.10
Ștefan Ilia	„	—.10
Irimie Calina	„	—.05
Petru Pop	„	—.10
Teodor Ilia	„	—.10
Vasiliŭ Ilia	„	—.10
Georgiŭ Filip	„	—.10
Ioan Fărcaș schiopu	„	—.04
Marina Fărcaș	„	—.50
Ioan Bonda	„	—.10
Biserica filie Valea Ĭarei	„	1.—
Marcu Nap	„	—.40
Ioan Varga	„	—.60
Andreiŭ Buciŭ	„	—.10
Vasiliŭ Matiș	„	—.50
Ilina Burziŭ	„	—.10
Nastasie Nap	„	—.20
Irina Corcaș	„	—.04
Irimie Fărcaș	„	—.30
Nicolae Nap	„	—.05
Teodor Varga	„	—.10
Teodor Creț	„	—.20
Ioan Ladar	„	—.10
Simeon Nicula	„	—.20
Maria Fărcaș	„	—.04
Ignat Culda	„	—.10
Petru Culda	„	—.04
Sofia Boș	„	—.20
Ioan Petan cu fiul Ioan	„	—.40
Teodor Culda	„	—.20
Damian Nicula	„	—.10
Simeon Marcu	„	—.10
Teodor Burziŭ	„	—.20
Ioan Bodea	„	—.10
Zacharie Socala	„	—.06
Mitru Varga	„	—.07
Chirilă Varga	„	—.08
Vasile Varga	„	—.10
Ioan German	„	—.05
Ioan Culda	„	—.10
Irina Buș	„	—.20
Nicolae Bodaie	„	—.20
Teodor Varga	„	—.10 fl. 11.90
3. Din *Măgura* dela:		
Mihail Popescu	„	—.50
Marie Mihailă jude com.	„	—.40
Marie Vasile	„	—.10
Popa Ștefan	„	—.04
Marie Simeon	„	—.20
Marie Iuonaș	„	—.10
Marie Gerasim	„	—.10
Marie Georgică	„	—.10
Marie George l. Vasile	„	—.06
Marie George l. Nasi	„	—.10
Lupu Vasilie	„	—.08
Marie Iuon nania	„	—.04
Marie Macaveiŭ	„	—.04
Bia Pavel	„	—.48
Marie George l. Iuon	„	—.08
Bia Simeon	„	—.04
Crișan Gligor	„	—.04
Crișan Iacob	„	—.16
Birț Iuon	„	—.08
Bia Ștefan	„	—.12
Marie Vasilie l. Simeon	„	—.08
Giurgiŭ Gligor	„	—.08
Giurgiŭ Georgiuț	„	—.04
Marie Vasilica a nași	„	—.16
Giurgiŭ Filip curator	„	—.28 fl. 3.50
		Suma fl. 20719.82

Colecta cruceriului.

La colecta cruceriului inițiată de noĭ în numĕrulŭ 16 alŭ „Uniriĭ“ din 1891 aŭ solvitŭ:

Parochia *Coșocnei* 8 fl. 30 cr. — Ioan Cinca din Piskárkos pentru parochia *Dizsér* pe an. 1891 și 1892 6 fl.

Până acum a incursŭ de totă suma de 1,768 fl. 97 cr.

Convocare.

Despărțemîntul XXXII (D. S. Martin) al Associațiunii transilvane pentru literatura rom. și cultura poporului rom. își va ține adunarea generală în 23 Ianuariŭ st. n. la 10 óre a. m. în sala „Hotelului național“ din D. S. Martin, la care se invită toți membriĭ și spriginitoriĭ culturei românescĭ.

Obiectele de pertractat sunt:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul comitetului despre activitatea sa dela adunarea gen. ultimă până în presente.
3. Reconstituirea comitetului despărțemîntului.
4. Eventuale disertațiunĭ, carĭ vor fi a se presenta presidiului cu 3 ḑile maĭ înainte.
5. Propuneri.

Dicio Sân-Martin 8 Ianuariŭ 1895.

Pentru comitetul despărțemîntului:

Vasilie Zehan director. **Iacob P. Macaveiŭ** actuar.

Maĭ noŭ.

Maiestatea Sa a încredințat pe br. *Bánffy Dezső* cu formarea noului cabinet. Bánffy a conferit multă vreme cu Wekerle.

Noutățĭ.

Întru mărirea lui Dumneḑeŭ. Spre scopul procurărĭ uneĭ campane la biserica din Isgariŭ aŭ contribuit Escelența Sa Victor Mihályi 10 fl., Spect. D. Octaviŭ Vancea notar cercual în Vermeș 50 fl., M. Perian canonic, G. Morariŭ paroch, Müller János șpan dominal în Jidovin și G. Brata câte 10 fl., Treia Jebelean 7 fl., I. Vulcan protop. în Vermeș, I. Parneŭ drd în Iersig, I. Ioanescu, El. Ioanescu, I. Putnic, Tr. Marcu, P. Tuca și Tr. Cireșan câte 5 fl., Samf. Cimponeriŭ și Dam. Marcu câte 4 fl., Ign. Bica 2 fl. 50 cr., Șt. Moldovan preposit, Dr. I. Maior medic, C. Bredicean adv., V. Jurca ofițer în Lugoș, I. Papp de M. Csügeḑ farm. în Rittberg, societatea mĕsarilor din Bogșa, I. Juta, Tr. Tuca, P. Cimponeriŭ, I. Cimponeriŭ, Miuța Pădurean, Tr. Talpeș, Șt. Groza, D. Nedelcu, Paun Ursulescu și Parcaicĭ Dușan câte 2 fl., Tr. Cimponeriŭ 1 fl. 50 cr., F. Rezeiŭ adv. în Lugoș, Tamásy Bálint, Paun Negrea, Dékán Pál, Sztics Pál și N. N. câte 1 fl., laolaltă 197 fl. Poporénul Trăilă Marcu a maĭ dăruit un prapor de 25 fl. și un lustĕr de 12 fl. Spect. Domn Iuliŭ Papp de M. Csügeḑ a donat dóuĕ icóne marĭ frumóse de 10 fl., ĕră poporéna Constandana Crăciunel un stichar de 3 fl.

Biserica catolică din Anglia. Biserica catolică în Anglia a dobîndit recunósceres statului în 1821, ĕr în 1850 a primit ĭerarchie ordinară. De atunci a făcut cuceriri fără semĕn în evul nou. În 1840 aŭ fost în Anglia 610,000 de catolicĭ cu 551 preoți, 457 biserici și 19 mănăstirĭ, ĕr în 1893 aŭ fost cu mult maĭ bine de 2 milióne cu 1 mitropolit, 14 episcopĭ, 2588 preoți, 1387 biserici, 195 mănăstirĭ de călugărĭ și 400 de mănăstirĭ de călugărițe. Crescerea acésta s'a întîmplat mare parte prin conversiunĭ dintre Anglicanĭ. Între convertiții aŭ fost la 500 de preoți anglicanĭ, 7 prinți, 33 lorḑi, 82 deputați, 145 ofițerĭ, maĭ bine de 1000 de nobilĭ, 250 advocați și judĭ, 48 medicĭ, 12 oficialĭ ministerialĭ. Conversiunile numaĭ din clasa inteligentă se urcă în fiesce care an până la 1000.

Serată literară în Blaș. Sâmbătă în presara Anului noŭ va avé loc a treia serată literară aranjată de Reuniunea femeilor române din Blaș. Disertațiunea o va ține dșóra Melania Brendușan. După aceea va declama dna Otilia Mureșan, și va cânta câteva piese cunoscutul nostru baritonist Traian Mureșan. Serata se va ține în localitățile casinei române din loc. Începutul la órele 8 sara. Prețul de întrare e acela-și ca și la celea de maĭ înainte.

Balul Reuniunii femeilor din Blaș. Reuniunea femeilor române din Blaș aranjézá balul sĕŭ în 19 Ianuariŭ 1895 st. n. în sala dela „Hotel Univers“. Începutul la 8 óre séra. Venitul curat este destinat în favorul reuniuniĭ. Bilete de întrare 1 fl. 50 cr. de persónă și 3 fl. de familie.

Serbarea mileniului să se amâne. Asta va să o esopereze reuniunea artiștilor magiarĭ. Ea provócă tóte institutele culturale din Ungaria, să compună împreună un memorand și să-l înainteze guvernului țĕrii rugându-l, ca serbarea mileniului să se maĭ amâne cu doĭ anĭ. Ca motiv al amânării se pretextézá aceea, că anul, în care aŭ întrat Ungurii în țara acésta, nu se póte statori precis din documentele istorice, și că până în anul 1896 nu se pot face tóte pregătirile serbării. Adevĕratul motiv este însă lipsa interesului și însuflețirii necesare pentru asigurarea reușitei acestei serbărĭ. Ministrul Lukács însă la svonul aceleĭ mișcărĭ pentru amânarea serbării a declarat, că serbarea se va ține la tot casul în an. 1896.

Cas de mórte. *Georgiu Chețan* adm. parochial în Sân-Benedic tractul protopopesc al Bieĭ a reposat în 26 Decembre 1894 în anul al 33-lea al vieții și 1 al preoției sale.

În veci amintirea lui!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

D.

Forurile protopopesci.

(Continuare.)

7. Despre forurile protopopesci istoricŭlŭ Petru Maiorŭ se esprimă astfelŭ:

„Protopopii aŭ și aceea putere, ca pre preoții ceĭ ce voră greși să-ĭ canonéscă, precum și vedemŭ din celŭ preavechiŭ și necurmatŭ obiceiŭ până astădĭ, cum protopopiĭ nostri — dacă se află vre-unŭ preotŭ saŭ orĭ ce slugitoriŭ bisericescŭ în vre-o vină, saŭ de voră avé doĭ între sine pără, aŭ pentru că aŭ înjuratŭ unulŭ pe altulŭ, aŭ pentru că a păsitŭ unulŭ în poporulŭ și drepturile altuia, orĭ dóră voră avé price pentru ceva moșie bisericéscă ipr. — judecă cu săborulŭ sĕŭ, facă otărîrĭ și pedepsescŭ orĭ cu oprire dela slujba cea preoțéscă după canóne, orĭ cu glóbă de banĭ după obiceiulŭ dărit, orĭ uneorĭ și cu arestŭ și închisóre, nefăcêndŭ nimicŭ scire archiereuluĭ sĕŭ nicĭ maĭnainte de pedepsire, nicĭ după pedepsire fără dacă după otărîrea protopopéscă nu va fi vre-o parte dintre părțiĭ îndestulată cu aceea otărîre socotindŭ că dóră nu este drépță. atunci partea aceea póte pune pre cum se dice apeloțiune și a muta legea la scaunulŭ archierescŭ; și atunci este datoriŭ protopopulŭ cu săborulŭ sĕŭ a nu închide nimĕnuĭ calea și cursulŭ legilorŭ, ci a-ĭ da afară otărîrea, pre lângă obicinuita taxă, cu tóte cele ce se ținŭ de pricea aceea, ca ambe părțile, de este causa între doĭ, mergêndŭ să le ducă la scaunulŭ archierescŭ. [1])

Maĭ la vale susține Petru Maĭorŭ, că puterea protopopilorŭ de a judeca este ordinaria și nu delegată cu cuvintele:

„Dintru aceste luminată se vede, că protopopulŭ este judecătoriŭ adevĕratŭ, și cum se dice ordinariŭ, ĕră nu cum se dice delegatŭ, și judecata protopopuluĭ este de sine și osebită de-a archiereuluĭ. Că macarŭ că puteret acésta din firea sa este episcopéscă și protopopilorŭ numaĭ împrumutată, totuși îndelungatulŭ obiceiŭ o a făcutŭ de nepomenită vreme, cum se dice: ordinaria.“

Și maĭ la vale apoĭ se tânguesce, că episcopulŭ Bobŭ la 1793 ar fi datŭ porunca, *„că protopopiĭ dreptŭ să aĭbă putere a judeca și să judece pre preoțiĭ pentru vinele lorŭ, dară apoĭ pentru otărîrea pedepseĭ și a canonuluĭ să trimită causa la Sfinția sa.“*

Totŭ cam aceste le repetesce și în istoria bisericéscă, unde maĭ aduce și unŭ casŭ, cândŭ forulŭ protopopescŭ a lipsitŭ pre unŭ preotŭ pentru beție. [2])

Precum se póte vedé din cele citate, Petru Maĭorŭ lărgesce puterea forurilorŭ protopopescĭ încâtŭ numaĭ în privința gradului este deosebire între forulŭ protopopescŭ și celŭ archierescŭ, deórece celŭ de întâiŭ este forŭ de instanța întâĭa, ĕră celalaltŭ de instanța a dóua.

8. Puterea penală a forurilorŭ protopopescĭ se maĭ amintesce în punctŭ 4 alŭ săboruluĭ mare dela 1725, care impune protopopilorŭ să pedepséscă pre preoțiĭ carĭ sudue și umblă la crișmă; [3]) maĭ departe în punctŭ 7 și 8 alŭ săboruluĭ mare dela 1728, [4]) în carĭ se impune protopopilorŭ, să pedepséscă pre preoțiĭ ordinați de episcopiĭ străinĭ și pre ceĭ ce comitŭ crime, și în urma în celŭ dela 1732 punctŭ 12 [5]) prin care se dă protopopilorŭ putere de a pedepsi cu 12 fl. pre preoțiĭ, carĭ nu celebrézĕ s. Liturgie.

* * *

Urmele istorice despre modulŭ constituirĭĭ forurilorŭ protopopescĭ în Ardélŭ. Protopopiĭ românescĭ din Ardélŭ în causele contențióse, penalĭ și de căsătorie de comunŭ nu judecaŭ singurĭ, ci laolaltă cu alțiĭ preoțiĭ din tractulŭ lorŭ ca asessorĭ, carĭ în urmele istorice, ce le avemă despre eĭ pórtă diverse numirĭ. Astfel se numescŭ *juraț, bĕtrâni, regiuși,* ĕră ședințele lorŭ se numescŭ: săboru.

1. Cea maĭ veche urmă despre asesssoriĭ forurilorŭ protopopescĭ în Ardélŭ o amŭ aflatŭ în o dalterie saŭ decretŭ dela 4 Decembre 1628, prin care mitropolitulŭ Belgraduluĭ Genadie întărésce pre protopopulŭ Ianos din Hunedóra.

În dalteria acésta se cetescŭ următórele:

„Dereptŭ aceea și voĭ preoțilorŭ și cu totŭ cliriculŭ bisericilorŭ să aveți asculta de tóte de ce va da protopopulŭ învĕțătură, pentrucă ĭ-am datŭ putere, cum unde va fi lege împreună cu juraților să pótă despărți și birșaguluĭ cu dereptate.“ [1])

Jurații amintiți în dalteria acésta suntŭ preoțiĭ asessorĭ, cu carĭ împreună protopopulŭ a căpĕtatŭ putere a aduce sentință în cause saŭ procese penalĭ și de căsătorie, căcĭ cuvintele: „unde va fi lege“ însemnézĕ: unde va fi procesŭ.

2. Altă urmă despre asessoriĭ forurilorŭ protopopescĭ aflămŭ în canonulŭ 19 alŭ sinoduluĭ de unire dela 1700, în care asessoriĭ se numescŭ bĕtrânĭ póte și pentru aceea, că de comunŭ se alegeaŭ preoțiĭ maĭ bĕtrânĭ din tractŭ. Cuvintele canonuluĭ suntŭ următórele:

„Carĭ protopopiĭ voră face săborŭ de eparchie, și care popă nu va veni la săborŭ, protopopulŭ cu ceĭ doĭ bĕtrânĭ și cu săborulŭ să-ĭ birșuguiéscă 6 florinți, fără numaĭ cândŭ s'ar întîmpla să fie betegĭ.“ [2])

Totă despre acești doĭ bĕtrânĭ, carĭ nu potŭ fi decâtŭ asessorĭ aĭ scaunuluĭ protopopescŭ vorbesce și canonulŭ 1 alŭ sinoduluĭ acestuia, cândŭ cu privire la preoțiĭ, carĭ n'ar voĭ să dea protopopuluĭ cheltuiala de *„dóuĕ duce“* spre a merge la săborulŭ mare în Belgradŭ, dispune:

„ĕră care n'ar da, protopopulŭ împreună cu aceĭ doĭ bĕtrânĭ să-lŭ tragă.“ [3])

Ba totŭ din canonulŭ acesta se vede, că ceĭ doĭ preoțiĭ bĕtrânĭ luaŭ póte parte laolaltă cu protopopulŭ la săborulŭ mare, póte ca representanțiĭ stabilĭ aĭ cleruluĭ tractualŭ, căcĭ tot în canonulŭ acesta la începutŭ se cetescŭ următórele:

„Cândŭ va rîndui Vlădica și cu titoriĭ, carĭ voră fi juraț lângă Vlădica și de săborŭ de toțiĭ protopopiĭ țĕriĭ, atunci totŭ protopopulŭ cu doĭ preoțiĭ bĕtrânĭ să se afle la ḑiua cea numită a săboruluĭ.“

Ĕră cumcă numirea de bĕtrânŭ este sinonima cu numirea de juratŭ, se vede din unŭ protocolŭ oficiosŭ alŭ episcopuluĭ Rednicŭ, în care la pg. 86 se amintesce unŭ óre care popă Sandru din Scoreiŭ, care se numesce „senex juratus“.

3. În actele săboruluĭ mare dela 1742 ținutŭ sub episcopulŭ Clain încă aflămŭ urmă despre asessoriĭ scaunuluĭ protopopescŭ. Săborulŭ acesta în ḑiua a dóua după ce a gătatŭ și resolvitŭ causele administrative, s'a ocupatŭ și cu justiția bisericéscă, și maĭ întâiŭ a luatŭ la pertractare causa litigiósă dintre *„Popa Iacobŭ din Potsiaga și protopopulŭ Avramŭ dela Bistra“* venită dela forulŭ protopopescŭ în apelațiune la săborulŭ mare.

Ca motivŭ alŭ deliberatuluĭ adusŭ de sinodŭ în causa acésta se cetescŭ următórele:

„Împotriva sorocelcĭ escipăluĭ, că l'ar fi sorocitŭ în tîrgŭ, împotriva legilorŭ țĕreĭ, și n'ar fi regiușiĭ amêndoĭ iscăliți.“ [4])

Ĕră în deliberatŭ se cetescŭ următórele:

„De vreme ce cinstitulŭ protopopŭ Avramŭ este omŭ nemeșŭ și cu residențiă, nu s'a cădutŭ să-lŭ sorocéscă în tîrgŭ, ce de acesă, și fără de aceea numaĭ unŭ regiușŭ a fostŭ iscălitŭ. . . .“

Din cele citate se vede, că causa acésta a fostŭ să se pertracteze în unŭ forŭ protopopescŭ. Protopopulŭ Avramŭ dela Bistra a fostŭ și citatŭ să se presente înaintea acelŭ forŭ. S'aŭ comisŭ însă cu ocasiunea citațiuniĭ dóuĕ greșelĭ. Anume citațiunea n'a fostŭ subscrisă decâtŭ de unŭ regiușŭ și nu de amêndoĭ, și a dóua, citațiunea fu admanuată inctuluĭ în tîrgŭ. Din motivulŭ acesta causa fu remisă ĕrășĭ la forulŭ protopopescŭ.

Acești doĭ regiuși, de carĭ se face amintire în deliberatŭ și în motivarea lui, nu potŭ fi decâtŭ asessoriĭ foruluĭ protopopescŭ.

4. Între documentele vechĭ asessoriĭ foruluĭ protopopescŭ sub numele de juratŭ se maĭ amintescŭ și în o margine a sinoduluĭ acestuia ținutŭ la 1742 sub episcopulŭ Clain, unde se spune, că cine a absentatŭ dela sinodŭ. Între absenți se dice a fi fostŭ și protopopulŭ Tartia, însă cu cuvintele următóre:

„Pentru Tartia a fostŭ juratulŭ.“ [5]) Juratulŭ acesta nu póte decâtŭ unulŭ din asessoriĭ foruluĭ protopopescŭ, după ce este evidentŭ din documentulŭ adusŭ în punctulŭ 1, că asessoriĭ foruluĭ protopopescŭ se numiaŭ juraț.

Din împrejurarea, că în casulŭ acesta unŭ asessorŭ alŭ fo-

---

[1]) Protopopadichia § 20.
[2]) Petru Maĭorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag 328.
[3]) Petru Maĭorŭ »Ist. bis. Românilorŭ« pag. 370.
[4]) Totŭ acolo pag. 95
[5]) Totŭ acolo pag. 392.

[1]) Veḑĭ dalteria mitropolitului Genadie în Acte și Fragmente de T. Ciparĭŭ pag. 253 și un.
[2]) Petru Maĭorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ«pag. 357.
[3]) Totŭ acolo pag. 355.
[4]) »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ tem. I. pag. 151.
[5]) Totŭ acolo pag. 146.

rului protopopescŭ a luatŭ parte la sinodŭ în locul protopopului, se vede, că pe acele timpuri asessorii forurilorŭ protopopesci puteaŭ suplini pe protopopŭ în săborulŭ mare constătătoriŭ numai din protopopi.

5. Totŭ cu numele de juraţi se mai amintescŭ asessorii foruluĭ protopopescŭ şi în o relaţiune din 10 Octobre 1747 aluĭ Vasiliŭ Barany protopopulŭ Făgăraşului.

În relaţiunea acésta spune protopopulŭ Barany, cum a venitŭ la Blaşŭ la săborulŭ mare conchematŭ de Nicolaŭ protopopulŭ dela Ballomirŭ, cum s'a înţelesŭ cu juratulŭ sĕŭ şi apoi s'a reîntorsŭ înderĕptŭ. [1])

Din notiţa acésta se vede, că juraţii în câtŭ eraŭ asesori aĭ foruluĭ protopopescŭ se îndatinaŭ a lua parte şi la săborulŭ mare ca representanţi aĭ clerului tractualŭ, chiarŭ aşa precum se vede şi din canonulŭ 1 alŭ săboruluĭ mare dela 1700 amintitŭ în punctulŭ 2, în care asessorii se numescŭ bĕtrâni.

6. În unŭ protocolŭ oficiosŭ de pre timpurile episcopuluĭ Rednicŭ se amintescŭ asessorii foruluĭ protopopescŭ în mai multe locuri cu numele de juraţi. Aşa la pag. 53 se amintesce popa Avramŭ din Betleanŭ ca *„synodi partialis juratus“*, asemene la pag. 54 se amintesce totŭ cu acéstă numire Popa Ionascu.

* * *

Corrolariŭ. Din urmele istorice espuse până aci în cestiunea forurilorŭ protopopescĭ putemŭ constata următórele:

1. Dinainte de perioda calvină nu avemŭ niciunŭ datŭ istoricŭ, din care să se vadă, că forurile protopopescĭ în biserica din Ardélŭ ar fi esistatŭ şi pe acele timpuri, de-órece cea mai veche urmă despre ele este dela anulŭ 1628.

2. Forurile protopopescĭ aveaŭ jurisdicţiune în causele contenţióse, saŭ cândŭ era cértă între doĭ inşi pentru unŭ dreptŭ óre care, cum se vede din causele pertractate în sinodulŭ din 1742, aveaŭ mai departe jurisdicţiune penală, cum se vede din dalteria Mitropolituluĭ Genadie dată protopopuluĭ János dela Huniadóra, şi în urmă aveaŭ jurisdicţiune în causele de căsătorie, încâtŭ puteaŭ aduce sentinţă de divorţŭ, precum între altele se vede totŭ din dalteria acésta şi şi din condiţiunea a XIV pusă de principiiĭ calvinescĭ mitropoliţilorŭ românescĭ din Ardélŭ.

3. Forulŭ protopopescŭ consta din protopopulŭ şi din asessorii luaţi din numĕrulŭ preoţilorŭ tractualiĭ prin alegere din partea preoţimiĭ tractualĭ în săborulŭ micŭ. [2]) Numĕrulŭ asessoriloru nu se póte constata cu securitate. Din canonulŭ 1 şi 19 alŭ sinodului dela 1700 şi din sinodulŭ dela 1742 se vede că eraŭ doĭ asessorii.

4. Celŭ puţinŭ din urmele, ce le avemŭ despre forurile protopopescĭ din timpulŭ de după s. unire, se vede invederatŭ, că forurile protopopescĭ nu eraŭ obligate din oficiŭ a trimite tóte sentinţele la forulŭ archierescŭ spre aprobare, ci numai pe cele mai de momentŭ. Cele de momentŭ mai puţinŭ le puteaŭ esecuta forurile protopopescĭ fără a le mai trimite spre suprarevisiune la scaunulŭ archierescŭ. Causa lucruluĭ acestuia, precum se vede din sinodutŭ dela 1742 a fostŭ, că scaunulŭ archierescŭ să nu fie prea îngreunatŭ, dacă tóte sentinţele forurilorŭ protopopescĭ i-se voruŭ supune spre censurare.

Datina acésta altcum se observă până în ţiua de astăţi, căci sentinţele forurilorŭ protopopescĭ în causele de căsătorie, încâtŭ acele nu atingŭ legătura căsătorieĭ, ci pronunţă numai despărţirea de patŭ şi masă, nu se trimitŭ la scaunulŭ archierescŭ spre suprarevisiune. [1])

5. În causele penale protopopulŭ constituiea unŭ acusatoriŭ, saŭ procurorŭ saŭ fiscŭ celŭ puţinŭ dela sinodulŭ din 1742 încóce.

6. Înainte de s. unire se vede, că se întîmplaŭ nu puţine abusurĭ în forurile protopopescĭ mai cu samă cu despărţirile de căsătorie. După s. unire se vede o tendinţă de a cassa abusurile aceste prin o supraveghiare a forurilorŭ protopopescĭ de cătră scaunulŭ archierescŭ. [2]) Ba pe timpurile episcopuluĭ Bobŭ se vede, că forurile protopopescĭ abusaŭ şi cu causele penalĭ ale preoţilorŭ dictându póte pedepse prea grele în unele casurĭ, în altele prea uşóre, căci numai aşa are înţelesŭ dispositia episcopuluĭ Bobŭ amintită de Petru Maĭorŭ, prin carea pre viitoriŭ dictarea pedepseĭ şi-o a reservatŭ sieşĭ.

7. În unele casurĭ forulŭ protopopescŭ consta numai din protopopulŭ, cum se vede din punctulŭ 8 alŭ săboruluĭ mare dela 1728, care dispune, că protopopulŭ să pedepséscă cu ocasiunea visitaţiuniĭ canonice. În alte casurĭ consta din protopopulŭ şi asessoriĭ, cum se vede din dalteria Mitropolituluĭ Genadie, éră în altele din protopopulŭ şi întregŭ săborulŭ micŭ, cum se vede din punctulŭ 6 alŭ socotinţelorŭ ţileĭ a dóua a săboruluĭ mare dela 1742.

(Va urma.)

[1]) Nilles »Symbolae« tom. II. pag. 596.

[2]) Veţi mai susŭ pag. 94.

[1]) Dr. Ioanŭ Raţiŭ »Prelecţiuni teologice despre matrimoniŭ« Blaşŭ 1875. pg. 889.

[2]) Veţi mai susŭ punctulŭ 3 şi 6 din urmele generalĭ despre forurile protopopescĭ.

Luordes înaintea forului sciinţei.

De prof. Dr. I. Ackerl.

I.

E caracteristicul adevĕruluĭ, că el trece şi prin esamenul cel mai sever. Pe când erórea sufere cel mult un esamen superficial, pe atunci adevĕrul n'are să se témă nici de cercetarea cea mai amĕnunţită. Cu cât îl combat ómenii mai tare, că atât mai energic îşi apĕră el positia. Cu cât îl cercetézŭ ómenii mai cu temeiŭ, cu atât iese mai bine preţul luĭ la ivélă. Şi cu cât sunt mai mulţi şi mai iscusiţi inimiciĭ luĭ, cu atât mai departe îi merge vestea şi cu atât mai strălucită îi este învingerea.

Pe sama acesteĭ esperinţe subministrézŭ o dovadă nóuă acele evenimente, carĭ s'aŭ urmat în Lourdes dela 1858 încóce. Afară de papat nu este în ţimpul nostru instituţie, care să fie fost combătută atâta, să fie fost esaminată aşa de sever şi să se fie dovedit aşa de limpede ca minunile din Lourdes.

Peregrinajul naţional francez, care ca în fiesce care an s'a întîmplat şi în 1894 în luna luĭ August şi a avut un demers fórte strălucit, ne oferesce prilejul de a vorbi mai cu de-amĕnuntul despre evenimentele acelea, de carĭ credinţa le-a salutat cu atâta bucurie, şi pentru carĭ necredinţa s'a aprins de mânie aşa de mare.

Sciut este, că necredinţa în lupta sa împotriva „superstiţieĭ“, — adecă împotriva creştinismuluĭ, — chémă neîncetat „sciinţa“ întru ajutoriŭ ca pe patróná. La evenimentele din Lourdes necredinţa încă a nutrit convingerea cea mai hotărîtă, că preamărita sciinţă va arunca lumină asupra acestor „minuni“. Însĕ chiar sciinţa, dela ajutoriul căreia ateismul aştepta nimicirea „superstiţieĭ“, chiar sciinţa acésta, care la libĕr-cugetătoriĭ are parte de o tractare aşa de infamă, chiar ea le-a gătit lor în Lourdes atâtea desastre ruşinătóre.

Poporul credincios a fost martorul visiunilor şi extaselor păstoriţeĭ din Bartrés şi credea întru adevĕrătatea aparitiunilor. Atunci contrariĭ ordiniĭ supranaturale chemară într'ajutoriŭ sciinţa, carea avea să le submistre dovada, că visiunile dela peştera din Lourdes aŭ fost productul unor stărĭ cataleptice. Şi chiar sciinţa a fost aceea, carea prin gura representanţilor sĕĭ, mai ales prin a luĭ Dr. Dozous şi Dr. Vergez, a declarat, că starea visionareĭ din Lourdes e deplin normală, şi, — ceĭ doĭ doctorĭ luşi-şĭ la început încă nu credeaŭ într'un demers supranatural, — aŭ dovedit de neîntemeiate objecţiunile în mare parte fórte uşuratice ale contrarilor, carĭ cercaŭ, să esplice extasele prin înşelăciune, nebunie, catalepsie, halucinărĭ.

Originea minunată din 25 Februariŭ 1858 a isvoruluĭ a fost aşa de eclatantă, cât aceĭ jurnalişti, carĭ în profunditatea lor sciinţifică declaraseră cu pripire apa aceea de „apă de ploe, care s'a adunat din întîmplare dedesubtul peşteriĭ“, după câteva óre aŭ ajuns, să fie de rîs. [1])

Când cele dintâiŭ vindecărĭ minunate provocară însufleţirea mulţimiĭ, — Bouriette prin spălarea cu apa noului isvor a fost vindecată fără de veste de albéţa de ochĭ numită amaurosă, moribundul Iustin, afundându-se în apa peşterii cea rece ca ghéţa, s'a făcut îndată sănĕtos şi voios, şi altele, — atunci éră sciinţa a fost aceea, care avea să scótă din perplexitate pe libĕr-cugetătoriĭ inimiciĭ aĭ minunilor. „Aceea e o apă,“ ţiceaŭ eĭ, „în care sunt materiĭ mineralice cu cuprins estraordinar de eficace, şi aşa vindecările declarate de minunĭ pot să se esplice pe cale de tot naturală.“ Dar sciinţa prin gura unuia dintre corifeiĭ sĕĭ (profesorul Filhol în Toulouse) după facerea uneĭ cercetărĭ chimice le-a dat de scire resultatul: „Apa peşteriĭ din Lourdes nu cuprinde niciun fel de materiĭ vindecătóre şi nu se deosebesce întru nimica de apa comună de

[1]) O măsurare făcută mai apoi a resultat 5100 litre de apă isvorită în fiesce care óră din peşteră.

beut.“ Aşa a dat raţionaliştilor lovitura cea mai rea sciinţa, pe carea o chemaseră într'ajutoriŭ: după ce eĭ, — încrediêndu-se în presupusa putere vindecătóre estraordinară a presupuselor materiĭ mineralice, — aŭ conces vindecările ca fapte, acum aŭ trebuit să concédă, că ele din cause naturale nu pot să se esplice.

Când necredinţa s'a vĕdut în acest chip părăsită de sciinţă, a cercat scăpare la alt mijloc, care de multe orĭ s'a adeverit de conducĕtoriŭ la scop: la aplicarea forţeĭ brutale. Resultatul e cunoscut.

Dar Lourdes pe lângă tot triumful sĕŭ n'a renunţat nicĭ odată la ajutoriul sciinţeĭ.

Patru anĭ întregĭ aŭ trecut, mai înainte de ce s'a închiat pertractarea asupra acelor vindecărĭ prime minunate. În comisia de cercetare aŭ fost aleşĭ medicĭ distinşĭ prin erudiţiune şi caractĕr, şi singularicele casurĭ aŭ fost esaminate cu grijea cea mai mare din punctul de vedere al sciinţeĭ. Dintre 144 de vindecărĭ, carĭ s'aŭ întîmplat, 30 aŭ fost esaminate în acest chip, şi comisiunea le-a declarat de atarĭ vindecărĭ, carĭ „din cause naturale nicĭ de cum nu pot să se esplice“. Pe temeiul acesteĭ sentinţe a putut risca Artus 15,000 frs ca premiŭ pe sama celuĭ ce va puté să dovedéscă, că macar şi numaĭ *una* din vindecările acestea esaminate ar fi neadevĕrată orĭ ar puté să se esplice pe cale naturală. Ca for de arbitriŭ în afacerea acésta li-s'a designat un for de sciinţă în sensul cel maĭ eminent: el avea să se compună din membri de aĭ sciinţeĭ medicale şi de aĭ academieĭ de sciinţe din Paris.

Poporuluĭ credincios lucrul i-se părea a înainta prea încet. Ei nu putea să cuprindă, cum se putea să se găséscă a fi de lipsă, ca fapte adeverite prin atâtea mărturiĭ să se mai supună uneĭ cercetărĭ sciinţifice, care să ţină mulţi anĭ. Dară chiar în interesul credinţeĭ trebue să se salute cu bucurie amestecul acesta al sciinţeĭ: „Lor spre mărturie.“ Chiar cercetarea acésta sciinţifică şi făcută din temeiŭ a fost, carea a mijlocit minunilor din Lourdes respect în apropiare şi în depărtărĭ chiar şi înaintea celor ce eraŭ de tot necredincioşĭ.

Aşa însoţesce sciinţa minunile din Lourdes paş de paş. Fără de a băga în samă entusiasmul mulţimiĭ, cercetéză ea întîmplările în tótă liniştea. Cu cât sunt paşiĭ eĭ maĭ înceţĭ, cu atâta sunt resultatele eĭ maĭ îmbucurătóre pentru credinţă şi maĭ ruşinătóre pentru necredinţă.

O dovadă despre aceea, cât de puţin se renunţă în Lourdes la judecata sciinţeĭ, este acel Bureau des constatations, care şi-a câştigat deja renume în lumea întrégă prin renumele medicilor cercetătorĭ, prin numĕrul lor, care cresce în fiesce care an, pe cum şi prin casurile cele multe şi estraordinare, carĭ se cercetéză în bureaul acela, şi nu în mĕsura cea mai mică şi prin esaminarea severă, căreia i-se supun cei vindecaţĭ.

Orĭ cărui medic şi savant necredincios, care pretextéză, că resultatele sciinţeĭ nu pot să se unéscă cu credinţa în supranatural, i-se póte îndrepta fără témă provocarea: Călătoresce la Lourdes şi cercetéză însu-ţi. Acolo în August pe timpul peregrinajuluĭ naţional veĭ găsi în amintitul bureau adunate celebrităţĭ medicale de rangul prim, carĭ cercetéză în chipul cel maĭ amĕnunţit pe bolnaviĭ cei ce susţin a fi fost vindecaţĭ acolo, aşa cât chiar şi cel mai mare sceptic se vede nevoit a se declara de îndestulit cu resultatele lor.

Acest bureau este locul, în care vom să introducem pe cetitorii nostri. Din observările, carĭ le vom face aci, póte să afle orĭ cine, cât de puţin îndreptăţită este temerea unuĭ conflict între credinţă şi între sciinţă.

(Va urma.)

Bibliografie.

„Vatra“ nrulŭ 24 a apărutŭ cu următoriulŭ sumarŭ: *O familie domnéscă în exil*, de Neculaĭ Iorga; *Imnul adorării*, poesie de George Murnu; *Mara* de Ion Slavicĭ; *Un prietin*. novelă de A. L. Keilland, tradusă de Em. Floresen; *Crăciunul*, poesie de Stone; *Abecedarul la judecata din urmă*, ducere după Saphir de T. P.; Tipurĭ Capitală de Spiru S. Hasnaş; Fel de fe *****; *La móră* de T. Conta; Tabla de terĭ pe anul I. Ilustraţiile: Ştefan Voev ful luĭ Petru Rareş. Christos pe munŭ Maslinilor. Madona. Glume din carnev Pe bălţile pontine lângă Roma. Crăciun Prietinĭ bunĭ. La móră.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Cotoiehulŭ oslu micŭ ediţ. III. Blaşiŭ 1892. Preţulŭ nelegatŭ 80 cr. v. a., legatŭ cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legatŭ dimpreună cu **Penteeostariulŭ** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Euchologiu

ediţiunea a **dóua**, revĕdută după originalulŭ grecescŭ şi îndreptată în modŭ însemnată. Formatŭ 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tiparŭ frumosŭ în **negru** şi **roşu**. — Preţulŭ nelegatŭ fl. 2.80, éră legatŭ în pele tare fl. 3.80.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victorŭ Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Decretele Concilĭuluĭ, provincialŭ **primŭ** ediţiunea a II-a broş. 80 cr.

Decretele Concilĭuluĭ provincialŭ **alŭ doilea**, ediţiunea a II-a broş. 65 cr.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20cr., legatŭ în piele 3 fl. 20 cr.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaşŭ 1881 broş. 3 fl.

Editorŭ şi redactorŭ răspundĕtorŭ:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosebită stimă cutezŭ a încunoscinţă pre

Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,

că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gatirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruireĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce **lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare** respective de **marmorisare** şi de **provedere cu icóne stătĕ**, dimpreună cu **aşedarea acelorŭ obiecte** în faţa locului, precum şi **renovarea de iconostase** cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câstigatŭ recunóscere deosebită, si tóte mĕ îndreptăţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea sĕ va îndreptá totŭ-deauna într'acolo, cá şi de acĭ înainte se meritŭ renumele celŭ bunŭ, care mi-lam câstigatŭ până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ departările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-sa măritŭ.

Rogându-mĕ pentru preţuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ian. 1892

cu deosebită stimă

Carolŭ Müller,

(6) 48—52 **auritorŭ şi fabric. de recuis. biseric.**

Turnătoria de clopote şi de metale a luĭ

ANTONIU NOVOTNY

în

(2) 26—26 **Timisióra-Fabrică**

se recomandă spre pregătirea clopotelorŭ nóuĕ, precum la preturnarea clopotelorŭ stricate, maĭ departe spre facerea de clopoţirĭ întregĭ armonióse, pe lângă garanţă pe maĭ mulţi anĭ, în fiesce care mărime provĕdute cu adjustărĭ de ferŭ bătutŭ construite spre a întórce clopotele cu uşurinţă în orĭ ce parte, îndată ce suntŭ bătute de o latură, prin ceea ce suntŭ mântuite de a se strica.

Cu deosebire recomandă de elŭ inventatele şi de maĭ multe orĭ premiatele

Clopote patentate găurite,

carĭ aŭ unŭ tonŭ maĭ intensivŭ, maĭ limpede, maĭ plăcutŭ şi cu vibrare maĭ voluminósă decâtŭ clopotele turnate după sistemulŭ vechiŭ, **câtu unu clopotu patentatu de 300 kg. este egalu în tonu cu unulu de 400 kg.** turnatŭ după sistemulŭ vechiŭ.

Maĭ departe se recomandă spre facerea de **scaune de fieru bătutu de sine stătătóre**, spre **preadjustarea clopoteloru betrâne cu** coróne de ferŭ bătutŭ ca şi spre turnare de clopote **pentru orológe si de tóce din metalu.** Clopote în greutate de 300 kg. şi maĭ josŭ se află totdeuna în magazinŭ.

Preţurente ilustrate se trimitŭ gratis şi franco.

Tipografia Seminarului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicăţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. Blaş 19 Ianuariŭ 1895. Numĕrul 3.

Nóuĕ lovituri contra şcólelor nóstre.

În procesul de presă al „Dreptăţii" din Timişóra procurorul Gozsdu avu cutezarea, să afirme, că organele statuluĭ nu numaĭ nu împedecă desvoltarea şcólelor române, ci din contră o promovézĕ.

Nu este intenţiunea nóstră, să combatem acéstă aserţiune falsă. Cetitoriĭ nostri cunosc starea lucruluĭ din trista esperinţă şi din numĕroşiĭ articoliĭ apăruţi în colónele acesteĭ foĭ cu privire la situaţiunea şcólelor române de tóte categoriile.

Când gimnasiul din Beiuş, întemeiat de un episcop român pentru promovarea culturiĭ române, se magiarisézĕ în mod volnic în contra legilor esistente; când în contra acelora-şi legĭ nu se susţine nicĭ o şcólă secundară română din budgetul statuluĭ, la care şi Românii contribuesc cu dărĭ grele; când în nicĭ o şcólă de stat întemeiată printre Românĭ nu se propune în limba română, ci în cea magiară; când şcólelor confesionale li-se dă ajutoriŭ de stat numaĭ pe lângă condiţiunea, ca auctoritatea bisericéscă să fie restrînsă în drepturile sale autonome de a denumi şi disciplina independent pe învĕţătoriĭ susţinuţi de comunele bisericescĭ; când tot maĭ puternic se face curentul şovinistic de a preface tóte şcólele din ţară în institute de stat magiare: aserţiunea procuroruluĭ Gozsdu, amintită maĭ sus, este cea maĭ cutezată lovire în faţa adevĕruluĭ.

Că şcóla română nu este spriginită, ci prigonită din partea organelor administrative, vom dovedi-o cu nóuĕle lovituri, ce de un timp încóce aŭ început a i-se da.

Paragraful 41 din articulul de lege XXXVIII din 1868 prescrie, că *„la regularea proprietăţilor din comune venitul pămîntuluĭ segregat spre scopurĭ scolastice în sensul paragrafuluĭ 39 se póte întrebuinţa pentru ajutarea şcólelĭ saŭ şcólelor confesionale corĕspundĕtóre recerinţelorŭ legale, dacă în respectiva comună nu esistă de present şcólă comunală"*.

În înţelesul acestuĭ paragraf Ministrul de culte şi instrucţiunea publică cu ordonanţa sa de dat 26 Iuniŭ 1883 Nr. 13217 a dispus în paragraful 17 următórele: *„Acolo, unde încă nu esistă şcólă comunală orĭ de stat, venitul averiĭ scolastice se întrebuinţézĕ pentru ajutarea şcólelĭ saŭ şcólelor confesionale, ce corĕspund recerinţelor legiĭ citate, împărţindu-se după proporţiunea numĕruluĭ şcolarilor, carĭ frecuentézĕ respectivele şcóle."*

Atât ordonanţa ministerială, cât şi legea, pe cum vedem din cele citate, dă drept şcólelor confesionale române, să foloséscă venitele fonduluĭ destinat pentru şcóla comunală, dacă nu esistă atare şcólă în comună. Cu tóte acestea, după cum ni-se raportézĕ din maĭ multe părţi, organele administrative se încércă, să turbure şcólele confesionale în deprinderea acestuĭ drept. Acésta dovedesce până la evidenţă, că şcólele românescĭ, ne cum să fie ajutate din partea organelor politice, ele sunt prigonite în tot chipul şi lipsite în mod volnic de condiţiunile de existinţă garantate prin legĭ. Este apoĭ caracteristic, că pe când în comitatele, unde Saşiĭ sunt la putere, tot se maĭ concede, ca şcólele române confesionale să fie ajutate din cassa comunală, pe atuncĭ în comitatele, unde magiariĭ stăpânesc, nu se concede aprópe nicăirĭ, ca şi şcólele române să se împărtăşéscă de spriginul şi ajutoriul comuneĭ politice.

Tot în timpul maĭ recent organele administrative aŭ început a aplica un nóŭ sistem de persecuţiune în contra şcólelor române confesionale. În maĭ multe comune era obiceiul laudabil, că senatul scolastic parochial îşĭ pregătia budgetul pentru şcóla românéscă confesională şi-l trimitea representanţeĭ comuneĭ politice, pentru ca acésta contribuirile aruncate asupra credincioşilor comuneĭ bisericescĭ pentru scopurĭ scolastice să le incasseze de odată cu incassarea dărĭĭ de stat şi a arunculuĭ comunal. Pe calea acésta senatul scolastic parochial era scutit de multe neplăcerĭ, şi contribuirile credincioşilor pentru susţinerea şcóleĭ se incassaŭ regulat. Astfel susţinerea şcóleĭ române confesionale şi maĭ vîrtos plătirea salariuluĭ învĕţătoresc nu întimpinaŭ nicĭ o greutate. Acest obiceiŭ a fost aprobat între aniĭ 1881 şi 1888 prin maĭ multe ordo-

---

Feuilleton.

Dela sate.

O, odaea în timp de Iarnă, cum o maĭ urescĭ dela o vreme! Ḑiua e o lumină nuorósă, ce te face jalnic şi somnuros. Unde sunt razele sórelui, ce te întineresc şi-ţĭ varsă în suflet farmec şi veselie? Lucrezĭ maĭ *una, maĭ alta*, însĕ tóte le facĭ mechanicesce, fără nicĭ o mulţămire în inimă, le facĭ, pentru că trebue să le facĭ, fără de tragere de inimă. O, ce uriciósă e viaţa Iarna! Gândul, şi el încă e somnuros, şi chiar dacă se trezesce vre-o dată, el parcă e o pasĕre închisă într'o colivie strîmtă. Se sbate şi se cere afară la libĕr. Se lovesce parcă de toţĭ păreţiĭ odăiĭ, ca să străbată la larg. Singur în familiĭ cu copiĭ e de trăit. Singur veselia lor nevinovată te face, să uiţĭ pustiul de din afară.

Mĭ-a fost atât de binevenită invitarea mătuşiĭ, să merg la eĭ la ţară. Sania mĕ aştepta deja. Îmĭ venia, să strig de bucurie, când m'am vĕdut la larg. O, ce tablóŭ gingaş Iarna, îmĭ ḑiceam. Nu e uriciósă de loc. Albéţă curată, cât vedĭ cu ochiĭ, te înseninézĕ şi-ţĭ umple inima de gânduri frumóse, de dorurĭ, ce nu le-aĭ maĭ avut nicĭ odată, de o poesie dulce şi de tablouri cu îngerĭ albĭ şi curaţi şi de amintirĭ sfinte din trecut. Eram răpită cu totul. Dela o vreme simt mâna mătuşiĭ, că mĕ scutură cu putere şi mĕ întrebă, că de ce zimbesc şi ce am gândit.

Trezită din visurĭ, mĕ întrebam eŭ însă-mĭ, ce am gândit, dar nu sciam. Nicĭ nu cred, să fiŭ gândit ceva. Albul mĭ-a făcut o sensaţie de fericire, m'a farmecat cu totul. mĭ-a răpit şi rĕsuflul, căcĭ simţiam acum trebuinţă de aer şi respiram, ca şi cum aşĭ fi urcat un munte. Numaĭ acum simţiam lunecarea lină a saniel şi auḑiam clincetele de clopoţeĭ. Mătuşa mĕ întrebă, că nu-mĭ e frig, şi după ce-ĭ spuse-ĭ, că nu, mĕ neteḑi cu drag pe obrajiĭ şi-mĭ spuse oftând, că la ea a trecut de mult vremea, când aerul de Iarnă îĭ înfloria obrajiĭ. Eŭ o învăluiĭ bine, şi povestiad lunecarăm maĭ departe. O, cum mĕ fura gândul, şi cât de mult aşĭ fi vrut, să tăcem, ca să mĕ las pradă dulcilor visurĭ, ce-mĭ năpădiaŭ sufletul. Însĕ mătuşa avea poftă de vorbă şi nu înţelegea de loc, ce se petrece în inima visătóreĭ sale nepóte. Ea e o femee bună şi îngrijată de sórtea nóstră, îmĭ povestia lucrurĭ fórte cuminţĭ, şi trebuia să o ascult, căcĭ îmĭ cerea rĕspuns cu privire la unele lucruri. Cum aşĭ fi putut dar, să mĕ adâncesc în gândurĭ, cum aşĭ fi putut, să nu-ĭ ţin de urît?

După cateva óre am ajuns în satul, unde era moşia dînseĭ, şi am fost fórte resplătită, când mĭ-a spus mătuşa sărutându-mĕ pe frunte, că am amusat-o bine, cât drumul i-s'a părut scurt de tot. Nu mĭ-a maĭ părut rĕŭ, că nu mĭ-a lăsat vreme de visat, deşi mĕ gândiam, că cine scie la ce marĭ filosofărĭ m'ar fi îndemnat firea în acele clipe.

Dar şi eŭ am avut o satisfacţie. Ţĕranii din sat mĕ cunosceaŭ din vara trecută şi acum revĕḑêndu-mĕ mĕ salutaŭ cu câte un zimbet, ce-mĭ tălmăcia un sincer: „Bine-aĭ venit!" M'am simţit fórte norocósă de salutul lor. Şi copiiĭ, dragiimeĭ copiĭ, se uitaŭ întâiŭ serioşi la sania nóstră, dar recunoscêndu-mĕ zimbiaŭ şi mititeiĭ. O, zimbetele lor mĕ mulţămiaŭ maĭ mult, decât orĭ ce alt semn de iubire. Dincolo o femee voĭnică şi rumenă de gerul Ierniĭ mĕ binevéntă: „Te maĭ aduce Dumneḑeŭ si pe la noĭ, domnişóră?"

O, câtă inimă deschisă e la sate. Ce bine mĕ simţiam departe de prefăcĕtoria dela oraş. „Mătuşe, aicĭ e pentru mine. O, ce

nanțe ale ministrului de interne.[1]) Cu tóte acestea avem mai multe casuri, că comisiunile administrative comitatense aŭ absolvat comunele politice de sarcina de a se îngriji și de incassarea aruncurilor făcute pentru susținerea școlelor române confesionale. În acest chip esistința mai multor școle române a devenit fórte problematică spre cea mai mare bucurie a guvernului, care abia aștéptă, să înceto o școlă română confesională, pentru ca în locul ei să înființeze școlă magiară comunală orî de stat.

Apoi să ni-se mai spună, că școlele române nu sunt prigonite, ci spriginite din partea statului! Câți bani nu dă statul numai pentru susținerea teatrelor magiare în capitală și în provință? Dacă pentru ajutarea școlelor române confesionale ar da statul, numai cât dă pentru teatrele ungurescî, atunci ar vedé, că acele școle s'ar ridica mai pe sus de școlele ungurescî. Poporul românesc este setos de cultură, și orî unde i-aŭ permis mijlócele, și-a înființat școle poporale, carî întrec în tótă privința școlele magiare de asemenea categorie. N'avem decât să aruncăm o privire în comunele mărginene, unde poporul românesc locuesce în numĕr mai însemnat și este mai bine situat materialicesce, ca să ne convingem despre progresul frumos, ce l'a făcut școla românéscă. În astfel de comune abia mai esistă bărbați și femeî sub 30 de anî, carî să nu scie ceti și scrie.

Am indigitat nóuĕle prigoniri pornite în contra școlelor române mai vîrtos din motivul, ca ceî interesați, cunoscênd dispusĕțiunile legilor și ordonanțelor ministeriale, să scie, cum să se apere în contra abusurilor micilor tiranî din provință. Apĕrarea acésta va deveni și mai necesară în era cabinetului Bánffy, pe care micî tiranî din provință cunoscêndu-l încă de pe timpul, când era comite suprem, ca pe un bărbat volnic, vor lua pildă dela el în ceea ce privesce prigonirea tuturor instițiunilor românescî.

[1]) Vedî aceste ordonanțe în opul: »A Magyarországi Néptanitásügy« Budapest 1893 pag. 234—235.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Ultima pastorală a episcopatului catolic în cestiunna legiî despre căsătoria civilă s'a publicat în Archidiecesa nóstră prin circulariul din 1 Ian. 1895. Ea credem, că va fi făcut cea mai mângăitóre impresiune în toți creștinii adevĕrați, vĕdênd, că ceî pușî de Spiritul Sfînt, ca să guverneze biserica lui Dumnedĕu, sunt conscii de sublima și gréua lor misiune. Cu atât mai mare indignațiune a produs în lumea catolică purtarea episcopului de Cașovia Bubics Zsigmond, care în loc de a lucra solidar cu corul episcopesc, face scisiune îndemnând pe diecesanii sĕi, să se împace cu căsătoria civilă ca cu un fapt împlinit, ce nu se mai póte schimba. Ca motiv pentru capitulare față cu acest fĕt al falsului liberalism aduce, că s'ar provoca la Kultur-Kampf, care ar fi periculos pentru elementul magiar. Mai impută la o parte din catolicii magiarî, că făcênd opositie căsătorieî civile se însoțesc cu atarî elemente, carî nu numai că nu aŭ nicî un simț pentru susținerea statului magiar, ci din contră lucră pentru ruinarea lui. Tot acest episcop, care și-a uitat de sine, a dat la timpul sĕŭ un circular și în favorul nefericiteî ordinațiuni din 26 Febr. 1890, care circular însĕ a trebuit să și-l revóce.

Foile liberale laudă pe nedemnul episcop, pe când „Magyar Állam“, după ce combate necualificabilele luî aserțiunî, rógă corul episcopesc, să readucă la calea adevĕruluî pe consotul rătĕcit, orî dacă acésta nu s'ar puté, să se îngrijéscă de alt păstoriŭ pentru diecesa de Cașovia. Bine ar fi, când s'ar începe o mișcare salutară între catolicî spre a face imposibilă rĕmânerea pe tronul episcopesc a unuî atare om, orî a-l constrînge la revocarea nefastului circulariŭ și la reconciliarea consciinței publice catolice greŭ vătĕmate.

Roma.

Se anunță din Roma, că Sfinția Sa în curênd va recerca prin o enciclică țĕrile catolice mai avute la oferte benevole în scopul misiunilor catolice din resărit.

Sfinția Sa Leo XIII prin o epistolă adresată cardinalului Gruscha laudă zelul episcopatului austriac întru îndemnarea bărbaților catolicî pentru apĕrarea pe față a dreptății și adevĕrului.

În Italia, care stă la marginea ruinii, tóte partidele doresc, ca și catolicii să ieà parte la viața publică parlamentară, deórece liberalii, deja usați, nu pot scóte țara din pericului, în care aŭ împins-o.

Franța.

Archiepiscopul de Paris cardinalul Richard nu preste mult va călĕtori la Roma spre a raporta Sfinției Sale despre activitatea partiduluî catolic republican, la care aparține mai întreg episcopatul și partea cea mai mare a cleruluî subaltern.

Catolicii sperați, că guvernul dimisimionat deunădi, compus din elemente mai moderate, și dacă nu va abroga de-odată tóte instituțiunile contrare bisericii, cel puțin nu va introduce mĕsurî nóue inimice bisericeî, éră o parte din cele deja introduse nu le va esecuta.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Crisa ministerială de present e resolvată și încă tot în partidul liberal. Ce nu a succes conteluî Héderváry, a succes baronuluî *Bánffy*, numai cât viața

---

fericită așî fi, să șed eŭ la un sat. Mătușe, mĕ crede, că așî fi fericită.“ Dar mătușa, necredĕtóre dela fire, mĕ dojenia și-mî spunea, că nu-mî poftesce nicî de cum viața prosaică, de care a avut ea parte. Dar eŭ nu mĕ pot împăca cu vorbele eî. Póte nu a sciut ea, cum să înțelégă viața. Orî că nu cunoscea nimicniciile dela orașe, formele secî și nebuniile, cărora se închină orășenii, și carî eŭ le uresc atât de mult.

Cé bine am petrecut cele treî dile la mătușica! Am ajuns, pe când începea a înserà, și abia ne-am desmorțit, și am cinat și ne-am și culcat. Vĕdêndu-mĕ în loc străin, mi-se părea, că și eŭ m'am schimbat, păream cu totul alta. Dar abia mĕ pun în așternut, și étă ér mĕ simt pe mine cea veche, ér mĕ urmăresc acele-și gândurî și-mî robesc sufletul acele-și visurî de acasă. Plecasem cu gândul, să mĕ distrag, să-mî uit pe câteva dile de tóte, dar acésta vedeam, că nu se póte. Am înțeles atunci, că Constanța a trebuit să mĕ boteze. Căcî am vĕdut în lumină vie întréga mea ființă. Am vĕdut parcă într'o clipă tóte gândurile și dorurile, ce am simțit în viață, dar tóte neștirbite și înrădăcinate în suflet cu atâta putere, cât n'ar fi forță lumésca, să le sdrobéscă. Mî-am vĕdut pentru întâia óră fotografia sufletuluî. Altfel am durmit liniștită și mulțămită Lătratul cânilor mĕ trezia câte odată, dar nu-mi făcea rĕŭ, dimpotrivă mĕ simțiam atât de sigură de orî ce rĕŭ. Lătraŭ tare de tot, dar le simțiaî credința, de care sunt pătrunse bietele dobitóce față de casa stăpânuluî.

Ziua am umblat prin sat pe la unele țĕrance cunoscute. Și am învĕțat multe dela ele. Sermanele lucră tótă ziua lucruri destul de grele și în tótă ziua acele-și lucruri, și nu se plâng nicî când de monotonie ca noî orășenele, și nicî că gândesc, să-și cerce vre-o distracție. Inima lor e plină de sentimente nobile, și și-le hrănesc prin muncă. Își iubesc vatra caseî lor, de ea li-se légă tot norocul și tótă viața, și nicî odată nu ajung, să se uréscă, căcî sufletul lor nu e gol nicî odată.

În a dóua di fiind Duminecă m'am dus la biserică. Tóca și clopotul sunară atât de serbătorésce prin sat, cât tot sufletul îmî umplu sunetul lor. Am făcut întru mine érăși asemĕnarea între noî și între sătenî. Prin cătunele sĕrăcăcióse n'a fost om, să nu audă sunetul clopotuluî și să nu-și înalțe gândul la ceriurî, pe când la oraș de câte orî nu sună clopotul, și de multe orî nicî nu-l audim!

Am stat la un loc, ca să vĕd, cum se adună ómenii. Sănĕtoși, bine făcuți și îmbrăcați curat, te desfătezî, când îi privescî. Bĕtrânii și flăcăi, ficióre și copiî, pe toți de o potrivă încă de pe drum din depărtare îi vedeaî apropiându-se de casa luî Dumnedĕu cuprinși de sfială și de frica luî Dumnedĕu. Biserica era plină de ómenî. Îmî salta inima de bucurie vĕdênd atâta popor. Nu m'am simțit nicî odată mai mândră de némul meŭ ca atunci, sciindu-mĕ în mijlocul dragilor românași, și nicî odată rugăciunea mea pentru binele comun n'a fost mai aprinsă de dorință. Ajunsă la casa mătușiî mĕ simțiam ca o sfîntă, atâta foc se vĕrsase din inima mea, cât mĕ simțiam ușóră și parcă sosită din altă lume.

După amédi am mers, să vĕd și jocul. Priviam cu drag în fețele ficiorilor și a fetelor și descoperiam în ele trăsăturî și espresiunî, carî aduceaŭ mult cu a unor cunoscințe de ale mele. Nisce ochî albastri, frumoși și inteligenți, cu privire aspră, îmî aduceaŭ aminte de o bună prietină a mea. Tot așa o statură înaltă și svelță mĕ ducea cu gândul departe departe. Óre întregî am privit tinerimea veselă, admirând înviorîturile ușóre și făcênd studiî de fisiognomie.

În drum am întâlnit nisce copiî ca bulgării de îndesați. Se dădeaŭ pe un gheț[illegible] lunecos. Nu m'am putut răbda, să nu în[illegible] în societatea lor. Eraŭ sfiicioși, dar drăg[illegible] de tot în naivitatea lor. Dintr'un colț sat rĕsuna un corn. Era o melodie jal[illegible] doiósă, ce-ți vorbia de o inimă arsă de [illegible] Dintr'alt colț se audiaŭ cântece națio[illegible] Tóte respiraŭ viață și poesie. Cum se plânge mătușica de acest traiŭ dulce?

Sĕrile mi-aŭ plăcut mult. Nisce v[illegible] aŭ dat pe la mătușa cu furca. Ce po[illegible] drăgălașe am audit! Am să vi-le sp[illegible] Dvóstre mai târziŭ. M'am simțit as[illegible] mândră, că sciŭ și eu tórce, am cerut [illegible] un caier și m'am pus în șir. Se în[illegible]

cabinetului compus de el abia va să dureze până la votarea budgetului pe an. 1895, și apoi erumpênd din nou crisa, probabil că se va disolva parlamentul și se vor escrie alegeri nóue, după ce la o fusiune a partidelor, cari stau pe basa pactului dualistic, nu ne putem aștepta.

Br. Bánffy Dezső, care e cunoscut ca un calvin incarnat și inimic al naționalităților nemagiare, era să primească și portofoliul internelor. Spre a nu provoca și mai mult pe catolici și naționalitățile înse s'a mulțămit cu demnitatea de ministru-președinte, chemând la resortul afacerilor interne pe *Perczel Dezső* fostul vice-președinte al camerei, care înainte de a fi deputat a funcționat ca vice-comite în comitatul Tolna. Ministru de comerț e deputatul *Daniel Ernő*. Contele *Festetich Andor* a rămas tot ministru de agricultură. La culte a ajuns ultra-liberalul *Wlassich Gyula*, care a funcționat ca procuror și dela 1890 ocupă la universitate catedra de dreptul criminal. *Erdélyi Sándor*, noul ministru de justiție, a lucrat pe cariera judecătorésc timp îndelungat, de vre-o doi ani funcționéză ca secretar de stat în ministeriul de justiție și nu de mult a fost ales deputat la Duna-Szerdahely. Secretariul de stat din ministeriul de finanțe *Lukács László* a primit portofoliul finanțelor. Dela el se aștéptă, să urmeze politica financială a lui Wekerle, mai ales în ce privesce regularea valutei. Ministru croat a rămas tot *Iosipovich*, éră br. *Fejérváry* ministru de honvezi. Ministru lângă persóna Maiestății Sale a fost numit br. Jósika Samuel. El va depune Duminecă în 20 a c. jurământul de fidelitate.

Despre br. Bánffy se susține, că ar fi promis Monarchului, că el va liniști naționalitățile (?), va pacta cu catolicii (?) și va sdrobi pe Kossuthiști (?).

În întreg cabinetul nu e nici un bărbat cu calități superióre, cu vederi mai largi și cu trecut politic. Premierul Bánffy e fórte slab oratoru, pe lângă aceea e om fudul și încăpăținat și mai mult despot decât energic. Celalalți ministri, cu escepțiunea lui Fejérváry, au putut fi buni funcționari subalterni, dară de aci nu urméză, că ar fi și buni bărbați de stat și ministri.

Nici chiar liberalii nu cred în durabilitatea cabinetului Bánffy, care în batjocură e numit cabinetul de carneval. Noul cabinet se va presenta corpurilor legiuitóre astădi, când își va desvolta și programul, care înse în esență nu va diferi de cel al cabinetului Wekerle.

Germânia.

În parlamentul imperial în septemâna trecută a decurs cu multă patimă desbaterea proiectului de lege în contra elementelor resvrătitóre. Deputații socialiști combat proiectul, prin care se creéză stări escepționale, arétând, că legile vigente sunt de ajuns pentru susținerea ordinii publice. Dintre deputații catolici încă au vorbit mulți cu ocasiunea desbaterilor parte reprobând întreg proiectul, parte combătênd unele dispositiuni ale lui. Deputatul alsațian Zolmus a poftit, să se recheme Iesuiții. Un singur Iesuit póte lucra mai mult decât un regiment de polițiști în contra nisuințelor subversive. La universitatea din Strassburg nu e nici o schintea de religiositate; dacă tot așa vor merge lucrurile, în 20 de ani imperiul va deveni păgân. Polonii véd în nóua lege o măsură escepțională, care ușor se póte aplica în contra religiunii și naționalității lor. Dr. Sigl caracterisézá proiectul din cestiune ca o sentință de mórte pentru opositie, dară adauge, că în contra ideilor nu se póte purta luptă prin legi, și că acésta lege va înmulți în Bavaria pe social-democrați cu 80,000 de voturi.

Cancelariul Hohenlohe declară, că proiectul țintesce numai la urmărirea crimelor îndreptate în contra societății și nu stă nici în o legătură cu cestiunea lucrătorilor, de a căror sórte se intereseză guvernul. După o desbatere de 5 dile proiectul s'a retrimis comisiunii parlamentare.

Franța.

Cabinatul Dupuy în 14 a c. și-a dat dimisiunea din causa, că camera a respins o propunere a deputatului Frélat, cu care propunere s'a identificat și guvernul.

Presidentul republicei Casimir Perier, neputênd îndupleca pe Dupuy să-și amâne dimisiunea și vedênd, că republicanii moderați nu-i dau mână de ajutoriu în contra elementelor revoluționare, cari deviu tot mai cutezătóre, a dimisionat și el în 16 a c. Camera și senatul întrunindu-se a ales în locul lui pe *Felix Faure*.

Rusia.

Cu ocasiunea anului nou st. v. țarul a făcut mai multe denumiri și distincțiuni importante. Așa pe marele duce Mihail de nou l'a numit președinte al consiliului imperial de stat, pe Stoinovski l-a numit secretar de stat; pe ministrul de finanțe Bungen și pe cel de justiție Murawiew l-a decorat cu ordul S. Vladimir cl. I.

Tóte foile din capitală în articulii de anul nou prognostiséză, că anul 1895 este începutul unei ere nóue de prosperare pentru Rusia. „Svet" relevéză consolidarea finanțelor statului și reformele economice realisate în 1894. „Novosti" cu privire la afacerile esterne scrie: „Rusia păsind în noul an se razimă pe alianța acelei puteri, care merge în fruntea civilisațiunii și e gata a întinde mâna altei puteri mari." Alianța între Rusia, Franța și Anglia tot mai mult se apropie de realisare, avênd de scop a paralisa influința întreitei alianțe. Până acum Rusia a observat cu fidelitate principiul neintervențiunii, dară la casul, când nu i-s'ar lua în considerare justele pretensiuni în cestiunea Coreei, va fi silită a și-le validita și cu forța armată.

Corespondințe.

Lugoș la 15 Ianuarie 1895.

Onorată Redacțiune!

Ziua de 10 Ianuarie a. c. érăși a fost o di memorabilă în analele Diecesei Lugoșului. Protopopii tractuali și Asesorii Consistoriali ai acestei Diecese s'au adunat pe acésta di în Lugoș, ca în calitate de mandatari ai Clerului și poporului credincios din diecesă să felicite pe bunul lor Părinte din incidentul denumirii de Mitropolit, dând espresiune simțemintelor de înaltă stimă și iubire, ce le nutresce Clerul diecesan față de Înalt Prea Sfinția Sa.

După celebrarea s. liturgii, la care au luat parte in corpore toți, fiind di de Consistoriu, s'au adunat în reședința episcopéscă cu scopul, ca să felicite pe Ilustrul Archiereu în ședința consistorială. Adunați în ședință, după cântarea imnului „Împărate ceresc" Ilustritatea Sa salutând cu drag pe cei adunați declară ședința de deschisă. Apoi vicariul foraneu al Hațegului Ioan Ianza salută pe Archiereu cam în modul următoriu:

Ilustrissime și Prea Sfințite Dómne Archiepiscope și Mitropolite! Distincțiunea pentru mine măgulitóre, cu care mă onorară M. Ou. confrați protopopi și asesori consistoriali, ca în acestea momente să dau espresiune simțemintelor de profundă bucurie și satisfacere fiéscă, de care trăsaltă tóte inimile românesci, mă preocupă adânc, și abia cutez a mă supune acestei comisiuni atât de delicate. Interpretând acestea simțeminte, pe cari Vi-le oferă întreg poporul nostru prin noi mandatarii fiilor sufletesci din diecesă ca un mic tribut de pietate și recunoscință, trebue să ating și virtuțile strălucite dimpreună cu meritele neperitóre, pentru cari providința divină V'a înălțat la ilustra tréptă a Mitropoliei. Meditând înse asupra celor sevârșite în trecutul archieresc al Ilustrității Vóstre mă véd dispensat dela amintirea calităților superióre a Ilustrității Vóstre, căci apreciările numéróse dela conaționali și dela străinii nepreocupați conglăsuesc cu manifestațiunile dese a deputațiunilor succedate dela preagraciósa denumire până astădi. Este nespusă bucuria, ce a cuprins întreg corpul național. Mâhniți ne va afla pe noi óra despărțirii, dar interesele vitale ale poporului românesc au reclamat apărătoriu zelos și energic conducétor cu inimă

---

mi-a venit și mie rîndul la o poveste. Să sciți, ce poveste le-am spus! V'așl spune-o și Dvóstre, înse mă tem, să nu o audă și alții, c'apoi nu se alege bine din trebă.

Trebue înse să plec cătră casă. Aveam concediu numai pe trei dile. Și terminul a fost espirat. Mi-am luat rămas bun dela mătușa și am pornit. Simțiam o adevărată părere de rău după viața dela sat. Înse acasă mă așteptau lucruri, cari nu puteam să le amân.

Eram deja în drumul țării. Singură în sanie puteam visa după pofta inimii. Mă gândiam la ce se va fi petrecut pe la noi în vremea, câtă am fost dusă. O, câte lucruri preste putință vedeam împlinite așa de ușor. Simțiam deja potopul de fericire, ce mă va cuprinde. Înse cu cât mă apropiam mai tare de casă, cu atâta mai mult îmi sbura fericirea și-mi crescea îndoéla. „Nu cred, să fi venit. Atâta depărtare, și iarna e neplăcut, să călătorești, și apoi sermanul are de studiat. Și mai bine, că n'a venit, póte se récia pe drum și-și întrerupea studiul. Și la ce tóte astea, numai pentru o poveste? Dar nu cred, că nu-mi va fi scris." Ajunsă acasă aflai într'adevăr o scrisóre. Purta sigilul postei tocmai de unde se află el. Cu câtă nișcare am desfăcut-o. Dar ce era?

O firmă își recomanda stofele elegante de bal.

O vere, vere, cât ești de tiran!

Elena S.

şi înaltă prudinţă, care în timpul de faţă mai mult decât orî care sunteţi numaî Ilustritatea Vóstră. Vĕ însoţim până la înaltele trepte ale sublimeî pusĕţiunî, dând laudă luî Dumneḑeŭ pentru graţia deosebită de a fi dat provinţeî bisericescî pe mirele sĕŭ ales, în care s'aŭ întrunit tóte dorinţele, şi care fără îndoélă e capabil de a realisa tóte aşteptările îndreptăţite ale poporuluî românesc.

Primiţî, Ilustrissime, mulţămitele nóstre ferbinţî pentru simpatia, dragostea şi îngrijirea părinteséscă, de care ne-aţî împărtăşit, şi recunoscinţa adâncă pentru propensiunea, cu care aţî judecat resultatele activităţiî nóstre. Păstraţi-ne şi de aci încolo tesaurul simţemintelor de simpatie ca un suvenir dulce al legăturiî sufletescî între noî şi Ilustritatea Vóstră în timp de 20 de anî, ér noî la rîndul nostru vom ruga pe Părintele ceresc, ca să Vĕ lungéscă firul vieţiî până la cele mai depărtate hotarĕ ale vieţiî pămîntescî în sănĕtate, putere şi fericire neconturbată, ca să puteţî realisa aspiraţiunile nobile şi salutare, ce Vĕ preocupă spre lauda luî Dumneḑeŭ şi fericirea poporului nostru românesc. Să trăiţî mulţî fericiţî anî!

Ilustrul Archiereŭ emoţionat până în adâncul inimiî şi cu lacrimî în ochî rĕspunde cam următórele:

Prea On. Die vicariŭ! M. On. Fraţî în Christos Protopopî, asesorî consistorialî şi iubiţî fiî sufletescî! Când din îndurarea luî Dumneḑeŭ şi graţia S. Scaun Apostolic am ocupat scaunul episcopesc al Lugoşuluî, mî am luat şi stabilit o normă, după care să lucru, ca să pot corĕspunde aşteptărilor. Acéstă normă a fost supunere omagială cătră supremele auctorităţî bisericescî şi politice ale statuluî şi de acéstă normă condus m'am nisuit, ca prin serviţiŭ sincer să descoper tot ceea ce am aflat salutar pentru binele şi înaintarea dieceseî. Mî-am statorit, ca cătră colegiî episcopî şi auctorităţile politice, cu carî am venit în coatingere, să fiŭ totdeuna cu respectul şi prevenirea cuvenită şi să ţin relaţiunî bune cu eî bine sciind, că dela acéstă împrejurare mult atîrnă, ca să ni-se ajute şi să nu ni-se strice. În acéstă normă am avut şi aceea, ca ajutătoriî meî să afle în mine un adevĕrat susţinĕtoriŭ şi apĕrătoriŭ, căcî eŭ eram convins, că numaî în conţelegere şi prin consfătuire cu Veneratul Capitul se póte înainta şi ajunge la resultate bune.

Fost-aŭ vremurî grele şi furtunóse. Fost-aŭ timpurî, în carî voî înşi-vĕ m'aţî sfătuit, să mai las ceva din dreptate. Eŭ însĕ întru tóte şi în tóte împrejurările m'am nisuit a administra diecesa apĕrând, mângâiând şi întărind pe aceia, carî aŭ avut lipsă. În justiţie m'am silit după putinţă a face dreptate. Beneficiile m'am adoperat a le împărţi după călităţi şi merite, ér pe cei greşiţî î-am judecat cu blândeţă şi dreptate. Eŭ pentru tóte acestea împlinite cu concursul şi sfatul vostru vĕ sunt mulţămitoriŭ şi vĕ doresc dela Dumneḑeŭ tótă rĕsplata ceréscă.

Dacă în timp de o lună orî dóuĕ va veni întărită denumirea mea dela S. Scaun Apostolic al Romeî, va trebui, să vĕ părăsesc, şi pentru acésta vĕ aduc aminte de sfaturile, ce le-a dat S. Ciprian în cartea sa a IV-a din esil cătră preoţiî şi diaconiî sĕî: „Nisuiţi-vĕ, până când provedinţa divină vĕ va trimite alt Părinte în locul meŭ, ca să împliniţî cele de împlinit, şi să nu lipséscă nimic din cele necesare.“ Şi acum darul Domnuluî nostru Isus Christos, dragostea luî Dumneḑeŭ Tatăl şi împărtăşirea Spiriteluî Sfînt să fie cu voî cu toţi.

Terminând Ilustritatea Sa vorbirea între însufleţite urărî de „Să trăéscă!“ s'a început şedinţa consistorială plenară, care a durat până cătră 12 óre. La 1 óră a fost prânzul la care pe lângă membriî Veneratuluî Capitul şi Clerul gremial aŭ luat parte toţi ceî sosiţî din afară în numĕr de 20 de inşi. În decursul prânzului s'aŭ ţinut mai multe toaste. Le-a început Ilustritatea Sa Archiereul mulţămind Veneratuluî Cler pentru dragostea şi alipirea arĕtată faţă de dînsul. Aŭ toastat apoî vicariul Ianza, protopopiî Vulcan, Grecu, Sp. Du Iuliŭ Mihályi, Revds. Dn Petru Pop, canonic, preotul Romul Raca, protopopul Abel Pop Bociat şi învĕţătoriul Nic. Trimbiţoniŭ, ér în fine vialul şi simpaticul protopop al Oraviţeî George Popoviciŭ.

Terminându-se prânzul, Ilustrul Archiereŭ a petrecut mai mult timp cu óspeţiî în conversaţiune familiară. **Y.**

Giurgeŭ în Decembre 1894.

Onorată Redacţiune!

Ceea ce mĕ îndémnă, să cer ospitalitatea „Unirii„ trimiţêndu-î acéstă modestă corespondenţă despre nisuinţele şi stările culturale ale mult cercateî poporaţiunî române gr. cat. din părţile estreme a patrieî nóstre, este convingerea-mî nestrămutată, că acest organ al vieţiî nóstre morale culturale după patru anî de activitate publică a corĕspuns întru tóte înalteî sale chemărî contribuind în cea mai mare mĕsură la clarificarea marilor probleme şi necesităţî a poporuluî nostru, păstrând necesara legătură între tóte membrele corpuluî naţional, regulând în mod salutar pulsaţiunile puterilor lucrative din acest corp moral şi ăst mod prin o decentralisare a curentelor culturale esercând o influinţă binefăcĕtóre asupra organismuluî vieţiî nóstre morale naţionale.

Acésta fiind menirea „Unirii“, şi acesteî necesităţî servind ea cu credinţă şi iubire neclătită, nu sufere îndoélă, că ceî preste 18 miî de Românî din părţile espuse ale comitatuluî Ciuculuî, pe cum în trecut aŭ avut de a-şî mulţămi în cea mai mare parte esistinţa şi conservarea caractĕruluî etnic naţional român scutuluî bisericiî unite, aşa şi pe venitoriŭ contézá la acest unic sprigin, care în aceste grele împrejurărî singur acéstă s. biserică, a cărei marî interese şi scopurî le servesce organul „Unirea“, póte să-l întindă.

Singur acesteî îngrijirî materne se póte mulţămi, că criticele împrejurărî, în carî a ajuns poporul român din acéstă patrie în urma diavolesculuî sistem de persecuţiune şi corupţiune, î-aŭ aflat şi pe aceştî connaţionalî încă neînghiţiţî de curentul nimicitoriŭ de ce are un popor autohton mai scump, şi în multe privinţe destul de pregătiţî pentru a înfrunta şi primejdiile, ce le mai ameninţă esistinţa şi desvoltarea culturală naţională.

Binevoesce deci, Mult Onorată Redacţiune, a înregistra, că pe lângă tóte uneltirile, intimidările şi persecuţiunile inimicilor de mórte, carî dela ultima-mî corespondenţă din anul trecut s'aŭ descărcat şi asupra acestor connaţionalî isolaţî şi puşî, cum se ḑice, *între ciocan şi între ilăŭ,* cu tóte aceste, nu aŭ putut rĕmâné nesimţitorî faţă de nóua mişcare a spiritului şi geniuluî naţiunî române, care a străbătut şi în aceste văî romantice şi în sinul Carpaţilor osticeî aî patrieî nóstre.

Poziţia lor critică, simţul de conservare a acesteî mult cercate poporaţiunî, pe cum şi prudinţa conducĕtorilor, reţinêndu-î dela manifestaţiunî reacţionare pe terenul politiceî militante, cu atât mai tare î-a îndemnat nu numaî la resistinţa şi suferinţa în tăcere şi resignaţiune, ci mai vîrtos la activitate pe mănosul teren cultural bisericesc şi scolastic. Resultatele acestor nisuinţe îndreptăţite aflu de bine a le comunica în următórele.

Faţă cu atacul politiceî bisericescî păgâne a guvernanţilor şoviniştî şi francmasonî s'a luat o resoluţiune obligătóre pentru toţi preoţiî şi docenţiî gr. catolicî din acest district protopopesc, alăturându-se şi aceştî conducĕtorî aî poporuluî la tóte protestele celoralalţî confraţî şi declarându-se solidarî cu toţî paşiî, ce s'aŭ luat şi se vor lua de cătră ceî competenţî în interesul religiuniî şi drepturilor naturale şi naţionale ale poporuluî român din monarchia austro-ungară.

Pentru delăturarea pericluluî, ce resultă din aplicarea articluluî de lege XXVI din 1893 referitoriŭ la regularea salarelor docentale s'aŭ statorit salarele aceste la minimul de 300 fl. deducêndu-se instrumente de dotaţiune în regulă la cele 12 şcolî confesionale gr. cat. din acest tract, escugetându-se mijlócele necesare şi pentru quinquenale şi alte lipse eventuale, carî se vor acoperi a) din fundaţiunile bisericescî scolastice deja esistente, unde lipsesc avênd a se înfiinţa; b) din magazinele de bucate; c) din ajutul fondului cultului tractual esistent; d) din venitul, ce se speréză a incurge aranjându-se în fiecare an conveniriî împreunate cu ceva producţiunî literare, loteriî şi tombole, adunându-se pentru aceste oferte, mai cu samă articli din industria de casă atât dela femeile din clasa mai inteligentă cât şi dela ţerance, şi în urmă e) în casurî mai urgente din colecte benevole din acest tract, eventual făcêndu-se apel public la bunăvoinţa celoralalţî connaţionalî.

În urma presiuniî din partea autorităţilor administrative, esercită asupra comunelor românescî, de a vota ajutóre banale pentru reuniunea Carpatină ardeléană cu scopul de a se schimba numirile munţilor, locurilor şi rîurilor, carî în partea cea mai mare în acest comitat secuiesc sunt române şi slavice, spre marea nedreptăţire a acestor misere comune, ele s'aŭ îngreunat cu tacse de 50 fl., şi spre detrimentul sciinţeî etnografice s'aŭ falsificat numirile vechî istorice prin traduceri necorecte, pr. Găinésa = Galambhavas, Trenesilésa = Irotkőhavas, Drepuş = Tatár, Punga = Tarisnyáshavas, Comşa = Medvevér, Curmătură = Déltőnyak, Dobreanu = Nyiressarok, Toplicióra = Hidegpatak, Opcina = Táborhely, Voivodésa = Fekete Derekalja, Cerbul = Cserebükk, Códa vaciî = Kodavaszi, Puturésa = Putrásza, Dealu = Gyula, şi alte nenumĕrate absurdităţî. S'a aflat deci de lipsă, ca preoţimea să se grăbéscă a compune monografiile tuturor parochiilor, adunând tóte datele păstrate saŭ în documente şi monumente vechî, saŭ prin tradiţiunea poporuluî, după cum s'a decis în sinódele anterióre. Aceste monografiî, conţinênd un preţios material pentru istoria naţională, după cum s'a constatat din cea a parochieî Varvizuluî, dedusă până acuma şi cetită cu ocasiunea sinoduluî din 12 a l. c., trecênd prin critica obiectivă a preoţilor cu ocasiunea sinódelor protopopesc, după ce vor fi prelucrate prin o comisiune

alésă, se vor puté şi tipări, la cas necesar şi pe spesele fondului cultural altă tractului, în favorul căruia va incurge şi venitul curat, ce ar resulta din vîndarea acestui operat.

De altă parte şi poporaţiunea din acest protopopiat începênd dela cel mai misér ţiler s'a grăbit a rĕspunde apelului pentru ajutorarea gimnasiului român din Blaş, unde şi-a primit educaţiunea puţina inteligenţă din aceste părţi, contribuind spre acést scop, după comunicatul de până acum, cu suma de 197 fl. 82 cr, mai sperându-se şi alte oferte.

Vrednică de notat, şi cred, că şi de imitat, este şi datina introdusă la iniţiativa Mult Onoratului Mihail Dobrean paroch gr. cat. în Tulgheş şi viceprotopop onorariu de a se serba cu ocasiunea sinódelor protopopesci de primăvară, pe cum şi la hramul bisericesc diferite evenimente mai însemnate din viaţa acestor comunităţi, în legătură cu factorii mai însemnaţi, cari şi-au câştigat merite la aceste. O atare serbare a avut loc la 29 Martie a. c. în parochia Bilbor, cel mai înalt punct locuibil în Transilvania, situat la înălţime de 1182 m. dela suprafaţa mării, la spatele munţilor Calimani (Colles magni de 2034 m.) şi între munţii Opcina, Muncel şi Cibleşul mare şi mic, cu preste 100 de isvóre de apă acră, cari în multe privinţe întrec pe cele din Borsec. Credincioşii acestei parochii în număr aprópe de o mie, isolaţi de lume, fericiţi în simplicitatea lor patriarchală, în credinţa şi datinile străbune românesci, cu mic cu mare s'au grăbit în acea di, serbând amintirea fundării parochiei lor, amintindu-se din aşa numitele *pomelnice* numele ctitorilor şi ale altor binefăcĕtori, între cari cel mai vrednic a fost Petru Dobrean, tatăl actualului paroch în Tulgheş, care pe la anul 1794 a administrat din Varviz şi acéstă parochie între cele mai grele împrejurări, contribuind în mare parte la prosperarea şi întărirea acestor credincioşi în credinţa gr. catolică.

Acest esemplu a fost urmat şi de parochienii din Varviz, cea mai veche dintre comunele române din Giurgeu, a căreï preoţi, mai cu samă din familia Dobrenilor, în timp de o sută de ani au contribuit mai mult la consolidarea elementului român din acest ţinut şi la lăţirea s. Unirï. Credincioşii acestei parochii cu ocasiunea hramului din 20 Novembre a. c. în număr de preste 400 de inşi au primit sfatul părintesc luând hotărîrea de a părăsi datina veche observată până acum de a spesa cu acéstă ocasiune cel puţin 70—100 fl. pe rachiu împărţindu-l la s. biserică ca elemosină, prin ce de multe ori se produceau fapte condamnabile. În locul acestor spese zădarnice s'a luat conclusul de a se face colectă spre scopuri bisericesci culturale, ceea ce a şi succes spre marea daună şi supĕrare a lipitorilor satului, cari de o parte alungaţi de airia, de altă parte atraşi de nepriceperea acestor locuitori, sub scutul guvernanţilor nostri, a căror interese le servesc, de mult rod la rădĕcina esistinţei acestei sermane poporaţiuni, sugêndu-i ca nisce vampiri puterea şi averea câştigată cu crunte sudori.

Acéstă primejdie, care mai tare ameninţă cu ruinare totală mai cu samă poporaţiunea română din aceşti munţi, a îndemnat şi pe ceilalţi preoţi a se ocupa mai serios de acéstă afacere în sinodul ţinut la 12 a l. c. în parochia Giurgeu Sân-Miclăuş, concludându-se, că a sosit timpul, ca să se folosésca tóte mijlócele pentru delăturarea acestui rĕu, care o luat dimensiuni îngrijitóre.

Tot cu acéstă ocasiune s'a primit proiectul relative la înfiinţarea reuniunii de asigurare contra focului a superedificatelor bisericesci parochiale, cu observarea, că să se preciseze mai detaiat obligaţiunile, ce le vor avé preoţii în acest respect, eventual să se prelimineze şi pentru dînşii ceva remuneraţiune ca organe mijlocitóre. În urmă după resolvarea unor agende momentóse, între cari luarea mĕsurilor pentru respectarea legii repausului de Duminecă, întrevenind autorităţile competente, ca în acéstă di să se oprésca vîndarea de vinars, înfiinţarea reuniunilor de temperanţă şi de îngropare, mai cu samă pentru miseri ş. a., s'a compus o adresă de felicitare Ilustrităţii Sale Dr. Victor Mihályi, nou denumitului Archiepiscop şi Mitropolit, care subscrisă de toţi ceï presenţi în semn de bucurile şi omagială supunere s'a trimis Înalt Preasfinţiei Sale, după ce şi la serviţiul divin, care a premers şedinţei, s'au adus rugăciuni de mulţămită Preabunului Dumnedeu pentru acest îmbucurătoriu succes, dorit de tóta inima românéscă. Atât preoţimea tractuală, cât şi toţi credincioşii doresc ferbinte, ca la timpul sĕu să-l pótă întimpina în aceste văi romantice ale Carpaţilor resăriteni, cercetate pentru ultima óră de Episcopul de pie memorie Ioan Lemeni la anul 1835.

Geminus.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din urulu 2.		fl. 20719.82
4. Din *Sălicea* dela:		
Iosif Florian	„ 1.—	
Vasile Felecan	„ —.20	
Muncaciu Nastasia . . .	„ —.10	
Pop Sovalina	„ —.10	
Muncaciu Elena	„ —.10	
Iepure Iuon curator . .	„ —.10	
Iepure Filip	„ —.10	
Roşu Iuon	„ —.10	
Muncaciu Pascu	„ —.10	
Felecan Ignat	„ —.10	
Feneşan Teodor	„ —.10	
Feneşan Gligor	„ —.05	
Irimieş Vasile	„ —.11	
Mártonfy Ana	„ —.10	
Muncaciu Gligor	„ —.10	
Irimieş Petru servitóriu	„ —.10	
Muncaciu Irimie	„ —.10	
Iepure Susana	„ —.04	fl. 2 70
5. Din *Schiopi* dela:		
Vasiliu Hossu	„ 1.—	
German Todor	„ 1.—	
Giurgiu Petru	„ —.50	
German Vasilie	„ —.15	
Popa Iuon a Dochi . .	„ —.40	
Hancu Vasilie l. Dumitru	„ —.20	
Hossu Ioan	„ 1.—	
Cornea Vasilie	„ —.20	
Timbuş Marişca	„ —.25	
Hancu Veronica	„ —.25	
German Nicolae	„ —.20	
Dela biserică	„ 1.—	
Dela popor bucate . .	„ 3.20	
Copilu Iuon	„ —.10	fl. 8.45
		Suma fl. 20730.97

Noutăţi.

Concurs. Pentru umplerea staţiunilor cantor-docentale din *Clopodia* în protopopiatul Varadia şi *Hitiaş* în protopopiatul Buziaşului şi pentru staţiunea docentală din *Bărbăteni superiori* în protopopiatul Jiului se escrie concurs cu terminul de 31 Ian. 1895. Tóte aceste staţiuni sunt împreunate cu salar de câte 300 fl., cuartir şi lemne focale.

Întru mărirea lui Dumnedeu. *Panican Dilla* cu soţie-sa *Oniţa* au dăruit pentru cumpĕrarea unui clopot la biserica nóstră din Secuieu 100 fl., *Negru Nuţu* cu soţie-sa *Ana* 20 fl., *Merloiu Marie*, *Mereu Mateiu* şi *Potre Todora* câte 1 fl., *Mereu Gavrilă* 50 cr., *Pascalan Georgie* 60 cr., *Potre Gligor* 1 fl. 50 cr. şi *Iustin Ungur* 5 fl.

Ca denariu altă Sfintului Petru a incurs la Ordinariatul episcopesc din Lugoş pe 1894 din diecesă 119 fl. 37 cr. v. a., cari prin intermediarea nunţiaturiï din Viena au fost străpuşi la locul destinaţiunii lor.

Limba română şi Italienii. Ca şi camera, aşa şi senatul român la manifestarea de simpatie a celor 277 deputaţi italieni a rĕspuns cu adresă de mulţămită subscrisă de mitropolitul Moldoveï şi de alţi senatori. Adresa trimisă dluï marchis Pandolfi s'a publicat în tóte ziarele mai de frunte, în „Gazeta de Venezia“ în limba română din motivul, că *Italianul nu are nevoe de interprete şi vocabular spre a înţelege frumósa limbă a fraţilor dela Dunăre.* Amicul Românilor dl Pandolfi în epistola către mitropolitul Moldoveï, după ce spune, că a comunicat adresa cu ziarele şi preşedintele camerii italiene, scrie: „Am înţeles perfectamente sentimentul, care v'a îndemnat, să vĕ serviţi de limba românéscă pentru a vĕ manifesta ideile vóstre. Pentru aceea-şi raţiune eu îmi permit a vĕ rĕspunde în limba italiană. Fost-am odinióră acela-şi popor, rĕmas-am acela-şi popor mulţi secoli şi vom rĕmâné pe de-a pururea.“ În străinătate ne e preamărită limba, la noi acasă ne e huiduită.

Întemniţaţii nostri dela Seghedin şi Vaţ din incidentul serbăriï anului nou st. v. au primit o mulţime de telegrame şi adrese.

Candidare de deputat. „Dreptăţii“ i-se telefonéză din Budapesta din 16 a c., că Românii din cercul electoral al Şimleului, a căruï mandat de deputat prin denumirea lui Bánffy a devenit vacant, au de cuget, să candideze pe dl Georgiu Pop de Băsesci. Acéstă scire are încă lipsă de confirmare.

Epistolă către Regele. Contele Zichy István spre a informa pe capul statului despre starea desolată, în care au împins ţara guvernele conduse de falsul liberalism, a adresat regelui o epistolă. El descopere în colori marcante, dară fidele miseria, ce apasă maioritatea cetăţenilor, dicênd între altele: „Naţiunea se află într'o completă disoluţiune; pacea între naţionalităţi şi între confesiuni este spulberată, éră neînţelegerea a străbătut până în sanctuariul familiei.“

Serata literară din sara de s. Vasilie aranjată de Reuniunea femeilor gr. cat. române din Blaş a succes fórte bine. Reuniunea şi publicul pot să fie recunoscĕtori dşóreï Melania Brĕnduşan, dneï Otilia Murĕşan şi dluï Traian Murĕşan pentru bunăvoinţa şi succesul, cu care s'au întrecut întru a găti publicului adunat o sară plăcută. Publicul încă a fost destul de numĕros, şi aşa a fost considerabil şi venitul, carele a resultat pentru fondul Reuniunii.

Balul Reuniunii pompierilor voluntari din opidul Blaş va fi Sâmbătă în 26 Ianuariu st. n. a. c. în Hotelul „Univers“. Preţul întrăriï: de familie 2 fl., de persónă 1 fl. Începutul la 8 óre séra.

Românii în armată. Anuariul statistic militar de pe 1893 al armateï austro-ungare constată, că ceï mai mulţi ficiori apţi pentru serviţiul militar în proporţiune îi dau Românii, apoi urmézá Croaţii, locul al treilea îl ocupă Magiarii, după aceştia succesiv vin Rutenii, Germânii, Cehii şi Polonii.

„Românische Jahrbücher“ au încetat să mai apară. Acéstă interesantă revistă politică şi literară a fost întemeiată de dl *C. Diaconovich*, mai întâiu cu titlul *„Românische Revue“*. Timp de 10 ani a fost pentru străini un interprete al dorinţelor şi aspiraţiunilor poporului român şi a adus însemnate servicii causeï românesci.

† **Iosif Danko**, episcop şi preposit al capitulului din Pojon, a repausat în 14 a c. în etate de 66 ani. A fost mai înainte profesor la universitatea din Viena şi s'a distins în literatura teologică mai ales pe terenul studiului s. Scripturi.

În veci amintirea lui!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

D.

Forurile protopopesci.

(Continuare.)

Puterea forurilorŭ protopopescĭ ordinariă saŭ delegată? Se nasce acum întrebarea, că puterea publică bisericéscă a forurilorŭ protopopescĭ era óre ordinară adecă legată de oficiulŭ lorŭ și întemeiată în lege, orĭ dórĕ era delegată și funcționaŭ numaĭ în numele episcopuluĭ. Încâtŭ când și până când eraŭ însărcinate cu lucrulŭ acesta din partea episcopuluĭ?

Cultura teologico-juridică a părțiĭ covârșitóre a clerulŭi nostru chiarŭ și după s. unire câtva timpŭ era multŭ maĭ inferióră, decâtŭ ca preoțimea preste totŭ să fie pututŭ face distingerea cea subtilă între potestate ordinariă și delegată. Din pricina acésta terminiĭ ordinariŭ și delegatŭ nicĭ nu-ĭ prea aflămŭ prin urmele istorice despre forurile protopopescĭ. Cestiunea decĭ nicĭ nu o putemŭ deslega decâtŭ prin o cernere și aprofundare juridică a urmeloră istorice, carĭ le avemŭ despre forurile protopopescĭ.

Precum amŭ vĕdŭtŭ maĭ susŭ. [1]) Petru Maĭórŭ susține, că puterea forurilorŭ protopopescĭ în Ardélŭ era ordinariă nu pre basa uneĭ legĭ, ci pre basa datineĭ *„de nepomenită vreme“*.

Deducțiunea acésta aluĭ Petru Maĭorŭ ar fi logică numaĭ în casulŭ acela, dacă ar fi adevĕrată, că din *„nepomenită vreme“* în biserica românéscă din Ardélŭ puterea forurilorŭ protopopescĭ fu considerată totdeauna de putere ordinariă și nu delegată. Obiceiulŭ saŭ datina îndelungată de a considera puterea acésta de ordinariă ar substitui lipsa uneĭ legĭ positive, carea să pronunțe espresŭ natura puteriĭ acesteia. Căcĭ este unŭ principiŭ de dreptŭ, că datina avêndŭ cerințele legalĭ are putere de lege.

Petru Maĭorŭ însĕ lucrulŭ acesta nu l'a dovedităŭ cu nimicŭ. În ce are dreptŭ, este numaĭ atâta, că și pe timpurile luĭ forurile protopopescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ eraŭ considerate ca esistente de timpŭ tare îndelungatŭ. De unde numaĭ atâta a pututŭ dice Petru Maĭorŭ, că deși nu esiste nicĭ o lege positivă, carea să îndreptățéscă esistința forurilorŭ protopopescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ, totuși esistința lorŭ îndelungată suplinesce lipsa legiĭ acesteia, câtŭ esistința lorŭ totuși este legală.

Din esistința îndelungată însĕ a forurilorŭ protopopescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ nu urmézĕ și aceea, că puterea lorŭ a fostŭ ordinariă. Căcĭ aŭ putŭ esista timpŭ tare îndelungatŭ și cu putere numaĭ delegată.

O dicemŭ acésta din motivulŭ, că din urmele istorice, ce le avemŭ astădĭ, și dacă nu cu deplină siguritate, dară la totŭ casulŭ cu tare multă probabilitate putemŭ deduce, că puterea forurilorŭ protopopescĭ în Ardélŭ în timpurile, până unde o putemŭ urmări, a fostŭ considerată nu atâta de ordinariă, câtŭ maĭ multŭ de delegată din partea episcopuluĭ.

Spre dovedirea aserțiuniĭ acesteia vomŭ aduce numaĭ dóuĕ esemple, unulŭ din timpulŭ dinainte, și altulŭ din timpulŭ de după s. unire.

În dalteria mitropolituluĭ Belgradului Genadie amintită maĭ susŭ [2]), prin carea mitropolitulŭ denumesce protopopŭ în comitatulŭ Huniadóreĭ pre protopopulŭ János din Huniadóra, mitropolitulŭ dice, că a datŭ acestuĭ protopopŭ *„putere, cum unde va fi lege, împreună cu juraților să pótă despărți și birșagălui cu dreptate“* va să dică la datŭ forŭ protopopescŭ.

Acum aceea este natura puteriĭ bisericescĭ ordinarie, că dacă maĭ marele o a conferitŭ cuiva, o poșede neconturbatŭ până cândŭ se ofilă în acelŭ oficiŭ, și nu este lipsă ca morindŭ maĭ marele, care ĭ-o a conferitŭ, următoriulŭ acestuia să ĭ-o conferéscă din noŭ. Conferirea din noŭ se întîmplă numaĭ la puterea delegată.

Așa de pildă puterea bisericéscă a unuĭ episcopŭ este ordinariă, și dacă o a căpĕtatŭ odată dela Pontificele, morindŭ Pontificele respectivŭ, nu este lipsă, ca Pontificele următoriŭ să ĭ-o conferéscă din noŭ. Așa este și cu puterea parochuluĭ. Dimpotrivă puterea vicariuluĭ generalŭ nefiindŭ ordinariă, ci numaĭ delegată, murindŭ episcopulŭ, care a pusŭ pre respectivulŭ vicariŭ generalŭ, și puterea acestuia încétă, și sub episcopulŭ următoriŭ nu póte funcționa ca vicariŭ generalŭ, de nu va fi constituitŭ din noŭ și de acestŭ episcopŭ.

[1]) Punctulŭ 7 din urmele istorice generalĭ despre forurile protopopescĭ

[2]) Vedĭ punctulŭ 1 alŭ urmeloră istorice despre modulŭ cum eraŭ constituite forurile protopopescĭ în Ardélŭ în timpurile vechĭ.

Premițêndu-le aceste și aplicându-le la dalteria de maĭ susŭ dată de mitropolitulŭ Genadie protopopuluĭ János dela Huniadóra la 1628 aflămŭ în ea și cuvintele următóre:

„Vĕdêndŭ noĭ la mâna luĭ (protopopulŭ János din Hunedóra) *cărțile și altoră vlădicĭ maĭ dinainte vreme, într'acela-și chipŭ datam și vlădicia mea cartea nóstră“* etc.

Din cuvintele aceste se vede, că decretulŭ saŭ dalteria, cu carea protopopulŭ János dela Huniadóra a căpĕtatŭ dela mitropolitulŭ Genadie forulŭ protopopescŭ, a trebuitŭ să o capete dela fie care mitropolitŭ, care a statŭ în scaunŭ înainte de Genadie, și numaĭ după ce o căpĕta dela fie-care, putea să-și deprindă jurisdicțiunea foruluĭ sĕŭ protopopescŭ, până cândŭ guverna acelŭ mitropolitŭ. Murindŭ mitropolitulŭ respectivŭ, trebuiea să și-o cĕră din noŭ dela mitropolitulŭ următoriŭ. Asta însĕ nu avea înțelesŭ, dacă puterea forurilorŭ protopopescĭ era ordinariă, cum dice Petru Maĭorŭ, ci numaĭ dacă era delegată.

Ba murindŭ mitropolitulŭ Genadie și urmândŭ în loculŭ luĭ mitropolitulŭ Ilie Orestu, și după acesta urmândŭ Simeon Ștefanŭ în scaunulŭ mitropolitanŭ, protopopulŭ János dela Huniadóra a cerutŭ și dela acesta să-ĭ confirme forulŭ protopopescŭ și celealalte drepturĭ, ce le-a fostŭ căpĕtatŭ prin delegațiune dela mitropolitulŭ Genadie și dela alțĭ mitropolițĭ de maĭ înainte. Și mitropolitulŭ Simeonŭ Ștefanŭ i-le-a și confirmatŭ imprimândŭ și sigilulŭ și adaugêndŭ la capetulŭ dalteriel cuvintele următóre și subscrierea:

„În chipulŭ meŭ să poruncéscă în totŭ locŭlŭ“.

L. S. „Ștefanŭ Archiepiscopŭ și Mitropolitŭ.“

Împrejurarea acésta arată, că înainte de s. unire pe la 1628 forurile protopopescĭ eraŭ considerate de forurĭ cu putere bisericéscă nu ordinariă, ci delegată din partea mitropolituluĭ.

Ce se ține de timpulŭ de după s. unire, observămŭ numaĭ următórele:

Pre timpurile episcopuluĭ Clain se vede, că în Ardélŭ era datina, ca tóte causele judecate de forurile protopopescĭ să fie trimise la scaunulŭ episcopescŭ spre suprarevisiune. Prin acésta scaunulŭ archierescŭ era tare îngreunatŭ. Din causa acésta săborulŭ mare dela 1742 în punctulŭ 11 din ḑiua a dóua a decisŭ, ca de aci încolo numaĭ causele maĭ marĭ să fie trimise dela forurile protopopescĭ la scaunulŭ archierescŭ spre suprarevisiune, éră cele maĭ micĭ să le esecute înșiși protopopiĭ.

Datina acésta érăși arată, că puterea forurilorŭ protopopescĭ în Ardélŭ era considerată și după s. unire numaĭ de putere delegată, și nu ordinariă. Căcĭ causele judecate de unŭ forŭ provĕdŭtŭ cu putere judecătoréscă ordinariă nu se trimitŭ din oficiŭ la forulŭ superiorŭ spre suprarevisiune, decâtŭ numaĭ dacă o parte litigantă apeléză.

Din datina acésta se vede maĭ departe și aceea, câtă valóre are asertulŭ luĭ Petru Maĭorŭ, că protopopiĭ puteaŭ să dicteze în forulŭ lorŭ orĭ ce pedépsă asupra preoțiloră, fără ca să fie obligațĭ din oficiŭ a trimite întrégă causa foruluĭ episcopuluĭ spre suprarevisiune, după ce pre timpurile episcopuluĭ Clain chiarŭ dimpotrivă protopopiĭ trimiteaŭ foruluĭ episcopescŭ spre suprarevisinne chiarŭ și causele neînsemnate judecate în forulŭ lorŭ.

Dacă dară este vorba, ca din documentele vechĭ, să deslegămŭ cestiunea naturel puterii judiciare a forurilorŭ protopopescĭ, atuncĭ putemŭ să dicemŭ cu destulă probabilitate, că puterea acésta a fostŭ delegată de episcopĭ și nu ordinariă, deși terminiĭ aceștia juridicĭ nu ocurŭ maĭ nicăirĭ în urmele istoricĭ, ce le avemŭ despre forurile protopopescĭ.

* * *

Părerea dominantă despre originea forurilorŭ protopopescĭ. În biserica nóstră românéscă din Ardélŭ până acum a fostŭ maĭ generală părerea, că forurile protopopescĭ suntŭ o instituțiune de a bisericeĭ resărituluĭ. Pricina, că părerea acésta s'a pututŭ lățĭ așa tare, este de a se căuta în dóuĕ împrejurărĭ.

Și anume întâiŭ forurile protopopescĭ suntŭ în adevĕrŭ în Ardélŭ o instituțiune destulŭ de veche. Și așa a fostŭ lucru firescŭ, că publicŭlŭ să le considere de o instituțiune resăriténă, căcĭ nu-și putea închipui, cum a pututŭ intra instituțiunea acésta în biserica nóstră, dacă a fostŭ străină.

Maĭ departe la romano-catoliciĭ din țară nu esistŭ nicăirĭ forurĭ protopopescĭ, și lucrulŭ acesta era cunoscutŭ publiculuĭ nostru. Nu este nicĭ o mirare decĭ, căcĭ publicŭlŭ neorientatŭ în istoria dreptuluĭ bisericescŭ, ușorŭ și-a însușitŭ convingerea, că după ce forurile protopopescĭ esistŭ numaĭ în biserica românéscă resăriténă

unită şi neunită din Ardélŭ, éră la romano-catolicĭ în ţară nicăirĭ, trebue să fie o instituţiune de a bisericeĭ resărituluĭ.

Ba convingerea acésta era aşa de tare şi neclătită, câtŭ dóră putemŭ ţice, că nimenĭ n'a mai gânditŭ la aceea, că să se informeze, că dacă forurile protopopescĭ suntŭ în adevĕr o instituţiune de a bisericeĭ resărituluĭ, óre esistŭ ele şi în alte ţĕrĭ aparţinĕtóre bisericeĭ resărituluĭ, şi cu deosebire óre esistŭ ele în România şi în Moldova?

La aceste mai adaugemŭ, că la noĭ ca la orĭ ce poporŭ, care se află în stadiele de întâiŭ ale culturei, puţinĭ bărbaţĭ se ocupă cu scrutarea sciinţifică chiarŭ şi a cestiunilorŭ în mijloculŭ cărora trăimŭ. De aci urméză apoĭ în modŭ firescŭ, ca cu privire la câte o cestiune se formézĕ câte o părere publică aşa de netemeĭnică, ca să nu ţicemŭ naĭvă, dară totŭ odată şi aşa de tare, ca să nu ţicemŭ încăpăţinată, câtŭ despre adevĕrulŭ eĭ dóră numaĭ tare puţinĭ cutézĕ a se îndoi. Ba se maĭ întîmplă, de şi bărbaţĭ serioşi şi de talentŭ se punŭ în serviţiulŭ atarorŭ părerĭ. Atuncĭ părerea greşită câştigându o proptă nóuă, confusiunea devine şi maĭ mare. Ba atuncĭ celŭ ce ar cuteza a păşi cu adevĕrulŭ în mână împotriva greşeleĭ, trebue să fie gata la câte şi maĭ câte atacurĭ.

Aşa de pildă pre la 1861 ca şi maĭ târdiŭ erau în publiculŭ nostru nisce ideĭ aşa greşite despre sinodalitatea din Pravilă, câtŭ este mirare, că cum s'aŭ pututŭ nasce şi cuprinde pre atâţa ómenĭ chiarŭ şi de simţirĭ bune. Atuncĭ păşi mitropolitulŭ Vancea, pre atuncĭ canonicŭ la Oradea mare, cu unŭ opŭ micuţŭ, [1]) în care cu Pravila în mână dovedi limpede ca lumina sóreluĭ, că ideile, ce le are publicŭlŭ nostru despre sinodalitatea Pravileĭ, n'aŭ nicĭ celŭ maĭ micuţŭ temeiŭ în Pravilă.

Şi ce să veţi? Unŭ legionŭ s'a sculatŭ în contra luĭ şi l'aŭ atacatŭ în unŭ modŭ destulŭ de bruscŭ, personalŭ şi necuviinciosă, fără să pótă dovedi, că Vancea ar fi scrisŭ barĕm o iotă neadevĕrată despre sinodalitatea din Pravilă. Ba terorismulŭ a mersŭ până acolo, câtŭ fóea, carea a publicatŭ atacurile împotriva luĭ, n'a voitŭ cu nicĭ unŭ preţŭ să-l publice rĕspunsulŭ la atacurĭ, câtŭ a fostŭ silitŭ să şi-le edea separatŭ.

Premiţêndŭ aceste despre causa, că în publiculŭ nostru s'a născutŭ şi susţinutŭ o părere aşa greşită despre originea şi natura forurilorŭ protopopescĭ, vomŭ aduce înainte numaĭ câteva casurĭ, cândŭ părerea acésta a păşitŭ în publicŭ.

* * *

Canonicŭlŭ Gavrilă Popŭ dela Lugoşŭ despre forurile protopopescĭ. Maĭ întâiŭ canonicŭlŭ Gavrilă Popŭ dela Lugoşŭ, altcum istoricŭ destulŭ de bunŭ, cu privire la lucrulŭ de sub vorbă se esprimă astfelŭ:

„Acestŭ dreptŭ de forŭ bisericescŭ judicialŭ încă din timpiĭ ceĭ anticĭ aĭ creştinătăţiĭ s'a fostŭ comunicatŭ şi protopopilorŭ, precum în biserica orientală, aşa şi în cea apusană.“

„Astfelŭ de forŭ bisericescŭ judicialŭ protopopescŭ a fostŭ şi în biserica nóstră română, precum înainte aşa şi după unirea bisericeĭ române cu mama biserică a Romeĭ.“ [2])

Datorinţa unuĭ auctoriŭ, care aşa categorice susţine unŭ lucru, cum este acela, că *„dreptulŭ de forŭ bisericescŭ judicialŭ încă din timpiĭ ceĭ anticĭ aĭ creştinătăţeĭ s'a fostŭ comunicatŭ şi protopopilorŭ“* şi încă în amêndóuĕ bisericile, ar fi fostŭ, ca să se provóce la isvórĕle, de unde şi-a scosŭ şi pe care îşĭ intemeiézĕ asertulŭ. Că autoriulŭ nostru a fostŭ convinsŭ despre adevĕrulŭ celorŭ susţinute de elŭ, o credemŭ bucurosŭ.

Înse de aci nu urmézĕ, că convingerea luĭ este însuşĭ adevĕrulŭ obiectivŭ. Chiarŭ pentru aceea autoriulŭ a fostŭ datoriŭ a spune isvórĕle, pre carĭ s'a intemeiatŭ, ca ceĭ ce n'aŭ convingerea dînsuluĭ despre lucru, să pótă cerca, că óre convingerea luĭ nu este greşită.

Autoriulŭ nostru înse nu se provócă la nicĭ unŭ isvorŭ, deşi cu privire la alte cestiunĭ relative la forurile protopopescĭ, ce le maĭ tractézĕ acolo, indică totdeauna tare fidelŭ isvórĕle.

Dovedesce împrejurarea acésta, câtŭ de tare era şi pre atuncĭ convingerea, că forurile protopopescĭ din biserica românéscă din Ardélŭ suntŭ o instituţiune de origine resăriténă, cândŭ şi unŭ autoriŭ altcum seriosŭ ca canonicŭlŭ Gavrilă Popŭ nicĭ n'a aflatŭ cu cale a maĭ cerca, că óre convingerea acésta intemeiézĕ-se pre adevĕrulŭ obiectivŭ saŭ nu.

Aşa ceva trebue să ne ulmescă cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că însuşĭ autoriulŭ ne spune, că Pravila nu cunósce forŭ maĭ inferiorŭ decâtŭ alŭ episcopuluĭ. [1]) Împrejurarea acésta ar fi trebuitŭ să-lŭ indemne să caute, cum de Pravila nu scie nimicŭ de forurile protopopescĭ, dacă acele suntŭ *„din timpiĭ anticĭ aĭ creştinătăţiĭ“*. Atuncĭ căutându după isvórĕ, din carĭ póte limpeţi cestiunea, ar fi aflatŭ, că în *„timpiĭ anticĭ aĭ creştinătăţiĭ“* nicĭ protopopiĭ n'aŭ esistatŭ, necum să esiste forurĭ protopopescĭ. Şi aşa mergêndŭ din o cestiune în alta în urmă ar fi trebuitŭ să afle curatulŭ adevĕrŭ, că forurile protopopescĭ chiarŭ de locŭ nu suntŭ o instituţiune orientală.

* * *

Mitropolitulŭ Şuluţŭ despre originea forurilorŭ protopopescĭ. În totŭ decursulŭ păstoririĭ mitropolituluĭ Şuluţŭ cestiunea forurilorŭ protopopescĭ a fostŭ la ordinea ţileĭ. O parte din episcopatulŭ românescŭ gr. cat. era în contra lorŭ. Clerulŭ, cu deosebire înse protopopiĭ din archidiecesă conduşĭ între altele şi de interese materialĭ poftiea, ca forurile protopopescĭ să rĕmână neatinse, şi să funcţioneze atâtŭ în causele disciplinarie şi penalĭ, câtŭ şi în cele de căsătorie.

Mitropolitulŭ Şuluţŭ a fostŭ altcum unŭ bărbatŭ, care multŭ şi-a iubitŭ clerulŭ sĕŭ, şi de aceea era şi tare aplicatŭ a împlini dorinţele cleruluĭ. Din causa acésta la 1858 şi trimise recursŭ la S. Scaunŭ Apostolicŭ alŭ Romeĭ în causa forurilorŭ protopopescĭ. [2]) Recursulŭ altcum este compusŭ cu multă iubire faţă cu biserica, şi aduce nu puţine argumente de prudinţă în favorulŭ forurilorŭ protopopescĭ. Ca cea maĭ mare parte din publiculŭ nostru şi mitropolitulŭ Şuluţŭ era de părere, că forurile protopopescĭ suntŭ o instituţiune de a bisericeĭ resărituluĭ, şi ca pre atarĭ le şi apĕra. N'a pututŭ înse aduce nicĭ din dreptulŭ orientalŭ alŭ Pravileĭ nicĭ din pracsa orientală afară de Ardélŭ nimica, cu ce ar fi pututŭ dovedi, că forurile protopopescĭ suntŭ în adevĕrŭ de origine resăriténă. Lucrulŭ acesta este cu atâtŭ maĭ de miratŭ, că chiarŭ pe atuncĭ era o luptă vie între mitropolitulŭ Şuluţŭ şi între episcopiĭ sufraganĭ dela Orade, Gherla şi Lugoşŭ. Aceştia dorieaŭ unele reforme în disciplina bisericéscă, éră mitropolitulŭ Şuluţŭ se opunea tare acestorŭ reforme, şi spiritulŭ conducătoriŭ în tótă opusĕţiunea îl era Pravila şi dreptulŭ bisericescŭ resăriténŭ. Chiarŭ pentru aceea e de miratŭ, că mitropolitulŭ Şuluţŭ în forurile protopopescĭ apĕra o insituţiune cu totulŭ străină de Pravilă şi de dreptulŭ orientalŭ bisericescŭ.

(Va urma.)

---

[1]) Dr. Ioanŭ Vancea »Dialogŭ despre constituţiunea bisericeĭ şi despre sinóde«. Orade 1861.

[2]) Sionulŭ românescŭ anulŭ II Nr. 16 pag. 185.

[1]) Pravila. Partea I. Îndreptarea legeĭ, glava 103.

[2]) Cf. Biografia canonicului I. F. Negruţŭ. Gherla 1889 pag. 24.

Luordes înaintea foruluĭ sciinţeĭ.

De prof. Dr. I. Ackerl.

II.

„Analele de Lourdes“, carĭ ajung îndĕrĕpt până la an. 1868, şi din carĭ aŭ apărut deja 25 tomurĭ, cuprind ca la 300 de atestate medicale, în carĭ medicĭ din ţĕrile cele maĭ diferite şi de confesiunĭ religióse diferite îşĭ esprimă judecata sa asupra vindecărilor, carĭ s'aŭ întîmplat în Lourdes de bólele cele maĭ diferite. Într'unele din atestatele acelea se adeverésce de unul orĭ maĭ mulţĭ medicĭ prin subscrierea numeluĭ bóla paţientuluĭ şi pretinsa eĭ tractare de maĭ mulţĭ anĭ, orĭ chiar incurabilitatea eĭ. Într'altele se adeverésce după cercetare vindecarea întîmplată, şi acésta o fac doctorĭ în medicină, şi în casurile cele maĭ multe chiar medicul, care a tractat înainte de aceea pe paţientul respectiv. Adevĕrat, că s'aŭ ivit şi casurĭ de acelea, că unul orĭ altul dintre medicĭ a denegat atestarea sa chiar şi cu prilejul unor casurĭ, la a căror vindecare minunată nu încăpea nicĭ o îndoélă. Dar eĭ atuncĭ făceaŭ aşa nu din motive sciinţifice, ci în cele maĭ multe casurĭ din fricĭ omenéscă, pentru ca să nu se espună înaintea colegilor sĕĭ batjocurieĭ, ca şi cum şi eĭ ar fi părtinitorĭ de aĭ „superstiţieĭ“. Când Lassere în an. 1868 voind, să scrie o istorie acurată a Lourdesuluĭ, s'a presentat în cetatea Nay la dr. Talamon, pentru ca să audă din gura luĭ o atestare despre aceea, că înainte de aceea cu ţece anĭ vĕduva Rizan s'a vindecat fără de veste în urma spĕlăriĭ cu apă de Lourdes, — care vindecare produsese sensaţia cea maĭ mare în ţara întrĕgă şi fusese adeverită şi prin alţĭ medicĭ, — atuncĭ dr.

Talamon, care adevĕrat că nu tractase ca medic pe femeea aceea, care bolise 26 anĭ, dar o cercetase fórte des, a denegat atestarea sa cu pretextul, că el pe vĕduva Rizan a revĕdut-o numaĭ la câteva lunĭ după vindecarea eĭ cea minunată, — şi aşa dară nu póte să pronunţe vre-o judecată asupra moduluĭ aceleĭ vindecărĭ. „Dar dle doctor," întrebă Lassere, „nu te importa pe dta, să cercetezĭ în persónă un cas, care a deşteptat minunarea ţinutuluĭ întreg?" La acésta rĕspunse dr. Talamon: „Domnul meŭ, eŭ sunt un medic bĕtrân şi sciŭ prea bine, că o abatere dela legile naturiĭ, pe cum se presupunea ea atuncĭ din partea multora, este absolut cu neputinţă. Şi, pentru ca să ţĭ-o spun verde, — eŭ nu cred în minunĭ!" Lassere ĭi arĕtă apoĭ, că el cu părerea sa nu greşesce numaĭ împotriva credinţeĭ, ci şi *împotriva sciinţeĭ*, şi-l strîmtori aşa de tare, cât maĭ pe urmă făcu desarmat concesia, că ar fi făcut maĭ bine, dacă ar fi cercetat casul.

„Medicina e o sciinţă, a căreĭ principiŭ fundamental şi lege este esperinţa şi observarea faptelor. Dacă pe terenul terapieĭ se ivesce un cas, care se împotrivesce unuĭ principiŭ primit, atuncĭ casul acela e dovada cea maĭ bună, că acel principiŭ este fals."

Principiul acesta, pe care Lassere l-a apĕrat împotriva luĭ Talamon, doctoriĭ în medicină în ţilele nóstre l-aŭ recunoscut în mare numĕr de îndreptăţit şi în faţa evenimentelor dela Lourdes. Mulţimea cea mare şi caratĕrul estraordinar al vindecărilor, carĭ se întîmplă în Lourdes în fiesce care an, astăţĭ nu daŭ voe nicĭ unuĭ savant, să se furişeze pe dinaintea acestor fapte cu un: „Eŭ nu cred în minunĭ!" orĭ cu un: „Sciut este, cum se fac lucrurile acestea!" Maĭ vîrtos nu-ĭ daŭ ele voe la aşa ceva unuĭ doctor în medicină, a cărui scrisu cel maĭ propriŭ e atins prin minunile dela Lourdes.

Condus de convingerea acésta s'a format deja înainte de asta cu câţiva anĭ în Lourdes acel bureau des constatations.

Medicĭ, carĭ cu prilejul vre uneĭ vindecărĭ sevârşite eraŭ din întîmplare de faţă în Lourdes, se interesaŭ de acel cas şi-l cercetaŭ orĭ aŭ fost recercaţĭ din altă parte, să facă cercetarea. Peregrinajele naţionale, carĭ se fac în fiesce care an, şi în carĭ ieaŭ parte 20—30 de miĭ de peregrinĭ, cu vindecările lor dese şi sensaţionale aŭ impus ómenilor idea, ca să instituéscă anume un comitet de cercetare în frunte cu un preşedinte stabil. La început comisiunea medicală făcea cercetările sale numaĭ într'o colibă de scândurĭ. Astăţĭ ĭi staŭ spre acel scop la dispositie maĭ multe sale. Din an în an cresce numĕrul medicilor, carĭ cu prilejul peregrinajelor naţionale se adună acolo, pentru ca la clinica acésta interesantă să studieze vindecările, carĭ s'aŭ întîmplat.

Aşa s'aŭ adunat în an. 1887 doĭsprédece, în 1888 dóuĕ decĭ, în 1889 dóuĕ decĭ şi doĭ, în 1890 treĭ decĭ de doctorĭ în medicină. Şi aşa s'a urcat numĕrul din an în an, până a ajuns în anul trecut mărimea considerabilă de opt decĭ. Pe niciunul din mediciĭ aceştia nu-l întrébă nimenĭ, ce credinţă orĭ ce părerĭ religióse nutresce el. El are numaĭ să-şĭ spună numele şi să se legitimeze despre caractĕrul sĕŭ de medic. La interrogatoriul, ce se face cu fiesce care singuratic, care pretinde, că e vindecat, se concede medicilor libertatea cea maĭ mare cu privire la punerea întrebărilor, la declararea părerilor, la oblecţionărĭ şcl. Preşedintele acesteĭ comisiĭ cercetătóre este acum Dr. Boissarie, medic de spital din Paris, un savant eminent atât în privinţa caractĕruluĭ, cât şi în a cunoscinţelor şi autorul opuluĭ „Lourdes şi istoria luĭ din punct de vedere medical", care op a făcut sensaţie maĭ ales în cercurile medicilor. Antecesorul luĭ în acest oficiŭ a fost Dr. de Saint Maclou, a cărui imparţialitate şi severitate în constatarea vindecărilor întîmplate era notorie. De multe orĭ s'a întîmplat, de el combătea caractĕrul supranatural al vindecărĭl în casurĭ, în carĭ medicĭ de tot necredincioşĭ, siliţĭ prin convingerea lor, recunosceaŭ chiar vindecarea de bóle incurabile. „El maĭ bucuros ar fi negat o sută de vindecărĭ adevĕrate," dice despre el un medic, care a luat parte la cercetărĭ, „decât să fie declarat de miraculósă macar şi numaĭ una singură, care nu ar fi meritat pe deplin declararea acésta."

Vom maĭ reveni la el. Dar maĭ întâiŭ vom să ne silim a îndestuli curiositatea cetitoriuluĭ şi să-ĭ arĕtăm casurile cele maĭ interesante, cu carĭ a fost cuprins acel bureau des constatations în luna luĭ August din anul trecut.

(Va urma.)

Editorŭ şi redactorŭ rĕspundĕtorŭ:
Dr. Victor Szmigelski.

(5) 1—1

Convocare.

„Ulpiana" institut de credit şi economiĭ ca societate pe acţiunĭ în Grădisce îşi va ţinĕ

adunarea generală ordinară

Joĭ la 24 Ianuarie n. cu început la 10 óre a. m. în şcóla din Grădisce, la care acţionariĭ sunt invitaţĭ a lua parte în persónă saŭ prin delegaţĭ.

Program:

1. Raportul direcţiunĭ şi comisiunĭ de supraveghiare, proiectul despre împărţirea profitului curat şi darea absolutoriului.
2. Alegerea comisiunĭ de supraveghiare
3. Statorirea salarelor şi marcelor de presenţă pro 1895.
4. Diverse propunerĭ.

Din şedinţa consiliuluĭ administrativ ţinută la 5 Ianuarie 1895.

Direcţiunea.

§. 33 *din statutele institutului.*

☛ În adunarea generală numaĭ aceĭ acţionarĭ pot participa, carĭ cel puţin cu ½ óră înaintea adunărĭĭ generale şĭ-aŭ depus pe lângă revers la cassa institutuluĭ acţiunile sale respective şi ale plenipotenţiatorilor lor împreună cu plenipotenţa. ☚

---

498 szám. (4) 1—1
1894.

Árverési hirdetmény.

Alulírt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbíróság 1894. évi 106, 157 kp. és 1409 polg. számu végzése következtében Ballai Sándor és Meszticz Mihály és fia felülfoglaltatók ugy Dr. Rónai János ügyvéd alapfoglaltató javára balázsfalvi Grámma János ellen 267 frt 61 kr., 38 frt 51 kr. és 36 frt 70 kr. s jár. erejéig foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt és 223 frt 70 krra becsült: 1 nagy deszkaszin, 1497 szál vegyes hosszuságu és szélességü fenyőfadeszka és 1 uj léczes tyukketreczből álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. járásbíróság 1674/1894 számu végzése folytán fennti tőkekövetelés, ennek 6% kamatai, és eddig bíróilag már megállapitott költségek erejéig helyben alperes faraktárában leendő eszközlésére 1895. évi január hó 29 napjának délelőtti 10 órája határidőül kitüzetik és ahhoz venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107 és 108. §-a értelmében, készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balázsfalván 1895. évi Január hó 8-ik napján.

Thát György,
kir. jbirósági végrehajtó.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptăţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărendŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(6) 49—52

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blaş.

Anul V. | Blaş 26 Ianuariŭ 1895. | Numĕrul 4.

Un progam periculos.

După multe sbuciumări şi svîrcoliri partidulŭ liberal din parlamentulŭ ţĕrii a reuşit a se susţiné, cel puţin pe câtva timp, la putere. Ministeriul Bánffy s'a constituit din membrii aceluĭ partid în contra tuturor aşteptărilor şi semnelor de maĭ înainte.

Fiind espresiunea fidelă a partiduluĭ liberal, care de ₫ecĭ de anĭ a maltratat acéstă ţară, nu ne putem aşteptă nicĭ dela actualul guvern, să facă altcum. În acéstă presupunere ne întărescu şi caractĕrul cunoscut al unor persóne din guvern. Bánffy a fost personificarea volniciei, cât timp a stat în fruntea comitatuluĭ Bistriţa-Năsĕud, şi luĭ avem să-ĭ mulţămim, că maĭ multe institute culturale din districtul Năsĕudului aŭ fost despoĭate de caractĕrul lor românesc şi greco-catolic, în contra hotărîrilor preaînalte şi a *„instrumentuluĭ fundaţional“*, care cu aprobarea Maiestăţiĭ Sale a garantat gimnasiuluĭ din Năsĕud şi şcólelor poporale din acel ţinut caractĕrul românesc şi greco-catolic.

Dela un bărbat, care şi-a începutu activitatea politică cu aceste ilegalităţi, nu ne putem aşteptă, să respecteze dreptatea, ecuitatea şi legile esistente, maĭ vîrtos când este vorba de biserica şi naţiunea română.

Ce vom puté însé aşteptă dela actualul ministru de culte şi instrucţiunea publică Dr. Wlassics Gyula, despre care deputatul Battyányi a spus apriat în dieta ţĕriĭ, că a profesat publice ateismul? De resortul ministruluĭ de culte şi instrucţiunea publică sunt legate cele maĭ vitale interese bisericescĭ şi scolastice. Activitatea acestuĭ ministru străbate adese-orĭ până în sanctuarul consciinţeĭ şi vine în atingere cu cele maĭ delicate sentimente religióse şi naţionale. Cum vom puté aşteptă aşadară dela un ministru fără de Dumneₔeŭ, ca să promoveze în direcţiune sănĕtósă binele unor instituţiunĭ, carĭ aŭ de basă pe Dumneₔeŭ şi se cimentézĕ cu cele maĭ nobile sentimente ale omuluĭ, creştinuluĭ şi cetăţanuluĭ?

Însă-şĭ vorbirea-program rostită, saŭ maĭ corect vorbind, cetită cu mult chiŭ şi vaĭ de prim-ministrul Bánffy în parlamentul ţĕriĭ dovedesce, că acest guvern profesézĕ principiĭ fórte periculóse, şi că se pregătesce a ne face fórte mult rĕŭ, de cumva Dumneₔeŭ nu-l va rĕsturna, maĭ înainte de ce el şĭ-ar validita acele principiĭ.

Legile bisericescĭ, carĭ despóie biserica de drepturile esercitate totdeuna în acéstă ţară cu privire la căsătorie, legile, carĭ turbură consciinţa cetăţenilor şi destramă legăturile sfinte ale vieţiĭ familiare, şi carĭ ţintesc la desfiinţarea individualităţiĭ naţionale a popórĕlor nemagiare, voesce guvernul actual a le esecuta cu orĭ ce preţ în decursul anuluĭ curent. Şi când voesce, să o facă acésta în contra sentimentuluĭ maĭorităţiĭ covârşitóre a cetăţenilor patrieĭ, nu se sfiesce a declara, că va esecuta acele legĭ aşa, cât să nu se vateme interesele şi sentimentele singuraticelor confesiunĭ.

Cine a maĭ vĕ₫ut o asemenea făţărnicie din partea unuĭ guvern, ca el să declare în faţa ţĕriĭ, că voesce a ţiné cont de interesele şi sentimentele confesiunilor, tocmaĭ când esecutézĕ nisce legĭ, carĭ din firea lor constituesc cea maĭ adâncă vătĕmare a acelor interese şi sentimente? Aŭ dóră crede guvernul, că maĭoritatea cetăţenilor sunt atât de proştĭ, încât să nu pricépă viclenia luĭ şi să nu-ĭ pótă smulge larva făţărnicieĭ de pe obraz?

Ne maĭ promite guvernul, că va face paşiĭ de lipsă pentru înfiinţarea autonomieĭ catolice şi pentru regularea congrueĭ. Tot aşa aŭ promis-o acésta şi guvernele precedente liberale, şi totuşĭ aceste dóuĕ cestiunĭ aŭ rĕmas nedesleg̃ate până în ₫iua de astă₫ĭ, pentrucă liberalismul fără de Dumneₔeŭ este din firea sa minciunos şi înşelătoriŭ.

Guvernele liberale din trecut n'aŭ respectat nicĭ macar autonomia confesiunilor, care s'a câştigat în timpurĭ maĭ bune. Sub stăpânirea acestor guverne s'aŭ dat cele maĭ grave loviturĭ autonomieĭ bisericescĭ a Românilor gr. or. şi a Sêrbilor. De articlul de lege 43 din 1868 despre uniunea Transilvanieĭ cu Ungaria, întru cât garantézĕ autonomia bisericiĭ române unite deopotrivă cu autonomia confesiunilor din ţară, nimenĭ nu a voit să scie în epoca

---

Feuilleton.

Un mic istoric al bisericiĭ gr. cat. din Racoviţa.

Comuna şi parochia Racoviţeĭ este o comună veche, care a esistat încă pe timpul principilor calvinĭ. Biserica cu patronul S. Treime, pe cum se vede din inscripţiunea de-asupra uşiĭ de intrare, e edificată sub domnirea principeluĭ Mihail Apafi I la anul 1675. Că ce confesiune şi ce preoţĭ aŭ fost în acéstă parochie până la zugrăvirea bisericiĭ, nu se scie. La despărţemîntul muĭlor de-asupra uşiĭ se află inscripţiunea următóre:

„Cu începerea tatăluĭ şi cu ajutoriul fiuluĭ şi cu sevârşirea Duchuluĭ sfînt s'aŭ zidĭrăvit acéstă sfîntă biserică în ₫ilele Înălţatei Crăieseĭ Maria şi fiind Vlădica Ardealuluĭ *Petru Pavel Aron de Bistra* şi fiind Archiot Nicolae dela Sadu şi fiind preoţiĭ bisericiĭ popa Pavel popa Toma, şi fiind jude Onea Cândea; bĕtrânĭ: Toma luĭ Stan, Onea Ier. Pavel Ionaşcu, Bunea Dragoman, Stan Oprea Pasculuĭ. Preste vale fiind jude Toma Hitoc; bĕtrânĭ: Stan Hitoc, Mihaĭ Fulcea, Oprea Cercel, Oprea Bobanga. Îndemnătorĭ şi într'ajutoriŭ aŭ fost Popa Pavel, Florea Cândea, Stan Hitoc, Radu Faur, Onea Buni, Marcu Totan, Toma Ioan Hitoc şi tot satul.

Racoviţa în 24 August 1752.

Iosif Crâsnic
zugrav.«

Din acéstă inscripţiune se vede, că pe timpul zugrăvirii deşi aŭ fost doĭ preoţĭ în parochie, ambiĭ s'aŭ folosit de acéstă biserică, care fiind supusă pe atuncĭ ierarchieĭ Episcopuluĭ Petru Pavel Aron de Bistra, aŭ trebuit să fie de caractĕr confesional greco-catolic dimpreună cu întreg poporul.

Dela anul zugrăvirii 1752 până la 1803 nu se scie, cine aŭ maĭ fost preoţĭ după popa Pavel, deórece nicĭ matricule nicĭ alte documente de administraţiune nu se află la acéstă parochie.

Dela anul 1803, fiind paroch celibe Petru Czopa, se află unele fragmente din matricule conduse în limba latină. Cu încetarea din viaţă a acestuĭ preot în an. 1827 aŭ urmat ca preoţ Ioan Fleischer, Teodor Maierean, Ioan Moldovan şi Ioan Mihăiţan până la an. 1855, carĭ aŭ condus matriculele în limba română şi maĭ corect. În o periódă decĭ de 29 anĭ aŭ succedat în acéstă parochie 4 preoţĭ. În anul 1855 a urmat de paroch Petru Florian teolog absolut, care a păstorit până de presente. Parochia Racoviţeĭ sub preoţiĭ sus amintiţi a fost ingremiată la Vicariatul Făgăraşuluĭ până la arondarea protopopiatelor din 1879, pe când s'a arondat la protopopiatul Sibiuluĭ, în fruntea căruia stă ca protopop Ioan V. Russu, bărbat devotat pentru naţiune şi biserică.

La locul acesta nu se póte lăsa neamintită ₫iua memorabilă de 21 Septembre 1874, plină de consolare spirituală pentru poporul din Racoviţa, când s'a împărtăşit de binecuvîntările archiereuluĭ şi mitropolituluĭ lor Dr. Ioan Vancea de Buteasa cu ocasiunea visitărĭ canonice din Vicariatul Făgăraşuluĭ.

Din conscripţiunile anuluĭ 1765 şi 1766 se vede, că comuna Racoviţeĭ şi politicesce a fost împărţită în dóuĕ părţi şi a fost administrată prin dóuĕ jurisdicţiunĭ. Partea de dincóce de vale de către mé₫ă₫ĭ a fost liberă şi a fost administrată de către magistratul săsesc al Sibiuluĭ, ĕră partea de dincolo de vale către resărit a fost îobăgită la 14 familiĭ nobilitare şi a fost supusă jurisdicţiunĭĭ

guvernelor liberale. Chiar şi congresele scolastice aŭ fost interdise, pe cum am putut vedé cu durere în anul trecut.

Eĭ bine! Dacă guvernele precedente n'aŭ făcut nimic pentru autonomia bisericiĭ catolice şi pentru regularea congruei, ci din contră aŭ asuprit acéstă biserică cu tótă puterea de stat, de care dispuneaŭ, atunci cum vom puté spera dela actualul guvern, care se laudă în programul sĕŭ, că primesce ca moştenire programul, spiritul şi direcţiunea guvernului precedent, ca tocmaĭ el să fie binevoitoriŭ faţă cu interesele marĭ ale bisericiĭ catolice?

Liberalismul modern pretutindenea prigonesce biserica şi instituţiunile eĭ. De accea suntem siguri, că şi liberalul guvern Bánffy va fi credincios aceluĭ sistem fatal.

Culmea perfidieĭ şi făţărnicieĭ o aflăm noĭ în pasajul acela din programul ministeriului Bánffy, unde este vorbă de politica statului faţă cu naţionalităţile nemagiare. Ni-se spune, că guvernul va desvolta *„statul magiar“ în direcţiune „naţională magiară“ şi va susţiné şi garanta „idea de stat magiar“*.

Dacă cetim discursurile părinţilor patrieĭ din parlamentul magiar, dacă ascultăm vocile opiniuniĭ publice din diaristica magiară, şi dacă urmărim cu atenţiune tóte manifestaţiunile din viaţa socială, culturală şi politică a concetăţenilor magiarĭ, ar trebui să fim nisce hăbăucĭ, ca să nu pricepem, că cuvintele de maĭ sus ale primministruluĭ Bánffy nu pot avé alt înţeles, decât că el va angaja tótă puterea statului pentru stîrpirea naţionalităţilor nemagiare, saŭ maĭ bine dicênd, pentru contopirea lor în elementul magiar.

Nu tragem la îndoélă sinceritatea acesteĭ enunciaţiunĭ, dar trebue să demascăm perfidia şi făţărnicia, cu care ministrul Bánffy voesce să ducă în rătăcire opiniunea publică europénă şi cercurile hotărîtóre din Viena, când afirmă, că va lua în consideraţiune şi pretensiunile popórelor nemagiare, întru cât acelea ar fi întemeiate pe articulul de lege 44 din 1868 despre egala îndreptăţire a naţionalităţilor.

Am dori, să scim, că în conceptul uneĭ politicĭ de stat, care urmăresce stîngerea tuturor popórelor nemagiare, cum maĭ încape şi legea de naţionalităţi, care s'a creat tocmaĭ pentru a se garanta esistinţa şi desvoltarea culturală şi naţională a acelor popóre?

Înzădar umblă ministeriul Bánffy cu astfel de apucăturĭ. Lumea cunósce, ce plătesce liberalismul luĭ. Ea se pronunţă tot maĭ hotărît în contra asupririlor, ce le îndurăm. Avem firma convingere, că glasul lumiĭ civilisate unit cu glasul popórelor ungare asuprite va face, să dispară şi acest guvern din fruntea ţĕriĭ, ca să cedeze locul la un guvern, care ocârmuind ţara după principiile eterne ale creştinismuluĭ să liniştéscă consciinţa tuturor cetăţenilor şi să mulţăméscă nu numaĭ pe magiarĭ, ci şi pe popórele nemagiare, carĭ de o mie de anĭ şi-aŭ jertfit împreună cu Magiariĭ sângele şi avutul pentru susţinerea acestuĭ stat.

Pastorala lui Bubics şi Vaticanul. — Pastorala liberaluluĭ episcop de Caşovia a făcut cea maĭ neplăcută impresie nu numaĭ asupra catolicilor din patrie, ci şi asupra catolicilor de pretutindenea şi asupra Vaticanului.

E cunoscut, că gloriosul pontifice Leo, care pórtă grije deosebită de catoliciĭ din tóte ţĕrile, în deosebĭ şi-a îndreptat atenţiunea asupra patrieĭ nóstre, unde a ocupat tot terenul în viaţa publică falsul liberalism. Pontificele de repetite ori a îndemnat pe catolicĭ, să se organiseze, să lucre în unire şi armonie spre a apĕra drepturile bisericiĭ şi a respinge atacurile inimice. În Franţa, unde episcopiĭ aveaŭ vederĭ politice diferite fiind uniĭ republicanĭ, ĕră alţiĭ părtinitorĭ aĭ monarchismului, Papa ĭ-a unit pe toţi îndemnându-ĭ, să se siléscă a asigura interesele bisericiĭ şi în cadrele constituţieĭ actuale. În Ungaria încă a îndemnat Papa pe catoliciĭ şi în deosebĭ pe episcopĭ parte pe cale privată, parte prin enciclice, ca să se unéscă şi să se constituéscă spre a apĕra biserica şi credinţa nealterată faţă de atacurile crescênde ale liberalismului. Admonitiunile părinteşcĭ ale Sfinţieĭ Sale aŭ şi avut acel efect bun, că consciinţa catolică s'a deşteptat, catoliciĭ aŭ început a da semne de viaţă politică, ĕră episcopatul a început a suplini, ce a negles în trecut din prea mare conivenţă faţă cu guvernele. Chiar şi episcopĭ de aceia, despre carĭ se crede, că aŭ sfătuit pe Csáky, să dea fatala ordinaţiune din 26 Febr. 1890, din respect faţă cu Roma aŭ trebuit să se plece şi să mérgă solidarĭ cu celalalţi episcopĭ catolicĭ.

Cu atât maĭ mare a fost indignaţiunea, când episcopul Bubics a păşit cu nefericitul sĕŭ circular. Prin acésta nu numaĭ a cercat a paralisa orĭ ce activitate politică în direcţiune catolică în diecesa sa, ci totodată a încurajat pe inimiciĭ bisericiĭ făcêndu-ĭ să créda, că în biserică a intrat discordia.

Dar s'aŭ înşelat şi Bubics şi amiciĭ luĭ cei liberalĭ şi francmasonĭ. Catoliciĭ din ţară şi-aŭ esprimat îndată indignaţiunea, şi numaĭ câţiva preoţi servilĭ şi póte flămândĭ după beneficiĭ maĭ grase aŭ apĕrat pe nefericitul episcop. Roma încă desapróbă paşul nefericit, şi astfel Bubics în loc de a paralisa acţiunea catolică şi-a paralisat auctoritatea proprie, s'a făcut imposibil. Pe cum se scrie din Roma luĭ „M. Állam“, preoţimea din diecesa de Caşovia va primi dela locurĭ maĭ înalte îndrumărĭ, ca să se acomodeze după pastorala comună şi să pună în dosar circulara separatistică.

Ca óre cine să judece pe Bubics, trebue să scie, cine e. E un bĕtrân trecut de 70 de anĭ, care după ce şi-a terminat odată studiile teologice aşa, cum a putut, nu s'a maĭ ocupat cu ele, ba nicĭ nu a ocupat decât puţin timp funcţiunĭ bisericescĭ, ci partea cea maĭ mare a vieţiĭ şi-a petrecut-o în serviţiul familieĭ Esztherházy ca inspector de

---

Albeĭ superióre. Pe timpul militarisăriĭ (1765—1766) atât cetatea Sibiuluĭ, care a avut partea leuluĭ la pădurĭ, munţi şi alte realităţi, cât şi celea 14 familiĭ nobilitare aŭ cedat erariuluĭ militar pe lângă despăgubire tóte realităţile de pe teritoriul Racoviţeĭ dimpreună cu ţobagiĭ.

E de prenotat, că locuitoriĭ de pe atunci din Rocoviţa maĭ bucuros şi-aŭ părăsit biserica şi comuna, decât să se supună militarisăriĭ, şi dintre ceĭ doĭ preoţi amintiţi în inscripţiune numaĭ popa Pavel cu 5 fiĭ aĭ sĕĭ a primit armele, ĕră celalalt preot s'a refugiat.

Dintre familiile, ce se află în inscripţiunea de maĭ sus, numaĭ familia Bobanga a maĭ rĕmas în Racoviţa, ĕră celealalte s'aŭ localisat prin comunele Sebeşuluĭ superior şi inferior, unde şi astădĭ se află familiĭ cu acela-şi nume, ĕră Racoviţa s'a împoporat cu alte familiĭ venite din Transilvania din diferite comune, unde jugul ţobăgieĭ a fost póte maĭ aspru decât cel militar.

Servindu-se în biserica cea veche edificată din material solid în 1675 până în anul 1894, adecă 219 anĭ, înainte cu vre-o 20 de anĭ s'aŭ ivit defecte atât de ameninţătóre, cât a trebuit să se sisteze serviţiul divin, până când s'aŭ delăturat prin reparatură acelea defecte periculóse.

La venirea preotuluĭ Petru Florian în parochie la anul 1855 clădirea bisericiĭ era şi pe atunci ameninţătóre. Grijea cea dintâiŭ a acestuĭ preot a fost înmulţirea fonduluĭ bisericesc, care pe atunci atingea suma de 300 fl. v. a. Punêndu-se decĭ acest preot în strînsă legătură cu bĕtrâniĭ bisericiĭ şi cu aĭ satuluĭ, lângă care s'a maĭ adaus şi inteligința din comună, pe cum căpitanul în pensiune Dionisiŭ Dregoiŭ, locotenentele Ioan Maxim şi notariul comunal Ioan Măcelariŭ, aŭ resuscitat idea salutară de a înmulţi fondul bisericiĭ, din care să se clădéscă o altă biserică nóuă şi maĭ corĕspundĕtóre, şi fiind comuna tótă numaĭ de o confesiune, fórte mult aŭ contribuit la înmulţirea fonduluĭ şi primăriile comunale, carĭ aŭ succedat una după alta şi aŭ făcut la cassa bisericéscă oferte marinimóse din venitele comunale.

Lângă acestea în anul 1862 prin păşirea energică a preotuluĭ Petru Florian şi a primărieĭ comunale de atunci în frunte cu judele Ioan Maierean şi notariul Ioan Măcelariŭ s'a aşternut rugarea comisiunii regulătóre de graniţă, prin care s'a cerut pentru clădirea uneĭ nóuĕ biserici cuartirul căpitanal de sub numĕrul 215 cu intravilan cu tot, ceea ce prin resoluţiunea graţiósă din 26 Octombre 1865 s'a şi obţinut dela Maiestatea sa preagraţiosul Împĕrat şi rege *Francisc Iosif I,* acelea realităţi dedicându-se pentru folosul bisericiĭ, cu care biserica a fost fórte mult ajutată la înmulţirea fonduluĭ. Durere însĕ că de presente, — deşi fondul bisericiĭ dispune numaĭ de sume banale pasive, — corpul representativ comunal din Racoviţa cu primărie cu tot a decis a priva biserica de folósele usuate din realităţile donate de Maiestatea sa Împĕratul pentru cultul bisericesc şi a le întrebuinţa pentru alte scopurĭ străine de intenţiunea Augustuluĭ donator.

După ce prin zelul curatorilor succedaţi unul după altul dela anul 1855, pe cum adormiţiĭ în Domnul Ioan Maxim, Iosif Oni Triffu, Dionisiŭ Dregoiŭ, Iosif Maierean, şi uniĭ încă în viaţă, pe cum Ioan Măcelariŭ şi Ioan Triffu, prin zelul foştilor membri aĭ representanţeĭ bisericesc, prin zelul cătră biserică aĭ foştilor judĭ comunalĭ reposaţi Ioan Maierean, George Russu şi aĭ celor din viaţă Ioan Bobanga, Toma Vladt şi George Hulpuş, prin zelul membrilor din representanţa comunală, carĭ din an în an aŭ zelat pentru înmulţirea fondului bisericesc, după ce, dic, prin ajutoriul tuturor acestora -şi al întreg poporuluĭ s'a înmulţit fondul bisericiĭ până la anul 1886 cu suma de 7546 fl. 43. cr., curatoratul bisericesc în frunte cu preotul în 7 Martie 1887 aşternu rugarea prin Venératul Oficiŭ protopopesc gr. cat. din Sibiŭ cătră Escelenţa Sa Archiepiscopul şi Mitropolitul Ioan Vancea de Buteasa şi cătră Veneratul Consistoriŭ gr. cat. din Blaş, prin care ceru facultatea pentru clădirea bisericiĭ, ceea ce s'a şi obţinut. După ce s'a constatat prin espertul August Mazzuchi, că terenul pentru clădire este apt, tot acela-şĭ

dominiĭ. În acéstă calitate purtarea şi modul de cugetare i-s'a laĭcit cu totul. Ca om de treburĭ s'a sciut bine acomoda după ceĭ puternicĭ, a început amiciţie cu eĭ, până şi cu marele magistru al logelor francmasonice din Ungaria Pulszky Ferencz. Acesta l-a făcut canonic la Orade şi a făcut, să fie propus şi de episcop la Szombathely. Cu deosebire calvinul Tisza ca ministru-preşedinte a forţat numirea luĭ. Dară Roma fiind informată despre viaţa luĭ, care numaĭ clericală nu a fost, şi despre relaţiunile luĭ cu francmasonii, l-a respins cu tótă hotărîrea. Roma nu a avut încredere în un om cu atare trecut. Devenind vacant scaunul episcopesc dela Caşovia, s'aŭ făcut încercărĭ nóuĕ. De astă dată omnipotentele Tisza l-a câştigat informatorĭ buniĭ pentru Roma, carĭ l-aŭ lăudat. Roma vĕdĕnd, că din noŭ se forţéză lucrul, că are informaţiunĭ bune, şi creĕnd, că la bĕtrâneţe va espia pĕcatele trecutuluĭ, s'a înduplecat a-l denumi. La Roma cugetaŭ, că eĭ se va îndrepta. În Germânia încă eraŭ unĭĭ preoţĭ servilĭ, dară făcuţĭ episcopĭ eraŭ conscĭĭ de demnitatea lor. Dară se vede, că el şi ridicat la înaltă demnitate a rĕmas tot cel vechiŭ, îndopat de liberalism fals şi de servilism dejositoriŭ şi condamnabil. Ca teolog slab nu e capabil, să distingă adevĕrul de eróre.

Necualificabila procedură a episcopuluĭ Bubics, pe cum observă şi corespondentul luĭ „M. Àll.“, are şi partea sa bună. Anume Roma va fi şi cu maĭ mare precauţiune la denumirea episcopilor presentaţĭ de ministriĭ liberalĭ orĭ acatolicĭ şi va preferi, să guverneze diecesele vacante prin vicarĭ capitularĭ apţĭ, decât să umplă scaunele episcopescĭ prin individĭ neprobaţĭ de ajuns orĭ chiar imbecilĭ. Roma, *pe cum a sciut*, să umiléscă pe toţĭ inimicĭĭ bisericiĭ, sigur va aduce la reson şi pe episcopul Bubics, care şi până acum e osîndit de opiniunea publică catolică. El şi-a maĭ revocat un circular imprudent; pentru ce nu ar revoca şi pe acesta? Infama circulară ne maĭ dovedesce şi aceea, că demnitatea episcopéscă nu dă nicĭ cualificaţiune celuĭ ce nu are, nicĭ spirit clerical celuĭ ce a îmbĕtrânit trăind ca secularĭĭ ceĭ maĭ de rînd, nicĭ iubire faţă de biserică şi adevĕrurile propuse de ea aceluia, care a îmbĕtrânit fraternisând cu inimicĭĭ bisericiĭ, şi nicĭ curaj şi consciinţă de sine şi de demnitatea sa aceluia, care a îmbĕtrânit servind orbesce şi complimentând pe ceĭ puternicĭ numaĭ din motivul, că sunt puternicĭ.

Pe cum cetim în ţiarele ungurescĭ, şi archiepiscopul de Agria pe lângă pastorala comună ar fi dat un circular maĭ conciliant, pe semne ca să placă liberalilor, în a căror serviţiŭ s'a pus de câţĭ-va anĭ. Grijéscă însĕ, că nime nu póte servi la doĭ domnĭ.

Şi unul şi altul spre a-şi motiva procedura aduc înainte patriotismul, numaĭ cât cu patriotismul lor strică bisericiĭ şi prin aceea şi patrieĭ. Primatele Vaszary tot cuprins de spiritul patriotic a ţis în aniĭ trecuţĭ, că nu-şi teme biserica, ci naţia. Cu episcopĭ ca Bubics şi Samassa are să-şi témă însĕ şi naţia şi maĭ mult biserica, căcĭ bisericiĭ ungurescĭ nu i-s'a ţis nicĭ când, că nu va fi învinsă de porţile iaduluĭ. Aceste porţi s'aŭ întărit, şi le întăresc ministriĭ ceĭ nevrednicĭ aĭ bisericiĭ. Datorinţa catolicilor adevĕraţĭ e a demasca pe imbecilĭ şi a le face imposibilă opera destructivă, este a sprigini Vaticanul în apĕrarea bisericiĭ şi propagarea luminiĭ celeĭ adevĕrate.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Se asigură, că Ţarul intenţionéză a institui ambasadă formală pe lângă Vatican şi a nu fi representat ca de presente numaĭ prin trimisŭ estraordinar.

Ura faţă de tot ce e sacru, până acolo merge în carbonariĭ italienĭ, încât la insinuarea poliţieĭ vicariul bisericeĭ parochiale s. Laurenţiŭ a fost dat în judecată, din causă că a făcut procesiune cu şcolariĭ în jurul bisericiĭ. Acusatul s'a apĕrat cu aceea, că aparţinĕnd bisericiĭ respective locul din jurul eĭ, prin procesiune nu s'a conturbat comunicaţiunea pe afară, nicĭ alt rĕŭ nu s'a făcut. Judecătoriĭ aŭ achitat pe preotul acusat.

Germânia.

Împĕratul a decorat în ţilele trecute cu *ordul coroneĭ* cl. I. pe ceĭ doĭ cardinalĭ din Germânia, anume Dr. Krementz archiepiscopul de Colonia şi Dr. Kopp episcopul-principe de Breslau. Distincţiunea înalţilor dignitarĭ bisericescĭ a produs o bună impresiune în poporul catolic, care vede în purtarea împĕratuluĭ o bunăvoinţă faţă cu biserica catolică.

La insistinţa partiduluĭ din centru parlamentul imperial de noŭ a hotărît abrogarea legiĭ în contra Ieşuiţilor. Nu scim, ce va ţice consiliul federal la acéstă hotărîre. E sigur însĕ, că Germânia în contra anarchismuluĭ maĭ uşor se póte apĕra prin arma adevĕruluĭ manuată cu desteritate de părinţiĭ Ieşuiţĭ şi de membriĭ altor ordurĭ şi congregaţiunĭ religióse, decât prin legile escepţionale în contra elementelor subversive.

Revistă politică.

Afaceri interne.

În şedinţa din 19 a c. a dieteĭ, ţinută sub presidiulŭ vice-preşeditenteluĭ Andrássy Tivadar, cabinetul Bánffy şi-a desvĕlit programul, care numaĭ în atâta diferesce de al fostuluĭ cabinet, că în unele cestiunĭ e concipiat în terminĭ maĭ conciliaţĭ.

Br. Bánffy în discursul, prin care îşĭ face cunoscut programul, accentuéză, că va lucra pentru consolidarea încrederiĭ şi a concordieĭ între Corónă, guvern şi ambele case ale legislativeĭ, va cerca modalitatea de a linişti spiritele agitate, spre care scop nu va purcede agresiv, nicĭ cu arme atacătóre. „Direcţiunea“, ţice şeful cabinetuluĭ, „ne va fi hotărît liberală; nisuinţa va fi desvoltarea statuluĭ magiar în direcţiune naţională magiară, asigurarea şi susţinerea ideiĭ de stat magiar, înfrângerea şi înăduşirea tuturor tendenţelor şi agitaţiunilor inimice statuluĭ şi periculóse, carĭ s'ar îndrepta în contra acesteĭ ideĭ. (Aci

---

precepĕtoriŭ a făcut planul de clădire cu preliminariul de spese cu totul la suma de 8747 fl. 43 cr. v. a. Diferinţa decĭ de 1201 fl. s'a statorit a se acoperi prin un arunc eiectat pe popor.

Pe basa facultăţilor de clădire obţinute dela locurile competente şi pe basa preliminariuluĭ de spese făcut în 1887 s'a publicat licitaţiune minuendă, carea nesuccedĕnd s'a dat clădirea din mână libĕră întreprinzĕtoriuluĭ Heinrich Baumann din Sibiŭ de origine prussian. Acest întreprinzĕtoriŭ brav a şi început clădirea tot în acest an şi până la finea anuluĭ 1890 prin luna luĭ Octomvre ne-a şi dat-o adjustată conform planuluĭ şi lucrată cu tótă consciinţa, durere însĕ că nu s'a putut folosi până acuma din lipsa mijlócelor banale, cu carĭ să se fi adjustat cu cele interne. Nu se póte retăcé la locul lesta, că tótă întârdiarea s'a causat prin eplătirea arunculuĭ de 4 fl. din partea unor poporenĭ maĭ cerbicoşĭ.

Biserica cea nóuă s'a clădit cu patronul Treime sub auspiciile preotuluĭ Petru Florian şi al representanţeĭ bisericescĭ, ce a uccedat dela începerea clădiriĭ şi până de resente, şi anume Ioan Triffu carator rimar, Iosif Maierean curator secundar, eorge Bobanga, Nicolae Ciungu, Nicolae opa, Nicolae Deac, Nicolae Săbăduş, Iosif rişan, Ioan Selăgean, Nicolae Murărescu, etru Bârsan, George Metea sen., George Hulpuş, Ioan George Stoica, Dumitru Limbĕşan, Iosif Stoica curator secundar, Ioan Maierean, Ioan Dregoiŭ, Gerasim Maierean şi George Triffu. Acest din urmă a pus la dispositiunea bisericiĭ o livadie pentru facerea cărămiţilor.

Din membriĭ representanţeĭ aci înşiraţĭ aŭ fost unĭĭ şi numaĭ aleşĭ şi fără chemare şi zel, numele lor însĕ se retac, căcĭ bunul Dumneĭeŭ scie maĭ bine, care cum şi-a împlinit misiunea şi chemarea sa faţă de maĭca biserică, şi ca atarĭ îşĭ vor lua plata după merite. O împrejurare servesce poporuluĭ din Racoviţa spre laudă: el s'a angajat a presta gratuit 600 ţile de lucru, a invecta năsipul, cărămida, varul, pétra, lemne de ars cărămida, cu un cuvînt tot materialul de lipsă la clădire, şi tóte s'aŭ condus pe cale pacĭnică şi fără forţă fisică, dovadă că partea cea mai mare din popor a fost însufleţită pentru casa Domnuluĭ.

La adjustarea internă, pe cum plănuirea iconostasuluĭ, străniĭ, scaune şi alte multe, aŭ contribuit cu sfatul şi învĕţătoriĭ George Dănilă diriginte şi Valeriŭ Florian, totodată şi preotu ajutătoriŭ. Prelucrarea iconostasuluĭ, scaunelor şi străniĭor din biserică a fost acordată cu măiestrul Ioan Nicolae Stoica cu preţul de 160 fl. v. a., încetând însĕ din viaţă, lucrul s'a continuat prin fiul sĕŭ Tóder Stoica şi prin Ioan Raţ ca tîmplarĭ. Colorítul iconostasuluĭ şi al străniĭor s'a condus de măiestrul Iosef Sponer din Sibiŭ.

Binefăcĕtoriĭ şi ajutătoriĭ bisericiĭ sunt:

1. Maiestatea Sa Împĕratul şi regele Francisc Iosif I, care a donat fondul intern la biserică şi în numĕrar	100 fl.
2. Nicolae Murărescu cu soţia sa Ana, carĭ aŭ donat o obligaţiune de	120 „
3. Aureliŭ Florian capelan militar a donat	50 „
4. George Maxim c. şi r. maior în pensiune	10 „
5. Traian Florian cancelist advocaţial	10 „
6. Ioan Măcelariŭ notariŭ în Apoldul inf.	10 „
7. Ana Epstein privatieră .	10 „
8. Reposatul George Rus un agru cu venit anual	4 „
9. Repos. Petru Petru Maxim un agru cu venit anual	4 „
10. Sofia George Olariŭ un agru cu venit anual	2 „
11. Reposata Ana P. Rusu un agru cu venit anual	2 „
12. Reposata Barbara Wolf un agru cu venit anual	3 „
13. Reposatul Nicolae Balea un agru cu venit anual	2 „
14. Reposatul Ioan Ad. Doĭcan un agru cu venit anual	1 „

se arată Bánffy, că e creatura lui Tisza.) Vom lua însă în considerare acelea pretensiuni juste ale compatrioților nostri de limbă nemagiară fundate în articulul de lege 44 din 1868, fără însă a restrînge caractérul unitar național al statului." Stă noul cabinet pe basa pactului dualistic din 1867, recunósce necesitatea desvoltării progresive a forței armate, ținênd însă cont de raporturile finanțiale ale țării. „Ca ereditl și următorii programului guvernului repășit îl susținem principiile și ne ținem de datorință a esecuta deplin la timpul prefipt cele trei legi bisericesci, ne vom sili însă după putință să nu vătémăm interesele și simțemintele singuraticelor confesiuni." Mai declară, că cabinetul susține intacte principiile esprimate în celea dóuĕ proiecte bisericesci nevotate încă; va face pașii necesari în cestiunea autonomiei catolice și a congruei; se va interesa de instrucțiunea publică, de reforma administrativă, regularea valutei, ridicarea industriei prin înmulțirea căilor ferate și promovarea intereselor agricole.

După ce și-a terminat br. Bánffy cetirea discursului, au vorbit contra lui capii oposițiilor Justh, Apponyi, Szápáry Gyula, Eötvös Károly și Polonyi, éră pentru cabinet Darányi. În fine deputatul Șerban în o vorbire frumósă accentuéză în liniamente generale gravaminele Românilor dicênd, că și drepturile, cari le asigură Românilor legea, le confiscă ordinațiunile ministeriale, și rógă guvernul, să-și espună programul de naționalitate. Ministrul rĕspunde, că va respecta acelea drepturi, ce le garantéză legea pentru naționalități.

La începutul ședinței de Luni camera deputaților cu maioritate de voturi și-a ales de președinte pe fostul ministru de justiție Szilágyi Dezső, éră de vicepreședinte pe Berzeviczy Albert.

---

15. Reposata Măriuța Porumbăcean un agru cu venit anual . . 1 „

16. Reposata Florica Ioan Rat un agru cu venit anual . . . . 2 „

La inițiativa preutesei Ana Florian și a învĕțătoresei Terezia Dănilă și a altor muieri zelóse în ajunul sfințirii bisericii s'a colectat dela mai multe poporene suma de 47 fl. 15 cr., din care s'a cumpĕrat materialul de lipsă la decorarea pristolului și a stranelor din biserică, cusutul apoi s'a condus de învĕțătorésa Terezia Dănilă în societate cu alte femei zelóse, éră familia Fogăraș în óra ultimă a provĕdut biserica cu luminările de lipsă.

Binefăcĕtorii este tot poporul din Racovița, bogat și sĕrac, care afară de aruncul de 4 fl. a mai prestat multe dile de lucru cu palma și cu carul la edificarea casei Domnului, pentru care vor afla resplată în ceriu. Toți binefăcĕtorii aceștia se pun de model pentru posteritate, ca să-i cunóscă și avênd inimă creștinésă și îndurătóre să contribue și de aci înainte pentru susținerea s. biserici, întru care adunându-se următorii nostri să preamărésca pe Atotputernicul Dumnedeu și să-l róge, ca să protégă acésta comună, ferindu-o de tóte relele, și să-i dea în continuu bărbați, cari să pótă servi spre luminarea și onórea Racoviténilor, pe cum și spre mândria poporului român, pe cum au fost părinții lor eroii grăniceri.

Racovița în 13 Iuniu 1894.

Petru Florian
paroch gr. catolic.

După acésta au urmat observările mai multor deputați cu privire la programul cabinetului. Contele Bethlen Gábor reflectând la vorbirea de Sâmbătă a lui Șerban dice, că acésta nu dovedesce adevĕrătatea gravaminelor românesci enumĕrate. Impută cabinetului, că pactéză cu Sașii, o fracție de naționalitate, ce abia numĕră la 140,000 de suflete. Acésta pactare e o dejosire din punctul de vedere al ideii de stat magiar. Patriotismul organelor administrative din Săsime îl trage la îndoélă.

Oscar Meltzl în numele deputaților sași respinge acusa, că ar fi pactat cu ei guvernul. Ei susțin guvernul, dacă acesta arată bunăvoință față de programul popoporal săsesc din 1890.

Br. Bánffy declară, că în programul săsesc nu se cuprinde nimica, ce nu ar rĕmâné în cadrul legii de naționalități.

Hermann Otto se ocupă cu causele căderii lui Wekerle și fusiunea.

Șerban cércă a vorbi în cestiune personală, dară trecênd la desvoltarea principiilor sale, presidiul îi detrage cuvîntul. Acesta e primul debut presidial al lui Szilágyi.

Asbóth dice, că însu-și partidul liberal e causa crisei sale venind în contrast cu interesele morale și materiale ale poporului. Crisa a dovedit, că în Ungaria nu se póte constitui un partid, care să-și creeze maioritate constantă numai cu devisa: Să luptăm contra bisericei și la ce e creștinesc. La Lőcse, unde a fost de curênd ales profesorul Zelenyák cu programul partidului poporal creștin, am vĕdut un popor, care nu primesce bancnotele, când e lipsă însă, e gata a primi baioneta gendarmului. Acésta însémnă, că trebue abandonat sistemul de până acum.

Ugron în o elocuentă vorbire se ocupă cu crisa, care nu a fost constituțională. Regretă, că din incidentul ei Coróna nu a întrebat și pe partidul independentist. Ministrul-președinte — vorbind despre Sași — a dis, că nu apróbă gruparea de partide după interese de naționalitate, dară nu a reflectat, că nu sunt numai grupări după interesele de naționalitate, ci și *grupări după interesele materiale*. Stirpéscă-le pe acestea.

În ședința de Marți încă s'a ocupat camera tot de programul cabinetului. Aprópe toți oratorii s'au ocupat de politica de naționalitate a guvernului și în deosebi de cestiunea Sașilor.

Horváth Gyula declară de anormală crisa. Dice, că Bánffy s'a deosebit ca fișpan de celalalți fișpani prin violența și necruțarea, ce s'a manifestat în tóte faptele lui. Unica trăsătură democratică a lui Bánffy a fost, că toți de o potrivă i-au simțit puterea. În comitatul lui însă frecările confesionale și de naționalitate au fost mai la ordine decât ori unde. Cuvintele ministrului referitóre la pactul cu Sașii le află de tot vagi. Pactul din 1867 nu e atacat din lăuntru, ci dinafară, din partea guvernului comun.

Battyányi află defectuos programul guvernului și află contradicere în declararea, că guvernul va esecuta legile bisericesci-politice, fără ca să se vateme confesiunile. Află a fi lucru curios, că va denumi episcopi un bărbat, — actualul ministru de culte, — care în parlament a profesat publice ateismul. Fusiunea între partidele, cari stau pe basa pactului din 1867, au zădărnicit-o liberalii, deși ministrul-președinte se pricepe la pactări cu Sașii.

Zay Adolf accentuéză patriotismul Sașilor, cari pretind însă, ca sub firma ideii de stat să nu fie despoiați de autonomia, ce le compete.

Ugron impută Sașilor, că nu suntu ómeni de principiu, ci tot negoțiéză.

Horánszky declară pe Sași de mameluci contractuali și e nemulțămit cu politica de naționalități a guvernului.

Vajay spune guvernului, că se amăgesce creděnd, că catolicii se voru împăca cu reformele bisericesci-politice susținute și de guvernul actual.

La oratorii oposiționali le-a rĕspuns ministrul-președinte, dară slab. El afirmă, că nu a pactat cu Sașii, și că guvernul are de scop esecutarea legii de naționalități, avênd însă în vedere garantarea unității statului magiar.

Cel din urmă orator a fost Györffy, care își esprimă și motivéză neîncrederea față de guvern și-i impută pactarea cu Sașii.

Joi s'a început desbaterea asupra budgetului ministeriului de culte.

Franța.

Lumea se temea, că abdicerea președintelui Casimir Perier va provoca turburări serióse în Franța. Dară energia și presența de spirit a ministrului Dupuy nu a lăsat timp pe sama turburătorilor. El îndată s'a îngrijit de întrunirea congresului la Versailles pentru alegerea noului președinte. În congres radicalii s'au încercat, să provóce scandale și confusiuni, dară nu le-a succes. Felix Faure a obținut 429 din 801 voturi.

Noul președinte e născut în Paris la 30 Ian. 1841. Este fiu de tapițer. În tinerețe a fost calfă de tăbăcar (timariu). Mai târdiu din propriile cruțări a fundat o casă de comerciu în Havre, unde prin capacitatea și onestitatea sa și-a câștigat stima tuturor. La răsboiul din 1870—71 F. Faure a luat parte ca comandant al unui batalion al gardei mobile și mai târdiu ca șef de escadron în statul major al armatei auxiliare. Pe timpul cumunei din Paris a luptat în contra incendiatorilor. Pentru meritele sale militare a fost numit cavaler al legiunii de onóre. Cariera politică și-a început-o în 1881 ca deputat. În mai multe rînduri a fost numit subsecretar de stat în ministeriul de comerciu și colonii, în care calitate a încheiat cu Orientul mai multe convenții comerciale de tot avantajóse pentru Franța. În anul trecut a fost numit ministru de marină. Faure e un economist eminent. Un op al lui a fost premiat de academia francesă. El e un bărbat nobil, onest și simpatic, un adevĕrat om de caractĕr.

Alegerea lui Faure este întimpinată cu bucurie de opiniunea publică francesă și străină. Singuri radicalii, cari ar voi, să stérgă ori ce auctoritate în stat, sunt nemulțămiți cu ea.

Cabinetul Dupuy și-a presentat di-

misiunea noului președinte, care a și primit-o încredințând pe Bourgeois cu compunerea noului cabinet.

Bulgaria.

Tinĕrul principat a venit în conflict cu monarchia austro-ungară din causa legiĭ pentru darea de consum, ce a intrat în vigóre la 1 Ian. st. v. Anume guvernul bulgar neputênd esopera dela puterile străine învoirea de a ridica vama de import dela 10 ½ % la 15 %, ca tot să-și ajungă scopul, a introdus dare de consum pe productele de proveniență străină. Dispositia acésta a pus marĭ greutățĭ pe comercianțiĭ austro-ungarĭ, carĭ voesc a-și valora marfa în Bulgaria, din care causă eĭ s'aŭ tânguit consulatuluĭ austro-ungar din Sofia. Consulul nostru a înaintat guvernuluĭ bulgar uu energic protest, în care dice, că întrarea în vigóre a nóueĭ legĭ de consum vatĕmă convențiunile internaționale esistente și atinge de tot simțitoriŭ interesele austro-uugare. În fine pretinde mĕsurĭ urgente pentru sanarea rĕuluĭ. Se crede, că guvernul bulgar spre a evita conflictul cu monarchia nóstră va fi silit să modifice legea.

La cestiunea nóstră.

Cestiunea română de noŭ se discută cu viŭ interes și cu multă simpatie în presa italiană. Ansă a dat frumósa scriere a savantuluĭ publicist Roberto Fava intitulată „Ricordi Rumeni", care este apreciată fórte favorabil de către presa italiană. Pe agentul șovinismuluĭ liberal magiar Ováry Lipót (Jidan) l-a demascat în Italia tinĕrul universitar din Iași dl Rașcan, care a venit în contact cu tinerimea academică italiană, cu representanțiĭ preseĭ și cu persóne marcante din cele mai multe cetățĭ italiane.

Damele române încă aŭ făcut un bun serviț causeĭ naționale oferind un elegant album soocietățiĭ de presă italiene. Albumul — trimis pe numele dluĭ Bonghi, presidentul societățiĭ „Associazione della Stampa periodica italiana", — conține o adresă de recunoscință preseĭ italiene pentru ceea ce a prestat în favorul causeĭ nóstre. Adresa e redactată în limba italiană și e provĕdută cu subscrierea alor 978 de dómne române din diversele părțĭ ale Transilvanieĭ și Ungarieĭ. Adresa a fost primită cu mare bucurie de presa italiană.

Dieta Ungarieĭ vrênd nevrênd trebue să se ocupe de cestiunea naționalităților saŭ mai corect vorbind de cestiunea română, după ce celealalte naționalităț nemagiare din Ungaria nu daŭ destule semne de viață națională. Ministrul-președinte a atins acéstă cestiune în discursul-program, éră mai de aprópe a considerat-o dl Nicolaŭ Șerban, unicul deputat român, care se pórtă ca român și în dieta ungară. Dl Șerban în discursul sĕŭ afirmă, că resolvarea completă a cestiuniĭ naționalităților este condițiune sine qua non a fiecăruĭ cabinet, și cu dreptul s'a așteptat, ca dl ministru să dea în acéstă cestiune un program hotărît, deórece dela resolvarea cestiuniĭ naționalităților depinde în mare parte mărirea patrieĭ și fericirea singuraticilor cetățenĭ. Eĭ nu vre, să enumere taxative pașiĭ de lipsă pentru clarificarea cestiuniĭ, fiind însĕ că maĭ multĭ membri aĭ camereĭ profesézĕ o politică esclusivistă și egoistă, află de necesar a declara de o camdată următórele:

Naționalitățile Ungarieĭ, carĭ constituesc ⅔ din întrégă poporațiunea, sunt oprite dela deprinderea drepturilor strict naționale. Aceste drepturĭ vreŭ să le revindice prin mijlóce constituționale. În special poporul român, atât în trecut, cât și în present, proclamând întregitatea teritorială a statuluĭ a fost totdeuna cu cea mai mare fidelitate către tron. Crearea dualismuluĭ dela 1867, și mai ales uniunea Ardéluluĭ dela 1868, în modul cel mai strict a fost legate de condițiunea, că naționalitățile vor fi împăcate. În urma acesteia s'a adus *legea* numită *de naționalități*, din care nicĭ o fótă nu se observă. Eĭ crede, că principala causă a criseĭ ultime a fost nefericita politică de naționalități a guvernuluĭ, și tot acésta a fost causa, de dl prim-ministru nu a putut primi portofoliul de interne.

Dintre gravaminele Românilor amintesce neaplicarea în oficiile publice, împedecarea desvoltăriĭ limbiĭ și culturiĭ nóstre și silirea tinerimiĭ culte de a emigra în țĕrĭ străine.

Poporul român e destul de tenace spre a se opune tuturor tendințelor, carĭ țintesc la desbrăcarea luĭ de caractĕrul național. Și dacă în 1892 s'a plâns la regele și la întrégă Europa, a voit, să arete, că politica inaugurată de Tisza Kálmán și urmată de guvernele următóre e rea. A voit să arete, că în Ardél și după decretarea uniuniĭ sunt legĭ, carĭ amintesc de absolutismul urgisit și de Magiarĭ; a voit să arete, că sunt legĭ aduse cu cooperarea tuturor factorilor competenți, cum e legea de naționalități și cea despre grantarea autonomieĭ bisericilor, — și cu supunere omagială a voit să întrebe pe Maiestatea Sa, că are cunoscință, că guvernele din legea de naționalități nu țin nicĭ o literă și cu cea despre antonomia bisericilor dispun după arbitriŭ prin ordinațiunĭ ministeriale?

Lasă la judecata parlamentuluĭ și întrebă, că pe basa căreĭ logice se face, de aceia, despre carĭ se dice numaĭ, că ar fi agitat în contra legilor, aceia, carĭ voesc schimbarea legilor pe cale constituțională, — ajung în temniță, pe când aceia, despre carĭ în cel mai evident mod se dovedesce, că nu numaĭ nu respectézĕ unele legĭ fundamentale ale constituțiuniĭ, ci le calcă în picióre, ajung să ședă în fotele ministeriale? Românii aŭ fost aruncați, să langedéscă cu aniĭ în temnițe, pentru că s'aŭ dus cu plângerile lor la Maiestatea Sa în Viena; ministriĭ unguresci însĕ dilnic peregrinézĕ la Viena. La aceea, că Românii merg cu plângerile lor la Viena, guvernele unguresci pórtă vina. Ele maĭ ales prin fișpaniĭ lor ca și prin nescarĭ pașiĭ l-aŭ *silit, pentru că aŭ* esperiat, că pretutindenea daŭ de urechĭ surde.

Poporul român nu se intimidézĕ cu întemnițărĭ. Eĭ ca un popor de 3 milióne, care dă patrieĭ avutul și sângele sĕŭ, își pretinde drepturile sale.

Ca închiere dice dl deputat, că și-a ținut de datorință, ca acum, când se notifică constituirea noului cabinet, să atragă în parlament atențiunea tuturora la cestiunea de prima ordine.

Ministrul Bánffy recunósce momentuositatea cestiuniĭ, afirmă, că în procesele Memorandului guvereul precedent a esperiat, că aspirațiunile Românilor sunt nedrepte; nu cestiunea naționalităților e causa, de nu a ținut portofoliul internelor, ci multele luĭ agende; îndestulirea justelor pretensiuni a naționalităților, — întru cât o permite statul unitar național magiar, — o consideră ca o datorință a cabinetuluĭ sĕŭ.

Din discusiunea întîmplată în dietă avem cel puțin acel profit, că cestiunea nóstră nu e maĭ mult ignorată, toți o recunosc de o cestiune ardentă, ceea ce numaĭ accelera póte resolvirea eĭ.

Invitatoriŭ.

Reuniunea pompierilor voluntarĭ din Blaș în înțelesul §. 18 din statute își va ține adunarea generală anuală în 3 Februariŭ st. u. la 2 óre p. m. în localitățile școliĭ normale, la care publicul interesat cât și binevoitoriĭ reuniuniĭ sunt cu plăcere invitați.

Blaș la 24 Ianuariŭ 1895.

Comanda supremă.

Noutăți.

Convertiri. „Tribuneĭ" i-se scrie de lângă Alba-Iulia, că din causa neînțelegerilor dintre preot și popor 42 capĭ de familie gr. cat. aŭ făcut la episcopul rom. cat. din Alba-Iulia pașiĭ de lipsă spre a trece la confesiunea rom. catolică. Episcopul i-a primit bine și i-a asigurat de cel mai bun sprigin. — Despre neînțelegerile dintre poporul și preotul nostru din Bărăbanț nu avem cunoscință, una o scim însĕ, și anume că episcopul romano-catolic nu póte primi pe Românii nostri între fiiĭ sĕĭ sufletescĭ, de órece Roma a oprit strict trecerea catolicilor dela un rit la altul.

Meritul premiat. Cea mai înaltă distincțiune francesă, crucea legiuniĭ de onóre, a dobîndit-o de curênd érăși o călugăriță, sora Agneta. Acéstă simplă călugăriță, dispusă de superióră-sa pentru îngrijirea morbosilor din spitalul militar de marină, și-a împlinit gréua, dară filantropica misiune cu atâta zel și abnegațiune, cât ministrul de răsboiŭ a aflat-o vrednică de cea mai înaltă distincțiune. Este de însemnat, că de când a înființat Napoleon I acest ord, aŭ fost distinse cu el 47 femeĭ, și dintre acestea 28 aŭ fost călugărițe.

Balul reuniuniĭ femeilor române din Blaș din 19 a c. ca și în aniĭ trecuți a fost cercetat de un public ales nu numaĭ din loc, ci și din ținuturĭ depărtate, pe cum Orăștie, Sebeș, Făget și Vidraseŭ. Petrecerea a fost destul de animată. O constatare nu prea măgulitóre am trebuit să facem. Romana, singurul nostru joc de salon, s'a jucat numaĭ odată și și atunci cât se póte de rĕŭ. Costumul național a fost representat ca nicĭ într'un an, și acésta a contribuit mult la decórea balului. Barĕm de am vedé delăturate pe încetul toiletele scumpe luate dela străinĭ.

Dela Ligă se anunță, că dl *V. A. Urechia,* venerabilul president al Ligeĭ culturale române, a primit la anul noŭ la 4000 de adrese de felicitare, dintre carĭ 498 aŭ fost dela ceĭ mai celebri bărbați de star, senatorĭ, literați și publiciști din Italia, Franța, Anglia, Belgiŭ, Holanda, Danemarca, Germânia și Elveția.

Guvernul rusesc imitézĕ pe cel maĭgiar. E cunoscut, că guvernul magiar a oprit întrarea în Ungaria maĭ a tuturor diarelor din România, ba a dat ordin, să se confisce și epistolele, în carĭ se crede, că ar fi cuprinse și vre un diariŭ. *Invidiând pe liberalii nostri* guvernanțiĭ regimul rusesc încă a detras debitul postal diarului magiar guvernamental „Pesti Hirlap".

Cas de mórte. *Ioan Pandrea,* cooperator parochial în Tohanul vechiŭ din Vicariatul Făgărașuluĭ, a reposat în 28 Decembre 1894 în anul al 43-lea al vieții și al 13-lea al preoției.

În veci amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ.

D.

Forurile protopopescĭ.

(Continuare.)

Sinodulŭ electoralŭ dela 1868 despre forurile protopopescĭ. Totŭ în greșala acésta a căduțŭ și sinodulŭ electoralŭ dela 1868. Jurisdicțiunea matrimonială a forurilorŭ protopopescĭ fusese deja înainte de sinodulŭ acesta cassată. Capitululŭ mitropolitanŭ din Blașŭ înse o reactivă îndată după mórtea Mitropolitului Șuluțŭ. Sinodulŭ electoralŭ dela 1868 se temu, că noulŭ mitropolitŭ érăși o va cassa. Din causa acésta între „condițiunile“ puse de acestŭ sinodŭ nouluĭ mitropolitŭ în punctulŭ 9 cetimŭ următórele:

„Jurisdicțiunea scaunelorŭ protopopescĭ este restaurată, și orĭ ce dispositiunĭ luate spre desființarea lorŭ, fără de scirea și fără de voea clerului introduse în biserica nóstră pre cale anĭcanonică, rĕmânŭ nule.“ [1])

Sinodulŭ acesta nu se pronunță cu privire la aceea, că ore forurile protopopescĭ suntŭ instituțiune orientală saŭ nu? După ce înse sinodulŭ în motivarea condițiunilorŭ se tânguesce, că ni-s'aŭ alteratŭ disciplina orientală, așa e lucru firescŭ, că condițiunile să cuprindă punctele acele de disciplină, carĭ sinodulŭ le aștepta dela nouluĭ mitropolitŭ să le reîntroducă érăși în curățenia lorŭ orientală. Și așa fiindŭ că și esistința forurilorŭ protopopescĭ este una din cele 10 condițiunĭ, *eo ipso* și sinodulŭ acesta consideră forurile protopopescĭ de o instituțiune de a bisericiĭ resăritului. Nu ne spune înse nicĭ sinodulŭ acesta nicĭ unŭ canonŭ din Pravilă și din dreptulŭ bisericiĭ rĕsăritului, din care să se vadă, că forurile protopopescĭ suntŭ în adevĕrŭ de origine resăriténă.

* * *

Conciliulŭ provincialŭ dela 1872 despre originea forurilorŭ protopopescĭ. Cumcă, câtŭ de adêncŭ era în publiculŭ nostru chiarŭ și sub Mitropolitulŭ Vancea înrădăcinată credința, că forurile protopopescĭ suntŭ o instituțiune de a bisericeĭ resăritului, ne dă o dovadă chiarŭ și conciliulŭ provincialŭ dela 1872 ținutŭ sub Mitropolitulŭ Vancea.

Mitropolitulŭ Vancea cu sinodulŭ provincialŭ dela 1872 cunoscêndŭ dorința multora, ca forurile protopopescĭ să funcționeze și mai departe în biserica nóstră, aŭ trebuitŭ să le priméscă în decretele acelui sinodŭ, și le-aŭ și primitŭ în Capulŭ III. Tit. X. cu cuvintele următóre:

„Causele bisericescĭ, civile, criminale și matrimoniale după datina immemorială basată pre codicele bisericeĭ nóstre se potŭ judeca și în forurile protopopescĭ. . . .“

Precum se vede, în cuvintele aceste, se ține, că datina fórte veche a forurilorŭ prototopopescĭ se *basézĕ pe codicele bisericeĭ nóstre*. Dacă acum sub codicele acesta se înțelege codicele bisericeĭ rĕsăritului, atunci la noĭ acestŭ codice este Pravila. În Pravilă înse nicăirĭ nu este nicĭ cea mai mică amintire de forurile protopopescĭ. Dacă înse se înțelege ver unŭ codice specialŭ de legĭ, care a avut valóre numaĭ în biserica nóstră românéscă, atunci nu scimŭ, care póte fi acelŭ codice, căcĭ noĭ până la sinodulŭ provincialŭ din 1872 nu amŭ avutŭ nicĭ cândŭ unŭ atare codice.

Se provócă, ce e dreptŭ, decretulŭ amintitŭ alŭ sinodului provincialŭ la constituțiunile apostolilorŭ cartea II. c. 42 și 44, ca și cum în aceste ar fi basată datina forurilorŭ protopopescĭ.

Înse în c. 42 din cartea a dóua a constituțiunilorŭ apostolice se ține numaĭ atâta, că lucrurile, carĭ le potŭ, să le isprăvéscă diaconiĭ avêndŭ spre acésta împuternicire dela episcopulŭ, [3]) éră capŭ 44 ține numaĭ, că și preoțiĭ și diaconiĭ să asiste tribunalului episcopescŭ. [4])

Din capetele aceste dóuĕ ale constituțiunilorŭ apostolice nu se póte nicĭ prin cea mai forțată interpretare scóte nimicŭ în favorulŭ funcționăriĭ forurilorŭ protopopescĭ ca forurĭ de întâia instanță. Căcĭ c. 42 vorbesce numaĭ despre lucrurĭ administrative antice, carĭ le făceaŭ diaconiĭ, ca episcopiĭ să nu fie prea îngreunațĭ, éră în c. 44 deși se dispune, că la tribunalulŭ episcopuluĭ să fie și diaconiĭ și preoțiĭ de față, totuși se ține și aceea apriatŭ, că sentința să o aducă episcopulŭ, éră preoțiĭ și diaconiĭ să cerce a împăca pre litiganțiĭ înainte de ce episcopulŭ ar aduce sentința. [1])

Alcum în tóte decretele conciliuluĭ acestuia se vede o cunoscință de dreptulŭ resăriténŭ, cum la noĭ nu s'a maĭ vĕdutŭ până atuncĭ. Și cu tóte aceste chiarŭ în decretele acestuĭ conciliŭ din dreptulŭ orientalŭ nu s'a pututŭ aduce nicĭ barĕm unŭ singurŭ canonŭ în favorulŭ forurilorŭ protopopescĭ.

* * *

După ce acum cunóscemŭ urmele istorice despre forurile protopopescĭ, și cunóscemŭ și părerea dominantă la noĭ cu privire la originea lorŭ, urmézĕ să le asemenămŭ cu legislațiunea bisericéscă orientală, din carea apoĭ ne vomŭ câștiga convingerea, că forurile protopopescĭ din biserica românéscă din Ardélŭ nimicŭ nu suntŭ maĭ puținŭ decâtŭ o instituțiune de a bisericeĭ resăritului, de unde airea trebue să căutămŭ originea lorŭ.

II.

Forurile bisericescĭ de judecată și modulŭ constituirĭĭ lorŭ după dreptulŭ orientalŭ din Pravilă.

Forulŭ de întâia instanță după Pravilă. Forulŭ judecătorescŭ de întâia instanță pentru tóte causele bisericescĭ după Praeste forulŭ episcopuluĭ propriŭ. Nicăirĭ nu se face în Pravilă nicĭ cea mai mică amintire de ver unŭ forŭ bisericescŭ inferiorŭ celuĭ episcopescŭ. Lucrulŭ acesta în tótă biserica resăritului în timpulŭ, în care s'a formatŭ legislațiunea Pravileĭ, era unŭ ce, care așa se înțelegea de sine, câtŭ și abusurile, carĭ s'aŭ întîmplatŭ cu preterarea foruluĭ episcopescŭ, u'aŭ constatŭ în aceea, că să alerga după dreptate la forurĭ inferióre celuĭ episcopescŭ, ci la forurĭ superióre, saŭ de acela-și gradŭ, saŭ chiarŭ la forulŭ civilŭ.

Așa de pildă sinodulŭ dela Cartagena din 424 opresce aspru tuturorŭ a începe judecata la ver unŭ episcopŭ străinŭ, [2]) éră sinodulŭ ecumenicŭ dela Calcedonŭ îndrumă pe preoțiĭ, carĭ se subduceaŭ de sub jurisdicțiunea episcopilorŭ proprii, ca să nu maĭ cuteze a face lucrulŭ acesta. [3]) Totŭ în înțelesulŭ acesta dispuse și sinodulŭ dela Constantinopolŭ din anulŭ 681. [4]) Ce se ține înse de abusulŭ de a pretera foruluĭ bisericescŭ alŭ episcopuluĭ propriŭ și a alerga la forulŭ civilŭ, maĭ întâiŭ can. 13 alŭ sinoduluĭ dela Cartagena din 393, [5]) apoĭ canonulŭ 8 de maĭ susŭ alŭ sinoduluĭ dela Calcedonŭ aŭ oprit tare aspru atarĭ preterărĭ a foruluĭ episcopescŭ.

Se întîmpla, ce e dreptŭ, câte odată, de patriarchulŭ judeca în sinodulŭ sĕŭ ca în forŭ de întâia instanță cause de competință canonică a ver unuĭ mitropolitŭ saŭ episcopŭ supusŭ luĭ. Acésta înse nu se întîmpla, desâtŭ numaĭ dacă episcopulŭ saŭ mitropolitulŭ respectivŭ însuși se învoiea, și dreptulŭ sĕŭ de judecătorŭ de întâia instanță îlŭ ceda patriarchuluĭ. [6])

Se maĭ întîmpla maĭ departe escepțiune canonică dela regula acésta și atuncĭ, cândŭ actorulŭ avea suspițiune fundată în simțulŭ de dreptate alŭ episcopuluĭ sĕŭ, cândŭ apoĭ potea alerga la mitropolitulŭ ca la forulŭ de întâia instanță. [7]). Totŭ asemene, cândŭ episcopulŭ loculuĭ din altŭ motivŭ óre care nu era și episcopulŭ competentŭ alŭ inctuluĭ, în care casŭ apoĭ însuși patriarchulŭ delega pe unŭ altŭ episcopŭ, ca să judece causa respectivă în forŭ de întâia instanță. [8])

Astfelŭ putemŭ ține, că Pravila absolute nu cunósce decâtŭ forulŭ episcopescŭ, și de forurĭ protopopescĭ nicăirĭ în ea nu se află nicĭ o urmă.

În timpurile maĭ vechĭ ale bisericeĭ unele canóne prescrieaŭ

---

[1]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ tom. I. pag. 55. Éră maĭ pe largŭ despre cele 10 condițiunĭ și motivarea lorŭ vedĭ »Cestiunĭ din dreptulŭ și istoria bisericeĭ românescĭ unite«. Blașŭ 1893 capitululŭ: »Sinodulŭ electoralŭ dela 1868«.

[2]) »Conciliulŭ provincialŭ primŭ alŭ provincieĭ bisericescĭ gr. catolice de Alba-Iulia și Făgărașŭ ținutŭ la anulŭ 1872«. Blașŭ 188? pag. 179.

[3]) „*Ὅσα δε δύναται (ὁ διάκονος) εὐθυνέτω δὶ ἑαυτοῦ λαβὼν παρὰ τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἐξουσίαν*“. Card. Pitra op. cit. tom. I. pag. 191.

[4]) *Συνπαρέστωσαν δε τῷ δικαστηρίω καὶ οἱ διάκονοι καὶ πρεσβυτεροι*“. Card. Pitra op. cit. pag. 193.

[1]) „*Σπουδάζοντες αὐτοὺς φίλους αμφοτέρους ποιήσαι πρὶν ἀοφάσεως τῆς τοῦ ἐπισκόπου.*“ Card. Pitra op. cit. pag. 193.

[2]) Sintagma grecilorŭ Ralli și Potai III, 620.

[3]) Can. 8 dela Calcedonŭ. În originalulŭ grecŭ cu interpretările luĭ Balsamon, Zonara și Aristene la Beveregiu op. cit. tom. I. pag. 120.

[4]) Sintagma II. 692.

[5]) Totŭ acolo III. 330.

[6]) Așa de pildă Patriarchulŭ Esaia cu sinodulŭ patriarchalŭ dela 1925 judecă causa unuĭ ecclesiarcŭ, după ce mitropolitulŭ dela Tessalonia își dede învoirea spre aceea. Cf. Zishman op. cit. pag. 222.

[7]) Basilicalie III. 1, 6.

[8]) Cod. 1, 4, 29.

presența mai multorŭ episcopĭ, cându era vorba să se aducă sentință asupra ver unuĭ preotŭ saŭ diaconŭ, și episcopulŭ localŭ singurŭ era judecătoriŭ competentŭ de prima instanță numaĭ în causele clericilorŭ inferiorĭ diaconatului, cum suntŭ ipodiaconiĭ, anognostiĭ (lectoriĭ) și psalțiĭ (cântărețiĭ). [1]) Maĭ târdiŭ însе fiindŭ greŭ a aduna totdeauna maĭ mulțĭ episcopĭ pentru causele amintite, a rĕmasŭ episcopulŭ localŭ judecătoriŭ competentŭ de prima instanță pentru toțĭ credincioșiĭ sĕĭ clericĭ saŭ laĭcĭ.

Forulŭ episcopescu ca forŭ de întâia instanță era forulŭ competentŭ.

1. Pentru tóte causele de căsătorie. [2])

2. Pentru tóte causele civile canonice între credincioșiĭ sĕĭ, în carĭ putea însuși aduce sentința, saŭ putea constitui arbitriĭ agreațĭ ambelorŭ părțĭ litigante. [3])

3. Pentru tóte causele penalĭ bisericescĭ ale preoțilorŭ, călugărilorŭ și mirenilorŭ supușĭ jurisdicțiuniĭ luĭ. [4])

4. Pentru causele curatŭ civile ale preoțilorŭ și călugărilorŭ. [5])

5. Dacă ver unŭ preotŭ era decheratŭ vinovatŭ de cătră forulŭ civilŭ pentru ver o crimă civilă, atunci oficiulŭ civilŭ respectivŭ trebuiea să facă lucrulŭ acesta cunoscutŭ episcopuluĭ competentŭ, care apoĭ îlŭ degrada și străpunea forului civilŭ spre pedepsire. [6])

* * *

Modulŭ constituirĭĭ forului episcopescŭ de instanța întâiă după dreptulŭ din Pravilă. Încă în constituțiunile Apostolilorŭ cartea II. c. 44 se dispune, că și preoțiĭ și diaconiĭ să fie de față, cându episcopulŭ aduce sentință asupra óre cuĭ; [7]) ĕră sinodulŭ din 338 dela Cartagena dispune apriatŭ, că să fie fără valóre sentința, care o ar aduce episcopulŭ fără ca să fie și clerulŭ celalaltŭ de față.

În timpurile maĭ vechĭ, până cându pre la sate nefiindŭ aplicațĭ preoțĭ, totŭ clerulŭ episcopuluĭ locuiea în cetate cu elĕ, întregŭ clerulŭ supusŭ episcopuluĭ era de față, cându episcopulŭ avea să aducă ver o sentință în ver o cuusă bisericéscă litigiósă. După ce însе aŭ începutŭ a se aplica preoțĭ și pre la sate, nu maĭ era episcopuluĭ cu putință să-și adune întregŭ clerulŭ, de câte orĭ era să țină judecată. Atunci s'a introdusŭ datina, că numaĭ o parte maĭ mică din clerŭ să locuéscă la reședința episcopéscă. Clericiĭ aceștia formaŭ tribunalulŭ episcopuluĭ, și eraŭ de față de câte orĭ episcopulŭ ținea judecată.

La începutŭ clericiĭ aceștia dela reședința episcopéscă eraŭ puținiĭ la numĕrŭ. Crescêndŭ însе vada și averea bisericeĭ, a crescutŭ și numĕrulŭ larŭ, căcĭ s'aŭ formatŭ totŭ oficiĭ nóuĕ lângă episcopulŭ.

Pre încetulŭ însе s'a introdusŭ dctina, că numaĭ clericiĭ aceia dela reședința episcopéscă, carĭ aveaŭ oficiĭ maĭ înalte, așa numițiĭ ἄρχοντες saŭ „boerĭ“ după Pravilă să formeze tribunalulŭ de judecată alŭ episcopuluĭ. [8])

Cu privire la lucrulŭ acesta, maĭ târdiŭ s'a stătoritŭ pracsa, după care membriĭ tribunaluluĭ episcopescŭ eraŭ următoriĭ oficialĭ bisericescĭ dela reședința episcopéscă.

1. Toțĭ oficialĭ din pentada întâiă anume: economulŭ, sacellariulŭ, schevofilacele, cartofilacele, saceliulŭ și protecdiculŭ, cu privire la carĭ în catalógele oficialilorŭ episcopescĭ se dice: ἐστὶ δὲ καὶ εἰς τὰς χρίσεις = ĭea parte și la judecățĭ.

2. Din pentada a dóua: canstrisiulŭ, referendariulŭ, hieromnemonŭlŭ și logotetulŭ.

3. Din corulŭ stângŭ numaĭ protopresbiterulŭ.

Sta însе în libertatea și chibzuirea episcopuluĭ, că cerêndŭ lipsa să dea și altorŭ oficiali dreptulŭ de a fi membri în tribunalulŭ episcopescŭ, și în casurĭ singuratice să cheme și pre alțĭ preoțĭ la tribunalŭ. Totŭ asemene nu era episcopulŭ obligatŭ a chema totdeauna pre toțĭ membriĭ la ședințele tribunaluluĭ. [1])

După Pravilă însе numaĭ oficialiĭ din pentada întâiă luaŭ parte la ședințele tribunaluluĭ episcopescŭ, despre carĭ Pravila după ce îĭ enumĕră și le spune pre scurtŭ chemarea, adauge: *„aceștia ședŭ la sfânta judecată cu archiereulŭ.“* [2])

* * *

Modulŭ purcederĭĭ în tribunalulŭ episcopescŭ alŭ Pravileĭ. Ședințele, ce le ținea episcopulŭ cu oficialiĭ sĕĭ spre resolvirea afacerilorŭ bisericescĭ se numieaŭ adunărĭ afară de altariŭ, αἱ ἔξω τοῦ βήματος συνάξεις, spre deosebire de adunările din biserică la altariŭ cu ocasiunea sfinteĭ Liturgiĭ saŭ a altorŭ funcțiuni sacre. Cându în adunările aceste se pertracta ver o causă procesuală, atunci adunarea se numiea: τὸ ἱερὸν κριτήριον.

Încă în c. 44 Cartea a II din constituțiunile Apostolilorŭ s'a dispusŭ, ca creștiniĭ să cerce compunerea causelorŭ litigióse dintre eĭ pre cale pacĭnică prin mijlocirea preoțilorŭ și a diaconilorŭ. [3]) Datina acésta s'a păstratŭ în biserica resărituluĭ și în timpurile maĭ târdiĭ, încâtŭ părțile litigante trebuieaŭ să cerce maĭ întâiŭ împăcarea prin mijlocirea ver unuĭ oficialŭ episcopescŭ. [4]) Dacă împăcarea nu succedea, atunci causa se ducea înaintea tribunaluluĭ episcopescŭ.

În tribunaiulŭ episcopescŭ presidiulŭ îlŭ ducea episcopulŭ. Lângă elŭ ședeaŭ notariĭ, și apoĭ oficialiĭ episcopescĭ, cari eraŭ membri aĭ tribunaluluĭ. Oficialiĭ maĭ înalțĭ episcopescĭ, cari din pusețiune nu eraŭ membri aĭ tribunaluluĭ, încă puteaŭ fi de față la ședința tribunaluluĭ, însе loculuĭ lorŭ era la spatele președinteluĭ. Oficialiĭ maĭ inferiorĭ numaĭ atunci puteaŭ fi de față, cându aveaŭ să îndeplinéscă ceva serviții. Loculuĭ unde staŭ eĭ, era unŭ locŭ maĭ lateralŭ din sala tribunaluluĭ.

Cându se începea judecata, atunci secretariulŭ, ὁ ἐπὶ τῶν σεκρέτων aducea pre litigangĭ în lăuntru, și espunea causa de litigiŭ, după ce se începea numaĭ decâtŭ invcstigațiunea.

În decursulŭ investigațiuniĭ membriĭ tribunaluluĭ aveaŭ dreptŭ și îĭ era impusŭ, ca prin întrebărĭ puse litigangilorŭ și martorilorŭ să se siléscă a-și câștiga cunoscința temeĭnică despre causă. De eraŭ însе și episcopĭ de față la ședința tribunaluluĭ, — ceea ce se întîmpla câte odată, căcĭ episcopuluĭ competentŭ îĭ era ĭertatŭ a chema la ședinta tribunaluluĭ și pre alțĭ episcopĭ, — atunĭ ceĭalalțĭ membriĭ aĭ tribunaluluĭ, ca și în sinódele provinciali și patriarchali, nu maĭ aveaŭ dreptulŭ de a pune întrebărĭ, ci numaĭ dreptulŭ de a-și descoperi președinteluĭ părerea.

Ceĭalalțĭ oficiali superiorĭ, carĭ nu eraŭ și membri aĭ tribunaluluĭ puteaŭ să ĭea parte la investigațiune numaĭ dacă căpĕtaŭ concesiune dela președintele, în care casŭ apoĭ puteaŭ și eĭ să pună întrebărĭ și să-și spună părerea deadreptulŭ saŭ prin altulŭ. [5])

Fiindŭ causa investigată, se aducea sentința votându toțĭ membriĭ tribunaluluĭ. Episcopulŭ însе era libĕrŭ să priméscă părerea maĭorității saŭ a minorității saŭ să aducă sentința după bună chibzuirea sa. (Va urma.)

* * *

---

[1]) Can. 24 dela Cartagena.

[2]) Zishman op. cit. pag. 219.

[3]) Can. 9 Calced. din Pravilă. În originalŭ Sintagma II 237.

[4]) Zishman op. cit. pag. 223.

[5]) Can. 9 dela Calcedon de maĭ susŭ și constit. luĭ Iustinianŭ din anulŭ 530 în Cod. 1, 4, 20 § 4.

[6]) Zishman op. cit. pag. 225.

[7]) Veḑi maĭ susŭ pag. 30.

[8]) Simeonŭ de Tessalonica în opulŭ sĕŭ despre ordinațiune c. 18 despre oficialiĭ aceștia dice, că atunci cându se constituescŭ în oficiŭ, se constituescŭ și judecătorĭ.

[1]) Cf. Zishman op. cit. pag. 217 și 218 și 219.

[2]) Veḑi Pravila de Tergoviște 1652 la capetulŭ părțiĭ întâie numite: îndreptarea legiĭ pag. 407.

[3]) Veḑi maĭ susŭ pag. 30.

[4]) Relicuie a datineĭ acesteia este până în ḑina de astăḑi disposiția, ca căsătoriții, carĭ voescŭ să se despartă, să cerce maĭ întâiŭ împăcarea înaintea parochuluĭ saŭ protopopuluĭ.

[5]) Cf. Zishman op. cit. pag. 225 și 226.

Luordes înaintea forului sciinţei.

De prof. Dr. I. Ackerl.

III.

Încă în 20 şi 21 August a. c., — aşa dară înainte de sosirea mareluĭ peregrinaj, — sĕ aflară deja maĭ mulţĭ factorĭ în biroul numit. Între aceştia şi Dr. Balencie, pe care Bernadette l'a cnnoscut în persónă, şi care la mai multe întîmplărĭ fenomenale a fost de faţă; maĭ departe doĭ doctorĭ în medicină din Canada. Unul dintre aceştia, Dr. da Rocher, este profesor de universitate în Montreal; celalalt Dr. Bourque din causa morbóseĭ sale soţiĭ făcu calea cea lungă către Europa. Cu espresiunea celeĭ maĭ intime recunoscinţe istorisi el celoralalţĭ medicĭ, cum al seŭ fiŭ de 26 anĭ se bolnăvi greŭ înainte cu nóuĕ anĭ, şi cum tóte mijlócele aplicate, — chiar şi un Dr. Charcot l'a tractat fără succes, — nimica nu-ĭ folosiră, dar înainte cu şese anĭ se întórse către Iubita nóstră patrónă din Lourdes şi-şĭ află vindecare numaĭ decât după ajungeren luĭ la Lourdes. Soţia luĭ Dr. Bourque, carea de ḑece anĭ suferia de o grea bólă internă împreunată cu *peritoritis* (aprindere de peliţa pântecelui), călători la Lourdes în contra voinţiĭ medicilor, dând ascultare fiuluĭ sĕŭ, care a aflat vindecare acolo. În Paris deveni atât de debilă, cât nu maĭ era în stare a maĭ continua călĕtoria în trăsură. În ḑiua, în care familia hotărî, să aducă rugăciuni luĭ Dumneḑeŭ şi să se cuminece pentru vindecarea scumpeĭ morbóse, dómna Dr. Bourque fu cufundată în apa pesceriĭ. „Ea este de present," aşa scrie raportorul luĭ „Univers", tot un medic, „drept, că încă nu deplin vindecată, dar se află cu mult maĭ bine şi póte fără ajutoriŭ umbla."

Învĕţatul şi totodată nobilul president ai comisiuniĭ de constatărĭ, Dr. Boissarie era şi el de faţă în bureau spre a esamina un cas de vindecare din anul trecut. *Alfred Guy,* un copil orfan de 13 anĭ din orfanotrofiul S. Vincenţiŭ de Paul în Montpellier era, pe cum arată protocolul luat de comisiunea revisuitóre, de 15 lunĭ atacat de atrofie şi paralisie a musculaturiĭ din mâna stîngă. Musculiĭ braţuluĭ anterior erauĭ paralisaţĭ, atrofia se întinse preste braţul întreg. Băĕtul nu-şĭ putea mişca nicĭ mâna, nicĭ să-şĭ îndoéscă degetele. El se duse de treĭ orĭ la piscină (scalda, în care se conduce apa din pesceră), fără ca să se fie vindecat, după cum spera. Dar în 23 August, în decursul procesiuniĭ cu s. Eucharistie, deodată-şĭ putu mişca mâna. Pruncul numaĭ decât îşĭ deslegă mâna de bandagiŭ; el éră-şĭ putu mişca mâna şi degetele. El fu vindecat. La acésta o *mare bucurie se produse* între peregrinĭ, cu deosebire între compatrioţiĭ luĭ, carĭ tare-l iubiaŭ pe bietul copil orfan. Reîntórcerea la Montpellier era un adevĕrat conduct triumfal. În August an. cur. Alfred éră veni la Lourdes, să aducă mulţămită. Dr. Boissarie şi celalalţĭ medicĭ presenţĭ constatară nu numaĭ starea normală a braţuluĭ şi degetelor, ci tótă starea luĭ sanitară era aşa de înfloritóre, cât abia maĭ puteaĭ recunósce în el pe băĕtul cel maĭ înainte atât de amărît.

După aceea Boissarie arătă celor de faţă un registru, în care eraŭ induşĭ numele acelor medicĭ, carĭ se insinuară deja ca asistenţĭ la esaminarea vindecărilor, ce se vor constata în ḑilele proxime. Eraŭ deja 42 inşĭ înscrişĭ, şi numĕrul lor crescea din óră în óră. Ceĭ maĭ mulţĭ dintre eĭ sunt Francesĭ. Afară de Canada maĭ trimiseră celebrităţile sale medicale la Lourdes Belgia, Spania, Portugalia şi Anglia. Toţĭ fără deosebire de confesiune şi de vederĭ religióse sunt cu cea maĭ mare bunăvoinţă admişĭ şi invitaţĭ, să controleze singuraticele casurĭ, ce li-se vor îmbia în ḑilele cele maĭ deaprópe.

În 21 August 14 trenurĭ separate sosiră la Lourdes încărcate nu maĭ puţin decât cu 30.000 de peregrinĭ din tóte părţile Franţeĭ. Încă în aceea-şĭ sară Dr. Juteau din Chartres insinuă vindecarea domnişóreĭ *Adriane Martin.* Acésta suferia de coxalgie, ce până aci cu nicĭ un fel de medicină nu s'a putut **vindeca,** şi era legată de pat. Deja la prima scaldă în piscină ea-şĭ recăpĕtă de noŭ mişcarea liberă a membrelor corpuluĭ sĕŭ. Raportorul luĭ „Univers" cu numele Emile Ruin se duse în ḑiua proximă (22 August), pe când procesiunea ieşi din basilică, în locuinţa peregrinilor, ca să se convingă maĭ deaprópe despre vindecarea numiteĭ domnişóre. Aci el află o tinĕră copilă şedĕnd pe un scaun de tot liniştită şi cu trăsăturĭ amicabile. Acésta a fost, pe care tocmaĭ o căuta el. Ea-şĭ istorisi per longum et latum morbul şi vindecarea sa. Numaĭ una o puse pe gânduri: ea încă nu avea păpucĭ, fiindcă de 18 lunĭ ea nu a purtat încălţăminte. Se făcură paşiĭ de lipsă pentru a i-se procura încălţăminte. Ea însĕ se temea, că nu le va avé la timp şi aşa nu va puté lua parte la procesiune. Dar étă, că-ĭ sosiră încălţămintele! Copila se încălţă şi se duse cu paşĭ uşorĭ la peşteră înaintea altora, unde trebui să aştepte procesiunea. De maĭ mulţĭ anĭ era aceea o datină pie, că mulţimea credinciósă cântă „Măresce suflete", de câte orĭ se întîmplă vre-o vindecare miraculósă. Aşa s'a întîmplat şi acum. Adriane însoţi procesiunea până la biserică. Ea mergea fără niciĭ un ajutor prin mulţime încolo şi încóce şi cu uşurinţă urcă până sus treptele basilicei. „Maĭ mult de cât odată cugetam în mine," — aşa scrie raportorul amintit, — „că ea-şĭ va perde puterile şi mâne nu se va maĭ afla aşa de bine. Grijea mea cu tóte acestea a fost nebasată. Acésta o am esperiat, când în diminéţa ḑileĭ de aḑĭ se presentă medicilor, carĭ o declarară de deplin sănĕtósă." Acésta a fost prima vindecare, care s'a dovedit în 23 August în presenţa alor 82 medicĭ.

(Va urma.)

Bibliografie.

„Predicătorul Poporului" redactat de *Vasiliŭ Budescu* paroch în Ciulescĭ nr. 7. 8. cuprinde conţiunile: Dumineca a 3-a după Rusaliĭ II.; Dumineca a 4-a după Rusaliĭ I.—IV.; Dumineca a 5 a după Rusaliĭ I.—II.; Duminca a 6-a după Rusaliĭ I—IV.; Dumineca a 7-a după Rusaliĭ I.—II.; Dumineca a 8-a pupă Rusaliĭ I.

„Vatra" nrulŭ 1 a apărutŭ cu următoriul sumar: *Hanul ciorilor* de Ioan Slavicĭ. *Vioara, Naĭul, Cobza, Ţimbala* de Th. D. Speranţa. *O familie domnéscă în esilŭ,* de Neculaĭ Iorga. *Dr. Victor Mihalyi de Apşa* de Aurel. *Vorba ăluia* de G. Coşbuc. *Prăvălia Pisicei* după Balzac. *Tipurĭ din capitală* de Spiru S. Hasnaş. *Din viaţa luĭ T. Vladimirescu* de I. Frăţilă. *Rogoj* de St. Basarabeanu. *Dărĭ de seamă:* Poesiĭ de Artur Staviri, Poesiĭ de Gh. din Moldova, Glume şi poveştĭ de Stăncescu de Neculaĭ Iorga. Fel de fel *** *Ilustraţiile:* La mulţĭ anĭ. Diminéţa în atriŭ. Dr. Victor Mihályi de Apşa. O creştină în catacombe. Nu e cale la acest piept, decât prin al meŭ. La curtea regeluĭ din Palmira. Luptă pentru un gologan. Ḑece la sută câştig.

Editor şi redactor răspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
cu deosĕbită stimă
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(6) 50—52

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blaş.

Anul V. Blaş 2 Februariŭ 1895. Numĕrul 5.

Esecutarea programului guvernului.

În numĕrul precedent al foiĭ nóstre am arĕtat cuprinsul şi tendinţa programuluĭ desfăşurat de actualul guvern.

De atunci până astădi unii miniştri aŭ făcut nisce enunciaţiuni fórte interesante, carĭ ne arată şi modul, cum voesce actualul guvern să-şi executeze programul. De aceea credem a face cetitorilor nostri un serviţiŭ plăcut, dacă după o mică reprivire ne vom ocupa pe scurt şi de enunciaţiunile ministruluĭ de culte şi instrucţiunea publică şi ale celuĭ de interne, întru cât ele se referesc la esecutarea programuluĭ actualuluĭ guvern.

Guvernul actual a primit ca moştenire dela antecesorii sĕĭ dóuĕ lucrări începute şi aplicate cu tot aparatul de putere al statuluĭ: magiarisarea popórĕlor nemagiare şi descreştinarea tuturor cetăţenilor.

Pentru magiarisarea popórĕlor nemagiare guvernele precedente aŭ cercat mai întâiŭ legea despre introducerea limbiĭ magiare în tóte şcólele poporale. Când aŭ vĕdut însĕ, că în şcólele nemagiare nu se ajunge scopul, ca toţi pruncii să înveţe a ceti şi scrie ungurésce, aŭ introdus legea despre asile, care are de scop a deda pe pruncĭ încă din etatea cea maĭ fragedă cu accentele limbiĭ magiare, pentru ca aceştia ajungênd în şcóla poporală să ĭesă dintr'însa magiarĭ perfecţi. În şcólele secundare nemagiare nu numaĭ aŭ introdus limba magiară ca studiŭ obligătoriŭ cu óre maĭ multe decât orĭ ce altă limbă vie, ci aŭ maĭ şi prescris, ca limba şi literatura magiară în cele dóuĕ clase din urmă să se propună numaĭ în limba magiară. Învĕţământul în şcólele superióre a fost totdeuna magiar dela inaugurarea ereĭ constituţionale. Paralel cu esecutarea mareluĭ plan de a desnaţionalisa popórĕle nemagiare cu ajutoriul culturiĭ magiare aŭ mers şi celealalte dispoziţiunĭ luate de guvernele anterióre, prin carĭ administraţia, justiţia, economia şi comerciul aŭ fost puse tóte în serviţiul uneĭ singure ideĭ, a „*ideiĭ de stat naţional magiar*", în cadrul căreia esistinţa popórĕlor nemagiare nu-şi află loc.

Guvernul luĭ Wekerle, de tristă amintire, nu s'a mulţămit cu politica de maĭ înainte îndreptată în contra vieţiĭ pópórĕlor nemagiare. Observând, că legăturile între diferitele popórĕ nemagiare şi între bisericile lor sunt atât de puternice şi intime, cât bisericile tocmaĭ în vîrtutea acestor legăturĭ aŭ putut apĕra şi naţionalitatea credincioşilor lor, acel guvern fatal şi-a întins mânile sale sacrilege şi asupra legăturilor amintite spre a le rumpe şi astfel a lăsa popórĕle nemagiare fără de nicĭ un scut în contra politiciĭ de magiarisare. Acesta este motivul principal, pentru care s'aŭ creat aşa numitele legĭ bisericescĭ, carĭ ţintesc, să ne descreştinéscă maĭ întâiŭ, pentru ca să ne pótă maĭ uşor magiarisa.

Se înşală toţi aceia, carĭ gândesc, că actualul guvern nu va continua politica antecesorilor sĕĭ. Enunciaţiunile ministruluĭ de culte şi instrucţiuuea publică Wlassics, făcute cu ocasiunea desbaterii budgetuluĭ, şi ale ministruluĭ de interne Perczel înaintea alegĕtorilor din Bonyhád dovedesc până la evidenţă, că actualul guvern voesce, să realiseze numaĭ acea parte din programul sĕŭ, unde este vorba de desvoltarea statuluĭ în direcţiune naţional-magiară şi de executarea legilor bisericescĭ, pe când esecutarea legiĭ de naţionalităţi, promisă în acela-şi program, va rĕmâné literă mórtă.

Ministrul de culte şi instrucţiunea publică în discursul sĕŭ rostit în parlamentul ungar ne-a spus, că-ĭ pare fórte rĕŭ, că nu póte să prefacă tóte şcólele confesionale în şcóle magiare de stat. Motivul, pentru care nu o póte face acésta, este lipsa de baniĭ, ér nu lipsa de voinţă şi dorinţă. Cu tóte acestea el se va îngriji, ca şi şcólele confesionale să servéscă ideiĭ de stat magiar. Elementul magiar se va potenţa şi validita tot maĭ mult în şcólele confesionale. Preparandiile confesionale se vor reorganisa întru tóte după modelul preparandiilor de stat, ér cualificarea profesorilor dela preparandiile confesionale se va lua din mâna bisericilor şi se va pune în mâna statuluĭ.

Aşa dară în loc ca să se saneze vătĕmările grele, ce ni-s'aŭ făcut până acum prin politica culturală a guvernelor anterióre; în loc ca să se aplice

---

Feuilleton.

Sbuciumări şi gânduri.

Multă vreme a trecut, până să mĕ pot împrietini cu gândul, că sub noĭ pământul se gată, şi de unde se gată, urmézĕ aer, apoĭ golătate şi cer, întocmaĭ ca de-asupra capetelor nóstre. Aniĭ lungi şi mulţi s'aŭ străcurat, până am ajuns, să înţeleg, că pământul, înfăşurat în învelişul sĕŭ de aer, póte să plutéscă în univers, în golătate, ér noĭ şi celealalte vieţuitóre plutim cu el resfiraţi pe a luĭ frunte, cóste, spate, în tóte părţile şi pretutindeni.

Póte mulţi din cei ce vor ceti aceste şiruri, vor fi fost munciţi de asemeni gânduri, şi vor fi dorind, să scie, ce lupte curg prin capetele altor consoţi de luptă. Eŭ cel puţin cu drag urmăresc luptele de gânduri, şi dacă le povestesc pe ale mele, o fac, pentru ca să îndemn pe alţiĭ la povestiri de aceste. Voiŭ începe dar cu timpurile cele maĭ vechi, de carĭ îmi aduc aminte, şi voiŭ urma cu gândurile celoralalte timpurĭ până în timpurile maĭ dincóce.

Eram copil, şi ni-se propusese în şcólă despre pământ: forma şi mărimea luĭ, învîrtirea în jurul osieĭ şi rotirea în jurul sóreluĭ. Să fiŭ vĕdut apoĭ la lupte de cuvinte şi lupte aievea!

Zimbesc cu drag şi acum, de câte orĭ încă îmĭ vine în minte, ce oposiţie strajnică am fost format, şi cum am susţinut cu fel de fel de argumente, în urmă până şi cu pumnul, părerea bĕtrânuluĭ Thales şi a altor bĕtrânĭ cărunţi din négra vechime. Dovediam cu fel de fel de argumente, pe cum credeam, maĭ pe sus de orĭ ce îndoélă, că pământul numaĭ formă de disc póte să aibă, icĭ colea cu ridicături şi afundimĭ, dar pe urmă totuşĭ disc rotund de margini, ér în jos în afundime fără de sfârşit. Oamenii şi celealalte vieţuitóre trăesc şi pot trăi numaĭ de-asupra, de margine sunt mări, e apă, ér apa în tóte părţile e fără de sfârşit.

Cum ar şi puté să aibă pământul formă de sferă? Cine-şi póte închipui o sferă, un glob colosal ca pământul, fără razim, plutind în univers, în golătate, când nicĭ o petricică nu póte să plutéscă, ci cu repejune cade la pământ? Sórele, luna şi stelele încă nu plutesc în univers, ci numaĭ alunecă de-a lungul bolteĭ cerescĭ, de carea sunt strîns legate, şi vaĭ ar fi de noĭ, dacă legăturile li-s'ar toci şi subţia cu vremea.

Dar a trecut timp, trecut-aŭ aniĭ, şi înverşunarea a început să-mĭ scadă. M'am cumînţit şi am început să vĕd, că dacă lumea întrégă crede într'un fel, e nebunie a mĕ încăpăţina, să ţin de adevĕrat chiar contrarul la ce crede lumea. E drept, că numaĭ în silă îmĭ intră în cap gândul, că pământul plutesce în golătate cu noĭ şi cu tot, ce pórtă în a luĭ spinare; e drept, că numaĭ în silă mĕ voiŭ puté împrietini cu gândul, că o parte din noĭ staŭ întorşi, cu picióre în sus, ér capul în jos, şi totuşĭ staŭ: dar aşa o crede lumea întrégă, aşa o cred ómenii cu capete marĭ şi cu minţi în ele, nu ca mine, prin urmare aşa va trebui să fie.

Firul gândurilor despre pământ aci se întrerupe, şi urmézĕ alte gândurĭ, alte sbuciumări şi alte lupte. Planuri nóuĕ dorinţe nóuĕ, apoĭ alte şi maĭ nóuĕ, fără stimpĕr, fără de încetare. Şi după sbuciumări nenumĕrate şi după lupte interne fără numĕr, maĭ ceştĭ aniĭ numaĭ mĕ trezesc deodată întors la îndoelile mele vechĭ, la vechile mele gânduri despre pământ şi plutirea luĭ în univers, despre relaţiunea nóstră faţă de el,

spiritul și litera legii de naționalități, ministrul de culte și instrucțiunea publică ne pune în vedere, că ne va sili, să susținem din sudórea nóstră, fără nici un ajutoriu dela stat, și mai departe școlele nóstre confesionale, înse nu pentru ca acestea să servéscă culturii române, ci pentru ca ele să propage cultura magiară și să promoveze realisarea „ideii de stat unitar magiar". Preparandiile se vor organisa astfel, încât îndată ce va sosi timpul potrivit de a se introduce limba magiară ca limbă de propunere în tóte școlele nemagiare, învețătorii ieșiți din acele preparandii să fie în stare a o face acésta fără nici o greutate. Cu un cuvînt ni-se pune în vedere, că Românii pe lângă dările grele, ce le plătesc la stat, vor mai avé să pórte și sarcina de a-și susține ei înși-și institutele menite a-i magiarisa.

Étă la ce se reduce frumósa promisiune a actualului guvern, că va împlini pretensiunile popórelor nemagiare, întru cât acelea sunt basate pe legea de naționalități.

Tot la magiarisarea tuturora voesce să ajungă și ministrul Perczel, numai cât acesta voesce să-și ajungă scopul prin descreștinare. În discursul sĕŭ rostit înaintea alegĕtorilor din Bonyhád ministrul de interne ne spune, că încă în decursul anului curent va aplica și legea despre matriculele civile și legea despre căsătoria civilă. Purtarea matriculelor se va încredința învĕțătorilor, de unde deducem, că și închiarea căsătorieĭ civile se va face póte înaintea învĕțătorilor.

Abstragem, dela împrejurarea, că după articulul de lege XXXVIII din 1868 învĕțătorii nu pot purta și alte oficii și prin urmare fără de vătĕmarea legii nu pot fi nici purtători de matricule, nici oficiali, înaintea cărora să se pótă închia căsătoria. De lege pe guvernanții nostri nu-i prea dóre, căci dacă i-ar duré, ar respecta legea de naționalități. Ei sunt gata a vătĕma ori ce lege, numai să fie convinși, că prin aplicarea legilor bisericesci cu ajutoriul învĕțătorilor își ajung scopul de a face din aceștia instrumentele lor de magiarisare și de descreștinare.

Pentru premiarea învĕțătorilor nemagiari, cari propagă cu zel limba magiară, de mult se dau bani din vistieria statului. Învĕțătorii români încă din deceniul trecut aŭ fost scoși în parte de sub jurisdicțiunea auctorităților bisericesci, numai ca să se aducă în conflict cu biserica, care-i aplică și le dă pânea de tóte ĝilele. Legea cea nóuă despre regularea salarelor învĕțătorescĭ încă a avut de scop a mări conflictul între clasa învĕțătorilor și între biserică. Guvernanților nostri înse li-s'a părut, că ceea ce s'a făcut până acum pentru înstrăinarea învĕțătorilor de biserică și deném, nu e destul: trebue înjugați cu toții prin mari interese materiale la carul descreștinării. Li-se dă prin urmare salare nóuĕ sub titulul, că pórtă matriculele civile și eventual închie și căsătoriile, și prin acésta ei sunt puși în serviținl unor idei contrare ideilor propagate de biserică și de preoțime. Ne putem deci închipui, ce zăpăcélă și ce rĕŭ se va produce în mijlocul poporului nostru, când ceea ce predică preoții, va fi desavuat de înși-și învĕțătorii nostri, ieșiți din sinul poporului.

Étă pericululŭ, ce apare din modul, cum vre guvernul să-și execute programul. În fața acestuĭ pericul trebue să ne strîngem șirurile și să desvoltăm o acțiune puternică, de care să se sfarme tóte planurile acelora, cari vreŭ să ne răpéscă credința, tesaurul cel mai scump pentru om, și să ne despóe de gloriosul nume de român, fala și mândria nóstră.

Constituirea partidului poporal. — Pe 28 Ianuariŭ a fost convocată conferența regnicolară pentru organisarea partidului poporal. În conferența acésta cercetată de vre-o 250 de fruntași s'a statorit definitiv programul partidului. Acest program este următoriul:

„Punctul de pornire al organisării nóstre este formarea unuĭ partid politic, care și-a prefipt de scop, ca să păzéscă caractĕrul creștin al societății nóstre și să vindece vătĕmările făcute în patria nóstră bisericii catolice, pe cum și preste tot creștinismului; să îmbrățișeze interesele economice și politice ale națiunii și ale poporului.

El pe basa acésta universală primesce deci în sinul sĕŭ pe ori care credincios creștin cu scopul de a apĕra interesele împrumutate și cari pot să se unéscă laolaltă.

Partidul poporal întemeiându-se ca partid politic neatîrnătoriŭ pe basa dreptului public magiar și a pactului dela 1867, care formézĕ partea întregitóre a aceluia, are următoriul program:

1. Pretindem revisiunea legilor despre căsătoria civilă obligătóre și despre purtarea matriculelor din partea statului.

2. Ne vom lupta în contra la ordinațiuni și proiecte de legi de acelea, cari se împotrivesc spiritului creștinismului, ori ar primejdui concordia pacinică dintre confesiunile recepte prin lege, carea în interesul țĕrii are să se restabilésca. Respectăm și dorim, să se păzéscă drepturile și libertatea confesiunilor religióse, dar în schimb pretindem drepturile și libertatea, cari compet bisericii catolice.

3. Pretindem autonomia catolică și ca un eflux al acesteia estradarea fondurilor și fundațiunilor catolice.

4. Vom apĕra libertatea instrucției publice garantată prin legile despre instrucția poporală pe sama catolicilor întocmai ca și pe sama confesiunilor și pretindem estinderea ei la tóte gradurile instrucțiunii.

5. Ungaria fiind în rîndul cel dintâiŭ un stat agricol, pretindem, ca în politica de contribuție, de vamă și de comunicațiune să se ĭea în socotință cuvenită interesele până

---

despre ómeni și vieţuitóre cu capul în jos, și alte nenumĕrate.

Aŭ trecut ér septĕmâni și luni, dar gândurile mele n'aŭ trecut. Ceva înse totuși a trecut din ele, trecut-aŭ vechile îndoeli, dar s'a și adaus ceva, adausu-s'a dorința arzĕtóre de a puté înțelege, de a-mi puté da samă, cum póte pluti pămîntul în univers, și de ce vieţuitórele pot sta cu capul în jos, fără să cadă de pe pămînt în aer și din aer în golătate tot mai departe și mai departe? De aci frămîntări nouĕ și sbuciumări nóuĕ, până ce am ajuns, să-mi pot da samă.

Am cercat, să aflu în cărți, dar în cărțile, ce le-am avut la îndemână, nu am aflat esplicări asemeni. Póte lucrurile aceste altora le par atât de naturale și ușóre de înțeles, de nici nu simt trebuința, să le mai și esplice. Mie înse mi-aŭ părut încurcate și neînțelese, și abia după multe frămîntări și gânduri am ajuns, nu să le înțeleg deplin, dar cel puțin să-mi pot da ceva samă despre ele, și îmi vine a crede, că gândurile-mi puse pe hârtie póte vor fi în stare, să alunge multe îndoeli și să arete calea lămuririi multor sbuciumați de aceste gânduri.

Dacă ai sta, să arunci o pétră înainte-ți, pétra va merge câtva, dar în urmă cade obosită la pămînt. Unul mai în putere și mai deprins decât tine o va arunca mai departe, cu atât mai departe, cu cât e mai deprins și mai în putere. Încă și mai departe neasemĕnat mai departe va ajunge glonțul ieșit din o pușcă, și cu atât mai departe glonțul unuĭ tun. Și cine ne opresce, să ne închipuim un tun atât de mare și puternic, cât glonțul ieșit din el abia după călĕtorie de un an să se oboséscă și să cadă la pămînt. Un an întreg l-a tot atras pămîntul, dar abia după trecerea unuĭ an a putut să învingă puterea aruncării și să-l smâncéscă la sinul sĕŭ.

Ajunși odată cu închipuirea până aci, de ce nu am merge și mai departe? De ce nu ne-am închipui tunuri încă și mai mari, tunuri atât de gigantice, cât glónțele lor deci, sute și mii de ani să călĕtorésca în jurul nostru, și nici atunci să nu se oboséscă, nici atunci să nu pótă fi trase la pămînt?

Glonț de acesta e pămîntul, ce de mii de ani călĕtorésce în jurul sórelui strălucitor. Sórele cu atâta drag l-ar atrage la sinul sĕŭ, dar puterea, ce l-a pus în mișcare, și până astădi e neslăbită, și neslăbită îl mână și-l va mâna, — de unde să sciŭ eŭ, până când îl va tot mâna?

Ceĭ vechi eraŭ de credința, că pămîntul stă neclintit în loc, și sórele rotesce în jurul nostru. Și de ce nu ar puté să și stea neclintit în loc óre unde în univers? De ce să cadă în sus și nu în jos, de ce în drépta și nu în stînga, de ce înainte și nu înapoi când „drépta" și „stînga", „sus" și „jos", „înainte" și „înapoi" sunt numai pentru noi, și și pentru noi numai întru cât avem dóuĕ mâni și la una îi ĝicem „dréptă", la ceealaltă „stîngă", și întru cât de o parte avem capul, de ceealaltă parte piciórele, de o parte fața, dincolo spatele, și întru cât suntem legați de pămînt, fără a ne puté desface, și la partea de cătră cap îi ĝicem „sus", la partea ceealaltă „jos".

Dacă nu aș avé mâni, nici nu aș puté să ĝic „în drépta" și „în stînga". Dacă trupul meŭ ar fi un glob fără cap, fără picióre, și puterea gânditóre mi-ar zăcé în lăuntru, în mijloc, și ochii mi-ar fi făcuți, ca deodată să vĕd în tóte părțile, și așĭ puteŭ eŭ singur departe de pămînt, óre unde în univers, încătrăŭ mi-ar fi „susul", „josul", „drépta", „stînga", „înaintea", „înapoia"?

Și încătrăŭ mi-ar și căuta să cad? De ce să cad în cutare parte și nu într'alta?

Astfel de glob e pămîntul. Pentru pămînt nu este cuvîntul „sus" și „jos", „drépta" și „stînga", „înainte" și „înapoi". Și prin urmare dacă pămîntul la începutul plăsmuirii sale a fost pus, să stea în cutare loc al universului, acolo stă și astădi și va continua să stea, până ce mâna Plăsmuitoriului îl va pune în mișcare. Și întors dacă mâna creatóre i-a dat avînt, să se misce, fără îndoélă și astădi se mișcă și nu va înceta să se misce, până ce tot aceea-și mână îl va opri în cale.

Schimbaciósă e dară numai sciința nóstră, mai bine ĝis părerea nóstră. Aĝi ĝicem, că stă, mâne ni-se pare, că se mișcă, poimâne póte ér ne întórcem la credința, că neclintit

acum neglese ale economilor, mai ales cele ale micilor proprietari.

6. Pretindem, să se facă tóte acelea dispositii legale, cari pot să asigureze în patrie putința de a trăi și înaintarea poporului agricol.

7. Pretindem, ca lipselor de credit ale economilor micĭ și industriașilor micĭ să li-se satisfacă prin instituții de reuniuni, cari să se înființeze cu sprijinul statului, și prin alte instituțiuni corĕspundĕtóre. Mai departe vom sprijini tóte acelea silințe, cari aŭ de scop valorarea mai favorabilă a productelor agronomiei și industriei micĭ.

8. Pretindem crearea unui sistem de contribuție mai just, statorirea legală a unui minim de esistință liber de contribuție, carele să corĕspundă raporturilor din patria nóstră, și introducerea contribuției de bursă.

9. Pretindem simplificarea administrării de contribuție, mai ales ca administrarea acésta să se esecuteze astfel, cât orĭ care contribuabil să o pótă precepe și să o pótă controla de ajuns în interesul sĕŭ propriŭ.

10. Partidul nostru pretinde, ca micul industriaș și lucrătoriul în emularea cu marea industrie și cu capitalul să se împărtășéscă din partea statului de scutul, ce-i compete.

11. Pretindem regularea raportului dintre dătătoriul de lucru și dintre lucrătoriŭ, și mai ales păzirea intereselor familiare, morale și sanitare ale lucrătoriului, mai departe estinderea în mĕsură mai mare a asigurărilor de lucrătorĭ. În sfârșit pretindem înasprirea art. XIII din 1891 despre repausul de lucru.

12. Cu privire la regularea administrației partidul poporal își va desvolta punctul sĕŭ de vedere atunci, când în acest respect guvernul va subșterne proiectele sale; dar deja acum pretindem îmbunătățirea administrației și ne împotrivim la orĭ ce organisare a aceleia, carea ar puté să măréscă omnipotența de stat cu eschiderea conlucrării civilor.

13. Partidul nostru față cu naționalitățile doresce, să se pórte cu tótă prevenirea, și pretensiunile lor, întru cât ele pot să se unéscă cu unitatea și caractĕrul național al statului magiar, le va apreția și doresce, ca ele să se împărtășéscă în o purcedere drĕptă și binevoitóre.

14. Pretindem sanarea abusurilor electorale și regularea într'un mod mai corĕspundĕtoriŭ a purcederii de verificare. Scim aceea, că censul, împărțirea cercurilor electorale și purcederea în respectul alegerilor în multe privințe nu sunt îndestulitóre și daŭ ansă la numĕróse abusurĭ. Vom urgita și regularea acestora."

Pe lângă statorirea acestui program conferința a mai esmis și un comitet central, care să aibă a conduce organisarea partidului în țara întrégă.

Impresia, ce a făcut-o constituirea partidului poporal, întru început nicĭ pe departe nu putea să se cunóscă din ziarele din capitală. Ele cercaŭ în tot chipul, să dovedéscă neîndreptățirea și neoportunitatea constituirii noului partid, să-l înfiéscă și să-l facă de rîs. Dar pe încetul le-a trecut voea de a mai huli și ride. Actualele partide ale parlamentului se vĕd primejduite fórte serios prin partidul poporal. Asta e convingerea cercurilor parlamentare. Deja astădĭ póte să se calculeze înainte, cari cercurĭ electorale le vor perde sigur partidele actuale și le va dobîndi noul partid. Constituirea partidului poporal interesézĕ decĭ fórte tare partidele de astădĭ, cari simțesc, cum se clătină terenul sub piciórele lor.

După ce le-a trecut surprinderea cea dintâiŭ, încep foile liberale a-și acoperi nĕcasul cu batjocurile, cari pot să le nască numai presa jidovéscă cea impertinentă. Așa face „Pester Lloyd", „Pesti Napló" cel Haas-Deutschian și „Magyar Hirlap" al lui Ludovic Kraus. Lor le secundézĕ Kossuth Ferencz în „Egyetértés" și îngenunchiat se rógă de alegĕtoriĭ stîngeĭ eștreme, ca nu cumva să se lase a fi seduși de partidul poporal. „N. Fr. Presse", organul vienez al liberalismului jidovesc din Ungaria firesce că încă se bucură strajnic de evenimentul cel mai nou din Ungaria. Dintre foile ungurescĭ, cari nu aŭ caractĕr declarat catolic, numai „Hazánk", organul dissidenților lui Szápáry, judecă asupra programului partidului poporal într'un chip sorios și aprópe prevenitoriŭ.

Adevĕrul ni-se pare, că-l spune deplin numai „Vaterland" din Viena. El într'un articol mai lung și fórte temeĭnic dice între altele: „Din alegerile cele nóuĕ după calculul, carele s'a făcut în partidul național și la dissidenți, așa dară nu în însu-și partidul poporal, carele în scurtă vreme va fi încă și mai bine informat, partidul poporal va ieși cel puțin cu 60 până 70 de deputați, orĭ ce violență, corumpere și vîndare se va pune în mișcare. Însĕ lucrurile pot să se formeze încă de totului tot altcum pe lângă o înțelegere și bunăvoință cât de mică pentru momentositatea partidului poporal, pe lângă unanimul sprigin al episcopatului și al caseĭ magnaților. *Încă și mai imposant și mai hotărît ar trebui să fie efectul vindecătoriŭ al partidului poporal, dacă naționalitățile vor desvolta o acțiune de ajutoriŭ cu minte și cu tact.*"

Revistă bisericéscă.

Roma.

În septĕmâna trecută a murit cardinalul Desprez, archiepiscopul de Simons, în etate de 88 de anĭ. El e al 100-lea mort între cardinalii creați sub pontificatul lui Leo XIII.

P. Jaquel, noŭ denumitul episcop de Iași, capitala Moldoveĭ, în curênd va călĕtori din Freiburg în Elveția la Roma spre a fi consacrat de episcop.

Ziarul semioficios „Popolo Romano" de noŭ aduce pe tapet cestiunea, că óre Pontificele Leo XIII, care își iubesce patria, nu va impune catolicilor italienĭ, să ieă parte la proximele alegerĭ și să-și valideze vederile în interesul patrieĭ, care se află în o stare atât de critică. Adecă liberalii după ce aŭ batjocorit și persecutat biserica și capul eĭ și aŭ dus țara la abisul peririĭ, ar voi, să vină acum catolicii, să-ĭ mântue spre a-ĭ puté batjocori din noŭ. Delăture eĭ numai causele, pentru cari se abștin catolicii dela alegerĭ, și aceștia vor lua fără amânare parte și la viața politică parlamentară.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Joĭ în 24 Ian. s'a început în camera deputaților desbaterea budgetului ministeriului de culte și instrucțiunea publică. Cu acéstă ocasiune noul ministru dr. Wlassics în un lung discurs a espus principiile, de cari va fi condus în activitatea sa. El mai întâiŭ a vorbit despre politica bisericéscă, în care promite a înainta pe urmele antecesorilor sĕĭ Csáky și Eötvös, dară va cruța și susceptibilitățile bisericiĭ și confesiunilor. Cele dóuĕ proiecte de reforme bisericescĭ încă neprimite le susține în tótă întregitatea, dară nu se va lega de cuvinte, ci va admite modificărĭ neesențiale. Recunósce îndreptățirea catolicilor la autonomia bisericéscă, care însĕ nu póte fi decât conformă doctrinelor revelate și organisăriĭ dumnedeescĭ a bisericiĭ catolice. Promite, că va promova resolvirea acesteĭ cestiunĭ. Asemenea promite, că va urgita regularea congrueĭ.

---

trebue să stea. Dar cum am mai dis, fie că stă, fie că e pus, să se misce, de acum înainte nu are să ne mai frămînte gândul, cum se póte, să fie fără basă, fără razim, cum se póte, să plutéscă un colos, ce pórtă în spate o greutate de milióne de măjĭ.

Și acum ar urma celalalt șireag de gânduri, gândurile, ce aŭ cercat, să dea rĕspuns, cum pot să umble uniĭ și unele viețuitóre cu capul în jos, fără să cadă, fără să se deslipéscă de pământ.

Rĕspunsul ar fi aprópe dat prin cele dise. Dar eŭ am promis, să-mĭ desvĕlesc gândurile mele în mersul lor după olaltă, ér mersul lor icĭ cólea e cu încunjur. Cu tóte aceste unde încunjurul e mare, voiŭ cerca, să aflu trecĕtóre, că de nu mai ciont pe astă cale, nu e modru, să pot găta în ziua de astădĭ.

Aci la noĭ pe pământ vedem de multe orĭ, și de multe orĭ vedem cu neplăcere, că corpurĭ de tot mĕrunte, cum sunt firele de pulvere, se pun cu drag pe corpurile marĭ și se țin strîns lipite de ele, chiar de ar fi cu capul în jos. Și mai vedem, că corpurile numai ceva mărișóre nefiind reținute cad tóte la pământ. Corpurile marĭ trag la sine pe cele mititele, ér pământul atrage și ține legat de sine tot, ce pórtă în a sa spinare, ființe viețuitóre, plante, petri, dĕluri, munți, până și aerul, ce îl încunjură, încă îl ține strîns legat de sine.

Fire de pulvere așezate pe mobile, dar fire umblătóre, suntem noĭ și celealalte viețuitóre față de pământ, ér firele se așĕdă nu numai de-asupra, ci și de laturĭ, și chiar și cu capul în jos.

M'am mirat de multe orĭ, cu câtă ușurință se urcă muscile, furnicile și alte insecte pe părețĭ, și tot cu aceea-și ușurință își continuă calea și pe podele, deși pe podele sunt întórse cu capul în jos. De le-ar veni amețelĭ, și ar simți primejdia, să cadă, nu ar umbla, ér dacă ele pot să umble, fără să cadă, de ce nu ar puté să umble ómenii și viețuitórele de dincolo, de ceea parte a pământului?

Și încă ce deosebire între umbletul muscilor și umbletul ómenilor pe pământ! Muscile numai ținêndu-se cu piciórele pot să stea pe podele. Pământul le atrage la sine, și numai luptând împotriva atracțiunii pot să stea și să umble cu capul în jos. De nu le-ar atrage pământul, ar puté sta chiar fără să se țină, și nicĭ chiar mórtea nu le-ar deslipi de podele, pe cum nu îĭ deslipesce pe ómenĭ și viețuitórele de pământ.

Stăm pe pământ, fiindcă pământul ne atrage și ne ține legați de sine, și afară de pământ nimic nu e, ce să ne atragă cu atâta putere. Dacă pământul nu ne-ar atrage, și ne-am înțepta odată, am merge în direcțiunea înțepturiĭ, facă popas, fără încetare, până ce o putere străină nóuĕ ne-ar opri în cale.

Ce privesce instrucţiunea publică poporală, ar dori, ca acésta să ajungă întrégă în mânile statului, dară lipsesc banii spre a înlocui cele 14,125 de şcóle confesionale. Cestiunea este, că óre bune sunt şcólele şi corĕspund ele postulatelor ideii de stat magiar? Ca ele să corĕspundă, recomandă revisuirea legii şcolare din 1868, care e defectuósă, nedispunênd cu privire la procederea în contra şcólelor confesionale, în cari se lucră în contra ideii de stat magiar, şi cu privire la cualificaţia profesorilor aplicaţi la preparandiile confesionale. Asemenea nu e suficientă nici inspecţiunea actuală. Dintre şcólele române gr. cat. aŭ fost visitate numai 27 %, ĕră din cele gr. or. 31 %. E de părerea, să se înmulţéscă inspectorii şcolari şi să se provadă cu o anumită jurisdicţiune.

Se va sili ministrul, să esecute legea despre asilele de prunci, deórece 200,000 de prunci obligaţi a cerceta asilele nu le pot cerceta.

Cu respect la şcólele medii este aderent al şcólei unitare, reprobând bifurcarea în gimnasii şi şcóle reale. Ĕră cu privire la şcólele înalte preferesce sistemul universităţilor germâne faţă de cel al celor francese.

La discursul ministrului şi-aŭ făcut unele reflexiuni Kis, Sréter şi Polonyi, care îndémnă pe ministru, să omită neconfesionalitatea din proiectele de reforme bisericesci-politice şi să înfiinţeze autonomia catolică în conţelegere cu episcopii, şi dacă aşa nu ar puté, chiar şi în contra lor. Urgitéză luarea şcólelor din partea statului.

În 25 aŭ vorbit pentru guvern Papp Géza şi Prileszky, recunoscênd şi ei, că instrucţiunii publice nu i-s'a dat atenţia cuvenită. Ĕră din partea opositiei aŭ constatat miseriile şcolare şi lipsa de consecinţă a guvernului în politica bisericéscă deputaţii Veress József, Zichy Jenő şi Sima Ferencz.

În 26 Tuba János şi Kis Albert, cuprinşi de furie patriotică, poftesc, ca tóte şcólele să fie în mâna statului. Pulszky A. declară de neoportună revisuirea legii şcolare dela 1868, din causă că s'ar nasce frecări cu naţionalităţile şi confesiunile.

În şedinţa de Luni Ságby în un frumos discurs critică aspru politica bisericéscă, insistă pentru autonomia catolicilor şi nu e contrariŭ şcólelor confesionale, numai cât să servéscă şi ele ideii de stat magiar. Kamerer pretinde desvoltarea şcólelor pentru profesioniştĭ. Okolicsányi vede o inconsecuenţă în declararea ministrului, că susţine adecă integritatea principiilor şi totuşi e aplicat la concesiuni. E de părere, să se ridice cât mai multe internate pe lângă gimnasii. Hock condamnă sistemul, după care la noi nu se pune pond pe cultura de specialist, pe când lucrul principal e, că óre ministrul dela cutare resort specialist este? Pretinde, ca ministrul să se declare hotărît şi fără reservă cu privire la reformele bisericesci. Urgitéză autonomia catolicilor, cari să-i represente faţă de puterea guvernului. Dacă dic episcopii ceva, dacă se pronunţă Papa în cestiuni catolice, se dice, că vorbesce o putere străină. Corul episcopesc îl numesce guvernul, pentru aceea episcopii liferéză la alegeri guvernului maioritate. Accentuéză starea de tot miseră a preoţimii rurale şi urgitéză ameliorarea ei prin regularea congruei.

În şedinţa din 29 Hévizy a urgitat ridicarea de asile, pretinde o controlă mai severă a şcólelor în ţinuturile locuite de naţionalităţi, şi dacă nici acésta nu ar ajuta, să ĭea statul în mâna sa instrucţiunea poporală. Constată cu bucurie, că guvernul actual a rupt cu politica bisericéscă agresivă a guvernului de mai înainte; dela promisiunile cu privire la autonomie nu aştéptă mult. Întru apĕrarea ministrului s'a ridicat fostul secretariŭ ministerial de culte Berzeviczy; ér contra a mai vorbit dissidentul Battyányi Tivadar dicênd, că ministrul nu va puté aplana dinferinţa dintre cameră şi casa de sus cu privire la cele dóuĕ proiecte bisericesci restante. Se opune la trecerea în mânile statului a educaţiunii clerului; ĕră purtarea matriculelor de cătră învĕţători o declară de contrară §. 141 art. de lege 38 din 1868.

În şedinţa din 30 Ian. aŭ combătut programul ministrului Thaly, Bartok, Herman şi Vajay, dară cu tóte acestea votéză budgetul.

În 31 Ian. a critisat politica de instrucţiune Markus, Dégen a vorbit pentru guvern. În fine ministrul Wlassics a rĕspuns oratorilor din opositie, declarând serbătoresce, că în proiectele bisericesci nevotate numai acele modificări le va admite, cari nu ating esenţa şi integritatea politicei bisericesci a cabinetului de mai înainte. Drakulics caracteriséză de naivă încercarea ministrului de a împăca pe magnaţi prin modificări de stil. Combate abusurile dela alegeri. Se tângue, că guvernul vatĕmă drepturile autonomice ale bisericii sêrbesci. Politica de naţionalităţi a guvernului nu o află de corectă; prin ea numai se provócă naţionalităţile la luptă în contra naţiunii, în contra statului.

Asboth încă reprobă politica de naţionalităţi. El dice, că cestiunea de naţionalităţi nu se póte resolva prin mijlóce violente, ci prin aceea, că pe tóte căile să se potenţeze în naţionalităţi iubirea de patrie.

Franţa.

Cabinetul după multe încercări s'a constituit. Neputênd compune Bourgeois cabinetul, preşedintele republicei a concredut misiunea acésta lui Ribot, care a fost ministru în mai multe rinduri. Pe când a erupt scandalul panamist, el era preşedinte al consiliului. În noul cabinet Ribot pe lângă presidenţă are portofoliul finanţelor. Ministru de esterne a rĕmas tot Hanotaux, ministru de interne e Leygues, de justiţie Trarieux, de instrucţiune Poincare, fostul ministru de finanţe în cabinetul Dupuy, de colonii Chautemps, de comerţ Lebon, de agricultură Gadou, de lucrări publice Dupuy-Dutemps, de răsboiŭ Jamont şi de marină Bernart.

Membrii nouluĭ cabinet până acum aŭ aparţinut parte partidului republican moderat, parte celuĭ radical. Presa felicitéză pe Ribot pentru resolvarea crisei, simpatii deosebite însĕ nu i-se esprimă din nici o parte.

Noul preşedinte al republicei abia acum după resolvirea crisei ministeriale a avut ocasiune de a se declara înaintea corpurilor legiuitóre cu privire la atitudinea sa ca preşedinte. El mulţămesce pentru alegere, şi gloria de a fi ales o ascrie democraţiei laborióse, la care aparţine. Promite, că va griji, să fie respectate legile constituţionale. Franţa va înainta în continuŭ pe calea desvoltării conlucrând toţi cetăţenii în pace şi bună înţelegere pentru consolidarea şi gloria republicei. Declararea preşedintelui a cetit-o în senat ministrul Trarieux, ĕră în cameră ministrul Ribot. Ea a făcut o bună impresiune asupra deputaţilor şi senatorilor.

Noul cabinet încă a fost favorabil primit de corpurile legiuitóre. Ministrul de justiţie a presentat proiectul de lege, prin care se publică amnestie deplină pentru cei condamnaţi pentru delicte de presă orĭ greve, care proiect a fost primit cu 511 voturi contra 7.

Rusia.

Din Petersburg se anunţă, că ministrul de esterne Giers după un morb îndelungat a murit la 27 Ian. în etate de 75 ani. Presa ruséscă îl deplânge ca pe unul dintre cei mai distinşi diplomaţi. El a fost representantul politicei tradiţionale a lui Nestelrode şi Gorciacof, s'a încercat, să întreţină bunele raporturi cu Austro-Ungaria şi Germania, dela formarea tripleĭ alianţe însĕ, spre a-şi asigura patria sa pentru orĭ ce eventualitate, a intrat în negoţiări cu republica francesă.

Monitoriul oficial publică ucasul, prin care Siskin, ajutătoriul reposatului Giers, e încredinţat cu conducerea interimală a agendelor ministeriului de esterne.

La cestiunea nóstră.

Manifestările de simpatie ale fraţilor nostri italiani devin tot mai dese. Iubirea faţă de noi şi viul interes faţă de sórtea nóstră a aprins inima braveĭ tinerimi universitare a légănului originii nóstre.

Universitarii din Roma întruniţi la 23 Ianuariŭ la o adunare generală aŭ votat cu unanimitate următórea adresă studenţilor români din Cluş: „Studenţii dela universitatea din Roma inspirându-se de principiile de libertate şi frăţietate, în vîrtutea cărora popórĕle civilisate aŭ dreptul de a se constitui în naţiuni, adresézĕ un afectuos salut şi un ferbinte augariŭ de încurajare generoşilor studenţi universitarĭ români, cari inspirându-se de glorióselе tradiţiuni ale mameĭ comune Roma, luptă cu mândrie pentru câştigarea libertăţii naţionale contra popórĕlor magiare din Ungaria şi Transilvania, cari în tot modul şi cu tóte mijlócele se încércă a le călca în picióre drepturile civile şi politice."

Tinerimea universitară română din Budapesta a fost trimis marchisului Pandolfi o adresă de recunoscinţă pentru cunoscuta moţiune de simpatie a deputaţilor italiani. Nobilul marchis a comunicat colegilor sĕi deputaţi adresa tinerimii nóstre şi a mulţamit

acestei brave tinerimi prin o epistolă, prin care transpiră cea mai căldurósă iubire faţă de noi.

Lui „Budapesti Hirlap“ i-se scrie în 26 Ian. din Bucuresci, că „Liga culturală“ pregătesce o petiţie către Monarchul pentru agraţiarea dlui Dr. Raţ şi a consoţilor lui. Petiţia aŭ să o subscrie toţi alegĕtorii din Ardél. Scopul petiţiei ar fi, să creeze dificultăţi cabinetului Bánffy la casul, când ar fi respinsă. Mocsonyi şi partida lui nu ar aproba petiţiunea declarând, că ar puté numai mări agitaţiunea între Românî. Noi credem, că scirea lui „Budapesti Hirlap“ este o scornitură. În credinţa acésta ne întărésce desmințirea din Nr. 15 al „Dreptăţii“, carea este autorisată a declara, „că dl Mocsonyi nu a fost provocat din partea Ligei, să subscrie pretinsa petiţiune şi prin urmare prin nimica nu a putut fi îndemnat, să facă, fie declaraţiunile din acea corespondinţă, fie altele referitóre la acésta cestiune“.

Numĕrul condamnaţilor nostri politicî s'a mai înmulţit cu unul. Acesta e dl învĕţător din Grădisce Nicolaŭ Trimbiţoniŭ, pe care tribunalul din Deva l-a osîndit la un an de carcer de stat şi la amendă de 100 fl. pe motivul, că ar fi agitat în contra naţionalităţii magiare. Acésta e prima jertfă în era Bánffy.

Pe 5 Martie e fixată ţiua de pertractare pentru un noŭ proces de aderenţă. De astădată sunt acusaţi mai mulţi români din Turda şi jur.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 2. fl. 20719.82

6. Din *Lita română* dela:			
Aureliŭ V. Balint preot	„ 1.50		
Ioan Hideg R.	„ 1.—		
Nicolae Ilia	„ —.16		
Hideg Pavel	„ —.10		
Ilia Ştefan	„ —.10		
Ilia Lina	„ —.10		
Vlas Ştefan	„ —.10		
Vlas Todor	„ —.10		
Vlas George	„ —.05		
Elia Ioan	„ —.10		
Vlas Gligor	„ —.05		
Irimeş Mitru	„ —.10		
Nicolae Luca	„ —.02		
Oltean Mitru	„ —.10		
Oltean Gavrilă	„ —.05		
Irimiaş Todor	„ —.05		
Dela mai mulţi	„ 1.32		
Vlas Georgiŭ	„ —.20		
Biserica	„ 2.—		
Ioan Sula	„ —.20		
Oltean Ştefan	„ —.10		
Popa Todor	„ —.10		
Popa Gligor	„ —.06	fl.	7.66
7. Din *Săcel* dela:			
Ioan Munteau paroch	„ 1.—		
Colectă dela popor	„ 3.—	fl.	4.—
8. Din *Belióra* dela:			
Nicolaŭ Pĕtruţa	„ 1.—		
Geaflea Nicolae	„ —.20		
Geaflea Dumitru	„ —.10	fl.	1.30
9. Din *Segagea* dela:			
Basiliŭ Cirebea înv	„ —.50		
Mărie Cirebea	„ —.20		
Părţilă Dumitru	„ —.40		
Cremene Petru	„ —.20		
Suciŭ Filimon	„ —.10		
Carodea Pavel	„ —.20		
Ora Ioan	„ —.10	fl.	1.70
		Suma fl.	20734.48

Colecta cruceriului.

La colecta cruceriului iniţiată de noi în numĕrulŭ 16 alŭ „Unirii“ din 1891 aŭ solvitŭ:

Parochia *Tăuni* în protopopiatul Bieî, pe anul 1895 3 fl. 50 cr.

Până acum a incursŭ de totŭ suma de 1,869 fl. 43 cr.

Noutăţi.

La preparandia din Gherla se întîmplă lucruri regretabile. Dintre ceî 20 de elevi aî cursului al III-lea 18 aŭ părăsit institutul preparandial, rugând pe inspectorul scolastic regesc din Deés, să mijlocéscă primirea lor la vre-o preparandie de stat. Causa acestui paş desperat, — pe cum scriŭ alumniî desertorî în „Tribuna“ şi „Dreptatea“, — ar fi tractarea dură a catechetului Melian, contra căruia s'aŭ plâns la directorul preparandial, dar în loc de mângăere şi din partea acestuia aŭ fost tractaţi cu asprime. Pe când reprobăm paşul desperat şi periculos al celor 18 elevi, nu putem aproba nicî tractarea străină de spiritul clerical a catechetului Melian şi a directorului I. Papiŭ — supunĕnd, că lucrurile staŭ, pe cum le-aŭ descris alumniî desertorî.

Grevă de episcopi. Dl Tache Ionescu, ministrul de culte al Românieî, în şedinţa din 1 Ian. a senatului prin un lung discurs constată, că s. sinod, compus din episcopiî diecesanî şi din 10 archiereî, în treî sesiuni nu a lucrat nimica, punĕndu-se episcopiî în grevă. Anume legea prescrie, că spre a se puté aduce hotărîrî în sinod, trebue să fie de faţă cel puţin 12 episcopi. Uniî din aceştia spre a remonstra în contra guvernului absentaŭ dela şedinţe, făcĕndu-se morboşi când unul când altul. Ca să nu se mai repetéscă atarî lucrurî scandalóse, ministrul propune modificarea legiî. În alte ţĕrî e vorbă despre grevă de lucrătorî, birjarî etc., şi clerul se silesce, să delăture grevele, ér în România chiar clerul înalt se pune în grevă. Nu ne mirăm, acésta e firea schismei.

Părintele Dr. V. Lucaciŭ de noŭ e citat pe 15 a c. la Sătmar, unde se va pertracta a dóua óră procesul intentat de către procuror sub cuvînt, că ar fi vătĕmat auctorităţile publice administrative.

Noŭ indemnity. Wekerle la timpul sĕŭ a cerut votarea budgetului provisoriŭ pe lunile Ianuariŭ şi Februariŭ 1895, ceea ce a şi obţinut prin articlul de lege XXXIV—1894. Cabinetul Bánffy prevĕdĕnd, că desbaterea budgetului pe 1895 nu se va termina până la finea lui Februariŭ, a cerut, să se prolungéscă provisoriul şi pe lunile Martie şi April.

Mişcări electorale. Actualiî ministri cu ocasiunea denumiriî lor aŭ trebuit să-şi depună mandatele de deputaţi, şi în cercurile respective s'aŭ escris alegerî nóue. Ministriî şi-aŭ pus candidarea în cercurile de mai înainte, dară oposiţia, încă nu stă în neactivitate, ea le opune contracandidaţi. Aşa lui *Wlassics* i-se opune la *Csáktornya* advocatul Dr. *Major* cu programul partidului poporal, fiind susţinut mai ales de preoţime. Lui *Perczel* i-se opune la *Bonyhád* br. *Kaas Ivor* susţinut de tóte partidele oposiţionale. Lui *Daniel* la *Panciova* i-se opune preotul *Szekrény* cu programul partidului poporal. Faţă de br. *Bánffy* la *Şimleŭ* — ţice „Tribuna“ — îşi va pune candidatura deputatul dr. *Nic. Şerban*.

Dieta provinţială istriană a fost disolvată prin unŭ rescript împĕrătesc, şi s'aŭ escris alegeri nóue. „Fremdenblatt“, organul ministeriului de esterne, aduce de causă a disolvării purtarea maioritĕţii italiane, care a scos cu totul dela desbateri limba slovenă introducĕnd eschisiv limba italiană. Acéstă purtare a maioritĕţii italiane jignesce drepturile poporaţiunii slovene a ţĕriî. Toleranţa de naţionalitate este un principiŭ cardinal al politicei austriace şi a imperiului austriac. Se speréză, că la alegerile cele nóue alegĕtoriî vor fi pĕtrunşi de convingerea, că orî ce politică ultraistă de naţionalitate este fără prospecte de succes.

Deficit în finanţele statului. Comisiunea parlamentară budgetară, pe când trăia Wekerle ca ministru, a presentat budgetul pe 1895 cu un escedent de 23,909 fl. Br. Feyérváry însă a conturbat equilibriul finanţial cerĕnd încă 600.000 fl. pentru instruirea honvedilor recruţi, şi astfel bilanţul budgetar în loc de escendent se va închia cu un deficit de 576,091 fl.

Mareşalul Canrobert, pe cum se anunţă din Paris, a repausat în 29 Ian. în etate de 86 aniî. El a avut distinsă cualificaţiune militară, dară mai mult decât acésta l-a distins curajul cel mare. El totdeuna a rĕmas credincios lui Napoleon III-lea şi casei lui. Consiliul de ministri a propus camerelor votarea unui credit de 20,000 frs. pentru înmormîntarea naţională a renumitului mareşal.

Agitaţiunile socialiste în loc de a scădé în Alföld ieaŭ dimensiuni tot mai mari. Socialiştiî sunt mai bine organisaţi decât mai înainte şi împrăştie printre popor în mii de esemplare proclamări revoluţionare, în carî se ţice, că din cei 17.349,398 locuitorî aî Ungariei numai 840,000 aŭ drepturi. Poporul cel fără drepturi şi misĕr e provocat, să nu se supună acelora, carî îi răpesc puterea, sănĕtatea şi fericirea familiară şi-l despóe de drepturi. — Mai bine ar cerca dnii ţilei, să împace pe conaţionalii propriî desecaţi de lucru şi de miserie, decât să molesteze naţionalităţile nemagiare cu încercările utopice de a le magiarisa.

Societatea „România Jună“ a tinerimiî academice române din Viena, care are de scop prosperarea pe terenul literar-social şi cultural-naţional, şi-a ales în comitetul administrativ pe 1895 pe următoriî: Preşedinte: Drd. med. Ales. Vajda-Voevod. Vicepreşedinte: Drd. med. Ionel Capşa. Secretar I. stud. agr. Paul Bogdan. Secretar II. stud. med. Nicolae Bucinschi. Cassar: stud. med. Ales. Crăciunescu. Controlor: stud. techn. Teofil Popovicî. Bibliotecar şi econom: stud. silvanist. George Sĕrbu. — Spre orientarea mareluî public românesc se anunţă, că localităţile societăţiî din 1 Februariŭ se află: IX. Lazarethgasse Nr. 26.

Panama magiară. Fraternisarea ministeriului Wekerle cu Kossuthiştiî şi abusul lui de oficiŭ îl caracterisézĕ şi următoriul cas: Articlul 22 din budgetul cultelor sună: „Pentru întregirea archiveî museului naţional I rată 20.000 fl.“ Despre acésta posiţie enigmatică „Hazánk“ scrie, că guvernul Wekerle a voit, ca în cincî aniî după olaltă să prevadă în budget câte 20.000 fl. spre a ajunge la 100.000 fl., care sumă a primit-o Kossuth Ferencz ca preţ pentru scriptele rĕmase după tatăl sĕŭ. Guvernul nu este îndreptăţit a face cumpĕrărî de preste 25.000 fl. fără încunoscinţarea prealabilă a monarchului, pentru aceea Wekerle suma de 100.000 fl. a împărţit-o în rate de câte 20.000, ca să nu observe monarchul, pe ce se daŭ banii. Br. Eötvös nefiind umblat în atarî şiretlicurî, la insistarea lui Wekerle s'a învoit, să priméscă în bugetul sĕŭ suma de 20.000 fl. Înţelegĕnd monarchul despre acésta a pensionat pe Pulszky Ferencz directorul museului naţional, a dimisionat cabinetul Wekerle, la formarea noului cabinet nicî nu a mai voit, să audă de br. Eötvös, şi pe Pulszky Agost încă l-a absolvat dela postul de secretariŭ de stat în ministeriul de culte. Kossuth Ferencz a esccomptat deja obligaţiunea dela guvern primind dela Banca ungară de escompt suma de 100.000 fl. Actualul cabinet se ţice, că a hotărît a şterge din budgetul anilor următorî restul de 80.000 fl. Panama magiară e descoperită. Numai de ar fi traşi la rĕspundere vinovaţiî.

Stambulov sub acusă. Ministrul atotputernic de óre când al Bulgarieî, Stambulov, după ce a căduț dela putere, publicând în ţiare articulî vătĕmătorî pentru principele şi agitând în contra puternicilor de aţi aî tinĕruluî principat, a fost pus sub acusă împreună cu cabinetul sĕŭ. Comisiunea investigătóre esmisă de parlament a publicat un apel, prin care recércă pe toţi cetăţenii Bulgarieî, ca să descopere acesteî comisiuni tóte ilegalităţile comise de Stambulov şi colegiî luî.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

D.

Forurile protopopesci.

(Continuare.)

Forurile de apelațiune după dreptulŭ bisericescŭ din Pravilă. Forulŭ de prima instanță după dreptulŭ bisericescŭ din Pravilă este forulŭ episcopuluĭ. Forulŭ de a dóua instanță este sinodulŭ mitropolitanŭ constituitŭ:

1. Din mitropolitulŭ, care are dreptulŭ convocăriĭ sinoduluĭ [1]), și prin presența luĭ sinodulŭ devine deplinŭ (τελεία). [2])

2. Din episcopiĭ sufraganĭ, [3]) chiarŭ aceia, carĭ sunțŭ deja aleșĭ ĭnse încă neconsecrațĭ, (ἐπίσκοποι ὑποφήφιοι), precum și aceia, carĭ nu și-aŭ pututŭ ocupa saŭ aŭ trebuitŭ să-și părăséscă scaunulŭ din causa unorŭ turburărĭ politice (ἐπίσκοποι σχολάζοντες).

Aceștia singurĭ aŭ votŭ decisivŭ, de aceea se numescŭ συνεδριάζοντες.

3. Oficialiĭ maĭ înalțĭ aĭ mitropolitului, anume ceĭ din pentada întâiă a coruluĭ dreptŭ și ceĭ din stânga. Aceștia aveaŭ ĭnse numaĭ votŭ consultativŭ, din care causă se numieaŭ numaĭ: παρακαθήμενοι.

4. Representanțiĭ puteriĭ civilĭ ĭnse în lucrurile curatŭ bisericescĭ fără votŭ decisivŭ.

În înțelesulŭ canonuluĭ 12 dela Cartagena, ca sinodulŭ să pótă aduce sentința valabilă, se poftiea să fie de față celŭ puținŭ mitropolitulŭ și doĭ episcopĭ sufraganĭ.

Sinodulŭ mitropolitanŭ avea dreptŭ a se pronunța ca forŭ de apelațiune de a dóua instanță în următórele casurĭ:

1. De câte orĭ unŭ clericŭ, călugărŭ saŭ laicŭ pentru eresie saŭ din altŭ motivŭ era escomunicatŭ de către episcopulŭ séŭ, orĭ apela escomunicatulŭ orĭ nu apela. [4])

3. În tóte causele civilĭ canonice câudŭ o parte nemulțămită cu judecata episcopuluĭ séŭ apela la sinodulŭ mitropolitanŭ. [5])

3. În tóte causele penalĭ și disciplinarĭ, câudŭ inctulŭ apela dela sentința episcopuluĭ séŭ. [6])

Sinodulŭ mitropolitanŭ ĭnse funcționa și ca forŭ de întâiă instanță.

1. În causele litigióse dintre episcopiĭ provincieĭ mitropolitane. [7])

2. Câudŭ unŭ preotŭ începea procesŭ în contra episcopuluĭ séŭ saŭ a altuĭ episcopŭ străinŭ. [8])

Forulŭ de a treia instanță era sinodulŭ diecesanŭ. [9]) În timpurile maĭ vechĭ forulŭ de a treia instanță în înțelesulŭ canonuluĭ 12 dela Antiochia era unŭ sinodŭ, la care luaŭ parte maĭ mulțĭ episcopĭ decâtŭ la sinodulŭ mitropolitanŭ. Atarĭ sinóde ĭnse se adunaŭ fórte rarŭ.

Ca și sinodulŭ mitropolitanŭ, și sinodulŭ diecesanŭ funcționa și ca forŭ câte odată de instanța întâiă, câte odată de instanța a dóua. Anume ca forŭ de întâia instanță figura:

1. În tóte causele, în carĭ inctulŭ era ver unŭ mitropolitŭ.

2. În causele, în carĭ ver unŭ mitropolitŭ pășea ca actorŭ saŭ împotriva episcopilorŭ séĭ sufraganĭ, saŭ împotriva clerului séŭ, saŭ împotriva altuĭ mitropolitŭ.

Ca forŭ de a dóua instanță figura sinodulŭ diecesanŭ în tóte causele judecate de sinodulŭ mitropolitanŭ ca forŭ de antâia instanță. [10])

Membriĭ sinoduluĭ diecesanŭ după unele documente eraŭ pre lângă capulŭ dieceseĭ numaĭ mitropoliției, după altele ĭnse toți episcopiĭ dieceseĭ respective.

Cu tóte acestea ĭnse dela orĭ și care forŭ era permisă apelațiunea la Sfîntulŭ Scaunŭ Apostolicŭ alŭ Romeĭ, pre cum se vede din apelațiunea Sfîntuluĭ Atanasiŭ la Papa Iuliŭ [1]) și a Sfîntuluĭ Ioanŭ Gură-de-aurŭ la Papa Inocențiŭ. [2])

* * *

Esistatŭ și esistŭ forurĭ protopopescĭ în România, Moldova și Bucovina? Dacă forurile protopopescĭ ar fi o instituțiune de a bisericeĭ resărituluĭ; atuncĭ și în trecutŭ și în presente ar trebui să le aflămŭ și în biserica românéscă din celealalte țĕrĭ locuite de Românĭ, anume în România, Moldova și Bucovina.

În provinciile aceste ĭnse n'aŭ esistatŭ nicĭ câudŭ forurĭ protopopescĭ. În România și Moldova protopopiĭ în causele litigióse, de căsătorie și penalĭ bisericescĭ aŭ figuratŭ totdeauna numaĭ ca comissarĭ investigatorĭ esmișĭ spre acésta din partea episcopuluĭ. Sentința o aducea totdeauna episcopulŭ, și părțile litigante trebuieaŭ totdeauna să se presente înaintea consistoriuluĭ episcopuluĭ la pertractarea finală.

„Sfîntulŭ Sinodŭ“ alŭ bisericeĭ autocefale din România laolaltă cu guvernulŭ Românieĭ dela 1873—1884 aŭ făcutŭ o lege numită: *„Legea organică a sfinteĭ biserici autocefale ortodocse române“*, prin carea s'aŭ regulatŭ maĭ multe afacerĭ bisericescĭ, carĭ aveaŭ lipsă de o atare regulare. În esență pusĕțiunea ierarchică a protopopilorŭ numițĭ în legea acésta protoiereĭ a rĕmasŭ totŭ cea de maĭ înainte.

De forurĭ protopopescĭ nicĭ cea maĭ mică amintire nu se face în legea acésta, ci în conformitate deplină cu Pravila forulŭ de prima instanță după ea este forulŭ episcopuluĭ.

Forulŭ episcopuluĭ în virtutea aceleĭ legĭ organice purcede în chipulŭ următorĭŭ.

Acțiunea este de a se da totdeauna episcopuluĭ, care aflându cu cale, ordinézŭ investigațiunea causeĭ prin protopopulŭ concernente. Îndeplinindŭ protopopulŭ investigațiunea causeĭ, străpune actele investigaționali la consistoriulŭ episcopescŭ. Președintele consistoriuluĭ nu este episcopulŭ, ci unŭ altŭ membru denumitŭ de catră episcopulŭ.

Decă causa nu este investigată de ajunsŭ, consistoriulŭ o remite protopopuluĭ spre întregire. Dacă este de ajunsŭ investigată, atuncĭ se pronunța asupra eĭ, și părerea sa prin așa numita *anaforă* o trimite episcopuluĭ, care o póte primi, o póte trespinge și o póte modifica, căcĭ elŭ este judecătoriulŭ.

În contra sentinței episcopuluĭ nu se maĭ dă apelațiune decâtŭ singurŭ în casŭ de catherisire saŭ degradare din trépta preoțéscă, câudŭ preotulŭ catherisitŭ saŭ degradatŭ póte apela în contra sentinței de degradare adusă de episcopulŭ.

Forŭ de apelațiune este numaĭ unulŭ, și acesta este „Sfîntulŭ Sinodŭ“ constătătoriŭ din episcopatulŭ Românieĭ, care de regulă în fiecare anŭ se aduna de dóuĕ orĭ în Bucurescĭ, anume primăvara și tómna, fiindŭ de față și ministrulŭ cultelorŭ cu votŭ consultativŭ. [3]) În timpulŭ de față ĭnse în România fiindŭ introdusă căsătoria civilă, causele de căsătorie nu se maĭ judecă de locŭ în nicĭ unŭ forŭ bisericescŭ.

În Bucovina asemenea n'aŭ esistatŭ nicĭ câudŭ forurĭ protopopescĭ, și pusĕțiunea ierarchică a protopopilorŭ de astădĭ în Bucovina este pusĕțiunea decanilorŭ romano-catolicĭ, carĭ nu aŭ nicĭ unŭ forŭ judecătorescŭ. [4])

* * *

Forurile protopopescĭ la celealalte popóre ținătóre de biserica resăritului. Celŭ maĭ mare și maĭ însemnatŭ poporŭ, ce se ține în timpulŭ de față de biserica resăritului, este poporulŭ rusescŭ. În Rusia ĭnse nu numaĭ că nu esistŭ forurĭ protopopescĭ ca forurĭ de întâia instanță, dară nicĭ nu esistŭ dóuĕ forurĭ de apelațiune, unulŭ de a dóua și altulŭ de a treia instanță ca în biserica catolică, ci numaĭ unŭ forŭ de întâia instanță, care este forulŭ episcopului, și unŭ forŭ de apelațiune ca forŭ de a dóua instanță, care este „sfîntuiŭ sinodŭ“ alŭ bisericeĭ rusescĭ alcătuitŭ după norma „sfîntuluĭ sinodŭ“ din România.

Ĕtă cum se esprimă despre lucrulŭ acesta unŭ canonistŭ rusŭ: *„În biserica rusă suntŭ dóuĕ instanțiĭ de judecată spirituală: Jude-*

---

[1]) Can. 6 dela Nicea II. În originalŭ Card. Pitra op. cit. t. II. pg. 109.

[2]) Can. 16 Antiochia. În originalŭ la Card. Pitra op. cit. tom. I. pag. 462.

[3]) Can. 37 alŭ Apost. În orig. Card. Pitra tom. I. pag. 21. Can. 5 dela Nicea I. În originalŭ. Card. Pitra op. cit. t. I. pag. 429. Can. 20 dela Antiochia vedĭ maĭ susŭ pag. 61.

[4]) Zonara la c. 6 dela Nicea II.

[5]) Can. 20 Antiochia maĭ susŭ pag. 61.

[6]) Can. 11 Cartagena. În originalŭ cu interpretările luĭ Balsamon, Zonara și Aristenŭ la Beveregiu op. cit. t. I. pag. 524.

[7]) Can 3 dela Sardica. În originalŭ la Beveregiu op. cit. t. I. pag. 485

[8]) Can. 9 dela Calcedon. În originalŭ cu intezpretările luĭ Balsamon, Zonara și Aristenŭ la Bevergiu op. cit. t. I. pag. 122.

[9]) Sinodulŭ acesta diecesanŭ nu este sinodulŭ episcopuluĭ cu clerulŭ séŭ, ci este sinodulŭ, ce-lŭ țineaŭ episcopiĭ uneĭ părțĭ din imperiulŭ romanŭ numite diecesă. Constantinŭ Marele împărțise imperiulŭ romanŭ în maĭ multe părțĭ numite diecese; dieceselе eraŭ apoĭ împărțite în provinciĭ.

[10]) Cf. Zishman op. cit. pag. 71 și uu.

[1]) Caesare Baroni Anuales la anulŭ 404.

[2]) Alzog Handbuch der Universal-Kirchengeschichte. Mainz 1872 tom. I. pag. 291.

[3]) Vedĭ »Legea organică a s. biserici autocefale ortodocse române și regulamentele sfîntuluĭ sinodŭ, ed. III. Bucurescĭ 1884 în tipografia cărțilorŭ bisericescĭ.

[4]) Ved2 Vehring »Kirchenrecht« pag. 647.

cata eparchială (a episcopului) *pentru toți clericii și laicii dintr'o eparchie,* [1]) *și judecata sfîntului sinodu privitóre la episcopi și la apelurile contra judecăților eparchiali.*" [2])

În judecățile bisericesci protopopii figuréză numai ca comissari investigatori, și încă și ca atari numai dacă voesce episcopulu, care póte însărcina cu investigațiunea și pre unu altu preotu. [3]) Modulu de procedere alu episcopului este totu acela, care este și în România. [4])

În biserica grecéscă din imperiulu otomanu nu esistu nicăiri forurî protopopescî și totu asemenea în biserica greca din regatulu Greciei. [5])

Singuru Mitropolitulu Andreiu Bar. de Şaguna vorbesce despre forurile protopopescî ca despre o instituțiune a bisericii resăritului. [6]) Nici elu însă nu a pututu aduce nici barem unu singuru canonu orientalu, din care să se vadă, că forurile protopopescî suntu o instituțiune de a bisericei resăritului, și dacă totuși susține acésta fără nici o dovadă, o face în modulu acela arbitrariu, care este caracteristica tuturoru scrieriloru lui și cu deosebire a compendiului de dreptulu canonicu. Arbitriulu și abusulu lui a mersu până acolo, câtu constituțiunea protestantă a Sașiloru din Ardélu, ce a voitu elu să o dé bisericei sale, o espuna în acelu compendiu ca pe o constituțiune a bisericei orientale, fără să cugete de locu la aceea, că cine susține așa ceva, trebue să și dovedéscă lucrulu cu Pravila în mână. În alte locuri confundă tare curiosu instituțiunile unele cu altele, confundă terminii juridici, confundă dispositiile dreptului. Pre cetitoriulu neversatu în dreptu prin acésta îlu seduce, éră pre celu versatu îlu scandalisézá. Este destulu de pildă a ceti tractatulu lui despre parochi, unde confundă instituțiunea dumnedeéscă a preoților cu cea omenéscă a parochiloru, terminulu parochu îi este sinonimu cu terminulu preotu, și dispositiile dreptului cu privire la preoți le confundă cu cele despre parochi. Încunjură însă cu multă astuție a spune, că instituțiunea parochiloru în forma moderna este o instituțiune apusană, și ca atare neregulata prin legi positive în Pravila. [7])

Nu e deci nici o mirare, că Şaguna și despre forurile protopopescî fără nici o dovadă susține, că suntu o instituțiune de a bisericei resăritului. Elu însă a rămasu singuru între toți canoniștii orientali, și singura va rămâne totdeauna.

* * *

Din cele espuse până aci amu vědutu:

1. Că Pravila și legislațiunea bisericei resăritului nu cunósce de locu forurile protopopescî de judecata.

2. Că la Românii afara de Ardélu din celealalte țerî locuite de ei, anume în România, Moldova și Bucovina n'au esistatu nici cându și nu esistu nici astădi forurî protopopescî.

3. Că nici în biserica rusă nici în biserica grecéscă din imperiulu otomanu nici în cea din regatulu Greciei, carî suntu cele mai însemnate biserici resăritene, n'au esistatu și nu esistu nicăiri forurî protopopescî.

Dela sine urmézá din aceste, că originea forurilorú protopopescî din Ardélu trebue să o căutámu airea afară de biserica resăritului. Ajungêndu la punctulu acesta, însa-și împrejurarea, că biserica românéscă din Ardélu a statu timpu îndelungatu sub presiunea calvină, ne silesce, ca în presiunea acésta să căutámu originea lorú.

---

[1]) Sub eparchie înțelege autoriulu diecesă, în care înțelesu folosescu gr. orientalii și la noi cuvîntulu *eparchie.*

[2]) I. S. Berdnicov »Cursu de dreptu bisericescu« tradusu de Silvestru Balanescu, episcopulu Huşilorú, Bucuresci, tipografia cărțiloru bisericesci 1892 pag. 294.

[3]) Totu acolo.

[4]) Totu acolo pag. 395.

[5]) Dr. Isidor Silbernagl »Verfassung und gegenwärtiger Bestand sämmtlicher Kirchen des Orients« pag. 9, 24, 25 și 72 și uu. Mai pe largu despre constituțiunea administrativă și judiciara a bisericei grecesci Cf, Heinecius »Abbildung der alten und neuen griechischen Kirche. Leipzig 1711, Michon. Voyage relig. en. Orient Paris 1853.

[6]) Compendiu de dreptulu canonicu alu unei sfintei săbornicesci și apostolesci biserici«. Sibiu 1868 pag. 139 și 406.

[7]) Totu acolo pag. 141 și uu.

III.

Forurile protopopesci calvinesci din Ardélu.

Esistința forurilorú protopopescî la calviniî din Ardélu în secululu 16 și 17 și asemenarea lorú cu cele romanescî. Spre a dovedi, că forurile protopopescî în biserica românéscă din Ardélu s'au născutu sub influința calvină, trebue mai întâiu să dovedimă, că la calviniî din Ardélu au esistatu forurî protopopescî pe timpulu, cându biserica din Ardélu a fostu sub influința calvină și încă au esistatu chiaru în forma, ce o aveau și în biserica românéscă din Ardélu.

Cu privire la lucrulu acesta ne dă deslucire deplină collecțiunea canónelorú calvinescî făcută încă în secululu alu 17-lea de superintendentele Gelei Katona. În collecțiunea acésta între drepturile protopopiloru ca și în biserica românéscă se pune și dreptulu de a convoca sinodulu tractualu numitu *„synodus particularis"*, în care apoi să pertracteze causele matrimoniale și alte certe, ce s'ar ivi. Cuvintele canonului suntu următórele:

„Causas matrimoniales et alias pro re natas controversias . . . . agitent." [1])

Pre lângă jurisdicțiunea mătrimoniala și contențiósă, ce se vede din canonulu acesta, mai aveau protopopii calvinescî și jurisdicțiune penală asupra clerului și a poporului ca și ceî românescî. Se vede lucrulu acesta totu din canonulu de mai susu, care impune protopopului, ca în sinódele tractuali să pertracteze și causele, în carî se dictézá *censuri sau pedepse bisericesci.* Éra mai la vale se dispune, ca protopopii cu sinodulu lorú să nu depună pentru totdeauna sau să escomunice pre nici unu preotu. [2]) Din aceste se vede, că puteau și lipsi pre preoți de oficiu și chiaru și escomunica, numai nu pentru totdeauna.

Forulu protopopiloru calvinescî ca și celu românescu încă era constituitu câte odată din protopopulu singuru, [3]) câte odată din protopopulu și sinodulu tractualu, câte odată din protopopulu și din asessorii aleși din numerulu preoțimii tractuale.

Se vede lucrulu acesta totu din canonulu 83 de mai susu alu collecțiunii lui Gelei Katona, care dispune, că tóte causele mai grave, carî vinu la forulu protopopescu, să le pertracteze protopopulu, însă nu singuru, ci laolaltă cu asessorii. [4]) Ba ce e mai multu. Pre cum în biserica românéscă forulu protopopescu se numiea câte odată săboru, chiaru așa și în biserica calvinéscă din Ardélu forulu protopopescu se numiea câte odată și: synodus.

Astfelu Salamon Joseph vorbindu despre modulu cum era constituitu sinodulu protopopescu, dice, că presidiulu în sinodu îlu ducea protopopulu. Membrii sinodului însă erau toți preoții tractuali, ordinarie însă asessorii. [5]) Va să dică sinodu se numiea adunarea protopopului cu asessorii tractuali, care era forulu protopopescu.

Fiindu constatatu așa dară de o parte, că forurile protopopescî de locu nu suntu o instituțiune de a bisericii resăritului, fiindu mai departe constatată esistința forurilorú protopopescî și în biserica românéscă și în cea calvinéscă din Ardélu pre timpulu principiloru calvinescî; fiindu după aceea constatată și asemenarea între forurile protopopescî și calvinescî în privința causeloru supuse jurisdicțiunii lorú, în privința modului constituirii și chiaru și în privința numirii, fiindu mai departe cunoscută presiunea calvină, sub care a statu biserica românéscă din Ardélu în acele timpurî, credemu, că e tare firéscă conclusiunea, că în biserica românéscă din Ardélu forurile protopopescî s'au introdusu sub iafluința calvină. Și precum vomu vedé mai târdiu, introducerea forurilorú protopopescî a statu în legătură cu o altă instituțiune calvinéscă introdusă pre acele timpurî în biserica românéscă de calviniî, anume cu suprimarea episcopateloru sufragane și restrîngerea ierarchiei la unu singuru mitropolitu fără de nici unu episcopu sufraganu.

(Va urma.)

---

[1]) Can. 89.

[2]) »Inter caetera autem finaliter ac in perpetuum ullum ecclesiae ministrum deponendi, proscribendi . . . . sibi minime adrogent.«

[3]) Dosa Ellek op. cit. pag. 53.

[4]) »Nil quicquam gravioris momenti absque potioris suorum confratrum, assessorum cumprimis . . . . statuant vel faciant.«

[5]) »Praesidium tenet ipse senior, membra vero synodi constituunt omnes ministri vel confratres ejusdem dioeceseos, ordinarie tamen adsessores« op. cit. pag. 83 și 84.

Lourdes înaintea forului sciinței.

De prof. Dr. I. Ackerl.

IV.

Amĕsurat programului nostru aveam să ne ocupăm mai ales de esaminarea sciințifica a vindecărilor întîmplate. Însе acest scop póte numai să se promoveze, dacă mai întâiŭ vom descrie în câteva scene, cum se pórtă la astfel de întîmplări poporul de rînd, și ce impresie face o vindecare miraculósă asupra spiritului mulțimii. Cea mai bună ocasie spre acésta se dă în dilele peregrinajului național. Ca basă a descrierii nóstre servéscă-ne observările făcute în dilele lui August de martori oculari.

Nu este lucru ușor, ca după sosirea cetelor de peregrini *) să te îngrijescĭ de preste 1000 de morboși, ale căror gemete și strigări după ajutor fiecăruia îi aduce aminte, că ei nu sunt făcuți din carton. Ca și cu alte prilejuri se îngrijaŭ de transportarea morboșilor ospitalității și ospitalitele, cari adeseori aparțineaŭ celor mai înalte clase ale societății. În fruntea lor stă M. de Raymond-Cahusac. Mulțămită escelentei lor organisațiuni morboșii din partea lor sunt provĕduți cât sĕ póte mai bine. Ospitalitii îi ridică din vagóne, îi duc cu ajutoriul unor paturi portative construite anume spre acest scop la grotă și la piscină, le fac tóte serviciile de lipsă și pe urmă îi duc ĕră la locuințele destinate pentru dînșii.

La câtva timp după sosirea cetelor de peregrini oferesce o priveliște sublimă mulțimea, ce se adună înaintea grotei și se rógă acolo.

Priveliștea acestor multe mii, cari parte stând, parte îngenunchiând, parte cu mânile întinse își recomandă lipsele sale inimii generóse a Mariei, a făcut pe un străin, să esclame: „Eŭ credeam, că sciŭ, ce însemnézĕ a se ruga; dar în Lourdes m'am convins, că nu am sciut-o acésta, și numai aicĭ am început a o înțelege acésta.“ Dacă póte vre-o rugăciune să străbată prin norĭ, atuncĭ acest strigăt după ajutor plin de credință al atâtor suflete sdrobite, aceste adâncĭ suspine ale celor întorși, acest imn de mulțămită al vindecaților și grațiaților în stare este, să dea năvală asupra ceriului și să-l misce. Și dacă vedem apoi șirurile nespus de lungĭ ale morboșilor, cari aștéptă înaintea piscinelor pe paturile și năsălile lor, până le vine rîndul, să fie cufundați în apa vindecătóre, dacă privim la acești morboși răbdătorĭ și vedem tăria credinței și ardórea evlaviei lor, nimenia, care crede în cuvîntul Domnului, nu se va mira de mulțimea minunilor, ce se întîmplă în Lourdes cu ceĭ morboși.

Casurile de vindecare miraculósă se întîmplă în piscine mai des atuncĭ, când pe morboșĭ îi udă apa din grotă. Dar și înaintea groteĭ, în criptă, în basilică încă se întîmplă nenumĕrate vindecărĭ; mai că se póte dice, că în Lourdes aprópe fiecare pétră scie să grăéscă despre minuni.

Mare sperare de vindecare nutresc morboșii și însoțitoriĭ lor cu deosebire atuncĭ, când procesiunea cu s. Eucharistie trece pe dinaintea paturilor lor de durerĭ. Acésta se întîmplă în tóte cele treĭ dile la 4 óre după amédĭ. Aicĭ în fiesce care an se repetesc scene de acelea, de cari aflăm descrise multe la Evangeliști.

La procesiunile acestea se întîmplă, ca și pe când Mântuitoriul lumiĭ călătoria prin țara Iudeilor împărțind binefacerĭ: ca atuncĭ redă El și acum orbilor vederea, surdilor auduł, paraliticilor folosirea membrelor. Pĕtrunși deplin de credința, că Dumnedeŭ-Omul este de față în S. Eucharstie, toți ceĭ sdruncinați în sănĕtate întîmpină pe Mântuitoriul tot cu acelea-și cuvinte, cu cari îi întîmpinaŭ morboșii și nĕcăjiții atât de adeseorĭ pe Făcĕtoriul de minunĭ, pe când el umbla ca om printre ómenĭ. Cu mânile întinse eĭ strigă către Mântuitoriul cu cuvintele Bibliei: „Isuse, Fiul lui David, îndură-te spre mine!“ — „Dómne, dacă vreĭ, poțĭ, să mĕ vindecĭ!“ și altele de acestea.

Un martor, care de repetite orĭ a fost de față la aceste scene, descrie impresiunea, carea acelea o produseră asupra luĭ în anul trecut. „Fiindcă eŭ de mai multe orĭ am fost de față la atarĭ scene,“ scrie el, „cugetam, că față de impresiunile acelora voiŭ fi deja tîmpit. În faptă *nu a fost așa*. Și eŭ ca și ceĭalalțĭ m'am aruncat în genunchi, când se auḑiră strigătele acestea. Și când am vĕḑut, cum primul băĕt se ridică vindecat și fugind în urma baldachinului se amestecă și el în bucuria generală, și mai ales când un hamal de lângă mine-mĭ ḑise: „Veḑĭ, domnul meŭ, acésta este, pe carea eŭ am adusă aḑi diminéță aicĭ. Ea abia mai putea să rĕsufle, și a trebuit să fie provĕḑută cu Cumineĕătură —“ atuncĭ, *Dumneḑeul meu* am făcut și eŭ ca toțĭ ceĭalalțĭ. Asemenea însoțitorilor copileĭ, cari plângeaŭ de bucurie asemenea atâtor preoți, *cari înzădar cercau* să le înădușe *plânsul de bucurie, am simțit* și eŭ, cum lacrimĭ preste lacrimĭ curgeaŭ din ochiĭ meĭ.“ *)

Stégul, care deschidea conductul, totdeuna îl purta un băĕt, a căruĭ ființă atentă și evlaviósă a fost tuturor bătĕtóre la ochi. Era *Alfred Guy,* sermanul prunc orfan de Montpellier, care cu un an mai înainte venise la Lourdes într'*o stare atât de tică/ósă* și aicĭ aflase vindecare.

În dilele cele dintâiŭ se întîmplară numai puține casurĭ de vindecare înaintea groteĭ, pe când procesiunea a fost acolo. Însе când înaintă procesiunea spre piscină și se întórse ĕră la basilică, *se observară* acum aicĭ, acum colo ridicându-se cârjĭ de olog, și se produse o mare îmbulḑélă. Un băĕt de opt anĭ cu membrele de tot rĕsucite, care încă nicĭ odată nu a putut umbla, dădu cârjile sale mameĭ sale și în vĕḑul peregrinilor începu a face primiĭ sĕĭ pași. El urcă treptele către basilică, și când óre cineva voi să-ĭ ajute și-l întrebă, de este obosit, zimbind rĕspunse, că nu.

Atuncĭ se auḑi în apropiere esclamarea: „Mulțămită Ție, Dumneḑeule, mulțămită Ție!“ Erau doĭ bărbați, cari în ulmirea sa strigară astfel, când vĕḑură, că o călugăriță bolnavă își părăsi trăsura și între imnurĭ de laudă aduse luĭ Dumneḑeŭ *începu a merge fără* de nicĭ un sprigin. Nu era greŭ a o recunósce dintre celelalte călugărițe: fața eĭ strălucea de mulțămită și recunoscință. O vom întîlni ĕrăși în bureaul medicilor. (Va urma.)

*) Pe timpul peregrinajului național din anul trecut ospĕtăriile și locuințele private eraŭ atât de îndesate, cât mulțĭ trebuiră să petrécă nóptea în Pierrefitte și în alte comune din jur de Lourdes. Însе nu toțĭ sunt peregrinĭ, câțĭ vin la Lourdes. Între eĭ se află turiștĭ mulțĭ și mulțĭ curioșĭ, pe cum și inimicĭ, pe cum a fost mai ales în aniĭ trecuțĭ. Că afară de aceștia nu era eschisă nicĭ o altă specie de cetățeni universalĭ mai puțin evlavioșĭ, o dovedesce cetirea unor afișurĭ de prin unele locurĭ, cari sună: Păziți-vĕ de pungașĭ!

*) »L'Univers« 22 August 1894.

Editor și redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscința pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum și până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce **lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ**, de colorare respective de **marmorisare** și de **provedere cu icone sânte**, dimpreună cu **aședarea acelorŭ obiecte** în fața loculuĭ, precum și **renovarea de iconostase** cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proĭecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosĕbită, și tóte mĕ îndreptațescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-ĭ încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurință mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. bisericescĭ.

(6) 51—52

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 13 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicăţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 9 Februariŭ 1895. | Numĕrul 6.

Partidul poporal.

De când Tisza guvernéză acéstă *ţară fie în* persónă, fie prin creaturile sale din partidul liberal, carĭ ĭ-aŭ urmat în ministeriŭ, s'a produs în patria nóstră o nemulţămire, nelinişte, nesiguritate atât de mare, cât toţi adevĕraţii patrioţi caută cu îngrijire în viitoriŭ.

Tronul este ameninţat prin tendinţele revoluţionare ale kossuthismuluĭ, care *nu* maĭ voesce să scie de unitatea monarchieĭ habsburgice, ci numaĭ de o Ungarie independentă, chiar cu preţul de a *nu* avé în fruntea eĭ pe legitimul monarch.

Prin ştirbirea sistematică a *autonomiilor bisericesci*, prin asuprirea potenţată a catolicismuluĭ, prin legile bisericescĭ de curênd votate, însu-şĭ creştinismul, care a civilisat şi susţinut până acum statul nostru, se vede împedecat în desvoltarea activităţiĭ sale binecuvîntate şi chiar atacat în condiţiunile sale de esistinţă.

Administraţia nedrĕptă, volnică şi coruptă; capitalismul, căruia massele poporuluĭ ĭ-aŭ devenit tributare maĭ *mult decât feudalilor* de odinióră; sistemul virilismuluĭ, şi împărţirea cer*curilor electorale*, carĭ aŭ pus puterea statuluĭ numaĭ în mânile uneĭ oligarchiĭ, ce n'are durere de durerea classelor muncitóre; contribuţiile rĕŭ împărţite, carĭ apasă tot pe cel maĭ sĕrac; comunicaţiunea neîngrijită, şi stările nesănĕtóse economice: tóte acestea aŭ adus maĭoritatea covîrşitóre a cetăţenilor aprópe la desperare.

Naţionalităţile nemagiare gem tóte ferecate sub sistemul produs de aşa numita „ídee de stat magiar", care ignorând firea poliglotă a ţĕriĭ, recunósce de îndreptăţită numaĭ esistinţa Magiarilor, pe când pe popórĕle nemagiare le consideră numaĭ de material bun pentru întărirea elementuluĭ magiar.

În mijlocul acestor stărĭ nesuferite toţi adevĕraţiĭ patrioţi aştéptă cu nerăbdare schimbarea sistemuluĭ politic de astădĭ şi inaugurarea uneĭ politicĭ, carea să vindece ranele produse de falsul liberalism şi netolerantul şovinism, şi astfel nu este mirare, dacă eĭ urmăresc cu atenţiune şi interes orĭ ce mişcare în viaţa partidelor, carĭ aŭ avut óre care influinţă asupra destinelor ţĕriĭ, şi orĭ ce pornire pentru a se crea un partid noŭ, care ar fi capabil de a ne scóte din impasul, în care am ajuns prin o nefericită ocârmuire.

De atenţiune şi interes a avut decĭ parte şi noul partid poporal, care s'a născut în urma prepotenţeĭ nesuferite a liberalismuluĭ fals, şi al căruĭ program l-am publicat în numĕrul precedent al foiĭ nóstre.

Programul acestuĭ partid este şi vrednic de atenţiunea nóstră.

Dacă nouluĭ partid îĭ va succede a se consolida şi a-şĭ validita programul sĕŭ în parlament şi în ţară, o îmbunătăţire a stărilor actuale va avé să urmeze în multe privinţe.

Cine din noĭ póte nega, că nu ar avé urmărĭ bune realisarea aceluĭ punct din programul partiduluĭ poporal, *care* voesce abrogarea legilor bisericescĭ, menite a despoia biserica de drepturile sale sacre, a degrada căsătoria la forma unuĭ contract efemer, a slăbi legăturile familiare, a desbrăca femeea de demnitatea eĭ de soţie, a stinge simţemîntul religios, şi a smulge pe credincioşĭ din sinul bisericiĭ, care ĭ-a luminat, sfinţit şi civilisat în decurs de dóuĕ miĭ de anĭ?

Faţă cu calvinismul netolerant şi identificat în patria nóstră cu magiarismul şovinist, partidul poporal predică concordia pacĭnică între tóte confesiunile şi respectarea drepturilor şi libertatea lor.

În contra curentuluĭ de a ţiné biserica catolică înjugată la carul statuluĭ, saŭ maĭ bine dicênd la al partidelor fără de Dumnedeŭ, partidul poporal opune lupta sfîntă pentru libertatea aceleĭ bisericĭ, pentru autonomia eĭ, de care de mult se bucură celealalte confesiunĭ.

Tendinţa liberalilor şi a şoviniştilor de a preface *tóte* institutele de învĕţămînt în institute de stat, carĭ nu pun pond pe crescerea religioso-morală şi pe caractĕrul etnic al elevilor, voesce partidul poporal a o paralisa, apĕrând libertatea instrucţiunĭĭ publice garantată bisericilor şi estinzênd acéstă libertate la tóte gradurile instrucţiunĭĭ, va să dică şi la academiĭ şi universităţĭ.

Interesele micilor proprietarĭ şi ale industriaşilor sunt îmbrăţişate de pro-

---

Feuilleton.

Din viaţa regelui Carol I al Românieĭ. [1]

La 30 Martie 1866 Ion Brătian, trimisul „locotenenţeĭ domnescĭ", sosesce în Düsseldorf şi-şĭ cere audienţă la principele Carol Anton, tatăl regeluĭ. În audienţa acésta, carea ţinu treĭ óre, Brătian descopere prinţuluĭ, că locotenenţa, urmând sfatul luĭ Napoleon, voesce să propună poporuluĭ alegerea prinţuluĭ Carol de domnitoriŭ al Românieĭ. După prânzul, la care a fost invitat şi Brătian, acesta păşesce spre priuţ şi-ĭ dice în franţozesce: „Mĭ-aŭ vorbit mult de Alteţa Vóstră la Paris, unde mi-s'a spus, că sunteţĭ în Berlin; eŭ sunt fórte fericit de a fi avut norocirea, să aflu pe Alteţa Vóstră aci!" — „Sunt aci numaĭ în concediŭ, şi preste dóuĕ dile mĕ voiŭ întórce ĕră la Berlin, — căcĭ acuşi vom avé răsboiŭ."

Către sară Brătian îşi cere o audienţă privată la *prinţul* Carol, în care îĭ *ofere* coróna Românieĭ şi-ĭ descrie stările ţĕriĭ sale. Audienţa acésta, carea durase dela 6 ½—8 ½, se póte dice, că nu avuse nicĭ un resultat. Carol nu promise nimic, căcĭ nu scia, ce va dice regele Prusieĭ, capul familieĭ de Hohenzollern.

După audienţa acésta Brătian se duce la Paris lăsând în familia principeluĭ cele maĭ favorabile opiniuni despre sine, atât în ce privesce esteriorul sĕŭ plăcut, cât şi calităţile sale ca bărbat de stat.

În 4 Aprilĭ Carol e numit căpitan à la suite în regimentul al 2-lea de dragoni. Tot în aceea-şĭ di tatăl sĕŭ înscinţézĕ pe regele Prusieĭ despre resultatul audienţeĭ luĭ Brătian, scriind despre acela-şĭ lucru şi ministruluĭ-president al Prusieĭ.

Preste câteva dile Carol călătoresce la Berlin şi face visită regeluĭ, prinţului moştenitor şi prinţuluĭ Frideric Carol. „Regele nu pomenise nimic despre cestiunea română," scrie Carol tatăluĭ sĕŭ; „din contră cu prinţul moştenitor vorbisem despre afacerea acésta, în contra căreia se părea, că n'are nimic. Una numaĭ i-se părea curios, cum de candidarea acésta o face chiar Franţa. Şi el îşĭ şi esprimase temerea, ca nu cumva Napoleon să cĕră în schimb dela Prusia rectificarea teritorială. Ĭ-am răspuns însĕ, că nu cred, că Napolepn se gândesce la aşa ceva, ci el a făcut candidarea acésta numaĭ din *considerărĭ* de afinitate. [1] . . Ĕr prinţul Frideric Carol, cu care încă vorbiĭ despre cestiunea română, ... m'a sfătuit, să refus ofertul."

La 14 Aprilĭ diarele germane aduceaŭ o telegramă din Bucuresci din ½ April. în care se spunea, că locotenenţa şi ministeriul recomandă *poporului* prin afişe lipite la colţurile stradelor alegerea prinţuluĭ Carol de Hohenzollern ca domnitor al Românieĭ.

Telegrama acésta îĭ surprinse tare pe Carol, şi încă cu atât maĭ mult, cu cât regele Prusieĭ încă nu se declarase în cestiunea acésta.

Se scie, că în 15 Aprilie se începu plebiscitul în tótă ţara în causa alegerĭĭ domnitoriuluĭ. Rusia, se înţelege, nu întimpinase cu ochĭ buniĭ venirea unuĭ prinţ german în principatele dunărene, de aceea mişcase tot

[1] În editura librărieĭ I. G. Cotta din Stuttgart a apărut anul trecut un volum de 379 pag. intitulat: *„Aus dem Leben König Karls von Rumänien, Aufzeichnungen eines Augenzengen, Erster Band 1894."* Într'însul se tractézĕ părţile maĭ marcante din viaţa actualuluĭ rege al Românieĭ până la călĕtoria spre Crimia făcută la 1869. Dăm în următórele din acest op un resumat.

[1] Buna luĭ Carol era din familia prinţuluĭ Murat.

gramul partidului poporal cu bunăvoință și în conformitate cu principiile sociale ale creștinismului.

Esploatarea masselor prin oligarchia dominantă în țară voesce partidul poporal, să o împede prin crearea unei nóue legi electorale, carea să facă posibilă și classelor muncitóre validitarea drepturilor sale politice.

Din aceste puncte de vedere noi ne bucurăm de apariținea nouluĭ partid poporal pe arena luptelor politice.

Ceea ce înse nu ne mulțămesce pe deplin din programul acestuĭ partid, este enunciațiunea, ce se face într'însul cu privire la naționalități.

Se dice adecă în acel program: *„Partidul nostru față cu naționalitățile doresce, să se pórte cu tótă prevenirea, și pretensiunile lor, întru câtu pot să se unéscă cu unitatea și caractérul național al statului magiar, le va apreția, și doresce, ca ele să se împărtășéscă de o tractare drépță și binevoitóre.“*

Pasajul acesta nu are nicĭ un înțeles, căci îndată ce ni-se vorbesce de caracțérul național, și nu poliglot, al statuluĭ nostru, nicĭ o pretensiune a naționalităților nu se mai póte împlini. În conceptul statuluĭ național magiar naționalitățile nu mai pot avé loc, decât ca element destinat la perire, ér nu ca element constitutiv al statuluĭ, ca element îndreptățit a esista și a se desvolta.

Ne pare rĕu, că în conferința fruntașilor, care a formulat programul partiduluĭ poporal, a învins șovinismul asupra punctuluĭ de vedere creștin.

După principiile creștinismuluĭ pe cum toți ómenii sunt egalĭ înaintea luĭ Dumnedĕu și destinați spre acela-și scop, care este fericirea esternă, tocmaĭ așa trebue să fie egale și popórele, destinate a promova mărirea luĭ Dumnedĕu.

Am fi așteptat decĭ dela un partid creștin, să predice egalitatea între popórele patrieĭ nóstre. Credem, că partidul poporal ajuns la putere nu se va mărgini numaĭ la vorbe góle ca liberaliĭ, ci se va sili, să și efeptuéscă acest punct al programuluĭ sĕu. Dar atâta nu e de ajuns. Dacă noul partid ar fi păsit pe față și fără reservă întru apĕrarea popórelor nemagiare asuprite, atunci el ar fi fost salutat cu bucurie de tóte naționalitățile, carĭ de sigur ĭ-ar fi dat sprijinul acela *„cu minte și cu tact“*, pe care se pare a-l spera diarul „Vaterland“ din Viena.

Atirnă înse dela ținuta naționalităților, ca atât partidul poporal, cât și celealalte partide parlamentare să se vindece de bóla „ideiĭ de stat național magiar“ și să admită idea unuĭ stat ungar, care dă egale drepturĭ politice tuturor popórelor sale. Egalitatea acésta este compatibilă cu unitatea statuluĭ, și fiindcă singură póte consolida statul și garanta esistința și înflorirea luĭ, este o datorință patriotică a ne lupta pentru ea.

Socialismul în Ungaria. — Bóla socială modernă numită socialism aŭ provocat-o de o parte prea marea lăcomie și nemdurare a claselor bogate față cu muncitorii lipsiți, ér de altă parte luxul și iubirea de comoditate și plăcerĭ a claselor serace, carĭ lipsite de credință într'o altă viață se simt nefericite și invidiéză pe cei ce dispun de averĭ.

În țĕrile apusene socialismul degenerat în anarchism umple de gróză classele cu stare materială și îndupleca guvernele la mĕsurĭ escepționale pentru susținerea ordiniĭ sociale și asigurarea vieții și averiĭ cetățenilor. Sunt cunoscute mĕsurile aspre, ce s'aŭ luat în Franța în contra anarchiștilor, ér în Germania chiar acum se desbate legea în contra societăților subversive.

La noĭ socialismul de mult are mii de aderenți în classele muncitóre ale cetăților celor marĭ, la țară înse a inceput să se lățéscă numaĭ de câțiva anĭ. El a isbucnit la 1891 în Alföld în formă de mișcare agrară provocând turburărĭ marĭ, pentru potolirea cărora a trebuit să păséscă la mijloc forța armată. Cestiunile sociale înse nu se pot resolvi cu arme, ci prin legĭ înțelepte și drepte, cu de carĭ înse guvernanții nostri nu-și sparg capul. De aceea nu e mirare, că în Alföld agitațiunile socialiste devin tot mai amenințătóre.

Poporul lipsit, gol și flămând, neaflând nicĭ o compătimire la arendatoriĭ și proprietariĭ ceĭ bogați, ba fiind huiduiți unde și unde și de auctoritățile administrative, se aruncă în brațele socialismuluĭ, vĕdĕndu-și singura scăpare în realisarea principiilor profesate de socialiștĭ.

Mișcările socialiste sunt conduse din Budapesta. Acolo partidul socialist e bine organisat și întreține legăturĭ neîntrerupte cu socialiștiĭ din străinătate. Organele lor de publicitate sunt „Népszava“ și „Volksstimme“, carĭ apar în mii de esemplare și ațiță proletariatul în contra claselor bogate. Pe lângă diaristică se folosesc ca de mijlóce pentru propagarea principiilor socialiste de scrierĭ volante, de reuniuni de lucrătorĭ și de emisarĭ trimiși anume pe la orașe și la țară, ca să sumuțe poporul. Atât prin presă, cât și în adunărĭ socialiștiĭ cer drepturĭ politice, cum aŭ lucrătoriĭ în alte state, p. es. în Italia, Franța, Spania, Belgiŭ și Germania, unde sunt representați în parlament. Așa în scrierea volantă „Cătră poporul cel fără drepturĭ al Ungarieĭ“ se dice: „Ungaria are 17,348.398 de locuitorĭ, și dintre aceștia numaĭ 840,000 aŭ drepturĭ în stat, 16.508,398 de locuitorĭ ai Ungarieĭ sunt fără drepturĭ.“ Poporul e provocat, să se ridice spre a-și scutura lanțurile politice și economice ale acelora, pe carĭ îĭ nutresce.

În Budapesta socialiștiĭ țin adunărĭ dese. S'aŭ făcut perchisițiunĭ domiciliare, și s'aŭ confiscat mai multe foĭ volante revoluționare. Adunărĭ tumultuóse aŭ mai ținut socialiștiĭ în Halas și Püspök-Ladány. În Seghedin eĭ aŭ venit în conflict cu poliția, care a arestat câțiva matadorĭ. Din Pecica se anunță, că în 4 a c. fiind acolo târg de septĕmână, socialiștiĭ Ștefan Teutsch și Petru Ponta aŭ provocat poporul adunat, să pretindă dela auctorități cele 4000 de jugĕre arătoriŭ și pădurile de pe hotarul comuneĭ, de órece acelea sunt ale poporuluĭ. Teutsch a vorbit în limba germână, ér Ponta românesce. În Timișóra aŭ ținut socialiștiĭ o adunare în 3 a c. cerĕnd sufragiul universal și împlinirea altor

---

pentru nereușirea plebiscitului. În Iași câteva sute de nemulțămiți, în fruntea cărora stau mitropolitul Calinic Miclescu și N. Rosnovan, o septĕmână întrégă făcură turburărĭ de stradă. În sfârșit îĭ succese miliției, să pună capet turburărilor, deținĕnd pe capi.

Într'aceea plebiscitul se terminase, și Brătian comunicase prințului Carol Anton resultatul:

„Cinci milióne de Românĭ aclamă de Domnitor al lor pe prințul Carol, fiul Alteței Vóstre Regale. Tóte bisericile sunt deschise, și glasul clerului împreună cu al poporului întreg se înalță cătră Dumnedĕu, ca să-l róge, să binecuvinte pe alesul lor și să-l facă vrednic de strămoșiĭ luĭ și de încrederea, ce națiunea întrégă a pus-o într'însul.

I. Brătian.“

Tatăl luĭ Carol trimise telegrama luĭ Brătian regelui Wilhelm, care la rîndul sĕu porunci prințului, să fie passiv, căci afacerile se încurcă, de órece Rusia și Turcia sunt în contra „prințului străin“.

În butul acestora Carol scrie tatălui sĕu, că *e firm hotărît a primi corona Românieĭ și a merge la Bucuresci.*

Hotărîrea asta plăcu prințului Anton, și în rĕspunsul sĕu adresat luĭ Carol nu dice, decât că o astfel de hotărîre nu se unesce cu disciplina familiară. Mai târdiu într'o convorbire cu Bismarck, pe atunci ministru-president al Prusieĭ, acesta încă îl sfătuesce, să priméscă alegerea unuĭ națiunĭ întregĭ și să mérgă în România. Și de odată îĭ face cunoscut, că după informațiunile, ce și-le-a câștigat, Franța îi pune bucuros la dispositie o nae, cu carea să mérgă din Marsilia spre România. Dînsul îĭ sfătuesce, să nu priméscă ofertul acesta, ci să călătorésca mai bine pe o nae simplă.

Nimica nu dovedesce dragostea, ce Carol a câștigat pentru țara, carea cu atâta entusiasm l-a ales de domnitor al sĕu, ca rĕspunsul dat regelui Wilhelm, care-ĭ disese, că nu e onorific pentru un membru al familieĭ Hohenzollern, să stea sub supremația unuĭ Sultan. Pentru acum e gata, să recunóscă suzeranitatea Porții, a dis Carol, *dar se va pregăti în tăcere, ca să se scape de ea cu puterea armelor și să câștige pe câmpul de rĕsboiŭ deplină neatîrnare pentru țara, carea l-a ales.* Asigură mai departe pe rege, că orĭ în ce împrejurări va fi, nu va uĭta, să facă onóre numeluĭ sĕu! Regele îĭ îmbrățișă și-ĭ concedià dicĕndu-i: „Dumnedĕu să te apere!“

Pedecile cele mai marĭ i-le punea înse luĭ Carol conferința din Paris, adunată în causa principatelor dunărene. Regele Wilhelm șovăia întru a-și spune ultimul cuvînt, căci se temea de inimiciția Rusieĭ și a Franței.

Într'aceea sosesc la Düsseldorf Ion Brătian și Dr. Davila. Scopul principal era, ca să se informeze despre decisiunea principeluĭ și anume să se convingă despre aceea, că óre Carol nu pune și din partea sa pedecĭ la primirea coróneĭ. Și acésta din causa, că consulul austriac din România, cum și presa austriacă, făcură vorbă, că Carol nu e aplicat de loc a veni în țară.

Audiența la principele Anton și la Carol lămuri situațiunea. Întârdiarea provinia dela regele Prusieĭ, capul familieĭ. Tot atunci se hotărî, ca să se spedeze o telegramă cifrată guvernuluĭ din România, în care să i-se comunice vestea îmbucurătóre.

În dina următóre Davila plecă direct la Bucuresci spre a da samă și de partea a dóua a misiuniĭ sale. El venise adecă și pentru aceea, ca să studieze starea sanitară a principelui, despre care contrariĭ lățiră multe șciri false.

Îndemnat de urgitările luĭ Brătian și ale luĭ Davila principele Anton călători în persónă la Berlin spre a conferi cu regele. Resultatul visiteĭ nu era de loc favorabil. Regele Wilhelm, care era în prejma rĕsboiuluĭ cu Austria, nu putea să se hotărésca esplicit. El alusiona mereŭ la hotărîrile conferenței

dorințe de ale lor. Scrierile volante revoluționare se împart în mii de esemplare între popor mai ales în Alföld.

Guvernul în loc de a lua măsuri spre a sana relele sociale, cari aŭ dat nascere socialismului la noi, umblă, să introducă reforme, cari vatămă drepturile bisericii, și instituțiuni pentru magiarisarea nemagiarilor. Până ce guvernul își perde timpul cu utopii, socialismul internațional se întăresce și devine tot mai amenințătoriŭ pentru societatea modernă. Singura cale pentru resolvirea cestiunilor sociale este validitarea principiilor creștine în viața publică. Până ce guvernele nu se vor întórce la calea acésta, vor rămâné fără efect orî ce măsuri s'ar lua în contra socialismului.

Revistă bisericéscă.

Franța.

Cabinetul Dupuy, deși nu era amic al bisericii, dară totuși nu se putea numěra între inimicii pronunțați ai ei. În cabinetul actual însе unii membri sunt francmasoni declarați și prin urmare și inimici ai bisericii catolice. Acésta aŭ dovedit-o, când aŭ votat toți ministrii deputați în contra moțiunii făcute de deputatul Abbé Lemire de a se sista dispositiile cu privire la sistarea solvirii competinței mai multor preoți. Ministrul de agricultură Gadaud, care e un francmason de frunte, în o vorbire de curênd ținută a definit francmasoneria dicênd: Francmasoneria nu e altceva, decât republica secretă, pe cum republica nu e altceva, decât francmasoneria publică. Acéstă declarare ministerială verifică cuvintele archiepiscopului Gouthe Soulard dě Aix, care a dis: „Noi nu vieţuim în o republică, ci în o francmasonerie.“

Presa catolică se mângâe cu aceea, că cel puțin scie, că ce principii profesézá membrii noului cabinet.

De ură și mai turbată față de biserică decât cea a republicanilor radicali sunt cuprinși deputații socialiști. Aceștia aŭ pășit în cameră cu următoriul proiect de resoluțiune: 1. Să se șterge budgetul cultelor și dimpreună cu el și concordatul. 2. Averea tuturor instituțiunilor bisericesci să se declare de avere națională. 3. Să se interdică proprietarilor a ridica capele pentru lucrători, a-i uni pe aceștia în reuniuni cu caractĕr bisericesc orî a-i duce corporative la serbarea cultului bisericesc. Tótă suma prevĕdută în budgetul cultelor să se întrebuințeze spre a ridica salarele învĕțătorilor și a ajuta pe școlarii miseri. 5. Averea, ce ar trece dela biserică la stat, să se întrebuințeze spre pensionarea gendarmilor invalidi. 6. Cei ce ar călca aceste dispositiuni, să se pedepséscă cu amendă până la 3000 frs orî 3 luni de carcer. Acestea le propun socialiștii, cari se geréză de eroii libertății, și contra cărora liberalii aduc legi escepționale. Unde duce lipsa de cultură religiósă-morală!

Rusia.

Foile polone și rusesci aduc scirea, că de curênd aŭ mai fost deportați în centrul Rusiei 24 preoți romano-catolici din Polonia ruséscă și Litvania. Causa deportarii este, că cu ocasiunea unei perchisițiuni domiciliare făcute în seminariul teologic din Kiel aŭ fost secuestrate mai multe corespondințe și documente, din cari auctoritățile deduc, că alumnii seminariali și mai mulți preoți ar fi constituiți în o societate secretă cu scopul de a rĕsturna ordinea de drept, ce e de present în vigóre în Rusia. Cei introduși în lucru afirmă, că tótă afacerea documentelor periculóse se reduce la o simplă fóe studențéscă fără nici un colorit politic. Noi credem, că acéstă afirmare e adevĕrată.

Diarul „Kurjer Lwowski“ din Varșovia este informat, că biserica catolică din Kroze închisă mai înainte cu forța, la ordinul împĕratului Nicolae II va fi deschisă. Regimul rusesc a suprimat fóea politică din Petersburg „Ruskaja Zjisu“ (Viața ruséscă) din causă, că acéstă fóe repróbă rusificarea forțată și persecutarea uniților.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Luni s'a terminat desbaterea asupra budgetului de culte. Discusiuni mai importante aŭ fost la posiția „academiei de musică“, unde oposiționalii s'aŭ tânguit asupra germanisării acestei academii. La posiția *„pentru scopuri bisericesci“* e prevĕdută suma de 100,000 fl. spre a rebonifica preoțimea pentru eventualele perderi, ce le-ar suferi prin introducerea matriculelor de stat și a căsătoriei civile. Deputatul Kovács Albert, cuprins de furie patriotică, dice, că dacă ajutoriul se dă și acelor biserici, cari agitézá în contra statului, aceste vor continua agitațiunea în măsură și mai mare. Ugron e de părere, să se decreteze prin lege ajutorarea bisericilor misere. Când din causa căsătoriei civile va fi necesară *desdaunarea* preoților, doresce să se facă după o anumită cheie, ca nu cumva și acéstă sumă să fie un fond de dispositii, care să-l folosésca ministrii pentru corteșiri. Pulszky Á. față de Kovács A. declară, că pot fi clerici nepatrioți, dară biserici nepatriotice nu esistă; ĕră pe Ugron îl asigură, că guvernul va elabora un plan de distribuire. Péchy Tamás dice, că să se constate eventualele perderi ale preoților și acestea să se rebonifice. Veress József aduce înainte, că școlele confesionale fac serviții și statului, umblând în ele mulți școlari, cari nu aparțin confesiunii, ce susține școla respectivă. Pentru acésta afiă de just, ca școlele confesionale să fie ajutorate, și întrébă pe ministru, că intenționézá ridicarea și stabilirea ajutoriului pentru școlele confesionale? Ministrul de culte Wlassics declară, că se va sili, ca ajutoriul pentru școlele confesionale, după ce se va stabili, să se definitiveze prin lege. Rebonificarea preoților se va statori după primirea datelor recerute spre acest scop. La posiția academiei comerciale din Pojon a vorbit Thaly, ĕră celealalte posiții s'aŭ primit fără desbatere.

A venit apoi la ordinea dilei budgetul provisor pe Martie și Aprile, care s'a primit cu maioritate de voturi.

În ședința din 6 a c. camera a primit proiectul de lege referitoriŭ la asentarea de honvedi pe 1895. Apoi s'a început desbaterea budgetului ministeriului de rĕsboiŭ, primindu-se în general fără de nici o discusiune.

Tot în 6 s'a presentat mai întâiŭ în dietă Zelenyák, primul deputat cu program poporal creștin. Păsirea partidului poporal în lupta politică a înspăimîntat pe resfățații liberali. Organele lor de publicitate strigă după fusiunea partidelor, cari stau pe basa pactului dela 1867, ca cu puteri unite să pótă suprima încă în nascere noul partid antiliberal. Apponyi și Szápáry însе rĕmân surdi la strigătul organelor, ce stau în soldul guvernului. Se vorbesce, că fracțiunea Eötvös—Pázmándy a independentiștilor ar fi gata a-și lăpĕda princi-

---

din Paris, care anulase alegerea lui Carol. Bismarck din contră îndemna pe principe, să nu aștepte hotărîrea regelui, ci să se invoéscă cu mergerea lui Carol în România. De asemenea și Br. d'Avril, consul interimal al Franței la Bucuresci, era de aceea-și părere.

La 6 Maiŭ principele Anton plécă din Berlin spre casă telegrafând lui Carol, să pheme la Düsseldorf pe Brătian și Bălăcean, cari petreceaŭ în Paris. În 7 Maiŭ la 6 ½ aceștia sosiră în Düsseldorf și aŭ fost primiți îndată de Carol. Tinĕrul prinț le descoperi resultatul călătoriei tatălui sĕŭ la Berlin, adăugênd din partea sa, *că e aplicat a merge fără amânare în România*. Vestea acésta umplu de bucurie pe patrioții români, cu atât mai mult, cu cât se vedeaŭ acum scăpați din nesiguranța supĕrătóre de mai înainte.

Nu mai resta altceva, decât să se facă programul călătoriei. Călătoria prin Austria se părea de tot cutezată, mai ales și pentru aceea, că declararea de rĕsboiŭ putênd să soséscă în tot momentul, Carol ca ofițer german putea să fie luat drept spion și deținut fără multă paradă. Pe lângă aceea, Austria mai avea interese, să împedece mergerea lui Carol în România. Acela-și lucru putea să obvnià și pe linia Marsilia, respective Genua-Constantinopol. Ĕr ce privesce o călătorie prin Rusia, asta încă își avea greutățile sale. În sfârșit Carol se hotărî pentru calea cea mai scurtă: Viena-Buziaș.

În scurt și ruta acésta trĕbui să se schimbe, căci prin indiscrețiunea cuiva fu cunoscută multora. Se hotărî dară, ca plecarea să fie din Elveția cu pas elvețian. În sara premergĕtóre călătoriei Carol petrecu mai mult cu părinții sĕi, cari eraŭ serioși și triști. Pe la 11 óre Br. Mänken vine și spune, că în Düsseldorf petrec doi spioni, cari se informézá despre călătoria prințului.

Vom urmări de aci înainte di de di călĕtoria prințului, căci memoriile regelui sunt interesante.

11 Maiŭ (Vineri). Prințul se scólă la 6 óre, își pachetézá însu-și cele trebuincióse, termină câteva epistole și primesce o mulțime de depeșe, ce-i sosiră preste nópte din România. Apoi își lea pe rînd adio dela fiecare din cei aflători în curtea părintéscă și la 10 óre se pregătesce a-și lua cel mai greŭ rĕmas bun, dela părinți sĕi. Tatăl și mama binecuvîntară adânc mișcați pe copilul lor.

El părăsesce apoi chilia părintéscă, și după ce îmbrățișézá și pe fratele sĕŭ cel mai tinĕr, se suie pe cal și călăresce nepăsător din spre curtea de vînătóre, ca și cum ar merge la preumblat. Din ferestrile castelului părinții privesc mult după fiul lor, până ce-i perd din ochi, căci cine scie, când și cum îl vor mai revedé?!

(Va urma.)

piile şi a întra în partidul guvernamental. Pe sub mână şi aşa tot cu guvernul ţin Eötvös şi consoţiĭ luĭ.

Deputaţiĭ Saşĭ aŭ dat o declaraţiune, prin care rĕmânerea lor în partidul guvernamental şĭ-o motivézĕ prin următórele: Noul guvern s'a constituit pe basa programuluĭ partiduluĭ liberal, tot pe acéstă basă aŭ fost aleşĭ înse şi deputaţiĭ săsescĭ. Bánffy în nóua demnitate nu trebue judecat după purtarea luĭ de comite suprem. Pe lângă aceea Bánffy a declarat, că va esecuta legea de naţionalităţi şi recunósce programul săsesc dela 1890.

Ministriĭ Bánffy, Lukács şi Daniel aŭ fost realeşĭ ca deputaţĭ în Şimleŭ, Abrud şi Panciova cu unanimitate de voturĭ neavênd contracandidaţĭ. Erdély la Duna-Szardahely şi Perczel la Bonyhád numaĭ folosindu-se organele administrative şi corteşiĭ de terorisărĭ, de abusurĭ şi de tot felul de mijlóce de jos îndatinate la alegerile din Ungaria, aŭ putut fi scoşĭ cu maĭoritate de voturĭ.

Joĭ în 7 a c. a fost alegerea de deputat în Csáktornya. Abusurile electorale îndatinate în Ungaria tóte aŭ fost puse aci în praxă din partea liberală şi aŭ avut de efect o învingere ca a luĭ Pyrrhus. Ministrul Wlassics a fost ales cu 1280 de voturĭ în contra candidatuluĭ partiduluĭ poporal Dr. Major, care a primit 1220 de voturĭ.

Anglia.

Corpurile legiuitóre s'aŭ deschis în 5 a c. Discursul tronuluĭ constată, că raporturile cu tóte puterile aŭ rĕmas amicale. După lungĭ negoţiărĭ între guvernul angles şi cel frances s'a ajuns la o înţelegere deplină cu privire la regularea confiniilor între Siena şi Leon şi între posesiunile francese învecinate. Regina regretézĕ continuarea răsboiuluĭ între China şi Iapan. Între puterile interesate în acele ţinuturĭ domnesce înţelegere deplină, şi nu se scapă nicĭ o ocasiune spre a mijloci o compunere a certelor. În privinţa esceselor trupelor regulate şi neregulate turcescĭ în contra Armenilor în un district din Asia mică regina în conţelegere cu celealalte puterĭ va face o representaţiune la Pórtă. Sultanul a trimis la faţa loculuĭ o comisiune investigătóre însoţită de consuliĭ străinĭ din Erzerum ca delegaţĭ aĭ puterilor.

În proiectele, despre carĭ se face amintire în mesajul regal, maĭ însemnate sunt: Îndreptarea legiĭ despre raportul dintre proprietariĭ de pământ şi arîndaşĭ în Irlanda; ameliorarea stăriĭ arîndaşilor dimişĭ, carĭ formézĕ un pericol pentru ordinea socială; înfiinţarea de oficiolate pentru aplanarea diferinţelor dintre lucrătorĭ. Spiritul practic engles se vede şi din aceste proiecte, prin carĭ se ţintesce la deslegarea cestiunilor sociale maĭ ardente.

Sêrbia.

Din Belgrad se anunţă, că conducĕtoriĭ partiduluĭ radical şi aĭ celuĭ liberal şi o parte a progresiştilor s'aŭ întrunit în 4 a c. la fostul regent Ristić, unde considerând starea deplorabilă a patrieĭ aŭ închiat un compromis, care se reduce la următórele:

1. Suspendarea unilaterală şi violentă a constituţiuniĭ, create prin înţelegerea dintre rege şi popor, a avut cea maĭ stricăciósă influinţă asupra întregiĭ vieţĭ de stat; pentru aceea partidele aliate vor lucra, să se restabiléscă constituţiunea aceea, şi pentru revederea eĭ să se convóce în regulă marea scupcină. 2. Întru cât alegerile în scupcină s'ar ordina pe basa constituţiuniĭ vigente, partidele aliate în vîrtutea compromisuluĭ se vor sprijini împrumutat, ca şă-şĭ asigure maĭoritatea în scupcină. 3. Acéstă maĭoritate după constituirea scupcineĭ va protesta contra suspendărĭĭ constituţieĭ dela 1888, şi apoĭ va părăsi camera.

Acest compromis, — ḑic capiĭ celor treĭ partide, — s'a făcut din simţul de iubire cătră patrie şi de fidelitate cătră regele, de órece e timpul suprem, ca Sêrbia să fie scutită de agitaţiunile continue, şi legalitatea să-şĭ dobîndéscă acea basă solidă, dela care atîrnă desvoltarea pacinică.

La cestiunea nóstră.

Sub titlul: „A néppárt és a románok" în nriĭ dela 5, 6 şi 7 Februariŭ a ḑiaruluĭ „Magyar Állam" un domn român scrie sub pseudonimul M. Agrippa treĭ articulĭ, tractând despre atitudinea Românilor faţă cu partidul poporal. Autorul constată în introducere, că trăim în un timp, în care declararea pe faţă, că ţinĭ la religiune şi rasă, şi apĕrarea acestora nu odată se cualifică de un atentat, care atacă puterea obligătóre a legilor; stăm faţă cu un atare curent, care voesce a mătura tot, ce este ideal şi în adevĕratul înţeles al cuvîntuluĭ patriotic. Ḑice, că la scrierea despre cestiunea de naţionalităţĭ l-a îndemnat programul partiduluĭ poporal, prin care naţionalităţile nemagiare se pot convinge, că esistă în Ungaria o direcţiune sănĕtósă, prin lăţirea căreia şi noĭ nemagiariĭ ne putem realisa tot, la ce ne îndreptăţesce legea naturală şi legile patrieĭ. Se scrie mult despre cestiunea de naţionalităţĭ, dară fără a conduce la resolvirea eĭ. Maĭ ridiculă este înse afirmarea, că nu esistă cestiunea de naţionalităţĭ.

Spre a proba esistenţa cestiuniĭ de naţionalităţĭ se provócă la art. de lege 44 din 1868, care e o lege fundamentală a patrieĭ, care înse guvernele n'aŭ observat-o. În acéstă lege sub naţiunea ungară nu se înţelege o unitate etnografică, ci o unitate politică basată pe tradiţiunea istorică şi pe continuitatea de drept.

Româniĭ de 1000 de anĭ aŭ fost parte constituitóre a naţiuniĭ politice ungare. Dacă prin legile constituţionale ni-se garantézĕ limba, religiunea şi instituţiunile nóstre, e în interesul nostru, să susţinem acéstă naţiune politică. În articulul de lege 44 din 1868 înse ni-se daŭ drepturĭ spre a progresa în ce privesce legea, limba şi instituţiunile naţionale. De aci deduce auctorul, că fiind noĭ o parte constitutivă a naţiuniĭ şi avênd drept de a ne apĕra limba prin instituţiunĭ, ni-se impune datorinţa, ca să alegem şi trimitem în dietă atarĭ deputaţĭ, carĭ să controleze observarea legilor create în favorul nostru, să tragă guvernul la rĕspundere şi să lucre pentru ulterióra desvoltare a drepturilor constituţionale. Pe basa acesteĭ legĭ magiarisarea forţată nu se póte justifica. Asemenea e neconstituţională nerespectarea drepturilor concese prin legea despre naţionalităţĭ. Esecutarea legiĭ de naţionalităţĭ este datorinţa fie-cărui guvern. Causa cestiuniĭ de naţionalităţĭ e neobservarea acesteĭ legĭ de 27 de anĭ. La acésta se adauge legea electorală transilvană, diametral opusă la idea unionĭĭ; legea de presă transilvană, şi rĕmânerea în vigóre a dreptuluĭ austriac. Focul l'aŭ maĭ nutrit brutalităţile gendarmilor, miseriile administrative, afacerile de comasare şi urbariale. Magiarimea din Transilvania a despreţuit pe Românĭ, aceştia aŭ fost siliţĭ decĭ la separatism, a venit şovinismul de a magiarisa şi acestea aŭ înstrăinat pe Românĭ de Magiarĭ. Între aceste împrejurărĭ se înfiinţézĕ partidul poporal cu devisa de a se întórce la conceptul naţiuniĭ politice ungare, de a elupta libertatea alegerilor, de a observa legea de naţionalităţĭ şi de a stîrpi corupţiunea.

În fine conchide, că noĭ trebue să sprigínim acest partid, care recunósce cestiunea de naţionalităţĭ, resolvirea căreia în cadrul constituţiuniĭ este în interesul patrieĭ.

În aticulul II ocupându-se de pedecile apropierĭĭ între Românĭ şi între partidul poporal ḑice, că opiniunea publică magiară, formată de presa jidovéscă, nicĭ de cum nu póte înţelege alianţa unuĭ partid magiar cu naţionalităţile. Mişcarea în direcţiunea acésta nu e destul de intensivă. Cea maĭ însemnată pedecă e, că partidul naţional român pretinde autonomia Transilvanieĭ. Acéstă pretensiune înse nu e necondiţionată, ci dacă s'ar estinde legea de naţionalităţĭ, Românĭĭ ar renunţa la autonomia Transilvanieĭ. Utopia Daco-Românieĭ şi a magiarisărĭĭ, pe cum şi necunóscerea împrumutată încă depărtézĕ pe Românĭ de Magiarĭ. Este absolut cu neputinţă a îndupleca pe Românĭ la activitate înainte de revisuirea legiĭ electorale.

Spre a apropia pe Românĭ de Magiarĭ se urgitézĕ: concrederea preseĭ la bărbaţĭ creştinĭ; formarea de partid poporal în sinul fiecăreĭ naţionalităţĭ; agraţiarea condamnaţilor politicĭ; declararea Românilor, că renunţă la autonomia Transilvanieĭ, dacă s'ar lărgi legea de naţionalităţĭ şi s'ar provedé cu sancţiunea penală; ştergerea legilor escepţionale; rereforma administrativă; apĕrarea intereselor agrare în contra capitalismuluĭ jidovesc.

Dacă partidul poporal voesce serios resolvirea cestiuniĭ de naţionalităţĭ, atuncĭ trebue să ţină legea de naţionalităţĭ. Româniĭ la rîndul lor trebue să se supună pe basă legală, constituţională, căcĭ dacă nu sciŭ orĭ nu vorŭ să-şĭ apere, ceea ce le dă legea, cum vor realisa un program, care ţintesce la schimbarea unor legĭ de ale constituţiuniĭ?

Susţine autorul articlilor, că noĭ Românĭĭ încă am pĕcătuit mult faţă de apĕrarea drepturilor garantate prin lege. Enumĕră maĭ multe dispositiĭ de ale legiĭ de naţionalităţĭ, carĭ şi din vina nóstră nu se observă, puntru că nu am urgitat cu destulă energie observarea lor. Dacă în urma legiĭ electorale Ardeleniĭ nu trimit deputaţĭ, unde sunt ceĭ din cercurile ungurene? Când am auḑit pe deputaţiĭ românĭ de acum declarând în unanimitate, că falsa interpretare, ce se dă intenţiuniĭ legiĭ de naţionalităţĭ, este causa, pentru care cestiunea de naţionalităţĭ a devenit atât de acută? Lasă din când în când să vorbéscă Şerban, dară nu-l susţin.

Trebue să renunțe la utopii ambele părți și să se întorcă la basele constituționale.

Partida liberală nu o socotim destul de tare spre a rupe cu tradițiunile și aplicările sale șoviniste. Avem însă încredere în partidul poporal. Să cugetăm și Românii și Magiarii, că óre voim odată pace unii cu alții? Dacă da, atunci de ambele părți să ne întóreem la basa constituțională. Constituțiunea e calea, adevĕrul și viața, nimeni nu póte ferici popórĕle Ungariei, decât prin constituțiune.

Nu scim, cine se ascunde sub pseudonimul „M. Agrippa“, constatăm însă, că în în privința cestiunii de naționalități programul partidului poporal în cuvinte nu se deosebesce mult de al lui br. Bánffy, și acésta a fost causa, că programul poporal în Români nu a stîrnit încredere.

Dl V. A. Urechia prin o declarațiune adresată lui „Pester Lloyd“ cualifică de o simplă scornitură scirea adusă de ziarele magiare, că adecă Liga culturală română ar fi pus la cale subscrierea unei petițiuni către Monarchul pentru agrațiarea dlor Dr. Rațiu și a consoților lui.

Colecta pentru gimnasiul din Blaș.

Suma din nrulŭ 5.		fl. 20734.48
Din *Muntele Băișórei* dela:		
Ioan Marcu	„ 1.—	
Felea Niculae l. Precub	„ —.50	
Grosav Iosif	„ —.50	
Marcu Teodor jude . .	„ —.50	
Șolca Ana	„ —.40	
Zeicu Todor	„ —.20	
Zeicu Gavrilă	„ —.20	
Orzeiŭ Pavel	„ —.10	
Orzeiŭ Vasilie	„ —.10	
Munteau Ioan	„ —.10	
Abrudan Alexă	„ —.10	
Vlad Iuon	„ —.10	
Ciop Iacob	„ —.20	
Marișan Filimon . . .	„ —.10	
Potroca Dumitru . . .	„ —.10	
Cerebea Pavel	„ —.20	
Vutca Vartolomeiŭ . .	„ —.10	
Grozav Marina	„ —.04	
Grozav Ana	„ —.04	
Ciolea Ana	„ —.10	
Vutca Natu	„ —.10	
Cerebea Marina . . .	„ —.04	
Cerebea Maria	„ —.04	
Vurtan Vorvora . . .	„ —.04	
Nemeș Dochie	„ —.06	
Grozav Vasilie . . .	„ —.20	
Marcu Ilie	„ —.20	
Felea Niculae	„ —.10	
Vutca Savu	„ —.20	
Vutcă Oana	„ —.10	
Vurtan Gligor	„ 1.—	
Felea Simeon	„ —.50	
Niculae Ghirbovean . .	„ —.50	fl. 7.76
Din *Șutu* dela:		
Gavril German	„ —.50	
Suciŭ Ilie	„ —.10	
Abrudan Veronica . .	„ —.10	
Hideg Simdon	„ —.06	
Morea Ilisiŭ	„ —.10	
Morea George	„ —.70	
Morea Gligor	„ —.10	
Copil Gligor	„ —.50	fl. 2.16
Din Băișóra dela:		
Filoteiŭ Muntean . . .	„ 2.—	
Basiliŭ Pop învĕț. . . .	„ 1.—	
Gavril Truț	„ —.05	
Gligor Truț	„ —.05	
Moteoc Simeon	„ —.20	
Zaiŭ Tanasia	„ —.15	
Popa Filip	„ —.05	
Filip Petre	„ —.06	
Pucu Maria	„ —.10	
Teheiŭ George	„ —.10	
Coroban Iuon Bolborea	„ —.10	
Coroban Iosif	„ —.04	
Bocan Niculae	„ —.04	
Teheiŭ Petre	„ —.04	
Bocan Dochia	„ —.02	
Zaiŭ Tdor	„ —.05	
Szabó Jozsefné . . .	„ —.30	
Grecu Toma	„ —.04	
Grecu Vasilie	„ —.20	
Balaș Gerasim	„ —.10	
Vitan Niculae	„ —.05	
Iancu Fodor	„ —.20	
Hetea George	„ —.20	
Duma Gligor	„ 1.—	
Vutca Pavel	„ —.05	
Popa Casian	„ —.10	
Vitan Gligor	„ —.10	
Din bucate dela mai mulți poporeni	„ 6.—	fl. 12.39
	Suma fl.	20756.79

Încunoscințare.

Reuniunea femeilor române gr. cat. din Blaș își va ține procsima sa Adunare generală (a X-a) *Duminecă în 24 Februariŭ* st. n. a. c. imediat după s. Liturgie în sala de desemn a gimnasiului din loc.

Programul adunării:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul general al Comitetului.
3. Raportul despre starea averii Reuniunii și a fundațiunilor concrețiute ei spre administrare.
4. Eventuale propuneri.
5. Închiderea adunării.

Aducênd acésta la cunoscința tuturor membrilor și binevoitorilor Reuniunii nóstre, ne luăm voe a-i ruga, să binevoéscă a ne onora cât mai mulți cu plăcuta lor presență.

Blaș în 8 Februariŭ 1895.

Rosa Muntean, președintă. **Aur. P. Bota,** secretariŭ.

Noutăți.

Preasfinția Sa Domnul Mitropolit Joi în 7 a c. a făcut în Viena jurămîntul prescris în mânile Maiestății Sale Regelui Apostolic și după aceea s'a întors direct la Lugoș.

Concurs. Pentru completarea stațiunii docentale din Făgăraș, devenită vacantă prin pensionarea fostului docente Basiliŭ Rațiu, se escrie concurs cu terminul de 20 Februariŭ pe lângă emolumentele: 95 fl. 20 cr. din fondul „Vancean“ din Blaș, 52 fl. 50 cr. din fondul relig. normal transilvan, 152 fl. 30 cr. din cassa bisericii gr. cat. din Făgăraș, cuartir. Dela concurenți se recere, să posédă și limba magiară în scris și vorbire.

Din diecesa Lugoșului. Se escrie concurs la *un post de capelan militar* de a II-a clasă cu salariŭ anual de 900 fl., cuartir și serviț. Dela concurenți se recere, să scie limba română și germână, să fie sănĕtoși, celibi orî vĕduvi fără prunci și mai tineri de 40 de ani. Concursele aŭ să se subștérnă la Ordinariat până în 15 Februariŭ. — Pentru *parochia Petromani* și *protopopiatul Ciacovei* se escrie concurs cu terminul de 20 Februariŭ cu emolumentele de 302 fl. congruă, 20 metri lemne de foc, partea obvenitóre din subsidiul protopopesc și stola îndatinată. — Cu terminul de 28 Februariŭ e dată la concurs *stațiunea cantor-docentală* din Minthia în protopopiatul Hunedórei cu emolumentele: 300 fl., cuartir, lemne și venitele stolare îndatinate.

Întru mărirea lui Dumnedeŭ. Parochia *Lunca* din protopopiatul Blașului, deși are numai 500 de poporeni sĕraci, totuși în timp de 10 ani a acoperit prin repartiții spesele de 3500 fl. pentru zidirea bisericii, școlii și superedificatelor parochiale. După terminarea acestor zidiri zelul acestui popor nu a încetat, ci s'a continuat întru împodobirea bisericii. Aŭ colectat cu toții 35 fl. pentru un rînd de vesminte preoțesci pentru înmormîntări. Ștef. Lita. Iac. Popoviciŭ, Sim. Mihaiŭ, Nic. Gabra, Vas. Mihaiŭ și Irina Surdu aŭ dăruit un rînd de haine bisericesci de 60 fl., Ștefan Lita și Ioan Mihaiŭ 2 sfeșnice de 6 fl., Patrichie Mărginean și soție-sa Ana o cruce de mână de 14 fl. și 2 icóne de 4 fl., Nic. Gabra un prapor de 12 fl., Ioan Popa, Florea German, Aron Lața și Nic. Rusu alt prapor de 12 fl., Maria Donat mânecări de 4 fl., Sofia Hususan o icónă de 2 fl., Iirina Surdu și Lina Guța 2 fețe pe altariŭ de câte 5 fl., Iuliana Balu o față pe masa proscomidiei de 2 fl., Anica Velicea alta de 5 fl., Avram Gligor 2 sfeșnice de 3 fl. și 2 icóne de 2 fl., Nic. Popoviciŭ un candelabru de 20 fl. Ioan Gabra cu soție-sa Sia și Sev. Guța cu soție-sa Lina aŭ ridicat o cruce în capul satului.

Liberalitate rĕŭ aplicată. În unul din 1 a c. cetim în „Kolozsvár“ următórele: „A menza academica ujabb alapitványnyal gyarapodott. *Szabó János* szamosujvári püspök ur 50 frttal a menza alapitói közé lépett.“ Pe românesce: „Mensa academica a crescut cu o nóuă fundațiune. Ioan Szabó episcop de Gherla a păsit între fundatorii menseĭ cu 50 fl.“ Așa dară pentru o universitate *ungurésca* cu caractĕr pronunțat *calvinesc*, la care fiii sufletescĭ aĭ Preasfinției Sale sunt huĭduiți, Preasfinția Sa a aflat banĭ, ĕră pentru colecta gimnasiului din Blaș, a uneĭ școli *românescĭ* și *catolice*, carea cresce ca o mamă iubitóre o mulțime de fiĭ aĭ dieceseĭ de Gherla, Preasfinția Sa s'a îndurat să nu jertféscă nimica.

Balulŭ filantropic, care se aranjéză în Blaș în fiesce care an în favorul fondului pentru ajutorarea tinerimii studióse în cas de morb, se va ține ăstan în 11 a c. la otelul „Univers“.

Banul Croației, c. Khuen-Héderváry, pe cum scrie „Agramer Tagblatt“, încă în luna asta va părăsi oficiul sĕŭ și se va retrage la dominiile sale din Ungaria pe scurtă vreme, ĕr apoĭ va lua asupră-și din noŭ parte activă în viața volitică a Ungarieĭ. Așa sună așa, ca și cum Bánffy ar avé să capete cât de curênd un următoriŭ.

Duelul și sfințirea Dumineciĭ. Dieta provințială din Tirol a hotărît, să subștérnă Maiestății Sale o adresă, în care să-l róge, ca ostașilor să li-se dea putința de a asculta s. liturgie în fiesce care Duminecă și serbătóre, și să se opréscă și în armată abusul de a duela.

Un episcop mare mandarin. Episcopul Anzer, vicariul apostolic din Șantung în China, a fost numit mare mandariu de rangul al doilea, ceea ce e o demnitate aprópe ca a viceregilor. Temeiul acesteĭ distincțiuni a fost activitatea pacificătóre, ce a desvoltat-o episcopul întru liniștirea turburărilor din provința Șantung.

O catastrofă înfiorătóre s'a întîmplat în 30 Ianuariŭ pe marea de Nord nu departe de Brema. Anume pe la 6 óre diminĕța vaporul german „Elbe“, care plecase cătră America, s'a ciocnit cu vaporul angles „Crathie“. Vaporul „Elbe“ spărgêndu-se, a pĕtruns apa în ei, și după 25 de minute s'a cufundat înecând la 300 de persóne. De vină la teribila catastrofă se dice a fi căpitanul vaporului angles, care deși a primit signalul spre a-și schimba direcțiunea, totuși nu a schimbat-o, ĕră după ciocnire în loc să vină în ajutoriul călătorilor de pe „Elbe“, el a mers mai departe cu mare repejune. Căpitanul neuman va fi tras la rĕspundere și va fi pedepsit aspru. Între ceĭ nenorociți 82 sunt din Austro-Ungaria.

Casurĭ de mórte. *Nicolaŭ Raicu*, paroch și viceprotopop onorar gr. cat. în Șinca veche din Vicariatul Făgărașului, a reposat în 6 Ianuariŭ 1895 în anul al 84-lea al vieții și al 52-lea al preoției sale. — *Alesiŭ Manciu*, paroch în Petromaniŭ, asesor consistorial și protopop al districtului Ciacoveĭ în diecesa Lugoșului, a reposat la 9 Ian. în al 62-lea an al vieții și al 34-lea al preoției sale.

În vecĭ amintirea lor!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

D.

Forurile protopopesci.

(Capetŭ.)

Forurile protopopesci ale Românilorŭ și ale calvinilorŭ din Ardélŭ sunt forurile archidiaconalĭ apusane din evulŭ de mijlocŭ. Precum amŭ vĕdutŭ deja, în biserica resaritului după Pravilă forulŭ judecătorescŭ de prima instanță și celŭ mai inferiorŭ a fostŭ și este forulŭ episcopuluĭ diecesanŭ. Nu așa a fostŭ însĕ în biserica apusuluĭ prin cele mai multe locurĭ înainte de sinodulŭ dela Tridentŭ 1543—1563. În apusŭ în evulŭ de mijlocŭ în cele mai multe state diecesele erau împărțite în mai multe archidiaconate, a cărorŭ capŭ se numiea archidiaconŭ. Archidiaconiĭ aveaŭ pe lângă alte mai multe privilegiĭ, pre carĭ le vomŭ vedé mai târdiŭ, și privilegiulŭ de a avé forŭ judecătorescŭ pentru totŭ cleruliă și poporulŭ din archidiaconatŭ. Forulŭ acesta alŭ archidiaconuluĭ a fostŭ forulŭ de prima instanță pentru tóte causele bisericescĭ, și dela sentința forurilorŭ archidiaconalĭ se întîmpla apelațiune la forulŭ episcopuluĭ diecesanŭ, așa câtŭ forulŭ episcopuluĭ era forulŭ de a dóua instanță. [1])

Jurisdicțiunea forurilorŭ archidiaconalĭ la începutŭ a fostŭ numaĭ jurisdicțiune delegată din partea episcopului respectivŭ. Din care causă episcopulŭ și putea să și-o revóce orĭ și cândŭ. Pre încetulŭ însĕ s'a introdusŭ datina, că archidiaconulŭ căpĕta delegațiune perpetuă pentru tóte causele, cândŭ se constituiea de archidiaconŭ. Mai târdiŭ se considera delegațiunea legată de oficiulŭ archidiaconalŭ, și atunci apoĭ și jurisdicțiunea lorŭ a începutŭ a fi considerată ca propriă și ordinară. [1])

În biserica rĕsăritului nicĭ cândŭ nu aŭ esistatŭ atarĭ archidiaconate, de unde nicĭ forurĭ archidiaconalĭ n'aŭ esistatŭ în resăritŭ nicĭ cândŭ.

Către capetulŭ evuluĭ de mijlocŭ archidiaconiĭ începurŭ a abusa de totŭ tare cu dreptulŭ lorŭ de a avé forŭ judecătorescŭ. Vindeaŭ dreptatea pre baniĭ, despărțieaŭ căsătoriĭ pre baniĭ, folosieaŭ justiția spre scopurĭ neĭertate. Din care causă maĭ multe sinóde provincialiĭ începurŭ a le lua dreptulŭ de a maĭ avé forurĭ judecătorescĭ. Ba spre a paralisa abusurile forurilorŭ archidiaconalĭ, unĭĭ episcopĭ începurŭ a trimite prin diecesă așa numiții vicarĭ foranĕĭ, carĭ să primescă apelațiuniĭ dela forurile archidiaconilorŭ. [2]) În urmă veni sinodulŭ dela Tridentŭ, și archidiaconilorŭ le luă dreptulŭ de a maĭ avé forŭ judecătorescŭ pentru causele criminaliĭ și de casătorie, [4]) și dreptulŭ acesta îlŭ dete érăși forului episcopescŭ ca forulŭ de întâia instanță.

Calviniĭ precum scimŭ, cândŭ s'aŭ ruptŭ de biserica catolică și fără de voia lorŭ aŭ fostŭ siliți să conserve maĭ departe unele și altele din constituțiunea bisericeĭ catolice medievalĭ, ca să nu cadă în anarchie. Acésta este causa de calviniĭ aŭ susținutŭ mai departe în Ardélŭ între altele și instituțiunea catolică medievală a archidiaconilorŭ, și cu eĭ și a forurilorŭ archidiaconalĭ. Chiarŭ și numirea de archidiaconŭ pentru protopopĭ o aŭ ținutŭ calviniĭ din Ardélŭ încă lungŭ timpŭ și după rumperea lorŭ deplină dela biserica catolică. [5])

* * *

Forurile protopopesci în biserica nóstră din Ardélŭ aŭ trecutŭ mai prin aceleași fase ca și celea archidiaconalĭ în biserica apusuluĭ. Precum amŭ vĕdut deja, archidiaconiĭ din biserica apusuluĭ la începutŭ aŭ căpĕtatŭ dela episcopiĭ lorŭ numaĭ putere judecătorésca delegată, va să dică o deprindeaŭ nu în numele lorŭ, ci în numele episcopuluĭ delegante, care putea să o revóce orĭ cândŭ, éră încetându apoĭ episcopulŭ delegante saŭ prin mórte saŭ pre altă cale a maĭ fi episcopŭ în aceea diecesă, *eo ipso* înceta și puterea judecătorésca a archidiaconilorŭ, și episcopulŭ noŭ trebuiea să li-o dé érăși.

Și chiarŭ așa s'a întîmplatŭ lucrulŭ și în biserica românéscă din Ardélŭ. Mitropoliții nostri sciindŭ, că instituțiunea forurilorŭ archidiaconalĭ nu este o instituțiune de a Pravileĭ, n'aŭ primit'o la începutŭ în tótă forma aceea, până la carea se desvoltase în biserica apusuluĭ. De aci vine de mitropoliții nostri la începutŭ n'aŭ datŭ protopopilorŭ putere judecătorésca ordinară pentru forurile lorŭ.

Se vede acésta din dalteria Mitropolituluĭ Genadie dela 1628 amiutită maĭ susŭ, [1]) în care se spune apriatŭ, că dalteria prin carea protopopulŭ János dela Huniadóra a căpĕtatŭ între altele și dreptulŭ de a avé forŭ judecătorescŭ, a trebuitŭ să i-se refnuoéscă de câte orĭ vinea mitropolitŭ noŭ.

Pre încetulŭ însĕ se vede, că puterea judecătorésca a protopopilorŭ a devenitŭ maĭ stabilă charŭ așa ca și puterea judecătorésca a archidiaconilorŭ apusanĭ din evulŭ de mijlocŭ, câtŭ Petru Maĭorŭ precum amŭ vĕdutŭ deja, deși fără temeiŭ, o considera chiarŭ de ordinariă.

Maĭ departe abusurile, ce le comiteaŭ unĭĭ și alțiĭ dinire protopopĭ în forurile lorŭ ca și archidiaconiĭ din apusŭ, aŭ silitŭ puterea bisericéscă să păsască în contra lorŭ și se ĭea mĕsurĭ de a le paralisa.

Atarĭ mĕsurĭ aŭ fostŭ de pildă dispositia sinoduluĭ dela 1700, ca protopopiĭ să nu maĭ despartă decâtŭ *„cu scirea Vlădicăi“*, [2]) maĭ departe dispositia sinoduluĭ dela 1742 ca protopopiĭ *„causele cele maĭ grele, maĭ vîrtosŭ de căsătorie să le trimită la scaunulŭ archieresc,“* [3]) după aceea ordinulŭ episcopuluĭ Bobŭ, ca forurile protopopesci să pronunțe asupra preoțilorŭ numaĭ verdictulŭ de vinovatŭ, dictarea pedepseĭ însĕ și-o a reservatŭ șieși. [4]) În urmă o atare mĕsură împrumutată din biserica apusuluĭ a fostŭ constituirea alorŭ doĭ vicarĭ estraneĭ, carĭ să primescă apelațiunile dela forurile protopopesci. [5])

În urmă lucrulŭ a ajunsŭ până acolo, câtŭ protopopilorŭ ca și archidiaconilorŭ apusanĭ li-se luă saŭ în parte saŭ de totŭ dreptulŭ forului judecătorescŭ. Așa în timpulŭ maĭ noŭ în archidiecesă li-se luă dreptulŭ de a maĭ judeca în causele matrimonialĭ, și li-se rĕstui numaĭ după mórtea Mitropolituluĭ Șuluțiu pe timpulŭ intercalariuluĭ. În diecesele sufragane de Orade, Lugoșŭ și Gherla însĕ suntŭ abrogate cu totulŭ, éră încercarea de ale reactiva pentru diecesa de Orade în sinodulŭ diecesanŭ dela 1882 a rĕmasŭ fără resultatŭ.

* * *

Forurile protopopesci din punctŭ de vedere canonicŭ. În cestiunea forurilorŭ protopopesci de nu puțină însemnătate este și întrebarea, că ce valóre aŭ ele din punctŭ de vedere canonicŭ?

Voindŭ a rĕspunde la întrebarea acésta, trebue să deosebimŭ valórea lorŭ din punctulŭ de vedere alŭ Pravileĭ de valórea lorŭ din punctŭ de vedere canonicŭ generalŭ. Din punctulŭ de vedere alŭ Pravileĭ putemŭ dice apodictice, că forurile protopopesci suntŭ o instituțiune anticanonică. Căcĭ Pravila nu numaĭ că nu cunósce de locŭ forurĭ protopopesci, ci precum se vede din tóte canónele eĭ relative la judecățile bisericescĭ, ea susține principiulŭ, că numaĭ aceia aŭ în biserică putere judecătorésca în forulŭ dinafară, carĭ aŭ ordulŭ episcopescŭ. Din causa acésta forulŭ întâiŭ este forulŭ episcopuluĭ, forulŭ alŭ doilea este sinodulŭ mitropolitanŭ alŭ episcopilorŭ, éră forulŭ de a treia instanță este forulŭ episcopescŭ diecesanŭ. Ea nu cunósce de locŭ tribunale judecătorescĭ pentru forulŭ dinafară, carĭ ar consta numaĭ din preoțiĭ. Chiarŭ canonulŭ celŭ de întâiŭ din Pravilă spune apriatŭ, că în forulŭ dinafară bisericescŭ judecătoriŭ este numaĭ archireulŭ. Canonulŭ acesta sună astfelŭ:

„Cade-se judecătoriuluĭ, adecă archireului să fie asemenea judecătoriuluĭ celuĭ dreptŭ și mareluĭ archiereŭ Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ. . . .“

Acésta este causa, de precum amŭ vĕdutŭ, la popórele resăritului, carĭ s'aŭ ținutŭ și se țin și astădĭ strînsŭ de canónele resăritene din Pravilă, nu se află la nicĭ unulŭ nicĭ o urmă de forurĭ protopopesci.

Cu totulŭ altcum stă lucrulŭ, dacă-lŭ vomŭ considera din punctulŭ de vedere alŭ bisericiĭ catolice a apusuluĭ, care este punctulŭ de vedere celŭ generalŭ. Biserica catolică a apusuluĭ practice a professatŭ totdeauna principiulŭ, ca putere publică judecătorésca în biserică potŭ să deprindă pre basa legiĭ și persóne, carĭ nu aŭ ordulŭ episcopescŭ, ci unŭ ordŭ maĭ micŭ.

---

[1]) Maĭ pre largŭ despre archidiaconiĭ vedĭ Binterim »Denkwürdigkeiten der christlichen Kirche« I. 1. 386—434.

[2]) Vehring »Kirchenrecht« pag. 687.

[3]) Cf. P. Fournier »Les officialites au moyen age, etude sur l'organisation, la competence et la procedure des tribunaux ecclesiastiques ordinaires en France de 1128—1328.« Paris 1880.

[4]) Sess. XXIV cap. 20 de ref.

[5]) Salamon Joseph op. cit. pag. 77.

[1]) pag. 171.

[2]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 166.

[3]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 167.

[4]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 170.

[5]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 169.

Așa în trecută archidiaconii aŭ deprinsŭ o atare putere, cu tóte că de comunŭ eraŭ numaĭ preoți. Éră în timpulŭ de față deprinde o atare putere vicariulŭ capitulariŭ în scaunele episcopescĭ vacante, [1]) cu tóte că și elŭ este de comunŭ numaĭ preotŭ. Ba vicariulŭ capitulariŭ dela scaunulŭ mitropolitanŭ deprinde o atare putere și ca forŭ de a dóua instanță în causele apelate dela scaunele episcopescĭ sufragane. Și încă și maĭ multŭ! vicariulŭ generalŭ episcopescŭ póte să fie numaĭ subdiaconŭ, [2]) și totuși forulŭ luĭ judecătorescŭ este identicŭ cu alŭ episcopuluĭ, éră episcopulŭ alesŭ și confirmatŭ pentru o diecesă póte deprinde puterea judecătorescă încă înainte de a fi consacratŭ episcopŭ. [3])

Din punctulŭ de vedere dară alŭ bisericeĭ catolice apusane, putemŭ să dicemŭ, că forurile protopopescĭ suntŭ o instituțiune canonică. Originea lorŭ calvinéscă nu alteréză canonicitatea întru nimicŭ, căci de o parte și la calviniĭ aŭ întratŭ din biserica catolică a apusuluĭ, de altă parte cu scirea S. Scaunŭ Apostolicŭ aŭ funcționatŭ în biserica nóstră și după s. unire, și încă furŭ primite chiarŭ și în codicele bisericeĭ nóstre românescĭ unite aprobatŭ de S. Scaunŭ Apostolicŭ alŭ Romeĭ, care-lŭ formézĕ decretele celorŭ dóuĕ sinóde provincialĭ ținute la 1872 și 1882.

În titululŭ X capŭ 3 alŭ decretelorŭ conciliuluĭ provincialŭ I la pag. 179 se cetescŭ despre forurile protopopescĭ următórele:

„Causele bisericesci, civilĭ, criminalĭ și matrimonialĭ . . . . se potŭ judeca și în forurile protopopescĭ ca foruri delegate de I-a instanță, luându-se afară causele protopopilorŭ, carĭ în I-a instanță se judecă de consistóriele respective.“ [4])

Precum se vede, în decretulŭ acesta forurile protopopescĭ suntŭ considerate numaĭ ca foruri delegate de episcopŭ și nu ca foruri ordinarie. Prin dispositiea acésta forurile protopopescĭ furŭ acomodate, pe câtŭ e posibilŭ, principiilorŭ Pravileĭ, care nu cunósce altŭ forŭ judecătorescŭ ordinariŭ decâtŭ forulŭ episcopescŭ. Și așa dacă e vorba, ca forurile protopopescĭ barĕm încâtva să corĕspundă Pravileĭ, atuncĭ nu potŭ fi considerate decâtŭ singurŭ numaĭ ca foruri delegate de episcopŭ.

De altă parte, precum amŭ vĕdutŭ, în urmele istorice cele maĭ vechĭ, ce le avemŭ despre forurile protopopescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ, ele și în timpurile vechĭ furŭ considerate numaĭ de foruri delegate, [5]) și așa conciliulŭ provincialŭ dela 1872 dechiarândŭ forurile protopopescĭ de foruri delegate, nu făcu alta, decâtŭ restători principiulŭ vechiŭ cu privire la forurile protopopescĭ.

* * *

Laicĭ în forurile protopopescĭ de judecată. La întrebarea, că óre laicĭ potŭ lua parte la forurile protopopescĭ și alte foruri bisericescĭ ca judecători, rĕspundemŭ în genere, că așa ceva nu permitŭ nicĭ canónele dreptuluĭ resăritenŭ din Pravilă nicĭ ale celuĭ apusanŭ din Corpus juris canonicĭ și alțĭ codicĭ, căci după canónele ambelorŭ bisericĭ puterea judecătorescă în biserică se ține strînsŭ de ierarchie.

Era, ce e dreptŭ, în evulŭ de mijlocŭ datina prin unele țĕrĭ din apusŭ, de în așa numitele Sendgerichte oficialiĭ bisericescĭ laolaltă cu oficialiĭ civilĭ judecaŭ despre tóte delictele în contra credinței, a moravurilorŭ și a statului creștinŭ. Lucrulŭ acesta însĕ se întîmpla din motivulŭ, că delictele acelea eraŭ considerate nu numaĭ de delicte bisericescĭ, ci și de delicte civilĭ. [6]) Principiulŭ, că puterea judecătorescă în biserică este în mânile ierarchieĭ nu era prin acésta alteratŭ de locŭ, deórece oficialiĭ civilĭ delictele acele nu le considerau de delicte civilĭ, decâtŭ numaĭ dacă oficialiĭ bisericescĭ le cualificaŭ maĭ întâiŭ de delicte bisericesci. Țineaŭ însĕ judecată în comunŭ, pentru ca asupra delicuentuluĭ să se pótă dicta și pedépsa bisericéscă și cea civilă.

Analogŭ a statŭ lucrulŭ în resăritŭ în timpurile vechĭ în ceea ce atinge procesele de căsătorie. Tribunalele, carĭ în resăritŭ judecaŭ causele de căsătorie, eraŭ compuse din membri aĭ clerului și din oficialĭ civilĭ. [1])

Causa lucruluĭ acestuia însĕ este de a se căuta în împrejurarea, că în imperiulŭ bizantinŭ și biserica și statulŭ aducea legĭ cu privire la validitatea casătorieĭ. Se maĭ întîmplaŭ, ce e dreptŭ, conflicte, cândŭ biserica nu voiea să recunóscă câte unŭ impedimentŭ de căsătorie statoritŭ de puterea civilă, și viceversa. În cele maĭ multe casurĭ însĕ biserica se supunea legislațiuniĭ civile matrimoniali și o primia de a sa.

În seculiĭ maĭ târdiĭ însĕ a încetatŭ datina acésta cu totulŭ, și forulŭ competentŭ pentru causele de căsătorie a rĕmasŭ celŭ curatŭ bisericescŭ alŭ episcopuluĭ. [2])

După ce însĕ în întrégă provincia nóstră mitropolitană de Alba-Iulia forurile bisericescĭ în causele de căsătorie judeca după dreptulŭ curatŭ bisericescŭ, provocarea la datina veche din imperiulŭ bizantinŭ nu póte fi la locŭ.

La judecarea causelorŭ adnexe celorŭ bisericesci, și carĭ nu se ținŭ strînsŭ de competința ierarchieĭ, cum suntŭ de pildă causele scolastice, potŭ funcționa ca judecătorĭ și laĭcĭ. Și acésta se și practiséză în biserica nóstră, încâtŭ în archidiecesă în fie-care tractŭ protopopescŭ are să funcționeze și unŭ senatŭ scolasticŭ compusŭ în maĭoritate din laĭcĭ, carĭ ca forŭ judecătorescŭ analogŭ foruluĭ protopopescŭ se pronunță și aduce sentință în causele scolastice.

* * *

Forurile protopopescĭ la calviniĭ din Ardélŭ în timpulu de față. În secululŭ nostru tendința calvinilorŭ din Ardélŭ ca și despre airea a mersŭ totŭ într'acolo, ca să-și cureță biserica de orĭ ce elemente ierarchice, și să și-o organiseze pre temeiulŭ credințeĭ lorŭ despre preoția universală. Dela sine se înțelege, că pe basa acésta aŭ trebuitŭ să-și organiseze și administrarea justițieĭ bisericescĭ.

Și în adevĕrŭ! calviniĭ din Ardélŭ în timpulŭ nostrŭ principiulŭ preoțieĭ universalĭ, care nu cunósce deosebire între clerŭ și poporŭ l'aŭ întrupatŭ și în forurile lorŭ de judecată. Nicĭ *synodus parțialis*, nicĭ *synodus generalis* cele vechĭ constătătóre numaĭ din preoțĭ, astădĭ nu maĭ funcționézĕ ca foruri de judecată, ci loculuĭ lorŭ l'aŭ ocupatŭ alte foruri compuse din membri aĭ clerului și din laĭcĭ.

În timpulŭ de față calviniĭ din Ardélŭ aŭ numaĭ dóuĕ foruri de judecată, unulŭ de instanța întâĭa și altulŭ de instanța a dóua.

Forulŭ de prima instanță este forulŭ protopopescŭ, care stă din treĭ secțiuni, și anume:

a) *Secțiunea comună* (egyházmegyei köztörvényszék), care judecă asupra preoțilorŭ și a tuturorŭ credincioșilorŭ în causele disciplinarĭ, penalĭ și alte cause curatŭ bisericescĭ. Președintele e protopopulŭ, membri suntŭ asesoriĭ aleși pre câte treĭ anĭ jumĕtate din preoțĭ, jumĕtate din laĭcĭ, carĭ nu potŭ fi maĭ puținiĭ de 4 nicĭ maĭ mulțĭ de 10.

b) *Secțiunea matrimonială* (egyházmegyei házassági törvényszék). Președintele e protopopulŭ, membriĭ: directoriulŭ tractului protopopescŭ, notariulŭ, curatorulŭ laĭcŭ, subcuratoriĭ laĭcĭ și treĭ asessorĭ preoțĭ.

c) *Secțiunea scolastică* (tanári törvényszék), pre carea din casŭ în casŭ o formézĕ consiliulŭ administrativŭ din Clușŭ în diverse tracte protopopescĭ. Președintele este unŭ curatorŭ scolasticŭ supremŭ, éră membriĭ suntŭ alțĭ treĭ curatorĭ și profesorĭ ordinarĭ.

Totŭ după aceleași principiĭ este constituitŭ și forulŭ apelatoriŭ de a dóua instanță din preoțĭ și laĭcĭ. [3])

Făcêndŭ acum comparare între forurile protopopescĭ de astădĭ din biserica nóstră și între cele din biserica calvină din Ardélŭ, putemŭ constata, că în timpulŭ maĭ nouŭ forurile protopopescĭ din biserica nóstră pre câtŭ a fostŭ posibilŭ s'aŭ apropiatŭ de principiile Pravileĭ, éră cele calvinescĭ de principiulŭ calvinŭ despre preoția universală.

---

[1]) Conc. Trid. Sess. 24, cap. 16 de ref.

[2]) Cf. c. 2 X de jud. II, 1.

[3]) Cf. C. 17 X de elect. I, 6 c. 5. c. 1. Extr. com. I, 3. Constit. luĭ Piŭ IX de dto V. cal. sept. 1873 în »Archiv für Kirchenrecht« tom. 31. pag. 181 uu.

[4]) În timpurile vechĭ chiarŭ și causele protopopilorŭ se pertractaŭ câte odată în săborulŭ micŭ ca forŭ protopopescŭ. Vedĭ maĭ susŭ punctŭ 7 din urmele istorice despre săborulŭ micŭ pag. 92 și punctŭ 3 din urmele istorice despre modulŭ constituiriĭ forului protopopescŭ pag. 172.

[5]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 178.

[6]) Philips »Kirchenrecht« Regensburg 1845 tom. II, pag. 507.

[1]) Zishman »Das Eherecht der orientalischen Kirche«. Viena 1864 pag. 189, unde aduce unŭ casŭ înainte, cândŭ în unŭ sinodŭ patriarchalŭ, care avea să se pronunțe asupra unuĭ casŭ de căsătorie, eraŭ de față maĭ mulțĭ membrĭ aĭ clerului, însĕ și oficialĭ civilĭ, despre carĭ dice: „συνεδριάζοντων συγκλητικῶν καὶ πολιτικῶν δικαστικῶν“.

[2]) Zishman op. cit. pag. 786.

[3]) Cf. Dr. Kolosvári Sándor op. cit. pag. 184 și uu. și și Névkönyv az erdélyi ev. ref. egyházkerület számára. Clușŭ 1894.

Lourdes înaintea forului sciinței.

De prof. Dr. I. Ackerl.

(Continuare.)

Când procesiunea intră în basilică, se observă, cum o copilă schiopătând până aci numai cu greŭ s'a putut tîrâi printre mulțime. Deodată numai începu a merge oblu și aprópe a fugi cu ușuriță. Fața ei strălucia de bucurie și admirare.

Când cei vindecați după terminarea procesiunii părăsiră biserica, părinții și prietinii lor îi așteptaŭ din josul treptelor. Îndată ce-i revĕdură, resună un vifor de aplause. Ómenii strigaŭ: „Să trăéscă Isus! Să trăéscă Maria!“

Între aceia era și acea călugăriță, carea cu puțin mai înainte se vindecase deplin și-și părăsise trăsura. Sprintenă alergă ea pe trepte la vale. Una dintre surorile ei nu se mai putu răbda: îi fugi înainte până la mijlocul treptelor, și acolo se îmbrățișară și sărutară de mai multe ori. Strigătele de complăcere ale mulțimii păreaŭ că nu se mai sfârșesc.

„Vedi dta,“ diceaŭ unii la acéstă priveliște, „cum natura-și reclamă drepturile sale? O mărturisire ca asta plătesce mai mult decât tóte atestatele medicilor.“

Cu ocasiunea procesiunii cu s. Eucharistie de Joi între șirurile acelora, carî urmaŭ nemijlocit după baldachin, se observă un prunc de doîspredece ani cu pĕr blond și ochi vineți, pe care-l purtaŭ pe umerî, pe când cei dinprejur isbucniră în strigărî de mulțămită. Din când în când se vedeaŭ preste capete dóuĕ cârjî. Ele eraŭ ale aceluî morbos. El le luase de sub suorî în acel moment, în care s. Euchariștie fu purtată pe dinaintea piscineî. Bărbații purtaŭ copilul ca o trofee de învingere, ca un semn viŭ al atotputerniciei și bunătății lui Dumneŭ. Fără băetul vindecat zimbia către public și acum prindea una dintre cârjî, ca să o arete ómenilor, acum resaluta cu mâna pe toți aceia, carî îl felicitaŭ.

Înaintea grotei se aduceaŭ în mai multe rînduri rugăciuni în special pentru pruncii ceî bolnavi. Mulțimea erumpea adeseorî în cuvintele: „Isuse, Isuse, lasă pruncii, să vină la tine!“ Și după câteva clipite se întîmplă vindecarea aceea miraculósă, și copilul vindecat veni în nemijlocita apropiare de Domnul, carele era de față în s. Eucharistie.

Acestea sunt câteva scene ale peregrinajului național din ḑilele anului trecut. Ele ne arată entusiasmul, de către era purtată mulțimea credinciósă, cum ea esprima simțemintele sale la privirea fiecăreî vindecări miraculóse. De o esaminare mai detaiată a vindecărilor și a suferințelor premergĕtóre în atari momente se înțelege că nu putea să fie vorbă. Pe când inima trăsare de bucurie, și pe când fiecine se simțesce răpit de însuflețirea generală, pe atunci o discusiune obiectivă nu póte să aibă loc. Cel vindecat este urmărit paș de pas. Unul istorisesce celuialalt: Acela a fost orb, acum vede, acesta a fost olog, acum póte să umble. Acest om avea o rană de rac, acum aceea a dispărut, și altele. Mai mult în acestea momente de entusiasm nu se póte pretinde.

Cu tóte acestea este evident, că sciința cu o astfel de esperimentare sumară nu póte să se îndestulésca: ea trebue să se pună în putința de a esamina casurile singuratice, și de a le cerceta în liniște, mai înainte de ce s'ar pronunța definitiv asupra acelora.

V.

Dar să întrăm în bureauul medicilor, pentru ca să cunóscem casurile acelea, carî Joi în 23 August aŭ fost supuse spre esaminare comisiuniî și aŭ fost constatate printr'însa și așa dară cel puțin indirect aŭ fost recunoscute de vindecărî miraculóse.

Într'o sală mare parchetată, lângă care nemijlocit se află alte dóuĕ odăi mai micî destinate pentru esaminarea morboșilor și a vindecaților, șede într'un jilț presidentul Dr. Boissarie înaintea uneî mese de scris. Afară de medicii, carî saŭ singuratic urmăresc mersul cercetărilor saŭ stând în grupurî discută casurile, carî li-s'aŭ supus lor spre esaminare, mai e de față încă un secretariŭ, care scrie protocolul, și un preot misionariŭ, carele notéză lucrurile cele mai de frunte pentru „Journal de Lourdes“ și pentru „Annales“.

Preste tot s'aŭ luat 41 de protocóle în ḑilele acélea. La cercetare luară parte 82 medici.

Fiindcă pentru cetitoriŭ ar fi prea plictisitoriŭ, dacă i-aș împărtăși protocolul luat despre fiecare cas, în cele mai multe casurî mĕ voiŭ mărgini la predarea lucruluî numai în resumat, reservându-mi pentru un alt raport, să descriŭ mai cu de-amĕnuntul câteva vindecărî mai bătĕtóre la ochî.

Făcurăm deja mai înainte amintire despre domnișóra *Adrianne Martin* și despre bóla ei. Acéstă vindecare a fost constatată de comisiune. [1])

Sora *Stephanie*, o călugăriță din Millau, suferia de o aprindere de pelița pânteceluî. De ḑece lunî nu a mai fost în stare, să se ridice singură de pe așternutul sĕŭ. Mai suferia de vomiturî dese, și putea să umble numai așa, dacă se răzima în o parte pe o cârje, éră în ceealaltă de brațul însoțitóreî sale.

Dr. Calméle, carele o tractase, i-a aplicat medicamente și cataplasme, pentru ca în sfârșit să o declare de absolut nevindecabilă. În Lourdes o aședară pe o trăsură mică și așa o duseră la grotă.

În ḑiua de Lunî pe timpul procesiuniî în acel moment, când trecură pe la ea cu s. Eucharistie, ea simți în stomac o apĕsare puternică: atunci se pogorî ea jos din căruță și urmă procesiuniî fără léc de ajutoriŭ. Sora Stefania este chiar acea călugăriță, despre care am grăit în ultimul raport, cum fu îmbrățișată de una dintre sóțele sale pe treptele basilicei între esclamările de bucurie ale mulțimii. Raportorul dela „L'Univers“ adauge, cum ei la acéstă călugăriță, pe cum și la toți ceî vindecați, pe carî i-a esaminat el, a observat după vindecare o liniște și bună dispositie în tótă ființa lor, cât fiecăruî privitoriŭ obiectiv trebuia să-i fie evidentă chiar și fără de o cercetare mai specială schimbarea cea mare, prin care aŭ trecut aceste persóne. Sora Stefania avea mai înainte la partea stîngă o umflătură; acésta încă a dispărut

(Va urma.)

[1]) Eŭ în raporturile acestea urmez espunerea diarului frances »L'Univers«. Raportorul lui a fost de față la cercetări.

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Ootolchulŭ celŭ micŭ ediț. III. Blașiŭ 1892. Prețulŭ nelegatŭ 80 cr. v. a., legatŭ cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legatŭ dimpreună cu **Penteocostariulŭ** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victorŭ Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Editor și redactor respundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscința pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum și până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

Iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruiriî interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aședarea acelorŭ obiecte în fața loculuî, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servesoŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosĕbită, și tóte mĕ îndreptațescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câștigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărendŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurință mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. bisericescŭ.

(6) 52—52

Tipografia Seminariuluî archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 13 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blaș.

Anul V. | Blaș 16 Februariŭ 1895. | Numĕrul 7.

Omenie liberală.

Sunt lucruri, despre cari nu poți să vorbescĭ destul. Și sunt lucruri, cari nu le poți repeți de ajuns.

Noĭ de nenumĕrate orĭ am spus-o, că nicĭ când nu s'a făcut un abus mai mare cu numirile de „libertate" și „liberalism", decât tocmaĭ în vécul acesta *al nóuĕsprezecelea*, poreclit al luminiĭ și al libertățiĭ. Am spus-o asemenea de nenumĕrate orĭ, că „liberalism" în gura „liberalilor" de aĭ nu însémnă altceva, decât falsificarea și confiscarea tuturor libertăților, decât corupțiunea și volnicia cea mai crâncenă.

Evenimentele din trecutul cel mai apropiat adeverésc tot prin înoite dovedĭ adevĕrul cuvintelor nóstre.

Tocmaĭ de aceea nu este de prisos a înșira faptele, pentru ca să trécă tuturor ómenilor de bine orĭ ce veleitate liberală și liberalistică, și pentru ca mai lămurit să reĭese *omenia liberală*, ce formézĭ basa politiciĭ de stat din patria nóstră.

Liberalismul guvernanților nostri, care a sguduit prin lucrările sale legislatorice consciința religiósă a tuturor cetățenilor patrieĭ, atacând în numele „libertățiĭ" *libertatea* convingerĭĭ religióse, în sfârșit a provocat resentiment în sufletele credincioșilor catolicĭ și hotărîrea de a forma un partid politic, care să cerce pe cale constituțională a restabili pacea și libertatea conturbată a consciințelor.

Și ce face „liberalismul" guvernanților? Pornesce în numele „libertățiĭ" o gónă ne maĭ pomenită asupra nouluĭ partid, îĭ dispută îndreptățirea de esistință și cu tóte mijlócele, cu putere brachială, cu amenințări, cu corupțiunĭ bănescĭ, cu mâncări și beuturi, opresce *deprinderea liberă* a celuĭ mai cardinal drept de *libertate constituțională*, deprinderea dreptuluĭ electoral.

Așa s'a întîmplat la tóte alegerile din urmă și maĭ vîrtos la Cĭacaturn, unde cu 60 voturĭ a câștigat mandatul ministrul de culte Wlassich.

Legea din 1868 statorésce caracterul poliglot al statuluĭ ungar, garantézĭ libertățĭ egale între individiĭ aparținetorĭ deosebitelor naționalităților, asigură largĭ drepturĭ autonomice deosebitelor bisericĭ maĭ ales în ceea ce atinge instrucțiunea.

Liberalismul guvernanților statorésce ca dogmă, în fața legiĭ amintite și în butul eĭ, idea de stat magiar, adecă unitatea etnică, ér nu politică a națiunii, și în consecință lasă neobservată legea amintită, ba ce e mai mult, prin tóte dispositiile sale o calcă în picióre. Astfel programul celuĭ maĭ nou ministru de culte este luarea în mâna statuluĭ a preparandiilor, nimicind înrîurința de până aci a bisericilor, cari cu atâtea jertfe le-aŭ înființat și le-aŭ susținut.

Va să dică, principiul conducĕtor al „liberalismuluĭ" este aducerea de legĭ „liberale" pentru ochiĭ lumiĭ, și pe urmă nesocotirea legilor aduse, cu un cuvînt: ipocrisia, minciuna.

Cele maĭ elementare concepte de libertate și constituționalism asigură cetățenilor dreptul de a se întruni în partide, de a nisui spre realisarea unor ideale politice pe cale constituțională. Cetățenii românĭ aĭ țĕriĭ nóstre se grupézĭ într'un partid cu scop de a-și asigura esistința și desvoltarea ca popor românesc, fără a se gândi înse la vătĕmarea căilor constituționale, fără a voi, să atenteze la intregitatea statuluĭ. Liberalismul guvernuluĭ nostru vine și denégă Românilor acest drept, ér pe ceĭ ce pentru acest drept se luptă în numele „libertățiĭ" îĭ terorisézĭ în tot chipul. Și tot liberalismul aceluia-și guvern se aliézĭ cu inimiciĭ tronuluĭ și cumpĕră cu baniĭ țĕriĭ acele scrisorĭ, cari nu cuprind alta, decât batjocura augustuluĭ Purtătoriŭ al Corónei sfîntuluĭ Ștefan.

Etă „morala maĭ înaltă" propoveduită de ministrul Wlassich în numele liberalismuluĭ.

Ce este decĭ „omenia liberală"?

Este ipocrisia, minciuna, corupțiunea și destrăbălarea.

Omenia asta liberală formézĭ basa sistemuluĭ nostru de guvernare.

Ce póte să aducă o asemenea guvernare țĕriĭ, este de prisos, să spunem.

Aschia nu sare departe de lemn. Și pe spinĭ nu se fac strugurĭ.

Feuilleton.

Din viața regelui Carol I al României.

(Continuare.)

Și prințul percurge marea alee îndreptându-se spre castelul Benrath, unde îl aștéptă fratele cel mai mare. La 11 ½ ajunge la castel, apoĭ luându-și rĕmas bun dela fratele sĕŭ, cironomul Leopold, dela familia luĭ și dela soru-sa Maria, își desbracă mișcat uniforma prusiană și îmbracă haine civile. Apoĭ plécă maĭ departe, însoțit până la un loc de princesele Antoanetta și Maria. Dela gară Antoanetta se întórce acasă, ér Carol și soru-sa se întîlnesc cu maĭ mulțĭ ofițerĭ din regim. XI de husarĭ, cărora e silit, să le spună, că-și petrece sora până la Köln și cu trenul de nópte se întórce la Berlin. La 1 óră ajung în Deutz, unde scoborîndu-se, să mânce, se întîlnesc éră-și cu maĭ mulțĭ ofițerĭ din regim. VIII de cuirasirĭ, cărora de-asemenea e silit, să le spună ceva spre a le esplica depărtarea sa. La 2 óre călătorésce prin o ploĭe torențială cătră Siegburg și de aci cu posta la castelul Ramensdorf al baronesei Franque. După puțină pausă se desparte și de soru-sa, fiind nevoit a grăbi spre Bonn, ca să ajungă trenul de 6 óre. Principele percurgênd strada pe jos în grabă mare ajunge la gară în momentul ultim și intră în cupeŭ în societatea dluĭ de Werner, pe care principele Antoŭ cunoscêndu-l ca un serv credincios și espert, îl încredințase cu însoțirea fiuluĭ sĕŭ.

Ploĭea cădea în continuŭ. Prințul cufundat în gândurĭ adâncĭ își uĭtase de somn, și călătoriĭ trecură înainte prin Mainz și Darmstadt și ajunseră în 12 Maiŭ diminéță la 7 óre în Freiburg. Aci dejunară și trecură maĭ departe. Ei părăsiră în taĭnă Freiburgul, de care prințul avea legate atâtea suveniruri! Câte verĭ petrecuse el fără grijĭ și fericit nu departe de Freiburg, în plăcutul Umkirch, la reposata sa bună, marea ducesă Ștefania de Baden. La 2 óre ajunseră în Zürich și trasĕră la ospĕtăria „Zum Schwert".

În drumul spre Bonn trebuind să trecă pe o luntre își mânjise bine păpuciĭ așa, cât acum îĭ era ușor, să-și păstreze incognitul.

În Zürich îl aștepta Br. Mayenfisch, trimis de prințul Anton, să însoțéscă pe tinĕrul domnitoriŭ al Românieĭ, care nu avea acum cu sine decât doĭ servitorĭ și pe Werner și Mayenfisch.

Ploĭea încetase, și începea a se însenina. Cu tóte acestea era destul de rece. Pe munțiĭ din apropiare căduse néuă.

Câștigarea pasuluĭ elvețian încă întîmpina greutățĭ. Trebuiaŭ să mérgă încă până la St. Gallen.

Ziua următóre după ajungerea în Zürich fiind Duminecă, prințul merse la biserică. După amédĭ sosi din Paris locot. Linche, aducênd între alte scrisorĭ și proclamațiunea, ce principele avea să o dea la ajungerea în România.

La 14 Maiŭ se despărțiră. Locot. Linche plecă maĭ departe, avênd să se întîlnéscă cu Carol numaĭ în Baziaș. Br. Mayenfisch merse cu servitoriĭ și cu partea cea mai mare din pachete spre München. Prințul și cu Werner se apucară să șteargă de pe albiturĭ numele, asemenea să radă de pe serviçul prințuluĭ corona de de-asupra literiĭ C.

Cătră sară plecară și eĭ spre St. Gallen, unde sosiră abia la 10 óre. Aprópe înghețațĭ de frig, traseră la un otel simplu, unde nu se temeaŭ, că vor fi recunoscuțĭ, și unde se încuartirară în o chilie ordinară.

Noĭ deplângem biéta nóstră patrie şi-ĭ urăm cât maĭ grabnică trezire din deliriul liberalismuluĭ, de care este cuprinsă.

Judecată nepreocupată asupra stărilor din Ungaria. — Br. Kaas Ivor într'o cuvîntare a sa a ḑis între altele:

„Aicĭ nu se dă omuluĭ voe, să păşéscă nepedepsit în contra sistemuluĭ liberal de guvernare, în contra corupţieĭ, pentru constituţie, libertate şi drepturile poporuluĭ, ba nicĭ chiar pentru religiune. Senatul penal şi lista juraţilor sunt compuse aşa, cât guvernul trebue să câştige procesele sale politice. Din un jeffreys unguresc se face un jude la curie. — Procesele sale politice caracteriséză stările publice ale Ungarieĭ. Era luĭ Bach încă s'a terminat cu procese politice închiḑênd pe toţĭ, carĭ aŭ păşit în contra absolutismuluĭ. Timp de dóuĕ ḑecĭ de anĭ a torturat partida liberală Ungaria acésta, dar la persecutare politică prin judecătoriĭ încă nu a recurs nicĭ odată, fără numaĭ în aniĭ din urmă. Ĭ-a venit acesteĭ persecutărĭ rîndul, pentru că guvernul are lipsă, să recurgă la ea. E bine, că e aşa. Asta arată numaĭ, că stările nu pot să maĭ ţină aşa multă vreme. Juraţiĭ şi judecătoriĭ aŭ mult de lucru, pentru ca să mântuéscă liberalismul cel pe calea de a se cutropi, acel liberalism, carele nu póte să sufere libertatea, şi nu o póte acésta, pentru că este lipsit de dreptate şi de adevĕr şi nu dispune de vaḑă morală, şi de aceea trebue să se razime pe putere şi pe silă, acel liberalism, care escortéză pe alegĕtoriĭ prin pretoriĭ, gendarmĭ şi ostaşi la urne şi-şĭ câştigă cu banĭ maioritatea parlamentară, — care ómenilor sĕĭ propriĭ le concede orĭ ce, éră pe opoziţionalĭ îĭ arestéză şi-ĭ depărtéză prin escortă, când eĭ cutéză, să grăéscă în contra ministruluĭ şi politicieĭ luĭ. În Csáktornya nu este lege, nu judecătoriŭ. Acolo pretorul isprăvesce brevi manu, ceea ce în Budapesta împlinesc procurorieĭ şi judecătorieĭ regescĭ. Numaĭ înainte ḑecĭ, judecătorĭ, administratorĭ, ministrĭ şi deputaţĭ liberalĭ! A vóstră e ţara, puterea şi gloria! Persecutarea politică e vrednică de voĭ! Dar ea oferesce sperarea, că se va adeveri proverbiul, că musca pişcă tómna. Ceea ce se isprăvesce acum, este politica desperărieĭ."

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Episcopul de Vesprim Dr. Hornig a dat o pastorală, care se va ceti în fiecare biserică din diecesă în Dumineca ultimă a carnevaluluĭ şi Dumineca primă a postuluĭ. În pastorală provócă pe credincioşĭ, să se grupeze sub stégul luĭ Christos, sub stégul bisericiĭ, rĕmânênd uniţĭ în credinţă, speranţă şi iubire şi lucrând în unire pentru apĕrarea credinţeĭ şi a bisericiĭ catolice. Acéstă biserică în decurs de 900 de anĭ a participat din tóte durerile şi bucuriile patrieĭ. Şi când biserica luptă, pentru ca fiiĭ eĭ să-şĭ pótă deprinde neîmpedecaţĭ religiunea lor străveche, luptă totodată şi pentru prosperarea patrieĭ, care e condiţionată dela religiositate. Catoliciiĭ să se arete ca atarĭ în toţĭ ramiĭ vieţiĭ publice şi să-şĭ apere credinţa cu bărbăţie în contra atacurilor, orĭ de unde ar proveni ele. Zelosul episcop are în vedere lupta contra reformelor politice bisericescĭ ale guvernuluĭ, cu carĭ reforme atât de uşor se împacă episcopul Bubics.

Roma.

Sfinţia Sa Leo XIII a primit în septĕmâna trecută câţiva peregrinĭ francesĭ. Între eĭ s'a vîrît prin mijlocirea ambasadeĭ francese şi deputatul socialist Vigné d'Octou, care petrece în Roma spre a face studiĭ asupra universităţilor italiane. La întrebarea Papeĭ spuse Vigné scopul petrecerĭĭ sale în Roma şi rugă pe Sfinţia Sa, să-şĭ esprime părerea despre şcólele înalte italiane. Sfinţia Sa a ḑis, că sunt prea multe şcolĭ, şi durere tóte sunt pĕtrunse de spiritul liberal şi ireligios. Apoĭ întrebă Vigné: „Ce credeţĭ Sfinţia Vóstră despre socialism?" Papa mirat asupra acesteĭ întrebărĭ neaşteptate în câteva cuvinte rĕspunse, că Franţa, Franţa catolică va învinge socialismul, dacă va pune érăşĭ religiunea de basă a politiceĭ sale. Cu acésta s'a terminat conversaţia. Din acéstă schimbare de cuvinte Vigné a fabricat un interwiew lung şi fantastic, care l-aŭ publicat cele maĭ multe ḑiare.

Consistoriul papal, în care se vor preconisa episcopiĭ denumiţĭ în lunile din urmă, se va ţiné în septĕmânile cele maĭ de aprópe. Ḑiua ţineriĭ înse până acum nu e cunoscută. Liberaliĭ speréză, că Papa va provoca pe catoliciĭ italianĭ, să ĭea parte la viaţa parlamentară. Noĭ credem firm, că iberaliĭ se vor amăgi în sperarea lor.

Revistă politică.

Afaceri interne.

În 28 a c. s'a început în camera deputaţilor desbaterea budgetuluĭ ministeriuluĭ de justiţie. Ministrul Erdély în vorbirea de program s'a estins la toţĭ ramiĭ judicaturiĭ promiţênd o mulţime de reforme, pe carĭ maĭ nicĭ el nu crede, că le va puté îndeplini. El promite regulamentul pentru procedura sumară, un proĭect de lege referitor la procedura în afacerile de ereditate, reforma procedurĭĭ penale, un proĭect de lege referitoriŭ la dreptul matrimonial, reforma legiĭ comerciale, regulamentul pentru censurarea ḑilior şi a advocaţilor; va lucra spre a păstra independinţa statuluĭ judecătoresc şi alte de maĭ puţină importanţă. Calea, pe care va înainta noul ministru, e cea începută de antecesorul sĕŭ.

Kemény Pál constată, că adminiAci cetirĕ în ḑiare, că Turcia şi Rusia voesc, să ocupe România.

În ḑiua următóre primirĕ în sfârşit pasurile elveţiane. Al principeluĭ Carol era estradat sub titula „Carl Hettingen, care călĕtorésce spre Odessa în afacerĭ", ér între signalamente la cererea prinţuluĭ era trecut, că respectivul „pórtă ochelarĭ", o însuşire, care spera, că va contribui după putinţă la necunóscerea sa.

La 11 óre călĕtorirĕ cu trenul spre Rorschach, unde personalul dela gară éră recunoscu pe prinţul. El le spuse, că se întórce din concediŭ. Scoborîţĭ din tren folosirĕ vaporul până la Lindau. Lacul Boden era turburat. Pe munţĭ căḑuse néuă, şi afară sufla un vînt rece, ce te tăia. Carol petrecea tot pe bord, cu tóte că valurile îl stropiaŭ mereŭ. Gândurile luĭ îl duserĕ la frumoşiĭ aniĭ aĭ copilărieĭ, carĭ îĭ petrecuse prin aceste regiuni frumóse. Apoĭ îl cuprinse un dor de casă şi de aĭ sĕĭ, pe carĭ i-a părăsit pentru vreme îndelungată.

Ajunşĭ la Lindau luară trenul şi călĕtorirĕ maĭ departe până la Augsburg, unde Carol se culcă îndată după cină, fiind obosit şi rĕcit cum se cade.

La 16 Maiŭ ajunserĕ în München, unde se întîlnirĕ érăşĭ cu Mayenfisch şi cu servitoriĭ, călĕtorind de aci înainte în acela-şĭ tren, dar în compartimente separate.

În Salzburg era, să li-se întîmple un bucluc.

Îşĭ póte orĭ cine închipui, câtă témă cuprinse pe Carol sosind la graniţa austriacă. Spre a ajunge la sala de aşteptare trebuiaŭ să-şĭ facă cale printre mulţimea, ce umplea peronul. La întrarea în sală un oficial întrebă brusc pe prinţ de pas şi nume. Prinţul îşĭ uĭtase în grabă numele, avu înse noroc cu Werner, care îşĭ deschise repede cufĕrul cerênd, să-ĭ taxeze sugările, ce le avea cu el. Într'acestea prinţul îşĭ deschise pasul şi-l dădu oficialuluĭ. Ochelariĭ îĭ eraŭ din fericire pe nas. Întraţĭ în restaurant spre a mânca ceva, dădură cu ochiĭ de maĭ multĭ ofiţerĭ austriacĭ din regim. „Regele Belgieĭ", carĭ chiar întraŭ pe uşe. Carol cunoscea pe vre-o câţiva de pe timpul campanieĭ din Schleswig. De témă, să nu fie recunoscut, se ascunse în dosul unuĭ ḑiariŭ.

În sfârşit sună signalul de plecare. Revĕḑêndu-li-se pachetele şi pasurile se suirĕ în tren, fiecare înse în compartimente separate. Carol ajunse într'un cupeŭ de cl. II, care era îndesuit de lume. Mulţĭ dintre călĕtorĭ păreaŭ prinţuluĭ cam nu prea prea. Înainte înse de a pleca trenul, întră de odată în cupeŭ un oficial de tren. Prinţuluĭ i-se păru, că acesta îl fixéză drept în ochĭ, apoĭ îl vĕḑu, că notéză ceva. Nu maĭ încăpea îndoélă, că avea de gând, să aviseze pe superiorii sĕĭ din Viena, ca la sosirea acolo să fie supraveghiat.

La 6 óre sara plecară din Viena. Frigul era simţit. Pe prinţul îl cuprinserĕ gânduri adânci, carĭ îl făcurĕ, să mediteze asupra cutezateĭ sale călătoriĭ şi asupra mijlócelor, carĭ l'ar puté scăpa din nĕcasurile, ce ĭ-ar obveni de aci înainte.

În ḑiua următóre pe la 7 óre ajunserĕ în Viena. Călĕtorilor le bătu la ochĭ mulţimea ofiţerimiĭ, carea umplea marea sală a gareĭ. Oprindu-se trenul, Carol se învĕlui în mantauă şi cu posibilă grabă trecu pe lângă maĭ multĭ generalĭ, pe carĭ îĭ cunoscea fórte bine. Ajuns în trăsură mulţămi luĭ Dumneḑeŭ, că l-a scăpat şi de aci, şi porunci visituluĭ, să mâne spre gara din spre Pesta, unde ajunserĕ apoĭ şi ceĭalaltĭ însoţitorĭ aĭ luĭ.

Punêndu-se cu toţiĭ la ḑejun şi împărtăşindu-şĭ fiecare păţăniile, prinţul îşĭ uĭtase de nĕcasurile, prin carĭ trecuse, şi se simţia maĭ sigur, deşi cele 2 óre, ce trebuia să aştepte aci, îl cam neliniştiaŭ. După ḑejun Carol se uĭtă la edificiul gareĭ, care asemenea bâjbâia de soldăţime. Trecênd eĭ şi preste cele dóuĕ óre de aşteptare, prinţul se sui cu Werner într'un cupeŭ de cl. II cam necurat, ér Br. Mayenfisch luă unul de cl. I. Aerul era aspru, şi sufla un vînt rece.

Trecênd pe la Pojon şi Strigon ajunserĕ la 5 óre la Pesta. Şi aci gara era plină de trupe, carĭ mergeaŭ spre Viena. Aci mâncară ceva şi apoĭ plecară maĭ departe.

Vinerĭ la 18 Maiŭ sosirĕ în Baziaş, ultima staţiune de drum ferat. Oraşul e aşeḑat lângă Dunăre. Ţĕrmurul din faţa luĭ e sĕrbesc. Aci prinţul era nevoit, să aştepte dóuĕ ḑile, căcĭ din causa aglomerărĭĭ trupelor din tóte părţile, vapórĕle nu maĭ aveaŭ termine regulate de plecare. Orĭ şi cine îşĭ póte închipui, ce nĕcas era pentru prinţ aşteptarea acésta, putênd să fie descoperit

strarea justiţiei e de tot costisitóre, cât omul serac nu-şi póte căuta drepturile. Apoi se ocupă în detaiŭ de programul ministrului, dară nu are încredere nicĭ în actualul ministru de justiţie, care a adoptat programul antecesorului sĕŭ.

Issekutz reflectând la programul ministrului se ocupă de cestiunea independenţei judecătorilor, amintesce despre procedura necorectă a preşedinteluĭ Zsitvay la pertractarea procesuluĭ în contra luĭ Ábrányi Kornél, atinge cestiunea de naţionalităţi şi propune reforma legiĭ de presă.

Horváth Gyula nu află de oportună revisuirea legiĭ de presă. Sághy critică programul ministrului şi urgitézá codificarea dreptuluĭ privat.

În 9 a c. s'a continuat desbaterea generală. Polonyi supune la o aspră critică programul ministrului, care promite prea multe, dară nu va face mai nimic. Afirmă, că afară de Asia nicĭ în o ţară de pe continent nu domnesce aşa mare necertitudine ca în Ungaria pe terenul dreptuluĭ privat şi penal. La noi prin o lege se dă lovitură de mórte celelalalte, prin o ordinaţiune se rĕstórnă ceealaltă. Codificarea dreptuluĭ privat nu se mai póte amâna. Pe studiul dreptuluĭ ungar se pune prea puţin pond; chiar şi căsătoria civilă nu e decât o copie slabă a proĭectuluĭ de lege presentat parlamentuluĭ german. Urgitézá proĭecte de legi referitóre la regularea dreptuluĭ matrimonial între membriĭ caseĭ domnitóre şi revisuirea codicelui penal militar. Protestézá în contra abusuluĭ de putere a judecătorilor, aducând înainte casul cu Zsitvay.

Pentru apĕrarea ministruluĭ s'a ridicat Jellinek Arthur, érá în contră a mai vorbit Mérey, care imputá fostuluĭ ministru Szilágyi, că la denumirea de judecătorĭ a înaintat pe ceĭ ce ĭ-aŭ făcut serviţiĭ personale, cum e Zsitvay, care la timpul sĕŭ a aranjat un conduct de torţe la Szombathely în onórea luĭ Szilágyi. Fostul ministru de justiţie se apĕră în contra acuseĭ, ce i-se face.

Luni s'a terminat şi desbaterea specială a budgetuluĭ ministruluĭ de justiţie.

Marţi s'a început desbaterea budgetul ministeriuluĭ de finanţe. Referentul Láng accentuézá, că budgetul nu presentézá aşa mare escedent ca în anul trecut, dară fiesce care posiţie e reală. (Până acum nu a fost aşa?). Molnár urgitézá reforma dărilor, se ocupă în detaiŭ de regularea valuteĭ, despre care crede, că nu se va termina în curênd. Posiţiile budgetuluĭ nu le află de reale. Constată, că ţara e cu mult mai sĕracă, decât să pótă suporta multele pensionărĭ provocate prin desele schimbări de ministri, fişpanĭ şi secretarĭ de stat, şi pentru aceea propune, ca să se modifice art. de lege din 1885 § 11, care îndreptăţesce pe aceia la pensiune.

Ministrul de finanţe Lukács László reflectând la vorbirea luĭ Molnár declară, că va urma politica finanţială a cabinetuluĭ precedent, care pe terenul financial a avut cele mai marĭ succese. De reforma dărilor se va ocupa. Regularea valuteĭ nu stagnézá avênd statul nostru aurul de lipsă. Pensiunea ministrilor, fişpanilor şi a secretarilor de stat o află justă. Dela monopolul spirituóselor nu speréză ceva resultate favorabile. Bornemissza se ocupă de miseriile poporuluĭ agricol, pe care diferitele dărĭ l-aŭ dus la marginea ruineĭ; cu tóte acestea guvernul nicĭ o dispositie nu a luat spre delăturarea rĕuluĭ; atrage atenţiunea ministruluĭ asupra anomaliilor, carĭ se comit în detrimentul poporuluĭ la distribuirea dărilor şi fixarea competinţelor; propune, să se reducă preţul sărilor în ţara întrégă. Propuncrea acésta ca una, care e în folosul poporuluĭ, o sprijinesc Madarász şi Péchy. Ugron poftesce, să solvéscă şi ministriĭ la fondul de pensiune, cum solvesc oficialiĭ subalternĭ.

În 13 a c. s'a ţinut şedinţă în casa de sus desbătêndu-se budgetul provisor pe Martie şi April. Cu acéstă ocasiune conducĕtoriĭ catolicilor şi iniţiatoriĭ partiduluĭ poporal Zichy Nándor şi Esztherházy Miklós Mór aŭ declarat, că eĭ votézá budgetul în interesul ţĕriĭ, dară în guvernul actual, care păşecce pe urmele celuĭ de mai înainte, nu aŭ nicĭ o încredere, şi vor lupta cu tóte mijlócele legale în contra reformelor politice bisericescĭ. Zichy Nándor mai atrage atenţiunea guvernuluĭ asupra abusurilor electorale şi-l provócă, să aplice mĕsurĭ spre a apĕra drepturile poporuluĭ, ca să nu păşéscă acesta întru apĕrarea sa, căcĭ atuncĭ nu va fi bine. Ministrul Bánffy rĕspunde, că nicĭ el nu consideră votarea budgetuluĭ ca vot de încredere, érá ce privesce agitaţiunea electorală, aceea s'a început de pe amvon.

Franţa.

Francesiĭ cu umanitarismul lor de multe orĭ esagerat aŭ fost ceĭ dintâiŭ, carĭ aŭ proclamat înainte de acésta cu 100 de anĭ emanciparea Jidovilor. Dară se vede, că şi eĭ s'aŭ săturat de Jidovĭ. Deputatul Denis s'a tânguit în camerá, că o mână de Jidovĭ cu impertinenţa lor proprie aŭ ajuns, de ocupă cele mai proventuóse şi mai cu influinţă oficiĭ publice şi de stat. El întrébă, că ce mĕsurĭ are guvernul de cuget să ĭea pentru vindecarea rĕuluĭ. Ministrul-preşedinte Ribot a rĕspuns, că guvernul nu cércă la oficialĭ, că óre cutare umblă la liturgie, saŭ dórá este jidov orĭ francmason, ci se uĭtă numaĭ la aceea, ca oficialiĭ să aĭbă o purtare neescepţionabilă. Cu acésta crede Ribot a fi resolvit cestiunea jidovéscă.

Din raportul de pe 1893 a ministeriuluĭ de instrucţiune se vede, că numĕrul pruncilor dela şcólele de stat (ateiste) a scăduţ cu 2000, pe când la şcólele cu caractĕr creştin a crescut fórte tare. Mulţi din aceĭ bărbaţi, carĭ în parlament vorbesc contra şcólelor catolice, îşĭ trimit prunciĭ, mai ales fetele, chiar la aceste şcóle.

Rusia.

Din Varşovia se anunţă, că organele censureĭ aŭ ordinat foilor polone, ca despre raporturile din Germania să scrie cu mai mare reservă şi precauţiune. Ministrul plenipotenţiar al Rusieĭ din Belgrad Persiani e revocat; în locul luĭ va fi numit Giers, fiul reposatului cancelar.

Foile englese érá sulevézá cestiunea Pamiruluĭ. Mayeff, un escelent cunoscĕtor al Asieĭ centrale, reflectând la cestiunea acésta scrie în „Nowosti", că înaintarea Rusieĭ spre India prin ocuparea deşertuluĭ Pamir ar fi împreunat cu greutăţi enorme, din care causă nicĭ nu va întreprinde nimica în direcţiunea acésta.

China.

Armata ĭaponesă a ocupat şi fortul Veĭ-Haĭ-Veĭ, cea mai puternică întăritură

în tot momentul. Şi orĭ ce ştiri petrecută departe de patria cea nóua putea aduce nóuĕ complicaţiuni.

Călĕtoriĭ trasĕră la un otel fórte ordinar, unde eraŭ despărţiţi unul de celalalt. De aci prinţul telegrafă în St. Gallen la un prietin al familieĭ cu rugarea, să comunice părinţilor îngrijaţi locul, unde se află acuma. Mai făcu apoi o preumblare de-a lungul ţĕrmuluĭ şi merse, să cerceteze o mică biserică ortodoxă. Poporaţiunea Baziaşuluĭ e mare parte românéscă. Îmbrăcămintea Românilor de aci e asemenea celeĭ a ţĕranilor din România. Lucrul acesta îl interesă mult pe prinţ.

Sara ciunră cu toţiĭ laolaltă. Aci se adunară şi oficialiĭ din loc, carĭ începnră a face politică, tractând şi despre alegerea Domnuluĭ Românieĭ.

„Se va face şi el imposibil ca şi Cuza," ziceaŭ uniĭ. — „Nu va trece mult, şi-l vor fugări şi pe el Valachiĭ," agăugeaŭ alţiĭ. Şi în sfârşit alţiĭ cetiaŭ în ziar, că Turciĭ aŭ intrat în România, şi că deja aŭ şi ajuns la bătaie.

Prinţul asculta câtva timp conversaţia acésta, apoĭ se duse, să se culce. Chilia de culcare era aşa de necurată, cum numaĭ se póte cugeta.

La 20 Maiŭ Carol se imbarcă pe un vapor, ce venise de cătră Belgrad. În aceea-şi zi sosi şi Brătianu, care călĕtori din Paris într'una. La 10 óre vaporul porni. Prinţul luase un bilet de cl. II, ca să fie cu totul separat de celalalţi însoţitorĭ aĭ sĕĭ. *Între sucĭ de transport scria el împĕratului Austro-Ungarieĭ,* prin a cărui ţară trecuse acum incognito, *că nu merge, să priméscă corona Românieĭ cu ceva gânduri dujmănescĭ, ci din contră dorinţa luĭ cea mai ferbinte e, să trăéscă în bune relaţiuni cu puternicul sĕŭ vecin.*

Pe la 4 óre d. a. ajunseră la Verciorova, unde vĕdu Carol mai întâiŭ soldaţi români cu mantalele sure. Nu preste mult apoĭ se zări Turnu Severin.

Numaĭ acum, când nóua-i patrie se întindea înaintea luĭ sub pólele Carpaţilor, numaĭ acum îşĭ dădea el samă de marele paş, ce l-a făcut, şi de greaua responsabilitate, ce-a luat-o pe umeriĭ sĕĭ, nu-şĭ perdu însĕ curajul.

Cât ce se opri naea, el se trezi din adâncile gânduri, în carĭ se cufundase, şi fără de a mai ţiné samă de societatea, cu carea călĕtorise, porni în grabă, să se scobóre. Căpitanul vaporuluĭ îl opri aducêndu-l aminte, că biletul luĭ sună până la Odessa. Dar prinţul nu-şi perdu presenţa, ci rĕspunse ĭute, că vre numaĭ să mérgă pe câteva clipite la ţĕrm.

Într'acestea se scoborîră şi celalalţi din suita prinţuluĭ. Cât ce ajunseră pe uscat, Brătian îşĭ descoperi capul şi punêndu-se în faţa prinţuluĭ îl pofti, să ĭea loc într'una din trăsurile, ce eraŭ acolo. Şi tot atunci Carol audi înapoia sa o vóce esclamând: „Pentru Dumneđeŭ! Acela a fost de bună samă prinţul de Hohenzollern." Era glasul căpitanuluĭ, care din fericire cunoscu pe prinţ prea târdiŭ.

(Va urma.)

după Port-Arthur. Lupta decurge încă şi pe mare şi pe uscat, dară tot în defavorul Chinesilor. E temere, că armata ţaponesă se va îndrepta spre Peking, capitala Chinei, după ce Chinesii descurajaţi nu mai fac nici o resistenţă seriósă. Negoţiările de pace între trimişii chinesi şi între regimul ţapones nu aŭ avut până acum nici un resultat. Ţaponesii pun condiţiuni neacceptabile. „Times“ aduce scirea, că la momentul oportun Anglia, Franţa, Rusia şi probabil şi Statele-Unite vor întreveni spre a pune capet conflictului sângeros şi spre a împedeca pe Ţaponesi de a stórce dela China compensaţiuni prea mari, cum ar fi cedarea de teritoriŭ ori stipulaţiuni comerciale vătemătóre pentru interesele puterilor europene. Până tot negoţiéză puterile asupra intervenţiuniĭ, China se ruinéză cu totul.

Alegerea noului patriarch de Constantinopol.

Înainte de asta cu câteva dile s'a lăţit scirea, că Grecii „ortodocşi“ din imperiul turcesc aŭ primit un patriarch noŭ în persóna lui Anthimos VII, până acum mitropolit al insulelor Leros şi Kalymnos. Alegerea asta este aşa de caracteristică pentru stările din biserica gresésca neunită din Turcia şi în deosebi pentru raporturile, în cari se află patriarchatul de Constantinopol, cât aflăm a fi potrivit, să istorisim mai cu de-amĕnuntul întîmplările acestei alegeri şi să aruncăm lumină asupra lor.

În luna lui Maiŭ a anului 1453 a căḑut Constantinopolul în mânile Turcilor. Sultanul Muhamed II a aflat scaunul patriarchal vacant, dar a aflat şi un Grec, care să-i fie unéltă servilă. Acesta a fost antiunionistul Gregoriŭ Scholariŭ. Lui i-a succes, să câştige încrederea despotului osman în mĕsură aşa de mare, cât acesta i-a dăruit scaunul patriarchal, şi Scholariŭ l-a cuprins cu numele Genadiŭ II. Condiţiile, pe lângă cari a constituit Muhamed II pe noul patriarch, se pot cuprinde în cuvintele: „Eŭ sultanul daŭ ţie pe Grecii imperiului meŭ spre esploatare, éră pe tine te esploatez eŭ.“ După acest principiŭ aŭ tractat sultanii şi înalta pórtă patriarchatul de Constantinopol până în ḑiua de astădi, şi după acest principiŭ aŭ purces preste tot şi patriarchii. Suma, carea trebuiaŭ să o solvéscă ei casei sultanului pentru intronisarea sa, a crescut tot mai mare, şi afară de aceea mai aŭ ei să solvéscă în fiesce care an o sumă însemnată. Pentru ca să ajungă éră la banii sĕi, patriarchii conferesc episcopiile pentru preţuri cât se póte de mari şi pun dări fórte simţite pe credincioşii sĕi. Mitropoliţii şi episcopii la rîndul lor purced în diecesele sale tot asemenea, şi tot asemenea şi clerul inferior cu parochianii sĕi.

Patriarchul de Constantinopol dispune în faptă cu volnicie deplină preste mitropoliţii şi episcopii din imperiul turcesc, ba chiar şi cu celalalţi trei patriarchi grecesci de Antiochia, Ierusalim şi Alexandria tractéză el ca cu nisce sufragani de ai sĕi. În schimb şi domnitorii turcesci aŭ purces faţă cu patriarchii „icumenici“ adese ori, cum i-a venit, şi uneori în mod fórte tiran, i-aŭ pus şi i-aŭ depus, i-aŭ trimis în exil ori aŭ dispus executarea lor. La acestea s'aŭ mai adaus intrigi felurite de ale sinodului de lângă patriarchul şi de ale notabililor grecesci. Urmarea tuturor acestora a fost perderea ori căreĭ stabilităţi pentru ceĭ ce şedeaŭ în scaunul patriarchal. Dela 1453 până la 1700 s'aŭ schimbat persónele patriarchilor de 88 de ori aşa, că după calcul mijlociŭ un patriarch nu şi-a păstrat demnitatea nici macar treĭ ani deplini. După ce patriarchul Gregoriŭ, — unul dintre ceĭ mai buni în şirul patriarchilor, — în anul 1821 a fost spânzurat sub pretextul, că ar fi fost părtaş în rĕscóla elină, după aceea până la 1855 s'a umplut scaunul patriarchal de 17 ori, şi în anul 1855, când s'a ales de patriarch Ciril mitropolitul de Amasia, trăiaŭ încă şepte expatriarchi. După Ciril a urmat Ioachim, care a renunţat la patriarchie în 1863, Sofroniŭ, care a renunţat în 1871, Gregoriŭ VI, care a renunţat în 1873, Antim VI, care mai fusese de dóuĕ ori patriarch şi fu declarat de nevrednic, apoi Ioachim III, care a renunţat în 1884, apoi pe scurtă vreme Argethangelos, apoi din noŭ Ioachim III şi după resignarea lui la patriarchie Dionisiŭ şi Neofit VIII, cari asemenea aŭ resignat amîndoi.

Dar să privim mai de aprópe ultima alegere de patriarch. Pentru alegerea noului patriarch sinodul cel constituit din doispredece mitropoliţi compune o listă de candidaţi, care are să se subştérnă înaltei porţi. Acésta póte să ştérgă din listă atâţia candidaţi, pe câţi voesce; ér de cumva după ştergerea acésta nu mai rĕmân candidaţi, dintre cari să se alégă noul patriarch, atunci nu e încătrăŭ, ci trebue să se compună o listă nóuă. După ce lista s'a rederivat dela înalta pórtă, atunci sinodul conchémă colegiul electoral compus cam din 200 de persóne, în partea cea mai mare laici. Acest colegiŭ din lista purificată de înalta portă alege treĭ candidaţi, şi dintre aceştia alege apoi sinodul cel de 12 pe noul patriarch.

Când după resignarea patriarchului Neofit VIII se tracta despre alegerea unui patriarch noŭ, s'a subşternut sublimei porţi o listă compusă din 29 candidaţi. Sublima pórtă a şters dintr'înşii şepte, cari fără escepţie eraŭ toţi nisce persóne fără vaḑă, dar aŭ fost şterşi din causa, că ei cu deosebite prilejuri aŭ fost ajuns în coflict cu auctorităţile imperiului. Candidatul cel mai însemnat a fost expatriarchul Ioachim III. El sublimei porţi îi era mai puţin plăcut decât ori care, dar nu a fost şters din listă, pentru că sublima pórtă scia cu siguritate, că el nu va fi ales, — că de ce, vom spune mai apoi. Neştergerea numelui lui Ioachim III a făcut însĕ impresie fórte bună asupra masseĭ poporului celeĭ neiniţiate în întîmplările de după culise. Ioachim este adecă fórte poporal.

Alegerea celor treĭ candidaţi s'a sevârşit în 31 Ianuariŭ. Dintr'însa a ieşit cu maioritate ca cel dintâiŭ candidat Ioachim III. Dar alegerea asta a fost anulată, pentru că voturile celealalte se împrăştiaseră aşa de tare, cât n'aŭ putut să se numineze candidatul al doilea şi al treilea, fiindcă nici unul nu întrunise numĕrul de 42 voturi prescris prin regulament. S'a făcut decî a dóua alegere, din care aŭ ieşit candidaţii Ioachim cu 67, Antim mitropolitul de Leros şi Kalymnos cu 63, éră Gregoriŭ mitropolitul Adrianopolului cu 61 voturi. Dintr'aceşti treĭ a ales apoi sinodul cel de 12 în 1 a c. cu 9 voturi pe Antim al VII.

Din ce causă a trecut óre sinodul preste Ioachim, candidatul cel dintâiŭ al colegiului electoral? Ioachim este fórte bine vĕḑut atât la notabilii grecesci, cât şi la popor şi la clerul subaltern şi are vaḑă mare şi la aşa numitele biserici autocefale. Dar el cu caractĕrul, talentul şi cultura sciinţifică întrece pe departe pe membrii sinodului şi are afară de aceea despre posiţia şi demnitatea sa un concept mai nobil decât cea mai mare parte a prelaţilor grecesci. El dispune şi de energie suficientă pentru a-şi păzi neatîrnarea faţă cu sinodul. Afară de aceea *manifestase el deja o inclinare spre Roma, şi a şi călĕtorit odată până acolo, pentru ca să-şi câştige deslușiri în diferite cestiuni.* Tóte acestea aŭ fost pentru sinod cause de ajuns, pentru ca la alegerea de patriarch să trécă preste persóna lui şi să alégă pe un bărbat, al căruĭ nume era aprópe necunoscut chiar şi numai în lumea elină. Câtă vreme va fi Antim VII patriarch „icumenic“, e fórte problematic. El la tot casul va avé să se lupte cu displăcerea clerului şi poporului elin, şi deja acum póte să se observe, că mai ales aceĭ notabili elini, cari aparţin lumii finanţiare celei mari a Constantinopolului, ar fi dorit, să vadă pe Ioachim înălţat în scaunul patriarchal.

„V.“

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 6. fl. 20756.79

Ioan Vicaş protopopul Ipuluĭ din diecesa Gherleĭ dela:

Ioan Vicaş	„	20.—	
Augustin Vicaş coop. par.	„	5.—	
Victoria Vicaş preotésă	„	1.—	
Letiţia Vicaş	„	1.—	
Eugenia Vicaş	„	1.—	
Emiliŭ Vicaş preot	„	2.—	
Eleonora Vicaş preotésă	„	1.—	
Angelica Vicaş elevă cl. IV	„	1.—	
Marita Vicaş elevă cl. II.	„	1.—	
Aurelia Vicaş	„	—.50	
Dionisiŭ Vicaş	„	—.50	
Veronica Vicaş preotésă v.	„	1.—	
Valeriŭ Vicaş şcol. norm.	„	1.—	
Iuliŭ Vicaş şcol. nor.	„	1.—	
Georgiŭ Podina preot	„	5.—	
Pompeiŭ Podina stud. cl. V	„	1.—	
Elena Podina	„	1.—	
Popiliŭ Ioan preot	„	1.—	
Ales. Vescan preot	„	2.—	
Ana Vescan preotésă	„	1.—	
Georgiŭ Vescan	„	1.—	
Elena Vescan	„	1.—	
Maria Vescan	„	1.—	
Vasiliŭ Pop preot	„	2.—	
Lucreţia Pop preotésă	„	1.—	
Valeria şi Cornelia Pop	„	1.—	fl. 55.—

Emiliŭ Vicaş preotul Cosniciurilor a colectat dela:

Emiliŭ Vicaş preot	„	—.90
Creţ Nuţu	„	—.22
Creţ George	„	—.25
Puşcaş Nuţu	„	—.25
Purde Mitru	„	—.10
Bolog Gavrilă	„	—.50
Cosma Vasilie	„	—.22
Purde Vasilica	„	—.50
Pop Nuţu	„	—.20
Sopone Nuţu	„	—.25
Sabo Mitru căprariŭ	„	—.10
Bumb Flóre	„	—.25
Butcovan Nuţu	„	—.22
Tamaş George	„	—.22
Tamaş Gavrilă jude	„	—.40
Bozeşan Ioan	„	—.10
Ola Teodor	„	—.10
Ripaş Onuţ curator	„	—.44
Grânariul bisericiĭ	„	—.90
Cosma Vasiliŭ	„	—.20
Iacob Onuţ	„	—.11
Ola Oniţa	„	—.22
Purde George	„	—.22
Purde Petru fĕt	„	—.11
Macedon Boţan docente	„	1.—
Cicuş Teodor	„	—.20

Braun Bernat	„	—.11
Puşcaş Ghica	„	—.10
Ola Simeon	„	—.10
Cosma George cu Ile	„	—.18
Bolog Vas. Gavrili	„	—.50
Cosma Mitru Vasiĭ	„	—.12
Sopone Flóre	„	—.12
Vasoc Văs. hutaş	„	—.10
Giurcuţ Nuţu	„	—.12
Ola Gligor	„	—.22
Roşu George păstoriŭ	„	—.10
Brumar Ile	„	—.20
Brumar Mitru	„	—.23
Ola Mitru	„	—.20
Ola Vas. Pante	„	—.25
Bolog Vasiliŭ Irimi	„	—.22
Pop Flóre	„	—.11
Brumar Gavrilă	„	—.22
Dudaş Nicolae	„	—.24
Giurcuţ Văs. Costi	„	—.22
Giurcuţ Gavr. Costi	„	—.11
Puşcaş Nicolae	„	—.11
Fărcaş Gavrilă	„	—.10
Farce Flóre	„	—.11
Vasoc Onuţ cu soţia	„	—.22
Cosma Petre	„	—.22
Farce Vasalică	„	—.12
Pipaş Petre Flori	„	—.10
Cosma Mitru	„	—.50
Dudaş Mitru	„	—.10
Huseŭ Nuţu	„	—.22
Huseŭ Maria şcolăriţă	„	—.10
Sabo Gavrilă	„	—.10
Bolog Gavr. Nuţului	„	—.10
Bolog Mitru	„	—.22
Făina Nuţu	„	—.12
Făina Tóder	„	—.25
Mihail Bruchenthal poses.	„	2.—
Ripaş Petre Văsălichi	„	—.12
Vasoc Nuţu Lutinaş	„	—.30
Cicău Onuţ	„	—.45
Cosma Gavrilă	„	—.22
Biserica gr. cat. din matre	„	1.32
Hirtie Vas. Mitrului	„	—.10
Brumar Simeon	„	—.10
Ardilean Tóder	„	—.10
Farce Mitru fĕt	„	—.20
Giurcuţ George	„	—.20
Horvat Petre	„	—.10
Şumalan Oniţă	„	—.10
Moisi Gavrilă	„	—.10
Puşcaş Văsălică	„	—.10
Giurcuţ Alesandru	„	—.10
Roşcan Mihaiŭ	„	—.10
Keller Fáni	„	—.02
Cosma George	„	—.10
Strava Tóder	„	—.09
Roşian Gavrilă	„	—.10
Zdrite Maria	„	—.05
Biriş Nuţu	„	—.40
Roşian Mitru curator	„	—.50
Roşian Alesandru	„	—.50
Gricu Marişca	„	—.02
Hirtie Nuţica	„	—.20
Fazecaş Nuţu	„	—.20
Moisi Maria	„	—.10
Puşcaş Nuţu	„	—.10
Huseŭ George	„	—.10
Farce Oniţă	„	—.10
Selegian George	„	—.10
Giurcuţ Medreana	„	—.10
Cosma Văsălică	„	—.10
Siladi George	„	—.10
Sabo Nica	„	—.10
Sabo Maria	„	—.10
Farce George	„	—.10
Ardilean Nuţu Nuţului	„	—.10
Puşcaş Nicolae	„	—.50
Puşcaş Văsălică	„	—.50
Burdaş George	„	—.37
Moisi Nuţu	„	—.25
Siladi Niculae	„	—.25
Siladi Mitru	„	—.50
H. Pop Teodor	„	—.50
H. Pop Petru	„	—.50
Selegian Mitru	„	—.12
Farce Flóre	„	—.25
Farce Petreasa	„	—.20
Siladi Văs. Flori	„	—.20
Hirtie Gavrilă	„	—.20
Gal Nica	„	—.25
Moisi Flóre	„	—.25
Fazacaş Mitru	„	—.20
Huseŭ Petru cantor	„	—.25
Biserica gr. cat. din filie	„	—.31 fl. 29.23

Suma fl. 20841.02

Mulţămită publică.

Reuniunea femeilor române din Abrud, Abrudsat şi jur, pe cum cunoscut este, susţine din propriile sale mijlóce o şcólă română de fetiţe în Abrud.

Neajunsurile dilnice pretind jertfe materiale, cari trec preste puterile cercului restrîns al publicului român, la al căruĭ sprigin este avisată, aşa încât numaĭ cu mare cumpĕt şi incomodare şi din venite nesigure se susţinea echilibriul în budget.

Între asemenea împrejurări, îndemnaţi de adevĕrată dragoste deném, cu o nemărginită marinimositate a sărit întru ajutoriul acestuĭ focular cultural Preastimata dómnă *Iuliana Vasiŭ* şi Preastimatul domn *Ioan Vişa,* marĭ proprietarĭ în Abrud, şi spre a asigura viitorul şcóleĭ numite *aŭ donat reuniuniĭ femeilor române cu drept de proprietate o casă prea frumósă cu etajŭ* în apropierea pieţeĭ, ca să se foloséscă de localitate pentru şcólă.

Faptul nobil vorbesce însu-şi.

Comitetul reuniuniĭ în faţa acesteĭ marinimosităţi îşi împlinesce o sfîntă datorinţă, aducênd şi pe calea acésta cea maĭ căldurósă mulţămită nobililor donatorĭ şi dorindu-le, ca faptul măreţ, care le-a scris cu litere de aur numele în analele reuniuniĭ femeilor române, să fie resplătit prin recunoscinţa tuturor acelora, carĭ din generaţiune în generaţiune se vor împărtăşi de fructele binefacerĭl sevârşite.

Dumnedeŭ să-l ţină la mulţi anĭ!

Asemenea datoresce reuniunea recunoscinţă Preastimatuluĭ domn Mihaiŭ Cirlea notar public din Abrud, care în considerarea scopuluĭ cultural a făcut tóte documentele referitóre la donaţiunea de maĭ sus şi intabularea dreptuluĭ de proprietate *gratuite.*

Abrud, 6 Februarie 1895.

Comitetul reuniuniĭ femeilor române din Abrud, Abrudsat si jur.

Anna Filip, presidentă. **Alesandru Ciura,** secretar.

Noutăţi.

Întru mărirea lui Dumnedeŭ. Domnul *Emil Poruţ* jude cercual în Detta cu soţia sa *Emilia Jurma* a donat pe sama bisericiĭ nóstre din Ceanul deşert un frumos lustĕr în preţ de 65 fl.

Matriculele de stat. Ministrul de interne, care în 1 Sept. a. c. voesce să introducă matriculele de stat, cu datul de 30 Ian. a trimis comitetelor administrative ale comitatelor dóuĕ ordinaţiunĭ, una referitóre la împărţirea şi sediul districtelor matriculare, éră alta la conducĕtorii de matricule, fiind comitetele provocate, că până în 31 Martie să facă ministruluĭ proïecte în privinţa acésta. În un district matricular numĕrul sufletelor să nu trécă preste 3000 şi a comunelor peste 34. Sediul matricular să fie în centru orĭ în locurĭ, la carĭ e uşóră comunicaţiunea. Conducĕtorii de matricule să fie numiţi dintre membrii antistieĭ comunale, dacă se află individĭ apţi, la din contră pot fi şi alţi individĭ. În proïecte să nu se ïea hotărîrĭ positive cu privire la onorariul conducĕtorilor de matricule.

Procese politice. În septĕmâna trecută a fost osîndit deputatul dietal Ábrányi Kornél la 8 lunĭ de carcer ordinar şi perderea drepturilor cetăţenescĭ pe treĭ anĭ, fiindcă s'a opus la perchisiţiunea judecătorésca întreprinsă spre a descoperi manuscriptul unuĭ comunicat al luĭ „Pesti Napló", (până nu era proprietatea Haas et Deutsch). — În 7 a c. preotul catolic din Budapesta Lepsényi Miklós, redactorul ziaruluĭ „A Magyar Néplap", a fost declarat din partea curţiĭ cu juraţi de vinovat cu crima de lesa maiestate pentru un articul scris din incidentul sancţionării legiĭ despre căsătoria civilă şi condamnat la 6 lunĭ carcer de stat. — Wekerle, pe când era ministru, a intentat proces în contra luĭ Barabás Albert, redactor la „Dunántuli Hirlap" din Györ, care a scris, că Wekerle pe cale neonestă ar fi cercat, să reţină delă votare în contra căsătorieĭ civile pe magnaţiĭ Esztherházy Pál şi Battyányi József. Nedovedindu-se cele afirmate, acusatul, care nu a fost de faţă nicĭ în persónă, nicĭ nu a fost representat prin apĕrător, a fost declarat de vinovat pentru calumnie şi condamnat la 6 lunĭ carcer şi 1000 fl. amendă. — În 14 a c. s'a pertractat înaintea curţiĭ cu juraţi din Budapesta procesul intentat ziaruluĭ „M. Állam" pentru articulul „Consummatum", în care susţine procurorul, că se cuprinde crima de lesa maiestate. Juraţiĭ aŭ declarat pe Szemnecz Emil redactorul luĭ „M. Állam" de vinovat, ér tribunalul l-a condamnat la 8 lunĭ carcer de stat, perderea drepturilor cetăţenescĭ pe 1 an şi suportarea speselor. Magiariĭ fără deosebire de partid s'aŭ bucurat, când eraŭ condamnaţi redactoriĭ şi colaboratoriĭ foilor române, şi maĭ curênd de cum ar fi crezut cineva, aceea-şi sórte îi aştéptă şi pe eĭ, dacă se încércă a turbura apele guvernuluĭ. Să grijéscă ceĭ ce făuresc arme politice în contra nóstră, că ele pot servi spre perirea lor.

Balul filantropic aranjat în sara de Treĭ Sfinţi în favorul studenţilor lipsiţi dela gimnasiul din Blaş a fost fórte bine cercetat nu numaĭ de Blăşeni, ci şi de străinĭ. Cu bucurie constatăm, că de astădată damele s'aŭ presentat în toilete maĭ simple, dar cu gust. Ar fi de dorit, ca în viitoriŭ încă să se feréscă de luxul exagerat în vesminte, care duce la ruina nóstră şi înavuţirea străinilor.

Părintele Dr. Lucaciŭ éră pătimesce de ischias, din care causă pertractarea procesuală fixată pe 15 a c. la Sătmar s'a amânat pe timp nedeterminat. Deputatul Pázmándy a cercetat în ţilele trecute pe părintele Lucaciŭ în Seghedin. El declară de o faptă injurióasă şi nepolitică ştergerea dluĭ Lucaciŭ din lista alegĕtorilor dietalĭ şi în curênd va interpela în dietă pe ministrul de esterne în cestiunea acésta.

Raportul Societăţiĭ Academice „România Junĕ" din Viena pe al XXIV-lea an administrativ în partea generală espune în liniamente generale influinţa binefăcĕtóre a societăţiĭ asupra tinerimiĭ române academice din Viena şi prin acésta asupra întregului popor român. Din partea specială se vede, că societatea are a) 34 membri fundatorĭ, b) 93 membri onorarĭ, c) 60 membri emeritaţi, d) 36 membri ordinarĭ şi e) 1 membru estraordinar. Şedinţe s'aŭ ţinut 10 ordinare, 3 literare şi 2 festive. Biblioteca constă din 848 opurĭ în 1060 volume şi 75 broşure. Averea totală a societăţiĭ face 13,090 fl. 77 cr.

Iubileul primeĭ espediţiunĭ cruciate. În diecesa de Clermont-Ferand în Franţa se va serba în anul acesta cu o pompă deosebită aniversara a 800-a a sinodului dela Clermont şi a primeĭ espediţiunĭ cruciate puse la cale în acest sinod.

Miseria în Alföld. Miseria atât e de mare în Hódmezővásárhely, cât spre grabnica ajutorare a celor ce nu aŭ ce mânca ministrul de interne la propunerea auctorităţilor a asemnat de o cam dată 3000 fl., éră contele Károlyi Tibor a oferit 1200 fl. Până acum s'aŭ conscris 2330 de familiĭ lipsite.

Turburări în Halas. Mişcarea lucrătorilor din Halas a luat dimensiunĭ marĭ şi caractĕr ameninţător. Spre restabilirea ordiniĭ oraşul e cutrierat de gendarmĭ şi panduri întrarmaţi cu baionete. Socialiştiĭ înfuriaţi pentru confiscarea scrierilor socialiste s'aŭ adunat Mercurĭ înaintea bisericiĭ insultând pe preot, când a ieşit afară. Poliţia nu a fost în stare, să împrăştie mulţimea, până ce nu a întrevenit gendarmeria cu puşca. Semne rele.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

E.

Puterea ierarchică a protopopilorŭ.

În manifestulŭ de unire din 7 Octobre 1698 subscrisŭ de mitropolitulŭ Atanasiŭ și de mulți protopopi între altele se cetescŭ următórele:

„În obiceaiulŭ și deregătoriile protopopilorŭ, carî suntŭ și vorŭ fi nicî într'un felŭ de lucru nimenî să nu să mestece, ce să să ție, cum și până acum.“ [1])

Cuvintele aceste cuprindŭ una din condițiunile uniriĭ.

Cetindŭ condițiunea acésta, trebue să-și pună omulŭ întrebarea, că cu ocasiunea unuĭ actŭ de așa mare importanță, cum a fost s. unire, pentru ce cu preterarea altorŭ interese bisericescĭ multŭ mai de valóre, s'a pusŭ așa mare pondŭ pre *„obiceaiulă și deregătoria protopopilorŭ“*? Dóră era obiceiulŭ și deregătoria acésta a protopopilorŭ o instituțiune din cele mai curate orientali? Dóră era obiceiulŭ și deregătoriea acésta a protopopilorŭ o instituțiune cardinală în biserica românéscă din Ardélŭ, fără de care póte însaș biserica ar fi fostŭ primejduită? Nicĭ una, nicĭ alta! Ci în urma influinței bisericeĭ calvine în biserica românéscă din Ardélŭ protopopiĭ ajunserŭ la o atare putere ierarchieă, carea mai cu nimicŭ nu se deosebiea de cea episcopéscă. Nicĭ nu e decĭ mirare, că cu ocasiunea s. unirĭ protopopiĭ întâiĭ și mai întâiŭ s'aŭ îngrijitŭ de aceea, ca puterea ierarchică a lorŭ să nu fie jignită nicĭ câtŭ de puținŭ, prin ce arŭ fi suferitŭ chiarŭ și pagube materiali.

Nu se póte, credemŭ decĭ, ca unŭ studiŭ asupra puteriĭ acesteia ierarchice a protopopilorŭ românescĭ din Ardélŭ și a originiĭ eĭ să fie lipsitŭ de interesŭ scientificŭ. Căcĭ din unŭ atare studiŭ de o parte se va cunósce, câtŭ de adâncă a fostŭ influința calvină asupra bisericiĭ românescĭ, de altă parte vomŭ sci prețul nisuințele mai multorŭ bărbațĭ de aĭ nostri din trecutŭ de a reduce puterea acésta ierarchică a protopopilorŭ între marginile Pravileĭ, și prin aceea a cassa mai multe abusurĭ, ce se încuibaserŭ în biserica nóstră.

* * *

Puterea ierarchica de regimŭ a protopopilorŭ după Pravilă. Este tare lățită părerea, că protopopiĭ suntŭ următoriĭ chorpiscopilorŭ antici. Părerea acésta aŭ primit'o și mai toți canoniștiĭ romani. Așa de părerea acésta este Petru Maĭorŭ, [2]) Șaguna, [3]) Pap Szilágyi, [4]) Dr. Rațiŭ, [5]) și Conciliulŭ provincialŭ dela 1872. [6])

Puterea ierarchică a chorepiscopilorŭ fu regulată prin canonulŭ 14 dela Neocaesarea, [7]) 8 și 10 dela Antiochia, [8]) 57 dela Laodicea, [9]) și 13 dela Ancyra, [10]) câtŭ de aci încolo tótă puterea lorŭ ierarchică consta mai cu samă în visitarea bisericilorŭ dela sate încredințate lorŭ, din care causă se și numescŭ *περιοδευται*; [11]) pre lângă aceea mai puteaŭ conferi ordurile micĭ, daŭ litere pacifice (*εἰρηνικά*) administraŭ averea sĕracilorŭ și se bucuraŭ de dreptulŭ de onóre, că în biserica catedrală puteaŭ celebra s. Liturgie și în presența episcopului.

Instituțiunea chorepiscopilorŭ a încetatŭ în rĕsăritŭ mai curêndŭ ca în apusŭ În resăritŭ aŭ venitŭ în loculi lorŭ așa numiții *πρωτοποπάδες* = protopopi. [12])

Cuvîntulŭ *πρωτοποπάδες* fu întrebuințatŭ și mai înainte în biserica resăritului. Episcopulŭ avea, precum amŭ vĕdutŭ deja în tractatulŭ despre juraților scaunuluĭ și titoriĭ mitropolieĭ unŭ numĕrŭ óre care de preoți și diaconi ca ajutători. Între aceștia era unulŭ numitŭ în apusŭ *archipresbiter*, éră în resăritŭ *πρωτοπάπας*, care însă nu avea nicĭ o jurisdicțiune preste celalalți, ci avea numaĭ dreptulŭ de a suplini pre episcopulŭ la altariŭ cândŭ era împedecatŭ. Din causa acésta se și numiea celŭ dintâiŭ între preoți saŭ *πρωτοπάπας*. Nu era însĕ nicĭ dignitariulŭ celŭ dintâiŭ, căci ceĭ din corulŭ dreptŭ eraŭ toți dignitarĭ mai înalți ca elŭ, și elŭ era numaĭ în corulŭ stângŭ celŭ dintâiŭ.

Lățindu-se creștinismulŭ și pre la sate, se întîmpla, de în o comună eraŭ mai mulți preoți la o biserică. Unulŭ dintre aceștia supraveghia preste celalalți, și ca atare era celŭ dintâiŭ între eĭ, éră după analogia celuĭ dela reședința episcopéscă se numiea și acesta în apusŭ *archipresbyter* și în resăritŭ *πρωτοπάπας*. Câte odată se întîmplă de era unŭ *πρωτοπάπας* preste mai mulți preoți din mai multe comune.

Pre cândŭ a începutŭ însĕ în resăritŭ a se introduce instituțiunea protopopilorŭ, desvoltarea uniformă a dreptuluĭ bisericescŭ a încetatŭ cu totulŭ. Concilii ecumenice în resăritŭ nu s'aŭ mai ținutŭ și asemenea nicĭ concilii particulare, în carî să se reguleze instituțiunea acésta nóuă a protopopilorŭ pentru întrégă biserica. De aci vine, de Pravila nu cunósce legislațiune bisericéscă cu privire la protopopi.

Dacă dară este vorba de puterea ierarchică a protopopilorŭ în înțelesulŭ Pravileĭ, atuncĭ urmându părerea comună, că protopopiĭ suntŭ următoriĭ chorepiscopilorŭ anticĭ, aceea nu póte fi alta, decâtŭ puterea ierarchică a chorepiscopilorŭ regulată prin canónele de mai susŭ cuprinse în Pravilă. Acésta însĕ nu póte fi decâtŭ:

1. Dreptulŭ proedrieĭ saŭ premergeriĭ între celalalți preoți, preste carî fu constituitŭ. Dreptulŭ acesta este cuprinsŭ în însuș terminulŭ de *πρωτοπρεσβύτερος* și *πρωτοπάπας*.

2. Dreptulŭ de a supraveghia preste bisericile și preoțiĭ, carî i-saŭ încredințatŭ. Dreptulŭ acesta se întemeiéză pre canonulŭ 10 alŭ sinodului din Antiochia despre chorepiscopi, care în Pidalionŭ sună astfelŭ:

„Presbiteriĭ ceĭ ce suntŭ în sate orĭ în poliție, saŭ ceĭ ce se numescŭ chorepiscopi, de ar fi si luatŭ chirotonie de episcopi, aŭ socotitŭ sfîntuluĭ sinodŭ, ca să-și cunóscă mĕsurile lorŭ și a ocârmui bisericile cele supuse lorŭ, și cu grija acestora a se îndestuli și cu purtarea de grige. . . .“ [1])

3. Dreptulŭ de a visita bisericile încredințate lorŭ, și apoĭ dela sine se înțelege, că a raporta despre aceea episcopuluĭ. Acestŭ dreptŭ se basézŭ pre canonulŭ 57 dela Laodicea, care în Pidalionŭ sună astfelŭ:

„Nu se cade în sate și în tîrgușóre a se aședa episcopiĭ, ci voegeriĭ.“ [2])

În talculŭ canonuluĭ acestuia din Pidalionŭ se dice, că după părerea unora *voegeriĭ* aceștia suntŭ deosebiți de chorepiscopi. Orĭ cum ar fi însĕ, aceea e certŭ, că *voegeriĭ* aceștia furŭ constituiți în loculi episcopiilorŭ dela sate, saŭ chorepiscopilorŭ, și din drepturile acestora prin canonulŭ de sub vorbă li-s'a lăsatŭ numaĭ dreptulŭ de a visita bisericile- Și astfelŭ și *voegeriĭ* aceștia suntŭ o instituțiune de transițiune dela chorepiscopi la protopopi.

În Pravila de Tergoviște [3]) sună canonulŭ acesta scurtŭ:

„Nu se pune episcopŭ în satŭ saŭ în orașŭ, ci călĕtorĭ, carî se trimitŭ.“

4. Dreptulŭ de a pune saŭ a întări pre cântăreți și alte persóne bisericescĭ mai micĭ. Dreptulŭ acesta se radimă pre partea a dóua a canonuluĭ 10 dela Antiochia, citatŭ mai susŭ, carea în Pidalionŭ sună astfelŭ:

„Chorepiscopiĭ se aședa anagnostĭ (lectorĭ) *și ipodiaconĭ și catechisătorĭ, și cu înaintarea acestora să se îndestuleze.“*

În Pravila de Tergoviște sună partea acésta a canonului astfelŭ:

„Episcopulŭ dela sate să pună juratorĭ și ceteți și ipodiaconĭ și cântăreți.“ [4])

Fiindcă însĕ astădi nu mai suntŭ ipodiaconĭ și esorciștĭ pre la sate, dreptulŭ protopopilorŭ stă în alegerea saŭ întărirea cântăreților și a altorŭ fețe bisericescĭ.

---

[1]) »Cestiunĭ din dreptulŭ și istoria bisericeĭ românescĭ unite«. Blașŭ 1894 Partea II pag. 6.

[2]) Protopopadichia § 10 și Ist. bis. Rom. pag. 177.

[3]) Compenliŭ de dreptulŭ canonicŭ pag. 137.

[4]) »Euchirdion juris ecclesiae orientalis catholicae«. Orade 1862 pag. 258.

[5]) »Instituțiunile dreptuluĭ bisericescŭ«. Blașŭ 1877 pag. 319.

[6]) »Conciliulŭ provincialŭ I.« Blașŭ 1882 pag. 44.

[7]) În originalŭ cu interpretările luĭ Zonara Balsamon și Aristenŭ la Beveregiŭ op. cit. pag. 413.

[8]) Totŭ acolo pag. 437 și uu.

[9]) Totŭ acolo pag. 279.

[10]) Totŭ acolo pag. 389.

[11]) Pidalionulŭ în tâlculŭ canonuluĭ 57 dela Laodicea îĭ numesce voegerĭ, póte dela francesulŭ *voyageur*.

[12]) Veți tâlculŭ luĭ Aristenŭ la canonulŭ 13 dela Ancyva în Beveregiŭ op. cit. pag. 389.

[1]) Pidalionŭ fóia 270. În Pravila de Tergoviște cânonulŭ acesta este fórte scurtŭ, și cuprinde numaĭ partea a dóua a canonului.

[2]) Pidalionŭ fóia 299.

[3]) Pag. 500.

[4]) Pag. 488. Pidalionulŭ numesce `catechisitorĭ` pre aceia, pre carĭ Pravila îĭ numesce `juratorĭ`. În originalulŭ grecŭ se numescŭ: *ἐφορκισται*, care cuvîntŭ anglicanulŭ Beveregiŭ op. cit. pag. 489 îlŭ traduce cu esorciști, și despre chemarea lorŭ dice, că era a catechisa pre infideli. Veți Balsamon la can. 26 dela Laodicea.

5. Dreptulŭ de a grigi de averea bisericéscă din tractulŭ încredinţatŭ lorŭ. Se întemeiézĕ dreptulŭ acesta pe canonul 14 dela Neocesarea, care în Pidalionŭ sună astfelŭ:

„Érĕ chorepiscopiĭ suntŭ adecă spre închipuirea Apostolilorŭ celorŭ 70, érĕ ca nisce împreună liturgisitorĭ, pentru purtarea de grige a săracilorŭ, proaducŭ cinstindu-se.“ [1])

În loculiŭ săracilorŭ se póte astădĭ considera averea bisericeĭ, de unde şi dreptulŭ protopopilorŭ póte fi să grigéscă de averea bisericéscă.

6. Dreptulŭ de a da informaţiuni despre tóte personele şi lucrurile bisericescĭ din tractulŭ lorŭ. Dreptulŭ acesta este de o parte o urmare firéscă a dreptuluĭ de supraveghiare şi visitaţiune. De altă parte se basézĕ şi pre canonulŭ 8 alŭ sinodului dela Antiochia, care dă episcopilorŭ dreptŭ de a da lltere pacifice (εἰρηνικὰ), care în Pidalion sună astfelŭ:

„Nicĭ presbiteriĭ ceĭ ce suntŭ prin sate să dea epistolie canonicescĭ, decâtŭ cătră singurŭ învecinaţiĭ episcopĭ să trimităŭ epistolie; érĕ chorepiscopiĭ ceĭ neprihăniţiĭ să dea epistolie pacînice.“ [2])

În Pravila de Tergovişte canonulŭ acesta este rĕŭ tradusă şi prescurtatŭ, căcĭ acolo sună astfelŭ:

„Episcopulŭ să nu dea cărţi de tocmire ţĕranilorŭ, saŭ numaĭ cătră episcopulŭ vecinŭ.“ [3])

Ne maĭ fiindŭ astădĭ în usŭ epistolele pacifice, loculiŭ lorŭ nu potŭ ocupa diversele informaţiuni, ce le daŭ protopopiĭ.

7. Potŭ să maĭ aĭbă şi unele drepturĭ de onóre faţă cu celalaltĭ preoţi. Se întemeiézĕ dreptulŭ acesta pre dreptulŭ de onóre, ce-lŭ aveaŭ chorepiscopiĭ în anticitate de a puté celebra s. Liturgie în biserica catedrală chiarŭ şi fiindŭ de faţă episcopulŭ, ceea ce la alţĭ preoţi dela sate nu le era permisŭ.

8. Încâtŭ, precum se póte vedé din drepturile de până aci, protopopiĭ ca următorĭ aĭ chorepiscopilorŭ anticĭ suntŭ unŭ felŭ de organŭ ajutătoriŭ alŭ episcopuluĭ pentru ocărmuirea bisericilorŭ afară de reşedinţa episcopéscă, maĭ potŭ avé tóte acele drepturĭ, carĭ suntŭ o urmare firéseă, o consecinţă logică din drepturile deja enumĕrate, cum suntŭ dreptulŭ de a întroduce pre preoţi în parochie, a funcţiona ca comisarĭ investigatorĭ în causele litigióse, a tracta causele administrative, cu carĭ se însărcinézĕ din partea episcopuluĭ, a publica ordinaţiunile episcopescĭ, şi altele de acestŭ genŭ.

Luându de îndreptariŭ decĭ de o parte Pravila, de altă parte părerea generală, că protopopiĭ de astădĭ din resăritŭ suntŭ următorĭĭ chorepiscopilorŭ anticĭ, [4]) în drepturile enumĕrate maĭ susŭ stă întrégă puterea ĭerarchică a protopopilorŭ. Şi pre temeiulŭ Pravileĭ este absolutŭ cu neputinţă ale ascrie o putere ĭerarchică maĭ amplă.

În actele sinódelorŭ ecumenice dela Nicea, Efesŭ, Calcedonŭ ş.cl. vinŭ înainte şi subscrierĭ de ale chorepiscopilorŭ, carĭ aŭ luatŭ parte la acele sinóde.

Din împrejurarea acésta însĕ nu se póte deduce pentru protopopĭ nicĭ unŭ dreptŭ sinodalŭ. Căcĭ chorepiscopiĭ eraŭ de dóuĕ specĭĭ. Unĭĭ eraŭ numaĭ preoţĭ simplĭ, şi aceştia n'aŭ luatŭ parte nicĭ cându la sinódele ecumenice. Alţiĭ eraŭ în adevĕrŭ episcopĭ consacraţĭ, maĭ cu samă de aceia, carĭ şĭ-aŭ pierdutŭ scaunulŭ cădêndŭ în apostasie, eresie şi schismă. Făcêndŭ după aceea penitinţă şi rentorcêndu-se érăşĭ în biserică, scaunulŭ avutŭ nu şi-lŭ maĭ puteaŭ reocupa, fiindŭ deja aleşĭ alţiĭ în loculŭ lorŭ. Pre aceştia apoĭ episcopiĭ îĭ aplicaŭ ca chorepiscopĭ, şi fiindŭ că aveaŭ ordulŭ episcopescŭ, aveaŭ dreptŭ de a lua parte la sinódele ecumenice cu votŭ decisivu. [1])

Celŭ multŭ ce s'ar puté deduce din împrejurarea participăriĭ unorŭ chorepiscopĭ la sinódele ecumenice, este dreptulŭ protopopilorŭ de a participa la sinódele diecesane în puterea oficiuluĭ lorŭ, după ce la noĭ de multŭ este întrodusă instituţiunea apusană a sinódelorŭ diecesane.

Căcĭ dacă chorepiscopiĭ anticĭ luaŭ parte la sinódele ecumenice constătătóre din archiereĭ, cându eraŭ şi eĭ episcopĭ consacraţĭ, atunci e logicŭ, ca şi protopopiĭ ca următorĭ aĭ chorepiscopilorŭ, încâtŭ suntŭ preoţĭ sfinţiţĭ, să ĭea parte la sinódele diecesane, carĭ suntŭ sinóde din preoţĭ.

Unele canóne din apusŭ amintescŭ şi de dreptulŭ chorepiscopilorŭ de a conferi taĭna mirului la neofiţĭ. Canónele resăritene din Pravilă nu amintescŭ însĕ despre dreptulŭ acesta nimicŭ.

* * *

Modulŭ constituiriĭ protopopilorŭ după Pravilă. Încâtŭ, pre cum amŭ vĕdutŭ deja, chorepiscopiĭ eraŭ unŭ organŭ alŭ episcopuluĭ diecesanŭ, era lucru firescŭ, ca episcopulŭ diecesanŭ să constitue pre chorepiscopĭ.

Lucrulŭ acesta este clarŭ din canonulŭ 10 dela Antiochia, care în Pidalionŭ sună în chipulŭ următoriŭ:

„Érĕ chorepiscopulŭ să se facă de episcopulŭ cetăţiĭ, căreia se supune.“ [2])

În Pravila de Tergovişte:

„Episcopulŭ dela cetate face pre episcopulŭ dela sate.“ [3])

Dacă acum protopopiĭ suntŭ următoriĭ chorepiscopilorŭ, urmézĕ dela sine, că constituirea lorŭ are să se întîmple în modulŭ, în care s'a întîmplatŭ constituirea chorepiscopilorŭ.

Mitropolitulŭ Şaguna, precum amŭ vĕdutŭ, încă a ţinutŭ părerea, că protopopiĭ suntŭ următoriĭ chorepiscopilorŭ. După datina luĭ însĕ de a abusa cu canónele din Pravilă, spre dovedirea adevĕruluĭ părerĭĭ sale se provócă la canonulŭ 14 dela Neocesarea din Pravilă [4]) ca şi cum acesta ar dice apriatŭ, că protopopiĭ suntŭ următoriĭ chorepiscopilorŭ, cu tóte că canonulŭ de sub vorbă nimicŭ nu grăesce de aşa ceva.

Acésta însĕ maĭ merge, căcĭ póte că Şaguna s'a provocatŭ la acelŭ canonŭ în unŭ modŭ necorrectŭ numaĭ ca din elŭ să se vadă, ce eraŭ chorepiscopiĭ.

Este însĕ ceva în adevĕrŭ de miratŭ, cându în parăgrafulŭ nemijlocitŭ următoriŭ despre alegerea protopopuluĭ scrie astfelŭ:

„Protopresbiterulŭ după ce s'aŭ alesŭ de cătră representanţiĭ cleruluĭ şi aĭ poporuluĭ tractualŭ, şi după ce episcopulŭ a întăritŭ alegerea luĭ şi l'aŭ hirotositŭ“ se provócă la canonulŭ 11 dela Antiochia din Pravilă, ca şi cum în acelŭ canonŭ s'ar dispune, ca protopresbiterulŭ să fie alesŭ *„de cătră representanţiĭ cleruluĭ şi aĭ poporuluĭ tractualŭ.“* În canonulŭ 11 dela Antiochia însĕ nu se amintesce nicĭ cu unŭ cuvîntŭ despre alegerea protopresbiteruluĭ, éră în canonulŭ premergătoriŭ se spune apriatŭ, că episcopulŭ, şi nu *„representanţiĭ cleruluĭ şi poporuluĭ tractualŭ“*, are să punĕ pe chorepiscopĭ, a cărorŭ următorĭ suntŭ protopresbiteriĭ saŭ protopopiĭ.

Cu câtŭ a purcesŭ maĭ correctŭ Petru Maĭorŭ în lucrulŭ acesta! Elŭ încă vorbesce de alegerea protopopilorŭ în Ardélŭ prin preoţimea tractuală. Nu susţine însĕ, cumcă alegerea acésta se basézĕ pre ver unŭ canonŭ din Pravilă, căcĭ bine a sciutŭ, că unŭ atare canonŭ nu esistă în Pravilă nicăiriĭ. Ci susţine numaĭ, că datina, ca protopopulŭ să fie alesŭ de preoţimea tractuală în Ardelŭ a esistatŭ totŭ-deauna (?). [5])

---

[1]) Fóia 258. În Pravila de Tergovişte canonulŭ acesta este contrasŭ cu canonulŭ 13.

[2]) Fóea 279. Epistole pacifice eraŭ, carĭ le daŭ celorŭ ce voieaŭ să călĕtoréscă saŭ să trécă aire.

[3]) Pag. 482.

[4]) Părerea acésta o ţine şi Pravila, căcĭ epistola sfîntuluĭ Vasiliŭ cătră chorepiscopĭ o numesce epistola sfîntuluĭ Vasiliŭ cătră protopopĭ pag. 680.

[1]) Vedĭ despre aceste dóuĕ clase de chorepiscopĭ: Bellarmin »De clericis« 1. 17, De Marca »De concordantia sacerdotii et imperii« 2. 18 şi Thomassin »Vetus et nova ecclesiae disciplina« I. 1. 2, c. 1 şi 2.

[2]) Fóia 280.

[3]) Pag. 483.

[4]) »Compendiŭ de dreptulŭ bisericescŭ« pag. 137.

[5]) Protopopadichia § 50.

Lourdes înaintea forului sciinței.

De prof. Dr. I. Ackerl.

(Continuare.)

Dómna *Leonie Carton,* vĕduvă Brun de 50 de anĭ, din Compiègne, suferia de reumatism cronic la genunchĭ. Prima dată fu atacată de acéstă bólă maĭ înainte cu 12 anĭ, a dóua óră înainte de asta cu 10 lunĭ, şi de atunci era neîntrerupt legată de pat. În Lourdes în 22 August pe neaşteptate i-s'a îmbunătăţit starea sanitară aşa de tare, cât bandajul chirurgic, care-l purta până acum, nu ĭ-a maĭ fost de lipsă. Adevĕrat, că ĭ-a maĭ rĕmas ceva ţepenélă, dar durerea ĭ-a dispărut de tot.

Domnişóra *Berta Bourtier,* de 24 anĭ, din Bordeaux, de patru anĭ suferia de o grea bólă de nervĭ. Anemia eĭ era fórte mare, nesimţibilitatea totală. De şeşe lunĭ de ḑile ea numaĭ câte un păhar de lapte mânca pe ḑi. În septĕmânile din urmă morbul eĭ a rĕit aşa de tare, cât numaĭ cu muĭt nĕcas putea să bea câte un păhar de apă. O aduseră la piscine pe o năsălie şi o cufundară de treĭ orĭ în apă. Atunci de odată dădu o strigare, şi ea se ridică şi ceru, să-ĭ dea óre ce de mâncare, începu a umbla şi se duse fără ajutoriŭ la sala de constatare.

Cine nu ar recunósce în acéstă vindecare o minune? Cine ar puté să afirme, că repedea vindecare din acest morb greŭ şi îndelungat póte să se esplice şi numaĭ din cause naturale? Din al nostru punct de vedere suntem sigur îndreptăţiţi a rosti sentinţa acésta. Înse medicii comisiunii de constatare chiar în casul acesta dovediră, cu câtă scrupulositate purced eĭ în constatarea caractĕrului miraculos al vindecărilor. „Caractĕrul nervos al morbului," scrie medicul, carele raporta luĭ „L'Univers", „cel puţin din punct de vedere medical detrage acesteĭ vindecări fórte mult din însemnătatea eĭ."

Domnişóra *Elise Guérin,* din Saint Pierre de Maille (Vienne), era bolnavă de treĭ anĭ. Medicul, care o tractase, Dr. Périvier din Pleumartin, a constatat la ea tuberculosă gastrică. Când porni la Lourdes, se afla într'o stare aşa de ticălósă, cât trebuiră să o împărtăşéscă în merindea moribunḑilor. O duseră pe o năsălie la piscine. Dar din apă ieşi ea singură, respinse orĭ ce ajutoriŭ şi singură se şi îmbrăcă, ceea ce de multă vreme nu a maĭ fost în stare să facă.

Domnişóra *Camilla Meslard* din Orleans din causa uneĭ scrintirĭ a şoldului celuĭ drept, carea o avea dela nascere, numaĭ cu ajutoriul uneĭ cârjĭ putea să umble. În momentul, când procesiunea cu s. Eucharistie trecu pe dinaintea eĭ, ea aruncă cârjea la o parte şi de atunci nu maĭ avu lipsă de cârje.

Dómna *Broussin,* de 38 de anĭ, era din Arcachon, unde o tratase Dr. Deschamps. De patru anĭ a fost ea aprópe neîntrerupt legată de pat şi nicĭ odata nu părăsise odaea în acest restimp. Fiind cunoscută ca o femee evlaviósă, o întrebă Dr. Boissarie:

„N'aĭ putut dta să mergĭ maĭ adeseorĭ la liturgie?"

„Nicĭ odată de patru anĭ." Coregându-se adause cu bucurie: „Dar tot la opt ḑile îmĭ aduceaŭ pe bunul Dumneḑeŭ!"

„Asta nu are de a face," replică medicul. Suferind de rărunchĭ ea fu supusă uneĭ operaţiuni, ce presidentul o declară chiar de „teribilă".

Luni, când procesiunea tocmaĭ trecea pe dinaintea eĭ, de odată s'a vindecat. Ea se ridică şi voia să mérgă cu procesiunea. Înse fiindcă nu era în stare să străbată prin mulţime, se duse singură şi fără ajutoriŭ spre grotă. Întrarea în grotă era înse împedecată prin nisce băncĭ aşeḑate înaintea aceleia.

„Mĭ-a trebuit să mĕ suiŭ preste ele," ḑise ea. Şi acéstă femee, care cu puţin maĭ înainte abia era în stare să se misce, se sui preste băncĭ, ca la póla stincĭĭ să mulţăméscă preacuretelĭ Vergure pentru graţia primită.

„Ce aĭ simţit, când te-aĭ ridicat şi te-aĭ depărtat?" întrebă medicul.

„Asta nu se póte spune cu cuvinte."

„Simţit-aĭ vre-o sguduire?"

„Nu."

„Ce a fost dar aceea, ce te-a îndemnat să te ridicĭ?"

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoihulŭ celŭ micŭ ediţ. III. Blaşiŭ 1892. Preţulŭ nelegatŭ 80 cr. v. a., legatŭ cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legatŭ dimpreună cu **Penteocostariulŭ** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaşŭ 1881 broş. 3 fl.

Euchologiu

ediţiunea **a dóua,** revĕḑută după originalulŭ grecescŭ şi îndreptată în modŭ însemnatŭ. Formată 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tiparŭ frumosŭ în **negru** şi **roşu.** — Preţulŭ nelegatŭ fl. 2.80, éră legatŭ în pele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptulŭ şi istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologeticŭ din incidentulŭ invectivelorŭ „Gazeteĭ Transilvaniei" şi a dluĭ Nicolaŭ Densuşanŭ asupra Mitropolituluĭ Vancea şi a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Preţulŭ **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Preţulŭ **1** fl. Ambele părţi espedate franco **1** fl. **85** cr.

Pregătire la mórte, adecă consideraţiuni asupra maximelorŭ eterne folositóre tuturora pentru meditare şi preoţilorŭ spre a predica, de *Alfonsŭ Maria de Liguori* Doctorŭ alŭ Besericeĭ. Ĭu versiune românéscă de Membriĭ societăţiĭ de lectură Inocenţiŭ M. Clain. Blaşiŭ 1893. Tipografia Seminariuluĭ archidiecesanŭ. Opulŭ are 425 p. în 8° micŭ. Preţulŭ 80 cr. Editura societăţiĭ.

Triodŭ, crudo fl. 6.50, legatŭ în piele tare şi cu copciĭ fl. 10.

Orologeriŭ, crudo fl. 2.80, legatŭ în piele fl. 3.80.

Apostoleriŭ, folio, crudo fl. 4.40, legatŭ în piele şi cu marginiĭ aurite fl. 6.40.

Posta redacţiunii. Domnului *N. Lupan* în *Chiuzbaea.* Ĭu adausul la nrul 24 din 2 Iuniŭ 1894. *Ioachim Elitŭ* în *Ploscabaea.* De aicĭ Vi-se trimite regulat în fiecare Duminecă. Causa neprimiriĭ regulate este oficiul postal. Cercaţi la postă. *Tit Domşa* în *Valea lungă.* Cu părere de rĕŭ din nrul reclamat nu maĭ putem servi.

Editor şi redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 65—1895. (6) 1—3

Edictŭ.

După ce Parasceva Dobra gr. cat. din comuna Bendorf, legiuita soţie a luĭ Iosif Cristea gr. cat. ér din Bendorf trecuţi acum 4 anĭ, şi-a părăsit pe legiuitul sĕŭ bărbat, fără ca se i-se póta erua ubicatiunea aceleia, se citéză prin acésta, ca în termin de un an şi o ḑi, să se presente înaintea subscrisului for matrimonial, căcĭ la din contră, procesul divorţial urḑit în contra-ĭ, se va pertracta şi decide şi în absenţa eĭ.

Dela forul matrimonial de I Instanţă deleg. al protopopiatului Cichindél gr. cat.

Secădate la 8 Februariŭ 1895.

D. Cutean,
protop. pres. for. matrim.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,** că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proïecte colorate servesoŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 1—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 23 Februariŭ 1895. | Numĕrul 8.

Matriculele de stat.

Faţă de bisericile patriei guvernele, carĭ aŭ ocârmuit ţara dela 1868 încóce, aŭ urmat în continuŭ o politică de — *spoliaţiune*.

Autonomiile confesiunilor recepte aŭ perdut multe din drepturile avute şi garantate prin legĭ, ér biserica catolică, pe lângă tóte sbuciumările sale, nicĭ până astădĭ nu póte ajunge la autonomie. Şi dacă se va urma politica de până acum, este probabil, că acéstă biserică îşĭ va perde averile maĭ curênd, decum îşĭ va câştiga autonomia.

În loc ca şcólele susţinute de bisericĭ să fie ajutate necondiţionat din vistieria statuluĭ spre a se puté desvolta în conformitate cu lipsele timpuluĭ de astădĭ, ele saŭ sunt sistate sub un pretext orĭ altul, saŭ sunt paralisate prin şcólele de stat şi comunale, saŭ sunt ajutate numaĭ pe lângă condiţiunea, ca o parte din drepturile esercitate asupra lor din partea bisericilor să trécă în mâna guvernului.

Spoliaţiunea decât pe terenul scolastic este şi maĭ mare pe terenul bisericesc. N'avem să ne cugetăm decât la sórtea bisericiĭ după introducerea legilor aşa numite bisericescĭ, ca să ne putem face o icónă despre devastaţiunea, ce o produce în sinul bisericilor sistemul liberal de guvernare din patria nóstră.

Pentru esecutarea acestor legĭ se fac deja pregătirile de lipsă din partea ministrilor respectivĭ. Maĭ întâiŭ va fi esecutată legea despre matriculele de stat. Acésta ne-a promis-o ministrul atât înaintea alegĕtorilor sĕĭ din Bonyhád, cât şi în ordonanţele, ce le-a adresat de curênd cătră tóte consiliile municipale.

De aceste ordonanţe voim să ne ocupăm şi noĭ astădĭ pe scurt, ca să vadă şi cetitoriĭ nostri, cum voesce ministrul de interne să-i fericéscă cu matriculele de stat.

Până acum maĭ fiecare comună şi-a avut matricula sa, orĭ matriculele sale, dacă a fost locuită de maĭ multe confesiunĭ. Acésta era o înlesnire fórte mare pentru cetăţenĭ, carĭ dilnic aŭ lipsă de documente matriculare. De aci înainte înse se póte întîmpla, ca şi maĭ multe, ba chiar şi 34 comune să aibă o singură matriculă. Îşĭ póte decĭ orĭ cine închipui, ce greutate va fi acésta pentru cetăţeniĭ statuluĭ maĭ vîrtos în ţinuturĭ, unde comunicaţiunea este fórte neglésă, cum este de esemplu în Transilvania!

Până acum matriculele le purtaŭ preoţiĭ, a căror studiĭ îndelungate şi crescere solidă religioso-morală oferia cea maĭ mare garanţă, că aceste documente vor fi păstrate şi pregătite cu acurateţă şi consciinţiositate. De aci înainte înse matriculele vor fi purtate, pe cum ne promite ministrul, în prima linie de vre-un membru al antistiilor comunale. Cine înse cunósce corupţiunea, care domnesce în toţi ramiĭ administraţiuniĭ politice din patria nóstră, póte prevedé încă de pe acum, că matriculele acestea nu vor representa fidel starea faptică a lucrurilor.

Până acuma matriculele se purtaă de comun în limba cetăţenilor respectivĭ şi din partea preoţilor, carĭ în general nu se pun în conflict cu sentimentul naţional al credincioşilor. Pentru aceea numele familiilor românescĭ eraŭ scrise în matricule aşa, cum le scrie şi pronunţă Româniĭ. Pe viitoriŭ înse matriculele se vor purta numaĭ în limba magiară, şi dacă considerăm şovinismul, de care este condusă tótă céta funcţionarilor din ţară, ne putem aştepta cu siguritate, ca numele cinstite ale Românilor să fie schimonosite atât de tare, încât să nu se maĭ pótă constata continuitatea familiilor românescĭ.

Prin acestea nu voim să dicem, că biserica va înceta a avé şi purta matriculele sale. Biserica, care a introdus matriculele din punct de vedere maĭ înalt spiritual într'un timp, când statul nicĭ nu scia, ce sunt matriculele, va purta şi maĭ departe matricule întocmaĭ ca şi până acum. Dar aceste matricule vor avé valóre numaĭ în faţa bisericiĭ şi numaĭ în afaceriĭ spirituale ale credincioşilor. Înaintea foruluĭ civil însă matriculele bisericescĭ nu vor maĭ avé valóre de documente publice, carĭ să se pótă aduce ca probe depline în deosebitele raporturĭ sociale, familiare, militare etc. ale cetăţenilor. În acéstă privinţă vor servi ca documente publice numaĭ matriculele de stat.

Feuilleton.

Din viaţa regelui Carol I al Românieĭ.

(Fine.)

Apoĭ se suiră în trăsură şi porniră prin mijlocul poporaţiuniĭ, căreia nicĭ prin minte nu-ĭ trecea, că *persóna* străină e domnitoriul eĭ.

Eĭ mânară direct la prefectură. Aicĭ prefectul rĕmase uimit, când Brătian îĭ spuse, cine e străinul. Se hotărî, să se păstreze şi maĭ departe incognitul, ca nu cumva la vestea despre ajungerea luĭ Carol în România trupele turcescĭ, carĭ staţionaŭ la Rusciuc sub comanda luĭ Amer Paşa, să trécă Dunărea. Brătian merse apoĭ la telegraf spre a incunosciinţa locotenenţa despre sosirea luĭ Carol. Acesta rĕspunse îndată, dând espresiune bucurieĭ, ce o simte acum, când aŭ deja pe alesul Domn.

În restimpul acesta Carol însoţit de prefectul, care vorbia bine franţozesce, făcu o preumblare prin oraş. Prinţuluĭ, care venia din apusul împodobit şi rînduit, oraşul îĭ păru neglijat.

La rentórcere află adunate la prefectură pe tóte autorităţile cetăţiĭ, carĭ audind de sosirea luĭ, se grăbiră a i-se presenta. Nu preste mult se sui cu Brătian în o trăsură deschisă, la care eraŭ înhămaţi opt caĭ micĭ, şi porniră maĭ departe cu nóptea în cap.

Caĭĭ eraŭ înhămaţi la trăsură într'un mod de tot primitiv. În tótă clipita te pomeniaĭ, că se rupe ceva. În schimb îuse ceĭ doĭ surugiĭ, carĭ mânaŭ vitejesce câte patru caĭ, făceaŭ gură continuŭ spre a înfoca caĭĭ, carĭ înaintaŭ în galopul cel maĭ selbatic.

Pe la 4 diminéţa ajunseră lângă Jiŭ, unde poposiră puţin, fiind ambiĭ călĕtorĭ aprópe înghe̊ţaţi. După o pausă de o jumĕtate de óră plecară maĭ departe. Când se făcu diuă, ajunseră la Craiova capitala Românieĭ-micĭ, unde îĭ aştepta lume multă, căcĭ locotenenţa avisase tótă ţara despre venirea Domnitoriuluĭ. La întrarea în oraş mulţimea erupse într'un hurra, care se părea, că nu vre, să maĭ aibă sfârşit. Aicĭ se opriră sub un „umbrar" de crengĭ improvisat, şi prefectul îĭ bineventă. Prinţul Carol rĕspunse în franţozesce, esprimându-şĭ bucuria, ce o simte vĕdêndu-se în mijlocul fiilor patrieĭ sale. Aclamaţiunĭ entusiaste acoperiră ultimele cuvinte, şi tinĕrul principe a fost formal inundat de florĭ şi cununĭ. Aci li-se servi dejunul, şi după o pausă de treĭ sferturĭ de óră porniră maĭ departe. De astă dată căruţa, care ducea pe prinţ, era încunjurată de dóuĕ companiĭ de dorobanţi.

Călĕtoria maĭ departe era triumfală. O mulţime de trăsurĭ urma pe prinţ. Afară de aceea era un timp fórte frumos. Sórele încălzia amurţitele membre ale călĕtorilor, şi natura întrégă luase haĭnă de primăvară.

Cătră amĕdĭ ajunseră la Olt, de unde îi-se desfăcea înaintea ochilor panorama pitorésca a oraşuluĭ Slatina. Trecuţi preste Olt într'o luntre împodobită cu verdeţurĭ şi cununĭ, se suiră într'altă trăsură, cu carea intrară în oraşul frumos împodobit cu nenumĕrate arcurĭ de triumf decorate cu portretul prinţuluĭ.

Aci traseră într'o casă privată, unde li-se servi un dejun elegant, după care Carol primi autorităţile oraşuluĭ.

Din Slatina el spedă următórea depeşă tatălui sĕŭ:

„Principelui de Hohenzollern în Düsseldorf.

„Din nóua mea patrie trimit cu inima mişcată, dar veselă, prima salutare cordială scumpilor meĭ părinţi şi iubiţilor fraţi. Eŭ mĕ voiŭ preda cu tot sufletul acesteĭ patriĭ, dar nu voiŭ uita, să păstrez în inima mea cele maĭ preţióse aduceri aminte şi cele maĭ

Este deci de fórte mare importanță, să scim, ce atitudine să luăm față cu matriculele de stat.

Nu sufere îndoélă, că până când esistă legea despre matriculele de stat, noi trebue să ne supunem ei. Însé când vor pune în praxă acésta lege, este datorința nóstră, să ne îngrijim, ca legea să nu se esecuteze în detrimentul nostru.

Înainte de tóte trebue să grijim, ca matriculele de stat să nu se folosésca în scopuri de magiarisare. Pentru aceea va fi bine, ca ori ce Român, care va fi silit a presenta datele de lipsă pentru matricule, să le dea scrise corect, mai vîrtos în ceea ce privesce numele și conumele respectivei persóne, și să pretindă, ca numele să se inferéscă în matriculă așa, pe cum se scrie și pronunță românesce. În privința acésta vor puté fi de ajutoriu credincioșilor nostri atât preoții cât și învețătorii românî, carî și-au câștigat merite atât de frumóse pentru conservarea și desvoltarea națiunalității nóstre, și carî și în acéstă causă nu vor lipsi dela postul lor cu sfatul și cu lucrul.

Apoi când se vor grupa comunele în cercuri matriculare, să apĕrăm atât în comune, cât și la comitate interesele poporului, ca acesta să nu fie silit a alerga cu multă perdere de timp și de bani preste distanțe mari, până ce ajunge la oficiul, unde se pórtă matriculele de stat. Asemenea să ne validităm dorințele nóstre și atunci, când va fi vorba de designarea persónelor, carî vor fi încredințate cu purtarea matriculelor de stat. Purtătorii de matriculé între românî să fie românî, și încă românî onorabilî.

Acestea am aflat de lipsă a le indigita de o cam dată.

Umplerea scaunului episcopesc de Lugoș. — Încă nicî nu a ajuns scaunul acesta să fie vacant în tótă privința, — mai restă adecă preconisarea fostului episcop de Lugoș de mitropolit de Alba Iulia, — și se și încep combinările referitóre la umplerea aceluî scaun episcopesc, și încă din parte oficiósă. Lucrul se pare deci a fi serios. Semioficiosul „Magyar Értesitő“ aduce adecă scirea, că mandatul de deputat al cercului Ceîca va deveni disponibil, de órece deputatul actual al acestui cerc, dl Silviu Rezei, în scurtă vreme va avé să fie numit episcop de Lugoș. Ne pare bine, că părintescul nostru guvern se îngrijesce cu atâta rîvnă și grabă de vĕduvita diecesă a Lugoșului și nu o lasă treî anî în vĕduvie, pe cum a făcut cu archidiecesa. Îi dăm însé sfatul, ca pe sama dieceseî să nu cerce mire prin buffetul parlamentului din Budapesta și să nu-și pună ochiî pe un bărbat, căruia din treî recerințe la demnitatea episcopéscă îi lipsesc patru.

Ori ce ar plănui părintescul guvern cu privire la umplerea scaunului episcopesc de Lugoș, noi suntem pe deplin convinși, că alte cercuri hotărîtóre în cestiunea restaurării acestui scaun episcopesc aŭ înaintea ochilor binele bisericiî și al credincioșilor, ĕră nu serviciile, carî le-a prestat ori le va presta unul ori altul guvernelor liberale și șoviniste.

---

† Archiducele Albrecht.

Nu a pornit pe neașteptate în tóte părțile scirea despre mórtea archiducelui Albrecht întîmplată în 18 a c. Lumea era adecă informată despre aceea, că o gravă aprindere de plămâni a aruncat la pat pe bĕtrânul beliduce glorios al monarchieî nóstre. Cu tóte acestea jalea pentru decedarea luî e pretutindenea adâncă și sinceră, luându-se afară unele cercuri ungurescî.

Archiducele Albrecht s'a născut în 3 August 1817. A fost fiul cel mai bĕtrân al învingĕtoriului dela Aspern archiducelui Carol și al archiduceseî Enrieta n. princesă de Nassau-Weilburg. În crescerea luî s'a pus mai mare pond pe specialitatea militară, dar fără ca să se neglege cultura sciințifică generală. În 1837 a intrat tinĕrul archiduce în serviciŭ militar activ ca comandant de bataillon la reg. de inf. 13 în Graz. În 1839 a fost transferat la reg. 4 de cuirassieri și în vara aceluia-și an a petrecut mai multe luni în misiune diplomatică în Berlin și Petersburg. În 1840 a fost numit generalmaior și brigadier în Graz și a luat apoi parte de dóuĕ ori în manevrele din Italia conduse de mareșalul Radetzky. În 1843 a înaintat la rangul de mareșal locotenent și a fost transferat la comanda generală din Moravia, unde întâia dată a condus el însu-și manevre militare. În 1844 a fost numit comandant general în Viena. În tóte oficiile acestea a desvoltat zel mare întru perfecționarea trupelor, în fruntea cărora era pus.

În 1 Maiŭ 1844 s'a căsătorit cu princesa Hildegarda, una din fiicele regeluî Ludovic I de Bavaria. Din căsătoria asta, care a încetat în 1864 în urma morțiî archiduceseî Hildegarda, s'aŭ născut treî copii: ducesa Maria Teresia de Württemberg, mai departe archiducele Carol Albert, carele însé a murit deja în vrîstă de un an și jumĕtate, și archiducesa Matilda, carea, pe cum sciut este, a murit în 1867 în urma ranelor, carî le-a primit aprinzêndu-i-se hainele.

În 14 Martie 1848 a cerut archiducele Albrecht dispensarea sa dela oficiul sĕŭ din Viena și în luna următóre s'a dus în cuartierul mareșalului Radetzky în Italia superiórĕ. Deja în lupta din 6 Maiŭ dela Santa Lucia și-a câștigat el vadă mare prin curaj și sânge rece. În Decembre a fost pus în fruntea divisieî prime a corpuluî al doilea. Divisia asta a format în 1849 avantgarda austriacă în contra armateî piemontese. Deja în trecerea trupelor preste Ticino și în lupta dela Gravellone și-a manifestat archiducele curajul sĕŭ estraordinar, ér la Mortara (21 Martie)

---

mulțămitóre sentimente față de țara mea. — Puțin mai înainte a fost în Slatina o primire fórte cordială. Mâne va fi sosirea la Bucuresci.“

La 2 óre d. a. plecară însoțiți de o suită din ce în ce tot mai numĕrósă. Aprópe de Pitescî întîlniră al doilea regiment de infanterie, care mergea cătră Bucuresci. După ce Brătian notifică comandantului sosirea luî Carol și ființa luî de față, acesta comandă îndată presentarea armelor.

Carol se scoborî din trăsură și înaintă în vesminte civile și avênd pe cap o pălărie mică, spre colona dréptă, unde primi raportul colonelului. Apoi trecu de-a lungul frontului salutat de soldați cu însuflețite hurra. Aceștia purtaŭ pantaloni roși și mantale vineții și păreaŭ cam neglijați; chiar și ținuta lor lăsa mult de dorit. Asemenea nicî ofițeriî nu făceaŭ o impresiune mai bună. Preste tot regimentul era o imitație slabă a armateî francese.

De abia suit în trăsură Carol se întórse cătră Brătian și-i dise: „Entusiasmul, cu care m'aŭ salutat soldații, m'a uimit; gândesc însé, că dacă voiŭ lua armata sub grijea mea, vor avé altă înfățișare.“

Într'acestea le veni înainte o cétă de călăreți, în fruntea cărora era dnul Davilla.

Nu preste mult apărură Pitesciî cu podgoriile sale frumóse, Bucegiul cu vîrful sĕŭ înalt, și munții acoperiți cu néuă ai Muscelului. Încă de departe prințul putu să observe un mare arc de triumf, lângă care era adunată o mulțime de ómenî.

Primirea dela Pitesci a fost imposantă. Prințul a fost așteptat cu musică și cu vorbirî, primariul îi presintă pe o tasă de argint pâne și sare după datina străbună, și fetițe îmbrăcate în alb acoperiră trăsura cu florî. Tot aci se presintă prințului generalul Golescu, membru al locotenenței domnescî, și Ion Ghica, ministrul afacerilor străine. Prințul le întinse mâna plin de bucurie, vesel, că a putut saluta pe doi membri ai guvernului. După ce l-aŭ fost presentați și aiții din autoritățile orașului, prințul luă loc cu Ion Ghica și cu Golescu într'un echipaj prințiar tras de opt caî și porni prin orașul împodobit sĕrbătorésce cu stégurî și cu ghirlande și cununî de florî. În tot percursul era salutat de public, ce doria să-l vadă, și din ferestî îi arucaŭ în trăsură florî și porumbî.

După o călĕtorie de o óră ajunseră la Golescî, lĕgănul familieî Golescî, renumite prin patriotismul și abnegațiunea sa. Aci îl întimpină pe prinț mama Golescilor, o venerabilă matróna în vrîstă de 76 anî, încunjurată de nepoții și nepótele sale. Nobilele și clasicile trăsături din fața eî aducea aminte marea-i frumseță de odată. Deosebit atrăgea luarea aminte a prințului Dna Davilla cu simetria și espresiunea trăsăturilor eî.

După cină prințul se ocupă pentru întâia dată cu afacerile țĕriî sale. Eî subscrise decretul de agrațiare a mitropolitului Calinic Miclescu, cel ce se puse în fruntea rĕsculaților când cu turburările din Iași dela 15 April. Dimitrie Sturza presintă prințului programul primiriî sale în Bucuresci, dându-i să înțelegă, că multora le-ar plăcé, ca el să se presinte în uniformă de general român, la ceea ce prințul nu se învoi.

Preste tot acești treî bărbați făcură asupra prințului cea mai bună impresiune.

În diminéța următóre la 8 óre călĕtoria a fost reîncepută. Înainte de despărțire Carol mulțămi Dneî Golescu și familieî Racoviță pentru nespusa ospitalitate, cu care l-aŭ încunjurat.

Căruța, în care ședea Carol, era împodobită cu cununî de florî și era trasă de doispredece caî, mânați de treî postilioni îmbrăcați în costume multicolori. Trăsura era încunjurată de o cétă de călăreți și urmată de mai multe ca 20 de alte trăsurî. Prin tóte comunele, prin carî treceaŭ, eraŭ porți triumfale, și eraŭ salutați cu multă însuflețire de poporațiune.

Calea era fórte bună. Eî percurgeaŭ mai mult ca 20 chilometri pe óră. Și cu cât se apropiaŭ mai tare de Bucuresci, cu atâta li-se înmulția escorta.

După ce trecură prin Gaiesci, ajunseră în Ghergani, unde familia luî Ioan Ghica îi predete buchete de florî. În Ciocănesci îl întimpină ministrul de interne Demetriŭ Ghica, care avea acolo moșie. Aci poposiră puțin, și prințul își schimbă hainele pline de pulvere și luă frac, cordon și cravată albă.

Rugarea de a îmbrăca uniforma română a fost din noŭ repetită, dar fără succes.

și la Novara (23 Martie) s'a vědit de beliduce cutezătoriŭ și circumspect. După învingerile acestea a fost numit commandeur al ordulŭi Maria Teresia.

După închiarea campanieĭ în contra Piemontulŭi archiducele Albrecht a fost trimis la Mainz de guvernator al acesteĭ fortăreţe, éră în scurtă vreme, în Martie 1850, de comandant în Boemia înaintând la rangul de general de cavalerie. În tómna anulŭi 1851 a fost numit guvernor civil și militar al Ungarieĭ cu reședința în Budapesta. În calitatea asta a condus el și mobilisarea din Ardeal și Bucovina pe timpul răsboiulŭi din Crimia. Éră pe timpul răsboiulŭi Austrieĭ în contra Franței și Piemontulŭi a fost destinat, să fie conducĕtoriul armateĭ dela Ren și a condus continuarea inarmărilor de lipsă. După terminarea campanieĭ italiane s'a întors pe scurtă vreme în staţiunea sa din Budapesta, dela care la propria dorință a fost dispensat în 1860. În vara următóre a inspecționat trupele în diferite părți ale imperiulŭi, ér apoĭ a primit pe doĭ anĭ oficiul de comandant al corpulŭi al 8-lea în Vicenza. În 4 Aprilie 1863 împĕratul l-a numit mareșal și i-a încredințat presidiul în comisiile instituite pentru organisarea armateĭ, pe cum și alte afaceri militare importante. În anul 1866 a fost el comandantul armateĭ sudice în răsboiul în contra Prusieĭ și Italieĭ. Lumea l-a onorat cu aposiția „învingĕtoriul dela Custozza" pentru concepția strălucită a acesteĭ lupte și pentru esecutarea eĭ genială în contra unuĭ inimic mai bine de dóuĕ orĭ mai puternic (85,000 de Austriacĭ în contra la 218,000 de Italiani). Archiducele Albrecht în lupta acésta a nimicit armata italiană. A primit ca rĕsplată marea cruce a ordulŭi Maria Teresia. După desastrul dela Königgrätz al armateĭ nordice archiducele Albrecht numit fiind comandant al tuturor trupelor în scurtă vreme a adunat la Dunăre o armată de 200,000 de ostași, dar n'a întrat cu ea în acțiune, pentru că răsboiul s'a sfârșit în 23 August închiându-se pacea dela Praga.

În 1869 archiducele Albrecht a fost numit inspector general al armateĭ. În oficiul acesta și-a dobîndit el de atuncia merite neperitóre în reformarea armateĭ. Fórte adese orĭ a inspecționat el în diferitele părți ale monarchieĭ manevrele militare, pentru ca din esperință proprie să se convingă despre valórea reformelor realisate și despre lipsa altor reforme nóuĕ. Însufleţirea armateĭ pentru supremul sĕŭ comandant s'a manifestat mai ales în 1877 și 1887 cu prilejul iubileuluĭ de 50 și apoĭ de 60 de anĭ ai serviţiuluĭ luĭ militar. Străinătatea încă a recunoscut talentele strategice ale decedatuluĭ archiduce: el a fost general mareșal rusesc și prusesc și proprietariŭ la dóuĕ regimente rusescĭ, unul prusesc, unul bavarez și unul saxon.

Literatura militară încă a îmbogățit-o archiducele Albrecht cu maĭ multe opurĭ, din carĭ unele s'aŭ tradus și pe limbi străine. Ér în timpul sĕŭ liber se ocupa și cu promovarea sciințelor și arţilor, și de aceea academia de sciințe din Viena l-a înșirat între membrii sĕĭ onorarĭ.

Că decedatul archiduce a fost în tótă viața sa un fiŭ fórte credincios al s. biserici, e lucru cunoscut: el și în privința asta a fost un representant și păzitoriŭ credincios al tradițiilor dinastieĭ de Habsburg.

De arahiducele Albrecht rĕmâne numaĭ o fiică, archiducesa Maria Teresia măritată după prințul Filip de Württemberg. Din căsătoria asta s'a născut archiduceluĭ Albrecht treĭ nepoți. Un al doilea părinte a fost archiducele Albrecht orfanilor fratelui sĕŭ decedat Carol Ferdinand. Aceștĭ orfanĭ, archiducĭi Frideric, Carol Ștefan și Eugen și regina regentă a Spanieĭ Maria Cristina, se și purtaŭ cu adevĕrată alipire fiéscă față cu unchiul lor Albrecht.

În anii din urmă archiducele Albrecht petrecea vara în otelul din Alpĭ „Madonna di Campiglio", éră ĭérna în castelul din locul de eură climatică Arco din Tirolul de médădi. Aci l-a ajuns și mórtea.

În vecĭ amintirea luĭ!

Revistă bisericéscă.

Roma.

Între Vatican și între guvernul rusesc era să se nască un coflict din causa unuĭ membru al familieĭ Tolstoi. Acesta fiind preot schismatic a petrecut vre-o câteva luni în Roma, a învĕțat dogmele bisericiĭ catolice și s'a făcut preot catolic. Înțelegĕnd despre lucrul acesta sinodul din Petersburg a excomicat pe contele Tolstoi, éră guvernul rusesc s'a tânguit în Vatican pentru primirea preotuluĭ infidel (?) și a poftit depărtarea luĭ din Roma. Papa spre a evita conflictul a sfătuit pe noul convertit, să mérgă la Paris, ceea ce el a și făcut-o. Astfel prudența Papeĭ a evitat nascerea unuĭ conflict, a căruĭ urmărĭ triste aveaŭ să le sufere mai ales catolicĭĭ din Rusia.

În 17 a c. Sfinția Sa a primit în audiență preste 400 de peregrinĭĭ italianĭ din Veneția și Emilia.

Franța.

Se credea, că după atentatele numĕróse și după scandalele panamiste se va fi convins orĭ care frances, că desconsiderarea principiilor religióse în viața publică ca și în cea privată duce la ruină. Desbaterea budgetuluĭ cultelor arată, că o parte mare a deputaților nu a voit să învețe nimica din cele pățite. În ședința din 16 a c. a camereĭ Chavin a propus, să se ștérgă cu totul din budget posiția pentru cult nereflectând, că statul, când a pus mâna pe averile bisericescĭ, a luat asupră și obligămîntul de a suporta cheltuelile cultuluĭ. Propunerea luĭ Chavin a fost respinsă. Fauré propune, ca guvernul prin o lege despre asoțiărĭ să prepare separarea bisericiĭ de cătră stat. Ministrul președinte declară, că acésta ar fi o provocare, care ar pune în agitație țara întrégă. Guvernul rĕmâne pentru pace, deórece nu a sosit încă timpul pentru aducerea legiĭ de asoțiare. Adecă și guvernul e pentru despărțirea bisericiĭ de cătră stat, numaĭ cât de present nu crede, că timpul ar fi oportun.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Luni s'a terminat desbaterea budgetuluĭ ministruluĭ de finanțe. Propunerea opositieĭ de a impune dare pe operațiunile dela bursă și de a cassa abusurile, ce le provócă agenţiĭ burseĭ spre nefericirea multor familiĭ și spre ruina ţĕriĭ, a fost respinsă din partea maĭorității.

După proĭectul de lege presentat de cătră ministrul de finanțe bilanțul budgetuluĭ pe 1895 presentéză totalitatea venitelor în sumă de 468.550,257 fl., éră a cheltuelilor în sumă de 468.526,061 fl., așa dară totuși este (pe hârtie) un escedent de 22.196 fl.

Atât camera deputaților, cât și casa de sus și-aŭ esprimat în ședința de Marți condolența asupra morțiĭ archiduceluĭ Albrecht.

La propunerea deputatuluĭ Endrey Gyula deputaţiĭ aŭ cedat diurnul lor de pe o ḑi pentru ajutorarea lipsiților din Alföld.

Carol se opuse rugăriĭ acesteia și promise, că nu o va lua, decât la prima revistă militară.

După ce gustară ceva, porniră maĭ departe preste șesurĭ spre Bucurescĭ.

În scurt se vĕdură turnurile bisericilor din Bucurescĭ și mănăstirea dela Cotrocenĭ, și o massă mare negrie: era poporațiunea Bucurescilor, carea ieșise înaintea luĭ cu mult maĭ încolo de păduricea Băneasa.

Ajuns aci, primariul cetățiĭ Dimitrie Brătian, fratele luĭ Ion Brătian rĕmas la Pitescĭ, predede prințuluĭ chieile cetățiĭ pe o periniță de mătasă roșie ținĕnd o înfocată vorbire de bineventare.

Carol rĕspunse franțozesce în cuvinte pline de un cald sentiment, esprimându-și firma speranță, că greaua misiune, ce a luat-o asupra sa, crede, că cu ajutoriul luĭ Dumnedeŭ o va și împlini spre fericirea Romănieĭ.

Glasurile alor 30 de milĭ de ómenĭ acoperiră cu puternice aclamațiuni cuvintele luĭ.

Dar de abia îșĭ sfârși Carol vorbirea, și se porni o ploicică, pe carea câmpiile însetate ale Romănieĭ o așteptaŭ de treĭ luni. Întîmplarea acésta făcu o fórte bună impresiune asupra poporațiuniĭ, căcĭ și Romănii ca și celealalte némurĭ din rĕsărit vĕd în plóe norocul cel maĭ mare, și de aceea bineventarea lor cea maĭ mare și maĭ frumósă e de a stropi apă în calea óspeluĭ.

Întîmplarea acésta aduse aminte luĭ Carol de o călĕtorie, ce o făcu la 1861 în Africa. Atunci chiar pe când întră într'o oasă, începu a ploua, pentru care lucru Arabiĭ începură a-ĭ săruta mânile și piciórele.

După primirea dela Băneasa prințul se sui într'o trăsură de gală trasă de 6 caĭ albĭ. În aceea-și trăsură luară loc generalul Golescu, Ion Ghica și de Werner. Înaintea lor mergea un regiment de soldați, urma ministrul de interne, primariul capitaleĭ, prefectul poliţieĭ, trăsura prințiară și suita compusă din ofițerĭ de tóte armele îmbrăcați în uniforme fórte strălucitóre. Cortejul întră în Bucurescĭ pe podul Mogoșoiĭ, adĭ Calea Victorieĭ, piața teatrului, unde prințul a fost formal acoperit cu florĭ, și se îndreptă spre Mitropolie, unde îĭ aștepta primatele Nifon cu tot clerul, îmbrăcați în ornate scumpe. Ajuns aci Mitropolitul îĭ întinse spre sărutare crucea și Evangelia, apoĭ luându-i de braț îl conduse în biserică, unde se cântă doxologia cea mare de un frumos cor de bărbați.

Sfârșindu-se doxologia, merseră cu toțiĭ la Cameră, unde prințul depuse jurămîntul în fața Mitropolitului, a deputaților și a membrilor guvernuluĭ. Entusiasmul publiculuĭ, când auḑi pe tinĕrul prinț pronunțând în românesce „Jur!" nu se póte descrie.

După depunerea jurămîntului presidentul camereĭ îĭ adresă o alocuțiune plină de avînt, la care Carol rĕspunse în franțozesce. Apoĭ se duse la palat, unde veniră membriĭ ministeriuluĭ și alțĭ onoraţiorĭ, și se făcu revista trupelor din garnisóă.

La 6 óre se servi dinerul cu 30 de tacâmurĭ, și cătră sară prințul făcu o preumblare prin orașul iluminat.

Vineri s'a început desbaterea appropriațională.

Guvernul a făcut de nou încercări de a mijloci fusionarea partidului național cu cel liberal, dară și de astădată fără de succes. Guvernul a poftit, ca partidul național să-și schimbe atitudinea și programul în ceea ce privesce afacerile militare; conducătorii acestui partid însă au răspuns, că ei nu modifică absolut nimica din program, și astfel ori ce negoțiări ulterióre au trebuit să înceteze.

Deputații Sași spre a-și justifica rămânerea lor în partidul guvernamental și sub Bánffy au ținut adunări poporale în Sibiiu și Brașov. La adunarea din Sibiiu au luat parte vre-o 600 de alegători, înaintea cărora și-au ținut darea de samă deputații Schreiber și Meltzl. La propunerea lui dr. Wolff s'a votat încredere deputaților, și ei au fost îndrumați a rămâné în partidul liberal, cât timp vor puté promova interesele poporului săsesc indicate în programul din 1890. La Brașov s'a ținut adunarea în 15 a c. Aici partidul Sașilor tineri numiți „Verdi" a pretins, ca deputații lor să iese din partidul guvernamental. Propunerea acésta, ce e drept, a fost respinsă, dară numai cu o maioritate de 6 voturi, votând pentru ea 248, éră în contra ei 254 alegători.

Până acum guvernul Bánffy a făcut Sașilor o singură concesiune. Anume la rugarea consistoriului bisericii săsesci a permis, ca în mai multe comune preoții și predicătorii luterani să pótă funcționa și ca învățători poporali.

Între cele trei fracțiuni ale partidului independentist ruptura devine tot mai mare. Ansă la acésta a dat mai ales alianța unor independentiști cu cabinetul Wekerle în cestiunea reformelor politice-bisericesci. Deputatul Lits a ieșit din partid și probabil va fi urmat și de alții, dacă se va continua politica de duplicitate a conducătorilor partidului.

România.

Crisa economică, ce apasă întrégă Europa, a fost resimțită și de poporul din România. Seceta din vara trecută a fost o adevărată calamitate pentru poporul dela țară.

Guvernele României spre a ameliora bunăstarea poporului au construit numeróse căi ferate, au încurajat și favorisat industria și în timpul din urmă au încheiat convențiuni comerciale, cari deschid piețele străinătății pentru productele agricole ale României.

Guvernul actual spre a da avînt industriei naționale, spre a înmulți averea reală a țării și spre a preveni crisele economice și financiale a presentat corpurilor legiuitóre un proiect de lege despre esploatarea minelor. Prin esploatarea minelor se vor pune la îndemână bogățiile subsolului, și se va oferi material ieftin, care acum se procură din străinătate cu prețuri de tot mari, pentru es. cărbuni de pétră etc. Esploatarea minelor se va concede întreprindétorilor, cari pot să fie și străini, nu numai cetățeni români.

Opositia liberală combate legea minelor sub cuvîntul, că prin ea țara se va umplé de străini; afară de aceea se violéză articulul 7 al constituțiunii, care interdice străinilor proprietatea de inmobile rurale. La aceste obiecțiuni réspund părtinitorii legii, că companii străine au construit și căile ferate, cari adi sunt în mânile statului. Dela străini au învețat Românii multe lucruri bune și folositóre și astfel vor învěța și esploatarea minelor; mai departe esploatarea e împreunată cu mare risic, la care însă numai capitaliștii esploatatori sunt espuși. Ca să se eviteze violarea articulului 7 al constituției, la străini li-se concede esploatarea cutării mine numai pe 75 ani, ceea ce nu e ecuivalent cu alienarea perpetuă a inmobilului. Luptele decurg cu mare înverșunare atât în parlament, cât și prin întrunirile publice, arětând conservatorii avantajele legii proiectate, éră liberalii periclele, ce le póte aduce ea pentru țară.

Germânia.

În ședința din 16 a c. a dietei prusiane s'a început desbaterea budgetului de interne. Cu ocasiunea acésta deputații poloni au pretins, ca guvernul să ieà mesuri în contra reuniunii de germanisare înființate în părțile orientale ale imperiului. Ministrul de interne Köller în loc de a lua în considerare drépta pretensiune a Polonilor, a declarat, că reuniunea aceea nu are caractér agresiv, ci din contră presa polonă agitéză în contra Germânilor. Deputații poloni au respins învinuirile, că Polonii ar avé de cuget înființarea mărei Polonii ori desfacerea de către imperiul german.

Sattler recunósce purtarea preventore și onestă a Polonilor și recomandă buna înțelegere între ei și între Germâni.

Parlamentul imperial a primit Mercuri fără desbatere și în a treia cetire proiectul presentat de „Centru" pentru abrogarea legii, care interdice petrecerea Iesuiților în Germânia. Parlamentul la insistința Centrului și în anul trecut a hotărît abrogarea legii contra Iesuiților, dară consiliul federal al imperiului nu a aprobat hotărîrea parlamentului, și astfel numai Redemptoriștilor li-se concese aședarea în Germânia, fiind că mai înainte și ei erau eschiși din motivul, că ar fi o societate afină cu a Iesuiților. Ce va face consiliul federal față de repetita hotărîre a parlamentului, nu se scie, dară se spereză, că și el își va da consensul la reîntórcerea părinților Iesuiți.

Belgiu.

Guvernul belgian a propus parlamentului anexarea fără amânare a statului Congo din Africa. Causele, pentru cari se urgitéză anexarea, sunt organisarea internă a statului Congo, care lasă mult de dorit, espedițiunea în contra Arabilor, construirea de căi ferate. Colonia din Congo nu va fi considerată ca parte integrantă a Belgiului, ci numai ca dependentă de Belgiu. Guvernul crede, că prin anexare influința Belgiului în afacerile internaționale va cresce.

Tot în cestiunea statului Congo Belgiul a încheiat o convențiune cu Franța, care, pe cum se pare, nu e pe placul Angliei. Secretariul de stat al Angliei Grey a declarat în parlamentul angles, că puterile europene nu au cunoscință despre anexarea statului Congo, nici despre convențiunea dintre Belgiu și Franța. Altcum guvernul britic nici când nu a recunoscut Franței dreptul de a ceda Belgianilor statul Congo.

Bulgaria.

În tinérul principat lucrurile se tot încurcă. Stambulov, de când a fost dimis din ministeriu, agitéză în contra principelui, Zancov, căruia i-s'a dat libertatea de a se rentórce în patrie, se pórtă ca agent al Rusiei, prin ce provócă spiritele, éră cabinetul Stoilov, în sinul căruia domnesc divergințe de păreri, nu are tăria de a fi domnul situațiunii.

În septămâna trecută s'a lățit faima, că principele Ferdinand ar fi renunțat la tron și s'ar fi dus în România. Faima acésta a fost neadevărată.

Se anunță, că Zancov ar fi propus principelui, ca să dimită guvernul, să disólve sobrania și să escrie alegeri nóue. Până atunci să încredințeze conducerea afacerilor publice unui guvern provisor compus din capii tuturor partidelor. Să mérgă o deputațiune mare la țarul spre a-l ruga, să recunóscă de principe pe Ferdinand, obligându-se Bulgaria a urma în politica esternă îndrumările date din St. Petersburg.

Se vorbesce, că Zancov, pe care principele nu de mult l-a agrațiat concedându-i rentórcerea în țară, ar fi inscenat o conjurațiune cu scopul de a alunga pe principele Ferdinand și de a supune Bulgaria cu totul Rusiei. Principesa Clementina de Coburg, care se află în Abbazia, înțelegând despre celea ce se petrec în Bulgaria a grăbit spre Sofia, spre a mijloci o împăcare între principele și între fostul ministru Stambulov, dela care împăcare ea aștéptă mult. Póte, că nu sunt adevărate tóte scirile referitóre la Bulgaria, din ele însă totuși se póte deduce, că acolo nu stau bine lucrurile.

La cestiunea nóstră.

De când în România a devenit mai intensivă mișcarea în favorul nostru, guvernul magiar a detras debitul postal pentru cele mai multe ziare din România, ba a dat ordin, să se desfacă chiar și epistole și pacheturi venite la adresa privaților, dacă ar fi suspecte, că conțin scrieri oprite. Dl V. A. Urechia a interpelat în cestiunea acésta pe ministrul de esterne al României, care a răspuns, că prin ordinul guvernului ungar nu se vatămă convențiunile încheiate între România și Austro-Ungaria. Afară de aceea fiesce care guvern are dreptul de a împedeca, să intre în țară scrieri periculóse. Se pare însă, că interpelarea dlui Urechia nu a rămas fără efect, căci pe cum scrie „Gazeta Transilvaniei", secretariul legațiunii austro-ungare din București dl Grabczowski a fost Duminecă la Brașov spre a-și lua anumite informațiuni dela posta de acolo.

Foile unguresci au lățit faima, că la inițiativa ligei s'ar fi pus la cale redactarea unei petițiuni la Monarchul pentru agrațiarea condamnaților nostri politici, care petițiune avea să o presenteze Maiestății Sale I. P.

nostru Mitropolit Dr. Victor Mihályi. Acum acele şi foi desmint faima nefundată dată de ele.

E cunoscut, că damele române aranjază o mare tombolă la Bucuresci în favorul familiilor condamnaţilor nostri politici. Acest act nobil şi umanitar a fost salutat cu bucurie de tóte inimile generóse. Din Transilvania încă s'aŭ colectat multe obiecte pentru nobilul scop, dar nu aŭ putut ajunge tóte la destinaţiunea lor din causa, că în unele locuri ultrazelul auctorităţilor administrative a confiscat obiectele colectate. Ce e mai mult, oficiul pretorial din Rodna a condamnat la carcer pe dómnele şi domnii, carî aŭ colectat. Contra condamnărilor s'a făcut apelată, şi credem, că forurile superióre nu vor aproba pedepsirea binefacerilor.

Pentru ca spiritele să fie în agitaţie permanentă, grijesc cei dela putere. Pe cum ştim în „Tribuna", învĕţătorul Istrate din Boiţa a fost aruncat la Sibiŭ în carcer preventiv sub cuvînt, că la Crăciun ar fi agitat în biserică în contra statului. Tribunalul din Dej în 16 a c. a condamnat pe preotul Constantin Iuga la o lună închisóre de stat şi 100 fl. amendă pentru delictul de agitare în contra Magiarilor.

Inteligentul preot din Tür (lângă Blaş) *Ioan P. Pĕcurariŭ* şi bravul învĕţător *Georgiŭ Făgărăşan* sunt acusaţi la tribunalul din Alba-Iulia, că agitézĕ pe Românî în contra Magiarilor din Tür. Agitaţia Românilor ar sta în aceea, că poporul cântă cântece naţionale. Pe cum suntem informaţi, nu Românii vatĕmă pe Magiarî prin cântărî, ci aceştia insultă pe Românî. Pentru constatarea lucrului tribunalul din Alba-Iulia a trimis la 17 a c. în Blaş pe judele de instrucţie Oelberg. S'aŭ ascultat la 40 de persóne. Denunţătoriî, carî pun la cale atarî investigărî şi procese, cred, că îşi câştigă merite patriotice, dară se înşelă: ei prin de acestea numaî turbură pacea şi buna înţelegere dintre cetăţenii de diverse limbi.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 7.		fl. 20841.02
Ioan Cherebeţ preot în Almaş dela:		
Ioan Cherebeţ . . .	fl. 2.57	
Ioan Toth	„ —.20	
Demeter Ştefan . . .	„ —.10	
Ioan Boeriŭ	„ —.15	
Gavril Camaran . . .	„ —.15	
Ioan Bozga	„ —.10	
Gavril Bozga	„ —.20	
Petru Climpa	„ —.20	
Georgiŭ Dragoş . . .	„ —.20	
Luca Bozga	„ —.15	
Flóre Sujugan	„ —.15	
Iosif Frite	„ —.15	fl. 4.32
Biserica gr. cat. din *Cristelec*		fl. 1.—
Aurelia August Pop mărit. Petricaş . . . . . lei 20.—		fl. 9.60
„Făgeţana" institut de credit şi economii în Făget a colectat dela:		
Dionisiŭ Păscuţ . . .	„ 3.—	
Romul Radulovicî . . .	„ —.50	
Sebastian Olariŭ . . .	„ 3.—	
Inocenţiŭ Bogdan . . .	„ 1.—	
Dionisiŭ Feneş	„ 1.—	
Iacob Bordan	„ 2.—	
George Popovicî . . .	„ 3.—	
Axentiŭ N.	„ 2.—	fl. 15.50
Dr. *Dănilă Fireza* preot în Lugoş		fl. 3.—
Gavrilă Lázár protopop în Szaniszló		fl. 10.—
Simeon Pop vprot. Arieşului a mai colectat:		
1. Din *Ghiriş-Sâncraiŭ* dela:		
Vasiliŭ Murĕşan . . .	„ 1.—	
Ioan Giurgiŭ jude . . .	„ 1.—	
Ioan Magurian	„ —.50	
Augustin Moldovan . . .	„ —.50	
Lica Copilu Lem. . . .	„ —.50	
Demetriŭ Petricaş . . .	„ 1.—	
Biserica gr. cat. . . .	„ 3.—	fl. 7.50
2. Din *Cicĕiŭ* dela:		
Parochia gr. cat. . . .	„ 2.—	
Atanasiŭ Pop paroch .	„ 1.—	fl. 3.—
3. Din *Cacova Aiudului* dela:		
Traian Fodor preot . .	„ 1.—	
Oniga Indreiŭ	„ 1.—	
Costan Alexa	„ —.50	
Popa Iovu	„ —.20	
Costan Todor	„ —.30	
Toma Gavrilă	„ —.20	
Groza Georgiŭ . . .	„ —.10	
Oniga Georgiŭ	„ —.40	
Gligor Ioan	„ —.50	
Victor Şerban	„ —.50	
Oniga Constantin . .	„ —.50	
Groza Vasilie	„ —.50	
Man Georgiŭ	„ —.50	
Han Todor	„ —.30	
Han Ioan	„ —.20	
Groza Eugenia . . .	„ —.20	
Iuonaş Ioan	„ —.50	
Costan Todor l. Flilip .	„ —.30	
Toma Gavrilă	„ —.20	
Dela mai mulţi poporeni	„ 6.90	fl. 14.80
	Suma fl.	20909.74

Noutăţi.

Din archidiecesă. On. *Mihail Popescu* absolvându-se dela administrarea parochiei Măgura din tractul Indolului, s'a denumit administrator pentru parochia *Seplacului* cu filiile aparţinĕtóre din tractul Făgăşului.

Întru mărirea lui Dumnedeŭ. Pe sama s. biserici din *Bicaz* protop. Giurgeului aŭ donat următoriî poporeni: *Niculae Ţépeş* Băbescu dóuĕ clopote în preţ de 700 fl.; *Iuon Tătar* şi *Tódor Oniga* o icónă a Preacurateî V. Maria în cadru mare aurit în preţ de 30 fl.; *Tódor a Catrinei* un felon în preţ de 55 fl. cu menirea, ca fungentul preot la mutarea sa din acéstă viaţă să-l ducă cu sine în mormînt; *Ana Gârbuleţ* o cruce de metal în preţ de 20 fl., *Neculae M. Cifrea* curator primar un prapor în preţ de 12 fl., *Iuon Ţépeş a Catrinei* un prapor în preţ de 8 fl. — Credincioşiî tineri din parochia *M. Căpud* aŭ cumpĕrat un rînd de vesminte bisericescî cu tóte, cele ce se ţin de el, în preţ de 40 fl. contribuind: Ciortea Panfil fl. 6.50, Nistor Mêterenga servitoriŭ fl. 4, Ştefan Popa servitoriŭ fl. 4, Todor Salca fl. 2.50, Nicolae Florea l. Ales. fl. 2.50, Iosif Crişan fl. 2.50. Iacob Câmpean fl. 2.50, Isidor Câmpean fl. 2.50, Dumitru Câmpean servitoriŭ fl. 2.50 Mihailă Farkas servitoriŭ fl. 2.50, Ioan Vasincu servitoriŭ fl. 1, George Chiorean servitoriŭ fl. 1, Panfil Breazu servitoriŭ fl. 1. Iulius Lazar fl. 1, Ioan Lazar l. Todor fl. 1, Todor Lazar l. Mihailă fl. 1, George Antal fl. 1, Alimpie Handrea servitoriŭ fl. 1. Todor Lazar jude comunal a cumpĕrat un sticheriŭ cu 6 fl. Niace femeî evlavióse aŭ cumpĕrat un patrachir cu 8 fl. contribuind Veronica Florea fl. 1, Maria Florea l. Militon fl. 1, Finica Ciortea fl. 1, Difta Salca fl. 1, Elisaveta Salca fl. 1. Anica Crişan fl. 1, Sofia Lazar fl. 1 şi juna Anica Todoran servitóre fl. 1.

Concurs. La parochia *Filea-de-sus* în protopopiatul Turdeî se escrie concurs cu terminul de 15 Martie a. c. pe lângă emolumentele: 1. Casă parochială cu 2 încăperî şi superedificatele economice de lipsă; 2. porţiunea canonică: arătoriŭ şi fînaţ 32 jug 333 □° cu venit catastr. de 77 fl. 54 cr.; 3. câte 66 ferdele (a 16 cupe) de bucate şi 66 ţile de lucru; 4. stola îndătinată.

Avis. Reamintim publicului interesat, că proxima adunare generală a Reuniunii femeilor române gr. cat. din Blaş se va ţinĕ Duminecă în 24 Februariŭ a. c. imediat după s. Liturgie.

Proces amânat. Pertractarea procesului intentat mai multor domni români din Turda şi jur s'a amânat de pe 5 pe 19 Martie a. c.

Dl V. A. Urechia, preşedintele Ligeî în o scrisóre cătră „P. Lloyd", declară de scornitură scirea respândită de foile magiare, că dînsul ar avé să vină incognito prin Transilvania şi Ungaria.

Ministrul de culte şi luteranii. Superintendenţii luteranî din Ungaria s'aŭ presentat în 15 a c. în corpore la ministrul Wlassics spre a-l aduce omagiî. În rĕspunsul dat la vorbirea superintendentelui Zelenka ministrul mulţămind pentru binevoitórea atenţiune a declarat, că promovarea intereselor bisericiî evangelice îî va fi o grije de căpetenie. Scim noî bine, că guvernele liberale pórtă grije deosebită de protestanţi, ca aceştia să le facă serviţiî politice.

Redactorului dela „Magyar Allam" de curênd condamnat încă i-aŭ sosit numeróse adrese de încurajare, dintre carî unele le-a şi publicat în fóe. Vom vedé, că óre procuratura din Budapesta fi-va aşa de zelósă ca cea din Cluş.

Dr. Svetozar Miletici, distinsul naţionalist al Sêrbilor şi-a serbat la 22 a c. aniversara a 70-a a zileî sale natale. Cu acéstă ocasiune a primit numeróse gratulărî nu numaî dela Sêrbî, ci şi dela mulţi Românî. Miletici ca deputat dietal şi redactor la „Zastava" a lucrat mult pentru deşteptarea conscinţeî naţionale în Sêrbî şi pentru organisarea lor politică. Intentându-i-se diverse procese de presă, a fost aruncat cu anii în temniţă, prin ce s'a ruinat şi trupesce şi s'a alterat şi în privinţă psichică. Aşî pórtă grije de el consângenii lui din Neoplanta.

Ţarul şi nihiliştii. Mulţi credeaŭ, că tinĕrul ţar Nicolae II va schimba sistemul de guvernare introducênd şi în Rusia constituţionalismul. Ţarul însĕ afiă de mai salutară pentru imperiul sĕŭ autocraţia. El ca şi antecesoriî sĕi a declarat-o acésta pe la finea luneî trecute înaintea uneî numeróse deputaţiuni din Caucas, care a venit, să-i aducă omagiî. De atuncî nihiliştii mai în fiecare ţi îî trimit lui Nicolae II epistole amenin-ţătóre. Pe cum se anunţă din Petersburg, acolo a produs mare sensaţie arestarea unuî gardist chiar în momentul, când a voit să introducă în cabinetul de lucru al Ţarului unele sculpturî în oţel, carî representaŭ asasinarea înspăimîntătóre a ţarului Alesandru II. Pe o sculptură de acésta în locul chipului lui Alesandru era chipul actualului Ţar.

Liga secuéscă. Pentru promovarea intereselor culturale şi economice ale Secuilor eî aŭ hotărît, să-şi înfiinţeze o ligă cu sediul Sepsi-Szt-György. Acéstă ligă va sta în legătură cu Emke şi cu Kárpát-Egylet, la carî în contra voiî Românilor curg mulţi bani românescî.

Bandă de hoţi internaţională. De câţiva ani o bandă de hoţi compusă mai ales din Greci şi Sêrbî a comis o mulţime de spargerî de casse în oraşele marî europene. De curênd poliţia din Budapesta a dat de urmele acesteî companiî de blăstĕmaţi şi a pus mânile pe unii din eî. Din hârtiile confiscate dela ceî prinşi s'aŭ aflat şi complicii lor, precum şi organisarea sistematică a hoţilor. Poliţia din Pesta punêndu-se în conţelegere cu poliţiile oraşelor, pe unde se ţineaŭ singuraticii membri aî bandeî, a mijlocit prinderea lor. Eî sunt Iosipov Ristici. Pericles Affendakis. Dimitrie Papacosta, Mathias Polio, Vladimir Ristici, Nicolaŭ Paremuran (prins în München) şi Aristid Panarctos (prins în Nizza).

† **Ioan Covaciŭ,** fost culegĕtor-tipograf în tipografia nóstră, după un morb îndelungat a reposat în 16 a c. în etate de 25 anî.

Cas de mórte. *Georgiŭ Trénca,* paroch gr. cat. în Sângeorgiul de Meseş din tractul protopopesc aî Almaşului, a reposat în 27 Ianuariŭ 1895 în al 51-lea an al etăţiî şi al 26-lea al preoţieî sale.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

E.

Puterea ierarchică a protopopilorŭ.

(Continuare.)

Puterea ierarchică a protopopilorŭ românesci din Ardélŭ pre timpulŭ principilor calvinesci. Suprimarea episcopateloru sufragane românesci din Ardélŭ de o parte, de alta influința calvină a fostŭ causa de căpetenie, că pre timpulŭ principiloru calvinesci puterea ierarchică a protopopilorŭ românesci din Ardélŭ a crescutŭ așa de tare, câtŭ putemŭ să dicemŭ, că puterea loru ierarchică de jurisdicțiune era în adevĕrŭ putere episcopéscă, și mitropolitulŭ între ei era numai *primus inter pares.*

Isvórĕle, din carî putemŭ cunósce puterea ierarchică a protopopilorŭ românesci din Ardélŭ de pre timpurile supremației calvine suntŭ de o parte canónele săbórĕlorŭ marî ținute în timpurile vechî, éră de alta așa numita „protopopadichia“ lui Petru Maiorŭ. [1])

Însuși Petru Maiorŭ recunósce, că puterea ierarchică a protopopilorŭ românesci din Ardélŭ de pre acele timpurî întrece drepturile chorepiscopilorŭ antici, carî după Pravilă singure ar compete protopopilorŭ ca următori a chorepiscopiloru. Recunósce Petru Maioru chiarŭ și aceea, că unele drepturi ale protopopilorŭ românesci din Ardélŭ espuse în opulŭ sĕŭ suntŭ drepturi, carî numai episcopilorŭ le competŭ. [2])

Vomŭ considera decî acum pre rîndŭ tóte drepturile aceste ale protopopilorŭ, carî suntŭ mai marî decâtŭ ale chorepiscopilorŭ, și prin urmare nu aŭ basă canonică în Pravilă, și apoi vomŭ cerca originea lorŭ.

1. Între drepturile aceste amintimŭ mai întâiŭ dreptulŭ protopopilorŭ de a *conferi parochiile din tractulŭ încredințatŭ lorŭ.*

Dreptulŭ acesta se vede:

a) Din canonulŭ 9 alŭ săboruluĭ mare ținutŭ la anulŭ 1675 sub mitropolitulŭ Sava, care sună astfelŭ:

„Totŭ protopopulŭ să nu priméscă nicĭ unŭ preotŭ în poporŭ, până nu va aduce carte dela protopopŭ, cum s'a purtatŭ.“ [3])

Dacă protopopulŭ avea dreptŭ a primi preoți în poperăle supuse lorŭ, fără ca aceia să fie trimiși de episcopulŭ, atunci aveaŭ *eo ipso* dreptulŭ de a conferi parochiile din tractulŭ lorŭ. Și fiindŭ că póte s'aŭ întîmplatŭ abusurĭ, de unii protopopi aŭ conferitŭ parochiile la preoți veniți din alte tracte, carî acolo aŭ avutŭ purtare rea, canonulŭ acesta tinde a delatura asemenea abusŭ și și de aceea prescrie, ca protopopiĭ să nu conferéscă parochiile la preoți din alte tracte, decâtŭ după ce vorŭ aduce testimoniŭ despre purtare dela protopopulŭ tractuluĭ, unde aŭ funcționatŭ mai înainte.

b) Canonulŭ 10 totă alŭ săboruluĭ mare dela 1675 prescrie următórele:

„Nicĭ unŭ popă în poporŭ fără scirea protopopului să nu se tocméscă. Iară carele se va tocmi fără scire, să fie opritŭ de popie.“ [4])

Nefiindŭ pe timpurile acele sistemisate veniteie preoților, cum durere! în Ardélŭ prin destule locurĭ nicĭ astădĭ nu suntŭ sistemisate, se introduse datina urîtă și necompatibilă cu demnitatea preoțéscă, de preoții se tocmiaŭ cu poporulŭ cu privire la venite.

Canonulŭ acesta voesce să facă ordine, și de aceea dispune, ca atarî învoelĭ să nu se mai facă fără scirea și aprobarea protopopului. Din ce érăși se vede, că dacă dela protopopi atârna tótă valórea tocmiriĭ preoților cu poporulŭ cu privire la venite, ei eraŭ aceia, carî conferiaŭ parochiile.

c) Canonulŭ 2 alŭ săboruluĭ mare dela 1700 cu privire la lucrulŭ acesta dispune astfelŭ:

„Diacĭi, carî vorŭ vré să se preotéscă, înainte să mérgă la protopopŭ să-și cée carte, și cu carte dela adevĕratŭ duhovnicŭ; și să scie psaltirea de înțelesŭ, și glasurile și tóte taĭnele bisericiĭ, și până nu va fi la mitropolie 40 de dile, până atunci Vlădica să nu-lŭ preotéscă; și poporŭ să-l caute protopopulŭ, și să aibă a da protopopului o piele de vulpe.“ [5])

[1]) Manuscrisulŭ Protopopadichieĭ se află în biblioteca Seminariului din Blașŭ. S'a publicatŭ în »Sionulŭ Românŭ« din 1865 și 1866, și o parte și în »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« de Petru Maiorŭ pag. 177 și uu. În formă este o imitațiune după tractatulŭ lui Bingham despre privilegiile Patriarchilorŭ.

[2]) Protopopadichia § 42.

[3]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 150.

[4]) Totŭ acolo.

[5]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag. 356 și »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. II pag. 119.

Cuvintele „și poporŭ să-ĭ caute protopopulŭ“, arată evidentŭ, că eĭ conferiaŭ parochiile.

Precum se vede din canonulŭ acesta, se întîmpla de protopopiĭ trimiteaŭ la sfințire individĭ fără mai nicĭ o cualificațiune, și mitropolitulŭ pre aceia îĭ sfinția. Din pricina acésta canonulŭ de sub vorbă prescrie óre care cualificațiune pentru candidații de preoție, și pre lângă aceea să mai petrécă încă 40 de dile la mitropolie, probabilŭ pentru a învĕța mai întâiŭ ritulŭ. [1])

d) Canonulŭ 3 totŭ al sinodului dela 1700 dispune următórele cu privire la dreptulŭ acesta alŭ protopopilorŭ:

„Popiĭ, carî vinŭ dintr'alte țĕrĭ, să nu se primésculŭ“ (de protopopulŭ) *„până nu vorŭ aduce carte dela Vlădica. Așișderea popiĭ carî mergŭ într'alte eparchiĭ“* (tracte protopopescĭ) *„să nu se primésculŭ, până nu vorŭ avé carte dela protopopulŭ luĭ, cumcă-ĭ omŭ bunŭ, și și-a plătitŭ darea, eră care protopopŭ nu va face așa, să aibă Vlădica a-lŭ birșuqui cu 24 de ŭorinți.“* [2])

Fiindŭ că, precum se vede din canonulŭ acesta, veneaŭ din țĕrĭ străine preoți, pre carî protopopiĭ îĭ primiaŭ și aședaŭ în parochiĭ, așa spre a face ceva ordine și în lucrulŭ acesta, săborulŭ mare a hotărîtŭ în canonulŭ de sub vorbă, ca nicĭ unŭ protopopŭ să nu primésculŭ preoți, carî vinŭ din alte țĕrĭ, fără numai după ce îĭ va fi primitŭ în diecesă mai întâiŭ mitropolitulŭ, și le va da despre acésta și adeverință, potŭ protopopiĭ să-ĭ aședze în parochiĭ.

c) Despre dreptulŭ acesta alŭ protopopiilorŭ testifică și Petru Maiorŭ cu cuvintele următóre:

„Obiceiulŭ acela pururea necurmatŭ a fostŭ, ca protopopiĭ să pótă da popórĕ și preoțilorŭ celorŭ ce vinŭ dintr'alte eparchiĭ (tracte protopopescĭ) *și celorŭ din eparchiile sale.* [3])

Pre la 1627 mitropolitulŭ nu permitea, ca preoții să se mute dela o biserică la alta fără scirea luĭ, Se vede lucrul acesta din tocmelele Mitropolituluĭ Dositeiŭ dela 1627, între carî tocméla 21 suna astfeliŭ:

„Popa de va merge la o biserică fără scirea Vlădicĕi, se fie lăpĕdatŭ din preoție și sĕ-lŭ dé șpan“ [4]) Mai târdiŭ însă a cedatŭ și mitropolituluĭ.

2. Protopopiĭ românesci din Ardélŭ aveaŭ dreptulŭ de a strămuta în tractulŭ lorŭ pre preoți dela o parochie la alta din cause și motive grele.

Despre dreptulŭ acesta testifică Petru Maiorŭ în chipulŭ următoriŭ:

„Obiceiulŭ acela pururea necurmatŭ a fostŭ, că protopopiĭ . . . mutându pre unŭ preotŭ dela unŭ satŭ pentru grele cause să-ĭ dé altă biserică și altŭ poporŭ într'aceeași eparchie.“ [5])

Dreptulŭ acesta alŭ protopopilorŭ de a muta pre preoți dela unŭ poporŭ la altulŭ este numai o urmare firéscă a altorŭ dóuĕ drepturi. Și aceste suntŭ dreptulŭ de a judeca în forulŭ lorŭ pre preoți și a-ĭ pedepsi chiarŭ și cu pedeapsa lipsiriĭ de beneficiulŭ avutŭ, despre care dreptŭ amŭ vĕdutŭ deja în tractatulŭ anteriorŭ, și după aceea dreptulŭ de a dispune pre preoți la parochiile din tractulŭ lorŭ.

Căcĭ cine are dreptŭ de a lipsi pre unŭ preotŭ de parochia sa, și are dreptulŭ de a dispune preoți în parochiile supuse șieși, are *eo ipso* dreptulŭ de a strămuta pre preoți dela o parochie la alta.

3. Aveaŭ protopopiĭ românesci din Ardélŭ și dreptulŭ de a lua parte la săborulŭ mare cu votŭ virilŭ și decisivŭ alăturea cu episcopulŭ.

Dreptulŭ acesta se vede învederatŭ din mai tóte urmele istorice vechĭ, carî ne-aŭ rĕmasŭ despre săborulŭ mare. [6]) Mai cu

[1]) Pretensiunea, ca candidații de preoție să scie »psaltirea de înțelesŭ« deși este o dispositie veche în biserica resăritului, și o aflămŭ și în tocmelele mitropolituluĭ Dositeiŭ dela 1627. (Cf. Card. Pitra op. cit. tom. II. pag. 685) ni-se pare cam esagerată, de-órece așa ceva și pentru unŭ teologŭ sistematicŭ de astădĭ încă este prea multă, fiindŭ psaltirea o carte tare grea de înțelesŭ. Éră pretensiunna ca candidatulŭ să aducă testimoniŭ și dela duhovniculŭ sĕŭ, la care s'a mărturisitŭ, este o datină veche de a bisericeĭ resăritului.

[2]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ pag. 356 și »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. IV pag. 120.

[3]) Protopopadichia § 36.

[4]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Romanilorŭ« partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pg. 152.

[5]) Tosŭ acolo.

[6]) Vedĭ mai susŭ pag. 11 și uu.

amă însă se vede dreptulŭ acesta din urmele acele istorice, în ari dintre membrii săboruluĭ mare se amintescŭ numaĭ protopopiĭ, precum este săboruluĭ mare dela 1675 [1]) şi celŭ de sub mitropolitulŭ Sava Brancovicĭ, în care *„cu voia şi sfatulŭ a toţi protopopiĭ s'aŭ rînduitŭ“* cel dintâiŭ *„titorĭ adevăraţi şi juraţi“*. [2])

Afară de aceea despre dreptulŭ acesta alŭ protopopilorŭ vorbesce Petru Maiorŭ pre largŭ. [3]) La carĭ maĭ adaugemŭ numaĭ atâta, că protopopiĭ şi-aŭ păstratŭ dreptulŭ acesta până în ţiua de astăţi, şi după ce săborulŭ mare s'a străformatŭ în sinodŭ diecesanŭ.

4. Protopopiĭ românescĭ din Ardélŭ se bucuraŭ maĭ departe de dreptulŭ de a avé votŭ virilŭ în sinódele electoralĭ pentru alegerea mitropolituluĭ. Ne-o spune acésta apriatŭ autoriulŭ Zaconiculuĭ în partea întâiă, în carea tractézŭ despre alegerea mitropolituluĭ. [4]) Ni-o spune maĭ departe decretulŭ luĭ Teodosiŭ Mitropolitulŭ Tergovişteĭ, prin care adeverésce consacrarea luĭ Iosifŭ Budaĭ de Piskintz pentru mitropolia Ardéluluĭ, în care se cetescŭ următórele:

„Alegându de acolo craiulŭ cu totŭ sfatulŭ ţĕrîĭ şi cu voiea protopopilorŭ . . . . . pre kir Iosif ieromonaculŭ a fi mitropolitŭ în scaunulŭ acesta, ce este maĭ susŭ ţisŭ.“ [5])

Dreptulŭ acesta şi-l'aŭ păstratŭ protopopiĭ până în ţiua de astăţi, încâtŭ la sinódele electoralĭ pentru alegerea mitropolituluĭ fie-care protopopŭ are votŭ virilŭ. [6]) Vorbesce despre dreptulŭ acesta şi Petru Maiorŭ, şi susţine, că cu dreptulŭ acesta protopopiĭ românescĭ din Ardélŭ întrecŭ pre chorepiscopiĭ anticĭ, carĭ l'aŭ avutŭ unŭ asemenea dreptŭ. [7])

5. Aveaŭ protopopiĭ românescĭ din Ardélŭ până chiarŭ şi dreptulŭ de a judeca şi a depune pre mitropolitulŭ în săborulŭ mare.

Se vede dreptulŭ acesta alŭ protopopilorŭ din decretulŭ, prin care principele Mihailŭ Apafy a întăritŭ alegerea luĭ Iosifŭ Budaĭ de Piskintz în loculuĭ Mitropolituluĭ Sava, şi în a căruĭ introducere se cetescŭ următórele:

„Facto conventu generali universorum seniorum et pastorum valachorum graeci et rasciani rituum, in eodem generali conventu servatis de jure et eorumdem Consistorii consuetudine servandis in jus attractus (Szava Brankovics) *ominum eorum, quibus accusabatur scelerum nefandorum ex certis ac plurimis fassionibus legitime collectis in facie Consistorii ejusdem conventus productis, reus compertus, officio suo vladicali d i m o v e n d u s, ac ne commune etiam pastoratus munus labe aliquo inspergi permittatur, ut ad luendam debitam poenam magistratui saeculari tradatur et extradetur, unanimi voto et suffragio eorundem pastorum adjudicatus fuisset. . . .“* [1])

Este adevĕratŭ, că decretulŭ acesta vorbesce de unŭ conventŭ *„universorum seniorum et pastorum valachorum“*, va să ţică de unŭ sinodŭ din toţi protopopiĭ şi preoţiĭ. Partea leuluĭ în sinódele aceste o aveaŭ însă protopopiĭ, cum se vede şi de acelo, că Petru Maiorŭ dreptulŭ de a judeca şi depune pre mitropolituluĭ ţlŭ numesce dreptŭ alŭ protopopilorŭ. [2])

6. Aveaŭ protopopiĭ nostri din Ardélŭ şi forŭ judecătorescŭ de întâia instanţă, cum amŭ vĕdutŭ în tractatulŭ anteriorŭ, care dreptŭ în archidiecesă ţlŭ aŭ până în ţiua de astăţi.

7. În diecesă eraŭ protopopiĭ cele dintâiŭ persóne bisericescĭ după mitropolitulŭ. Şi acéstă nicĭ nu e mirare, că aşa a fostŭ, de-órece întregŭ clerulŭ consta numaĭ din mitropolitulŭ, protopopĭ şi preoţiĭ. Oficialiĭ episcopescĭ prescrişi de Pravilă, carĭ eraŭ cele dintâiŭ persóne după mitropolitulŭ în diecesă, în biserica românéscă din Ardélŭ lipsiaŭ putemŭ ţice cu totulŭ. Consistoriulŭ mitropolituluĭ era compusŭ érăşĭ numaĭ din câţiva protopopĭ. Şi aşa lucru firescŭ, că protopopiĭ eraŭ persónele bisericescĭ cele de întâiŭ după mitropolitulŭ.

8. Protopopiĭ aveaŭ dreptulŭ a da dispenseţiunĭ dela maĭ multe piedecĭ împiedecătóre de căsătorie.

Despre dreptulŭ acesta alŭ protopopilorŭ amintesce Petru Maiorŭ, [3]) şi dela unele din ele dispensézŭ protopopiĭ până în ţiua de astăţi.

Petru Maiorŭ maĭ amintesce şi de dreptulŭ protopopilorŭ, că după mórtea mitropolituluĭ să administreze averea mitropolieĭ. [4]) Dreptulŭ acesta, precum amŭ vĕdutŭ [5]) era alŭ titorilorŭ mitropolieĭ în timpurile maĭ vechĭ. Dela timpulŭ de cândŭ pentru mitropoliţiĭ nostri s'a datŭ dominiulŭ dela Blaşŭ, venitele intercalariuluĭ eraŭ ale erariuluĭ până la mórtea luĭ Şuluţŭ, de cândŭ suntŭ ale fondului preoteselorŭ vĕduve şi ale orfanilorŭ de preoţĭ.

(Va urma.)

* * *

[1]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« partea inedită în »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 148.
[2]) Zaconicŭ în »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 258.
[3]) Protopopadichia § 44.
[4]) Veţi maĭ susŭ pag. 14.
[5]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 234.
[6]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 185.
[7]) Protopopadichia § 41.

[1]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 61.
[2]) Protopopadichia § 44, unde reproduce în traducere o parte din decretulŭ dela 1648 aluĭ Georgiŭ Rákotzi principele Ardéluluĭ, prin care întăresce pre mitopolitulŭ Simeonŭ Ştefanŭ în loculuĭ luĭ Ilie Orestŭ judecatŭ şi depusŭ de săborulŭ mare.
[3]) Protopopadichia § 28.
[4]) Totŭ acolo § 29.
[5]) Cf. Maĭ susŭ pag. 21.

Lourdes înaintea forului sciinţeĭ.

De prof. Dr. I. Ackerl.

(Continuare.)

„Un anumit simţ de încredere şi curaj fost aceea. Am simţit, că pot umbla, şi m'am sculat şi am umblat.“

Ernestine Bogendal, din Monrad (Oise), de 20 de anĭ. De 18 lunĭ suferia ea de umflătură de genunchĭ împreunată cu anchilose (amorţéla de închietură). Musculatura forte debilă a şoldurilor îĭ denega serviţiul la umblare. I-se aplicară maĭ multe mijlóce, însă fără efect. Dar când fu cufundată de dóuĕ orĭ în apa groteĭ, după prima încercare deja se simţia cu ceva maĭ bine, după a dóua cufundare puse la o parte cârjea. Ea acum umblă destul de bine, numaĭ cât schiopătézŭ niţel.

Domnişóra *Sara Aster* din Edinbourgh s'a născut la 1859. De când era de 19 anĭ, suferia de un absces de stomac. În decurs de treĭ septĕmâni se supuse la spĕlarea stomacului, ér în decurs de treĭ anĭ se făcură cu ea probe de iniecţiunĭ cu morfiŭ. Dar apoĭ începu a simţi nisce împunsĕturĭ cumplite şi dureróse dela grópa stomacului până la crescet. În sfârşit vomiturile îĭ mirosiaŭ rĕŭ şi eraŭ negre şi îĭ viniaŭ şi când era la fire. Timp de cinciĭ anĭ zăcu în pat slăbind fórte tare. Călĕtoria dela London la Paris a fost fórte grea pentru biéta morbósă; o torturaŭ necontenit vomiturile. În starea acésta sosi la Lourdes. Marţĭ după amédĭ se scăldă întâia óră, şi în urma scaldeĭ se simţi ceva maĭ uşorată. După a dóua scaldă, carea o făcu Mercurĭ, ameliorarea stăriĭ eĭ era deja însemnată, şi după a treia scaldă făcută Joĭ a fost deplin sănĕtósă. Şi acest stomac voia acum să-şĭ recâştige tot, ce perduse maĭ înainte, şi să dovedéscă, că în adevĕr nu numaĭ este sănĕtos, ci şi englezesc. Mercurĭ după prânz, care s'a compus din pâne, carne şi cartofi, domnişóra Aster află, că acest simplu vipt nu-ĭ e de ajuns, şi astfel se duse într'o ospĕtărie, ca să întregéscă viptul din spital, care era potrivit pentru un Liliputan, nu însă pentru o fiică a luĭ Albion. Ea prânzi decĭ a dóua óră şi cu acest prilej ĕră consumă o bucată de pâne, dóuĕ porţiĭ de puiŭ fript cu sălată şi încă patru cescĭ de tee. „Nu-mĭ aduc aminte de nicĭ un cas,“ ţice raportorul, „unde reînsănĕtoşarea să se fi dovedit aşa de pregnant ca aci.“

Un alt cas de vindecare miraculósă întîmplată în Lourdes în luna luĭ August din anul trecut se referesce la un biet lucrătoriŭ dela calea de fer din Montiers (departamentul Charent). Pe basa alor dóuĕ raporturĭ, ce-mĭ staŭ la dispositie, voiŭ cerca a descrie, pe cât numaĭ se póte, cu totă esactitatea acest cas, care şi între medicĭ a produs mare sensaţie.

Lucrătoriul se numesce *Ioan Landry,* şi locul luĭ de nascere situat în Franţa apusană se ţine de acele ţinuturĭ, în carĭ religiunea este fórte nebăgată în samă. El a fost aplicat la calea de fer, şi pentru forţa şi diligînţa sa era privit de lucrătoriŭ fórte bun. Era mic de statură, dar structura luĭ era fórte puternică. La toururĭ pedestre îĭ trebuia numaĭ jumĕtate atâta timp ca la alţiĭ. Pre acest bărbat îl ajunse o nenorocire în luna luĭ Februariŭ 1890. Cuprins fiind cu încărcarea mărfurilor trebui încă cu alţiĭ treĭ lucrătorĭ să ducă o şină de fer vĕrsat. Landry se împedecă, căduu la pământ, şi şina cu totă greutatea

sa îi căḑu pe partea inferiórā a trupului. Îndată simţi marĭ durerĭ şi trebui să se pună în pat. I-se născu din căderea aceea o suferinţă fórte grea, ce-l chinuia mai ales în picióre. El deveni total olog aşa, că dacă voia să-şi mai mute picióre dintr'o posiţie într'alta, era silit, să o facă acésta cu propriile sale mânĭ.

Societatea căilor de fer a dispus, să-l tracteze medicul Gratteau. Însă acesta nu-i putu ajuta nimica. Tot aşa de puţin norocos a fost şi un al doilea medic din Paris, Dr. Segond. Cest din urmă îşi esprimă în sfârşit părerea, că e de lipsă o operaţie.

După ce medicii îi declarară bóla de nevindecabilă, Landry încă în decursul anului 1890 îşi primi dimisia dela societatea căilor de fer. Lipsit de tóte mijlócele şi chinuit de bóla sa nenorocitul lucrătoriŭ ajunse dimpreună cu familia sa în mare miserie. În acéstă nefericită stare tânji el patru anĭ de ḑile. În acest timp soţie-sa abia putea să câştige pe ḑi 30 de sous (1 sou = 5 centime = 2 cr.), din carĭ mai trebuia să susţină încă pe bătrâniĭ luĭ părinţi şi treĭ copiĭ.

Provedinţa dumneḑeéscă le trimise în acestea ḑile de nefericire o binefăcătóre, carea îi spriginia cu banĭ. Acésta aduse morbosului odată o sticlă cu apă de Lourdes. El o goli cu deplină încredere. Spre bucuria sa simţi el o uşurare momentană. De aci înainte avea cea mai ferbinte dorinţă de a se duce la grota din Lourdes. Dar acest dor al luĭ numaĭ preste patru anĭ, adecă în 1894, avea să i-se împlinéscă. Soţie-sa îl petrecu până la Angoulême, unde locuia bătrâna ei mamă, şi de unde un tren separat avea să ducă pe ceĭ ce luară parte în peregrinajul naţional.

Tot, ce avea soţia luĭ Landry, erau 15 sous, ce-i păstra în buzunariŭ, şi afară de aceea încă nisce bureţi, ce dînsa voia să-i ducă mameĭ sale. Ea ajută bărbatului séŭ, să se urce în vagon, şi se despărţi de el poftindu-i călătorie fericită.

Atunci se auḑi o voce din mijlocul peregrinilor. Era Abbé Couroneau, directorul ceteĭ peregrinilor din Poitiers, care întrebă pe soţia luĭ Landry, că de ce nu călătoresce şi ea împreună, ci-şi lasă singur bărbatul în o cale aşa lungă?

„N'am banĭ!“ rĕspunse sermana femee. La acésta se simţi apucată de nisce mânĭ străine şi împinsă în cupeŭ, unde bărbatul eĭ zăcea întins pe aşternutul séŭ.

Portariul îi svîrli bureţii înlăuntru, o mână necunoscută îi dede un bilet, trenul pornesce, şi astfel călătoresc ceĭ doĭ soţi împreună către Lourdes.

Amintisem, că tóta averea acestor doĭ peregrinĭ era de 15 sous. Cu aceştia trebuiră eĭ să facă decĭ o cale aşa de lungă, ca şi care nicĭ unul din eĭ nu făcuse nicĭ odată în viaţa sa.

Marţi în 21 August diminéţa sosiră în Lourdes: el zăcênd bolnav, ea sprintenă şi sănătósă, îmbrăcată în vesmintele de rînd, în carĭ voise să cerceteze pe mamă-sa în Angoulême.

Dela gară lucrătoriul total olog fu dus de-a dreptul la grotă. Aci nu trebui, să aştepte mult. Când după scalda cea dintâiŭ în piscină fu ridicat, se simţi ceva mai bine: trupul i-se părea pĕtruns de viaţă nóuă, dar membrele inferióre îi erau încă tot înţepenite şi nesimţitóre.

În ḑiua următóre, Mercurĭ, se scăldă a dóua óră. În acest timp soţie-sa şedea pe o laviţă pe pétră în faţa piscinelor. Mulţimea, ce se ruga dinaintea eĭ, o împedeca într-a puté să vadă pe bărbatul séŭ bolnav. Deodată se produce o mişcare în mulţime. Soţia luĭ Landry aude strigărĭ de bucurie, ea vede ómeniĭ fugind la un loc şi „O minune, o minune!“ aude ea strigând. — „O,“ ḑise sermana femee, „cât de fericit va fi acel om, şi ce bucurie va fi pentru ceĭ ce-l aduseră aicĭ!“ Vindecatul merge spre laviţă. Ea despre tóte încă nicĭ idee nu are, până când vede o blusă vînĕtă. „O, dacă el ar fi acela!“ suspină dînsa şi sculându-se de pe laviţă merge într-u întimpinarea luĭ. El este într-adevĕr. Trĕmurând de surprinderea cea mare erumpe ea în lacrimĭ, şi el trebui să-ĭ istoriséscă eĭ, mulţimiĭ agitate şi mai târḑiŭ medicilor esaminătorĭ, cum a decurs acéstă repentină schimbare în starea luĭ sanitară.

Abia atinse apa cu picióre sale, când i-se înfiora tot trupul. I-se păru, că i-se deslégă picióre de nisce lanţurĭ grele, şi nervii îi păreau a fi treziţi spre o nóuă viaţă.

Lucrul cel dintâiŭ al soţilor fericiţi fu, că merseră la grotă, unde cel vindecat începu a se ruga nespus de mişcat.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Euchologiu

ediţiunea **a dóua**, revĕḑută după originalul grecescŭ şi îndreptată în modŭ însemnat. Formatŭ 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tiparŭ frumosŭ în **negru** şi **roşu**. Preţulŭ nelegatŭ fl. 2.80, ér legatŭ în pe tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptulŭ şi istoria bisericeĭ românescĭ unite studiŭ apologeticŭ din incidentulŭ invectivelorŭ „Gazeteĭ Transilvaniei“ şi a diuĭ Nicolae Densuşanŭ asupra Mitropolitului Vancea şi bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Preţul **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Preţul **1** fl. Ambele părţi espedate franco **1 fl. 85** cr.

Pregătire la mórte, adecă consideraţiunĭ asupra maximelorŭ eterne folositóre tuturora pentru meditare şi preoţilorŭ spre a predica, de *Alfonsŭ Maria de Liguori* Doctorŭ alŭ Besericeĭ. În versiune românéscă de Membriĭ societăţiĭ de lectură Inocenţiu M. Clain. Blaşiŭ 1893. Tipografia Seminariului archidiecesanŭ. Opulŭ are 425 p. 8° micŭ. Preţulŭ 80 cr. Editura societăţii.

Triodŭ, crudo fl. 6.50, legatŭ în piele tare şi cu copcĭi fl. 10.

Orologeriŭ, crudo fl. 2.80, legatŭ în piele fl. 3.80.

Apostoleriŭ, folio, crudo fl. 4.40, legatŭ în piele şi cu marginĭ aurite fl. 6.40.

Editor şi redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 65—1895. (6) 2—3

Edictŭ.

După ce Parasceva Dobra gr. cat. din comuna Bendorf, legiuita soţie a luĭ Ioan Cristea gr. cat. ér din Bendorf trecuţi acum 4 anĭ, şi-a părăsit pe legiuitul séŭ bărbat fără ca se i se pótă erua ubicatiunea acelei, se citéḑă prin acésta, ca în termin de un an şi o ḑi, să se presente înaintea subscrisului for matrimonial, căci la din contră, procesul divorţial urḑit în contra-ĭ, se va pertracta şi decide şi în absenţa eĭ.

Dela forul matrimonial de I Instanţă deleg. al protopopiatului Cichindél gr. cat.

Secădate la 8 Februariŭ 1895.

D. Cutean,
protop. pres. for. matrim.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce **lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare** respective de **marmorisare** şi de **provedere cu icone sânte**, dimpreună cu **aşeḑarea acelorŭ obiecte** în faţa loculuĭ, precum şi **renovarea de iconostase** cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servesoŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi *ocasionalminte* de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărendŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a mărituŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 2—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicăţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. Blaş 2 Martiŭ 1895. Numĕrul 9.

O nóuă volnicie.

Ţiarele române s'au ocupat mult de treĭ studenţi români din Cluş, cărora ministrul de culte şi instrucţiunea publică nu le-a asignat la perceptorat stipendiile votate de consistoriul archidiecesan gr. cat. din Blaş.

Fiind că am observat, că în cestiunea acésta s'aŭ publicat unele vederi şi informaţiunĭ neesacte, am cercat şi noĭ, să ne informăm despre starea adevĕrată a lucruluĭ, ca să putem pune *pe cetitorii nostri* în posiţiunea de a cunósce casul şi a-l apreţia, cum se cuvine.

Biserica gr. cat. română, pe lângă fundaţiunile administrate de capitule, are şi alte fundaţiunĭ, carĭ se administréză de esactoratul ministeriuluĭ de culte şi instrucţiunea publică. Între acestea din urmă sunt şi fundaţiunile de stipendiĭ întemeiate de Ramonţai, Bob, Maior, Gavrilă Vaĭda şi Klein, din carĭ se daŭ în fiesce care an 38 stipendiĭ la studenţi sĕracĭ.

Fundaţiunile acestea numaĭ prin volnicie aŭ ajuns în administraţiunea ministruluĭ de culte şi instructiunea publică. Pe timpul absolutismuluĭ guvernul a luat aceste fundaţiunĭ fără nicĭ un motiv din mânile Capitulului din Blaş, care în sensul literelor fundaţionale singur este îndreptăţit a le administra. Dela guvernul absolutismuluĭ nemţesc fundaţiunile aŭ trecut la guvernul constituţionalismuluĭ unguresc, care nu a voit a le maĭ da sub administrarea capitulului, deşi acesta le-a reclamat de repetite orĭ.

Astfel fundaţiunile din cestiune se manipuléză şi astădĭ în ministeriŭ, unde sunt elocate maĭ vîrtos în hârtiĭ de stat, dar asupra venitelor lor singur Consistoriul archidiecesan a dispus până în ḑiua de astădĭ, avênd ministrul numaĭ datorinţa de a asigna venitele spre scopurile stabilite în literile fundaţionale şi la perceptoratele designate de Consistoriŭ.

În tómna anuluĭ trecut Consistoriul a cerut, ca de obiceiŭ, asignarea la perceptorate a celor 38 stipendiĭ conferite pe anul scolastic 1894/5. Ministrul a întârḑiat preste obiceiŭ cu asignarea stipendiilor şi abia în luna luĭ Februariŭ a. c. şi după repetite solicitărĭ a sosit rescriptul ministerial, prin care 35 stipendiĭ s'aŭ asignat la perceptorate pentru şcolariĭ, cărora acelea aŭ fost conferite, ér la treĭ studenţi, şi anume Nerva Moldovan medicinist în anul al 5-lea şi stipendist Ramonţan cu 315 fl., Valeriŭ Muste medicinist în an. al 2-lea şi stipendist Bobian cu 60 fl., şi Semproniŭ Muntean jurist în an. al 2-lea şi stipendist Ramonţan cu 100 fl., ministrul le-a denegat asignarea stipendiilor la perceptoratul din Cluş aducênd de pretext, că numiţiĭ studenţi *„aŭ luat parte la uneltirĭ naţionale române şi pentru acésta aŭ fost şi pedepsiţi pe cale disciplinară“*. Decĭ ministrul a cerut dela Consistoriŭ, să-ĭ *propună* alţĭ şcolarĭ, cărora să le *conferéscă* stipendiile amintite.

Din acéstă simplă espunere a casuluĭ se vede apriat, că ministrul de culte şi instrucţiunea publică a comis maĭ multe acte de volnicie, şi anume:

1. Ministrul s'a abătut dela principiul, că conferirea stipendiilor se ţine de Consistoriŭ, şi că el are numaĭ datorinţa de a le asigna la perceptorate pentru şcolariĭ, cărora Consistoriul le-a conferit. Principiul aceste îşĭ are basa în dreptul de proprietate şi în literele fundiţionale, căcĭ fundaţiunile de stipendiĭ sunt proprietatea eschisiva a bisericiĭ române greco-catolice, care în vîrtutea acestuĭ drept singură este îndreptăţită a dispune asupra lor şi a venitelor lor, ér literile fundaţionale prescriŭ apriat, ca stipendiile să se conferéscă prin Consistoriŭ, fără nicĭ un amestec din partea ministruluĭ. Pe ce basă denégă decĭ ministrul stipendiile conferite de Consistoriŭ la nisce şcolarĭ vredniciĭ? Şi maĭ vîrtos pe ce basă îşĭ arógă şie-şi dreptul de conferire, care nu-ĭ compete la nicĭ un caz? Réspunsul la acésta nu póte fi altul, decât că ministrul nu voesce să scie nicĭ de dreptul de proprietate, nicĭ de inviolabilitatea literelor fundaţionale, că voesce să dispună şi de fundaţiunile altora în favornl magiarisăriĭ.

2. Tot aşa de volnic a purces ministrul şi faţă cu numiţiĭ studenţi. Să punem casul, că numiţiĭ studenţi într'adevĕr aŭ luat parte la *„uneltirĭ*

Feuilleton.

Ţara nóstră.

(Bibliografie.)

Ţara nóstră e titlul uneĭ broşurĭ de 446 pag. format 8° mic, în care autorul eĭ dl Silvestru Moldovan dă descrierea părţilor Ardéluluĭ dela Murĕş spre méḑădi şi valea Murĕşuluĭ.

E sciut, cât de secĭ sunt preste tot orĭ ce fel de descrierĭ *geografice*. Omul necărturariŭ se uresce îndată cu astfel de cărţi. Un merit netăgăduit are însă broşura dluĭ Moldovan în privinţa acésta. Stilul luĭ înflorit adese şi uşor face, ca descrierea ţĕriĭ nóstre, la care tot Românul trebue să ţină, să priméscă uşor întrare în casa fiecăruĭ om iubitor de cetit.

Începênd cu povestea luĭ Arghir şi a Ilenei, care închipuesce ocuparea Ardéluluĭ din partea luĭ Traian, ne spune aşa de frumos, cât de romantică e ţara acésta, cât e de bogată şi cât e de plăcută.

Îĭ suntem recunoscétorĭ dluĭ Moldovan, că n'a uitat nicĭ plastica descriere a luĭ Bălcescu, ci a lăsat, ca ea să aducă aminte fiecăruĭ Român de legăturile puternice, carĭ trebue să-l lege de ţara asta, care e „un măreţ şi întins palat cap d'operă de architectură, unde sunt adunate şi aşeḑate cu măiestrie tóte frumuseţile naturalĭ, ce împodobesc celelalte ţinuturĭ ale Europeĭ“.

Ne spune apoĭ autorul, cum de n'a fost înghiţit poporul românesc de celelalte popóre, carĭ aŭ năvălit asupra luĭ? — N'a fost înghiţit, căcĭ are putere de viaţă şi trăinicie. „Şi trăinicia acésta o alcătuesc modul luĭ de traiŭ şi însuşirile bune şi nobile, cu carĭ l-a înzestrat Dumneḑeŭ.“

„Poporul român are traiŭ simplu şi se indestulesce cu puţin. Românuluĭ îĭ e drag codrul cu frunza verde, îĭ e drag câmpul cu florĭ şi cu spice aurĭĭ. Inima i-se umple de bucurie la sosirea primăverĭĭ, când vine vremea, să ĭese la câmp afară cu plugul şi cu sapa, maĭ apoĭ cu cósa şi secerea a mână, ca să-şi lucre în sudórea feţeĭ ţarinile şi să maĭ dea uĭtărĭĭ nevoile. Luĭ îĭ sunt dragĭ vitele sale, carĭ îĭ daŭ hrană şi-i ajută la lucrul câmpuluĭ.“

Şi când cetescĭ astfel de vorbe, ce-ţĭ spun plăcerile idilice ale ţĕranuluĭ român, uiţĭ nevoile lumiĭ, şi inima ţi-se înveselesce. Şi-ţĭ aducĭ aminte apoĭ, că ţĕranul acesta, care are în inima sa atâta dragoste pentru pământul scump al ţĕriĭ sale, e destoĭnic şi pentru alte fapte tot atât de nobile şi frumóse.

„Românul e cel maĭ bun om la inimă din lume, care nu face rĕŭ nicĭ măcar unuĭ animal,“ scrie autorul la pag. 19 citând pe un scriitor străin.

Şi totuşi cât rĕŭ îĭ fac luĭ . . . străiniĭ!

Şi după descrierile acestea, începênd din frumósa vale a Haţegului, plină de atâtea amintirĭ străvechĭ, audim povestea Retezatuluĭ şi a cetăţiĭ Colţuluĭ, şi apoĭ ne oprim la Grădisce, zidită pe ruinele Ulpieĭ Traiane şi ale Sarmis-Egetuseĭ. Şi aci visitând vechile ruine privim la „zidurile vechĭ, acoperite cu muşchiŭ şi ierbă, printre carĭ românul Grădiscean cântând doine de jale, semĕnă păpuşoiŭ, trăgênd cu plugul brazde preste locurile, unde odinióră a fost grămădită atâta glorie strămoşéscă“.

Trecem apoĭ la Densuş cu cea maĭ veche biserică şi de aci la Haţeg şi la Calan şi ajungem la Hunedóra. Aci autorul ne duce în castelul familieĭ Huniadi şi ne povestesce vechile tradiţiĭ despre originea eĭ românéscă. Urmézĕ descrierea portuluĭ din ţinutul acesta. Şi în descrierea acésta aflăm pentru colórea violetă frumósa espresiune *viorint*. Un asemenea cuvînt neîndatinat în-

naţionale române, şi că pentru acésta aŭ fost şi pedepsiţi pe cale disciplinară". De aci înse nu urméză, ca numiţii şcolarĭ să fie lipsiţi şi de stipendiile lor. Este îndeobşte cunoscut, că în hotărîrea, ce a adus-o în vara anuluĭ trecut ministrul de culte şi instrucţiunea publică în contra celor 42 studenţi românĭ, carĭ aŭ participat la mişcările nóstre naţionale pe timpul procesuluĭ memorandului, nu se face nicĭ o amintire, că aceia aŭ să-şĭ pérdă stipendiile, ci numaĭ li-s'a dat o simplă admoniţiune. Ceĭ treĭ studenţi aŭ fost şi în anul trecut stipendiştĭ aĭ fundaţiunilor nóstre archidiecesane, şi dacă hotărîrea amintită a ministruluĭ ar invólve perderea stipendiilor, acésta li-s'ar fi spus încă de atunci.

Dacă înse numiţiĭ studenţi aŭ fost numaĭ admoniaţi, pe ce basă li-s'aŭ subtras stipendiile conferite şi pe anul scol. 1894/5. Şi dacă admoniţiunea aceea se consideră de pedépsă, pe basa căruĭ principiŭ de drept vine ministrul şi le dictézá o nóuă pedépsă pentru una şi aceea-şĭ faptă? Unde s'a maĭ pomenit o asemenea procedură de drept? Óre studenţilor magiarĭ, carĭ aŭ demonstrat pentru ideile luĭ Kossuth, detronatoriul familieĭ domnitóre, subtrasu-li-s'a din partea cuĭva stipendiile? Aŭ dóră a fi şi a te afirma ca român în patria nóstră este deja o faptă punibilă? Căcĭ cunoscut este, că studenţiĭ pe timpul procesuluĭ memorandului nu aŭ comis nicĭ o faptă punibilă, şi că pe lângă tótă dorinţa şi voinţa şoviniştilor nu li-s'a putut intenta proces de presă pentru manifestele lor.

3. Consistoriul nu a putut ţiné cont de ceea ce aŭ făcut studenţiĭ la Cluş cu ocasiunea procesuluĭ memorandului, căcĭ stipendiile se conferesc pe basa documentelor şcolare alăturate la petiţiunĭ. În documentele acestea înse nu a fost vorbă de vre-o faptă punibilă comisă de studenţi, ér ministrul şi senatul universitar nu aŭ comunicat Consistoriuluĭ actele referitóre la pedépsa dictată asupra studenţilor. Consistoriul decĭ a fost dator, să conferéscă stipendiile şi la numiţiĭ treĭ studenţi cu atât maĭ vîrtos, că eĭ fuseseră stipendiştĭ şi în aniĭ precedenţi, şi astfel sistarea stipendiilor pe an. 1894/5 ar fi silit pe sermaniĭ studenţi a-şĭ întrerupe studiile şi a-şĭ nimici tot viitoriul. Hotărîrea Consistoriuluĭ referitóre la conferirea stipendiilor avênd decĭ tóte formele legale şi fiind în consonanţă cu principiile de umanitate şi caritate creştinéscă nu se póte combate din partea ministruluĭ, fără a se face ilusoriŭ dreptul de conferire, ce compete eschisiv Consistoriuluĭ, şi fără a se lovi în faţă cele maĭ elementare principiĭ, ce se recer la guvernarea uneĭ ţérĭ.

4. Va puté înse să dică óre cine, că statul are dreptul de suprema inspecţiune asupra fundaţiunilor publice bisericescĭ, şi că în vîrtutea acestuĭ drept ministrul póte face dispuseţiunĭ ca cea indigitată. La acésta réspundem, că în vîrtutea dreptuluĭ de inspecţiune ministrul ar puté numaĭ să împedece, ca fundaţiunile să nu se prădeze şi să nu se folosésc spre scopurĭ, carĭ nu sunt stabilite în literele fundaţionale. Casul acesta înse nu are loc în cestiunea, de care ne ocupăm. Fundaţiunile nu aŭ fost păgubite, ér stipendiile s'aŭ conferit la nisce studenţi, carĭ în sensul literelor fundaţionale aŭ fost vrednicĭ de ele. Chiar şi dacă ministrul ar fi avut scrupulĭ cu privire la ceĭ treĭ studenţi pentru ţinuta lor politică, el era dator, să comunice şi Consistoriuluĭ actele, carĭ ĭ-aŭ produs nedumeririle amintite, pentru ca Consistoriul, care singur este îndreptăţit a conferi şi detrage stipendiile, să pótă judeca în deplină cunoscinţă de causă, că óre ceĭ treĭ studenţi vrednicĭ sunt de stipendiĭ orĭ ba? Ministrul nu a făcut-o nicĭ acésta, căcĭ la noĭ nu este în obiceiul ministrilor a respecta dreptul şi principiile de ecuitate.

Lăsăm acum, să judece lumea asupra procedurii ministruluĭ de culte şi instrucţiunea publică, care pentru nisce „uneltirĭ" închipuite de creeriĭ înfierbîntaţi aĭ şoviniştilor ĭea pânea din gura unor studenţi, din carĭ unul este orfan de tată şi avisat numaĭ la acel stipendiŭ, al doilea este fiŭ de preot sĕrac şi al treilea este fiŭ de preot şi profesor din Blaş, care din salariul sĕŭ modest trebue să susţină doĭ fiĭ la universitate.

În faţa acesteĭ nedreptăţi avem o singură mângăere, şi anume că Consistoriul archidiecesan, pe cum suntem informaţi, a remonstrat energic în contra volnicieĭ ministeriale şi a cerut, să se asigneze stipendiile la ceĭ treĭ studenţi atât de greŭ loviţi.

De astfel de lovituri ne vom puté apéra în mod radical, numaĭ dacă se vor face şi în viitoriŭ ceĭ maĭ energicĭ paşi, ca fundaţiunile, luate de un guvern absolutistic din administraţiunea competentă a capitululuĭ mitropolitan, să se întórcă ér sub administraţiunea aceluia.

Pe lângă aceşti paşi energicĭ militézá nu numaĭ motivele desfăşurate maĭ sus, ci şi împrejurarea, că sub titulul de administraţiune ministeriul de culte şi instrucţiunea publică ridică în fiesce care an maĭ multe miĭ de florenĭ pentru un fond creat în minister, din care noĭ nu ne împărtăşim cu nicĭ un cruceriŭ. Miile acestea, ce ni-se subtrag în fiesce care an, sunt o pagubă fórte simţită pentru biserica nóstră, unde clerul, învĕţătorimea şi instituţiunile nóstre religióse şi culturale se luptă cu cele maĭ marĭ lipse.

Dea Dumneḑeŭ, ca paşiĭ, ce-ĭ va întreprinde în direcţiunea acésta auctoritatea nóstră bisericéscă, să aĭbă resultatul dorit!

---

tîlnim şi în descrierea caselor ţerănescĭ de pe Jiurĭ, unde se ḑice la soba de încălḑit *caloniu*.

Şi aşa maĭ departe, înaintând pe Jiurĭ până la Petroşeni, descriind munţiĭ Paringului, ajungem pe şesul Cibinuluĭ.

Aci ni-se spun poveştile despre venirea Saşilor şi despre fundarea Sibiuluĭ.

„Tradiţia ne spune, că sosind o cétă de Saşĭ pe şesul Cibinuluĭ, aŭ împlântat în pămînt pe vîrful uneĭ coline de lângă rîŭ dóuĕ spade formând cruce şi aŭ jurat, că vor fi totdeuna credincioşi ţérilĭ, carea ĭ-a primit în sinul sĕŭ, regeluĭ şi lor înşi-şĭ. Pe vîrful acesteĭ coline aŭ zidit o cetăţue, pe carea aŭ numit-o *Cibinburg*, dela care şĭ-a primit Ardéiul numele sĕŭ nemţesc Siebenbürgen, şi nu dela cele şepte oraşe săseschĭ." (Pag. 97. 98.)

Urméză descrierea amĕnunţită a Sibiuluĭ cu curiositătile luĭ. Apoĭ înaintând pe şesul Cibinuluĭ trecem prin Cisnădie, Cisnădióră şi ajungem în Rĕşinarĭ, unde se află mormîntul Mitropolituluĭ Andreiŭ Şaguna. Se descriŭ apoĭ amĕnunţit şi celealalte sate românescĭ din mărginenime şi în special Seliscea, renumită pentru locuitoriĭ eĭ, „vestiţi pentru multe însuşiri bune, pe cum iubirea de curăţenie şi de ordine, evlavia şi iubirea de carte, ospitalitatea etc., apoĭ femeile în deosebĭ pentru hărnicia şi frumseţa lor şi pentru portul lor întocmit cu gust şi eleganţă". (Pag. 130.) Scriitoriul Bergner descrie tare bine femeile din Sălisce: „Graţie desevârşită, fineţă în trăsăturile feţeĭ, dispositie farmecătore, conscinţă despre frumseţa lor, amabilitate răpitóre şi maĭ pe sus de tóte o vioiciune atrăgétóre." Se descrie apoĭ portul Seliscenelor şi a Românelor din comunele învecinate. Şi cum trece cetitoriul preste şire înainte, parcă din ce în ce tot maĭ mult i-se alcătuesce înaintea luĭ chipul uneĭ Săliscene cu portul eĭ simplu dar frumos, în care albul cu negrul armonieză atât de încântătoriŭ, cât răpesce şi farmecă pe orĭ cine.

Apoĭ autorul ne duce tot maĭ departe pe la Jina, Orlat şi Ocna Sibiuluĭ, apoĭ la Turnul Roşu şi prin ţara Oltuluĭ, descriind munţiĭ Făgăraşuluĭ cu tóte ramificaţiunile lor. Ne povestesce de cetatea luĭ Radu Negru dela Făgăraş şi despre fundarea principatuluĭ Munteniei. Ajungênd la Braşov trecem prin ţara Bârseĭ în sus prin Secuime, pe la scaldele vestite Tuşnad, Vălcele şi Borsec până la Reghin, unde luăm calea pe valea Murĕşuluĭ în jos. Şi pretutindenea găsim amĕnunţite descrierĭ de porturĭ, munţĭ şi castele vechĭ, orĭ ni-se povestesce în graiul poporuluĭ vre-o antică tradiţiune despre cutare orĭ cutare lucru.

La pag. 351 aflăm o descriere amĕnunţită a Blaşuluĭ.

„Acolo, unde Tîrnava mare şi Tîrnava mică se apropie de olaltă în alviile nămolóse, ca să se împreune, în unghiul format de împreunarea lor, se află aşeḑat un orăşel românesc, care de maĭ bine de un véc şi jumĕtate este un centru însemnat, de unde s'aŭ respândit necontenit raze binefăcĕtóre de cultură în întreg poporul românesc. Este Blaşul, unde dela anul 1738 se află scaunul mitropolieĭ române gr. cat."

Începênd cu fericitul episcop Inocenţiŭ Clain, fala bisericiĭ unite, şi înşirând pe toţĭ episcopiĭ, carĭ aŭ ilustrat paginile istorieĭ nóstre prin fundaţiunĭ şi fapte neperitóre, descrie şcólele din Blaş şi castelul mitropolitan. Trece apoĭ la „Câmpul libertăţiĭ" şi înaintând pe Tîrnave în jos ajunge la Alba Iulia. De aci apoĭ apucă pe valea Secaşuluĭ, trece la Sebeş şi apoĭ pe Streiŭ în jos pe la Simeria şi Deva, termină cu ĭeşirea Murĕşuluĭ din Ardél.

Cetitoriul vede din acéstă recensiune, pe care am ţinut anume să o facem aşa de pe lung, de câtă însemnătate e cartea dluĭ Silv. Modovan, care şi prin formatul sĕŭ şi preţul de 1 fl. face, ca să fie accesibilă pentru orĭ cine.

Dorim, ca nisuinţa dluĭ autor, ce-a pus în publicaţiunea presentă, să fie încoronată de succesul dorit, pentru ca în cel maĭ scurt timp să putem saluta apariţiunea şi a tomuluĭ II, care să ne descrie şi celealalte părţi ale iubiteĭ nóstre ţérĭ bogate în evenimente, avuţii şi frumseţi.

Terminăm aci mulţămind autoruluĭ, că a ţinut, să adune în cartea acésta tot, ce s'a scris despre noĭ în limbile străine, şi alăturându-le la sincerile şi nepărtinitórele sale descrierĭ ne-a dat o icónă fidelă despre iubitul nostru Ardél. **A.**

Guvernamentalii și Kossuthiștii mână în mână. — În ședința din 23 Februariu a trebuit să se facă kossuthistul Eötvös Károly advocatul cabinetului Bánffy în contra partidului poporal. Despre cuvîntul acesta de apĕrare al lui Eötvös scrie br. Kaas Ivor în „Nemzeti Ujság“ astfel:

„Oratorul conducĕtoriŭ al partidului guvernamental a fost Eötvös Károly. El a avut parte de rolul de a face introducere pe sama vorbirii ministrului president Bánffy Dezső. A tăcut Széll Kálmán; și Wekerle, Tisza și toți conducĕtorii partidului liberal aŭ sprijinit muți pe presidentul Bánffy, și după ce nu s'a insinuat nimenĭ spre apĕrarea energică a politicii ministeriului, s'a sculat Eötvös ca advocat angajat, pentru ca să se lupte în interesul guvernului și în al partidului liberal. Ne-a căḑut bine vĕḑênd, că alianța asta sustă încă și acum neștirbită. Am vĕḑut drépta, cum consimția cu stînga estremă și cu Eötvös Károly. Ce prietinie consistentă între Eötvös și Bánffy, asemenea prieteniei dintre Orest și Pilade! Cu fețe strălucitóre de bucurie asculta partidul guvernamental la representantul comun al lui Kossuth și Deák, la Eötvös Károly, care aruncând preste olaltă politica ministeriului Bánffy cu cea a acelora o preamăria. Morală sublimă s'a manifestat în întîlnirea aceea a convingerilor, și capul radicalilor celor ce staŭ pe basa dreptului de stat, încă s'a provocat la morala politică. Morala acésta a Eötvösilor și Bánffylor domnesce acum în Ungaria. Cu recunoscință a constatat apoi ministrul president înaintea lumii întregi, că el e de acord cu vederile lui Eötvös. Și noi ne-am convins, că maioritatea partidului liberal e asigurată în mod statornic prin alăturarea radicalilor kossuthiști ca și mai înainte. Spirite afine se céreă unul pe celalalt; nicĭ fusiune nu e de lipsă, pentru ca să fie cu putință continuarea politicii partidului liberal și a guvernului. Și fiindcă Bánffy nu e orator, ceea ce el însu-și mărturisesce, așa decĭ e chemat Eötvös, să suplinéscă acest defect. Nicĭ unul nu e idealist, amîndoi sunt politici practicĭ. Nu-i osebesce nicĭ diferința de confesiune, nicĭ vre un scrupul, și deosebirea ținutei de partid se manifestă numaĭ în cantonamentele lor, ceea ce esploatându-se bine oferesce un avantaj tactic spre ajungerea unuĭ scop comun mai înalt.“

Serman pact din 1867!

Spre ilustrare reproducem câteva din parentesele, de carĭ a fost însoțită cuvîntarea lui Eötvös Károly: „(Aprobare vióe în drépta și stînga estremă.) (Aprobare vióe în drépta și stînga estremă.) (Ilaritate în stînga estremă și în drépta.) (Adevĕrat! Așa e! în drépta și în stînga estremă.) (Aprobare vióe în stînga estremă și în drépta.) (Aprobare sgomotósă în stînga estremă și în drépta.)“

Revistă bisericéscă.

Roma.

Sfinția Sa Leo XIII din incidentul aniversăriĭ a 17-a a alegeriĭ sale de Pontifice a primit felicitările cardinalilor. Solemnități și recepțiuni mai mari vor fi la aniversara încoronăriĭ de Pontifice.

În 18 a primit Sfinția Sa pe episcopul Steiner dela Alba-regală, éră în 16 a c. a primit pe contele Schönborn, archiepiscopul-cardinal din Praga. Foile liberale aduc mergerea cardinalului Schönborn la Roma în legătură cu mișcarea socială din Austria, pe care episcopatul o ar desaproba.

Franța.

Este cunoscut, că ordurile religióse staŭ în servițiul adevĕratului umanism. Chiar pentru acésta ar trebui ajutate nu numaĭ de cătră privațĭ, ci și de cătră stat. Statul însĕ în loc de a ajuta ordurile religióse, încă în aniĭ trecuțĭ a taxat averea lor cu dărĭ suplementare. În budgetul anului acestuia dările acestea s'aŭ mărit așa, cât devin nesuportabile. Episcopul de Nancy a înaintat în cestiunea acésta un memoriŭ președintelui republicei arĕtând, că taxarea acésta cu dărĭ e injustă. Așa p. es. călugărițele din Nancy până acum aŭ solvit numaĭ 470 frs, pe viitoriŭ însĕ aŭ să solvéscă 1300 frs. Aceste misere călugărițe solvesc pe an 4000 frs ca dare directă și suplementară. Și mai mult aŭ să plătéscă călugărițele din Nancy, carĭ grijesc de bĕtrânii miserĭ. Aceste călugărițe ne mai putênd susține asilul aŭ declarat, că sunt silite, să-l închidă lăsând pe strade pe cei 200 de bĕtrânĭ, carĭ își aflaŭ adăpostire în asil. De acestea însĕ nu vre să scie guvernul compus în partea cea mai mare din ateiști francmasonĭ. Aceștia numaĭ interesele lor de jos le cércă, éră umanismul e pentru eĭ numaĭ o frasă gólă.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Vinerĭ s'a început desbaterea proiectului de lege asupra budgetului, cu care ocasiune opoziția s'a presentat în rînduri strînse spre a combate proiectul. Primul orator a fost Apponyi, care consideră proiectul ca o cestiune de încredere, ce nu o póte vota guvernului actual. În programul guvernului nu află nicĭ o garanță pentru delăturarea crisei economice, pe care ministrul președinte însu-și a recunoscut, că nu o a studiat. Ce privesce politica de naționalități, oratorul nu póte aproba politica inaugurată de ministrul-președinte, pe când era comite suprem. Cu Sașiĭ a pactat ministrul spre a nu rĕmâné în minoritate în cestiunile, în carĭ nu votézĕ Croațiĭ. Acésta e politică de partid.

Apponyi nu apróbă nisuința partidului poporal de a supune revisiuniĭ legile deja sancționate, căcĭ acésta e potrivită spre a perpetua în țară agitațiunile și lupta de confesiune. El nicĭ când nu ar da mână de ajutoriŭ nisuințelor de atare natură, poftesce însĕ, ca legile bisericescĭ politice să se esecute astfel, cât să se evite provocarea agităriĭ de confesiune. (Aicĭ e dl contede acord cu Bánffy.)

Ocupându-se de alegerĭ ajunge la conclusiunea, că numaĭ ținuturile locuite de naționalități liferézĕ guvernului deputați, dară acum și acolo cuceresce teren dela guvern partidul poporal. Gruparea partidelor după confesiuni nu ține samă nicĭ de principiĭ, căcĭ la ultimele alegerĭ independentiștiĭ aŭ votat pentru candidațiĭ guvernamentalĭ. Acéstă lipsă de principiŭ va duce la anarchie morală.

Guvernul cércă fusiunea, dară autoritatea parlamentului nu va cresce prin acésta, de-órece partidul guvernamental și-a perdut reputațiunea. În fine propune, să nu se primésc proiectul nicĭ în desbaterea specială.

Sréter polemiséză cu Apponyi apĕrând guvernul. Fusiunea, ḑice el, e de dorit, dară nu e necesară forțarea eĭ; critică programul partidului poporal și ḑice, că acest partid saŭ nu scie ce face, saŭ e fanatisat.

Ugron afirmă, că în partidul guvernamental tóte culminéză în susținerea lui la putere. Partidul guvernamental se înspăimîntă de revisiunea legiĭ electorale, fiindcă prevede, că mulțimea, ce ar câștiga drept de alegere, ar mătura acest partid. Propune, să se voteze neîncredere guvernului, și să se respingă proiectul.

În 23 a c. profesorul dr. Zelenyák, unicul deputat cu programul partidului poporal, prin o frumósă vorbire arată, că după ce sistemul actual de guvernare duce la ruina materială și morală a poporului, poporul însu-și voesce a-și crea un viitoriŭ mai fericit. Oratorul respinge imputările, ce se fac partidului sĕŭ, că adecă ar provoca lupta între confesiuni, ar agita în contra legilor și ar ajuta socialismul. Zelenyák a fost des întrerupt și batjocorit de celalalți deputați, dară acéstă tractare nemeritată nu l-a descurajat.

Bánffy rĕspunḑênd la oratoriĭ oposiționalĭ, afirmă că partidul poporal are tendințe periculóse statului; declară, că partidul liberal e destul de tare spre a-și realisa programul și fără fusiune. Kovács urgitézĕ revisiunea legiĭ electorale și reducerea censului. Aŭ mai vorbit contra proiectului Babó, Pongrácz și Gubler.

În ședința de Joĭ oratoriĭ s'aŭ ocupat aprópe numaĭ de politica bisericéscă. Ministrul de interne de nou a declarat, că guvernul va introduce cu 1 Septembre matriculele de stat. Vajay s'a ocupat mai pe larg de politica bisericéscă arĕtând causele, carĭ aŭ dat ansă la formarea partidului poporal.

Tisza István ḑice, că clerul romanocatolic a urgitat revisiunea articlului de lege 53 din 1868, care revisiune a făcut necesară reforma dreptului matrimonial. Prin acéstă reformă însĕ nu se vatĕmă dogmele bisericiĭ catolice. (Acésta i-a spus-o calvinului Tizsa Pista kossuthistul guvernamental Eötvös.) Guvernul e capabil de acțiune și fără vre-o fusionare. Constată, că ce pretinde Apponyi în cestiunea militară, trece preste cuadrele pactului din 1867.

Sêrbia.

Pe cum se anunță din Belgrad, alegerile pentru scupcină vor fi în 1 April, éră scupcina își va începe ședințele în 22 April. Între cei 40 de membri ai scupcineĭ, carĭ se numesc de regele acum pentru întâia óră, sunt combinați și doĭ Jidovi. Ședințele scupcineĭ probabil se vor ținé la Niș, nu la Belgrad.

La o scrisóre a reginei Natalia rĕspunde fostul ministru generalul Gruicĭ, că partidul radical pe nedreptul e suspiționat de antidinastic. Acest patid va

rĕmâné statornic în credinţă faţă de dinastie şi nicĭ pe viitoriŭ nu se va abate dela calea legală, dară va pretinde restituirea constituţiunii din 1888 şi esecutarea legii despre esilarea exregelui Milan.

Câteva date relative la starea învĕţămîntului secundar în anul scol. 1893/4

cu deosebită consideraţiune la şcólele medii române şi la şcolarii români.

Raportul ministrului de culte despre anul scolastic 1893/4, subşternut dietei din Budapesta, conţine un numĕr însemnat de date relative la învĕţămîntul secundar din patrie. Credem a face un plăcut serviţ cetitorilor nostri, dacă estragem din raportul acesta unele date, carĭ ni-se vor părè, că sunt de interes pentru toţi. În special vom fi în estragerea datelor cu deosebită luare aminte la şcólele medii române şi la şcolarii românuluĭ.

Causa, pentru care ne vom restrînge la puţine date generale, este de o parte, că aceste s'aŭ desbătut destul prin foile magiare şi prin dietă cu ocasiunea desbaterii budgetului, ér de altă parte ne temem, că estrasul s'ar umple aşa tare de cifre, cât ar disgusta pe cetitoriŭ încă înainte de a-l fi cetit.

Înainte de a începe estrasul maĭ amintim, că cu ocasiunea acésta nu tragem deducţiunĭ şi nu discutăm asupra datelor, ci ne-o reservăm acésta pe de altă dată.

Cu totul aŭ fost în anul 1893/4 în ţară 186 şcóle medii, dintre carĭ 153 gimnasiĭ şi 33 şcóle reale. Dóuĕ din acestea aŭ fost gimnasiĭ private.

Dacă se ĭea în considerare teritoriul ţĕriĭ, atuncĭ una cu alta se vine o şcólă medie pe un teritoriŭ de câte 1.520 Km². În Austria se vine o şcólă medie pe câte un teritoriŭ de câte 1.177 Km², în Prusia pe 697 Km², în Germania pe 631 Km², şi în special în Würtemberga pe câte 210 Km².

Dacă combinăm numĕrul locuitorilor cu numĕrul şcólelor medii, atuncĭ pe 82.350 locuitorĭ se vine o şcólă medie, pe când în Baden pe 39.500 locuitorĭ.

Dintre cele 186 şcóle medii 36 sunt în Transilvania.

Dacă facem combinaţiuniile de maĭ sus şi faţă de teritoriul şi locuitoriĭ Transilvanieĭ, atuncĭ resultă, că aci o şcólă medie se vine pe un teritoriŭ de 1.550 Km² şi pe câte 62.540 locuitorĭ.

Şcólele medii cu privire la caractĕrul lor se împart în treĭ grupe maĭ marĭ:

a) Şcóle, carĭ staŭ sub inmediata dispuseţiune şi conducere a ministruluĭ. De acestea se ţin celea de stat şi cele aşa numite regescĭ. Noĭ românii nu avem de acestea.

b) Şcóle, la carĭ numaĭ conducerea instrucţiuniĭ este în mâna ministeriuluĭ. De aci se ţin tóte şcólele rom. cat. cele susţinute din fonduri călugărescĭ orĭ fundaţionale. Dintre cele române se ţin de categoria acésta cele dela Beiuş, Blaş şi Năsĕud.

c) Şcóle, la carĭ numaĭ suprainspecţiunea şi controla e a ministruluĭ. De aci se ţin şcólele susţinute de confesiuni. Române: Brad, Braşov.

Ministrul esercéză inspecţiunea, conducerea şi dispuseţiunea prin 12 directorĭ supremĭ, fiind ţara împărţită în tot atâtea districte.

Ce privesce limba de propunere, în cele maĭ multe e

limba magiară, adecă în	165
limba română în	4
română-magiară în	1
română-magiară-germână în	1
germână în	7
germână-magiară în	4
italiană în	1
sêrbéscă-magiară în	1

Numĕrul total al claselor gimnasiale ordinare a fost 1024
paralele 78
clase reale ordinare 224
paralele 41

Numĕrul total al şcolarilor a fost la finea anuluĭ scolastic 1893/4 . . . . . 47.871

Luând în considerare numĕrul locuitorilor resultă, că pe 10,000 locuitorĭ se vin câte 33 şcolarĭ la şcóle medii, şi în special la gimnasiĭ 28, la reale 5.

Dintre aceştiĭ 47.871 şcolarĭ aŭ fost românĭ 3111, adecă 6·5 % din întregul. Înainte de acésta cu treĭ anĭ aŭ fost 6·4 %, deci crescere 0·1 %

Dintre 3111 românĭ aŭ fost gimnasiştĭ 2.831, éră la şcóle reale 280.

În raport cu numĕrul locuitorilor resultă, că din 100.000 suflete de românĭ umblă la şcóle medii câte 120 (gim. 109, şcol. reală 11).

Dacă considerăm raportul acesta cu privire la celealalte naţionalităţi, atuncĭ avem:

magiarĭ	395
germânĭ	222
slovacĭ	85
sêrbĭ şi croaţi	118.

Să considerăm raportul acesta şi în alte state. Aflăm, că tot din 100.000 locuitorĭ se vin pentru

Austria de jos	470
Boemia	380
Galiţia	330
Prusia	380
Bavaria	330
Italia	330.

După cum se va vedé din conspectul de maĭ jos, din ceĭ 3111 românĭ 1500 şcolarĭ umblă în şcóle medii române (luând gimnasiul din Beiuş întreg de român), éră 1611 şcolarĭ românĭ umblă la şcóle neromâne.

Frecuenţa cu privire la religiuni nu o pot scóte esact relative la Românii gr. cat. şi gr. or., deórece sunt şi Rutenĭ gr. cat. şi Sêrbĭ gr. or. Mĕ mărginesc a da datele aşa, după cum sunt în raport.

Dintre 47.871 şcolarĭ aŭ fost:

rom. cat.	21.024	adecă	43·9 %
gr. cat.	2.193	„	4·6 %
gr. or.	2.502	„	5·3 %
conf aug.	4.872	„	10·2 %
evang. ref.	6.766	„	14·1 %
unitarĭ	366	„	0·7 %
israiliţi	10.147	„	21·2 %

Numerii aceştia arată frecuenţa absolută. Ca să se vadă şi cea relativă la numĕrul poporaţiunii, maĭ adaugem şi următórea tabelă. Pe 100.000 locuitorĭ

rom. cat. se vin	290	şcolarĭ
gr. cat.	132	„
gr. or.	125	„
conf. aug.	412	„
evang. ref.	340	„
unitarĭ.	596	„
israiliţi	1433	„

Deşi ne-am propus a nu face comentare şi deducţiunĭ, dară la locul acesta nu putem să nu atragem atenţiunea cetitoriului la împrejurarea, că relative la numĕrul locuitorilor, ceĭ ce frecuentéză maĭ puţin şcólele mediĭ, sunt gr. orientaliĭ (125), îndată după eĭ vin greco-catoliciĭ (132) şi romano-catoliciĭ (290). Celealalte confesiuni daŭ contingente maĭ marĭ. Israiliţiĭ daŭ numĕrul înspăimîntătoriŭ de 1.433, ceea ce vre se dică, că tot al 70-lea Israilit e în vre-o şcólă medie, pe când dintre gr. cat. nicĭ al 700-lea.

Ce privesce progresul făcut de şcolarĭ, aŭ obţinut

1. *În gimnasiĭ:*

a) din tóte stud. eminente	2.791	(7·1 %)
b) din tóte stud. cel puţin bun	7.701	(19·6 %)
c) din tóte stud. cel puţin suf.	20.401	(52·1 %)
d) nesuficiente din un studiŭ	4.121	(15·5 %)
e) nesuficiente din 2 studiĭ	1.819	(4·6 %)
f) nesuficiente din maĭ multe	2.361	(6.0 %)

2. *În şcólele reale:*

a) din tóte stud. eminente	307	(3·5 %)
b) din tóte stud. cel puţin bun	1.212	(14·0 %)
c) din tóte stud. cel puţin suf.	5.075	(58·0 %)
d) nesuficiente din un studiŭ	945	(10·8 %)
e) nesuficiente din 2 studii	433	(5·0 %)
f) nesuficiente din maĭ multe	701	(8·1 %)

În general aŭ trecut în clasă superióră cam 79 %, şi aŭ rĕmas în clasă 21 %.

Datele acestea nu le putem specifica pentru românĭ, căcĭ raportul nu se estinde maĭ departe.

Ce privesc resultatele acestea în şcólele mediĭ românescĭ, va fi vorbă maĭ la vale, când vom arĕta starea lor.

Maĭ restă, să considerăm unele date relative la esamenele de maturitate.

S'aŭ insinuat cu totul la esamenul de maturitate 2633, din aceştia s'aŭ admis la esamenul orai 2529.

S'aŭ declarat maturĭ

cu prestaţiune „egregie“	342
cu prestaţiune „bună“	716
maturĭ	1106
relegaţi pe 3 luni	295
relegaţi pe 1 an	72

La şcólele mediĭ aŭ funcţionat cu totul 3.230 profesorĭ, şi anume:

profesorĭ ordinarĭ	1788
profesorĭ suplenţi	325
catecheţi interni	136
catecheţi esterni	549
profesorĭ ausiliarĭ	112
profesorĭ de gimnastică	121
profesorĭ estraordinarĭ	199

Spesele de susţinere a tuturor şcolelor mediĭ aŭ fost 6,140.416 fl. Din acestea s'aŭ dat din vistieria statului 1,255.000 fl.

Cu acestea am fi terminat datele relative la şcólele mediĭ în general. Credem însĕ de lipsă a maĭ adauge unele date referitóre la gimnasiile nóstre române.

Ce e drept, partea cea maĭ mare a datelor acestora e cunoscută şi cetitorilor nostri parte din programe, parte din dările de samă făcute de diaristica nóstră. Cu tóte acestea adunarea datelor la un loc înlesnesce mult compararea şi meditaţiunea, şi credem, că adunarea acésta va face un serviţ întru cunóscerea nóstră proprie, că mulţi vorbesc despre şcólele nóstre mediĭ fără de a le cunósce starea nicĭ macar în liniamentele maĭ generale.

Pentru a cruţa spaţul, le-am adunat într'o tabelă. Binevoitoriul cetitoriŭ le va folosi după plac.

Şcólele mediĭ române în anul scolastic 1893/4.

Locul unde e aşedată şcóla	Caracterul şcolii	Numĕrul claselor		Numĕrul şcolarilor		Şcolari ajutoraţi	Religiunea					Naţionalitatea			Progresul						Esamenul de maturitate							Profesori							Localit. dest. pentru aust. şcolii	Spesele împreunate cu susţinerea şcolii
		ordinare	paralele	la începutul anului	la fine		gr. cat.	rom. cat.	gr. orient.	conf. aug.	israilit.	românĭ	magiarĭ	germanĭ	din tóte eminente	cel puţin bun	cel puţin suficiente	1 nesuficiente	2 nesuficienţi	mai mulţi nesuf.	Insinuaţi	adm. la esam. verb.	maturi cu »egregie«	maturi cu »bun«	maturi	relegaţi pe 3 luni	relegaţi pe 1 an	ordinari	suplenţi	catecheţi: internĭ	catecheţi: esternĭ	auxiliarĭ	de gimnastică	extraordinarĭ		fl.
Beiuş	gimn. sup. gr. cat.	8	—	372	352	60	151	25	145	7	24	296	56	—	23	77	162	42	21	27	31	29	1	5	16	5	2	9	4	—	4	1	—	1	52	28.150
Blaş	gimn. sup. gr. cat.	8	2	499	482	311	406	4	66	—	6	472	9	1	28	82	252	72	20	28	28	24	4	7	7	5	1	13	—	3	2	1	1	3	51	24.653
Brad	gimn. inf. gr. or.	4	—	90	83	—	1	1	79	—	2	80	1	2	17	19	25	11	7	4	—	—	—	—	—	—	—	6	—	1	1	—	—	—	8	11.859
Braşov	gimn. sup. gr. or.	8	—	299	288	—	34	—	253	—	1	288	—	—	11	19	40	18	5	31	21	21	7	6	1	1	—	9	1	1	1	1	1	2	37	31.703
Braşov	şcólă reală inf. gr. or.	4	—	139	124	—	11	—	108	3	2	131	—	3	27	77	118	32	8	26	—	—	—	—	—	—	—	3	2	1	1	6	—	1	4	9.712
Năsĕud	gimn. sup. fundaţional	8	—	259	250	18	194	2	50	—	4	248	1	6	21	25	129	39	12	24	18	18	3	1	11	2	1	12	2	1	3	—	—	—	53	20.042
	Suma	40	2	1652	1579	384	797	32	701	10	39	1500	67	12	127	299	726	214	73	140	98	92	15	19	35	13	4	52	9	7	12	9	2	7	205	126.119

Noutăţi.

Din dieceza Oradeĭ. On. *Lazar Iernea* paroch în Ér-Tarcsa a fost dispus de paroch în *Leta mare*.

Concurs. La parochia *Sângeorgiul-de-Câmpie* în protopopiatul Pogăcelei se escrie concurs cu terminul de 25 Martie a. c. pe lângă emolumentele: 1. Casă de lemn şi superedificate în stare bună; 2. porţiunea canonică: 38 jug. 668 □° cl. II şi III pământ arătoriŭ, 12 jug. 277 □° cl. IV şi V fînaţ, 2 jug. 1460 □° cl. IV rît, 1000 □° trestie, 13 jug. 1127 □° cl. IV şi V păşune şi 700 □° loc neproductiv; 3. stola îndatinată. — Tot cu terminul de 25 Martie se escrie concurs la parochia *Cârţa-Săséscă*, din Vicariatul Făgăraşului, cu emolumentele: a) casă parochială, şi staul pentru 8 vite; b) 19 jug. 1024 □° de clasa III şi IV; c) dela 85 familiĭ câte o ţi de lucru; d) stolarele îndatinate.

Competinţa preoţilor deficienţi din archidiecesă s'a statorit pe anul 1895 în câte 100 fl. solvinţi în rate trimestrale decursive.

Înmormîntarea archiducelui Albrecht s'a întîmplat Marţi cu pompă extraordinară. Osĕmintele marelui defunct aŭ fost transportate încă în 23 Febr. din Arco la Viena. În tot percursul drumului aŭ fost întîmpinate osĕmintele archiducelui cu onorurile cuvenite. Dela gara din Viena, unde l-aŭ aşteptat mai toţi archiduciĭ, cadavrul între ceremonii solemne a fost transportat în capela aulică din Hofburg, unde a rĕmas până la timpul înmormîntăriĭ. Marţi la 3 óre p. m. s'a început oficiul funebral în capela aulică fiind de faţă Maiestatea Sa Monarchul, archiduciĭ, principiĭ străinĭ, între carĭ amintim pe împĕratul Germaniei, principele de Aosta, marele duce rusesc Vladimir, prinţul Cumberland etc., pe cum şi representanţiĭ domnitorilor şi aĭ guvernelor străine, auctoritatea militară şi străină etc. Regele Romăniei a fost representat prin ministrul de răsboiŭ generalul Poenariŭ. Miliţia consignată spre a da defunctului inspector suprem al armateĭ onóreă din urmă, a fost comandată de generalul de cavalerie br. Appel. Cortejul funebral plecând din Hoburg a înaintat pe Burg-Ring spre Opern-Ring şi de aci spre mănăstirea Capucinilor, unde se înmormîntéză membriĭ caseĭ domnitóre. La biserică sicriul a fost întîmpinat de archiepiscopul Vieneĭ încunjurat de cler. După întrarea în biserică făcêndu-se rugăciunile rituale îndatinate, sicriul s'a aşedat în criptă. Doliul de curte ţine dela 26 Februariŭ până la 24 Martie. Monarchul prin ordinul de ţi din 26 Febr. dat către armată aminteşce cu recunoscinţă virtuţile distinse ale defunctuluĭ, şi dispune, ca regimentele 44 de infanterie, al 9-lea de dragoni şi al 5-lea de artilerie să pórte pentru totdeuna numele archiducelui Albrecht.

Presa italiană şi agitaţiunea română. Sub acest titul aduc foile magiare scirea, că celebrul agent al guvernului ungurese Evreul Óváry Lipot a publicat în urîĭ dela 22 şi 23 Februariŭ aĭ diaruluĭ „Gazetta di Torino“ un apel către presa italiană, carea prinde parte Daco-Românilor faţă de Magiarĭ. Jidanul Óváry se încércă a proba, că acusele aduse în contra Magiarilor sunt nefundate, reflectéză la vechea amiciţie dintre Magiarĭ şi Italianĭ şi provócă presa italiană, ca să nu şi priméscă prin liga din Bucuresci informaţiunile cu privire la Românii din Ungaria, ci să-şĭ trimită ómenĭ de încredere la faţa locului. Noĭ observăm, că presa italiană şi-a trimis la noĭ pe Roberto Fava, şi noĭ dorim din tótă inima, să ne mai cerceteze aterĭ representanţi aĭ preseĭ italiane.

Membriĭ caseĭ magnaţilor sunt avisaţi din partea presidiului, că în 11 Martie şi în ţilele următóre se vor lua la desbatere meritorie proiectul de lege despre budgetul pe 1895 şi proiectele despre „libĕrul exerciţiŭ al religiunii“ şi „recepţiunea Jidovilor“.

Monumentul lui Ioan Huniade. Din incidentul mileniului oraşul Semlin a hotărît, să ridice un monument în memoria eroului Ioan Huniade.

Manualele scolastice în ţinuturile naţionalităţilor. Reuniunea regnicolară a profesorilor dela şcólele mediĭ a adresat ministruluĭ de culte şi instrucţiunea publică o rugare cerênd, ca pentru şcólele mediĭ dintre naţionalităţi să se pregătéscă manuale deosebite ieftine şi scrise în stil uşor. Motivele rugăriĭ sunt: 1. Cei mai mulţi tinerĭ din aceste ţinuturĭ, când intră în şcólele mediĭ, sciŭ de tot puţin ungurésce, şi astfel le sunt prea grele manualele pregătite cu considerare la tinerii magiarĭ. 2. Părinţiĭ pruncilor sunt preste tot ómenĭ sĕracĭ, pentru carĭ e o mare sarcină cumpĕrarea cărţilor celor scumpe.

Un proces câştigat de Papa. Scaunul Apostolic a cedat călugărilor Minoriţi mărĕţa basilică a sfîntului Francisc de Assisi, în care se păstréză relicuiile acestui mare bărbat, şi grandiosul claustru de lângă basilică, a pus însĕ condiţiunea espresă, că la casul, când aceste edificiĭ ar fi să trécă orĭ să se ĭea dela Minoriţi, S. Scaun îşĭ reservă deplin dreptul sĕŭ de proprietate asupra lor. Cabinetul Crispi fără a mai ţiné samă de drept şi dreptate a declarat numitele edificiĭ de monumente naţionale şi ca atarĭ de proprietate a erariului. Papa a intentat proces erariului, a perdut însĕ în forul inferior, dară înalta curie de casaţiune a hotărît în favorul Papeĭ obligând erariul la retrocedarea basilicei şi a claustruluĭ.

Noŭ secretariŭ de stat în ministeriul de culte este numit Zsilinszky Mihály, fost comite suprem al comitatului Zolyom. Zsilinszky şi-a început cariera ca profesor la o şcólă medie din Szarvas, când a tradus din limba germană o etică şi a publicat-o ca originală. Apoĭ a scris despre pacea dela Linz şi despre sinódele protestante, pentru carĭ scrierĭ (slabe şi contrare adevĕrului istoric) a fost ales membru aĭ Academieĭ magiare. În fine fără a mai sci lumea, că pentru ce calităţi şi merite, a ajuns fişpan şi apoĭ secretar de stat.

Anchetă în cestiunea socialismului. Ministrul-preşedinte a convocat în Sâmbăta trecută o anchetă spre a cerca causele socialismului şi a afla mijlócele pentru sanarea rĕului. La consultărĭ aŭ luat parte ministriĭ Bánffy, Perczel, Dániel şi Festetich şi câţiva secretarĭ de stat şi fişpaniĭ din comitatele, în carĭ s'aŭ ivit turburărĭ socialiste. Uniĭ din fişpanĭ aŭ declarat mişcarea socialistă de fórte gravă şi periculósă, alţiĭ din contră o consideră de neînsemnată. Tot asemenea divergiţe de părerĭ aŭ fost şi cu privire la mĕsurile, ce ar fi să se ĭea faţă de socialism. Uniĭ aŭ propus ajutarea poporuluĭ, ĕră alţiĭ mijlóce violente şi mai ales regulamentarea preseĭ socialiste. Comiţiĭ din Csongrád şi Seghedin repróbă dispoziţia ministrului Wlassich de a da pământ ieftin socialiştilor: prin acésta s'ar face socialiştĭ şi ceĭalalţĭ locuitorĭ, carĭ până acum aŭ fost liniştiţi. Ca mĕsurĭ de urgenţă ancheta recomandă: fundarea reuniunilor de lucrători, din carĭ să fie eschişi socialiştiĭ, colonisarĭ în locurĭ, unde nu sunt socialiştĭ, reformarea dărilor, carĭ îngreunéză preste mĕsură poporul. Ministrul de interne are de cuget a presenta un proiect de lege în cestiunea socialismului.

Casurĭ de mórte. *Basiliŭ Denghel* paroch gr. cat. în Palatca din tractul Catineĭ a reposat în 12 Februariŭ 1895 în al 38-lea aŭ al vieţiĭ şi al 11-lea al preoţieĭ sale. — *Ioan Vereşmortean* administrator parochial gr. cat. în Şardul ungurésc cu filiile Nădăşelul ungurésc, Viştea şi Mira din tractul Cluşului a reposat în 18 Februariŭ 1895 în al 32-lea an al vieţiĭ şi al 4-lea al preoţieĭ sale.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

E.

Puterea ierarchică a protopopilorŭ.

(Continuare.)

Drepturile jurisdicționali ale protopopilorŭ românesci din Ardélŭ depre timpurile principilorŭ calvinesci, cari n'aŭ temeiŭ canonicŭ în Pravilă, suntŭ drepturi episcopesci. Petru Maiorŭ vĕdêndŭ abundanța puteriĭ ierarchice a protopopilorŭ românesci din Ardélŭ moștenită încă din timpurile dinainte de s. unire, și neputêndu-o intemeia celŭ puținŭ întrégă pre Pravilă, fără a reflecta la posibilitatea originei calvine, — deși precum se vede din unele aserte intemeiate ale luĭ, a fostŭ aprópe de o asemene reflesiune — a esplicat'o din dóuĕ principiĭ.

Celŭ dintâiŭ principiŭ i-a fostŭ, că protopopiĭ suntŭ următoriĭ chorepiscopilorŭ anticĭ. Puterea ierarchică a chorepiscopilorŭ anticĭ apoĭ a lărgito, câtŭ numaĭ i-a fostŭ posibilŭ, ca din ea să pótă deduce întrégă puterea ierarchică a protopopilorŭ românesci din Ardélŭ.

Cu tóte aceste însĕ puterea ierarchică a protopopilorŭ românesci din Ardélŭ totŭ rĕmânea multŭ maĭ mare decâtŭ a chorepiscopilorŭ anticĭ. A fostŭ decĭ silitŭ să maĭ stătoréscă unŭ principiŭ. Și acesta a fostŭ, că protopopiĭ românesci din Ardélŭ din vechime ținŭ și loculuĭ episcopilorŭ sufraganĭ mitropolituluĭ de Alba-Iulia, care neavêndŭ în Ardélŭ episcopĭ sufraganĭ, se folosiea în loculuĭ lorŭ cu protopopiĭ. [1]) De unde protopopiĭ din Ardélŭ aŭ căpĕtatŭ drepturile acele, carĭ după Pravilă competŭ numaĭ episcopilorŭ.

Ba Petru Maiorŭ fără scrupulĭ s'a provocatŭ și la decretulŭ dela 1643, prin care Georgiŭ Rákotzi principele calvinŭ aluĭ Ardéluluĭ a întăritŭ alegerea mitropolituluĭ Simeonŭ Ștefanŭ după depunerea luĭ Élie Iorestŭ numaĭ ca se pótă legalisa abundanța puteriĭ ierarchice protopopescĭ din Ardélŭ, carea și pe elŭ l'a pusŭ în uĭmire. [2])

Vomŭ considera decĭ pre rîndŭ tóte drepturile acele, ce le aveaŭ pre timpurile principilorŭ calvinesci protopopiĭ românesci din Ardélŭ, și carĭ nu se potŭ deduce din drepturile chorepiscopilorŭ anticĭ, și alăturându-le cu Pravila și dreptulŭ bisericescŭ resăriténŭ vomŭ dovedi, că acele suntŭ tóte în adevĕrŭ drepturĭ episcopescĭ.

1. *Dreptulŭ de a conferi parochiile din tractulŭ încredințatŭ lorŭ.*

Dreptulŭ acesta, a cărui esistință la protopopiĭ românesci din Ardélŭ o amŭ dovedituŭ maĭ susŭ, nu avemŭ de a-lŭ înțelege așa, că protopopiĭ și preste voea poporuluĭ puteaŭ aședa preoțĭ orĭ și unde în tractulŭ lorŭ. Căcĭ precum se vede din unele canóne de pre acele timpurĭ, preotuluĭ, pre care protopopulŭ îlŭ aședa în ver o parochie, trebuia să fie voituŭ și de poporŭ, ceea ce altcum a fostŭ totudeauna unŭ principiŭ în biserică și în resăritŭ și în apusŭ.

Modulŭ aședăriĭ preoțilorŭ în parochie saŭ pre la bisericĭ și în apusŭ și în resăritŭ a variatŭ multŭ în decursulŭ vécurilorŭ.

Dóuĕ principiĭ aŭ fostŭ însĕ totdeauna dătătóre de tonŭ. Întâiŭ, ca să nu se așeḑe decâtŭ bărbațĭ vrednicĭ. A dóua, că episcopulŭ era factorulŭ principalŭ la aședarea preoțilorŭ.

În timpurile vechĭ, când biserica nu dispunea de institute pentru crescerea clerului, preoțiĭ trebuiaŭ să fie luațĭ din mijloculŭ poporuluĭ. Lucru firescŭ, că nimene nu putea cunósce maĭ bine vrednicia celorŭ ce eraŭ să se așeḑe preoțĭ ca poporulŭ în mijloculŭ căruia aŭ petrecutŭ respectiviĭ. Dreptulŭ însĕ de a judeca asupra valóreĭ testimoniului de vrednicie datŭ de poporŭ, era alŭ episcopuluĭ, care putea pre basa aceluia să sfințéscă pre óre cine, putea însĕ să-lŭ și respingă, putea să-lŭ lase să functioneze la ver o biserică, saŭ să-lŭ opréscă.

Dreptulŭ acesta de a decide cu privire la demnitatea óre cuĭ spre a fi înălțatŭ la treapta preoțieĭ și așeḑatŭ la ver o biserică, era unŭ dreptŭ așa de eschisivŭ alŭ episcopuluĭ diecesanŭ, câtŭ nicĭ chorepiscopiĭ nu-lŭ aveaŭ.

Se vede lucrulŭ acesta limpede din canonulŭ 7 aluĭ Teofilŭ din Alexandria, care dispune, ca episcopulŭ pre celŭ alesŭ să-lŭ esamineze maĭ întâiŭ. [3]) Maĭ departe din canonulŭ 10 dela Antiochia, care permite chorepiscopilorŭ a așeḑa anagnoștĭ, ipodiaconĭ și esorcișt, nu le permite însĕ a sfinți și așeḑa și preoțĭ și diaconĭ fără de episcopulŭ, căruia suntŭ supușĭ. [1])

Chiarŭ și cu privire la constituirea oficialilorŭ dela reședința episcopéscă dreptulŭ principalŭ era alŭ episcopilorŭ. Singurŭ cu privire la constituirea oficialilorŭ maĭ înalțĭ episcopesci era restrînsŭ dreptulŭ acesta alŭ episcopuluĭ întru atâta, încâtŭ pre la unele bisericĭ episcopulŭ trebuiea să considere și dorința cleruluĭ catedralŭ. Dacă însĕ dorința cleruluĭ catedralŭ se manifesta pentru o persónă, despre carea episcopulŭ sciea, că nu e acomodată pentru acelŭ oficiŭ, atuncĭ nu era datoriŭ a împlini dorința cleruluĭ catedralŭ. Preste totŭ însĕ era în resăritŭ oprită orĭ ce votare (*ψῆφοι*) cu ocasiunea constituiriĭ oficialilorŭ episcopescĭ.

Nicĭ în Pravilă nicĭ nicăirĭ în isvórĕle dreptuluĭ orientalŭ nu se face ver o amintire de aceea, că protopopiĭ să aibă dreptulŭ de a așeḑa pre preoțĭ în parochiĭ. Și chiarŭ și astăḑĭ în biserica resărituluĭ nicăirĭ nu aŭ protopopiĭ dreptulŭ acesta. [2])

2. Dreptulŭ de a strămuta pre preoțĭ dela o biserică saŭ parochie la alta, ce-iŭ aveaŭ protopopiĭ românesci din Ardélŭ pre timpulŭ principilorŭ calvinesci, în înțelesulŭ Pravileĭ și a dreptuluĭ bisericescă resăriténŭ este asemene unŭ dreptŭ episcopescŭ. Cine are dreptulŭ a așeḑa pre preoțĭ la bisericĭ și parochiĭ, și cine are dreptulŭ de a-ĭ judeca, acela se înțelege dela sine, că are dreptulŭ a strămuta prin judecată preoțiĭ din unŭ locŭ în altulŭ.

Dreptulŭ de a așeḑa pre preoțĭ la bisericĭ și parochiĭ, pre cum amŭ vĕḑutŭ în punctulŭ de maĭ susŭ, după Pravilă și dreptulŭ resăriténŭ este unŭ dreptŭ alŭ episcopuluĭ.

Dreptulŭ de a judeca pre preoțĭ asemenea este unŭ dreptŭ episcopescŭ după Pravilă și dreptulŭ canonicŭ resăriténŭ, precum amŭ vĕḑutŭ în tractatulŭ despre forurile protopopescĭ.

Lucru firescŭ, ca și dreptulŭ strămutăriĭ din unŭ locŭ în altulŭ încă este unŭ dreptŭ episcopescŭ.

3. Dreptulŭ de a avé votŭ virilŭ dicisivŭ alături cu episcopulŭ în sinodŭ, de care s'aŭ bucuratŭ protopopiĭ românesci din Ardélŭ în epoca calvină, este după Pravilă asemenea unŭ dreptŭ episcopescŭ.

În tractatulŭ despre săborulŭ mare amŭ vĕḑutŭ la pag. 42 și uu. că Pravila absolute nu cunósce alte sinóde decâtŭ sinóde de episcopĭ, în carĭ singurŭ episcopiĭ aveaŭ votŭ decisivŭ.

Luaŭ parte la sinódele aceste și chorepiscopiĭ, carĭ aveaŭ ordulŭ sacru episcopescŭ, însĕ nu pentru oficiulŭ de chorepiscopĭ, ci pentru ordulŭ sacru episcopescŭ, ce-lŭ primiseră. Căcĭ dacă chorepiscopiĭ eraŭ numaĭ preoțĭ, atuncĭ nu aveaŭ dreptuiŭ a participa la sinódele archierescĭ.

Câte odată se numesce sinodŭ și consistoriulŭ saŭ presbiteriulŭ episcopuluĭ, la care luaŭ parte și preoțiĭ oficialĭ aĭ episcopuluĭ. Numirea acésta însĕ vine înainte numaĭ în isvórĕ maĭ nóuĕ

Chiarŭ și membriĭ consistoriuluĭ episcopescŭ însĕ nu aveaŭ votŭ decisivŭ, ci numaĭ consultativŭ. [3])

Astfelŭ putemŭ să ḑicemŭ categorice, că dreptulŭ orientalŭ din Pravilă absolutŭ nu dă nicĭ unuĭ preotŭ ca atare fie protopopŭ saŭ aibă altŭ oficiŭ bisericescŭ, votŭ virilŭ și decisivŭ în sinóde alăturea cu episcopulŭ.

4. Dreptulŭ protopopilorŭ la votŭ virilŭ în sinódele, în carĭ se alegea mitropolitulŭ, este asemenea unŭ dreptŭ episcopescŭ.

Modulŭ impleriĭ scaunelorŭ episcopescĭ în resăritŭ ca și în apusŭ a variatŭ multŭ în șirulŭ vécurilorŭ.

Despre modulŭ acesta vomŭ vorbi maĭ pre largŭ în tractatulŭ despre alegerea mitropoliteluĭ românescŭ din Ardélŭ. Aicĭ amintimŭ numaĭ următórele.

Pre timpulŭ, când s'a formatŭ legislațiunea bisericéscă orientală cuprinsă în Pravilă, scaunele episcopescĭ în resăritŭ se impleaŭ prin alegere. Votŭ activŭ la alegere aveaŭ numaĭ episcopiĭ cu mitropolitulŭ în frunte. [4])

5. Curatŭ episcopescŭ după Pravilă este dreptulŭ protopopilorŭ românesci din Ardélŭ de pre timpulŭ domniriĭ calviniloruŭ de a judeca și a depune pe mitropolitulŭ.

---

[1]) Cf. Maĭ susŭ pag. 43 și uu.

[2]) Silința acésta așa mare a luĭ Petru Maiorŭ de a da puteriĭ ierarchice a protopopilorŭ din Ardélŭ unŭ coloritŭ legalŭ este ușorŭ de esplicatŭ. Maiorŭ însușĭ era protopopŭ și fără de aceea trăia în relațiuni încordate cu episcopulŭ Bobŭ.

[3]) Pidalionŭ fóia 455.

[1]) Cf. Zishman »Die Synoden und die Episcopal-Aemter in der morgenländischen Kirche«. Viena 1867 pag. 197 și uu.

[2]) Cu privire la Rusia veḑĭ I. S. Berdnikov »Cursŭ de dreptŭ bisericescŭ« tradusŭ de Silvestru Balanescu episcopulŭ Hușilorŭ. Bucurescĭ tipografia cărțilorŭ bisericescĭ 1892 pag. 251. Éră cu privire la Rômânia veḑĭ »Legea organică a sfinteĭ bisericĭ autocefale ortodocse române«. Bucurescĭ, tipografia cărților bisericescĭ 1884 pag. 12.

[3]) Cf. Zishman op. cit. pag. 216.

[4]) Can 6 dela Nicea I.

În tractatulŭ despre forurile protopopescĭ amŭ vĕdutŭ, că forulŭ competentŭ de prima instanţă pentru judecarea episcopilorŭ după Pravilă este sinodulŭ provincialŭ (Mai susŭ pag. 190.)

Ĕră Pravila nu numai că preoţilorŭ nu le dă nicĭ unŭ dreptŭ de a judeca şi depune pre episcopi, de ar avé preoţii orĭ şi ce rangŭ în biserică, ci apriatŭ dechiară, că preoţii n'aŭ nicĭ unŭ dreptŭ a judeca pe episcopi, căcĭ glava 68 din partea întâiă a Pravilei sună astfelŭ:

„Nu s'a datŭ preoţilorŭ, nicĭ mirenilorŭ să judece pre archiereulŭ lorŭ, pentru că e capŭ şi păstoriŭ a lorŭ, dară acésta s'a datŭ archiereilorŭ să caute şi să judece pre preoţi şi pre ómeniĭ lui." [1])

6. Dreptulŭ de a avé forŭ judecătorescŭ alŭ protopopilorŭ nostri pe timpulŭ principilorŭ calvinescĭ după Pravilă este unŭ dreptŭ episcopescŭ, amŭ vĕdutŭ în tractatulŭ anteriorŭ, şi se vede evidentŭ şi din canonulŭ 68 din Pravilă citatŭ mai susŭ.

7. Protopopiĭ pre acele timpurĭ ocupaŭ loculŭ întâiŭ după mitropolitulŭ în diecesă.

Petru Maiorŭ raţimă dreptulŭ acesta pe împrejurarea, că după părerea luĭ protopopiĭ românescĭ din Ardélŭ ţineaŭ loculŭ episcopilorŭ sufraganĭ. Şi după ce în o provinţiă mitropolitană după mitropolitulŭ loculŭ întâiŭ îlŭ ocupa episcopiĭ, e lucru firescŭ, că dacă protopopiĭ eraŭ în loculŭ episcopilorŭ acestora, eĭ trebuiaŭ să aibă loculŭ întâiŭ după mitropolitulŭ. Şi aşa însuşi Petru Maiorŭ recunósce, că dreptulŭ acesta a-lŭ protopopilorŭ nostri este unŭ dreptŭ episcopescŭ. [2])

Petru Maiorŭ însé mai raţimă dreptulŭ acesta a-lŭ protopopilorŭ şi pre împrejurarea că oficialulŭ episcopescŭ numitŭ *πρωτοπαπᾶς* după scriitoriulŭ bizantinŭ Codinŭ Curopalata ar fi celŭ dintâiŭ după episcopulŭ în diecesă.

La acésta însé reflectămŭ, că oficiulŭ luĭ *πρωτοπαπᾶς* dela Codin Curopalata era cu totulŭ diversŭ de oficiulŭ protopopilorŭ de astădi.

Pe lângă aceea Codinŭ Curopalata nu dice că *πρωτοπαπᾶς* era în tóte întâia persónă după archiereulŭ, ci numai că în altariŭ avea loculŭ acesta, şi pre lângă aceea între oficialiĭ episcopescĭ îlŭ pune numai în pentada a şesa, ĕră Zishman îlŭ pune numai celŭ dintâiŭ în corulŭ stângŭ. [3]) Totŭ asemenea şi Pravila despre *πρωτοπαπᾶς* dice numai că *„este mâimarele altariuluĭ."* [4])

8. Ce se ţine în urmă de dreptulŭ protopopilorŭ românescĭ din Ardélŭ de a da dispensaţiuni dela piedecĭ de căsătorie, însemnămŭ, că după dreptulŭ resăritenŭ din Pravilă nicĭ episcopiĭ, nicĭ mitropoliţiĭ, nicĭ patriarchiĭ nicĭ nimenĭ în biserică nu are dreptŭ a da nicĭ o dispensaţiune dela vre-unŭ impedimentŭ întemeiatŭ pre canónele bisericescĭ. [5]) Din contră dreptulŭ orientalŭ îĭ supune la grea pedépsă pre aceia, carĭ încheia o căsătorie cu unŭ impedimentŭ óre care, dela care altcum în biserica catolică se dă dispensaţiune. [6])

Singurŭ dela impedimentele introduse numai prin legĭ civile este posibilă dispensaţiunea.

Dreptulŭ de a dispensa însé dela impedimentele aceste este alŭ împĕratuluĭ şi a organelorŭ luĭ.

* * *

Drepturile episcopescĭ ale protopopilorŭ românescĭ din Ardélŭ din timpulŭ principilorŭ calvinescĭ suntŭ identice cu ale protopopilorŭ calvinescĭ de atuncĭ. În studiulŭ instituţiunilorŭ bisericeĭ românescĭ din Ardélŭ, ce le-amŭ consideratŭ până acum, a fostŭ bătătóre la ochĭ de o parte diversitatea lorŭ de instituţiunile bisericescĭ resăritene din Pravilă, de altă parte asemenarea, dacă nu chiarŭ identitatea lorŭ cu instituţiunile bisericeĭ calvinescĭ din Ardélŭ de pre acele timpurĭ.

Diversitatea acésta o observămŭ şi între puterea ierarchică a protopopilorŭ românescĭ din Ardélŭ din acele timpurĭ, şi între ceea ce le-ar compete după Pravilă, precum amŭ vĕdutŭ până aci.

Vomŭ vedé acum, că pe câtŭ este de mare diversitatea aceea pre atâtŭ este de mare asemenarea între puterea ierarchică a protopopilorŭ românescĭ şi calvinescĭ din Ardélŭ pe acele timpurĭ.

De unde aicĭ nu vomŭ considera puterea aceea ierarchică a protopopilorŭ românescĭ, carea este în armonie cu Pravila, ci numai aceea, carea nu are nicĭ unŭ temeiŭ în Pravilă. Acésta însé este întru tóte identică cu a protopopilorŭ calvinescĭ şi anume:

1. Protopopiĭ saŭ seniorii calvinescĭ din Ardélŭ ca şi ceĭ românescĭ aveaŭ dreptulŭ de a aşeda cu voia poporuluĭ pre preoţiĭ calvinescĭ în parochie.

Se vede acésta din canonulŭ 21 alŭ colleţiuniĭ luĭ Gelei Katona, care sună astfelŭ:

„Cautum etiam sub poena correptionis est, ne quispiam ecclesiam alienam absque venia sui senioris . . . . temere invadat."

Mai clarŭ se cuprinde dreptulŭ acesta în canonulŭ 22 alŭ aceleĭ collecţiuni, în care se dispunŭ următórele:

„Ut nullum pastorum, invito ac repugnante populo, senior dioeceseos obtrudere, sic etiam populus neminem eorum, invito seniore, conducere, ac introducere potest.

2. Protopopiĭ calvinescĭ din Ardélŭ ca şi ceĭ românescĭ aveaŭ dreptŭ de a strămuta în sinodulŭ lorŭ pre preoţiĭ dela o parochie la alta.

Salamon Joseph în tractatulŭ despre sinódele protopopilorŭ vorbesce despre lucrulŭ acesta în chipulŭ următoriŭ:

„Signanter vern synodi particularis . . . . objectum praecipum constituit dislocatio ministrorum cum promotione vel demotione conjuncta." [1])

Ĕră canonulŭ 18 alŭ colleţiuniĭ luĭ Gelei pedepsesce cu pierderea oficiuluĭ pre ceĭ ce nu s'ar supune la o atara dislocare, cândŭ cere lipsa.

3. Protopopiĭ calvinescĭ din Ardélŭ ca şi ceĭ românescĭ aveaŭ votŭ decisivŭ în sinodulŭ generalŭ la olaltă cu episcopulŭ saŭ superintendentele.

Despre dreptulŭ acesta vorbesce Salamon Ioseph în tractatulŭ despre sinodulŭ generaiŭ în chipulŭ următoriŭ:

„Fit autem indictio synodi literis convocatoriis, quibus nunc omnes seniores (protopopiĭ) *. . . . compellantur. . . ."* [2])

4. Protopopiĭ calvinescĭ din Ardélŭ ca şi ceĭ românescĭ aveaŭ votŭ virilŭ în sinódele electoralĭ, în carĭ se întîmpla alegerea superintendenteluĭ.

Esistinţa dreptuluĭ acestuia o confirmă can. 93 din colecţiunea luĭ Gelei (vedĭ mai susŭ pag. 34), care tuturorŭ ministrilorŭ le dă dreptŭ la votŭ virilŭ în sinodulŭ electoralŭ pentru alegerea superintendenteluĭ şi prin urmare şi protopopilorŭ. Pre cum amŭ vĕdutŭ însé la (pagina 33) pre lângă tótă dispositia canonuluĭ practice votŭ viriltŭ avea numai protopopulŭ în sinódele aceste, ĕră celalaltŭ clerŭ era representatŭ numai prin notariulŭ tractualŭ alesŭ.

5. Totŭ asemenea protopopiĭ calvinescĭ din Ardélŭ ca şi ceĭ românescĭ aveaŭ dreptulŭ de a judeca şi depune pre episcopulŭ saŭ superintendentele.

Dreptulŭ acesta îlŭ dă protopopilorŭ calvinescĭ canonulŭ 92 din collecţiunea luĭ Katona, care dispune, că dacă superintendentele va comite ceva „intolerabilŭ" „collegium seniorum" saŭ sinodulŭ protopopilorŭ mai întâiŭ să-lŭ admonieze, şi dacă admoniţiunea nu va folosi nimicŭ, atuncĭ în sinodulŭ generalŭ, în care eraŭ şi protopopiĭ, să-lŭ aducă la ordine şi să-lŭ depună. [3])

6. Cumcă protopopiĭ calvinescĭ din Ardélŭ aveaŭ ca şi ceĭ românescĭ forŭ de judecată de prima instanţă amŭ vĕdutŭ în tractatulŭ anteriorŭ despre forurile protopopescĭ.

7. Protopopiĭ calvinescĭ în urma organisaţiuniĭ bisericeĭ lorŭ ca şi ceĭ românescĭ eraŭ după „episcopulŭ" saŭ superintendentele persónele cele dintâiŭ în biserică. Neesistându la calviniĭ capitule catedralĭ ca şi la Românĭ oficialiĭ episcopescĭ aĭ Pravileĭ, a fostŭ lucru firescŭ, că după superintendente protopopiĭ să fie cele dintâiŭ persóne. Chiarŭ şi consistoriulŭ superintendenteluĭ consta numai din protopopĭ.

8. Ce se ţine de dreptulŭ protopopilorŭ românescĭ din Ardélŭ de a dispensa dela unele impedimente de căsătorie, care dreptŭ dută Pravilă nu-lŭ aŭ nicĭ episcopiĭ, nicĭ mitropoliţiĭ şi chiarŭ nicĭ patriarchiĭ, observămŭ, că-lŭ aveaŭ şi-lŭ aŭ şi protopopiĭ calvinescĭ din Ardélŭ cu deosebire cândŭ e vorba de dispensarea dela strigărĭ, [4])

(Va urma.)

* * *

---

[1]) Pravila de Tergovişte pag. 53.

[2]) Protopopadichia §. 45.

[3]) Cuvintele luĭ Codinŭ Curopalata suntŭ: *„Ὁ πρωτοπαπᾶς, ἔκδικος καὶ πρῶτος τοῦ βήματος, καὶ φέρων δευτερεῖα τοῦ ἀρχιερέως* = Protopapas, apĕrătoriŭ şi celŭ dintâiŭ în altariŭ, al doilea după archiereulŭ. Codinŭ Curopalata. *Περὶ τῶν οφφικίων τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.* c. 1.

[4]) Pravila de Tergovişte pag. 401.

[5]) Pre largŭ se póte vedé despre lucrulŭ acesta Zishman »Das Eherecht der orientalischen Kirche«. Viena 1864 pag. 712 şi uu.

[6]) Can. 2 dela Neocaesarea, can. 78 şi 87 alŭ Mareluĭ Vasilie.

[1]) »De statu ecclesiae ev. ref. in Transilvania commentatio«. Cluş 1840 pag. 84.

[2]) Totŭ acolo pag. 74 şi 74.

[3]) Cuvintele canonuluĭ referitóre la lucrulŭ acesta, vedĭ. mai susŭ pag. 35.

[4]) Kolozsvári Sándor »Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyházjógá« Cluş 1877 pag. 451.

Lourdes înaintea forului sciinței.

De prof. Dr. I. Ackerl.

(Continuare.)

Aședându-se ei apoi în carul de bolnavi fu condus afară din mijlocul mulțimii. La țermul riului Gave ér'a se ridică punêndu-și piciorul cu atâta ușurătate pe pămînt, cât soție-sa începu a plânge de bucurie. Cu pași siguri trecu ei apoi printre purtătorii de bolnavi, cari îi petreceau, și printre mama copiilor sĕi, carea-și înălța spre ceriu ochii scăldați în lacrimi, și ajunse până la localul peregrinilor. Când ei apăru la intrarea în parterre în vinĕta sa blusă cunoscută tuturor, se audiră din tóte părțile espresiuni furtunóse de bucurie, și chiar și ceĭ bolnavi legați de patul lor strigau: „Să trăéscă iubita nóstră stăpână de Lourdes!“

Pentru constatarea vindecăriĭ numaĭ după amédĭ putură ajunge în bureauul medicilor.

Ioan Landry este deplin vindecat. El are ochĭ buni, apetit bun, prospițiéză bine și are picióre sănĕtóse. A împlinit deja al 39-lea an, este fórte tare și póte umbla fără de nicĭ un ajutoriŭ.

Unul dintre colegiĭ meĭ, un martor, astfel își închie raportul asupra acesteĭ vindecări: „Am întîlnit pe Landry și am vĕdut, cum el prima dată după 4 ½ anĭ își face primiĭ sĕĭ pași. Soție-sa, ce mergea lângă el, vĕrsa lacrimi ferbinți de mulțămită. Bunul preot din Moutiers desfăcea mulțimea dinaintea luĭ făcêndu-i cale. Pe atunci pașiĭ luĭ eraŭ încă nesiguri. Când însĕ de sară în aceea-și ḑi îi vĕduĭ cu parochul sĕŭ ieșind afară din biserica Rosariului, mersul luĭ era așa de sigur, cât se putea opune și unuĭ vînt furtunos. Pacea și bunăstarea corĕspundĕtóre se va întórce acum ér'a în sinul familieĭ. Acest cas póte să contribue de noŭ la trezirea vieții religióse dintre conparochienii din Moutiers.“

Admirat din tóte părțile ca în triumf călĕtori Ioan Landry cu soție-sa în 24 August ér'a înapoi în patria sa.

VII.

Pentru a combate minunile din Lourdes inimiciĭ supranaturalului își luară refugiŭ la păreri și obiecțiuni de cele mai cutezate așa, că un om cu minte, fie el de o părere religióșă ori de alta, întîmplările din Lourdes esplicate prin nemijlocita conlucrare a luĭ Dumneḑeŭ cu mult mai ușor le póte înțelege, decât în urma esplicăriĭ contrarilor.

Ba uniĭ eraŭ de părere, că chiar diavolul ar fi causa acestor minunĭ. Însĕ urmarea tuturor atacurilor îndreptate în contra Lourdes-uluĭ a fost cu tóte acestea numaĭ aceea, că adevĕrul s'a făcut cunoscut în cercuri tot mai marĭ și s'aŭ justificat tot mai limpede.

Însĕ supranaturalul cu consecuențele sale practice provócă neîntrerupt la luptă pe patroniĭ necredinței. Și ce făcură aceștia, când sciința îi lăsă în baltă, și când ceĭ mai abiliĭ medicĭ declarară, că în Lourdes se întîmplă multe vindecărĭ, carĭ pe cale naturală nu se pot esplica?

Eĭ își luară refugiŭ la un *romanțier*, care să neteḑéscă și naturalisezе minunile din Lourdes după al sĕŭ mod de cugetare.

Bărbatul ales, parcă făcut anume spre acest scop cu nimeni altul, este cunoscutul romanțier *Emile Zola*, ale cărui romanurĭ oferesc în garnitură picantă murdăria morală tuturor acelor cetitorĭ, carĭ flămânḑesc de astfel de nutremînt.

Zola este autorul murdarelor romanurĭ „Nana“ și „Pot-Bouille“. În romanul sĕŭ „La Terre“ o duse cu blasfemiile sale așa departe, cât uneĭ persóne agente principale dintr'însul, unuĭ batjocuritoriŭ al religiunii, îi dede numele Mântuitoriului lumiĭ.

Academia de sciință din Paris a renunțat la aceea, ca să primĕscă pe acest „învĕțat“ în șirul membriloŕ sĕĭ. El cercă deci în alte părți după onoruri nóuĕ. Numele „Lourdes“, renumit în tóte părțile, avea să-i ajute spre glorificarea numeluĭ sĕŭ. În Lourdes după părerea luĭ trebuia să se găsĕscă materie corĕspundĕtóre îmbelșugată pentru un roman picant.

În 1892 a plecat deci cu soție-sa la Lourdes. El făcu acolo pe omul setos de sciință. I-se arĕtară ca cea mai mare prevenire singuraticele lucrări momentóse, ba ei sciu să-și câștige intrare chiar și în bureauul medical. El părea une orĭ a fi fórte mișcat și piŭ, ba în primele momente de însuflețire soție-sa voia să fie și ea primită în șirul îngrijitórelor de bolnavi, și după ce se scia deja, că Zola va să scrie o carte despre Lourdes, el era privit din multe părți ca un al doilea Saul, ca un instrument ales de Providință și menit spre a ajuta întru a glorifica între ómenĭ grandiósa operă a Providințeĭ.

(Va urma.)

Posta redacțiunii. *Gherlanuluĭ.* De unde să scim noĭ schimbările, carĭ se fac în diecesa de Gherla, dacă Preaon. Onciŭ diecesan nu se îndură nicĭ macar a ne trimite un esemplar al schematismului?

Editor și redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 65—1895. (6) 3—3

Edictŭ.

După ce Parasceva Dobra gr. cat. din comuna Bendorf, legiuita soție a luĭ Iosif Cristea gr. cat. ér din Bendorf trecuți acum 4 anĭ, și-a părăsit pe legiuitul sĕŭ bărbat, fără ca se i-se póte erua ubicatiunea aceleia, se citéză prin acésta, ca în termin de un an și o ḑi, să se presente înaintea subscrisului for matrimonial, căci la din contră, procesul divorțial urḑit în contra-i, se va pertracta și decide și în absența eĭ.

Dela forul matrimonial de I Instanță deleg. al protopopiatului Cichindelĭ gr. cat.

Secădate la 8 Februariŭ 1895.

D. Cutean,
protop. pres. for. matrim.

Nr. 25—1895. (8) 1—1

Concurs.

Devenind vacante dóuĕ ajutóre à 25 fl. la an pentru învĕțăceiĭ meseriași români din Transilvania din subvențiunea, ce primesce Asociațiunea spre acel scop dela societatea „Transilvania“ din Bucurescĭ, — se escrie concurs pentru conferirea acelor ajutóre cu începutul anuluĭ 1895.

Învĕțăceiĭ meseriași, carĭ doresc a reflecta la vre-unul dintre aceste ajutóre, aĭ să înainteze pe lângă cerere următórele documente:

1) Atestat de botez în original saŭ în copie legalisată;

2) testimoniŭ scolastic ceĭ *puțin de 4* clase elementare;

3) atestat, că se *află deja lucrând la* vre-un măiestru saŭ corporațiune și cu ce succes;

4) contract, în original saŭ copie legalisată, încheiat cu măiestru conform §. 61 al legiĭ industriale (Art. leg. XVII 1884);

5) atestat de moralitate dela autoritatea locală competentă, și

6) adeverință dela părinți saŭ tutorĭ, că sunt decișĭ a-i lăsa la învĕțătură, până se vor perfecționa pe deplin.

Cererile instruite cu aceste documente să se înainteze la subsemnatul comitet până în 20 Martie 1815 st. n.

Cererile întrate mai târḑiŭ nu se vor considera.

Sibiŭ, din ședința comitetului Asociațiuniĭ transilvane ținută la 7 Februariŭ 1895.

Dr. Il. Pușcariŭ, vicepresid. **Dr. V. Bologa,** secr. II.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscința pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum și până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericeloră, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aședarea acelorŭ obiecte în fața loculuĭ, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosĕbită, și tóte mĕ îndreptățescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câștigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurință mi-s'a mărituŭ.

Rugându-mĕ pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 3—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicătiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 9 Martiŭ 1895. | Numĕrul 10.

Parochiile patronate.

Mai tóte diarele române aŭ discutat cestiunea salarisării preoţilor din parochiile gr. catolice, cari se află în munţii apusani sub patronatul erariului (fisculuĭ).

În cestiunea acésta, ca şi în altele de natură bisericéscă, publicul nostru n'a primit informaţiuni tocmaĭ esacte dela corespondenţii diarelor române, şi cu atât mai puţin i-s'aŭ făcut cunoscute principiile, după cari trebue să se aprecieze acest cas.

S'a dis, că cestiunea acésta a sulevat-o actualul viceprotopop din Zlatna. Ea este însĕ de dată fórte veche.

Încă episcopul Ioan Bob a cerut în 3 Septembre 1803, să se doteze dela stat beneficiile preoţilor din parochiile situate în părţile, unde erariul are băi de metale preţióse şi de sare.

Episcopul acesta avênd fórte mare trecere la curtea din Viena, a obţinut, ceea ce a cerut, căci prin decretul din 31 Ianuariŭ 1809 fiesce care paroch din părţile amintite ale Ardéluluĭ a fost dotat dela erar cu 200 fl. R., fiesce care capelan cu 150 fl. R., şi tot atunci s'a dotat şi postul de Vicariŭ episcopesc foraneŭ în ţinutul Silvanieĭ cu 300 fl. Renenaĭ.

Interesant este, că curtea din Viena în decretul amintit nu a legat dotaţiunea preoţilor de condiţiunea, ca erariul însu-şi să denumescă pe respectivii preoţi dintre treĭ candidaţi presentaţi din partea episcopuluĭ. Atunci s'a cerut numaĭ atâta dela episcopul Ioan Bob, ca să notifice numele preoţilor şi capelanilor deja aplicaţi, pentru ca să li-se pótă asigna plătirea salarelor sistemisate.

Mai târdiŭ însĕ din dotaţiunea acésta erariul şi-a format drept de patronat, în vîrtutea căruia episcopul are dreptul numaĭ să propună treĭ candidaţi pentru parochia patronată, ér ministrul de finanţe are dreptul de a denumi de paroch pe unul dintre aceĭ candidaţi.

Orĭ cine póte vedé, că în decursul timpuluĭ schimbându-se împrejurările economice şi sociale şi înmulţindu-se esigenţele preoţilor, dotaţiunea sistemisată la anul 1809 din partea erariuluĭ a devenit prea mică pentru susţinerea cinstită a unuĭ paroch orĭ capelan.

În deceniile din urmă se publica totdeuna concurs pentru parochiile patronate din munţiĭ apuseni, ce deveniaŭ vacante, însĕ fiindcă dotaţiunea era atât de neînsemnată, la cele mai multe parochiĭ nu reflectaŭ câte treĭ candidaţi apţi spre a putĕ fi presentaţi ministruluĭ, ca acesta să denumescă pe unul dintre eĭ.

Astfel Ordinariatul era silit de forţa împrejurărilor a nu mai completa definitiv unele parochiĭ prin parochi denumiţi dintre treĭ candidaţi propuşi guvernuluĭ, ci numaĭ în mod *provisor* prin denumirea de administratorĭ, a căror nume se notificaŭ apoĭ erariuluĭ spre a li-se asigna salarele.

În anul 1883 ministrul de finanţe a cerut dela Ordinariat, ca tóte parochiile patronate, carĭ eraŭ provĕdute numaĭ cu administratorĭ, să fie completate cu parochĭ denumiţi de ministru dintre candidaţiĭ presentaţi de Ordinariat.

Ordinariatul a arĕtat atunci ministruluĭ, că cererea acésta nu se póte împlini din causa, că dotaţiunea dată din partea erariuluĭ este prea mică. Astfel lucrul a rĕmas baltă, până când îmbunătăţindu-se stările finanţiale ale ţĕriĭ, ministrul a dotat cu 700 fl. pe preoţiĭ romano-catolicĭ din parochiile patronate.

În anul 1893 şi preoţiĭ nostri din munţiĭ apuseni aŭ crezut, că a sosit timpul, să facă paşi pentru ameliorarea dotaţiuniĭ lor dela erariŭ. Cererea a fost înaintată si recomandată cu drept cuvînt din partea Consistoriuluĭ, căci dacă ministruluĭ îĭ place, să-şi deprindă drepturile de patron, trebue să şi doteze parochiile conform esigenţelor de astădi.

Ministrul s'a arĕtat de astădată tare aplecat a împlini cererea preoţilor pe lângă o condiţiune lesne de împlinit şi anume: să se reducă numĕrul parochiilor, sistându-se unele parochiĭ, carĭ fie pentru apropiarea lor de alte parochiĭ patronate, fie pentru puţinătatea numĕruluĭ sufletelor nu meritĕ a se mai susţinĕ ca parochiĭ, ci numaĭ ca filiĭ. Dorinţa ministruluĭ se împlini, pe cât a fost cu putinţă, şi s'a cerut, ca fiesce care beneficiŭ parochial — fără consideraţiune la persónă — să fie

Feuilleton.

Blaşul.

(Din „Ţara nóstră“ de Silv. Moldovan.)

Acolo, unde Tîrnava-mare şi Tîrnava-mică se apropie de olaltă în alviile lor nămolóse, ca să se împreune, în unghiul format de împreunarea lor, se află aşedat un orăşel românesc, care de mai bine de un véc şi jumĕtate este un centru însemnat de lumină, de unde s'aŭ respândit necontenit raze binefăcĕtóre de cultură în întreg poporul românesc. Este *Blaşul*, unde dela anul 1738 se află scaunul mitropolieĭ române greco-catolice.

Blaşul e alcătuit din dóuĕ părţi: oraşul Blaş şi satul Blaş. La anul 1738 esista numaĭ satul Blaş. Esistenţa oraşului se datoresce mareluĭ episcop *Ioan Inocenţiŭ Clain* (Micu), al treilea în şirul episcopilor români gr. cat. După ce s'a făcut unirea, biserica română gr. cat a fost investită cu dóuĕ domeniĭ, unul la Gherla şi altul la Sâmbăta de jos pe Ţara Oltuluĭ, ér reşedinţa episcopéscă a fost strămutată dela Alba-Iulia la Făgăraş. Fiind ales la 1729 de episcop Clain, el ceru şi căpĕtă dela împĕratul Carol VI în schimbul acestor domeniĭ domeniul şi castelul Blaşuluĭ, apoĭ strămută la 1738 în acest castel reşedinţa episcopéscă şi „concepu şi esecută în parte mare planul unuĭ oraş românesc, care să fie luĭ şi următorilor luĭ de reşedinţă archierésca, ér cultureĭ române de isvor nesecat“. Spre acest scop el a hotărît, să facă la Blaş mănăstire, seminar şi şcóle. Cu ajutorul cleruluĭ el a şi pus basele acestora. El întemeiă ordul călugăresc al basilitanilor cu 11 monachĭ, carĭ eraŭ şi profesorĭ. La 1747 a început să se zidéscă biserica catedrală, ce se află în piaţa Blaşuluĭ, şi mănăstirea, ce încunjură de treĭ părţi acéstă biserică. Mănăstirea închinată Sfinteĭ Treimĭ s'a terminat deja la 1747, ér biserica numaĭ la anul 1756. Şcólele s'aŭ deschis la anul 1754 în mănăstire prin urmaşul luĭ Clain, prin episcopul *Petru Pavel Aron de Bistra*. Atunci la început aceste şcóle constaŭ din o şcólă primară, numită „şcólă de obşte“, din un curs gimnasial de dóuĕ clase şi o şcólă pregătitóre pentru aceia, carĭ voiaŭ să se facă preoţi. Tot în mănăstire era şi un internat, cu dóuĕdecĭ de alumnĭ numit seminar. Afară de acesta episcopul Aron a mai întemeiat un alt seminar, numit şi seminariul diecesan, care încă era internat.

Din aceste şcóle, întemeiate de aceştĭ doĭ marĭ episcopi, s'aŭ desvoltat cu timpul şcólele, ce sunt aşĭ podóba Blaşuluĭ şi fala Românilor. Episcopiĭ, ce aŭ urmat în scaunul episcopesc şi în urmă archiepiscopesc şi mitropolitan din Blaş, s'aŭ interesat fiecare de desvoltarea şi înflorirea acestor şcóle şi preste tot de promovarea şi progresul învĕţămîntuluĭ. Fiecare a dat sprigin material operelor anteriorilor sĕĭ, dotând şcólele şi creând diferite fonduri şi alte instituţiuni culturale.

„Fiecare episcop a promovat desvoltarea şcólelor din Blaş,“ — dice un scriitoriŭ anonim. — „Inocenţiŭ Clain le-a întemeiat. Aron le-a deschis şi înzestrat. Rednic le-a lăsat tótă averea sa. Grigorie Maior a întemeiat fundaţiunea de pâne din venitele dominiuluĭ episcopesc, a seminariuluĭ şi a fondului basilitan pentru 200 studenţi şi a lăsat o fundaţiune de 120 galbinĭ pentru premiarea şcolarilor eminenţi. Ioan Bob a creat salariĭ din averea sa pentru 5 profesorĭ. Ioan Lemeni înainte de 1848 a plătit din punga sa pe uniĭ profesorĭ dela cursul filosofic. Alesandru Şuluţ la anul 1865 a întemeiat cursul preparandial de 2 anĭ şi la

dotat cu 700 fl., și fiesce care post de capelan să fie salarisat cu 500 fl., ér preoții și capelanii actuali să rémână în postul lor și în cas, când li-s'ar ameliora dotațiunea.

Până aci lucrurile aŭ mers bine, și dacă ministrul împlinia cererea Consistoriului, care era corectă și în deplină consonanță cu dispusețiunile canonice referitóre la parochiile patronate, nu s'ar fi dat ansă la plângerile ivite în ḑiaristica română.

Înse ministrul a creḑut de cuviință a nu respecta dispusețiunile canónelor bisericesci relative la obligamentele patronilor. În loc să pună în prospect ameliorarea beneficiilor parochiale, ne trezim, că el promite numai ajutóre legate de persóne, și încă și aceste negale, ci unele mai mari, altele mai mici, după cum aŭ fost favorabile, orî nefavorabile informațiunile, ce și-le-a câștigat despre singuraticii preoți, nu dela Ordinariatul singur competent în acésta cestiune, ci dela ómenii și agenții séi din partea loculuĭ.

Capelanilor nu le-a promis nimica, fiindcă la denumirea acestora nu are ministrul nicĭ o înrîurință.

Ordinariatul a comunicat apoĭ resultatul acesta cu preoții interesați spre a se declara, pe cum este cunoscut din ḑiarele române.

Acésta este desvpltarea istorică a lucruluĭ. Ce declarațiuni vor da preoții interesați, nu scim, și nicĭ aceea nu se ține de noĭ, ca să dăm Consistoriului învĕțătură, că ce să rĕspundă la propunerea ministruluĭ.

Față înse cu cele ventilate în ḑiaristica nóstră credem a fi de lipsă, să precisăm și noĭ punctul nostru de vedere.

Înainte de tóte nu putem fi de acord cu părerea acelora, carî cred, că ar fi bine, să refusăm orî ce dotațiune dela stat și astfel să ne mântuim de patronatul erariuluĭ asupra parochiilor din cestiune.

Acéstă părere este prea de tot radicală și fără de folos pentru preoți și pentru biserică. Ea este radicală, pentru că ignoréză cu totul tradițiunile trecutuluĭ, și fără de folos, pentru că guvernul, dacă vre să-și lege preoții de interesele sale, póte afla spre scopul acesta și alte căĭ afară de patronat, cum a făcut de esemplu cu mulți dintre preoții gr. orientalĭ, pe carĭ prin ajutóre de câte 50—100 fl. ĭ-a făcut, să nu ĭea nicĭ o parte la mișcările nóstre naționale. Apoĭ biserica nóstră în starea eĭ actuală nu póte suplini nicĭ dela credincioșĭ, nicĭ din fondurile archidiecesane suma, ce s'ar perde prin ștergerea patronatuluĭ. În fine este ușor celor sătuĭ, să recomânde preoților nostri din munții apuseni, carĭ și altcum se luptă cu destulă sĕrăcie, să abḑică și de dotațiunea de până acum, fără de care mulți dintre eĭ ar fi peritorĭ de fóme. Noĭ nu pricepem, că pentru ce se pretinde culmea acesteĭ perfecțiunĭ numaĭ dela preoțime, căreia nicĭ aĭ nostri nu se prea silesc a-ĭ îmbunătăți starea materială. Altcum patronul nu este așa de periculos, pe cum își închipuesc uniĭ ómenĭ, carĭ nu aŭ idee despre el. Patronul nu póte denumi paroch decât pe o persónă propusă de Ordinariat. Ér persóna denumită deja nu mai póte fi lipsită de beneficiŭ, decât prin proces canonic; ceea ce asigură de ajuns libertatea de acțiune a parochuluĭ de sub patronat.

Este înse adevĕrat, că în ofertul făcut de ministrul de finanțe pentru ameliorarea dotațiunii preoților din parochiile patronate se află și propunerĭ, carĭ merită multă cumpĕnire înainte de a fi primite.

Ministrul nu dotéză beneficiul parochial, ci anumite persóne, pentru că ajutórele puse în prospect le légă de persóne, și încă nu pe viață, ci până când va afla de bine ministrul. În chipul acesta preoțiĭ, cărora li-s'ar ameliora dotațiunea, se aduc într'o posițiune fórte grea. Eĭ, dacă sunt mai slabĭ de ânger, și dacă nu aŭ atâta abnegațiune, încât să abḑică în cas de lipsă de ajutoriul, ce li-s'ar da, — vor fi tot cu frica în spate, să nu facă ceva, ce ar puté să causeze neplăcere domnuluĭ ministru. Apoĭ în ḑiua de astăḑĭ este destul a fi și a te profesa de român, ca să sciĭ, că nu veĭ fi bine vĕḑut în ochiĭ guvernuluĭ.

Étă pentru ce ar fi de dorit, ca să se esoperoze dela ministru, să nu amelioreze dotațiunea preoților *ad personam,* ci să amelioreze însu-și beneficiul parochial, și să nu facă ameliorarea acésta pe basa informațiunilor primite pe căĭ laturișe, ci pe basa celor ce se daŭ din partea auctorității bisericesci competente.

Cestiunea este încă numaĭ în stadiul pertractărilor, și noĭ credem, că auctoritatea nóstră bisericéscă nu va face pașul decisiv în acéstă afacere, decât într'o direcțiune, care pe lângă interesele respectivilor preoți să salveze și independența și libertatea bisericiĭ, pe cum și principiile corecte bisericesci.

Magiarisare prin colonisărĭ. — Plângerea cea mai gravă și generală a naționalităților nemagiare din patrie este aceea, că întrégă politica de stat pe tóte terenele vieții publice urmărésce scopul de a întări rasa magiară și a contopi tóte popórĕle nemagiare în elementul magiar.

Că acéstă plângere este întemeiată, am dovedit-o și cu casurĭ concrete de repetite orî în colónele foiĭ nóstre. Acum voim, să arĕtăm cu un cas concret, că și colonisările se fac în patrie în vederea scopuluĭ amintit.

Este cunoscut, că statul a cumpĕrat dominiul lui Teleki din Șarmașul mare în centrul câmpieĭ. Pe dominiul acesta trăia cea mai mare parte din locuitoriĭ comuneĭ Șarmaș, carĭ toți sunt românĭ. Ministrul de agricultură n'a avut înse atâta considerațiune cătră locuitoriĭ comuneĭ, carĭ încă sunt cetățenĭ aĭ statuluĭ, câtă a avut familia Teleki, pentru că în loc să le facă posibilă și el esistința pe dominiul cumpĕrat, a colonisat

---

mórtea sa a lăsat o fundațiune grandiósă, din care se plătesc 2 salariĭ profesorale și numĕróse stipendiĭ pentru studenții din gimnasiŭ."

Mult, am puté ḑice, că maĭ mult decât toți, a făcut mitropolitul din urmă aĭ Blașuluĭ, *Ioan Vancea de Butésa.* Eĭ a jertfit sume marĭ din venitele sale, completând ceea ce esista, creând institute nóuĕ și ridicându-le pe tóte la un nivoŭ corĕspunḑĕtor esigențelor moderne. Între altele el a întemeiat la 1884 seminariul de băeți „Vancean", pe care la 1892 l-a strămutat în un noŭ edificiŭ, zidit tot pe spesele sale, ér edificiul seminarial ridicat la 1881 îl destină de internat și școlă de fetițe. În timpul guvernăriĭ luĭ și prin conlucrarea sa s'a completat cursul preparandial, instalându-se în un edificiŭ noŭ, s'a edificat sala de gimnastică ș. a. m., și afară de acésta marele archiereŭ a asigurat școlele și celealalte institute cu donațiunĭ însemnate.

Astfel s'aŭ întemeiat școlele și institutele române din Blaș, carĭ sunt: gimnasiul cu 8 clase, seminariul teologic cu curs de 4 anĭ, preparandia cu curs de 3 anĭ, școla de fetițe și școla normală (primară), apoĭ internatele de băeți și de fetițe. Tóte aceste sunt instalate în frumósele edificiĭ, ce mărginesc spre resărit piața pătrată a Blașuluĭ.

Școlele din Blaș aŭ devenit renumite curênd după întemeiarea lor și aŭ început a fi bine cercetate. Pe timpul episcopuluĭ Aron numĕrul școlarilor era preste 300. [1]) De atunci și până în ḑilele nóstre, în decurs de 140 anĭ, din aceste școle aŭ ĭeșit un numĕr mare de ómenĭ cu sciință de carte, carĭ aŭ propoveduit cultura în tóte părțile locuite de românĭ. Între aceștia aŭ fost uniĭ dintre ceĭ mai însemnați bărbați de-aĭ nostri, ale căror nume sunt eternisate pe paginile trecutuluĭ nostru și vestesc rolul și însemnătatea acestor așeḑăminte de cultură națională.

„În aceste școle," — ḑice scriitoriul anonim, — „a rĕsunat odinióră glasul deșteptătoriŭ al apostolilor românismuluĭ George Șincai, Sam. Clain și Petru Maior, în ale căror scrierĭ generațiunile române dinainte de 1848 aŭ aflat légănul originiĭ nóstre, aŭ cunoscut trecutul nostru dureros și aŭ găsit motive de a se însufleți pentru viitoriul poporuluĭ românesc.

„De pe catedrele acestor școle s'a auḑit într'un șir de anĭ glasul părinteluĭ filologieĭ române Timoteiŭ Ciparĭŭ, ale căruĭ scrierĭ chiar și pentru ceĭ ce nu le apróbă întru tóte, formézĕ și astăḑĭ basa ulteriórelor studiĭ pe câmpul cel vast al filologieĭ și istorieĭ limbeĭ române.

„Între părețiĭ acestor școle George Bariț a învĕțat a rămâné român, cum se esprimă dînsul în testamentul sĕŭ, și a cunósce mijlócele, cu carĭ un popor póte înainta în cultură și elupta drepturile sale politice.

„Din Blaș a pornit Aron Pumnul, ca să trezéscă consciința națională a fraților din Bucovina, și Samoilă Vulcan spre a deveni mecenatele literaților românĭ și întemeiătoriul gimnasiuluĭ din Beiuș pentru frații din Ungaria.

„În Blaș s'a format acea consciință națională în sufletul luĭ Andreiŭ Murĕșan, care s'a manifestat cu atâta putere și frumseță în clasicul „Deșteptă-te Române" și s'a prefăcut apoĭ în consciința unuĭ popor întreg."

Aicĭ a studiat timp maĭ scurt și poetul nostru Mihail Eminescu și mulțiĭ alțiĭ.

În mijlocul școlelor și institutelor se înalță falnic biserica catedrală, cu dóuĕ turnurĭ. Ea la început a avut numaĭ un turn, la mijloc; în forma eĭ frrmósă de acum a fost reedificată de episcopul Lemeni, care i-a ridicat cele dóuĕ turnurĭ și a făcut frumosul fruntar, ce este o podóbă a acesteĭ bisericĭ. În piață se află maĭ multe case de ale capitululuĭ mitropolitan, în carĭ își aŭ locuința canonicii capitularĭ.

În apropiarea piațeĭ spre méḑḑi-apus se află frumósa reședință, saŭ cum se maĭ ḑice, castelul mitropolitan. El a fost odinióră proprietatea principeluĭ Mihail Apafi, ér apoĭ

[1]) În anul școlar din urmă 1893/4, aŭ fost înscriși numaĭ la gimnasiŭ 493 de elevĭ.

acest dominiŭ cu Magiarĭ din părţile Vesprimuluĭ din Ungaria.

O sută dece familiĭ magiare aŭ fost deja aduse şi îndesuite în 50 de case zidite anume pe sama lor. Până în 15 August a. c. se vor mai zidi 150 de case, şi se vor mai aşeda încă vre-o 90 de familiĭ magiare. Fiecare familie magiară a căpĕtat câte 20 de jug. de pămînt, pe când dintre românĭ, cari de vécurĭ aŭ udat cu sudorile şi sângele lor acest pămînt, nimenia nu a căpĕtat nicĭ o brazdă de loc. Din care causă aprópe 50 de familiĭ române aŭ fost silite a lua lumea în cap şi a-şĭ agonisi pânea de tóte dilele în alte părţĭ.

Se dice, ce e drept, că s'ar fi tăiat şi pentru românĭ cam 100 de jug. de pămînt, însĕ acestea până acum nu s'aŭ dat în folosinţa lor, şi la nicĭ un cas nu se vor scrie pe numele lor, decât numaĭ dacă după dóuĕdecĭ de anĭ de folosinţă a pămîntuluĭ românii se vor fi magiarisat. Dacă însĕ şi după espirarea acestuĭ period de timp românii vor rĕmâné românĭ, atunci pămîntul se va lua din folosinţa lor, şi va dispune asupra luĭ guvernul după plac.

Statul încă de acum se pregătesce, să înfiinţeze pe sama coloniştilor şcólă de stat cu treĭ puterĭ didactice şi cu asil de copiĭ, în care generaţiunea fragedă a românilor să înveţe limba unguréscă în loc de cea românéscă.

În centrul câmpieĭ şi al Ardealuluĭ se întemeiéză aşadară o colonie puternică, care după intenţiunea guvernului ar avé să lucre la desnaţionalisarea poporuluĭ român compact din părţile acelea.

Noĭ nu credem, că guvernul îşĭ va ajunge scopul. Póte nicĭ cincĭ anĭ nu trec, şi coloniştiĭ magiarĭ se vor duce maĭ sĕrăntocĭ din Şarmaş, de cum aŭ venit. Ĕră carĭ vor rĕmâné, se vor romanisa preste voea Românilor.

Pămîntul Ardealuluĭ este pentru ómenĭ cumpĕtaţi şi mulţămiţi cu puţin în traiul lor, cum sunt Românii, ĕră nu pentru unguri dedaţi a trăi din sĕul altora. Apoĭ într'o mare de Românĭ nu puţiniĭ unguri îşĭ vor impune limba, ci după firea lucruluĭ unguriĭ vor fi siliţi, să înveţe românesce.

Cu tóte acestea procedura urmată de guvern faţă cu Românii din Şarmaş nu póte scăpa de nota nedreptăţiĭ, căcĭ nedreptate este a lua pămîntul din folosinţa acelora, carĭ de sute de anĭ l-aŭ lucrat, numaĭ pentru că eĭ sunt Românĭ, şi a-l da altor cetăţenĭ, numaĭ pentru că aceştia sunt unguri. Astfel de nedreptăţi nu sunt acomodate a promova consolidarea statuluĭ şi înflorirea luĭ.

Fiindcă însĕ noiĭ coloniştiĭ magiarĭ sunt calvinĭ, şi prin acésta se periclitéză nu numaĭ naţionalitatea română, ci şi religiunea greco-catolică din Şarmaş şi jur, sperăm, că auctoritatea bisericéscă nu-şĭ va pregeta a jertfi tot, ce este cu putinţă pentru salvarea elementuluĭ românesc şi prin acésta şi a bisericiĭ nóstre de perirea, ce vre să ĭ-o pregătéscă părinţescul guvern.

Alocuţia Sfinţieĭ Sale din 2 Martie. — Sfinţia Sa în 2 a c. a primit în Vatican sacrul colegiŭ al Cardinalilor, care s'a presentat pentru a-ĭ esprima felicitările sale la ḑiua luĭ natală şi totodată aniversara încoronăriĭ luĭ. Cardinalul Monaca la Valletta, decanul sacruluĭ colegiŭ, a cetit adresa de felicitare şi într'însa a glorificat îngrijirea Sfinţieĭ Sale pentru bisericile resăritene. Rĕspunsul Sfinţieĭ Sale a fost aşa de sublim, pe cum îl póte rosti numaĭ acela, cătră care a ḑis Mântuitoriul: „Eŭ m'am rugat pentru tine, să nu scadă credinţa ta, şi tu órecând întorcêndu-te întăresce pe fraţiĭ tĕĭ.“

Reproducem aci alocuţia Sfinţieĭ Sale, spre întărire fraţilor şi fiilor luĭ:

„Amintirea anuală a încoronăriĭ nóstre într'u Pontifice, carea adună în jurul Nostru sacrul colegiŭ în dragoste şi devotament, Ne mişcă totdeuna la mulţămită nóuă pentru preamarea bunătate a luĭ Dumneḑeŭ. E într'u adevĕr o binefacere specială a luĭ Dumneḑeŭ, că Noĭ între griji aşa de felurite şi nu arare orĭ amare am putut să ajungem în sănĕtate anul al 86-lea al vieţiĭ şi să intrăm în anul al 17-lea al pontificatuluĭ Nostru, şi Ne bucurăm, că acésta avem să o mulţămim în mare mĕsură rugăciunilor ferbinţi ale fiilor nostri catolicĭ. Aşa dar să Ne spriginéscă El şi să Ne întăréscă cu darul Sĕŭ, pentru ca rĕmăşiţa ḑilelor Nóstre să nu fie lipsită de binecuvîntări spre folosul mariĭ familiĭ creştine. Dta, dle cardinal, nu puteaĭ să amintescĭ o afacere maĭ conformă timpuluĭ şi Nóuĕ maĭ plăcută decât afacerea bisericilor resăritene, căcĭ dacă şi maĭ înainte ĭ-am aplicat îngrijirea Nóstră cu deosebită bunăvoinţă, totuşi în timpul din urmă am îndoit zelul Nostru pentru ea, după ce cu ocasia iubileuluĭ Nostru episcopesc am simţit spre acésta un îndemn aprópe ceresc. Carĭ sunt intenţiile Nóstre, am împărtăşit deja cu repetite ocasiuni: a împreuna bisericile acelea vĕḑute maĭ strîns cu Scaunul suprem al s. Petru şi a restaura instituţiile lor cele înfloritóre, şi de aceea a mişca cu tóte doveḑile iubiriĭ apostolescĭ bisericile acelea, carĭ în resărit sunt desbinate de cătră el, ca să întăréscă din nóŭ legăturile concordieĭ originale şi pietăţiĭ fieşcĭ. O, spre cât de mare glorificare ar servi veciniculuĭ Păstoriŭ al sufletelor un eveniment atât de fericit! Ce forţă vitală şi strălucire nóuă ar împărtăşi el întregiĭ biserici catolice şi ar deprinde înrîurinţă blândă asupra fraţilor acelora, carĭ în alte ţinuturĭ staŭ încă departe de noĭ! Puternice ar fi maĭ departe avantajele fruptelor salutare, prin carĭ întreg resăritul creştin s'ar renoi în ierarchie, în cler, în călugărie, în popor. Ba dacă provisiunea aceea bogată de credinţă şi de viaţă creştinéscă civilă, carea naţiunile acelea încă tot aŭ păstrat-o, prin unirea sperată va maĭ câştiga în estensiune, acésta ar deprinde o nespusă reacţiune şi asupra apusului.

„Noĭ ordinea acésta a lucrurilor atât de dorită firesce că nu o vom vedé realisată; însĕ silinţa şi îngrijirea de a o realisa nimenĭ să nu o numéscă nesocotit o utopie deşértă, un cuvînt nevrednic, să-l rostéscă buze credincióse. Stă în Evangelie promisia aceea scumpă şi neîndoielnică a luĭ Isus Christos: „Va fi o turmă şi un păstoriŭ.“ Şi locţinĕtoriul Luĭ pe pămînt să nu accelereze cu dragoste şi neobosit fericita eĭ împlinire? Nu e lucru noŭ în analele bisericiĭ, că popóre întregĭ, luminate în chip providenţial şi lovite în internul lor prin vre un eveniment mare, fără de veste bucuróse şi unanime orĭ aŭ întrat în biserică orĭ s'aŭ întors în sinul

---

trecênd în posesiunea statuluĭ, a fost dat dimpreună cu domeniul, bisericiĭ gr. cat. Aicĭ se află oficiul archidiecesan şi o biserică; lângă castel se estinde o grădină mare şi cultivată artistisc. În cripta de sub biserică sunt înmormîntaţi dintre episcopiĭ Petru Pavel Aron, Atanasiŭ II. Rednic, Grigoriŭ Maior, Ioan Bob şi mitropolitul Ioan Vancea. Celalalţĭ, anume mitropolitul Alesandru Şterca Şuluţ e înmormîntat în cimiteriul Blaşuluĭ. Le meni în Viena, ér Inocenţiŭ Clain dórme somnul vecînic departe de pămîntul scump al patriei, în Roma, în biserica S. Atanasiŭ, [1]) visând redeşteptarea şi fericirea poporuluĭ sĕŭ.

În Blaş se află maĭ multe reuniuni românescĭ, cum sunt: reuniunea femeilor române, casina română, reuniunea pompierilor şi reuniunea de consum, singura reuniune de felul acesta la românii din Ardél, apoĭ reuniuni de ale şcolarilor şi un institut românesc de banĭ.

Aicĭ se află o tipografie românéscă, tipografia archidiecesană; ea a fost întemeiată de episcopul Aron, şi tipărirea s'a început la anul 1760. În tipografia acésta s'aŭ tipărit în decursul timpuluĭ multe cărţĭ şi lucrărĭ însemnate, apoĭ maĭ multe foĭ românescĭ, carĭ aŭ apărut din când în când în Blaş. Între aceste din urmă a fost însemnată cu deosebire fóea „Organul luminăriĭ“, redactată de eruditul nostru filolog Timoteiŭ Ciipariŭ, apoĭ alte foĭ bisericescĭ şi şcolare. Aḑĭ apare în Blaş o fóe septĕmânală.

În Blaş este scaunul unuĭ protopopiat român gr. cat (protopopiatul Blaşuluĭ), de care se ţin 28 de parochiĭ şi 1 filie, cu 16,692 de credincioşĭ.

Blaşul este un orăşel, care în timpul maĭ nou a luat avînt frumos în desvoltarea sa; ca loc comercial e însemnat pentru tîrgurile sale. Numĕrul locuitorilor este de 2321, dintre carĭ preste 1700 sunt românĭ (afară de şcolarĭ), ér celalalţĭ aparţin la diferite naţionalităţĭ, nemţĭ, ungurĭ, ovreĭ etc.

În Blaş sunt înmormîntaţi afară de episcopiĭ şi mitropoliţiĭ amintiţĭ, maĭ mulţĭ canonicĭ, carĭ s'aŭ distins pe terenul scientific saŭ aŭ făcut fundaţiuni, între carĭ amintim pe Vasiliŭ Raţ, pe Timoteiŭ Ciipariŭ, părintele filologieĭ române ş. a.

Din sus de Blaş, pe ţermul Tîrnaveĭ, între staţiunea căiĭ ferate şi oraş, se estinde o câmpie, pe care se vede o pétră comemorativă. Călĕtoriul, care îşĭ va îndrepta paşiĭ spre acest loc, să se opréscă şi să-şi descopere capul, căcĭ el se află pe un loc sfînt, sfinţit prin măreţia actuluĭ, ce s'a sevârşit pe el. Aicĭ s'a proclamat de liber în ţara sa strămoşéscă el pe sine un popor — poporul român, care de sute de anĭ purtat-a grelele lanţurĭ ale îobăgieĭ. Aicĭ s'aŭ adunat înainte de acésta cu 46 anĭ, la ḑilele de 3/15 Maiŭ 1848 şi următóre 40 de miĭ de românĭ, cărturarĭ şi ţĕranĭ, din tote unghiurile locuite de românĭ şi proclamând pe poporul român de naţiune de sine stătătóre, aŭ depus jurămînt cu mânile ridicate spre Ceriŭ, în numele tuturor românilor, că vor susţinĕ totdeuna naţiunea română pe calea drĕptă, că o vor apĕra contra atacurilor şi asupririlor, că nu vor suferi, să fie asuprită de nimenĭ, că vor apĕra legea şi limba română, pe cum şi libertatea, egalitatea şi frăţietatea! Aicĭ aŭ resunat cuvintele de libertate ale luĭ Bărnuţ, Bariţ, Laurian, Papiŭ Ilarian ş. a. vestind românilor, că ḑorile libertăţiĭ aŭ sosit!

Spre aducere aminte de aceste momente marĭ din viaţa nóstră naţională, adunarea din ḑilele amintite maĭ sus a hotărît, ca acest câmp să se cheme pentru totdeuna *Câmpul libertăţiĭ*, nume, ce-l pórtă şi aḑĭ şi-l va purta totdeuna, cât timp vor resuna pe Murĕş, pe Olt şi pe Someşurĭ accentele dulciĭ şi străvechiĭ nóstre limbĭ. El este un monument neperitor despre dorul şi iubirea de libertate şi de înaintare a poporuluĭ românesc.

---

[1]) Aci s'a străcurat o greşélă. Inocenţiŭ e înmormîntat în bisericuţa Sta Maria del Pascolo.

ei. — De altmintrea nu trecem cu vederea greutăţile opereĭ, pe carĭ pe lângă aceea le maĭ măresce politica omenéscă; cu tóte acestea Ne-a fost dat, să observăm chiar în decursul evenimentelor spre mângăerea Nóstră, cum căile s'aŭ neteđit pe sama furturinţeĭ Spiritului Sfînt, carele în chip minunat dă viaţă deodată şi unesce. Ce privesce apoĭ acţiunea Nóstră, Ne oferesce mare mângăere, că vedem, cum evlavia credincioşilor pretutindenea o primesce şi o înaintéză cu bucurie, şi cum episcopatul catolic o spriginesce unanim. Şi Ne place, ca aci între aceia, carĭ în apropierea cea maĭ apropiată conlucră la planurile Nóstre, să amintim comisia de cardinalĭ şi să dăm mulţămita meritată zeluluĭ activ şi prudinţeĭ luminate a membrilor eĭ.

„Pentru a întări sperările Nóstre, domnule cardinal, adaugĭ acum dorinţele, pe carĭ sacrul colegiŭ aşa đicênd ca interpretele bisericiĭ întregĭ spre acela-şĭ scop le înalţă la cel Preaînalt. Aşa este: mare este lipsa de rugăciunĭ înmulţite şi ferbinţi pentru a dobîndi o revĕrsare maĭ bogată a graţieĭ Luĭ, carea odinióră în sângele Rĕscumpĕrătoriuluĭ împacă pe fiiĭ cu Părintele lor şi uni pe fraţi în sărutarea păcieĭ. Noĭ nutrim încrederea, că maĭ vîrtos prin mijlocirea rugăciuniĭ comune điua doriteĭ unirĭ va sosi în timp nu chiar aşa de depărtat. Şi deja acum o salutăm cu iubilare de bucurie; ar fi una din đilele cele maĭ strălucite şi maĭ memorabile, carĭ s'aŭ ivit vre-odată pentru a îmbucura sfînta biserică a luĭ Dumneđeŭ, pentru a deştepta popórĕle la viaţă nóuă şi pentru a împlini sperările lor cele maĭ nobile.

„Cu viŭ simţemînt de recunoscinţă pentru felicitările sacruluĭ colegiŭ implorăm noĭ darurĭ cereschĭ bogate preste el, pe cum şi preste episcopiĭ, prelaţiĭ şi celalalţĭ, carĭ sunt aci de faţă, şi dăm tuturor cu dragoste părintéscă binecuvîntarea apostolică.“

Revistă politică.

Afaceri interne.

În şedinţa din 1 a c. a dieteĭ ministrul Wlassics se ocupă de vorbirea luĭ Apponyi, despre care đice, că are marĭ merite pentru reformele liberale politice bisericescĭ, urgitându-le. Între purtarea din trecut a luĭ Apponyi şi între cea de acum află mare contrađicere. Afirmă đl ministru, că partidul poporal va causa marĭ stricăciunĭ, dară el e numaĭ un fenomen, ce va dispăré în curênd, fără să atingă partea cea deştéptă a poporuluĭ. La vorbirea luĭ Battyányi reflectéză, că socialismul nu l-aŭ produs ideile liberale, şi se provócă la Belgiŭ, unde guvernul e clerical. (Dar uiţi, đle ministru, că clericaliĭ nu pot đirege de odată tot, ce aŭ stricat liberaliĭ, până ce aŭ fost eĭ la guvern.)

Contele Szápáry Gyula cu privire la fusiune đice, că el doresce a se apropia maĭ întâiŭ de Apponyi, apoĭ de guvern; înfiinţarea academieĭ militare cu limba de propunere magiară nu o află contrară cu spiritul de unitate al armateĭ. În esecutarea legilor bisericescĭ sunt unele puncte, în carĭ nu póte consimţi cu guvernul. Guvernul voesce, să aplice pe învĕţătorĭ la conducerea matriculelor. Dară acésta este în contra legiĭ. Notariĭ ar puté împlini acest oficiŭ numaĭ neglig&ând alte datorinţe. Fusiunea partidelor, carĭ staŭ pe basa pactuluĭ din 1867, e de dorit, pentru ca Ungaria în timpul păcieĭ generale din Europa să lucre spre a deveni un stat unitar şi tare.

Oratorul recunósce, că viaţa nóstră publică sufere de dóuĕ rele: gruparea politică după confesiunĭ, şi mişcarea tot maĭ vie, ce se observă între naţionalităţĭ. Un inconvenient al cestiuniĭ de naţionalităţĭ este, că ceĭ ce se geréză de representanţiĭ naţionalităţilor, nu sunt în dietă, să-şĭ descopere acolo gravaminele. La acésta numaĭ eĭ sunt de vină legându-se de passivitate. Dacă representanţiĭ naţionalităţilor ar fi fost de 28 de anĭ în dietă, ar fi avut maĭ marĭ prospecte de a delătura relele, de carĭ se plâng şi în străinătate.

Pentru resolvirea cestiuniĭ de naţionalităţĭ recomandă o administraţiune drépră în tóte direcţiunile, sanarea relelor agrare, unde locuesce poporul maĭ sĕrac al naţionalităţilor. Pretinde înse dela naţionalităţĭ, să recunóscă unitatea şi limba statuluĭ.

Polonyi constată, că ţara stă în faţa uneĭ grupărĭ nóuĕ de partiđe, şi că partidul guvernamental e cu totul enervat şi pentru aceea umblă după fusiunĭ şi pactărĭ.

În şedinţa precedentă Polonyi a susţinut, că guvernul nu are lipsă de fusiune, de-órece el dispune de 33 de voturĭ opositionale. Komjáthy în numele partiduluĭ sĕŭ (fracţiunea Justh) respinge insinuarea luĭ Polonyi şi declară, că eĭ se luptă pentru principiĭ, înse *dacă vor afla de bine, şi în viitor vor sprijini guvernul.* (Adecă se va continua opositia guvernamentală.)

Continuându-se desbaterea asupra proiectuluĭ de lege despre budget, deputaţiĭ Gyürky şi Majthényi constată, că guvernul nu e capabil de a restabili pacea confesională turburată prin politica sa bisericéscă, nicĭ a delătura crisa economică. Pentru aceea eĭ nu votéză legea budgetuluĭ. Ábrányi Kornél polemiséză cu Tisza István afirmând, că guvernul prin politica bisericéscă a comis multe greşelĭ, ale căror efecte numaĭ acum se simt. Cine ar fi cugetat, că apropriaţia din acest motiv să nu se voteze guvernuluĭ Wekerle? Cine s'ar fi cugetat la partidul poporal? Situaţia de acum nu maĭ póte perdura. Guvernul nu dispune de maioritate, ci guvernéză numaĭ prin pactărĭ. În cestiunea fusiuniĭ nu e de acord cu Tisza, care pretinde lăpĕdarea principiilor. Referitoriŭ la esecutarea legilor bisericescĭ oratorul află, că *nisuinţele, carĭ ţintesc la revisiune, sunt deplin îndreptăţite.* — Pulszky Ágost polemiséză cu Ábrányi şi Szápáry apĕrând politica guvernuluĭ. Despre legea electorală đice, că se póte revisui, dară nu din punctul de vedere de naţionalitate. Afirmă, că învĕţătoriĭ dispun de timp pentru conducerea matriculelor. — Okolicsányi causa relelor, de carĭ sufere ţara, o află în sistemul de guvernare.

În şedinţa din 4 a c. fostul ministru Csáky négă, că reformele bisericescĭ-politice ar fi dat nascere la partidul poporal, care e compus numaĭ din elemente, ce nu sciŭ cugeta. Poporul se împacă cu reformele, dacă i-se esplică, că reformele nu-l vatémă religiunea. — Kovács Albert cualifică activitatea guvernuluĭ de sistemul de 20 de anĭ ai minciunilor. Acest sistem se află în orice ram al politiciĭ.

Nicolaŭ Şerban constată, că guvernul nu urméză politică de principiĭ, ci se tot schimbă, cât în o bună diminéţă ne vom trezi, că a adoptat întreg programul independentiştilor. La aserţiunea luĭ Szápáry, că naţionalităţile sunt de vină pentru gravaminele lor, de-órece s'aŭ pus în pasivitate, reflectéză, că Româniĭ sunt siliţĭ a rĕmâné în pasivitate, de-órece în Ardél din causa censuluĭ celuĭ mare şi a terorismuluĭ guvernuluĭ eĭ nu se pot validita. Apoĭ în Ardél şi acum sunt în vigóre legile de pe timpul absolutismuluĭ. Pasivitatea e justificată. Româniĭ nu pot deprinde drepturĭ, carĭ sunt numaĭ pe hârtie. Şi Magiariĭ s'aŭ pus în pasivitate faţă cu tendinţele din Viena. Provócă guvernul, ca să reducă censul, să arondeze ecuitabil cercurile electorale, şi naţionalităţile îşĭ vor trimite deputaţĭ în dietă. În oceanul slav Românii şi Magiariĭ sunt avisaţĭ unĭĭ la alţiĭ. Politica guvernuluĭ nu e sinceră, e politică de terorisare. Pe Magiarĭ îĭ sparie cu Românĭ, pe Românĭ cu Magiariĭ, şi pe toţĭ cu coróna. Tractarea faţă cu condamnaţiĭ românĭ este injustă. Poftesce esecutarea legiĭ de naţionalităţĭ şi aşa, cum este. Purtarea luĭ Bánffy ca comite suprem o caracteriséză prin aceea, că numele luĭ a rĕmas ca un nume de spaimă, cu care femeile înţarcă copiiĭ.

În şedinţa din 5 a c. primul orator a fost kossuthistul Hélfy. El a declarat în numele fracţiuniĭ Justh, că independentiştiĭ vor sprijini guvernul, când cérca, să realiseze ideile profesate de independentiştĭ. Faţă de Şerban accentuéză, că şi Magiariĭ pătimesc de acelea-şĭ rele, ca şi Românii. Aseměnarea între pasivitatea Ungurilor şi a Românilor nu o află de acomodată.

Aŭ maĭ vorbit contra politiciĭ bisericescĭ şi de naţionalităţĭ a guvernuluĭ Szentiványi, Hoitsy, Márkus József şi Hock. Acesta repróbă pactarea guvernuluĭ cu kossuthiştiĭ. Relativ la partidul poporal đice, că pĕcătuesce acela, care grupéză naţiunea sub stindarde confesionale, de-órece naţiunea chiar acum nu e în posiţia de a-şĭ divisa puterile. Din partea guvernamentalilor nu a grăit nimenĭ. Semn, că eĭ ar dori închiarea discusiuniĭ.

Câteva date relative la învĕţămîntul superior în an. scol. 1893/4.

În numĕrul 9 al „Unirii“ am comunicat câteva date relative la starea învĕţămîntuluĭ secundar în anul scolastic 1893/4. Înainte de a face deducţiunile din datele acestea, credem a fi consult, să comunicăm şi câteva date relative la învĕţămîntul superior, tot din anul 1893/4.

Cu învĕţămîntul superior se ocupă dóuĕ universităţĭ (Budapesta şi Cluş), politechnica din Budapesta, facultăţile teologice şi academiile de drept.

Dintre aceste cu limba de propunere română sunt numaĭ facultăţile teologice române gr. cat. şi gr. or.

La tóte şcólele superióre anul scolastic

împărţit în dóuĕ semestre. Numĕrul profesorilor şi al ascultătorilor variéză încâtva după semestre, dar pentru scurtare am considerat anul scolastic ca atare şi am luat totdeuna numai semestrul al doilea.

I. Să începem cu universitatea din Budapesta, şi aflăm:

La facultatea	profesorĭ	alscultăt.
teologică	10	85
de drept	37	2047
de medicină	75	908
de filosofie	70	396
cu totul	192	3436

Din ascultătorĭ aŭ fost după religiune:

gr. catolicĭ	76
rom. catolicĭ	1494
gr. orientalĭ	118
evang. ref.	359
conf. aug.	315
unitarĭ	12
israiliţĭ	1062

Ĕră după naţionalitate:

românĭ	72
magiarĭ	3062
germânĭ	171
slovacĭ	46
sêrbĭ	50
croaţĭ	7
ruteni	6

restul de diverse naţionalităţĭ.

Credem de lipsă a împărţi pe ceĭ 72 românĭ şi după facultăţĭ:

la teologie aŭ fost	15
la dreptură	36
la medicină	9
la filosofie	12

Am cercat, să-ĭ împărţim pe românĭ şi după religiune, cu tóte că raportul ministerial nu-ĭ împărţesce. Raţionamentul l'am făcut aşa: gr. catolicĭĭ sunt numaĭ românĭ şi ruteni, gr. orientalĭ sunt numaĭ românĭ şi sêrbĭ, deci din combinaţiunea acésta am puté ajunge la resultatul dorit. Însĕ îndată la facultatea teologică am dat de pedecĭ, gr. catolicĭ sunt 23, din aceştia sunt românĭ 15, ruteni 3, decĭ trebue să fie încă 5 gr. catolicĭ, carĭ nu sunt nicĭ românĭ nicĭ rutenĭ. Aşa dară am abstat dela combinaţiunea acésta.

Trecem preste alte date, carĭ nu sunt de interes atât de general, şi adaugem numaĭ, că în anul scolastic 1893/4 la universitatea acésta s'aŭ eliberat diplome de doctorĭ

în teologie	7
în studiile juridice	240
în medicină	198
în filosofie	30

Spesele de susţinere pe anul scolastic 1893/4 aŭ fost 761.358 fl. Din aceste s'aŭ luat

din fondul universităţiĭ	276.683 fl.
din banĭ de didactru	106.575 „
din cassa statuluĭ	378.100 „

II. Trecem la universitatea din *Cluş*. Acésta are numaĭ treĭ facultăţĭ, dară facultatea filosofică se ramifică în sciinţele filosofice şi în sciinţele reale. Aci aflăm, că aŭ fost:

La facultatea	profesorĭ	ascultăt.
juridică	17	301
de medicină	10	144
de filos. (amîndóuĕ ram.)	29	135
cu totul	56	580

Apotecarĭĭ aŭ ascultat parte cu medicinĭştiĭ, parte cu filosofiĭ.

Din ascultătorĭ aŭ fost după religiune

gr. catolicĭ	57
rom. catolicĭ	236
gr. orientalĭ	19
ev. ref.	159
conf. aug.	48
unitarĭ	36
israiliţĭ	37.

Ĕră după naţionalitate:

românĭ	61
magiarĭ	486
germânĭ	37
slovacĭ	5

ceĭalalţĭ de naţionalităţĭ diverse.

Dintre ceĭ 61 românĭ aŭ fostŭ

la drepturĭ	37
la medicină	15
la filosofie	9.

Diplome de doctorat s'aŭ eliberat:

în drepturĭ	49
în medicină	31
în filosofie	9

Spesele de susţinere pe anul 1893 aŭ fost 294.027 fl., carĭ tóte s'aŭ suportat din cassa statuluĭ.

III. Ce privesce *politechnica* din *Budapesta* nu vom ĝice multe, ci înregistrăm numaĭ, că din 753 ascultătorĭ aŭ fost cu totul *3 ĝi treĭ românĭ* ascultătorĭ ordinarĭ şi unul extraordinar. Puţin am ĝis, dară destul, ca să ni-se sfâşie inima vĕdênd, cât de slab suntem representaţĭ în privinţa acésta, sciind, că spesele de 256.840 fl. încă s'aŭ suportat din cassa statuluĭ.

IV. Facultăţĭ teologice aŭ fost cu totul 52, şi anume:

greco-catolice	4
romano-catolice	30
greco-orientale	4
ev. reform.	5
conf. aug.	7
unitare	1
israilite	1.

Dintre cele 4 greco-catolice dóuĕ aŭ fost cu limba de propunere română: Blaş şi Gherla, şi dóuĕ cu limba de propunere magiară: Eperjes şi Ungvár.

Dintre cele greco-orientale treĭ aŭ fost cu limba de propunere română: Arad, Caransebeş, Sibiŭ; şi una cu limba de propunere sêrbéscă în Carloviţ.

Ascultătoriĭ de teologie se împart după religiune în:

greco-catolicĭ	162
romano-catolicĭ	857
greco-orientalĭ	161
ev. reform.	204
conf. aug.	136
unitarĭ	9
israiliţĭ	100
cu totul	1629.

Ĕră după naţionalitate:

românĭ	222
magiarĭ	955
germânĭ	167
slovacĭ	96
sêrbĭ	81
croaţĭ	41
rutenĭ	46.

E de însemnat, că institutele aceste staŭ sub dispuseţiunea confesiunilor respective, de aceea şi raportulŭ ministerial se restrînge la date maĭ puţine.

V. Academiĭ de drepturĭ sunt cu totul 10, şi anume în Agria (rom. cat. archiepiscopéscă), Caşovia, Oradea-mare şi Pojon (regescĭ), Pécs (rom. cat. episcopéscă), Eperjes (conf. aug.), Dobriţin, Kecskemét, M.-Sziget şi Sárospatak (ev. ref.).

În tóte acestea aŭ fost ascultătorĭ în semestrul al doilea 860, dintre carĭ

greco-catolicĭ	44
romano-catolicĭ	366
greco-orientalĭ	23
ev. reform	272
conf. aug.	91
israiliţĭ	64.

Ĕră după naţionalitate:

românĭ	29
magiarĭ	488
germânĭ	19
slovacĭ	4
rutenĭ	6
sêrbĭ	1
croaţĭ	1

Resumat.

La şcólele superióre aŭ fost cu totul:

la unvers. din Budapesta	3436	ascult.
la univers. din Cluş	580	„
la politechn. din Budapesta	753	„
la facultăţĭ teologice	1629	„
la academiĭ de drepturĭ	860	„
Suma	7258	ascult.

Din aceştia aŭ fost românĭ

la universitatea din Budapesta	72
la universitatea din Cluş	61
la politechnica din Budapesta	3
la facultăţĭ teologice	222
la academiĭ de drepturĭ	29
Suma	387

Noutăţĭ.

Serată literară în Blaş. Duminecă în 10 a c. Reuniunea femeilor aranjéză o serată literară în sala de desemn a gimnasiuluĭ. Începutul va fi la 5 ½ óre sara.

Dărnicia catolicilor francezĭ a fost lăudată de repeţite orĭ. Ea şi-a câştigat de curênd un nou titul la laudă. Anume serbându-se iubileul de 50 de anĭ al preoţieĭ archiepiscopuluĭ de Paris, credincioşiĭ aŭ colectat 630.000 frs. spre a ridica în biserica votivă din Paris un altariŭ întru memoria acesteĭ serbărĭ. După ce altariul a costat numaĭ 130.000 frs, restul de 500.000 l-a împărţit bunul archipăstoriŭ între săracĭĭ din Paris, carĭ se ruşinéză a cerşi.

Aniversara esecutării luĭ Horea, Cloşca şi Crişan. În 27 Febr. studenţiĭ universitarĭ din Bucuresci aŭ aranjat o conferinţă în sala Ateneuluĭ întru memoria de 110 anĭ a revoluţiuniĭ luĭ Horea şi a tragiculuĭ sfârşit al capilor acesteĭ revoluţiunĭ. Conferinţa, la care aŭ vorbit dniĭ Brândeŭ, C. Ionescu şi P. Petrescu, a fost bine cercetată.

Procesul de presă al „Dreptăţiĭ" s'a pertractat în 5 Martie la Curie. Tóte punctele recursuluĭ de nulitate aŭ fost respinse, şi astfel dl Dr. Branisce va trebui să sufere gréua pedépsă de 2 anĭ carcer de stat şi 1300 fl. amendă în banĭ.

Noĭ secretarĭ de stat. Prim secretar de stat în ministeriul de interne s'a numit Latkoczy Imre, deputatul dietal al cercului Neutra, éră al doilea secretar a fost numit consilieriul ministerial Széll Ignácz.

Procesul socialiştilor, carĭ aŭ inscenat în primăvara trecută o rĕscólă formală a lucrătorilor din Hodmézö-Vásárhely, se pertractézĕ începênd din 5 a c. în Hodmézö-Vásárhely. Acusaţĭ sunt 65 de lucrătorĭ, éră numĕrul martorilor trece preste 100. Spre a împedeca o eventuală rĕscólă a lucrătorilor s'a consignat în oraş miliţie, éră pentru susţinerea ordiniĭ 40 de gendarmĭ.

Influenza. În urma timpuluĭ rece şi umed éră s'a arĕtat influenza. În Viena sunt pline spitalele de ceĭ atacaţĭ de influenză. În Budapesta încă pătimesc de acest morb maĭ multe miĭ de ómenĭ.

Cas de mórte. *Gavril Cheţan,* Paroch gr. cat. în Cosma şi viceprotopop emerit al tractuluĭ Fărăgăuluĭ, a repausat în anul alŭ 83-lea alŭ etăţiĭ şi al 60-lea al preoţieĭ.

În veci amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

E.

Puterea ierarchică a protopopilorŭ.

(Continuare.)

Puterea ierarchică a protopopilorŭ românesci și calvinesci din Ardélŭ asemenată cu a archidiaconilorŭ latini din evulŭ mediŭ.

Afară de dreptulŭ alegerii și judecării mitropolitului, cealaltă putere ierarchică a protopopilorŭ românesci și calvinesci din Ardélŭ, care nu are temeiŭ în Pravilă, este puterea ierarchică a archidiaconilorŭ apusani din evulŭ din mijlocŭ, și prin urmare de origine apusană.

Precum scimŭ deja, calviniĭ din Ardélŭ și după căderea lorŭ de dela biserica catolică aŭ ținutŭ în biserica lorŭ și mai departe instituțiunea curatŭ apusană a archidiaconilorŭ catolici. Numirea de archidiaconŭ a peritŭ mai târdiŭ în biserica calvină din Ardélŭ fiindŭ înlocuită cu numirea de *seniores*. Spiritulŭ instituțiunii fese a rĕmasŭ și mai departe în biserica calvină din Ardélŭ. Se vede lucrulŭ acesta de acolo, că protopopiĭ calvinesci din Ardélŭ încă lungŭ timpŭ aŭ păstratŭ drepturile acele, ce le aveaŭ archidiaconiĭ catolici din evulŭ de mijlocŭ. Astfelŭ

1. Archidiaconiĭ ca și protopopiĭ calvinesci și românesci din Ardélŭ aveaŭ dreptulŭ de a aședa pre preoți în parochii și pre la biserici. [1]) Fiindŭ că mulți dintre archidiaconi folosiaŭ dreptulŭ acesta spre a stórce baniĭ dela preoți, mai multe concilii provinciale s'aŭ vĕdutŭ silite a păși în contra lorŭ. [2])

2. Archidiaconiĭ ca și protopopiĭ românesci și calvinesci aveaŭ dreptulŭ de a strămuta prin sentință pre preoții dela o parochie saŭ biserică la alta. Dreptulŭ acesta este și la archidiaconi o urmare logică din dreptulŭ de sub puctulŭ 1, de a aședa pre preoți la parochii și la biserici, și din dreptulŭ de a judeca ca forŭ de întâia instanță.

Și de dreptulŭ acesta aŭ abusatŭ multŭ archidiaconiĭ, câtŭ mai multe conciliĭ provinciali aŭ cercatŭ să li-lŭ detragă, însĕ fără succesŭ. [3])

3. Și archidiaconiĭ ca și protopopiĭ calviniĭ și românĭ din Ardélŭ aveaŭ votŭ virilŭ în sinódele diecesane alături cu episcopulŭ, și încă uniĭ canoniști le daŭ și lorŭ și parochilorŭ votŭ decisivŭ, chiarŭ așa cum aveaŭ și protopopiĭ calvinesci votŭ decisivŭ în *synodus generalis* și ceĭ românesci în săborulŭ mare din Ardélŭ. [4])

4. Cumcă archidiaconiĭ apusani din evulŭ de mijlocŭ aveaŭ forŭ de judecată de prima instanță, amŭ vĕdutŭ deja în tractatulŭ anteriorŭ.

5. În multe părți archidiaconulŭ dela reședința episcopéscă era în adevĕrŭ întâia persónă după episcopulŭ, și în biserică ședea vis-à-vis cu episcopulŭ. [5]) Dreptulŭ acesta și-l'aŭ arrogatŭ mai târdiŭ și archidiaconiĭ ceĭ constituiți afară de reședința episcopéscă. Și așa și dreptulŭ protopopilorŭ calvinesci și românesci din Ardélŭ de a fi întâia persónă după episcopulŭ, deși își află esplicarea și numai în organisațiunea de atuncĭ a bisericiĭ, totuși este și unŭ dreptŭ alŭ archidiaconilorŭ latini usitatŭ în evulŭ de mijlocŭ.

6. Și archidiaconiĭ ca și protopopiĭ românesci și calvinesci aveaŭ dreptulŭ de a da dispensațiuni dela unele piedecĭ de căsătorie. [6])

Recapitulândŭ încă odată cele espuse până aci, constatămŭ următórele:

a) Protopopiĭ românesci din Ardélŭ pre basa Pravileĭ nu potŭ avé mai multe drepturi decâtŭ acele, carĭ după canónele din Pravilă competiaŭ chorepiscopilorŭ, a cărorŭ următori suntŭ eĭ după opiniunea mai generală chiarŭ și din biserica nóstră.

b) Mai multe drepturi nu aŭ avutŭ în rĕsăritŭ nicĭ cândŭ și nicăiri protopopiĭ.

c) Cu tóte acestea protopopiĭ românesci din Ardélŭ încă de pre timpurile calvinilorŭ aŭ avutŭ mai multe drepturi neîntemeiate în Pravilă, și carĭ după Pravilă competŭ numai episcopilorŭ.

d) Tóte drepturile aceste ale protopopilorŭ românesci din Ardélŭ de o parte neîntemeiate în Pravilă, de altă parte episcopescĭ, le aflămŭ și la protopopiĭ calviniĭ din Ardélŭ, carĭ propriŭ nu suntŭ altceva decâtŭ drepturile episcopescĭ, ce le aveaŭ archidiaconiĭ apusani din evulŭ de mijlocŭ.

În urma acestora ni-se impune conclusiunea, că tóte drepturile protopopilorŭ românesci din Ardélŭ, carĭ trecŭ preste margenile puse de Pravilă, suntŭ drepturi introduse sub influința calvină în biserica românéscă din Ardélŭ.

Conclusiunea acésta se impune și cu mai mare forță, dacă vomŭ mai lua în considerațiune încă și împrejurarea acea, că protopopiĭ românesci din Ardélŭ aveaŭ chiarŭ și drepturile acele ale protopopilorŭ calvinesci, carĭ aceștia nu le moșteniserŭ dela archidiaconiĭ latini, ci le căpĕtaserŭ în urma organisațiuniĭ primitive a bisericiĭ lorŭ. Și aceste drepturi suntŭ.

1. Dreptulŭ la votŭ virilŭ în sinódele electorali pentru alegerea superintendenteluĭ, ĕră ceĭ românesci în sinódele pentru alegerea mitropolituluĭ, și

2. Dreptulŭ de a judeca și depune în sinodŭ pre superintendentele, ĕră la ceĭ românesci de a judeca și depune în sinodŭ pre mitropolitulŭ.

În Ardélŭ ca și aire ceĭ dintâiŭ, carĭ cu ocasiunea reformațiuniĭ aŭ căduțŭ dela biserica catolică, aŭ fostŭ maĭ multĭ preoți. Ca secta lorŭ să nu se năduséscă în anarchie, preoții căduți și-aŭ alesŭ unŭ conducĕtoriŭ, pe care l'aŭ numitŭ cu terminulŭ latinescŭ *superintendens,* ĕră cu terminulŭ grecescŭ *episcopus.* Acesta însĕ nu avea unŭ ordŭ mai mare ca eĭ, cum are după Pravilă episcopulŭ unŭ ordŭ mai mare decâtŭ preoțiĭ, ci era numai o specie de *primus inter pares.*

Pre calea acésta și-aŭ câștigatŭ preoțiĭ și protopopiĭ calvinesci din Ardélŭ dreptŭ de a-și alege pre superintendentele, fiindcă modulŭ constituiriĭ celuĭ de întâiŭ superintendente a servitŭ după aceea de îndreptariŭ și pentru timpurile următóre.

Ce se ține mai departe de dreptulŭ judecăriĭ și depuneriĭ superintendenteluĭ, protopopiĭ calvinesci din Ardélu asemene și-l'aŭ câștigatŭ în modŭ firescŭ.

Este unŭ principiŭ alŭ dreptuluĭ, că celŭ mai micŭ nu póte judeca pre celŭ mai mare. Din care causă Pravila nu concede nicĭ laĭcilorŭ nicĭ preoțilorŭ ca mai micĭ să judece pre episcopulŭ.[1]) Permitŭ fiase principiile dreptuluĭ, ca egalĭ să judece pe egalĭ și ceĭ mai marĭ pe ceĭ mai micĭ. De unde a fostŭ lucru firescŭ, că preoțiĭ și protopopiĭ calvinesci din Ardélŭ se pótă judeca pre superintendentele lorŭ, fiindŭ că acesta nu avea unŭ ordŭ mai mare ca eĭ, ci era numai *primus inter pares.*

Pre lângă aceea calviniĭ din Ardélŭ ca și de aire nimiciseră organisarea ierarchică a mitropoliților și a sinódelorŭ mitropolitane. De unde atribuțiunile de dreptŭ ale mitropoliților și sinódelorŭ mitropolitane, după carĭ în competința lorŭ cădea judecarea și depunerea episcopilorŭ, aŭ fostŭ siliți să le trécă la o altă instituțiune, și acésta nu putea fi decâtŭ cea mai înaltă în biserica lorŭ, carea era sinodulŭ generalŭ din preoți și protopopi, saŭ și numai din protopopi. [2])

Dacă acum pre lângă identitatea de mai susŭ a drepturilorŭ protopopescĭ la Românii și la calviniĭ din Ardélŭ mai luămŭ în considerare și identitatea drepturilorŭ acestorŭ dóuĕ, atuncĭ conclusiunea la influința calvină, credemŭ, că nu mai póte fi supusă nicĭ uneĭ escepțiuni.

De altă parte combinândŭ abundanța puteriĭ ierarchice a protopopilorŭ românesci din Ardélŭ de pre timpurile principilorŭ calvinesci cu condițiunea de unire dela 1698 pusă de protopopi *„ca în obiceiulŭ și deregătorille protopopilorŭ, carĭ suntŭ și vorŭ fi, nicĭ într'unŭ felŭ de lucru nimenĭ să nu se mestece, ce să se țină cum și până acum,“* nu ne vomŭ mira, că protopopiĭ cu ocasiunea s. uniriĭ aŭ fostŭ așa de jalusi de potestatea lorŭ ierarchică, câtŭ întâiŭ și mai întâiŭ s'aŭ îngrijitŭ, ca aceea să nu fie știrbită prin nimenĭ.

* * *

Petru Maĭorŭ despre puterea ierarchică a protopopilorŭ românesci din Ardélŭ. Petru Maĭorŭ, pre cum amŭ vĕdutŭ, a espusŭ pre largŭ puterea ierarchică a protopopilorŭ românesci din Ardélŭ în opulŭ sĕŭ Protopapadichia și în parte și în istoria bisericiĭ Românilorŭ scrisă totŭ de eĭŭ.

Cu privire la originea puteriĭ acesteia ierarchice a protopopilorŭ se esprimă astfelŭ:

---

[1]) Binterim »Die vorzüglichsten Denkwürdigkeiten der christ-katholischen Kirche« tom. I. pag. 401.

[2]) Conciliulŭ »Cabilonens« c. 15 dela Aquisgran c. 4 și dela Paris sub Ludovicŭ și Lothar la Binterim l. c.

[3]) Conciliulŭ salmuricensulŭ dela 1252 la Binterim loc. cit. pag. 403.

[4]) Joh. Peter Gibert »Corpus juris canonicei« Tom. I. Tit. 18. Par. I.

[5]) Binterim op. cit. pag. 400.

[6]) Totŭ acolo pag. 399.

[1]) Vedĭ mai susŭ pag. 190.

[2]) Vedĭ mai susŭ pag. 29 nu.

„Puterea şi cadinţele aceleşi le aŭ protopopiĭ ceĭ neuniţi în lucrurile cele bisericescĭ şi duhovnicescĭ, carĭ le aŭ şi protopopiĭ ceĭ uniţi, adecă carĭ suntŭ de obşte tuturorŭ în biserica grecéscă. De cumva la ver unŭ némŭ din ceĭ neuniţi nu se daŭ protopopilorŭ acele cadinţe, acésta este urmarea obiceaiuluĭ popistăşescŭ, éră nu datină de a bisericiĭ rĕsăritului cea de legea grecéscă. [1])

Tare se încurcă altcum agernlŭ Petru Maĭorŭ în cestiunea puterii ierarchice a protopopilorŭ nostri. Precum amŭ vĕḑutŭ, abundanţa puterii ierarchice a protopopilorŭ nostri şi pre elŭ l'a pusŭ în uĭmire. A cercatŭ să o esplice din împrejurarea, că protopopiĭ suntŭ următoriĭ chorepiscopilorŭ, şi nu i-a succesŭ, orĭ câtŭ a lărgitŭ puterea ierarchică a acestora. A alergatŭ apoĭ la pădurea de totŭ nefundată, că în Ardélŭ mitropolitulŭ românescŭ nu a avutŭ episcopĭ sufraganĭ, ci loculuĭ acestora îlŭ ţineaŭ protopopiĭ, cărĭ în calitatea acésta aveaŭ putere episcopéscă. Ba precum cu durere amŭ vĕḑutŭ, a alergatŭ chiarŭ şi la decretele principilorŭ calvinescĭ, numaĭ să o pótă esplica.

Şi acum totŭ elŭ ḑice, că puterea şi cădinţele protopopilorŭ românescĭ din Ardélŭ *„suntŭ de obşte tuturorŭ* (protopopilorŭ) *în biserica grecéscă."*

N'a observatŭ Petru Maĭorŭ, câtŭ de tare s'a încurcatŭ cu acestŭ acesta. Căcĭ dacă puterea protopopilorŭ românescĭ din Ardélŭ este *„de obşte tuturorŭ"* (prntopopilorŭ) *în biserica grecéscă,* atuncĭ pretutindenĭ în *„biserica grecéscă"* aŭ trebuitŭ să fie aceleşi împrejurărĭ ca în Ardélŭ. Şi în specie ar trebui ca în tóte ţĕrile, în carĭ e lăţită *biserica grecéscă* să fie numaĭ unŭ mitropolitŭ fără episcopĭ sufraganĭ, şi loculuĭ acestora să-lŭ ţină protopopiĭ.

Căcĭ fără hipoteca acésta n'a pututŭ nicĭ de cum să esplice puterea ierarchică a protopopilorŭ românescĭ din Ardélŭ.

Că pretutindenĭ în ţĕrile, ce se ţinŭ de *biserica grecéscă* numaĭ unŭ mitropolitŭ a fostŭ fără nicĭ unŭ episcopŭ sufraganŭ, n'a cutezatŭ nicĭ Petru Maĭorŭ să susţină. Cu tóte aceste deşi n'a susţinutŭ premisa, totuşi a susţinutŭ conclusiunea.

Altcum însuşi Petru Maĭorŭ ne spune, că nu s'a informatŭ, că óre la tóte némurile neunite, cum le numesce, dau-se protopopilorŭ cadinţele, ce li-se daŭ în Ardélŭ, căcĭ în loculuĭ citatŭ maĭ susŭ se esprimă hipotetice: *„de cumva la ver unŭ némŭ din ceĭ neuniţi nu se daŭ protopopilorŭ acele cadinţe, acésta este urmare obiceaiuluĭ popistăşescŭ.* . . . . . Dacă s'ar fi informatŭ, ar fi aflatŭ, că chiarŭ la némulŭ nostru în România si Moldova nicĭ cândŭ — s'aŭ datŭ protopopilorŭ acele cadinţe, şi nu se daŭ nicĭ astăḑi, fără să se pótă ḑice, că *„este urmare obiceaiuluĭ popistăşescŭ"*, de-órece, biserica *„popistăşéscă"* în România şi Moldova n'a avutŭ nicĭ cândŭ, putemŭ ḑice, nicĭ o influinţă asupra bisericiĭ.

Unŭ lucru tare interesantŭ însĕ în tótă cestiunea nóstră este împrejurarea, că însuşi Petru Maĭorŭ recunósce, că în Ardélŭ puterea ierarchică a protopopilorŭ românescĭ tot-deuna a fostŭ identică cu a protopopilorŭ calvinescĭ. Se esprimă adecă despre identitatea acésta în chipulŭ următoriŭ:

„Quoad externam politiam ecclesiasticam, ac praecipue quoad archidiaconalem sive protopopalem jurisdictionem semper nos inter et reformatos in Transilvania identitas fuit et est. Utrum nos ab ipsis acceperimus, au ipsi a nobis tamquam graeco ritui addictis, ignoro." [1])

Este însĕ de miratŭ, că Petru Maĭorŭ deşi a constatatŭ identitatea puteriĭ ierarchice a protopopilorŭ calvinescĭ cu a celorŭ românescĭ în Ardélŭ, deşi a constatatŭ maĭ departe, că nu scie, óre carĭ o aŭ luatŭ uniĭ dela alţiĭ, totuşi susţine inmediatŭ după aceea, că tótă poliţia bisericéscă, şi prin urmare şi jurisdicţiunea protopopilorŭ în biserica românéscă din Ardélŭ este în usŭ pretutindine în biserica grecéscă, căcĭ după cuvintele de maĭ susŭ adauge:

„Illud certum est, hanc politiam hodiedum vigere in ecclesia graeca."

Dacă Petru Maĭorŭ în adevĕrŭ ar fi cercatŭ, că óre jurisdicţiunea protopopilorŭ în biserica grecéscă este saŭ nu pretutindenĭ aceea, carea e la protopopiĭ românescĭ din Ardélŭ, ar fi aflatŭ securŭ, că aceea în biserica grecéscă în adevĕrŭ nu se maĭ află nicăirĭ. Şi atuncĭ identitatea jurisdicţiuniĭ acesteia în biserica românéscă şi calvinéscă din Ardélŭ ar fi fostŭ cu neputinţă să nu ducă pre unŭ bărbatŭ agerŭ ca Petru Maĭorŭ la aflarea adevĕruluĭ, că calviniĭ aŭ impusŭ bisericiĭ românescĭ totŭ spiritulŭ jurisdicţiuniĭ protopopescĭ calvine. Asta însĕ n'a făcut'o Petru Maĭorŭ, şi de aceea totŭ tractatulŭ lui despre drepturile protopopilorŭ românescĭ din Ardélŭ cuprinsŭ în protopapadichia se basĕză pre supuneri greşite.

La aceste se maĭ adauge, că Petru Maĭorŭ n'a cercatŭ să cunóscă puterea cea mare ierarchică a archidiaconilorŭ latinĭ înainte de sinodulŭ dela Tridentŭ. Cercândŭ şi cunoscêndŭ puterea acésta s'ar fi miratŭ vĕḑândŭ identitatea eĭ cu puterea ierarchică a protopopilorŭ calvinescĭ şi a protopopilorŭ românescĭ din Ardélă pre timpurile principilorŭ calvinescĭ. Identitatea aceleĭ puterĭ la protopopiĭ românescĭ şi calvinescĭ l-a fostŭ cunoscută. Şi aşa fórte uşorŭ ar fi pututŭ trage conclusiunea logică, cumcă calvinismulŭ a fostŭ numaĭ puntea, pre carea puterea ierarchică a archidiaconilorŭ apusanĭ a trecutŭ la protopopiĭ românescĭ din Ardélŭ.

Chiarŭ fiindcă Petru Maĭorŭ a întrelăsatŭ a face aseménarea acésta, a căḑutŭ şi în o altă greşală, Cândŭ adecă episcopulŭ Bobŭ a începutŭ a restrînge încâtva puterea cea mare a protopopilorŭ din causa abusurilorŭ, ce le comiteaŭ uniĭ protopopĭ, atuncĭ Petru Maĭorŭ se esprimă, că pre [illegible] *archidiaconĭ popistăşescĭ."*

Ḑacă prin cuvintele aceste a înţelesŭ pe archidiaconiĭ latinĭ de pre timpurile luĭ, atuncĭ a avutŭ dreptŭ, de-órece la latiniĭ sinodulŭ dela Tridentŭ tare a restrînsŭ puterea archidiaconilorŭ. Dacă însĕ a înţelesŭ pre orchidiaconiĭ ceĭ vechĭ latinĭ, atuncĭ tare s'a înşelatŭ, de-órece aceia se bucuraŭ de o abundanţă de putere ierarchică egală cu a protopopilorŭ românescĭ. (Va urma.)

* * *

[1]) »Istoria bisericeĭ Românilorŭ«. Partea inedită în »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 163.

[1]) Petru Maĭorŭ »Istoria bisericeĭ a Romanilorŭ« pg. 313. Cuvintele aceste vinŭ înainte în epistola unuĭ »protopopŭ bĕtrânŭ« din 9 Martie 1802 către episcopulŭ Bobŭ reprodusă de Maĭorŭ în istoria sa. Tóte indiciele însĕ arată, că autoriulŭ este însu-şĭ Petru Maĭorŭ.

Lourdes înaintea forului sciinţeĭ.

De prof. Dr. I. Ackerl.

(Continuare.)

Ceĭ ce priviaŭ însĕ maĭ adânc, încă pe atuncĭ eraŭ de părerea, că cu întórcerea luĭ Zola ómeniĭ să nu-şĭ facă ilusiĭ, şi că elŭ îşĭ va scrie cartea sa în spirit inimic puteriĭ supranaturale, şi nicĭ aceea nu puteaŭ să şi-o esplice, cum Preacurata Vergură să-şĭ fie ales şie-şĭ de glorificator o gură aşa de murdară, despre a căreĭ curăţire eĭ nu aveaŭ nici o dovadă.

Aşa a şi fost întru adevĕr. Romanul „Lourdes" al luĭ Zola, apărut maĭ întâiŭ în feuilletonul unuĭ ḑiar, ér apoĭ şi în ediţie deosebită, dovedesce, că Zola nicĭ decum nu şi-a lăpĕdat năravul, ci a a rĕmas întru tóte tot cel vechiŭ.

„Nu esistă nimica supranatural." Acésta e dogma luĭ fundamentală, şi acesteĭ ideĭ preconcepute trebue să i-se acomodeze faptele.

„Creştinismul," ḑice Renan, „este opera uneĭ femeĭ bolnave şi a câtorva pescarĭ halucinaţi."

Pentru ce să nu fie romanţieruluĭ Zola cu putinţă ca şi mareluĭ luĭ prototip, măestruluĭ Renan, să sfârşéscă cu creştinismul în asemenea chip aşa, că îl representă ca operă uneĭ fete cuprinse de esaltare religiósă?

Pe timpul petrecerii sale în Franţa de méḑăḑi Zola făcu o escursiune şi până la Bartrés, unde Bernadette îşĭ petrecuse anii ceĭ dintâĭ aĭ pruncieĭ sale. Aicĭ născocĭ el, că Abbé Ader privind la Bernadetta, cum îşĭ păscea oile, să fie ḑis într'o ḑi către învĕţătoriul Barbet: „Ca acéstă copilă şi nu altcum trebue să fie fost aceĭ copiĭ de păstorĭ, cărora s'a arĕtat în La Sallette Preafericita Fecióră." Zola scrută maĭ departe întrebând pe femeile bĕtrâne despre timpul copilărieĭ Bernadetteĭ.

Una dintre aceste femeĭ îĭ istorisi cu tótă confidenţa, că ea are pe caminul sĕŭ o statuă de a Maĭceĭ luĭ Dumneḑeŭ, care statuă Bernadetta o avea în specială onóre. Când ea după arĕtările din Lourdes veni odată ĕră la dînsa în Bartrés, cu acea ocasie să se fie esprimat: „Sfînta Fecióră este frumósă preste mĕsură; însĕ pe a ta încă o iubesc, fiindcă ea este cea dintâiŭ, înaintea căreia m'am rugat."

În urmare pentru Zola era un lucru, care nu sufere îndoélă, că Abbé Ader tot mereŭ îĭ înfăţişase Bernadetteĭ vedeniile dela La Sallette şi astfel produsese într'însa prin sugestiune vedeniile din Lourdes. Icóna de pe camin, neîncetatele deprinderĭ evlavióse, icónele minunat colorate ale bisericiĭ şi altele contribuiseră mult la aceea, ca copila amăgită să crédă, că închipuita sa vedenie este realitate şi viaţă. Astfel şĭ-a întocmit Zola pentru purtarea eroineĭ din romanul sĕŭ şi o esplicare sciinţifică. Că toţi martoriĭ ocu-

lară dovediaŭ contrariul opiniunii sale, că clerul luniĭ întregĭ făcea opositie evenimentelor din Lourdes, că Bernadetta maĭ curênd a fost orĭ ce alta decât o fată aplicată la esaltare religiósă, ba că ea nicĭ în catechism nu a fost introdusă de ajuns, — de tóte acestea ce-ĭ păsa romanţierului, care din Bernadetta voia să facă o eroină esaltată şi graţiósă a romanului sĕŭ.

Opul luĭ Zola este un pamfet în înţelesul strîns al cuvîntului. Talent dovedesce el numaĭ în descrierea detaiată a deosebitelor persóne şi scene.

Înse adevĕr şi adâncime sciinţifică înzădar vom cerca la el. În mânile luĭ tóte se prefac în caricaturĭ. Pe episcopul Laurence cel plin de zel întru mântuirea sufletelor şi tare în credinţă p. es. Zola îl presentă ca pe un sceptic, care preste tot nu crede în minuni. Aşa isprăvesc ataĭ eroĭ aĭ libĕrului cuget judecata sa despre lucrurĭ de acelea, carĭ nu le înţeleg. Fiindcă reserva înţeléptă şi procedura chibzuită a episcopuluĭ faţă cu lucrurile din Lourdes pentru Zola era un lucru neînţeles, în urmare marele episcop trebui să jóce în romanul luĭ rolul unuĭ om, care desconsideră credinţa în minuni. În modul acesta schimonosesce el şi pe celealalte persóne şi desfigurézĕ fapte de notorietate publică.

Figura sa predilectă rĕmâne Bernadetta. Pe cum marele luĭ magistru Renan glorifică în Dumnedeŭ-Omul tóte părţile cele frumóse şi vîrtuţile eminente omenesci, numaĭ ca să-ĭ pótă întuneca maĭ mult dumnedeirea, aşa tractézĕ şi Zola cu păstoriţa din Lourdes ca cu un ideal nerecunoscut din partea ómenilor, pentru ca să pótă mistifica evenimentele cele [illegible] pentru carĭ ea servise ca instrument [illegible]. Ea [illegible], că aŭ esilat pe Bernadetta din Lourdes, că I-aŭ întunecat amintirea, că i-aŭ făcut părăsită locuinţa. „Toţĭ se duc la grotă şi la basilică," dice el. „În locuinţa eĭ nu arde nicĭ o lumină." Nicĭ chiar în Bartrés, aşa se tânguesce el, nu i-se onorézĕ amintirea. Nicĭ un monument, nicĭ o statuă nu se află în acel loc, unde ea (după concepţia luĭ) primise prima inspiraţie pentru grandiósa sa operă.

Îndată după apărerea acestuĭ roman începură a ploua formal replicele scrise. Espunerii absolut false a Bernadettei din partea luĭ Zola îĭ făcu puternică opositie cartea luĭ M. Riccard intitulată „La vraie Bernadette" (adevĕrata Bernadettă). O altă replică referitóre la însuşi locul de peregrinaj şi intitulată „La vraie Lourdes" va apărè în curênd. Senatorul comunal din Bartrés publică un protest, în care se coreg multele neadevĕrurĭ referitóre la Bartrés şi la Bernadetta. Spre apĕrarea sa Zola se provocă în „Figaro" la bĕtrânul învĕţătoriŭ Barbet, carele i-le istorisise, şi din al cărui „Conducĕtoriŭ al peregrinilor" scóse el aceste date. Acest garant îĭ dete luĭ Zola lovitura cea maĭ rea. Barbet sili pe „Figaro", să-l publice o declaraţie lungă, în care el învinuesce pe romanţier direct, că a scris neadevĕruri. El cu Zola nicĭ odată nu a avut vre-o conversaţie, care ar fi putut să o foloséscă de temeiŭ pentru espunerile sale false, şi nicĭ la „Conducĕtoriul peregrinilor" nu are el drept să se provóce, după ce în acesta ataĭ lucrurĭ nu se pot afla.

Strașuic îĭ bătura pe Zola şi medicii. El avuse adecă obrăznicia de a trage în discuţie şi vindecările miraculóse, adecă a le naturalisa. Înse după ce el pe terenul medicinii este un ignorant desevârşit, îşĭ póte omul închipui, câte hăbăuciĭ se străcurară în scrierea luĭ.

În disertaţiunea interesantă „Romanul şi istoria" publicată în „Journal de Lourdes" Dr. Broissarie îĭ demustră luĭ Zola inesactităţile din cartea sa referitóre la medicĭ. De „medicĭ fără talent" trec înaintea romanţieruluĭ a priori toţĭ aceia, carĭ nu cugetă ca elŭ, şi maĭ ales aceia, carĭ liberézĕ certificate despre vindecările întîmplate.

Dr. Moncoq, membru al facultăţiĭ din Paris, pe carele Academia de medicină l-a distins pentru un op al luĭ, încă a scris împotriva luĭ Zola „O replică deplină la scri[illegible] Zola Pamfetul erudit, care în August 1892 asemenea a fost de faţă în bureauul medical din Lourdes, dovedésce, că chiar şi după scrierea luĭ Zola maĭ multe videcărĭ trebuesc declarate de minunĭ. Ácésta o dovedesce chiar din amĕnuntele medicale, la carĭ s'a provocat Zola, care în naĭvitatea sa a fost cu prea puţină băgare de samă la amĕnuntele acestea.

(Va urma.)

Bibliografie.

„Vatra" nrulŭ 4 a apărutŭ cu următorul sumar: *Gogu şi Goguşor* de Ioan Slavici. *Sĕră de vară* de V. D. Păun. *Hipnotismul* de Sc. A. Stăncescu. *Prăvălia pisicei* după Balzac. *S'a despoiat codrul de frunză* de T. Duţu. *Bolnavii* (tr. Maupassant) de Hlas. *În faţa morţii* de G. Sylvian. *O faptă rea* după Tschechow. *Milius* de V. Brebiceanu. *Fel de fel* ***. *Ilustraţiile:* Psyche. Scene din Pompey. Dragoste de mamă. O! conturile astea! Castele în aer. Oracolul din Delfi.

Editor şi redactor respundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Îmĭ permit a da respectuos de scire P. T. publiculuĭ din Blaş şi jur, că mi-am aranjat

Atelierul fotografic

pe scurtă vreme în Blaş în casa dneĭ Franciscа Bariţ, unde primesc gătirea de fotografiĭ de tot felul şi în tóte formatele.

Mărirĭ de chipurĭ maĭ micĭ până la mărime naturală şi preste tot orĭ ce lucrare, ce cade în specialitatea fotografieĭ şi picturi primesc spre efeptuire fidelă pe lângă garanţă.

Atelierul meŭ e deschis pe orĭ ce vreme dela 8 óre diminéţa până la 6 óre sara.

Rugând pe onoratul public pentru cercetarea atelieruluĭ meŭ semnez

cu deplină stimă
Iosif Kató,
fotograf din Cluş.

(10) 1—1

(9) 1—1

Concurs.

Postul de învĕţătóre la şcóla confesională gr. cat. română de fetiţe din Şomcuta-mare fiind ocupat în mod provisoriŭ prin învĕţătóre suplentă, subscrisul senat scolastic la dispusetiunea Veneratuluĭ consc scol. din Gherla publică prin acésta concurs pentru ocuparea acestuĭ post împreunat cu următórele emolumente:

1. Salariŭ anual de 300 fl. solvinḑi în rate lunare anticipative.
2. Relut de cuartir 40 fl.
3. Pentru focărit 40 fl., din carĭ este a se încălḑi şcóla.
4. Pentru scripturistic 20 fl.

Doritórele de a ocupa acest post aŭ a-şĭ susterne petiţiile scrise cu mâna propriă şi adresate subscrisuluĭ presidiŭ până în 31 Martie a. c. st. n., când se va ţinè alegerea.

Concurentele aŭ a documenta:

a) Că aŭ absolvat cursul preparandial.

b) Că aŭ depus esamenul de cualificaţiune, cum şi din limba magiară.

c) Că sunt versate în lucrurile manuale pentru recerinţele uneĭ şcóle de fetiţe.

Şomcuta-mare (Nagy Somkut) 27 Februariŭ 1895.

Ioan Serb,
pres. sen. scol.

Elia Pop,
not. sen. scol.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea aceloră obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ buuu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 4—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a dóua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea **Uniri**» în Blaș.

Anul V. | Blaș 16 Martiu 1895. | Numĕrul 11.

O ordonanță a ministrului Wlassics.

Albin Csáky, pe când era ministru de culte și instrucțiunea publică, voia să reformeze tot, ce s'a ținut de resortul sĕŭ.

Încercările sale în acéstă direcțiune n'aŭ adus binecuvîntare, ci numaĭ nefericire și disordine în țară.

Faĭmósa lui ordonanță în causa inmatriculării pruncilor născuți din părinți de religiune deosebită a turburat și revoltat consciința catolicilor, a produs nefericitele proiecte de legĭ bisericescĭ, carĭ încă înainte de esecutare agitézá întrégă țara, și a produs o confusiune mare în partidele parlamentuluĭ țĕriĭ.

Cu legea despre împărțirea claselor superióre gimnasiale în clase, carĭ trebue să învețe și limba grecéscă, și în clase, carĭ nu învață grecesce, fostul ministru încă n'a făcut nicĭ un bine. În multe gimnasiĭ acéstă lege nu se póte aplica, și chiar și aceia, carĭ de silă aŭ aplicat-o, sunt nemulțămiți cu ea, pentru că închide școlariului calea pentru anumite ramurĭ ale învĕțămîntuluĭ superior. Cu articulul de lege 26 din 1893 despre regularea salarelor învĕțătorescĭ fostul ministru a urmărit maĭ mult nimicirea școlelor confesionale, decât îmbunătățirea sorțiĭ învĕțătorilor. Pentru aceea confesiunile aŭ primit și esecutézá cu neîncredere față de guvern acéstă lege; ceea ce are de urmare firéscă, că salarele nu se îmbunătățesc în proporțiunea contemplată de legiuitorĭ.

Astădĭ mulți ar dori, ca reformele făcute de exministrul Csáky să nu se fi întîmplat, și mulți ar schimba direcțiunea urmată de dînsul, dacă s'ar maĭ puté. Despre acésta ne sunt dovedĭ eclatante discursurile rostite în parlament cu ocasiunea desbaterii budgetuluĭ pe 1895. Din cele maĭ multe discursurĭ putem vedé, că părinții patrieĭ nu sciŭ, cum să ĭese din încurcătura, în care a înfundat țara prealiberalul Csáky.

Chiar și actualul ministru de culte și instrucțiunea publică, Iuliŭ Wlassics, care în șovinism și liberalism calcă pe urmele antecesorilor sĕĭ, a fost silit, să recunóscă, că nu póte esecuta tot, ce a creat exministrul Csáky.

Este cunoscut, că ministrul acesta, fatal pentru țară, dăduse o ordonanță, în sensul căreia nicĭ un preot nu maĭ putea funcționa și ca docente fără de concesiunea ministruluĭ.

Dacă acéstă ordonanță s'ar fi esecutat cu rigóre, multe școle săsescĭ, românescĭ și sêrbescĭ ar fi trebuit să se închidă, și o însemnată parte din generațiunea fragedă a acestor popóre să rĕmână fără de instrucțiune și educațiune elementară, de-órece nicĭ Româniĭ, nicĭ Sașiĭ, nicĭ Sêrbiĭ nu aveaŭ un contingent de învĕțătorĭ cualificați, corĕspundĕtoriŭ numĕruluĭ școlelor lor confesionale.

Ministrul actual a vĕdut imposibilitatea de a esecuta ordonanța luĭ Csáky, orĭ dacă nu a vĕdut-o el, ĭ-aŭ spus-o deputațiĭ sașĭ, carĭ aŭ legat rĕmânerea lor în partidul liberal de condițiunea, ca între altele și ordonanța din cestiune să nu se aplice.

Și acésta în faptă nu se aplică, saŭ cel puțin nu se aplică cu rigórea contemplată de Csáky, căcĭ acum de curênd ministrul Wlassics a dat ordin organelor administrative, ca de o cam dată pe nicĭ un preot, care pórtă și oficiŭ docental, să nu-l conturbe în acest oficiŭ. În acela-și timp ministrul a dispus, să se conscrie tóte școlele, la carĭ preoțiĭ sunt aplicați ca docenți, pentru ca să pótă cunósce numĕrul acelor școle și cualificațiunea respectivilor preoți, în ce privesce maĭ vîrtos *propunerea limbiĭ magiare.* Dacă într'un cas orĭ altul i-s'ar părĕ ministruluĭ, că preotul nu este în stare a împlini și oficiul docental, el va dispune, să se separeze oficiul docental de cel preoțesc.

Acésta este în resumat ordonanța ministruluĭ Wlassics, pe care am crédut de bine a o face cunoscută cetitorilor nostri ca o nóuă dovadă, că în ce încurcătură ajung ministriĭ, dacă nu se conduc de adevĕratele interese ale tuturor popórĕlor, ci numaĭ de interesele poporuluĭ magiar. Ceea ce face unul, trebue să strice altul, și astfel în continuŭ trebue să se întrerupă continuitatea rațională în desvoltarea culturală a țĕriĭ.

De altă parte înse ordonanța mi-

Feuilleton.

De ale întunecimiĭ.

Să mĕ scol? . . . Să nu mĕ scol? . . . Întunecimea începe la 2 óre 53 minute după medul noptiĭ, ér după medul nopțiĭ e atât de dulce somnul.

Nicĭ spre înserate, și nicĭ chiar după cină nu eram încă hotărît, și la întrebarea, dacă am să mĕ scol saŭ să nu mĕ scol, maĭ curênd aș fi răspuns, că pentru o întunecime nu voiŭ să-mĭ stric liniștea nopțiĭ. Până la 11 óre, și dacă lipsa cere, și până la 12 îți staŭ de-a dragul, dar nu-mĭ cere, să-ți staŭ, și cu atât maĭ puțin îmĭ cere, să mĕ scol la 2 óre 53 minute după medul nopțiĭ. Și totuși m'am sculat.

Era cam pe la 10 ½ óre, când ne maĭ putênd de oboséla mĭ-am plecat capul spre odihnă. După 12 óre m'am trezit. Luna lucia în frumseța sa deplină, și cum își făcuse calea maĭ bine de jumĕtate, și cum ferésta chilieĭ mele e spre apus, m'am trezit învĕlit în valurĭ de lumină albă-gălbinie. Și atunci m'am hotărît, să-mĭ stric liniștea nopțiĭ pentru întunecime.

Cetisem despre Napoleon cel Mare, că putea să se trezéscă la orĭ ce cés al nopțiĭ, atâta putere de stăpânire își câștigase asuprá-și, și voiam să arangez o trezire napoleonică, fără deșteptător, fără sonerie, numaĭ prin puterea voințeĭ.

Și m'am și sculat, dar numaĭ la 3 óre 45 minute, și maĭ odată la 4 óre 45 minute. Până la 3 óre și 45 minute sĕrmana lună se întunecase maĭ bine de jumĕtate. Întunerecul venia din rĕsărit, dar tot din rĕsărit avea să vină și lumina. Când m'am trezit a dóua óră, n'am maĭ vĕdut nicĭ lună, nicĭ întunerec, nici lumină, numaĭ o negură plictisitóre, ce se lăsase pe pămînt. Și în nĕcasul, că mi-s'a răpit vederiĭ partea cea maĭ frumósă a priveliștiĭ, învingerea luminiĭ asupra întunereculuĭ, desvĕlirea, m'am culcat de noŭ și am maĭ durmit aprópe o óră.

De altfel nu mie mi-s'aŭ întîmplat întâia dată supĕrărĭ astronomice de asemenea natură, și nicĭ nu cred, ca supĕrarea mea să fie supĕrarea cea din urmă. Astronomiĭ în tótă puterea cuvîntuluĭ, nu diletanți cu ochĭ somnoroși ca mine, astronomiĭ provĕduți cu telescópe și alte instrumente necesarĭ, aŭ călĕtorit septĕmâni întregĭ, să pótă vedé și studia cutare întunecime, și când la adecă, ceriul s'a învĕlit în norĭ și a rĕmas în tot decursul întunecimiĭ învĕlit.

Întunecimile unele sunt de lună, altele de sóre, dar fie de lună, fie de sóre, totdeuna aŭ atras și vor atrage totdeuna luarea aminte a omenimiĭ. Aŭ mâncat-o vîrcolacĭĭ, a dis și maĭ dice și astădĭ poporul dela sate, ér noĭ dicem, că a mâncat-o nu vîrcolacĭĭ, ci umbra, ce o aruncă spre ceriŭ pămîntul luminat de sóre. Și unĭĭ și alțiĭ cercăm, să ne dăm samă despre schimbarea, căreia vedem că îĭ este supusă luna, și cercăm, fiindcă așa ne este firea, fiindcă firea ne împinge, să cercăm. Ér că nu într'o formă ne dăm samă, vine de acolo, că mintea nu pe toțĭ ne povățuesce într'o formă.

Încă din vechime ómeniĭ maĭ luminațĭ își esplicaŭ întunecimile în felul nostru, ér astădĭ abia maĭ găsescĭ om cu ceva carte, să nu-ți scie spune de umbra pămîntuluĭ, causa întunecimilor de lună, și de umbra lunii pricinuitórea întunecimilor de sóre.

Nu-ĭ vorbă, cam greŭ te împacĭ cu gândul, ca noĭ pămîntenĭĭ și pămîntul să ne primim lumina nopțiĭ dela lună și tot noĭ să o întunecăm cu umbra nóstră, să ne întunecăm lumina, — dar în fața și împotriva unuĭ fapt cine ar îndrăsni, să-și ridice graiul?

nistrului Wlassics nu trebue să ne servéscă de pretext de a nu ne sili, să ne formăm contingentul recerut de învĕţătorĭ cualificaţi, pe carĭ să-l aplicăm acolo, unde de presente funcţionézĕ preoţi în calitate de învĕţătorĭ.

Am vĕdut, că însu-şi ministrul îşi reservézĕ dreptul de a puté declara într'un cas orĭ altul, că oficiul docental trebue să se separeze de oficiul preoţesc, şi noĭ tare ne temem, că ministrul se va folosi de acéstă reservă nu atâta în contra prietinilor sĕĭ Saşi, ci în contra Românilor persecutaţi pe tóte terenele. Ca să prevenim deci periculul, ce ameninţă şcólele nóstre chiar şi prin ordonanţa actualului ministru, trebue să ne îngrijim de timpuriŭ, să ne câştigăm cât maĭ mulţĭ docenţi cualificaţi.

Era un timp, când mulţi învĕţătorĭ capĕtaŭ un salariŭ, ce era maĭ mic decât simbria unuĭ servitoriŭ, şi de aceea nu era mirare, că puţinĭ tineri se simţiaŭ îndemnaţi a se face dascălĭ. Acum s'aŭ schimbat împrejurările. Fiesce care învĕţătoriŭ trebue să aibă cel puţin 300 fl., cuartir, grădină şi din cinci în cinci anĭ adaus la salariŭ de câte 50 fl. v. a. Astfel sórtea învĕţătorilor s'a îmbunătăţit, şi în multe locurĭ eĭ sunt maĭ bine dotaţi decât înşi-şi preoţiĭ. Trebue deci să îndemnăm pe tinerii, carĭ aŭ absolvat cel puţin 4 clase gimnasiale, să îmbrăţişeze în numĕr cât se póte de mare cariera învĕţătorésc㠊

Progresul nostru cultural încă pretinde, să avem în tóte comunele învĕţătorĭ cualificaţi. Preoţiĭ, ocupaţi de ajuns cu oficiul lor şi cu câştigarea pânii de tóte ḑilele, nu pot sta de şcólă aşa, cum se pretinde astădĭ. De aceea dacă vrem, să ţinem pas în cultură cel puţin cu popórĕle conlocuitóre din patria nóstră, trebue să avem în fiesce care sat învĕţătoriŭ, care numaĭ cu şcóla să se ocupe.

Când fiesce care ţĕran român va sci ceti şi scrie, ḑiaristica nóstră, care face serviţiĭ atât de bune, în ce privesce deşteptarea consciinţeĭ nóstre naţionale, va avé cu totul alt numĕr de cetitorĭ. Idea naţională şi aspiraţiunile nóstre vor străbate în consciinţa tuturor straturilor societăţiĭ nóstre, şi toţi vom deveni un corp organic bine închegat, care va puté resista tuturor loviturilor adversariului secular.

O lămurire. — De maĭ mult timp se publică în „Tribuna“ nisce notiţe, carĭ de o parte descriŭ pe parochul din M. Uióra ca nevrednic de oficiul sĕŭ, ér de altă parte pe Consistoriul archidiecesan ca lipsit de simţul de dreptate în judecarea neînţelegerilor ivite între paroch şi unĭi dintre poporenii de acolo.

Nu ne-am amestecat în acéstă afacere, pentru că nu se ţine de forul publicităţiĭ a judeca în astfel de lucrurĭ. Ḑiaristicii îĭ lipsesc actele şi documentele, pe basa cărora şi-ar puté da verdictul sĕŭ drept şi nepărtinitoriŭ.

Ca însĕ publicul să nu fie dus în rătĕcire, am cercat şi noĭ, să ne informăm despre starea lucrului, şi am aflat, că Consistoriul a făcut tot, ce i-a fost cu putinţă, pentru liniştirea şi mulţămirea poporuluĭ turburat maĭ vîrtos prin nisce agitatorĭ, carĭ nu se ţin de némul românesc, nicĭ de biserica nóstră.

S'a trimis la faţa locului de dóuĕ orĭ unul dintre protopopiĭ cei maĭ de frunte a-l Archidieceseĭ, care a cercetat şi ascultat tóte plângerile poporului. Nici macar spesele comisiuniĭ n'a trebuit să le plătéscă poporul, căci le-a acoperit Consistoriul.

După ce s'aŭ lămurit tóte plângerile, s'a pronunţat şi Consistoriul, şi în hotărîrea acésta nimic nu se află, ce ar puté fi în detrimentul poporului, şi noĭ suntem convinşi, că dacă malcontenţiĭ ar fi trimis la redacţiunea „Tribuneĭ“ scrisorile, ce le-aŭ căpĕtat dela Consistoriŭ, confraţiĭ nostri dela ḑiarul din Sibiŭ încă s'ar fi convins, că Consistoriul nu putea, să tracteze nicĭ maĭ drept, nicĭ maĭ părinţesce, de cum a tractat faţă cu bietul popor sedus de nisce străinĭ rĕŭvoitorĭ.

Punctul, asupra căruia aŭ insistat maĭ vîrtos malcontenţiĭ, a fost reducerea stoleĭ de 50 cr., ce o capĕtă parochul dela fiecare familie, dar pentru care el trebue să facă tóte înmormîntările simple gratis, şi la bobotéză să se mulţăméscă numaĭ cu câte 10 cr. dela fiecare casă.

S'a aflat însĕ, că dela anul 1873, când actualul paroch a întrat în M. Uióra, el a căpĕtat totdeuna acéstă stolă, şi că poporul ĭ-a şi dat-o fără contraḑicere, ba ĭ-a chiar asigurat-o şi prin contract în treĭ rînduri.

Nu putea deci Consistoriul să lipséscă pe parochul de venitul luĭ legal, pentru că dacă se cedéză în continuŭ în astfel de afaceri, mâne poimâne preoţiĭ ajung peritorĭ de fóme, şi nu se maĭ află nimenĭ, care să îmbrăţişeze cariera preoţéscă, destul de rĕŭ retribuită la noĭ la Românĭ.

Nu s'a făcut deci nicĭ o nedreptate poporuluĭ, şi tocmaĭ pentru aceea sperăm, că confraţiĭ nostri dela „Tribuna“ nu vor maĭ lua în considerare informaţiunile unilaterale, prin carĭ numaĭ se alimentézĕ agitaţiunea în popor.

Nu din partea auctorităţiĭ bisericesci, ci din partea străinilor a suferit şi va maĭ avé să sufere poporul românesc din Uióra. Chiar şi acum se află o comisiune din Budapesta, care face cercetare asupra neînţelegerilor ivite de maĭ mulţĭ anĭ între tăietorii de sare şi între oficialiĭ băilor de sare. Nisce Unguri, îmbetaţi de ideĭ socialiste, aŭ inscenat aceste turburărĭ şi aŭ tras şi pe lucrătoriĭ românĭ în jocul acesta, care va fi póte fatal numaĭ pentru românĭ, căci de durerile acestora puţin le pasă domnilor din Budapesta. Se póte întîmpla fórte uşor, ca Românii să fie delăturaţi din băĭ şi înlocuiţi cu Unguri, şi astfel orăşelul Uióra, locuit maĭ numaĭ de Românĭ mineri, să se prefacă într'o colonie magiară.

De prevenirea acestuĭ pericliu ar trebui Românii din Uióra să se intereseze, ér nu

---

Sciind, că-ĭ fapt, nicĭ prin gând nu-ţi trece, să-ţi ridicĭ cuvîntul împotrivă, dar dorind doresci, doresci cu sete, să poţi pricepe faptul pe deplin, să-l înţelegĭ din paş în paş, din punct în punct, cum înţelegĭ lucrurile, ce le pipăescĭ cu mâna, — căci e grea din samă afară lupta, ce aĭ să o lupţi cu tine, când vorba e, ca mintea să ţi-se liniştéscă asupra unuĭ lucru, despre care sciĭ, că-ĭ fapt, dar pe care nu eştĭ în stare a-l pricepe. Fi-va óre dat acestor şire, să împrăştie îndoeli de aceste şi să procure linişte fie şi numaĭ uneĭ minţi?

Sórele şi după apunere aruncă raze spre pămînt. Unele lovesc de-a dreptul în pămînt, şi unde lovesc şi pe unde ajung, rĕspândesc lumină; altele îl ating numaĭ în trécăt şi-şi vĕd de cale, până daŭ de alte lumi, de alte corpurĭ, orĭ îşĭ perd urma prin nemĕsuratul spaţ. Razele din urmă învĕluesc pămîntul într'un învĕliş de lumină, învĕliş, ce se tot ascute, tot ascute în chipul uneĭ căciuli lungĭ şi înguste.

Noĭ suntem înlăuntrul căciuliĭ în umbră şi întunerec. Luna e afară de căciulă, afară de întunerec, prin urmare în calea razelor de sóre, raze vecînic neobosite, vecînic călĕtóre, şi milósă cum e dela fire, din razele de sóre primite în prisosinţă, când numaĭ póte, maĭ îndréptă o parte şi spre noĭ, şi razele aceste maĭ împrăştie negurile şi întunecimea nopţiĭ de pe pămînt. În calea, ce o face în jurul pămîntuluĭ în fiecare lună, cu multă grije se feresce, să încunjure căciula, să încunjure umbra, şi numaĭ întîmplarea şi întîmplarea încă numaĭ une oria o aruncă în umbră, şi atunci e întunecime, *totală*, dacă întrégă se perde în umbră, *parţială*, dacă abia întrată, cu un capet şi scapă din întunerec.

Nu-l scopul meŭ, să arĕt punct de punct, linie de linie, între ce împrejurărĭ ajunge luna în umbra pămîntului, între ce împrejurărĭ are loc întunecimea, ci singura mea ţintă e, să daŭ samă despre unele nedumeririĭ, ce până la întunecimea din urmă parte nu le-am avut, parte nu mĭ-aŭ ĭeşit cu atâta îndrăsnélă la ivélă.

La întunecimea din 10 spre 11 Martie mĭ-a venit în minte gândul, să cerc şi am cercat cu tot de-adinsul, să vĕd umbra, în carea avea să dispară luna. Dar nicĭ vorbă, să daŭ de umbră, nicĭ poménă de întunerecul, ce avea să înghiţă luna pe câtva timp. Unde era şi de ce nu se putea vedé umbra pămîntuluĭ, înainte de ce ar fi ajuns luna la ea? Óre dacă luna în calea sa nicĭ odată nu ar ajunge în umbra pămîntuluĭ, puté-s'ar vorbi despre umbră, esistare-ar umbra pămîntuluĭ pentru noĭ, înţeleg în forma sa lungăréţa?

Stelele fixe, afară de sóre, neavênd planete şi trabanţi, n'aŭ nicĭ umbre nicĭ întunecimĭ. Cel puţin noĭ nu avem cunoscinţă despre alte planete afară de planetele solarĭ şi de lunile acestor planete.

Dela stelele fixe, pentru enorma depărtare, lumina abia străbate până la stelele fixe vecine, şi dela unele póte nicĭ până la vecinele maĭ apropiate nu e în stare să ajungă. Ce se alege de lumina ăstorfel de-stele? E maĭ pe sus de orĭ ce îndoéla, că în spaţ nu se formézĕ umbră, ér unde nu este umbră, sĕmn că nicĭ lumină nu este.

Lumina pentru mine numaĭ atunci e lumină, dacă îmĭ face cu putinţă, să vĕd faţa corpuluĭ, de unde vine, pe cum şi faţa altor corpurĭ, faţa corpurilor, pe unde şi până unde ajunge. Lumina sórelui apus numaĭ dacă e împrăştiată de beşicuţele de apă, ce se află în aer, orĭ aruncată înapoĭ de lună, e pentru mine lumină. Fără beşicuţe de apă în aer nu-l amurgit, fără lună razele sórelui şi-ar vedé de cale, lăsându-ne fără leac de zare cât e nóptea.

Luând în socotinţă mărimea sórelui, mărimea pămîntuluĭ şi depărtarea lor împrumutată, urmézĕ, că umbra pămîntuluĭ are o lungime de 1,335.600 chilometri. Umbra acésta în chip de căciulă în continuŭ se mişcă dela rĕsărit spre apus, cum îţi miscĭ căciula de pe o ureche pe alta. După apus de sóre umbra se ridică de sub orizont în resărit şi se tot ridică până la medul nopţiĭ, apoĭ începe să cobóre şi se tot cobóră, până ce dispare ér sub orizont. Până ce luna e afară de căciulă, póte să ne trimită raze nóuĕ ăstor din căciulă; dar nu cumva să ajungă în căciulă, că i-s'a gătat cu lumina. Închipuesce-ţi un clown din circus cu o căciulă lungă cât un turn, făcênd cu ea la închinăciuni în drépta şi în stînga, şi cercând să o isbéscă în toţi din jur, şi veĭ avé ceva închipuire de

de subtragerea sumeĭ bagatele de 15 cr. din stola de până acum de 50 cr. a preotuluĭ lor, care ĭ-a păstorit 22 anĭ fără a avé ca el nicĭ o neplăcere.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Conducĕtoriĭ partiduluĭ poporal aŭ rugat pe membriĭ coruluĭ episcopesc, ca să comunice şi recomande, — pe cum vor afla de bine, — cleruluĭ subaltern programul partiduluĭ poporal. Venerabilul episcop de Győr Dr. Zalka a şi comunicat cleruluĭ sĕŭ acest program alăturând la epistola sa de caractĕr privat atât programul, cât şi adresa cătră corul episcopesc a conducĕtorilor noului partid poporal şi a dat celoralalţĭ membri aĭ coruluĭ episcopesc un esemplu demn de imitat. Numaĭ de l'ar imita toţĭ!

Revistă politică.

Afaceri interne.

Se părea, că desbaterea asupra proiectului de budget pe 1895 se va termina în septĕmâna trecută. Dară mania de a vorbi pe lung în dietă a făcut, să se discute asupra aceluia-şĭ obĭect şi în septĕmâna acésta.

În 7 a c. Apponyi în o vorbire clasică a espus greutăţile împreunate cu esecutarea legilor bisericesc-politice, a respins acusele, că el ar voi, să strice unitatea în armată pretinzând academie militară magiară şi cultivarea spiritului naţional magiar în regimentele magiare. (Ar fi de dorit, ca în fiesce care regiment pe lângă spiritul militar să se cultive şi spiritul naţionalităţiĭ, la care aparţine regimentul.)

Ugron a critisat şi batjocorit guvernul cu multă agerime de spirit. El vede un atentat în aceea, că spre a representa naţiunea s'a angajat o atare societate de Liliputanĭ, cum e guvernul actual.

Spre apĕrarea guvernuluĭ s'a ridicat Uray, dară cu puţin succes.

În 8 a c. primul orator (?) a fost ministrul Bánffy, care prin o vorbire scurtă şi sub orĭ ce critică a cercat, să rĕspundă oratorilor din opoziţie. El între batjocurile şi întrerumperile nesfârşite ale opoziţieĭ a declarat, că la atacurile vehemente ale opoziţionalilor nu va rĕspunde prin atacarĭ. Ce privesce trecutul sĕŭ politic, dice, că şĭ-a făcut datorinţa consciinţios. (O şi dovedesce acésta „Ellenzék" prin publicarea nenumĕratelor abusurĭ întîmplate sub Bánffy ca comite suprem.) Programul guvernuluĭ, cu privire la care s'a pronunţat în detaiŭ, îl susţine în tótă întregitatea luĭ. Reformele politice le va esecuta, fără ca să vateme susceptibilitatea confesiunilor. Pactul dualistic, care asigură desvoltarea Ungarieĭ, nu are lipsă de modificare. Faţă de Apponyi dice ministrul Bánffy, că înfiinţarea uneĭ academiĭ militare magiare ar fi periculósă preste mĕsură. Cu modalitatea fusiuniĭ inventată de Szápáry ministrul Bánffy nu se póte uni. Partidul guvernamental se bucură de încrederea Coróneĭ şi e destul de tare pentru conducerea afacerilor.

După vorbirea confusă şi slab stilisată şi recitată a luĭ Bánffy s'a pus la vot primirea proiectului în general, şi aŭ votat 222 deputaţĭ pentru el, ĕră 160 în contra luĭ. 62 deputaţĭ aŭ absentat.

La desbaterea specială în 8 a c. aŭ vorbit Hélfy, Ivánka şi Şerban, care de noŭ a urgitat esecutarea legiĭ de naţionalităţĭ.

În 9 a c. s'a continuat desbaterea specială a proiectuluĭ de budget. Issekutz declară de nelegală escortarea secretariuluĭ archiepiscopesc din Agram cu ocasiunea alegeriĭ dela Csáktornya, în care cerc e născut şi are realităţĭ dl secretariŭ dr. Premuş. Aplicarea învĕţătorilor ca oficialĭ pentru matriculele civile nu o află compatibilă cu oficiul învĕţătoresc, ĕră aserţiunea ministruluĭ, că purtătoriĭ matriculelor nu sunt oficialĭ publicĭ, ci funcţionarĭ încredinţaţĭ cu agende de ale statuluĭ, nu are nicĭ un sens.

Polonyi desapróbă escortarea druluĭ Premuş, dară se împacă cu numirea învĕţătorilor de conducĕtorĭ aĭ matriculelor.

Horánszky a interpelat pe ministrul de finanţe în cestiunea ameliorăriĭ stărilĭ materiale a lucrătorilor din salinele dela Uióra.

Ministrul rĕspunde, că va dispune, să se facă o severă cercetare în cestiunea acésta.

La începutul şedinţeĭ dietale din 11 a c. oratoriĭ celor dóuĕ fracţiunĭ kossuthiste îşĭ fac incriminărĭ împrumutate.

Bĕtrânul Péchy Tamás în un discurs mĕduos se ocupă de politica guvernuluĭ arĕtând, că ea a dat nascere partiduluĭ poporal. Încercările de fusiune ale guvernuluĭ nu sunt sincere; e deosebire esenţială între fusiunea, de care se tractéză aḑĭ, şi între cea din 1875. Causa principală a fusiuniĭ din 1875 a fost deplorabila situaţiune finanţială. Opoziţia de pe atuncĭ a fost câştigată prin aceea, că capul eĭ Tisza Kálmán a ajuns ministru-preşedinte. Fusiunea şi acum se va face chiar şi în contra voinţeĭ partidului guvernamental, care în ceĭ patru anĭ din urmă a decăḑut cu totul. Guvernul a cercat a se folosi de o apucătură spre a introduce administraţia de stat, dar nu ĭ-a succes; însĕ cu atât mai bine ĭ-a succes apucătura în politica bisericéscă, prin care a descompus partidul independentist şi a pus în flacărĭ ţara întrégă.

Tisza Kálmán recunósce, că în 1875 fusiunea a provocat-o situaţiunea finanţială, ĭ-a stat însĕ în cale art. de lege 12 din 1867. Tisza vĕḑênd, cât de seriósă era pe atuncĭ situaţiunea politică a renunţat la modificarea art. 12 din 1867 şi nicĭ ca ministru nu a maĭ revenit la modificarea luĭ, fiind convins, că prin o eventuală modificare s'ar crea o stare de lucrurĭ periculósă.

În şedinţa din 12 a c. Horánszky cualifică de reacţionară politica guvernuluĭ în cestiunile militare. Opoziţia modernă, — dice oratorul, — nu va face fusiunea cu jertfirea principiilor sale, cum a făcut-o acésta Tisza în 1875 spre a pune mâna pe putere.

Şerban de noŭ declară, că însu-şĭ guvernul e de vină, că Româniĭ s'aŭ pus pe terenul pasivităţiĭ. În Ardél censul e atât de înalt, împărţirea cercurilor electorale atât de nedréptă şi presiunea guvernuluĭ atât de mare, cât Româniĭ, şi dacă ar voi, nu pot participa la alegerĭ.

Beöthy Ákos se ocupă de cestiunea militară susţinênd, că partidul naţional nu maĭ cerca a trage consecinţele din pactul luĭ Deák Ferencz.

Ugron accentuéză, că şĭ în armată să se validiteze principiul de paritate. Limbiĭ magiare ĭĭ compet acelea-şĭ drepturĭ ca şi celeĭ germâne. În 1875 Tisza şĭ-a pus de cuiŭ principiile spre a ajunge la ólele cu carne. Tisza cât a fost la putere, în cestiunile militare a dobîndit numaĭ particula „şi", pentru care prin § 25 şi 14 (referitorĭ la serviţiul activ) a solvit pret fórte mare.

---

umbra, ce-o aruncă pământul în partea opusă dela sóre.

Umbra pământuluĭ ajunge neasemĕnat maĭ departe decât luna. În drept cu luna grosimea ĭĭ este de 8904 chilometri, pe când diametrul lunĭĭ abia ajunge la 3473 chilometri. Astfel e cu putinţă, ca luna tótă să fie învĕlită în umbră, şi dacă trece prin mijlocul umbriĭ, să rĕmână chiar timp maĭ îndelungat acoperită.

Dacă luna nu trece chiar prin centrul umbriĭ, saŭ cum se dice, dacă întunecimea nu e *centrală*, scapă maĭ iute din întunerec. Întunecimea din urmă nu a ţinut decât 2 óre 34 minute, prin urmare a fost departe de a fi centrală, unde dela întrarea în umbră şi până la ieşirea deplină póte fi restimp de 4 óre 38 minute.

La întunecimile parţiale luna nu întră decât în cósta umbriĭ, şi partea întrată întâĭ-dată ĭese înainte de ce s'ar fi acoperit partea din urmă.

Luna în restimp de 27 ḑile 7 óre 43 minute 11·5 secunde încunjură pământul. Cu tóte acestea nu în fiesce care lună se repetesce întunecimea. Numaĭ din când în când, numaĭ din timp în timp, ĭĭ vine umbra pământuluĭ în cale, numaĭ din timp în timp, numaĭ din când în când i-se cernesce faţa de întristare. În restimp de 18 anĭ şi 11 ḑile sunt 29 întunecimĭ totale şi parţiale cu totul împreună. După fiesce care restimp de 18 anĭ şi 11 ḑile întunecimile se repetesc în acela-şĭ şir şi la acela-şĭ timp. Preste 18 anĭ şi 11 ḑile, cine va maĭ trăi, va vedé de noŭ întunecimea de 2 óre 34 minute, vĕḑută acum Duminecă nóptea spre Lunĭ.

Restimpul de 18 anĭ şi 11 ḑile resultă din mişcarea pământuluĭ în jurul sóreluĭ şi mişcarea lunĭĭ în jurul pământuluĭ. De Duminecă nóptea şi până să maĭ ajungă luna în aceea-şĭ posiţie faţă de pământ şi sóre, vor trebui să trécă 18 anĭ şi 11 ḑile.

Le-am amintit aceste, ca maĭ uşor să fie înţelésă întrebarea, ce o voiŭ pune îndată.

Nu-ĭ preste putinţă, ca vre-o stea cu códă, vre-un comet să se rătĕcéscă în cale şi să ajungă maĭ aprópe decât 1,335.600 chilometri dela pământ. Şi dacă de fapt se va rătĕci şi se va întîmpla, să trécă prin căciula nóstră de umbră, ce va fi? Întuneca-se-va óre întreg cometul? La cometĭ afară de un simbure maĭ des, de multe orĭ destul de mic, tótă ceealaltă massă e un puternic învĕliş de gaz, ér gazul nu e în stare, să pună pedecă la umbră. Fi-va dară numaĭ simburele şi învĕlişul dintre simbure şi noĭ întunecat, orĭ dóră tótă massa va fi întunecată? Cum ar fi, să se închipuéscă trecerea cometuluĭ prin umbră, maĭ ales socotind, că pe lângă lumina primită dela sóre cometul maĭ are şi propria sa lumină?

Şi dacă luna prin ciocnire cu vre-un alt corp ceresc se va înfoca şi se va străforma de noŭ în gaz, cum va fi fost odinióră, şi-şĭ va avé a sa lumină, maĭ fi-vor 29 întunecimĭ în 18 anĭ şi 11 ḑile, saŭ preste tot maĭ fi-vor întunecimĭ?

După ce a mai vorbit şi Hélfy, s'a închiat şi desbaterea specială a proiectului despre budget, care s'a primit. În 13 a c. s'a primit numitul proiect şi în a treia cetire. Din 14—18 dieta nu a ţinut şedinţe.

Franţa.

Cu ocasiunea desbaterii parlamentare a budgetului pentru instrucţiunea publică deputatul Msgr d'Hulst prin un discurs elocuent a recercat parlamentul, ca să împlinéscă dorinţa ferbinte a miliónelor de catolici reîntroducênd în şcóle spiritul religios. — Deputatul socialist Jaures a dis între alte blasfemii, că el nu cunósce alt Dumnedeŭ decât pe om. Ce e mai scandalos, nici preşedintele camerii, nici guvernul nu aŭ aflat de cuviincios a reproba vorbirea blasfemă a lui Jaures.

În 30 a c. fiind dóuĕ alegeri suplementare pentru cameră, la ambele aŭ învins cu maioritate împunĕtóre candidaţii partidului catolic.

Rusia.

Ţarul Nicolae II a numit ministru de externe în locul decedatului Giers pe principele Alexis Borislavici Lobanow-Rostowski. Noul ministru de esterne al imperiului rusesc este un bărbat de o cultură înaltă, poşede mult tact diplomatic şi are maniere fórte atrăgĕtóre. Lobanow a fost 13 ani ambasador rusesc în Viena, éră în anul acesta era să trécă în aceea-şi calitate la Berlin. În Viena prin mijlocirea lui s'aŭ complanat totdeuna pe cale pacinică divergiţele dintre monarchia nóstră şi imperiul rusesc, din care causă el a fost stimat şi iubit în cercurile diplomatice mai înalte.

Puterile tripleĭ alianţe îşi pun marĭ sperări în noul ministru de esterne. Presa francesă încă îl salută cu căldură.

†

Cesare Cantù.

Firul telegrafic a dus în tóte părţile lumiĭ civilisate scirea, că istoriograful Cesare Cantù a murit. Cu Cesare Cantù se pogóră în mormînt un bărbat vrednic de jelirea întregiĭ lumi civilisate. El a fost unul dintre fiiĭ ceĭ mai nobilĭ, pe carĭ l-a născut Italia în decursul vécurilor istorieĭ sale. Dar Cesare Cantù nu e numai al Italieĭ: mărimea luĭ cea intelectuală şi morală împărtăşesce operelor luĭ preţ universal şi le fac proprietatea întregiĭ lumi civilisate.

Cesare Cantù s'a născut în 5 Septembre 1805 în Brivio din ţinutul Milanului. Pe tatăl luĭ o speculaţie nenorocită îl ruinase. Pentru familia lovită de sórte întâiŭ născutul Cesare a fost aşa dicênd un ânger mântuitoriŭ din nĕcasurĭ. El s'a pregătit, să se facă preot, dar nu s'a făcut preot, ci în etate de 18 anĭ a ajuns profesor în Sondrio, apoĭ în Como, ér la 1832 în Milano. Într'aceea murise tatăl sĕŭ, şi aşa grijea de ceĭ nóuĕ fraţi mai tinerĭ trecuse în sarcina tinĕrului profesor. El împlini cu jerfire de sine datorinţa iubiriĭ de frate. Dar în 1833 îl arestară organele guvernului austriac sub pretextul, că şi el ar fi luat parte în mişcările revoluţionare ale tinerimiĭ italiene. Aprópe un an a petrecut în prinsóre, éră apoĭ şi-a redobîndit libertatea, nu însĕ de odată şi profesura, ci a fost pensionat cu 300 fl. Când în an. 1859 Lombardia a fost cedată regatului Sardinieĭ, Cesare Cantù a ajuns în camera din Torino. Èr când mai apoĭ regele Sardinieĭ cuprinse partea cea mai mare a teritoriului papal, Cantù află, că nu se unesce cu conscinţa luĭ catolică, să-şi mai desvólte activitatea în parlament, şi de aceea îşi depuse mandatul şi retrăgêndu-se din viaţa publică se mărgini numai la activitatea literară.

În Cesare Cantù şi-aŭ aflat întruparea cuvintele, carĭ le-a scris Silvio Pellico în opul sĕŭ „Doveri dell'uome": „Pentru a ne iubi patria cu spirit nobil, trebue să începem cu aceea, că-l dăm în noĭ înşi-ne astfel de civĭ, de carĭ ea nu are să se ruşineze, ci din contră să se mândréscă cu eĭ. A fi un despreţuitoriŭ al religieĭ şi a iubi patria în chip vrednic sunt lucruri incompatibile. Dacă óre cine despreţuesce altarele, sfinţenia căsătorieĭ, buna cuviinţă, omenia, şi totuşi strigă: Patrie! Patrie! să nu-l credĭ. El fătăresce patriotismul, el e un cive fórte rĕŭ. Nimenĭ nu e un bun patriot afară de omul virtuos, care simţesce, iubesce şi se silesce a împlini tóte datorinţele sale. El nici odată nu se va face linguşitoriul celor puternicĭ, nici urîtoriul rĕutăcios al autorităţiĭ; a fi servil şi a fi fără de respect sunt într'o formă esagerări. Dacă el ocupă un oficiŭ militar orĭ civil, scopul luĭ nu este îmbogăţirea proprie, ci onórea şi bunăstarea principeluĭ şi a poporuluĭ. De este om privat, atunci éră onórea şi bunăstarea principeluĭ şi a poporuluĭ este dorinţa luĭ cea mai ferbinte, şi el nu face nici un lucru, care s'ar împotrivi acesteia, ci dimpotrivă face tot, ce póte, pentru ca să contribue la onórea şi bunăstarea aceea. El scie, că în tóte societăţile se găsesc abusurĭ, şi doresce delăturarea lor, dar el urgisesce furia acelora, carĭ vor să le delăture prin răpire şi prin rĕsbunare sângerósă, căci acestea sunt cele mai grozave şi mai fatale dintre tóte abusurile."

Opera cea mai de frunte a luĭ Cesare Cantù este „Istoria universală". Eĭ are el să-ĭ mulţămească, că numele luĭ e respectat în întrĕgă lumea civilisată. Acest op gigantic a apărut mai întâiŭ între anii 1837 şi 1846 în 35 tomurĭ, dintre carĭ 18 formézĕ propria istorie (Racconto), éră celealalte (Documenti) sunt o colecţie de adausurĭ din tóte literaturile şi de monografiĭ despre religie, filosofie, cronologie, archeologie, istoria arţilor şi a răsbóelor. Acest op a avut un succes colosal. În câţiva anĭ s'aŭ petrecut 12,000 de esemplare. În anii 1884—86 a apărut ediţia a decea, în care „Racconto" se cuprinde în 12 tomurĭ în octav mare. Adausurile aŭ apărut şi în ediţiĭ separate. Istoria acésta a fost tradusă pe limba germână, franceză, anglesă, spaniolă, ungurésca şi polonă.

Un succes aşa de neîndatinat la un op de acest fel şi aşa de mare ca Istoria universală a luĭ Cantù nu póte să se ascrie întîmplăriĭ órbe orĭ favoruluĭ efemer al publicului, pe cum se întîmplă cu anumite cărţi moderne, pentru ca ele după aceea să se dea uităriĭ. Opul luĭ Cantù dimpotrivă se înşiră între acelea producte literare puţine ale véculuĭ nostru, carĭ sunt menite pentru nemurire, şi buna primire, de care a avut el parte atât în Italia cât şi afară de Italia, şi care până acum nu numai nu a scădut, ci din contră a tot crescut, dovedesc dóuĕ lucruri: că auctorul prin întreprinderea acésta a satisfăcut uneĭ lipse simţite şi uneĭ dorinţe nutrite de tótă lumea literară şi preste tot de tótă lumea civilisată, şi că el în esecutarea acesteĭ întreprinderĭ a îndestulit în chip escelent aşteptările tuturor. Orĭ cine a cetit macar şi numai dóuĕ treĭ tomurĭ ale Istorieĭ luĭ Cantù, trebue să recunóscă tóte cele ce o fac, să fie un op eminent: planul întregului op, care cuprinde tot, ce formézĕ întru adevĕr istoria némului omenesc, viaţa tuturor popórelor, şi anume nu numai viaţa politică, ci şi cea sciinţifică, cea socială, cea religiósă, cea artistică, cu alte cuvinte tote elementele convieţuiriĭ sociale; şi în întregul acesta nespus de mare proporţionarea bine pricepută a părţilor, ordinarea şi transparenţa istorisiriĭ, în care cu mijlocirea uneĭ combinăriĭ istete şi bine esecutate dintre metodul cronologic şi dintre cel etnografic se presentă demersul istorieĭ, împărţit după epoce şi după popóre; sublima sintesă, cu care din când în când se cuprind şi se ilustrézĕ faptele cele mai de frunte ale istorieĭ şi se representă caractĕrul, spiritul, urmările metamorfoselor şi instituţiilor sociale celor mai momentóse; erudiţia vastă şi cunoscinţa temeinică a isvórelor şi a literaturiĭ istorice, critica sănĕtósă, esactitatea judecăţilor, soliditatea şi corectitatea principiilor, carĭ sunt păzite în chip consecuent în întreg opul; marinimia simţemîntuluĭ şi francheţa plină de demnitate, care bate la ochĭ din tótă istorisirea; în sfîrşit nobleţa şi energia stiluluĭ, care este tot foc, viaţă şi plastică.

Éră ce privesce partea religiósă-morală, putem să dicem, că acésta dă opuluĭ luĭ Cantù în partea cea mai mare preţul, care-l are. În introducere scrie Cantù: „După ce am găsit deci centrul întregiĭ istoriĭ (Christos), putem să dicem înainte de tóte: pretutindenea, unde Christos a ajunns la domnie, la ómenĭ singuraticĭ întocmai ca şi la popórĕ întregĭ, acolo s'a început istoria creştină, éră pretutindenea, — şi asta éră are valóre pentru ómenĭ singuraticĭ întocmai ca şi pentru popórĕ întregĭ, — unde acésta încă nu s'a întîmplat, acolo mai ţine încă şi acum vechiul timp păgânesc. Prin acésta ne-am apropiat deja mai tare de determinarea conceptului istorieĭ creştine şi dicem deci: sub istorie înţelegem desvoltarea universală a omenimiĭ conform planuluĭ lumiĭ, ce l-a avut Dumnedeŭ din etern şi se îndreptézĕ spre redobîndirea asemĕnăriĭ cu Dumnedeŭ prin Christos; ăsta şi nu altul póte să fie conceptul istorieĭ în sens creştinesc. O lumină, ce luminézĕ minunat, pĕtrunde printr'însul în întrĕgă massa cea mare istorică. Întrĕgă istoria şi singuraticele părţĭ ale eĭ primesc printr'însul adevĕrata sa însemnare, tóte primesc adevĕratul sĕŭ raport la Christos ca la centrul istorieĭ; prin aceea, că avem un punct de mânecare hotărît şi un scop sigur, se deslegă aşa dicênd tóte enigmele."

Afară de acest op gigantic a mai edat Cantù şi alte scrierĭ istorice de valóre sciinţifică tot aşa de mare. Ele n'aŭ ajuns la renumele Istorieĭ universale a luĭ Cantù numai din causa, că obiectele lor sunt de interes special italian.

Cantù a fost şi poet. Productul lui beletristic cel mai însemnat este romanul „Margherita Pusterla", care cu drept cuvînt se înşiră lângă romanul „Promessi sposi" al luĭ Manzoni. Cantù a scris romanul acesta

a prinsóre pe dosul unor carte geografice, leórece nu avea altă hârtie. Într'însul a lepus Cantù tótă durerea, care-l cuprindea e atuncia. Scrierea asta şi-a început-o cu uvintele: „Hai tu mai spasimato? — No. — Questo libro non e per te." (Simţit-aï vre-o ltă durere sufletéscă? — Nu. — Cartea sta nu e pe sama ta.)

Pe reposatul Cantù îl jelesc biserica atolică şi Italia de o potrivă. El şi nu de ult reposatul de Rossi servesc ca doveḑi, ă chiar şi geniiï numaĭ atuncï pot să ajungă adevĕrată mărime, dacă eï în sborul lor nat purtaţi de spiritul religiunii creştine.

În veci amintirea luï!

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulù 7. fl. 20909.74

Basiliu Dancea preot gr. cat. în Gârboviţa a colectat dela:

Pavel Constantin	fl.	—.10	
Cobliş Dumitru	„	—.10	
Biserica gr. cat.	„	1.—	
Din bucate adunate	„	1.30	
Dan Samoilă curator	„	—.10	
Tricu Nicolae	„	—.30	
Stencel Panfiliù	„	—.10	
Boteiù Ilie	„	—.10	
Basiliù Dancea preot	„	—.50	fl. 3.60
Ioan Dobrean paroch în Corbu	„	40.—	fl. 40.—
Dr. Ştefan Banfi medic a colectat dela:			
Dr. Ştefan Banfi	„	10.—	
Ghirithy căpitan	„	5.—	fl. 15.—
Samuil Vulcan notariù în Ecica-rom.	„	20.—	fl. 20.—
Ioan Luca subjude distr. în pens. în Temes-Rékás	„	8.—	fl. 8.—
Petru Uilăcan prot. Reghinuluï a colectat:			
1. Din *Filpişul mare* dela:			
Ioan Pop paroch	„	1.—	
Moisan Iuon	„	—.20	
Alexa Vasilica	„	—.10	
Alexa Petre	„	—.20	
Puskás János	„	—.10	
Moisan Anica	„	—.10	
Puskás Sándor	„	—.20	fl. 1.90
2. Din *M. Huduc* dela:			
Poporul credincios	„	3.70	
Preotul cu familia	„	2.30	fl. 6.—
3. Din *Petelea* dela:			
Gregoriù Ilia preot	„	1.—	
Din Cassa bisericiï	„	1.—	
Ioan Butnariù propr.	„	2.—	
Vasiliù Gorofteiù înv.	„	1.—	
Ioan Berariù iun.	„	—.30	
Ioan Pop baciu	„	—.20	
G. Cozma molomeşter	„	—.20	
Ioan Puşcaş	„	—.10	
Sim. Moldovan a Sandului	„	—.10	
Sim. Moldovan a Oniï	„	—.10	
Sim. Moldovan a Claneti	„	—.10	
Mihailă Oltean	„	—.10	
Ioan Moldovan l. Filimon	„	—.10	
Simeon Baciù sen.	„	—.10	
Simeon Rotariù a Goriï	„	—.10	
Sandu Lateş	„	—.10	
Simeon Lazar	„	—.10	
Gavril Simon iun.	„	—.10	
Gavril Lateş	„	—.08	
Nicolaù Moldovan	„	—.07	
Georgiù Mateiù	„	—.06	
Iacob Borza	„	—.06	
Simeon Purcariù	„	—.05	
Filimon Simon	„	—.05	
Teodor Puşcaş	„	—.05	
Ioan Vereş	„	—.05	
Vasilică Lateş morar	„	—.05	
Gorea Mateiù	„	—.05	
Vasilica Maradi	„	—.05	
Ioan Moldovan Sălcariù	„	—.05	
Niculae Chelemen	„	—.05	
Simeon Lateş a Malichi	„	—.05	
Ioan Oltean	„	—.05	
Simeon Rotariù l. Iuon	„	—.05	
S. Moldovan de după deal	„	—.05	
Gavril Simon sen.	„	—.05	
Ioan Pop drumariù	„	—.05	
Petru Pintea	„	—.05	
Simeon Baciù iun.	„	—.05	
Ioan Lateş a Malichi	„	—.05	
Georgiù Mateiù	„	—.05	
Ioan Chelemen	„	—.05	fl. 8.07
4. Din *V. S. Iónа* dela:			
Petru Ceuşan paroch	„	1.—	
Petru Tătar docente	„	—.50	
George Ceuşan	„	2.—	
Mihailă Saviua	„	—.20	
Gernyesegean Mihailă	„	—.20	
Vasilie Teglaş Hinchi	„	—.20	
Teodor David	„	—.20	
Belegan George	„	—.20	
Petrea Gora	„	—.10	
Ioan Nónea	„	—.10	
Teodor Farago	„	—.10	
Mihailă Hurtean	„	—.10	
Ioan S. Pop	„	—.10	
Iounésa Ursu	„	—.10	
Georgheasa Boeriù	„	—.10	
Ştefan Şuteù	„	—.10	
Vasilie Benţe	„	—.10	
Mihailă Keresturi	„	—.10	
Mihailă Forogo	„	—.10	
Văsilie Belegan	„	—.10	
Mihailă Santi	„	—.10	
Teglaş Maria	„	—.08	
Mihailă Raţ	„	—.08	
Văsilie Vereş l. Mihaiù	„	—.06	
Ştefan Hostan	„	—.06	
Ioan Vereş	„	—.05	
Florica Oláh	„	—.05	
Ioan Himpean	„	—.05	
Petrea Cengeri	„	—.05	
Ioan Socaciù	„	—.04	
Mihailă Neamţ	„	—.02	
Neculae Gervesegean	„	—.02	
Neculae Rus	„	—.20	
Mih. Vereş a luï Mihaiù	„	—.05	
Andrei Uilăcan	„	—.04	
Văsilie Dĕmian	„	—.30	
Mihailă Ulieşan	„	—.05	fl. 7.—
		Suma fl.	21019.31

Noutăţi.

Din Archidiecesă. On. *Vasiliu Suciu*, administrator parochial în Benic, este dispus în aceea-şi calitate la parochia *Aghireş* din protopopiatul Cluşuluï.

Întru mărirea luï Dumneḑeù. Subscrisul în numele poporuluï gr. catolic din Türiù esprim mulţămită sinceră dnieï sale *Constantin Şeicean* şi soţieï sale *Iova*, carï buni poporenï m'aù împuternicit a procura pe spesele lor un falon cu tóte cele aparţinĕtóre pe sama s. bisericï gr. cat. din Türiù în preţ de 85 fl. Dumneḑeù să le răsplătéscă! *Ioan Pop Pĕcurariu* paroch gr. cat.

Papa şi socialismul creştinesc. Diariului jidovesc „N. Fr. Presse" i-se scrie din Roma (?), că prinţul Liechtenstein, conducĕtoriul partiduluï social-creştin din Austria, a rugat pe Sfinţia Sa Papa Leo XIII, să binecuvinte activitatea reuniunii social-creştine, dară Papa a răspuns prin cardinalul secretar de stat Rampolla, că după ce reuniunea s'a abătut dela chemarea sa şi a început o luptă (antisemitismul), care nu se unesce cu iubirea creştinéscă şi cu postulatele ordinii sociale, nu i-se póte da binecuvîntarea apostolică. „Reichspost", organul partidului creştin-social, declară că cele scrise de „N. Fr. Presse" sunt tóte scorniturï. Liberalii dela jurnalul jidovesc vĕḑ, cum nu mai ascultă poporul de eï, ci ascultă de conducĕtoriï creştinï aï partiduluï social-creştinesc, şi chiar de aceea jidovimea recurge la tóte apucăturile spre a discredita acest partid.

Scisiune între Saşi. Este cunoscut, că aşa numiţiï Saşi tinerï saù verḑi nu sunt mulţămiţi cu mersul politicil săsescï şi cu atitudinea, ce-o observă deputaţiï lor în parlament. Organul nemulţămiţilor este „Kronstädter-Zeitung" din Braşov. Saşiï guvernamentalï aù hotărît, să-şi fundeze un nou jurnal tot în Braşov, care va susţiné programul poporal şi prin urmare şi pactul cu guvernul. Se vorbesce, că acest ḑiar ar fi pus la cale de comitele suprem Maurer şi va fi subvenţionat de cătră guvern.

„Fóea de Duminecă", ce apare în aceea-şi editură cu „Dreptatea" din Timişóra, e *suprimată* sub cuvînt, că apare fără de cauţiune. Lucrul însĕ stă aşa, că drept cauţiune de 5250 fl. pentru „Fóea de Duminecă" a fost întabulată şi insinuată la judecătoria de presă o casă din Timişóra a domnilor Mocsonyi, care valoréză preste 100.000 fl. Primariul Timişóreï sub cuvînt că casele sunt întabulate pe „Fóea de Duminecă" şi nu în favorul erariuluï, nu le-a considerat de cauţiune, ceea ce a aprobat şi ministrul de interne, şi astfel până a se transcrie cauţiunea în favorul erariuluï, fóea e sistată. Procuratura a intentat dluï Dr. V. Branisce proces pe motivul, că a edat „Fóea de Duminecă" fără cauţiune.

Stare de asediù în Neutra. Avênd să se facă în 20 a c. alegerea de deputat dietal, contele Zichy János iun., candidatul partidului poporal, pretudindenea e primit cu banderiï, din ce se póte deduce, că va fi şi ales. Candidatul guvernului pentru cercul vacant al Neutreï e fostul ablegat al acestui cerc secretariul de stat Latkoczy. Pentru alegerea acestuia întreg aparatul oficios s'a pus în mişcare, dară fiindcă e temere, că totuşi vor rĕmâné pe jos, aù consignat în Neutra miliţie din Pojon, ca unde nu învinge dreptul, să învingă forţa. Organele administrative spre a-şi răsbuna asupra preoţimiï, care e pe partea contelui Zichy, aù încuartirat la canonicl câte 10 soldaţi de rînd, ĕră la episcopul 25. Libertatea electorală se va deprinde la comandă!

Vagabundaj în Blaş. De un timp încóce vagabundiï, carï cercetéză Blaşul umblând a cerşi sub cuvînt, că sunt „arme Reisende", s'aù înmulţit în mĕsură îngrijitóre. Nimenï nu face nicï unù paş spre a scăpa pe Blăşenï de óspeţiï aceştia periculoşi. Poliţia e în mâna protopretoruluï nostru. Ĕră el nu ajunge, să se maï cuprindă şi cu lucruri aşa de bagatele. Tótă lumea scie, că pe bietul om zace tótă răspunderea pentru întregitatea statuluï primejduită prin Românii din Tiuriù şi maï ales prin soţia învĕţătoriuluï nostru dela Tiuriù, carea cutézĕ a simţi românesce. Sermanul protopretore stă să jóre, că de cumva se sparge întregitatea statuluï, ea se va sparge în Tiuriù în capul luï! Şi aşa nu e mirare, că vagabunḑiï trăesc în Blaş lumea albă.

Din senator Cartusian. Felix Faure, un vĕr al actualuluï president al republicii francese, înainte de acésta cu cinci ani a întrat ca noviţiù în o mănăstire a Cartusianilor din Franţa, renunţând la demnitatea de senator. Înainte de a întra în noviţiat s'a ocupat cu istoriografia. Un op al luï intitulat „Istoria sfîntuluï Ludovic" a fost premiat de academia francesă, dară fiindcă prin el se făcea progagandă pentru principiile galicane, Roma l-a inferit în Indicele cărţilor oprite. F. Faure dovedind o purtare esemplară pe timpul noviţiatuluï, a fost admis la depunerea profesiunii solemne a Cartusianilor. Înainte de facerea profesiunii a retractat tot, ce a scris în contra bisericii, şi provócă pe ceï ce se ocupă de cultivarea sciinţeï, ca să-i urmeze esemplul şi să se supună auctorităţii bisericii, căci ceï ce cultivă sciinţa în direcţiune contrară cu doctrinele bisericii, nu fac serviţii sciinţeï, ci anarchieï.

Magiariï îşi caută vechea patrie. Contele Zichy Jenő, care de mult se ocupă cu planul de a aranja o espediţie în Asia mică spre a scruta vechea patrie a Magiarilor, va pleca în Asia la finea luï April saù la începutul luï Maiù a. c. Espediţia va ţiné cam 9 luni.

Cas de mórte. *Nicolaù Lichirie* paroch gr. cat. în Copşa mare, protopopiatul Mediaşuluï, a reposat la 14 a c. în al 79-lea an al etăţii şi al 54-lea al preoţieï sale.

În veci amintirea luï!

BCU Cluj / Central University Library

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

E.

Puterea ierarchică a protopopilorŭ.

(Capetŭ.)

Desvoltarea puterii ierarchice a protopopilorŭ românesci și calvinesci din Ardélŭ dela s. unire până astădi. Spiritulŭ de ordine și disciplină correctă și în armonie cu principiile Pravileĭ ce a intratŭ în biserica românéscă din Ardélŭ prin s. unire, n'a pututŭ să nu reguleze și puterea ierarchică a protopopilorŭ. Și spiritulŭ acesta a lucratŭ mereŭ, până ce puterea acésta ierarchică a protopopilorŭ fu adusă în deplină armonie cu principiile Pravileĭ.

Astfelŭ întâiŭ și maĭ întâiŭ protopopiĭ și-aŭ pierdutŭ dreptulŭ acela, care era curatŭ calvinescŭ, și care nicĭ archidiaconiĭ apusanĭ nu l'aŭ avutŭ nicĭ cândŭ. Și acesta este dreptulŭ de a judeca și depune pre mitropolitulŭ în sinodŭ. [1])

Din drepturile lorŭ comune cu ale archidiaconilorŭ latinĭ și-aŭ perdutŭ dreptulŭ de a aședa preoțĭ în parochiĭ. Împrejurările pre încetulŭ s'aŭ desvoltatŭ de așa, câtŭ dreptulŭ acesta era și superfluŭ, și în parte și neplăcutŭ pentru mulțĭ din clerŭ.

Până n'a esistatŭ nicĭ seminariŭ pentru clericĭ nicĭ ceva cursŭ teologicŭ câtŭ de primitivŭ, protopopiĭ căutaŭ cantorĭ și alțĭ individĭ apțĭ de a funcționa ca preoțĭ în parochiile din tractulŭ lorŭ. Și pre aceĭa apoĭ îĭ trimiteaŭ la scaunulŭ archierescŭ spre ordinare. [2]) Altcum nicĭ nu era cu putință pre timpurile acele a afla preoțĭ. După ce s'a ridicatŭ însă seminariŭ de clericĭ, carĭ se pregătiaŭ anume pentru statulŭ preoțescŭ, eșia în fiesce care anŭ din seminariŭ unŭ numĕrŭ frumosŭ de teologĭ absoluțĭ, pre carĭ episcopulŭ îĭ cunoscea maĭ bine decâtŭ orĭ care protopopŭ. Pre aceștia apoĭ episcopulŭ îĭ aședa în parochiile vacante cu atâtŭ maĭ virtosŭ, că încâtŭ eraŭ teologĭ absoluțĭ, și ca atarĭ bărbațĭ cu ceva cultură, le-ar fi fostŭ tare neplăcutŭ după absolvarea studiilorŭ teologice a umbla colindându pre la protopopĭ să le dea aplicațiune. [3])

Cu tóte aceste însă și după fundarea seminariuluĭ aŭ maĭ rĕmasŭ încă parochiĭ de acele, în carĭ fiindŭ proventele de totŭ puține, nu puteaŭ fi aplicațĭ teologĭ absoluțĭ. Pentru aceste totŭ protopopiĭ trebuiaŭ să caute preoțĭ. Și cu privire la parochiile aceste însă fu restrînsŭ dreptulŭ protopopilorŭ în acolo, că numaĭ recomandaŭ individĭ la scaunulŭ archierescŭ pentru aceea parochie. Scaunulŭ archierescŭ apoĭ era liberŭ să priméscă saŭ nu pre celŭ recomandatŭ. [4])

Încetându dreptulŭ protopopilorŭ de a aședa preoțĭ în parochiĭ din causele indigitate, a încetatŭ și dreptulŭ lorŭ de a strămuta preoțiĭ din o parochie în alta.

Dreptulŭ la votŭ virilŭ în sinodulŭ archidiecesanŭ și în sinódele electorale le-a rĕmasŭ protopopilorŭ până în ḑiua de astădĭ. Ba la sinodulŭ electoralŭ din 1782 aŭ luatŭ parte cu votŭ virilŭ chiarŭ și protopopiĭ onorarĭ. A încetatŭ însă dreptulŭ de a alege pre celĭ 12 protopopĭ în loculŭ săboruluĭ mare, cu carĭ să se sfătuéscă mitropolitulŭ în cause maĭ grave. Maĭ pre urmă furŭ aleșĭ 12 protopopĭ în sinodulŭ dela 1792 sub episcopulŭ Bobŭ în urma dorinței sinoduluĭ. Episcopulŭ Bobŭ însă nicĭ odată nu ĭ-a chematŭ la consiliŭ. [5])

În loculŭ acestorŭ 12 pretopopĭ în sinodulŭ dela 1833 ținutŭ cu ocasiunea instalăriĭ episcopuluĭ Lemeni s'a introdusŭ datina, ca protopopiĭ actualĭ să se numéscă asessorĭ consistorialĭ și să pórte brâne roșiĭ. [6])

Dreptulŭ de a avé forŭ judecătorescŭ de întâia instanță l-ea rĕmasŭ protopopilorŭ și mal departe până în ḑiua de astădĭ în archidiecesă. Singurŭ pentru causele vinculariĭ de căsătorie li-s'a fostŭ luatŭ forulŭ pre timpurile Mitropolituluĭ Șuluțŭ, li-s'a datŭ însă érăși în intercalariulŭ după mórtea luĭ.

Dreptulŭ de a da dispensațiunĭ dela unele piedecĭ de căsătorie le-a rĕmasŭ până în ḑiua de astădĭ, deși episcopulŭ Bob[illegible] le-a fostŭ luatŭ și dreptulŭ de a da dispensațiunĭ dela promulgăriĭ de căsătorie, [1]) care însă apoĭ érăși l'aŭ recăpĕtatŭ.

Dreptulŭ protopopilorŭ de a fi cele dintâiŭ persóne în die[illegible] cesă după episcopulŭ l'aŭ pierdutŭ maĭ întâiŭ prin fundarea mă[illegible] năstiriĭ basiliților din Blaș la 1747, și după aceea prin fundare[illegible] capitululuĭ la 1807.

Cumcă după fundarea monăstiriĭ basiliților din Blaș călu[illegible] gării basiliț, încâtŭ din eĭ era formatŭ consistoriulŭ episcopescŭ aveaŭ întâetate după episcopulŭ față cu protopopiĭ, se vede di[illegible] catalogulŭ votisanților în sinodulŭ electoralŭ dela 1782, în car[illegible] în loculŭ întâiŭ suntŭ călugărĭ basiliț din Blașŭ, apoĭ decanĭĭ, [illegible] după aceea archidiaconiĭ, și alțiĭ.

Drepturile acele înse, carĭ după Pravilă competŭ protopopi[illegible] lorŭ, încâtŭ suntŭ următorĭ aĭ chorepiscopilorŭ, le-aŭ rĕmasŭ tót[illegible] neatinse.

Dacă acum în urma espuneriĭ acesteia istorice amŭ voi să constatămŭ elementele, din carĭ stă puterea ierarchică de astădĭ a protopopilorŭ nostri, trebue să susținemŭ următórele:

1. Încâtŭ suntŭ următorĭ aĭ chorepiscopilorŭ anticĭ protopopiĭ nostri aŭ astădĭ tóte drepturile acele, carĭ după Pravilă competŭ chorepiscopilorŭ. Drepturile aceste suntŭ de origine r e s ă r i t é n ă.

2. În câtŭ pre timpurile domniriĭ calvine protopopiĭ nostri aŭ căpĕtatŭ maĭ multe drepturĭ de ale achidiaconilorŭ apusanĭ, carĭ însă maĭ târdiŭ li-s'aŭ detrasŭ, totuși le-aŭ rĕmasŭ încă dreptulŭ de a ține sinóde protopopescĭ, de a avé forŭ de judecată, de a da unele dispensațiunĭ și dreptulŭ la votŭ virilŭ în sinodulŭ diecesanŭ, carĭ drepturĭ *in ultima analysi* suntŭ de o r i g i n e a p u s a n ă.

3. Din drepturile curatŭ calvinescĭ le-a rĕmasŭ numaĭ dreptulŭ de a avé votŭ virilŭ în sinódele electoralĭ pentru alegerea mitropolituluĭ, care este de o r i g i n e c u r a t ŭ c a l v i n ă.

* * *

Introducerea maĭ multorŭ clase de protopopĭ în biserica nóstră. Pre cândŭ s'a întîmplatŭ s. unire în biserica românéscă din Ardélŭ era numaĭ o clasă de protopopĭ. Se vede acésta din subscrierile protopopilorŭ în manifestele de unire, unde toțĭ se numescŭ numaĭ cu o singură numire, adecă protopopŭ.

Câtŭ timpŭ a duratŭ egalitatea acésta nu putemŭ sci. Este însă certŭ, că pre timpurile episcopuluĭ Maĭorŭ esistaŭ deja șese clase de protopopĭ. Și anume:

1. D e c a n iĭ, carĭ eraŭ clasa cea maĭ înaltă. Însaș numirea lorŭ arată, că suntŭ de origine apusană. Archidiaconiĭ adecă aveaŭ sub sine maĭ mulțĭ decanĭ puși în fruntea maĭ multorŭ preoțĭ. Decaniĭ aceștia, încă aveaŭ drepturĭ însemnate ca și archidiaconiĭ, și chiarŭ și forŭ de judecată. Sinodulŭ dela Tridentŭ le-a redusŭ și drepturile lorŭ ca și ale archidiaconilorŭ.

2. A r c h i d i a c o n iĭ, aceștia formaŭ clasa a dóua de protopopĭ, și clasa lorŭ era cea maĭ numĕrósă.

3. I n s p e c t o r iĭ. Aceștia tare probabilŭ eraŭ numaĭ administratorĭ protopopescĭ, ca în calitatea acésta să-și arete capabilitatea spre a puté fi înaintațĭ la rangulŭ de protopopĭ.

4. N o t a r iĭ. Aceștia administraŭ numaĭ interimalŭ tractulŭ protopopescŭ, până cândŭ se va constitui protopopŭ saŭ administratorŭ protopopescŭ. Fiindŭ constituitŭ în fiesce care tractŭ protopopescŭ și unŭ notariŭ tractualŭ, ajungêndŭ tractulŭ în vacanță, până la alte dispositiĭ câte odată i-se încredința notariulŭ administrarea interimală a tractuluĭ.

5. J u r a ț iĭ. Aceștia asemene administraŭ numaĭ interimalŭ tractulŭ protopopescŭ. Jurații precum scimŭ eraŭ asessorĭ forului protopopescŭ. Devenindŭ câte unŭ tractŭ în vacanță, dacă consistoriulŭ nu afla cu cale a încredința notariulŭ tractualŭ administrarea interimală a tractuluĭ, o încredința unuia dintre juraț saŭ asessorĭ scaunuluĭ protopopescŭ.

6. P r o t o p o p iĭ s a ŭ a r c h i d i a c o n iĭ o n o r a r ĭ, carĭ nu aveaŭ jurisdicțiunea ci numaĭ onórea protopopéscă.

Afară de deosebirea, ce din firea lucruluĭ este între un administratorŭ în genere, administratorŭ interimalŭ, protopopŭ constituitŭ și protopopŭ onorariŭ, deosebirea între aceste 6 clase de protopopĭ se vede a fi fostŭ maĭ multŭ în nume, titulă și în onóre.

---

[1]) Vedĭ maĭ susŭ pg. 23.

[2]) Vedĭ c. 2 a sinoduluĭ dela 1700.

[3]) Îndată dela s. Unire încóce se observă tendința laudabilă de a întemeia maĭ întâiŭ unŭ cursŭ, și după aceea seminariŭ pentru crescerea cleruluĭ, Așa încă în sinodulŭ de unire dela 1700 s'a fundatŭ unŭ cursŭ teologicŭ de 40 ḑile la reședința episcopéscă în Belgradŭ. (Vedĭ can. 2 alŭ sinoduluĭ anuluĭ acestuia.) Éră sinodulŭ dela 1742 își esprimă dorința ridicăriĭ seminariuluĭ, și se vede, că se și lucra spre aceea.

[4]) Can. 2. Punct V. »Despre parochiile vacanțe« în sinodulŭ dela 1821. »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. II. pg. 73.

[5]) Petru Maĭorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 329 și un.

[6]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. II. pag. 66.

[1]) Petru Maĭorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag. 311.

a privinţa cuantului de jurisdicţiune, luându afară pre protopopii onorari, între celalalţi mai că nu era nici o deosebire. Celu puţinu ceptu la votu virilu în sinodulu electoralu aveau toţi protopopii din cele 6 clase, cum se vede din catalogulu votisanţilorŭ sinodulu electoralu dela 1782, în care se enumĕră ca votisanţi votu viriu: 4 decani, 53 archidiaconi actuali, 2 onorari, 3 inpectori, 3 notari şi 3 juraţi, toţi puşi în fruntea tractelorŭ protopoesci, afară de ceі onorari, ba unii şi preste câte doі saŭ trei tracte.

Este, putemŭ ḑice, durerosŭ, ca unu bărbatu aşa abilu ca storicului Petru Maiorŭ, n'a cercatu să cunóscă fasele, prin carі a trecutŭ instituţiunea protopopilorŭ dela s. unire încóce. Împrejurarea acésta l'a făcutŭ apoі, să fie tare nedreptŭ faţă cu episcopulu Bobu.

Amŭ vĕḑutu deja, cumcă sub episcopulu Maiorŭ esistau deja mai multe clase de protopopi în Ardélu, carі aŭ luatŭ parte la sinodulu electoralu dela 1782, în care fu candidatu Bobu în loculu lu treilea pentru scaunulu episcopescu. Şi totuşi Petru Maiorŭ orbindu de clasa viceprotopopilorŭ, a inspectorilorŭ şi a notarilorŭ amintiţi mai susu, carі funcţionaŭ ca protopopi, se xprimă astfelu:

„Titule suutu aceste neauḑite în biserica grecéscă, nici în biserica Românilorŭ nu s'aŭ auḑitu până în véculu nostru. . . . . Alui Ioanŭ Bobŭ aflare suntu aceste titule strĕine de legea grecéscă şi de datina bisericiі Românilorŭ.“ [1])

Acum clasa *viceprotopopilorŭ* vine înainte încă sub episcopulu Rednicu sub numirea de *subarchidiaconi,* cum se vede din un protocolu oficiosu alu episcopului Rednicu păstratu în archivulu archidiecesanu din Blaşu, éra a *inspectorilorŭ* şi *notarilorŭ* o comunică la sinodulu electoralu din 1782, pre cându Bobu era numai protopopu.

Atâta este destulu, să se vadă, câtu de bine a fostu informatu Petru Maiorŭ despre lucrurile aceste, cu tóte, că fiindu tare aprópe de acele timpuri, uşoru şi-ar fi pututu câştiga informaţiuni intemelate.

Sub episcopulu Bobu pre încetulu a încetatu clasa decanilorŭ, a notarilorŭ şi a juraţilorŭ, ce se vede de acolo, că la sinodulu electoralu din 15 Maiu 1832 de după mórtea luі Bobu, în care fu candidatu Lemeni la episcopie, clasele aceste nu se mai amintescu. [2])

Sub Lemeni érăşi fu resuscitată clasa decanilorŭ, însĕ decanі erau numai canonicii şi ceі 4 vicarі, éră apoі sub Vancea éră vine înainte în şematismulu dela 1871 în forma de sub Lemeni, va să ḑică era numai titulatură.

Clasa inspectorilorŭ a rĕmasu încă lungu timpu sub numirea de inspectori, căci era încă în usu pre la 1821, cum se vede din actele sinoduluі diecesanu ţinutu în acestu anu. [3]) În sinodulu electoralu însĕ dela 1832 nu se amintesce nici unu inspectoru.

S'aŭ introdusu însĕ sub episcopulu Bobu alta clasă nóuă, anume: *Vicarii foraneі* dela Făgăraşu, Haţegu şi Năsĕudu la 1787, şi dela Şimleulu Silvanieі la 1809. [4])

Pre lângă aceea fu reactivată érăşi clasa *viceprotopopilorŭ* de pre timpurile episcopului Rednicu, saŭ vicearchidiaconii, carі vinu deja înainte în testamentulu episcopului Bobu de datu 28 Octobre 1828.

Petru Maiorŭ în loculu amintitu mai susu ḑice, că şi clasa administratorilorŭ protopopescі s'ar fi introdusu sub episcopulu Bobu. Nu se amintesce însĕ clasa acésta nici în sinodulu diecesanu dela 1821, nici în celu electoralu dela 1832. De unde este probabilu, că clasa admfnistratorilorŭ a fostu una cu a inspetorilorŭ. Şi câtva timpu s'a folositu mai multu numirea de inspectori, éra mai târḑiu mai multu cea de administratori. Celu puţinu pre la 1842 pre timpurile episcopului Lemeni nu mai vine înainte numirea de inspectorŭ, ci numai cea de administratorŭ. [1])

În timpulu mai nou apoі mai întâiu în Ardélu în diecesa Gherleі vine înainte clasa *surrogaţilorŭ*, saŭ protopopilorŭ puşi lângă ceі neputincioşi saŭ neabili.

Din tóte aceste se vede, că încă din seculului trecutu de sub episcopia luі Gregoriu Maiorŭ avemŭ date sigure, că în biserica nóstră esistaŭ mai multe clase de protopopi. Se vede însĕ şi aceea, câtu de slabu a fostu informatu autorulu memoranduluі gherlanu din 1882, când susţine, că clase şi titulaturі diverse pentru protopopii nostri s'aŭ introdusu numai dela reactivarea mitropolieі de Alba-Iulia şi fundarea episcopatelorŭ de Lugoşu şi Gherla. [2])

Ce se ţine însĕ de întrebarea, că din punctulu de vedere alu Pravileі ce avemŭ de a ţiné despre împărţirea protopopilorŭ în mai multe clase, rĕspundemŭ, că după ce Pravila nu cunósce nici instituţiunea protopopilorŭ, nu ne rĕmâne decâtu una din dóue. Anume, saŭ să lăpĕdămŭ însaşi instituţiunea protopopilorŭ preste totu ca necunoscută Pravileі, saŭ dacă pre lângă tóte că e necunoscută Pravileі, totuşi o ţinemŭ, atunci nu avemŭ nici unu motivu de a lăpĕda împărţirea lorŭ în clase din punctulu de vedere alu Pravileі.

Nu avemŭ pentru acésta nici unu motivu, fiindu că împărţirea protopopilorŭ în clase este o instituţiune tare practică şi o urmare a progresului nostru culturalu.

Cu câtu o societate este mai înaintată şi corĕspunde chemăriі sale mai bine, cu atâta este mai variată în privinţa organelorŭ sale.

Înaintându după s. unire biserica nóstră în multe privinţe, a fostu lucru firescu, ca organele, ce funcţionéză în ambitulu eі, să ese din monotonia veche şi să devină din ce în ce mai multifarie.

Distingêndu-se unii protopopi prin sciinţă, alţii prin zelu, alţii prin abilitate, biserica încă a trebuitu să-i distingă de celalalţi pre ver o cale. Mai departe avêndu unii de a funcţiona în cetăţile mai însemnate din ţară, carі erau centre culturali, protopopii, ce reşedeau în ele, aŭ trebuitu să capete o prioritate óre care faţă cu ceі dela sate. Asemene protopopii noviţi în oficiu şi încă neprobaţi aŭ trebuitu să se aşeḑe mai întâiu în o clasă, în care să-şi dovedéscă capabilitatea.

Tóte aceste şi alte mai multe motive practice preduse de progresulu nostru culturalu aŭ provocatu óreşi cumva biserica nóstră să facă mai multe clase de protopopi. A acusa pentru acésta biserica nóstră, însamnă a o acusa pentru progresulu eі culturalu. Ĕră a dori rectivarea stărilorŭ vechі în privinţa protopopilorŭ însamnă a învirti arĕtătoriulu timpului cu dóue vécurі îndĕrĕptu, după ce chiaru şi în România protopopii s'aŭ împărţitu în dóue clase, unii numiţi protoiereі de judeţu şi alţii subprotoiereі. [3])

Protopopii calvinescі dela s. unire încóce încă şi-aŭ pierdutu multu din puterea ce o aveaŭ. Şi puterea lorŭ ca şi a celorŭ românescі fu supusă regulareі.

Este mare, esenţială deosebire însĕ între principiulu conducĕtoriu la regularea puteriі protopopilorŭ calvinescі şi între principiulu conducĕtoriu la regularea puteriі protopopilorŭ românescі.

Pre cându principiulu conducĕtoriu la regularea puteriі celorŭ românescі a fostu, că drepturile acele ale lorŭ, carі după Pravilă competu episcopului, să se rentórcă érăşi în mânile episcopului, pre atunci la calvini principiulu conducĕtoriu a fostu, că drepturile lorŭ să se trécă la totalitatea credincioşilorŭ, carea este isvorulu dreptului bisericescu şi în conformitate cu principiulu acesta, protopopii calvinescі de astăḑi din Ardélu nu suntu altceva decâtu nisce organe esecutive ale voinţeі comune manifestate în adunările districtuali şi protopopescі.

---

[1]) »Istoria bisericeі Românilorŭ« pag. 844.
[2]) Veḑi protocolulu capitululuі din Blaş manuscrisu pag. 111.
[3]) Totu acolo pag. 82.
[4]) Totu acolo pag. 15 şi 16.

[1]) Veḑi »Schematismus venerabilis cleri gr. ritus catholicorum dioeceseos Fogarasiensis« de pre anulu 1842, unde vinu înainte 12 administratorі şi nici unu inspectoru.
[2]) »Memorandu« Gherla în tipografia »Aurora« pag. 15.
[3]) Silvestru Balanescu »Cursu de dreptu bisericescu« tradusu din limba rusă în notă la pag. 202.

Lourdes înaintea forului sciinţeі.

De prof. Dr. I. Ackerl.
(Continuare.)

Într'un chip romantic descrie Zola în cartea sa vindecarea Marieі L. Höchst, pe carea el o botéză cu numele Elise Roquet. Fórte greţos descrie el faţa eі mâncată de rac, cârpele eі murdărite cu puroі etc. Vindecarea întîmplată o slăbesce însĕ în descrierea sa aşa, cât fiecare cetitoriu e silit, să crédă, că acest morb înfricoşat s'a vindecat pe cale cu totul naturală. La acésta redactorul ḑiariuluі „Ere Nouvelle“ din Jarbés se aruncă asupra luі Zola şi-i dovedesce, că „Elise Rouquet“ a luі a venit în 20 August la Lourdes şi acolo s'a vindecat în fiinţa de faţă a luі Dr. d'Hombres, şi anume „nu în grotă, ci în piscină, şi nu pe încetul, ci fără de veste; şi vindecarea nu a fost nedesevârşită, ci sevârşită“. Certificatul aclus alu luі Dr. d'Hombres descrie morbul şi vindecarea aşa, cât nimenі nu se póte îndoi despre vindecarea miraculósă.

O astfel de sórte fatală a avut romanul

lui Zola, care voia să fie așa de picant pentru marele public. El în contra voinței lui Zola a contribuit mult la glorificarea operei dumnedeesci. Mult amintitul nume al lui Zola, pe cum și replicile scrise în contra romanului lui aŭ introdus cunoscința minunilor din Lourdes în cercuri nóue. Ba nu ne înșelăm, dacă participarea cea mare a medicilor în anul trecut o atribuim meritului lui Zola. Ei după cetirea cărții lui Zola voiră, să se convingă despre lucru din propria lor intuițiune. Și mai în urmă cât de strălucit și-a apĕrat Atotputernicul opera sa împotriva deplorabilului naturalist Dr. Emile Zola prin minunile întîmplate la Lourdes în dilele lui August din anul trecut!

VIII.

Un interes special pentru medicii bureauului de constatare este esaminarea acelor persóne, carî se vindecaseră deja de mai mult timp. Ei voesc, să scie, dacă vindecarea este statornică, și preste tot cum s'a desvoltat de atuncî starea sanitară a celor vindecați. Ceî vindecați călĕtoresc la Lourdes spre a aduce mulțămită, și cu acéstă ocasiune eî se presintă medicilor. Atarî casurî de cercetare obvenirĕ în anul trecut mai multe. Așa spre es. amintitul *Alfred Guy*, care se vindecase deja în August 1893. Tot din acel an datézĕ mai departe vindecarea *Constanței Piquet*, (rac de pept pe lângă totala scădere a puterilor) și a *Elisei Lesage* (abscese albe la genunchi), carî vindecărî medicii le declarară ca radical terminate.

Pascal Poirier, de 44 anî, în urma unor friguri typhoide trebui să sufere un șir întreg de morburî, carî făcură din el un olog amărît. Musculiî piciórelor și cu deosebire ai pulpelor fură cuprinse de atrofie. El totdeuna se putea vedé numai în aceea-și ținută: ședênd pe piciórele sale slutite. El fu tractat de medicii Debove, Charchot și Raymond. Eî cercară vindecarea cu electricitate, inecțiunî de strychnin ș. a., fără să ajungă la scop. Dr Raymond supuse morbul pațientului sĕŭ unui studiŭ detaiat și publică acest studiŭ într'o carte medicală de curênd apărută. În 23 August 1893 Poirier privia procesiunea din Lourdes, ședênd pe piciórele sale încolăcite. Atuncî deodată simți o sguduitură internă puternică și se sculă și merse. Când în anul trecut veni la Lourdes, se presintă medicilor, carî de noŭ îl supusĕră unuî interrogatoriŭ detaiat. Poirier e deplin sănĕtos și umblă ca orî și care alt om. Ba el făcu și serviții de purtătoriŭ de moiboș în dilele peregrinajului național.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Euchologiu

ediția unea **a dóua**, revĕdută după originalulŭ grecescŭ și îndreptată în modŭ însemnatŭ. Formatŭ 8° mare pe 552 pagine, pe bârtie velină, tiparĭŭ frumosŭ în **negru** și **roșu**. — Prețulŭ nelegatŭ fl. 2.80, ĕră legatŭ în pele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptulŭ și istoria bisericeî românescî unite, studiŭ apologeticŭ din incidentulŭ invectivelorŭ „Gazeteî Transilvaniei“ și a dluî Nicolaŭ Densușanŭ asupra Mitropolituluî Vancea și a bisericeî unite. Partea I. 272 pag. 8°. Prețulŭ **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Prețulŭ **1** fl. Ambele părțî espedate franco **1** fl. **85** cr.

Pregătire la mórte, adecă considerațiunî asupra maximelorŭ eterne folositóre tuturora pentru meditare și preoțilorŭ spre a predica, de *Alfonsŭ Maria de Liguori* Doctorŭ alŭ Besericeî. În versiune românéscă de Membriî societățiî de lectură Inocențiŭ M. Clain. Blașiŭ 1893. Tipografia Seminariuluî archidiecesanŭ. Opulŭ are 425 p. în 8° micŭ. Prețulŭ 80 cr. Editura societățiî.

Triodŭ, crudo fl. 6.50, legatŭ în piele tare și cu copcĕ fl. 10.

Orologeriŭ, crudo fl. 2.80, legatŭ în piele fl. 3.80.

Apostoleriŭ, folio, crudo fl. 4.40, legatŭ în piele și cu margini aurite fl. 6.40.

Editor și redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 660—1895. (12) 1—3

Escriere de concurs.

Din fundațiunea *Vanceană* numită „Cassa archidiecesană“ în înțelesul §-luî 9 din literile fundaționalî ale aceleî fundațiunî cu terminul de 21 April n. 1895 se escrie concurs:

1. La un ajutoriŭ de 40 fl. v. a. pentru un învĕțăcel de mălestrie, care în anul acesta 1895 se va face sodal.

2. La 4 ajutóre de câte 25 fl. v. a. pentru 4 învĕțăceî de mălestrie.

Doritoriî de a câștiga aceste ajutóre vor avé până la terminul de mai sus să-și trimită rugările la Consistoriul archidiecesan gr. cat. din Blaș provĕdute cu următóre documente:

a) Carte de botez, din care să vadă, că sunt fiî aî Archidieceseî gr. cat. Făgărașului. Fiî de aî celorlalte diece gr. cat. române numaî atuncî vor puté co curge, dacă vor dovedi, că sunt românî cat. consângenî sau afinî cu mitropolitul fu datoriŭ Vancea.

b) Testimoniŭ de paupertate.

c) Contractul încheiat cu mălestrul, care învață.

d) Testimoniŭ despre purtare și di ginți dela mălestrul, la care învață, și de parochul gr. cat. local despre purtarea despre frecuentarea s. biserici, pe cum despre frecuentarea școleî de repetițiune.

Blaș din ședința consistorială ținută 9 Martie 1895.

Ioan M. Moldovan m. p.,
vicariŭ capitulariŭ.

Nr. 889—1895. (13) 1—3

Escriere de concurs.

La un stipendiŭ de 60 fl. pentru me seriași din fundațiunea fericitului prepos *Constantin Papfalvi* prin acésta se escri concurs cu terminul de 10 April st. n. a. inclusive pe lângă următórele *condițiunî*:

1. La acest stipendiŭ pot concurge învĕțăceî românî gr. cat. de orî ce meserie

2. Preferință vor avé aceia, carî vo dovedi, că sunt în legătură de consângenitate cu fundatorul, și dintre aceștia în primul lo ceî născuți în Popfalăŭ, comitatul Cluș

3. Cererile să fie instruite cu carte de botez, document dela respectivul mălestru la care este aplicat învĕțăcelul, și atestat de purtare morală dela respectivul oficiŭ parochial

Cererile să se înainteze până la ter minul prefipt la acest Consistoriŭ.

Blaș din ședința consistorială ținută în 12 Martie 1895.

Ioan M. Moldovan m. p.,
vicariŭ capitulariŭ.

Nr. 86—1895. (11) 1—3

Edict.

Fiindcă Silivestru Căprariŭ gr. cat. din Blaș, de aprópe 3 anî și-a părăsit legiuita sa soție Iuliana născ. Gruița asemenea gr. cat. din Blaș, și nu i-se scie ubicațiunea, prin acésta este provocat, ca în termin de un an și o di să se presenteze înaintea subsemnatuluî oficiŭ, căcî la din contră procesul divorțial urdit în contră-i de către soția sa se va pertracta și decide și în absența sa.

Oficiul protopopesc gr. cat. al Blașuluî ca for matrimonial de I Instanță.

Blaș în 12 Martiŭ 1895.

Georgiŭ Bărbat,
adm. protop. gr. cat.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscința pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum și până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obĭecte de ale instruiriî interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aședarea acelorŭ obĭecte în fața loculuĭ, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ĭeftine.

Cu proĭecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosĕbită, și tóte mĕ îndreptațescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câștigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărendŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurință mi-s'a mărităŭ.

Rugându-mĕ pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. bisericescî.

(7) 5—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blaş.

Anul V. Blaş 23 Martiu 1895. Numĕrul 12.

O reuniune importantă.

Dintre tóte întreprinderile românescĭ maĭ recente însemnătatea cea maĭ mare trebue să o atribuim reuniuniĭ de consum din Blaş.

Am fost şi suntem de convingere, că emancipare şi libertate politică nu se póte ajunge fără emancipare precedentă pe teren economic. Independenţa materială asigură independenţa spirituală şi morală, şi dacă poporul nostru atâta vreme a rĕmas istovit şi fără a fi băgat în samă, este, că a fost sĕrac, lipit de pământ şi subjugat la stăpân străin.

Har Domnuluĭ! vremurile s'aŭ maĭ schimbat, şi asociările finanţiare aŭ pus în lucrare capitalul românesc, şi adĭ abia maĭ póte fi cas, ca vre-un Român să fie silit a recurge pentru credit de bani la străin. Cu un cuvînt pe terenul creditelor personale ne-am fi emancipat.

Sunt însĕ alte terene şi încă fórte multe, pe carĭ abia am făcut ceva orĭ chiar nimic.

Pe teren economic p. es. abia avem o reuniune, reuniunea de agricultură din Sibiŭ, care desvóltă o activitate fórte binefăcĕtóre. Ce e drept, esemplul Sibienilor l-aŭ maĭ imitat şi aĭ nostri din Blaş, dar statutele reuniuniĭ române agricole din comitatul Albeĭ inferióre cu centrul Blaş zac deja de doĭ anĭ la ministrul de interne, fără ca să se îndure a le aproba orĭ a le respinge.

De tot părăsit a rĕmas însĕ terenul comercial. Aŭ fost şi sunt şi astădĭ firme românescĭ private, dar sunt fórte puţine şi de şi maĭ puţină însemnătate. Asociare însĕ de natură comercială cu caractĕr românesc nu a esistat. Şi totuşĭ dintre tóte asociările cele maĭ însemnate pentru noĭ Românii ar fi tocmaĭ asociările de natură comercială.

Dintre tóte terenele, pe carĭ subjugaţi suntem străinilor, tocmaĭ terenul comercial este cel maĭ însemnat. Pe niciun alt teren nu atîrnăm aşa de mult dela străinĭ, ca tocmaĭ pe terenul acesta. Nu putem să ne acoperim lipsele de câte un crucer, fără a recurge la străin.

Acest motiv, — emanciparea pe teren comercial, — a dat nascere reuniuniĭ de consum din Blaş.

De treĭ anĭ se luptă acéstă reuniune pentru esistinţă. Şi cu tóte că toţĭ neguţătoriĭ din Blaş s'aŭ conjurat împotriva eĭ, făcêndu-ĭ cea maĭ grozavă concurenţă şi denunţându-o pe la firmele din ţară şi străinătate, cu tóte că tocmaĭ ómenĭ de aĭ nostri încă vreŭ să o nimicéscă hulindu-o, calumniându-o, cum a făcut şi un trădător în „Dreptatea“, reuniunea îşĭ continuă activitatea şi a reuşit a reduce preţurile dela tóte mărfurile şi din tóte prăvăliile cu cel puţin 10 %.

Şi dacă succesele finanţiare ale reuniuniĭ nu sunt tocmaĭ aşa de splendide, cum sunt la unele băncĭ, vina o pórtă capitalul cel prea mic. Jurul Blaşuluĭ şi esigenţele luĭ sunt atât de marĭ, încât trebue cel puţin un capital de 30 miĭ florenĭ pentru a le mulţămi cât de cât. Tocmaĭ de aceea reuniunea de consum a şi decis în adunarea sa generală a ridica capitalul sĕŭ de fondare şi spre acest scop a şi hotărît, să esmită o invitare şi către publicul românesc din ţară rugându-l a contribui la urcarea capitaluluĭ.

Decisiunea acésta ne-a făcut, să scriem aceste şire, ca să arĕtăm importanţa supremă a acesteĭ reuniunĭ. Ea e menită, să fie, cum a fost odată „Albina“, mama întreprinderilor comerciale românescĭ şi astfel basa emancipărĭĭ nóstre comerciale.

Nu ne îndoim, că publicul românesc va pricepe însemnătatea acesteĭ reuniunĭ şi va grăbi întru ajutorarea eĭ. Reuniunea şi în aniĭ aceştia trecuţĭ a împărţit totdeuna câte 5 % după capitalul vĕrsat. Deci baniĭ sunt bine elocaţi tocmaĭ ca şi la o cassă de păstrare. Prin urmare ar fi un pĕcat dela orĭ şi cine, dacă nu ar grăbi, putênd să o facă, a subscrie acţiĭ de ale consumuluĭ, de órece subscriind face şi o bună elocare de banĭ şi în rîndul al doilea contribue la o mărĕţă întreprindere naţională, menită a fi pĕtra fundamentală a edificiuluĭ independenţeĭ nóstre naţionale pe terenul comercial şi după aceea mijlocit şi pe terenul politic.

Feuilleton.

Despre folosirea graiuluĭ.

Scumpă Ilénă!

Aşa dară aĭ fi trecut norocósă printre primejdiile baluluĭ celuĭ dintâiŭ? Îmĭ scriaĭ maĭ înainte, că te temĭ de asfel de petrecerĭ, şi-mĭ pare bine, că-mĭ promiţĭ şi acum din noŭ, că nu veĭ lăpĕda temerea acésta niciodată. Aĭ tótă dreptatea, când asameni balurile cu vîrtejurile de apă. Dar n'aĭ ce să te facĭ, trebue să cercetezĭ şi balurĭ. Societatea e o tirană, ea nu scie de cruţare, când e vorbă de împlinirea pretenţiilor eĭ.

Acum prin balul acela eştĭ introdusă în societate şi te rogĭ de mine, să-ţĭ daŭ poveţe, cum să te porţĭ, când ajungĭ din când în când în întruniri sociale. Eŭ bucuros ţi-le daŭ. Îmĭ cade fórte bine, că nutrescĭ atâta încredere chiar faţă cu mine. Veḑĭ, Ileanuţo dragă, şi eŭ eram ca tine, şi fie iertată mamă-ta veḑêndu-mĕ lipsită de povĕţuirea cea plină de dragoste, cu care-şi povĕţuesce mama pe fiica sa, mi-a fost o prietină bună. Şi dacă eŭ ţĭ daŭ poveţe, să sciĭ, că eŭ încă le-am primit tóte dela mamă-ta.

Aşa dară nemţita vóstră societate a şoptit, că tu aĭ fi un Backfisch drăgălaş? Nu voiŭ, să te fac încreḑută, când conced şi eŭ, că eştĭ drăgălaşe. Din contră doresc, ca tu şi de aci încolo să fiĭ tot drăgălaşe păzindu-ţĭ podóba cea adevĕrată, podóba acelor vîrtuţĭ, carĭ cuceresc inimile ómenilor de bine, ér celor rĕĭ le inspiră respect.

Nu mĕ unesc însĕ de locu cu ceealaltă numire, şi nu mĕ pot mira de ajuns, cum de tu aĭ primit-o de bună. Tu şi numirea de pesce? Rĕspunde tu, dacă vĕ potriviţĭ laolaltă amîndouĕ. Dór pescele tace, ér despre tine numaĭ aceea nu se póte dice, că aĭ tăcé tăcerea pescelui.

Cu tóte acestea mĕ bucur, că tu amintindu-mĭ numirea aceea mĭ-aĭ dat punctul de mânecare pentru poveţele, pe carĭ voiŭ să ţi-le daŭ de astă dată.

Ómeniĭ, pe cum bine sciĭ, ne aruncă nóue femeilor adese orĭ în faţă învinuirea, că noĭ femeile grăim des şi multe, ba eĭ în obrăznicia lor merg aşa de departe, cât dic, că noĭ niciodată nu am puté, să tăcem.

Rîsul şi vorbitul rĕsfăţat al domişóreĭ tinere ómeniĭ de societate une orĭ din curtoasie îl afiă drăgălaş şi plăcut, ba îl asamĕnă une orĭ chiar şi cu ciripitul uneĭ păsĕruĭcĭ. Dar tot aceĭ ómenĭ în scurtă vreme daŭ la o parte concipiarea acésta poetică şi aplică păsĕruĭcĭĭ ciripitóre numirea de gură spartă. Acésta încă trécă, dar nu va trece multă vreme, şi eĭ ajung cu tesaurul lor lexical până la numirea de gură rea, şi numirea acésta însufiă deja îngrijire. Nu totdeuna e îndreptăţită numirea asta, dar în casurile cele maĭ multe este ceva în lucru, că de unde nu este foc, niciodată fum nu iese. Niciodată nu e bine a grăi mult şi multe.

Nu voiŭ să te osîndesc la aceea, ca tu să nu grăescĭ de loc, dar pot să te încredinţez, că despre femeea aceea, carea însă-şi graesce mult, despre aceea se şi grăesce mult, şi dacă se dice, că femeea cea maĭ bună este aceea, despre care se grăesce maĭ puţin, asta cu atât maĭ vîrtos se póte dice despre o domnişóră tinĕră. Ea să se desvólte întru ascuns asemenea vioreleĭ modeste şi în acest chip să fie spre bucurie luĭ Dumneḑeŭ şi ómenilor.

Graiul e un dar ceresc şi sublim, unul din darurile acelea, prin carĭ şi cu ajutoriul cărora omul se înalţă preste celealalte zidirĭ ale luĭ Dumneḑeŭ. Printr'însul ajunge omul la cunoscinţa celuĭ Preaînalt, printr'însul cunósce omul înţelepciunea luĭ Dumneḑeŭ, prin-

Pe o națiе sĕracă nu o bagă nime în samă. Şi fără de comerciŭ vom fi totdeuna pilugi şi amăriți.

Alegerea de deputat în Nyitra s'a sevârşit Mercurĭ în 20 a c. Concursul alegĕtorilor a fost fórte mare. Cu tóte acestea s'aŭ dat numaĭ 1228 de voturĭ, dintre carĭ secretarul de stat Latkóczy Imre a primit 930, éră candidatul partidului poporal c. Zichy János numaĭ 274. Cam o mie de alegĕtorĭ de aĭ partidului poporal aŭ fost împedecați cu tot felul de apucăturĭ şi în chipul cel maĭ teroristic dela deprinderea dreptului electoral.

Presa întrégă, până şi cea guvernamentală, este indignată asupra acesteĭ parodiărĭ a dreptului electoral. „Budapesti Hirlap" întrébă: „Ce vre guvernul? Pasivitate orĭ revoluție?"

Partidulŭ poporal şi auctoritatea bisericéscă. — Liberalismul, în serviții căruia staŭ tóte partidele parlamentuluĭ magiar, s'a îndreptat cu furie asupra nouluĭ partid poporal, singurul partid, care oferesce sperare întemeiată, că va să aplice în politică morala creştină. Liberalismul nu e alegĕtoriŭ în armele de luptă. Aşa a recurs şi acum la o minciună. Tóte foile liberale urguresci şi jidovesci aŭ trimbițat în lume, că Pontificele Leo XIII şi primatele Vaszary desapróbă mişcarea partidului poporal şi nu vor să nutréscă mişcarea acésta, ci staŭ departe de ea. Ba ele şi-aŭ esprimat chiar şi sperarea, că Sfinția Sa va mâna apa pe móra lor şi va desaproba înaintea lumiĭ întregĭ mişcarea politică a catolicilor din Ungaria ca o mişcare, ce nu se unesce cu religia creştină.

O epistolă a Sfinției Sale din 6 Martie îndreptată cătră contele Zichy Nándor dă liberalismul de gol. În epistola aceea Sfinția Sa scrie între altele: „Fórte tare ne-a durut, că causa catolicismuluĭ, carea la voĭ de pe timpul sfîntuluĭ rege Ştefan a înflorit statornic, acum a fost atacată, şi s'a dat asupra eĭ năvală într'un chip, cât ea a ajuns în pericul. Şi de aceea conform datorinței oficiuluĭ nostru apostolesc ne-am silit cu tóte mijlócele într'acolo, ca inimile ungurilor să se însufleţéscă spre apĕrarea sfinteĭ religiĭ catolice. Dorim, să vĕ dăm în public lauda aceea, că fórte mulți dintre voĭ aŭ corĕspuns bucuroşĭ silințelor nóstre; ne bucurăm deosebit de aceea, că s'a născut asociarea cea nóuă a catolicilor spre a apĕra în parlament drepturile bisericiĭ şi gloria religiósă a Ungarieĭ, şi după ce conducerea acesteĭ asociărĭ s'a încredințat ție şi nobiluluĭ Nicolaŭ Mauriții Esztherházy, la acésta vĕ manifestăm felicitările nóstre cele maĭ intime, de órece ne încredem deplin, că sub conducerea vóstră se va împlini cu prisosință sperarea, ce o nutrim despre silința zelósă a catolicilor." Cu o cale împărtăşesce Sfinția Sa binecuvîntarea apostolică întregiĭ mişcărĭ a partiduluĭ poporal.

Tot asemena aŭ păţit-o liberaliĭ şi cu primatele Vaszary. Parochul Molnár János din Komárom a fost menit, să fie directorul oficiuluĭ central, pe carele şi-l-a aranjat partidul poporal în Budapesta. Primatele şi-a dat la asta consimțemîntul. Fiind oraşul Komárom patron al parochieĭ luĭ Molnár János, acum se apucă representanța oraşului si scrie primateluĭ, să dispună parochuluĭ Molnár, ca să se reintórcă la parochie, că la din contră nu i-se va estrada beneficiul din partea oraşuluĭ. La scrisórea asta primatele a dat resoluție negativă scriind între altele:

„Veți binevoi a vedé din acestea cu înțelepciune, că atât censurarea motivuluĭ, cât şi darea concesiuniĭ pe basa luĭ este dreptul esclusiv al episcopuluĭ. — La enunțarea aceea a onoratuluĭ magistrat, că „nu s'ar privi de obligat la estradarea beneficiuluĭ", observ cu respect, că venitul parochial se cade pentru împlinirea agendelor parochiale, şi pe cum este obligat nobilul oraş a-l asigna, dacă în cas de vacanță a parochieĭ episcopul dispune administrator, întocmaĭ aşa este obligat la acésta în absența parochuluĭ, dacă s'aŭ făcut dispositiĭ cu privire la împlinirea agendelor parochiale. Şi în casul acesta s'aŭ făcut!"

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Primatele Vaszary a convocat Marți episcopatul catolic la o conferință spre a se consulta asupra atitudiniĭ de observat cu ocasiunea desbaterii în casa magnaților a reformelor bisericescĭ restante. Dintre archiereiĭ nostri numaĭ Î. P. S. D. Mitropolit Dr. Victor Mihályi de Apşa a luat parte la conferință. Conclusele aduse de înalții prelați nu se daŭ publicității, ne nu ne îndoim înse, că acelea numaĭ folositóre pentru biserică pot să fie.

Roma.

În Consistoriul papal din 18 a c. Sfinția Sa a ținut o alocuțiune maĭ lungă ocupându-se de reformele bisericescĭ din Ungaria şi în special accentuând, că episcopatul şi catoliciĭ ceĭ adevĕrați şi-aŭ dat silința, să împedece introducerea căsătoriei civile, dară în corpurile legiuitóre aŭ învins aceia, carĭ voesc a profana moravurile şi a împinge Ungaria în periculul inovațiunilor. Tot în acest consistoriŭ s'a întîmplat şi preconisarea Î. P. S. Mitropolitului nostru Dr. Victor Mihályi, precum şi a altor mitropoliți şi episcopi.

Franța.

Zelosul abate Garnier a înființat un nouŭ partid politic cu devisa: „Religiunea, familia, patria şi averea." Numirea partiduluĭ va fi „Union nationale". Principiile conducĕtóre în organisarea partiduluĭ vor fi cele recomandate catolicilor de cătră Papa Leo XIII, dară vor fi interpretate aşa, cât să nu înstrăineze nicĭ pe ceĭ ce în urma lipseĭ de educațiune religiósă nu cunosc influința salutară a religiuniĭ.

La conferința convocată pentru constituirea nouluĭ partid aŭ luat parte şi aŭ promis abatelui Garnier concursul sĕŭ aprópe toți sociologiĭ creştinĭ distinşi, precum e părintele Lemois şi alțiĭ. Dorim,

---

tr'însul cuprinde el resultatele sciințelor şi cercetărilor şi-şi căştigă comorile cunoscințelor şi artilor. Fără de graiŭ nu esistă revelațiune, nici învĕțătură. Printr'însul omul descopere altora cugetele şi hotărîrile sale. Fără de darul graiuluĭ mi-se pare, că omul ar trebui să înceteze de a maĭ fi ființă spirituală zidită după chipul şi asemĕnarea luĭ Dumneḑeŭ.

Nu este înse nicĭ un singur dar, care l-a primit omul dela Dumneḑeŭ şi de care omul să nu pótă şi abusa. Şi dacă omul abuséză de darul graiuluĭ, darul acesta se face făţarnic şi aleşuitoriŭ, se face vrăşmaşul cel maĭ înfricoşat al sufletuluĭ. Prin darul graiuluĭ perd ómenĭ nespus de mulți calea cea dréptă, cad în greşélă şi în perire şi se cufundă maĭ adânc decât orĭ care altă zidire din lumea visibilă, căci animalul nu póte să pĕcătuéscă.

O, cât de mult deplâng ómenii în casurĭ de acestea pângăritul dar al graiuluĭ!

Cuvîntul e esprimarea esternă a cugetuluĭ. De aceea modul de a grăi este caracteristic pentru fiesce care om. „Grăesce, ca să te vĕḑ!" a ḑis Socrate unuĭ străin. Voia să ḑică: Din modul, în care grăescĭ, pot eŭ să cunosc şi să vĕḑ internul tĕŭ!

Dar nu toți ómenii sunt înțelepți ca Socrate, şi de aceea nu e bine, ca omul să spună lumiĭ întregĭ, cum e internul sĕŭ. Ce vom ḑice maĭ ales despre o femee orĭ despre o fată, carea pórtă internul sĕŭ, inima sa pururea pe limbă?

Dă-ți silință cât de puținică, să bagĭ de samă la conversarea ómenilor, şi te veĭ uimi vĕḑĕnd, că ea aprópe totdeuna e fórte nefolositóre şi deşértă, ba une orĭ e chiar pĕcătósă. Întocmaĭ pe cum róta se învîrte în jurul osieĭ sale, întocmaĭ aşa se învîrte şi conversarea acésta aprópe totdeuna în jurul aceluia-şĭ cuprins: maĭ întâiŭ vremea, apoĭ ajunge la rînd moda, apoĭ noutățile cele maĭ próspete, apoĭ fidanțările cele maĭ de pe urmă şi nesecatul isvor al tânguirilor asupra servitorilor, şi în sfîrşit — în sfîrşit viața şi purtarea deaprópeluĭ. Trebue să mărturisesc cu multă părere de rĕŭ, că maĭ ales societățile femeilor, aşa numitele întrunirĭ intime, sunt cercurile, în carĭ rĕsună temele acestea de conversație în tóte variațiunile posibile. Asta se numesce flecărie, şi flecăria asta e pentru suflet o bólă cu mult maĭ epidemică, maĭ molipsitóre şi maĭ primejdiósă decât ciuma orĭ colera pentru trup. Din bólele acestea trupescĭ maĭ póte să şi scape omul câte odată, dar din bóla aceea a sufletuluĭ nicĭ odată.

Începutul îl fac întrunirile acelea cu critisarea vre uneĭ slăbiciuni micĭ a deaprópeluĭ şi sfîrşesc cu calumniarea luĭ, orĭ maĭ bine ḑis nu sfîrşesc de loc, căci vițiul acesta urît se continuă. Să nu se escuse óre cine cu aceea, că dóră şi alțiĭ fac tot asemenea. Năvală asupra onoriĭ deaprópeluĭ n'ar trebui să se dea nicĭ odată între ómenĭ de manierĭ bune şi cu atât maĭ puțin între creştini.

Să punem casul, că tu te afli într'o întrunire socială. Un membru al întruniriĭ amintesce numele óre unuĭ cunoscut. Atunci se întîmplă întocmaĭ aşa, ca în nopțile calde de vară, când bróscele îşi aranjéză întrunirile sociale. Maĭ întâiŭ e linişte, şi nu se aude nicĭ un glas. Atunci deodată rĕsună glasul cel adânc al capuluĭ republiciĭ, şi acest solo îndată trece în tutti, întreg corul bróscelor începe şi continuă în acela-şĭ ton dur, până când presidentul republiciĭ intonéză acordul final.

Un astfel de president al republiciĭ broscescĭ se află totdeuna în chip de om, fie în persóna dómneĭ caseĭ, fie în a altei dómne, a căreĭ vadă e hotărîtóre pentru purtarea adunăriĭ întregĭ. Un cuvînt, un gest al eĭ esprimă o judecată nefavorabilă, disgrațiósă. Acesta e ocăcăitul, cu care se signalisézĕ începutul concertuluĭ. Îndată ține întrégă cea óspeților a fi de datorința eĭ orĭ a-l fi iertat să ocăcăéscă şi ea esprimându-şĭ disgrația față cu respectiva persónă.

Flecăritoriĭ totdeuna sunt caractere lipsite de gingăşie şi de consciință. Eĭ chiar şi nenorocirea deaprópeluĭ o află de ridicol, orĭ o privesc cel puțin de o pepépsă meritată, carea a fost provocată prin vre o vină a nenorocituluĭ, şi eĭ cĕrcă cu necrușare ordinară să afle vina aceea.

Nu te mira de asta. A asupri şi a osîndi pe hoțul de păgubaş este unul du

ca acţiunea catolicilor francesĭ să fie încoronată de succes spre a elibera acéstă nobilă naţiune de sub despotismul Panamiştilor şi a francmasonilor.

Revistă politică.

Afacerĭ interne.

În şedinţa de Luni a dieteĭ s'aŭ primit maĭ multe proïecte de legĭ maĭ de puţină importanţă. Raportul comisiunii de imunitate a propus, să se suspendeze dreptul de imunitate al deputaţilor Holló şi Bartha, acusaţi pentru delicte de presă. Anume aceştĭ doĭ deputaţi aŭ scris în „Magyarország“, că ziarul „Pesti Napló“, care a devenit proprietatea firmeĭ „Haas und Deutsch“, a fost mituit de guvern, de órece altcum nu se putea esplica prefacerea luĭ de odată din oposiţional în guvernamental. Desbaterea a fost fórte agitată. Punându-se cestiunea la vot s'a primit propunerea referentuluĭ. Asemenea s'a maĭ suspendat dreptul de imunitate şi a altor 7 deputaţi acusaţi unĭĭ pentru duel şi vătămare de onóre, éră alţiĭ pentru alte delicte. Hortoványi de noŭ a interpelat asupra terorismuluĭ, ce se face în Neutra asupra alegĕtorilor în favorul candidatului guvernamental, aşteptând rĕspuns urgent dela ministru.

În şedinţa de Marţi a dieteĭ ministrul de interne Perczel a rĕspuns la interpelările luĭ Hortoványi cu privire la abusurile organelor administrative în alegerea dela Neutra. Ministrul pe basa informaţiunii primite dela vice-comitele comitatului Neutra ḑice, că recuirarea miliţieĭ a fost de lipsă din causa terorismuluĭ partiduluĭ poporal. Soldaţi nu aŭ fost încuartiraţi numaĭ la aderenţi de ai partiduluĭ poporal, ci şi la alţi cetăţenĭ. Ministrul încă doresce, ca alegerea să fie liberă. Interpelantele Hortoványi nu e mulţămit cu rĕspunsul ministruluĭ, făcut după raportul tendenţios al vicecomiteluĭ, care s'a lăudat, că şi de ar avé contele Zichy cu 600 de voturĭ maĭ multe decât candidatul guvernuluĭ, tot nu va ieşi deputat. Maĭoritatea camereĭ a luat spre cunoscinţă rĕspunsul ministruluĭ.

Casa magnaţilor şĭ-a reînceput şedinţele Mercurĭ.

Prima şedinţă, în care s'a desbătut şi primit budgetul pe 1895, a fost bine cercetată. Episcopatul era de faţă în numĕr aprópe complet. După ce s'a cetit raportul comisiuniĭ budgetare, a luat cuvîntul contele Zay Miklós, atragênd atenţiunea guvernuluĭ asupra crisieĭ economice, care este maĭ urgentă decât reformele bisericescĭ. Oratorul a fost totdeuna contra acestor reforme şi nu doresce esecutarea lor. Sanarea relelor agrare aŭ urgitat-o şi conţiĭ Szerényi Béla şi Széchényi Imre. Contele Esztherházy Miklós Móricz arată, că tóte legile aduse de partidul liberal ţintesc la a desvolta tot maĭ tare omnipotenţa statuluĭ. La întărirea acesteĭ omnipotenţe ţintesc şi reformele bisericescĭ, carĭ deja de doĭ anĭ ţin în ferbere ţara întrégă. Dară s'a pornit în ţară o puternică mişcare, care are de scop revederea legilor vătĕmătóre pentru religiune şi biserică. S'a înfiinţat partidul poporal, nu cu scopul de a ataca pe ceĭ de altă religiune, ci spre a-şĭ apĕra religiunea proprie. Acest partid, care nu vre, să scie de suspiţionările şi batjocurile contrarilor, a luat în programul sĕŭ şi vindecarea miseriilor sociale, pe carĭ guvernul ocupat cu reformele bisericescĭ le neglege.

Ministrul Wlassics ḑice, că partidul liberal nu luptă pentru suveranitatea statuluĭ, reformele bisericescĭ nu vatĕmă religiunea, politica de confesionalitate o află de periculósă. Contra politiciĭ bisericescĭ a guvernuluĭ şi pentru apĕrarea partiduluĭ a maĭ vorbit contele Zichy Nándor.

Joĭ s'a desbătut în casa magnaţilor proïectul de lege depre libertatea religionară. Episcopatul catolic a fost întreg de faţă cu escepţiunea episcopuluĭ Dulánszky, care e morbos. Contra proïectuluĭ aŭ vorbit episopul Dessewffy în numele episcopatuluĭ, contele Zay şi br. Vécsey, éră pentru proïect Beöthy Zs., ministrul Wlassics şi contele Keglevich István. Punêndu-se cestiunea la vot, s'aŭ ivit diferinţe între însemnările notarilor cu privire la numĕrul voturilor, şi astfel a rĕmas să se facă în şedinţa din 22 a c. votare nóuă.

Germânia.

La desbaterea proïectuluĭ de lege despre partidele subversive în comisiune un deputat din Centru a propus, ca să fie aspru pedepsiţĭ, ceĭ ce se esprimă în mod insultătoriŭ despre Dumneḑeŭ, despre religiune, nemurirea sufletuluĭ, sacramentul căsătorieĭ şi preste tot despre lucrurile religióse. Propunerea a fost respinsă în comisiune cu o maĭoritate neînsemnată. Ḑiarele liberale din incidentuĭ acesta aŭ atacat partidul Centruluĭ pentru propunerea luĭ ḑicênd, că prin aceea se suprimă libertatea cugetărĭĭ, se împedecă progresul şi se aruncă Germânia în cel maĭ mare întunerec medieval. La imputările liberalilor cu dreptul rĕspunde un ḑiar catolic, că liberalismul înăduşesce libertatea consciinţeĭ şi a cugetărĭĭ recurgênd la mijlóce violente spre acésta. Esemplu e Kulturkampf-ul provocat de Bismarck, când pentru libertatea consciinţeĭ aŭ fost aruncaţi în carcer archiepiscopul de Gnesen şi Posen Ledochowski, (care după 2 anĭ de carcer a fost esilat,) Melcher archiepiscopul de Colonia, episcopiĭ Eberhard din Trier, Martin din Paderborn şi Brickmann din Münster, episcopiĭ consacraţi Janiserki din Posen şi Cibichorski din Gnesen, şi pe lângă aceştia 241 preoţi, 136 jurnalişti şi publicişti catolicĭ; s'aŭ făcut în 74 locurĭ perchisiţiunĭ domiciliare, aŭ fost espulsaţi din imperiŭ 103 bărbaţi catolicĭ şi s'aŭ desfiinţat 55 reuniunĭ catolice. Faptele acestea s'aŭ întîmplat tóte între aplausele liberalilor şi ale preseĭ lor, şi

---

mijlócele cele maĭ de frunte, prin carĭ poţi să dobîndescĭ aprobarea lumiĭ.

Onórea şi bunul nume al deaprópelui e nimica în ochiĭ flecăritorilor. Eĭ îĭ despóie maĭ rĕŭ decât hoţiĭ. De hoţi poţi să te păzescĭ, ér calumniatoriĭ dimpotrivă se par a ne fi de tot binevoitorĭ şi se apropie cu prietenie de noĭ, pe când eĭ póte că aŭ şi început, să subsape pământul, pe care stăm noĭ fără de a ne gândi la nicĭ un rĕŭ, ce ar puté să vină asupra nóstră.

Făţărnicia e sóţa aprópe nedespărţită a flecărieĭ orĭ cel puţin urmarea eĭ firéscă. Dór făţărnicia are să ascundă adevĕratul caractĕr al vrăsmaşuluĭ. Defectele şi greşelele deaprópelui fac flecăritorilor bucurie mare. Eĭ nicĭ nu se sfiesc a privi la ele cu sticlă măritóre şi a născoci încă şi alte defecte, şi le mânjesc apoĭ pe caractĕrul deaprópeluĭ, pentru ca acesta să servéscă de sfundul acela întunecat, de care flecăritoriul are lipsă, pentru ca chipul luĭ în icóna societăţiĭ întregĭ să apară în lumină cât se póte de favorabilă.

Aşa dară dacă voescĭ să sciĭ, cum aĭ să folosescĭ în societate darul graiuluĭ, étă ţĭ-o spun: Nu grăi rele despre nicĭ un om, dacă nu sciĭ sigur relele acelea, ér dacă le sciĭ sigur, atunci te întrĕbă: Pentru ce să le spun?

Se daŭ împrejurărĭ, prin carĭ un om, care împlinesce o faptă bună, ba chiar nobilă, cu tóte acestea cade în prepusul faptеĭ rele orĭ în al nedreptăţiĭ, fără ca să-şĭ pótă dovedi nevinovăţia.

De multe orĭ aŭ fost prinşi şi osîndiţi ca nisce criminalĭ ómenĭ de totuluĭ tot nevinovaţi. La anĭ după aceea a ieşit adevĕrul la ivélă, dar cine ar puté să repareze durerea, amărăciunea, ruşinea şi tóte celealalte nefericirĭ, carĭ s'aŭ descărcat preste cel proscris pe nedreptul si preste familia luĭ? Şi câţĭ ómenĭ astfel proscrişi pe nedreptul nu aŭ trebuit să móră nedesvinovăţiţi?

Calumnia a aruncat în temniţă bărbaţi de ceĭ maĭ meritaţi, bărbaţi, carĭ nu purtaŭ nicĭ o vină afară de vina aceea, că prin meritele sale se înălţaŭ de-asupra celoralalţĭ. Calumnia persecutézĕ adecă maĭ ales pe ómenĭĭ ceĭ maĭ buniĭ şi maĭ nobilĭ. Aĭ numaĭ să voescĭ orĭ să facĭ un lucru bun, şi veĭ vedé, că îndată ţĭ-se vor găsi vrăşmaşĭ, şi vrăşmaşiĭ tĕĭ ceĭ maĭ siguri îţĭ vor fi aceia, pe carĭ ĭ-aĭ împărtăşit în binefacerile tale.

Socrate a primit odată dela óre cine o epistolă de ocară. După ce a cetit-o, s'a întrebat pe sine însu-şĭ: „Când am făcut óre acestuĭ om vre un bine?“

Să sciĭ, că vîrtutea e ca acul de magnet. Pe cum acesta atrage ferul, aşa atrage şi aceea ura celor rĕĭ. Să sciĭ maĭ departe, că şi vespiĭ încă se adună la pómele cele dulcĭ. Şi pe cum vespele maĭ bine móre, decât să-şĭ scótă acul, cu care a împuns, aşa nu încetézĕ nicĭ calumniatorul a împunge.

Sunt ómenĭ, a căror fapte şi maniere nu sunt vrednice de laudă, ómenĭ antipaticĭ şi respingĕtorĭ. Dar nu-ĭ osîndi în pripă. Cine ar puté, să spună, cât aŭ ciocănit sórtea şi ómeniĭ pe inimile lor, până ĭ-aŭ făcut aşa de îndĕrĕtnicĭ, respingĕtorĭ şi uricioşi, cât toţi se feresc de eĭ!

Preţul adevĕrat, preţul intern al unuĭ om nu poţi să-l cuprinḑi într'o óră scurtă, nu cu prilejul uneĭ conveniri şi conversări superficiale. Trebue adecă să sciĭ, că naturile nobile sunt nepăsătóre faţă cu lauda orĭ osînda lumiĭ. Ele nu doresc lauda lumiĭ, nicĭ nu se tem de osînda lumiĭ. Ĕră lumea chiar pentru nepăsarea acésta a lor le este vrăşmaşe. Ea nimica nu ĭertă maĭ cu greŭ, decât aceea, că óre cine nu o bagă în samă şi nu se lasă, ca ea să înrîureze asupra luĭ.

Cu tóte acestea e vrednic de compătimire acela, care în tóte lucrurile sale întrĕbă: „Ce vor ḑice la asta ómenĭĭ?“

Ce-ţi pasă ţie de judecata ómenilor, când sciĭ, că ea se îndrĕptă numaĭ după formalităţi? Întrĕbă-te maĭ bine ḑicênd: „Ce va ḑice la asta Dumneḑeŭ?“

Nu băga decĭ în samă judecata lumiĭ. Aduţi aminte, că şi Isus a despreţuit judecata lumiĭ, acea judecată, carea l-a hulit şi l-a despreţuit.

Chiar şi înţelepţiĭ păgânĭ găsiaŭ, că e perfect acela, care despreţuesce disprețul lumiĭ. Un orator vĕḑênd, că-l aplaudézĕ.

totuşi ei învinuesc pe catolici, că ar fi inimici ai libertăţii. Nu libertatea, ci abusul de libertate îl combat catolicii.

Spania.

Cabinetul Sagasta şi-a dat dimisiunea, care a fost şi primită din partea regineï-regente. Causa retragerii cabinetului Sagasta este diverginţa de păreri a ministrilor cu privire la delictele de presă comise în contra armateï. Ofiţerii şi împreună cu ei şi ministrul de răsboiŭ poftesc, ca aceste delicte să fie judecate de către tribunalele militare, pe când tribunalul suprem s'a pronunţat pentru judecarea tuturor delictelor de presă înaintea curţii cu juraţi. Ministrul de răsboiŭ a pretins în consiliul de ministri, ca judecarea asupra vătămărilor armateï să se străpună prin ordinaţiune ministerială în sfera de competinţă a tribunalelor militare. La acéstă pretensiune s'aŭ opus celalalţi ministri, şi astfel s'aŭ născut disensiuni în sinul cabinetului, cari l'aŭ constrîns, să abdică. Probabil, că éră Sagasta va fi auctorisat, să compună noul cabinet.

Generalul Martinez-Campos a fost numit comandant suprem preste garnisóna din Madrid. El încă sprijinesce pe Sagasta în compunerea cabinetului.

Regulament

pentru esamenele de cualificaţiune, cari se ţin la institutulŭ preparandial român gr. cat. din Blaş cu învĕţătorii şi învĕţătórele dela şcólele poporale elementare române gr. cat. din archidiecesa gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş.

§. 1.

La institutul preparandial gr. cat. din Blaş în înţelesul dispuseţiunilor cuprinse în §-ul 102 Art. de lege XXXVIII din anul 1868 se ţine de ordinar odată pe an, la finea anului scolastic, esamen de cualificaţiune docentală pentru şcólele poporale elementare.

§. 2.

La depunerea esamenului de cualificaţiune se pot insinua:

a) Toţi aceia, cari aŭ absolvat întreg cursul preparandial de trei ani şi aŭ practisat ca învĕţători un an saŭ cel mult doi;

c) aceï individi, cari s'aŭ pregătit pe cale privată pentru cariera de învĕţători (§ 103 Art. XXXVIII ex 1868).

§. 3.

Ceï ce aŭ absolvat întreg cursul preparandial şi doresc a se supune esamenului, aŭ să-şi înainteze cererile lor la Ordinariatul mitropolitan, instruindu-şi-le cu următórele documente: a) Estras matricular de botez; b) atestat de purtarea morală; c) testimoniŭ despre absolvarea cursului al III-lea preparandial (dacă cursul complet a fost numai de trei ani), şi d) atestat despre praxa de un an.

§. 4.

Tot Ordinariatului mitropolitan aŭ să-şi aştérnă cererile lor şi aceia, cari s'aŭ pregătit pe cale privată; aceştia însĕ pe lângă atestatul amintit în §. 3 punct d) aŭ să mai producă şi astfel de documente, prin cari aŭ să dovedéscă:

a) Că aŭ împlinit anul al 19-le al etăţii (la femeï al 18-lea);

b) că şi-aŭ câştigat acea cualificaţiune premergĕtóre, ce o pretinde §-ul 86 şi 108 Art. de lege XXXVIII ex 1868 dela ceï ce doresc, să fie primiţi în preparandie.

(Dela bărbaţi se pofteşce, să fie absolvat clasa a IV-a a vre uneï şcóle medii orï civile saŭ şcóla poporală superióră, ér dela femeï clasa a IV-a a şcóleï civile orï superióre de fete saŭ şcóla poporală superióră.)

§. 5.

Ceï ce întrunesc condiţiunile espuse în § 4, sunt datorï înainte de a fi admişi la esamenul de cualificaţiune, să facă şi esamenul de curs din materia propusă în singuraticele cursurï ale institutului preparandial.

§. 6.

Nu se admit la depunerea esamenului de cualificaţiune aceia, carï

a) aŭ fost respinşi de dóuĕ orï dela acest esamen (§§ 104 şi 114 Art. de lege XXXVIII ex 1868);

b) carï pentru óre careva crimă aŭ fost condamnaţi judecătoresce;

c) carï aŭ fost eliminaţi din vre-un institut de învĕţământ pentru óre-şi care esces moral;

d) carï sufer de vre un astfel de morb saŭ defect, încât din causa acésta nu ar puté să corĕspundă oficiului de docente.

§. 7.

Comisiunea esaminătóre se compune din inspectorul scolastic archidiecesan, eventual alt comisariŭ mitropolitan ca preşedinte, directorul institutului preparandial şi corpul didactic dela acel institut, la carï mai târdiŭ cu ocasiunea ţinerii esamenelor se mai adauge şi inspectorul regesc ca representant al statului pentru controlarea esamenelor din limba magiară.

§. 8.

Terminul pentru ţinerea esamenului de cualificaţiune îl defige Ordinariatul mitropolitan şi se notifică din partea direcţiunii preparandiale cu 30 dile înainte atât celor interesaţi, cât şi inspectorului scolastic regesc.

§. 9.

Cel ce se insinuă la depunerea esamenului, are să-şi subştérnă cererea instruită conform §-luï 3 respective 4 cu 14 dile înainte de ţinerea esamenului; suplicile întrate mai târdiŭ nu se vor lua în consideraţiune.

§. 10.

Comisiunea esaminătóre se întrunesce cu 10 dile înainte de terminul fixat pentru începerea esamenelor de cualificaţiune, şi se pronunţă asupra admiterii orï neadmiterii cererilor întrate. Cererile neadmise le subştérne Ordinariatului mitropolitan spre decidere finală.

Cu ocasiunea reaşternerii acestor cererï comisiunea esaminătóre îşi espune motivele, pentru carï s'a pronunţat contra admiterii respectivelor cererï, şi eventualminte mai adauge şi opiniunea, dacă respectivii suplicanţi sunt a se respinge definitiv orï dóră ar fi să se oblige mai întâiŭ la depunerea esamenelor de pe tóte cursurile preparandiale, eventual de pe cursurile, de pe carï nu aŭ încă esamen.

---

mulţimea, s'a oprit şi a întrebat: „Dór am dis vre-o nebunie, de mĕ aplaudaţi?“

Numai suflete puţinele au lipsă întru tóte de aprobarea altora.

Flecărirea e unul dintre viţiile cele mai rafinate. Unde vre ea să bage vină, acolo începe, să laude. Preamăresce mai întâiŭ succesele şi virtuţile unuia orï altuia. Asta vre să fie un fel de arvună petru critica, ce va să urmeze. Nici nu daï de veste, şi şi auḑi deja, cum glasul se shimbă trecênd în mol şi ḑicênd cu un fel de aromă dulcamară: „De n'ar fi însĕ . . . .“ Şi aşa s'a făcut trecerea la insultă şi la calumnie, şi acésta află acum credemînt cu atât mai uşor, cu cât a succes mai bine laudeï premergĕtóre, să amăgéscă.

Dacă atunci şi numai aşa în trécăt o privire mai adâncită în conversarea socială a ómenilor, o, câtă minciună şi înşelăciune poţi să vedi acolo!

De darul graiului, pe care ni-l-a dat Dumneḑeŭ, pentru ca să-l lăudăm şi să-l preamărim, noi abusăm, pentru ca să vătĕmăm pe Dumneḑeŭ, să ne ascundem simţemintele, să înşelăm şi să păgubim pe deaprópele. Póte să fie óre ce mai urît ca minciuna, larva aceea a sufletului, carea cu rânjirea sa rĕutăcióasă provócă gróză în sufletele iubitóre de adevĕr?

Sunt ómeni, cărora li-se pare, că aşa o minciună mică din nevoe nici nu e pĕcat, şi ei rostindu-o nutresc credinţa, că sunt deplin desvinovăţiţi, dacă îşi pot forma macar şi numai o umbră de convicţiune, că prin minciuna aceea aŭ zădărnicit vre un scandal orï vre-o supĕrare mare. Însĕ întreb, ce s'ar face din maiestatea luï Dumneḑeŭ şi din dreptul deaprópeluï, dacă noi ne-am însuşi dreptul de a pune minciunile pe cumpĕnă şi de a ḑice, că minciuna asta e mare, ér ceealaltă e mică? E prea adevĕrat, că nu eşti silită, să spui totdeuna tot, ce sciï, dar adevĕrat e şi aceea, că în tótă lumea nu esistă împrejurare, carea ar puté să facă din minciună un lucru iertat.

Aşa dară să nu spui tot, ce sciï; să nu sciï tot, ce cetescï; să nu crediï tot, ce auḑi; să nu faci tot, ce poţi.

E datorinţa ta, să înfrunţi orï ce calumnie şi minciună, şi unde nu o poţi face acésta de a dreptul, acolo eşti datóre, să schimbi după putinţă prilejul de a pĕcătui într'un prilej de a sevârşi o faptă bună. Vei schimba vorba şi vei povĕţui conversarea de pe drumul cel bătut al vorbelor secï şi păgubitóre pe cărarea lucrurilor serióse şi folositóre.

Dar tu suspini şi ḑici: „Cine ar puté să o facă acésta?“

Eŭ ţi ḑic, că cu ajutoriul luï Dumneḑeŭ şi cu puţinică energie a voinţei vei puté să o facï şi acésta. Dar dacă vei mai adauge la acestea şi o doză bunicică din iubirea deaprópeluï?

Aï dreptate, când îmi scriï, că n'ai încătrăŭ, trebue să ieaï parte în întruniri sociale. Nici nu-ţi ḑic, să fugi de ele. Însĕ cercetându-le pune pază gurii tale.

Deunăḑi am cetit óre unde următoriul recept: Dacă în întruniri sociale aï de a conversa cu ómeni de aceia, despre carï aï băgat de samă, că ei nu pun nici un preţ pe onórea deaprópeluï, atunci pentru ca nu cumva să caḑi şi tu în acela-şi pĕcat, folosesce următoriul medicament: Ieа o uncie de bunătate a inimiï, o uncie de sinceritate şi dóuĕ unciï din axioma: „Mătură înaintea uşiï tale proprii!“ mestecă substanţele acestea bine cu câţiva picuri din balsamul iubirii deaprópeluï în dóuĕ litre de apă rece de isvor. Dacă mai topescï în mixtura asta încă şi un kg din minunata pulvere, ce se chémă precauţiune, atunci medicina e gata. Diminéţa când te scoli, să ieaï dintr'însa 5—6 picuri, ér când pornescï în vre-un loc, unde dómne şi domnişóre se adună la cafea, atunci să ieaï din medicina aceea 2 dl.

Mixtura asta e gătită cu mult spirit. Eŭ sciŭ însĕ un medicament cu mult mai simplu şi mai sigur. L-am auḑit odată într'o predică. Dacă-mi aduc bine aminte, l-a aflat s. Augustin Medicamentul acela e: „Iubesce pe Dumneḑeŭ şi pe deaprópele şi fă apoi, ce voescï!“

Te rog, să nu te urescï de povéţele, pe carï ţi-le dă în tótă dragostea a ta

Anuţă.

Concesiunea pentru depunerea acestor esamene o dă Ordinariatul mitropolitan, carele va statori din cas în cas şi terminiŭ, în cari ar fi să se depună respectivele esamene.

Aceste esamene se vor face de ordinar din pătrariŭ în pătrariŭ de an.

§. 11.

Esamenele de curs amintite în §-ul precedent se ţin sub presidiul directoruluĭ înaintea profesorilor, cari propun în cursul respectiv, şi se estinde la tóte obĭectele prescrise pentru acel curs în planul nostru de învĕţământ.

Despre resultatul esamenuluĭ se estradă testimoniŭ în tótă forma.

Candidatul numaĭ în acel cas se admite la esamenul următoriŭ de curs, dacă esamenul precedent l-a susţinut cu succes cel puţin de suficient.

Dacă candidatul obţine calculul de nesuficient din un obĭect orĭ cel mult din dóuĕ, atunci maĭ înainte de ce ar depune esamenul următoriŭ de curs, face esamen corectoriŭ din obĭectul orĭ obĭectele respective. La casul însĕ, când ar fi obţinut calcul de nesuficient din maĭ multe obĭecte, atunci se admite la repetirea esamenuluĭ întreg numaĭ după un an şi numaĭ odată.

Taxa fiecăruĭ esamen de curs este 20 fl. v. a., cari se împart între profesorĭ în raportul obĭectelor lor, computându-se pentru director pe lângă partea, ce îĭ compete ca esaminătoriŭ, încă o parte.

§. 12.

Esamenul de cualificaţiune este teoretic şi practic.

Esamenul treoretic este parte scripturistic, parte verbal, şi se estinde la tóte obĭectele prescrise în §§ 88 şi 111 Art. de lege XXXVIII din anul 1868 în estensiunea statorită în planul nostru de învĕţământ.

Esamenul practic stă din propunerea practică.

Nime nu póte fi dispensat dela nicĭ un obĭect de esamen.

Escepţiune fac numaĭ singur clericiĭ absoluţi, cari se dispensézĕ dela studiul religiuniĭ.

§. 13.

Esamenele de cualificaţiune se încep cu esamenul scripturistic.

La esamenul scripturistic sunt a se elabora următórele operate clausulare:

a) Operat în limba română despre vre un subiect din sfera pedagogieĭ, din carele să se pótă judeca de o parte cunoscinţele gramaticale temeĭnice ale candidatuluĭ, modul sĕŭ de cugetare, facilitatea de a-şĭ esprima în scris corect cugetele sale; ér de altă parte orientatea sa în pedagogie şi în sciinţele eĭ ausiliare. Timp de lucru 4 óre.

b) Traducere din limba română în limba magiară fără dicţionariŭ. Timp de lucru 4 óre.

c) Traducere din limba germână în limba română cu ajutoriul dicţionariuluĭ. Timp de lucru 4 óre.

d) Resolvirea alor dóuĕ teme de geometrie. Timp de lucru 4 óre.

e) Desvoltarea corectă a cel puţin câte uneĭ întrebări maĭ micĭ din sfera sciinţelor naturale şi a economieĭ (la învĕţătóre a economieĭ de casă). Timp de lucru 4 óre.

f) Desemnarea unuĭ corp geometric orĭ a unuĭ obĭect simplu după vedere, cu mâna liberă şi cu umbră. Timp de lucru 3 óre.

g) Probă de caligrafie. Timp de lucru 1 óră.

Pentru statorirea temelor, ce vor fi să se elaboreze, directorul cere dela profesorĭĭ esaminătorĭ teme corĕspundĕtóre, şi anume: pentru operatul din pedagogie şi pentru traduceri câte treĭ; din geometrie 8; din sciinţele naturale şi economie (economia de casă) 12—16.

Temele acestea directorul le aşterne Ordinariatuluĭ mitropolitan cu 5 ḑile înainte de începerea scripturisticelor. Ordinariatul designézĕ pentru elaboratul pedagogic şi pentru traduceri câte o temă, ér pentru elaboratul din geometrie spre liberă alegere 4, pentru cel de sciinţe naturale şi economie (economia de casă) spre liberă alegere 6—9, şi apoĭ închidĕndu-le în plicurĭ separate le retrimite direcţiunii cu o ḑi maĭ înainte de începerea esamenuluĭ scripturistic. Statorirea lucrărilor de desemn şi caligrafie se concrede directoruluĭ şi corpuluĭ profesoral.

(Va urma.)

Noutăţi.

Din archidiecesă. On. *Ioan German,* preot gr. cat. în Valda-Cămăraş din tractul protopopesc al Coşocneĭ, a fost dispus la parochia Fileĭ de sus din protopopiatul Turdeĭ.

Chirotonire. Î. P. S. D. Mitropolit Dr. Victor Mihályi în 17 a c. a chirotonit de preoţi pe clericiĭ absoluţi *Ioan Mera* şi *Pompiliŭ Simoneti.* Chirotonirea s'a făcut în biserica catedrală din Lugoş.

Numiri. Dr. *Iuliŭ Pescariŭ,* subjude la judecătoria cercuală-criminală din Budapesta, a fost numit jude la tribunalul de acolo.

Ultimul procos de aderinţă în cestiunea „Repliceĭ" s'a pertractat în 19 a c. înaintea curţiĭ cu juraţi din Cluş. Întrând însĕ prescripţiunea cu privire la ceĭ 16 autorĭ şi subscriitorĭ aĭ aderenţeĭ publicate în „Tribuna" din 12 Sept. 1893, urmărirea lor s'a sistat. Fostul redactor aĭ „Tribuneĭ" dĭ Balteş însĕ a fost declarat de vinovat şi condamnat la 5 luni de carcer acumulat cu cel dictat în 19 Dec. 1894. Aşa dară cu o lună va avé să sufere maĭ mult dl Balteş în urma acestuĭ proces. Din cauţiunea „Tribuneĭ" se subtrag 300 fl.

Mulţămită. Neputênd mulţămi în particular tuturor acelora, cari aŭ ţinut, să mĕ mângâĭe şi să-şĭ arete condolenţele faţă de mine participând în numĕr aşa de mare la înmormîntarea iubiteĭ mele nepóte Iuliana Roşu, elevă de cl. a VI-a în Internatul Vancean de fetiţe din Blaş, vin pe acéstă cale a le aduce ferbintele mele mulţămite. Blaş, 19 Martiŭ 1895. *Ioachim Giuca,* paroch gr. cat. în Marcoveţ.

Dl Dr. V. Branisce e provocat a-şĭ începe în 30 a c. pedépsa de 2 anĭ dictată în procesul „Dreptăţiĭ" din 28—29 Dec. 1894. Pedépsa o va suferi în carcerul de stat din Vaţ.

„Dreptatea" în serviţiul străinilor? În Blaş înfloresce o reuniune de consum românéscă, care cruţă poporuluĭ din Blaş şi jur ḑecĭ de miĭ de florenĭ pe an. Reuniunea acésta are o mulţime de inimicĭ, cari s'aŭ încercat pe tóte căile a o compromite şi discredita, dară fără succes. Casele comerciale, la cari lĭ-s'aŭ trimis corespondinţe tendenţióse, de comun aŭ pus acele corespondinţe la locul, ce lĭ-se cuvine. Numaĭ „Dreptatea" din Timişóra a publicat în primul loc al cronicĭĭ din Nr. 49 o scire de natură de a înstrăina pe Românĭ dela reuniunea de consum românéscă şi a-l împinge în braţele comercianţilor străinĭ. Ca maĭ uşor să-şĭ ajungă scopul neromânesc, numitul ḑiar îşĭ publică scirea tendenţiósă sub interesantul titul de: „Blaşul agentură de magiarisare", şi spune lumiĭ, că „conducĕtoriĭ numiteĭ întreprinderĭ românescĭ pórtă deja tóte cărţile şi corespondinţa în limba magiară, ér acum cu ocasiunea ultimeĭ adunări generale a trimis acţionarilor bilanţ întocmit în limba magiară, convocator redactat ungurésce şi pachetate apoĭ în plicurĭ decorate cu firma magiară a prăvălieĭ". Sĕracă „Dreptate", tea-l făcut organul minciuniĭ. Noĭ, cari locuim în Blaş şi cercetăm ḑilnic prăvălia Reuniuniĭ de consum, scim sigur, că cărţile şi tóte agendele, saŭ daraverile, — cum îĭ place „Dreptăţiĭ" a le numi, — şi-le conduce reuniunea numaĭ în limba română. Corespondinţa cu firmele străine se pórtă maĭ ales în limba germână, dară acolo, unde înţeleg românesce, atât în Budapesta, cât şi în Viena, se scrie românesce. Convocatoriul la adunare a fost redactat numaĭ românesce, ĕră nu ungurésce, cum afirmă corespondentul „Dreptăţiĭ", bilanţul s'a întocmit românesce, — despre ce cu multă perfidie tace corespondentul „Dreptăţiĭ", — dară fiindcă are să se înainteze la tribunal, s'a publicat după originalul român şi traducerea magiară; aşa o fac acésta şi alte asoţiărĭ, p. es. „Albina", „Patria", „Arieşana" etc. Plicurĭ e drept, că sunt în tóte limbile; în Budapesta şi Viena se trimit maĭ ales plicurĭ cu înscriere unguréscă şi germână, dară acésta-l o necesitate, la care şi ḑiarul politic-naţional „Dreptatea" se plécă tipărind în fruntea sa: „Temesvár, Festung, Zápolyagasse." Şi cu tóte acestea niměnuĭ nu i-ar trece prin minte, să afirme, că „Dreptatea" ar fi o agentură de magiarisare în Timişóra. Ceĭ ce aŭ înfiinţat şi conduc Reuniunea de consum din Blaş, de sigur aŭ maĭ mult interes de binele şi prosperarea poporuluĭ român, decât falmosul corespondent al „Dreptăţiĭ", care sub masca naţionalismuluĭ se încércă a compromite o instituţiune salutară şi cu caractĕr românesc. „Bagsamă va fi avênd interese" particulare, „să o facă acésta". Nu ne putem mira în de ajuns, ce a îndupleçat pe organul naţional „Dreptatea" a comunica acea corespondinţă tendenţiósă şi plină de neadevĕruri. Saŭ dóră şi ea crede, că face serviţiĭ causeĭ naţionale suspiţionând pe unĭĭ şi pe alţiĭ? — Aşteptăm, ca „Dreptatea" fără amânare să rectifice deplin scirea neesactă comunicată în Nr. 49 şi să nu umble mistificând lucrul folosindu-se de frase vagĭ şi cu dóuĕ înţelesurĭ, ca în rectificarea vîrîtă în mijlocul croniceĭ din Nr. 56. O aşteptăm acésta atât în interesul adevĕruluĭ, cât şi în al reputaţiuniĭ, de care s'a bucurat „Dreptatea" până acum în Blaş. „Dreptatea" să nu fie nedréptă şi ostilă faţă de o întreprindere românéscă, nicĭ să nu se pună în serviţiul străinilor din Blaş!

† **Br. Schorlemer-Alst,** unul din fondatorĭĭ şi ceĭ maĭ valoroşĭ susţinĕtorĭ aĭ partiduluĭ „Centru" din parlamentul german, a reposat la 17 a c. în Münster.

Kossuth candidat de deputat. Alegĕtorĭĭ independentiştĭ din cercul electoral Tapolcza în comitatul Zala aŭ oferit luĭ Kossuth Ferencz mandatul de deputat dietal devenit vacant prin mórtea fostuluĭ deputat Csigó Pál. Kossuth a primit oferirea şi în septĕmâna viitóre va călĕtori la alegĕtorĭ spre a-şĭ desvolta programul.

Procesul socialiştilor dela Hódmezö-Vásárhely s'a terminat în 16 a c. cu condamnarea la o parte dintre acusaţi. Anume conducĕtoriul agitaţiunilor socialiste Szántó Kovács János a fost condamnat la 5 anĭ de carcer şi 500 fl. amendă, celălalţi aŭ fost osindiţi la carcer de câte 8 ḑile până la 2 anĭ şi suportarea speselor procesuale în sumă de 448 fl.

Comună revoltată. Locuitorĭĭ din comuna Alhó în comitatul Vas cu nicĭ un preţ nu voesc a solvi darea de consum impusă încă de Wekerle pe vinul de mere. Acéstă dare e de 1 fl. 60 cr. pe hectolitru de must de mere, care vîndut abia merge hl. cu câte fl. 1.50—1.60, aşadară e maĭ mare darea decât preţul vinuluĭ. O causă, pentru care se opune poporul cu forţa la incassarea acesteĭ dărĭ, este, că cu ocasiunea alegeriĭ de deputat aŭ fost provocaţi, să voteze pentru ministrul de agricultură Festetich. Poporul şi-a ţinut cuvîntul şi a votat pentru ministru, dară acesta ca şi ceĭ maĭ mulţĭ deputaţĭ curênd după alegere şi-a uĭtat cu totul de miseria şi dorinţele alegĕtorilor sĕĭ.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

F.

Suprimarea episcopatelorŭ sufragane și nimicirea puterii archieresci a mitropolitului.

Motivulŭ suprimăriĭ episcopatelorŭ românescĭ sufragane prin calviniĭ. Calviniĭ din Ardélŭ și de aire cândŭ s'aŭ ruptŭ de biserica catolică, din totŭ ce avea acéstă biserică, nimicŭ n'aŭ urîtŭ maĭ multŭ ca ierarchia eĭ, cu tóte că și fără voe, inconsciĭ aŭ ținutŭ în biserica lorŭ și maĭ departe destule elemente ierarchice catolice.

Aceea a fostŭ causa, de maĭ întâiŭ calviniĭ aŭ denegatŭ ascultarea Papeĭ dela Roma, după aceea mitropoliților și episcopilorŭ catolicĭ.

Denegarea acésta a ascultăriĭ de treptele maĭ înalte ierarchice însea fostŭ numaĭ laturea negativă a reformațiuniĭ calvinescĭ. Și dacă biserica calvină ar fi rĕmasŭ numaĭ pre lângă laturea acésta negativă, de multŭ s'ar fi năduşitŭ în anarchie. Vrêndŭ nevrêndŭ aŭ fostŭ forțațĭ de însaşĭ firea lucruluĭ să cugete și eĭ la o nóuă organisare bisericéscă.

Ierarchia catolică înse nevoiudŭ să o priméscă nicĭ de cum, aŭ trebuitŭ să-și îndrepte privirea în altă parte. Și fiindcă cam pretutindeni monarchiĭ și puterea de statŭ a ajutatŭ lățirea protestantismuluĭ și calvinismuluĭ, nu e mirare, că cu puține escepțiuni organisațiunea politică a statelorŭ, în carĭ s'a lățitŭ calvinismulŭ, a avutŭ o influință nu puțină asupra organisațiuniĭ bisericeĭ calvine.

Pentru studiulŭ nostru nu are valóre și nu e de interesŭ decâtŭ organisațiunea bisericiĭ calvine din Ardélŭ.

Ardélulŭ formase o unitate geografică și lungŭ timpŭ și o unitate politică. Unitatea acésta geografică și politică a servitŭ bisericeĭ calvinescĭ din Ardélŭ de celŭ de întâiŭ îndreptariŭ în organisațiunea bisericéscă.

Precum Ardélulŭ formă o unitate geografică și politică, așa aŭ aflatŭ calviniĭ din Ardélŭ cu cale în lipsa altuĭ îndreptariŭ, ca și biserica lorŭ să formeze o unitate bisericéscă. Și precum în fruntea Ardéluluĭ civilŭ era unŭ singurŭ principe, așa aŭ aflatŭ cu cale, ca și în fruntea bisericeĭ calvinescĭ din Ardélŭ să fie unŭ singurŭ capŭ, saŭ unŭ singurŭ superintendentŭ saŭ episcopŭ.

Idea acésta o ar fi pututŭ realisa calviniĭ din Ardélŭ după îndreptariulŭ catolicŭ și orientalŭ punêndŭ în fruntea bisericiĭ lorŭ unŭ esarcŭ saŭ unŭ mitropolitŭ, și sub elŭ maĭ mulțĭ episcopĭ. O atare organisare înse era ierarchia catolică, pre carea eĭ o uriaŭ tare multŭ ca pre una, carea după părerea lorŭ nu se unia cu „libertatea creștină“ cum o înțelegeaŭ eĭ.

Imitândŭ decĭ calviniĭ de o parte Ardélulŭ geograficŭ și politicŭ, de alta încunjurândŭ ierarchia catolică, aŭ rĕmasŭ pre lângă unŭ singurŭ superintendente preste o singură unitate până în diua de astădĭ. Și unitatea acésta și-o aŭ păstratŭ până astădĭ chiarŭ și față cu calviniĭ din Ungaria, cu carĭ nu aŭ nicĭ o logătură organică, și încă unitatea acésta și-a câștigatŭ la eĭ unŭ nimbŭ de sanctitate, și amŭ puté dice maĭ valóre de dogmă.

A fostŭ decĭ unŭ lucru firescŭ, că în timpurile, când calviniĭ aŭ cercatŭ să calvinéscă biserica românéscă din Ardélŭ cu orĭ ce prețŭ, póte întâiŭ și maĭ întâiŭ aŭ datŭ lovitura de mórte organisațiuniĭ mitropolitane a bisericiĭ românescĭ omogene cu cea catolică, carea le era nesuferită, prin aceea, că aŭ suprimatŭ episcopatele sufragane, ca așa apoĭ mitropolitulŭ românescŭ, pre care eĭ îlŭ numiaŭ și superintendente, să fie singurŭ în Ardélŭ ca și superintendentele lorŭ.

Acesta este motivulŭ suprimăriĭ episcopatelorŭ sufragane românescĭ din Ardélŭ prin calviniĭ.

* * *

Episcopatele sufragane românescĭ din Ardélŭ nu s'aŭ stînsŭ din causa miseriei. S'ar puté dice, că miseria cea mare a episcopatelorŭ românescĭ încă a fostŭ causa, de aŭ pieritŭ în Ardélŭ tóte episcopatdle românescĭ afară de mitropolia din Belgradŭ. Și miseria acésta se vede maĭ multŭ de acolo, că episcopatele românescĭ din Ardélŭ eraŭ maĭ cu samă pre sate împotriva dispositiilorŭ esprese ale Pravileĭ, carea nu permite episcopilorŭ să şadă nicĭ în opide micĭ saŭ tîrgușóre, ci poftesce să şadă numaĭ în cetățĭ, ca să nu scadă vaĭa demnităților episcopescĭ. [1])

Dacă dară episcopiĭ românescĭ din Ardélŭ aŭ şedutŭ maĭ cu samă pre la sate, atuncĭ acésta între altele s'a întîmplat și pentrucă aŭ fostŭ de totŭ miserĭ, și ca atarĭ scaunele lorŭ uşorŭ espuse perirĭ.

Pre lângă tóte acestea înse nu trebue să uităműi, că starea bisericiĭ românescĭ în Ardélŭ nicĭ cândŭ în timpurile vechĭ n'a fostŭ splendidă nicĭ în o privință. Dovadă destulŭ de lămurită este însaşĭ lipsa tare simțită de urme istorice despre viața eĭ în acele timpurĭ.

Dela desbinarea fotiană încóce o decădință tare tristă a cuprinsŭ întrégă biserica resărituluĭ. Și urmările decădințeĭ le-a purtatŭ și biserica românéscĕ din Ardélŭ. Cu tóte acestea pre lângă tótă miseria eĭ și-a susținutŭ mitropolia și câteva episcopate sufragane până pre timpurile principilorŭ calvinescĭ. Atuncĭ înse de odată disparŭ tóte ca și cum n'ar maĭ fi fostŭ, și rĕmâne singură mitropolia din Belgradŭ.

Dacă dară pre lângă tótă miseria episcopatele românescĭ din Ardélŭ s'aŭ susținutŭ până la epoca calvină, atuncĭ tótă perirea lorŭ este o enigmă, dacă perirea nu o esplicămŭ din influința presiunea calvină. Căcĭ dacă până la epoca calvină miseria nu le-a nimicitŭ, atuncĭ de ce le-a nimicitŭ miseria numaĭ când s'a începutŭ despotismulŭ calvinescŭ asupra bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ?

Dacă cunóscemŭ înse intensitatea presiuniĭ calvine asupra bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ, atuncĭ nu ne vomŭ mira, că episcopatele românescĭ aŭ peritŭ așa lute și așa fără urmă.

Se vede intensitatea acésta a presiuniĭ calvinescĭ tare limpede din împrejurarea, că sub principiĭ calvinescĭ ai Ardéluluĭ superintendentele calvinŭ avea jurisdicțiune asupra tuturorŭ bisericilorŭ românescĭ din Ardélŭ. Vorbesce despre lucrulŭ acesta unŭ decretŭ alŭ principeluĭ Mihaiŭ Apafy dela 1674 în chipulŭ următorĭŭ:

„Prinții cei dinaintea nóstră . . . . . aŭ ținutŭ obiceiulŭ acesta, că pișpecului celŭ de legea nóstră (adecă cea calvinéscă) *să aibă grije și îndrepte greșelile, ce s'ar face în bisericile cele românescĭ, care obiceiŭ ținêndu-lŭ și noĭ amŭ voitŭ și amŭ rînduitŭ, ca domniei de cinste pișpecului Tisabécsi Gáspar să aibă grige de tóte bisericile românescĭ cele de sub stăpânirea nóstră, și să le ocârmuéscă după cunoscința sufletului sĕŭ, îndreptându greșelile dintr'însele. . . . Dreptŭ aceea credinciosireĭ vóstre milostivesce și cu deadinsulŭ vă poruncimŭ, ca să nu lăsați de a merge înaintea numitului Domnului pișpecului celŭ ortodoxŭ de legea nóstră calvinéscă Tisabécsi Gáspar, orĭ cândŭ var chema macarŭ la orĭ ce locŭ, făcêndŭ elŭ visitațiile sale: altmintrule adevĕratŭ, că carele se va împotrivi voiĭ, orînduelĭ și poruncii ceĭ după scriptură, de pedépsă nu vorŭ scăpa.* [1])

Din decretulŭ acesta se vede, că încă sub principiĭ ceĭ dinainte de Apafy superintendentele calvinŭ avea în biserica românéscă dreptulŭ *„să îndrepte greșelile“*. Sub *„greșelile“* aceste se înțelége întâiŭ și maĭ întâiŭ totŭ ce nu era calvinescŭ. Și calvinéscă nu era de locŭ organisațiunea bisericeĭ românescĭ cu unŭ mitropolitŭ în frunte, ĕră sub elŭ cu maĭ mulțĭ episcopĭ sufraganĭ, căcĭ semena prea multŭ cu organisațiunea ierarchică catolică.

Câtŭ de uşorŭ a pututŭ superintendentele calvinescŭ provĕdutŭ cu o putere așa mare asupra bisericiĭ românescĭ să suprime miserile episcopate sufragane românescĭ din Ardélŭ! N'a avutŭ lipsă decâtŭ pre bieții episcopĭ românescĭ să-ĭ ignoreze pre toți afără de mitropolitulŭ, și scaunele lorŭ curêndŭ aŭ încetatŭ.

Correctŭ esprimă lucrulŭ acesta istoriculŭ Petru Maiorŭ când dice:

„Fiindŭ obiceiŭ după legea calvinilorŭ a cunósce numaĭ unulŭ maĭ mare preste protopopĭ și preste celalaltŭ clerŭ în tótă țara Ardéluluĭ, pre care-lŭ chema superintendentŭ, principiĭ și maĭ marĭ calvinĭ fiindŭ, și în legea Românilorŭ numaĭ pre archiepiscopulŭ din Belgradŭ îlŭ cunoscea maĭ mare preste protopopĭ și preste celaltŭ clerŭ. De unde episcopiĭ, carĭ maĭ eraŭ, nu-ĭ socotiaŭ fără ca pre nisce protopopĭ, și vĕdêndu-se urgisiți și asupriți, umblaŭ ca pre sub pămîntŭ.“ [2])

Și cumcă episcopiĭ sufraganĭ în adeverŭ *„umblaŭ ca pre sub pămîntŭ“* în perioda calvină, până când și instituțiunea lorŭ s'a stînsŭ cu totulŭ, se vede din articululŭ 11 alŭ dieteĭ transilvane dela Cluşŭ din 1655, care spune, că episcopiĭ românescĭ eraŭ ómenĭ fără *reședință*, va să dică umblaŭ prin țară din unŭ locŭ în altulŭ.

[1]) Can. 6 dela Sardica.

[1]) Georgiŭ Şincai »Cronica Românilorŭ« la anulŭ 1674 după originalulŭ dela Petru Bod »Vita superintendentis Gaspari Tiszabetsi«. Cf. T. Ciparĭŭ »Archivŭ pentru filologie și istorie« pag. 575.

[2]) »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag. 163.

„Ocurêndŭ şi plângerĭ de acele“ ḑice acestŭ articulŭ dietalŭ *că episcopiĭ românescĭ câte odată se amestecă şi în lucrurĭ, ce nu se ţină de eĭ, şi pedepsescŭ cu nedreptulŭ pe nobiliĭ de confesiunea lorŭ, şi pre ţobagĭ; éră dacă óre cine voesce a le face procesŭ, nu le póte fi forulŭ, deórece suntŭ ómenĭ fără de reşedinţă, — se ḑice, ca celŭ vătĕmatŭ să pótă alege după placŭ saŭ tabla saŭ comitatulŭ spre acusarea vlădicilorŭ acestora, şi cândŭ ar cere aşa meritulŭ lucruluĭ. dela comitatŭ să pótă strămuta procesulŭ la tablă, numaĭ câtŭ vladica usque ad litis eventum, să depună 200 fl. cauţiune.“* [1])

Originalulŭ ungurescŭ întrebuinţézănumaĭ cuvîntulŭ „Vladika“ în singularĭŭ, din ce s'ar vedé, că articululŭ acesta dietalŭ nu este îndreptatŭ în contra episcopilorŭ sufraganĭ, carĭ eraŭ maĭ mulţĭ, ci numaĭ în contra unuĭ singurŭ, care era mitropolitulŭ. Şi aşa din articululŭ acesta nu s'ar putéde dovedi nimicŭ în favorulŭ esistinţeĭ maĭ multorŭ episcopĭ sufraganĭ, carĭ după Petru Maiorŭ *„umblaŭ ca pre sub pămîntŭ“*. Şi de acésta părere suntŭ şi uniĭ din scriitoriĭ nostri. [2])

Înse în articululŭ de sub vorbă se ḑice apriatŭ, că episcopiĭ aceştia eraŭ ómenĭ **fără de reşedinţă**. Mitropolitulŭ românescŭ din Ardélŭ înse pre timpurile acele nu era omŭ **fără reşedinţă**, ci îşĭ avea reşedinţa sa în Belgradŭ, unde avea şi scaunŭ de judecată.

Se vede acésta din condiţiunea XIII pusă de principele Georgiŭ Rákotzy mitropolituluĭ românescŭ din Ardélŭ Simeonŭ Ştefanŭ la anulŭ 1643. În condiţiunea acésta dispune principele Rákotzi, că mitropolitulŭ românescŭ cu ocasiunea visitaţiuniĭ canonice la-olaltă cu protopopiĭ adjuncţĭ să decidă causele maĭ grave. Dacă înse óre careva dintre litiganţĭ nu va fi mulţămitŭ cu decisiunea acésta *„eandem maturius revidendam ad sedem judiciariam Albensem Vladicae ejusdem per viam appellationis provocare valeat.“* [3])

Dacă acum mitropolitulŭ românescŭ din Ardélŭ avea în Alba-Iulia scaunŭ judecătorescŭ recunoscutŭ şi de însuşi principele calvinŭ, atunci în Alba-Iulia avea mitropolitulŭ şi reşedinţă, şi aşa nu se póte ḑice, că era omu fără de reşedinţă. De unde vlădiciĭ aceia, carĭ după articululŭ dietalŭ de maĭ susŭ eraŭ **ómenĭ fără reşedinţă**, nu eraŭ alţiĭ decâtŭ episcopiĭ sufraganĭ mitropolituluĭ din Alba-Iulia, carĭ ignoraţi şi desconsideraţi de calviniĭ, ce încălecarŭ deja asupra bisericiĭ românescĭ, nu maĭ aveaŭ niciĭ **scaunŭ** stabilŭ şi reşedinţă orĭ câtŭ de modestă, ci umblaŭ în adevĕrŭ precum ḑice Petru Maiorŭ *„ca pre sub pămîntŭ.“*

[1]) Archivŭ pentru filologie şi istorie de T. Ciparĭŭ pag. 436. În originală, cu ceva variaţiunĭ neessenţialĭ în »Compilatae constitutiones« P. I. Art. IX.

[2]) Ioanŭ M. Moldovanŭ în »Archivŭ pentru filologie şi istorie« de T. Ciparĭŭ pag. 578.

[3]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 75.

* * *

Timoteŭ Ciparĭŭ despre episcopatele sufragane Mitropolituluĭ Belgradului. T. Ciparĭŭ numĕră în Ardélŭ şi Ungaria 12 episcopate sufragane mitropolituluĭ Belgradului.

Aceste suntŭ următórele:

1. Beiuşŭ în Ungaria.
2. Bistra în Transilvania în comitatulŭ Turda-Arieşiŭ.
3. Făgăraşŭ.
4. Felécŭ în comitatulŭ Cluşuluĭ.
5. Galaţŭ lângă Făgăraşŭ.
6. Gioagiŭ în comitatulŭ Albeĭ.
7. Maramurĕşŭ.
8. Murĕşana în Ungaria la Csanád.
9. Oradea mare.
10. Sătmariŭ.
11. Silvaşŭ în Transilvania, comitatulŭ Huniadóra.
12. Vadŭ în Transilvania în comitatulŭ Solnocŭ Doboca. [1])

Documentele, din carĭ probézăesistinţa episcopatelorŭ acestora nu suntŭ înse niciĭ pre de parte de aşa, câtŭ să putemŭ ḑice că esistinţa tuturorŭ este deplinŭ dovedită. Acésta o recunósce şi T. Ciparĭŭ, câudŭ înainte de a înşira catalogulŭ de maĭ susŭ, susţine că: *„sufraganiĭ acestuia* (a mitropolituluĭ Belgradului) *nu se sciŭ anumitŭ“*. [2])

Ca să ne putemŭ deciĭ forma o idee correctă despre episcopatele aceste, este de lipsă să le împărţimŭ în patru clase, şi anume:

1. În clasa întâiă punemŭ episcopatele acele, a cărorŭ esistinţă putemŭ să ḑicemŭ, că este de ajunsŭ probată, deórece despre esistinţa lorŭ avemŭ dovedĭ positive.

2. În clasa a dóua punemŭ episcopatele, a cărorŭ esistinţă nu este de ajunsŭ dovedită, fiindŭ că documentele, ce le avemŭ despre ele, nu suntŭ destulŭ de limpedĭ.

3. În clasa a treia punemŭ episcopatele acele, despre carĭ cu probabilitate putemŭ ḑice, că n'aŭ esistatŭ, fiindŭ că documentele, cu carĭ s'a cercatŭ a se dovedi esistinţa lorŭ, vorbescŭ probabilŭ despre altŭ episcopatu.

4. În clasa a patra punemŭ episcopatele acele, carĭ aŭ fostă proprie numaĭ mănăstirĭ călugăresci. (Va urma.)

* * *

[1]) »Acte şi Fragmente« pag. XIII.

[2]) Totŭ acolo pag. XII.

Lourdes înaintea forului sciinţeĭ.

De prof. Dr. I. Ackerl.

(Continuare.)

Ioana Gasteau s'a vindecat în 10 August 1892. Acésta este una dintre vindecările cele maĭ însemnate din Lourdes. Dr. Boissarie tractă deosebit în cartea sa morbul şi vindecarea eĭ. Cărnirea osuluĭ spinăriĭ, tuberculosă în plumânĭ, bóla aşa numită Pott, abscese ş. a. o aduseră după mărturisirea protocoluluĭ medicilor într'o stare aşa de ticălósă, cât aŭ trebuit să i-se spună cuvintele: „Copila mea, abḑi de orĭ ce sperare de a te vindeca!“ În Paris birjarul trebui să încunjure tóte stradele maĭ rĕŭ pardosite şi maĭ adese orĭ să oprescă calul pentru a cruţa spinarea strîmbată a pacienteĭ. Pe tren dînsa zăcea întinsă pe un pat. În Lourdes ea fu dusă pe un pat portativ la grotă. În 20 August pe timpul procesiuniĭ cu s. Eucharistie se ridică fără de veste şi porni pe jos singură la grotă. Mamă-sa, carea o însoţia, tocmaĭ în acel moment îşĭ întórse privirea din întîmplare în altă parte. Ce surprindere cuprinse pe biéta femee, când vĕḑu patul gol şi pe fată-sa cu trupul îndreptat mergênd spre grotă. Ioana Gasteau se ţinea de pa-ochia Iubiteĭ Nóstre Matróne a Învingerilor in Paris şi locuia în apropiarea acesteĭ reunite bisericĭ de peregrinaj. Ea mult s'a rugat acolo pentru însănĕtoşarea sa către Preacurata Fecióră. În anul trecut dînsa se presintă în bureauul medicilor. Ioana este o tinĕră de 19 anĭ, înaltă, sveltă şi de o frumseţă, în care se reoglindéză curăţenia sufletuluĭ eĭ. Ea este îmbrăcată de tot în negru şi pórtă vesmintele Postulantelor ordului Dominicanelor. Din deosebite părţĭ i-se puseră întrebărĭ. Istéţă şi modestă rĕspunse ea la tóte acelea. De doĭ anĭ se bucură de sănĕtate deplină şi este deja aşa de tare, cât se póte supune pretensiunilor severelor regulĭ ale S. Dominic.

Numĕróse sunt casurile de îmbunătăţire a sănĕtăţiĭ. „Îmĭ merge maĭ bine!“ Acésta de nenumĕrate orĭ o pot auḑi mediciĭ. Bureauul de constatare înse cu de acestea niciĭ nu se ocupă. Un prunc fu adus de aĭ luĭ înaintea comisiuniĭ; eĭ eraŭ de părere, că băĕtul este mântuit de suferinţele sale. „Copilul niciĭ vorbă să fie vindecat!“ observă presidentul. „Să trecem la alţiĭ!“

Dintre vindecările radicale din pregrinajul din anul trecut aŭ supus mediciĭ observărilor sale 60 de casurĭ. Dar nu toţĭ ceĭ vindecaţĭ se presintă medicilor. Pe unul orĭ dóuĕ casurĭ înregistrate de bureau se vin 3—4, carĭ nu i-se făcură cunoscute. Obligămînt firesce că nu esistă pentru nimenia de a se presenta comisiuniĭ. Uniĭ o ţin acésta de superfluă, alţĭ vindecaţĭ se abşţin dela acésta din considerăţiĭ de ale pudicităţieĭ orĭ sunt de acea părere, că morbul şi vindecarea lor, deşi pentru eĭ subiectiv sunt de cea maĭ mare însemnătate, totuşi sunt de aşa, cât nu e de lipsă a fi supuse comisiuniĭ medicale spre esaminare.

Spre completare maĭ înşirăm încă unele casurĭ de vindecare, carĭ se întîmplară cu ocasia ultimuluĭ peregrinaj şi fură esaminate în bureauul medicilor.

Charles Wiot este deja amintitul prunc vindecat, care Joĭ în 23 August mergea în triumf după s. Eucharistie, purtat pe umerĭ de îngrijitoriĭ de morboşĭ. El este fiul unuĭ temniţar din Paris. De când era de 5 anĭ, îl chinuia matricea de picióre (coxalgie). Ca să se pótă mişca, avea lipsă de dóuĕ cârjĭ, orĭ trebuia să se tîrăe pe patru. Ceĭ maĭ abiliĭ medicĭ, între carĭ Dr. Lortat-Jacob, nu fură în stare a vindeca pe acest băĕt. El în urma suferinţelor sale era aprópe totdeuna fórte trist. În societatea unuĭ amic veni eĭ în anul trecut la Lourdes.

În 23 Aug. se afla înaintea piscinelor tocmaĭ în acea óră, când se purta S. Eucharistie printre rîndurile morboşilor şi ologilor, şi când mulţimea. ce se ruga, representa una dintre cele maĭ răpitóre scene de neclătită credinţă, descrise de noĭ deja maĭ înainte.

Credința esprimată în esclamarea „Dómne, vindecă pe morboșii nostri! Ísuse, lasă pruncii să vină la Tine!“ părea că voesce a da năvală asupra ceriului. După cum este datina în Franța la procesiuni, și Charles Wiot ca ceilalți copii voia, să se apropie de baldachin și să sărute picióre le monstranței. Însă cu cârjile și cu bolnavele sale picióre îi era imposibil a o face acésta printre mulțimea cea mare. Deja voia să renunțe la acésta, când un purtătoriu de morboși, martor ocular al silințelor lui nesuccese sări spre el, îl luă dimpreună cu cârjile lui în brațele sale si-l duse la baldachin. În acest chip pruncul olog își putu îndestuli evlaviósa sa dorință. El își apésă buzele pe piciorul monstranței, și abia își ridică capul, când deodată se desfăcu dintre brațele purtătoriului sĕu lăsând în mânile lui numai cârjile sale. Și étă, ologul merge singur fără cârje și fără ajutoriu. Poporul, care a fost martorul vindecării, striga: „Osanna!“ pe când Fiul lui David, care cu adevĕrat era de față în Sacrament, își continua calea, arĕtând încă multora asemenea casuri de binefacere; și cu resunetul de mulțămită a lor se amesteca al celoralalți, cari strigaŭ: „Dómne, vindecă-mĕ și pe mine! Vindecă pe morboșii nostri!“

În bureau se cetiră mai întâiu certificatele medicale, în sensul cărora „Charles Wiot pătimia de o aprindere de óse trecută în coptură, ce mai era în legătură încă și cu întepenire (ankylose) și scurtarea piciorului“. Din cercetare resultă, că coxalgia dispăruse de tot, starea anatomică a piciorului însĕ rĕmase aceea-și, din care causă copilul schiopa încâtva. Mai târdiu se producea înaintea soților sĕi cu săriturile cele mai cutezate.

Eugenie Brisset, din diecesa de Orleans, era depiin surdă. După ce se rugă înaintea groteĭ, își recăpĕtă auduĭ, așa că la o distanță de dece centimetri audia bătĕturile unui orologiŭ de buzunariŭ.

Angela Masson din Montargis de 15 ani suferia la genunchi de rodere de os și de fistulă. În timpul călĕtorieĭ sale la Lourdes ranele îi curgeaŭ, schimburile îi eraŭ pline de puroi. Cufundată în apa groteĭ, îndată simți, că ranele încep a i-se închega. Ea numaĭ decât părăsi piscina și fără nicĭ o greutate merse cu procesiunea. Medicii trebuiră să constate, că ranele eĭ sunt uscate și deja vindecate. (Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Euchologiu

ediția unea **a dóua,** revĕdută după originalulŭ grecescŭ și îndreptată în modŭ însemnatŭ. Formatŭ 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tiparŭ frumosŭ în **negru** și **roșu.** — Prețulŭ nelegatŭ fl. 2.80, éră legatŭ în pele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptulŭ și istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologeticŭ din incidentulŭ invectivelorŭ „Gazeteĭ Transilvaniei“ și a dlui Nicolaŭ Densușanŭ asupra Mitropolitului Vancea și a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Prețulŭ **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Prețulŭ **1** fl. Ambele părți espedate franco **1 fl. 85** cr.

Pregătire la mórte, adecă considerațiuni asupra maximelorŭ eterne folositóre tuturora pentru meditare și preoților spre a predica, de *Alfonsŭ Maria de Liguori* Doctorŭ alŭ Besericeĭ. În versiune românéscă de Membrii societății de lectură Inocențiu M. Clain. Blașiŭ 1893. Tipografia Seminariului archidiecesanŭ. Opulŭ are 425 p. în 8° micŭ. Prețulŭ 80 cr. Editura societății.

Triodŭ, crudo fl. 6.50, legatŭ în piele tare și cu copci fl. 10.

Orologeriŭ, crudo fl. 2.80, legatŭ în piele fl. 3.80.

Apostoleriŭ, folio, crudo fl. 4.40, legatŭ în piele și cu margini aurite fl. 6.40.

Posta redacțiunii. M. O. D. *N. S.* în *Lippó.* Abonamentul de 6 ĭ. l-am primit cu mulțămită. Trimiterea de cuite separate ne causéză prea multe spese, ce ni-se par de prisos. Pentru rațiunĭ servesce ca *document* suficient *recepisa postală.*

Editor și redactor respundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 660—1895. (12) 2—3

Escriere de concurs.

Din fundațiunea *Vanceană* numită „Cassa archidiecesană“ în înțelesul §-lui 9 din literile fundaționalĭ ale aceleĭ fundațiunĭ cu terminul de 21 April n. 1895 se escrie concurs:

1. La un ajutoriŭ de 40 fl. v. a. pentru un învĕțăcel de măiestrie, care în anul acesta 1895 se va face sodal.

2. La 4 ajutóre de câte 25 fl. v. a. pentru 4 învĕțăcei de măiestrie.

Doritorii de a câștiga aceste ajutóre vor avé până la terminul de mai sus să-și trimită rugările la Consistoriul archidiecesan gr. cat. din Blaș provĕdute cu următórele documente:

a) Carte de botez, din care să se vadă, că sunt fiĭ aĭ Archidieceseĭ gr. cat. a Făgărașului. Fiĭ de aĭ celorlalte diecese gr. cat. române numaĭ atunci vor puté concurge, dacă vor dovedi, că sunt românĭ gr. cat. consângeni saŭ afinĭ cu mitropolitul fundatoriŭ Vancea.

b) Testimoniŭ de paupertate.

c) Contractul încheiat cu măiestrul, la care învață.

d) Testimoniŭ despre purtare și diligință dela măiestrul, la care învață, și dela parochul gr. cat. local despre purtarea și despre frecuentarea s. biserici, pe cum și despre frecuentarea școleĭ de repetițiune.

Blaș din ședința consistorială ținută în 9 Martie 1895.

Ioan M. Moldovan m. p.,
vicariŭ capitularĭŭ.

Nr. 889—1895. (13) 2—3

Escriere de concurs.

La un stipendiŭ de 60 fl. pentru meseriași din fundațiunea fericitului preposit *Constantin Papfalvi* prin acésta se escrie concurs cu terminul de 10 April st. n. a. c. inclusive pe lângă următórele condițiunĭ:

1. La acest stipendiŭ pot concurge învĕțăcei românĭ gr. cat. de orĭ ce meserie.

2. Preferință vor avé aceia, carĭ vor dovedi, că sunt în legătură de consângenitate cu fundatorul, și dintre aceștia în primul loc cei născuți în Popfalăŭ, comitatul Clușului.

3. Cererile să fie instruite cu carte de botez, document dela respectivul măiestru, la care este aplicat învĕțăcelul, și atestat de purtare morală dela respectivul oficiŭ parochial.

Cererile să se înainteze până la terminul prefipt la acest Consistoriŭ.

Blaș din ședința consistorială ținută în 12 Martie 1895.

Ioan M. Moldovan m. p.,
vicariŭ capitularĭŭ.

Nr. 86—1895. (11) 2—3

Edict.

Fiindcă Silivestru Căprariŭ gr. cat. din Blaș, de aprópe 3 anĭ și-a părăsit legiuita sa soție Iuliana născ. Gruița asemenea gr. cat. din Blaș, și nu i-se scie ubicațiunea, prin acésta este provocat, ca în termin de un an și o dĭ să se presenteze înaintea subsemnatului oficiŭ, căci la din contră procesul divorțial urdit în contră-i de cătră soția sa se va pertracta și decide și în absența sa.

Oficiul protopopesc gr. cat. al Blașului ca for matrimonial de I Instanță.

Blaș în 12 Martiŭ 1895.

Georgiŭ Bărbat,
adm. protop. gr. cat.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscința pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum și până acum îaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obĭecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aședarea acelorŭ obĭecte în fața loculuĭ, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proĭecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosĕbită, și tóte mĕ îndreptățescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurință mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 6—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicăţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blaş.

Anul V. | Blaş 30 Martiŭ 1895. | Numĕrul 13.

Între fraţi.

Nu este chemarea foiĭ nóstre, să dea directivă în politica nóstră naţională.

Dar fiind că dela bunul mers al politiciĭ nóstre naţionale atîrnă şi prosperarea instituţiunilor nóstre bisericesci şi şcolare, în al căror serviţiŭ ne-am angajat, de aceea nu ne pot lăsa indiferenţi aparițiunile acelea, pe carĭ ḑilnic trebue să le constatăm în viaţa nóstră politică naţională.

Dela adunarea poporală din Sibiŭ încóce şi până astăḑĭ trebue să constatăm o amorţire totală în viaţa nóstră politică naţională. Nu se póte spune măcar un sigur cas, să se fie făcut de atunci încóce ceva acţiune positivă.

Se pare, că ordinul ministruluĭ de interne, prin care a sistat activitatea partiduluĭ naţional, a avut un efect mai mare decât chiar cel aşteptat de însu-şĭ ministrul. Căcĭ de atunci am rĕmas turmă fără păstoriŭ. Comitetul cel vechiŭ parte întemniţat, parte espeţitat; comitetul cel noŭ mort încă mai înainte de a fi fost născut. Sfătuirile dela Arad pentru a ieşi din impas aŭ fost zădărnicite încă înainte de a se termina, şi un membru al vechiuluĭ comitet, care s'a fotografat cu ceĭ întemnitaţi sub titul de „martir" şi el, a credut de bine, să fie martir numaĭ în chip, în realitate înse a preferit „vieţii ticnite" din temniţă „pânea cea amară a esiluluĭ din Bucuresci", — aşa spunea el adecă într'o scrisóre.

Dar nu e de ajuns, că orĭ ce activitate positivă a încetat, şi că se pare a se arĕta o amorţire generală. Cu atâtea te-aĭ mai împăca. În urma urmelor nu póte fi scopul nostru a umplé tóte temniţele. Şi fără de aceea un partid politic legitimist nicĭ nu póte să purcédă pe căĭ neconstituţionale.

Aceea, ce e maĭ pe sus de tóte dureros, este, că suntem desbinaţi noĭ între noĭ; nu ne înţelegem noĭ între noĭ. Se pare, că suferinţele, carĭ pe toţĭ într'o formă ne apasă, nu aŭ reuşit încă, să stirpéscă din noĭ orĭ ce resentiment, orĭ ce egoism, orĭ ce ambiţie nejustificată. Nĕcasurile n'aŭ isbutit încă a ne oţĕli, a ne înălţa la sublimitatea simţemintelor naţionale curate şi desinteresate. Restristele neîntrerupte n'aŭ reuşit încă, să ne învete, că numaĭ cu inima deschisă de frate, numaĭ cu păzirea nealterată a cinstiĭ şi a moraleĭ poţĭ să închegĭ corpul naţional. Prigonirile n'aŭ putut să ne convingă, că numaĭ avênd în vedere causa şi lăsând totdeuna la o parte persóna, vom puté să agonisim isbînda finală.

Durere, astfel de constatărĭ trebue să facem ḑilnic.

Avem treĭ foĭ naţioal-politice, treĭ organe de publicitate, chemate a ţiné viĭ principiile maĭ înainte înşirate, a închega corpul naţional şi a-l pregăti pentru ḑilele negre, ce ne maĭ aşteptă. În fruntea tuturor ḑiarelor acestora staŭ luptători, români cu inimă, carĭ totĭ aŭ dat dovadă, că pentru causa representată de dînşiĭ sciŭ să şi *sufere*.

Şi totuşĭ ce vedem?

Vedem aceea, ce nu vedem în ḑiaristica din apusul civilisat. În loc ca foile aceste să trăéscă, cum trăesc „fraţĭ între fraţĭ"; în loc ca să ridice sentimentul naţional al poporuluĭ acolo, unde acest sentiment se preface într'o forţă morală; în loc ca să se cultive pacea, stima şi bunaînţelegere *între fraţĭ* de acela-şĭ sânge; în loc ca să-şĭ îndrepte tóte nisuinţele şi cele maĭ nobile forţe împotriva adversaruluĭ comun: foile aceste îşĭ petrec vremea suspiţionându-se, declarându-se reciproc de trădătóre, şi una ajunge până acolo, încât îĭ pare bine, că pe directorul celelalalte îl înfundă în temniţă, cu tóte că motivul întemniţării este apĕrarea curajósă şi bărbătéscă a causeĭ nóstre naţionale.

Trebue să spunem, că pe noĭ ne dor aceste fenomene; şi putem da asigurare, că noĭ nu facem altceva, decât împărtaşim durerea cu toţĭ fiiĭ aleşĭ aĭ poporuluĭ nostru, carĭ deplâng ca şi noĭ aparițiunile înşirate.

Şi cum să nu plângă toţĭ ceĭ buniĭ?

De ce se cértă foile nóstre? Se deosebesc ele în scop? Nu, nicĭ decât. Ele pot avé un singur scop: programul partiduluĭ naţional. Şi dacă vre una ar avé alt scop, — ceea ce noĭ nu admitem, — atunci face rĕŭ şi este vinovată, că nu o spune pe faţă.

Ce deosebire este dar între foile

Feuilleton.

Raportul

Consiliuluĭ administrativ al Reuniunĭ de Consum asociare în Blaş despre gestiunea anuluĭ 1894.

Onorată adunare generală!

Subscrisul Consiliŭ administrativ, conformându-se prescrierilor din statutele reuniunĭĭ, îşĭ ĭea voe a presenta onoratei adunărĭ generale următorul raport despre mersul întreprinderiĭ în decursul anuluĭ de gestiune 1894.

I. Despre şedinţe.

Consiliul administrativ a ţinut dela ultima adunare generală până în ḑiua de aḑĭ 15 şedinţe. Procesele verbale luate în aceste şedinţe sunt o dovadă pentru orĭ cine va binevoi a le frunḑări, despre nisuinţa necurmată şi desinteresată, cu care Consiliul Domniilor Vóstre a cercat, să înainteze prosperarea întreprinderiĭ în tóte direcţiunile.

Dacă cu tóte acestea resultatele materiale, ce le putem arĕta în bilanţul, pe care cu deplină onóre Vi-l supunem apreţiărĭĭ D-Vóstre, nu ar mulţămi pe toţĭ în mĕsura, în care póte ar fi aşteptat, apoĭ ne rugăm a se avé în vedere următórele:

a) Întreprinderea nóstră este unica întreprindere economică românéscă în felul eĭ. Deci în continuŭ am avut a lupta cu acele greutăţĭ, cu carĭ orĭ ce început este împreunat, maĭ vîrtos când e vorba de o întreprindere ca a nóstră, unde conducerea şi controlarea în urma mulţimiĭ articlilor este preste mĕsură anevoiósă.

b) Crisa generală economică, ce bântuesce nu numaĭ pieţele nóstre, ci şi piaţa internaţională, a paralisat şi lucrarea nóstră. Şi să fie laudă ceriuluĭ, că noĭ, pe când întreprinderĭ vechĭ şi cu nume aŭ căḑut jertfe, am putut subsista şi am putut continua lupta grea, ce am început-o. Credem, că provocarea la exemplele din piaţa nóstra este de prisos. Bine Vĕ este cunoscut D-Vóstre, că pe când noĭ stăm, alţĭ noguţătorĭ din loc numaĭ aŭ tot picat.

c) A treia împrejurare, care mult a îngreunat mersul întreprinderiĭ nóstre şi continuă a o îngreuna, este concurenţa cea mare, de care suntem apĕsaţĭ. Bine trebue să fie cunoscut On. adunărĭ generale, că de treĭ anĭ, de când esistăm, tendinţa tuturor neguţătorilor din loc a fost numaĭ una: să nimicéscă întreprinderea nóstră, ca apoĭ să pótă érăşĭ urca preţurile acolo, unde eraŭ înainte de a exista întreprinderea nóstră. Concurenţa nóstră are drept urmare, că nicĭ cu minimul de 15 % mediŭ nu puteam să vindem marfa, ci abia cu 8—12 %.

d) A patra împrejurare, ce împedecă înaintarea întreprinderiĭ nóstre, este a se căuta în capitalul de fondare. Cu 10.000 fl este imposibil a face o întórcere şi a ţiné un deposit de mărfurĭ, cu care să poţĭ satisface lipsele jurului estins al Blaşuluĭ. Acéstă împrejurare ne silesce a ne folosi de tóte mijlócele pentru augmentarea capitatuluĭ de foudare.

e) În sfârşit a cincia împrejurare, ce împedecă desvoltarea întreprinderiĭ nóstre, este tocmaĭ în membriĭ reuniuniĭ şi în publicul din jur. Sunt membri, — onóre să fie şi laudă escepţiunilor, — carĭ se par a se fi făcut membri, numaĭ ca să cumpere marfă şi apoĭ să rĕmână regulat datorĭ. Din bilanţ póte să vadă On. adunare generală, că suma pretensiunilor, ce le are reuniunea nóstră la debitorĭ eĭ, face aprópe atâta, cât face capitalul de fondare. Care va să ḑică, capitalul de fondare zace mort la debitorĭ, şi Consiliul D-Vóstre este silit a purta întreprinderea întrégă numaĭ pe barba sa, pe creditul per-

nóstre? — Numaĭ şi numaĭ cu privire la *modul* lupteĭ.

Eĭ bine: este ĭertat, este cinstit, este moral a suspiţiona, a ponegri, a timbra de trădător pe cineva, care tinde şi el la scopul dorit de tine, numaĭ pe altă cale şi cu alte mijlóce, carĭ luĭ i-se par maĭ bune? Cine te asigură, că e maĭ rea calea dînsuluĭ, decât a ta?

Şi apoĭ cine are folos din certele foilor nóstre, şi cine are perdere?

Folos au contrariĭ nostri. Desbinările dintre noĭ sunt lor binevenite. Divide et impera, e vorbă veche. Eĭ rîd în pumnĭ şi nu ne bagă în samă.

Perderea înse o are poporul şi causa nóstră naţională. Poporul îşĭ perde rostul, fiind tras în treĭ părţi, şi la urmă se face indiferent.

Şi când poporul se va face indiferent, atunci s'a sigilat mormîntul nostru. Şi indiferent se va face poporul nostru de bună samă, dacă nu se va înceta cu sistemul de lucrare de până acum.

Téma acésta ne-a dictat şirurile aceste, şi ne rugăm de fraţiĭ nostri, ca să nu privéscă altcum cuvintele nóstre, decât numaĭ ca nisce cuvinte rostite *„între fraţi"*.

Osîndirea politicii bisericesci din Ungaria. — Ca de comun a ţinut Sfinţia Sa şi în consistoriul din 18 Martie o alocuţiune. Am amintit deja, că într'însa Sfinţia Sa s'a ocupat şi de politica bisericéscă din Ungaria. Reproducem aci din alocuţiune partea referitóre la stările din Ungaria:

„În repetitele Nóstre scrisorĭ, pe carĭ le-am îndreptat către venerabiliĭ fraţi, către episcopiĭ Ungarieĭ, prevĕdênd Noĭ, ce va aduce acolo catolicismului mersul lucrurilor, am arĕtat destul de hotărît la viitórele rele, carĭ ameninţă. Într-o adevĕr aceea, de ce Ne-am temut, s'a adeverit repede preste aşteptare. Voĭ înţelegeţi bine, ce avem înaintea ochilor: adecă hotărîrile emanate deunădĭ despre căsătorie în Ungaria. Aşa numita căsătorie civilă e sancţionată, se concede desfacerea căsătorieĭ, se dispune împlinirea formalităţilor civile înainte de cununia catolică. Adevĕrat că episcopiĭ conform oficiuluĭ lor aŭ cercat tóte spre a abate un astfel de rĕŭ dela biserică şi dela stat; spre acela-şĭ scop a conlucrat clerul cu episcopiĭ; stăruinţă zelósă aŭ desvoltat toţĭ aceĭ membri aĭ ambelor camere legislative, carĭ vor să mântuéscă credinţa moştenită dela moşĭ şi strămoşĭ. Înse tóte silinţele pentru o causă aşa de dréptă şi sfîntă aŭ fost zădarnice: aŭ învins aceia, carĭ deja de multă vreme urmăresc scopul de a laĭcisa viaţa civilă şi de a arunca Ungaria în primejdiile înoirilor.

„Şi ómenii totuşĭ ar fi trebuit să respecteze acea religie, căreia Ungaria are să-i mulţăméscă maĭ ales întărirea regatuluĭ sĕŭ şi gloria numeluĭ sĕŭ, acea religie, pentru care Ungaria s'a luptat aşa de des cu vitejie memorabilă împotriva atacurilor puternice ale inimicilor, şi pe carea încă şi astădĭ, după ce ea adese orĭ în butul primejdiilor celor maĭ marĭ s'a păzit nevătĕmată, o ţine cu zel şi statornicie sus şi tare ca pe bunul cel maĭ mare partea cea maĭ mare a naţiuniĭ.

„Nu e intenţia Nóstră şi nicĭ nu e de lipsă, să spunem maĭ multe despre cractĕrul legilor amintite, pe carĭ Papiĭ Romanĭ, antecesoriĭ Nostri, le-aŭ osîndit în diferite timpurĭ conform adevĕruluĭ, maĭ ales după ce Noĭ înşi-ne am tractat cu de-amĕnuntul cu alt prilej despre căsătoria creştină conform perpetueĭ şi neschimbateĭ învĕţături a bisericiĭ. Cu tóte acestea nu putem să trecem de tot cu tăcere acest lucru, fără ca să Ni-se pótă face imputarea de a Ne fi vătĕmat datorinţa. Fie, ca aceia, cărora le este acésta datorinţă, să cumpĕnéscă, cât de fatal şi nedrept este a prescrie poporuluĭ catolic o formă de închiare a căsătorieĭ, pe carea biserica a osîndit-o si de o sută de orĭ. Este just, ca guvernul statuluĭ să judece şi să hotărésca asupra efectelor civile a căsătorieĭ; din contră a face hotărîrĭ referitóre la însă-şĭ legătura căsătorieĭ este lucrul bisericiĭ, pentru că Christos Domnul a dat bisericiĭ sale puterea acésta, după ce a înălţat El căsătoria dintru un raport natural şi dintru un contract natural într'un sacrament. Abia va fi de lipsă, să vĕ aducem aminte de dogma creştină despre unitatea şi indisolubilitatea căsătorieĭ. Prin delăturarea eĭ cade aceĭ temeiŭ principal, pe care are să se aşeţe familia creştină şi statul creştin conform dispoşiţieĭ luĭ Isus Christos, care a restaurat şi perfecţionat acestea amîndóuĕ. Acesteĭ voinţe dumnedeescĭ nu are nimenĭ să i-se împotrivéscă nepedepsit!"

Revistă politică.

Afaceri interne.

În şedinţa din 22 a c. a caseĭ magnaţilor preşedintele a constatat, că în urma votisăriĭ din ţiua precedentă 119 voturĭ aŭ fost pentru primirea în general a proiectuluĭ de lege despre libertatea religionară, éră 119 aŭ fost contra proiectuluĭ; preşedintele s'a alăturat cu votul sĕŭ la cele 119 voturĭ dintâiŭ, şi astfel proiectul s'a primit cu maĭoritate de 1 vot, dat şi acesta a dóua ţi.

Vinerĭ s'a început desbaterea specială asupra proiectuluĭ despre libertatea religionară şi s'a primit capitulul I şi II, dar al III-lea capitul, care are să dispună admiterea neconfesionalităţiĭ, la propunerea conteluĭ Esztherházy Miklós s'a omis cu totul. După ce a căĭut capitulul al III-lea, întreg proiectul şĭ-a perdut din însemnătatea, pe care ĭ-aŭ dat-o liberaliĭ.

Sâmbătă s'a primit şi al IV-lea capitul al proiectuluĭ despre libertatea religionară cu puţină modificare. La întâia votare se credea, că liberaliĭ nu vor primi proiectul schimbat în puncte esenţiale prin omiterea capit. al III-lea. Dară Bánffy numaĭ ca să scape de el, l-a primit şi aşa, uĭtându-şĭ de observarea integrităţiĭ principiilor.

Al doilea proiect de lege desbătut

---

sonal al membrilor sĕĭ. Împrejurarea acésta durerósă ne silesce, ca pentru viitor lăsând la o parte orĭ ce consideraţiunĭ, să purcedem faţă de debitoriĭ nostri cu tótă energia, aşa după cum statutele ne îndreptăţesc, şi după cum am statorit în regulamentul, ce pentru incassarea datoriilor ni-l-am format.

Dacă On. adunare generală va cumpĕni celea aicĭ înşirate, aşa credem, că resultatul dobîndit de noĭ în anul de gestiune espirat nu-l va maĭ socoti de neînsemnat.

Pentru că în urma urmelor banilĭ, ce i-aŭ investit Domniĭ membri, le aduc 5 %, cum le-ar aduce, dacă i-ar depune la vre o cassă de păstrare, şi alte 5 % póte calcula orĭ cine în urma preţurilor reduse, cu carĭ îşĭ cumpĕră astădĭ mărfurile diferite în aseménare cu trecutul.

Şi noĭ aşa credem, că nu numaĭ în dividendă este a se căuta resultatul întreprinderiĭ. Trebue să se socotéscă şi suma aceea, ce rĕmâne în busunarul poporaţuniĭ din acest jur, orĭ din care prăvălie şĭ-ar acoperi lipsele. Să se adaugă numaĭ la celea 90.000 vînḑare, câtă a realisat întreprinderea nóstră, încă numaĭ 160.000 fl., ce de sigur vor fi realisat-o tóte celealalte prăvăliĭ din Blaş, şi étă avem o vînḑare de 250.000 fl. Acum dacă vom socoti, că preţurile mărfurilor în urma înfiinţăriĭ Consumuluĭ au scăḑut numaĭ cu 10 % în calcul mijlociŭ, şi étă avem o sumă de 25.000 fl., care din meritul întreprinderiĭ nóstre rĕmâne în pungile publiculuĭ din loc şi jur! Étă adevĕratul câştig realisat de noĭ!

Avem credinţa, On. adunare generală, că cele espuse de o parte V'aŭ convins despre puterea de viaţă, ce reşede în întreprinderea nóstră, éră de altă parte despre efectele eĭ salutare pentru publicul nostru. Tocmaĭ de aceea ne mângâe sperarea firmă, că D-Vóstre cunoscênd acestea, veţĭ da tot spriginul D-Vóstre acesteĭ întreprinderĭ, care este menită a aduce onóre asupra oraşuluĭ nostru. În speciaĭ sperăm, că D-Vóstre veţĭ binevoi după puterĭ a urma apelul nostru, contribuind fiesce carele la urcarea capitaluluĭ de fondare.

II. Despre averea reuniuniĭ.

Starea finanţiară a întreprinderiĭ nóstre o pot vedé onorabiliĭ membri aĭ reuniuniĭ nóstre din bilanţul, ce-l aŭ în mână. Câştigul curat se presintă cu 647 fl. 63 cr. Vînḑarea totală a fost de fl. 90,519.55.

La acest loc avem onóre a aduce la cunoscinţa On. adunărĭ generale, că inventarea s'a făcut în chipul cel maĭ conscĭinţios totdeuna în presenţa unuĭ comisar de ţi, după cum se póte vedé şi din cartea, în care s'aŭ scris mărfurile.

Maĭ departe observăm, că inventarea s'a făcut după preţul de cumpĕrare, şi că la suma întrégă, ce a resultat din depositul de mărfurĭ, am adaus 5 % ca cheltuelĭ de manipulare.

Procedura asta am urmărit-o, pentru că am voit, să ne câştigăm o icónă acurată despre starea întreprinderiĭ, şi pentru că am voit, să liniştim şi să lămurim deplin şi pe On. adunare generală. După § 37 alinea a) la inventare marfa ar fi trebuit să se socotéscă în preţul ţileĭ, adecă în preţul de vînḑare. Şi atuncĭ ar fi resultat un câştig curat aprópe de treĭ orĭ, cât e cel arĕtat de noĭ, după ce marfa după calcul mijlociŭ se vinde cu 12 %. Noĭ înse avênd în vedere eventuale pagube şi stricăciuni în marfă, am purces maĭ strict, vrênd maĭ bine să presentăm starea reuniuniĭ într'o lumină maĭ posomorîtă, decât să fim optimiştĭ şi să arĕtăm lucrurile în lumină prea încântătóre.

Observăm în fine la acest loc, că anul de gestiune trecut e socotit din 16 Iuliŭ 1893 până în 19 Decembre 1894. Am făcut schimbarea acésta respective contragerea acésta, fiind că pe basa statutelor şi a legiĭ comerciale inventarul este a se face în Decembre şi după anĭ civilĭ, după cum se va face de aicĭ încolo totdeuna.

III. Despre membri.

Reuniunea nóstră la închiarea bilanţuluĭ din anul trecut de gestiune a avut cu totul 117 membri, carĭ aŭ 218 acţiunĭ şi 22 parţiale.

În decursul anuluĭ trecut aŭ întrat ca acţionarĭ noĭ 8 înşĭ, representând 8 acţiĭ şi 1 parţială. Aŭ repăsit 20 acţionarĭ, cu 15 acţiunĭ şi 8 parţiale. Atât faţă de ceĭ întraţĭ, cât şi faţă de ceĭ repăşiţĭ s'a purces conform statutelor.

Avênd în vedere repăşirile acestea ale membrilor, carĭ sunt cu totul împotriva interesuluĭ acţionarilor rĕmaşi şi împotriva in-

în 23 a c. a fost cel despre „recepţiunea Jidovilor".

Primul orator a fost marchisul Csáky-Pallavicini Zsigmond, care declară, că dînsul nu póte aproba recipiarea celor ce aŭ venit în patrie cu pĭeĭ de lepure. Acea rasă e o plagă destul de mare: să nu o maĭ mărim. Poporul jidovesc şi altcum are mare parte în pustiirea poporuluĭ magiar, şi naţiunea maĭ bine s'ar îngriji pentru mijlóce de apĕrare, decât să provadă din ḑi în ḑi tot cu maĭ marĭ drepturĭ acéstă rasă, ce mirósă a aiŭ.

Ministrul Wlassics apĕră pe Jidovĭ ca pe ceĭ maĭ folositorĭ cetăţenĭ aĭ patrieĭ (póte aĭ guvernuluĭ liberal) şi recomandă recepţiunea lor.

Szápáry Géza din punct de vedere al egalităţiĭ de drept nu are nimica contra proĭectuluĭ, dară întrébă guvernul, că aplicat este a omite capit. II, care permite trecerea dela creştinism la judaism. Ministrul Wlassics rĕspunde, că guvernul susţine şi acel capitul. Făcêndu-se votare nominală, pentru proĭect aŭ fost 111 voturĭ, ĕră în contra luĭ 117 voturĭ. Aşa dară guvernul şi partidul liberal aŭ suferit o nóuă derută.

Camera deputaţilor în şedinţa de Marţĭ, care a fost fórte sgomotósă, s'a ocupat numaĭ de abusurile electorale dela Nyitra. Preşedintele face cunoscut, că Latkóczy a fost ales deputat la Nyitra, dară el nu primesce mandatul. Apoĭ deputatul Pázmándy enumĕră tóte abusurile scandalóse şi mişeliile comise de preşedintele comisiuniĭ electorale, care a denegat bilete de legitimare bărbaţilor de încredere aĭ opoziţieĭ, a respins sute de alegĕtorĭ opoziţionalĭ sub pretexte de nimica, a ţinut pe alegĕtoriĭ opoziţionalĭ afară de oraş în frig şi ploĭe încunjuraţĭ de un cordon militar, a trăgănat decursul alegeriĭ, ca alegĕtoriĭ opoziţionalĭ, cărora nicĭ de mâncare nu a permis să li-se ducă, să-şĭ pérdă paciinţa şi să mérgă acasă fără a vota. Până ce a espus Pázmándy abusurile luĭ Tarnóczy, acesta asculta din galerie, fiind obĭectul celor maĭ aspre batjocurĭ. Deputatul Drakulics era să-l dea pe Tarnóczy cu forţa de pe galerie. Pázmándy şĭ-a terminat discursul de o óră şi jumĕtate ḑicênd, că cel ce lucră ca Tarnóczy nu e decât saŭ de casa nebunilor saŭ de temniţă.

Tot aşa de scandalos ca şi Tarnóczy sa purtat preşedintele dela a 2-a comisiune de votisare Sulyovszky. Despre el mărturisesc deputaţiĭ Kund şi Okolicsányi, carĭ aŭ fost vătĕmaţĭ şi în libertatea lor personală, pentru ce pretind satisfacere. Ministrul de interne Perczel ḑice, că va dispune, să se facă investigaţiune, si dacă s'aŭ comis abusurĭ, le va pedepsi cu rigóre şi fără părtinire. (Dacă Tarnóczy nu ar fi kossuthist guvernamental.)

Hélfy a propus, ca afacerea să o cerceteze o comisiune parlamentară, compusă din membriĭ tuturor partidelor. Tot de acéstă părere e şi Drákulics, care constată, că atare alegere scandalósă numaĭ în comitatul luĭ Bánffy s'a maĭ întîmplat, pe când era comite suprem.

Mercurĭ s'a continuat desbaterea asupra abusurilor scandalóse dela Nyitra. Contele Battyányi ḑice, că alegerea dela Nyitra e o copie a celeĭ dela Csáktornya. Ele caracteriséză sistemul electoral al luĭ Bánffy, şi el se miră, că ministrul Wlassics nu-şĭ depune mandatul, pe cum a făcut Latkóczy. Şerban ḑice, că Românilor le este imposibil a participa la viaţa constituţionala. Când se întîmplă atarĭ abusurĭ scandalóse în un cerc magiar şi faţă de un candidat magiar, îşĭ póte omul închipui, ce s'ar face în cercurile naţionalităţilor faţă de candidaţĭ de aĭ lor. Polonyi nu se miră de scandalele dela Nyitra. El a prevĕḑut, că sub Bánffy trebue să se întîmple atarĭ alegerĭ.

Drakulics interpeléză pe ministrul de culte, pentru ce se tot împedecă ţinerea congresuluĭ bisericesc al Sêrbilor.

Preşedintele dieteĭ anunţă, că casa magnaţilor a primit proiectul de lege despre libertatea religionară, ĕră cel despre recepţiunea Jidovilor l-a respins. Cel dintâiŭ se va străpune comisiuniĭ parlamentare, ĕră cel cu privire la recepţiunea Jidovilor se va pune de-adreptul la pertractarea în şedinţa plenară a parlamentuluĭ.

În şedinţa de Joĭ s'a terminat pertractarea asupra afaceriĭ scandalóse dela Nyitra. Pe Tarnóczy nu l-a apĕrat nicĭ unul dintre amiciĭ luĭ liberalĭ şi kossuthiştĭ, numaĭ ministrul Perczel s'a încercat să-ĭ micşoreze vinovăţia, dară fără succes. Propunerea luĭ Hélfy de a se esmite comisiune pentru cercetatea afaceriĭ s'a respins hotărîndu-se, ca investigaţiunea să o facă comisiunea comitetuluĭ administrativ a unuĭ comitat vecin.

La ordinea ḑileĭ a urmat discusiunea asupra petiţiunilor cu privire la împedecarea duelului. Hermann Otto poftesce, ca spre sanarea acesteĭ bóle sociale să se recurgă la pedepse maĭ aspre şi să nu se dea privilegiĭ celuĭ ce comite crima duelului. Maioritatea dieteĭ a hotărît, ca petiţiunile să se străpună ministruluĭ de justiţie.

Petiţiunile referitóre la inarticularea în lege a meritelor luĭ Kossuth referentul Szász Károly a propus, să se pună în archivă, de-órece camera s'a pronunţat odată în cestiunea acésta. Pe lângă tóte opintirile opoziţieĭ s'a primit propunerea referentuluĭ.

Germânia.

Dl Lewetzov preşedintele parlamentuluĭ german a propus în şedinţa parlamentară din 22 a c., ca parlamentul să feliciteze pe Bismarck din incidentul aniversăriĭ a 80-a a naşcerii sale. Dar deputaţiĭ catolicĭ nu pot felicita pe acela, care a creat cele maĭ despotice legĭ contra bisericiĭ. Polonĭĭ pururea aŭ privit pe Bismarck ca pe apĕsătoriul naţionalităţiĭ lor, ĕră socialiştiĭ îl considera de un inimic neîmpăcat aĭ lucrătorilor. Ajungênd la vot propunerea preşedinteluĭ, ea a fost respinsă cu 163 contra 146 voturĭ. În urma acesteia Lewetzov şĭ-a dat dimisiunea din postul de preşedinte. Împĕratul ĭ-a manifestat telegrafice luĭ Bismarck indignarea asupra votăriĭ din parlament. Se vorbesce, că şi vicepreşedintele Bunklin va dimisiona, şi că împĕratul va avé de cuget, să disólve parlamentul şi să escrie alegerĭ nóuĕ.

Spania.

Crisa ministerială e resolvată. În locul liberalilor aŭ venit conservativiĭ la putere. În fruntea nouluĭ cabinet stă Canovas del Castillo. Nicĭ acest cabinet nu credem, să aĭbă viaţă îndelungată, de órece conservativiĭ în multe cestiunĭ nu sunt de acelea-şĭ părerĭ. Pe cum se anunţă din Madrid, generaliĭ şi ceĭalaltĭ ofiţerĭ din garnisóna din Madrid aŭ hotărît a se presenta la comandantul suprem Martinez Campos şi a declara, că armata va sprijini tronul şi guvernul, orĭ şi care ar fi acela. Hotărîrea conciliantă a corpuluĭ ofiţeresc a uşurat resolvirea crisei provocate din causa aroganţeĭ ofiţerilor.

„Reuniunĭ de consum."

Reproducem aci din nrul 61 al „Tribuneĭ" articolul publicat cu inscripţia de maĭ la dél. Auctorul luĭ nu-şĭ publică numele, dar este un bărbat, care scrie din intuiţiune proprie. El a avut prilej maĭ mult decât orĭ cine altul de a cunósce raporturile şi lipsele poporuluĭ nostru din diferitele părţi ale Ardéluluĭ.

Ĕtă articolul:

(O. T.) Încât cunosc Ardélul, în ultimiĭ decenĭĭ atâta proprietate am câştigat, încât cu tótă hotărîrea putem constata, că pămîntul în mare parte e în posesiunea nóstră, abstragênd dela 2—3 comitate săseşcĭ, în carĭ cu proprietatea pămîntuluĭ stăm póte încă înderĕptul compatrioţilor saşi.

Adevĕrat, că averea şi ocupaţiunea nóstră stă maĭ numaĭ esclusiv din economia rurală, în care înse înaintăm din ḑi în ḑi parte printr'o economie maĭ raţională, — maĭ mult înse la sate prin cumpĕrare neîntreruptă de pămînt.

Chiar şi în oraşe cuprindem teren, dar nu în proporţia, cum o recere numĕrul preponderant al poporaţiunii dela ţară, şi cum o cere voiórea politică a oraşelor.

---

tereselor întreprinderii înse-şĭ, pe cum şi în vederea altor defecte din statute, ne permitem a Vĕ propune maĭ multe modificărĭ din statute.

IV. Propuneri.

După cele espuse ne permitem a Vĕ face următórele propuneri, pe carĭ Vĕ rugăm, să binevoiţĭ a le încuviinţa:

I. Venitul de fl. 647.63 să se împartă astfel:

10% la fondul de reservă . . .	fl.	64.76
10% Consiliului administrativ . .	„	64.76
3% Comitetuluĭ de supraveghiare	„	19.42
5% după acţiile plătite	„	487.—
Restul la fondul de reservă . . .	„	11.69

II. Marca de presenţă pentru membriĭ Consiliuluĭ administrativ pe anul 1895 să se fixeze în 1 fl.

III. Raportul acesta să se ĭea spre sciinţă aprobătóre.

IV. Să se apróbe bilanţul şi să se dea Consiliuluĭ şi comitetuluĭ de revisiune absolutor pe anul de gestiune 1894.

V. Să se întregéscă Consiliul prin alegerea alor 3 membri noĭ.

VI. Să se facă unele modificărĭ în statute.

Dat din şedinţa Consiliuluĭ administrativ aĭ Reuniunii de Consum asociare în Blaş, ţinută în 28 Faur n. 1895.

Dr. Vasiliŭ Hossu,
notar.

În vremurile trecute orașele nu aveaŭ atâta influință economică și politică. Astadi însе prin ieftinirea și ușurarea enormă a mijlócelor de comunicație, prin concentrarea atâtor deregătorii — ocupate tot de ómenii sistemului dominant — aceste orașe aŭ ajuns tot atâtea centre de industrie, și tot atâtea *centre politice adversare nóue*.

Mai adaugem, că poporațiunea rurală are din ce în ce mai multe trebuințe, și că tóte acestea e silită a și-le acoperi în orașe tot dela indivizi, cari numai binevoitorii nostri nu sunt, — și apoi ne putem face calculul: *câtă sumedenie de bani dăm străinilor* — îmbogățind și întărind aceste orașe.

Maxima, că „al cui e pământul, a aceluia e și țara", nu mai are deplina valóre. Dominațiunea orașelor se ridică în continuŭ. A acestora e viitoriul.

Și cum stăm noi cu orașele? Înțeleg pe cele ardelene, căci părțile ungurene nu le cunosc deplin.

Răspunsul pentru noi numai favorabil nu póte fi!

Drept că în tóte orașele, începênd dela Sibiŭ—Bistrița până la Deva s'a format o inteligință harnică, deștéptă, care a făcut și stare materială, afară de aceea a înaintat și poporațiunea rurală română. Așa în Cohalm —Mediaș, Sibiŭ, Mercurea, Sebeș, Orăștie, Alba-Iulia, Bistrița, ba chiar și în Turda— Aiud poporațiueea română s'a înmulțit — a câștigat teren, ocupând pământ.

Dar unde sunt firmele mari negustorescĭ de odinióră din Brașov, Sibiŭ, Murăș-Oșorheiŭ, Alba-Iulia, Deva, Reghin și alte locurĭ? Cea mai mare parte sunt nimicite, din simpla causă, că tóte aceste negustătorii fiind mult-puțin înzestrate tot cu marfă pentru trebuințele orășenilor, nu și-aŭ ținut contactul cu poporațiunea rurală, — ér orășenii de limbi străine — le-aŭ ocolit.

Numai noi cumpĕrăm dela aceia, cari ne batjocoresc.

Drept, că pentru întărirea elementului român în orașe în deceniile din urmă ne-am dat silința, să ne formăm o clasă de meseriași. „Asociațiunea Transilvană" și reuniuni anume înființate și-aŭ dat silința, să creeze meseriași români.

Merge însе greŭ! fórte greŭ! De o parte avem să ne luptăm cu dușmănia meseriașilor străini, de altă parte dragostea țĕranului nostru de casă și moșie nu-l lasă, să-și facă din ficior meseriaș.

E drept, că nu se póte aștepta, ca în 20—30 ani să se formeze o clasă nóuă, fără a fi avut barĕm óre-care basă a acestei clase; dar din resultatele de până acum ușor se póte prevedé, că prin mijlócele și felul, cum se pune la cale formarea unei clase de meseriași, între împrejurările de acum nu putem avé nici o speranță de reușită.

Sunt mai multe causele.

În prima linie meseriașii nostri, ce se așadă pe la orașe, resfirați fiind printre meseriașii străini, parte se asimilézĕ cu cei din urmă, se desnaționalisézĕ, parte însе nedispunênd de capitalele necesare, trebuințelor inteligenței nóstre nu pot satisface, ér cu poporațiunea rurală aŭ legătură prea puțină, și astfel în casul cel mai favorabil trăesc de adi pe mâne.

Ér averea nóstră di de di îngrașe pe negustătorii și industriașii străini. *Di de di întărim cu avutul nostru orașele, cari nu sunt ale nóstre!*

După calculul mijlociŭ suntem în Ardél și Ungaria cam 560.000 familii. Socotesce de familie cel puțin 45 fl. la an, ce dă pe îmbrăcăminte și alte trebuințe la negustătorii și industriașii străini, și să nu ne spăriăm de suma de 30 milióne florini, *ce dăm la străini pe an.* Și la ce străini? La de aceia, cari huĭduesc și maltratézĕ pe cei mai buni de ai nostri prin orașele lor.

Binemeritați de națiune vor fi toți aceia, cari vor conlucra într'acolo, ca acéstă sumă enormă de bani să nu mai ajungă în mânile străinilor, ci în ale Românilor.

Ce am face noi prin acésta?

Am ataca pe cineva? Nici de cum! Ne-am cruța numai averea *nóstră* pentru noi și n'am îmbogăți pe alții, ca apoi prin acéstă bogăție să fim noi înăbușiți!

Dar cum ne-am puté ajuta?

În lupta economică socială de acum puteri singuratice nu ajung. E lipsă de concentrarea puterilor în *„Reuniuni"*. Ér reuniunile acestea aŭ să se creeze prin orașe, — firesce prin orașele încunjurate de poporațiune română.

În tóte orașelele avem inteligință cu tragere de inimă cătră popor. Legăturile între fruntașii nostri dela orașe și sate atât de perfecte și de adâncĭ sunt, cum nu e la nici un popor din monarchia acésta.

Va să dică, prima condițiune pentru „reuniuni": încrederea reciprocă — esistă.

Concentreze-se deci fruntașii nostri în tóte orașele și creeze: „Reuniuni de consum".

Ér reuniunile acestea să fie create și înzestrate *nu* după trebuințele inteligenței, ci *după cele ale poporațiunii rurale,* și credință deplină am, că țĕranul nostru de acolo va cumpĕra, unde scie, că e tratat cinstit și nu are să dea prețurĭ duple.

Din desvoltarea firéscă a acestor reuniuni va resulta și aceea, că va puté aduna fructele muncii meseriașilor nostri.

Formând astfel mijlocitorul între producenții și consumătorii români, aceste reuniuni vor pune și o basă pentru ridicarea și întărirea industriașilor nostri.

Bine îngrijite și bine conduse, în scurt timp vor împedeca ajungerea sumelor enorme de bani românescĭ în mâni străine.

Să nu vină pesimiștii cu observarea, că noi nu am fi în stare, să creăm astfel de lucruri.

Când s'a făcut cea dintâiŭ bancă română, — capi de ai nostri nu i-aŭ prevestit nici un viitoriŭ, sub cuvînt, că Românii nu aŭ pricepere pentru „bănci". Și étă, în timp de abia 20 ani s'aŭ creat vre-o 40 bănci, tóte înfloriud și tóte cu pricepere și cinstit chivernisite.

Și ce înfrîuință aŭ asupra întregii nóstre activități publice!

O singură reuniune de caractĕrul acesta am vĕdut în *Blaș,* care deși e creată mai mult pentru trebuințele inteligenței, totuși a avut în puțini ani un resultat fórte, fórte îmbucurătoriŭ! Și resultatul acesta îl aflu eŭ mai mult în împrejurarea, că mai în tóte comunele dimprejur și mai cu samă în comunele de pe Valea-Secașului în puțin timp s'aŭ format prăvălii micĭ de țĕrani români, — alimentate aceste prăvălii de reuniunea amintită, și-aŭ scos pe toți mercenarii de Ovrei de prin comunele acelea.

După cât cunosc referințele locale în ținuturile deosebite, — frații nostri harnicĭ din *Orăștie,* sunt chemați să începă punerea în lucrare a ideii acesteia.

S'ar puté întrece Aradanii, căci și jurul Aradului e locuit de Români, apoi Bistrițenii; dar nicĭ Sibiului nu i-ar strica, dacă ar avé o prăvălie, unde românimea din jur să-și afle tóte cele de trebuință.

Elementele necesare există nu numai în locurile acestea, dar în tóte orașele încunjurate de Români.

Înțelegere și puțin interes pentru causă, și reuniunile sunt puse în lucrare.

Să deschidem numai Văliĭ-Arieșului și ținutului Turdii un isvor, unde să-și afle cele trebuincióse poporațiunea română, ca să nu fie avisată a umbla cu căciula în mână pe la kossuthiștiĭ din Turda, și sigur că cismașii și tălpariĭ de acolo nu se vor mai îmbuĭbăci într'o devastarea caselor române. Tot așa nicĭ patrioților moderni de 5 pițule din Arad nu le-ar mai veni la socotélă, să-și bată joc de opincă, îndată-ce s'ar instala acolo un deposit mare de marfă pentru trebuințele Românilor.

Opriți, fruntași ai némului, să nu-și mai verse poporul român milióne în pungi străine, și ați deslegat în parte și chestiunea națională politică!

Cestiunea română în parlament.

În ședința din 28 a c. a camerii deputaților a venit la ordinea dilei și desbaterea celor 61 de petițiuni adresate parlamentului pentru înfrînarea agitațiunilor contra națiunii și contra statului.

Referentul Horváth Béla a propus, ca petițiunile acestea să se străpună guvernului spre a fi cu considerare la ele.

După propunerea referentului s'a ridicat faimosul aventurier politic Pázmándy Dénes ocupându-se mai pe lung de cestiunea de naționalități. El dice, că scopul petițiunilor este, ca să se ieà dispositiĭ în contra agitatorilor de naționalități. Întrégă patria simte necesitatea acțiuniĭ, pentru că starea presentă nu mai e de suferit. Națiunea apare numai ca un defendent pasiv față cu agitațiunile. Cestiunea de naționalități este ardentă mai cu samă față cu Români, pentru că acolo decurge și agitație esternă. Trebue grijit, ca cestiunea acésta să nu se facă cestiune internațională, fiindcă prin acésta s'ar vătĕma souveranitatea țĕriĭ. În România s'a născut irredentismul, a cărui scop este, ca unele părți ale țĕriĭ să se pună în mișcare și mai târdiŭ să se deslipéscă de Ungaria. Guvernul nu a făcut nimica spre sanarea rĕului. Recomandă, ca Ungaria astfel să înăduséscă nisuințele irendentistice. Liga Română desvóltă activitate numai în Ungaria. Acésta e o instituțiune de 200.000 membri, cari solvesc câte o liră pe lună. Cu acești bani lucră în Ungaria. Acésta nu este permis, să se mai tolereze. Alt mijloc ar fi, ca la noi să se ieà dispositiile, cari să împedece străplantarea agitației în străinătate. Urgitézĕ poliția de stat spre acest scop, căci gendarmeria e numai un organ esecutiv. Apoi afirmă fanaticul kossuthist, că agitatorii se cresc în școlele confesionale. Dacă privesce omul spre Sibiŭ și Blaș, observă, că tinĕrul cât ce pășesce pe pragul școliĭ, se umple de ură față de Magiari. (Nu va fi mai plin de ură de cum e fanaticul Pázmándy față de Români!) Pretinde inspecțiune strictă asupra școlilor românescĭ, și să se propună în ele ungurește limba magiară, istoria și geografia. Află de necesar,

să nu aibă facultatea de a elibera testimonii de maturitate tóte şcolile confesionale, ci să se constitue o comisiune de stat pentru esamenele de maturitate. Pentru resolvirea cestiunii de naţionalităţi recomandă guvernului, ca să respecte drepturile individuale ale fiesce căruĭ cetăţan, şi să foloséscă timpul, până ce ţara e în pace, căci pot veni timpuri mai grele.

Contele Apponyi apróbă cele dise de Pázmándy şi se bucură, că municipiile îşi comunică parlamentului vederile în acésta cestiune momentósă. Spre resolvirea cestiunii e de lipsă, ca statul să impună şi în afară. Cu cât aŭ Magiarii mai puţină putere, cu atâta *sunt mai des avisaţi la violenţă.* (Fiind că de tot des recurg la violenţă, ar urma, că sunt de tot fără putere.) Puterea statului şi politica de naţionalităţi conciliantă în părere sunt contradicétóre, dară în realitate nu. Aceste dóuĕ lucruri se pot compune aşa, dacă vom distinge conceptul de „naţionalitate" şi sub el nu vom înţelege un concept politic, ci un nume colectiv. Acolo, unde voesc a se separa, să li-se facă naţionalităţilor opoziţie, dară să li-se dea, ceea ce nu vatămă întregitatea statului. Dela guvernul actual nu aştéptă resolvirea cestiunii de naţionalităţi. Spre acest scop ca prima condiţiune se recere o politică internă bună, respectarea drepturilor, cu un cuvînt validitarea unuĭ stat de drept. Trecutul lui Bánffy şi scurta durată a guvernării luĭ probéză chiar contrariul.

Din vorbirea luĭ Pázmándy şi a luĭ Apponyi ne putem convinge, că tóte partidele politice magiare aŭ acelea-şi vederi cu privire la cestiunea de naţionalităţi, tóte ne-ar mai tolera ca indivizi, dară ca naţionalităţi diverse de cea magiară nu. Nici un partid nu ne póte suferi. Cu tóte acéstea suntem şi vom fi.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 11. fl. 21019.31

Ioan Papiriŭ Pop protopopul Periceiului trimite dela:

Ioan Papiriŭ Pop prot.	fl.	5.—	
Valeriŭ Papiriŭ Pop preot în Ţeud	„	2.—	
Traian Papiriŭ Pop	„	1.—	
Alesandru Papiriŭ Pop	„	1.—	
Ioanel Papiriŭ Pop	„	1.—	
Clemente Pop preot în Recea	„	5.—	
Vasiliŭ Criste preot în Giurtelec	„	1.50	
Dela comunitatea biser. a Giurteleculuĭ	„	3.50	
Sim. Filip preot în Bádon	„	2.—	
Biserica din Siciŭ	„	1.—	
Gavril Cordiş cant. şi jude comun. în Siciŭ	„	1.—	
Demetriŭ Pascha învĕţăt. în Siciŭ	„	1.—	fl. 25.—

Petru Pop preot în Ţancahida a colectat dela:

Petru Pop preot	„	2.—	
Demetriŭ Selegian adv.	„	2.—	
Iacob Raţ	„	2.—	
Petru Dragan econom	„	1.—	
Florica Idvorean	„	—.50	
Vasile Besu	„	—.50	
Pavel Besu	„	—.50	
Simeon Drăgan	„	—.50	
Georgiŭ Dula	„	—.25	
Olga Pop	„	—.25	
Florea Besu	„	—.15	
Milca Nevrencean	„	—.30	
Simeon Minea	„	—.50	
Simeon Orza	„	—.50	
Iosif Anuica	„	—.50	
Maria Idvorean	„	—.25	
Simeon Idvorean	„	—.25	
Valeriŭ Besu	„	—.20	fl. 12.15
Constantin Lucaciŭ preot în Iojib trimite	fl.	25.45	

Din *Órda de sus* dela:

Avram Stoian paroch	„	1.—	
Ioan Papiŭ cantor	„	—.50	
Visalon Stoian	„	—.50	
Artemie Stoia	„	1.—	
Aron Dreghiciŭ	„	—.20	
Biserica	„	—.50	fl. 3.70

Suma fl. 21085.61

Nr. 6—1895.

Convocare.

Toţi membriĭ şi binevoitoriĭ reuniunii învĕţătorilor români gr. cat. din comitatul Sibiiului prin acésta se convócă la a III-a adunare generală, carea se va ţinè în 21 April st. n. a. c. la 9 óre a. m. (Dumineca Tomiĭ) în şcóla gr. cat. din Sibiŭ pe lângă următoriul

Program.

I. Invocarea Spiritului Sfînt.

Şedinţa I.

1. Deschiderea adunării prin preşedinte.
2. Raportul comitetului împreună cu proiectul de budget pe periodul urmatoriŭ şi celealalte propuneri.
3. Raportul casariului şi al bibliotecariului.
4. Alegerea unei comisiuni pentru conscrierea de membri noi, incasarea tacselor pe anul venitoriŭ şi a celor restante, pe cum şi pentru censurarea rapórtelor şi a propunerilor de sub p. 2 şi 3.
5. „Ce are de a face învĕţătoriul, ca să dedea cât mai mult pe şcolari la activitate de sine?" de Valeriŭ Florian.
6. Discusiune asupra temeĭ de sub p. 5.
7. „Ce cărţi a cetit fie care învĕţătoriŭ din biblioteca reuniunii nóstre dela a II-a adunare generală până la a III-a, şi ce se cuprinde preste tot în acelea?"

Şedinţa II.

8. „Cum se desvóltă simţemîntul naţional în şcolari?" de Ioan Popescu.
9. „Ce studiŭ mai ales şi cum să se propună în şcólele de repetiţiune?" de R. Simu.
10. „Despre formarea caracterului la şcolari" de Valeriŭ Florian.
11. O prelegere practică din fisică cu desp. VI despre: aburi, negură, nori, plóe, róuă, néuă, brumă şi grindină de George Săbăŭ.
12. O prelegere practică din istoria patriei cu despărţemîntul III despre lupta dela Şelimbăr, de Manase Ciungariŭ.
13. O prelegere din istoria naturală cu desp. IV despre: amfibiĭ şi anume: brósce, şopîrle, şerpi şi brósce ţestóse de George Dănilă.
14. Discusiune asupra temelor de sub p. 8, 9, 10, 11, 12 şi 13.
15. Raportul comisiunii censurătóre şi pentru propuneri alésă în şedinţa I.
16. Statorirea loculuĭ, timpuluĭ şi programului pentru adunarea generală următóre.
17. Alegerea comitetului şi oficialilor reuniunii pe un nou period de 3 ani.
18. Alte propuneri, ce eventual s'ar ivi.
19. Închiderea adunării.

Orlat în 3 Martiŭ 1895.

Reuniunea învĕţătorilor români gr. cat. din comit. Sibiului.

Romul Simu, preşedinte. **Ioan Popescu,** secret. I.

Avis [1])

corurilor vocale şi conducĕtorilor de coruri vocale.

Redacţiunea foiĭ musicale „Musa Română" având în vedere restrînsul repertoriŭ de cântece corale românescĭ, se ocupă cu edarea uneĭ broşurĭ de coruri vocale românescĭ, parte originale, parte poporale, pentru cor bărbătesc şi cor mixt.

[1]) On. Redacţiuni sunt rugate a reproduce acest apel.

Broşura va avé format 8° şi va conţiné 12 piese, între carĭ opt vor fi pentru cor bărbătesc, ĕră patru pentru cor mixt. Preţul uneĭ broşurĭ va fi 5 fl., ĕr 10 cr. pentru porto postal.

Fiind tipărirea uneĭ asemenĭ broşurĭ împreunată cu marĭ cheltuelĭ, Redacţiunea rógă pe toţi, carĭ vor să-şĭ procure o asemenea broşură, să se prenoteze la Redacţiunea „Museĭ Române" în Blaş până în 20/8 Aprilie, căci numaĭ după împlinirea numĕrului recerut de prenotări se va începe tipărirea broşureĭ.

Noutăţi.

Din Archidiecesă: On. *Ioan Mera,* preot de curend chirotonit, este numit administrator parochial în *Şelca mică* din protopopiatul Mediaşuluĭ. — *On. Pompiliŭ Simonetti* e numit cooperator parochial în *Rĕşinarĭ* în protopopiatul Sibiului.

Concurs. La parochia *Şinca veche* din vicariatul Făgăraşuluĭ s'a escris concurs cu terminul până în 30 Aprilie a. c. st. n. Emolumentele sunt uramtórele: 1. Casă parochială cu 2 odăi, o tindă, din material solid, coperită cu ţiglă, 2 pivniţĭ, un şopru mare coperit cu ţiglă, şi fântână. 2. Curte în estensiune de 200°□. 3. Gradină parochială plină cu pomĭ, în stare bună, în marime de 1079°□. 4. Porţiune canonică în mărime de 25 jugere necomasat. 5. Stola.

Academia română în şedinţa publică ţinută în 23 a c. sub presidiul Regeluĭ discutând cestiunea ortografieĭ a hotărît, ca 1. pentru sunetul *z* să se foloséscă *d* în cuvintele de origine latină, pe cum diuă, dice, ĕră *z* în cuvintele, ce nu sunt de origine latiuă, ca zăpadă, zimislire; 2. *u final saŭ mut* să nu se mai scrie. Pentru scrierea luĭ *u final* aŭ adus argumente dniĭ Quintescu, Roman şi Caragiani, dară ajungênd lucrul la vot, maioritatea s'a pronunţat pentru lăpĕdarea luĭ.

Monumentul luĭ Iancu. Încă în anii trecuţi s'a fost luat laudabila iniţiativă de a se colecta banĭ pentru ridicarea unuĭ monument întru memoria eroului din 1848/9 Avram Iancu, care s'a pus în fruntea poporuluĭ român spre a lupta pentru tron şi dinastie în contra rebeliloru luĭ Kossuth. Ministrul Perczel, se vede, că de memoria luĭ Iancu încă se teme, căci prin un ordin dispune tuturor autorităţilor administrative sub grea respundere, să tragă în cercetare pe colectanţi, ĕră sumele colectate să le confisce. Aceia, carĭ vor colecta pe viitor, dice teribilul ministru, să fie pedepsiţi cu 15 dile carcer şi 100 fl. amendă în banĭ. Ridicarea unuĭ monument pentru Iancu, — după înţelepţiunea perczeliană, — ar însemna glorificarea aceluia, care şi-a tradat patria. Nu cumva a cugetat la faptele luĭ Kossuth dl ministru, când a dat ordinul amintit?

Scisiune între Saşi. Am amintit, că o parte a Saşilor nu sunt mulţămiţi cu atitudinea, ce o observă deputaţiĭ dietalĭ săsescĭ faţă cu guvernul actual. Cei nemulţămiţi aŭ ţinut în 22 a c. o conferinţă în Braşov constituindu-se în „partidul burghesilor şi al ţeranilor din ţara Bârseĭ". Acest partid stă pe basa programului poporal săsesc din 1890, dară doresce, ca deputaţiĭ dietali ai Saşilor să facă politică naţională săsească şi să nu facă parte din vre-o partidă magiară.

† **George Bárdosy.** Victoria Erdélyi, Sabin Bárdosy, Maria Fejér, Dr. Ştefan Erdélyi anunţă perderea părintelui şi socrului lor *George Bárdosy de Veneţia-de-jos,* possesor, membru virilist al congregaţiunii comitatense, membru pe viaţă al „Asoc. Transilv.", magistru de poste regie, decorat cu crucea de aur cu corónă, repausat în 24 Martie 1895 în etate de 78 ani.

Cas de mórte. *Florea Moldovan* paroch gr. cat. în Chinceş din tractul Reghinuluĭ a repausat în anul al 63-lea al vieţiĭ şi al 31-lea al preoţieĭ sale.

În veci amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ.

F.

Suprimarea episcopatelorŭ sufragane și nimicirea puteriĭ archierescĭ a mitropolituluĭ.

(Continuare.)

Episcopatele sufragane, despre carĭ avemŭ urme istorice sigure

1. Între aceste locŭlŭ întâiŭ îlŭ ocupă episcopia *Vaduluĭ.* Despre episcopia acésta dice T. Ciparĭŭ, că se amintesce în Noulŭ Testamentŭ dela 1648, în unŭ molitevnicŭ dela 1689, în diploma luĭ Simeonŭ Ștefanŭ dela Pray pag. 409 și în o dalterie a Mitropolituluĭ Genadiŭ din anulŭ 1628. Amintirea episcopieĭ Vaduluĭ în documentele aceste este însĕ numaĭ o titulatură a mitropolituluĭ Belgradului, care în ele se numesce și alŭ Vaduluĭ.

În Ardélŭ însĕ și ținutulŭ locuitŭ de Românĭ din jurulŭ luĭ suntŭ cinci comune românescĭ, carĭ pórtă numele: *Vadŭ.* Care din aceste cinci Vadurĭ a fostŭ reședință episcopéscă?

În archidiecesă este o comună numită *Vadŭ* în comitatulŭ. Făgărașuluĭ. Acesta n'a pututŭ fi reședință episcopéscă din dóuĕ cause. Întâiŭ pentru că e prea aprópe de Făgărașŭ, unde încă a fostŭ reședința unuĭ episcopŭ românescŭ. A dóua nu are nicĭ o tradițiune, cumcă acolo ar fi fostŭ óre! cândŭ scaunŭ episcopescŭ.

În diecesa Oradeĭ marĭ aprópe de granița Ardéluluĭ încă se aflŭ o comună numită Vadŭ. Nu esistă însĕ nicĭ tradițiune, nicĭ ceva urme, că acolo ar fi fostŭ óre cândva reședință episcopéscă.

În diecesa Gherleĭ suntŭ treĭ comune cu numele *Vadŭ.* Unulŭ îngremiatŭ ca filie la parochia Rîușorŭ din tractulŭ protopopescŭ alŭ C. Mănăsturuluĭ. Acésta nu are nicĭ o tradițiune, că în elŭ ar fi residatŭ ver odată episcopŭ românescŭ. Altŭ Vadŭ este în Maramurĕșŭ în tractulŭ protopopescŭ alŭ Mareĭ, care asemenea nu are nicĭ o tradițiune, că ar fi fostŭ óre cândŭ scaunŭ episcopescŭ.

Alŭ treilea Vadŭ în diecesa Gherleĭ este în Ardélŭ nu departe de Deșŭ în tractulŭ protopopescŭ de acela-și nume. [1])

Vadulŭ acesta are tradițiuni destulŭ de limpedĭ, din carĭ se vede, că acolo a fostŭ óre cândŭ reședință episcopéscă, pre temeiulŭ cărora și Șematismulŭ Gherlanŭ de pre 1867 la pag. 59 dice: *Vadŭ* óre cândva reședință episcopéscă.

Până în diua de astădĭ în Vadulŭ acesta se află o biserică mărișóră cu inscripțiunĭ, din carĭ însĕ nu aŭ maĭ rĕmasŭ decâtŭ nisce urme nedescifrabile, dar carĭ lasă a se deduce celŭ puțină atâta, că biserica acést'a a fostŭ óre cândŭ maĭ multŭ decâtŭ o simplă biserică parochială.

În biserică lângă altariŭ se maĭ vĕdŭ până astădĭ urmele unuĭ scaunŭ probabilŭ episcopescŭ tălatŭ în părete atâta, câtŭ póte încăpé o persónă.

Maĭ multe numirĭ de ale părțilorŭ câmpuluĭ comuneĭ acesteia păstrate până în diua de astădĭ în gura poporuluĭ, arată maĭ până la evidență, că acolo a fostŭ óre cândva reședință episcopéscă. Astfelŭ până în diua de astădĭ unele părțĭ din câmpulŭ comuneĭ pórtă numirĭ ca: *grădina Vlădiculuĭ, fântâna Vlădiculuĭ, rîtulŭ Vlădiculuĭ, cósta Vlădiculuĭ, pădurea Vlădiculuĭ, valea Vlădiculuĭ, peț iorulŭ Vlădiculuĭ.* [2])

Numirile aceste arată nu numaĭ că în Vadulŭ acesta a trebuitŭ să fie óre cândŭ reședință episcopéscă, ci și că episcopia a avutŭ și ceva proprietate în comuna aceea. [3])

Despre episcopia Vaduluĭ însĕ avemŭ și unŭ documentŭ positivŭ dela anulŭ 1533 în causa domeniuluĭ dela Ciceŭ. [4])

În documentulŭ acesta se dice, că episcopulŭ valachilorŭ dela Kéw, pre lângă posesiunile din Rév și Slatina maĭ ține și posesiunile din Bogata românéscă și unguréscă.

Se nasce întrebarea, că ce episcopŭ este celŭ din „Kéw".

Cumcă este episcopŭ românescŭ se dice apriatŭ în documentŭ.

Considerândŭ, cumcă Bogata românéscă și unguréscă suntŭ comune în apropierea Vaduluĭ nostru, considerândŭ, că și celealalte comune, ce se maĭ amintescŭ în documentŭ, suntŭ tóte în apropierea Vaduluĭ nostru; considerândŭ, că Vadŭ se dice ungurescŭ Rév, și chiarŭ în documentulŭ din cestiune Vadulŭ nostru în alŭ locŭ maĭ la vale se numesce Rév, de unde tare ușorŭ în locŭ primŭ din documentŭ prin o greșală de péna s'a pututŭ face Kéw; considerândŭ, că și alte comune, carĭ românesce se chiamă Vadŭ, ungurésce se chiamă Rév, precum Vadulŭ din diecesa Oradeĭ mare, care se numesce ungurésce Rév, Vadulŭ din diecesa Gherleĭ în Maramurĕșŭ se numesce Farkasrév; considerândŭ în urmă, că în Vadulŭ nostru numirile părțilorŭ câmpuluĭ amintite maĭ susŭ arată destulŭ de limpede, că acolo a fostŭ óre cândŭ scaunŭ episcopescŭ, suntemŭ de firma credință, că Kévulŭ documentuluĭ acestuia nu este decâtŭ Vadulŭ nostru, și dominiulŭ despre care amintesce documentulŭ, este dominiulŭ episcopescŭ, despre care până în diua de astădĭ vorbescŭ numirile câmpuluĭ comuneĭ.

Față cu o probabilitate așa mare în privința identitățiĭ episcopieĭ dela Kév cu cea dela Vadŭ trebue să ne cuprindă mirarea că unii străinĭ caută „Kév"-ulŭ din cestiune nu în Ardélŭ ci în Slavonia. [1])

Judece orĭ cine, ce este maĭ probabilŭ, că dominiulŭ din cestiune a fostŭ proprietate a episcopieĭ Vaduluĭ comună în mijlocul celoralalte, ce se amintescŭ în documentŭ, carea are și tradițiune destulŭ de sigure, că óre cândva a fostŭ scaunŭ episcopescŭ, sau că a fostŭ proprietatea unuĭ episcopŭ chiarŭ și românescŭ din Slavonia.

Afară de aceea în documetŭ se dice, că dominiulŭ l'a datŭ Petru domnulŭ Moldoviĭ episcopuluĭ dela Kéw. Judece decĭ orĭ cine, ce e maĭ probabilŭ, că Petru a datŭ dominiulŭ unuĭ episcopŭ românescŭ aprópe de Moldova, care își avea reședința în mijlocul dominiuluĭ dela Ciceŭ, sau că l'a datŭ unuĭ episcopŭ din Slavonia? [2])

2. *Episcopia Făgărașuluĭ.* În modŭ cam întunecatŭ se amintesce episcopia Făgărașuluĭ în precuvîntarea molitevniculuĭ tipăritŭ la 1689 sub principele Mihailŭ Apafy I, cu cuvintele:

„Către preasfințitulŭ și în Christosŭ luminatulŭ Varlaamŭ Archiepiscopulŭ și Mitropolitulŭ s. Mitropoliĭ a Belgradului. alŭ Vaduluĭ, alŭ Făgărașuluĭ, alŭ Maramurĕșuluĭ și *alŭ episcopilorŭ din țara unguréscă."*

Din urma acésta numaĭ atâncĭ amŭ puté conchide, că la Făgărașŭ a fostŭ óre cândŭ reședință episcopéscă, dacă amŭ sci, că titulele aceste, ce le purta mitropolitulŭ Belgraduluĭ, suntŭ titulele unorŭ episcopate, carĭ aŭ încetatŭ a maĭ esiste, și așa titulele lorŭ aŭ trecutŭ la mitropolitulŭ Belgraduluĭ.

Și încâtŭ între titule se amintesce și episcopia Vaduluĭ despre care scimŭ sigurŭ, că a esistatŭ, nu putemŭ dice, că este fără temeiŭ deducerea, că amintindu-se și Făgărașulŭ, și acolo a trebuitŭ să fie óre cândŭ scaunŭ episcopescŭ.

Lucrulŭ însĕ se limpedesce destulŭ de bine prin unŭ altŭ documentŭ vechiŭ.

În o notă manuscrisă alŭ Samuilŭ Clainŭ în unŭ dicționariŭ românescŭ manuscrisŭ, care acum a peritŭ, se cuprindeaŭ următórele:

„1469 Macarius episcopus Galatiensis obtinet a principe mandatum ad magistratum Cibiniensem, ut cathedralicum suum a presbyteris valachis accipere possit. [3])

„Episcopus Galatiensis", despre care e vorba în documentulŭ acesta, este episcopulŭ Galațuluĭ lângă Făgărașŭ. Comuna Galațŭ este însĕ în o așa apropiere de Făgărașŭ, câtŭ numaĭ Oltulŭ le desparte. Episcopulŭ Galațuluĭ din documentulŭ acesta nu póte fi altulŭ decâtŭ episcopulŭ Făgărașuluĭ din titulatura Mitropolituluĭ Varlaamŭ. Că Galațulŭ este numaĭ unŭ satŭ, pre cândŭ după Pravilă satele nu puteaŭ fi reședințe episcopescĭ, nu póte fi piedecă în deducerea, că episcopulŭ Făgărașuluĭ este identicŭ cu alŭ Galațuluĭ, de órece împrejurările nefavorabile ale bisericiĭ românescĭ între altele aŭ produsŭ și abaterea aceea dela canóne, că episcopiĭ românescĭ să reședă pre la sate. Chiarŭ și Vadulŭ de pildă încă era numaĭ satŭ, și totușĭ era reședință episcopéscă. Tare probabilŭ decĭ, că acelașĭ episcopŭ dela cetatea Făgărașuluĭ purta titula, éră în satulŭ Galațŭ își avea reședința.

3. *Episcopia Silvașuluĭ* în comitatulŭ Huniadóreĭ se amin-

---

[1]) Despre tóte trei Vadurile din diecesa Gherleĭ vedĭ Șematismulŭ Gherlanŭ de pre anulŭ 1867 pag. 59, 119 și 314.

[2]) Andreiŭ Baronŭ de Șaguna »Istoria bisericéscă« II pag. 120.

[3]) Casŭ analogŭ avem în Blașŭ, unde unŭ șipotŭ se numesce *șipotulŭ crăieseĭ,* și este cunoscutŭ, că Blașulŭ a fostŭ óre cândŭ proprietatea principeluĭ Apafy, de cândŭ a rĕmasŭ numirea acésta. Póte că principesa saŭ crăiasa Ana Bornemisza soția luĭ Mihaĭ Apafy bea bucurosŭ apă din șipotulŭ acesta și pentru aceea se numiea: *șipotulŭ crăieseĭ.*

[4]) Documentulŭ se află la Iosifŭ Kemény »Codex diplomaticus« t. IV. pag. 447—458 și de acolo publicatŭ în »Transilvania« 1874 pag. 153.

[1]) »Siebenbürg. Quartal-Schrift« t. I. pag. 193 și Iosifŭ Kemény în notă la locŭlŭ acesta din documentŭ.

[2]) Că nu era lucru neîndatinatŭ, ca principiĭ Românieĭ și a Moldoveĭ să se facă atarĭ donațiunĭ episcopilorŭ românescĭ din Ardélŭ, se vede și din donațiunea moșieĭ Merisienilorŭ de principele Românieĭ pre sama mitropolieĭ Belgraduluĭ.

[3]) »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ XII.

ce în molitevnicul dela 1689 [1]) şi în cartea patriarculuĭ Crisantŭ Ierusalimuluĭ, care apriatŭ episcopia Silvaşuluĭ (numită póte din greşală a Silvieĭ) o pune între episcopatele sufragane mitropoliei Belgraduluĭ. [2]) În Silvaşŭ se află astăḑĭ şi o mănăstire clădită de pre la 1560—1580. [3])

4. *Episcopia Maramurĕşuluĭ,* care ca titulatură specială a mitropoliţilorŭ Belgraduluĭ se amintesce în precuvîntarea molitevnicului tipăritŭ la 1689, [4]) în dalteria mitropolitului Simeonŭ Ştefanŭ despre consacrarea luĭ Parteniŭ episcopulŭ dela Muncaciŭ. [5]) În cartea patriarculuĭ Crisantŭ alŭ Ierusalimuluĭ numită Sintagmation, despre mitropolitulŭ Belgraduluĭ se ḑice, că are şi treĭ episcopi supuşi luĭ, între carĭ apoĭ se amintesce şi alŭ Maramurĕşuluĭ. [6]) Îl mai amintesce şi în Noulŭ Testamentŭ de Belgradŭ dela 1648. [7])

Altă urmă despre episcopia Maramurĕşuluĭ mai avemŭ la Engel, [8]) unde se amintesce unŭ Ioanŭ Stojka episcopulŭ Maramurĕşuluĭ cu locuinţa în Huszt.

Şincaĭ la anulŭ 1605 amintesce de unŭ anonimŭ la Hevenesĭ, care descriindŭ bătaia dela Sătmarŭ, scrie aceste: *„era unŭ episcopŭ românescŭ în cetate despre a cărui vitejie toţi s'aŭ miratŭ. Acesta a prinsŭ unŭ paloşŭ nemţescŭ în amândóuĕ mânile, şi încătrăŭ mulţi cădeaŭ de mâna luĭ, nicĭ da înzădarŭ, ci totdeauna nimerea, mai pre urmă l'aŭ împuscatŭ tocmaĭ prin mijlocŭ, şi aşa a perită. Episcopulŭ acesta în Cluşŭ încă a fostŭ cu Basta, era omŭ mare, cu pĕrulŭ lungŭ, şi avea bâtă întrarginită.“* [9]) Şincaĭ e de părere, că episcopulŭ acesta ar fi fostŭ alŭ Vadului saŭ alŭ Maramurĕşuluĭ. Stându aşa lucrulŭ, credemŭ că mai cu temeiŭ amŭ putea ḑice, că acelŭ episcopŭ a fostŭ alŭ Satmaruluĭ, deórece, pre cum vomŭ vedé, între titulaturile mitropolituluĭ Belgraduluĭ vine înainte şi Satmarulŭ.

Aceste patru suntŭ episcopiile sufragane mitropolituluĭ Belgraduluĭ, despre carĭ putemŭ să ḑicemŭ, că avemŭ date sigure.

Nu urméză însă de aci, că afară de aceste patru episcopie sufragane nu aŭ maĭ esistatŭ şi altele. Despre altele însă nu avemŭ urme istorice aşa sigure ca despre aceste patru.

* * *

Episcopatele sufragane, a cărorŭ esisistinţă nu este deajunsŭ dovedită. 1. *Episcopia Oradeĭ marĭ,* amintită în Căzania de Braşovŭ din 1591 [1]) şi în o dalterie a mitropolituluĭ Genadie dela anulŭ 1628. [2]) În căzania de Braşovŭ însă se ḑice numaĭ, că mitropolitulŭ Belgraduluĭ este şi alŭ ţinutuluĭ Varaduluĭ, din care însă nu putemŭ deduce cu siguritate, că la Oradea mare ar fi fostŭ în adevĕrŭ scaunŭ episcopescŭ, căcĭ de o amă face acésta, amŭ fi siliţi să ḑicemŭ, cumcă şi în Chioarŭ, în Selagiŭ şi înCrasna aŭ fostŭ óre cândŭ scaune episcopescĭ, deórece în Sintagmation alŭ Patriarculuĭ Crisantu dela Ierusalimŭ mitropolitulŭ Belgraduluĭ se numesce şi alŭ *„vidiculuĭ Chioaruluĭ, Selagiuluĭ şi Crasna.“* [3])

2. *Episcopia Satmaruluĭ* se amintesce în limba slavonă în titulatura mitropolituluĭ Genadiŭ dela 1628. [4]) Altă urmă despre episcopia acésta nu amŭ aflatŭ nicăiriĭ. Din simpla împrejurare însă, că în titulatura unuĭ mitropolitŭ se ḑice, că este şi alŭ Satmaruluĭ, nu putemŭ deduce cu siguritatea cuvenită, că acolo ar fi fostŭ óre câudŭ scaunŭ episcopescŭ, căcĭ e posibilă, că prin aceea că mitropolitulŭ Belgraduluĭ se numesce şi alŭ Satmaruluĭ, voesce să ḑică numaĭ că este şi episcopŭ alŭ ţinutuluĭ Satmaruluĭ.

3. Între episcopiile aceste putemŭ numĕra şi episcopia Beiuşuluĭ şi a Murĕşăneĭ în Ungaria. (Va urma.)

* * *

[1]) Totŭ acolo.
[2]) N. Popea »Vechia mitropolie«. Sibiŭ 1870 pag. 27.
[3]) Şematismulŭ dieceseĭ de Lugoşŭ de pre 1891 pag. 10.
[4]) Nicolaŭ Popea »Vechia mitropolie« pag. 6.
[5]) »Documente despre starea politică şi ieratică a Românilorŭ din Transilvania«. Viena 1850 pag. 123.
[6]) »Istoria bisericéscă« de Alesandru Geanoglu Lesviodacs (pag. 310 şi după N. Popea »Vechia mitropolie« pag. 27.
[7]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. XII.
[8]) »Symbolae« I pag. 268.
[9]) Şincaĭ »Cronica Românilorŭ« la anulŭ 1605.

[1]) »Vechia mitropolie« de N. Popea pag. 5, şi »Acte şi Fragmente« de Te Ciparĭŭ XII.
[2]) »Acte şi Fragmente de T. Ciparĭŭ pag. XII şi 253, şi Nic. Popea »Vechia mitropolie« pag. 15.
[3]) Nic. Popea »Vechia mitropolie« pag. 27.
[4]) Veḑĭ maĭ susŭ nota 11.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Lourdes înaintea forului sciinţeĭ.

De prof. Dr. I. Ackerl.

(Continuare.)

„La Verité“ maĭ scrie încă şi despre alte vindecărĭ, a cărorŭ martorŭ ocularŭ a fostŭ chiar şi raportorulŭ acestuĭ ḑiar. *Marie Chevalier* din parochia Saint-Pavin aparţinĕtóre diecesei Mans, în urma uneĭ nascerĭ neferite a fostŭ lovită de apoplexie în partea stângă. Acéstă ologire se estinse şi asupra gurĭĭ. Acest morbŭ o sili timp de şepte anĭ, să se supună tractamentuluĭ medicilorŭ Dr. Rigaut şi Dr. Roublet, carĭ cu multă grije o tractară, însă fără succes. Disgustat de acésta Dr. Roublet îĭ recomandă amputarea osuluĭ, dar Dr. Rigaut nu avŭ nimic în contră. Bolnava la începutŭ se învoi la acésta, dar maĭ apoĭ îşĭ schimbă propusul. „Nu!“ ḑise ea absolută, „să nu mi-se taie piciorul! Mĕ voiŭ duce la Lourdes, unde Preafericita Fecióră îmĭ va mântui piciorul.“ Cu un certificat dela primărie despre imposibilitatea vindecărĭĭ sale sosi ea în 22 Aug. în Lourdes. Piciorul îĭ era întors de tot, şi călcâiul lipit de talpă. În momentul, când îşĭ întinse mâinile, ca şi cum ar îmbrăţişa o statuă aşeḑată în piscină, şi din tóte puterile sale esclama gându-se: „O, bună Maĭcă din Lourdes, vindecă-mĕ!“ în acel momentŭ simţi în totŭ corpul sĕŭ o sguduitură puternică, piciorul eĭ se întinse cu atâta putere în piscină, cât apa stropi în tóte părţile. Dómna Chevalier se scóla şi părăsi în lacrimĭ scalda vindecătóre. Acumŭ eĭ sunt siguri. paralisa delăturată, şi vindecarea totală.

Tot în modul acesta a fostŭ vindecată şi dómna *Dverschak* din Normandia, paralisată în o jumĕtate a trupuluĭ. Piciorul stîng îĭ era fórte umflat, ţapĕn şi total nesimţitoriŭ. cu piciorul acesta ea nu simţia nicĭ apa fierbinte, nicĭ împunsăturile aculuĭ. Consultat fu Dr Raol. El îĭ spuse verde, că dacă dînsa nu se va vindeca în Lourdes, nicĭ odată nu se va maĭ vindeca. La prima scaldă trecênd prin apă se simţi ceva maĭ bine, însă nu s'a vindecat. La a dóua fu maĭ norocósă: piciorul i-se întinse, şi o puternică gâdilitură împreunată cu căldură îĭ străbătu piciorul şi întregŭ trupul. La acésta o năbuşi o linişte mare. Umflătura cea mare a piciorului dispăru. Ea acum începu a păşi sigur şi cu putere, şi încă totŭ aşa de bine cu piciorul cel până aci morbos ca şi cu cel sănĕtos. Ea este vindecată spre cea maĭ mare bucurie a bărbatuluĭ şi pruncilorŭ sĕĭ.

În ḑiarul „La Croix“ din 23 August se póte ceti încă următórea depeşă:

Sora călugăriţă *Maria de St. Anna* (Blois) suferia de doĭ anĭ de o cumplită curgere de sânge. Opt ḑile trebui să stea în pat înainte de plecarea sa la Lourdes. Se credea, că va muri pe drum. Pe când călĕtoria, trebui odată să se cheme preotul. Piciórele eĭ erau aşa de slăbănóge, ca şi cum ar fi fostŭ făcute de bumbac. Şi ce să veḑi! Sub durata procesiuniĭ ea ḑise către purtătórele sale, carĭ o spriginiaŭ: „Lăsaţi-mĕ, sunt vindecată!“ Şi ea petrecu S. Eucharistie până în basilică. Ea, care maĭ înainte nimica nu putea să mânce, mâncă după acésta carne şi cartofĭ. Vomitura sângeluĭ şi puroile încetară totŭ.

IX.

Vĕḑurăm deci casurile de vindecare cele maĭ însemnate întîmplate în Lourdes în 20-23 August cu ocasiunea peregrinajuluĭ naţional din anul trecut şi esaminate în bureauul de constatare al medicilor.

Ar mai fi póte de amintit un orbŭ de 38 de anĭ, care nu era lipsit totŭ de vedere, în urma atrofieĭ retineĭ însă îşĭ perduse puterea vederiĭ aşa de tare, că aprópe nimic nu vedea; a ceti îĭ era absolut cu neputinţă. Când însă părăsi piscina, el vĕḑu chiar bine şi uşor putea să cetéscă.

Dar de ce să maĭ continuăm? Fapte constatate avem deja destule. Vorba e numaĭ, ca acele să fie esplicate. Maĭ multŭ ca de 35 de anĭ vin înainte în Lourdes întîmplărĭ, carĭ înfruntă orĭ ce esplicare pe cale naturală. Tóte formele posibile de morbŭ, casurĭ de cele maĭ complicate, durerĭ de ḑecĭ de anĭ, suferinţe declarate de sciinţa medicală de „incurabile“, tóte se vindecară în Lourdes, se vindecară la momentŭ şi aşa de radical, cât nicĭ o urmă nu maĭ rĕmase din acelea. Faptele acestea sunt nerĕsturnabile. Ele sunt atât de maĭ pe sus de orĭ ce îndoélă, cât renumitulŭ, însă necredinciosul Dr. Bernheim astfel scrie: „Aceste fapte sunt nerĕsturnabile, şi tóte casurile acestea în adevĕrŭ fură adunate într'una de bărbaţi memorabilĭ.“

Aḑĭ inimiciĭ supranaturalismuluĭ îşĭ leaŭ refugiul aprópe totdeauna la ipnotism şi sugestiune spre a esplica faptele acelea, recurg aşa dară la atarĭ metoduri de vindecare, a cărorŭ succes practic este de natură fórte problematică, şi a cărorŭ natură chiar şi pentru

specialiștĭ de felul acestora, chiar pentru un Dr. Charcot și Bernheim este un teren nescrutabil.

Să punem casul, că vindecările din Lourdes prin ipnotism, sugestiune ș. a. se pot esplica pe cale naturală; dar apoĭ totuși cum se întîmplă, că representanții teorieĭ de sugestiune nu se presentă în Lourdes spre a studia succesul unuĭ cu adevĕrat mare metod, despre care eĭ înșiși după propria lor mărturisire sciŭ atâta, cât nimica? Și câtă reputațiune universală nu ar puté eĭ să-și câștige, dacă aceste vindecărĭ „miraculóse“ eĭ ar fi în stare, să le esplice prin teoria lor. Acésta însĕ până acum eĭ nu o aŭ probat.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichulŭ celŭ micŭ ediț. III. Blașiŭ 1892. Prețulŭ nelegatŭ 80 cr. v. a., legatŭ cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legatŭ dimpreună cu **Pentecostariulŭ** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Istoria universală bisericéscă de Dr. **A.** Grama. Blașŭ 1881 broș. 3 fl.

Triodŭ, crudo fl. 6.50, legatŭ în piele tare și cu copcĕĭ fl. 10.

Orologeriŭ, crudo fl. 2.80, legatŭ în piele fl. 3.80.

Apostoleriŭ, folio, crudo fl. 4.40, legatŭ în piele și cu margini aurite fl. 6.40.

Euchologiu

edițiunea a dóua, revĕdută după originalulŭ **grecescŭ** și îndreptată în modŭ însemnatŭ. **Formatŭ** 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tiparĭŭ frumosŭ în **negru** și **roșu.** — **Prețulŭ** nelegatŭ fl. 2.80, ĕră legatŭ în pele **tare** fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptulŭ și istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologeticŭ din incidentulŭ invectivelorŭ „Gazeteĭ Transilvaniei“ și a dlui Nicolaŭ Densușanŭ asupra Mitropolituluĭ Vancea și a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Prețulŭ **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Prețulŭ **1 fl.** Ambele părți espedate franco **1 fl. 85** cr.

Pregătire la mórte, adecă considerațiuni asupra maximelorŭ eterne folositóre tuturora pentru meditare și preoțilorŭ spre a predica, de *Alfonsŭ Maria de Liguori* Doctorŭ alŭ Besericeĭ. În versiune românéscă de Membriĭ societățiĭ de lectură Inocențiŭ M. Clain. Blașiŭ 1893. Tipografia Seminariului archidiecesanŭ. Opulŭ are 425 p. în 8° micŭ. Prețulŭ 80 cr. Editura societățiĭ.

Decretele Conciliului, provincialŭ **primŭ** edițiunea a II-a broș. 80 cr.

Decretele Conciliului provincialŭ **alŭ doilea,** edițiunea a II-a broș. 65 cr.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victorŭ Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Editor și redactor respundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 660—1895. (12) 3—3

Escriere de concurs.

Din fundațiunea *Vanceană* numită „Cassa archidiecesană“ în înțelesul §-luĭ 9 din literile fundaționalĭ ale aceleĭ fundațiunĭ cu terminul de 21 April n. 1895 se escrie concurs:

1. La un ajutoriŭ de 40 fl. v. a. pentru un învĕțăcel de măĭestrie, care în anul acesta 1895 se va face sodal.

2. La 4 ajutóre de câte 25 fl. v. a. pentru 4 învĕțăceĭ de măĭestrie.

Doritorii de a câștiga aceste ajutóre vor avé până la terminul de mai sus să-și trimită rugările la Consistoriul archidiecesan gr. cat. din Blaș provĕdute cu următórele documente:

a) Carte de botez, din care să se vadă, că sunt fiĭ aĭ Archidieceseĭ gr. cat. a Făgărașuluĭ. Fiĭ de aĭ celorialte diecese gr. cat. române numaĭ atunci vor puté concurge, dacă vor dovedi, că sunt români gr. cat. consângeni saŭ afinĭ cu mitropolitul fundatoriŭ Vancea.

b) Testimoniŭ de paupertate.

c) Contractul încheiat cu măĭestrul, la care învață.

d) Testimoniŭ despre purtare și diligință dela măĭestrul, la care învață, și dela parochul gr. cat. local despre purtarea și despre frecuentarea s. biserici, pe cum și despre frecuentarea școleĭ de repetițiune.

Blaș din ședința consistorială ținută în 9 Martie 1895.

Ioan M. Moldovan m. p.,
vicariŭ capitularĭŭ.

Nr. 889—1895. (13) 3—3

Escriere de concurs.

La un stipendiŭ de 60 fl. pentru meseriași din fundațiunea fericituluĭ preposit *Constantin Papfalvi* prin acésta se escrie concurs cu terminul de 10 April st. n. a. c. inclusive pe lângă următórele condițiuni:

1. La acest stipendiŭ pot concurge învĕțăceĭ români gr. cat. de orĭ ce meserie.

2. Preferință vor avé aceia, carĭ vor dovedi, că sunt în legătură de consângenitate cu fundatorul, și dintre aceștia în primul lo[c] ceĭ născuți în Popfalăŭ, comitatul Cluș[ului]

3. Cererile să fie instruite cu cart[e] de botez, document dela respectivul măĭestru la care este aplicat învĕțăcelul, și atestat d[e] purtare morală dela respectivul oficiŭ parochia[l]

Cererile să se înainteze până la ter[-] minul prefipt la acest Consistoriŭ.

Blaș din ședința consistorială ținută [în] 12 Martie 1895.

Ioan M. Moldovan m. p.,
vicariŭ capitularĭŭ.

Nr. 86—1895. (11) 3—3

Edict.

Fiindcă Silivestru Căprariŭ gr. cat. di[n] Blaș, de aprópe 3 anĭ și-a părăsit legiuit[a] sa soție Iuliana născ. Gruița asemenea g[r.] cat. din Blaș, și nu i-se scie ubicațiunea prin acésta este provocat, ca în termin d[e] un an și o zi să se presenteze înaintea sub semnatuluĭ oficiŭ, căcĭ la din contră procesu[l] divorțial urdit în contră-i de către soția s[a] se va pertracta și decide și în absența s[a].

Oficiul protopopesc gr. cat. al Blașulu[i] ca for matrimonial de I Instanță.

Blaș în 12 Martiŭ 1895.

Georgiŭ Bărbat,
adm. protop. gr. cat.

138 szám. (14) 1—1
1895.

Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó, az 1881. é[vi] LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel kö[z]hirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járá[s] bíróság 1894 évi 1711 polg. számu végzé[s] következtében Dr. Emil Putzker ügyvéd alt[al] képviselt Cs. kir. kiváltságolt osztrák kere[s]kedelmi és iparhitelintézet brünni fiokja javá[ra] balázsfalvi Heisikovics Leopold ellen 374 frt [3] kr. s járulékai erejéig foganatositott kielé[gí]tési végrehajtás utján lefoglalt és 880 frt [-] krra becsült 400 drb fenyőfa foszten deszk[a] és 100 öl tüzi cserefából álló ingóságok nyi[l]vános árverés utján eladatnak.

Mely árverésnek a balásfalvi kir. járás[i] bíróságnak C. 48/1895 számu végzése folytán 374 frt 93 kr. tőkekövetelés, ennek 1894. évi februar hó 21-ik napjától járó 6 % ka[-] matai és eddig összesen 35 frt 48 krban b[e]-róilag már megállapitott költségek erejé[i]g helyben alperes fatüzleti raktárában leendő es[e]-közlésére 1895-ik évi Aprilis hó 18-ik napjá[n] délelötti 9 órája határidőül kitüzetik és ahho[z] a venni szándékozók oly megjegyzéssel hi[-]vatnak meg, hogy az érintett ingóságok a[z] 1881. évi LX. t. cz. 107. és 108. §-a értel[e]-mében készpénzfizetés mellett, a legtöbb[et] igérőnek becsárou alul is el fognak adat[ni].

Kelt Balásfalván 1895-ik évi Márczi[us] hó 24 napján.

Thát György,
kir. birósági végrehajtó.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscința pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,** că precum și până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obĭecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aședarea acelorŭ obĭecte în fața loculuĭ, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosĕbită, și tóte mĕ îndreptațescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câștigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurință mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 7—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea **Uniriĭ**» în Blaș.

Anul V. | Blaș 6 Aprilie 1895. | Numĕrul 14.

Regim teroristic.

Când ministeriul Bánffy și-a prezentat programul sĕŭ în parlamentul țĕriĭ, a făcut promisiunea solemnă, că va împlini pretensiunile naționalităților nemagiare, întru cât acelea ar fi întemeiate pe legile țĕriĭ.

Noĭ de atunci am accentuat în colónele foiĭ nóstre, că acésta promisiune va rĕmâné literă mórtă.

De ce ne-am temut, nu am scăpat. Ministeriul Bánffy în loc să ușureze *starea* de nesuferit, creată popórĕlor nemagiare de guvernele anterióre, a *agravat-o* încă și maĭ mult, maĭ vîrtos în ceea ce privesce pe Românĭ.

Persecuțiunile pornite în contra inteligințeĭ române dela procesul memorandului încóce nu numaĭ s'aŭ înmulțit sub guvernul Bánffy, ci aŭ îmbrăcat și o formă neobicĭnuită. Nu este destul, că se aruncă ómenii în temnițe pentru preteste de nimica, ci guvernul voesce să foloséscă însĕ-și auctoritățile bisericescĭ ca instrumente pentru nefericirea și terorisarea preoților și învĕțătorilor românĭ.

Primim într'adevĕr din maĭ multe părți informațiunea, că cutezarea guvernului a *mers* până acolo, încât a cerut dela auctoritățile bisericescĭ, să suspendeze orĭ să transfereze într'alte ținuturĭ pe preoții și învĕțătoriĭ românĭ, *carĭ aŭ avut* curajul a se afirma și a lucra ca Românĭ.

Este acésta cea maĭ miserabilă procedură din partea unuĭ guvern, care are la dispusĕțiunea sa gendarmĭ, procurorĭ, temnițe și sute de alte mijlóce pentru terorisarea cetățenilor.

Se vede apriat, că acolo, unde guvernul nu află motive suficiente pentru a nimici pe óre cine prin procurorĭ și temnițe, acolo cércă, să afle un alt factor, care să ĭea asupră-și odiul persecuțiuniĭ și nedreptățiĭ.

Acésta dovedesce ură față cu tot, ce este românesc, și perfidie ne maĭ pomenită.

Numaĭ un guvern, care uresce preste mĕsură pe Românĭ, nu se mulțămesce cu persecuțiunile, ce le póte inscena cu ajutoriul organelor sale și a întregiĭ puterĭ de stat, ci recurge la o auctoritate, care nu stă la dispusĕțiunea luĭ. Asemenea numaĭ un guvern condus de cea maĭ perfidă politică póte veni la idea, să nimicéscă pe fraților de un sânge unul prin altul.

Caracteristic este în procedura acésta și disprețul, cu care se pórtă guvernul față cu auctoritățile nóstre bisericescĭ. Suntem adecă convinși, că cu pretensiunĭ ca cele indigitate guvernul nu ar păși nicĭ odată la o auctoritate bisericéscă magiară, ér când o face acésta față cu o auctoritate română, el ne arată, că o socotesce inferióră auctorităților bisericescĭ magiare.

Causele, pentru carĭ Românĭi sunt espușĭ la atâtea persecuțiunĭ, sunt de tot neînsemnate.

Un cântec românesc este destul, ca comune întregĭ să fie espuse șicanărilor și persecuțiunilor. Crima cea maĭ mare, ce s'a comis de es. în Tiur, este cântarea românéscă, și pentru acésta este ținută întrégă comuna în agitațiune continuă de aprópe un an de dile din partea organelor administrative.

Fiecare popor își are cântecele sale, espresiunea idealurilor, pentru carĭ el se însuflețesce. Românilor nicĭ astfel de cântece nu le este ĭertat a maĭ avé, dacă voesc, să nu fie tiriți în temniță.

Avem o grămadă de Românĭ aruncați în temnițe. Familiile acestora aŭ lipsă de ajutoriŭ din partea tuturor Românilor. Dar cine colectézĕ orĭ contribue pentru un atare scop nobil și uman, nu este sigur, că nu va fi pedepsit fără cruțare.

Când a murit Kossuth Lajos, detronatoriul familieĭ domnitóre, îndată s'aŭ început colecte în tótă țara pentru a-ĭ ridica monument. Nimenĭ nu a împedecat aceste colecte. Dar când și Românii voesc, să colecteze banĭ pentru monumentul luĭ Ĭancu, care s'a luptat pentru tron și în contra cutropirii némuluĭ românesc de șovinismul panmagiarisator, ministrul pornesce în contra acesteĭ acțiunĭ patriotice cea maĭ aprigă luptă, amenințând pe toți Românii cu temnițe și cu amende în banĭ, dacă vor contribui ceva pentru monumentul amintit.

Tóte confesiunile din țară primesc ajutóre de banĭ din țĕrĭ străine. Gu-

---

Feuilleton.

Florile sfintelor Scripturĭ.

I.

Una dintre podóbele cele maĭ de frunte ale grădinilor nóstre sunt florile. Tot așa era și la Romanii și Elinĭ cei vechĭ. Folosirea de tot enormă a florilor a făcut, ca cultura florilor să fie o profesiune forte proventuósă. Cel ce aducea o veste veselă, asela se încununa cu florĭ. La ospețe și la bachanaliĭ cununile de florĭ eraŭ una dintre recerințele cele maĭ de frunte. Toți, cei ce aduceaŭ jertfe, se încununaŭ cu florĭ, și animalele de jertfă și altarele încă se împodobiaŭ cu cununĭ de florĭ. Știut este, că învingĕtoriĭ încă se încununaŭ cu florĭ. Ușile mirilor se împodobiaŭ cu ghirlande de verdĕță și de florĭ. Mirele, mirésa și însoțitoriĭ lor purtaŭ cununĭ de florĭ. Dar nicĭ la solemnitățile funebrale nu lipsiaŭ florile. Casa, în care era mortul, mortul însu-și, cosciugul, rugul, mormintele se împodobiaŭ cu florĭ. În satele, prin carĭ trecu óstea luĭ Alexandru întorcêndu-se din India, aŭ trebuit să se aștérnă drumurile cu florĭ și cununĭ. Înainte a mers regele cu prietinĭĭ sĕĭ și cu garda sa, toți în căruțe și împodobiți cu florĭ și cununĭ. Apoi a urmat óstea, asemenea în căruțe și împodobită cu florĭ și cununĭ. Când a sosit în Roma vestea despre mórtea împĕratuluĭ Otho, poporul a purtat icónele împĕratuluĭ Galba încununate cu laur și cu florĭ dela un templu la altul, éră în locul, în care a fost curs sângele luĭ Galba celuĭ lovit de mórte, poporul acum a ridicat o colină de cununĭ (Tacit. Hist. II, 55).

În Orientul cel vechiŭ nu aflăm o predilecție așa de mare pentru florĭ și pentru cultivarea lor. Escepție formézĕ Egiptul, a cărui monumente cuprind unde și unde darurĭ de jertfă stătătóre din florĭ, și India, dar numaĭ în cântările erotice, în carĭ frumósele se representă împodobite cu florĭ. Florile în Orient eraŭ prea de tóte dilele: fiesce care luncă oferia aspectul uneĭ grădinĭ de florĭ. Ele eraŭ prea puțin aromatice: uleurile cele fine oferiaŭ mirosurĭ plăcute cu mult maĭ intensive. Florile eraŭ prea trecĕtóre: temperatura cea înaltă le nimicia prea iute. Afară de câteva florĭ și plante, carĭ aveaŭ un caractĕr simbolic fórte hotărît (în Egipt lotosul și papyrul) orĭ serviaŭ de model pentru ornamentică (crinul și caprifoiul în monumentele Asirieĭ) florile pe lângă tótă frumseța lor cea strălucită abia le osebiaŭ ómenii de „érba câmpuluĭ, carea astădĭ este și mâne se aruncă în cuptoriŭ“ (Mt. 6, 30). Ele preste tot eraŭ un simbol al nestatorniciei lucrurilor. De aceea la prilejurĭ de veselie Orientaliĭ nicĭ odată nu împletiaŭ cununĭ de florĭ. În Cântarea cântărilor 3, 11 adevĕrat că cetim acestea: „Ieșiți, fetele Sionuluĭ, și vedeți pe împĕratul Solomon cu cununa, cu carea l-a încununat pe el mama luĭ în ḑiua nunteĭ luĭ și în ḑiua veseliei inimiĭ luĭ.“ Dar cununa asta nu a fost de florĭ, ceea ce se vede din esplicarea tradițională a rabinilor referitóre la cununa acésta a luĭ Solomon. Mirésa Evreiĭ o numiaŭ „kallah“, ceea ce adevĕrat că ar puté să însemne și „încununată“, dar în realitate însamnă „împletită“ în familia, în care întră ea părăsindu-și casa părintéscă. Așa se esplică decĭ ușor, cum de s'aŭ conservat la Orientalĭ numirĭ de florĭ așa de puține. Ele în limba evreéscă nu trec preste numĕrul de cinci.

II.

Acestea cincĭ numirĭ încă nu sunt de tot hotărîte. Nicĭ chiar crinul, care se amintesce maĭ adese orĭ ca alte florĭ în s. Scriptură, nu formézĕ escepție în privința asta. Crinul evreesce se chémă „șușan“. Acest

vernul se bucură, dacă aceste ajutóre sunt multe şi grase pentru unitarii şi calvinii magiari. Românii însă dela guvernul nostru nu primesc nici un ajutoriŭ nici pentru şcóle, nici pentru biserici afară de unele dotaţiuni sistemisate înainte de era constituţională. De afară încă nu le este ĭertat, să céră nici să primésscă, şi acum de curênd ministrul de culte şi instrucţiunea publică a dat ordin, să se erueze, cari biserici şi cari şcóle române capétă ajutóre din ţĕri străine.

După ce nici numele de naţiune română nu-ţi este ĭertat a-l mai pronunţa fără a trece de trădătoriŭ; după ce de drepturi politice pentru Români ca popor nici urmă nu mai este în tótă ţara; după ce Românii şi ca indivíduri şi cetăţeni, dacă ţin la némul lor, nu se împărtăşesc de beneficiile statului în proporţiune drépră cu celealalte popóre conlocuitóre: acum nu mai rĕmâne alta, decât ca prin terorism şi întemniţări să se omóre şi consciinţa de Român în pepturile acelora, cari n'aŭ avut fericirea de a se nasce Magiari.

Acésta este ţinta, care o urmăresce guvernul luĭ Bánffy. Însă în loc ca să ajungă la acéstă ţintă nebună, el nutresce tot mai mult ura şi urgia între popórĕle ţĕriĭ şi duce patria comună spre o mare prăpastie.

Dumneḑeŭ nu ajută acelora, cari calcă în picióre legile firiĭ şi legile moraleĭ. Şi fiindcă esterminarea unuĭ popor nu se póte întîmpla fără a se vătĕma aceste legi, suntem de convingere, că şi guvernul luĭ Bánffy va cádé cu rusine, pentru ca mai curênd orĭ mai târḑiŭ să căpétăm un guvern, care condus de principiile moraleĭ adevĕrate, să restabilésscă dragostea, încrederea şi bunaînţelegere între tóte popórĕle patrieĭ pe basa egalităţiĭ, frăţietăţiĭ şi dreptăţiĭ.

Din congregaţiunea comitatului Albeĭ inferióre.

În 30 Martiŭ a. c. s'a ţinut adunarea generală de primăvară a comitatului Albeĭ inferióre.

La acésta s'aŭ presentat dintre Românĭ numaĭ dniĭ: Gavrilă Pop canonic, Dr. Augustin Bunea secretariŭ mitropolitan, Dr. Vas. Hossu şi Iuniŭ Brut Hodoş directorul „Patrieĭ", toţi din Blaş.

Tóte obĭectele dela ordinea ḑileĭ în numĕr de 59 s'ar fi primit fără discusiune, dacă membriĭ românĭ nu şi-ar fi ridicat glasul la dóuĕ puncte din program. Semn învederat, că din congregaţiuni a perit spiritul dătător de viaţă şi interesul viŭ de odinióră către afacerile administraţiuniĭ publice.

La punctul 3 din program comitetul permanent a propus, ca ministeriul căḑut al luĭ Dr. Wekerle să fie salutat prin o adresă, în care să se accentueze meritele, ce şi-lea câştigat pentru ţară, şi să i-se esprime recunoscinţă.

Aci s'a ridicat dl canonic *Gavrilă Pop* şi a cerut, ca acest punct să se ĭea dela ordinea ḑileĭ. El a ḑis între altele: Membriĭ românĭ aĭ congregaţiuniĭ nu se pot învoi, să se salute şi laude un guvern, care a adus cele mai periculóse legĭ pentru naţionalităţile nemagiare, cum este legea despre asile, legea despre căsătoria civilă, şi despre matriculele de stat. Românii nu se întristéză, ci se bucură, că a căḑut un guvern, care totdeuna s'a nisuit, să stirpéscă naţionalităţile şi să realiseze idea de stăt magiar naţional, care nici odată nu se va puté realisa, pentru că este *utopie*.

Tótă mişcarea pentru conservarea şi desvoltarea individualităţiĭ naţiuniĭ române guvernul luĭ Wekerle a timbrat-o de antipatriotică şi dacoromanistică, şi aceia, cari aŭ luptat pentru realisarea aspiraţiunilorŭ poporuluĭ român, aŭ primit ca resplată tot felul de şicanări, persecuţiuni şi întemniţări. Acestea aŭ amărît adânc pe Românĭ, tocmaĭ pe cum odinióră persecuţiile nemţilor îndreptate în contra bărbaţilor politicĭ aĭ Magiarilorŭ i-a amărît şi revoltat pe aceştia. Înzădar di Ungurii, că eĭ nu persecutéză poporul, c numaĭ pe agitatorii poporuluĭ român, că inteligința românéscă, care conduce poporu român în tóte mişcările naţionale, încă fac face parte din acela, şi loviturile date inte liginţeĭ române le simţesce şi poporul, a cărui fiĭ sunt toţi, ceĭ ce luptă pentru causa lu

Din motivele acestea dl Gavrilă Po cere din noŭ, ca adresa proiectată pentru mi nisteriul căḑut al luĭ Wekerle să se ĭea de ordinea ḑileĭ.

Se înţelege dela sine, că membriĭ ma giari şi jidani aŭ primit cu însufleţire pro punerea comitetuluĭ permanent, şi astfel pro punerea dluĭ Gavrilă Pop a căḑut.

La punctul 11 din program comitetu permanent a propus, ca raportul vicecomitelu despre administraţia comitatuluĭ în decursu anuluĭ 1894 să se ĭea la cunoscinţă, esprimându-se vicecomiteluĭ şi oficialilorŭ din centru mulţămită şi recunoscinţă.

La punctul acesta Dr. *Augustin Bunea* a reflectat următórele:

Vicecomitele comitatului nostru meritĭ recunoscinţă, pentru că ne-a presentat u raport detaiat, din care putem cunósce acti vitatea organelor administrative în toţi ramiĭ administraţiuniĭ publice. Însă cu părere de rĕŭ trebue să declar, că Românilor presenţi în acéstă adunare li-s'a causat fórte mare durere vĕḑênd, că la pagina 8 din raportu acesta tótă mişcarea politică a Românilor preste tot şi în special a celor de pe teri toriul comitatuluĭ nostru este presentată într'o lumină sinistră şi tendenţiósă, care póte se duce pe ceĭ ce nu cunosc poporul româ Domnul vicecomite vre, să facă pe cetitorii raportuluĭ sĕŭ, să crédă, că poporul român constă din dóuĕ clase: una de agitatorĭ fără suflet în contra statuluĭ, a constituţiuniĭ, a legilor esistente şi a poporuluĭ magiar, alta de ţĕranĭ proşti fără cultură, bunĭ de es ploatat în tóte direcţiunile.

Protestez în contra acesteĭ distincţiuni tendenţióse, pentru că întreg poporul român

---

cuvînt l'aŭ tradus mai ales cu „crin" (*χρίνον*, lilium), dar şi cu „corona împĕrătéscă" (fritillaria imperialis), cu „tulipan" (lilium chalcedonicum, tulpia gesneriana) şi cu „oiţa, flórea Pascilor" (anemone coronaria), ba şi cu „trandafirul". Tristram s'a hotărît pentru traducerea cu „oiţa" (anemone coronaria) cea în colórea parafoculuĭ. Ea este una dinte florile cele mai frumóse, se găsesce în Palestina pretutindenea şi e o podóbă a florei acesteĭ ţĕrĭ. Arabiĭ o numesc susan. Din acele-şi cause recomandă alţiĭ traducerea cu „tulipanul" (lilium chalcedonicum) şi ḑic, că Mântuitoriul a avut acéstă flóre înaintea ochilor, când a ḑis la Mt. 6, 28: „Şi de haĭnă ce vĕ grijiţi? Socotiţi crinii câmpuluĭ, cum cresc: nici se ostenesc, nici torc, éră ḑic vóuĕ, că nici Solomon întru tótă mărirea sa nu s'a îmbrăcat ca unul dintru aceştia."

Cu tóte acestea vom preferi traducerea tradiţională cu „crin alb". Cuvîntul şuşan îl aflăm în s. Scriptură şi ca numele uneĭ cetăţi. Neemie 1, 1: „Eram în Susan Avira." Estira 1, 2: „Când a şeḑut în scaun împĕratul Artaxerxe în cetatea Susis." Dan. 8, 2: „Eram în Susa cetatea cea împĕrătéscă, carea este în ţara Elamuluĭ." Cetatea asta a fost strălucita reşedinţă de érnă *τὰ Σοῦσα* a împĕraţilor Persieĭ. Numirea eĭ Grecii o derivă espres dela „suson" (*σοῦσον*, pl. *σοῦσα*) şi ḑic, că acest cuvînt e persesc şi însamnă „crin". I-s'a dat cetăţiĭ acest nume, pentru că ea era zidită în mijlocul uneĭ grădini enorme de crini şi trandafirĭ. Grecii aŭ adoptat cuvîntul străin „suson" şi aŭ numit cu el „crinul alb" (Athen. XII, c. 1; Dion. Scholastis ad vers. 1074 la Cels I, p. 385; Dioscoride III, c. 116: *οἱ δὲ σούσιον καλοῦσι λείριον χρίνον*, „eĭ numesc susion crinul alb"). După ce susan însamnă deci întru adevĕr crin, după ce patria eĭ are să se cerce pe scoborîşurile apusene ale podeiuluĭ persesc, şi după ce la Frigii ceĭ de viţă arică, cari nu eraŭ Elinĭ şi se numĕră între locuitoriĭ ceĭ mai vechĭ aĭ Asieĭ micĭ, acela-şi cuvînt încă însemna crin întocmaĭ ca şi la Arabi până în ḑiua de astăḑi, putem ḑice, că şi evreescul „şuşan" însamnă „crin alb". Crinul alb în Palestina se cultiva în grădinĭ. Cânt. 6, 1: „Fraţiorul meŭ s'a pogorît în grădina sa la năstrăpile mirosului, să pască în grădinĭ şi să culégă crinĭ, eŭ frăţiorului meŭ, şi frăţiorul meŭ mie, cel ce pasce între crini." Dar el crescea şi selbatic. Cânt. 2, 1: „Eŭ flórea câmpuluĭ, crinul văilor. Ca crinul între spinĭ, aşa e ĭubita mea între fete." Aşa cresce el şi în ḑilele nóstre în Palestina. Asta se întîmplă în Orient şi cu alte florĭ, şi prin acésta se deosebesc luncile Orientuluĭ în chip fórte caracteristic de luncile nóstre. Păiuşiĭ crininilor, chiar şi aĭ celor din grădinĭ, se tăiaŭ şi se aruncaŭ în foc, şi aşa şi crinii eraŭ ca „érba câmpuluĭ, carea astăḑi este şi mâne se aruncă în cuptoriŭ" (Mt. 6, 30).

Deja de mult s'a făcut observarea, că crinii înfloresc în colorĭ diferite. Călĕtoriul Wetzstein a vĕḑut în Hauran, spre resărit dela Damasc, crinĭ fórte frumoşi de colóre violetă închisă. Cu tóte acestea nu alta, fără numaĭ neaseménata colóre albă şi mirosu fórte plăcut al crinului a făcut, ca flórea acésta să fie recunoscută de regină între florĭ până nu i-s'a sculat ca rivală rosa şi nu i-a răpit scaunul regesc. Dar şi după desastru acesta crinul totuşi şi-a păstrat frumósa însemnare simbolică. El însamnă frumseţe virginală neatinsă. Cânt. 2, 1: „Eŭ flórea câmpuluĭ, crinul văilor. Ca crinul între spinĭ, aşa e ĭubita mea între fete."

Homer cunósce numaĭ crinul alb. El numesce *λείριον* (lilium) şi ḑice despre el, că e „minunat la vedere". Pelea luĭ Aias ḑice el, că e „albă ca crinul". Colórea albă a presupune şi mitul despre nascerea crinului. Din peptul ḑeiţeĭ Iuno, carea durmia, curge încă lapte şiroiŭ, după ce pruncul Hercul se săturase. Ce a rĕmas din laptele acel pe ceriŭ, s'a făcut calea lapteluĭ, éră ce a curs pe pămînt, a produs crinĭ. Aristofan pune crinul alăturea cu trandafirul (Nub. 911). Virgil lasă albinele, să sbóre în jur de crini albĭ („apes aestate serena floribus insidunt variis et candida circum lilia fundantur" Aen VI, 707). Pliniŭ ḑice: „Aprópe aşa de nobil ca şi trandafirul este crinul. El începe, a înflorésca pe vremea, când trandafiriĭ sunt deja deplin desvoltaţi, şi atunci stând într el oferesce un aspect minunat. El e al strălucit." Colórea asta albă curată a crinului aŭ cântat-o de multe orĭ poeţiĭ laţinĭ.

(Va urma.)

formézâ un organism viŭ consciŭ de dreptu-rile sale, o individualitate etnică, care întocmaĭ ca şi Magiariĭ are aspiraţiunile sale politice şi culturale, de carĭ nu se va lăpĕda nicĭ odată. Aceia, carĭ conduc mişcarea politică a poporului român, nu sunt agitatorĭ, ci nisce cetăţenĭ lealĭ, carĭ voesc, să elupte şi poporului român posiţiunea, ce i-se cuvine în statul nostru. Dacă domnul vicecomite pentru justificarea distincţiunii sale face alusiune la procesul memorandului, eŭ sunt dator, să accentuez, că acest proces este judecat de lumea cultă dinafară şi chiar şi de unii bărbaţi maghiarĭ cu minte din ţară cu totul altmintrea, decât cum îl judecă domnia sa. Mulţi vĕd în acel proces o persecuţiune politică inscenată pentru o faptă leală, pentru o petiţiune adresată capului încoronat al ţĕriĭ. Şi când poporul român din comitatul acesta şi-a manifestat simpatia şi aderenţa către aceia, carĭ erau traşĭ înaintea tribunalului din Cluş şi treceaŭ cu drumul de fer prin teritoriul comitatului nostru, el n'a voit, să demonstre în contra statului şi a legilor, ci a voit, să dovedéscă, că petiţinea adresată de fruntaşiĭ sĕĭ către un factor constituţional conţine adevĕratele sale gravamine şi dreptele sale postulate.

Românii n'aŭ fost nicĭ odată şi nu sunt nicĭ astăzĭ nepatrioticĭ. Osĕmintele strămoşilor lor tocmaĭ aşa zac în pămîntul acestei ţĕrĭ, ca şi ale strămoşilor dvóstre. Dacă Magiariĭ şi-aŭ vĕrsat sângele pentru patrie, atunci dvóstre trebue să sciţi, că şi sângele Românilor a îngrăşat acest pămînt. Românii, ca şi dvóstre, îşĭ aduc şi astăzĭ tributul lor de avere şi sânge pe altariul patrieĭ.

Dacă însĕ Românii voesc, să trécă ca Români în ţara acésta, nimenĭ nu are dreptul, nĭ se supere orĭ să-i persecuteze, căcĭ pe cum dvóstre vĕ iubiţi limba, Românii încă sunt datorĭ, să şi-o iubéscă. Dacă dvóstre vĕ daţi tótă silinţa, să faceţi progrese în cultură, să vĕ apropiaţi cât maĭ tare de popórĕle civilisate şi chiar să ţineţi pas cu dînsele, atunci trebue să sciţi, că şi Românii voesc, să progreseze în cultura lor proprie naţională, să o desvólte şi să o facă tot aşa de înfloritóre pe pămîntul acestei patriĭ comune, cum este şi a celoralalte popórĕ europene.

Dl vicecomite accentuéză în raportul sĕŭ, că din partea Românilor s'aŭ auditglasuri ameninţătóre („fenyegetŏ nyilatkozatok"). La acésta reflectez, că dacă aserţiunea dluĭ vicecomite este adevĕrată, atunci pentru acele glasuri ameninţătóre vina nu este a Românilor, ci a organelor administrative, carĭ aŭ maltratat pe Românĭ şi ĭ-aŭ silit, să erumpă în cuvinte ameninţătóre. Pentru nisce manifestaţiunĭ pacinice şi inofensive, câţĭ Românĭ n'aŭ fost brutalisaţi?! Casele li-s'aŭ încalcat de gendarmĭ, aŭ fost bătuţi, schingiuiţi şi târîţi fără nicĭ o vină până şi în temniţe. Denunţări false s'aŭ făcut şi persecuţiunĭ nedrepte s'aŭ pornit maĭ în contra tuturora, carĭ aŭ simţit şi lucrat românesce. Dintr'o comună din apropiarea Blaşului organele administrative aŭ tîrît sute de ómenĭ nu numaĭ înaintea protopretorului, ci şi înaintea procurorului şi a judelui de instrucţie, deşi aceia n'aŭ comis nicĭ o faptă punibilă, şi aŭ trăit totdeuna în pace şi iubire frăţéscă cu conlocuitorii magiarĭ. Şi dacă în urma acestor persecuţiunĭ şi şicanărĭ spiritele s'aŭ agitat în acea comună, póte s'aŭ auditşi *„glasurĭ ameninţătóre"*, ceea ce eŭ nu cred, apoĭ responsabilitatea cade pe respectivul organ administrativ, care ar trebui să dovedéscă maĭ multă prudinţă, maĭ mult tact, maĭ multă paciinţă şi bunăvoinţă, dacă vre, ca locuitoriĭ de difetite naţionalităţĭ să trăéscă în armonia, iubirea şi încrederea reciprocă, ce o doresce dl vicecomite.

Tot aşa stă lucrul şi cu cântecele naţionale. Dl vicecomite ne spune, că Românii aŭ fost învĕţaţi, să cânte cântece, ce lovesc în legĭ („törvénybe ütköző énekekre tanittattak").

Fiesce care popor îşĭ are cântecele sale, în carĭ sunt depuse gândirile sale, şi simţĕmintele, carĭ fac, să palpiteze inima sa. Dacă de pe buzele Magiarilor rĕsună cântecele „Talpra magyar", „Kossuth Lajos azt izente", din carĭ transpiră simţemintele şi aspiraţiunile lorŭ, apoĭ Românii îşĭ aŭ şi trebue să-şĭ albă cântecele sale, carĭ să le esprime consciinţa naţională. A năduşi acéstă consciinţă prin suprimarea cântecelor naţionale, însemnéză a omorî un popor.

Este însĕ de însemnat, că poporul român nu are cântece îndreptate în contra statului şi legilor. (Protestărĭ din partea Magiarilor!) Da, dnilor! cel maĭ înflăcărat cântec românesc, la care póte face alusiune şi dl vicecomite în raportul sĕŭ, şi care a resunat maĭ adeseorĭ în timpul din urmă, este *„Deştéptă-te, Române"*. Acest imn naţional nu conţine nicĭ un cuvînt în contra statului. Pe Magiarĭ nicăirĭ nu-ĭ aminteşte. La început acest cântec condamnă iobăgia, care a ţinut încătuşat pe poporul român sub barbaria feudalismului tiran. Espresiunea acésta însĕ nu este îndreptată în contra legilor şi a statului, căcĭ d-vóstre bine sciţĭ, că iobăgia a încetat cu anul 1848, şi în contra eĭ a luptat chiar şi Kossuth Lajos. Aŭ dóră se află alte espresiunĭ în „Deştéptă-te, Române", carĭ nu s'ar puté suferi în gura Românilor? Nu, nicĭ de cum! Într'o strofă se dice: *„Acum se vîră cnuta în vetrele strămbune"*. Acéstă espresiune este îndreptată în contra colosului dela Nord, care ameninţă esistinţa Românilor, tocmaĭ ca şi pe a Magiarilor. Şi dacă Magiariĭ şi-ar pricepe interesele lor, ar vedé, că apĕrarea în contra colosului muscălesc numaĭ aşa are şanse de reuşită pentru dînşiĭ, dacă vor trăi în pace şi iubire cu Românii, fiind aceste popórĕ avisate unul la altul, deórece maĭ de tóte părţile sunt încunjurate de popórĕ slave.

Într'altă strofă se condamnă jugul turcesc dicêndu-se: *„N'ajunse ţataganul barbareĭ semi-lune?"* Eŭ cred, că în acéstă strofă nimic nu póte supĕra pe Magiarĭ, căcĭ eĭ aŭ suferit póte şi maĭ mult din partea Turcilor, decât Românii, şi chiar şi câmpiile acestuĭ comitat aŭ fost odinióră albite de óselĕ Românilor şi Magiarilor, carĭ sub acela-şĭ stégŭ aŭ dat pept cu armatele înfricoşate ale Turcilor.

Ar trebui decĭ, ca concetăţeniĭ magiarĭ să studieze maĭ bine limba şi literatura română, să pĕtrundă maĭ adânc în spiritul poporului român, să cunóscă maĭ bine aspiraţiunile legitime ale acestuĭ popor, şi atunci sunt sigur, că nu orĭ ce mişcare şi orĭ ce cântare românéscă va fi înfierată cu epitetele, de carĭ s'a folosit dnul vicecomite. Poporului românesc să i-se asigure esistinţa şi desvoltarea individualităţiĭ sale naţionale, şi atunci a bună samă se va pune basă la bunăstarea şĭ înflorirea patrieĭ şi la buna înţelegere şi iubire între Românĭ şi Magiarĭ, tocmaĭ pe cum doresce dnul vicecomite.

Vicecomitele Csató János a reflectat la acestea, că intenţiunea sa nu a fost, să vateme pe nimenia, ci numaĭ să constate starea faptică a lucrului, şi că ĭ-ar părĕ bine, dacă în viitoriŭ nu ar fi adus în posiţiunea de a face constatărĭ ca cele din raport.

Cu acestea discusiunea s'a închiat, şi maĭoritatea magiară a luat raportul vicecomiteluĭ la cunoscinţă cu mulţămită.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Sfinţia Sa Leo XIII de curênd a îndreptat o epistolă către diariştiĭ catolicĭ din Statele-Unite. În epistolă Pontificele arată, de ce mare moment este presa şi în special diaristica în timpul nostru, îndemnând pe diariştĭ, să profeseze şi apere cu zel şi tărie principiile catolice.

Pentru paralisarea tendinţelor subversive ale francmasonilor s'a fondat în Roma o revistă specială, care va da publicităţiĭ machinaţiunile perverse ale francmasonilor. Revista se numesce „Revista antimasonica".

România.

Foile magiare aŭ lăţit faĭma, că canonicul Dr. Cernoch dela Strigon ar merge ca episcop catolic al Magiarilor din România. Scirea acésta a desmin-ţit-o curênd dl Cernoch. Ea însĕ a fost desminţită şi de guvernul român. La interpelarea făcută în senat de către dl Urechia ministrul Lahovari a declarat, că scirea amintită e o născocitură, deórece cele dóuĕ scaune episcopescĭ catolice (din Bucurescĭ şi Iaşi) de present sunt ocupate. Numirea unuĭ noŭ episcop romano-catolic în România nu se póte face fără cooperarea guvernuluĭ român.

Revistă politică.

Afaceri interne.

În şedinţa din 29 Martie a dieteĭ s'a continuat desbaterea asupra petiţiunilor referitóre la înfrînarea agitaţiunilor în contra statuluĭ şi a naţiunii. Visontaĭ Soma dice, că în politica naţionalistică trebue să se validiteze puterea statuluĭ, dar nu prin violenţă. Bánffy la inaugurarea actualuluĭ cabinet a declarat, că va esecuta legea de naţionalităţi în estensiunea permisă de interesele statuluĭ naţional; Visontaĭ însĕ nu e aplicat a da în mâna ministeriuluĭ Bánffy periculósa armă de a hotărî după propriul arbitriŭ, că în ce mĕsură este esecutabilă cutare lege. Legea de naţionalităţi saŭ e bună, saŭ nu e bună. Dacă e bună, să se esecute, dacă nu e bună, să se abróge. Ministrul Bánffy spune, că guvernul se ocupă cu politica de naţionalităţi şi doresce resolvirea acestei cestiunĭ fără cea maĭ mică vătĕmare a ideiĭ de stat naţional. Camera a primit propunerea referentuluĭ de a se străpune ministeriuluĭ cele 61 de petiţiunĭ ale comitatelor.

Celealalte petiţiunĭ s'aŭ pertractat repede. La petiţiunea oraşului Szentes pentru academie militară cu limba de propunere magiară fostul secretariŭ de stat Láng Lajos e de părere, să se introducă în seminarele clericale ca limbă

de propunere limba magiară în locul celei latine, care şi altcum e o limbă mórtă.

În 30 Martie s'a cetit rescriptul regal, prin care se declară de închisă a III-a sesiune dietală a şedinţelor parlamentare de pe anii 1892—1897, şi se convócă a IV-a sesiune pe 1 April.

Camera deputaţilor în şedinţa de Marţi a ales de vicepresidenţi a-i dietei pe Darányi Ignácz şi Berzeviczy Albert; tot atunci s'aŭ ales 8 notarĭ şi questorul dietei. În şedinţa de Mercurĭ s'aŭ constituit comisiunile parlamentare. Joĭ şi Vinerĭ s'a desbătut proiectul de lege cu privire la regularea discontuluĭ, şi Sâmbătă se încep feriile de Paschi, carĭ duréză până în 25. În programul dietal pentru sesiunea începută nu se cuprinde nicĭ un proiect de lege maĭ de valóre, desi ar fi destul de lucru maĭ ales cu privire la înbunătăţirea stării economice a ţĕrii.

România.

În parlament se desbate budgetul instrucţiunii publice. Ministrul de culte spune, că spre a da avînt progresului a luat iniţiativa concursului pentru cărţi didactice, a dispus confecţionarea dicţionarelor şi tipărirea în ediţii ieftine a classicilor. Maĭ departe a elaborat proiectul de lege pentru şcólele secundare, éră în privinţa şcólelor poporale dice, că după sistemul luĭ nu va trece nicĭ o jumĕtate de generaţiune, şi tóte şcólele vor avé 2—3 învĕţătorĭ.

Germânia.

Este cunoscut, că din causa hotărîrii parlamentului de a nu lua parte la serbarea aniversării a 80-a a principelui de Bismarck preşedintele Lewetzov şi vicepreşedintele Dr Bürklin şi-aŭ dat dimisiunea. Procedându-se la alegere nóuă maĭoritatea voturilor pentru presidentură a dobîndit-o Buol, fostul prim-vicepreşedinte, éră de vicepreşedinţi aŭ fost aleşi Reinhardt Schmidt şi Petru Spahn. Alegerea acésta este caracteristică prin aceea, că centrul, care până acum a fost representat la preşedinţă numaĭ prin un vicepreşedinte, de astădată a ocupat prin membriĭ sĕĭ şi presidentura (prin Buol) şi un post de vicepreşedinte (prin Spahn). Alegerea acésta nu va fi făcut bună impresiune la curte. Ceĭ aleşi s'aŭ presentat împĕratului la 1 a c., când aŭ fost invitaţi la prândul dat la curte în onórea luĭ Bismarck.

Ziua de 1 Aprilie, aniversara a 80-a a zilei nascerii prinţului de Bismarck întemeiatoriul unităţii germâne s'a serbat cu însufleţire în Germânia, ba chiar şi Germâniĭ afară de imperiŭ încă aŭ celebrat acea zi. La Friedrichsruhe bĕtrânul excancelar a primit o mulţime de deputaţi. Deputaţiunea studenţilor a constat din 4000 de persóne. În alocuţiunea ţinută cătră studenţi a dis Bismarck, că politica e ca şi navigaţiunea, omul nu prevede periculele, ce-i pot întimpina; dacă a dobîndit ceva succese, are să le mulţăméscă dispusĕţiunii dumnezeescĭ.

Franţa.

Ura infernală a francmasonilor faţă de Dumnezeŭ şi de biserică merge până acolo, cât eĭ de maĭ mulţi anĭ aranjéză banchetur demonstrative chiar în Vineria sfintelor Patimi. În anul acesta încă promit logele francmasonice din Paris şi din alte cetăţi a inscena astfel de petreceri blasfeme.

Afară de blasfemiile comise prin batjocorirea misteriilor sfintei nóstre religiuni francmasoniĭ inscenéză zilnic persecutarea bisericii şi a ministrilor eĭ. Aşa în diecesa de Langres de noŭ aŭ scos din şcóla lor pe călugăriţe înlocuindu-le cu învĕţătóre mirene; în Brets primariul nu a voit să predea cheile noului paroc, fiind că ar fi prea zelos; în Macornay primariul a oprit desvĕlirea praporului, pe care era depinsă s. inimă a Domnului Christos, sub cuvînt, că prin aceea s'ar deştepta în popor simţeminte revoluţionare. Acestea se întîmplă sub guvernul numit moderat.

Spania.

Noul cabinet a cerut votarea unuĭ credit de 1,200.000 pesos pentru afaceri militare. Acest credit extraordinar e reclamat prin turburările din Cuba. Causa acelor turburări e de o parte fostul guvern spaniol, care a tot promis la îmbunătăţirĭ şi reforme salutare, dară nu a împlinit nimica din ce a promis; de altă parte e purtarea oficialilor spanioli, carĭ storc şi vexéză pe locuitoriĭ indigenĭ, fără de a se maĭ îngriji de promovarea intereselor acelora. Partidul, care de mult ţintesce la totala emancipare a Cubei de sub egemonia Spaniei, a aflat de binevenită nemulţămirea poporului spre a-şi ajunge scopul. Se speréză, că armata spaniolă va suprima revoluţiunea.

Regulament

pentru esamenele de cualificaţiune, carĭ se ţin la institutulŭ preparandial român gr. cat. din Blaş cu învĕţătoriĭ şi învĕţătórele dela şcólele poporale elementare române gr. cat. din archidiecesa gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş.

(Continuare.)

§. 14.

Cu ocasiunea singuraticelor scripturistice directorul desface înaintea comisiunii esaminătóre şi a candidaţilor plicul, carele conţine temele privitóre la respectivul obĭect, şi publică tema designată, ér după aceea se retrage rĕmânênd în sală numaĭ profesorul încredinţat cu supraveghiarea.

După trecerea timpului prescris pentru lucru fiecare e datoriŭ să-şi presenteze operatul sĕŭ împreună cu impurul, chiar şi dacă nu ar fi terminat.

Candidaţilor nu le este permis, să aducă cu sine la esamenele scripturistice decât recuisite de scris respective de desemn, ér la scripturisticele din limba germână dicţionariŭ.

În decursul lucrării nu le este permis, să se înţelégă unii cu alţii. Cel ce calcă aceste dispositiuni, se opresce dela continuarea esamenului. La aceste sunt de a se face atenţi candidaţii serios cu ocasiunea începerii esamenului.

Despre esamenele scripturistice profesoriĭ supraveghiătorĭ duc protocol acurat, în care inferesc datul zilei de esamen, tema, timpul, când s'a isprăvit cu dictatul temeĭ şi candidaţii s'aŭ putut apuca de lucru, consemnarea candidaţilor, carĭ lucră în sală timpul presentării operatelor şi alte observaţiunĭ vrednice de notat, pe cum şi consemnarea profesorilor supraveghiătorĭ în ordinea cum se succedézĕ.

Acest protocol după terminarea tuturor esamenelor scripturistice se subscrie din partea directorului şi se aclude la actele privitóre la esamen.

§. 15.

Operatele scripturistice le censuréză şi le clasifică profesoriĭ respectivi de specialitate, cele de pedagogie pe lângă profesorul de specialitate şi cel de limba română, ér calculiĭ combinaţi de eĭ îi aştern comisiunii esaminătóre spre încuviinţare.

§. 16.

Comisiunea esaminătóre maĭ înainte de începerea esamenului verbal se întruneşte într'o conferinţă şi cu maioritate de voturi statoresce:

a) resultatul final al esamenelor scripturistice şi enunţă ca în consecinţă, carĭ candidaţi se admit la esamenul verbal;

b) care candidat ar fi, să se esamineze maĭ cu de-amĕnuntul din vreun obiect órecare.

Dacă preşedintele comisiunii esaminătóre nu e de aceea-şi părere cu maioritatea comisiunii în privinţa vreunui calcul din un obiect, care nu e obiect de esamen la verbal, póte pretinde, ca respectivul candidat să fie supus la esamen verbal din acel obiect. Preşedintele statoresce ordinea esamenelor şi designéză notariĭ pentru esamenele verbale.

§. 17.

Acel candidat, ale cărui operate scripturistice tóte aŭ fost clasificate cu cel puţin suficient, se admite la esamen verbal. Cel ce a obţinut calcul de nesuficient din operatul pedagogic, se consideră de căduţ şi nu póte fi admis la esamenul verbal. De cumva candidatul a obţinut din celealalte operate scripturistice cel mult treĭ nesuficienţi, póte fi admis la verbal, dar din obiectele respective are să fie esaminat maĭ strict; ér de cumva abstracţie făcênd dela operatul pedagogic maĭ multe de treĭ operate l-ar fi clasificate cu nesuficiente, nu póte fi admis la verbal.

§. 18.

Esamenul verbal de ordinar se estinde numaĭ la urmărórele obiecte:

1. Religiune şi moral.
2. Pedagogie.
3. Metod.
4. Limba română şi literatura eĭ.
5. Limba magiară.
6. Istoria patriei şi istoria universală.
7. Constituţiunea patriei.
8. Geografie.
9. Matematică.
10. Cant, rit şi tipic.
11. Petru barbaţi: esamen practic din gimnastică şi comandă.
12. Pentru femei: lucrare practică din lucrul de mână femeesc.

Ce privesce estensiunea esaminării, ea dătătoriŭ de ton planul de învĕţămînt. La esamenul din pedagogie să arete candidatul că e orientat cu privire la legile psichologice maĭ momentóse, şi că este în stare a le aplica în casurĭ singuratice; că cunósce legile didacticeĭ şi metodiceĭ, organisaţiunea şcólelor poporale, mijlócele ausiliare ale instrucţiunii din şcóla poporală şi aplicarea acelora.

Din limba magiară candidatul are să

credere, că şi-a însuşit-o atât în vorbire cât şi în scriere în aşa măsură, încât să o potă propune în şcóla poporală. (§. 2 Art. de lege XVIII ex 1879)

Esamenul de cualificaţiune relativ la limba magiară este scripturistic, verbal şi practic.

Esamenul scripturistic premerge esamenului verbal şi are de scop aceea, ca să se pótă judeca, óre candidatul are cunoscinţa suficientă din gramatica limbei magiare şi până óre în stare a-şi esprima şi în scris cugetele sale în limba magiară.

Inspectorul scolastic orî substitutul lui său parte la conferinţa, în care se stabilesce resultatul esamenului scripturistic. Candidatul, care la esamenul scripturistic din limba maghiară dovedesce resultatul nesuficient, nu póte fi admis la esamenul verbal.

Ce se ţine de cunoscinţele de limba maghiară, ce aŭ să se pretindă dela candidat cu ocasiunea esamenului de cualificaţiune, este de însemnat, că în privinţa acésta are să servéscă de normă estensiunea, ce s'a dat limbei magiare în institutul preparandial, însă cu minim trebue să se pretindă dela candidat, ca pe lângă vorbire magiară înţelegibilă (értheto) şi precisă (szabatos) să cunóscă limba magiară în aşa măsură, încât să fie capabil a o propune aşa, pe cum prescrie planul de învĕţământ pentru şcolele cu limba de propunere nemagiară, publicat cu ordonanţa ministerială de dat 29 Iuniŭ 1879 Nr. 17264. La esaminarea candidaţilor din limba magiară inspectorul scolastic regesc orî substitutul lui încă ĭea parte şi are drept a le pune întrebărî.

Cu ocasiunea esamenului practic trebue să se observe, că óre întru cât este capabil respectivul a-şi valora şi practice cunoscinţele sale teoretice din limba magiară, şi cum scie introduce pe prunci în cunoscinţa aceleĭ limbi. Instrucţiunea practică este a se ţiné în vedere planul de învĕţământ estradat cu ordonanţa citată. Esamenul candidatului numai în casul acela se póte accepta, dacă din limba magiară atât la esamenul scripturistic cât şi la cel verbal, pe cum şi la propunerea practică candidatul va fi dovedit cunoscinţă şi cualificaţiune cel puţin suficientă. Când ar lipsi acéstă cunoscinţă şi cualificaţiune, inspectorul scolastic orî substitutul luĭ denégă subscrierea şi estradarea diplomei de cualificaţiune, rĕmânênd candidatului respins dreptul de a recurge, asigurat în § 6 al legiĭ.

Inspectorul scolastic orî substitutul luĭ are dreptul de a controla identitatea personală a celor supuşi la esamen, şi în cas de lipsă póte pretinde, să i-se presente documentele lor, şi le póte esamina.

Din celealalte obiecte se pretinde, ca să scie temeinic şi sigur doctrinele lor mai cardinale şi nexul, ce esistă între ele, lăsându-se la o parte specificările şi datele mai mĕrunte şi avându-se în vedere cu deosebire chemarea de învĕţător poporal.

(Va urma.)

Noutăţi.

Predarea dominiului mitropolitan din Blaz din administrarea capitlului în a I. P. S. D. Mitropolit s'a început Sâmbătă. I. P. Sa este representat prin fratele sĕŭ dl vice-colonel Iuliŭ Mihályi. Din partea guvernului s'aŭ trimis ca comisari secretarul ministerial Ladislaŭ Papp-Szilágyi şi oficialul de comptabilitate Fábián Antal.

Concurs. Pentru complinirea parochieĭ gr. cat. din Baia de Criş de sub patronatul Înaltului Erariŭ reg. montan, situată în protopopiatul Halmagiului, s'a escris concurs cu termin până în 20 Aprilie 1895. Emolumentele: 1. Congrua anuală de 210 fl; 2. porţiunea canonică 2 jugĕre arătoriŭ şi fînaţ şi 2 jugĕre şi 500 □° pădure; 3. folosirea cimiteriului de circa 1 jugĕr; 4. dela spitalul din loc pe an 10 fl; 5. ca catechet la şcóla de stat pe an 30 fl; 6. ca catechet la gimnasiul gr. or. şi la şcóla de stat pentru fete din Brad, 60—80 fl. pe an remuneraţiune din fondul religionar; 7. la botezul Domnului din matre şi fiĭa Brad circa 20 fl. 30 cr; 8. celealalte venite stolare îndatinate; 9. cens pentru cuartir parochial 50 fl. anuaĭ din fondul religionar. Cu acest cens anual póte căpĕta cuartir corĕspundĕtor cu gradină de legumi, celariŭ, cămară şi grajd pentru vite.

Fructele reformelor bisericesci-politice. Curia regéscă din Budapesta în şedinţa din 26 Martie a respins următórele recurse de nulitate: 1. Recursul preotului Lepsényi Miklós condamnat la ½ an carcer de stat pentru crima de lesa maiestate din causa unuĭ articul, ce l-a scris în „M. Néplap“ din incidentul sancţionării căsătorieĭ civile. 2. Szemnecz Emil tot din incidentul sancţionării căsătorieĭ civile a scris în „M. Állam“ articulul „Consummatum est“, în care procurorul şi juriul aŭ aflat crima de lesa maiestate, din care causă tribunalul l-a condamnat la 8 luni de carcer de stat. 3. Barabás a scris în „Dunántul“, că Wekerle, pe când era ministru, a făcut presiune asupra conteluĭ Battyáni-Strattman şi a principeluĭ Eszterházy Pál, ca să nu voteze în casa magnaţilor contra căsătorieĭ civile. Wekerle a intentat proces pentru vătĕmare de onóre, şi tribunalul din Győr a condamnat pe Barabás la 6 luni carcer şi 1000 fl. amendă. Aceste treĭ sentinţe curia le-a aprobat. — Tribunalul din Arad în 20 a c. a osîndit pe preotul român din Boroşineŭ Vasiliŭ Bĕlan la 2 septĕmâni carcer de stat şi 10 fl. amendă pentru agitare contra confesiunilor israilite din causă, că cu ocasiunea uneĭ adunări preoţescĭ spre a protesta contra căsătorieĭ civile ar fi strigat: „Jos cu Jidanii!“ Aşa dară fructele reformelor liberale până acum sunt numaĭ întemniţările.

Alegĕtorii dietali, cari nu-şi vor solvi până în 15 Aprilie contribuţiunea restantă pe anul 1894, se lipsesc de dreptul electoral. „M. Állam“ face atenţi pe toţi cetăţenii provĕduţi cu drept de alegere, ca până la 15 a c. să-şi solvéscă contribuţiunea, fie chiar şi nedrépt, căci pentru acésta se póte reclama mai târdiŭ. Pe membriĭ partiduluĭ poporal îi rógă, ca atât la oraşe, cât şi prin comune să conscrie pe toţi cei îndreptăţiţi la alegere, pe restanţieriĭ să-i îndemne şi ajute a-şi plăti contribuţia. Amĕsurat §-luĭ 32 al legiĭ electorale în luna luĭ Maiŭ comisiunea centrală va trimite în fie-care comună o comisiune specială pentru conscrierea alegĕtorilor. Şedinţele acesteĭ comisiuni după § 25 al legiĭ electorale sunt publice. „M. Állam“ rógă pe bărbaţiĭ de încredere aĭ partiduluĭ poporal, ca să se presente înaintea comisiunilor cu consemnarea, ce şi-aŭ făcut-o despre alegĕtorĭ, şi să pretindă introducerea în listă a celor îndreptăţiţi, motivându-şi cu documente pretensiunea lor, ca să se evite spesele, ce ar fi împreunate mai târdiŭ cu reclamarea. Ceea ce recomandă „M. Állam“ membrilor partiduluĭ poporal, recomandăm şi noĭ bărbaţilor de încredere aĭ partiduluĭ nostru naţional. Deşi nu participăm la alegerile dietale, totuşi nu trebue să lăsăm a ni-se ignora dreptul electoral, care îl putem şi suntem datorĭ a-l deprinde în alegerile municipale.

Redactor la „Dreptatea“ este dl Dr. Georgiŭ Candrea, ĕră dl Dr. Valeriŭ Branisce, care şi-a început Sâmbătă lunga pedépsă de doĭ anĭ în Vaţ, a rĕmas numaĭ editor al foiĭ.

Din temniţa dela Vaţ aŭ fost eliberaţi dniĭ Dionisiŭ Roman şi Nic. Cristea împlinindu-şi pedépsa de câte 8 luni, la care aŭ fost condamnaţi în procesul Memorandului.

Directorul suprem dl Kuncz Elek a visitat Marţi şi Mercurĭ gimnasiul nostru asistând la prelegerĭ şi ţinênd un esamen cu şcolariĭ din a IV-a cl. gimnasială.

Terorisărĭ nóue În 1 a c. învĕţătoriul din Tiur *Georgiŭ Făgărăşan* la ordinul judeluluĭ de instrucţie Oelberg din Alba-Iulia a fost escortat prin gedarmi în temniţa de acolo sub cuvînt, că ar agita în contra Magiarilor.— Pe cum i-se scrie „Tribuneĭ“, învĕţătoriul din Cióra *Simeon Socaciŭ* e deţinut la Alba-Iulia în carcer preventiv, pentru că pe timpul procesului „Memoraduluĭ“ ar fi scris o adresă de aderinţă acusaţilor. Adresa a fost confiscată înainte de a se speda. Cu tóte acestea e urmărit atât numitul învĕţătoriŭ, cât şi 19 locuitorĭ din Cióra. Cu terorisărĭ de acestea partidul liberal nu va resolvi cestiunea de naţionalităţĭ, ci va încorda şi maĭ mult raporturile de naţionalitate.

O nóuă broşură politică. Dl Eugen Brote, unul din refugiaţiĭ nostri politicĭ, a publicat de curênd un studiŭ important despre cestiunea nóstră. Studiul lucrat cu aparat sciinţific şi cu deosebită cunoscinţă de causă a apărut în Berlin sub titlul: *„Die Rumänische Frage in Siebenbürgen und Ungarn, eine politische Denkschift.“* Autorul cu multă diligenţă a colectat datele de lipsă spre a pune cestiunea română înaintea străinătăţiĭ în o lumină cât se póte de vie. Diarul „M. Állam,“ care apreţiéză acéstă scriere destul de favorabil, dice, că ea în adevĕratul înţeles al cuvîntuluĭ este un magazin de documente cu privire la cestiunea română şi ca atare póte face un serviţ folositor atât istoriculuĭ cât şi politicianuluĭ. În broşură se espun şi probézĕ cu documente gravaminele Românilor, şi sperăm, că interesul faţă de suferinţele poporuluĭ se va potenţa şi în Germânia.

Antisemiţiĭ în consiliul comunal din Viena cuceresc tot maĭ mult teren. Înainte de acésta cu un deceniŭ elementul liberal-jidovesc era atotputernic în consiliŭ. Antisemiţiĭ abia numĕraŭ câţiva ablegaţi din al III-lea colegiŭ electoral. La alegerile suplementare din dilele trecute din 46 de mandate vacante antisemiţiĭ aŭ obţinut cu candidaţiĭ lor 20 de mandate, ĕră liberaliĭ numaĭ 18, şi pentru 8 mandate va fi balotaj, şi e maĭ mult decât sigur, că în o locuri vor învinge antisemiţiĭ. În consiliul comunal vor fi aşa dară 71 liberali şi 64 antisemiţĭ. Urmarea probabilă va fi alegerea luĭ Lueger de viceprimar şi împlinirea altor dorinţe juste ale creştinilor. După cum vestesc scirile telegrafice, antisemiţiĭ aŭ învins şi la balotaj. O scire maĭ detaiată spune, că la balotaj antisemiţiĭ aŭ maĭ câştigat 4 mandate.

Atentat asupra monumentuluĭ luĭ Hentzi. Monumentul din Buda ridicat în onórea luĭ Hentzi, care la 1848/9 s'a luptat cu eroism pentru tron şi dinastie, de mult e un spine în ochiĭ şoviniştilor magiarĭ. Dacă eĭ nu ar avé respect de Viena de mult ar fi măturat din Buda numitul monument. În nóptea de 2 spre 3 a c. un domn elegant a cercat un atentat cu dinamit asupra monumentuluĭ. În urma esplosiunii puternice a bombeĭ s'aŭ spart ferestile edificiilor din apropiare, dară monumentul a rĕmas nevătĕmat. Poliţia şi miliţia s'a pus în mişcare, ca să pună mâna pe elegantul făptuitor, pe care maĭ mulţi l-aŭ vĕdut umblând în jurul monumentului. Dară până acum nu l-aŭ putut prinde. Ca suspect a fost deţinut redactorul luĭ „Olvasd“ Szeles, care e condamnat la 6 luni carcer pentru lesa maiestate şi s'a lăudat, că va dirîma monumentul cu dinamit. Faima despre atentat a produs în Viena o impresie naplăcută. Ministrul Perczel cualifică de crimă ridicarea unuĭ monument luĭ Iancu, care a luptat pentru tron şi dinastie, ĕră şoviniştiĭ din Pesta cércă a ruina monumentul luĭ Hentzi.

Cas de mórte. *Augustin Pelle* protopopul distr. Someş, paroc de Pomĭ, asesor consistorial, a repausat în 27 Martie a. c. în anul al 61-lea al vieţiĭ şi al 27-lea al preoţieĭ.

În veci amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

F.

Suprimarea episcopatelorŭ sufragane și nimicirea puterii archieresci a mitropolituluĭ.

(Continuare.)

Episcopiile sufragane, despre carĭ avemŭ doveḑĭ, că probabilŭ n'aŭ esistatŭ nicĭ odată, fiindŭcă documentele sună probabilŭ despre altŭ episcopatŭ. Între aceste amintimŭ maĭ întâiŭ episcopatulŭ dela Bistra în Transilvania în comitatulŭ Turda-Arieșŭ.

În dalteria mitropolituluĭ Simeonŭ Ștefanŭ dată luĭ Parteniŭ episcopuluĭ dela Muncaciŭ se amintesce, unŭ episcopŭ *„Saba Bisztranensis“*, éră în o scrisóre aluĭ Georgiŭ Lipppai archiepiscopulŭ dela Strigoniŭ acelașĭ episcopŭ se numesce *„Zaba Bistrinski“*. [1])

Petru Maĭorŭ vorbindŭ despre episcopulŭ acesta, astfelŭ espune lucrulŭ, ca și cum în dalterie s'ar ḑice apriatŭ, că episcopulŭ Saba a fostŭ din Ardélŭ. Dalteria în adevĕrŭ înse nu ne spune nimicŭ despre aceea, că Saba a fostŭ din Ardélŭ saŭ de aire.

Totŭ Petru Maĭorŭ ḑice maĭ departe că episcopulŭ acesta n'a fostŭ altulŭ decâtŭ episcopulŭ Vaduluĭ, care înse pre atunci locuiea în Bistrița. Nu aduce înse nicĭ o dovadă în favorulŭ asertuluĭ sĕŭ.

Șincaĭ încă reproduce dalteria acésta înse în versiune română. Éră despre episcopulŭ Sabă se esprimă astfelŭ: *„Despre episcopulŭ Sava din Bistra, carele se pomenesce în dalteria maĭ susŭ adusă, alta nu cutezŭ a ḑice, fără că a fostŭ archireŭ sfințitŭ și neavêndŭ eparchia sa a ședutŭ în Bistra. Doră elŭ a și urmatŭ apoĭ luĭ Ștefanŭ și luĭ Iosafatŭ în anulŭ 1689 sub nume de Sava II.“*

În urmă Timoteŭ Ciparĭŭ susține părerea, că Saba a fostŭ episcopŭ la Bistra, [2]) sub care tare credemŭ, că înțelege Bistra din Transilvaniŭ în comitatulŭ Turda-Arieșŭ aprópe de Abrudŭ, loculuĭ natalŭ alŭ episcopuluĭ Petru Paulŭ Aronŭ, unde mitroplitulŭ Șuluțŭ a funcționatŭ ca capelanŭ.

Noĭ înse credemŭ, că nicĭ una din părerile aceste nu este adevĕrată.

Anume întâiŭ părerea luĭ Petru Maĭorŭ, că Saba ar fi fostŭ episcopulŭ Vaduluĭ numaĭ atunci ar puté fi adevĕrată, când episcopia Vaduluĭ ar maĭ fi esistatŭ pre la anulŭ 1651, când fu dată dalteria. Episcopia Vaduluĭ înse încă pre la anulŭ 1628 se vede a fi încetatŭ, deórece mitropolitulŭ Genadie pre la anulŭ acesta între titulele sale pórtă și titula episcopieĭ Vaduluĭ, cum se vede din dalteria luĭ dată [illegible] ca adevĕrată. [3]) Din împrejurarea acésta se vede, că episcopia Vaduluĭ pre la 1628 încetase deja. Altcum nu ar avé înțelesŭ, ca mitropolitulŭ Belgraduluĭ să se numéscă și alŭ Vaduluĭ:

Din părerea luĭ Șincaĭ numaĭ atâta e maĭ pre susŭ de orĭ ce îndoélă, căepiscopulŭ Saba a fostŭ în adevĕrŭ episcopŭ consacratŭ. Altcum nu ar avé înțelesŭ chemarea luĭ la consacrarea unuĭ episcopŭ. Canonulŭ 1 alŭ apostolilorŭ din Pravilă prescrie, că episcopulŭ să se hirotonéscă de doĭ saŭ treĭ episcopĭ. Și chemarea luĭ Saba de cătră mitropolitulŭ Belgraduluĭ Simeonŭ Ștefanŭ la consacrarea luĭ Parteniŭ episcopulŭ Muncaciuluĭ și a avutŭ temeiulŭ sĕŭ în dispositiile dreptuluĭ orientalŭ din Pravilă.

Ce ḑice maĭ départe Șincaĭ despre Saba, că neavêndŭ eparchie, ar fi ședutŭ în Bistra, este numaĭ o conjectură, la care a trebuitŭ să alerge spre a esplica barĕmŭ încâtva lucrulŭ.

Dacă Saba n'a avutŭ eparchie, causa nu póte fi alta decâtŭ saŭ că din causa gónelorŭ din ver o parte nu putea să-și ocupe scaunulŭ, saŭ că era numaĭ episcopŭ titulariŭ. Și în unŭ casŭ și în celalaltŭ în dalterie nu s'ar fi numĭtŭ după locŭlŭ, unde petrecea silitŭ de împrejurărĭ, ci după cetatea, pentru carea fu sfințitŭ, fie că avea în adevĕrŭ diecesă, fie că purta numaĭ titula cetățiĭ. [4])

[1]) Petru Maĭorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag. 163. Dalteria în originalŭ latinŭ întrégă se află la Pray »Specimen hierarchiae hungaricae« t. I. și de acolo la Petru Maĭorŭ »Istoria bisericeĭ Românilor« pag. 153, éră mutilată la Leurianŭ și Bălcescu »Magazinŭ istoricŭ pentru Dacia« t. III pag. 251; în versiune română la Șincaĭ »Cronica Românilorŭ« la anulŭ 1651.

[2]) »Acte și Fragmente« pag. XII.

[3]) »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 253.

[4]) Că și în résăritŭ aŭ esistatŭ episcopĭ titularĭ, parte, carĭ purtaŭ titula ver uneĭ diecese *in partibus infidelium*, saŭ și numaĭ titula ver uneĭ cetățĭ, se póte vedé la Vehring »Kirchenrecht« pag. 635; éră în România suntŭ și astăḑĭ archiereĭ titularĭ fără diecesă numițĭ archiereĭ locotenențĭ, carĭ pórtă numele după cetățile: Ploescĭ, Craĭova, Rimnicŭ, Pitescĭ, Botoșanĭ, Băcăŭ, Berladŭ și Galațŭ. Veḑĭ legea din 14 Dec. 1872. N'are decĭ nicĭ unŭ temeiŭ ceea ce susține Șaguna în »Compendiulŭ de dreptŭ canonicŭ« pag. 117, că biserica resărituluĭ nu cunósce decâtŭ episcopĭ cu diecesă, fie că suntŭ în ea creștinĭ, fie că aŭ peritŭ cu totulŭ.

Maĭ corectă în câtva a purcesŭ T. Ciparĭŭ, care susține, [illegible] Saba a fostŭ episcopulŭ Bistreĭ, va să ḑică Bistra era în adevĕ[illegible] scaunulŭ unuĭ episcopŭ sufraganŭ mitropolituluĭ Belgraduluĭ.

Durere, că Timoteŭ Ciparĭŭ n'a cercatŭ maĭ de aprópe, [illegible] unde póte fi Bistra aceea.

Dóuĕ împrejurărĭ ar fi pututŭ să-ĭ arete calea, pre ca[illegible] avea să mérgă, ca să afle, că unde este Bistra, în carea Saba [illegible] episcopŭ.

Aceste suntŭ, întâiŭ, că Parteniŭ era unŭ episcopŭ nu r[illegible] mânescŭ ci rutenescŭ, și a dóua, că Saba în scrisórea archiep[illegible] scopuluĭ Georgiŭ Lippai dela Strigoniŭ se numesce cu numele r[illegible] tenescŭ „Bistrinsky“.

Considerândŭ aceste dóuĕ împrejurărĭ, credemŭ, că era de[illegible] stulŭ de aprópe cugetulŭ, că Saba a fostŭ episcopŭ rutenescŭ [illegible] nu românescŭ. Atuncĭ și Bistra a trebuitŭ să fie între Ruteni [illegible] și comună rutenéscă și nu românéscă. Și cercândŭ numaĭ șem[illegible] tismele dieceselorŭ rutenescĭ din Muncaciŭ și Eperjes ar fi aflat acolo următórele comune cu numele Bistra:

1. *Bistra de josŭ* (Alsó Bisztra). [1])
2. *Bistra mică* (Felső kis Bisztra). [2])
3. *Bistra Crasna* (Krászna Bisztra). [3])
4. *Bistra Turja* (Turja Bisztra). [4])
5. *Bistra de susŭ* (Felső Bisztra). [5])
6. *Bistra rusésca* (Orosz Bisztra, [6])
7. *Bistra Crajnya* (Bisztra Krajnya). [7])
8. *Bistra Stropco* (Bisztra Sztropko). [8])

Fiindŭ acum vorba de consacrarea unuĭ episcopŭ rutenesc[illegible] de cătră mitropolitul Belgraduluĭ Simeonŭ Ștefanŭ cu împreună l[illegible] crarea unuĭ altŭ episcopŭ, care portă și numele rutenescŭ de „Bis[illegible] trinsky“ fiindŭ maĭ departe 8 comune rutenescĭ, carĭ purta numel[illegible] „Bistra“, pre cândŭ românéscă este numaĭ una, nu póte fi fără temeiŭ deducerea, că Bistra de sub vorbă nu e Bistra din Ardélŭ ci una din cele 8 Bistre rutenescĭ, și încă cu atâtŭ maĭ vîrtos[illegible] că pre la 1651, cândŭ s'a întîmplatŭ consacrarea luĭ Parteniŭ, [illegible] Ardélŭ nu maĭ esista nicĭ o episcopie sufraganĕ, și afară de acea Bistra din Ardélŭ era prea aprópe de Belgradŭ, decâtŭ ca să póță fi probabilŭ, că și la Bistra era scaunŭ episcopescŭ. De altă part[illegible] nu ne este cunoscutŭ ca Rutenii pre timpurile acele să fie avut[illegible] și alțĭ episcopĭ afară de celŭ dela Muncaciŭ.

Înse pe[illegible] vomŭ vedé, în resăritŭ a esistatŭ datina, c[illegible] prin mănăstirĭ se aflaŭ episcopĭ consacrațĭ, și chiarŭ și Românĭ din Ardélŭ aŭ avutŭ atarĭ episcopĭ. De ce să nu fie fostŭ și [illegible] Rutenĭ unŭ atare episcopŭ în ver o mănăstire? Și în adevĕrŭ [illegible] ḑecesa Muncaciuluĭ în apropierea comuneĭ numită Bistra de sus[illegible] ḑisă și Bisztra) a fostŭ o atare mănăstire de călugărĭ basilitanĭ (Felső [illegible] temŭ să ḑicemŭ cu destulŭ temeiŭ, că Saba Bistranensis Și așa pu[illegible] opŭ rutenescŭ.

a fostŭ episc[illegible] gemŭ numuĭ atâta, că, dacă Bistra din Ardélŭ ar fi

Maĭ adau[illegible] scaunŭ episcopescŭ, maĭ că n'ar fi cu putință să fostŭ pre la 165[illegible] o ceva urmă saŭ tradițiune despre scaunulŭ epi[illegible] nu fie rémasŭ acol[illegible], nicĭ tradițiunĭ în Bistra din Ardélŭ despre scopescŭ. Nicĭ urm[illegible]escŭ nu se află, éră în titulatura mitropo[illegible] ver unŭ scaunŭ episcop[illegible] nu se amintesce nicĭ în unŭ documentŭ, lituluĭ Belgraduluĭ Bistra

de carĭ dispunemŭ astăḑĭ. [illegible]nŭ numĕra și *episcopia Galațuluĭ* de

2. Între aceste puteț[illegible]dutŭ, că Galațulŭ să fie fostŭ o epi[illegible] lângă Oltŭ, încâtŭ e de necre[illegible]ului.

scopie deosebită de a Făgărașu[illegible]

* * *

Episcopiile, carĭ n'aŭ fostŭ [illegible] decâtŭ mănăstirĭ călugărescĭ. Nu biserica resăritului și a apusului numaĭ în Ardélŭ, ci și pe aire în[illegible] în unele mănăstirĭ ședea câte era datina în timpurile trecute, că[illegible] egumenulu mănăstiriĭ, câte odată unŭ episcopŭ, care câte odată era e[illegible] preste mănăstire și aparținen[illegible] nu. [9]) Dacă era și egumenŭ, atunc[illegible] pescă. tele eĭ deprindea jurisdicțiune episc[illegible]rdélŭ aŭ fostŭ în timpurile

Atarĭ episcopĭ se vede, că în A[illegible] vechĭ maĭ mulțĭ, și anume:

[illegible]e 1895, pag. 51.

[1]) Șematismulŭ dieceseĭ Muncaciului p[illegible]

[2]) Totŭ acolo pag. 31.

[3]) Totŭ acolo pag. 58.

[4]) Totŭ acolo pag. 139.

[5]) Totŭ acolo pag. 38.

[6]) Totŭ acolo pag. 134. [illegible]895, pag. 33.

[7]) Șematismulŭ dieceseĭ de Eperjes pre [illegible]a

[8]) Totŭ acolo pag. 163.

[9]) Vehring »Kirchenrecht« pag. 585.

1. *Episcopulŭ dela Fel-Diod* în comitatulŭ Albeĭ de josŭ. În documentŭ collaţionalŭ din 1557 aflŭ reginei Isabella se aminteşce unŭ *Christoforŭ,* pre care regina îlŭ constitue de episcopŭ a mănăstiriĭ Fel Diod *„episcopus claustri Fel Diod“,* pentru ceĭ mărturisescŭ credinţa grecéscă, şi îi dă *„episcopatum claustri Fel Diod cum omnibus ejusdem episcopatus pertinentiis ac proventibus et emolumentis.“* [1])

Petru Maĭorŭ e de părere, că episcopulŭ Christoforŭ a fostŭ episcopulŭ Silvaşuluĭ, care perdîndu-şĭ moşiile sale, a dobânditŭ mănăstirea dela Fel Diod, şi de acolo povĕţuia eparchia Silvaşului.[2]) Alergatŭ Petru Maiorŭ la părerea acésta, fiindŭ că susţine, că e lucru neauditŭ, că egumenulŭ uneĭ mănăstirĭ să se numéscă episcopŭ. Şi aşa dacă Christoforŭ a fostŭ episcopŭ, cum se vede, că a fostŭ în adevĕrŭ, atunci a trebuit să-şĭ aĭbă diecesa sa, şi a numitŭ alŭ mănăstiriĭ dela Fel Diod numaĭ pentru că locuiea în mănăstirea aceea.

La aceste şi noĭ dicemŭ, că superiorii mănăstirilorŭ ca atarĭ nu s'aŭ numitŭ nici cândŭ episcopi. Însĕ dacă superiorulŭ era şi episcopŭ consacratŭ, atunci purta şi titula de episcopŭ alŭ aceleĭ mănăstirĭ. Şi aşa Christoforŭ fiindŭ şi superiorŭ mănăstiriĭ din Fel Diod, şi totŭ odată şi episcopŭ consacratŭ, s'a pututŭ numi pre dreptulŭ episcopulŭ mănăstiriĭ aceleia.

În Germânia de pildă aŭ fostŭ în mai multe locurĭ episcopi ai mănăstirilorŭ, *episcopi claustri,* Klosterbischöfe.

2. *Epcscopulŭ dela Feleacŭ* în apropierea Cluşului. Între scrisorile familieĭ preoţescĭ din Feleacŭ se află unele documente, carĭ spunŭ afară de tótă îndoéla, că la Felécŭ în timpurile vechĭ aŭ fostŭ episcopi. Documentele din bunăvoinţa familieĭ s'aŭ publicatŭ în *„Archivŭ pentru filologie şi istorie“* pag. 770 şi uu. În ele se amintescŭ treĭ episcopi dela Feleacŭ, anume: *Petru, Marcu,* despre care dice documentulŭ, că a fostŭ grecŭ, şi *Danco.*

Nu este de credutŭ, că episcopiĭ dela Feleacŭ aŭ fostŭ episcopi cu diecesă, căci atunci încetându episcopatulŭ, mitropolitulŭ Belgradului ar fi luatŭ în titulatura sa şi titululŭ Feleaculuĭ, ceea ce nu se din documentele, ce le avemŭ astădĭ, nu se vede a se fi întîmplatŭ.

Maĭ probabilŭ este, că ceĭ treĭ episcopi amintiţi aŭ fostŭ superiorĭ mănăstirescĭ, carĭ aveaŭ şi ordulŭ eoiscopescŭ, saŭ episcopi mănăstirescĭ, de-órece la popoporulŭ de acolo până astădĭ esistă tradiţiunea, că în Feleacŭ a fostŭ óre cândŭ mănăstire de călugărĭ.

* * *

Conservarea numelorŭ episcopatelorŭ sufragane în titulatura mitropolitului Belgrădului, şi suprimarea titulatureĭ de mitropolitŭ prin principiĭ calvinescĭ. Pre cum s'a pututŭ vedé din puţinele urme istorice, carĭ ne-aŭ rĕmasŭ despre episcopatele sufragane mitropolituluĭ Belgradului, până pre la timpulŭ, cândŭ s'a începutŭ supremaţia calvină asupra bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ, totuşĭ avemŭ despre ele unele urme positive, şi chiarŭ şi câte unŭ nume de alŭ episcopilorŭ.

Aşa de pildă despre *episcopia Vaduluĭ*, avemŭ urmă destulă de sigură în documentulŭ dela 1533. Asemenea despre *episcopia Făgăraşuluĭ* saŭ *Galaţuluĭ* avemŭ urmă destulŭ de sigură în numele episcopuluĭ *Macariŭ* dela 1469. Éră ce se ţine de episcopiĭ din mănăstirĭ, ne suntŭ cunoscute câteva nume de ale lorŭ, pre cum alui *Christoforŭ* dela *Fel Diod* din anulŭ 1557, aluĭ *Petro, Marco* şi *Danco* dela *Felécŭ* din aniĭ 1538, 1550, 1595, deşi aceştia proprie nu eraŭ episcopi sufraganĭ în înţelesulŭ adeverătŭ alŭ cuvîntuluĭ.

Din secululŭ alŭ 17-lea însĕ, cândŭ a fostŭ maĭ puternică presiunea calvină asupra bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ, nu ne-a rĕmasŭ nici cea maĭ mică urmă positivă, din carea să putemŭ deduce, că pre atunci maĭ esista barĕm unŭ singurŭ episcopatŭ sufraganŭ românescŭ în Ardélŭ.

Atunci mitropolitulŭ Belgradului şi nesilitŭ de nimenĭ a trebuitŭ să ĭea diecesele suprimate sub guvernarea sa episcopéscă nemijlocită. A conservatŭ însĕ amintirea lorŭ prin aceea, că în titulatura sa a începutŭ a purta şi titulele episcopatelorŭ suprimate, a Vaduluĭ, Silvaşuluĭ, Făgăraşuluĭ, Maramurĕşuluĭ şi aşa maĭ departe.

Astfelŭ le-a succesŭ calvinilorŭ a da lovitura de mórte în biserica românéscă din Ardélŭ maĭ întâiŭ organisaţiuniĭ bisericescĭ celeĭ maĭ însemnate după Pravilă, organisaţiuniĭ mitropolitane, după care biserica românéscă din Ardélŭ era împărţită în maĭ multe diecese, în frunte cu unŭ mitropolitŭ şi maĭ mulţĭ episcopi sufraganĭ.

Câtŭ de urîtă lĭ-a fostŭ calvinilorŭ organisaţiunea acésta, ce prea era asemenea celeĭ catolice, se vede şi de acolo, că deşi mitropolitulŭ nostru n'a încetatŭ nicĭ în era calvină a se numi mitropolitulŭ Belgradului, totuşĭ calviniĭ în actele lorŭ nu l'aŭ numitŭ nicĭ odată aşa, ci numaĭ de pildă: *„Superintendens Vladicatus universarum ecclesiarum graecos, rascianos et valachicos ritus observantium.“* [1])

Cuvîntulŭ *„mitropolitŭ“,* ca terminŭ catolicŭ nu-lŭ puteaŭ calviniĭ nicĭ decum suferi în biserica românéscă, şi totŭ asemene numirea mitropolituluĭ dela ver o cetate, după datina observată şi în biserica catolică, cum se numiea celŭ românescŭ dela cetatea Belgradului. De aceea aŭ maĭ preferitŭ calviniĭ a-lŭ numi numaĭ „superintendentele bisericilorŭ“ după datina calvină.

Cum să fie pututŭ decĭ calviniĭ suferi episcopate românescĭ sufragane mitropolituluĭ Belgradului, cândŭ şi numirea de mitropolitŭ, şi încă dela ver o cetate le era prea urîtă fiindŭ prea ierarchică catolică?

(Va urma.)

* * *

[1]) Decretulŭ se află la Benkö »Milcovia« t. II § 145; de acolo la Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag. 164 şi Laurianŭ şi Balcescu »Magasin istoricŭ pentru Dacia« pag. 205 şi uu., unde e şi în traducere românéscă.

[2]) »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag. 165.

[1]) Vedĭ de pildă Collaţionalele mitropolituluĭ Iosifŭ Budai de Piskincz din 1680 în »Acte şi Fragmente de T. Ciparĭŭ pag. 60.

Lourdes înaintea foruluĭ sciinţeĭ.

De prof. Dr. I. Ackerl.

(Continuare.)

Nu sciinţa, ci o purcedere de tot scălciată este, care spre esplicarea vindecărilor miraculóse se provócă la ipnotism şi prin acésta grămădesce ipotese preste ipotese. Prin astfel de ipotese cércă învĕţaţiĭ ceĭ fără credinţă, să-şĭ acopere nesciinţa. Dacă eĭ ar voi, să fie sinceri, ar trebui să dică aşa: Într'o causă supranaturală nu credem, éră vre o causă naturală nu cunóscem.

Vindecările întîmplate în Lourdes pot să se osebéscă în treĭ clase. În cea dintâiŭ se înşiră vindecările acele, carĭ deşi sunt estraordinare, totuşĭ pot să se esplice pe cale naturală. Aşa spre es. vindecarea persónelor isterice, vindecerea morburilor curat nervóse. Sub persóne isterice înţelegem de regulă pe acei ómenĭ, carĭ maĭ mult sufer cu închipuire, decât în realitate, cu tóte că sunt forme de isterie atât de grele şi complicate, cât ele tocmaĭ aşa sunt de incurabile ca şi vătĕmările organice. Dar pentru aceea esperinţa ne învaţă, că stărĭ nervóse, ologirĭ isterice şi altele în urma influinţelor naturale pot să dispară şi adese orĭ şi dispar, şi de multe orĭ dispar repede.

Astfel de stărĭ aŭ în vedere doctoriĭ ipnotismuluĭ şi sugestiuniĭ, când afirmă, că şi eĭ pot face „minuni“. Medicii din Lourdes la judecarea vindecărilor de felul acesta sunt fórte rigorosĭ şi nicĭ casurilor celor maĭ estraordinare de felul acesta nu le atribuesc îndată un caractĕr miraculos.

Cu deosebire se dice despre Dr. de Saint-Maclou presidentul de maĭ înainte al comisiuniĭ, că el a procedat cu o rigóre aprópe esagerată faţă de vindecările morburilor nervóse şi isterice, aşa că se desamăgira mulţĭ vindecaţĭ, carĭ de aniĭ întregĭ aŭ fost cuprinşĭ de chinurile cele maĭ marĭ şi acum mântuindu-se deodată în Lourdes de acestea, eraŭ convinşĭ despre vindecarea lor *miraculósă.*

A dóua se delatură în Lourdes atarĭ morburĭ, carĭ cu timpul şi în anumite împrejurărĭ ar fi putut să se vindece şi pe cale naturală, însĕ aşa, pe cum s'aŭ vindecat, aşa de repede, aşa de nemijlocit şi cu deplin succes, trebue să fie considerate ca vindecărĭ miraculóse. Aşa un ochiŭ morbos póte să se facă sănĕtos cu timpul, un absces de stomac póte să se vindece, abscese cangrenóse prin operaţiĭ norocóse pot să se delăture, un ac întrat în carne póte să-şĭ facă însu-şĭ o cale de ieşire. Însĕ sciinţeĭ îĭ este cunoscut, că în atarĭ casurĭ sunt marginĭ, preste carĭ vindecările simple naturale nu pot să trécă. O îndelungată bólă de ochĭ nu póte să se delăture prin udarea cu apă simplă aşa, cât în momentul următoriŭ după aplicarea apeĭ să dispară orĭ ce urmă a morbuluĭ de maĭ înainte. Nu e tréba naturiĭ, ca un vechiŭ morb de stomac împreunat cu continue vomărĭ aşa să-l delăture, cât scăldându-se în apă rece ca ghéţa morbosul să devină deodată aşa de sănĕtos, ca el numaĭ decât să pótă mânca ca un îmblătitor. Nu póte să se

considere ca efectul unor cause naturale, ca óre cine cu întrégă fața mâncată de cangrenă după o simplă rugăciune așa să se vindece, cât scórța cea putredă de odată să cadă, și fața morbosului să apară curată ca de curênd rasă. Celestina Dabois de șepte ani purta în degetul cel mare stîng un ac rupt. În urma acesteia ea suferia gróznice dureri ḑiua și nóptea, mâna i-s'a umflat, degetele i-se astrinseră și i-se strimbară fórte. Tóte s'aŭ cercat spre delăturarea corpului străin. Dóuĕ treĭ septĕmâni se făcură tăieturĭ în carne spre acest scop, dar fără succes. În 20 August 1886 își înmuiă mâna cea bolnavă în apa grotei. Atunci acul percurgênd o cale de 8 cm după câteva minute apăru iute ca o sagétă la suprafață ieșind afară prin vîrful degetului. Medicii, cei ce erau în Lourdes, esaminară casul până la celea mai neînsemnate detaiurĭ și pe urmă declarară fără șovăire, că aci e vorbă de o vindecare supranaturală, ce din punct de vedere al sciinței nu se póte esplica.

În urmă sunt stări morbóse, carĭ nicĭ de cum nu pot să se deslăture pe căĭ naturale, și pe carĭ sciința din causa acésta în sensul strîns al cuvîntului le declară de morburĭ „incurabile". Așa spre es. orbire provenită din deslipirea rețelei ochiului, asurḑire în urma spargerii ambelor timpane auriculare, tuberculosă în stadiul ultim, orĭ ca un picior mai scurt pe cale anatomică să se facă egal cu celalalt și altele.

În Lourdes însĕ vin atarĭ vindecărĭ înainte, și casurile amintite mai la dĕl pot să se ilustreze cu ḑecĭ de esemple classice. Așa de es. a tractat Dr. Boissarie în cartea sa în detaiŭ vindecarea alor 30 de casurĭ de tuberculosă, carĭ vindecărĭ aŭ produs mare sensație între medicĭ. „Tuberculoșiĭ în stadiul ultim nu aŭ nicĭ un prospect de vindecare. Dacă e distrusă odată țesătura piumânilor și străbătută de găurĭ afunde, dacă sunt consumate și ultimele puterĭ și e frântă capabilitatea de resistință, atunci nicĭ de o vindecare naturală, nicĭ artificială nu maĭ póte fi vorbă. Morbosul vĕḑênd cu ochiĭ devine prada morții sigure."

Vindecărĭ de atare natură nu se pot în nicĭ un mod esplica prin efectele sugestiuniĭ cele preste mĕsură esagerate, despre care unul dintre ceĭ maĭ renumiți apĕrătorĭ aĭ sugestiuniĭ, Dr. Bernheim, deciară, că „sugestiunea póte numaĭ să împedece turburărĭ în funcțiunile organismului. Nu se póte spre es. demanda uneĭ rănirĭ, să se vindece, orĭ unuĭ membru organic bolnav, să-și reîncépă activitatea sa întreruptă, pe cât de puțin stă în puterea sugestiuniĭ restituirea uneĭ substanțe perdute."

Vindecările de prima și a dóua specie sunt așa dară „din punct de vedere al sciinței „necsplicabile", sunt de a se considera ca vindecărĭ miraculóse, carĭ „trec departe preste puterile naturale"."

Vindecările din Lourdes desprețuesc orĭ ce calcul omenesc. Cât de adese orĭ se înșelară morboși și însoțitorĭ de aĭ lor, carĭ împliniseră anumite condițiunĭ, sub carĭ, pe cum auḑiseră orĭ cetiseră, s'aŭ întîmplat vindecările celea miraculóse! Câțĭ inși, carĭ prin rugăciunĭ păreaŭ a da năvală acupra ceriului, se departară nevindecați de acolo și se vindecară pe cale orĭ acasă atunci, când abia maĭ puteaŭ să se gândéscă la posibilitatea uneĭ ascultărĭ a rugăciunilor! Când în 1891, în ḑiua cea dintâiŭ a peregrinajului național francez, zelul de rugăciune al peregrinilor presenți preste tot se vedea a fi fórte mare, și un vestit predicator îndemna în cel maĭ convingĕtoriŭ mod mulțimea spre încredere, și ca la șese sute de morboși manifestară o atare credință, de cât care nicĭ cel vindecați de Christos nu puturĕ avé maĭ mare, atunci medicii bureauului de constatare eraŭ de acea părere, că mulți vindecați li-se vor presenta în ḑiua următóre. Și câțĭ li-s'aŭ presentat? *Nicĭ unul* macar. Și nicĭ nu s'a întîmplat vre-o vindecare. Naturaliștilor, carĭ susțineaŭ, că causa vindecărilor din Lourdes póte să fie iritarea provenită din apa cea rece, le putem arĕta sute de casurĭ, în carĭ morboșii se vindecară, fără să se fie stropit macar cu acea apă. Câțĭ inși, pătrunși de cea maĭ mare credință se scăldară în piscină, și o părăsiră, fără să se vindece? Și când procesiunea teoforă trecu pe dinaintea așternuturilor lor de suferințe, eĭ se ridicară, își luară patul și se duseră.

(Va urma.)

Bibliografie.

„Vatra" nrulŭ 6 a apărut cu următoriul sumar: *Cés rĕŭ* de Ioan Slavicĭ. *La Malaga* de C. Berariŭ. *Literatura de astădĭ* de E. Florescu. *Hipnotismul* de Sc. A. Stăncescu. *Prăvălia pisicei* (fine) după Balzac. *Orgueil (Mândrie)*, de Bonifaciŭ Florescu. *Pescarii* (fine) de St. Basarabeanu. *Cetatea fermecată* de Gr. Sima al luĭ Ion. *Sub patrafir* de George Coșbuc. *Vióra din Cremo* trad. de C. Ramură. *Două epigrame* de Sex *Fel de fel* ***. *Ilustrațiile:* Un sclav cet versurile sale. O vînătóre de mistreți. D excursioniste. Fiorĭ de mac. Familie mĕrósă. Schoking. De la bal mascat.

La tipografia seminarială se află vîndare:

Octoichulŭ celŭ micŭ edit. III. Bla 1892. Prețulŭ nelegatŭ 80 cr. v. a., legu cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legu dimpreună cu **Pentecostariulŭ** costă 1 fl. cr. v. a.

Triodŭ, crudo fl. 6.50, legatŭ în pie tare și cu copcĭ fl. 10.

Orologeriŭ, crudo fl. 2.80, legatŭ piele fl. 3.80.

Apostoleriŭ, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele și cu margini aurite fl. 6.40.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20cr., legatŭ piele 3 fl. 20 cr.

Întroducere în s. Scriptură de Dr. Vi torŭ Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olal 1 fl. 50 cr.

Istoria particulară a bisericeĭ unite Dr. A. Grama broș. 1 fl. 50 cr.

Testamentulŭ și Literele fundaționa ale fericitului Archiepiscopŭ si Mitropoli gr. cat. de Alba-Iulia și Făgărașŭ *Dr. Ioa Vancea de Buteasa.* Blașiŭ 1892. Tipogra Seminariului gr. cat. din Blașiŭ. Se află vîndare la Administrația „Unirii". Prețul 10 cr., cu partŭ postalŭ 15 cr.

Decretele Conciliului, provincialŭ **prim** edițiunea a II-a broș. 80 cr.

Decretele Conciliului provincialŭ **al doilea,** edițiunea a II-a broș. 65 cr.

Pregătire la mórte, adecă considera țiunĭ asupra maximelorŭ eterne folositóre tuturora pentru meditare și preoțilorŭ spr a predica, de *Alfonsŭ Maria de Liguori* Doc torŭ alŭ Besericeĭ. În versiune românéscă de Membriĭ societățiĭ de lectură Inocen M. Clain. Blașiŭ 1893. Tipografia Semin riului archidiecesanŭ. Opulŭ are 425 p. 8° micŭ. Prețulŭ 80 cr. Editura societăți

---

Posta redacțiunii. *Mai multora.* Comit anume pentru primirea și încuartirarea celor doresc, să fie de față la întronisarea noului nostr Mitropolit și la solemnitățile împreunate cu întron sarea, nu s'a format. Dacă doresc decĭ óre cin să fie atunci de față în Blaș, are să se îngrijéscă însu-și de cuartir.

Mult Onor. *Teodor Pop,* protopop în *Ortie* Primit cu mulțămită. Pe anul IV s'a achitat în 1894. Cel de acum vin pe 1895.

Editor și redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscința pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum și până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icone sânte, dimpreună cu așeḑarea acelorŭ obiecte în fața loculuĭ, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosĕbită, și tóte mĕ îndreptațescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurință mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 8—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicăţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 13 Aprilie 1895. | Numĕrul 15.

La învierea Domnului.

Când natura întrégă depune vesmîntul sĕŭ de ghéţă şi îmbracă haina verde şi caldă de primăvară, în care reînvie la o nóuă viaţă, sfînta biserică serbézĕ cea mai mare minune a religiunii creştine: *Învierea Domnului Christos,* pe care toţi creştinii o salută cu bucurie în frumósa cântare: *Christos a înviat!*

Creştinii vĕd în învierea Domnului cea mai strălucită şi convingĕtóre dovadă, că Dumneḑeŭ este întemeiătoriul religiunii nóstre, şi că tóte învĕţăturile creştinismului adevĕrat din ceriŭ aŭ venit pe pământ, pentru ca să lumineze minţile şi să nobiliteze inimile ómenilor şi astfel să-i conducă la fericirea pământéscă şi ceréscă. Pentru aceea în tóte bisericile resună din tóte pepturile creştine adevĕratul imn: *Christos a înviat!*

Dulce şi plăcută este convieţuirea intimă a trupului cu sufletul, şi înfiorătóre despărţirea lor prin mórte. Gróza însĕ dispare, şi fiorii încétă, dacă ne gândim la învierea Domnului, carele prin acest act glorios ne-a dat arvuna dumneḑeéscă, că trupul prefăcut în pulvere ér se va închega şi se va împreuna cu sufletul spre a nu se mai despărţi nicĭ odată. Pentru acésta tóte sufletele evlavióse consideră sfintele Paşcĭ de ḑiua, *carea a făcut-o Domnul, ca să ne bucurăm şi să ne veselim într'însa,* şi plinĭ de mângăere cântă: *Christos a înviat!*

Fără de suferinţă, muncă şi abnegaţiune la nimic mare şi glorios nu putem ajunge. Însu-şi Fiul luĭ Dumneḑeŭ, ca să pótă întemeia sfînta biserică şi să ajungă la gloriósa înviere, a trebuit să sufere lipse nenumĕrate, a trebuit mai întâiŭ să muncéscă ḑi şi nópte, să predice neobosit cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ, să îndure pentru sfintele şi mântuitórele învĕţăturĭ batjocurĭ, ocară, chinurĭ, durerĭ şi chiar şi mórtea infamantă de pe lemnul crucii. El prin acésta a dat esemplu neperitoriŭ tuturor inimilor nobile, că prin multe suferinţe trebue să trécă, dacă voesc, să facă pentru omenime, ceea ce este bun, frumos şi folositor. Esemplul acesta este o mângăere şi încurajare pentru toţi ceĭ buniĭ, carĭ plinĭ de recunoscinţă laudă pe Cel ce li-l'a dat, esclamând: *Christos a înviat!*

Pe Cel ce numaĭ fericirea poporuluĭ a dorit-o şi lucrat-o, pe Cel ce a ridicat poporul din sclăvia ignoranţeĭ şi pĕcatuluĭ, pe Fiul luĭ Dumneḑeŭ, carele a fost fără de pĕcat, l-aŭ calomniat, că aţiţă şi resvrătesce poporul, că voesce, să usurpe puterea luméscă legitimă. Pentru aceea ca pe un resvrătitor şi trădător l-aŭ judecat, pus-aŭ pe capul Luĭ cunună de spinĭ, în mânile luĭ sceptru de trestie, pe umeriĭ luĭ haină mohorîtă, adăpatu-l-aŭ cu oţĕt şi fiere, pălmuitu-l-aŭ, bătutu-l-aŭ, scuipatu-l-aŭ şi pironitu-l-aŭ pe cruce între ceĭ maĭ marĭ făcĕtorĭ de rele. Acésta este sórtea celor ce luptă pentru binele popórĕlor. Şi tu, poporul meŭ, aĭ avut luptătorĭ, carĭ ca resplată, că s'aŭ espus pentru drepturile tale, aŭ fost înfieraţi cu ocara de trădătorĭ şi agitatorĭ, aŭ mâncat între lacrimĭ şi durerĭ pânea amară a esiliuluĭ, aŭ fost botjocoriţi, schingiuiţi şi prigoniţi, şi aŭ putrĕdit în temniţe. Eĭ însĕ aŭ simţit o dulce mângăere, de câte orĭ aŭ ajuns, să serbeze ḑiua învierii Domnuluĭ, care dovedesce, că dreptatea tot trebue să triumfeze, şi că ceĭ ce se jertfesc pentru fericirea popórĕlor, încununaţi vor fi cu gloria nemuririi. Pentru aceea şi de pe buzele celor ce sufer pentru a némuluĭ ĭubire resună mângăitoriul cântec: *Christos a înviat!*

Dela Nistru până la Tisa şi din Balcanĭ până în Carpaţi cu drag se salută Românii cu cuvintele: *Christos a înviat!* Mult aŭ suferit dînşiĭ şi póte mult vor mai suferi. Însĕ suferinţele ĭ-aŭ oţĕlit în lupta, care din ḑi în ḑi devine tot mai mult de triumf promiţĕtóre. Ĭataganul barbareĭ semilune sfărmat a fost în bucăţi, şi pe fărîmăturile luĭ ridicatu-s'a falnicul regat al României, purtătoriul civilisaţiunii şi culturii din Orient. Sdrobit este jugul ruşinos al ĭobăgieĭ, care pe Români îĭ lipsia de tóte drepturile omenescĭ şi civile. Frânte zac lanţurile robieĭ bisericescĭ, carĭ ne încătuşaŭ sub domnia ereticuluĭ calvinism şi corumpĕtoriuluĭ şi nesăturatuluĭ Bizanţ. Şi dacă tu,

---

Feuilleton.

Florile sfintelor Scripturĭ.

(Continuare.)

III.

„Grădină închisă e sora mea mirésa, grădină închisă, isvor pecetluit. Odraslele sale grădină cu rodiĭ, cu rod din măguri, cipri cu narduri, nard şi şofran, trestie şi scorţişóră cu tóte lemnele Livanuluĭ, smirnă şi aloi cu tóte mirosurile cele de frunte.“ În cuvintele acestea din Cântarea Cântărilor 4, 12 sunt înşirate aprópe tote plantele, carĭ se cultivaŭ în grădinile Palestineĭ. Însĕ plantele acestea nu se cuprind tóte în conceptul nostru „flóre“. Ba putem ḑice, că în conceptul acesta dintre plantele înşirate aci póte să se potrivéscă numaĭ şofranul.

Flórea de şofran la Cânt. 4, 14 se numesce „karkam“. Arabiĭ o numesc „kurkum“, eră Eliniĭ o chémă *κρόκος*. Tóte numirile acestea sunt străformărĭ de ale numiriĭ sanscrite „karkuma“. India e adecă patria originală a acesteĭ plante, şi ţĕrile mai apusene de odată cu planta acésta aŭ primit deci din India şi numirea planteĭ. Numirea „şofran“ e de origine arabéscă. În limba arabéscă „şafaran“ însamnă „galben“.

Adevĕrat că se ḑice, că mocanul nu scie, ce-i şofranul. Dar dacă în ḑicala acésta ne-am mărgini numaĭ la însemnarea proprie a şofranuluĭ, atuncĭ am puté ḑice, că aprópe toţi Românii sunt mocanĭ.

Firele de şofran nu sunt alta decât stigmele pistiluluĭ din flórea planteĭ crocus sativus. Stigmele acestea aŭ un miros aromatic de tot deosebit şi un gust amar. Pe cum se scie, şofranul e fórte scump, şi de aceea în comerciul de coloniale se mestecă fórte mult şofran falsificat.

Planta crocus sativus în Palestina cresce selbatică. Dar ea se cultivă şi în grădinĭ, pentru că şofranul e o spicerie fórte bine plătită în tótă lumea. Pentru a se câştiga şofran de tot curat şi veritabil, se desface stigma de pe pistil cu multă grije şi apoĭ se uscă şi se piséză.

Crocus sativus se înşiră în familia Irideelor, carĭ în privinţa frumseţeĭ florilor se întrec cu Liliaceele. Florea de şofran are forma tolceriuluĭ şi e de comun vinĕtă, dar maĭ arare orĭ şi aurie şi albă. Ea are treĭ staminĭ şi treĭ stigme galbine.

Homer încă a cunoscut flórea acésta. Il. 14, 348: „Trifoiul udat de róuă şi crocosul împreună cu iaciuta.“ El folosesce numele crocosuluĭ spre a numi cu el o colóre. El grăcesce la Il. 8, 1 despre „Eos cea cu degetele trandafiriĭ, îmbrăcată în haină de crocos (*κροκόπεπλος*) luminând orizontul“. Pliniŭ scrie la 21: „În cunună crocosul nu se folosesce, dar el este un adaus minunat în vin, mai ales în cel dulce; măcinat se folosesce spre a umplé teatrele de arome. El se folosesce şi ca medicament şi are proprietatea, că omul după gustarea luĭ nu se îmbĕtă de vin.“ Împeratul Adrian a lăsat întru onórea luĭ Traian să curgă pe treptele teatruluĭ balsam şi şofran (Sparţian. de Adriano 19). Romanii la bancheturile lor zăceaŭ pe perinĭ, carĭ eraŭ umplute cu şofran (Lamprid. de Heliog.). De aci se vede, că eĭ trebue că aŭ avut nervĭ fórte tarĭ.

IV.

„Eŭ flórea câmpuluĭ, crinul văilor.“ Aşa se asamĕnă mirésa pe sine în versiunea nóstră în Cântarea Cântărilor 2, 1. Dar versiunea nóstră aci nu reproduce textul evreesc pe deplin. Acest text sună: „Eŭ cépa ciórel din şesul Saron, crinul văilor.“ Mirésa se asamĕnă deci cu o flóre albă, cu crinul,

poporul meŭ! veĭ ţiné cu sfinţenie la frumósa şi armoniósa ta limbă strămoşéscă, dacă veĭ cultiva cu zel acéstă comóră nepreţuită, nota caracteristică a fiinţeĭ tale latine, dacă veĭ strînge tot maĭ mult legăturile unităţiĭ culturale între toţĭ aceia, în ale căror pepturĭ bate o inimă românéscă, şi pe ale căror buze resună graiul dulce românesc, dacă te veĭ însufleţi de esemplul Mântuitoriuluĭ, carele a suferit până în capet: va sosi curênd şi pentru tine ḑiua gloriósă a învieriĭ la o nóuă viaţă politică şi religiósă, şi investit cu tóte atribuţiunile, ce se cuvin unuĭ popor, veĭ puté intona triumfătoriŭ simbolicul imn: *Christos a înviat!*

În locul ideilor marĭ adevĕrate şi fericitóre ale creştinismuluĭ dumneḑeesc fiiĭ întunereculuĭ tot maĭ mult propagă ideile ânguste şi destructive ale spirituluĭ omenesc, supus eroriĭ şi rătăcirĭĭ. Spiritul acesta mic a înveninat în multe privinţe viaţa familiară, socială şi politică a popórĕlor şi pregătesce pentru omenime o nóuă sclăvie. Sperăm însĕ, că poporul român va rĕmâné alipit la Christos şi la învĕţăturile luĭ, carĭ singure garantéză libertatea popórĕlor. Sperăm, că poporul nostru nu-şĭ va pângări obiceĭurile şi ideile sale creştinescĭ în familie şi în tóte raporturile sale sociale şi politice. El va ţiné în tóte timpurile sus stégul Aceluia, pe Care-l preamăresce în ḑiua învieriĭ cu cuvintele: *Christos a înviat!*

Serbătórea învieriĭ este ḑiua, în care ura, patima şi discordia trebue să înceté între toţĭ, carĭ se ţin creştinĭ; eĭ trebue să se îmbrăţişeze cu iubire, iertându-şĭ împrumutat tóte pentru înviere. Fie, ca serbătórea acésta să curăţéscă minţile şi inimile tuturor Românilor de ura şi neînţelegerea dintre fraţi, şi astfel să devenim falangă închegată şi neînfrântă în faţa atacurilor şi uneltirilor duşmane.

Cu aceste simţeminte urăm cetitorilor nostri *„serbătorĭ fericite“*, salutându-ĭ frăţesce cu salutarea creştinéscă: *Christos a înviat!*

Nazarenismul. — În „Biserica şi Şcóla“ a apărut un articul de Vladimir Dimitrijevicĭ, secretariul consistoriuluĭ gr. or. sêrbesc din Vêrşeţ. Reproducem dintr'însul următórele:

„De dóuĕ-treĭ decenii încóce a început a se lăţi secta aşa numiţilor Nazarenĭ între Sêrbĭ şi în unele părţi mărginaşe în mod parţial şi între Românĭ. Observând eŭ adunările secrete ale acesteĭ secte şi constatând, că ea póte deveni pedecă pentru crescerea religiósă morală a poporuluĭ, după un studiŭ de maĭ mulţĭ anĭ mĭ-a succesŭ a cunósce fiinţa eĭ, pe cum şi cum a început a se lăţi acéstă sectă. Resultatul studiilor mele l-am publicat într'un op întitulat: „Nazarenismul, istoria şi fiinţa luĭ.“ Continuând eŭ cercetările mele referitóre la nazarenism am maĭ aflat şi cele ce urmézĕ, carĭ de sigur interesézĕ şi pe coreligionariĭ nostri românĭ.

„Întemeiătoriul acesteĭ secte Samuil Heinrich Fröhlich a publicat o colecţiune de cântărĭ în limba germână pentru lăţirea secteĭ. Cea dintâiŭ ediţie a apărut în anul 1855.

„Acéstă colecţiune de cântărĭ e o traducere a cântărilor baptiştilor englesĭ. La cântările traduse din limba englesă a maĭ adaus unele cântărĭ dela Calvinĭ şi Luteranĭ, pe cum şi unele compuse de el însu-şĭ.

„Nu mult după aparițiunea ediţiuniĭ a dóua germâne apăru acéstă colecţiune de cântărĭ şi în traducere magiară; acesteĭ traducerĭ magiare îĭ urmă şi o traducere slovacă completă.

„Sêrbiĭ încă posed aceste cântărĭ în traducere fórte bună.

„În limba română aceste cântărĭ s'aŭ tradus şi aŭ apărut sub numele de „Nóua Harfă a Sionuluĭ“. Colecţiunea de cântărĭ traduse în limba română a apărut anul trecut în Zürich în tipografia Fuhrer şi Zürcher. Se pare, că aderenţiĭ secteĭ nazarene n'aŭ aflat în Ungaria editorĭ pentru o astfel de întreprindere stricăciósă.

„Înainte de şepte septĕmânĭ, tocmaĭ la importarea acesteĭ cărţĭ din Elveţia în 1600 de esemplare avuĭ norocul de a afla despre acésta, şi a-mĭ mijloci un esemplar. Cărţile aĭ fost trimise la maĭ multe locurĭ principale de convenire în numĕr anumit, şi de aicĭ s'aŭ vîndut pe lângă un preţ însemnat numaĭ celor cunoscuţĭ deja ca credincioşĭ şi adicţĭ aĭ lor.

„După acestea se obtrude şi întrebarea maĭ puţin interesantă, cine óre să fi făcut acéstă traducere în limba română?

„De aprópe 20 de anĭ se lucră la acésta într'un mod abil. Centrul acesteĭ activităţĭ literare a fost Satul-noŭ, ér stéua luminătóre un anumit Balmagian ţĕran tot din acest loc. În convenirile lor nocturne în timpul ernĭĭ se adună eĭ pentru a asculta bărbaţĭ luminaţĭ de Duhul Sfînt, ca pe măestrul lor Balmagian. El le cetesce producţiunile sale. Ĕr eĭ ascultă fórte atenţĭ tonurile farmecătóre ale lireĭ sale. Dacă se întîmplă însĕ, ca în decursul timpuluĭ acestuia să afle cineva vre-un vers maĭ uşor, saŭ vre-o rimă maĭ bună, atuncĭ bravul măestru trebue să se supună, şi să priméscă îndată corecţiunea. Făcêndu-se în modul acesta traducerea câtorva cântărĭ, s'a decopiat acésta în maĭ multe esemplare, şi astfel circulaŭ între credincioşĭ din mână în mână, dela o comună la alta.

„Notăm însĕ, că tóte cântările nu aŭ nicĭ cea maĭ mică valóre literară. O limbă românéscă stricată, ér despre ortografie, nex logic etc. nicĭ vorbă nu póte să fie.

„Pe lângă tótă acéstă întreprindere aşa ḑicênd copilărésca, nu trebue să perdem din vedere caractĕrul periculos al eĭ. Sciŭ din esperinţă proprie, că la noĭ Sêrbiĭ unul saŭ dóuĕ esemplare din aceste colecţiunĭ de cântărĭ aŭ fost prevestitoriul repedeĭ invasiunĭ a acesteĭ secte. Este de trebuinţă

---

ci au alta roşetică, cu cépa cióreĭ (colchium autumnale).

Aceea-şĭ flóre roşetică se maĭ amintesce şi la Isaie 35, 1, unde profetul ḑice în textul evreesc: „Desfătare umple pustia şi silva, se bucură stepa şi înfloresce ca cépa cióreĭ.“

În amîndóuĕ locurile aceste se potrivesce flórea acésta fórte bine în descriere. Mirésa se asamĕnă cu crinul şi cu cépa cióreĭ nu pentru diferinţa de colóre a acestor dóuĕ florĭ, ci pentru diferinţa timpuluĭ, în care înfloresc ele. Cépa cióreĭ înfloresce adecă după ploile cele dintâiŭ, după ploile de tómnă, ér crinul înfloresce după ploile cele de pe urmă, după ploile de primăvară. Cépa cióreĭ e decĭ representantul florilor de tómnă, ér crinul representantul florilor de primăvară.

La noĭ înflorirea cepeĭ produce un fel de simţ de melancolie: flórea asta ne aduce aminte, că ĭérna se apropie cu paşĭ repeḑĭ. Nu aşa în résărit. Acolo cépa cióreĭ şi sóţele eĭ de tómnă înflorind fără de veste după o arşiţă lungă, carea pîrlesce tótă vegetaţiunea, fac asupra ómenilor o impresiune de tot diferită de ceea ce o fac pe la noĭ. Résăriteniĭ salută înflorirea cepeĭ cióreĭ cu aceea-şĭ bucurie, cu care salutăm noĭ înflorirea viorelelor. Amîndóuĕ sunt semne, carĭ ne vestesc, că natura se deşteptă din noŭ. Căcĭ ceea ce e la noĭ ĭérna, aceea e în résărit vara, — timpul de stagnare în viaţa naturiĭ. Are decĭ o însemnare simbolică fórte frumósă aceea, că Isaie metamorfosarea pustieĭ, prin care poporul luĭ Israil se va întórce din prinsóre în patrie, o descrie cu cuvintele: „Desfătare umple pustia şi silva, se bucură stepa şi înfloresce ca cépa cióreĭ,“ adecă se schimbă fără de veste într'un câmp înverḑit şi înflorind. Tot asemenea de frumósă este şi însemnarea simbolică a cuvintelor, cu carĭ se descrie pe sine mirésa: „Eŭ cépa cióreĭ din şesul Saron, crinul văilor,“ căcĭ aceste dóuĕ florĭ sunt corifeele, vătavele în hora florilor, una în hora de tómnă, ér ceealaltă în hora de primăvară a florilor. În asemĕnarea acésta a mireseĭ nu se cuprinde decĭ o smerenie estraordinară, ci consciinţa deplină a frumseţeĭ, însĕ fără de deşertăciune.

V.

Mătrăguna (mandragora officinalis, *μανδραγόρα*) se amintesce la Fac. 30, 14 şi în Cântarea Cântărilor 7, 14. La Fac. 30, 14 se ḑice: „S'a dus Ruvin în ḑilele secerilĭ de grâŭ şi a aflat mere de mandragoră în ţarină şi le-a adus la Lia mumă-sa. Şi a ḑis Rachil cătră soru-sa Lia: Dă-mi din mandragorile ficiorului tĕŭ. Şi a ḑis Lia: Nu este destul ţie, că aĭ luat pe bărbatul meŭ? Aŭ dóră şi mandragorile ficiorului meŭ veĭ, să le ieaĭ?“ La Cânt. 7, 19 ur: „Să mânecăm la viĭ, să vedem, de a înflorit viea? Florile fac rod? Înflorit-aŭ rodiile? Mandragorile aŭ dat miros, şi la uşile nóstre tot felul de póme, nóuĕ şi vechĭ, frăţiorul meŭ, ţi-am ţinut ţie.“

În acestea dóuĕ locurĭ ale s. Scripturĭ e învederat, că se aŭ în vedere fruptele mandragoriĭ. Asta se vede şi din determinarea timpuluĭ „A înflorit viea, înflorit-aŭ rodiile“, căcĭ mătrăguna în ţinuturile maĭ adâncĭ şi maĭ călduróse ale Palestineĭ înfloresce în Decembre, şi fruptele eĭ se coc prin Aprilie şi prin Maiŭ.

Mătrăguna se înşiră între Solanee, carĭ tóte cuprind un suc maĭ mult orĭ maĭ puţin narcotic. Sucul acesta din unele Solanee este un venin puternic (laureă, măsĕlăriţă, érba codruluĭ saŭ mătrăguna de pe la noĭ). Mătrăguna rĕsăriténă saŭ mandragora cresce în Palestina şi în ţĕrile vecine selbatică, fără ca să se cultive în grădinĭ, este o plantă scundă cu frunḑe de colóre verde închisă, fără crestăturĭ la margini şi fără códă. Frunḑele cresc nemijlocit dela rădĕcină întocmaĭ ca sălata. Din mijlocul frunḑelor se înalţă pe un cotor scurt florile roşetice în formă de tolceriŭ. Fruptele (6—10 pe o plantă) ajung mărimea prunelor, sunt rotunde, galbene, cu carne móle şi cu miros plăcut. Locuitoriĭ de pe acolo le mânâncă bucuros, şi ele n'aŭ nicĭ o însurîrinţă păgubitóre pentru sănĕtate. Rădĕcina este grósă, are forma unuĭ morcov, care se împarte în dóuĕ fire. Ea este veninósă. În rĕsărit ocupaŭ maĭ mult fruptele, în apus maĭ mult rădĕcina acesteĭ plante fantasia ómenilor. Amîndouoră li-se ascriaŭ forţe desteptătóre de iubire şi de fertilitate. Elinii şi Romaniĭ credeaŭ, că din rădĕcinele eĭ se pot pregăti beuturĭ deşteptătóre de iubire (Dioscor. de mat. med. 4, 76), şi pe cum odinióră Rachil, aşa îşĭ întinde şi astăḑĭ Araba cu lacomie mâna după fruptele mandragoreĭ sperând binecuvîntare de prunci.

(Va urma.)

numaĭ, ca cineva să-şĭ formeze o idee clară despre momentul psichic, despre viaţa psichică a unuĭ astfel de fanatic, şi deslegarea enigmeĭ va fi fórte uşóră. El este plin de chin din causa pĕcatelor comise, şi plin de urĭ faţă de aceĭ ómenĭ, pe carĭ îĭ privesce ca împreună vinovaţĭ în căderea sa. Acum urmézĕ o cântare curiósă, şi în inima luĭ pătimaşe résună érăşĭ ca un bucium la repaus cătră tot, ce nu ţine cu el.

„Póte ar obiecţiona cineva aicĭ, basat pe traducerea acésta de nimica. Pe un moment am fi şi noĭ aplicaţĭ înaintea acesteĭ obiecţiunĭ a retrage afirmarea nóstră de mai sus şi a părăsi câmpul de luptă.

Să părăsim însĕ momentul literar saŭ mai bine dis cel teoretic şi să ne întórcem la viaţa practică, atuncĭ nu putem, decât să observăm, că acéstă colecţiune de cântărĭ pe lângă tóte defectele eĭ póte fi periculósă. Nu asupra inteligenţeĭ, ci asupra poporuluĭ ţintesce acéstă întreprindere. Şi dacă este aşa, — ceea ce nu se póte nega, — atuncĭ ajungem la conclusiunea, că acéstă colecţiune de cântărĭ va esercita un efect stricăcios asupra Nazarenismuluĭ. Ţĕranul simplu nu va privi la curăţenia limbiĭ, la corectitatea ortografieĭ, la uşurătatea versuluĭ şi la nedefectuositatea rimeĭ, — nu, pentrucă el pentru tóte acestea nu are simţ: el din tóte acestea numaĭ atâta va audĭ şi va înţelege, numaĭ atâta va voi, să audă şi să înţelégă, că pĕcatele se vor pedepsi numaĭ la acela, care nu este de o credinţă cu el; că el trebue să laude pe Domnul, pentrucă el ca Nazarinén va ajunge de sigur în paradis; că luĭ ispititorul nu-ĭ póte face nimic etc. etc.

„Din acest motiv ţin eŭ şi „Nóua Harfă a Sionuluĭ“ ca un mare progres al Nazarenilor şi între Românĭ.

„De aceea să fie atentă preoţimea, învĕţătorii şi toţĭ bărbaţiĭ, cărora le zace la inimă înaintarea şi prosperarea bisericiĭ ortodocse, şi să foloséscă tóte mijlócele spre a resista invasiuniĭ acesteĭ stricăcióse secte.

„În acestă întreprindere doresc bisericiĭ ortodocse române dela Dumneđeŭ, Domnul nostru, putere, perseverenţă şi binecuvîntare.“

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Maiestatea Sa Monarchul prin rescriptul regal din 27 Martie s'a îndurat preagraţios a numi pe Ilustritatea Sa Dr. *Ioan Szabó,* episcopul gr. cat. de Gherla, *consilier intim.*

Msgr. Agliardi, nunţiul pontificiŭ în Viena, a dóua đi de ss. Paschĭ va face visită Primateluĭ Vaszary în Strigoniŭ. Điarele aduc visita acésta în combinaţiune cu o pastorală comună, pe care episcopatul catolic ar adresa-o după Paschĭ credincioşilor. Noĭ visita acésta o reducem la un simplu act de curtoasie.

Roma.

În 30 Martie a reposat cardinalul Benavides, archiepiscopul de Saragosa. El s'a născut la 1810 în Baesa în Spania, în 1857 a ajuns episcop de Siguenza, în 1875 patriarch al Indiilor vestice, în 1881 archiepiscop de Saragosa, şi în 1887 a fost creat cardinal fiind membru al mai multor congregaţiunĭ.

Sfinţia Sa Leo XIII în 31 Martie după celebrarea sfinteĭ Liturgiĭ a primit în audienţă pe deputatul magiar Asboth János.

De curênd a adresat Papa o epistolă conteluĭ Keller, preşedinteluĭ reuniuniĭ francese pentru sfinţirea Dumineciĭ, lăudând activitatea salutară a reuniuniĭ acesteia, a căreĭ membri se tot înmulţesc.

Am fost amintit şi noĭ, că guvernul italian a încetat, să pună mâna pe colegiul de catechumenat din Roma, — numit Pia casa dei catecumeni. — S. Scaun a recurs la consiliul de stat regnicolar, care a declarat acel colegiŭ de institut pontificiŭ pentru misiunĭ, éră nu de institut filantropic, şi astfel el va rĕmâné şi pe viitoriŭ proprietatea bisericiĭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Fóea semioficiósă „Or. Ér.“ scrie, că după cum se asigură din locurĭ competente, camera deputaţilor pe la finele luniĭ acesteia de noŭ va lua la pertractare proiectul de lege despre recepţiunea Jidovilor respins în casa magnaţilor, pe cum şi proiectul despre libertatea religionară, din care s'a şters afară partea esenţială, adecă admiterea neconfesionalităţiĭ. Proiectele acestea camera le va primi din noŭ în tótă întregitatea lor, şi pe la începutul luĭ Maiŭ de noŭ vor ajunge în casa de sus, unde, — pe cum speréză semi-oficiósa, — vor fi de astădată primite, de-órece voturile magnaţilor liberalĭ s'aŭ înmulţit.

„Fejérmegyei Napló“ afirmă, că Regele numaĭ sub acea condiţiune a sancţionat legile din Decembre, ca dieta actuală să nu maĭ pertracteze recepţiunea Jidovilor şi libertatea religionară, dacă aceste proiecte şi a dóua óră vor fi respinse în casa de sus. Wekerle a promis-o acésta, dară după câteva đile a căđut. Óre ce sórte îl aştéptă pe Bánffy, care a eređit politica luĭ Wekerle? Altcum Bánffy, care s'a lăudat de repetite orĭ, că în cestiunea politiciĭ bisericescĭ ţine la întregitatea principiilor, deja s'a arĕtat inconsecuent, când şĭ-a dat consensul în casa magnaţilor, că să se omită din proiectul despre libertatea religionară capitulul referitor la neconfesionalitate.

Fóea guvernamentală „Politikai Hetiszemle“ scrie, că în ministeriul de interne sunt deja gata regulamentele şi ordinaţiunile cu privire la introducerea matriculelor de stat. Tóte comitatele — cu escepţiunea comitatuluĭ Bereg — şĭ-aŭ înaintat la ministeriŭ raporturile cu privire la împărţirea districtelor matriculare şi la denumirea conducĕtorilor de matricule. Ministrul de interne maĭ întâiŭ se va pronunţa cu privire la împărţirea districtelor, éră denumirea conducĕtorilor o va face deodată cu a inspectorilor de matricule de stat. În ministeriŭ se lucră acum la pregătirea blanchetelor matriculare.

Liberalul Bánffy a dispus, să i-se pregătéscă un proiect de lege pentru urmărirea delictelor sociale şi politice ale preoţilor. Acest proiect, — spun foile din Pesta, — a trecut prin consiliul de ministri şi ar fi şi supus Monarchuluĭ spre aprobare prealabilă. Departe am ajuns în regnul Mariau, dacă trebue să se fabrice legĭ penale escepţionale pentru preoţĭ. Legea se pare a fi îndreptată în contra preoţilor catolicĭ de rit latin, carĭ desvóltă mare activitate în interesul partiduluĭ poporal, dară e fundată temerea, că idea de stat magiar va aplica legea cea adusă maĭ mult în contra preoţilor nostri.

Ministrul Bánffy a petrecut în 7 şi 8 a. c. în Viena, unde a fost primit de cătră Maiestatea Sa în audienţă privată. Cu acéstă ocasiune ministrul-preşedinte a referit Monarchuluĭ despre programul delegaţiunilor şi al lucrărilor din cameră şi din casa magnaţilor. Unele foĭ spun, că ar fi fost vorbă şi despre disolvarea dieteĭ pe tómnă şi despre escrierea de alegerĭ nóuĕ. Se đice, că a referit Bánffy şi despre atentatul asupra statueĭ luĭ Hentzi, şi ĭ-a succes, să liniştéscă pe Maiestatea Sa. În Viena Bánffy a visitat pe nunţiul Agliardi, pe ministrul comun de răsboiŭ Krieghammer şi pe ministrul austriac de finanţe Plener.

Germânia.

Guvernul german spre a puté reuşi şi în parlamentul imperial cu proiectul de lege în contra agitaţiunilor subversive este aplicat a primi în proiect modificările propuse de membriĭ Centruluĭ în comisiunĭ. Apropiarea guvernuluĭ de Centru o declară foile liberale de o umilire. Dară ceva face şi guvernul: el se apropie de acel partiđ, care profesézĕ principiĭ maĭ sănĕtóse şi e tot odată şi cel maĭ numĕros. Br. Buol, noul preşedinte al parlamentuluĭ, fiind că în acéstă calitate are să fie preste partide, a repăşit interimal din partidul centruluĭ.

Camera deputaţilor se va redeschide în 23 Aprilie.

Congresul comercial german s'a esprimat pentru menţinerea valuteĭ de aur.

Franţa.

Franţeĭ îĭ daŭ multă batere de cap coloniile. Pe lângă lupta, ce are să o pórte în Madagascar, în Africa necontenit îĭ vin interesele în colisiune cu ale Angliei. Acésta apare şi din declaraţiunile făcute de cătră ministrul de esterne Hanotaux în senat. El a đis, că unele negoţiărĭ începute de maĭ mulţĭ anĭ cu Anglia în privinţa afacerilor africane sunt încă pendente. În cestiunile Nigerului, Mekongului şi a Nilului de sus guvernuluĭ frances nu ĭ-a succes a obţiné dela cel angles nicĭ un răspuns precis, éră când a urgitat răspunsul, negoţiările s'aŭ întrerupt. Totuşĭ speréză ministrul de esterne, că atuncĭ, când va fi sunat óra pentru regularea definitivă a raporturilor din acele ţinuturĭ, se vor respecta drepturile fiecăruia, şi ale Sultanuluĭ şi ale Chedivuluĭ şi ale puterilor interesate. Politica Franţeĭ în Africa înainte de tóte este o politică comercială, dară e tot odată şi antisclavistă şi civilisătóre, care e onórea Franţeĭ.

Camera a primit proiectul de lege, prin care se interđice esportul armelor şi al muniţiunilor de răsboiŭ. Preşedintele Faure cu ocasiunea inaugurăriĭ uneĭ şcóle de abanoserie în faubourgul St. Antoine a đis: „Eŭ prin nascerea mea aparţin lumiĭ muncitóre şi mĕ pre-

tind a fi al ei. Nu esistă un mai bun învĕţămînt pentru tinerile generaţiuni, decât a le arĕta, cât de mult e onorată munca în o democraţie ca a nóstră.“ Discursul a făcut cea mai plăcută impresiune.

Rusia.

Politicii rusesci sunt de părere, ca imperiul să nu-şi consume prea multe forţe în orientul Asiei, ci să şi-le concentreze spre Persia, de-órece ocuparea golfului persesc este mai importantă şi decât posesiunea Bosforului.

Rusia încă îşi are Panama sa. Anume la 1891, pe când domnia fómete teribilă în poporaţiunea dela ţară, s'a început construirea liniei ferate Caspice, pentru ca poporul să capete de lucru. Cu conducerea lucrărilor a fost încredinţat generalul Annenkov, la dispoziţia căruia s'aŭ pus 10 milióne ruble. Miliónele s'aŭ eshauriat, dară linia ferată tot nu s'a terminat. Annenkov a cerut de nou bani, ceea ce a început, să clatine încrederea în el, dară totuşi a mai primit în dóuĕ rînduri cam câte 2 milióne. Neterminând nici cu aceştia construirea şi avênd lipsă de sume nóuĕ încă în anul trecut a fost provocat, să dea raţiuni despre întrebuinţarea sumelor primite. După multă trăgănare a dat raţiuni, acelea înse în loc de a-i esculpa îl compromit, din care causă s'a început cercetare în contra lui; el înse cu nimica nu póte rĕsturna acusele ridicate în contra lui pentru dilapidarea de bani publici.

Asia.

Îndelungatul răsboiŭ coreic se pare a se apropia de sfârşit. În armata Ţaponesă, care luptă în China, a erupt cholera în măsură mare. Acéstă epidemie stîmpĕră pofta Ţaponesilor de răsboiŭ. Pe cum se anunţă din Şanghaĭ, Ţaponia ar fi propus Chinei următórele condiţiuni de pace: Corea să se declare independentă; insula Formosa şi peninsula Liao-Tong să se cedeze Ţaponiei; China să permită introducerea de maşine şi fabrici, şi pe tóte rîurile mai mari să fie liberă navigaţiunea pentru năile tuturor naţiunilor; să se declare mai multe porturi chinese de libere. Puterile europene până acum observă cea mai strictă neutralitate.

Regulament

pentru esamenele de cualificaţiune, carĕ se ţin la institutulŭ preparandial român gr. cat. din Blaş cu învĕţătorii şi învĕţătórele dela şcólele poporale elementare române gr. cat. din archidiecesa gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş.

(Fine.)

§. 19.

Esamenele verbale sunt publice. Pentru esamenele acestea fiecare profesor va pregăti în scris întrebările mai momentóse din obiectul sĕŭ şi un esemplar îl va preda preşedintelui.

Pe candidat totdeuna preşedintele îl provócă la rĕspuns, ér întrebările le propune profesorul respectiv de studiŭ remânênd preşedintelui dreptul de a propune şi el întrebări. În casul acesta întrebările le desvóltă profesorul respectiv de studiŭ.

Unui candidat i-se pot pune cel mult 3 întrebări de sine stătătóre.

În protocolul luat cu ocasiunea esamenelor verbale notariul inferesce fiecare întrebare dimpreună cu calculul statorit de respectivul profesor esaminătoriŭ.

§. 20.

Obiectul propuneriĭ practice se notifică candidatului din partea preşedintelui comisuniĭ esaminătóre cu o jumĕtate de ţi înainte. Candidatul este dator, să-şi elaboreze în scris planul propuneriĭ sale şi să-l presinte preşedinteluĭ înainte de începerea propuneriĭ.

Candidatul va instrua elevii şcólei de praxă din loc înaintea comisiuniĭ esaminătóre şi a profesorilor dela şcóla de praxă cel puţin $^1/_4$ de óră saŭ mult $^1/_2$.

În judecarea esamenului practic Comisiunea trebue să-şi îndrepte atenţiunea cu deosebire la aceea, că óre scie candidatul să-şi valoreze în praxă cunoscinţele sale teoretice, scie să tracteze bine cu copiiĭ, să desvólte conceptele amĕsurat gradului lor de pricepere şi să ie lege atenţiunea prin vioiciunea propuneriĭ sale.

Dacă împrejurările ar pretinde, esamenul practic se póte ţiné şi înaintea celuĭ verbal, ba chiar şi înaintea celuĭ scripturistic.

§. 21.

Candidatele de învĕţătorese se esaminéză asemenea docenţilor din obiectele prescrise pentru învĕţătorese în §-l 111 art. de lege 38 ex 1868 respective §-l 74 aplicat la învĕţătóre.

Pe lângă acestea sunt obligate a se supune esamenuluĭ şi din lucru femeesc de mână, pe cum şi din metodul instruiriĭ acestuia.

§. 22.

După terminarea esamenuluĭ întreg Comisiunea esaminătóre împreună cu inspectorul scolastic regesc eventual substitutul dînsuluĭ ţine conferinţă şi prin maioritate de voturi statorésce pentru fiecare candidat:

a. Calculiĭ din singuraticele obiecte.

b. Clasificaţiunea generală.

Pentru indicarea resultatului se folosesc următoriĭ calculi: eminent, laudabil, bun, suficient şi nesuficient.

Gradurile de cualificaţiune sunt: cu distincţiune, cu laudă, bine, de ajuns şi nesuficient.

Aceste graduri se statoresc pe basa calculului mijlociŭ, ce resultă din calculiĭ singuraticelor obiecte.

§. 23.

Candidatul, care a obţinut calcul de nesuficient din 3 ori mai multe obiecte, este obligat, să repetéscă după un an esamenul întreg. — Candidatul, care a obţinut calcul de nesuficient cel mult din 2 obiecte, póte să facă esamen corectoriŭ din respectivele obiecte în proxima lună Septembre. De cumva cu ocasiunea acésta singur din un obiect numai nu-i succede esamenul, din obiectul acesta póte să mai repetéscă esamenul încă odată la finea anului scolastic; ér de cumva nu i-a succes esamenul din amîndóuĕ obiectele, atunci se relégă, să mai repetéscă încă odată şi mai pe urmă întregŭ esamenul de cualificaţiune.

Cel ce în decursul esamenuluĭ din vre-o causă acceptabilă şi de bună voe repăşesc dela continuarea esamenuluĭ, nu se clasifică şi se consideră, ca şi când nici nu s'ar fi supus de loc esamenuluĭ. Acela înse, care a repăşit de treĭ orĭ, nu mai póte fi admis la esamen.

§. 24.

Calculiĭ statoriţi conform §-luĭ 21 al acestuĭ regulament se inferesc în conspectul de clasificaţiune. Acest conspect îl subscriŭ toţi membrii comisiuniĭ esaminătóre dimpreună cu inspectorul scolastic regesc.

O copie a acestuĭ conspect autenticată din partea directoruluĭ are să se subştérnă Ordinariatuluĭ metropolitan.

§. 25.

Diplomele de docenţi poporali elementari, ce se vor estrada acelora, carĭ aŭ fost declaraţi de cualificaţi, sunt a se pregăti pe basa conspectuluĭ de cualificaţiune. Acelea se subscriŭ din partea tuturor membrilor comisiuniĭ şi a inspectoruluĭ scolastic regesc şi se provĕd cu sigilul institutuluĭ.

Diplomele sunt libere de timbru. În diplomă ara să se amintéscă, că candidatul a absolvat preparandia regulat, orĭ că s'a pregătit pe cale privată.

Acelor candidaţi, carĭ încă nu aŭ împlinit etatea prescrisă prin lege (pentru bărbaţi anul al 19-lea, pentru femeĭ al 18-lea), nu li-se estradaŭ diplomele până după împlinirea aceleĭ etăţi.

Li-se póte da înse un certificat simplu despre resultatul esamenuluĭ.

§. 26.

Tacsa esamenuluĭ de cualificaţiune pentru candidaţiĭ, carĭ aŭ terminat cursul preparandial, este 10 fl. v. a., ér pentru celce s'aŭ pregătit pe cale privată, 20 fl. v. a.

La cas, când se repetésce esamenul întreg, este a se solvi o taxă de 10 fl. v. a., ér pentru esamen corectoriŭ 5 fl. v. a.

Tacsele acestea trebue să se solvéscă totdeuna înainte.

Tacsele se împart între profesoriĭ esaminatorĭ conform §-luĭ 11 alineatul ultim.

Blaş din conferinţa corpuluĭ profesoral dela institutul preparandial ţinută în 7 Octobre 1894.

G. Muntean,
director.

Nro. 4143—1894.

Se apróbă.

Blaş din şedinţa consistorială ţinută în 9 Octobre 1894.

I. M. Moldovan,
vicariŭ capitular.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 13. fl. 21085.61

Ioan Paul prof. la liceul naţional din Ţaşi a colectat din Ţaşi dela:

Societatea	leĭ	500.—
Princ. Grigorie Sturdza	„	200.—
Grigorie Buţurean prof.	„	20.—
I. Tanoviceanu prof. univ.	„	20.—
Ioan Fotea proprietar .	„	25.—
A. Melente	„	6.—
M. Tomida profesor .	„	20.—
M. Săvescu	„	3.—
O. Zarifopol	„	15.—
I. Micu profesor . .	„	10.—
C. Stere	„	10.—
G. C. Stanislaŭ . . .	„	10.—
N. N. Gane	„	4.—
Ştef. Emilian prof. univ.	„	10.—
I. G. Ionescu . . .	„	10.—
Aron Densuşianu prof. universitar	„	100.—
A. Mireşanu (Ungur) profesor	„	30.—

V. I. Radu direct. şcól. comerciale	„	10.—
V. M. Burlă prof.	„	100.—
Miron Pompiliu prof.	„	20.—
Gr. Erbiceanu prof.	„	10.—
Gh. Gr. Gheorghiu prof.	„	5.—
V. Cireş prof.	„	10.—
M. Tipeiu prof.	„	10.—
Iconomul Gh. Carp profesor	„	10.—
N. N.	„	5.—
Archim. V. Răileanu	„	50.—
M. Grumăzescu st. univ.	„	5.—
V. Bellissimus prof.	„	5.—
V. Teodoreanu prof.	„	5.—
T. Vasiliu prof.	„	5.—
C. Penel prof.	„	3 —
N. Apostol prof.	„	20.—
Şt. A. Drăghici prof.	„	5.—
Locotenent Liciu	„	5.—
Sublocoten. Mihailescu	„	3.—
A. Gasorowski prof.	„	5.—
G. Roşiu prof.	„	10.—
Locotenent Broşteanu	„	5.—
Gr. Bârseanu prof.	„	10.—
Gh. Scorpan prof.	„	3.—
P. Gârcineanu prof.	„	5.—
D. Chiabur prof.	„	3.—
G. Dimitrescu prof. de gimnastică	„	1.—
I. K. Gheorghiade	„	15.—
G. Genoiu judecător la curtea de apel	„	10.—
D. Ionescu grof.	„	5.—
Economul C. I. Ştiubeiu profesor	„	10.—
Dr. Manasian medic	„	10.—
Elevele liceului Maria Dómna de sub direcţia Dómnei Elena Densuşian	„	79.—
Marta Trancu studentă la universitate	„	5.—
Maria Anastasescu stud. universit.	„	1.—
Lucreţia Moţoc stud. universit.	„	2.—
M. Spigler	„	1.—
Botez Gheorghe stud. universit.	„	1.—
Ar. Donat	„	5.—
Margosches stud.	„	1.—
Glückman stud.	„	1.—
Granet	„	1.—

(Va urma.)

Apel

către Preoţii români.

Societatea de lectură „Inocenţiu M. Clain“ a teologilor din Blaş, vĕdĕnd cu mare durere de inimă, că doctrinele cele impii, perverse, absurde, false şi inimice religiunii creştine se propogă cu iuţéla fulgerului până şi în satele cele mai ascunse; vĕdĕnd, că acele doctrine aŭ ca urmare scăderea şi înăduşirea simţului religios şi moral, pe cum şi înstrăinarea dela s. biserică, dela acea mamă bună şi aşa de iubitóre, carea în şirul atâtor secli de durere a fost nu numai scutul credinţei, ci şi al limbii şi naţionalităţii nóstre; a decis încă în anul 1889 traducerea şi edarea celui mai bun op de îndrumări pastorale, care să fie pentru preotul român un far sincer pe calea cea grea şi ostenicióză a păstoririi sufletesci, care să fie pentru veneratul cler român un îndreptariŭ practic în instruirea credincioşilor cu cuvîntul adevĕrului etern şi cu învĕţături salutare.

Acest nobil propus de mult dorit s'a realisat în primăvara anului 1890 în ḑiua Bunevestirĭ, când Societatea nóstră a putut presenta publicului român şi în special preoţimii române partea primă din *„Epistolele către un preot tinĕr“*, opul venerabilului părinte Aloisiŭ Melcher director al loculuĭ de peregrinaj „Unsers Herrn Ruhe“, un op, care prin originalitatea şi simplicitatea elegantă în espunere, prin modul părinţesc de a tracta lucrurile cu seriositate adevĕrat preotéscă; care, prin cunoscinţele multilaterali, ce apar şi ţi-se îmbie cu plăcere; care pentru esperinţa autoruluĭ câştigată în un şir lung de anĭ plinĭ de activitate şi prudinţă espusă cu multă bunăvoinţă şi iubirea de Dumneḑeŭ şi de ómenĭ, şi care prin învĕţăturile alese în lucrurile, ce formézĕ obiectul activităţii şi grijiĭ ḑilnice a păstoriuluĭ sufletesc, devine un isvor nesĕcat de învĕţăturĭ pastorale şi arme de apĕrare pentru preotul român, care pentru biserică şi naţiune trebue să trăéscă şi să móră.

Un an mai târḑiŭ, în serbătorea Întrării în biserică, Societatea nóstră a scos la lumină şi partea a dóua a acestuĭ op de atâta valóre.

Partea primă constă din 24 cóle, ér a dóua din 20, format 8° mare, hârtie fină, tiparĭŭ elegant. Preţul unuĭ esemplar din fiecare parte a fost 1 fl. 50 cr. (al ambelor părţi 3 fl).

După ce la modestele nóstre apeluri şi la cólele de prenumeraţiune ne-aŭ rĕspuns cu mult mai puţini, de cât speram, cât Societatea mai dispune de sute de esemplare din fie-care parte, ne-am vĕḑut constrînşi, — deşi stăm aprópe în faţa unuĭ deficit, — *ca să reducem preţul acestuĭ op dela 3 fl. la 1 fl. 50 cr.*; va să ḑică, abonându-se partea primă, a dóua se trimite gratuit.

În considerarea acestora ne luăm voea a aduce la cunoscinţa On. Public român şi în special Venerabililor Preoţi acest decis, rugându-ne totodată de oferirea sprijinuluĭ binevoitor, ca aşa în curênd să putem eda eventual alte opurĭ.

Aceĭ P. O. D., carĭ vor abona acest op, sunt rugaţi, ca abonamentul să-l facă direct la Societate.

Nutrind firma speranţă, că Apelul nostru va fi bine primit din partea întregiĭ preoţimĭ române, am rĕmas [1])

Pentru Societatea de lectură „Inocenţiŭ M. Clain“

Blaş, 3 Aprilie 1895.

Mih. Hodărnĕŭ, preşedinte. **Vasile Urzică,** secret. soc.

Noutăţi.

Fundaţiune şcolară. *George Popa* şi *soţia sa Sofia* credincioşi gr. cat. din *Ighiŭ* aŭ făcut o fundaţiune de *o mie florenĭ*, din ale cărei interese să se ajute în fiecare an învĕţătoriul dela şcóla română gr cat de acolo. Fundaţiunea este pusă sub administrarea Capitulului mitropolitan din Blaş. Fapta acésta este cu mult mai elocuentă, decât să aibă lipsă de lauda nóstră. Noi numaĭ atâta adaugem, că Dumneḑeŭ să resplătéscă înmiit binefacerea evlavioşilor creştini şi bravilor români George Popa şi soţia sa Sofia.

† **Georgiŭ Schopper**, episcopul de Rosenau a reposat în nóptea de 9 spre 10 a c. în etate de 76 anĭ. El s'a născut în Budapesta, unde a şi studiat. S. Teologie a ascultat-o la universitatea din Viena şi tot acolo a obţinut şi laurea de doctor în teologie. A fost profesor de teologie mai întâiŭ în Strigoniŭ, apoĭ la universitatea din Budapesta până în 1868, când a fost numit canonic la Strigoniŭ, ér la 1872 episcop la Rosenau. El în tot decursul carierei sale a dovedit o pietate esemplară, o iubire fierbinte faţă de biserică şi a desvoltat o activitate plină de zel pentru validitarea principiilor bisericescĭ în toţi ramiĭ vieţii sociale şi publice. Cu deosebire în timpul din urmă a fost recunoscut ca cel mai îndrăsneţ apĕrător al instituţiunilor bisericescĭ faţă de aşa numitele reforme bisericesc-politice ale guvernului. Fericitul Schopper a început mai întâiŭ lupta în contra nefericitei ordinaţiuni din 26 Febr. 1890 şi de atunci încóce cu vorba şi în scris a luptat pentru drepturile ameninţate ale bisericiĭ. Circularele luĭ, carĭ tradaŭ o profundă convingere religióză şi o energic a voinţei, nu odată aŭ pus pe gânduri cercurile liberale, ba aşa scria de energic, încât dacă nu ar fi ocupat o demnitate aşa înaltă şi nu ar fi fost aşa înaintat în etate, sigur îl aducea liberalismul modern pe banca acusaţilor. În luna trecută a fost atacat de influenza. Cu tóte acestea s'a presentat în casa magnaţilor, unde a votat în contra libertăţii religionare. Dară agravându-i-se morbul nu a putut rĕmâné în Pesta, să voteze şi în contra recepţiunii Jidovilor. Influenza a degenerat în aprindere de plumâni, care i-a curmat firul vieţii. Perderea luĭ o simte greŭ întrégă biserica catolică din Ungaria.

În veci amintirea luĭ!

Alegerea de deputat dela Tapolcza a decurs cu mare încordare de ambele părţi. Pentru Vörös candidatul guvernuluĭ aŭ corteşit oficialiĭ administrativi, ér pentru Kossuth Ferencz jidovimea, deşi secretarul de stat Vörös, comitele suprem şi alte notabilităţi liberale s'aŭ căciulit in corpore la rabinul dr. Linger. Ales a fost Kossuth.

„Controla“ este numele unuĭ noŭ organ politic român, care dela 1 April apare în Timişóra de 2 orĭ pe septĕmână şi costă 8 fl. pe an.

Înăsprirea închisorii de stat. Ministrul de justiţie face o mare nedreptate prinsonerilor de stat din Seghedin şi Vaţ înăsprind regimul penitenţiar prin ordinaţiunea sa din 14 Martie 1894 Nr. 1140, prin care introduce un noŭ regulament disciplinar. După noul regulament prinsonerii sunt puşi cu totul la discreţiunea directorilor de temniţă. Tóte scrisorile, ce vin pe postă, se predaŭ prinsonerilor numaĭ după ce aŭ fost revĕḑute de director, şi dacă acesta află cu cale, póte să nu le inmanueze nici după ce le-a cetit. Cărţi şi ḑiare li-se permit prinsonerilor, dar numaĭ de acelea, carĭ după părerea directorului nu stau în legătură cu delictul, pentru care aŭ fost condamnaţi. Epistole şi alte scrisorĭ de ale prinsonerilor se spedézĕ, numaĭ dacă sunt vidimate de directorul şi scrise în o limbă înţelésă de acesta. (Aşa dară dacă cineva nu scie limba directorului, nici corresponda nu mai póte.) Visite pot primi prinsonerii numaĭ câte dóuĕ orĭ pe ḑi şi şi atunci încă numaĭ consângeni. La conversare totdeuna va fi de faţă şi un temniţeriŭ, şi conversarea are să decurgă în o limbă înţelésă de acesta. Visita străinilor se va permite numaĭ în casurĭ escepţionale. Órele de preumblare s'aŭ restrins la 2 pe ḑi. Cine nu vedé, că regulamentul ţintesce la îngreunarea suferinţelor condamnaţilor nostri spre mai marea glorie a liberalimului magiar?

Asociaţiunea meseriaşilor români din Braşov, — pe cum cetim în „Gaz. Trans.“, — şi-a ţinut adunarea generală Duminecă sub presidiul dluĭ N. P. Petrescu. Din raportul comitetului cetit de dl profesor Vlaicu apare, că averea acesteĭ asociări pentru ajutorarea învĕţăceilorŭ şi sodalilor meseriesi români constă din fondul propiŭ al asociaţiunii 4661 fl. 40 cr., fondul M. Stroescu 43.700 lei şi 195 fl. 18 cr, fondul ḑiar 14.000 lei, fondul societăţii tinerilor sodali 845 fl. Asociaţiunea în anul trecut a aşedat la diverse meserii 79 învĕţăceĭ (în anul precedent numaĭ 44). Numĕrul învĕţăceilorŭ este de presente de 245. Sodalĭ aŭ ieşit în anul trecut 55. Dorim succese şi mai strălucite reuniunii din Braşov, şi ar fi în interesul nostru naţional, când s'ar înfiinţa şi ar desvolta activitate atarĭ reuniunĭ şi în alte centre românesci. În adunare aŭ fostŭ aspru sbiciuiţi aceĭ Români, carĭ nu sprijinescŭ pe comercianţii şi industriaşii români, ci preferesc pe străini. Noi la timpul sĕŭ încă am reprobat purtarea unor inteligenţi români din Blaş şi jur faţă de „Reuniunea de consum“ din Blaş, dară „Gaz. Tr.“, — póte că dusă în rătăcire de vre-un corespondent, atins prin reprobarea nóstră, — ne-a desaprobat; noi însĕ în casul de faţă suntem de acord cu cele scrise în „Gazeta Transilvaniei“. Pentru ce să hrănim noi pe străiniĭ, carĭ pentru scopurĭ româneschĭ nu daŭ nici o para, ci din contră de comun se aliézĕ cu adversariĭ nostri?

[1]) Recomandăm cu tótă căldura P. T. publicului român adevĕratul mărgăritar sufletesc *„Pregătire la mórte“* tradus şi edat de Societatea nóstră. Acest op constă din 28 cóle, hârtie alésă, tiparit cu mult gust. Preţul unuĭ esemplar broşurat 80 cr.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

F.

Suprimarea episcopatelorŭ sufragane și nimicirea puteriĭ archieresci a mitropolitului.

(Continuare.)

Supunerea puteriĭ archieresci săborului mare. Suprimându-se episcopatele sufragane, mitropolitulŭ Belgradului a rĕmasŭ singurulŭ archiereŭ alŭ Românilorŭ din Ardélŭ. Prin acésta biserica românéscŭ a ajunsŭ a fi asemene celeĭ calvinescĭ în unŭ punctŭ cardinalŭ, încâtŭ și biserica calvinéscă avea în Ardélŭ numaĭ unŭ singurŭ superintendente

Împrejurarea acésta a avutŭ însĕ și alte urmări. După dreptulŭ resăriteanŭ din Pravilă, sinodulŭ mitropolitanŭ compusŭ din mitropolitulŭ și episcopiĭ sufraganĭ, care trebuia să să adune în fie-care anŭ celŭ puținŭ odată, era organulŭ celŭ maĭ însemnatŭ pentru guvernulŭ bisericescŭ. În sinodulŭ acesta mitropolitanŭ era concentrată maĭ de aprópe tótă puterea publică jurisdicțională pentru mitropolia întrégă. [1])

Sinódele aceste mitropolitane de archieriĭ prescrise cu rigóre de dreptulŭ orientalŭ bisericescŭ s'aŭ și conservatŭ la popórĕle, ce se ținŭ de biserica rĕsăritului, în formă maĭ puținŭ saŭ maĭ multŭ acomodată Pravilеĭ până în diua de astădĭ. Ĕră la popórĕle, carĭ și-aŭ organisatŭ biserica după teritoriulŭ politicŭ, sinodulŭ mitropolitanŭ a luatŭ forma așa numitului „sfîntulŭ sinodŭ", din Rusia, Grecia și România. „Sfîntulŭ sinodŭ" în statele aceste este un sinodŭ compusŭ din maĭ mulțĭ archiereĭ, care însĕ întrunesce în sine potestatea supremă bisericéscă pentru statulŭ respectivŭ ca și sinodulŭ mitropolitanŭ alŭ Pravilеĭ pentru mitropolia întrégă.

Până cândŭ în Ardélŭ a maĭ statŭ organisațiunea mitropolitană prescrisă de Pravilă, saŭ până ce în Ardélŭ a esistatŭ unŭ mitropolitŭ cu câțiva episcopĭ sufraganĭ, până atunci nu putemŭ crede, să nu fie esistatŭ și sinodulŭ mitropolitanŭ, la care convenia mitropolitulŭ cu episcopiĭ sĕĭ. Concedemŭ bucurosŭ, că sinodulŭ acesta nu se va fi ținutŭ cu ceva aparatŭ mare, saŭ cu ceva pompă, carea să atragă atențiunea publică asupra sa. Concedemŭ și aceea, că nu multŭ spiritŭ va fi arĕtatŭ sinodulŭ în tractarea și resolvirea afacerilorŭ sale.

Starea bisericeĭ românescĭ pre acele timpurĭ era multŭ maĭ miseră și maĭ înapoiată decâtŭ să putemŭ ascepta așa ceva dela unŭ sinodŭ alŭ bisericeĭ românescĭ din acele timpurĭ triste.

Din acestea însĕ nu urmézĕ, că acelŭ sinodŭ nu se va fi ținutŭ de locŭ, fiindŭ óreșĭcum unŭ ce esențială în organismulŭ bisericeĭ resăritene după dreptulŭ din Pravilă.

A trebuitŭ însĕ sinodulŭ mitropolitanŭ să încete cu totulŭ, după ce aŭ încetatŭ episcopatele sufragane, căcĭ mitropolitulŭ nu maĭ avea cu cine să-lŭ țină.

Și așa calviniĭ dându lovitura de morte episcopatelorŭ sufragane, cu o cale aŭ datŭ lovitura de mórte și sinoduluĭ mitropolitanŭ, saŭ aŭ nimicitŭ de-odată dóuĕ instituțiunĭ cardinale de ale bisericiĭ resăritului basate pre Pravilă.

Acum puteaŭ calviniĭ purcede maĭ departe. Acum puteaŭ păși la organisarea bisericiĭ românescĭ întru tóte după norma celeĭ calvine.

N'avemŭ însĕ să ne închipuimŭ, că cronologice încă aŭ urmatŭ lucrurile în ordinea acésta logică, ca și cum maĭ întâiŭ ar fi suprimatŭ episcopatele sufragane și cu ele sinodulŭ mitropolitanŭ, și apoĭ s'ar fi apucatŭ de organisarea calvinéscă a bisericeĭ românescĭ. Ci lucrurile aŭ decursŭ de-odată, și paralelŭ. Pre cândŭ se stingeaŭ episcopatele sufragane, și eșiea din usŭ sinodulŭ mitropolitanŭ sub presiunea calvină, pre atunci întraŭ de altă parte în biserica românéscă totŭ sub aceea presiune instituțiunile calvinescĭ.

Între instituțiunile aceste maĭ însemnată este săborulŭ mare, încâtŭ prin elŭ fu lovită maĭ tare în inimă puterea archierésca. Întrarea luĭ s'a întîmplatŭ în modulŭ următoriŭ.

Calviniĭ ca și protestanțiĭ aŭ susținutŭ, că eĭ în biserica lorŭ voescŭ să realiseze „libertatea evangelică". Ce înțelegeaŭ însĕ eĭ sub „libertatea evangelică"? Înțelegeaŭ liberarea de sub guvernulŭ ierarchieĭ. După eĭ Domnulŭ nostru Isusŭ Christosŭ, când a întemeiatŭ biserica, n'a constituitŭ în biserică niciŏ ierarchie, ci tótă puterea publică bisericéscă o a datŭ poporului, care spre susținerea ordiniĭ publice bisericescĭ constitue oficialiĭ în biserică, carĭ însĕ dispunŭ și guvernézĕ în numele poporuluĭ și cu putere primită dela eiŭ.

Ierarchia catolică, care dispune în biserică și guvernéză în numele luĭ Dumnedeŭ și cu putere primită de susŭ, este după calviniĭ numaĭ unŭ productŭ alŭ timpuluĭ născutŭ în biserică în contra voințeĭ fundatoruluĭ eĭ. Supunerea la ierarchia acésta este o adevĕrată sclăvie după calviniĭ, și pentru aceea nimicirea ierarchieĭ este realisarea adevĕrateĭ libertățĭ evangelice.

Principiulŭ acesta simplu alŭ calvinilorŭ a fostŭ programulŭ desvoltăriĭ lorŭ bisericescĭ dela începutŭ. Întruparea niciŏ uneĭ ideĭ însĕ în societate, — fie idea câtŭ de limpede, — nu se póte întîmpla de-odată, și nu arare orĭ are lipsă de vécurĭ întregĭ, că să să pótă întrupa în unŭ modŭ maĭ multŭ saŭ maĭ puținŭ deplinitŭ.

Legea acésta istorică se observézĕ și în desvoltarea bisericeĭ calvinilorŭ din Ardélŭ. Principiulŭ lorŭ despre „libertatea evangelica" îĭ împingea să scuture de pre biserica lorŭ orĭ ce elementŭ ierarchicŭ. Sub conducerea principiuluĭ acestuia noŭ însĕ pre lângă tóte forțările, totuși se aflaŭ în o așa confusiune, câtŭ nu puteaŭ niciŏ distinge limpede, ce este în biserică elementŭ ierarchicŭ și ce nu este. De aci a urmatŭ, că lungŭ timpŭ considerauŭ de elemente ierarchice în biserică numaĭ factoriĭ aceia, carĭ purtaŭ maĭ marcatŭ timbrulŭ ierarchieĭ. Și aceștĭ factorĭ eraŭ: Papa, mitropoliții și episcopiĭ. La aceștia le-aŭ denegatŭ decĭ maĭ întâiŭ ascultarea canonică, carea după eĭ era sclăvia.

Ce să facă însĕ acum? De factoriĭ ceĭ maĭ însemnațĭ ierarchieĭ nu maĭ voieaŭ să scie nimicŭ. Anarchia acum era *ante portas*. Atunci aŭ începutŭ și eĭ a-și organisa biserica bine rĕŭ, cum puteaŭ, după principiulŭ „libertățiĭ evangelice", cum o înțelegeaŭ eĭ.

Biserica catolică s'a fostŭ organisatŭ de susŭ în josŭ. Mântuitoriulŭ a alesŭ pre ceĭ 12 apostolĭ, apostoliĭ au pusŭ după aceea episcopĭ, episcopiĭ preoți, și așa maĭ departe în decursulŭ vécurilorŭ totdeauna maĭ mariĭ s'aŭ îngrijitŭ de organisarea bisericéscă. Acésta o poftesce principiulŭ ierarchicŭ în biserică.

Calviniĭ din Ardélŭ ca și de aire, fiindu-le principiulŭ ierarchicŭ de totŭ odiosŭ, aŭ începutŭ organisarea în unŭ modŭ diametralŭ opusŭ bisericeĭ catolice, adecă de josŭ în susŭ, căcĭ după eĭ numaĭ o atare organisare corespunde „libertățiĭ evangelice". Poporulŭ în fiecare comună și-a alesŭ păstoriŭ, ĕră păstoriĭ din întrégă țara și-aŭ alesŭ unŭ capŭ, pe care-lă numieaŭ și episcopŭ, dară maĭ multŭ superintendente, nefiindu-le plăcută numirea de episcopŭ, ca una ce prea tare mirósă a ierarchie catolică.

În biserica catolică episcopulŭ are deplină putere jurisdicțională în teritoriulŭ supusŭ luĭ, nețermurită decâtŭ numaĭ prin canóne, însĕ prin acele, și prin instituțiunile întemeiate pre ele, țĕrmurite în mĕsură însemnată. Este episcopulŭ în biserica catolică o specie de principe ecclesiasticŭ saŭ ierarchicŭ.

Organisându-și calviniĭ biserica spre a încunjura căderea în anarchie, prin instituțiunea superintendentelui aŭ ajunsŭ și eĭ la o instituțiune analogă cu a episcopilorŭ din biserica catolică, și așa preste voea lorŭ aŭ trebuitŭ să vadă, cum elementulŭ ierarchicŭ alŭ episcopatului catolicŭ scosŭ afară pe o uș̆e, a întratŭ în biserica lorŭ pre alta.

Trebuieaŭ acum, voindŭ să fie consecuenți, să creeze pentru superintendentele lorŭ o atare pusĕțiune, câtŭ să nu semene maĭ de locŭ cu puseținea episcopilorŭ catolicĭ, o pusĕțiune, prin carea *„libertatea evangelică"* a lorŭ să fie jignită câtĭ maĭ puținŭ.

Spre a ajunge la acésta, aŭ trebuitŭ să statorésca principiulŭ, că deși superintendentele este în fruntea celoralalțĭ păstorĭ, totuși elŭ nu are și în elŭ nu este concentrată tótă puterea publică bisericéssă, ci este numaĭ unŭ *primus inter pares* față cu ceĭalațĭ păstorĭ, unŭ organŭ esecutivŭ a poporuluĭ, care singurŭ este purtătoriulŭ puteriĭ depline bisericescĭ.

Voința poporului însĕ se manifesta în așa numitulŭ *„synodus generalis"*. Adevĕratŭ că pre atunci *synodus generalis* nu era astfelŭ alcătuitŭ, câtŭ să să pótă dice cu dreptŭ cuvîntŭ, că în elŭ

---

[1]) Despre sinodulŭ mitropolitanŭ vorbescŭ în Pravilă can. 37 alŭ apostolilorŭ, can. 5 dela Nicea I, can. 20 dela Antiochia, can. 8 Trullanŭ și can. 7 dela Nicea II. Bine să însemnămŭ însĕ, că tóte canonele aceste vorbescŭ de sinóde de archierei, singurele sinóde, pre carĭ le cunósce Pravila. Nu scimŭ, ce să dicemŭ despre bărbațiĭ aceia ai nostri, carĭ se provócă la canónele aceste, ca și cum ele arŭ vorbi de sinódele diecesane preoțescĭ saŭ »micste«, de carĭ niciŏ urmă nu e în Pravilă. Numaĭ în dilele trecute nĭ-a căduŭ în mână o representațiune în causa sinódelorŭ trimisă Mitropolitului Vancea și subscrisă și de bărbațĭ serioșĭ, în care asemenea se face provocare la canónele de maĭ susŭ în favorulŭ sinódelorŭ diecesane preoțescĭ și »micste.« Mitropolitulŭ Vancea a pus'o ad acta.

era representatŭ în adevĕrŭ poporulŭ. Calviniĭ însĕ îlŭ considerauŭ totuşi de organulŭ acela, prin care se manifestézŭ voinţa poporului. Şi aşa pre superintendente îlŭ subordinară *sinodului generalŭ*, şi sinodulŭ generalŭ îlŭ puserŭ în fruntea bisericiĭ, ca organulŭ acela, în mânile căruia era concentratŭ plenitudinea puteriĭ bisericesci.

Pre calea acésta superintendenteluĭ saŭ episcopuluĭ lorŭ ĭ-aŭ creatŭ o pusĕţiune, ce nu avea maĭ nicĭ unŭ coloritŭ ĭerarchicŭ, şi esenţialŭ diversă de pusĕţiunea episcopilorŭ catolicĭ. De altă parte prin crearea pusĕţiuniĭ acesteia pre sama superintendenteluĭ saŭ episcopuluĭ lorŭ aŭ ajunsŭ a fi de firma credinţă, că de o cam dată aŭ realisatŭ în biserica lorŭ principiulŭ „libertateĭ evangelice“, cum şĭ-o închipuiaŭ eĭ.

Acum îşĭ întórserŭ privirile spre biserica românéscă.

În principiŭ nu a fostŭ şi nu este nicĭ astădĭ nicĭ o deosebire între pusĕţiunea ĭerarchică a episcopuluĭ apusanŭ pre temeiulŭ dreptuluĭ din *„corpus juris canonici“* şi între pusĕţiunea ĭerarchică a episcopuluĭ resăriteanŭ pre temeiulŭ dreptuluĭ din Pravilă. [1])

A fostŭ lucru firescŭ decĭ, că calviniĭ precum de tare uriaŭ puterea ĭerarchică a episcopilorŭ apusanĭ, chiarŭ aşa de tare uriaŭ şi puterea ĭerarchică a mitropolituluĭ românescŭ.

Ce aveaŭ dară de făcutŭ, ca să nimicéscă puterea ĭerarchică a mitropolituluĭ nostru? Nimicŭ alta, decâtŭ să-lŭ degradeze la rolulŭ inferiorŭ de unŭ *primus inter pares* faţă cu preoţiĭ, de unŭ organŭ esecutivŭ a voinţeĭ publice a poporuluĭ, chiarŭ aşa cum furceseră în biserica lorŭ.

Spre scopulŭ acesta supuseră pre mitropolituluĭ nostru *săboruluĭ mare* saŭ adunăriĭ cleruluĭ din ţara întrégă, şi plenitudinea puteriĭ bisericescĭ o aşedarŭ în *săborulŭ mare.*

Prin acésta puteriĭ ĭerarchice a mitropolituluĭ românescŭ ĭ-aŭ dată o lovitură, carea şi singură era de mórte. De aci încolo mitropolitulŭ nostru nu maĭ era archiereulŭ, pre care-lŭ cunósce Pravila, éră prin instituţiunea săboruluĭ mare în biserica românéscă din Ardélŭ a întratŭ unŭ elementŭ câtŭ se póte maĭ străinŭ de Pravilă.

Putemŭ să dicemŭ, că încetându mitropolitulŭ nostru a maĭ avé puterea ĭerarchică, ce ĭ-o dă Pravila, şi transplantându-se puterea acésta la săborulŭ mare, biserica românéscă din Ardélŭ a ajunsŭ deplinŭ din cadrulŭ bisericeĭ apusuluĭ şi a rĕsărituluĭ, şi în privinţa dogmeĭ despre ĭerarchie a devenitŭ deplinŭ calvină.

Minunata putere ĭerarchică archiereséscă a Pravileĭ, carea a menţinutŭ biserica în timpurile cele maĭ grele în contra păgânilorŭ şi a ereticilorŭ, fu împărţită în sute de bucăţĭ printre preoţimea din întrégă ţara, şi românii din Ardélŭ cu numele maĭ aveaŭ în frunte archiereŭ în persóna mitropolituluĭ, în faptă însĕ eraŭ fără archiereŭ, şi fără archiereŭ aŭ fostŭ până la s. unire, câudŭ fu érăşĭ reactivată puterea ĭerarchică în conformitate cu Pravila. [1])

În ce contrastŭ a ajunsŭ biserica nóstră cu Pravila, atunci, câudŭ în urma presiuniĭ calvine preste puterea archiereséscă a mitropolituluĭ aŭ pusŭ *săborulŭ mare* saŭ adunarea preoţimeĭ din întrégă ţara, se vede între altele dln talculŭ canonuluĭ 68 din partea întâiă a Pravileĭ, care sună astfelŭ:

„Oile, ce se dice ómeniĭ. şi uceniciĭ, adecă preoţiĭ, nu voiţĭ să pasceţĭ pre păstoriĭ şi învĕţătoriĭ vostri. pre archiereĭ dicŭ, că în locŭ de ucenicĭ, ce sunteţĭ, voĭ veţĭ să vĕ faceţĭ dascălĭ, să judecaţĭ pre ceia ce aŭ putere să vĕ judece şi să vĕ înveţe.“ [2])

În modulŭ celŭ maĭ drasticŭ s'a arĕtatŭ nimicirea puteriĭ archierescĭ întemeiată pre Pravilă prin săborulŭ mare atunci, câudŭ săboruluĭ mare i-s'a datŭ şi puterea să judece şi depună pre mitropolitulŭ. [3])

După disposiţiile Pravileĭ archiereulŭ are dreptŭ să judece pre preoţiĭ supuşi luĭ, la nicĭ unŭ casŭ însĕ preoţiĭ n'aŭ dreptŭ a judeca pre archiereulŭ.

Canonulŭ 68 din partea întâiă a Pravileĭ cu privire la lucrulŭ acesta prescrie următórele:

„Nu s'a datŭ preoţilorŭ, nicĭ mireniloră să judece pre archiereulŭ lorŭ, pentru că este capŭ şi păstoriŭ, dară acésta s'a datŭ archiereiloră să caute şi să judece pre ómeniĭ luĭ.“ [4])

Şi ĭerarchia din România, carea nu s'a abătutŭ nicĭ odată în privinţa acésta dela disposiţiile Pravileĭ, precum amŭ vĕdutŭ deja [5]) nicĭ n'a voitŭ să recunóscă dreptulŭ săboruluĭ mare de a judeca şi depune pre mitropolitulŭ.

Astfelŭ şĭ-aŭ ajunsŭ calviniĭ scopulŭ de a da şi în biserica românéscă o lovitură de mórte puteriĭ archierescĭ, factoruluĭ aceluia din biserica nóstră, pre care era maĭ marcantŭ imprimatŭ timbrulŭ ĭerarchieĭ atâtŭ de odiósă calviniloră. (Va urma.)

* * *

[1]) Înălţimea puteriĭ ĭerarchice archierescĭ în resăritŭ se póte tare frumosŭ vedé din constituţiunile apostoliloră. Veţĭ Cardinalŭ Pitra »Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta«. Roma 1864 tom. I. pag. 172, 176, 178, 179, 217, 219.

[1]) Avemŭ după s. unire ună frumosŭ asemplu chiarŭ dela episcopulŭ Clain despre reactivarea puteriĭ ĭerarchice episcopescĭ în conformitate cu Pravila, şi despre emanciparea puteriĭ archierescĭ de sub supremaţia săboruluĭ mare, introdusă de calviniĭ în biserica românéscă. În o epistolă, ce o scrie episcopulŭ Clain din Roma protopopuluĭ Secadate din Blaşŭ, să esprimă astfelŭ: *„extra synodum clerus ad nihil accedere potest, et absente episcopo tamquam capite nihil concludere potest, requiritur enim Episcopi ratificatio.“* Susţine aci Clain correctŭ, că clerulŭ nu numaĭ că nu este preste episcopulŭ, ci că nu póte decide nimicŭ fără episcopulŭ, saŭ fără ratificarea episcopuluĭ. Principiulŭ acesta nu cuprinde alta decâtŭ disposiţia canonuluĭ 39 alŭ apostoliloră din Pravilă, *„Preoţiĭ şi diaconiĭ fără de socotinţa episcopuluĭ nimicŭ să sevârşéscă, că elŭ este căruia i-s'a încredinţatŭ poporulŭ Domnului, şi dela care se va cere cuvintulŭ celŭ pentru sufletele lorŭ.“* Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag. 181, şi Pidalionulŭ românescŭ fóia 33.

[2]) Pravila de Tergovişte pag. 53.

[3]) Veţĭ maĭ susŭ pag. 20.

[4]) Pravila de Tergovişte pag. 53.

[5]) Veţĭ maĭ susŭ pag. 49 şi uu.

Lourdes înaintea forului sciinţeĭ.

De prof. Dr. I. Ackerl.

(Fine.)

Medicĭĭ serioşĭ rîd adĭ de mişelia, ce o fac diletanţiĭ în aplicarea ipnotismuluĭ şi sugestiuniĭ. Obĭectele lor de probă sunt de regulă morburĭ nervóse şi stărĭ isterice, prin urmare morburĭ de acelea, ce noĭ le-am înşirat în clasa cea dintâiŭ, şi a căror vindecare, chiar dacă s'a întîmplat repede, noĭ nu o considerămŭ de vindecare miraculósă. Nu de mult s'a fost publicat prin ţiare, că o persónă şĭ-a perdut viaţa prin aplicarea ipnotismuluĭ şi sugestiuniĭ, dar că óre cine să se fie vindecat prin aceste mijlóce *radical* şi *durabil*, încă nicĭ odată nu am cetit. Dacă esmuiĭor medicĭ Charcot, Bernheim etc. le-ar fi succes şi numaĭ o singură vindecare de morburĭ nervóse, ca şi carĭ s'aŭ întîmplat în Lourdes, — carĭ videcărĭ medicĭĭ comisiuniĭ de constatare relativ la caractĕrul lor miraculos l-aŭ judecat atât de rigoros, — de pe tóte catredele şcólelor superióre s'ar vesti numele lor cel lăudat, în tóte revistele medicale s'ar aproba succesul lor. În loc de acésta însĕ un elev alŭ luĭ Charcot ne surprinde cu următórele mărturisirĭ:

„Despre minunile, despre carĭ se trimbiţă în lumea largă ca despre manifestaţiunĭ regulate de ale ipnotismuluĭ, noĭ în ale nóstre observărĭ nu aflămŭ nicĭ o urmă prin spitaluri. Istoria ipnotismuluĭ conţine în sine încă mult romanticism. Cu privire la vindecările momentane, la acestea schimbărĭ, carĭ evident rĕstórnă tóte legile, încă trebue să se observe tótă precauţiunea. Vindecarea casurilor isterice decurge fórte încet şi în butul sugestiuniĭ, magnetuluĭ şi altor mijlóce moderne rĕmân ca şi maĭ înainte timp îndelungat prin salele nóstre de morboşĭ păstrându-şĭ tot deuna dispoşiţiunea şi simptómele morbuluĭ respectivilor. Vindecările miraculóse şi evidentele schimbărĭ spre bine sunt o amăgire orĭ o sperare, dar a rare orĭ realitate.“

În judecarea manifestaţiunilor ipnotice se purcede din ţi în ţi tot cu maĭ multă chibzuélă. Necredinţa a fost silită, să apeleze la un romanţier murdar ca Emil Zola [1]) spre a se apĕra în contra „superstiţiuniĭ“. Sciinţa însĕ protestézŭ energic în contra încercăriĭ de a esplica minunile din Lourdes prin sugestiune şi ipnosă.

Esplicarea minunilor din Lourdes preste tot numaĭ ateiştilor le causézŭ greutate. Cine crede în esistinţa unuĭ atotputernic Dumneţeŭ, cine crede în dispositiunea uneĭ Provedinţe divine, pe acela nu-l vor înstrăina nicĭ acestea, nicĭ alte minunĭ.

Acea mână, carea a creat admirabila structură a ochuluĭ omenesc, dóră va fi în stare a suplini neajunsul puterilor naturale şi a da într'o clipă unuĭ orb vederea perdută? Şi acea atotputinţă, carea a chemat la esistinţă minunatul origansim al trupuluĭ omenesc, să

[1]) O nóuă carte scrisă cu multă cunoscinţă şi obĭectivitate a apărut: Critique d'un roman historique. Lourdes de Zola de Abbé Joseph Crestey. La Roger şi Chernovitz în Paris. Într'aceea Zola a fost acusat pentru defaimare şi din partea unuĭ architect.

nu pótă vindeca un membru frânt, să nu pótă restitui sănetatea sdruncinată, deşi acésta nu le succede medicilor prin mijlócele, ce le staŭ la dispositie? Trăesce încа bětrânul Dumnedeŭ. Acela, care în Lourdes în mod aşa de miraculos dă vedere orbuluĭ, aud surdilor, sănětate morbosilor, nu e altul, decât Acela, carele un popor întreg a trecut ca pe uscat prin mare, care a dis paraliticului din s. Scriptură: „Scólă-te şi mergi!“ şi orbuluĭ: „Eŭ voesc, să vedi!“ Sciinţa a aprobat în Lourdes în mod strălucit credinţa, şi necredinţa a înfruntat-o. Un mare numĕr al celor mai renumiţi medici [1]) din tóte părţile lumiĭ aşa se pronunţă din an în an:

Nu sciinţa este, carea négă minunea. Din contră tocmai sciinţa este, carea învaţă, că puterile naturiĭ sunt legate de anumite margini, pe carĭ acelea amĕsurat esperinţeĭ nu le-a trecut. Şi tot sciinţa este aceea, carea cu referinţă la minunile din Lourdes astfel se declară: Spre efeptuirea acestora mijlócele naturale preste tot nu sunt de ajuns. Aicĭ cooperéză puterĭ supranaturale.

Sepcora.

Economie.

De ale stupăritor. Preste tot pentru ceĭ ce se ocupă cu stupăritul raţional în coşniţĭ mobile, nu e plăcut lucru, că roiul trebue prins mai întâiŭ în coşniţă ordinară, şi apoi mutat în cea mobilă. E o împrejurare acésta, în carea altcum nu ne putem ajuta, din causă că coşniţa Dzierzon, orĭ alt sistem basat pe Dzierzon, e grea, şi nu e cu putinţă a o purta după plac ca pe o coşniţă simplă. Pentru a-mĭ uşura după putinţă inconvenientele atareĭ mutări, după mai multe probe am ajuns la următoriul resultat: Mi-am făcut o coşniţă uşóră cuadrată din scândură de 10 mm grósă. Dar acésta aşa e făcută, că treĭ părepĭ de laturi şi fundul de-asupra sunt bătuţi laolaltă cu cue. Al patrulea părete însĕ e mobil ca o uşe, dar nu e prins cu nimic către coşniţă. Pentru ca păretele acesta să stea şi să nu alunece nicĭ în o parte, e făcut cu horşurĭ, cum e făcută spre esemplu şi uşea la casă, de se îmbucă în uşciorĭ. Ca să nu alunece păretele acesta nicĭ în jos, celalalţĭ doĭ părepĭ aĭ coşniţeĭ, pe carĭ ar fi să se potrivéscă acest părete mobil, sunt prinşĭ laolaltă în partea inferióră cu o léţă cam de 1 cm în diametru de grósă. Ca acest părete totuşi să nu pice, se înţepenesce către coşniţă prin dóuĕ copeĭ, făcute din dóuĕ cue subţirele de drot aşa, că cuele le batem binişor în dunga părepĭlor ficşi şi apoi le îndoim preste păretele mobil. În partea inferióră păretele mobil e provĕdut cu urdiniş (uşe pentru albine), carele prin o scândurice orĭ dop după plac se póte închide. Coşniţa acésta are apoi dedesubt un capac, pe cum e spre es. acoperişul uneĭ şcătule, carele aşa se potrivesce de acurat pe gura coşniţeĭ, cât pe lângă acesta nu póte ieşi afară nicĭ o albină. Coşniţa acésta atât trebue să fie de largă, pe cât e de largă şi coşniţa mobilă, în carea voim, să mutăm stupul, adecă: acurat atâta, cât cadrele din o coşniţă să se potrivé-că perfect în ceealaltă. Pentru ca să putem aplica în coşniţa acésta de prins cadre, trebue să albă horşurĭ tăiate în părepĭ, orĭ făcute prin baterea alor dóuĕ leţe în partea superióră a părepĭlor laterali, întocmai ca şi coşniţa mobilă, în carea e a se aşeda stupul. Şi trebue să fie coşniţa acésta atât de lată, cât acurat să încapă în ea 7 orĭ 8 cadre, dar acurat, ca nicĭ să nu se strîngă, nicĭ să nu se misce. Înălţimea coşniţeĭ nu hotărésce. Când prindem roiul, procedem astfel: Dacă roiulŭ a ieşit din o coşniţă mobilă, luăm coşniţa mobilă şi desfăcêndu-i fundul dedesubt şi păretele mobil, aşedăm în ea treĭ cadre cu faguri naturali orĭ atificiali, pe cum îi avem, ér de nu, şi fără faguri, la tótă întîmplarea cu începĕtura îndatinată. Apoi luăm din coşniţa mobilă, din care a ieşit roiul, un fagure cu puĭ şi cu albine cu tot, şi îl aşedăm în coşniţa de prins lângă cele treĭ cadre cu faguri orĭ fără faguri, pe cum îi avem. Dacă roiul nu a ieşit din coşniţă mobilă, orĭ nu scim, din care coşniţă a ieşit, totuşi luăm un fagure cu puĭ din o coşniţă mobilă, dar măturăm tóte albinele de pe eĭ, şi apoi îl aşedăm ca mai sus. Dacă nu avem de loc coşniţe mobile cu stupĭ, în loc de faguri cu puĭ punem orĭ şi ce fagure, şi încă de se póte, fagure bĕtrân, negru.

(Va urma.)

[1]) Protocolul la finea peregrinajuluĭ naţional a constatat 88 medicĭ. Şesedecĭ de vindecări fără esaminate. Numĕrul peregrinilor, carĭ călătoriră cu trenul la Lourdes în August din anul trecut, a fost de 35.000.

În Lourdes vin înainte vindecări de acelea, carĭ prin nicĭ un fel de metod natural orĭ artificial nu se pot efeptui. La vindecările acestea conlucră atarĭ puterĭ, carĭ nu se pot numi numai simple puterĭ naturale.

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Ostoichulŭ celŭ micŭ edit. III. Blaşiŭ 1892. Preţulŭ nelegatŭ 80 cr. v. a., legatŭ cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legatŭ dimpreună cu **Pentecostariulŭ** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triodŭ, crudo fl. 6.50, legatŭ în piele tare şi cu copceĭ fl. 10.

Orologeriŭ, crudo fl. 2.80, legatŭ în piele fl. 3.80.

Apostoleriŭ, folio, crudo fl. 4.40, legatŭ în piele şi cu margini aurite fl. 6.40.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20cr., legatŭ în piele 3 fl. 20 cr.

Euchologiu

ediţiunea **a dóua**, revĕdută după originalulŭ grecescŭ şi îndreptată în modŭ însemnatŭ. Formatŭ 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipariŭ frumosŭ în **negru** şi **rosu**. — Preţulŭ nelegatŭ fl. 2.80, ér legatŭ în piele tare fl. 3.80.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaşŭ 1881 broş. 3 fl.

Întroducere în s. Scriptură de Dr. Victorŭ Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Istoria particulară a bisericeĭ unite de Dr. A. Grama broş. 1 fl. 50 cr.

Cestiuni

din

dreptulŭ şi istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologeticŭ din incidentuiŭ invectivelorŭ „Gazeteĭ Transilvanieĭ“ şi a dluĭ Nicolaŭ Densuşanŭ asupra Mitropolituluĭ Vancea şi a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Preţulŭ **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Preţulŭ **1** fl. Ambele părţi espedate franco **1** fl. **85** cr.

Testamentulŭ şi Literele fundaţionale ale fericituluĭ Archiepiscopŭ si Mitropolitŭ gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraşŭ *Dr. Ioan Vancea de Buteasa*. Blaşiŭ 1892. Tipografia Seminariuluĭ gr. cat. din Blaşiŭ. Se află de vîndare la Administraţia „Unirii“. Preţulŭ 10 cr., cu partă postalŭ 15 cr.

Decretele Conciliului, provincialŭ **prima** ediţiunea a II-a broş. 80 cr.

Decretele Conciliului provincialŭ **a doilea**, ediţiunea a II-a broş. 65 cr.

Pregătire la mórte, adecă consideraţiuni asupra maximelorŭ eterne folositóre tuturora pentru meditare şi preoţilorŭ spre a predica, de *Alfonsŭ Maria de Liguori* Doctorŭ alŭ Besericeĭ. În versiune românéscă de Membriĭ societăţiĭ de lectură Inocenţiu M. Clain. Blaşiŭ 1893. Tipografia Seminariuluĭ archidiecesanŭ. Opulŭ are 425 p. în 8° micŭ. Preţulŭ 80 cr. Editura societăţiĭ.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a mărită.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 9—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blaş.

Anul V. | Blaş 20 Aprilie 1895. | Numĕrul 16.

Episcopul Lugoşului.

Pe cum am aflat din foile semioficióse ale guvernului, numirea deputatului Silviu Rezei de episcop al Lugoşului ar fi lucru hotărit. Atunci nu voiam să credem sciriĭ colportate prin numitele foĭ, ci socotiam, că e vorbă numaĭ despre vre-un plan, despre vre-un pium desiderium al guvernului şi al domnului Rezei.

Acum dintr'alt isvor, demn de tótă credinţa, aflăm, că întru adevĕr guvernul a decis, să propună spre numire Regelui apostolic pe domnul deputat Silviu Rezei.

În faţa acestuĭ fapt datorĭ suntem, să ne ridicăm glasul şi să avertisăm clerul şi poporul mitropolieĭ nóstre şi în special pe cel din diecesa Lugoşului despre cea maĭ nóuă lovitură, ce intenţionézĕ a le-o da guvernul ţĕriĭ.

Da, o spunem cu apostolică francheţă: numirea domnului Rezei de episcop al Lugoşului ar fi o grea *lovitură* dată biserieĭ din partea guvernului şi în acela-şi timp o mare *primejdie* pentru sfînta nóstră biserică.

Nu e vorbă, pe guvern îl înţelegem. Domniĭ dela stăpânire nu privesc în episcopie o înaltă funcţiune *bisericéscă* şi *spirituală,* ci o simplă remunerare pentru serviţiĭ prestate lor şi pentru serviţiĭ, ce le maĭ aştéptă în viitor. Este decĭ lucru tare firesc, ca guvernul să-l recomande spre numire la episcopia Lugoşului pe domnul deputat Rezei. Domnul acesta în calitate de deputat a rĕmas credincios guvernului şi atunci când guvernul a pus de basă a lucrăriĭ sale legile antireligionare. Domnul Rezei a crecut a fi compatibil cu *conscinţa sa* de *preot unit,* să spriginéscă cu votul sĕŭ esistinţa unuĭ asemenea guvern, cu tóte că a vĕcut, cum aŭ părăsit partidul guvernului toţi ceĭalalţi preoţi catolicĭ.

Faptul acesta în ochiĭ guvernului a trebuit să fie de sigur un puternic motiv pentru a-l propune pe dl Rezei spre a fi numit episcop al Lugoşului. E lucru natural, ca guvernul liberal şi ateŭ să umble după asemenea episcopĭ. În ochiĭ nostri însĕ remânerea domnului Rezei în partidul liberal este o *tradare de biserică* şi o *apostasie.* Pentru că e drept, că domnul Rezei n'a votat pentru căsătoria civilă, dar prin remânerea sa în partid tot înmulţesce tabĕra guvernamentală şi astfel prin votul sĕŭ *indirecte* apróbă tóte legile aduse de guvern. Însĕ a sprijini pe eretici, fie şi numaĭ *indirect,* însémnă a *apostata.*

Astfel stând lucrul, întrebăm: Este óre permis, este óre admisibil, ca noĭ în faţa planului, ce-l are guvernul, să rĕmânem indiferenţi? Este óre ĭertat, ca noĭ să lăsăm guvernul, să facă, ceea ce ĭi place, când e vorbă de binele bisericiĭ nóstre?

Ce putem noĭ să aşteptăm dela Rezei ca episcop? Putem noĭ, să aşteptăm apĕrarea aşedĕmintelor nóstre bisericescĭ dela un om, care nicĭ de întregitatea dogmelor nu se intereséză? Putem noĭ, să aşteptăm înflorirea dieceseĭ Lugoşului dela un om, care nu se sfiesce a sprijini un guvern, care numaĭ la stricăciunea credincioşilor nostri ţintesce?

De persóna domnului Rezei nu voim să ne atingem. Ĭi aducem numaĭ aminte calităţile, pe carĭ le cere sfîntul Apostol Paul dela un archiereŭ. „Se „cade episcopuluĭ, să fie fără prihană, „*trézu,* întreg la minte, cucernic, iubitor „de străinĭ, învĕţător, *nebeţiv,* negrabnic „a bate, neagonisitor de dobîndă urîtă, „ci blând, nefăţarnic, neiubitor de ar„gint.“ Tim. II. 2—3. „Şi se cade „luĭ şi mărturie bună să aĭbă dela ceĭ „din afară.“ Tim. 3, 7. „Să nu fie „sumeţ, *ţinêndu-se de cuvîntul cel cre„dincios al învĕţăturiĭ,* ca puternic să „fie şi a îndemna cu învĕţătura cea „sănĕtósă, şi pe ceĭ ce greşesc în contra „a-ĭ certa.“ Tim. 2, 7. „*Să fie în„vĕţătoriŭ popórĕlor întru credinţă şi „adevĕr.*“ Tim. 2, 7.

Să le ĭea domnul Rezei pe rînd şi să mediteze asupra lor, apoĭ să le aplice la sine şi să-şĭ pună mâna pe pept şi apoĭ să spună: óre póte să fie el episcop în biserica luĭ Christos? — Nu voim, să ne dimitem la detailurĭ, dar dacă binele bisericiĭ va cere, atunci şi cu privire la punctul acesta vom vorbi maĭ lămurit.

Este aşadară maĭ pe sus de orĭce îndoélă, că numirea domnuluĭ Rezeĭ de episcop al Lugoşuluĭ ar fi o *grea*

Feuilleton.

Florile sfintelor Scripturĭ.

(Fine.)

V.

Trandafirul se desvóltă în partea de médĕdĭ maĭ căldurósă a zoneĭ moderate întocmaĭ ca şi în partea eĭ de médĕnópte şi maĭ rĕcorósă. Trandafirul în diferitele şi numĕróasele sale varietăţĭ e un adevĕrat cosmopolit, dar vĕdesce totusĭ o predilecţie deosebită pentru ţinuturile maĭ nordice ale zoneĭ moderate. O scire mitică veche a declarat insula Rhodos de patria trandafiruluĭ. Grecesce el se şi numesce *ῥόδον* dela *Ῥόδος.* Din numirea luĭ cea grecescă se derivă şi numirea luĭ cea latinéscă „rosa“. Scirea acésta mitică se pare a avé temeiŭ, căcĭ insula Rhodos e întru adevĕr centrul sfereĭ de estensiune geografică a trandafiruluĭ. Stera acésta în decursul vécurilor s'a lărgit tot maĭ tare în tóte părţile. Romanĭ şi Elinĭ aŭ cunoscut trandafirul, până unde se póte numaĭ urmări istoria acestor dóuĕ popórĕ. Pe monumentele Egiptuluĭ celuĭ vechiŭ dimpotrivă nu găsim nicĭ o urmă a cunoscinţeĭ trandafirului. Nicĭ în cărţile acelea ale s. Scripturĭ, carĭ s'aŭ păstrat scrise în limba evreéscă, nu găsim nicăirĭ numele trandafirului. E probabil, că Palestinenĭĭ aŭ început a-l băga în samă, numaĭ după ce Seleucidiĭ şi Ptolemeiĭ aŭ întrodus din Persia în Siria şi în Egipt rosa centifolie, carea o amintesce Herodot între plantele de grădină. De loc nu avem să ne mirăm, că în Palestina maĭ înainte de aceea nu aŭ băgat în samă măcésa, carea cresce selbatică; ea adecă nu are miros, şi flórea eĭ se strică fórte uşor. Preste tot se póte adecă dice, că rĕsăritenii nu prea băgaŭ în samă florile, maĭ ales pentru că florile de pe acolo nu aveaŭ miros. Aşa ne spune Teofrast (H. pl. 6, 8. 5), că în Egipt florile afară de mirtă nu aveaŭ miros. Tot asemenea scrie şi Pliniŭ la 21, 11: In Aegypto sine odore haec omnia.

În cărţile s. Scripturĭ se amintesce rosa maĭ întâiŭ abia în vécul al treilea înainte de Christos. Isus Sirach (pe la 300 în. de Chr.) orĭ nepotul luĭ, care purta asemenea numele Isus Sirach şi a edat în Egipt pe timpul luĭ Ptolemeŭ Evergete (246—221 în. de Chr.) prelucrarea grecésca a opaluĭ moşuluĭ sĕŭ, asamĕnă înţelepciunea cu cedrul Livanuluĭ, cu ciparosul din munţiĭ Ermonuluĭ, cu finicul, cu maslinul, cu sorţişóra, cu aspalatul saŭ balsamul, cu smirna, cu terebintul, cu viţa şi cu „săditurile trandafiruluĭ în Ierichon“. Tot la Is. Sir. în 50, 6 se asamĕna archiereul Simon fiul luĭ Onie îmbrăcat în podóbele archierescĭ cu lucéfĕrul de diminĕţă, cu luna plină, cu sórele, cu curcubeul, cu „flórea trandafiruluĭ în ţilele primăverii“, cu „criniĭ la curgerea apelor“ şi cu altele. Se maĭ amintesce trandafirul la Is. Sir. 39, 17: „Ascultaţi-me pe mine, fiiĭ ceĭ credincioşĭ, şi odrăsliţĭ ca şi trandafirul, ce cresce spre curgerea apeĭ.“ Datină de tot grecéscă este aceea, că tineriĭ în Înţelepciunea luĭ Solomon scrisă grecesce cam pe la 200 în. de Chr. esclamă la 2, 8: „Să ne încununăm cu florĭ de trandafir, până nu se vestedesc.“ Aşa scrie şi Anacreon în Od. 5: „Încununaţi cu trandafirĭ fromos înfloriţi vom să bem.“

Dar să băgăm de samă, să nu confundăm adevĕratul trandafir cu aşa numitul trandafir de Ierichon. Trandafirul de Ierichon (anastatica hierichuntica) cu clómbele sale subţirele şi adunate în forma unuĭ mătăuz şi cu flórea sa ponghiósă saménă cu o nuea sură, bătută de vremĭ, pe carea o împlântĭ în năsip. Numele sĕŭ botanic anastatica, flórea învierĭĭ, l-a primit el dela propietatea aceea

lovitură și o *mare primejdie* pentru biserica nóstră.

Ce ar fi decĭ de făcut pentru a feri sfînta nóstră biserică de o asemenea lovitură și de o atare primejdie?

În locul prim mitropolitul împreună cu episcopiĭ nostri preasfinţiţi aŭ datorinţa a depărta lovitura acésta. Guvernul are datorinţa, să-ĭ consulteze în privinţa acésta. Dacă n'a făcut-o, atunci pot să-și ridice glasul la Regele Apostolic și eventual la Scaunul apostolic. Noĭ nicĭ nu îndrăznim a presupune, că preasfinţiţiĭ nostri archiereĭ ar abdice dela eserciarea dreptuluĭ și datorinţeĭ lor.

În locul al doilea vine rolul cleruluĭ nostru și maĭ întâiŭ al cleruluĭ din diecesa Lugoșuluĭ. Clerul din acéstă diecesă are datorinţa, să se adune sub conducerea capitululuĭ, și dacă nu se póte, după protopopiate, pentru a compune și a trimite câte o representaţie le Regele apostolic și la Pontificele din Roma, în care să se arete cu fiéscă umilinţă și sinceritate periculul, ce ar ameninţa biserica nóstră la cas, dacă s'ar încuviinţa propunerea guvernuluĭ.

Nutrim speranţa, că atâta e de ajuns pentru delăturarea lovituriĭ. Asemenea sperăm, că clerul dieceseĭ Lugoșene nu va rĕmâné surd la vócea nóstră și ne va da mână de ajutor, ca să ferim de Silviŭ Rezei scaunul lor episcopesc ilustrat prin Victor Mihályi.

Ministrul Bánffy despre situaţie. — În ḑilele trecute ministrul președinte Bánffy a primit pe un colaborator al luĭ „N. Wiener Tagblatt". La întrebarea, carĭ ar fi planurile guvernuluĭ cu privire la viitoriul cel maĭ apropiat, Bánffy ĭ-a împărtășit multe de tóte.

A ḑis, că politica bisericéscă, pe carea guvernul a moștenit-o dela cabinetul Wekerle, are să se esecuteze. Cele dóuĕ proiecte despre libĕrul eserciţiŭ al religieĭ și despre recepţia Jidovilor, pe carĭ casa magnaţilor le-a respins de tot orĭ în parte, éră vor ajunge în casa deputaţilor la desbatere, și încă cât se póte de curênd, pentru ca nimenĭ să nu se îndoéscă despre seriositatea intenţiilor guvernuluĭ. Doresce, ca acum casa magnaţilor să întindă mâna spre a face, să înceteze diferinţa, ce s'a născut între cele dóuĕ camere. Casa deputaţilor se va ocupa de cele dóuĕ proiecte în Aprilie, éră casa magnaţilor în Maiŭ. Nu crede, că și acum se va maĭ îndârji casa magnaţilor. După ce vor ajunge proiectele din noŭ în casa magnaţilor, într'însa se va întări convingerea, că el, adecă Bánffy, nu póte să recédă dela acest punct de program, că el, adecă Bánffy, sprigininduse pe încrederea corónei trebue să róge casa magnaţilor, ca ea să pună capet diferinţeĭ. Reformele bisericescĭ-politice deja sancţionate se vor esecuta la tot casul. Pe la începutul luĭ Septembre organismul cel noŭ al matriculelor de stat va funcţiona în întrégă ţara. Cu ceva maĭ multă vreme pretinde introducerea căsătorieĭ civle. Dar și pentru acésta s'aŭ făcut pregătirile.

Cu privire la cestiunea de naţionalităţĭ ministrul s'a declarat în modul următoriŭ:

„Cestiunea de naţionalităţĭ este așa de împletiită cu mișcarea politică-bisericéscă, încât de odată cu esecutarea legilor politice-bisericescĭ și în acest punct încă va urma liniștirea. Sincer grăind, nicĭ o dată n'am făcut taĭnă din aceea, că în cestiunea de naţionalităţĭ nicĭ odată n'am ţinut de necesară o acţiune deosebită. Nu voiŭ să estimez mișcarea acésta sub preţul eĭ; dar ea totuși nu e de așa, cât să însufle îngrijirĭ. În Ungaria naţionalităţile nicĭ un bărbat serios de stat nu póte nicĭ odată să le privéscă de corporaţiune politică, carea ca atare ar puté să pretindă nisce drepturĭ; numaĭ ca specialitate etnică pot ele să pretindă, ca limba lor să se bage în samă în școlĭ și în bisericĭ și încâtva și în administraţie. Dar confesiunile în școlă și în bisericĭ aŭ autonomie deplină, carea ajunge la manifestare în administraţia comunală, ba și în cea comitatensă. E însĕ o absurditate pretensiunea aceea, ca în tóte ţinuturile toţi oficialiĭ dela administraţie și dela justiţie să vorbéscă tóte limbile folosite în ţinutul respectiv, căcĭ sunt multe ţinuturĭ de acelea, în carĭ locuitoriĭ vorbesc și cincĭ și șese limbĭ. Éră scirea tuturor limbilor acestora nu póte să se pretindă dela oficialĭ. În general principiul meŭ este acela, ca în concesiile, carĭ s'ar face naţionalităţilor, afară de pretensiunile vieţiĭ practice să se marcheze liniile de graniţă de departe visibile ale condiţiilor de viaţă pentru statul magiar unitar.

„Dacă tóte cestiunile acestea causézĭ acum dificultăţĭ maĭ marĭ ca de altă dată, causa este, că ele se aduc în legătură cu politica bisericéscă, și că uniĭ prelaţĭ bisericescĭ se folosesc de politica bisericéscă spre aceea, ca ea să aducă frupte pe sama politiciĭ de naţionalităţĭ. Aicĭ sunt de es. Româniĭ. O mare parte dintr'inșiĭ e greco-catolic și atîrnă dela Roma. Dela sine se înţelege, că statul magiar în ĭerarchia bisericéscă nu póte să sufere vre-o persónă, carea e angajată împotriva statuluĭ magiar. E lucru straniŭ, că în Roma asta nu vor să o pricépă și se minunézĕ fórte pentru aceea, că Regele apostolic al Ungarieĭ la demnităţĭ bisericescĭ nu numesce pe nimenĭ, împotriva căruia din punct de vedere patriotic se ivesc bănuelĭ. Și totuși se înţelege dela sine, că statul magiar în acest punct nu póte să facă și nicĭ nu va face concesiĭ, și că în numirea episcopilor nu póte să pérdă din vedere consideraţiile, cari privesc statul magiar, ceea ce am spus-o franc și nunţiuluĭ din Viena."

Cu privire la reforma administraţieĭ, respective la străformarea administraţieĭ în administraţie de stat, a ḑis ministrul, că aceea nu va puté să se împedece mult timp, dar se teme, că de o cam dată nu ajunge timpul, pentru ca să se facă óre ce pentru realisarea acesteĭ reforme.

Cu privire la Kossuth Ferencz încă s'a declarat, și încă așa, cât declaraţia asta să nu strice în Viena impresia aceea bună, carea a făcut-o el Bánffy prin aceea, că nu a luat parte la înmormîntarea luĭ Kossuth Lajos.

Despre fusiune încă a grăit. A declarat, că totdeuna s'a îndoit despre aceea, că Apponyi se va alipi de partidul guvernamental. Acesteĭ fusiuni îĭ stă în cale aceea, că între Apponyi și între partidul guvernamental esistă diferinţe principiale fórte marĭ cu privire la pactul dualistic și la armată.

Acestea ar fi în resumat declaraţiile, carĭ după „N. W. T." le-ar fi făcut Bánffy despre situaţia internă a Ungarieĭ.

Ar fi acum, să apreţiăm declaraţiile acestea ale luĭ Bánffy, întru cât ne privesc ele maĭ de aprópe pe noĭ.

O vom face acésta cât se póte de scurt, de órece de o cam dată încă nicĭ aceea nu se scie, dacă este a se da luĭ „N. W. T." creḑemînt orĭ nu.

---

a luĭ, că el póte să-și deschidă florile sale mărunţele chiar și la lunĭ după ce l-aĭ culeș, numaĭ să-l puĭ în apă. El cresce în năsipul șesuluĭ celuĭ cald de lângă Marea mórtă, dar nu la Ĭerichon, deși și-a primit conumele dela cetatea acésta.

Homer afară de colórea trandafirie și de bobocul de trandafir maĭ cunósce și uleul de trandafir (Il. 23, 186). Adevĕrat că el spune, că acest uleŭ e așa de preţios, cât numaĭ o ḑeiţă putea să-l aibă. În grădina regeluĭ mitic Midas din Macedonia cresceaŭ pe timpul luĭ Herodot trandafirĭ cu florĭ câte cu 60 de frunḑe, carĭ respândeaŭ un miros nespus de plăcut (8, 138). Acela-și lucru îl amintesce cam cu o sută de anĭ maĭ târḑiŭ și Teofrast (H. pl. 6, 6). Grădinile de trandafirĭ din Macedonia pentru frumseţa lor s'aŭ făcut proverbiale întocmaĭ ca maĭ târḑiŭ trandafiriĭ din Paestum. Cu tote acestea Romaniĭ comandaŭ pentru serbările sale trandafirĭ din India și din ţĕrĭ încă și maĭ depărtate (Pliniŭ 21, 8), căcĭ pe timpul împĕraţilor Romaniĭ avea preţ numaĭ aceea, ce se aducea din depărtărĭ marĭ, și risipul, care se făcea cu trandafirĭ și cu alte florĭ, crescuse în mĕsură așa de nebună, cât tóte ţĕrile pămîntuluĭ trebuiaŭ să dea Romeĭ tributul lor de florĭ. Pentru ca óspeţiĭ la prânḑurĭ să guste cât de mult parfumul trandafirilor, domnul caseĭ dispunea, ca pe masă să se presare frunḑe de flóre de trandafir în cantitate cât se póte de mare așa, cât blidele cu mâncări erau așeḑate așa ḑicênd pe pat de florĭ (Ovid. Fast. 5, 335: Et latet iniecta splendida mensa rosa). Cu ajutoriul unuĭ aparat artificios presăraŭ și pe timpul prânḑuluĭ preste óspeţi frunḑe de florĭ de trandafir (Suet. Nero 31). Împĕratul Heliogabal cu prilejul unuĭ prânḑ a dispus, să se presare atâta multime de trandafirĭ și viorele, cât o parte din óspeţi neputênd ieși din ea s'a nădușit în florĭ (Lamprid. Heliog. 19).

Apa de trandafir, adecă pătrunsă cu parfum de trandafir, la rĕsăriteni este una din parfumeriile cele maĭ mult folosite. Eliniĭ încă o folosesc fórte mult. De aceea trandafirul e una din florile acelea puţine, carĭ se cultivă în Palestina. Ea cresce în libĕr și se cultivă în grădiniĭ. Aprópe de Ĭerusalim e drăgălașa vale a trandafirilor (Wadi el-Ward). Trandafiriĭ de pe la Alexandria și de pe la Cahira aŭ puţin parfum și frunḑe micĭ și de aceea aŭ și puţină trecere. Cu atât maĭ preţuite sunt rosele de colóre trandafirie deschisă de pe la Fayum, unde ele se cultivă în mĕsură mare. Fayum este adecă propria grădină de póme și florĭ a Egiptuluĭ. Trandafiriĭ se folosesc acolo maĭ ales pentru a fabrica uleŭ de trandafir. Eĭ se culeg în luna luĭ Ianuariŭ.

În valea Ĭordanuluĭ și pe la Ĭerichon în ḑilele nóstre nu se găsesc rose, se găsesc însĕ fórte multĭ oleandri (nerium oleander). El pe acolo se desvóltă fórte frumos. Dioscoride scrie despre el: „Oleandrul (*νήριον*), care se numesce și rododafne (*ροδοδάφνη*) și rododendron (*ροδόδενδρον*), cresce în grădinĭ de lux, în apropiarea măriĭ și a riurilor. Florile și frueḑele luĭ sunt aprópe pentru tóte mamiferele veninóse de mórte, éră omul le pune în vin dimpreună cu ruta și le folosesce ca antidot în contra veninuluĭ de șerpĭ." Tot cam așa scrie și Pliniŭ despre oleandru. Sucul acesteĭ plante este întru adevĕr fórte narcotic, și rĕsăriteniĭ privesc de stricăcios chiar și parfumul oleandruluĭ. Deși în Palestina se află astăḑĭ fórte mulțĭ oleandri, eĭ totuși nu se amintesc nicăirĭ în s. Scriptură. Se vede decĭ, că oleandrul pe timpul biblic încă nu era introdus în Palestina.

Declaraţia lui Bánffy referitóre la cestiunea de naţionalităţi o lăsăm spre apreţiare „Tribunei“, ca ea să grăéscă în numele tuturor Românilor, după ce aşa se vede, că ea a luat în arîndă dreptul de a grăi în numele tuturor Românilor. Declaraţia acésta a lui Bánffy întru adevĕr şi cuprinde un simbure, pe care dacă domnii dela „Tribună“ gândesc, că vor puté să-l spargă, vor avé să muncéscă greŭ.

Noi acum ne vom mărgini numaĭ la partea bisericéscă din declararea luĭ Bánffy cu privire la cestiunea de naţionalităţi. Bánffy aci se vede, că şi-a vĕrsat veninul asupra Romeĭ din acel motiv maĭ apropiat, că Roma nu s'a învoit la numirea luĭ Silviŭ Rezei de episcop de Lugoş. Firesce că ministrul va fi avut în vedere şi numirea mitropolitului nostru şi pe a celuĭ de Zagrabia. Cu privire la numirile acéste a esiscat diferinţe marĭ între Budapesta şi între Roma, şi urmarea acestor diferinţe a fost vacanţa cea lungă a acelor dóuĕ mitropoliĭ. Dar tótă lumea scie, că în sfârşit nu Roma, ci Budapesta a fost aceea carea în amîndóuĕ casurile acestea a găsit, că are să cedeze. Lucru firesc, că Roma nu póte să se îmbrace în forma unuĭ sigil, care să albă singur numaĭ menirea de a se apĕsa de desubtul hotărîrilor guvernuluĭ unguresc. Regele apostolic al Ungarieĭ are dreptul de a numi pe episcopiĭ catoliciĭ aĭ Ungarieĭ, ér Roma are dreptul de a aproba numirile acelea orĭ de a le denega aprobarea.

Roma în deprinderea acestuĭ drept aĭ sĕŭ firesce că nu póte să albă în vedere interesele statuluĭ ungar calvinit şi jidovit şi să lucre după placul unuĭ guvern, carele calcă în picióre drepturile bisericiĭ şi lovesce în faţă consciinţa religiosă a civilor catoliciĭ din Ungaria. Roma în deprinderea acestuĭ drept aĭ sĕŭ trebue se [illegible] binele credincioşilor sĕĭ şi nu póte să preferéscă pe Magiarĭ Românilor, nicĭ pe Românĭ Magiarilor, ci va fi pururea la înălţimea chemăriĭ sale, tracteze-se de binele catolicilor ungurĭ orĭ de aĭ catolicilor românĭ. Roma scie, că episcopiĭ nu sunt puşĭ, să servéscă guvernelor, ci să pricépă interesele eterne şi temporale adevĕrate ale credincioşilor sĕĭ şi conform acestor interese să-ĭ guverneze.

Noi din cuvintele, cu carĭ spune Bánffy, că s'ar fi declarat nunţiuluĭ, nu putem conchide la forţa şi energia guvernuluĭ Bánffy, ci dimpotrivă la slăbiciunea Ungarieĭ. Rĕŭ, fórte rĕŭ trebue că stă Ungaria, dacă guvernul eĭ în întreg clerul român unit afară de Silviŭ Rezei nu află pe nimenĭ altul, care să fie patriot bun.

Bánffy a dis, că se minunéză fórte pentru aceea, că Regele apostolic al Ungarieĭ la demnităţi bisericescĭ nu numesce pe nimenĭ, împotriva căruia din punct de vedere patriotic se ivesc bănuelĭ. Din context s'ar păré, că cuvintele acestea le-ar fi rostit cătră Bánffy nunţiul din Viena. La asta ne concedem a observa, că nunţiul a bună samă nu le-a dis. Astfel de absurdităţi póte să rostéscă un ministru unguresc, dar la nicĭ un cas un representant al Pontificeluĭ Roman.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

În 17 a. c. nunţiul Agliardi din Viena a sosit în Strigoniŭ pentru a cerceta pe primatele Ungarieĭ. Primirea nunţiuluĭ a fost cât se póte de strălucită. S'aŭ observat şi din partea auctorităţilor civile şi formalităţile esterne, carĭ compet delegatuluĭ uneŭ suveran.

Foile firesce că trebue să aducă visita acésta în legătură cu politica bisericéscă din Ungaria. Ca şi cum cu privire la politica acésta nunţiul ar puté să se înţelégă cu episcopatulu catolic din Ungaria numaĭ aşa, dacă vine în Ungaria şi cercetéză pe unul orĭ pe altul dintre episcopĭ. Foile liberale şĭ-aŭ esprimat maĭ ales sperarea, că nunţiul cercetéză Ungaria numaĭ pentru a pune pedecĭ mişcăriĭ catolicilor întrupate în partidul poporal. Desamăgirea liberalilor nu a întârdiat mult, ci le-a venit deja în diua cea dintâiŭ a visiteĭ nunciuluĭ. La prandĭ adecă primatele toastul sĕŭ rostit pentru nunţiul l-a închiat cu cuvintele: „Ĕră ţie îţĭ doresc din adâncul inimiĭ mele, ca Dumnedeŭ ţie, pe care te-a adus norocos în mijlocul nostru, să-ţĭ concédă, ca în mijlocul nostru *să poţĭ vedé dile bune,* şi întorcêndute în cercul tĕŭ de activitate să trăescĭ mult şi fericit spre podóba şi binele bisericescĭĭ. „Ĕră nunţiul şĭ-a închiat cuvîntarea de mulţămită cu cuvintele: „Dar ca să mĕ întorc la tine, Eminenţă, care eştĭ păzitoriul acesteĭ naţiuni eminente, te rog, *continuă nobilele tale lupte,* şi pentru că să le poţĭ duce la resultatea dorite, poftesc din adâncul inimiĭ mele, ca tinerepele tale să se renoéscă ca ale vulturuluĭ, şi să trăescĭ mulţĭ anĭ fericit.“

Din Strigon nunţiul a pormit Mercurĭ la Budapesta pe maĭ multe dile. Petrecerea din Budapesta şĭ-o va întrecupe spre a cerceta pe cardinalul Schlauch în Oradea mare.

Se anunţă, că delegatul apostolic pentru Mesopotania, Armenia şi Curdistan, archiepiscopul Enric Altmaya de Vavilon cu reşedinţa în Bagdad, în curênd va sosi în Roma însoţit de un misionar, pentru ca să raporteze Propagandeĭ despre evenimentele din Armenia. Însoţitoriul arhiepiscopuluĭ a fost martorul asupirilor Armenilor din partea Mahomedanilor. Este întru adevĕr de dorit, ca lumea să priméscă în sfârşit un raport deplin şi vrednic de credĕmînt despre evenimentele acelea şi despre pretinsele crudelităţi comise de Mahomedanĭ asupra Armenilor. Până acum Rusia a esagerat crudelităţile acelea, ér Turcia şi Anglia a cercat să le micşoreze.

Germânia.

Guvernul german a proclamat, dară nu a plicat nicĭ până în diua de adĭ principiul de paritate, când e verba de ajutorarea bisericiĭ catolice şi a instituţiunilor eĭ. Protestanţiĭ sunt preferiţĭ în tóte, ér catoliciĭ peteraţi şi chiar împedecaţĭ. Acéstă parţialitate a guvernuluĭ s'a dovedit şi cu ocasiunea desbaterii asupra budgetuluĭ de culte pe 1895.

Semi-oficiósa „Hamburger-Corespondens“ scrie că guvernul, care e spriginit de centrul catolic al parlamentului, nu va sprigini nisuinţele acestuĭ partid în cestiunea Ieşuiţilor, deórece scopul urmărit de ordul Ieşuiţilor nu se póte compune cu misiunea caseĭ imperiale germâne. Noĭ credem, că misiunea caseĭ imperiale germâne nu póte fi contrară promovăriĭ adeveratelĭ religiosităţĭ şi prin acésta a fericiriĭ poporuluĭ, dară Ieşuiţiĭ numaĭ acestea le urmăresc prin activitatea lor.

Catoliciĭ pe dreptul urgitéză înfiinţarea unuĭ gimnasiŭ catolic în Berlin, de-órece la cele 17 gimnasiĭ necatolice studiază 333 şcolarĭ catolicĭ.

Foile liberale germâne de un timp încóce, fără a fi rugate de cineva, s'ar în apĕrarea catolicilor germânĭ din Gnesen-Posen, carĭ ar fi rĕŭ tractaţĭ din partea archiepiscopuluĭ polon Stablevski. Deputatul Fidemann urmând tonul foilor a atacat aspru în dieta prusiană pe archiepiscopul Stablevski şi clerul luĭ subaltern şi provócă intrevinirea guvernuluĭ în favorul catolicilor de naţionalitate germână. Dară acestea sunt numaĭ apucăturĭ spre a reména discordiĭ între germânĭĭ şi polonĭĭ catolicĭ. Acésta o probéză însa-şĭ purtarea catolicilor germânĭ, carĭ aŭ tramis la archiepiscopul Stablevski o deputaţiune monstră şi o adresă de adhesiune subscrisă de cătră 7000 capĭ de familie.

America.

Fóla „Independent“ din New-York ocupându-se cu raporturile religionare din America nordică probéză cu date oficióse, că tótă confesiunile creştine scad, afară de catolicism, care se lăţesce cu repediune bătătóre la ochĭ. În anul trecut catoliciĭ aŭ ridicat la 2000 de bisericĭ şi s'aŭ înmulţit cu 1,243.868 de suflete.

Acum se agiţă cu multă patimă cestiunea cu privire la sfinţirea Dumineciĭ. Pe când unĭĭ Catolicĭ imitând sectele puritane protestantice debacheza cu o patimă escesivă contra beuturiĭ de spirituósă, ca şi cum prin aceea orĭ cât de mică mĕsură s'ar întîmpla, s'ar profana Dumineca, pe când alţiĭ, ca şi la noi, Dumineca se daŭ cu totul beuturiĭ escesive de spirituóse ruinându-se în tóte privinţele.

Catoliciĭ maĭ pretutinderea aŭ înfiinţat reuniunĭ de temperanţe, în carĭ desvóltă o activitate energică femeile (căcĭ ale simt maĭ ales urmările beţieĭ bărbaţilor lor). Membrele reuniuniĭ în zelul lor merg aşa de departe, cât adunate maĭ multe la olaltă întră în cărciume, unde se rógă şi cântă imnĭ religioşĭ până ce es toţĭ beutoriĭ. Une-orĭ atarĭ femeĭ ajutate de unĭĭ membri aĭ reuniunilor sparg sticlele din cârciumă şi varsă vasĕle cu spirituóse.

La noĭ în urma zeluluĭ laudabil a unor preoţi şi laicĭ maĭ distinşi încă s'aŭ înfiinţat în multe comune reuniunĭ de temperanţă, de dorit ar fi să se înfiinţeze pretutindenea atarĭ reuniunĭ şi membriĭ lor să facă destul în mod consciinţios datorinţelor ce le ieaŭ asupra lor.

Revistă politică.

Afaceri interne.

În 17 a. c. s'aŭ început conferenţele comune ale ministeriilor din Austria şi Ungaria pentru a pregăti lucrurile delegaţiunilor. Întroducerea conferenţelor a făcut-o audienţa, carea a avut-o mini-

strul unguresc de finanţe la Maiestatea Sa. Se ḑice, că starea finanţelor ungurescĭ în butul operaţiilor „geniale“ ale luĭ Wekerle staŭ fórte réŭ. La cheltueliile de până acum vor trebui să se adaugă alte multe milióne de cheltueli nóuĕ pentru căĭ ferate, porturĭ, regulare de rîurĭ, pentru scopurĭ de agricultură, pentru serbarea mileniuluĭ, pentru matriculele civile şi pentru alte multe scopurĭ. Faţă cu crescerea acésta a cheltueliloŕ cu 10—20 de milióne venitele de până acum ale statuluĭ vor scădé. Frumósă moştenire a primit Bánffy dela Wekerle.

Câţiva membri aĭ stîngeĭ estreme aŭ intenţia de a propune din noŭ inarticularea meritelor luĭ Kossuth Lajos réspinsă înainte de asta cu un an. Lucru firesc, că asupra propuneriĭ se va încinge o discusie, a căreĭ resultat va fi, că Bánffy şi partidul guvernamental éră vor avé prilej de a se juca de-a loaialitatea.

Acéstă manifestare a loaialităţiĭ va fi de lipsă pentru a şterge încâtva impresiile, carĭ le-a făcut asupra Vieneĭ alegerea luĭ Kossuth Ferencz la Tapolcza. Resultatul lupteĭ electorale dela Tapolcza a fost adecă cu adevĕrat desfătătoriŭ. După isbînda luĭ Kossuth şi căderea candidatuluĭ guvernamental s'aŭ îmbrăţişat ómeniĭ partiduluĭ guvernamental cu kossuthiştiĭ şi aŭ serbat alegerea luĭ Kossuth cu musică şi cu joc în septĕmâna sfintelor Patimĭ.

Alegerea cea nóuă în Nyitra va fi în 24 a c. O va conduce Szulyovszky Dezsŏ, care şi la alegerea de maĭ înainte a fost soţul vrednic al luĭ Tarnóczy întru comiterea de abusurĭ.

de agricultură, contele Festetics Andor este pe cale de a dimisiona. La pasul acesta l'aŭ determinat diferinţele în carĭ a venit cu br. Bánffy şi cu ministrul de agricultură Lukács, carĭ nu voesc a-ĭ pune la dispositie sumele recerute pentru resortul agriculturiĭ. Bine face contele Festetics, că se desparte de resortul, la care se pricepe de tot puţin. Ca următor al luĭ Festetics se desémnă ministrul de interne Perczel Béla.

Italia.

De un timp încóce foile italiane cércă tot mereŭ şi tot înzădar, să însóre pe prinţul de Neapol clironomul Italieĭ. Acum de curênd aŭ voit să-l însóre cu princesa Clementina, fiĭca regeluĭ Leopoldaĭ Belgieĭ, şi cu afacerea acésta aŭ adus în legătură călătoria regeluĭ Leopold în Italia. Dar curênd a sosit şi desmintirea declarându-se, că regele Leopold călătorésce numaĭ din cause sanitare şi nu va merge la Roma. E şi fórte greŭ a însura pe prinţul de Neapol cu o princesă din vre o casă domnitóre catolică. Princesa aceea ar avé adecă să locuéscă maĭ târḑiŭ ca regină a Italieĭ în Roma, carea Piemonteşiĭ aŭ răpit-o dela Papa.

Asia.

Scirile cele maĭ nóuĕ din Asia rĕsăriténă sunt următórele: Pacea încheiată între Ţaponia şi China a fost subscrisă. Condiţiile de pace se ḑic a fi acestea: China plătesce Ţaponieĭ 200 de milióne taelĭ (100 de milióne de funţĭ şterlingĭ), cedéză Ţaponieĭ peninsula Lin-Tung până la 40° lăţime nordică, pe cum şi insula Formosa, deschide încă cinci porturĭ, între ele şi Pekingul, se oblégă, că contribuţia Likin nu va fi maĭ mare de 2%, recunósce neatîrnarea regatuluĭ Corea. O scire spune şi aceea, că China şi Ţaponia ar fi încheiat alianţa defensivă şi ofensivă.

Foile rusescĭ nu sunt mulţămite cu pactul dinte Cihna şi Ţaponia. „Wjedomosti“ afirmă, că Ţaponia umblă după protectoratul preste Corea şi adauge, că acesta ĭ-ar cumpete esclusiv Rusieĭ. Şi dacă alte puterĭ nu ar interveni pentru ca Corea să fie deplin independentă, Rusia va trebui să întrevină. Se aştéptă cu multă încordare atitudinea Angliеĭ, care până acum e de tot reservată în cestiunea coreică. Foile semi-oficióse rusescĭ amenință, că Rusia în unire cu Franţa ar fi gata să păşéscă cu forţă înarmată contra Ţaponieĭ şi chiar şi contra Angliеĭ. Decĭ pacea dintre China şi Ţaponia póte fi causa unuĭ rĕsboiŭ asiatic a puterilor europene.

La cestiunea nóstră.

Sub titlul *„Agraţiarea martirilor“* dl Pázmándy scrie o corespondinţă în Nr. de Duminecă a ḑiaruluĭ „Budapesti Hirlap“, în care de noŭ declară, că la congresul interparlamentar din Haaga, dînsul a fost bine primit din partea tuturor delegaţilor străinĭ, pe când delegaţiĭ românĭ aŭ suferit fiasco, luându-se dela ordinea de ḑi tractarea cestiuniĭ naţionaliste ungare.

La condamnaţiĭ românĭ din Seghedin fost spre a se convinge, că adevĕrate sunt acusele despre réua tractare a memorandiştilor, dară a esperiat, că în străinătate nicăiriĭ nu sunt tractaţi aşa uman captiviĭ. A fost în Clairvaux şi Kilmainham, dară sórtea condamnaţilor politicĭ francesĭ şi anglesĭ nicĭ aseměna nu se póte cu a deţinuţilor din Ungaria.

A dóua óră a cercetat Seghedinul fiind rugat espres de dl Dr. Lucaciŭ prin epistola din 14/II—1895. El a împlinit rugarea vorbind cu părintele Lucaciŭ despre diferite lucruri. Între altele i-s'a spus, că Lucaciŭ pe nedrept a fost şters din lista alegĕtorilor din Sătmar, în care causă dînsul a interpelat în dietă şi speréză, că va avé resultat. Ce a maĭ vorbit cu părintele Lucaciŭ şi ce resultat va avé aceea convorbire o va arĕta viitoriul. Pázmándy doresce din inimă, că Româniĭ să se împace cu Magiariĭ, dară acésta se póte numaĭ sub condiţiunea, dacă Româniĭ vor fi fiĭ fideliĭ aĭ patrieĭ comune şi vor recunósce statul naţional magiar. Dacă Lucaciŭ şi consoţiĭ vor garanta cu privire la acestea, doresc să li-se deschidă uşile temniţeiĭ.

Aserţiunile luĭ Pázmándy cu privire la sórtea osîndiţilor românĭ le desminte noul regulament fotrodus în carcerul de stat, după care acesta devine aprópe maĭ greŭ decât cel ordinar. Directorii de temniţă — póte spre a-şi câştiga merite — tractéză preste mĕsură aspru cu prinsonerii politicĭ, vrênd a-ĭ face să simţă, că nu staŭ numaĭ sub custodia honesta, ci sunt în adevĕr încarceraţi. Visatarea lor din partea străinilor este împedecată, aşa în Vinerea patimilor a fost respins deputatul dietaĭ Dr. N. Şerban, éră în Sâmbăta mare dl. Elia Dăian, representatul ḑiaruluĭ „Dreptatea.“ Chiar consângenii întemniţaţiloŕ sunt admişĭ la aĭ sĕĭ numaĭ după şicanărĭ grele din partea directoruluĭ.

Venerabiluluĭ bĕtrân Georgiŭ Pop de Băsescĭ i-s'a dictat pedépsă disciplinară, că dóuĕ luni de ḑile nu are drept să primésca visite; corespondinţa îĭ este permisă numaĭ odată în septĕmână cu fiĭcă-sa şi atunci încă numaĭ în afacerĭ familiare şi economice, alte corespondinţe nu i-se spedéză.

Chiar nicĭ ḑiua de ss. Paschĭ nu a fost scutită de amărăciuni pentru ceĭ întemniţaţi. Lor nu li-s'a făcut nicĭ posibilitatea de a asculta s. Liturgie. Fiind că gr. cat. nu aŭ capelă, dirnctorul nu a permis să se celebreze în capela gr. orientală. Episcopul rom. catolic a conces, să celebreze părintele Domide în capela rom. cat., cerênd însе ca el să presenteze un atestat dela episcopul Gherleĭ, că nu e suspendat dela ord. Atestatul s'a cerut telegrafice. dară episcopul Gherleĭ, nu scim din ce motive, nu l'a dat, şi astfel aŭ fost lipsiţi şi de acéstă mângâere sufletéscă, în ḑiua care a făcut'o Domnul, ca să ne bucurăm şi să ne desfătăm într'însa.

Martiriĭ politicĭ românĭ în statul militar aŭ lipsit până acum, dară ca nicĭ acest stat să nu rĕmână scutit, tribunalul militar din Sibiŭ a tras în judecată pe corporalul de vênătorĭ George Ţinţar, în a căruĭ gémantan s'aŭ aflat esemplare din Merandul român, Replică studenţilor universitarĭ românĭ şi maĭ multe poesiĭ naţionale, parte poporale, parte oridinale. Cercetarea vrea să probeze, că corporalul George Ţinţar se ocupă cu politica, ca şi cum în timpul nostru nu ar politiza tótă lumea.

Dl. Andreiŭ Balteş a fost eliberat în 18 a c. din temniţa ordinară din Cluş, la care a fost osêndit, ca redactor responsabil al „Tribuneĭ.“

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 13. fl. 21085.61

Ioan Paul prof. la liceul naţional din Ţaşĭ a colectat din Ţaşĭ dela: (Continuare.)

Iliescu stud.	„	1.—
Doca	„	1.—
Elena Densuşan stud. universit.	„	2.—
T. Iamandi stud.	„	2.10
Heller stud.	„	—.50
Steuerman stud.	„	1.—
I. Popescu stud.	„	1.—
N. I. Ionescu stud.	„	1.—
G. Moisiŭ stud	„	1.—
M. Friedman stud.	„	1.—
Drăghicĭ stud.	„	1.—
Tenenbaum	„	1.—
Alb. Segall stud.	„	1.05
I. Moga	„	1.—
D. Feder	„	2.—
Dr. Imerwol prof.	„	10.—
S. Hand	„	1.—
A. Ionescu	„	2.—
E. I. Argenti	„	1.—
Savin stud.	„	2.—
Lupescu	„	2.—
D. Haim	„	—.50
Oresnstein	„	—.50
P. Blassiano	„	—.50
M. Stamati	„	1.—
N. Patraşcanu	„	—.50
M. Radu	„	1.—
Cecilia Mărzescu	„	5.—
S. Grigoriŭ	„	2.—
R. Goldenberg	„	1.—

M. Tomița	„	1.—
Șapira	„	1.—
Solomovici	„	1.—
Veturia Vrechiă	„	4.—
M. Rusu	„	1.—
Caplan	„	1.—
G. Lascar profesor	„	10.—
Maria Urechiă	„	1.—
Maria Bottez directóră	„	5.—
X. Y. Z.	„	1.—
I. Vasiliŭ	„	1.—
El. Bută profesóră	„	2.—
L. Xenopol profesóră	„	2.—
C. Bottez	„	5.—
A. Caramlău	„	1.—
Susana Negruzzi prof.	„	3.—
C. Georgescu	„	2.—
P. Cujbă prof.	„	2.—
S. M.	„	5.—
C. D. S.	„	1.—
S. Ursu	„	1.—
Eleon. Strătilescu profesóră	„	2.—
Elvira Panaitescu	„	1.—
X. Y. Z.	„	2.—
Sev. Vărlănescu	„	2.—
Sakelaridi	„	1.—
E. C.	„	3.—
A. Caton	„	4.—
E. A. Stroja	„	2.—
M. Ropală	„	1.—
M. G. Rașcu	„	2.—
P. Rășcanu prof. univ.	„	20.—
C. Athanasiŭ	„	10.—
S. G. Vêrgolicĭ	„	6.—
Rizu	„	1.—
Elena Mârzescu	„	2.—
Dr. Emil Puşcariŭ prof. universit.	„	100.—
A. I. Eremie	„	50.—
Maria A. Eremie	„	50.—
Timotei Popovicĭ	„	5.—
Wilh Humpel profesor la Conservator	„	40.—
G. Cherenbach	„	5.—
C. D. Strătilescu	„	3.—

(Va urma.)

Noutăți.

Pentru întimpinarea nunțiului apostolic în Budapesta Escelența Sa dl. episcop Michail Pavel a trimis la Budapesta pe Rds. Dn Canonic Dr. Augustin Lauran.

Silvestru Morariŭ Andrievicĭ archiepiscopul și mitropolitul gr. or. al Bucovinei și al Dalmației a repausat în Cernăuți Luni diminéța în etate de 77 de ani. Defunctul a fost un bărbat nobil, luminat și iubitoriŭ de némul sĕŭ, penrru prosperarea cĕruia a lucrat cu zel ferbinte în tot decursul vieții sale. Pe lânga activitatea desvoltată ca paroch și dela 1862 asesor consistorial și-a câștigat merite și ca scriitoriŭ publicând mai multe opuri și broșuri de cuprins bisericesc și didactic, dintre cari amintim Liturgia și Tipiconul bisericei orientale. La 1880 a fost numit de cătră Maiestatea Sa mitropolit, în care funcțiune înaltă a fost sufletul mișcărilor de redeșteptare națională a fraților Bucovineni, cari aŭ suferit prin mórtea luĭ o perdere nespus de mare. Înmormîntarea s'a întîmplat Joĭ cu mare pompă.

Comisari ministeriali la esamenele de maturitate din anul acesta sunt numiți pentru gimnasiul gr. cat. din Blaș și cel fundațional din Năsĕud dl Putnoky Miklós, director la gimnasiul de stat din Lugoș, éră pentru gimnasiul gr. cat. din Beiuș dl Dr. Finály Henrik, profesor la universitatea din Cluș.

Regele Carol și condamnații Memorandului. Din Bucuresci se anunță, că cu ocasiunea ședințeĭ publice din 5 a c. a academieĭ române din Bucuresci Regele Carol s'a întreținut timp mai îndelungat cu dl Mangra din Arad informându-se despre sórtea întemnițaților nostri politici. Dl Mangra a descris Regeluĭ durul tractament, de cari sunt împărtășiți condamnații români atât în Vaț, cât și în Seghedin. Convorbirea acésta a turburat preste mĕsură pe mercenarii dela organul firmeĭ Haas und Deutsch, cari nu-și pot esplica purtarea Regeluĭ și provócă ministeriul nostru de esterne să întrevină și să spună Regeluĭ Carol, că el a vătĕmat bunele relațiuni cu Monarchia nóstră și se face părtaș agitațiunilor, cari țintesc la turburarea păcii în Ungaria și la întregitatea acestuĭ stat. Mai scie „Pesti Napló“. că congresul naționalităților are să se țină în Bucuresci. Din causa acésta aŭ fost în Bucuresci atât Mangra, câr și conducĕtorii panslaviști din Ungaria. Lucrul trebue împedecat strigă Jidanii luĭ Haas et Deutsch.

Filantropie crestină. Societatea Circolo San Pietro din Roma, care a făcut acum sunt doĭ anĭ o splendidă primire peregrinilor români, la serbatórea sfinteĭ învieri aŭ distribuit banĭ și veșminte între aceĭ miserĭ, cari nu îndresnese a cerși. Msgr. Berlucca a cuminecat în ḑiua de ss. Pascĭ 226 de miserĭ, cari aŭ fost apoĭ ospĕtați de cătră membrii Societații.

Academia română și-a ales de președinte pe dl. Dr. Nicolau Creţulescu cu 19 voturĭ contra 9 întrunite de dl Hajdĕŭ Vicepreședinți de secții aŭ fost aleși dnii S. P. Aurelian, I. Calender și Gr. Tocilescu. Premiul Eliade, de 5000 leĭ Academia la judecat dluĭ P. Dulfu, pentru lucrarea sa poporală „Isprăvile luĭ Păcală. S'a hotărit, ca din fondul lăsat de generósa Alina Știrbeiŭ să se dea 8000 leĭ pentru publicarea documentele privitóre la istoria cantimporană, care lucrare s'a început de dl D. Sturza.

Căsătoria civilă pe cum scrie „Pester Lloyd“ ar fi să între în vigóre în 18 Dec. 1895. În cercurile hotărîtóre nu vor amâna acest terminu, ci din contră se silesc al scurta în cât e cu putință, ca astfel curênd după introducerea matriculelor de stat să urmeze și a căsătorieĭ civile. S'aŭ luat decĭ tóte mĕsurile, ca încă în 1 Novembre să între în vigóre legea despre căsătoria civilă. La ce se bucură Jidanii dela „P. Ll.“

Relaxarea contribuțiunii pentru inundați. Prin numĕrósele esundări din primăvara acésta locuitorii multor comune aŭ suferit dauna considerabile. În sensul articuluĭ de lege 44 din 1883 inundarea se numĕra între acele plagi elementare, pentru cari are loc relaxarea contribuțiunii de pământ orĭ și cu se s'ar cultiva el. Ceĭ daunați prin ape să-și însinue daunele la auctoritățile politice locale, spre a li-se mijloci relaxarea contribuțiunii.

Cartea dluĭ Brote confiscată. La oficiul vamal din Cluș s'a confiscat un pachet adresat din Berlin conținênd memoriul scris de curênd de cătră dl E. Brote cu privire la cestiunea nóstră. Facêndu-se lucrul cunoscut ministruluĭ, acesta a dat ordin de a se confișca pe viitor tóte esemplarele, ce ar întra în Ungaria.

Amiciția serbo-bulgară. O societate de cântereți din Belgrad va face în curênd o escursiune artistică în capitala bulgară și vor fi întimpinați la gară și de persóne oficióse. În acésta lumea privesce o apropiere între cele dóuĕ popóre balcanice.

Atentatul dela Bocsig. Când a fost Monarhul la ultimile manevre militare ținute în părțile Aradului, s'a întîmplat, ca la o șină a linieĭ ferate aŭ lipsit trei cuie. Din acésta întîmplare raporterii jidanĭ aĭ luĭ „Magyar Hirlap“ îndată aŭ fabricat un atentat contra Monarchului. Atentatul numaĭ de Români putea fi comis și încă de un preot valah. Acel preot, pe care și-l'a ales de pradă fóea luĭ Horváth Gyula, este parochul gr. cat. din Bocsig. După ce s'a constatat, că întrégă istoria atentatului e o scornitură maliţiósă, dl paroch Ioan Pop a intentat diarului „M. H.“ proces pentru vătĕmare de onóre și calumnie. Procesul s'a pertractat în 18 a în Budapesta. Pe banca acusaților ședeaŭ deputatul dietal și treĭ diariștĭ. Advocatul parochului Pop a fost dl Dr. Ștefan Pop din Arad, éră al acusaților Dr. Robicsek József. Redacțiunea nu a voit să descopere pe autorul informațiunii mincinóse. Pentru clarificarea lucrului aŭ fost ascultați 27 de matorĭ. Primul martor — pe cum aflăm în „Dreptatea“ a fost Rds Dn canonic gr. cat. dela Oradea-mare Dr. Aug. Lauran, care mânecând din principiul, că cine e catolic bun, nu póte fi nepatriot, cunoscênd pe acusatorul de un bun preot catolic, îl ține și de patriot bun. Recomandă acusatorului să renunțe la acusă și să ierte pe acusat. Mărturisirĭ clasice în favorul acusatoriuluĭ a făcut fostul ministru Hieronymi, vice-comitele Szatmáry și pretorele local. Inginerul suprem Hegedüs László constată, că era imposibil să se facă atentat, căcĭ chiar lipsind cele treĭ cue, trenul nu a putut deraila. Ciucĭ țĕranĭ românĭ încă aŭ fost citați ca martorĭ în Budapesta, eĭ aŭ fasionat în favorul parochuluĭ lor, numaĭ fiul idiot al judeluĭ comunal a cercat a înegri pe parochul, dară fără succes. Câțiva Evreĭ aŭ maĭ fasionat pentru acusați apoĭ s'a închiat ascultarea martorilor la 2 Ore din nópte. După vorbirile și replicile advocaților a ținut Horváth Gyula un discurs de caractĕr politic apoĭ jurații retrăgêndu-se după o consultare de ½ óră declară pe toți acusații de vinovați pentru vătĕmarea de onóre, éră pentru calumnie cu 10 contra 2 voturĭ de nevinovați. Tribunalul condamnă pe Horváth Gyula la 7 ḑile temniță ordinară și 50 fl. amendă, pe redactorul responsabil Fenyő Sándor la 20 ḑile de carcer ordinar și 60 fl. amendă, pe Markus Miksa la 4 ḑile arest și 40 fl. éră pe Kohn David la 3 ḑile arest și 20 fl. amendă.

Atentatorul statueĭ luĭ Hentzi Szelles Adorján s'a refugiat în Helveția. În o epistolă adresată din Zürich luĭ „Budapesti Hirlap“, ḑice, că după atentat spre a scăpa de poliție s'a ras, și-a colorit pĕrul, schimbat vestmintele și astfel ajutorat de unii amicĭ aĭ seĭ i-a succes a se refugia. Atentatul la comis spre a suleva cestiunea transportăriĭ din Buda a numiteĭ statue. Poliția cércă pe Szelles în patrie, éră procuratura din Budapesta recérca tóte judecătoriile și auctoritățile politiale din țară, ca să caute cu energie pe Szelles, urmărit, pentru delictul circumscris în § 420 a codiceluĭ penal și prindêndu-l să-l predea secțiunii penale a tribunaluluĭ din Budapesta.

Cutremur pământ. Duminecă nóptea s'a simțit un puternic cutremur de pământ în tótă Italia spre nord dela Roma, în Croația, Tirol, Austria și partea vestică a Ungarieĭ. Daune însemnate a făcut în Laibach și jur, unde s'aŭ ruinat maĭ multe case și bisericĭ, căḑênd jertfe și vieți omenescĭ. După constatările făcute în Laibach abia 2 % a edificiilor aŭ rĕmas nevătĕmate. Lucrările de reparare și reedificare s'aŭ început, dară înaintéză cu greŭ din lipsa de lucrătorĭ. Pentru adăpostirea nefericiților s'aŭ pus la dispoziția lorŭ maĭ multe sute de cupée de ale căiĭ ferate, orașul a votat un ajutoriŭ de 10,000 fl., éră foile aŭ deschis colecte benevole.

Un incendiŭ înfricoșat a prefăcut aḑi în cenușe casele și tóte superedificatele alor dóuĕ-ḑecĭ de familiĭ române din Sâncel lângă Blaș. Incendiul s'a escat pela 11 óre a. m., probabil, că din negrige și ajurat de un vînt puternic curênd a cuprins în flacările luĭ mistuitóre superedificatele consumând tot ce aŭ întîlnit în cale până la o margine a satuluĭ. Tótă averea bieților ómenĭ a fost arsă remanând numaĭ cu vesmintele de pe eĭ. Victimă focului îngrozitor a căḑut și un prunc de 7 anĭ, care ascuns de frică după o ușe a fost aflat ars cu totul. Omuluĭ, la care s'a născut focul îĭ-aŭ ars și dóuĕ vacĭ și un porc. Daunele causate prin îngrozitoriul foc de o camdată nu se pot nicĭ calcula. Maĭ dureros este, că dintre ceĭ ajunși de cruda nenorocire numaĭ unul a fost asigurat. Miseria și desolațiunea este sfâșietóre de inimă. Bieții ómenĭ nu aŭ nicĭ unde să se adepostéscă, nicĭ cu ce să aline fómea pruncilor nevinovați, eĭ sunt avisați la actele caritative a-le sufletelor nobile, pe cari le rugăm, ca fără amânare să vină în ajutoriul celor nenorociți.

† **Mihail Molnar,** un opidan piĭ și onest din Blaș, în urma unuĭ morb greŭ a reposat în 15 a c. în Sibiŭ.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

F.

Suprimarea episcopatelorŭ sufragane și nimicirea puterii archieresci a mitropolitului.

(Continuare.)

Restrîngerea puterii archieresci a mitropolitului nostru prin consistoriulŭ titorilorŭ și alŭ juraților. Acsioma de guvernŭ, că sfatulŭ alorŭ mai mulți mai ușorŭ póte afla căile și mijlócele de lipsă la guvernarea ómenilorŭ, o a observatŭ și biserica creștină dela începutŭ până astădi și o va observa totdeauna și în vitoriŭ. În acsioma acésta își are temeiulŭ presbiteriulŭ bisericescŭ, cu care și în resăritŭ și în apusŭ s'a ajutatŭ și se ajută episcopulŭ în guvernarea bisericii sale. În codicii bisericii resărituluĭ se numesce presbiteriulŭ *„sfatulŭ episcopului“*, *„corona bisericeĭ“*, [1] *„cheruvimiĭ bisericeĭ“*. [2]

După disciplina orientală episcopulŭ era libĕrŭ în alegerea membrilorŭ presbiteriuluĭ sĕŭ.

La începutŭ, cândŭ pre la sate nu eraŭ preoți, ci numai în cetăți lângă reședința episcopuluĭ, toți preoții și diaconii luaŭ parte la sfatulŭ episcopuluĭ. Remășiță a formeĭ acesteia antice a presbiteriuluĭ este în biserica apusuluĭ sinodulŭ diecesanŭ, la care participă întregŭ clerulŭ diecesanŭ deadreptulŭ saŭ prin representanți.

Poporulŭ în timpurile vechĭ testifica despre valórea și demnitatea morală a acelora, carĭ eraŭ să se înalțe la statulŭ preoțescŭ, și prin aceea să intre în presbiteriulŭ episcopescŭ. În testificarea acésta a poporuluĭ stă alegerea preoților, despre care vorbescŭ sfinții părinți, scriitoriĭ anticĭ și chiarŭ și unii păgâni. [3]

Episcopulŭ însĕ era libĕrŭ a înălța pre orĭ și cine la trépta preoțéscă, și prin aceea a-ĭ deschide locŭ în presbiteriŭ, dacă numaĭ respectivulŭ avea testimoniŭ bunŭ dela poporŭ, bună óră ca și astădi, dacă cineva are testimoniĭ bune dela auctoritățile competente, precum universitate, seminariŭ și altele. Era libĕrŭ episcopulŭ a și respinge pre orĭ și cine dela trépta preoțéscă și dela presbiteriulŭ sĕŭ, dacă sciea, că e nevrednicŭ saŭ necapabilŭ, chiarŭ dacă poporulŭ lĭŭ voiea și prin aceea lĭ da testimoniŭ bunŭ.

Mai departe episcopulŭ era datorŭ să resolveze causele bisericescĭ cu sfatulŭ presbiteriuluĭ. Nu era însĕ legatŭ de votulŭ presbiteriuluĭ. [4]

Nu este însĕ în Pravilă și dreptulŭ resăritenŭ, nicĭ unŭ canon, care să admită și pre mireni în presbiteriulŭ episcopuluĭ.

Să asemenămŭ acum presbiteriulŭ acesta întemeiatŭ pre Pravilă și deptulŭ bisericescŭ resăritenŭ cu corporațiunea juraților și titorilorŭ din biserica nóstră introdusă de calviniĭ.

Juriĭ și titoriĭ se alegeaŭ de cătră săborulŭ mare fără nicĭ o influință a mitropolituluĭ, căcĭ Zaconiculŭ ne spune, că celĭ dintâiŭ *„titorĭ adevărați și juriți“* s'aŭ alesŭ în săborulŭ mare *„cu voiea și cu sfatulŭ a toți protopopiĭ“* fără să amintéscă de mitropolitulŭ nimica. Și de mitropolitulŭ nicĭ nu era lipsă să se amintéscă, după ce săborulŭ mare se putea ține și fără mitropolitulŭ.[6]

Mai departe titoriĭ aleși de săborulŭ mare furĕ întăriți de cătră principele țĕriĭ, despre ce érăși ne spune Zaconiculŭ, cândŭ dice, că titoriĭ *„după aceea furĕ întăriți și cu cartea prealuminatuluĭ și milostivuluĭ Domnuluĭ nostru a craiuluĭ.“* [6] De o întărire a alegeriĭ titorilorŭ prin mitropolitulŭ nu ne amintnsce nimicŭ.

După aceea titoriĭ eraŭ unii dintre laicĭ, [7] alțiĭ din clerŭ.

Ce urmézăă din aceste?

Vom vedé îndată!

Dacă mitropolitulŭ ca episcopŭ alŭ teritoriuluĭ sĕŭ nu avea ca atare nicĭ o ingerință în constituirea titorilorŭ, carĭ formaŭ consiliulŭ sĕŭ de guvernare în causele materiale bisericescĭ, dacă alțiĭ lĭ constituieŭ și-ĭ întăriaŭ, și luĭ i-se impuneaŭ, atuncĭ eraŭ o corporațiune nu subordinată luĭ, cum ar fi trebuitŭ să fie după Pravilă, ci eraŭ o corporațiune saŭ coordinată saŭ supraordinată. După Pravilă însĕ orĭ ce corporațiune coordinată saŭ supraordinată episcopuluĭ, afară de maĭ marii luĭ, cum suntŭ mitropolitulŭ, patriarculŭ, sinodulŭ archierescŭ mitropolitanŭ, restrînge puterea archieréscă și unŭ archiereŭ cu o atare corporațiune coordinată saŭ supraordinată luĭ, nu maĭ este maĭ multŭ archiereulŭ Pravileĭ.

Era însĕ óre corporațiunea juraților și a titorilorŭ o corporațiune coordinată saŭ supraordinată mitropolituluĭ?

Săborulŭ mare era organulŭ celŭ maĭ înaltŭ bisericescŭ, căruia îĭ era supusŭ și mitropolitulŭ.

Juriĭ și titoriĭ eraŭ numaĭ o specie de consiliŭ administrativŭ, care representa sinodulŭ mare, cândŭ nu era adunatŭ. Lucraŭ decĭ în numele acestuia. Lucru firescŭ, că și eĭ eraŭ supraordinați mitropolituluĭ ca și săborulŭ mare, pre care-lŭ representaŭ, éră în ședințele, carĭ le ținea mitropolitulŭ cu eĭ, mitropolitulŭ era numaĭ unŭ președinte supusŭ maiorității lorŭ.

Prin institușiunea juraților și a titorilorŭ, în forma, carea o cunóscemŭ, puterea ierarchică archierésca a mitropolituluĭ nostru a căpĕtatŭ a dóua lovitură de mórte.

* * *

Restrîngerea puterii archieresci a mitropolituluĭ nostru prin lărgirea puterii ierarchice a protopopilorŭ. În tractatulŭ despre puterea ierarchică a protopopilorŭ pre timpurile supremației calvine amŭ vĕdutŭ, că protopopiĭ nostri aveaŭ o sumă însemnată de drepturi, carĭ după Pravilă competŭ numaĭ episcopilorŭ. Prin tóte drepturile aceste puterea archierésca a mitropolituluĭ nostru a fostă așa de restrînsă, câtŭ nu numaĭ că nu era mitropolitulŭ, pre care-lŭ cunósce Pravila, dară nicĭ barĕmŭ archiereŭ în înțelesulŭ Pravileĭ.

Mitropolitulŭ în înțelesulŭ Pravileĭ nu numaĭ că nu este supusŭ clerului sĕŭ, dară nu e supusŭ nicĭ episcopilorŭ sĕĭ sufraganĭ. Căcĭ pentru mitropolitŭ forulŭ judecătorescŭ nu era sinodulŭ episcopilorŭ sĕĭ, ci sinodulŭ patriarchalŭ. [1]

Mitropolitulŭ nostru însĕ era supusŭ săboruluĭ protopopilorŭ sĕĭ, carĭ puteaŭ decide orĭ ce chiarŭ și în contra luĭ, și-lŭ puteaŭ și lipsi de demnitate.

Mitropolitulŭ în sinodulŭ archierescŭ nu era datorŭ în înțelesulŭ dreptuluĭ resăritenŭ a se supune decisiuniĭ maĭorității. [2]

Mitroplitulŭ nostru în sinodulŭ protopopilorŭ afară de dreptulŭ presidiuluĭ, nu maĭ avea altŭ dreptŭ de ceva însemnătate.

După Pravilă drepturi archieresci ordinarie în diecesă afară de archiereulŭ nu maĭ avea altulŭ nimenĭ. La noĭ însĕ fiecare protopopŭ în tractulŭ sĕŭ era archiereŭ, căruia numaĭ ordulŭ episcopescŭ îĭ lipsiea.

Chiarŭ sșa era și pusețiunea superintendenteluĭ calvinescŭ din Ardélŭ.

Nu e decĭ mirare, că calviniĭ și pre mitropolitulŭ nostru îlŭ numieaŭ superintendente, căcĭ în faptă nu era mitropolitulŭ nostru nicĭ mitropolitulŭ nicĭ archiereulŭ Pravileĭ, ci în adevĕrŭ numaĭ unŭ superintendente calvinescŭ, unŭ *primus inter pares*, și unŭ organŭ esecutivŭ alŭ voinței altora.

Calviniĭ încunjurândŭ numirea de mitropolitŭ și numindŭ pre mitropolitulŭ nostru superintendente, nu și-aŭ arĕtatŭ numaĭ ura față cu institușiunea mitropolitană și archierésca din biserica apusuluĭ și a resăritului, ci esprimaŭ prin aceea însași starea faptică a lucruluĭ.

De téma, ca să nu provóce prea tare simțulŭ poporuluĭ, concedeaŭ calviniĭ, ca mitropolitulŭ alesŭ să mérgă la Bucurescĭ să se consacreze. Ce folosŭ avea însĕ mitropolitulŭ din consacrare, dacă jurisdicțiunea mitropolitană și archierésca, ce ĭ-o da Pravila, nu o maĭ avea?

Nimicirea deplină a puterii archieresci a mitropolituluĭ nostru prin supunerea la superintendentele calvinŭ și la sinodulŭ generalŭ calvinescŭ. Restringêndu-se puterea archierésca a mitropolituluĭ nostru de atâtea laturĭ, prin săborulŭ mare, prin titorĭ, prin juraț și prin protopopĭ, biserica românéscă din Ardélŭ căpĕtase o constituțiune, carea nicĭ pre departe nu maĭ sămena cu constituțiunea Pravileĭ. Cu tóte acestea însĕ fiindŭ tóte organele alcătuite din bărbați români și fiĭ aĭ bisericiĭ, până la alte timpurĭ și ar fi putută păstra credința și usanțele sale religióse maĭ multŭ saŭ maĭ puținŭ întregĭ, fără ca și în aceste să intre elemente străine. Căcĭ bărbațĭ născuți și crescuți în credința și usanțele aceste nu ușorŭ le-ar fi alteratŭ fără presiune străină.

---

[1]) Constituțiunile Apostolilorŭ, cartea II c. 28 la Cardinal Pitra, op. cit. t. I. pag. 174.

[2]) Cardinal Pitra op. cit. t. I. pag. 97.

[3]) Vedĭ cartea Sfîntuluĭ Ioanŭ Chrisostomŭ »Despre preoție« în tare multe locurĭ, și Bingham »De originibus seu antiquitatibus ecclesiasticis« Halłae Magdeburgicae 1751 II pag. 98 și Lampridiu în »Vita Alexandri Severi« c. 45.

[4]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 159.

[5]) »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 258.

[6]) Tot acolo.

[7]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 125.

[1]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 191.

[2]) Cf. Zishman »Die Synoden in der morgenländischen Kirche«. Viena 1867 pag. 43.

Scopulŭ calviniloru însĕ era, ca după ce aŭ reformatŭ radicalŭ constituţiunea bisericeĭ românescĭ, şi o aŭ acomodatŭ celeĭ calvinescĭ, să-Ĭ reformeze şi credinţa şi usanţele, şi să le acomodeze celoru calvinescĭ. Spre scopulŭ acesta tare de timpuriŭ aŭ supusŭ pe mitropolitulŭ nostru cu întrĕgă biserica luĭ jurisdicţiuniĭ superintendenteluĭ calvinescŭ, ca acesta *„să aibă grige de tóte bisericile românescĭ . . . . să le ocârmuéscă . . . . îndreptându greşelele“*. [1])

Îşĭ póte omulŭ uşoru închipui, ce va să dică dreptulŭ superintendenteluĭ calvinescŭ de a *„îndrepta greşelele“* în biserica românéscă. Greşală după calvinĭ era orĭ ce credinţă şi usanţă bisericéscă diversă de a calviniloru, ĕră adevĕru era credinţa şi usanţele calvine. *„Îndreptarea greşeleloru“* era decĭ introducerea credinţeĭ şi usanţeloru calvine în biserica românéscă.

Nicĭ cu atâta nu s'aŭ mulţămitŭ însĕ calviniĭ.

În instituţiónea săboruluĭ mare se părea totuşĭ, că biserica românéscă se bucura de óre care autonomie, încâtŭ acela era compusŭ numaĭ din mitropolitulŭ cu clerulŭ românescŭ.

Şi autonomia acésta a săboruluĭ mare însĕ fu nimicită prin dispositia calvină, ca mitropolitulŭ să atârne dela superintendentele calvinescŭ în conchemarea şi conducerea săboruluĭ mare, ĕră după terminarea săboruluĭ, mitropolitulŭ laolaltă cu câţiva membri din clerŭ trebuia să se presente în sinodulŭ generalŭ calvinescŭ, ca acolo să li-se revadă decisiunile. [2])

Totŭ asemene fu nimicită şi autonomia corporaţiuniĭ juraţiloru şi a titoriloru prin dispositia calvină, că în tóte causele ce le pertracta mitropolitulŭ în consistoriulŭ titoriloru şi alŭ juraţiloru atârna dela superintendentele calvinescŭ, care avea dreptŭ a-le revede şi a-le schimba. Astfel atârna mitropolitulŭ cu consistoriulŭ titoriloru şi juraţiloru dela superintendentele calvinescŭ în ordinarea preoţiloru, în judecarea şi pedepsirea loru, în reprimirea loru, în visitaţiunea bisericiloru, şi în tóte causele maĭ însemnate bisericescĭ. [3])

Ce era aşa dară mitropolitulŭ nostru?

Unŭ simplu vicariŭ *in pontificalibus* alŭ superintendenteluĭ calvinescŭ. Şi relaţiuniĭ acesteia calviniĭ îĭ şi daŭ espresiune prin aceea, că superintendentele calvinescŭ se subscriea: *erdélyi református magyar és oláh püspök.* [4])

Nimicirea puteriĭ archierescĭ a mitropoliteluĭ nostru prin calviniĭ a mersŭ decĭ aşa departe, câtŭ mitropolitulŭ nostru nu numaĭ că nu maĭ era în privinţa jurisdicţiuniĭ archiereuluĭ, pe care-lŭ cunósce Pravila, dară nu era nicĭ barĕmŭ superintendente calvinescŭ, căcĭ nicĭ putere egală cu acesta nu avea, ci în tóte îĭ era supusŭ.

Maĭ adaugemŭ la aceste numaĭ aceea tristă împejurare, că mitropoliţiĭ nostri primieaŭ confirmarea dela principele pre lângă primirea unoru condiţiuni, prin carĭ credinţa bisericeĭ românescĭ era atacată chiarŭ în rădĕcină.

Aşa, ca să tăcemŭ de altele, condiţiunea a dóua pusă de principiĭ calvinescĭ mitropoliteluĭ nostru îĭ impune, să priméscă pentru sine şi pentru toţĭ credincioşiĭ sĕĭ catechismulŭ calvinescŭ.

Primindu mitropolitulŭ nostru catechismulŭ dogmeloru calvine a încetatŭ sub orĭ şi ce respectŭ a maĭ fi archiereulŭ Pravileĭ. Că în inima sa ce va fi credutŭ, este indiferentŭ. În relaţiunile esterne bisericescĭ a fostŭ deplinŭ calvinŭ. [1])

* * *

Puterea archieréscă dela s. unire încóce la Românĭ şi calviniĭ. S. unire încă dela începutŭ a trezitŭ în Românĭ dorinţa de a reactiva puterea archieréscă şi a o aduce érăşĭ în conformitate cu Pravila.

Spre scopulŭ acesta maĭ întâiŭ săboruluĭ mare i-s'aŭ luatŭ tóte atribuţiunile acele, carĭ după Pravilă competŭ archiereuluĭ saŭ sinoduluĭ archierescŭ, şi pre încetulŭ s'a prefăcutŭ în sinodulŭ diecesanŭ apusanŭ, aşa câtŭ încă episcopulŭ Clain avea idea correctă despre pusĕţiunea, ce o are sinodulŭ diecesanŭ în organismulŭ bisericiĭ, dacă e vorba, că aceea să fie în armonie cu Pravila. [2])

Instituţiunea titoriloru, prin carea încă era tare restrînsă puterea archieréscă a încetatŭ în scurtŭ timpŭ după s. unire, deşi tare credemŭ, că şi în timpulŭ, câtŭ va maĭ fi esistatŭ după s. unire, va fi trecutŭ prin o reformă, câtŭ puterea archieréscă în înţelesulŭ Pravileĭ prin ea să nu sufere nimicŭ.

Instituţiunea juraţiloru în desvoltarea sa a ajunsŭ la instituţiunea capituleloru catedralĭ, prin care s'a restrinsŭ, ce e dreptŭ, în unele privinţe puterea archieréscă a Pravileĭ în interesulŭ binéluĭ publicŭ bisericescŭ maĭ cu samă cu privire la causele materialĭ bisericescĭ, în essenţă însĕ prin capitulele catedralĭ puterea archieréscă a Pravileĭ n'a suferitŭ nimicŭ.

Pre cale diametralŭ opusă aŭ mersŭ calviniĭ de atuncĭ până astădĭ.

În timpurile vechĭ superintendentele calvinescŭ era supusŭ sinoduluĭ generalŭ, va să dică adunăriĭ preoţimiĭ din întrĕgă ţara.

Ce însĕmnă acésta?

Nicĭ maĭ multŭ nicĭ maĭ puţinŭ, decâtŭ că puterea ierarchică, ce compete archiereuluĭ fu pusă în mâna totalităţiĭ cleruluĭ.

Era însĕ dislocarea acésta a puteriĭ archierescĭ în armonie cu principiulŭ preoţieĭ universale a calviniloru?

Nicĭ pre departe!

Dacă după calviniĭ toţĭ membriĭ bisericeĭ suntŭ preoţĭ, atuncĭ în mâna tuturoru este potestatea bisericéscă, şi nu numaĭ în mâna cleruluĭ.

Şi după multe trăgănărĭ încóce şi încolo în urma calviniĭ din Ardélŭ aŭ şi realisatŭ principiulŭ preoţieĭ universalĭ, cândŭ la 1871 întrĕgă puterea bisericéscă supremă o aşeḑarŭ în mânile totalităţiĭ credincioşiloru, a căruĭ organŭ este *conventulŭ districtualŭ transilvanŭ* (egyházkerületi közgyülés) constituitŭ şi pe base representative.

Astfelŭ putemŭ să dicemŭ, că dela s. unire încóce puterea archieréscă la Românĭ fu pre încetulŭ adusă în armonie cu Pravila, ĕră la calviniĭ din Ardélŭ în armonie cu dogmalorŭ despre preoţia universală.

---

[1]) Veḑĭ decretulŭ luĭ Apafy dela 1674, cu care supune biserica românéscă superintendenteluĭ Gáspár Tiszabécsi, maĭ susŭ pag. 249.

[2]) Veḑĭ condiţiunea a XI şi XIX pusă mitropoliteluĭ Iosifŭ Budaĭ de Apaŭ în »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 65 şi 67.

[3]) Totŭ acolo.

[4]) Veḑĭ decretulŭ dela 1697, prin care superintendentele Vesprémi István denumesce pre Popa Ionŭ din Hunedóra de administratorŭ protopopescŭ în »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 255.

[1]) Este mirare, că T. Ciparĭŭ (»Acte şi Fragmente« pag. 205) dice, că mitropolitulŭ pre lângă tóte condiţiunile aceste, totuşĭ nu se póte dice, că s'ar fi calvinitŭ.

Dacă astădĭ cineva ar primi şi ar mărturisi înafară catechismulŭ dogmeloru calvinescĭ, óre cine ar maĭ dice despre elŭ, că nu e calvinŭ. Saŭ dacă astădĭ unŭ mitropolitŭ românescŭ ar primi şi mărturisi catechismulŭ dogmeloru calvinescĭ, şi ar sili şi pre supuşiĭ sĕĭ să-lŭ priméscă şi mărturiséscă, cine ar maĭ dice despre unŭ atare mitropolitŭ, că e românescŭ unitŭ saŭ neunitŭ?

[2]) Veḑĭ maĭ susŭ.

Bianca.

Dramă în dóuĕ acte.

Pentru fete
de
Domnişóra M. de Metz.

Persónele:

Principesa Firamonte.
Paola, órbă.
Angiolina, Michaela } nepótele Paoleĭ.
Beatrice Malfati.
Dómna Barbara, cameriera principeseĭ.

Scena se petrece în Italia.

Actul întâiŭ.

O sală de cârcimă; în fund o deschidĕtură ce dă spre câmp formând terasa: este intrarea principală. Uşĭ în drépta şi stânga, scaune, mese, în fund la drépta un cofăr mare; cuptoriulŭ în stânga, un fotoliŭ mare lângă cuptor. Înafară însĕ spre vedere, statua sfinteĭ fecióre într'o firidă (ferestă órbă. Trad.).

Scena I.

(Angiolina rădĕmată de uşciorul deschidĕturiĭ, tórce din furcă, Paola, şedĕnd în fotoliŭ ţine mătăniĭ între degete; ea a aţipit.)

Angiolina (privind afară.) Furtuna se apropie şi Michaela n'a rentors; sunt nelinişcită . . . . ea cunósce bine tóte potecile din munte, dar se póte să întórcă pe la „Prăpastia Draculuĭ“ . . . (Îşĭ face cruce) ca să scurte din drum, şi puntea a fost sguduită de furtunile din urmă . . . . (Întorcêndu-se spre statua sfinteĭ fecióre.) Sfîntă Marie păzeşte-o. . . . . Nu-mĭ place s'o vĕd plecând pe vreme tare! (Mergênd la uşe.) Ceriul se întunecă tot maĭ tare; mătuşa dórme . . . Mĕ duc s'o scol fără îndoélă . . . dar trebue. . . . (Merge pe terasă şi cântă, o arie după plac.)

Paola (deşteptându-se şi strigând.) Ce este? şi de ce cânţĭ Giolină?

Angiolina (revenind pe scenă.) Michaela încă n'a rentcrs, mătuşe, o strig.

Paola (aspru), Te-am oprit să cânţi!

Angiolina. E adevĕrat, însĕ mĕ tem, ca Michaela să nu rătăcéscă pe întunecimea asta, lasă-mĕ să contiinuŭ mătuşe.

Paola (întunecată şi descurajată.) Cântă! (Angiolina ese şi-şi termină aria.)

Scena II.

(Acelea-şĭ, Michaela venind din stânga.)

Michaela. Étă-mĕ. . . .

Angiolina (întorcêndu-se surprinsă.) Cum tu aicĭ?

Michaela. De mult; n'am zăbovit, vremea era prea tare.

Angiolina. Şi caprele?

Michaela (puţin nĕcăjită.) Aŭ rentors, şi mĕ duc să le mulg, princesă!

Paola (sculându-se grabnic.) Cine se numesce princesă aicĭ?

Angiolina (surîdênd). Eŭ mătuşe.

Paola (recădênd pe fotoliul sĕŭ.) Ah!

Angiolina (surîdênd). Michaela nu-ĭ în tóne bune. (Cătră Michaela.) Ce-ţĭ e? te-am supĕrat? Nu mĭ-a fost intenţiunea să te supĕr, şi dacă am făcut-o, értă-mĕ. (Îĭ întinde mâna.)

Michaela (ursuză.) Tu astfel te scusĭ ca şi când tu aĭ avé să ierţi.

Paola (cu severitate.) Tacĭ şi veḑi-ţi de caprele tale!

Michaela (ursuză, eşind.) Da, la lucru, tot-deuna, şi ea (arĕtând spre Angiolina, care şi-a reluat furca) va rĕmânĕ aci.

Scena III.

(Paola, Angiolina).

Paola (la o parte). Michaela aredrept. (Tare). Angiolină, mergĭ şi ajută verişórei tale.

Angiolina. Mĕ duc, mătuşe. (Îşĭ pune lucrul în rînd şi ese.)

Scena IV.

Paola (singură). O! furtună! Nu sciŭ de ce tremur astfel, mi-se pare, că e ceva rĕŭ în aer. . . . Sunt 15 anĭ . . . tot pe o astfel de vreme tare era când . . . . Dumneḑeŭ amar m'a pedepsit! dar am făcut un jurămînt, trebue să-lŭ ţin. . . . E vorbă de mântuirea mea. (Aude o detunătură de trăsnet, cade în genunchĭ.) Am avut eŭ nedrept, Dumneḑeule? (Angiolina se aude cântând. Paola se ridică repede.) Pentru ce cântă în contra poruncĭĭ mele . . . şi mai ales acéstă arie. (Strigă.) Angiolină!

Scena V.

(Paola, Angiolina.)

Angiolina. Mĕ strigĭ, mătuşe?

Paola (aspru.) Pentru ce cânţĭ . . . . şi acéstă arie. . . .

Angiolina (uimită.) Nu-ĭ asta asria, care unchiul Pietro mĕ făcea să o cânt ca să-i conduc paşiĭ prin minte?

Paola (fute şi cu vóce încétă.) Tacĭ, nefericită, tacĭ!

Angiolina (uimită.) Ce aĭ dară?

Paola (ursuză şi în sine.) Este zădarnic acum, Pietro şi amiciĭ sĕĭ nu vor auḑi-o.

Angiolina (aranjând sala.) Aşa-ĭ că unchiul nu va rentórce curênd?

Paola (la o parte.) Póte că nicĭ odată!

Angiolina (venind lângă Paola.) Nu era tot-deuna plăcut, unchiul Pietro; cu tóte acestea aşĭ voi să grăbéscă cu rentórcerea, căcĭ casa acésta e atât de isolată, atât de ferită . . . şi călĕtoriĭ sunt aşa de rarĭ încât omul nu vede aprópe pe nimenĭ. Dta nu-mĭ daĭ voe să mĕ duc în sat să vînd brânzăriĭ, dar te încredinţez că le-aşĭ vinde tot atât de bine ca şi Michaela. . . . .

Paola (cu agitaţiune.) Nu, nu, tu n'aĭ să mĕ părăsescĭ. (Liniştindu-se.) Singură tu mĕ sci conduce, cu ajutoriul ochilor tĕĭ vĕḑ şi eŭ; apoĭ tu-mĭ cetescĭ şi Michaeleĭ nu-ĭ place sa cetéscă.

(Va urma.)

Economie.

De ale stuparilor. (Fine.) Aşeḑăm apoĭ păretele mobil la loc şi îl întărim cu copciile, dar fundul inferior nu. În acéstă coşniţă provĕḑută cu faguri şi totuşĭ uşóră prindem apoĭ róiul aşa, că ţinêndu-o cu gura în sus o scuturăm, orĭ măturăm într'însa fără nicĭ o cruţare. Fundul inferior fiind de mai înainte a şeḑat jos orĭ pe un scaun în apropiare aşeḑăm coşniţa pe el şi lăsăm singur urdinişul destupat. Firesce, parte mare din albine se vor ridica érăşĭ în aer orĭ chiar se vor aşeḑa la locul de mai înainte; dar acéstă împejurare să nu ne turbure de loc, că stupul, chiar şi dacă din întîmplare după scuturare orĭ măturare matca nu ar fi rĕmas pe fagurĭ înlăuntru, ceea ce rar se întîmplă, totuşĭ nu fuge, ci pe încetul cu matcă cu tot se trage pe urdiniş înlăuntru la puĭ. Asemenea la roiul al doilea şi al treilea, despre carĭ e şciut, că aŭ mai multe matce, să nu ne batem de loc capul, să le băgăm mai înlăuntru, fiindcă pe încetul se bagă ele de sine tóte, deşi acolo le aştéptă mórte singură luându-se afară una. Ca să fim de tot siguri, că roiul nu voesce să fugă, ci se trage în coşniţă, trebue să aşteptăm cam ḑece minute, şi dacă roiul se trage înlăuntru pe lângă urdiniş, vor sta mai multe albine cu capul cătră urdiniş şi sbârnăind din aripĭ. Dacă roiul voesce să fugă, ceea ce se póte întîmpla numaĭ dĕ nu vor fi puĭ înlăuntru, saŭ va fi coşniţa puturósă, în timpu de 10 minunat nu va mai fi pe lângă urdiniş nicĭ o albină, ci vor îmbla tote în tóte părţile. Stupul după ce l-am prins cu modalitatea acésta cu mult mai uşóră şi mai sigură decât cu coşniţă simplă, decă e roiul prins, îl lăsăm acĭ până dĕ séră, când îl ducem în stupină înfundând până acolo urdinişul, ca să nu ne muşce. Sara apoĭ, după ce s'a recerit bine aerul, orĭ încă şi mai bine diminéţa de odată cu zorile desfacem păretele mobii şi mutăm cadrul de cadru din acéstă coşniţă în coşniţă mobilă definitivă. Albinele se vor ţiné aprópe tóte de cadre, şi vom obsarva, că în decurs de o nópte aŭ făcut mai mulţi faguri; ér de aŭ avut faguri artificiali, ĭ-aŭ completat aprópe pe toţi. Cu acéstă modalitate albinele nu se conturbă de loc, ci îşi continuă lucrul, pe când cu alte modalităţi trebue dóuĕ treĭ ḑile până îşi vine stupul în rînd; şi pe lângă fagurii de puĭ *roiul nu fuge nici odată, nici nu póte rĕmânĕ fără matcă.* Dacă roiul nu e prins, ci al doilea orĭ al treilea, nu e bine a aştepta séra, ci îndată după ce s'a liniştit, trebue mutat în modul de sus în coşniţă definitivă; şi acésta pentru că matca iese la împărachiare, şi dacă nu s'a împărechiat în ḑiua primă, iese şi în a dóua, când apoĭ în multe casurĭ nu se mai întórce la coşniţa proprie, unde am mutat-o s'era, ci la locul, unde şcie roiul din ḑiua precedentă, şi aşa pere.

Am scris aceste rîndurĭ acum, când stupării aŭ timp, că-şi pregătéscă recuisitele şi încă esact; pe când vara în timpul roitului cei ce stupăresc, maĭ aŭ şi alte afacerĭ, carĭ nu le daŭ timp, să-şi facă coşniţe esacte.

Ioan Maior,
paroch.

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichulŭ celŭ micŭ ediţ. III. Blaşiŭ 1892. Preţulŭ nelegatŭ 80 cr. v. a., legatŭ cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legatŭ dimpreună cu **Penteocostariulŭ** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triodŭ, crudo fl. 6.50, legatŭ în piele tare şi cu copciĭ fl. 10.

Orologeriŭ, crudo fl. 2.80, legatŭ în piele fl. 3.80.

Apostoleriŭ, folio, crudo fl. 4.40, legatŭ în piele şi cu margini aurite fl. 6.40.

Editor şi redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 10—?

Tipografia Seminariului arhidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 13 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 27 Aprilie 1895. | Numĕrul 17.

Circulariŭ cătră întreg Clerul şi poporul archidiecesan.

Nr. 1516—1895.

Onorate în Christos Frate!

Pĕtrunşi de mare bucurie şi mângăere şi de viĭ simţĕminte de mulţămită cătră preabunul Dumneḑeŭ, aducem la cunoscinţa veneratuluĭ Cler şi a iubituluĭ nostru popor archidiecesan, că scaunul archiepiscopesc şi mitropolitan gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş, deveniţ vacant prin mórtea neuĭtatuluĭ şi fericituluĭ în Domnul Archiepiscop şi Mitropolit Dr. Ioan Vancea de Butésa, şĭ-a căpĕtat érăşĭ Archiereŭ demn de ilustriĭ antecesorĭ.

Maiestatea Sa Preagraţiosul nostru Împĕrat şi Rege apostolic, luând în părinţéscă cosideraţiune voturile Cleruluĭ întrunit în Sinodul electoral dela 16 Aprilie 1893, prin preaînalta Sa hotărîre din Viena de dto 9 Novembre 1894 s'a îndurat a denumi preagraţios de Archiepiscop şi Mitropolit al nostru pe Preasfinţitul Domn Dr. Victor Mihályi de Apşa, *Episcop Lugoşuluĭ, Conte Roman, Prelat domnestic al Sfinţieĭ Sale şi Asistent la Tronul Pontificiŭ,* carele în calitatea sa de Archiepiscop şi Mitropolit a depus jurămîntul de fidelitate în mânile Maiestăţiĭ Sale la 7 Februariŭ a. c.

Preaînalteĭ denumirĭ din partea Maiestăţiĭ Sale a urmat nu de mult şi preconisarea din partea Sfinţieĭ Sale Preafericituluĭ Părinte Leo al XIII, Papa dela Roma, carele în Consistoriul secret dela 18 Martie a. c. s'a îndurat a încuviinţa trecerea denumituluĭ Archiepiscop şi Mitropolit dela scaunul episcopesc al Lugoşuluĭ la cel archiepiscopesc şi mitropolitan de Alba-Iulia şi Făgăraş.

Astfel nimica nu maĭ lipsesce, ca Preasfinţitul nostru Mitropolit să pótă fi introdus canonicesce în scaunul sĕŭ mitropolitan, şi noĭ sperăm, că preste scurt timp vom avé fericirea de a vĕ notifica tuturora ḑiua intronisăriĭ iubituluĭ nostru Archipăstoriŭ, ér până atuncĭ dispunem următórele:

1. Orĭ unde la cultul divin trebue să se amintéscă după ritul bisericiĭ nóstre numele Episcopuluĭ diecesan, de aci înainte să se amintéscă: „*Preasfinţitul Archiepiscopul şi Mitropolitul nostru Victor.*“

2. În prima Duminecă după primirea acestuĭ cercular în tóte bisericile de pe teritoriul Archidieceseĭ nóstre să se ţină liturgie solemnă, după care să se cânte Doxologia cea mare ca mulţămită ferbinte Preabunuluĭ Dumneḑeŭ, pentrucă a ascultat rugăciunile nóstre, dându-ne de Archipăstoriŭ pe alesul Cleruluĭ şi doritul Poporuluĭ archidiecesan.

Blaş din şedinţa consistorială ţinută la 23 Aprilie 1895.

Ioan M. Moldovan m. p.
Vicariŭ Capitulariŭ.

Completarea scaunelor episcopesci vacante.

Împrejurarea, că şi un om ca dl Silviŭ Rezei póte aspira la episcopia Lugoşuluĭ, şi guvernul cutézĕ a-l propune Maiestăţiĭ Sale, dovedesce o stare anormală de nesuferit, care umple de îngrijire pe toţĭ credincioşiĭ bisericiĭ nóstre.

Starea anormală stă în aceea, că biserica nóstră nu are nicĭ o înrîurinţă în completarea scaunelor episcopescĭ dela Orade, Lugoş şi Gherla. Îndată ce ea ar avé cât de mică înrîurinţă în acéstă afacere, care tae adânc în interesele eĭ spirituale şi culturale, ómenĭ fără nicĭ un merit pentru ea şi chiar periculoşi pentru desvoltarea eĭ spirituală, morală şi culturală n'ar cuteza, să păşéscă ca aspiranţi la o demnitate, de care sunt legate tóte acele interese marĭ.

E drept, că şi modul, în care s'a completat până acum scaunul mitropolitan, n'are în sine tóte garanţele de lipsă, carĭ să ne liniştéscă deplin, că nu pot să ajungă în fruntea bisericiĭ bărbaţĭ nedemnĭ de ea. Numaĭ bunul simţ, disciplina preoţéscă, cultura superióră şi simţemintele românescĭ ale cleruluĭ întrunit în sinódele electorale aŭ sciut până acuma corege neajunsurile acestea, şi sperăm, că şi în viitor clerul nostru va sci, să se ridice la înălţimea chemăriĭ sale, când va fi vorba de completarea scaunuluĭ mitropolitan chiar şi pe lângă sistemul, ce de presente se află în vigóre la alegerea mitropolituluĭ.

Acésta înse nu însemnéză, că nu ar trebui, să se reguleze fără amânare

---

Feuilleton.

Singură cu Dumneḑeŭ.

Scumpă Iléno!

Aşa dară în munţi veĭ petrece vara din ăst an? Şi te temĭ, că acolo isolată de societate îţĭ veĭ urî ḑilele? Nu te teme de asta.

Cum să-ţĭ omorĭ vremea acolo? Éta, cum.

Când am fost eŭ de opt anĭ, m'a luat iubitul meŭ tată pentru întâia óră cu sine într'o escursie în munţĭ, pe carea trebui să o facă, pentru că avea acolo în munţĭ nisce afacerĭ.

Călĕtoria nóstră nu ar fi fost lungă, dacă prin ţinutul acela ar fi dus o cale ferată. Dar aşa cu căruţele cele greóie de munte, carĭ înaintézĕ cu iuţéla melculuĭ şi se opresc la tóte carcîmele din drum, a trebuit să călĕtorim dela staţia cea maĭ de pe urmă a căiĭ de fer încă o ḑi întreguţă până acolo, unde se sfârşesce orĭ ce comunicaţie cu carul şi se începe comunicaţia pe caĭ de munte şi pe jos. Calea ne ducea pe lângă un rîuleţ de munte, care în rĕsfăţare copilărésca săria preste petrile albe şi surĭ. Apele rîuleţuluĭ pe acolo eraŭ încă virgine şi cristaline şi nu aveaŭ încă nimica din turburéla aceea, cu care ómenĭ murdăresc fapturile luĭ Dumneḑeŭ vinând şi rîmând după câştig.

Tot maĭ tare se apropie de olaltă zidurile, carĭ le formézĕ de o laturĕ şi de ceealaltă stîncile munţilor, până când într'un loc par a se împreuna. O cărare îngustă duce peziş la vale. Se aude o vuire înăduşită. Ne bate în faţă o răcóre amestecată cu umeḑélă prospetă. Petrile jur împrejur tóte sunt umeḑite. Tatăl meŭ pururea îngrijit de mine păşesce în urma mea, pentru că pe puntea cea îngustă nu încap doĭ inşĭ alăturea, şi mĕ ţine dinapoĭ de hăinuţă, pentru ca nu cumva să alunec şi să cad de pe punte.

Fără de veste încunjurăm o cotitură, şi înaintea mea se aruncă cu puternică vîjiire şi vuire apa cea spumĕgătóre preste stîncĭ înalte într'o căldare săpată de nefncetata cădere a apeĭ.

Ce privelişte sublimă!

Umbre întunecate jur împrejur. Rămurelele şi frunḑele, scăldate nefncetat de părticelele de apă, ce se înalţă din căldarea de stîncă, se joacă mereŭ cu vîntul lin şi răcoritoriŭ. O raḑă a sóreluĭ, carea s'a furişat până aci în adâncimea acésta, făcea prin atomiĭ de apă de prin aer un curcubeŭ.

Uimită, fără de rost, înfricată şi cuprinsă de simţul micimiĭ proprie stam eŭ acolo uĭtându-mi de tóte, de fraţiĭ şi de prietinele de acasă, de tatăl meŭ de lângă mine. Un simţ ne maĭ cunoscut cuprinse sufletul meŭ copilăresc, eŭ simţiam: Aci eştĭ singură singurea, şi numaĭ Dumneḑeŭ e de faţă de-asupra ta!

De atuncia mult am umblat prin lume. De pe colinele multor munţĭ am privit la lume, cum se întindea ea la piciórele mele. Am pătruns în adâncurile văilor, în întunerecul pădurilor, în văgăunĭ ascunse şi selbatice, în carĭ raḑă de sóre încă nu a pătruns. M'am pogorît în puţurile pământuluĭ, unde e ascuns metalul, şi unde cresc cristalurile în forme admirabile. Am odihnit în arşiţa Italieĭ, pe unde se întind câmpurile de urez, a căror spice roşiĭ aurĭĭ se înaltă ca tot atâtea flacărĭ spre ceriul azur. Dar pretutindenea, pe unde frumseţa şi sublimitatea naturiĭ a cuprins maĭ cu putere inima mea, pretutindenea m'a cuprins şi simţul acela de singurătate, dar plin de măgăiere: Aci eştĭ singură, singură singurea, şi numaĭ Dumneḑeŭ e de faţă de-asupra ta!

modul, cum să se completeze scaunele archierescĭ din provincia mitropolitană. La acéstă lucrare suntem datorĭ în vîrtutea enunciaţiunĭĭ făcute în conferinţa ţinută la anul 1850 în Viena în causa reactivărĭĭ mitropolieĭ greco-catolice de Alba-Iulia şi înfiinţărĭĭ episcopatelor de Gherla şi Lugoş. Atunci s'a dis cu aprobarea Maiestăţiĭ Sale, că *„mai departe unanima părere a conferinţeĭ se concentréză în aceea, ca denumirea mitropolitului, pe cum şi a celor doĭ episcopi de Gherla şi Lugoş, până la viitórea cândva în viitórele casurĭ regulare, să atîrne nemijlocit dela Maiestatea Sa împĕratul"*.

În acéstă enunciaţiune Maiestatea Sa şĭ-a reservat dreptul de a denumi nemijlocit numaĭ pe primul mitropolit după reactivarea mitropolieĭ şi numaĭ pe ceĭ dintâiŭ episcopĭ aĭ dieceselor nóuĕ de Gherla şi Lugoş. El înse pretinde totodată, ca pentru viitor să se reguleze definitiv chipul, cum aŭ să se completeze scaunele archierescĭ.

Un dignitar înalt bisericesc, care nu este de ritul nostru, dar care a făcut alusiune la biserica nóstră, a dis, *că episcop póte fi numaĭ un bărbat, care este capabil a-şĭ iubi credincioşiĭ şi póte fi iubit de aceştia.*

Conform acestuĭ principiŭ corect biserica este chemată a se pronunţa totdeuna prin factoriĭ sĕĭ competenţi, că pe cine doresce de episcop, căcĭ numaĭ ea scie, că pe cine iubesce şi póte iubi şi vedé bucuros în fruntea sa.

La noĭ înse ómenĭ, carĭ sciŭ, că nu posed iubirea bisericiĭ, şi carĭ totdeuna aŭ bruscat sentimentul public românesc, cutézá a umbla după episcopie, deşi, dacă eĭ ar avé numaĭ un grăunte de credinţă adevĕrată şi ar avé numaĭ o schintea de iubire faţă cu biserica nóstră, nu ar cerca, să se ridice pe ruinele eĭ. Ḍicem, *pe ruinele bisericiĭ,* căcĭ cine póte sta bun, că astfel de ómenĭ, carĭ nu se bucură de simpatiile poporuluĭ credincios, nu ar puté să fie un desastru pentru biserica nóstră, mai vîrtos în părţile espuse, cum sunt părţile din diecesa Lugoşuluĭ?

Suntem convinşĭ, că dacă s'ar puté obţiné chiar şi numaĭ recunóscerea dreptuluĭ depus în „Pravilă", ca adecă episcopiĭ Provincieĭ în frunte cu mitropolitul să alégă pe episcopul scaunuluĭ, ce ar deveni vacant, atunci biserica nóstră n'ar fi espusă pericululuĭ de a a fi stăpânită vre-odată de uneltele netrebnice ale unuĭ guvern duşman intereselor nóstre bisericescĭ şi românescĭ.

Viitoriul bisericiĭ nóstre pretinde aşa dară, ca să se reguleze chipul, cum să se completeze scaunele archierescĭ din provincia nóstră mitropolitană.

Este mare deosebire între ceĭ ce ĭ-ar presenta guvernul, şi între ceĭ ce ĭ-ar propune biserica pentru denumire Maiestăţiĭ Sale.

Guvernul, care calcă în picióre dogmele bisericiĭ şi cércă aservirea eĭ, voesce, să vadă în fruntea eĭ nisce ómenĭ, carĭ sunt înhămaţi la carul liberalismuluĭ fără de Dumneḍeŭ şi sunt gata a promova cel puţin passive opera destructivă începută de dînsul. Biserica înse voesce să aibă în fruntea sa vrednicĭ urmaşĭ aĭ sfinţilor Apostolĭ, carĭ să fie în stare a-şĭ vĕrsa şi sângele pentru adevĕrurile şi drepturile eĭ.

Guvernul voesce, să-şĭ capete ómenĭ, carĭ să-ĭ promoveze interesele sale de partid şi de putere. Biserica înse, care nu se póte espune odiuluĭ partidelor politice, caută ómenĭ, carĭ aŭ în vedere numaĭ interesele generale ale patrieĭ.

Guvernul voesce, să sugrume şi prin episcopĭ orĭ ce aspiraţiune legitimă a poporuluĭ român. Biserica înse, care este menită a cuprinde în sinul sĕŭ pe tóte popórĕle, nu póte nesocoti drepturile lor civile şi politice şi aspiraţiunile lor culturale.

Este deci supremă necesitate, ca şi glasul bisericiĭ să fie ascultat la denumirea episcopilor.

Un deputat român la Nunţiul din Viena. — În ḍilele trecute, când Escelenţa Sa Antoniŭ Agliardi Nunţiul apostolic din Viena petrecea în Budapesta, deputatul român Nicolaŭ Şerban, însoţit de dl Ilie Dăianu ca interprete, aŭ fost în audienţă la dînsul. Discreţiunea nu ne permite, să publicăm convorbirea acesteĭ interesante audienţe, despre care avem cunoscinţă din loc fórte bine informat. Simţim înse o adevĕrată bucurie putênd vesti, că Nunţiul a dovedit cel mai viŭ interes şi cea mai caldă simpatie faţă cu biserica nóstră.

Cum se fabrică istoria. — Domnul Nicolaŭ Densuşianu a publicat o lucrare despre *„literatura istorică la Românĭ pe anii 1892/3"*, reprodusă de mai multe foĭ. Raportul acesta l-a scris dluĭ în limba germână şi l-a publicat în „Iahresberichte der Geschichtswissenschaft" III. 445—454. Sonderdruck R. Gaertner Verlagsbuchhandlung Hermann Heyfelder. L-a tradus apoĭ pe românesce un dn Pericle Popescu, şi traducerea o a publicat în „Revista critică-literară" a dluĭ Ar. Densuşianu din Iaşi 1895 n. 2-3. Redacţia revisteĭ n'a aflat a fi de lipsă, să spună cetitorilor sĕĭ, unde apar „Jahresbericht"-urile acelea.

Dl N. Densuşianu, care are mania, să vorbéscă de falsificatele Iesuiţilor, falsifică şi în acéstă lucrare istoria adevĕrată.

Se laudă, că a *descoperit* documentul original al unirĭĭ din anul 1698, pe când astăḍi este constatat, că acest document era de mult depus în o bibliotecă publică din Budapesta, accesibilă pentru lótă lumea.

Ne spune, că prin acest document a aruncat lumină asupra *unuĭ însemnat punct istoric,* deşi în faptă dînsul n'a făcut alta, decât a întunecat şi dus în rătăcire minţile

---

Sunt ómenĭ, cărora natura nu le este o prietină iubită. Eĭ trec cu nepăsare pe dinaintea frumseţilor naturiĭ. Acestor ómenĭ arboriĭ le sunt adecă pretutindenea verḍĭ, apa le este pretutindenea umedă, şi eĭ pretutindenea calculéză numaĭ folosul şi câştigul, pe care ar puté să-l aducă pămîntul.

Omul póte să vadă numaĭ cu ochiĭ sĕĭ propriĭ, el póte să vadă lucrurile numaĭ aşa, pe cum îl lasă priceperea luĭ, să le vadă.

Aşa înfrumseţează natura şi asupra inimiĭ numaĭ în mĕsura aceea şi în modul acela, în care inima e capabilă, să priméscă înfrumseţare.

Mulţĭ esclamă: „Cât e de frumos! Cât e de sublim! Cât e de admirabil!" Eĭ o şi simţesc acésta, dar eĭ nu şi cugetă de odată.

Alţiĭ dimpotrivă în frémĕtul codruluĭ, în murmurul isvórĕlor, în vuetul furtuniĭ adevĕrat că aud glasul luĭ Dumneḍeŭ, înse Dumneḍeul lor este universul. Eĭ pe sine înşi-şĭ se privesc de părticele, de membre de ale luĭ Dumneḍeŭ, pe carele-l formézá tóte împreună. Eĭ pentru aceea îl şi numesc spiritul lumiĭ.

Óre astfel de ómenĭ potu-se numi creştinĭ?

Mitologia grecéscă afla, că în fiesce care arbore viézá câte o nimfă, carea plânge, când ómeniĭ îl taie; ea ţine, că tunetul este glasul luĭ Joe, şi vuetul valurilor este glasul mâniei luĭ Neptun.

Éră noĭ credem într'un singur Dumneḍeŭ atotputernic, vecinic şi pretutindenea de faţă, carele nu e încătuşat în zidirea materială. Dacă zidirile ar fi părţĭ şi membre de ale luĭ, éră el numaĭ sufletul zidiriĭ, atunci şi acésta ar fi dumneḍeéscă şi nu ar puté deci să aibă scăderĭ, nicĭ să cadă sub pedépsă, nicĭ să aştepte résplată.

Ce Dumneḍeŭ vrednic de compătimire ar fi acest Dumneḍeŭ, un Dumneḍeŭ fără de libertate, atîrnătoriŭ dela zidirile sale propriĭ?

Mulţĭ ḍic, că în natură Dumneḍeŭ ne-ar fi mai aprópe. Asta nu e adevĕrat, căcĭ el pretutindenea ne este de o potrivă de aprópe, numaĭ cât noĭ în îmbulḍéla cea de tóte ḍilele, în societate, în împrejurimea obicinuită ne uĭtăm de el, pe când afară privilistea înălţătóre a naturiĭ, tăcerea de jur împrejur, osebirea nóstră de tot, ce ne este obicinuit, une orĭ şi sublimitatea impunĕtóre a împrejurimiĭ grăesc sufletelor nóstre cu glas puternic şi le aduce aminte de mărirea şi puterea luĭ Dumneḍeŭ. Aci gândim la el, aci fără de a ne-o propune, ne încrucişăm mânile spre adorare, aci credem a fi mai aprópe de Dumneḍeŭ.

Cultura de astăḍi, carea a perdut credinţa simplicităţiĭ şi în jumătăţitura sa încă nu şi-a câştigat în schimb credinţa convingeriĭ, îĭ duce pe ceĭ mai mulţĭ acolo, unde eĭ uşor cad pradă îndoeliĭ şi nu sunt încă de ajuns întăriţĭ împotriva învĕţăturilor celor false. Şi care din eĭ nu ar fi aşa de deşert, cât să doréscă a trece de „om luminat" în ochiĭ lumiĭ?

Eĭ póte că admiră frumseţa naturiĭ, póte că sunt conscĭĭ de micimea sa proprie în raport cu întrégă creaţiunea. Înse eĭ nu-şĭ vor scóte mângâiere, nicĭ înălţare, nicĭ iubire din formaţiunile „nomoluluĭ străvechiŭ", pe cum îşĭ scóte creştinul din lucrurile dumneḍeesculuĭ sĕŭ Ziditoriŭ, care nu trece cu vederea şi nu despreţuesce nicĭ zidirea cea mai neînsemnată.

Cum ar puté să se témă şi să-şĭ pérdă curajul sufletul omenesc, când el îşĭ aduce aminte, cât de mult se înalţă el preste muschiul cel nebăgat în samă, a caruĭ flóre nu se observă şi pare a se vesteḍi fără de folos, şi care totuşi este construit cu frumseţă şi înţelepciune aşa de minunată? Póte óre sufletul omenesc să gândéscă la Dumneḍeŭ altmintrea decât cu încredere, când el vede pasĕrile, din carĭ nicĭ una nu pere de fóme, pe carĭ pe tóte le nutresce El întru iubire, dar carĭ nicĭ nu-şĭ uĭtă, să-l laude, să-l preamărésca cu ivirea raḍeĭ celeĭ dintâiŭ a sórelui de diminéţă?

O, de aşĭ puté să duc pe ateist afară în singurătatea cea tăcută, sfîntă şi curată a frumóseĭ naturĭ, să-l arĕt tóte minunile acelea, carĭ înfloresc în fiesce care flóre şi sunt întrupate în fiesce care pétră!

Óre mai ḍice-ar, că tóte acestea s'aŭ format dela sine, s'aŭ nascut din nimica prin sine înse-şĭ, dela sine s'a lipit celulă lângă celulă, fir de pulvere lângă fir de pulvere, şi tótă crescerea, încoltirea şi desvoltarea e numaĭ un proces chimic, care ascultă orbesce de o lege fisică?

Esistă óre vre o lege fără de legislator?

omenilor cu aserţiuni neîntemeiate şi ideĭ scălciate despre biserică.

Îşĭ atribue de merit, că a publicat acest document în o broşură a sa apărută la anul 1893, deşi documentul fusese publicat şi în faximil deja în anul 1885, şi încă prin un Iesuit.

Are cutezarea, să afirme şi acuma, *că Românii din Transilvania în anul 1698 n'aŭ primit în realitate cele patru puncte dogmatice ale bisericiĭ catolice, şi că aceste patru puncte dogmatice esistă numaĭ în o traducere latinéscă falsificată a documentuluĭ uniriĭ.*

Şi un prunc, care cunósce religiunea numaĭ din catechism, încă pricepe, că unirea bisericéscă nu se póte face fără de unitatea în credinţă, şi că acéstă unitate este compatibilă cu diversitatea în rit şi disciplină. Astfel când Românii aŭ dis în documentul din 1698, că *se unesc* cu biserica Romeĭ şi că se fac *membriĭ* acesteia, ei aŭ primit nu numaĭ patru, ci tóte punctele dogmatice ale bisericiĭ catolice, conservându-şĭ însă ritul şi disciplina anterióră. Èr că Iesuiţiĭ ar fi falsificat vre-o traducere latinéscă a documentului de unire, este numaĭ o calumnie a dluĭ Densuşianu, care pentru a-I câştiga credinţă, a recurs într'adevĕr la falsificărĭ. Auctoritatea luĭ Maneguţ nu plătesce o cépă degerată, căci acesta numaĭ copiéză neadevĕrurile publicate de dl Densuşianu. Se vede, că acesta se bucură, că a aflat macar un om ca Maneguţ, care să-I copieze falsităţile istorice. Nobile par fratrum!

Dar nu numaĭ cele desfăşurate până aci caracteriséză buna credinţă şi sinceritatea Domnuluĭ Nicolaŭ Densuşianu. El, pe cum am dis maĭ sus, publică un raport despre tot, ce s'a tipărit în sfera literaturiĭ istorice la Românĭ în aniĭ 1892/3. Este atât de minuţios în înregistrarea opurilor şi revistelor de valóre şi fără de valóre apărute în acéstă sferă, încât nu uită nici de valorosul op istoric intitulat: *„Bólele principale cunoscute de popor şi chipul cum le lecuesc babele.“* Dar de *Cestiunile istorice* tipărite în biblioteca „Unirii“, în carĭ sunt demascate tóte neadevĕrurile publicate de dsa, tace tăcerea pesceluĭ. Împrejurarea acésta pune de ajuns în relief calităţile de istoriograf ale dluĭ Nic. Densuşianu, şi de aceea nu maĭ dicem nimic. Maĭ mare elogiŭ nu se putea aduce acelor „Cestiunĭ“, decât cel ce se cuprinde în tăcerea absolută a dluĭ Nic. Densuşianu.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Nunţiul apostolic din Viena Msgre Agliardi în 22 a c. a plecat din Budapesta la Oradea mare. La gara din Budapesta, Szolnok şi Orade I-s'aŭ făcut Escelenţeĭ Sale ovaţiunĭ călduróse. În Orade nunţiul a fost óspele cardinaluluĭ Schlauch, care dimpreună cu episcopul nostru Esc. Sa Pavel şi cu clerul din Orade aŭ întimpinat cu omagiĭ la portalul castelului pe representantul Sfinţieĭ Sale. În 23 a primit nunţiul în audienţă clerul catolic latin sub conducerea prepositului Nogál. La alocuţiunea acestuia nunţiul a rĕspuns cam următórele: „Biserica creştină ungară şi în acéstă diecesă de Orade e una din perlele cele maĭ frumóse în inelul pontificiŭ. Sfîntul Părinte are cea maĭ firmă convingere despre religiositatea şi patriotismul eĭ; scie, că în ţara sfîntuluĭ Ştefan aceste dóuĕ idealurĭ sublime sunt contopite, ce asigură pacea şi armonia; scie, că aceste idealurĭ isvorĕsc din iubire, şi doresce, ca acéstă iubire să persevereze şi fruptifice spre binele bisericiĭ şi al patrieĭ.“

Apoĭ a presentat Esc. Sa Pavel nunţiuluĭ clerul gr. catolic. La vorbirea omagială a episcopuluĭ Pavel nunţiul a dis: „Cuvintele felicitătóre cu atât mĕ ating maĭ plăcut pe mine representantul Sfîntuluĭ Scaun, cu cât ele rĕsună de pe buzele aceluĭ prelat distins, a căruĭ fidelitate, obedienţă şi alipire deosebită faţă de Scaunul Apostolic sunt cunoscute Sfinţieĭ Sale. Cu atâta primesc maĭ cu mare bucurie sincera alipire a Escelenţeĭ Tale şi a clerului de Sfîntul Scaun, cu cât purtarea esemplară, sciinţa şi maĭ ales credinţa firmă a clerului acestuia este garanţă, că va readuce în sinul bisericiĭ catolice şi turma, pe carea vicisitudinea timpurilor a dus-o dela biserică în schismă.“

În 23 în onórea nunţiuluĭ a fost prânz la cardinalul Schlauch. Joĭ diminéţă nunţiul a călĕtorit spre Viena.

Dumineca trecută s'aŭ început sinódele diecesane îndatinate la reşedinţele celor treĭ episcopiĭ ale bisericiĭ române neunite.

Roma.

Sfinţia Sa Leo XIII a îndreptat o epistolă apostolică către poporul angles în scopul rentórceriĭ Anglicanilor în sinul bisericiĭ catolice. După o întroducere istorică maĭ lungă Papa observă, că de pe timpul, când era nunţiŭ la Bruxelles, a cugetat asupra rentórceriĭ Anglicanilor. Accentuéză, că în Anglia se lucră ca şi în Vatican pentru resolvirea cestiuniĭ sociale, şi că poporul angles este fórte religios, ce se manifestă şi prin observarea necondiţionată a repausuluĭ de Duminecă. Papa dice, că nu preste mult va sta înaintea celuĭ maĭ înalt for judecătoresc, şi ĭ-ar plăcé, dacă nisuinţele sale pentru unire ar fi încoronate de un succes cât de mic.

În 28 a c. se va deschide în Bologna congresul internaţional al congregaţiunĭ Salesiane întemeiat de celebrul filantrop Don Bosco.

Franţa.

Contra legiĭ, care pune taxe de tot marĭ asupra averiĭ ordurilor religióse, aŭ protestat până acum episcopatul şi morboşiĭ şi neputincioşiĭ adăpostiţĭ şi grijiţĭ în institutele călugăresci. Acum mişcarea ĭea dimensiunĭ tot maĭ marĭ între catoliciĭ credincioşi. În Paris s'a con-

---

Póte-se cugeta aşa ceva?

Să fie óre înţelepciune neajunsă în materia neraţională? Să se întîmple óre o fire neîncetată din nimicul cel fără de viaţă?

Este óre în natură o fiinţă, a căreĭ esistinţă să nu strige cu glas mare: El m'a zidit? Paiul se silesce, să se înalţe către ceriŭ, vîrfurile arborilor arată ca tot atâtea degete spre ceriŭ, ca şi cum ar voi, să ne dică: Sus inimile, gândurile, rugăciunile, iubirea, sus la Acela, dela care este tótă darea cea bună!

Natura e o carte vie, carea provócă neîncetat la rugăciune, la credinţă şi la iubirea luĭ Dumneḑeŭ.

Dacă cercĭ recreare după muncă şi oboséllă, aci o găsescĭ. O preumblare afară la câmp, o călĕtorie mică, o escursie recreéză inima şi umple sufletul de voe bună.

Călĕtoriile uniĭ dic, că ar fi şcóla cea maĭ bună pentru ómenĭ culţi. Adevĕrat că omul nu se întórce dintr'însele totdeuna maĭ învĕţat, dar totuşĭ se întórce în casurile cele maĭ multe maĭ bun, maĭ evlavios, maĭ înţelept, de cum a pornit în călĕtorie.

Înse nu orĭ care fată tinĕră are putinţa de a călĕtori. Diferite raporturĭ orĭ datorinţe o légă de casă, şi deja şi o mică escursie ea o numĕra între evenimente. Una înse o póte face orĭ şi cine: o scurtă preumblare afară la verde. Póte că priveliştea, ce o oferesce regiunea natală, nu posedе cine scie ce frumseţă şi putere atrăgĕtóre, dar ea totuşĭ are firea pururea desfătătóre a zidiriĭ luĭ Dumneḑeŭ, puterea de a recrea, de a descătuşa, de a înălţa mintea şi inima.

Plinul verde al luncilor, pe care-l împodobesc florĭ ca pe un covor, licuritoriĭ picurĭ de róuă, carĭ trĕmură ca milióne de diamante aninate pe firele de érbă şi tivesc frunḑele arborilor, încolţirea, crescerea şi cócerea holdelor, néua cea parfumată a florilor de pe pomĭ, orĭ fructele, ce-ţĭ surîd ca nisce băeţĭ cu feţe roşite de sănĕtate, ba fiesce care tufă şi fiesce care petricică din cale, tóte sunt frumóse şi admirabile. Cel ce trece pe lângă lucrurile acestea fără de a cugeta, acela se lipsesce însu-şĭ de o plăcere mare şi curată.

Am cetit óre când o legendă străină. Ea spune, că omul, care s'a născut în o Duminecă orĭ în nóptea serbătoriĭ Nascerii Domnuluĭ, acela aude, cum povestesc florile şi arborii între olaltă, şi scie limba rîuleţuluĭ şi a pasĕrilor. N'aĭ voi, să fiĭ şi tu un astfel de om al noroculuĭ?

Ètă eŭ sciŭ un mijloc, prin care îţĭ poţĭ câştiga şi tu prerogativa asta. Nu aĭ, să trecĭ mărĭ, pentru ca să ţi-l câştigĭ. El se compune numaĭ din puţintea băgare de samă mestecată cu puţintea hotărîre a voinţeĭ şi cu iubirea luĭ Dumneḑeŭ atotţinĕtoriul, făcĕtoriul ceriuluĭ şi al pămîntuluĭ.

Când grijile asupresc inima ta, când durerea şi amărăciunea şĭ-aŭ făcut locaş într'însa, atunci ieşĭ afară în natura luĭ Dumneḑeŭ, privesce, cum Preabunul a format, rînduit şi chibzuit tóte aşa de frumos şi de înţelepţesce, cum tóte odihnesc adăpostite sub aripile puteriĭ şi bunătăţiĭ Luĭ, şi sufletul tĕŭ încă va dobîndi linişte şi mângăiere la gândul, că El, care ca om a suferit atâta pentru tine, este acela-şĭ, care încă şi astădĭ şi în tóte ḑilele nutresce grijea cea maĭ gingaşe şi iubirea cea maĭ credinciósă faţă cu fiinţele cele neraţionale, chiar şi faţă cu celea maĭ nebăgate în samă. Cum va puté El decĭ, să-şĭ uite de nemuritoriul tĕŭ suflet, pentru care a vĕrsat El sângele sĕŭ?

Şi dacă ómenĭ te părăsesc, şi tu staĭ singură singurea, ca munţiĭ ceĭ înalţĭ, a căror piscurĭ sunt încoronate cu coroană albă, atunci adu-ţĭ aminte, că ei, carĭ ajung până în norĭ, sunt şi maĭ aprópe de ceriŭ. Şi dacă colo jos în adăpostósa şi înverḑita vale rĕspândesc parfum trandafirĭĭ şi se coc póme şi înfloresc mirtele şi laurĭĭ, colo la înălţime, unde nicĭ odată nu se topesce néua, încă înfloresce o flóre, înfloresce virginala semenică, şi viforul nu póte să-ĭ răpéscă frunḑele, şi cósa nu se apropie de ea.

Sus inima! Nu înfloresc pentru viaţa asta, ci pentru fericirea cea vecînică, faţă cu care dispare tot, ce aci ne apasă, se vindecă tot, ce aci ne dóre!

Fiĭ bună ĭertătóre pentru tonul neobicinuit al acesteĭ epistole. Ĭea în socotinţă, că ţĭ-o scriŭ în septĕmâna sfintelor Patimĭ.

De altă dată îţĭ va grăĭ ĕră în tonul îndatinat a ta

Anuţă.

stituit un comitet sub presidiul senatorului Brin, care va elabora un memoriŭ arĕtând nedreptatea, ce se face ordurilor religióse prin numita lege.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Camera deputaţilor şi-a reînceput şedinţele în 23 a c. statorind programul de pertractare, după care în 25 se discută din noŭ proïectul de lege despre recepţiunea Jidovilor, ĕră în 26 cel despre libertatea religionară. Ugron poftesce, ca ministrul-preşedinte să presenteze programul de activitate pe tot timpul până la începerea feriilor de vară, căci prin ordinĭ de di presentate din cas în cas camera îşĭ documentéză numaĭ lipsa capacităţiĭ de lucrare. Báuffy declară, că camera are destul lucru, fiind gata maĭ multe proïecte de legĭ, dară programul cerut de Ugron nu-l presentă din simpla causă, că nu-l are. Tot Ugron atrage atenţiunea camereĭ şi a preşedinteluĭ asupra împrejurăriĭ, că unele afacerĭ staŭ cu anĭ pe la comisiunĭ neisprăvite.

În 25 a c. s'a început a treia campanie parlamentară pentru reformele bisericescĭ. Începutul l-a făcut ministrul Wlassics, care după o scurtă motivare a presentat următoriul proïect de resoluţiune: Să enunţe camera, că proïectul de lege despre recepţiunea Jidovilor primit deja îl susţine nemodificat şi-l retrimite caseĭ magnaţilor spre pertractare constituţională şi aprobare binevoitóre.

Ilyés Bálint în numele fracţiuniĭ Kossuthiste Justh-Eötvös primesce propunerea ministruluĭ. Jidanul Neumann Armin dice, că recepţiunea Jidovilor o pretinde progresul naţional, ideile liberale. Jidovimea se încrede în loialitatea naţiuniĭ magiare, care considerând patriotismul şi ĭubirea de patrie a Jidovilor îĭ va ridica din starea umilitóre de acum. Asimilarea completă a raseĭ jidovescĭ până acum aŭ împedecat-o numaĭ anumite cercurĭ, pe carĭ nu le spune. Oratorul nu crede, că creştiniĭ vor trece la Jidovĭ, deórece Jidoviĭ sunt ceĭ maĭ marĭ inimicĭ aĭ proselitismuluĭ.

Contele Szápáry Gyula rĕmâne pe lângă atitudinea de maĭ înainte contrară reformelor bisericescĭ. Impută guvernuluĭ, că pe când în casa de sus întră în tractative şi primesce modificărĭ, în cameră persiste cu cerbicoşie pe lângă proïectele nemodificate. El doresce restabilirea păciĭ confesionale, dară purtarea guvernuluĭ o împedecă acésta. Propune, ca proïectul de lege despre recepţiunea Jidovilor să se contopéscă cu cel despre libertatea confesională, făcêndu-se în ele modificările de lipsă spre a împrăştia nedumeririle de ambele părţi.

Contra propuneriĭ luĭ Szápáry aŭ vorbit ministrul Wlassics şi Polonyi. Maĭoritatea caseĭ a primit proïectul de resoluţiune al ministruluĭ de culte.

Ministrul Báuffy a presentat un proïect de lege, prin care guvernul Bosnieĭ şi Herţegovineĭ se autoriséză, să contragă un împrumut de stat de 24,000.000 coróne.

Comisiunea verificătóre anunţă, că credenţionalul luĭ Kossuth Ferencz, care a fost ales deputat la Tapolcza, este în ordine.

Ministriĭ Báuffy şi Perczel voind, să aĭbă informaţiunĭ despre progresele partiduluĭ poporal, aŭ ordinat comiţilor supremĭ, ca să cerce cu de-amĕnuntul, cum e organisat acest partid. Despre cele esperiate comiţiĭ sunt obligaţi a încunoscinţa fără amânare pe guvern. Se vede, că domniĭ liberalĭ aŭ respect de noul partid.

Alegerea dela Nyitra s'a început în 24 şi a durat până Joĭ diminéţa. Ca ales a fost declarat candidatul guvernamental Janits cu 923 voturĭ faţă cu contele Zichy János din partidul poporal, din voturile căruia numaĭ 847 aŭ fost luate în consideraţiune. Preşedintele alegeriĭ Szulyovszky a pus tot felul de greutăţi alegĕtorilor din partidul poporal şi în cele din urmă a respins sub pretexte de nimica preste 400 din aceia. Aderenţiĭ partiduluĭ poporal vor protesta în contra alegeriĭ ilegale.

Germânia.

În onórea deputaţiuniĭ din Stiria, care a mers spre a felicita pe Bismarck, s'a dat în Berlin la 19 a c. un splendid banchet, la care tôte toastele culminaŭ în aceea, că esistă o Germânie unitară, faţă de care dispar orĭ ce concepte geografice. Deputatul parlamentuluĭ imperial Forster a mers şi maĭ departe afirmând, că nu preste mult va sosi timpul, când fiecare Germân va recunósce un singur domnitor. Cuvintele aceste întru atâta aŭ indignat pe membriĭ colonieĭ austriace din Berlin, cât imediat aŭ părăsit sala, unde se ţinea banchetul.

La iniţiativa deputatuluĭ Tiedemann şi a câtorva consoţĭ de aĭ luĭ s'a înfiinţat o reuniune pentru promovarea germânismuluĭ în Ost. În realitate reuniunea ţintesce apĕsarea polonismuluĭ şi a catolicismuluĭ. Reuniunea numĕră deja miĭ de membri şi e binevĕdută de guvern, ca şi la noĭ reuniunile de magiarisare, carĭ promovéză interesele calvinismuluĭ.

Proïectul de lege contra partidelor subversive atâtea modificărĭ a suferit în comisiunea parlamentară, cât după cum scriŭ unele diare, guvernul ar fi aplicat a-l retrage cu totul.

Rusia.

Ministeriul de agricultură şi cel de finanţe aŭ pregătit un proïect de lege, după care dominiile statuluĭ şi ale coróneĭ pe viitor se vor esarenda numaĭ ţĕranilor. Prin legea acésta se asigură subsistinţa la peste 1 milion de ţĕranĭ.

Se vorbesce, că la postul de ambasador în Viena va fi numit contele Petru Kapnis şeful de secţiune pentru afacerile asiatice în ministeriul de esterne.

Reuniunea slavă de binefacerĭ şi-a ţinut Duminecă adunarea generală şi la propunerea preşedinteluĭ Ignatiew a hotărît a înfiinţa reuniunĭ de lectură în statele slavice ale Europeĭ. Regele Sêrbieĭ şi mitropolitul Montenegruluĭ aŭ fost proclamaţi membri de onóre.

Sêrbia.

Alegerile pentru scupcină s'aŭ îndeplinit în 18 a c. obţinênd guvernul o maĭoritate impunĕtóre. După informaţiunile oficióse alegerile aŭ decurs în ordine, şi atât radicaliĭ, cât şi liberaliĭ aĭ participat la ele, nerĕmânênd în pasivitate, pe cum hotărîseră. Aleşi aŭ fost 136 progresiştĭ, 20 liberalĭ şi numaĭ 4 radicalĭ. Dintre ceĭ 40 membri aĭ parlamentuluĭ numiţi de coróná sunt 12 progresiştĭ, 10 liberalĭ, 1 radical şi 11 fără colorit de partid.

Scupcina cea nóuă şi-a ţinut prima şedinţă Luni. Deschiderea solemnă prin mesaj regal va avé loc numaĭ maĭ târdiŭ. Sesiunea actuală, care abia va ţiné 2 septĕmânĭ, va pertracta budgetul, împrumutul contras şi aprobarea ulterióră a dispoziţiilor făcute de regele Alesandru dela căderea guvernuluĭ radical. Directorul căilor ferate Iassimovicĭ şi profesorul Bimbicĭ nu aŭ voit să primésca numirea de membri aĭ scupcineĭ, din care causă ambiĭ aŭ fost pensionaţi.

Asia.

Tractatul de pace formulat la Simonosai între China şi Ĭaponia a provocat nemulţămirĭ în puterile europene interesate în Orientul Asieĭ, carĭ privesc în ridicarea Ĭaponieĭ un pericul pentru interesele lor. „Köln Zeitg." scrie, că guvernul german a sfătuit Ĭaponiei încă de pe la începutul luĭ Martie, să fie moderată în pretensiunile sale, maĭ ales în ce privesce ocuparea de teritor dela China, ca să nu provóce întrevenirea puterilor europene; dar sfatul nu a fost ascultat. Se asigură, că între Rusia, Germânia şi Franţa esistă o înţelegere deplină spre a întreprinde deme-suri comune în contra pretensiunilor ĭaponeze. „Nowosti" e de părere, că o acţiune diplomatică nu va fi de ajuns, în care cas va fi de lipsă o demonstraţiune armată a puterilor orĭ a uneia din ele, încredinţată cu acésta din partea celoralalte.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nruiŭ 13. fl. 21085.—

Ioan Paul prof. la liceul national din Ĭaşi a colectat din Ĭaşi dela: (Continuare.)

Elevele liceuluĭ de Domnişóre de sub direcţia dneĭ Emilia Humpel:

Anna Udriski . . .	leĭ	1.—
Lavinia Peride . . .	„	1.—
Hortensia Damaschin .	„	1.—
Eugenia Vêrgolicĭ . .	„	6.—
Georgeta Rascanu . .	„	3.—
Florentina Atanasiadi .	„	2.—
Eugenia Popescu . .	„	1.—
Semiramide Agenoglu .	„	1.—
Maria Macarovicĭ . .	„	1.—
Elena Ioanovicĭ . . .	„	1.—
Elena Panu	„	1.—
Maria Gane	„	1.—
Aglaea Gane	„	1.—
Olimpia Ciudin . . .	„	1.—
Beatricea Trantomir .	„	1.—
Lucia Sion	„	1.—
Adriana Culianu . . .	„	4.—
Maria Vălescu . . .	„	5.—
Alesandrina Mătăsaru .	„	1.—
Lucreţia Menciŭ . . .	„	1.—
Elena Brandia . . .	„	1.—
Eugenia Simionescu .	„	1.—
Maria Popovicĭ . . .	„	2.—
Natalia Gâlcă . . .	„	2.—
Maria Romano . . .	„	1.—
Dochia Pisoski . . .	„	2.—
Emilia Popescu . . .	„	1.—
Maria Baroncea . . .	„	1.—
Fanny Gelber . . .	„	1.—

Elena Costachi	„	1.—
Cornelia Nicolau	„	1.—
Anna Kessim	„	2.—
Ecaterina Ciubudar	„	1.—
Despina Ionescu	„	1.—
Maria Gheorghiŭ	„	1.—
Maria Mişoc	„	2.—
Valeria Şahau	„	3.—
Maria Palade	„	1.—
Lucreţia Pilat	„	1.—
Olga Savinescu	„	1.—
Elena Romano	„	2.—
Clara Gelber	„	1.—
Artemisia Nestor	„	1.—
Sofia Scriban	„	1.—
Luisa Mărculescu	„	1.—
Adela Iulich	„	1.—
Ortensia Georgescu	„	1.—
Maria Bodnărescu	„	1.—
Natalia Vasiliŭ	„	1.—
Virginia Stan	„	1.—
Raluca Miclescu	„	1.—
Ecaterina Drăghicĭ	„	1.—
Alice Ghenovicĭ	„	1.—
Lucia Poni	„	5.—
Maria Popescu	„	1.—
Lucia Burştin	„	1.—
Eugenia Vameşŭ	„	1.—
Maria Draganovicĭ	„	1.—
Ecaterina Constantiniŭ	„	1.—
Colomba Rosenthal	„	2.—
Elena Giurgianu	„	1.—
Adela Panopol	„	4.—
Victoria Constantinescu	„	1.—
Clemenţa Pilescu	„	1.—
Aspasia Macarovicĭ	„	3.—
Virginia Ştefanovicĭ	„	1.—
Adriana Burada	„	2.—
Elisa Climescu	„	1.—
Clemenţa Climescu	„	1.—
Aristia Curcumeli	„	1.—
Melania Vereanu	„	1.—
Margareta Negruzzi	„	2.—
Elena Nanu	„	2.—
Adela Borcea	„	1.—
Elena Apostoliŭ	„	1.—
Maria Dimitriŭ	„	1.—
Florica Dimitriŭ	„	1.—
Ida Huber	„	1.—
Archier. Perieţianu Prea Sfinţia Sa	„	20.—
Gh. I. Dima profesor	„	10.—
Sams. Bodnărescu prof.	„	20.—
Em. Popescu profesor	„	10.—
Fleischer profesor	„	5.—
S. Procopovicĭ prof.	„	7.—
G. Gheorghiŭ prof.	„	5.—
D. Gr. Florescu prof.	„	2.—
I. Huianu prof.	„	2.—
Ioan Teleagă prof.	„	10.—
Nicol. Gh. Nanu avocat	„	100 —
Const. N. Prassa avocat	„	5.—
Maria M. Gheorghiŭ prof.	„	20.—
Aristia S. Constandachi profesóră	„	5.—
Aneta Bratu profesóră	„	10.—
Sevastia Iliescu	„	5.—
Indescifrabil	„	2.—
Rosalia Ghibănescu prof.	„	10.—
Gh. Ghibănescu prof.	„	10.—
Gh. Mustéţiă prof.	„	2.—

(Va urma.)

Noutăţi.

Din Archidieaesă. On. *Basiliŭ Barna*, preot în Vaĭdacuta în protopopiatul Murĕşului, este numit paroch în *Sântămărie* în protopopiatul Bieĭ.

Dimisionarea arhiepiscopului catolic din Bucuresci. „Pol. Corr." este informată, că Msgre Zardetti, noul archiepiscop catolic de Bucuresci, si-a înaintat dimisiunea la congregaţiunea Propagandeĭ, deórece fiind el denumit la insistinţa guvernului român, are o posiţie de tot dificilă faţă de clerul şi poporul diecesan. Probabil, că dimisiunea va fi primită. Noĭ publicăm scirea acésta sub reservă, căci după cum scim, Msgre Zardetti a fost primit în România cu mare simpatie din partea tuturor.

„Gazeta" şi statutul organic al bisericiĭ rom. gr. or. Escelenţa Sa Mitropolitul Miron Romanul, în vorbirea, cu carea a deschis sinodul archidiecesan din est an, s'a esprimat, că şi-a perdut multe din ilusiunile, ce le avea despre efectele, ce spera, că le va produce „statutul organic" al luĭ Şaguna. „Gazeta" s'a supĕrat tare pe constatarea acésta a Escelenţeĭ Sale, cu tóte că mai aceea a constatat şi „Dreptatea" în un articul de fond, şi „Gazeta" a şi început din incidentul acela o serie de articuli intitulaţi „Pessimismul în biserică". Nu ne amestecăm în cestiunile actuale, carĭ voesce să le tracteze în seria asta de articulĭ. Un lucru inse nu-l putem trece cu vederea, şi acesta este, că „Gazeta" dice, că *„statutul organic este o mare operă, un plan grandios, creat de o minte ageră, prevĕdĕtóre"*. Câte cuvinte, atâtea neadevĕruri! *„Statutul organic"* este o simplă copie spoită de pe constituţiunea bisericiĭ săsescĭ din Ardél. Străinii de mult o scĭu acésta şi aŭ şi scris desrre decopiarea acésta curiósă. Numaĭ la noi mai póte fi numită o *„mare operă"*, *„un plan grandios"*, un plan *„creat de o minte ageră"*. Ceĭ ce cunosc mai adânc istoria nóstră mai recentă, scĭu, că ce planurĭ a avut Şaguna cu statutul organic, diverse ca ceriul de pământ de cele ce le cred „Gazeta" şi alţiĭ ca dînsa. Dumnedeŭ inse n'a lăsat, ca să-şĭ ajungă scopul, şi nu va lăsa nicĭ în viitor. Dimpotrivă „statutul organic" are efectele, ce le are şi la Saşi, şi carĭ sunt fórte firescĭ. Pe încetul vor fi evidente póte chiar şi pentru „Gazeta", de va voi, să vadă.

Donaţiune Academieĭ române. Elena Turnescu, vĕduva reposatului Dr. N. Turnescu, a oferit Academieĭ române o rentă anuală de 2000 de leĭ, care-l va solvi la 15 Maiŭ a fiecăruĭ an. Despre 1000 leĭ va puté dispune Academia după plac, éră ceealaltă mie va servi la augmentarea fondului de dotaţiune la Institutul de fete „Ioan Oteteleşan". Generósa donaţiune o face dna Turnescu în amintirea fiicĕĭ sale Maria, care a reposat. Dorim, ca donatórea să aibă imitatorĭ şi la noĭ. Institutul de fetiţe din Blaş încă îndeplinesce o sublimă misiune. Marinimosul fundator, mitropolitul de pie memorie Ioan Vancea, a reposat înse înainte de a fi putut înzestra şi acest institut după dorinţa inimiĭ sale. Chiar pentru aceea donaţiunile, ce s'ar face în favorul Institutului, ar fi de tot binevenite.

Biserica română din Şomcuta-mare în jale. Sub acest titul scrie „Tribuna", că în prima şi a dóua di de Paschĭ pe turnul bisericiĭ gr. catolice din Şomcuta fâlfâia un steg negru în semn de jale după reposatul comite suprem al comitatului Sătmar Ujfalusi Sándor, care a fost calvin. Nu scim, întru cât corĕspunde adevĕruluĭ scirea raportată „Tribuneĭ", dară pentru noĭ e neesplicabil, ca biserica gr. catolică chiar în diua de ss. Paschĭ să îmbrace doliŭ pentru un eretic. Nu cumva e vre-o mistificare la mijloc?

Oficiul de marşal ungar pentru curtea regală nu se va înfiinţa în curênd, pe cum scriaŭ foile magiare, ci numaĭ s'a sulevat de noŭ cestiunea curţiĭ regale ungurescĭ.

Alegerea oficialilor municipali pentru o nóuă periodă de 6 anĭ se va efectui la tómnă, de-órece guvernul nu va pune în vigóre cele dóuĕ capitule ale reformeĭ administrative votate şi publicate ca al 33-iea articul de lege din 1891.

Rĕscumpĕrarea linieĭ ferate de sud. Guvernul austriac şi cel ungar a ţinut consultări spre a rĕscumpĕra linia ferată de sud, dară ivindu-se divergînţe de părerĭ în mai multe puncte de moment, consultările nu aŭ dus la scop. Ajungênd cestiunea acésta în parlamentul austriac, deputatul Steinwender critisézĕ atitudinea Ungarieĭ, de care dice, că merge până la impertinenţă. Pentru espresiunea neparlamentară a fost provocat la ordine. Ministrul austriac Plener speréză, că diferinţele între cele dóuĕ guverne se vor aplana.

Pentru esecutarea legilor bisericesci guvernul numaĭ acum face studii. El a trimis în Bavaria pe dr. Tóry Gustav, şef de secţiune în ministeriul de justiţie, şi dr Lukács György, secretar ministerial în ministeriul de interne, ca să studieze la faţa loculuĭ procedura referitóre la conducerea matriculelor de stat şi încheiarea căsătorieĭ civile. Adecă Ungurii numaĭ tot decopiéză dela alţiĭ.

Clubul municipal român din comitatul Sibiuluĭ a hotărît, că înainte de adunările congregaţiuniĭ să ţină câte o conferinţă spre a se consulta cu privire la obiectele, ce se vor pertracta în congregaţiune. Se pare, că la hotărîrea acésta a dat ansă împrejurarea, că la ultima adunare comitatensă, când s'a votat încredere guvernuluĭ, nu a fost de faţă nicĭ un român. De repetite orĭ s'a accentuat necesitatea de a ne organisa şi a ne validita drepturile cetăţenescĭ şi a desvolta o activitate mai intensivă în viaţa municipală, cu tóte acestea până acum nu s'a făcut mai nimica.

Vandalismul dela Turda comis în vara anuluĭ 1892 faţă de Românii Turdenĭ abia acum e urmărit. Acusaţi pentru escese contra Românilor sunt vre-o 17 indivizi, nu scim înse, că óre află tribunalul dovedi suficiente pentru vinovăţia şi condamnarea lor?

Din temniţa Vaţului vin veştĭ supĕrătóre. Dl Dr. Branisce a fost cercetat de fratele sĕŭ, dară i-s'a dat permisiune, să vorbéscă cu el numaĭ în presenţa pandurului şi încă numaĭ în limba magiară, care dl Victor Branisce, fratele întemniţatului nu o scie bine. Dl. Dr Branisce revoltat de acéstă procedură nu a voit să vorbéscă cu fratele sĕŭ ungurésce. Óre ce dice la acestea aventurierul Pázmándy?

Intoleranţa şovinistică merge până la estrem. În oraşul Giula esistă şi o şcólă românéscă, care pórtă pe o tablă inscripţia *„Şcóla română"*. Auctorităţile municipale lucră din rĕsputerĭ spre a delătura acéstă inscripţie. Intoleranţa se pare a-ĭ scóte cu totul din minte.

Proces de presă. Nimicind curia reg. sentinţa adusă în ultimul proces intentat „Tribuneĭ" pentru aderenţele la „Replică" s'a dispus pertractare nóuă, care se va ţinĕ la 14 Maiŭ în Cluş.

Corpurile legiuitóre ale Românieĭ şi-aŭ renceput şedinţele în 22 a c. Camera se ocupă cu importanta lege despre esploatarea minelor.

Bancnote nóuĕ. Guvernul austriac şi cel ungar aŭ hotărît a tipări şi pune în circulaţiune bancnote de câte 10 corône, carĭ vor avé să înlocuéscă bancnotele de câte 5 fl.

Socialiştiĭ contra armateĭ. La Pojon socialiştiĭ aŭ ţinut o adunare sgomotósă, în care culegĕtorul-tipograf Kolm a debachat în contra armateĭ pretinzênd desarmarea generală, şi dacă puterile nu ar face-o acésta, să o facă cetăţenii nepresentându-se la asentare. Contra luĭ Kolm s'a început cercetare judecătorésca.

Atacarea unuĭ deputat dietal. În restaurantul gării din Szentes protopretorele Máttéffy din Dorozsma a tocat cu bâta în cap pe deputatul dietal Sima Ferencz vulnerându-l greŭ. Causa ataculuĭ a fost rĕsbunarea asupra luĭ Sima, care a propus comitetului comitatens, să ordineze investigaţiune disciplinară contra protopretoreluĭ Máttéffy. Casul a produs mare sensaţie, şi din causa luĭ s'a făcut interpelare şi în dietă.

Recensementul populaţiuniĭ din România făcut în Decembre 1894 arată, că regatul român are 5,406,249 de locuitorĭ, dintre carĭ 5,015.912 sunt cetăţenĭ români, éră celalalţi sunt străinĭ. La religiunea ţĕriĭ aparţin 4,948.418, restul îl compun catoliciĭ, protestanţiĭ, mohamedanii şi 243,225 de Evreĭ. În oraşele de reşedinţă a judeţelor locuesc 829.688 suflete, éră la ţară şi celelalte oraşe 4,576.561 suflete.

Scăderea dărilor indirecte. „M—g" este informat din loc competent, că în primul cuartal al anuluĭ 1895 s'aŭ incassat după dările de consum cu $3^1/_2$ milióne mai puţin decât în anul trecut. Semn, că ómenii aŭ devinit orĭ mai cruţători orĭ mai sĕracĭ.

„Voinţa Poporului" este titlul unuĭ noŭ diar românesc, ce are să apară în Bucovina cu 1 Iuniŭ a. c.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

I.

Trecemŭ acum la o cestiune din cele mai importante, la modulŭ alegerii mitropolitului.

Este de importanță cestiunea modului alegerii mitropolitului mai cu samă pentru că este actuală în înțelesulŭ strînsŭ alŭ cuvîntului.

Așa scăderi are modulŭ alegerii mitropolitului, și în așa confusiune potŭ să aducă scăderile aceste biserică nóstră mai vîrtosŭ în nisce timpuri așa grele ca cele de astădi, câtŭ dacă óre cândva a fostŭ lipsă de unŭ studiŭ istorico-canonicŭ alu cestiunii de sub vorbă, astădi este cea mai mare lipsă.

Și în cestiunea acésta, ca și în cele anterióre va eși la ivélă destulŭ de limpede de o parte asemenarea dacă nu chiarŭ indentitatea între modulŭ alegerii mitropolitului nostru și între modulŭ alegerii superintendentelui calvinescŭ din Ardélŭ, de altă parte deosebirea amŭ puté dice essențială între modulŭ alegerii mitropolitului nostru și între modulŭ prescrisŭ de dreptulŭ rĕsăriténŭ alu Pravilei și usitatŭ mai pretutindine în biserica resăritului.

În urma asemenării acesteia de o parte și diversității de alta, adevĕratŭ că apodictice nu putemŭ dice, că modulŭ alegerii mitropolitului nostru s'a născutŭ sub influința calvină, cum amŭ puté să dicemŭ, cândŭ amŭ dispune de documente istorice, în carî să se cuprindă espriscŭ influința acésta. Putemŭ însĕ conchide la influința calvină cu acea probabilitate istorică, la carea se póte ajunge prin combinarea urmelorŭ istorice.

* * *

Urme istorice despre modulŭ alegerii mitropolitului dinainte de s. unire. [1])

1. Cea mai veche urmă istorică despre modulŭ alegerii mitropolitului românescŭ din Ardélŭ o avemu dela anulŭ 1579, cândŭ în dieta dela Turda cu privire la alegerea mitropolitiloi românescŭ s'a dispusŭ:

„Art. 3. Popii românesci să-și alégă episcopŭ românescŭ, pre cine vorŭ voi, după ce episcopulŭ lorŭ de până aci a muritŭ. Și Domnitoriulŭ să întărésca pre celŭ ce vorŭ fi alesŭ eĭ dintru sine.“ [2])

Pre la 1577 mai mulți Români din Ardélŭ eraŭ deja trecuți la calvinismŭ, și acestora li-s'a fostŭ datŭ voe a-și alege episcopŭ propriŭ. [3]) Sar póte decî dice, că în articululŭ acesta nu este vorba de episcopŭ românescŭ orientalŭ, ci de episcopŭ românŭ calvinescŭ.

Totŭ din anulŭ 1579 însĕ se afla în *Approbatae constitutiones* o altă lege, carea aruncă destulă lumină asupra cestiunii. Legea sună astfelŭ:

„Noha az oláh natio, az hazában, sem a statusok közzé nem számláltatott, sem vallások nem a recepta religiok közül való, mindaz által propter regni emolumentum miglen pátiáltatnak, az oláhok egyházi rendek ehez tartsák magokat.

1. Püspököket a fejedelemtől kérjenek olyat, a kit egyenlő tetszésekből az oláh Papok alkalmatosnak ismernek; ki ha a fejedelemnek illendónek itélnek lenni, ugy adgyanak confirmatiot reá, mind a fejedelmek hűségere, s mind az ország javára, s egyéb szükséges dolgokra nézendő conditiok és modak szerint.“ [4])

Urmézŭ apoi punctulu alŭ doilea, în care episcopilorŭ, protopopilorŭ și preoțilorŭ românescî li-se opresce a se amesteca în lucrurî, carî nu se ținŭ de eî.

Fiindŭ în articululŭ acesta de lege vorba espresŭ despre națiia și religiunea română, sub carea nu se póte înțelege decâtŭ religiunea resăriténă, fiindŭ că acésta este religiunea, carea nu era receptă, éră nu cea calvinéscă professată de unii Români, carî éră între cele recepte, urméză dela sine, că articululŭ acesta de lege vorbesce despre alegerea episcopului românescŭ de religiunea resăriténă. Acésta se vede și de acolo, că în punctulŭ alŭ doilea se vorbesce espresŭ despre preoții, protopopii și episcopulŭ românescŭ resăriténŭ.

2. Altă urmă istorică despre modulŭ alegerii mitropolitului nostru înainte de s. unire este dela anulŭ 1643. În anulŭ acesta principele Georgiŭ Rákotzi confirmă prin diplomă alegerea luĭ Simeonŭ Ștefanŭ de mitropolitŭ în locŭlŭ luĭ Elia Forestŭ depusŭ de săborulŭ mare.

Cuvintele diplomeĭ referitóre la lucrulŭ acesta suntŭ următórele:

„Facto Conventu Generali universorum Seniorum et Pastorum Valachicorum Graeci et Rasciani Rituum . . . . cum de alio Superintendente, vulgo Vladica vocato in locum illius (Elia Forest) surrogando sermo inter eosdem esset, atque tandem honorabilis vir Popa Stephanus Simonius Alba-Iulianus in Vladicam eligendus in omnium ora venisset, supplicatum Nobis illico exstitit, quatenus Nos quoque idem munus ecclesiasticum eidem gratiose conferre, eundemque officio in eodem Vladicatus clementer confirmare, ac gratia Principali hac in parte prosequi gratiose vellemus, quorum supplicationem modo praemisso Nobis factam justam omnino veritati consentaneam agnoscentes . . . . in eodem Vladicatu ipsum (Stephanum Popa Simonium) benigne confirmare duximus.“ [1])

La anulŭ 1680 principele Mihai Apafi I dede diploma, prin care în locŭlŭ luĭ Sava Brancovicĭ depusŭ de sinodŭ întărescе pre Iosifŭ Budai de Piskintz alesŭ érăși de sinodŭ.

Diploma luĭ Apafi consună mai din vorbă în vorbă cu alui Rákoczi în cele ce se referescŭ la alegerea și confirmarea luĭ Budai.

„Facto conventu generali universorum seniorum et pastorum Valachorum Graeci et Rasciani rituum . . . . cum de alio superintendenta vulgo Vladica vocato in locum illius surrogando (Sava Brankovics) sermo inter eosdem, atque tandem honorabilis vir Iosephus Budai de Piskintz in Vladicam eligendus in omnium eorumdem pastorum ora venisset, suplicatum nobis illico exstitit. . . .“ [2])

La 1692 fu alesŭ mitropolitŭ Teofilŭ. Guvernatorulŭ transilvanŭ Georgiŭ Bánffi de Losoncz confirmă pre Teofilŭ prin o diplomă datată în Oșorheiŭ la 18 Decemqre 1692. Cu privire la alegerea luĭ Teofilŭ se cuprindŭ în diplomă următórele:

„Occurit nobis sollicitudo qua erga fidelium S. C. Rque Mattis D. Dni nostri clem. subditorum Valachorum, Graecorum, Ruthenorum ecclesiam ex officio nostro obligamur, nempe ut Eppum vel Vladicam Theophilum juxta Constitutiones Approb. Transilvaniae et consuetudinem ac libertatem illarum ecclesiarum hactenus practicatam electum et consacratum in suo episcopatu vi Gubernii nostri a S. C. R. Mtte benignissime nobis dati confirmaremus, ut ita ille modo hactenus usuato suo officio melius defungi possit. . . .“ [3])

3. Cevași mai lămuritŭ vorbesce despre modulŭ alegerii mitropolitului nostru autoriulŭ Zaconiculuĭ.

După o întroducere scurtă autoriulŭ Zaconiculuĭ espune pre scurtŭ cuprinsulŭ cărții sale împărțite în 11 capitule saŭ părți. Cuprinsulŭ părții întâiŭ îlŭ espune cu următórele cuvinte:

a) *„Întâiŭ canonulŭ aŭ obiceaiulŭ, cândŭ alegemŭ aŭ punemŭ vlădică; list a.“* [4])

Din norocire partea saŭ capitulului întâiŭ s'a conservatŭ póte chiarŭ întregŭ, și sună astfelŭ:

„Întâia parte (list) a.

Despre alegerea Vlădicăĭ nostru românescŭ aicia în Ardélŭ este den mila și den voea craiuluĭ, care ne este nóuĕ îngăduitŭ dela craiĭ cei mai de multŭ reposați. Cândŭ va fi lipsă să se strîngă toți protopopiĭ și încă și dintre celalalți preoți și den voea a totŭ săborulŭ, unindu-se toțĭ la unŭ cuvîntŭ așa să-lŭ alégă, care de se va păré și craiuluĭ că este harnicŭ, așa-lŭ vă întări în vlădicie,

---

[1]) Urme istorice despre deptulŭ alegerii mitropolitului a adunatŭ canonicŭlŭ I. M. Moldovanŭ în »Acte sinodali«. Blașŭ 1869 t. I. pag. 168 și un.

[2]) »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 168 după »Archivŭ pentru filologie și istorie de T. Ciparĭŭ pag. 302 și 360. Fiindŭ că în unele documente mitropolitulŭ românescŭ din Ardélŭ se numesce mitropolitŭ, în altele însĕ numaĭ episcopŭ, autorulŭ Actelorŭ sinodalĭ folosesce terminulŭ: capŭ spiritualŭ.

[3]) »Archivŭ pentru filologie și istorie« de T. Ciparĭŭ

[4]) »Approbatae Constitutiones« Pars I. Tit. 8. Ar. I, în versiune română: *„Deși națiunea română în patrie nici nu s'a numĕratŭ între staturi, nici religiunea eĭ nu se ține de cele recepte, totuși bisericanĭ români, până vorŭ fi suferiți pentru folosulŭ țĕrii, să se țină de aceste:*

1. Să cĕră dela principele astfelŭ de episcopŭ, pre carele preoții români cu învoire comunŭ îlŭ cunoscŭ aptŭ, dacă principiĭ vorŭ judeca, cumcă alesulŭ este cuviincios să-lŭ confirme punĕndu-i condițiuni privitóre la credința cătră Dumnedeŭ, cătră binele țĕrii și cătră alte lucrurĭ necessarie.“ După »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 169.

[1]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag. 73.

[2]) »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 61.

[3]) Vedĭ »Diploma la Hintz »Geschichte des Bisthums der griechisch nicht unirten Glaubensgenossen in Siebenbürgen« Sibiŭ 1850 pag. 83—89 și la Nilles »Symbolae t. I. pag. 153 și un.

[4]) »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 258.

precum se vede în *probata constituţiones* titlulŭ alŭ optul i articusiu întâiŭ.“ [5])

Totŭ despre modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ vorbesce autoriulŭ Zaconiculuĭ şi în introducere în chipulŭ următoriŭ:

„Început-am a scrie, cândŭ aŭ fostŭ anii Domnuluĭ 1780 Iunie, cândŭ săborulŭ mare a toţi protopopiĭ cu voea şi porunca prelumi-natuluĭ şi milostivuluĭ domnuluĭ nostru a craĭuluĭ Apafi Mihai de mila lui Dumnedeŭ craiulŭ Ardéluluĭ . . . . . pre părintele Iosifŭ Budai pre vlădicia Ardéluluĭ mitropolitŭ Belgradului l'aŭ alesŭ. . . .“ [1])

4. O urmă cam întunecată despre modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ nostru avemŭ în gramata mitropolituluĭ Teodosiŭ alŭ Tergovişteĭ dela anulŭ 1680, cu care adeverésce sfinţirea luĭ Iosifŭ Budai de episcopŭ. Despre alegerea luĭ Budai vorbesce în chipulŭ următoriŭ:

„. . . Alegêndŭ de acolo craĭulŭ cu totŭ sfatulŭ ţĕreĭ şi cu voea protopopilorŭ şi creştinilorŭ pravoslavnicĭ, care suntŭ acolo locuitorĭ pre kir Iosifŭ ieromonaculŭ a fi mitropolitŭ în scaunulŭ acesta, ce este mai susŭ dîsŭ.“ [2])

Combinându acum urmele istorice dinainte de s. Unire cu privire la modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ ca resultatŭ putemŭ constata următórele:

a) Urmă istorică cu privire la modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ mai vechiă de perioda supremaţieĭ calvine asupra bisericeĭ nóstre nu avemŭ până astădĭ.

b) Dreptŭ la alegere avea preoţimea supusă mitropolituluĭ.

c) Ce atinge determinarea mai de aprópe, cumcă în ce chipŭ îşi esercită preoţimea dreptulŭ sĕŭ la alegerea mitropolituluĭ, numai atâta putemŭ dice cu securitate, că protopopiĭ toţi aveaŭ votŭ virilŭ la alegere, ceea ce spune apriatŭ autoriulŭ Zaconiculuĭ mai susŭ în punctulŭ 3. Despre ceealaltă preoţime numai atâta putemŭ dice, că nu întrégă lua parte la alegere, ci numai unii, póte cei mai bĕtrânĭ, saŭ póte juraţiĭ scaunuluĭ protopopescŭ, saŭ póte representanţiĭ aleşĭ. Că afară de protopopiĭ ceĭalalţĭ preoţi nu luaŭ toţi parte, ni-o spune apriatŭ Zaconiculŭ, cândŭ dice că *„şi încă şi dintre ceĭalalţĭ preoţi.“*

d) Celŭ alesŭ trebuia să fie confirmatŭ de principele ţĕreĭ, care apoĭ avea dreptŭ să-ĭ pună şi condiţiuni. Şi de dreptulŭ de a pune condiţiuni s'aŭ şi folositŭ apoĭ principiiĭ calvinescĭ în mĕsură destulŭ de mare, cum se vede din condiţiunile puse mitropoliţilorŭ Simeonŭ Ştefanŭ şi Iosifŭ Budai.

e) Dreptulŭ preoţimiĭ de a-şi alege pre mitropolitulŭ şi alŭ principeluĭ de a-lŭ confirma şi a-ĭ pune condiţiuni fu inarticulatŭ şi în legile ţĕriĭ.

f) Tare probabilŭ, că preoţimea nu odată alegea de silă pre acela, pre care-lŭ doriea principele, precum se vede din Zaconicŭ, unde în introducere se dice, că *„săborulŭ mare cu voea şi porunca craiuluĭ Apafi Mihai a alesŭ pre părintele Iosifŭ Budai pre vlădicia Ardéluluĭ mitropolitŭ Belgradului.“*

g) Celŭ alesŭ se sfinţia de mitropolitulŭ Tergovişteĭ şi esarculŭ Ungroviachieĭ şi alŭ plaiurilorŭ în presenţa alorŭ doĭ protopopi din Ardélŭ trimişĭ de săborulŭ mare.

* * *

Luat-aŭ înainte de s. unire laiciĭ parte la alegerea mitropolituluĭ? Din titululŭ aiŭ VIII-iea articululŭ I alŭ aprobatelorŭ citatŭ în punctul 1, din decretulŭ luĭ Rákoczi, Apafi şi Bánffi de Losoncz amintitŭ în punctŭ 2, precum şi din Zaconicŭ amintitŭ în punctŭ 3 se vede limpede ca lumina sóreluĭ, că singurŭ preoţimea lua parte cu votŭ la alegerea mitropolituluĭ. În tóte aceste treĭ documente, dintre carĭ dóuĕ oficióse, nu se amintesce nicĭ cu un cuvîntŭ, că şi laiciĭ ar fi luatŭ parte cu votŭ la alegerea mitropolituluĭ. Amŭ şi puté decĭ trece preste cestiunea acésta, dacă pre lângă tóte că urmele istorice vorbescŭ aşa de limpede, nu s'ar fi aflatŭ totuşi unii şi alţiĭ, carĭ aŭ susţinutŭ contrariulŭ.

Între aceştia amintimŭ mai întâiŭ pre repausatulŭ profesorŭ din Sibiŭ Dr. Ioanŭ Crişanŭ.

Fără nicĭ o hesitare susţine Dr. Crişanŭ, că la alegerea mitropolituluĭ înainte de s. unire luau parte şi laiciĭ, căcĭ astfeliu se esprimă:

„În unŭ sinodŭ electoralŭ, care consta din protopopi, de oficiulŭ cărora era legatŭ dreptulŭ activŭ la alegere, şi din câţiva preoţi, ca representanţi aĭ poporuluĭ, se întîmpla alegerea.“ [3])

Lucru firescŭ, că cine susţine aşa categoricŭ unŭ lucru, e datoriŭ să-lŭ şi probeze. Şi Dr. Crişanŭ s'a şi încercatŭ să-şi probeze asertulŭ.

Spre scopulŭ acesta susţine, că protopopiĭ aveaŭ votŭ la alegerea mitropolituluĭ în vîrtutea oficiuluĭ lorŭ. Şi acésta este şi adevĕratŭ.

Despre preoţi înse susţine, că în puterea oficiuluĭ lorŭ preoţescŭ nu aveaŭ votŭ cu toţiĭ la alegerea mitropolituluĭ. Şi acésta încă póte fi adevĕratŭ, deórece Zaconiculŭ ne spune, că numaĭ unii dintre preoţi luaŭ parte la alegerea mitropolituluĭ. Despre aceia preoţi înse, carĭ luaŭ parte la alegerea mitropolituluĭ susţine Dr. Crişan, că eraŭ aleşi de poporŭ şi votaŭ ca representanţi aĭ poporuluĭ. Poporulŭ înse alegea de representanţi pentru sinodulŭ electoralŭ totŭ preoţi, fiindŭ că preoţii eraŭ mai amblaţi în afacerile bisericescĭ decâtŭ laiciĭ.

Spre a dovedi acum, că preoţiĭ, carĭ luaŭ parte la alegerea mitropolituluĭ luaŭ parte ca deputaţi aĭ poporuluĭ, se provócă la gramata luĭ Teodosiŭ Mitropolitulŭ Tergovişteĭ, în care se adeverésce sfinţirea luĭ Iosifŭ Budai de episcopŭ. În gramata acésta se dice, că Iosifŭ Budai fu alesŭ *„cu voia protopopilorŭ şi creştinilorŭ pravoslavnicĭ.“* Étă dice Dr. Crişanŭ: în documentulŭ acesta apriatŭ se spune, că mitropolitulŭ fu alesŭ 1 de protopopi şi 2 de creştiniĭ pravoslavnicĭ!

Ce să facă acum Dr. Crişan cu Zaconiculŭ, care spune apriatŭ, că pre mitropolitulŭ îlŭ alegeaŭ protopopiĭ şi unii dintre preoţi, şi care de poporŭ nu amintesce nimicŭ?

Preste piedeca acésta a trecutŭ Dr. Crişanŭ fórte uşorŭ susţinêndŭ, că cuvintele din gramata luĭ Teodosiŭ *„cu voia creştinilorŭ pravoslavnicĭ“* sunt interpretarea cuvintelorŭ din Zaconicŭ *„şi încă şi dentre ceĭalalţĭ preoţi“*, va să dică *„ceĭalalţĭ preoţi“* din Zaconicŭ suntŭ aceia, prin carĭ se manifesta *„voia creştinilorŭ pravoslavnicĭ“* din gramata luĭ Teodosiŭ, adecă deputaţiĭ saŭ representanţiĭ lorŭ.

Până aci a mersŭ Dr. Crişanŭ tare uşorŭ. A omisŭ înse dovada, că cuvintele din gramata luĭ Teodosiŭ suntŭ interpretarea cuvintelorŭ din Zaconicŭ. Pentru aceea cetitoriulŭ ca şi Dr. Crişanŭ are dreptulŭ a întorna lucrulŭ, şi a dice dimpotrivă, că Zaconiculŭ interpretézăgramata luĭ Teodosiŭ, va să dică poporulŭ avea votŭ la alegerea mitropolituluĭ după gramata luĭ Teodosiŭ, înse elŭ era representantele preoţimiĭ, după esplicarea Zaconiculuĭ.

În faţa unorŭ dovedĭ aşa limpedĭ despre neparticiparea laicilorŭ la alegerea mitropolituluĭ înainte de s. unire, cum suntŭ legile ţĕreĭ în collecţiunea aprobatelorŭ, decretele principilorŭ şi opulŭ juridico-canonicŭ numitŭ Zaconicŭ scrisŭ pre acele timpurĭ este de miratŭ că unŭ omŭ seriosŭ a alergatŭ la interpretărĭ rabulistice spre a dovedi contrariulŭ.

Cuvintele *„cu voea creştinilorŭ pravoslavnicĭ“* din gramata luĭ Teodosiŭ putea Dr. Crişanŭ să le esplice fórte uşorŭ din natura stiluluĭ emfeticŭ usitatŭ în atarĭ acte diplomatice. [2])

Dr. Crişanŭ înse şi aicĭ a voitŭ cu orĭ ce preţŭ să scótă dovedĭ dinainte de s. unire în favorulŭ constituţiuniĭ protestante săsescĭ, ce o a datŭ Şaguna bisericiĭ gr. orientale din Ardélŭ şi Ungaria. (Va urma.)

---

[5]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 295.

[1]) Totŭ acolo pag. 257.

[2]) Totŭ acolo pag. 234.

[3]) *„In einer Wahlsynode, welche aus den Erzpriestern, deren Amte das Wahlrecht anhaftete, und aus einigen Priestern, als Representanten des Volkes zusammengesetzt war, wurde die Wahl vollzogen.“* Beitrag zur Geschichte der kirchlichen Union der Romänen in Siebenbürgen unter Leopold I. Sibiŭ 1882 pag. 14 şi 15.

[1]) Totŭ acolo pag. 15 în nota 1.

[2]) Câtŭ de arbitrariŭ a purcesŭ altcum Dr. Crişanŭ în cestiunea acésta, se póte vedé şi de acolo, că cuvintele din gramata luĭ Teodosiŭ *„cu voea protopopilorŭ şi a creştinilorŭ pravoslavnicĭ“* le traduce pre limba germână: *In Folge dessen gaben die Erzpriester und die orthodoxen* (griechisch Gläubigen) *Christen ihre Stimmen auf Josef ab* = protopopiĭ şi creştiniĭ ortodoxĭ aŭ votatŭ pentru Iosifŭ. Cu schimbărĭ de aceste în traducerĭ nu e lucru pe lume, care să nu-lŭ poţĭ dovedi.

Bianca.

Dramă în dóuĕ acte.

Pentru fete
de
Domnişóra M. de Metz.

(Continuare.)

Angiolina. O! dacă aĭ sci, mătuşe, cât de mult mĕ doresc, să merg în sat! Gândesce, că de cinci anĭ, de când am sosit aci, eŭ n'am părăsit acest munte. Din claustru eŭ nu ieşiam nicĭ odată. Mĕ întreb une orĭ, nu sunt cumva prinsonieră?

Paola. Prinsonieră! . . . . Nu ieşĭ tu, când aĭ voe? . . . Sciŭ eŭ, unde mergĭ tu? . . .

Angiolina (cu mândrie). Unde merg eŭ? Dór aĭ uĭtat dta, că unchiul Pietro m'a făcut, să jor pe statua sfinteĭ Fecióre de a nu ieşi din ograda nóstră sub nicĭ un pretest? . . .

Paola (neliniştită). Eĭ bine!

Angiolina (cu mândrie superbă). Un jurămînt e lucru sfînt, nu-ĭ iertat nicĭ când, să-l călcăm.

Paola (cu vóce tare, ridicându-se). A! chiar tu aĭ dis-o asta? (Angiolina o privesce surprinsă.)

Scena VI.

(Acelea-şĭ, Michaela).

Michaela. Mătuşe, am făcut un foc bun în culină, vino şi te încălđesce.

Paola. Viŭ. (Michaela o ia de braţ, ca să o conducă.) Tu eştĭ o fată bună, Michaelo. (Cătră Angiolina) Viĭ, Angiolino?

Angiolina. Numaĭ decât, mătuşe; vreŭ să rînduesc, să mătur sala şi să închid uşile. (Paola ieşe răzimată de Michaela).

Scena VII.

Angiolina (singură, privindu-o ieşind). Mătuşa mea une orĭ e ciudată! . . . E bună cu mine, nu pot nega, şi mĕ învinuesc, că sunt ingrată, ... că n'am faţă de ea tótă afecţiunea, ce o meritĕ; căcĭ în sfârşit ce aşĭ fi devenit eŭ singură în lume, fără de ea, necunoscêndu-mĭ de loc părinţiĭ? Câte odată îmĭ vine prin minte, că am vĕđut ómenĭ bine îmbrăcaţĭ în jurul meŭ, şi că o femee frumósă . . . o! fórte frumósă, mĕ îmbrăţişa . . . Apoĭ vĕd pe mătuşa Paola lângă patul meŭ, un pat frumos, într'o vastă odae tótă întraurită. . . . Într'o đi le povestiĭ aste, fiind de faţă şi unchiul Pietro, care a strigat cu mânie, că eram nebună de a privi coclóba părinţéscă drept un palat. . . . El avea, fără îndoélă, drept. . . . . Dar acest vis mĕ urmăresce. Mĕ simt strimtorată în acéstă casă. (Aranjând ĭea o carte.) Acésta este cartea, pe care colportoriĭ aŭ lăsat-o aicĭ, şi care îmĭ bagă în cap aceste ideĭ; am cetit-o şi recetit, pe ascuns. . . . . De sigur descrierea acestor bogate căsĭ îmĭ va fi turburat mintea. (Arĕtând cartea.) Étă vinovata; dacă s'ar sci, aşĭ fi aspru dojenită! . . . . E adevĕrat, că unchiul nu e aci, ca să se îngrijéscă de trĕba asta. . . . Şi óre unde să fie ei acum? Căcĭ eŭ nu sciŭ nimic despre dînsul; într'o sară a plecat cu ténculsĕŭ de colportor, şi nu l-am maĭ vĕđut; mătuşa nu scie nimic orĭ nu vre să spună. Ciudat lucru! (Întră Michaela.)

Scena VIII.

Angiolina, Michaela.

Michaela. Ce e ciudat?

Angiolina. Absenţa îndelungată a unchiuluĭ Pietro.

Michaela. Într'adevĕr . . . dar el n'a avut nicĭ când obiceiul, să spună, unde merge şi ce face. . . . Cu tóte acestea mĭ-ar plăcé, să nu întârđie prea mult, căcĭ provisiunea nóstră de panglice şi de dantele se gată.

Angiolina. Când va trece vre-un colportor, vom cumpĕra; amiciĭ unchiuluĭ nu vor întârđia de a sosi. . . .

Michaela. Timpul, în care vin pe aci, a trecut de mult.

Angiolina. E adevĕrat, . . . tu aĭ dreptate, . . . óre ce o să însemneze asta?

Michaela. A! mie-mĭ e tot una. Pietro e atât de aspru, atât de rĕŭ chiar; el de câte orĭ se rentórce, ne trimite la culcare. . . .

Angiolina. . . . . După ce m'a făcut, să cânt aci. (Arată terasa.) Totuşĭ îmĭ aduc aminte, că într'o đi nesciind, că este acasă, cântaĭ; el se repeđi asupra mea furios, mĕ făcu, să tac, şi mĕ închise în odaea de-asupra. . . . Dómne, ce frică m'a mâncat!

Michaela. Şi cu tóte aceste el nu te-a bătut nicĭ odată, nicĭ când n'a ridicat mâna asupra ta.

Angiolina (cu mândrie). Tu vreĭ, să đicĭ, că n'a lăsat-o nicĭ odată în jos.

Michaela. Nu ca cu mine; dar tu, tu-l priviaĭ cu aerul tĕŭ măreţ, şi eŭ cred, că nu cuteza.

Angiolina (mergênd în fund). Ce vreme! Ploea se măresce. Din fericire tu aĭ rentors.

Michaela. Da, însĕ nu numaĭ vremea m'a mânat acasă, ci şi noutăţile, ce le aflaĭ.

Angiolina. Ce noutăţĭ? Nu aĭ spus nimic la sosirea ta. . . .

Michaela. Din causa mătuşiĭ, căreĭ nu-ĭ place, să povestesc, ce se întîmplă în vale. . . . Închipuesce-ţi, tótă lumea e în mişcare, gendarmiĭ traversară satul ducênd contrabandiştĭ, pe carĭ pare-mi-se îĭ prinseră nu de mult în munte, şi pe cari îĭ duceaŭ la Firamonte, unde vor fi spînduraţi fără amânare înaintea castelului.

Angiolina. Sermanĭ nefericiţĭ!

Michaela. O! nu-ĭ plânge, căcĭ după cum se vorbia în vale, nu eraŭ numaĭ contrabandiştĭ, ci chiar făceaŭ parte din banda lui Rubesco, şi se maĭ spune şi aceea, că Rubesco era între eĭ.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâi de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Penteocostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copceĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu marginĭ aurite fl. 6.40.

Editor şi redactor respundĕtor:

Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 84—1895. (15) 1—3

Edict.

Irina Labo gr. catolică din Caţelul unguresc — diecesa Gherleĭ — părăsindu-şĭ acum de doĭ anĭ pe soţul legiuit Teodor Vlaĭcu gr. cat. din Buciumĭ, şi necunoscêndu-i-se ubicaţiunea, prin acestea este provocată, ca în termin de *un an şi o đi să se* presenteze înaintea subsemnatuluĭ for matrimonial de I-a instanţă, căcĭ la cas contra causa divorţială urzită în contră-ĭ de cătră susnumitul soţ, se va institui, pertracta şi decide şi în absenţă-ĭ.

Dela forul matrimonial gr. cat. de I-a inst. a tractuluĭ protopopesc a Almaşuluĭ.

În Morlaca la 24 Aprilie 1895.

Ioan Pop,
preş. foruluĭ matrim. de I inst.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ ou plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 11—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicătiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redactiunea si Administraţiunea **Unirii**» in Blaş.

Anul V. | Blaş 4 Maiŭ 1895. | Numĕrul 18.

Bocsig.

Cetitorii nostri de sigur vor fi urmărit în foile nóstre de di decursul pertractării finale, ce s'a ţinut în Budapesta, şi a căreĭ obĭect a fost pretinsul atentat dela Bocsig. Acusa a ridicat-o părintele paroch din Bocsig împotriva diarului „Magyar Hirlap", care îl denunţase pe domnia luĭ drept auctor al unui pretins atentat plănuit în contra persónei Maiestăţiĭ Sale Regeluĭ când cu călĕtoria dela Boroş-Şebiş.

A fost fórte interesant procesul acesta. El a desvĕlit fără cruţare şi a arĕtat în tótă goliciunea sa hidósă un mare morb al vĕculuĭ nostru, ce acuşi apune: abusurile *diaristicei moderne.*

Un mare organ de publicitate se apucă şi ca din senin îşĭ surprinde publicul cetitor cu scirea sensaţională, că la Bocsig s'a dat de urma unuĭ atentat, ce era plănuit în contra regeluĭ. Şi îndată adauge, că autorul adevĕrat este părintele paroch şi protopop unit din *Bocsig.* Se pornesce cercetare, apoĭ se constată, că din tot lucrul nu este adevĕrat nicĭ o ĭotă, şi cu atâta tréba e închiată.

Ce rĕmâne însĕ celuĭ calumniat? El rĕmâne om vestit înaintea lumiĭ, dar onórea cetăţenéscă nu ĭ-o restitue nime. El cércă a se desvinovăţi şi a se rehabilita pe aceea-şĭ cale, pe care a fost ponegrit. Însĕ diarul respectiv îĭ refusă desmințirea cerută şi îşĭ susţine calumnia, chiar şi după ce cercetarea oficiósă a dovedit lipsa totală de temeiŭ a scirii date de el.

Ce rĕmâne decĭ celuĭ calumniat? Trebue să pornéscă proces împotriva diaruluĭ, trebue să se espună la o serie întrégă de agitaţiuni sufletescĭ, trebue să-şĭ facă o sumedenie de cheltuelĭ. Şi tóte aceste pentru ce? Ca eventual juraţiĭ să-l absólve pe acusat şi să lase astfel pĕtat numele unuĭ cetăţén loaial.

Étă carĭ sunt fructele libertăţiĭ de presă! Étă unde duce celebra libertate proclamată de revoluţia francesă!

Este într'adevĕr revoltător cinismul, cu care presa modernă nesocotesce cele maĭ elementare concepte de morală. Şi este şi maĭ revoltător libertinismul, ce se concede bandeĭ aceleia de tălharĭ, ce se grupéză în jurul acelor foĭ.

Purtarea acusaţilor din procesul dela Bocsig, în a căror frunte se află cunoscutul deputat Horváth Gyula, a fost atât de cinică şi impertinentă, încât la ochĭ, ér nu la câteva dile de arest ar fi trebuit să fie judecaţi.

O repetim: procesul dela Bocsig a desvĕlit într'o lumină într'adevĕr drastică şi hidósă abusurile diaristicei moderne şi a indignat pe toţi ómenii de bine.

Şi totuşi ce a trebuit să vedem?

A trebuit să asistăm la un spectacol din cele maĭ dureróse şi maĭ ruşinătóre pentru noĭ: înţelegem fasiunea şi purtarea martoruluĭ Augustin Lauran.

Ne dóre adânc, dacă suntem siliţi a ne ocupa de persóne. O facem totdeuna cu mare forţare morală. Dar angajaţi cum suntem în serviţiul bisericiĭ, nu putem retăcé rĕul, orĭ din ce parte ar veni.

Tribunalul, martoriĭ toţi, între carĭ şi fostul ministru de interne Hieronymi, aŭ recunoscut patriotismul poporaţiunii române din Bocsig şi a parochuluĭ.

Şi atuncĭ vine domnul canonic Lauran, şi *îşĭ* ţine un panegiric al vîrtuţilor sale cetăţenescĭ, patriotice şi dinastice. Preşedintele îl face atent, că asta nu se ţine de obĭect, deşi e lucru tare frumos a fi bun patriot. Domnul Lauran însĕ nu-l slăbesce, ci esplică tribunaluluĭ, că un bun catolic numaĭ bun patriot póte fi, şi apoĭ închie recomandând acusatoruluĭ, să-şĭ retragă acusa şi să-ĭ ĭerte pe acusaţi.

Eĭ bine, purtarea asta a revoltat. Tótă lumea românéscă a vĕdut în purtarea domnuluĭ canonic o *insinuare* în sus cu scopul de a se recomanda pentru episcopie.

Noĭ nu voim a admite corectitatea acesteĭ presupuneri. Noĭ despre caractĕrul preoţesc alŭ domnuluĭ canonic avem maĭ favorabilă părere. Dar cu tóte aceste întrebăm: este permis unuĭ preot unit a da ansă la asemenea presupuneri, carĭ între actualele jurstărĭ nu pot fi privite ca lipsite de fundament? Nu vede domnul canonic, ce destrăbălare ar urma în biserică, dacă ar fi permis a se folosi de asemenea mijlóce pentru a ajunge la cutare posiţie?

Ce lipsă a fost, ca să spună dl

Feuilleton.

Torquato Tasso.

În 25 Aprilie s'aŭ închiat 300 de anĭ, de când a murit în Roma Torquato Tasso, pe care Italianiĭ îl înşiră între poeţiĭ sĕĭ în al doilea loc îndată după Dante Alighieri. Dar auctorul „Ĭerusalimuluĭ eliberat" întocmaĭ ca şi cel al „Comedieĭ divine" nu a rĕmas numaĭ al Italianilor, ci s'a făcut proprietatea tuturor naţiunilor civilisate, şi religiositatea adâncă, de care sunt pătrunse aceste dóuĕ epopee, a făcut, ca auctoriĭ lor să fie cu drept cuvînt maĭ ales mândria bisericiĭ catolice. De aceea suntem îndreptăţiţi a dedica la centenariul al treilea al morţiĭ luĭ Tasso acestuĭ poet câteva şire.

Torquato Tasso s'a născut în anul 1544 în Sorrento. Tatăl sĕŭ Bernardo Tasso a stat în serviţiul principeluĭ de Salerno. Când acesta acusat, că ar fi luat parte în o conjuraţie, a căḑut la împĕratul Carol V în disgraţie şi a trecut în serviţiul regeluĭ Franţeĭ, Bernardo Tasso înca a trebuit să-şĭ părăséscă patria şi s'a aşedat cu fiul sĕŭ Torquato maĭ întâiŭ în Roma, apoĭ în Bergamo, în Pesaro, în Veneţia şi în Bologna. În anul 1563 a întrat Bernardo Tasso în serviţiul ducelui de Mantua, şi Torquato a putut să petrécă câţiva anĭ în Padua introducêndu-se acolo în cunoscinţa temeĭnică a arţilor frumóse, a ĭurisprudinţeĭ, a filosofieĭ şi a teologieĭ. Însĕ chemarea luĭ a fost arta poetică. Fiind de optspredece anĭ a publicat el epopea „Rinaldo", şi întrégă Italia a primit-o cu entusiasm.

Epopea acésta romantică Tasso o dedicase cardinaluluĭ Luigi d'Este. Acesta a chemat pe tinĕrul poet în 1565 la Ferrara. Aci a petrecut Tasso la curtea ducelui de Ferrara Alfonso, a fratelui cardinaluluĭ. În anul 1572 a întrat Tasso în serviţiul ducelui Alfonso.

La începutul anuluĭ 1573 a scris Tasso drama sa pastorală „Aminta". Muratori dice despre e, că printr'însa Tasso a răpit următorilor sperarea de a-i întrece, ĕră criticul sever Parini a declarat, că drama acésta este în literatura italiană modelul cel maĭ nobil cu privire la curăţenia limbiĭ şi la eleganţa stiluluĭ. În acela-şĭ an la Paşcĭ a fost esecutată „Aminta" cu splendóre mare la curtea din Ferrara şi a fost primită cu plăcere fórte mare. Una dintre surorile ducelui, Lucraţia, măritată după principele de Urbino, l-a chemat la sine în vila sa Castel Durante şi l-a încărcat cu daruri principescĭ. În anul 1574 s'a dus Tasso cu tótă curtea din Ferrara la Veneţia spre a saluta pe regele Enric III, carele se întorcea din Polonia ĕră în Franţa. S'aŭ aranjat în Veneţia serbătorĭ marĭ. Aci s'a vĕdit deja aplicarea nefericită a poetuluĭ de a nu se puté sătura de omagiĭ, de a-şĭ închipui, că ómeniĭ nu-l bagă în samă, de a-şĭ închipui, că ómeniĭ îĭ sunt inimicĭ şi trădătorĭ. Pentru că în Veneţia în învăluéla solemnităţilor ómeniĭ nu l-aŭ băgat de ajuns în samă, pe el l-aŭ cuprins frigurile. Întorcêndu-se în Ferrara a terminat Tasso în 1575 epopea sa „Goffredo", —aşa şi-a numit el maĭ întâiŭ epopea sa „La Gerusalemme liberata". Dar în loc să simţéscă bucurie, pentru că a terminat opera acésta clasică, el în urma criticeĭ, cu care ĭ-aŭ întimpinat-o mulţi eruditi şi poeţi italianĭ, a căḑut din ce în ce tot maĭ mult într'o stare bolnavă irităciósă.

Ducele îl întimpina cu multă considerare, îl încunjura cu o viaţă fără de nicĭ o grije, l-a pus, să-ĭ cetéscă epopea „Goffredo", ĕră principésa Lucreţia a făcut asemenea şi l-a încărcat cu tot felul de distincţiuni. Tasso

canonic, ce bun patriot e, când asta nu era la ordinea ḑiliĭ, și nime nu o trăgea la îndoélă? Ca să placă tribunalului orĭ mai vîrtos lui Horváth Gyula? Nu se gândesce domnul canonic, că patriotismul lui Horváth Gyula et consortes nu póte să fie patriotismul domniei sale? Orĭ dóră prin mărturisirea patriotismului séu a voit să ḑică: Eŭ nu sunt ca ceĭalalți, ca ceĭalalți preoți uniți? Și nu-și aduce aminte dl canonic, că nu se póte împăca cu patriotismul catolic, nicĭ cu loaialitatea dinastică arborarea stégului negru pentru Kossuth în contra mandatului espres al Escelenței Sale Episcopului Pavel?

Apoĭ atunci de ce folos era relevarea patriotismului propriŭ? Nu-ĭ adevĕrat, că interpretarea ținutei domnului canonic în legătură cu episcopia Lugoșului a trebuit să se ivéscă dela sine?

Și ce să mai ḑicem despre recomandarea, ce a dat-o domnul canonic acusatorului, ca să-și retragă acusa?

Din punct de vedere creștinesc? Dar n'a scos óre Domnul Christos din biserică pe vînḑétorĭ? Și óre Dumneḑeŭ îĭ ĭértă pe toți ómenii și nu pedepsesce pe ceĭ rĕĭ cu *eterne pedepse?*

Spiritul creștinesc se află el óre în ĭertarea tuturor calumniilor, în acoperirea fărădelegilor și *prin ĭertare* în promovarea rĕului? Domnul canonic ar fi trebuit tocmai să condamne tóte abusurile ḑiaristicei liberale și să lovéscă fără cruțare în demoralisarea, de care cuprinsă este presa și prin presă tótă viața publică din țară. Ar fi trebuit, să le spună la acusați, ce însamnă curățenia peneĭ, și care este adevĕratul patriotism.

N'a făcut-o înse, și rĕŭ a făcut, că n'a făcut-o.

Ér noĭ ne-am făcut datorința cu francheță față de cetitorĭ, față de chemarea foiĭ nóstre și față de consciința nóstră.

Succesele cabinetului Bánffy. — Sub titlul „Veresmart" înșiră „Magyarország" într'un articol scris cu mult spirit succesele „strălucite" de până acum ale cabinetului Bánffy. Ĕtă-le:

„Pactul cu Sașiĭ. Alegerea primă dela Nyitra. Alegerea a dóua dela Nyitra. Vorbirile președintelui guvernului (Șcólă estetică nóuă). Cultul moraleĭ mai înalte din viața publică (Teoremă morală nóuă). Celealalte vin de sine (Șcólă filosofică nóuă). Vicemareșalul de curte (Reformă de drept public). În sfîrșit Vereșmortul."

Succesul „epocal" înșirat în locul din urmă constă în aceea, că 58 de jughĕre de pămînt s'aŭ deslipit din teritoriul comuneĭ Vereșmort și s'aŭ împreunat cu cel al comuneĭ Uĭóra.

Apoĭ adauge „Magyarország":

„Asta (adecă cestiunea Vereșmortului) a format ordinea de ḑi a ședinței de ierĭ. Astăḑĭ nu este ședință, pentru ca camera să se odihnéscă de oboselile sale. Mâne rĕspunde guvernul la interpelărĭ. Va grăi Bánffy. Mare ḑi; și cine scie, ce lucrurĭ marĭ vom ajunge. Pe poĭmâne nu este ordine de ḑi. Ceea ce este fórte bine, de órece atunci va fi curățire generală. Trebue să se perie cuvîntarea ministrului președinte."

Apoĭ spunĕnd, cât de tare daŭ înderĕpt finanțele țĕriĭ, împărtășesce, că după o declarare oficiósă causa acestui regres este „situația economică nefavorabilă".

Ținuta guvernului față cu situația asta „Magyarország" o caracterisézĕ astfel:

„Situația economică este nefavorabilă, dară rĕul acesta guvernul nu póte să dorésca a-l vindeca, pentru că aceia, carĭ vor să-l vindece, nu sunt ómenĭ liberalĭ. Ĕră lucrul cel mai de căpetenie este liberalismul. Péră țară, trăéscă liberalismul! Și ăsta e lucru noŭ. E cultul sublim al principiilor. Un astfel de cult pe mine mĕ pĕtrunde. Mie sublimitatea asta tragică îmĭ impune."

Răsboĭnicul Bánffy. — În ședința din 2 a c. guvernul a pus pe un deputat, să-ĭ îndrepte interpelarea următóre:

„1. Ce poziție ĭea guvernul față de călĕtoria nunțiului papal Agliardi în Ungaria.

„2. Făcut-a, orĭ aplicat este, să facă pași corĕspunḑĕtorĭ, pentru ca neliniștea să se potoléscă, și dacă subversézĕ neînțelegerĭ acelea să se delăture orĭ cel puțin pe viitorĭ să nu se repetéscă mai mult?"

La interpelația asta a rĕspuns Bánffy îndată în meritul lucrului după o introducere următórele:

„Dar când el (nunțiul) a fost în Strigoniŭ, eŭ din întîmplare umblând ĕră pe la Viena am cetit spre surprinderea mea în fói ținuta aceea, declarația aceea, tostul acela, care l-a rostit nunțiul papal în Strigoniŭ. Mai apoĭ — petrecĕnd încă tot în Viena — am primit scire tot prin foĭ despre întîlnirile acelea, despre declarațiile acelea, carĭ s'aŭ întîmplat aicĭ în Budapesta, și mai târḑiŭ întorcĕndu-mĕ la Budapesta am primit și nemijlocit informație despre unele fapte ale luĭ, pe cum și despre visita lui dela Oradea mare. Și deși preste tot nu mĕ simt îndreptățit la aceea, ca să ridic acusă directă împotriva nunțiului, fie în respectul faptelor luĭ, fie în al cuvintelor lui modul, timpul, pășirea, raportul, carĭ l-aŭ însoțit la tóte presentările luĭ, totuși aĭ făcut asupra mea acea impresie, că el a trecut preste granița aceea, carea îĭ competă luĭ ca representantelui uneĭ puterĭ esterne cu privire la afacerile nóstre interne; căci, onorată casă, nu se póte face deosebire între nunțiul papal și între representanții și delegații statelor străine.

„Și deși nu sufere îndoélă, că sfera de drept, sfera de activitate și competința Curieĭ romane în cele spirituale se estinde preste catoliciĭ din patrie, acest drept și acéstă sferă de dispunere între nicĭ un fel de împrejurărĭ nu póte Sfîntul Scaun, Pontificele Roman să le deprindă prin acel nunțiŭ, pe care-l trimite în singuraticele țĕrĭ ca delegat. Deprinderea acesteĭ sfere de drept și a contactului în cele spirituale este statorită în dreptul nostru public și este depusă în mâna principelui primate.

„Între astfel de împrejurărĭ deși nu

---

cu tóte aceste nu se mai simția bine în Ferrara. A cerut decĭ dela ducele, să-ĭ concédă a călători la Roma. Aci a ajuns într'o dilemă. Cardinalul Medici ĭ-a făcut adecă ofertele cele mai strălucite, pentru ca să-l lege de sine și de familia ducilor de Toscana. Tasso câtva timp nu scia, ce să facă, să priméscă ofertele acestea, orĭ să rĕmână credincios ducelui Alfonso. În sfârșit a învins într'însul simțemîntul de recunoscință, și el s'a întors preste Florența la Ferrara. Aci ducele și surorile luĭ Lucreția și Leonora l-aŭ primit ĕră cu bunăvoință și onóre.

Înse nicĭ considerarea cea mai deosebită a familieĭ ducale nu a putut să-ĭ înveseléscă petrecerea în Ferrara. La chinuirile de sine însu-și de până acum s'a adaus și scrupul religios, temerea, ca nu cumva în scrierile sale să fie suspect de eresă. În Bologna auctoritatea competentă în lucrurĭ de acestea a declarat scrierile luĭ de deplin dreptcredincióse. Dar el nicĭ așa nu a putut să scape de temerea aceea. Se vĕḑia din ce în ce tot mai mult, că poetul vrednic de compătimire a devenit prada uneĭ bóle sufletescĭ, carea une orĭ se potența până la furie. Odată a năvălit cu pumnalul asupra unui servitoriŭ al principeseĭ Lucreția. Ducele vedea, că o persónă, carea primejduesce viața altora, are să fie isolată, și a dispus decĭ arestarea luĭ Tasso, dar cu o cale a ordinat și medicilor, să-l supravegheze. Înse tóte aŭ fost zădarnice: Tasso declară pe medicĭ de tot atâția învenînătorĭ și ḑise ducelui în față, că acesta e nebun. Fără de veste părăsi Tasso Ferrara și se duse la soră-sa în Sorrento. Acolo îl apucă pocăința, dar rĕspunsul la rugarea luĭ de a fi reprimit la curtea din Ferrara a fost cât se póte de rece. El a mers acum la Roma și acolo ruga pe tótă lumea, să se întrepună pentru el la ducele Alfonso. Acesta pe urmă ĭ-a conces, să se întórcă la Ferrara, dar sub condiția, ca Tasso să se dea pe mâna medicilor și să înceteze cu vorbele luĭ cele fără de minte despre tradare și persecutare, căcĭ la din contră nu se va interesa înzădar de el, ci-l va esila din țara sa.

Tasso s'a și întors în Ferrara, și ducele l-a primit prietinos, pentru ca să vadă, cum clientul luĭ din noŭ îl părăsesce în scurtă vreme. Cu tóte acestea un cardinal ĭ-a fost mijlocitoriŭ la ducele, ca să se pótă întórce ĕră în Ferrara. Când a sosit acum Tasso acolo, chiar decurgeaŭ pregătirile pentru cununia ducelui cu Margareta de Gonzaga. El în urmare nu a putut să priméscă îndată audiență la ducele și la surorile luĭ. Atunci Tasso răpit de mânie a numit pe ducele și curtea luĭ o bandă de hoți. Numaĭ asta mai resta. Ducele a dispus, ca nefericitul furibund să fie aședat într'un spital. Asta s'a întîmplat în anul 1577. Directorul spitalului era un contrariŭ al luĭ Tasso, și acesta a avut decĭ acolo parte de o tractare aspră și nevrednică. Ducele firesce că nu scia despre asta nimica. În 1580 l-aŭ dat în spital o locuință mai vrednică de el, înse el mai apoĭ avu atacurĭ de furie, în carĭ vedea prin aer hoți, năluce și flăcărĭ. Când sórtea nefericitului poet a devenit notorie, pe toți ĭ-a cuprins compătimirea, și din tóte părțile sosirĕ la ducele rugărĭ, pentru ca el să dea luĭ Tasso libertatea. Între alții s'aŭ întrepus pentru ei marele duce de Toscana, ducele de Urbino, cardinalul Albano, Papa Gregoriŭ XIII, împĕratul Rudolf. În sfârșit a succes ducelui de Mantua, să esopereze dimiterea poetului așa, că a garantat pentru el la ducele Alfonso. Pe Tasso îl primiră acum în Mantua în chipul cel mai prietinos și mai onorific. Dar rĕul nu ĭ-s'a curmat de tot. Și după aceea încă îl cuprindea din când în când melancolia și îl chinuiaŭ născociturile fantasieĭ. El nicĭ după acésta nu a aflat pace nicăirĭ, deși pretutindenea îl întîmpinaŭ în mod distins și-l ajutaŭ în tótă privința. Așa în Roma și în Neapol. După ce cardinalul Ipolit Aldobrandini s'a urcat în scaunul pontifical cu numele Clemente VIII, Tasso a ascultat de invitarea luĭ și s'a aședat în Roma. Papa l-a asignat un salariŭ însemnat și a hotărît, să-l încoroneze pe Capitol cu solemnitate întru poet. Solemnitatea asta avea să se sevârșéscă cu mare strălucire în primăvara anului 1595. Tasso a sosit în Roma în Novembre 1594 și acolo a locuit mai întâiŭ în mănăstirea Olivetanilor dela

luptul, deşi nu intenţia, dar totuşi aparenţia se pare a subversa în tot casul aceea, că nunţiul papal Agliardi póte fără de intenţie a trecut sfera sa de drept şi de activitate.

„Asta e părerea mea, onorată casă, asta e părerea guvernului, şi guvernul în conţelegere cu ministrul comun de esterne, carele în privinţa asta şi-a însuşit punctul de vedere al guvernului, guvernul pe cale diplomatică, prin mijlocirea ministrului comun de esterne a şi esprimat la Sfîntul Scaun părerea asta a sa, întâiŭ poftind deslușire, apoĭ poftind, să se ĭea spre sciinţă, că fapta asta are aparinţa amestecului în afacerile interne.“

Dacă Bánffy n'are idee despre sfera de competinţă a Sfîntului Scaun asupra catolicilor din Ungaria, vina nu o pórtă nunţiul.

Orĭ care om cu minte póte să scie, că Papa nicĭ după declararea acésta războinică a lui Bánffy nu va înceta a îmbărbăta pe catolicii din Ungaria la apĕrarea credinţeĭ sale şi a derpturilor bisericiĭ catolice, saŭ după conceptul luĭ Bánffy nu va înceta a se amesteca în afacerile interne ale Ungarieĭ.

Şi atunci ce ar trebui óre să urmeze? Întreruperea legăturiĭ diplomatice între Sfîntul Scaun şi între Ungaria? La acest războiŭ observă o fóe ungurésca liberală: „Bismarck a putut să învingă Franţa, dar Roma n'a putut-o să o învingă. Mai bine să nu fie războiŭ, decât să se închie pacea în Canossa.“

Orĭ dóră se va duce Bánffy? Asta ar fi alternativa cea maĭ posibilă.

De altmintrea pe contele Khuen-Héderváry Maiestatea Sa l-a chemat la Viena. Banul a călătorit de-a dreptul la Viena şi nicĭ n'a conferit cu bărbaţiĭ guvernului ungurese. Pe cum vor uniĭ să fie informaţi, călătoria banului stă în legătură cu dimiterea apropiată a cabinetului ungurese, spre ce vor servi de causă actele de violenţă sevârşite la alegerea din Nyitra.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Preotul rusesc Tolstoi, trecut la religiunea catolică, de câtva timp éră petrece în Roma. El voesce a-şi dedica activitatea sa în scopul reuniriĭ bisericiĭ orientale cu cea occidentală. Convertitul preot va rĕmâné câtva timp în mănăstirea basilitană „Grota Ferrata“ spre a se pregăti pentru cariera de profesor la scóla, care o va înflinţa Sfinţia Sa Leo XIII în Constantinopol.

Un apostol zelos al unirii Anglicanilor cu biserica catolică este Lordul Halifax, convertit dela anglicanism. El a fost primit de Papa în audienţă şi în 26 Aprilie s'a rentors în Anglia spre a-şi continua misiunea apostolică.

În 25 Aprilie Sfinţia Sa după ce a celebrat s. Liturgie, a primit în audienţă pe 300 peregrinĭ italianĭ, carĭ călĕtoresc în Palestina.

Aniversarea a 300-a a morţiĭ celebruluĭ poet Torquato Tasso s'a serbat cu mare solemnitate.

Anglia.

„Pol. Corr.“ este informată, că în poporul angles a făcut o adâncă impresiune enciclica Papeĭ pentru unirea bisericiĭ anglicane. Opiniunea publică încă se esprimă fórte favorabil despre enciclică. Maĭ tóte foile anglese maĭ de valóre se ocupă cu de-amĕnuntul de enunţările Sfîntuluĭ Părinte şi în unanimitate recunosc, că acele enunţărĭ sunt pĕtrunse de un înalt spirit creştinesc şi de o profundă simpatie pentru naţiunea anglesă. Leo XIII este deplin convins, că cuvintele sale vor afla resunet la Ritualiştĭ, carĭ inclină spre catolicism, şi că în toţi va întări bunăvoinţa manifestată faţă de biserica catolică şi până acum în cercurile societăţiĭ înalte a Angliei. Chiar şi uniĭ episcopĭ anglicanĭ aŭ întimpinat cu deosebită bunăvoinţă enciclica Papeĭ. Aşa p. es. episcopul anglican din Worcester a salutat cu bucurie enciclica şi a dispus, să se facă rugăciunĭ publice pentru unirea tuturor Anglesilor în aceea-şĭ credinţă.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Camera deputaţilor a desbătut în 26 Aprilie nunţiul caseĭ de sus cu privire la primirea proĭectuluĭ de lege despre libertatea religionară. Pe cum scim, din acest proĭect s'a omis cu totul capitulul III (despre neconfesionalitate), şi guvernul şi maioritatea caseĭ de sus a votat în a 3-a cetire proĭectul şi modificat. De atuncĭ încóce ministriĭ şĭ-aŭ schimbat planul şi în dietă susţin proĭectul întreg fără omiterea neconfesionalităţiĭ. Referenţiĭ Bessenyei şi Veszter recomandă proĭectul în textul original. Szápáry Gyula îşĭ renoesce propunerea făcută, când s'a desbătut recepţiunea Jidovilor. Exministrul Csáky, provocatorul nefericitelor reforme, de noŭ s'a sculat întru apĕrarea lor fără de a aduce vre-un argument noŭ, ci numaĭ tot cele vechĭ şi tocite.

Polonyi primesce capitulul 1—6, carĭ esprimă mărețul principiŭ al libertăţiĭ religionare. Proĭectul enunţă, că fiecare cetăţén póte profesa orĭ ce credinţă, care nu vine în colisiune cu moralitatea şi cu legile ţĕrĭi. Întrébă înse, ce liberalism e acela, că dreptul, ce-l dă legea şi celuĭ din urmă paria, acel drept nu-l dă regeluĭ Ungarieĭ şi moştenitoriuluĭ de tron, carĭ în virtutea legiĭ trebue să urmeze credinţa şi doctrina bisericiĭ catolice, singure mântuitóre? Dice, că mulţimea confesiunilor permise de lege va màri confusiunea. Aserţiunea ministruluĭ de culte, că ordinaţiunile ministeriale date din încredinţarea legislativeĭ ar avé valóre de lege şi nu s'ar puté schimba decât pe cale legislativă, o respinge. Neconfesionalitatea nu meritĕ, ca guvernul să espună proĭectul pericululuĭ de a fi reĭeptat în casa de sus.

Contele Battyányi Tivadar provócă guvernul, ca principiul de libertate şi egalitate să cerce a-l validita nu numaĭ în cestiunile religióse, ci şi la alegerĭ. Dar ce observă? Acolo, unde se începe interesele guvernuluĭ, încétă orĭ ce libertate, orĭ ce egalitate de drept. Guvernul dice, că voesce pacificarea, dară mijlócele, de carĭ se folosesce, duc la contrariul. Presa mercenară de anĭ înjură şi insultă pe preoţi şi reuniunile catolice. Urgitéză autonomia catolică şi se alătură la propunerea luĭ Szápáry.

Sâmbătă s'a continuat desbaterea asupra „libertăţiĭ religionare“. În numele Kossuthiştilor guvernamentalĭ a vorbit cu însufleţire Kiss Albert dicênd, că protestanţiĭ sunt amicĭ libertăţiĭ şi primesc proĭectul.

Horánszky polemisând cu Csáky dice, că este amic al libĕrtăţiĭ religionare, dară Csáky a mers maĭ departe şi creând secta neconfesionalilor a deschisŭ pórta anarchismuluĭ religionar. Primesce propunerea luĭ Szápáry.

Ministrul de culte Wlassics protestéză în contra identificărĭ neconfesionalităţiĭ cu ireligiositatea; amintesce despre productele de presă, carĭ agită poporul în contra reformelor guvernului, şi promite a urmări pe auctoriĭ lor pe calea judecătorieĭ de presă. Luĭ Batthyányi îĭ rĕspunde, că cestiunea autonomieĭ catolice şi a congrueĭ se apropie de resol-

---

biserica Sta Maria Nuova, ér apoĭ, după ce sănĕtatea îi scădea din ce în ce tot maĭ mult, s'a mutat pe înălţimea Ianicululuĭ la aer curat în mănăstirea Ieronimiţilor dela biserica St. Onofrio. Acolo îl grijaŭ cu multa iubire, şi el nu ducea lipsă de nimica. Cu tóte acestea îi scădea sănĕtatea tot maĭ tare, éră în 25 Aprilie 1595 l-aŭ găsit mort în locuinţa luĭ. Pe masă aŭ găsit o epistolă adresată prietinului sĕŭ Antonio Constantini, în care îl împărtăşia presimţirea morţiĭ sale. În ziua următóre ar fi fost, să se sevârşéscă încoronarea luĭ solemnă.

Se vorbesce şi scrie de multe orĭ despre aceea, că lumea întimpină pe poeţiĭ ceĭ marĭ şi preste tot pe ómeniĭ genialĭ cu ignorare şi cu nerecunoscinţă, până când eĭ sunt încă în viaţă. Luĭ Tasso asta nu i-se potrivesce. El din contră a fost aprópe desmierdat din partea ómenilor, şi când a ajuns în nefericire, ómeniĭ totdeuna l-aŭ sărit într'ajutoriŭ. Nu disgraţia ómenilor a causat nefericirea luĭ Tasso, ci maĭ vîrtos slăbiciunile caractĕruluĭ luĭ, aplicarea luĭ nefericită la melancolie şi fantasia luĭ cuprinsă de iritare bolnăviciósă.

Opul cel maĭ de frunte al luĭ Tasso, „La Gerusalemme liberata“, ne representă lupta uriaşe a Apusuluĭ creştin în contra Islamuluĭ, lupta aceea, pe carea apuseniĭ aŭ întreprins-o mişcaţi de motivele cele maĭ nobile şi conduşi de scopurile cele maĭ sublime. Tirabosche scrie despre Tasso: „Istorisirile luĭ Tasso îmĭ plac, mĕ desfătéză, mĕ seduc, aşa de pline de farmec sunt ele, aşa de rotunjite şi desevârşite sunt ele în tótă privinţa. Tasso este un pictor, care esecutéză şi amĕnuntele cu eleganţă şi cu tótă fineţa şi deplinirea, ce póte să se poftéscă. — Dacă Apollo voind, să-şi arete întru mine puterea sa, s'ar hotărî, să mĕ facă poet, eŭ! l-aşi ruga, să mĕ facă asemenea luĭ Tasso.“ Mariotti, celebru în istoriografia literaturiĭ, scrie astfel: „Înaltul spirit al luĭ Tasso pare a nobilita tot, ce atinge. Geniul luĭ nu se obosesce nicĭ când. Totdeuna păstrându-şi demnitatea, tot deuna fiind consecuent, totdeuna fiind stăpân preste obiectul sĕŭ, privesce el cu liniște voiósă, cum înaintéză opul sĕŭ. Caractĕrul luĭ cel gingaş, melancolic, cavaleresc respiră din tot şirul poesieĭ luĭ. Stilul luĭ totdeuna îĭ cade bine omuluĭ, versurile luĭ undulézĕ ca valurile măriĭ liniştite.“

Cel ce voesce să înţelégă şi să pătrundă bine arta luĭ Tasso şi doresce a fi purtat de sublimitatea eĭ, acela trebue să-şi însuşéscă şi vederile poetuluĭ şi să-şi însuşéscă convingerea credinţeĭ catolice. Tasso a fost el însu-şĭ catolic atât în teorie cât şi în tótă viaţa sa, şi aşa şi nemuritóarea luĭ epopee este concipiată în sens catolic şi pătrunsă de spirit catolic.

vire. (De mult se tot apropie, şi tot nu mai sosesce la resolvire.)

Camera cu maioritate de voturi respinge propunerea lui Szápáry şi primesce proiectul în tótă întregitatea lui.

Apoi interpeléză Molnár József în cestiunea băncii, Holló Lajos cu privire la alegerile municipale, éră Meszlényi şi Apponyi Albert cu respect la înfiinţarea postului de mareşal de curte magiar. Interpelările se străpun la ministrii de resort.

Luni s'au întrunit deputaţii dietali la şedinţă numai după 11 óre, au verificat protocolul şedinţei precedente şi au luat spre sciinţă câteva rapórte, după aceea s'au împrăştiat ne mai având de lucru. Marţi n'au ţinut şedinţă. Activitatea dietei e de tot sterilă, din causă că guvernul nu are gata nici un proiect de lege, pe care să-l presente la desbatere.

Proiectele de lege despre recepţiunea Jidovilor şi libertatea religionară se vor desbate în casa de sus în 13 şi 14 a c.

România.

În camera română după feriile Pascilor s'a început desbaterea asupra legii minelor, care lege timp îndelungat ţine ţara în agitaţie. Partidul naţional-liberal a combătut legea acésta ca periculósă nu numai în senat şi în cameră, dară şi în presă şi în întruniri publice. Vĕdĕnd deputaţii liberali-oposiţionali, că nu pot împedeca votarea ei, în 29 s'au retras atât din cameră, cât şi din senat. Pe cum aflăm din „Timpul“, dl C. Stoicescu la cameră şi dl D. Sturdza la senat au declarat în numele oposiţiei, că deputaţii şi senatorii liberali se retrag din parlament, „pentru că guvernul modifică constituţia pe cale de legi ordinare“. Conservatorii disidenţi contrari legii minelor nu s'au retras. De toţi s'au retras 39 deputaţi.

În senat la declaraţia dlui D. Sturdza a răspuns ministrul de esterne dl Al. Lahovari dicând, că a vota legi, cari nu plac minorităţii, nu însémnă a călca constituţia. Liberalii contestând dreptul majorităţii de a face legile aşa, după cum îi dictéză consciinţa şi convicţiunile ei, contestă esenţa chiar a regimului constituţional. În cameră dl C. Arion constată, că declaraţiunea minorităţii e surprindĕtóre, de-órece ea a avut deplină libertate la desbaterea legii. Retragerea oposiţiei cu 8 dile înainte de a se închide ultima sesiune a camerei o cualifică de o operă puţin seriósă.

Camera a continuat desbaterea legii minelor şi a primit-o întrégă.

Retragerea oposiţiei din parlament va avé de urmare agitaţiuni mari în ţară.

Sêrbia.

Regele Sêrbiei a numit de preşedinte al scupcinei pe fostul ministru Nicolaevici, éră de vicepreşedinte pe deputatul Paulovici. Deschiderea solemnă a scupcinei s'a întîmplat în 25 a l. tr. În discursul de tron dice regele, că motivul, pentru care a schimbat în anul trecut constituţiunea, este doriuţa de a linişti patimile politice şi de a restabili în ţară liniştea şi ordinea. Regele îşi esprimă deplina încredere în guvern, accentuéză necesitatea statornicirei în afacerile de stat şi recomandă scupcinei, să se ocupe mai ales de cestiunea finanţiară. După acestea regele spune, că anul trecut cercetând curţile domnitóre din Austro-Ungaria, Germânia, Turcia şi pe preşedintele republicei francese, pretutindenea a dat de simpatii faţă de poporul sêrbesc.

Adresa scupcinei cătră regele este o parafrasă a discursului tronului; aminteşce expulsarea violentă a părinţilor regelui şi o declară de o ruşine pentru Sêrbia; camera promite a sprijini pe suveran în nisuinţa de a consolida statul.

Comisiunea centrală a clubului liberal din Belgrad a provocat din Niş pe deputaţii liberali ai scupcinei, să-şi depună mandatele, dară 30 din aceştia s'au presentat la regele declarând, că nu vor asculta de comisiunea centrală, ci vor continua să sprijinéscă politica regală. Radicalii, — pe cum se anunţă, — érăşi încep a-şi deprinde opera de subminare în ţară.

Asia.

În Orient se tot încurcă lucrurile. Armata şi poporul chines nu apróbă umilitoriul tractat dela Simonoseki. Lui „Times“ i-se depeşéză din Hong-Kong, că în Formosa s'au produs grave turburări, soldaţii chinesi au masacrat pe generalii lor, şi abia a succes gardei guvernatorului, să înfrîne pe revoltaţi; situaţia străinilor e de tot penibilă.

Rusia, Franţa şi Germânia au protestat contra pactului Iapones. La acest protest Iaponia se dice că a rĕspuns, că dacă ar ceda la cererile puterilor europene, s'ar espune la insurecţiunea poporului Iapones, care îmbetat de învingerile armatei sale nu ar puté consimţi la concesiuni.

Puterile europene însé nu se vor spăria de acest rĕspuns. Acésta o putem deduce din tonul foilor oficióse ale respectivelor puteri. Foile rusescĕ protestéză tóte contra anexărilor teritoriale ale Iaponiei pe continentul asiatic şi contra atitudinii Angliei.

„Nordd. Allg. Ztg“ apróbă demersul guvernului german în interesul politicii comerciale a imperiului. Oficiósa parisiană „Temps“ scrie: „Pacea dela Simonoseki permite Iaponiei de a confisca puterea Chinei în favorul sĕu. Acésta ar însemna o completă perturbare a ecuilibriului în extremul Orient şi o gravă violare a dreptului puterilor învecinate cu China. Cabinetele din S. Petersburg, Paris şi Berlin au cunoscut periculul şi au desfătuit pe Iaponia dela o atare purcedere.“

Probabil, că puterile interesate vor aduce lucrul acolo, ca tractatul dela Simonoseki să se revadă şi modifice în un congres, cum s'a făcut cu tractatul închiat între Rusia şi Turcia, care s'a revĕdut în congresul dela Berlin.

Corespondinţe.

Orlat în Aprilie 1895.

Mult Onorată Redacţiune!

Învĕţătorii grăniţăresci şi greco-catolici din comitatul Sibiului, înţelegând glasul timpului, care ne îndémnă, să dăm bărbătesce înainte, am înfiinţat acum sunt 3 ani *„reuniunea învĕţătorilor greco-catolici din comitatul Sibiului“*, care împreună cu adunarea generală constituantă a ţinut deja 4 adunări generale.

Cea din urmă a avut loc în frumosul edificiu al şcólei greco-catolice din Sibiiu Duminecă în 21 l. c.

Fiind însé prevĕdute în stătute pentru înmulţirea fondului reuniunii şi şedinţe literare, serate declamatorice-musicale etc., adunarea generală ţinută în Vestem a decis, să dea o astfel de serată musicală-declamatorică cu ocasiunea adunării generale din acest an.

Cu aranjarea acestei serate, cu instruarea corului etc. a fost însărcinat un comitet în frunte cu dl teolog absolut şi învĕţătoriu greco-catolic în Sibiiu Ilariu R. Banciu, care s'a achitat în mod mulţămitoriu de acésta datorinţă grea, dar onorifică.

Serata s'a ţinut în preséra adunării generale în pavilonul din grădina Hermann (Hermanns-Gaten). Cântările în patru voci şi declamaţiunile au reuşit destul de bine Petrecerea cu joc, care a urmat, încă a decurs în deplină veselie; a fost şi ceva venit material. De mai mare momentositate însé socotim a fi resultatul moral, ce l-am obţinut prin aceea, că ne-am afirmat şi în privinţă socială şi încă chiar în Sibiiu, nisuind în chipul acesta a ne încrede tot mai mult în puterile nóstre şi convingêndu-ne tot mai mult, că e necesar a ne cultiva pe tóte terenele vieţii, dacă e, să putem influinţa în mod cât mai binefăcĕtoriu asupra poporului.

Laudă şi recunoscinţă i-se cuvine pentru succes în locul prim domnului Ilariu R. Banciu, în locul al doilea coriştilor şi declamatorilor.

În deosebi ne esprimăm şi pe acésta cale mulţămita nóstră sinceră gentilei domnişóre *Olimpia Neagoe,* care a avut bunăvoinţa de a acompania la pian pe domnul Banciu cu ocasiunea celor dóuĕ soluri cântate de domnia sa, prin ce stimabila domnişóră a ridicat fórte mult nimbul serateï nóstre.

Şi acum să revin la adunarea generală a III-a, care, cum am amintit mai sus, s'a ţinut în 21 l. c.

Conform programului deja publicat în *„Unirea“* adunarea s'a început la 9 óre a. m. cu invocarea Spiritului sfînt, după ce Prea Onoratul domn protopop *Ioan V. Rusu,* invitat la şedinţă prin doi delegaţi ai adunării, a binevoit a veni în mijlocul nostru, a ne da la tot pasul sfaturi şi îndrumări binevoitore, cum şi a ne încuraja şi entusiasma pentru împlinirea chemării nóstre, nedepărtându-se dintre noi până la sfârşit, adecă până la 2 óre d. a., şi astfel dând desbaterilor o faţă serbătorésca, la ce a contribuit şi presenţa onoratului domn cooperator parochial din Sibiiu Nicolau Togan, care încă se interesézĕ fórte mult de propăşirea reuniunii nóstre.

După invocarea Spiritului sfînt preşedintele Romul Simu a deschis adunarea prin o cuvîntare *despre datorinţele învĕţătorilor.*

Aici s'a făcut o mică abatere dela program, constatându-se din partea Prea Onor. domn protopop, cari învĕţători sunt înscrişi la fondul de pensiune, şi dându-ne o mulţime de inviaţiuni neîncunjurat de lipsă cu privire la legea de pensiune.

Apoi s'au cetit rapórtele: al comitetului, al casariului şi al bibliotecariului, şi s'au ales comisiunile de lipsă pentru înlesnirea esecutării ordinii de di.

Din aceste rapórte se vede, că reuniunea păşesce cu hărnicie înainte în tóte privinţele, cultivându-se membrii ei prin conveniri şi ajutóri reciproce şi prin înfiinţarea unei frumóse biblioteci, ale cărei cărţi nu le umple praful, ci se cetesc, mai departe prin întemeiarea unui fond al reuniunii, şi prin un fel de emulaţiune nobilă întru lucrarea de teme teoretice şi practice, cum şi în alte multe direcţiuni.

Temele teoretice, lecţiunile practice şi discusiunile asupra acestora aŭ dovedit, că învĕţătorii din an în an pĕtrund tot mai mult în tainele chemării lor şi că devin tot mai capabili de destinaţiunea lor, ceea ce trebue să ne umple de cea mai curată bucurie. În deosebi temele *„Dedarea şcolarilor la activitate de sine“* de domnul *Valeriŭ Florian,* şi *„Ce studiŭ şi cum să se propună în şcólele de repetiţiune?“* de *Romul Simu* sunt dóuĕ operate lucrate cu multă îngrijire şi pĕtrundere.

Vrednic de laudă este şi zelul, cu care domnul Ioan Popescu şi-a desvoltat tema: *„Cum se desvóltă simţemîntul naţional în elevi?“*

Prelegerĭ practice de model aŭ ţinut cu elevii şcólei din Sibiŭ domnul *George Dănilă „despre amfibii“, George Săbădŭ „despre arbori“* şi *Manase Ciungariŭ* despre *„lupta dela Şelimbĕr“*, în urma cărora s'aŭ început controverse asupra succesului prelegerilor. Îţi era mai mare dragul, să-i asculţi pe învĕţătorii discutând cu pricepere şi fără patimă aceste cestiuni de mare interes pentru cultivarea proprie şi pentru îmbunătăţirea metoduluĭ. În program a fost luat şi următoriul punct: *„Ce cărţi a cetit fiecare învĕţătoriŭ din biblioteca reuniunii, şi ce se cuprinde preste tot în acelea?“* Cele mai distinse lucrărĭ relative aŭ fost a preşedinteluĭ şi a tinĕruluĭ înv. din Şaldorf *Elie Câmpean,* care promite mult pentru viitoriŭ.

Ziua de aĕĭ a fost destinată şi pentru împărţirea a dóuĕ premiĭ: *o coşniţă mobilă de stupi* în preţŭ de 4 fl, şi *istoria luĭ Mihaiŭ Vodă Vitézul* de Niculae Bălcescu cu 2 fl.

Coşniţa i-s'a ascris preşedinteluĭ *Romul Simu.* Acesta însĕ a renunţat în favorul altuĭ membru, care are de cuget a se ocupa cu stupăritul raţional, şi astfel i-s'a acordat înv. din Racoviţa *George Dănilă,* care până acum s'a ocupat numaĭ cu stupăritul în coşniţe vechi. Ér cu istoria de Bălcescu s'a premiat domnul *Valeriŭ Florian* tot din Racoviţa.

S'a discutat şi cestiunea înfiinţării uneĭ *reuniunĭ de stupărit,* la ce a dat ansă o scrisóre a zelosuluĭ domn preot *Ilie Câmpean* din *Varviz,* şi s'a decis, că de o cam dată toţi membriĭ reuniunii nóstre să se facă membri aĭ *reuniunii agricole din comitatul Sibiuluĭ,* ca în modul acesta să ajutăm o instituţiune de cel mai mare interes pentru popor, să avem ocasiune de a ne înmulţi cunoscinţele şi esperinţele şi pe terenul economic, cum şi de a deveni mai capabilĭ de a sta poporuluĭ la dispositie cu sfatul şi cu fapta în privinţa celeĭ mai arzĕtóre cestiunĭ pentru plugariŭ.

S'a făcut după aceste alegerea oficialilor şi comitetuluĭ pe un nou period de treĭ anĭ, fiind reales de preşedinte domnul *Romul Simu,* ér de vicepreşedinte a fost ales domnul *Valeriŭ Florian,* de secretariŭ dl *George Săbădŭ,* de bibliotecariŭ dl *Ilariŭ R. Banciŭ* şi de casariŭ dl *Ioanŭ Stoia.* Şi cu aceste adunarea s'a închiat.

Constatăm cu cea mai profundă recunoscinţă, că marĭ merite şi-a câştigat pentru reuniunea nóstră domnul profesor şi bibliotecariŭ al Academieĭ române din Bucuresci *Ioan C. Bian,* care a mijlocit dela Academie o mulţime de opurĭ de mare valóre pentru reuniune, şi care an de an nu-şĭ uită de noĭ, ci ne trimite câte ceva, parte din lucrările sale, parte din ale Academieĭ, ca unul, care e pĕtruns de dorul de a ne vedé ridicându-ne, ca unul, care cunósce nĕcasurile nóstre ale învĕţătorilor, cum şi importanţa reuniunilor învĕţătorescĭ şi a bibliotecelor acestora.

Îl asigurăm, că semînţa o aruncă în pămînt bun.

Ar mai fi multe lucrurĭ demne de amintit. Dar încheiŭ mulţămind şi pe acéstă cale Prea Onoratului domn protopop *Ioan V. Rusu,* care fi pórtă reuniunii un interes atât de viŭ, dar cu care se şi póte mândri, fiind ea, pe cum credem, nefntrecută de niciĭ o reuniune gr. cat. din Archidiecesă.

Corespondentul.

Invitare.

Reuniunea Pompierilor Voluntarĭ din Blaş îşĭ ĭea voe a invita pe P. T. public din loc şi jur la serbarea sfinţirii stéguluĭ sĕŭ, care se va sevârşi la 12 Maiŭ a. c.

Programul festivităţilor:

1. În 11 Maiŭ séra la 8 óre representaţiune teatrală dată de membrii reuniunii cu concursul mai multor dómne şi domnişóre. Se va representa piesa: „Lipitorile satuluĭ“ de Vasile Alesandri.

Preţurile de întrare: locul I. 80 cr; II 60; III 40 cr; pentru studenţi 30 cr.

2. În 12 Maiŭ la 8 óre diminéţa se va da signalul de adunare la depoul Reuniunii, de unde se va face plecarea în corpore la locuinţa comandanteluĭ suprem spre a lua stégul, şi cu el în frunte mergerea la s. biserică.

3. După sevârşirea sfinteĭ liturgiĭ va urma sfinţirea solemnă a stégului, cu care ocasinne se vor bate cuĭele în stég.

4. După sfinţire esercitiĭ de stins cu membriĭ Reuniunii; apoĭ plecare în marş triumfal la „Otel Univers“, unde va fi masă comună.

5. La 4 óre p. m. petrecere cu dans în „Grădina Comşa“ din Veza (în cas de plóe la „Otel Univers“.)

Preţul de întrare la petrecerea cu dans: de familie 2 fl., de persónă 1 fl.

Blaş la 3 Maiŭ 1895.

Comanda Supremă.

Ultima scire.

Ni-se telegrafézĕ, că ministrul de esterne Kálnoky a desavuat hotărît pe ministrul Bánffy. Crisa e neîncunjurabilă.

Noutăţi.

Din diecesa Oradeĭ. *Emanuil Dudinszki,* preot în parochia gr. cat. ruténă de Leta mare, s'a numit administrator parochial în Cocod, concreḑându-se administrarea parohieĭ de Leta în mod interimal capelanuluĭ *Ioan Borlan.* — Se curentézĕ parochia gr. cat. ruténă de Leta mare cu terminul 31 Maiŭ st. n. a. c. — *Examenul prosinodal* se va ţiné în 28 şi 29 Maiŭ st. n. a. c.

Din diecesa Lugoşuluĭ. Î. P. S. Mitropolitul Dr. *Victor Mihályi* şi-a ţinut de datorinţă a-şi presenta şi a publica decretul regesc de denumire de Archiepiscop şi Mitropolit de Alba-Iulia şi Făgăraş, pe cum şi bulele papale în şedinţa consistorială ţinută la 25 Aprilie. Cu ocasiunea acésta a şi resignat guvernarea diecesei de Lugoş în grijea Ven. Capitul catedral din Lugoş. Înainte de presentarea decretuluĭ regesc şi a bulelor papale însĕ cu consensul şi al Ven. Consistoriŭ episcopesc a numit pe On. *Iuliŭ Raţ,* capelan-diaconul catedraleĭ şi vicenotariul consistorial, de asesor ordinariŭ consistorial şi protodiacon al catedraleĭ cum iure portandi cingulum rubrum, când de-odată l-a dispensat dela oficiul de secretariŭ referente al tribunaluluĭ matrimonial, ér în locu-ĭ în acest oficiŭ a numit pe On. Dr. *Daniil Fireza.* A mai numit de parochi pe On. *Avel Pop* adm. par. în Ticvaniul mic, pe On. *Simion Popoviciŭ* din Racoviţa şi pe On. *Ioan Bernat* adm. în Riu de morĭ. — După şedinţa consistorială membriĭ Ven. Capitul constituindu-se în şedinţă cu unanimitate aŭ ales de Vicariŭ capitularŭ pe Reverendissimul canonic custode *Petru Pop.* — On. *Nicolaŭ Bolboca,* fost paroch în Baea de Criş, a fost numit administrator protopopesc al Ciacovei şi paroch în Petromaniŭ. — On. *Cornéliŭ Teaha,* fost cooperator în Chizdia, a fost numit administrator parochial interimal în Liget.

Binefacere oprită. Românele din Tiur de (lângă Blaş) aŭ oferit o mulţime de obiecte lucrate de mânile lor pentru tombola de binefacere din Bucuresci, dară protopretorele din Blaş, care de un timp încóce se pare a-şi afla o plăcere în şicanarea Românilor din Tiur, a confiscat obiectele colectate de dna învĕţătorésă Făgărăşan, şi Marţi preste 140 de muierĭ şi fete aŭ fost citate la pretură spre a-şĭ reprimi obiectele oferite scopuluĭ filantropic. Tot acest protopretore iperzelos a confiscat obiectele colectate pentru tombolă în Roşia-de-Secaş. Nu cugetă d-sa, că prin acéstă procedură împesce simţul iubirii deaprópeluĭ în popor şi prin urmare îl demoralizézĕ? Mai bine ar griji, să nu ne molesteze atâţia cerşitorĭ vagabundĭ în Blaş, decât să ţină în agitaţie continuă Tiurul.

Incendiŭ în M.-Ludoş. În 26 Aprilie isbucnind foc în palele unuĭ econom de aicĭ, elementul înfricoşat alimentat fiind de un vînt vehement în curênd a prefăcut în cenuşe 14 case împreună cu superedificatele economice, bucatele şi nutreţul de vite aĭ bieţilor economĭ românĭ de aicĭ. Focul ĭ-a lăsat nu numaĭ fără de locuinţe, ci chiar şi fără îmbrăcăminte şi pânea de tóte dilele. Dauna, s'a constatat preste 9000 fl. Ajutorinl pentru localisarea foculuĭ era neînsemnat, de-órece pompieriĭ sunt puţinĭ la numĕr şi cu recuisite nesuficiente şi rele, ĕră celalalt public a dovedit o nepăsare, ce cade sub tótă critica. Aşa se pare, că proprietariĭ caselor arse fiind toţi românĭ, antipatia şi ura faţă de eĭ s'a dovedit şi cu acéstă ocasiune tristă. Las că şi dintre aĭ nostri unii stăteaŭ ca privitorĭ din depărtare, la acósta însĕ este causa, că gendarmiĭ în asemenea casurĭ ĭ-aŭ maltratat pe mulţi fără de niciĭ o causă. — S'a constituit un comitet sub presidiul P. O. D. protopop Nicolaŭ Solomon spre a se colecta pentru nenorociţi ajutóre din comună şi din protopopiatul Ludoşuluĭ, căci lipsele acelora sunt marĭ şi urgente. Ajutórele din afară vor fi binevenite şi cuitate pe calea publicităţiĭ.

† **Amalia Nistor** n. **Creţu.** Subscrişiĭ în numele lor şi aĭ numĕroşilor consângeni cu inima plină de durere anunţă, cumcă preaiubita şi neuitata mamă, soră, sócră, bună şi mătuşe vĕd. *Amalia Nistor* n. *Creţu,* după scurte suferinţe provĕḑută cu ss. Sacramente ale muribunḑilor în 3 Maiŭ a. c. la 6 óre p. m. şi-a dat nobilul suflet în mânile Creatoriuluĭ în anul al 63-lea al etăţiĭ sale. Rĕmăşiţele pământescĭ se vor aşeḑa spre vecinică odihnă în cimiteriul comun gr. cat. Duminecă în 5 a. c. la 3 óre d. a. În veciĭ amintirea eĭ! Blaş în 3 Maiŭ 1895. Aloisiŭ Nistor protopretor, Irina Bardosi n. Nistor, Iuliŭ Nistor revisor archidiecesan, Cornelia Deac n. Nistor ca fiĭ şi fiice; Iuliŭ Bardoşi inspector scol. reg., Berta Nistor n. Boni, Aron Deac prof. gimn., Matilda Nistor n. Popa ca gineri şi nurori; Irina Antal ca nepótă de soră; Ambrosiŭ Creţu advocat, vĕd. Ana Busilla, Cristina Pop ca frate şi surori; Corneliŭ, Valeria, Aurelia, Olivia, Eugenia, Coriolan şi Augustin Bardoşi, Eugenia şi Cornelia Deac, Maria A. şi Irina Nistor ca nepoţi şi nepóte.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Pre lângă Dr. Crișanŭ mai amintimŭ și pe A. Treb. Laurianŭ, care a scrisŭ unŭ tractatŭ scurtŭ despre constituțiunea bisericii românesci, în care se ocupă și cu modulŭ alegerii mitropolitului.[1])

Despre constituțiunea bisericii românescĭ se esprimă Laurianŭ în chipulŭ următoriŭ:

„Biserica română a suferitŭ multe persecuțiunĭ și apĕsărĭ în decursulŭ seclelor, însĕ cu tóte aceste ea și-a păstratŭ și ritulŭ și limba și constituțiunea până în diua de astădĭ.“

Despre sinodulŭ mitropolitanŭ, care alege pre mitropolitulŭ susține următórele:

„Sinodulŭ mitropolitanŭ se compune din toțĭ episcopiĭ, toțĭ protopopiĭ, unŭ deputatŭ mirénŭ din fiecare episcopatŭ, câte unŭ deputatŭ preotŭ și câte doĭ deputațĭ mirenĭ din fiecare districtŭ (tractŭ protopopescŭ) *aleșĭ în sinódele districtuale. Archiepiscopulŭ e președintele ordinariŭ alŭ sinodului mitropolitanŭ, în lipsa luĭ suplinesce celŭ mai bĕtrânŭ episcopŭ.* [2])

Mai departe despre alegerile la sinodulŭ mitropolitanŭ vorbesce în modulŭ acesta:

„Parochiile alegŭ pre deputațiĭ lorŭ la sinódele districtualĭ (parochulŭ cu unŭ mirénŭ), sinódele districtualĭ alegŭ pe deputațiĭ lorŭ la sinodulŭ eparchialŭ (diecesanŭ) (protopopulŭ cu doĭ preoțĭ și treĭ mirenĭ) și la sinodulŭ mitropolitanŭ (protopopulŭ cu unŭ preotŭ și doĭ mirenĭ).

Sinódele eparchialĭ alegŭ pre deputatulŭ lorŭ la sinodulŭ mitropolitanŭ după norma prescrisă.“ [3])

Nicĭ să fie trăitŭ Laurianŭ chiarŭ în timpurile acele, n'ar fi pututŭ scrie mai detaiatŭ.

La întrebarea însĕ, că Laurianŭ cu ce dovedesce lucrurile aceste, rĕspundemŭ, că absolutŭ cu nimicŭ.

Cum a pututŭ dară scrie totuși așa ceva?

Fórte ușorŭ!

În mintea sa și-a fostŭ alcătuitŭ unŭ planŭ de constituțiune pentru biserica românéscă nu după Pravilă, ci după protestanți. Și apoĭ așa de tare dorea realisarea planului sĕŭ, câtŭ în urmă nemaĭ putêndŭ deosebi dorința sa subjectivă de adevĕrulŭ istoricŭ objectivŭ, dorința s'a a începutŭ a o considera de resultatulŭ scrutărilorŭ sale istorice. Altcum nu ne putemŭ închipui, cum a pututŭ elŭ espune constituțiunea aceea, ca pre constituțiunea bisericiĭ românescĭ din timpurile cele maĭ vechĭ.

Este și acésta o dovadă, unde potŭ să ajungă și ómenĭ altcum luminațĭ, dacă pre contulŭ judecățiĭ sănĕtóse se lasă a fi conduși prea multŭ de simțirĭ.

Luĭ Laurianŭ însĕ îĭ iertămŭ bucurosŭ greșala, căcĭ elŭ a trăitŭ în epoca aceea a literaturiĭ nóstre istorice, cândŭ predomina simțulŭ, și amŭ pofti prea multŭ, dacă amŭ pofti dela elŭ, să se fie pusŭ în contradicere cu întrégă direcțiunea timpuluĭ sĕŭ.

Nu putemŭ însĕ nicĭ de cum escusa pre aceia, carĭ și în timpulŭ de față, cândŭ literatura nóstră istorică s'a liberatŭ binișorŭ de cătușele simțirilorŭ, cadŭ în greșeliĭ chiarŭ așa de marĭ ca și Laurianŭ.

* * *

Urmele istorice despre modulŭ alegerii mitropolitului din timpulŭ de după s. unire. Încă în manifestulŭ de unire alŭ clerului românescŭ datŭ din sinodulŭ dela 7 Octobre 1698 se cuprinde și condițiunea următóre cu privire la alegerea mitropolitului:

„Ci tocmaĭ de i-s'ar templa mórte (mitropolitului Atanasiŭ) *să stea în voia săborului pre cine ar alege să fie Vlădică, pre care Sânția Sa Papa și înălțatulŭ împĕratŭ să-lŭ întărescă, și Patriarchulŭ de sub biruința înălțiĕĭ sale să-lŭ hirotonéscă.“* [4])

Condițiunea acésta o a și primitŭ împĕratulŭ, precum se vede de acolo, că în conferința ținută la 1701 în Viena, Cardinalulŭ Primate dela Strigonŭ Leopoldŭ Kollonics a împărtășitŭ Mitropolitului Atanasiŭ următórele:

„Liberum itaque dari clero valachico, quoties sedem suam episcopalem vacare contingeret, tres arbitrio suo delectos pontificii candidatos offerendi in scriptis. Caesarem uni ipsorum suo adfuturum suffragio, ut is demum prae reliquis collocetur in cathedra et valachicam gubernet ecclesiam.“ [1])

Cu ocasiunea acésta s'a făcutŭ maĭ întâiŭ amintire de schimbarea usuluĭ de până acum la alegerea mitropolituluĭ, că adecă să nu se alégă o persónă, ci să se candideze treĭ persóne, din carĭ apoĭ împĕratulŭ să denuméscă pre una.

Precum vomŭ vedé însĕ maĭ târdiŭ, schimbarea acésta a fostŭ o acomodare după dreptulŭ resăritenŭ.

Ceea ce în conferință Primatele dela Strigonŭ a promisŭ în numele împĕratuluĭ cu privire la alegerea mitropolituluĭ, aceea a și confirmatŭ împĕratuiŭ în așa numita diplomă a dóua leopoldină, în care în articuluiŭ XII se cetescŭ următórele:

„Articulus XII. Et siquidem Majestati Nostrae tamquam Regi Apostolico, Summoque Ecclesiarum Patrono collatio universorum beneficiorum, tam in Provincia Transilvaniae, quam et partibus eidem annexis, ex vi praerogativae Regis Apostolici optimo jure competeret, ac proinde modernis, pariter et futuris temporibus in futura vacantia, tres personas pro dignitate episcopali aptas et idoneas Nostrae Majestati Regiae proponant, et quem eligere ex his, et denominare dignabimur, ille si episcopali dignitate graeci ritus prout et alii ecclesiastici majoribus officiis gaudere voluerint, collationes seu donationes, per Cancellariam Nostram Aulico-Transilvanicame xpediendas a nemine sed a Nobis impetrabunt, ab aliis vero impetrata praesentium per vigorem nullius tenebuntur esse vigoris.“ [2])

Ceĭ dintâiŭ episcopĭ aleșĭ după s. unire aŭ fostŭ Pataki și Clainŭ. Date istorice secure nu avemŭ, din carĭ să putem sci, că óre cu ocasinnea alegeriĭ ăstorŭ doĭ episcopi, candidatu-saŭ în adevĕrŭ 3 persóne pentru scaunulŭ episcopescŭ saŭ nu. Este probabilŭ însĕ, că la amêndóuĕ alegerile aceste s'a întîmplatŭ candidare de treĭ persóne, saŭ celŭ puținŭ s'a ținutŭ sinodŭ electoralŭ cu scopulŭ de a candida treĭ persóne pentru scaunulŭ episcopescŭ, deși e cu putință, că făcêndu-se alegerea voturile s'aŭ întrunitŭ în o singură persónă.

Se vede lucrulŭ acesta cu privire la alegerea luĭ Pataki din o scrisóre a curatoriloru Mihailŭ Puy senior și Ștefanŭ Ratz din 13 Decembre 1714, în carea amêndoĭ se dechiară în contra denumirii episcopului fără alegere, și promitŭ, că vorŭ lucra din tóte puterile, ca Pataki să între în numĕrulŭ de treĭ alŭ candidațiloru.

„Omni cura adlaboraremus, ut inter tres candidatos unus esset Adm. Rdus Pater Ioannes Pataki (qui rarum subjectum est et nationis valachicae) quod speramus, etiam effectui manciparemus.“ [3])

Ĕră cevași maĭ la vale, spune, că clerulŭ s'a adunatŭ deja odată, ca să candideze pentru scaunulŭ episcopescŭ, însĕ fiindŭ timpulŭ prea scurtŭ, s'aŭ adunatŭ puținiĭ numaĭ, din care causă candidarea a fostŭ nelegală, și așa împĕratulŭ a dispusŭ, ca clerulŭ să candideze din noŭ.

„Siquidem pro prima candidatione non habuerint sufficientem terminum, ut confluere potuissent, sic illa candidatio fuit illegitima et non valida, adcoque Sua Majestas curavit per Cancellariam Transilvanicam intimari, ut de novo candident.“ [4])

Cu privire la alegerea luĭ Clainŭ asemene se vede a se fi întîmplatŭ maĭ întâiŭ candidare de treĭ persóne din commentariile luĭ Davidŭ Maxay curatorulŭ cleruluĭ unitŭ de pre acele timpurĭ, în carĭ după ce spune, cum clerulŭ unitŭ ar fi voitŭ să alégă episcopŭ dintre Ieșuițĭ, însĕ a trebuitŭ să abdică de planulŭ acesta din motivulŭ, că Ieșuițilorŭ nu le este permisŭ a primi demnități bisericescĭ, adaugĕ:

„Candidati ergo fuere alii, qui juxta mentem et conceptum saepe fati Rssimi Rectoris (Adami Fitter) ad sustinendum id munus magis apti et capaces fuere visi.“ [5])

Dela Clain încóce avemŭ date sigure, că alegerea episcopului se făcea prin cadidarea alorŭ treĭ persóne apte, dintre carĭ împĕratulŭ denumiea pre unu, pre carea apoĭ Papa o cofirma.

---

[1]) »Documente istorice despre starea politică și ieratică a Românilorŭ din Transilvania.« Viena 1850 pag. 184.

[2]) Totŭ acolo pag. 190.

[3]) Totŭ acolo pag. 202.

[4]) Nilles »Symbolae« Innsbruck 1885« tom. I. pag. 204. Cf. mai susŭ pag. 208.

[1]) Nilles op. cit. t. I pag. 280. La conferința acésta aŭ luatŭ parte pre lângă primatele dela Strigonŭ și mitropolitulŭ Atanasiŭ și contele Ștefanŭ Kálnoky vicecancelariulŭ transilvanŭ cu secretariulŭ sĕŭ Ioannes Fiath, teologulŭ Iesuitŭ Gavrilŭ Hevenesi, Melentiŭ vicariulŭ mitropolitulŭ Atanasiŭ și Iesuitulŭ Carolŭ Neurauter. Nilles totŭ acolo pag. 274.

[2]) Nilles op. cit. t. I pag. 299.

[3]) Nilles »Symbolae« t. I pag. 403.

[4]) Totŭ acolo pag. 404.

[5]) Nilles »Symbolae« t. II pag. 500.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Astfelŭ la alegerea din 4 Novembre 1751 furŭ candidaţi: Petru Paulŭ Aronŭ, Gregoriŭ Maiorŭ şi Silvestru Caliani. La alegerea din 30 Iuniŭ 1764 furŭ candidaţi: Gregoriŭ Maiorŭ, episcopulŭ Clainŭ, care renunţase la episcopie, şi Silvestru Caliani. Nu fu denumitŭ nicĭ unulŭ din cei treĭ candidaţi, ci fu denumitŭ alŭ 4-lea Atanasiŭ Rednicŭ, „dicêndu-se póte, că voturile date lui Clainŭ suntŭ perdute, şi aşa Rednicŭ luându-se de alŭ treilea alesŭ.[1])

La alegerea din 15 Augustŭ 1772 fu candidatŭ Gregoriŭ Maiorŭ, Ignatiŭ Darabant şi Iacobŭ Aronŭ.

La alegerea din 12 Aug. 1782 fură candidaţi: Ignatiŭ Darabant, Iacobŭ Aronŭ şi Ioanŭ Bobŭ.

La alegerea din 15 Maiŭ 1832 fură candidaţi: Ioanŭ Lemeni, Isidorŭ Alpinĭ şi Teodorŭ Popŭ.

La alegerea din 30 Septembre 1850 fură candidaţi: Alesandru Şterca Şuluţa, Constantinŭ Alutanŭ şi Constantinŭ Papfalvy.

La alegerea din 1868 fură candidaţi: Ioanŭ Vancea, Timoteŭ Ciparĭŭ şi Ioanŭ Fekete.

La alegerea din 16 Aprilie 1893 fură candidaţi: Victorŭ Mihályi, Ioanŭ M. Moldovanŭ şi Ioanŭ Rusŭ.

* * *

Persónele cu votŭ la alegerea episcopuluĭ saŭ mitropolituluĭ după s. uuire. În secululŭ trecutŭ sinodulŭ electoralŭ era *compusŭ din următorii*:

1. *Din toţi protopopiĭ saŭ locoţinĕtoriĭ lorŭ.* Aceştia precum arată catalogulŭ votisanţilorŭ alegerii din 12 Augustŭ 1782 eraŭ:

a) *Decaniĭ.*
b) *Archidiaconiĭ.*
c) *Inspectoriĭ.*
d) *Notariĭ,* carĭ administraŭ ver unŭ tractŭ protopopescŭ.
e) *Juraţiĭ,* carĭ asemene administraŭ ver unŭ tractŭ protopopescŭ.
f) *Protopopiĭ saŭ archidiaconiĭ onorarĭ,* cum aŭ fostŭ Petru Papp din Dees Ocna şi Ioanŭ Aronŭ din Bistra. [2])

2. Din câte doĭ deputaţi din fiecare tractŭ protopopescŭ. Fără nicĭ o valóre este întrebarea, că óre deputaţiĭ căpĕtaŭ de acasă inviaţiune, că pentru cine să voteze. Fără nicĭ o valóre, căcĭ de o parte totŭ nu o putemŭ deslega deplinŭ din lipsa datelorŭ istorice. Ĕră de altă parte, dacă fiecare deputatŭ şi ar fi avutŭ mandatulŭ de acasă dela preoţiĭ alegĕtorĭ, atuncĭ nu ar mai fi fostă nicĭ o lipsă să se ţină sinodŭ electoralŭ, ci puteaŭ toţi protopopiĭ şi tractele protopopescĭ să-şĭ trimită voturile sigilate la Consistoriŭ, şi apoĭ Consistoriulŭ cu comisariĭ regescĭ din ele puteaŭ sci dorinţa cleruluĭ fără spese cu sinóde electorale. La sinódele electorale însĕ totdeauna în timpulŭ maĭ nouŭ era datina să se ţină consultări prealabile cu privire la persónele de candidatŭ. Atarĭ consultări însĕ n'ar fi avutŭ nicĭ o valóre, dacă deputaţiĭ tractelorŭ protopopescĭ şĭ-ar fi adusŭ votulŭ determinatŭ de acasă dela preoţime. Că la ver o alegere prin câte unŭ tractŭ s'a datŭ deputatuluĭ votŭ sigilatŭ, pre care să-lŭ aducă la Blaşŭ, ĕră prin câte unŭ altŭ tractŭ deputatulŭ s'a obligatŭ cu jurămêntŭ, că va vota pentru o persónă anumită, arată de o parte naĭvitatea acelorŭ tracte, de alta lipsa nóstră deplină de îndreptariŭ în privinţa acésta.

3. Din toţi monachiĭ dela mănăstirea Sfinteĭ Treimĭ din Blaşŭ, precum se vede din epistola călugărilorŭ din Blaş din 1751 către doĭ fraţi, carĭ petreceaŭ în Viena, în carea spunŭ, că după datină vicariuluĭ generalŭ ĭ-a chematŭ şi pre eĭ la sinodulŭ electoralŭ pre 4 Novembre 1751, [1]) ĕră maĭ acuratŭ se vede din catalogulŭ votisanţilorŭ la sinodulŭ electoralŭ din 1782, între carĭ vinŭ înainte toţi călugăriĭ, unĭĭ ca asesorĭ consistorialĭ, ĕră alţiĭ ca profesorĭ. Chiarŭ şi profesorulŭ ordinanduluĭ Mihailŭ Timár, care nu era călugărŭ, şi parochulŭ Blaşuluĭ Michael Papp aŭ luatŭ parte cu votŭ virilŭ la acestŭ sinodŭ.

Că óre luat'aŭ parte la sinódele electorale şi aşa numiţiĭ „călugăraşĭ" dela mănăstirea Buneĭ vestirĭ din Blaşŭ, din lipsa urmelorŭ istorice nu putemŭ sci.

În secululŭ de faţă sinodulŭ electoralŭ a constatŭ:

1. Din toţĭ purtătoriĭ oficiiloră protopopescĭ din Ardélŭ fără deosebire, că se ţinŭ de archidiecesă saŭ de diecesa Gherleĭ saŭ a Lugoşuluĭ, şi anume:

a) *Vicariĭ foraneĭ.*
b) *Protopopiĭ actualĭ.*
c) *Viceprotopopiĭ.*
d) *Administratoriĭ protopopescĭ.*

2. Din doĭ deputaţi din fiecare tractŭ protopopescŭ din Ardéliŭ.

3. Din membriĭ capitululuĭ din Blăşŭ fiecare cu votu virilŭ.

4. La alegerea din 1850 şi 1868 a luatŭ parte şi notariulŭ capitularŭ. La cea din 1893 ministruluĭ cultelorŭ şi alŭ instrucţiuniĭ publice Csáky nu ĭ-a mai permisŭ.

5. Din prepositulŭ manastiruĭ Sfinteĭ Treimĭ din Blaşŭ.

6. Din doĭ deputaţi aĭ corpuluĭ profesoralŭ din Blaşŭ.

(Va urma.)

* * *

[1]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 174.

[2]) Veţĭ catalogulŭ votisanţilorŭ în actele sinoduluĭ electoralŭ dela 1782 în »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 129 şi uu.

[1]) Epistola se află în »Acte sinodalĭ« de I. Moldovanŭ t. I. pag. 138.

Bianca.

Dramă în dóuĕ acte.

Pentru fete

de

Domnişóra M. de Metz.

(Continuare.)

Angiolina. A! Dómne sfinte! ce spuĭ? Rubesco era atât de aprópe de noĭ, . . . şi unchiul nu-ĭ acasă. . . . (Strigăt afară).

Michaela (sărind în sus). A!... Auḑit-aĭ?

Angiolina. Da! Ce să fie? (Merge şi se uită afară.) Plóea a încetat; póte este vre-un om rătĕcit. . . .

Michaela (trĕmurând). Închide uşea! . . . Nu se maĭ aude nimic. . . . Ne-am înşelat. . . . Dómne, cât mĭ-a fost de fricĭ.

Angiolina (dela uşe). Ce întunerec e! Adă lampa.

Michaela. Vîntul o s'o stîngă. (Îĭ aduce lampa.)

Angiolina. Mĕ duc, s'o pun înaintea statueĭ sfinteĭ Fecióre. (Strigăt nouŭ.)

Michaela. Cineva strigă încă, . . . e o vóce de femee, . . . dacă aĭ cânta, aĭ conduce pe acéstă nefericită. . . . . (Angiolina înaintézĕ spre terasă şi cântă. După cântare se aud vocĭ afară: „Pe aicĭ dómnă." „Barbara, dă-mĭ mâna." Principésa pare obosită; se razimă de Barbara. Beatrice le urmézĕ.)

Scena IX.

(Acele-şĭ, Principésa, Barbara, Beatrice.)

Principésa (către Michaela). Puteţĭ să ne daţĭ ospitalitate, copila mea?

Michaela. Cu plăcere, dómnă.

Angiolina (înaintând fotoliul). Şedeţĭ, dómnă.

Principésa (privindu-o). Dta eraĭ aceea, carea cânta, nu e aşa?

Angiolina. Da, dómnă, pentru ca să vĕ conduc.

Beatrice (şedênd, în batjocoră). În adevĕr, cântatul şi maĭ ales lumina . . . . spune-mĭ, mica mea, afla-vom în acéstă cocióbă, cu ce să ne întărim puţin?

Michaela (la o parte). Cocióbă! . . . Prea fericită, că aĭ aflat-o!

Angiolina. A bună samă, signoră, óuĕ, lapte şi chiar şi galiţe, dacă vĕ place. (Către Michaela). Mergĭ iute, te ajung.

Beatrice (ironic). Galiţe, aicĭ! . . . . În sfârşit daţi-ne, ce aveţĭ, micuţă, şi grăbiţĭ, noĭ murim de fóme, nu e aşa, mătuşe?

Principésa (care n'a încetat a privi pe Angiolina). Cum? Nepótă, ce ḑicĭ?

Beatrice (cu impaciinţă). Ḑic, că dta ca şi mine, aĭ trebuinţă, să te restaurezĭ puţin. Aprópe de treĭ óre umblăm pe aceste îngrozitóre poteci de munte, neaflând nicĭ un suflet de om, să ne arete drumul, şi rătĕcind din ce în ce maĭ mult. Eŭ din parte-mĭ cad jos de slăbiciune.

Principésa (cu indiferenţă). Eŭ? . . . N'am lipsă decât de un păhar de apă, dar dta, contesă, şi tu Barbară, aveţĭ trebuinţă de ceva maĭ întăritoriŭ. (Angiolina s'a dus, să pună pe o tavă, ceea ce trebue pentru un păhar de apă zăhărată, şi tóte le pune pe masă, lângă principésa.)

Angiolina. Aicĭ este, dómnă. (Se duce, să pregătéscă păharul de apă.)

Principésa. Mulţămesc, scumpa mea copilă, mulţămesc!

Barbara (către Angiolina). Bine, mico, lasă, lasă, o să o prepar eŭ însă-mi. Dómna principésă este obicinuită a fi servită numaĭ de mine.

Principésa (cu blândeţă). Lasă-o, să facă, buna mea Barbara. (Încet). Acéstă copilă e încântătóre, nu e aşa? Nu sciŭ, de ce, dar mĕ simt atrasă către ea. Nu aflĭ tu, că ea are un aer de noblĕţă, pe lângă tótă simplicitatea vesmintelor sale? Ce uşurinţă în tóte mişcările eĭ!

Barbara (încet). Adevĕrat, dómnă, asta încă n'am observat-o.

Principésa (cătră Angiolina). De câți ani ești, copila mea?

Angiolina (presentându-i păharul). Voiŭ fi de optspredece la San Gennaro, dómnă.

Principésa (cu agitație). Optspredece ani! . . . Și te chémă? . . .

Angiolina (ulmită). Angiolina, dómnă.

Principésa (deprimată și la o parte). Sunt nebună! (În decursul acestei scene Beatrice a luat o oglindă și și-a aranjat pĕrul.)

Beatrice (cătră Angiolina). Ei bine, micuță, și mâncarea aceea unde este?

Angiolina. Verișóra mea grijesce de ea, signorină, și eŭ mĕ duc, să-i ajut.

Beatrice (amărită). Nu e prea de vreme, grăbiți-vĕ. (Angiolina ĭese.) Sunt sdrobită de oboséla! Ce idee ciudată aĭ avut, mătușe, să vii în acéstă țară selbatică! . . . Ce bine ne era la Neapol! . . . În vechiul dtale castel de Firamonte n'avem, să ne așteptăm la nicĭ o visită. Cu greŭ voiŭ puté să trăesc acolo. De altmintrea sper, că petrecerea nóstră acolo nu va ținé multă vreme.

Principésa. Nu sciŭ.

Beatrice (înfocată). Cum? Dta nu scĭi? Ne apropiăm de ĭérnă, dta dóră n'aĭ intențiunea, să te închiși în timpul serbătorilor, carĭ vor fi splendide în acast an, după cum ne asigură.

Principésa (cu oboséla). Aĭ dreptate, Beatrice, dta ești tinĕră, aĭ lipsă de mișcare, de aceea am și avut intențiunea, ca rĕmânĕnd eŭ aicĭ să te trimit la Neapol.

Beatrice. Singură?

Principésa. Nu, Barbara te va însoți.

Barbară (încet cătră principésa). Eŭ? . . . Dar, dómnă, n'avem noĭ, să . . .

Principésa (întrerumpĕndu-o). Îusе te vei întórce. Îndată ce veĭ fi condus pe Beatrice la marchisa Vanina, verișóra nóstră, care va lua asupră-și sarcina de a o conduce la curte. Beatrice este în vrîsta de a puté fi presentată și de a . . . .

Beatrice (cu sumeție). . . . representa pe moștenitórea Firamonților. (Principésa își ascunde fața plângĕnd.)

Barbara (alergând la principésa). O! signorină, ce aĭ dis!

Beatrice (sumétă). Adevĕrul, cred.

Barbara (la o parte). Cine scie?

Scena X.

(Acelea-și, Michaela.)

Michaela (cătră principésa). Dómnă, cina e gata, și în laturea asta ți-am gătit o odae, căcĭ dta nu veĭ puté să plecĭ pe acéstă nópte întunecósă; ar fi periculos.

Barbara. Asemenea cred și eŭ, la pornire n'avem să ne gândim. Mâne ne vom relua trăsura, ce am lăsat-o în sat, și ne vom întórce acasă.

Principésa (răzimându-se de Beatrice). Mulțămesc, copila mea. Vii, Barbara? (Principésa ĭese cu Beatrice, Paola a întrat și a auzit cuvintele din urmă.)

Scena XI.

(Paola, Barbara, apoi Angiolina.)

Paola (la ușea din stînga, cu spaimă). Cine a vorbit?

Barbara (fără a o vedé și ieșind). Étă-mĕ, dómnă principésă.

Paola (clătinându-se). Principésă! (Întinde brațele, Angiolina venind din drépta o zăresce.)

Angiolina (alergând la Paola). Dumnedeule! Ce-ți e, mătușe?

Paola. Taci, taci! (Face câțiva pași.)

Angiolina. Unde mergi?

Paola (abătută). Să fugim! Angiolino, vino!

Angiolina (la o parte). O Dumnedeule! Ea mĕ îngrozesce.

Paola (ca desperată). Și eŭ sunt órbă! Ce să mĕ fac? Unde să merg?

(Va urma.)

Bibliografie.

Comassările. Îndreptar practic în a[ce]rĭ de ale comassărĭl cu stricta observare legilor și ordinațiunilor ministeriale mai nó[u]de *Elia Dopp*, asistent de inginer. Sib[iu] 1895. (8° 47 pag. 40 cr.).

Sub titlul acesta a apărut la Institut[ul] tipografic din Sibiŭ o broșură, ce se ocu[pă] cu darea inviațiunilor de lipsă în afaceri [de] comassare. Autorul, după cum ne spune [în] su-și în introducere, s'a convins din propria esperință, cât de puțin interes și cât de p[u]țină pricepere dovedesc preste tot țĕran[ii] nostri în afacerile comassărĭl.

Și fiindcă constatarea acésta e a[de]cum ne-o spune autorul, pentru aceea n[u] putem în destul recomanda cărticica acés[ta] tuturor cărturarilor români de pretutindene[a] fiind că într'însa vor afla tot, ce trebue [să] scie dela începutul comassărĭ și până la ter[mi]narea eĭ.

Tiparul frumos și hârtia fină încă [o] recomandă mult.

Posta redacțiunĭl. M. Ou. D. *Vas. Terdik*[?] *Deda.* Am primit cu mulțămită 12 fl. — M. Ou. [D.] *I. T.* în *Kisfalud.* Am primit cu mulțămită 12 fl. [a]bonament pe 1893 și 1894.

Editor și redactor respundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 84—1895. (15) 2—3

Edict.

Irina Labo gr. catolică din Caței[u] gu[v]resc — diecesa Gherlei — părăsindu-[și] acum de doĭ anĭ pe soțul legiuit Teod[or] Vlaĭcu gr. cat. din Buciumĭ, și necunoscân[du]-i-se ubicațiunea, prin acestea este provo[cată], ca în termin de un an și o di să se presenteze înaintea subsemnatului for matri[mo]nial de I-a instanță, căcĭ la cas contra[ri] causa divorțială urzită în contră-i de că[tră] susnumitul soț, se va institui, pertracta și decide și în absență-i.

Dela forul matrimonial gr. cat. de I-a inst. a tractului protopopesc a Almașului.

În Morlaca la 24 Aprilie 1895.

Ioan Pop,
preș. forului matrim. de I inst.

Cu deosebită stimă cutezŭ a încunoscință pre

Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,

că precum și până acum iaŭ asupra-mi gatirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale ĭustruirei interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aședarea acelorŭ obiecte în fața loculuĭ, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosebită, si tóte mĕ îndreptățescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea sĕ va îndreptá totŭ-deauna într'acolo, cá și de ací înainte se meritŭ renumele celŭ bunŭ, care mi-lam câștigatŭ până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărendŭ departările, prin acésta capacitatea de concurință mi-sa măritŭ.

Rogându-mĕ pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ian. 1892

cu deosebită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. biseric.

(7) 12—?

Licitatiune minuendă.

În 14 Maiŭ se va da în întreprindere prin **licitațiune minuendă**

edificarea uneĭ biserici de pétra

pentru comuna bisericéscă gr. cat. **Sângeorgiul de Câmpie,** în comitatŭl Clușuluĭ (p. u. Uzdi-Szt-Péter, cea mai apropiată gară a căĭ ferate: Kis-Sármás).

Pretiul de strigare 4500 fl.

Comuna ofere pétra, cărămida, năsipul necesar, căratul materialuluĭ, pe cum și câte 10 lucrătorĭ pe dĭ în timpul cât va dura edificarea.

Concurenții, carĭ aŭ a se presenta la terminul de mai sus órele 9 a. m. în fața loculuĭ, vor trebui să depună un vadiŭ de 10%. Auteprenorul va ridica prețul în 3 saŭ 4 rate, după cum vor înainta lucrările edificărĭl.

Planul și preliminarul se pot vedé la dl **Ludovic Simon,** marele proprietar român din acea comună.

(16) 1—1

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blaş.

Anul V. Blaş 11 Maiŭ 1895. Numĕrul 19.

Hungaria felix.

Ceea ce s'a petrecut din 1 Maiŭ şi până astădĭ şi ceea ce continuă a se petrece, e ceva ne maĭ pomenit în analele statelor constituţionale.

Ministru-preşedinte maĭ blamat şi partid dela guvern maĭ umilit, de cum sŭ fost Bánffy şi partidul liberal, nu s'a maĭ vĕdut. O bancrută politică maĭ desevârşită decât cea a sistemuluĭ actual de guvernare nicĭ aştepta nu se putea.

Să vedem numaĭ faptele în succesiunea lor.

În 1 Maiŭ ministrul-preşedinte Bánffy comandă în parlament o interpelaţie asupra călĕtorieĭ nunţiuluĭ apostolic Agliardi prin Ungaria. După terminarea interpelaţieĭ se ridică îndată marele premiér şi declară, că nunţiul a trecut preste limitele competinţeĭ sale amestecându-se în afacerile interne ale Ungarieĭ. Tocmaĭ din acest motiv guvernul unguresc în deplină înţelegere cu ministrul de esterne a şi adresat la Vatican o notă, în care cere regulamentarea nunţiuluĭ.

Nunţiul aude despre espectorările luĭ Bánffy şi îndată grăbesce la ministrul de esterne pentru a-şĭ cere satisfacţie faţă de insultele ministruluĭ preşedinte ungar.

Ministrul de esterne cetesce şi el răspunsul luĭ Bánffy, înghéţă, şi a dóua dĭ, în 2 Maiŭ, îşĭ dă dimisia din postul sĕŭ.

În 3 Maiŭ apare în fóea ministruluĭ de esterne, în „Polit. Correspondenz" un comunicat scris de însu-şĭ ministrul de esterne Kálnoky, în care se desminte categoric, că Bánffy ar fi făcut declaraţiile sale în conţelegere cu Kálnoky, şi că la Vatican s'ar fi espedat vre-o notă. Va să dică Bánffy se declară de minciunos şi de neumblat în ale diplomaţieĭ.

La cetirea acestuĭ comunicat înghéţă Bánffy, apoĭ se înfierbîntă şi stă să alerge pe jos la Viena, ca să cĕră satisfacţie dela monarch şi alungarea din minister a luĭ Kálnoky.

Monarchul înse nu-l primesce pe Bánffy în audienţă, ci numaĭ a dóua dĭ, după ce maĭ întâiŭ s'a *consultat despre* dînsul cu ministrul Jósika, în loc de a se fi consultat *cu* dînsul. Apoĭ maĭ dă monarchul şi o soareă, la care Bánffy nu póte participa, fiind că nu are haĭne. La soarea acésta monarchul se întreţine maĭ întâiŭ cu nunţiul apostolic, şi tot aşa face şi regina: evident pentru a dovedi nunţiuluĭ, că şi Maiestăţile Lor sunt în deplină înţelegere cu guvernul unguresc, întocmaĭ ca şi Kálnoky.

A dóua dĭ după soareă Maiestatea Sa pléca la Pola, Bánffy la Pesta, ér Kálnoky rĕmâne în Viena.

Înainte de plecare înse Maiestatea Sa îĭ adresézĕ luĭ Kálnoky o scrisóre autografă, în care îĭ esprimă cea maĭ perfectă încredere împreunată cu mulţămita cea maĭ sinceră pentru serviţiile pline de succes, ce le-a prestat monarchieĭ, şi totodată îĭ refusă primirea abdicerieĭ.

Ér Bánffy se întórce la Pesta cu acea satisfacţie, că i-sa demandat, să cetéscă în parlament nota, ce a adresat-o dînsul luĭ Kálnoky, şi nota, ce dînsul a primit-o dela Kálnoky, pentru ca astfel declaraţiile dînsuluĭ să pótă fi judecate pe basa actelor. Din notele aceste reĭese dovedită vinovăţia ministruluĭ-preşedinte, pentru că pe când Kálnoky aştepta lămuriri, ca să pótă judeca, óre este orĭ nu lipsă de vre-o reclamare la Roma, pe atuncĭ Bánffy afirmă, că reclamaţia s'a şi întîmplat.

Cu alte cuvinte luĭ Bánffy i-s'a dat drept satisfacţie mandatul, să-şĭ cetéscă însu-şĭ atestatele sale de paupertate în ale politicĭĭ şi în ale diplomaţieĭ.

Şi pe când Bánffy se esercita în cetire la audul parlamentuluĭ, pe atuncĭ contele Kálnoky îĭ face nunţiuluĭ o visită pentru a-şĭ scóte scusele sale şi pentru a-l asigura, că guvernul de esterne nu va trimite la Vatican nicĭ o notă, de órece nu este nicĭ un motiv.

Şi pe vremea aceea Bánffy, terminând în Pesta cetirea notelor, dă asigurare parlamentuluĭ, că guvernul unguresc persistă pe lângă vederea sa, de a se trimite adecă la Vatican o notă împotriva nunţiuluĭ. Declaraţia acésta a făcut-o Bánffy, ca să maĭ dovedéscă odată armonia, ce este între dînsul şi între ministrul de esterne.

Feuilleton.

O satisfacţie.

Închipuesce-ţĭ plictisélă: După amĕdă întrégă nu a fost altă vorbă decât de plóea de maĭ deunădĭ şi de seceta de acuma. Ba că ploile de maĭ deunădĭ aŭ umflat şi revĕrsat apele în tótă împrejurimea, şi dacă nu se rupea lazul, pagubele eraŭ şi maĭ îngrozitóre. Ba că seceta de acuma a sĕcat tótă umedéla din pămînt, şi dacă nu plóuă încă nicĭ în septĕmâna acésta, holdele îngălbinesc, ér cucuruzul nicĭ pe jumĕtate nu are să resară. Ba că . . . . , dar ajungă-ţĭ şi numaĭ cât ţĭ-am spus.

Audĭ! într'o casă domnéscă, — şi încă ce domnĭ marĭ se ţin! — o după amĕdă întrégă să nu se vorbéscă decât despre plóe, secetă, vînt, brumă, şi Dumnedeŭ maĭ scie, despre câte schimbări şi capriţiĭ de ale timpuluĭ. Uf! Era, să nebunesc.

Septĕmâna întrégă staĭ de lucru, şi când aĭ maĭ avé o după amĕdă libĕră, să trebuéscă să asculţi un călindar întreg de vremurĭ! Dar ce am eŭ cu vremurile? Ce am să ţin eŭ în samă schimbările lor? Atîrnă dóră dela mine, când să plóe, când să bată vîntul, când să brumeze, când să ningă? Apoĭ dacă nu atîrnă, ce să le ţin samă, ce să-mĭ bat capul cu schimbările vremiĭ şi cu ce va fi?

Mĕ mir, că n'am nebunit. O după amĕdă întrégă, audĭ, o după amĕdă întreguţă să trebuéscă să asculţi tot numaĭ la de acestea şi ér de acestea. De decĭ de orĭ am vrut, să daŭ vorbiriĭ altă direcţie, dar nu a fost chip, să-ĭ poţĭ abate. De decĭ de orĭ am cercat, să urnesc pe tata cătră casă, dar fost-a modru a-l scóte? În de acestea e nesuferit şi dînsul.

Dar bine, că te întîlnesc pe tine, să maĭ pot vorbi o vorbă cum se cade, să mĕ despăgubesc pentru ţiua de ierĭ, ce o socotesc perdută din viaţă.

Aĭ audit, că înginerul cel lung umblă cu gândurĭ serióse pe la doctorul? Poftim gust de inginer! Orb e, de nu vede, pe cine vre să ieà? Încólea ţĭ-am spus eŭ, de când l-am vĕdut întâia dată, că pare anume făcut de a bate câmpiĭ şi a petrece cu selbătĕcimile şi cu ţĕraniĭ. Apoĭ vorba aceea, şĭ-a găsit sacul petecul. Părechе maĭ potrivită nicĭ nu şĭ-ar fi putut găsi.

O fată cu spirit l-ar maĭ fi adus la cale, l-ar maĭ fi purtat prin societăţĭ şi l-ar maĭ fi cioplit şi lustruit. Aşa înse mĕ tem, că se va ţĕrăni încă şi maĭ tare.

Am vrut să daŭ o schiţă viuă de felul de gândire şi vorbire a multora, fórte multora din ţilele nóstre, fel de gândire şi vorbire atât de nedréptă pentru bietul timp.

Şi acestea sunt încă numaĭ florĭ în pălărie pe lângă mulţimea de ocărĭ şi injurii, ce i-se aduc aprópe ţilnic. „Vreme afursită", „timp miserabil", „să nu scoţĭ nicĭ cânele din casă", „timp . . . ." Dar cine să pótă înşira scara întrégă, tot noroiul de cuvinte, ce i-se aruncă în faţa? Serman timp! De o parte dispreţul şi scóterea din salóne şi din aşa numitele „case cinstite", de altă parte clevetele şi calumniĭ, acestea îţĭ sunt partea.

Nu-ţĭ este firea, nu eştĭ făcut, să te îndrepţĭ după voea şi nevoea, după capriţiile ómenilor, dar chiar să vreĭ, putere-aĭ, să facĭ destul atâtor voinţe, atâtor capriţiĭ? Unuia nu-ĭ esce pe plac plóea, căcĭ îĭ deştéptă reuma orĭ cel puţin îĭ indispune şi-l légă de chilie. Aĭ doilea strigă în gura mare după plóe, că-ĭ veştedesc legumile în grădiniĭ, şi i-se usucă semĕnăturile în câmp. Aĭ treilea clevetesce în contra norilor, că-ĭ opresc raţele de sóre de lipsă, să i-se cócă bucatele

Étă faptele petrecute până aicĭ.

Trebue să fie cineva orb şi prost deodată, ca să nu vadă blamajul luĭ Bánffy şi umilirea partiduluĭ liberal, care în cetirea notelor a trebuit să vadă o satisfacţie pentru Bánffy. Şi totuşĭ foile guvernuluĭ aŭ avut nasul, să scrie, că din întreg conflictul Bánffy a ieşit victorios, ér Kálnoky bătut.

Acum situaţia pare a se schimba. Sunt şi între liberalĭ ómenĭ, carĭ maĭ zăresc ceva. Acum se pornesce decĭ acţiunea pentru delăturarea luĭ Kálnoky. Şi cu ce mijlóce? Cu ameninţarea trecerĭĭ în tabera kossuthistă. Asta o cere cea maĭ nóuă morală a tradiţionaleĭ loialităţĭ dinastice a partiduluĭ liberal.

Vom vedé, ce va maĭ aduce ḑiua de mâne. La tot casul rĕmâne adevĕrată ḑicala: Hungaria felix.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

„N. W. Tagblatt“ ḑice, că guvernul unguresc a comunicat conteluĭ Kálnoky cuprinsul convorbirĭĭ dintre nunţiul Agliardi şi ministrul de culte Wlassics. În comunicat se spune, că nunţiul ar fi descoperit luĭ Wlassics, că S. Scaun doresce ferbinte disolvarea parlamentuluĭ ungar, în care nu vede representanţa poporuluĭ, ci maĭ mult egemonia uneĭ minorităţĭ. Maĭ departe nunţiul a poftit categorice, ca pentru ocuparea scaunelor episcopescĭ gr. cat. să fie propuse astfel de persóne, carĭ poşed deplina încredere a bisericiĭ, fără a se lua în cosiderare, în ce relaţiunĭ staŭ ele cu guvernul şi cu partida dela putere. În aceste enunţărĭ a privit guvernul unguresc o amestecare în afacerile interne ale statuluĭ ungar.

„Tel. Rom.“ din Sibiŭ este informat, că Maiestatea Sa a încuviinţat ţinerea congresuluĭ naţional-bisericesc al Românilor neuniţĭ pe 19 a c.

———

Roma.

Ministrul Bánffy prin declararea făcută la 1 Maiŭ în parlamentul magiar s'a espus la judecata lumiĭ întregĭ. Pe cum se anunţă din Roma, ambasadorul austro-ungar din Vatican, contele Revertera, din încredinţarea ministruluĭ de esterne Kálnoky, s'a rugat de ĭertare pentru atacul îndreptat de Bánffy în contra nunţiuluĭ. Asemenea se scrie că între Sfinţia Sa Leo XIII şi Maiestatea Sa Monarchul nostru s'aŭ schimbat corespondenţe private spre aplanarea diferinţeĭ provocate prin imprudinţa luĭ Bánffy.

Catoliciĭ fidelĭ nicĭ de astădată nu vor lua parte la alegerile parlamentare escrise pe 26 a c., lăsând pe liberalĭ, să se useze cu totul.

Revistă politică.

Afacerĭ interne.

Rĕspunsul, ce l-a dat în 1 a c. ministrul Bánffy la interpelarea luĭ Terényi cu privire la călĕtoria nunţiuluĭ în Ungaria, a provocat o justă indignaţiune în cercurile politice din Viena şi în deosebĭ în ministeriul de esterne. Ministrul de esterne Kálnoky a declarat în 3 a c. prin semioficiósa „Politische Correspondenz“, că declarările luĭ Bánffy în maĭ multe puncte esenţiale sunt neesacte şi nu se unesc cu vederile ministruluĭ de esterne. Spre a se face demersurĭ la Roma ministrul de esterne are lipsă de date positive, cumcă nunţiul Agliardi ar fi trecut preste marginile competinţeĭ sale. Dacă Bánffy a declarat în dietă, că demersurile s'aŭ făcut deja, acésta se póte ascrie numaĭ neorientărĭĭ luĭ în afacerile diplomatice.

Bánffy în urma declarărĭĭ luĭ Kálnoky a grăbit la Viena, să cĕră satisfacţie pentru comunicatul din „Pol. Corr.“. Monarchul, pe cum spun foile, a ḑis cătră Bánffy, că de Kálnoky are lipsă, ĕră de Bánffy încă nu voesce să se lipséscă acum. Rolul de mijlocitoriŭ între Kálnoky şi între Bánffy s'a încredinţat ministruluĭ a latere br. Jósika.

În şedinţa din 4 a c. contele Apponyi a interpelat în cestiunea Agliardi. La interpelare a şi rĕspuns Bánffy Luní desminţindu-se pe sine. Bánffy a ḑis, că după părerea dînsuluĭ nunţiul ca o persónă diplomatică venind în Ungaria prin purtarea sa a trecut preste sfera competinţeĭ sale şi prin enunţările sale s'a amestecat în afacerile interne ale Ungarieĭ. Spre lămurirea afacerilĭ cetesce corespondinţa dintre el şi Kálnoky. În scripta sa a ḑis br. Bánffy, că se póte întimpla, ca călĕtoria nunţiuluĭ să fie obĭect de interpelare în dietă, şi spre a da rĕspuns rógă pe ministrul de esterne pentru inviaţiuní. Ministrul de esterne a şi rĕspuns în 25 Aprilie, că pe cum a comunicat şi cu br. Jósika, despre amestecul nunţiuluĭ în afacerile interne ale Ungarieĭ până acum are cunoscinţă numaĭ din ḑiare, decĭ cere dela guvernul unguresc desluşirĭ detalate, de órece neprimind date sigure nu se póte pronunţa hotărît în o cestiune aşa de delicată. Totuşĭ îşĭ esprimă părerea, că nu este în interesul Ungarieĭ a turbura relaţiunile amicale cu S. Scaun. Teoretice se afirmă, că posiţia nunţiuluĭ, este ca şi a altor representanţĭ aĭ ţĕrilor străine, cu tóte acestea el ca representant nu al uneĭ puterĭ lumescĭ, ci al catolicismuluĭ ocupă o posiţie, ce esenţialmente se abate dela a celoralalţĭ ambasadorĭ. Ce privesce amestecarea în afacerile interne ministrul de esterne nu póte fi deplin orientat. Se pare însĕ, că nunţiul a greşit prin aceea, că nu s'a îndestulit a cerceta *pe capiĭ bisericescĭ*, ci a făcut enunţărĭ publice cu respect la vederile Sfintuluĭ Scaun, carĭ sunt în contrast cu politica guvernuluĭ. Totodată declară, că e gata a întreveni la S. Scaun în contra păşirĭĭ fără tact a nunţiuluĭ şi a amestecărĭĭ luĭ în afacerile interne.

La întrebarea, că făcutu-s'aŭ de-

---

din câmp. Al patrălea înjură asupra vîntuluĭ, că-ĭ duce preste ţĕrĭ şi mărĭ fînul uscat şi strîns cu atâta ostenélă. Şi aşa maĭ departe şi tot maĭ departe, făr de sfârşit.

După atâtea ocărĭ şi injurĭĭ, carĭ le-a primit şi le maĭ primesce timpul ḑilnic, după atâta dispreţ, a rĕsărit în urmă şi pentru el aurora uneĭ ḑile maĭ frumóse. Negurile numaĭ dinspre rĕsărit sunt împrăştiate încă, dar lumina se face din ḑi în ḑi maĭ mare, şi e sperare, că sórele alungând negurile nopţiĭ şi împrăştiând nuorĭĭ se va arĕta în lumina sa deplină. *Meteorologia*, sciinţa despre timp şi schimbările luĭ, — caci pe acésta o înţeleg, — e numaĭ la început, la revĕrsatul ḑileĭ, dar ḑi de ḑi se rĕspândesce, ḑi de ḑi tot maĭ departe şi maĭ departe îşĭ revarsă radele sale de luminĕ.

Odinióră schimbările timpuluĭ şi legile schimbărĭĭ eraŭ lăsate în grĭĭea ţĕranilor şi economilor. Aḑĭ sute şi miĭ de învĕţaţĭ cércă şi scrutézĕ după ele.

Aprópe în tóte ţĕrile sunt staţiunĭ meteorologice, staţiunĭ, ce ţin samă şi însamnă mersul vremiĭ: căldura şi rĕcéla, presiunea aerului, vîntul, nuorĭĭ, umeḑéla, plóea, ninsórea, bruma, şi însemnările şi-le trimit staţiunĭĭ centrale din capitală. Pe basa acestor date la staţiunea centrală se face arĕtare despre mersul vremiĭ din ţara întrégă.

Cu arĕtărĭ saŭ tabele de acestea în mână se póte urmări paş de paş spre es. calea vîntuluĭ, de unde şĭ-a pus piciorul în ţară, şi până ce a ĭeşit, saŭ de s'a oprit în ţară, până s'a oprit.

Cu tabele de acestea în mână veḑĭ mersul ploiĭ în cutare ḑi, veḑĭ, că unde şi la câte óre a început, veḑĭ, unde şi în câte locurĭ a piouat de odată, şi unde a curs maĭ multă apă, veḑĭ, în cătrăŭ s'a îndreptat puterea ploiĭ, şi marginile, până unde a ajuns. Şi dacă ieaĭ în mânĭ tabele de pe câte o lună, saŭ tabele de pe un an întreg, ĕrăşĭ aĭ să veḑĭ o mulţime de lucrurĭ interesante. Aĭ să veḑĭ, pe unde aŭ fost ploĭ multe, aĭ să veḑĭ, câtă apă sa revĕrsat preste singuratice ţinuturĭ şi comune saŭ chiar preste ţara întrégă într'o lună, şi câtă într'un an. Veḑĭ locurile pe o formă de udate şi le asemenĭ între ele, apoĭ cu de acelea maĭ avute în plóe, şi pe urmă te trezesci, că gândul şi fără voea-ţĭ cércă, să-şi dea samă, de unde şi pentru ce deosebirea acésta. Şi gândul multora în multe felurĭ umbiă, şi de unde poţĭ, să scĭĭ, dacă într'o bună diminéţă nu ne vom trezi cu scirea, că la întrebarea, pusă, — şi póte încă şi la alte multe întrebărĭ, — rĕspunsul este deja aflat?

Tabelele meteorologice dându-ne samă despre ploĭ alăturea cu vînturile, maĭ departe cu temperatura şi cu presiunea aerului, ne daŭ şi putinţa, să facem cercetărĭ în privinţa legăturiĭ dintrĕ ele. Înaintând pe calea, ce a făcut-o vîntul, vom privi schimbarea produsă în temperatură şi în presiunea atmosferică, vom vedé, dacă schimbările acestea aŭ fost însoţite de plóe, orĭ póte aŭ împrăştiat nuoriĭ făcĕnd din plóe senin. Şi legătura, ce am aflat-o în cutare ḑi între vînt, presiunea atmosferică şi plóe, vom cerca, dacă se află şi la alte ḑile, ori dóră a fost trecĕtóre, numaĭ pentru atuncia.

Ţĕraniĭ aŭ înaintea ochilor numaĭ schimbările timpuluĭ din un singur ţinut, şi totuşĭ le-a succes, să afle, că vîntul de médĕḑi maĭ totdeuna aduce plóe, ér vîntul venit dela médĕnópte e prevestitoriŭ de vreme senină şi de secetă. Şi dacă le-a succes lor atâta cu mijlóce atât de neînsemnate, neasemĕnat maĭ mult va trebui să succedă atâtor sute şi miĭ de meteorologĭ înarmaţi cu cunoscinţe temeînice şi cu bogatele mijlóce, ce le aŭ la îndemână. Firesce se recere, ca în fie care ţară să fie staţiunĭ meteorologice cât de multe şi cât de dese, şi ca observaţiunile să fie făcute cu pricepere şi conscienţiositate.

Natura îşĭ are legile sale, dar nicĭ unul fenomen nu-ĭ este scrisă pe frunte legea, de carea ascultă, căreia i-se supune, ci legea ascunsă în sinul sĕŭ şi păstrată cu multă scumpătate trebue smulsă, trebue aflată cu puterea minţiĭ.

Multe secrete i-s'aŭ smuls naturiĭ în atâtea vécurĭ, de a când némul omenesc a fost aşedat aicia pe pămînt, dar încă totuşĭ multe, fórte multe zac ascunse şi după atâta muncă, şi după atâta ostenélă risipită întru descoperirea lor.

Dintre tóte legile rĕmase ascunse póte

mersuri la S. Scaun, Bánffy réspunde, că după ce guvernul magiar încă în 27 Aprilie a rescris la nota ministrului de esterne, cu dreptul a putut presupune, că în 1 Maiŭ, când a réspuns Bánffy la interpelarea luĭ Terényi, deja va fi fost trimisă nota diplomatică din Viena la Roma, declară însе, că acésta nu s'a întîmplat. (Atunci pentru ce aĭ ḑis, că s'a întîmplat?), dară pentru aceea guvernul şi acum rămâne pe lângă punctul séŭ de vedere în privinţa acésta şi e gata, să-şĭ apere auctoritatea în tóte direcţiunile.

Apponyi nu e mulţămit cu réspusul ḑicênd, că ministrul nu s'a pronunţat lămurit asupra comunicatuluĭ din „Pol. Corr.“, care află contrast între vederile ministrului-preşedinte şi între ale celuĭ de esterne. El repróbă pe ministrul de esterne, dară şi pe Bánffy, care şi până acum a comis o serie de neghiobiĭ, ce probézĕ, că nu e capabil de a umplé posiţia, carea o ocupă. A comis o mare greşélă ministrul-preşedinte, când cu multă superficialitate a declarat ca fapt împlinit trimiterea noteĭ diplomatice la Roma, pe când ea nicĭ acum nu e trimisă. Procedura luĭ Bánffy de a aduce la publicitate o cestiune diplomatică, fără a fi terminate negoţiările, nu corĕspunde cu raporturile internaţionale. Consimte cu ministrul, că independinţa ţĕriĭ trebue apĕrată, numaĭ cât să se facă în formă cuviinciósă.

Maĭoritatea ĭea spre sciinţă réspunsul luĭ Bánffy.

Tóte foile — cu escepţiunea celor semioficióse — considĕră réspunsul dat de Bánffy la interpelarea luĭ Apponyi de o umilire.

Monarchul prin un autograf notifică ministrului de esterne, că are deplină încredere în el şi dimisiunea nu l-o póte primi.

Crisa ministerială nu e resolvată, ci numaĭ amânată. Se crede, că Kálnoky se va retrage dela conducerea afacerilor esterne după delegaţiunĭ; dară şi cabinetul Bánffy va cădé jertfă neaptitudiniĭ sale.

Contele Kálnoky a visitat Marţĭ pe nunţiul Agliardi cerêndu-şĭ scusele pentru espresiunile aspre folosite la adresa dînsuluĭ în nota s'a din 25 Aprilie trimisă luĭ Bánffy şi ḑicênd, că acele espresiunĭ le-a folosit pe basa informaţiunilor primite dela guvernul unguresc, dară s'a convins, că atitudinea nunţiuluĭ în Ungaria n'a putut da ansă ministrului preşedinte magiar de a se înferbînta aşa tare. A maĭ declarat contele Kálnoky, că guvernul austro-ungar nu intenţionézĕ a face nicĭ o reclamare la Roma în cestiunea acésta. Declaraţiile conteluĭ Kálnoky aŭ mulţămit pe nunţiul, care încă privesce incidentul de închiat.

Austria.

Declaraţia injuriósă făcută de Bánffy în 1 Maiŭ la adresa nunţiuluĭ apostolic din Viena şi a ministruluĭ de esterne a provocat indignare în tóte elementele nejidovite din ceealaltă parte a monarchieĭ nóstre. Fiindcă posiţia nunţiuluĭ şi a ministruluĭ de esterne privesce monarchia întrégă, membriĭ partiduluĭ conservativ eraŭ hotărîţĭ, să facă interpelare în parlament, dară după comunicatul semioficios publicat de Kálnoky în „Pol Corr.“ păreaŭ a fi renunţat la hotărîrea acésta. Cu tóte acestea interpelare tot s'a făcut, şi anume din partea clubuluĭ social-creştin. Prinţul Aloisiŭ Liechtenstein a ḑis în sedinţa parlamentară din 5 a c., că réspunsul luĭ Bánffy cu privire la călătoria nunţiuluĭ în Ungaria este potrivit de a turbura raportul amical al S. Scaun cŭ imperiul nóstru, care în parte preponderantă e catolic. De asemenea natură e şi pretinsa notă din 25 Aprilie a ministruluĭ de esterne. Abstragênd dela altele în pretinsa notă a ministruluĭ de esterne se cuprinde aserţiunea absurdă şi neacceptabilă de un catolic, că representantul Sfîntuluĭ Scaun nu ar avé nicĭ un drept de a se amesteca în raporturile politice-bisericercĭ. Aceste incidente subminézĕ auctoritatea monarchieĭ atât în ţară, cât şi în afară, şi fiindcă în respectul acesta Austria e chiar aşa de interesată ca şi Ungaria, adreséză guvernuluĭ următórele întrebărĭ: 1. Autentică este nota atribuită luĭ Kálnoky şi cetită de br. Bánffy în sedinţa din 5 a c. a dieteĭ ungare? 2. Dacă e autentică, s'a comunicat cu scirea conteluĭ Kálnoky orĭ fără scirea luĭ? 3. Dacă da, ce are de cuget, să facă guvernul c. r., ca în sfera sa să îndrepte acéstă vătĕmare eclatantă e relaţiunilor diplomatice? Interpelarea e subscrisă de 19 deputaţi.

În cestiunea Bánffy-Kálnoky-Agliardi aŭ interpelat şi catoliciĭ conservativĭ. Se póte, ca acéstă interpelare să aĭbă ca urmare nimicirea nenaturaleĭ coaliţiunĭ a conservativilor cu liberaliĭ.

Sêrbia.

La ultimele alegerĭ cabinetul Kristicĭ a obţinut în scupcină o maioritate considerabilă, dară pe cum se pare, nu destul de credinciósă. Maioritatea nu a aprobat budgetul ministruluĭ de finanţe, ceea ce trage după sine căderea cabinetuluĭ întreg. Regele ar fi aplicat a dimite cabinetulŭ Kristicĭ, dară se teme, că nu-şĭ va căpĕta altul în locul luĭ. Progresiştiĭ şi liberaliĭ îşĭ recunosc incapabilitatea de a restitui ecuilibriul în finanţele ţĕriĭ, ĕră radicaliĭ, carĭ şi dela alegerĭ s'aŭ abstinut, pretind, să se restitue constituţiunea din 1888 casată de regele Alexandru la statul tată-seŭ Milan. Nu-ĭ rĕmâne tinĕruluĭ rege, decât să ţină cu puterea pe Kristicĭ la guvern. Exregele Milan s'a depărtat din ţară, ĕră exregina Natalia e aşteptată în ḑilele acestea.

---

nicĭ una nu ne interesézĕ aşa de aprópe ca tocmaĭ legile vînturilor şi ale ploiĭ. De aci lucrarea intensivă întreprinsă pentru descoperirea lor, de aci mulţimea de staţiunĭ meteorologice, ce s'aŭ înfiinţat şi se înfiinţéza pe an ce merge.

Toţĭ vreŭ, să-şĭ aĭbă partea la descoperirea legilor, ce atâtea folóse sunt destinate să aducă omenimiĭ, toţĭ se hrănesc cu sperarea, că póte ochiul lor ager va fi chemat, să străbată întâia dată până la secretul păstrat cu atâta îndărătnicie.

Dacă vîntul şi plóea îşĭ aŭ legile lor bine determinate, — şi fără îndoélă trebue să şi-le aĭbă, — maĭ iute orĭ maĭ târḑiŭ, dar odată totuşĭ vor trebui să ĭese la ivélă. E cu neputinţă, ca atâta muncă, atâta cugetare şi combinare să rĕmână în veciĭ zădarnice.

Şi ca să mĕ întorc la cestiuneea dela început, dacă e vorbă de rĕsbunare, se póte ḑice, că timpul e rĕsbunat pentru multele ocărĭ şi injuriĭ, şi pentru dispreţul, cu carĭ a fost tractat şi maĭ e tractat şi astăḑĭ. L-a rĕsbunat lamura omenimiĭ, lumea învĕţată. Când sălónele uşurele ale lumiĭ elegante ĭ-aŭ arĕtat uşea, ómeniĭ sciinţeĭ ĭ-aŭ întrodus cu pompă în salele de sciinţă şi ĭ-aŭ aşĕḑat pe tron înalt şi ĭ-aŭ făcut veste în lumea întrégă. Dar satisfacţia numaĭ atuncĭ va fi deplină, când va fi întrodus cu triumf în salónele, de unde a fost scos cu huĭduiturĭ şi ocărĭ. Vremea acésta încă va veni şi va trebui să vină. Şi cu cât va veni maĭ târḑiŭ, cu atâta maĭ rĕŭ pentru noĭ.

În convorbirile, în conversările nóstre cu prietiniĭ şi cunoscuţiĭ vorbim, şi este iertat, să vorbim, şi despre noĭ şi despre alţiĭ, dar fără a trece marginile prescrise de iubire, faţă de noĭ prin iubirea esagerată, faţă de alţiĭ prin lipsa de iubire necesară. Vorbele, ce trec acestea marginĭ, sunt nelertate, sunt venin şi pentru cel ce le rostesce, şi de multe orĭ şi pentru ceĭ ce le ascultă. Şi fiind marginile grele de ţinut, e maĭ cuminte a vorbi de alte lucrurĭ, ĕr despre noĭ şi despre alţiĭ cât se póte de puţin.

E necuminte a scóte saŭ a vré să scótem timpul din conversările nóstre, fie chiar şi din salónele cele maĭ de frunte, fiind şi altfeĭ puţintele obiectele, ce poţĭ tracta libĕr şi fără témă, că aĭ să treci preste marginĭ şi aĭ să stricĭ şi altora şi ţie.

Obiecte de conversare potrivite ar fi sciinţele şi arţile, dar partea cea maĭ mare dintre ómenĭ puţin se pricep la sciinţe şi la artă. Ar fi maĭ departe lucrurile, ce se ţin de ocupaţiunea fiecăruia, dar arareorĭ se nimerésce, să convină numaĭ de ceĭ de o condiţie, de ceĭ de o ocupaţiune saŭ meserie. În politică îndată e maĭ greŭ a te sci potrivi, să nu trecĭ preste marginĭ.

Şi dacă s'ar lua pe rînd tot, despre ce vorbim şi putem vorbi, s'ar afla, că abia este obiect, ce maĭ de aprópe ar interesa pe toţĭ, şi la care maĭ cu pricepere ar puté vorbi cu toţiĭ, ca tocmaĭ timpul. Nu este om, asupra căruia schimbarea timpuluĭ să nu aĭbă influinţă plăcută orĭ neplăcută. Nu este om, a căruĭ planurĭ să nu atîrne, cel puţin une oria, dela timp. Şi de altă parte nu este om, care să nu aĭbă ceva cunoscinţe despre schimbările timpuluĭ, fie din esperinţă proprie, fie după spusele altora. Şi noĭ tot să vrem a-l scóte din conversările nóstre ca pe un obiect plictisitoriŭ şi molest?

Ca satisfacţia să-ĭ fie deplină, nu este de ajuns, să-l introducem în conversările nóstre, ci trebue să şi eliminăm cuvintele atât de injurióse „timp urît“, „timp uricios“, „timp afurisit“ şcl. Timp urît nu este, căcĭ orĭ şi ce schimbare a timpuluĭ servesce anumitor scopurĭ, deşi une orĭ necunoscute nóuĕ. Fie ce schimbare a timpuluĭ îşĭ are şi părţile sale bune póte chiar şi pentru noĭ.

Firesce că une orĭ schimbările timpuluĭ ne sunt neplăcute, sunt spre scădere buneĭ nóstre dispositiĭ, şi póte ne causézĕ chiar şi daune adânc simţite. Dar face-se óre schimbarea cu scopul de a ne strica, de ne păgubi? Timpul în schimbările sale urmézĕ legile, ce i-s'aŭ statorit, le urmézĕ şi trebue să le urmeze fără smintă, fără greş.

Şi chiar de am socoti şi pagubele alăturea cu folósele, ce ni-le aduce, folosul însutit şi înmiit întrece pagubele, ce fără voe ni-le causézĕ une oria.

Dacă chiar e vorbă, să-ĭ ḑicem dar „timp neplăcut“, „timp nefavoritoriŭ“, dar să nu maĭ cădem în pĕcatul de a vorbi de „timp afurisit“ şi alte asemenĭ. Ce aĭ stricat cu o vorbă aspră, direge-o cu o vorbă bună.

Asia.

Împĕratul Chinei a ratificat tractatul de pace dela Simonoseki. Ĭaponia cedând sfaturilor amicale ale Rusiei, Germaniei şi Franţei a renunţat la anectarea peninsulei Liao-Tung. Renunţarea acésta a făcut o bună impresie în Petersburg şi Berlin. Franţa nu e deplin mulţămită, dar se împacă cu situaţia. Pentru renunţarea la numita peninsulă Ĭaponia se rebonifică cu urcarea desdaunării de răsboiŭ.

O întîmpinare.

Haieŭ, diecesa Oradei mari 8 maiŭ 1895.

Mult Onorate şi Clarissime Domnule Redactor!

În numele ecuităţii Vĕ rog cu respect, să binevoiţi în numĕrul proxim al „Unirii" a da loc următórelor orduri.

În numĕrul 4 din a. c. al „Unirii" în prim-articolul întitulat: „Bocsig" se cuprind astfel de învinuiri şi imputări Domnului canonic Lauran, încât acele nedrepte şi nebasate fiind, aŭ revoltat întregul cler al acestei diecese.

Atacul „Unirii" îndreptat în contra Domnului canonic Lauran, cu totul contrariŭ spiritului, de care trebue să fie cuprinsă diaristica creştină catolică, e de totul rĕutăcios, e nedemn de acéstă fóe, care până aci era aşa preţuită în ochii nostri.

Se dice în acel articol, că tótă lumea românéscă a vĕdut în purtarea domnului canonic o *insinuare* în sus cu scopul de a se recomanda pentru episcopie". Dar scriitoriul *„binevoitoriŭ"* al acestui articol nu voesce a admite corectitatea acestei presupuneri. Şi cu tóte acestea, punênd o gĕmadă de întrebări dlui canonic îl censuréză astfel, încât fiecare cetitoriŭ póte vedé, că scriitoriul acestui articol chiar aşa, saŭ dóră încă mai cu deadinsul a aflat în purtarea dlui Lauran o *insinuare* pentru episcopie, ca „tótă lumea românéscă".

Dar acésta e un neadevĕr grosolan; şi noi, carii pe dl canonic Lauran îl cunóscem mai bine, decât domnii dela Blaş, în fasionarea dlui canonic, nu am aflat de fel tendenţa acésta, nu am aflat de fel, că el şi-a ţinut înaintea tribunalului „un panegiric al vîrtuţilor sale cetăţenesci, patriotice şi dinastice", ci tóte cuvintele lui despre patriotismul seŭ propriŭ şi a parochului de Bocsig, că un catolic bun numai bun patriot póte fi, le judecăm a fi fost îndreptate singur *pentru câştigarea benevolenţei juraţilor faţă de acusatoriŭ şi causa lui,* pe carii îi scie si dl dela „Unirea", cât sunt de preocupaţi şi ce antipatie e în dînşii faţă de tot ce e român.

Dacă dl canonic Lauran voia să se insinue pentru episcopie, aŭ nu avea cea mai bună ocasiune, când, trimis de Escelenţa Sa Episcopul nostru diecesan pentru întîmpinarea Monsignorelui Agliardi nunţiului apostolic, se afla în Budapesta, şi ar fi putut conferi cu toţi aceia, dela carii depinde denumirea de episcop? Aduceţi în mişcare domnilor, pe toţi detectivii, şi sciriciţi toţi paşii făcuţi de d. canonic Lauran pentru dobîndirea unei episcopii. Şi atunci veniţi, şi-l demascaţi pe el înaintea „lumii întregi românesci", arĕtând cu degetul spre el, şi dicĕnd: étă acela, care nu cércă să între „pe uşe în staulul oilor", ci „sare pe aiurea".

Dar clerul întreg al acestei diecese e de acea firmă convingere, că dacă dl canonic Lauran va deveni episcop, asta în veci nu va fi pentru „insinuările lui făcute pentru episcopie", ci pentru că ochii tuturor, carii nu aŭ cĕtă pe ochi, în întrégă provincia nóstră mitropolitană pe el îl află de cel mai vrednic de acéstă demnitate înaltă.

„Şi ce să mai dicem despre recomandarea, ce a dat-o domnul canonic acusatorului, ca să-şi retragă acusa?" continuă articolul „Unirii"?

Ce să dicem? Avem să dicem aceea, că acéstă recomandare e cu totul corectă, e corĕspundĕtóre spiritului religiunii lui Is. Cr., este după porunca lui Ddeŭ. Ĕră raţiocinarea, ce urméză în articolul „Unirii" e de totul rătĕcită, e contrariă chiar învĕţăturii sfintei nóstre biserici.

Ce a dis dl canonic? Astfel cetesc în unul din ziarele nóstre românesci: „Reverendisimul Domn (adecă parochul de Bocsig) să-şi întindă mâna de împăcare, căci *cercetarea făcută deja l-a declarat deja odată de nevinovat.* Numai spre *onórea* dînsului l-ar servi, ér nu spre ruşine, dacă şi-ar retrage acusa şi ar ĭerta celor ce îl vor fi vătĕmat" etc. (Vedi Dreptatea nr. 81 din 12 (24) april. 1895.)

Ce pĕcat a făcut dară Dl canonic? Acel pĕcat, că atunci, când *cercetarea făcută* pe Domnul paroc de Bocsig *l-a declarat deja de nevinovat, când onórea şi reputaţiunea lui era deja salvată,* îi recomandă să se abţină dela rĕsbunare şi să ĭerte? Aŭ nu D. n. Is. Cr. a dis: „de nu veţi ĭerta deapropelui vostru greşelele lor, nici Tatăl meŭ cel ceresc nu va ĭerta vóuĕ greşelele vóstre" Mat. VI. 15.

Dar Domnul scriitoriŭ al articolului din „Unirea" întrébă: Din punct de vedere creştinesc? Dar n'a scos óre D. Cr. din biserică pe vînzĕtori? Şi óre Dd. îl ĭertă pe toţi ómenii şi nu pedepsesce pe ceĭ rĕi cu pedepse eterne?"

La aceste rĕspund: *ex ore tuo te judico.* Da, Dumnedeŭ pedepsesce, şi acest drept *şi-l-a reservat şie-şi.* Ddeŭ singur a dis: *„A mea este isbînda, eŭ voiŭ resplăti"* Rom. 12, 19; ĕră omului i-a interdis acésta strict, şi nici unuia, care voesce să rĕmână „creştin", nu-i e ĭertat să-şi isbîndéscă, ci trebue să ĭerte.

„Spiritul creştinesc se află el óre în ĭertarea tuturor calumniilor, în acoperirea fărădelegilor, şi *prin ĭertare* în promovarea rĕului?" întrébă mai departe scriitoriul articolului des pomenit.

La partea primă a acestei întrebări rĕspund: aşa e, spiritul creştinesc se află în ĭertarea tuturor calumniilor şi în acoperirea fărădelegilor cu caritate creştinéscă, şi până ce va trăi biserica lui Cristos, spiritul creştinesc va fi tot acesta, şi acesta trebue să fie în veci. Dar ce se ţine de a dóua parte a dicerii de mai sus, pentru Dumnedeŭ, spuneţi-mi Domnul mieu, unde se află cuprinsă învĕţătura aceea, *că prin ĭertare se promovézĕ rĕul?* Este dóră acésta învĕţătura lui Is. Cristos? Deschideţi-mi tóte cărţile teologice, şi-mi citaţi, de unde aţi scos acéstă învĕţătură? Aŭ elevilor, carii în Blaş se pregătesc pentru Sionul românesc, DVóstre, doctori în s. Teologie, propune-ţi o astfel de învĕţătură, că spiritul creştinesc nu se află în ĭertarea tuturor calumniilor în acoperirea fărădelegilor; şi îi învĕţaţi, ca de o procedură urmândă acusi în păstorirea sufletelor, să o considere aceea, ca *nu cumva prin ĭertare să promoveze rĕul?*

Fie-mi ĭertat încă odată a-mi da espresiune celei mai adânci dureri simţite pentru aceea, că „Unirea" cu acest articol a grĕşit mult, şi şi-a uĭtat de spiritul creştinesc, de care trebue să fie condusă diaristica creştină catolică, impus de repetite ori şi recomandat cu atâta căldură diariştilor creştini catolici de Pontificii glorioşi Piŭ IX şi Leone XIII?

Încă un cuvînt, şi apoi finesc. Vĕ rog Claris. D. Redactor, să luaţi spre cunoscinţă, că diua aceea, când Dl canonic Lauran va părăsi acéstă diecesă, ca un episcop denumit al alteia, va fi o diuă de jale pentru întregul nostru cler diecesan, pentru durerea adâncă, că merge dintre noi. Dar diecesa aceea, care va fi fericită a-l saluta pe el ca pe archiereul sĕŭ, va avé drept cuvînt a se îmbrăca în haină de serbătóre, a se bucura şi a se veseli, şi a da laudă şi mulţămită ceriului, pentru că i-a trimis un atare Părinte, Păstoriŭ, Conducĕtoriŭ şi Archiereŭ.

Ddeŭ cu noi!

Cu adâncă stimă:

Ioane Gentiŭ,
paroc gr. cat. român în Haieŭ, diecesa Orădii mari

Am publicat din cuvînt în cuvînt întîmpinarea acésta, ca să se vadă, că nu sentimente personale aŭ dictat articulul nostru „Bocsig", ci numai interesele bisericii nóstre.

Critica acestei întîmpinări acum nu ne simţim îndemnaţi, să o facem. Facă-o cetitorii nostri. Îi spunem numai atâta fratelui Gentiŭ, să nu se mai ocupe cu scrisul: e pĕcat de hârtie, negrélă şi pénă.

Cât e pentru episcopia domnului canonic Lauran, noi numai atâta dicem, cât a dis nunţiul Agliardi ministrului Wlassics: *Episcopul trebue să aibă încrederea şi iubirea poporului sĕŭ.* Ei bine: *Domnul canonic nu are încrederea şi iubirea poporului sĕŭ!*

Să ne desmintă, cine póte!

Administrarea domeniilor fondurilor gr. cat. din Blaş.

În „Tribuna" din 3 Maiŭ a. c. s'a publicat cu acest titul următórea corespondenţă:

„De multe orî s'a audit şi chiar în present se aude din partea preoţilor din afară, cât şi dela publicul mirén, că ar fi bine, ca domeniile fondurilor gr.-cat. din Blaş să se administreze în regie. De cătră o parte nu s'ar stórce moşiile de arîndaşi străini nemiloşi, care nu se cugetă pentru viitoriul acelor moşii, ci ca în timpul, cât îl vor ţiné în arîndă, să scóată venitul cel mai mare posibil, ca să-şi pótă plăti arînda, şi totodată ca să le rĕmână şi lor câştigul cel mai mare, ér după ce le espiră arînda, lasă moşia sĕrăcită viitoriului arîndaş, saŭ dacă voesce el a o mai lua, atunci promite mai puţină arîndă, astfel că venitul acelor moşii din an în an va scădé, în loc să crésca.

„Ĕră pe de altă parte prin administrarea în regie s'ar deschide mijlóce saŭ posturi pentru vre-o câteva familii românesci de a se susţiné şi totodată a face şi ceva avere, — căci vedem bine, că cea mai mare parte din arîndaşi fac avere şi se ridică.

„Cu bucurie constat, că vener. consistoriŭ din Blaş deja a şi încercat de vre-o câţiva ani, să administreze prin regie unele dintre moşii.

„Acum se nasce întrebarea, că óre acele

moşii sunt administrate mai raţional? Şi că óre acele moşii aduc venit mai mult? Saŭ cel puţin dacă nu mai mult, macar atâta, cât aduc cele arîndate? La aceste întrebări cred, că ne-ar puté respunde şi totodată ne-ar puté da o deslusire esactă unele persóne, care se află în apropiarea locurilor competente, ba chiar ar puté-o face mai bine şi ar fi şi mai consult, să o facă înşi-şi administratorii respectivi, arătând deosebirea, ce este între venitul şi sistemul raţional de esploatare a moşiilor administrate în regie şi cele arîndate, aceste în vre un organ de publicitate, ba chiar prin organul clerului, ca astfel şi publicul să aîbă o cât de mică cunoscinţă despre manipularea averii confesionale. *„Un poporean."*

Ne luăm voea a satisface încâtva dorinţelor, cari le-a esprimat corespondentul. Observăm însă înainte, că cele ce scriem în cestiunea acésta, nu le publicăm din auctorisarea óre cui, ci ele vor să esprime numai vederile nóstre.

Noi încă am avut deja prilej de a publica câte ceva referitoriŭ la administrarea domeniilor archidiecesane. Şi din cele se am publicat noi, cetitorii aŭ putut vedé, că şi noi părtinim în teorie administrarea în regie a domeniilor, şi anume întemeiându-ne părerea tot cam pe acele-şi motive, cari le însamnă şi cosespondentul „Tribunei".

Dar esecutarea întimpină nisce greutăţi mari, cari trebue să se delăture, mai înainte de a se pune teoria aceea în praxă la tóte domeniile archiedecesane. Înainte de tóte concedem, că archidiecesa nóstră dispune deja de un numér frumos de domenii. În anii din urmă domeniile acestea s'aŭ şi augmentat în mésură fórte considerabilă. Anume a trecut în proprietatea archidieceseî dominiul dela S. Miclăuş testat de fericitul mitropolit Vancea. A mai rémas archidieceseî şi dominiul din Petrisat testat de fericitul septemvir Láday, însé pentru dreptul de proprietate al acestui dominiŭ decurge proces. S'a augmentat dominiul dela Sâncel al seminariului clerical, şi seminariul Vancean de băeţi încă şi-a cumpérat o moşie frumósă la Veza. La acestea noi observăm, că elocările raţionale ale capitalelor în domenii le privim de fórte bune. Póte că altfel de elocări ar aduce venite mai mari, dar ele nici pe departe nu oferesc capitalelor siguritatea aceea, carea le-o oferesce elocarea lor în domenii. Ér fondurile administrate în Blaş, dela cari atîrnă atâtea interese culturale, pretind, ca ele să fie asigurate cât se póte de bine.

Dar tot acelea interese pretind de altă parte şi venite siugure. Mai ales susţinerea şcólelor din Blaş şi salarisarea profesorilor şi ale celoralalţi funcţionari din gremiul archidieceseî nu este iertat, să se espună periculului, pe care li-l-ar aduce fluctuarea venitelor fundaţionale. O esperiéză acésta archidiecesa cu multă îngrijare în susţinerea gimnasiului din Blaş. Scóla acésta se susţine din venitele fondului basilitan. O parte a acestor venite o aduc regalele de morî, a căror venite fluctuéză fórte tare.

Nu ar fi deci nici de cum consult a introduce de odată la tóte domeniile fondurilor archidiecesane administrarea în regie. Acésta ar fi o esperimentare, care ar puté să aducă institutelor culturale din Blaş periculul cel mai mare.

O altă greutate formézâ lipsa de ómeni, cari să aîbă o cualificaţie specială de aşa, cât lor să li-se pótă concrede administrarea domeniilor singuratice şi inspecţionarea tuturor domeniilor administrate în regie. Astfel de puteri pot să se creeze numai încetul pe încetul.

Cu tóte acestea s'aŭ început esprimentările şi încă fórte înţelepţesce cu domenii de acelea, cari nu staŭ în legătură strînsă cu institutele din Blaş. Astfel de domenii sunt cele ale fundaţiunii Şuluţane. Din ele dóuĕ, cel dela Vidraseŭ şi cel dela Cenade, se administrézâ în regie. Numai cât aci ne luăm voea de a face observarea, că dorinţa, ce a esprimat-o corespondentul „Tribunei", este cam pripită. În 2—3 anî nu se póte sci, dacă administrarea în regie a domeniilor de sub întrebare este în privinţa venitelor mai avantajósă orî cel puţin aşa de avantajósă ca esarendarea lor. Resultatul administrării în regie nu este adecă egal în toţi anii, şi aşa abia după un ciclu de vre-o dece anî póte să se scie, care a fost resultatul mijlociŭ, şi prin urmare numai după acest ciclu póte să se scie şi aceea, dacă este mai avantajósă administrarea în regie a domeniilor decât esarendarea lor.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 13. fl. 21085.61

Ioan Paul prof. la liceul naţional din Iaşi a colectat din Iaşi dela: (Continuare.)

I. Mardari prof.	„	4.—
Cosmiţa prof.	„	2.—
Sachelarescu prof.	„	2.—
Petru Missir profesor la universitate	„	20.—
Şt. P. Zarifopol	„	10.—
A. B. Brandia directorul Liceului	„	20.—
I. Rallet prof. la univ.	„	20.—
Dr Antonescu medic	„	20.—
C. Mangal (indescifrab.)	„	16.—
V. Atanasiŭ prof.	„	5.—
G. I. Urziceanu prof.	„	5.—
G. C. Atanasiŭ prof.	„	5.—
G. Săvescu	„	2.—
Locotenent Mihail	„	2.—
I. Scobaî prof.	„	5.—
C. Climescu profesor la universitate	„	20.—
A. Philippide profesor la universitate	„	5.—
Stroicî (indescifrabil)	„	2.—
Archimandr. Dositheiŭ	„	5.—
Gr. Mălăucescu	„	2.—
Un creştin român	„	5.—
M. S.	„	5.—
A. Z.	„	2.—
Niculae Nanu avocat	„	20.—
V. Dimitriŭ avocat	„	10.—
C. Grigoriŭ	„	5.—
A. D. Handoca	„	5.—
C. Georgescu	„	5.—
Al. Nanu prof.	„	5.—
Gh.. Scorţescu	„	5.—
Necolaî Ioan	„	5.—
C. Prasa	„	5.—
P. Fintînariŭ prof.	„	20.—
Sândulescu	„	7.—
L. C. Theodorescu	„	6.—
G. —	„	2.—
P. Crivetz	„	5.—
I. Mitru prof.	„	10.—
S. Sever	„	5.—
Dr Magdu	„	5.—
Gh. Aramă prof.	„	5.—
X. X	„	1.—
I. Georgescu stud. univ.	„	2.—

Eleviî Seminarului Veniamin:

Ioan Gldeiŭ	„	1.—
Melchisedec Mîrza	„	1.—
D. Dimitrescu	„	1.—
Mitru Constantin	„	1.—
Vasilie Pavelescu	„	1.—
Ioan P. Ţincoca	„	1.—
Cosma Petrovici	„	1.—
X. Y	„	—50.
N. Postulache	„	—50.
C. Chiriţa	„	1.—

(Va urma.)

Noutăţi.

Din Archidiecesă: *Ioan Bucur* adm. parochial în Bord din tractul Ernotuluî, a fost dispus tot în aceea-şi calitate la parochia *Sângeorgiul de Câmpie* din tractul Pogăceleî, ér pentru parochia Borduluî s'a destinat clericul absolut *Ioan Scridon*. — On. *Ioan Şara* adm. parochieî Şura-mare din tractul Sibiului s'a numit adm. parochial în *Vulpĕr* din tractul Cichindélului.

Intronisarea noului Mitropolit. Aprópe tóte foile nóstre de dincóce şi unele de dincolo aŭ lăţit scirea, că intronisarea Î. P. Sale Dr. Victor Mihályi ar fi în 19 Maiŭ. Nu scim, de unde şi-aŭ primit numitele foî acea scire. La locurile competente din Blaş nicî până adî nu se scie diua, în care va sosi în Blaş şi îşi va serba intronisarea noul nostru Mitropolit. Pe cum suntem noi informaţi, Î. P. Sa încă cu 10 dile înainte de a pleca din Lugoş spre Blaş va avisa despre acésta pe Ven. Consistoriŭ mitropolitan, ca astfel să pótă notifica clerului şi poporului archidiecesan diua mult dorită a veniriî îubitului nostru archipăstoriŭ. După ce nici până adî (11 Maiŭ) nu s'a notificat acea di, cu dreptul putem afirma, că În P. S. D. Mitropolit va veni în Blaş mai târdiŭ de 18 şi respective 19 Maiŭ. Când va veni, nu scim încă, dară cât ce vom sci, vom comunica şi cetitorilor nostri.

Esamenul de cualificaţiune cu învĕţătoriî poporali provisorî dela şcólele poporale elementare gr. cat. se va începe în Blaş la 5 Iuniŭ. Ceî ce voesc a se supune la acest esamen, aŭ să-şi înainteze suplicile la Preaveneratul Ordinariat mitropolitan cu 14 dile înainte de ţinerea luî. Suplicele trebue să fie instruite cu estras matricular de botez, atestat despre purtarea morală, testimoniŭ despre absolvarea cursului preparandial, eventual alte documente în conformitate cu § 133 art. de lege 38 din an. 1868 şi atestat de praxă. Ce atinge modul de purcedere, formalităţile şi taxa împreunată cu esamenul, acelea sunt precisate în regulamentul archidiecesan din 9 Octobre Nr. 4143—1894 publicat în nriî 12, 14 şi 15 aî foiî „Unirea" de pe anul acesta.

Promovări în armată. Cu ocasiunea avansamentuluî din 1 Maiŭ în armata comună aŭ fost înaintaţi următoriî ofiţerî români. La rangul de colonel vicecolonelul *Alesanbru Lupu* reg. inf. Nr. 64. Căpitaniî de cl. II *Ioan Boier* şi *Petru Babescu* aŭ fost făcuţi căpitanî de cl. I. Locotenenţiî *Iulian Brote, Nicolaŭ Baila, Iosif Străin, Iosif Musteţ, Anton Mazuran* şi *Gervasiŭ Filip* aŭ fost făcuţi căpitanî de cl. II. Sublocotenenţiî *Dimitrie Florean, Ioan Ghica, Ioan Barac* şi *Aurel Pĕcurar* aŭ fost făcuţi locotenenţi. Aspiranţiî de ofiţerî *Ioan Medrea, Simeon Ştefanescu, Candid Burzan, Teodor Horea, Tit Cernăuţan, Pompeiŭ Bĕrsan* şi *Victor Vălean* aŭ fost numiţi sublocotenenţi. Medicii de regiment cl. II Dr *Petru Fodorescu,* Dr *Georgiŭ Moga* şi Dr *Fogarași* aŭ fost avansaţi medicî de regiment clasa I.

Casurî de mórte. *Nicolaŭ Deac,* preot deficient în Vulpĕr a reposat în 2 Aprilie în anul al 62-lea al etăţii al 34-lea al preoţieî sale. — *Ioan Cornea* paroch gr. cat. în Vinţul de jos din protopopiatul Albeî-Iulie a reposat în 30 Aprilie în anul al 88-lea al etăţii şi al 43-lea al preoţieî sale. — *Teodor Pop Bîrlea* paroch în Mogoş-Bîrlescî a reposat la 3 a c. în anul al 49-lea al etăţii şi al 22-lea al preoţieî sale. — *Ioan Dunca* teolog abs. a reposat la 23 Aprilie în Amatiŭ (diec. Gherleî) în etate de 26 anî. — A reposat în 13 Aprilie *Simeon Thoma* paroch în Vişmort (diec. Oradeî) în anul etăţii 72 şi al preoţieî 49. — Tot în 13 Aprilie a adurmit în domnul *Petru Roşu,* fost paroch în Secaş (diec. Lugoşuluî), în anul al 33-lea al etăţii şi al 10-lea al preoţieî.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Alte formalităţi observate la alegere după s. unire. Dela alegerea luĭ Petru Paulŭ Aronŭ încóce din datele şi documentele istorice ce le avemŭ, se vede, că la alegerĭ aŭ fostŭ totdeauna esmişi câte doĭ comisarĭ regescĭ. Aşa la alegerea din 1751 comisarĭ regescĭ aŭ fostŭ: Davidŭ Mariaffi şi Petru Dobra, [1]) la cea din 1782 contele Carolŭ Teleky de Szék şi Wolfgang Kemény [2]) baron de Magyargyerŏ Monoştor, la cea din 1832 episcopul rom. cat. alŭ Transilvaniel Nicolaŭ Kovács şi contele Ladislaŭ Lázár, [3]) la cea din 1850 episcopulŭ Oradeĭ marĭ Vasiliŭ Erdélyi şi Carolŭ Gebbel, [4]) la cea din 1868 episcopulŭ Lugoşuluĭ Alesandru Dobra şi Alesandru Bohăţelŭ, [5]) ér la cea din 1893 episcopulŭ Oradeĭ marĭ Mihailŭ Păvelŭ şi baronul Samuilŭ Josika.

Convocarea la sinodulŭ electoralŭ înainte de fundarea capitululuĭ se întîmplă prin vicariulŭ generalŭ, dela fundarea capitululuĭ prin vicariulŭ capitulariŭ, ér dela reactivarea mitropolieĭ şi ridicarea episcopatelorŭ sufragane de Gherla şi Lugoşŭ, clerulŭ archidiecesanŭ se conchiamă prin vicariulŭ capitulariŭ archidiecesanŭ, ér celŭ din diecesele de Gherla şi Lugoşŭ prin ordinariatele respective.

Unŭ lucru ne maĭ auditŭ póte în întrégă lumea este modulŭ, cum se întîmplă candidarea celorŭ treĭ persóne pentru scaunulu mitropolitanŭ. Fiindcă se candidézăă treĭ persóne, ar trebuĭ, ca fiecare votisantŭ să scrie pre şedulă treĭ persóne, şi apoĭ la scrutiniŭ acele persóne să se considere de candidate, carĭ aŭ întrunitŭ maioritatea absolută a voturilorŭ. Saŭ ar trebui să se întîmple treĭ votisărĭ. La votisarea întâiă să se voteze pentru persóna, care ar fi a se candida pentru locul întâiŭ, şi aceea să se considere de candidată, carea a întrunitŭ maioritatea absolută a voturilorŭ. La votisarea a dóua să să voteze pentru candidatulŭ alŭ doilea şi la votisarea a treia pentru candidatulŭ alŭ treilea, şi numaĭ aceia să se considere de candidaţi în amêndóuĕ locurile, carĭ vorŭ fi întrunitŭ maioritate absolută.

Făcêndu-se candidarea după una din modalităţile aceste dóuĕ, s'ar puté în adevĕrŭ dice, că ceĭ candidaţi suntŭ în adevĕrŭ doriţiĭ maioritătĭĭ clerului.

În locŭ de acésta votarea se întîmpla aşa, că votisanţiĭ votézăă numaĭ odată, şi numaĭ pentru o singură persónă, şi apoĭ dintre ceĭ ce aŭ căpĕtatŭ voturĭ, se considerăă de candidaţi ceĭ treĭ de întâiŭ, carĭ aŭ căpĕtatŭ maĭ multe voturĭ, fără privire la aceea, că óre aŭ maioritate absolută saŭ nu.

Pre calea acésta s'a întîmplatŭ inconvenientului acela, că la alegerile de până acum, încă numaĭ episcopiĭ Gregoriŭ Maiorŭ şi Ioanŭ Lemeni aŭ fostŭ candidaţi cu maioritate absolută. De altă parte s'a întîmplatŭ de a întratŭ între candidaţiĭ individŭ. care a primitŭ numaĭ 8 voturĭ din preste 200 de voturĭ ale alegĕtorilorŭ. Şi încă se póte întîmpla şi aceea, ca cineva să între între candidaţi şi numaĭ cu unŭ votŭ.

Pre lângă aceea nu avemŭ nici o dispositie legală, că ce să să întîmple atuncĭ, cândŭ pentru locului alŭ treilea suntŭ doĭ candidaţi cu numĕrŭ egalŭ de voturĭ, ce atuncĭ, cândŭ unŭ candidatŭ ar muri îndată după alegere, să se facă anume alegere nóuă saŭ să între candidatului alŭ patrulea. Nu este determinatŭ prin nimicŭ, că din ce motive póte fi respinsŭ unŭ candidatŭ, şi dacă e respinsŭ ce să să întîmple. De aci vine, de la alegerea din 1764 fiindŭ respinsŭ candidatulŭ alŭ doile, episcopulŭ Clainŭ, care renunţase deja la episcopie, şi petrecea în Roma, fu denumitŭ candidatulŭ alŭ 4-lea Atanasiŭ Rednicŭ, care căpĕtase numaĭ 9 voturĭ.

Tóte aceste arată, că modulŭ alegerii mitropolituluĭ nostru este câtŭ se póte maĭ primitivŭ şi plinŭ de anomaliĭ ne maĭ auditе, aşa, câtŭ maĭ lute saŭ maĭ târdiŭ va trebui supusŭ întregŭ la o revisiune radicală. Este mirare, că în timpulŭ trecutŭ nu s'a ocupatŭ nimenĭ cu scăderile şi anomaliile aceste, şi chiară niciŭ sinodulŭ electoralŭ dela 1868, deşi acesta avea puternice allure reformătóre. Din câtŭ ne este nóuĕ cunoscutŭ, fóea „Unirea“ din Blaş, cu prilegiulŭ alegerii din 1893 maĭ întâiŭ a atrasŭ atenţiunea publicului asupra lorŭ.

[1]) »Acte sinodalĭ de I. M. Moldovanŭ« t. I pag. 137.
[2]) Totŭ acolo pag. 103.
[3]) Anulele Capitululuĭ din Blaşŭ, manuscriptŭ pag. 108.
[4]) »Acte sinodale« de I. M. Moldovanŭ t. I pag. 86.
[5]) Totŭ acolo pag. 28.

Mirare, că pre cândŭ în biserica unită a rĕmasŭ până astădĭ modulŭ primitivŭ, ca votisanţiĭ să voteze numaĭ pentru o singură persónă şi numaĭ odată, deşi se alegŭ treĭ candidaţi, pre atuncĭ la gr. orientaliĭ din Ardélŭ nu a fostŭ aşa. La neuniţiĭ celŭ dintâiŭ episcopŭ alesŭ a fostŭ Vasiliŭ Moga candidatŭ în numĕrulŭ ternariŭ în sinodulŭ electoralŭ ţinutŭ în Turda la 19 Septembre 1810, ér după elŭ Andreiŭ baronŭ de Şaguna candidatŭ în numĕrulŭ ternariŭ în sinodulŭ electoralŭ ţinutŭ în Turda la 2 Decembre 1874. La eĭ însе fiecare votisantŭ a votatŭ pentru 3 persóne deodată, şi ceĭ treĭ dintâiŭ, carĭ aŭ căpĕtatŭ maioritate absolută, fură consideraţi de candidaţi şi adevĕraţiĭ doriţi aĭ clerului. Votându-la alegerea luĭ Şaguna fiecare votisantŭ pentru treĭ persóne de odată, aŭ eşitŭ candidaţi din urnă: Protopopulŭ Ioanŭ Moga cu 33 voturi, protopopulŭ Moïse Fulea cu 31 voturĭ, şi vicariulŭ Şaguna cu 27 voturĭ, toţĭ treĭ cu maioritate absolută. [1])

* * *

Influinţa episcopilorŭ sufraganĭ de Orade, Lugoşŭ şi Gherla la constituirea mitropolituluĭ. Dela reactivarea mitropolieĭ de Alba-Iulia până astădĭ aŭ fostŭ numaĭ dóuĕ alegerĭ de mitropolitŭ. Precum vomŭ vedé maĭ târdiŭ, după dreptulă orientalŭ episcopiĭ comprovincialĭ aŭ îriurinţa cea maĭ însemnată asupra alegerii mitropolituluĭ.

Dispusĕţiunea acésta a dreptuluĭ orientalŭ nu o a pututŭ ignora guvernulŭ. În consonanţă cu ea ministeriulŭ cultelorŭ în scrisórea sa de dto 6 Iuniŭ n. 1868 îndreptată în causa sinoduluĭ electoralŭ şi a implerii scaunuluĭ mitropolitanŭ cătră vicariulŭ capitulariŭ Constantinŭ Alutanŭ se esprimă în chipulŭ următoriŭ:

„În fine de-órece după ritulŭ şi disciplina bisericiĭ greco-catolice, şi în inţelesulŭ canónelorŭ, episcopiĭ comprovincialĭ, saŭ de sub aceea-şi mitropolie, încă aŭ dreptŭ a incurge în alegerea mitropolituluĭ lorŭ, influinţeĭ sufraganilorŭ ţinĕtorĭ de mitropolia Albeĭ-Iulie, adecă a domnilorŭ episcopĭ gr. catolicĭ dela Gherla, Lugoşŭ şi Urbea mare în alegerea mitropolituluĭ Archiepiscopŭ dela Blaşŭ, prin aceea i-se va da valóre, că prin mine se va cere părerea, şi fundamentala dechiarare — carea se va lua în consideraţiune — a Domnilorŭ episcopĭ sufraganeĭ, cu privire la ceĭ treĭ individĭ ecclesiasticĭ, carĭ la alegerea făcută prin clerŭ aŭ căpĕtatŭ cele maĭ multe voturĭ.“ [2])

Totŭ în înţelesulŭ acesta s'a pronunţatŭ ministrulŭ de culte şi cu ocasiunea alegerii din 1893.

Acesta este minimulŭ influinţeĭ episcopilorŭ sufragani la constituirea mitropolitului. Şi acestŭ minimŭ însе nu este de despreţuitŭ, de-órece totuşĭ este bine, ca cu privire la denumirea unuia dintre ceĭ treĭ candidaţi, maĭ póte avé influinţă şi cineva dintre membriĭ provincieĭ nóstre mitropolitane. Şi aşa ceva la niciŭ unŭ casŭ nu póte să fie în detrimentulŭ nostru.

Ce să vedĭ însе? Pre timpulŭ sinoduluĭ electoralŭ dela 1868, — care l'am puté numi tare domolŭ perioda veleităţilorŭ, — la uniĭ şi concesiunea acésta neînsemnată făcută Pravileĭ de cătră guvernŭ, li-se părea, că e o ştirbire a autonomieĭ nóstre. Căcĭ étă ce cetimŭ în punctŭ 3 alŭ sinoduluĭ tractuluĭ Cluşŭ, în care fură aleşĭ deputaţiĭ pentru sinodulŭ electoralŭ amintitŭ:

„On. Gregoriŭ Chifla capelanulŭ Cluşuluĭ face următórea propunere: . . . .

3. *Ca să cĕră înaltulŭ Ministeriŭ părerea episcopilorŭ sufraganĭ cu privire la ceĭ 3 candidaţi de archiepiscopŭ e în contra usuluĭ din vechime observatŭ în archidiecesa nóstră. . . . .“*

„Acéstă propunere sinodulŭ o primesce de a sa în unanimitate, şi se trece în conclusŭ.“

Ni-ar fi făcutŭ şi propunĕtoriĭ şi sinodulŭ mare plăcere, dacă ni-ar fi spusŭ răzimaţi pre documinte, care a fostŭ *„usulŭ din vechime observatŭ în archidiecesa nóstră“* cu privire la constituirea archiepiscopuluĭ? În perioda calvină se constituiea mitropolitulŭ românescŭ după *„usulŭ“* nu *„din vechimea“*, ci după usulŭ noŭ de noutiŭ alŭ calviniloră, cum vomŭ vedé. Dela s. unire încóce episcopiĭ sufraganĭ nu amŭ maĭ avutŭ până la 1855, şi aşa episcopiĭ sufraganĭ nu aŭ fostŭ întrebaţi cu privire la cele treĭ persóne candidate pentru scaunul mitropolitanŭ, fiindŭ că nu esistaŭ episcopĭ sufraganĭ. Înainte de era ualvină de bună samă niciŭ propunătoriulŭ, niciŭ sinodulŭ n'a sciutŭ din documente istorice, ce usŭ a fostŭ cu privire la constituirea mitropolituluĭ.

[1]) »Archiepiscopulŭ şi mitropolitulŭ Şaguna« de Nicolaŭ Popea, Sibiŭ 1879 pag. 29 şi 36.
[2]) »Scripta ministerială cuprinsă în circulariulŭ convocătoriŭ alŭ vicariuluĭ capitulariŭ se află în »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. I pag. 2 şi un.

Şi aşa provocarea la *„usulŭ din vechime“* şi cererea, ca episcopii sufraganĭ să nu fie nicĭ barĕmŭ întrebati de guvernŭ cu ocasiunea constituirii mitropolitului este numaĭ unŭ polilogismŭ, care durere, îlŭ observézĕ pricepĕtoriulŭ aşa desŭ în actele sinodului electoralŭ dela 1868. Ţiua ţienerii sinodului electorlŭ de comunŭ o determina guvernulŭ cu aprobarea Maiestăţii Sale, érĕ loculŭ alegerii dela 1751, cândŭ fu candidatŭ episcopuliŭ Petru Paulŭ Aronŭ, a fostŭ totŭ totdeauna Blaşulŭ.

* * *

Luat'aŭ laicii parte după s. unire la alegerea episcopului saŭ mitropolitului? Cumcă înainte de s. unire laicii n'aŭ luatŭ parte la alegerea mitropolituluĭ, amŭ vĕdutŭ deja. Dreptulŭ electoralŭ dinainte de s. unire cu privire la persónele îndreptăţite a lua parte la alegere a trecutŭ în perioda de după s. unire fără nicĭ o schimbare essenţială.

Se vede acésta din următórele:

1. Documentulŭ istoricŭ maĭ vechiŭ dela s. unire încóce cu privire la alegerea mitropolituluĭ este în condiţiunile unirii puse în sinodulŭ dela 1698. Precum amŭ vĕdutŭ, sinodulŭ acesta între altele a pusŭ şi condiţiunea, „că *tocmaĭ de s'ar întîmplamórte* (mitropolituluĭ Atanasiŭ) *să stea în voea săboruluĭ, pre cine ar avé să alégă să fie Vlădică.*“ [1])

A poftitŭ decĭ sinodulŭ, ca şi după s. unire totŭ săborulŭ mare să alégă pre mitropolitulŭ. Săborulŭ mare însĕ consta eschisivŭ numaĭ din preoţime.

2. Condiţiunea acésta o a şi primitŭ împĕratulŭ, cum se vede din dechiaraţiunea Primateluĭ Kollonics la conferinţa din Viena, *„liberum dari clero valachico, quoties sedem suam episcopalem vacare contigerit, tres arbitrio suo delectos pontificii candidatos offerendi in scriptis.“* [2]) Aicĭ apriatŭ e vorba numaĭ de dreptulŭ cleruluĭ de a candida treĭ persóne pentru scaunulŭ mitropolitanŭ. De ceva dreptŭ alŭ laicilorŭ nu este nicĭ cea maĭ mică amintire.

3. După mórtea episcopuluĭ Pataki, clerulŭ a voitŭ să alégă pre unŭ Ieşuitŭ de episcopŭ. A abstatŭ însĕ dela planulŭ acesta, după ce i-s'a spusŭ, că Ieşuiţilorŭ nu le este permisŭ a primi dignităţi bisericescĭ. Enaréză lucrulŭ acesta Davidŭ Maxay, cândŭ dice *„intellectis rationibus, quae homines societatis Iesu ab admittendis dignitatibus ecclesiasticis arcent, supersedit quidem clerus noster, at non sine gemitu et querelis ab ejusmodi personarum candidatione. . . .“* [3]) Aicĭ asemene se spune apriatŭ, cumcă numaĭ clerulŭ avea dreptŭ la alegerea mitropolituluĭ, fiindŭcă de laicĭ nu se amintesce nicĭ cu unŭ cuvîntŭ.

4. Cu ocasiunea alegeriĭ din 1764 în epistola monachilorŭ din Blaşŭ cătră doĭ fraţiĭ aĭ lorŭ, carĭ petreceaŭ în Viena se dice, că Maiestatea Sa a concesŭ, că *„V. Clerus solemnitate et ritu hactenus observato, seposito partium studio, liberisque suffragiis ad cephalum hunc eppatum tria apta, idonea, ac tanto muneri paria subjecta candidet.“* [4]) Şi aicĭ singurŭ de dreptulŭ electoralŭ alŭ cleruluĭ este vorba şi nicĭ cu unŭ cuvîntŭ de dreptulŭ laicilorŭ.

5. Cu ocasiunea alegeriĭ din 1764 în epistola tesaurariuluĭ cătră vicariulŭ generalŭ despre concederea alegeriĭ din partea curţiĭ împĕrătescĭ împede se spune, că clerulŭ şi nu laicii vorŭ avé să candideze treĭ persóne pentru scaunulŭ mitropolitanŭ *„a clero Unito tria subjecta pro eppo candidentur et benignissimae denominationis fine eidem Suae Mtti Ssmae quantocyus. repraesententur.“* [5])

[1]) Maĭ susŭ 290.
[2]) Maĭ susŭ 290.
[3]) Nilles »Symbolae« t. II peg. 499 şi uu.
[4]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. I pag. 137.
[5]) Totŭ acolo pag. 136.

6. Cu ocasiunea alegeriĭ din anul 1782 în decretulŭ, prin care se denumescŭ comissariĭ regescĭ la actulŭ alegerii, asemenea se amintescŭ numaĭ deputaţiĭ cleruluĭ ca îndreptăţiţi la candidarea celorŭ treĭ individi. Se dice în decretulŭ acesta: *„Ssma Sua Majestas . . . . praecipere dignata est, ut deputati ex clero unito . . . . . convocentur.* [1])

Totŭ acésta se dice şi în chârtia guvernuluĭ cătră vicariulŭ generalŭ în causa alegeriĭ acesteia, în carea chiarŭ la începutŭ se dice: *„Ssma Sua Majestas clementer praecipere dignata est, ut deputati ex clero unito pro candidatione trium individuorum convocentur, eorumque suffragia. . . . recipiantur.“* [2])

Totŭ asemenea în conferinţa prealabilă ţinută în 11 Augustŭ înainte de ţiua alegeriĭ numaĭ despre deputaţiĭ cleruluĭ se face amintire, érĕ de aĭ poporuluĭ nicĭ cu unŭ cuvîntŭ. [3])

În urmă dela sinodulŭ acesta avemŭ chiarŭ şi catalogulŭ votisanţilorŭ, între carĭ însĕ nu este nicĭ unŭ singurŭ deputatŭ alŭ laicilorŭ. [4])

7. Nicĭ la sinodulŭ electoralŭ dela 1832 nu a luatŭ parte decâtŭ singurŭ numaĭ clerulŭ. [5])

Dorinţa, ca la sinodulŭ electoralŭ să ĭea parte şi laicii s'a ivitŭ maĭ întâiŭ în adunarea naţională din 15 Maiŭ 1848. În punctŭ 2 alŭ sesiunii a dóua a adunăriĭ acesteia s'a decisŭ *„că să se alegă episcopi românescĭ în sinodŭ prin deputaţi bisericescĭ şi mirenescĭ.“* [6])

Curêndŭ după adunarea dela 15 Maiŭ 1848 în sinodulŭ electoralŭ dela 1850 s'a ivitŭ de noŭ dorinţa, ca să participe şi laicii la alegerea episcopuluĭ. În conferinţa prealabilă ţinută cu ocasiunea alegeriĭ acesteia s'aŭ decisŭ următórele:

„Adunarea păşindŭ la actulŭ constituirii sale, a aflatŭ, că nu se póte constitui după Pravilă (?) şi datina cea veche a bisericiĭ resăritene, şi după protocolulŭ adunăriĭ generale a naţiuniĭ române din Transilvania ţinută la Blaşŭ în 3/15 Maiŭ 1848, în carea s'a determinatŭ „ca să se alégă episcopi românescĭ în sinodŭ prin deputaţi bisericescĭ şi mirenescĭ,“ de care conclusŭ totŭ poporulŭ românŭ unitŭ din Trannia cu celŭ maĭ ferbinte zelŭ se ţine.“ [7])

În urma premiselorŭ acestora conferinţa a rugatŭ pre comisariĭ împĕrătescĭ, *„ca pentru mântuinţa consciinţeĭ sale şi pentru mulcomirea poporuluĭ diecesanŭ să binevoéscă „pentru acum“ a împuteri pre inteligenţiĭ mireniĭ uniţi, carĭ se află de faţă aicĭ în Blaşŭ, spre a votisa în numele poporuluĭ, care rugare dacă nu ar fi împlinită, să se trécă la protocolŭ.“*

Comisariĭ împĕrătescĭ la rugarea acésta aŭ rĕspunsŭ, că nefiindŭ în puterea eĭ nu o póte împlini. [8])

Învoindu-se şi comissariĭ, rugarea fu numaĭ luată la protocolŭ.

(Va urma.)

[1]) Totŭ acolo pag. 123.
[2]) Totŭ acolo pag. 113.
[3]) Totŭ acolo pag. 108.
[4]) Totŭ acolo pag 129 şi uu.
[5]) Analele capitululuĭ mitropolitanŭ din Blaşŭ manuscriptŭ pag. 108 şi uu.
[6]) Însufleţirea pentru libertate în adunarea acésta a fostŭ aşa mare, încâtŭ adunarea n'a maĭ deosebitŭ libertatea şi independinţa bisericiĭ ca atare faţă cu statulŭ şi alte biserici, de afacerile interne ale bisericiĭ. Modulŭ alegeriĭ episcopilorŭ este o afacere internă a bisericiĭ, în care libertatea bisericiĭ este de a se apĕra de orĭ ce ingerinţă străină. Acésta o a pututŭ edice şi adunarea naţională din 1848. Odată asecurată libertatea biseericiĭ în alegerea episcopilorŭ de ingerinţă străină, se ţine de una fiecare biserică a-şi determina maĭ de-aprópe modulŭ alegeriĭ, şi nu póte cădé nicĭ decum în competinţa uneĭ adunărĭ naţionalĭ, în care suntŭ dóuĕ bisericĭ.
[7]) »Acte sinodalĭ de I. M. Moldovanŭ t. I pag. 79.
[8]) Totŭ acolo pag. 80.

Bianca.

Dramă în dóuĕ acte.

Pentru fete

de

Domnişóra **M. de Metz.**

(Continuare.)

Angiolina (luându-o în braţe). Mătuşe, mama mea mătuşe, liniştesce-te, întórce-te în odaea dtale.

Paola. Da, tu aĭ dreptate, vino cu mine, îţĭ voiŭ spune. . . . Michaela ne va ajunge. . . . Vino . . . vino iute, nu voiŭ, a mĕ vadă. . . .

Angiolina (surprinsă). Pentru ce să nu te vadă?

Paola (mâniósă). Vino dar! . . . (Ambele ies).

Scena XII.

(Michaela, apoĭ Angiolina).

Michaela. Aşa! . . . Étă că s'a făcut. Am condus dómnele în odaea lor. Tinĕra domnişóră nu părea prea mulţămită. Cu tóte acestea cred, că e maĭ bine aşa, decât să petrécă nóptea sub ceriul liber. (Privind afară.) Şi maĭ ales în nóptea asta, când ceriul e lărmuitoriŭ şi aşa de întunerec. (Angiolina reîntră şi închide uşea cu băgare de samă.)

Angiolina. Mătuşa e maĭ liniştită, dar liniştea eĭ încă mĕ îngrozesce. Am voit, să o întreb, ea mĭ-a impus tăcere şi a voit, să rĕmână singură. Pe când ieşiam, am audit-o murmurând: „Voiŭ tăcé, am jurat!“

Michaela (revenind pe scenă). Unde eraĭ tu?

Angiolina. Tocmaĭ am condus pe mătuşa în odaea eĭ.

Michaela. Mĕ duc, să-i ḑic nópte bună.

Angiolina (oprindu-o). Nu, nu te duce la ea, a oprit, să între cineva la ea.

Michaela. Eĭ, pentru ce?

Angiolina. Nu sciŭ. . . . Dar mĕ simt neliniştită, ca şi cum aşĭ presimţi, că se apropie un evenimentu funest.

Michaela (dând din umerĭ). Ce idee! Până atunci tot vom avé noĭ câştig, căci dómna, care e aicĭ, este principésa Firamonte, şi se ḑice, că ea este fórte generósă.

Angiolina. Cum aşa?

Michaela. O, e o istorie întrégă. . . . Tu cunoscĭ bine acea zidire întunecósă, tótă cu zimţ, ce se vede, când te întorcĭ pe la puntea diavolului?

Angiolina. De unde pot să o cunosc, când eŭ nicĭ odată n'am umblat pe acolo?

Michaela. Aĭ dreptate, şi chiar aflu, că tu eştĭ prea bună. E lung timp, de când am vĕḑut tótă împrejurimea zidirilĭ, fără ca cineva să scie despre asta. O, tu nu eştĭ curiósă! . . .

Angiolina (seriósă). M'am jurat! . . . Dar continuă.

Michaela. Eĭ bine, este castelul de Firamonte; de mulţi anĭ era nelocuit. . . . Eŭ din parte-mĭ n'aşĭ voi, să locuesc în el. Şanţurile cele marĭ pline de o urîtă apă negrie, zidurile înalte, ferestrile cu zăbrele: tóte te înspăimîntă. (Vorbind mai încet.) Se pare, că acolo s'aŭ petrecut lucrurĭ îngrozitóre, în urma cărora stăpânii castelului aŭ plecat.

Angiolina. De unde o scii asta?

Michaela. Mai pe urmă, când am fost în sat, se vorbia despre asta. Ómenii aŭ vĕḑut sosind lucrătorĭ, ca să lucre la castel. Atunci se ḑicea: „Ce fericire, dacă buna nóstră dómnă s'ar întórce! Ţara ar fi mai fericită.“ Şi bĕtrâna Giulia a rĕspuns: „Trebue dar, că-şĭ va fi aflat prunca.“

Angiolina. Cum . . . . prunca?

Michaela. Mai mult de atâta nu sciŭ.

Angiolina. Trebue că a aflat-o, şi tiněra domniţă, carea este cu ea, va fi fiica eĭ.

Michaela. Dar nu, căci ea o numesce mătuşe. La tótă întîmplarea ea nu este plăcută. Ce aer arogant! Barbara nu-mĭ face impresia, că ar iubi-o mult, nicĭ că ar fi iubită din partea eĭ. Pe când cinaŭ, Barbara punêndu-se în dosul stăpânei sale, ca să o servéscă, acésta l-a ḑis, să şédă la masă. Să fiĭ vĕḑut, ce faţă a făcut domnişóra! Să fiĭ auḑit, cu ce ton a ḑis: „Cine ne va servi?“

Scena XIII.

(Acelea-şi. Barbara.)

Barbara. N'a lăsat aci signora Beatrice o mică cutie de toaletă?

Michaela (presentând cutia, carea Beatrice o pusese pe masă). Acésta e, dna mea?

Barbara. Tocmaĭ . . . ci dar unde este mama vóstră? N'am vĕḑut-o încă.

Angiolina (cu grabă). Odihnesce, e cam bolnavă, şi chiar mĕ duc, să vĕḑ, n'are cumva lipsă de mine? Îmĭ daĭ voe? (Ĭese).

Scena XVI.

Barbara (cătră Angiolina, carea ĭese). Du-te, du-te, fiica mea. (Întorcêndu-se şi îndreptându-se cătră Michaela.) De mult timp locuiţĭ aicĭ?

Michaela. Acuşĭ vor fi cincĭ anĭ.

Barbara. Atunci nu vĕ cunosc familia. Cum se chémă părinţiĭ vostri?

Michaela. Nu ĭ-am cunoscut de loc, eram în lĕgăn, când aŭ murit.

Barbara. A! . . . Dta eştĭ aicĭ . . . .

Michaela. La mătuşa Paola, carea ne-a primit, pe Angiolina şi pe mine. (La o parte.) E curiósă, buna dómnă.

Barbara. Ce face mătuşa dtale?

Michaela (fără răbdare). Nimic, e órbă! (La o parte.) Mĕ plictisesce cu întrebările sale.

Barbara. Órbă? Sermană femee! De mult e órbă? Diu vre-o întîmplare?

Michaela (tot cu nerăbdare). E mai bine de un an. Era o furtună îngrozitóre ca cea de aḑi. Unchiul Pietro nu se întorsese acasă. Mătuşa îngrijată ĭeşi pe terasă, ca să aprindă lampa dinaintea statuei sfintei Fecióre. Un fulger îi luă vederea.

Barbara. O Dumneḑeule? . . . . Dar cine este unchiul acela Pietro, de care aĭ amintit?

Michaela. Este fiul mătuşiĭ mele, dar fiindcă este mult mai bĕtrân decât noĭ, îl ḑicem unchiŭ.

Barbara. Nu l-am vĕḑut. Este el aicĭ?

Michaela. Acum nu e acasă. Călătoresce, e colportor.

Barbara (la o parte). Hm! colportor, aşa aprópe de frontieră . . . . contrabandist trebue să fie, a bună samă. (Tare.) Angiolina nu-ţi e soră?

Michaela (la o parte). Uĭte! Asta n'o să mai încete cu întrebările sale. (Tare.) Nu, îmĭ este verişóră.

Barbara. E încântătóre!

Michaela. A fost crescută în mănăstire! Părinţiĭ eĭ odinióră eraŭ avuţĭ, însĕ aŭ perit într'un naufragiŭ, şi tótă averea lor a fost înghiţită de mare împreună cu eĭ. Atunci mĕtuşa neputêndu, să plătéscă pentru ea, a scos-o din mănăstire şi a adus-o la sine.

Barbara (la o parte, în vreme ce Michaela se ridică). Îmĭ încep cercetările. Dar aicĭ nu e nimic de aflat. Aceştĭ ómenĭ nu sunt de mult aicĭ în ţară. Cu tóte acestea, eĭ, să mai cercăm. (Tare.) Ce faceţĭ în acéstă casă isolată?

Michaela. A! bine ḑicĭ, isolată! Unchiul aflând acéstă casă a cumpĕrat-o şi ne-a făcut, să venim aicĭ ḑicêndu, că acéstă parte a munteluĭ fiind lipsită de cârcime, ne-am puté uşor câştiga cele de lipsă pentru viaţă. Dar nu veḑĭ suflet de om pe aicĭ afară de colportorĭ, şi nicĭ aceia nu ne plătesc bine.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâĭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Penteccostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copcĭi fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu marginĭ aurite fl. 6.40.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 84—1895. (15) 3—3

Edict.

Irina Labo gr. catolică din Caţelul unguresc — diecesa Gherleĭ — părăsindu-şĭ acum de doĭ anĭ pe soţul legiuit Teodor Vlaĭcu gr. cat. din Buciumĭ, şi necunoscêndu-i-se ubicaţiunea, prin acestea este provocată, ca în termin de un an şi o ḑi să se presenteze înaintea subsemnatului for matrimonial de I-a instanţă, căci la cas contrar, causa divorţială urzită în contră-i de cătră susnumitul soţ, se va institui, pertracta şi decide şi în absenţă-i.

Dela forul matrimonial gr. cat. de I-a inst. a tractului protopopesc a Almaşului.

În Morlaca la 24 Aprilie 1895.

Ioan Pop,
preş. forului matrim. de I inst.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum laŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirilĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proïecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin aceasta capacitatea de concurinţă mi-s'a mărituŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 13—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a trei'a óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. Blaş 18 Maiŭ 1895. Numĕrul 20.

28. Circulariŭ cătră întreg Clerul archidiecesan.

Nr. 1869—1895.

Onorate în Christos Frate!

În legătură cu cerculara nóstră de dto 23 Aprilie a. c. Nr. 1516 aducem la cunoscinţa Cleruluĭ şi poporuluĭ archidiecesan, cumcă Preasânţitul nostru Archiepiscop şi Metropolit Dr. Victor Mihályi de Apşa va sosi cu ajutoriul luĭ Dumneḑeŭ la Blaş în 25 Maiŭ n. a. c. după amédĭ cu trenul, care întră în gara de aci la 2 óre 35 minute p. m.

Introducerea în scaunul archiepiscopesc şi metropolitan se va face Duminecă în 26 Maiŭ n. a. c. În 27 Maiŭ n. a. c. se va ţiné Consistoriŭ plenar, la care pe lângă assesorii din gremiŭ sunt invitaţi prin acésta toţi ceĭ îndreptăţiţi, şi anume: Preaonoratul Vicariŭ al Făgăraşuluĭ şi toţi Preaonoraţiĭ Protopopĭ actualĭ şi onorarĭ aĭ Archidieceseĭ.

Blaş din şedinţa consistorială ţinută în 18 Maiŭ 1895.

Ioan M. Moldovan m. p.
Vicar Capitular.

O dechiaraţiune.

Sub titlul acesta publicăm maĭ la vale o scrisóre, ce ne-o trimite Reverendissimul domn canonic Dr. Augustin Lauran.

Dechiaraţiunea acésta ne impune datoria, să dăm şi noĭ la acest loc o dechiaraţiune. Cu asta datorĭ suntem consciinţeĭ nóstre, bisericiĭ nóstre şi chiar şi domnuluĭ canonic Lauran, de care ca de persónă privată nicĭ nu ne-am atins, nicĭ nu aveam de gând a ne atinge.

Şi înainte de a reflecta în detaiŭ la dechiaraţiunea domnuluĭ canonic Lauran, trebue să ne dechiarăm maĭ întâiŭ noĭ în general.

Când am înfiinţat noĭ câţiva ómenĭ fóea „Unirea“, am înfiinţat-o din *indemn propriŭ*, şi nu la îndemn venit dela alţiĭ. Îndemnul unic a fost lipsa unuĭ periodic, în care să se pótă arĕta şi apĕra biserica nóstră română greco-catolică în tóte referinţele eĭ publice şi actuale. Lipsa unuĭ asemenea periodic era simţită, de órece ḑiaristica nóstră pe acel timp numaĭ binevoitóre nu se putea socoti faţă de biserica nóstră.

Eram noĭ conscіĭ de greutatea întreprinderiĭ nóstre. Sciam bine, că a tracta cestiunĭ actuale nu se va putĕ fără a veni în colisiune cu unul şi altul. Adevĕrul în cele maĭ multe casurĭ este urgisit.

Am luat înse péna în mână cu juruinţa, că între orĭ ce împrejurări o singură călĕuză vom urmări: *binele şi înflorirea bisericiĭ nóstre,* şi o singură cale: *calea moraluluĭ catolic şi inviaţiunile Capuluĭ bisericiĭ.*

Ne aflăm în al cincilea an al esistinţeĭ nóstre. Şi acum făcênd reprivirea lucrării nóstre, cu liniştită consciinţă şi cu fruntea ridicată îndrăsnim a spune, că dela juruinţa nóstră nu ne-am abătut, şi că dacă purtăm ceva *vină*, apoĭ vina nóstră este, că între grave jurstărĭ am fost *prea cruţătorĭ* faţă *de persóne* în detrimentul *causeĭ*. Amintim numaĭ în fuga peneĭ unele din acele grave jurstărĭ: cestiunea gimnasiuluĭ din Beiuş, retrimiterea cólelor de colectă pentru gimnasiul din Blaş din partea Ordinariatuluĭ de Gherla, atitudinea alor dóuĕ Ordinariate faţă de primul peregrinaj român, procesul intentat părinteluĭ Lucaciŭ, şi altele multe.

Aŭ fost tóte acestea casurĭ grave fórte, pe carĭ a le trece cu vederea şi cu tăcerea nu ne-ar fi fost ĭertat. Dar am tăcut, pentru că am voit maĭ bine, să fim socotiţi de negligenţi şi fricoşi, decât să ni-se pótă imputa vătĕmarea auctorităţiĭ ĭerarchice.

Dar acum în timpul din urmă nu ne-a maĭ fost ĭertat, să tăcem, fără a ne face *vinovaţi*. S'aŭ ivit apariţiunĭ, pe carĭ n'a maĭ fost ĭertat a le acoperĭ cu tăcerea, fără a periclita serios binele şi înflorirea bisericiĭ nóstre.

Astfel de apariţiune a fost proĭectul guvernuluĭ de a aşeḑa în scaunul episcopesc al Lugoşuluĭ pe domnul deputat Silviŭ Rezeĭ. Noĭ am fost de convingerea, că domnul Rezeĭ nu întrunesce nicĭ macar o singură condiţiune, pentru ca să pótă fi episcop. Maĭ departe am fost de convingerea, că ajungênd episcop domnul Rezeĭ, sfînta unire ar perde în Bănat tóte simpatiile, ce şi-le-a câştigat cu multă trudă, maĭ mult, că eventual şĭ-ar perde tot, ce şĭ-a agonisit în trecut şi până aḑi.

Feuilleton.

Schematismul cel noŭ al dieceseĭ de Orade.

Am primit deunăḑĭ cu mulţămită dela Prea Onoratul Oficiŭ diecesan dela Oradea mare schematismul cel noŭ al dieceseĭ catolice de rit grecesc de Orade.

Noĭ schematismele diecesane nu le privim numaĭ de nisce cărţi, din carĭ să putem afla bună óră, că unde e preot orĭ dascăl dl N. Nu. ci noĭ maĭ pe sus de tóte privim schematismele diecesane de nisce icóne ale dieceselor respective. De aceea se şi aştéptă dela schematismele acestea, să fie lucrate cu multă grije şi să reproducă datele statistice în chip cât se póte de credincios.

Din aceea-şĭ causă ar fi de dorit şi aceea, ca schematismele acestea să se publice din an în an. Dar biserica e săracă, şi chiar şi dacă ea maĭ are câte ceva, acest ceva trebue să-l foloséscă pentru a face, ca dieceselе respective să maĭ progreseze, căcĭ dacă ele nu progreséză, atuncĭ chiar nu e, pentru ce să se maĭ tipăréscă schematisme diecesane. Şi fiindcă biserica e săracă, noĭ n'avem încătrăŭ, trebue să ne îndestulim şi cu atâta, că schematismele diecesane se renoesc tot cam din cincĭ în cincĭ anĭ.

Avem aşa dară înaintea nóstră schematismul din 1895 al dieceseĭ nóstre de Orade, şi în cele ce urméză, vom să dăm cetitorilor nostri o recensiune a acestuĭ schematism.

Eĭ se estinde la 186 de paginĭ în 8. Hârtia ĭi este bună, ĕră tipariul ĭi este şi maĭ bun.

Limba luĭ este cea latinéscă întocmaĭ ca şi a schematismelor de maĭ înainte ale dieceseĭ de Orade. Adevĕrat că noĭ am fi dorit, ca să-l vedem publicat românesce. Dar aci nu vom să aplicăm critică. Credem, că nu despreţuirea limbiĭ nóstre, ci numaĭ contactul cel des cu biserica catolică de rit latin a fost şi este motivul, pentru care schematismele dieceseĭ nóstre de Orade se publică latinesce. Contactul acela în diecesa acésta trebue să fie cu mult maĭ des ca în celealalte diecese ale nóstre. Îl aduce cu sine dreptul de patronat, care-i deprind asupra multor bisericĭ din diecesa acésta Ordinariatul episcopesc de rit latin din Oradea mare şi alte persóne bisericescĭ şi civile de rit latin.

Patronul dieceseĭ nóstre de Orade este s. Nicolae (pag. 2). Ordinariul este Escelenţa Sa I. P. S. D. Mihail Pavel de Peteritye (pag. 3). Dela pag. 5—10 se publică şirul celor 7 episcopĭ (Moĭsi Drágosy, Ignaţiŭ Darabanth, Samuil Vulcan, br. Vasiliŭ Erdélyi, Ĭosif Papp-Szilágyi, Ĭoan Oltean şi Mihail Pavel), carĭ aŭ guvernat diecesa de Orade dela întemeiarea eĭ (1777) până astăḑi. La numele fiesce cărui episcop este adaus în câteva trăsĕturĭ istoricul luĭ. La p. 11—12 se publică seria celor 39 canonicĭ, carĭ aŭ fost membri aĭ capitululuĭ nostru de Orade dela întemeiarea luĭ până astăḑi.

La p. 14—15 sunt publicaţĭ membriĭ capitululuĭ de Orade. Dintre cele 6 staluri ale capitululuĭ 2 sunt vacante. Urméză canonicatele onorare 6, dintre carĭ 5 sunt vacante. Archidiacon afară de gremiŭ este unul. Urméza la p. 17—22 Consistoriul cu 42 asesorĭ, la p. 23 Tribunalul matrimonial, la p. 24 comisiunea esamenelor prosinodale, la p. 25—26 Esactoratul diecesan, la p. 27 Oficiul diecesan, la p. 28—30 şirul acelor membri aĭ clerului diecesan, carĭ pórtă oficiĭ în sfera literară. Urméză apoĭ parochiile înşirate după cele 19 districte archidiaconale. Aci să ne oprim puţintel pentru a face nisce încercări statistice.

Districte vicearchidiaconale sunt 19.

Tot astă convingere o avem și pentru casul, dacă ar ajunge la episcopia Lugoșuluĭ domnul canonic Lauran.

Feréscă-ne bunul Dumnedĕŭ, să voim a aseměna pe domnul canonic Lauran cu domnul deputat Rezei. Noĭ recunóscem calităţile intelectuale și morale ale domnuluĭ Lauran. Aceea, ce îĭ lipsesce înse domnuluĭ canonic, este simpatia și încrederea poporuluĭ nostru credincios. Domnul canonic — sigur că numaĭ în perfectă bunăcredinţă — a profesat privitor la referinţele bisericiĭ nóstre românescĭ unite faţă de stat de o parte și faţă de biserica latină de altă parte astfel de principiĭ și a dovedit o astfel de ţinută, încât credincioșiĭ nostri și-aŭ perdut încrederea într'însul, și în urmă ar puté după o rĕcélă să urmeze chiar și pericule serióse pentru causa sfinteĭ unirĭ. Principiile domnuluĭ canonic în cele naţionale credem, că nu aŭ lipsă de espunere maĭ largă la acest loc. Domnul canonic n'a lucrat nicĭ când pentru poporul românesc. Póte să fie atunci mirare, dacă credincioșiĭ uneĭ biserici, carĭ toţĭ sunt românĭ și carĭ în biserica lor vĕd unica garanţă a limbiĭ și a naţionalităţiĭ lor, nu aŭ încredere într'un om ca domnul Lauran?

Étă dar, că numaĭ datorinţa ne-am făcut-o, când am scris, ceea ce am scris, datorinţa, ce o avem faţă de biserica nóstră.

Și acum ce se întîmplă? Vine domnul canonic Lauran și în dechiaraţiunea dsale spune, că „Unirea“ „ca organ oficios“ al provincieĭ nóstre mitropolitane îl *insultă*, îl *persecută* și îl *calumniézĕ*.

Înainte de tóte „Unirea“ *nu este organ oficios al provincieĭ mitropolitane.* Ea este efluxul conlucrăriĭ alor vre-o câţiva ómenĭ din gremiul Blașuluĭ, *carĭ fără interes material și fără vre-o subvenţiune dela orĭ și cine ar fi* și-aŭ propus a apĕra interesele bisericiĭ românescĭ unite *împotriva orĭ cuĭ și neatîrnător dela orĭ și cine,* atîrnând numaĭ dela regulele impuse de disciplina și dogma bisericiĭ catolice.

Cât e pentru celealalte învinuirĭ ale domnuluĭ canonic, îl rugăm, să binevoéscă a receti încă odată și cu sânge maĭ rece articulul nostru. Va vedé, că în acel articul de „insulte“, de „calumniĭ“ și de „persecutare“ nicĭ vorbă nu e. Noĭ, făcêndu-ne reservele, am critisat un *act public al domnuluĭ canonic,* despre care act am ţinut, că a fost spre stricăciunea bisericiĭ. Nu este óre ĭertat uneĭ foĭ catolice, să critice cu datorita bunăcuviinţă *actele publice* ale demnitarilor bisericescĭ? Unde ar fi oprĕla acésta? Ne-ar îndatora orĭ cine, dacă ar împrăștia nesciinţa nóstră eventuală.

Étă dechiaraţiunea nóstră în faţa dechiaraţiuniĭ domnuluĭ canonic Lauran.

Noĭ mulţămim domnuluĭ canonic pentru ĭertarea nedreptăţiĭ, ce ḑice, că ĭ-am făcut-o. Noĭ imitându-ĭ paciinţa asemenea îĭ ĭertăm nedreptatea, ce ne-a făcut-o prin dechiaraţiunea Dsale.

Rîs mare în — Budapesta. — În călindarul cel de o sută de anĭ cetim în câte un loc, că va fi „rîs mare în Ţarigrad“. Acum rîsul acesta se vede că s'a mutat la Budapesta. Din isvor liberal a ieșit vestea, că Curia Romană va revoca pe nunţiul Agliardi. „Pester Lloyd“ a lăsat, să i-se telegrafeze din Viena următórele: „Acţiunea guvernuluĭ unguresc, — pe cum par a sci hotărît, — a fost urmată de succes favorabil preste așteptare, de órece revocarea nunţiuluĭ Agliardi din postul de aicĭ în urma cunoscutelor evenimente se póte ḑice deja faptă împlinită. Prin satisfacţia asta eclatantă își perde momentositatea idea pașilor, ce ar fi să se facă în Roma, care idee nici nu a purces dela br. Bánffy, ci dela c. Kálnoky, și nu este maĭ mult cestiune arḑĕtóre, că reclamarea în ce formă să se facă.“

La scirea asta întrégă tabĕra liberală a început, să ĭubileze. Dar ĭubilarea asta a turburat-o nițel semioficiosul „Bud. Tud.“ cu următórea rectificare: „Din Viena primim scirea fórte momentósă, că acolo în cercurile politice bine informate ómenii sunt convinși despre aceeea, că Sfîntul Scaun din Roma întocmaĭ ca și însu-și Agliardi nu ţin, că ar fi în interesul Curieĭ, ca nunţiul Agliardi să rĕmână și maĭ departe statornic în Viena ca representant al Sfîntuluĭ Scaun, de órece schimbarea de persóne în privinţa acésta ar scăpa de o anumită posiţie strîmtorată atît pe Papa cât și pe ministrul comun de esterne al monarchieĭ. Póte că scirea acésta, ce s'a audit în cercurile informate, a îndemnat pe raportorul din Viena al luĭ „P. Lloyd“, să facă împărtășirea, că pe nunţiul Agliardi îl vor revoca acum, care împărtășire înse este întru atâta greșită, că despre instantanea revocare a luĭ nici vorbă nu póte să fie. Are înse tótă dreptatea „P. Lloyd“ în aceea, că păsul, care avea să se facă în Roma, în urma acesteia și-a perdut caractĕrul acut.“

Noĭ facem acestor sciri liberale plăcerea de a le da credĕmînt. Da, și noĭ credem, că nunţiul Agliardi nu va muri ca nunţiŭ în Viena. Nunţiilor arare orĭ li-se întîmplă, să móră ca nunţiĭ. Eĭ aprópe în tóte casurile se promovézĕ la demnitatea de cardinalĭ, și noĭ nutrim credinţa, că nunţiul Agliardi încă va avé parte de promovarea acésta. Am dori, să se întîmple acésta acum, ca astfel să aibă guvernul Bánffy — satisfacţia, carea a avut-o Bismarck, când Sfinţia Sa a creat cardinal pe Melchers archiepiscopul de Köln, pe care Bismarck îl aruncase în temniță. Acésta ar fi apoĭ a dóua satisfacţie pentru ministerul Bánffy, după ce Maiestatea Sa ĭ-a dat-o pe cea dintâiŭ prin autograful, cu care a declarat, că nu primesce dimisionarea contelui Kálnoky.

S'a sfârșit deja rîsul cel mare din Budapesta. „Fremdenblatt“, fóea ministrului Kálnoky, scrie în numĕrul sĕŭ de sară din 15 a c., că scirea rĕspândită din Budapesta după care revocarea nunţiuluĭ din postul sĕŭ de acum póte să se privéscă de faptă împlinită, dupa informaţiunile, carĭ și-le-aŭ câștigat la loc competent, este lipsită de orĭ ce temeiŭ. Nicĭ de cum nu se póte afla, pe basa cărei greșelĭ a putut scirea acésta să apară în

---

După schematismul din 1890 eraŭ 20. Reducerea s'a făcut prin desființarea districtuluĭ de Bükkalja.

Parochiĭ sunt 168. Dintre acestea la publicarea schematismuluĭ eraŭ vacante 12, éră celealalte le administrézĕ 89 parochĭ, 66 administratorĭ și 13 cooperatorĭ.

Parochiile acestea 168 sunt în 166 comune. În 2 comune sunt adecă parochiĭ separate pentru Românĭ și pentru Rutenĭ.

Din cele 166 parochiĭ (numaĭ în matre și abstracţie făcêndu-se dela conlocuitorii Israiliţi) 14 sunt curate gr. catolice, în 99 sunt gr. catolicii în maioritate absolută, în 5 în maioritate relativă, ér în 48 în minoritate faţă cu ceĭalalţĭ conlocuitorĭ creștinĭ.

Filiĭ sunt 554. În 1890 eraŭ 480.

Toţi locuitoriĭ din comunele acelea, carĭ sunt înșirate ca matre și filiĭ în schematismul din 1895, sunt 1,150,274, éră în cel din 1890 aŭ fost 1,022,756. Crescĕmînt a fost decĭ de 127,518, adecă de 12·47 %.

Dintre aceștia în 1895 aŭ fost *gr. catolicĭ* 119,431 faţă cu 117,067 din 1890. Numĕrul gr. catolicilor a crescut decĭ cu 2364, așa dară cu *2·02%*

Catolicĭ de rit latin în 1895 aŭ fost 303,958, éră în 1890 aŭ fost 260,896, și prin urmare representă un crescĕmînt de 43,062, adecă de *14·17%*.

Gr. orientalĭ în 1895 aŭ fost 187,884, éră în 1890 aŭ fost 174,677, așa dară s'aŭ înmulţit cu 13,207, adecă cu *7·56%*.

Luteranĭ în 1895 aŭ fost 123,262, éră în 1890 aŭ fost 85,134 și aŭ crescut decĭ cu 38,128, adecă cu *44·78%*.

Calvinianĭ în 1895 aŭ fost 368,413, éră în 1890 aŭ fost 354,667, aŭ crescut decĭ cu 13,746, adecă cu *3·88%*.

Israiliţĭ în 1895 aŭ fost 47,326, éră în 1890 aŭ fost 30,315, s'aŭ înmulţit decĭ cu 17,011, adecă cu *56·11%*.

Raportul acesta al percentelor de crescere îndată se vede, că nu póte să corĕspundă realităţiĭ.

Am cercat decĭ, să statorim percentuarea pe altă cale. Am observat anume, că cu privire la filiĭ între schematismele din 1890 și din 1895 esistă deosebire fórte mare. În cel din 1895 s'aŭ șters adecă 13 din filiile însemnate în cel din 1890, dar în schimb s'a introdus o mulţime de filiĭ, carĭ nu se află în cel din 1890, și în carĭ aprópe în tóte gr. catolicĭ sunt în minoritate. Am subtras decĭ pe locuitoriĭ filiilor, carĭ constituesc diferinţa între cele dóuĕ schematisme și așa am ajuns la resultatul următoriŭ:

Numĕrul totaĭ în 1895 a fost 1,123,410, ér în 1890 a fost 1,015,381, așa dară o crescere de 108,029, adecă de *10·64%*.

Gr. catolicĭ în 1895 aŭ fost 118,171, ér în 1890 aŭ fost 116,873, așa dară s'aŭ înmulţit cu 1298, adecă cu *1·11%*.

Lat. catolicĭ în 1895 aŭ fost 291,290, ér în 1890 aŭ fost 260,584, așa dară aŭ crescut cu 30,706, va să ḑică cu *11·78%*.

Gr. orientalĭ în 1895 aŭ fost 178,537, éră în 1890 aŭ fost 172,890, așa dară s'aŭ înmulţit cu 5647, adecă cu *3·27%*.

Luteranĭ în 1895 aŭ fost 123,227, éră în 1890 aŭ fost 85,132, aŭ crescut decĭ cu 38,095, adecă cu *44·78%*.

Calvinianĭ în 1895 aŭ fost 365,231, ér în 1890 aŭ fost 349,693, s'aŭ înmulţit decĭ cu 15,538, va să ḑică cu *4·44%*.

Israiliţĭ în 1895 aŭ fost 46,954, éră în 1890 aŭ fost 30,209, aŭ crescut decĭ cu 16,745, adecă cu *55·45%*.

Percentuarea acésta ar fi să fie maĭ corĕspundĕtóre realităţiĭ, și totuși orĭ cine póte să vadă, că nu e așa. Trebue să presupunem decĭ, că datele cuprinse în cele dóuĕ schematisme cu privire la numĕrul locuitorilor și la diferinţa lor după religie și confesiuni nu sunt esacte. Am și dat de esemple de ale acesteĭ neesactităţi. Așa p. es. la parochia Oradea mare și la filiile eĭ (p. 37 și ur. noŭ) afară de numĕrul gr. catolicilor ceĭalalţĭ numerĭ s'aŭ pus în schematismul din 1895 neschimbaţĭ întocmaĭ așa, pe cum aŭ fost ei induși și în cel din 1890. Așa aflăm la parochia Giuliţa și la filiile eĭ (p. 57 noŭ și 55 vechiŭ), că numĕrul gr. orientalilor și al israiliţilor consună în amîndóuĕ schematismele până la unul, și că cel 6 numerĭ ai gr. orientalilor se sfârșesc toţĭ cu 0. Așa aflăm la Leta mare la matre (p. 97 noŭ) numerii bătĕtorĭ la ochĭ: g. r. c. 1800, l. r. c. 80, h. c. 3000, isr. 260.

Budapesta într'o formă așa de hotărîtă. Tot asemenea telegrafézá și bureauul c. r. telegrafic de corespondință.

Bánffy rămâne decî din nou fără satisfacție. Trebue, că-i merge fórte rĕŭ sermanului, dacă își află plăcere în aceea, că lasă a se publica în semioficiósele sale dorințe așa de încornurate ca aceea, că nunțiul Agliardi va fi revocat.

Nicî nu s'a desmințit încă bine vestea despre revocarea nunțiului Agliardi, și în „N. Fr. Presse“ din Viena, așa dară érá în un organ intim al guvernului liberal din Ungaria, deja și apare o nóuă dorință pie a lui Bánffy: Kálnoky și-a dat din nou dimisia. Istoria acesteî dimisionărî pare a fi următórea:

Că vestea despre revocarea nunțiului Agliardi a purces dela ministrul-președinte Bánffy, se vede din „Pester Lloyd“, care față cu desmințirea dată de bureauul c. r. telegrafic de corespondență și de „Fremdenblatt“ declară: „Față cu acestea noi avem să observăm numaĭ, că telegrama din Viena publicată în ultimul nostru numĕr de sară ne-a venit dintr'o parte, pe carea noi suntem îndreptățiți a o privi de tot așa de competentă ca și aceea, carea inspiră bureau-ul c. r. telegrafic de corespondență.“ În urma acestor întîmplărî pare a fi erupt din nou crisa ministerială. Se susține adecă scirea, că ministrul de esterne și-a dat din nou dimisia. Firesce că scirea acésta a provocat érá rîs mare în Budapesta.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Sfinția Sa Leo XIII de curênd a publicat o nóuă enciclică, prin care provócă pe credincioșĭ, ca din incidentul serbării Rusalilor să se róge pentru unitatea credinței.

În 10 a c. Sfinția Sa după celebrarea sfinteî Liturgiĭ a primit peregriniĭ din Austria conduși de principele Löwenstein.

Franța.

Corul episcopesc al Franței a luat poziție contra legiĭ referitóre la taxarea nedréptă a averilor călugărescĭ. Escepțiune a făcut numaĭ episcopul Fuzet din Beauvais, care prin un circular recomandă ordurilor religióse din diecesa sa, să nu facă opoziție legiĭ, ci să plătéscă taxele prescrise. Purcederea separatistică a episcopuluĭ Fuzet a scandalisat pe catoliciĭ ceĭ bunĭ, din care causă mitropolitul de Reims, Msgr. Langénieux, a cărui sufragan e Msgr Fuzet, a adresat acestuia o epistolă deschisă, în care dice, că pentru aceea a crezut de necesar a da epistola publicității, fiindcă procedura episcopuluĭ o critiséză și condamnă nu numaĭ diecesa sa, ci țara întrégă. Cardinalul Langénieux constată înainte de tóte cu durere, că prin procedura sa episcopul Fuzet se abate cu totul dela calea urmată de ceĭalalțĭ episcopĭ. Texturile din S. Scriptură, la carĭ se provócă Fuzet, nu se referesc la raporturile actuale din Franța. Ascultarea orbéscă de orĭ ce legĭ ale statuluĭ nicĭ când nu ar fi produs martirĭ. Întreg corul episcopesc e de convingerea, că prin legea cea nóuă în decurs de 4—5 anĭ tótă averea ordurilor călugărescĭ trece la erar, și atuncĭ eĭ rĕmân pe strade dimpreună cu miseriĭ și morboșiĭ, de carĭ se îngrijesc. Cel ce recomandă solvirea taxelor impuse, probézá, că doresce nimicirea ordurilor.

Episcopuluĭ Fuzet ĭ-aŭ maĭ scris și episcopiĭ de St. Briec, cel de Varmes și cel de Le Mans esprimându-și părerea de rĕŭ și asigurându-l, că nicĭ un catolic nu póte apĕra principiul, că am fi datorĭ, să ascultăm de stat și atuncĭ, când ar pretinde ceva, ce ar fi contrar cu dreptul natural orĭ cu legile divine orĭ bisericescĭ. Msgr. Fuzet rĕspundênd la epistola mitropolituluĭ sĕŭ dice, că refusul de a solvi taxele ar fi o declarare de rĕsboiŭ între biserică și stat, ceea ce trebue să se împedece; pentru abrogarea legiĭ să se facă representațiunĭ cuviincióse.

Superioriĭ ordurilor monachale aŭ ținut o conferință spre a afla modalitatea pentru resistința pasivă.

Spre a împedeca resistința ordurilor religióse guvernul a trimis la Roma pe Georges Picot, care a fost primit în audiență de cătră cardinalul secretar de stat Rampolla.

Revistă politică.

Afaceri interne.

În ședința din 10 a c. a camereĭ și kossuthistul guvernamental Hélfi a interpelat în cestiunea Bánffy—Kálnoky întrebând, că trimis-a ministrul de esterne la Roma nota diplomatică? După cele întîmplate maĭ crede Bánffy și ministeriul a fi compatibilă cu demnitatea sa și cu poziția de drept public a patrieĭ nóstre rĕmânerea în scaunul de ministru-președinte? Bánffy declară, că în amĕnunte nu se póte dimite, dară guvernul nu va suferi, să i-se știrbéscă autoritatea.

Tot în cestiunea călĕtorieĭ nuțiuluĭ Agliardi în Ungaria a interpelat în ședința din 13 a c. Ugron Gábor, care cu satiră muscătóre a critisat ținuta ministruluĭ Bánffy. Ugron provócă de nou pe ministrul-președinte, să arete, prin carĭ fapte a trecut nunțiul Agliardi preste sfera competințeĭ sale și s'a amestecat în afacerile interne ale Ungarieĭ? Să spună guvernul, care este sfera de competință a nunțiuluĭ apostolic față de Ungaria? Tisza Kálmán a recercat Scaunul Apostolic, să-ĭ mijlocéscă sprijinul cleruluĭ la alegerile dietale. Archiepiscopul de Agria Samassa din încredințarea guvernuluĭ a umblat la Roma spre a îndupleca Curia, să fie maĭ blândă față cu reformele bisericescĭ. Se spune, că guvernul a lucrat prin ministeriul de esterne, ca Roma să repróbe partidul poporal. Óre acestea nu sunt amestec în afacerile interne ale Ungarieĭ? Maĭ întrébă pe Bánffy, că primit-a satisfacție pentru atacurile îndreptate contra luĭ în semioficiósa ministeriuluĭ de esterne, și că presentatu-și-a dimisiunea?

Casa de sus încă a ținut ședință în 13 a c., când s'aŭ primit unele proiecte de puțină însemnătate. În 14 la începutul ședințeĭ s'aŭ ales membriĭ delegațiunilor, apoĭ s'a pertractat proiectul de lege despre libertatea religionară. Gyulai Pál recomandă spre primire raportul comisiuniĭ de treĭ. Primatele Vaszary declară, că rĕmâne pe lângă vederile din trecut și nu primesce proiectul. Reflectând la necualificabila insultă făcută nunțiuluĭ apostolic probézá până la evidență, că Pontificele Roman are dreptul de a conduce în cele ce privesce credința și morala pe catoliciĭ din orĭ ce stat. Numele de reforme *politice-bisericescĭ* arată, că ele privesc și biserica, și întru cât ating doctrinele bisericescĭ, singur Papa este îndreptățit a enunța. Dreptul acesta și-l póte deprinde Papa prin primate, prin un episcop, și cu atât maĭ vîrtos prin nunțiul apostolic. Apoĭ arată, că nunțiul pe timpul, cât a petrecut în Ungaria, chiar cu nimic nu a trecut preste marginile competințeĭ sale.

Este fórte de dorit, ca în compunerea schematismelor să se pună grijea cea maĭ mare pe aceea, ca datele acestea să fie esacte și corĕspundĕtóre realităților, căcĭ dacă ele nu sunt așa, e de prisos a le maĭ și tipări.

Să trecem acum la alte date.

În matrele parochiilor:

Biserici de *material solid* în 1890 aŭ fost 117, în 1895 aŭ fost 124, crescere 7.

Biserici de *lemn* în 1890 aŭ fost 35, în 1895 aŭ fost 28, scădere 7.

Biserici de *lut* și în 1890 și în 1895 aŭ fost 3, diferința *0*.

Biserici aŭ *lipsit* și în 1890 și în 1895 tot 7, diferința *0*.

Școle de material *solid* în 1890 aŭ fost 35, în 1895 aŭ fost 46, crescere *11*.

Școle de *lemn* în 1890 aŭ fost 48, în 1895 aŭ fost 44, scădere *4*.

Școle de *lut* în 1890 aŭ fost 66, în 1895 aŭ fost 64, scădere *2*.

Școle aŭ *lipsit* în 1890 14, în 1895 12, progres *2*.

Case parochiale de material *solid* în 1890 aŭ fost 80, în 1895 aŭ fost 86, crescere *6*.

Case parochiale de *lemn* în 1890 aŭ fost 33, în 1895 aŭ fost 26, scădere *7*.

Case parochiale de *lut* în 1890 aŭ fost 36, în 1895 aŭ fost 33, scădere *3*.

Case parochiale aŭ *lipsit* în 1890 21, în 1895 19, progres *2*.

La p. 145 sunt înșirați preoții diecesani, carĭ petrec afară de teritoriul dieceseĭ 3, și preoții emeritați și deficienți 2. La p. 146 se înșiră preoții încă neaplicați (6) și teologiĭ absoluți încă nechirotoniți (9). Apoĭ urmézá clerul tinér (30 și anume în sem. lat. din Oradea mare 10, în sem. centr. din Budapesta 4, în sem. lat. din Strigon 2, în sem. gr. din Ungvár 6, în sem. lat. din Satmar 6, în sem. la s. Atanasiŭ din Roma 1, privatist 1).

Dela p. 149—152 se înșiră ceĭ 28 preoți, carĭ aŭ repausat dela 14 Febr. 1890 până în 19 Aug. 1894.

La p. 153 se raportézá despre institutul preparandial. Alumniĭ sunt 29, dintre carĭ 6 aĭ dieceseĭ de Lugoș.

La p. 155 se raportézá despre seminariul de băeți din Oradea mare. Alumniĭ sunt 85, dintre carĭ în fundațiuni 52, integraliști 8, medialiști 25.

La p. 161 se raportézá despre seminariul Pavelian de băeți din Beiuș. Alumni sunt 27, toți în fundațiunĭ, dar 12 dintr'înșiĭ medialiști.

La p. 165 este publicat conspectul sumar aĭ parochiilor patronate. 21 parochiĭ aŭ patroni bisericescĭ, 2 aŭ patroni bisericescĭ împreună cu fondul religionar, 1 are patron bisericesc împreună cu patron laĭc, 2 aŭ patroni laĭcĭ, 77 aŭ de patron fondul religionar, érá 65 staŭ sub libera conferire a Ordinariatuluĭ.

Contele Esztherházy Miklós Móric nu apróbă propunerea comisiunii, ca numai asupra capitulului III şi IV să se estindă discusiunea, dară spre a nu amâna pertractarea, propune, să se respingă capitulul al III-lea întreg. Ministrul Wlassich la acestea reflectézá, că neconfesionalitatea nesmintit trebue regulată prin lege, ca nu cumva să se întîmple abusuri cu ea. Guvernul e aplicat a admite modificările, cari nu vatémă întregitatea principiilor.

Preşedintele întrébă, că primesce-se în general raportul comisiunii. Pentru primire aŭ fost 117 voturi, éră contra 116. Aşa dară cu maioritate de 1 vot s'a primit în general raportul. La desbaterea specială Zichy Nándor propune omiterea §§-lor 22 şi 23. Ambe propunerile aŭ fost primite cu câte o mică maioritate.

Desbaterea specială asupra proiectului despre libertatea religionara s'a continuat şi terminat în casa de sus în 15 a c.

La propunerea contelui Zichy Nándor pe rînd s'aŭ lăpădat din capitulul al III-lea şi §§-ii 24, 25, 26. 27 şi 29 referitorî la neconfesionalitate. Cu acésta terminându-se desbaterea specială, opositia a cerut, să se voteze asupra capitulului întreg şi în a treia cetire, dară preşedintele a enunţat, că dupăce cap. I, II şi IV deja aŭ fost primite în desbaterile de mai înainte, nu póte admite votarea cerută.

După acésta a venit la ordinea ţilei proiectul de lege *despre recepţiunea Jidovilor*.

Zichy Nándor a propus, ca proiectul să se respingă şi în general. Punându-se propunerea la vot, 107 de voturi aŭ fost pentru, 107 contra ei, şi astfel a hotătît votul preşedinteluĭ, care a votat pentru primirea proiectului ca basă la desbaterea specială. §-l al 2-lea, care permite trecerea dela creştinism la Iudaism, a fost respins cu o maioritate de 11 voturi.

Austria.

Ministrul-preşedinte austriac principele Windischgrätz rĕspundĕnd la interpelările făcute în cestiunea Kálnoky-Agliardi, a declarat, că guvernul c. r. se unesce deplin cu principiul enunţat în nota îndreptată de către ministrul de esterne la 25 Aprilie ministruluĭ-preşedinte ungar, că nicĭ capul bisericii catolice să nu fie împedecat în conducerea afacerilor şi în atingerea legitimă cu credincioşiĭ, nicĭ statul să nu fie restrîns în activitatea sa prin nicĭ un amestec din afară. La celealalte puncte ale interpelăriĭ, necăděnd în sfera sa de competinţă în sensul §-luĭ 66 al regulamentuluĭ, nu póte da rĕspuns. Maioritatea a luat spre sciinţă declararea ministruluĭ Windischgrätz.

Partidul social-creştin în Viena face tot mai mari cuceriri. Lunĭ a fost ales Dr. Lueger de viceprimar al capitaleĭ spre marea bucurie a creştinilor. Primarul Grübl şi-a dat dimisia. Nóua alegere se va face în septĕmâna viitóre, şi părerea generală este, că va fi ales de primariŭ actualul viceprimariŭ. Foile liberale nu numai din Austria, ci şi din Ungaria sunt supĕrate pentru succesele creştinilor şi pentru scăderea influinţeĭ jidovescĭ în capitala imperiuluĭ austriac. Câtă simpatie între jidovism şi între liberalism!

Germânia.

Legea contra uneltirilor subversive, care de lunĭ agită ţara întrégă, a ajuns la desbatere în parlament în sĕptĕmâna trecută. Desbaterea a fost vehementă, de órece se părea, că fiecare § lăsa uşe deshisă arbitriuluĭ şi abusuluĭ de putere din partea esecutiveĭ. Cu tóte acestea guvernul a dus-o până la §-l 111. În §-l acesta ĭese mai mult la lumină tendenţa omnipotenţeĭ de stat. Se dice, că a preamări orĭ a espune ca iertate anumite delicte este interdis sub pedépsă. Comisiunea parlamentară a pretrins, să se adaugă, că preamărirea etc. alor anumite delicte *intenţionată* orĭ *făcută cu scirea* se declară de punibilă. Dară guvernul nu a primit adausul comisiuniĭ. Conservativiĭ în comisiune aŭ fost pe partea guvernuluĭ, dară fóea lor „Conservative Monatschrift“ a declarat: „Noĭ mergem spre o dictatură a puteriĭ de stat, şi acésta va fi cea mai de nesuferit între tóte dictaturile, căcĭ forţa nu păşesce publice ca forţă, ci arbitriul se îmbracă cu o aparinţă, dacă nu de drept, totuşi de apucătură juristică.“

Centrul a fost pentru lege, dară în sensul, ca ea să fie aplicabilă şi contra resvrătiriĭ de sus în jos. Dacă proletarul se condamnă până la 3 lunĭ de carcer pentru blasfemie, pentru ce să nu fie condamnat şi profesorul, publicistul, poetul etc., care în scrierile sale îşi bate joc de Dumneděu şi religiune, dând esemplu rĕu proletariului? Guvernul însĕ nu s'a învoit la mĕsurile contra resvrătiriĭ de sus în jos. Astfel partidul din centru a votat contra legiĭ, şi acésta a căđut.

Programul festivităţilor neoficióse la intronisarea Preasfinţitului nostru Mitropolit.

Pentru aranjarea festivităţilor neoficióse cu ocasiunea sosiriĭ şi intronisăriĭ Preasfinţitului Mitropolit Dr. Victor Mihályi s'a constituit în Blaş încă din luna lui Februariŭ a. c. un comitet sub presidiul Rssimului D. Canonic Dr. Alesandru Grama de 32 membri din tóte branşele societăţiĭ. Acest comitet s'a împărţit în 6 secţiuni, şi a statorit definitiv următoriul

Program:

A) **Sâmbătă în 25 Maiŭ ḑiua sosirii Preasfinţitului Mitropolit.**

I. La gara Vinţului de jos, unde P. S. Sa intră pe teritoriul archidieceseĭ, va fi salutat de protopopul Sebeşuluĭ cu preoţii şi poporul, ce se va aduna. La gara Alba-Iuliei de protopopul Alba-Iuliei. La gara Teiuş de protopopul Aiudului. Asemenea la gările următóre de preoţii respectivi şi de popor.

II. Cu trenul dela 12 óre vor merge din Blaş cât mai mulţi până la Teiuş spre întîmpinarea P. S. Sale. În numele acestora va fi salutat de Dr. Augustin Bunea.

III. În Blaş publicul, care va lua parte la primirea Preasfinţieĭ Sale, va forma spalier de dóuĕ laturi începĕnd dela pórta castelului mitropolitan prin piaţă până la biserica catedrală, şi de aicĭ pe strada tipografieĭ şi pe lângă promenadă în direcţiunea drumului, ce duce la gară, în ordinea următóre:

Mai aprópe de gară se vor posta în ordi... locuitoriĭ din Blaş şi jur, ce vor fi de fa... apoĭ tinerimea gimnasială, tinerimea prep... randială şi tinerimea normală, după acee... teologiĭ din seminariul archidiecesan, şi ap... fetiţele din şcóla şi internatul Vancean. Fie... care participante va avé în mână ram verde... De păstrarea ordiniĭ vor griji o secţiune ... comisiuniĭ aranjatóre, profesoriĭ dela institu... tele de învĕţământ şi reuniunea pompierilor... La gară Î. P. S. Sa va fi salutat de directo... rul Georgiŭ Muntean.

Publicul va sta în ordine, până ce v... trece Preasfinţia Sa. Acea parte, pe lângă... care a trecut, va însoţi apoĭ érăşi în ordine... pe Preasfinţia Sa până la castel. Pe stra... dele, ce le va percurge P. S. Sa, locuitoriĭ... vor fi rugaţi a-şi înfrumseţa casele cu ver... dĕţă şi a pavasa ferestrile, pe cât va fi... posibil.

IV. Pe drumul dela gară până la ca... stelul mitropolitan vor fi 2 arcuri de triumf... şi pe lângă aceea va fi decorată întrarea în... catedrală şi în castel. La arcul dintâiŭ de... corat cu flamurele reuniuniĭ Concordia şi a... Pompierilor va fi salutat P. S. Sa în numele... opidului de representantele opidam. La... arcul al doilea o fetiţă din internatul Van... cean îmbrăcată în alb în numele tinerimi... va presenta P. S. Sale un buchet de flori... naturale. Éră în biserica catedrală drumul... dela uşe până la altariŭ va fi presărat cu... flori. Tronul mitropolitan va fi frumos de... corat cu flori de elevele internatuluĭ Vancean... de fetiţe.

V. Până când Preasfinţia Sa va per... curge drumul dela gară până la castel, în... continuŭ vor suna trascurile, cari vor fi aşe... date în capetul opidului de către vii.

VI. Sara la 7 óre va fi conduct de... 100—200 forţe purtate de individi din di... versele branşe ale societăţii. Conductul va... porni însoţit de sunetul musicii din capetul... stradeĭ celeĭ lungi de către satul Blaş, va... percurge strada cea lungă, strada tipografieĭ... şi piaţa pe dinaintea bisericiĭ catedrale până... se la castelulŭ mitropolitan. În drumul acesta... va fi potrivit a face ovaţiunĭ clerului alegătoriŭ, Maiestăţii Sale Împĕratului şi regelui Apostolic Francisc Iosif I şi Sfinţieĭ Sale Papa Leo XIII. În curtea castelului mitropolitan purtătoriĭ forţelor vor forma un semicerc, în mijlocul căruia va fi tribuna, de pe care, după ce se va arĕta P. S. Sa Mitropolitul, va vorbi mai întâiŭ profesorul gimnasial Aron Deac ca membru al clerului, şi apoĭ Dr. Alexandru Pop medic archidiecesan ca membru laĭc.

Înainte de vorbirĭ va cânta corul profesorului Iacob Murĕşan, care se va posta de-a drépta Prea Sfinţieĭ Sale, „Tu, ce versĭ din ceriŭ lumină“.

După vorbirĭ acela-şi cor va cânta imnul ocasional compus în onórea P. S. Sale de profesorul Iacob Murĕşan.

Finindu-se cântările corului, conductul în ordine se va reîntórce până în mijlocul piaţeĭ, unde se vor stinge torţele sub sunetele musicei.

De susţinerea ordiniĭ se va îngriji secţiunea comisiuniĭ alese pentru aranjarea conductului.

VII. Cu o jumĕtate óră înainte de pornirea conductului toţi locuitoriĭ Blaşului vor fi rugaţi aşi ilumina casele, éră iluminarea va ţiné până se va sfârşi conductul.

B) **Dumineca în 26 Maiŭ ḑiua intronisării P. S. Sale.**

I. Diminĕţa la 5 óre musica va cânta reveille pe stradele opidului.

II. La 8 orĭ 9 óre publicul present érăşi va forma spalier dela castelul mitropolitan până la biserica catedrală, atât când va merge P. S. Sa la biserică în procesiune, cât şi când va ieşi. În amîndóuĕ rîndurile publicul va însoţi pe Preasfinţia Sa cu ovaţiunile sale.

III. Când Preasfinţia Sa va îmbrăca paliul mitropolitan, vor suna trascurile în

mijlocul piaţeĭ, şi tot asemenea când va intra şi va ieşi din biserică.

IV. Séra la 8 óre concert sub conducerea profesoruluĭ Iacob Murĕşan în sala de gimnastică. După concert urméză petrecere cu dans.

V. Spre orientarea publiculuĭ membriĭ secţiuniĭ primiriĭ óspeţilor vor purta insemn azur la bumb, membriĭ secţiuniĭ pentru aranjarea conductuluĭ insemn roşu, éră aĭ secţiuniĭ pentru aranjarea concertuluĭ insemn alb.

VI. Pentru raportoriĭ presseĭ s'a aranjat un local în edificiul seminariuluĭ clerical, unde va fi şi un bureau de informaţiuni pentru raportorĭ.

Până aci programul. Nu se concede a se face *nici o abatere* dela programul acesta *fără de încuviinţarea comitetuluĭ aranjator*. În ḑilele următóre în seminariul clerical archidiecesan în onórea P. S. Sale va fi şedinţă festivă, în internatul Vancean de băeţi serată musicală declamatorică, éră în internatul Vancean de fetiţe primire festivă a P. S. Sale.

Suntem informaţi, că în ḑiua întronisăriĭ I. P. S. Sa va da un prând cam de 600 de tacâmuri.

Modul participăriĭ capitululuĭ la primirea oficiósă îlĭ va determina capitulul, éră programul festivităţilor oficiósă îlĭ va statorĭ Preasfinţia Sa.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 13. fl. 21085.61

Diaconul N. Popescu	leĭ	1.—
M. Brumariu	„	1.—
V. Irimia	„	1.—
I. Antonică	„	—50.
A. Posmoşanu	„	—50.
V. Ionescu	„	1.—
Matilda Castano stud. universitară	„	5.—
E. Diamandi stud. universitară	„	2.—
Maria Prodrom stud. universitară	„	2.—
Elvira Panaitescu stud. universitară	„	1.—
Econom C. Păun preot.	„	1.—
Marta Trancu stud. univ.	„	1.—
Gheorghiade prof.	„	2.—
P. Gârcinean prof.	„	5.—
G. I. Urziceanu prof.	„	5.—
Elena Lepădatu	„	5.—
Maria Popescu	„	3.—
M. C.	„	1.—
Elena Cancicov stud. universitară	„	5.—
Eug. Sturdza	„	5.—
Crupenschi	„	5.—
Căpitan Poĭţer	„	4.—
Şt. G. Constandache profesor	„	2.—
G. Iovian prof.	„	2.—
Aurelia Cancicov	„	2.—
Constantin V. Cancicov	„	2.—
Teodor V. Cancicov	„	1.—
Dr. V. Mancaş	„	2.—
I. D. Talian	„	2.—
A. Sfetcovicĭ	„	10.—
Tache I. Lecca	„	10.—
I. V. Condurat	„	5.—

(Va urma.)

Dechiaratiune.

Subscrisulu, insultele, prin cari „Unirea“, ca organu oficiosu alu Provinciei nóstre basericesci, crediendu a aduce sierfa lui Domnedieu, afla cu cale, si lucru edificatoriu, a me discreditá inaintea aceloru-a, cari nu me cunoscu, neci n'au ocasiune de a me poté cunósce pre alta cale; fàra cá se me obtrudu, — aperàndu-me, — in sfer'a de competintia a persecutoriloru si calumniatoriloru mei, cari de siguru voru sci, cum sè repareze scandalulu: le oferescu lui Domnedieu dreptu satisfactiune pentru multele mele pecate, cari inca nu le-am potutu espiá; asecurándu, atàtu pre cei dela „Unirea“, càtu si pre toti ceialalti contrari ai mei, si in prima linia pre acei-a, pre cari, spiritulu tempului, facia de mine, i-aru fi imbolditu eventualu, a resplati chiar si binele cu rèu, — cà me rogu lui Domnedieu, cá ocasiunea acést'a, ce mi-o submínistréza dinsii, spre a me deprinde cu resignatiune crestinésca in virtutea paciintiei si a iertàrii nedreptàtiloru ce mi se facu, sè li o resplatésca, cu cele mai alese donuri ale vistierieloru sale ceeloru ceresci.

Oradea-Mare, 14 Maiu 1895.

Dr. Augustinu Lauran,
Canonicu.

Mulţămită publică.

Suscrişiĭ îşi ţin de datorinţă deosebită a aduce şi pe calea acésta mulţămită şi recunoscinţă Rsmuluĭ Dr. *Alesandru Grama* can. metr., carele a pontificat, şi asistenţilor M. On. D. *Ian German* şi *Georgiŭ Muntean* la înmormîntarea neuitatel nóstre mame-sócre vĕd. Amalia Nistor născută Creţ întîmplată în 5 Maiŭ a. c., apoĭ Cl. D. Dr. *Victor Szmigelski,* carele a ţinut panegiricul asupra scumpeĭ nóstre decedate, asemenea copurilor didactice din loc dela insritutele teologic, gimnasial, preparandial, şcóielor de fetiţe şi normale, carĭ n'aŭ întârdiat a lua parte la înmormîntare cu junimea studiósă, pe cum şi conducĕtorilor corurilor vocale din loc M. On. D. *Nicolaŭ Ionaş, Aron Papiŭ* şi Spect. D. *Iacob Murĕşan,* reuniunii pompierilor voluntari din opidul Blaş şi în urmă tuturor acelor Domni şi Dómne, amicĭ şi cunoscuţi, carĭ parte în scris, parte în persónă şi-aŭ manifestat condolinţele lor sincere.

Blaş 10 Maiŭ 1895.

Jalnica familie.

Maĭ noŭ.

Maiestatea Sa a *primit dimisionarea contelui Kálnoky* din postul de ministru al afacerilor esterne şi al caseĭ domnitóre şi în locul luĭ *a numit pe contele Agenor Goluchovski,* fost ministru plenipotenţiar la curtea regală din Bucurescĭ.

Noutăţĭ.

Concurs. Pentru parochia *Dostatuluĭ* din protopiatul Sebeşuluĭ s'a escris concurs până în 25 Iuniŭ. Emolumentele: 1) Curte şi grădină de 1254□° cu casă de pétră cu 4 încăperĭ, cămară şi culină de vară, 2 grajdurĭ cu şură şi felderă, un coşer de cucuruz, 3 cotete şi fântână de pétră. 2) Porţiunea canonică de 32 jug. 355□° arătoriŭ (din care 20 de feldere semĕnătură folosesce cantorul), 19 jug. 21□° fînaţ (din care 1 ½ jug. folosesce cantorul), vie de 216□°. Contribuţia o solvesce biserica. 3) Dela circa 240 familiĭ câte o ḑi de lucru şi câte o felderă de cucuruz. 4) 20 de carĕ de lemne. 5) Venitele stolare.

Binecuvîntarea unei flamure. Reuniunea pompierilor voluntarĭ din Blaş şĭ-a procurat o frumósă flamură de mĕtasă, carea a fost binecuvîntată Dumineca după s. Liturgie. Actul binecuvîntăriĭ s'a îndeplinit prin Rsmul D. Dr. Al. Grama canonic mitropolitan lângă fântâna din piaţa opiduluĭ. La acest act solemn aŭ luat parte ca óspeţĭ şi o deputaţiune a pompierilor din Reşinarĭ, pe cum şi un pubiic numĕros. După terminarea binecuvîntăriĭ a urmat baterea cuielor pe nóua flamură. Primul cuiŭ l-a bătut pe nóua flamură pontificantele, apoĭ aŭ bătut cuie dl vicecolonel pens. Iuliŭ Mihályi etc., cu care ocasiune aŭ incurs pentru reuniune preste 200 fl.

Nunţiul Apostolic din Viena ḑilnic este visitat şi primesce declarărĭ de aderinţă din partea catolicilor din Austria, carĭ condamnă necualificabila atacare a nunţiuluĭ din partea ministruluĭ ungar br. Bánffy. Cardinalul Schönborn, episcopiĭ de Brünn şi Linz, pe cum şi numĕroşiĭ membri aĭ aristocraţieĭ şi-aŭ esprimat în persónă simpatia fată de nunţiul. Deputaţiĭ social-creştinĭ aŭ adresat poporuluĭ un apel, prin care-l provócă, ca să participe la ovaţiunile, ce se aranjéză în sara de 17 a c. în onórea nunţiuluĭ, ca poporul creştin şi pe calea acésta să dea o satisfacere eclatantă representanteluĭ pontificiŭ pentru nedémna insultă, ce i-s'a făcut. Foile jidovescĭ din Ungaria sunt informate, că ovaţiunile, ce se ajanjéză în onórea nunţiuluĭ Agliardi, ar face o impresie neplăcută la curte.

Delegaţiunile sunt convocate pe 6 Iuniŭ la Viena. În urma afacerii Bánffy—Kálnoky mulţĭ cred, că ablegaţiĭ guvernamentalĭ aĭ Ungarieĭ vor lua posiţie ostilă fată de ministrul de esterne. Noĭ cu greŭ credem aşa ceva. Mameluciĭ lucră la comandă.

Promoţiune. Dl *Alesandru Silaşi* în 11 a c. a fost promovat de către universitatea din Cluş la gradul de doctor în medicină.

Procesul de presă intentat celor 16 tinerĭ românĭ din Turda şi jur pentru aderinţa trimisă la condamnaţiĭ „Replicei“ şi publicată în nrul din 12 Sept. 1892 al „Tribunei“ s'a pertractat în 14 a c. Pe cum se putea prevedé, acusaţiĭ aŭ fost declaraţi de culpabilĭ şi condamnaţi unul la 100 fl., éră ceialaltĭ la câte 50 fl. şi respective 25 fl. amendă, pe cum şi la suportarea în solidum a speselor procesuale. Dl Balteş, fostul redactor al „Tribunei“, de noŭ e condamnat la 2 luni de carcer ordinar, éră din cauţiunea foiĭ se subtrag 400 fl.

A patra sesiune a corpurilor legiuitóre din România s'a închis prin mesagiŭ regal la 11 a c. Regele constată, că prin activitatea şi zelul senatorilor şi deputaţilor s'a adus un şir de legĭ de mare moment pentru prosperarea economică a ţĕriĭ.

Cestiunea despărţiriĭ ierarchice a Românilor de către Sĕrbĭ. Cetim în „Fóea diecesană“ din Caransebeş din 12 Maiŭ: „În multe comune mixte despărţirea ierarchică numaĭ pe cale procesuală s'a putut efeptui, în ceea ce privesce averea bisericéscă comună, şi încă cu privire la multe comune mixte procesul e parte în curgere, parte pe cale de a se pune în curgere. Comitetul administrativ al Congresului naţionai sĕrbesc a ales o comisiune de treĭ membri cu chemarea de a se pune în înţelegere cu o asemenea comisiune a delegaţiuniĭ nóstre congresuale. Ḑiua întruniriĭ comisiuniĭ mixte s'a fost fixat pe Joĭ în 27 Aprilie a c. Întrunindu-se comisiunea mixtă, a desbătut obiectul, pentru carele s'a întrunit, şi după cum suntem informaţi, resultatul este favorabil şi mulţămitoriŭ pentru ambele părţi.“

Cas de mórte. *Georgiŭ Totoian,* paroch şi vicenprotopop onorar în Chişlaŭ lângă Alba-Iulia, în urma unuĭ defect de inimă a murit repentin la 12 a. c. în etate de 55 ani. Înmormîntarea s'a întîmplat în 14 a. c. cu mare pompă pontificând Rsmul D. canonic Dr. Alesandru Grama asistat de prof. Dr. V. Hossu şi de protopopul şi preoţimea tractuală. Cântările funebrale le-aŭ esecutat câţiva clericĭ din Blaş sub conducerea profesorilor de cant N. Ionaş şi Aron Papiŭ. Fiind defunctul un preot distins şi fruntaş al Românilor din ţinutul acela, a fost de faţă la înmormîntare şi un numĕr mare al inteligenţeĭ române din Alba-Iulia şi jur. Poporul cu lacrimĭ în ochĭ a petrecut la locul de odihnă pe zelosul păstoriŭ sufletesc, care stând bine şĭ-a ajutat mult turma şi în diversele lipse materiale. Pe repausatul îl deplânge soţia cu 6 fiĭ şi fiice.

În veci amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Din noŭ fu după aceea resuscitată cestiunea participării laicilor la alegerea mitropolitului în sinodulŭ electoralŭ din 1868.

Între așa numitele „condițiuni de alegere", condițiunea a 5-a sună:

„Acestŭ sinodŭ își renoesce manifestarea voinței sale respicate și în 29 Septembre 1850, ca sinódele alegĕtóre de archiereĭ să se compună în viitoriŭ atâtŭ din membriĭ clericĭ, câtŭ și mirenĭ după o proporțiune, carea se va statori în celŭ mai de aprópe sinodŭ, ce se va ține în urma chirotoniriĭ noului archiepiscopŭ și mitropolitŭ." [1])

Lipsa de cugetare juridică correctă și de ideĭ precise și lămurite, ce se observéză în tóte condițiunile aceste, este evidentă și în condițiunea de sub vorbă.

Ea ne spune numaĭ, că *„sinódele alegĕtóre de archiereĭ să se compună în viitoriŭ atâtŭ din membriĭ clericĭ, câtŭ și mirenĭ."*

Nu spune însă, ce este lucru de căpetenie. Nu spune anume, cine să alégă pre membriĭ clericĭ și mirenĭ. Óre numaĭ clerulŭ să alégă ca până atunci, cu singura schimbare, că de aci încolo să alégă și clericĭ și mirenĭ după o proporțiune, ce se va statori maĭ târdiŭ, saŭ dóră clerulŭ să alégă membriĭ clericĭ, éră poporulŭ membri mirenĭ.

Tare probabilŭ, că sinodulŭ a înțelesŭ modalitatea din urmă. Atunci însă era datoriŭ să o și spună limpede și la înțelesŭ. [2])

Cestiunea participării laicilorŭ la alegerea mitropolitului fu în sinodulŭ din 1868 sulevată și *ex incidenti*.

Unii mai sanguinicĭ nevoindŭ a sci, că o cestiune de așa gravitate nu se póte resolva de-odată ca prin o tăĭătură a nodului gordianŭ, făcurŭ încercarea să o resolveze așa dicêndŭ *par force* prin o *sectio regia*.

Sinodulŭ tractului Elisabetopoleĭ se puse, și fără a mai întreba de nimenĭ, în contra usuluĭ de până atunci alese de deputatŭ alŭ sĕŭ pre unŭ laicŭ pentru sinodulŭ electoralŭ.

A fostŭ lucru firescŭ, că deputatulŭ laicŭ nu fu verificatŭ, fiindŭ alegerea luĭ o abatere radicală dela praxa de până atunci, și afară de aceea nu tractulŭ Elisabetopoleĭ a avutŭ dreptulŭ nici n'a fostŭ chematŭ a resolva cestiunea participăriĭ laicilorŭ la alegerea mitropolitului.

Canonicuiŭ I. M. Moldovanŭ în tractatulŭ sĕŭ despre dreptulŭ de alegere adausŭ la capetulŭ tomuluĭ I alŭ Actelorŭ sinodali voesce a mai fi aflatŭ unŭ casŭ în sinodulŭ electoralŭ dela 1850, cândŭ unŭ laicŭ ar fi fostŭ alesŭ deputatŭ pentru sinodulŭ electoralŭ.

Deputatulŭ profesoriloru din Blașŭ adecă la sinodulŭ electoralŭ din 1850 a fostŭ profesorulŭ Ioanŭ Rusu, care pre atunci nu avea nicĭ unŭ ordŭ sacru.

Casulŭ acesta însă nu dovedesce chiarŭ nimicŭ. Lucruliŭ de căpetenie este, că profesoriĭ din Blașŭ cu ce intențiune aŭ alesŭ pre Ioanŭ Rusŭ? Óre cu intențiunea de a alege unŭ laicŭ? De bună samă nu! Ci Rusu ca clericŭ absolvatŭ de doĭ anĭ și aplicatŭ ca profesorŭ în Blașŭ era candidatŭ de preotŭ, și ca pre atare l'aŭ alesŭ deputatŭ și nu ca pre laicŭ.

Causa, că alegĕtoriĭ nu s'aŭ maĭ uitatŭ la aceea, că încă nu are nicĭ unŭ ordŭ sacru, este de a se căuta în împrejurarea aceea tristă, că până în diua de astădi încă nu avemŭ unŭ statutŭ câtŭ de simplu și primitivŭ pentru alegerea mitropolitului, care să ne pótă servi de îndreptariŭ. Și așa nu e mirare, că alegĕtoriĭ luĭ Ioanŭ Rusu neavêndŭ în mânŭ unŭ îndreptariŭ, aŭ alesŭ deputatŭ pre unulŭ, care ce e dreptŭ încă nu era preotŭ, era însă candidatŭ de preotŭ.

Însa-și împrejurarea, ca spre a dovedi din istoria bisericiĭ nóstre dreptulŭ laicilorŭ de a participa la alegerea mitropolitului, singurŭ caselŭ cu Ioanŭ Rusu se póte aduce, arată că în biserica nóstră cestiunea are basă istorică tare slabă.

Din lipsa unuĭ statutŭ câtŭ de simplu, care să servéscă de îndreptariŭ cu ocasiunea alegeriĭ mitropolitului, s'aŭ născutŭ și alte inconveniențe.

Așa de pildă la alegerea din 1868 vicariulŭ capitulariŭ a trebuitŭ să-și revóce dispozițiile făcute prin circulariŭ către cleru cu privire la votulŭ preoțimiĭ tractuali, fiindŭ că *„nu consuna nici cu usulŭ până aci observatŭ, nici cu pasajulŭ emisului ministerialŭ."* [1])

Totŭ atunci s'a comisŭ și inconvenientulŭ, că deși *„corpulŭ profesoralŭ din Blașŭ la tóte alegerile a fostŭ representatŭ prin câte doĭ deputațiĭ,"* [2]) totuși cândŭ în 1868 corpulŭ profesoralŭ din Blașŭ a trebuitŭ să-și alégă deputațiĭ pentru sinodulŭ electoralŭ, profesoriĭ de teologie din Blașŭ fură eschiși fără nici unŭ motivŭ, prin ce alegerea deputațilorŭ corpuluĭ profesoralŭ din Blașŭ a devenitŭ illegală, și dacă profesoriĭ de teologie o arŭ fi escepționatŭ cu ocasiunea verificăriĭ credenționalelorŭ, de securŭ ar fi fostŭ nimicită. [3])

* * *

Premițêndŭ cunoscințele acestea despre modulŭ alegeriĭ mitropolitului nostru, în cele următóre îlŭ vomŭ asemena maĭ întâiŭ cu modulŭ alegeriĭ superintendenteluĭ calvinescŭ din Ardélŭ până la s. Unire, și după aceea cu modulŭ alegeriĭ episcopiloru și a mitropoliților după dreptulŭ resăritenŭ alŭ Pravileĭ.

II.

Modulŭ alegeriĭ superintendenteluĭ calvinescŭ din Ardélŭ în secululŭ alŭ 16-lea și 17-lea. Realisarea libertățiĭ evangelice așa precum o înțelegeaŭ eĭ, a fostŭ ținta de căpetenie, pentru care calviniĭ s'aŭ ruptŭ de biserica catolică.

Modurile diverse, după carĭ se impleaŭ episcopatele în biserica catolică pe timpulŭ, cândŭ a eruptŭ reformațiunea, li-s'aŭ părutŭ calviniloru din Ardélŭ, că nu corĕspundŭ libertățiĭ evangelice.

Singurulŭ modŭ, care li-se părea, că e în armonie cu libertatea evangelică, a fostŭ implerea prin alegere, cu atâtŭ mai virtosŭ, ca și împrejurările, în carĭ se aflaŭ la începutŭ, l-aŭ silitŭ să-și alégă unŭ capŭ bisericescŭ.

N'aŭ sciutŭ însă calviniĭ în vécurile de întâiŭ să fie consecuenți în aplicarea practică a principiiloru, ce le profesaŭ.

Acésta se vede și din calea, pre carea aŭ purcesŭ în aplicarea principiului despre libertatea evangelică la alegerea superintendentelui.

Dacă ar fi fostŭ consecuenți deplinŭ, atunci încă dela începutŭ ar fi dispusŭ astfelŭ lucrurile, câtŭ superintendentele să fie alesŭ de totalitatea membriloru bisericiĭ, căreia avea să-ĭ fie capŭ.

Căci dacă „libertatea evangelică" în constituirea maĭ marilorŭ bisericescĭ numaĭ atunci rĕmâne nealterată, dacă constituirea se întîmplă prin alegere, e lucrulŭ celŭ maĭ logicŭ, că la alegere toți să ĭea parte, cu atâtŭ maĭ virtosŭ, că după credința calvină toți membriĭ bisericiĭ suntŭ și preoți.

Nicĭ în secululŭ alŭ 16-lea nicĭ în alŭ 17-lea însă calviniĭ, deși puneaŭ mare pondŭ pre principiulŭ lorŭ desbre „libertatea evangelică" și despre preoția universală, totuși n'aŭ fostŭ capabili să se libereze de tóte principiile ierarchice ale bisericiĭ catolice, pre carĭ le urieaŭ așa multŭ.

Acésta a fostŭ causa, de în secululŭ alŭ 16-lea și alŭ 17-lea la alegerea superintendenteluĭ calvinescŭ din Ardélŭ lua parte numaĭ clerulŭ, éră poporulŭ credinciosŭ era eschisŭ dela ori ce participare directă lo alegere.

* * *

Legislațiunea bisericéscă și civilă din Ardélŭ cu privire la alegerea superintendenteluĭ calvinescŭ în vécululŭ 16 și 17-lea. Legea bisericéscă calvină maĭ veche pentru Ardélŭ, carea regulézĕ alegerea superintendenteluĭ, se cuprinde în collecțiunea de canóne aluĭ Gelei Katona. [4])

Canonulŭ 90 alŭ collecțiuniĭ acesteia cu privire la alegerea superintendentelui prescrie următórele:

---

[1]) »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 34.

[2]) Condițiunea maĭ dice, că proporțiunea între membriĭ clericĭ și mirenĭ se va statori în celŭ maĭ de aprópe sinodŭ *„ce se va ține în urma chirotomieĭ noului archiepiscopŭ și mitropolitŭ"*. De unde a sciutŭ sinodulŭ, că noulŭ mitropolitŭ nu va fi episcopŭ deja chirotonitŭ, și ca atare nu va avé lipsă să maĭ fie chirotonitŭ? Apoĭ mitropolitulŭ capĕtă dreptŭ a conchema sinodŭ nu după chirotonire, ci după intrronisare. Și de aci se vede câtŭ de puținŭ juridicŭ și correctŭ a fostŭ modulŭ de cugetare, ce se vede în »condițiunile de alegere«.

[1]) Vedĭ amêndóuĕ circulariele în »Acte sinodali de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 1 și un.

[2]) Totŭ acolo pag. 187.

[3]) Actele referitóre la alegerea deputaților corpuluĭ professoralŭ din Blașŭ pentru sinodulŭ electoralŭ din 1868 se află în archivulŭ mitropolitanŭ din Blașŭ.

[4]) Ștefanŭ Gelei Katona a fostŭ superintendente calvinescŭ în Ardélŭ dela 1633—1649, care a compusŭ condițiunile puse de principele mitropolitului Elie Ornstŭ, despre carĭ însu-și Kemény dice: »injuriosissima proponit puncta valachico illo popae, qui successore esse vult episcopi defuncti Valachorum? »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 71.

„Omnes in universum senioratus seu dioeceses intra ambitum totius regni Transilvaniae et partium eidem annexarum, seorsim in unum fluentes uni episcopo seu superrattendenti, vel in alium tractum transmigranti, communibus votis ac suffragiis alterum quempiam e medio fratrum suorum electum substituere pio ritu debebunt.“

Din canonulŭ acesta numaĭ atâta se vede, că la alegerea superintendenteluĭ luaŭ parte tóte tractele protopopescĭ. Nu ne spune însă, că óre lua parte la alegere clerulŭ saŭ dóră şi poporulŭ.

Acésta nĭ-o spune Salomon Joseph, care după ce citézá canonulŭ de maĭ susŭ alŭi Gelei Katona, şi după ce se provócă şi la legea din Aprobate referitóre la alegerea superintendenteluĭ, se esprimă în chipulŭ următoriŭ:

„Electio superintendentis juxta tenorem legum praecitatarum, utumque sub principibus nationalibus continuum, nulla praecedente candidatione liberis verbi Dei Ministrorum in synodis generalibus praesentium suffragiis constanter fiebat.“ [1])

De aci se vede, că la alegerea superintendenteluĭ numaĭ preoţiĭ, carĭ la calvinĭ se numescŭ: *Verbi Dei Ministri* aveaŭ votŭ activŭ, prin ce este esplicatŭ de ajunsŭ şi canonulŭ de maĭ susŭ alŭi Gelei Katona.

Dară nu numaĭ atâta! Ci canonulŭ de maĭ susŭ prescrie, că celŭ alesŭ să fie din numĕrulŭ preoţilorŭ, căcĭ canonulŭ dispune, ca celŭ alesŭ să fie *„e medio fratrum“*.

Prin cuvîntulŭ *„fratres“* se înţelegŭ preoţiĭ, care cuvîntŭ Salomon Joseph astfelŭ îlŭ esplică:

„Per Fratres heic, velut in tota legislatione intelligi ipsos V. D. Ministroe, sicque superintendentes e medio fratrum suorum per ipsos confratres seu V. D. Ministros eligi debere.“ [2])

Éră cumcă motivulŭ de căpetenie alŭ calvinilorŭ, că constituirea superintendenteluĭ să se întîmple prin alegere, a fostŭ „libertatea evangelică“ saŭ creştină cum o înţelegeaŭ eĭ, se vede érăşĭ din Salomon Joseph, care referitoriŭ la lucrulŭ acesta se esprimă astfelŭ:

„Electio superintendentis fundatur in libertate christiana, et huic consonis legibus patriis tum civilibus, tum etiam ecclesiasticis.“ [3])

Ceea ce prescrie canonulŭ luĭ Gelei Katona despre constituirea superintendenteluĭ, aceea prescriŭ şi legile civilĭ din Aprobate, va să ţică, cumcă constituirea superintendenteluĭ să se întîmple prin alegere din partea preoţimiĭ.

Legea aprobatelorŭ referitóre la lucrulŭ acesta prescrie următórele:

„A négy recepta religion levők közül a felyül megnevezet Reformata evangelica, Lutherana vagy Augustana, Unitaria vagy Antitrinitaria religion lévőknek tulajdon Püspökjök magok vallásán lévők legyenek, a Catholicusoknak vagy Papistáknak pedig Vicariusok, kik az ő religiojok és inspectiojok alatt az egyházi rendekre vigyázanak, mind azon által az eleitől fogván observáltatott usus szerént a kik a Püspökségre vagy vicariusságra valasztatnak, az ő közönséges egyházi gyülekezeteknek tetszésekből és végzésekből, azok a fejedelmektől confirmáltassanak.“ [4])

Superintendentele alesŭ de către clerulŭ calvinescŭ trebuiea să fie confirmatŭ de principiile ţĕriĭ.

Se vede acésta din dispositia espresă a legiĭ citate din Aprobate, că aleşiĭ *„a fejedelmektől confirmaltassanak“*, éră Salomon Joseph despre confirmarea celuĭ alesŭ scrie: *„superintendentes vel episcopos ex consensu et concluso generalium ecclesiasticorum congregationum (h. e. synod. gener.) eligi, et per principes confirmari debere.“* [5])

* * *

Carĭ membriĭ aĭ clerului aveaŭ votŭ la alegerea supeintendenteluĭ. În înţelesulŭ canonuluĭ din collecţiunea luĭ Gelei Katona şi a legiĭ deja citate din Aprobate alegerea superintendenteluĭ trebuiea să se întîmple în *synodus generalis*. La Synodus generalis însă aveaŭ dreptŭ să ĭea parte toţĭ preoţiĭ din ţară. Cu greŭ însă se vorŭ fi pututŭ aduna toţĭ preoţiĭ din ţară la alegerea superintendenteluĭ.

Din causa acésta încă de timpuriŭ a intratŭ în biserica calvină sistemulŭ representativŭ, [1]) care sta în aceea, că neputêndŭ lua tótă preoţimea parte la *synodus generalis* pentru alegerea superintendenteluĭ, fie care tractŭ protopopescŭ îşĭ trimitea numaĭ representante, şi acesta era notariulŭ tractualŭ alesŭ pentru oficiulŭ acesta din partea preoţimiĭ tractuluĭ. [2])

Votŭ aşa dară la alegerea superintendenteluĭ aveaŭ:

1. Fiecare protopopŭ cu votŭ virilŭ.
2. Notariulŭ tractualŭ din fiecare tractŭ ca representante alŭ preoţimiĭ tractualĭ. [3])

* * *

Luat-aŭ înainte de s. unire laĭciĭ calvinĭ din Ardélŭ parte la alegerea superintendenteluĭ? Însa-şĭ împrejurarea, că alegerea superintendenteluĭ calvinescŭ din Ardélŭ se întîmpla în *synodus generalis*, a căruĭ membriĭ eraŭ eschisivŭ numaĭ preoţĭ, arată, că laĭcĭĭ calvinĭ n'aŭ luatŭ parte cu votŭ activŭ la alegerea superintendenteluĭ. Se sfătuieaŭ de comunŭ alegĕtoriĭ cu consiliariĭ principelui şi cu alţĭ bărbaţĭ laĭcĭ distinşĭ, cândŭ era vorba de ver o o alegere de superintendente. Votŭ activŭ însă la alegere nu aveaŭ laĭcĭĭ înainte de s. Unire.

Lămuritŭ ne spune acésta Salomon Joseph, cândŭ ţice:

„Qui principibus a consiliis erant aliique eminentioris dignitatis viri occasione synodorum confluentes consilia de futuro superintendente commendationesque suas depromebant quidem modo suasorio, in confirmatione vero libere per confratres electi antistitis, principi auctores iterum extitisse perhibentur, at nulla prorsus candidationis aut positivi alicujus saecularium influxus vestigia, rerum ejus aevi gestarum peritus inveniet.“ [4])

Ca şi la noĭ, şi la calvinĭ s'aŭ încercatŭ unĭĭ şi alţiĭ să arete, că şi în periodulŭ dinainte de s. unire laĭcĭĭ calvinĭ aŭ luatŭ parte positivă la alegerea superintendenteluĭ.

Între aceştia maĭ însemnatŭ este Bodola Samuel. [5]) Uniculŭ argumentŭ ce-lŭ aduce în favorulŭ asertuluĭ sĕŭ, stă în nisce cuvinte vage şi hiperbolice citate din unŭ opŭ alŭi Petru Bod, predicatoriŭ reformatŭ în Ighiŭ. [6])

Însă de o parte Petru Bod a trăitŭ numaĭ în secululŭ trecutŭ, de altă parte din cuvintele luĭ, la carĭ se provócă Bodola Samuel nici pre departe nu se póte scóte înţelesulŭ, că şi laĭcĭĭ ca şi clerulŭ aŭ avutŭ votŭ la alegerea superintendenteluĭ, ci din ele se vede celu multŭ atâta, că clerulŭ se înţelegea maĭ întâiŭ cu notabiliĭ ţĕriĭ cu privire la persóna, care ar fi a se alege, ca aşa celŭ alesŭ să ce pótă ţice, că este doritŭ şi de eĭ.

De aceeaşĭ natură suntŭ şi cuvintele din dalteria luĭ Teodosiŭ mitropolitulŭ Tergovişteĭ amintită maĭ susŭ (pag. 287), din care professorulŭ Dr. Crişanŭ a voitŭ să probeze, că în biserica nóstră înainte de s. unire şi laĭcĭĭ aŭ luatŭ parte la alegerea mitropolituluĭ.

După s. unire dreptulŭ electoralŭ la calvinĭĭ din Ardélŭ a începutŭ a se desvolta în conformitate cu dogma lorŭ despre preoţia universală, cum vomŭ vedé maĭ la vale. Înainte de s. unire în periodulŭ, cândŭ biserica românéscă din Ardélŭ a statŭ sub influinţa calvină, pre superintendentele îlŭ alegea cu voturĭ eschisivŭ numaĭ clerulŭ.

(Va urma.)

* * *

[1]) »De statu ecclesiae ev. ref. in Transilvania Commentatio«. Cluşŭ 1840 pag. 58.
[2]) Totŭ acolo pag. 58.
[3]) Totŭ acolo pag. 57.
[4]) »Approbatae Constitutiones« Pars. I. Tit. I Art. 9.
[5]) Op. cit. pag. 57.

[1]) Bodola Samuel »Könyvismertetés«. Marosvásárhely 1840 pag. 9.
[2]) Totŭ acolo.
[3]) Cf. Dosa Elek »Erdélyhoni ev. ref. egyházi jógtana«. Pesta 1863 pag. 21, şi Kovács Ferencz »Egyetemes és részszerü egyházjóg alaptanai«. Debreczen és Nyiregyháza 1870 pag. 122.
[4]) Op. cit. pag. 58.
[5]) Op. cit. pag. I şi urm.
[6]) »Smyrniensis Policarpus«, în care descrie viaţa superintendenţilorŭ calvinescĭ din Ardélŭ dela reformaţiune până la timpulŭ sĕŭ.

Bianca.

Dramă în dóuĕ acte.

Pentru fete

de

Domnişóra M. de Metz.

(Continuare.)

Barbara. Dar apoĭ din ce trăiţĭ?

Michaela. Ţinem capre, eŭ gătesc brânzăriĭ, şi Angiolina tórce cânepă. Dar asta e de tot puţin.

Barbara. Mergĭ adese în sat?

Michaela. Când avem brânza făcută şi când avem o provisie de tort. (Cu amărăciune.) Ce privesce pe Angiolina, ea nu merge nicĭ odată.

Barbara. A! De ce nu vĕ împărţiţĭ lucrul? Aşa nu e cu drept.

Michaela. Nu e aşa? Dar mătuşa nu se învoesce, ca Angiolina să o părăséscă. Într'o di chiar eram bolnavă. Angiolina îşĭ propusese, să mérgă în locul meŭ, ér Pietro, care era de faţă, se înfurià foc şi o opri, să se misce de acasă, că la din contră .... Credeam, că o să o bată , ... dar n'a cutezat nicĭ odată a se atinge de ea .... Mătuşa a dis unchiului, să tacă, apoĭ ne-a scos afară pe amîndóuĕ. Atunci a fost între ea şi între fiul eĭ o scenă fórte violentă, a cărei isbucnirĭ din când în când ne străbăteaŭ până la urechĭ, şi am auḑit vre-o câteva cuvinte, pe carĭ în cele din urmă nu le-am înţeles. (Se opresce.)

Barbara. Cum? Nu le-aĭ înţeles?

Michaela. Da, câte odată îmi vin în minte şi mi-se par ciudate.

Barbara (afectând nepăsare). O, imaginaţiunea fetelor tinere totdeuna sbóră prea departe. Ele cred a vedé o mulţime de lucrurĭ, pe când în realitate nu e nimica.

Michaela (visătóre). „Nu te atinge de ea, Pietro," ḑicea mătuşa mea, „că aĭ aduce asupra nóstră o nenorocire .... De altmintrea tu mĭ-aĭ fost promis-o .... Aĭ grije!" Aĭ grije, la ce?

Barbara. Mătuşa dtale fără îndoélă e superstiţióşă, se póte, că ... Dar eŭ îmĭ perd timpul cu talfasul ăsta. Dómna principésă trebue că-şi va sfârşit rugăciunea. Mĕ duc la ea. Ce privesce pe contesa, ea trebue că e furióşă, că s'a desbrăcat singură. (Angiolina întră.)

Scena XV.

(Acelea-şĭ, Angiolina.)

Angiolina. Liniştesce-te, dómnă Barbara, tocmaĭ ĭ-am ajutat eŭ, să se desbrace.

Barbara (riḑênd). Atunci te compătimesc, copila mea.

Angiolina. E adevĕrat, că signorina nu e pacientă. Dómna principésă însĕ te chémă, dómnă Barbara.

Barbara. La asta mĕ aşteptam. Mĕ şi duc. (Ĭese.)

Scena XVI.

(Michaela, Angiolina.)

Angiolina. Mantila signorineĭ atât e de stricată, cât nu voesce, să o mai îmbrace. Voiŭ să vĕḑ, óre nu se află cumva vre una în ladă.

Michaela (surprinsă). Tu aĭ dóră cheea dela ladă?

Angiolina. Da. Mătuşa durmia, însĕ un somn atât de agitat, cât n'am voit, să o trezesc. Am luat cheea din legătura de chei. Sciŭ, că Pietro a pus în acéstă ladă mantilele, ce ni-le-a adus cu ocasiunea călătorieĭ sale celeĭ din urmă. Voiŭ să ieaŭ una.

Michaela (repede). Nu deschide lada!

Angiolina (suriḑênd). De ce să nu o deschid?

Michaela. Te rog, Angiolino, aştéptă, până se va trezi mătuşa. Nicĭ odată nu o a deschis înaintea nóstră, ba din contră mi-se pare, că se ascunde de noĭ, când are să cerce în ladă.

Angiolina. Ce idee şódă!

Michaela. Şódă ne şódă, dar dacă nu-ţĭ schimbĭ intenţia ta, eŭ mĕ duc. Nu voiŭ să fiŭ de faţă. Aşĭ avé părerea, că ţi-am aprobat propusul, te-am ajutat, şi la întórcerea luĭ Pietro tot eu voiŭ fi ocărîtă şi bătută. (Ĭese.)

Angiolina (singură, îndreptându-se spre ladă). Ce poltronă! Nimenĭ nu m'a oprit, să deschid acéstă ladă .... e adevĕrat, că ocasiune pentru aşa ceva încă nu mi-s'a dat. De altmintrea cheea n'a fost nicĭ odată la ladă. (Merge, să o descidă.) Michaela m'a înfricat .... acum nu maĭ cutez .... De! Dacă nu aflu mantila de-asupra, voiŭ să o încuiŭ numaĭ decât, şi nu se va sci nimic. (Deschide lada.) Dumneḑeule! ce lucrurĭ frumóse! Dantele, stofe preţióse .... credĭ, că sunt tóte nóuĕ .... nicĭ odată nu le-am vĕḑut aicĭ ... O Dómne! Dar asta nu e cu putinţă ... eŭ visez ... O, ce gând îngrozitoriŭ .... Dar dacă acestea vor fi cumva .... mărfurĭ oprite ... nu cumva Pietro .... Prietiniĭ luĭ aveaŭ nisce feţe, atât de închise, ... apoĭ chipul acela de a mĕ face, să cânt ... Eĭ sosiaŭ atunci .. şi pe noĭ, pe Michaela şi pe mine ne încuiaŭ ... Nu maĭ e îndoélă, acestea sunt obiecte de contrabandă! Orĭ póte .... O! nu, nu! .... Pietro! O, nefericitulŭ! Şi mătuşa trebue să scie .... Şi mantilele, étă-le dar, nu mĕ pot atinge de ele .... O, şi eleganta ladiţă! (O trage puţin afară.) Pe capac arme familiare. De pe astea nu pricep nimic ... (Întórce cheea.) O, ispita! (Deschide lădiţa.) Hârtiĭ, juvaere .... O, trebue să aflu. (Încuie ér lada cea mare şi ĭese luând cu sine lădiţa.)

(Va urma.)

Economie.

Vinderea óuĕlor după greutate. În Budapesta acum se lucră la organisarea înfiinţându-se marelor hale de târg. *Prilejul acesta îl* folosesce „Budapesti Hirlap" spre a face cale în Ungaria pe sama uneĭ ideĭ, carea în alte ţĕrĭ nu este nóuă, ci s'a întrupat de mult. Idea pe acolo, pe unde aŭ îmbraţişat-o, s'a adeverit de fórte practică. „Közletek" încă o recomandă într'unul din ultimiĭ sĕĭ numerĭ. Este vorbă despre reformarea vinderiĭ de óuĕ de galiţe. În piaţele din patrie óuĕle se vind adecă numĕrându-se. *În Elveţia deja* înainte de asta cu 4—5 anĭ aŭ început a vinde óuĕle după greutate. Foile numite modul acesta de a valora óuĕle îl ţin de bun din dóuĕ cause. Odată pentru *că astfel se* asigură preţ şi pe sama óuĕlor maĭ mĕrunte şi neapte pentru esport, şi apoĭ pentru că, — pe cum se scie, — în oŭ se formézĕ un gol mic, carele cresce din di în di în urma uscăriĭ albuşuluĭ, şi astfel se păgubesce cumpĕrătoriul, dacă óuĕle, carĭ le-a cumpĕrat, nu sunt próspete. După ce *oul próspet este* în proporţie maĭ greŭ, de aceea cu cât óuĕle sunt maĭ puţin próspete, cu atâta merg maĭ multe pe un kg. Introducându-se deci reforma aceea, va fi în interesul vînḑĕtoriului, ca să aducă în piaţă óuĕ cât se póte de próspete, pentru carĭ consumentul bucuros va plăti preţ cu ceva maĭ mare. Reforma aceea ar fi bună şi din alt punct de vedere: s'ar îngriji ómeniĭ, să-şĭ câştige soiurĭ de acelea de găinĭ, carĭ asigură producţia de óuĕ maĭ marĭ. Óuĕ de găinĭ din patrie merg cam 18—20, de găinĭ italiane orĭ corcite cu de cele italiane merg 14 óuĕ, de găinĭ plymouth-rocks 16 pe un kg.

Editor şi redactor rĕspunḑĕtor:

Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obĭecte de ale instruirĭĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obiecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proĭecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea. că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărendŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă

Carolŭ Müller,

auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 14—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

P Pentru monarchie: Pe an 6 fl.. ½ an 3 fl.. ¼ an 1 fl. 50 cr.

P Pentru străinătate: e Pe 1 an 18 frcs.. ½ an 9 frcs.. ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóe Fóea apare in fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr.. a dóua óră 6 cr.. a treia óră 5 cr.. și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea **Unirii**» în Blaș.

Anul V. Blaș 25 Maiŭ 1895. Numĕrul 21.

Mitropolitul Victor.

Între sunetele serbătorescĭ ale clopotelor din turnurile vechiĭ mănăstirĭ a sfinteĭ Treimĭ, între aclamațiunile însuflețite ale Cleruluĭ și poporuluĭ adunat din tóte părțile locuite de Românĭ, și încunjurat de pompă și mărire, întră astădĭ ĭubitul

Archiepiscop și Mitropolit Victor

în metropola bisericiĭ nóstre, pentru ca mâne să fie introdus în catedra archieréscă, încununată de aureola glorieĭ neperitóre, ce ĭ-aŭ pus-o meritele nemuritorilor archipăstorĭ în timp de aprópe *dóuĕ vécurĭ*.

Altariul, care aprópe treĭ anĭ a fost lipsit de podóba archieréscă, îmbrățișézĕ în sfîntă sărutare pe maĭ marele preoților. Tronul, care sta mut, trist și învĕlit în vĕl de jale, se îmbracă în haĭne de ghirlande și de rose, ca să primésc pe Cel ce vestesce tuturor cuvîntul luĭ Dumneḑeŭ și împarte binecuvîntare, mângăere și bucurie. Vechiul castel prințiar, maĭ înainte aprópe pustiŭ și părăjinit, rĕsună érășĭ de glasurĭ vesele, și înotând în raḑele sóreluĭ de primăvară, împodobit de arta omenéscă, încunjurat de verdéța bradilor înalțĭ și a teilor umbroșĭ, cuprinde cu bucurie pe principele bisericiĭ. Bĕtrâniĭ, pe carĭ numaĭ dorul de a vedé pe mircle bisericiĭ îĭ maĭ ținea în viață, cu lacrimĭ de bucurie în ochĭ privesc la doritul lor. Inima tinerilor, carĭ viséză viitoriŭ de aur *bisericiĭ* și némuluĭ lor, palpitézĕ viŭ întîlnind pe distinsul Archiereŭ, a căruĭ inimă numaĭ pentru a némuluĭ fericire și a bisericiĭ mărire a palpitat totdeuna.

Sunt marĭ speranțele, carĭ o biserică și un ném le légă de Mitropolitul nostru Victor. Ca să le pótă realisa, tótă suflarea românéscă implóră asupra Luĭ darurile luĭ Dumneḑeŭ în mĕsură proporționată cu înalta Luĭ chemare.

Din partea nóstră ne asoțiăm la aceste rugăciunĭ. Aĭbă tăria și curajul martiruluĭ Archiereŭ Inocențiŭ. Lumineze-ne cu evlavia și rîvna de cultură al luĭ Petru Paul Aron. Conducă-ne cu spiritul de disciplină al luĭ Atanasiŭ Rednic. Înalțe-ne cu nobleța și inima caldă al luĭ Grigorie Maior. Acopere lipsele bisericiĭ cu dărnicia luĭ Ioan Bob. Cultiveze-ne cu simțul de frumseță artistică al luĭ Ioan Lemeni. Apere-ne și ocrotéscă-ne cu zelul național al luĭ Șuluț. Păstoréscă-ne cu spiritul de abnegațiune și sacrificiŭ pentru cultura némuluĭ nostru, cu bunătatea ângeréscă și înțelepciunea luĭ Vancea.

Simțul bun al Cleruluĭ, care în prima linie în Presfințitul Archiereŭ Victor și-a pus încrederea și și-a concentrat voturile, este un presemn, că speranțele amintite se vor realisa, ér sentimentul datorinței, care a caracterisat totdeuna pe Mitropolitul nostru, alipirea Luĭ neclătită de credința adevĕrată, zelul Luĭ pentru mărirea luĭ Dumneḑeŭ și pentru înflorirea sfinteĭ biserici, și ĭubirea Luĭ de némul românesc, împreunate cu virtuțile Luĭ creștinescĭ și cetățenescĭ, sunt garanța cea maĭ puternică pentru o nóuă periodă gloriósă în viața nóstră religiósă, culturală și națională.

Când salutăm aurora acestuĭ timp de nóuă glorie, cu inimă sinceră felicităm pe Archiepiscopul și Mitropolitul nostru Victor, ḑicêndu-ĭ din tot sufletul:

Bine aĭ venit!

Noul ministru de esterne. — În numĕrul ultim al foiĭ nóstre am notificat pe scurt evenimentul cel maĭ nou: primirea dimisionării ministruluĭ Kálnoky şi numirea conteluĭ Agenor Goluchowski de ministru al afacerilor esterne.

Contele Agenor Goluchowski este de 46 anĭ. Ei după închiarea studiilor sale s'a dedicat serviţiuluĭ statuluĭ în afacerĭ interne. A fost aplicat maĭ întâiŭ în ministeriul de esterne, apoĭ ca attaché şi maĭ târdiŭ ca secretariŭ la ambasadura din Berlin. De acolo éră a fost chemat în ministeriul de esterne, éră de acolo a fost trimis la Paris ca consilier la ambasadură şi maĭ apoĭ în 1886 la Bucurescĭ ca ministru plenipotenţiar. Postul acesta, pe cum se scie, a trebuit să şi-l părăséscă în urma învinuirilor, carĭ în delegaţiunile ungurescĭ i-s'aŭ aruncat luĭ şi luĭ Kálnoky în faţă, că eĭ nu purced destul de energic faţă cu mişcările, ce s'aŭ pornit în România în favorul nostru. De atunci Goluchowski a rĕmas în disponibilitate. Ei a moştenit dela tatăl sĕŭ o avere de preste ḑece milióne, şi tot cam atâtea i-a adus şi soţie-sa, cu care s'a căsătorit în 1885 în Paris. Acésta este o princesă Murat, aşa dară o princesă din dinastia Bonaparte. Póte că şi împrejurarea acésta încă a fost hotărîtóre pentru trimiterea luĭ la Bucurescĭ, după ce sciut este, că regele Românieĭ este înrudit de aprópe cu Napoleonidiĭ.

„Köln. Zeitung“ este informată, că în cercurile guvernamentale din Viena domnesce convingerea, că Goluchowski este aşa ḑicênd un alter ego al luĭ Kálnoky. Cest din urmă a comis greşelĭ şi a trebuit decĭ să fie jertfit, dar în realitate nu se jertfesce ministeriul luĭ, ci se pune în ministeriŭ un al doilea Kálnoky, care întocmaĭ ca şi împĕratul şi Kálnoky este convins, că nicĭ un Bánffy nu are să se mestece în oficiul afacerilor esterne.

Étă pe scurt caracterisarea nouluĭ ministru, pe cum ne-o împărtăşesce „Vaterland“, sigur un critic obiectiv:

„Numele nouluĭ ministru are sunet bun în monarchia nóstră, ne aduce aminte de tradiţiĭ vechĭ austriace, carĭ s'aŭ păstrat viĭ din generaţie în generaţie în serviţiĭ credincióse pentru împĕrat şi patrie. Contele Agenor Goluchowski a crescut în tradiţiile acestea şi s'a manifestat credincios lor prin seriositatea şi zelul, cu care el între împrejurările cele maĭ diferite şi în locurĭ fórte depărtate unul de altul şi-a împlinit datorinţa. Până acum încă nu i-a fost dată, să apară pe o scenă mare în fruntea interesărilor generale. Dar pe unde în calitate oficiósă a desvoltat activitate, pretutindinea s'a distins prin socotinţă liniştită şi fineţă cuceritóre aşa, cât în vrîstă relativ tinĕră s'a privit de unul dintre diplomaţiĭ nostri ceĭ maĭ îndemânaticĭ şi a atras în mĕsură mare atenţiunea conteluĭ Kálnoky asupra sa. Se spune cu vrednicie de creḑĕmînt, că fostul ministru de esterne cu multişor înainte de conflictul, care a provocat dimisia luĭ, a designat pe delegatul austriac din Bucurescĭ de următoriŭ al sĕŭ şi l-a recomandat chiar şi monarchuluĭ pentru acest oficiŭ. Deja şi numaĭ de împrejurarea acésta putem să legăm sperările cele maĭ bune întru aceea, că activitatea nouluĭ conducĕtoriŭ al politiciĭ nóstre esterne va fi bogată de succese, căcĭ contele Kálnoky a ieşit dintr'o şcolire diplomatică severă şi nu se îndatinéză a mĕsura cu mĕsură mică.

„Noĭ scim, că noul ministru de esterne este Austriac bun şi catolic bun, şi credem, că acésta póte să ne umple cu sperărĭ frumóse cu privire la activitatea luĭ oficiósă, şi că acésta ne oferesce prospectele cele maĭ bune pentru aceea, că el va învinge greutăţile, carĭ i-se pun în cale chiar prin împrejurările, între carĭ ieа el asupră-şĭ conducerea afacerilor nóstre esterne. Isteţime şi energie este aci de lipsă maĭ pe sus de tóte. Şi chiar acestea se ḑice, că nu-ĭ lipsesc conteluĭ Goluchowski.“

Părerea preseĭ ungurescĭ neguvernamentale despre „resolvirea“ criseĭ ministeriale ni-se pare, că o esprimă pe scurt „Budapesti Hirlap“ astfel: „Partidul guvernamental dimisionarea luĭ Kálnoky nu póte să o privéscă de satisfacţie, căcĭ Kálnoky a dimisionat, *maĭ înainte* de ce ar fi dispus, să se vateme Bánffy, şi monarchul *după aceea* nu a primit dimisionarea. Şi acum Kálnoky a dimisionat din noŭ, *maĭ înainte* de ce cabinetul Bánffy ar fi primit satisfacţie pentru măgulitoriul autograf, care-l înduplecase pe Kálnoky, să rĕmână.“

Éră luĭ „Magyarország“ i-se scrie din Viena: „E lucru de mirat, că scurtvĕḑĕtórea presă unguréscă guvernamentală în depărtarea luĭ Kálnoky vede *învingerea luĭ Bánffy*. Dacă s'a dat preste tot satisfacţie óre cărei părţĭ vătĕmate, *atunci partea acésta la nici o întîmplare nu este Bánffy, ci Roma*, pe carea a vătĕmat-o aceea, că Kálnoky în nota îndreptată către ministrul-preşedinte ungurésc a folosit espresiuni aspre despre nunţiul din Viena. — În nunţiatura din Viena înţeleg astfel lucrul şi primesc cu *îndestulire* depărtarea luĭ Kálnoky. Îndestulirea acésta o maĭ măresce numirea luĭ Goluchowski, a cărui sentimente hotărît clericale sunt cunoscute încă de pe timpul activităţiĭ luĭ din Paris.“

Părerea cea maĭ corectă este fără îndoélă cea a luĭ „Osservatore Romano“. El ḑice: „Următoriul luĭ Kálnoky e catolic bun şi diplomat bun; îi dorim, ca lucrarea luĭ politică şi diplomatică să nu se rumpă aşa de fără de veste ca a luĭ Kálnoky. De altmintrea în judecarea acestor evenimente este recomandabilă reserva cea maĭ mare; evenimentele acestea nu atîrnă dela persóne, ci dela împrejurărĭ şi dela cause.“

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

De anĭ de ḑile se tot amână regularea congrueĭ, deşi lipsele preoţimiĭ ar pretinde, ca cestiunea acésta de mare urgenţă să se resólve fără amânare. Causa trăgănăriĭ de până acum a fost, că nu eraŭ isvórĕ de venit pentru îmbunătăţirea sorţiĭ materiale a preoţimiĭ din cura animarum. Comisiunea centrală pentru regularea congrueĭ a înaintat Maiestăţiĭ Sale un proiect pentru conscrierea venitelor beneficiilor marĭ, care proiect obţinênd preaînalta aprobare, se

Feuilleton.

Despre frumseţă şi îmbrăcăminte.

Scumpă Iléná!

Aĭ tótă dreptatea, dacă vreĭ, să fiĭ frumósă. Care fată tinĕră nu a dorit vre odată, să fie frumósă, şi nu privesce une orĭ în oglindă? Numaĭ cât oglinda e cam mincinósă, când deşertăciunea îĭ cere rĕspuns. Iubirea de sine are în urmare preocuparea. Apoĭ suntem noĭ óre capabile totdeuna, să judecăm, ce este frumos şi ce nu?

Psichologiĭ pretind la frumseţă dóuĕ lucruri, şi anume sensitivul şi suprasensitivul. În armonia lor constă esenţa frumseţeĭ. Pentru ca óre cine să fie frumos, trebue ca cu forma să stea în óre care raport raţionalul, binele şi plăcutul. Frumseţa ţine mijlocul între tóte acestea. E de lipsă, ca mintea şi simţirile să se desfăteze de o potrivă. La un om frumos, care e înse un criminalist, abia cred, că aĭ maĭ băga în samă esteriorul luĭ, îndată ce faţă cu interiorul luĭ te-a cuprins gróză. De aci se vede, că bunătatea, curăţenia, adevĕrul se recer neapĕrat atât la respect cât şi la frumseţă, ba bunătatea se indentifică cu frumseţa spirituală cea maĭ înaltă. Ceea ce este rĕŭ, necurat, neadevĕrat, nicĭ odată nu póte să fie frumos.

Dacă partea spirituală a frumosuluĭ, adecă bunătatea, este aşa de neapărat de lipsă, cât fără de ea frumosul nicĭ nu este cu putinţă, atuncĭ urmézĕ, că partea trupéscă a frumosuluĭ are să fie numaĭ espresiunea şi reflexul celeĭ spirituale. Frumseţa esternă cresce în mĕsura, în care cea internă armoniézĕ cu ea. Suprasensitivul se esprimă în ochĭ, în trăsăturĭ, în ţinută, şi pentru că el cresce din copilărie de odată cu trupul, el şi formézĕ trupul după caractĕrul sĕŭ.

Dacă tótă arta sutelor şi miilor de anĭ, dacă tóte florile de pe faţa pământuluĭ ar împodobi trupul unuĭ om de nimica, ele totuşĭ nu l-ar face maĭ frumos, căcĭ îĭ lipsesce respirul clarificătoriŭ al sufletuluĭ nobil şi frumos.

Singur numaĭ sufletul póte să facă din om un înger orĭ un monstru.

Şi acum închipuesce-ţĭ, cu ce frumseţă sublimă va fi înzestrat Dumneḑeŭ sufletul tĕŭ după chipul şi asemĕnarea sa, dacă sufletul tĕŭ este luĭ Dumneḑeŭ un obiect de bunăplăcere si de iubire! De aceea şi ómenĭ ceĭ dintâiŭ trebue că aŭ fost nespus de frumoşĭ, pentru că încă nu le turbura nicĭ un pĕcat desevârşita armonie dintre suflet şi trup.

Aşa dară frumseţa ta cea maĭ mare, ba singura ta frumseţă adevĕrată şi statornică se află în sufletul tĕŭ, adecă în chipul, în care l-aĭ păzit şi l-aĭ cultivat.

Cu cât sunt maĭ curate şi maĭ nobile cugetele, pornirile şi inteuţiile, cu atâta maĭ frumos glorifică frumseţa internă a sufletuluĭ forma esternă a trăsăturilor tale. Cu tot dreptul se face conclusie dela esteriorul omuluĭ la interiorul luĭ

Am vĕḑut fete, carĭ cu greŭ ar puteа, să susţină esamenul judecătoriuluĭ critic, dar când ele se ridică dela rugăciune, lucesce din ochiĭ lor o frumseţă aşa de suprapământéscă, încât simţescĭ îndemnul de a le privi de nisce îngerĭ.

Frumseţa trupéscă este un dar al ceriuluĭ. Înse darul acesta nu totdeuna a fost spre mântuire. El impune tuturor obligăminte, de carĭ ómenĭ maĭ puţin înzestraţĭ sunt cruţaţĭ. Dela o femee frumósă ómeniĭ pretind o frumseţă sufletéscă cu mult maĭ mare, şi eĭ totuşĭ se desilusionézĕ fórte uşor. Frumseţa primesce omagiĭ, carĭ cuprind tot atâtea ispite la deşertăciune. Frumseţa de multe orĭ e prilej spre pĕcat. Dacă eştĭ frumósă, nu-ţĭ uĭta nicĭ odată, că grijea ta cea maĭ de frunte are să-ţĭ fie, să nu laşĭ nicĭ odată, ca interiorul tĕŭ să rĕmână înapoia învelişuluĭ luĭ celuĭ frumos. Şi aluna cea sécă se caracterisézĕ prin colórea cea palidă a găociĭ. Numaĭ despre vîrtute şi despre sciinţă póte să se ḑică, că ele sunt legate maĭ frumos atunciа, când strălucesc întru umilinţă.

Da, scumpa mea, adevĕrata umilinţă clarifică frumseţa maĭ mult ca orĭ şi ce. Cea maĭ frumósă este aceea, carea nu e conscie de frumseţa sa.

Dar frumseţa trece, şi numaĭ vîrtutea rĕmâne. Cât de mare trebue să fie durerea femeeĭ deşerte, când ea vede, cum aniĭ şterg de p

speréză, că, — de nu va mai întreveni vre-o dificultate, — nu preste mult va fi regulată congrua preoţimii catolice de ambe riturile. Comisiunea doresce, ca datele conscrierii beneficiilor să fie demne de credinţă.

Ce privesce modalitatea conscrierii beneficiilor bisericesci mari, le distinge în dóuĕ grupe: în cele ce cad sub dispositiunea art. de lege XVI din 1715, şi în cele ce nu cad sub acésta lege. Conscrierea beneficiilor de sub dispositia art. XVI din 1715, cum sunt episcopiile de donaţiune regéscă, prepositurile, ea se face de cătră ministeriul de culte în conţelegere cu cel de finanţe, carî aŭ date autentice despre averea radicală a numitelor beneficii. La conscrierea celoralalte beneficii mari, cum sunt averile capitulelor şi ale abaţiilor şi prepositurilor de patronat privat, se va urma principiul fasionării beneficiaţilor. Tóte venitele şi cheltuelile fasionate trebue să fie probate prin documente estradate orî autenticate de cătră organele administrative concernente. Conscrierea o vor face ordinariatele diecesane, carî vor înainta apoi datele la ministeriul de culte.

Ce privesce conscrierea venitelor ordurilor religióse, după ce ordurile sunt datóre a susţiné institute pentru instrucţiune, se comite ministeriului de culte, să cerce, întru cât îşi împlinesc ordurile acea datorinţă.

Comisiunea a ţinut în cestiunea acésta şedinţă la 17 a c. sub presidiul archiepiscopului de Agria Dr. Samassa.

Franţa.

Deputatul radical Rabier a interpelat în şedinţa din 20 a c. a camerei cu privire la „propaganda clericală“ în armată. El atacă cu deosebire pe comandantul dela al V-lea corp de armată, care a dispus ostaşilor, să participe la ceremonii religióse. Ministrul de răsboiŭ generalul Zurlinden răspunde, că soldaţii din al V-lea corp de armată aŭ asistat la ceremonii religióse, dară acelea aŭ fost aranjate în onórea Ioanei d'Arc. Ministrul-preşedinte Ribot a declarat, că guvernul nu voesce a restrînge libertatea consciinţei. Şefii militari să uşureze pentru toţi soldaţii împlinirea datorinţelor religióse, dară să nu deprindă nicî o presiune asupra lor. Declararea ministrului a fost primită cu plăcere din partea maioritătii, numai cât tot aceea-şi maioritate votézà şi pentru ca să se esecute legile inimice bisericii.

Cât de lipsită de consecinţă este politica bisericéscă din Franţa, se vede şi de acolo, că pe când camerele votézà legi asupritóre pentru ordurile religióse, pe atunci ministeriul a conferit din noŭ o medalie de onóre unei călugăriţe, şi anume surorii Felicitas Thiébault, pentru zelul, care l-a desvoltat ea în salele militare ale spitalului din Pont-à-Mousson dela 1877 până în 1895, mai ales pe timp de epidemii.

Revistă politică.

Afaceri interne.

✕ Casa magnaţilor în şedinţa din 16 a c. a primit şi în a treia cetire proiectul de lege despre recepţiunea Jidovilor cu escepţiunea §-lui al 2-lea, în care se permitea trecerea dela creştinism la iudeism. Voturile aŭ fost egale, anume 96 pro, éră 96 contra proiectului, hotărînd votul preşedintelui, care a fost pentru proiect. Resultatul votării a produs mare bucurie în tot Israilul unguresc. Proiectul va ajunge nu preste mult de noŭ în camera deputaţilor. În casa de sus însă abia va mai reveni până la tómnă, de órece la 6 Iuniŭ se încep lucrările delegaţiunilor. Liberalii aŭ de gând să intercaleze §-l despre trecerea dela creştinism la iudeism în proiectul de lege referitor la libertatea religionară, numai cât magnaţii creştini vor observa apucătura liberalilor şi le vor zădărnici planul.

În şedinţa din 20 a camerei deputaţilor preşedintele a comunicat scripta ministruluĭ Bánffy, prin care se notifică, că ministrul de esterne la propria cerere e dimis, şi în locul luĭ Maiestatea Sa a numit pe contele Goluchowski, fostul ministru plenipotenţiar austro-ungar în Bucuresci.

Relativ la acésta comunicare contele Apponyi face observările următóre: Înainte de tóte autograful, prin care Monarchul primesce dimisiunea ministrului de esterne, nu e contrasignat. Acésta nu e în consonanţă cu constituţiunea. Mai încolo în statele constituţionale opiniunea publică trebue să fie informată despre causele căderii factorilor constituţionali. Foile guvernamentale aduc de causă a coflictului divergința ivită cu privire la interpretarea §-luĭ 8 al art. de lege 12 din 1867. Oratorul aştéptă lumină în cestiunea acésta şi întrébă pe ministrul-preşedinte, că pentru ce a trebuit să dimisioneze Kálnoky, şi că la numirea noului ministru de esterne influinţat-a şi ministrul-preşedinte ungar?

Bánffy respunde, că e praxă veche de a nu fi contrasignat autograful Monarchului la atarî denumirî. Causele, ce aŭ provocat căderea luĭ Kálnoky, sunt cu mult mai subiective, decât să se pótă tracta. Faimele referitóre la § 8 art. de lege 12 din 1867 sunt fără de temeiŭ, éră numirea noului ministru s'a întimplat după praxa urmată de 28 de anî.

Tot asemenea respuns a dat ministrul-preşedinte la interpelările luĭ Ugron şi Madarász. La interpelarea luĭ Hélfi şi Ugron, că prin ce s'a amestecat nunţiul în afacerile interne ale Ungarieĭ, Bánffy a declarat, că nu póte respunde.

Sêrbia.

Exregina Natalia a fost primită cu simpatie din tóte părţile la rentórcerea sa în ţară. Petrecerea eĭ lângă tinĕrul rege se consideră ca o binefacere pentru ţară, de órece ea va emancipa pe re-

---

faţa eĭ gingăşia tinereţelor, şi cum încetul pe încetul şi pe nesimţite se aşédă pe faţa eĭ trăsături mai aspre, cum ici colé se ţese câte un fir alb prin pĕrul eĭ, cum dispar tinereţele şi dimpreună cu ele şi frumseţa!

Şi ea totuşi putea să scie, că tot, ce e frumos, se şterge, şi cum chiar ce este mai frumos, chiar aceea dispare mai repede.

Acest trup pămîntesc şi de pământ ni-s'a dat, ca să-l chivernisim şi să-l păzim ca pe un templu viŭ al Spiritului sfînt, şi chiar de aceea nu ne este iertat, să dăm într'însul sălaş nicî unuĭ óspe necurat, nenobil.

Tu diminéţa pui multă grije pe aceea, ca încălţămintele tale să fie curate, şi preste di umbli cu multă băgare de samă, ca nu cumva să le murdăresci. Óre sufletul tĕŭ să nu merite macar atâta grije.

Avem surori nefericite, carî frumseţa, ce li-s'a denegat, vor să o cârpéscă cu mijlóce artificiale. În loc să-şi câştige prin virtute frumseţa cea vecinică, ele perd chiar şi puţinul acela, ce-l aŭ, şi cu silinţele sale nebune după frumseţă închipuită îşi ruinéză une oria chiar şi sănĕtatea.

La frumseţă încă se recere sănĕtatea. Ceea ce e bolnav, nu e frumos, pentru că nu e desevârşit. Dar sunt fete tinere, carî numai pentru a arăté frumóse îşi acopere faţa cu o pătură de pudră. Dacă acésta se repeţesce adese orî, pelea se face aspră şi nefrumó-ă.

Altele prădéză óre întregi, zugravindu-şi vînuţe vinete pe tîmple, pentru ca să se pară, ca şi cum pelea le-ar fi transparentă. Altele orî tot acelea îşi zugrăvesc cu multă prădare de timp sprincenele şi genele cu colóre întunecată, pentru ca prin acésta să potenţeze lucirea vióe a ochilor.

Ele rabdă durere ardĕtóre, stropesc sucul cojilor de portocale în ochiĭ deschişi, pentru ca să provóce într'înşiĭ lucirea aceea umedă, carea se dice a fi proprietatea neasemĕnat de frumósă a Spaniolelor. Ele îşi zugrăvesc pĕrul, buzele, obrajiĭ, unghiile; îşi înfăşură mânile preste nópte în alifiĭ aluătóse, pentru ca să le împărtăşéscă aibéţă şi fragedime; portă pe faţă óre întregi carne crudă pentru a netedi pelea; strîmtorese trupul în platoşe de corsetă şi petrec nopţi întregi în chinuri şi-şi contrag morburi, numai pentru ca în sfârşit să-şi gătéscă — o talie nefiréscă de vespe; se încunjură cu vaporî plinî de diferite parfumuri, totdeuna după cum prescrie moda, ba beŭ şi medicamente, pentru ca să dea sudoriĭ un parfum artificial. Ele îşi ruinéza sănĕtatea şi-şi petézà conscinţa nutrind ilusia, că vor fi mai frumóse.

Ele pot să se mângăe. Surorile lor cele negre din Africa şi cele arămiĭ din America se tetovézà şi-şi găuresc nasul şi buz-le tot cu scopul de a fi „frumóse“.

Dumneḑeŭ a format trupurile ómenilor diferite după sfinta sa voe. Nu se cuvine decî a voi, să-ţi schimbi forma, să te tractezi aşa dicênd ca pe o păpuşe.

Cele ce vor să înşele lumea cu mijlóce de acelea artificiale, pot să o păţéscă asemenea dómneĭ aceleia, carea şedea după câtăva vreme în societate cu obrajiĭ portocaliĭ. Toţi începură să ridă de ea, şi ea nu scia, ce însamnă rîsetele acestea şi privirile îndreptate asupra eĭ. Lumina de gas înfiurise asupra părţilor chimice, din carî fi era compusă spoéla feţei, şi schimbase delicata eĭ colóre trandafirie în colóre strigătóre portocalie.

Îmbrăcămintea óre cui în multe privinţe concede ómenilor o privire în internul luĭ, în caractĕrul lui. Orî care femee va alege adecă una orî alta din moda de di după gustul sĕŭ, va modifica asta, va încunjura ceea, orî va decopia acurat modelui dat în jurnalul de modă. Moda acésta e o tirană, carea inventézà multe lucruri nefrumóse şi absurde. Adevĕrat că noi până la un anumit punct suntem siliţi a ne supune modeĭ, dar cu tóte acestea ni-se dă voe, să o acomodăm indigiuţelor folosului, modestieĭ şi cruţării. Mie mi-se pare a fi de tot de prisos a avé multe haine şi a petrece cu hainele tóte înoirile modeĭ. Dacă ţi-aĭ ales o haină cu gust, poţi să fii sigură, că vei puté să o porţi multă vreme, fără ca să fii bătétóre la ochi ca o anticitate.

O fată tinĕră nicî odată nu ar trebui

gele de sub influința periculósă a exregeluĭ Milan. Deși până acum regina nu a dat încă nicĭ un semn, din care s'ar deduce, că ea voesce a se amesteca în afacerile politice, totuși lumea vorbesce despre iminenta retragere a cabinetuluĭ actual și venirea la putere a radicalilor cu Pasicĭ în frunte, care e persónă gată înaintea regineĭ.

Pentru mântuirea țĕriĭ din crisa pecuniară s'a convocat conferința consiliuluĭ financial compus din bancherĭ, negustătorĭ, directorĭ de bănci și din câțiva funcționarĭ înalți de finanțe.

Programul

solemnităților, după carĭ Preasfinția Sa Dr. Victor Mihályi de Apșa va să se introducă în formă canonică în posesiunea Scaunuluĭ Archiepiscopesc și Mitropolitan de Făgăraș și Alba-Iulia Dumineca a VII-a după Paștĭ în 26/14 Maiŭ 1895 în Biserica catedrală mitropolitană din Blaș, a căreĭ hram este S. Treime.

1. Mitropolitul sosesce la Blaș de către Teiuș Sâmbătă în 25/13 Maiŭ 1895 cu trenul, care intră în gara din Blaș la 2 óre 35 minute după amédădi: el trage de-a dreptul la s. Biserică Catedrală Mitropolitană, undel va aștepta Prea Veneratul Capitul Mitropolitan în ornat sacru la pórta bisericiĭ pe atriŭ; acolo îl îmbracă în mandie și camilafcă, și după rĕspunsul la cuvintele de întimpinare, va intra în biserica catedrală, și va celebra cu asistență Înseratul; după deslegare va fi condus până la pórta bisericiĭ, unde desbrăcându-se de ornate, se va duce în Curtea Mitropolitană.

2. Duminecă în 26/14 Maiŭ la 8 óre diminéța se va aduna Veneratul Cler la s. Biserică Catedrală, și se va îmbrăca cu tóte ornatele. La 8 ¼ óre vor veni cu procesiune până la Reședința Mitropolitană, și vor aduce cu sine camilafca, mandia, epitrachilul, mânușĭ și toég: atât pentru Episcopul Instalatoriŭ, cât și pentru Archiepiscop.

3. Archiereiĭ îmbrăcați în ornat sub pulsul tuturor campanelor vor fi conduși la s. Biserica Catedrală.

4. În biserică Archiereiĭ vor înainta până la trépta din Presbiteriŭ, de unde Episcopul Instalatoriŭ se va sui pe tronul împĕrătesc, ĕră Archiepiscopul oprindu-se, insinua-se-va pe sine, ca pe denumitul și preconisatul Mitropolit, căruia îi va rĕspunde Reverendissimul Vicariŭ Capitular Mitropolitan străpunêndu-i cheile s. Bisericĭ Catedrale Mitropolitane. Ĕră Mitropolitul cheile le pune pe îngenunchiariul pregătit spre aceea, și însu-și îngenunchiând se rógă, ĕră corul cântă „Împĕrate ceresc".

5. Terminându-te chemarea Spiritului Sfînt, Mitropolitul va cuprinde Scaunul pe amvon în mijlocul Presbiteriuluĭ, și va demanda a se ceti tóte documentele, și anume: a) Decretul Regesc de denumire, b) Bullele Pontificiĭ de preconisațiune.

6. După publicațiunea bullelor Pontificiĭ ambiĭ Archiereĭ se vor îmbrăca în tóte ornatele archierescĭ. Apoĭ Mitropolitul va demanda a se ceti Bulla Palliuluĭ Sacru, apoĭ Bulla către Archiereul Instalatoriŭ, și îngenunchiat va presta jurămîntul Sacruluĭ Paliŭ.

7. După jurămînt Episcopul instalatoriŭ amĕsurat formeĭ prescrise în Bullă, va aședa pe umerii Archiepiscopuluĭ Sacrul Paliŭ Mitropolitan, și va cuvînta către Archiepiscopul introdus, ĕră Archiepiscopul va rĕspunde Episcopuluĭ instalatoriŭ.

8. De aci întreg Veneratul Cler: începênd dela Reverendissimul Vicariŭ Capitulariŭ Mitropolitan, până la cel mai tinĕr Preot, va face Mitropolitului omagiul îndatinat; după care Reverendissimul Vicariŭ Capitulariŭ Mitropolitan va ține cuvîntare către Mitropolitul, ĕră Mitropolitul către toți.

9. Terminându-se cuvîntările Mitropolitul va da binecuvîntare cu dicherion și tricherion, corul va intona „Întru mulți anĭ dispunĕtoriule", și Archiereiĭ vor pleca înaintea Iconostasuluĭ împreună cu Veneratul Cler concelebrante spre a-și lua timp de pregătire la S. Liturgie; și se va începe S. Liturgie, la carea vor asista în Sanctuariŭ toți Preoții, carĭ vor servi după ritul prescris, ĕră celalalți vor sta în Presbiteriŭ.

10. După rugăciunea amvonuluĭ se va cânta „Mărire întru cei de sus luĭ Dumnedeŭ" cu ecteniile dela Litie.

11. După „Fie numele Domnuluĭ" Cassnicul Cantor va încunoscința poporuluĭ adunat Brevea Pontificie pentru indulginție, și cumcă Metropolitul va da binecuvîntare Papală împreunată cu indulginție plenare; din acest îndemn va provoca pe popor să îngenunchieze.

12. Archiereiĭ după deslegare vor depune ornatele pontificale, și se vor îmbrăca în mandie, camilafcă șcl. și de către întregul Venerat Cler vor fi conduși în procesiune la Reședința Metropolitană sub pulsul tuturor campanelor: de unde Veneratul Cler reîntorcêndu-se ĕrăși în procesiune în Biserica Catedrală Metropolitană, va desbrăca Ornatul sacru.

Dr Augustin Bunea
Protonotariŭ Consistorial.

Colecta pentru gimnasiul din Blaș.

Suma din nrulŭ 13. fl. 21085.61

Ioan Paul prof. la liceul național din Iași a colectat din Iași dela: (Fine.)

D. Scureiŭ rovisor școlar	lei	5.—
N. Dragoianu . . .	„	5.—
Daniel C. Klein . . .	„	2.—
Ch. Miclescu	„	10.—
Iorgu P. Lupașcu . .	„	5.—
Iordăchel S. Sturdza .	„	2.—
Ovanes Criste	„	10.—
D. Giosan	„	5.—
M. Hepru (indescifrabil)	„	1.—
G. C. Răileanu . . .	„	5.—
D. Ștef. Banga (indescifrabil)	„	2.—
I. Andriescu	„	1.—
Caton G. Lecca . . .	„	5.—
V. Capșa	„	3.—
G. Pârgariu	„	1.—

Elevii liceuluĭ național din Iași:

N. D. Emilian . . .	„	2.—
N. Racoviță	„	1.—
N. Adamoviciŭ . . .	„	—.50
F. Beiissimus . . .	„	1.—

în societate să apară îmbrăcată în haine de colorĭ strigătóre și de croitură bătétóre la ochĭ. Ea prin nimica să nu se facă bătétóre la ochĭ.

Pitia, fata luĭ Aristotele, molestată odată cu întrebarea, care haină și colóre i-se pare a fi mai frumósă, a rĕspuns: „Roșeța pudiciteĭ decente și drăgălașe pe fața nevinovățieĭ."

Cel ce voesce să mérgă pașĭ de pașĭ cu tóte novitățile modelĭ, acela trebue să jertféscă mult timp și mulțĭ banĭ. Amîndóue ar puté să le foloséscă mult mai bine spre alte scopurĭ.

Îmbrăcămintea să fie simplă, curățea și nebătétóre la ochĭ. Poporul francez este recunoscut ca hotărîtoriŭ în ale eleganteĭ de toaletă. Și totuși Francezul dice: „Une dame bien chaussée et bien gantée est toujours propre," pe românesce: O dómnă bine încălțată și bine înmănușată totdeuna e elegantă.

Nu fi luxuósă nicĭ în numĕrul nicĭ în gătirea hainelor tale, nicĭ chiar atuncia, când raporturile părinților și banilĭ tĕĭ de buzunar ți-o ar concede. Nicĭ nu-ți face pĕrul turn în cap prin fel de fel de apucăturĭ măiestrite, și nicĭ nu-l lăsa, să atîrne pe spate la vale. Acestea amîndóue îți ruinéză pĕrul, ĕră cea din urmă îți ruinéză și hainele. Arderea de bucluțe încă nu-mi prea place, abstragênd dela aceea, că cu fabricarea astorfel de bucluțe aĭ tândăli póte și o óră înaintea oglindiĭ. Un pĕr frumos, peptĕnat neted și cu grije, înfășurat simplu în jur de cap, împodobesce totdeuna maĭ bine, și pentru a-ți găti podóba asta nu aĭ lipsă de nicĭ o mână străină. Nu-ți concede nicĭ odată a te înfățișa la dejun nepeptĕnată cu pĕrul vîrît într'o căiță orĭ îmbrăcată în haină de negligée. O astfel de haină preste tot nu-ĭ șede bine unei fete tinere. Dela ea se aștéptă, să fie totdeuna gătită, curățică și netedă.

Haina să fie comódă, dar bine potrivită pe trup. Pe ea să nu fie nicĭ o pată și nicĭ o ruptură. Murdăria trupuluĭ și a hainelĭ vĕdesce desmățarea sufletuluĭ; hainele negligeate vĕdesc un spirit leneș și amorțit.

Chiar și haina de casă încă să-ți fie totdeuna așa, cât să te poți înfățișa în orĭ care moment înaintea orĭ căreĭ visite, fie aceea orĭ cât de alésă.

Hainele prea strîmte nu sunt numaĭ nesănĕtóse, ci și împotriva buneĭ cuviințe. Cu multă băgare de samă să fiĭ la aceea, ca nu cumva să vatemĭ buna cuviință. Nu purta nicĭ când haină decoltată, orĭ cel puțin micșoréză decoltarea cât se póte de tare.

Nicĭ să nu te înțorțonezĭ cu prea multe juvăere. Zurăitul multor brățare este chinuitoriŭ pentru cel de față.

O cruciuliță de aur, câteva florĭ próspete sunt totdeuna podóba cea maĭ frumósă a uneĭ fete tinere.

Odinióră esistaŭ legĭ, carĭ prescriaŭ cu de-amĕruntul, ce fel de haine și podóbe să pórte femeile fiesce căreĭ clase a societății. Astădĭ fiesce care servitóre se îmbracă asemenea stăpâneĭ sale și pórtă juvăere false, pe carĭ industria scie să le gătéscă cu atâta măiestrie, cât fórte cu greŭ poțĭ să le deosebescĭ de cele veritabile. Astădĭ diferința de clasă nu se maĭ esprimă în deosebirea vesmintelor. Astădĭ cel din clasa alésă trebue să se deosebéscă deci prin simplicitatea cea maĭ mare în vesminte.

Îmbrăcămintea elegantă are decĭ să fie simplă, curată, decentă, modestă, gătită cu gust. Schimburile și încălțămintele încă să fie fără scăderĭ, ĕră pĕrul să fie peptĕnat simplu și neted.

Nu e de lipsă, ca haina să-ți fie totdeuna nóuă. Fie ea orĭ cât de veche, tot o poțĭ purta, maĭ ales acasă, numaĭ să fie curată și potrivită. Hainele bune pórtă-le, când legĭ de acasă, ĕr acasă cruță-le purtând de cele maĭ vechĭ. De cumva nu ești silită, să deprindĭ astfel cruțarea, deprinde-o totuși și cu sumulița cruțată în acest chip gătesce-ți o plăcere: binefacerea îți oferesce plăcerea cea maĭ mare atuncĭ, când ea este însoțită de jertfă.

Îmbrăcămintea să-ți fie totdeuna curată și frumósă. Dar maĭ pe sus de tóte nu-ți uita de curățenia și frumseța sufletuluĭ. Fără de acésta e zădarnică orĭ ce sulimănire, și tóte podóbele sunt nimicurĭ deșerte.

Te salută a ta **Anuță.**

C. Ciurea	lei	1.—
A. Popescu	„	1.—
P. Scorpan	„	1.—
Al. Vortman	„	1.—
I. Bejau	„	1.—
R. Motăș	„	1.—
I. Vărlănescu	„	1.—
I. Știubeiu	„	1.—
I. D. Theodor	„	1.—
L. Friedman	„	1.—
D. Ardeleanu	„	1.—
Gr. Roșu	„	—.50
P. Hudic	„	1.—
N. Enăchescu	„	—.50
Al. Teodor	„	1.—
I. Rosetti	„	1.—
Al. Stoica	„	1.—
Gr. M. Poslușnic	„	—.50
M. Genoiu	„	1.—
Botez C.	„	1.—
M. Botez	„	1.—
Cihodariu	„	—.50
Chr. Dima	„	1.—
Em. Fătu	„	1.—
Gh. Istrati	„	1.—
B. Iuster	„	—.50
N. Lapteș	„	—.50
G. Leatriș	„	—.50
Al. Macarovici	„	4.—
Al. Mandrea	„	3.—
Eug. Neculcea	„	1.—
R. Nițescu	„	1.—
G. I. Popescu	„	1.—
N. I. Porovici	„	—.50
C. Popov	„	—.50
R. Rosetti	„	2.—
C. D. Sava	„	1.—
M. Stamatin	„	—.50
V. Stauceanu	„	1.—
I. C. Ștefănescu	„	—.50
Oct. Velciu	„	1.—
Gh. Mârzescu	„	1.—
Gh. Pandele	„	4.50
Gh. Vălescu	„	1.—
R. Rosetti	„	1.60
E. Rosetti	„	1.10
Teodoru	„	—.90
Berea	„	—.40
Cancicov	„	—.40
Bellissimus	„	—.50
Enăchescu	„	—.50
Stenner	„	—.50
Herer	„	—.50
I. Roman	„	4.—
V. Miclescu	„	5.—
Gh. Mârzescu	„	2.50
Stenner	„	2.—
Gr. Botez	„	2.—
Melencovici	„	2.—
Longhinescu	„	1.10
Lupu	„	1.—
Costăchescu	„	1.—
Vasiliu	„	—.40
Haim	„	1.50
Eug. Botez	„	2.—
Necolau	„	—.50
Haimovici	„	1.—
Grossi	„	1.—
Mîndru	„	—.50
Gh. Spiridon	„	1.—
Flügelman	„	—.50
Visoski	„	1.—
Vălescu Gh.	„	5.—
Vălescu D.	„	5.—
Ananiescu	„	1.50
Vexler	„	—50.
Lapteș	„	1.50
Ladico	„	—.50
Profesorul M. Tomida a colectat dela mai mulți	„	60.—
Dl. Văsescu proprietar	„	50.—
Dna Văsescu	„	50.—
Ioan Paul profesor	„ 52.45 fl.	1484.03
	Suma fl.	22569.64

Nr. 9/895

Convocare. [1]

„Reuniunea învățătorilor gr. cat. din Comitatul Coșocnei“ își va ține adunarea generală în Cluș-Mănăștur, la 19 Iuniu a. c. st. n.

Sunt deci invitați cu tótă onórea a participa la acésta adunare toți învățătorii gr. cat. de pe teritoriul Comitatului Coșocnei cât și alți iubitori de cultura poporului.

Din ședința comitetului reuniuniĭ ținută în Cluș la 16 Maiu 1895.

Iacob Mureșian, președintele. **Demetriu V. Zahu.** secretariu I.

[1] Celealalte diare române sunt rugate cu tótă onórea a publica acésta convocare.

Noutăți.

Primirea I. P. S. Domnului Mitropolit promite a fi fórte imposantă. Din comunele mai apropiate și chiar și din comune mai depărtate va curge massă de popor la Blaș. Óspeți din depărtare aŭ început deja ieri să soséscă. Aŭ sosit între alții Maramurășenii, mândri, că din sinul lor a ieșit Mitropolitul nostru. Despre decurgerea festivităților vom încunoscința pe cetitorii nostri în număr estraordinar.

Întru mărirea lui Dumnedeŭ. *Mărința Sbârcea n. Muntean,* urmând esemplul lui George Deac. care în anul 1891 a făcut pentru biserica din *Vestem* o fundațiune de 200 fl., a donat și dînsa pentru biserica din loc suma de 200 fl. v. a. pe lângă condițiuni favorabile, preotului a patra parte din interese, ér celealalte trei părți în favorul bisericiĭ. — În filia *Ciptelnic* a parochieĭ Bandul de câmpie credinciosul *Costin Tóder* după numirea sa de fĕt al s. biserici a donat acesteia un agru în preț de 100 fl., éră credinciosul *Hodoș Ion* pentru ajutoriul, ce i-l a prestat preotul nostru local cu ocasiunea pertractăriĭ lăsământului rĕmas după femeea lui, a donat s. biserici asemenea un agru în preț de 100 fl.

Concurs. La parochia *Șardul-unguresc* împreunată cu *Nădĕșelul-unguresc*, și filiile *Viștea* și *Mera* se escrie concurs cu terminul de 8 Iuniu pe lângă emolumentele următóre: Casă parochială de pétră cu 2 încăperi, cuină pivniță și celealalte superedificate economice preste tot în stare bună, porțiunea canonică în Șard 1 jug. grădină, 10 jug. arătoriu, 3 jug. fînaț, 4 jug. pădure, lecticale 90 metrete cucuruz a 20 cupe vechi și câte o zi de lucru de familie, în Nădĕșel o grădină cu venit de 20 fl., 13 jug. 1097□° arătoriu, 3 jug. 1514□° rît cositoriu de 2 ori pe an, 60 metrete cucuruz și 60 zile de lucru, în Viștea 13—14 metrete cucuruz și 18—20 zile de lucru. Pe lângă acestea stola îndatinată. Contribuțiunile le plătesce poporul. — La parochia *Voruntoc* din protopopiatul Mediașului s'a escris concurs până în 30 Iuniu a. c. Emolumentele: Casă cu tindă și celariu, fântână, șură cu felderă și staul; porțiunea canonică 10 jug. arătoriu și 4 jug. cositoriu; dóuĕ zile de lucru dela fiecare fum; 10 orgii de lemne; venitele stolare.

Mulțămită. Curatoratul bisericiĭ gr. cat. din Bogata română spre a colecta banii de lipsă pentru edificarea bisericiĭ a aranjat un maĭaĭ în 12 Maiu, care a dat un venit curat de 64 fl. 55 cr. Mulțămită specială se aduce pentru suprasolvirĭ M. O. D. Petru Cherebeț adm. protopopesc cu 7 fl., Vasiliu Cherebeț cu 2 fl., Lázár Miklós notar cu 2 fl., Nagy Sándor cu 2 fl., Andreiu Filip subnotar cu 1 fl. 50 cr., Dionisiu Hosu învĕțător cu 1 fl., Francisca Delis cu 1 fl. 50 cr., Mariuca Cherebeț cu 1 fl.

Nou proces politic. Dlui G. Dordea econom și primar comunal în Bungard, i-s'a intentat proces din partea procuraturei fiind că în 8 Febr. 1894 a întimpinat cu o scurtă vorbire pe dl Sept. Albini, care se rentorcea din închisóre. Procesul s'a pertractat în 22 a c. la Tribunalul reg. din Sibiu. Dl Dordea în mĕduosul sĕu discurs de apĕrare accentuéză, că țĕranul român este una cu inteligința sa, țĕranul român nu vrea să aibă numaĭ datorințe, ci și drepturi. Acestea le reclamă în numele sĕu inteligentul român, ca conducĕtoriu al poporului, și fiind glasul inteligenței luptătóre vócea poporului, e firesc, că lupta domnului român să fie salutată cu căldură de țĕranul român. Tribunalul a condamnat pe inteligentul econom la 100 fl. amendă.

Congresul național bisericesc al provinței mitropolitane gr. or. din Transilvania și Ungaria s'a deschis Duminecă de cătră Esc. Sa Mitropolitul Miron Romanul. În discursul de deschidere se spune, că congresul după normele în vigóre ar fi trebuit să se întrunéscă în 1/13 Octobre 1894. amânarea corvocăriĭ congresului a întrevinit din considerațiuni politice, pentru carĭ nu a putut urma la timp resoluțiunea preaînaltă, dela care s'a făcut pendentă și în trecut convocarea congresului. Recomandă mitropolitul, că la consultările congresului să se evite și umbra unei ingerințe în afaceri politice, mărginindu-se la agendele indicate în statutul origanic, ca nu cumva prin vre-o digresiune să se dea ansă la suspiționarĭ, cași cum ar voi să foloséscă biserică de un teren pentru acțiuni politice. La congres aŭ luat parte episcopii și representanții preoți și mireni aĭ provinței metropolitane gr. or. române.

Congresul agrarilor. În 19 și 20 a c. s'a ținut în Budapesta al III-lea congres regnicolar al agrarilor. Congresele agrarĭ în o țară eminamente agricolă, cum e și țara nóstră sunt de mare moment. Momentuositatea acĕ ta a fost accentuată și în discursul de deschidere al contelui Dessewffy Aurel, care arată, că tóte clasele sociale înaintéză repede, numaĭ clasa cea mai numĕrósă, agricultorii, fac progrese relativ de tot neînsemnate, pe când sarcinile publice mai vîrtos pe umerii lor apasă. El ține, că e datorința societăți și cu deosebire a statului a veni în ajutoriul agricultorilor, ca să nu adereze la anumite tendențe ale socialismului de stat. Chemarea congresului este, să afle mijlócele pentru sanarea rĕului. S'aŭ luat unele resoluțiuni corĕspundĕtóre pentru delăturarea crisei agricole, dară fiind că conducĕtorii reuniuniĭ agricole regnicolare nu fac parte din partidul jidan-liberal, abia credem, că guvernul să țină sămă de dorințele și resoluțiunile congresului.

Mulțămită publică. Neputĕnd în persónă, pe acésta cale ne ținem de datorință a mulțămi braveĭ inteligințe române din Nagylak (Nădlac) pentru frumósa cunună, cu care aŭ binevoit a înfrumseța cosciugul neuitatului nostru părinte Georgiu Orosz. *Paulina* și *Luïsa Orosz.*

Szeless Adorján, atentatorul asupra monumentului lui Hentzi din Buda, a fost arestat din partea poliției francese la granița francesă de cătră Elveția în satul Annemasse. El locuia în Elveția și acolo era sigur. La Annemasse a mers el, pentru ca să vadă o serbare poporală de acolo. Dar kossuthistul Pázmándy Dénes a telegrafat ministrului de justiție Trarieux, că fapta lui Szeless a purces din motive politice, și ministrul în urma acesteĭ telegrame a dispus, ca lui Szeless să i-se redea libertarea. Ce va ține óre la asta ministrul Goluchowski?

Casuri de mórte. *Ioan Mărculeț,* parochul Grebenișului de Câmpie, a repausat la 8 a c. în al 51-lea an al etății. Defunctul a funcționat din 1869—1878 ca profesor la gimnasiul superior gr. cat. din Blaș, unde s'a distins prin scnnță fundată, prin agerime de spirit și prin o propunere clară și precisă. El a elaborat și un manual de Aritmetică după Mocnik pentru a III-a și a IV-a clasă gimn., care a apărut în a II-a ediție și se folosesce și adi ca manual în gimnasiile nóstre. În 1878 a trecut în România, de unde întorcêndu-se în 1889 a fost dispus de paroch în Grebenișul de Câmpie. — *Georgiu Orosz de Fejéregyháza* Archidiacon on. și paroch gr. cat. de Nagylak, a repausat în 15 a c. în anul aĭ 64-lea al vieții și aĭ 40-lea al preoției.

În veci amintirea lor!

Schmidtmeier Ludovic din Cluș se recomandă ca friseur de dame pe timpul festivităților intronisăriĭ. Localul în piața Blașului în casa dómneĭ Csato.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Asemĕnarea între modulŭ alegerii superintendentelui calvinescŭ și mitropolitului românescŭ din Ardelŭ în perioda calvină. Deși urmele istorice despre modulŭ alegerii mitropolitului nostru în perioda calvină, putemŭ să dicemŭ, suntŭ puține, totuși combinându-le cu urmele despre modulŭ alegerii superintendentelui calvinescŭ din acelŭ periodŭ observămŭ o asemenare destulŭ de însemnată, pre carea numai întîmplarea órbă nu o póte esplica. Asemĕnarea este în urmărórele puncte.

1. Și pre superintendentele calvinescŭ ca și pre mitropolitulŭ românescŭ îlŭ alegea numai clerulŭ.

2. Și la calvini ca și la Români din clerŭ luaŭ parte în prima linie protopopii, carî toți aveaŭ votŭ virilŭ.

3. Și la calvini ca și la Români celalaltŭ clerŭ nu lua întregŭ parte la alegere, ci numai unii membrii.

4. La calvini din celalaltŭ clerŭ lua parte mai cu samă notariulŭ tractualŭ. Și la Români în timpurile mai târdie încă aflămŭ, că din celalaltŭ clerŭ lua parte mai cu samă o persónă numită „notariŭ“.

5. Superintendentele calvinescŭ ca și mitropolitulŭ românescŭ trebuia să fie întăritŭ de principele țĕrii.

6. Și dreptulŭ alegerii superintendentelui calvinŭ, ca și alŭ mitropolituluĭ românescŭ era inarticulatŭ în legile tĕrii.

În urma acestora, credemŭ, că fără a esagera, putemŭ să dicemŭ, că influința unei biserici asupra celeilalalte cu privire la modulă alegerii capului bisericescŭ, cu greŭ se póte tăgădui.

Multŭ póte fuse împedi cestiunea împrejurarea, că modulŭ alegerii capului bisericii românesci în Ardélŭ pre câtŭ de tare semĕnă cu modulŭ alegerii capului calvinescŭ, pre atâta este de departe de modulŭ constituirii episcopilorŭ și mitropoliților după dreptulŭ resăriténŭ alŭ Pravileĭ, la care trecemŭ acum.

III.

Modulŭ constuiririĭ episcopilorŭ și mitropoliților după dreptul resăriténŭ alŭ Pravileĭ.

Principiulŭ anticŭ la constituirea episcopilorŭ. Mântuitoriulŭ nostru Isusŭ Christosŭ, cândŭ a trimisŭ în lume pre Apostolii, le-a disŭ *„pre cum m'a trimisŭ pre mine Tatălŭ, și eŭ vĕ trimitŭ pre voi.“* [1]) Prin acésta a arĕtatŭ, că puterea, ce o a căpĕtatŭ Elu dela Tatălŭ cu privire la biserică, întrégă o dă Apostolilorŭ sĕi.

Putemŭ dară să dicemŭ, că puterea bisericéscă se află în Dumnedeŭ Tatălŭ ca în isvorulŭ ultimŭ. Dumnedeŭ Tatălŭ o a datŭ Fiuluĭ întrupatŭ, éră Fiulŭ o a datŭ sfinților Apostoli.

Biserica însĕ avea se esiste până la capetulŭ lumiĭ, éră Apostolii ca ómeni muritori s'aŭ stinsŭ cu toții. A peritŭ însĕ dóră cu ei și puterea bisericéscă? Dacă cu Apostolii ar fi peritŭ și puterea bisericéscă, ar fi peritŭ și biserica, care și ea încâtŭ este o societate, fără o putere publică nu póte să esiste.

Ce s'a întîmplatŭ dară?

După norma cum Apostolii aŭ primitŭ dela Fiulŭ luĭ Dumnedeŭ puterea bisericéscă, așa aŭ dat'o și ei la alții, carî suntŭ episcopii, aceștia érăși la alții, și așa are să se întîmple până la capetulŭ lumiĭ.

În locŭlŭ colegiuluĭ Apostolilorŭ a urmatŭ colegiulŭ episcopilorŭ, și acesta se reînoesce din generațiune în generațiune până la capetulŭ lumiĭ.

Principiulŭ acesta a servitŭ totŭdeauna de cinosură în biserică la constituirea episcopilorŭ. Fiindŭ că la episcopĭ a trecutŭ puterea Apostolilorŭ primită dela Fiulŭ luĭ Dumnedeŭ, episcopiĭ aŭ fostŭ totŭdeauna ceĭ carî aŭ avutŭ dreptŭ în prima linie la constituirea episcopilorŭ.

Alŭ doilea principiŭ fundamentalŭ la constituirea episcopilorŭ a fostŭ, ca să nu se înalțe la demnitatea acésta decâtŭ numai persóne vrednice în totŭ respectulŭ.

Cine póte însĕ în împrejurări anumite să cunóscă mai bine vrednicia unuĭ individă, care e să se înalțe la trépta episcopéscă, decâtŭ clerulŭ și poporulŭ din mijloculŭ căruia se ĭea respectivulŭ?

De aci a urmatŭ și din principiulŭ acesta a isvorîtŭ datina antică în biserică, de câudŭ devenĭea în vacanță ver unŭ scaunŭ episcopescŭ în ver o cetate, se adunaŭ episcopiĭ din jurŭ, ca să constitue episcopŭ noŭ. Episcopiĭ însĕ cereaŭ totŭdeauna testimoniulŭ clerului și alŭ poporului cu privire la celŭ ce ar fi a se alege. Și nicĭ nu e mirare că așa făceaŭ, deórece episcopilor multe puteaŭ să le fie ascunse despre unŭ individŭ, carĭ nu erau ascunse clerului și poporului, în mijloculŭ căruia a trăitŭ respectivulŭ.

Testimoniulŭ acesta alŭ clerului și alŭ poporului l'a constituirea episcopilorŭ era în timpurile antice așa de necessariŭ, că s. Cyprianŭ dice, că puterea principală de a alege pre ceĭ vrednicĭ de episcopatŭ, era la poporŭ. [1])

În conformitate cu pracsa aceasta antică bisericéscă dice lucă s. Clemente Romanului *συναινοδοκησάσης τῆς ἐκκλησίας πάσης* = aprobândŭ întrégă biserica, éră s. Cyprian dice, că episcopul Sabinŭ fu alesŭ *„de universae fraternitatis suffragio, de episcoporum qui in praesentia convenerant judicio,“* [2]) éră Tertulian despre episcopi dice: *„praesident probati quique seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti.“* [3]) Totŭ s. Cyprianŭ despre alegerea Papeĭ Corneliŭ dice: *„Factus est episcopus a plurimis collegis nostris, qui tunc in urbe Rome aderant . . . . . de clericorum pace omnium testimonio, de plebis, quae tunc adfuit suffragio.“* [4])

Dovadă despre lucrulŭ acesta avemŭ și în istoriciĭ păgâni. Astfelŭ istoriculŭ Lampridiŭ ne spune, cum împĕratulŭ Alesandru Severŭ câudŭ denumia pre oficialiĭ înalți de statŭ, poftiea dela poporŭ, ca să spună dacă scie ceva rĕŭ despre elŭ, și se provoca la datina creștinilorŭ, carĭ încă așa purcedeaŭ, câudŭ își constituiaŭ oficialii. [5])

Conlucrarea clerului și a poporului la constituirea episcopilorŭ în secululŭ de întâiŭ a creștinătății este, putemŭ, să dicemŭ, unŭ adeverŭ istoricŭ incontestabilŭ.

Este însĕ o întrebare de momentŭ în cestiunea acésta, anume, óre ce valóre de dreptŭ avea conlucrarea acésta?

Că clerulŭ și poporulŭ trebuia să mărturiséscă despre demnitatea celuĭ alesŭ, este securŭ.

Mărturisirea acésta a clerului și a poporului însĕ putea să aibă o atare putere, câtŭ episcopiĭ presenți trebuiaŭ și eraŭ siliți să ordineze pre celŭ aflatŭ vrednicŭ de clerŭ și poporŭ chiar și dacă eĭ aveaŭ cu totulŭ altă părere despre respectivulŭ. Episcopiĭ arŭ avé în casulŭ acesta numai dreptulŭ de a-și câștiga în formațiunĭ, că óre alegerea clerului și a poporului decurs'a saŭ nu în ordine? Din viața modernă amŭ avé casŭ analogŭ cu alegerea deputaților pentru parlamentŭ. Dacă alegerea a decursŭ în ordine cu observarea legilorŭ, parlamentulŭ trebue să priméscă în sinulŭ sĕŭ pre celŭ alesŭ, fără să aiba dreptulŭ a-lŭ respinge, neavêndŭ calități destulŭ de eminente.

Părerea acésta o ține Mitropolitulŭ Șaguna. Elŭ însĕ o a împrumutatŭ din cuvîntŭ în cuvîntŭ dela anglicanulŭ Bingham. [6])

Mărturisirea clerului și a poporului despre vrednicia unui individŭ, care ar fi să se înalțe la trépta episcopéscă, póte însĕ să aibă și numai aceea valóre, că respectivulŭ numai atunci să se înalțe în adevĕrŭ la aceea tréptă, dacă episcopiĭ încă se unescŭ cu ea. Dacă însĕ episcopiĭ află, că pre lângă tótă mărturisirea clerului și a poporului respectivulŭ totuși nu e persónă acomodată pentru trépta episcopéscă, atunci aveaŭ dreptŭ a-lŭ respinge. Din viața modernă amŭ avé casŭ analogŭ în confirmațiunile alegerilorŭ prin monarchi, la carĭ monarchulŭ și dacă alegerea a decursŭ în ordine, are dreptŭ a respinge pre celŭ alesŭ, dacă alesulŭ nu-i convine din unŭ motivŭ saŭ altulŭ.

Părerea acésta o ținŭ mai toți canoniștii.

Singură istoria este, carea ne póte da deslucire, cumcă din aceste dóuĕ părerĭ, care este cea adevĕrată.

Istoria ne-ar puté împedi cestiunea, dacă ea ne-ar arĕta o pracsă constantă în biserică, după care de câte orĭ a venitŭ în conflictŭ părerea episcopilorŭ cu a preoțimiĭ și a poporului cu privire la persóna unuĭ individŭ, care era să se înalțe la trépta episcopéscă, totŭdeauna a învinsŭ constantŭ saŭ părerea episcopilorŭ, saŭ constantŭ părerea clerului și a poporului.

---

[1]) Ioanŭ XX, 21.

[1]) Lib. I. ep. 4.

[2]) Lib. II. Ep. 11.

[3]) Apologeticum 4. 2.

[4]) Lib. II. ep. 2.

[5]) Lampridiŭ în »Vita Alexandri Severi«.

[6]) Cf. »Compendiŭ de dreptŭ canonicŭ alŭ uneĭ sfinte sabornicescĭ și apostolicescĭ biserici« de Andreiŭ bar. de Șaguna. Sibiiŭ 1868 pag. 249 și Bingham »Antiquitates ecclesiasticae« II pag. 98 și 99.

Din istoria timpurilorŭ persecuţiuniloru bisericescĭ până la Constantinŭ Marele cu greŭ se póte deslega cestiunea. Periodulŭ acesta pre cum preste totŭ în privinţa moravurilorŭ, aşa în specie şi în privinţa armonieĭ şi concordieĭ între episcopĭ, clerŭ şi poporŭ este periodulŭ classicŭ. Şi aşa în periodulŭ acesta maĭ de locŭ nu aŭ venitŭ casurĭ de conflictŭ între episcopĭ şi clerŭ şi poporŭ cu privire la alegerĭ.

Conflictele aceste s'aŭ ivitŭ numaĭ după ce biserica şi-a câştigatŭ pacea politică, cândŭ apoĭ s'aŭ începutŭ luptele interne ale bisericiĭ cu ereticiĭ. Biserica începu atunci a fi totŭ mereŭ subminată de ereticĭ, carĭ întrebuinţaŭ tóte mijlócele spre a-şĭ înfunda pre ómeniĭ lorŭ în scaunele episcopescĭ. De altă parte şi creştiniĭ dreptŭ credincioşĭ încă se siliaŭ cu orĭ ce preţŭ să închidă scaunele episcopescĭ dinaintea ereticilorŭ.

Ce făceaŭ atunci episcopiĭ la umplerea scaunelorŭ episcopescĭ, cândŭ veniaŭ în conflictŭ cu clerulŭ saŭ cu poporulŭ cu privire la persóna, carea era să se înalţe la trépta episcopéscă?

Dacă doritulŭ cleruluĭ şi alŭ poporuluĭ era ereticŭ cunoscutŭ, episcopiĭ dreptŭ credincioşĭ îlŭ respingeaŭ totŭdeauna, deşi doritulŭ de multe orĭ îşĭ căpĕta episcopĭ ereticĭ ca şi elŭ, carĭ îlŭ hirotonieaŭ.

Dacă însă doritulŭ cleruluĭ şi alŭ poporuluĭ era altcum dreptŭcredinciosŭ, şi episcopilorŭ nu le era agreatŭ, din alte cause, încă se opuneaŭ, însĕ nu până la estremŭ, ca să nu provóce turburărĭ maĭ marĭ. Ci dacă clerulŭ şi poporulŭ cerea cu mare impetuositate, ca doritulŭ sĕŭ să fie hirotonitŭ, atunci episcopiĭ în impetuositatea acésta a poporuluĭ vedeaŭ semnulŭ voinţeĭ luĭ Dumneḑeŭ, şi cedaŭ cu caritate voinţeĭ poporuluĭ. *Vox populi, vox Dei*, căcĭ câte odată voinţa luĭ Dumneḑeŭ se manifestézĕ în aceea, că ne încunjură cu laţulŭ necessităţiĭ. Nu ne silesce atunci să facemŭ, ce nu voimŭ, ci ne silesce, să voimŭ aceea, ce n'amŭ voitŭ până atunci.

Avemŭ în istorie un esemplu strălucitŭ despre unŭ atare casŭ în alegerea luĭ Eusebiŭ de Archiepiscopŭ în Cesarea din Capadocia. Totŭ poporulŭ ajutatŭ şi de mulţimea ostaşilorŭ a doritŭ de archiepiscopŭ pre Eusebiŭ, care deşi avea calităţi multe şi eminente, era însĕ numaĭ catecumenŭ, şi ca atare încă nicĭ botezatŭ. Episcopiĭ adunaţi la începutŭ n'aŭ voitŭ să-lŭ priméscă din causă, că era numaĭ catecumenŭ, şi chiarŭ elŭ însuşĭ nu s'a fostŭ învoitŭ. Atunci păşi la mijlocŭ tatălŭ sfîntuluĭ Gregoriŭ Nazianzenulŭ, şi luĭ pre Eusebiŭ în apĕrare. Ĕră episcopiĭ presenţĭ vĕḑendŭ în urmă, că n'aŭ încătrăŭ, s'aŭ învoitŭ şi eĭ, aŭ alesŭ pre Eusebiŭ şi l'aŭ hirotonitŭ. [1])

Cestiunea se póte însĕ chiarifica mai bine din canóne decâtŭ din pracsa bisericéscă, căcĭ canónele nu suntŭ altŭ ceva decâtŭ principiulŭ fundamentalŭ alŭ pracseĭ bisericescĭ, fie că principiulŭ a fostŭ estrasŭ din însaşĭ pracsa bisericéscă, fie că pracsa bisericéscă s'a acomodatŭ după elŭ.

Dintre canóne amintimŭ numaĭ canonulŭ 16 dela Antiochia, care opresce unuĭ episcopŭ a merge la altă episcopie fără de învoirea sinodului episcopescŭ cu mitropolitulŭ în frunte chiarŭ şi dacă l'ar voi întregŭ poporulŭ. Canonulŭ sună astfelŭ:

„Orĭ carele episcopŭ vacantŭ, aruncându-se pre sineşĭ asupra verŭneĭ biserici, ce nu are episcopŭ, ar răpi scaunulŭ fără de sinodŭ întregŭ, acesta să fie lăpĕdatŭ, macarŭ şi totŭ poporulŭ, pre care l'aŭ răpitŭ, de l'ar alege pre elŭ. Ĕră sinodŭ întregŭ acela să fie, la care este de faţă împreună şi mitropolitulŭ.“ [2])

Cu greŭ se póte de airea vedé maĭ evidentŭ ca din canonulŭ acesta, ca în timpurile antice puterea principală la constituirea episcopilorŭ era în mâna episcopilorŭ şi nu în mâna nicĭ a cleruluĭ nicĭ a poporuluĭ.

Resumându-ne resultatulŭ espuneriĭ de până acum, putemŭ să ḑicemŭ, că în timpurile antice episcopiĭ aveaŭ dreptŭ a constitui pre episcopĭ. Clerulŭ şi poporulŭ testifică prin alegere despre demnitatea celuĭ ce era să se alégă. Testificarea acésta nu era unŭ dreptŭ nicĭ dumneḑeescŭ nicĭ bisericescŭ alŭ cleruluĭ şi alŭ poporuluĭ, ci era numaĭ mijloculŭ, de care se folosiaŭ episcopiĭ pentru a afla pre ceĭ maĭ demnĭ şi pentru de a eschide pre ceĭ nedemnĭ. De unde urméză dela sine, că schimbându-se împrejurările, şi biserica aflându-şĭ altŭ mijlocŭ spre a puté afla pre ceĭ demnĭ şi a se feri de ceĭ nedemnĭ, altŭ mijlocŭ póte maĭ acomodatŭ decâtŭ testimoniulŭ poporuluĭ, putea să-lŭ abróge pre acesta cu totulŭ, şi precum vomŭ vedé în resăritŭ maĭ târḑiŭ fu şi aprogatŭ. De altă parte însĕ biserica se póte érăşĭ întórce la elŭ cerêndŭ lipsa şi împrejurările.

Mijlócele, de carĭ s'a folositŭ biserica în diverse timpurĭ spre a afla pre ceĭ maĭ demnĭ pentru trépta episcopéscă aŭ fostŭ diverse.

Unĭĭ împĕraţĭ şi monarchĭ de pildă aŭ arĕtatŭ o aşa mare bunăvoinţă faţă cu biserica, aŭ dotatŭ aşa frumosŭ biserica cu bunurĭ temporale, aŭ apĕrat'o cu atâta abnegaţiune împotriva duşmanilorŭ, câtŭ biserica a cugetatŭ, că va fi chiarŭ în interesulŭ eĭ, dacă monarchilorŭ acestora le va da influinţa însemnată la împlerea scaunelorŭ episcopescĭ.

Cândŭ însĕ biserica s'a convinsŭ, că monarchiĭ nu maĭ aŭ inima cea veche faţă cu biserica, şi a trebuitŭ cu durere să observeze, cum abuséză unĭĭ monarchĭ de influinţa acésta concésă lorŭ de biserică, atunci şi biserica le-a detrasŭ influinţa la constituirea episcopilorŭ, şi s'a îngrijitŭ de altŭ mijlocŭ maĭ bunŭ şi maĭ acomodatŭ împrejurărilorŭ spre a afla persónele cele maĭ acomodate pentru scaunele episcopescĭ.

Cu deosebire în timpulŭ de faţă, cândŭ nu monarchiĭ deprindŭ influinţa concésă de biserică la împlerea scaunelorŭ episcopescĭ, ci ministriĭ luaţĭ din maioritătile parlamentarĭ, carĭ de multe orĭ suntŭ chiarŭ inimicĭ bisericiĭ, tare cu greŭ pórtă biserica influinţa acésta a monarchilorŭ, şi o maĭ loleréză numaĭ până la aite timpurĭ maĭ bune.

Acesta este principiulŭ, după care trebuesce judecată conlucrarea antică a poporuluĭ la împlerea scaunelorŭ episcopescĭ.

(Va urma.)

[1]) S. Gregoriŭ Nazianzenulŭ orat. 19.

[2]) Pidalionŭ fóia 281. În originalŭ la Pitra »Juris ecclesiastici Graecorum Historia et monumenta«. Roma 1864 t. I. pag. 462.

Bianca.

Dramă în dóuĕ acte.

Pentru fete

de

Domnişóra **M. de Metz.**

(Continuare.)

Scena XVII.

Paola.

Paola (intră şi tot pipăind îşĭ află scaunul şi se lasă pe el). Aicĭ, ea! Aicĭ! Nu o voiŭ puté încunjura . . . sunt órbă! . . . Ĕtă pedépsa! . . . . De ce am ascultat? Trebuia eŭ să mĕ fac unélta rĕsbunăriĭ? . . . Căcĭ dacă principele a fost aspru, Tevero era prea vinovat! Dacă ar fi numaĭ lângă mine Pietro! . . . . Dar de dóuĕ sĕptĕmânĭ nicĭ o veste. Păstoriul dela Val-Mandit n'a venit . . . . Trĕmur . . . Mĕ tem de o nenorocire . . . (Se lasă, să aknece pe genunchĭ.) Dumneḑeul meŭ! Dumneḑeul meŭ! fiĭ-mĭ într'ajutoriŭ! Tu scĭĭ bine, Dómne, că preste voea mea aŭ consimţit . . . Sfîntă Fecióră! întrepune-te pentru mine . . . . Ĭertă-mĭ! Redă-mĭ pe fiul meŭ . . . Îmĭ e frică! . . . . Părinte, albĭ îndurare! . . . (Lasă, să-ĭ caḑă capul în mânĭ.)

Finea actuluĭ prim.

Actul al II-lea.

Acelaşĭ decor.

Scena I.

Michaela.

Michaela (intrând încet privesce în jur de sine, apoĭ merge la uşea din fund, pe care o deschide cu grije). Ĕtă e ḑiuă, şi óspeţiĭ nostri fără îndoélă nu vor întârḑia de a se arĕta. Furtuna a fost înfricoşată, drumurile trebue să fie de tot spĕlate. Nu va fi uşor, să vină trăsura până în josul podeiuluĭ, căcĭ să se suie până aicĭ, nicĭ vorbă. (Tot vorbind merge pe terasă. Angiolina intră de odată ţinênd lădiţa. Zărind pe Michaela se retrage fără sgomot. Michaela întorcêndu-se pe scenă:) Eĭ dar! Angiolina dórme încă? Mĕ duc, să o trezesc.

Scena II.

Michaela, Angiolina.

Angiolina (intrând). Bună diminétă! Cum aĭ durmit astă nópte?

Michaela. Nu tocmaĭ rĕŭ, deşi furtuna s'a făcut tot maĭ grozavă.

Angiolina. Eŭ n'am putut închide nicĭ un ochiŭ, tunetele eraŭ atât de puternice, cât casa se cutremura.

Michaela (riḑênd). De aceea te-aĭ sculat aşa de târḑiŭ?

Angiolina. Aşa de târḑiŭ? Abia sunt şese óre, şi de altmintrea mĕ temeam, să deranjez dómnele, carĭ asemenea trebue să fie avut o nópte rea. Principésa maĭ ales părea sdrobită de obosélă.

Michaela. Maĭ curênd s'ar puté ḑice, că un nĕcas mare o chinuesce, de órece maĭ că nicĭ nu scie, ce se petrece în jur de ea.

Angiolina. E adevĕrat! Şi totuşi câtă dulceţă în vocea eĭ! Simţescĭ, că e bună. Trebue, să fie fost fórte frumósă. Nu mĕ puteam sătura de a o privi. Mĕ simt de tot tristă gândindu-mĕ, că póte nu o voiŭ maĭ vedé nicĭ odată.

Michaela. În schimb tinĕra domnişóră nu-mĭ place de loc. N'aşĭ avé plăcere, să o servesc. Şi dómna Barbara! O limbută! Şi pe de-asupra şi curiósă! Câte întrebărĭ ciudate nu mĭ-a pus! Deşi îşĭ da într'una aerul, că nu voesce nimic, totuşi îĭ părea bine, să afle dela mine una orĭ alta.

Angiolina (cu grabă). Şi tu ĭ-aĭ spus? . . .

Michaela (puţin nedumerită). Ce? Ce aveam să-ĭ spun? . . . . Nu e nimic interesant pe aicĭ pe la noĭ.

Angiolina (tot aşa). Tu aĭ vorbit de Pietro? . . . .

Michaela. Da . . . şi nu . . . Înse ce are asta a face? Nu e nimic de tăinuit, cred eŭ . . . .

Angiolina. Nu . . . totuşĭ aĭ fi făcut maĭ bine, să nu fiĭ vorbit nimic despre el.

Michaela (privindu-o). Pentru ce?

Angiolina (şovăind). Pentru . . . pentru nimic . . . .

Michaela (deodată). A! scumpa mea, tu mĭ-aĭ spus acum prea mult . . . Este ceva, ce tu sciĭ, şi eŭ nu, . . . spune-mĭ-o.

Angiolina. Te asigur . . . .

Michaela. Nu mĕ asigura, vorbesce! Eŭ încă vreŭ, să sciŭ.

Angiolina. Buna mea Michaela, nu sciŭ nimic maĭ mult decât tine . . . .

Michaela. Eĭ, eĭ! N'avé témă, nu voiŭ spune niménuĭ nimic. Nu sunt aşa de próstă, pe cum mĕ credĭ. Mĕ gândesc maĭ mult la ceea ce-mĭ spuneaĭ ĭerĭ.

Angiolina. Eŭ?

Michaela. Da, da, eĭ se ascund de noĭ, despre asta sunt sigură. Absenţa luĭ Pietro se prelungesce într'un mod, care nu este firesc, . . . nicĭ unul dintre amicĭĭ luĭ încă nu s'a întors. Dar nu-mĭ pare rĕŭ după eĭ. Toţĭ sunt nisce ómenĭ, carĭ de loc nu mi-se împar, colpotorii ăştia, ... maĭ iute par a nisce . . . . O, Dumneḑeul meŭ! de ar fi (apucă mâna Angiolineĭ şi-ĭ dice de tot încet şi cu gróză) contrabandiştĭ . . . . orĭ . . . .

Angiolina (punêndu-ĭ mâna pe gură). Tacĭ! Tacĭ! De te-ar auḑi mătuşa . . . . .

Michaela. Mătuşa? . . . , Ea scie tot . . . de asta-ţĭ staŭ bună. A! Îţĭ aducĭ aminte, că ĭerĭ la întórcerea mea ţĭ-am vorbit de contrabandiştii, pe carĭ ĭ-aŭ prins şi ĭ-aŭ dus?

Angiolina (cu gróză). O nu, nu! Asta ar fi grozav. Gândesce-te numaĭ, că tu ḑiceaĭ, că eĭ făceaŭ parte din banda luĭ Rubesco.

Michaela. O scumpa mea Angiolina, mi-se pare, că nu vel cade de pe ochiĭ meĭ, şi de multe lucrurĭ, carĭ trecusera până acum nebăgate în samă, îmĭ aduc aminte, şi mĕ înfior gândindu-mĕ la ele.

Angiolina. Grăesce maĭ limpede!

Michaela. Ascultă. — A fost înainte de asta cu doĭ anĭ, cu puţin înainte de nenorocirea mătuşeĭ. Carabinierii dând o góină prin munte intrară aicĭ, ca să céră de beut.

Angiolina. Eĭ bine!

Michaela. O clipă înainte de sosirea lor Pietro se întorsese grabnic şi ocolind prin dosul caseĭ dispăru, fără ca eĭ să fie putut afla, pe unde trecuse, căcĭ din laturea asta stînca e pedişe. Se întórse numaĭ spre înserate şi pe aicĭ (Arĕtând terasa). Tu eraĭ bolnavă şi culcată; mătuşa servia soldaţilor, şi când oficerul o întrebă, dacă este singură în cârcimă, ea rĕspunse, că are la sine dóuĕ fete ale sale. Cum fetele eĭ? Căcĭ noĭ îĭ suntem nepóte. Ea nu vorbi de Pietro. În acel moment n'am băgat acestea în samă, dar de atuncĭ mĭ-aŭ venit în minte şi astăḑi încă ḑic, că tótă afacerea asta este o taină. Maĭ întâiŭ acéstă cârcimă, pe lângă tótă firma eĭ este ea o cârcimă? Nimenĭ nu intră în ea afară de ceĭ ce aŭ rătĕcit ca şi acestea dómne ĭerĭ, ... căcĭ omul nu cutézĕ a se espune în acéstă latură a munteluĭ, şi apoĭ afară de amicĭĭ luĭ Pietro pe cine am vĕḑut noĭ?

Angiolina. Pe nimenĭ, este adevĕrat . . . Acum la rîndul meŭ, verişóră, am să-ţĭ fac o mărturisire.

Michaela (surprinsă). O mărturisire?

Angiolina. Ĭerĭ séră, tu sciĭ, am deschis lada şi am aflat . . . .

Michaela (curiósă). Ce?

Angiolina. Maĭ întâiŭ stofe scumpe, dantele de preţ şi apoĭ o mică lăḑiţă cu arme familiare conţinênd juvăere şi hârtiĭ.

Michaela (uimită). Nu le-aĭ cetit?

Angiolina. N'am cutezat, să desfac plicul, deşi alăturea sigiluluĭ era rupt. Pe sigil am recunoscut armele de pe lăḑiţă. Tótă nóptea am fost în ispită, ca să desfac plicul.

Michaela. Eĭ bine! Eu n'aşĭ fi şovăit nicĭ un moment, aşĭ fi voit să sciŭ . . . ce maĭ sciĭ? Acest plic cuprinde póte esplicarea tainelor, ce ne încunjură. . . . Unde e lăḑiţa?

Angiolina. Voiam, să o pun înapoĭ la locul eĭ, tocmaĭ când te-am zărit. Temêndu-mĕ, că nu eştĭ singură, o am dus de grab în odaea mea.

Michaela. Vino, vino, voiŭ în fine, să sciŭ . . . .

Angiolina (şovăind). Nu e ĭertat, să desfacem plicul . . . . E o faptă rea.

Michaela (cu violenţă). A, puţin mĕ impórtă! Trebue să scim, de ce să ne ţinem.

Angiolina. Dar mătuşa . . .

Michaela (luându-o cu de-a sila). Aide! Aide numaĭ! (Ieş.)

(Va urma.)

Bibliografie.

„Biblioteca pentru toţi" este titlulŭ uneĭ serii de cărticele, ce aŭ început, să apară în editura luĭ Carol Müller din Bucurescĭ. Până acum aŭ apărut: *Poveşti alese* de Andersen. *Pasĕrile nóstre* de Marian. *Cântece şi plângerĭ* de Zamfirescu M. şi *Educaţiunea* de Spencer. Cărticelele acestea puse sub supraveghiarea cunoscutuluĭ scriitor Dum. Stancescu, aŭ să fie pentru noĭ ceea ce este „Universal-Bibliothek" pentru Germanĭ. Preţul uneĭ broşurĭ de cel puţin 120 paginĭ, format 8° mic, hârtie bună şi tipariŭ frumos şi ceteţ, e numaĭ *30 de banĭ*. Recomandăm ediţiunea acésta şi în special primiĭ treĭ numerĭ sosiţĭ şi nóuĕ, carĭ ofer cetitorilor o lectură plăcută şi alésă.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Penteeostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copcĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu margini aurite fl. 6.40.

Întroducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaş 1881 broş. 3 fl.

Editor şi redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum ĭaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obĭecte de ale instruirĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obĭecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proĭecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a mărituŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 15—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Foea apare in fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fiecare publicățiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redactiunea și Administrațiunea **Unirii**» în Blaș.

Anul V. | Blaș 1 Iuniŭ 1895. | Numĕrul 22.

Carmen festum

Concinnatum ex occasione fausta installationis

Excellentissimi Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Domini

Victoris Mihályi de Apsa

Miseratione divina et s. s. Sedis Apostolicae gratia, Archiepiscopi et Metropolitae Blasiensis Romanorum gr. rit. catholicorum dioecesis Alba-Julia et Fogaras, ss. theologiae doctoris, comitis romani, assistentis solio Pontificio, Suae Sanctitatis Summi Pontificis praelati domestici etc. etc. etc.

devotissime depromtum per

Demetrium Fekete

cantorem et docentem gr. cath.
una professorem gymn. auxiliarem.

Motto: Populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam et sedentibus in regione umbrae mortis, lux orta est eis.
(Mat. IV. 16)

»Carmine fit vivax virtus espersque sepulchri.«
(Ovidius.)

En adest sollemne diu petitum
Tempus istallandi initum colendum
Praesulem; clerus, populus fidelis
Sunto parati.

Praesul installatur, inauguratur,
Fac Deus coeli faciem serenam
Atque naturam roseo nitore
Pinge venustam.

*

Terra fer jasmina rosas odoras,
Herbidi campi viridesque valles
Induant flores sibi rite puchros
Versicolores.

Enite coelum, radiate stellae
Pulchius cunctae solito micate;
Lumen in terram jace Phoebe Apollo
Omnia muleens.

Gaudio magno resonent et orae,
Quas colunt Roma geniti fideles,
Uniti exultent jaciantque sursum ad
Sidera voces.

Tu Dioecesis metropolitana,
Fida Christi depositive custos,
Arx vigil morum pietatis aeque
Tu quoque gaude!

Nam Pater coeli providus, benignus,
En tui Sponsae viduae memor fit:
Mittit illustrem tibi datque Sponsum
Laetificantem,

Quem Deus nunc Archiepiscopum affert
Unitis graecis habitantibus per
Hoc vetus regnum patriamque caram
Omnibus aeque.

Roma graecorum decus unitorum,
Oppidum clarum, Blasium vetustum
Jure laetator patefac aperta
Gaudia cordis.

Atque vultu laetitia nitente
Da viro sancto, generoso amato
Praesuli caro domino colendo
Rite salutem.

Scande sol currum radians ab ortu;
Mitte Romae metropoli tenaci,
Oppido claro religens ovanti
Lumina laeta.

Ecce pulchrum phaenomen videtur
Prima lux albet — rosea inde coelum
Purpura pingit dea gratiosa
Solis in ortu.

En eous solis equus superbus,
Hinniens lucem evocat affluentem,
Qua dies optata diu petita
Prae foribus stat.

O dies felix memorabilisque
Semper indelebilis usque finem,
Missa de coelo data de superno
Numine salve!

Sacra salve lux hodie refulgens,
Praesulem magnum populum fidelem,
Sparge Phoebeis radiis coruscis
Sparge supernis.

Nam vir illustris merito putatur
Gemma Romanae pretiosa gentis,
Stella diffundens radios benignos
Noctibus atris.

Clarus est hic vir pius isque *Victor,*
Qui diem nunc servat inauguralem,
Uniti electum capiunt Eundem
Metropolitam.

En sacerdos relligiosus almus,
Quem Deus misit populo Valacho
Unito afflicto, ut fierent Eidem
Prospera fata.

Namque gens Romana tulit per aevum
Multa longum tristia mala inique,
Ast redemtores Deus aeviternus
Misit eidem.

Ex quibus praestans Athanasius vir
Eminet; sacrae iubar Unionis
Ille dispersit; sequitur Ioannes
Continuanter.

Innocentis conspicitur Ioannis,
Qui vocatur Klein alias, imago,
Sacra gentis iura tuens erit vir
Victima fraudis.

Post viri surgunt alii celebres,
Sancta, quorum nomina, donec ardens
Sol micabit — luna serena coelo
Grata manebunt.

Cernitur Maioris imago blanda,
Post Joannes Bob sequitur modeste,
Mox Joannis conspicitur Leményi
Forma decora.

Ast novum Praesul patefecit aerum:
Nempe Alexander pius inclytus vir
Primus in sede Archiepiscopali
Denuo facta.

Nuper excellens obitus Joannes,
Vir piae vitae memorabilisque
Grande Praesul fecit opus superstes:
Sit benedictus.

Hi viri sunt, qui benefacta larga
Attulerunt ad populum Valachum,
Qui pie semper memorabit illos
Omne per aevum.

Antecessorum pia facta *Victor*
Mox coronabit; populo Valacho
Jura deffendens pariet salutem:
Nectite serta.

Necte gens Romana viro coronam
Sensibus cordis salientis atque
Floribus pulchris fidei tenacis
Ad decorandum;

Ergo consurge Archidioecesis iam;
Exuens luctum lacrimasque terge
Ex tuis maestis oculis — serenum
Reddito vultum,

En tuus Sponsus venit, obviam Te
Da viro claro domino colendo
Et saluta illum „diadema“ Romae
Poplite flexo.

En adest Sponsus retine tibi illum
Vinculo sacro, quia te prius iam
Carus ardebat supereminens vir
Ductus amore.

Unitorum metropolis modesta,
Oppidum clarum Blasium venustum,
Caelitus missum Archiepiscopum nunc
Excipe laeta:

Excipe illum, sed prout ante Iesum
Turba clamans et strepitans „Hosanna“
Sic viro sancto venienti: „Hossanna“
Vociterare.

Cerno iam portas Blasii patere,
Aurea mitra coopertus intrat
Praesul in templum Domino Superno
Dicere grates.

Audio templum cathedrale sacris
Praesulis Magni resonare verbis,
Quae Sacerdos ore refert diserto
Talia dicens:

„En ego Pastor bonus ac benignus,
Dat suam clemens animam libenter
Pro suis blandis ovibus tuendis
Pastor amatus“.

„En ego Pastor bonus, inde mitis,
Qui suas agnoscit oves fideles,
Sed oves omnes simulac vident se
Per bene noscunt“.

„Ante eas, quum vadit, oves sequuntur
Sponte pastorem, quia vocem eiusdem
Audiunt omnes fugiunt lupos se
Aggredientes.*)

Hos lupos certe auxilio superno
Victor expellens ab ovili Eparchus
Cruce vel sceptro sapiens eosdem
Nullificabit.

En vir illustris pietate vera,
Inde virtute et charitate plenus,
Qui Deo, Romae, Patriaeque Regi
Est gratiosus.

*) Confer Ioan. X. 4. 5. 10. 11. 14.

Sed vir est gratus populo Valacho,
Est suae nunc concreditae fidelis
Rite pascendae vacuaeque turmae
Pastor amatus,

Qui Dei nutu celebrique Roma
Matre concedente, volente Rege,
Factus est praestans, prout eminens vir
Metropolita.

Namque de throno patriaque cara,
Non secus de relligione sancta
Et fide vera, bene natione
Promeruit vir.

Praesul altus munere nune adepto
Rite fungetur pariter studebit,
Ut fides et relligio verenda
Amplificentur.

Sic parentum relligio fidesque
Hoc viro sancto duce nationi,
Coetui sacro pariet faventem
Prosperitatem.

Praesulis tunc posteritas memor fit:
Exin Ipsum glorificabit aeque
Natio Romanaque ad astra tollet
Omne per aevum.

Ast, ut haec optatio compleatur
Prospere; nos cum pietate Patrem
Et Deum coeli praecibus rogemus
Omnipotentem:

Ut per annos Archiepiscopum almum
Servet integrum incolumemque multos
Ad suae gentis, patriae salutem et
Emolumentum.

Nunc fideles Archiepiscopo ter
Rite clamate unanimique voce:
Vivat Excellentia Vestra multos
Vivat ad annos!

*

Regis augusti bonitas favorque,
Praesuli dans Archiepiscopalem
Dignitatem pro meritis Eumdem
Magnificavit.

Prospera haec occasio vendicat se
Nunc mihi virtute viro nitenti
Nempe *Victori* genito *Mihályi*
Dicere laudes

Atque sinceram dare *Ei* salutem.
Non adulando mea promo vota,
Sed virum carum venerans saluto
Ductus honore.

* *

Denique exellens Pater! eminens vir!
Et mihi fas sit dare nunc salutem
Ac tibi sincera mea obsequenter
Promere vota.

Praesul installande, inaugurande,
Pontifex praestans celeber sacerdos
Tu decus gentis, patriaeque Cleri
Gloria salve!

Care salveto Pater alme felix!
Vita, quae restat, tibi sit beata
Inter eos, qui peramant fideles
Semper et ultra.

Laetus intersisque tuo fideli,
Quem reges, Clero sapienter aeque
Et gregi, quem perbene pascis, omni
Pastor amate.

Donec in terris eris atque vives
Mittat in Te commoda grata coelum
Et tuam vitam superi tegunto
Nube corusca.

Sint tibi momenta reliqua lacta,
Inde vultus mox animus serenus
Semper una perpetuo quousque
Deseret aetas.

Inde contenti rideatque cordis
Sol Tibi blande ac animum serenaus
Et baetae affulgeat alma vitae
Lux hilarans Te.

Quam diu vives benedictio sit
Diva cum Te, praeterea redundet
Ad Tibi inceptum prope sustinendum
Gratia coeli.

Tum Deus conservet adhuc diu Te
Sospitem, integrum validumque semper,
Ut fides et relligio virescat
Te duce canto.

Natio Romana beatiorem
Inde mox aeram videat per id, quod
Sacra defendens sua iura salvam
Dabis eandem.

Tunc honos, nomen, tua fama, laudes,
Permanebunt de generatione
Praedicando Te in generationem
Omne per aevum.

Serius Praesul remeas in alta
Regna coelorum ac ibidem coronam
Sume virtutis meritam virentem
Fine carentem.

Belényesini mense Maii 1895.

Demetrius Fekete.

La intronisare.

Între serbări, cum n'aŭ mai fost în Blaș, în mijlocul uneĭ mulțimĭ de fiĭ aleșĭ aĭ poporuluĭ românesc, încunjurat de entusiasmul nețĕrmurit al poporațiuniĭ credincióse, și-a ocupat scaunul glorios iubitul nostru Mitropolit Victor.

Însuflețirea, entusiasmul, veselia isvoriaŭ ca apa cristalină a munților din neprihănitele inimĭ ale acelora, carĭ își vedeaŭ împlinit dorul inimiĭ prin sosirea și intronisarea luĭ Victor Mihályi.

Aŭ fost dile glorióse, dile mărețe, și amintirea lor în vecĭ neștérsă va rĕmâné.

Serbările intronisăriĭ aŭ fost onorătóre pentru înaltul prelat, dar și pentru Blaș și pentru biserica unită.

Orĭ cine va fi asistat la acele serbărĭ, orĭ cât de dușmănóse ĭ-ar fi sentimentele față de noĭ, va trebui să dică în inima sa: ómeniĭ aceștia își sciŭ apreția și onora pe bărbațiĭ lor și printr'înșiĭ se sciŭ onora și pe sine.

Ceĭ ce aŭ aranjat decĭ și ceĭ ce aŭ participat la aceste serbătorĭ, pot să fie mândri și mulțămiți. Aŭ făcut bun lucru: aŭ ridicat véda bisericiĭ, a căreĭ fiĭ sunt, și véda poporuluĭ, din care fac parte.

Și mângăiat și încurajat póte să fie prin aceste serbărĭ mai pe sus de tóte înaltul prelat din fruntea bisericiĭ nóstre. Serbările aceste iĭ sunt dovadă, că la spatele dînsuluĭ stă o biserică întrégă, mai mult, un popor întreg de milióne. Consciința acésta iĭ va da curaj în întreprinderea activităței Sale. Între gravele jurstări de adĭ, între enormele sarcinĭ, ce le impune adĭ demnitatea de mitropolit, nimic nu póte să fie mai mângăitoriŭ, decât consciința de a avé deplina și necondiționata încredere a cleruluĭ și a poporuluĭ credincios. Fără de acéstă încredere orĭ ce pas al mitropolituluĭ zădarnic ar rĕmâné; din contră înaintea comuneĭ și

unanimeĭ iubirĭ va trebui să se derîme orĭ ce pedecă, orĭ ce primejdie.

Étă unde aflăm noĭ însemnătatea serbărilor şi manifestărilor dela intronisare.

Ostaşi cum suntem aĭ sfinteĭ nóstre biserică, ne veselim din inimă pentru acésta.

Manifestaţia spontaneă a inimiĭ credincioşilor nostri ne spune, că bună luptă ne vom lupta, când cu slabele nóstre puterĭ vom sta într'ajutor iubituluĭ nostru Archiereŭ.

Tocmaĭ de aceea acum, după intronisare, venim şi noĭ la acest loc a închina stindardul nostru înaintea Archiereului nostru. Dispună preste armele nóstre, preste inteligenţele şi voinţele nóstre.

Nestrămutata nóstră nisuinţă va fi, să fim gregarĭ devotaţi aĭ generaluluĭ nostru, care este Archiereul Victor.

Dea ceriul, ca serbările frumóse ale intronisăriĭ să fie prevestitórele unor ḑile maĭ senine pentru sfînta nóstră biserică. Favorurile, cu carĭ Dumneḑeŭ însu-şĭ a împodobit aceste serbărĭ, arvună ne sunt, că bine şi numaĭ bine va fi.

Dea Dumneḑĕŭ!

Odă.

Escelenţeĭ Sale Dr. Victor Mihályi de Apşa la întrarea Sa în Blaş, 25 Maiŭ.

Când timpurĭ grele se cobóră
De-a rîndul, încercând popórĕ
Cu chinurĭ şi amar,
Dumneḑeescul ajutor
Aprópe-l . . . . . şi din sînul lor
Bărbaţiĭ marĭ rĕsar.

În ḑile negre de furtună,
Când fulgerile se adună,
Şi ceriu-ĭ tunătoriŭ,
O frică 'n oĭ sălăşluesce,
Şi 'ntréga turmă risipesce —
Lipsită de păstoriŭ;

Dar când el vine, şi 'n hotar
Le strigă, chémă, ele ér
S'adună la olaltă:
Căcĭ sciŭ dulcéţa glasuluĭ,
— Şĭ-ascultă de chemarea luĭ —
Şi 'n veselie saltă.

Aşa şi noĭ ne bucurăm,
Căcĭ aḑĭ în urmă ne vedem
Dorirea împlinită.
Românĭ! grăbiţi a preamări
Acéstă mare, sfîntă ḑi
De treĭ orĭ fericită.

Ér Tu, Biserică unită,
Atâta vreme vĕduvită
Aḑi vĕlul fă, să cadă,
Căcĭ étă mirele-a venit!
Atâta timp l'aĭ fost dorit,
Să vină să Te vadă;

Privesce pe alesulŭ Tĕŭ,
Trimis de însu-şĭ Dumneḑeŭ
În timp de grea cercare,
Puterea Ta l-a întărit,
De-a Ta iubire-ĭ încălḑit
În lupta grea şi mare.

Când suferinţele eraŭ
Maĭ marĭ, şi 'n Tine când loviaŭ
Din greŭ duşmaniĭ miĭ,
El vine: ca un sfînt Eroŭ!
Durerĭĭ Tale un ecoŭ
Şi scut la aĭ Tĕĭ fiĭ.

— — — — — — —
— — — — — — —

Ascultă, 'nalte Archiereŭ,
Cum cântă împrejurul Tĕŭ
În cor serbătoresc,
— Cuprins de-o gingaşe simţire.
Călăuzit de-a Ta iubire —
Tot némul românesc.

Şi al poporuluĭ şireag
Voĭos şi mândru aḑĭ cu drag
Îţi ĭese înainte,
Românĭ din câmpĭ şi dela munţĭ,
Voĭnicĭ frumoşĭ, moşnegĭ cărunţĭ,
Bĕtrânĭ de anĭ şi minte.

Şi fete mândre din popor,
Cu florĭ la brâŭ şi 'n pĕrul lor
— Cosiţe aurie, —
În albe mânĭ năfrămĭ ţinênd,
Cu ele vesel fluturând
Osana cântă Ţie.

Archipăstoriule prea bun!
La ceĭ ce 'n jurul Tĕŭ s'adun,
Privesce, cum într'una
Voioşĭ în aer pălăriĭ
Ridică — şi din pepturĭ miĭ
Scot glăsuire una.

Iubite! Ţie, celuĭ ce
Slăvit de tot Românul e
Cu dragoste curată,
Deschide-Ţĭ aḑĭ poporul Tĕŭ
De 'mbrăţişare braţul sĕŭ
Şi inima luĭ tótă!

Ér noĭ în imnurĭ taĭnicĭ, sfinte
'Nălţăm a nóstră rugăminte
La bunul Dumneḑeŭ:
Anĭ mulţĭ în pace Te trăéscă,
Şi bucuriĭ să stăpânéscă
Ferice traiul Tĕŭ.

De rose-Ţĭ fie calea plină,
Viaţa dulce şi senină,
Înaltule Păstor,
Şi părinţésca Ta iubire
Scut fie turmeĭ — şi 'ntărire
Românuluĭ popor.

Enea P. Bota.

Intronisarea Î. P. S. Sale Mitropolitului Dr. Victor Mihályi de Apşa.

Începem raportul reproducênd din „Dreptatea“ următórele:

„Îmĭ ieaŭ voe să comunic cele petrecute astăḑĭ la noĭ, în ḑiua „Înălţăriĭ Domnului“, cu ocasiunea celebrăriĭ ultimeĭ mise a Metropolitului Mihályi.

„Fiindcă după cum este cunoscut, Metropolitul Mihályi plécă din Lugoş la Blaş în 24 a l. c. séra cu trenul de 6 óre, astăḑĭ şĭ-a celebrat ultima misă în catedrala Lugoşului, cu care ocasiune şĭ-a şi luat rĕmas bun dela credincioşiĭ sĕĭ.

„La 9½ óre s'a început misa celebrată de metropolitul şi asistat de membriĭ capitularĭ, de parochul şi capelanul local.

„Biserica era preste obiceiŭ îndesuită de popor şi inteligenţă fără deosebire de confesiune.

„Un moment maĭ sĕrbătoresc de cât orĭ şi când şi o sfîntă pietate şi adâncă pătrundere se cetia pe feţele celor presenţi.

„Maĭ trist şi maĭ emoţionat dintre toţĭ însĕ era Metropolitul celebrant.

„Şiróe de lacrimĭ ĭ-aŭ inundat ochiĭ, când cu toégul pastoral şi cu capul descoperit a stat în uşea altariuluĭ şi a ascultat cetirea sf. Evangelĭĭ; care finindu-se şĭ-a luat locul pe scaunul episcopesc, de unde începu, să rostéscă ultimele sale cuvinte păstorescĭ cătră aceştĭ credincioşĭ, şi de unde luându-şĭ rĕmas bun să dea binecuvîntarea-ĭ archieréscă.

„A început cu tîlcuirea Evangliei de astăḑĭ. Accentuéză întristarea apostolilor rĕmaşĭ singurĭ prin înălţarea luĭ Christos la ceriŭ şi asigurarea acestuia, că nu-ĭ va lăsa singurĭ, să fie de-a pururea la olaltă, căcĭ le va trimite pe Mângăitoriul.

„Pronunţarea, esprimarea în cuvinte scurte, dar bine alese, a acestor ideĭ, a fost în continuŭ întreruptă de lacrimile, ce vrênd nevrênd inundaŭ ochiĭ bunuluĭ archiepiscop, éră copleşită de adânca emoţiune sufletéscă, care ĭ înecă vocea de tot.

„Şi când a ajuns, să enunţe, că şi dînsul astăḑĭ urmând destinaţiuniĭ maĭ înalte, care-l chémă, să ocupe scaunul metropolitan de Alba-Iulia si Făgăraş, trebue să părăséscă turma cuvîntătóre, care în decurs de 20 anĭ a păstorit-o cu atâta dragoste, care ĭ-a auḑit şi ascultat glasul; când trebue să părăséscă acest altariŭ al Domnului, de unde împreună cu membriĭ ven. capitol a înălţat ferbinţĭ rugăciuni pentru mântuirea poporuluĭ; când să părăséscă pe aceia, între carĭ s'a aflat aşa de bine: o face cu nespusă părere de rĕŭ.

„Maĭ declarat de cât cuvintele luĭ ne-a spus-o emoţiunea, care-şĭ ajunsese culmea. În maĭ multe restimpurĭ aşa ĭ-aŭ copleşit lacrimile, în cât minute de-a rîndul n'a putut ajunge la vorbă.

„A făcut pe istoricul episcopieĭ sale din Lugoş, apoĭ al denumiriĭ de metropolit. A accentuat, că nu ambiţia personală e aceea, ce-l face, să părăséscă acest loc, ci chemarea, care ĭ-s'a impus şi carea-l aştéptă.

„În fine îşĭ ĭea rămas bun dela toţĭ, îĭ face atenţĭ, să pastreze tóte acelea, câte le-a rostit dînsul din scaunul episcopieĭ în decurs de 20 anĭ, apoĭ cu vocea înecată în lacrimi şi cu cuvintele: *„Binecuvîntarea Domnului preste voĭ cu darul şi cu iubirea sa de ómenĭ acum şi totdeuna şi în vecĭĭ vecilor amin“* a împărţit binecuvîntarea sa archieréscă.

„S'a continuat apoĭ misa, care s'a finit pe la 11½ óre. Anafora a împărţit-o însu-şĭ metropolitul tuturor celor presenţĭ. Finindu-se şi acésta, vicariul capitular Dl Ştefan Moldovan şĭ-a luat rĕmas bun în numele capitului dela Metropolitul, care acum părăsesce altariul catedraleĭ. De aci în ornate bisericescĭ şi la sunetul clopotelor a fost petrecut de preoţime până la uşea bisericiĭ; aci desbrăcat fiind din partea preoţilor şi sărutând sf. cruce şi evangeliia s'a dus cu prepositul Moldovan şi însoţit de popor până le locuinţa acestuĭ din urmă, unde avea să ĭea prândul.

„Acum se fac pregătirĭ pentru petrecerea la gară pe séra de plecare.“

Despre întimpinarea Mitropolituluĭ în Timişóra „Dreptatea“ raportéză astfel:

„Lugoşul l'a perdut, pentru ca Blaşul să-l aĭbă şi să-l preamăréscă.

„Un numĕros şi ales public a fost ĭerĭ sară întrunit la gara din *Iosefinul Timişórei,* ca să întimpine pe Î. P. S. Sa Dr. Victor *Mihályi,* în călĕtoria sa din Lugoş cătră Blaş. Erau preste 50 de persóne, carĭ cu dor aşteptau fericitul moment, când vor puté să stea faţă în faţă cu acel scump ales al bisericiĭ, de care atâtea speranţe frumóse sunt legate, şi la a cărui activitate viitóre privim cu cea mai deplină încredere.

„I. P. S. Sa a sosit la Timişóra cu trenul accelerat de 8 óre şi 9 minute, însoţit de Domniĭ Ştefan *Moldovan* preposit capitular, Petru *Pop* vicariŭ capit., Nicolaŭ *Nestor* secretariŭ şi notariŭ consistorial, dr. George *Dobrin,* Isidor *Pop* şi Simion *Tămaş.*

„Inteligenţa de aicĭ se afla deja întrunită pe peronul găriĭ, unde Î. P. S. Sa a fost bineventat de Reverendissimul domn, părintele paroch şi protopop gr. cat. din Timişóra, George *Trăilă,* prin următórele cuvinte binesimţite:

„„Escelentissime Domnule Archiepiscop şi Metropolit!

„„Sórele când apune, e mai mare, dar când rĕsare e mai lucitoriŭ. Escelenţa Vóstre apuneţi pentru diecesa Lugoşuluĭ, dar numele Escelenţeĭ Vóstre e mare tipărit în analele dieceseĭ, ce o aţi păstorit, în inimile tuturor credincioşilor şi a tuturor Românilor. Escelenţa Vóstră rĕsăriţi adĭ ca un sóre lucitoriŭ pe scaunul metropolitan din Blaş, şi suntem plinĭ de mângăere şi speranţă, că acea lumină se va revĕrsa şi asupra dieceseĭ Lugoşuluĭ.

„„Dorim din inimă, ca să călĕtoriţi în pace, să ocupaţi acel tron renumit, conducênd provincia metropolitană spre mărirea luĭ Dumneḑeŭ şi spre binele credincioşilor şi al poporuluĭ român.

„„Întru mulţi anĭ!"

„La acestea Ilustrul călĕtoriŭ a rĕspuns prin urmatórele cuvinte:

„„Vĕ mulţămesc pentru dragostea, cu carea m'aţi primit, când am venit la Lugoş, şi cu carea mĕ petreceţi, când mĕ depărtez de aicĭ la scaunul metropolitan, la care m'a învrednicit încrederea clerului, graţia Maiestăţiĭ Sale şi a Scaunului Apostolic. Vĕ rog, să-mĭ dedicaţi rugămintele Vóstre, ca în misiunea mea să pot satisface tuturor postulatelor, ce inima mi-le dictéză, şi ce voesc, să le întreprind în urma marilor meĭ antecesorĭ."

„În sala de aşteptare Î. P. S. Sa a fost salutat şi din partea *clerului romano-catolic,* representat prin Episcopul şi Vicariul general din loc Iosif *Németh,* canonicul lector *Dobó,* prepositul *Scheffer* şi parochul rom. cat. al Iosefinuluĭ dr. *Engels.*

„La felicitarea rostită din partea episcopuluĭ *Németh* Î. P. S. Sa a rĕspuns mulţămind pentru atenţiunea şi afabilitatea manifestată faţă de dînsul.

„Cina a luat-o Î. P. S. Sa în restauraţiunea găriĭ la o masă comună, încunjurat de publicul român, care umpluse întrĕga sală a restauraţiuniĭ.

„A fost solemn momentul, când maĭ mulţi preoţi şi ţĕranĭ românĭ din tracturile Varadieĭ şi Oraviţeĭ în frunte cu protopresbiterul Oraviţeĭ române, dl George *Popovici,* bineventând pe Î. P. S. Sa l-aŭ cerut permisiunea de a-l însoţi până la Blaş. Rĕspunsul a fost de tot călduros, şi în adevĕr emoţiunea, de care a fost cuprins Î. P. S. Sa în acest moment, e fórte uşor de înţĕles; în aceea se manifesta veneraţiunea şi iubirea resultată în urma păstoririĭ sale conscienţióse şi pline de devotament pentru credincioşiĭ eparchieĭ sale.

„Pentru fiesce care din ceĭ presenţi avea Î. P. S. Sa câte unu cuvînt afabil, câte o vorbă bună.

„Timpul însĕ trecu cu mult maĭ repede, de cum o doriaŭ ceĭ de faţă, şi se luară dispositiunile de urcare. Între vii aclamărĭ de „Să trăéscă" Î. P. S. Sa urcă treptele cupeuluĭ. Uşea se închise, se dă signalul, şi trenul plecă. Noĭ ceĭ rĕmaşi îl maĭ dişerăm un „Să trăéscă", şi pe cât suntem de nemângăiaţi, pentru că se depărtézĕ de noĭ, pe atât suntem de fericiţi sciind, că orĭ unde va merge, marele archipăstoriŭ totuşĭ va rĕmâné, ceea ce totdeuna a fost pentru némul românesc."

Tot cu aceea-şĭ iubire caldă a fost întimpinat Escelenţa Sa Mitropolitul şi pe airia în călĕtoria până la marginea Archidieceseĭ.

Prima staţiune, unde s'a oprit trenul pe teritoriul Archidieceseĭ, a fost staţiunea dela Vinţul-de-jos. Aicĭ Escelenţa Sa a fost întimpinat de clerul şi poporul din tractul Sebeşuluĭ şi felicitat de protopopul Alesandru Dobrescu, la vorbirea căruia Escelenţa Sa a mulţămit cu terminĭ fórte călduroşi. Domnişóra Maria Dobrescu a presentat Escelenţeĭ Sale un frumos buchet de florĭ. La 12 óre trenul s'a oprit în gara dela Alba-Iulia, vechea reşedinţă mitropolitană, unde a fost salutat Escelenţa Sa de protopopul Micu şi de primariul oraşului Novák.

Întru aducerea aminte, că aicĭ a reşedat primul mitropolit unit, Escelenţa Sa a donat pentru cetăţenii lipsiţi — fără deosebire de confesiune — 100 fl. Asemenea a trimis 100 fl. şi pentru lipsiţiĭ din Făgăraş, unde s'a mutat maĭ întâiŭ scaunul episcopesc din Alba-Iulia.

Teiuşul avea să fie teatrul uneĭ manifestaţiuni deosebite. Aci se întîlnesc adecă treĭ trenurĭ.

Mulţime mare de popor şi inteligenţă preoţéscă şi laĭcă din Teiuş şi jur s'a adunat în gară şi în apropiarea eĭ, ca să salute pe Archiereul sĕŭ.

Maĭ întâiŭ sosi trenul de cătră Oradea mare şi Cluş descărcând între manifestărĭ de bucurie de aie poporului adunat o mulţime mare de óspeţi. Între ceĭ sosiţi era Escelenţa Sa P. S. Domn Mihail Pavel de Orade, episcopul întronisătoriŭ.

Un sunet discordant în armonia bucurieĭ generale a trebuit să fie pentru ceĭ maĭ iniţiaţi îndată lipsa delegaţilor dela capitulele episcopescĭ de Orade şi Gherla. Însĕ nu vom să ne oprim aci: sci-vor aceste dóuĕ capitule maĭ bine decât noĭ, pentru ce nu aŭ voit să ĭea parte în bucuria generală a Românilor gr. catolici, ba chiar şi a celor gr. orientalĭ.

A urmat apoĭ trenul, care venia de cătră Blaş. El aducea un numĕr mare de preoţi şi de laĭcĭ, carĭ veniaŭ, să întimpine pe Păstoriul sĕŭ. Acestora s'aŭ adaus şi câţiva străinĭ din Blaş. Se amestecară acum ceĭ sosiţi maĭ pe urmă cu ceĭ ce eraŭ deja de mai înainte acolo, se întîlniră şi se îmbrăţişară cunoscuţi şi prietinĭ din depărtărĭ marĭ, şi pe feţele tuturor puteaĭ să cetescĭ numaĭ bucurie şi nerăbdarea, cu care aşteptaŭ toţi sosirea trenului al treilea.

După câteva minute sosi şi acela. Miile celor ce aşteptaŭ sosirea trenului, ieşiră pe peron şi întimpinară pe Î. P. S. Sa cu strigăte nesfârşite de: „Să trăéscă!" În câteva clipe se petrece mestecarea mulţimiĭ celor ce viniaŭ din Bănat şi din părţile Ardelene ale dieceseĭ de Lugoş cu miile celoralalţi adunaţi. Î. P. S. Sa însoţit de Il. Sa Ştefan Moldovan şi de Resm. Petru Pop sosi în sfârşit în mijlocul lor.

După ce se potoliră urările însufleţite ale publicului adunat, rosti maĭ întâiŭ Preaonoratul Domn Ştefan Pop protopopul Aiudului următoriul cuvînt de bineventare:

„Escelenţa Vóstră, Preasfinţite Dómne Archiepiscópe şi Mitropolite!

„Când am avut fericirea a ni-se anunţa óra sosiriĭ Escelenţeĭ Vóstre în puntul acesta pe teritoriul tractuluĭ Aiudului, din încredinţarea preoţimiĭ şi conduşĭ de iubirea, ce e sculpată cu litere de aur în inimile nóstre, am grăbit în societatea lor şi a poporuluĭ credincios a veni, ca să vĕ felicităm de buna sosire.

„Dacă e conces inimiĭ sincere şi iubitóre a se esprima, fie-ne permis tuturor a ne depune omagiile nóstre de profundă şi fiéscă veneraţiune înaintea Escelenţeĭ Vóstre şi a Vĕ ruga, ca să le primiţi, căcĭ pureed din inimĭ iubitóre şi sincere.

„Escelenţă! Pentru materialiştĭ tesaur maĭ preţios sunt diamantele şi petrile cele scumpe, — pentru clerul şi poporul Archidiecesan tesaur maĭ preţios sunt vîrţutile, cu carĭ provedinţa divină v'a înzestrat pe Escelenţa Vóstră, pietatea, nobilitatea inimiĭ şi a sufletuluĭ, distinsa cultură intelectuală şi spirituală, aceste şi cele maĭ escelente atribute, ce Vĕ caracterisézĕ, din aceste reĭese o vîrtute maĭ splendidă şi maĭ preţiósă decât toţi diamanţiĭ, ce se ḑic materie, cu aceştia nu se cucerésce ceriul, dar cu diamanţiĭ vîrtuţilor morale veţi conduce naea bisericĭ archidiecesane, şi ca cu toégul cel miraculos al luĭ Moĭsi veţi despica marea şi veţi opri valurile, ca să nu sufere naufragiŭ, — acel toég providinţa divină vi-l-a aruncat în mânile cele sfinţite după merit, şi la rugarea credincioşilor, ca să obţină şi eĭ fericirea Israelitenilor. Se apropie óra, Escelentă, ca să păşescĭ cătră tronul şi locul acela sfînt, care trebue şi e menit să-l ocupaţi, sub scutul providinţeĭ divine să păşiţi vesel cătră el, căcĭ e ornat cu velul ţesut din firele de aur ale iubiriĭ credincioşilor, e pardusit cu florile inimilor şi e acoperit cu mantaua încrederiĭ perfecte a credincioşilor. Acolo vĕ aşteptă servitoriĭ bisericiĭ luĭ Christos, ca să vĕ conducă la s. biserică catedrală, care e mirésa luĭ Christos şi a următorilor sfîntuluĭ Petru. Aceea e frumósă, e pie, şi va îmbrăţişa cu sfinţenie pe un asemenea mire, care sunteţi Escelenţa Vóstră, din cele dóuĕspreḑece toege pe al luĭ Aron, care în decursul nopţiĭ a înfrundit şi înflorit, Ţi-l va preda Escelenţeĭ Tale arĕtându-ţi, că eşti „preotul cel mare".

„Dorim dar, ca acel toég cu puterea lui miraculósă să-l ridicĭ mulţi şi mulţi anĭ spre mărirea luĭ Dumneḑeŭ, înflorirea sfinteĭ nóstre bisericĭ şi a tuturor credincioşilor din provincia mitropolitană.

„Haec tibi reddo et reddere desidero, per singulos dies, et momenta temporum, atque ad reddendum mecum sibi gratias et laudes, omnes caelestes spiritus, et cunctos tuos fideles precibus et affectibus invito et exoro.

„Să trăéscă Escelenţa Sa!"

Îi respunse Î. P. S. Sa mulţămind pentru manifestările de alipire şi de bucurie, cu cari a fost întimpinat.

Apoi salută protonotariul consistorial şi secretariul mitropolitan Cl. Dr. Augustin Bunea pe Escelenţa Sa Mitropolitul astfel:

„Ca precursorii miilor de credincioşi, cari cu dor nutrit şi crescut de o prea lungă vacanţă aşteptă, să pótă vedé şi saluta pe Escelenţa Vóstră în Blaş pe tronul marilor archierei ai bisericii nóstre, ne presentăm şi noi aicî în deputaţiune spre a depune înaintea Înalt Preasfinţiei Vóstre omagiile nóstre de iubire învăpăiată, alipire neclătită, şi supunere fiéscă. Calea, ce o urmaţi dela acésta respântie, duce direct la acel far luminos, care în decurs de aprópe 2 vécuri a réspândit asupra întregii românimi raţele binefăcétóre ale credinţei, civilisaţiunii şi culturii naţionale române. Şi fiindcă acest far primesce o nóuă splendóre dela vîrtuţile alese şi activitatea binecuvîntată a Înalt Preasfinţiei Vóstre, care aţi fost tot-deuna podóba şi fala bisericii şi némului nostru, este negrăită bucuria tuturora, cari aŭ inimă, ce palpitéză pentru a bisericii mărire şi a némului fericire.

„Fie lăudat prea bunul Dumneḑeŭ, care între atâtea suferinţe ale timpurilor vitrege ne-a dat, să vedem acésta ḑi senină de generală fericire şi bucurie! Şi ca acésta fericire şi bucurie să dureze cât mai mult, rugăm cu umilinţă pe marele Păstoriŭ al ceriului, pe Domnul nostru Isus Christos, să ţină pe Escelenţa Vóstră în deplină sănétate mulţi şi fericiţi ani, pentru ca după voea Lui cea preasfîntă să ne puteţi păstori şi conduce la fericirea cerésca şi pământéscă.

„Escelenţa Sa Preasfinţitul Mitropolit Victor să trăéscă!!"

Escelenţa Sa réspunse, că el scie, că Blaşul a fost şi este farul bisericii gr. catolice în special şi al Românismului preste tot. El o scie asta şi de aceea vine la Blaş cu sperarea, că acest far îl va lumina şi pe el şi-l va face vrednic urmaş al antecesorilor în scaunul archieresc. Sperézá, că gremiul Blaşului îi va uşura guvernarea Archidieceseĭ şi-i va da şi lui tot spriginul, pentru ca şi el să pótă păzi numele cel glorios al Blaşului.

Şi apoi se suiră în tren toţi cei ce voiaŭ să călétorésca la Blaş împreună cu iubitul nostru Mitropolit. Cei competenţi aŭ fost avisaţi, să se îngrijéscă de un număr mai mare de vogóne, şi ei aŭ şi satisfăcut acesteĭ dorinţe. Cu tóte acestea îmbulḑéla a fost fórte mare, şi fórte mulţi dintre călétorî trebuiră să stea în picióre.

Pornirea trenului o însoţiaŭ urările neîncetate ale poporului adunat. Apoi trecurăm Mureşul şi haltele Mihalţ şi Cisteiŭ şi gara Crăciunel. Pretutindenea ne aştepta mulţime de popor cu ramî verḑi în mâni şi cu urărî de bucurie pe buze.

Când sosirăm la satul Blaş, acesta părea mort. Dar în dosul grădinilor orăşenesci se înmulţia tot mai tare numérul celor ce aşteptaŭ sosirea trenului. Când apoi sosirăm la podul, ce duce cătră Sâncel pe de-asupra căil ferate, se începu şirul frumos şi des al poporului şi tinerimii, care însoţia trenul cu neîncetate urărî şi semne de bucurie însufleţită.

La gară salută mai întâiŭ protopretorul Simonffy Alajos pe Mitropolitul spunêndu, că acésta o face mai mult condus de stimă şi reverinţă decât de datorinţa oficiului séŭ.

Î-a réspuns pe unguresce Escelenta Sa Mitropolitul asigurând organele administrative, că unde este voinţă bună şi încredere între ceî de religie şi naţionalitate diferită, acolo este şi convieţuire pacinică.

Apoi a salutat pe Mitropolitul în numele comitetului de primire M. On. Domn Georgiŭ Muntean director preparandial cu următórele cuvinte:

„Escelenţa Vóstră!
Prea Luminate şi Preasfinţite Domnule Archiepiscop şi Mitropolit!
Prea Graţióse Părinte!

„Catastrofa din nóptea dela 31 Iuliŭ 1892 a îmbrăcat în doliŭ profund pe întreg Clerul şi poporul almeĭ Archidiecese de Alba-Iulia şi Făgăraş.

„Acea catastrofă tristă a săpat un gol în inima loialului popor de pe întreg teritoriul Archidiecesan.

„Şi totuşi el nu a desperat, ci s'a rugat la Dumneḑeŭ, — a lucrat mai departe şi s'a încreḑut în provedinţa divină, dela care a aşteptat ferbinte, ca la timpul séŭ să-i trimită pe bărbatul, carele să-i ridice velul de doliŭ şi să umplă golul lăsat de demnul séŭ antecesor.

„Şi étă, că acea provedinţă şi-a manifestat îngrijirea sa prin actul sinodului electoral celebrat la 16 Aprile 1893, s'a manifestat mai departe prin învoirea şi Înalta denumire din partea Maiestăţii Sale gloriosului şi augustului nostru monarc împĕrat şi rege apostolic Francisc Iosif I. de dto 9 Novembre 1894, pe cum şi prin confirmarea acestora din partea Sumului Pontifice la 18 Martie a. c.

„Astfel astăḑi îmbrăcaţi în vesmînt de sĕrbătóre şi cu inimă înălţată stăm în faţa Escelenţeĭ Vóstre a bărbatului dorit, carele se înalţă pe muntele cel sfînt al lui Dumneḑeŭ cu vederî limpeḑi şi clare, cu sentimente nobile, în carî nu are loc violenia, şi ale căruĭ mâni sunt cercate.

„Binevoiţi, Escelenţă, a primi salutarea omagială a comitetului de primire de: „Bine aţi sosit!

„Mulţi, mulţi şi mulţi ani!"

Acum se vedea binişor, că Escelenţa Sa este mişcat de primirea cea bună. Cu glas tremurătoriu de emoţiune a réspuns, că el se va sili a satisface greleĭ sale misiuni.

Străbătênd sala, iese în dosul gării, unde sunt postaţi pompieriî cu drapelul lor şi conduşi de dl căpitan Vancea, — apoi şese stégurî purtate de teologi şi preparanḑi; aicî e şi delegaţia elevilor din gimnasiŭ cu stég. Stégurile sunt albe, cu panglicî albastre şi roşii. Tunete de aplause îl întimpină aicî. Se urcă în trăsura cu patru caî, avênd la stînga sa pe episcopul Pavel. Trăsura înaintéză încet, la pas. Publicul — mai multe mii ómenî — aclamă într'una.

Este o intrare solemnă, triumfală, cum numai capetelor încoronate li-se face.

La arcul de triumf dl Ianza, primar, a bineventat pe Escelenţa Sa în numele opidului.

Î. P. S. Sa multămesce de ovaţiunile, ce-i fac cetăţenii Blaşului. Asigură pe representanţii opidului de bunăvoinţa, ce întotdeuna va păstra oraşului.

La treptele catedraleĭ îl întimpină membriî capitului în frunte cu vicarul Moldovan.

Dl vicar spune, că cu cât biserica română gr. cat. a aşteptat mai mult după noul eĭ mitropolit, cu atât mai mare-i este aḑi bucuria, când póte saluta la pragul séŭ pe vrednicul mitropolit. Îi urézá mulţi fericiţi ani, ca să pótă păstori îndelungat biserica gr. cat. spre fericirea întreguluiném românesc.

Î. P. S. Sa réspunde, că chemat la acésta înaltă dignitate, simte greutatea posiţieĭ, ce ocupă. Are tot zelul, va depune întregul séŭ devotament, pentru ca să corĕspundă aşteptărilor, ce se pun într'însul. Cu ajutoriul lui Dumneḑeŭ şi a Ven. capitul, cel mai intim corp sfătuitor al Mitropolitului, speră, că va puté apĕra biserica de tóte primejdiile, ce ar veni asupră-i.

Lungî aclamărî aŭ urmat acestor cuvinte ale înaltului prelat.

Î. P. S. Sa întră apoi în biserică, unde se servesce înseratul.

Cântările religióse le-a esecutat domnul Ionaş cu bine instruiţiĭ dsale coriştî.

De aci Escelenţa Sa a pornit spre reşedinţă, unde la arcul de triumf l-aŭ întimpinat elevele internatului Vaucean. Eleva Veturia Bontescu oferind Archiereului un buchet preafrumos a recitat următórele versurî:

Aḑi e ḑi de serbătóre
De durerî alinătóre,
Aḑi poporu-i fericit.
Că-aĭ sosit din d-părtare
Spre a nóstră apĕrare,
Archiereule iubit.

Aḑi şi noî grăbim la tine,
Ca dorindu-ţi numaĭ bine,
Aste florî să ţi-le dăm,
Ca 'ngrijirea părintéscă
Cu încredere fiéscă
Şi iubire s'o 'mpiorăm.

Amĕsurat programului festivităţilor Sâmbătă la 8 óre séra a fost conductul cu torţe şi iluminarea oraşului. Prin treî detunături de trésculî s'a dat signalul pentru începerea imposantului conduct. Între sunetele musiciî a plecat conductul de 100 torţe din capul din spre sat al opidului, traversând stradele splendid iluminate şi încunjurând piaţa. În decursul retrageriî cu torţe a cântat musica mai multe bucăţi alese, şi s'aŭ făcut ovaţiunî monarchului şi Sumului Pontifice Leo al XIII-lea. În piaţă lumina, ce se înălţa din rachete spre ceriŭ, se părea, că voesce a provoca la sĕrbătorirea marelui archireŭ şi splendidul firmament ornat cu miliardele de stele. După încunjurarea pieţeĭ cortejul s'a oprit înaintea reşedinţeĭ mitropolitane, unde corul mixt sub conducerea profesorului Iacob Murĕşan a cântat cu multă precisiune „Rugăciunea românului": „Tu, ce verşi din ceriŭ lumină."

Apoi arĕtându-se Escelenţa Sa în o feréstră a reşedinţeĭ de lângă pórtă, profesorul Aron Deac urcând tribuna improvisată spre acest scop, cu puternica-i vóce a adresat Înaltului archipăstoriŭ alocuţiunea următóre:

„Înalt Preasfinţite Dómne!
Prea Sfinţite Archiepiscópe şi Mitropolite!

„Sciut este, că un popor numai aşa a putut susta, prospera şi înflori în concertul statelor din Europa, dacă a îmbrăţişat religiunea Mântuitoriului şi şcóla: dovadă ne sunt statele civilisate de aḑi, carî aŭ adus şi aduc cu îmbelşugare atâtea fructe rodnice şi folositóre omenimiĭ; pe când celealalte state întemeiate pe altă basă aŭ dispărut de pe faţa pământului, aḑi numai amintire se face despre ele cu fiorî şi spaimă.

„Înaintaşii I. P. Tale conduşi de importanţa acestor doi factori — religiune şi şcólă — în acel timp de prea tristă amintire, când poporul român gemea sub lanţurile nemilóse ale feudalismului, aŭ aflat de bine a-şi întórce privirea spre apus la Roma, de unde se revérsa tótă lumina, ca un balsam alinătoriŭ şi binefăcătoriŭ asupra întreg rotogolului pământului, şi a ridica poporul român adus de divul Traian între Dunăre, Tisa şi Carpaţi, din ignoranţă la înălţimea şi demnitatea, ce i-se cuvinia după fire şi după sânge.

„Ér sub egida Înaintaşilor Tĕi se desvóltă Blaşul, acest loc istoric, se întemeiézĕ şcoli, de unde aŭ ieşit atâţia bărbaţi, pionerĭ ai culturiĭ nóstre, cărĭ nu aŭ cruţat muncă, ostenélă şi abnegaţiune şi numai ca să-şi vadă némul ridicat la un grad órecare de cultură.

„Pentru acest măreţ şi sublim op aŭ lucrat, aŭ jertfit şi aŭ emulat pe întrecute Înaintaşii Tĕi. Nu esistă o instituţiune bisericéscă, culturală în Archidiecesa nóstră şi în loc, nu este un paş în acest loc istoric binecuvîntat de Provedinţa divină şi prin posiţia geografică, care să nu vestéscă sus şi tare conlucrarea, jertfirea şi generositatea lor. Aşa aŭ făcut marele Klein, fericitul Petru Paul Aron, zelosul Şulut, energicul şi blândul Vancea.

„În faţa acestor figurĭ măreţe şi în timpurĭ de grea încercare pentru biserica nóstră s'a întrunit în 16 April 1893 clerul român gr. cat. al vechiĭ mitropoliĭ din Ardél, care şi-a pus tótă nădejdea în Ilustra Persónă a I. P. Tale, care în restimp de 20 de anĭ ca piscop al Lugoşuluĭ aĭ fost în stare a ridica vaḑa preoţimiĭ, aĭ sciut a da decóre şi splendóre aceleĭ diecese cu rara-ţi prudinţă, înălta-ţi cultură, profunda-ţi sciinţă şi cu constanţa-ţi romană înfrumseţată cu vîrtuţile teologice; aci se potrivesc cuvintele laureatuluĭ poet clasic: „Virtus repulsae nescia sordidae infamitatis fulget honoribus."

„Acel cler consciŭ de datorinţele şi drepturile sale, ascultând dictaminele minţiĭ şi şóptele inimiĭ a aflat de bine a te alege de Archiepiscop şi Mitropolit de Alba-Iulia şi Făgăraş.

„Pe cât de mare a fost mângăcrea nóstră atunci, cu atât s'a potenţat, când în 9 Nov. 1894 firul telegrafic ne-a adus scirea, că Maiestatea Sa gloriosul împĕrat şi rege apostolic Francisc Iosif I. a ascultat ruga clerului şi Te-a denumit, ér sumul nostru Pontifice, prea fericitul Părinte Leo al XIII s'a îndurat a încuviinţa denumirea.

„În mijlocul însufleţiriĭ generale a sosit ḑiua dorită, când Te pot saluta de adevĕratul Patron, susţinĕtoriŭ, dispunĕtoriŭ şi Mecenate; tóte instituţiunile şi acele clădirĭ vechĭ, mucedite de loviturile vécurilor, dar pururea tinere prin învĕţăturile şi poveţele, ce se daŭ mlădiţelor tinere, speranţeĭ venitoriuluĭ, pentru biserică, naţiune şi pentru patria nóstră; a sosit ḑiua dorită, când clerul gr. cat. póte esclama cu psalmistul: „Étă preotul mare, care a plăcut Domnuluĭ, ca să păstreze legea înălţimiĭ, aflându-se drept."

„A sosit ḑiua dorită, când îţi poţi ridica ochiĭ împrejur şi să vedĭ, că aŭ venit la tine dela apus şi dela rĕsărit, dela méḑănópte şi dela sud fiiĭ Tĕi credincioşi, ca să-şi depună devotamentul omagial; ér noi, carĭ stăm înaintea aceste priveliştĭ feerice, am venit, să ne manifestăm iubirea nefăţărită, alipirea nestrămutată faţă de înalta-Ţi persónă, rugând providinţa divină, ca suindu-Vĕ în gloriosul scaun al Mitropolieĭ, să-l puteţi ilustra anĭ nestorianĭ cu fapte mecenate spre înaintarea şi înflorirea institutelor culturalĭ, spre binele bisericiĭ, naţiuniĭ şi patrieĭ nóstre.

„Să trăéscă Mirele vĕduviteĭ archidiecese gr. cat. de Alba-Iulia, să trăéscă Mitropolitul provinţeĭ Mitropolitane de Alba-Iulia şi Făgăraş! Să trăiéscă Mirele mecenate a tot, ce e nobil şi frumos!"

După dl Deac, care a salutat pe Escelenţa Sa în numele clerului, a ocupat tribuna stimatul nostru medic archidiecesan D. A. Pop, care cu o vóce, ce se simţia, că este espresiunea deplină a stăriĭ sale sufletescĭ entusiasmate, a rostit ca representant al mirenilor frumosul discurs, ce urméză:

„I. Prea S. Dómne! Die Archiepiscope şi Mitropolitule!

„Doĭ secli se închégă, de când provedinţeĭ divine i-a plăcut, să aşeḑe pentru s. nóstră biserică acest tron, luminat astă séră de facliile nóstre.

„Se întimplase acésta atunci, când o céţă grósă şi nĕdusitóre ameninţa cu sufocare întrégă suflarea românéscă, când o rĕcélă mortiferă răguşia cu repejune tonurile limbeĭ nóstre, şi când un curent străin şi veninos amorţia fatal simţirile şi fibrele culturiĭ strămoşescĭ şi sguduia temeliile credinţeĭ nóstre. — De odată înse un stîlp de foc ceresc se aprinde în mijlocul nostru. — Schinteĭ jaratice spintecă întunerecul negru. Un popor întreg se mişcă, — se trezesce; un geniŭ lâncedit reînvie; vécurĭ întregĭ le împinge înainte. Céţa dispare. Lumină din Lumină, şi étă — orizonul ér se însĕnină de raḑele luminóse a juneĭ şi mândreĭ biserici.

„La căldura acestuĭ sóre stejarul ţăndurit de vînturĭ şi furtunĭ ér înfrunḑesce, — înfloresce; el dă róde, şi acel popor helot în scurt timp este împodobit cu o cunună abundant împletită din o pleiadă de eminenţĭ bărbaţi. În scurt timp, sub auspiciile şi cu ajutoriul mecenatic prisositoriŭ al acestuĭ strălucitor scaun, pe care I. P. S. V. din nemărginita înţelepciune a luĭ Dumneḑeŭ, sincera iubire a credincioşilor, graţia iubitului nostru monarch şi a Prea Sâuţieĭ Sale nonagenariului Pontifice din eterna cetate Roma, isvorul sângeluĭ, limbiĭ şi credinţeĭ nóstre, aţi venit, să luaţi astăḑi în moştenire, din marinimia acestuĭ scaun ḑic, s'a crescut o clasă inteligentă uimitóre, superbă şi de invidiat. Nenumĕraţi apostolĭ devotaţi şi zeloşi aŭ fost trimişi în tóte părţile, să predice graiul nostru, să redeştepte cultura şi să purifice îndemânările nóstre.

„Când, Prea luminate Dómne, luaţi cârma corăbieĭ bisericiĭ gr.-catolice române; când urcaţi acest tron glorios, scump, luminos şi binefăcĕtor, atunci împreună duceţi şi iubirea fiéscă şi neclintita alipire a tuturor credincioşilor: atunci faceţi, ca multe lacrimi de bucurie să se verse, multe speranţe arḑĕtóre să se aprindă în pepturile nóstre, şi gândiţi atunci, Prea Sfinţite Părinte, că umbrele uriaşe a ḑece archireĭ cu satisfacţiune şi complăcere Vĕ privesc, şi primiţi asigurarea, că rugăciunile unuĭ întreg popor se înalţă cătră bunul Dumneḑeŭ pentru îndelunga şi vigorósa viéţă a Prea Sfinţieĭ Vóstre.

„Să trăiţi P. S. V.!"

Î. P. Sa în rĕspunsul la frumósele discursurĭ accentuéză însĕmnătatea religiuniĭ pentru adevĕrata cultură, civilisaţiune şi fericire a poporuluĭ, mulţămind pentru semnele de iubire şi alipire fiéscă, ce i-se manifestéză în un mod atât de strălucit. Atât rĕspunsul Escelenţeĭ Sale, cât şi discursurile dlor Deac şi Dr. Pop adese orĭ aŭ fost întrerupte de aprobarea publicului şi strigările de „Să trăéscă" la adresa mitropolitului, Monarchuluĭ şi a Pontificelui. Apoĭ corul teologilor cu precisiune şi entusiasm a cântat un imn ocasional aşeḑat pe note de dl profesor Iacob Murĕşan. La insistinţa numĕrosuluĭ public cântarea imnuluĭ s'a repeţit de 3 orĭ. Dela reşedinţă cortejul s'a reîntors în piaţă, care era plină de ómenĭ, unde s'a adunat la un loc restul torţelor. Lumina din torţele arḑênde împreunate presenta un aspect feeric.

Tóte actele împreunate cu solemnitatea intronisăriĭ aŭ fost măreţe, dară se pare, că nicĭ unul nu a fost aşa impunĕtoriŭ ca retragerea cu tórţe, unde 7—8000 de ómenĭ aŭ dat espresiunea démnă stimeĭ şi iubiriĭ fiescĭ faţă de Părintele lor sufletesc. Pe lângă tot entusiasmul, ce nu se póte descrie, ci numai simţi, ţinuta publicului a fost necontenit démnă observând o ordine admirabilă, ce rar se observă cu atarĭ ocasiunĭ. Cătră 10 óre luminile de prin ferestri eraŭ stînse, ér în piaţă domnia liniştea îndatinată. Poporul din satele vecine s'a retras spre casă ducênd cu sine ca óspeţĭ ţĕrănimea venită din satele maĭ depărtate, ér inteligenţa s'a întrunit la séră de cunoscinţă în otelul „Univers".

Duminecă în 26 a c. încă de pe la 4 óre diminéţa bubuiturĭ de trĕscurĭ vestiaŭ, că ḑiua aceea va fi ḑi de mare bucurie. Ér pe la 5 óre trecea musică veselă prin stradele şi piaţa Blaşuluĭ.

În scurtă vreme se împoporară stradele şi piaţa de o mulţime neobicinuită. Se întîlniaŭ cunoscuţi şi se salutaŭ, ér alţiĭ necunoscuţi făceaŭ cunoscinţă.

Deja pe la 7 óre era mare mulţimea, ce se adunase maĭ ales în piaţă umblând, să priméscă bilet spre a puté intra în biserica catedrală la solemnitatea intronisăriĭ.

La 8 óre începu publicul a intra în biserică. După ce sosiră rudeniile Escelenţeĭ Sale Mitropolitului, pe cum şi representantul guvernului consilierul ministerial Szatmáry şi comitele suprem al comitatuluĭ Albeĭ inferióre, porni clerul concelebrante în procesiune la castelul mitropolitan. Pe la 8½ óre bubuiturĭ de trĕscurĭ, sunetul clopotelor şi urărĭ de „Să trăéscă" vestiaŭ, că noul Mitropolit se apropie, ca să-şi cuprindă catedra. Când intră Mitropolitul în catedrală, corul intonă salutarea „Întru mulţi anĭ", dar sunetele eĭ se perdură în puternicul „Să trăéscă", ce resună din preste o mie de gurĭ.

Ceremonia intronisăriĭ a decurs apoĭ aşa, pe cum a fost determinată în program. Escelenţa Sa Mitropolitul grăia limpede şi cu glas tare.

Când Escelenţa Sa Episcopul Pavel i-a pus pe umerĭ paliul mitropolitan, aclamările de „Să trăéscă" păreaŭ a voi, să cutremure catedrala în temelii.

Fórte frumóse aŭ fost cuvîntările, carĭ aŭ urmat acum. Maĭ întâiŭ a grăit Escelenţa Sa Episcopul Pavel cătră noul Mitropolit cu emoţiune şi însufleţire oferindu-i supunerea episcopilor sufraganĭ şi a clerului şi poporuluĭ provinciei mitropolitane.

Apoĭ a mulţămit fórte mişcat Mitropolitul Episcopuluĭ intronisătoriŭ amintind bunăvoinţa, cu care acesta l-a întîmpinat încă din pruncie şi esprimându-i recunoscinţă maĭ

ales pentru conducerea alegerii și pentru actul de față.

A grăit apoĭ vicariul capitular Ioan Moldovan oferind Mitropolitului supunerea și ascultarea fiéscă a clerului și poporului archidiecesan.

Apoĭ s'a îndreptat Mitropolitul către toți ceĭ ce-ĭ sunt supuși după canónele bisericescĭ și purcedênd din Evangelia dilei a rugat pe rînd pe sufraganiĭ sĕĭ, capitulul mitropolitan, pe protopopi, clerul din parochiĭ, pe profesoriĭ dela institutele din Blaș, pe călugări și poporul, să-ĭ stea întru ajutoriŭ și să-ĭ ușureze greutatea oficiului.

Pe la 11 óre s'a început s. Liturgie. Ea a fost însoțită de cântările corului tinerimii condus de profesorul Iacob Murĕșan. Maĭ înălțătoriŭ a fost cuminecariul „Ochiul inimii mele" cântat cam de 150 de cântăreți împărțiți în treĭ coruri de câte patru voci.

Terminându-se s. Liturgie, și împărtășind Mitropolitul poporului îngenunchiat binecuvîntarea apostolică, clerul asistent a însoțit apoĭ pe ceĭ doĭ Archiereĭ în procesiune până în castelul mitropolitan.

Maĭ apoĭ se începură recepțiunile. A primit Escelența Sa Mitropolitul gratulări omagiale din partea representantelui guvernului și din a comitelui suprem al comitatului Albeĭ inferióre, apoĭ din partea delegațiunii numeróse a oficialilor administrativĭ din acela-și comitat, din partea delegaților Episcopului și capitulului din Alba Iulia, din partea delegaților trimiși de Escelența Sa Mitropolitul Miron Romanul și de congresul adunat în Sibiŭ, din partea preoțimii dieceseĭ Lugoșului, carea în frunte cu prepositul Ștefan Moldovan și cu vicariul capitular Pertu Pop a venit în număr mare, ca să asiste la introniśare, din partea clerului archidiecesan, care în număr de câteva sute s'a adunat la serbătórea introniśăriĭ, din partea reuniunilor gr. cat. de femeĭ din Blaș și Sibiŭ etc.

După terminarea recepțiunilor a urmat prândul. Ca la o sută de óspeți aŭ fost invitați la masa din curtea mitropolitană, preste o sută la masa din seminariul clerical și preste patru sute la masa din sala de gimnastică. Lucru firesc, că tóte mesele eraŭ stăpânite de voe bună.

În aceea-și di séra la 8 ½ a fost concert în sala de gimnastică.

Programul concertului a fost acesta:

1. *„Imn ocasional"* de I. Murĕșan (cor mixt). 2. *Odă ocasională* de E. Sabo (declamațiune). 3. *„Imnul"* de Mendelsohn (cor mixt cu solo). 4. *Mare fantasie de concert „Freischütz"* de S. Smith (solo pian). 5. *„Putpuriŭ românesc"* de I. Murĕșan (cor mixt).

Fără a esagera putem să dicem, că publicul, care s'a adunat la concert, a trecut fórte cu mult preste numĕrul de o mie de persóne. La atâta public comitetul aranjator nu a putut să se aștepte. De aci a urmat întârdiarea cu începutul concertului, până s'a putut face după putință loc pentru toți.

În sfârșit a sosit Escelența Sa Mitropolitul însoțit de rudeniile Sale. Publicul l-a întimpinat cu aclamări puternice.

Îndată intonă corul mixt al dlui Iacob Murĕșan imnul ocasional. Cântarea precisă a fost purtată de o însuflețire, carea ușor póte să se înțelégă. Sfârșindu-se cântarea, publicul a erupt în aplause și aclamări și a cerut repetirea cântăriĭ.

Apoĭ a declamat dșóra Elisa Bodocan oda ocasională. Dînsa cu vocea sa alto a predat oda fórte bine și a provocat din noŭ aclamările și aplausele publicului. Aci reproducem oda întrégă:

Odă.

Î. P. S. Sale Dr. Victor Mihályi Mitropolit.

I.

Adi e di de sĕrbătóre și de dulce bucurie,
Căci o sinceră dorință a națiuniĭ s'a 'nplinit!
Salută și te veselesce, vĕduvă Mitropolie,
Și-ți deschide-a tale brațe pentru mirele dorit!

II.

Credincioșiĭ! sunat'a óra, ce v'aduce fericire,
A sosit păstoriul, care, voĭ de mult îl așteptați:
Bucurați-vĕ și 'n imnuri și în cânturi de mărire
Pe iubitul și doritul Archireŭ îl lăudați!

III.

. . . . . .
Mult am suferit din partea unelțirilor dușmane,
De când piul regretatul Archireŭ ne-a părăsit . . . .
. . . . . .

IV.

Mult am plâns cum plâng copiiĭ, carĭ rĕmân orfanĭ de tată,
Și am înălțat la ceriurĭ multe rugăciunĭ ferbinți
. . . . . .
Cine póte să descrie vĕduvia 'ndelungată
Cu a eĭ nedumerire, cu-ale sale suferinți?!

V.

Dar, de gemetele nóstre, ce din inimĭ singerânde
Isvoriaŭ cu 'mbelșugare, ceriul sfînt s'a îndurat,
Rugăciunile doióse, ce cu buze trĕmurânde
Le-am rostit de-atâta vreme, Dumneḑeŭ le-a ascultat!

VI.

Și-a tremis cu îndurare pentru turma plângĕtóre
Un păstoriŭ spre mângăere, un părinte-adevĕrat,
Și Mitropolieĭ nóstre vĕduve și jelitóre,
Dumneḑeŭ un mire vrednic și ilustru adi l-a dat!

VII.

Te-a adus în fine ceriu 'n vasta Ta Mitropolie,
Archireŭ iubit și mare, așteptat cu atâta dor
De biserica 'mbrăcată 'n negru vĕl de vĕduvie
Și de mult și greŭ cercatul, asupritul tĕŭ popor!

VIII.

O, Tu viĭ, ca și un înger, când periclul e mai mare,
Când de-a norilor povară ceriu-l greŭ și 'ntunecat,
Când biserica atâtea lupte marĭ și grele are,
Și poporul Tĕŭ suspină, ca nicĭ când persecutat!

IX.

Viĭ cu brațele deschise, pentru-a nóstră mângăere
Și cu inima umplută de inflăcăratul dor,
Ca sĕ 'nlaturĭ starea tristă, norilĭ negri de durere,
Ce umbresc de-atâta vreme necuprinsul venitor.

X.

O, acopere-ne dară cu 'ngrijirea-Ți părintéscă!
Ajutoriul Tĕŭ de tată suspinând îl implorăm,
Către Tine ne întórcem cu încredere fiéscă,
Și a nóstră mântuire dela Tine-o așteptăm!

XI.

Ia-ți toĕgul, mergi în frunte, și Te luptă cu tărie,
Pentru sfînta religiune, pentru scump poporul Tĕŭ,
Și în urma Ta cu fală credincioșiĭ o să vie:
Datoriința Ta e dublă: de Român și Archireŭ!

Emil Sabo.

Imnul de Mendelsohn a fost predat fórte frumos. Maĭ ales aci a escelat corul prin o aplicare fórte plăcută a dinamicei. Cu tóte acestea aplausele publicului aŭ fost adresate solistei dnei Victoria Karsai, carea cu esecutarea greului și obositoriului soprano solo a și meritat aplausele acelea îmbelșugate.

Marea fantasie de concert „Freischütz" a esecutat-o dșóra Melania Brĕndușan. Și debutarea dînsei numaĭ cu laudă putem să o amintim. Să nu se supere însĕ, dacă ne concedem și nisce observărĭ critisătóre. Le facem cu intenția cea mai bună. Înainte de tóte ne concedem observarea, că dinamica nu a fost aplicată, după cum se cuvine. Piano maĭ ales a lipsit aprópe cu desevârșire. Póte sgomotul, care l-a produs mulțimea cea mare a publicului în îmbulḑéla cea mare, a îndemnat pe dșóra Brĕndușan, să lipséscă predarea fantasiei de frumseța ei dinamică. Apoĭ și allegro ni-se părea, că une orĭ a fost prea repede.

Putpuriul românesc a fost o idee frumósă a dluĭ Murĕșan. Ascultare precisă de conducĕtoriŭ a caracterisat corul mixt. Piesele bariton solo esecutate de dl Trajan Murĕșan aŭ fost interpretate fórte frumos și aŭ vĕdit o disposiție deosebit de bună a cântărețuluĭ. Soprano solo al dșóreĭ Netti Vancea, deși ĭ-a fost prima debutare, încă a succes bine și a promis pentru viitoriŭ încă și maĭ mult. Ĕră tenori soli aĭ dlor Aron Papiŭ și Nicolaŭ Ionaș aŭ fost esecutați cu măiestrie deprinsă în predarea de cântări poporale și aŭ fost o amestecare fórte plăcută a cântăriĭ néose românescĭ cu arta.

După terminarea programului Escelența Sa Mitropolitul a părăsit sala însoțit de ovațiunile și aclamările publicului.

A urmat apoĭ petrecerea cu dans, carea însĕ din causa îmbulḑeliĭ celeĭ marĭ nu a succes chiar așa, pe cum ar fi dorit tinerii.

Fondurile și fundațiunile archidiecesane.

Preaveneratul Consistoriŭ mitropolitan publică prin cercularĭul Nr. 1965—1895 starea fondurilor și fundațiunilor, carĭ se administréză în gremiŭ, maĭ tóte la cassa centrală archidiecesană, cum și a depositelor aflătóre sub grijea acesteĭ casse, așa pe cum s'aŭ limpedit ele în rațiunile ultime statorite definitiv. Noĭ reproducem din acest cercularĭŭ activele și pasivele.

1.	Metropolia 1894 . .	507.244.33
2.	Basiliți 1893 . . .	136.663.73
	„ „ . pas.	17.335.57
3.	P. P. Aron p. Sem. cleric. 1893	286.212.55
4.	Catedrala metr. 1894	32.857.06
5.	Gr. Maĭor p. premie 1893 în cassa statuluĭ . .	9.220.71 11.975.76
6.	I. Bob p. Cler 1893 .	704.867.41
7.	„ „ „ stip. 1893 în cassa statuluĭ . . .	8.867.41
8.	Capitulul Bobian 1894	53.915.88
9.	Petru Maĭor 1893 în cassa statuluĭ . . .	2.091.23
10.	Ios. Efr. Klein 1893 în cassa statuluĭ . .	8.056.34
11.	Viduo-orfanal 1894 .	110.646.85
12.	Nicolaŭ Simu „ . .	22.440.67
13.	Simeon Ramontzai 1893 în cassa statuluĭ . .	83.964.10
14.	Cercul Orĕscie 1894 .	969.06
15.	St. Ferd. Hirsch 1894	24.665.04
16.	Ales. St. Șuluț 1892 .	412.504.12
17.	Ladislaŭ Tordai 1894	2.833.94
18.	f. de pensiune normal „	14.283.79
19.	Elementariŭ gr. cat. 1893 în cassa statuluĭ	31.194.23
20.	Amos Tobias 31/12 1887 în cassa statuluĭ	1.131.49

21.	Vancea p. Făgăraș 1884	2.363.24
22.	Reuniunea biser. 1884	1.298.18
23.	Io. Gavr. Vajda 1893 în cassa statului . .	8.107.45
24.	Const. Alutan 1894 .	12.777.36
25.	Leon Lupul 1894 . .	1.872.65
26.	V. Pop—V. Maĭor 1894	734.88
27.	Dr. Vancea p. Aĭud „	1.479.47
28.	F. scolastic „	31.094.06
29.	Ĭo. Chirilă „	6.533.39
30.	G. Marinoviciŭ „	2.519.11
31.	Mănăstirea Strîmba „	810.66
32.	F. de disp. 1894 pas.	106.48
33.	Iosif Tarța „	1.546.76
34.	Ĭo. Șofan Duțu „	1.543.96
35.	Const. Papfalvi „	13.017.67
36.	P. cav. Ĭoanette „	5.424.44
37.	Dr. Vancea sem. jun. „	20.361.14
38.	Teod. Șerban „	432.14
39.	I. P. Maĭor liturgie „	81.76
40.	„ „ „ monument „	87.42
41.	„ „ „ profesorĭ „	449.06
42.	„ „ „ parochul „	213.07
43.	„ „ „ familie 1894	352.49
44.	Part. Moldovan 1894	2.128.07
45.	Georgiŭ Angyal „	202.18
46.	G. B. L. „	2.699.04
47.	I. F. Negruț „	4.801.81
48.	Tractul Blașuluĭ „	301.41
49.	Dr. Vancea p. defic. „	7.532.46
50.	Georgiŭ Vlassa „	227.94
51.	Dr. Vancea școla fetițelor 1894	6.080.74
	Dr. Vancea școl. fet. .	265.93
	„ „ „ „	82.70
52.	Gavrilă Pop 1894	1.265.95
53.	„ „ „	360.—
54.	Dr. V. Szmigelski „	177.41
55.	D. Sim. Caĭan „	218.92
56.	Ĭuliana Manfi „	51.42
57.	Colecta cruceriuluĭ „	1.865.93
58.	Amintirea repaus. „	266.27
59.	Esactoratul archid. „	779.08
60.	F. perpetuă p. lit. „	10.416.70
61.	Cassa centrală 1894 pas.	1.244.59
62.	Demetriŭ Bardosi 1894	1.000.—
63.	Ĭuliŭ Bardosi „	64.75
64.	Asilul prunc. 1894 pas.	167.72
65.	Dănuț „	30.584.17
66.	Lazar Baldi „	14.316.24
67.	Bis. din Ciucea 1894	874.49
68.	„ „ Giuluș „	67.09
69.	„ „ Mănărade „	550.—
70.	„ „ Șaldorf „	398.03
71.	„ „ Bucerde „	2.458.64
72.	„ „ Glogoveț „	1.349.70
73.	„ „ Ticușul r. „	484.97
74.	„ „ Abrud „	7.050.—
75.	„ „ Lodroman „	850.—
	„ „ „ pas.	238.63
76.	„ „ V. Camaraș 1894	750.54
77.	„ „ Chisăŭ 1894	200.84
78.	„ „ Lunca „ pas.	682.34
79.	„ „ Tăunĭ „ .	10.354.57
80.	„ „ Cénul M. „ .	44.23
81.	3 bis. d. tret. Almașuluĭ 1894 . . .	4.250.—
	pas.	343.27
82.	12 bis. tret. Dergeĭ 1894	16.850.—
	„ „ „ „ pas.	1.027.86
83.	Bis. d. Egerisce 1894	523.16
84.	„ „ Milașul M. „	1.193.36
85.	„ „ Șpring „	1.948.80
86.	„ „ Ceanul M. „	44.23
87.	„ „ Agribiciŭ „	1.097.62
88.	2 bis. tract. Reghin. „	709.—
89.	Bis. d. Captalan „	297.56
90.	David p. Cluș „	414.83
91.	„ „ Jucul inf. „	393.60
92.	Paul Dunca „	555.71
93.	Crișan-Marinovicĭ „	312.19
94.	Bis. din Jidveiŭ „	280.58
95.	„ „ Alecuș „	639.30
96.	„ „ Ercea „	722.16
97.	„ „ Ciurila „	223.01
98.	„ „ Pagida „	99.89
99.	„ „ Șeulia „	288.20
100.	„ „ Cecălaca „	868.85
101.	Bis. din S. Martin „	2.683.65
102.	„ „ Bobohalma „	204.54
103.	„ „ Șomfalăŭ „	295.96
104.	„ „ Spinĭ . . „	393.39
105.	„ „ Craĭfalăŭ. „	543.16
106.	Școla din S. Martin „	72.—
107.	Bis. din Vestem „	161.30
108.	Școla din Abrud pe 30/6 1889	155.18
109.	Bis. din Mesterhaza 1894	2.860.75
110.	Bis. din Micăsasa 1894	68.12
111.	„ „ Șard „	273.31
112.	„ „ Velcheriŭ „	12.878.44
113.	Școla „ Velcheriŭ „	321.01
114.	Bis. din Lăscud „	210.91
115.	„ „ Oieșdea „	520.53
116.	„ „ Bia „	427.60
117.	„ „ Făget „	325.80
118.	„ „ Cluș „	334.41
119.	Tipograf. Seminarială 1893 în cassa statului	14.973.69

Activele representă suma de fl. *2.760,244.26*, ĕră passivele suma de fl. *21,006.46*. Valórea realităților numaĭ la fundațiunea Șuluțiană este computată.

Dela introniṣare.

(Impresiunĭ.)

Frumóse, sublime și înălțătóre aŭ fost serbările introniṣării. Atâtea amĕnunte am vĕḑut, atâtea impresiunĭ am primit, cât a le înșira nicĭ nu le pot. Eraŭ scene dragĭ, pĕtrunḑĕtóre de inimă. Le-am cercat, să le aflu prin raporturile publicate de foĭ, înse nu le-am aflat. Voiŭ aminti decĭ eŭ unele, ca ulțării să nu se dea.

* * *

Sosirea Mitropolitului. Maĭ pe sus de tóte eram curios, să vĕd sosirea Mitropolitului. Cum va fi prima presentare? Cum și ce impresiune va face? Étă cum mĕ întrebam cu curiositate. Și curiositatea îmĭ crescea în mĕsura, în care se înmulțiaŭ minutele, cu carĭ se afla în întârdiare trenul.

Deodată se aude sunetul trĕsculuĭ vestind întrarea trenuluĭ în piscul Tîrnavelor. Aclamărĭ nesfârșite, veselie în tóte fețele: étă cum află Mitropolitul pe cel ce îl așteptaŭ.

Se opresce trenul, și se ivesce figura nobilă a Mitropolituluĭ. Simplu, natural în purtare, modest, liniștit, grațios, se scobóră și cu pașĭ gravĭ, neafectațĭ, cu capul descoperit înaintézĕ spre ĭeșire, unde îl opresce cĕta primitorilor.

Am fost mulțămit, am fost cucerit. Mĭ-am ḑis: Omul acesta își cunósce deplin posiția și e consciŭ de însemnătatea, ce o aŭ ovațiunile pentru siguritatea și onórea Scaunuluĭ, în care se urcă.

Astfel mi-l-am dorit pe noul Mitropolit. Astfel aveam convingerea, că îl pretinde interesul bisericiĭ nóstre. Fie laudă ceriuluĭ.

* * *

O scenă sublimă. O scenă maĭ sublimă, de cum a fost întrarea în Catedrală a Mitropolituluĭ nostru în diminĕța ḑilei de introniṣare, nu se póte închipui. Ceva maĭ pĕtrunḑĕtór nu póte să fie. Biserica nóstră catedrală îndesuită de publicul cel maĭ ales. Tóte părțile locuite de românĭ representate prin inteligința lor. Cred, că $^1/_3$ parte a inteligințeĭ române din patrie a fost de față.

Printre șirurile lor întră Mitropolitul, precedat de un cortej maĭ pompos decât cel al regilor. I-se și cuvine: este Părintele sufletelor nóstre și este obĭectul ĭubirĭi nóstre învăpăiate. Ĭubirea asta învăpăiată strălucia din ochiĭ celor presenți și prin dînșiĭ din ochiĭ întreg poporuluĭ românesc.

La vederea manifestărĭi aceleĭ ĭubirĭ am fost mândru: că sunt unit și român.

* * *

Omagiul clerului. — Mult m'a mișcat omagiul clerului. Un maĭ frumos esemplu al adevĕratuluĭ spirit de disciplină nicĭ nu se póte. Este sublimă biserica catolică în tóte ceremoniile eĭ. M'a mișcat mult episcopul Pavel. Venerabilul Prelat, care a asistat la consacrarea episcopéscă a ĭubituluĭ nostru Mitropolit în calitate de episcop, acum vine, să facă act de supunere aceluia, pe care înainte de asta cu 20 anĭ deja ca episcop l-a ridicat la rangul sĕŭ. Și episcopul Pavel a îndeplinit actul acesta așa, cum numaĭ un adevĕrat episcop după inima luĭ Christos putea să-l împlinéscă. O vorbire maĭ bine simțită, maĭ loială, maĭ supusă și maĭ catolică nu se póte. Și după ce a terminat, s'a pogorît de pe tron, a mers înaintea mitropolituluĭ și l-a *sărutat mâna!* — Așa cereaŭ canónele, — dar cu tóte acestea era un lucru sublim! Eŭ am rĕmas mișcat până la lacrimĭ.

* * *

Un contrast. — Vĕḑênd actul de supunere omagială a venerabiluluĭ archiereŭ dela Orade, am privit în jur și involuntar am căutat, să-l descoper și pe archiereul dela Gherla, pe cum și pe representanțiĭ capitulelor dela Orade și Gherla.

Nu mĭ-a succes a-ĭ descoperi. Și mi-s'a rănit inima. Am aflat punctele negre pe seninul ceriŭ al sĕrbărilor introniṣării.

Nu critică am vrut să fac. Spun numaĭ impresiunĭ. Și impresiunea, ce aŭ provocat în mine absențele numite, a fost de durere pentru biserică, de rușine pentru ochiĭ străinilor, și de indignare pentru lipsa de bun simț și de respect față de sfintele canóne.

* * *

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Corul. — Adâncă impresiune şi neşterse emoţiuni îmĭ lasă şi cântările.

Pricésna „Ochiul inimiĭ mele“ şi ca compoşiţie şi ca esecutare din partea unuĭ cor de 150 persóne a fost ceva aşa-de perfect, cum numaĭ în biserica luĭ Christos póte să fie.

Cântarea acésta ne-a înălţat la înaltele sfere ale adevěrateĭ arte. Şi mĭ-am dis, că un asemenea cor epocă face în istoria nóstră culturală şi că póte să dovedéscă lumiĭ capacităţile artistice ale poporuluĭ nostru.

Onóre şi laudă să aĭbă „il maestro“ şi coriştiĭ dînsuluĭ.

* * *

Presa străină. Presa străină a fost representată la intronisare numaĭ prin doĭ individĭ.

Aceştia — ca totdeuna — aŭ venit neorientaţĭ şi s'aŭ dus cu rĕutate în inimă. Li-s'aŭ dat tóte informaţiunile din partea bureau-uluĭ de presă; cu tóte aceste aŭ mistificat şi cu scire aŭ mințit.

Nu le stricăm placul, nicĭ nu vom perde vremea cu rectificărĭ.

Dacă nu aŭ cinste ḑiaristică, e tréba lor. A nóstră trébă are să fie a nu maĭ sta de vorbă cu astfel de ómenĭ, pe carĭ îĭ omenescĭ la masa ta, şi carĭ după aceea ţĭ-o hulesc.

Revistă bisericéscă.

Roma.

În septĕmâna trecută aŭ fost la Roma episcopiĭ germânĭ din Osnabrück şi Limburg împreună cu deputaţiĭ din centru dr. Porsch şi Cahensly. Episcopiĭ aŭ fost primiţĭ de Sfinţia Sa Leo XIII de dóuĕ orĭ în audienţă, ér deputaţiĭ şi unul câte unul şi amîndoĭ de-odată. Papa le-a dovedit o mare propensiune şi s'a informat cu mult interes despre afacerile centruluĭ. Ambasadorul german de lângă Vatican a dat un prând splendid în onórea ilustrilor sĕĭ compatrioţi.

„Agenţa Stefani“ spune, că incidentul provocat prin călĕtoria nunţiuluĭ în Ungaria s'a complanat prin convorbirĭ confidenţiale şi fără caractĕr oficios. Note diplomatice nu s'aŭ schimbat, nicĭ nu se vor schimba în acéstă cestiune între Vatican şi ministeriul de esterne austro-ungar. (Dară auctoritatea (?) ministruluĭ unguresc Bánffy unde rĕmâne?)

Austria.

Catoliciĭ din Viena aŭ convocat pe Luni sară o adurare în sala cea mare dela Musikvereiu. La adunarea presidată de medicul Dr Gaspar Schwartz aŭ participat la 300 de persóne, carĭ cu însufleţire aŭ dat espresiune de alipire faţă de S. Scaun Apostolic şi faţă de trimisul papal din Viena Mgre Agliardi. Dr. G. Schwartz în discursul presidial constată, că ansă la convocarea adunărĭĭ a dat rĕspunsul ministruluĭ unguresc br. Bánffy la interpelările, ce i-s'aŭ făcut. Advocatul Dr. Porzer espune cercul de jurisdicţiune a nunţiuluĭ papal şi accentuéză, că dacă s'ar interḑice nunţiuluĭ amestecul în afacerĭ bisericescĭ-politice, activitatea luĭ ar deveni ilusorie, condamnă purtarea ministruluĭ Bánffy şi propune următoriul proiect de resoluţiune:

Poporaţiunea catolică a Vieneĭ îşĭ esprimă regretele asupra insultărĭĭ comise faţă cu nunţiul şi îşĭ esprimă firma sperare, că pe viitor nu va maĭ fi restrînsă libertatea nunţiaturiĭ în cestiunĭ bisericescĭ-politice.

Trabert espune posiţia Papeĭ din punct de vedere dogmatic; atacă aspru pe Bánffy şi radicalismul jidano-magiar. Austria numaĭ ca ţară catolică póte esista. În fine s'a decis a se trimite mulţămită primateluĭ Vaszary pentru ultima sa cuvîntare din casa magnaţilor. Se vede, că catoliciĭ auctriacĭ aŭ curajul de a reproba insulta, ce se face capuluĭ bisericiĭ, ér ceĭ din Ungaria tac, pe când eĭ ar trebui să protesteze cu tótă hotărîrea.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Camera deputaţilor şĭ-a ţinut în 25 Maiŭ ultima şedinţă înainte de vacanţe, în care s'aŭ tractat maĭ multe proiecte de legĭ de interes local. Referenţiĭ comisiunĭĭ parlamentare pentru instrucţiunea publică şi a celeĭ pentru justiţie aŭ comunicat nunţiul caseĭ de sus referitor la proïectele de lege despre recepţiunea jidovilor şi despre liberul esercitiŭ religionar. Preşedintele dieteĭ va pune spre pertractare la timpul sĕŭ, — adecă la tómnă, — aceste proïecte. În cercurile politice se susţine, că guvernul ar fi amânat pe tómnă desbaterea numitelor proïecte, fiindcă până atuncĭ are timp, să-şĭ câştige maĭoritatea de lipsă spre primirea lor cu modificările făcute în casa de sus, pe când de presente nu dispune de acea maĭoritate. Guvernul s'a învoit la modificările caseĭ de sus, şi tot accentuéză, că ţine la întregitatea principiilor.

Rescriptul regal, prin care se dispune închiderea corpurilor legiuitóre până la tómnă, s'a cetit Mercurĭ atât în camera deputaţilor, cât şi în casa de sus.

Italia.

Alegerile pentru parlamentul italian s'aŭ sevârşit în 26 a c., şi pe cum se putea prevedé, partida guvernamentală a obţinut o maĭoritate destul de considerabilă. Dintre cele 508 cercurĭ electorale 321 aŭ representanţĭ guvernamentalĭ, ér 187 opoşiţionalĭ. Maĭ sunt 25—30 de balotage. Guvernul, ca şi în alte ţĕrĭ constituţionale, s'a folosit de presiunĭ şi terorisărĭ spre a-şĭ scóte ca deputaţĭ pe partisanii sĕĭ.

Franţa.

Influinţa jidovimiĭ pe tóte terenele vieţiĭ publice a început să provóce nemulţămirea creştinilor. În şedinţa din 25 a c. a camereĭ deputatul Denis a interpelat guvernul cu privire la aplicarea în oficiĭ a unuĭ numĕr prea mare de jidovĭ arĕtând, că numaĭ în ministeriul de culte sunt 35 de jidanĭ, ér Hugues se tângue asupra numĕruluĭ celuĭ prea mare al jidanilor în armată şi îşĭ esprimă temerea, că acéstă instituţiune, de care ar fi să se pórte cea maĭ mare grije, se va jidovi. Apoĭ debachéza în contra jidovilor Rothschild şi Hirsch, pe carĭ îĭ presentéză ca pe un pericul pentru Franţa. Lavaillant constată, că Algirul îl ruinéză usura jidovéscă. În apĕrarea jidovilor s'aŭ ridicat deputatul jidan Nequet şi ministrul de interne Leygues.

Noutăţi.

Concurs. Cu terminul de 30 Iuniŭ se escrie concurs la parochia Grebeniş din protopopiatul Pogăceleĭ. Emolumentele împreunate cu acéstă parochie sunt: Casă parochială, culină de vară, şură, staul, tóte de lemn şi în stare bună; grădină la curtea parochială în estensiune de 1 jug. 1332°□, altă grădină de 1474°□, cimiteriul din jurul bisericiĭ 1475°□; porţiunea canonică de 44 jug. 5950°□, tótă arătoriŭ şi comasată în dóuĕ table; câte o ḑi de lucru de familie şi dela 40 de familiĭ, carĭ locuesc la câmp, câte o metretă à 16 cupe de cucuruz; stola îndatinată.

Concurs la staţiuni docentale din vicariatul Făgăraşuluĭ s'a escris cu terminul 20 Iuniŭ: 1) *Ilenĭ* cu emolumentele: 300 fl., cuartir, grădină de legumĭ şi pomăritul în progadea bisericiĭ. 2) *Homorod* cu emolumentele: 300 fl. şi cuartir.

Promovare. Talentatul şi zelosul candidat de profesor dl Ilie Dăian, absolut de teologie şi filosofie, a depus Joĭ rigorosul din limba şi literatura română, germână şi filologia comparativă indogermanică, ér astădĭ are să fie promovat la gradul de doctor în filosofie. Disertaţiunea inaugurală este „Despre vocalele nasale în limba română“. Gratulăm stimatuluĭ nostru amic.

La congresul interparlamentar de pace, care se va ţiné la 19 August în Bruxela, corpurile legiuitóre ungare încă vor fi representate prin o comisiune. În o conferinţă în acéstă afacere Iokay Mor a fost ales de president al comisiunĭĭ, ér Berzeviczy Albert de vice-president. Secretariul comisiunĭĭ e faĭmosul Pázmándy. Deputaţiĭ magiarĭ se vor presenta în mare numĕr spre a esopera ţinerea congresuluĭ la Budapesta cu ocasiunea mileniuluĭ şi spre a paralisa planurile deputaţilor românĭ.

Congresul naţional bisericesc gr. or. şi reformele politice bisericescĭ. Ocupându-se congresul în şedinţa a VII cu cestiunea: ce atitudine să observe biserica gr. or. română pentru casul, când vor întra în vigóre reformele politice bisericescĭ, a luat resoluţiunile următóre: 1. Congresul apróbă paşiĭ întreprinşĭ de archiereĭ în combaterea acelor legĭ şi enunţă, că şi în viitoriŭ va lupta pe tóte terenele legale, ca acele legĭ să se caseze. 2. Biserica ortodoxă română numaĭ acea căsătorie o va considera de validă din punct de vedere bisericesc, care va fi închiată după prescrisele bisericiĭ. 3. După introducerea căsătorieĭ civile tóte căsătoriile, carĭ pe lângă actul civil nu vor fi închiate şi după prescriptele canonice bisericescĭ, se declară de nevalide. 4. Spre uşurarea credincioşilor se decide, ca vestirile de căsătorie să se reducă la una, ér licenţele să se caseze. 5. Ca rebonificare pentru cassarea licenţelor protopresbiterii vor primi o anumită sumă dela eparchiĭ. 6. Divorţurile se vor face tot în înţelesul canóneloŕ, dară procedura se va simplifica. 7. Biserica şi după întroducerea matriculelor civile va continua a-şi duce cu tótă esactitatea matriculele sale, carĭ vor servi ca controlă faţă de matriculele civile.

Serul luĭ Behring contra difterieĭ. Dr. Pop, medic archidiecesan, se esprimă fórte favorabil despre serul antidifteritic. În maĭ multe casurĭ de difterie escuisită, aplicat acest medicament, a dat resultate fórte îmbucurătóre fără nicĭ un incident neplăcut pentru pacient.— S'a dispus, ca în farmacia dluĭ Carol Schieszl din Blaş să fie totdeuna în deposit acest medicament pentru orĭ ce eventualitate.

Studenţii universitarĭ din Bucuresci aŭ aranjat în sara de 13/25 Maiŭ un comers în amintirea ḑileĭ, din care s'a pronunţat sentinţa condamnatóre în procesul Memorandului.

Cutrĕmurul de pământ în Laibach se tot repetesce. Daunele causate până acum de cutrĕmur se urcă la considerabila sumă de 4 miliône florenĭ.

Cas de mórte. *Andreiŭ Boeriŭ* paroch gr. cat. în Homorod a repausat în 12 Aprilie 1895 în anul al 59-lea al vieţiĭ şi al 31-lea al preoţieĭ sale.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Ce se ține de modulŭ cooperării poporuluĭ la constituirea episcopilorŭ, acela era diversŭ în timpurĭ și în locurĭ diverse, fiindŭ că nu era determinatŭ prin nicĭ o lege positivă.

Câte odată propunea poporulŭ episcopilorŭ pre unŭ individŭ, pre care-lŭ ținea capabilŭ și înzestratŭ cu calităț frumóse, pre care apoĭ îlŭ primieaŭ si episcopiĭ, dacă eraŭ convinși, că părerea, ce o are poporulŭ despre elŭ, este fundată.

De altă dată epitcopiĭ propuneaŭ poporuluĭ treĭ individi, pre carĭ îi aflaŭ vrednicĭ de demnitatea episcopéscă, dintre carĭ apoĭ poporulŭ alegea, pre care-i era maĭ agreatŭ. Se întîmpla și aceea, de clerulŭ și poporulŭ candida treĭ persóne, dintre carĭ apoĭ episcopiĭ, și cu deosebire mitropolitulŭ alegea pre unulŭ. [1])

După ce și-a câștigatŭ biserica pacea politica, și zelulŭ creștinilorŭ începu a se rĕci, éră vîrtuțile a slăbi, poporulŭ nu odată alegea pentru episcopate persóne, carĭ numaĭ pentru demnitatea acésta nu eraŭ. Pre lângă aceea alegerile eraŭ de multe orĭ așa de tumultuóse, câtŭ servieaŭ spre scandalŭ chiarŭ și păgânilorŭ. Sfîntulŭ Ioanŭ Gură-de-aurŭ descrie plinŭ de amărăciune patimile, carĭ ieșieaŭ la ivélă cu ocasiunea alegerilorŭ. [2])

De aci a urmatŭ, că poporulŭ pre încetulŭ fu eschisŭ dela orĭ ce conlucrare la constituirea episcopilorŭ. Maĭ întâiŭ furĕ eschise glótele, și se maĭ permise conlucrarea onoraționilorŭ dintre laĭcĭ, până ce în urmă prin multe locurĭ furĕ și aceștia eschiși. De atuncĭ apoĭ în rĕsăritŭ maĭ pretutindine episcopiĭ s'aŭ folositŭ de dreptulŭ lorŭ de a constitui pre episcopĭ fără de a maĭ întreba de poporŭ.

* * *

Canónele din Pravilă cu privire la constituirea episcopilorŭ. Cumcă principiulŭ fundamentalŭ alŭ bisericiĭ în resăritŭ ca și în apusŭ în timpurile antice a fostŭ, că episcopiĭ érăși de episcopĭ trebuescŭ să se constituéscă, se vede invederatŭ din legislațiunea Pravileĭ, carea de ver o participare a poporuluĭ la constituirea episcopilorŭ nu scie maĭ nimic. Ar trece preste cadrulŭ acestuĭ opŭ, dacă amŭ voi să aducemŭ tóte canónele Pravileĭ, carĭ maĭ de aprópe saŭ mai departe staŭ în legătură cu cestinnea nóstră. Vomŭ aduce decĭ numaĭ pe cele maĭ însemnate. Între aceste amintimŭ:

1. Canonulŭ 1 alŭ Apostolilorŭ, care sună:

„Episcopulŭ hirotonescăse de doĭ saŭ treĭ episccpi.“ [3])

Însemnămŭ aicĭ, că cuvîntulŭ: *hirotonie* nu însemnéză numaĭ consacrare, ci însemnéză și alegere, de órece cuvîntulŭ grecescŭ *χειροτονεία* în limba canónelor bisericesci se folosesce și în însemnarea de consacrare și în cea de alegere. [4])

Dispune decĭ canonulŭ acesta, ca la alegerea și consacrarea episcopuluĭ să fie treĭ saŭ celŭ puținŭ doĭ episcopĭ, și eĭ să-lŭ alégă și sfințéscă.

2. Canonulŭ 6 alŭ sinoduluĭ întâiŭ dela Nicea, care sună:

„Dacă cineva fără de socotința mitropolitului s'ar face episcopŭ, unulŭ ca acesta marele sinodŭ a hotărîtŭ a nu se cuveni a fi episcopŭ. Înse dacă cu obștéscă alegere a tuturorŭ (episcopilorŭ) *binecuvîntată fiind și după canonulŭ bisericescŭ, doĭ saŭ treĭ* (episcopĭ) *pentru a loruși prigonire ar grăi împotrivă, fiesĕ hotărîrea alorŭ maĭ mulțĭ.“* [5])

Canonulŭ acesta dispune următórele:

a) Că pe episcopŭ să-lŭ alégă episcopiĭ comprovinciali.

b) Că alegerea luĭ să fie întărită de mitropolitulŭ, câtŭ dacă mitropolitulŭ nu l'ar întări, atuncĭ alegerea luĭ nu e validă.

c) Că alegerea are să se întîmple cu maĭoritate de voturĭ, date de episcopiĭ presenți.

3. Canonulŭ 19 dela Antiochia, care sună:

„Episcopŭ să nu se hirotonescă (alégă și sfințéscă) *fărŭ sinodŭ* (de episcopĭ) *și ființa de față a celuĭ ce-i în mitropolia eparchieĭ. Și aceasta fiindŭ față, negreșit, că maĭ bine este a fi împreună cu elŭ toți împreunăslugitoriĭ ceĭ ce suntŭ în eparchie* (episcopiĭ din mitropolia întrégă), *și se cade prin scrisore a chema pre celŭ ce-i în mitropolie. Și de ar întîmpina toți, maĭ bine este. Éră de ar fi cu anevoie acésta, ceĭ maĭ mulțĭ înse negreșitŭ trebue să fie de față, orĭ prin scrisorĭ să se facă de unŭ sufletŭ. Și așa cu a tuturorŭ orĭ venire de față, orĭ hotărîre să se facă aședarea luĭ. Éră de s'ar face într'altŭ chipŭ afară de cele hotărîte, nimicŭ să pótă hirotonia* (alegerea). *Éră de i-s'ar face aședarea după canonulŭ hotărîtŭ, dară uniĭ ar dice împotrivă din însași alorŭ prigónă, să se țină hotărîrea celorŭ maĭ mulțĭ.“* [1])

Pre lângă cele din canonulŭ 6 dela Nicea, canonulŭ citatŭ maĭ prescrie următórele:

a. Că dacă nu se potŭ aduna toți episcopiĭ mitropolieĭ, să fie de față barĕm maioritatea lorŭ.

b. Dacă nu se póte aduna nicĭ barĕm maioritatea, atuncĭ ceĭ absenți să-și trimită votulŭ în scrisŭ.

c. Se dechiară nevalidă alegerea, care nu s'ar face după dispositiile canonuluĭ.

4. Canonulŭ 28 alŭ sinoduluĭ dela Calcedonŭ, dispune, că și mitropoliții să alégŭ ca și episcopiĭ.

5. Canonulŭ 12 dela Laodicea, care dispune:

„Episcopiĭ cu judecata mitropoliților și a episcopilorŭ celorŭ dimprejurŭ să se așede la începĕtoria bisericéscă, fiindŭ de multă vreme cercați și în cuvîntulŭ credinței și în viețuirea dreptuluĭ cuvîntŭ.“ [2])

6. Canonulŭ 59 dela Cartagena care prescrie următórele:

„Dacă cândva spre alegere de episcopŭ vomŭ veni (noĭ episcopiĭ) *și se va ivi óre care contradicere. fiindŭcă unele ca aceste de noĭ s'aŭ tractarisită, sumeță lucru este, dar, că singurŭ treĭ să se afle spre a curăți pre celŭ ce are a se hirotonisi. Ci pre lângă numĕrulŭ celŭ mainainte dișŭ să se adaugă unulŭ și doĭ. Și înaintea a însuși poporuluĭ, pentru care are a se hirotoni se vorŭ cerceta întâiŭ fețele a celorŭ ce contradicŭ. Că la urmă și cele propuse de eĭ se vorŭ uni. Și cândŭ se va arĕta curatŭ înaintea publiceĭ înfățoșărĭ, apoĭ așa se va hirotoni.“* [3])

Canonulŭ acesta destulŭ de întunecatŭ maĭ cu samă în traducerea românéscă a Pidalionuluĭ prescrie următórele:

Dacă în înțelesulŭ canónelorŭ la alegerea unuĭ episcopŭ s'aŭ adunatŭ celŭ puținŭ treĭ episcopĭ, și din clerulŭ saŭ poporulŭ bisericiĭ respective s'ar afla uniĭ, carĭ ar susținé, că alesulŭ nu este vrednicŭ de episcopie pentru ver o crimă óre care, atuncĭ nu se cuvine, ca numaĭ episcopiĭ alegĕtorĭ să facă investigațiunea, și să-l dechiare nevinovatŭ. Ci în casulŭ acesta pre lângă episcopiĭ alegĕtorĭ presenți să se maĭ cheme unul saŭ doĭ episcopĭ, și apoĭ toți laolaltă să facă investigațiune în fața poporuluĭ, și dacă îlŭ vorŭ afla nevinovatŭ, să-lŭ sfințéscă.

Cu privire la numĕrulŭ episcopilorŭ, carĭ trebuescŭ să fie de față la alegerea unuĭ episcopŭ noŭ prescrie:

a) Canonulŭ 13 dela Cartagena în chipulŭ următoriŭ:

„Mulțĭ episcopĭ adunându-se vorŭ hirotonisi (alege și sfinți) *episcopŭ. Éră de va fi nevoe, treĭ episcopĭ orĭ în ce felŭ de locŭ ar fi, cu porunca celuĭ maĭ întâiŭ* (mitropolituluĭ) *vorŭ hirotonisi pre episcopŭ. Și dacă ver unulŭ întru ceva s'ar împotrivi mărturieĭ sale, saŭ neascultărĭ, elŭ însuși pre sine se va lipsi de cinste.“*

Stătoresce canonulŭ acesta numĕrulŭ de treĭ, ca minimulŭ numĕruluĭ episcopilorŭ, carĭ trebuescŭ să fie de față la alegerea unuĭ episcopŭ noŭ. Pre lângă aceea maĭ dispune, că dacă ver unŭ episcopŭ din ceĭ de față s'a învoitŭ în alegerea ver unuia, și după aceea apoĭ ar voi a-și retrage învoirea, unulŭ ca acela elŭ însuși își dă testimoniŭ slabŭ.

b) Totŭ acésta dispune și canonul 58 dela Cartagena:

„Forma cea veche se va păzi, ca nu maĭ puținŭ de ceĭ rînduiți treĭ episcopĭ să fie de ajunsŭ spre hirotonia episcopilorŭ.“ [4]) Și totŭ aceea și canonulŭ 53 totŭ de acolo.

c) Canonulŭ 4 alŭ sinoduluĭ I dela Nicea, pre care-lŭ are în vedere canonulŭ de maĭ susŭ:

„Episcopulŭ maĭ vîrtosŭ se cuvine a se aședa de cătră toți ceĭ ce suntŭ în eparchie. Éră de ar fi cu greŭ una ca acésta, saŭ pentru nevoia, ce silesce, saŭ pentru depărtarea căleĭ, fără smintelă treĭ împreunându-se, împreună alegĕtorĭ făcêndu-se și ceĭ ce nu suntŭ de față, și împreună învoindu-se prin scrisorĭ, atuncĭ să se facă hi-

---

[1]) Cf. Alzog »Hangbuch der Universal-Kirchengeschichte« ed. 9. Mainz 1872 t. I. pag. 353.

[2]) Vedți cartea sfîntuluĭ Ioanŭ Chrisostomŭ »despre preoție« tradusă pre limba românéscă de Ioanŭ Papiŭ.

[3]) Thomassiu »Vetus et nova ecclesiae disciplina. Pars II lib. II c. I 5.

[4]) Pidalion fóia 1.

[5]) Pidalion fóia 83.

[1]) Pidalionŭ fóia 282.

[2]) Pidalionŭ fóia 288.

[3]) Pidalionŭ fóia 358.

[4]) Pidalionŭ fóia 358.

rotonia. Éră tăria celorŭ ce se facŭ, să se dea mitropolitului în fiesce care eparchie (provincia mitropolitană). [1])

Pre lângă numĕrulŭ de treĭ maĭ poftesce canonulŭ acesta, ca celŭ alesŭ să nu fie sînţitŭ, până ce episcopiĭ absenţi nu-şĭ vorŭ da învoirea în scrisŭ, éră alasulŭ să capete confirmarea dela mitropolitulŭ.

Cu privire la numĕrŭ, la învoirea celorŭ absenţi şi la confirmarea prin mitropolitulŭ, totŭ acésta dispune şi canonulŭ 3 alŭ sinodului II dela Nicea, care pre lângă aceea maĭ dispune:

„Tŏtă alegerea făcută de câtră boĭerĭ pentru episcopŭ, saŭ pentru diaconŭ neîntăritŭ să rĕmână . . . . că trebue celŭ ce urmézŭ a se înainta la episcopie de episcopĭ a se alege.“ [2])

8. Canonulŭ 13 dela Laodicea: *„Nu este ĭertatŭ mulţimiĭ să alégă pre ceĭ ce se aşadă în trépta clericală.“* În Pidalionŭ canonulŭ acesta nu este destulŭ de limpede, de órece acolo sună: *„nu se dă voe celoralalţi să facă alegerile celorŭ ce se aşadă în ieratie“* fără să spună, cine suntŭ „ceĭalalţi“.

În originalulŭ grecescŭ sună canonulŭ *„Περὶ τοῦ, μὴ τοῖς ὄχλῳ ἐπι τρέπειν τὰς ἐκλογας ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς ἱερατείαν.“*

Cuvîntulŭ grecesc „ὄχλος“ = mulţime din canonulŭ acesta nu-lŭ esplică toţi esegeţiĭ în o formă.

Unĭĭ le esplică aşa, că sub *„mulţime“* înţelegŭ glótele neregulate de ómenĭ, carĭ se pórtă ca de vîntŭ întru o lături şi în alta, şi aşa numaĭ pre aceste le-ar eschide canonulŭ dela orĭ ce alegerĭ sacre, şi prin urmare şi dela alegerile la scaunele episcopescĭ. Din acésta ar urma, că fruntaşiĭ şi inteligenţiĭ poporuluĭ nu santŭ eschişĭ dela conlucrarea la alegerĭ.

De părerea acésta este Pidalionulŭ şi Sintagma Grecilorŭ.

Alţiĭ cuvîntulŭ grecescŭ ὄχλος = mulţime îlŭ considera de sinonimŭ cu ϰοσμιϰός = mirénŭ. După aceştia mirenĭĭ ar fi cu totulŭ eschişĭ dela orĭ ce conlucrare la alegerile episcopilorŭ.

De părerea acĕsta este canonistulŭ grecŭ Aristenŭ şi Pravila românéscă, carea cuvietele de maĭ susă le esprimă pre scurtŭ:

„Nealesŭ să fie, carele e alesŭ de mîrenĭ.“ [3])

Aceste suntŭ canónele cele maĭ însemnate din Pravilă, carĭ cuprindŭ dispoziţiele cu privire la alegerea episcopilorŭ.

Dacă este vorbă acum de aceea, ca din ele să scótemŭ principiulŭ cu privire la persónele, carĭ aŭ dreptŭ la alegerea episcopilorŭ, putemŭ să dicemŭ categorice, că Pravila eschisivŭ numaĭ episcopilorŭ le dă dreptŭ la votŭ activŭ, cândŭ este a se implé unŭ scaunŭ episcopescŭ.

Preoţilorŭ şi cu deosĕbire laicilorŭ Pravila nu li dă nicĭ celŭ maĭ micŭ dreptŭ la alegerile episcopilorŭ. Cu tóte aceste nu putemŭ să dicemŭ că şi dupăce s'a începutŭ legislaţiunea din Pravilă clerulŭ şi poporulŭ nu ar' maĭ fi conlucratŭ de locŭ la alegerea episcopilorŭ în rĕsăritŭ.

Chiarŭ dimpotrivă încă lungŭ timpŭ dupăce şĭ-a luatŭ începutulŭ legislaţiunea Pravileĭ prin maĭ multe locurĭ era datina ca, cu ocesiunea alegeriĭ episcopilorŭ să fie întrebatŭ şi clerulŭ şi poporulŭ respectivŭ despre demnitatea celuĭ alesŭ.

Aşa ca să aducemŭ numaĭ unŭ esemplu, pre timpurile sinoduluĭ ecumenicŭ dela Calcedonŭ la anulŭ 451 Ştefanŭ episcopulŭ Efesuluĭ a susţinutŭ în faţa sinoduluĭ, că elŭ fu alesŭ de 40 episcopĭ din Asia, de nobiliĭ şi fruntaşiĭ poporuluĭ şi de totŭ clerulŭ cetăţiĭ. [1])

Pre încetulŭ însĕ aĕĭ în unŭ locŭ mâne în altulŭ a încetatŭ datina de a maĭ permite şi clerului saŭ poporului ceva influinţă la alegerea episcopilorŭ în rĕsăritŭ, aşa câtŭ pre timpulŭ interpreţilorŭ rĕsăriteni Balsamonŭ şi Zonara aceea datină încetase de totŭ, şi aŭ rĕmasŭ singurŭ episcopiĭ şi mitropolituluĭ competenţi a alege pre episcopĭ.

Eschiderea acésta a clerului şi a poporuluĭ s'a întêmplatŭ maĭ cu sémă în urma turburărilorŭ, ce se întêmplaŭ la alegerĭ, de carĭ aşa tare s'a scandalisatŭ sântulŭ Ioanŭ Chrisostomŭ.

Prin unele locurĭ datina acésta a încetatŭ tare de timpuriŭ, cum se vede din canonulŭ 5 alŭ sinoduluĭ dela Laodicea din anulŭ 372, cuprinsŭ şi în Pravilă, care ne cum să permită clerului şi poporului ceva influinţă la alegerile episcopilorŭ, ci încă dispune, că episcopiĭ cândŭ în sinodulŭ lorŭ alegŭ vre unŭ episcopŭ, alegerea să nu o facă în presenţa clerului şi a poporului. Interpreţiĭ Balsamonŭ şi Zonara esplică dispositia acésta a canonului din dorinţa sinoduluĭ, ca publiculŭ credinciosŭ se nu audă totŭ ce se dice despre ceĭ ce vinŭ în combinaţiune la alegerĭ, fiindcă se potŭ aduce înainte şi crime comise de eĭ, carĭ arŭ servi spre scandalisarea poporului. [2])

Cumpănindŭ decĭ deoparte legislaţiunea Pravileĭ, a cărei spiritŭ conducătoriŭ este, ca spre încunjurarea tulburărilorŭ şi spre împedecarea sĕlbătăcireĭ moravurilorŭ creştinilorŭ, precumŭ şi spre delăturarea ereticilorŭ dela scaunele episcopescĭ, dreptulŭ de a alege pre episcopĭ l'a restrinsŭ la episcopiĭ conmprovinciali şi la mitropolituiŭ, cumpănindŭ de altă parte datina vechie bisericéscă de a asculta şi vócea clerului şi a poporului la constituirea episcopilorŭ, care a maĭ esistatŭ deşĭ nu pretudinene în rĕsăritŭ şi după ce s'a formatŭ legislaţiunea Pravileĭ, putemŭ să dicemŭ că Pravila în rĕsăritŭ câtva timpŭ a fostŭ în luptă cu pracsa vechie bisericéscă. În urmă însĕ triumfulŭ totuşi a fostŭ alŭ Pravileĭ, şi de atuncĭ în rĕsăritŭ dreptulŭ de a alege pre episcopĭ a rĕmasŭ pre lângă episcopiĭ comprovinciali cu mitropolitulŭ în frunte.

Din conlucrarea antică a clerului şi a poporului la alegerea episcopilorŭ şi a celorŭ alalţi membriĭ aĭ clerului aŭ rĕmasŭ numaĭ ceremonia rituală, după care cândŭ episcopulŭ consacratorŭ îmbracă în ornatele sacre pre episcopulŭ consacratŭ, pre preotŭ şi diaconŭ, întrébă pre publiculŭ presentŭ, că, *„vredniceŭ este?“*, şi publiculŭ rĕspunde: *„vredniceŭ este!“* (Va urma.)

* * *

[1]) Pidalionŭ fóia 80.
[2]) Pidalionŭ fóia 217.
[3]) Pravila de Tergovişte pag. 493.

[1]) Thomassin »Vetus et nova ecclesiae disciplina« Pars. II. Lib. II. c. 2.
[2]) Veţi canonulŭ cu interpretorile luĭ Balsamonŭ şi Zanora la Beveregiŭ op. cit. t. t. pag. 455.

Bianca.

Dramă în dóuĕ acte.
Pentru fete
de
Domnişóra **M. de Metz.**
(Continuare.)

Scena III.

Principésa, Barbara.

Principésa. O, Barbara! acéstă tinĕră mĕ bagă în bólă. Caut a-mĭ înăbuşi sentimentele, însĕ îmĭ este cu neputinţă. N'o pot iubi, caractĕrul eĭ dur şi sumeţ mĕ respinge, orĭ ce aşĭ face.

Barbara. E adevĕrat, Dómnă, că contesina pare că anume umblă, să se facă neplăcută. Dar ea aşa cred, că n'a arĕtat nicĭ odată lipsă de respect faţă de Alteţa vóstră.

Principésa. Puţin lipsesce.

Barbara (ridicându-şĭ mânile spre ceriŭ). Să fie adevĕrat?

Principésa. Ea scie, că e singura moştenitóre a nobileĭ nóstre case, ceea ce nimenĭ nu-ĭ póte contesta . . . . O! ea are drept . . . şi totuşĭ cine-mĭ póte dovedi, că fata mea este mórtă? . . . Ea a fost răpită, dar póte că miserabila aceea de Marienza îmĭ va fi cruţat copila . . . . Ea o iubia.

Barbara. Ea o adora, şi eŭ nu pot înţelege, ce s'a petrecut.

Principésa (şedĕnd). Îţĭ aducĭ aminte, că Tevero bărbatul eĭ omorĭ pe unul dintre servitoriĭ palatului, pe Iacopo, care-l acusa, că ar fi făcut parte din céta banditului Rubesco? . . . Pe Tevero, până ce să fie judecat, îl aruncară într'o temniţă.

Barbara. Heĭ! sermanul Iacopo póte că spusese adevĕrul, . . . căcĭ în fine de unde vinia Tevero, când domnul îl adusese în castel?

Principésa. Tevero era vînătoriŭ de căprióre şi el cu pericolul vieţiĭ sale mântuise ţilele principeluĭ, carele fără de el s'ar fi rostogolit într'o prăpastie.

Barbara. Şi domnul, totdeuna bun, îl luă în serviţiul sĕŭ.

Principésa. Tevero locuia împreună cu femeea sa Marienza într'o mică cocióbă în munţi, în partea asta, aşa cred . . . . Bĕtrânul portar al castelului muri repentin. Atuncĭ principele oferi locul de portar luĭ Tevero, care-l primi cu recunoscinţă. La câteva ţile după instalarea lor ne întórserăm la Neapol, lăsând curtea în grijea lor, şi nicĭ odată n-am avut motiv de a mĕ plânge asupra lor.

Barbara. Cu tóte acestea Tevero nu era iubit, se vorbia, că el îşĭ lăsa femeea singură în locul sĕŭ în decurs de sĕptĕmâni întregĭ.

Principésa. Asta n'o sciam. În tot casul fidelitatea lor părea probată, de órece banditiĭ, carĭ atacaseră castelul, de sigur ar fi întrat în eĭ, dacă nu era presenţa de spirit şi curajul luĭ Tevero.

Barbara. Da . . . . dar Marienza n'a povestit-o asta.

Principésa. Sermana mea Barbara, tu totdeuna aĭ fost cam jalusă de Marienza.

Barbara. Nu, scumpa mea dómnă, însе totdeuna ĭmĭ ḑiceam, că acordaţĭ prea multă încredere acestеĭ străine . . . . N'a fost ea pusă în serviţiul micеĭ principese Bianca?

Principésa. Da, ea a fost, carea a învĕţat-o, să umble pe picióre. Copila nu se putea lipsi de ea, astfel că Marienza nevoind să mĕ însoţéscă la Neapol, a trebuit să-mĭ las fiĭca în castel, pentru că nu cutezam, să o despart de Manza eĭ. În absenţa mea decĭ s'a întîmplat, că Tevero s'a făcut culpabil de crima aceea . . . . Principele nu putea să-ĭ pardoneze . , . . În ḑiua de judecată, când intrară în celula luĭ, ea era gólă . . . Prinsoerul fugise, ... cum, nimenĭ n'a sciut . . . Tot în aceea-şĭ nópte, pe o furtună îngrozitóre, dispăru şi Marienza, răpindu-mĭ copila . . şi de atuncĭ . . . (Principésa plânge.)

Barbara. Da, tóte urmăririle aŭ fost zădarnice.

Principésa. Muntele a fost cercat cu de-amĕnuntul din tóte părţile.

Barbara. Sermană mică Biancă, ce se va fi ales de ea? Pentru ce să revenim, dómnă, la Firamonte, la acel loc, care vĕ reamintesce aşa triste amintirĭ?

Principésa. Ce vreĭ? Eŭ încă tot sperez.

Barbara. Dacă de cincispreḑece anĭ am fi dat de ceva urmă, dar nimic, nimic . . .

Principésa. Sermana mea Barbara, tu nu eştĭ mamă, nu, tu nu mĕ poţĭ pricepe.

Barbara. Însu-şĭ domnul îşĭ perduse tótă sperarea şi de aceea pe patul de mórte v'a făcut, să-ĭ promiteţĭ, că veţĭ adopta pe contesina Beatrice Malfati, dacă în restimp de ḑece anĭ nu veţĭ reafla pe principésa Bianca.

Principésa. Maĭ am încă doĭ anĭ înderĕpt . . . Voiŭ cerca . . . Principele mĭ-a oferit la ḑiua nascerĭĭ copileĭ nóstre o lădiţă, carea nu s'a maĭ putut găsi după răpirea Biancеĭ. Ea a perit împreună cu nisce juvăere fără preţ deosebit. Lădiţa cuprindea şi documentul de nascere al copileĭ. Lădiţa era aşeḑată în oratoriul meŭ.

Barbara. Eĭ bine?

Principésa. Eĭ bine! Acéstă lădiţă póte să fie o urmă.

Barbara. Când Marienza va fi aflat, că în loc de aur conţinea numaĭ hârtiĭ, le va fi ars. (În acest moment intră Angiolina purtând lădiţa. Ea nu vede dómnele şi merge cătră ladă. Principésa observă lădiţa, ţipă şi se repede spre Angiolina.)

Scena IV.

Acele-şĭ, Angiolina.

Principésa. A! . . . . Uite! Ea este! (Vre să apuce lădiţa.)

Angiolina (spăriată). O! Dómnă, nu te atinge de asta . . . .

Principésa. Cum a ajuns lădiţa asta în mânile vóstre?

Angiolina. O am luat din acéstă ladă, curiositatea —

Principésa. Dar cine a pus-o acolo?

Scena V.

Acele-şĭ, Paola.

Paola (care întrase de o clipă). Eŭ!

Principésa şi Babara. Marienza!!!

Paola (închisă). Nu, Paola, carea a trebuit să se supună.

Principésa. Să se supună?

Paola. Tăcerea mea a fost preţul vieţiĭ Bianceĭ.

Principésa. Fiĭca mea! O, bine sciam eŭ, că ea trăesce! Unde-ĭ? Unde-ĭ?

Paola. Nu-ţĭ pot spune, m'am jurat!

Principésa (în lacrimĭ). O, redă-mĭ copila! . . . . Marienzo, veḑĭ lacrimele mele!

Paola (aspru). Sunt órbă!

Principésa. O, grăesce! Te rog! Ce voescĭ? Orĭ ce-mĭ veĭ cere, îţĭ voiŭ împlini . . .

Paola. Angiolino, retrage-te, mergĭ lângă Michaela.

Angiolina (carea n'a încetat a privi la principésa). Dar, mătuşă . . .

Paola (poruncitóre). Ieşĭ! (Angiolina ĭese.)

Scena VI.

Acele-şĭ fără de Angiolina.

Principésa (rugătóre). Marienzo! Nu ţĭ-am făcut nicĭ odată nicĭ un rĕŭ, grăesce dar!

Paola (sguduită). Eĭ bine! Eŭ încă sunt mamă, şi-mĭ voiŭ frânge jurămîntul, pentru ca să-mĭ mântuesc fiul.

Principésa. Fiul tĕŭ? . . .

Paola. Ascultă-mĕ, dómnă! Tevero, orĭ maĭ bine Rubesco . . . .

Principésa şi Barbara. Rubesco!

Paola (continuând). . . . . împresurat din tóte părţile, spre a abate dela sine bănuelile, a fost silit, să intre în serviţiul principeluĭ. Sciĭ, ce împrejurare . . .

Principésa. Da . . . continuă.

Paola. Dar ceea ce nu sciĭ, este, că lucrând astfel nu numaĭ că a aflat un scut, dar şi un prileĭ de a-şĭ rĕsbuna.

Principésa. De a-şi rĕsbuna? . . . . Şi de ce?

Paola. Într'o întîlnire cu soldaţiĭ trimişĭ, să-l urmăréscă, fratele gĕmĕn al bărbatuluĭ meŭ a fost prins şi la ordinul principeluĭ a fost spînḑurat dimpreună cu alţĭ soţĭ. Rubesco îşĭ adora fratele. Eĭ semĕnaŭ atât de bine la olaltă, cât de multe orĭ aŭ putut să înşele pe urmăritoriĭ lor. Bărbatul meŭ s'a jurat, că acéstă mórte o va rĕsbuna, şi dacă a mântuit viaţa soţuluĭ dtale, a făcut-o, fiindcă avea de gând, să-l pedepséscă prin ceea ce avea maĭ scump, . . . prin fiică-sa!

(Va urma.)

Bibliografie.

„Icóne şterse“, nuvele de N. Vlăhuţă, e al şeselea numĕr din „Biblioteca pentru toţĭ“ scósă în editura Carol Müller. Broşura de 111 paginĭ e precedată de portretul bine esecutat al poetuluĭ şi de o scrisóre a dluĭ Dela Vrancea. Multe din novelele acestea aŭ apărut deja prin diferite ḑiare. Totuşĭ cetitoriul simte o deosebită plăcere cetindu-le şi a dóua óră. Spiritul observatoriŭ al dluĭ Vlăhuţă e admirabil, şi modul de a pune pe hârtie, ceea ce a simţit şi observat, e maĭ pe sus de orĭ ce critică. Remarcăm din cele 15 bucăţĭ, câte cuprinde broşura: *Socotélă . . . De la ţară, Mama, La arie, Inconsolabil, Un crăciun* etc.

Spaţul restrîns al rubricĭĭ acesteia nu ne permite, să schiţăm nicĭ măcar pe scurt icónele, ce ni le zugrăvesce autorul cu mână de măĭestru. Se póte, că vom recensa maĭ pe larg din 10 în 10 numerĭ, ceea ce ne va oferi dl Müller în colecţia Dsale. Şi şi până atuncĭ recomandăm cărticica acésta, care costă numaĭ 30 banĭ. E datorinţa publiculuĭ de a încuraja întreprinderea dluĭ Müller, care oferă pe un preţ bagatel bucăţile alese ale iubiţilor nostri scriitorĭ.

Proxima broşură va fi *„De prin vécurĭ“* de augusta scriitóre *Carmen Sylva*.

Rectificare. În unele esemplare de ale acestuĭ numĕr în comunicatul *„Fondurile şi fundaţiunile archidiecesane“* la passivele Fondului Basiliţilor s'a străcurat greşéla 87,335.57 în loc de 17,335.57.

Editor şi redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obĭecte de ale instruirĭĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obĭecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proĭeote colorate servesoŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptăţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 16—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redactiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blaş.

Anul V. Blaş 8 Iuniŭ 1895. Numĕrul 23.

Un Iubileŭ.

Kulturegylet-ul ardelenesc şi-a serbat iubileul de 10 anĭ în ḑilele trecute în inima Sĕcuimiĭ, în Odorheiŭ.

Serbarea a fost mare şi frumósă. S'a făcut cu o însufleţire şi cu o participare, carĭ trebue să ne umple de stimă faţă de ceĭ ce conduc acea reuniune.

Resultatele constatate trebue chiar să ne uĭméscă, de órece reuniunea acésta a cheltuit pentru scopurĭ culturale în anul trecut de gestiune 60,000 fl. şi pe lângă acésta şĭ-a sporit capitalul cu 80,000 fl. Va să ḑică, a făcut *într'un an* aprópe atâta, câţ am făcut noĭ în vre-o 27 anĭ cu „Asociaţiunea Transilvană".

Datele aceste singure sunt de ajuns pentru a ne inspira serióse îngrijirĭ.

Ne place a ne tot bate peptul, a ne numi popor purtător de cultură în resăritul Europeĭ, — dar la fapte suntem piticĭ. Tot, ce facem, — e gură şi sfară. Activitate nu este pe niciun teren al vieţiĭ nóstre naţionale. Scriem articolĭ însufleţiţĭ, facem adrese de aderinţă cătră unul şi cătră altul, apoĭ ne certăm noĭ între noĭ, ne numim ultraiştĭ şi moderaţi, trădătorĭ şi românĭ verdĭ, — şi într'aceea „Asociaţiunea" nóstră abia vegetéză şi nu este în stare a susţiné *macar o singură şcóla poporală*.

Şi apoĭ tot unguriĭ sunt de vină, dacă noĭ dăm înderĕpt.

O spunem franc: de câte orĭ cetim raporturile despre adunările Kulturegylet-uluĭ, ni-se umple inima de amărăciune. Kulturegylet-ul încă e o întrunire de natură privată. Statul nu-ĭ face favoruri deosebite niciĭ luĭ. Şi totuşi Kulturegylet-ul înfloresce pe ḑi ce merge, ér noĭ umblăm pe calea raculuĭ.

E într'adevĕr durerósă starea nóstră. Tot cu politica şi ér cu politica. Şi într'aceea perdem din teren pe fiesce care ḑi. De ce? Din vina şi trândăvia nóstră.

Să nu ni-se impute pesimism. Nu trebue să nebăgăm în samă periculele. Trebue să ne însemnăm, că Kulturegylet-ul este un contrar, de care fórte mult trebue să ţinem cont.

Contele Bethlen, preşedintele Kulturegylet-uluĭ, a spus-o în vorbirea sa apriat, că scopul lor este magiarisarea ţĕriĭ şi în special magiarisarea Ardéluluĭ.

Vor rîde uniĭ şi vor ḑice: Las să cerce! Nebun gând! N'aŭ să isbutéscă!

Cine astfel grăesce, e pĕcătos şi orb. A nega, că dăm înderĕpt, însemnă a-ţĭ închide ochiĭ înaintea faptelor. Locurĭ, pe unde înainte de asta cu 5—6 anĭ nu se audia graiŭ unguresc, adĭ sunt copleşite. Şi ce e mai mult, se lăţesce magiarisarea şi printre popor.

Noĭ într'asta încă nu am vedé pericul. Nu suntem atât de şoviniştĭ, câţ cunóscerea uneĭ limbĭ să o privim de nefericire.

Dar aceea, de ce noĭ ne temem, e, că poporul învĕţând limba magiară în proporţie va negliga limba sa şi înstrăinându-se de limba sa se va înstrăina şi de némul sĕŭ.

Astfel vedem, că s'a întîmplat în unele părţi, şi tot astfel are să fie şi pe airia. De ce? Pentru că noĭ nu-ĭ dăm poporuluĭ acele momelĭ, pe carĭ o puternică acţiune contrară i-le póte da. Pentru că noĭ nu ne-am îngrijit din capul loculuĭ a lega poporul de noĭ prin instituţiunĭ puternice, carĭ să-l opréscă pentru totdeuna dela orĭ ce pericul de înstrăinare.

Étă de ce suntem îngrijaţi. Étă de ce atragem atenţiunea alor nostri cu tótă seriositatea asupra activităţiĭ Kulturegylet-uluĭ.

Să nu o nesocotim, să nu ne lăsăm în mâna sorţiĭ şi să nu ne mâniăm pe contrariĭ nostri. Eĭ îşĭ apĕră interesele lor şi pentru apĕrarea lor desvóltă zelul cel maĭ frumos şi realiséză succesele cele maĭ splendide.

În loc de a ne mânia, să luăm esemplu dela dînşiĭ. Aceea, ce dînşiĭ fac, să facem şi noĭ în óra a unsprecĕcea.

Să ne grupăm cu toţiĭ în jurul Asociaţiunii nóstre, să adunăm la o comună şi armonică lucrare tot, ce are poporul nostru maĭ distins. Să facem, ca şi Asociaţiunea nóstră să pótă împlini misiunea eĭ aşa, pe cum Kulturegylet-ul şĭ-o împlinesce pe a sa.

E cestiune de luptă pentru esi-

Feuilleton.

Inelul.

Care a fost inelul cel dintâiŭ? Ne hotărîm pentru inelul de *nas* saŭ pentru belciug. Acesta ca podóbă a feţeĭ a fost folosit în vechimea cea maĭ înaltă. Ca tóte celele şi el originea din resărit. Scrierile cele maĭ vechĭ, carĭ grăesc despre ele, sunt resăritene. Inelele de nas le-aŭ primit ómeniĭ dela boĭ şi dela cămile. Acestora li-se trăgea adese orĭ câte un inel de fer, de lemn orĭ de alt material prin nare, şi ómeniĭ în sfârşit aflară, că inelul acesta împodobesce, şi-şi împodobira şi nările sale cu inele. Inelul de nas îl găsim la Beduinĭ, la mulţĭ Africanĭ şi chiar şi la Americanĭ. Din s. Scriptură scim, că Madianitenilor le plăcea podóba acésta. Israilitele încă o purtaŭ lăsându-o, să le atîrne preste gură. El une oria avea un diametru de 8 cm. Podóba acésta era plăcută şi după aceea. Talmudul concede, ca Israilitele să pórtă inelul de nas şi în ḑi de sâmbătă.

Din nărĭ inelul pare a fi ajuns în urechi. În Asia ómeniĭ purtaŭ în timpurĭ străbune inele de corn, de argint orĭ de aur în urechi. La Israiliţĭ purtaŭ bărbaţiĭ şi femeile inele de urechi. Locuitoriĭ Asieĭ pórtă nu numaĭ câte un inel în ureche, ci de urechile lor atîrnă o mulţime de inele. În inelele acestea deja în vechime eraŭ întărite petri scumpe. Eliniĭ încă cunosceaŭ usul acesta. Ieronim (pe la 400 în. de Chr.) se plânge asupra luxuluĭ de a purta petri scumpe în urechi. Romaniĭ încă aveaŭ inaures saŭ inele de urechi. Şi Germâniĭ cunosceaŭ deja în timpurile cele maĭ vechĭ aur de urechi şi inele de urechi.

Din ureche inelul a făcut o săritură până pe *braţ* şi de acolo îndată şi pe *picior*. În resărit purtaŭ verigi de braţ şi de picior. Verigi de braţ purtaŭ Indiĭ, Mediĭ, Persiĭ, Arabiĭ, şi anume atât bărbaţiĭ cât şi femeile. Svetoniŭ în istoria împĕraţilor romanĭ ne spune, că şi în Africa purtaŭ ómeniĭ verigi de braţ. Israilitele purtaŭ verigi atât pe braţul superior cât şi pe cel inferior. Aşa a ajuns inelul pe încetul până la *închietura mâniĭ*. Adese orĭ se purtaŭ maĭ multe verigi de braţ. Saltătórele din India purtaŭ inele de braţ, de carĭ eraŭ atîrnate zurgălae. Eliniĭ încă cunosceaŭ inele de braţ şi amintesc forma lor sulegetă. Romaniĭ încă purtaŭ o podóbă a braţuluĭ, carea o numiaŭ armilla. Ea era o verigă pe braţul superior orĭ pe cel inferior. Veriga asta se da şi ostaşilor binemeritaţi ca o podóbă de onóre. Acéstă verigă pare a fi fost decoraţiunea militară cea maĭ veche. La Saxonĭ încă se găsesce inelul de braţ deja în timpurĭ vechĭ. El era maĭ ales podóba regilor, poeţilor şi eroilor. Poeţilor şi eroilor le da regele un inel de braţ spre aducere aminte orĭ pentru a-ĭ onora prin acésta.

Timpul maĭ nou nu a prea avut, ce să maĭ inventeze în privinţa acestuĭ articul industrial. Tot, ce se pórtă acum ca inele saŭ verigĭ de braţ, se găsesce deja în timpurile cele vechĭ.

Veriga de picior în timpurile maĭ nóuĕ a perit aprópe cu desevârşire. Ea se maĭ găsesce încă la câteva némurĭ din Asia şi la Beduinĭ. În poesiile Arabilor verigile de picior aŭ o rolă fórte însemnată. Ele eraŭ în folosinţă şi la Medĭ, Persĭ şi Egipteni. Herodot amintesce, că Libieniĭ încă purtaŭ verigi de picior fabricate din aramă. Plutarch ne spune, că Egipteniĭ şi Egiptenele purtaŭ cu drag astfel de verigi gătite din metal scump. Israilitele încă purtaŭ verigi de picior, carĭ une oria aveaŭ lăţime şi de patru degete şi eraŭ împodobite cu lănţuce

stinţă. Cu armele, cu carî te atacă, cu acele trebue să te aperî.

Noî condamnăm tendinţa Kulturegylet-uluî. Dar dacă odată nu o putem nimici, nu ne rămâne alta, decât să ne apărăm.

Fie, ca cuvintele nóstre, carî din incidentul iubileuluî de 10 anî al Kulturegylet-uluî le adresăm, să nu resune în pustie.

Fie, ca adunarea din est an a Asociaţiuniî să fie începutul uneî ere nóuĕ în lupta pentru apărarea esistinţeî şi a individualităţiî nóstre naţionale.

Faxit Deus!

Satisfacţia luî Bánffy în afacerea Agliardi. — „La Lega Lombarda“ din Milano în numĕrul sĕu din 26 Maiŭ scrie următórele:

„Informaţiunile, carî pot să se cetéscă mai la vale, nu le vor combate, pentru că ele purced nemijlocit dela o persónă, a cărei declaraţii nu sufer îndoélă. Comunicatul sună astfel: După ce liberalii din Budapesta aŭ făcut larmă aşa de mare împotriva nunţiuluî, şi după ce Bánffy, încurajat tot mai tare prin acelea anumite lucruri Vienese neînţele se, mai pe urmă s'a legănat în sperarea aceea, că nunţiul Agliardi va fi revocat: secretariul de stat cardinalul Rampolla cu prilejul obicînuiteî recepţiuni a coruluî diplomatic s'a simţit îndemnat a aduce cu ambasadorul austriac în vorbă incidentul unguresc şi l-a provocat în mod de tot formal, să subştérnă Sfîntuluî Scaun dovedile acelea, pe basa cărora guvernul unguresc a susţinut, că nunţiul papal a vătĕmat datorinţa sa şi a trecut marginile competinţeî sale. Contele Revertera la cuvintele cardinaluluî secretar de stat n'a putut să rĕspundă altceva, fără numaî să declare, că în causa acésta a scris deja în mod oficios guvernuluî sĕu. Cu câteva ţile înainte de asta ambasadorul Revertera a cercetat pe cardinalul Rampolla, pentru ca să-î ducă rĕspunsul guvernuluî. Guvernul Vienes a dat prin representatul sĕŭ de scire Sfîntuluî Scaun, că nu esistă chiar nicî o causă spre a face reclamare, şi că el prin urmare nu are nicî o causă de a se plânge pentru purtarea monsignoreluî Agliardi.“

Dacă acestea aşa s'aŭ întîmplat, atuncî luî Bánffy ministeriul de esterne î-a dat din noŭ satisfacţia meritată declarând, că a spus neadevĕrul, când a acusat pe Agliardi înaintea dieteî din Budepesta.

Kulturegyletul şi catolicii. — „Közmüvelödés“ din Alba Iulia în numĕrul sĕŭ din 1 a c. publică un articol plin de tânguire asupra activităţiî, ce a desvoltat-o kulturegyletul ardenelesc în ceî dintâiŭ 10 anî aî esistinţeî sale.

Étă câteva espectorărî:

„„Resprivirea“ istorică preste antecedenţii, preste formare, preste organisare şi preste cele dintâiŭ IX adunărî generale: acestea sunt lucruri cunoscute, în istorisirea cărora vicepresidentul şi secretariul prim jócă un joc admirabil de acrobat în mălmuţarea cultuluî luî Kossuth.“

„Suris cuprinde pe omul inteligent, când vede, cum vicepresidentul şi secretariul prim se topesc pentru asigurarea caractĕruluî de stat al instrucţiuniî, şi cum varsă nu lacrimî de crocodil, ci adevĕrate lacrimî calvinescî, pentru că „în direcţia asta dorinţa orî indigînţa naţiuniî în mĕsura recerută“ încă nu a putut să se raliseze.“

Şi aşa mai departe.

Dar tânguirea culminézĕ în considerarea sumelor. În 10 anî kulturegyletul a dat spre scop catolic 13,550 fl., spre scop calvinesc 5433·33 fl., spre scop luteran 1200 fl., spre scop unitar 1500 fl., pentru şcóle de stat 2290 fl., *spre alte scopurî 123,742·13 fl.* Şi „Közmüvelödés“ susţine, că acestea *alte scopurî* aŭ fost numaî *scopurî calvinescî.*

Fie-le de bine fraţilor catolicî ungurî. Puteaŭ eî să scie dintru început, că eî vor fi ceî pĕcăliţî. Şi cu tóte acestea în simplicitatea lor aŭ dăruit pentru kulturegylet sume colosale, sume cu mult maî marî decât calviniştii. Gândiaŭ, că kulturegyletul va nimici némul românesc, şi gândiaŭ, că prin acésta aduc luî Dumneḑeŭ jertfă bineprimită.

Încă odată le ḑicem: Fie-le de bine!

Consecinţă ciudată. Cetitorii nostri îşi vor aduce încă aminte, că între noî şi între Rsmul dn canonic Dr. Augustin Lauran a fost o diferinţă cam mărícică. Dacă diferinţa acésta până astăḑî încă nu s'a aplanat, mărturisim, că vina nu o purtăm noî. Dacă în dl Lauran ar fi macar şi numnaî un picur de iubire desinteresată faţă cu biserica luî, atuncî nu ne-ar fi trimis declaraţia aceea cunoscută, în care îşi preamărésce vîrtuţile sale, ci ne-ar fi trimis alta, în care ar fi declarat solemn înaintea lumiî, că el la nicî un cas nu va primi, să fie episcop la Lugoş. Ne-am fi bucurat atuncî, pentru că am fi vĕḑut atuncî biserica nóstră şi în special diecesa de Lugoş scăpată de un pericul mare. Dar după ce dl Lauran îndemnat de vîrtuţile sale escelente în declaraţia aceea nu a făcut-o acésta, ci maî vîrtos şi-a lăudat vîrtuţile acelea, éră pe noî ne-a declarat de plinî de patimî, noî cestiunea Lauran nu putem să o privim de delăturată.

Dl Lauran în procesul referitoriŭ la pretinsul atentat dela Bocsig provocase pe acusatorul protopopul Ioan Papp, ca să deprindă vîrtutea creştinéscă şi să-şi retragă acusa. Éră acum aflăm, că tot dl Lauran deprinde vîrtutea creştinéscă astfel, că intentézĕ „Vulturuluî“ proces pentru vătĕmare de onóre. Adevĕrat că aci pot să se aplice cuvintele: „Ja, Bauer, das ist was anderes!“ În procesul dela Bocsig se tracta *numaî* despre onórea unuî biet protopop, pe care l-aŭ fost învinuit *numaî* cu plănuirea unuî atentat asupra vieţiî monarchuluî, şi învinuirea asta aŭ făcut-o, pentru ca să se pótă ḑice despre preoţimea nóstră preste tot şi despre poporul nostru, că e trădătoriŭ. Éră acum se trac-

---

şi cu zurgălae. Motivul modeî cesteî din urmă se ḑice că a fost de totuluî tot ciudat: se ḑice, că bărbaţiî une oria voiaŭ cu orî ce preţ, să scie, că unde merg soţiile lor, ceea ce le-o spuneaŭ zurgălaele acelea. Asupra scumpetiî acestor verigî se tângue deja şi profetul Isaie. Elinele şi Romanele încă purtară cu drag podóba acésta a picióreloră, dar la Romanî maî târḑiŭ o maî purtaŭ numaî femeile prostitute. Cu tóte acestea se dăruiaŭ astfel de verigî ḑeiţelor, şi amanţiî le dăruiaŭ aleselor sale.

Éră ce privesce inelele, carî se pórtă în *degete,* originea lor este tot aşa de necunoscută ca şi cea a celoralalte inele. Se crede însĕ, că ele s'aŭ inventat nu întru atâta pentru împodobire, ci maî vîrtos pentru a păstra degetele gingaşe şi subţirele. La Israiliţî, atât la bărbaţi cât şi la femeî, usul lor era fórte general. Se deprindea în inele un adevĕrat lux. În Egipt s'aŭ găsit fórte multe inele, şi scrutările maî nóuĕ aŭ ajuns la resultatul acela, că inelele ceie micî Egipteniî le folosiaŭ şi în loc de banî mĕrunţi. La Elinî usul lor s'a generalisat numaî maî târḑiŭ, şi mulţi scrutători aŭ negat în chip absolut, că Elinii ceî vechî ar fi purtat inele în degete. Scirea, că Alesandru cel Mare la despărţire a dat luî Perdiccas inelul sĕŭ de sigilat, adese orî se consideră de urma cea maî veche despre aceea, că la Elinî ar fi fost în folosinţă inele cu sigil. Dar părerea asta nu e întemeiată, căcî se găsesc urme maî vechî de felul acesta. Zaleucos, legislatorul Locrilor, care a trăit pe la an. 700 în. de Chr., a oprit a purta în degete inele de aur. Aşa dară pe timpul luî se purtaŭ inele de acestea. Solon, care a trăit la an. 600 în. de Chr., a publicat o lege, ca nicî un fabricant de sigile să nu păstreze pe sama sa copia sigilelor de pe inelele, carî le gătiaŭ la comanda altora. E decî lucru vĕḑut, că pe timpul luî Solon a purta în degete inele cu sigil era un lucru obicînuit. La Romanî încă din vechime eraŭ în us astfel de inele, dar la început numaî de cele de fer. Se amintesce, că patriţiiî purtaŭ inele de fer. Inele de aur purtaŭ numaî soliî. Dar maî târḑiŭ pe timpul, când Hannibal se răsboia asupra Romeî, era deja lăţit usul de a purta în degete inele de aur ca însemne onorifice, şi se pare, că comandanţii romanî maî înalţî aveaŭ privilegiul de a purta inele de acestea. Se istorisesce, că după o luptă, în care Romaniî aŭ fost bătuţi, Hannibal dintre Romaniî ceî căḑuţi a cunoscut de pe inele pe tribuniî oştiî romane şi a dispus, să li-se facă înmormîntare onorifică. Maî târḑiŭ plebeiî purtaŭ inele de aur, şi acestea de multe orî eraŭ împodobite şi cu petri scumpe. Deja şi la Israiliţi se găsiaŭ petri scumpe în inelele din degete. Pe inele de acestea în Roma se spesaŭ sume fórte marî. La Germaniî ceî vechî eraŭ maî preţuite verigile de braţ, dar cu tóte acestea eraŭ în folosinţă şi inele, carî se purtaŭ în degete. Chiar şi Slavii ceî vechî trebue că aŭ purtat în degete inele, căcî în mormintele lor s'aŭ găsit fórte multe inele de bronz de mărimî diferite, dintre carî unele se potrivesc numaî în pegete. (Va urma.)

Date statistice interesante.

Analfabeţii în Europa. Numĕrul celor ce nu sciŭ ceti, cu tóte că raporturile şcolare în timpul maî noŭ a progresat fórte tare, în unele tĕrî totuşi este încă fórte mare. După statisticele oficióse cad acum pe 1000 de recruţi în Svedia 4, în Elveţia 5, în Germania 12, în Olanda 18, în Franţa 123, în Anglia 127, în Belgiŭ 154, în Austro-Ungaria 388, în Italia 480, în Spania 700, în Rusia 736 analfabeţi saŭ de aceia, carî nu sciŭ ceti.

Năi perdute. După statistica publicată de bureanul „Veritas“ în anul 1894, carele a fost fórte furtunos, întru cât a putut să se statorésca, aŭ perit 1088 năi şi anume 885 corăbiî cu vîntrele şi 203 vapórĕ.

Producţia de bere în Germania în anul 1894 a fost de 34.384,547 hl, cu 1.213,436 hl. maî mare decât în anul 1893. Consumul anual după om a fost în Bavaria de 222 litre, în Virtenberga de 171 litre, în Baden de 102 litre, în Prusia de 91 litre şi în Alsaţia de 70 litre.

Producţia Aluminiuluî în America de Nord a crescut fórte tare. În an. 1888 s'aŭ produs 9,500 kg., în an. 1889 s'aŭ produs 22,000 kg., în an. 1890 s'aŭ produs 30,500 kg., în an. 1891 s'aŭ produs 75,000 kg., în an. 1892 s'aŭ produs 130,000 kg., în an. 1893 s'aŭ produs 171,000 kg., éră în an. 1894 s'aŭ produs 321,000 kg. de aluminiŭ. Dacă producţia luî va progresa tot în acest chip, atuncî preţul luî va cădé aşa de tare, cât pe încetul va înlocui arama.

téză despre onórea *însu-şi dlui Lauran*. În procesul dela Bocsig calumnia a aruncat-o protopopului Papp în faţă o fóe *ungurésc㠄 seriósă*, şi împrejurarea acésta pretindea imperios deprinderea vîrtuţii creştinescĭ prin retragerea acuseĭ. Ér㠄 acum pretinsa vătĕmare de onóre a dluĭ Lauran a comis-o o biétă fóe *românéscă umoristică*, şi prin urmare aci nu are loc ĭertarea purcésă din iubire creştinéscă, ci numaĭ dreptatea cea maĭ severă şi maĭ inexorabilă.

De altmintrea ne bucurăm de procesul „Vulturului“. Acum dl Lauran va puté să continue cuvîntarea sa despre patriotismul sĕŭ.

Ér㠄 fratelui Genţ dela Haieŭ îl dăm sfatul, ca acum să binevoéscă a ţiné şi dluĭ Lauran o prelegere din etica creştină şi din exegesa s. Scripturĭ.

De închiare maĭ adaugem următórele:

„O recensiune.

»Ce pĕcat ne asupresce,
»Ce blăstĕm ne năpădesce:
»Ceea ce unul ridică,
»Vine altul şi o strică.

„Cu durere am cetit în colónele preţuiteĭ nóstre foĭ „Unirea“, unde până acuma când era vorbă despre persóne, totdeuna am observat o cuvenită cruţare, în timpiĭ maĭ din urmă însĕ preţuita nóstră fóe s'a abătut póte şi prea tare dela conduita sa de până acum. Aşa când se ventilă causa, că în cât ar fi apt şi acomodat dl canonic Lauran de a fi succesorul Măriturului şi Iubiturului nostru Mitropolit în scaunul episcopesc de Lugoş; acest binemeritat domn Canonic se atinse atât de greŭ, cât noĭ am comite o mare greşală a lăsa acéstă cau să fără pic de recensiune. Decĭ ca să se vĕdéscă adevĕrul, „ut veritas pateat, ut veritas placeat, ut veritas moveat,“ ér㠄 ceĭ ce nu cunosc maĭ de aprópe pe sus numitul domn Canonic, să se scie orienta, noĭ preoţiĭ tractului protopopesc de Şiria, ca ceĭ ce am avut în viaţă nenumĕrate ocasiunĭ de a-l cunósce maĭ de aprópe, mărturisim în public, că ne simţim fericiţi şi norocoşi, că în Veneratul nostru Capitul avem un canonic ca dl Lauran, care prin conduita şi înţelepciunea sa, prin caractĕrul sĕŭ adevĕrat preoţesc şi catolic ar face onóre orĭ căruĭ corp religios din ţară, şi cutezăm a asera, că va fi fericită acea diecesă, care îl va avé de Archipăstoriŭ, ér㠄 în special pentru diecesa nóstra îşĭ are meritele, carĭ lung timp nu vor fi uitate, încât deşi noĭ dorim rĕsplata meritelor câştigate, trebue să mărturisim, că diecesa nóstră ar suferi o simţitore lacună, când sus numitul domn canonic s'ar depărta din jurul nostru. În interesul adevĕruluĭ însĕ ne simţim datorĭ a face în public acéstă declaraţiune, ca ceĭ iubitorĭ de adevĕr să se pótă orienta.

„Şiria la 5 Iun. 1895.

Pentru district
Maron Păscuţ
protopopul.«

Vedeţi, fraţilor, că noĭ nu şovăim de loc a vĕ publica scrisorile protestătóre, întru cât admite spaţul îngust al foiĭ nóstre. Ér㠄 pe cele ce ne-aŭ sosit şi apróbă cele ce am scris noĭ, de o cam dată suntem hotărîţi a nu le publica. Place-vĕ acésta?

Nu scim însĕ, cum îl vor plăcé dluĭ Lauran srcrisórile dvóstre. De cumva îi sunt pe plac astfel de cădirĭ, atuncĭ înzădar îl lăudaţi „caractĕrul adevĕrat preoţesc şi catolic“.

Şi apoĭ, fraţilor, aţi fi putut băga de samă, că pe noĭ nu ne dóre de persóne, ci de causă. Am susţinut, că dl Lauran ca episcop ar fi un pericul pentru biserica nóstră. Şi dela acésta nu ne vor abate cădirile, ce le face unul orĭ altul dluĭ Lauran. Pe noĭ ne dóre de binele acesteĭ biserici. Dacă pe alţiĭ îi dóre maĭ tare de dl canonic Lauran, nu noĭ, ci eĭ vor rĕspunde înaintea luĭ Dumneḑeŭ.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Escelenţa Sa P. S. D. Mitropolit Dr. Victor Mihályi de Apşa a făcut cunoscută introniṣarea în scaunul mitropolitan de Alba-Iulia tuturor episcopilor catolicĭ din ţară, pe cum şi oficiolatelor civile-politice, cu carĭ are de a face în cele oficióse.

Prin circularul dat din şedinţa consistoriuluĭ plenar ţinută la 27 Maiŭ 1895 aduce şi la cunoscinţa cleruluĭ archidiecesan introducerea sa în scaunul archiepiscopesc. După ce îndémnă clerul la zel apostolic, Escelenţa Sa închie circularul cu următórele: „Din partea nóstră promitem şi de astădată, cum că cu ajutoriul luĭ Dumneḑeŭ tóte puterile nóstre le vom întrebuinţa în sensul sfintelor canóne numaĭ pentru binele sfinteĭ nóstre bisericĭ şi desvoltarea aşeḑămintelor religióse şi culturale, primite ca moştenire dela preademniĭ nostri antecesorĭ, şi ca să o putem face acésta cu succesul dorit, cerem cu încredere sprijinul şi conlucrarea promptă a întreg Veneratuluĭ cler.“ Noĭ credem, că clerul nostru, conscĭŭ de sublima sa misiune, va da Înaltuluĭ Archipăstor concursul de lipsă spre realisarea nobilelor sale intenţiunĭ.

Roma.

Eminentul cor al cardinalilor de noŭ e în doliŭ. Cardinalul Ludovic Rufto-Scilla a reposat la 29 Maiŭ în etate de 55 anĭ. Defunctul se trage din familia principéscă Rufto de Palazzuolo, şi dedicându-se statului clerical, prin talentul şi diligința sa a prestat marĭ serviţiĭ bisericiĭ. În 1877 a fost numit archiepiscop titular de Petra şi nunţiŭ apostolic în München. În anul următoriŭ a ocupat scaunul archiepiscopesc de Chieti, ér㠄 în 1889 Sfinţia Sa Leo XIII l-a numit major domus în Vatican, şi în 14 Dec. 1891 l-a creat cardinal. Ca atare a fost membru în congregaţiunea pentru afacerile episcopilor şi ale monachilor şi în cea a riturilor.

Revistă politică.

Afaceri interne.

În decursul vacanţelor lungĭ de vară e datină, ca deputaţiĭ să-şĭ cerceteze pe alegĕtoriĭ spre a le da samă despre activitatea desvoltată în dieta ţĕriĭ. Începutul peregrinajuluĭ la alegĕtorĭ l-a făcut ministrul de comerciŭ şi comunicaţiune Daniel Ernő, care în 31 Maiŭ a cercetat pe alegĕtoriĭ sĕĭ din Panciova, unde a espus programul guvernamental, care se basézĕ pe pactul din 1867. Guvernul voesce, să esecuteze în tótă integritatea reformele bisericescĭ politice, fără a vătĕma simţul religios al cetăţenilor; apoĭ se va ocupa de reforma administrativă şi de interesele economice ale ţĕriĭ. Recomandă alegĕtorilor sĕĭ îmbrăţişarea meseriilor. Apoĭ reflectând la serbarea mileniuluĭ ḑice, că acésta va documenta lumiĭ, că naţiunea magiară îşĭ împlinesce misiunea culturală, ea îmbrăţisézĕ la sinul sĕŭ ca pe surorĭ pe tóte naţionalităţile şi le împărtăşesce de drepturĭ şi libertăţi egale.

Ministrulŭ de justiţie Erdély Sándor a călĕtorit în 1 a c. la alegĕtoriĭ sĕĭ din Pojon, unde céta liberaliloru-a primit cu marĭ ovaţiunĭ, ér㠄 neliberaliĭ cu „abzug“-urĭ. Vorbirea ministruluĭ nu spune nimicŭ noŭ, ci numaĭ laudă politica liberală cu îndatinatele frase. În tosturile ţinute la banchet oratoriĭ, — înfierbîntaţi nu numaĭ de liberalism, ci şi de alcohol, — atacă cu vehemenţă partidul poporal şi preoţimea.

Nicĭ dările de samă ale celoralalţi deputaţi nu ne presentă ceva noŭ şi important.

În 1 a c. la Zichyfalva s'a ales ca deputat dietal candidatul guvernuluĭ Daniel László cu 1026 voturĭ faţă de preotul catolic Babinszky, care păşind cu programul partiduluĭ poporal a obţinut numaĭ 86 voturĭ.

Austria.

După desbateri şi compromise nenumĕrate a succes comisiuniĭ în cestiunea reformeĭ electorale să pótă, să păşéscă înaintea parlamentuluĭ cu dóuĕ proiecte de lege, dintre carĭ unul se ocupă de representarea maĭ ecuitabilă în parlamentul central a singuraticelor provinţiĭ ale imperiuluĭ, ér㠄 celalalt cu însu-şi sistemul electoral. După aceste proiecte parlamentul imperial ar fi să aibă în viitor 400 deputaţi, anume 353 aĭ curiilor marilor proprietarĭ, camerelor comerciale, oraşelor şi comunelor rurale, la carĭ se maĭ adaug 47 aĭ curieĭ a cincia. În noul proiect s'a păstrat principiul representăriĭ după branşe, rĕmânênd cu privire la cele 4 curiĭ dintâiŭ dispoşiţiile legiĭ electorale de maĭ înainte neschimbate. Curia a cincia va cuprinde pe toţi cetăţeniĭ, carĭ solvesc dare directă, dară maĭ puţină de 5 fl., carĭ până acum nu aveaŭ drept de alegere. În acéstă curie vor fi dóuĕ clase: clasa primă are în diverse provinţiĭ 34 mandate şi cuprinde pe toţi ceĭ ce plătesc dare directă 1—5 fl., ér㠄 în clasa a dóua cu 13 mandate vin toţi ceĭ ce plătesc dare sub 1 fl. şi aceia carĭ nu plătesc dare, dară sunt înscrişi la vre-o cassă pentru ajutorarea morboşilor. Proiectele aceste aŭ întimpinat mare opoşiţie în sinul comisiuniĭ şi cu atât maĭ vîrtos vor fi combătute în şedinţele parlamentare. Dela ele depinde viaţa cabinetuluĭ Windischgraetz.

În consiliul comunal din Viena creştiniĭ socialĭ aŭ ajuns să fie hotărîtorĭ, din care causă primariul liberal Dr. Grŭbl şĭ-a dat dimisiunea. În 29 Maiŭ fiind nóuă alegere de primariŭ a fost ales viceprimariul şi cunoscutul conducĕtoriŭ al creştinilor-socialĭ Dr. Lueger obţinênd maioritatea recerută de 70 voturĭ. Dară el nu a voit să priméscă postul de primariŭ, ci a ridicat şedinţa. Poporul a manifestat în mod sgomotos pentru

creştinii socialĭ şi în contra liberalilor, dintre carĭ pe uniĭ ĭ-aŭ maltratat pe stradă. Guvernul a disolvat consiliul comunal şi pentru conducerea afacerilor a numit un comisar instituindu-ĭ spre ajutorare o comisiune din 8 membri liberalĭ, 8 social-creştinĭ şi 1 neutral al consiliuluĭ disolvat. La nóuĕle alegerĭ creştinii-socialĭ speréză, să obţină o maioritate impunĕtóre.

Tóte foile semite şi filosemite deplâng căderea liberalilor din Viena. Şi aŭ causă de a o plânge, căcĭ esemplul capitaleĭ va fi urmat şi de cetăţile de prin provinţe, şi e cea maĭ bună dovadă, că creştinii nu aŭ nevoe de liberalĭ şi de jidanĭ. De s'ar deştepta şi la noĭ cât maĭ curênd consciinţa de creştinĭ spre a ne mântui odată de absolutismul falsuluĭ liberalism.

Franţa.

Liberalismul frances, aĭ căruĭ aderenţĭ pórtă pe limbă numaĭ interesele poporuluĭ, în realitate înse îşĭ vĕd de trebşórele lor, de noŭ e demascat. În şedinţa din 1 a c. a parlamentuluĭ deputatul Rouanet a arĕtat, că maĭ mulţĭ deputaţĭ sunt compromişĭ în abusurile şi defraudările comise la construirea căiĭ ferate de sud, carĭ abusurĭ formézĕ o nóuă „Panama“ francesă.

Royaliştiĭ érĕ daŭ semne de viaţă. În şedinţa din 31 Maiŭ a senatuluĭ marchisul De l'Angle a interpelat cu privire la participarea Republiciĭ la serbările deschideriĭ canaluluĭ de Kiel. El a recunoscut, că Germania are un domnitoriŭ iubitoriŭ de pace, dară speréză, că şi în Franţa se va restaura monarchia. Nu se îndoesce, că Francesiĭ vor fi bine primiţĭ la Kiel; dară unde rĕmâne ambiţiunea Republiciĭ, care trimite năile sale la o serbare a Germanieĭ chiar în ţiua aniversăriĭ bătălieĭ dela Waterloo? Amintesce tot odată şi despre Alsaţia şi Lotaringia. — Ministrul de esterne Hanoteaux a declarat, că participarea Franţeĭ la serbările din Kiel e numaĭ un act de curtoasie internaţională.

Italia.

La alegerile suplinitóre din 3 a c. oposiţia a învins în 32 locurĭ, érĕ guvernul în 25. Numĕrul total al ablegaţilor din partidele oposiţionale se urcă la 220, care numĕr va impune cabinetuluĭ Crispi. În Milan s'aŭ ales ablegaţĭ dietalĭ cu program radical republican. Cu ocasiunea alegeriĭ poporul striga: „Să trăéscă Milanul republican!“ În Rimini un necunoscut prin o descărcare de revolvĕr a vulnerat greŭ pe contele Luigi Ferrari, care a reeşit deputat faţă de candidatul anarchiştilor. Atentatorul până acum nu s'a putut prinde. Se crede, că e vre-un anarchist.

Procesul luĭ Giolitti în scandalósa afacere a „Banceĭ romane“ se va începe în curênd. El va rumpe vĕlul, ce ascunde o mulţime de defraudărĭ şi abusurĭ comise de liberalĭ cu averea statuluĭ.

Norvegia.

În Norvegia de mult domnesce un puternic curent, care ţintesce la desfacerea uniuniĭ cu Svedia. Se pare, că în timpul din urmă lucrurile aŭ luat o altă faţă, căcĭ pe cum se anunţă, spre complanarea certelor referitóre la uniune tóte partidele aŭ primit proiectul următoriŭ: 1 Norvegia întru tóte să fie egală Svedieĭ; 2. să se formeze un guvern, care să fie în deplină conţelegere cu maioritatea storthing-uluĭ; 3. pentru resolvirea cestiuniĭ referitóre la consulate şi diplomaţie să se încépă pertractărĭ nóuĕ. Retragêndu-se ministrul de esterne Lewenhaupt, locul luĭ a fost ocupat de cătră contele Douglas guvernatorul Upsaleĭ. Despre acesta se susţine, că ar fi mare contrar al pretensiunilor norvegiane, ceea ce îngreună numaĭ complanarea divergînţelor dintre Svedia şi Norvegia.

Turcia.

Cestiunea arménă dă mult de lucru guvernuluĭ turcesc. Anglia, Franţa şi Rusia aŭ presentat Turcieĭ un proiect de reforme cu privire la Armenia. Din Constantinopol se anunţă, că consiliul de ministri ar fi respins propunerea puterilor europene. „Agenţa Reuter“ află din Mouch, că delegaţiĭ celor treĭ puterĭ aŭ fost greŭ ofensaţĭ de poliţia turcéscă, ce érăşĭ va da ansă la note diplomatice.

La Djeddah în Arabia Beduiniĭ aŭ atacat pe viceconsulul Angliei, pe cel al Rusieĭ şi pe secretariul consulatuluĭ frances, carĭ aŭ făcut o escursiune afară de oraş. Cel dintâiŭ a fost ucis, érĕ celalalţĭ doĭ greŭ răniţĭ. Pórta a dispus urmărirea culpabililor. Se anunţă, că la Beyruth a sosit o escadră anglesă constătătóre din 20 de năĭ şi 10 miĭ de ómenĭ. O parte a escadreĭ anglese se va îndrepta spre Djeddah. Tot acolo a plecat şi încrucişătoriul frances „Cosmeo“. Decĭ situaţia în Turcia devine tot maĭ critică.

Din Macedonia.

Fraţiĭ nostri din Macedonia se pare că încep să aibă ţile maĭ bune. Guvernul turcesc convingêndu-se, că nicĭ Grecii nicĭ Bulgariĭ nu-ĭ sunt fidelĭ, începe a preţui şi respecta maĭ mult decât maĭ înainte elementul român, care singur îĭ este credincios. Despre acésta ne mărturisesce o corespondenţă din Monastir (Macedonia) publicată în ţiarul „Timpul“, din care estragem următórele:

„După legile otomane naţionalităţile din imperiŭ sunt representate atât la justiţie în tóte instanţele judecătorescĭ, cât şi la consiliul administrativ al vilaietuluĭ prin membriĭ lor aleşĭ de popor. Durata funcţiuniĭ acestor membri saŭ magistraţĭ este de doĭ anĭ. Astăţĭ fiind la ordinea ţileĭ alegerea membrilor pentru tribunalele de prima instanţă, în lista candidaţilor propuşĭ de guvern figuréză şi Românul Costi Maza cu menţiunea: din partea poporului român.

O altă dovadă şi maĭ palpabilă Esc. S. Valiuluĭ de înalta sa protecţiune faţă cu recenta manifestare culturală a Românilor este şi recunóscerea oficială a Eforieĭ române din Corcea. Sub precedentul valiŭ Esc. Sa Faik paşa s'a recunoscut Eforia centrală din Monastir. Sub actualul nu numaĭ cea din Monastir continuă a fi recunoscută, dar încă se ordonă prefectuluĭ din Corcea, în urma cereriĭ Românilor din acest oraş, să recunóscă oficial Eforia lor ca auctoritate şcolară română.

„Efectele salutare ale acesteĭ organisaţiunĭ a Românilor cu privire la desvoltarea lor culturală n'aŭ întârdiat de loc a se manifesta. Din prima ţi a înfiinţăriĭ Eforieĭ vedem, că publicul român, acel public, care cu puţin înainte oropsia şcóla română, acum o îmbrăţişézĕ cu căldură şi salută cu entusiasm emanciparea eĭ de sub regimul de turpitudinĭ, în care a vegetat şeptespredece anĭ.

„Abia astăţĭ ne putem făli, că avem şcolĭ naţionale în adevĕrata accepţiune a cuvîntuluĭ. Rîndurile şcolarilor, carĭ mergeaŭ din ce în ce rărindu-se, acum aŭ început a se completa. Şcóla de fete numĕră 120 de eleve şi are perspectiva de a-şĭ vedé în curînd îndoindu-se numĕrul, dacă dniĭ eforĭ vor îngrji de un local maĭ spaţios. În şcóla primară de băeţĭ din ţi în ţi se adaugă noĭ elevĭ, de şi suntem la finele anuluĭ şcolar.

„Dar ceea ce trebue să bucure şi maĭ mult pe amiciĭ Românilor Macedonieĭ, este deosebita atenţiune, ce li-se dă dela un timp încóce, din partea guvernuluĭ, care înţelege, că Românilor e reservată iniţiativa înfrăţiriĭ dintre creştinĭ şi turcĭ în interesul patrieĭ comune.

„Acéstă schimbare spre bine, neobicĭnuită în mişcarea naţională română, a produs o impresiune penibilă în cercurile paneleniste. Archiereul grec a primit reprimande din partea şefuluĭ sĕŭ de la Fanar, pentru că n'a lucrat cu destulă energie spre a zădărnici demesurile Românilor în privinţa aprobăriĭ oficiale a Eforieĭ. În urma acestor dojeniriĭ archiereul a convocat maĭ multe întruniriĭ la mitropolie, unde pe lângă alte măsurĭ a chemat pe aceia dintre cetăţeniĭ, carĭ visitaseră noul liceŭ cu ocasia inaugurăriĭ din Dumineca Florilor, şi le-a făcut observaţiuni în acéstă privinţă. Răspunsul înse categoric al Românilor, cum că sunt Românĭ şi nu înţeleg, cum un prelat ademenesce pe popor a-şi renega limba şi naţionalitatea, a produs o adevĕrată consternaţiune printre grecoteĭ.“

Delegaţiunile.

Delegaţiunile ambelor părţĭ ale monarchieĭ s'aŭ întrunit Joĭ în Viena. Delegaţiunea ungară şĭ-a ales de preşedinte pe contele Andrássy Aladár, membru al caseĭ de sus şi liberal incarnat, érĕ cea austriacă pe prinţul Ferdinand Lobkovitz, bărbat noŭ în delegaţiunĭ şi cu principiĭ conservative.

Ambiĭ preşedinţĭ fac amintire în discursurile de deschidere despre mórtea archiducelui Albrecht, retragerea conteluĭ Kálnoky şi venirea în fruntea afacerilor esterne a conteluĭ Goluchovski. Deşi ambiĭ preşedinţĭ aŭ vorbit despre aceea-şĭ materie, totuşi forma vorbiriĭ difere fórte mult.

Preşedintele delegaţiuniĭ austriace nu află cuvinte de ajuns spre a glorifica pe decedatul archiduce, vorbesce cu cea maĭ mare recunoscinţă despre activitatea conteluĭ Kálnoky şi dă espresiunea celeĭ maĭ depline încrederĭ luĭ Goluchovski.

Preşedintele delegaţiuniĭ ungare vorbesce despre archiducele Albrecht în stil oficios, recunósce, că dl Kálnoky a lucrat 14 anĭ pentru conservarea păciĭ, dară dă a înţelege, că politica luĭ orientală nu a mulţămit deplin pe Magiarĭ.

La causa retragerii face numai alusiune. Pe dl Goluchovski îl salută cu bucurie şi-şi esprimă speranţa, că actualul ministru de esterne cunoscênd bine raporturile din Peninsula Balcanică va continua şi validita cu succes politica urmată faţă cu statele balcanice. Ambii preşedinţi pun în prospect votarea de sarcini nóuĕ pentru armată.

Budgetul presentat de guvernul comun pe 1896 cere ca cheltueli 153,599.288 fl., adecă cu 4,219.375 fl. mai mult de cât în anul acesta. Din suma de 4,219.375 fl. se adaug la budgetul armatei comune 3,563.000 fl. Suma cerută pentru lipsele armatei se urcă la 134,134.828 fl. E de însemnat, că de trei ani încóce budgetul armatei a crescut cu aprópe 12 milióne florení.

Mai nou

Sătmar 8 Iul. 8 óre în. de am.

„Basiliu achitat dela tot."

Spre a înţelege cuprinsul acestei telegrame facem cunoscut cetitorilor nostri, că iubitul nostru Vasiliu Lucaciu a fost escortat Mercuri dela Seghedin la Sătmar spre a fi de faţă la pertractarea procesului urdit contra lui sub cuvînt, că prin o scriptă ar fi ofensat pe un pretor. La pertractare Părintele Lucaciu şi apĕrătorul sĕu dl advocat Bredicean s'au purtat cu resoluţie, rĕsturnând cu argumente puternice aserţiunile procurorului; în urma acestĕia tribunalul s'a vĕdut silit a pronunţa sentinţa de achitare.

Noutăţi.

Serbarea Rusaliilor în Blaş éră s'a putut ţine cu solemnitate, şi anume atât s. Liturgie cât şi Înseratul La amîndóuĕ a pontificat Escelenţa Sa cu mare asistinţă. Cântările la s. Liturgie le-a esecutat corul teologic sub conducerea profesorului Ionaş şi corul mixt condus de Iacob Murĕşan. După s. Liturgie s'a făcut procesiune la vii, unde Escelenţa Sa a binecuvîntat holdele şi a botezat pe ceі de faţă. A dóua di de Rusalii Escelenţa Sa a celebrat la biserica dela curte, carea de presente servesce şi de biserică parochială.

Din Archidiecesă. Multonoraţii *Beniamin Pop,* viceprotopop al Uioreі, *Zacharie Bran* viceprotopop al Bieі şi *Ioan Haţegan* viceprotopop al Dergii aŭ fost numiţi protopopi actuali ai tracturilor protopopescі concernente. M. On. *Ioan Pop* adm. protopopesc al Morlaceі, *Georgiŭ Bărbat* al Blaşului, *Alesandru Augur* al Fărăgauluі şi *Iacob Macaveiŭ* al Dicio-Sân-Martinului, aŭ fost constituiţi de viceprotopopi actuali ai tractelor protopopescі respective. Mai departe Multonoraţii *Alesandru Urlăcan* şi *Silvestru Nestor* prof. gimn. şi *Aron Popiŭ* notariŭ şi asesor consistorial aŭ fost numiţi viceprotopopi onorarі, şi în urmă Onoratul *Nicolaŭ Tămaş* paroch în Grind a fost numit protopop onorariŭ. — On. *Basiliŭ Oprea* paroch în Mighindóla din tractul Mediesului a fost numit paroch la Mórdeş din acela-şi tract protopopesc.

Recepţiuni la Escelenţa Sa Mitropolitul. În 31 Maiŭ la 12 óre Escelenţa Sa a primit omagiile superiorilor, profesorilor şi alumnilor dela seminariul teologic archidiecesan, apoі ale superiórelor internatului de fetiţe şi ale superiorilor internatului de băeţi. La 4 óre d. am. a primit Escelenţa Sa în audienţă omagială corpul profesoral dela gimnasiŭ şi pe cel dela preparandie, şcóla normală de băeţi şi şcóla de fetiţe. Escelenţa Sa a dóua di de Rusalii a primit în audienţă pe meseriaşii romîni.

Societatea de lectură I. M. Clain a teologilorŭ din Blaş a ţinut Luni sĕra dela 6—7½ o şedinţă festivă în onórea Escelenţeі Sale Î. P. S. D. Mitropolit, la care aŭ fost de faţă Escelenţa Sa, câţiva membri ai Veneratului capitul catedral, superiorii şi profesorii teologilor, pe cum şi superiorii internatului Vancean de studenţi şi superiórele internatului de fetiţe împreună cu câteva dómne şi domnişóre din loc. Programul şedinţeі festive a fost bine ales şi esecutat cu promptitudine. Ei a constat din următórele puncte: 1. „Cuvînt de deschidere" de M. Hodârnĕŭ, preşed. soc. 2. „Imn ocasional" de E. Sabo, cor bărbătesc de I. Murĕşan, esecutat de teologi. 3. „Carmen festum" odă ocasională de Generosso, declamată de E. P. Bota. 4. „Causa stagnării în literatura română," disertaţie de M. Brumboiŭ; 5. „Ovidiŭ" actul V scena V (monolog) predat de M. Ilieş. 6. „În pămînt" cor bărbătesc de I. Murĕşan, esec. de teologi. 7. „Odă ocasională" de E. Sabo, cleric an. I. 8. „Dor de mare" de I. Murĕşan, solo cântat. de M. Jivanca. 9. „Dialog" din „Hoţii" de Schiller predat de V. Giurgiŭ şi V. Varga. 10. „Eŭ mĕ duc, codrul rĕmâne" cor bărbătesc de I. Murşan, esecutat de teologi. — Corul a fost condus de dl profesor de musică Iacob Murĕşan, căruia membrii societăţiі îi datoresc deosebită mulţămită. Escelenţa Sa a rĕmas deplin mulţămit cu direcţiunea sănĕtósă, în care lucră Societatea de lectură a teologilor, îndémnă părinţesce şi încurajéză pe membrii societăţiі la studiŭ neîntrerupt, ca să pótă fi la timpul sĕŭ ministri apţi şi fideli ai bisericii şi adevăraţi apostoli în mijlocul poporului credincios, şi tot odată primesce a fi patronul societăţiі, la ce a fost anume rugat în cuvîntul de deschidere.

Fundaţiune nóuă la Blaş. Fericitul Ioan Pop Bota, órecând amploiat la tribunalul din Alba-Iulia, repausând la 13 Ian. 1888 a lăsat prin testament 1000 fl. ca fundaţiune, din care să se dea în fiecare an câte 40 fl. ca stipendiŭ pentru tineri români gr. catolicі carі umblă la şcólă. La conferirea stipendiului sunt a se preferi consângenii şi şi consătenii testatorului din Şardul de lângă Alba-Iulia. Administrarea fundaţiunii a fost oferită Asociaţiunii Transilvane, dară acésta nu a voit, să o primésca, deórece fundaţiunea are caractĕr confesional gr. cat. Pertractându-se deplin rĕmasul testatorului, esecutorul testamentar, dl Vasiliŭ Başota advocat în Abrud în ziua de Rusalii a venit în Blaş şi a oferit Veneratului capitul mitropolitan administrarea fundaţiunii amĕsurat intenţiunii piului fundator. Însemnăm, că adaugêndu-se la capitalul de 1000 fl. şi interesele din anul 1888 încóce, de present fundaţiunea „Ioan Pop Bota" e de 1300 fl.

M. S. Monarchul în 4 a c. a sosit în Gratz, unde a pus pétra de închiare la nóua universitate şi a asistat la inaugurarea eі. Monarchul a fost primit cu ovaţiuni grandióse.

Închisórea de stat din Seghedin a mai primit în sinul sĕŭ ghietoş o jertfă, de astădată nu pe un român, ci pe preotul romanocatolic Lepsényi Miklós, care a scris în diarul sĕŭ „Magyar Néplap" un articol înfocat din incidentul sancţionării proiectului de lege despre căsătoria civilă. Procurorul l-a intentat proces pentru crima de lesa maiestate, juriul l-a declarat de vinovat, éră tribunalul l-a condamnat la 6 luni de carcer de stat, suferirea cărei pedepse a început-o dl Lepsényi acum. E de însemnat, că tot în acéstă di juriul din Pesta a achitat pe Zarándy Gáspár, acusat, că prin o epistolă deschisă adresată regelui şi publicată în „Olvasd" ar fi comis crima de lesa maiestate. Să nu uităm însĕ, că Lepsényi e preot catolic, care a combătut căsătoria civilă, éră Zarándy şi „Olvasd" profesézĕ principii Kossuthiste, carі plac şovinismului magiar.

Din comitate. Pe cum cetim în „Tribuna", la adunarea congregaţiunii comitatense din 28 Maiŭ a comitatului Turda-Arieş diutre puţinii representanţi români abia aŭ fost de faţă 10, şi dintre aceştia trei, anume preoţii nostri din Căpuşul de Câmpie şi Lechinţa şi proprietariul Cormoş Sandrescu din Grebeniş aŭ vorbit pentru apĕrarea intreselor poporului, éră alţi trei membri români aŭ votat cu dînşii. Dl Cormoş a pretins, să se depună şi la bănci românescі bani de ai orfanilor. Dl Boeriŭ, preot în Lechinţa, combate propunerea comitetului permanent de a se arunca 5% după contribuţie şi pe poporul nostru din Ghiriş pentru înfiinţarea şcóleі comunale. Dl Suciŭ preot în Căpuş sprijinesce recursul preotului nostru din Mischiŭ, care cere a se scuti gr. catolicii dela cele 5% pentru şcóla de stat. Dorinţele Românilor luse aŭ fost desconsiderate de maioritatea magiară. Causa desastrelor nóstre în comitate trebue să o ascriem şi indolenţeі, de care sufer Românii cu ocasiunea alegerilor municipale. Iura vigilantibus, non dormientibus subveniunt.

Liga culturală şi-a ţinut la 2 a c. congresul anual în Bucurescі sub presidiul diului senator V. A. Urechia. În comitetul central aŭ fost aleşi dnii V. A. Urechia, Perţan-Buzeŭ, C. Cantacuzino, Delavrancea, G. Bursan, I. Bian, Balş şi V. Rosetti. Congresul a proclamat membri de onóre pe dnii De Gubernatis, Trarieux, Clemenceau, Rochefort, Imbriani, Pandolfi, Carducci, Flourens, Gobat, Lowasseur, Fava, Castelar şi Lueger.

Pentru matriculele de stat ministrul de justiţie a proiectat în minister o secţiune deosebită, cu conducerea căreia a încredinţat pe secretariul ministerial Lukács György, care cu doі ani înainte de acésta a fost trimis în străinătate spre a studia acolo instituţiunea căsătorieі civile.

Statua mareşalului Mac-Mahon s'a inaugurat Marţi în Milano fiind de faţă şi ministrul italian Moceni şi o deputaţiune francesă. Generalul Moceni în discursul ţinut a relevat, că Italia nu va uita nici odată ajutoriul eficace al generóseі naţiuni francese pentru libertatea şi independenţa Italieі; a rugat deputaţiunea francesă, să asigure pe naţiunea francesă despre amiciţia Italieі. Generalul frances Vaulgrennant a mulţămit regelui şi poporului italian pentru monumentul ridicat în memoria mareşalului Mac-Mahon.

Rĕsbunarea lucrătorilor. În 2 a c. preste 1000 de lucrători aŭ năvălit asupra farmacieі lui Török din Budapesta, din causă că prin folosirea medicamentului dat de acest farmacist a orbit copila unui lucrătoriŭ. Ferestrile şi vitrina farmacieі aŭ fost sparte, éră părecii şi pórta bombardate cu petri. Poliţia numai cu mare greutate a putut împrăştia pe tumultuanţii infuriaţi. Casul orbiriі l-a comunicat fóea Socialistă „A Népszava".

Închinătorii diavolului. Foea italiană „Corriere Nazionale" scrie, că principele Borghese, care şi-a dat celebrul sĕŭ castel din Roma în chirie logeі francmasonice „marele oriend", în ziilele trecute, voind a-şi relua castelul, a trimis să-l esamineze o comisiune constătătóre din ingineri, advocaţi, şi preoţi În o sală francmasonii nici de cum n'aŭ voit să permită întrarea comisiunii. Recurgênd comisiunea la ajutoriul gendarmăriei, carі deschidênd uşa cu puterea, în fundul saleі era ridicat o formă de altariŭ, în jur pe lângă părecі eraŭ scaune aurite, éră dinaintea altariului era un tron de pe care Lucifer îndrepta lucrările logeі. În alt loc al aceluia-şi palat s'a aflat un crucifix, întors cu capul în jos, éră de desubtul luі era scris „Tăéscă Satana", şi tot mai sunt destui ómeni naivi, carі cred, că francmasonii pot fi creştini buni şi societatea lor urmăresce numai scopuri umanitare.

Casuri de mórte. *Ştefan Bota,* teolog absolut şi subprefect în internatul Vancean de băeţi din Blaş, după un morb greŭ şi îndelungat a repausat în 1 a c. în etate de 28 ani. Defunctul a fost un tinĕr deştept şi model de pietate şi diligintă. La oficiul funebral din 3 a c. a fost de faţă şi Escelenţa Sa Î. P. S. D. Mitropolit şi a însoţit sicriul defunctului până la aşedarea în mormînt. Asemenea a asistat la înmormîntare tinerimea şi corpul didactic dela tóte institutele nóstre de învĕţămînt, pe cum şi un public numĕros. — *Avram Hărşan,* paroch gr. cat. în Gledin, a repausat la 26 Maiŭ în al 52-lea an al preoţieі şi al 77-lea al etăţii.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Mitropolitulŭ Șaguna despre legislațiunea Pravilei cu privire la alegerile episcopilorŭ. Cândŭ Mitropolitulŭ Șaguna își propuse, să împrumute dela Sașii protestanți din Ardélŭ constituțiunea bisericéscă, și apoi să o dea bisericii sale, și a propusŭ și aceea, ca constituțiunii acesteia să-i dea unŭ coloritŭ canonicŭ orientalŭ, ca publicului să nu vadă, că de unde o a împrumutatŭ.

Încă în compendiulŭ sĕŭ de dreptulŭ canonicŭ edatŭ la 1868 a pregătitŭ calea, pentru ca constituțiunea protestantă săséscă să o pótă introduce în biserica sa ascunsă sub masca dreptului orientalŭ.

Condusŭ Șaguna de ideile aceste în dreptulŭ sĕŭ canonicŭ așa silă a făcutŭ canónelorŭ, a purcesŭ atâtŭ de arbitrariŭ în espunerea organismelorŭ bisericescĭ, câtŭ pre unŭ omŭ cunoscĕtoriŭ de lucru îlŭ pune în mirare, cum unŭ bărbatŭ seriosŭ și destulŭ de instruitŭ a pututŭ pășì cu o atare scriere înaintea publiculuĭ europénŭ.

O dovadă din cele mai limpedĭ despre cutezarea cea mare alŭ Șaguna este modulŭ cum tractézŭ legislațiunea Pravilei cu privire la alegerile episcopilorŭ.

Citézŭ Șaguna mai tóte canónele privitóre la alegerile episcopilorŭ, carĭ le-am citatŭ și noĭ. [1])

Din ele ese evidentŭ și limpede ca lumina sóreluĭ, că Pravila numaĭ episcopilorŭ le dă dreptŭ la alegerea episcopilorŭ.

Cu tóte aceste, étă cum se eprimă Șaguna despre legislațiunea Pravilei cu privire la alegerea episcopilorŭ:

După ce spune mai întâiŭ, că în decursulŭ timpurilorŭ s'a ivitŭ necessitatea unorŭ regulări privitóre la constituirea episcopilorŭ, continuă astfelŭ:

„Essența regulării acesteia se reduce la aceea normă, carea designézŭ participarea cleruluĭ, a poporuluĭ, a sinoduluĭ episcopescŭ și a mitropolitului, și adecă: clerulŭ și poporulŭ prin representațiĭ lorŭ ĭea parte la alegerea episcopuluĭ, saŭ cu dreptulŭ de presentare și candidare; sinodulŭ episcopescŭ ĭea parte la alegorea nouluĭ episcopŭ cu dreptulŭ de censurare a candidației și a însușirilorŭ celuĭ candidatŭ, și cu dreptulŭ de făcênda însciințare către mitropolitulŭ despre resultatulŭ lucrării sale; și în urmă mitropolitulŭ ĭea parte la alegerea nouluĭ episcopŭ cu dreptulŭ de supracensurare a celorŭ urmate de către representanțiĭ cleruluĭ și poporuluĭ și de către sinodulŭ episcopescŭ, precum și cu dreptulŭ de designare și de hirotonie de episcopŭ a celuĭ vredniciŭ și aptŭ după părerea sa dintre ceĭ candidațĭ, dar și cu dreptulŭ de neîncuviințare a actuluĭ de alegere, cândŭ pre dînsulŭ nu-lŭ mulțămesce niciŭ unuluŭ dintre candidațĭ.“ [2])

Avemŭ totŭ dreptulŭ să-lŭ întrebămŭ, că în carĭ canóne din Pravilă se dispune, că *„clerulŭ și poporulŭ prin representanțiĭ lorŭ ĭea parte la alegerea episcopuluĭ sĕŭ cu dreptulŭ de prsentare și candidare.“*

În niciŭ unulŭ din canónele Pravilei citate de elŭ și de noĭ nu se dispune nicăirĭ niciŭ cu unŭ cuvîntŭ nimicŭ despre participarea clerului și poporului prin representanțĭ la alegerea episcoopului.

Șaguna însă avea de cugetŭ să introducă în biserica sa sistemulŭ, că clerulŭ și poporulŭ prin representanțĭ să alégă pre episcopĭ.

Voindŭ să facă lucrulŭ acesta, ar fi trebuitŭ să spună francŭ, că unŭ atare sistemŭ nu-și are basa so canonicăă în Pravilă, carea nu scie nimicŭ de așa ceva. Are însă sistemulŭ sĕŭ ceva asemenare cu datina vechiă, ce a fostŭ în bisericăă înainte de ce s'a începutŭ legislațiunea Pravilei, și încă și după aceea, până ce legislațiunea Pravilei a triumfatŭ deplinŭ asupra praxei antice bisericescĭ.

Cândŭ însă Șaguna sistemulŭ sĕŭ pentru alegerea episcopilorŭ nu numaĭ, că voesce să-lŭ probeze din Pravilă, ci încă îlŭ identifică cu sistemulŭ Pravilei, atunci a pusŭ arbitriulŭ în loculuĭ sciinței, și așa orĭ ce dispută trebue să încete.

* * *

Modulŭ de purcedere a sinoduluĭ archierescŭ la alegerea episcopilorŭ. Precum s'a pututŭ vedé din canónele Pravilei citate mai susŭ, Pravila dispune numaĭ, ca sinodulŭ archierescŭ cu mitropolitulŭ în frunte să alégă pre episcopĭ, éră cu privire la numĕrulŭ episcopilorŭ presenți la sinodulŭ electoralŭ dispune, că minimulŭ este treĭ, éră dela ceĭ absenți poftesce votŭ în scrisŭ. Mai de aprópe și mai detaiatŭ nu dispune Pravila nimicŭ privitoriŭ la alegerea episcopilorŭ.

Cu tóte acestea pre temeiulŭ dispositiilorŭ de mai sus ale Pravilei și în legătură cu pracsa veche bisericéscă în resăritŭ s'a formatŭ o modalitate anumită, după carea în sinodulŭ archierescŭ se purcedea la alegerile episcopilorŭ. Modalitatea acésta stă din următórele:

1. După ce s'aŭ adunatŭ la sinodŭ toțĭ episcopiĭ comprovincialĭ, saŭ dacă nu toțĭ barĕmŭ treĭ, se purcedea la actulŭ alegerii. Mitropolitulŭ nu lua parte la actulŭ acesta, ci numaĭ episcopiĭ. Alegerea o conducea cartofilacele mitropolituluĭ.

2. La votare luaŭ parte toțĭ episcopiĭ presenți, să cetieaŭ și voturile, carĭ le trimiteaŭ episcopiĭ absenți în scrisŭ. Ĕră majoritatea se combina din voturile tuturorŭ, atâtŭ a celorŭ presenți, câtŭ și a celorŭ absenți.

3. Cu majoritate absolută de voturĭ episcopiĭ candidaŭ treĭ persóne pentru scaunulŭ episcopescŭ vacantŭ.

4. După terminarea alegerii episcopiĭ compuneaŭ unŭ actŭ despre alegere numitŭ *decretulŭ alegerii*, pre care laolaltă cu protocolulŭ ședințeĭ electorale, în care era descrisŭ cu de a mĕruntulŭ totŭ decursulŭ alegerii, îlŭ trimiteaŭ mitropolituluĭ.

5. Mitropolitulŭ avea dreptŭ a denumi episcopŭ pre orĭ care din ceĭ trei candidațĭ, pre care-lŭ provedea cu *decretulŭ denumirii*, și apoĭ îlŭ consacra.

Totŭ așa se purcedea și la alegerea mitropoliților, cu aceea deosebire numaĭ, că atunci patriarchulŭ avea dreptulŭ de a denumi mitropolitŭ pre unulŭ din ceĭ trei candidațĭ. ĕră în câte unŭ locŭ președintele sinodului. [1])

După interpreții misticĭ aĭ canónelorŭ, sinodulŭ archierescŭ cu mitropolitulŭ în frunte simbolisézŭ corpulŭ Apostolilorŭ cu Mântuitoriulŭ nostru isusŭ Christosŭ. Episcopiĭ suntŭ chipuiĭ Apostolilorŭ, ĕră mitropolitulŭ chipulŭ Mântuitoriului. Ceĭ treĭ episcopĭ, carĭ trebuescŭ să fie de față, simbolisézŭ pre ceĭ treĭ Apostoli distinși de celalalțĭ prin o iubire mai mare și prin o inițiare mai adâncă în tainele luĭ Dumneđeŭ. [2])

* * *

Amesteculŭ împĕraților ĭ la alegerea episcopilorŭ în resăritŭ. Până cândŭ biserica creștină a fostŭ asupritŭ de împĕrații romanĭ, până atunci niciŭ unulŭ nu s'a amestecatŭ în alegerile episcopilorŭ. Amesteculŭ împĕraților ĭ s'a începutŭ numaĭ dupăce biserica și-a câștigatŭ libertate politică, ĕră împĕrații se geraŭ de patroniĭ bisericiĭ.

Amesteculŭ acesta alŭ împĕraților ĭ în alegerile episcopilorŭ aŭ fostŭ de dóuĕ specii.

Câte odată s'aŭ amestecatŭ împĕrații denumindŭ eĭ înșiși pre câte unŭ episcopŭ iĭ colo numaĭ pentru a încunjura prin aceea tulburările, ce se prevedea, că se voruŭ nasce cu ocasiunea alegerilorŭ. În casurile aceste de comunŭ după denumire credincioșiĭ se liniișceaŭ și ratificaŭ denumirea, fiindŭcă împĕrații denumiaŭ bărbați, carĭ staŭ preste partide, și se bucuraŭ de stima generală.

Unŭ casŭ strălucitŭ avemŭ dela împĕratulŭ Arcadiŭ, care după mórtea archiepiscopuluĭ constantinopolitanŭ Nectariŭ numi în locuĭ pre sfîntulŭ Ioanŭ Gură-de-aurŭ, pre care clerulŭ și poporulŭ îlŭ prmi cu brațele deschise. [3])

Avemŭ unŭ casŭ încă și mai elocuentŭ despre unŭ atare amestecŭ alŭ împĕratuluĭ în alegerea episcopilorŭ, cândŭ însu-și sinodulŭ ecumenicŭ s'a învoitŭ, ca împĕratulŭ să denumésca episcopŭ.

Sinodulŭ ecumenicŭ dela Efesŭ (431) a depusŭ pre eresiarculŭ Nestoriŭ din scaunulŭ archiepiscopescŭ alŭ Constantinopolului. Nestoriŭ avea partidă mare în Constantinopolŭ și în jurŭ. Și așa se prevedea, că dacă nu va pășì la mijlocŭ autoritatea împĕrătéscă, în Constantinopolŭ nu va fi cu putință a așeđa unŭ episcopŭ dreptă credinciosŭ. Atunci sinodulŭ ecumenicŭ scrise cleruluĭ bisericiĭ din Constantinopolŭ, să grijéscă de biserică, până cândŭ împĕratulŭ va denumi archiepiscopŭ. *„Omnia, quae ad ecclesiam partinent, custodite, rationem reddituri ei, qui Dei voluntate, piissimorumque ac*

---

[1]) »Compendiŭ de dreptulŭ canonicŭ«. Sibiŭ 1868. pag. 250 și uu.

[2]) Totŭ acolo pag. 252.

[1]) Simeonŭ de Tessalonia »De s. s. Ordinatione« c. 6 Mateiŭ Blastare »Syntagma Alphabeticum« c. I. c. 11. și Thomassin »Vetus et nova ecclesiae disciplina« Part. II. L. II. c. 41.

[2]) Thomassin op. și loculuĭ citatŭ.

[3]) Alzog »Handbuch der Universal-Kirchengeschichte« ed. II. Mainz 1872 t. I. pag. 354.

religiossissimorum imperatorum nostrorum nutu ordinandus est ecclesiae constantinopolitanae episcopus.“ [1])

Împĕratulŭ Teodosiŭ a şi denumită apoi pre Maximianŭ. pentru care faptă l'a lăudatŭ s. Cirilŭ Alesandrinulŭ, dicêndŭ, că prin ea nu a ajutatŭ numai lui Macsimianŭ, ci bisericii întregĭ.

Chiarŭ aşa a purcesŭ şi sinodulŭ ecumenicŭ dela Calcedonŭ, după ce a depusŭ pre ereticulŭ Dioscurŭ archiepiscopulŭ Alexandrieĭ.

Amesteculŭ acesta alŭ împĕraţilorŭ însĕ nu s'a întîmplatŭ nicĭ odată cu intenţiunea rea de a vătĕma libertatea bisericéscă la alegerea episcopilorŭ. Şi biserica încă a primitŭ amesteculŭ acesta nu ca pre o vătĕmare a libertăţii sale, ci ca pre unŭ actŭ de bunăvointă, prin care biserica fu scutită de rele mai marĭ.

A fostŭ însĕ şi unŭ altŭ amestecŭ alŭ împĕraţilorŭ în alegerea episcopilorŭ, care n'a pututŭ fi consideratŭ decâtŭ de o vătĕmare flagrantă a libertăţiĭ bisericiĭ. Şi amesteculŭ acesta s'a întîmplatŭ atuncĭ, cândŭ împĕraţiĭ fără de nicĭ o lipsă puneaŭ episcopĭ după placulŭ lorŭ fără de a asculta de nimenĭ.

Între împĕraţiĭ aceştia mai însemnaţĭ suntŭ Constanţiŭ şi Valente. Amêndoĭ eraŭ adicţi eresieĭ. Şi ca să pótă întări eresiea în totŭ imperiulŭ, denumieaŭ după placŭ episcopĭ ereticĭ pre la scaunele episcopescĭ.

Amesteculŭ acesta arbitrariŭ alŭ împĕraţilorŭ în alegerea episcopilorŭ l'aŭ consideratŭ biserica de aceea, ce a fostŭ în adevĕrŭ, va să dică de o vătĕmare a libertăţiĭ bisericescĭ, şi de o ingerinţă anticanonică în afacerile bisericescĭ, şi a şi protestatŭ în contra lui. *„Ce canonŭ demandă, ca episcopulŭ să fie trimisŭ din palaţulŭ împĕrătescŭ!“* strigă s. Atanasiŭ împĕratului Constantiŭ. [2])

Cu tóte aceste însĕ în resăritŭ împĕraţiĭ bizantinĭ nunumai că se gerauŭ de patroniĭ aĭ bisericiĭ, ci maĭ mulţĭ dintre eĭ aŭ şi fostŭ patroniĭ adevĕraţi, deşi câte odată aŭ trecutŭ unulŭ saŭ altulŭ din eĭ preste marginile influinţeĭ determinate de noţiunea unuĭ patronŭ alŭ bisericiĭ.

Împrejurarea acésta a fostŭ causa, de în rĕsăritŭ împĕraţiĭ totŭdeauna aŭ avutŭ o influinţă óre care în constituirea episcopilorŭ. În urmă influinţa acésta a împĕraţilorŭ fu regulată aşa, că devenindŭ unŭ episcopatŭ în vacanţă, episcopiĭ din mitropolia respeativă laolaltă cu mitropolitulŭ adunaţĭ în sinodŭ candidaŭ treĭ persóne pentru scaunulă episcopescŭ vacantŭ respectivŭ. Din aceştĭ treĭ candidaţĭ împĕratulŭ apoĭ avea dreptulŭ a denumi pre unulŭ orĭ şi pre care. [1]) Datina acésta se observă şi dacă nu la tóte, dară celŭ puţinŭ la scaunele episcopescĭ cele maĭ însemnate, cum suntŭ cele patriarchalĭ şi altele. Unde nu se observa, acolo din ceĭ treĭ candidaţi aĭ sinodului archierescŭ mitropolitulŭ saŭ preşedintele sinodului avea dreptulŭ a denumi pre unulŭ.

Uniĭ împĕraţĭ însĕ nu s'aŭ mulţămitŭ numaĭ cu dreptulŭ denumiriĭ unuia din ceĭ treĭ candidaţĭ de sinodulŭ archierescŭ, ci începurŭ a denumi după placŭ episcopĭ fără de a maĭ întreba de nicĭ unŭ sinodŭ, decâtŭ după denumire poftieaŭ, ca sinodulŭ să ratifice denumirea. Împĕratulŭ Ioanŭ Cantacuzenŭ însĕ la 1362 érăşĭ a restituitŭ sinódelorŭ archierescĭ dreptulŭ candidăriĭ.

(Va urma.)

* * *

[1]) Thomassin op. cit. P. II. Lib. II. c. VI. p. 14.

[2]) Historia Arianorum n. 51.

[1]) Habert »Archieraticon«. Paris 1676 pag. 459, şi Cuvintarea împĕratului Ioanŭ Cantacuzenŭ din 1362 totŭ acolo pag. 482. Codinŭ Curopalata »De officiis magnae ecclesiae constantinopolitanae« c. 20, Simeonŭ de Tessalonica »De s. s. Ordinatione« ed. Mor. Antv. 1709 pag. 140 şi Zishman »Die Synoden und die Episcopal-Aemter in der Morgenländischen Kirche«. Viena 1867 pag. 9 şi 10. La cuvintarea împĕratului Ioanŭ Cantacuzenŭ se provócă si monachiĭ din Blaşŭ în o epistolă cătră doĭ fraţiĭ aĭ lorŭ, carĭ petreceaŭ în Viena, scriaă din incidentulŭ alegeriĭ dela 1764. Eĭ vorbescŭ însĕ de candidarea celorŭ treĭ persóne prin clerulŭ diecesanŭ, cu tóte că cuvintarea lui Ioanŭ Cantacuzeno vorbesce de candidare prin sinodulŭ archierescŭ. »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 138.

Bianca.

Dramă în dóuĕ acte.

Pentru fete

de

Domnişóra M. de Metz.

(Fine.)

Principésa. Miserabilul!

Paola. După omorul luĭ Iacopo bărbatul meŭ fu osîndit la mórte. L-am ajutat, să fugă. Dar celula, în care era închis aprópe de o lună, era dedesubtul şanţurilor castelului, şi era aşa de umedă, cât curgea apa pe părepĭ. Am aflat pe sermanul meŭ Tevero secat de puterĭ, şi dacă nu l-ar fi mânat un dor arzĕtor de rĕsbunare, nicĭ odată n'ar fi avut puterea, să-mĭ urmeze. Voia la plecare să aprindă castelul, ca fiica dtale să péră în flacărĭ. Eŭ l-am desfătuit propunêndu-ĭ, să răpéscă pe Bianca, de care mĕ alipisem în amintirea uneĭ alte micĭ Biance, pe carea o perdusem. L-am făcut, să înţelégă, că rĕsbunarea n'ar fi deplină, dacă mórtea copileĭ s'ar puté ascrie flacărilor. El m'a priceput, şi noĭ plecarăm.

Principésa (apĕsată). Copila mea!

Paola. Ĭ-am mântuit viaţa! Aĭ nostri încunoscinţaţĭ prin mine ne aşteptaŭ, şi ne refugiarăm aicĭ.

Principésa. Aicĭ? Dar muntele a fost scormonit, în tot chipul în maĭ multe rînduriĭ. Îmĭ pare cu neputinţă, ca acéstă casă să fie scăpat de a fi necăutată.

Paola. O, nicĭ nu a rĕmas necăutată. Nu locuiam noĭ aicĭ în vĕdul lumiĭ. Tevero şi eŭ—

Principésa. Nu te pricep.

Paola. Sub casa asta este un suteran, care conduce la o strîmtóre aprópe inaccesibilă, şi a căreĭ întrare din acéstă latură rĕmâne de tot ascunsă, dacă omul nu e iniţiat. Prin suteranul ăsta dar puturăm noĭ scăpa de sbiriĭ principelui. Dar la câteva dile după scăparea sa bărbatul meŭ, deja greŭ bolnav, simţind, că mórtea i-se apropie, m'a făcut, să jor pe cruce, că nu voiŭ reda nicĭ odată pe Bianca. Fiul nostru Pietro, care era de faţă, asemenea a jurat tatăluĭ sĕŭ, că poruncile luĭ vor fi respectate.

Principésa. Dar fiica mea?

Paola. Fiindcă presenţa copileĭ putea să ne pérdă, Bianca a fost condusă de unul din aĭ nostri însoţit de femeea sa într'o mănăstire. Se presentară ca nisce neguţătorĭ avuţĭ, carĭ sunt siliţĭ, să se espatrieze, şi nu voiaŭ, să-şĭ espună scumpa lor copilă oboselilor unuĭ drum de maĭ mulţĭ anĭ. Suma, ce o lăsară, a făcut, să se delăture tóte dificultăţile, şi a alungat bănuelile, ce s'ar fi putut nasce.

Principésa. În fine? În fine?

Paola. Înţelegĭ . . . deşi încă de tot tinĕr, — încă nu era de dóuĕdecĭ de anĭ, — Pietro a fost primit de şef din partea companieĭ . . . .

Barbara (la o parte). Ar puté maĭ bine să se dică bandă.

Paola. Eĭ bine! Pietro şi aĭ luĭ aŭ fost surprinşĭ în ultima lor espediţie. Aŭ fost conduşi la Firamonte. Mâne vor fi judecaţĭ, şi dta scii, că mórtea îĭ aştéptă. Mântuesce-mĭ fiul, şi-ţĭ voiŭ reda fata . . . .

Principésa. O, îl voiŭ mântui, îl voiŭ mântui! Dar fata mea? . . . .

Paola. Scrie numaĭ decât judilor, şi cât ce Pietro va fi libĕr, va merge, să-ţĭ caute fata, şi ţi-o va readuce . . . .

Barbara (deodată). Scrie, dómnă, dar fiĭ prudentă şi nu acorda o graţie fără a avé o garanţă.

Paola (rĕutăciósă). Tu totdeuna m'aĭ detestat, Barbara, dar eŭ încă sunt tot cea maĭ tare.

Principésa (carea în acest timp a scris pe nisce foite, cătră Paola). Étă aicĭ, ceea ce-mĭ ceriĭ. (Îi predă hârtia.) Am semnat agraţiarea luĭ Pietro, dar el nu va ieşi din prinsóre, până când nu va merge însă-şĭ fata mea, să-ĭ deschidă uşile.

Paola. O, dta aĭ drept! Eŭ îmĭ cunosc fiul, el va preferi mórtea, decât să-şĭ calce jurămîntul! (Michaela a întrat la finea sceneĭ.)

Scena VI.

Acele-şĭ, Michaela.

Barbara (observându-o se apropie repede de principésa). Dómnă, dă graţie fără condiţiune, orĭ maĭ bine nu, nu da graţie acestor miserabilĭ. (Principésa o privesce surprinsă.) Gândesce-te la aceste dóuĕ fete, carĭ sunt aicĭ, ... una din ele e Bianca, de asta sunt sigură.

Principésa (luminată). Da, aĭ dreptate, însĕ careĭ?

Paola (triumfătóre). A! A! Care? Étă ce nu vĕ voiŭ spune de loc, pe câtă vreme fiul meŭ va fi sub zăvóre.

Michaela (înaintând). Eĭ bine! Eŭ, mătuşă, voiŭ spune. Am înţeles tot, am cetit hârtiile din lădiţă şi tóte le-am priceput.

Paola (furiósă). Tacĭ, nefericito!

Scena VII.

Acele-şĭ, Beatrice, urmată de Angiolina.

Beatrice. Ce va să dică sgomotul ăsta? E cu neputinţă, să te odihnescĭ. Aşa-ĭ, că trăsura încă nu a sosit?

Principésa. Tăcere! (Cătră Paola.) Grăesce, pentru Dumneḑeŭ! Albĭ milă de mine, Marienzo! . . . .

Angiolina (înaintând). Marienzo! Marienzo! O, acest nume, nu-l aud pentru întâia

óră. (Principésa şi Barbara o privesc fără resuflare.) Mătuşă, pe cine o chémă Marienza?

Paola. Pe mine!

Angiolina. Pe dta? (Gândindu-se într'una.) Marienza, ... Marienza, nu..... nu astfel. A! Îmi aduc aminte.... Manza...

Principésa (ne mai stăpânindu-se). Copila mea! Copila mea! (O cuprinde pe Angiolina în braţele sale.) O, acum nu mĕ mai tem de nimic, nimenĭ nu te va mai smulge din braţele mele.

Angiolina. Dómnă,... ce vreĭ să dicĭ? Dta, mama mea? O, Dumneḑeule! E asta cu putinţă! (Paola cade sdrobită pe un scaun.)

Beatrice (pe carea Barbara vre, să o reţină, cu nĕcas). Ce însamnă comedia asta, mătuşe? Ce ḑice fata asta?

Principésa (cu mândrie, arĕtându-şi fata). Principésa Bianca Firamonte, verişóra dtale, contesă Malfati, care va binevoi a-ţi scusa cuvintele. (Cătră Angiolina.) Fata mea, îţi presentez pe contesina Beatrice Malfati, binevoesce a-l acorda amiciţia ta. (Beatrice cade ameţită pe un scaun. Barbara merge lângă ea.)

Beatrice (deprimată). O, visurile mele!

Principésa (bétă de bucurie.) Fĭica mea!

Paola (cu desperare). Şi eŭ — mĭ-am perdut fiul!

Principésa. Eŭ ţi-am promis agraţiarea luĭ, îmĭ voiŭ ţiné promisiunea, dar cine va duce acéstă scire judecătorilor?

Michaela (înaintând). Eŭ, dómnă. Dacă Pietro n'a fost totdeuna bun faţă cu mine, mătuşa mea a avut grije de sermana orfană, carea îl va dovedi astfel, că nu este nerecunoscĕtóre.

Principésa. Mergĭ, copila mea, grăbesce, eŭ sciŭ, ce sunt grijile de mamă. (Michaela lese.)

Paola (merge încet înainte, întinḑênd [illegible] cipesei). Ĭertare, dómnă! Şi tu, Bianco, încă mĕ ĭertă. Te iubiam, dar nu puteam să-ţi jerfesc pe fiul meŭ.

Bianca (ajutându-o, să se ridice). Ridică-te, mama mea îţi ĭertă, şi eŭ nu voiŭ uita, că m'aĭ grijit în pruncia mea.

Barbara (carea s'a dus în fund). Dómnă! Dómnă! Ètă-vĕ ómenii.

Principésa (cătră Paola). Ascultă-mĕ, Marienzo! După ce fiul tĕŭ se va fi întors, înduplecă-l, să se depărteze, să părăséscă Italia. De astă dată i-am scăpat, dar de va fi prins de noŭ, cine scie, dacă i-aşi mai putĕ scăpa de pedépsă! . . . Vino, Bianco, vino, să-ţi reĭeaĭ locul în palatul strămoşilor tĕĭ şi să nu ne mai gândim decât la fericirea de a fi érăşi laolaltă.

Bibliografie.

„Vatra" nrul 10 a apărut cu următoriul sumar: *Despre ridicol şi comic* de V. D. Făun. *Nici visul n'alină durerea*, poesie, de I. Bonifăce-Hétrat. *O familie domnéscă în exiliŭ* de Neculai Iorga. *Nora* (de Henrik Ibsen) de Tr. de B. Marian. *Visita la o bolnavă* de Spir S. Hasnaş. *O poesie nemţéscă de V. Alexandri* de G. Coşbuc. *Buga* poesie de C. Berariŭ. *Majoratul* (de Hoffmann) de Tr. de C. Ramură. *Dl Mac Williams şi Fulgerul* de Tr. de Sergiŭ. *Fel de fel* de ***. — *Illustraţiile:* Un suflet bun. La Isvor. Mormîntul luĭ Petru Schiopul. Mistreţiĭ în timp de ĭérnă. Allegretto. Visul luĭ Michel Angelo. Dim timpurile vechilor germânĭ. Blondina.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Penteccostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copcĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu margiuĭ aurite fl. 6.40.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaş 1881 broş. 3 fl.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Euchologiu

[illegible] **a doua**, [illegible] după originalul grecesc şi îndreptată în modŭ însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipari frumos în **negru** şi **roşu**. — Preţul nelegat fl. 2.80, éră legat în pele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptul şi istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologetic din incidentul invectivelor „Gazetei Transilvaniei" şi a dluĭ Nicolaŭ Densuşan asupra Mitropolitului Vancea şi a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Preţul **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Preţul **1** fl. Ambele părţi espedate franco **1** fl. **85** cr.

Istoria particulară a bisericeĭ unite de Dr. A. Grama broş. 1 fl. 50 cr.

Testamentul şi Literele fundaţionale ale fericitului Archiepiscop si Mitropolit gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş *Dr. Ioan Vancea de Buteasa*. Blaş 1892. Tipografia Seminariului gr. cat. din Blaş. Se află de vîndare la Administraţia „Unirii". Preţul: 10 cr., cu port postal 15 cr.

Decretele Conciliului, provincial **prim** ediţiunea a II-a broş. 80 cr.

Decretele Conciliului provincial **alŭ doilea**, ediţiunea a II-a broş. 65 cr.

Pregătire la mórte, adecă consideraţiunĭ asupra maximelor eterne folositóre tuturora pentru meditare şi preoţilor spre a predica, de *Alfons Maria de Liguori* Doctor al Bisericeĭ. În versiune românéscă de Membriĭ societăţiĭ de lectură Inocenţiŭ M. Clain. Blaş 1893. Tipografia Seminariului archidiecesan. Opul are 425 p. în 8⁴ mic. Preţul 80 cr. Editura societăţiĭ.

Editor şi redactor respundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

337 szám. (17) 1—1
1895.

Árverési hirdetmény.

Alulirt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1895. évi 888/polg. számu végzése következtében Klein Sámuel árverést vezető felülfoglaltató továbbá Dániel István alapfoglaltató, és végre Buresch János és Fenyves M. czég felülfoglaltatók javára Schuller Frigyes és Schuller Károly ellen 409 frt 28 kr, 4000 frt, 262 korona 62 fillér és 65 frt 40 kr. s jár. erejéig foganatositott biztositási végrehajtás utján lefoglalt és 1770 frt 30 krra becsült házi butorok, ruha és ágynémü, üvegnémü, 2 drb ló, 1 lószekér, lóra való hámok, épitéshez való átvány gerendák, fenyőfa deszka, és több aprólékos szobadisz tárgyak 1—150 tételből álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. járásbiróság 1282/1895 számu végzése folytán fennti tőkék, azok 6% kamatai, és eddig összesen biróilag már megállapitott költségek erejéig Balázsfalván végrehajtást szenvedettek lakásainál leendő eszközlésére 1895. évi Junius hó 10 napjának délelőtti 9 órája határidőül kitüzetik és ahhoz venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107 és 108. §-a értelmében, készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balázsfalván 1895. évi Május hó 20-ik napján.

Thát György,
kir. jbirósági végrehajtó.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum îaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu asedarea acelorŭ obiecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proïecte colorate servescŏŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 17—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blaș.

Anul V. | Blaș 15 Iuniŭ 1895. | Numĕrul 24.

Lege și legiuitorĭ.

Compatrioții nostri magiarĭ, presa magiară, parlamentul, opinia publică magiară, guvernul, — toți cu un glas ne strigă: Nu umblați după chimere, nu defăimați țara, care cu egală iubire vĕ strînge la sinul sĕŭ, nu huliți poporul magiar și legislativa magiară, care cu egale datorințe, dar și cu *egale* drepturĭ v'a îmbrăcat.

Acest cântec îl audim repețindu-se, de câte orĭ amărîți pânĕ în suflet și scoși din răbdarea nóstră proverbială îndrăznim a spune, că nóuĕ dreptate nu ni-se face, că și puținul acela, ce ni-l mai garantézĕ legile, ni-se detrage pe căĭ neĭertate și volnice.

Și drept rĕsplată a plângerilor nóstre primim numaĭ epitete de trădătorĭ de patrie, vînzĕtorĭ de țară; și în consecință tractare amĕsurată numitelor delicte.

Asta e ursita nóstră.

Dar dreptatea omorî nu se póte. Ea își face loc prin tóte stâncile, ce asupră-i le rostogolesc. Și când apucă a rĕsări, rĕsare cu o strălucire încântătóre pentru ceĭ ce o cercaŭ, și orbitóre pentru ceĭ ce sub întunerec voiră a o ascunde.

Am tot dis noĭ, că legea e, cum o fac domniĭ; că chiar și legile bune încă se întorc asupra nóstră.

Am fost batjocoriți și calumniați, cu tóte că faptele în nenumĕrate rînduri ne-aŭ dat dreptate.

Astădĭ ér avem un fapt, care de rușine va trebui să umple pe ceĭ ce ne vreŭ rele, care înse pe noĭ ne va justifica încă odată, care încă odată va dovedi, cât de adevĕrate, cât de înfricoșate sunt suferințele nóstre.

Vorbim despre procesul părinteluĭ Lucaciŭ, pertractat în dilele trecute înaintea tribunaluluĭ din Sătmar.

Tribunalul din Sătmar pentru pretinsa calumnie împotriva unuĭ protopretor îl condamnă pe părintele Lucaciŭ, oprind pe acusat întru folosirea limbiĭ sale materne, cu tóte că legea din 1868 apriat garantézĕ acest drept.

Părintele Lucaciŭ recuréză. Curia nimicesce sentința tribunaluluĭ și-l îndrumă a ține o pertractare nóuă, la care acusatuluĭ să-ĭ fie permis în conformitate cu legea folosirea limbiĭ sale materne.

Va să dică, supremul for judecătoresc într'o cestiune privitóre la folosirea limbilor cu ocasiunea pertractărilor aduce o sentință cu totul contrară sentinței aduse de un for inferior, deși în cestiuni de așa mare moment deosebire de vedere nu ar fi ĭertat să esiste.

Și se face pertractare nóuă, și se concede acusatuluĭ a se folosi de limba sa maternă.

Atunci se ivesce un alt cas și un alt conflict, póte că și mai caracteristic, decât cel dintâiŭ.

Acusatul împreună cu apĕrătoriul voesc să-și arete nevinovăția, cerênd voe, să producă dovedile, prin carĭ se arată, că acusa ridicată de dînsul împotriva protopretoruluĭ nu a fost o *calumnie,* ci curatul și limpedele adevĕr.

Ce face înse tribunalul?

În loc să dea voe acusatuluĭ, ca să pótă arĕta nevinovăția sa dovedind, că cele ce le-a afirmat despre protopretorul, sunt numaĭ și numaĭ curate adevĕruri, simplu îĭ detrage cuvîntul și-l împedecă în apĕrarea persónеĭ sale.

Atunci apĕrătoriul și acusatul protestézĕ împotriva acesteĭ nemaĭpomenite călcărĭ de lege și renunță la apĕrare.

Și ce să vedĭ?

Se întîmplă o mare minune! Procurorul suprem se alătură și el la protestul acusatuluĭ și al apĕrătoruluĭ, anume și el recuréză în contra sentinței, ce s'a adus, fără ca acusatuluĭ să i-se fie făcut posibilă apĕrarea.

Se póte închipui consternarea judecătorilor. Procurorul spune, că eĭ vor să-l judece pe părintele Lucaciŭ, fără ca macar să fie avut nisce dovedĭ cât de puține despre culpabilitatea dînsuluĭ.

Incidentul acesta va rĕmâné memorabil. Să fim umblat noĭ anume cu unghița și cu orĭ ce mijlóce pentru a stórce o asemenea declarațiune prețiósă dela procurorul suprem în favorul causeĭ nóstre și spre osîndirea celor ce ne vor rele, — nu puteam să reușim.

După acest incident se face de rîs pe vecie, cine va îndrăsni, să mai susțină, că legile sunt legĭ și pentru noĭ,

---

Feuilleton.

Imn

cântat cu ocasiunea primiriĭ festive a Escelenței Sale Mitropolitului Victor Mihályi în internatul Vancean de fetițe.

Cătră ceriurĭ pentru Tine
Cu iubire ne-am rugat,
Și în lacrimĭ și suspine
Noĭ de mult te-am așteptat.

Dup'o lungă așteptare
De departe aĭ venit,
Archireŭ ilustru, mare,
Ce atâta te-am dorit.

Căcĭ orfane-am fost odată,
Fără scut și ajutor:
Adĭ avem în Tine-un tată,
Un Părinte iubitor.

Adĭ din inimĭ iubitóre
Ne rugăm la Dumnedeŭ
Pentru Tine cu ardóre,
Prea mărite Archireŭ.

Fie viața Ta senină,
Traiul vesel, fericit,
Și cu florĭ să-ți fie plină
Calea, Archireŭ iubit.

În ceréscă fericire
Multe dile să trăescĭ
Și poporul cu iubire
Sănĕtos să-l păstorescĭ.

E. Szabo.

Inelul.

(Fine.)

Între inele rolul cel mai însemnat îl jócă inelele *cu sigil.* Sigilarea a fost obicinuită încă din timpurĭ vechĭ. În timp străvechiŭ se sevârșia sigilarea cu un fel de pămînt cleios, în care putea să se imprime un chip. În Egipt se sigilaŭ tóte, chiar și jertfele de pe altare. Acésta firesce că nu era o asigurare împotriva hoților, ci voia numaĭ să spună, că nu este ĭertat, ca mânĭ profane să se atingă de animalul de jertfă. Chiar și boulu Apis, așa dară însu-și deuluĭ, i-se imprima un sigil, după ce se găsia boul potrivit spre a fi deul Apis. Elinii sigilaŭ vistieriile. Mai târdiŭ s'a generalisat fórte tare datina de a sigila tot felul de documente. Mai apoĭ s'a introdus datina de a atîrna sigilul de documente de mare moment. Despre sgârciți se spune, că eĭ sigilaŭ până și bucatele, carĭ rĕmâneaŭ dela prând orĭ dela cină, pentru ca nicĭ un sclav să nu se atingă de ele.

De odată cu datina asta de a sigila și cu introducerea inelelor de sigilat s'a început și s'a desvoltat gliptica saŭ arta de a sculpa în pétră. Gliptica e de dóuĕ felurĭ, adecă a intaglielor, a sculpărilor tăiate în pétră, și a cameelor, adecă a lucrărilor convexe saŭ a reliefurilor. Amîndóuĕ soiurile acestea ale glipticiĭ le găsim, până unde putem să urmărim la Elinĭ și la Romanĭ istoria inelelor. Că gliptica se deprindea și la alte popórĕ civilisate ale vechimiĭ, putem conchide chiar de acolo, că se istorisesce, că ele se îndatinaŭ a sigila. Spre a sigila se recere adecă un chip convex orĭ concav, care să se imprime materialuluĭ de sigilat. Surprindĕtoriŭ de admirabil este lucrul gliptic, care se găsesce în petrile tăiate, carĭ s'aŭ păstrat încă de pe timpul Elinilor și Romanilor. Saŭ conservat și nisce sciriĭ despre uneltele, cu carĭ se deprindea pe acel timp arta gliptică. Scrutătoriĭ aŭ ajuns adecă la convingerea, că uneltele acelea aŭ fost cam acele-și, cu carĭ se deprinde

şi că motiv de a ne plânge nu mai avem.

Cetéscă orî cine procesul părinteluï Lucaciŭ, — şi despre adevĕrul spuselor nóstre se va convinge, şi va trebui să recunóscă, că Românii nu aŭ mințit şi nu mințesc, când se plâng de sórtea lor, nicî când drept espresiune a durerii şi decepțiunii lor dic: „Legea e, cum o fac domnii."

Dea ceriul, ca ceî ce lege sunt chemați a pune şi a face, să cunóscă, că numaî cu legi sfinte şi drepte se pot ocârmui popórĕle, ér nu cu pociturî, nicî cu aplicarea şi maî pocită a pociturilor.

Érăşî cestiunea Lauran. — Dăm loc următórelor şire:

„Dechiaratiune."

„Cá sĕ nu cugete cineva, cà dóra terorisatu prin cei dela „Unirea", de fric'a loru, mi-asiu fí retrasu procesulu de pressa, intentatu contra „Vulturului" pentru nu sciu ce vatemare de onóre: trebue sĕ dechiaru, cà eu, de sî din maî multe părti moralminte *pressionatu* a intentá procesulu; totusi, contra „Vulturului", pana acuma înca nu numai cà n'am intentatu neci unu procesu, dar, cá sĕ nu potu neci intentá, pana acuma me-am feritu inadinsu chiar sî de cetirea articlului vatematoriu, ba, pana acuma, de sî oferite, n'am voitu a vedé neci macaru caricaturele, prin cari, sĕ dîce, a fí deonestatu; pentru-cà pre tenerulu Redactoru alu „Vulturului" vreu sĕ-lu tienu sî mai de parte de unu barbatu cu multu mai cultu, si de mai nobile aspiratiuni, decâtu cá acele sĕ póta culminá numai intru asecurarea subsistintiei proprie chiar pre „ruinele onórei". Pane nedémna ar fí acést'a de unu barbatu cavalerescu!...."

„Éra ce se tiene de Episcopí'a Lugosiului; de sî nu este omu in lume, pre carele sĕ-lu fíu rogatu macaru sî numai cu unu singuru cuventu, cá sĕ-mi aplaneze calea la ace'a demnitate atâtu de inalta, si neproportionata debileloru mele poteri: totuşi, dorintiei celoru dela „Unirea", cá sĕ declaru solemnu inaintea lumii, cà demnitatea ace'a „la nice unu casu nu o voiu primí", numai asiá asiu potĕ face destulu, daca cei dela „Unirea", me-aru convinge despre ace'a, cà dinsii, cu privire la acést'a, sunt interpretii *autentici* ai voiei lui Domnedieu, cărei-a, pentru eventualitatea atâtu de temuta de dinsii, inca neci pentru ace'a nu mi-ar fí permisu a resiste, sĕu a me chiar opune, pentru-ca, precum ne invétia Apostolulu: „Cele slabe ale lumii a alesu Domnedieu, cá sĕ rusîneze pre cele tari" (I. Cor. I. 27.)"

„Oradea-Mare, 12. Iuniu 1895."

„Dr. Augustinu Lauran."

Noî am fi voit, să terorisăm pe dl Lauran, ca să-şî retragă procesul de presă îndreptat în contra „Vulturului"? De unde o maî scie şi acésta dl Lauran?

L-am învinuit, că a intentat „Vulturului" proces de presă? Nu, ci din contră pe cum am dis referitoriŭ la acusa ridicată în afacerea dela Bocsig, aşa dicem şi acum, că dacă „Vulturul" întru adevĕr î-a vătĕmat onórea, dl Lauran era dator numeluï sĕŭ bun, să cerce pe orî ce cale legală şi onestă a-şî repara onórea şi a se scuti pentru viitoriŭ în contra atacurilor îndreptate în contra onorii dsale.

Ne declară dl Lauran, că nu a intentat procesul acela. Dar atunci nu pricepem, cum a putut lăsa nerectificată scirea aceea macar şi numaî o singură dî? Scirea aceea a apărut în foile nóstre de dî cu mult înainte de ce am fi înregistrat-o noî. Dóră dsa nu pune nicî un preț pe cele ce publică foile nóstre? Asta rĕŭ o face. Orî dóră nu le cetesce? Asta o face şi maî rĕŭ.

„Éră ce se ține de Episcopia Lugoşuluï," îî dicem dsale, să-şi aducă aminte de preceptul al doilea ai luï Dumnedeŭ. Nóuĕ nicî prin minte nu ne-a trecut, să pretindem a fi priviți de interpreți *autentici* ai voiî luï Dumnedeŭ, dar atâta scim, că în casul de față esprimăm convingerea aprópe a întreguluï cler şi popor român catolic. Ĭubirea şi simpatia acestuï cler şi popor să o fie cercat dsa în loc de a umbla, să-şî câştige complăcerea unuï guvern francmason, kossuthist, calvinesc şi jidovit prin arborarea flamurel negre în semn de jale pentru mórtea luï Kossuth, prin lăudarea „patriotismuluï" sĕŭ, carele nimenî nu î-a tras la îndoélă, şi prin alte pĕcate, carî le-a comis dsa în contra némuluï sĕŭ spre a servi străinilor. Se vede, că dl Lauran complăcerea acestuï guvern o privesce de manifestare a voiî luï Dumnedeŭ, ca óre cine să se facă episcop, pe când noî privim de o atare manifestare ĭubirea şi simpatia clerului şi poporuluï, şi aci se cuprinde diferința de vederî dintre noi şi dintre dsa. Şi până când sustă diferința asta de vederî, zădarnică va fi orî ce declarațiune a dluï Lauran. Şi diferința asta va susta, căci noî nu suntem aşa de temerarî, cât să aşteptăm dela Dumnedeŭ, să repetéscă în dl Lauran fără de causă îndestulitóre minunea întîmplată cu s. Paul.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Se anunță, că contele Revertera ambasadorul austro-ungar de pe lângă Vatican a predat Pontificeluï o sumă considerabilă de banî, care sumă Monarchul nostru Francisc Ĭosif I a pus-o la dispositia Papeî pentru fondarea unuï colegiŭ rutén.

Cardinalul Gibbons dimpreună cu alțî treî episcopî americanî de câteva dile petrece în Roma. Cardinalul a fost primit de cătră Sfinția Sa Leo XIII în audiență, care a durat timp maî îndelungat.

Foile guvernamentale italiane se esprimă nefavorabil despre faptul, că Rusia a înființat legațiune ordinară lângă Scaunul pontificiŭ. Legațiunea ruséscă stă din un ministru resident, un consilier şi un secretar de legațiune, pentru carî sunt provĕdute în budgetul statului rusesc 18,000 de ruble în aur.

Asia.

Din Cing-King se anunță, că Chinesiî aŭ năvălit asupra misiunilor din Kiating şi Yotsan dîrîmînd casele mi-

---

ncă şi în dilele nóstre arta acésta. Aşa se storisesce despre Etiopienî, carî asemenea aveaŭ multe petri tăiate, că eî tăiaŭ cu o pétră alte petri. Esistaŭ şi inele de acelea de sigilat, în carî nu eraŭ petri scumpe, ci ómeniî maî sĕracî aveaŭ astfel de inele gătite din metale maî ordinare orî din sticlă, ceî maî sĕracî chiar şi numaî sigile de lemn. Dar şi numaî petri scumpe nesculpate, ci numaî poleite se legaŭ în inele.

Dar unde purtaŭ ómeniî inelele acelea? Nu numaî în un deget, ci ceî ce voiaŭ să deprindă lux în inele, purtaŭ astfel de inele în maî multe degete. Israiliții purtaŭ inele la început în degetul mijlociŭ şi în cel mic dela mâna stîngă, ér maî târdiŭ purtaŭ inele în tóte degetele şi chiar şi în policar, şi obiceiul de purta inel în policar s'a păstrat în rĕsărit până în ziua de astădî. La Romanî crescênd luxul a crescut şi numĕrul inelelor. Eî purtaŭ până şi şesspredece inele în fiesce care deget luându-se afară degetele mijlocii dela amîndóuĕ mânile. Inelul cel maî scump, carele se folosia de comun la sigilat, îl purtaŭ în degetul cel mic. Clemente Alesandrianul, care a trăit pe la an. 200 d. Chr. şi a scris în contra luxuluï, a conces totuşî, ca ómeniî să pórte un inel în degetul cel mic. Din inele aŭ ajuns cameele pe cupele pocalelor. Datina de a încunjura pocalul cu camee şi cu petri scumpe, pe timpul împĕraților romanî a fost fórte generală. Datina asta s'a conservat apoî în întreg evul de mijloc, apoî a încetat, pentru ca în timpul maî nouŭ să reînvie érăşi.

Inelelor împodobite cu petri poleite i-se ascria şi putere mistică şi însemnare simbolică. Maî ales în rĕsărit şi în nordul cel maî înalt se ascria acestor inele adese orî putere magică. Ómeniî purtaŭ acest fel de inele ca amulete şi talismanurî. Acestea dóuĕ cuvinte însamnă tot cam acela-şî lucru, de cumva nu voim să facem între ele deosebirea, că amuletele le purtaŭ atîrnate de grumazî, ér talismanurile în degetele mâniî. La Israiliții pe cum şi preste tot la rĕsăriteni astfel de talismanurî eraŭ fórte folosite ca mijloc de scutire în contra morburilor şi a relelor de tot felul. La Eliniî şi la Romanî buruéna acesteî superstiții era de asemenea înrădăcinată. Romanii purtaŭ un fel de inele împodobite cu petri scumpe, ce se numiaŭ gemmae astriferae. În petrile acestea, carî serviaŭ ca sigilurî, eraŭ semne mititele, carî se înfățişaŭ ca nisce steluțe şi despre carî póte să se presupună, că ele nu s'aŭ format dela sine acolo în petrile acelea, ci aŭ fost gravate într'însele. Şi cu alte inele magice credeaŭ ómeniî a se puté scuti în contra relelor. Aşa istorisesce Lucian, că a vĕdut un inel gătit din ferul unor furcî, în carî aŭ fost spînzurați mulțî ómeniî.

Şi ca semn de recunóscere servia inelul. Ómeniî frângeaŭ inele, pentru ca la timpul sĕŭ să recunóscă părțile lor de pe aceea, că frânturile lor se potriviaŭ. Se daŭ inele şi ca simbol al puteriî oficióse orî ca semn de îndreptățire la vre-o pretensiune. Pontificele Roman pórtă inelul de pescariŭ ca simbol al puteriî sale primațiale. Inelul jócă o rolă însemnată în istorie şi la investirea episcopilor şi abaților. Inelul esprima adecă îndreptățirea la oficiul bisericesc, şi investirea cu cârjea şi cu inelul avea să cadă numaî în competința pricipeluï bisericiî. În vechime se obicinuiaŭ ómeniî a purta inele şi ca semnele vre unei juruințe.

Ùsul inelului ca inel *de logodire şi de cununie* încă e străvechiŭ. Acest us era cunoscut deja şi Iudilor celor vechî. Inelele, pe carî le schimbaŭ mirii, orî inelul, pe care-l da numaî mirele mireseî sale, în vechimea păgână pare a fi fost un amulet împotriva vrăjiriî rele. Alțiî sunt de acea părere, că inelul acesta simbolisa un raport de supunere, aşa că mirele, — care dintru început singur da un inel mireseî sale, — prin inelul acesta da de scire mireseî sale, că ea de aci încolo îî este supusă luî şi are să-l asculte şi să-î servéscă. Éră alțiî dic, că inelul acesta a fost simbolul închiăriî unuï contract şi simbolisa caractĕrul stabil al acestuï contract. Din tóte acestea nu e sigur nimica. Dar părerea din urmă pare a o întări obiceiul Romanilor de a declara prin oferirea unuï inel contractele de obligătóre şi de a oferi la logodnă un inel, carele de comun era de fer şi se numaî pronubum. Maî târdiŭ inelul acesta dupá

sionarilor. Oficialiĭ chinesĭ nu aŭ voit, să alerge întru apĕrarea celor atacaţi. Celealalte misiunĭ din China încă sunt ameninţate.

Revistă politică.

Delegaţiunile.

Monarchul a primit Sâmbătă în audienţă delegaţiunile conduse de preşedinţiĭ lor. Preşedintele delegaţiuniĭ ungare în scurta sa alocuţiune omagială adresată Maiestăţiĭ Sale accentuéză, că în desbaterea afacerilor comune membriĭ delegaţiuniĭ se vor nisui, ca împreună cu desvoltarea forţeĭ armate, reclamată de poziţia monarchieĭ ca putere mare, să se bucure de mijlócele desvoltăriĭ pacĭnice şi monarchia preste tot şi în special Ungaria. Acéstă desvoltare pentru Magiarĭ, carĭ staŭ în pragul serbăriĭ mileniuluĭ, e de o dublă importanţă.

În rĕspunsul sĕŭ Maiestatea Sa cu plăcere constată, că dela ultima sesiune a delegaţiunilor situaţiunea esternă a monarchieĭ în tóte direcţiunile a rĕmas fórte îmbucurătóre. Relaţiunile monarchieĭ cu tóte puterile europene sunt amicale. Guvernul şi în viitor va persevera în politica de pace urmată până acum. Urcarea cheltuelilor o reclamă organisarea armateĭ. Bosnia şi Herţegovina fac progrese pe tóte terenele şi în anul viitor încă îşĭ vor acoperi cheltuelile din propriile venite.

Preşedintele delegaţiuniĭ austriace esprimă condolenţa pentru mórtea archiduceluĭ Albrecht şi promite Monarchuluĭ, că proiectele înaintate de ministriĭ comuniĭ vor fi esaminate cu consciinţiositate şi resolvite, pe cum pretinde splendórea şi poziţia de mare putere a monarchieĭ. Rĕspunsul Monarchuluĭ este ca şi cel dat delegaţiuniĭ ungare.

La cercle Monarchul s'a întreţinut timp maĭ îndelungat cu contele Ĭuliŭ Szápáry, ceea ce a fost bătĕtoriŭ la ochĭ.

Atât ţiarele din monarchie, cât şi cele din străinătate se esprimă fórte favorabil asupra discursuluĭ Monarchuluĭ nostru cătră delegaţiuni. Ele privesc în acel discurs o nóuă garanţă pentru manţinerea păciĭ europene.

La şedinţa din 11 a c. a comisiuniĭ pentru afacerile esterne a delegaţiuniĭ ungare a luat parte şi noul ministru Goluchowski, care a fost salutat de cătră Tisza Kálmán, preşedintele comisiuniĭ. Noul ministru şĭ-a ţinut (în limba germână) vorbirea de program ţicênd, că consideră de o mare onóre pentru sine de a fi succesorul aceluĭ diplomat cu marĭ merite, care în decurs de aprópe 14 anĭ a condus cu atâta înţelepciune şi succes afacerile esterne ale monarchieĭ. Politica urmată de Kálnoky promite a o urma şi noul ministru. Ea se reduce la alipirea strînsă de întreita alianţă, care nu eschide cultivarea celor maĭ bune şi maĭ amicabile relaţiunĭ şi cu celealalte puterĭ, ci o condiţionéză. Decĭ în politica esternă numaĭ persónele s'aŭ schimbat, dară nu şi direcţiunea de maĭ înainte. Constată ministrul, că dela ultima întrunire a delegaţiunilor situaţiunea politică favorabilă nu s'a schimbat întru nimica, şi pe orizon nu se arată nicĭ un nor, care să inspire îngrijirĭ pentru apropiatul viitor. Considerând constelaţiunile politice liniştite el se va ocupa de desvoltarea gradată a politiciĭ comerciale şi de uniĭ ramĭ aĭ representanţelor consulare. Atât interesele monarchieĭ întregĭ, cât şi interesele Ungarieĭ îĭ zac ministruluĭ la inimă, şi le va promova după cea maĭ bună sciinţă şi consciinţă. Afacerea Agliardi nu a fost atinsă în discursul ministruluĭ de esterne. După ce el nu cunósce deplin tóte afacerile resortuluĭ sĕŭ, nicĭ nu póte face declaraţiunĭ maĭ detaiate.

Referentul Max Falk primesce cu sinceră simpatie declararea ministruluĭ de esterne, că în resortul sĕŭ se va urma politica de maĭ înainte.

Contele Apponyi apróbă principiile enunţate de ministrul afacerilor esterne: alipirea la întreita alianţă şi cultivarea bunelor relaţiunĭ cu tóte statele. La acestea oratorul maĭ crede de momentos a se adauge şi un al treilea principiŭ: asigurarea desvoltăriĭ naţionale a statelor balcanice şi eschiderea orĭ căruĭ protectorat unilateral orĭ influinţe străine faţă de ele. Fiind că ministrul a declarat, că nu se face nicĭ o schimbare de sistem, oratorul presupune, că şi al treilea principiŭ se va validita în politica esternă. Neputênd fi ministrul orientat în tóte cestiunile, oratorul nu va păşi cu cestiunĭ concrete, ci în acestea va trage la dare de samă pe ministrul-preşedinte ungar în dieta ungurescă.

Conducĕtoriul partiduluĭ poporal, contele Zichy Nándor, salută fără nicĭ un comentar declarările ministruluĭ de esterne şi promite a-ĭ vota budgetul.

Ábrányi Kornel voesce, să atingă numaĭ o cestiune, cu privire la care ministrul este în posiţie de a cunósce maĭ bine anteactele, şi acésta este cestiunea agitaţiuniĭ române din Transilvania. Cestiunea acésta şi în anul trecut a fost adusă pe tapet în delegaţiunea magiară, şi o aduce érăşĭ, fiind că ministrul ca fost ministru la Bucurescĭ scie fórte bine, că între fantasiile temerare proclamate de ultraiştiĭ românĭ, carĭ fac neplăceriĭ şi guvernuluĭ român şi nu se pot suprima prin note diplomatice, nu sunt maĭ periculóse cele dintre marginile ţĕriĭ, ci acelea, carĭ doresc a-şĭ ajunge scopul prin violarea integrităţiĭ teritoriale ale ţĕriĭ. Pentru reducerea corĕspunţĕtóre a fantasiilor acestora nu e mijloc maĭ acomodat decât întărirea militară a Transilvanieĭ, carea chiar aşa de puţin ar fi îndreptată contra Românieĭ, ca cele din Tirolul-de-sud contra Italieĭ. Dacă vor vedé Româniĭ Transilvaneniĭ, că integritatea teritorială a Transilvanieĭ intereséză monarchia întrégă, se vor convinge, că s'aŭ amăgit.

Contele Keglevich István se ridică în contra aserţiuniĭ antevorbitoriuluĭ, că cestiunea de a fortifica Ardélul ar fi o dorinţă a delegaţiuniĭ ungare orĭ a opiniuniĭ publice ungurescĭ. Protestéză în contra sulevăriĭ fără causă a cestiuniĭ acesteia. La desbatere s'aŭ primit tóte proiectele budgetuluĭ.

Afaceri interne.

Kossuthiştiĭ guvernamentalĭ aŭ ţinut o mare adunare la Kecskemét, în care însu-şĭ Kossuth Ferencz, care e protestant, de nu-ĭ cumva chiar francmason, s'a încercat a proba ascultătorilor sĕĭ, că matrimoniul civil nu se opune dogmelor catolice, (pe carĭ Kossuth sigur nu le cunósce).

Eötvös Károly arată, că partidul independentist în cestiunea căsătorieĭ civile nu a ajutat guvernul (óre?), ci numaĭ nu a sprijinit opoziţia căsătorieĭ civile. (Atuncĭ să se fi reţinut cu totul dela votare, nevotând nicĭ cu guvernul.) Despre nunţiul Agliardi ţice vestitul advocat, că, residând el în Viena, representa Scaunul Apostolic numaĭ în Austrria. (Atuncĭ tot acésta ar trebui să o susţină dl Eötvös şi despre representanţiĭ tuturor puterilor; ér nicĭ ministriĭ comuniĭ

---

mărturisirea luĭ Tertulian era de aur şi une oria avea şi vre-o inscripţie, p. es. „Să trăescĭ mult“, ori „Îţĭ aduc fericire“. Une oria era legată în inel o pétră scumpă, şi în pétră era gravată o mână, carea ciupia de o ureche, şi de-asupra era inscripţia: „Adu-ţi aminte de mine!“ Nu e neprobabil, că nisce inele vechĭ de aramă, pe carĭ este gravată o cheiţă, aŭ fost inele de cununie. Cu inelul bărbatul da muierĭĭ cheile caseĭ, şi la Foţiŭ ţice Teosebiŭ cătră soţie-sa: „Maĭ înainte ţi-am dat inelul legăturiĭ; acum îţĭ daŭ pe cel al deşteptăciunii, ca el să-ţĭ ajute întru cuvenita păzire a caseĭ.“

Inelele de cununie aŭ trebuit să fie fórte micĭ atuncia, când se cununaŭ pruncĭ micĭ. Astfel de cununiĭ eraŭ dese în familiĭ principescĭ. Póte că cel maĭ mic inel de cununie a fost acela, care s'a folosit la cununia princeseĭ Mary, a ficeĭ regeluĭ Enric VIII de Anglia, cu dauphinul Franţeĭ, fiul regeluĭ Francisc I. Pe mire l-a representat atuncĭ admiralul Bonnivet, ambasadorul Franţeĭ la curtea regéscă din London. Ceremonia s'a sevârşit în Greenwich cu mare strălucire în 5 Octobre 1518, pe când dauphinul era de opt lunĭ, ér mirésa luĭ de doĭ anĭ. Regele Enric sta înaintea tronuluĭ sĕŭ. Lângă el de o parte s'aŭ postat regina şi princesa Maria de Franţa şi înaintea regineĭ mirésa îmbrăcată în brocat de aur şi strălucitóre de juvăere. De ceea latură staŭ ceĭ doĭ legaţĭ aĭ Pontificeluĭ, Wolsey şi Campeggio. După o cuvîntare a episcopuluĭ Tunstal aŭ luat pe princesa Mary pe braţe, şi s'a cerut învoirea regeluĭ şi a regineĭ, după carĭ Wolsey s'a apropiat de mica princesă cu un inel mititel gătit anume pentru ea. În inel era întărit un brillant scump. Bonnivet ca representant al dauphinuluĭ de Franţa a pus inelul în degetul princeseĭ. După aceea a primit princesa binecuvîntarea, şi Wolsey a celebrat s. liturgie în fiinţa de faţă a regeluĭ şi a întregiĭ curţĭ regescĭ.

Pretutindenea s'aŭ legat de inelele de cununie părerĭ şi obiceiurĭ superstiţióse, carĭ parte s'aŭ lăţit preste întrégă Europa. Cântecul german ţice: „Ea a frânt credinţa; inelul s'a rupt în dóue.“ Într'o baladă ruséscă ţice mirésa: „Dacă mĕ voiŭ gândi la altă iubire, atuncĭ inelul de aur să se desfacă, şi dacă tu veĭ urma alteĭ fete, atuncĭ va sări diamantul din inel.“ În multe ţinuturĭ cred ómeniĭ, că dacă se frânge inelul de cununie, în scurtă vreme va trebui să móră unul din ceĭ doĭ soţĭ căsătoriţĭ. Pe airia cred ómeniĭ, că căsătoria va fi nefericită, dacă la cununie îĭ cade mireseĭ inelul la pămînt. Pe airia se află alte părerĭ superstiţióse legate de inelul de cununie. Părerile acelea tóte se unesc în aceea, că ele se referesc tóte la fericirea orĭ maĭ ales la nefericirea căsătorieĭ.

ai monarchiei, cari reşed în Viena, nu ar representa şi Ungaria.)

Austria.

Şedinţele parlamentare sunt fórte furtunóse. În 7 a c. oposiţia a interpelat cu privire la pasivele de 1.300,000 fl. ale societăţii de asigurare „Austria". Prin aceste pasive sunt daunaţi mai ales funcţionarii subalterni dela calea ferată, cărora br. Cedik, preşedintele căilor ferate de stat, le-a impus, să se asigure la numita societate, a cărei vice-preşedinte e cumnatul baronului Cedik. Ministrul a promis, că va cerceta lucrul. În şedinţa din 10 a camerei Cehii tineri şi antisemiţii aŭ pretins amânarea şedinţelor parlamentare, pentru ca să aibă timp comisiunea financială spre a studia budgetul. Oposiţia impută guvernului şi maioritătii, că nu representă interesele poporului, ceea ce a dat ansă la scene sgomotóse.

Coaliţia e pe cale de a se disolva, ce va aduce cu sine nu numai căderea guvernului actual, ci póte chiar şi disolvarea perlamentului. Causa neînţelegerii din şirul coaliţiei compuse din elemente eterogene este cestiunea gimnasiului sloven din Cilli în Stiria. Guvernul a luat în budget şi suma pentru înfiinţarea acestui gimnasiŭ. Germânii liberali aŭ declarat în comisiunea financială, că la casul când s'ar primi suma pentru gimnasiul din Cilli, partidul lor va vota contra ei în parlament. Cu tóte acestea ministrul de culte insistă pentru suma proiectată. Se anunţă, că Maiestatea Sa a chemat la Viena pe contele Taaffe şi pe c. Badeni locţinĕtoriul Galiţiei.

Franţa.

În şedinţa din 10 Iuniŭ a parlamentului oposiţia de noŭ a făcut guvernului imputare pentru participarea floteĭ francese la serbările din Kiel. Deputatul Milleraud ţice, că cestiunea Alsaţiei şi a Lotaringieĭ pururea va rĕmâné o cestiune deschisă. Asemenea se impută guvernului, că la închiarea păcii dintre China şi Iaponia a servit intereselor străine. În cestiunea serbărilor dela Kiel rĕspunde ministrul de esterne, că primirea invitării făcute din partea Germaniei e un act de curtoasie internaţională; ĕră ce privesce pacea chinezo-iaponeză, ministrul de esterne a declarat, că Franţa considerând greutăţile, ce le avea în prospect Rusia, i-a venit în ajutor ca la o *aliată,* căci Franţa este credinciósă aliaţilor sĕi şi aceea-şi va rĕmâné. Altcum era şi în interesul Franţeĭ, ca să domnéscă pace în extremul Orient. Mai adauge ministrul, că prin politica sa esternă a crescut vaţa republicii aşa, cât aci în Egipt nici o cestiune nu se resolvesce fără a se cere părerea Franţeĭ. Din rĕspunsul ministrului se deduce, că între Franţa şi Rusia s'a închiat o alianţă formală. La pretensiunea lui Goblet de a se publica tractatul de alianţă dintre Rusia şi Franţa, dacă esistă atare tractat, ministrul-preşedinte Ribot rĕspunde evasiv, că adecă Franţa încă din 1891 şi-a combinat interesele cu o altă putere. Legătura acésta e puterea Franţeĭ şi e ratificată de ţara întrégă.

Alianţa francesă-ruséscă îl scóte din flegmă şi pe Anglesi. Deputatul Bowles a interpelat pe ministrul de esterne angles, că are cunoscinţă despre negoţiarea dintre Rusia şi Franţa. Ministrul a rĕspuns, că guvernul nu se póte declara asupra unor negoţiări, la cari nu a luat parte.

Italia.

Regele a deschis Luni parlamentul. În discursul tronului salută pe noii ablegaţi ai naţiunii atragêndu-le atenţiunea asupra agendelor, ce aŭ să le resolvéscă. Primul şi principalul obiect al desbaterilor îl va forma organisarea finanţelor, cari deşi s'aŭ îmbunătăţit prin legile votate în ultima sesiune, totuşi nu s'a restabilit ecuilibriul în economia statului; ceea ce poftesce restrîngerea cheltuelilor. Se aştéptă dela parlament votarea reformelor administrative corĕspundĕtóre lipselor poporului, pe cum şi regularea mersului justiţiei. Mai departe guvernul se va sili, ca prin mĕsuri înţelepte să se conserve ordul social şi să se amelioreze sórtea claselor misere ale societăţii. Regele constată raporturile amicale cu puterile aliate, pe cum şi cu celealalte puteri europene, amintesce despre succesele armatelor italiane cu inimicii din coloniile africane, unde încă se vor regula în curênd afacerile.

Guvernul dispune în parlament de de o maioritate însemnată. Cu tóte acestea oposiţia, carea cunósce pĕcatele lui Crispi, îi va face multe ţile amare, dacă nu-l va chiar rĕsturna.

Turcia.

Afacerea armenéscă şi situaţiunea din Djeddah, unde indigenii nu numai apróbă atentatul comis de Beduini asupra oficialilor consulatelor străine, ci tot odată ieaŭ posiţie ostilă faţă de Europeni amenin̂ţându-i cu mórte, aŭ pus pe gânduri pe M. Sa Sultanul turcesc. El a dimis pe marele-vizir Djeffad paşa înlocuindu-l cu Said paşa, fost ministru de esterne. La afacerile esterne este chemat Turkan paşa, care ca ambasador la Madrid a dat doveḑi de tact diplomatic.

După informaţiunile mai nóuĕ reformele principale cerute de Anglia, Franţa şi Rusia în memorandul îndreptat cătră sublima Pórtă ar fi următórele: Să se reducă numĕrul vilaetelor, şi să se garanteze alegerea valiului; să se publice amnestie generală Armenilor condamnaţi orî exilaţi pentru delicte politice; repararea daunelor causate Armenilor prin evenimentele din Sossun, Talori etc.; regularea afacerilor de convertire religiósă; manţinerea şi aplicarea strictă a drepturilor şi privilegiilor concese Armenilor; numirea unui inspector, pentru ca să supravegheze aplicarea reformelor, şi crearea unei comisiuni permanente de controlă în Constantinopol.

Se anunţă, că guvernul turcesc e gata a primi propunerile făcute, întru cât prin ele nu s'ar vătĕma dreptul de administraţie internă al imperiului turcesc.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 21. fl. 22569.64

Petru Ciachi paroch în Riu-alb trimite dela:

Petru Ciachi paroch	fl.	1.—	
Ştefan Stanciŭ cantor Matieşdi	„	1.—	
Maria Stanciŭ Matieşdi	„	1.—	
Ştefan Stanciŭ elev	„	—.20	
Măriuţa Suciŭ propriet. Salaş	„	1.—	
Petru Suciŭ curator Salaş	„	—.50	
Maria Vasii Puĭ	„	—.50	fl. 5.20
Alimpiŭ Barboloviciŭ vicariul Silvanieĭ trimite dela:			
Vasiliŭ Pop asesor orf. cu soţie-sa Emilia Marcuş	„	40.—	
Aureliŭ Petruca preot în Crasna	„	1.—	
Maria Szakács	„	—.20	
Fiica Maria Szakács	„	—.20	
Gavril Wajda adm. protopopesc şi soţie-sa Terezia Tinca	„	3.—	
Szabó Nuţu din Şimleŭ	„	—.10	
Ioan Coaciŭ paroch în Iaaz şi poporul	„	4.—	
Alimpiŭ Barboloviciŭ şi soţia	„	20.—	fl. 68.50
Din tractul *Crasnei* dela:			
Vasiliŭ Ghete preot	„	1.—	
Petru Vajda preot în Hurez	„	1.—	
Ioan Budişan preot în Pria	„	1.—	
Nicolaŭ Pop preot în Stg	„	—.50	
Ignaţiŭ Suru preot în Mal	„	1.—	
Biserica din Stg	„	2.—	
Biserica din Tusa	„	1.—	
Tunsu Nicolae	„	—.50	
Epure Petre	„	—.20	fl. 8.20
Din parochia *Marin* dela:			
Bonţe Mihaiŭ	„	—.10	
Criste Vasilica	„	—.02	
Lazar Nuţu	„	—.03	
Pecian Meriuca	„	—.02	
Şandor Flóre	„	—.04	
Chirilă Vasilica	„	—.10	
Bologian Simeon	„	—.10	
Bologian Tóder	„	—.10	
Pop Ioan minaj	„	—.03	
Nistor Mihaiŭ a Petri	„	—.04	
Şandor Nat	„	—.10	
Pop Todora a Ioani	„	—.10	
Şandor Gavrilă	„	—.04	
Lazar Ioan a Flóreĭ	„	—.40	
Pascean Mihaiŭ	„	—.04	
Chirilă Gligor scurt	„	—.10	
Hossu Vasilica	„	—.12	
Pascean Gligor a Paşculeseĭ	„	—.12	
Şandor Sima	„	—.02	
Marcoviciŭ Ionas evreŭ	„	1.—	
Patalan Aniţa	„	—.06	
Hossu Gliga	„	—.10	
Şandor Lica a Mitrului	„	—.10	
Pop Ioan june	„	—.30	
Pop Flóre juna	„	—.04	
Pop Vasilica a Flóreĭ	„	—.10	
Lazar Mihaiŭ	„	—.20	
Pop Mitru june	„	—.10	
Chirilă Tóder Lup	„	—.10	
Chirilă Ioan lui Tóder	„	—.10	
Chirilă Ioan a Gyurkuleseĭ	„	—.05	
Şandor Mihaiŭ jude com.	„	1.—	
Malan Petre	„	—.20	
Tamba Flóre	„	—.10	
Chirilă Ioan a Todi	„	—.04	
Baĭdoc Mihaiŭ	„	—.04	
Baĭdoc Flóre	„	—.05	
Ţolaş Vasilica	„	—.02	
Opre Vasiliŭ	„	—.20	
Chirilă Mihaiŭ	„	—.10	
Gozman Petru	„	1.—	
Flonta Petru	„	1.—	
Şandor Ioan a Paşculeseĭ	„	—.10	
Şandor Petre	„	—.02	
Şandor Lica Guiŭ	„	—.08	
Şabo Parasca	„	—.04	
Chiş Mariuţa	„	—.04	
Pop Flóre Vasiac	„	—.07	
Demetriŭ Oros cantor-docente	„	—.50	
Iuliana Oros născ. Grama	„	—.50	

Sacota Gliga . . . . „ —.60
Sfurlea Ioan . . . . „ —.10
Torma Todor . . . . „ —.04
Rad Flóre . . . . . „ —.02
Mocan Flóre . . . . „ —.02
Baciŭ Ioan . . . . . „ —.05
Baciŭ Flóre . . . . . „ —.04
Baciŭ Flóre . . . . . „ —.10
Sireg Ioan . . . . . „ —.04
Gilea Iléna . . . . . „ —.10
Marcuș Andreiŭ . . . „ —.04
Rad Flóre . . . . . „ —.03
Criste Flóre . . . . . „ —.04
Baidoc Gliga . . . . „ —.10
Chirilă Gliga . . . . „ —.02
Șandor Precup și muierea „ —.10
Baidoc Vasilica și muierea . . . . . „ —.20
Hossu Ioan a Gurgi și muierea . . . . . „ —.10
Pop Vasilica Butu . . „ —.02
Torcoș Gliga și muierea „ —.10
Pop Lica și muierea . „ —.10

(Va urma.)

Suma fl. 22651.54

Noutăți.

Din Archidiecesă. Duminecă înainte de începerea sfinteĭ Liturgiĭ Escelența Sa Î. P. S. D. Dr. Victor Mihályi a conferit în biserica catedrală gradul ierarchic al lectoratuluĭ teologilor: Iosif Orga, Ales. Șerban, Laur. Voda (curs. IV), D. Bouariŭ, T. Bordan, V. Bugner, A. Frâncu, V. Giurgiŭ, G. Meseșan, Iust. Nascu, I. Patachi, Ios. Popa și E. Pop (curs. III).

Producțiune de cântări și declamări în Internatul Vancean de fetițe. Luni după amédi internatul de fetițe din Blaș a avut o plăcută serbătóre. Escelența Sa a visitat Luni pentru prima dată acest institut. Amĕsurat programuluĭ statorit Escelența Sa la intrarea în sala festivă a institutuluĭ a fost bineventat prin un imn ocasional cântat de corul elevelor și apoĭ prin o scurtă și frumósă vorbire a Dómnel directóre Aurelia Solomon, în care inteligenta și zelósa directóră cu vóce emoționată accentuéză, că la inaugurarea acestuĭ institut cultural unic în felul sĕŭ la Românii gr. catolicĭ bucuria inaugurării era amestecată cu durerea după piul fundator al institutuluĭ, rĕmas orfan înainte de a se deschide. Deși orfan acest institut pus de fundatorul sĕŭ, marele archiereŭ Dr. Ioan Vancea, pe base solide și povĕțuit cu înțelepciune de Veneratul Consistoriŭ și directorul pus în fruntea institutului de el a făcut progrese continue și a a corĕspuns încrederiĭ, ce aŭ pus-o în el atât mai marii, cât și părinții, carĭ și-aŭ trimis aici copilele și din cele mai depărtate ținuturĭ ale țĕriĭ. Acest institut are acum ție de bucurie, că în persóna Escelenței Sale și-a primit un Părinte bun, înțelept și iubitoriŭ, sub patronajul și conducerea căruia cu mai mare succes își va puté îndeplini sublima sa misiune. — Escelența Sa mulțămit de progrese promite, că își va estinde grijea sa părintéscă asupra acestuĭ institut cultural, și mulțămesce dómneĭ directóre și celoralalte superióre pentru zelul și abnegațiunea probată în conducerea institutuluĭ pe timpul vacanțeĭ scaunuluĭ archiepiscopesc, esprimându-și încrederea, că și în viitor îl vor conduce tot cu acel zeĭ laudabil. — După aceésta Escelența Sa a visitat întreg internatul, însoțit de rectorul estern al institutuluĭ Rds. dn Dr. A. Grama, de superiórele institutuluĭ și de mai mulțĭ domnĭ, carĭ aŭ luat parte la festivitatea aranjată. — Escelența Sa a rĕmas deplin mulțămit de ordinea esemplară și de curățenia aflată pretutindenea. Terminându-se inspecționarea institutuluĭ, s'aŭ esecutat celealalte puncte ale programuluĭ. Anume elevele aŭ cântat un imn cătră Preacurata Fecióră Maria; eleva Elena Ludovica Hagea a declamat o poesie în limba magiară; corul elevelor a cântat poesia „Primăvara"; eleva Valeria Crișan a declamat în limba germână; eleva Veturia Bontescu a esecutat cu multă precisiune la pian un „Puriŭ" destul de greŭ pentru o începĕtóre; elevă Ecaterina Chiorean a bineventat pe Escelența Sa în limba francesa vorbind atât de fluent și corect, încât se părea, că grăesce în limba maternă; tot acésta o putem afirma și despre domnișórele, carĭ aŭ declamat în limba magiară și germână. În urmă corul elevelor a căutat poesia „La o rândunică" și o melodie de închiare. Cântările s'aŭ esecutat cu mare precisiune sub conducerea zelosuluĭ profesor de musică, dl Emil Ștefănuț.

Esamenele dela școla română gr. cat. de fetițe din Blaș. *Joi 20 Iunie:* 3—4. teoria musicii. 4—6. l. francesă și conversațiune germână și magiară. *Vineri 21 Iunie:* 8—10. tóte obiectele cl. I. II. 10—12. tóte obiectele cl. III. IV. 3—6. tóte obiectele cl. V. VI. *Sâmbătă 22 Iunie:* 8—12. cl. VII. din Religiune, l. magiară, geografie și ist. naturală. 2—6. cl. VIII. din Religiune, l. română, istorie, matematică și fisică. *Duminecă 23 Iunie:* 12—1. esamen din economia casnică. 3—5. musica vocală și instrumentală. *Luni 24 Iunie:* la 8 óre diminéța „Mărire întru ceĭ de sus" și distribuirea premiilor. Cu ocasiunea esamenelor vor fi espuse și lucrurile de mână ale elevelor.

Esamenele la gimnasiul superior gr. cat. din Blaș se încep în 19 a c. și vor dura până în 25 a c., ĕră în 26 Iuniŭ va fi s. Liturgie de mulțămită și publicarea clasificațiunilor. Esaminările se vor face în treĭ grupe.

Dare de samă. Primăria orașuluĭ Blaș ne rógă, să publicăm darea de samă despre împărțirea celor 50 fl., pe carĭ Escelența Sa Mitropolitul cu prilejul întrăriĭ sale în Blaș i-a dăruit sĕracilor din Blaș. S'aŭ împărtășit Maria Barna Riț cu 3 fl., Veronica Bardoși, Anica Soporan, Marișca Sütő, Ana Anica Burcuș, Anica Berzan, Marișca Bela, Rozalia Mărginean, Veronica Murĕșan, Rozsi Muntean, Susana Muntean, Iulica Gruița, Luiza Cataveți, Anica Daniel, Maria Raica, Ana Riț, Iuliana Finta, Maria Riț Crișan, Iuli Berzan, Ménesi Pál, Rozsika Rozor, Lili Mărginean, Maria Todoran, Anica Seretean cu câte 2 fl., ĕră Maria Șipotar cu 1 fl.

Atentat asupra preotuluĭ gr. cat. din Timișóra. În nóptea de 10 spre 11 a c. pe la 1 óră după medul nopții, — pe cum cetim în „Dreptatea", — venerabilul preot și protopop onorar gr. cat. din Timișóra Georgiŭ Trăilă aude un sgomot neîndatinat în chilia sa de durmit. Întrebând: „Cine-l?" simte, că cineva se apropie de pat și-și întinde mânile asupra dînsuluĭ. Părintele Trăilă prinde pe necunoscutul de mânĭ și se luptă cu el. Scăpând necunoscutul, care nu a pronunțat nicĭ un cuvînt, din mânile dluĭ Trăilă, a descărcat asupra dînsuluĭ un glonț de revolvĕr, care a pĕtruns în umĕrul drept sub claviculă. În urma sgomotuluĭ produs prin strigarea dluĭ Trăilă și prin detunătura de revolvĕr atentatorul s'a depărtat. Părintele Trăilă, care pe câteva momente și-a perdut consciința de sine, s'a ridicat, a deschis ferésta de cătră stradă și a strigat: „Zur Hilfe! Zur Hilfe!" Întru aceea aŭ venit bĕtrâna económă și mai mulțĭ pompierĭ, carĭ își petreceaŭ în un restaurant din apropiare, carĭ aŭ dat pacientuluĭ primul ajutoriŭ, până la venirea mediculuĭ. În ziua următóre medicĭĭ aŭ constatat, că rana nu e periculósă, dară glonțul nu l-aŭ scos încă. Atentatorul a lăsat în casă o parte din cravata sa și o chee hoțéscă, ĕră în curte o téacă a unuĭ pumnal. El a întrat în chilie pe o ferésta din curte. De urma luĭ nu s'a putut da până acum. Ne dóre de nefericirea, ce a ajuns pe venerabilul preot, și-ĭ dorim însănĕtoșare deplină cât mai curênd.

Religiunea pruncilor. De odată cu legea despre căsătoria civilă intră în vigóre și legea despre religiunea pruncilor. Cu privire la esecutarea acesteĭ legĭ ministrul Wlassics a elaborat dóuĕ ordinațiuni. Prima ordinațiune se referesce la întrarea în vigóre a legiĭ și cassarea nefericiteĭ ordinațiuni din 26 Febr. date de Csáky, ĕră a dóua determină modalitățile referitóre la introducerea în matricule a religiunii pruncilor.

Societatea de lectură Petru Maior a tinerimiĭ universitare române din Budapesta și-a publicat raportul general pe anul 1894/5, din care se constată, că numĕrul membrilor ordinarĭ a ajuns la 70, maximul, de când esistă societatea, scădênd numĕrul studenților, carĭ nu aŭ întrat în sinul societățiĭ. Membri onorarĭ aŭ fost 32, fundatorĭ 25 în viață, 7 morți, și estraordinarĭ 4. Averea totală a societățiĭ face 6192 fl. 44 cr. Biblioteca conține 1531 opurĭ în 1985 vol. și 1269 fascicule.

Dl. Georgiŭ Pop de Băsescĭ la rugarea soțieĭ sale, care era greŭ morbósă, a dobîndit dela ministrul de justiție un concediŭ de 10 ție din carcerul de stat din Vaț. Când a sosit acasă Mercurĭ sara, soția îĭ murise, și astfel nunmai la înmormîntare a putut asista.

Nicolae Roman, comptabil-șef al institutuluĭ de credit „Bistrațana", în urma unuĭ morb de pept agravat și prin carcerul de un an suferit în Seghedin ca osîndit în procesul Repliceĭ — a repausat în 10 Iuniŭ în al 29-lea an al vieții.

Dl Jancsó Benedek, cel mai bun cunoscĕtoriŭ între Magiarĭ al cestiunii române, a fost în septĕmâna trecută în Bucurescĭ spre a-și câștiga documentele de lipsă la studiul, ce-l face asupra aceleĭ cestiunĭ. La întórcerea din Bucurescĭ s'a oprit și în Blaș, unde Mercurĭ și Joĭ a cercetat archivele, bibliotecele și institutele nóstre culturale. Dl Jancsó este un bărbat simpatic, și după cum se părea, s'a simțit bine în mijlocul Blășenilor.

Onórea militară și politica. Redactorul ziaruluĭ „M. Állam", Szemnecz Emil, care e și locotenent de honvedĭ în reservă, a fost condamnat la carcer de stat pentru articulul „Consummatum est" scris din incidentul sancționăriĭ căsătorieĭ civile. Fiind el condamnat și încă pentru delictul de lesa maiestate, era să se procédă contra luĭ Szemnecz și în afacere de onóre militară. Corpul ofițeresc din Alba-Regală a decis, să nu se mai porunéscă contra luĭ investigațiune. Deciderea acésta nu a plăcut liberaluluĭ br. Fejérváry, pentru aceea a cassat-o sub cuvînt, că sufere de defecte formale. Szemnecz trebue lipsit de onórea militară, căcĭ a scris contra căsătorieĭ civile.

Contopirea Jidovilor. Br. Hirsch, vestitul milionar evreŭ, din incidentul votăriĭ legiĭ despre recepțiunea Jidovilor a făcut o fundațiune de 500.000 fl. spre a promova amalgamisarea Jidovilor cu magiarimea. E bucurie mare în Magiarii jidoviți la inimă, că numĕrul lor se înmulțesce cu ceĭ 800.000 de Evreĭ, de cumva nu vor jidovi aceștia milióne de Magiarĭ, cu carĭ vin mai des în contact.

Factorii poștali din Budapesta în numĕr de preste 1000 aŭ inscenat în septĕmâna trecută o grevă. Pe timpul greveĭ aŭ împlinit serviții postal militariĭ și factoriĭ chemați de prin provință. Greviștiĭ și-aŭ pus gravaminele în un memorand și Luni aŭ reîntrat mai toți în serviții lor.

Catastrofă teribilă. În una din minele de cărbuni din apropiarea orașuluĭ Breslau a isbucnit foc. Preste 350 de lucrătorĭ aŭ fost înăduși și consumați de flacărĭ.

Firma Haas et Deutsch, care prin întreprinderile sale cinstite(!) a câștigat câteva milióne și a cumpĕrat o parte a jurnalisticiĭ magiare, a început să esploateze și păduri. Se pare, că între membriĭ firmeĭ aŭ întrat neînțelegerĭ, căcĭ Horn Mór în un lung memoriŭ se denunță pe sine și pe companiștiĭ sĕĭ Haas et Deutsch arĕtând, că prin esploatarea pădurilor erariale dela Lipótujvár aŭ păgubit statul cu ¼ milion florenĭ.

Deputat nou. La Dobrițin s'a ales în 12 a c. deputat dietal candidatul guvernuluĭ Kola János față de candidatul kossuthist Bakonyi.

Ministru lovit de fulger. Ministrul de esterne al Sêrbieĭ Bogicevicĭ în 9 a c., pe când se ducea la o vilă a sa, a fost ajuns de o ploe torențială și lovit de fulger la frunte, dară ĕră s'a trezit. O persónă din apropiarea luĭ a fost însĕ ucisă. Trăsnetul a lovit și vila ministruluĭ.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Esistat-a în resăritŭ vre odată datina, ca clerulŭ diecesanŭ singurŭ să alégă pre episcopŭ? În desvoltarea dreptului bisericescŭ orientalŭ cu privire la constituirea episcopilorŭ putemŭ deosebi dóuĕ perióde, anume periodulŭ întâiŭ, pre care l'amŭ puté numi *periodulŭ democraticŭ,* în care episcopii, clerulŭ şi poporulŭ diecesanŭ concurgeaŭ la alegerea episcopilorŭ, şi periodulŭ alŭ doile, care l'amŭ puté numi *periodulŭ aristocraticŭ,* în care clerulŭ şi poporulŭ fu eschisŭ dela alegerea episcopilorŭ, şi rĕmaserŭ singuri episcopii şi împĕraţii îndreptăţiţi a constitui pre episcopi. Perioda a dóua se începuse destulŭ de timpuriŭ, aşa câtŭ pre timpurile interpreţilorŭ orientali Balsamonŭ şi Zonara în secululŭ alŭ 12-lea şi alŭ 13-lea nicĭ urmă nu mai era de datina periodului întâiŭ în biserica resăritului.

Datina, că numai clerulŭ diecesanŭ să alégă pre episcopŭ cu eschiderea poporului şi fără nicĭ o influinţă episcopéscă, cum a fostŭ în Ardélŭ în epoca calvină, n'a esistatŭ nicĭ cândŭ în biserica resăritului.

Singurŭ dóuĕ alegeri de episcopi numai prin clerŭ vinŭ înainte în tótă istoria bisericiĭ resăritului, carĭ însĕ n'aŭ avutŭ nicĭ o influinţă asupra desvoltăriĭ dreptului bisericescŭ resăriténŭ.

Între aceste cea dintâiŭ se întîmplă în insula Ciprŭ, unde eraŭ şi episcopi latini. Fie-care episcopŭ latinŭ avea lângă sine şi unŭ episcopŭ grecescŭ, care însĕ nu avea diecesa lui propria, ci era numai vicariŭ alŭ episcopului latinŭ, mai cu samă pentru îndeplinirea lucrurilorŭ rituali.

Cu privire la episcopii aceştia Papa Alesandru IV a fostŭ dispusŭ, ca să-i alégă preoţimea diecesană, şi apoi să-i confirmeze episcopulŭ latinŭ. [1])

Unŭ altŭ casŭ, care este mai multŭ curiosŭ decâtŭ de valóre, a venitŭ înainte la Maroniti. Venindŭ eĭ la Roma la începutulŭ secululuĭ alŭ 16-lea spre a se uni cu biserica Romeĭ, Papa Leo X i-a întrebatŭ, că în ce modŭ îşĭ alegu eĭ pre patriarchulŭ? Éĭ aŭ rĕspunsŭ, că din numĕrulŭ preoţimiĭ alegŭ 12 preoţi distinşi, şi pre aceia îi închidŭ în 12 odăĭ separate, şi până atunci îi ţinŭ acolo, până cândŭ votândŭ totŭ mereŭ se unescŭ toţi într'o singură persónă. [2])

Disposiţie aşa curiósă şi ridiculă cu privire la unŭ actŭ de aşa mare însemnătate, cum este alegerea unuĭ patriarchŭ, nu s'a pututŭ nasce decâtŭ în o sectă obscură eretică din resăritŭ, cum a fostŭ secta maroniţilorŭ până la unirea lorŭ cu Roma.

La abisiniĭ în timpurile vechĭ pre patriarchuliŭ îlŭ alegea călugării. [3])

Putemŭ în urma acestora să dicemŭ apodictice, că în resăritŭ nicĭ cândŭ n'a fostŭ în usŭ datina, ca episcopulŭ să fie alesŭ numai prin clerulŭ diecesanŭ.

Pre timpulŭ sinoduluĭ electoralŭ dela 1868, cândŭ atâta s'a greşitŭ în contra istorieĭ şi dreptului bisericescŭ, s'a susţinutŭ şi aceea, că în resăritŭ în mai multe locurĭ singurŭ clerulŭ diecesanŭ ar avé dreptulŭ a alege pre episcopŭ. Căcĭ în punctulŭ 3 alŭ sinoduluĭ tractuluĭ protopopescŭ alŭ Cluşuluĭ ţinutŭ atunci pentru alegerea deputatuluĭ la sinoduliŭ electoralŭ étă ce cetimŭ:

„Deşi Pravila bisericiĭ resăritene, dice, că archiepiscopulŭ să se alégă de episcopiĭ provinciali, acésta se înţelege numai în acele provinciĭ, unde nu s'a îndatinatŭ clerulŭ a alege pre episcopŭ respective mitropolitŭ.“ [4])

Ar urma din aceste, că pre timpurile, cândŭ s'a formatŭ legislaţiunea Pravileĭ cu privire la alegerile episcopilorŭ, în adevĕrŭ prin mai multe locurĭ în resăritŭ era usulŭ, că episcopulŭ se alegea de clerulŭ diecesanŭ. Atunci însĕ e mirare, cum de Pravila, care în atâtea locurĭ dispune, ca episcopiĭ să fie aleşi érăşi de episcopi, n'a reflectatŭ de locŭ la bisericile acele, la carĭ clerulŭ diecesanŭ alegea pre episcopulŭ, şi nu a regulatŭ cu ver unŭ canonŭ şi usulŭ acesta. Saŭ dacă acésta s'ar păré prea multŭ, e mirare, că nicĭ unulŭ din canónele Pravileĭ, care dispune, ca episcopii să fie aleşi prin episcopi, nu a adausŭ clausula, că se leaŭ afară bisericile, la carĭ clerulŭ are dreptŭ a alege pre episcopŭ.

N'a făcutŭ însĕ Pravila nicĭ una nicĭ alta, fiindŭ că acelŭ usŭ nu a esistatŭ nicăirĭ în rĕsăritŭ pre timpurile, cândŭ s'a formatŭ legislaţiunea Pravileĭ. Şi dacă sinodulŭ dela Cluşŭ din 1868 totuşi a susţinutŭ, că a esistatŭ, a susţinutŭ fără nicĭ unŭ temeiŭ şi fără nicĭ o dovadă, ceea ce prd timpurile acele era tare la ordinea dilei.

În biserica apusuluĭ avemŭ unŭ singurŭ casŭ, care semĕnă încâtva cu alŭ nostru. Şi acesta este în Irlanda, unde pentru episcopatele vacante canonicii laolaltă cu parochii candidézĕ treĭ persóne, asupra cărora apoĭ mitropolitulŭ împreună cu episcopiĭ sufraganĭ îşĭ daŭ părerea, şi apoĭ Papa denumesce pre unulŭ după placŭ. [1])

* * *

Modulŭ alegeriĭ capilorŭ bisericescĭ la celalaltĭ orientalĭ uniţĭ cu Roma.

1. *Patriarchulŭ melchiţilorŭ din Antiochia.* Pre acesta îlŭ alegŭ archiepiscopiĭ şi episcopiĭ sufraganĭ, şi apoĭ alesulŭ îşĭ capĕtă confirmaţiunea dela Papa. Melchiţiĭ s'aŭ unitŭ cu biserica Romeĭ în secululŭ alŭ 18-lea, şi folosescŭ în biserică ritulŭ grecescŭ.

2. *Patriarchulŭ maroniţilorŭ din Antiochia.* Pre acesta asemenea îlŭ alegŭ episcopiĭ sufraganĭ. Eĭ s'aŭ unitŭ cu Roma în secululŭ alŭ 12-lea şi alŭ 16-lea.

3. *Patriarchulŭ Sirilorŭ din Antiochia.* pre care asemenea îlŭ alegŭ episcopiĭ. Eĭ se unirŭ cu Roma numai la capetulŭ secululuĭ alŭ 18-lea.

4. *Patriarculŭ Caldeilorŭ din Babilonŭ* asemene se alege de episcopii supuşi. Unirea lorŭ cu Roma s'a întîmplatŭ în secululŭ aiŭ 17-lea cam pre unŭ timpŭ cu a nóstră.

5. *Patriarculŭ Armenilorŭ din Cilicia* asemene se alege de episcopiĭ sufraganĭ. Unirea lorŭ cu Roma s'a începutŭ încă în evulŭ de mijlocŭ şi s'a continuatŭ până în timpulŭ mai noŭ. [2])

Episcopiĭ în Patriarcatele aceste saŭ se alegŭ de sinodu ascultândŭ şi părerea cleruluĭ şi a poporuluĭ după datina veche bisericéscă, saŭ numai de clerŭ şi poporŭ, şi apoĭ alegerea o confirma patriarculŭ, saŭ se denumescŭ de patriarculŭ. [3])

Nicăirĭ însĕ în nicĭ unulŭ din cele 5 patriarchate nu se alege episcopulŭ ca mitropolitulŭ la noĭ în Ardélŭ numai de clerulŭ diecesanŭ cu deplina eschidere a poporuluĭ şi a sinoduluĭ archierescŭ.

* * *

Cum se constituieaŭ episcopiĭ în România în timpurile vechĭ, şi cum în timpulŭ de faţă. Biserica din România neîndŭ ca cea din Ardélŭ supusă uneĭ bisericĭ de credinţă şi limbă straină, pre lângă tótă decadinţa bisericiĭ resăritului dela desbinarea fotiană încóce, totuşi şi-a păstratŭ multŭ mai curată disciplina orientală din Pravilă decâtŭ cum şi-o a pututŭ păstra biserica din Ardélŭ. Se vede acésta între altele şi de acolo, că în timpurile vechĭ constituirea episcopilorŭ se întîmpla strînsŭ după disposiţiile Pravileĭ în sinódele archierescĭ.

Avemŭ despre acésta urmă sigură în un dipticŭ alŭ archiepiepiscopilorŭ Ungro-vlachieĭ începêndŭ dela anulŭ 1668 păstratŭ în unŭ manuscrisŭ alŭ mitropolieĭ din Bucurescĭ. [4])

În dipticulŭ acesta se amintesce între alţiĭ şi unŭ Grigoriŭ II, care mai înainte fusese episcopŭ alŭ Rîmniculuĭ. Principele Manuilŭ Rusetŭ şi Teodosiŭ Patriarchulŭ Constantinopoleĭ la 25 Iuliŭ 1770 îlŭ destină de archiepiscopŭ. Elŭ însĕ nu-şĭ ocupă scaunulŭ, fiindŭ că nu fu alesŭ în înţelesulŭ Pravileĭ de către episcopiĭ comprovinciali, şi alegerea atunci nicĭ nu se putea face, de órece Parteniŭ episcopulŭ Rîmniculuĭ murise, éră Cosma episcopulŭ Buzeuluĭ nu era acasă, ci se duse cu óstea ruséscă, éră episcopia Argeşuluĭ încă nu era ridicată, şi aşa nu se putu ţiné sinodŭ archierescŭ, în care se fie alesŭ după disposiţiile Pravileĭ prin archiereiĭ mitropolieĭ.

Din aceste se vede, că pre atunci în România se observaŭ cu rigóre prescrisele Pravileĭ cu privire la la constituirea episcopilorŭ. Şi cumcă şi înainte de Grigoriŭ totŭ prin archiereĭ se întîmplă alegerea episcopilorŭ, se vede totŭ din acelŭ dipticŭ, în care despre archiepiscopulŭ Mitrofanŭ (alesŭ 1716) se dice, că a fostŭ subscrisŭ în actele alegeriĭ luĭ Danilŭ episcopulŭ Buzeuluĭ, şi totŭ asemene se dice despre archiepiscopulŭ Ştefanŭ II (alesŭ la 1731) că a fostŭ subscrisŭ în actele alegeriĭ episcopuluĭ

---

[1]) Thomassin op. cit. P. II. Lib. II. c. 41 p. 14.

[2]) Totŭ acolo.

[3]) Totŭ acolo.

[4]) »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 58.

[1]) Vehring »Kircheurecht« pag. 564.

[2]) Despre toţi aceştia veţi: Vehring »Kirchenrecht« pag. 504, şi »Instituţiunile dreptului bisericescŭ« de Dr. Ioanŭ Raţiŭ. Blaşŭ 1877 pag. 255 şi uu.

[3]) Vehring op. cit. pag. 504.

[4]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 226 şi uu.

Misailă la Buzeŭ. Actele aceste suntŭ actele sinodului archiereseŭ, în care furŭ aleşi respectivii episcopi.

Alegerea în sinodulŭ archiereseŭ se întîmplă după pracsa veche resăritenă aşa, că archiereii presenţi candidaŭ treĭ persóne, dintre carĭ apoĭ saŭ mitropolitulŭ saŭ principele ţĕrii denumiea pre unulŭ.

Dovadă secură despre modalitatea acésta avemŭ în actele alegerii mai multorŭ mitropoliţi aĭ Belgraduluĭ, pre carĭ, cândŭ mergeaŭ în România spre a se sfinţi, mitropolitulŭ Tergovişteĭ îĭ supunea uneĭ nóuĕ alegerĭ prin archiereĭ. Despre acésta însĕ vomŭ vedé mai târdiŭ.

La totŭ casulŭ însĕ pricipele şi notabiliĭ ţĕreĭ încă aveaŭ influinţă în constituirea episcopilorŭ.

În timpurile mai nóuĕ mai cu samă dela unirea principatelorŭ încóce, episcopii în România se alegeaŭ de aşa numita *„adunare obştéscă“*, compusă din boieri şi din clerulŭ înaltŭ. Pre celŭ alesŭ îlŭ întăria principele. [1])

În timpulŭ de faţă avemŭ să deosebimŭ aşa numiţii: *archiereĭ locotenenţi* de aşa numiţiĭ *episcopi eparchioţi*. Ceĭ dintâiŭ nu aŭ diecesă, şi suntŭ numaĭ titularĭ însĕ sfinţiţi. Ceĭ din urmă suntŭ episcopi cu diecesă.

Ceştĭ din urmă suntŭ: mitropolitulŭ din Bucuresci, dela Iaşi, episcopiĭ: Rîmnicului, Romanului, Buzeului, Huşilorŭ, Argeşului şi Dunării-de-josŭ.

Ceĭ din urmă suntŭ archiereiĭ numiţi: alŭ Ploeştilorŭ, Craioveĭ, Rîmniculuĭ săratŭ, Piteştilorŭ, Botoşanilorŭ, Băcăuluĭ, Berladuluĭ şi Galaţuluĭ.

Pre archiereiĭ titularĭ sfinţiţi îĭ alege aşa numitulŭ *„sfîntulŭ sinodŭ“* compusŭ din toţi episcopiĭ eparchioţi şi archiereiĭ titularĭ. [1])

Pre episcopiĭ eparchioţi saŭ cu diecesă în vîrtutea aceleĭ legĭ îĭ alegŭ corpurile legiuitóre, adecă camera deputaţilorŭ şi senatulŭ în şedinţa comună, în care aŭ votŭ toţi membriĭ ortodocşi aĭ acestorŭ dóuĕ corpurĭ. Ceĭ aleşi suntŭ érăşi saŭ din numĕrulŭ celoralalţi episcopi eparchioţi saŭ din numĕrulŭ archiereilorŭ titularĭ.

(Va urma.)

* * *

[1]) Vehring »Kirchenrecht« pag. 506.

[1]) Vedĭ c. III alŭ »Legeĭ organice« a sfinteĭ bisericĭ autocefale romane«, Bucurescĭ tipografia cărţilorŭ bisericescĭ 1889 pag. 12.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

I. O familie de coloniştĭ.

După ce Francesiĭ cuceriră Algeria, aŭ început, să coloniseze ţara asta fórte roditóre, dar puţin lucrată din punct de vedere economic. Şi maĭ mariĭ Algerieni şi aveaŭ deja posesiuni, unĭĭ pe lângă mare, alţiĭ pe podeiele délurilor, lucrate fórte bine de economi europeni. Poporul de rînd însĕ îşi purta economia şi pe maĭ departe tot în chipul cel primitiv, cum o maĭ purtase şi maĭ înainte. Căcĭ Arabiĭ nu sunt maĭ de loc prietiniĭ economieĭ, şi eĭ preste tot fórte cu greŭ se hotărĕsc a se stabili undeva. Eĭ socotesc de al lor tot pămîntul, cât îl vĕd cu ochiĭ, şi spinarea cailor sprinteni e tronul, de pe care ocârmuesc ei lumea. Şi în acest chip agricultura rĕmâne Cabililor, carĭ lucră aşa de nepăsătorĭ pămîntul, cât nicĭ nu-ţi poţi închipui.

Ajungênd dar ţara acésta sub domnia Francesilor, tóte trebuiră să ĭea o altă faţă. Guvernul luĭ Louis Filip promitea coloniştilor munţi de aur. Pămînturile aveaŭ să le priméscă maĭ în cinste şi pentru vite şi unelte economice n'aveaŭ să plătéscă decât un preţ maĭ de nimic. Şi cu tóte aceste se găsiaŭ puţinĭ ómenĭ, carĭ să-şi lase ţara. Francesul îşi iubesce cu mult maĭ mult ţara, „la belle France“, decât ca să-şi caute o altă patrie. El merge, ce e drept, în ţĕrĭ străine, dar numaĭ spre a-şi lărgi cercul vederilor, spre a-şi înmulţi cunoscinţele şi spre a câştiga banĭ, — dar nu spre a rĕmâné acolo. Cât ce-şi ajunge ţinta, se întórce érăşi în patria sa, cu carea şi până atuncĭ a fost în strînse legăturĭ.

Între aceste familiĭ puţine de coloniştĭ, cărora promisiunile guvernuluĭ li-se părură acceptabile, se găsia şi grădinariul Bernard Jocerau, care la vrista de patru decĭ de anĭ se hotărî, să se aşeđe în Algeria cu femeea sa Susana, cu fiul sĕŭ Eugen, care de abia avea opt anĭ, şi cu copiliţa sa Blanca cea de patru anĭ.

Jocerau se împărtăşise în tinereţele sale de o bună educaţie, — singurul lucru, ce i-l putură da parinţiĭ, — cu care însĕ îĭ era greŭ, să trăéscă ca grădinariŭ aprópe de Bordeaux. Grădinăritul în sudul Franţeĭ, dar maĭ cu samă în jurul oraşelor maĭ marĭ e în flóre şi e fórte rentabil, numaĭ cât spre a fi grădinariŭ cum se cade, trebue ţarine şi banĭ, cu carĭ să poţĭ lucra, eventual din carĭ să poţi trăi, până ţi-aĭ vinde productele.

Jocerau avea vre-o mie de francĭ, cam puţinĭ, ca să încépă o întreprindere maĭ mare, şi de aceea se apucă de una maĭ mică, carea îĭ aducea puţin profit. Şi de vreme ce amĕsurat crescerii sale îĭ veni pofta, să ducă o viaţă conformă claselor maĭ avute, venitele începeaŭ ḑi de ḑi a fi tot maĭ puţin îndestulitóre. Şi după ce vĕḑu, că în primiĭ anĭ pe lângă tótă sirguinţa nu-ĭ rĕmâne de pus de laturĭ nimica, începu a se gândi serios la o schimbare a moduluĭ de traiŭ.

Repetitele provocărĭ, prin carĭ îndemna guvernul pe cetăţenĭ, să mérgă în Algeria, deşteptară în sfârşit şi atenţiunea luĭ, şi el şi începu a studia *raporturile de acolo*. Resultatul studiuluĭ a fost mulţămitoriŭ. El scia, că mutat în Algeria va avé, să ducă o viaţă grea şi plină de lipse. Calcula însĕ, că bogăţia pămîntuluĭ îl va resplăti în aşa chip, cât după ḑece, cel mult după cincĭ spre ḑece anĭ va puté să se întórcă érăşi în Franţa în condiţiunĭ cu mult maĭ bune, aşa cât atuncĭ îĭ va fi uşor, să între ca părtaş în vre-o întreprindere, orĭ chiar să încépă însu-şĭ o speculă. Pe lângă acestea Jocerau îşi ḑicea, că cu cât greutăţile şi ostenelile, ce va avé să întimpine, vor fi maĭ marĭ, cu atât va ajunge maĭ iute la ţinta sa. Şi astfel se şi hotărî, să mérgă în Africa.

Jocerau era un bărbat îndrăzneţ şi cutezătoriŭ, care nu scia de frică. Şi de vreme ce fusese şi soldat, scia manua puşca chiar aşa de bine, ca şi hârleţul. El gândia, să-şi întocméscă casa astfel, cât unul atac din partea órdelor prădătóre să pótă resista până atuncĭ, până ce îĭ va puté veni în ajutor fie vecinii, fie armata.

Luĭ îĭ trebuise ceva ostenélă, până putu face pe soţie-sa, să se hotăréscă pentru mutare. Îndeplinit şi lucrul acesta, celealalte aveaŭ să urmeze maĭ repede. Nu maĭ trecură decât câteva lunĭ, şi vînḑêndu-şĭ tot ce avuse, era deja stabilit ca proprietariŭ pe o fermă situată în partea de médḑi a podeiuluĭ algeric.

Casa, în care locuia, nu era nicĭ pe departe aşa, după cum şi-o socotise maĭ înainte. El îşi făcuse de o cam dată o baracă zidită din cărămidă şi coperită cu ţigle. În lăuntru nu era decât un spaţ mare gol, ce servia deodată şi ca culină şi ca odae de locuit. Lângă ea maĭ era o încăpere maĭ mică pentru durmit. Îndĕrĕtul caseĭ era un şopru deschis, sub care se ţineaŭ sculele economice şi în aniĭ ceĭ dintâiŭ chiar şi bucatele. Caiĭ şi vitele, carĭ le avea, stăteaŭ de o camdată sub ceriul liber, până ce le făcu şi acestora un grajd. În jurul colonieĭ acesteia era un gard de ţĕruşi groşi, printre carĭ Jocerau plantase acaţi spinoşi, carĭ să facă întrarea imposibilă. În lăuntrul îngrăditurii acesteia maĭ era încă o căsuţă maĭ mică, în care şedeaŭ ceĭ treĭ servitorĭ aĭ luĭ Jocerau. Agriĭ, carĭ aparţineaŭ colonieĭ, se întindeaŭ de-a drépta şi de-a stînga caseĭ.

Vecinĭ din Europa eraŭ puţinĭ, cam vre-o 10—12 familiĭ, şi şi acestia încă împrăştiaţi în distanţă de câte un mil. Pentru aceea însĕ la depărtare de dóuĕ óre era cuartirul uneĭ companiĭ din legiunea francesă, carea avea chemarea de a griji pe coloniştĭ. Posturĭ şi forturĭ de acestea eraŭ maĭ multe de-a lungul frontieriĭ, şi pentru ca ele să pótă fi într'ajutoriul coloniştilor, fie care colonist avea în curtea sa o prăjină lungă, şi în vîrful eĭ sta o massă de puciósă, căreia în timp de primejdie i-se da foc. La semnul acesta vînătoriĭ „Chasseurs d'Afrique“ staţionaţi pe la posturĭ viniaŭ repede într'ajutoriŭ.

Sub paza acestora Jocerau se scia fórte sigur, şi din pricina asta nicĭ nu luase alte măsurĭ de apĕrare.

Afară de vecinii sĕĭ europeni Jocerau maĭ avea încă unĭĭ, carĭ însĕ nu-ĭ făceaŭ multă plăcere. Aceştia eraŭ Cabilii din Gialmara. Căpetenia lor îşi întinsese ferma sa în forma unuĭ semicerc mare, care se întindea până departe în pustie. Dar nu trecu multă vreme, şi el se împrietini cu presenţa lor. Eĭ eraŭ preste tot ómenĭ pacinicĭ şi trăiaŭ liniştiţi pe lângă turmele şi agriĭ lor. Singurul lucru rĕŭ, ce-l făceaŭ, era, că maĭ furaŭ câte odată ĭĕrbă din fînaţele luĭ Jocerau orĭ luaŭ câte ceva din bucatele luĭ, maĭ înainte de ce şi-le-ar fi adus în şură. Pentru aceea însĕ Jocerau nu se supĕra, căcĭ venitele fermeĭ sale eraŭ îndestulitóre.

Şi aşa familia trăia liniştită. De atacurĭ n'avea să se témă, căcĭ cât ce se arĕta primprejur vre-o cétă de Beduinĭ, îndată sosiaŭ şi chasseuriĭ de Africa şi legionariĭ

şi-l respingeaŭ. După ce însĕ şi Abdelkader a fost rănit, prins şi dus în Franţa, viaţa liniştită din întrĕgă colonia nu era mai mult turburată de nimic. Şi mulţămită împrejurăriĭ acesteia, bunăstarea lui Jocerau crescea din an în an, şi avuţia luĭ se tot măria, şi asta cu atât mai mult, cu cât regimul francez da mai mult pentru a provedé ţara cu comunicaţiune bună şi uşóră, contribuind în acest chip în mod însemnat la uşorarea esportului productelor.

În acest restimp Jocerau duse la bun sfârşit planul, ce şi-l făcuse faţă de întărirea locuinţeĭ. El îşĭ zidise adecă jur împrejur un zid provĕdut cu metereze saŭ găurĭ de împuşcat, care împreuna una cu alta singuraticele clădirĭ din curte. Apoĭ fiind că cultivarea îngrijită a pămîntuluĭ rĕsplătia după cuviinţă lucrul, îşĭ înmulţi şi personalul servitoriŭ la şese.

Independinţa, în care trăĭa el acuma, lĭ convinia tare mult. Nu e mirare decĭ, că deşi i-se dase ocasiune, ca să se întórcă de mult acasă în Franţa, el preferi, să mai rĕmână şi mai departe aci, unde era asemenea unuĭ crăişor. Şi pe lângă aceea şi colonişti europenĭ încă se înmulţiaŭ din an în an.

(Va urma.)

Bibliografie.

Zelosul scriitor istoric dl *Petru Broştean* a scos de sub tiparĭŭ în ţilele acestea fasc. I. din opul Drluĭ Francke *„Istoria împĕratului Traian şi a contimpuranilor sĕĭ“*, a cărui traducere e autorisată să o facă dsa.

Fasciculul acesta (8° mare, IV+64 pag.), tipărit frumos pe hârtie fină, are în frunte drept aclus reproducerea statueĭ luĭ Traian din muzeul neapolitan şi cuprinde: I. Patria luĭ Traian. II Numele şi dignităţile luĭ Traian. III Familia luĭ Traian. IV Traian în Germania. V Geţiĭ şi Dacii.

Opul întreg va fi de 48 cóle şi va apărè în 12 fasciculĭ lunarĭ de câte 4 cóle. — Preţul luĭ va fi de 4 fl. plătibil în rate cuartale anticipative de câte 1 fl.

E de datorinţa nóstră a procura acéstă carte, căcĭ după cum ţice cu tot dreptul dl Broştean în invitarea la prenumeraţiune, „Româniĭ din Dacia traiană, carĭ se numesc cu predilecţiune şi cu o mândrie nobilă *strănepoţiĭ luĭ Traian,* Româniĭ, descendenţiĭ vechilor legionarĭ şi veteranĭ aĭ Romeĭ antice, care într'un restimp de 17 vécurĭ aŭ devenit un popor latin de 12 milióne, — nu posed încă până astăţĭ nici o istorie a divului lor creator, a împĕratului Traian de eternă memorie, cu tóte că a sosit timpul, ca şi noĭ Româniĭ, creaţiunea monumentală a acestuĭ imperator, să ne apucăm de . . . descrierea vieţiĭ şi a glorióselor luĭ fapte, carĭ aŭ dat primul impuls şi a pus temeĭul la nascerea naţiuniĭ nóstre.“

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copciĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu marginiĭ aurite fl. 6.40.

Euchologiu

ediţiunea a **dóua**, revĕdută după originalul grecesc şi îndreptată în modŭ însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipari frumos în **negru** şi **roşu**. — Preţul nelegat fl. 2.80, éră legat în pele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptul şi istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologetic din incidentul invectivelor „Gazeteĭ Transilvanieĭ“ şi a dluĭ Nicolaŭ Densuşan asupra Mitropolituluĭ Vancea şi a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Preţul **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Preţul **1** fl. Ambele părţi espedate franco **1** fl. **85** cr.

Editor şi redactor rĕspunzĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 2182—1895. (19) 1—3

Concursŭ.

La postul de advocat archidiecesan al Clerului gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş se escrie prin acésta concurs cu terminul de 30 Iuliŭ n. 1895. pe lângă următórele emolumente:

1. Honorariŭ de 1000 fl. adecă o mie florenĭ v. a. la an, care se solvesce în rate lunare decursive dela Cassa centrală archidiecesană.

2. O chilie în curtea metropolitană ca local de cancelarie, încălţită în timp de ĭérnă cu lemne din aceea-şĭ curte.

3. Pentru escursiunĭ, ce le-ar face advocatul în ambitul dominiilor, se dă sub titlu de prejunctură pe ţi 5 fl. v. a., dacă prejunctura nu ar căpĕta-o în natură, însĕ diurn în casul acesta nu se solvesce. Pentru escursiunile afară de teritoriul dominiilor, încât călĕtoria s'ar face pe calea ferată, se solvesce bilet de cl. II. şi diurn de 4 fl.; afară de calea ferată pe ţi pentru prejunctură 5 fl. şi diurn 4 fl. v. a.

4. Spesele şi remuneraţiunile licuidate în procese numaĭ într'atâta compet advocatuluĭ, încât acelea le supórtă contrariĭ, şi dela aceia se pot incassa; de sine înţelegêndu-se, că în acest cas el are a restituĭ fondului interesat anticipaţiunile, ce eventual i-s'ar fi dat, pe cum şi tóte spesele făcute de fond în acest proces, fie acelea diurne, spese de călĕtorie orĭ alte spese; ér în procesele, în carĭ contrariul óre-cărui fond nu este convins cat la suportarea speselor licuidate pe partea advocatuluĭ archidiecesan; pe cum şi în procesele, carĭ nu s'aŭ câştigat vis-à-vis de fondul interesat, advocatul nu va avé drept a pretinde dela Fondurile archidiecesane esolvirea speselor licuidate, ci numaĭ a erogaţiunilor, a competinţeĭ solvite martorilor saŭ comisiunilor judecătorescĭ, vectura şi diurne, de cumva nu i-s'ar fi anticipat.

5. Pentru aceste emolumente advocatul archidiecesan este obligat a locui în Blaş, a purta procesele cele urbariale şi civile ale dominiilor Veneratuluĭ Cler, cât şi a representa aceele dominiĭ înaintea tuturor forurilor judiciale şi administrative în tóte afacerile juridice personalĭ şi realĭ; mai departe este obligat a-şĭ da opiniunea juridică în tóte causele, dominale, fundaţionale şi bisericescĭ, ce i-s'ar cere din partea Preaveneratuluĭ Ordinariat, a consistoriuluĭ archidiecesan, a capitululuĭ metropolitan şi a Administraţiunilor fundaţiunilor archidiecesane, fără a pretinde remuneraţiune separată pentru aceste opiniunĭ juridice.

Cel ce reflectézĕ la acest post, aŭ să-şĭ aştérnă concursele la Consistoriul archidiecesan gr. cat. din Blaş, alăturând la concurs carte de botez şi documentele de cualificaţiune, ce le posed.

Blaş din şedinţa Consistoriuluĭ archidiecesan ţinută în 8 Iuniŭ 1895.

Victor
Mitropolit.

Nr. 116—1895. (18) 1—3

Edict.

Anisia Marincaş gr. cat. născută în Bogdana părăsindu-şĭ acum de 13 anĭ pe soţul legiuit Ioan Clortea gr. cat. din Nireş şi necunoscêndu-i-se ubicaţiunea, prin acestea este provocată, ca în termin de un an şi o ţi să se presenteze înaintea subsemnatuluĭ for matrimonial de I-a instanţă, căcĭ la cas contrar, causa divorţială urdită în contră-i de către susnumitul soţ se va institui, pertracta şi decide şi în absenţă-i.

Dela forul matrimonial gr. cat. de I-a inst. a tractului protopopesc al Almaşuluĭ.

În Morlaca la 7 Iuniŭ 1895.

Ioan Pop,
preş. al forului matr. de I. inst

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşezarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŏŭ ou plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 18—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a dóua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administratiunea **Unirii**» în Blaș.

Anul V. | Blaș 22 Iuniŭ 1895. | Numĕrul 25.

Afacerea maturisanților din Blaș.

Tot publicul românesc este informat din foile nóstre de ḑi despre afacerea studenților din Blaș, carĭ în luna acésta aveaŭ să depună esamenul de maturitate.

Dacă nu se făcea publicitate din lucrul acesta, noĭ nu ne-am fi ocupat de el, până nu s'ar fi terminat de factoriĭ competenți. Acum însĕ, când tótă lumea vorbesce și scrie de el, trebue să ne desfășurăm și noĭ părerile în o causă, ale căreĭ urmărĭ încă nu se pot prevedé.

Maĭ mulți studenți din clasa a 8-a — conform obiceiuluĭ din aniĭ precedenți — s'aŭ fotografat *separat,* și din fotografiĭ separate aŭ compus un *singur portret,* în mijlocul căruia aŭ așeḑat fotografia profesoruluĭ de clasă Ciriac B. Groze. Nu se scie, care dintre studenți, fără scirea și învoirea profesoruluĭ, a pus apoĭ de-asupra portretuluĭ inscripția: *„Venin vom lua, în foc ne vom scălda pentru idealul național.“* Cineva dintre Magiarĭ a vĕḑut portretul și a făcut cas mare din inscripțiunea acésta prin foile magiare. Fiind informat și ministrul de culte și instrucțiunea publică despre lucru, a dispus sistarea esamenuluĭ scripturistic de maturitate până la terminarea causeĭ pe basa investigațiuniĭ, ce ar avé să se facă de auctoritatea bisericéscă cu asistința procuroruluĭ Csiki din Alba-Iulia.

Acesta este casul, pe cât îl cunóscem din foile de ḑi. Ce aŭ făcut în causă auctoritățile nóstre bisericescĭ și școlare, nu se ține de noĭ, și nicĭ nu voim a discuta aci, fiind deplin convinși, că ele numaĭ în interesul gimnasiuluĭ și al părinților respectivilor studenți vor lucra.

Noĭ voim să discutăm aci numaĭ procedura Ministruluĭ, care din maĭ multe puncte de vedere ni-se pare arbitrară și nedréptă.

În articulul de lege XXX din 1883 despre școlele secundare s'a pus un paragraf (50), cu care un ministru violent póte nimici orĭ ce gimnasiŭ nemagiar. Paragraful acesta vorbesce despre drepturile și datorințele ministruluĭ de culte și instrucțiunea publică în cas, când în vre-un gimnasiŭ se ivesc rele morale orĭ tendințe contrare statuluĭ. Dacă ministrul află despre acésta, prima luĭ datorință este, să vindece rĕul prin auctoritatea competentă bisericéscă în sfera eĭ de activitate. Dacă rĕul nu se delătură de auctoritatea competentă bisericéscă, ministrul este îndreptățit a face cercetare prin organele sale și pe basa investigațiuniĭ acesteia a pretinde delăturarea persónelor, carĭ s'ar fi aflat vinovate în grad așa de mare, încât la un profesor dela gimnasiile de stat vinovăția acésta ĭ-ar aduce perderea oficiuluĭ. În fine dacă nicĭ pe calea acésta nu se delătură rĕul, ministrul este îndreptățit a face Maiestățiĭ Sale Regeluĭ propunerea pentru închiderea gimnasiuluĭ.

Orĭ cât de drastic ar fi acest paragraf, el totuși țĕrmurésce volnicia ministruluĭ, pentru că el are să pășéscă pe treĭ trepte, până ce ajunge la curarea radicală a rĕuluĭ, ce s'ar descoperi într'un gimnasiŭ.

Prima tréptă este, ca ministrul să recerce pe auctoritatea bisericéscă competentă, ca ea singură, fără de întrevenirea unuĭ alt organ străin, să delăture rĕul, ce s'ar fi ivit.

Ministrul însĕ în casul nostru a sărit preste acéstă tréptă, de órece nu a lăsat auctorității bisericescĭ, ca ea singură, fără amestec străin, să delăture rĕul închipuit, ci a dispus, ca și un organ străin, adecă procurorul regesc, încă să conlucre la investigațiune; ceea ce ministrul nu ar fi fost în drept, să o facă în sensul paragrafuluĭ citat din lege, și pentru aceea cu drept cuvînt am ḑis noĭ, că procedura luĭ în casul acesta e *arbitrară.*

Procedura ministruluĭ este însĕ și *nedréptă.* Între studenții, carĭ aŭ, să depună esamenul de maturitate, sunt maĭ mulți, carĭ nu figuréză în portret. De aceea ministrul, când a sistat esamenul scripturistic de maturitate, a lovit în maĭ mulți studenți, carĭ sunt cu totul nevinovați.

Apoĭ mĕsura luată de ministrul nu este în consonanță cu principiile elementare de drept, și tocmaĭ pentru acésta este nedréptă. Chiar și când studenții ar fi înțeles sub cuvintele din devisa aceea, ce înțelege saŭ se

Feuilleton.

Scrisórea viitoriuluĭ.

Baccilul cărunțieĭ încă nu mĭ-a intrat în barbă, afară de rosele primăverii încă numaĭ puținĭ spinĭ numĕr, și totuși în atâtea feluri am scris, și Dumneḑeŭ scie, în câte feluri voiŭ maĭ scrie, Dumneḑeŭ scie, după câte ortografiĭ va maĭ trebui să scriŭ, de voiŭ maĭ avé încă multe ḑile de trăit.

Încă nicĭ nu apucasem bine a sci, că și limbă latină a maĭ fost pe lume, și învĕțătoriul aprig îmĭ și socotia de crimă, dacă în loc de a scrie *mésa, porceli* și alte de aceste, mĕ scăpam și scriam *masa, purcei* ș. a. m. d. Îmĭ este gróză și numaĭ să-mĭ aduc aminte, cum curgea asupra mea potopul de înfruntărĭ cu repejunea uneĭ ploĭ de vară venite cu furtună! Nu-mĭ aduc bine aminte, dar într'atâtea fulgere și durduiturĭ nu-l modru, să nu maĭ fi ajuns și vre-un trăsnet asupra bietuluĭ meŭ cap.

A fost greŭ, aŭ trebuit să se reverse multe șiróe de dojenĭ asupră-mĭ, până a mĕ deda, dar pe urmă m'am dedat, și m'am dedat așa de bine, cât felul acesta de scriere, — cum se ḑice, — mi-s'a prefăcut în sânge. Dar a trebuit să mi-l scot din sânge și să mĕ împrietinesc cu fel de fel de codițe și cornițe, să mĕ dedaŭ cu scrisórea împodobită cu un potop întreg de pene și zorzóne, și fiindcă a trebuit, am făcut-o și acésta. Și acum pe urmă, ca să țin și eŭ paș cu mersul lumiĭ, luĭ *ŭ* final, prietin vechiŭ de pe vremea, când încă nu purta căciulă, ĭ-am arĕtat frumușel ușea. Dar abia ĭ-am fost arĕtat ușea, și împrejurările m'aŭ și silit, să alerg în urmă-ĭ și să-l rog cu multe vorbe, să se îndure, să revină, să-mĭ ajute, să pot scrie vorbele: *unghiŭ, vechiŭ,* și alte asemenĭ.

Étă prin câte am trecut până acuma, și dacă pe lângă scriere ar fi să socotesc și cetirea, îndată la început ar trebui să pun literile cirilice, ér maĭ târḑiŭ și civilele!

Drept spunênd scrierea o socotesc un fel de haĭnă, în carea îți îmbracĭ cugetele, și fiind că e haĭnă, e supusă modeĭ, se schimbă veciniC. Dacă e prea greóe, dacă îți strînge trupul ca în féră, orĭ și numaĭ dacă forma eĭ nu-ți place, cereĭ alta maĭ ușóră, maĭ cu tignă și croită maĭ de samă. Întors însĕ, dacă aĭ dat de o haĭnă bună în pănură saŭ pânză și frumósă în formă și cu tignă și în stat și la mers, și în odihnă și la lucru, o grijescĭ cu scumpĕtate și ținĭ mult la croitorul, care ți-a făcut-o. Cu tóte aceste în dorul de a te ține de lume se póte întîmpla, să facĭ necuminția de a-ți lăsa portul comod și bun de până acuma, ca să te îmbracĭ, cum lumea se îmbracă, și de multe orĭ și fără voe eștĭ silit, să o facĭ.

Fiindcă nu se póte, să avem fiecare fel de scriere deosebit, cu scrierea merg alături cu lumea, cu scrierea mĕ țin de moda statorită de filologĭ, pe carĭ îĭ socotesc croitorĭ în ale ortografieĭ. Necuminția, să-mĭ cășunez multă batere de cap, dacă vorba *arată* trebue să o scriŭ așa, cum am scris-o cu *a* la mijloc, orĭ póte cu *e,* fiindcă persóna a dóua e *areți,* — ḑic necuminția acésta nu o fac. Când urechea îmĭ ḑice *a,* scriŭ *a,* când cred, că trebue *e,* pun *e* și trec maĭ departe. Am eŭ destui de lucru, și nu am vreme de perdut.

De mine statorésc filologiĭ orĭ ce ortografie, le voiŭ urma, numaĭ să le urmeze lumea românéscă Să mi-se spună, cum să scriŭ, și așa voiŭ scrie, să mi-se spună acurat, orĭ unde numaĭ póte fi îndoélă, și dacă așa vor scrie aiții, pe cât mĕ va ajuta numaĭ mintea, așa voiŭ scrie și eŭ. Însĕ unde nu

face că înţelege ministrul, eĭ nu puteaŭ fi pedepsiţi cu sistarea esamenuluĭ, înainte de ce s'ar fi investigat afacerea şi s'ar fi adus sentinţa, căcĭ nimenia pe lume nu se pedepsesce înainte de a fi fost judecat. Pedépsa acésta lovesce apoĭ fórte amar pe bieţiĭ părinţi, carĭ în cas, când esamenul nu s'ar ţiné în luna acésta, vor fi siliţi, să-şĭ ducă pruncii acasă şi să-ĭ aducă ér la Blaş cu spese fórte marĭ. De aceea era de ajuns, dacă ministrul poruncia, să nu se estradea testimoniile scolastice până la terminarea deplină a afacerii.

Lucrul de căpetenie înse în acéstă afacere este, că óre comis-aŭ studenţiĭ un pĕcat atât de mare, încât să fie pedepsiţi aşa de greŭ, pe cum ĭ-a pedepsit şi voesce póte să-ĭ maĭ pedepséscă ministrul.

Nu voim, să scusăm pe studenţi. Eĭ încă trebuiaŭ să fie maĭ prudenţi şi să nu facă absolut nimica, prin ce fie institutuluĭ, care îĭ cresce, fie profesorilor, carĭ îĭ învaţă, fie părinţilor, carĭ cu marĭ jertfe îĭ susţin, ar puté să le causeze ceva neplăcere saŭ supĕrare în timpurĭ aşa de grele, cum sunt cele de astădĭ. Aceia, carĭ vreŭ, să depună esamenul de maturitate, ar trebui să scie, că morala adevĕrată nu permite niménuĭ, să ĭea venin pentru o causă orĭ cât de justă şi pentru un ideal orĭ cât de sfînt.

Dar se póte, — şi acésta este cu mult maĭ probabil, — că nicĭ studenţiĭ nu aŭ voit, ca cuvintele *„venin vom lua, în foc ne vom scălda“* să se ĭea în înţeles literal, ci numaĭ în sens metaforic, întru cât aŭ voit, să esprime, că sunt gata a lucra cu tóte puterile pentru idealul naţional. A se scălda în foc nicĭ nu este cu putinţă, pentru că baca este prea ferbinte, ér venin, nu scim care dintre ceĭ fotografaţi ar lua, dacă ĭ-ar îmbia cineva.

„Idealul naţional“ este apoĭ o frasă de totuluĭ tot nevinovată. Româniĭ din Transilvania şi Ungaria nu aŭ un ideal contrariŭ unităţiĭ şi întregităţiĭ statuluĭ, ceea ce dovedesc tóte programele naţionale române, şi noĭ suntem convinşi, că tineriĭ nostri nu aŭ voit, să înţelégă sub espresiunea acésta *un ideal politic contrariŭ statuluĭ*, ci aŭ voit, să esprime, că sunt gata a aduce orĭ ce jertfe pentru păstrarea şi desvoltarea limbiĭ şi naţionalităţiĭ române în statul nostru; ceea ce eĭ aŭ nu numaĭ datorinţă a face, ci şi drept, recunoscut de legile statuluĭ ungar.

Tot, ceea ce aŭ făcut decĭ tineriĭ nostri, înaintea acelora, carĭ nu aŭ ochiĭ împăinjiniţi de şovinism intolerant, şi nu voesc esterminarea naţionalităţiĭ nóstre, se presentă ca o tendinţă inofensivă esprimată în terminĭ necorecţi şi vagĭ. De aceea cu drept cuvînt putem dice, că numaĭ nisce ómenĭ iubitorĭ de scandale şi fără nicĭ o pricepere politică aŭ putut face din inscripţiunea amintită o causă celebră, care ar pretinde tot aparatul puteriĭ de stat pentru resolvarea eĭ.

Cu totul necorect lucră ministrul, când tótă afacerea acésta voesce să o aducă în legătură cu spiritul educaţiuniĭ din gimnasiŭ. Dar óre nu s'aŭ îngrijit guvernele tóte dela 1868 încóce, ca spiritul educaţiuniĭ chiar şi în gimnasiile române să fie cu totul contrariŭ intereselor şi aspiraţiunilor naţionalităţilor? Tótă direcţiunea instrucţiuniĭ şi educaţiuniĭ este astădĭ în mâna guvernuluĭ şi a organelor sale. În istorie nu este nicĭ ĭertat a pomeni de Românĭ, dacă cumva nu vreĭ, ca să-ĭ hulescĭ şi să-ĭ espuniĭ disprețuluĭ. Din manualele de limba şi literatura română aŭ scos tot, ce ar puté nutri simţul naţional român în tineriĭ nostri. Directoriĭ supremĭ controléză de maĭ multe orĭ pe an educaţiunea şi instrucţiunea tinerilor şi până acum nu aŭ putut descoperi nimica contrariŭ statuluĭ.

Din motivele acestea putem cu tot dreptul dice, că devisa din inscripţiune, chiar şi când ar esprima, pe cum nu esprimă, o tendinţă neĭertată, acéstă tendinţă nu este a se atribui directe influinţeĭ gimnasiuluĭ, ci cu totul altor cause, carĭ nu ne permite spaţul foiĭ a le desfăşura aci.

Nu de aceea ar trebui, să se îngrijéscă ministrul, cum să năduşéscă orĭ ce simţemînt naţional român, ci din contră conformându-se legilor naturiĭ şi chiar şi legilor positive ale statuluĭ, ar trebui să permită, ca şi simţemîntul românesc să fie cultivat cel puţin în şcólele românescĭ. Se póte, ca din inima tinerilor acest sentiment să erumpă câte odată prea vehement, saŭ să-ĭ împingă şi la fapte neprudente, înse acésta este o aparițiune generală la tótă tinerimea de pe faţa pămîntuluĭ, şi ar fi nedreptate, ca ceea ce ministriĭ laudă de multe orĭ în Magiarĭ, aceea să pedepséscă în Românĭ.

Nu ne aşteptăm, ca ministrul să apreţieze causa aşa, pe cum noĭ o apreţiăm, căcĭ el se află sub presiunea curentuluĭ şovinistic, care ar stirpi tótă suflarea românéscă. Noĭ înse am fost datorĭ, să o apreţiăm obĭectiv, ca în cas de lipsă toţi fiind conscĭi de nedreptatea, ce s'ar comite, să sărim în ajutoriul celor ce póte vor fi asupriţi şi nedreptăţiţi.

Inspectoriĭ matriculelor de stat. Ministrul de interne pe basa § 15 al articlului de lege XXXIII din 1894 publică concurs cu terminul de 10 Iuliŭ a. c. pentru 23 posturĭ de inspectorĭ aĭ matricolelor de stat. Dintre inspectorĭ 10 viu în a VII-a, ér 13 în a VIII-a clasă a salarelor, anume cu 2000 fl. respective 1400 fl. şi relut corĕspundĕtor pentru cuartir. Sediile inspectorilor pentru comitatele locuite de Românĭ sunt: *Aĭudul* pentru comitatele Albeĭ inferiorĭ, Turda-Arieş şi Sibiŭ, *Braşovul* pentru comit. Braşov, Treĭ-Scaune şi Tîrnava-mare, *M. Oşorheiŭ* pentru comitatele Murĕş-Turda, Tîrnava-mică, Odorheiŭ şi Ciuc, *Dej* pentru comitatele Cluş, Bistriţa-Năsĕud şi Solnoc-Dobâca, *Satmar* pentru comitatele Satmar şi Selagiŭ,

---

se spune, unde nu sciŭ, să se spună, fac ca la *arĕt*, fac, cum mĕ taie capul.

Cu totul altfel e, dacă e vorbă de dorinţe. Da, doresc o ortografie cât numaĭ se póte de uşóră, doresc, să ajungem până acolo, ca noĭ neßilologiĭ să nu avem a ne bate capul, cum vom scrie, ci numaĭ, cu ce avem de scris, să nu avem a ne bate capul, cum trebue să cetim, ca mintea cu atât maĭ neîmpărţită să pótă griji la ceea ce cetim. Haĭna e bine să fie cât de ţiitóre, cât de ieftină, cât de potrivită şi cât numaĭ se póte de uşóră. Şi maĭ am încă o dorinţă şi maĭ mare: doresc, să vină în pripă timpul, ca toţi de orĭ ce lege, de orĭ ce limbă, ca tótă lumea să scrie într'un fel. Doresc, ca luând în mâniĭ o carte, Anglezul să o pótă ceti anglezesce, Francezul franţozesce, Némţul nemţesce, Românul românesce şi aşa mai departe, fiecare în limba, fiecare în dialectul sĕŭ.

Nu-mĭ diceţi, că e cu neputinţă. Greŭ e la tótă întîmplarea, destul de greŭ, dar nu cu neputinţă. Începutul e făcut cu numeriĭ, ér pe calea odată începută nu póte fi chiar aşa greŭ a merge înainte.

Nicĭ numeriĭ nu s'aŭ scris îndată dela început cu cifrele arabice şi pretutindinĭ în o formă. Multă, multă vreme, vécurĭ lungĭ şi indelungate s'aŭ străcurat, până ca Indiĭ să le afle, şi până ca Arabiĭ să le împrumute şi să le dea maĭ departe. Dar astădĭ le avem, şi nu este om cu minte, care ar puté să vrea, să nu le avem, nicĭ nu este pe lume om atât de cu putere, să fie în stare a ni-le răpi cu forţa, nicĭ atât de viclén, să ni-le potă smulge cu înşelăciunea. Poţi, să punĭ în flacărĭ ţĕrĭ întregĭ, poţi, să învrăjbescĭ şi să punĭ faţă în faţă lumea întrégă, dar nu este putere în lume, ce să smulgă naţiunilor averea lor comună, cifrele.

Nu mĕ simt chemat, nu simt în mine puterea, să fac un lucru atât de mare, cum ar fi introducerea unuĭ fel de scriere comun pentru lumea întrégă. Tot, ce vreŭ, este, să arĕt, că nu e cu neputinţă, şi odată ce nu e cu neputinţă, fără îndoélă se va face, maĭ iute orĭ maĭ târdiŭ, dar odată se va face. Dacă şi un om ca mine vede licurind putinţa de a se face, cât de limpede vor fi vĕdĕndu-o minţile agere şi alese, ce póte numaĭ timp princios maĭ aştéptă, să-şĭ desfăşure planul în tótă a luĭ deplinătate şi să începă acţiunea de introducere.

Tréba altora, cum cred dinşiĭ, să pótă realisa idealul scrieriĭ, scrisórea viitoriuluĭ, dar după a mea părere calea cea maĭ potrivită ar fi *analisa chemică*. Chemia cunósce la 80 de corpurĭ simple saŭ elemente, tóte celelalte corpurĭ consistă, sunt compuse din aceste. Elementele în chemie se însamnă cu literele lor iniţiale, şi dacă încep maĭ multe cu o literă, folosim dóuĕ saŭ şi treĭ litere, prima mare, ceealaltă saŭ celelalte micĭ. Aşa *carbonul* se însamnă cu *C*, *calciul* cu *Ca*, ér *cuprul* cu *Cu*. *Nitrogenul* se însamnă cu *N*, *natriul* cu *Na*. *Fluorul* se însamnă cu *F*, *ferul* cu *Fe* ş. a. m. d.

Din litere şi grupe de litere de aceste şi-a format chemia limba sa universală. Limba eĭ nu-ĭ aşa de veche, fiind abia de un véc însă-şĭ chemia în forma sa de astădĭ, cu tóte aceste a prins rădĕcinĭ aşa de afunde, încât nu este putere pămînténcă, să o pótă smulge din chemie. Di unuĭ chemist, să se lapede de ea şi în locul eĭ să statoréscă limba chemică naţională, şi îţi va răspunde, că saŭ n'aĭ pricepere pentru sciinţă, saŭ eştĭ smintit la minte. Nicĭ chiar Ungurii, ce tóte vreŭ să le îmbrace în pinteni şi attilă, nu aŭ cutezat, să se atingă de felul de însemnare din chemie. Atâta numaĭ aŭ făcut, că unde nu aŭ avut cuvinte pentru cutare element saŭ cutare combinaţiuni, şi-aŭ fabricat, ceea ce în limba lor uşor se întîmplă. Şi chiar şi atâta numaĭ ultranaţionaliştiĭ aŭ făcut, ér adevĕraţiĭ bărbaţi de sciinţă aŭ păstrat şi păstréză şi până astădĭ numirile universale.

Calea scrieriĭ universale e arĕtată în chemie. Pentru copiĭ cu nimic nu ar fi maĭ greŭ, să înveţe a scrie H_2O şi NaCl în loc de a scrie *apă* şi *sare*, şi pe de-asupra când ar sci ceĭ şi scrie, ar sci şi din ce consistă mulţimea de corpurĭ, ce dilnic îĭ împreşóră,

Beregszász pentru comitatele Ung, Ugocea, Bereg și Maramureș, *Oradea Mare* pentru comitatul Bihor, *Deva* pentru comitatele Hunedóra și Arad, *Timișóra* pentru comitatele Caraș-Severin și Timiș, *Becicherecul mare* pentru comitatul Torontal, *Szabadka* pentru comitatele Bács-Bodrog, Ciongrad, Cianad și Bichiș.

Revistă bisericescă.

Din Patrie.

Wlassics Gyula, ministrul de culte și instrucțiune, s'a pus pe reforme. El va petrece cea mai mare parte a vacanțelor în Budapesta spre a-și termina planul de reforme. Deja a elaborat îndrumările referitóre la conscrierea beneficiilor bisericesci mari și mici în scopul regulării congruei. Conscrierea se va începe la tómnă. Asemenea îl preocupă pe ministru resolvirea cestiunii cu privire la autonomia catolică. E frumos dela dl ministru, că se ocupă de regularea congruei și de introducerea autonomiei catolice. De acestea s'au ocupat și antecesorii lui în oficiu, dară fără succes; și până ce actualul ministru va voi, să le realiseze pe calea croită de antecesorii sĕi, îlŭ asigurăm, că nici el nu-și va ajunge scopul. Acestea sunt cestiuni, ce taĭe adânc în viața bisericii, și ele numai pe basa principiilor bisericesci și în conțelegere cu factorii competenți ai bisericii se pot resolva, pe când ministrul Wlassics până acuma e străin atât de principiile bisericesci, cât și de adevĕrații representanți ai bisericii.

Roma.

Comisiunea esmisă în afacerea reuniriĭ bisericilor orientale desbinate cu biserica catolică a ținut la 9 a c. o conferință sub presidiul Papeĭ. Sfinția Sa aduce la cunoscința comisiuniĭ, că Împĕratul și Regele apostolic a făcut o donațiune însemnată pentru înființarea unuĭ seminariŭ rutén în Roma.

În 13 a c. din incidentul serbătoriĭ latine în onórea „Sfintuluĭ Corp al Domnuluĭ“ Sfinția Sa Leo XIII a celebrat în sala consistorială și a cuminecat ca la 300 de credincioși.

Cardinalul secretar de stat Rampolla în o scriptă adresată cătră cardinalul Parocchi, vicariul Romeĭ, esprimă viua dorință a Sfințieĭ Sale Leo XIII de a participa catoliciĭ la alegerile municipale organisați și binedisciplinați, prin ce ar fi sigură alegerea candidaților catolicĭ.

Revistă politică.

Delegațiunile.

Comisiunea militară a delegațiuniĭ ungare a început desbaterea budgetuluĭ pentru armata comună pe 1896 sub presidiul luĭ Széll Kálmán.

La recercarea referentuluĭ comisiuniĭ Münich Aurél ministrul de răsboiŭ br. Krieghammer declară, că cele 40,000 fl. votate încă în anul trecut pentru elaborarea planuluĭ uneĭ nóuĕ academiĭ militare în Ungaria nu le-a folosit din motivul, că în viitoriul apropiat nu se simte necesitatea uneĭ a treia academiĭ, fiind de ajuns cele esistente. Afară de aceea nicĭ locul uneĭ nóuĕ academiĭ nu e designat, și până nu se scie locul, nu póte fi vorbă de pregătirea planuluĭ. Numĕrul ofițerilor cu cualificațiune acedemică încă e destul de mare, cât nu-ĭ lipsă de o nóuă academie. Referentul Münich propune a se lua spre sciință declararea ministruluĭ de răsboiŭ, pe când Hegedüs Sándor urgitézá ridicarea uneĭ nóuĕ academiĭ militare pe teritoriul Ungarieĭ. Venind cestiunea la vot, s'a primit propunerea referentelui.

Referentul constată, că budgetul armateĭ a crescut în anul acesta proprie numai cu 1.657,425 fl., de órece augmentarea de 2.172,000 fl. este efectul hotărîrilor din aniĭ trecuți. Suma cerută de ministru a fost votată.

Budgetul pentru Bosnia s'a primit fără desbatere. Ce privesce administrația provințelor ocupate, Berzeviczy recunósce progresul, ce se face pe terenul instrucțiuniĭ, sperézá, că din pedagogiul înființat în Serajevo în curênd vor ieși puteri didactice eminente; aprobă dotarea cu stipendiĭ a elevilor maĭ distinși și trimiterea lor la pedagogiĭ maĭ înalte spre a-și completa studiile; dară după ce respectiviĭ nu sciŭ unguresce, numaĭ în Austria pot fi trimiși; ar dori decĭ, ca să învețe uniĭ și unguresce spre a puté cerceta preparandiĭ magiare. — Ministrul comun de finanțe Kállay Béni, interpelat de cătră Sêrbul Gyurkovicĭ, declară, că dela ocuparea Bosnieĭ și a Herțegovineĭ poporațiunea s'a înmulțit și prin colonișteĭ, veniți maĭ ales dintre Șvabiĭ din Ungaria de sud. Familiile colonisate după naționalitate sunt: 356 germâne, 112 cehe, 50 rutene, 15 polone.

Comisiunea financială a delegațiuniĭ austriace a ținut ședință în 17 a c., când, la recercarea referentuluĭ Dumba, ministrul de esterne în esposeul sĕŭ a făcut maĭ tot acelea-și enunțări, ca și în comisiunea delegațiuniĭ ungurescĭ; el declară, că nu se va abate dela politica urmată de Kálnoky și că ține la întreita alianță.

Celul tinĕr Herold nu vede așa limpede orisonul politic reflectând la relațiunile din Balcan, la cestiunea macedonénă și la cea arménă. Din cele întîmplate la resolvirea ultimeĭ crise în ministeriul de esterne vede o preponderanță prea mare a Ungarieĭ în afacerile monarchieĭ; își esprimă sperarea, că în curênd se va recunósce de nejustificată însuflețirea pentru întreita alianță; în fine atrage atențiunea ministruluĭ asupra intereselor cehice.

Contele Badeni se bucură de susținerea întreiteĭ alianțe spre asigurarea păciĭ.

În acest sens a vorbit și contele Hohenwarth adaugênd, că preponderanța prea mare a Ungarieĭ în afacerile esterne este numaĭ la aparență. Budgetul a fost primit fără modificare.

La desbaterea budgetuluĭ pentru armată Herold nu apróbă urcarea cheltuelilor; protestéză în contra tendinței de a apĕsa naționalitățile în armată; pretinde, ca pe cum în Ungaria auctoritățile militare corĕspund unguresce cu cele civile, așa să corĕspundă în Boemia în limba cehă. — Ministrul de răsboiŭ declară, că în armată tóte naționalitățile se tractéză în o formă; ofițeriĭ sunt obligați a sci limba regimentuluĭ; ce privesce corespondința, s'ar recere un aparat de traduceri prea sumptuos, dacă auctoritățile ar corĕspunde în limba fiecăreĭ naționalități.

Referentul Dumba în raportul asupra afacerilor esterne apróbă politica, ce a luat-o în programul sĕŭ noul ministru, carea conduce la consolidarea păciĭ europene. Comisiunea financială, pe cum și cea maĭ mare parte a delegaților aŭ privit cu cea maĭ mare durere depărtarea conteluĭ Kálnoky, care bărbat încărcat de merite s'a bucurat de încrederea delegațiuniĭ și a popórelor din Austria. Comisiunea își împlinesce numaĭ o datorință dând espresiune de mulțămită conteluĭ Kálnoky pentru politica sa; asemenea salută cu încredere și simpatie pe noul ministru.

și cu fórte puțină ostenélă și-ar însuși chemia, sciință atât de alésă între sciințe, sciință atât de practică, atât de folositóre.

Fără îndoélă numirea corpurilor e numaĭ o parte din cuvintele, din bogăția limbilor. La ele se adauge mulțimea de adiective, de verbe, adverbe, conjuncțiuni, interiecțiuni, cuvintele abstracte și alte multe, câte ar maĭ puté să spună un gramatic. Dar am spus dela început, că vreŭ numaĭ, să arĕt putința, și că nu simt în mine puterea, să fac planul până în cele maĭ micĭ amĕnunte, și cu atât maĭ puțin să-l duc în deplinire.

Un pas maĭ departe dela cele dise înse chiar și eŭ așĭ maĭ puté să indic. Adiectivele, fiind însușiri de a corpurilor, sunt strîns legate de ele. Cuprul spre es. e roșu, sarea albă și prin urmare *Cu* și *NaCl* scrise cu litere micĭ *cu* și *nacl* prea bine ar puté să însemne cuvintele *roșu* și *alb*. Și *calul* ar puté să indice *iuțéla, bradipul lenea, trândăvia* și așa maĭ departe și tot maĭ departe.

Nu-mĭ place, să mĕ mestec în lucrurile altora. Pentru lumea tótă nu așĭ vré, să merit învinuirea, că mĭ-am implântat plugul în brézdă străină. Dacă cestiunea ar fi numaĭ, óre un cuvînt are să se scrie cu *a* saŭ *e* la mijloc, mĭ-așĭ pune foc pe limbă, decât să mĕ mestec și să vreŭ a o decide eŭ un nepricepĕtor în ale filologieĭ. Dar cestiunea pusă, pe cum am pus-o, e și cestiune de sciințele reale, maĭ numaĭ esculsiv de sciințele reale, ér în cestiunile sciințelor reale îmĭ pot permite și eŭ un cuvînt, nefiind realiștiĭ nicĭ esclusivĭ și nicĭ jalușĭ.

Ar fi un progres nespus de mare, să poți ceti în limba ta tot, ce s'a scris și ce se scrie în lumea întrégă, și cu hârtie și cerusă în mână să poți călĕtori și să te poți înțelege cu lumea întrégă fără a sci altă limbă decât limba ta maternă. Ar fi un progres, pe lângă care piramidele, sphinxul, telegraful, telefonul și celealalte minuni din lumea veche și din lumea de astădĭ ar fi numaĭ nisce jucăriĭ de copiĭ. Și să maĭ spun, ce urmări binecuvîntate ar avé scrisórea universală pentru țara nóstră împărțită în atâtea limbi? Credința mea e, că idea de stat ar perde mult din ferbințelile de astădĭ, póte chiar și-ar reveni la fire.

Încercările cu limba *volapük*, cu planul de a forma și introduce o limbă universală, a suferit fiasco deplin, pe cum ușor era de prevĕdut. Dar ceea ce nu s'a putut cu limba universală, se va puté cu scrierea universală. Tot, ce se recere, e, să se afle capete destul de luminate, să pregatéscă planul, cu de-amĕnuntul și voinți de fer, să-l introducă. Numaĭ o țară să-l introducă odată, de acĭ în colo, pe cum dice ministrul Bánffy, lucrul va merge de sine.

Austria.

Crisa ministerială e resolvată prin numirea unuĭ cabinet de afaceri. Causele eĭ nu trebue căutate numaĭ în neînsemnata cestiune a gimnasiuluĭ sloven din Cilli, ci germenul criseĭ a fost în coalisarea partidelor, carĭ profeséză principiĭ politice divergente. Programul, care a unit pe conservativĭ cu liberalii şi cu Polonii, a fost reforma tributelor şi reforma electorală. Ministrul de finanţe Plener a presentat un proĭect de lege în cestiunea reformeĭ dărilor, dară proiectul atât e de unilateral, cât pe conservativĭ nu-ĭ mulţămesce, éră pe democraţĭ, socialcreştinĭ şi Cehiĭ tinerĭ ĭ-a provocat la luptă parlamentară desperată. Maĭ ales ceştĭ din urmă prin vorbirile îndelungate s'aŭ silit a face imposibilă şi desbaterea budgetuluĭ.

Ce privesce proiectul de lege referitor la reforma electorală, acésta s'a statorit în comisiunea parlamentară numaĭ pe basa unuĭ compromis, cu care nici o partidă nu e deplin mulţămită. Apoĭ frecările dintre liberalĭ şi conservativĭ aŭ provocat disensiunĭ şi în sinul cabinetuluĭ. Ministriĭ liberalĭ Plener şi Wurmbrandt aŭ declarat, că se retrag din cabinet, şi cu eĭ partidul liberal părăsesce coaliţia. De reconstruirea cabinetuluĭ cu elementele cehe moderate principele Windischgrätz nu a voit să audă; el numaĭ cu coaliţia formată de el voesce a guverna; fiindu-ĭ acésta cu neputinţă şĭ-a presentat dimisiunea, pe care Monarchul în 19 a c. a şi primit-o.

În fruntea nouluĭ cabinet stă contele Kielmansegg, care ca guvernor al Austrieĭ de jos a dat probe de tact şi energie. Din cabinetul vechiŭ aŭ rĕmas numaĭ Welsersheimb ca ministru al miliţieĭ teritoriale şi Iavorski ca ministru al Polonilor. Br. Bŏhm-Bawerk e numit ministru de finanţe. Pentru celealalte 4 portofoliurĭ nu s'aŭ numit încă ministri, ci s'aŭ încredinţat şefiĭ de secţiune cu conducerea agendelor, anume Blumenfeld cu agendele ministeriuluĭ de agricultură, Wittek cu ale celuĭ de comerciŭ, Dr. Ritter cu ale instrucţiuniĭ publice şi Krall cu ale justiţieĭ.

Chemarea cabinetuluĭ de afaceri este a efeptui votarea budgetuluĭ pe an. 1895. Din carĭ partide îşĭ va recruta noul cabinet maioritatea de lipsă, nu se póte sci; probabil, că din cas în cas va pacta acum cu o partidă, acum cu alta, după cum făcea cabinetul Taffe.

Germania.

Privirea lumiĭ diplomatice este îndreptată spre Kiel, unde se aranjéză festivităţile inaugurăriĭ canaluluĭ nord-ostic în Marea baltică. Inaugurarea s'a făcut în 20 a c. fiind de faţă împĕratul Germanieĭ, representanţiĭ diplomaticĭ aĭ tuturor puterilor, pe cum şi flota puterilor europene cu escepţiunea Turcieĭ şi a Greciei, carĭ din lipsă de banĭ aŭ declarat, că nu pot trimite nicĭ o nae. Deşi serbarea are caractĕr cultural, întru cât adecă uşurându-se comunicaţiunea pe mare să se dea un noŭ avînt comerciuluĭ şi industrieĭ, totuşi convenirea diplomaţilor nu póte fi lipsită şi de urmărĭ politice şi încă în interesul păciĭ şi al buneĭ înţelegerĭ.

Canalul taĭe peninsula Schleswig-Holstein; începênd dela Elba inferióră de lângă Brunsbuttel duce pe lângă Rendsburg până la Kiel şi respective până la Holtenau, unde întră în marea ostică. Canalul are lăţimea de 22 metri şi afundimea minimă de 8·5 m.; tot dela 1000—2500 m., sunt tăĭăturĭ în ţĕrmurĭ în lungime de câte 250 m., ca să se pótă petrece năile maĭ marĭ, ce s'ar întîlni. Prin canal pot trece şi cele maĭ marĭ năĭ de războiŭ, de aceea canalul e de o mare însemnătate strategică.

La Kiel vasele francese s'aŭ postat lângă cele rusescĭ. La întrarea vaselor francese în port musica militară germană a intonat „Marseillesa". Din prevenire faţă de Francesĭ s'a demandat, ca pe timpul serbărilor să nu se cânte imnul naţional german „Wacht am Rhein".

Rusia.

Lumea politică de noŭ e surprinsă prin politica ruséscă cu estremul Orient. Rusia a contras dela băncile francese un împrumut pentru China. Împrumutul e de 400 milióne francĭ cu o dobîndă de 4 %. China are lipsă de banĭ pentru indemnitatea de războiŭ datorită Ĭaponieĭ. Pentru mijlocirea şi garantarea împrumutuluĭ se susţine, că Rusia primesce 1 %, probabil, că şi alte avantaje. În London, Viena şi Berlin nimenĭ nu credea în realisarea acestuĭ împrumut, pentru care principele Lobanoff a luat informaţiunĭ, pe când era ambasador în Viena.

Contragerea împrumutuluĭ prin Rusia dela băncile francese se consideră ca o pretarare a Germanieĭ la avantajele păciĭ dintre China şi Ĭaponia.

Ţarul Nicolae II a trimis la Paris un curier special, ca să ducă preşedinteluĭ Republiciĭ francese ordul S. Andreiŭ însoţit de o scrisóre autografă a Ţaruluĭ. Remiterea scrisoriĭ şi a decoraţiuniĭ s'a făcut la 18 a c. în Elysée, fiind de faţă ambasadorul rusesc Morenheim cu întreg personalul ambasadeĭ.

Presa consideră decorarea dluĭ F. Faure cu ordul rusesc S. Andreiŭ de un eveniment politic important, de órece ea s'a făcut îndată după vorbirea ministruluĭ frances Hanataux despre alianţa francesă-ruséscă şi în ajunul serbărilor dela Kiel.

Din Petersburg se anunţă, că Ţarul a primit în audienţă privată pe patriarchul armenesc, care ĭ-a remis un memoriŭ asupra stăriĭ de compătimit, în care se află Armeniĭ din Turcia. Ţarul a promis, că va face tot, ce se póte pentru uşurarea lor. Ministrul de esterne Lobanoff a cercetat pe patriarchul armenesc.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 21. fl. 22651.54

Alimpiŭ Barboloviciŭ vicariul Silvanieĭ trimite dela: (Continuare)

Pop Petre şi muierea	fl.	—.10	
Hulugean Ĭoan	„	—.10	
Chiriŭă Ĭoan Urs şi muierea	„	—.10	
Hossu Ĭoan cilica şi muierea	„	—.10	
Chirilă Flóre luĭ Macaveiŭ	„	—.02	
Pasceau Ĭoan a Crăciuneseĭ	„	—.10	
Şandor Gligor a Florichi	„	—.10	
Şandor George a Nuchi şi muierea	„	—.20	
Şandor Mihaiŭ june	„	—.10	
Şandor Tóder de 12 anĭ	„	—.10	
Şandor Ana	„	—.03	
Opre Gavrilă cu muierea	„	—.06	
Duneş Flóre	„	—.20	
Rad Anita	„	—.03	
Şandor Ana	„	—.05	
Dragoş Ĭoan	„	—.04	
Ispas Marişca	„	—.10	
Sfurlea Dănilă	„	—.10	
Gilea Flóre	„	—.20	
Tamaş Gligor	„	—.10	
Olteau Ĭoan	„	—.05	
Nistor Ĭoan	„	—.10	
Chirilă Flóre Mutuleseĭ	„	—.06	
Maxin Tóder	„	—.04	
Pop Dochia	„	—.03	
Şandor Ĭoan a Vili	„	—.05	
Şandor Mitru a Onuţuluĭ	„	—.05	
Sacota Niculae	„	—.04	
Chirilă Vasilica şi muierea	„	—.06	
Şandor Vasalica	„	—.10	
Pop Ĭoan a Mitruluĭ	„	—.10	
Iluţ Măriuţa	„	—.03	
Baĭdoc Ĭvan	„	—.02	
Dragoş Măriuca	„	—.02	
Şandor Mitru a Vili	„	—.05	
Iluţ Tóder cu muierea	„	—.10	
Tarba Dochia	„	—.04	
Hulugian Vasiliŭ	„	—.05	
Şandor Tóder a Dochi	„	—.10	
Hegeduş Ĭoan a Mitruluĭ	„	—.06	
Hegeduş Vasalică	„	—.10	
Hegeduş Măriuţa	„	—.04	
Oneş Crăciun cu muierea	„	—.28	
Patalan Alesa	„	—.05	
Pleş Maria	„	—.03	
Cirlea Petru	„	—.03	
Dragoş Vasilica raĭc	„	—.02	
Şandor Gliga ciot	„	—.10	
Şandor Flóre curator	„	1.—	
Nistor Gliga sfĕt	„	—.50	
Chirilă Vasiliŭ. Mihaiŭ	„	—.10	
Dna Clara György de Rátonvölgy	„	1.—	
Pop Sînza	„	—.10	
Dragoş Vasiliŭ furtuna	„	—.02	
Păscean Ĭoan a Mitruluĭ	„	—.10	
Hossu Ĭoan a Flori	„	—.10	
Pop Măriuţa I. Pavel	„	—.04	
Oneş Irimie şi muierea	„	—.08	
Pop Ĭoan a Toculuĭ	„	—.06	
Chirilă Ioan şi muierea Ignat Ilénă	„	—.20	
Dragoş Ĭoan furtuna	„	—.10	
Colecta în ziua de Ispas	„	—.94	
Laurenţiŭ Sima preot	„	5.— fl.	24.—
Din parochia *Stirciu* dela:			
Georgiu Filepp	„	1.—	
Elisabeta Mureşan	„	2.—	
Hedate George	„	—.10	
Opre Gafia	„	—.04	
Ĭoan Ciupe	„	—.20	
Pancu Onita	„	—.10	
Torje Ana	„	—.10	
Hedate Vila	„	—.20	
Căprariŭ Ĭoan	„	—.10	
Dragoş Anisie	„	—.10	
Savu Ile	„	—.06	
Şerban Simeon	„	—.10	
Şerban Eva	„	—.10	
Grecorŭ Simon preot	„	2.— fl.	6.20
Din tractul *Bsescilor* dela:			
Paul Micle docente	„	—.20	
Georgiŭ Şimonca	„	—.25	
Alexa Varna protop.	„	1.—	
Ştefan Szabó	„	1.—	
Gregoriŭ Thorotan	„	—.20	
Vele Teodor	„	—.50	
Velte George	„	—.30	
Nuţu Mateşan	„	—.20	
Ioan Tataran	„	—.20	
Demetriŭ Pop	„	2.—	
Teodor Lengyel	„	1.— fl.	6.85
Din parochia *Valcăului ung.* dela:			

Hoblea preot	2.—	
Duca Mihaiŭ	—.50	
Boboj Gavrilă	—.30	
Gale Vasilica	—.20	
Ioan Coman	—.10	
Moïse Florița	—.50	
Pavel Petre	—.06	
Gilea Iordan	—.10	
Szabó Vasilica George .	—.05	
Șandor Iléna	—.05	
Hacsan Nuțu	—.10	
Manfi Tóder	—.10	
Mera Costan	—.05	
Floruța George	—.05	
Keresi Gavrilă	—.15	
Gilea Ioan	—.10	
Moga Ioan	—.10	
Macavei Todor	—.04	
Toduț Ioan	—.10	
Toduț Ile	—.08	
Toduț Gerasim	—.10	
Duca Gafia	—.20	
Hargea Anton	—.20	
Szabó Ioan	—.20	
Blaga Simeon și soția .	—.50	
Blaga Flóre	—.50	fl. 7.53
	Suma fl.	22696.12

Nr. 33/1894—5.

Convocare.

Intelegența română din Blaș se convócă prin acésta cu tótă onórea la o consfătuire, ce se va ține mâne Duminecă în 23 Iuniŭ a. c. la 5 óre d. a. în hotelul „Univers“ în obiectul aranjării serbărilor împreunate cu adunarea generală a Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român.

Dela subcomitetul despărțemîntului XI Blaș la 22 Iuniŭ 1895.

Ioan German director. **Aurel C. Domșa** secretar.

Nr. 31/1894—5.

Ne luăm voe a atrage atențiunea St. Dame asupra premiului de *40 coróne în aur,* care ni-s'a trimis pentru a se decerne cu ocasiunea adunării generale, ce Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român o va ține anul acesta în Blaș, — aceleĭ Dómne orĭ Domnișóre, ce se va presenta în *cel mai curat, mai original și mai frumos costum național românesc din Transilvania.*

Dela subcomitetul despărțemîntului XI al Asociațiunii transilvane.

Blaș 16 Iuniŭ 1895.

Ioan German director. **Aurel C. Domșa** secretar.

Colecta cruceriului.

La colecta cruceriului inițiată de noi în numĕrul 16 al „Unirii“ din 1891 aŭ solvit:

Parochia *Velcheriŭ* pe anul 1895 10 fl.

Până acum a incurs de tot suma de 1,879 fl. 43 cr.

Noutăți.

Din Archidiecesă. On. *Marian Pĕculea* paroch în Stenea din protopopiatul Sibiiului a fost numit paroch în Șiuca veche din vicariatul Făgărașului. — Escelența Sa I. P. S. D. Mitropolit Joĭ diminéță înainte de începerea s. Liturgiĭ a conferit lectoratul în biserica cetedrală teologilor absoluți la Pesta *Ariton Popa* și *Emiliŭ Pop.*

Producțiune musicală și declamatorică în Internatul Vancean a studenților gimnasiali. Seria festivităților omagiale aranjate de tinerimea studióșă din Blaș în onórea Escelenței Sale Î. P. D. Mitropolit Dr. Victor Mihályi de Apșa s'a închiat cu producțiunea musicală și declamatorică aranjată în 18 a c. la 5 óre d. am. în refectoriul institutului Vancean de băeți, care producțiune a succes spre multămirea deplină a Escelenței Sale, care a fost de față, pe cum și a publicului constătătoriŭ din dniĭ canonicĭ, profesorĭ și câteva dómne și domnișóre. La întrarea în sala festivă Î. P. Sa a fost întimpinat cu „Marșul mitropolitului Victor“ de Iac. Murĕșan, esecutat de ochestra seminariuluĭ de studenți. Apoĭ a urmat „Odă festivă“ rom. declamată de Ioan Giurgiŭ, „Imn festiv“ esecutat de corul sem., „Odă festivă“ latină, declamată de Sam. Vladóne, „Coriolan“ declamat în limba magiară de Rom. Rațĭ, „Die Bürgschaft“ declamată în limba germană de Vict. Bontescu, „Duet de violină“ esecutat de Virg. Pop și Vict. Bontescu, „Solo violină“ esecutat de Virg. Pop, alt „Duet de violină“ esecutat de V. Pop și Aur. Popovicĭ, „Dorule, o dorule“ cor mixt, esecut. de corul seminariai. După acestea directorul institutuluĭ Cl. d. Dr V. Hossu emoționat mulțămesce Escelenței Sale, că prin participarea la producțiunea festivă a făcut o adevĕrată ḑi de bucurie și sĕrbătóre acestuĭ institut, care încă înainte de a fi terminat și inaugurat a avut durerea de a înarbora stindarul de jale după fundatorul sĕŭ, marinimosul archiepiscop și mitropolit Dr. Ioan Vancea. După durerea causată prin mórtea acestuĭ bărbat, cara s'a jerfit pe sine, pentru ca să lase tinerimiĭ studióse dela gimnasiul din Blaș locaș, unde să se adăpostéscă și desvólte prin cultură morală și intelectuală, institutul n'a avut ḑile de adevĕrată bucurie până acum. Acum, că Escelența Sa, care a moștenit dela antecesorul sĕŭ nu numaĭ tronul archiepiscopesc, ci și vîrtutile aceluia, l-a cercetat ca un bun părinte, ḑiua acésta, ḑice Cl. Hossu, va rĕmâné neștersă în inimile superiorilor și elevilor institutuluĭ, și ca ea să rĕmână pururea un suvenir și pentru Î. P. S. Sa, îĭ oferesce în numele tinerimiĭ un elegant Album, care cuprinde piesele esecutate cu ocasiunea acesteĭ producțiunĭ festive. Escelența Sa a primit ca un suvenir plăcut frumosul album, și și-a esprimat bucuria asupra progresuluĭ în sciință și artă dovedit de cătră alumniĭ institutuluĭ. Acest progres e cea maĭ bună garanță, că tinerimea studióșă la gimnasiul nostru va avé un caractĕr firm, pe când are să pășéscă la studiile maĭ înale. Î. P. Sa felicitéză pe părinții, carĭ aŭ avut salutara idee de a-și trimite fiiĭ în acest institut concredĕndu-l grijiĭ părintéscĭ a domnilor superiorĭ, carĭ cu esperința și zelul lor dovedesc, că sunt conscĭĭ de sublima lor misiune. Felicită pe alumniĭ, carĭ dintre sute și miĭ de coetanĭ de aĭ lor aŭ avut fericirea de a fi primiți în institutul de educațiune fundat și pvovĕḑut cu cele de lipsă prin munificența mitropolitului de pie amintire Dr. Ioan Vancea. Recomandă tinerilor, să fie recunoscĕtorĭ și să păstreze în inimă pururea vie memoria piuluĭ fundator al institutuluĭ, să asculte de superiorĭ, să dovedéscă zel neobosit întru câștigarea sciinței și a culturei de lipsă spre a-și forma caractere solide, ca după ce vor ĭeși din acest institut, să strălucéscă prin vîrtuțile sale. Mulțămind de noŭ superiorilor și tinerimiĭ pentru bucuria, ce i-aŭ causat-o prin aranjarea festivității, Escelența Sa închie părintésca sa alocuțiune reflectând la pasajul „Odeĭ festive“, în care i-se urézĕ, ca să-i fie presărată cu rose calea păstoririĭ, și ḑicĕnd, că îĭ este cunoscut, cumcă rosele nu sunt fără spinĭ, dară și aceștia îĭ va suferi ușor avĕnd mângăerea, că generațiunea tinĕră progresézĕ în sciință și pietate. — Publicul de față a erupt în repețite „Să trăĕ-că“, ĕră orchestra a esecutat „Marșul final“, cu care s'a terminat frumósa festivitate. După festivitate Î. P. Sa însoțit de superiorii seminariuluĭ a cercetat întreg institutul.

În seminariul teologic din Blaș s'aŭ ținut esamenele în 10 a c. din dreptul canonic (curs. IV si III), în 12 a c. din Teologia dogmatică fundamentală (curs. II și I), în 17 a. c. din Teologia morală (curs. IV și III) și în 19 a c. din Studiul biblic V. T. (curs. II și I). La tóte esamenele a fost de față Escelența Sa I. P. S. D. Mitropolit esaminând însu-și pe fiitoriĭ păstoriĭ sufletescĭ. Escelența Sa s'a declarat deplin mulțămit cu progresul dovedit de alumniĭ seminariali în studiile teologice. Esamenul din Economia rurală se ține în 22 a c., ĕră cel din Rit, Cant și Tipic în 24 a c. În 25 a c. va fi Liturgia de mulțămită și se va cânta Doxologia cea mare.

Esamenul de oualificațiune la preparandia din Blaș s'a terminat în 15 Iuniŭ. La esamen aŭ fost admiși 43 de învĕțătorĭ. Din aceștia 19 aŭ depus esamenul cu succes, ĕră 24 aŭ căḑut partea cea maĭ mare din limba magiară, deși uniĭ din eĭ vorbesc unguresce póte maĭ bine decât prim-ministrul unguresc. Dintre ceĭ căḑuți 20 *pot* repeți esamenul după trei luni, ĕră 4 sunt relegați pe un an.

Casina română din Blaș, carea s'a reorganisat în anul trecut pe basa statutelor aprobate de guvern în 1863, după maĭ multe șicanărĭ din partea auctorităților administrative s'a declarat de disolvată din partea ministruluĭ de interne pe motivul, că nu are statute. Pe cum suntem informați, comitetul casineĭ a esmis o comisiune de trei, carea să lucre un proiect de statele. Acesta va fi presentat adunării generale, și de odată cu publicarea ordinuluĭ de disolvare se vor vota nóuĕle statute, carĭ se vor subșterne ministrului spre aprobare.

Esamenul de cant și gimnastică. De când avem la gimnasiŭ profesorĭ specialiști și pentru catedrele de artă, tinerimea dovedesce și în direcțiunea acésta progres frumos. Duminecă dela 4 ½—6 óre d. am. a fost esamenul de musică, esecutând tinerii gimnasiști maĭ multe bucăți alese. Cu acésță ocasiune la uniĭ din eĭ s'a observat, că aŭ adevĕrat talent pentru arta musicală. Mercurĭ dela 4—6 óre p. m. a fost esamenul de gimnastică. Mișcările ușóre și esercițiile corporale făcute de tinerimea gimnasială te fac, să credĭ, că vedĭ înaintea ochilor o cétă de atleți. La ambele esamene aŭ fost de față Escelența Sa Î. P. S. D. Mitropolit și un public numĕros.

Virtutea premiată. Scim, că în Franța de mult duréză o adevĕrată persecuțiune contra ordurilor călugărescĭ și o tendență diabolică de a le estermina. Cu tóte acestea înșiși-și pesecutorii trebue să recunóscă adese orĭ marile binefaceri îndeplinite de călugărĭ și călugărițe față de ceĭ miserĭ și lipsiți. De curĕnd președintele Republicii francese fiind în Perigneux a decorat cu crucea ordinul legiuniĭ de onóre pe superióra călugărițelor de acolo, care e în etate de 80 de anĭ și de 62 anĭ servesce morboșilor în spitale. La întrarea președinteluĭ în spital călugărițele modeste s'aŭ retras la o parte, președintele înse le-a ḑis: „Iubite surorĭ, voesc să vĕ vĕḑ, pășiți în rîndul prim. Dvóstre grijiți pe sĕracii și soldații morboșĭ, aveți drept la onórea și recunoscința țĕriĭ întregĭ. Iubită superióră, mĕ simt fericit, că-ți pot pune pe pept crucea ordului de onóre, pórtă-o pretutindenia, ca să vaḑă fiecare, că Republica scie prețui meritul și-l remunerézĕ după putință.“

Procesul dela Bocsig la curie încă s'a pertractat aprobându-se sentința condamnatóre adusă asupra luĭ Horváth Gyula și a consoților sĕĭ pentru calumniarea în „Magyar Hirlap“ a preotuluĭ gr. cat. Ioan Pop.

Perchisițiune domiciliară. Pe cum se cercaŭ în aniĭ trecuți pe la Românĭ „Replicĭ“ și „Memorande“, așa umblă organele statuluĭ acum pe la preoțiĭ romano-catolicĭ după publicațiuni contrare căsătorieĭ civile. Pe cum cetim în „M. A.“, în ḑilele trecute s'a făcut perchisițiune domiciliară la preotul Komarek din Nagy-Strice, căutându-se scripta intitulată „Polgári házasság“. Înainte numaĭ!

Lucrătorii din minele dela Reșița în grevă. Preste 800 de lucrătorĭ din minele de fer din jurul Reșițeĭ montane s'aŭ pus în grevă nefiind mulțămiți cu tractarea și cu plata. Pentru conservarea ordiniĭ s'a cerut miliție din Timișóra.

† **Anica Șancu n. Doctor,** soția preotuluĭ nostru Ioan Șancu, a repausat în 5 a c. în etate de 40 de anĭ rĕmânĕnd de dînsa șepte prunci orfanĭ,

Cas de mórte. *Ioachim Nistor* adm. paroch. în Craĭfalăŭ din tractul Sân-Mărtinuluĭ a repausat în 11 Iuniŭ 1895 în anul al 55-lea al vieții și al 31-lea al preoției sale. —

În veci amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Modulŭ constituirii episcopilorŭ la cealalte popóre, ce se ținŭ de biserica resăritului. Dispositiile Pravilei cu privire la constituirea episcopilorŭ mai multŭ saŭ mai puținŭ aiterate, aŭ rĕmasŭ până în diua de astădi la popórĕle bisericii resăritului.

Ce se ține mai întâiŭ de biserica resăritĕnă din imperiulŭ otomanŭ, patriarchii, mitropoliții și episcopii în urma încuviințării sultanului în timpii trecuți se alegeaŭ de către sinodulŭ archierescŭ alŭ patriarculuĭ, se confirmaŭ și îmbrăcaŭ cu caftanulŭ de către sultanulŭ, și apoĭ se sfințiaŭ și se intronisaŭ. [1]) În timpulŭ mai nouŭ însĕ în urma dispositiilorŭ sultanului o adunare din episcopi și notabili laïcĭ candidézĕ trei persóne agreate și sultanului, dintre carĭ apoĭ sinodulŭ archierescŭ alege pre un'a de patriarchŭ, pre carea apoĭ o întăresce sultanulŭ. Pre episcopi și mitropoliți îi alege sinodulŭ archierescŭ alŭ patriarchului și apoĭ sultanulŭ le dă decretulŭ de întărire. [2])

În Grecia și Rusia episcopii se alegŭ de așa numitulŭ *„Sfîntulŭ Sinodŭ“*, care e unŭ sinodŭ permanentŭ compusŭ din archierei după norma sinódelorŭ vechi numite: *σύνοδος διαχρῶς ἐνδεμοῦσα*. Celŭ alesŭ își capĕta confirmațiunea dela suveranulŭ statului. [3])

În regatulŭ Sêrbieĭ pre episcopi îi alegŭ episcopii, clerulŭ și poporulŭ. Pre mitropolitulŭ din Belgradulŭ Sêrbieĭ îlŭ alegŭ episcopii și-lŭ confirmă regele. [4])

La Sêrbiĭ din Ungaria episcopii se alegŭ de sinodulŭ archierescŭ cu patriarculŭ dela Carloviță în frunte, și apoĭ îi confirmă regele.

Pre patriarculŭ dela Carloviță îlŭ alege congresulŭ naționalŭ sêrbescŭ compusŭ din 6 episcopi, 25 membrii din clerŭ și 50 membrii laïcĭ. [5])

La Românii gr. orientali din Transilvania înainte de fundarea mitropolieĭ pre episcopulŭ îlŭ alegeaŭ protopopii în presența comissariloră regescĭ, șiapoĭ pre unulŭ din cei treĭ aleși îlŭ confirma împĕratulŭ. Modulŭ acesta de alegere altcum nu a fostŭ decâtŭ o imitațiune după modulŭ alegeriĭ capului bisericescŭ în Ardélŭ încă înainte de unire, care în essență a rĕmasŭ și în biserica nóstră până în diua de astădi.

Dela fundarea mitropolieĭ române gr. orientale pre mitropolitulŭ îlŭ alege congresulŭ naționalŭ-bisericescŭ, compusŭ din 30 deputați din clerŭ și 60 dintre laïcĭ. La alegerea mitropolituluĭ 1ea parte archidiecesa Sibiuluĭ cu jumĕtate voturile, éră diecesa Aradului și a Caransebeșuluĭ cu ceealaltă jumĕtate. Regele are dreptŭ a întari saŭ a respinge pre celŭ alesŭ.

Pre episcopiĭ dela Aradŭ și Caransebeșŭ îĭ alegŭ sinodele eparchialĭ compuse din câte 20 de deputați din clerŭ și 40 dintre laïcĭ. Dacă celŭ alesŭ nu este deja episcopŭ, atuncĭ sinodulŭ archierescŭ compusŭ din mitropolitulŭ și episcopiĭ sufraganĭ îlŭ supune esamenuluĭ canonicŭ. Monarculŭ are dreptŭ a întări și a respinge pre celŭ alesŭ.

* * *

Modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ nostru comparatŭ cu modulŭ anticŭ alŭ alegeriĭ episcopilorŭ, cu legislațiunea Pravileĭ, și cu modulŭ alegeriĭ episcopilorŭ la popórĕle orientali în timpulŭ de față. Dacă aruncămŭ încă o privire preste tóte cele espuse până aci cu privire la alegerile episcopilorŭ în biserica resăritului din timpurile cele mai vechĭ până în diua de astădi, putemŭ să dicemŭ, că în resăritŭ modulŭ alegeriĭ episcopilorŭ a fostŭ supusŭ în decursulŭ vécurilorŭ la unele variațiuni.

Cu tóte aceste însĕ studiându-lŭ cu de a mĕnuntulŭ, putemŭ constata unele trăsuri, carĭ aŭ rĕmasŭ nevariate până în diua de astădi. Și anume:

1, Episcopiĭ în resăritŭ aŭ avutŭ totŭdeauna și aŭ și astădi preste totŭ influința cea mai însemnată la alegerea episcopilorŭ. Lucrulŭ acesta s'a întîmplatŭ, pentru că în resăritŭ totŭdeauna a domnitŭ credința, ca și în apusŭ, că puterea bisericéscă, ce o aŭ primitŭ Apostolii dela Fiulŭ luĭ Dumnedeŭ, și apoĭ o aŭ datŭ episcopilorŭ, nu póte să o capete nimenĭ în biserică decâtŭ érăși numaĭ dela episcopi.

Credința acésta a rĕmasŭ așa de adêncŭ imprimată în biserica resăritului, câtŭ nu o a pututŭ ignora nicĭ Șaguna, cu tóte, că pentru biserica sa a decopiatŭ constituțiunea Sașilorŭ protestanți, departe de Pravilă ca ceriulŭ de pămîntŭ. După constituțiunea luĭ Șaguna cuprinsă în statutulŭ organicŭ alŭ bisericii sale, episcopiĭ se alegŭ ce e dreptŭ de deputațiĭ cleruluĭ și aĭ poporului. Însĕ celŭ alesŭ trebue totuși să să supună esaminăriĭ canonice înaintea sinodului archierescŭ. Așa ceva, ce e dreptŭ, este minimulŭ influințeĭ, ce se póte da archiereilorŭ la constituirea episcopilorŭ. Șaguna însĕ cu minimulŭ acesta a voitŭ barĕmŭ încâtva să țină contŭ de credința veche a bisericiĭ resăritului cu privire la constituirea episcopilorŭ.

Totŭ aseuenea în România corpurile legiuitóre alegŭ pre episcopi. Aleșiĭ însĕ suntŭ din numĕrulŭ archiereilorŭ, pre carĭ mai înainte î-a alesŭ *„Sfîntulŭ Sinodŭ“*, așa câtŭ prin alegerea corpurilorŭ legiuitorie se asemna numaĭ diecesa la ceĭ, pe carĭ sinodulŭ archierescŭ l-a înălțatŭ la trépta archierieĭ.

La celealalte popóră, Grecĭ, Ruși și Sêrbĭ până în diua de astădi episcopiĭ suntŭ factoriĭ principalĭ la constituirea episcopilorŭ, chiarŭ așa, cum era în resăritŭ în biserica antică, și cum dispune Pravila.

2. În timpurile vechĭ clerulŭ și poporulŭ încă avea influință la alegerea episcopilorŭ. Pre încetulŭ însĕ și-aŭ perdutŭ amêndoĭ dreptulŭ la orĭ ce influință în urma turburărilorŭ, ce se născeaŭ la alegerĭ. În timpulŭ mai nouŭ prin unele locurĭ érăși s'a începutŭ a se da cleruluĭ și poporului influință mai mare saŭ mai micĕ la alegerea episcopilorŭ. Așa de pildă la alegerea patriarchului Constantinopolitanŭ, la alegerea episcopilorŭ românescĭ și a patriarchuluĭ sêrbescŭ.

3. Nicĭ câudu si nicăirĭ în resăritŭ n'a fostŭ datina aceea din Ardélŭ, ca pre mitropolitŭ să-lŭ alégă numaĭ clerulŭ cu eschiderea ingerinței episcopescĭ de o parte, de alta cu eschiderea orĭ căreĭ conlucrărĭ a poporuluĭ credinciosŭ.

Putemŭ constata decĭ, că modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ românescŭ din Ardélŭ moștenitŭ încă din timpulŭ dinainte de s. unire, este unicŭ în feliulŭ sĕŭ în tótă biserica resăritului, și nu-și are nicăirĭ păreche. Elŭ nu corĕspunde nicĭ pracseĭ antice bisericescĭ observate la constituirea episcopilorŭ, nicĭ dispositiilorŭ Pravileĭ, nicĭ modului, cum se constituescŭ episcopiĭ în timpulŭ de față la popórĕle bisericiĭ resăritului.

Ce urmézĕ din acésta? Evidentŭ după părerea nóstră, că modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ nostru nu s'a născutŭ și formatŭ sub egida dreptului orientalŭ din Pravilă, ci sub o altă influință cu totulŭ străină de biserica resăritului.

Unde avemŭ să căutămŭ însĕ influința acésta străină?

Rĕspunsulŭ este ușorŭ! Căcĭ dacă considerămŭ de o parte, câtŭ este de străinŭ și de departe modulŭ alegeriĭ mitropolitului nostru de Pravilă, de altă parte câtŭ de mare este asemĕnarea, dacă nu chiarŭ identitatea între modulŭ acesta, și modulŭ, cum se constituia capulŭ bisericescŭ la calviniĭ din Ardélŭ în vécŭlŭ 16 și 17, credemŭ, că cu destulŭ temeiŭ putemŭ să dicemŭ, că modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ nostru s'a nascutŭ sub presiunea calvină, ca o instituțiune calvină.

La calviniĭ s'a născutŭ modulŭ acesta în secululŭ 16 și 17, câudŭ tóte instituțiunile lorŭ bisericescĭ eraŭ încă primitive și nedesvoltate, care timbru îlŭ purta și elŭ însuși. Și în modulŭ acesta primitivŭ a intratŭ și în biserica nóstră, și durere, așa a rĕmasŭ până în diua de astădi.

Calviniĭ l'aŭ pututŭ introduce la noĭ fórte ușorŭ, ba așa dicêndŭ s'a introdusŭ de sine în biserica românéscă din Ardélŭ.

După ce calviniĭ a suprimatŭ episcopatele sufragane, și în locŭlŭ sinódelorŭ archierescĭ mitropolitane aŭ introdusŭ *synodus generalis* alŭ lorŭ sub numirea de *săborulŭ mare*, a urmatŭ óreși cum de sine, ca săborulŭ mare să se îmbogățéscă și cu dreptulŭ de a alege pre mitropolitulŭ ca și la calviniĭ.

Că principiiĭ calviniĭ totuși, aŭ mai lăsatŭ în biserica românéscă o formă góla de alegere a mitropolituluĭ, și nu și-aŭ arogatŭ dreptulŭ de a-lŭ denumi, este de a se mulțămi numaĭ consciințelorŭ fariseice.

---

[1]) Leo Allatius »De ecclesiae occidentalis et orientalis perpetuo consensu« lib. III c. 8. n. 2.

[2]) Instrucțiunea înaltei porți pentru patriarcatulŭ din Constantinopolŭ din Aprilie 1817 Art 8 și *κανονίσμος* din 1860 II. § 4. Cf. Vehring »Kirchenrecht« pag. 506.

[3]) Regulamentulŭ luĭ Petru celŭ mare din 25 Ianuariŭ 1721 p. 2. cf. Vehring op. și pag cit.

[4]) Concordatulŭ Sêrbieĭ cu Patriarchulŭ Constantinopolitanŭ § 3.

[5]) Vehring op. cit. 507.

În biserica catolică în urma desvoltării istorice monarchii prin mai multe locuri aveau dreptulŭ de a denumi pre episcopi. Dreptulŭ acesta calvinilorŭ li-se părea, că nu e în armonie cu „libertatea creştină“ cum şi-o închipuiau ei. „Libertatea creştină a lorŭ pretindea, ca mai marii bisericesci să se constituéscă prin alegere. Din causa acésta principii calvini ai Ardéluluĭ nu şi-au adrogatŭ dreptulŭ de a denumi pre superintendentele calvinescŭ, ci au permisŭ, ca acela să fie alesŭ de preoţime.

Şi numai scrupulii aceştia de consciinţă a principilorŭ calvinesci au fostŭ causa, de nu şi-au adrogatŭ dreptulŭ formalŭ de a denumi pre mitropolitulŭ românescŭ. Singurŭ ura lorŭ cătră o datină catolică a păstratŭ bisericiĭ nóstre dreptulŭ de a-şi alege pre capulŭ bisericescŭ.

De altă parte înse totŭ dreptulŭ acesta de alegere îlŭ făcea illusoriŭ despotismulŭ principilorŭ. Căci pre cine alegea clerulŭ românescŭ? Totŭdeauna pre acela, pre care îlŭ voiea principele calvinŭ. Éră principele calvinŭ voiea pre acela, care era gata a-i primi şi condiţiunile cele mai umilitóre puse cu scopulŭ de a calvini biserica românéscă.

Şi aşa putemŭ să dicemŭ, că totŭ dreptulŭ nostru electoralŭ pre timpulŭ principilorŭ calvinesci era numai o formă gólă, o mască, sub care se ascundea despotismulŭ calvinescŭ.

Se póte vedé din aceste, ce este de a se ţiné despre aserţiunea unora de ai nostri, că chiarŭ nici principii calvinesci nu aŭ nimicitŭ dreptulŭ nostru electoralŭ. [1])

Forma resăriténă ne-o aŭ nimicitŭ calvinii cu totulŭ, şi în schimbŭ ni-aŭ datŭ forma primitivă calvină, şi apoi prin despotismulŭ lorŭ l'aŭ făcutŭ şi în forma acésta cu totulŭ illusoriŭ, ceea ce este egalŭ cu nimicirea deplină. Mai multŭ n'aŭ pututŭ face nici ei. Nu înse pentru că dóră n'ar fi voitŭ a face mai multŭ, şi dóră arŭ fi avutŭ şi celŭ mai micŭ respectŭ barémŭ de ver unŭ dreptŭ alŭ bisericiĭ românesci. Ci pentrucă consciinţa lorŭ religiósă le-a impusŭ, ca şi în biserica românéscă, pre care cu orĭ ce preţŭ voieaŭ să o calvinéscă, să lase barémŭ o urmă de „libertatea creştină“ a lorŭ. Şi aşa de o parte aŭ impusŭ bisericiĭ românesci modulŭ calvinescŭ alŭ alegeriĭ mitropolituluĭ, ca să-şi împace scrupulii consciinţeĭ, de altă parte apoi şi dreptulŭ acesta denaturatŭ şi l'aŭ supusŭ arbitriuluĭ lorŭ fără să le mai facă consciinţa nici unŭ scrupulŭ. Aşa despre totŭ dreptulŭ nostru electoralŭ depre timpurile calvine se póte deci dice, *că ce amŭ câştigatŭ la podŭ, amŭ pusŭ la punte.*

(Va urma.)

* * *

[1]) »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 168.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Dar dacă Jocerau în persónă nu merse acasă, trimise totuşi pe fiul sĕŭ Eugen, ca macar el să se îndulcéscă de civilisaţiunea patrieĭ mame şi să-şi însuşéscă astfel de cunoscinţe, carĭ mai târdiŭ să-i fie de folos. Eugen se dedică carieriĭ de negoţătoriŭ, şi după ce se pregăti mai mult timp într'una din casele cele mai însemnate din Paris, şeful vĕdĕndu-i purtările solide şi bunele-i însuşirĭ, îl puse de primul sĕŭ comis. Şi astfel Eugen Jocerau petrecea în Paris între condiţiunile cele mai bune, aşteptând numai timpul întórcerii părinţilor, pentru ca însu-şi să pótă deschide o mare negoţătorie.

Altmintrea mergea înse tréba cu Blanca, de care maimă-sa nu voia, să se despartă odată cu capul. Ea rĕmase tot în Gialmara, şi pe timpul, când se petreceaŭ acestea, întra în anul al optspredecelea. Vestea despre frumseţa ei se lăţise aşa de tare prin totă împrejurimea, cât Cabiliĭ în limba lor fórte poetică o numiaŭ „mărgeaua Gialmareĭ“. Ea era de statură mai mult mică decât înaltă, şi din totă înfăţişarea ei se vedea temperamentul Francezilor de sud. Pĕrul negru dela natură sub influinţa sórelui african se făcu mai închis, fără însă să-i fie luat ceva din frumseţă, carea încă crescea prin lucirea ochilor negri şi prin albéţa de mărgăritariŭ a dinţilor ei, ce se iviaŭ printre dóuĕ buze roşii puţin desfăcute. Obrajii ei, ca la tóte femeile cu colórea pĕrului brună, n'aveaŭ nici o roşéţă, şi numai când se irita, se aprindeaŭ de odată, ceea ce o făcea minunat de frumósă. Pĕrul îi cădea în bucle naturale pe umeri şi n'avea altă podóbă decât o legatóre roşie ca cirésa.

Dar Blanca nu se destingea numai prin frumuseţă, ci şi prin calităţile inimiĭ. Şi însuşirile acestea nu şi-le arăta într'atâta în cercul familieĭ sale, cât mai vîrtos la colibile bieţilor Cabilĭ, unde se ivia acuşi ca un înger ajutătoriŭ, acuşi ca unul mângăitoriŭ. Şi nici odată Cabilul, care-i cerea ajutoriŭ, nu se depărtă dela ea nemângăiat. Tóte dorinţele lor nu le putea împlini nici Jocerau, pertru că şi Cabilii sunt ómenĭ, cărora dacă le împlinescĭ o cerere, îi împintenezi, să céră altele. Atâta e adevĕrat, că el îi ajuta mai mult ca orĭ cine, aşa cât triburile acestea spuneaŭ minuni de el, şi pe mărgeaua Gialmareĭ o înălţaŭ atât pentru marinimositatea ei, cât şi pentru frumseţa ei.

Şi nu era decât un lucru dela sine înţeles, când mai spunem, că pentru calităţile acestea Blanca îşi găsise printre colonia europénă şi vre-o câţiva peţitorĭ. Dar fie că ea n'avea nici o inclinare spre lucrurĭ de dragoste, fie că nu-i convinia nici unul din peţitorĭ, îi refusase spre marea bucurie a părinţilor sĕĭ. Luĭ Jocerau îi căduse bine acésta faptă a feteĭ sale, căci el tot mai ţinea la planul de a-şi petrece sfârşitul vieţii în Franţa, şi chiar pentru aceea ar fi fost ceva fórte neplăcut pentru ei, să-şi scie fata măritată la graniţa Saharei.

Şi aşa familia Jocerau o duse bine şi liniştit, până când deodată se întîmplară nisce lucrurĭ, la carĭ nu se gândiră nici odată.

Anul 1855 a fost pentru coloniştiĭ francesĭ un an fórte neliniştit. Armata francesă sta tótă îngrămădită la Crimea, şi Algeria era aprópe gólă de soldaţi.

Şi apoi scirea, ce se născu, că padişahul ar fi încurcat într'un răsboiŭ mare cu creştinii, umplu de multă turburare triburile răsboinice ale deşertuluĭ. Căpeteniile Beduinilor n'aveaŭ nici o scire despre aceea, că ce se urmăresce prin răsboiul acela, şi lor nici nu le trecea prin minte, că cele mai multe puteri creştine ţin parte sultanuluĭ. Politica căpeteniilor acestora era cu mult mai simplă. Ei credeaŭ, că dacă padişahul pórtă răsboiŭ cu creştinii, lucrul acela atâta însamnă, că de o parte staŭ moslimii, de ceea parte creştinii, şi că ei în fiecare creştin întîlnesc un duşman. Triburile sĕlbatice ale nomadilor, carĭ vagabundaŭ acum prin deşert şi nu se supuseră nici când domnieĭ Francesilor, cu carĭ n'aŭ dat faţă decât spre a se lupta, aŭ fost apucate acum de un feĭ de însufleţire sfîntă spre a răsturna domnia francesă. Şi în vreme ce femeile şi copiii lor rĕmâneaŭ în oase, bărbaţii din triburile singuratice se apropiaŭ de fruntăriile algeriane, şi nu preste mult hoţiile şi prădările, de carĭ nu se mai pomenise de mult, se făceaŭ tot mai dese aşa, încât trupele, ce păziaŭ fruntăriile, nu mai sciaŭ, unde le stă capulŭ; căci de multe orĭ eraŭ alarmate fără de nici o causă de coloniştii, pe carĭ îi cuprinse frica. În urma acestora guvenratorul Algerieĭ scrise la Paris făcĕnd cunoscut guvernuluĭ schimbările întîmplate în purtarea triburilor din deşert. Şi la rîndul sĕŭ guvernul făcu paşii necesarĭ la Înalta Pórtă, ca aceea să aducă în orĭ pe Beduinĭ. Adevĕrat că aceia se liniştiră, dară trecuse multă vreme, până ce Beduinii putură fi convinşi, că Francesii sunt aliaţi cu trupele sultanuluĭ.

În decursul acestor ţile de năpastă pentru locuitoriĭ dela frontieră se întîmplă, că o trupă de Beduinĭ se aşeţă în apropiarea colonieĭ luĭ Jocerau. Adevĕrat, că ei nu traiaŭ la olaltă în raporturĭ răsboince, dar faptul, că trupa acésta consta din bărbaţi puternicĭ, da multă materie de gândit celor din colonie. De órece înse Beduinii eraŭ cu toţii ca la treĭdeci de bărbaţi întrarmaţi, şi în curtea luĭ Jocerau se găsiaŭ şepte ómenĭ destoinicĭ de a purta arme, carĭ apoi şi eraŭ întrarmaţi până în dinţi, i-se păru luĭ Jocerau, că nu póte fi vorbă de vre-o frică seriósă. Şi la rîndul lor vecinii încă aŭ fost avisaţi despre apropiarea acestor óspeţi neplăcuţi, ca la vreme de nĕcas să pótă veni în ajutoriŭ. Pe lângă acésta Jocerau îşi ţinea casa tot încuiată şi organisase şi nisce păzitorĭ de nópte, carĭ aveaŭ să facă sgomot la cea mai mică apropiare a Beduinilor. Apoi se împărţiseră printre căseni arme şi muniţiune, şi după ce vecinii încă luaseră mĕsurĭ de apĕrare, coloniştii începură a privi cu mai puţină frică în faţa duşmanilor.

Lucrul n'ar fi fost chiar aşa de ameninţătoriŭ, dacă s'ar fi putut încrede cineva în căpetenia Cabililor, a căruĭ ţinută era îndoiósă. Adevĕrat că Cabilii sunt ceĭ mai paclnicĭ locuitorĭ aĭ Algerieĭ, dar de altă parte e adevĕrat şi aceea, că ei nu sunt de loc prietinĭ cu Francesii şi sunt cu mult mai gata a face causă comună cu duşmanii acestora. Şi dispoziţia Cabililor se mai înăspri şi prin aceea, că un bĕtrân marabut, despre care se ţicea, că e sfînt, şi care locuia într'una din multele peşterĭ, ce sunt prin împrejurimile acelea, nu se sfia a predica răsturnarea domnieĭ francese din Algeria şi înălţarea semiluneĭ.

Coloniştii i-ar fi făcut bucuroşi capetul acestuĭ îndrăzneţ predicător, de cumva lucrul n'ar fi fost aşa de greŭ. Şi acésta pentru că de o parte nu i-se scia locuinţa, ér de altă parte pentru că se temeaŭ, că totă poporaţiunea se va scula pe capul lor pentru acest atentat. De aceea eraŭ înse siguri coloniştii,

că el stă în legături secrete cu cetele Beduinilor.

Asta era starea lucrului, când într'o di des de dimineță o ceată mică de Beduini din cei ce se așeḑaseră mai în apropiare, înaintă spre locuința lui Jocerau. Cu totul erau cinci călăreți. În fruntea acestei cete era un Beduin, care se vedea, că se bucură de multă vaḑă înaintea celoralalți. El era de statură înaltă și sta așa de înfipt în șea, încât ai fi crediut, că e una cu calul. Fața și ținuta denotau cel mai curat tip de Arab. De altcum era slab. Tot, cât era, se părea, că stă numai din óse și mușchi. Chipu-i brunet era încunjurat de o barbă négră ca rășina. De aceea-și colóre erau și ochii lui fulgerători, ér albul din ei sta în contrast cu părul lui și măria încă schinteiarea privirii lui. Mâna-i mică aprópe ca a unei copile de patru spre ḑece ani ținea nepăsătóre frînele caluluĭ, care se părea, că e condus mai mult de instinct, decât de călăreț. Îmbrăcămintea lui încă era de tot splendidă. Haina, ce o avea pe dedesubt, era din mătasă albă cusută bogat cu aur. Pantalonii largi scurți și roșil erau de asemenea din aceea-și materie. Partea din jos a piciórelor era strînsă în nisce tuslucĭ negri tiviți cu aur, ér piciórele-i góle se ascundeau în pantofi micĭ de catifea roșie. Pe cap purta un fes de asemenea roșu, de care atîrna un ciucur greŭ de aur. Preste mijloc purta o cingătóre din aceea-și stofă și de colóre albă. Sub acésta alta de pele, în care își ținea armele, carĭ erau de acela-și lux. Drept manta avea pe spate ca toți Beduinii un burnus simplu din pĕr de cămilă, care pe umeri se încopcia cu nisce găitane de aur. Haina dinainte era dată în laturi, cât gâtul și partea de-asupra a peptului erau deschise.

Însoțitorii călărețului erau îmbrăcați de tot simplu. Hainele lor erau din pĕr de cămilă. Pe cap aveau fes ca și conducĕtoriul, atâta numai, că era de o calitate inferióră. De asemenea și armele lor erau ca și ale șefului, numai cât ei mai aveau și câte o pușcă cu țeve lungă.

Ceĭ cinci călăreți se apropiau în galop de locuința lui Jocerau, așa de iute, cât servitoriul, ce sta la pază, nicĭ n'avuse timp, să dea de scire stăpânului sĕŭ apropiarea călăreților, când șeful Beduinilor își și opri deja la pórtă calul, care sta nemișcat ca o statuă, și înapoia lui se opriră și ceĭ patru însoțitorĭ.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic edit. III. Blaș 1892. Prețul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostarĭul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare și cu copcĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele și cu margini aurite fl. 6.40.

Euchologiu

ediția**unea a dóua**, revĕḑută după originalul grecesc și îndreptată în modŭ însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipari frumos în **negru** și **roșu**. — Prețul nelegat fl. 2.80, ér legat în pele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptul și istoria bisericeĭ românesci unite, studiŭ apologetic din incidentul invectivelor „Gazeteĭ Transilvanieĭ“ și a dluĭ Nicolaŭ Densușan asupra Mitropolitului Vancea și a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Prețul **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Prețul **1** fl. Ambele părți espedate franco **1** fl. **85** cr.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Editor și redactor respundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 2182—1895. (19) 2—3

Concursŭ.

La postul de advocat archidiecesan al Clerului gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș se escrie prin acésta concurs cu terminul de 30 Iuliŭ n. 1895. pe lângă următórele emolumente:

1. Onorariŭ de 1000 fl. adecă o mie florenĭ v. a. la an, care se solvesce în rate lunare decursive dela Cassa centrală archidiecesană.

2. O chilie în curtea metropolitană ca local de cancelarie, încălḑită în timp de ĭérnă cu lemne din aceea-și curte.

3. Pentru escursiuni, ce le-ar face advocatul în ambitul dominiilor, se dă sub titlu de prejunctură pe ḑi 5 fl. v. a., dacă prejunctura nu ar căpĕta-o în natură. Inse diurn în casul acesta nu se solvesce. Pentru escursiunile afară de teritoriul dominiilor, încât călĕtoria s'ar face pe calea ferată, se solvesce bilet de cl. II. și diurn de 4 fl.; afară de calea ferată pe ḑi pentru prejunctură 5 fl. și diurn 4 fl. v. a.

4. Spesele și remunerațiunile licuidate în procese numaĭ într'atâta compet advocatului, încât acelea le supórtă contrariĭ, și dela aceia se pot incassa; de sine înțelegêndu-se, că în acest cas el are a restitui fondului interesat anticipațiunile, ce eventual i-s'ar fi dat, pe cum și tóte spesele făcute de fond în acest proces, fie acelea diurne, spese de călĕtorie orĭ alte spese; ér în procesele, în carĭ contrariul óre-cărui fond nu este convincat la suportarea speselor licuidate pe partea advocatului archidiecesan; pe cum și în procesele, carĭ nu s'aŭ câștigat vis-à-vis de fondul interesat, advocatul nu va avé drept a pretinde dela Fondurile archidiecesane esolvirea speselor licuidate, ci numaĭ a erogațiunilor, a competinței solvite martorilor saŭ comisiunilor judecătoresci, vectura și diurne, de cumva nu i-s'ar fi anticipat.

5. Pentru aceste emolumente advocatul archidiecesan este obligat a locui în Blaș, a purta procesele cele urbariale și civile ale dominiilor Veneratului Cler, cât și a representa aeele dominii înaintea tuturor forurilor judiciale și administrative în tóte afacerile juridice personali și reali; mai departe este obligat a-și da opiniunea juridică în tóte causele, dominale, fundaționale și bisericesci, ce i-s'ar cere din partea Preaveneratului Ordinariat, a consistoriului archidiecesan, a capitului metropolitan și a Administrațiunilor fundațiunilor archidiecesane, fără a pretinde remunerațiune separată pentru aceste opiniuni juridice.

Ceĭ ce reflectézĕ la acest post, aŭ să-și așternă concursele la Consistoriul archidiecesan gr. cat. din Blaș, alăturând la concurs carte de botez și documentele de cualificațiune, ce le poșed.

Blaș din ședința Consistoriului archidiecesan ținută în 8 Iuniŭ 1895.

Victor
Mitropolit.

Nr. 116—1895. (18) 2—3

Edict.

Anisia Marincaș gr. cat. născută în Bogdana părăsindu-și acum de 13 anĭ pe soțul legiuit Ioan Ciortea gr. cat. din Nireș și necunoscêndu-i-se ubicațiunea, prin acestea este provocată, ca în termin de un an și o ḑi să se presenteze înaintea subsemnatului for matrimonial de I-a instanță, căci la cas contrar, causa divorțială urḑită în contră-i de către susnumitul soț se va institui, pertracta și decide și în absență-i.

Dela forul matrimonial gr. cat. de I-a inst. a tractului protopopesc al Almașului. În Morlaca la 7 Iuniŭ 1895.

Ioan Pop,
preș. al forului matr. de I. inst.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscința pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum și până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce **lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ**, de colorare respective de **marmorisare** și de **provedere cu icóne sânte**, dimpreună cu **așeḑarea acelorŭ obiecte** în fața loculuĭ, precum și **renovarea de iconostase** cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servesoŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosĕbită, și tóte mĕ îndreptațescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câștigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurință mi-s'a mărituŭ.

Rugându-mĕ pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 19—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare in fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua oră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 29 Iuniŭ 1895. | Numĕrul 26.

Érăşi afacerea studenţilor din Blaş.

Pe când la noi partidul naţional român este desbinat în dóuĕ tabere, carĭ se duşmănesc şi se împróşcă împrumutat cu imputărĭ vechĭ şi nóuĕ, pe atunci guvernul, profitând de slăbiciunea Românilor, carĭ nu se maĭ sciŭ înţelege de loc cu privire la o ulterióră energică acţiune politică, îşĭ continuă negenat sistemul sĕŭ de persecuţiunĭ.

Asupra maĭ multor preoţĭ şi învĕţătorĭ atîrnă sabia luĭ Damocle, fie pentru că aŭ luat parte la mişcările politice române din trecut, fie pentru că poporul din comunele lor cutézĕ a cânta hore naţionale române. Ceea ce însĕ este maĭ caracteristic în acest lucru, este împrejurarea, că persecuţiunile acestea se pornesc de odată şi pe terenul administrativ, şi pe cel judiciar şi din porunca guvernuluĭ şi pe cel bisericesc, aşa încât câte un biet învĕţătoriŭ orĭ preot este tras înaintea alor treĭ foruri la dare de samă pentru aceea-şĭ faptă, dacă este timbrată de contrară statuluĭ şi naţiuniĭ magiare.

Dar nu numaĭ adulţiĭ, ci nicĭ tineretul nu este scutit de persecuţiunĭ.

La treĭ studenţĭ de aĭ nostri, pe cum se scie, ministrul n'a voit să le asigneze stipendiile conferite de auctoritatea bisericéscă, deşi el n'a fost îndreptăţit să o facă acésta, pentru că aceĭ studenţi universitarĭ, fiind pedepsiţĭ odată pentru fapta lor de auctoritatea competentă scolastică cu mustrare, eĭ nicĭ după lege, nicĭ după principiile elementare de dreptate şi ecuitate nu maĭ puteaŭ fi pedepsiţĭ şi a dóua óră pentru aceea-şĭ faptă cu subtragerea stipendiilor.

Acuma s'a năpustit guvernul asupra studenţilor din clasa a 8-a şi a unuĭ profesor din Blaş pentru un lucru de nimica, pe cum am arĕtat în numĕrul precedent al foiĭ nóstre.

În tótă procedura ministruluĭ întimpinăm maĭ multe ilegalităţĭ.

Este o ilegalitate, când ministrul în sensul paragrafuluĭ 50 din articulul de lege XXX din 1883 n'a lăsat, ca afacerea fotografieĭ studenţilor să o cerceteze şi judece auctoritatea bisericéscă în cercul sĕŭ de activitate, fără de amestecul unuĭ organ străin.

Este o ilegalitate, când ministrul pretinde, ca sentinţa, ce se va aduce asupra studenţilor şi a profesoruluĭ aplicat la gimnasiul din Blaş, să i-se aştérnă *spre aprobare*. Paragraful 39 din legea citată dice, că disciplinarea profesorilor dela gimnasiile episcopescĭ stă esclusiv sub jurisdicţiunea Ordinariatelor episcopescĭ. Ér paragraful 38 dispune, ca sentinţa adusă în contra profesorilor dela gimnasiile confesionale numaĭ în casul acela să se aştérnă *spre sciinţă* la ministeriŭ, când prin sentinţa aceea profesorul respectiv ar fi fost lipsit de oficiŭ. Pe ce bază pretinde decĭ ministrul, ca orĭ ce fel de sentinţă s'ar aduce în contra studenţilor, respective a profesoruluĭ Ciriac B. Groze, să i-se aştérnă *spre aprobare?*

Dar va dice cineva, că aci este vorbă de un delict comis în contra statuluĭ, şi de aceea numaĭ representantul statuluĭ este chemat şi îndreptăţit a se pronunţa definitiv asupra luĭ.

La acésta noi rĕspundem, că chiar şi când fotografia studenţilor ar constitui un delict în contra statuluĭ, el n'ar puté să se cualifice decât de delict de presă, asupra căruia ar trebui să se pronunţe maĭ întâiŭ tribunalul cu curtea de juraţi, şi numaĭ când acest tribunal ar enunţa esistinţa delictuluĭ de presă, numaĭ atunci s'ar puté purcede pe cale disciplinară în contra studenţilor şi a profesoruluĭ declaraţi de vinovaţi.

De aceea noi suntem de părere, că în cas când ministrul în mod volnic şi incompetent ar voi să cualifice fapta studenţilor de delict în contra statuluĭ, ar trebui să se pretindă, ca însu-şĭ tribunalul cu curtea de juraţi să se pronunţe în causă ca singurul for competent a cualifica faptele de natura celeĭ indigitate.

Nu putem prevedé, cum se vor desvolta lucrurile. La tótă întîmplarea însĕ causa merită, ca chiar şi juriştĭ de specialitate să se ocupe de ea, căcĭ dela şovinismul ministrilor te poţĭ aştepta astădĭ la orĭ ce. Maĭ pe sus de tóte însĕ accentuăm din noŭ, că sosit-a timpul, ca aceĭ bărbaţĭ aĭ nostri, carĭ aŭ adevĕrată durere de sórtea naţiuniĭ, să se înţelégă între sine cu privire la

---

Feuilleton.

Visărĭ deşerte.

Scumpă Iléno!

Departe în rĕsărit, pe un munte înalt şi peziş, în desimea întunecósă a unei păduri cresce singuratică şi ascunsă o flóre, cât ochiŭ de om încă nu a vĕdut-o. Flórea e vinĕtă ca ceriul. Mirosul eĭ este maĭ plăcut decât cel al roselor dela Şiras. Ea nu se veştedesce, nu se uscă nicĭ odată, şi fiesce care din frunzele eĭ are câte un suflet.

Cel ce o găsesce, acela găsesce fericirea şi adevĕrul. Cel ce o rupe, aceluia ea îi dăruesce viaţa sa, pentru ca el să se trezéscă spre fapte minunate, marĭ şi desevârşite, să cunóscă, ce îi era ascuns, şi să ajungă, ce doria. Nimenĭ nu a vĕdut-o până acum, dar unĭi l-aŭ simţit mirosul din depărtare. Şi cel ce i-a simţit mirosul din depărtare, dară flórea însă-şi nu a găsit-o, acela nu maĭ are pace nicĭ odihnă, acela umblă neîncetat prin lume cercând fără de a găsi, şi inima lui este plină de dorinţă nespus de ferbinte şi cuprinsă de durerĭ, carĭ nu pot să se esprime în cuvinte.

Asta e dorinţa după flórea aceea vinĕtă. Cel ce e cuprins de dorinţa acésta, acela e bolnav.

Aşa spune o poveste.

Nu sciŭ, dacă flórea acésta vinĕta este flórea numită campal, carea după credinţa brahmanilor cresce numaĭ în raiŭ. Dar sciŭ atâta, că în inimile multor fete din ţilele nóstre şi-a făcut sălaş o astfel de dorinţă jelitóre şi fără de ţintă şi de temeiŭ.

Dorinţa asta o găsescĭ maĭ des la fete de acelea, carĭ aŭ avut parte de o cultivare sciinţifică maĭ înaltă şi în acest chip aŭ învĕţat chiar atâta, cât le este de ajuns, pentru ca să afle, că sunt încă lucrurĭ nespus de multe, pe carĭ încă ar puté să le scie, şi că orĭ ce sciinţă omenéscă este numaĭ o cârpitură nedeplinită. Atunci le cuprinde o dorinţă inconscie după óre ce necunoscut, mare şi deplinit, o rîvnă de a cuprinde tóte, şi de odată şi o recădere obosită în convingerea despre imposibilitatea acelei dorinţe şi rîvne. Dóră visézĕ sufletul esilat despre raiul cel perdut? O conced asta, pentru ca să nu fiŭ silită a dice, că simţemîntul acela este blasarea aceea poetică şi poesia aceea blasată a necredinţeĭ, carea deplânge pururea sórtea sa şi sórtea lumiĭ întregĭ ca pe o încercare greşită şi nesuccésă a unei creaţiuni, în urma cărei încercărĭ noĭ adevĕrat că suntem, dară cu o cale suntem pătrunşĭ şi încunjuraţĭ de atâtea scăderi şi durerĭ, cât nicĭ odată nu putem să găsim fericire neturburată.

Dacă ne vom face chimicĭ şi vom analisa sentimentul acesta, atunci vom găsi, că el se compune din următórele elemente: Erudiţiune 10%, literatură de romanurĭ 10%, sumeţie 10%, lenevire 20%, lipsă de adevĕrată credinţă 50%, laolaltă 100%.

Ce gândesci? Óre făcut-am vre o greşélă în analisa acésta? Eŭ aşa cred, că percentuarea asta se potrivesce casurilor celor maĭ multe.

Multora li-se pare, că împotriva acestuĭ sentiment trist nu esistă léc. Óre aşa să fie?

Dacă óre cuĭ îi înghéţă amîndóuĕ picĭórele, atunci medicii i-ie taie şi le înlocuesc cu altele artificiale, cu carĭ nefericitul acela încă póte să umble şi să stea. Cum să nu se póată vindeca decĭ puţintea dorinţă deşértă?

De altmintrea însă-şi viaţa isprăvesce de-a rîndul vindecarea asta. Omul alergând după flórea aceea vinĕtă din poveste privesce tot la dél, şi aşa i-se întîmplă, de el se po-

o acțiune politică, carea să ne închege rîndurile și să ne apere cel puțin de persecuțiuni sistematice, căci cu disensiunile nu mai merge decât la ruina totală.

„Alliance Israelite în Ungaria." — Sub acest titul publică „Magyar Állam" următórea scrisóre circulară:

„Alliance Israilite Universelle
„Comité Central
„35, Rue de Trévise.
„Paris în 1 April 1895.

„Scumpule soț de credință!

„Jidovimea ungurésca a ajuns până acolo, cât ea să câștige egalitate deplină de drepturi cu celealalte confesiuni. Un guvern luminat, răzimat pe opiniunea publică a țerii va face, ca religia jidovésca să fie recunoscută din partea statului, și astfel să pună capĕt unei perióde seculare de legi escepționale, cari împărtășiau neegalității nóstre de drept adevĕrata sancțiune.

„Israiliții unguresci într'aceea nu aŭ înse să-și uite de aceea, că frații lor în multe țĕri se află încă sub un regim asupritoriu, care încătușézá desvoltarea lor intelectuală, sugrumă cu violență strĕmurul lor de activitate și simțul lor pentru inițiativă. Dar lupta în contra antisemitismului pretinde chiar și în țĕri civilisate silințe energice și conlucrare comună.

„Sub flamura umanității se desvóltă în diferite părți activitatea cea mai vióe pentru a interdice Jidovilor deprinderea șechiteĭ. Asta e o cestie, carea încă pretinde imperios atenția jidovimii.

„De 35 ani lucră Alliance spre egalisarea în drepturi a Israiliților; ea provócă pentru lucrul acesta opinia publică; ea intervine la guverne pentru a denunța nedreptăți și acte de violență, a căror jertfe sunt Jidovi. Preste tot peretutindeni, unde un Israilit sufere ca atare, ea se silesce a-i veni într'ajutoriu.

„Ĕră în chip de tot doosebit se interesézá ea de aceea, ca să înfrângă temeĭnic nefundata și prósta acusă cu omoruri rituale, și Israiliții unguresci sigur țin încă în memorie împrejurările, când Alliance nu s'a înfricat de jertfele cele mai mari pentru a scóte adevĕrul la lumină și spre a face, să amuțéscă acusele uricióse.

„În Rusia, România, Turcia, Maroc, Persia a alinat ea multă miserie, a păzit de perire multe esistințe. Acelora dintre frații nostri, cari sunt siliți a-și părăsi patria, ea le întinde fără amânare mână de ajutoriu, pentru ca eĭ să se așeđe érăși în țĕri mai ospitale.

„Pentru a ridica pe Israiliți moralminte și intelectualminte, a creat Alliance în România, Bulgaria, Turcia, Tunis, Maroc școli elementare și a înființat ateliere pentru învĕțarea meseriilor așa, cât mai bine de 12,000 de copii câștigă învĕțătură, și mai multe sute de tineri primesc instrucție în vre o meserie. Avênd înaintea ochilor, că singur numai agricultura póte să pună straturile israilite sĕrace în posiția de a renunța la negoțul mic și de a-și câștiga o subsistință asigurată, ea înainte de asta cu 25 ani a întemeiat în Iaffa, în mijlocul Țĕrii sfinte, o școlă agronomică, în care se află acum 100 de elevi tineri.

„Întreprinderea asta nespus de momentósă a pregătit cale pe sama înființării de colonii agricole jidovesci și a dat avînt mișcării puternice, care împinge acum pe Israiliți spre agricultură. Un asemenea institut e pe calea de a se înființa în Tunis pe sama Jidovilor din Africa de médánópte.

„O astfel de lucrare are îndreptățirea la conlucrarea Israiliților din tótă lumea; căci ea privesce onórea și demnitatea tuturora și lucră în interesul moral al fiesce căruia.

„Noi scim, că comunele din Ungaria însoțesc silințele nóstre cu interesare, și unele din ele ne stau deja într'ajutoriu. Este înse pentru tóte o datorință sfîntă, să ĭea parte în sarcinile nóstre și să se gândéscă la frații lor mai puțin fericiți în clipa, în care jidovimea ungurésca în sfârșit a ajuns, să fie pusă pe o trépță deplin egală cu celealalte confesiuni.

„Vĕ rugăm deci pentru următórele:

„1. Ca comuna dtale să contribuéscă o subvenție anuală de 12 fl. pentru lucrarea Alliance. Subvenția asta sigur nu va fi o sarcină prea grea pentru budgetul dvóstre, pe când noi afiliării comunelor unguresci la reuniunea nóstră îi atribuim importanța cea mai mare.

„2. Ca fiesce care din reuniunile de binefacere, cari esistă în comuna dvóstre, să contribuéscă un dar anual pentru activitatea cea de folos public a Alliance.

„3. Ca să se înființeze un comitet local, care să-și pună ținta de a face propagandă și de a câștiga membri pentru reuniune.

„Dvóstră veți primi prin postă raportul nostru anual cel mai din urmă. Câștigându-vĕ cunoscința acestui raport veți puté, să vĕ dați samă despre lucrările nóstre și despre espensele însemnate, cari avem să le facem, pentru ca să ajungem la ținta aceea, carea o urmărim.

„Pentru casul, dacă veți avé, să cereți deslușiri cu privire la înființarea comitetelor, spre acest scop puteți să vĕ adresați la dl dr Loew, rabbin suprem în Szeggedin, orĭ la secretarul comitetului regional al Alliance din Budapesta, dl dr Forkas.

„Cu tótă stima,

„Pentru comitetul central:
Zadok Kahn, rabbin suprem de Franța, president de onóre:
Secretar: Jaques Bigart.
S. H. Goldschmidt, president.
J. Derenbourg, vicepresident.
N. Leven, vicepresident.
E. Kohn, cassar."

„Magyar Állam" publicând scrisórea acésta circulară adauge următoriul comentar:

„Ĕtă acestea se scriŭ Jidovilor din Ungaria.

„Scim deci, că recepțiunea Jidovilor este de 35 ani programul Alliance, și așa dară liberalismul unguresc și guvernul lui aŭ servit scopurilor Alliance, când aŭ enunțat recepțiunea Jidovilor.

„Scim, că recepțiunea va ridica inițiativele Jidovilor, cu alte cuvinte, că jidovimea va cerca puterea sa în mĕsură mai potențată asupra societății și poporațiunii creștine.

„Scim, că Alliance ĭea sub scutul sĕŭ pe orĭ care Jidov, dacă caractĕrul lui cel jidovesc păsesce pe primul plan. Pe înșelătoriŭ, pe falsificătoriŭ, pe ucigașul ritual, dar mai ales pe cești din urmă îi apĕră Alliance, nu pentru că sunt nevinovați, ci pentru că sunt Jidovi. Nu înzădar a fost cea dintâiŭ faptă mare a Alliance, că prin faimosul Cremieux a corupt pe judecătorii, cari aŭ avut să judece asupra ucigașilor ritualĭ din Damasc, asupra ucigașilor părintelui Capucin Toma; nu e de ajuns, că ea și în Ungaria a cumpĕrat cu obrăznicie fără sémĕn mărturiĭ, opiniunĭ sciințifice, apĕrătorĭ mituiți, morți plutiți, ci ea este încă și așa de cutezătóre, cât se laudă cu faptele acestea ale sale înaintea Jidovilor, și provocându-se la ele pretinde contribuția ordinară a jidovimii din Ungaria spre scopurile Alliance.

„Scim, că Alliance într'adevĕr aruncă

---

ticnesce de petricelele din drum și une orĭ așa de tare, cât cade în sfârșit în rîulețul de lângă drum și ĭea o scaldă rece. Apa asta rece este însă-și viața cu grijile și trudele eĭ. Să-ți créscă numaĭ mare o grije adevĕrată, și veĭ vedé, cu câtă grabă te vor părăsi grijile cele mĕrunte, pe cari ți-le-aĭ făcut însă-ți orĭ numaĭ ți-le închipuescĭ, că le-aĭ avé.

Dorul după óre ce nehotărît, după lucrurĭ ca din poveste, pe cari nu poțĭ să le ajungĭ, acest dor nu e alta decât un fel de visare. Ĕră omul nu are să viseze, până îĭ sunt ochiĭ deschiși. Are vreme destulă nóptea spre a visa, și chiar și despre nópte se dice, că ea nu te-a recreat cu un somn sănĕtos, dacă ți-a conces, să visezĭ. Visurile sunt feți de aĭ fantasieĭ, ele în realitate nu sunt vrednice nicĭ un ban rĕŭ. Dară viața nu este un vis; ea dă fiesce căruia arâta lucru și atâta bătae de cap, cât pentru visurĭ nu maĭ rĕmâne timp.

Eŭ nu sunt inimică a vederilor poetice. Tinerețele aŭ privilegiul de a vedé lucrurile în lumină ideală, și eŭ de loc nu doresc, să vĕd tinerețele pe o trépță cu aceĭ ómenĭ, cari desbracă tóte lucrurile de îmbrăcămintea lor poetică, bună óră cu aceĭ ómenĭ, cari estimézá luna după suma, carea o cruță ea pe sama casseĭ alodiale.

Din contră! Fără de idealism și poesie nu esistă tinerețe. Dar fantasărĭ fără de folos și visărĭ fără de țintă nu sunt idealism și poesie. Cel ce viséză, acela se înșélă pe sine însu-și.

Fantasia împodobesce lucrurile cu maĭ multă bogăție, de câtă aŭ ele în realitate, și neliniștesce sufletul întocmaĭ așa, pe cum adevĕratele visurĭ răpesc trupuluĭ odihna de lipsă și de folos.

Visurile străpun pe om într'un fel de amețélă, ba așĭ puté să dic beție morală, nutresc închipuirea și aŭ ca urmare desamăgirĭ amare, cari îl aruncă pe visătoriŭ din norii ceriuluĭ pe un pămînt dur și nastiŭ și-ĭ oferesc la trezire în locul raiuluĭ visat numaĭ spini, de cari se rănesce. Și când îl împresóră desamăgirĭ de acestea, el trebue să se simțéscă nefericit, căci binele, de care are parte, dispare în fața sperărilor nimicite.

Cum așĭ și puté să numesc visurile? Negură? Da, acesta este numele lor cel maĭ potrivit.

O lumină mică prin desimea negurĭĭ, carea o încunjură, ți-se pare mult maĭ mare, de cum este în realitate. Așa sunt și chipurile, pe cari ți-le zugrăvesce fantasia. Dacă te apropiĭ de ele, ele dispar, și pentru că tu nu poțĭ să le prinzĭ, de aceea ele te fac tristă, lasă în tine un fel de melancolie, carea nu are nicĭ o îndreptățire.

Din când în când firesce că se mestecă în melancolia acésta viața reală și te scutură și te trezesce trimițênd câte o nefericire adevĕrată preste tine; dar tu atunci nu aĭ totdeuna puterea de a i-te împotrivi și de a o învinge. Din împrejurările acestea se nasc apoĭ stările acelea misere, între cari înșir eŭ p. es. jelirea, ce cuprinde óre cuĭ viața întrégă pentru o așa numită iubire nefericită.

Când o astfel de visătóre vede pe un bărbat tinĕr, elegant, frumușel și distins, ea îndată îl socotesce de un cavaler orĭ eroŭ. Fantasia tórce apoĭ firele sale maĭ departe. Dacă el îĭ prestă un act de curtenie dela sine înțelésă, ea acésta îndată o socotesce de o dovadă a iubiriĭ lui, îl privesce deja de fiitoriul sĕŭ mire și-și zugrăvesce viitoriul de lângă el până în amĕnuntele cele mai amĕnunte cu colorĭ de cele maĭ ademenitóre. Și dacă se vĕdesce apoĭ, că ea s'a amăgit pe sine însă-și, ea jelesce póte tótă viața pentru „fericirea perdută"! Ĕr dacă în vre un cas escepțional visul se face realitate, ea nicĭ atuncia nu se simțesce fericită, căci pretențiile visuluĭ crescuseră așa de tare, cât realitatea nicĭ pe departe nu póte să corespundă visuluĭ.

În omul acela, pe care-l iubesce, ea

dare pe comunele bisericesci şi pe reuniunile de binefacere din Ungaria. Şi totuşi Jidovii strigă mai tare, dacă p. es. catolicii trimit darurĭ pe sama Pontificelui sĕŭ rînduit de Dumnedeŭ.

„Scim, că deşi jidovimea nu are centru religios, rabbinul suprem din Paris, Zadok Kahn şi Alliance, întru adevĕr póte să se privéscă de cap al jidovimii, dela el primesc îndrumările, ajutóre în banĭ, luĭ îĭ trimit contribuţia sa anuală, pe când eĭ în presă şi în parlamentul, care este supus puterii lor, neîncetat mintesc, că catolicii se supun uneĭ puterĭ străine.

„Tóte acestea sunt destul de interesante, pentru ca bărbaţii de stat catolicĭ, clerul înalt şi inferior şi chiar şi însu-şĭ poporul să se gândéscă la aceea, ca să se apere pe sine înşi-şi şi societatea creştină în contra internaţionaleĭ jidovescĭ.

„Întrégă politica bisericéscă este o probă de forţă a jidovimii în contra societăţii ungurescĭ creştine; dacă acésta nu respinge politica aceea infamă, atuncĭ vor supune ţara domnieĭ ómenilor ca Zadok Kahn.

„Antisemitismul este partidul apĕrăriĭ de sine a creştinilor. Acesta are să reînvie şi în Ungaria. Şi constatăm, că Jidovii sunt pe calea cea mai bună spre a trezi prin impertinenţa sa pe întrégă linia asupra sa aversiunea publică, a căreĭ urmare logică va fi, că pe Alliance şi pe politicii ungurescĭ, carĭ stau în simbria Allianceĭ, poporul îi va regulamenta, dacă odată nu pot să se mĕsure cu eĭ în luptă constituţională.

„Spre învĕţătura societăţii creştine am publicat şirurile acestea.“

Revistă bisericéscă.

Roma.

Sfinţia Sa Leo XIII cu datul de 11 Iuniŭ a îndreptat o enciclică cătră Copţi în cestiunea unirii cu biserica romană. S. Părinte în enciclică espune pe scurt istoria bisericiĭ catolice din Egipt şi însemnătatea unirii recercând pe creştinii copţi, să se întórcă în sinul bisericiĭ catolice, carea este unica biserică mântuitóre.

În consistoriul cel mai de aprópe Sfinţia Sa, — după cum spune o corespondinţă din Vatican a luĭ „Vaterland“ din Luzern, — va crea mai mulţi cardinalĭ. Dóuĕ cardinalate sunt vacante în Austria, şi pentru unul este destinat Haller archiepiscopul de Salzburg. În Franţa şi în Spania sunt vacante asemenea câte dóuĕ cardinalate. Între prelaţiĭ, carĭ vor avé să fie înălţaţi la demnitatea de cardinal, se află de astă dată şi Mgr. Azarian patriarchul de Constantinopol; înălţarea luĭ va avé să fie o recunóscere meritată a zeluluĭ, care l-a desvoltat în interesul unirii. Delegatul apostolic din Washington Mgr. Satolli, care este deja numit in petto, în consistoriul cel mai de aprópe încă va fi proclamat. În sfârşit cu prilejul acestuĭ consistoriŭ se vor face schimbărĭ şi în mai multe nunţiaturĭ. Se spune anume, că nunţiiĭ din Viena, Madrid, Paris şi Lissabon se vor face cardinalĭ.

Anglia.

În casa de jos s'a primit cu o maioritate mică o billă, carea hotărésce, ca persóne despărţite să nu mai fie cununate în biserică, şi ca astfel de căsătoriĭ încheiate pe calea judecătorieĭ civile orĭ pe altă cale din partea bisericii să se privéscă de invalide. Deja de mai multă vreme se observă adecă în biserica anglicană un curent, care ar puté să se numéscă catolisătoriŭ, şi care pretinde indissolubilitatea bisericéscă a căsătorieĭ. După o şedinţă secretă din palaţul archiepiscopuluĭ de Canterbury, la care aŭ luat parte toţi episcopiĭ şi 153 alţi representanţĭ de aĭ cleruluĭ, s'a adus în 15 Maiŭ cu unanimitate o hotărîre în înţelesul acesta, şi acum episcopiĭ de Glocester şi de Bristol aŭ făcut în casa de jos un proiect în sensul acesteĭ hotărîrĭ. Se póte, ca casa de jos să-l respingă, dar acésta nu va puté să ne împedece, ca în acest eveniment să privim un simptom îmbucurătoriŭ, care arată, că acest curent de totuluĭ tot neprotestantic are din noŭ să micşoreze depărtarea dintre biserica catolică şi dintre cea anglicană.

Revistă politică.

Delegaţiunile.

În şedinţa publică a delegaţiuniĭ ungare ţinută în 20 a c. referentul Falk constatând, că situaţia politică generală este favorabilă, în detaliurĭ nu se dimite, până ce nu se cunósce politica ministruluĭ în singuraticile cestiunĭ. Budgetul îl recomandă spre votare definitivă.

Contele Keglevich István accentuéză meritele fostuluĭ ministru de esterne Kálnoky pentru politica de pace şi ţice, că pentru activitatea sa meritéză recunoscinţa delegaţiuniĭ. Cele auţite până acum dela contele Goluchowski numaĭ încredere îĭ pot câştiga. Mai ales este plăcută declaraţiunea ministruluĭ de esterne, că-ĭ zac la inimă interesele Ungarieĭ, şi că a pus în prospect îmbunătăţirea politiciĭ comerciale, cum e cestiunea vămiĭ pe vinurile din Italia şi convenţiunea cu Franţa.

Apponyi îşi esprimă îngrijarea cu privire la formarea de legătură — opusă tripleĭ alianţe — vătĕmătóre pentru interesele monarchieĭ nóstre în Orient. Convenţiunile comerciale, — ţice oratorul, — nu atîrnă dela ministrul de esterne, ci dela ministriĭ de resort magiarĭ şi austriacĭ; aştéptă o mai mare îngrijire decât în trecut în afacerile consulare.

În şedinţa din 21 a c. s'a primit raportul comisiuniĭ militare, în care se urgitéză, ca ministrul de răsboiŭ să prepare planul pentru academia a treia militară şi să părtinéscă fabrica ungară de arme.

În 23 s'a desbătut în şedinţa plenară raportul despre budgetul marineĭ, care s'a primit nemodificat. Apoĭ a urmat raportul comisiuniĭ pentru raţiunĭ. Aicĭ referentul Hegedüs constată, că în 1893 guvernul comun a cheltuit cu 4,713.000 fl. mai mult, decât la cât a fost autorisat. Fiind că venitele vamale aŭ fost cu 12,673.000 fl. mai marĭ decât cele proïectate, în loc de deficit a resultat un plus. Poftesce, ca guvernul în cheltueli

---

vede numaĭ idealurile curate, într'însul nu este greşélă, nici scădere. Se scie însĕ despre statue, că ele se fac cu atâta maĭ marĭ, cu cât ne apropiăm mai tare de ele, şi cu atât mai micĭ, cu cât ne depărtăm mai tare de ele. Cu ómeniĭ se întîmplă chiar din contră. Convieţuirea descopere multe greşelĭ, carĭ până aci aŭ fost rĕmas ascunse, şi visatul eroŭ orĭ cavaler în curênd apare aşa, pe cum este, adecă un om de totuluĭ tot de rînd, de nu cumva chiar un om de totuluĭ tot miserabil. Rosa poetică a iubiriĭ visătóre se schimbă forte repede într'o căpĕţînă de curechiŭ, şi deşi acésta e mai de folos decât rosa cea mai frumósă, visătórea totuşi se simţesce desilusionată, înşelată şi — nefericită!

E dureros, că în casurĭ de acestea aŭ să sufere şi altiĭ. În astfel de căsătoriĭ totdeuna e nimicită cel puţin fericirea celor doĭ căsătoriţĭ.

Ómeniĭ practicĭ se mângăe cu aceea, că în lume nicĭ un lucru nu e aşa de rĕŭ, cât să nu pótă fi încă şi mai rĕŭ. Ómeniĭ visătorĭ nu cunosc mângăerea acésta şi nu vor să scie nimica nicĭ despre aceea, că fericire adevĕrată, curată şi neturburată se găsesce numaĭ în ceriurĭ.

Cine este óre acela, carele să pótă ţice, că este fericit? Care este omul, carele să nu concédă, că viaţa omuluĭ e o singură grije mare? Cunosc pe un om din scrierile luĭ. Lumea e convinsă despre aceea, că acel om a avut parte de fericirea cea mai alésă, şi că preste viaţa luĭ s'aŭ revĕrsat numaĭ reuşite şi bucuriĭ de tot felul. El ajuns la vrîsta de şepte deci de anĭ a mărturisit, că dacă ar face adiţia tuturor acelor ţile şi óre, în carĭ a fost fericit, atuncĭ ar resulta o sumă abia de patru sĕptĕmânĭ.

Nu este pe pămînt altă fericire afară de a vre, ceea ce se cade să vreĭ după voea şi rînduéla cea sfîntă a luĭ Dumnedeŭ. Dar visătoriul nu vre să scie nimica despre regula acésta. El îşi formézĕ cu fantasia sa icóna uneĭ lumĭ numaĭ pe sama sa, străpune apoĭ în lumea acésta pe ómeniĭ sĕĭ şi aştéptă, ca realitatea să se acomodeze fantasmagoriilor luĭ. El cercând după ceea ce după părerea luĭ ar fi mai bun, trece cu vederea adevĕratul bine, carele se află în lume; el trece fără de băgare în samă pe lângă ómenĭ şi lucrurĭ şi în acest chip perde multă esperinţă şi multă plăcere, carea ĭ-ar fi oferit-o băgarea în samă a ómenilor şi a lucrurilor.

Gândurile luĭ îl ocupă prea mult, şi de aceea el este distras şi nu bagă în samă realitatea. Şi pentru că el aştéptă dela lume numaĭ lucrurĭ mari, de aceea se obicinuesce a estima lucrurile aşa, că înmulţesce cu 2 tot, ce-ĭ lipsesce, şi împărţesce cu 2 tot, ce are.

Visătoriul privesce la lume ca prin nisce ochelarĭ roşi, prin carĭ şi vremea cea mai norósă încă apare a fi cu sóre. El îşi zidesce în aer palaţurĭ, carĭ ajung până în nuorĭ. El viséză despre stele şi doresce, să le cuprindă pe sama sa. Dela fiesce care ţi poftesce el un dar noŭ. Numaĭ mai târţiŭ, după ce a îmbĕtrânit, întîmpină el fiesce care diminéţă cu rugămintea îngrijată: „Lasă-mĭ, ceea ce am!“

Mulţi de aceia, carĭ aŭ visat despre posiţiĭ înalte, despre vadă şi despre bogăţiĭ, vĕd, că în loc de tóte acestea aŭ parte de lipsă şi miserie orĭ cel puţin de o viaţă lipsită de multe de tóte. Visătórea, carea se vĕduse deja în echipajurĭ şi dispunênd preste o óste de servitorĭ, se vede silită, să isprăvéscă cu mânuţele sale propriĭ lucrurĭ de cele mai de rînd şi să servéscă şie-şĭ şi altora. Óre nu va trebui ea apoĭ să se simţéscă nefericită? Şi alta, carea visase, că va cutriera lumea întrégă şi va admira comoriile eĭ, póte că nu ajunge, să se depărteze cale de o ţi dela locul nascerii sale. Nu se va furişa óre atuncĭ une oria puţintea pismă în inima eĭ, când aude, că asta orĭ ceea a avut parte de lucrurile acelea, carĭ şi-le dorise ea înzădar?

Eŭ aşĭ sci, ce să-ĭ recomand ca temă pentru visurile eĭ, dacă ea voesce cu orĭ ce

să se restringă la sumele votate prin delegaţiuni.

Horánszky doresce, ca în budget să se specifice nu numaĭ singuraticiĭ articulĭ, ci şi singuraticele posiţiĭ, şi eventual să se alăture inventare despre investirile făcute pe sama armateĭ.

Keglevich şi Pulszky respund, că în ceea ce privesce armata, aşa ceva nu se póte aştepta, controlă esactă înse se face de către comisiune.

În şedinţa din 22 a c. a delegaţiuniĭ austriace delegatul ceh Kaftan relevéză, că sporirea gradată a cheltuelilor pentru armată se face pe contul averiĭ poporuluĭ. Se tângue asupra inarmărilor şi dice, că pe lângă tóte asigurările de pace încă nu sunt prospecte pentru înfiinţarea juriuluĭ de pace internaţional. Oratorul debachéză în contra întreiteĭ alianţe şi se ocupă cu cestiunea Agliardi. Acéstă cestiune sub presiunea Ungarieĭ, care câştigă tot maĭ mare influinţă asupra afacerilor esterne, a rĕsturnat pe contele Kálnoky. Apoĭ combate dualismul, care nu a realisat speranţele puse în el. Tot cam în acest sens a vorbit şi Bianchini. Maĭoritatea delegaţilor a votat înse budgetul cerut.

În şedinţa plenară din 25 a c. a delegaţiuniĭ austriace Salvadori a vorbit în contra dueluluĭ. Pacak a pretins, să se reducă timpul serviţiuluĭ şi să se reformeze codicele penal militar spre a scuti ficiorii de maltratările brutale.

Pattai vorbesce despre atacurile preseĭ magiare asupra armateĭ comune şi urgiteză o păşire energică faţă de atacurĭ.

În şedinţa din 26 a c. presidentul Lobkowitz a constatat, că hotărîrile ambelor delegaţiuni consună. Apoĭ şedinţele se închie după formalităţile îndatinate.

Delegaţiunea magiară şĭ-a terminat după şablon lucrările şi s'a închis la 26 a c.

---

preţ, să viseze. Viseze ea despre dosul tuturor acelor lucrurĭ frumóse, despre carĭ şĭ-a propus, să viseze.

Ea ar fi fórte înţeleptă, dacă ar visa, că ea de odată póte să pérdă tóte cele ce are, şi de odată şi fără de veste se nimicesc tóte cele ce a dobîndit. Ce ar face ea trezindu-se din un astfel de vis? Sigur ar mulţămi luĭ Dumneḑeŭ pentru cele ce ĭ-a dăruit, şi pentru că nu a lăsat, ca visul eĭ să se schimbe în realitate.

Ea să represente cu ajutoriul fantasieĭ înaintea ochilor sĕĭ sufletescĭ miseria şi nĕcasul, pe carĭ sermaniĭ ómenĭ trebue să le pórte în urma blăstĕmuluĭ pĕcatuluĭ.

Una maĭ ales bucuros ţi-o conced: După ce ţi-aĭ isprăvit lucrul şi ţi-aĭ împlinit datorinţa, atuncĭ te poţĭ pune, să visezĭ despre frumseţa şi măreţia, despre care dice s. Paul, că ochiŭ de om nu a vĕḑut, ureche de om nu a auḑit şi la inima omuluĭ nu a pătruns, ceea ce a gătit Dumneḑeŭ, celor ce-l iubesc pe dînsul. Şi de cumva atuncĭ vre o ḑi ţi-s'ar părĕ prea grea, de cumva viaţa ţi-s'ar părĕ, că e o cale prea lungă, şi de cumva inima ta o cuprinde dorul de patria eĭ cea frumósă şi depărtată din ceriurĭ, atuncĭ să nu fiĭ puţinel la inimă şi trist din causa acesteĭ realităţĭ dure. Căcĭ ce este schiópa acésta de vreme în aseménare cu veciuicia, unde întrégă viaţa cea lungă ţi-se va părĕ ca visul dulce al uneĭ nopţi?

Te salută a ta **Anuţă.**

Austria.

Noul guvern s'a presentat în parlament în 20 a c. Şeful cabinetuluĭ contele Kielmannsegg a declarat, că misiunea actualuluĭ ministeriŭ este conducerea interimală a afacerilor până la formarea definitivă a cabinetuluĭ şi astfel asigurarea cursuluĭ regulat al agendelor statuluĭ. Pentru ca să se câştige timpul recerut pentru acésta, ministrul de finanţe presentă un proĭect de lege, în sensul căruia să se pótă incassa dările şi competinţele şi pe luna luĭ Ĭuliŭ. Ministrul-preşedinte apeléză la sprijinul camereĭ. La propunerea deputatuluĭ Herold şedinţa se închide.

Se crede, că cabinetul de afaceri cu votarea budgetuluĭ şĭ va fi împlinit chemarea. În locul luĭ are să urmeze un cabinet de transiţie cu marchisul Baquehem în frunte. Acesta va efectui votarea reformeĭ electorale. Apoĭ se va disolva parlamentul, şi se vor escrie alegerĭ pe basa nóueĭ legĭ, când grupurile politice vor primi o altă faţă.

Germania.

Serbările dela Kiel aŭ decurs cu o pompă orbitóre. Actul cel maĭ solemn a fost aşeḑarea în pétra de închiare a documentuluĭ, care cuprinde pe scurt istoricul şi scopul construirĭ canaluluĭ, a cărui pétră fundamentală a pus-o împĕratul Wilhelm I. în 3 Iuniŭ 1887. După aşeḑarea documentuluĭ în pétra de închiare împĕratul cu vóce puternică a ḑis: „Întru memoria marelui împĕrat Wilhelm daŭ canaluluĭ numele de „Împĕratul Wilhelm“!“ Apoĭ lovind de treĭ orĭ cu cĭocanul în pétră a ḑis: „În numele Sfinteĭ Treimĭ, în onórea împĕratuluĭ Wilhelm, spre fericirea Germanieĭ şi binele popórĕlor!“ După împĕratul împĕrătésa şi toţĭ principiĭ aŭ lovit cu cĭocanul în pétră.

După amĕḑĭ în 21 a c. împĕratul imbarcându-se pe yachtul „Hohenzollern“ a făcut o revistă asupra tuturor năilor de răsboiŭ fiind primit de personal pretutindenea cu strigărĭ de: „Hurra!“ Numaĭ personalul floteĭ francese s'a restrins la o reverinţă mută fără a esprima vre-un cuvînt. Sara a fost mare banchet, la care împĕratul a ţinut un toast, în care mulţămesce străinilor pentru participarea la festivităţi şi espune scopul canaluluĭ. În participarea puterilor la inaugurare privesce el o nisuinţă spre susţinerea păciĭ. Germania încă va dedica opera inaugurată aḑĭ spre serviţiul păciĭ şi se va simţi fericită, dacă canalul „Împĕratul Wilhelm“ în aceste serviţiĭ ĭĭ va promova şi întări tot maĭ mult raporturile amicale cu celealalte puterĭ. După banchet a fost iluminare feerică pe canal.

Tótă ḑiaristica face consideraţiuni asupra festivităţilor, pe cum şi asupra efectelor, ce le vor avé; unanim constată, că aŭ fost serbărĭ de pace, dară nu eschid posibilitatea răsboiuluĭ. Între escadra fracesă şi cea ruséscă s'a observat o prea mare intimitate, care a produs neliniște în Germanĭ.

Italia.

Ministrului Crispi ĭ-a succes la alegerĭ, să-şĭ câştige o maioritate destul de impunĕtóre, dară maioritatea acésta cu greŭ ĭĭ va puté acoperi mulţimea maculelor morale, ce i-se impută. De curênd dl Cavalotti publică o grămadă de date referitóre la viaţa luĭ Crispi, carĭ sunt o adevĕrată acusă a acestuia. E acusat Crispi cu falsificare de documente, cu juramînte false, cu mituirea organelor auctorităţiĭ publice şi cu aceea, că cariera politică a folosit-o totdeuna ca un mijloc de câştigurĭ materiale. Abusurile dela „Banca romana“ s'aŭ întîmplat cu scirea şi la mandatul luĭ. În Sicilia condus de interese private a introdus Crispi sistemul opresiuniĭ şi a proscripţiuniĭ, şi abusând de încrederea regeluĭ a vîndut pe banĭ decoraţiuni italiene.

În 19 a c. cu ocasiunea desbaterĭ asupra rĕspunsuluĭ la discursul tronuluĭ s'a întîmplat un mare scandal în camera italiană. Opositia ĭ-a imputat luĭ Crispi, că tractéză în mod barbar cu ceĭ ce aŭ luat parte la mişcările din Sicilia. Uniĭ liberalĭ aŭ sărit întru apĕrarea faptică a ministruluĭ, şi astfel s'a încins în parlament o părueală formală. Care partidă a căpĕtat maĭ multe pălmĭ şi lovicurĭ, nu s'a constatat, ce s'a constatat înse, e decădinţa vieţiĭ parlamentare după şablonul liberal.

Anglia.

De când s'a retras bătrânul Gladstone dela viaţa publică, în partidul liberal e o crisă perpetuă, şi guvernul Rosebery susţinut de acest partid după maĭ multe încercărĭ de a dimisiona a şi dimisionat în 22 a c. Causa maĭ de aprópe a dimisionărĭ a fost respingerea din partea parlamentuluĭ a uneĭ propunerĭ făcute de către ministrul de răsboiŭ. Cabinetul s'a declarat solidar cu ministrul de răsboiŭ, ĕră respingerea propuneriĭ a considerat-o ca vot de neîncredere dat cabinetuluĭ întreg. Regina a primit dimisiunea, concreḑênd cabinetuluĭ dimisionat conducerea agendelor până la formarea nouluĭ cabinet, cu care a încredinţat pe lordul Salisbury, conducĕtoriul opositieĭ. Se crede, că după compunerea nouluĭ cabinet se va disolva camera şi se vor escrie alegerĭ nóuĕ. Dela cabinetul Rosebery aşteptaŭ Irlandesiĭ ameliorarea sorţiĭ lor, dară dela Salisbury, care totdeuna s'a arĕtat un mare contrariŭ al aspiraţiunilor irlandese, nu aŭ ce aştepta.

Turcia.

Said paşa, ministrul de esterne al Turcieĭ, recercat de către ambasadorul angles din Constantinopol a declarat, că în privinţa reformelor cerute de puterile europene, — întru cât nu s'ar vătĕma drepturile suverane ale sultanuluĭ, — se va face tot posibilul, ca în tóte provinţele creştiniĭ să fie tractaţĭ ca şi musulmaniĭ, auctorităţile locale să urmăréscă cu tótă rigórea pe Curḑiĭ, carĭ aŭ măcelărit pe Armenĭ.

Încă nu e descurcată cestiunea arménă, şi se ivesce cestiunea macedoniană, care póte deveni şi maĭ complicată decât cea arménă. Pe cum se anunţă din Sofia, în vilaetul Üskŭb din Macedonia a erupt revoluţie formală. Causa revóltei este prădarea satelor creştine din partea trupelor turcescĭ. Se póte, că revólta să

fie pusă la cale de Greci orĭ Bulgari, în interesul cărora ar fi, să se împartă Turcia europénă între dînşiĭ. Cine scie, dacă nu lucră pe ascuns şi mână muscălésc spre a provoca turburărĭ în imperiul turcesc şi spre a da prilej la intervenţiunĭ străine?

Corespondinţe.

Sas-Sebeş 25 Iuniŭ 1895.

Onorate Domnule Redactorŭ!

Cred, că veţi fi primit invitarea la producţiunea teatrală a diletanţilor români din Sas-Sebeş, carea s'a ţinut în acest oraş în 23 Iuniŭ pentru un scop filantropic. Multe póte să îmbrăţişeze filantropia, adecă iubirea omenimiĭ. Producţiunea teatrală în anunţatul ei scop pe lângă iubirea deaprópelui, adecă a omului, a avut în vedere şi venirea într'ajutoriul séŭ într'o formă mai positivă. Şi cine avea lipsă de ajutoriŭ? Fără îndoélă un deaprópe de al nostru, care de mult timp se nisuia, ca şi casa parochială gr. cat. din Sas-Sebeş să-şi aibă şi ea o espresiune, cel puţin în formă, convenabilă aerului dela un oraş ca acesta. Şi până a se pune pétra din unghiul caseĭ, zelosul şi activul domn viceprotopop Al. Dobrescu a trebuit mai întâiŭ să se afirme în posiţia sa socială, pentru ca el în urmă iubit de toţi, fără considerare la confesiune, să fie spriginit ca un bărbat rîvnitoriŭ de ridicarea némuluĭ séŭ. În casul acesta, — fără să reflectez la preotul şi la Levitul din Biblie, — trebue să o spun, — şi acésta cu bucurie pot să o constatez, — că chiar Samarinénul a fost acela, care a sărit într'ajutoriul celuĭ lipsit. Onóre Samarinénuluĭ!

Şi acum după aceste premise vin la partea critică.

„Harţă Rezeşul" este numele operetei comice în un act, carea s'a representat în Sas-Sebeş. Sub Harţă cred, că veĭ înţelege, dle redactor, atât în înţeles filologic, cât şi onomatopoiéticc „Hăr!" sciĭ, cum fac câniĭ, când se mâncă prin gard saŭ stobor, ceva instinctive insuportabil. Vecinĭ, carĭ nu se plac şi s'ar lua în colţi în tot momentul. Astfel de vecinĭ eraŭ domniĭ Todea şi Săbăduş în acéstă piesă. Dl Todea, valorosul conducĕtoriŭ al Reuniunii de cântărĭ din Sas-Sebeş, s'a arĕtat într'adevĕr, că scie, să „hărţuéscă" pe sermanul dl Săbăduş, poetul întramorat Bursuflescu. Şi l-a hărţuit, hărţuit pe Bursuflescu, cât acesta îşĭ perduse tótă sperarea în realisarea dragostiĭ sale. Sermana de Tarşiţa, — dna Corvin, — a arĕtat în chip admirabil iscusinţa femeéscă de a trage pe întramoratul Bursuflescu pe sfóră şi a-şi împlini cuvîntul dat drăguţeĭ Letiţia Blaga, — tinĕrei ţĕrance, — de a scóte din mânile luĭ Bursuflescu cosorul cu pricina. Dşóra Letiţia Blaga şĭ-a jucat fórte bine rola, şi tot asemenea şi dna Corvin, — vĕduva Tarşiţa. — Apoĭ primariul, — sciŭ, că pe el nu l-aŭ supĕrat desele plimbărĭ cu contractul de căsătorie a mână, şi póte, că nu l-aŭ supĕrat mult niciĭ ceĭ 10,500 de leĭ, ce Bursuflescu l-a plătit luĭ Harţă Rezeşul.

Dar mi-se va dice, că nu tóte doresc a se mărita după hărţuitorĭ şi poeţĭ, ci din contră dşórele înfiăcărate pentru simfonia sentimentelor vor preferi pe un Graur, — érăşi dl Todea, — din a dóua piesă „Cinel—Cinel". Chip moldovenesc, voĭnic, frumos, după care alérgă atât Smarandiţa, — dşóra Maria Dobrescu, — nepóta rĕŭ barbichonatuluĭ pitar Sandu, — dl Tătar, — cât şi Tincuţa, — dşóra Letiţia Blaga, — şi Florica, — dşóra Aurelia Dobrescu. — Tóte şĭ-aŭ jucat rolele fórte bine, dar cimiliturile mai bine le-a ghicit dşóra Aurelia Dobrescu. Cimilitura ochilor şi a gureĭ pusă de Graur a resolvat-o Florica, şi Muntenia, — dşóra Aurelia Dobrescu, — a dat mâna Moldoveĭ, — dl Todea, — ca împreună să stea astăzĭ sub o corónă regală de mare importanţă aĭ în concertul Europeĭ.

Spre închiarea rîndurilor mele relev plăcuta împrejurare, că producţia teatrală a avut şi un frumos resultat material. Acesta se póte datori concursului participanţilor. Dintre dómne amintesc pe dnele Leontina Roman (Budapesta), Paraschiv, Colbasi (Şpring), Zinca Balomiri, Murĕşan, Ana David, Elisa Roşu, Blaga (Lancrăm), Isac, Medean, Henteş, Üvegeş, Pandrea, Savu (Pianul inf.), Pop şi altele multe, carĭ mĕ vor scusa, că nu sunt în plăcuta posiţie de a le induce în acest pomelnic. Dintre surcelele, carĭ îşĭ aştéptă razimul contra furtunilor vieţiĭ, amintesc pe dşórele Vergilia Tipeĭ, Leontina Oniţ, Minerva Zunia, Aurelia Üvegeş, Ana Dănilă (Hunedóra), Letiţia Colbasi, Maria Demian (Balşa), Silvia Tămaş, Ana Medrea, Maxim şi Ghibu (Pianul sup.) şi altele, carĭ mĕ vor ierta, că nu am putut să ajung la matriculele botezaţilor. Pe viitoriŭ le promit însĕ, că statul punĕndu-mĕ în plăcuta posiţie de a le cunósce după numele domniloŕ lor patriotice, nu le voiŭ lăsa neamintite.

Până atunci primesce etc. **Aletul.**

Amânare de concurs.

Pentru cuvenită cunoscinţă şi orientare Vi-se notifică următórele:

Nr. 1416—1895. În legătură cu Ordinaţiunea circulară din 15 Iuniŭ a. c. Nr. 1330, se notifică Frăţiilor Vóstre, cum că concursul îndatinat pentru complinirea fundaţiunilor vacante ale cleruluĭ tinĕr, ale Seminariuluĭ domestic şi ale Internatuluĭ Pavelian, strămutându-se împrejurările, se va ţinĕ Joĭ în 4 Iuliŭ st. n. a. c. Acest termin Frăţiile Vóstre îl Veţi aduce la cunoscinţa celor interesaţi cu observarea, că suplicile referitóre, către carĭ va fi a se adnecta testimoniul scolastic şi cartea de botez, să le presenteze aicĭ până în 3 Iuliŭ st. n. a. c. inclusiv, mai departe că în fundaţiunile Seminariuluĭ domestic fiind puţine vacanţe, éră în cele ale Internatuluĭ Pavelian fiind chiar numaĭ una singură, dintre recurenţiĭ la ambele institute, ceĭ ce aŭ absolvat deja cel puţin clasa I. gimnasială, vor fi preferiţĭ celor ce vor întra acuma în clasa I. Totodată se observă, că atât pentru că fundaţiunile vacante sunt puţine, cât şi pentru cruţarea speselor, recurenţilor la Seminariul domestic şi la Internatul Pavelian, nu le e de lipsă a se presenta aicĭ în persónă, ci e destul, dacă către suplica provĕdută cu testimoniul scolastic şi cartea de botez, vor aclude atestat medical despre starea sanitară şi aptitudinea de a puté întra în institut.

Oradea mare, 26 Iuniŭ 1895.

Michail Pavel
Episcopul gr. cat. de Oradea mare.

Noutăţi.

La facultatea teologică din Blaş terminându-se esamenele în 24 a c. în 25 s'a celebrat liturgia de mulţămită şi s'a cântat „Doxologia" pontificând Rds. D. Rector seseminarial asistat de corpul profesoral şi superiorii seminariuluĭ teologic. La facultatea teologică aŭ fost în anul scolastic espirat 50 de ascultători, şi anume 12 în cursul I., 14 în cursul al II-lea, 10 în cursul al III-lea şi 14 în cursul al IV-lea. Dintre ceĭ 50 ascultători 43 sunt din archidiecesă, éră 7 din diecesa Lugoşuluĭ. Studiile propuse în decursul anuluĭ scolastic 1894/5 aŭ fost: Teologia morală şi Dreptul canonic la ascultătoriĭ de cursul al III-lea şi al IV-lea, Teologia dogmatică şi Studiul biblic V. T. dimpreună cu limba evreéscă şi cu esegesa din cărţile V. T. la ascultătoriĭ de anul I şi al II-lea, Ritul şi Tipicul bisericesc la cursul III şi IV, Economia rurală la cursul I şi II, Cantul bisericesc şi musica vocală la tóte cursurile.

Din diecesa Oradeĭ mari. Parochia *Vereşmart* din protopopiatul de Someş fiind vacantă, pentru ocuparea eĭ se escrie concurs cu terminul de 31 August.

Tinerimea gimnasială din Blaş a avut în 26 a. c. o adevĕrată ḑi de serbătóre. După celebrarea sfinteĭ Liturgiĭ, la care a pontificat directorul gimnasial asistat de corpul profesoral, tinerimea s'a adunat în spaţiósa sală de gimnastică. La 8 ½ Escelenţa Sa Î. P. S. D. Mitropolit însoţit de Rds D. Director gimnasial a venit în mijlocul tinerimiĭ fiind întimpinat cu: „Să trăéscă!" Escelenţa Sa prin cuvinte călduróse accentuéză momentuositatea solemnităţiĭ cetiriĭ clasificaţiunilor şi a distribuiriĭ premiilor arĕtând, că ea este o ḑi de bucurie pentru studenţiĭ eminenţi, carĭ îşĭ vĕd recunoscută şi premiată diligenţa, o ḑi de bucurie şi pentru ceĭ cu calculi îndestulitorĭ, căcĭ terminâ o clasă perfecţionându-se pentru studiile mai înalte, dară e de folos solemnitatea şi pentru ceĭ cu calculi nesuficienţi servindu-le ca un îndemn spre a desvolta mai mare diligenţă în viitor. În fine îndémnă tinerimea şi pentru viitoriŭ la diligenţă şi purtare bună. Apoĭ s'a început cetirea clasificărilor şi distribuirea premiilor constătătóre din cărţi în valóre de 400 fl. — Cu finea anuluĭ scolastic aŭ fost la gimnasiul superior român gr. cat. din Blaş 509 studenţi, anume în clasa a VIII-a 36, în cl. a VII-a 30, în cl. a VI-a 59, în cl. a V-a 57, în cl. a IV-a 54, în cl. a III-a 82, în cl. a II-a 93, în cl. I-a 98. E de însemnat, că clasele I, II, III aŭ fost paralele. — Terminându-se clasificările Rds D. Director mulţămesce Escelenţeĭ Sale pentru onórea şi bucuria, ce a făcut-o corpuluĭ profesoral şi tinerimiĭ studióse asistând la solemnitatea clasificărilor şi distribuiriĭ premiilor, apoĭ notifică tinerimiĭ, că condiţiunile de primire la gimnasiŭ pe anul viitoriŭ sunt tot cele din trecut, cu escepţiunea, că la începutul anuluĭ scolastic 1895/6 vor fi obligaţi studenţiĭ a solvi de odată cel puţin jumătate din didactru.

Afacerea maturisanţilor din Blaş. Mercurĭ, Joĭ şi Vineri directorul gimnasial dimpreună cu întreg corpul profesoral dela gimnasiŭ, afară de dl profesor C. B. Groze, şi fiind de faţă procurorul dela tribunalul din Alba-Iulia dl Csiky László ca comisariŭ ministerial, a făcut investigaţiune în cestiunea inscripţiunii de pe grupul de fotografii a maturisanţilor din acest an scolastic. Vineri după amédĭ a fost ascultat şi dl profesor C. B. Groze din partea uneĭ comisiuni esmisă de Ven. Consistoriŭ.

Convocare. M. O. Domnĭ foştĭ membri aĭ casineĭ române din loc sunt rugaţĭ a se aduna mâne în 30/VI după biserică la „Hotel Univers" pentru desbaterea proiectului de statute presentat de comisiunea de treĭ.

Comisiunea de treĭ.

Apel către foştiĭ domnĭ membri aĭ Societăţiĭ academice „România Junĕ". Adresăm rugarea către toţi foştiĭ domnĭ membri aĭ societăţiĭ academice social-literare „România Junĕ", să binevoéscă *a ne trimite cât maĭ curênd adresele Dlor,* pentru de a-ĭ puté informa despre tóte dispositiunile, ce le-am luat şi le vom lua pentru serbarea iubileuluĭ de 25 de anĭ aĭ esistinţeĭ sale. Adresa: Viena, IX/2 Lazarethgasse Nr. 26. — Pentru comitet: Stud. techn. *T. Popovici* secretar. Stud. med. *A. Fodoru-Creţulescu* preşedinte.

Cas de mórte. *Alesandru Augur* parochŭ în Téca şi viceprotopop aĭ tractuluĭ Fărăgăuluĭ în urma unuĭ morb scurt de plumâni după un serviţiŭ preoţesc de 11 anĭ a repausat în 11 Iuniŭ în al 35-lea an al etăţiĭ.

În veci amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Ierarchia din România față cu modulŭ alegerii mitropolitului nostru. Din secululŭ alŭ 17-lea avemŭ date positive, că mitropolitulŭ nostru după alegere mergea în România spre a se sfinți acolo de mitropolitulŭ Tergoviștei și esarculŭ Ungrovlachiei și alŭ plaiurilorŭ.

Óre acum mitropolitulŭ Tergoviștei avea cunoscință despre modulŭ cum se alegea mitropolitulŭ din Ardélŭ? Și dacă avea, atunci cum considera elŭ alegerna acésta? O considera óre de canonică saŭ de necanonică?

Amŭ vĕdutŭ deja, că Pravila la constituirea episcopilorŭ ca o condițiune essențială poftesce alegerea prin episcopi.

Mitropolitulŭ nostru însĕ era alesŭ numai de preoți fără nici o influință episcopéscă, și așa mergea în România la sfințire.

Mitropolitulŭ Tergoviștei nu putea nici de cum să considere o atare alegere de canonică și după Pravilă, și numai pe basa alegerii acesteia nici nu putea să-lŭ sfințéscă.

De câte orî unŭ mitropolitŭ de aî nostri alesŭ numai de clerŭ mergea în România să se sfințéscă, mitropolitulŭ Tergoviștei ajungea totŭdeauna în o pusețiune tare neplăcută. Pre celŭ alesŭ nu-lŭ putea sfinți, căci nu era alesŭ de archierei pre cale canonică după Pravilă. Nu-lŭ putea nici respinge, căci atunci Ardélulŭ rĕmânea fără de mitropolitŭ. Nu putea nici se alégă pre cale canonică după Pravilă pre altulŭ, căci prevedea cu securitate, că pre acela nu-lŭ va primi principele calvinescŭ alŭ Ardélului.

În confusiunea acésta, în carea se afla mitropolitulŭ Tergoviștei, lucrulŭ de căpetenie era, să afle o cale, pre care să póta sana ceea ce era necanonicŭ în alegerea mitropolitului nostru, și apoi numai după aceea să-l sfințéscă.

Cum să saneze însĕ lucrulŭ? Așa, că mitropolitulŭ Tergoviștei, cândŭ mergea mitropolitulŭ nostru la elŭ să-lŭ fințéscă, mai întâiŭ în înțelesulŭ Pravilei aduna sinodŭ archierescŭ din celŭ puținŭ doi saŭ trei archierei, pre mitropolitulŭ nostru îlŭ supunea unei alegerî prin archierei, și numai după aceaŭ îlŭ sfința.

După dispositiile Pravilei și după praxa resăriténă, archiereiî alegŭ treî, și numai tare arare orî doî candidațî pentru scaunulŭ vacantŭ. Dintre aceștia apoi mitropolitulŭ alege pre unulŭ, și acela se consideră ca celŭ alesŭ de sinodŭ.

Procedura acésta o observa și mitropolitulŭ Tergoviștei. Sinodulŭ archierescŭ, ce-lŭ aduna elŭ, candida doî saŭ treî pentru scaunulŭ mitropolitanŭ din Ardélŭ. Între candidați era însĕ totŭdeauna și celŭ alesŭ de preoțimea nóstră. Mitropolitulŭ Tergoviștei apoi totŭdeauna dintre aceștî doî saŭ treî candidați alegea pre celŭ alesŭ de prooțimea nóstră, care apoi depunea profesiunea de credință, și după aceea îlŭ sfința.

Pre calea acésta mitropolitulŭ Tergoviștei sana partea necanonică în alegerea mitropolitului nostru, și nu vinea în conflictŭ nici cu principele calvinescŭ alŭ Ardélului.

Procedura acésta a mitropolitului Tergoviștei se vede lămuritŭ din actele luate cu ocasiunea sfințirii mitropolitului nostru.

Așa la anulŭ 1682 Ioasaf alesulŭ mitropolitŭ alŭ preoțimii din Ardélŭ merse în România la Teodosiŭ Mitropolitulŭ Tergoviștei, să se sfințéscă. Acesta adună îndată în înțelesulŭ Pravilei sinodŭ archierescŭ din trei archierei, anume: *Acsențiŭ* mai înainte episcopŭ alŭ Sofiei, *Genadiŭ* alŭ Dorostoruluî, și *Germanŭ* alŭ Nisseî. Adunându-se sinodulŭ s'a parcesŭ la votisare. Acsențiŭ a votatŭ pentru *Ioasafŭ* alesulŭ preoțimiî din Ardélŭ. Genadiŭ pentru unŭ ieromonacŭ cu numele *Nicodimŭ*, éră Germanŭ pentru unŭ altŭ ieromonacŭ numitŭ *Parteniŭ*. A candidatŭ deci sinodulŭ archierescŭ pre *Ioasafŭ*, pre *Nicodimŭ* și pre *Parteniŭ*. Dintre aceștia, Teodosiŭ mitropolitulŭ Tergoviștei avea dreptŭ a alege pre unulŭ, și a alesŭ pre *Ioasafŭ*, alesulŭ preoțimiî din Ardélŭ, pre care apoi după ce a depusŭ profesiunea de credință, l'a și sfințitŭ. [1])

[1]) Actulŭ alegerii și sfințirii acesteia este redactatŭ în limba grecă, și se află în »Acte și Fragmeute« de T. Ciparîŭ pag. 237.

Nu mult după aceea a mersŭ Sava III Vesteménulŭ în România la Teodosiŭ Mitropolitulŭ Tergoviștei să se sfințéscă. Sava însă fu alesŭ de preoțimea din Ardélŭ, și așa și alegerea luî era necanonică. Mitropolitulŭ Tergoviștei Teodosiŭ și acum a adunatŭ în înțelesulŭ Pravilei sinodŭ archierescŭ din treî archierei. Sinodulŭ archierescŭ a candidatŭ pre *Sava*, pre unŭ *Grigorie* și pre unŭ *Averchie*. Dintre aceștî treî apoi mitropolitulŭ Teodosiŭ a alesŭ pre Sava, și l'a sfințitŭ.

Actulŭ alegerî sună în chipulŭ următoriŭ:

„De vreme ce archiereulŭ, care era maînainte vreme la mitropolia Ardélului, anume Ioasafŭ, i-s'aŭ sfârșitŭ viața, și mitropolia aŭ rĕmasŭ vĕduvă și fără de stăpânŭ și alŭ eî archiereŭ, smerenieа nóstră avêndŭ de începutŭ grija aceleî mitropoliî a aședa archiereŭ întru chivernisirea și spăseniea acelorŭ creștinî de acolo, am datŭ voe archiereilorŭ celorŭ ce se află aicî, să se stringă în biserica sfinților și de Dumnedeŭ încununațî și întru apostolî, Constandinŭ și Elena, că să alégă pre celŭ ce ar fi vrednicŭ întru chiverniséla mitropolieî aceia. Întâiŭ alegŭ eŭ celŭ mai dinainte sofianulŭ (mai înainte episcopŭ alŭ Sofiei) *pre Sava, eŭ Dorostoreanulŭ* (episcopulŭ dela Dorostorŭ) *pre Grigorie, eŭ Nissis* (episcopulŭ dela Nissa) *pre Averchie. Și amŭ alesŭ* (eŭ mitropolitulŭ Teodosiŭ) *din acești treî pre Sava.* [1])

Tóru procedura acésta o a urmatŭ Mitropolitulŭ Teodosiŭ alŭ Tergoviștei și cu ocasiunea sfințirii Mitropolitului nostru Varlaamŭ.

La sinodulŭ archierescŭ adunatŭ cu ocasiunea acésta aŭ luatŭ parte totŭ episcopii dela Sofia și Nissa, și pre lângă eî și unŭ Danilŭ, care mai înainte fusese mitropolitŭ în Ardélŭ. Candidațî aŭ fostŭ *Varlaamŭ*, egumenulŭ *Partenie* dela Cotroceni și egumenulŭ *Paisie* dela s. Troițăă.

Actulŭ alegerii sună ca și celŭ de mai susŭ, numai numele suntŭ schimbate. [2])

Asemenea s'a urmatŭ și cu ocasiunea sfințirii mitropolitului Teofilŭ la 1692 cu aceea deosebire, că etuncî la sinodulŭ archierescŭ aŭ luatŭ parte numai doi archierei, póte pentru că n'a fostŭ cu putință se s'adune treî. Aceștia aŭ fostŭ *Acsențiе* dela Sofia și *Genadie* dela Dorostorŭ. Candidațî aŭ fostŭ ieromonaculŭ *Teofilŭ* celŭ alesŭ de preoțimea din Ardélŭ și *Atanasiŭ* egumenulŭ dela Tismana. Dintre aceștî doî mitropolitulŭ Tergoviștei a alesŭ pre Teofilŭ, și l'a sfințitŭ. [3])

Mai pre urmă s'a observatŭ procedura acésta cu ocasiunea sfințirii Mitropolituluî Atanasiŭ la 1698, căcî întîmplându-se după aceea s. unire, mitropoliții nostri nu mai mergeaŭ în România să se sfințéscă.

La sinodulŭ archierescŭ adunatŭ cu ocasiunea acésta aŭ luatŭ parte *Clemente* episcopulŭ dela Adrianopolŭ, *Acsente* dela Sofia și *Neofitŭ* dela Sevasta. Candidațî aŭ fostŭ ieromonaculŭ *Atanasiŭ* celu alesŭ de clerulŭ din Ardélŭ, ieromonaculŭ *Mitrofanŭ* și ieromonaculŭ *Dionisie*. Dintre aceștia fu alesŭ Atanasiŭ și apoi sfințitŭ. [4])

Tóte alegeriле aceste aratà până la evidență, că ierarchia din România considera alegerea mitropolitului nostru din Ardélŭ numai prin preoțime de necanonică după Pravilă.

(Va urma.)

* * *

[1]) Totŭ acolo pag. 238.

[2]) Totŭ acolo pag. 238 și 239.

[3]) Totŭ acolo pag. 239. Actulŭ alegerii ca și celealalte cu aceea deosebire, că lipsesce subscrierea mitropolitului Teodosiŭ.

[4]) Totŭ acolo pag. 240. Actulŭ alegerii totŭ în forma celorŭ de mai susŭ, cu deosebirea, că mitropolitulŭ Teodosiŭ nici la acesta nu e subscrisŭ, și mitropolia Ardélului se numesce numai episcopia. Că la alegerea luî Teofilŭ și la aluî Atanasiŭ mitropolitulŭ Tergoviștei nu e subscrisŭ, vine póte de acolo, ck pre atunci petrecea în România și Dositeiŭ Patriarchulŭ Ierusalimuluî, și fiindŭ demnitatea luî mai mare, póte elŭ a fostŭ, care din cei treî candidațî a alesŭ pre unulŭ. Patriarchulŭ Dositeŭ altcum a datŭ luî Atanasiŭ și o instrucțiune cu ocasiunea sfințirii. (Vedio în »Acte și Fragmente« de T. Ciparîŭ pag. 140.) Episcopiî aceia, cu carî Mitropolitulŭ Tergoviștei Teodosiŭ ținea sinódele archiereseî electorale, aŭ fostŭ episcopî de prin resăritŭ, de carî se aflaŭ unii prin România.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

„Deschide-mĭ pórta, Francezule!“ se adresézĕ el luĭ Jocerau, care sta în dosul zidulueĭ. „Deschide-mĭ-o şi dă cailor nostri apă şi orz!“ Călăreţul ţise cuvintele acestea într'un jargon, care era o amestecătură de cuvinte franceze şi arabe, dar care se vorbia pe lângă frontieră şi era înţeles de toţĭ.

„Vreĭ apă şi orz?“ întrebă Jocerau clătinând din cap. „Colo în jos este o fântână, unde ţĭ poţĭ adăpa calul, ér orz veĭ căpĕta dela Cabilĭ.“

„Ce ţicĭ? Aşa grăescĭ cu domnul tĕu, care sunt eŭ, ceĭ ce vorbesce cu tine?“

„Domnul meŭ sunt eŭ, cu care vorbescĭ tu acuma.“

„Eştĭ domn, dar simţemintele tale sunt ca şi ale unuĭ sclav de rînd. Căcĭ tu nu vreĭ, să daĭ bietuluĭ fiŭ al deşertuluĭ o înghiţitură de apă şi caluluĭ luĭ o mână de orz, — un lucru, care dacă l-aşĭ face eŭ cu tine, m'ar scuípa în faţă şi sclava cea maĭ rea!“

„Asta e cu totul alta!“ replică Jocerau rîdĕnd. „Dacă eŭ aşĭ veni în cortul tĕu, aĭ puté sci, că maĭ mult de apă nu-mĭ maĭ trebuesce altceva. Cine mĕ póte asigura însĕ, că dorinţa ta nu merge maĭ departe?“

„Cine? . . . . Cuvîntul luĭ Omar ben Ferdusi!“ rĕspunse Arabul superb.

„Aşa? Tu eştĭ dară acel cutezătoriŭ şef de Beduinĭ, despre care se povestesc atâtea?“

„Ce povestesc, ce nu ghiauriĭ despre mine, nu mĕ impórtă. Credincioşiĭ profetuluĭ sciŭ însĕ dóuĕ lucruri, că nu e nimenĭ în lume, care să pótă ţice, că am renunţat vre odată dela vre un plan, ce mĭ-l-am propus, şi că nu e nimenĭ, care să ţică, că Omar şĭ-a călcat cuvîntul dat.“

„Eŭ am auţit despre tine, şeĭcule, că eştĭ un bărbat îndrăzneţ şi cavaler; promite-mĭ deci, că n'aĭ nicĭ un gând rĕŭ, şi îndată pórta se va deschide.“

„Fie dar, cum vreĭ tu!“

„Jóră-mĭ pe profetul tĕu!“

„Sciĭ ce? Eŭ sunt un nepot al profetuluĭ, şi dacă jor, jor pe barba mea. Cuvîntul meŭ să-ţĭ fie de ajuns, şi mulţămesce maĭ bine Dumnedeuluĭ tĕu, că aĭ cuvîntul meŭ. Şi acum deschide-mĭ, căcĭ de nu, pe barba mea, ne vom câştiga noĭ apă, cum nu-ţi va plăcé!“

„Grijĭ, şeĭcule!“ îl reflectézĕ Jocerau apucând în mână puşca, ce sta lângă el. „Dacă nu vreŭ eŭ, nicĭ un Beduin nu va trece pragul uşiĭ mele!“

„Nu-mĭ pasă de puşca ta!“ strigă junele Arab, sărind de pe cal şi apucând frînele în mânĭ. Asemenea făcură şi ceĭalalţĭ.

Lucrul acesta nu conveni de loc luĭ Jocerau. După ce însĕ îşĭ dase cuvîntul şi primise asigurările de pace ale căpeteniеĭ, nu se maĭ putea întórce. Şi aşa păşi mânios spre pórtă, după ce maĭ împărtăşi câteva porunci servitoriuluĭ de lângă sine.

„Grijĭ, Francois!“ ţise el. „Îndată ce ceĭ cinci vor fi înlăuntru, închide pórta. Eŭ voiŭ întra cu şeĭcul în casă, şi voĭ ceĭ de afară făceţĭ tréba aşa, ca pentru fiecare Beduin să fie unul gata, să-i stingă viaţa pentru casul, când eĭ ar fi venit, numaĭ ca să pregătéscă cuartire pentru ceĭalalţĭ.“

Francois făcu cu capul. El scia, ce voia să-i spună stăpânul sĕŭ, celealalte se înţelegeaŭ dela sine. Apoĭ Jocerau deschise pórta, ca să pótă întra ceĭ cinci bărbaţĭ cu caiĭ lor, şi îndată şi pofti pe şef în casă, care îi primi invitarea cu o vĕdită bucurie. Şi acesta dându-şĭ calul în grijea unuia dintre însoţitoriĭ sĕĭ, păşi înlăuntru.

Susana şi Blanca chiar eraŭ ocupate cu facerea dejunuluĭ. Masa era deja aşternută. Pe ea era o pâne frumósă albă, unt şi miere în vase de porţelan şi o solniţă cu sare. Pe vatră ferbea o ulcică cu apă, destinată pentru pregătirea cafeleĭ, carea încă ar fi fost gata, de cumva venirea celor cinci Arabĭ n'ar fi conturbat pe mama şi fata dela lucrul lor. Ele chiar se priviaŭ mirate neînţelegênd, de ce veniră aceştĭ străinĭ, când Jocerau păşi în casă cu tinĕrul şeĭc. Şi ele de ar fi sciut, că Arabul va veni înlăuntru, ar fi trecut de sigur într'altă odae, aşa însĕ Susana se vĕdu constrînsă să facă onorurile.

Jocerau pofti pe tinĕr la masă. Acesta sta însĕ nemişcat ca un chip de marmură; şi când stăpânul caseĭ se întórce spre el, ca să-l maĭ invite odată, observă, că şeĭcul îşĭ aţintise ochiĭ fulgerători spre fata sa, carea băgând de samă privirea pĕtrundĕtóre a Arabululuĭ, se ascunse după spatele mamă-sa.

„Omar!“ ţise Jocerau încruntându-şĭ sprîncenele. „La noĭ nu e datină, ca femeile să-şĭ ascundă faţa înaintea străinilor; însĕ aceea n'o suferim nicĭ noĭ, ca ochiĭ străinilor să o privéscă mereŭ.“

Beduinul se părea, că n'auţise vorbele acestea. El privia încremenit pe Blanca, carea se încerca înzădar, să-şĭ ascundă perplesitatea, şi numaĭ după ce Jocerau îl atinse pe umĕr, îşĭ veni Arabul în orĭ. El se părea, că se trezesce dintr'un vis. Îşĭ puse cruciş mânile pe pept şi plecându-se profund rosti salutarea arabă: „Salem Aleĭkum!“ Apoĭ cu paşĭ uşorĭ merse spre Blanca, şi îngenunchiând înaintea eĭ îĭ ţise plin de însufleţire: „Allah, care ţi-a dat ţie, mărgea a Gialmareĭ, frumseţa acésta, fie preamărit! Frumseţa ta e atât de nespusă, cât nimenĭ n'o póte descrie!“

„Ce vorbe sunt acestea, şeĭcule?“ întrebă Susana. „În chipul acesta poţĭ să vorbescĭ numaĭ în coliba sclavuluĭ tĕu: noĭ nu suntem îndatinaţĭ cu astfeĭ de frase.“

Şeĭcul se ridică liniştit îndreptându-şĭ ochiĭ schinteitorĭ spre Susana.

„N'aĭ auţit tu, femee, că ciocârlia laudă înaintea tronuluĭ luĭ Allah frumseţa tuturor zidirilor? Şi de ce să nu pot şi eŭ glorifica macar frumseţa uneĭ singure fiinţe?“

„Căcĭ la noĭ nu e în datină lucrul acesta,“ ţise Jocerau mestecându-se în vorbă. Apoĭ tăiând o felie de pâne şi luând sare le puse pe un tăier şi oferindu-le Beduinuluĭ îĭ ţise: „De vreĭ, să rĕmăĭ óspele nostru, grijesce, ca omagiile tale să nu trécă marginile, ce sunt la noĭ în us!“

„Cuĭ vorbescĭ tu aşa, nefericitule ghiaur?“ întrébă şeĭcul mĕsurând cu privirea pe colonist din cap până în picióre. „Cine pune marginĭ leuluĭ din pustie? Marginile luĭ sunt până acolo, până unde póte sări şi până unde îşĭ întinde laba; şi pe profetul, întocmaĭ ca el nu cunosc nicĭ eŭ alte marginĭ!“

„Aşa?“ ţise Jocerau. „Atunci e timpul, ca să vĕd, că sătuĭ şi adăpaţĭ sunt caiĭ vostri. Căcĭ dacă tu, după cum se pare, refuşĭ a mânca cu mine pâne şi sare, atunci nu maĭ pricep, de ce maĭ petreci în casa mea!“

„Ce? Credĭ tu, că eŭ am venit pentru orz şi pentru apă? Te înşelĭ. Noĭ avem de aceste în abundanţă. Eŭ am venit, să-ţi vĕd fata şi să mĕ conving însu-mĭ, că basată e vestea despre frumseţa eĭ, veste, care e lăţită prin tóte triburile nóstre. Ţi-ĭ, să mĕ îmbie ea cu pâne şi cu sare, şi veĭ vedé, că n'am să o fac de ruşine.“

„Nicĭ odată!“ îĭ replică Jocerau ironic privind în curte. El vĕdu cu multă satisfacţie, cum slujile sale întrarmate grijiaŭ de ceĭ patru Beduinĭ, carĭ şedeaŭ în cerc, şi caiĭ lor păsceaŭ aproape. „Blanca n'are să-ţĭ ofere pâne şi sare, căcĭ tu le-aĭ refusat aceste dela stăpânul caseĭ; din contră ea va avé, să trécă în chilia sa şi să rĕmână acolo, până ce tu şi ómeniĭ tĕĭ veţĭ pleca de aci.“ Şi Jocerau făcu un semn feteĭ, carea şi ieşi îndată. Beduinul făcu un paş, ca şi cum ar voi, să se opună poruncĭĭ date de Jocerau, îşĭ veni însĕ în fire şi se opri.

„Sórele a apus!“ esclamă Arabul liniştit încrucişându-şĭ braţele pe pept. „Şi acum ce maĭ are a face Omar în casa necredinciosuluĭ? Dar el va veni éră-şi şi întocmaĭ ca vulturul va privi sórele în faţă.“

Şi elŭ părăsi cu paşĭ superbĭ casa Francezuluĭ. Ajuns în curte făcu un semn cu mâna, şi în clipita următóre toţĭ însoţitoriĭ luĭ eraŭ în şea. El însu-şĭ cu o săritură se urcă pe cal, fără de a folosi frînele.

„Deschide-ţi-le pórta!“ strigă Jocerau slujilor sale, carĭ grăbiră a-ĭ asculta porunca delăturând din cale, tot ce ar fi putut împedeca ieşirea.

Omar se maĭ întórse încă odată în şea spre a privi colonia, şi apoĭ scuturând puţin frînele caluluĭ, acesta începu a fugi iute ca vîntul până la taberа Beduinilor.

După ce Jocerau privi un timp óre care la ceĭ ce se duceaŭ, se întórse în odae, unde era soţie-sa şi fiică-sa. Fata era fórte seriósă.

„Rea visită!“ observă el aşeţându-se la dejun.

„Importună,“ adause soţie-sa, „şi vorbele, ce le grăise maĭ în urmă, parcă şi acum îmĭ sună în urechĭ ca o ameninţare. Şi totuşĭ era póte maĭ bine, dacă l'ar fi îmbiat şi Blanca cu pâne şi sare, căcĭ până acum n'am auţit, că vre-un Arab să fie frânt acéstă legătură sfîntă a ospitalităţiĭ.“

„Adevĕrat!“ rĕspunse Jocerau. „Dar atunci s'ar fi simţit îndatorat Blanceĭ şi în sfârşit totuşĭ s'ar fi dus de aci ca duşman. Preste tot însĕ mie nu mĭ-ar plăcé, să am de-a face cu astfeĭ de lucruri, şi lucrul cel maĭ cu minte ar fi, ca noĭ să ne punem în stare de apĕrare. Aţĭ încă am să scriŭ comandanteluĭ dela graniţă, da de cumva îmĭ va trimite vre-o câţĭva soldaţĭ, carĭ să stea tot aci, până ce se vor duce Beduiniĭ.“

„Eŭ aşĭ crede, că maĭ bine ar fi, dacă am duce-o pe Blanca de aci.“

„O, lasă-mĕ aci, mamă! Dóră nicĭ la străinĭ nu sunt de loc maĭ sigură ca la voĭ, căcĭ locul, unde voiŭ avé să fiŭ ascunsă, nu va rĕmâné cine scie până când tainic Arabilor. Şi se maĭ ivesce apoĭ marea întrebare, că óre străiniĭ aşa m'ar grijĭ ca voĭ?“

„Drept are Blanca,“ ţise Jocerau. „Sigură nu póte fi nicăirĭ, decât în fort.“

„Despre asta nu póte fi nicĭ vorbă,“ rĕspunse Susana, „căcĭ soldaţiĭ dór chiar aşa îĭ pot fi periculoşi, ca Beduiniĭ acuma.“

„Nu mĕ duceţĭ nicăirĭ!“ se rugă Blanca. „Tóte acestea sunt numaĭ gânduri zădarnice, căcĭ dóră şeĭcul mĕ va uita maĭ iute de ce ar ajunge sub cortul sĕŭ cenuşiŭ.“

„Să dea Dumnedeŭ!“ dise Jocerau bêndu-şi caféua şi ridicându-se după aceea spre a scrie comandanteluĭ celuĭ maĭ de-aprópe fort de soldaţi.

Şi până ce servitoriul sĕŭ merse cu epistola, începu a se pregăti de apĕrare. Pórta o ţinea tot închisă şi pe lângă aceea maĭ aduse şi vre-o câteva bârne, carĭ în cas de lipsă aveaŭ să o întăréscă maĭ bine. Armele eraŭ totdeuna la dispositie, şi muniţiune din destul. Nisce tufişurĭ, ce eraŭ înaintea zidului, aŭ fost tăĭate, şi în dosul zidului se puseră nisce scânduri în formă de pod, de pe care se putea spiona, ce se întîmplă în jurul căsiĭ. În curte se aduseră buţi pline cu apă. Acela-şi lucru se făcu şi în podul căsiĭ, şi acésta pentru ca în cas de lipsă, când s'ar da foc căsiĭ, să pótă fi la îndemână.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copciĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu marginĭ aurite fl. 6.40.

Euchologiu

ediţiunea a dóua, revĕdută după originalul grecesc şi îndreptată în modŭ însemnat. Format 8⁰ mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipari frumos în **negru** şi **roşu.** — Preţul nelegat fl. 2.80, ĕră legat în pele tare fl. 3 80.

Cestiuni

din

dreptul şi istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologetic din incidentul invectivelor „Gazeteĭ Transilvanieĭ“ şi a dluĭ Nicolaŭ Densuşan asupra Mitropolitului Vancea şi a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8⁰. Preţul **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8⁰. Preţul **1** fl. Ambele părţi espedate franco **1** fl. **85** cr.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaş 1881 broş. 3 fl.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Istoria particulară a bisericeĭ unite de Dr. A. Grama broş. 1 fl. 50 cr.

Testamentul şi Literele fundaţionale aie fericitului Archiepiscop si Mitropolit gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş *Dr. Ioan Vancea de Buteasa.* Blaş 1892. Tipografia Seminariului gr. cat. din Blaş. Se află de vîndare la Administraţia „Unirii“. Preţul: 10 cr., cu port postal 15 cr.

Pregătire la mórte, adecă consideraţiuni asupra maximelor eterne folositóre tuturora pentru meditare şi preoţilor spre a predica, de *Alfons Maria de Liguori* Doctor al Besericeĭ. În versiune românéscă de Membriĭ societăţiĭ de lectură Inocenţiŭ M. Clain. Blaş 1893. Tipografia Seminariului archidiecesan. Opul are 425 p. în 8⁰ mic. Preţul 80 cr. Editura societăţii.

La numĕrul present este alăturată asemnaţiune postală.

Editor şi redactor respundĕtor:

Dr. Victor Szmigelski.

În locuinţa lui **Fodor Károly** din Blaş se vînd din mână liberă dela 1—5 Iuliŭ tot felul de mobile de casă, paplóne şi matraţe, pe cum şi o căruţă pe córde.

(20) 1—1 **G. J.**

Nr. 2182—1895. (19) 3—3

Concursŭ.

La postul de advocat archidiecesan al Clerului gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş se escrie prin acésta concurs cu terminul de 30 Iuliŭ n. 1895. pe lângă următórele emolumente:

1. Honorariŭ de 1000 fl. adecă o mie florenĭ v. a. la an, care se solvesce în rate lunare decursive dela Cassa centrală archidiecesană.

2. O chilie în curtea metropolitană ca local de cancelarie, încălţită în timp de ĭernă cu lemne din aceea-şi curte.

3. Pentru escursiuni, ce le-ar face advocatul în ambitul dominiilor, se dă sub titlu de prejunctură pe di 5 fl. v. a., dacă prejunctura nu ar căpĕta-o în natură, însă diurn în casul acesta nu se solvesce. Pentru escursiunile afară de teritoriul dominiilor, încât călĕtoria s'ar face pe calea ferată, se solvesce bilet de cl. II. şi diurn de 4 fl.; afară de calea ferată pe di pentru prejunctură 5 fl. şi diurn 4 fl. v. a.

4. Spesele şi remuneraţiunile licuidate în procese numaĭ într'atâta compet advocatului, încât acelea le supórtă contrarii, şi dela aceia se pot incassa; de sine înţelegêndu-se, că în acest cas el are a restitui fondului interesat anticipaţiunile, ce eventual i-s'ar fi dat, pe cum şi tóte spesele făcute de fond în acest proces, fie acelea diurne, spese de călĕtorie orĭ alte spese; ĕr în procesele, în carĭ contrariul óre-căruĭ fond nu este convincat la suportarea speselor licuidate pe partea advocatului archidiecesan; pe cum şi în procesele, carĭ nu s'aŭ câştigat vis-à-vis de fondul interesat, advocatul nu va avé drept a pretinde dela Fondurile archidiecesane esolvirea speselor licuidate, ci numaĭ a erogaţiunilor, a competinţei solvite martorilor saŭ comisiunilor judecătorescĭ, vectura şi diurne, de cumva nu i-s'ar fi anticipat.

5. Pentru aceste emolumente advocatul archidiecesan este obligat a locui în Blaş, a purta procesele cele urbariale şi civile ale dominiilor Veneratului Cler, cât şi a representa aeele dominii înaintea tuturor forurilor judiciale şi administrative în tóte afacerile juridice personalĭ şi reali; maĭ departe este obligat a-şi da opiniunea juridică în tóte causele, dominale, fundaţionale şi bisericescĭ, ce i-s'ar cere din partea Preaveneratului Ordinariat, a consistoriului archidiecesan, a capitulului metropolitan şi a Administraţiunilor fundaţiunilor archidiecesane, fără a pretinde remuneraţiune separată pentru aceste opiniunĭ juridice.

Cĕĭ ce reflectéză la acest post, aŭ să-şi aştérnă concursele la Consistoriul archidiecesan gr. cat. din Blaş, alăturând la concurs carte de botez şi documentele de cualificaţiune, ce le posed.

Blaş din şedinţa Consistoriului archidiecesan ţinută în 8 Iuniŭ 1895.

Victor
Mitropolit.

Nr. 116—1895. (18) 3—3

Edict.

Anisia Mariucaş gr. cat. născută în Bogdana părăsindu-şi acum de 13 anĭ pe soţul legiuit Ioan Clortea gr. cat. din Nireş şi necunoscêndu-i-se ubicaţiunea, prin acestea este provocată, ca în termin de un an şi o di să se presenteze înaintea subsemnatului for matrimonial de I-a instanţă, căci la cas contrar, causa divorţială urdită în contră-i de către susnumitul soţ se va institui, pertracta şi decide şi în absenţă-i.

Dela forul matrimonial gr. cat. de I-a inst. a tractului protopopesc al Almaşului.

În Morlaca la 7 Iuniŭ 1895.

Ioan Pop,
preş. al foruluĭ matr. de I. inst.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,** că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce **lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare** respective de **marmorisare** şi de **provedere cu icóne sânte,** dimpreună cu **aşedarea acelorŭ obiecte** în faţa loculuĭ, precum şi **renovarea de iconostase** cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 20—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl.. ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs.. ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr.. a dóua oră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicăţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 6 Iuliŭ 1895. | Numĕrul 27.

La finea anului şcolar.

Érăşi s'a închiat un an şcolar. Şi cu închiarea anuluĭ şcolar érăşi se ivesce pentru o mulţime de tineri de aĭ nostri chestiunea cea maĭ însemnată a vieţiĭ: alegerea carieriĭ.

Pentru că nu numaĭ ceĭ ce depun maturitate, aŭ să-şi alégă carieră. Carieră trebue să-şi alégă şi aceia, carĭ dintr'un motiv orĭ altul nu aŭ să ajungă până la terminarea studiilor gimnasiale şi până la depunerea maturităţiĭ.

Nu póte fi îndoios, că dacă importantă preste mĕsură este alegerea carieriĭ pentru singuraticiĭ interesaţi, nu de maĭ puţină însemnătate este şi pentru poporul nostru întreg.

Viitoriul unuĭ ném este în mânile generaţiunilor tinere. Cum îşi croesce acéstă generaţiune viitoriul sĕŭ, aşa va fi şi viitoriul poporuluĭ întreg, din care generaţiunea respectivă face parte.

Étă motivul, care ne îndémnă, ca la sfârşitul anuluĭ şcolar să spunem părerea nóstră despre alegerea de carieră a tinerimiĭ nóstre.

Este veche fórte învinuirea, ce se face tinerimiĭ nóstre, că se bate tot după domnie. E şi de prisos a maĭ stărui asupra acesteĭ învinuiriĭ. Într'adevĕr e ceva neesplicabil, de ce părinţiĭ cu orĭ ce preţ voesc, să facă din copiiĭ lor domnĭ. Popă, dascăl şi procator: étă ţintele, unde se îmbulḑesce grosul tinerilor românĭ. Medicĭ sunt rarĭ, şi aceia încă se rătĕcesc prin străinătate; ér aicĭ acasă umblă ómeniĭ cu lămpaşul luĭ Diogene, ca să-şĭ capete un medic român. Apoĭ alte cariere abia afli cercate de tinerii nostri.

Este netrecută lipsă, ca să se rupă cu tradiţiunea acésta.

Nefericirea nóstră politică şi economică îşi află esplicarea sa tocmaĭ în faptul acesta: în crescerea unilaterală a tinerimiĭ nóstre.

Economie şi politică trebue să ne facă ómenĭ de aceia, carĭ după chemarea lor cu altceva aŭ să se ocupe: anume preoţii şi învĕţătorii.

Aḑĭ lumea s'a schimbat. Aḑĭ nu e domn numaĭ acela, care după inteligenţă merită titlul de domn, ci domn e maĭ vîrtos acela, care împreunând capitalul sĕŭ spiritual cu cel fisic ajunge la capital material şi prin ăsta la independinţă.

Aḑĭ domnĭ adevĕraţi sunt toţi ceĭ cu arte şi meseriĭ.

Un neguţător, un meseriaş, un maşinist, un architect, un întreprindĕtoriŭ, un agronom e independent, pentru că hărnicia dînsuluĭ îĭ dă pâne, ér nu graţia nimĕnuĭ.

Şi tóte carierele acestea sunt uşor de ajuns, orĭ cel puţin cu mult maĭ uşor decât cariera preoţéscă orĭ învĕţătoréscă. Poţĭ, să ajungĭ neguţător bun cu 4 clase gimnasiale orĭ reale, şi neguţător de frunte cu 10 anĭ de studiŭ. Poţĭ ajunge maşinist cu un venit de 5000 florenĭ la an cu 4 clase gimnasiale. Poţĭ ajunge agronom cu un venit anual de 1200 fl. la an cu 7 anĭ de şcólă.

Ca să fiĭ învĕţător, îţĭ trebue vre-o 10 anĭ de şcólă, ér ca să fiĭ preot, 14—15 anĭ de studiŭ.

Este dar neapĕrat de lipsă o schimbare de sistem. Să continuăm a trimite tinerimea la carierele de până acum, înse în mĕsură maĭ mică, şi în numĕr proporţionat să o împărţim şi la alte cariere.

Între carierele acestea maĭ vîrtos trebue îndemnaţi tinerii la meseriĭ.

Meseriaşiĭ sunt acea clasă, de care maĭ multă lipsă avem.

Ne copleşesc din tóte părţile străiniĭ. Nu putem nicĭ să ne mişcăm fără a fi siliţi, să recurgem la eĭ.

Urmarea e, că neavênd clasă de mijloc nu putem apuca la putere prin oraşe, şi fără oraşe nu putem apuca la nicĭ o putere în stat.

Numĕrul alegĕtorilor nostri, preponderanţi la valóre, îĭ covîrşesce mulţimea meseriaşilor străinĭ, carĭ aprópe toţi sunt alegĕtorĭ.

Lipsa meseriaşilor românĭ ne face tributariĭ străinilor şi ne împedecă în desvoltarea uneĭ acţiunĭ serióse.

Este aşa dară nu numaĭ un interes particular al respectivilor, ci este totodată şi un mare interes naţional, ca aceste directive să le aĭbă în vedere, ceĭ ce îşĭ aleg carieră.

Noĭ închiăm cu rugarea adresată părinţilor, să socotéscă bine şi să nu

---

Feuilleton.

Persecutare nedréptă.

Pe vremea, când petreceam în Viena, zidirea monumentală de astăḑĭ a parlamentuluĭ încă nu era terminată, şi părinţiĭ Austrieĭ hotăriaŭ sórtea popórelor într'o zidire simplă. Dar vorbă multă făceaŭ eĭ şi acolo ca şi în palaţuĭ lor de astăḑĭ.

Pe vremea aceea eŭ din când în când mĕ preumblam cu un prietin prin frumosul Stadtpark. În lucrurile, carĭ mi-s'aŭ întipărit de atuncia în memorie, găsesc eŭ şi împrejurarea, că maĭ ales în dóuĕ locurĭ din Stadtpark se adunaŭ miĭ şi miĭ de vrabiĭ şi aranjaŭ un concert gróznic. Nu le făceam sermanelor nicĭ o învinuire. Ele sigur ar fi cântat maĭ frumos, dacă ar fi primit darul de a cânta maĭ frumos.

Noĭ după multe preumblărĭ, carĭ le-am făcut pe acolo, am numit dintre adunările acelea de vrabiĭ una Herrenhaus, éră ceealaltă Reichsrath. Aseménare era maĭ ales între Reichsrath şi între adunarea de vrabiĭ.

Acum deunăḑĭ cetesc într'o fóe din Viena un articol, în care, — de cumva popórĕle Austrieĭ nu maĭ aŭ şi alte grijĭ, — se predică combaterea, ba chiar stirpirea inesorabilă a sermanelor vrabiĭ. Mórte vrabiilor, în numele sciinţeĭ! ḑice articolul acela la închiare în chipul cel maĭ peremptoric.

Înse abia a rĕsunat declararea acésta de răsboiŭ, şi îndată s'a vĕḑit, că vrabiile încă aŭ aliaţi şi încă aliaţi fórte puternicĭ. Altă fóe, tot din Viena, s'a hotărît, să sară într'ajutoriŭ defensiveĭ, în care se găsesc vrabiile în urma aceleĭ declarărĭ de răsboiŭ.

Vrabiĭ sunt şi pe la noĭ destule. Sciŭ că sunt şi pe la noĭ mulţĭ ómenĭ, carĭ nutresc o antipatie neîmpăcată faţă cu ciripitul şi maĭ ales faţă cu lacomia vrabiilor. Aceştĭ ómenĭ încă ar dori, să stîngă némul lărmuitórelor şi nesăturatelor vrabiĭ. Întru folosul lor reproducem aci argumentele, cu carĭ a dóua din cele dóuĕ foĭ vienese, adecă „Vaterland“, sare într'ajutorarea vrabiilor.

„Ucigaşul de vrabiĭ, care păşesce cu atâta energie împotriva lor,“ scrie advocatul vrabiilor, „susţine, că atacata pasĕre îşi alege de mâncare maĭ ales vegetale, maĭ pe sus de tóte grăunţe, apoĭ şi insecte, dar maĭ mult de cele folositóre decât de cele stricăcióse. Aceea, că acest procuror se cătrănesce deodată şi pentru lărmuirea şi pentru firea ţigănósă a vrabiilor, pe mine mĕ impórtă maĭ puţin. Cu un om cu nervĭ iritaţi înzădar m'aşĭ disputa. Apoĭ astfel de atacurĭ nicĭ nu sunt periculóse sermanei vrabiĭ. Cel ce cercetézĕ vre una din grădinile nóstre publice şi bagă de samă, cum ómenii cu mic cu mare îşĭ găsesc o bucurie mare şi sinceră în aceea, că aruncând grăunţe şi fărîmăturĭ de pâne momesc vesele păsĕruicĭ maĭ aprópe, pentru ca apoĭ să se desfăteze privind la îndrăznéla lor, pe cum şi la cérta, ce o aranjézĕ asupra grăunţelor şi fărîmăturilor, aceluia de loc nu i-se va păré tragică încercarea de a combate vrabiile din punct de vedere esteric.

„Maĭ serióse şi maĭ vrednice de luare aminte sunt acusele, carĭ le ridică procurorul asupra vrabiilor din punctul de vedere al pagubelor, carĭ, pe cum susţine el, le fac vrabiile. Acusele acestea mĕ silesc, să cerc a le înfrânge.

„Preste tot vorbind ar trebui, ca ómeniĭ să-şĭ dea samă nu de dóuĕ, ci şi de ḑece orĭ, maĭ înainte de ce ar pretinde, ca un anumit fel de animale să se stirpéscă. Planul creaţuniĭ încă nu l-a pĕtruns nimenĭ pe deplin, şi deja şi numaĭ din causa asta este une oria un lucru fórte nesocotit a nega categoric preţul orĭ lipsa de preţ al acestuĭ orĭ aceluĭ fel de animale judecându-le numaĭ după nisce însuşirĭ

determine cariera băeţilor sĕĭ fără a medita bine asupra interesuluĭ propriŭ şi a interesuluĭ poporuluĭ, din care fac parte.

Un organ românesc al patriarchieĭ din Constantinopole. — „Ce va maĭ fi şi asta?“ ne vor întreba cetitoriĭ nostri. „Dóră Româniĭ uniţi nu vor să scie despre patriarchul „icumenic“ din Constantinopole, éră Românii neuniţi s'aŭ declarat şi eĭ de acefalĭ, — eĭ îşĭ ḑic autocefalĭ, — şi aşa aŭ făcut şi eĭ tot posibilul, pentru ca atributul „icumenic“ al patriarchuluĭ grecesc din Constantinopole să devină un „risum teneatis“.“ Acestea tóte sunt adevĕrate. Şi totuşĭ susţinem, că patriarchul „icumenic“ e pe calea de a-şĭ câştiga un organ românesc şi încă aicĭ la noĭ în Ardeal. Veţi, să sciţi, care e organul acesta? Étă-ĭ inscripţia: *„Transilvania fóia Asociaţiuneĭ Transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ român.“* Redactorul ţĭ este Z. Boiŭ, prim-secretarul Asociaţiuniĭ.

În numĕrul 6 din 15 Iuniŭ 1895 al acestuĭ organ oficios al Asociaţiuniĭ cetim în rubrica „Din cronica lunară“ la pag. 185 următórele:

„Rĕspunsŭ la enciclica Papeĭ. După foile din Turcia patriarchulŭ ecumenicŭ din Constantinopole pregătesce unŭ rĕspunsŭ la cunoscuta *enciclică a Papeĭ,* care învită tóte bisericile creştine a se reîntórce în sinulŭ bisericeĭ romano-catolice. Credemŭ, că rĕspunsulŭ proiectatŭ ar puté fi fórte scurtŭ.“

Şi noĭ credem tot asemenea. Eĭ — după părerea nóstră — ar puté să sune cam astfel: „Tată, greşit-am la ceriŭ şi înaintea ta, şi nu sunt maĭ mult vrednic a mĕ chema fiul tĕŭ.“ Dar să le lăsăm acestea, căcĭ dl Z. Boiŭ totuşĭ nu ar propune patriarchului „icumenic“ acest rĕspuns, pentru ca să-l dea Papeĭ. Scim prea bine, că dl Z. Boiŭ a avut în minte rĕspunsul copiilor celor rĕĭ şi îndĕrĕtnicĭ, rĕspunsul: „Nu vreŭ!“

Nu scim, dacă dl Z. Boiŭ a cetit „cunoscuta“ enciclică a Papeĭ, dar ni-se pare totuşĭ, că nu a cetit-o. Cuprinsul eĭ e adecă aşa de pătruns de iubire creştinéscă, cât ni-se pare, că e cu neputinţă, ca óre cine, după ce a cetit-o, să grăéscă despre ea cu atâta dispreţ cinic.

Acestea le-am scris întru folosul special al dluĭ Z. Boiŭ. Éră întru folosul „Asociaţiuniĭ“ întrebăm pe competenţiĭ, cum de organul „Asociaţiuniĭ“ s'a făcut organ al bisericiĭ neunite? Şi dacă în numĕrul proxim al „Transilvanieĭ“ nu ni-se va da rĕspuns deplin satisfăcĕtoriŭ la întrebarea acésta a nóstră, vom avé prilej de a renoi întrebarea acésta în adunarea generelă a „Asociaţiuniĭ“.

Satul arde. În unul din numeriĭ ultimĭ aĭ luĭ „Fejérmegyei Napló“ contele Zichy Nándor între altele scrie şi acestea:

„Noĭ catoliciĭ, noĭ aderenţiĭ partidului poporal suntem atacaţi, noĭ nu putem deci să renunţăm la apĕrare. Biserica totdeuna şi pretutindenea a protestat în contra căsătorieĭ civile generale şi obligătóre, pentru că acest fel de închiare a căsătorieĭ se împotrivesce principiiior credinţeĭ nóstre. Era un timp, în care constituţia nóstră civilă era suspendată, dar noĭ am restaurat-o pe basa continuităţiĭ de drept. Noĭ ne-am plecat înaintea puteriĭ legitime şi am urmat-o bucuroşĭ, dar nicĭ pe o clipă n'am întrelăsat a pretinde şi a urgita restaurarea stărilor legale. Atunci am făcut-o acésta ca civĭ ungarĭ, acum trebue să o facem ca catolicĭ, şi pe cum nu ne-am înşelat atuncĭ, întocmaĭ aşa nu vom avé parte nicĭ acum de desamăgire.

„Acum nu e vorbă numaĭ de căsătoria civilă. Noĭ acum cunóscem numaĭ *o parte a programuluĭ liberal bisericesc-politic,* şi nicĭ acesta încă nu a ajuns întreg, să fie lege, nicĭ acesta nu a ajuns, să trécă în viaţă. Nu a ajuns încă, să fie lege: neconfesionalitatea şi estradarea pruncilor din creştinism. Acestea dóuĕ principiĭ fundamentale ale programuluĭ liberal bisericesc-politic casa magnaţilor încă nu le-a votat. Éră ce privesce legile deja sancţionate, le lipsesc încă ordinaţiunile de esecutare, şi ceea ce esta încă şi maĭ momentos, lipsesce ordinea de proces matrimonial, carea este neapĕrat de lipsă pentru întrarea în vigóre a căsătorieĭ civile. Împotriva matriculelor de stat domnesce în ţara întrégă neîncrederea cea maĭ mare, pentru că ómeniĭ ajung tot maĭ tare la convingerea, că interesele cele maĭ vitale ale familieĭ se concred unor mânĭ nedeprinse şi nestatornice şi corupţiuniĭ.

„Înse programul liberal bisericesc-politic maĭ are încă o altă parte, carea guvernul încă nu a dispus, să se comunice în mod oficios şi amĕnunţit, dară cu care el ameninţă biserica deja de multă vreme, şi de care după cele de până acum avem să ne temem cu drept cuvînt. *Este acésta confiscarea averiĭ bisericescĕ, închiderea şcólilor confesionale şi despoiarea bisericiĭ de libertăţile, carĭ îi compet după drept.“*

Maĭ departe nu continuăm comunicarea cuvintelor conteluĭ Zichy Nándor. Ele şi sunt de ajuns. Contele Zichy scie, pentru ce scrie acestea. Dacă ele nu ar fi întemeiate, el nu le-ar fi scris.

Ĕr apoĭ ne aducem aminte, că punctul al 5-lea din programul nostru naţional sună: *„Eluptarea şi susţinerea autonomieĭ bisericilor şi şcólelor confesionalĭ, ca ale unor cestiuni curat de naţionalitate.“*

Facem abstracţie dela aceea, că închiarea „ca ale unor cestiuni *curat* de naţionalitate“ cuprinde un neadevĕr. Facem abstracţie dela acésta şi ne gândim la aceea, că partidul nostru naţional ce a făcut pentru eluptarea şi susţinerea autonomieĭ bisericilor şi şcólelor nóstre confesionale? Şi gândindu-ne la acésta aflăm, că partidul nostru naţional „pentru eluptarea şi susţinerea autonomieĭ bisericilor şi şcólelor confesionalĭ“ a hotărît pasivitatea Românilor la alegerile dietale, maĭ întâiŭ numaĭ a Românilor din Transilvania, éră maĭ apoĭ şi a celor din Ungaria proprie, şi a legat bisericilor în acest chip mânile, ca ele nu cumva să pótă face óre ce pentru eluptarea şi susţinerea autonomieĭ şi a şcólelor confesionale. Şi ur-

---

maĭ bătĕtóre la ochĭ. Folosul orĭ paguba în casurĭ de acestea sunt de-a rîndul concepte fórte relative. Una şi aceea-şĭ specie de animale între unele împrejurărĭ póte să fie o binefacere, ér între alte împrejurărĭ póte să fie o dosadă orĭ chiar şi o nefericire elementară.

„Câteva esemple pot să inlustreze lucrul. *Lupul* e fără îndoélă dintre tóte animaleie răpitóre din Europa animalul cel maĭ periculos şi maĭ păgubitoriŭ. Pe unde se arată dluĭ, pe acolo ómeniĭ pornesc împotriva dluĭ cu tot dreptul o luptă de esterminare. Şi totuşĭ s'aŭ dat casurĭ, când în regiunĭ, în carĭ cultura viţeĭ de viu este fórte înaintată, ómeniĭ doriaŭ, să vină lupiĭ, pentru că sosirea lor avea să micşoreze paguba, ce o fac prin viĭ *porciĭ ceĭ sĕlbaticĭ.* Înse cel ce ar conchide din acestea, că porciĭ sĕlbaticĭ sunt numaĭ păgubitorĭ, acela ar greşi fórte tare. Sciŭ în Europa centrală dóuĕ terene marĭ de vînat depărtate unul de altul, în carĭ porciĭ sĕibaticĭ se cruţaŭ nu numaĭ pentru vînătóre, ci maĭ ales pentru că eĭ nimiciaŭ aprópe cu desevârşire larvele gândacilor de Maiŭ, carĭ se desvóltă în pămînt năsipos şi sunt unul dintre inimiciiĭ ceĭ maĭ de frunte aĭ culturiĭ pădurilor. Orĭ cât de păgubitoriŭ este deci porcul sĕlbatic pentru grădinĭ şi pentru câmpurĭ de cucuruz, tot aşa de folositoriŭ este eĭ pentru pădurĭ.

„Lucrul se ilustrézĕ încă şi maĭ bine cu esemplul *sobolului.* În grădinĭ de florĭ el duce pe grădinariŭ la desperare, éră altcum şi preste tot se póte ḑice, că el este de folosul cel maĭ mare pentru agricultură. Nu sciŭ, dacă este adevĕrat, ceea ce am cetit într'un articol dintr'o fóe sĕptĕmânală. Se spune acolo, că în sudul Statelor Unite din America de nord sunt legĭ, carĭ scutesc pe *aligatorĭ,* pentru că ómeniĭ, carĭ persecutaŭ cu mare fanatism animalele acestea, maĭ apoĭ aŭ găsit, că eie prin stirpirea de cloţanĭ şi a altor animale stricăcióse sunt de folos fórte mare.

„Din cele espuse aci cred, că se pare a nu fi neîndreptăţită aserţiunea mea, că se pretinde o observare lungă, acurată şi maĭ ales multilaterală, pentru ca óre care animaĭ să se cualifice de deosebit folositoriŭ, de indiferent orĭ de stricăcios.

„Datele, la carĭ se provócă vrăşmaşul vrabiilor combătut de mine, nu sunt orĭ cel puţin mie nu mi-se par a fi destul de multilaterale, — presupunênd chiar şi aceea, că garanţiĭ luĭ înşi-şĭ aŭ vĕḑut bine orĭ aŭ reprodus bine esperinţele altora. Pe basa unor observărĭ, carĭ, pe cum se pare, aŭ fost totuşĭ prea locale orĭ regionale, nu ar trebui să se rostéscă osînda de mórte împotriva uneĭ pasĕrĭ, pe carea una dintre auctorităţile cele maĭ marĭ, adecă Brehm, o judecă de totuluĭ tot altmintrea. Brehm adevĕrat că nu a fost infalibil: dar abstragênd dela aceea, că el însu-şĭ a vĕḑut fórte multe — şi încă cu ce ochĭ! — în părţile cele maĭ diferite ale lumiĭ, abstragênd dela nemĕsurata comóră a observărilor sale propriĭ, Brehm totdeuna a folosit în opurile sale în abundanţă şi resultatele scrutării altora, provocându-se la isvórĕle sale, şi unde găsia contradicerĭ, el a scos conclusia nu numaĭ cu precauţiune mare, ci şi cu imparţialitate mare. Dorĕ nu se va trage la îndoélă, că numitul erudit a dispus de destul material esperimental referitoriŭ la o pasĕre aşa de rĕspândită ca vrabia, şi că el a fost în stare, să facă conclusiile cele drepte. Şi cum se esprimă Brehm despre sermanele vrabiĭ? El ḑice, că pasĕrea acésta mânâncă maĭ ales grăunţe făinóse şi bóne dulcĭ şi altele. Apoĭ continuă: „Înse paguba întru adevĕr nu are să se bage tare în samă . . . . Numaĭ acolo, unde multe vrabiĭ daŭ năvală asupra unuĭ singur cireş orĭ a uneĭ singure viţe, asupra uneĭ singure holde orĭ semĕnăturĭ, numaĭ acolo se observă hoţia: pe unde astfel de bucate alese pe sama pasĕriĭ nóstre se găsesc în prisosinţă, pe acolo nu póte să fie vorbă despre pagube faptice observate.“ — Şi apoĭ: „Afară de amintitele grăunţe şi póme folositóre pentru economia omuluĭ vrabia maĭ mâncă şi cel puţin tot atâtea semînţe stricăcióse, şi până ce se găsesc gónge, ea mâncă maĭ ales de acestea, gândaci de Maiŭ şi de balegă şi larvele lor, fluturĭ şi omidele lor cele atât de păgubitóre, . . . pe scurt o óste întrégă de animale, carĭ ne sunt întru adevĕr păgubitóre. Ea ne face numaĭ puţină pagubă şi numaĭ în casurĭ singuratice, dară ne aduce folos mult şi general.“

„Eŭ maĭ mult aşĭ strica decât folosi clienţilor meĭ, dacă acestor cuvinte ale unuĭ specialist distins aşĭ voi, să maĭ adaug óre ce afară de rugarea: Să lăsăm vrabiile, să trăéscă!“

marea firéscă a fost apoĭ, că guvernele se jócă cu instituţiile nóstre bisericescĭ şi culturale jocul pisicii cu şórecele.

Chiar şi acum, când pericolul, care ameninţă acum de decenii instituţiile âcestea, e mai mare ca orĭ şi când, ce face partidul nostru naţional? El are alte grijĭ mai marĭ: el vre, să afle, că óre ceĭ dela „Gazeta“, orĭ ceĭ dela „Tribuna“, orĭ dóră ceĭ dela „Dreptatea“ sunt trădătorĭ deném? Pe când singurul razim de până acum al desvoltăriĭ nóstre naţionale e pe calea de a fi subsăpat şi de a cădé, pe atuncia — *baba se peptănă.*

Revistă bisericéscă.

Franţa.

Guvernul francez, care pururea se laudă, că doresce a respecta religiunea creştină şi pe ministriĭ eĭ, acum inscenéză o nóuă persecuţiune asupra preoţilor, carĭ remonstréză contra impositelor nedrepte puse pe averile ordurilor religióse. Se vede, că republica voesce a despoia ordurile de averea lor sub masca legiĭ nereflectând la aceea, că legea este injustă şi ca atare nicĭ numele de lege nu-l meritéză.

Turcia.

Ortodoxiĭ bulgarĭ si sêrbĭ rivaliséză în a ruga pe Sultanul turcesc, să le dea episcopĭ în Macedonia. În 22 Iuniŭ esarcul bulgar a făcut pe lângă marele vizir demersurĭ pentru aplicarea fermanuluĭ eclesiastic dela 1870 şi l-a rugat, ca conform promisiuniĭ de curênd a Porţiĭ să autoriseze denumirea titularilor pentru episcopatele Dibre, Melnic, Monastir, Struma şi Cocus. Marele vizir a recunoscut legitimitatea cereriĭ şi promite a se ocupa de regularea eĭ.

Faĭma despre intenţiunea Porţiĭ de a înfiinţa episcopate bulgărescĭ nóuĕ în Macedonia a produs rea impresiune în Sêrbia. Opositia face pentru acésta imputărĭ guvernuluĭ, care nu scie apéra interesele sêrbescĭ. Guvernul a dispus legatuluĭ sĕŭ din Constantinopol, să pretindă dela Pórtă crearea alor dóuĕ episcopiĭ sêrbescĭ în Macedonia.

Revistă politică.

Afacerĭ interne.

Guvernul liberal democratic a înmulţit éră numĕrul magnaţilor cu 4 familiĭ, anume cu familia luĭ Bojári Vigyazó Sándor înălţat la rangul de conte pentru meritul cunoscut, că posede 40,000 jugĕre în comitatul Pesteĭ şi a donat Academieĭ magiare 20,000 fl. De origine e Grec orĭ Ţintar. La rangul de baronĭ aŭ fost înălţaţĭ Solymossy László, care ţinênd în arîndă dominiile familieĭ Esztherházy şi-a făcut avere considerabilă, Bohus Zsigmond deputat guvernamental şi Zeyk József sen., care se ocupă cu economia şi cu spriginirea guvernuluĭ.

Merite deosebite nu scim, să aĭbă noiĭ magnaţi; dară guvernul va fi sigur, că eĭ îşĭ vor câştiga merite votând la tómnă pentru reformele bisericescĭ nevotate încă. Nu e br. Bánffy aşa de simplu, cât să nu-şĭ cunóscă ómeniĭ şi interesele.

Kossuth Ferencz e chemat a aplana scisiunea ivită în sinul partiduluĭ independentist. La acésta îl invită deputatul Meszlényi Gyula prin o epistolă deschisă publicată în „Magyarország“, în care espunênd causele scisiuniĭ îl provócă pe Kossuth, că dacă voesce a păşi pe urmele tatăluĭ sĕŭ, atuncĭ să ĭea stindardul în mână şi să rupă legătura cu fracţiunea intrigantă a luĭ Eötvös făcênd, să înceteze lupta între fraţi.

Kossuth rĕspunde luĭ Meszlényi tot prin o epistolă deschisă comunicată în „Egyetértés“ esprimându-şĭ durerea asupra scisiuniĭ. El recunósce, că scisiunea e stricăciósă partiduluĭ şi principiilor, ce le profesézĕ, şi promite a folosi prima ocasiune binevenită pentru aplanarea diferinţelor. Anume în Octobre întră în vigóre legile bisericescĭ-politice, carĭ aŭ provocat scisiunea, şi probabil se va ivi vre o cestiune, în care consimt toţĭ membriĭ partiduluĭ. Atuncĭ fiesce care are să se desbrace de pasiunile personale în interesul păcii. Dacă deputaţiĭ de sine nu s'ar puté împăca, speréză, să-ĭ împace alegĕtoriĭ.

Austria.

La desbaterea budgetuluĭ, carea s'a început la 27 Iuniŭ, deputatul bucovinén br. Wasilco şi-a esprimat indignarea asupra rectoratuluĭ universităţiĭ din Cernăuţ, fiind că a tras în cercetare disciplinară pe studenţiĭ românĭ, carĭ aŭ luat parte în anul trecut la congresul studenţilor ţinut în Constanţa.

Greger se ocupă cu dualismul arĕtând, că speranţele puse în el nu s'aŭ realisat. Dice, că va veni timpul, când se va rumpe cea din urmă legătură între cele dóuĕ părţĭ ale monarchieĭ. Constituţia o numesce opera nedreptăţiĭ şi e de părere, că se póte încă îndrepta. Centralisarea liberală numaĭ cu ajutoriul forţeĭ brachiale se póte susţiné.

Desbaterea generală s'a închiat în 1 a c., cu care ocasiune ministrul de finanţe Böhm-Bawek constată cu bucurie, că maioritatea parlamentară a votat budgetul şi declară, că guvernul îşĭ va împlini datorinţa în spiritul dreptăţiĭ şi al imparţialităţiĭ, care e spiritul tradiţional al coruluĭ oficialilor austriacĭ.

La desbaterea specială Dr. Lueger a dis între altele, că dualismul e cea maĭ mare nefericire, ce a ajuns Austria, şi e de maĭ mare moment, decât tóte luptele perdute socotite laolaltă. Budgetul s'a primit şi în desbaterea specială.

Italia.

În camera italiană decurge desbaterea budgetuluĭ. În decursul desbateriĭ ministrul de răsboiŭ a declarat, că conventiunile închiate cu puterile străine nu impun Italieĭ nicĭ o obligaţiune de a întreţiné un numĕr determinat de armată. Prin acésta ar fi rĕspuns ministrul acelor politicĭ italianĭ, carĭ combat întreita alianţă sub cuvînt, că ea ar obliga Italia, să susţină o armată prea mare, prin ce ţara a ajuns la ruina economică şi la crisa finanţială, din care nu se maĭ póte smulge. Totodată anunţă ministrul, că durata serviţiuluĭ activ şi la cavalerie va fi redusă, prin ce se efectuesc cruţărĭ nóuĕ.

Anglia.

Lordul Salisbury a compus cabinetul tot din persóne, carĭ şi maĭ înainte aŭ jucat rolă însemnată în politica Angliei.

Între noiĭ ministri se află şi lordul Balfour of Burgleis, care este un inimic neîmpăcat al pretensiunilor irlandese.

Salisbury a declarat în camera lorzilor, că programul cabinetuluĭ este a disolva câtmaĭ curênd parlamentul, pentru ca la nóuĕle alegerĭ cetăţeniĭ să-şĭ pótă manifesta voinţa cu privire la politica ţĕriĭ.

Schimbarea cabinetuluĭ nu va avé nicĭ o influinţă în raporturile Angliei faţă de puterile esterne.

Turcia.

În imperiul sultanilor lucrurile devin tot maĭ complicate. Pe când telegramele private vestesc, că turburările în Macedoia ĭeaŭ dimensiunĭ tot maĭ marĭ, pe atuncĭ telegramele oficióse reduc pretinsa revoluţie la micĭ frecărĭ între cete de Turcĭ cu poporaţiunea creştină.

Din Sofia se anunţă, că agentul diplomatic din Constantinopol al Bulgarieĭ pretinde dela guvernul turcesc, să plătéscă ca desdaunare 10,000 frs pentru daunele causate prin invasiunile trupelor turcescĭ pe teritor bulgar, şi declară tot odată, că Bulgaria va recurge la mĕsurĭ militare spre a-şĭ scuti teritoriul de invasiunĭ nóuĕ.

Pe când se înăspresc raporturile între Turcia şi Bulgaria, pe atuncĭ se anunţă de altă parte, că dela numirea luĭ Said-paşa de mare vizir se fac negoţiărĭ pentru o alianţă ruso-turcéscă. Rusia ca şi Turcia privesce cu ochĭ rĕĭ înfiinţarea unuĭ stat armenesc autonom, care ar deveni cuĭbul agitaţiunilor pentru Armeniĭ din Turcia şi Rusia. De present Rusia sprijinesce pe faţă pretensiunile angleze numaĭ spre a puté influinţa la moderarea lor. Rusia a promis Turcieĭ, că o va ajuta nu numaĭ la compunerea certelor din Armenia, ci şi la a celor din Macedonia. În schimb Turcia va coopera cu Rusia şi Franţa spre a sili cabinetul anglez, să retragă trupele angleze din Egipt. Turcia se pare a trage folos din rivalitatea, ce domnesce între Rusia şi Anglia.

Corespondinţe.

De pe Secaş 28 Iuniŭ 1895.

Onorată Redacţiune!

Acum, când în tótă lumea română s'a pornit o mişcare salutară pentru educarea femeiĭ, ca astfel ea şi în cultură să se pótă înălţa la un nivel corĕspundĕtor cu al bărbatuluĭ şi să-şĭ pótă împlini cu succes misiunea de soţie deştéptă, mamă bună şi económa cu minte, acum, când din fericire avem şi noĭ şcolĭ superióre de fete, cred, că nu este lucru de prisos a comunica mareluĭ public cetitoriŭ unele din impresiunile, ce le-a făcut asupra mea cercetarea internatuluĭ Vancean de fetiţe.

Internatul acesta l-am visitat pe timpul esamenelor. Rĕspunsurile clare şi precise ale elevelor dela şcóla poporală superióră de fetiţe din Blaş aŭ dovedit, că corpul didactic nu e numaĭ capabil, dară şi voesce a lucra cu zel pe cariera, ce şĭ-a ales-o. La descrierea esamenelor din singuraticele obiecte nu

voiŭ petrece, căcĭ raporturĭ despre esamene bune cetim destule; ci mĕ voiŭ mărgini numaĭ la a constata progresul dovedit din obiectele acelea, despre carĭ la alte şcóle nicĭ vorbă nu e, anume din lucrul de mână şi din bucătărie. La esamenele din aceste obiecte de învĕţămînt nu am audit plăcutele vocĭ ale drăgălaşelor copile, ci am vĕdut productul mânilor lor şi m-am ₫electat într'însul.

Obiectele *lucrului de mână* ocupaŭ 2 sale destul de spaţióse. În sala primă se afla espusă şi cu gust aranjată o mulţime variată de lucrurĭ de mână ale copilelor din clasele superióre VII şi VIII. Puteaĭ vedé aci începênd dela obiecte maĭ micĭ, pe cum serviete, diverse taţe, până vesminte femeescĭ croite şi gătite de copile aşa, cât credeaĭ, că te găsescĭ într'un atelier de modiste. Meritul este al diligentelor şi inteligentelor fetiţe, dară partea principală se cuvine dómneĭ magistre de lucrul de mână Maria P. Radu.

În a dóua sală eraŭ espuse obiectele gătite de copilele din clasele inferióre I—VI. Aicĭ varietatea era şi maĭ mare. Vedeaĭ lucrurĭ de începĕtóre, — copile de câte 5—6 anĭ, — apoĭ treceaĭ prin tóte nuanţele până la vesminte de acĕlea, pregătirea cărora ar face onóre orĭ căreĭ fete de măritat. În clasele inferióre aŭ instruat pe copile şi în lucrul de mână domnişórele profesóre de studiile ordinare dovedind, că se pricep nu numaĭ la carte, ci aŭ gust şi desteritate fórte mare şi în lucrurile practice, în lucrurĭ, ce e necesar, să le pricépă fiesce care femee. Numirea diverselor obiecte şi a modeĭ orĭ stiluluĭ, după care eraŭ croite şi lucrate obiectele, mĭ-a spus-o dna M. Radu.

Esposiţia lucrurilor de mână a ţinut maĭ multe ₫ile. Eŭ am cercetat-o Duminecă în 23 Iuniŭ. Atuncĭ era şi o altă esposiţie, ce-ţĭ delecta nu numaĭ ochiĭ, dară şi simţul gustuluĭ şi al odoratuluĭ. Acésta esposiţie era *esamenul practic din bucătărie*. Începênd de pe la 11 óre înainte de amĕ₫ĭ vedeaĭ, cum grupurĭ de domnĭ şi maĭ ales de dómne şi domnişóre întraŭ în imposantul Internat Vancean de fetiţe spre a se convinge despre adevĕrul, că în acest institut fetiţele române capĕtă o educaţiune deplin corĕspun₫ĕtóre indigiņţelor actuale ale societăţiĭ nóstre. Proba cea maĭ evidentă despre acésta pe lângă lucrurile de mână eraŭ şi variile bucate gătite de elevele internatuluĭ. Ca şi diligentele albine umblaŭ prin culină, pe la aşternarca meseler, prin refectoriŭ etc. sănĕtósele copile, rumene de căldura ₫ileĭ şi de căldura foculuĭ, unde pregătiaŭ mâncările, rumene maĭ ales de mulţămirea internă, că se ved onorate prin visita atâtor óspeţĭ distinşĭ, între carĭ aŭ fost fericite a numĕra şi pe Escelenţa Sa P. S. D. Mitropolit, carĭ aŭ rĕmas mulţămiţĭ de progresul dovedit de cătră eleve şi pe terenul acesta.

O parte din visitatorĭ, anume corpul didactic al şcoliĭ de fetiţe, superioritatea internatuluĭ, unĭĭ din consângenii piuluĭ fundator al internatuluĭ, pe cum şi părinţiĭ unor eleve de ale internatuluĭ nu s'aŭ delectat numaĭ în privirea gustóselor mâncărĭ, ci aŭ luat parte activă şi la prândul, ce s'a aranjat din acelea dela 1—$2^1/_2$ óre. Mâncările le-aŭ servit la masă elevele maĭ mărişóre, carĭ prin gingăşia, curăţenia şi nevinovăţia lor şi prin bucuria, ce se cetia de pe feţele lor, îţĭ măriaŭ apetitul, destul de escitat prin aroma bucatelor. Prânḑul servit putea să facă onóre orĭ căruĭ bucătariŭ diplomat. La prând s'aŭ ţinut maĭ multe vorbirĭ. Cea dintâiŭ a fost a Reds. D. canonic Gavrilĭ Pop, care a asistat la esamenele fetiţelor ca comisariŭ consistorial. El a ridicat păharul pentru dna directóră şi întrégă superioritatea internatuluĭ şi pentru corpul didactic. Reds. D. Dr Grama, directorul estern al institutuluĭ, pentru dl. comisariŭ consistorial, care cu interesul, ce-l caracterisézĕ pentru tot, ce ţintesce la prosperarea bisericiĭ şi a naţiunii nóstre, şi în anul acesta a primit sarcina onorifică de a asista la esamene. Dl G. Muntean, directorul scóleĭ de fetiţe, a toastat în sănĕtatea părinţilor, carĭ din apropiare şi depărtare şi-aŭ adus copilele la şcóla şi internatul de fetiţe din Blaş, pentru ca aci să li-se dea o educaţiune şi instrucţiune corĕspun₫ĕtóre roleĭ, ce o are aḑi femeea în societate.

După prânḑul început la umbră în parcul din curte şi din causa ploiĭ continuat sub pórta institutuluĭ, o parte a óspeţilor a făcut o preumblare prin frumósa grădină a institutuluĭ, unde a esaminat şi lăudat progresul dovedit de eleve în grădinărit şi aŭ inspirat aerul próspet, ce vine dinspre câmpul libertăţii.

La $5^1/_2$ óre d. am. s'a început esamenul de musică fiind de faţă un public numĕros. Piesele aŭ fost bine esecutate secerând dese aplause. Chiar şi copile de câte 7—9 anĭ s'aŭ produs binişor ca începĕtóre cu violina. Esamenul s'a terminat pe la $6^1/_4$.

Luni diminĕţă după celebrarea sfinteĭ liturgiĭ s'aŭ cetit clasificările şi s'aŭ împărţit premiile. Apoĭ a urmat — între lacrimĭ şi suspine — despărţirea copilelor una de alta spre a călĕtori la casele părinţesci şi a produce şi acolo bucurie dovedind, că în decursul anuluĭ espirat nu s'aŭ desvoltat numaĭ în privinţă fisică, ci şi-aŭ cultivat şi mintea şi şi-aŭ nobilitat şi inima prin cunoscinţe folositóre teoretice şi practice. **N. I.**

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 21. fl. 22696.12

Alimpiŭ Barbolovicĭŭ vicariul Silvanieĭ trimite dela: (Continuare)

Din *Valcăul românesc* dela:			
Ştefan Szabó preot	fl.	1.—	
Blaga Mitru jude	„	—.20	
Brisc Mihaiŭ Vasilie	„	—.20	
Bode Mihaiŭ Czucz	„	—.25	
Chiş Nuca	„	—.20	
Guiŭ Tóder	„	—.10	
Bode Mihaiŭ	„	—.10	
Gile Tóder armaş	„	—.10	
Blaga Parasca Nuţuluĭ	„	—.10	
Gile Vasiliica nedi	„	—.25	
Mărgăuan Crăciun	„	—.10	
Jurcuţ Onica	„	—.10	
Brisc Iléna	„	—.10	
Brisc Mitru	„	—.50	
Bode Ĭuon huluba	„	—.20	
Sente n. Blaga Floriţa	„	—.50	
Ardelean Todora	„	—.10	
Brisc Nuţu mic	„	—.10	
Brisc Floriţa Nuţu mic	„	—.10	
Brisc Vasilica	„	—.10	
Mărgăuan Alesandru	„	—.10	
Brisc Tóder	„	—.20	
Sumalăŭ Ana	„	—.10	
Contraş Ana	„	—.10	
Sirca Oniţa	„	—.10	
Sente Onuţ	„	—.20	
Sandor Onica	„	—.10	
Rozemberg Ferencz	„	—.20	fl. 5.50
Din filia *Preutésa* (Silvania) dela:			
Savu Ĭon cantor	„	1.—	
Rad George curator	„	—.30	
Szabó Gavrilă	„	—.20	
Boca Teodor	„	—.20	
Rad Gavrilă	„	—.20	
Moga Tóder	„	—.20	
Rad Tóder	„	—.20	
Gile Georgiŭ	„	—.20	
Szabó Mihaiŭ	„	—.20	
Rad Nuţu neoni	„	—.20	
Rad Măriuţa	„	—.20	
Rosan Georgiŭ	„	—.10	
Boca Flóre	„	—.10	
Hexan Iléna	„	—.10	
Rad Mitru todichi	„	—.10	
Radu Onuţ	„	—.10	
Sirca Tóder	„	—.10	
Rad Gligor	„	—.10	
Rad Ĭoan	„	—.10	
Rad Ĭoan	„	—.10	
Boca Ĭoan	„	—.10	
Rad Ĭoan	„	—.10	
Radu Tóder	„	—.10	
Opriş Gavrilă	„	—.10	
Opriş Tóder	„	—.10	
Maĭ mulţi inşi	„	—.50	fl. 5.—
Din Tractul *Valcăuluĭ magiar* dela:			
Augustin Carşai	„	1.—	
Demetriŭ Moisi	„	1.—	
Ioan Kovasyl	„	2.—	
Ştefan Szabó preotul Valcăuluĭ rom.	„	1.—	
Petru Codeus preot	„	5.55	
Vasile Codeus înv.	„	1.—	
Aeresia Osian	„	1.50	
Schill Victoria	„	—.50	
Poporul din Halmasd	„	3.50	
Demetriŭ Moisi preot în Drighiŭ	„	1.—	fl. 18.05
			Suma fl. 22724.67

Publicare de concurs.

Din partea direcţiuniĭ internatuluĭ Vancean de fetiţe din Blaş se aduce prin acésta la cunoscinţa publiculuĭ interesat, că terminul concursuluĭ la acest internat este până la 15 August st. n. 1895.

Condiţiunile primiriĭ sunt următórele:

1. Pentru o elevă vor fi de a se plăti pe o lună câte 12 fl. v. a. şi aşa pe un an scolastic 120 fl. v. a. în dóuĕ saŭ cel mult patru rate anticipative, şi pe lângă aceea o taxă anuală de inscriere de 3 fl. pentru elevele din cele 6 clase elementare ale şcóleĭ şi de 5 fl. pentru elevele din cele 2 clase superióre ale şcóleĭ. Alte tacse separate nu se vor solvi decât pentru elevele acelea, carĭ vor voi a învĕţa limba francesă şi musica instrumentală. Şi acelea taxe însĕ vor fi cât se póte maĭ moderate.

2. Fiecare elevă va trebui să fie provĕ₫ută cu vesminte în o formă, cu dóuĕ şurţe în formă de rochie şi dóuĕ pĕlăriĭ în o formă la eleve, carĭ tóte laolaltă procurate în institut costă dela 14 până la 18 fl. după etatea eleveĭ. Maĭ departe fiecare elevă are să aducă: 6 cămeşĭ, 6 pantaloni, 6 camişóne, o fustă de lĕrnă, 6 servete, 12 batiste, 6 părechĭ ciorapĭ, 2 părechĭ păpucĭ, 1 perie de dinţĭ, 2 pepteni, o perie de cap, 2 perĭ de încălţăminte, 1 plapómă, 1 saltea de lână, 2 perinĭ, 4 feţe de pat (lepedee), 4 feţe de perină, 2 cuverte de pat de gioigiŭ alb şi ur lavor de spĕlat, care se póte procura în Blaş în o formă la tóte elevele. Obiectele fiecăreĭ eleve aŭ să fie marcate cu numele saŭ cu iniţialele numeluĭ eleveĭ.

Pentru suma numită fiecare elevă va căpĕta următórea provisiune:

1. Locuinţă în etajul institutuluĭ în sale marĭ sănĕtóse şi luminóse provĕ₫ute cu tóte supelectilele de lipsă.

2. Vipt întreg regulat, şi anume a) ₫ejun de cafea, b) amĕ₫ĭ 3 plese, în ₫ile de post 2 plese, în Dumineci şi sĕrbătorĭ 4 plese, c) cină 2 plese.

3. Spĕlat, luminat şi încălḑit.

4. Instrucţiune în fert, spĕlat, călcatul cu ferul, copt, tors, ţĕsut, curăţit, grădinărit, croit, ducerea socotelelor economieĭ de casă cumpĕratul articlilor ţinĕtorĭ de economia casei,

conservatul și aședatul legumilor și victualelor preste ĭérnă, îngrășatul animalelor, prăsirea și ținerea galițelor și altele.

Pentru elevele, carĭ aŭ mai fost în internat în anul din urmă, încă este a se suplica din nou.

La rugările pentru primirea fetițelor, carĭ nu aŭ mai fost în internat, este a se alătura și testimoniul despre clasa absolvată. Rugările sunt de a se îndrepta către Prea Veneratul Consistoriŭ Mitropolitan.

Blaș 3 Iuliŭ n. 1895.

Dr. Alesandru Grama,
director.

Nr. 33/1894—5.

Convocare.

Adunarea generală ordinară a despărțĕmîntului XI (Blaș) al „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporuluĭ român“ se convócă pe ḑiua de *14 Iuliŭ n. a. c. în comuna Cergăul mic la órele 10 a. m.* cu următoriul

Program:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul subcomitetuluĭ și al cassariuluĭ.
3. Esmiterea alor trei comisiuni: pentru revederea raportuluĭ subcomitetuluĭ, a cassariuluĭ și pentru înscrierea de membri noĭ.
4. Disertațiune.
5. Defigerea loculuĭ ținerii adunării generale proxime.
6. Propunerĭ eventuale.
7. Închiderea adunării.

La acéstă adunare se invită toți membriĭ Asociațiunii și toți ceĭ ce doresc progresul poporuluĭ român.

Spre orientare însemnăm aci, că de acest despărțĕmînt se țin următórele comune:

Din cercul pretorial al Blașuluĭ: Mihalț, Obregea, Bucerdea grânóșă, Cisteiŭ-românu, Crăciunel, Blaș, Ciufud, Tiur, Veza Mănărade, Lupu, Soărac, Cenade, Cergăul mic, Cergăul mare, Beșinău, Ohaba, Colibi, Tăŭ, Roșia de Secaș, Țapu, Șoroștin, Broșenĭ. — *Din cercul pretorial al Uióreĭ de Murĕș:* Cuciŭ, Orosia, Petrilaca, Ciuciŭ, Găbud, Gheța, Copandul de Murĕș, Botezul, Cecălaca, Ațintișul, Gâmbuț, Heria, Nandra, Bichiș, Ișt uaza, Ozd, Sân-Iacob, Căptălan, Noșlac, Uiórii Micoșlaca, Cisteiul unguresc, Ciunga, Frău, Herepea, Sâu-Benedic, Medveșul, Șilea magiară, Alecuș, Spălnaca, Silivașul românesc, Turdașul românesc, Murĕș-Uióra-Ocna. — *Din cercul pretorial al Hususĕuluĭ:* Petriat, Iclod, Sâncel, Pănade, Spiní, Bia, Valea Șasuluĭ, Sân-Miclăuș, Șona, Bălcaciŭ, Jidvei, Căpâlna, Sântă-Mărie, Vesĕuș, Tătârlaua, Crăciunelul de sus, Făget, Chesler, Tăuș, Proștea mare și Proștea mică, Micăsasa, Lunc, Lodroman, Hususĕŭ, Glogoveț.

Blaș, din ședința subcomitetuluĭ ținută la 16 Iuniŭ 1895.

Ioan German
director.

Aurel C. Domșa
secretar.

Cuvîntarea ultimă a luĭ Lueger în Reichsrath.

În 3 a c. Lueger a rostit în Reichsrath o cuvîntare, din care reproducem după „Budapesti Hirlap“ următórele:

„De aceea am cerut cuvîntul, pentru ca aci să impatriez dreptul, ca nóuĕ în casa acésta întocmaĭ așa să ne fie iertat a vorbi despre afacerĭ comune, ca și prietinilor nostri jidano-magiarĭ în parlamentul lor. —

„Să se siléscă oficiul de esterne a scăpa de influința jidano-magiară, căcĭ influința acésta ruinéză vaḑa monarchieĭ, mai ales în Orient. Cum ar puté România să trăéscă cu noĭ în raport prietinesc, când scie, că în Ungaria acel partid are înrîurința cea mai mare, care apasă națiunea românéscă fără cruțare? Cum ar puté poporul sêrbesc să aibă încredere în noĭ, când vede, că în Ungaria domnesce acel partid, care voesce să stirpéscă națiunea sêrbéscă? Dar influința acésta jidano-magiară este stricăciósă și raportuluĭ nostru cu Rusia. Influința acésta jidano-magiară s'a manifestat și pe timpul conflictuluĭ Kálnoky-Bánffy-Agliardi. E un scandal ne mai pomenit, cum aŭ tractat la noĭ cu representantul Sfîntuluĭ Scaun, și cum s'a aplanat afacerea acésta. Prim-ministrul unguresc a învins, a învins cel puțin formalminte, dar astfel de întîmplări nu aŭ să se repetéscă adese orĭ, căcĭ altmintrea Austria își perde creditul cu desevărșire înaintea străinătățiĭ.—

„Până când a fost în interesul Ungarieĭ, ca să aibă vestea de țară bogată, până atunci aŭ inventat lucrurĭ fabulóse despre bogăția eĭ, dar acum, când sunt la prag tractările despre cuota cea nóuă, acum acest serman stat jidano-magiar nu are nimica! Până ce noĭ ne certăm laolaltă, până atunci Polonii și Jidano-Magiariĭ se aliéză și ne golesc buzunarele, și întrebare, dacă acéstă alianță despoiătóre ne mai lasă nóuĕ óre ce. Popórĕle Austrieĭ ar trebui să părăséscă cérta, ca nu cumva Ungaria, acest trântor, să trăéscă ca o parasită pe cheltuéla nóstră. Ar fi datorința nóstră, ca să trezim patriotismul Austrieĭ în contra dualismuluĭ. Forma de astădĭ a dualismuluĭ nu e resultatul uneĭ învoirĭ libere; forma acésta aŭ stors-o după răsboiul austro-prusian; dualismul acesta l-a resultat tradarea de maiestate a Ungurilor, carĭ în 1866 s'aŭ aliat cu Prușiĭ împotriva Austrieĭ, și încă în frunte cu atare om străin, care n'a avut nicĭ o idee despre raporturile austriace. În ce chip aŭ creat dualismul, acésta nicĭ de cum nu ne servsce spre onóre. Acest dualism ne-a degradat pe noĭ de heloți ai Jidano-Magiarilor.—

„În Ungaria domnesce acel partid, care duce până la estrem corupția electorală; — în Ungaria domnesce acel partid, care predică cultul luĭ Kossuth, care sufere insultarea flamureĭ austriace și ofensarea armateĭ austriace; în Ungaria domnesce acel partid, care estradă Jidovilor țara și chiar și pe Magiarĭ și alungă pe Magiarĭ în desperare; în Ungaria domnesce acel partid, care apasă în Ungaria fără cruțare pe Germanĭ, care voesce să stirpéscă pe Românĭ de pe fața pămîntuluĭ, care voesce să nimicéscă pe Sêrbĭ, și care aruncă în temniță pe ómeniĭ credincioșĭ aĭ împĕratuluĭ; în Ungaria domnesce acel partid, care amenință dinastia și întrégă monarchia cu pericolul cel mai mare. E datorința nóstră, să facem tot, pentru ca să trântim acest partid. E datorința nóstră, să spriginim și să îmbărbătăm guvernul, pentru ca el să pășéscă cu energie în contra Ungarieĭ.

„Recomand spre primire următoriul proiect de resoluție:

„Să se provóce guvernul, ca în contra usurpărilor politice și economice ale Ungarieĭ să pășéscă cu energie și să apere în contra Ungarieĭ interesele regatelor și țĕrilor representate în Reichsrath.“

Noutățĭ.

Din Archidiecesă. On. *Ioan Albon,* paroch gr. cat. în Velcheriŭ, tractul Pogăceleĭ, este numit paroch în *Doștat* din tractul Sebeșuluĭ. On. *Ioan Topan,* adm. parochial în Dretea din protopopiatul Clușuluĭ, este numit paroch în *Șardul ung.* împreunat cu *Nădășelul ung.* ș filiile *Vistea* și *Mera* din acela-și protopopiat. La parochia *Dretea* și filiile eĭ s'a ispus de administrator parochial preotul isponibil *Ioan Lehene.* — On. *Gavrilă Tătar,* paroch în Măhaciŭ din tractul Arieșuluĭ, este numit paroch în *Grebenișul de Câmpie* din tractul Pogăceleĭ.

Din diecesa Lugoșuluĭ. *Concurs* s'a escris pentru anul 1895/6 cu terminul 12 Aunst st. n. 1895 pentru *6 stipendiĭ teologice,* trei în seminariul central din Budapesta și altetreĭ în seminariul archdiecesan din Blaș, pentru *un stipendiŭ preparandial* la institutul preparandial gr. cat. din Blaș și pentru mai mulți *stipendiĭ gimnasiale* din Fondul Rudolfian. — 'a escris concurs cu terminul 31/19 Iuliŭ 1895 pentru complinirea stațiunilor contor-docentale: 1. *Pĕrul* cu emolumentele: Salariŭ 300 fl., cuartir cu grădină și 10 metri lemne de foc pentru încălḑirea școleĭ și a locuinței. 2. *Chizdia* cu emolumentele: Salariŭ 128 fl., grâŭ 1200 litre, cucuruz 1200 litre, lemne de foc 26 metri, arîndа de pe 4 jughĕre 835□, la olaltă 311 fl. 52 cr., locuință cu grădină de 800□. 3. *Iezvin* cu emolumentele: Salariŭ de 315 fl., 15 metri lemne de foc pentru încălḑirea școleĭ și a locuinței, cuartir cu grădină. 4. *Petromaniŭ* cu emolumentele: Salariŭ 300 fl., lemne de foc pentru încălḑirea școleĭ și a locuinței, paușal scripturistic și pentru conferințe 8 fl., cuartir. 5. *Clopodia* cu emolumentele: Salariŭ 300 fl., 8 metri lemne de foc pentru încălḑirea scoleĭ și a locuinței, cortel cu grădină de 400□. 6. *Mintia* cu emolumentele: Salariŭ 300 fl., 2 orgiĭ de lemne de foc, cuartir, competințele stolare. 7. *Cigmeŭ* cu emolumentele: Salariŭ 300 fl., 8 metri cubicĭ lemne de foc, cortel. 8. *Ostrovul mare* cu emolumentele: Salariŭ 308 fl., lemne de foc după recerință, cuartir. 9. *Sân-Nicolaŭ mare* cu emolumentele: Salariŭ 300 fl., 12 metri cubicĭ lemne, din carĭ are să se încălḑéscă și școla, cortel cu grădină de 200□, spese la conferințele învĕțătorescĭ 10 fl., paușal scripturistic 5 fl. 10. *Hittiaș* cu emolumentele: Salariŭ 300 fl., lemne de foc trebuincióse, cortel cu grădină de 400□.

Esecutarea reformelor bisericesc-politice. Fóea oficiósă din 2 a c. publică ordinațiunile ministriloř de justiție, de interne și de culte referitóre la esecutarea legilor despre căsătoria civilă, matriculele de stat și religiunea pruncilor, carĭ legĭ în sensul dispositiunilor ministeriale intră în vigóre cu 1 Octobre 1895. După ordinațiunea ministrului de justiție căsătoria civilă se va încheia publice și anume de ordinar în localul oficios al conducĕtoriuluĭ de matricule de stat. Ordinațiunea pune mare pond pe aceea, ca localul să fie curat și demn de momentosul act, ce se întîmplă acolo. Conducĕtoriul de matricule este îndreptățit a depărta pe ceĭ ce ar conturba solemnitatea și eventual din causă justă a nu da loc publicității. Este necesar, ca sponsiĭ să se presenteze în persónă și deodată la conducĕtoriul de matricule și să declare înaintea acestuia și alor doĭ martorĭ, cumcă voesc a păși la căsătorie. Conducĕtoriul pune sponsilor următórea întrebare în limba magiară (pentru ceĭ ce nu sciŭ unguresce, se folosesce de interprete): „Declarĭ dta, N. N., că doresci a păși la căsătorie cu N. N., care e de față?“ Dacă sponsiĭ în presența martorilor rĕspund afirmativ la întrebarea pusă, conducĕtoriul îĭ declară de casătoriți dicênd tot unguresce: „Pe basa declarațiunilor unisone ale dvóstre vĕ declar ca soți de căsătorie.“ Conducĕtoriul de matricule are să fie îmbrăcat serbătoresce, și dacă e cu putință, în atilă și să pórte o eșarpă națională magiară. După încheiarea căsătorieĭ civile conducĕtoriul de matricule este obligat a spune nupturienților, că prin căsătoria încheiată înaintea luĭ n'aŭ satisfăcut și datorințelor religióse.

Marinimie. Parochul dela s. Augustin din Viena a dăruit pentru plănuita universitate catolică din Salzburg 40,000 fl. Un singur om a făcut darul acesta, éră noĭ cu toțiĭ n'am putut (?) să adunăm macar atâta pentru gimnasiul din Blaș!

Comisiunea congresuluĭ de pace interparlamentar în o ședință preparatóre pentru congresul, ce se va ține la 12 Aug. în Bruxelles, a primit în programul desbaterilor și cestiunea națioralităților din statele polietnice. Acéstă cestiune ne privesce mai de aprópe pe noĭ Româniĭ. Póte că pentru aceea îĭ supĕră așa mult pe șoviniștiĭ magiarĭ.

Casurĭ de mórte. *Moïse Boieriŭ,* paroch în Gidófalva din tractul Treiscaunelor, a reposat în 5 Iuniŭ 1895 în al 65-lea an al vieții și al 42-lea al preoției. — *Petru Stanciŭ* cooperator și învĕțătoriŭ în Parța (diec. Lugoșuluĭ) a repausat în 24 Aprilie 1895 în anul al 29-lea al vieții și al 2-lea al preoției.

În vecĭ amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Cum se întîmplaŭ constituirile episcopilorŭ în Ardélŭ înainte de perioda calvină? Urmele istorice, carî ne-aŭ rĕmasŭ despre biserica nóstră din Ardélŭ din periodulŭ dinainte de domnirea calvină, suntŭ aşa de puține, câtŭ din ele nicî decum nu putemŭ deslega cestiunea cu privire la modulŭ constituiriî episcopilorŭ şi a mitropolitului. Putemŭ totuşî să o deslegămŭ cu destulă probabilitate pre altă cale.

Pre timpulŭ, cândŭ se începuse în Ardélŭ perioda calvină, dispositiile Pravileî cu privire la constituirea episcopilorŭ eraŭ în usŭ în biserica de ritulŭ grecescŭ.

Pretotindenea încetase conlucrarea antică a preoțimiî şi a poporului la constituirea episcopilorŭ, şi dreptulŭ de a constitui pre episcopî ajunse unŭ dreptŭ eschisivŭ alŭ sinódelorŭ archieresc.

După ce la totŭ casulŭ în Ardélŭ pre timpurile acele eraŭ şi episcopî sufraganî supuşi mitropolitului, nu avemŭ şi nu putemŭ avé nicî unŭ motivŭ de a crede, că constituirea episcopilorŭ şi a mitropolitului nu se va fi întîmplatŭ în sinódele archieresc ca pre aire în biserica de ritulŭ grecescŭ, şi chiarŭ şi la Românii din România şi Moldova.

Ni-s'ar obiecționa póte, că în Ardélŭ s'a pututŭ conserva póte în urma împrejurărilorŭ pracsa antică bisericéscă, ca episcopii să nu fie constituiți numaî de sinódele archieresc, ci cu împreună lucrarea şi a celoralalți membri aî bisericiî.

Obiecțiunea acésta înse numaî atuncî ar avé valóre, dacă pracsa antică bisericéscă cu privire la constituirea episcopilorŭ s'ar fi păstratŭ în biserica românéscă din Ardélŭ în tótă întregimea eî.

După pracsa antică bisericéscă înse la constituirea episcopilorŭ lua parte nu numaî clerulŭ bisericiî respective şi archiereiî comprovinciaî, ci şi poporulŭ. În biserica românéscă din Ardélŭ înse lua parte eschisivŭ numaî clerulŭ, şi orî ce conlucrare a archiereilorŭ, a cărorŭ scaune nicî nu maî esistaŭ, şi a poporului era eschisă. Va să dică din ceî treî factorî anticî: archiereiî, clerulŭ şi poporulŭ, în Ardélŭ doî eraŭ eschişî.

Acésta înse nu era pracsa antică creştină, ci este pracsa calvină din Ardélŭ din véculŭ 16 şi 17, cândŭ biserica românéscă stă sub o grea presiune calvină.

S'ar puté obiecționa maî încolo, că dreptulŭ singurŭ alŭ preoțimiî din Ardélŭ de a alege pre mitropolitulŭ cu eschiderea archireilorŭ şi a poporului se afla deja inarticulatŭ în legile țériî dela 1579. [1])

Şi în adevĕrŭ unii dintre aî nostri suntŭ de părere, că dreptulŭ acesta a esistatŭ şi înainte de era calvină, şi principiî calvinesc nu numaî că nu l'aŭ atacatŭ, ci încă l'aŭ garantatŭ inarticulândulŭ în legile țériî. [2])

Noî înse nu negămŭ, că dreptulŭ alegeriî mitropolitului nostru nu ar fi esistatŭ şi înainte de era calvină. Ci susținemŭ numaî, că înainte de era calvină constituirea mitropolitului nostru se întîmpla după Pravilă prin alegere în sinodulŭ archierescŭ ca şi pre aire în biserica resăritului. Susținemŭ maî departe, că în era calvină fu abrogatŭ dreptulŭ alegeriî în conformitate cu dispositiile Pravileî, şi în locuî se introduse modulŭ calvinescŭ alŭ alegeriî numaî prin preoțime.

Dacă lucrulŭ nu ar sta aşa, atuncî absolutŭ nu ne-amŭ puté esplica, ce drugoste mare a pututŭ să-î ajungă pre principiî calvinesc, să inarticuleze în legile țériî dreptulŭ alegeriî mitropolitului românescŭ prin preoțimea românéscă.

Numaî dóuĕ scopurî aŭ pututŭ avé principiî calvinesc prin inarticularea dreptului acestuia în legile țériî. Saŭ ca prin aceea să asecure independința bisericiî românesc, saŭ ca prin aceea să introducă în biserica română unŭ elementŭ noŭ şi străinŭ, pre care nimenî în biserica românéscă să nu cuteze a-lŭ ataca fiindŭ deja o lege a țériî.

Acum a crede despre principiî calvinî, că aŭ făcutŭ numaî barĕm ceva în interesulŭ asecurăriî independințeî bisericiî românesc, este după părerea nóstră o nalvitate.

Rĕmâne numaî alternativa a dóua, că principiî calvinesc aŭ inarticulatŭ dreptulŭ acesta că pre o înnoire în biserica românéscă, prin care de o parte dispositiile Pravileî eraŭ puse afară de valóre, de altă parte în biserica românéscă întră o instituțiune calvină, carea încă era chemată a contribui la calvinirea bisericiî românesc.

Privindŭ lucrulŭ în lumina acésta, dragostea principilorŭ calvinesc față cu biserica românéscă se preface în dragostea de a o calvini.

În credința acésta ne întărescе şi o altă împrejurare.

Calviniî credeaŭ, că orî ce modŭ de constituire a maî marilorŭ bisericesc afară de modulŭ alegeriî lorŭ prin preoțime, este incompatibilŭ cu libertatea creştină, cum şi-o închipuiaŭ eî. Şi în conformitate cu credința acésta, după ce catolicilorŭ nu le permiteaŭ să aîbă episcopŭ, care să locuéscă în țară, ci numaî vicariiŭ, aŭ dispusŭ prin legea țériî, ca şi pre vicariulŭ catolicŭ să-lŭ alégă preoțimea, [1]) şi să nu-lŭ constitue episcopulŭ, cum prescrie dreptulŭ catolicŭ.

Aŭ mersŭ calviniî încă şi maî departe.

În Ardélŭ afară de biserica calvină şi catolică maî eraŭ „recepte“ şi biserica luterană şi unitară. Şi calviniî, carî aveaŭ puterea de statŭ în mână, le-aŭ obligatŭ şi pre acestea prin lege inarticulată. că pre maî marele bisericescŭ să nu şi-lŭ constitue decâtŭ prin alegere în adunarea preoțimiî, ca nu cumva constituindu-lŭ altcum, să se abată dela „libertatea creştină.“ [2])

Dacă calviniî şi pre confesiunile „recepte“ încă prin lege inarticulata le-aŭ obligatŭ a-şi constitui maî marele bisericescŭ după metoda calvină prin alegere din partea numaî a preoțimiî, atuncî ar fi fostŭ prea generoşi, dacă n'ar fi obligatŭ şi biserica românéscă la lucrulŭ acesta.

Cumcă calviniî, cândŭ aŭ inarticulatŭ în legile țériî dispositia, că pre mitropolitulŭ românescŭ să-lŭ alégă preoții, aŭ inarticulatŭ unŭ lucru noŭ pentru biserica românéscă, se vede şi din alăturarea legiî referitóre la alegerea mitropolitului românescŭ cu legea referitóre la alegerea capilorŭ bisericesc a celoralalte confesiunî „recepte“.

În acésta din urmă, se dice, că şi până atuncî a fostŭ în usŭ, ca capulŭ bisericescŭ să fie alesŭ prin preoțime. Şi acésta cu privire la reformați, luterani şi unitarî este şi adevĕratŭ. În legea cu privire la alegerea mitropolitului românescŭ prin preoțime înse nu se dice, că şi mulŭ de maî înainte aşa a fostŭ, ci li-se spune Românilorŭ numaî, că în viitorlŭ preoțimea românéscă să-şi alégă pe capulŭ bisericescŭ, şi încă în unŭ tonŭ poruncitoriŭ.

Dacă şi înainte de era calvină numaî singurŭ preoțimea alegea pre mitropolitulŭ românescŭ atuncî ar fi mirare, că de acésta să nu se amintéscă nimicŭ în legea, prin care modulŭ alegeriî mitropolitului fu inarticulatŭ în legile țériî.

În lipsa de orî ce urme istorice cu privire la modulŭ constituiriî mitropolitului românescŭ din Ardélŭ înainte de era calvină, şi basându-ne numaî pre dispositiile dreptului orientalŭ şi pre urmele positive din era calvină, putemŭ susține, credemŭ, că cu destulă probabilitate, că înainte de era calvină constituirea mitropolitului nostru se întîmpla în conformitate cu Pravila în sinodulŭ archieresc. Calviniî înse din motive dictate de credința lorŭ aŭ cassatŭ modalitatea acéta a constituiriî mitropolitului nostru, şi aŭ introdusŭ în biserica nóstră modalitatea calvină a alegeriî numaî prin preoțime, carea a rĕmasŭ în essență până în diua de astădî.

* * *

Autoriulŭ Zaconiculŭi despre modulŭ alegeriî mitropolitului nostru. Precum amŭ vĕdutŭ maî susŭ (pag. 53 şi u.). Zaconiculŭ este o scriere, care se ocupă cu lucruri de ale dreptului bisericiî românesc din Ardélŭ, i în specie nu a celuî ce-şi are temeiulŭ în Pravilă, ci a celuî introdusŭ de principiî calvinesc.

Partea întâiă a Zaconiculuî se ocupă cu modulŭ alegerii mitropolitului, şi sună astfeliŭ:

Întâia parte (lst) a.

Despre alegere Vlădicieî.

Alegerea Vlădicăi nostru românescŭ aicia din Ardélŭ este den mila şi den voiea craiului, care lucru ne este nóuĕ îngăduitŭ dela craiî cei maî dedenultŭ reposați. Cândŭ va fi lipsă, să se strîngă toți protopopiî, şi ncă şi dintre celalalți preoți, şi den voea a totŭ săborulŭ, unindu-e toți la unŭ cuvîntŭ aşa să-lŭ alégă. Care de se va păré şi craiului, că este harnicŭ, aşa-lŭ va întări în vlădicie,

[1]) Vedî maî susŭ pag. 282.

[2]) Ioanŭ M. Moldovanŭ »Acte sinodale« t. I. pag. 168.

[1]) »Approbatae Constitutiones«. P. I. Tit. I. Art. 9.

[2]) »Approbatae constitutiones« P. Tit. şi Art. citatŭ.

precum se vede în probata constitutiones. titlulŭ alŭ optulea, în articululŭ întâiŭ.“ [1])

Supunêndŭ acum unei analise cuvintele aceste ale Zaconiculuĭ, constatămŭ următórele:

1. Autoriulŭ nicĭ cu unŭ cuvîntŭ nu susţine, că alegerea mitropolituluĭ românescŭ din Ardélŭ se întîmplă după Pravilă.

2. Nu ḑice nicĭ aceea, că modulŭ alegeriĭ, care îlŭ descrie alŭ, este din timpurĭ neamintite.

3. Spune apriatŭ, că modulŭ acesta alŭ alegeriĭ este *„den mila şi den voiea craiuluĭ“*, care era atuncĭ Mihiŭ Apafi I, şi *„înţăduitŭ dela crailĭ ceĭ maĭ de multŭ reposaţi“*, carĭ la totŭ casulŭ nu potŭ fi alţiĭ, decâtŭ principiĭ calvinescĭ.

4. Autoriulŭ nunumaĭ că nu se provócă la nicĭ unŭ canonŭ din Pravilă, ci chiarŭ dimpotrivă se provócă la o lege din aprobate.

Încâtŭ se póte deduce din împrejurările aceste patru cuprinse în notiţa acésta scurtă a Zaconiculuĭ, considerându şi modulŭ şi stilulŭ confusŭ, în care este scrisŭ Zaconiculŭ, auctoriulŭ spune destulŭ de lămuritŭ credinţa sa, că modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ nu este modulŭ prescrisŭ de Pravilă, ci este unŭ modŭ introdusŭ de principiĭ calvinescĭ aĭ Ardéluluĭ. Şi aşa putemŭ ḑice, că în cuvintele aceste ale Zaconiculuĭ avemŭ o mărturisire veche chiarŭ dela unŭ autoriŭ românŭ, că modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ nostru este o instituţiune introdusă în biserica nóstră de calviniĭ.

* * *

Recapitulare. Considerându, că alegerea mitropolituluĭ nostru încă de pre timpurile calviniloru numaĭ prin preoţime nu corĕspunde nicĭ pracseĭ antice bisericescĭ, nicĭ legislaţiuniĭ din Pravilă; considerându maĭ departe, că modulb acesta de alegere nu-lŭ maĭ aflămŭ nicăirĭ în rĕsăritŭ, şi cu deosebire nu-lŭ aflămŭ la Româniĭ din celealalte ţĕrĭ; considerându că inarticularea moduluĭ acestuia în legile ţĕriĭ pre timpurile priocipiloru calvinescĭ este şi rĕmâne neesplicabilă din motivulŭ de a garanta bisericiĭ nóstre unŭ dreptŭ óre care, şi nu are înţelesŭ decâtŭ numaĭ dacă prin ea s'a introdusŭ unŭ lucru noŭ în biserica românéscă şi neobiciĭnuitŭ până atuncĭ; considerându în urmă aseměnarea dacă nu chiarŭ identitatea între modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ nostru şi între modulŭ alegeriĭ capuluĭ bisericiĭ cavinescĭ din Ardélŭ în véculŭ 16 şi 17, credemŭ că în urma lipseĭ datelorŭ istorice positive, intemeiându-ne numaĭ pre combinarea împrejurărilorŭ acestora cunoscute, putemŭ deduce cu destulă probabilitate, că modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ nostru încă este una din instituţiunile acele, pre carĭ cu abatere dela Pravilă le-aŭ întrodusŭ calviniĭ în biserica nóstră în timpulŭ, cândŭ biserica românéscă din Ardélŭ a fostŭ sub despotismulŭ calvinescŭ.

(Va urma.)

[1]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 259.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Jocerau era încă cuprins cu luarea precauţiunilor de lipsă, când servitoriul trimis la fort se întórse cu rĕspunsul. Comandantul îl scria, să fie numaĭ liniştit, că îĭ va veni în ajutoriŭ la cel dintâiŭ signal; şi că spre acestŭ scop a dispus, ca jumĕtate din chasseriĭ de Africa să fie gata de plecare orĭ când.

Omeniĭ aceştia în numĕr de cincĭ spre ḑece, durmiaŭ tot îmbrăcaţi, şi caiĭ de asemenea eraŭ mereŭ înşeuaţi. În cel mult o jumĕtate de óră puteaŭ fi la faţa loculuĭ, şi acésta, pentru că caiĭ, cu carĭ era provĕḑută cavaleria algeriană, eraŭ din ceĭ maĭ buniĭ. Îĭ maĭ scria comandantul, că nu-ĭ póte împlini cererea de a-ĭ trimite câţîva soldaţi, să fie tot la el, căcĭ odată nu putea să-şĭ împrăştie ómeniĭ, ér de altă parte se temea, că cu timpul toţi coloniştiĭ îĭ vor face cererea acésta, şi urmarea va fi, că nicĭ când nu va avé destule forţe, ca să fie cuĭva spre ajutoriŭ.

Celea ce scria comandantul, eraŭ adevĕrate, şi aşa Jocerau n'avea, decât să-şĭ pună în stare bună tóte puterile, de carĭ dispunea, spre a puté da faţă orĭ căruĭ atac. Pe lângă acésta el nu întârḑiase a face cunoscut şi vecinilor sĕĭ europenĭ periclul, de care era ameninţat, rugându-ĭ, să-ĭ vină în ajutoriŭ, îndată ce vor vedé signalul de foc.

Era ceva natural, că în acest chip se alarmase tótă colonia, şi că nu se maĭ vorbia despre altceva, decât de iminentul periclu, care îĭ amenința. Fiecare apuca sabia şi puşca, cât ce vedea în depărtare haina fluturătóre a vre unuĭ Beduin, orĭ când i-se părea macar, că o vede. O pază strajnică era pretutindenea, şi în unele ferme ómeniĭ petrecură tótă nóptea acésta înarmaţi până în creştet ascultând atenţi la cel maĭ mic sgomot.

Nóptea trecu însĕ în cea maĭ mare liniște. Tribul Beduinilor aşeḑaţi pe năsipul pustieĭ părea, că constă din ómeniĭ ceĭ maĭ pacinicĭ. Eĭ nicĭ nu-şĭ părăsiră corturile, nicĭ nu era de lipsă, să maĭ pună pază, de vreme ce caiĭ lor mirosiaŭ din depărtare apropiarea vre unuĭ străin şi prin nechezatul lor puneaŭ în picióre pe toţi. În tabĕra lor domni tótă nóptea cea maĭ mare liniște făcênd astfel, să fie nerealisată temerea coloniştilor.

II. Peţirea.

În diminéţa următóre se vĕḑu érăşĭ un Arab mergênd spre ferma luĭ Jocerau. De astădată îuse totul denota pace. Cel ce călăria din spre tabĕra Beduinilor, era un singur om călare pe un catîr. El trebuia să fie bĕtrân, căcĭ avea o barbă mare albă, care îĭ ajungea până pe pept. Arme n'avea, purta însĕ de cingătóre un fel de mĕtăniĭ, cu carĭ uniĭ Arabĭ se folosesc la recitarea nenumĕratelor rugăciunĭ. Mĕtăniile constaŭ din vre o cincĭ ḑecĭ de bóbe făcute din cóje de nucă de cocus, carĭ eraŭ de mărimea unuĭ glonţ de puşcă şi înfirate într'un fir, în care maĭ eraŭ câteva semilunĭ micĭ de aur şi maĭ multe amulete diferite.

Înaintea porţiĭ colonistuluĭ Arabul îşĭ opri catîrul şi ḑise servitoriuluĭ pus de pază:

„Nobile Francez! Nu veĭ avé bunătatea de a-mĭ deschide pórta şi a-mĭ ajuta, să mĕ pogor de pe catîr, ca să-mĭ fac reverinţele mele stăpânuluĭ acesteĭ case?“

Şi servitoriul privi lung timp la căruntul Arab, care nu era în stare, să îndeplinéscă nicĭ o faptă duşmănéscă. Se codi totuşĭ, să-ĭ împlinéscă cererea de témă, ca nu cumva după ce se va deschide pórta, să năvăléscă de odată o mulţime de locuitorĭ de aĭ pustieĭ călărĭ pe sprinteniĭ lor caĭ. Şi spre a fi maĭ sigur privi odată rótă, dar nu vĕḑu necum vîrful vre uneĭ lănci orĭ lucirea vre uneĭ arme, dar nicĭ ceĭ maĭ mic semn de neliniştire. Convins despre acésta spuse unuĭ servitoriŭ, ce era ocupat în curte, ca să facă cunoscută stăpânuluĭ caseĭ dorinţa bĕtrânuluĭ Beduin, carele începea a-şĭ perde nerăbdarea.

„Allah fie lăudat!“ murmură el printre dinţĭ. „A auḑit cineva, ca un străin, care ar fi cerut ospitalitatea cortuluĭ meŭ, să fie trebuit să aştepte atâta, până ce l-am ridicat perdéua?“

„Şi nicĭ tu n'aĭ să aştepţĭ aşa mult,“ îĭ ḑise servitoriul, „decât până ce stăpânul căsiĭ vine, să ridice perdéua, care puţin e maĭ solidă ca a vóstră, căcĭ ea trebue să ne feréscă de cetele hoţescĭ, carĭ vagabundéză prin pustie.“

„Allah scutéscă casa acésta!“ rĕspunse Arabul. „Dar sciĭ tu, ce ḑice profetul?“

„Nu sciŭ şi nici nu am lipsă să sciŭ!“ ḑise servitoriul.

„Profetul ḑice: Dă sĕraculuĭ, care vine la cortul tĕŭ, o mână plină de grăunţe, ca să-şĭ potoléscă fómea, şi Dumneḑeŭ va înmulţi averea ta şi o va feri de hoţĭ.“

Servitoriul chiar voia, să-ĭ rĕspundă, când Jocerau ieşi din casă şi veni spre pórtă. El vĕḑuse pe Arabul, care se oprise în drum, şi presenţa luĭ nu-ĭ fu de loc neplăcută, căcĭ nu vedea în ea ceva stratagemă. Dar ca unul, care petrecuse acum de multă vreme prin ţinuturile acestea şi avuse de lucru cu indigeniĭ, le cunoscea multe obiceiurĭ, pe carĭ nu cuteza, să le vateme orĭ să le calce. Între obiceiurile aceste era şi cel al ospitalităţiĭ. Jocerau scia de esemplu, că dacă a mâncat cu un Arab pâne şi sare, acesta n'are nimic împotriva luĭ, şi că până când stă ospitalitatea acésta, n'are să i-se întîmple nicĭ un rĕŭ. Astfel deci îĭ era fórte uşor, să-şĭ câştige convicţiunea, că cu ce gând a venit Beduinul la casa lui. Dacă a venit cu gând rĕŭ, scia sigur, că va refusa simplu a mânca pâne şi sare cu stăpânul caseĭ, cum făcuse Omar.

„Cum viĭ la mine, căruntule fiŭ al pustieĭ?“ îl întrebă Jocerau în modul de vorbire atât de plăcut Arabilor. „Servitoriul meŭ mĭ-a spus, că aĭ fi venit, să-mĭ presinţĭ omagiile tale. Observ însĕ, că e ceva de tot neîndatinat, ca barba albă să se plece celeĭ negre.“

„Pacea luĭ Dumneḑeŭ preste casa ta!“ rĕspunse Beduinul. „Află, că am venit ca trimis al luĭ Omar ben Ferdusi, regele pustieĭ, marele şeĭc, căruia îĭ sunt supuse miĭ de triburĭ, nepotul profetuluĭ, domnul cailor maĭ iuţĭ ca samumul pustieĭ şi ca cursul sórelui . . .“

„Destul, destul!“ îl întrerupse Jocerau. „Cunosc fórte bine pe cel ce te-a trimis, şi

asta e destul, căci mi-se pare, că de veĭ continua cu titulele tale, n'aĭ să maĭ sfârşescĭ nicĭ odată. Înainte de ce ţi-aşĭ deschide pórta acésta, rĕspunde-mĭ numaĭ la o întrebare: Vreĭ tu, să mâncĭ cu mine pâne şi sare?"

„Lăudat fie Dumnedeŭ!" strigă Arabul încrucişându-şĭ mânile pe pept. „Căcĭ el pune în gura necredincioşilor astfel de vorbe, cât aĭ crede, că sunt fiiĭ profetuluĭ. Deschide-mĭ numaĭ pórta, şi te veĭ convinge, că n'aĭ avut la casă nicĭ odată pe un observător maĭ acurat al dispusĕţiunilor sfintelor cărţĭ, decât cum sunt eŭ, supusul tĕŭ sclav, pe care l-aĭ făcut, să aştepte cam mult în drum, lucru, care nu se unesce cu numele tĕŭ cel bun."

„Îmĭ pare rĕŭ, venerabile bĕtrân," rĕspunse Jocerau, „şi te rog, nu mĭ-o lua în nume de rĕu, dacă eŭ pun maĭ mare pond pe siguranţă ca pe numele meŭ." Apoĭ întorcêndu-se stirgă feteĭ sale, pe carea o vĕdu ascultând plină de curiositate în dosul perdelelor: „Adu, Blanco, pâne şi sare, şi tu, solul stăpânuluĭ celor o mie de triburĭ, apropie-te maĭ tare, ca să-ţĭ pot întinde darurile, pe carĭ profetul tĕŭ le declară de sfinte."

„Pe profetul!" esclamă bĕtrânul clătinând din cap supĕrat. „Precauţiunile tale merg cu mult maĭ departe, de cum s'ar cădé faţă de un om, care în cei opt decĭ de anĭ aĭ vieţiĭ sale n'a spus nicĭ un neadevĕr. Şi tu aĭ norocul, că am promis regeluĭ pustieĭ, că-ĭ voiŭ împlini solia, căcĭ altcum m'aşĭ duce, de unde am venit."

Într'acestea Blanca aduse pâne şi sare. Jocerau luându-le în mână le întinse preste zid bĕtrânuluĭ, care spre a le ajunge maĭ bine îşĭ apropiase catîrul de pórtă. Arabul rupse o bucăţică de pâne, o întinse în sare şi o mâncă. Asemenea făcu şi Jocerau, apoĭ după ce-şĭ întinseră mânile preste pórtă, acésta se deschise numaĭ decât, şi Jocerau însu-şĭ ajută Arabuluĭ la descălecare şi-l conduse în casă. În butul poverilor celor opt decĭ de anĭ, ce apĕsaŭ umerii bĕtrânuluĭ, în butul bărbiĭ luĭ venerande şi al feţeĭ şi mânilor luĭ pline de încreţiturĭ, mersul luĭ era încă drept. Întrat în casă, după îndatinatul „Salem Aleïkum", Jocerau poftì pe bĕtrân pe sofă, şi el însu-şi ocupă loc în faţa luĭ, dornic de a scĭ, ce voesce, să-ĭ comunice Omar.

Obiceiul nu permitea însĕ, ca bĕtrânul să-şĭ spună aşa curênd solia, cum o poftia curiositatea luĭ Jocerau. El era acum óspele Francezuluĭ şi putea pe dreptul pofti, ca acesta să-l omenéscă. Colonistul îşĭ aduse aminte de acésta şi şi porunci nevesteĭ şi fiicel sale, să pregătéscă óspeluĭ ceva rĕcoritoriŭ, şi nu preste mult maşina de cafea începu a borborosi de-asupra flacării spirtuluĭ.

Maĭ poftia datina, ca óspele să aducă elogiĭ stăpânuluĭ caseĭ, şi Arabul nu era omul, care să le uite acestea. Şi el era chiar în mijlocul vorbiriĭ sale, când Blanca îĭ puse înainte o mĕsuţă mică, pe care a aşedat apoĭ o tasă cu cafea négră.

Vĕdênd pregătirile acestea, Arabul îşĭ scóse dela cingătóre un mic ciubuc, îl umplu cu tăbac turcesc, şi Blanca dându-l foc, el începu a-şĭ sórbe în linişte cafeaua scoţênd din ciubuc norĭ de fum şi reîncepênd firul întrerupt al elogiilor. Curiositatea luĭ Jocerau nu maĭ putea aştepta.

„Venerabile Mollah, [1]) permiţi-mĭ, să-ţĭ pun o întrebare?" începu Jocerau.

„Eŭ nu sunt Mollah," rĕspunse Arabul liniştit. „Allah a dispus altcum asupra mea. El mĭ-a făcut cunoscut cursul stelelor şi m'a învĕţat, carea e puterea ierburilor şi a petrilor şi de aceea prietiniĭ meĭ mĕ numesc Hakimul [2]) Ibrahim."

„Aşa?" replică Jocerau. „Tu eştĭ dară, dacă te înţeleg bine, medicul şi astrologul luĭ Omar şi al soţilor luĭ, şi de aceea îmĭ ieaŭ voe a-ţĭ da titulul, ce ţi-se cade, şi-ţĭ voiŭ dice Ibrahim el Hakim."

Arabul aprobă liniştit cu capul.

„Şi acum," reîncepu Francezul, „dă-mi voe, să mĕ recomand: Bernard Jocerau, şi să-ţĭ presint aci pe Susana soţia mea şi pe Blanca copila mea."

„Mărgeaua Gialmareĭ," întregi bĕtrânul. „Nu mĕ impórtă, ce titulă ĭ-aŭ dat patrioţiĭ tĕĭ, şi nicĭ nu se cade, să cercetez, dacă aceea ĭ-se dă pe dreptul orĭ nu. Noĭ o numim simplu Blanca, şi tu, Ibrahim el Hakim, m'aĭ îndatora mult, dacă aĭ vorbi cât se póte maĭ puţin despre ea. Şi mĭ-ar plăcé acum, să sciŭ, ce poftesce regele pustieĭ dela mine?"

„Tu, nobilul meŭ ospĕtar, poftescĭ dela mine dóuĕ lucrurĭ, carĭ se opun unul celuĭ-alalt ca focul şi apa. O spun acésta, pentru că misiunea mea se referesce chiar la mărgeaua Gialmareĭ."

[1]) Întitularea preoţilor.

[2]) »Înţelept,« întitularea, ce compete medicilor şi judecătorilor.

La aceste vorbe Jocerau făcu feteĭ sale un semn, să se depărteze. Ea însĕ era cu mult maĭ curiósă, să scie, ce va spune Beduinul despre ea, decât să asculte de semnul tatăluĭ sĕŭ. De aceea ea se făcu, ca şi cum nicĭ n'ar fi observat nimic, îşĭ luă în mână ceva de lucru şi se aşedă în apropiarea uneĭ ferestĭ. Şi de vreme ce Jocerau nu voi, să-l demande espres, să se depărteze, Blanca rĕmase în chilie spre a fi martora conversaţiuniĭ, ce se încinse.

Arabul tăcu câteva clipite. El privia gânditoriŭ la ciubucul sĕŭ, din care se înălţaŭ norĭ de fum

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic edit. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copcii fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu margini aurite fl. 6.40.

Euchologiu

ediţiunea a **dóua**, revĕdută după originalul grecesc şi îndreptată în modŭ însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipari frumos în **negru** şi **roşu**. — Preţul nelegat fl. 2.80, ĕră legat în pele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptul şi istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologetic din incidentul invectivelor „Gazeteĭ Transilvanieĭ" şi a dluĭ Nicolaŭ Densuşan asupra Mitropolituluĭ Vancea şi a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Preţul **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Preţul **1** fl. Ambele părţi espedate franco **1** fl. **85** cr.

Întroducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaş 1881 broş. 3 fl.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum laŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ leftine.

Cu proiecte colorate servesoŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptăţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 21—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., și de fiecare publicățiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redactiunea și Administrațiunea **Unirii**» în Blaș.

Anul V. Blaș 13 Iuliŭ 1895. Numĕrul 28.

Căsătoria civilă.

În 1 Octobre va întra în vigóre legea despre căsătoria civilă.

Guvernul în ruptul capului a pregătit și a esmis ordinațiunile privitóre la modul, cum va fi a se esecuta legea. S'a statorit până și uniforma, în care vor avé a se presenta organele statului la închiarea căsătoriei civile.

Graba sa întru esecutarea acestei nefericite legi și-o motivézá guvernul cu aceea, că doresce, ca acest „enorm progres civilisător" să fie deja în praxă pentru anul ce vine, pentru serbarea milenară.

Guvernul vre adecă, să arete cu ocasiunea mileniului lumii străine, ce va veni la Budapesta, că Ungaria își serbézá iubileul sĕŭ de o cultură milenară prin întroducerea „reformelor liberale".

Este într'adevĕr admirabilă cinstea politicianilor liberali!

Poporațiunea întrégă a țĕrii a fost contrară reformelor liberale și doria, ca să trăéscă și a dóua mie de ani așa, după cum credința strămoșilor o învață. Și atunci vine guvernul, ca să fericéscă țara cu nisce legi, pe cari în alte țĕri le deplâng chiar și aceia, cari le-aŭ inițiat.

Dar așa e făcut sistemul liberal: fără Dumnedeŭ și fără omenie.

Însu-și guvernul a simțit altmintrea, că aceea, ce face, e rĕŭ și e contrar cu interesul bunei păci din țară. Înse în loc să-și recunóscă greșala, în loc să fi lăsat legile pe hârtie, se apucă și îi mai și prostesce pe ómeni cu fariseismul sĕŭ, vrednic de acel popor, dela care l-a învĕțat, de iudaism.

Se pune adecă guvernul și lasă organelor sale, ca astfel să se pórte la închiarea căsătoriilor, încât să nu crédă cumva contrahenții, că închie o căsătorie religiósă. Mai mult: guvernul demandă chiar organelor sale, ca să-i facă atenți pe miri, că prin căsătoria civilă încă n'aŭ făcut destul obligămintelor sale religióse.

Étă fariseismul hîdos. Guvernul, care întroduce legile demoralisătóre din firea lor, tot atunci vre să se gereze de apĕrătorul religiosității și al moralității.

Asta e cinstea, asta e omenia liberală.

Póte dór guvernul să fie atât de naiv, să crédă, că după o mie de ani, de când s'a înrădĕcinat convingerea în popor, că fără binecuvîntarea bisericii nu este căsătorie validă înaintea lui Dumnedeŭ, poporul va vedé în eșarpa tricoloră patrafir, ér în attila, pe carea va îmbrăca-o cutare Itzig, falon?

La ce dar e de trébă fariseismul?

Este omenia, este sinceritatea liberală. Vor, să te desbrace de credință, de lege și limbă, și tot atunci vor, să fie priviți drept apĕrători ai clenodiilor numite.

Convingerea ne este, că va curge încă multă apă pe rîurile Ungariei, până când își vor ajunge scopurile sale.

Dar cu tóte aceste nu ne este ĭertat, să rĕmânem nepăsători în fața legilor celor nóuĕ.

Lumea e rea, și ispitele sunt multe. Indiferentismul religios, născut din împreunăviețuirea atâtor confesiuni, póte fórte ușor să aducă asupra poporului nostru grave primejdii. Legile acestea aŭ avut urmări funeste și în țĕri de acelea, unde locuesce numai un singur popor, și este numai de o singură religiune. Cu atât mai mare este periculul la noi.

Tocmai de aceea este o supremă datorință a nóstră a tuturora, ca să prevenim pericolul și să luăm mĕsuri preventive de cu timp.

Datorința supremă în direcțiunea acésta o are clerul nostru.

Suntem siguri, că auctoritățile nóstre bisericesci vor da la timp potrivit tóte instrucțiile pentru ținuta clerului nostru.

Nu este înse de prisos, ca și până atunci la tóte ocasiunile să învĕțăm poporul despre taina căsătoriei și despre așa numita „căsătorie civilă". Trebue să-i spunem, că acésta din urmă nici nu este *căsătorie*, ci numai un contract civil, cum e un contract de cumpĕrare ori vîndare, și că înaintea lui Dumnedeŭ sunt necăsătoriți aceia, cari nu închie căsătoria înaintea bisericii.

Cu un cuvînt la ori ce ocasiune trebue să facem atenți pe credincioși asupra gravelor pericole, ce ar urma,

---

Feuilleton.

Sclăvia la Elinii și Romanii cei vechi.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum«.)

Aplicarea spre lenevire a fost o trăsătură caracteristică a *popórĕlor* din vechime. Desprețuite eraŭ mai ales profesiunile mecanice și industriale. Despre Germani scrie Tacit, că ei urĕsc odihna, dar iubesc neactivitatea; ei privesc de lucru laș și nevrednic a-și agonisi în sudórea fețeĭ, ceea ce puteaŭ să-și elupte cu spada; grijea de casă și de agru o lasă ei muierilor, bĕtrânilor și slăbănogilor, ĕră ei înși-și petrec vremea mai bucuros durmind și mâncând. [1]) Galii încă priviaŭ de deonestătoriŭ ori ce fel de lucru, chiar și lucrul câmpului. [2]) Tartesianii din Hispania se provocaŭ la legea legislatoruluĭ lor celui dintâiŭ Hatis, carea opria pe toți civii dela tot felul de lucru de mână: acesta avea să-l isprăvéscă sclavii. [3]) Lusitanii și Cantabrii lăsaŭ, ca lucrurile de lipsă să le sevârșéscă sclavii, ĕră ei înși-și mai preferiaŭ a trăi din jaf. [1])

Despre Elini ḑice Herodot, că el nu scie, dacă ei desprețuirea lucruluĭ o aŭ dela Egipteni, după ce el o află și la Traci, Sciți, Persi, Lidieni, și după ce preste tot la cei mai mulți barbari aceĭ ómeni, cari învață arte mecanice, și chiar și pruncii lor se privesc de cei mai din urmă între civi. Toți Elinii, dar mai ales Lacedemonenii se cresc în convingerea acésta. [2]) Causa, pentru care meseriile eraŭ desprețuite, adevĕrat că nu era numai lucrul de mână în sine considerat, ci și câștigul împreunat cu acest lucru; acest câștig aducea adecă pe lucrătoriŭ în atîrnare dela cumpĕrători. [3]) De aceea în mai multe state, dar mai ales în Sparta, meseriașii eraŭ eschiși dela oficii și dela drepturile de cive; în Teba *omul*, care voia, să fie capabil de a lua parte în administrarea statuluĭ, avea să arete, că de ḑece ani a nu s'a mai cuprins cu meseria. [4]) Domnia adecă părerea, că deprinderea meseriilor se potrivesce numai sclavilor și necivilor, și așa meseriașul libĕr în ochiĭ celoralalți liberi era dejosit deja și prin aceea, că sclavii îi eraŭ concurenți. Traiul împreunat cu ședere, lipsirea dela agoră și dela gimnasiĭ, lipsa de cultură, tóte acestea se împreunaŭ spre a face pentru Elini cât se póte de neplăcut conceptul vanavsos și vanavsia (meseriaș și meserie) și spre a le face respingĕtoriŭ și desprețuit ori ce lucru de mână deprins în formă de meserie. [1]) Pe meseriași nici macar de bărbați cum se cade nu-i priviaŭ, fiindcă *nu-și* petreceaŭ viața afară în lume, ci ședeaŭ tótă ḑiua în casă. [2]) Numai Corintenii făceaŭ escepție în privința acésta, pe cum ne spune Herodot. În Atena străinii deprindeaŭ comerciul și industria, ori bogații esploatаŭ isvórĕle acestea de câștig prin sclavi cumpĕrați ori prin ḑilerĭ desprețuiți întocmai ca și sclavii. Clasă de mijloc nu esista. Civele Atenén, ori cât de sĕrac ar fi fost, voia înainte de tóte să fie libĕr, adecă fără de lucru, să se intereseze numai de afacerile statului și să-și capete hrana dela stat. El ḑiua o petrecea pe agoră, în gimnasiĭ ori în teatre. Ceĭ 20,000 de Atenenĭ, ḑice

[1]) Germ. 14. 15.
[2]) Cic. de Rep. 3, 6.
[3]) Iustin. 44, 4.

[1]) Ibid. 44, 3.
[2]) Herod. 2, 167.
[3]) Aristot. Pol. 3, 2, 8.
[4]) Ibid. 3, 3, 4; 6, 4, 5.

[1]) Ibid. Pol. 8, 2; Plat. Rep. 6, 495; 9, 590.
[2]) Xenophon. Oec. 4, 2.

dacă ar negliga închiarea căsătorieĭ bisericescĭ.

Astfel dacă toţi îşĭ vor face datorinţa, se póte spera cu temeiŭ, că lovitura milenară, pe carea a voit să o dea liberalismul ateŭ poporuluĭ nostru şi poporaţiunii întregĭ din ţară, va fi numaĭ o slabă pişcătură, care se va rĕsbuna şi se va descărca asupra capuluĭ urzitorilor în formă de o strivire desevârşită a tot, ce este contra luĭ Dumneḑeŭ.

Ordinaţiunile ministeriale referitóre la punerea în praxă a legilor bisericesci-politice s'aŭ publicat în ḑilele trecute în fóea oficiósă. Ele sunt urmatórele:

1. Cea dintâiŭ ordinaţiune o dă întreg ministeriul. Ea dă de scire, că art. de lege XXXI din 1894, care tractézĕ despre dreptul matrimonial, în sensul §-luĭ 148 se pune în praxă în 1 Octobre 1895 de odată cu art. de lege XXXII din 1894 despre matriculele de stat şi cu art. de lege XXXIII din 1894 despre religia pruncilor.

2. Altă ordinaţiune, carea emanézĕ asemenea dela întreg ministeriul, spune, că legea matrimonială se estinde şi preste Fiume. Acestea dóuĕ ordinaţiunĭ vor să formeze aşa ḑicênd preludiul întregiĭ acţiunĭ antibisericescĭ.

3. Apoĭ dă ministrul afacerilor interne o ordinaţiune lungă referitóre la matriculele de stat. Ea se compune din 109 §-ĭ şi se împarte în cincĭ părţi. În partea primă (§. 1—48) ordinaţiunea grăesce în general despre purtătorii de matricule. Partea a dóua (§. 49—79) tractézĕ despre matricula născuţilor şi morţilor. Partea a treia (§. 80—89) esplică comunicarea datelor de lipsă la conscripţia pentru miliţie şi la censul poporuluĭ. Partea a patra (§. 90—99) grăesce despre procedura, după care aŭ să se facă emendările. Partea a cincia (§. 100—109) cuprinde dispositiĭ pentru întregirea matriculelor, carĭ s'aŭ perdut orĭ s'aŭ făcut nefolosibile.

În ordinaţiunea acésta se cuprinde şi o îndrumare, ca la actul inducerii în matricule părţile să se facă atente la aceea, că prin acestea eĭ încă nu aŭ satisfăcut cu o cale şi datorinţeĭ, ce o aŭ faţă cu biserica lor.

4. Într'o ordinaţiune ministrul de justiţie statoresce regulamentul de procedură referitóre la închiarea căsătorieĭ. Ordinaţiunea acésta cuprinde 93 §-ĭ şi se împarte în patru părţi. Partea primă (§. 1—46) grăesce despre promulgările matrimoniale, a dóua (§. 47—78) despre închiarea căsătorieĭ, a treia (§. 79—88) despre căsătoriile închiate în Croaţia şi Slavonia, despre căsătoriile străinilor şi despre căsătoriile închiate afară de teritoriul Ungarieĭ, éră a patra (§. 89—93) cuprinde hotărîrĭ diferite. Acest regulament se silesce a da închiării căsătorieĭ după putinţă o înfăţişare solemnă prin mijlóce esterne. Dispositiile acestea ceremoniale aŭ scopul de a da căsătorieĭ civile aşa ḑicênd o sancţiune şi de a păzi instituţia asta de aceea, ca ea nu cumva să-şĭ pérdă însemnătatea morală în ochiĭ poporuluĭ şi să se degradeze într'o simplă formalitate bureaucratică, pe cum sunt procedura insinuărĭi servitorilor şi estradarea şedulelor de vite.

5. Într'o altă ordinaţiune tot ministrul de justiţie dispune despre transpunerea actelor referitóre la acele procese matrimoniale, carĭ decurg acuma. Ordinaţiunea acésta are numaĭ patru paragrafĭ.

6. O altă ordinaţiune a ministruluĭ de justiţie dispune în 17 paragrafĭ despre procedura judecătorésca, ce are să se urmeze în emendarea matriculelor de stat.

7. A patra ordinaţiune a ministruluĭ de justiţie statoresce în 9 paragrafĭ procedura judecătorésca, carea în sensul §§-lor 60 şi 61 art. de lege XXXIII din 1894 are să se urmeze în contra acelor hotărîrĭ, prin carĭ purtătoriul de matricule denégă promulgarea previe a închiării căsătorieĭ orĭ cooperarea la închiarea căsătorieĭ.

8. A cincia ordinaţiune a ministruluĭ de justiţie grăesce în 8 paragrafĭ despre procedura judecătorésca în casul, când purtătoriul de matricule refusă a împlini funcţiunea sa oficiósă, orĭ face în matricule inferirĭ, carĭ se împotrivesc dorinţelor părţilor.

9. A şésa ordinaţiune a ministruluĭ de justiţie statoresce procedura judecătorésca, carea în sensul §-luĭ 27 art. de lege XXXIII din 1894 are să se urmeze în resolvirea reclamărilor, ce se fac în contra matriculelor de curênd compuse.

10. Ministrul cultelor şi instrucţiunĭl publice emite o ordinaţiune referitóre la punerea în praxă a legiĭ despre religia pruncilor şi prin ordinaţiunea acésta declară de abrogată faimósa ordinaţiune din Februariŭ despre botezarea pruncilor născuţĭ din părinţĭ de altă confesiune.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

De-odată cu publicarea ordinaţiunilor ministeriale, prin carĭ se dispune întrarea în vigóre a legilor bisericesci-politice, s'a sulevat şi cestiunea conferinţeĭ episcopatuluĭ catolic, care să preciseze atitudinea cleruluĭ şi a poporuluĭ credincios faţă de nóuĕle legĭ. Timpul pentru ţinerea conferinţeĭ încă nu e determinat. Probabil, că conferinţa se va convoca numaĭ după 10 August. Până atuncĭ o comisiune cu cardinalul Schlauch în frunte va avé stă studieze ordinaţiunile şi inviaţiunile ministeriale referitóre la esecutarea reformelor bisericescĭ. Se aştéptă, ca episcopatul să publice o pastorală colectivă. Catolicĭĭ speréză, că în pastorală se va protesta de noŭ în contra reformelor contrare dogmelor religiunĭĭ nóstre; pe când liberalĭĭ sunt de părere, că episcopatul va evita espresiunile, ce ar puté da ansă la pedecĭ cu privire la esecutarea legilor bisericescĭ. Pastorala episcopatului se va ocupa şi de cestiunea Agliardi-Bánffy.

Anglia.

În 27 Iuniŭ s'a ţinut în London adunarea anuală a reuniunĭĭ bisericescĭ anglicane numite „Curch Union“. Acésta este reuniunea bisericéscă cea maĭ cu vadă şi maĭ numĕrósă a bisericiĭ anglicane. Ea are acum 35,237 membri,

---

Demostene, toţĭ se învîrtesc pe agoră încóce şi încolo cuprinşĭ orĭ de afacerĭ private orĭ de afacerĭ de ale statuluĭ. [1]) Legile de maĭ demult, carĭ mărginiaŭ trândăvia, democraţia le-a abrogat maĭ apoĭ sub cuvînt, că ele sunt atentate asupra libertăţiĭ. Casa pentru bărbat era numaĭ un loc de adăpostire pentru nópte. El nicĭ nu mergea acasă maĭ înainte de sfinţitul sórelui.

Cu meseriĭ şi cu comerciul în detail se cuprindeaŭ decĭ numaĭ sclavii şi pălmariĭ imigraţĭ din străinătate. Ceştĭ din urmă se numiaŭ meteci, *μέτοικοι*. Dar aceştĭ străinĭ, deşi eraŭ Elinĭ, — căcĭ alţĭ străinĭ de alt ném totdeuna se priviaŭ de barbarĭ, — nu aveaŭ nicĭ un drept. Eĭ nu puteaŭ să-şĭ câştige pămînt şi aşa nu aveaŭ nicĭ drepturile acelea, carĭ eraŭ legate de proprietate de pămînt. Eĭ nu puteaŭ să-şĭ ĭea de soţie pe fata vre unuĭ cive. Dacă doriaŭ, să lise facă dreptate în vre o afacere, eĭ aveaŭ lipsă totdeuna de apĕrarea şi mijlocirea vre unuĭ indigen. Acesta le era patron. Şi orĭ care Elin era străin, cât ce trecea marginile aceluĭ teritoriŭ mic, care forma statul, patria luĭ. [2]) Aşa a fost de lipsă, să se închie o convenţie, pentru ca locuitorii alor dóuĕ cetăţĭ de pe insula Creta să pótă închia împrumutat căsătorieĭ. [3]) În statele moderne naturalisarea pune pe străin pe o tréptă cu civele, şi de comun deja generaţia cea dintâiŭ a străinuluĭ se contopesce pe deplin cu civiĭ statuluĭ. Dar în vechime defavorurile şi eschiderea în casurĭ de acestea treceaŭ şi la următorimea imigratuluĭ. Adevĕrat că în Elada sórtea străinuluĭ totuşĭ era maĭ bună ca în Orient, unde străinul trecea şi de necurat, şi contactul cu el se privia de spurcare. Elinĭĭ priviaŭ maĭ departe ospitalitatea de sfîntă, şi acésta încă maĭ alina încâtva rigorositatea legilor referitóre la străinĭ. Maĭ aspră ca orĭ şi unde într'e Elinĭ era sórtea străinilor în Sparta, unde legea xenelasieĭ opria orĭ ce aşedare a străinilor, ba une orĭ chiar şi simplele visite. [1])

Sclăvia era temeiul, pe care se aşeda întrégă viaţa socială şi politică a Elinilor. În nicĭ un Elin nu s'a născut vre o dată vre o îndoélă cu privire la îndreptăţirea şi bunătatea acesteĭ instituţiunĭ. Ea se înţelegea dela sine. La altă stare a lucrurilor nu puteaŭ nicĭ macar să se gândéscă. Ce s'ar fi făcut din cultura, puterea şi libertatea elină, dacă nu ar fi fost sclaviĭ, ca să lucre, ci Elinĭĭ ar fi trebuit să lucre orĭ să se bage la altiĭ la lucru? Desevârşită după învĕţătura luĭ Aristotele este numaĭ economia aceea, carea se compune din sclavĭ şi din liberĭ, şi sclavul este numaĭ o unéltă vie, pe cum unélta este un sclav neînsufletit. [1])

Aristotele într'u adevĕr a şi propus o teorie desevârşită a sclăvieĭ ca a uneĭ instituţiĭ întemeiate pe natura ordinii sociale. Eĭ a învĕţat, că sclăvia este de lipsă, de orece o economie bună nu póte să esiste fără de sclavĭ. El a învĕţat maĭ departe, că sclăvia este îndreptăţită: ea corĕspunde adecă uneĭ legĭ firescĭ, de órece o mare parte a ómenilor, adecă barbariĭ, sunt tot atâţia sclavĭ născuţĭ, pentru carĭ se potrivesce numaĭ a fi stăpâniţĭ şi a asculta, şi carĭ sunt ca şi minorenii şi aŭ numaĭ atâta minte, câtă le este de ajuns pentru a pricepe, ce li-se porunceşte. Sclavii şi animalele de casă servesc lipselor nóstre cu trupurile sale într'un chip puţin diferit. Raportul dintre stăpân şi dintre sclav este aceia-şĭ cu cel dintre artist şi unéltă, dintre suflet şi trup. [1]) Stăpânul póte decĭ tot aşa de puţin să nutréscă iubire faţă cu sclavul sĕŭ ca şi faţă cu calul orĭ boul sĕŭ, căcĭ între eĭ nu esistă nicĭ un lucru comun şi nicĭ un drept. Dar Aristotele totuşĭ îşĭ aduce aminte de aceea, că sclavul încă e om, şi de aceea admite, că într'u cât sclavul e om, stăpânul sĕŭ póte să nutréscă faţă cu el óre care prietinie.

Numĕrul sclavilor era neasemĕnat maĭ mare decât cel al liberilor. După datele, carĭ

[1]) Demosth. Aristog. 1, 51.
[2]) Demosth. pro Phorm. 6.
[3]) Sainte-Croix, législ. de la Crète, p. 358.

[1]) Plut. Lycurg. 27.

[1]) Polit. 1, 3; Eth. Nicom. 8, 13.

între carî 26 episcopî şi 4277 clericî anglicanî. Ea se silesce pe faţă a pune la cale o înţelegere a bisericiî anglicane cu Scaunul Apostolic. Lucrul cel mai interesant în adunarea din âst an a fost raportul lorduluî Halifax despre audienţa sa la Leo XIII. Lordul nu avea cuvinte de ajuns de recunoscinţă faţă cu Papa şi şi-a spus părerea, că lucrul de căpetenie este a convinge auctorităţile romane despre aceea, că biserica anglicană doresce întru adevĕr sincer şi din inimă pacea şi reunirea. Adunarea a primit unanim resoluţia, în care se mulţămesce Papeî pentru epistola adresată cătră Anglezî şi se esprimă dorinţa de a se reuni cu Roma.

Danemarca.

„St. Petersb. Zeitg“ publică un raport din Danemarca, în care se ḑice între altele: „În vreme ce pastoriî se combat împrumutat, într'aceea trec tot mai marî cete de preoţî catolicî preste frontiera ţĕriî şi-şî aleg locaş statornic în capitală şi în provinţă. Numĕrul aderenţilor lor cresce pe ḑi ce merge. În scurtă vreme vor întra Dominicaniî în ţara nóstră; eî aŭ de gând, să întemeieze aci o mănăstire. Abia vor trece cincî ḑecî de anî, până când întrégă maioritatea preponderantă a Danezilor va fi părăsit biserica statului. O parte însemnată a lor sigur va întări şirurile catolicilor.“

Revistă politică.

Afaceri interne.

Se vorbesce, că ministrul Bánffy ar fi propus Maiestăţiî Sale disolvarea parlamentului şi escrierea de alegerî nóuĕ, carî ar fi să se facă în Novembre. Bánffy ar fi observat, că o clică a partidului liberal condusă de Wekerle, Szilágyi şi Csáky ar ţese intrigî contra dînsuluî. La alegerile conduse după norma celeî dela Nyitra sigur se mântue de clicaşî. Clicaşiî încă doresc disolvarea parlamentului sperând a se puté mântui de Bánffy, care a compromis şi până acum partidul.

Din tóte părţile se aud sciriî, că s'aŭ falsificat listele electorale în favorul guvernuluî şi în detrimentul partidelor opoziţionale. Falsificarea acésta, care constă în aceea, că se omit din listele alegĕtorilor contrariî guvernuluî, aŭ efeptuit-o aceia, carî pururea aŭ pe buze libertatea şi egalitatea. De aceste apucăturî electorale liberale naţionalităţile nemagiare s'aŭ disgustat de mult; acum chiar şi presa magiară le sbiciuesce cu vehemenţă şi indignare. În loc de a se revedé legea electorală şi de a se estinde dreptul de alegere, legea se corumpe, şi dreptul electoral sub diverse preteste se restrînge prin agenţiî falsuluî liberalism.

Socialismul se tot lăţesce atât în capitala ţĕriî, cât şi în provinţă. Socialiştiî, carî sunt lucrătorî sĕracî, pretind drepturî politice, după ce li-se impune şi lor obligaţiunea de a servi în armată, de a plăti dărî directe şi mai ales indirecte şi de a presta şi alte serviţiî publice. Socialiştiî din Pesta aŭ de cuget a inscena o grevă generală pe timpul serbărilor mileniuluî. Nu suntem amicî aî socialismuluî, dară trebue să recunóscem, că multe din pretensiunile lucrătorilor sunt drepte. Guvernul în loc de a ameliora sórtea lucrătorilor şi de a le împlini dreptele lor pretensiunî recurge la forţa brută spre a sufoca orî ce mişcare socială, pe conducĕtorî îî aruncă în temniţă, scrierile lor le confiscă; prin atarî mijlóce însĕ în loc de a suprima socialismul, îl organiséză în societate secretă, care e cu mult mai periculósă pentru stat, decât lupta pe faţă pentru realisarea aspiraţiunilor nutrite de lucrătorî.

Rusia.

Ţarul a publicat ucazul, prin care garantézĕ solvirea împrumutuluî contras de cătră China dela mai multe bănci europene, mai ales franceze. Prin garantarea acestuî împrumut Rusia voesce a-şî deobliga China şi a-şî asigura influinţa, de care se bucură în acest imperiŭ.

Rivală cu Rusia în Orient este Anglia, a cărei influinţă cércă Rusia, să o paraliseze prin tóte apucăturile diplomatice. Anume spre paralisarea politiciî engleze Rusia spriginesce pe Turcia în cestiunea egipténă; ĕră acum umblă să între în raporturî de amiciţie şi cu Abisinia. Pe cum se anunţă din Odessa, misiunea ruséscă, ce a fost trimisă în Abisinia, s'a rentors însoţită de o deputaţiune abisiniană, care aduce numĕróse daruri Ţaruluî şi va depune o cunună pe mormîntul luî Alesandru III. La acestea observă „Novoje Vremja“: Raportul amical cu Abisinia îl face avantajos împrejurarea, că dispunênd ţara acésta de o armată bine organisată de 120,000, pe lângă Anglia este singura putere întrarmată mai considerabilă la întrarea Mării roşiî în Oceanul indic.

Bulgaria.

Representanţiî marilor puterî aŭ atras atenţiunea guvernuluî bulgar asupra agitaţiunilor revoluţionare, ce le inscenézĕ emigraţiî macedonenî, carî s'aŭ refugiat în Bulgaria, carî agitaţiunî pot să strice chiar Bulgarieî mai mult. În urma acestuî avertisment guvernul bulgar a trimis representanţilor marilor puterî o circulară, în care se constată, că până la evenimentele din Armenia raporturile dintre Bulgaria şi Sêrbia aŭ fost cât se póte de amicale. Fiind că mişcarea arménă a deşteptat simpatia puterilor, emigraţiî macedonenî din Bulgaria vor să atragă atenţiunea puterilor, că nu numaî în Armenia, ci şi în Turcia europénă e lipsă de reforme urgente. Guvernul bulgar, întru cât póte, va lucra pentru liniştirea agitaţiuniî şi va introduce la confiniî mĕsurile de lipsă; négă, că din Bulgaria ar fi năvălit în Macedonia bande întrarmate, şi îşî esprimă sperarea, că marile

---

le-a însemnat Demetriŭ Falereul în vécul al 3-lea în. de Chr., în Atica eraŭ 20,000 de civî, 10.000 de meteci şi 400,000 de sclavî. [2]) În numĕrul acesta nu eraŭ cuprinse şi sclavele, carî adevĕrat că eraŭ cu mult mai puţine decât sclaviî. În Sparta pe lângă 36,000 de civî eraŭ 244,000 de periecî, carî se deosebiaŭ de sclavî numaî prin aceea, că stăpânilor lor nu le era ĭertat, să-î ucidă, niciî să-î vîndă afară din ţară. În Corint se ḑice, că eraŭ 460,000, pe insula Egina 470,000 de sclavî. Partea cea mai mare din sclavi lucra la câmp, în mine şi în fabricî. Eî eraŭ parte urmaşî de aî vechilor locuitorî celor subjugaţi de Elinî, parte eraŭ cumpĕraţi în tîrgurile de sclavî, de carî esistaŭ neîncetat în cetăţile mai de frunte, parte născuţi în casa stăpânilor lor, generaţi une orî de stăpânîî lor cu sclave, orî născuţi din căsătoriî de sclavî. Căsătoriî de acestea concedeaŭ stăpânîî numaî forte arare orî ca un favor de osebit, [3]) dar ele firesce că nu eraŭ recunoscute şi scutite prin lege, şi dacă nu sclavul, dar stăpânul orî în care moment putea să le desfacă. Căsătoriî de acestea stăpânîî concedeaŭ numaî fórte arare ori: eî aflaŭ, că era cu mult mai lesne a cumpĕra un sclav desvoltat şi tare decât a-l cresce de prunc, şi afară de aceea ecotribiî, adecă sclaviî născuţi în casa stăpânuluî treceaŭ de mai puţin trebnicî. În tîrg neguţătoriî de sclavî îşî oferiaŭ marfa de tot desbrăcată. Sclaviî aceştia eraŭ parte captivî de răsboiŭ, aşa dară de multe orî şi Elinî, parte prinşî de piraţî. Dar Elinîî, carî aŭ ajuns în sclăvie prin răsboiŭ, puteaŭ să se rescumpere. Cam a ḑecea parte a sclavilor eraŭ astfel de Elinî, carî saŭ nu aveaŭ, cu ce să se rescumpere, saŭ în urma inimiciţieî încă nepotolite nu puteaŭ să-şî redobîndéscă libertatea ninî chiar cu banî. Meteciî, carî nu-şî plătiaŭ contribuţia orî nu aveaŭ patron, pruncii substituiţî, străiniî, carî şi-aŭ dobîndit cu înşelăciune dreptul de cive, încă se vindeaŭ ca sclavî. Sclaviî ceî mai mulţî eraŭ totdeuna barbarî cumpĕraţi, Carienî, Frigienî, Tracî, Capadocienî. Tîrgurile cele marî de pe Chios, Samos şi Cipru şi din Efes şi Atena provedeaŭ întrégă Elada cu sclavî. Pe insula Delos piraţiî vindeaŭ pe timpul luî Strabo ḑecî de miî de sclavî într'o sigură ḑi. [1]) Chiar şi Elinul cel mai de rînd, de cumva nu era de tot sĕrac, îşî ţinea vre-o doî sclavî, şi când ieşia de acasă, era însoţit de un sclav orî şi de mai mulţî, dacă era mai bogat. [2]) Femeile arare orî părăsiaŭ casa, fără ca să aibă un alaiŭ de mai multe sclave. [3]) Civiî bogaţi din Atena aveaŭ de-a rîndul preste cincî ḑecî de sclavî. [1]) Un astfel de stăpân putea să ḑică: Eŭ folosesc pe sclavî ca membrele trupuluî, pe fiescecare spre altceva.

Preste tot vorbind starea sclavilor la Elinî nu era aşa de rea ca la Romanî. Mai favorabilă era ea în Atena, unde constituţiunea le concedea unele drepturî, pe carî pe airia le aveaŭ numaî ómeniî ceî liberî. [2]) Pe sclavii altuia aci nu era ĭertat a-î bate. În îmbrăcăminte şi în înfăţişarea esternă eî încă nu se osebiaŭ de ceî liberî. Stăpânuluî nu-î era ĭertat, să-şî ucidă sclavul, dar îî era ĭertat, să-l maltracteze, să-l chinuéscă şi să-l chilăvéscă după plac. În mine lucraŭ multe miî de sclavî încătuşaţi. [3]) Dacă maltractările i-se păreaŭ sclavuluî prea grele, el putea să alerge la un asil, pe cum era Thesionul, orî la un altariŭ, să implóre compătimirea poporuluî şi să-l róge, să se vîndă altuî stăpân, şi dacă poporuluî aşa îî plăcea, atuncî îî împlinia rugarea. [4]) Pe sclaviî fugarî de multe orî îî înferaŭ pe frunte.

(Va urma.)

[1]) Eth. Nic. 8, 13.
[2]) Athen. 6, p. 272.
[3]) Xenoph. Oec. 9, 5.

[1]) Strabo 7, p. 467.
[2]) Athen. 6, 88.
[3]) Strabo 13, p. 582.

[1]) Plato Rep. 9, p. 578.
[2]) Xenoph. de rep. Ath. 1, 12.
[3]) Athen. 6, p. 272.
[4]) Plut. Thes. 36; Poll. 7, 13.

puteri vor afla mijlóce spre liniştirea spiritelor şi în provinţiile europene ale Sultanului. Deputaţiunea trimisă la St. Petersburg sub conducerea mitropolitului Clemente a fost primită de cătră ministrul de esterne rusesc. Ea nu se bucură în Rusia de primirea căldurósă, la care se aşteptaŭ Bulgarii.

Sêrbia.

Crisa finanţială de noŭ a provocat crisă ministerială. Radicalii nu aŭ voit, să voteze cabinetului Cristici contragerea unuĭ noŭ împrumut. Fără baniĭ neputêndu-se guverna, Cristici s'a retras. Noul cabinet l-a compus Novacovici din aderenţi de aĭ partidului progresist şi din unii radicali. Primul act al nouluĭ cabinet a fost agraţiarea tuturor radicalilor condamnaţi în procesul Cebinaţ pentru crima de lesa maiestate.

Faptul acesta a produs mare însufleţire în radicali, cari se vor arĕta mulţămitori guvernului prin votarea împrumutului.

Garaşanin, conducĕtoriul progresiştilor, a fost rechemat dela Paris şi numit deputat al coroneĭ. Scupcina, care s'a întrunit în 9 a c, l-a ales de preşedinte.

Corespondinţe.

Sibiŭ, în 8 Iuliŭ 1895.

Mult Stimate dle Redactor!

Ţinêndu-se aicĭ în 5 a c. şedinţa ordinară a senatului scolastic protopopesc pentru a-şĭ da samă de starea causeĭ şcólelor în an. scol. 1894/5, aflu de bine şi de interes public, pe cum în aniĭ trecuţi, aşa şi acum, a mĕ folosi de ocasiune şi a Vĕ presenta o fidelă icónă despre starea învĕţământului poporal în protopopiatul gr. cat. al Sibiului, cum şi despre paşiĭ maĭ însemnaţi făcuţi în interesul promovăriĭ causeĭ şcólelor şi acésta pe basa raportului general adresat Veneratului Consistoriŭ archidiecesan din partea senatului scol. protopopesc.

În protopopiatul Sibiului se află 17 parochiĭ provĕdute cu şcóle confesionale şi 3 parochiĭ, cele maĭ marĭ şi maĭ compacte (Orlatul, Racoviţa şi Vestemul), provĕdute cu şcolĭ aşa numite grăniţerescĭ. Se observă, că la finea anului scol. 1893/4 eraŭ 19 parochiĭ cu şcóle confes., dar cu începutul an. scol. 1894/5 poporenii gr. cat. din parochiile Haşag şi Slimnic, nefiind în stare a-şĭ dota învĕţătoriul după recerinţele nóueĭ legĭ, aŭ fost necesitaţi a se asocia într'o şcólă comună cu maioritatea gr. or. din acele comune.

În cele 17 parochiĭ aŭ funcţionat în an. scol. espirat 17 învĕţători ordinarĭ, 1 învĕţătoriŭ adiunct şi 1 învĕţătóre estraordinară aplicată pentru instruarea elevelor dela şcóla poporală din Sibiŭ în lucrul de mână. Dintre amintiţiĭ învĕţători 11 inşi sunt deplin cualificaţi, 1 învĕţătoriŭ vechiŭ este provĕdut cu decret, ér 6 inşi neavênd diplomă de cualificaţiune aŭ fost aplicaţi numaĭ provisoriŭ.

Edificiĭ propriĭ de şcólă, tóte din material solid, se află în 15 parochiĭ. Nu esistă edificiĭ şcol. în 2 parochiĭ, şi anume în Şura mică, unde ca local de şcólă servesce casa parochială, şi în Vizocna, unde pruncii se instruéză în casă închiriată. S'a adunat şi în parochia acésta din urmă material pentru edificarea şcoliĭ, dar după ce biserica este deja îngreuiată între altele şi cu ajutoriul considerabil, ce-l prestéză la întregirea salariului învĕţătorescu, şcóla între actualele împrejurări din lipsa de mijlóce nu se póte edifica.

Afară de şcóla din Sibiŭ, carea se bucură de dotaţiuni bunişóre câştigate după lupte de decĭ de aniĭ dela universitatea săséscă şi dela oraş, tóte şcólele nóstre confesionale sunt avisate a se susţiné numaĭ din sudórea poporului nostru, din repartiţiuni în baniĭ şi naturaliĭ aruncate pe poporeniĭ respectivi, din care causă salarele învĕţătorescĭ în multe casuri numaĭ cu marĭ greutăţi şi neplăceri se pot incassa.

În parochiile, unde poporenii gr. cat. din lipsa mijlócelor de a-şi susţiné şcólă proprie sunt asociaţi cu maioritătile preponderante gr. or., preoţii nostri în calitate de catecheţi sunt îndatoraţi a propune elevilor gr. cat. doctrina Religiuniĭ şi din timp în timp a raporta oficiului protopopesc despre materiile propuse, ér la sfârşitul anuluĭ a subşterne clasificaţiuni din obiectul amintit.

Pruncĭ în etatea de şcolă dela 6—12 aniĭ şi respective până la 15 aniĭ s'aŭ aflat în anul scol. 1894/5 în numĕr total de 2992, şi anume 1604 ficiori şi 1388 fete. În special obligaţi a cerceta şcóla de tóte ḑilele aŭ fost: 1177 ficiori şi 1036 fete; cea de repetiţiune: 427 ficiori şi 352 fete. Dintre aceştia aŭ cercet şcóla de tóte ḑilele: 767 ficiori şi 543 fete, ér şcóla de repetiţiune: 171 feciori şi 146 fete. Şcóle străine, înţelegêndu-se aicĭ între altele şi şcólele maioritătilor gr. or., aŭ cercetat: 194 ficiori şi 166 fete. N'aŭ cercetat de loc şcóla de tóte ḑilele: 246 ficiori şi 355 fete, ér cea de repetiţiune: 226 ficiori şi 178 fete. Socotind în percente resultă, că din numĕrul total de 2992 pruncĭ aflători în etatea de şcólă în anul scol. 1894/5 aŭ cercetat şcóla 66 %.

Progresul dovedit în anul scol. espirat general se póte clasifica de mulţămitoriŭ; ér în special progres fórte mulţămitoriŭ s'a arĕtat în parochiile: Bórta (învĕţătoriŭ: Coman Gligor) şi Brad (învĕţ. Nicolae Iftenie Urs); laudabil în parochia Vizocna (învĕţ. Manasse Ciungariŭ); bun în parochiile: Buia (învĕţ. Dumitru Bleoca), Şaldorf (învĕţătoriŭ Ilie Câmpean) şi Şelcĕŭ (învĕţătoriŭ Ioan Dragomir); mulţămitoriŭ în parochiile: Alămor (învĕţ. Samoilă Florea şi Ioan Oancea), Calvasĕr (învĕţ. Georgiŭ Spătăcean), Ghişasa de sus (învĕţ. Dumitru Vişa), Gurarĭului (învĕţ. Ioan Oros), Sibiŭ (învĕţ. Ilariŭ Banciŭ) si Şura mică (învĕţ. Traian Şandru); destulitoriŭ în parochiile: Caşolt (învĕţ. Ioan Popa) şi Şeĭca mare (învĕţ. Georgiŭ Săbăŭ); de mijloc destulitoriŭ în parochiile: Armenĭ (înv. Nicolae Némţ) şi Hamba (învĕţ. Nicolae Petrescu), şi în urmă progres abia destulitoriŭ s'a dovedit în parochia Stenea (învĕţ. Clemente Ivan).

Ca pedecĭ ale învĕţământului se indigitéză şi de astădată frecuentarea neregulată a şcoliĭ în lunile de primăvară şi lipsa de cărţi. Pentru delăturarea cel puţin în parte a pedeciĭ din urmă în anul scol. espirat s'aŭ provĕdut cu cărţi din cassa fondului scol. tractual 150 elevi, însĕ acest ajutoriŭ este fórte neînsemnat în raport cu numĕrul cel mare al pruncilor săracĭ umblătorĭ la şcólă.

Salarele învĕţătorescĭ s'aŭ ameliorat în conformitate cu art. de lege XXVI din 1893 în parochiile: Alămor, Armenĭ, Bórta, Buia, Calvasĕr, Hamba, Ghişasa de sus, Şaldorf, Şeĭca mare, Şelcĕŭ, Sibiŭ, Stenea şi Vizocna. În aceste parochiĭ nóuĕle acte de dotaţiune aprobate din partea Veneratului Consistoriŭ s'aŭ pus în praxă cu începutul anuluĭ scolastic 1894/5. Se observă, că în Alămor şi Şeĭca mare poporenii gr. or. pe basa pactului încheiat între consistórele române din Blaş şi Sibiŭ s'aŭ asociat în şcóiă comună cu maioritatea gr. cat., ér din contră în parochiile Haşag şi Slimnic poporeniĭ gr. cat. s'aŭ asociat în o şcólă comună cu maioritatea gr. or. Pentru şcólele din Brad, Caşolţ şi Şura mică, comune amestecate cu Saşi, nefiind în stare poporeniĭ nostri puţinĭ şi sĕracĭ a ameliora salariul învĕţătoresc după prescrisele art. de lege sus citat, s'a ceruţ ajutoriŭ dela stat, până acum însĕ fără resultat. La şcóla din Gurarĭului salariul învĕţătoresc e pe cale de a se regula acum.

Şcólă nóuă din material solid, cu 2 sale de învĕţĕmînt, s'a edificat în decursul anului scolastic 1894/5 în parochia Alămor. Aicĭ aŭ funcţionat în anul scol. amintit 2 învĕţătorĭ. Asemenea şi la şcóla din Sibiŭ pe lângă învĕţătoriul ordinariŭ s'a aplicat în an. scol. espirat şi o învĕţătóre estraordinară pentru lucrul de mână din motivul, ca şcóla acésta de o parte să corĕspundă pe cât numaĭ se póte recerinţelor culturalĭ ale timpuluĭ, de altă parte, ca să se pótă stîrni un interes maĭ mare în poporaţiune faţă cu şcóla.

Dintre decisiunile maĭ însemnate ale senatului scol. protopopesc amintesc următórele:

a) S'a decis a se lua mĕsurĭ energice cu privire la cercetarea şcoliĭ de repetiţiune, la înfiinţarea şcólelor de pomărit şi la delăturarea altor defecte constatate cu ocasiunea esamenelor, ca astfel şcólele nóstre, după ce s'aŭ încărcat nóuĕ sarcinĭ pe umeriĭ bietului popor, să corĕspundă în tótă privinţa scopului lor.

b) S'aŭ destinat şi pentru anul scol. viitoriŭ 25 fl. din fondul scol. tractual pentru provederea pruncilor maĭ sĕracĭ şi diligenţi cu cărţi.

c) Pentru încurajarea învĕţătorilor la cultivarea pomăritului şi legumăritului s'a creat un premiŭ de 40 coróne, care se va decerne în 1897 acelui învĕţătoriŭ, carele va avé cea maĭ regulată şcólă de pomărit şi grădină de legumĭ.

d) S'a votat învĕţătoriului din Bórta Coman Gligor în considerarea zeluluĭ, ce-l desvóltă, un ajutoriŭ de 10 fl.

Atâta cu privire la învĕţĕmîntul poporal.

Daţi-mĭ voe acum, Dle Redactor, ca să Vĕ presint câteva date şi cu privire la tinerimea română gr. cat. dela diversele institute de învĕţĕmînt din Sibiŭ. În anul scol. espirat numĕrul tinerimiĭ nóstre de ambele sexe din deosebitele părţi ale ţĕriĭ a fost la diversele şcóle de aci de 125, şi anume: 100 elevĭ şi 25 eleve. Dintre elevĭ 41 aŭ cercetat şcólele elementare (de stat, rom. cat. şi ev. aug.), ér 59 aŭ cercetat şcólele mediĭ (gimnasiul de stat, ev. aug. şi şcóla reală ev. aug.). Dintre eleve 13 aŭ cercetat şcóla de fete a „Asociaţiuniĭ transilvane", ér 12 alte şcóle de fete din loc. Studiul Religiuniĭ s'a propus acesteĭ tinerimĭ prin catechetul Nic. Togan în 12 óre pe sĕptĕmână. Esamenele din acest studiŭ s'aŭ ţinut cu eleviĭ din şcólele elementare în 12 Iuniŭ, cu cei din şcólele mediĭ în 15 Iuniŭ, ér cu fetiţele în 26 Iuniŭ a. c., totdeuna sub presidiul dluĭ protopop Ioan V. Rusu. Esamenul din cantul bisericesc cu toţi eleviĭ, instruaţi

din partea dlui Ilariu Banciu, s'a ţinut în 8 Iuniu a. c. În postul ss. Paşci toţi elevii şi elevele s'au mărturisit şi cuminecat prin catechetul lor.

În fine notez, că şcóla industrială din loc a fost cercetată în anul scol. espirat de 14 învĕţăcei gr. cat. aplicaţi la diverse meserii. Aceştia încă aŭ fost catechisaţi Dumineca în şcóla poporală de aci tot de cătră catechetul local.

De închiare Vĕ rog, Dle Redactor,' să primiţi espresiunea profundei stime dela

Al DVóstre devotat

x—y.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 27. fl. 22724.67

Laurenţiŭ Stăncel cooperator gr. cat. în *M. Căpud* a colectat dela:

Teodor Stăncel paroch	fl.	1.—	
Laurenţiŭ Săncel cooper.	„	1.—	
Crişan Ioan	„	—.50	
Crişan Sonea	„	—.30	
Florea Mihailă	„	—.50	
Florea Nicolae	„	—.50	
Ciortea Ioan I. Vasilie	„	—.50	
Salca Monu	„	—.30	
Tăbăluş Todor	„	—.30	
Florea Alesandru	„	—.50	
Pădurean Mihailă	„	—.50	
Breazu Ioan	„	—.30	
Tărtu Todor	„	—.30	
Mihălţan Nicolae	„	—.50	
Crişan Iustin	„	—.50	
Florea Panfil	„	—.50	
Roşian Vasilie	„	—.50	
Gruiţa Pavel	„	—.20	
Costea Vasilie	„	—.40	
Câmpean Vasilie	„	—.30	
Morariŭ Iacob	„	—.40	
Crişan Iacob	„	—.40	
Crişan Vasilie	„	—.50	fl. 10.70

Iuliŭ M. Montani viceprotopopul Roşiei montane a colectat:

1. Din parochia *Gertege* dela:

Iosif Arieşan	fl.	3.—	
Ana Arieşan	„	1.—	
Antonie Arieşan	„	1.—	
Onecz Nikulae	„	—.50	
Nicolaŭ Cothişel	„	—.60	
Constantin Cothişel	„	1.—	
Constantin Buzgariŭ	„	—.50	
Sofia Costhişel	„	—.50	
Nicolae Cothişel	„	—.50	fl. 8.60

2. Din parochia *Muşca* dela:

Tonu Ionoage	„	1.—	
Pĕtruţa Pĕtru	„	1.—	
Vasiŭ Dumitru	„	—.50	
Oprea Ioana	„	—.50	
D. Pĕtruţa docente	„	1.—	
Andreiŭ Oprea preot	„	2.—	fl. 6.—

Iovu Băbuţ preot în *Buciumşasa* a colectat dela:

Nicolae Băieşan preot în B. Isbita	fl.	2.—	
Alesandru Danciŭ preot în B. Sat	„	2.—	
Societatea minară *„Concordia“*	„	70.—	fl. 74.—

Mărióra Chiherean din Győr a colectat dela:

Teodor Subţirele jude	fl.	1.—	
Melania Podóbă	„	—.50	
Mărióra Poppa	„	—.50	
Simtion Iulian	„	—.50	
Zacharie Chiherean	„	1.—	
Maria Chiherean n. Grecu	„	1.—	
Victor Chiherean	„	—.50	
Elisa Chiherean	„	—.50	
Mărióra Chiherean	„	1.—	fl. 6.50

Teodor Pop protop. Bredulŭi a colectat dela:

Teodor Pop	fl.	15.—	
Tit Trif preot în Bred	„	10.—	
Alexandru Aciŭ preot în Aghireş	„	5.—	
Ioan Cupşa preot în Hereclean	„	2.—	
Const. Iuga preot în Cziganî	„	5.—	
Gregoriŭ Andreiŭ preot în Ciglean	„	2.—	
Teodor Căprariŭ doc. în Hereclean	„	1.—	
Comuna bis. Hereclean	„	6.88	
Comuna bis. Bred	„	2.50	
Ales. Cadariŭ preot în Firminiş	„	2.—	
Vasiliŭ Cotoţ preot în Gârceiŭ	„	2.—	
Mihaiŭ Ungur preot în Creaca	„	2.—	
Vĕd. Georgiŭ Fărcaş în Popţelecul Silvaniei	„	2.—	
Biserica gr. cat. din Ortelec	„	3.62	fl. 21.—
Samuil Poruţ consilier ministerial în pens. a mai contribuit			fl. 50.—
Societatea *„Concordia“* din Blaş			fl. 50.—
Ioan Hornya paroch în *Stana* a trimis			fl. 5.21
Iosif Hossu v.-preşed. curţii de compturi în Pesta			fl. 100.—

Suma fl. 23056.68

Convocare.

Adunarea generală ordinară a despărţĕmîntului XXIV (Murĕş-Oşorheiŭ) al „Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român“ se convócă pe diua de *s. Ilie (1 Aug. n.) în comuna Riciul de câmpie* cu următoriul

Program:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul subcomitetului şi al cassariului.
3. Esmiterea alor trei comisiuni: pentru revederea raportului subcomitetului, a cassariului şi pentru inscrierea de membri noi.
4. Disertaţiune.
5. Defigerea locului ţinerii adunării generale proxime.
6. Propuneri eventuale.
7. Închiderea adunării.

La acéstă adunare se invită toţi membrii Asociaţiunii şi toţi cei ce doresc progresul poporului român.

Murĕş-Oşorheiŭ, la 7 Iulie 1895.

Vasiliŭ Hossu
director.

Convocare.

Despărţĕmîntul XXXI al Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român îşi va ţiné adunarea sa generală din acest an în Reghinul săsesc la 1 August st. n. la 3 óre p. m. în şcóla greco-catolică, despre ce se încunoscinţézĕ toţi membrii, inteligenţa şi poporul român din raionul acestui despărţĕmînt, pe cum şi toţi iubitorii de prosperarea binelui nostru şi sunt rugaţi a participa la acéstă adunare în numĕr cât se póte de mare.

Programul adunării se va împărtăşi în diua ţinerii aceleia.

Din şedinţa comitetului despărţĕmîntului XXXI al Asociaţiunii transilvane, ţinut la 1 Iuliŭ 1895.

P. P. Barbu
preşedinte.

Iosif Popescu
secretar.

Noutăţi.

Escelenţa Sa Î. P. S. D. Mitropolit Sâmbătă a conferit subdiaconatul şi diaconatul teologilor absoluţi *Valeriŭ Rus* şi *Ioan Scridon*, éră Joi în diua de Sân-Petru î-a înălţat la gradul preoţiei.

Din Archidiecesă. P. O. D. *Demetriŭ Cutean*, viceprotopopul Cichindélului, a fost numit protopop actual în acela-şi tract. — Noŭ-ordinatul *Val. Rus* e dispus ca administrator parochial în Tothaza din protopopiatul Coşocneĭ, éră noŭ-ordinatul *I. Scridon* de administrator parochial în Bord din protopopiatul Ernotului. — On. *Georgiŭ Thomas* adm. par. în Tohanul vechiŭ şi *Maximilian Recean* adm. par. în Vaĭda-Recea din vicariatul Făgăraşului aŭ fost numiţi parochi.

Concurs *la staţiuni docentale şi cantor-docentale* s'a escris cu terminul 31 Iuliŭ; I. Protopopiatul Clusului: Staţ. cant.-doc. *Berind* cu emolumentele: 190 fl., din stolă 12 fl., 4 jug. finaţ şi arătoriŭ, 30 metrete marî de cucuruz, 30 dile de lucru şi locuinţă liberă. 2. *Sân-Mihaiul ung.* cu emolumentele: 72 fl. 25 cr., 74 metrete marî cucuruz orî sĕcară, 74 dile de lucru, din stolă 10 fl., 9 jug. 1441 org.□ agru şi finaţ. 3. *Sân-Paulul ung.* cu emolumentele: 110 fl., 27 metrete marî cucuruz orî sĕcară, 20 fl. din stolă, porţiune can. cantorală, 37 metrete micî bucate, 37 dile de lucru. 4. *Topa deşértă* cu emolumentele: 197 fl. 65 cr., 56 metrete marî de cucuruz orî sĕcară, o grădină şi finaţ, 12 fl. din stolă, 16 dile de lucru, cuartir. 5. *Şardul ung.* cu emolumentele: 204 fl., 30 fl. din stolă, un pămînt şi o gradină, 25 metrete cucuruz, 25 dile de lucru, cuartir. II. Protopopiatul Dîrgeĭ: Staţ. de doc. ambulant din *Tihău-Var* cu emolumentele: 203 fl. 40 cr., porţiune can. cantorală, 49 metrete cucuruz, 10 fl. 15 cr. din stolă, cuartir şi grădină de 400 org.□. III. Protopopiatul Mediaşului: Staţ. cant. doc. din *Agârbiciu* cu emolumentele: 220 fl., usufructul alor 2 locuri ale şcólei, terţialitatea din stolă 30 fl. şi 1½ orgii de lemne de foc. IV. Protopopiatul Murĕşului: 1. Staţ. cant. doc. din *Mădăraşul de câmpie* cu emolumentele: 162 fl. 50 cr., venitul porţiunii can. cant. doc. de 5 jug., 25 metrete vechi cucuruz, 25 dile de lucru, 30 fl. din stolă şi gradină de pomărit, casă cant. doc. cu trei încăperi cu grădină de 842 org.□ cu pomet. 2. Staţ. doc. din *Bandul de câmpie* cu emolumentele: 300 fl. 20 cr., cuartir şi grădină. 3. Staţ. cant. doc. din *Murĕş-Oşorheiŭ* cu emolumentele: 300 fl., casă cu trei despărţĕminte, cămară, şopru şi grădină de ½ jug. 4. Staţ. doc. din *Şamşudul de câmpie* cu emolumentele: 300 fl., cuartir cu 2 despărţĕminte şi grădină. V. Protopopiatul Catineĭ: Staţ. de doc. ambulant din *Ţagul-mare-Ţăgşor* cu emolumentele: 300 fl., locuinţă şi grădină de ½ jug. VI. Protopopiatul M. Ulóreĭ: 1. Staţ. cant. doc. din *Grind* cu emolumentele: 200 fl., un loc arătoriŭ de 14 ½ jug., stola cant., 20 dile de lucru, 20 metrete cucuruz, cuartir şi grădină cant. de 500 org.□. 2. Staţ. doc. din *M.-Gheşa* cu emolumentele: 250 fl., un loc arătoriŭ de 3 jug., un loc cositoriŭ de 2 jug., cuartir şi grădină de 500 org.□. 3. Staţ. cant. doc. din *Turdaşul rom.* cu emolumentele: 240 fl., 30 metrete cucuruz, 30 dile de lucru, 10 fl. din stolă, 2 ½ jug, arătoriŭ.

M. On. D. Ioan German, profesor gimnasial, asesor consistorial şi viceprotopop onorariŭ, a împlinit cu finea acestui an scolastic 25 de ani ca profesor la gimnasiul din Blaş. În 6 a c. după celebrarea s. liturgii de mulţămită colegii iubilantului î-aŭ făcut călduróse ovaţiuni, î-aŭ oferit un elegant album şi aŭ aranjat în onórea venerabilului iubilant la 6 Iuliŭ un splendid banchet, la care a luat parte şi Escelenţa Sa Î. P. S. D. Mitropolit. Noi încă ne asociăm la ovaţiunile făcute venerabilului profesor, care de un pătrariŭ de secol cu zel obosesce întru luminarea şi cultivarea ţinerelor generaţiuni ale némului nostru.

Petrecerea din Kis-Majtény. Am primit şi noi invitare la o petrecere de joc, carea voiaŭ să o aranjeze teologii români gr.-cat. din diecesa de Orade în Kis-Majtény. Nu ne-am simţit înse îndemnaţi a o anunţa şi noi între scirile dilei. Acum înse, după ce ni-se scrie, că petrecerea „din cause neprevĕdute“ nu se va ţiné, luăm şi noi notiţă despre ea aprobând neţinerea ei. Candidaţii de preoţi aŭ o chemare cu mult mai seriósă, şi dacă chiar vor să se pună în fruntea aranjărilor de conveniri sociale, atunci aranjeze conveniri cultivătóre şi nobilitătóre, pe cum sunt mai ales concertele. Nicî chiar scopuri ca „în favorul studenţilor miseri“ încă nu sfinţesc mijlócele.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

IV.

Modulŭ alegerii mitropolitului din punctŭ de vedere canonicŭ.

Principiulŭ fundamentalŭ biserirescŭ la constituirea episcopilorŭ și în rĕsăritŭ și în apusŭ a fostŭ chiarŭ dela începutulŭ creștinătăței, ca forĕ de întrevenirea și conlucrarea puterii episcopescĭ nimeni în biserică sĕ nu se potĕ face episcopŭ. Principiulŭ acesta l'a dusŭ Pravila așa departe, câtŭ a cassatŭ chiarŭ și conlucrarea cleruluĭ și a poporuluĭ, pre care va avé sĕ-lŭ păstoréscă episcopulŭ celŭ nou.

Aplicândŭ acum principiulŭ acesta la modulŭ, cum se întîmplă de multŭ alegerea mitropolituluĭ nostru, putemŭ sĕ dicemŭ categorice, că modulŭ acesta consideratŭ numaĭ în sine este anticanonicŭ și neconformŭ dreptuluĭ din Pravilă. Și dacă n'ar fi întrevenitŭ nicĭ o împregiurare, prin care necanonicitatea luĭ sĕ se saneze în ver unŭ modŭ saŭ altulŭ, atuncĭ amŭ putĕ dice, că de cândŭ avemŭ urme despre modulŭ alegerii mitropolitului nostru, n'amŭ avutŭ nicĭ unŭ mitropolitŭ constituitŭ în modŭ canonicŭ și în conformitate cu principiulŭ fundamentalŭ bisericescŭ observatŭ totŭdeauna la constituirea episcopilorŭ.

Cu tŏte aceste însĕ și înainte și după s. unire s'a aflatŭ o modalitate, prin care necanonicitatea acésta fu sanată și adusă în armonie cu Pravila.

Înainte de s. unire adecă mitropolitulŭ Tergovișteĭ, la care mergea mitropolitulŭ din Ardélŭ sĕ se sfințéscă, sana necanonicitatea alegerii prin aceea, că pre mitropolitulŭ nostru îlŭ supunea unuĭ nóuĕ alegerĭ prin unŭ sinodŭ de archiereĭ așa precum prescrie Pravila. Făcêndu-se alegerea acésta nóuă, nu se maĭ putea dice despre mitropolitulŭ nostru, că fu constituitŭ fără întrevenirea și conlucrarea puteriĭ episcopescĭ.

După s. unire mitropolitulŭ nostru alesŭ și denumitŭ de împĕratulŭ își căpĕta confirmarea dela Pontificele Romeĭ, și așa érăși nu se putea dice, că la constituirea mitropolituluĭ nostru nicĭ n'a întrevenitŭ nicĭ n'a conlucratŭ puterea episcopéscă.

Putemŭ dară sĕ dicemŭ, că modulŭ constituiriĭ mitropolituluĭ nostru înainte de s. unire fără de întrevenirea sinoduluĭ archierescŭ din România, éră după s. unire fără de confirmarea prin Pontificele Romeĭ, ar fi fostŭ deplinŭ necanonicŭ.

Confirmarea Pontificeluĭ Romeĭ se întîmplă și astădĭ, și se va întîmpla și în viitoriŭ până cândŭ biserica nóstră va fi în unire de credință și în legătură de supunere și iubire față cu Sfîntulŭ Scaunŭ Apostolicŭ alŭ Romeĭ. De unde până cândŭ se va întîmpla confirmarea acésta a mitropolituluĭ nostru, până atuncĭ nu putemŭ sĕ dicemŭ că constituirea luĭ este necanonică, căcĭ confirmarea sanézĕ ceea ce e necanonicŭ în modulŭ alegeriĭ.

Cu tŏte acestea însĕ modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ nostru are lipsă de o reformă radicală din maĭ multe privințe.

Și anume întâiŭ se impune reforma acésta din motivulŭ, ca prin ea sĕ se delature scăderile și neajunsele cele marĭ, de carĭ sufere modulŭ alegeriĭ cum este în usŭ astădĭ, pe carĭ le-amŭ vĕdutŭ deja maĭ susŭ. [1]) Maĭ departe se impune necesitatea reformeĭ acesteia și din motivulŭ, ca episcopilorŭ sufraganĭ în conformitate cu prescrierile Pravileĭ sĕ li-se dea influința cuvenită la constituirea mitropolituluĭ.

În urmă și dreptatea și ecuitatea poftesce reforma din cestiune. Mitropolitulŭ nostru nu este numaĭ alŭ clerului din Ardélŭ, ci alŭ clerului din provincia întrégă mitropolitană, și totŭ atemenea nu este numaĭ alŭ clerului ci și alŭ poporuluĭ. Și dacă clerulŭ fără a se putĕ întemeia pre Pravilă are mare influință la alegerea mitropolituluĭ, de ce sĕ nu aibă și poporulŭ? Dacă clerulŭ are dreptŭ de votŭ, de ce sĕ nu aibă dreptulŭ acesta și poporulŭ?

Vomŭ cerca decĭ de acĭ încolo, sĕ espunemŭ lineamintele generaleĭ a uneĭ reforme, prin care după modesta nóstră părere s'ar putĕ delătura și scăderile, ce suntŭ în modulŭ alegeriĭ mitropolituluĭ, s'ar putĕ satisface și dispositiilorŭ Pravileĭ și și dreptățiĭ și ecuității

* * *

[1]) 295.

Potŭ lua de aci încolo laĭcĭ parte la alegerea mitropolitului? Amŭ vĕdutŭ deja maĭ sus, că pre timpulŭ, cândŭ în resăritŭ s'a formatŭ legislațiunea Pravileĭ cu privire la constituirea episcopilorŭ, cleruluĭ și poporuluĭ bisericiĭ, pentru carea era a se constitui episcopŭ noŭ i-s'a fostŭ luatŭ prin legĭ positive dreptulŭ de a avé ver o influință la constituirea episcopuluĭ sĕŭ.

Ce a fostŭ óre causa delaturăriĭ influinței cleruluĭ și a poporuluĭ la constituirea episcopilorŭ?

Tare se înșală ceĭ ce credŭ, că în ceva tendințe absolutistice a episcopilorŭ ar fi de a se căuta causa. Spiritulŭ legislațiuniĭ bisericescĭ n'a fostŭ nicĭ cândŭ egoismulŭ și pofta de domnire a maĭ marilorŭ, ci spiritulŭ eĭ a fostŭ toŭdeauna *salus rei publicae*. Daca decĭ legislațiunea bisericéscă a delaturatŭ în timpurile maĭ târdĭ influința cleruluĭ și a poporuluĭ la constituțiunea episcopilorŭ, a făcut'o singurŭ numaĭ din motivulŭ, că binele și scăparea bisericiĭ a poftitŭ așa ceva în acele timpurĭ. Urmézĕ decĭ numaĭ sĕ scimŭ, că în ce chipŭ și din ce motive binele bisericiĭ a poftitŭ delaturarea de sub vorbă.

Legislațiunea bisericéscă a Pravileĭ s'a începutŭ cu sinodulŭ ecumenicŭ întâiŭ dela Nicea la anulŭ 325; va sĕ dică începutulŭ legislațiuniĭ bisericescĭ a Pravileĭ concade cu începutulŭ tulburărilorŭ produse în biserică maĭ întâiŭ de ereticiĭ arianĭ și apoĭ de următoriĭ acestora, ereticiĭ macedonianĭ, nestorianĭ, eutichianĭ, monoteliți, iconomachĭ și aiții.

Interesulŭ față cu cestiunile sulevate și agitate de ereticĭ era mare și generalŭ în biserică. Deși cestiunilĕ aceste eraŭ în mare parte abstruse și subtile menite numaĭ pentru teologĭ deprinși în cugetarea filosofică, totuși nu atâta interesulŭ față cu ele, câtŭ maĭ multŭ interesulŭ față cu persónele, carĭ le sulevaserŭ și le apĕraŭ pĕtrunse și în massele poporuluĭ maĭ cu samă dela cetăți.

Toți ereticiĭ aŭ cercatŭ sĕ implă câtŭ maĭ multe scaune episcopescĭ cu partisanĭ de aĭ lorŭ. Și fiindŭcă pre acele timpurĭ votulŭ poporuluĭ maĭ cu samă dela cetățĭ cumpănia multŭ la implerea scaunelorŭ episcopescĭ, ereticiĭ cercaŭ cu tŏte mijlócele posibilĭ sĕ câștige în favorulŭ lorŭ massele poporuluĭ dela cetățĭ, ca cu ajutoriulŭ luĭ sĕ-și pótă înfunda pre adepții lorŭ în scaunele episcopescĭ.

De altă parte apĕrătoriĭ ortodocsieĭ încă aveaŭ totŭ dreptulŭ sĕ delature dela scaunele episcopescĭ pre ereticĭ și sĕ le implă cu bărbați dreptŭcredincioși. Nicĭ eĭ nu puteaŭ face acésta însĕ fără de ajutoriulŭ masselorŭ poporuluĭ dela cetățĭ. De unde a fostŭ lucru tare firescŭ, că și ortodocsiĭ umblaŭ sĕ câștige massele poporuluĭ în partea lorŭ, ca așa cu ajutoriulŭ poporuluĭ sĕ conserve ortodocsieĭ scaunele episcopescĭ.

Pre calea acésta timpŭ îndelungatŭ maĭ pretutindene în biserică se formarŭ, vorbindŭ cu terminŭ modernŭ, dóuĕ partide, una a ortodocsilorŭ și alta a ereticilorŭ. În câte unŭ locŭ prevala una, în altulŭ ceealaltă. Își póte omulŭ închipui ce lupte vorŭ fi purtatŭ prin cetățĭ amêndóuĕ partidele cu ocasiunea implerii scaunelorŭ episcopescĭ, Căcĭ dela învingerea saŭ căderea cutăreĭ partide, atêrna în cetatea respectivă viața și esistința celeĭalalte, ca sĕ nu maĭ amintimŭ nimicŭ de interesele cele multe private, carĭ eraŭ legate de triumfulŭ uneia saŭ a celeĭalalte partide. De unde putemŭ sĕ dicemŭ, că cu ocasiunea implerii scaunelorŭ episcopescĭ pășieaŭ în luptă pre arenă, pre lângă entusiasmulŭ ortodocsilorŭ și fanatismulŭ ereticilorŭ, o mulțime de interese private, și se deslănțuia unŭ legionŭ de patimĭ, de unde nu e mirare, că ómenĭ de simțirĭ nobile, ca de esemplu sfîntulŭ Ioanŭ Gură de aurŭ se scandalisaŭ de orĭ ce alegere.

Ce avea dară sĕ facă biserica în atarĭ împrejurărĭ? Tolerândŭ și maĭ departe influința poporuluĭ la constituirea episcopilorŭ, trebuiea sĕ vadă nu numaĭ cum se urcaŭ prin destule locurĭ pre scaunele episcopescĭ ómenĭ ereticĭ și fără vocațiune, ci sĕ vadă cum decadŭ totŭ maĭ tare moravurile creștine nu numaĭ spre stricăciunea bisericiĭ, ci și spre scandalisarea păgânilorŭ.

Vrêndŭ nevrêndŭ a fostŭ atuncĭ biserica silită sĕ cugete la unŭ altŭ mijlocŭ pentru împlerea scaunelorŭ episcopescĭ, care sĕ nu deslănțuéscă arătea patimĭ, sĕ nu aducă pe arenă atâtea interese private, éră de altă parte sĕ procure bisericiĭ o siguritate óre care, că în scaunele episcopescĭ nu vorŭ ajunge ereticĭ și ómenĭ fără chemare.

Unŭ atare mijlocŭ nu era așa greŭ de aflatŭ, căcĭ se prevedea, că delăturandu-se mulțimea dela conlucrarea la conlucrarea la implerea scaunelorŭ episcopescĭ, tulburările scandalóse vorŭ

înceta mai de totu. De aceea întâiu şi mai întâiu massele poporului fură eschise dela alegerile episcopilorŭ.

Fiindŭcă mai departe puterea episcopéscă a avutŭ din timpurile vechi partea de căpetenie la constituirea episcopilorŭ, dreptulŭ de a constitui pre episcopi fu restrînsŭ numai la episcopi.

Şi de cândŭ biserica a ajunsŭ la convingerea, că numai prin mijlocŭlŭ acesta póte pune capetŭ tulburărilorŭ dela alegeri, şi póte împedeca şi suirea ereticilorŭ pre scaunele episcopesci, de atunci legislaţiunea bisericéscă din rĕsăritŭ nu mai dă dreptŭ de votŭ la constituirea episcopilorŭ, decâtŭ érăşi numai episcopilorŭ.

Nu egoismulŭ prin urmare, nici pofta de domnire a ierarchiei înalte bisericesci a fostŭ causa, pentru carea biserica încependu dela sinodulŭ dela Nicea a delaturatŭ pre poporŭ dela alegerile episcopilorŭ. Ci delaturarea acésta a fostŭ unŭ mijlocŭ de scăpĕrare, o politică defensivă, bine chibzuită a bisericii. Şi ori ce judecătoriŭ nepreocupatŭ şi dreptŭ alŭ legislaţiunii bisericesci relative la constituirea episcopilorŭ nu o va considera de altceva.

Urmézĕ însĕ dóră de aci, că conlucrarea poporului credinciosŭ cu votulŭ sĕŭ la constituirea episcopilorŭ fu delaturată pentru totudeauna din biserică, şi nici cândŭ nu se mai póte reactiva?

Nici de cum!

Delaturarea acésta în timpurile legislaţiunii Pravilei a fostŭ numai o mĕsură aşa dicendŭ strategică în lupta defensivă a bisericii. De unde e lucru firescŭ, că schimbându-se împrejurările, şi ne mai fiindŭ lipsă de aceea stratagemă, biserica érăşi póte deschide poporului porţile, ca întrându şi elŭ, să conlucre şi elŭ la constituirea mai marilorŭ bisericesci, şi cu deosebire a episcopilorŭ.

Nici în resăritŭ, nici în apusŭ n'a fostŭ nici odată o dogmă de credinţă, că laicii nu potŭ avé nici o încredere la împlerea scaunelorŭ episcopesci.

În rĕsăritŭ şi după ce a triumfatŭ legislaţiunea Pravilei deplinŭ asupra pracsei antice bisericesci, împĕraţii bizantini, deşi numai laici, aŭ avutŭ totuşi o influinţă însemnată la constituirea episcopilorŭ.

În apusŭ asemene cu scirea şi învoirea Sfîntului Scaunŭ apostolicŭ monarchi şi guverne laice aŭ şi astădi dreptulŭ de a denumi episcopi.

Dacă monarchi laici aŭ unŭ atare dreptŭ, atunci nu vedemŭ nici o causă, pentru care în conformitate cu pracsa antică bisericéscă să nu pótă avé şi poporulŭ credinciosŭ dreptŭ de a conlucra şi elŭ cu votulŭ sĕŭ la constituirea episcopilorŭ, cari vorŭ avé să-iŭ păstoréscă.

(Va urma.)

Mărgeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

„Vestea despre frumseţa feteĭ tale," începu el în sfârşit, „s'a lăţit în tóte părţile şi a ajuns chiar şi la urechile puterniculuĭ nostru şeĭc Omar ben Ferdusi. Chipul eĭ i-a răpit inima şi i-a depărtat somnul. Şi cu toate că în cortul luĭ sunt ascunse cele mai frumóse femeĭ, cari ar fi vrednice, să împodobéscă raiul profetuluĭ, totuşi Allah a înălţat privirea ta pe acéstă frumósă şi graţiósă mărgea a Gialmareĭ."

„Opresce-te puţin, te rog!" îl întrerupse Jocerau. „Vreŭ, să-ţi spun, că dacă solia ta este, ca să-mi daŭ fata şeĭculuĭ tĕŭ, atunci nu se plătesce, să-ţi mai perdi timpul cu vorbe zădarnice. De altcum étă aci e mărgéua Gialmareĭ, întrébă-o."

„Allah să mĕ feréscă! Nu voiŭ să mĕ adresez decât cătră acela, cătră care se cade."

„Şi dacă mĕ înţelegi pe mine, atunci îmi pare rĕŭ, că nu pot, să împlinesc nici dorinţa ta, nici pe a şeĭculuĭ!"

„Şi de ce grăbescĭ rĕspunsul?" replică bătrânul liniştit. „Dă-mĭ întâiu voe, să-ţi spun, ce am de spus, şi după ce voiŭ fi terminat, îmi veĭ puté spune, care e hotărîrea ta. Stăpânul meŭ, nobile Francez, a auzit multe ceva despre modul, cum tractézĕ conaţionalii tĕĭ cu femeile. Eŭ însĕ sunt de părerea, că nu póte fi nimic mai nebunesc decât a da drepturi femeilor, când ele nu sunt decât numai pentru plăcerea bărbaţilor."

La vorbele acestea, pe cari trimisul luĭ Omar le spuse cu o liniste sufletéscă aşa de neîndatinată, Blanca îşi depuse lucrul şi-l privi cu o mutră provocătóre.

Dar Arabul nu băgă în samă crescênda supĕrare a feteĭ şi nici nu puse nici un pond pe surisul, ce ultimele sale vorbe făcură, să se ivéscă în jurul buzelor luĭ Jocerau.

„Cu tóte acestea însĕ," continuă bătrânul, „şeĭcul Omar e gata a da mărgeleĭ din Gialmara tóte, cele ce legile şi obiceiurile le dă celoralalte femeĭ din apus. Aşa eĭ se învoesce, ca ea să se închine şi mai departe profetuluĭ sĕŭ şi să fie scutită de tóte greutăţile şi sarcinile acelea, pe cari profetul le pune pe umerii femeilor. Pentru tóte acestea va fi la început ceva cértă, şi de sigur i-se va imputa superbuluĭ nostru prinţ, că pentru o femee face astfel de lucruri, pe cari le opresce legea. Din partea mea nu daŭ concesiunilor acestora nici o importanţă, căci e tot atâta, dacă o femee cinstesce pe ăsta orĭ pe celalalt profet, căci în sfârşit femeile nici n'aŭ suflet!"

„Aşa?" esclamă Blanca aprinsă. „Dar atunci spune-mĭ, Ibrahim el Hakim, ce suntem noi?"

„Femeile preste tot," raţionă liniştit medicul arab, „sunt un dar, pe care Preaînduratul, — lăudat fie numele luĭ! — l-a făcut bărbaţilor. Şi eŭ nici nu cred, că pentru un om, mai cu samă pentru unul tinĕr, pe lângă un cal bun, o puşcă bună, mai póte fi ceva mai preţios, decât o femee frumósă!"

„Adevĕrat!" îl întrerupse érăşi Blanca. „Nu mai încape îndoélă, că sunteţi o naţie de slugi!"

Hakimul mişcă puţin din umerĭ. Jocerau făcu érăşi semn feteĭ sale, să se depărteze. Ea însĕ se făcu, că nu observă nici semnul acesta, şi reluându-şi cusĕtura îşi plecă capul spre ea şi se adânci în lucru întocmai ca mai înainte.

„N'am terminat însĕ," începu bătrânul érăşi. „Trebue să-ţi mai spun, că una dintre cele mai nobile vîrtuţi ale şeĭculuĭ nostru este şi generositatea, carea e semnul uneĭ inimi bune şi e pragul raiuluĭ, — după cum dice profetul. El e convins, că dacă ţi-ar da ţie tot, ce are, tot n'ar puté, să te resplătéscă pentru fata ta, şi chiar de aceea te rógă, să statorescĭ însu-ţi preţul eĭ. Cere, ce voescĭ, peĭ de leĭ orĭ de antilope, fildiş orĭ arme, aur orĭ sclavi negri, şi el tóte ţi-le va da. Gândesce-te bine, Francezule, la ceea ce-ţi spun, şi spre a-ţi închipui, cât de mult iubesce şeĭcul nostru pe fată-ta, îţi mai spun, că de aĭ dori caĭ, cari să se întrécă la fugă cu sórele, şi de aceia ţi-ar da!"

Hakimul creduse, că a spus tot, ce putea spune din comisiunea luĭ Omar. Şi de aceea se retrase liniştit într'un colţ al sofeĭ aşteptând rĕspunsul luĭ Jocerau. Acesta privi mai întâiu la fată-sa, carea trĕmura în tot trupul de furie.

„Ascultă-mĕ, Ibrahim el Hakim!" începu Jocerau blând. „Tu aĭ fi putut să cruţi timpul, ce l-aĭ perdut cu vorbele înşirate până acum. Mĕ bucur însĕ de altcum, că totuşi nu ţi-l-aĭ cruţat, pentru că din cele spuse de tine m'am convins, că regele pustieĭ onorézĕ mult pe fata mea, şi aceea, că el în schimb pentru Blanca e gata a-mi da caiĭ sĕĭ, cari îi sunt ceĭ mai scumpi, este cea mai puternică dovadă, că el nutresce faţă de ea nisce sentimente fórte delicate. Dar cu tóte acestea ele nu convin absolut de loc cu vederile nóstre europenesci, şi nici tu, nobile Hakim, nici şeĭcul tĕŭ nu sunteţi de loc orientaţi în privinţa acésta!"

„Aĭ dreptate, Francezule! Légănul familieĭ nóstre este departe la médădi, şi eŭ sunt mai cunoscut în Timbuctu decât aici. Şi dacă noi scim ceva despre datinile şi obiceiurile vóstre, acelea le-am audit dela caravaneie cele marĭ, cari adese trec pe la noi. Ómenii caravanelor ne-aŭ spus însĕ de multe orĭ astfel de lucruri, cari ni-s'aŭ părut aşa de absurde şi aşa de nepotrivite minţiĭ sănĕtóse, cât simplaminte nu le-am dat nici o importanţă şi nu le-am creḑut."

„O cred, Ibrahim! De aceea étă ce-ţĭ spun eŭ! Noi nu ne cumpĕrăm femeile nóstre, nici nu ne vindem fetele. Şi dacă Blanca se va mărita după cineva, acela n'are, să-mi plătéscă nimic pentru ea."

„Allah akbar!" strigă Hakimul plin de mirare. „Atunci eŭ încă o ieaŭ bucuros, şi dacă la voi, nobile Francez, sciinţa mai mult valoréză decât puterea, atunci nimenĭ nu e mai vrednic de ea ca mine!"

„Ascultă-mĕ până în sfârşit!" reîncepu Jocerau. „Noi conform stăriĭ nóstre mai dăm copilelor nóstre la măritişul lor şi o sumă de banĭ, cu cari ele pot nu numai să-şi pórte gospodăria caseĭ, ci să-şi pună ceva şi de laturi."

„Cum? Tu-mĭ mai daĭ pe de-asupra şi banĭ, dacă îţi voiŭ lua fata? Pe Allah, prin gura ta vorbesce înţelepciunea profetuluĭ! Muierile sunt preste tot o povară,

şi e ceva fórte frumos, că celuĭ ce ĭea asupră-şĭ o sarcină aşa de grea, ĭĭ maĭ daţĭ şi aur!“

„Încă tot nu mĕ pricepĭ, cum se cade. Fata mea nu se va mărita decât după acela, carele ĭĭ va conveni eĭ, şi şeĭcul tĕŭ ar face lucrul cel maĭ cuminte, dacă ar cerca maĭ întâiŭ, să-ĭ câştige simpatia. De abia cred însĕ, că o va câştiga, căcĭ Blanceĭ ĭĭ va fi fórte greŭ, să se hotăréscă, ca să locuéscă în cortul unuĭ Beduin. Eĭ ĭĭ este dor ca nóuĕ la toţĭ de ţara nóstră, de Franţa, a căreĭ datinĭ şi obiceiurĭ le cunóscem, căcĭ în ele am crescut. Şi şi dacă de present nu suntem pe pămîntul eĭ, trăim totuşĭ în datinile şi legile franceze.“

„Dă-mĭ voe, tată!“ se mestecă în vorbă Blanca. „Dă-mĭ voe, să-ĭ daŭ omuluĭ acestuia rĕspunsul, care se cuvine. Spune-ĭ Ibrahim el Hakim,“ începu ea cu obrajiĭ roşi de emoţiune şi cu ochĭ schinteitorĭ, „spune-ĭ, celuĭ ce te-a trimis, să mĕ cumperĭ, cum îşĭ cumpĕră un cal orĭ o cămilă, spune-ĭ, că în Franţa şi cea maĭ de jos servitóre s'ar ruşina, să fie favorita luĭ cea maĭ plăcută! Spune-ĭ, că la noĭ femeile staŭ maĭ pe sus decât peile de leŭ şi de antilope! Spune-ĭ, că noĭ considerăm de omul cel maĭ de nimica pe acela, care cércă să ne câştige dragostea prin mituire şi corupţiune!“

„Opresce-te, Blanco!“ ĭĭ strigă Jocerau iritat. „Aĭ auḑit dóră, că nu ĭ-am făcut nicĭ o sperare de reuşită a solieĭ sale. Cu tóte acestea însĕ nu pot suferi, să-l vatemĭ, căcĭ el n'a venit dóră aci, să te vateme!“

„Cum? Ḑicĭ, că nu m'a vătĕmat atuncĭ, când ţĭ-a propus, să cerĭ banĭ pentru mine? Nu e destulă ofensă acésta pentru mine? Spune-ĭ, Hakime, că dacă voĭ mĕ numiţĭ „mărgéuă“, mărgelele nu se daŭ porcilor!“ Şi la vorbele acestea Blanca iritată din cale afară părăsi odaea.

Jocerau era înmărmurit. Vorbele aspre ale Blanceĭ l-aŭ nimicit tóte planurile. El voise, să se despartă de Arab în pace, căcĭ nu-ĭ venia la socotélă, să trăéscă în duşmănie cu Beduinĭĭ. Prin peţirea Blanceĭ din partea luĭ Omar Jocerau se credea ferit de orĭ ce primejdie, căcĭ, gândia el, Beduinul va cerca tóte căile spre a se face plăcut Blanceĭ. Şi el maĭ scia, că dacă Arabul îţĭ ĭésă dintr'o casă, unde a fost primit cum se cuvine, el nicĭ odată nu va ataca pe celĭ ce l-aŭ ospĕtat.

Îngrozit era şi Ibrahim el Hakim. Ciubucul lĭ căḑu-se din gură, şi el îşĭ neteḑi de vre-o câteva orĭ lunga barbă şi mişcă lin din cap. Se reculese în sfârşit totuşĭ şi ḑise: „Mi-se pare, Francezule, că fată-ta a asemĕnat pe nepotul profetuluĭ cu un animal necurat.“

„Nu trebue să înţelegĭ lucrul aşa! Tu sciĭ fórte bine, ce ḑice profetul despre limba fetelor tinere. Ea s'a folosit numaĭ de un proverb spre a însemna, că ómenĭĭ nu sciŭ preţui cum se cuvine vrednicia cutăruĭ lucru.“

Cu tóte vorbele liniştitóre ale luĭ Jocerau bĕtrânul maĭ mişcă de vre-o câteva orĭ din cap şi apoĭ ridicându-se de pe sofă ḑise: „Eŭ am mâncat cu tine pâne şi sare şi n'aşĭ vre, ca o limbă nesocotită să strice prietinia nóstră. Dacă nu te superĭ, primesce dela un bĕtrân espert sfatul, ce ţi-l dă: Ĭea un sbiciŭ, cu care mâuĭ cămilele, şi bate-o pe fată-ta până atuncĭ, până când nu-ţĭ promite, că nu se va maĭ mesteca în vorbele alor doĭ ómenĭ serioşĭ. S'o sciĭ, Francezule, că am auḑit aci astfel de lucruri, carĭ dacă le-aşĭ împărtăşi şeĭculuĭ, în cel mult dóuĕ césurĭ după depărtarea mea nu ar maĭ rĕmâné din casa ta nicĭ o urmă. Să ne despărţim însĕ ca buniĭ prietinĭ. În ceea ce aĭ spus tu, se cuprind multe lucrurĭ cu minte, şi întru adevĕr nicĭ nu s'ar prea cuveni, ca leul pustieĭ să se căsătoréscă cu o pisică!“

După vorbele acestea, pe carĭ bĕtrânul Arab le spuse cu multă maiestate, părăsi grav odaea, se sui pe catîr şi porni spre taberа Beduinilor. Nu preste mult Jocerau, care îl petrecea cu ochiĭ, îl vĕḑu dispărênd după o colină. Plin de grijĭ el întră în casă spre a se înţelege cu soţia şi fată-sa.

Blanca încă se întorsese în chilie lângă mamă-sa; ea şi acuma era fórte iritată din pricina originaleĭ peţirĭ a Beduinuluĭ.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Penteconstarul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copcĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu marginĭ aurite fl. 6.40.

Euchologiu

ediţiunea **a dóua**, revĕḑută după originalul grecesc şi îndreptată în modŭ însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipari frumos în **negru** şi **roşu**. — Preţul nelegat fl. 2.80, éră legat în pele tare fl. 3.80.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Posta Redacţiunii. On. D. *P. Ch.* în *Densuş.* Dacă celalalţĭ preoţĭ o capĕtă *Lunia* şi numaĭ Dv. *Marţi sara,* e lucru evident, că numaĭ posta de acolo póte fi de vină; după ce dela espediţiune plécă tóte esemplarele de-odată.

Editor şi redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

(21) 1—3

Escriere de concurs.

La de noŭ înfiinţata şcólă comunală gr. cat. din Iancahida cu limba de propunere magiară-română în asemenea proporţiune, pentru postul de învĕţătoriŭ se escrie concurs cu terminul de 1 August st. n. 1895, pe lângă emolumentele următóre:

1. 400 fl., ce se primesc în rate lunare anticipative.
2. Cuartir liber în edificiul şcolii şi grădină.
3. 20 fl. competinţă lignară anuală.
4. 4 orgii de paie pentru încălḑirea locuinţeĭ învĕţătorescĭ.
5. 5 fl. spese de cancelarie.

Pentru aceste învĕţătoriul este obligat a instrua pe pruncii români gr. cat. în cântările bisericescĭ, Dumineca şi în serbătorĭ, a se presenta în biserica gr. cat. şi a ţine strană cu pruncii.

Afară de órele oficióse este îndatorat învĕţătoriul a da mână de ajutoriŭ cantorului, pentru care la înmormîntărĭ de ómenĭ mari va primi o remuneraţiune de 1 fl., ér la înmormîntărĭ micĭ 50 cr.

Doritorii de a obţiné acest post sunt rugaţĭ a-şĭ trimite cererile lor provĕḑute cu: I. Absolutoriŭ preparandial. II. Testimoniŭ de cualificaţiune. III. Carte de botez şi IV atestat despre purtarea morală şi serviţiul prestat până aci, cel mult până în 1 Aug. st. n. 1895 la subscrisul preot gr. cat. şi director al şcóleĭ com. gr. cat. din *Jankahida* cottul Torontal, p. u. *Nagy-Becskerek.*

Petru Pop
preot gr. cat. şi dir. şcolii com.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum îaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obiecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 22—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl.. 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs.. 1/4 an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicăţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. Blaş 20 Iuliŭ 1895. Numĕrul 29.

Centenariul al doilea al s. Unirĭ.

Numaĭ cinci anĭ ne maĭ despart dela împlinirea suteĭ a dóua de anĭ, de când s'a sevârşit reunirea nóstră cu biserica sfîntuluĭ Petru.

E lucru bun şi de folos, ca aniversările evenimentelor maĭ însemnate, carĭ aŭ născut schimbărĭ marĭ spre bine, popórĕle acelea, preste carĭ s'a revĕrsat acest bine, să le sĕrbătoréscă, şi cu cât óre care eveniment e maĭ momentos în urmările sale cele bune, cu atâta maĭ bună şi maĭ de folos este sĕrbătorirea luĭ, cu atâta maĭ vrednică, maĭ solemnă şi maĭ sfîntă are să fie sĕrbătorirea acésta.

Avênd acestea înaintea ochilor popórĕle lumiĭ civilisate nicĭ nu lasă, să trécă nesĕrbătorit maĭ nicĭ un centenariŭ al evenimentelor acelora, carĭ s'aŭ făcut pe sama lor isvórĕ de binecuvîntare.

Noĭ Româniĭ nu putem, să ne mândrim cu multe evenimente de acestea. Noĭ nu putem, să ne mândrim cu o istorie lungă, cu tóte că poporul român petrece acum aprópe de optspredece vécurĭ în frumósa luĭ patrie dela Istru şi din Carpaţĭ. Trecutul unuĭ popor, dacă nu cuprinde fapte istorice, nu póte să se numéscă istorie. Adevĕrat că în vécurile de maĭ înainte aŭ rĕsărit dintre Românĭ nisce luceferĭ ca Ştefan şi Mihaiŭ. Dară eĭ singurĭ nu aŭ putut, să dăruéscă Românilor istorie, căcĭ faptele lor, orĭ cât de mărețe aŭ fost ele, totuşĭ n'aŭ lăsat urmărĭ hotărítóre pentru vécurile următóre ale vieţiĭ poporuluĭ român.

Istorie, carea să merite acest nume, poporul român are nu chiar de dóuĕ vécurĭ.

Trebui-va óre, să cercăm mult după causa, pentru care poporul român are o istorie aşa de tinĕră?

Cum, cum nu, noĭ nu scim, scie numaĭ bunul Dumneḑeŭ, dar destul că poporul român de odată s'a vĕdut înjugat la carul imperiuluĭ bizantin. A trăit acest popor vécurĭ întregĭ viaţa unuĭ sclav, căruia nu i-se dă voe, să lucre pe sama sa, ci tot rodul sudoriĭ luĭ este al stăpânuluĭ. Cum, cum nu, noĭ nu scim, scie numaĭ bunul Dumneḑeŭ, dar destul că poporul românesc după accea a fost tras şi el după stăpânul sĕŭ în nefericita desbinare dela biserica sfîntuluĭ Petru. Asemenea unor vampirĭ aŭ dat năvală Fanarioţiĭ şi Sĕrboteiĭ asupra acestuĭ popor nefericit, ca să-ĭ sugă nu numaĭ sângele din vine, ci chiar şi mĕdua din óse. Româniĭ eraŭ sclaviĭ lor în înţelesul cel maĭ propriŭ al cuvîntuluĭ. Averea, forţele şi viaţa lor vécurĭ întregĭ aŭ fost date în mânile acestor vampirĭ. Numaĭ Dumneḑeŭ va fi sciind, ce avuţiĭ colosale aŭ stors străiniĭ aceia din sudórea Românilor, — dóră pentru ca macar pe sine înşi-şĭ să se civiliseze aceĭ străinĭ cu ajutoriul acestor bogăţiĭ? Eĭ de aşa ceva nu eraŭ capabil, căcĭ alungaseră eĭ înşi-şĭ dintru sine spiritul de viaţă dătătoriŭ. Cel ce a avut parte, să vadă Constantinopolul, acela a trebuit să clatine mirat din cap: tot, ce în Fanar póte să se numéscă şcólă, este o şcólă elementară. Şi vedem dóră cu ochiĭ, că asupritoriĭ aceştia de odinióră aĭ poporuluĭ român astădĭ în privinţa culturiĭ aŭ rĕmas departe înapoia acestuĭ popor. Lor le lipsesce spiritul dătătoriŭ de viaţă.

S'aŭ maĭ însoţit acestor vampirĭ aĭ poporuluĭ român alţiĭ noĭ, Calviniĭ din Ardél. Dumneḑeŭ nu a lăsat, ca acţiunea destructivă a Calvinilor asupra Românilor din Ardél să succédă cu desevârşire. Carea a fost înse sórtea acestor Românĭ pe vremea stăpânieĭ calvinescĭ, încă o scim cu toţiĭ. Scim, că pe vremea aceea vlădica Românilor nu avea nicĭ macar atâta trecere şi auctoritate, câtă are în ḑilele nóstre un protopop românesc. Scim, că partea Românilor pe vremea aceea era umilire neîncetată.

A sosit înse anul 1700. An memorabil a fost anul acesta pentru poporul român, an, ca şi care maĭ memorabil nu a maĭ fost în viaţa acestuĭ popor. El a fost anul, în care Româniĭ s'aŭ născut întru popor consciŭ de sine. El a fost anul, care a dăruit poporuluĭ român începutul istorieĭ luĭ. El a fost anul, în care rămurelul latin din rĕsărit a fost altuit în trunchiul lumiĭ civilisate.

Cu puterile ĭaduluĭ s'aŭ însoţit puterile omenescĭ duşmane Românilor,

---

Feuilleton.

Sclăvia la Eliniĭ şi Romaniĭ ceĭ vechĭ.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum».)

(Continuare.)

În maĭ multe privinţe deosebită de a sclavilor era sórtea ţobagilor statuluĭ. Eĭ eraŭ în partea cea maĭ mare a lor locuitoriĭ vechĭ aĭ ţĕriĭ subjugaţĭ de Eliniĭ. Aşa Penestiĭ în Tesalia, aşa Mariandinii Bitinienĭ în Heraclea din Pont, aşa maĭ ales Heloţiĭ în Laconia. Pe ceştĭ din urmă statul i-a lăsat singuraticilor spre folosire, şi stăpânilor lor nu le era ĭertat nicĭ să-ĭ vîndă, nicĭ să-ĭ declare de liberĭ. Heloţiĭ aveaŭ familiĭ şi locaşurile sale propriĭ. Eĭ trebuiaŭ să servéscă stăpânilor sĕĭ şi să le dea un anumit cuant din rodurile câmpuluĭ. Ceĭ vechĭ ne spun, că sórtea lor era grozav de aspră. Este înse îndoios, dacă aŭ fost adevĕrate orĭ statornice amĕnuntele, carĭ le spun uniĭ scriitorĭ, p. es. istoriograful Miron, [1]) despre sórtea lor. Dacă este adevĕrat, că eĭ trebuiaŭ să pórte vesminte de batjocură şi în fiesce care an aŭ fost sbiciuiţĭ fără de nicĭ o vină, şi numaĭ pentru ca eĭ să nu-şĭ uite de aceea, că aŭ să robéscă, atunci se pricepe anevoe, cum de Spartaniĭ ĭi folosiaŭ aşa de adese orĭ ca ostaşi în espediţiĭ răsboĭnice. E constatat, ca aşa numita criptia nu era o vinătóre formală de esterminare asupra Heloţilor; dar se pare totuşĭ, că cu prilejul criptiilor Spartaniĭ cutrierând ţara ucideaŭ mulţĭ Heloţĭ de aceia, pe carĭ ĭi găsiaŭ în drumurĭ. Este fapt, că Heloţiĭ ca şi Penestiĭ din Tesalia se folosiaŭ de tot prilejul de a se răscula, şi că Spartaniĭ priveghiaŭ bănuitorĭ asupra lor ca asupra inimicilor celor maĭ periculoşĭ şi se siliaŭ a-ĭ slăbi aranjând între eĭ din când în când câte o măcelărire. Aşa s'a întîmplat în răsboiul peloponesian, că Spartaniĭ aŭ declarat de liberĭ dóuĕ miĭ din Heloţiĭ ceĭ maĭ viteji, dar îndată ĭ-aŭ şi delăturat ucidêndu-ĭ într'ascuns. [2]) În schimb ura Heloţilor şi a tuturor robilor din Sparta asupra stăpânilor lor era aşa de mare, cât după spusa uneĭ mărturiĭ din 397 în. de Chr. eĭ bucuroşĭ l-ar fi sfăşiat şi mâncat de viĭ. [3])

Orĭ ce fasiune, ce avea un sclav să o facă înaintea judecătorieĭ, era însoţită de tortură, — o instituţie, carea o laudă toţĭ oratoriĭ Ateneĭ. Ceea ce era pentru omul liber jurămîntul, aceea era pentru sclav tortura, numaĭ cât mijlocul cel din urmă era privit de maĭ sigur şi se aplica maĭ regulat decât jurămîntul. [1]) În jurămîntul mărturiilor în Atena ómeniĭ nu se prea încredeaŭ. Numaĭ fasiunea stórsă din sclav prin tortură trecea de vrednică de încredere, orĭ se tracta de o afacere a statuluĭ orĭ de o afacere privată. [2]) Demostene pretindea totdeuna aplicarea acestuĭ mijloc. [3]) Inctul se obicĭnuia a oferi pe sclaviĭ sĕĭ spre torturare, ĕră actorul se obicĭnuia a o pretinde acésta întocmaĭ aşa, pe cum în ḑilele nóstre se oferesce orĭ se pretinde jurămîntul. Era lucru primejdios a umbla, să scapĭ de împlinirea acesteĭ pretensiunĭ. Andocide nu a voit, să predea pe sclavul sĕŭ spre torturare, şi de aceea l-aŭ considerat de convins despre crima, cu care-l acusaseră. [4]) Sclavele eraŭ espuse acesteĭ maltractări întocmaĭ ca şi sclaviĭ, ba eraŭ maĭ espuse decât eĭ, când era vorbă de casurĭ de acelea, carĭ de cumva s'aŭ întîmplat,

[1]) Ap. Athen. 11, p. 657.
[2]) Thuc. 4, 80.
[3]) Xenoph. Hell. 3, 3, 6.

[1]) Antiph. p. 778.
[2]) Isocr. Trapezit. 27; Isaeus, de haered. Ciron. p. 202.
[3]) Contra Aphob. Or. Att. V. 136.
[4]) Plut. vit. X. orat. Andoc. 3, p. 834.

Fanarioți, Sêrbi, Calvini și Luterani, și forțele acestea aliate aŭ făcut tot posibilul, pentru ca să zădărnicéscă reunirea Românilor Ardeleni cu Scaunul sfîntuluĭ Petru, care reunire se sevârșise în anul 1700. Le-a și succes, să abată o parte mare a acestor Români dela s. Unire și să nu-i scape din ghiarêle sale, și i-aŭ ținut apoĭ în ghiarĕ încă maĭ bine de un veac, adecă până adânc în jumĕtatea cea dintâiŭ a veaculuĭ nostru, când sedușilor în sfârșit le-a succes a-și emancipa biserica macar în privință națională de jugul străin.

Éră cei ce rĕmaseră credincioși sfinteĭ Uniri, aŭ trimis din sinul sĕŭ bărbați, carĭ să alerge la Roma și acolo să adune rațe de lumină. Acești bărbați și-aŭ împlinit cu sfințenie misiunea, ce o primiseră, și întorcêndu-se acasă aŭ lăsat, să strălucéscă rațele acelea în rîndul cel dintâiŭ preste soții sĕĭ credincioși Romeĭ, dar cu o cale și preste ceĭalalți de un sânge cu ei. Ar fi de prisos, să ilustrăm acestea aci în mână cu istoria poporuluĭ român. Orĭ cine caută cu privire nepreocupată la desvoltarea ulterióră încétă a poporuluĭ român, — încétă, pentru că vrășmașiĭ ĭ-aŭ fost stors acestuĭ popor puterile și chiar și după aceea îĭ puneaŭ și-ĭ pun neîncetat pedecĭ în calea progresuluĭ, — acela trebue să recunóscă, că întrégă desvoltarea acésta a isvorît din isvorul, ce s'a deschis pe sama Românilor în annl 1700.

Numaĭ cincĭ anĭ ne maĭ despart de centenariul al doilea al reuniriĭ Românilor cu Roma. Cincĭ anĭ sunt un restimp scurt pentru pregătirea uneĭ sĕrbătoriri demne a acestuĭ centenariŭ. Sĕrbătorirea acésta póte că va avé și puncte de acelea, carĭ nu sufer pripire, ci cer studiŭ de anĭ.

Chemat la sĕrbătorirea acésta ar fi întreg poporul român, și el, care are să mulțăméscă Romeĭ nascerea și renascerea sa, ar sevârși serbarea acésta în chipul cel maĭ demn așa, că și-ar aduce aminte de aceea, că „nimenĭ punênd mâna sa pe plug și căutând înderĕpt este îndreptat întru împĕrăția luĭ Dumnedeŭ“, și întelegênd cuvintele acestea ar grăbi cu sinceritate, să asculte de cuvîntul cel plin de iubire, cu care nonagenarul următoriŭ al sfîntuluĭ Petru în enciclica „Praeclara gratulationis“ îl chémă la unire. Împlinirea acesteĭ dorințe a Pontificeluĭ Roman ar fi fórte ușóră: el nu cere altceva afară de jertfa iubiriĭ față cu biserica luĭ Christos.

Dar asupra fraților nostri încă desbinați de Roma să lăsăm, să lucre grația luĭ Dumnedeă. Noĭ să ne gândim serios la aceea, cum am puté noĭ să serbăm în chipul cel maĭ demn centenariul al doilea al sfinteĭ Uniri.

---

† **Generalul Traian Doda** după un morb îndelungat a repausat Luni în etate de 73 anĭ. Defunctul general, pe care pentru caractĕrul sĕŭ nobil și bărbătesc, pentru talentul distins, bravura eroică și activitatea desinteresată îl deplânge întreg poporul român, s'a născut în granița militară bănățană, unde tatăl sĕŭ era locotenent. Dedicându-se carierii militare și absolvând academia militară dela Wiener-Neustadt la 1840 a fost numit locotenent. La 1848 avênd rangul de căpitan a luptat cu bravură și succes în contra cetelor Kossuthiste. La 1854 a trecut în România cu regimentul de graniță 13 ca maior. La 1860—1866 a funcționat ca șef al statuluĭ maior în Veneția. La 1866 a fost avansat la rangul de general și dispus de comandant al cetății Cracovia. Repedea înaintare a luĭ Traian Doda, care nu se trăgea din familie de magnați, este documentul cel maĭ eclatant despre capacitatea și zelul sĕŭ ca militar, de care a dat dovedĭ faptice în răsbóiele din 1848, 1859 și 1866. La 1872 în etate de 50 de anĭ s'a retras în pensiune.

Fiind încă bărbat în putere, după ce prin bravura militară a câștigat glorie numeluĭ sĕŭ și onóre națiuniĭ sale, a început, să lucre pe alt teren pentru fericirea patrieĭ și a națiuniĭ. În 1874 a fost ales deputat dietal în cercul Caransebeșuluĭ și a luat parte la lucrările legislațiuniĭ până în 1887. La alegerile dietale din 1887 unicul român, care a putut fi ales deputat, a fost Traian Doda. El însĕ în epistola din 10 Oct. 1887 adresată către președintele dieteĭ din Budapesta a declarat, că nu participă la deliberațiunile caseĭ, nicĭ la mandatul sĕŭ nu renunță. Motivele acestuĭ pași erau abusurile comise la alegerĭ, în urma cărora poporul român cel în al doilea loc maĭ însemnat în Ungaria cu aprópe treĭ milióne, acel popor, care în butul artificióseĭ împărțirĭ a cercurilor electorale tot încă constitue în circa 70—75 de cercurĭ marea maioritate a locuitorilor, la alegerile din acel an singur numaĭ în un cerc, în cercul Caransebeșuluĭ a fost în stare a se validita. Generalul Doda s'a vĕdut adus în situația anormală de a validita singur singurel față cu 423 de deputați dietalĭ afund vătĕmatele și și maĭ serios amenințatele interese naționale alor aprópe treĭ milióne de cetățenĭ. Acea memorabilă epistolă o închie cu memorabilele cuvinte, „că poporul român, pentru acum cel puțin, n'are loc în cadrul constituțiuniĭ Ungarieĭ“. Procedura sa a justificat-o și prin o epistolă către alegĕtorĭ, pentru care i-s'a intentat proces de presă, și el a fost condamnat la doĭ anĭ de temniță și 1000 fl. amendă în bauĭ. De pedépsă l-a mântuit agrațiarea Maiestățiĭ Sale. Dela 1887 s'a retras de pe arena luptelor politice lucrând pentru administrarea rațională a comunităților de avere grănițerescĭ, a căreĭ președinte a fost dela 1880—1888. În anii din urmă a fost maĭ tot bolnav atacat fiind de apoplexie, carea la 15 a c. l-a și curmat firul laborióseĭ luĭ vieți.

Revistă bisericéscă.

Germania.

Societatea sciințifică-literară „Görres“ a îndreptat către episcopatul german un memoriŭ, prin care sunt rugați archipăstoriĭ, ca după modelul universităților

---

atuncĭ s'aŭ întîmplat în casă. Sclavele maĭ ușor puteaŭ să scie órece despre casurĭ de acestea, după ce ele își împliniaŭ lucrurile maĭ ales în casă. Dacă prin torturărĭ de acestea sclavul se rănia rĕŭ orĭ se chilăvia, el remânea cu rana orĭ chilăvirea, și numaĭ stăpânul luĭ primia une orĭ o despăgubire în banĭ. [1])

Era generală convingerea, că orĭ ce suflet de sclav era stricat în temeiul sĕŭ, și că om cuminte nicĭ odată nu are să se încrédă într'un sclav. [2]) Filosofiĭ daŭ ómenilor sfatul, ca eĭ să nu-și țină mulțĭ sclavĭ de acea-și patrie și limbă, să-ĭ tracteze cu severitate și să-ĭ pedepséscă des, căcĭ capacitările blânde îĭ fac numaĭ îndĕrĕtnicĭ; orĭ ce li-se dice sclavilor, are să fie numaĭ poruncă. [3]) Era un semn de crescere bună, dacă omul desprețuia pe sclavii sĕĭ. [4]) Dar sórtea sclavuluĭ și era de așa, cât făcea din el o ființă vrednică de dispreț. Lucrarea luĭ avea de regulă numaĭ dóuĕ motive: frica și sensualitatea. A potoli sensualitatea în tóte felurile și formele eĭ, a potoli lacomia de mâncare, patima beției, rîncăcia, a înșela și a fura pe stăpânul sĕŭ și a se păzi de rĕsbunarea luĭ, acestea formaŭ problema vieții unuĭ sclav. Pentru stăpânĭ raportul dintre eĭ și dintre sclavĭ era tot așa de demoralisătoriŭ ca și pentru sclavĭ. Eĭinii sciaŭ prea bine, că orĭ ce putere neţĕrmurită și neresponsabilă preste alții nasce corupție morală și desvólță și nutrésce în cel dela putere patima aroganței, a bănuelii neîncetate, a mâniei și furieĭ, a luxurieĭ. Eĭ zugrăvesc fórte nimerit efectele acestea în tiranii sĕĭ. Dar eĭ nu voiaŭ să înțelégă, că fiesce care proprietariŭ de sclavĭ este un tiran în miniatură, deși aveaŭ ḑilnic înaintea ochilor efectele acesteĭ tirăniĭ. Dacă Elinul se scârbia de o sclavă a sa, el o da în chirie unuĭ porneion, uneĭ case de prostituție, orĭ o vindea proprietariuluĭ vre uneĭ case de acestea. [1]) Era un lucru de tóte ḑilele, că sclavele flautiste cu prilejul vre uneĭ orgiĭ treceaŭ dela un stăpân la altul. [2]) A da óspeluĭ preste nópte o sclavă domestică se privia de una dintre datorințele ospitalității. [3]) Chiar și dacă uneĭ sclave i-se dăruia libertatea, eĭ nu-ĭ rĕmânea alta, decât să încépă orĭ să continue meseria desfrînuluĭ.

În Roma sclavul era un lucru, el nu era persónă, saŭ pe cum ḑiceaŭ Romaniĭ, el nu avea caput. Tot, ce câștiga sclavul, era al stăpânuluĭ. Sclavul putea să se dea ca dar, să se împrumute, să se zălogéscă, să se schimbe. Însoțirea luĭ cu o femee nu era căsătorie și nu avea efectele legale ale acesteia, ci era numaĭ un contuberniŭ. Stăpânul putea după plac să-și chinuéscă și să-și ucidă sclavul. Nimenĭ nu avea dreptul de a-l împedeca în faptele acestea orĭ de a-l trage la rĕspundere pentru ele. Pedepsele și mijlócele de chinuire eraŭ felurite și crudele. Pedépsa de mórte cea maĭ comună a sclavilor era restignirea. Față cu sclavul tóte sunt ĭertate, așa suna un principiŭ de drept al Romanilor, și întru adevĕr stăpânuluĭ îĭ era ĭertat orĭ și ce față cu sclavul luĭ, omuluĭ libĕr îĭ eraŭ ĭertate multe față cu orĭ care sclav, căcĭ dacă el ocăria, maltracta orĭ bătea pe un sclav străin, nicĭ chiar stăpânul nu avea dreptul de a porni proces împotriva luĭ.

Numĕrósele sclave, carĭ eraŭ destinate spre serviținl nemijlocit al stăpâneĭ, adese orĭ trebuiaŭ să-și sevârșéscă serviținl góle la umerĭ și la pept, pentru ca așa să simțéscă maĭ tare ghioldurile, înțepăturile și loviturile, cu carĭ le dăruia stăpâna cu prisosință. [1]) O pedépsă grozavă, dar aplicată destul de des era încătușarea de un butuc; sclavul ședea pe el și trebuia să-l pórte cu sine ḑiua și nóptea. Așa se pedepsiaŭ maĭ ales

---

[1]) Demosth. c. Neaer. p. 1387.
[2]) Plat. Legg. 6, p. 777.
[3]) Plat Legg. p. 778.
[4]) Plat. Rep. 8, 549.

[1]) Antiph. p. 611.
[2]) Athen. 13, p. 607.
[3]) Plaut. Merc. 1, 1, 101.

[1]) Juven. 6, 475 sq.; Martial. 2, 60; Ovid. de art. am. 237—243; Amores 1, 14, 13—18.

catolice din Loewen să înființeze pe lângă vre o universitate germană un colegiŭ, în care preoții tineri să primescă o instrucțiune fundată în sciințele profane. Episcopatul îndemnat și de Sfinția Sa Leo XIII a și înființat doritul colegiŭ lângă universitatea din Freiburg în Breisgau. Colegiul pórtă numirea de „Collegium Sapientiae“. Se propun în el studiul economiei naționale, linguistica, istoria, filosofia, sciințele naturale și iuridice. În lupta, ce o pórtă adĭ biserica catolică, colegiul acesta va face cele mai bune servicii preparând conducĕtori abili.

Franța.

Este cunoscut, că preoțimea a început o agitațiune puternică în contra legii, ce apasă cu dare prea mare și nedréptă ordurile și congregațiunile religióse. Ministrul de culte a recercat episcopatul, să înfrîne preoțimea dela agitațiuni. Archiepiscopul de Cambray a declarat ministrului, că nu va desaproba atitudinea preoților față cu legea din cestiune. Francheța, cu care și-a esprimat voința sa archiepiscopul de Cambray, a scos pe liberalii radicali din sărite. Conducĕtoriul acestora, exministrul Goblet, a interpelat la 12 a c. pe ministrul de culte imputându-i, că sufere nesubordinațiunea și amenințările preoțimii. (Numai ale radicalilor să le sufere, apoi tóte merg bine!) E provocat guvernul, să studieze cestiunea despărțirii bisericii de cătră stat și să presenteze un proiect de lege referitoriŭ la dreptul de întrunire. — D'Hugues reflectând la legile aduse contra catolicilor constată, că aceștia organiséză o opositie legitimă. — Ministrul de culte Poincarré rĕspunde, că republica nu restrînge libertatea catolicilor și desaprobă agitația preoților. Tot odată declară, că el va respecta concordatul și va fi un apĕrătoriŭ fidel al puterii de stat. — Propunerea lui Goblet referitóre la despărțirea bisericii de cătră stat a fost respinsă, ĕră rĕspunsul ministrului s'a luat spre sciință. Vorbesce bine ministrul; dacă ar și lucra astfel respectând concordatul, pe cum se laudă, sigur nu ar avé catolicii ceĭ buni atâtea cause de a se plânge.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Diarului semioficios „Pol. Corr.“ din Viena i-se scrie din Budapesta, că s'aŭ făcut încercări de coaliție între disidenții conduși de Szápáry Gyula, între Apponyiști și fracțiunea independentistă a lui Ugron. Aceste treĭ cluburi le-ar lega deolaltă direcțiunea lor conservativă, saŭ mai bine ḑis tendențele lor clericale. La proximele alegeri Apponyiștii numai așa pot conta la ceva succes, dacă daŭ garanțe de ajuns despre simțemintele lor clericale. Ugron prin alianța cu partidele, ce staŭ pe basa pactului dualistic, arată, că lupta contra acestuĭ pact e sterilă și fără succes. Tóte aceste treĭ partide se tem de partidul poporal, care numai pe contul lor va cresce.

Așa resonéză fóea semioficiósă. Guvernamentalii sunt îngrijați de sórtea opositiei, pe care o amenință cu partidul poporal creștin. Mai bine s'ar îngriji liberalii de purificarea partidului lor și de ștergerea corupțiunii și abusurilor electorale, cu ajutoriul cărora se câștigă la eĭ mandatele dietale. Partidul poporal este aminințător nu numai pentru opositia liberală, ci pentru întreg sistemul falsului liberalism, care este dominant adĭ la noĭ. Lumea se va deștepta și nu va mai puté fi amăgită prin frase góle.

Social-democrații din Budapesta în o adunare aŭ declarat, că eĭ nu aŭ de a face cu patriotismul, ci sunt internaționalĭ.

Bánffy, ca să asigure influința guvernului magiar asupra afacerilor esterne ale monarchieĭ, a cercat, să-și așede un om de al sĕŭ ca consilier în ministeriul de esterne. Asemenea a făcut și alte demersuri pe lângă noul ministru de esterne. Dară contele Goluchowski, care sigur are mai multă rutină diplomatică decât br. Bánffy, totdeuna l-a respins cu resolutiune bărbătéscă.

Austria.

Parlamentul austriac a primit cu 173 contra alor 143 voturi positia din budget de 1500 fl. pentru înființarea de clase paralele cu limba de propunere slovenă la gimnasiul din Cilli. Suma acésta bagatelă a provocat dimisionarea cabinetului Windischgrätz, spargerea coaliției și o grea crisă în partidul liberal german, a căruĭ cap br. Plener s'a retras de pe terenul vieții politice.

În semn de mulțămită pentru atitudinea conservativilor în cestiunea gimnasiului din Cilli vicepreședintele clubului slavilor de sud Dr. Ferjancic în o scriptă adresată contelui Hohenwart declară, că clubul croat-sloven este gata a păși în cele mai strînse raporturi cu conservativii. Acéstă apropiare a Slavilor sudic de conservatorĭ este prevestirea uneĭ nóuĕ coaliții a elementelor conservatóre cu Slavii, carĭ compun maioritatea relativă a poporațiunii din monarchie.

Cehii tineri de o cam dată nu vor întra în nóua coaliție, dară vor înceta cu atacurile vehemente.

În Viena liberalii își daŭ tótă silința, ca la proximele alegeri să-și recâștige maioritatea în consiliul comunal. Social-creștinii orĭ anti-semiții, — căci liberalii sunt semiți, — încă nu staŭ cu mânile în sin, ci folosesc tóte mijlócele constituționale îndatinate spre a progresa pe calea succeselor obținute. Eĭ cercetéză și adunările liberalilor, unde provócă tumulturi. Acéstă stratagemă aŭ învĕțat-o dela semiți.

Anglia.

În 8 a c. s'a disolvat camera comunelor, și tot atuncĭ s'a espedat tuturor colegiilor electorale din cele treĭ regate — Anglia, Scoția și Irlanda — ordinile de alegeri nóuĕ. Alegerile s'aŭ început în septĕmâna acésta, și până acum unioniștii aŭ o maĭoritate impunĕtóre, pe când aderenții fostului guvern, adecă liberalii autonomiști și Irlandesii aŭ perderi considerabile.

Vechii conservativi, carĭ cu orĭ ce preț voesc a susține unitatea regatului, și-aŭ aflat aliați în aceĭ liberali, carĭ nu voesc a sci despre autonomia Scoției și a Irlandeĭ. Față cu aceste dóuĕ partide unioniste staŭ liberalii autonomiști, garda lui Gladstone, carĭ voesc votarea bilului Home-rule și alte reforme liberale. Irlandesii naționaliști sunt divisați în Parneliți și Antiparneliți; certele acestea i-aŭ slăbit fórte mult. Irlandesii din America disgustați de certele compatrioților lor îi amenință, că nu le mai trimit ajutóre pecuniare spre scopuri politice.

Conservativul Salisbury, dacă voesce, să rĕmână la putere, va trebui să țină cont de dorințele liberalilor unioniști, fără de carĭ nu póte guverna.

---

sclavele acelea, carĭ deșteptară zelotipia stăpâneĭ. [1])

Sclavii dela țară, carĭ lucraŭ pământul, preste nópte se țineaŭ cu obezi la picióre închiși într'un ergastul, un spațiŭ săpat sub pământ. [2]) Grozavă era sórtea sclavilor celor ce cercaŭ să scape prin fugă de maltractări. Spionarea și prinderea astorfel de fugari forma o meserie, adecă meseria așa numiților fugitivarii. Asiluri ca în Atena, unde sclavul ar fi putut să scape, în Roma nu esistaŭ. De aceea sclavii fugari aprópe totdeuna ĕră se prindeaŭ. Eĭ se înferaŭ pe frunte, și li-se da apoi lucru și bătae de dóuĕ orĭ atâta ca mai înainte. Orĭ dacă stăpânilor lor nu le era așa de tare de eĭ, fugariĭ aceștia prinși se aruncaŭ de pradă animalelor sĕlbatice în amfiteatru. [3]) Unii voind, să scape de crudelitatea stăpânilor, s'aŭ oferit înși-și în desperarea sa de pradă pe sama animalelor sĕlbatice orĭ de gladiatorĭ. Dar grația asta nu li-s'a conces. [4])

Despre sórtea sclavilor romani preste tot, despre nemilósa asprime, cu care se tractaŭ acestea „unelte însufletite“, putem să ne facem o închipuire din purcederea lui Cato celui mai vechiŭ, care trece în istorie de esemplar strălucitoriŭ al vîrtuții romane. Eĭ nu recunoscea între animale și între sclavĭ nicĭ o altă deosebire, fără numai că aceștia fiind ființe raționale sunt mai îndemânatici și pot să se tragă la dare de samă. Convingerea acésta a lui Cato era convingerea romană cea mai veritabilă. O dovedesce acésta legislațiunea romană mai veche, carea omorîrea unuĭ boŭ de jug o pedepsia cu pedépsă de mórte, pe când ucigașul unuĭ sclav nicĭ nu se trăgea la dare de samă. [1]) Cato se obicĭnuia, să vîndă pe sclavii sĕĭ orĭ să-ĭ alunge dela casa sa, după ce de bĕtrâneță se făcuseră incapabili de lucru. Eĭ dispunea, ca sclavii să se dreseze asemenea câniloŭ și cailor, și le concedea, să se însoțésca barbați cu femeĭ, dar numai pentru ca să i-se nască sclavĭ tinerĭ. Pentru ca să împedece între eĭ rĕscóle, semĕna între eĭ discordie și vrăjmășie. Sbiciuirĭ căpĕtaŭ sclavii lui fórte des și pentru transgresiunĭ de tot mĕrunte. Cu esecutările sclavilor încă nu era scump. Sclavii îl priviaŭ de așa de puțin capabil de vre un sentiment de milă, cât un sclav, care nu împlinise porunca luĭ, de frica stăpânuluĭ sĕŭ se spânzură. [1]) Acela-și Cato deprindea și negoț de sclavĭ, firesce că sub nume fals. Sclavii lui aveaŭ să cumpere și să dreseze băețĭ, pe carĭ el mai apoĭ îĭ vindea cu dobîndă mare.

(Va urma.)

---

[1]) Juven. 2, 57.
[2]) Colum. 1, 8, 16; Seneca de ira 3,32; Plin. H. N. 18, 3.
[3]) Gell. 5, 14.
[4]) Dig. 11, 4, 5.

[1]) Colum. 6. praef. 7.
[1]) Plut. Cat. M. 10; 21; Plin. H. N. 18, 8, 3.

Bulgaria.

Pe când deputaţiunea bulgărescă, condusă de mitropolitul Clemente, depunea cunună pe mormîntul ţarului Alesandru al III-lea, pe atunci în Sofia exministrul Stambulov a căđut jertfă unui atentat politic. Luni sara cam la 8 óre Stambulov însoţit de cumnatul seŭ Petcov şi de un servitor ieşind din clubul „Union“ s'a suit în o trăsură spre a merge acasă. Curênd însă s'aŭ descărcat împuşcăturĭ de revolvere asupra lor. Scoborîndu-se din trăsură aŭ fost atacaţi cu pumnale fiind Stambulov greŭ rănit la mânĭ şi la cap. Atentatorii aŭ scăpat necunoscuţi, deşi strada era încă frecuentată. Stambulov şĭ-a perdut consciinţa de sine. După ce a fost dus în casa sa, medicii ĭ-aŭ amputat amîndóuĕ mânile. El Joĭ în 28 a c. a şi murit. Stambulov era pus sub acusă sub cuvînt, că pe când era ministru, ar fi abusat de puterea sa. El scia, că are mulţĭ inimicĭ politicĭ, şi de aceea a cerut dela guvernul actual pasaport pentru străinătate, dară i-s'a denegat. De aicĭ se conchide, că şi guvernul ar fi complice la atentat.

În cercurile diplomatice se lansézĕ scirea, că Rusia voesce a reîncepe raporturile diplomatice cu Bulgaria trimiţênd în Sofia un agent diplomatic semioficios.

Agitaţiunile în Macedonia se continuă. Se crede, că ele primesc nutremînt din Bulgaria.

Corespondinţe.

Bucurescĭ, 9 Iuliŭ 1895.

La timpul seŭ, şi abia este o jumĕtate de an de atunci, am salutat toţ aicĭ sub auspiciile cele maĭ fericite intronisarea E. Sale Monseniorelui Dr. Otto Zardetti în scaunul archiepiscopal latin de Bucurescĭ. Calităţile eminente ale Înaltului Prelat, tactul, energia şi vederile sale pe cât de largĭ pe atât şi de juste, ce le-a dovedit în decursul activităţiĭ Sale, m'aŭ întărit în modestele mele prevestirĭ şi apreţiărĭ. Cu tóte aceste acum étă-mĕ la dureróse cuvinte de rĕmas bun! Da, căcĭ Monseniorele Zardetti dimisionând, şi dimisiunea fiindu-i primită şi un fapt îndeplinit, plécă din Bucurescĭ lăsând deschisă vaçanţa scaunului archiepiscopal, carea abia se închisese după o lungă, fórte lungă aşteptare.

Încă pe la sfârşitul luniĭ luĭ Aprilĭ diarele, de carĭ înzădar te ascundĭ, vestiră dimisiunea archiepiscopului latin din Bucurescĭ. Tot aşa de surprinđĕtóre ca şi vestea însă-şĭ aŭ fost şi motivele, carĭ se dicea, că ar fi împins pe Înaltul Prelat la o asemenea hotărîre neaşteptată. Nu eraŭ aceste motive dificultăţile, ce le-ar fi întimpinat din partea clerului pe cum şi a autorităţilor regatului. Astfel presentată cestiunea era falsă, ér motivele aduse lipsite de orĭ ce temeiŭ; de unde în sensul acesta vestea s'a şi desmînţit într'un diar fórte serios din capitală. Nimica într'adevĕr nu corĕspundea maĭ puţin realităţiĭ decât insinuarea, că Mons. Zardetti ar fi întimpinat dificultăţĭ din partea guvernului. Archiereul numaĭ bunăvoinţă a esperiat în raporturile felurite, ce le-a avut dînsul cu auctorităţile publice în decursul activităţiĭ sale pastorale. Tot atât de nedrepte şi de injurióse eraŭ acelea-şĭ insinuaţiunĭ şi la adresa clerului. Dar atunci causa adevĕrată a dimisiuniĭ?

Adevĕrata causă este a se cauta în greutăţile finanţiare ale acesteĭ biserici, întru cât venitele parte sunt nesigure, parte neproporţionate lipselor uneĭ biserici abia la începutul emancipăriĭ sale din starea de misiune. Mons. Zardetti a găsit în capitală locului şcoliĭ catolice de băeţĭ într'o stare cât se póte de deplorabilă şi necorĕspunđĕtóre esigenţelor pedagogieĭ timpuluĭ nostru; residenţa archiepiscopală érăşi cât se póte de modestă şi nepotrivită maiestăţiĭ esterne, care încă formézĕ o podóbă a catolicismuluĭ; pompósa biserică catedrală îngreunată încă de datorie şi lipsită de casă proprie parochială. Afară în provinţă a găsit biserici nóuĕ începute, dar neterminate, şi localităţi, unde credincioşiĭ staŭ cu sutele fără de paroch, fără de capele cel puţin şi de şcóle proprii; ér clerul luptând aprópe pretutindenea până la eroism cu nĕcasurile ţileĭ. Vast era câmpul, vaste şi privirile archiereului, dar cu atât maĭ ânguste şi maĭ restrînse, ba absolut nesuficiente mijlócele pentru o schimbare în spre bine. În asemenea condiţiunĭ, şi negăsind leac de îndreptare, Archiepiscopul a cređut de bine a-şĭ cere dela Roma dispensarea dela purtarea uneĭ sarcinĭ atât de grele.

Sfîntul Părinte l-a rugat, să nu insiste pentru împlinirea cereriĭ. Mons. Zardetti însă socotind, că singura aşteptare nu cuprinde în sine îndreptarea lucrurilor după dorinţele sale, s'a rugat de noŭ, ca să i-se priméscă abđicerea, ceea ce s'a şi întîmplat. Odată cu primirea abđicerii Sfîntul Părinte l-a mulţămit pentru îngrijirile, ce şi-le-a dat spre binele acesteĭ biserici, şi desleg̃ându-l de archiepiscopatul de Bucurescĭ l-a numit archiepiscop titular de Mocissa. Ér cu conducerea interimală a afacerilor dieceseĭ a fost însărcinat Monseniorele Jaquet, noul episcop catolic din Iaşĭ.

Durerósa noutate a stîrnit în tóte părţile regrete unanime. „Mons. Zardetti,“ dise điarul din capitală *„Independance Roumaine“* publicând cel dintâiŭ în numĕrul de ađi acéstă veste, „nu va lăsa în Bucurescĭ fără numaĭ regrete. În scurtul timp, cât a petrecut în mijlocul nostru, el prin farmecul distinselor sale maniere şi prin largul sĕŭ spirit de toleranţă şĭ-a sciut câştiga simpatia universală.“

Salutare. **Philalet.**

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 28 fl. 23056.68

Ioan Marcu din *Hadad-Giurtelec* a cotectat dela:

Ioan Marcu	fl.	1.—	
Ales. Paul docente	„	1.—	
Teodor Lasloﬁ jude	„	1.—	
Lasloﬁ Onisie vĕd.	„	—.60	
P. Vasilie a Petri	„	—.10	
Émber Teodor Onisiĭ	„	—.10	
Zoïcaş Vasiliŭ Vonului	„	—.10	
Zoïcaş Tóder a Mariĭ	„	—.10	
Ionuţaş Gavrilă a naiti	„	—.10	fl. 4.10

Vasiliŭ B. Muntenescu în Boziaş a colectat dela:

Vasiliŭ B. Muntenescu	fl.	5.—	
Niculae Costea docente	„	3.—	
Fondul şcóleĭ gr. cat.	„	3.—	
Fondul bisericiĭ gr. cat.	„	1.—	
Fondul caseĭ parochiale	„	1.—	
Nic. Moldovan propriet.	„	1.—	
Vasile Muntean econom	„	1.—	
Ştef Dumitru prim. com.	„	—.50	
Alimpie Todea cojocariŭ	„	—.50	
Emiliŭ Almăşan faur	fl.	—.30	
Ioan Muntean econom	„	—.50	
Ioan Hancu	„	—.30	
Petrica Dan	„	—.25	
Ştefan Avram	„	—.20	
Teodor Coroş	„	—.20	
George Ginta	„	—.20	
Nonic Ivan	„	—.15	
Ioan Frâncut	„	—.10	
Vasilie Demian	„	—.10	
Niculae Dan	„	—.10	
Ioan Ştef	„	—.10	
Gerasim Avram	„	—.10	
Ilie Popa	„	—.10	
Pantilie Popa	„	—.10	
Achim Ioan	„	—.10	
Nonic Maier	„	—.10	
Teodor Radu	„	—.10	
Ilie Blăşan	„	—.10	
Ioan Blăşan	„	—.10	
Vasilie Ştef	„	—.10	
Petru Raţ	„	—.10	
Teodor Popa	„	—.10	
Gerasim Popa	„	—.10	
Ioan Popa	„	—.10	
Gligor Muntean	„	—.10	
Ioan Hăţĕgan	„	—.10	fl. 20.—

Suma fl. 23080.78

Seminariul Vancean de băeţi.

(Escriere de concurs.)

Părinţiĭ, carĭ voesc a-şĭ aşeđa prunciĭ în anul scolastic viitoriŭ 1895—96 în seminariul tinerimiĭ române greco-catolice dela gimnasiul român greco-catolic din Blaş, sunt avisaţi, că *terminul concursuluĭ de primire este 15 August n.*, până la care đi toţĭ părinţiĭ aŭ să-şi trimită concursele adresate „Prea Veneratuluĭ Consistoriŭ Metropolitan în Blaş“, de unde în timpul cel maĭ scurt li-se vor espeđa resoluţiunile. Suplicile de primire a acelor băeţi, carĭ n'aŭ maĭ fost în seminariŭ, aŭ să fie instruate cu carte de botez, testimoniŭ despre clasa absolvată şi atestat de vaccinare.

Asemenea în suplicĭ este a se însemna cu acurateţă locuinţa şi posta ultimă a suplicantuluĭ, ca să nu se ivéscă erorĭ în trimiterea resoluţiunilor.

Spre a fi primiţĭ în seminariŭ, trebue să suplice şi aceia, carĭ aŭ fost deja în seminariŭ în anul scolastic espirat. Ceĭ ce nu vor trimite suplicĭ în scris, nu vor fi luaţĭ în consideraţiune.

Condiţiunile primiriĭ sunt următórele:

1. Pentru un tinĕr vor fi a se plăti câte 12 fl. pe lună, şi aşa pe un an 120 fl. Plătirea are să se întîmple cu tótă punctualitatea în 2 saŭ 4 rate anticipative, ceea ce părinţiloŕ li-se aduce aminte cu tótă seriositatea, căcĭ altmintrelea direcţiunea în decursul anuluĭ va fi silită a dimite pe elevii, aĭ căror părinţĭ, tuturorĭ saŭ îngrijitorĭ nu aŭ solvit ratele la timpul sĕŭ.

2. Pentru fiesce care tinĕr la începutul anuluĭ este a se solvi o taxă de înscriere de 4 fl.

3. Fiesce care tinĕr are să aducă cu sine:

a) 4 părechĭ de schimburĭ bune de pânză saŭ giolgiŭ;

b) 4 năfrămĭ de buzunar şi 2 la grumadĭ;

c) 2 părechĭ de călţunĭ buni şi 4 părechĭ de ciorapĭ saŭ obiele.

4. Vesminte de pat:

a) 1 saltea (sac de pae) de aşternut de desubt;

b) 3 feţe albe de pat;

c) 2 perini, 4 feţe de perinĭ şi 1 plapomă;

d) 2 feţe albe de giolgiŭ de acoperit patul.

Atât vesmintele de pat, cât şi albiturile saŭ schimburile, aŭ se fie de acasă însemnate cu numele elevuluĭ respectiv, saŭ fiind numele cusut saŭ scris cu negrélă, ce nu se şterge prin spĕlare, căcĭ altmintrelea superioritatea institutuluĭ nu póte lua nicĭ o răspundere la cas, când s'ar perde.

5. Fiesce care tinĕr are maĭ încolo să-şĭ aducă 3 ştergare şi 2 pepteni, unul

tar și altul des, apoĭ un cuțit, 1 furculiță, și 1 lingură de metal, 1 păhar și 3 servete.

6. Fiesce care tinĕr are mai încolo să-și aducă o perie de vesminte și de curățit călțuniĭ.

7. Părinții în decursul anuluĭ scolastic să nu trimită fiilor lor din seminariŭ nicĭ articli de mâncare, decât póte la sĕrbătorile celea mari, fiind în privința acésta în deplin provĕduți în institut, nicĭ banĭ, ci lipsele de vesminte, cărți și altele de soiul acesta să li-se împlinéscă pe calea superiorității, ca așa să se evite orĭ ce ocasiune la escese și transgresiunĭ de disciplină, daunóse educațiunii și progresuluĭ în studiŭ. Condițiunea acésta li-se aduce aminte cu deosebire părinților, tutorilor și îngrijitorilor, căci altmintrelea superioritatea seminariuluĭ nu póte lua asupra sa în multe privințe nicĭ o respundere pentru eleviĭ concreduți îngrijirii sale, și urmările neobservăriĭ condițiunii acesteia părinții vor avé să și-le ascrie ție-ți.

Pentru suma de 120 fl. v. a. pe un an scolastic tinerilor li-se va da următórea provisiune:

1) Locuință în institut, în sale marĭ sănĕtóse, luminóse și provĕdute cu tóte cele de lipsă.

2) Vipt întreg regulat, și în special în dĭ de dulce: *a)* Dejun, câte un păhar de lapte cald cu pâne; *b)* prând 3 speciĭ și anume: supă de carne, carne cu sos și mâncare grósă cu carne, saŭ friptură, éră în Dumineci și sĕrbătoriĭ pe lângă acestea și prăjiturĭ (aluat); *c)* cină, 2 speciĭ, anume: supă de carne și mâncare grósă cu carne. În dile de post diminéța un păhar de lapte cald cu pâne, la amĕdĭ 3 speciĭ, éră sĕra supă și mâncare grósă de legumĭ, brânză saŭ lapte.

3) Spĕlatul întreg preste an. Pentru întăritul schimburilor însĕ se va plăti separat, și anume 3 fl. la începutul anului.

4) Luminatul în timpul recerut.

5) Încălditul în timp de ĭernă.

6) Medic și medicină din apotecă saŭ de casă pentru ceĭ morboși și viptul prescris de medic.

7) Instrucțiune în cas de lipsă prin individĭ eminenți.

După ce din motive de igienă și curățenie s'a adaptat pentru tinerime în edificiul institutuluĭ și o scaldă de apă caldă, așa ca fiesce care elev să se pótă folosi și de scaldă, se va solvi la începutul anuluĭ o taxă de 1 fl. pentru folosirea scaldeĭ.

Părinții, aĭ căror fiĭ vor fi primiți în seminariŭ, se însciințéză, că pentru obiectele de aranjament, ce vor fi date spre folosire fiilor lor sub numĕr deosebit, aceia vor fi respundĕtorĭ. Deci orĭ ce daună vor avé să o rebonifice dînșiĭ.

Tineriĭ primiți în seminariŭ vor avé *a se presenta înaintea superiorității seminariale în 1 Septembre nou.* Aceia, pe carĭ medicul institutuluĭ îĭ va afla inadmisibili din orĭ ce motiv igienic, vor trebui să părăséscă seminariul.

Blaș, în 13 Iulie 1895.

Dr. Vasiliŭ Hossu,
rector seminarial.

Convocare.

Onoraților membri aĭ despărțĕmîntuluĭ VII (Hațeg) al Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporuluĭ român, de pe teritoriul acestuĭ despărțĕmînt, se invită la adunarea generală a despărțĕmîntuluĭ, ce se va ținé în Petroșenĭ Duminecă la 16/28 Iuliŭ, în biserica gr. cat. cu început la 10 óre a. m.

Ordinea de dĭ: 1. Raportul președinteluĭ. 2. Raportul cassaruluĭ. 3. Cetirea disertațiunilor incurse. 4. Defigerea loculuĭ pentru adunarea generală din anul viitor. 5. Alegerea alor 2 delegați la adunarea gen. din Blaș. 6. Înscrierea de membri noĭ și incassarea de taxe. 7. Diverse propunerĭ.

Hațeg la 2/14 Iuliŭ 1895.

Ioane Ianza
director.

N. Trimbițoniŭ
actuar.

Colecta cruceriuluĭ.

La colecta cruceriului inițiată de noĭ în numĕrul 16 al „Unirii“ din 1891 aŭ solvit:

Parochia *Bucium-Șasa* din protopopiatul Roșieĭ 7 fl.

Până acum a incurs de tot suma de 1,886 fl. 43 cr.

Noutățĭ.

Stipendiĭ pentru internatul Vancean de băeți. Pe lângă cele cincĭ stipendiĭ deja ocupate Ven. Consistoriŭ mitropolitan sub Nr. 2862—1895 a mai publicat concurs încă la *treĭ stipendiĭ* de câte 100 fl. din fundațiunea fericitului Mitropolit Dr. Ioan Vancea. Stipendiile acestea încă se compută în cuota de întreținere a stipendiatuluĭ în „seminariul junimiĭ“. La ele pot concurge tinerĭ studioși în gimnasiul din Blaș, născuți din părinți credincioși aĭ Archidieceseĭ gr. catolice de Alba-Iulia și Făgăraș, saŭ de origine consângenĭ saŭ afinĭ aĭ fundatoruluĭ, chiar și dacă aceștia ar fi domiciliați airia, dar fiiĭ lor vor studia în Blaș. Consângenii fundatoruluĭ aŭ preferință, apoĭ caeteris paribus fiiĭ de preoți archidiecesanĭ; carĭ însĕ vor fi mai bunĭ între toți, se vor primi, chiar și dacă ar fi fiiĭ credincioșilor din clasa cea mai de jos. Aceĭ tinerĭ, carĭ din cause sanitare orĭ pentru defecte constatate cu ocasiunea visitării medicale, carea se face la începutul anuluĭ scolastic, nu vor fi primiți în „seminariul junimiĭ“, aceia nu se vor puté bucura de stipendiŭ. Concursele aŭ să se instruéscă cu carte de botez, testimoniŭ scolastic și eventual și cu atestat de consângenitate orĭ afinitate cu fundatorul. Terminul este 10 August n. 1895.

Despărțĕmîntul al XI-lea al Asociațiunii transilvane în anul acesta și-a ținut adunarea generală în Cergăul mic la 14 a c. Adunarea s'a ținut la casele marelui proprietariŭ Ioan M. Moldovan. Directorul despărțĕmîntuluĭ I. German în discursul de deschidere accentuéză, că spiritul timpuluĭ modern este progresul în sciință, artă, industrie, comerciŭ și agricultură. Națiunea nóstră voind a propăși și ea pe calea culturiĭ și a civilisațiunii a înființat „Asociațiunea transilvană“. Mărețul scop al eĭ însĕ numaĭ așa se va realisa, dacă vom da la o parte indiferentismul din trecut și vom lucra cu puteri unite pentru deșteptarea și înaintarea poporuluĭ nostru pe tóte terenele. Rsm. I. M. Moldovan, președintele „Asociațiunii“ și mare proprietariŭ în Cergăŭ, în numele aceluĭ ținut a salutat pe membriĭ despărțĕmîntuluĭ și le-a mulțămit, că aŭ cercetat acea comună retrasă, și a dorit ca despărțĕmîntul nostru, care și-a propus a cerceta și locurile retrase, să ducă lumină și în acestea. După aceea notariul despărțĕmîntuluĭ dl Aurel Domșa a cetit raportul subcomitetuluĭ și al cassariuluĭ. La cassa despărțĕmîntului aŭ incurs fl. 935.50, dintre carĭ fl. 300 aŭ fost donați de „Patria“. Dl A. Domșa a cetit interesanta disertațiune scrisă de prof. Negruț „despre lucrarea pămîntuluĭ după comasare“. S'a hotărît a se înființa biblioteci poporale și o bibliotecă centrală în Blaș, pe cum și a se da premiĭ pentru productele agricole, ce le-ar espune economiĭ din comunele, unde se vor ținé adunările pe viitoriŭ. Adunarea proximă anuală va fi în Mihalț. Dl proprietar din Cenade Ioan Istadie s'a făcut membru pe viață al Asociațiunii transilvane, și maĭ mulțĭ dnĭ s'aŭ înscris membri ordinarĭ și ajutătorĭ. După adunare toți ceĭ de față, cam 70 de persóne, aŭ participat la banchetul dat de Rsm. Moldovan. După banchet tinerimea a început la dans. Între popor s'aŭ împărțit mai multe esemplare din broșura „Igiena copiluluĭ“. Prof. Al. Viciŭ a donat câteva manuale scolastice pe sama pruncilor de școlă.

Cum se fabrică istoria!!! Domnul Aron Densușian profesor de universitate în Iași în un articul din Nr. 5—6 al foiĭ „Revista critică literară“ se ocupă de cărțile vechĭ bisericescĭ cu litere latine. În articulul acesta dl Ar. Densușian ne spune, cum Iesuiții în secului trecut aŭ scris catechisme românescĭ, cum la 1769 aŭ tipărit o evangelie românéscă cu litere latine, și apoĭ adauge: *„Dar apoĭ lucru curios, Iesuiții încétă de odată cu asemenea tipărituri, pentru ce óre?“* Și acum apoĭ să vedĭ esplicare eruditĕ! Étă cum! *„Iesuiții,“* dice dl Ar. Densușian, *„credeaŭ, că prin alfabetul latin vor puté să îndepărteze tot maĭ mult pe Românĭ de biserica și ritul ortodox resăritén. Când eĭ însĕ vĕdură, că Românii capétă tot maĭ mult gust pentru alfabetul latin, nu însĕ de dragul papistășieĭ, ci de dragul latinității limbiĭ române și a originiĭ latine a poporuluĭ român, atunci Iesuiții încetară de odată cu tipărirea cărților nóstre bisericescĭ cu litere latine.“* Câtă eruditiune, și ce adâncă combinațiune istorică! Numaĭ pĕcat, că dl Ar. Densușian o a prăpădit înzădar. Căcĭ dacă cartea din urmă românéscă tipărită de Iesuiți cu litere latine, ce o cunósce dl Ar. Densușian, este dela 1769, atunci se esplică fórte ușor, că după 1769 *„Iesuiții de odată aŭ încetat cu tipărirea cărților nóstre bisericescĭ cu litere latine.“* Și óre cum? Așa, că la 4 anĭ maĭ târdiŭ, adecă la 1773 ordul Iesuiților fu șters de Papa Clemente XIV prin cunoscuta bulă „Dominus ac Redemptor noster“. Dl Ar. Densușian însĕ nu vre, să învețe istorie, ci vre, să facă istorie și încă fără ostenélă, lingușind simțul național cu neadevĕruri. — Apoĭ încă una și maĭ șódă. Pe învĕlitórea foiĭ un óre care Emilian Micu din Ohaba-Serbescĭ spune, ce cărți are dînsul de vîndut. Între altele ne spune, că are:

Rusu I. „Românii din Dacia Aureliană“ Sibiŭ 1864.
„ „ „Icóna pămîntuluĭ“ Blaș 1842.
„ „ „Istoria Transilvanieĭ cu privire la Românĭ“ 1864.

Așa se vede, că maĭ întâiŭ Emilian Micu, și după el și dl Ar. Densușian, care nu l-a cores, țin, că Ioan Rusu actualul protopop al Sibiuluĭ, autorul *„Istorieĭ Transilvanieĭ cu privire la Românĭ“*, este identic cu Ioan Rusu autorul *„Icóneĭ pămîntuluĭ“*, care a fost profesor în Blaș și a murit la 1843 în Blaș. Mirare, că în o fóe, ce se numesce „critică literară“, póte omul ceti așa ceva.

Esamenul verbal de maturitate la gimnasiul român din Brașov s'a ținut în 1 și 2 a c. Dintre 23 maturisanți aŭ ieșit cu fórte bine 3, cu bine 9, cu îndestuilitoriŭ 7, éră 4 căděnd din câte un obiect aŭ fost relegați la repetirea esamenuluĭ în Septembre.

Nóue procese contra „Dreptății“. Redactorul responsabil aĭ „Dreptății“ Dr. George Candrea a fost citat pe 8 a c. înaintea judeluĭ de instrucție din Timișóra. Probabil, că vor fi noĭ articolĭ incriminați.

Monumentul luĭ Iancu. Cetim în „Tribuna“: Conform ordinuluĭ primit și urgeat de ministrul de interne, căpitanul poliției din Sibiŭ a tras la respundere pentru colectarea banilor întru ridicarea monumentuluĭ luĭ Iancu, pe dniĭ Liviŭ Albini și Ioan Moța, la carĭ se aflaŭ depuși pe rînd banĭ colectați în sumă de 3780 fl. 65 cr., 330 leĭ și 50 banĭ, osîndindu-ĭ în 12 a c. pe dl L. Albini la 5 și pe dl Moța la 3 dile închisóre, pe cum și la depunerea solidară în folosul erariuluĭ a sumeĭ amintite în decurs de 15 dile dela întrarea în vigóre a sentenței. Condamnații aŭ făcut recurs. Pentru monumentul luĭ Kossuth și Klapka se colectéză banĭ, deși aceștia aŭ luptat contra dinastieĭ și a ordiniĭ de stat pe atunci în vigóre.

Hârtiile de 1 fl. cu 1 Iuliŭ aŭ ieșit cu totul din circulațiune.

Casarea loteriei mici. La planul de a casa loteria mică se lucră de mult în ministeriul de finanțe. În locul eĭ statul va emite losurĭ de câte 6 corône, de câte 60 și 30 fileri, carĭ vor juca un an întreg. Sorțirĭ vor fi în fiecare Sâmbătă. La Crăciun și la Paștĭ vor fi sorțirĭ cu câștigul principal de un milion.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Escepțiunea cea mai însemnată ce s'ar puté face în contra conlucrării poporului la alegerea episcopilorŭ, este, că póte poporulŭ și astădĭ deschidêndu-i pórta, ar produce aceleși tulburări, cari le-a produsŭ și în anticitate, și póte că ar ridica la scaunele episcopescĭ bărbați cu principii necorrecte bisericescĭ și dóră chiarŭ și fără vocațiune.

Să nu uĭtămŭ însă, că spiritulŭ acela anticŭ, care a produsŭ disputele teologice inverșunate și multele eresii, de aci încolo nu se mai póte ivi, parte pentru că cugetarea publică în biserică este mai practică, parte pentru că cestiunile dogmatice mai însemnate și mai capitali suntŭ limpedite și terminate prin decisiunile dogmatice a mai multorŭ sinóde ecumenice. Și așa numai tare puțină temere mai putemŭ avé, că biserica va mai fi ver odată în internulŭ ei așa adêncŭ sguduită și subminată de eretici, ca pre timpurile, cândŭ s'a formatŭ legislațiunea Pravilei. De unde nici massele poporului nu mai potŭ fi trase în virtejulŭ ereticilorŭ și folosite la împlerea scaunelorŭ episcopescĭ cu eretici.

Ce atinge însă temerea, că prin conlucrarea poporului la împlerea scaunelorŭ episcopescĭ, ușorŭ arŭ puté ajunge la demnitatea înaltă episcopéscă demagogi fără vocațiune, însemnămŭ numai atâta, că temerea acésta ar fi în adevĕrŭ fundată, cândŭ singurŭ poporulŭ ar fi factorulŭ la constituirea episcopilorŭ. Spiritulŭ legislațiuniĭ bisericescĭ, ecuitatea, dreptulŭ de patronatŭ al Maiestățiĭ Sale împĕratului și regelui nostru apostolicŭ, precum și dreptulŭ Sfîntului Scaunŭ Apostolicŭ poftesce, ca pe lângă poporulŭ credinciosŭ să mai conlucre și clerulŭ din întrégă provincia mitropolitană, episcopiĭ sufraganĭ, Maiestatea Sa și Sfântulŭ Scaunŭ Apostolicŭ. În factoriĭ aceștia valoroși este unŭ correctivŭ destulŭ de puternicŭ pentru casulŭ, cândŭ poporulŭ credinciosŭ ar fi sedusŭ să cerce a ridica la ver unŭ scaunŭ episcopescŭ ver unŭ demagogŭ fără vocațiune și calitățile de lipsă.

Nu fără temeiŭ ar fi obiecțiunea, că nu puțini dintre laicii intelligenți nu suntŭ conduși de unŭ spiritŭ correctŭ bisericescŭ. Destui dintre eĭ numai câtŭ suntŭ botezați gr. catolici, în faptă însă nu-și facŭ scrupulŭ din preceptele bisericescĭ, și nici nu pórtă nici o sarcină bisericéscă. Atari ómeni necum să se intereseze de binele adevĕratŭ alŭ bisericiĭ, dară încă se fălescŭ, că eĭ nu punŭ nici unŭ pondŭ pre confesiune. Binesimțitoriĭ decĭ nu potŭ să nu privéscă în viitoriulŭ bisericiĭ plini de îngrigire, cândŭ și la atarĭ bărbați li-s'ar procura posibilitate, ca să influințeze constituirea episcopilorŭ nostri, și așa dóră ar fi mai bine, ca să se păstreze usulŭ de până aci, și să alégă numai clerulŭ, după ce deși și din clerŭ uniĭ și alțiĭ nu suntŭ totŭdeauna conduși de motive curatŭ bisericescĭ, totuși maioritatea cleruluĭ se póte presupune, că va fi totŭdeauna sănĕtósă.

Să aseménămŭ însă modalitatea de astădĭ, după carea se constituescŭ episcopiĭ nostri sufraganĭ de Orade, Gherla și Lugoșŭ cu casulŭ, cândŭ și poporulŭ nostru credinciosŭ ar participa la constituirea episcopilorŭ.

În timpulŭ de față guvernulŭ este, care propune pre episcopĭ Maiestățiĭ Sale spre denumire. Din cine stă însă guvernulŭ? Din bărbați străinĭ de credința, ritulŭ și limba nóstră. Ba nu odată din bărbați atâtŭ de dușmanĭ ori careĭ credințe positive, cum printre laicii nostri nu se prea află.

Credemŭ decĭ, că putemŭ să susținemŭ fără a ne înșela, că pentru biserica nóstră la nici uoŭ casŭ nu póte fi mai rĕŭ, dacă poporulŭ nostru credinciosŭ ar avé aceea influință la împlerea scaunelorŭ episcopescĭ, care o are astădĭ guvernulŭ.

Abstragere făcêndŭ însă dela aceste, cândŭ se va regula ver odată cestiunea constituiriĭ episcopilorŭ nostri după Pravilă și pracsa antică bisericéscă, va trebui să se concédă o influință însemnată și mitropolitului și celoralalțĭ episcopĭ sufraganĭ, carĭ ușorŭ potŭ îndrepta ver o greșală, ce o ar comite poporulŭ credinciosŭ.

La totŭ casulŭ însă ar fi de doritŭ, ca prin o literatură și ziaristică bisericéscă bună, și prin reuniuni bisericescĭ de diverse specii să se producă unŭ spiritŭ publicŭ correctŭ bisericescŭ în poporulŭ nostru credinciosŭ și cu deosebire în intelligința nóstră miréncă, înainte de ce s'ar admite și votulŭ poporului nostru credinciosŭ la constituirea episcopilorŭ.

* * *

Participarea clerului la alegerea mitropolitului și a episcopilorŭ. Până acum numai clerulŭ a avutŭ votŭ activŭ la alegerea mitropolitului, și încă singurŭ numai clerulŭ ardelénŭ.

Până nu fu reactivată mitropolia de Alba-Iulia împrejurarea că numai clerulŭ ardelénŭ avea votŭ activŭ la alegerea episcopului de Făgărașŭ, nu avea nici unŭ inconvenientŭ în sine, și era și conformă dreptățiĭ și ecuității. Căci atuncĭ episcopulŭ Făgărașului deși se numiea mitropolitŭ, nu avea nici o jurisdicțiune asupra cleruluĭ și poporuluĭ din Ungaria, unde Românii gr. catolicĭ erau supuși parte episcopului românescŭ dela Oradea mare, parte episcopului rutenescŭ dela Ungvár.

Lucrulŭ însă s'a schimbatŭ radicalŭ după reactivarea mitropolieĭ de Alba-Iulia, cândŭ toți Românii gr. catolicĭ din Transilvania și Ungaria furŭ supuși iurisdicțiuniĭ mitropolitului românescŭ gr. catolicŭ de Alba-Iulia.

Ce este dară mai firescŭ decâtŭ, că dacă mitrepolitulŭ de Alba-Iulia este mitropolitulŭ tuturorŭ celorŭ patru diecese, votŭ activŭ la alegerea mitropolitului să aibă clerulŭ din tóte patru diecesele, și nu numai clerulŭ ardelénŭ.

Și aci încă întimpinămŭ una din anomaliile, de carĭ sufere modalitatea de până acum a alegeriĭ mitropolitului nostru.

Mitropolitulŭ de Alba-Iulia este și archiepiscopŭ de Făgărașŭ, care își are archidiecesa sa, preste carea deprinde jurisdicțiune episcopéscă. Dacă dară este vorbă să se alégă numai archiepiscopŭ pentru archidiecesă, atuncĭ este justŭ și ecuitabilŭ, că numai clerulŭ archidiecesanŭ să aibă votŭ activŭ. Cu tóte aceste, precum scimŭ, are votŭ și clerulŭ ardelénŭ din diecesele de Gherla și Lugoșŭ, și încă mai egalŭ cu alŭ archidieceseĭ. Prin acésta se deschide cale posibilitățiĭ curióse, că în numĕrulŭ ternariŭ să intre și persóna, carea din archidiecesă n'a căpĕtatŭ nici unŭ votŭ, și aceea să fie archiepiscopŭ în archidiecesă. Prin așa ceva totă dreptulŭ aiegeriĭ devine ilusoriŭ.

De altă parte archiepiscopulŭ de Făgărașŭ este totŭ odată și mitropolitŭ de Alba-Iulia, și ca atare deprinde jurisdicțiuee mitropolitană și preste întrégă diecesa Oradeĭ marĭ și și preste părțile ungurene din diecesa Gherleĭ și a Lugoșuluĭ. Cu tóte aceste însă votŭ activŭ la alegerea mitropolituluĭ are numai clerulŭ din archidiecesă și din părțile ardelene ale dieceseĭ de Gherla și Lugoșŭ. Clerulŭ din diecesa de Orade și din părțile ungurene ale dieceseĭ de Gherla și Lugoșŭ este eschisŭ cu totulŭ dela votŭ. Pre calea acésta clerulŭ ardelénŭ constitue mitropolitŭ și pentru clerulŭ ungurénŭ, fără ca cestŭ din urmă să aibă nici cea mai mică influință.

Cândŭ dară se va regula ver odată cestiunea alegeriĭ mitropolituluĭ, atuncĭ dreptatea poftesce, ca să se dea votŭ cleruluĭ din întrégă provincia mitropolitană, va să dică din tóte patru diecesele.

Ceva privilegiŭ va fi și atuncĭ de a se concede cleruluĭ din archidiecesă, fiindŭ că pentru elŭ mitropolitulŭ este și episcopŭ cu jurisdicțiune episcopéscă, și *eo ipso* pentru elŭ înzestratŭ cu drepturĭ multŭ mai însemnate decâtŭ acele ce le deprinde asupra dieceselorŭ sufragane de Orade, Gherla și Lugoșŭ.

Dacă însă în urma regulăriĭ dreptuluĭ de alegere a mitropolituluĭ va fi posibilă și participarea poporuluĭ credinciosŭ, atunci și poporulŭ credinciosŭ din tóte patru diecesele va trebui să participe.

Rĕmâne însă încă cestiunea, că dacă óre cândŭ va fi posibilŭ să participe și clerulŭ și poporulŭ la alegerea mitropolituluĭ, atunci în ce proporțiune vorŭ avé să participe?

La întrebarea acésta nu ne încumetămŭ a rĕspunde cu unŭ planŭ saŭ propunere concretă, fiindŭ cestiunea grea și delicată.

Ce putemŭ și ne încumetămŭ a dice, este, că la statorirea proporțiuniĭ nu va trebui să ne servéscă de îndreptariŭ decâtŭ numai și numai cugetulŭ, că proporțiunea să fie de așa, câtŭ să se pótă prevedé, că cu ajutoriulŭ eĭ va fi posibilŭ a ridica pre scaunulŭ mitropolitanŭ pre bărbații ceĭ mai acomodați.

De unde din principiŭ trebuescŭ să fie eschise orĭ ce imitațiunĭ după alte bisericĭ saŭ considerațiunĭ doctrinarie. Nu pre aceea va fi de a se pune pondŭ, că ce e liberalŭ, ce e democraticŭ, ce aristocraticŭ și așa mai departe. Ci pre aceea, că ce e salutariŭ pentru biserică.

În urmă mai amintimŭ numai aceea, că dacă ver odată va fi posibilŭ, ca și poporulŭ credinciosŭ să ieà parte la alegerea mitropolituluĭ, nu va avé să considere participarea acésta de unŭ dreptŭ, de care nu póte să fie lipsitŭ schimbându-se împrejurările. Căci nici atuncĭ participarea acésta nu se va basa pre unŭ dreptŭ

înalienabilu, ci va fi numai ceea ce a fostu în timpurile antice ale bisericii, va să dică un mijlocu, de care se folosesce biserica, spre a puté afla persóna cea mai acomodată pentru o demnitate bisericéscă. De unde dela sine urmézá, că dacă cu ajutoriulu mijlocului acestuia biserica nu-şi mai póte ajunge scopulu, îlu póte părăsi fără a vătăma dreptulu niměnuia, cum l'a mai părăsitu odată, când s'a începutu legislaţiunea Pravileï.

Totu asemenea participându poporulu la alegerea mitropolitului, nu va avé să crédă, că elu este care îi dă mitropolitului puterea publică bisericéscă, şi mitropolitulu este numai unu mandatariu alu lui. Căci prin alegere numai se designéză persóna, nu i-se dă persónei însе nici o putere bisericéscă. Puterea bisericéscă se dă de susu prin sacramentulu hirotonieï şi prin misiune din partea ierarchieï. De unde şi mitropolitulu alesu şi de poporu, nu se consideră ca pusu de poporu, ci pusu de Spiritulu Sfîntu.

Şi în acésta stă deosebirea între alegerea eventuală a mitropolitului nostru cu concursulu şi alu poporului, şi între alegerile calvinilorŭ.

La calvinï alesulu se consideră de unu mandatariu alu poporului alegĕtoriu şi tóta puterea o capĕtă dela acelu poporu. La noï însе în conformitate cu principiile Pravileï alesulu este unu trimisu aluï Dumneḑeu, şi dela Dumneḑeu îşi capĕtă şi puterea.

Chiaru pentru că calviniï consideră pre celu alesu de unu mandatariu alu poporului, alesulu póte fi şi depusu din partea poporului alegĕtoriu. La noï însе fiindu alesulu unu trimisu aluï Dumneḑeu, nu póte fi depusu decâtu érăşi de mai marii sĕï bisericescï puşi de Dumneḑeu Spiritulu Sfîntu.

Deosebirile acestea trebuescu ţinute cu rigóre înaintea ochilorŭ, dacă nu voimŭ să ne calvinimŭ biserica deplinu adoptându şi împămîntenindu la noï principiile calvinescï de guvernu bisericescu.

(Va urma.)

* * *

Mărgeaua Gialmareï.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

„Mai bine era, dacă îţi ţineaï pentru tine vorbele, ce le-aï rostit," îï dise Jocerau Blancei, „căci ele pot să aibă pentru noï urmări fórte funeste."

„Iértă, tată, dar era de nesuferit!" respunse ea încă tot iritată. „Strigoiul acela cârunt aşa vorbia despre mine în fiinţa mea de faţă, ca şi cum aşi fi un ţoi vechiu. Şi a fost ceva de tot revoltătoriu, să-l aud, cum ofere pentru mine ca preţ de cumpĕrare zaiï sĕï!

„Ţi-s'a părut numai, că e revoltătoriu, căci te-aï pus pe un punct de vedere fals. Dacă e vorbă, să grăim limpede, apoi îţi spun, că eu nu aflu nimic revoltătoriu în cuvintele bĕtrânului. El s'a purtat fórte cum se cade, şi tu nu poţi dice, că ţi-a făcut vreo ilusiune referitóre la viitoriul tĕu, ci dimpotrivă a spus numai, cum crede, că va trebui să tracta stăpânul sĕu cu tine. Las că propunerea lui póte să ne fie neplăcută, şi legătura cu Arabiï póte să ni-se pară necuviincióşă, dar ne stă în voe, să dicem, că primim sau ba. Eu din tóte vorbele luï am înţeles, că tu aï fi pentru şeïcul luï ţinta dorinţelor sale. Pentru acésta însе n'aï avut nici un motiv, să-l ofensezï aşa de tare şi să-l asemenezï cu un porc."

„Ei!" se mestecă şi femeea în vorbă. „Mie mi-se pare, că propunerea Beduinului n'a nu o afli chiar aşa de nefundată şi neacceptabilă!"

„Flécurï!" bombăni Jocerau preumblându-se în sus şi în jos prin odae.

„Da, da! Bine dice mama!" începu Blanca punându-şi năframa la ochï. „Chém-l înapoï, spune-ï, că te-ai socotit altcum, şi că pentru o păreche de caï sprintenï mĕ dau luï Omar!"

„Fată!" îï strigă Jocerau ameninţându-o cu degetul. „Eu gândesc, că am hodorogit destul asupra prostieï, ce aï făcut-o, şi că ar trebui, să ne maï măriscï supĕrarea cu vorbele tale nesocotite."

„Eu las, că Blanca a greşit," dise Susana, „când a respuns aşa de pe faţă, dar femeea încă e adevĕrat, că Arabul a fost prednic de astfeï de respuns. Spune-mï tu, cu femeile suntem de vîndut orï de cumpĕrat?"

„Nu-ï vorbă de asta! Să socotim însе cum se cuvine: spune-mï tu, nu e ceva fórte măgulitoriu pentru o femee, când óre cine o peţesce nu pentru altceva, decât pentru însuşirile eï, şi ca să o pótă avé, maï dă pe de-asupra şi banï? La noï în Europa nu se întîmplă aşa? Şi apoï ce lucru mare e a locui cu un Arab într'un cort? Şi acolo eştï ca şi în casa unuï om cult. Tot atâta e! Forma esternă e alta numai, fondul e tot acela!"

„Nu e chiar aşa! Esperinţa mea dilnică m'a convins de contrariul! Femeea Cabililor nu e mai altcum considerată decât un cal orï o óe."

„Nicï nu meritĕ altă consideraţie!"

„Şi nicï eu dór nu ï-am dis Arabului altceva, decât ce ar fi dis altă fată la o astfel de peţire," dise Blanca.

„Şi eu încă nu dic altceva, decât ce am dis maï înainte," adause Jocerau, „că tu aï făcut o mare nebunie. . . . Dar ce se aude?"

Jocerau grăbi la ferestă. În curte servitoriï fugiaŭ unul după celalalt.

„Ce e?"

„Se aude galop de caï!"

„Étă prostia ta!" dise Jocerau mânios şi apucând o puşcă de pe părete fugi afară.

Într'acestea toţi servitoriï se întrarmară şi stăteaŭ gata de luptă lângă zidul, care împrejura curtea. Chiar şi femeile desvoltaŭ o activitate febrilă. Susana se aprovisionase cu legăturï de rane şi cu alifiï, ér Blanca aprinsese iute o făclie, pentru ca în cas de pericol să pótă da foc la păcura din vîrful grăjiniï.

Sunetul se apropia tot maï tare. Tropotul se părea, că vine din altă direcţie, nu din aceea, în care locuiaŭ Beduiniï. Nu se putea sci însе, cine sunt, ceï ce vin, căcï privirea o împedecaŭ dóuĕ micï coline.

Nu preste mult de-asupra acestor movile apărură dóuĕ ţevï de puşcă, apoï dóuĕ chipiurï şi dóuĕ uniforme negre. La vederea lor Jocerau îşi răzimă puşca de zid şi demandă servitorilor, să deschidă pórta. El recunoscu uniforma acésta, era a chasseurilor de Africa.

Pórta nicï nu se deschisese încă, şi ceï doï călăreţi eraŭ deja aci. Jocerau ieşi cu faţa veselă înaintea lor şi îï pofti, să-ï fie óspeţi, până când Beduiniï nu-şi vor fi schimbat locuinţa.

Într'acestea de după coline se ivi o cétă întrégă de călăreţi. Eraŭ vre-o doispredece înşi.

„Nu putem primi propunerea ta," respunse ofiţerul, „căcï avem mandat, să patrolăm graniţa şi să învĕţăm pe şeïcul Beduinilor despre sfinţenia frontierelor franţozescï. Spune-mï maï bine, unde e lagĕrul Beduinilor?"

Prin respunsul acesta Jocerau se vedea înşelat în aşteptările sale. El se temea, că aducerea la ordine a Beduinilor nu va fi un lucru chiar aşa de uşor, după cum se părea ofiţeruluï.

Orientat asupra loculuï, unde se aflaŭ Beduiniï, ofiţerul dădu semnalul de plecare.

De pe cea dintâiu colină se vedea destul de bine lagĕrul Beduinilor. Nu eraŭ maï multe de şepte opt corturï, grupate tóte în jurul unuï cort maï mare. Din puţinătatea acésta a corturilor ofiţerul presupuse, că Beduiniï aceştia nu puteaŭ să fie nisce órde vagabunde, ci aceştia, câţi eraŭ aci, nu sunt decât suita răsboïnică a şeïculuï, şi în casul acesta a bună samă periculósă pentru Jocerau. Îşi strînse dar soldaţiï, şi porniră în mers lin.

Cam la treï sute de paşi dela lagĕr se opriră şi pe un punct puţin maï înălţat plantară un steguleţ treïcolor. Apoï ofiţerul legă năframa sa de puşca unuï chasseur şi porni spre taběra Beduinilor spre a parlamenta.

Beduiniï, carï observară în curênd sosirea soldaţilor, se suiră fie care pe cal gata de luptă. Când vĕdură acum pe călăreţi înaintând spre taběra lor, unul dintre eï le ieşi înainte. Ofiţerul îï spuse, că doresce a vorbi cu şeïcul. Beduinul se întórse spre a-ï spune stăpânului sĕu dorinţa Francezuluï. Omar porni spre ofiţer fără nici o suită. Acesta vĕdêndu-l, că vine singur, încă se desfăcu de însoţitoriï sĕï şi grăbi înaintea şeïculuï.

„Tu eştï conducĕtoriul tribuluï aceluia?" întrebă ofiţerul într'un idiom priceput şi de Arabï.

„Tu dicï!" răspunse şeïcul.

„Noï nu vedem cu ochï buni ómenï întrarmaţï apropiându-se de graniţa nóstră. Şi chiar de aceea superiorul meu m'a trimis, să te întreb, ce vreï?"

„Şeïcul Omar merge, încătrăŭ vre," răspunse Arabul superb. „El nu întrébă pe nimenï, dacă îï este permis, să mérgă, unde va, şi el rĕmâne acolo, până când îï place, şi se duce maï departe, când crede, că e bine."

„Frumóse vorbe, dar nicï una nu-mï răspunde la întrebarea mea. Că tu mergï în pustie, unde-ţi place, aceea e trĕba ta; dacă însе tăberescï în nemijlocita apropiare

de granițele nóstre, atunci avem datorința, să ne informăm despre gândurile tale și să ne asigurăm despre intențiunile-ți pacinice, și acésta în propriul nostru interes. În cas contrar să te silim, să-ți muți lagérul airia.“

Șeícul își ridică pumnul, éră apoi îl deschise întinḑênd palma spre ofițer.

„Vedi, Francezule, ce am eu pe palmă?“

„Nu vĕd nimica,“ ḑise ofițerul.

„Să scii dar, că tot atât de mult voiŭ băga eŭ în samă îndrumarea ta, că să-mi cerc alt loc de lagĕr. Dacă aĭ motiv de a te plânge asupra purtării ostașilor meĭ, atunci spune-mi-l. De nu, atunci tu rĕmâĭ în lagĕrul tĕŭ, și eŭ în al meŭ.“

„Când vom avé odată motiv de a ne plânge asupra purtăriĭ vóstre, atunci va fi prea târḑiŭ, că mĕ tem, că tu pe vremea aceea veĭ fi, unde te-a suflat vîntul. Ómenĭ cuminte se îngrijesc de cu vreme, și dacă tu nu sciĭ, să-mĭ daĭ alt rĕspuns maĭ bun, atunci veĭ vedé, cum ținutul acesta va fi preste câteva óre acoperit cu óste de a nóstră, și noĭ te vom sili, să ne areți coḑile cailor tĕĭ.“

„Francezule,“ îĭ rĕspunse Omar sumeț, „cumpĕnesce-ți vorbele. Noĭ suntem numaĭ o céĭă mică, și dacă am avé gânduri răsboĭnice, atunci am fi atâția, cât corturile nóstre ar acoperi pustia. Céta asta voĭ puteți, să o învingeți, dar Omar éră va veni, și dacă tu astăḑi vedi coḑile cailor nostri, nu va trece o lună, și tu veĭ vedé și nările lor.“

„Conced, că tu veĭ putĕ, să aduci încóce încă mulți semenĭ de aĭ tĕĭ. Dar noĭ încă nu suntem puținĭ. Înse după ce tu mĕ încredințezĭ, că n'aĭ nicĭ un gând rĕŭ, eŭ voiŭ să-ți cred. Dar însamnăți-o, șeícule, că colo am arborat flamura franceză, acolo e granița țĕriĭ nóstre. Să nu o trecĭ întrarmat, — aĭ plăti-o amar!“

„Fă, cum ți-se pare, că e bine,“ rĕspunse Omar, „dar la noĭ bărbatul, calul și arma sunt una, și nepotul profetului merge, unde vre.“

Cu cuvintele acestea Beduinul își întórse calul și sbură în galop la aĭ sĕĭ.

„Acum nu sciŭ, cum stăm cu acest lotru al pustieĭ,“ murmură ofițerul călărind încet înḑĕrĕpt. „Înse el cel puțin a vĕḑut, că noĭ suntem aci, și pe lângă tóte vorbele luĭ cele late se va păzi a întreprinde órece cu puținiĭ sĕĭ ómenĭ.“

Céta de călăreți porni. Ofițerul maĭ întră în câteva măieriștĭ și liniști spiritele înspăimîntate. Cu acésta a satisfăcut scopuluĭ, ce l-a avut recunóscerea sa. S'a întors în fort și a raportat comandantuluĭ despre numĕrul Beduinilor, despre mărimea lagĕruluĭ lor și despre resultatul convorbiriĭ sale cu șeícul. A amintit și propunerea luĭ Jocerau de a dispune o trupă în lagĕr în fața Beduinilor. Dar comandantul nu voia să scie despre așa ceva. El preferia a-și ține ómeniĭ adunați. Arâta înse totuși a făcut, că a trimis patrule micĭ în direcția lagĕruluĭ, pentru ca Beduinii să scie, că sunt păziți.

III. Un pas cutezat.

Câtăva vreme tóte eraŭ în deplină liniște. Șeícul Omar își ținea ómeniĭ sĕĭ din cale afară strict, nu-ĭ lăsa, să mérgă nicăiriĭ. Și dacă vedeaĭ totuși pe undeva pe câte un Arab trecênd frontiera franceză, acela era fără arme și umbla numaĭ pentru de a procura cele de lipsă pentru ceĭ din tabĕră. Spre acest scop eĭ maĭ mult umblaŭ în cele dóuĕ catune de ale Cabililor din apropiare. Pe lângă aceea maĭ vedeaĭ pe câte un Arab trecênd și pe la moșiile Francezilor, dar fórte rar. Preste tot era liniște, și nicĭ din o parte nu se ridica nicĭ o plângere.

Preste câteva ḑile apărură și în ferma luĭ Jocerau câțiva Arabi spre a cumpĕra unele și altele. De dragul păciĭ eĭ aŭ fost primiți, cum se cade. Primirea acésta bună aduse preste câteva ḑile pe alțiĭ, carĭ cumpĕrară bucate, și apoi éră pe alțiĭ, carĭ veniră, să-și umple foiĭ cu apă. Cu un cuvînt viniaŭ tot alțiĭ și alțiĭ sub diverse pretexte. Blanca nu maĭ era curiósă ca altă datĕ; cât ce vedea câte o cămilă arabă, se retrăgea în interiorul căsiĭ. De altcum nicĭ nu maĭ întreba nimenĭ de mărgeaua Gialmareĭ.

Cu tóte liniștea acésta înse un ochiŭ atent ar fi descoperit totuși ceva. Așa de pildă ar fi observat, că nicĭ când nu vine un Arab de dóuĕ orĭ, ci totdeuna tot alțiĭ noĭ. Dacă vre un Arab rĕmânea în curte neobservat, îndată își întorcea privirea spionând în tóte părțile. El se uĭta la înălțimea ziduluĭ, la structura edificiuluĭ intern, la grilajul fereștiĭ, — tóte acestea cu atâta precauțiune, cât nimenĭ nu-ĭ observa. Cine ar fi presupus, că pentru ce stă cutare Beduin întors cu spatele cătră feréstă? Cine ar fi sciut, ce va raporta el acasă? Nimic altceva, decât că grilajul fereștiĭ a treia dela pórtă este maĭ slab ca celealalte și asa ma departe, lucruriĭ la carĭ nu se gândia nimenĭ

Chiar și vecinii începură a se deda c Beduinĭ, și fiind că eraŭ cumpĕrători bun toți se împrietiniră cu *presența lor.*

(Va urma.)

Editor și redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

(21) 2—3

Escriere de concurs.

La de noŭ înființata școlă comunală gr cat. din Iancahida cu limba de propunere magiară-română în asemenea proporțiune pentru postul de învĕțătoriŭ se escrie concu cu terminul de 1 August st n. 1895, pe lângă emolumentele următóre:

1. 400 fl., ce se primesc în rate lu nare anticipative.
2. Cuartir liber în edificiul școliĭ grădină.
3. 20 fl. competință lignară anuală
4. 4 orgiĭ de paie pentru încălzire locuinței învĕțătorescĭ.
5. 5 fl. spese de cancelarie.

Pentru aceste învĕțătoriul este oblig a instrua pe pruncii români gr. cat. în că tările bisericescĭ, Dumineca și în serbăto a se presenta în biserica gr. cat. și a ți strană cu pruncii.

Afară de órele oficióse este îndator învĕțătoriul a da mână de ajutoriŭ cantorulu pentru care la înmormîntări de ómenĭ ma va primi o remunerațiune de 1 fl., ér la în mormîntări micĭ 50 cr.

Doritoriĭ de a obține acest post sun rugați a-și trimite cererile lor provĕḑute cu I. Absolutoriŭ preparandial. II. Testimoni de cualificațiune. III. Carte de botez și d atestat despre purtarea morală și servițiu prestat până aci, cel mult până în 1 Au st. n. 1895 la subscrisul preot gr. cat. și di rector al școleĭ com. gr. cat. din *Jankahi* cottul Torontal, p. u. *Nagy-Becskerek.*

Petru Pop
preot gr. cat. și dir. școliĭ co

Licitare minuendă

se va ține la Blaș în 8 August a. c. l 10 óre a. m. spre elocarea zidiriĭ un case capitulare în piațul Blașuluĭ. Preț preliminat face 12.392 fl. 85 cr.

Condițiunile se pot vedé în Blaș l Capitul. (22) 1—1

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscința pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum și până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icóne sâute, dimpreună cu așeḑarea acelorŭ obiecte în fața loculuĭ, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele maĭ ieftine.

Cu proĭecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosĕbită, și tóte mĕ îndreptățescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câștigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurință mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 23—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blaș.

Anul V. Blaș 27 Iuliŭ 1895. Numĕrul 30.

Guvernul și gimnasiul nostru.

Cetitoriĭ nostri cunosc nĕcasurile, ce în timpul din urmă s'aŭ năpăstuit asupra gimnasiuluĭ nostru din Blaș. Sciŭ, că pentru o inscripție, a cărei erminĭ pot fi escepționați din punct de vedere creștinesc, dar din punct de vedere politic nicĭ decât, și care a fost pusă în fruntea tablouluĭ de fotografiĭ a studenților maturisanți din est-an, fără ca cineva să fie reflectat la cuprinsul eĭ, ministrul de culte și instrucțiunea publică a ordonat cercetare în contra studenților maturisanți și în contra profesoruluĭ de clasă Ciriac B. Groze.

Încă nicĭ nu s'a terminat afacerea acésta, și étă un noŭ ordin al ministruluĭ de culte și instrucțiunea publică dispune, ca cercetarea disciplinară pornită în contra profesoruluĭ Groze să fie estinsă asupra întreguluĭ corp profesoresc dela gimnasiŭ.

Atât afacerea cu studenții maturisanți, cât și cea a profesorilor dela gimnasiŭ e pendentă. Tocmaĭ de aceea a ne amesteca în espunerea detaĭlurilor, pe cum și a vederilor nóstre, este nu numaĭ neoportun, ci chiar periculos pentru desnodarea fericită a lucruluĭ.

Avem în fruntea bisericiĭ nóstre un Cap ilustru și un Consistoriŭ, compus din ómenĭ, cărora deopotrivă le zace la inimă binele bisericiĭ și a némuluĭ nostru. Eĭ deopotrivă sunt rĕspunzĕtorĭ înaintea luĭ Dumnezĕŭ, a generației presente și a celeĭ următóre pentru toți pașiĭ, ce-ĭ vor întreprinde între așa de grele jurstărĭ.

A preocupa decĭ orĭ a influința hohotărîrile lor, este și necuviincios și nepolitic. Și noĭ nu putem să nu reprobăm la acest loc procedeul tuturor acelora, carĭ nu sciŭ ține margini în tractarea cestiunilor acestora, ci trag clopotul cel mare și prin asta prejudecă desnodăriĭ liniștite a cestiuniĭ.

Nu voim să dicem prin asta, că presa nóstră nu are dreptul de a se ocupa de cestiunea acésta. Din contră părerea nóstră e, că presa are chiar datorința, să țină publicul nostru în curent cu afacerea întrégă, întru cât se póte face acésta fără a trece marginile impuse prin gravitatea situațiuniĭ și prin însemnătatea intereselor de sub cestiune. Pentru că în sfârșit gimnasiul din Blaș este o scumpă comóră a archidieceseĭ, a provincieĭ mitropolitane și a némuluĭ românesc întreg.

Tocmaĭ considerarea acésta ne îndémnă și pe noĭ, ca din incidentul celeĭ maĭ nóuĕ ordinațiunĭ ministeriale să spunem și noĭ ceva despre afacerea acésta.

Înainte de tóte trebue să bată la ochĭ forțarea aceea și lipsa de procedură logică, ce o dovedesce ministrul în afacerea acésta. Când era vorbă de studenții maturisanți, ministrul a dispus, să se facă investigare în contra studenților și a profesoruluĭ Groze *prin corpul profesoral.* Acum vine ministrul, și investigarea ordinată în contra profesoruluĭ Groze o *estinde asupra întregului corp profesoresc,* fiind că o parte a studenților cu ocasiunea întrăriĭ în Blaș a Preasfințituluĭ nostru Mitropolit ar fi cântat „Deștéptă-te Române" și „Doĭna luĭ Lucaciŭ".

Dóuĕ anomaliĭ se află în procedura acésta. Una e chiar absurditate. Anume din dispoziția cea maĭ nóuă a ministruluĭ ar urma, ca *corpul profesoresc să facă cercetare asupra sa.* A dóua anomalie este, că ministrul estinde o cercetare pornită pentru un lucru asupra unuĭ alt lucru de totuluĭ tot deosebit de cel dintâiŭ atât prin timpul, în care s'a întîmplat, cât și prin natura sa.

Se vede maĭ departe din procedura domnuluĭ ministru, că cércă anume ocasiunĭ pentru a puté apĕsa gimnasiul din Blaș și eventual pentru a-l închide.

E adecă probabil, că domnul comisar ministerial esmis în causa studenților maturisanți va fi raportat stăpânuluĭ sĕŭ, că din tótă investigarea n'a resultat nimic culpabil. Trebuia decĭ aflat ceva incident noŭ, fie chiar și născocit, cum de fapt e, pentru a maĭ da un ghiold gimnasiuluĭ din Blaș.

În sfârșit procedura ministruluĭ pare a dovedi, că totul este îndreptat în mare parte în contra Capuluĭ mitropolieĭ și archidieceseĭ nóstre. S'a pus împotriva voinței lor. Acum voesc, să-l plece și să-l compromită.

Dumnezĕŭ e cu noĭ!

Feuilleton.

Sclăvia la Elinĭ și Romanĭ ceĭ vechĭ.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum«.)
(Continuare.)

Romanĭ ziceaŭ: Câțĭ sclavĭ, atâția inimicĭ. „Eĭ nu ne sunt inimicĭ, ci noĭ ni-ĭ facem inimicĭ," rĕspunde Seneca și spune apoĭ metoda, cu care Romanĭ și-ĭ făceaŭ inimicĭ: „Nefericitul sclav (în ființa de față a stăpânuluĭ) n'are voe, să mișce buzele, nicĭ chiar pentru a grăi. Cu ajutoriul toégului se împedecă orĭ ce șoptire; chiar și lucrurĭ, carĭ le fac sclavĭ preste voea lor, tușirea, strĕnutarea, sughițarea se pedepsesc cu bătăĭ. Cu pedépsă grea se pedepsesce orĭ ce sunet, care turbură tăcerea. Tótă nóptea staŭ eĭ trezĭ și muțĭ. — Noĭ abusăm de eĭ nu ca de ómenĭ, ci ca de animale de povară." [2])

De órece arare orĭ se sevârșia vre o crimă fără de ajutoriul orĭ de scirea sclavilor, stăpânii aveaŭ de multe orĭ motiv urgent spre a delătura orĭ a ucide astfel de mărturiĭ primejdióse. Cicero amintesce un cas, în care un sclav a fost restignit, numaĭ după ce i-s'a tăiat maĭ întâiŭ limba, pentru ca el să nu pótă da de gol pe stăpână-sa. [1]) Martial amintesce alt cas, în care stăpânul a tăiat sclavuluĭ sĕŭ limba și apoĭ a dis, că altiĭ aŭ făcut-o. [2]) Dacă un sclav ucidea pe domnul caseĭ, trebuiaŭ să móră toțĭ sclaviĭ, carĭ locuiaŭ sub acela-și coperiș. Așa aŭ fost uciși odată pe timpul luĭ Nero 400 de sclavĭ, pentru că eĭ nu împedecaseră uciderea stăpânuluĭ lor. [3]) S'aŭ dat casurĭ, că stăpâniĭ dispuneaŭ, să se taie sclavilor sĕĭ brațele, orĭ să se dea sclaviĭ de mâncare murenelor în lacul de pescĭ. [4]) Acela-și August, care scăpase de mórtea acésta pe un sclav al luĭ Vediŭ Pollio, maĭ târziŭ totuși a dispus, ca Eros ispravnicul luĭ să se rĕstignéscă de catargul uneĭ năĭ, pentru că a fript și a mâncat o pitpălacă, carea era dresată la luptă de animale și învinsese de maĭ multe orĭ. [5])

Negustătoriul, care a cumpĕrat sclaviĭ în lagĕrul Romanilor învingĕtorĭ orĭ dela piratĭ orĭ și acasă dela proprietarĭ de sclavĭ, îĭ oferia de vîndare pe nisce schele de lemn. De grumaziĭ fiesce cărui sclav atîrna acolo o tabliță, pe care sta scris, dacă sclavul este sănĕtos și fără de delicte din sclăvia luĭ de până acum. În tabernele negustătorilor de sclavĭ, în carĭ se găsiaŭ sclaviĭ ceĭ maĭ frumoșĭ, bărbațĭ și femeĭ, eĭ la dorința cumpĕrătoriuluĭ aveaŭ să se desbrace. [1]) Sclaviĭ ceĭ maĭ mulțĭ viniaŭ din Siria, Lidia, Caria, Misia, Frigia, ceĭ maĭ puternicĭ din Capadocia. Pe ce cale ajungeaŭ ómenii aceștia în sclăvie, o arată următoriul cas: Când Mariŭ din mandatul senatuluĭ a provocat pe Nicomede regele Bitinieĭ, să trimită contingentul sĕŭ de óste auxiliară, acesta a rĕspuns, că nu maĭ are supuși apți pentru servițiul militar, de órece arendatoriĭ romanĭ de vămĭ l-aŭ făcut aprópe pe toțĭ sclavĭ și ĭ-aŭ tîrît în provințele romane. [2]) Sclaviĭ dintre Galĭ și Germanĭ se folosiaŭ maĭ ales la lucrul câmpuluĭ. De altmintrea orĭ care se născea dintr'o sclavă, era sclav după nascere. El era proprietatea stăpânuluĭ mameĭ sale, și nu se maĭ întreba, cine îĭ este tată. Așa se întîmpla de multe orĭ, că un frate era sclavul frate-sĕŭ.

[1]) Sen. ep. 47.

[1]) Cic. pro Cluent. 66.
[2]) Epigr. 2, 82.
[3]) Tac. 14, 42—45.
[4]) Sen. de ira. 3, 40.
[5]) Plut. Apophth. VI, 778.

[1]) Suet. Octav. 69; Pers. 6, 77 sq.; Mart. 9, 60.
[2]) Diod. Fragm. 36, 3, 1.

Causa nóstră drépтă este. Gimnasiul nostru a crescut totdeuna tineri devotaţi patriei şi regelui, dar în acela-şi timp şi devotaţi, şi încă în egală mĕsură, némului lor. Renegaţii şi trădătorii nu sunt din şcóla Blaşului. Şi de aceştia le-ar trebui stăpânilor nostri. Înse lui Dumnedĕu nu-i trebuesc renegaţi şi trădători. Ér noi ascultăm mai vîrtos de Dumnedĕu decât de ómeni.

Guvernul póte să facă ori ce. Are puterea în mână. Dar să scie, că auctoritatea nóstră superióră este gata a-şi împlini tóte obligămintele, ce le are faţă de legile şi constituţiunea ţĕrii, nici decât înse nu va face de dragul unui ministru efemer vre o concesiune cât de mică, care să fie în opositie cu interesul bisericii şi al némului nostru.

Ér ceea ce privesce pe profesori, îl putem asigura pe dl ministru, că toţi sunt conscii de chemarea lor şi că mai bucuros vor umbla la cerşit, decât să tradeze cea mai scumpă comóră a bisericii nóstre şi a némului românesc: *gimnasiul din Blaş!*

Învĕţătorii catolici şi matriculele de stat. — Este bine cunoscut, că tóte reformele bisericesci lovesc în drepturile bisericii catolice, din care causă clerul şi poporul catolic fără de a veni în conflict cu consciinţa sa nu póte să ia parte activă la esecutarea lor luând asupră-şi vre un oficiu împreunat cu acéstă esecutare. Fiindcă lipsesce personalul de lipsă la esecutarea legilor celor nóuĕ, şi mai ales pentru oficiul de conducĕtori ai matriculelor de stat nu se află destui individi apţi pe la sate, după ce preoţii nu pot primi atare oficiu, ĕră notarii comunali şi cercuali şi altcum sunt destul de încărcaţi cu lucru, s'a ventilat cestiunea, că óre nu ar puté funcţiona docenţii şi ca conducĕtori de matricule? Învĕţătorii reformaţi pot primi acéstă funcţiune, căci nóuĕle legi nu vatĕmă dogmele reformate. Altcum stă înse lucrul cu învĕţătorii confesionali catolici. Ei sunt în serviţiul bisericii jignite în credinţă şi în drepturile sale, deci nu pot lua asupră-şi atare oficiu fără concesiunea espresă a auctorităţilor bisericesci. Ca să pótă da atare concesiune auctorităţile bisericesci catolice, — pe cum scrie „Pesti Hirlap", — primatele dela Strigon a recurs la Roma propunĕnd, ca şi învĕţătorii catolici să pótă fi aplicaţi ca conducĕtori de matricule de stat. Congregaţia incuisiţiunii ar fi aprobat propunerea primatelui avisându-l despre acésta prin scripta din 16 Maiu. Dară pe cum e informată numita fóe, hotărîrea congregaţiunii a cassat-o Papa şi Rampolla.

Aşa espune lucrul organul magiar al francmasonilor. „M. Àll." la inceput a susţinut, că tot lucrul cu propunerea primatelui la Roma este o scire sensaţională, de cari sciri publică destule ziarele mai vîrtos în sesonul de faţă. Acum înse şi „M. Àll." este informat din loc, ce merită credinţă necondiţionată, că:

„Conferinţa episcopéscă pertractând cestiunea, că óre póte-se permite învĕţătorilor catolici primirea oficiului de conducĕtori ai matriculelor de stat, unanim a hotărît, că acésta nu o permite nici legea şcolară nici consciinţa.

„Faţă de acéstă hotărîre unanimă guvernul folosindu-se de cardinalul primate s'a adresat la Roma, şi acolo cogregaţiunea episcopilor şi a ordurilor religióse în adevĕr a conces, ca pe lângă anumite cautele învĕţătorii să pótă primi conducerea matriculelor de stat. Causa la acésta a fost, că nu s'au înaintat congregaţiunii datele neapĕrat de lipsă pentru judecarea causei. Se póte dice, că s'a înaintat congregaţiunii un raport falsificat ori domol dicĕnd, mistificat.

„Primatele îndată a încunoscinţat guvernul despre hotărîrea congregaţiunii şi a trimis-o şi episcopilor diecesani ca inviaţiune cu totul secretă spre us privat.

„Corĕspunde deplin adevĕrului, că congregaţiunea a fost făcută atentă cu privire la rătĕcirea sa, şi i-s'au pus la dispositie datele necesare. Ori cine a făcut-o acésta, a făcut bine: prin ea a mântuit de un mare scandal pe catolicii ungari guvernaţi în un mod aşa de nefericit.

„În consecinţă e adevĕrat şi aceea, că Curia a interdis cardinalului-primate publicarea hotărîrii aduse pe basa actelor neesacte, şi el de nou a încunoscinţat auctorităţile bisericesci despre nóua hotărîre.

„Aceste sunt acte aparţinĕtóre de guvernarea internă a bisericii, cari numai prin o indiscreţiune de tot curiósă au putut ajunge la cunoscinţa lui „Pesti Hirlap"."

Acusa, ce o ridică „M. Áll." împotriva înaltului prelat din Strigon, este fórte gravă. Chiar pentru aceea noi o publicăm sub reservă.

Archiepiscopul Walsh. — Pe cum am anunţat deja, archiepiscopul irlandez Walsh nemijlocit înainte de alegerile pentru parlamentul din Londra a dispus, ca în tóte bisericile catolice din Irlanda să se cetéscă o epistolă pastorală, în care dînsul osîndesce desbinarea Irlandesilor şi mai ales pe cea a bărbaţilor lor de stat şi de odată îndĕmnă pe Irlandezii catolici la concordie în interesul lor politic-naţional. Asta s'a întîmplat în Britania cea protestantă, carea pe cum sciut este, trăesc în dusmănie seculară cu Irlandezii catolici. Şi totuşi nu-i trece nici unui bărbat de stat anglez protestant nici prin gând, să se supere asupra acestei epistole pastorale. Angleziî nu sunt adecă dirigaţi de o clică jidano-magiară radicală, francmasonă intolerantă. De altmintrea lui Tisza Kálmán i-a fost ĭertat, ca înainte de asta cu câteva luni să dea în public pastorilor calvinesci instrucţia, ca ei pentru causa protestantă să nu lucre numai de pe amvon, ci „să pĕtrundă până la vetrele familiare". Protestanţilor li-se ĭertă tóte. Dar când s'a ivit cestiunea, ca episcopatul catolic din Ungaria în faţa esecutării legilor bisericesci-politice să dea clerului şi poporului instrucţie prin o epistolă pastorală colectivă, atunci „Pester Lloyd" a dat episcopatului de scire, că să bage de samă, ce face, şi să-şi aducă aminte de aceea, că *are încă mult de perdut.*

Jidanii dela „Pester Lloyd" sigur au în-

La ceî bogaţi un sclav avea să sevârşéscă numai un fel de lucru, ba pentru fiesce care lucru eraŭ mai mulţi sclavi. Bogaţii aveaŭ atrienses pentru atriul caseî, cubicularii pentru odaea de durmit, secretarii pentru epistole, lectores, introductores, nomenclatores, dispensatores saŭ ispravnicî, sclavi pentru scaldă, bucătarî, degustatores, tabellarii saŭ purtătorî de epistole, purtătorî de lectică, cocişi, păzitorî de uşe, carî zăceaŭ legaţi cu lanţ ca câniî ş. a. m. d. Stăpâna caseî avea în alaiul sĕŭ propriŭ sclavi şi sclave, şi numai pentru sclavii din cetate eraŭ mai multe de o sută şi dóuĕdecî de oficii. Mulţi dintre sclavi nu-şi vĕdură nici odată stăpânul. [1]) Mulţi stăpâni trebuiaŭ să-şi ţină un sclav, numai pentru ca acesta în cas de lipsă să-i spună numele cutărui ori cutăruî sclav. Eraŭ şi silentiarii, carî aveaŭ să impună ceteî celoralalţi sclavi tăcere şi ordine. [2]) Aŭ fost Romanî bogaţi, carî avură şi 10—20,000 de sclavi. Aceştia firesce că eraŭ mare parte lucrătorî de pămînt. [3]) Cras a avut atâţia sclavi, cât numai architecţii şi bărdaşii lui eraŭ preste 500. Scaur a avut preste 4000 de sclavi de oraş şi sigur cel puţin tot pe atâţia la ţară la lucrul câmpului. Pe timpul lui August un libertin a avut 4116 sclavi. A avé mulţi sclavi era unul dintre semnele cele mai de frunte ale bogăţieî. De aceea sclavii formaŭ o parte din zestrea miresei. O lege a lui August intenţiona restrîngerea liberărilor de sclavi prin testament; ea opria pe stăpân a libera mai mulţi de partea a cincia a sclavilor şi statoria ca maxim pentru liberărî de acestea o sută de sclavi. Aşa dară stăpâni cu câte 500 de sclavi eraŭ destul de deşi. De minim pentru un om cu stare Horaţiŭ pare a fi privit numĕrul de dece sclavi. Pretorul Tuliŭ venise dela vila sa la Roma numai cu cincî sclavi, şi acésta Horaţiŭ o privi de lucru necuviincios. [1]) Mulţi sclavi de rang mai înalt aveaŭ ĕrăşi sclavii sĕi proprii ori aveaŭ vicesclavi, vicarii.

Întocmai ca şi în Elada, aşa şi în Roma fasiunea unui sclav înaintea judecătorieî nu se privia de dovadă, dacă ea nu s'a făcut în urma torturării, numai cât în Roma sclavul nu putea să pîréscă pe stăpânul sĕŭ nici să fasioneze împotriva lui. Escepţiunile dela regula asta eraŭ puţine. Dimpotrivă sclavii se torturaŭ pentru a stórce dintr'înşii o fasiune favorabilă pentru stăpânii lor. Se torturaŭ mai departe sclavii pentru a stórce dintr'înşii fasiuni împotriva unui acusat, care nu le era stăpân. [1]) Dacă era vorbă de un delict al sclavului, firesce că el trebuia să trécă prin tortură. [2]) Dar pe timpul împeraţilor sclavii de multe ori se torturaŭ, pentru ca să mărturiséscă împotriva stăpânilor lor. [3])

Înzădar veî cerca în dreptul roman pentru sclavi de pe timpul republicii şi de pe al împĕraţilor celor dintâiŭ hotărîrî mai umane. Şi sfăşiarea familiilor de sclavi atîrna dela placul negutătorilor şi stăpânilor de sclavi: ei puteaŭ să despărţéscă pe soţ de soţie, mama de pruncî, şi să-i vîndă în altă cetate. Sclăvia din punct de vedere iuridic avea să se asemene cu mórtea, [4]) — sclavii după dreptul civil aveaŭ să se privéscă de neesistenţi, [5]) — un stăpân pe basa unui contract închiat cu un sclav nu se obliga la nimica, [6]) — nici un sclav nu putea să pîréscă pe stăpânul sĕŭ înaintea judecătorieî, [7]) — sclavii nu comiteaŭ adulteriŭ, şi cu eî nu se comitea adulteriŭ, [8]) — tot, ce câştiga sclavul, era al stăpânului luî, — era ĭertat a sili o sclavă la faptă urîtă şi în contra voiî eî, [9]) —

[1]) Petron. 37.
[2]) Senec. ep. 47; Fabretti Inscr. p. 207; Salvian. de gub. 4, 3.
[3]) Senec. de vit. beat. 17; Plin. H. N. 33, 1.

[1]) Sat. 1, 3, 12; 1, 6, 107 sq.

[1]) Tac. Ann. 3, 67; Paull. 5, 16, 2 sq.
[2]) Paull. 5, 16, 1; Cod. h. t. 15.
[3]) Wasserschleben, de quaest. per torment. ap. Rom. Berol. 1837. p. 18 sq.; p. 35; p. 78 sq.
[4]) Dig. 35, 1, 50.
[5]) Dig. 50, 17, 32.
[6]) Cod. 2, 14, 13.
[7]) Dig. 5, 1, 53.
[8]) Dig. 48, 5, 6.
[9]) Senec. controv. 5, 33.

ţeles aci în rîndul cel dintâiŭ confiscarea averilor bisericescĭ. Averile acestea sigur aŭ fost câştigate pe cale maĭ drépt̆ă şi se folosesc spre scopurĭ maĭ bune decât averile Jidanilor, şi totuşi ce ar păţi acea fóe creştină, carea ar cuteza, să amenińţe pe Jidanĭ aşa, pe cum amenińţă Jidanii pe catolicĭ? Numaĭ cât nu se află fóe catolică, carea să amenińţe cu răpire hotéscă. Aşa ceva póte să facă numaĭ foĭ influinţate de Jidanĭ.

Sperăm însе, că episcopatul catolic al Ungarieĭ nu se va lăsa a fi intimidat prin amenińţărĭ de acestea. Cleruluĭ înalt din Ungaria încă i-se pot aplica fórte bine cuvintele, carĭ le-a rostit deunădĭ nu fără temeiŭ Negri în senatul italian, că „Papatul nicĭ odată nu a fost aşa de puternic ca acum, şi anume chiar pentru că Italia l-a adus în o posiţie, în care el apare ca jertfă, în o posiţie, carea e potrivită spre a-ĭ potenţa puterea spirituală“.

Omenie liberală. — „Nemzet“, organul aceluia-şĭ guvern, care a inscenat scandalele electorale din Nyitra şi confiscă pretutindenea dreptul electoral al oposiţionalilor şi maĭ ales al catolicilor, îşĭ însuşesce acum un punct din programul partiduluĭ poporal şi se face, ca şi cum ar dori realisarea acestuĭ punct. „Nemzet“ doresce de o cam dată cel puţin egalarea censuluĭ din Transilvania cu cel din Ungaria şi o împărţire maĭ egală a cercurilor electorale. Dar apoĭ îndată adauge următórea mărturisire interesantă:

„Întrebarea e, dacă o reformă orĭ alta ar fi stricăciósă intereselor nóstre naţionale, dacă anume parlamentul unguresc şĭ-ar perde caractĕrul aşa dicênd esclusiv magiar, şi elementele naţionalităţilor ar forma o fractură puternică a luĭ? Noĭ *suntem marĭ prietinĭ aĭ dreptăţiĭ* şi cunóscem axioma Romanilor: „Justitia regnorum fundamentum.“ Dar noĭ scim şi aceea, că justiţia la Romanĭ juca rola cea maĭ neînsemnată în provinţe, şi că nicĭ un stat nu a fost aşa de violent, viclén, nemilos şi nimicitoriŭ de poprórĕ ca statul roman. *Nóuĕ nicĭ de cum nu ne-ar impune, dacă óre cineva ar susţiné, că stăpânia raseĭ, dacă ea îşĭ are rădăcina în nedreptate, nu póte să dăinuéscă mult.* Noĭ mărturisim, că dacă interesul raseĭ magiare ar pretinde susţinerea stărilor de astădĭ, noĭ am fi pentru susţinerea eĭ şi am fluera pe înţelepciunea abstractă. Dacă întrebarea s'ar pune aşa, că rasa nóstră să renunţe la rola politică conducĕtóre orĭ *să susţină basele nedrepte ale egemonieĭ sale,* atunci noĭ am pretinde cea din urmă.“

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Reformele bisericescĭ şi acum predominéză situaţiunea politică în patria nóstră. Încă nicĭ una nu s'a pus în praxă, şi guvernul şi simte, că ele nu sunt practice, ci aŭ lipsă de modificărĭ şi corecturĭ. Aşa § 137 al articululuĭ de lege XXXI din 1894 (legea despre dreptul matrimonial) dispune espres, că actele acelor procese matrimoniale, carĭ nu vor fi pertractate şi finalisate de tribunalele bisericescĭ până la întrarea legiĭ în vigóre, adecă până la 1 Oct., să fie străpuse tribunalelor civile. Guvernul a dat şi o ordinaţiune în privinţa acésta. Prevĕdênd guvernul, că tribunalele matrimoniale bisericescĭ nu vor asculta de ordinaţiune, spre a evita conflicte nóuĕ cu auctorităţile eclesiastice declară prin semioficiosul „Pester Lloyd“, că la dorinţa părţilor litigante judecătoriile civile vor începe da capo cu investigarea şi pertractarea acestor procese. Adecă guvernul recunósce, că § 137 nu este esecutabil, şi codificarea dispositieĭ cuprinse în el era superfluă. Sperăm, că dóră se vor convinge, că superflue sunt şi alte dispositiĭ, prin ce se conturbă armonia dintre biserică şi stat.

Roma.

„Osservatore Romano“ publică o scrisóre a Papeĭ cătră episcopatul Belgieĭ, în care invită pe episcopĭ, să convóce un congres spre a delibera asupra mijlócelor de a restatori armonia între catolicĭ. Scrisórea Sfinţieĭ Sale se închie cu un apel, prin care catolicii sunt recercaţĭ a se opune cu energie teoriilor perverse ale socialismuluĭ, carele luptă în contra statuluĭ şi a bisericiĭ confundând dreptul divin cu cel uman.

Se anunţă, că Papa Leo XIII a încredinţat pe misionariĭ francezĭ aĭ congregaţiuniĭ „Adormiriĭ P. C. V. Maria“, să administreze parochiile şi şcólele gr. catolice din Stambul şi Hadikjói (în Constantinopol). În şcóle se vor propune şi studiile gimnasiale. Maĭ departe Vaticanul va sprijini comitetul francez, ce s'a constituit spre a funda în Constantinopol un institut teologic maĭ înalt pentru cualificarea preoţimiĭ de ritul grecesc.

Franţa.

Ministrul-preşedinte a călĕtorit în ţilele trecute la S. Pol spre a fi de faţă la solemnitatea deschiderii nouluĭ gimnasiŭ. La primire parochul local a salutat pe ministru şi în numele credincioşilor l-a rugat, să asigure libertatea de cosciinţă, căcĭ prin acésta va face mare folos patrieĭ. Ministrul în rĕspuns ce e drept a accentuat, că guvernul respectéză libertatea de consciinţă a cetăţenilor. Cele ce se petrec adĭ în Franţa însе îl desmint pe dl Ribot.

Ţiarul parisian „Verité“ comunică o epistolă deschisă cătră archiepiscopul de Paris şi cătră cel din Reims recercându-l, să încépă lupta în contra statuluĭ pentru taxarea nedrépt̆ă a ordurilor religióse. Altcum episcopatul francez nicĭ până acum nu a stat în neactivitate faţă de acea taxare, ci cu energie a protestat în contra eĭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

„Tribuna“ publică în nrul de Mercurĭ un comunicat, prin care pe 10 Aug. se convócă la Budapesta congresul naţionalităţilor din Ungaria spre a statori un program de acţiune politică legală, ca astfel Românĭ, Slovacĭ şi Sêrbĭ cu puterĭ unite să lupte spre a deveni în patrie acel factor impunĕtoriŭ, ale cărui drepte pretensiunĭ nicĭ un moment nu pot fi nesocotite. Comunicatul e subscris de Vasilie Mangra şi Dr. St. Petrovicĭ din partea Românilor, Paul Mudron şi Samo Daxner ca delegaţĭ din partea Slovacilor, Dr. Emil Gavrila şi Nicola Ioximovicĭ din partea Sêrbilor. Comunicatul cuprinde resultatul unei seriĭ de consultărĭ începute în 1893 şi terminate în 21 Iuliŭ 1895. Fiecare partid are să trimită la congres cel puţin 16 delegaţĭ. Trebue să recunóscem, că o acţiune politică comună, energică şi bine condusă ar avé resultate favorabile naţionalităţilor. Numaĭ cât nu prea sunt prospecte pentru o atare acţiune.

Aprópe întrégă presa magiară oposiţională acusă guvernul pentru abusurile comise la conscrierea alegĕtorilor dietalĭ. În cercurile, unde staŭ rĕŭ guvernamentaliĭ, jumĕtate din alegĕtoriĭ oposiţionalĭ

---

acestea eraŭ principiĭ de ale dreptuluĭ roman pentru sclavi. Încă şi pe timpul împĕraţilor se întîmpla, de stăpânii pe sclaviĭ ceĭ bolnavĭ şi slăbiţĭ de bĕtrâneţe, carĭ aŭ ajuns, să le fie o povară, îĭ espuneaŭ pe insula Tibruluĭ, pentru ca eĭ acolo să péră de fóme. Împĕraţiĭ opriră maĭ târdiŭ lucrul acesta. Împĕratul Claudiŭ a hotărît, ca sclavul, pe care stăpânul sĕŭ l-a alungat din causa morbuluĭ, să fie liber. [1]) Adevĕrat că din hotărîrea asta în casurile cele maĭ multe sclavul nu avea nicĭ un folos, căcĭ ce să şi fie făcut bolnavul şi miserul cu darul libertăţiĭ? Ospitalurĭ nu esistaŭ. Afară de aceea ne maĭ spune Vegeţiŭ, că stăpâniĭ vindeaŭ astfel de sclavĭ pentru un preţ de batjocură, maĭ ieftin decât vitele de jug. Singura urmă despre scutul, ce i-se da sclavuluĭ în timpurĭ maĭ vechĭ, a fost aceea, că pe când censura avea încă însemnătate ca tribunal de moravurĭ, censorul pedepsia pe stăpânul acela, care maltracta pe sclaviĭ sĕĭ orĭ îĭ lăsa, să péră de fóme. [2])

Pe timpul împĕraţilor adevĕrat că sórtea sclavilor de o parte s'a înăsprit prin aceea, că tortura se aplica maĭ des ca maĭ înainte, şi că sclaviĭ se supuneaŭ torturiĭ şi pentru a se stórce din eĭ o fasiune nefavorabilă pentru stăpâniĭ lor. Dar de altă parte s'aŭ introdus şi îmblănduirĭ esenţiale. Până când Romaniĭ îşĭ făceaŭ eĭ înşi-şĭ legile, lor nu le-a trecut nicĭ prin gând, să mărginéscă în óre care chip atotputinţa stăpânilor preste sclavĭ. [1]) Numaĭ după ce aŭ început eĭ a-şĭ primi legile de-a gata dela împĕraţiĭ sĕĭ, numaĭ după aceea a apărut o Lex Petronia, carea opria a vinde sclavĭ fără de concesiune din partea judecătorieĭ, pentru ca eĭ să se lupte cu animalele sĕlbatice. [2]) După aceea s'a oprit a ucide orĭ a castra sclavĭ. [3]) Prefectul cetăţiĭ putea să purcédă împotriva stăpânilor, dacă eĭ tractaŭ în chip crudel cu sclaviĭ sĕĭ orĭ din avariţie îĭ lăsaŭ să péră de fóme. [4]) S'aŭ statorit acum şi asiluri pe sama sclavilor. Sclavul, care dinaintea cruzimiĭ stăpânuluĭ sĕŭ scăpa la un asil, se vindea pe cale oficiósă altuĭ stăpân. Deja August şi Tiberiŭ aŭ dispus visitărĭ de ale ergastulelor, în carĭ une oria se trĭaŭ şi ómenĭ liberĭ şi se siliaŭ la lucru asemenea sclavilor. [5]) Adrian, care dintre împĕraţi preste tot a făcut maĭ mult pentru domolirea sclăvieĭ, între altele a desfiinţat ergastulele. [6]) Dar ele totuşi aŭ rĕmas în us şi după aceea în maĭ multe locurĭ.

(Va urma.)

[1]) Suet. Claud. 25.
[2]) Dionys. frag. 20, 1. ed. Mai.

[1]) Dig. 50, 17, 32.
[2]) Dig. 48, 8, 11.
[3]) Spart. Hadr. 18; Suet. Domit. 7.
[4]) Senec. de benef. 3, 22.
[5]) Suet. Oct. 32; Tib. 8.
[6]) Spart. Hadr. 18.

sunt omişi din conspectele electorale sub diverse preteste. Alte guverne se folosiaŭ de abusurĭ la alegerĭ: guvernul actual e maĭ prevĕdĕtor, organele luĭ fără mulţĭ scrupulĭ lasă afară din conspecte pe alegĕtoriĭ, despre carĭ cred, că le-ar face nĕcas. Foile opositionale tóte strigă asupra guvernuluĭ volnic, dar de aceea nu-şĭ aduc aminte, că şi opositionaliĭ aŭ conlucrat întru a zădărnici dreptul electoral al Românilor din Ardél.

Austria.

Parlamentul a votat în şedinţa din 20 a c. şi în a treia cetire budgetul anuluĭ 1895. La votarea nominală aŭ fost pentru budget deputaţiĭ polonĭ, corservativiĭ, Sloveniĭ, Tirolezĭĭ de sud şi partea cea maĭ mare a stîngiĭ unite germane, cu totul 185 de voturĭ; în contra luĭ aŭ fost Cehiĭ tinerĭ, Germaniĭ naţionalişti, creştiniĭ socialĭ, câţiva membri de aĭ stîngiĭ unite germane şi uniĭ deputaţĭ, carĭ staŭ afară de partide. Când a votat membrul clubuluĭ polon rabinul Dr. Bloch, antisemitul Schneider a protestat afirmând, că rabbi Bloch şĭ-ar fi câştigat mandatul prin înşelăciune, fiind pe masa camerĭĭ actele despre acésta. Schneider a fost provocat prin preşedinte la ordine.

Clubul liberal german e în descompunere. În şedinţa din 18 a c. a clubuluĭ Hallvich a făcut grave imputărĭ luĭ Russ, că a folosit ministeriul luĭ Plener spre a se face tiranul clubuluĭ. Disolvarea partiduluĭ, retragerea luĭ Plener şi a luĭ Petz numaĭ luĭ Russ sunt de a se ascrie. Russ în rĕspunsul sĕŭ a afirmat, că Hallvich prin unele foĭ liberale germane a intrigat în contra luĭ Plener şi a luĭ Wurmbrandt. Închiderea şedinţeĭ a împedecat desvoltarea scandaluluĭ.

Bulgaria.

Se pare, că tinĕrul stat, care n'a scuturat încă deplin jugul musulman, îşĭ foloseşte libertatea câştigată spre propria nimicire, căcĭ stările, ce domnesc aḑĭ în Bulgaria, numaĭ la anarchie şi nimicire pot duce. La înmormîntarea luĭ Stambulov întîmplată Sâmbătă după amĕḑĭ inimicĭĭ defunctuluĭ aŭ inscenat demonstraţiunĭ şi scandale, a căror urmărĭ nu se pot încă prevedé. La înmormîntare aŭ fost de faţă maĭ multe deputaţiunĭ şi representanţiĭ tuturor puterilor. Deputaţiunea din Varna a jurat, că va rĕsbuna uciderea luĭ Stambulov. Cununĭ s'aŭ trimis preste 300, între carĭ câte una dela Monarchul nostru, regina Angliei şi regele Românieĭ. Ajungênd conductul la locul, unde s'a comis atentatul asupra luĭ Stambulov, Petcov a început un discurs, dară o cétă întrarmată a produs prin descărcare de revolvere o panică grozavă. Stambuloviştiĭ şi consuliĭ străinĭ aŭ fost atacaţĭ formal cu ciomege şi pumnale fiind uniĭ din eĭ greŭ răniţĭ, ĕră soţiile lor insultate. Cununile aŭ fost sfîrticate şi împrăştiate. De aicĭ înainte servitoriĭ consulatelor mergeaŭ pe lângă domniĭ lor cu revolverele în mână. Înaintea catedraleĭ s'a produs o nóuă panică. Copiiĭ puşĭ, să ducă cununile, voiaŭ, să le adune de pe stradă; o parte a publiculuĭ le ajuta, ĕră alta îĭ împedeca. Serviţiul funebral în catedrală a fost de tot scurt. În cemeteriŭ o mulţime de popor era la mormîntul luĭ Paniţa, care pentru o conjuraţiune făcută în contra prinţuluĭ Ferdinand a fost osîndit la mórte, pe când era Stambulov ministru. Mulţimea demonstra în contra luĭ Stambulov strigând: „Jos cu Austriacii! Jos cu Şvabiĭ! Jos cu consuliĭ, complicĭĭ luĭ Stambulov!“ Dintre consulĭ numaĭ cel al Românieĭ şi cel al Sêrbieĭ aŭ însoţit sicriul până la mormînt. Despre aceştĭ doĭ consulĭ se anunţă, că mulţimea i-a aruncat la pămînt şi i-a călcat cu piciórele. Sicriul s'a depus în mormînt fără serviţ funebral şi fără cuvîntările proiectate. Representanţiĭ puterilor aŭ remonstrat la guvern pentru insultele suferite.

Antipatia faţă de Ferdinand, care petrece la băĭ în Karlsbad, cresce fórte, şi chiar şi o parte a armateĭ s'a înstrăinat de el. În Tirnova, Varna şi Filipopol s'aŭ lipit placate cu inscripţia: „Principele Şvab trebue alungat din ţară!“ Cu deosebire e îndreptată ura rusofililor în contra Magiarilor şi a ḑiariştilor jidano-magiarĭ din Budapesta, a căror prietin spun, că ar fi fost Stambulov. Între cetăţeniĭ din Sofia un comitet a început colectă pentru monumentul generaluluĭ austriac Haynau, care în 1849 a tăĭat mulţĭ Magiarĭ.

Prinţul Ferdinand, a căruĭ condolenţă şi cunună mortuară a respins-o cu indignaţiune familia luĭ Stambulov, este deja usat. Tótă presa europénă este în contra luĭ. Între diplomaţĭ încă e lăţită credinţa, că el nu este apt pentru corona, la care aspiră, din care causă nicĭ nu va fi recunoscut nicĭ când de puterile europene. Rusofiliĭ sunt aplicaţĭ a-şĭ alege un principe pe placul Rusieĭ cu eschiderea luĭ Ferdinand şi a miculuĭ sĕŭ fiŭ Boriş.

Ca suspecţĭ cu asasinarea luĭ Stambulov sunt arestaţĭ Gheorghiev şi Tufekciev. Un asasin cu numele Halev s'a refugiat. Auctorităţile sunt inculpate, că nu desvóltă energia cuvenită spre a prinde şi pedepsi pe asasinĭ. Guvernul prin organele sale voesce a face lumea, să crédă, că asasinarea a fost numaĭ o rĕsbunare privată pentru condamnarea maioruluĭ Paniţa şi nu a fost omor politic.

Foile jidano-magiare din Budapesta strigă, că guvernul şi ministruĭ afacerilor esterne ce face pentru pedepsirea insultele aruncate de Bulgarĭ asupra Magiarilor? S'a colportat deja şi scirea, că dóuĕ corpurĭ de armată austro-ungară aŭ început a se mobilisa.

„Vaterland“ pare a avé dreptate a conchide din insultele acelea, că representarea Ungarieĭ prin Jidanĭ ungurescĭ pe peninsula balcanică nu e chiar priinciósă. Vor avé şi Bulgariĭ rusofilĭ cuvinte de a susţiné prin placat, că mórtea luĭ Stambulov o deplâng numaĭ Jidaniĭ, începênd dela „Kölnische Zeitung“ şi până jos la „Pester Lloyd“.

Sêrbia.

Scupcina a primit proiectul de lege referitor la conversiunĭ, prin care crede guvernul sêrbesc a regula finanţele ţĕriĭ. Lunĭ s'a închis prin rescript regal sesiunea estraordinară. După închiderea sesiuniĭ a fost mare recepţiune la conac. Regele şi-a esprimat faţă de deputaţĭ bucuria pentru votarea bubdgetuluĭ. În 15 Aug. regele va călĕtori în străinătate, unde va petrece cam dóuĕ lunĭ.

Macedonia.

Frecările dintre armata turcéscă şi bandele de insurgenţĭ în loc de a se linişti ieaŭ dimensiunĭ tot maĭ marĭ. Turciĭ aŭ trimis la faţa loculuĭ 6000—7000 de soldaţĭ, carĭ însĕ nu sunt de ajuns pentru suprimarea revoluţiunĭĭ. Insurgenţiĭ primesc în continuŭ ajutóre din Bulgaria. Maĭ mulţĭ ofiţerĭ dimisionând din armata bulgară aŭ trecut la insurgenţĭ, pe carĭ îĭ organiséză milităresce. La întrevenirea puterilor europene Bulgaria a trimis armată la frontiera dinspre Macedonia. Presenţa armateĭ în loc de a spăria pe insurgenţĭ îĭ încurajéză.

Grecii protestéză în contra uneltirilor bulgare în Macedonia, pe carea o consideră de o ţară grecéscă. În Atena s'a format o reuniune numită. „Falanga Macedonéná“, carea prin colecte publice voesce, să organiseze o legiune spre a întreveni cu armele în ajutoriul fraţilor lor din Macedonia. Guvernul grecesc nu împedecă, ci spriginesce moralminte (căcĭ materialminte nu are, cu ce) legiunea. Sêrbiĭ încă privesc cu ochĭ rĕĭ machinaţiunile bulgărescĭ în Macedonia. Pe cum se vede, întrégă peninsula balcanică e în ferbere.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 29 fl. 23080.78

Ciril Deac administrator protopopesc în Şeuţ a colectat dela:

Ciril Deac adm. protop.	fl.	10.—
Biserica gr. cat. din Şeuţ	„	5.—
Simeon Tanco preot	„	1.—
George Todoran învĕţ.	„	1.50
Petru Tanco	„	1.—
Biserica gr. cat. a Monoruluĭ	„	5.—
Vasiliŭ Onigaş	„	1.—
Isidor Titieni	„	1.—
Ieremie Tahiş	„	1.—
Dumitru Moldovan	„	1.—
Teodor Tanco	„	—.50
Ilie Czira	„	—.50
Perie Ilie	„	—.10
Simeon Epure	„	—.15
Gavril Drăgan Petrica	„	—.10
Samuel Gräser	„	—.30
Vinditsmann Ignat	„	—.20
Artene Neagoş	„	—.10
Mihailă Puntea	„	—.50
Octavian Hărşan preot în Gledin	„	1.—
Biserica gr. catolică din Gledin	„	1.—
Toma Vasile	„	—.20
Andreiŭ Ciucea cantor	„	—.20
Romul Ciucea învĕţător în Gledin	„	—.20
Grigorie Mateiŭ curator primar	„	—.20
Demetriŭ Oltean preot în Morărenĭ	„	1.—
Biserica gr. cat. din Morărenĭ	„	1.—
Gregoriŭ Boca preot în Rusumunti	„	1.—
Biserica gr. cat. din Rusumunti	„	1.—
Ioanŭ Pop preot în Nuşfalăŭ	„	2.—
Mihail Bota cantor	„	2.—
Morariŭ George învĕţ.	„	1.—
Dşóra Aurelia Vasilichi	„	1.—

Biserica gr. cat. din Nuşfalău	„ 2.—	
Ioan Nuţu	„ —.50	
Biserica gr. cat. Sierling	„ 1.—	
Şcóla gr. cat. din Sierling	„ 1.—	
Nicóră Gorea	„ —.20	
Roşca Grigorie	„ —.20	
Bartas Vasilie	„ —.40	fl. 48.05
Dumitru Dragoş din Băiuţ		„ 5.—
Reuniunea de împrumut şi păstrare din *Ilva-mare*		„ 10.—
Societatea *„Perşeiŭ“* din Chizbaea		„ 20.—
	Suma fl.	23163.83

Convocare.

Adunarea generală a despărţemîntului XXV (M.-Ludoş) al Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român se va ţiné în şcóla din M.-Ludoş la 4 Aug. st. n. 2 óre p. m. On. domni membri şi toţi spriginitorii acestui institut cultural sunt rugaţi a se presenta şi a participa la acésta adunare.

Obiectele: 1. Deschiderea adunării. 2. raport despre lucrările comitetului despărţemîntului. 3. Raportul cassariului. 4. Înscrierea de membri noi. 5. Discusiune asupra eventualelor propuneri în interesul Asociaţiunii. 6. Alegerea a doi ablegaţi la adunarea generală proximă a Asociaţiunii. 7. Defigerea loculuï pentru adunarea viitóre a despărţemîntului.

M.-Ludoş în 23 Iuliŭ 1895.

Nicolaŭ Solomon
directorul despărţemîntului.

Convocare.

Adunarea generală ordinară a despărţemîntului XIII (Abrud) al „Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român“ prin acésta se convócă pe diua de 11 August st. n. a. c. 10 óre antemerid. în biserica greco-orientală din Sohodol-sat, cu următoriul

Program:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul subcomitetului: a) al secretariului, b) al cassariului.
3. Esmiterea unei comisiuni pentru incassarea taxelor şi înscrierea de membri noi.
4. Cetirea disertaţiunilor, ce se vor insinua la presidiŭ cu 24 óre înainte de şedinţă.
5. Întregirea comitetului.
6. Defigerea loculuï pentru ţinerea proximei adunări generale.
7. Propuneri eventuale.
8. Esmiterea unei comisiuni pentru verificarea procesului verbal.

Roşia-montană, 16 Iuliŭ 1895.

Dr. Simeon Caian
director.

Ioan Maior
secretar.

Avis.

Despărţemîntul XVI Selagian Chioran al „Asociaţiunii Transilvane pentru lit. rom. şi cultura pop. român“ îşi va ţiné adunarea sa generală în 11 August st. n. a. c. în Şimleul-Silvanieĭ, la care a participa cu onóre sunt invitaţi membriĭ fundatoriĭ, ordinariĭ şi ajutatoriĭ ai „Asociaţiunii“, pe cum şi toţi aderenţii culturiĭ naţionale române.

Şimleul Silvanieĭ la 16 Iuliŭ 1895.

Alimpiŭ Barbolovicĭu
vicar for. şi direct. despărţ. XVI.

Convocare.

Reuniunea învĕţătorilor gr. cat. din A. Diaconatul părţilor Sătmărene aparţ. dieceseĭ Oradane îşi va ţiné **adunarea generală** anuală la 8 Aug. st. n. a. c. la 9 óre din di în comuna Vetés, la care P. S. D. membri ai reuniunii cu tótă onórea sunt invitaţi.

Membriĭ ord. ai reun. să notifice presidiului cu 8 dile previe scusele pentru eventuala lor absentare; pe cum şi doritoriĭ de a diserta cu ocasiunea adunăriĭ, elaboratele să le trimită la presidiŭ tot la acel termin.

Competinţele şi restanţele sunt a se respunde până la 1 August.

Programa: 1. Celebrarea cultului divin la 7 óre în di. 2. Deschiderea şedinţei. 3. Raportul comitetului. 4. Alegerea comisiunilor, şi anume: a) comisiunea candidatóre, b) pentru constatarea casseĭ reuniuniĭ, c) pentru conscrierea membrilor noĭ şi incassarea taxelor, pe cum d) pentru censurarea disertaţiunilor înainte la presidiŭ. 5. Raportul comisiunilor. 6. Alegerea biroului, a comitetului şi a presidenţilor cercurilor filiale. 7. Cetirea disertaţiunilor aprobate prin comisiunea respectivă. 8. Propuneri practice. 9. Defigerea loculuï şi a timpului adunăriĭ generale proxime. 10. Propuneri diverse referitóre la înaintarea scopului reuniunii.

Dat în Careĭ la 20 Iuliŭ 1895.

Gavrilă Lazar
prot. distr. Careĭ, preşed.

Georgiŭ Murĕşan
notariŭ.

Noutăţi.

Din Archidiecesă. Multonoratul *Simeon Augur,* paroch gr. cat. în Ocniţa şi notariul tractului protopopesc al Făgăraşului, este numit administrator protopopesc interimal al aceluia-şi tract.

Concurs la staţiuni docentale s'a escris cu terminul 15 Aug. n.: I. Protop. Catineĭ: 1. *Ormenişul de câmpie* cu emolumentele: 195 fl., 150 mĕsuri à 14 l. cucuruz, cuartir şi grădină ½ jug. 2. *Tuşin* (cant. doc.) cu emol.: 185 fl., cuartir, 2 grădini, stolă 25 fl., loc cant. 9 jug. 1200□°. II. Protop. Coşocneĭ: 1. *Tothaza-Bothaza* (ambul.) cu emol.: 280 fl. şi cuartir. 2. *S. Iacobul de câmpie* (cant. doc.) cu emol.: 10 fl., stola 25 fl., 271 metrete cucuruz à 20 l., loc un cemeteriŭ şi 9 jug., cuartir şi grădină de ½. 3. *Corpade* (cant. doc.) cu emol.: 70 fl., stola 31 fl. 60 cr., 97 metrete marĭ de cucuruz, 30 de dile de lucru, loc 5 jug., cuartir cu grădină de 400□°. 4. *Ghirişul rom.* şi *Vaĭda-Cămăraş* (cant. doc.) cu emol.: 187 fl., stola 50 fl., loc cu venit de 63 fl., cuartir cu grădină de 400□°. 5. *Jucul sup.* (cant. doc.) cu emol.: 70 fl., stolă şi lectical 30 fl., 35 metrete marĭ de naturaliĭ, o grădină şi 5 jug., cuartir cu grădină de 700□°. III. Protop. Mediaşuluï: *Velţ* (cant. doc.) cu emol.: 300 fl., 2 sorţi de lemne, cuartir şi grădină. IV. Protop. Morlaceĭ: *Poienĭ* (cant. doc.) cu emol.: 227 fl. 70 cr., stolă 21 fl. 30 cr., 28 metrete marĭ de bucate, un fînaţ şi un arătoriŭ cu venit de 14 fl., 17 dile de lucru. V. Protop. Sebeşului: 1. *Cut* (doc. prim.) cu emol.: 300 fl. şi cuartir cu grădină. 2. *Cut* (doc. sec.) cu emol. 200 fl. 3. *Hĕpria rom.* cu emol.: 300 fl. şi cuartir cu grădină. VI. Protop. Reghinului: 1. *Adrian* (cant. doc.) cu emol.: 230 fl., stolă 50 fl., 25 metrete cucuruz, cuartir cu grădină. 2. *Curticap-Toldal* (ambul. cant. doc.) cu emol.: 200 fl., stolă 40 fl., 8 hl. cucuruz, un agru şi cuartir cu grădină. 3. *Gurgiŭ* (cant. doc.) cu emol.: 222 fl., stolă 23 fl., 45 mĕsurĭ cucuruz, dreptul de lemnărit 10 fl., cuartir cu grădină. 4. *Habic* (cant. doc.) cu emol.: 199 fl. 18 cr., stolă 24 fl., 42 metrete cucuruz, 42 dile de lucru, competinţa de lemne 8 fl. 40 cr., dóuĕ cemeteriĭ şi o grădină, cuartir cu grădină. 5. *Orşova* (cant. doc.) cu emol.: 200 fl., stolă 40 fl., 60 fl. din porţ. can. cant., cuartir cu grădină. 6. *Petelea* (cant. doc.) cu emol.: 300 fl., cuartir cu grădină. 7. *Telec* (cant. doc.) cu emol.: 80 fl., stolă 20 fl., folosinţa de loc 141 fl., dile de lucru 11 fl., lectical 38 fl., competinţa de lemne 10 fl., cuartir cu grădină.

Înmormîntarea generalului Doda s'a sevârşit în 19 a c. cu o pompă démnă de marele defunct, participând un public de mai multe miĭ de ómenĭ şi numeróse deputaţiuni nu numaĭ din patria nóstră, ci şi din România. Oficiul funebral l-a celebrat episcopul Popea cu mare asistenţă. Intimiĭ defunctului adună datele de lipsă pentru biografia luï. Se spune, că marele general a lăsat un memoriŭ de natură politică, care după dorinţa luï ar fi să se publice în Germania. „Dreptatea“ aduce scirea, că surorile decedatului aŭ hotărît a concede revederea, sortarea şi parţiala edare a scrierilor luï unuï comitet, care sub presidiul Esc. Sale FML. Teodor cav. de Seracin în curênd îşi va începe activitatea.

Politica şi armata. Este sciut, că membriior activi aĭ armateĭ nu le este ĭertat a face politică, şi acésta e bine. Ceĭ ce numaĭ ca reservişti aparţin armateĭ, pot să-şi deprindă în tótă libertatea drepturile politice. Szemnecz Emil, redactorul resposabil al diaruluï „M. Állam“ şi locotenent de honvedĭ în reservă, din incidentul sancţionăriĭ căsătorieĭ civile a scris articulul „Consummatum est“, în care procurorul şi curtea cu juraţi aŭ descoperit crima de lesa maiestate. Szemnecz a fost condamnat la 8 luni de carcer şi la perderea oficiului pe un an. Fiind el şi ofiţer a fost supus şi la judecata tribunalului de onóre a regimentului de honvedĭ din Alba regală, care fără a ţiné samă de atitudinea politică a diuï Szemnecz l-a absolvat. Urmarea a fost, că ministrul Fejérváry nu a voit, să apróbe sentinţa aceluï tribunal, pe colonelul Hubert, care a dus presidiul, l-a concediat, éră afacerea locotenentelui în reservă Szemnecz a supus-o spre deliberare tribunaluluï militar de onóre al regimentului din Budapesta, care tribunal aflând pe Szemnecz vinovat l-a lipsit de rangul de ofiţer. Sentinţa a dóua — fiind pe placul diuï ministru — a fost aprobată făcêndu-se cunoscut oficios, că Szemnecz Emil nu mai face parte din corpul ofiţeresc. Ziarele, carĭ nu staŭ în serviţiul guvernului, cualifică de arbitrară procedura ministruluï de honvedĭ susţinênd, că numaĭ pentru aceea a insistat, să fie condamnat Szemnecz, pentru că acesta combate în fóea sa politica guvernului. Cu alte cuvinte reservistiĭ, carĭ nu fac politică după placul guvernuluï, aŭ să simtă rigórea regulamentului militar.

Ceĭ 23 de inspectori de matricule denumiţi. Partea cea mai mare a inspectorilor e recrutată din amploiaţi comitatensi. În cercurile locuite de români sunt denumiţi: În cercul XII cu sediul în Beregszász pentru comitatele: Ung, Bereg, Ugocea şi Maramurĕş Dr. Ferenczy Elek; în cercul XIII cu sediul în Sătmar pentru comitatele Sătmar şi Selagiŭ Magos Károly; în cercul XIV cu sediul în Dej pentru com. Bistriţa-Năsĕud, Solnoc-Dobâca şi Cluş protopretorele Flatt F.; în cercul XV cu sediul în M.-Oşorheiŭ pentru com. Murĕş-Turda, Tîrnava mică şi Odorheiŭ protopretorele Kathonay D.; în cercul XXI cu sediul în Braşov pentru com. Braşov, Treĭ-Scaune, Tîrnava mare şi Făgăraş protopretorele din Arad Ottlik G.; în cercul XVII cu sediul în Aiud pentru com. Sibiŭ, Alba inferióră şi Turda-Arieş protopretorele din Ernot Feiszeghy S.; în cercul XVIII cu sediul în Deva pentru com. Hunedóra şi Arad protopretorele Barcsay B.; în cercul XIX cu sediul în Timişóra pentru com. Caraş-Severin şi Timişóra deputatul dietal săsesc Filtsch J.; în cercul XX cu sediul în Becicherecul mare pentru com. Torontal asesorul orfanal Vertán P.; în cercul XXII cu sediul în Oradea mare pentru com. Bihor protopretorele Szunyog L. Român e denumit numaĭ vicenotarul comitatens din Cluş Vas. Dumbravă la Nyiregyháza (cercul al XI-lea).

Conferinţa interparlamentară de pace este convocată pe 13 August în Bruxelles. Dl Urechiă a invitat pe ablegaţii străini, să nu consîmtă la ţinerea conferinţei din 1896 în Budapesta. Deputaţiĭ magiarĭ se pregătesc a participa la conferinţă în numĕr mare, pentru ca să paraliseze acţiunea Românilor, vom vedé, ce le va succede.

Facultatea teologică a „vechilor“ catolici din Bern împlineşce ăst an anul aĭ dóuĕdecilea al esistinţeĭ sale între mórte şi viaţă. Cu greŭ se va hotărî ea a ĭubila, căci întrégă facultatea se compune din patru profesori şi cinci studenţi.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Câteva lineamente pentru unŭ eventualŭ regulamentŭ alŭ constituirii mitropolitului cu concursulŭ clerului și alŭ poporului. Modulŭ de față alŭ alegerii mitropolitului nostru combinatŭ cu disposițiile Pravilei și cu praxa antică bisericéscă ne póte submínistra lineamentele pentru unŭ regulamentŭ, după care ar fi a se purcede la constituirea mitropolitului cu împreună lucrarea clerului și a poporului.

În unŭ atare casŭ patru vorŭ avé să fie factorii la constituirea mitropolitului, și adecă:

1. Clerulŭ și poporulŭ din întrégă provincia mitropolitană.
2. Episcopii sufraganí: de Orade, Lugoșŭ și Gherla.
3. Maiestatea Sa împĕratulŭ și regele Apostolicŭ.
4. Santitatea Sa Pontificele Romei.

Cum va avé însĕ să se întîmple conlucrarea acestorŭ patru factorí?

Modalitatea de până acum va rĕmâné în esență și mai departe cu acelŭ adausŭ, că în ea se va intercala și conlucrarea factorilorŭ noi.

Până acum clerulŭ ardelénŭ candida treí persóne, dintre carí Maiestatea Sa denumiea pe una, pre carea apoi Sfinția Sa Pontificele Romei o întăriea.

Candidarea de treí persóne va avé deci să rĕmână și mai departe, căci are deja la noi unŭ trecutŭ, și afară de aceea este o instituțiune curatŭ orientală.

Dreptulŭ de a candida însĕ se va estinde și la clerulŭ din părțile ungurene și la poporulŭ din provincia mitropolitană întrégă, așa că clerulŭ și poporulŭ din tóte patru diecesele va candiea pre cele treí persóne.

Determinarea mai de aprópe și mai în detaiŭ, cum va avé să fie representatŭ clerulŭ și poporulŭ la congresulŭ de candidare, se va face în regulamentulŭ respectivŭ după cumpănirea tuturorŭ împrejurărilorŭ. O scădere mare la totŭ casulŭ va trebui să fie implută. Și adecă candidarea celorŭ treí persóne va trebui să se întîmple după o atare modalitate, încâtŭ cu totŭ dreptulŭ să se pótă dice, că candidații suntŭ în adevĕrŭ dorițiĭ maiorității clerului și poporului alegĕtoriŭ. Asta nicĭ nu e cu putință, dacă votarea se va întîmpla ca până acum, adecă votându fiesce care numaĭ odată și numaĭ pentru o singură persónă, ci va trebui să se voteze de treĭ orĭ, adecă pentru fie-care candidatŭ odată, saŭ să se voteze numaĭ odată, însĕ fiesce care alegĕtoriŭ să voteze pentru treĭ persóne.

Din numĕrulŭ de treĭ alŭ candidaților sinodulŭ archierescŭ alŭ episcopilorŭ nostri sufraganí, a cărorŭ conlucrare o poftesce Pravila, va avé să alégă cu maioritate pre unulŭ, pre care apoĭ îl va propune Maiestății Sale spre denumire. Denumitulŭ apoĭ va avé să fie confirmatŭ de Sfinția Sa Papa dela Roma.

Dacă în cadrulŭ lineamentelorŭ acestora s'ar regula constituirea mitropolitului nostru, amŭ puté dice, că dreptulŭ electoralŭ de astădĭ l'amŭ desvoltatŭ în conformitate și cu principiile ecuității și dreptății, și cu disposițiile Pravileĭ și chiarŭ și cu principiile pracseĭ antice bisericescĭ.

Bărbați conduși de ideĭ radicale și în lucrurile bisericescĭ arŭ dori póte, ca din lineamentele espuse să lipséscă candidarea alor treĭ persóne, și să fie înlocuită cu alegerea uneĭ singure persóne.

Chiarŭ după mórtea Mitropolitului Vancea, când cestiunea dreptului de alegere fu ventilată prin unele foĭ, s'aŭ aflatŭ bărbați, carí în totŭ dreptulŭ nostru de alegere nu vedeaŭ scădere mai mare decâtŭ candidarea de treĭ persóne, și întâiŭ și mai întâiŭ cereaŭ delăturarea eĭ și înlocuirea cu alegerea uneĭ persóne singure.

Însĕ precum amŭ vĕdutŭ deja, candidarea de treĭ persóne este o instituțiune curatŭ rĕsăriténă și practisată în biserica dintimpurile vechí. Și așa nu se póte dice, că e o instituțiune străină în biserica nóstră.

Chiarŭ dimpotrivă alegerea uneĭ singure persóne numaĭ de cătră clerŭ este o instituțiune calvinéscă, și pentru aceea străină de biserica rĕsăritului și de a nóstră.

Pre lângă aceea regele Ungarieĭ în urma privilegiilorŭ apostolice din timpurile vechĭ avea dreptulŭ de a denumi pre episcopĭ și mitropoliți la tóte scaunele vacante. Prin unirea nóstră cu s. biserică a Romei regele a căpĕtatŭ dreptulŭ acesta și asupra scaunului nostru mitropolitanŭ cu atâtŭ maĭ vîrtosŭ, că curêndŭ după s. unire s'a îngrijitŭ și de o dotațiune cuvenincióséa pentru mitropolitulŭ nostru.

Cu tóte aceste însĕ curtea împĕrătéscă ca să câștige inimile Românilorŭ, nu și-a estinsŭ dreptulŭ denumirii asupra scaunului nostru mitropolitanŭ în forma, în carea îlŭ deprindea la scaunele episcopescĭ și mitropolitane romano.catolice, ci a lăsatŭ clerului și maĭ departe dreptulŭ de a concurge la constituirea mitropolitului, și ĭ-a restrînsŭ dreptulŭ numaĭ întru atâta, încâtŭ a poftitŭ, că de aci încolo să nu maĭ alégă o singură persónă, că în epoca calvină, ci să candideze treĭ persóne în conformitate cu pracsa bisericiĭ resăritului, dintre carĭ apoĭ împĕratulŭ și regele apostolicŭ să albă dreptulŭ a denumi pre una după placŭ.

Prin disposiția acésta a curteĭ fu asiguratŭ și dreptulŭ clerului și alŭ monarchului ca patronŭ alŭ bisericiĭ.

Dacă originea modalității, după carea se întîmplă alegerea, n'ar fi calvină, atuncĭ nu fără óre care mândrie amŭ puté să dicemŭ, că privilegiulŭ, ca și clerulŭ să conlucre la constituirea mitropolitului, în întrégă biserica catolică din Ungaria singurŭ archidiecesa nóstră îlŭ are.

În urmă chiarŭ și din motive tactice nu putemŭ dice, că e maĭ puținŭ bună candidarea alorŭ treĭ persóne decâtŭ alegerea uneĭ singure persóne. Căcĭ e maĭ ușorŭ a câștiga maioritate pentru treĭ candidați decâtŭ pentru unulŭ, de-órece fiindŭ treĭ locurĭ de împlutŭ, și nu numaĭ unulŭ, maĭ mulțĭ dintre alegĕtorĭ potŭ vota pentru agreatulŭ lorŭ. Și așa nu ușorŭ se póte întîmpla ca să se repetéscă alegerea maĭ de multe orĭ, fără ca să se pótă ajunge la maioritate, prin ce nu numaĭ că spiritele se înverșunéză, ci totŭ dreptulŭ de alegere póte fi periclitatŭ, căcĭ nepntêndu-se obține maioritate pentru nimenĭ, în urmă guvernulŭ póte ar păși la mijlocŭ și ar denumi elŭ însușĭ mitropolitŭ.

Să nu uĭtămŭ însĕ, că și valórea alegeriĭ și a candidăriĭ atîrnă în linia întâiă dela libertatea votanților.

În epoca calvină clerulŭ alegea o singură persónă. Alegerea era însĕ numaĭ o formalitate góliă, de-órece clerulŭ trebuia să alégă pre acela, pre care îlŭ doriea principele. Cu multŭ maĭ bine ar fi fostŭ decĭ și atuncĭ, dacă clerulŭ ar fi candidatŭ treĭ persóne, dintre carĭ principele apoĭ să denuméscă pre una, însĕ clerului să-ĭ fie lăsatŭ libertate deplină de a vota pentru cine va voi.

În epoca sfinteĭ uniriĭ clerulŭ a candidatŭ treĭ persóne. Curtea împĕrătéscă însĕ nicĭ odată nu a influințatŭ candidarea, ci clerulŭ a fostŭ totŭdeauna libĕrŭ în votare.

La candidarea din 1782 comisariulŭ regescŭ recomandă clerului candidarea lui Iacobŭ Aronŭ prepositŭ la Oradea mare și alui Andreiŭ Zetkei prepositulŭ dela Muncaciŭ. [1]) Clerulŭ însĕ a candidatŭ numaĭ pre celŭ de întâiŭ, și împĕratulŭ totŭ numaĭ dintre ceĭ treĭ doriți aĭ clerului a denumitŭ episcopŭ.

Putemŭ să dicemu, că în ceștĭ doĭ seculĭ dela s. unire deși clerulŭ nu a alesŭ numaĭ o singură persónă pentru scaunulŭ episcopescŭ, ci a candidatŭ totădeauna treĭ persóne, totuși s'a bucuratŭ de libertate la votisare, de carea nu s'a bucuratŭ în epoca calvină, când nu candida treĭ persóne, ci alegeaŭ numaĭ una.

Totŭ lineamintele aceste arŭ fi și pentru unŭ regulamentŭ cu privire la constituirea episcopilorŭ sufraganĭ cu singura escepțiune, că la constituirea episcopilorŭ va avé să coopereze numaĭ clerulŭ și poporulŭ din diecesa respectivă și nu din provincia mitropolitanŭ întrégă.

(Va urma.)

* * *

[1]) Acte sinodali de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 111, 127 și 188.

Despre duel.

Nu-i vorbă, suntem un popor rĕmas de lume şi trebue să alergăm, până ne iese sufletul, dacă vom să ajungem popórĕle Europei apusene. Un avantaj însĕ totuşi avem în alergătura asta: pe când popórĕle apusene s'aŭ frĕmîntat mult, până aŭ putut să trécă de popórĕ civilisate, pe atuncia noi progresele le primim tóte dumicate şi avem numai să le înghiţim şi să le mistuim.

Dar apoi şi înghiţim şi mistuim multe de tóte şi fără alegere. Numai de nu ne-am strica stomacul, căci atunci nu este Karlsbad pe lume, care să ni-l vindece.

Aşa a aflat de o vreme încóce tineretul nostru, că Românii n'aŭ simţ de onóre. Cum aşa? D'apoi étă aşa:

Am auḑit odată o anecdotă. Călătoria un Anglez printre Români. El umbla cu o căruţă uşóră şi aşedată pe córde. În drum întîlni pe un Român, care îşi mâna boii înjugaţi la car. Sciut este, că Românul nu se feresce bucuros din drum de dragul domnilor. Aşa a făcut şi Românul nostru: înzădar i-a dat Anglesul să înţelégă, că să se ferésca din drum. Se vede că Românul i-a mai şi ḑis câte una, care nu se potrivia în bontonul anglezesc. Se vede apoi, că Anglezul mai şi înţelegea câte o vorbă românéscă şi a dat de veste, că Românul l-a vătĕmat. Ce a fost deci mai firesc decât aceea, ca Anglezul să provóce pe Român la duel. L-aŭ şi pus pĕcatele, să-l facă pe Român, să înţelégă, că ei amîndoi aŭ să se bată. Numai atâta i-a mai trebuit. Românul îndată scóte leuca dela car şi — Anglezul cu vînĕtările în spate şi pe braţe într'u aducere aminte a declarat, că Românii n'aŭ cultură, nici simţ de onóre.

Nu sciŭ, dacă povestea asta spune un lucru, care să se fie întîmplat, dar orî s'a întîmplat lucrul, orî nu, el este fórte caracteristic. Românii până ieri alaltăieri nu voiaŭ să scie nimica despre duel. Ostaşi viteji aŭ fost ei totdeuna. Deunăḑi éră am cetit în „Vaterland" din Viena urmatórea scire de ḑi:

„Serbare commemorativă. Regimentul de infanterie Nr. 64, care e garnisonat în Saraievo, Dumineca trecută a ţinut o serbare commemorativă înălţătóre de suflete. Sâmbătă în ḑiua aniversară a lupteĭ dela Biskupitz (1866) s'a aranjat la locul de ţintă în Pofalici pe sama ostăşimiĭ o dare la ţintă cu premiĭ. Comandantul de corp generalul de cavalerie br. de Appel, care s'a presentat la locul de ţintă, a lăudat de repeţite orî resultatele dăriĭ la ţintă şi a împărţit nimeritorilor celor mai buni numĕróse premiĭ în bani. Duminecă diminéţă la 7½ óre regimentul s'a pus în rînd în curtea căsarmeĭ Philippovics, şi colonelul de Chizzola a rostit o cuvîntare în limba românéscă, în care a arĕtat însemnătatea serbăriĭ commemorative şi a îmbărbătat ostăşimea la imitarea esemplului de vitejie strălucită, carea a dovedit-o regimentul în 1866. La 1 óră a fost în refectoriul ofiţerilor un prând festiv, la care între alţiĭ aŭ luat parte ca óspeţi şi mareşaliĭ locotenenţi cavaler de Gradt şi Gustas. Toastul cel dintâiŭ l-a rostit mareşalul locotenent cav. de Gradt pentru Maiestatea Sa împĕratul, după care musica militară a intonat imnul poporal. Colonelul de Chizzola a depins într'o cuvîntare avîntată activitatea gloriósă a regimentului în răsboiul din 1866 şi a toastat pentru comandantul de corp şi mai apoi pentru generaliĭ şi óspeţiĭ de faţă. De sĕră a aranjat regimentul în lagĕrul de apĕrare o sĕrbătóre de lagĕr, carea a înveselit nu numai pe ostaşi, ci şi pe numĕroşiĭ privitorĭ civiliĭ."

Scirea acésta, neînregistrată de nicĭ o altă fóe românéscă, am reprodus-o aci ca dovadă, că şi ceĭ de altném încă recunosc vitejia Românilor. Şi pe lângă tótă vitejia la Români nu s'a înculbat rĕul dueluluĭ. Meritul de a-l încuíba între Români va să şi-l câştige generaţia română mai nóuă. Încă arare orĭ, dar totuşi se ivesc între Români aşa numite „afaceri de onóre".

Apariţia asta nóuă în societatea românéscă îmĭ spune, că a scrie despre duel este deja şi la noi un lucru de actualitate.

Fórte adese orĭ putem să cetim mai ales în foi străine despre sinucideri. Une oria cetim, că óre cine a făcut numai încercarea de a se sinucide. A succes adecă vre unuĭ om inimos, să sară în urma celuĭ disgustat de viaţă, care a cercat mórtea în valurĭ, şi să-l răpéscă din braţele morţiĭ. Nu este fóe, fire-ar de orĭ ce colorit politic şi social, carea în casurĭ de acestea să nu laude bărbăţia şi nobila faptă a mântuitoriului de viaţă. Mai mult, nu este om pe lume, care să crédă, că nu ar lucra împotriva datorinţeĭ şi consciinţeĭ sale, dacă ar vedé, că óre cine s'a spîndurat, şi nu ar tăia funia în dóuĕ, de cumva ar mai fi sperare, că prin acésta s'ar mântui viaţa celuĭ nefericit.

Dar de ce e zădărnicirea uneĭ sinucideri o faptă. pe carea toţi o privesc de onorifică şi conformă datorinţeĭ? Numai pentru că printr'însa se împedecă un om dela sevârşirea uneĭ marĭ nedreptăţi. De cumva el ar fi îndreptăţit, să-şi ĭea însu-şi viaţa după placul sĕŭ, atuncia nimenia nu ar avé dreptul de a-l împedecă, dacă el sătul de viaţa pământéscă ar voi, să-şi ea rĕmas bun de ea. Dimpotrivă am face nedreptate mare aceluia, pe care l-am împedeca într'u a se sinucide, şi cel ce l-ar împedeca, nu s'ar face vrednic de laudă, ci de dojană şi de pedépsă. Însĕ nimenĭ nu va cuteza, să ḑică, că un atare om ar merita dojană şi pedépsă; împotriva acesteia s'ar revolta mintea sănĕtósă. Aşa de adânc e scrisă în inimĭ firea laudabilă a împedecăriĭ unuĭ om dela sinucidere, cât nicĭ materialistul cel mai necredincios nu ar cuteza, să susţină contrariul.

(Va urma.)

Mărgeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Cam tot aşa sta lucrul şi cu patrula de chasseurĭ. Vecînicul raport „nimic noŭ" făcu, ca tótă afacerea acésta să nu pară decât o simplă manevră militară. La acésta contribuiră si afidările pacînice ale coloniştilor dela frontieră, carĭ nu mai aveaŭ acum nicĭ o témă.

Aşa veni odată o patrulă de soldaţi, aruncă o privire spre lagĕrul Beduinilor, care era tot aşa, ca mai înainte, apoi se întórse la unii şi alţiĭ din coloniştĭ spre a pausa puţin şi apoi spre a se întórce la fort. Dacă céta acésta ar fi privit însĕ cu mai multă atenţiune spre lagĕrul Beduinilor, ar fi observat, că acolo se întîmplă ceva momentos. Aşa ar fi vĕḑut doi călăreţi, carĭ plecară din lagĕr spre eĭ. Dar eĭ nu-şi spărgeaŭ capul cu de acestea. Francezii voiră numai, să se arete Beduinilor, că sunt aci, şi apoi îşi urmară calea mai departe.

Ceĭ doi călăreţi veniră chiar până la locul acela, unde a fost mai înainte patrula, şi de acolo o urmăriră pe urmele copitelor. Beduiniĭ eraŭ bine întrarmaţi. Eĭ nu se înţelegeaŭ decât prin semne şi-ĭ urmăriaŭ pe Francezĭ în tăcere ca nisce umbre.

Urmele îi conduseră până la o măieriste, unde aflară legaţi caiĭ soldăţilor. Eĭ îşi căutară un loc ascuns, unde stăteaŭ în cea mai mare linişte. Chiar şi caiĭ pricepeaŭ ca prin un instinct gândirile stăpânilor lor şi nu-ĭ tradară prin nicĭ un sgomot. Nu se auḑia nicĭ o sforăitură, nicĭ un tropot, caiĭ şi călăreţii păreaŭ nisce statue de marmură. Aşa, cum stăteaŭ ascunşi după o movilă, puteaŭ vedé bine tot, ce se întîmplă la colonie, de odată însĕ eraŭ feriţi de a fi vĕḑuţi.

Totul nu ţinu decât câteva clipite. După acésta chasseuriĭ ieşiră din colonie, săriră pe caĭ şi plecară spre interiorul ţĕriĭ. Beduiniĭ aŭ fost aşa de aprópe, cât putură auḑi chiar şi cuvintele de rĕmas bun.

După ce tropoturile cailor rĕsunară din ce în ce mai departe, Beduiniĭ se urcară pe caĭ şi porniră spre pustie. La început mergeaŭ în paşĭ, după ce însĕ ajunseră aşa de departe, cât nu se mai puteaŭ auḑi tropoturile cailor, dădură frîŭ libĕr cailor şi se îndreptară în galopul cel mai sĕlbatic spre tabĕră.

Aci se schimbase totul. Focurile eraŭ stînse, şi toţi eraŭ gata de plecare la cel dintâiŭ semn. Aci stăteaŭ îngenunchiate puţinele cămile, carĭ aveaŭ să pórte bagajul constătătoriŭ mai mult din corturĭ. Provisiunile de mâncare încă eraŭ pachetate. După ce ceĭ doi călăreţi însclinţară pe şeic, că Francezii s'aŭ depărtat, se dădu semnalul de pornire, un lucru, care se isprăvi în câteva minute. Bagajul fu încărcat pe cămile, şi Beduiniĭ plecară în pustie sub conducerea unuĭ despărţĕmînt de patru bărbaţi, în fruntea cărora sta Hakimul. În scurt din tot lagĕrul Beduinilor nu mai rĕmase decât câteva gropĭ arḑênde şi o cétă de vre-o patruḑecĭ de luptacĭ sĕlbaticĭ cu călăriĭ bune, ómenĭ, carĭ nu cunosceaŭ altă lege decât cuvîntul şeĭculuĭ lor, nicĭ alt loc decât pustia fără marginĭ, loc sigur împotriva orĭ căreĭ urmăririĭ.

În fruntea acesteĭ cete doritóre de luptă şi de pradă sta călare pe armăsariul sĕŭ de tótă frumseţa şeĭcul Omar întrarmat din cap până în picióre. El privi îndelung în urma cămilelor sale, până ce ele dispărură în lumina lunii, apoi îşi îndreptă ómeniĭ sĕĭ în mers lin spre ferma luĭ Jocerau.

După ce percurseră un spaţ óre care, şeĭcul pronunţă numele Ĭussuf, la auḑul căruia din mijlocul ceteĭ apăru unul din ceĭ doi călăreţi, carĭ urmăriseră pe Francezĭ. Omar îĭ dădu încet o poruncă, şi Ĭussuf luând cu sine doîspredece călăreţi plecă chiar pe drumul acela, pe care merseră mai înainte chasseuriĭ.

Înainte de ce ar fi ajuns în apropiarea fermeĭ luĭ Jocerau, Omar făcu un cerc şi ajunse în vecinătatea colonieĭ, unde s'a dus Ĭusssuf. Aicĭ se opriră şi pogorindu-se de pe caĭ se apropiară încet de fermă.

Se scia, că Jocerau îşi ţinea locuinţa sa în stare de apĕrare. De aceea pe cât de uşor era de a ajunge până la gardul încunjurat de acaţi fórte deşi, pe atâta era de greŭ a trece neobservat preste spaţul gol, ce era între gard şi între zidul, ce împrejura casa.

Şeĭcul ajunse neobservat cu unii din

ómenii sĕi până lângă gard şi se opri acolo, apoi scoţênd un cuţit în formă de pumnal începu a tăia fără sgomot ramurile de acaţi, cari îi îngreunaŭ trecerea. Lucrul lui a fost imitat şi de însoţitorii lui. Lucrul acesta se îndeplini aşa fără de sgomot, cât nimenĭ din măleriște nu simţi nimica.

În colonie durmiaŭ toţi, numaĭ singur un servitor umbla prin curte în jurul zidului cu puşca pe umĕr. Din când în când privia cu ochiĭ îngreunaţi de somn spre pustie. Dar nu observa nimic. Domnia o tăcere deplină.

De odată în óre care depărtare de colonie se auḑi o puşcătură. Servitoriul trĕsări şi-şĭ apucă arma. Însemna óre ceva împuşcătura acésta, orĭ dóră era puşcătura, ce vre un Beduin o îndreptase asupra unuĭ şacal? Aci în pustie, unde fiesce care om este înarmat, puşcăturile nu sunt ceva raritate. Dar se maĭ auḑi încă o împuşcătură şi apoi alta, şi încă o mulţime, şi vîntul de nópte aducea lin bine cunoscutul sbierat, cu care Beduinii îşĭ începeaŭ atacul. Sgomotul venia din direcţiunea coloniel cutăruĭ domn numit Norbert, cu care Jocerau trăĭa în prietinie.

„Săriţi, săriţi!“ strigă servitoriul pus de pază. „Beduinii aŭ atacat pe dl Norbert.“

În locuinţa luĭ Jocerau se aprinse deja lumina. El auḑise puşcăturile, cari îi treziseră din somn, şi sări repede din pat. Toţi bărbaţii se îmbrăcară şi luându-şĭ sabiile şi puscile grăbiră în curte.

Într'acestea puşcăturile nu încetară, ci din contră deveniră tot maĭ dese. Apoi ceriul începu a se roşi, şi în clipitele următóre se vĕḑu o flacără înălţându-se. Era semnalul de periclu, prin care Norbert cerea ajutoriul vecinilor şi al garnisónel din fort.

În curtea luĭ Jocerau eraŭ adunaţi deja toţi servitoriĭ. Aci se aflaŭ şi Blanca şi Susana. Cea dintâiŭ ţinea deja în mână o făclie spre a da foc rĕşinel. De către locuinţa luĭ Norbert se vedeaŭ mereŭ signale, semn, că era în mare primejdie. De odată se vĕḑură raḑe de foc înălţându-se spre ceriŭ şi într'o depărtăre maĭ mare. Era semnul, că ceĭ din fort aŭ observat signalele şi vin într'ajutor.

Jocerau maĭ privi odată prin curtea sa. Tóte eraŭ liniştite. Apoi venind érăşi între aĭ sĕĭ porunci, ca patru dintre servitoriĭ să-l însoţésca spre a sări într'ajutoriŭ dluĭ Norbert.

Servitoriĭ se oferiră cu toţiĭ. El îşĭ alese repede patru şi apoi poruncind celoralalţi, să grijéscă bine de casă, porni spre vecinul ajuns în primejdie.

Chiar şi când n'ar fi poruncit la aĭ sĕĭ, să grijéscă, cine ar maĭ fi durmit între astfel de împrejurăriĭ? Toţi eraŭ trezi, şi Blanca nu se depărtă nicĭ un paş dela signalul de foc. Atenţiunea tuturora era concentrată spre casa cea în primejdie, şi după cum puşcăturile eraŭ maĭ dese orĭ maĭ rare, conchideaŭ la mersul lupteĭ. Locuitoriĭ se apĕraŭ încă destul de bine, şi dacă toţi vecinii ar fi grăbit cu ajutoriul lor ca şi Jocerau, póte maĭ era ceva sperare, că chasseuriĭ vor sosi la vreme spre a da miceĭ cete de Beduinĭ o bună lecţiune, carea n'ar fi uĭtat-o aşa uşor.

Şi pe când Jocerau grăbia în ajutoriul celuĭ primejduit, nicĭ n'a băgat de samă, cum de-asupra zidului din faţa căsiĭ apăru un cap, pe care îl urmă un corp întunecat. De odată se iviră maĭ multe capete, apoĭ se ridicară din ce în ce acum un om întreg, apoi un al doilea, al treilea şi aşa maĭ dedarte. Un sgomot, ce se produse, făcu, ca Blanca să-şĭ întórcă privirea spre zid. Ea îi vĕḑu şi începu a striga după ajutoriŭ: „Fugiţi în casă cu toţiĭ! Suntem atacaţi!“

(Va urma.)

Editor şi redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

342 szám. (23) 1—1
1895.

Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1894. évi 2876. számu végzése következtében Dr. Mandl Vilmos ügyvéd által képviselt Neumann Testvérek javára Klein testvérek ellen 371 frt 74 kr. s jár. erejéig foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt és 1077 frt — krra becsült: 35 paplan, 26 rend férfiruha, 18 pak veresfejtő, 42 kilo berliner, 40 drb karton paplan, 20 nagy férfi téli kabát, 40 drb pokrocz, és 20 kilo rizskásából álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. járásbiróság 1507—1895 számu végzése folytán 371 frt 74 kr. tőkekövetelés, ennek 1894. évi Augustus hó 7 napjától járó 6 % kamatai és eddig összesen — frt — krban birólag már megállapitott költségek erejéig helyben alperes czég üzletében leendő eszközlésére 1895. évi Augustus hó 19-ik napjának délelőtti 11 órája határidőül kitüzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107 és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balázsfalván 1895. évi Julius hó 7. napján.

Thát György,
kir. jbirósági végrehajtó

(21) 3—3

Escriere de concurs.

La de nou înfiinţata şcólă comunală gr. cat. din Iancahida cu limba de propunere magiară-română în asemenea proporţiune, pentru postul de învĕţătoriŭ se escrie concurs cu terminul de 1 August st n. 1895, pe lângă emolumentele următóre:

1. 400 fl., ce se primesc în rate lunare anticipative.
2. Cuartir liber în edificiul şcolii şi grădină.
3. 20 fl. competinţă lignară anuală.
4. 4 orgil de paie pentru încălḑirea locuinţel învĕţătorescĭ.
5. 5 fl. spese de cancelarie.

Pentru aceste învĕţătoriul este obligat a instrua pe pruncii români gr. cat. în cântările bisericescĭ, Dumineca şi în serbătorĭ a se presenta în biserica gr. cat. şi a ţine strană cu pruncii.

Afară de órele oficióse este îndatorat învĕţătoriul a da mână de ajutoriŭ cantorului, pentru care la înmormîntări de ómeni mari va primi o remuneraţiune de 1 fl, ér la înmormîntări micĭ 50 cr.

Doritoriĭ de a obţiné acest post sunt rugaţi a-şĭ trimite cererile lor provĕḑute cu: I. Absolutoriŭ preparandial. II. Testimoniŭ de cualificaţiune. III. Carte de botez şi IV atestat despre purtarea morală şi serviţiul prestat până aci, cel mult până în 1 Aug. st. n. 1895 la subscrisul preot gr. cat. şi director al şcolel com. gr. cat. din *Jankahid*, cottul Torontal, p. u. *Nagy-Becskerek*.

Petru Pop
preot gr. cat. şi dir. şcolĭ com.

Licitare minuendă

se va ţiné la Blaş în 8 August a. c. la 10 óre a. m. spre elocarea zidirĭ unor case capitulare în piaţul Blaşuluĭ. Preţul preliminat face 12.392 fl. 85 cr.

Condiţiunile se pot vedé în Blaş la Capitul. (22) 2—2

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum îaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obĭecte de ale instruirĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obĭecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proĭecte colorate servesocŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărendŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 24—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare in fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a dóua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redactiunea şi Administraţiunea Unirii» in Blaş.

Anul V. | Blaş 3 August 1895. | Numĕrul 31.

Gura pĕcătosului.

Vorba aceea „gura pĕcătosului adevĕr grăesce“ nu s'a adeverit nicĭ când mai eclatant, ca mai deunădĭ cu ordinaţiunea ministrului Wlassics privitoriŭ la instrucţiunea limbiĭ germâne în şcólele poporale din Budapeste.

Sistemul întreg liberal şi şoviniste de guvernare nu s'a blamat mai nemuritor nicĭ odată ca prin numita ordinaţiune.

În sfârşit serviţiŭ mai bun causeĭ naţionalităţilor şi o recunóscere mai completă a justelor lor pretensiuni încă n'a mai făcut nimenĭ ca ministrul Wlassics.

De când pe guvernanţii nostri ĭ-a apucat nebuna idee, că în ţara nóstră naţiunea politică este tot una cu naţiunea etnică şi anume cu cea magiară, de atunci numai un gând aŭ urmărit: magiarisarea cu orĭ ce mijlóce a naţionalităţilor nemagiare.

În scopul acesta aŭ trecut cu nepăsare în sămă până şi cele mai fundamentale legĭ ale instrucţiuniĭ şi aŭ adus legĭ şi ordonanţe, carĭ eraŭ şi sunt bune numai pentru a împedeca progresul în cultură şi civilisaţiune.

Dintre tóte legile înse cea mai cu sórme este legea despre instrucţiunea obligatóre a limbiĭ magiare în şcólele poporale nemagiare.

Este un principiŭ fundamental al pedagogieĭ, că prima instrucţiune a băetului trebue să se întîmple într'o *sinmai* mulţi Romani puternicĭ susţineaŭ cete de gladiatorĭ, şi ele multora le serviaŭ cu o cale şi de gardă. Esemplul Romeĭ a fost molipsitoriŭ: în multe cetăţi se înfiinţară şcolĭ (ludi) de gladiatorĭ, şi patima pentru scenele sângeróse ale luptelor de gladiatorĭ a cuprins pe locuitoriĭ tuturor cetăţilor mai mărişóre. În Macedonia le-a introdus deja Perseŭ. [1]) În Iudea Irod Agripa a lăsat într'o di, să se lupte 700 de parechĭ. [2]) În Pollenţia din Liguria poporul nu a lăsat, să se înmormînteze trupul unuĭ centurion, până când moştenitoriĭ luĭ nu aŭ dat suma de lipsă pentru aranjarea uneĭ lupte de giadiatorĭ. [3]) În Elada încă s'aŭ aranjat jocurĭ de acestea. Aşa în Atena, în Corint, pe insula Thasos. [4]) Pretutindenea se zidiră amfiteatre. Împĕraţiĭ se întreceaŭ întru a găti şie-şi şi poporuluĭ plăcerea acésta. Dilele nu mai eraŭ de ajuns, ci jocurile se aranjaŭ şi nóptea la lumină de torţe. Şi dacă Cesar a lăsat odată, să se lupte 320 de părechĭ, [5]) asta a fost nimica tótă în aseménare cu ceea ce a făcut Traian: el a lăsat, să se lupte pe arenă cu un singur prilej 10,000 de sclavĭ, şi jocul acesta s'a continuat 123 de dile. [1]) Spre a varia lucrul se mai desfăta poporul roman şi în lupte cu animale, în carĭ aşa numiţiĭ bestiarii, de-a rîndul sclavĭ osîndiţi, se duceaŭ golĭ şi fără de arme, une oria şi legaţi, şi se mânaŭ în contra leilor, leopardilor, tigrilor şi altor animale sĕlbatice, [2]) orĭ trebuiaŭ să ĭea parte la naumachiĭ, la imitărĭ de lupte navale, pentru carĭ se săpaŭ lacurĭ, şi la carĭ cu un singur prilej se omoriaŭ cu arme miĭ de sclavĭ şi se înecaŭ încă şi mai multe miĭ în apa lacurilor. Gladiatorii se alegeaŭ dintre captiviĭ şi sclaviĭ ceĭ mai robuştĭ, mai ales Tracĭ, Galĭ, Germanĭ, Sarmaţi. În şcolile cele mai de frunte, în Ravena şi în Campania, primiaŭ eĭ instrucţie în felurite chipurĭ de scrimă, pentru ca prin ele şi prin armatura lor să se verse variaţie în monotonia macelărieĭ de ómenĭ. În schimb pentru mâncarea cea bună, ce le-o da lanistul, eĭ jurau, că se vor lăsa, să-ĭ ardă, să-ĭ încătuşeze şi să-ĭ ucidă cu spada, [3]) şi după ce trăiră

gură limbă, şi anume în limba aceea, pe care băetul o vorbesce la casa părinţéscă, adecă în *limba maternă.*

Asta o cere nu numai pedagogia, dar însă-şi natura, însă-şi desvoltarea spiritului omenesc.

Într'un adevĕr ce este scopul instrucţiuniĭ? Este, să se dea băetuluĭ cunoscinţe nóuĕ, cunoscinţe, pe carĭ mai înainte nu le-a avut. Înse în ce chip poţi să-ĭ daĭ băetuluĭ cunoscinţe nóuĕ, dacă pe cele nóuĕ nu le veĭ aduce în legătură cu cele ce băetul le are deja de mai înainte, din casa părinţéscă? Este veche dicala înţelepţilor, că dela ceva, ce este mai cunoscut, se cade a trece la ceea ce este mai puţin cunoscut orĭ de tot necunoscut.

Înse cum cunósce băetul lucrurile? — E lămurit, că numai aşa, după cum le-a vĕdut la casa părinţilor şi după cum le-a auḑit numindu-se în casa părinţéscă, adecă numai cu cuvinte din limba sa maternă.

Étă dar, că este o necesitate psichologică şi o lege pedagogică fundamentală, ca instrucţiunea primară să se întîmple într'o singură limbă şi anume în limba maternă.

Dar şovinismul şi liberalismul nu cunósce legĭ pedagogice, nicĭ nu are habar de felul, cum natura a întocmit desvoltarea treptată a spiritului omenesc.

Şi totuşi ce am vĕḑut numai în ḑilele aceste?

Ministrul Wlassics, cel mai şovinist representant al şovinismuluĭ nebun de rasă vine şi în ordinaţiunea sa adresată consiliuluĭ comunal al capitaleĭ propune ştergerea instrucţiuniĭ obligatóre a limbiĭ germane din şcólele poporale sub cuvînt, că este stricăcios, ca băcţiĭ micĭ să fie instruaţi în dóuĕ limbĭ.

Nu e vorbă: ghiarĕle ministruluĭ se vĕd. El adecă a dat ordonanţa sa tot cu scop de magiarisare. El presupune, că locuitoriĭ Pesteĭ toţi vorbesc deja ca limbă de conversare casnică limba magiară.

Dar asta nu ne interesézĕ. Este tréba locuitorilor capitaleĭ, ce limbă vorbesc.

Pe noĭ ne interesézĕ numai constatarea făcută de ministru, că adecă este în dauna instrucţiuniĭ, ca băeţilor să li-se propună în şcóla poporală încă o limbă pe lângă limba maternă.

Constatarea acésta ne mulţămesce. Ministrul a dat ordonanţa şovinistă magiarisătóre. Şi pe când pĕcat făcea, tot atunci a recunoscut, că adevĕr aŭ avut şi aŭ toţi aceia, carĭ aŭ combătut şi combat instrucţiunea în dóuĕ limbĭ a băeţilor din şcóla poporală, şi că prin unrmare adevĕrate şi întemeiate aŭ fost şi sunt plângerile poporuluĭ român pentru întroducerea ca studiŭ obligatoriŭ a limbiĭ magiare în şcólele lor poporale.

Étă dar însu-şi ministrul constată, că Românii, când s'aŭ opus întroduceriĭ limbiĭ magiare în şcólele lor, nu s'aŭ opus din ură faţă de tot, ce este unguresc, nicĭ din orbire şovinistă, ci

---

Feuilleton.

Sclăvia la Elinĭ şi Romanĭ ceĭ vechĭ.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum«.)
(Continuare.)

Sclăvia era lăţită preste întrégă lumea pĕgână şi se găsia la Galĭ şi la Germanĭ întocmai ca şi la Romanĭ. Dar instituţia gladiatorilor era proprie a Romanilor şi nu se mai găsia pe nicăirĭ pe la alte popóre. Jocurile de gladiatorĭ se aranjaseră mai întîiŭ ca jocurĭ funebrale la înmormîntări de persóne private. Dar în vécul ultim al republicĭĭ luptele cu de-a sila ale acestor nefericiţi s'aŭ făcut mijlóce de distracţie publică, spesele împreunate cu aranjarea lor aŭ întrat în budgetul statuluĭ, şi aranjarea lor s'a făcut periodică şi constantă. Ediliĭ aveaŭ să se îngrijéscă de ea. Pe lângă aceea mai continuară încă şi siguraticĭ bogaţi şi fruntaşi a aranja lupte de gladiatorĭ pe spesele sale întru onórea celor morţi, dar mai ales pentru a-şi câştiga favorul poporuluĭ. Numĕrul luptătorilor crescu din ce în ce tot mai tare. Aşa numiţii laniştĭ deprindeaŭ instruirea şi închiriarea gladiatorilor ca o meserie proventuósă. Ceĭ

[1]) Liv. 41, 21.
[2]) Ios. Fl. Ant. Iud. 15, 8; 19, 5.
[3]) Suet. Tib. 37.
[4]) Luc. Demon. 57; Orelli Inscr. 2564.
[5]) Suet. Dom. 4.

[1]) Dio Cass. 68, 15.
[2]) Cic. pro Sest. 64; ep. ad Quint. fr. 2, 6
[3]) Sen. ep. 37.

numaĭ şi numaĭ din iubire de progres şi de adevĕrată instrucţiune.

Ce ar trebui, să fie după tóte aceste urmarea? Ar trebui, să fie o ordinaţiune orĭ maĭ bine dis o lege, prin care să se abróge legea, care a impus studiul obligătoriŭ al limbiĭ magiare în şcólele poporale.

Pentru că noĭ nu scim, óre locuitoriĭ Pesteĭ îşĭ maĭ ţin de limbă maternă limba germană. Dar atâta scim, că în casele românescĭ a rĕmas şi va rĕmâné şi pe viitoriŭ limba română ca limbă maternă.

Dar şovinismul e orb. El se nisuesce după fantóme, ér nu după progres.

Şi urmarea e, că nóuĕ nu ne rĕmâne alta, decât să deplângem perderea intelectuală, ce o sufere tinĕra nóstră generaţiune din pricina nebuniilor celor dela cârmă.

„Transilvania“ la cele ce am îndrăznit a observa cu privire la purcederea ei tendenţiósă în cele confesionale, ne rĕspunde astfel:

„Rĕspuns la enciclica Papeĭ. În scurta nóstră notiţă din cronica lunară dela Nr. 6 a. c., privitóre la enciclica Papeĭ pentru reîmpreunarea bisericilor cu biserica rom. catolică, am dis, că după părerea nóstră rĕspunsul Patriachuluĭ constantinopolitan, care diceaŭ foile că are să fie un tractat erudit circumstanţial, ar puté fi fórte scurt. „Unirea“ în ton vehement ne cere rĕspuns „deplin satisfăcĕtoriŭ“. După părerea nóstră rĕspunsul scurt este acela, care sună: *da* orĭ *ba*. Ér a rĕspunde la sarcasmele adresate uneia din bisericile române, pe cum şi persónelor redactoruluĭ actual al „Transilvanieĭ“, nu aparţine acestuĭ organ literar.“

Ba bine că nu! Dar étă îndrăznim a maĭ scrie unele lucrurĭ despre purcederea netendenţiósă şi nevinovată, cu care se redactézĕ „Transilvania“. În ceĭ 7 numerĭ din ăst an aĭ organuluĭ „Asociaţiunii“ în partea neoficială se cuprind:

Lucrurĭ de ale Academieĭ române	32	pag.
Aforisme	23	„
Lucrurĭ pedagogice	19	„
Lucrurĭ de ale „Asociaţiunii Transilvane	18	„
Lucrurĭ economice	16	„
Lucrurĭ gr. orientale	13	„
Lucrurĭ istorice	10	„
Lucrurĭ bucovinene	8	„
Notiţe diferite din România . .	4	„
Fundaţiunea universitară Carol I	3	„
Notiţe despre societăţile „România Jună“ şi „Petru Maior“ . .	2½	„
Lucrurĭ gr. catolice	1⅙	„

Acesta încă e un sarcasm, dar nu al nostru, ci al „Transilvanieĭ“. Óre şi la acestea ne va rĕspunde „Transilvania“ tot în acela-şĭ ton suveran?

Congresul naţionalităţilor şi presa catolică. — Întrégă presa ungurescă a întimpinat convocarea congresuluĭ naţionalităţilor cu provocărĭ îndreptate guvernuluĭ, ca să împedece ţinerea congresuluĭ, şi dacă maĭ apoĭ presa guvernamentală şĭ-a maĭ demolit vorbele, asta se vede, că s'a întîmplat la poruncă. Singur numaĭ presa catolică a întimpinat convocarea congresuluĭ cu bunăvoinţă şi a luat în apĕrare îndreptăţirea ţinerii luĭ atât din punctul de vedere aĭ legilor ţĕriĭ, cât şi din al temeiuluĭ, ce-l aŭ plângerile naţionalităţilor.

„Magyar Állam“ scrie următórele:

„În Ungaria sunt naţionalităţĭ. Asta e fapt. Aŭ şi fost totdeuna, cel mult idea de naţionalitate nu a fost totdeuna aşa de intensivă ca astădĭ.“

După ce spune, pe ce cale s'a făcut aşa de intensivă idea de naţionalitate pe airia, continuă:

„Adevĕrat că la noĭ politica de naţionalităţĭ s'a desvoltat pe alte base. Aci minciunosul sistem de drept aĭ liberalismuluĭ a înăsprit antagonismurile, şovinismul iudeomagiar a mânat naţionalităţile în şovinismul lor.

„Avem să considerăm numaĭ art. de lege XLIV din 1868. Cu câtă grije, cu câtă înţelepciune conduce el naţionalităţile în cercul de drept aĭ ideiĭ de stat magiar, cât de frumos asigurézĕ el unitatea naţiunii politice. Legea acésta a ruinat-o politica Tiszaistă, acésta e responsabilă pentru nĕcasurile de astădĭ de naţionalitate, acésta a fost stegariul cel maĭ de frunte al şovinismuluĭ iudeo-magiar, acésta a inventat devisa cea mare, că atenţiunea naţiunii, pentru ca să se depărteze dela cestiunea iudeă, trebue îndreptată spre naţionalităţĭ. Căcĭ pentru politicii liberalĭ afacerile de negoţ cu Jidoviĭ e de maĭ mare interes decât observarea legiĭ de naţionalităţĭ.

„Acum politica acésta se rĕsbună, naţionalităţile se consfătuesc, cércă un program de acţiune comună şi sigur îl vor şi găsi.

„Punctul nostru de mânecare e cunoscut. Între plângerile naţionalităţilor sunt multe plângerĭ adevĕrate, o mare parte a nedreptăţirilor lor o simţim şi noĭ, spre vindecarea lor ne silim şi noĭ. De aceea între marginile cuvenite noĭ nu găsim nimica înfricoşat în mişcările naţionalităţilor. Şi în sfârşit dacă sunt duzine de deputaţĭ, cari servesc interesele deosebite ale Jidovimii, dacă rasa jidovéscă singură e representată prin cincispredece deputaţĭ iudeĭ orĭ semiiudeĭ, ba pe basa cumnăţieĭ prin treĭdecĭ de deputaţĭ, ĕră prin sfóra de miere a interesului material treĭ din patru părţi ale parlamentului sunt deobligate spre a servi politicesce acesteĭ rase, atuncĭ dóră şi naţionalităţile pot să aspireze la mandate.

„Şi dacă guvernul pe Sasĭ îĭ recunósce de naţionalitate osebită, închie cu eĭ pact, le face chiar şi concesiunĭ, dacă br. Bánffy maioritatea sa parlamentară o mulţămesce de-a dreptul pactuluĭ închiat cu naţionalitatea sásésca, atuncĭ radicaliĭ şĭ-aŭ perdut chiar şi titulul de drept de a se puté plânge în contra organisărĭ politice a naţionalităţilor.“

La acestea observă *„Vaterland“*:

„Nu e chiar de mult de atuncia, când „Vaterland“ scria tot cam aşa despre cestiunea de naţionalităţĭ din Ungaria, şi pe atunci „M. Á.“ încă cânta în corul liberal, că „Vaterland“ e antimagiar. Ne bucurăm, că acum începe a câştiga teren o pricepere maĭ bună.“

„Vaterland“ citézĕ apoĭ cuvintele luĭ „Pester Lloyd“ despre congresul naţionalităţilor: „E la tot casul cu mult maĭ bine, ca

---

lunĭ şi anĭ împreună, [1]) pentru a desfăta publicul trebuiaŭ să se ucidă unul pe altul, ca şi cum ar fi inimicĭ de mórte.

Conjurărĭ, rĕscóle şi uciderĭ de sclavĭ în masse marĭ trec ca un fir roşu prin istoria romană maĭ târdie. Sub Eun în Sicilia, sub Spartac în Italia inferiorĕ se formară oştĭ colosale de sclavĭ. Eun şi Cleon conduseră odată o óste de 200,000 de sclavĭ. Eĭ fură învinşĭ. Răsboiul a fost fórte sângeros, rĕsbunarea aşa, pe cum putea, să se aştepte dela Romanĭ. Cras, învingĕtoriul luĭ Spartac, a ridicat crucĭ pe lângă întreg drumul dela Capua până la Roma şi a restignit pe ele 10,000 de gladiatorĭ. [2]) Pe timpul răsbóelor civile fiesce care partidă se întăria prin întrarmarea sclavilor, şi pe tabuiele Ancirane August se mândresce, că el pe lângă promisiunea de a-ĭ ucide a estradat stăpânilor 30,000 de sclavĭ, carĭ s'aŭ luptat pentru Sext Pompeiŭ.

Numĕrul sclavilor în raport cu cel aĭ liberilor firesce că póte să se determine numaĭ în mod aproximativ. Provinţele în privinţa acestuĭ raport diferiaŭ fórte. E probabil, că p. es. în Egipt aŭ fost cu mult maĭ puţinĭ sclavĭ ca în Galia. Pe acolo, unde esistaŭ colonii romane, numĕrul sclavilor era de-a rîndul deosebit de mare. Chiar în Roma numĕrul sclavilor sigur a fost relativ cel maĭ mare. Dar calculiĭ diferesc fórte tare. Blair susţine, că între alungarea regilor şi între dîrîmarea Cartagineĭ raportul dintre numĕrul sclavilor şi cel aĭ liberilor a fost cam staţionar, dar dela căderea Corintuluĭ şi până la Alesandru Sever (146 în. de Chr. — 222 d. Chr.) se viniaŭ treĭ sclavĭ pe un libĕr. [1]) Dureau de la Malle susţine din contră, că raportul dintre liberĭ şi sclavĭ în an. 476 în. de Chr. a fost 1: 25, în an. 225 în. de Chr. computându-se şi peregrinii a fost 22: 27. [2]) Bunsen susţine, că în an. 5 în. de Chr. sclaviĭ aŭ fost câţi şi plebeiĭ cetăţiĭ, adecă 650,000. Dar Zumpt privesce numĕrul acesta de prea mic şi susţine, că se viniaŭ doĭ sclavĭ pe un libĕr. [3]) Cu maĭ mare siguritate se póte susţiné, că numĕrul sclavilor a fost cel puţin de patru orĭ aşa de mare ca şi cel aĭ sclavelor. După ce niciĭ un sclav nu putea să se căsătorĕscă cu o liberă, e limpede, că cel puţin patru din cinciĭ sclavĭ nu puteaŭ să trăĕscă niciĭ macar în contuberniŭ.

Sclăvia ca şi în Elada, aşa şi în Roma a fost una din causele cele maĭ de frunte ale corupţieĭ morale şi ale decăderiĭ iresistibile. Influinţa, ce o avea sclăvia asupra sclavilor, o esprimă dreptul romanu prin distingerea între noviţiĭ şi veteratorĭ. Sclavul, care a petrecut un an în sclăvie, era deja un veterator, un usat, şi deja şi numaĭ din causa asta representa un preţ cu mult maĭ mic, căcĭ, — dice dreptul roman, — e fórte greŭ a îndrepta pe veterator şi a-l acomoda serviţiuluĭ stăpânuluĭ sĕŭ celuĭ noŭ. Negustoriĭ se obicĭnuiaŭ decĭ a înşela susţinând despre veteratorĭ, că sunt noviţiĭ. Un an de sclăvie era decĭ de ajuns pentru a strica pe un om aşa de tare, cât el ca şi orĭ care marfă usată scădea în preţ. [1])

Pe când stăpânii stricaŭ pe sclavĭ, pe atuncĭ de altă parte sclaviĭ eraŭ uneltele cele maĭ potrivite spre a corumpe moravurile celor liberĭ. Roma şi tóte cetăţile în urma acesteĭ instituţiĭ eraŭ pline de cete de ómeni, pentru carĭ nu esista motiv pentru moralitate, şi a căror singură datorinţă era ascultare necondiţionată de stăpânii lor. Ceĭ maĭ mulţi nu sciaŭ altă consideraţie afară de temerea de pedepse trupesci. Eĭ eraŭ pregătiţi la aceea, ca să fie folosiţi spre tot, ce póte să prostituéscă şi să dejoséscă pe om. Şi pe lângă acestea eĭ comunicaŭ des acasă cu stăpâna lor şi cu pruncii eĭ şi afară de casă cu ómenii liberĭ. Sclavii eraŭ o adunătură

[1]) Sen. de ira 2, 8.
[2]) Plin. ep. 10, 38. 39.

[1]) Inquiry into the state of sclavery among the Romans, Edinb. 1830. p. 10. 15.
[2]) Economie polit. des Romains I. 270 sq.
[3]) Ueber den Stand der Bevölkerung p. 60.

[1]) Dig. 39, 4, 16. §. 3.

ele (naţionalităţile) să facă acţiune comună, decât ca fiesce care să se ascundă osebită în diferitele unghiuri de îmbufnare ale pasivităţii. Pe terên constituţional vor puté să se lupte între simpatiile spontane ale acelora, a căror bunăvoinţă până acum nu pot nici să o câştige prin cerşire, nici să o cumpere. Dacă ele sunt aşa de tari, cât de tari pretind a fi, atunci ele uşor vor puté cu prilejul alegerilor proxime să trimită în dietă atâţia representanţi, cât de plângerile lor să pótă résuna şi parlamentul nostru."

La acestea observă *„Vaterland"*:

„Pentru ca să se póte da credémînt onestităţii acesteĭ declaraţiuni, ar trebui, să i-se adaugă provocarea îndreptată guvernuluĭ, ca el să se îngrijéscă de liste oneste de alegétorĭ şi de alegerĭ oneste. Atunci s'ar fi făcut întâiul paş mult promiţétoriu spre o apropiare. Până atunci cele de mai la deal sunt năsip aruncat în ochiĭ străinătăţii."

Éră *„Fejérmegyei Napló"* scrie astfel:

„O resolvare durabilă, corectă şi bună atât a lucrurilor celor marĭ, cât şi a celor micĭ, este posibilă numaĭ pe basa dreptăţii, pe calea încrederiĭ şi sinceritătiĭ. Astfel suntem şi cu cestiunea naţionalităţilor.

„Iritaţiunea din amîndóuĕ părţile; pe de o parte suspiţionarea continuă cu pretinse tendenţe contrare statuluĭ, carĭ dacă se şi comit din partea unor singuraticĭ, nu se pot şi nicĭ nu e permis a le arunca asupra publicului întreg; — pe de altă parte maghiarisarea cu forţa cu desconsiderarea totală a limbiĭ, a intereselor morale şi materiale, a sensibilităţiĭ şi şi a pietăţiĭ poporuluĭ, şi încercarea uneĭ cuceriri morale în formă de războiŭ duşmănos, aplicarea continuă de mĕsurĭ escepţionale şi de forţă: — acestea sunt calea cea maĭ nepotrivită spre a cuceri aşa numitele naţionalităţi pentru marele nostru scop de stat şi naţional,

Şi dacă pe poporul atacat astfel în limba şi datinile sale strămoşescĭ îl maĭ atacăm de odată şi în vechea luĭ credinţă şi în obiceiurile luĭ religióse dacă dăm materie şi colóre esternă aceleĭ suspiţiuni, că legile nóstre pentru naţionalităţi sunt numaĭ nisce litere mórte, că participarea poporţionată a acelora în legislaţiune nu o voim şi nu o permitem, — atunci în adevĕr că numaĭ nóuĕ inşi-ne ne putem imputa, că în cestiunea acésta s'a făcut o rană, care nu póte şi nu voesce, să se vindece.

„Dar când eŭ voesc, ca să mĕ înţeleg cu cineva, şi când voesc, să-mi câştig pe cineva în interesul dreptăţiĭ şi al causeĭ drepte, dacă voesc a converti pe cineva, atunci înainte de tóte trebue să staŭ cu dînsul de vorbă.

„Acest „a sta de vorbă" însĕ pe lângă constituţiune de representanţă poporală nu se póte întîmpla altcum, decât prin o cooptare proporţională şi sinceră în representanţă. Acolo, în public trebue date deslușirile, acolo, pe lângă descoperirea sinceră a neajunsurilor, pe lângă clarificarea deplină a situaţiuniĭ, este de a se căuta vindecarea legală şi constituţională.

„Numaĭ atunci, când aşa numitele naţionalităţi vor fi câştigat deja terenul corĕspundĕtoriŭ în representanţa poporală, — numaĭ atunci se va deschide calea, care va conduce la resolvirea salutară a cestiuniĭ naţionalităţilor astfel, cum interesul statuluĭ o pretinde."

În alt numĕr scrie acela-şi organ al partidului poporal astfel:

„Presa şovinistă şi anume atât pe cea guvernamentală, cât şi pe cea independistă şi naţională într'atâta a consternat-o convocarea conferenţeĭ, cât aprópe ieşită din minte caută argumente în contra ţinerii congresuluĭ, şi tóte strigă într'un cor, că congresul acolo n u e p e r m i s să se ţină. Dar *de ce* nu? *Care lege* opresce, ca cetăţenii patrieĭ să nu se adune într'un sfat, unde să discute modalitatea de a-şi revindeca plângerile. Alăturea de adunările liberalilor şi ale catolicilor are drept de a se întruni şi congresul naţionalităţilor, de órece, pe cum nu póte face deosebire între concetăţenii patrieĭ religiunea, aşa nu póte nicĭ naţionalitatea.

„Întrébă presa şovinistă, că cine ĭ-a însărcinat pe Vasile Mangra, Dr. Ştefan Petrovicĭ, Dr. Emil Gavrila, Nicola Ioximovicĭ, Paul Mudron şi Dr. Samo Daxner, ca să-ĭ convóce pe Românĭ, Slovacĭ şi Sêrbi la congres. La întrebarea acésta am puté rĕspunde cu o altă întrebare, anume cine a însărcinat p a r l a m e n t u l m a g i a r, ca să voteze în contra voinţeĭ poporuluĭ reformele liberale, şi prin acésta să aducă ţĕriĭ o mulţime de neajunsurĭ?

„Dar şoviniştii de ce sbiéră aşa de tare în contra naţionalităţilor? Se tem dór de congres? De ce afirmă atunci cu atâta emfasă, că idea de stat magiar astădĭ e atât de puternică, încât nicĭ o agitaţie din partea naţionalităţilor nu o póte rĕsturna?

„Pe de altă parte nisuinţele contrare statuluĭ, ce le desvóltă agitatoriĭ naţionalĭ, tot aşa le condamnăm ca şi afirmaţia s e m i o f i c i o s u l u ĭ „Nemzet", că egemonia raseĭ magiare trebue susţinută chiar şi prin persecuţiĭ, nefndreptăţirĭ şi apĕsărĭ. O astfel de gândire nu este cinstită, şi un Magiar neinfectat de *„alliance israelite"* nu póte gândi astfel."

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Diarele din Budapesta aduc scirea, că ministrul de culte Wlassics a îndreptat o circulară către prelaţiĭ tuturor confesiunilor recercându-ĭ, ca matriculele bisericescĭ să le închie cu finea luĭ Septembre, de órece în 1 Oct. intră în vigóre legea despre matriculele de stat. Totodată poftesce, ca duplicatele de pe matriculele din 1895 să se străpună auctorităţilor politice concernente încă în decursul luĭ Octobre şi nu după anul noŭ ca maĭ înainte.

Roma.

Sfinţia Sa Leo XIII a adresat o epistolă către P. Francisc Picard superiorul ordului Augustinian al Adormiriĭ P. C. V. Maria în cestiunea creştinilor din Orient. Pontificele laudă activitatea monachilor pentru reunirea schismaticilor; doresce, ca la orientalĭ să se conserve ritul cel vechiŭ, şi tinerimea să priméscă educaţiune religiósă corĕspundĕtóre. La şcólele din Constantinopol, unde propun călugăriĭ, se va preda şi limba grecă.

Guvernul italian a hotărît, să proclame ca serbătóre naţională ḑiua de 20 Sept. întru amintirea înfrângeriĭ trupelor papale la Porta Pia şi a ocupăriĭ Romeĭ prin trupele luĭ Victor Emanuel. Foile liberale aŭ lăţit scirea, că Scaunul Apostolic prin o notă diplomatică către marile puterĭ ar fi protestat în contra planuluĭ statorit de guvern. Deşi aniversara de 25 de anĭ a răpiriĭ statuluĭ lumesc al Papeĭ, ce se va serba în 20 Sept. 1895, este o nóuă insultă a Sfîntuluĭ Scaun, totuşi până acum în Vatican nu s'a luat nicĭ o hotărîre de a remonstra în contra acesteĭ insulte.

Ciril Macario, vicariul apostolic al Coptilor, notifică la Roma, că s'aŭ maĭ convertit 400 de Copţi, şi că locuitoriĭ oraşuluĭ Suhag voesc a se întórce toţi în sinul bisericiĭ catolice. Acestea convertiri arată, că epistola adresată de Sfinţia Sa Leo XIII către Copţi are resultate îmbucurătóre.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Guvernul nicĭ după numirea ultimă de magnaţi noĭ încă nu-şi vede asigurată maioritatea în casa magnaţilor. Luĭ „Vaterland" i-se scrie: „Spre cea maĭ mare părere de rĕŭ trebue să vĕ prevestesc un al doilea pairs-schub. În scurtă vreme, încă în luna luĭ August, aŭ să vină următórele numiriĭ de magnaţi: Ştefan Inkey (cumnat al fostuluĭ ministru de culte br. Eötvös Lorán), I. Sztanhoranszky, Andor Semsey, Frideric Harkányi, un Jankovics şi încă un gentry. După ce Harkányi are treĭ ficiorĭ, şi póte că şi frate-sĕŭ încă se va cuprinde în numire, acest pairs-schub va aduce politiciĭ bisericescĭ radicale érăşi opt voturĭ. Şesespredece voturĭ se adaug decĭ în regatul Apostolic la politica calvină-radicală, pentru ca la tómnă casa magnaţilor să pótă vota aconfesionalitatea." Corespondentul ḑice, că oposiţia creştină din casa magnaţilor nu va puté să facă altceva, decât „să se abţină în chip demonstrativ dela pertractare şi votare lăsând tuturor celor vinovaţi rĕspunderea pentru politica acésta."

---

din naţiunile cele maĭ diferite ale apusuluĭ şi rĕsăritului şi formaŭ o societate, în care fiesce care individ contribuia cu pĕcatele şi viţiile ţĕriĭ şi poporuluĭ luĭ la capitalul corupţieĭ morale şi împărtăşia soţilor sĕĭ vre-o variaţie încă necunoscută a desfrîuluĭ. În urma deselor liberărĭ ómeniĭ aceştia adese orĭ încărunţiţi în scóla tuturor fărădelegilor se mestecaŭ neîncetat cu ómeniĭ liberĭ, şi cu libertiniĭ aceia se suplinia scăderea, ce o suferise în privinţa numĕruluĭ clasa civilor. Libertiniĭ aceştia aduceaŭ cu sine din sclăvie ca o zestre aplicarea spre minciună şi făţărie, spre a servi ca unéltă órbă uneĭ voinţe străine cu punerea la o parte a orĭ căruĭ motiv moral orĭ spre a servi tot aşa de orbesce plăceriĭ propriĭ. Ei trăiaŭ ca parasiţi de aĭ bogaţilor, ca mistuitorĭ leneşi de aĭ venitelor publice. Ceĭ maĭ norocoşi dintre eĭ, adecă aceia, carĭ se îmbogăţirĭ, păşiaŭ în locul familiilor patriciane mistuite prin războcle civile. Deja pe timpul luĭ Claudiŭ a putut să ḑică un orator, că ceĭ maĭ mulţi dintre cavalerii romanĭ şi fórte mulţi senatorĭ sunt coborîtorĭ de aĭ libertinilor, [1]) şi pe timpul luĭ Nero libertinii ocupaseră deja triburile, curiile şi cohortele.

(Va urma.)

[1]) Tac. Ann. 13, 27.

Austria.

Br. Chlumecky, președintele parlamentului, a ținut un discurs către alegătorii sĕi din Znaim, care e viŭ comentat de presa austriacă. Liberalii se bucură, că în persóna baronului Chlumecky și-aŭ câștigat un șef noŭ, éră social-creștinii îl atacă pentru marea luĭ aplicare spre semitism.

România.

Unele ziare din România și după ele cele magiare aduc scirea, că în România se concentrézĕ trupe, mai ales la confiniile dinspre Bulgaria. Sub arme sunt chemați și reserviști bĕtrâni, carĭ aŭ luat parte la răsboiul ruso-romano-turc.

Emisariĭ rusescĭ provócă pe Bulgarii și Ruși din Dobrogea și din alte părți ale țĕriĭ, să mérgă ca voluntarĭ în Macedonia. Emisariĭ aceștia ar fi ofițerĭ rusescĭ îmbrăcați în vesminte civile. Guvernul român ar fi espulsat din țară pe mai mulți străini pentru agitațiunile lor.

„Voința națională“ voesce a sci, că se tractézĕ despre un mandat europén, în vîrtutea căruia România ar avé să restabilésecă cu forță armată ordinea în Bulgaria. Tóte aceste sciri ni-se par mai mult sensaționale decât adevĕrate.

Franța.

Discursurile ținute cu diverse ocasiunĭ din partea ministrilor și a unor bărbați de stat francezi doresc mai pe sus de tótă îndoéla, ca între Rusia și Franța să esiste o alianță. Până acum inse lumea nu cunósce condițiunile, pe lângă carĭ s'a închiat alianța. Dacă vom da credĕmînt ziarului „Figaro“, condițiunile alianței francese-rusescĭ sunt fórte stricte. Orĭ ce ofensă a uneia din puterile aliate se consideră de ofensă și a celeĭalalte, declararea răsboiului din partea uneia invólve în sine și declararea din partea celeĭalalte.

Ziarul american „New-York-Herald“ pe basa informațiunii primite dela un amic al ministrului rusesc de finanțe Witte scrie, că alianța între Rusia și Franța s'a închiat încă în 1891, dară tactul diplomatic impune, ca condițiunile alianței, care are numaĭ caractĕr defensiv servind spre conservarea păcii, să nu se publice încă. Tot spre a nu se da publicității înainte de vreme condițiunile alianței, ea nu s'a supus corpurilor legiuitóre spre ratificare.

Rusia.

Deputațiunea bulgară compusă din 8 membri și condusă de mitropolitul Clemente și de președintele sobranieĭ Theodorow a fost primită în cercurile diplomatice din Petersburg cu reservă. O apropiare între Rusia și Bulgaria nu s'a putut mijloci, și Rusia cu greŭ va reîncepe raporturile diplomatice cu principatul bulgar înainte de a se conforma acesta dispozițiilor tractatului de Berlin. Visita deputațiunii bulgare poporul rusesc o consideră ca un act de gratitudine a Bulgarilor față de eliberatoriĭ lor, prin acésta inse nu voesc a considera de legal guvernul prințului Ferdinand. Țarul a primit deputațiunea numaĭ la insistința îndelungată a unora din încrețiții sĕi. El nu a luat nicĭ un angajament față de Bulgaria. De o recunóscere a prințului Ferdinand orĭ o fiului acestuia Boris cercurile diplomatice rusescĭ până acum nu vor a sci nimica.

Încoronarea Țarului se amâna până la primăvară.

Foile semioficióse rusescĭ desmint scirile ziarelor „Figaro“ și „New-York-Herald“ relativ la alianța franco-ruséscă.

Belgiŭ.

În 28 Iuliŭ capitala Belgiului a fost teatrul uneĭ demonstrațiunĭ marĭ și pătimașe. Guvernul actual dimpreună cu maioritatea actuală voesce, să reîntroducă în școlĭ religia ca obiect obligătoriŭ. Asta liberalilor nu le este pe plac. De aceea eĭ s'aŭ aliat cu socialiștii și cu radicalii și aŭ inscenat în Bruxelles o demontrație antiguvernamentală și anticreștină. Se zice, că numĕrul demonstranților a fost ca la 80,000. Înaintea conductului aŭ purtat statua libertății îmbrăcată în vĕl negru. Demonstranții strigaŭ neîncetat: „Trăéscă libertatea consciinței! Jos cu preoții!“ Înaintea locuinței ministrului de culte aŭ strigat: „În furcĭ cu el!“

În vreme ce demonstrația asta a turburat liniștea Bruxelluluĭ, foile belgiane aŭ publicat epistola Pontificelui Leo XIII către archiepiscopul de Mecheln. Epistola acésta este întru tóte diferită de demonstrațiunea liberală. Papa îndémnă pe catolicii Belgiului la iubire împrumutată, la liniște și la ascultare de legile statului și-i face atenți la pericolul, care-l va aduce Belgiului socialismul, dacă nu vor delătura cu iubire și cu o politică economică cuminte causele acelea, carĭ aŭ dat nascere socialismului.

Corespondințe.

Visag la 26 Iuliŭ 1895.

Onorată Redacțiune!

„Lasciate ogni speranza,“ cetisem mai ziĭele trecute într'o fóe românéscă ca refren la Enciclica Preafericitului Părinte Leo al XIII-lea despre unirea tuturor bisericilor. Și óre ce ar fi mai de folos decât unirea în credință? Acésta o vedem cu toții, numaĭ cât nu o dorim toți, parte din interes, parte din ambițiune. Din interes, fiind că ni-se micșoréză venitele, și din ambițiune, fiind că vrem să ponderăm orĭ să stăpânim fără de a căuta adevĕrata fericire a poporului și salvarea națiunii.

În aceste ziĭle grele ar trebui, ca tóte vederile nóstre atât sus cât și jos să fie unite, concentrate întru salvarea nóstră pe tóte terenele din ghiarele nelmpăcatului duşman. A nu zice sus una și jos a face alta, a nu face pe Fariseul. Decĭ ca să nu zică cineva, că ca preot dela sate voesc a-l dăscăli, vĕ espun obiectul intenționat.

Comuna Visag zace într'o depărtare de Lugoș cam de 17 km și până la anul 1863 era întrégă neunită și avea treĭ parochĭ și un capelan. Disensiunile ivite între credincioșĭ și între preoții lor din prea marea lacomie a acestora, — e causa nazarenismului, — făcură desbinare între frați așa, cât până la anul 1870 cu escepțiunea alor 6—10 familiĭ toți trecuseră la s. unire dimpreună cu doĭ preoți. Și cred că maĭ bine aŭ zgodit-o ei a se face nazarenĭ ca ceĭ din Satul-noŭ.

Al patrulea preot murise. Preotul rĕmas neunit închiă cu aĭ sĕĭ un contract stolar, în sensul căruia respectivul s'a deobligat a îndeplini credincioșilor sĕi tóte funcțiunile pe lângă o remunerare de tot neînsemnată, d. es. de înmormîntare 30 cr., de cununie 60 cr. și pentru botez nimica, tóte acestea în speranța de a recâștiga, ce s'a perdut, și nu fără de temeiŭ, căcĭ se ajunse până la cifra de 40 din 260 de familiĭ.

În 1893 se cumpĕră de către consistoriul din Caransebeș dominiul dluĭ Secoșan din Visag, — de care faptă fórte ne-am bucurat vĕzĕnd, că n'a căzut în mânĭ străine, — și numaĭ decât se pun în prospect de a se vinde din acesta locuitorilor treĭ sute de jugĕre vacante, la cumpĕrare înse întâietate aŭ gr. orientalii, și numaĭ ce va rĕmâné, vor puté cumpĕra și gr. catolicii, ca și cum nu ar fi toțĭ românĭ de acela-și sânge! Nu ceĭ marĭ aŭ zis-o pe față acésta (?), ci pigmeiĭ.

Aŭ cumpĕrat, ce e drept, și dintre gr. catolicĭ și încă mulți, li-se zice inse, că contractele nu le vor primi întărite, de nu vor trece la neunire; decĭ ómeniĭ, ca să nu-și pérdă pământul, — de órece în 10 anĭ aŭ să plătéscă prețul deplin, făcută și acésta cu socotélă. — n'aŭ încătrăŭ, vin cu ómenĭ de aĭ curții și-și fac insinuările de trecere.

Și apoĭ nicĭ cu păsunatul nu merge altcum. Decĭ ceĭ chemați spre susținerea concordieĭ și înțelegerii bune în poporul român pună frîu pigmeilor, dacă numaĭ dela eĭ provine acésta, și să nu samene neghină în poporul până acum liniștit, căcĭ despre ajungerea la resultatul dorit le pot cu siguritate zice: „Lasciate ogni speranza.“

Liviŭ Iancu
preot gr. cat.

Internatul Pavelean din Beiuș.

Se avisézĕ On. public român, că tinerii studioși gr. cat., carĭ doresc a fi primiți în Internat pe anul scol. 1895/96, aŭ de a-și trimite suplicile la Rectoratul institutului până în 20 August a. c.

Condițiunile de primire:

1. Pentru un tinĕr trebue solvit la lună 12 fl., adecă 120 fl. la an scolastic, care *sumă fără întârziare* se va rĕspunde în dóuĕ rate anticipative, rata primă îndată la primire, a dóua cu finea lunii lui Ianuariŭ. Pentru instrucțiune preste an *ca remunerațiune corepetitorilor* trebue a solvi câte 1 fl. la lună. Aŭ de a recurge și aceĭ tinerĭ, carĭ în anul trecut scolastic aŭ fost în institut ca solvenți.

2. S'a făcut dispositie, ca toți alumnii să aibă *vesminte uniforme,* drept ce fiesce care trebue să solvéscă 32 fl. Suma acésta se va solvi în 2 rate anticipative, adecă 16 fl. la înscriere și alți 16 cu finea lui Ianuariŭ. Pentru suma acésta fie care alumn va căpĕta a) un rînd de haine de ĭernă, b) alt rînd de haine de vară, c) un căbat de ĭernă și o pĕlărie. Hainele se vor face din pănură de postav bun tare și fin.

3. Tinerii susceputi se vor visita la începutul anului scolastic prin medicul Internatului, și carĭ din punct de vedere sanitar s'ar afla neapți, vor fi șterși din numĕrul alumnilor.

4. Fiesce care tinĕr are să aducă cu sine:

a) 6 saŭ cel puțin 4 părechĭ de schimburĭ albe;

b) 6 năfrămĭ de buzunar și 2 la grumaz;

c) 1 saltea (sac de paie) cu 4 fețe (inițóle) albe de pat și alte 2 de acoperit patul;

d) 2 perini cu 4 fețe și un țol saŭ o paplomă;

e) 4 ștergare și 4 servete;

f) 2 părechi de călțuni cu 4 părechi ciorapi orĭ obiele.

Tóte schimburile și vesmintele aŭ să fie însemnate *cu grije de acasă cu numele elevului respectiv,* fiind numele cusut orĭ scris cu negréla, ce nu se șterge prin spĕlare.

5. Are să-și aducă mai departe fiesce care elev 2 peptenĭ, unul rar, altul des, mai încolo 3 periĭ pentru călțuni și 1 pentru vesminte.

6. Părinții saŭ tutorii sunt rugați, ca în decursul anului să nu trimiță tinerilor banĭ nici articli de mâncare, carĭ adese sunt spre daunarea educațiunii și progresului în studiĭ și pot duce la escese și transgresiunĭ.

Se recomandă comandarea recuisitelor scolastice pe calea superiorităței.

Pentru suma de 120 fl. alumniĭ se vor bucura în Internat de următórele emoluminte:

1. Locuință comódă și sănĕtósă provĕdută cu tóte cele de lipsă: A) Încălțit, spĕlat și luminat. Care însĕ doresce, să albă schimburĭ înășprite, are de a solvi 3 fl. pe anul întreg scolastic. B) Vipt și anume: a) dejun un pătrar de lapte cald orĭ supă de chimin; b) prând 3 speciĭ, Dumineca și în sĕrbătorĭ 4; c) cină 2 plese.

2. Medic și medicină pentru morboși.

3. Scaldă de 2 orĭ la lună în Internat.

Alte informațiunĭ părinții orĭ tutorii le vor puté lua dela superiorĭ.

Ioan Butean
Rect. Intern. Pavelean.

Apel cătră Preaveneratul Cler român.

Predicele, carĭ până acum aŭ fost mai bine primite în literatura nóstră bisericéscă română, predicele cele mai bine plăcute publicului român, cele mai lăudate de tóte organele nóstre, predicele cele mai dorite de Pr. On. Cler român, predicele neuitatului nostru, a celebrului orator în Domnul adormitului Iustin *Popfiŭ* le daŭ acum P. V. Cler.

Mulți s'aŭ adresat deja atât prin diare cât și privatim la fratele și eredele fericitului Iustin Popfiŭ, și — de când s'a sciut că eŭ sum concredut cu aranjarea sub tiparĭŭ a acestor predicĭ — la mine solicitând retipărirea predicelor apărute cândva în „Amvonul", care împrejurare îmĭ dă speranță, că acum efeptuind ceea ce atâția doriaŭ, vor avé trecere mare predicele aceste la Pr. On. Cler român atât dincóce, cât și dincolo de Carpați.

Dar eŭ mi-am defipt și alt scop: anume, locul de repaus al bardului nostru plăcut și al oratorului nostru celui mai mare, care cu elocința sa a câștigat glorie némuluĭ sĕŭ, care cu poesiile sale pline de simț religios și național aŭ înflăcărat atâtea suflete, să nu fie uitat de totul, așĭ dori, ca din venitul curat — ce l-așĭ avé — să ridic un monument la mormîntul luĭ în cemeteriul gr. cat. din Leta mare. Sum convins, că mulți și din acest motiv se vor îndemna a prenumĕra aceste predicĭ, ajutorându-mĕ prin acésta la scopul, ce-l am.

Având acest scop, cărțile aceste vor fi dedicate memorieĭ luĭ Iustin Popfiŭ, și chiar pentru aceea numaĭ a luĭ predicĭ le edaŭ; le-am cules tóte, câte aŭ apărut cândva în „Amvonul" redigiat de dînsul în un an complet — în 1868 — și început de dóuĕ orĭ dar curênd întrerupt în anul 1871 și 1881, cât și în alte locurĭ, ba am scos multe și din manuscrisele luĭ, carĭ încă nicăirĭ nu aŭ fost publicate, carĭ decĭ vor fi de totuluĭ tot nóuĕ P. V. Cler.

Așĭ face lucru de tot superfluŭ, când m'așĭ pune a lăuda predicele luĭ Popfiŭ. P. V. Cler le cunósce acele bine. Abia este preot, care să nu fie cetit din ele saŭ să nu fie auzit despre ele. P. On. D. preoțĭ sciŭ, că fiecare predică a luĭ e vistierie — un magazin — de sciință, prelucrată cu multă sîrguință, cu mare desteritate; în fiecare ord se póte observa, că și cuvintele cu câtă grije-s alese, și într'adevĕr din manuscrisele luĭ se vede cu câtă scrupulositate și-a cores el predicele, întocmaĭ sum scrie Gelasiŭ (lib. 17 Noct. Atticorum) despre Homer, că lingênd ca ursul și-a cores și înfrumsețat versurile; dar vor sci și aceea, că abia sunt pentru public mai plăcute și mai folositóre predicĭ ca și aceste. Eŭ sper, că toțĭ din On. Cler se vor nisui a posedé predicĭ așa valoróse.

Tóte predicele vor fi aranjate în dóuĕ tomurĭ. — Tomul I, care se află sub presă, va consta din 32—34 cóle tipărite 8° mare, hârtie fină, conținênd 48 predicĭ pe 39 Dumineci comune și va apăré cătră finea luneĭ August a. c.

Prețul de prenumĕrare pentru tom. I. e 3 fl. 20 cr. și 15 cr. porto postal. Pentru România 5 leĭ 50 banĭ cu porto francat.

Abonamentele și respective comandele sunt a se trimite dlui A. Todoran librar-editor și proprietariul tipografieĭ „Aurora" din Gherla—Szamosujvár, care e însărcinat cu tipărirea și desfacerea acestor edițiunĭ.

Tomul II va conține predicĭ pe sĕrbători și unele ocasiunĭ și va apăré în decursul anuluĭ 1896, despre ce voiŭ avé onórea la timpul sĕŭ a avisa pre P. O. Cler.

Dat Makó (com. Csanád) 1895 la 20 Iuliŭ st. n.

Iuliŭ Szabó
capelan gr. cat.

271—1895.

Convocare.

Adunarea generală a „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporuluĭ român", conform §§. 14 și 21 din Statutele Asociațiunii, se convócă *în opidul Blaș pe ḑilele 27 și 28 August 1895 stilul nou,* pe lângă următórea

Programă:

Marți în 27 August.

Ședința I. cu următórea ordine de ḑi:

1. Deschiderea ședinței prin presidiŭ la 10 óre a. m. în localul, ce se va designa spre acest scop.

2. Raport general despre activitatea comitetuluĭ în decursul anuluĭ 1894, dimpreună cu aclusele aceluia.

3. Alegerea comisiunilor de câte 3 membri și anume:

a) pentru esaminarea raportuluĭ general pro 1894;

b) pentru esaminarea rațiociniuluĭ pro 1894 și a proiectuluĭ de budget pro 1896;

c) pentru esaminarea propunerilor comitetuluĭ referitóre la modificarea statutelor și

d) pentru incassarea taxelor dela membriĭ vechĭ și dela ceĭ, carĭ se vor înscrie din noŭ.

4. Însemnarea propunerilor și a eventualelor interpelărĭ.

5. Raportul comisiuniĭ pentru înscrierea membrilor, și

6. Cetirea eventualelor disertațiunĭ insinuate la timp.

Mercurĭ în 28 August.

Ședința a II-a cu următórea ordine de ḑi:

1. Deschiderea ședinței la 10 óre a. m.

2. Verificarea procesuluĭ verbal din ședința I.

3. Rapórtele comisiunilor esmise în ședința I.

4. Cetirea eventualelor disertațiunĭ.

5. Alegerea comitetuluĭ și a funcționarilor Asociațiunii pe un period de 3 anĭ 1896—1898.

6. Defigerea loculuĭ pentru proxima adunare generală a Asociațiunii.

7. Dispositiunĭ pentru autenticarea procesuluĭ verbal din ședința a II-a și

8. Închiarea ședințelor adunăriĭ generale.

Se observă, că eventualele disertațiunĭ aŭ să fie presentate presidiuluĭ Asociațiunii în scris cu 8 ḑile înainte de adunarea generală.

Sibiŭ, din ședința comitetuluĭ Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporuluĭ român, ținută la 29 Iuliŭ 1895.

Dr. Il. Pușcariŭ
v.-președinte.

Zaharie Boiŭ
secretariŭ.

Avis.

P. T. Domnĭ, carĭ voesc a participa la adunarea generală a „Asociațiunii", ce se va ține la 27 August în Blaș, sunt rugați respectuos, să se însinue la subscrisul secretar *cel mult până la 25 August,* spre a puté îngriji de cuartire.

Blaș, 1 August 1895.

Pentru Comitetul aranjator

Dr. Ales. Pop
preș.

Aurel C. Domșa
secretar.

Convocare.

Adunarea generală a despărțĕmîntuluĭ XXXII (Dicio-Sân-Mărtin) al „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român" se convócă pe 11 August st. n. *în opidul Dicio-Sân-Mărtin* (Dicső-Szent-Márton) reședința comitatului Tîrnaveĭ micĭ, cu următoriul

Program:

1. Deschiderea adunăriĭ.

2. Raportul subcomitetuluĭ despre activitatea sa și despre starea casseĭ despărțĕmîntuluĭ dela adunarea generală încóce.

3. Esmiterea comisiunilor pentru revederea raportuluĭ și a casseĭ, pe cum și pentru înscrierea membrilor noĭ și incassarea taxelor dela membriĭ noĭ și vechĭ.

4. Disertațiunĭ.

5. Designarea delegaților la adunarea generală a „Asociațiunii transilvane" din est an.

6. Defigerea loculuĭ ținerii adunăriĭ generale proxime.

7. Eventuale propuneriĭ.

8. Închiderea adunăriĭ.

La acéstă adunare se invită toțĭ membriĭ ordinarĭ și ajutătorĭ de pe teritoriul acestuĭ despărțĕmînt compus din cercurile politico-administrative a Dicio-Sân-Martinului și Ernotuluĭ, pe cum și toțĭ iubitoriĭ de prosperarea în cultură a poporuluĭ român.

Dicio-Sân-Mărtin la 15 Iulie 1895.

Vasile Zehan
director.

Simeon Căluț
secretar.

Noutăți.

Stațiuni docentale s'aŭ curentat în *diecesa Lugoșului* cu terminul 20 August 1895: 1. *Bărbătenii superiorĭ* cu emolumentele: Salariŭ de 300 fl., lemne de foc și cortel. 2. *Coroiesceni Vulcan* cu emol.: Salariŭ de 300 fl.. 3 orgiĭ cubice de lemne de foc și cortel cu grădină de legumĭ. 3. *Iscroni* cu emol.: Salariŭ de 300 fl., 3 orgiĭ cubice de lemne de foc și cortel cu grădină de legumĭ. 4. *Petros* cu emol.: Salariŭ de 300 fl., 3 orgiĭ cubice de lemne de foc și cortel cu grădină de legumĭ. 5. *Lunca Cernei* cu emol.: Salariŭ de 300 fl., 12 metri cubicĭ de lemne de foc, interesele obvenitóre după împrumutul național de stat și cortel cu grădină. 6. *Beba* cu emol.: Salariŭ cantor-docental de 300 fl., lemne de foc și cortel.

Convocare. Abiturienții din 1885 ai gimnasiuluĭ din Blaș sunt invitați la o convenire colegială în Blaș pe ḑiua de 27 August n. a. c. *A. C. Domșa.*

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Continuare.)

Desvoltarea modului de alegere a mitropolitului nostru dela s. unire încóce. Cându la anulŭ 1700 d. Chr. amŭ primitŭ s. unire cu biserica Romei, biserica nóstră din Ardélŭ era încărcată de instituțiuni calvinescĭ.

Unele din instituțiunile aceste avêndu-și originea în biserica apusană, puteaŭ rĕmâné și mai departe în biserica nóstră încâtŭ nu furŭ alterate în esența lorŭ de cătră calvini, fiindŭcă despre nicĭ o instituțiune apusană ca atare, nu se póte ḑice, că vatĕmă principiile de dreptŭ ale Pravilei, încâtŭ principiile aceste suntŭ o consecință practică din principiile de credință. De aceste se ținŭ de pildă: *farurile protnpopescĭ și unele drepturĭ de jurisdicțiune ale protopopilorŭ.*

Alte instituțiuni asemene de origine apusană fură în mare mĕsură acomodate principiilorŭ de credință calvinescĭ, și în forma acésta aŭ trecutŭ în biserica românéscă. Aceste nu puteaŭ rĕmâné și după s. unire fără a fi supuse unei purificărĭ, prin care elementele calvinescĭ să se delature de pre ele. Între aceste întâiŭ și mai întâiŭ vine a se numĕra *săborulŭ mare.*

De a treiu clasă se ținŭ instituțiunile acele, carĭ eraŭ curatŭ calvinescĭ. Aceste în forma de mai înainte nu mai puteaŭ rĕmâné după s. unire la nicĭ o întîmplare. Cea mai însemnată instituțiune de genulŭ acesta a fostŭ *modulŭ alegerii mitropolitului.*

Instituțiunile de categoria acésta saŭ trebuieaŭ cassate cu totulŭ, saŭ aduse celŭ puținŭ în essență în armonie cu Prnvila.

Cine să facă însĕ lucrulŭ acesta în biserica nóstră?

Clerulŭ preste totŭ vorbindŭ, pre timpulŭ cându s'a întîmplatŭ s. unire, era așa de ignorantŭ, câtŭ mai că putemŭ ḑice, că elŭ nicĭ nu era capabilŭ a deosebi, că ce este în biserica nóstră în armonie cu Pravila, și ce e calvinescŭ. Și așa dela clerulŭ nostru nu se putea în privința acésta aștepta nimicŭ.

Eraŭ însĕ alțĭ factorĭ, carĭ puteaŭ să îndeplinéscă lucrulŭ acesta, anume: curtea împĕrătéscă din Viena și s. Scaunŭ Apostolicŭ alŭ Romei, cu carĭ biserica nóstră ajunse în unŭ contactŭ intimŭ prin s. unire.

Ce aveaŭ dară să facă aceștĭ doĭ factorĭ spre a aduce modulŭ constituirii mitropolitului nostru în armonie cu Pravila?

Întâiŭ și mai întâiŭ arŭ fi trebuitŭ să dispună, ca mitropolitulŭ nostru să fie alesŭ de unŭ sinodŭ de archiereĭ, așa precum prescrie Pravila.

Asta însĕ nu era cu putință, deórece sub domnia împĕratuluĭ Austrieĭ Românĭ nu aveaŭ decâtŭ unŭ singurŭ archiereŭ, și acela era mitropolitulŭ nostru. Afară de domnia austriacă eraŭ ce e dreptŭ, archiereĭ românĭ, însĕ aceia nu eraŭ în comuniune de credință cu noĭ, ĕră curtea din Viena chiarŭ și cându archiereiĭ aceștia ar fi fostŭ de o credință cu noĭ, nu era aplicată a le permite nicĭ unŭ dreptŭ cu privire la constituirea mitropolitului nostru, deórece eraŭ supușiĭ unuĭ statŭ străinŭ.

În imperiulŭ austriacŭ maĭ eraŭ archiereĭ grecescĭ uniți, cărora adunați în sinodŭ curtea vienesă le-ar fi pututŭ da dreptŭ cu privire la constituirea mitropolitului nostru. Asta însĕ ar fi fostŭ o greșală politică din partea curțiĭ din Viena, prin carea póte că ar fi stricatŭ totŭ, deórece clerulŭ românescŭ, care până atunci se bucura de dreptulŭ de a-și alege pre mitropolitulŭ, s'ar fi disgustatŭ de s. unire, vĕḑêndŭ că dreptulŭ acesta și-l'a pierdutŭ, și a trecutŭ la nisce archiereĭ de sânge și de limbă străină.

Totŭ din motivulŭ acesta curtea din Viena n'a pututŭ fi aplicată nicĭ la aceea, ca să dispună alegerea mitropolitului nostru prin unŭ sinodŭ de archiereĭ latinĭ și supușĭ austriacĭ.

Și așa putemŭ să ḑicemŭ, că nu era cu putință maĭ cu samă din motive politice, ca după s. unire mitropolitulŭ nostru să pótă fi alesŭ după prescrisele Pravilei în unŭ sinodŭ archierescŭ. Din punctulŭ acesta de vedere o acomodare deplină la principiile Pravalei era cu neputință.

Ce era dară de făcutŭ?

Pravila poftesce alegerea archiereilorŭ ĕrăși prin archiereĭ în sinodŭ. Din ce motivŭ însĕ o poftesce acéstă Pravila?

Din motivulŭ, că principiulŭ anticŭ bisericescŭ întemeiatŭ pre însași credința creștină poftesce, ca nimenĭ să nu se înalțe în biserică la trépta episcopéscă fără întrevenirea puterii episcopescĭ.

Pravila, ce e dreptŭ, determinéză prin legĭ esprese modulŭ întreveniriĭ acesteia. Modulŭ acesta însĕ nu este o dogmă de credință nealterabilă. De unde urméză, că dacă din o causă saŭ alta, în unŭ locŭ saŭ altulŭ, din motive juste, modulŭ acesta nu se póte practica, se póte alerga la altulŭ saŭ póte fi suplinitŭ prin altulŭ.

Acum, după s. unire toțĭ mitropoliții nostri aŭ căpĕtatŭ confirmarea dela Pontificele Romei. Întîmplându-se confirmarea acésta nu se póte ḑice, că mitropoliții nostri furŭ după s. unire constituiți fără întrevenirea puterii episcopescĭ. De unde confirmarea acésta din partea Pontificeluĭ Romei după s. unire a suplinitŭ alegerea mitropolitului nostru prin unŭ sinodŭ de archiereĭ.

Din causa acésta curtea din Viena în purificarea modului constituirii mitropolitului nostru s'a mulțămitŭ cu cofirmarea luĭ de cătră Papa.

Prin cofirmarea mitropolitului de cătră Papa s'a făcutŭ deci în o privință destulŭ dreptului bisericescŭ chiarŭ și orientalŭ.

Ce să se întîmple însĕ cu datina, că mitropolitulŭ nostru să fie alesŭ numaĭ de clerŭ?

Datina acésta nu era în armonie nicĭ cu Pravila, nicĭ cu pracsa antică bisericéscă. Căcĭ după Pravilă mitropolitulŭ se alege de archiereĭ, ĕră după pracsă antică de clerŭ, poporŭ și archiereĭ.

Decĭ una din dóuĕ. Saŭ datina acésta trebuiea să se caseze cu totulŭ ca o datină contrariă Pravileĭ, saŭ să se dea dreptŭ de votŭ și poporuluĭ alăturea cu clerulŭ, prin ce s'ar fi întrodusŭ în biserica nóstră pracsa antică bisericésca.

Dacă acum curtea din Viena ar fi cassatŭ datina alegerii mitropolituluĭ nostru numaĭ prin clerŭ, atunci ar fi trebuitŭ să urmeze în locŭ eĭ denumirea regéscă a mitropolituluĭ. Prin așa ceva curtea ĕrăși nu puținŭ ar fi înstrăinatŭ mai cu samă clerulŭ românescŭ dela s. unire. A fostŭ decĭ o politică bine chibzuită din partea curțiĭ împĕrătescĭ din Viena, că cu ocasiunea sfinteĭ uniriĭ n'a cassatŭ dreptulŭ acesta alŭ cleruluĭ.

Estinderea dreptuluĭ electoralŭ și la poporŭ întimpina asemenea destule greutățĭ.

Căcĭ mai întâiŭ poporulŭ avea cultură de totŭ puțină, câtŭ nu era la nicĭ unŭ casŭ consultŭ, a-ĭ da deodată unŭ dreptŭ așa momentosŭ, în deprinderea căruia nu trecuse încă prin nicĭ o școlă.

Afară de aceea după împrejurările bisericescĭ de atunci, cu totulŭ diverse de ale timpurilorŭ antice, estinḑêndu-se diecesa bisericiĭ românescĭ preste totŭ Ardélulŭ, poporulŭ numaĭ prin representanțĭ își putea deprinde dreptulŭ sĕŭ la alegerea mitropolitului. Representanții aleși de poporŭ pentru sinodulŭ electoralŭ la totŭ casulŭ trebuieaŭ să fie bărbați inteligenți și de cultură superióră poporuluĭ agricolŭ. Atarĭ bărbați însĕ poporulŭ românescŭ din Ardélŭ pre acele timpurĭ nu avea, putemŭ ḑice, de locŭ. Și așa și din motivulŭ acesta era cu neputință a întroduce în biserica nóstră datina antică bisericéscă, ca și poporulŭ să participe la alegerea mitropolituluĭ.

La aceste maĭ adaugemŭ numaĭ sentimentele aristocratice ale curțiĭ din Viena, căreia nu putea la nicĭ un casŭ să-ĭ convină unŭ modŭ așa democraticŭ la constituirea mitropolituluĭ nostru.

Ponderândŭ tóte împrejurările aceste, nu e mirare, că curtea din Viena și după s. unire a lăsatŭ cleruluĭ românescŭ din Ardélŭ nejignitŭ dreptulŭ de a alege pe mitropolitulŭ, și nicĭ nu l'a cassatŭ, nicĭ nu l'a amplificatŭ dându și poporuluĭ dreptŭ de votŭ.

Era însĕ în dreptulŭ și pracsa bisericiĭ rĕsărituluĭ unŭ punctŭ tare favorabilŭ curțiĭ din Viena. Punctulŭ acesta ere pracsa legală, ca sinodulŭ archierescŭ pentru scaunele episcopescĭ să candideze treĭ persóne, dintre carĭ apoĭ împĕratulŭ avea dreptŭ a denumi pre una. Pracsa acésta orientală era întru atâta mai favorabilă curțiĭ din Viena, decâtŭ pracsa calvină de a alege numaĭ o singură persónă, încâtŭ libertatea eĭ de a denumi pentru scaunulŭ mitropolitanŭ era mai mare, cându putea alege dintre treĭ persóne pre orĭ care, decâtŭ atunci, cându era legată de una singură.

Pre lângă aceea curtea din Viena putea întroduce în biserica românéscă din Ardélŭ pracsa, ca sinodulŭ electoralŭ să candideze treĭ persóne pentru scaunulŭ mitropolitanŭ, dintre carĭ apoĭ împĕratulŭ să albă dreptŭ a denumi pre orĭ care, căcĭ era o datină curatŭ orientală. Și dacă clerulŭ ar fi murmuratŭ împotriva eĭ, i-se putea dovedi fórte ușorŭ, că prin aceea nu se întroduce în biserică nimicŭ străinŭ de dreptulŭ și pracsa orientală.

Și în adevĕrŭ! Curtea din Viena a și întrodusŭ pracsa acésta încă de timpuriŭ, și nu ne este cunoscutŭ, că dórĕ clerulŭ ar fi remonstratŭ în contra eĭ. [1])

[1]) O pracsă analogă a întrodusŭ curtea din Viena și la rom. catolicii

Pracsa acésta este momentulŭ celŭ mai însemnatŭ, ba putemŭ dice, uniculŭ momentŭ de valóre introdusŭ după s. unire în modulŭ alegerii mitropolitului nostru.

Celealalte schimbări, cari dela s. unire până astădi s'aŭ mai întîmplatŭ în modulŭ alegerii mitropolitului nostru, nu atingŭ de locŭ esența lucrului, ci suntŭ numai nisce schimbări, prin cari modulŭ alegerii mitropolitului nu a devenitŭ nici mai bunŭ, nici mai rĕŭ.

O atare schimbare este de pildă aceea, cându după înființarea mănăstirii basiliților din Blașŭ, călugării basiliți aŭ căpĕtatŭ fiecare votŭ virilŭ la alegerea mitropolitului. Mai departe cându s'a fundatŭ capitululŭ de canonici din Blașŭ, asemene fie care canonicŭ a căpĕtatŭ votŭ virilŭ, ĕră dreptulŭ călugărilorŭ basiliți s'a restrînsŭ la unŭ singurŭ votŭ, ce-lŭ are superiorulŭ mănăstirii, și dóuĕ voturi, cari le aŭ profesorii preoți dela institutele de învățămîntŭ din Blașŭ ca următori ai basiliților.

S'aŭ întîmplatŭ dela s. unire încóce schimbări afundŭ tăiătóre, amŭ putĕ dice radicali, în relațiunile esterne ale bisericii nóstre. O atare schimbare a fostă de pildă reactivarea mitropoliei de Alba-Iulia cu înființarea celorŭ dóuĕ episcopate sufragane de Gherla și Lugoșŭ, și scóterea dieceseĭ de Orade de sub jurisdicțiunea primateluĭ dela Strigonŭ și supunerea eĭ sub jurisdicțiunea mitropolitului de Alba-Iulia.

Tóte schimbările aceste însĕ aŭ trecutŭ preste modulŭ alegerii mitropolitului nostru fără a-lŭ schimba câtŭ de puținŭ, cu tóte că schimbarea, saŭ mai bine disŭ acomodarea luĭ după relațiunile schimbate ale bisericii óreși cum se impunea de sine.

Regularea, saŭ mai bine disŭ perfecționarea moduluĭ alegerii mitropolitului nostru rĕmâne decĭ și de aci încolo o cestiune deschisă.

Însuși Maiestatea Sa împĕratulŭ și regele nostru apostolicŭ a recunoscut'o acésta prin decisiunea s'a prea înaltă dela 12 Decembre 1850, prin carea a aprobatŭ întrĕgă lucrarea comisiunii esmise în causa restaurării mitropoliei de Alba-Iulia și a fundării celorŭ 2 episcopate sufragane de Lugoșŭ și Gherla. [1])

La capetulŭ protocoluluĭ comisiunii acesteia cu privire la provederea scaunului mitropolitanŭ și a celorŭ dóuĕ episcopate sufragane cetimŭ următórelele:

„Mai încolo unanima părere a Conferinței se concentrézĕ întru aceea, că denumirea mitropolitului, precum și a celorŭ doi episcopi dela Gherla și Lugoșŭ până la fiitórea cându̯va în viitórele casuri regulațiune, să atârne nemijlocitŭ dela Maiestatea Sa Împĕratulŭ.“ [1])

Din aceste se vede, că pre cându fu reactivată mitropollia nóstră de Alba-Iulia, însuși guvernulŭ austriacŭ din Viena era convinsŭ, că modulŭ constituiriĭ mitropolitului nostru are lipsă de o regulare. Ba guvernulŭ austriacă a recunoscutŭ și aceea, că modulŭ implerii scaunelorŭ episcopesci sufragane prin denumirea regéscă nu corĕspunde dreptului și pracseĭ bisericiĭ rĕsărituluĭ. De aceea a reservatŭ dreptulŭ denumiriĭ regescĭ numai *„până la fiitórea cându̯va în viitórele casuri regulațiune.“* Regularea nu póte să fie decâtŭ în înțelesulŭ dreptuluĭ și pracseĭ bisericiĭ rĕsăritutuĭ.

Durere, că de atuncĭ a trecutŭ mai o jumĕtate de vécŭ, și factoriĭ competenți nu aŭ sulevatŭ și urgitatŭ resolvarea cestiuneĭ prin regularea moduluĭ constituiriĭ mitropolitului și a episcopilorŭ, și aducerea luĭ în armonie cu Pravila saŭ pracsa antică bisericéscă.

În timpulŭ acesta lungŭ de mai o jumĕtate de vécŭ aŭ fostŭ și timpurĭ favorabile regulăriĭ acesteia, cându sulevarea și urgitarea desigăriĭ cestiuniĭ ar fi avutŭ și efectŭ.

Astădĭ însĕ puține prospecte suntŭ pentru așa ceva, câtŭ suntemŭ buni bucuroși, că nu ni-se atacă și dreptulŭ primitivŭ alŭ cleruluĭ ardelénŭ de a contribui și elŭ cu votulŭ sĕŭ la constituirea mitropolitului.

Pentru aceea însĕ totuși toți factoriĭ competenți din biserica nóstră suntŭ datorĭ a suleva cestiunea, și și dacă nu vomŭ putĕ obține totŭ în împrejurările, în cari trăimŭ, va fi de ajunsŭ, dacă din modulŭ alegerii mitopolitului se vorŭ delatura baremŭ scăderile cele mai marĭ.

(Va urma.)

---

din Ardélŭ, ca în casŭ de vacanță a scaunului episcopescŭ o conferință de mai mulți bărcați candida pentru scaunulŭ episcopescŭ 3 persóne, dintre cari apoĭ împĕratulŭ alegea pe una. Pracsa acésta a esistatŭ până la anulŭ 1767. Vehring »Kirchenrecht« pag. 155.

[1]) Comisiunea a statŭ din: Primatele Ungarieĭ Ioanŭ Scitovsky, episcopulŭ Oradeĭ marĭ Vasiliŭ Erdélyi, ministrulŭ austriacŭ de interne Dr. Alesandru Bach, ministrulŭ de culte conte Thun, consiliarulŭ ministerialŭ Eduard Bach, și consiliarul de secțiune Privitzer. »Acte sinodali« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 195.

[1]) Totŭ acolo pag. 196.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

„Allah akbar!“ se audi o voce puternică, pe carea o urmară mai multe altele cu strigătul îndatinat „Allah, Allah!“ Apoĭ cu o săritură de tigru șeĭcul trecu zidul și ajunse în curte învîrtind iataganul în jur de sine. Servitoriĭ rĕmași acasă nu i-se putură opune, căcĭ însoțitoriĭ luĭ încă erau deja lângă el. Bianca aprinse repede semnalul de foc și apoĭ svîrli făclia între Beduinĭ și porni spre casă. Era însĕ prea târdiŭ! Calea era ocupată de Beduinĭ, cari se înmulțiau tot mai tare. Ceĭ doĭ servitorĭ rĕmași acasă aveau să se lupte acum cu un numĕr de treĭ orĭ mai mare de dușmani. Susana legată de mâni și picióre era ghemuită într'un colț al curții. Alți Beduinĭ grăbiră spre pórtă și o deschiseră.

În momentul acesta se audi tropotul uneĭ mulțimĭ de călărești. Servitoriĭ erau cât pe aci, să crédă, că sunt chasseurĭ africanĭ; dar curênd fură cuprinși de spaimă, când îĭ audiră vorbind arabesce.

Până aci tóte merseră bine. Dar trebuia răpită Bianca, pentru care se făcuse atacul acesta. Lucrul acesta însĕ nu era chiar așa de ușor, după cum s'ar fi crédut. Bianca apucase în mână un pumnal și lovia cu el în drépta și în stînga. Zădarnic se încercase Omar, să-ĭ prindă loviturile în burnusul sĕŭ: pumnalul îl străpunse și-ĭ pĕtrunse în mână. Sânge cald îĭ isbucni din rană, fără ca să fie putut face ceva. Deodată însĕ își apucă burnusul și-l svîrli preste Blanca și în acéstă învălmășală îĭ prinse brațul întrarmat, o apucă apoĭ în brațe și o duse afară, unde erau caiĭ. Aci o puse pe șeaua caluluĭ sĕŭ, și doĭ Beduinĭ o ținură, până ce încălecă șeĭcul. Omar lovi apoĭ calul preste pântece cu scărițele, și acela porni în galop spre pustie. Toți Beduinii erau în urma luĭ. Nu trecuseră decât câteva minute, și ferma era liniștită. Ceĭ doĭ servitorĭ zăceau răniți lângă zid, și la lumina semnaluluĭ de foc se vedea un tablou pustiŭ și plin de sânge.

De odată cu depărtarea luĭ Omar amuțiră tóte și în jurul fermeĭ dluĭ Norbert. Preste tot nicĭ chiar proprietariul fermeĭ nu scia, ce să țină despre atacul Beduinilor. Adevĕrat că eĭ sbieraŭ după datina lor trezind din somn tótă împrejurimea, și se audiau chiar și pocnituri, dar Norbert nu vedea nicăirĭ focul vre-uneĭ puștcături. Aceea încă e adevĕrat, că unii din vecinĭ venind în ajutoriul luĭ erau cât pe aci, să pună mâna pe câțiva Beduinĭ, dar aceia o tulirĕ la fugă în ruptul capuluĭ. Larma asta ținuse câtăva vreme, și la ferma luĭ Norbert se adunaseră vre-o dóuĕdecĭ de Europeni. Aceștia apoĭ și cu servitoriĭ luĭ Norbert ar fi putut sdrobi fórte ușor pe Beduinĭ, cari erau numai o mână de ómeni. Aceștia însĕ sciaŭ așa de bine, să-și ascundă micul lor numĕr, cât multă vreme se credea, că sunt o mulțime mare, și acésta pentru că acum erau într'o parte, acum într'alta. Îndatinatul sbierat se prefăcu de odată într'un sunet straniŭ. Se vede, că era un fel de semn, căcĭ nu mult după aceea Beduinii o luară la fugă, și tropotul produs de copitele cailor se audia din ce în ce tot mai departe. Ceĭ din fermă tot nu cutezaŭ, să-ĭ urmăréscă, până vĕdură la lumina luniĭ, cum mica cétă de Arabĭ galopa repede mai departe.

„Dar dle Jocerau, privesce, la ferma nóstră încă e semnalul de foc,“ dise de odată un servitor atingênd pe stăpânul sĕŭ pe umĕr.

Când Jocerau vĕdu flacăra, rĕmase pe o clipă ca și trăsnit, apoĭ venindu-și în orĭ o luă la fugă spre fermă fără de a pronunța vre o vorbă. În creerul luĭ se esplica acum tótă manevra Arabilor. El pricepu îndată, că tot atacul îndreptat asupra proprietății luĭ Norbert a fost o apucătură spre a-l atrage într'acolo lăsându-și averea fără pază. Ceea ce însĕ îl neliniștia și mai mult, era, că cu tot semnalul de atac tóte erau în deplină liniște. Nu se audia nicĭ o pușcătură, nicĭ un strigăt. Și liniștea acésta nu putea să însemne altceva, decât o învingere a Arabilor. Și tot gândindu-se la acestea, înainta prin câmpul luminat de lună fără de a dice un singur cuvînt. Servitoriĭ fugiau în urmă-ĭ și după eĭ și celalalți Europeni. Și în acéstă liniște a nopții nu se audia nicĭ o vorbă, căcĭ toți sciau gravitatea momentuluĭ, ci se

audia numaĭ rĕsuflarea grăbită a celor ce fugiaŭ, şi loviturile armelor.

Când Jocerau ajunse la fermă şi vĕdu pórta deschisă şi parapetele din prejur nimicite, îl cuprinse grózĕ. El maĭ vĕdu pe ceĭ doĭ servitorĭ căduţi lângă zid într'o baltă de sânge, şi cuprins de desperare îşĭ lovi fruntea cu pumniĭ şi-şĭ smulgea pĕrul şi barba încărunţită erumpênd într'un vaiet sfâşietor. Nimenĭ nu dicea nimic. Toţi Europenii, carĭ avură deja ocasiune, să admire curajul şi bravura luĭ Jocerau, stând acum răzimaţi de puscile lor, respectaŭ durerea acestuĭ om, care în momentul primejdieĭ şi-a uitat de avutul sĕŭ spre a sări în ajutorul deaprópeluĭ: — şi acum tot, ce iubise, tot, pentru ce muncise jumĕtate din viaţa sa, tot se părea nimicit de odată.

Burnusul ultimuluĭ Arab dispăruse de mult în pustie, pe când Jocerau încă tot sta răzimat de un stîlp smulgêndu-şĭ pĕrul şi plângênd cu durere.

Atuncĭ se auḑiră de odată tropote de caĭ, carĭ se apropiaŭ în fugă mare, şi sgomot de arme şi signalul trĕmurător al trompeteĭ rĕsuna dinspre ferma luĭ Norbert. Şi în clipita următóre dinaintea măieriştiĭ luĭ Jocerau se opri o colónă de chasseurĭ africanĭ. Spuma, cu care eraŭ acoperiţi caiĭ, şi fornăitul sĕlbatic era o dovadă a grabeĭ, cu care aŭ venit. Cu tóte acestea la ivirea lor Jocerau fu cuprins de furie.

„Vedeţĭ, ce aţi făcut?“ îi dise el în ton aspru. „Vĕ fac rĕspundĕtorĭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ şi a împĕratuluĭ pentru perderea, ce am îndurat! Dvóstre trebuia să staţi aci şi să păziţi coloniile, nu atuncĭ, când duşmanul e numaĭ de o împuşcătură, să şedeţi cale de patru óre şi să vĕ frigeţi beefsteacul! Să sciţĭ, că am, să mĕ plâng până la camera deputaţilor, şi dacă nu, chiar până la împĕratul! O, sermană soţie, scumpă copilă!“

Comandantul colóneĭ vedea, că Jocerau avuse dreptate când cu temerile sale. De aceea acum nu-ĭ rĕspunse nimic, ci cerca tóte chipurile de a afla pe atacătorĭ. El trimise repede un sergent cu patru soldaţi spre tabĕra Beduinilor. Eĭ se întórseră însĕ în scurt cu rĕspunsul, că din tabĕra Beduinilor n'a maĭ rĕmas nicĭ o urmă. Într'acestea maĭ sosise o colónă de chasseurĭ. Eĭ viniaŭ dela ferma luĭ Norbert, unde nu aflară nicĭ un Beduin, şi unde li-se spuse, că tot atacul a fost îndreptat împotriva luĭ Jocerau.

Şi chasseuriĭ sosiţĭ maĭ pe urmă încă aŭ fost întîmpinaţi de Jocerau cu acelea-şĭ cuvinte. Din partea lor coloniştiĭ încă ḑiceaŭ, că s'ar aştepta la un maĭ bun scut dela comandantul frontierii.

Scociorind în vremea acésta unii dintre coloniştĭ prin curte şi casă, aflară pe Susana, o deslegară de mânĭ şi picióre şi-ĭ scóseră scălnşul din gură. De asemenea şi medicul trupelor sosit şi el cu chasseuriĭ visită pe ceĭ doĭ servitorĭ, carĭ eraŭ plinĭ de rane. Starea lor nu era desperată, ranele nu eraŭ de loc grele. Ceea ce era maĭ rĕŭ, era dóra aceea, că perduserĕ mult sânge.

Jocerau vĕḑêndu-şĭ soţia se maĭ linişti puţin, şi împreună cu el şi celalalţĭ prinserĕ nóue sperărĭ. Maĭ cercară apoĭ odată prin casă şi curte spre a afla şi pe Blanca, dar totul era zădarnic. Din cercetările, carĭ le făcură, se vedea, că Beduinii nu întraserĕ de loc în casă, căci acolo tóte eraŭ în starea de maĭ înainte. Într'un târdiŭ găsiră pumnalul, ce-l avuse Blanca, şi Susana îl recunoscu. Se maĭ află apoĭ un petec rupt, despre care Susana spunea, că e din haina, cu care fusese îmbrăcată Blanca. Altceva nu se maĭ descoperi. Şi nicĭ mamă-sa nu scia spune altceva, decât că a vĕḑut-o tot lângă ea, până ce a dispărut odată în tumult.

Din urmele acestea puţine se deducea în sfârşit totuşĭ, care a putut fi sórtea Blancei. Nu maĭ încăpea nicĭ o îndoélă, că fusese răpită de şeĭc pentru frumseţa eĭ.

În urma acestora locotenentul, care comanda preste chasseurĭ, porunci, să pornéscă cu toţiĭ în urma Beduinilor, carĭ încreḑuţi în mulţimea lor a bună samă vor fi mers încet, şi astfel nu vor puté fi chiar aşa de departe. Adevĕrat, că luna lumina ca ḑiua, dar la lumina eĭ palidă şi dubie ar fi fost cu greŭ, să se distingă caiĭ negri şi burnusele albe, chiar dacă acele ar fi fost încă în cercul vederii.

Chasseuriĭ plecară deci pe urma Beduinilor şi în curênd şi dispărură în pustie. Bietul Joceraŭ nu punea nicĭ o sperare în urmărirea acésta.

Rînd pe rînd apoĭ coloniştiĭ părăsiră ferma luĭ Jocerau, unde şi aşa nu puteaŭ face nimic.

Nu mult după aceea sosiră toţi soldaţiĭ disponibilĭ din legiunea străină. Jocerau nicĭ nu-ĭ băgă în samă. El întrase în odae spre a se tângui împreună cu soţie-sa asupra sorţiĭ nefericitei Blance.

Aşa soldaţiĭ numaĭ dela servitorĭ putură să afle ceva despre ceea ce s'a întîmplat. După câtva timp soldaţiĭ plecară maĭ departe. Lor nu le trecea prin gând, să mérgă în pustie, şi aşa tăbĕrîră în locul, unde fusese maĭ înainte lagĕrul Beduinilor. Preste câteva óre se întórseră şi chasseuriĭ fără nicĭ o ispravă, şi astfel porniră cu toţiĭ érăşĭ în fort.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copcĭi fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu margini aurite fl. 6.40.

Euchologiu

ediţiunea a **dóua**, revĕḑută după originalul grecesc şi îndreptată în modŭ însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tiparŭ frumos în **negru** şi **roşu**. — Preţul nelegat fl. 2.80, éră legat în pele tare fl. 3.80.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaş 1881 broş. 3 fl.

Cestiuni

din

dreptul şi istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologetic din incidentul invectivelor „Gazeteĭ Transilvanieĭ“ şi a dluĭ Nicolaŭ Densuşan asupra Mitropolitului Vancea şi a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Preţul **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Preţul **1** fl. Ambele părţi espedate franco **1** fl. **85** cr.

Editor şi redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum îaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obĭecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icône sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obĭecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proĭecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 25—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl.. ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare in fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un sir garmond: odată 7 cr.. a doua oră 6 cr.. a treia oră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» in Blaş.

Anul V. Blaş 10 August 1895. Numĕrul 32.

Congresul naţionalităţilor.

Adĭ se întrunesce în capitala ţĕrii congresul celor trei naţionalităţi: a Românilor, a Sêrbilor şi a Slovacilor.

În momentul, în care scriem aceste şire, nu putem să scim încă atitudinea, ce va observa-o guvernul faţă de acest congres.

Atâta putem înse fără şovăire să dicem, că dela inaugurarea erei constituţionale ungare nu s'a mai întreprins o acţiune politică de atâta valóre *obiectivă reală* din partea nóstră în special şi din partea naţionalităţilor nemagiare în general, cum este congresul naţionalităţilor.

Este veche idea conlucrării tuturor naţionalităţilor nemagiare faţă de naţionalitatea magiară, care e destul de impertinentă a se identifica pe sine cu naţiunea politică ungară. Toţi bărbaţii nostri de valóre aŭ recunoscut, că în faţa acestei orbiri politice nu póte să fie alt mijloc de luptă, decât întrunirea şi impreună lucrarea tuturor acelor elemente, carĭ în egală mĕsură sunt jignite în drepturile lor firescĭ.

Şi egal de jignite în faţa şovinismului magiar sunt tóte naţionalităţile nemagiare, anume Românii, Sêrbii şi Slovacii.

Am dis, că Românii, Sêrbii şi Slovacii.

Pe *Jidovi* nu ĭ-am numĕrat între naţionalităţi, pentru că dînşii anume umblă să adevérescă prorocia luĭ Iacob, că se va lua dela dînşiĭ autonomie şi autochtonie naţională.

Pe *Saşi* încă nu ĭ-am numĕrat între naţionalităţi. Pentru că dînşii se ţin de acel popor, al căruĭ maximă de viaţă este: ubi bene ibi patria. Eĭ sufere de oftică. E chestiune numaĭ de timp disparĭţiunea lor dintre locuitoriĭ Ungarieĭ. Apoĭ sciut este că oftic̦oşiĭ nu prea sunt dispuşĭ a lupta şi a muri în luptă.

De *ruteni* încă n'am făcut amintire. Eĭ încă sunt saşi. Vor să móră maĭ bucuroşi sătuĭ decât flămîndĭ. Nu se gândesc, că este fórte indiferent să morĭ sătul orĭ flămînd, dacă odată trebue să morĭ.

Étă dar că adevĕr am grăit, când am dis, că Românii, Sêrbii şi Slovacii sunt *tóte* naţionalităţile nemagiare din Ungaria.

Şi étă, că adevĕr am grăit şi atunci, când am susţinut, că dela inaugurarea erei constituţionale ungare nu s'a maĭ întreprins din partea naţionalităţilor o acţiune politică de atâta valóre obiective reală, ca congresul naţionalităţilor.

Nu voim prin afirmarea asta să fim prea optimiştĭ. Nicĭ nu scim, carĭ vor fi conclusiunile, enunciaţiunile şi obligămintele, ce le va lua congresul celor treĭ naţionalităţi.

Noĭ vorbim despre valórea obiectivă, ce o are *faptul* întruniriĭ representanţilor celor treĭ naţionalităţi.

Despre acest *fapt* am afirmat, că este cea maĭ de valóre politică acţiunea ce aŭ întreprins-o naţionalităţile nemagiare dela era constituţională magiară încóce.

Afirmarea acésta lipsă de dovadă nu are. Şi dacă am trece cu vederea faptul, că însa-şi natura lucruluĭ pretinde, ca politicianul şi bărbatul de stat cel maĭ superficial să nisuéscă la consolidarea internă a statuluĭ prin mulţămirea şi înfrăţirea tuturor cetăţenilor, orĭ care le-ar fi limba maternă, şi în casul acesta situaţia polititică internaţională şi creditul în faţa puterilor aliate cere, ca ţara nóstră să se presinte tare şi compactă în faţa străinătăţii.

Acum întrebăm: póte să fie indiferent chiar şi pentru un bărbat de stat de talia luĭ Bánffy *faptul,* că naţionalităţile nemagiare, carĭ formézĕ chiar şi după calculul dînşilor jumĕtate din poporaţiunea întrégă a statuluĭ, se adună spre a-şi esprima în faţa lumiĭ civilisate în însa-şi capitala ţĕrii nemulţămirea de care sunt stăpânite în urma prepotenţeĭ magiare?

Că *faptul* acesta nu le e indiferent, dovedesce tenorul ḑiaristicelĭ magiare, dovedesce epistola deschisă a domnuluĭ Pázmándy cătră ministrul de interne şi în urmă — ca să tăcem de altele — dovedesce călĕtoria ministruluĭ de interne Perczel la Ischl.

Paşul guvernuluĭ în causa congresuluĭ nu-l putem sci. Credem, că orbia şovinismuluĭ şi de astădată ĭĭ va stăpâni. Dar cele petrecute până aicĭ tot

---

Feuilleton.

Sclăvia la Elinii şi Romanii ceĭ vechĭ.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum«.)

(Fine.)

Asupra poporaţiunii libere şi apte spre servit militar a Italieĭ afară de cetăţi sclăvia luĭuria deja pe timpul Grachilor în chip stricăcios. Fruntaşii înlăturară pe micul proprietar şi pe lucrătoriul libĕr cu cetele lor de sclavĭ agricolĭ şi liberĭ de servit militar. Se formară latifundiile, şi în ţinuturi estinse omul fatlinia numaĭ sclavĭ. Poporaţia libĕră se împuţină fórte. Plebeiul ca proprietar se vĕḑu alungat din patrimoniul sĕŭ, ca arendator din domeniile statuluĭ, ba maĭ pe urmă din tóte lucrurile de câmp. [1]) Fruntaşiĭ maĭ pe urmă aflară, că e maĭ comod şi maĭ proventuos a preface agriĭ în păşune, şi pe unde odinióră locuise o poporaţie agricolă libĕră şi sirguinciósă, din care se recrutaŭ legiunile romane, pe acolo acum pribegiaŭ păstorĭ sclavĭ cu turmele stăpânilor lor. Aşa dispăru spriginul cel maĭ puternic al zidiriĭ romane uriaşe, ţĕranul italic. Pe unde odinióră arase Cincinat, pe acolo vedeaĭ acum sclavĭ încătuşaţi şi înferaţi. Pe unde fuseră odinióră sate bine locuite, pe acolo vedeaĭ acum ergastule. Pămîntul era aruncat de pradă lăpĕdaturiĭ sclavilor romanĭ ca unuĭ ghide. [1]) Italia se făcu neroditóre şi atîrnătóre dela ţĕrĭ străine: Africa şi Sicilia trebuiaŭ să-ĭ dea bucate, Cos şi Chios, Spania şi Galia trebuiaŭ să-ĭ dea vin. [2])

Poporul alungat dela ţară se mută în cetăţi şi maĭ ales în Roma, unde-ĭ ademeniaŭ darurile publice de bucate şi de banĭ, [3]) şi unde omul putea să-şi facă câştig din dreptul de a vota. Oligarchia bogaţilor îşi strînse tot maĭ tare şirurile, şi consulul Luciŭ Filip putu deja să dică, că în Roma nu maĭ sunt 2000 de civĭ, carĭ aŭ pămînt propriŭ. [4]) Într-un adevĕr nu esista o clasă de industriaşĭ bine situată, căcĭ meseriile eraŭ despreţuite, deşi în Roma aversiunea faţă cu lucrul mânilor nicĭ odată nu a fost aşa de mare ca în Elada. Dar în ochiĭ Romanilor numaĭ agricultura trecea de decentă între ocupaţiunile împreunate cu lucrul mânilor. Cicero declară, că nedecente şi spurcate sunt meseriile tuturor celor ce lucră pentru plată, şi în carĭ se plătesce lucrul şi nu arta; toţĭ meseriaşiĭ deprind o artă spurcată, căcĭ lucrătoria unuĭ meseriaş nu póte să cuprindă nimica decent pentru un om libĕr; orĭ ce negoţ cu mĕrunta încă are să se socotéscă între isvórĕle de câştig cele spurcate; numaĭ architectura, sciinţa medicală, negoţul cu marele, oficiul de dascal pot să trécă de ocupaţiuni decente pentru anumite clase. [1])

Concurenţa, ce le-o făceaŭ sclaviĭ, trebuia să disguste pe liberĭ încă şi maĭ tare dela deprinderea meseriilor. Ceĭ bogaţĭ dispunênd de o mulţime mare de sclavĭ puteaŭ să se lipséscă de meseriaşiĭ ceĭ liberĭ şi de productele lor. Aşa s'a nimicit în Roma clasa de mijloc cea sirguinciósă. Poporaţia cea libĕră se compunea din proletarĭ, carĭ pe timpul republiciĭ trăiaŭ din preţul votuluĭ sĕŭ, ĕră pe timpul împĕraţilor din darurile publice de bucate şi de banĭ. Eĭ eraŭ demoralisaţĭ, dejosiţĭ, despreţuiţĭ din partea celor bogaţĭ şi se aseménaŭ tot maĭ tare

[1]) Hor. Od. 2, 18, 23 sq; Salt. Iug. 41; Sen. ep. 90, 38; Quintil. declam. 13.

[1]) Colum. 1 praef. 3.
[2]) Varr. de R. R. 2. praef. 3; Colum. 1. praef. 20; Tacit. Ann. 3, 54.
[3]) App. Bell. civ. 2, 120.
[4]) Cic. de off. 1, 21.

[1]) Cic. de off. 1, 42.

ne arată, că nici chiar ómenĭ, ca Bánffy nu pot să trécă cu vederea *fapte,* carĭ trebue să-i pună pe gânduri.

Pentru că orĭ cum ar fi resoluţiunile congresuale, orĭ cât de multe ar fi chiar şi cestiunile pendente dintre naţionalităţile ce se întrunesc în congres, orĭ cât de ideale ar fi propunerile ce se vor concepe; un lucru tot va rĕmâné mai pe sus de orĭ ce dispută însemnat: faptul, că naţionalităţile nemagiare simţesc sosit momentul de a se întruni pentru a se apĕra cu puterĭ unite împotriva prepotenţeĭ de rasă a poporuluĭ magiar patrocinat prin tótă puterea ce le-a dat-o norocul şi perfidia omenéscă.

Aşa dară, fără ca să voim a prejudeca orĭ a ne pronunţa privitor la enunciatiunile orĭ resultatele practice ale congresuluĭ, — pe carĭ nicĭ nu le cunóscem —, ne mărginim a repeţi, că dela era constituţională magiară nu am vĕdut o acţiune politică de valóre *obiective reală* mai importantă din partea naţionalităţilor nemagiare, de cum este congresul naţionalităţilor.

Din acest punct de vedere îĭ urăm congresuluĭ cel mai strălucit succes!

Întrevederea suveranilor la Ischl. — Părechia regală română călĕtorind spre Ragaz la invitarea Monarchuluĭ nostru s'a abătut pe la Ischl, unde s'a bucurat de o primire strălucită. Trenul, ce aduce părechia regală română, a sosit Lunĭ pe la treĭ óre d. a. în gara dela Ischl, unde aŭ eşit întru intimpinarea înalţilor óspeţi M. Sa Monarchul nostru însoţit de M. Sa împĕrătésa-regină, de archiducĭi Ludvic Victor şi Francisc Salvator, archiducesele Maria Valeria şi Gizella (din Bavaria), ducele Leopold al Bavarieĭ, ministrul de esterne Goluchowski, pe cum şi suita Maiestăţilor Lor. Suveranii se îmbrăţişară cordial asemea şi suveranele se îmbrăţişară şi sărutară mai de multe orĭ. Apoĭ a urmat recomandările, părechia regală română se întreţine afabil cu ceĭ recomandaţi. După recomandări familia imperială a însoţit pe înalţiĭ óspeţi la locuinţa aranjată cu gust pentru eĭ în Hotel „Elisabeth". În prima trăsură mergeaŭ suveranii amêndoĭ ĕră în a dóua suveranele. Pe stradă pretitundenea s'aŭ făcut ovaţiunĭ însufleţite augustilor suverani.

La 5 óre s'a servit Dineul în vila imperială. M. Sa Monarchul a mers în persónă la hotelul „Elisabeth", de unde a însoţit pe augustiĭ sĕĭ óspeţi la vilă.

La prând aŭ luat parte pe lângă familia imperială şi înalţiĭ óspeţi, suita acestora, care a constat din damele de curte princesa Mavrogheni şi Bengesc şi din adjutanţiĭ: colonelul Priboian şi maĭorul Istrati, ministrul Goluchowski şi ambasadorul german din Viena, contele Eulenburg. Sara la 7 óre a fost representanţă de gală în teatru, la care aŭ asistat şi părechia regală română.

Marţi la 10 óre a. m. Monarchul nostru îmbrăcat în vesminte de general şi decorat cu ordul „Stéua Românieĭ" a visitat pe regele Carol, la care a petrecut o óră întrégă. Apoĭ regele Românieĭ a primit pe contele Goluchowski, care în numele suveranuluĭ sĕŭ a venit să feliciteze părechia regală română. La 2 óre a fost prând în vila imperială, apoĭ s'a făcut escursiune pe muntele Schafberg., de unde s'aŭ întors pe la 9 óre sara.

Întrevederea cordială a monarchilor a dat ansă la o mulţime de combinaţiunĭ politice; căcĭ foile n'aŭ putut afla, ce aŭ vorbit ceĭ doĭ suveranĭ, ĕră comunicatele oficióse, ascriŭ visiteĭ şi primiriĭ festive, numaĭ caracter privat, ridicându-le tóte la simpatiile personale dintre membriĭ celor dóuĕ curţi domnitóre.

„Fremdenblatt", organul ministeriuluĭ nostru de esterne, scrie: „Întrevederea celor doĭ suveranĭ la Ischl trebue să fie interpretată ca o nóuă dovadă a relaţiunilor amicale şi cordiale, carĭ unesc pe cele dóuĕ familiĭ domnitóre pentru marea bucurie a popórĕlor. România a devenit un element sigur şi tare de ordine în Balcanĭ, o pădităre a păcĭĭ şi a stărĭĭ legale. Raporturile amicale legate între România şi Austro-Ungaria, una din puterile tripleĭ alianţe, aŭ fost totdeauna sincere şi durabile. România a fost de asemenea recunoscută ca un element necesar pentru statele tinere ale Balcanului. Încercările de disordine, prin mijlocul cărora s'a încercat în numĕróse rênduri să se turbure o pace preţiósă, n'aŭ găsit nicĭ odată ecoŭ în România; de aceea amiciţia Românieĭ a devenit preţiósă, puterilor marĭ europene în interesul păcĭĭ. Pentru Austro-Ungaria România e o vecină bună şi onestă, căreia îĭ strînge mâna cu bucurie."

Tot cam în sensul acesta scriŭ şi alte ziare serióse. „Eclair" din Paris dice: „Petrecerea regeluĭ Carol în Ischl este în legătură strînsă cu convenţiunile militare, legate din partea regeluĭ Carol cu marile puterĭ ale tripleĭ alianţe." Se dice: că representantul rusesc din Viena ar fi notificat guvernului întrarea definitivă a Românieĭ în tripla alianţă ca fapt îndeplinit.

Foile şoviniste magiare vĕd în petrecerea părechiĭ regale române o desavuare a agitaţiunilor, ce se fac în interesul nostru, pe cum şi o mărturisire faptică, că România este avisată la spriginul Magiarilor.

Noĭ considerăm visita şi primirea solemnă a părechiĭ regale române în primul rînd ca acte de curtoasie. După ce regele Carol a conferit timp îndelungat cu ministrul nostru de esterne şi cu ambasadorul Germanieĭ, considerând situaţiunea precariă din Orient, putem presupune, că vor fi discutat şi modalitatea de a proceda în comun în interesul păcĭĭ, când acésta ar fi serios ameninţată. Că întrarea Românieĭ în întreita alianţă ar fi fapt complinit, nu o credem. România prin acésta ar stîrni susceptibilitatea Rusieĭ, cu care trăesce în relaţiunĭ bune. Afară de aceea bărbaţiĭ de stat românĭ, carĭ de repetite orĭ aŭ dat doveḑi strălucite de tact diplomatic, cu tótă ocasiunea accentuéză

---

sclavilor. Împĕraţiĭ cercară, să curme rĕul proletariatuluĭ. Cesar a silit 20,000 de familiĭ, să părăséscă Roma şi să se cuprindă cu agricultura; 80,000 de ómenĭ a trimis el din Roma în colonii depărtate transmarine; numĕrul celor ce trăiaŭ în Roma din dariĭ publice, l-a redus dela 320,000 la 150,000. [1]) August şi împĕraţiĭ mai bunĭ, carĭ i-aŭ urmat, aŭ continuat încercările de a îndupleca pe liberĭ, să se întórcă la lucru atât în cetate cât şi la ţară. Dar deja August a trebuit să admită ĕră 200,000 de ómenĭ la dariĭle publice. [2]) Tóte încercările de felul acesta eraŭ zădarnice: instituţia sclăvieĭ a împuţinat şi înrĕutăţit poporul roman. Poporul plebeiŭ veritabil de odinióră nu maĭ esista. Deja în an. 150 în. de Chr. putu Scipio Emilian să dică Romanilor celor ce murmuraŭ, că el nicĭ odată nu se va teme de eĭ, pe carĭ ĭ-a dus în lanţurĭ la Roma. [3]) Nu latifundiile, pe cum dice Pliniŭ, ci instituţia sclăvieĭ a nimicit Italia. Dacă latifundiile s'ar fi lucrat prin arendatorĭ liberĭ, resultatul ar fi fost altul. Dar sclaviĭ împinseră pe ceĭ liberĭ dela ţară spre cetăţĭ, unde eĭ în loc de a întemeia familiĭ în scurtă vreme se stîngeaŭ aprópe toţĭ, de órece aplicarea spre viaţa necăsătorită crescea tot mai tare, aşa că pe timpul luĭ August numĕrul bărbaţilor necăsătoriţi era în Roma mai mare decât al celor căsătoriţĭ. [4]) Adevĕrat că tot aşa sta lucrul şi cu sclaviĭ: eĭ prin tractare rea, prin nutrire neîndestulitóre, prin locuinţe nesănĕtóse şi prin lucru greŭ se stîngeaŭ încă şi mai repede; dar ei puteaŭ să se suplinéscă prin import de sclavĭ noĭ din tóte părţile lumiĭ.

Isvorul cel mai de frunte al corupţiunĭĭ tinerimĭ şi al crescerĭĭ rele a fost ĕră sclăvia. De când în urma concursuluĭ de sclavĭ şi sclave din naţionalităţile cele mai diferite casele bogaţilor şi fruntaşilor s'aŭ făcut tot atâtea şcolĭ de corupţiune şi de desfrîŭ moral, de atuncia sclaviĭ otrăviaŭ moravurile în rădĕcinile lor. Deja în aniĭ cei mai fragedĭ cădeaŭ prunciĭ în mânĭ rele. Nu mamele cresceaŭ mai mult pe pruncii sĕĭ. Ele nu aveaŭ mai mult nici aplicarea şi nici capacitatea de a-şi cresce pruncii. Mame de felul Corneliei nu maĭ esistaŭ. Pruncul îndată după nascere se da pe mâna uneĭ sclave eline, căreia i-se da spre ajutoriŭ un sclav, de multe orĭ unul din ceĭ mai rĕĭ. [1]) Chiar şi prunce se concredeaŭ la „pedagogi" de aceştia. Fanniŭ Saturnin a ucis pe fata sa proprie şi pe pedagogul, care a sedus-o. [2]) Tinĕrul Roman nu se crescea în convieţuire neîncetată şi sub aceea-şi disciplină cu coetanĭ de aĭ sĕĭ. El încunjurat de sclaviĭ şi parasiţiĭ tătâne-sĕŭ şi însoţit totdeuna de un sclav, de câte orĭ ieşia de acasă, primia aprópe numaĭ impresiĭ de acelea, carĭ eraŭ potrivite spre a nutri în el închipuirea, încăpĕţinarea şi sumeţia. El scia, că la timpul sĕŭ el are să fie stăpânul pedagoguluĭ sĕŭ şi aĭ dascălilor sĕĭ. Ĕră aceştia din partea lor cercaŭ, să-şi câştige favorul fiitoriuluĭ lor stăpân, să-şi păzéscă influinţa asupra luĭ, şi de aceea îĭ eraŭ întru ajutoriŭ, pentru ca el să-şi potoléscă poftele desfrînate, îndată ce ele se treziaŭ într'însul, ba îl conduceaŭ şi la plăcerĭ şi patimĭ de acelea, carĭ încă nu-ĭ eraŭ cunoscute. Ĕră crescerea luĭ, carea o începură şi o continuară sclaviĭ, o depliniaŭ teatrul şi circul. [1])

Aşa ajungem din noŭ la considerarea jocurilor din teatru şi din circ. De când Romaniĭ după căderea republicĭĭ renunţaseră la viaţa politică, de atuncia numaĭ jocurile acelea mai puteaŭ să-ĭ trezéscă din indolenţă. Circul, teatrul, arena eraŭ locaturile, în carĭ se concentra viaţa publică, în carĭ poporul se mai scia puternic. Privitoriĭ se însufleţiaŭ, ţineaŭ partea vre unuĭ pantomim orĭ înfrînătoriŭ de caĭ sălbaticĭ. Nu totdeuna putea miliţia să împedece bătăliile formale, carĭ se născeaŭ între partidele din teatru. Trebuia să se purcédă cu prinsóre orĭ cu exil împotriva partisanilor desfrînaţi aĭ actorilor teatralĭ. [2]) Nicĭ o sĕrbătóre poporală nu era desevârşită, dacă nu se oferiaŭ poporuluĭ lupte de gladiatorĭ, lupte cu animale sălbatice şi naumachiĭ. Tit a aranjat într'o ḑi o luptă navală, o luptă de gladiatorĭ şi o vînătóre de animale sălbatice, în carĭ aŭ perit

[1]) Suet. Caes. 41, 42; Dio Cass. 43, 21.
[2]) Dio Cass. 55, 10.
[3]) Val. Mat. 6, 11.
[4]) Dio Cass. 56, 1.

[1]) Tacit. de caus. corr. eloq. c. 29.
[2]) Val. Max. 6, 1, 3.

[1]) V. scena dela Plaut Bacchid. 2, 1; ib. 3, 3, 405.
[2]) Tac. Ann. 1, 77; 11, 13; 13, 28.

neutralitatea statului român față de coaliţiunile altor state.

La ceea ce dic foile şovinistice magiare, observăm, că dacă va fi fost adusă pe tapet la Ischl şi cestiunea nóstră, sigur nu se va fi vorbit după gustul politicilor magiarĭ, ci se va fi desaprobat politica lor cea violentă, care sapă prăpastie între Români şi Magiarĭ. Acésta o putem deduce şi de acolo, că deşi br. Bánffy a fost la Ischl chiar pe timpul venirii părechii regale române, el nu a luat parte la festivităţi, ci a fost dimis din partea Maiestăţii Sale, să mérgă în Elveţia. Dacă era vorbă de cestiunea nóstră în sensul foilor magiare, trebuia să rămână la Ischl şi primul ministru magiar. Modul favorabil, în care scriŭ foile despre statul român, ne umple de mângăere şi mândrie naţională. Lumea se va convinge, că întreg poporul românesc este un element de ordine şi civilisaţiune în orientul Europeĭ, şi atuncĭ dóră se vor deschide şi ochiĭ compatrioţilor magiarĭ, carĭ ar voi să ne contopéscă în corpul naţionalităţii lor.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Guvernul francez insistă prin ambasadorul séŭ din Vatican, ca la proxima creare de cardinalĭ să fie înălţaţi la acéstă demnitate patru prelaţi din Franţa. S. Scaun însă nu este aplicat a face decât un singur cardinel francez, din care causă presa guvernamentală francesă ameninţă, că Republica nu va mai fi prevenitóre (?) faţă cu Roma.

La începutul lunii acesteia a sosit în Roma un peregrinaj american constătătoriŭ cam din 70 de persóne.

În anul trecut s'a înfiinţat în Italia liga antimassonică; după norma celeĭ italiene s'aŭ format lige şi în Franţa, Belgiŭ şi Elveţia. Membriĭ ligeĭ vor ţiné la 29 Sept. a. c. congres internaţional antimassonic la Freiburg în Elveţia. Congresul se ocupă cu multe cestiunĭ importante, aşa cu serbarea proiectată de guvernul italian pe 20 Sept., cu taxarea ordurilor religióse în Franţa, cu dreptul matrimonial din Ungaria şi cu alte cestiunĭ actuale.

Anglia.

Se anunţă, că la tómnă ministrul Salisbury va presenta camerii un proiect de lege pentru înfiinţarea uneĭ universităţi catolice în Dublin capitala Irlandeĭ. Gladstone, pe când era la putere, încă a cercat, să ridice universitate catolică în Dublin, dară nu a întimpinat de ajuns spriginul camerii. Se crede, că Salisbury, care dispune de o maioritate precumpănitóre, îşi va realisa planul. În Dublin se află şi acum o universitate, dară ea are caractĕr anglican. La noĭ în regnul Marian universitatea fundată în Pesta de primatele Pázmány este despoiată de caractĕrul sĕŭ catolic şi chiar şi de cel creştinesc, pe când statul anglican înfiinţéză universităţi catolice.

Franţa.

Guvernul francez, care pururea se laudă, că nutresce bunăvoinţă faţă de biserică, nu încetéză a persecuta pe ministriĭ bisericiĭ. De curênd a subtras salarul vicariului archiepiscopesc din Cambray. Motivul subtrageriĭ bagatelului salar de 1500 frcs, ce-l dă statul, este, că guvernul nu e mulţămit cu atitudinea politică a vicariului. Archiepiscopul a protestat în contra procedurii arbitrare a guvernului, ĕră preoţimea a făcut colecte, din carĭ vicariul se póte provedé cu cele de lipsă în tótă viaţa sa. Franţa întrégă glorifică pe episcopul persecutat de guvern.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Ministrul de justiţie cu 1 Aug. a numit conducĕtorĭ de matricule în comitatele Braşov, Bichiş, Cianad, Strigon, Moşon şi Ugocea. Cu escepţiunea câtorva pretorĭ şi primarĭ, ceĭ denumiţĭ sunt mai toţi notarĭ cercualĭ. Între conducĕtoriĭ de matricule ordinarĭ nu se află nicĭ un Jidan. Guvernul, pe cum se vede, nu a voit a irita şi mai tare pe creştinĭ în contra nóueĭ instituţiunĭ. Între conducĕtoriĭ de matricule suplenţĭ însă sunt şi câţiva Jidanĭ, pe cum şi uniĭ învĕţătorĭ de stat. Remuneraţiunea conducĕtorilor, carĭ ocupă oficiĭ de stat orĭ comitatense, abia se urcă la 50—60 fl., dară acésta sigur numaĭ la început va fi aşa spre a nu face nóua lege şi mai puţin poporală. În comitatul Baranya comitele suprem a escris concurs pentru 24 posturĭ de conducĕtorĭ matricularĭ cu salar de 300 fl. Individĭ apţĭ cu greŭ vor concurge pentru acest oficiŭ rĕŭ salarisat. De aicĭ va urma, că saŭ vor fi numiţĭ ómenĭ neapţĭ, carĭ nu garantéză o purtare consciinţiósă şi corĕspundĕtóre a matriculelor, saŭ va trebui să se ridice salariul, prin ce cresc sarcinile publice, pe când biserica conducea gratis şi prin individĭ cualificaţĭ matriculele.

Lipsa conducĕtorilor de matricule cércă guvernul să o suplinéscă prin aplicarea docenţilor protestanţĭ şi reformaţĭ de conducĕtorĭ matricularĭ. Vicepreşedintele districtuluĭ reformat transivan a şi dat o circulară, prin care notifică docenţilor reformaţĭ, că pot să priméscă numitul oficiŭ.

Legea şcolară din 1868 (articulul XXXVIII) în § 141 opresce învĕţătorilor orĭ ce oficiŭ public. Oficiul purtătorilor de matricule însă este oficiŭ public, prin urmare oprit. Dară când pretind intere-

---

5000 de ómenĭ. Patima asta s'a făcut aşa de generală, cât patricianĭ, cavalerĭ şi femeĭ se pogoriaŭ în arenă şi se luptaŭ de bună voe cu gladiatoriĭ. Într'o singură luptă de acésta aŭ perit 26 cavalerĭ romanĭ, carĭ după ce şi-aŭ prădat averea, voiaŭ, să lapede dela sine şi viaţa. [1]) Pe timpul lui Nero se presentaŭ bărbaţi din clasa cavalerilor şi din a senatorilor în circ ca conducĕtorĭ de căruţe, în amfiteatru ca gladiatorĭ şi ca luptătorĭ cu animale sĕlbatice. Alţiĭ şi chiar şi femeĭ din clasele cele mai înalte se presentaŭ ca actorĭ, cântăreţĭ orĭ saltătorĭ în teatru. [2])

Pe lângă interesul cel drastic faţă cu luptele de gladiatorĭ, la carĭ femeĭ şi fete dispuneaŭ prin o mişcare a mâniĭ, ca luptătoriul cel învins să priméscă lovitura de mórte, tragediile comune cu catastrofele lor închipuite eraŭ prea palide, mişcarea afectelor produsă printr'însele era prea slabă. Ómeniĭ simţiaŭ şi în tragediĭ lipsa realităţiĭ. Aşa s'a întîmplat, de actorul, care representase pe căpitanul de hoţĭ Laureol, în vĕdul publicului s'a restignit cu cuie, ĕr apoĭ s'a aruncat urşilor, ca să-l mânânce. [3]) Aşa s'a representat pe scenă în realitate castrarea tinĕrului Atys şi arderea luĭ Hercule pe muntele Eta. [1]) Plutarch spune, că pruncriĭ în teatru preamăriaŭ plinĭ de admirare ca pe nisce ómenĭ fericiţi pe actoriĭ aceia, carĭ de multe orĭ se aduceaŭ pe scenă încununaţĭ cu florĭ şi îmbrăcaţĭ în aur şi în purpură şi muriaŭ acolo de loviturĭ orĭ arşi de foc, care se da halnelor lor. [2])

Teatrele eraŭ deci şcoli de crudelitate şi de luxurie, localităţi, în carĭ se tîmpia orĭ ce sentiment mai delicat şi se trezia şi se nutria în om orĭ ce strĕmur spurcat şi dobitocesc. „Nimica nu este aşa de stricăcios pentru moralitate," dice un scriitoriŭ roman, „ca şederea la spectacule. Eŭ mĕ întorc de acolo mai lacom, mai ambiţios, mai sensual, ba şi mai crudel şi mai neuman, pentru că am fost între ómenĭ." Apoĭ spune, cum el la médĕdĭ a ajuns în teatru, şi că acolo între acte s'a aranjat o luptă de gladiatorĭ, carĭ luptându-se fără de nicĭ un scut sevârşiră o adevĕrată măcelărire de ómenĭ şi se mânaŭ cu loviturĭ de toege în luptă, pentru ca acolo să prindă cu peptul gol loviturile de spadă ale contrariului. „Diminĕţa se aruncă ómenĭ de pradă leilor şi urşilor, ĕră la médĕdĭ se aruncă de pradă privitorilor. Sfârşitul tuturor luptacilor trebue să fie mórtea, cu foc şi cu spada se sevârşesc uciderile acestea, până se golesce arena de luptacĭ." [3])

Viaţa omenéscă se ieftinise de tot. Vedeaĭ, cum dilnic se ucidea o mulţime de ómenĭ numaĭ de trecere de vreme pe sama altora, şi ómeniĭ aceia muriaŭ cu sânge rece şi nu cercaŭ nicĭ cu o rugare, nicĭ cu o vorbă, să abată dela sine lovitura de mórte. De altă parte la miĭ de ómeni, carĭ goliseră păharul plăcerilor până în fund, viaţa nu le maĭ oferia nimica. Pe lângă uşurinţa, cu care Romaniĭ puteaŭ să ajungă la gustarea orĭ căreĭ plăcerĭ. lor nu le maĭ rĕmase nicĭ măcar iritamentul, ce putea să-l formeze vre-o pedecă, ce avea să se învingă până a ajunge la plăcere. De aceea ómeniĭ se hotăriaŭ fórte uşor, să scape de bună voe de sarcina vieţiĭ. Nu numaĭ pe timpul împăraţilor despoţĭ, ci şi pe al împăraţilor celor maĭ buni era la ordinea ţileĭ despreţuirea vieţiĭ şi sinuciderea. Filosofia stoică nutria aplicarea ómenilor spre sinucidere. Filosofia acésta predilectă a Romanilor statorise o teorie a sinuciderii şi înşira o mulţime de casurĭ, în carĭ omul putea şi avea să se sinucidă cu vrednicie şi însoţit de aprobarea ómenilor maĭ înţeleptĭ. După filosofia acésta viaţa se ţinea de lucrurile adiafore: dacă ea se face o sarcină, omuluĭ îi stă în voe, să o lapede dela sine, întocmaĭ pe cum lapădă o haină. Seneca se mira, cum de nu se folosesce un numĕr maĭ mare de sclavĭ de acest mijloc de a dobîndi libertatea. Libertatea e aşa de aprópe, esclamă el, şi totuşi maĭ sunt sclavĭ! Ei se provócă la cuvintele unuĭ stoic destins, în carĭ se depinge despreţuirea sclavilor şi a vieţiĭ de odată: Nu e lucru mare a trăi; toţĭ sclaviĭ şi tóte animalele încă trăesc! [1])

[1]) Dio Cass. 59, 9.
[2]) Ibid. 61, 17.
[3]) Martial. lib. de spect. ep. 7.

[1]) Tertull. Apol. 15; Ad nat. 1, 10.
[2]) De ser. num. vind. 9.
[3]) Sen. ep. 7.

[1]) Ep. 77.

sele falsuluĭ liberalism, atuncĭ nu se maĭ ţine cont de legĭ, ci ministriĭ dispun arbitrar.

Bulgaria.

Deputaţiunea trimisă la Petersburg s'a întors în patrie fiind pretutindinea primită cu ovaţiuni călduróse. Din Sofia preste 300 de persóne aŭ ieşit cu tren separat spre întimpinarea deputaţiuniĭ până la Ţaribrod. Aicĭ mitropolitul Clemente rĕspunzĕnd la felicitarea poporuluĭ a ţis, că în Rusia aŭ aflat iubire şi bunăvoinţă atât la porsónele oficióse, cât şi la privaţi. Rusia şi acum nutresce faţă de Bulgaria sentimentele, de carĭ a fost condusă la eliberarea acesteia. La ovaţiunile, ce i-s'aŭ făcut în Sofia, a ţis mitropolitul Clemente, că deputaţiunea a mers în Rusia la dorinţa principeluĭ, a guvernuluĭ şi a poporuluĭ bulgar, şi nu se îndoesce, că dacă principele şi guvernul vor purcede în armonie faţă cu Rusia, lucrarea lor va avé resultate bune.

Nu s'aŭ rĕcit încă bine oseminţele luĭ Stambulov, şi pe cum se anunţă din Sofia, la Tatar-Bazargic în Rumelia orientală a şi căḑut jertfă unuĭ atentat Matakiev, fostul prefect şi amic al luĭ Stambulov. El a fost atacat ţiua pe stradă şi a fost greŭ rănit cu pumnalul, dară nu a murit. Foile oficióse reduc atentatul la o rĕsbunare privată, pe când cele opoziţionale şi în noul atentat vĕḑ mâna rusofililor.

Macedonia.

Guvernuluĭ turcesc nu-ĭ va succede, să suprime în curênd revoluţiunea din Macedonia. Insurgenţiĭ, pe cum se crede, primesc necontenit ajutóre de banĭ, de muniţiune şi de ómenĭ maĭ ales din Bulgaria şi din Rusia. S'a esperiat, că revoluţiunea e condusă de bărbaţĭ versaţi în arta militară, carĭ nu pot fi decât ofiţerĭ ruşĭ şi bulgarĭ.

În Sofia s'a celebrat cu mare pompă şi asistenţă părăstas pentru insurgenţiĭ căḑuţi. Un coduct de 4000 de persóne a percurs stradele cetăţiĭ în 29 Iuliŭ purtând în fruntea conductuluĭ portretele alor doĭ ofiţerĭ bulgarĭ căḑuţi în Macedonia. Înaintea palatului principesc fostul ministru Toncev ţinênd un discurs înflăcărat a ţis între altele: „Libertatea pretinde victime. Bulgariĭ sunt gata la tóte. Nimenĭ nu va împedeca insurecţiunea, toţi vom muri bucuros pentru libertatea Macedonieĭ. Trăéscă revoluţiunea!“ La conduct aŭ luat parte maĭ mulţi ofiţerĭ.

Puterile europene până acum încă nu consideră atât de seriósă mişcarea din Macedonia, cât să păşéscă pe cale diplomatică pentru aplanarea eĭ. Nu este ĭertat, să uĭtăm însĕ, că şi rĕsbolul din 1877 încă s'a început cu insurecţiunĭ, ce păreaŭ a nu fi de mare importanţă.

Foile inspirate de către guvernul turcesc spun, că cetele de insurgenţĭ ar fi împrăştiate, şi situaţiunea e pe calea de a se limpedĭ restabilindu-se linişte deplină. Se póte şi aceea, că Turciĭ prin scirile, carĭ le lăţesc, umblă a se amăgi pe sine şi a amăgi şi pe alţiĭ.

Corespondinţe.

Giurgeŭ în Iulie 1895.

Clarissime Domnule Redactor!

Ca fiŭ devotat al bisericiĭ nóstre române unite am salutat cu bucurie cuvintele „Unirii“ din numĕrul 29 a. c., prin carĭ ea atrage de pe acum atenţiunea clerului şi a poporuluĭ unit asupra împrejurăriĭ, că în 1900 se împlinesc 200 de anĭ dela unirea nóstră cu Roma.

Cu drept cuvînt ţice „Unirea“, că cinci anĭ sunt un restimp scurt pentru pregătirea unei serbătoriri demne a acestuĭ centenariŭ, fiind acésta o serbătorire, care póte că va avé şi puncte de acelea, carĭ nu sufer pripire, ci cer studiŭ de anĭ.

Întru adevĕr aşa este; pentru că cu cât un eveniment este maĭ mare, maĭ însemnat, cu atâta trebue celebrată memoria luĭ cu maĭ mare pompă şi cu maĭ mare solemnitate, şi prin urmare se şi recere maĭ mare pregătire. Şi după ce cutez a ţice, că pentru Românĭ nu este nicĭ unŭ eveniment istoric religios şi cultural maĭ însemnat decât unirea cu Roma, datorĭ suntem toţi, cei ce facem parte din biserica unită, ba chiar şi cellalţi fraţi aĭ nostri, carĭ încă aŭ fost părtaşĭ binecuvinţărilor aduse asupra întreg poporuluĭ român de s. Unire, datorĭ suntem, ţic, cu toţiĭ, să ne pregătim din bună vreme la celebrarea centenariuluĭ al doilea al s. Unirĭ. Amintirea binefacerilor nenumĕrate, carĭ aŭ isvorît din s. Unire pentru întreg poporul român, trebue să înflăcăreze peptul fie căruĭ Român în faţa unuĭ eveniment atât de însemnat ca acest centenar. Întrebe-se fie care cunoscĕtor căutaşĭ de puţin al istorieĭ nóstre, ce am fost noĭ înainte de s. Unire, ce suntem la astăḑĭ dóuĕ sute de anĭ dela împlinirea aceleia, şi ce am fi, dacă fericitul şi marele archiereŭ Atanaslŭ nu ar fi făcut acest paş mântuitoriŭ?

Opera deşteptăriĭ şi a luminăriĭ poporuluĭ român începută prin unire s'a continuat în aceste dóuĕ vécurĭ, şi astăḑĭ, mulţămită s. Unirĭ, carea a crescut bărbaţĭ luminaţĭ în cele maĭ vestite institute teologice şi filosofice din apus, şcolĭ nenumărate daŭ nutremîntul spiritual fiilor poporuluĭ român, carĭ înainte de s. Unire saŭ eraŭ eschişĭ cu totul din şcoli saŭ cercetaŭ în mĕsură fórte mică şcoli străine, carĭ îi înstrăinaŭ şi depărtaŭ de némul lor. De odată cu s. Unire însĕ a început şi şcóla română, şi ceĭ maĭ marĭ luceferĭ şi apostolĭ aĭ literaturiĭ române, Şincai, Clain şi Petru Maior aŭ crescut şi s'aŭ înălţat în sinul şi sub scutul s. Unirĭ.

Fără de unire ce ar fi astăḑĭ Româniĭ din Ardél? Ar fi absorbiţi total de calvinism, şi dacă icĭ colé ar maĭ fi rĕmas ceva urmă de limbă română. ar fi numaĭ nisce puncte, carĭ dispar într'o mare pustietate. Propaganda calvină cu tactica eĭ astută ar fi nimicit încetul pe încetul poporul român, care neavênd, cine să-l deştepte, în urmă ar fi fost silit, să cedeze presiunilor prepotente ale calvinilor, şi pe cum nobilimea română a dispărut maĭ tótă, ĭ-ar fi urmat în scurt timp şi poporul.

S. Unire însĕ ne-a scăpat de perire. Chiar de aceea centenariul al doilea al eĭ trebue să fie pentru toţi Românii o mare serbătóre, o mare bucurie.

Ne vom îndrepta cu toţiĭ privirea spre Roma, de unde ne-a rĕsărit sórele mântuiriĭ. Ne vom aduce aminte cu pietate de mariĭ Archierei, carĭ aŭ condus naea bisericiĭ nóstre printre valurile furtunóse ale celor dóuĕ vécurĭ. Ne vom aduce aminte maĭ ales de marele martir Inocenţiŭ, ale căruĭ ósĕ odihnesc în eterna cetate aşteptând, ca strănepoţiĭ, cu ocasiunea centenariuluĭ al doilea al s. Unirĭ să peregrineze în numĕr cât de mare la mormîntul luĭ, să-l încununeze cu florĭ şi să ducă omagiĭ de fiéscă supunere păzitoriuluĭ credinţeĭ, urmaşuluĭ S. Petru, sub scutul căruia biserica nóstră îşĭ continuă opera deşteptăriĭ şi a mântuiriĭ poporuluĭ nostru.

La Roma dar, la Roma, fraţĭ Românĭ Să ne vedem lĕgănul, să vedem mormîntul eroului martir, să vedem pe blândul ocârmuitor al năiĭ luĭ Cristos. Să admirăm monumentele creştine şi ale străbunilor Romanĭ şi prin aceea să ne întărim în credinţă şi în speranţa unuĭ viitor maĭ fericit pentru poporul român.

Şi apoĭ o idee nasce alta. *Bisericuţa, în care zac în Roma rĕmăşiţele pămîntescĭ ale archiereuluĭ Inocenţiŭ, e proprietatea Propagandeĭ şi împreună cu casa de lângă ea e dată în posesiunea Rutenilor, dar eĭ nu o folosesc. Óre de ce să nu se facă încercarea de a dobîndi biserica şi casa aceea pe sama Românilor?*

Salutare **Pastor.**

Sânmihaiul de câmpie la 7 Aug. 1895.

Onorată Redacţiune!

Îngândurat e în fapta lupteĭ ce-l aşteptă un beliduce şi nu de maĭ puţine îngrijiri sunt cuprinşĭ ostaşiĭ sĕĭ.

Într'o asemenea stare sufletéscă se află preoţimea nóstră mare, mică aḑi în faţa legilor politice-bisericescĭ, carĭ nu maĭ departe ca preste dóuĕ luni de ḑile vor să fie puse în praxa vieţiĭ.

Ce e de făcut? se întrébă toţi, dorind să li-se rĕspundă la acésta întrebare, care aşteptă un rĕspuns pe cât de precis tot atâta şi de cumpĕnit.

Dóuĕ principiĭ generale — cred că — s'ar puté aplica faţă de legile politice-bisericescĭ: „Maĭ bine e a asculta de Dumneḑeŭ decât de ómenĭ“ şi „Orĭ ce auctoritate e dela Dumneḑeŭ“. Acestea principiĭ par a fi contrarĭ, însĕ nu. Nicĭ cel de întâiŭ nu provócă — în casul de faţă — pe nimenĭ a se pune pe picior de neascultare şi resvrătire, nicĭ cel de al doilea nu impune ascultare órbă. Căcĭ, dacă ascultând maĭ bine de Dumneḑeŭ de cât de ómenĭ vom închia respective vom vre a închia şi de aci încolo căsătoriile numaĭ şi numaĭ între marginile prescriselor canonice bisericescĭ ca şi până acum, presentarea şi declararea cu respect la închiânda căsătorie înaintea autorităţilor civile devine o formalitate gólă, la care din causă că orĭ ce autoritate e dela Dumneḑeŭ, a ne supune suntem datorĭ nu cu maĭ multă îndreptăţire, cum ca creştinĭ datorinţă avem a lucra între marginile legilor cu zel pentru abrogarea şi delăturarea unuĭ libertinaj corupt şi corumpĕtoriŭ cum sunt legile politice-bisericescĭ.

Nu mĕ sîmţesc în putere a discuta o cestiune atât de momentósă; din contră a scrie acestea orduri îmĭ permit chiar din motivul, că doresc, pe cum cred, că doresc

și alți confrați preoți, să se facă cevași mai multă lumină.

Sciu și sunt prea încredințat, că înaltul cor episcopesc al bisericii nóstre va da îndrumările de lipsă cu respect la ținuta ce vor avé să observe atât preoțimea, cât și credincioșii nostri preste tot. Diaristica nóstră, cu deosebire „Unirea" și până acum încă prin articolii sĕi și prin estrasele făcute deja din textul acestor legi și a ordinațiunilor referitóre la ele, ne-a pus în stare a cunósce bine pericolul ce ne amenință. Cu tóte acestea cred a fi lipsă a se face încă multe și altele.

Departe de mine a voi să prejudec dreptul celor ce chemați sunt a sci ce e și ce nu-i de lipsă să se facă, nu; prin acestea orduri vreŭ să daŭ espresiune numai unei modeste păreri, carea o supun apreciării publice. Cred adecă, că în fața lupteĭ și a greleĭ muncĭ ce ne aștéptă ar fi de mult folos, dacă fiecare parochie ar fi provĕdută cu întregul text al legilor politice-bisericesci și al ordinațiunilor ministeriali referitóre la ele și la punerea lor în praxă.

Motivele pentru carĭ cred eŭ acest lucru de mult folos, dacă-mi vor concede împrejurările le voiŭ espune cu altă ocasiune. Până când primiți, Vĕ rog, asigurarea stimeĭ ce Vĕ conservă

A. Barbulescu
preot gr. cat.

Dare de samă.

Pentru edificarea caselor parochiale protopopesci gr. cat. din Sebeșul săsesc aŭ mai incurs următórele oferte mariminóse:

Nr. Listeĭ 61: Ioan Drăgan notar public 50 fl., Il. Sa D. Gróf Horváth-Toldi Lajos deputat 50 fl., Dr. Pompiliŭ Isac 10 fl., Dr. Ioan Pop medic militar 10 fl., Dr. Ioan Elekeș medic 5 fl.

Nro. Listeĭ 43: Il. Sa D. Alesandru Roman profesor de Universitate 5 fl., dna Zinca Balomiri 5 fl., dna Helena-Frîncu-Pop 1 fl., dșóra Leontina Pĕcurar 1 fl., dșóra Alma Pĕcurar 1 fl.

Cu ocasiunea teatraluĭ de diletanți ținut în Sebeș la 23 Iuliŭ a. c. aŭ incurs suprasolviri dela: Escelența Sa Dr. Victor Mihályi Mitropolit 50 fl., Ioan Paraschiv subjude reg. 4 fl., Constantin de Colbazi 3 fl., Gerasim Cărpinișan not. cerc. 1 fl., Aureliŭ Popoviciŭ Bercian 1 fl., Vasiliŭ Hațegan not. cerc. 1 fl., Petru Cordea paroch 1 fl., Dr. Ioan Sâmpăleau spiritual teol. 1 fl., Samuil Crăciun proprietar mare în Doștat 2 fl., Ioan Bitea paroch 50 cr., dna Carolina Creițar 50 cr., N. Botean 10 cr., Ioan Vulcu 50 cr., Zevedeiŭ Murĕșan paroch 50 cr., Victor Pop 50 cr., Ioan Henteș pretore 50 cr., Sergiŭ Medean protopop 50 cr., Demetriŭ Pascu 50 cr., N. Albani 50 cr., Emiliŭ Prodan 50 cr., Dr. Pompiliŭ Isac 50 cr., Dr. Ioan Elekeș 50 cr., dna Maria Zunia 50 cr. Primescă și pe acéstă cale cele mai călduróse mulțămite.

P. T. Domni, carĭ aŭ primit „Liste de colecte" și încă nu le-aŭ remis, să binevoéscă a le remite cu orĭ și ce resultat (chiar și góle), ca să putem raționa. Oferte mariminóse încă se aștéptă, carĭ se vor publica cu mulțămită.

A. Dobrescu.

Congresul naționalităților.

Poliția cetățiĭ Budapesta a conces ținerea congresuluĭ.

S'a adunat public destul de numĕros. Mai ales Romînĭ s'aŭ adunat multișorĭ.

Presa din capitală se ocupă în mĕsură mare de congresul naționalităților.

Noutăți.

Din Archidiecesă. Onoratul *Nicolaŭ Petruța* preot disponibil a fost numit administator parochial gr. cat. în Velcheriŭ din tractul protopopesc al Pogăceleĭ. — Onoratul *Demetriŭ Șeușan* parochul gr. cat. al Galdeĭ de sus din districtul protopopesc al Alba-Iuliei este numit paroch al Beniculuĭ din acela-și tract.

Concurse. La stațiunea cantor-docentală din *Gurarîului* în protopopiatul Sibiuluĭ s'a escris concurs cu terminul de 20 August a. c. Emolumentele sunt: Salariŭ 300 fl., competințe cantorale 20 fl. și cuartir liber. — I. În vicariatul Făgărașuluĭ: 1. La stațiunea doc. din *Ileni* cu emol.: 300 fl. salariŭ și cuartir liber. 2. La stațiunea doc. din *Homorod* cu emol.: 300 fl. salariŭ și cuartir liber. II. În protopopiatul Mediașuluĭ: La stațiunea doc. din *Ibișdorful săsesc* cu emol.: 300 fl., lemne de foc și cuartir. III. În protopopiatul Sibiuluĭ: 1. La stațiunea doc. din *Ghișasa de sus* cu emol.: 300 fl. salariŭ, cuartir și grădină. 2. La stațiunea doc. din *Hamba* cu emol.: 223 fl. salariŭ, naturalii computate în 32 fl., usufructul gradiniĭ scol. computat în 10 fl., 5 orgiĭ de lemne computate în 35 fl., și cuartir. IV. În protopopiatul Fărăgăuluĭ: La stațiunea doc. din *Archiud* cu emol.: 200 fl. salariŭ, 125 litre de cucuruz și cuartir cu grădină. V. În protopopiatul Giurgeuluĭ: La stațiunea can.-doc. din *Ghimeș* cu emol.: 200 fl. salariŭ, 67 metrete de sĕcară, 67 metrete de ovĕs, grădină de legumĭ, cuartir și lemne de foc. VI. În protopopiatul Indoluluĭ: 1. La stațiunea doc. din *Băișóra-Săcel* cu emol.: 300 fl. salariŭ și cuartir. 2. La stațiunea doc. din *Săliște-Silvașul ung.* cu emol.: 240 fl. salariŭ, dóuĕ cuartire și dóuĕ grădinĭ. 3. La stațiunea doc. din *Sălicea-Ciurila* cu emol.: 300 fl. salariŭ.

Nóua aripă a gimnasiuluĭ din Blaș, carea constă din 8 sale de propunere spațióse și luminóse, ĕră în suteran conține cuartir pentru pedel și lemnării, s'a coiaudat și în 31 Iuliŭ s'a predat din partea comisiuniĭ edile directoruluĭ gimnasial, spre a se îngriji de aranjamentul de lipsă, ca astfel cu începutul anuluĭ scol. 1895/6 să se pótă ține prelegerile în ea.

Tinerimea universitară și alianța națională. Din incidentul convocăriĭ congresuluĭ naționalităților dl Al. Vaida-Voevod, student în medicină la universitatea din Viena, scrie în „Dreptatea", că tinerimea română, slovacă și sĕrbéscă după mai multe consultărĭ a stabilit programul uneĭ alianțe cu scopul de a lucra pentru schimbarea actualeĭ forme de stat a Ungarieĭ, cât și naționalitățile nemagiare să se pótă bucura de drepturile cetățenescĭ. Spre realisarea acestuĭ scop tinerimea academică va stărui între altele, ca cât mai curĕnd să pótă păși și naționalitățile nemagiare pe terenul activităței, părăsind pasivitatea. Programul era să se desbată deja în conferința studenților proiectată, dară neținută în 15 Maiŭ.

Profesorul Dr. Weigand dela universitatea din Lipsca a sosit Luni sara în Timișóra. Celebrul profesor, după ce a făcut și dat la lumină studiĭ fundate asupra Românilor din Balcanĭ, a deschis seminar de limba română la universitatea din Lipsca. Acum are de cuget a petrece vre-o treĭ luni în părțile bănățene spre a face studiĭ asupra limbiĭ române din Bănat.

Carte aprobată. *„Istoria literaturiĭ române"* de Enea Hodoș profesor preparandial în Caransebeș a fost aprobată de către ministrul de culte ca manual pentru școlile medie cu limbă de propunere română. Manualul din cestiune se introduce cu începutul anuluĭ scolastic și în a VIII-a clasă la gimnasiul din Blaș.

Statutele societăței de lectură a studenților gimnasiali din Blaș aŭ fost provĕdute cu clausula de aprobare din partea ministruluĭ r. u. de culte și instrucțiunea publică.

Dl Georgiŭ Pop de Băsescl suferindu-și osînda de un an în temnița de stat dela Vaț a fost eliberat în 4 a c. Venerabilul vicepreședinte al comitetuluĭ național s'a întors sănĕtos în mijlocul consângenilor și amicilor sĕi. Stima generală, de care s'a bucurat până la procesul Memorandului, de atunci încóce numai s'a potențat.

„Mănăstirea de Argeș." Publiculuĭ cetitoriŭ póte îi este deja cunoscut, că la concertul, ce se aranjéză în Blaș cu prilejul adunăriĭ generale a Asociațiuniĭ Transilvane, se va cânta „Mănăstirea de Argeș", balada barduluĭ nostru Alesandri pusă pe note și orchestrată de profesorul Iacob Murĕșan. Noi nu cunóscem piesă românéscă, carea ar puté să se asemene cu opera acésta a dluĭ Murĕșan. Liră și dramă se întrec într'însa și vĕdesc influința, ce a desvoltat-o asupra auctoruluĭ eĭ școla Wagneriane. Motivele partiilor singuratice sunt fórte românescĭ. Silința, ce și-o dă dl Murĕșan întru disciplinarea coruluĭ sĕŭ, promite un succes strălucit. Partiile soli sunt împărțite la cântăreți buni. Noi din parte-ne dorim, ca concursul cât se póte de mare al publiculuĭ la acest concert să fie o remunerare vrednică a silințelor, ce și-le dă dl Murĕșan întru a potența nimbul cultural al Românilor.

Limba română la gimnasiile săsescl. „Bistritzer Zeitung" constată, că Sașiĭ în comerciul de tóte ĝilele aŭ lipsă de limba română; o și vorbesc toți, scrie însĕ și ceĭ românesce nu sciŭ învĕțații Sașilor, ceea ce îĭ aduce de multe orĭ în perplesitate. Din causa acésta numitul ĝiar insistă pentru propunerea limbiĭ românescĭ spre a se da școlarilor ocasiune de a învĕța acéstă limbă indispensabilă și din punct de vedere sciințific așa de interesantă.

Pázmándy Dénes, vestitul aventurier politic și agent kossuthist al guvernuluĭ magiar, în ajunul plecăriĭ sale la Bruxelles, „ca să apere în conferința interparlamentară, ce se unesce în 13 a c., Ungaria în contra atacurilor nedemne inițiate în regatul român", face apel la ministrul de interne al Ungarieĭ, ca să împedece congresul naționalităților convocat pe 10 Aug. în Budapesta, și pe ceĭ, carĭ totuși s'ar presenta, simpliciter să-ĭ arunce în temniță. Totodată să dea ordin tuturor auctorităților odată pentru totdeuna, să împedece tóte adunările, carĭ sub pretestul de a discuta pretinsele gravamine naționale nu fac alta decât ațință și se organiséză la luptă în contra integrităței statuluĭ magiar. Așa dară liberalul magiar pretinde a se suprima orĭ ce semn de viață consituțională, când e vorbă de nemagiari. El nu lasă naționalităților nicĭ barĕm dreptul de a se tângui, de a-și descoperi gravaminele și de a se mângâia împrumutat. Și totuși are obraznicia de a susține, că în tótă lumea naționalitățile nu se bucură de o libertate așa mare ca la noi. Nimic nu caracteriséză așa de bine liberalismul magiar ca apelul kossuthistuluĭ guvernamental Pázmándy Dénes.

Cas de mórte. Clericul absolut *Aurel David* din Fizeș, în tractul Dergeĭ după un morb îndelungat a repausat la băile dela Sâu-Georgiŭ.

În vecĭ amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

G.

Modulŭ alegerii mitropolitului.

(Capetŭ.)

Resumându acum pre scurtŭ tóte cele dise în tractatulŭ acesta despre modulŭ alegerii mitropolitului nostru, constatămŭ, că modulŭ acesta este singura instituțiune calvinescă în biserica românéscă din Ardélŭ, care schimbată numai tare puținŭ și numai în lucruri neesențiali a rĕmasŭ până în ḑiua de astădi.

Până în ḑiua de astădi modulŭ acesta pórtă timbrulŭ unei instituțiuni primitive, cum a fostŭ în biserica calvinéscă din Ardélŭ în secululŭ 16 și 17, periodulŭ desvoltării primordiali a bisericii calvinesci.

Alte instituțiuni calvinesci saŭ aŭ pieritŭ cu totulŭ din biserica românéscă din Ardélŭ în decursulŭ timpurilorŭ și sub influința împregiurărilorŭ schimbate, saŭ furŭ acomodate Pravilei și principiilorŭ correcte bisericesci.

Singurŭ modulŭ alegerii mitropolitului nostru a rĕmasŭ până în ḑiua de astădi în forma curată calvină.

S'a făcutŭ, ce e dreptŭ, și cu elŭ încercare de a-lŭ aduce în armonie cu Pravila, atunci cândŭ s'a dispusŭ, ca să nu se alégă numai o singură persónă pentru scaunulŭ mitropolitanŭ, ci să se candideze trei persóne.

Cândŭ s'a făcutŭ înse dispositiea acésta, atunci în legătură cu ea trebuiaŭ să se facă și alte schimbări în tótă modalitatea alegerii, între cari mai însemnată ar fi fostŭ dispositiea, ca să se întîmple trei votisări, saŭ să se întîmple numai o votisare înse pentru trei persóne.

Nimicŭ înse altceva atunci nu s'a făcutŭ. De unde a urmatŭ, că din amestecarea formei calvine cu o dispositie de a dreptului bisericescŭ orientalŭ s'a născutŭ unŭ productŭ așa bastardŭ, cum nu-și mai are păreche în tótă biserica rĕsăritului nicăiri.

Perfecționarea modului de alegere a mitropolitului nostru are să formeze deci pre viitoriŭ unŭ punctŭ cardinalŭ în programulŭ nostru bisericescŭ.

* * *

Desvoltarea modului alegerii superintendentelui calvinescŭ din Ardélŭ dela s. unire încóce. Precum amŭ vĕḑutŭ mai susŭ, în secululŭ alŭ 16 și 17-lea în Ardélŭ singurŭ preoțimea calvinéscă alegea pre superintendentele. Se sfătuiaŭ preoții și cu laicii mai distinși cu privire la persóna, carea ar fi a se alege. Votŭ positivŭ înse laicii calvini în seculii amintiți n'aŭ avutŭ la alegerea superintendentelui.

Deși ierarchia le era calviniloru așa odiósă, totuși modulŭ acesta alŭ alegerii superintendentelui avea unŭ coloritŭ tare marcatŭ ierarchicŭ, fără ca calviniĭ să fie conscii de aceea.

De abia în secululŭ alŭ 18-lea începurŭ calviniĭ a vedé, că modulŭ alegerii superintendentelui numai prin preoți nu corĕspunde dogmei lorŭ despre preoția universală.

Dacă după calvini toți membrii bisericii prin primirea tainei botezului suntŭ preoți, atunci nu esistă nici unŭ motivŭ, ca la alegerea capului bisericescŭ să nu aibă votŭ egalŭ toți membrii bisericii, ci dreptulŭ la votŭ să fie restrînsŭ numai la aceia, pre cari totalitatea credincioșilorŭ i-a împuternicitŭ să împlinéscă unele funcțiuni bisericesci. Căci după credința calvină, cei ce se numescŭ preoți în înțelesulŭ mai strînsŭ alŭ cuvîntului, saŭ predicatorii, nu suntŭ decâtŭ nisce împuterniciți ai credincioșilorŭ, ca să împlinéscă unele lucruri în biserică. Din punctelŭ acesta de vedere în principiŭ nici nu este nici o deosebire între unŭ preotŭ saŭ predicatoriŭ calvinŭ și între un crâsnicŭ calvinŭ de pildă. Și acela și acesta ca împuterniciți de poporŭ împlinescŭ în biserică unele lucruri. Adevĕratŭ, că a celui dintâiŭ suntŭ mai nobile decâtŭ a celui din urmă. Înse dacă lucrurile, ce le îndeplinescŭ, nu le considerămŭ din punctulŭ de vedere alŭ nobilității, ci din punctulŭ de vedere alŭ originii puterii, ce o aŭ ambii în biserică, atunci după dogma calvină despre proția universală nu este între eĭ nici o deosebire.

Ideile înse numai pre încetulŭ își facŭ cursŭ și se potŭ realisa în viața practică. Încă în secululŭ trecutŭ s'a ivitŭ la calviniĭ din Ardélŭ idea, că după dogma despre preoția universală pre superintendente aŭ să-iŭ alégă toți credincioșii și nu numai predicatoriĭ. Le-aŭ trebuitŭ înse mai unŭ secolŭ și jumĕtate, până cândŭ idea acésta o aŭ pututŭ întrupa în constituțiunea lorŭ.

În timpulŭ acesta lungŭ modulŭ alegerii superintendentelui calvinescŭ din Ardélŭ a trecutŭ prin mai multe stadii de desvoltare. La anulŭ 1713 aŭ păsitŭ laicii calvini din Ardélŭ mai întâiŭ pre arenă cu pretensiunea, că eĭ încă să aibă influință positivă la alegerea superintendentelui.

În anulŭ acesta sinodulŭ generalŭ alŭ preoțimii calvinesci din Ardélŭ a alesŭ de superintendente pre Ștefanŭ Vásárhelyi. Laicii din *Consistorium supremum* [1]) înse n'aŭ voit să-lŭ recunóscă din motivulŭ, că era „prea aspru“ și aŭ cerutŭ, ca sinodulŭ generalŭ să le permită, ca eĭ să pótă alege pre unulŭ din ceĭ ce aŭ câștigatŭ voturi în sinodulŭ generalŭ, și acela să fie superintendente. Va să ḑică laicii din *Consistorium supremum* aŭ poftitŭ, ca sinodulŭ preoțimii să candideze, éră eĭ apoi să alégă pre unulŭ dintre candidați. Prin împlinirea pretensiunii acesteia laicilorŭ li-se da influință positivă la alegerea superintendentelui.

Sinodulŭ generalŭ la începutŭ s'a opusŭ din tóte puterile pretensiunii acesteia a laicilorŭ, și a susținutŭ, că așa ceva nu și-aŭ arogatŭ nici principii calvinesci ai Ardélului.

Laicii din *Consistorium supremum* înse aŭ amenințatŭ cu aceea, că dacă sinodulŭ generalŭ nu le împlinesce pretensiunea, superintendentelui nu-i vorŭ da venitele, din cari să trăéscă.

Vĕḑêndŭ sinodulŭ generalŭ alŭ preoțilorŭ, că n'are încătrău, a aflatŭ o cale, ca să scape din încurcătură. Anume a întrebatŭ pe laicii din sinodulŭ generalŭ, că pre cine doresc eĭ de superintendente? Aceștia aŭ rĕspunsŭ, că eĭ doresc pre profesorulŭ din Aiudŭ Ștefanŭ Kolozsvári. Atunci sinodulŭ generalŭ l'a alesŭ pre acesta. Și așa sinodulŭ generalŭ de o cam dată și-a păstratŭ și dreptulŭ sĕŭ de a alege pre superintendentele, și a delaturatŭ și conflictulŭ cu laicii.

Acesta este antâiulŭ casŭ, când calviniĭ laicĭ din Ardélŭ aŭ avutŭ influință positivă la alegerea superintendentelui. În formă și în casulŭ acesta preoții aŭ alesŭ superintendente, căci numai eĭ aŭ votatŭ în sinodulŭ generalŭ. În faptă înse l'aŭ alesŭ laicii din *Consistorium supremum*, căci sinodulŭ generalŭ a alesŭ pre acela, pre care l'aŭ doritŭ laicii aceștia.

La 1726 s'a întîmplatŭ unŭ altŭ momentŭ însemnatŭ în modulŭ alegerii superintendentelui calvinescŭ din Ardélŭ.

În urma turburărilorŭ rakotziane, calviniloru nu odată li-s'a opritŭ ținerea sinodului generalŭ, prin ce câte odată scaunulŭ superintendențialŭ trebuiea să rĕmână vacantŭ timpŭ mai îndelungatŭ, neputêndu-se totădeauna aduna sinodulŭ generalŭ și consistoriulŭ supremŭ nemijlocitŭ după mórtea superintendentelui spre a alege altulŭ.

Atunci consistoriulŭ supremŭ calvinescŭ a decisŭ, ca în viitoriŭ așa numitulŭ notariŭ generalŭ alŭ sinodului să urmeze fără de nici o alegere în oficiulŭ de superintendente, îndată ce scaunulŭ superintendențialŭ a ajunsŭ în vacanță. Datina acésta a și rĕmasŭ în biserica calvinéscă din Ardélŭ până în timpurile mai nóue.

Pre notariulŭ generalŭ înse încă îlŭ alegea sinodulŭ generalŭ. De aceea laicii din consistoriulŭ supremŭ totŭ mereu și-aŭ arrogatŭ dreptŭ și la alegerea notariului, în câtŭ acesta la casŭ de vacanță fără nici o alegere avea să urmeze în scaunuliŭ de superintendente.

După multe frământări certele de o cam dată s'aŭ compusŭ așa, că Consistoriulŭ supremŭ la fiecare vacanță candida trei persóne, dintre cari apoi sinodulŭ generalŭ alegea pre una. [2])

La anulŭ 1871 biserica calvinéscă din Ardélŭ și-a creatŭ o constituțiune în multe privințe în armonie cu dogma eĭ despre preoția universală.

După constituțiunea acésta potestatea supremă bisericéscă este în mâna așa numitului congresŭ districtualŭ transilvanŭ „egyházkerületi közgyülés“, compusŭ în cea mai mare parte din laicĭ. [3])

De atunci dreptulŭ de a alege pre superintendentele îlŭ are conventulŭ acesta. Pre alesulŭ conventului apoi îlŭ confirma regele. [4])

* * *

Caracterisându acum pre scurtŭ desvoltarea modului alegerii mitropolitului românescŭ și a superintendentelui calvinescŭ dela s. unire încóce, putemŭ ḑice, că la calvini de atunci până astădi după multe lupte modulŭ alegerii superintendentelui lorŭ fu adusŭ în mĕsură mare în armonie cu dogma lorŭ despre preoția universală. La noi înse modulŭ alegerii mitropolitului nostru spoitŭ tare puținŭ cu dispositii de ale dreptului bisericescŭ orientalŭ, a rĕmasŭ până în ḑiua de astădi în forma calvină primitivă din secululŭ alŭ 16 și 17-lea.

[1]) Despre *Consistorium supremum* vedĭ mai susŭ pag. 83.

[2]) Despre tóte aceste vedĭ: Salamon Joseph »De statu ecclesiae ev. ref. in Transsilvania commentatio«. Cluși 1840 pag. 59 și un.

[3]) Vedĭ mai pre largŭ despre conventulŭ acesta mai susŭ pag. 84.

[4]) Dr. Kolosvári Sándor »Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyház-jóga« Cluși 1877 pag. 336.

Despre duel.

(Continuare.)

Din tóte cele dise trebue să conchidem, că firea fărădelege a sinuciderii este așa de adânc scrisă în inimile omenilor, cât glasul spontan al firii face, să amutéscă orî ce sofisme de ale unei inimi înebunite orî ale unei minți înșelate.

Să punem, că ești putréd de bogat și într'o di de rěsfățat, ce ești, arunci într'un lac adânc nu săculeț de bani de aur. Niměnui nu-i va trece prin gând, că el ar fi dator, să sară în apă, să scótă săculețul acela din fundul lacului și să ți-l restituéscă. A arunca dela sine un săculeț cu bani e adecă un lucru de totului tot deosebit de acela, că arunci dela tine viața. Cel ce arucă dela sine săculețul cu bani într'un lac, acela sigur lucră nebunesce; dar dacă el vre, să nu mai aibă o sumă anumită de bani și să se scape de ea cu orî ce preț, nimenî nu e datoriu orî îndreptățit a-l împedeca în propusul de a nu mai avé suma aceea. Trebue decî să fie o deosebire esențială între a se lipsi de averea sa și între a se lipsi de viața sa.

Temeiul cel mai adânc, ba singurul temeiu propriu al caracterului nefiresc și nemoral, care este imprimat sinuciderii, este a se cerca în usurparea unui drept inalienabil al lui Dumnedeŭ. Lucrurile esterne din lumea asta sunt făcute pe sama omului, ele îi sunt mijlóce, cu cari să trăéscă aci pe pământ o viață vrednică de om și plăcută lui Dumnedeŭ și prin acésta să ajungă la ținta sa cea din ceealaltă viață. El în multe lucrări de ale sale are să se hotăréscă libĕr. Spre acest scop el trebue să pótă dispune de lucrurile esterne din lumea acésta. Acest drept i-l'a dat Dumnedeŭ de odată cu firea și cu menirea lui. Dar de om însu-și nu are dreptul de a dispune nicî el însu-și nicî altul: viața lui și persóna lui sunt proprietatea lui Dumnedeŭ, căcî numai în Dumnedeŭ își găsesce omul scopul sĕŭ. Este nevrednic de firea omenéscă înzestrată cu rațiune și se împotrivesce acestei firi, ca ea să fie pusă pe o treptă cu un lucru nerațional, — și totuși s'ar întîmpla acésta, dacă omul însu-și orî altul ar dispune de viața omenéscă și prin acésta și de personalitate ca personalitate omenéscă.

A fi domn preste viață și preste mórte e într'atâta un atribut al lui Dumnedeŭ, încât numai degenerata rațiune păgână a putut să atribuéscă omului acest drept preste alți oameni. Degenerarea asta ne întîmpină în sclăvie, în care dreptul acesta usurpat și-a aflat întruparea. Dar e tot aceea-și usurpare, cî dispune óre cine de viața sa proprie orî de viața altui om. Un astfel de drept de dispunere omul ca atare nu are.

Puterea penală și apĕrarea la nevoe formézĕ o escepțiune numai la părere. Puterea penală se ține de dreptul public. Pentru susținerea ordinii publice și a binelui public e de lipsă, ca crime grele și periculóse pentru societate să se pótă pedepsi și cu mórte. De aceea puterea publică supremă și-a și atribuit totdeuna competința de a dicta pedépsă de mórte. Puterea publică supremă deprinde competința acésta ca un drept necesar pentru binele public, ca un drept, ce i-s'a dat dela Dumnedeŭ. S'a asemĕnat purcederea acésta cu ingerința în trupul omenesc, carea o deprinde medicul spre a tăia un organ incurabil cu scopul de a mântui întreg organismul. Asemĕnarea asta e destul de nimerită. Numai cât să nu se trécă cu vederea, că puterea publică nu e numai îndreptățită a tăia un membru al societății omenescî, când acela s'a dovedit de incurabil, nu numai, ci crima sevârșită ca atare pretinde satisfacere. Însă-și crima aceea, dacă ar rĕmâné nepedepsită, ar róde asemenea unei otrave trupul societății și siguritatea lui. De aceea crima are să fie stirpită chiar din rădăcină, și acésta în anumite casurî se întîmplă prin mórtea criminalistului.

Afară de puterea publică penală numai apĕrarea la nevoe ar dreptul de a se atinge de viața omului. Dacă óre cine primejduesce pe nedreptul persóna mea orî viața mea, eŭ, pe cum spune orî cărui om chiar firea însă-și, pot să-mî apĕr dreptul, să abat stacul, chiar și dacă s'ar primejdui prin acésta viața atacătoriului nedrept. Primejdia acésta și eventuala ei realisare are atacătoriul să și-o ascrie șie-și. Dar în casul acesta propriu nu e vorbă de o ucidere directă, chiar și dacă atacătoriul ar plăti atacul cu viața sa, ci e vorbă numai de scutirea și asigurarea dreptului propriŭ: în clipa, în care dreptul propriŭ al celui ce se apĕră, nu ar mai fi primejduit, în aceea-și clipă ar trebui să înceteze acea lucrare a mea, prin care se primejduesce atacătoriul. Asta se cuprinde în conceptul apĕrării la nevoe. Ea nu are să mérgă mai departe decât însă-și nevoea.

Dar după ce puterea penală și apĕrarea la nevoe se îndréptă împotriva vieții altuia și nicî decum împotriva persónei proprii, sinuciderea în orî ce cas este o crimă luându-se afară numai casul, când însu-și Dumnedeŭ domnul absolut și suprem al orî cărei vieți ar îndreptăți pe óre cine, să-și ieà viața; éră uciderea altuia e o crimă luându-se afară casul, în care e vorbă de apĕrare la nevoe orî de deprinderea legitimă a puterii penale. În răsboiŭ încă e elementul îndreptățitoriŭ al uciderii orî puterea penală orî apĕrarea la nevoe: alt element îndreptățitoriŭ al uciderii de om nu esistă.

(Va urma.)

Mărgeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

IV. Prietinii.

Pe unul dintre bulevardele cele mai eleĝante, cari trec de-a lungul Parisului cu lungile lor alee umbróse și strade largi, se preumbla nu mult după cele povestite mai sus un bărbat tinĕr de statură înaltă. Ajuns la o cafenea privi nepăsătoriŭ la locul gol dintre arborî și în sfârșit se așeđă la o masă mică de marmoră. Sufragiul dedat cu presența lui îi aduse îndată o céscă de cafea și un păhărel de absint. Óspele sta la masă într'o posiție, ce denota trândăvie: piciórele îi erau întinse pe sub masă, mânile vîrîte în buzunarele pantalonilor, și ochii jumĕtate închiși; nicî nu vorbia, nicî nu se mișca.

Și cu tótă lenea, ce o arĕta acum, totuși, judecat după înfățișarea din afară, se vedeau la ei multe bune. Așa trupul lui era mare, puternic și bine făcut, mai mare ca al Francezilor. Liniștea și pacea, ce o respira întréga-i făptură, arĕta, că nu aparține elementului galic, celui ce se aprinde curênd. Din contră ochii lui vineți ca marea și pĕrul de o colóre, ce ținea mijlocul între galbinul fuiorului și între blondul curat, ne arĕtaŭ originea lui nordică.

Și așa și era în realitate. Dl Sven Ericsen se trăgea din regiunile rĕcî. Tatăl lui, un țĕran bogat din Norvegia, trăia ca un prințișor pe moșia sa. Ei eraŭ o rasă de omenî făloși și jalusî pe libertatea lor și afară de aceea și provĕduți dela natură cu trupurî ca de oțĕl, cu carî puteaŭ sta împotriva orî cui.

Norvegianul nostru studiase medicina în Cristiania, unde și ajunse gradul doctoratului. Spre a-și înmulți cunoscințele plecă apoi în călĕtorie. El se opri pe câte un semestru în Würzburg și Viena spre a asculta celebritățile medicale, și tot cu intențiunea aceea petrecea acum și în Paris.

În vreme ce dar Norvegianul aștepta, să i-se rĕcéscă caféua, sosi un tinĕr de vre-o dóuĕ deci de anî.

„Bună diua, Sven!“ dise el apropiându-se de masă și întinđându-i mâna.

„Bună diua, André!“ rĕspunse Norvegianul clipind cu ochii și ne mai dând mâna cu noŭ sositul.

„Sven, pentru Dumnedeu, ce aî? Tu de abia îți miscî gura și ochî spre a rĕspunde salutării mele! Mult mĕ tem, că mergênd în patria ta veî scóte Parisului veste rea: veî spune, că e un oraș, unde te plictisescî!“

„Alevea! Eŭ mĕ și plictisesc grozav! Dar n'aî vĕđut pe Eugen? El ar trebui să fie deja aci.“

„L-am vĕđut, voiam să-l însoțesc încócî, dar el luase calea spre prefectură.“

„Așa?“ dise Sven întinđându-și piciórele și mai departe. „Parcă aveam o țigaretă?“

„Bine, dacă o aveaî, aprinde-o!“

„Parcă-mî e greŭ.“

„O, tu aî puté să facî pe cineva, să despereze cu plictiséla ta, bine înțeles, pe unul, care ar duce o viață de Lapplandez, și căruia i-ar veni plictisélă de trotuarul Parisului și i-ar trebui urșî albî și renî, de carî aci de abia afli în „jardin de plantes“.“

„Bine, fie și așa! Spune-mî tu dar, cu ce să-mî trec vremea?“

„Cu ce să-ți trecî vremea în Paris? Ho ho! e o întrebare grozază! Adevĕrat, că suntem în vară, și pe vreme de asta Parisul e gol; dar bine, bre, n'avem aci Bois de Boulogne?“

„Bois de Boulogne! Flécurî! Ce aflu eŭ acolo decât croitorî scoși ca din cutie și cusătorese?“

„Să ierți, n'a fi chiar așa! Fie însĕ și așa, n'aî puté, să te amusezî destul? Étă de pildă, în vreme ce aî studia mereŭ la bólele de nervî, fă mai bine vre-o dragoste. Orî calcă pe cineva pe picior și apoî provócă-l la duel. Să-ți spun, Sven, nimic nu te póte amusa mai bine ca duelul!“

„Lasă-mĕ cu flécurile tale. Dacă așî voi, să încep vre-o dragoste, așî începe-o spre a mĕ căsători la sfârșit. Și-apoî duelul? E prostia cea mai mare, ce am moștenit-o de pe vremea, când domnia dreptul pumnului. Amîndóuĕ acestea, ce mi-le recomanđî, sunt în contra principiilor mele.“

„Principiî! Ce mai și vorbescî de principiî? Cine mai umblă acum după principiî? Jucăm de-asupra vulcanului fără a ne mai gândi, că vom puté fi înghițiți de erupțiunea lui.“

„Să mĕ ierți, André, dar eŭ sunt prea serios pentru astfel de copilăriî, și chiar acestea

sunt, carĭ mĕ plictisesc. Orĭ încătrăŭ caut, nu vĕd decât ómenĭ, carĭ trăesc de adĭ pe mâne, nicĭ unul n'are seriositatea recerută, când stăm în faţa veciniciei. Nu întîlnesc nicĭ un om, cu care aşĭ puté să discut lucrurĭ serióse, nu întîlnesc nicĭ un ideal, după care aĭ puté să te baţĭ. Nimic altceva decât vechiturĭ rĕmase din timpul cavalerismului francez. Adĭ nu se onoréză frumseţa femeéscă ca atare, ci maĭ mult numaĭ ca un mijloc de desfătare a simţurilor. Şi luptele cavalerescĭ, destinate spre a apĕra virtuţile femeilor, adĭ slujesc numaĭ spre a satisface pofteĭ unuĭ om cu capul a mână, care chiar prin fapta acésta se face de rîs înaintea societăţiĭ."

„Audĭ, Sven, ce bine era, dacă te-aĭ fi născut pe timpul cruciatelor orĭ macar pe vremea bunuluĭ rege Renć! Pe atuncĭ palatinĭ vitejĭ şi virtuoşĭ aveaŭ multă trecere, acum nu-ĭ maĭ bagă nimenĭ în samă."

„Ţine-ţĭ gura, lasă-mĕ, nu mĕ maĭ ameţĭ cu prostiile tale! Spune-mi maĭ bine, de ce s'a dus Eugen la prefectură? Mie îmĭ place atât de mult de el, căcĭ pare a fi un om, care a scos din inima sa prostiile astea, de carĭ îmĭ vorbescĭ, şi de aceea nicĭ nu cred, că va fi fost chemat pentru astfel de fleácurĭ!"

„Nu cred nicĭ eŭ! Dar étă-l!"

De departe se vedea bine, că Eugen e fórte mişcat. Umbletul luĭ de alte orĭ fórte liniştit acum era hotărît şi neşovăitor. Ajuns maĭ aprópe, se putea observa, că faţa-ĭ e palidă şi pĕrul disordinat. El păşi repede spre prietinĭĭ sĕĭ, se lăsă sdrobit pe un scaun fără a dice un singur cuvînt şi-şĭ ascunse faţa în mânĭ.

„Ce-ţĭ e?" îl întrebă André.

„Lăsaţi-mĕ! Adĭ nu pot vorbi!" respunse Eugen aruncând pe masă o cólă de hârtie îndoită. André o apucă şi o cetesce. Câteva clipite rĕmâne liniştit, apoĭ Sven observă, cum chipul studentuluĭ se înoréză.

„Próstă trébă!" dise André dând hârtia luĭ Sven. „Te rog, iubite Eugen, primesce sincera espresiune a compătimirii mele pentru nenorocirea, ce v'a ajuns!"

„O, sermana soru-mea!" esclamă dureros Eugen.

Într'aceste Sven desfăcu hârtia, carea era raportul unuĭ oficial dela fortul algerian despre nenorocirea, ce s'a descărcat asupra luĭ Joceraŭ şi despre răpirea fiicеĭ luĭ, raport făcut guvernuluĭ şi comunicat de prefect şi luĭ Eugen. Şi în vreme ce Sven cetise hârtia acésta, o schimbare se făcu în tótă fiinţa luĭ. El îşĭ scóse mânile din buzunarele pantalonilor, îşĭ adună piciórele de sub masă, ochiĭ luĭ reprimiră colórea lor naturală, ce denota energie, şi preste tot din fiinţa luĭ nu respira maĭ mult indispoziţia şi plictiséla de maĭ înainte. După ce a gătat cu cetitul, a renapoiat hârtia prietinuluĭ Eugen, şi-a aprins o ţigaretă, apoĭ turnând absintul în cafeaua deja de mult rĕcită, s'a sculat dela masă liniştit dicĕnd: „Eŭ sunt gata!"

„Eĭ bine, dar ce voescĭ?" îl întrebă Eugen dându-şĭ mâna dinaintea ochilor, carĭ eraŭ umedĭ, — plânsese.

„Ce vreŭ?" întrebă Sven mirat. „Vreŭ, să merg în Algeria, căcĭ eŭ gândesc, că tu nu-ţĭ veĭ lăsa sora în ghiarele banditilor acelora, şi eŭ încă nu vreŭ, să te las singur, să mergĭ."

„Iubitul meŭ Sven!" strigă Eugen aruncându-se pasionat la peptul luĭ, „ţĭ mulţămesc, că éră-şĭ îmĭ redaĭ viaţa. Acésta e cea dintâiŭ vorbă de consolare, ce am audit!"

Scena acésta mişcătóre atrase atenţia óspeţilor, şi întîmplarea tristă din casa luĭ Jocerau se ducea din gură în gură. Indignarea asupra negligenţeĭ comandantului din fort era generală, şi toţi cei de faţă, cunoscuţi şi necunoscuţi, grăbiră, să-şĭ presinte luĭ Eugen condolinţele lor. În faţa tuturor acestor manifestaţiĭ Sven îşĭ trăgea cu sânge rece mănuşile. Vĕdĕnd însĕ, că condolinţele acestea nu maĭ aŭ sfârşit, şi perdĕndu-şĭ paciinţa dice: „Adieu, Domnilor! Preste o óră trenul plécă la Marsilia, şi abia ne rĕmâne timp de pregătire. Adieu!" Şi la vorbele acestea apucă braţul luĭ Eugen şi ieşi. Óspeţiĭ priviră lung timp cu reverinţă mestecată cu încremenire figura uriaşă a Norvegianuluĭ, a cărui pĕr blondi vedeaŭ lucind de departe.

Şeful luĭ Eugen nu-l putu denega un concediŭ maĭ îndelungat. El îĭ poftì succes bun şi-l rugă, că în cas când mijlócele bănesci, ce le are nu-l vor ajunge, să ridice sumele de lipsă pe contul luĭ dela casa de bancă Riche Frères din Algir.

Eugen îĭ mulţămi şefuluĭ sĕŭ pentru acéstă atenţiune şi îĭ spuse, că are destuĭ baniĭ. Apoĭ pachetându-şĭ unele lucruri maĭ de lipsă în un mic geamantan porni în grabă mare spre gara de médădi.

(Va urma.)

Bibliografie.

„Reamintirĭ despre Turcia" este titlul unei broşurĭ, la care dl *Aurel Trif*, colaborator la „Dreptatea", ne trimite invitare de abonament. Broşura acésta, o adevĕrată apariţiune rară, e traducerea pe românesce a cărţiĭ „Visszaemlékezés Törökországra" de Lakos Lajos, fost ofiţer pe timpul răsboiuluĭ romano-ruso-turc. Simpatia nefndatinată față de Românĭ, ce respiră din cartea acésta scrisă du un Magiar, şi descrierea cât se póte de fidelă a evenimentelor, la carĭ a luat parte, aŭ făcut, să fie apreţiată mult chiar şi în străinătate. De aceea ne împlinim o plăcută datorinţă recomandându-o cetitorilor nostri.

Broşura va consta din 14—15 cóle 8° mare şi se póte abona la „Tipografia seminarială" cu fl. 1.50.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâi de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copcĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu marginĭ aurite fl. 6.40.

Întroducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Editor şi redactor respunzĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

100 hectolitre
de
Vin alb de Târnave
din anul 1893

calitate bună, curat şi bine manipulat se vinde cu câte 20 fl. v. a. hectolitrul. La dorinţa cumpĕrătorilor se spedézĕ cu calea ferată dela gara din loc. Cel ce voesc, să cumpere dela 1 hl. în sus, să se adreseze către

Dr. Alesandru Pop
medic în Blaş (Balázsfalva).

(24) 1—?

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 26—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fiecare publicățiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redactiunea și Administrațiunea **Unirii**» în Blaș.

Anul V. | Blaș 17 August 1895. | Numĕrul 33.

După congres.

Congresul naționalităților s'a ținut, cu tóte că până la momentul din urmă nu se putea prevedé, óre concede-va guvernul ținerea luĭ orĭ nu.

Era evident din capul loculuĭ, că guvernul ar dori, să opréscă ținerea congresului. Hieronymi pe vremea, când era ministru de interne, declarase, că *nu va fi* ministru ungar, care să permită ținerea unuĭ congres de naționalități. Și era lucru vĕdit, că actualul guvern păsesce pe urmele înaintasuluĭ sĕŭ.

Cu tóte aceste ținerea congresuluĭ a fost încuviințată.

Nu vom să cercetăm motivele, carĭ aŭ determinat guvernul la faptul concederiĭ congresuluĭ. La tot casul însé suntem îndreptățiți a susținé, că acest fapt își are însemnătatea sa. După antecedențe și după firea guvernuluĭ judecând ținerea congresuluĭ nu ar fi fost a se încuviința. Dacă totuși s'a încuviințat, trebue să fie causă și încă o causă imperativă. Asta e clar.

Noĭ însé nu voim a face combinațiunĭ politice cu risicul de a cădé în fantasmagoriĭ. Noĭ voim, să privim și să judecăm congresul după valórea sa obiectivă.

Este fapt netăgăduit, că congresul *naționalităților* a succes.

Eraŭ vocĭ auctoritative între aĭ nostri, carĭ spuneaŭ, că congresul nu are să succédă, pentru-că nu aŭ să vină Sĕrbiĭ, ba Slovaciĭ, ba nicĭ chiar Româniĭ.

Și contrarul s'a dovedit. Congresul a fost fórte bine cercetat. Nu pentru că aŭ fost de față 400—500 de persóne, ci pentru că era de ajuns, dacă ar fi fost de față de treĭ orĭ 16 persóne, va să dică 48 persóne. Româniĭ aŭ fost ceĭ maĭ mulțĭ. Și era și firesc. Românii sunt naționalitatea cea maĭ importantă și maĭ mare din țară. Dar aŭ venit și Sĕrbĭ și Slovacĭ, măcarcă pe ceĭ dintâiŭ trebue să-ĭ socotim aprópe într'o categorie cu Sașiĭ privilegiați, ér Slovaciĭ sunt lipiți de pămînt și mâncați de sĕrăcie.

Primul și supremul succes al congresuluĭ deci îl aflăm în faptul, că în butul presiunilor celor dela putere, în butul nĕcasurilor firescĭ, în butul intereselor particulare, ce se află între factoriĭ deosebiți, cele treĭ naționalități s'aŭ întrunit prin representanțiĭ lor firescĭ pentru a spune în capitala țĕriĭ, că sórtea, ce li-s'a creat fără consimțirea și în contra voiĭ lor, nu-ĭ mulțămesce, din contră îĭ îndémnă a căuta mijlóce de scăpare.

Orĭ cum ar fi guvernul de apatic, orĭ cum ar fi de orbit, faptul acesta totuși trebue să-l pună pe gânduri. Pentru că nu póte guvernul să fie atât de orb, încât să nu vadă, că congresul a representat întru adevĕr convingerea nefalsificată a jumĕtățiĭ din locuitoriĭ Ungarieĭ. Nu póte guvernul să fie atât de prost, încât să crédă în seriositatea demonstrațiunilor aranjate cu uscăturile din Torontal cu banĭ scumpĭ și cu resultat nul.

Ér ce privesce conclusele aduse de congres, acele de sigur vor mulțămi pe toțĭ, ceĭ cc nedreptățiți se simțesc prin actualele stărĭ din patrie. Conclusele tóte în esență esprimă vederile și convingerea naționalităților apĕsate, și în special a poporuluĭ român.

Ceea ce póte să provóce îndoélă și dispută, se ține nu de esență, ci numaĭ de tactică, de procedură. Așa bună óră *pasivitatea* la alegerĭ este un punct, asupra căruia esistă divergință în tóte naționalitățile din alianță. Și noĭ nu pregetăm a o spune, că nu vedem probabilitatea uneĭ îndreptărĭ a stărilor nóstre, până când nu vom ĭeși pe câmpul de luptă. Vedem și noĭ tóte greutățile. Dar și aceea o scim, că libertatea alegerilor este falsificată întocmaĭ ca la noĭ și în celealalte țĕrĭ ale Europeĭ. Prin urmare credința nóstră este, că pasivitatea e causa decădinței și impotenței nóstre politice.

Cu tóte aceste însé noĭ cu mulțămire salutăm decisiunile congresuluĭ. Deși pasivitatea în viața parlamentară, ce a hotărît-o congresul, după a nóstră părere nu va duce în grabă la scop, fiindcă după însă-și enunțarea congresuluĭ numaĭ *partidele ca atarĭ* nu ĭeaŭ parte la alegerĭ, cu tóte aceste pasivitatea hotărîtă trebue să pună pe gânduri pe ceĭ ce aŭ interes, ca lucrurile interne ale monarchieĭ să se afle în bună rîn-

---

Feuilleton.

Sórtea femeiĭ la Elinĭ și Romanĭ ceĭ vechĭ.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum«.)

Aristotele relevéză cu drept cuvînt ca a deosebire de frunte și o superioritate mare a vieții eline preste cea (orientală) barbară, că la Elinĭ femeea este înălțată întru sóță adevĕrată a bărbatuluĭ și nu e pusă pe o tréptă cu sclaviĭ. [1]) Elinii aveaŭ o viață politică sănĕtósă și bine rînduită, numaĭ pentru că aveaŭ o viață familiară adevĕrată, întemeiată pe monogamie. Poliginéicia nu esista la Elinĭ, bigamia se găsia numaĭ în casurĭ de tot rare, *poligamia* se găsia numaĭ la domnitoriĭ împĕrăției macedoniene molipsiți de moravurĭ orientale; și de aceea la Elinĭ muierile nicĭ nu se țineaŭ închise în baremurĭ, nici nu se păziaŭ prin castrați. Posiția lor dimpotrivă era asigurată în multe chipurĭ prin lege și datină și era înzestrată cu anumite drepturĭ; în lăuntrul caselor dispuneaŭ ele ca stăpâne preste sclavĭ și prunci.

Cu tóte acestea muierea Eliniĭ o priviaŭ totuși numaĭ de un mijloc bun spre ajungerea scopuluĭ, de un rĕŭ, de care nu se puteaŭ lipsi, fiind el necesar pentru esistența caseĭ și pentru procrearea de prunci. Adevĕrat că la Elinĭ nicĭ odată nu se întîmpla, ceea ce era obiceiŭ la Lidienĭ și la Etruscĭ, ca adecă fetele să-și adune zestrea prin aceea, că deprindeaŭ meseria desfriuluĭ; dar deja și lipsa de îngrijire, cu care Eliniĭ lăsaŭ preste tot pe fetele sale destinate de soțiĭ, să créscă fără de educațiune și instrucțiune, dovedesce, pe ce tréptă de jos sta la eĭ muierea. Instrucția fetelor se mărginia la dresarea în lucrurile de casă cele maĭ de lipsă și în salt și cant, pentru ca ele să póță lua parte în unele serbătorĭ religióse. Tótă vîrtutea muierĭĭ consta în aceea, ca ea să cementeze bine economia și să asculte de bărbat. [1]) Era generală părerea, că muĭerea deja dela fire este maĭ defectuósă și maĭ aplicată spre rele decât bărbatul, că ea se dă maĭ ușor invidieĭ, neîndestulirĭĭ, clevetirĭĭ, obrăznicieĭ și este tot așa de aplicată a amăgi ca și a fi amăgită. [2]) De aceea în Atena muierea în tótă viața eĭ trecea de minorenă; mama ajungea sub curatela fiuluĭ sĕŭ, îndată ce acesta se făcea maioren. Ceea ce un bărbat făcea la sfatul orĭ la rugarea uneĭ muierĭ, în sensul legiĭ avea să fie invalid. Muierii nu i-se da voe de a închia pentru sine nicĭ un contract de ceva însemnătate. [1]) Ea prin testament nu putea să dispună de preț maĭ mare de o găletă de orz. Numaĭ în casurĭ rare putea simpatia să înduplece pe bărbat și pe femee, să închie căsătorie, căcĭ fórte adese orĭ se căsătoriaŭ, fără ca eĭ să se fie vĕdut maĭ înainte, și de față dispunea necondiționat tatăl eĭ, ér după mórtea acestuia fratele eĭ. Nicĭ un străin nu intra în locuința muierii. Ea convinia fórte puțin chiar și cu rudeniile sale cele mai de aprópe. ba chiar și cu bărbatul sĕŭ, de óre ce locuințele lor eraŭ osebite. Ea era deci avisată aprópe numaĭ la societatea sclavelor sale. Când bărbatul eĭ ospĕta pe óre cine, eĭ nu-ĭ era ĭertat, să fie de față. [2]) Plato dice deci despre muierĭ, că ele sunt dedate, să lucre în ascuns și în întunerec,

[1]) Polit. 1, 1, 5.

[1]) Plat. Meno, p. 71.
[2]) Aristot. H. A. 9, 1. Cf. Polit. 1, 5; Magn. Mor 1, 34; Plat. Legg. 6, p. 781; Democr. ap. Stob. t. 73, 62.

[1]) Isaeus, de Arist. haer. p. 259.
[2]) Herod. 5, 18.

dnélă. Aceste cercuri din conclusele congresului vor puté să vadă, că representanții jumétății dintre locuitorii Ungariei staŭ de o parte de conducerea afacerilor, pentru că sunt eschiși pe cale măestrită și forțată.

Ér aceia, carî aŭ interes de pacea internă a Ungariei, sunt aliații monarchiei nóstre. Și valórea alianței cu monarchia nóstră o determină situația internă a țerii. O țară, în care cetățenii nu sunt mulțămiți, nu póte să fie un aliat bizuit.

Așa dară cu tóte că noi nu suntem prietinii pasivității, cu tóte aceste ne mulțămim și cu acest conclus al congresului și-l scim apreția după tótă valórea, ce o are.

Închiarea și morala este deci scurtă. Congresul a contribuit mult la întărirea sentimentului național, la oțélirea puterilor și la producerea convingerii, că interesul păcii generale cere, ca popórêle nemagiare din Ungaria să fie rehabilitate în drepturile, ce li-se cad după ale firii legi.

Căsătoria civilă e sacrament. — Învățătura acésta a ieșit din capul unui canonist gr. cat. și român, — nomina sunt odiosa, — și s'a publicat în „Magyar Állam“ din 13 a c. Dar étă ipsissima verba, firesce că traduse de pe unguresce:

„Deși deci după învățătura „dogmatică“, ce și-a găsit espresiune atât în epistola Pontificelui Piŭ IX din 19 Septembre 1852 îndreptată cătră Victor Emanuel, cât și în alocuțiunea „Acerbissimum“ a aceluia-și Pontifice rostită în 22 Septembre 1852 cătră sfîntul colegiŭ al cardinalilor, o atare „căsătorie civilă“, care nu póte să se cualifice de „sacrament“, din punct de vedere al dreptului bisericesc, așa dară și înaintea lui Dumnedeŭ, are să se privéscă de „concubinat“ urît; dară chiar pentru că după Pontificele numai acea „căsătorie civilă“, care se ține de categoria acésta, are să se privéscă de „concubinat“: de aci nu urmézá aceea, că din punct de vedere al dreptului bisericesc orî carei „căsătorii civile“ îi lipsesce neapĕrat caractĕrul „sacramental“, ci aceea, că din punct de vedere al dreptului bisericesc are să se privéscă de „concubinat“ numai acea „căsătorie civilă, căreia îi lipsesce caractĕrul sacramental“.“

Nu adaugem la acestea nimica, de óre ce ne temem spațul foiĭ de un potop noŭ de „Dechiarațiuni“. De aceea și spunem înainte, că nu le vom publica.

Dar o observare totuși cutezăm, să facem. Dsa în ultima sa dechiarațiune, pe cacarea noi am aflat de bine a nu o publica, dice, că nu póte pune mult preț pe cele ce le publică „Unirea“, pentru că ea dăscălesce „pe ceĭ puși de Spiritul Sfînt a ocărmui biserica lui Dumnedeŭ“. Dsa într'aceea pune mult preț pe cele ce le publică „Magyar Állam“. Noi fără a voi, să băgăm vină acesteĭ foi, îl îndrumăm pe dsa, să cetéscă revista „Din Patrie“ din numĕrul nostru de față.

Programul congresului națiunalităților.

I. Alianța sĕrbă, slovacă și română declară, că va ține la integritatea țĕrilor corónei Sf. Ștefan în tóte direcțiile sale.

II. Respectând raporturile etnice și desvoltarea istorică a Ungariei, în puterea cărora Ungaria nu este un stat, căruia un singur popor ar puté să-i dea caractĕrul sĕŭ național, ci numai totalitatea popórĕlor Ungariei, unite într'un întreg, póte da caractĕrul acestui stat, Românii, Slovacii și Sĕrbii, locuitorî în Ungaria și Transilvania, susținênd integritatea țĕrilor Corónei Sf. Ștefan, voesc să tragă din raporturile etnice existente și din desvoltarea istorică a Ungariei tóte acele consecuențe, carî sunt trebuincióse pentru administrarea statului cu respect la susținerea și desvoltarea singuraticelor popóre ale Ungariei.

III. Natura statului ungar, produsă prin raporturile etnice și prin desvoltarea istorică, nu permite, ca un singur popor, care nicî nu formézá maioritatea poporațiunii, să-și aróge dreptul de a forma el singur statul. Numai totalitatea popórĕlor Ungariei are dreptul a se identifica cu statul, după cum acésta declarat este și în legile existente. În consecuență așa numita idee de stat național maghiar, arogând atributele statului numai pentru un singur popor, care este în minoritate, și cu ajutorul puterii de stat a cuirate aservind astfel celealalte popóre ale Ungariei, care sunt în maioritate, este în contradicere cu raporturile etnice și cu desvoltarea istorică a Ungariei, dar este totodată și o periclitare a condițiunilor de existență pentru celealalte popóre ale Ungariei, carî compun maioritatea țĕrii.

IV. În fața acesteĭ periclitări, carî deja prin fapte se pregătesce a nimici condițiunile de existență ale celoralalte popóre ale Ungariei și Transilvaniei, carî formézá maioritatea țĕrii, Românii, Slovacii și Sĕrbii din Ungaria și Transilvania, susținêndu-și programele lor proprii naționale de până aci, închie alianță pentru a-și apĕra cu tóte mijlócele legale naționalitatea lor, și nădĕjduesc, că din acela-și interes la acéstă alianță se vor alătura și Rușii și Germanii Ungariei, căci acéstă alianță nu conține nimic ilegal, ci mai vîrtos se nisuesce cu tóte mijlócele legale a pune Ungaria pe base firesci. Drept basă firéscă este a se considera autonomia națională în cadrul arondării comitatense.

V. Acéstă alianță a naționalităților se eschide, ca fiecare naționalitate, după împrejurările sale deosebite, să pótă nisui la o desvoltare proprie, și spre scopul acesta naționalitățile aliate își promit ajutor reciproc.

VI. Popórĕlor nemaghiare ale Ungariei, amĕsurat hotarĕlor graiului lor să li-se dea deplină libertate, astfel ca respectivelor teritorii autonome (comitate, orașe muncipiale, comune) prin aplicarea limbii naționale la autoritățile administrative și judiciare să li-se dea caractĕrul naționalității respective. Unde însĕ limbile sunt amestecate, acolo în interesul administrațiunii mai ușóre comitatele să fie arondate după limitele limbilor.

VII. Din acest punct de vedere Românii, Slovacii și Sĕrbii nu se pot mulțumi cu așa numita lege a naționalităților din 1868. Acéstă lege, după cum se pare, a fost adusă, numai ca să servéscă de mască înaintea străinătății pentru pretinsa toleranță

și-și esprimă părerea, că pe sama muierilor să se introducă sisiții osebite.

De aceea nicî istoria elină și — dacă abstragem dela Euripide — nicî literatura elină nu prea cunósce femeĭ cu adevĕrat nobile. Arare orî audim despre o înfiorință binefăcĕtóre a mamelor orî soțiilor asupra faptelor și caractĕrului fiilor și soților. Căsătoria trecea de datorință, pentru că ceĭ aveaŭ lipsă de închinătorî, statul de civî și ostașî, némul de coborîtorî. Lucrul cel mai de capetenie era a nasce civî. Burlacii eraŭ desprețuiți ca nisce ómenî, carî nu-și împliniaŭ datorința civică, și în multe privințe se puneaŭ mai înderĕpt. O lege din Atena dispunea, ca numai ómenî căsătoriți să pótă fi oratorî și beliducî. [1]) Mai mult, Plato și Plutarch spun lămurit, că în Atena legea silia pe bărbați, să se căsătoréscă. [2]) Cu tóte acestea numĕrul celor ce rĕmâneaŭ de bună voe burlacî, crescea neîncetat, — ĕră acésta pentru femeĭ era cu atât mai rĕŭ, cu cât fecioria de bună voe în lipsa totală a vre unui motiv religios și a vre uneĭ carieri proventuóse de loc nu obvinia, ĕră cea preste voe se privia de o nenorocire mare. [3]) Ce încredere și putea să aibă față cu fetele și surorile sale Elinul, care beția o privia de un viții general al femeilor? [1]) Nu de bună voe și din îndemnul firii, ci în urma silii deprinse de lege se hotăriaŭ ómenii la căsătorie și la generare de prunci, — dice Plato despre Elinî în general. [2])

Legislațiunea Spartană a privit căsătoria de totuluî tot din punctul de vedere al uneĭ instituții pentru procrearea de civi sănĕtoși și robuști și conform acestuĭ punct de vedere a și regulat raportul dintre bărbat și muiere. Pe fete le dedaŭ Spartaniî la cutezare obraznică și la asprime nefemeéscă prin esercitii gimnastice în palestră într'o îmbrăcăminte aprópe de desgolire, la carî priviaŭ bărbați și tineri și chiar și străinî. Ba pe insula Chios în atarî esercitii se luptaŭ la trântă în public tineri și tinere. [3])

Salturile încă eraŭ necuviincióse până la nerușinare. La căsătoriți conceptul credinței conjugale ca a uneĭ datorințe sfinte nu putea nicî să se nască. Căsătoria le era o formalitate, a cărei scop se împlinia prin nascere de ostași valoroși pe sama statului, și nu avea nicî o importanță întrebarea, cine e tatăl pruncilor. Căcî pe cum dice Plutarch, legislatorul nu voia, ca bărbații să fie jalnici și să pretindă posedarea esclusivă a muierilor sale, ci dimpotrivă posedarea acésta să o împărtéscă de bună voe cu alții; bărbatul mai bĕtrân să lase pe soție-sa pe un timp unui bărbat mai tinĕr, ca și acesta să genereze cu ea prunci; și așa, pe cum dice Polibiŭ, [1]) trecea de lucru frumos și se întîmpla adese orî, că bărbatul, care avea deja mai mulți prunci dela soție-sa, o împrumuta pe acésta unuĭ prietin. Dacă voia deci în Sparta óre cine, să genereze prunci fără de a se îngreuia cu o soție, el împrumuta pe un timp anumit soția vecinului sĕŭ. [2]) Poliandria mergea așa de departe, cât după mărturisirea lui Polibiŭ treĭ și patru bărbați aveaŭ în Lacedemon o soție comună. [3])

Dacă s'a făcut deci provocare la asertiunea unuĭ Spartan, că în statul lui nu se întîmplă adulteriŭ, asta póte să aibă numai acel înțeles, că raportul, care în Sparta se numia căsătorie, întru adevĕr nu se vătĕma prin aceea, ce pe airia trecea de adulteriŭ, de órece legea nu recunoscea crima adulteriului, ci acesta dimpotrivă era un lucru legal, îndatinat și dilnic. Deja pe timpul lui Socrate muierile Spartane eraŭ vestite în întrĕgă Elada prin desfrîul lor. [4]) Aristotel

---

[1]) Dinarch. in Demosth. p. 51.
[2]) Dinarch. în Demosth. p. 51.
[3]) Soph. Oed. tyr. 1492 sg.; Eurip. Helen. 291.

[1]) Anthol. Pal. 11, 298; Aristoph. Thesm. 735; Eccl. 218; Athen. 10, 57.
[2]) Sympos. p. 192.
[3]) Plut. Lyc. 14. 15; Athen. 13, 20.

[1]) Hist. 12, 6.
[2]) Xenoph. de rep. Lac. 1, 8.
[3]) Fragm. in Scr. vet. nov. Coll. ed. Maj. II. 38
[4]) Plat. Legg. 1.

față de naționalități. De fapt acéstă lege nu se ține și este cu totul ilusorie. Până când acéstă lege a naționalităților este în valóre, Sêrbii, Românii și Slovacii vor respecta-o ca lege, dar pretind dela potestatea statului, ca ea și față de el să fie respectată, în încă să fie lărgită în favorul naționalităților și în înțelesul egalei îndreptățiri. Dacă vre-odată naționalitățile vor fi puse în posibilitatea de a fi representate în parlamentul ungar, ele vor nisui la schimbarea legii de naționalități de acum în înțelesul principiilor autonomiei naționale cuprinse în acest program.

Și anume ele vor insista, ca datorința statului de a sprigini cu mijlócele statului scopurile culturale ale diferitelor popóre din Ungaria, să se execute în tóte detailurile.

VIII. Naționalitățile Ungariei sunt aduse în trista posiție de a nu puté lua parte la legislativa statului ungar. De órece Ungaria este considerată ca domeniul unui singur popor, puterea statului se nisuesce, să dea parlamentului ungar caracterul representării unui stat național. Mânecând din acest punct de vedere pentru Transilvania s'a creiat o lege electorală nedréptă și horendă, dar chiar după legea electorală din Ungaria proprie cercurile electorale sunt astfel formate și listele electorale de regulă astfel se compun, că alegătorii naționalităților apar delăturați și striviți, la alegeri apoi autoritățile administrative folosesc față de naționalități astfel de mijlóce horende de presiune și dispoziții brachiale, încât așa ceva la alegeri nicăiri în Europa civilisată nu se póte întîmpla. Între astfel de împrejurări, când dreptul sacru al libertății electorale a devenit ilusoriu, Sêrbii, Slovacii și Românii ca partide sunt siliți a se abține deocamdată dela alegeri pentru parlament.

IX. În legătură cu acésta alianța naționalităților doresce introducerea sufragiului universal direct și secret, doresce o arondare mai dréptă a cercurilor electorale, sistarea influențării administrative la alegeri și abrogarea acelor dispoziții legislative, după care omisiunea plătirii contribuției atrage perderea dreptului electoral.

X. De órece în Ungaria nu există nici o lege pentru dreptul de libere întruniri și asoțiări, ér ordinațiunile ministeriale privitóre la acéstă chestiune învechite și echivoce, organele administrative le explică și aplică în mod abitrar, așa că pentru adunările publice și pentru formarea de asociațiuni ale naționalităților se pun în cale tóte pedecile posibile, și pentru ele dreptul de întruniri și asoțiări aprópe nu există, alianța naționalităților pretinde crearea unei legi precise și democratice pentru dreptul de întruniri libere și asoțiări.

XI. De órece prin sistemul actual autonomiile bisericesci și școlare garantate prin lege aŭ devenit ilusorii prin amestecul arbitrar din partea guvernului, alianța naționalităților cere respectarea autonomiilor legale bisericesci și școlare și lărgirea lor în interesul adevĕrat al autonomiei.

XII. Considerând, că în Ungaria mărĕța instituțiune a Juriului există excepțional numai pentru afaceri de presă, și având în vedere, că dislocațiunea acestor jurii este cu intențiune astfel întocmită, că în afacerile de presă ale nemaghiarilor judecă numai Maghiari cu sentimente dușmănóse față de naționalități, cari nici nu înțeleg limba nemaghiarilor, ceea ce dovedesce evident mutarea juriului din Sibiiu la Cluș, și de órece astfel acéstă instituțiune este falsificată și îndreptată în contra ori cărei mișcări mai libere a presei naționalităților, cari în acest chip sunt total despoiate de libertatea presei, alianța naționalităților pretinde dislocarea acestor jurii în astfel de localități, unde, prin ridicarea instituțiunii dăunóse a tălmaciului, va fi cu putință a pertracta în limba originală a productului de presă, ori sistarea totală a instituțiunii de juriu și avisarea afacerilor de presă la tribunale regulare.

XIII. De órece în Transilvania există o lege escepțională pentru afacerile de presă, ér în Ungaria libertatea presei este știrbită prin impunerea cauțiunii, alianța naționalităților pretinde o lege unitară pentru libertatea nelimitată a presei.

XIV. Alianța naționalităților doresce libertatea pe tóte terenele și astfel în prima linie se luptă pentru libertatea confesiunilor existente. Din acest punct de vedere alianța naționalităților va lupta cu tóte mijlócele legale pentru revisiunea legilor politice-bisericesci, cu atât mai mult, că acelea sunt îndreptate în contra vieții naționale a singuraticelor popóre.

XV. Naționalitățile Ungariei doresc representarea intereselor lor prin un ministru denumit de corónă după chipul, cum este representată Croația și Slavonia prin un ministru fără resort.

XVI. Pentru ajungerea scopurilor propuse și în vederea unei conduceri unitare, alianța Slovacilor, Sêrbilor și Românilor va fi representată prin un comitet ales de delegații Sêrbilor, Slovacilor și ai Românilor, care comitet va fi compus din câte 4 membri din fiecare națiune.

XVII. Acest comitet va dispune cele de lipsă pentru efectuirea unei organisări viguróse și va îngriji, ca din timp în timp la tóte ocasiunile să se ridice protest contra politicei de desnaționalisare a deținĕtorilor actuali ai puterii de stat.

XVIII. Comitetul va fi cu băgare de samă, ca bunaînțelegere între singuraticele naționalități să fie păzită, și totul să fie depărtat, ce ar puté știrbi acéstă bună înțelegere.

XIX. Pentru de a clarifica marele public europén, care nu este destul de orientat asupra raporturilor naționale ale Ungariei, comitetul se va nisui a orienta presa europénă.

XX. Congresul hotărește a se întruni periodic și încredințéză comitetului conducĕtor de a hotărî locul și de a îngriji de convocarea lui.

XXI. Comitetul convocător are să elaboreze încă înainte de întrunirea proximă a congresului un memorand, care în numele popórĕlor representate prin acéstă alianță, să espună pe deplin situațiunea cu scopul de a fi presentat Maiestății Sale Imperiale și Regale.

XXII. La cas, că întrunirea comitetului delegat va fi zădărnicită, principiile cuprinse în acest program vor servi ca directivă politicei naționale a Slovacilor, Sêrbilor și Românilor.

ție, că ele trăesc în desfrîu total, [1]) și e caracteristic pentru femeile aceleĭ republicĭ deja și numai faptul, că pe seducĕtoriul noriŭ al unei femeĭ de frunte femeile acestea l-au încurajat strigându-i cu neruşinare, că el să continue tot așa și numai să grijéscă, să dea Sparteĭ prunci sănĕtoşi. [2])

Stările acestea celoralalți Elini, cel puțin statelor inonice, le erau o sminteală. În Atena un astfel de desfrîu al femeilor nu putea nici odată să-și facă cale. Dar cu atât mai mare era aci volnicia, ce se concedea bărbatului. Puterii bărbatului de a-și alunga soția și de a-și lua alta mai frumósă, mai tinĕră și mai bogată nu i-se punea nici o stavilă. Adevĕrat că se dicea, că pe lângă consensul comun al ambelor părți căsătoria se desfăcea îndată, fără ca să se pretindă vre o altă formalitate afară de aceea, că lucrul se notifica archontului în scris. Dar învoirea muierii în cazurile cele mai multe era ilusorie, căci ea era dată totalminte în puterea bărbatului și nu cuteza, să denege învoirea sa, ci trebuia să concédă, ca ea întocmai ca o marfă să fie vîndută, dăruită ori testată altuia. Afară de aceea așa se vede, că și numai voința bărbatului încă era de ajuns, pentru ca să se desfacă căsătoria. [1]) Numai zestrea muierii era în casuri de acestea încâtva un scut pe sama muierii, dacă bărbatului nu-i convinia, să o restituéscă. Zestrea nu era adecă nici a bărbatului, nici a muierii, ci a stăpânilor acesteia, adecă a tatălui și fraților ei, și bărbatul avea numai usufructul zestrii. O căsătorie fără zestre nu se deosebia întru nimica de un concubinat.

„Etere," declară Demostene înaintea poporului, „avem pentru plăcerea nóstră, țiitóre pentru grijea dilnică a trupului, și soții pentru procrearea de prunci legiuiți și ca păzitóre de încredere a casei." [2]) Raportul față cu țiitórea de multe ori era contractat și sta chiar și sub scutul legii. Mai mare și mai stricăciósă era înfiurința eterelor. Pe când viața retrasă, sila, ignoranța, respectul legal erau partea soțiilor, pe atunci libertatea, cultura, omagiul bărbaților și în sfârșit desprețuirea erau partea eterelor. Fetele acelea, cari se meniau pentru a se face etere, primiau o educare îngrijită, carea se denega fetelor destinate pentru a se face soții. Așa ajunseră eterele în legătură cu artile, cu literatura și chiar și cu religiunea țĕrii lor, și prin acésta dobîndiră o însemnătate istorică. Amintim aci numai aceea, că Afrodita Anadiomenă a lui Apelle și deița Cnidică a lui Praxitele aŭ fost icóne de ale faimósei Frini, [1]) că eterele Ateneĭ aŭ ridicat deiței de pe insula Samos o statuă din câștigul meseriei sale, [2]) că eterele din Corint erau obligate prin lege, ca în cas de primejdie ori de nenorocire publică să fie de față la jertfele, ce se aduceau deității Afroditi. [3]) În sanctuarul național din Delfi sta o statuă a Friniĭ, și acésta nu se privia de profanare a sanctuarului. [4]) De când Aspasia și Pericle aŭ cultivat și nobilitat posiția și meseria eterei în ochii Elinilor, de atuncia nimĕnuĭ nu-i trecea prin gând, să afle ceva necuviincios în aceea, că și bărbați căsătoriți aveau etere. Cérta alor doi bărbați pentru o astfel de drăguță a decis-o judecătoria așa, că a hotărît, ca fiesce care din ceĭ doi rivali să o aibă tot a dóua di. [5]) Dacă ne aducem aminte, ce regule de precauțiune în comerciul cu femeĭ a recomandat Socrate învĕțăceilor sĕĭ și cum a cercetat el însuși în societatea învĕțăceilor sĕĭ pe etera Teodota și a dat acesteia sfaturi, cum are ea

[1]) Aristot. Polit. 2, 5.
[2]) Plut. Pyrrh. 28. Cf. Parth. narr. 23.

[1]) Esemple: Demosth. c. Eubulid. Oratt. Att. V. 514. 515; Demosth. pro Phorm. ib. p. 218; Dem. c. Aphob. p. 103. 104.
[2]) Dem. c. Neaer. Or. Att. V. 578. Cf. Athen. 13, 31.

[1]) Athen. 13, 59.
[2]) Alexis ap. Athen. 13, 31.
[3]) Athen. 13, 32; Strabo p. 481.
[4]) Plut. Amat. p. 753; De Pyth. orac. p. 400.
[5]) Demosth. c. Neaer.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

În jumětatea a dóua a lunii de faţă avea să se adune conferinţa episcopatului catolic, carea să dea clerului şi poporului catolic îndrumările de lipsă în faţa acelor legi bisericesci-politice, cari se vor pune în vigóre cu 1 Octobre c. Conferinţa asta s'a amânat însă probabil până pe la începutul lui Septembre.

Archiepiscopul Samassa de Agria éră şi-a perdut răbdarea şi a prevenit acţiunea comună a episcopatului dând un cercular referitoriu la esecutarea legilor bisericesci-politice. Despre cercularul acesta ḑic foile firmei Haas et Deutsch: „Cercularul — dovedesce îndreptăţirea politicii bisericesci, combate împotrivirea ei cu dogmele . . . . timbréză de demagogie acţiunea din Alba-Regală.“ „Magyar Állam“ nu află a fi de lipsă, să se declare cu privire la cercularul lui Samassa, ci se provócă simplaminte la Luca 22, 48, unde se cetesce: „Iudo, cu sărutare pe Fiul omului vinḑi?“

Austria.

Sfinţia Sa Leo XIII a numit legat apostolic cu ĭurisdicţiune preste provinciile slave de pe peninsula balcanică pe archiepiscopul Stadler de Saraievo, care duce rolă conducétóre în silinţele de a uni pe Slavi cu biserica catolică.

China.

Pe la sfârşitul lunii trecute şi pe la începutul lunii curente Chinezii aŭ inscenat din noŭ o persecutare a creştinilor. Aŭ fost ucişi mai mulţi misionari şi aŭ fost pustiite mai multe misiuni. Persecutările acestea se repeţesc de altmintrea neîncetat din anul 1890 încóce. Acum persecutările acestea se par a fi o urmare a răsboiului ĭapano-chinezesc. Chinezii pun adecă vina desastrului séŭ pe Europeni. Se pare, că puterile europene, — cu escepţiunea Rusiei, — vor să întreprindă o acţiune comună, prin care să se curme persecutările creştinilor din partea Chinezilor.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Sciut este, că ministrul Bánffy voia, să mai facă încă un peer-shub, pentru ca astfel să asigureze în casa magnaţilor votarea legilor bisericesci-politice restante. Pretextul a fost érăşi acela, că mai multe familii de magnaţi s'aŭ stins. Acum se vestesce din Viena, că Maiestatea Sa s'a declarat, că este aplicat a numi magnaţi noi, însă numai la tómnă, după ce se vor fi terminat desbaterile bisericesci-politice în casa magnaţilor.

Franţa.

„Figaro“ din 12 a c. publică următórea informaţiune politică sensaţională:

„În vara anului 1891 nemijlocit după întîlnirea dela Kronstadt s'a întîmplat, că ambasadorul francez Narboulier s'a întîlnit cu Giers ministrul rusesc de esterne de pe atuncia, şi a decurs între ei o consfătuire mai lungă referitóre la alianţa ruso-franceză, ce avea să se închie. Cu privire la principiile fundamentale ale alianţei eraŭ în chiar deja pe atuncia, şi era vorbă numai despre aceea, că să se găsésca o atare formă potrivită, carea să şi-o pótă însuşi amîndóuĕ statele. — În aceea consimţiaŭ atât Franţa cât şi Rusia, că de o alianţă formală nu aŭ nici o lipsă, ci şi numai o convenţiune militară încă e deplin de ajuns. Învoéla acésta nici nu aŭ signat-o, căci ţarul Alesandru III voia, să împărtăşéscă mai întâiŭ baronului Mohrenheim ambasadorului rusesc din Paris cuprinsul ei, şi de aceea a chemat pe baronul din Paris de-a dreptul la S. Petersburg. Mohrenheim, care îşi petrecea concediul departe de Paris, a fost fórte surprins, când a primit chemarea, şi credea, că a comis ceva greşélă, şi sigur îl vor rechema. Îngrijarea acésta a sa călătorind prin Paris nici nu a tăinuit-o lui Ribot ministrului francez de esterne de pe atuncia, dar acesta i-a împărtăşit causa călătoriei lui la Petersburg. Când Mohrenheim s'a întors apoi la Paris, era deja deplin introdus în taînele ţarului Alesandru III şi şcia bine, în care direcţie să dea mână de ajutoriŭ. Mai târḑiŭ a sosit ministrul de esterne Giers în Paris şi a continuat consfătuiri intensive cu ministrii Ribot şi Freycinet; în scurt timp a venit în Paris şi generalul rusesc Obrocev şi a continuat cu plenipotenţiatul guvernului francez generalul Miribelle tractative lungi şi intensive cu privire la convenţiunea militară, ce avea să se închie, şi aŭ şi ajuns la hotărîri positive. Cuprinsul şi amĕnuntele convenţiunii firesce că din considerări mai înalte de stat nu pot să se publice, dar e faptă, că convenţiune esistă, şi acésta nimeni nu póte să o nege.

„Principiile fundamentale ale convenţiunii sunt acestea:

„Amestec necondiţionat şi împrumutat în casul, când una din părţile contractante ar fi atacată, pe când obligămîntul amestecului atîrnă dela placul părţilor contractante în casul, când ele ar ataca.

„Convenţiunea avea să se subscrie chiar atuncia, când a fost asasinat presidentul Carnot în Lyon, şi aşa Casimir Périer a avut să sancţioneze cu numele séŭ contractul, care hotărî definitiv alianţa ruso-franceză.“

Bulgaria.

Prinţul Ferdinand a sosit în 13 c. în Sofia. Aprópe toţi locuitorii aŭ ieşit la gară întru întimpinarea lui. Primirea i-a fost fórte strălucită.

„Köln. Ztg.“ publică scirea din Viena că preotul aulic rusesc Ianicev e deja pe cale cătră Sofia, pentru ca să conducă trecerea prinţului Boris la ortodoxie. După ce realegerea lui Ferdinand pe lângă participarea ablegaţilor din Rumelia ostică nu l-ar face principe legitim, şi după ce în politica rusésca şi în cea austriacă precumpĕnesc tendenţele pacînice, în unele cercuri politice găsesc ómenii, că e probabil, că prinţul Ferdinand în curênd se va proclama de rege.

De altă parte se ḑice, că Rusia vre, să înduplece pe Ferdinand pe vre-o cale la abḑicere în favorul fiului séŭ Boris. În numele acestuia ar avé o regenţă rusofilă, să guverneze ţara.

Corespondinţe.

Sĕplac la 12 Aug. 1895.

Onorată Redacţiune!

În 11 a curentei am petrecut la locul de odihnă vecinică pe regretatul advocat din Deş Gabriel Man de Boereni.

Înmormîntarea i a fost frumósă, pe cum frumósă şi laboriósă i-a fost şi viaţa întrégă. Public numĕros atât din oraş, cât şi din provincie a luat parte arĕtând prin acésta, că vîrtutea este preţuită de amic şi inimic.

Actul binecuvîntării rĕmăşiţelor terestre ale adormitului s'a sevârşit sub pontificarea Magn. D. canonic Ioan Papiŭ şi cu asistinţa Magn. D. canonic Ioan Georgiŭ, a P. O. D. protopop Vele şi a vre-o 6 preoţi, între cari şi Ci. D. Dr. Al. Ghețe profesor de teologie în Gherla.

Predica funebră a ţinut-o Rsm. D. canonic Ioan Georgiŭ o predică fórte pĕtrundĕtóre, în care a arĕtat, ce e mórtea, de ce ne desparte mórtea, cum ne putem noi mângâia în vederea, că toţi trebue să murim, îndemnând pe ascultători, să ducă o viaţă religiósă după preceptele lui Dumneḑeŭ, şi să deprindă vîrtuţile creştinesci şi civice. Apoi a relevat, aplicând cele ḑise la viaţa adormitului. vîrtuţile regretatului, carele a fost un bărbat activ, sincer, iubitor de progresul némului pe tóte terenele, care s'a pus în fruntea tuturor mişcărilor naţionale, care a lucrat pentru înflorirea bisericilor şi a şcólelor române, şi care a dorit fericirea némului séŭ până la suflarea cea mai din urmă.

La mormînt a mai vorbit Sp. D. advocat Dr. Farcaş luându-şi adio dela adormitul în numele séŭ şi al colegilor séi advocaţi români din Deş şi într'o vorbire avîntată a mai înşirat încă odată vîrtuţile regretatului Gabriel Man.

Odihnéscă în pace, că el şi-a împlinit chemarea! Fii nu a avut, dar a iubit tinerii buni, şi în cancelaria dînsului mulţi tineri candidaţi de advocat şi-aŭ aflat aplicaţiune şi şi-aŭ câştigat praxa advocaţială.

---

să cucerésca pe bărbaţi şi să-i ţină legaţi de sine; [1]) dacă avem apoi în vedere, că lucrurile acestea se istorisesc într'o carte, care are tendenţă apologetică şi între altele voesce, să apere pe Socrate în contra învinuirii, că el ar fi fost un seducĕtoriŭ al tineretului: — atunci lucrurile acestea pot să ne spună, ce şi cum gândiaŭ ómenii pe atuncia despre relaţiunile unui bărbat cu o eteră. De câte ori se întîmpla, de relaţiunile acestea ajungeaŭ, să fie amintite înaintea judecătoriei ori cu alte prilejuri publice, ele se amintiaŭ ca nisce lucruri indiferente şi cari se înţeleg dela sine. Artişti, poeţi, filosofi, oratori, bărbaţi de stat premergeaŭ altora cu esemplu prin legăturile lor cu etere: Pericle, Demade, Lisia, Demostene, Isocrate, Aristotele, Speusip, Aristip şi Epicur sunt numai câteva nume din lunga listă a patronilor eterelor. La masa Friniĭ se adunaŭ chiar şi Areopagiţi. Unele etere aveaŭ parte de onoruri regesci, şi multora dintr'însele li-s'aŭ ridicat statue.

(Va urma.)

[1]) Xenoph. Mem. Socr. 3, 11.

așa, că nu voiŭ greși afirmând, că puțini advocați sunt în părțile aceste, carî să nu-și fie făcut praxa în cancelaria dînsuluĭ.

Ca trăsăturĭ frumóse ale caracterului sĕŭ amintesc sinceritatea și francheța, cu carea își spunea el părerea sa amiculuĭ ca și contrariuluĭ sĕŭ personal saŭ politic. Apoĭ activitatea s'a neîntreruptă și punctuositatea sa în afacerĭ, carea l-a preocupat chiar și în momentele sale din urmă. Iubirea națiunĭĭ sale și dorul inimiĭ sale de a o vedé odată fericită, și carea făcea, să-ĭ bată inima maĭ repede și în momentele cele maĭ critice ale bólei sale, interesându-se, pe cum a binevoit a-mi comunica o persónă de posiție înaltă, carea a fost pe lângă regretatul, până și-a dat ultimul respiriŭ, de congresul naționalităților, și poftind, ca să se scrie și numele dînsuluĭ în telegrama salutătóre a aceluia.

Gabriel Man a trăit 71 anĭ. În anĭĭ epocalĭ 1848—1849 ca tinĕr de 24 anĭ a luat parte la mișcările naționale. A fost jude suprem în comitatul Solnoc interior și dela 1872 advocat.

Aceste sunt liniamentele generale ale vieții regretatuluĭ Gabriel Man.

Dară este de dorit, ca să-ĭ scrie cineva biografia pe larg, căcĭ adurmitul a meritat acésta.

Terminez rugând pe Dumnedeŭ, ca pe adurmitul să-l odihnéscă în pace, éră națiunĭĭ nóstre să-ĭ dăruéscă mulțĭ bărbațĭ ca și Gabriel Man.

Cu stimă

Ioan Sonea
preot gr. cat.

Școla Asociațiuniĭ.

Condițiuni de primire.

în școla civilă de fete cu drept de publicitate a Asociațiuniĭ transilvane din Sibiŭ și în internatul aceleia.

Pentru primirea în școla civilă de fete se cere atestat despre absolvarea claselor școleĭ elementare, saŭ atestat despre clasa corĕspundĕtóre premergĕtóre dela o altă școlă de categoria școleĭ civile. În lipsa unuĭ astfel de atestat primirea se face pe basa unuĭ examen de primire.

Înscrierile pentru anul scolar 1895/6 se fac din *1—5 Septembre a. c. st. n.*

Esamenele de emendare și primire se țin în *4 și 5 Septembre c. st. n.*

Prelegerile se încep în 6 Septembre c. st. n.

Didactrul e fixat cu 2 fl. v. a. pe lună, și pentru elevele, ce intră pentru prima dată în acéstă școlă, o tacsă de inmatriculare de 2 fl. v. a.

Pentru elevele cursuluĭ complementar, provĕdut în § 6 din statut, didactrul este de 2 fl. pe lună, și la prima înscriere tacsa amintită de inmatriculare.

Elevele, carĭ voesc, să fie primite în internat, fie eleve ale școleĭ civile, saŭ ale școleĭ elementare a reuniuniĭ femeilor, aŭ să se înciințeze de timpuriŭ, în tot casul înainte de începerea anuluĭ scolastic, prin părinți saŭ tutorĭ la direcțiunea școleĭ, pentru a se puté face dispositiunile necesare. Taxa internatuluĭ e de 200 fl. v. a. pe an, plătiți înainte în dóuĕ saŭ cel mult 4 rate. Cărțile trebuincióse, materialul de scris, de desemn, de lucru de mână, se înțelege, nu sunt cuprinse în tacsa amintită, și cheltuelile reclamate în acéstă privință se pórtă de părinți, întocmaĭ pe cum tot de dînșiĭ se pórtă cheltuelile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte, pentru instrucțiune în musica instrumentală și în limba francesă.

Taxele pentru instrucțiunea în piano sunt de 2 categoriĭ:

a) Dacă o elevă voesce, să ĭea órele singură, se compută la 2 óre pe săptĕmână taxa de 9 fl. pe lună; dacă 2 eleve împreună ieaŭ instrucțiune în aceea-și óră, taxa se compută la 2 óre pe săptĕmână cu 6 fl. de elevă; saŭ

b) dacă o elevă voesce, să ĭea órele singură, se compută la 2 óre pe săptĕmână taxa de 6 fl. pe lună; dacă se întrunesc 2 eleve în aceea-și óră, tacsa se compută la 2 óre pe săptĕmână cu 5 fl. pe lună de elevă.

Pentru instrucțiunea în limba francesă câte 2 óre pe săptĕmână se compută pe lună câte 1 fl. de elevă.

Tóte tacsele se plătesc direcțiuniĭ școlare, care remunerézĕ pe instructorĭ.

Elevele din internat, afară de școlă, aŭ în fie-care dĭ anumite óre de conservațiune în limba francesă, maghiară și germână. Pe lângă aceea ele se prepară și-și învață lecțiunile sub conducerea și cu ajutoriul directóreĭ și al guvernantelor.

Elevele, carĭ voesc, să fie primite în internat, maĭ aŭ să aducă cu sine: o saltea, un covoraș la pat, 2 perinĭ, 4 fețe de perinĭ, o plapomă saŭ țol de coperit, 4 ciarșafurĭ, (lințoluri, lepedee), 6 ștergare, 6 servete, apoĭ: perie de dinți, săpun și 2 peptenĭ, care tóte rĕmân proprietatea eleveĭ. Afară de aceste schimburile de trup saŭ albiturile, câte $^1/_2$ duzină din fie-care, ciorapĭ și fuste de colóre închisă și batiste (marămĭ) câte 1 duzină, un parapleŭ și încălțămintea trebuinciósă. Cât pentru toalete nóuĕ, părinții și tutorĭĭ sunt consiliați a nu face de acestea pentru copilele lor, căcĭ pentru a obține o uniformitate în îmbrăcăminte pentru tóte internele, acele toalete cu prețurĭ moderate, se fac aicĭ prin îngrijirea direcțiuniĭ internatuluĭ. Strîns de uniformă se țin: o haĭnă, dóuĕ șurțe în forma uneĭ haine, o pălărie de ĭernă și una de vară, carĭ necondițional aŭ să se facă aicĭ și carĭ preste tot vor costa cam 16—22 fl. v. a.

Doritorĭĭ de a avé „Statutul de organisare“, pe cum și „Regulamentul intern“ al școleĭ și „Regulamentul pentru cursul complementar“, le pot primi dela direcțiune pentru câte 20 cr. unul. Tot dela direcțiune se póte primi pentru 1 fl. și „Monografia“ școleĭ, în care pe lângă istoricul institutuluĭ, se află descris edificiul școleĭ și al internatuluĭ în tóte amĕnuntele luĭ.

Sibiŭ, în August 1895.

Dr. V. Bologa
director.

Conferința episcopatuluĭ catolic.

„Magyar Állam“ în numĕrul sĕŭ de ĭerĭ publică următórele:

Față cu veștile propagate în presă despre dispositiile și îndrumările, carĭ se plănuesc în urma esecutăriĭ politicĭĭ bisericescĭ putem să împărtășim în chipul cel maĭ hotărît din isvorul cel maĭ bun și maĭ competent următórele:

1. Conferința episcopéscă s'a amânat de pe 22 Aug. de aceea, ca guvernul să nu aibă timp spre contradispositiĭ față cu îndrumările coruluĭ episcopesc.

2. Este neadevĕrat, că episcopiĭ — cu escepțiunea singur a archiepiscopuluĭ de Agria — nu ar vre să dea în comun îndrumările sale. Prin urma este neadevĕrat și aceea, că cardinalul episcop deja în ḑilele proxime ar eda epistola sa pastorală deosebită. Eminența sa întocmaĭ ca și episcopiĭ lucră acum la epistola sa pastorală, carea o va eda cu prilejul edăriĭ îndrumărilor comune, care epistolă pastorală fiind concipiată în stil mare pretinde lucru maĭ lung. Probabil că scirile, carĭ s'aŭ străcurat despre preparativele acestei epistole cerculare comitive, aŭ sedus o parte a preseĭ. Ce privesce epistola pastorală a Eminenței sale, aceea în privința tonuluĭ, a prețuluĭ eĭ scințific, a ponderositățiĭ eĭ politice va fi vrednică de înaltul geniŭ al principeluĭ bisericesc, dar nu va cuprinde nimica, din ce óre cine ar puté să conchidă, că Eminența sa ar concede măcar și numaĭ o literă din cele ce a scris în memorandul columnar subșternut Maiestățiĭ.

3. Cardinalul primate nu a trimis episcopilor planul uneĭ epistole pastorale comune, ci numaĭ un concept, ce servesce de basă îndrumăriĭ comune, care concept cuprinde îndrumările edate în alte țĕrĭ cu prilejul introducerĭĭ căsătorieĭ civile. Este datorința nóstră, să constatăm, că îndrumările acestea sunt de tot corecte, și așa scirea aceea a luĭ „Nemzet“, că Eminența sa va da îndrumărĭ, carĭ vor sprigini esecutarea, — fie dis spre bucuria tuturor catolicilor, — este de tot neîntemeiată. Planul de îndrumare al primateluĭ, pe cum am avut ocasiune a ne informa, doresce, să se aplice învĕțătura și hotărîrile disciplinare ale bisericiĭ față cu aceĭ mirĭ civilĭ, carĭ se căsătoresc pe cale civilă cu impediment canonic, orĭ carĭ desprețuesc căsătoria bisericéscă. În contra acestor pĕcătoși renitenți îndrumarea va rîndui și escomunicarea împreună cu tóte consecuențele eĭ, așa dară cu oprirea dela sacramente și cu denegarea înmormîntăriĭ bisericescĭ. Este însă probabil, că planul acesta de îndrumare al Eminenței sale conferența episcopéscă îl va maĭ amplifica.

4. Preoțimea din păstorirea sufletelor se va provedé cu îndrumărĭ uniforme, carĭ se estind până la amĕnuntele cele maĭ micĭ și grăesc așa de limpede, cât ar revĕrsa lumină desevârșită, chiar și dacă s'ar da publicității în óra cea maĭ de pe urmă.

5. E probabil, că îndrumările comune dimpreună cu cercularele comitive ale singuraticilor episcopĭ se vor publica de pe amvon în Dumineca cea maĭ de pe urmă a luĭ Septembre nemijlocit înainte de începerea esecutăriĭ, cu care ocasiune corul episcopesc ridică din nouŭ protest în contra legilor celor fără de Dumnedeŭ și provócă pe credincioșiĭ catolicĭ la luptă constituțională pentru ștergerea lor.

Noutăți.

Din Archidiecesă. M. O. și Cl. Dr. *Vasiliŭ Hossu* profesor de s. Teologie s'a numit și constituit de Fisc al Sfîntuluĭ Sesun Consistorial archidiecesan și mitropolitan gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș.

Preotul și arendatorul regalelor. Ministeriul de finanțe a cerut opiniunea ministeriuluĭ de culte și instrucțiunea publică într'o cestiune fórte interesantă. Starea faptuluĭ e acésta: Într'o comună din sudul Ungarieĭ erarul a esarendat pe treĭ anĭ dreptul de a colecta contribuția de consum și de beuturĭ. Arendatoriĭ cer acum, să fie absolvați de obligămîntul contractuluĭ, de órece preotul gr. cat. din comună a jurat în biserică pe locuitoriĭ comuneĭ, să nu maĭ consume în restimp de treĭ anĭ nicĭ o beutură spirituósă. Arendatoriĭ se tem acum, că în urma acesteĭ juruințe va înceta consumarea beuturilor spirituóse, și eĭ astfel nu vor puté să adune contribuțiile de beuturĭ. Motivul preotuluĭ gr. cat. a fost acela, ca sermanul popor să se desveță de beție, și acésta la tot casul este o silință vrednică de recunoscință; dar după ce jurarea poporuluĭ păgubesce venitul erarului, ministeriul de finanțe cere opiniunea ministeriuluĭ de culte și instrucțiune publică, dacă este iertat, ca preoții să priméscă în biserică atare jurămînt.

Părintele Lucaciŭ osîndit din nouŭ. În procesul de calumnie intentat părinteluĭ Lucaciŭ din partea guvernuluĭ procurorul a apelat la tabla regéscă din Dobrițin împotriva sentenței achitătóre a tribunaluluĭ din Sătmar. Tabla regéscă a osîndit pe părintele Lucaciŭ la *6 luni temniță ordinară* și 200 fl. amendă. În contra acesteĭ osînde părintele Lucaciŭ a apelat la curie.

Deutsch Lajos asasinat. În 7 a c. Császár Károly, un oficial dimis al firmeĭ atotputernice Haas et Deutsch, a voit, să între la Deutsch Lajos, ca în sensul contractuluĭ sĕŭ să pretindă 4000 fl. ca escontentare finală. Șeful firmeĭ însă nu l-a primit. Császár l-a pândit deci, când a ieșit din bureau, și l-a ucis cu dóuĕ împușcăturĭ de revolver.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

H.

Notariulŭ săboruluĭ.

Autoriulă necunoscutŭ alŭ opuluĭ juridicŭ numitŭ Zaconicŭ voindŭ în introducere să determineze mai de aprópe timpulŭ, cândŭ a începutŭ aşĭ scrie opulŭ, ne spune, că a începutŭ a scrie *„cândŭ aŭ fostŭ anĭ Domnuluĭ 1680, Iunie, cândŭ săborulŭ mare a toţĭ protopopiĭ cu voea şi porunca prealuminatuluĭ şi milostivuluĭ Domnuluĭ nostru Apafi Mihai den mila luĭ Dumneḑeŭ craiulŭ Ardéluluĭ, domnuluĭ părţiĭ ungurescĭ, spanuluĭ secuilorŭ ipr. pre părintele Iosifŭ Budai pre Vlădicia Ardéluluĭ Mitropolitu Belgraduluĭ l'aŭ alesŭ, fiendŭ notariu săboruluĭ mare protopopu Ion den Vinti . . . . .“* [1])

Din împrejurarea, că autoriulŭ între toţĭ oficialiĭ bisericiĭ românescĭ din Ardéliŭ de pre timpulŭ, cândŭ aŭ începutŭ a-şĭ scrie opulŭ, în loculŭ întâiŭ amintesce pre notariulŭ săboruluĭ mare, se vede, că pre acele timpurĭ notariulŭ săboruluĭ mare era după mitropolitulŭ persóna cea mai însemnată în biserică, éră oficiulŭ luĭ celŭ dintâiŭ după alŭ mitropolituluĭ.

Chiarŭ pentru aceea necessitatea unuĭ studiŭ detaiatŭ asupra instituţiuniĭ acesteia se impune de sine.

* * *

Urme istorice despre notariulŭ săboruluĭ mare. În urmele istorice, carĭ le-amŭ aflatŭ, notariulŭ săboruluĭ mare vine înainte sub mai multe numirĭ, anume sub numirea de *notariulŭ săboruluĭ mare* vine înainte mai cu samă în actele dinainte de s. unire; în actele de după s. unire vine înainte şi sub numirea de: *logofetŭ*, latinesce *logotheta, secretariŭ, notariulŭ clerului*.

1. Urmă veche despre notariulŭ săboruluĭ mare avemŭ dela anulŭ 1680, cândŭ fu judecatŭ mitropolitulŭ Sava Brancovici. Tribunaiulŭ civilŭ, care avea să se pronunţe asupra luĭ Sava, a fostu constituitŭ din mai mulţĭ bărbaţĭ românĭ şi calvinĭ denumiţĭ de principele Apafi şi de superintendentele Tofeus. Între bărbaţiĭ aceştia se amintesce pre lângă alţiĭ şi *Ioanŭ Zoba protopopulŭ rom. dela Vinti de ḑiosŭ şi notariulŭ săboruluĭ mare.“* [2])

2. Altă urmă avemŭ dela 1715. Samuilŭ Clan ne spune, că cu ocasiunea sfinţiriĭ cetăţiĭ Alba-Iulia la 1715 aŭ funcţionatŭ şi preoţĭ românescĭ în frunte cu *„Petru Popa din Daia, Protopopŭ Daieĭ şi notariulŭ săboruluĭ mare.“* [3])

3. Altă urmă veche despre notariulŭ săboruluĭ mare avemŭ în un actu alŭ săboruluĭ mare dela 15 Iuniŭ 1715, care tractézŭ despre ereditatea mitropolituluĭ Teofilŭ. În actulŭ acesta se află următórea inscripţiune:

„L. S. Venczel Franz al sfîntuluĭ săbor mare logofĕtŭ.“ [4])

Din inscripţiunea acésta se vede, că notariulŭ săboruluĭ purta şi numirea de: logofĕtŭ, care o vomŭ întâlni şi în alte documente.

Venczel Franz a fostŭ şi secretariulŭ mitropolituluĭ Atanasiŭ, şi candidatŭ de episcopŭ după mórtea luĭ Atanasiŭ. [5])

Massa ereditară a mitropolituluĭ Teofilŭ fu pertractată în timpulŭ sedisvacanţeĭ de după mórtea Mitropolituluĭ Atanasiŭ, şi despre pertractarea masseĭ acesteia sună documentulŭ subscrisŭ de Venczel Franz „alŭ sfîntuluĭ săborŭ mare logofĕtŭ“.

4. Totŭ cu numirea de logofĕtŭ vine înainte notariulŭ săboruluĭ mare şi în 1725, în o scrisóre a episcópuluĭ Pataki cătră protopopulŭ Miclăuşŭ dela Voila, cu care împărtăşesce socotelele săboruluĭ mare dela 1725. În scrisórea acésta se cetescŭ şi următórele: *„Să albĭ grige Frăţia ta, cum Dajdile Vlădicescĭ până la Sveti Georgie să se strîngă împreună cu talerulŭ logofĕtuluĭ, şi atuncĭ în lăuntru să se aducă.“* [6])

După aceea totŭ cu numirea de logofĕtŭ vine înainte şi în actele săboruluĭ mare dela anulŭ 1728 ţinutŭ în Cluşŭ-Mănăşturŭ sub presidiulŭ rectoruluĭ Iesuiţilorŭ de acolo, fiindŭcă episcopulŭ Pataki murise.

Actele acestuĭ sinodŭ se află descrise la Petru Maiorŭ, [7]) pre cum susţine, chiarŭ din originalulŭ ce-lŭ avea la mână. Subscrierile la actele aceste nu le-a adausŭ Petru Maiorŭ, ci la capetulŭ lorŭ ḑice numaĭ: *„Sequuntur subscriptiones, impressione usualium sigillorum munitae, duorum generalium vicartorum et archidiaconorum et Logothetae, qui huic synodo interfuerunt, numero sedeceim.“*

5. Cu numirea de *secretariŭ* vine înainte notariulŭ săboruluĭ mare în actele sinoduluĭ dela 1732 ţinutŭ cu ocasiunea instalăriĭ episcopuluĭ Clain.

În punctulŭ 5 alŭ actelorŭ sinoduluĭ acestuia cu privire la remuneraţiunea notariuluĭ săboruluĭ mare se cetescŭ următórele:

„V. Cleri secretarius, non aliunde quam a Dnis aschidiaconis singulo et singulo exolvetur imperiali annuatim.“ [1])

6. Altă urmă despre notariulŭ săboruluĭ numitŭ notariulŭ cleruluĭ avemŭ totŭ din actele sinoduluĭ de instalaţiune dela 1732, în carĭ la capetŭ se cetescŭ următórele:

„Extradatum ad mandatum Illmi ac Reverendissimi Dni Eppi Ioannis Innocentij Klein L. Baronis de Szádd per constitutum pro hac synedria V. Cleri graeci ritus notarium Paulum Pater m. p.“ [2])

7. Totŭ cu numirea de notariŭ alŭ cleruluĭ vine notariulŭ săboruluĭ înainte şi în sinodulŭ electoralŭ dela 1772. În representaţiunea sinoduluĭ cătră Maiestate, la capetŭ se cetescŭ următórele:

„Mattis Vrae Ssmae humillimi perpetuoque fideles subditi Vicarius cum toto clero unito, Ejusdemque Cleri notarius.“ [3])

Totŭ în loculŭ acesta în nota editoriuluĭ se amintesce ca notariŭ alŭ clerului Avramŭ Dăianulŭ. Totŭ pre acestŭ Avramŭ numitŭ dela Daia îlŭ amintesce ca notariŭ alŭ clerulnĭ şi Petru Maiorŭ în partea inedită a istorieĭ bisericiĭ Românilorŭ, unde ḑice, că cu ocasiunea sfinţiriĭ episcopuluĭ Maiorŭ în Viena de cătră Vasilie Bosiscovicĭ, episcopulŭ dela Svidinitz în Croaţia, între alţiĭ fu poftitŭ să mérgă la Viena spre a asista la sfinţirea luĭ de episcopŭ şi notariulŭ Avramŭ dela Daia „ci acela cu totulŭ apĕsatŭ de adâncile bĕtrâreţe, n'a pututŭ a se încumeta la drumulŭ acela.“ [4])

8. Cătră capetulŭ secululuĭ alŭ 18-lea avemŭ urmă despre notariulŭ săboruluĭ din sinodulŭ electoralŭ dela 1782, în carĭ se spune, că cleruluĭ a confirmatŭ în oficiulŭ acesta pre protopopulŭ Murĕşuluĭ Ioanŭ Bobŭ constituitŭ încă în sinodulŭ ţinutŭ în anulŭ precedentŭ din incidentulŭ depuneriĭ omagiuluĭ. [5])

9. Asemene dela capetulŭ secululuĭ 18 avemŭ urmă despre notariulŭ săboruluĭ, numitŭ şi notariulŭ cleruluĭ, în unŭ testimoniŭ, ce l'a datŭ sinodulŭ dela 1792 luĭ Georgiŭ Şincai. În testimoaiulŭ acesta la capetŭ se cetescŭ următórele:

„Per Demetrium Kajân m. p. Notarium generalem Cleri Graeco-Catholici Fogarasiensis.“

* * *

Numirile: logofetŭ, secretariŭ şi notariŭ alŭ cleruluĭ se folosescŭ pentru oficiulŭ notariuluĭ săboruluĭ mare.

1. Aci avemŭ mai întâiŭ să dovedimŭ, că numinea de: *„alŭ sfîntuluĭ săborŭ mare logofetŭ“*, care vine înainte în urma istorică de sub punctulŭ 3, este sinonimă cu numirea de notariulŭ săboruluĭ mare.

Spre scopulŭ acesta însemnămŭ următórele: Însaşi numirea de *notariŭ alŭ săboruluĭ mare* arată, că chemarea luĭ era, să redigeze actele, saŭ aşa ḑicêndŭ să fie péna săboruluĭ mare. De unde dacă de pildă óre cine poftia în scrisŭ o decisiune a săboruluĭ mare, notariulŭ era acela, care i-o estrada, se înţelege de sine, că subscrisă de elŭ.

Acum din timpurile dinainte de sfînta unire, ce e dreptŭ, nu amŭ aflatŭ nicĭ unŭ documentŭ estradatŭ şi suscrisŭ de notariulŭ săboruluĭ mare. Avemŭ însĕ din timpulŭ nemijlocitŭ de după s. unire în punctulŭ 3 din urmele istorice unŭ documentŭ despre o decisiune a săboruluĭ mare, estradatŭ de o persónă, anume de Venczel Franz, carea se numesce pre sine *„a sfîntuluĭ săborŭ mare logofetŭ“*.

Unŭ atare documentŭ însĕ n'a pututŭ fi estradatŭ decâtŭ de notariulŭ săboruluĭ, căcĭ numaĭ de oficiulŭ luĭ se putea ţiné să estradé atari documente. De unde numirea de logofĕtŭ din actulŭ acesta trebue să fie sinonimă cu numirea de notariŭ.

---

[1]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ. Blaşŭ 1855 pag. 257.

[2]) »Cronica Românilorŭ« de Şincai la anulŭ 1680 după Samuilŭ Clain de Sadu.

[3]) Samuilŭ Clain la Georgiŭ Şincai »Cronica Românilorŭ« anulŭ 1715. În o scrisóre a Mitropolituluĭ Atanasiŭ dela 1701 încă se amintesce Vasilie Daianulŭ ca »notareşŭ«, Laurianŭ şi Balcescu »Magazinŭ istoricŭ« t. III pag. 323.

[4]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 266.

[5]) Nilles »Symbolae« t. I. pag. 394.

[6]) »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 93—97.

[7]) »Acte sinodalĭ« de Ioanŭ M. Moldovanŭ t. II pag. 108.

[1]) »Acte Sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. II pag. 97.

[2]) Totŭ acolo pag. 100 şi Nilles »Simbolae« t. II pag. 523.

[3]) Totŭ acolo pag. 79.

[4]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 129.

[5]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Muldovanŭ t. I pag. 100.

[6]) »Archivŭ pentru filologie şi istorie« de T. Ciparĭŭ pag. 294.

Objecţiunea cea mai însemnată, ce s'ar puté face în contra deducţiuniĭ acesteia este, că documentulŭ subscrisŭ de Venczel Franz ca *„alŭ sfîntuluĭ săborŭ mare. logofetŭ“* cuprinde o decisiune a saboruluĭ mare dela 1715, va să ḑică din timpulŭ intercalariŭ de după mórtea mitropolituluĭ Atanasiŭ. De unde ar urma că pre timpurile acele notariŭ alŭ săboruluĭ mare era Iesuitulŭ Venczel Franz. De altă parte înse Georgiŭ Şincai după Samuilŭ Clain ne spune, că totŭ în timpulŭ intercalariŭ după mórtea Mitropolituluĭ Atanasiŭ cu ocasiunea sfinţiriĭ cetăţiĭ nóuĕ a Belgraduluĭ la dorinţa împĕratuluĭ furŭ chemaţĭ şi preoţĭ românescĭ uniţi să o sfinţéscă. Între preoţiĭ aceştia a fostŭ şi *„Petru Popa din Daia, Protopopulŭ Daieĭ şi notariulŭ săboruluĭ mare.“* [1])

Din aceste s'ar puté deduce, saŭ că *„alŭ sfînţuluĭ săborŭ mare logofetŭ“*, nu este identicŭ cu *„notariulŭ săboruluĭ mare“*, saŭ că fiindŭ identice, atuncĭ pre acele timpurĭ figuraŭ dóuĕ persóne ca notariŭ alŭ săboruluĭ mare, anume jesuitulŭ Veczel Franz şi şi Petru Popa din Daia.

Nu trebue să ultămŭ înse, că e cu potinţă, că Petru Popa din Daia a funcţionatŭ mai înainte ca notariŭ alŭ săboruluĭ mare, şi-a păstratŭ înse titula şi după ce a încetatŭ a mai funcţiona. În casulŭ acesta în unulŭ şi acela-şi timpŭ Venczel Franz era notariulŭ actualŭ alŭ săboruluĭ mare folosindŭ titula de logofĕtŭ, éră Petru Popa era notariulŭ emeritŭ alŭ săboruluĭ mare.

2. Numirea de *logofetŭ* este mai departe sinonimă cu numirea de *secretariŭ,* va să ḑică amĕndóuĕ se folosescŭ spre a însemna oficiulŭ *notariuluĭ săboruluĭ mare.*

Acésta se vede din următórele: Din scrisórea episcopuluĭ Pataki către protopopulŭ Miclăuşŭ dela Voila adusă înainte în punctulŭ 4 alŭ urmelorŭ istorice, se vede, că plata logofetuluĭ era unŭ talerŭ dela fie-care protopopŭ.

Din decisiunea sinoduluĭ dela 1732 adusă înainte în punctulŭ 5 alŭ urmelorŭ istorice, se vede, că şi plata oficialuluĭ numitŭ *V. Cleri secretarius* încă era unŭ talerŭ.

După ce însaşĭ numirea de *logofetŭ* şi *secretariŭ* arată, că chemarea ambilorŭ a trebuitŭ să fie probabilŭ aceea-şĭ, este tare aprópe conclusulŭ, că fiindu-le şi plata aceeaşĭ, prin amĕndóuĕ se designézĕ unulŭ şi acelaşi oficiŭ alŭ notariuluĭ săboruluĭ mare.

3. Numirea de logofetŭ este sinonimă cu a notariuluĭ generalŭ alŭ cleruluĭ, cum se vede din împrejurarea, că la 1715 logofetulŭ săboruluĭ mare Venczel Franz amintitŭ în punctulŭ 3 alŭ urmelorŭ istorice a datŭ şi subscrisŭ decisiunea săboruluĭ mare cu privire la massa ereditară a mitropolituluĭ Teofilŭ. La 1792 notariulŭ generalŭ alŭ cleruluĭ a estradatŭ luĭ Georgiŭ Şincaĭ testimoniulŭ sinodalŭ amintitŭ în punctulŭ 9 alŭ urmelorŭ istorice. De unde se vede, că oficialulŭ sinodalŭ, care la începutulŭ secululuĭ alŭ 18-lea se numiea logofĕtulŭ săboruluĭ mare, la capetulŭ aceluĭ seculŭ se numiea notariulŭ generalŭ alŭ cleruluĭ.

Dacă acum numirea de notariulŭ generalŭ alŭ cleruluĭ este sinonimă cu numirea de logofetŭ, atuncĭ este sinonimă şi cu numirea de secretariŭ şi cu cea de notariŭ alŭ săboruluĭ mare, fiindŭ aceste érăşĭ sinonime, precum amŭ vĕḑutŭ deja.

* * *

Atribuţiunile de dreptŭ ale notariuluĭ săboruluĭ mare.

1. Întâia atribuţiune de dreptŭ a notariuluĭ săboruluĭ mare o indică însaşĭ numirea de notariŭ, va să ḑică notariulŭ acesta avea să redigeze tóte actele şi decisiunile săboruluĭ mare. Dacă n'ar fi fostŭ acésta chemarea luĭ de căpetenie, atuncĭ nu pricepemŭ, pentru ce ar fi portatŭ numirea de notariŭ alŭ săboruluĭ.

2. De oficiulŭ luĭ se ţinea a estrada doritorilorŭ decisiunile săboruluĭ mare provĕḑute cu sigilulŭ mitropolieĭ şi cu subscrierea luĭ proprie. Se vede acésta de acolo, că elŭ a estradatŭ la 1792 luĭ Şincai testimoniulŭ sinodalŭ, éră la 1732 notariulŭ la mandatulŭ episcopuluĭ a estradatŭ decisiunile sinoduluĭ.

3. Ca notariŭ alŭ săboruluĭ avea dreptŭ a subscrie deciziunile aduse în săborŭ, saŭ protocolulŭ săboruluĭ. Se vede acésta din subscrierile actelorŭ săboruluĭ dela 1728, amintite în punctŭ 4 alŭ urmelorŭ istorice, între carĭ se amintesce şi subscrierea notariuluĭ. Ba amintirea notariuluĭ în actele sinodalĭ era aşa de lipsă, câtŭ chiarŭ şi în representaţiunile, ce le făcea sinodulŭ la curtea din Viena, trebuiea să se facă separatŭ amintire de aceea, că şi notariulŭ este între petenţĭ, cum se vede din representaţiunea amintită în punctulŭ 7 alŭ urmelorŭ istorice.

4. Notariulŭ săboruluĭ mare avea dreptŭ şi la o remuneraţiune óre care pentru ostenelele împreunate cu oficiulŭ luĭ. Remuneraţiunea consta din unŭ talerŭ din fiecare tractŭ protopopescŭ, precum se vede din scrisórea episcopuluĭ Pataki către protopopulŭ Miclăuşŭ dela Voila amintită în punctulŭ 4 alŭ urmelorŭ istorice, şi din decisiunea V a sinoduluĭ dela 1732 amintită în punctulŭ 5 alŭ aceloraşi urme. E posibilŭ, că protopopulŭ plătiea talerulŭ acesta din alŭ sĕŭ, dără e mai probabilŭ, că protopopulŭ îlŭ aduna prin repartiţiune preste preoţiĭ tractualĭ. Acésta se vede a o indica cuvintele episcopuluĭ Pataki către protopopulŭ Miclăuşŭ dela Voila ca *„dasdiele vlădicescĭ până la sveti Georgie să se strîngă împreună cu talerulŭ logofetuluĭ.“*

5. Notariulŭ săboruluĭ era în diecesă persóna întâiă după mitropolitulŭ. Se vede acésta destulŭ de evidentŭ din introducerea Zaconiculuĭ citată la începutulŭ tractatuluĭ acestuia, unde în loculŭ întâiŭ este pusŭ notariulŭ săboruluĭ între oficialiĭ mai înalţĭ bisericescĭ. Se vede mai departe din împrejurarea, că în timpulŭ sedisvacanţeĭ după mórtea Mitropolituluĭ Atanasiŭ cu ocasiunea sfinţiriĭ pietriĭ cetăţiĭ Belgraduluĭ, notariulŭ săboruluĭ a pontificatŭ între ceĭ mal bine de o sută de preoţi, carĭ eraŭ de faţă. [1])

Istoriculŭ Samuilŭ Clain spune apriatŭ, că notariulŭ săboruluĭ era persóna întâiă după mitropolitulŭ. [2])

6. Tare probabilŭ, că notariulŭ săboruluĭ mare funcţiona şi ca o specie de vicariŭ alŭ mitropolituluĭ, cândŭ acesta era împiedecatŭ saŭ absentŭ. Că în timpŭ de sedisvacanţa scaunuluĭ mitropolitanŭ funcţiona ca vicariŭ alŭ mitropolituluĭ în lucrările liturgice, se vede de acolo, că la sfinţirea pietriĭ cetăţiĭ Alba-Iulia, fiindŭ scaunulŭ mitropolitanŭ vacantŭ, notariulŭ săboruluĭ a pontificatŭ, éră Samuilŭ Clain în loculŭ amintitŭ ne spune apriatŭ, că notariulŭ săboruluĭ era o specie de vicariŭ mare alŭ mitropolituluĭ.

Pre la 1701 vicariŭ alŭ mitropolituluĭ Atanasiŭ era unŭ óre care Melentiŭ, despre care înse nu scimŭ, óre fost'a saŭ nu şi notariŭ alŭ săborului. [3]) (Va urma.)

* * *

[1]) Georgiŭ Şincai »Cronica Românilorŭ« la anulŭ 1715.

[1]) Samuilŭ Clain la Georgiŭ Şincai »Cronica Românilorŭ« an. 1715, şi Nilles »Symbolae« t. I. pag. 453, şi Lauriaŭ şi Balcescu »Magazinŭ istoricŭ pentru Dacia« tom. III pag. 327, carĭ însĕ vorbescŭ despre celebrarea sfinteĭ Liturgiĭ prin notariulŭ săboruluĭ cu ocasiunea introduceriĭ episcopuluĭ r. cat. Georgiŭ Mártonfi.

[2]) La Georgiŭ Şincai »Cronica Românilorŭ« anulŭ 1715.

[3]) Nilles »Symbolae« t. I. pag. 258, 272 şi 274.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Capul blond al luĭ Sven se vĕḑu de departe. El sosise de mult aci şi cumpĕrase deja bilete pentru amîndoĭ. Pachet nu avea. Tot, ce luase, îl era pe spate. Mai avea un revolvĕr în buzunar şi în portofoliŭ o mapă militară a Algerieĭ. Îşĭ mai reservase, să-şi cumpere un pumnal acolo în Africa, de órece în fabricarea ăstor fel de arme, orientaliĭ eraŭ maĭestri.

Călătoria mergea cam prost. Eugen era nemângăiat. El, care cunoscea raporturile din Africa mai bine decât Sven, nu mai avea nicĭ o sperare. Sven la rîndul sĕŭ n'avea plăcerea de a mângăia pe un om, ce se părea absolut inconsolabil. Şi chiar de aceea se apucă de studiarea mapeĭ, ce o luase. Tótă atenţiunea luĭ Sven se îndrepta mai ales asupra părţilor necultivate din Algeria. El descoperi în curênd fortul, apoĭ colonia luĭ Jocerau şi lagĕrul Beduinilor, de aci apoĭ începu a calcula calea, ce ar duce la cea mai de aprópe oasă, însemnată pe mapă ca şi o insulă. El ajunse mai curênd la oasă decât trenul la Marsilia, şi astfel timpul, ce-i mai rĕmase, şi-l petrecu sfărmându-şi capul cu întrebarea, că unde pot fi acum Beduinii? Trecuseră deja cinci ḑile dela întîmplarea aceea, şi lor le mai trebuiaŭ încă opt, până să ajungă acolo, cu totul dar treîspredece ḑile. Cine ar puté spune, că unde vor petrece Beduinii în restimpul acesta? Cine ar puté, să le afle locuinţa într'un spaţ de o mie de mile pătrate atuncĭ, când eĭ n'aŭ nicăirĭ locuinţă statornică, şi încă atuncĭ, când eĭ doresc, să nu fie aflaţĭ?

Era aprópe sigur, că Omar acum după răpirea Blanceĭ nu mai petrecea în apropiarea frontierelor franceze, şi şi dacă ar petrece, era greŭ orĭ cuĭ, să o scape din ghiarĕle luĭ. Pustia aşa de bine îĭ feria de orĭ ce urmărire. Să mai punem încă, că Arabiĭ aveaŭ caiĭ ceĭ iuţĭ, carĭ în cas de orĭ ce urmărire îĭ puteaŭ duce cât de departe. Din consideraţiunile acestea urmărirea era desperată şi dubie. Dar nu era Sven omul, care să-şi

pérdă curênd orĭ ce speranţă. Sângele-ĭ rece şi caractĕru-ĭ norvegian ţineaŭ în peptul lui deştéptă dorinţa de a-şĭ ajunge scopul cu orĭ ce preţ.

În decursul călĕtorieĭ de pe mare începu cu Eugen o lungă convorbire despre Cabilĭ. Dar acesta nu-ĭ scia spune multe. În corespondinţa cu tată-sĕŭ tractaseră puţin şi rar despre obiectul acesta. El scia preste tot, că Cabilĭĭ sunt un popor pacinic şi liniştit, care n'are cu Beduinĭĭ alte legăturĭ, decât că sunt de o religiune.

Cu tóte acestea în casul de faţă trebue să mai fie fost şi alte legăturĭ. Omar nu putea să vină numaĭ de capul luĭ, să vadă mărgeaua Gialmareĭ; a trebuit, să fie fost cineva, care să-ĭ spună de ea. Şi acel cineva n'a putut fi decât un Cabil, care va sci spune şi despre Omar multe lucruri. Sven era convins, că lucrul acesta numaĭ aşa a putut şi a trebuit să se întîmple.

Într'aceea ajunseră în Algeria. Se insinuară la guvernorul general, care îĭ primi cu multă afabilitate. Eĭ le promise tot ajutoriul posibil. Le dede apoĭ un ordin către comandantul dela frontieră, prin care acela era provocat, să-şĭ pună la dispoziţia tinerilor tóte forţele, de carĭ dispune.

Guvernorul nu uĭtase, să le mai spună şi aceea, că el n'are nicĭ o speranţă de bunul succes al urmăririĭ. „Căcĭ dacă aşĭ fi avut," adause el, „nu întârdiam de loc a întreprinde totul." Cu tóte acestea în e de datorinţa luĭ a ajuta unor cetăţenĭ francezĭ, ca să-şĭ ajungă scopurile lor.

După tóte acestea se depărtară spre a-şĭ reîncepe călătoria. Nu preste mult avură ocasiune de a folosi ordinul guvernorului. Călătoria era aşa de greóie, cât erau cât pe aci, să despereze, de cumva un ofiţer dela cavalerie nu le-ar fi pus la dispoziţie doĭ cai de rasă berberă, carĭ le asurara mult continuarea călătorieĭ prin pustia africană.

În sfârşit după lungă cale ajunseră la fortul dela graniţă. Aci aflară, că Beduinĭĭ nu răpiră nimic alteeva decât pe Blanca. Se vede, că li-se daseră Beduinilor inviaţiunĭ speciale în respectul acest. Nimic nu fusese devastat, nimenĭ atacata. Numaĭ servitorii primiseră unele rane uşóre, şi şi acestea în se mai mult pentru zelul de a apĕra bunul stăpânuluĭ lor, decât din dorul de ucidere a Beduinilor. Dar şi eĭ eraŭ acum afară de orĭ ce primejdie.

Acestea eraŭ primele scirĭ, ce audiră. Ele eraŭ relativ destul de bune, ar fi putut fi şi maĭ rele.

Către sară ajunseră acasă. Revederea a fost fórte durerósă. Susana se lamenta în continuŭ după fiică-sa răpită, şi chiar şi luĭ Jocerau i-se umpleaŭ ochiĭ de lacrimĭ, când se pomenia numele Blancei.

Sven şi în sara acésta era ca atunci, când l-am cunoscut prima dată. El şedea într'un unghiŭ al caseĭ, cu picióre aruncate departe de el şi ţinênd în gură un mic ciubuc arab. Vorbia fórte puţin şi asculta tóte, ce se vorbiaŭ. Se alese însĕ numaĭ cu puţine; celea mai multe lucrurĭ interesante le audise deja dela Eugen orĭ dela comandantul dela frontieră.

Cu tóte acestea audise un lucru de mare moment. Jocerau spunea adecă, că Blanca a fost de multe orĭ în satul Cabililor.

„Aşa? Şi pentru ce?"

„Pentru ca să ducă câte ceva celor bolnavĭ şi sĕracĭ, şi pentru fapta asta şi acum toţĭ o ţin în mare cinste."

„Dar cunóscetĭ ómenĭĭ, la carĭ mergea?"

„Cum nu? Cei mai mulţĭ sunt ţĭlerĭ, carĭ lucraŭ la mine."

„Vom merge dar mâne la eĭ." Şi apoĭ tăcu. Nu mai vorbia nimica, ci se cufundă în gânduri. Dupĕ ce stătu astfel o jumĕtate de óră, ceru, să i-se aştérnă spre a mai durmi odată bine.

Celalalţi membri aĭ familieĭ mai rĕmaseră povestind multă vreme despre nenorocirea, ce ajunsese pe Blanca.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia [illegible] de vânzare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Penteocostariŭl** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copcĕ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu margini aurite fl. 6.40.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaş 1881 broş. 3 fl.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Euchologiu

ediţiunea **a dóua**, revĕdută după originalul grecesc şi îndreptată în modŭ însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipariŭ frumos în **negru** şi **roşu**. — Preţul nelegat fl. 2.80, éră legat în pele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptul şi istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologetic din incidentul invectivelor „Gazeteĭ Transilvanieĭ" şi a dluĭ Nicolaŭ Densuşan asupra Mitropolitului Vancea şi a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Preţul **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Preţul **1** fl. Ambele părţĭ espedate franco **1 fl. 85** cr.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Editor şi redactor respundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

507 szám. (25) 1—1
1895.

Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1895. évi 2058. számu végzése következtében Dr. Ronai János ügyvéd által képviselt Kramer I. czég javára Gross Reinhold ellen 224 frt 16 kr. s jár. erejéig foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt és 420 frt — krra becsült 6 láda sodronyszegből álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. járásbiróságnak 2458—1895 számu végzése folytán 224 frt 16 kr. tőkekövetelés, ennek 1895. évi február hó 1-sö napjától járó 6 % kamatai és eddig összesen 28 frt 10 krban birőilag már megállapitott költségek erejéig helyben alperes üzletében leendő eszközlésére 1895. évi Augustus hó 30-ik napjának délelőtti 11 órája határidőül kitüzetik és ahhoz a vevni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107 és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balázsfalván 1895. évi Augustus hó 12. napján.

Thát György,
kir. jbirósági végrehajtó.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servesoŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările. prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 27—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Uniriĭ» în Blaş.

Anul V. Blaş 24 August 1895. Numĕrul 34.

Adunarea Asociaţiuniĭ.

Marţi se întrunesce în Blaş adunarea generală a celeĭ dintâiŭ şi a celeĭ mai vechĭ societăţi culturale române din ţĕrile sfîntuluĭ Ştefan.

Noĭ ceĭ din Blaş, carĭ am invitat la noĭ adunarea, grăbim a o saluta şi a-i ura un călduros: „Bine aĭ venit!“

În ḑilele aceste grele, când tótă activitatea ne este absorbită prin toiul luptelor politice, e o adevĕrată fericire şi plăcere a puté fi părtaşi la serbările Asociaţiuniĭ. Aceste serbărĭ sunt ca o oasă într'o nesfârşită pustietate, sunt un moment de înălţare la sfere mai înalte, mai limpedĭ şi mai răcoritóre.

Salutăm deci din noŭ adunarea Asociaţiuniĭ şi îĭ dorim, să fie binevenită între noĭ.

Când salutăm însă între noĭ adunarea Asociaţiuniĭ, datorĭ suntem totodată a ne da samă, ce este Asociaţiunea, ce a lucrat, şi ce menire mai are.

Ce este Asociaţiunea? Ea este productul spiritului modern de întrunire, care urmarea principiuluĭ: Unde-ĭ unul, nu-ĭ putere. Ea este conlucrarea tuturor pentru promovarea culturiĭ poporului român în tóte direcţiunile. Ea este cel dintâiŭ şi cel mai de frunte isvor, pe care ne mai este dat a lucra liber şi neimpedecat pentru cultură şi prin cultură pentru libertatea poporului român.

Ce a lucrat Asociaţiunea? Ea a contribuit mult pentru ajungerea scopuluĭ, ce şi-l-a prefipt.

E adevĕrat, că scopul încă nu şi-l-a ajuns. Dar asta nicĭ nu se póte din capul loculuĭ, pentru că marginile cultivăriĭ unuĭ popor nu sunt încă deţĕrmurite.

E adevĕrat şi aceea, că Asociaţiunea n'a făcut atâta, cât cu drept cuvînt s'ar fi aşteptat. Cestiunea e numaĭ, că a cuĭ e vina. Noĭ nu nesocotim greşelile, ce aŭ fost şi în conducere; le cunóscem, dar le cunóscem şi esplicarea şi prin urmare le scim şi escusa. Noĭ greşala şi vina o aflăm în lipsa de interesare din partea publicului nostru. Noĭ faţă de Asociaţiune nu dovedim aprópe nicĭ un interes, şi pe când aflăm bani pe tóte nimicurile, nu aflăm 5 florenĭ la an, cu carĭ să ne achităm darea faţă de cultura poporuluĭ, din care ne mândrim a puté face parte. E într-adevĕr revoltător a te gândi, că dintre *treĭ miliône* de românĭ abia 500 fac parte din Asociaţiune.

Astfel stând lucrul póte fi mirare, dacă Asociaţiunea nu a lucrat, cât ar fi trebuit să lucre?

Nu e vorbă, şi lipsa de interesare a publicului nostru îşĭ are esplicarea sa. Întâiŭ Asociaţiunea s'a născut într'un timp, când nu era încă ameninţată în mĕsura, în care este astăḑi, esistenţa nóstră naţională prin magiarisarea forţată a instrucţiuniĭ poporale. Prin urmare nicĭ sprijinirea Asociaţiuniĭ nu era o datorinţă aşa de imperativă pentru publicul român, şi nicĭ Asociaţiunea însă-şĭ nu avea o datorinţă aşa de mare pentru a se îngriji de cultivarea mai de aprópe a poporuluĭ de rînd.

Étă din ce puncte de vedere judecăm noĭ activitatea Asociaţiuniĭ. Din aceste puncte de vedere credem noĭ, că va trebui să o judece orĭ ce om nepreocupat şi neparţial.

Şi care este în fine menirea Asociaţiuniĭ? — Din cele espuse rĕspunsul la întrebarea acésta este la mână. Astăḑi Asociaţiunea a primit o importanţă estraordinară, pentru că de o parte guvernul şi cu tótă societatea magiară şĭ-aŭ propus asimilarea respective desnaţionalisarea nóstră, ér de altă parte bisericile singure prin şcólele lor fără de sprijinul tuturor simt imposibilitatea de a purta lupta împotriva asalturilor comune. Astăḑi deci a conlucra la realisarea scopurilor Asociaţiuniĭ este o supremă datorinţă naţională, şi adevĕrată crimă şi tradare deném comite acela, care se subtrage dela acéstă datorinţă.

Pe când deci din adâncul inimiĭ nóstre **felicităm adunarea generală a Asociaţiuniĭ**, totodată adresăm un serios memento către publicul român.

A se subtrage dela Asociaţiune este un pĕcat, şi avem datorinţă cu toţiĭ a ţiné în evidenţă pe aceia, carĭ se subtrag, pentru a-ĭ denunţa publicităţiĭ, ca să vadă lumea, cine sunt, ceĭ ce numaĭ cu gura servesc causa poporuluĭ lor.

Feuilleton.

Virtea femeiĭ la Elinĭ şi Romanĭ ceĭ vechĭ.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum«.)

(Continuare.)

Aci trebue neapĕrat să tractăm despre pederastia Elinilor, de órece acésta a avut o influinţă fórte mare asupra căsătoriilor şi vieţii familiare în Elada. Viţiul acesta Elinii îl aveaŭ ca o proprietate comună aprópe cu tóte popórĕle vechimiĭ. Dar Elinii în punctul acesta se deosebiaŭ de alte popóre prin aceea, că la eĭ simpatia unuĭ bărbat mai matur faţă de un tinĕr, care abia ieşia din anii copilăriei, şĭ-a fusuşit cu o cale şi o formă pedagogică-poiitică şi estetică-filosofică. Viţiul acesta nu se esplică de loc prin provocarea de clima căldurósă şi la civilisaţiunea rafinată. Faţă cu cea dintâiŭ dintre aceste dóuĕ cause pretinse ale pederastieĭ ajunge a aminti, că popóre de acelea, cari locuiaŭ într'o climă mai caldă decât cea a Eladeĭ, pe cum eraŭ Egiptenii, Iudeiĭ, Arabiĭ, aŭ rĕmas în general neatinşi de rĕul acesta, pe când Celţiĭ, carĭ locuiaŭ mai către méḑănópte, eraŭ molipsiţi în mĕsură mare de acest rĕŭ. Ér ce privesce provocarea la gradul mai înalt de civilisaţiune, e de ajuns o privire la popórĕle molipsite de fărădelegea acésta, pentru ca să găsim îndată, că gradul cultural al unuĭ popor a deprins influinţă numaĭ asupra formeĭ şi nicĭ decum asupra esenţeĭ acestul rĕŭ. Coborîtoriĭ acelor órde, carĭ sub Gengis-Chan şi sub Timur cuceriserĕ Asia centrală şi nordică, aŭ dus-o aşa de departe în fărădelegea acésta, cât se privia de semn rĕŭ şi de slăbiciune, dacă óre cine se păzia neatins de fărădelegea acésta generală. [1])

La Elinĭ fenomenul acesta se presentă cu tóte simptomele uneĭ bóle naţionale mari, aşa ḑicĕnd ca o miasmă etică. El se manifestéză ca un sentiment, care lucra mai cu putere şi mai cu vehemenţă şi în erupţiunile sale era mai nefrînat şi mai pătimaş decât iubirea femeilor la alte popóre. Jaiusie furióşă, devotament necondiţionat, ardóre sensuală, tândăliturĭ delicate, petrecere în timp de nópte înaintea uşiĭ iubitului, tóte cele ce se ţineaŭ de o caricatură a iubiriĭ sexuale firescĭ, tóte le cuprindea pederastia. Chiar şi moraliştiĭ ceĭ mai serioşi eraŭ fórte indulgenţi, când judecaŭ asupra acestuĭ raport, ba une orĭ eraŭ mai mult decât indulgenţi şi tractaŭ despre pederastie ca despre o şagă uşoratică şi răbdaŭ pe ceĭ vinovaţi în societatea sa. În tótă literatura antecreştină a Elinilor abia se găsesce un scriitoriŭ, care să se fie declarat hotărît împotriva pederastieĭ. Din contră întrégă societatea era molipsită de ea, şi miasma eĭ ómeniĭ o respiraŭ aşa ḑicĕnd cu aerul. Tóte formele poesieĭ preamăriaŭ acest raport, „cuvîntările erotice“ ale filosofilor contribuiaŭ la nutrirea acesteĭ fărădelegĭ, scena tragică o făcea centru al multor creaţiuni de ale sale, scena comică spunea în public şi cu numele pe aceĭ beliducĭ, bărbaţi de stat şi civi de frunte, carĭ s'aŭ făcut robiĭ acestuĭ Eros, şi asupra celoralalte miĭ de ómeni, carĭ eraŭ cufundaţi în aceea-şĭ fărădelege, amintirile acelea făceaŭ impresiunea, că eĭ se află în societate alésă şi bună. Elinilor le plăcea, să ascrie ḑeităţilor pĕcatele şi rătĕcirile sale predilecte şi să le idealiseze în mituri. Aşa s'a îmbrăcat şi fărădelegea acésta în mitul luĭ Ganimede şi în al luĭ Pelops celuĭ răpit de Poseidon, şi Apolo şi Eracle aŭ trebuit să se facă pederaşti. Aşa s'a întîmplat, că

[1]) Sylv. de Sacy, in Journal de Sav., Juin 1829 p. 331.

În locul al doilea suntem datorĭ a coopera cu toţii, ca lucrurile să mérgă bine. De aceea sunt adunările generale, ca să lecuim relele, dacă sunt. Toţi membriĭ aŭ acolo vorbă, toţi pot să spună, ceea ce nu le place. Dar dacă toţi aŭ vorbă la adunare, apoĭ locul e numaĭ adunarea. A bate din gură pe la respântiile stradelor, a mânji hârtia ḑiarelor cu neghiobiĭ şi sub titlu, că nu-ţĭ place, cum merg trebile, — asta nu-ĭ ĭertat, asta-ĭ o neescusabilă laşitate.

Noĭ încă nu suntem mulţămiţi cu tóte. Nu ne mulţămesce fóea şi nicĭ impulsul, ce se dă instituţiuniĭ întregĭ din centru. Dar pentru asta nu învinovăţim persóne. Nu în persóne credem noĭ, că e greşala, ci în statute. A nisui spre schimbarea lor va fi datorinţa nóstră, însĕ numaĭ la locul competent, la adunarea generală.

Salutăm deci din noŭ adunarea Asociaţiuniĭ şi ĭĭ dorim deplin succes. Dorim, ca lucrările adunăriĭ să fie conforme cu lipsele timpuluĭ şi cu chemarea sublimă, ce o are Asociaţiunea. Dorim, ca dela adunarea din Blaş o nóuă viaţă să se reverse preste asociaţiune, o viaţă rodnică în binecuvîntări, un avînt puternic pentru asigurarea scopuluĭ, care este cultura şi prin cultură libertatea.

Un bun auguriŭ avem în concertul, ce se va aranja. Concertul acesta va fi un eveniment. Pentru că de astă dată se va esecuta prima compositie originală românéscă, care va pune basă opereĭ românescĭ.

Suntem mândri, că din Blaş, de unde a ĭeşit prima lumină culturală naţională românéscă, are să ĭese şi cea dintâiŭ compositie musicală românéscă de valóre artistică. Şi fiind că sub egida Asociaţiuniĭ se întîmplă acest fapt, pentru însă-şĭ Asociaţiunea vedem un bun auguriŭ pentru un şi maĭ bun viitor.

Fie decĭ adunarea Asociaţiuniĭ binevenită la noĭ la Blaş.

Congresul interparlamentar de pace întrunit la Bruxelles şi-a terminat lucrările. Între cestiunile discutate în congres o deosebită atenţiune merită dóuĕ, anume cestiuea arbitrajuluĭ internaţional de pace şi cestiunea română.

Cu privire la arbitrajul de pace totĭ oratoriĭ aŭ constatat folósele luĭ spre evitarea răsbóelor şi scuturarea nesuportabileĭ sărcinĭ a militarismului. Conferinţa interparlamentară crede, că arbitrajul internaţional numaĭ atunci va avé auctoritatea recerută, şi decisiunile luĭ în casurĭ de divergenţe între state numaĭ atunci vor fi esecutate, când el se va constitui de către însĕ-şi statele. Spre acest scop congresul invită guvernul belgian şi pe cel elveţian ca state neutrale, să facă paşiĭ de lipsă la celealalte state pentru întrunirea unei conferinţe diplomatice a representanţilor oficioşi aĭ tuturor statelor. Aceştĭ representanţi să ĭea angajamente în numele statelor respective, că se vor supune curţiĭ de arbitraj, care ar fi să se compună din câte doĭ judĭ din fiecare stat. Idea e sublimă şi veche totodată, numaĭ cât neesecutabilă, până ce domnesce liberalismul modern. Dacă popórĕle ar recunósce auctoritatea supremă, pusă de Dumneḑeŭ pe pământ, ar afla în pontificat un arbitraj pentru tóte naţiunile, căcĭ pontificiĭ romanĭ, a căror înţelepciune şi simţ de dreptate e cunoscut, ca părinţi aĭ popórĕlor ar judeca imparţial în cestiunile controverse. Recomande conferinţele interparlamentare acest tribunal suprem, şi scopul şi-l vor ajunge maĭ curênd decât prin conferinţe diplomatice, unde representanţiĭ nu sunt conduşi atât de simţul de dreptate, cât maĭ vîrtos de interese particulare.

Ansă la discutarea cestiuniĭ române în congres aŭ dat representanţiĭ magiarĭ, carĭ aŭ invitat conferenţa, să-şĭ ţină adunarea anuluĭ viitoriŭ în Budapesta, la ce s'aŭ opus ceĭ treĭ ablegaţi românĭ, dniĭ Urechia, Danielescu şi Porumbar. Nefăcêndu-se din altă parte nicĭ o invitare, s'a hotărît încă în secţiune, ca viitórea conferinţă să se ţină în Budapesta. Ca nu cumva Magiariĭ să-şi interpreteze primirea invităriĭ ca o aprobare a politiciĭ lor faţă cu naţionalităţile nemagiare, preşedintele conferenţeĭ Descamp a dis între altele: „Adevĕrul este, şi-l declarăm leal şi într'un mod general, că alegerea sediuluĭ conferenţeĭ nu implică nicĭ nu póte implica o recunóscere orĭ un amestec órecare din partea nóstră în cutare chestiune naţională orĭ internaţională specialminte desbătută de o parte din colegiĭ nostri. Singurul mobil în alegerea sediuluĭ este dorinţa de a îndeplini maĭ bine pacificele eĭ lucrărĭ.“ Declararea presidiuluĭ a fost primită cu plăcere, numaĭ ceĭ 5 magiarĭ, Pázmándy, Jókai, Apponyi, Rosenberg şi Stoianovicĭ, aŭ votat contra.

După aceea dl Urechia a ţinut un frumos discurs, din care estragem următórele:

„Domnilor! Se cade maĭ înainte de tóte, ca în numele parlamentarilor românĭ să presint biroului nostru sincerile şi respectuósele mulţumirĭ pentru esplicaţiunea pe atât de conciliantă, pe cât şi de categorică, ce a făcut, şi care s'a aprobat de conferinţă. Da, domnilor, conferinţa interparlamentară nicĭodată nu a manifestat o vedere politică în alegerea oraşelor, unde să se adune. Recunóscem bucuros acésta, pe cum de asemenea recunóscem, că conferinţa nu a avut pentru anul 1896 alt oraş, decât capitala Ungarieĭ. — Am fi fericiţi, să ne putem asocia la espresiunea de gratitudine către dniĭ unguri. Noĭ avem mandat imperativ dela ceĭ 145 din grupul român, şi acest mandat este, să vă aducem declararea respectuósă, că nu putem participa la conferinţa interparlamentară, din moment ce acésta se va ţiné la Budapesta. În starea actuală a lucrurilor, când temniţele unguresci gem de victime române, şi fără a intra în detaliĭ, dorind, să daŭ conferinţei ocasiunea de a închide sesiunea sa tot în acela-şĭ spirit pacific, cu care a lucrat până

în nenumĕrate locurĭ de ale poeţilor, oratorilor şi filosofilor elinĭ, prin carĭ se tractézĕ despre dragoste, nu e vorbă despre vre-o femee, şi că înaintea unui tribunal s'a tractat despre afacerea de dragoste cu un tinĕr cu aceea-şĭ francheţă şi nerușinare, ca şi cum ar fi fost vorbă despre o eteră. [1])

În statele dorice, pe Creta şi în Sparta, dragostea de bărbaţĭ era favorisată, ba chiar şi rînduită prin legĭ ca un mijloc de educare. Aserţiunea luĭ Aristotele, că legislaţiunea pe Creta prin acésta ar fi inteţionat, să împedece crescerea poporaţiuniĭ, póte că nu esprimă adevĕrata intenţie, ce servia acesteĭ instituţiĭ de basă, dar ea totuşi dovedesce, ce efect a urmat de fapt pe insula aceea, şi ce faimă şi-aŭ dobîndit Cretenii prin acésta. În Sparta raportul dintre ĭubitoriul maĭ bĕtrân şi ĭubitul maĭ tinĕr, care raport s'a introdus ca mijloc de educare, după vorba luĭ Xenofon era aşa de curat ca şi cel dintre părinţi şi prunci; prostituirea tinĕruluĭ se pedepsia cu exil şi infamie. Judecata dojenitóre a luĭ Plato dovedesce, că în viaţă stavila legiĭ se trecea adese orĭ. [2]) Plutarch descrie grozava silinţă şi învingere de sine, carea a trebuit Agesilaŭ să o desvólte pentru a se împotrivi patimiĭ faţă cu tinĕrul Megabate, şi pe când prietiniĭ luĭ găsiaŭ a fi ridicol, că el se lipsesce chiar şi de sărutarea unuĭ băĕt, Maxim din Tir ḑice, că Agesilaŭ pentru acésta e vrednic de maĭ mare laudă ca Leonida pentru fapta dela Termopile. [1]) Chiar şi Socrate, care de altmintrea se ridicase fórte preste slăbiciunile, nebuniile şi fărădelegile patrioţilor sĕĭ, în punctul acesta n'a putut să nu fie şi el ca toţi Elinii. În Charmide îl introduce Plato descriind emoţiunea înfocată, carea l-a cuprins vedênd pe frumosul tinĕr, când acela din întîmplare era în parte desbrăcat. Socrate şi recunósce, că nu-şĭ aduce aminte de nicĭ un timp, în care să nu fie ĭubit pe vre un tinĕr, [2]) şi că frumseţa tinerilor îl emoţiona totdeuna. [3]) El singur era liber de orĭ ce erupţiune pătimaşe; el voia maĭ vîrtos, ca pornirea acésta, carea subjugase aprópe întrégă Elada şi chiar şi pe el, să o nobiliteze şi să o scie folosită ca un raport binefăcĕtoriŭ dintre ĭubitoriŭ şi ĭubit; dar e întrebare, că prin aceea, că a sancţionat cu numele sĕŭ cel respectat pornirea acésta bolnăviciósă, óre nu a făcut maĭ mare stricăciune la următorime decât între contemporanii sĕĭ. Plato sub influinţa acesteĭ epidemiĭ perduse aşa de mult priceperea pentru ĭubirea de femeĭ, cât în descrierile luĭ Eros, atât în ale celuĭ ceresc cât şi în ale celuĭ comun, amintesce numaĭ ĭubirea de tinerĭ. E lucru vĕdit, că în Elada aŭ ajuns ómeniĭ până acolo, cât simpatia faţă cu o femee o priviaŭ de o pornire de rînd şi nenobilă, éră îndrăgirea de un tinĕr dimpotrivă o priviaŭ de vrednică de un om cult. Orĭ cât de idealistic e chipul, în care Plato în Phaedrou şi în Symposion descrie îndrăgirea de tinerĭ, el totuşi concede, că în vre o óră nepăzită orĭ după gustare prea multă de vin „se întîlnesc ceĭ doĭ caĭ sĕlbaticĭ“, orĭ cu alte cuvinte că şi în însoţirile erotice dintre bărbat şi tinĕr se întîmplă une oria órece, „ce mulţimea de rînd o privesce de lucrul cel mai înalt“. Dar în opul sĕŭ cel maĭ de pe urmă în „Legĭ“, sigur instruat prin esperinţă şi bĕtrâneţe, totuşi s'a esprimat altmintrea, a certat aspru acest raport, a cărui fire stricăciósă o cunoscuse limpede. (Va urma.)

[1]) Lysias, apol. c. Simon. Oratt. Att. I, 191. 192.

[2]) Legg. 8, p. 836.

[1]) Plut. Ages. 11. Cf. Lacon. Apophth. p. 209. Max. Diss. 25. p. 307.

[2]) Xenoph. Mem. 8, 2.

[3]) Plat. Amator. 138.

Despre misionariĭ protestanţi şi catolici în China

scrie un preot anglican în „Times“ următórele: „Este datorinţa nóstră, să predicăm pretitundenea Evangelia, căcĭ Christos ne-a demandat, să mergem şi să vestim pretitundenea cuvîntul luĭ. Dar Christos ne-a rînduit şi aceea, ca nuĭ să nu luăm cu noĭ nimica, nicĭ toég, nicĭ pâne, nicĭ banĭ, nici dóuĕ haine.“ Preotul anglican declară apoĭ, că misionariĭ catolicĭ, maĭ ales Ieşuiţii, corĕspund acestuĭ mandat dumneḑeesc, pe când misionariĭ protestanţi anglicani pórtă cu sine tot, ce se ţine de comfortul lor. Şi acest e adevĕrat. Cu misionariul anglican merg

astădĭ, — în starea actuală a lucrurilor noĭ nu putem merge la Budapesta. Ne este în adevĕr imposibil, să rĕmânem indeferenţi la plângerile fraţilor nostri de acela-şĭ sânge. Cine póte, să ne ţină de rĕĭ pentru acest sentiment de solidaritate fraternă? Nu ne amestecăm în treburile statuluĭ maghiar, când unim voturile nóstre la acele ale ori căruĭ suflet generos, ce vre schimbarea regimuluĭ unguresc, care va fi pus capĕt unuĭ trist period de lupte sterile. Şi atunci noĭ, grupul parlamentar român, vom veni cu inima voióşă, să strîngem mâna colegilor nostri din Budapesta şi să le aducem asigurarea sincereĭ nóstre alianţe. Am aplauda din tótă inima la schimbarea unuĭ asemenea regim, pe care o speră şi contele Apponyi de 20 de anĭ deja, numaĭ dacă acéstă schimbare va îmbunătăţi şi situaţiunea, în care de present se află cetăţeniĭ ungarĭ de limbă şi naţionalitate slavă şi română. Să sperăm, că ziua triumfului nu va întârdia, şi că atunci toţi cetăţeniĭ ungarĭ se vor folosi de egalitatea de drepturĭ, şi astfel pacea va fi făcută. Atunci românii din România vor fi şi eĭ recunoscătorĭ. La lucru dar, dlor colegĭ (ungarĭ), dacă acest ideal vĕ suride! Deschideţi închisorile politice, şi noĭ ne deschidem braţele, faceţi, să domnéscă justiţia şi legalitatea, şi Ungaria va fi mai mare şi mai puternică, decât dacă va persista a nemulţumi naţionalităţile; — şi acum ca să termin, strig: Trăiască conferinţa interparlamentară, orĭ în care ţară îşĭ va alege sediul, din moment ce ea lucrézĕ conform declaraţiuniĭ Dvóstre, dle preşedinte, din moment ce va avé în vedere pacea lumiĭ şi fraternisarea popórĕlor."

Apponyi şĭ-a esprimat regretele asupra declarărĭĭ dlui Urechia, că România nu va lua parte la conferenţa, ce se va ţiné în Budapesta.

Ziaristica română a fost representată prin dnii Dr. Şt. C. Pop, Rusu-Şirianul, I. Roman şi Dragomirescu. Între representanţiĭ parlamentelor şi aĭ preseĭ s'a împărţit cartea publicată de dl Brote, şi s'aŭ dat deslușirĭ în cestiunea nóstră.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Consultările episcopilor catolicĭ cu privire la atitudinea de observat faţă cu esecutarea reformelor politice-bisericescĭ continuă. Resultatul lor însĕ nu ne este încă cunoscut. Escelenţa Sa Î. P. S. nostru Mitropolit încă Marţi sară a plecat la Budapesta în causa acésta.

Superintendenţiĭ protestanţi în o conferinţă ţinută la Miskolcz aŭ luat mĕsurile de lipsă spre a uşura guvernuluĭ esecutarea nefericitelor reforme. Eĭ aŭ hotărît, ca pastoriĭ reformaţi să înmormînteze cu serviţiŭ divin protestant pe orĭ ce creştin, fie şi neprotestant, dacă ministrul bisericiĭ, de care s'a ţinut respectivul, ĭ-ar denega sepultura eclesiastică. Acéstă hotărîre aŭ luat-o în prevederea pedepseĭ de escomunicaţiune, care o va dicta biserica catolică asupra fiilor sĕĭ celor rebelĭ şi neascultătorĭ. Că protestanţiĭ se împacă cu reformele bisericescĭ, e lucru natural: ele sunt în consonanţă cu doctrinele protestante, şi guvernul numaĭ ajutat de către Jidanĭ şi protestanţĭ a putut reeşi cu planurile sale. Mirarea ne cuprinde, cum de şi un prelat catolic se împacă aşa uşor cu actualitatea şi dă clerului sĕŭ circular ca îndreptariŭ în purtarea faţă cu nóuĕle reforme spre a uşura esecutarea lor.

Prelatul acesta este archiepiscopul Samassa dela Agria, care de câţiva anĭ nu maĭ purcede în tóte cestiunile solidar cu celalalţĭ episcopĭ, ci lucră numaĭ de capul sĕŭ spre marea bucurie a Jidanilor. De astă dată maĭ putea aştepta înaltul prelat cu circulara sa până după conferinţa episcopatuluĭ, căruia sigur nu-ĭ lipsesce patriotismul, dară legile dumnedeescĭ şi bisericescĭ încă îĭ sunt sfinte şi inviolabile.

Roma.

Sfinţia Sa din incidentul zileĭ sale onomastice a primit în 18 a c. (ziua de S. Ioachim) omagiile cardinalilor şi ale conducĕtorilor diverselor reuniunĭ catolice din Roma. Papa a ţinut după aceea cercle cu eĭ în sala bibliotecĭĭ discutând raporturile bisericescĭ din Italia. Papa regretă conflictul dintre auctoritatea bisericéscă şi cea civilă, care e păgubitor pentru Italia.

Între clasele muncitóre s'a început o mişcare salutară pentru introducerea repausuluĭ de Duminecă. La acéstă mişcare s'aŭ adaus şi oficialiĭ subalternĭ, carĭ sunt constrînşĭ a petrece în bureau-urĭ şi Dumineca.

Franţa.

Cardinalul Maignau a cerut îndrumărĭ dela s. Scaun în cestiunea taxelor nedrepte impuse pe averea congregaţiunilor religióse din Franţa. Din încredinţarea Sfinţieĭ Sale a rĕspuns înaltuluĭ prelat francez cardinalul-secretar de stat Rampolla. Eĭ recunósce, că cestiunea este deficilă, dară îşĭ esprimă părerea, că episcopiĭ francezĭ şi superiorĭĭ congregaţiunilor, carĭ cunosc maĭ bine împrejurările, vor judeca cestiunea cu seriositate şi nepreocupaţi din tóte punctele de vedere şi astfel vor afla, ce e de făcut. Dorinţa Sfinţieĭ Sale este, ca toţi episcopiĭ şi superiorĭĭ congregaţiunilor să lucre uniform. În depeşa trimisă de cardinalul Rampolla ĭuriştilor catolicĭ întruniţi la Lyon se face alusiune la epistola adresată cardinaluluĭ Maignau.

Unele ziare catolice vĕd în epistola cardinaluluĭ Rampolla un signal de luptă şi provócă la nerespectarea legiĭ injuste.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Aniversarea a 65-a a zileĭ natale a Monarchuluĭ nostru s'a serbat cu demnitate în tóte unghiurile monarchieĭ.

Fóea subvenţionată „Heti Szemle" susţine, că br. Bánffy se bucură de mare încredere la curte, de unde deduce, că Monarchul va accepta propunerea de a numi noĭ membri în casa de sus.

Bilanţul semestral al percepţiunilor şi erogaţiunilor statuluĭ este cu 14,317.002 fl. 87 cr. maĭ nefavorabil decât în anul trecut. Percepţiunile aŭ scăzut cu maĭ bine de 5 milióne, pe când erogaţiunile aŭ crescut şi încă aŭ să créscă în mĕsură considerabilă prin esecutarea reformelor bisericescĭ, de carĭ nimeni nu a avut nicĭ o lipsă. Ţara e la marginea criseĭ finanţiale şi economice, şi guvernele liberale tot înmulţesc la oficialĭ, de carĭ apoĭ pot dispune la alegerĭ, şi măresc cheltuelile publice.

Ministrul Perczel sub pretestul de a înfrîna pe socialiştĭ, în realitate cu scopul de a-şĭ făuri o armă în contra mişcărilor naţionaliste şi ale celor bisericescĭ a dat către municipiĭ un ordin, în care le impune, să fie cu mare atenţiune la esecutarea ordinaţiuniĭ ministeriale din 29 April 1873 referitóre la lucrările diverselor reuniuni şi asoţiărĭ. Cu deosebire să-şĭ îndrepte auctoritătile atenţiunea şi controla asupra reuniunilor, carĭ sunt pe cale de a se înfiinţa, ca ele nu cumva să ascundă în sine ten-

---

ţia luĭ, aranjamentul modern de casă, cuprinzând şi un piano, o garderobă, haine fashionable pentru dame, şi dacă merg cu eĭ pruncĭ, şi o guvernantă. „Chemarea misionariuluĭ," zice apoĭ preotul anglican, „la noĭ s'a făcut o meserie proventuósă." Eĭ arată apoĭ pe Jesuiţi, carĭ pornesc sĕracĭ şi aŭ dobîndit cu activitatea sa de misionarĭ în China ca şi pe ziua resultatele cele maĭ marĭ. Misionariul catolic, care trăesce singur, se contopesce cu poporul sĕŭ, cu haina sa simplă şi cu sĕrăcia sa nu provócă nicăirĭ smintélă şi deşteptă prin acósta simpatia ómenilor, între carĭ ajunge şi pe carĭ vine să-ĭ cucerésca pe sama învĕţăturiĭ luĭ Christos; misionariul protestant, care aduce cu sine familia sa, trăesce izolat ca un străin între străinĭ şi prin viaţa sa plăcută provócă invidia şi smintesce prin traiul europenesc, dacă nu chiar fashionabil al sĕŭ şi maĭ ales al damelor sale. De aceea încetatele atacurĭ şi violentele escese asupra misionarilor anglicanĭ, aparatul cel mare de mijlóce şi neînsemnatele rasultate, ér pe partea misionarilor catolicĭ tolerarea, cu care-ĭ întîmpină ómenĭĭ în mĕsură mult maĭ mare, şi resultatele lor cele marĭ cu aparat mic de mijlóce. Pe când misionariĭ protestanţĭ în 50 de anĭ nu aŭ convertit 100,000 de Chinezĭ la creştinism, pe atuncia numĕrul catolicilor din China dela 1877 până astădĭ a crescut dela 700,000 la 1,200,000, şi s'aŭ chirotonit 300 de preoţi Chinezĭ.

Este interesant a asemĕna ajutórĕle, ce se primesc misiunile anglicane, cu cele ce le primesc misiunile catolice pe an. Étă conspectele în numerĭ rotundĭ. Misiunile anglicane primesc dela:

British and Foreign Society	fl.	2,862,000
Curch Missionary Society	„	3,081,000
Westleyan Missionary Society	„	1,494,006
Society for the Propagating of the Gospel	„	1,420,000
London Missionary Society	„	1,437,000
Baptist Missionary	„	690,000
Laolaltă	fl.	10,984,000

Misiunile catolice de altă parte primesc dela:

Societatea s. Francisc Xaver din Lyon	fl.	3,216,000
Societatea s. Ludovic	„	263,000
Societatea s. Bonifaţiŭ	„	1,050,000
Societatea pruncieĭ luĭ Isus	„	480,000
Societatea Africană a Germanilor catolicĭ	„	64,000
Societatea s. Rafael	„	14.000
Societetea s. Iosif	„	12,000
Societatea Palestinénă	„	24,000
Laolaltă	fl.	5,123,000

Aşa dară misiunile catolice nu primesc nicĭ jumĕtate atâtea ajutóre bănescĭ, câte primesc cele protestante singur numaĭ din Anglia. Acésta dovedesce, că banul singur nu e de ajuns spre a conduce popórĕle la creştinism, căcĭ altmintrea resultatele misiunilor protestante ar trebui să fie fórte marĭ, pe când ele în realitate nicĭ aseména nu se pot cu resultatele misiunilor catolice.

dențe pentru resturnarea ordinii esistente de stat și sociale, și ca reuniunile esistente să nu servéscă spre promovarea agitațiunilor neiertate ori să-și întrebuințeze averea spre scopuri contrare statului. Dispusețiunea și-o motivéză ministrul de interne cu aceea, că în timpul mai nou în tóte clasele sociale se manifestéză viu nisuința de a întemeia asociațiări pentru realisarea unor anumite scopuri comune. S'ar păré, că ministrul are în vedere machinațiunile socialiste. „Adi, când guvernul ucide ori ce sentiment de drept," scrie „Hazánk", „nu trebue să ne mirăm, ducă pe basa ordinațiunii ministrului de interne nenumărate denunțări vor înșira între agitațiunile socialiste și reuniuni, ce stau departe de socialism."

Germania.

În 18 a c. s'a serbat a 25-a aniversară a lupteĭ de lângă Gravellote-St.-Privat. Cu acéstă ocasiune s'a pus cu mare pompă pétra fundamentală pentru monumentul împĕratuluĭ Wilhelm I, care după umilirea Franței a mărit Germania prin anexarea Alsației și a Lotaringieĭ și a fundat imperiul german unind în o specie de confederațiune pe principiĭ germani. Din incidentul acesteĭ serbări împĕratul vorbind cătră ofițeriĭ regimentuluĭ de gardă prusian și lăudând eroismul armateĭ formate de marele Wilhelm o îndémnă, să persevereze în vîrtuțile învĕțate dela acesta, anume vitejie, simț de onóre și ascultare necondițională. Atunci armata va fi fundamentul păciĭ europene și va adeveri sentența luĭ Moltke: „Noĭ suntem destul de tari nu numai spre a susține pacea Europeĭ, ci spre a o și forța." La serbări s'a evitat cu îngrijire tot, ce ar vătĕma susceptibilitatea Francezilor.

Anglia.

Parlamentul britic s'a deschis în 15 a c. prin discursul tronuluĭ. În discurs se constată, că nici o complicațiune internațională nu amenință pacea chinezo-îaponeză; se esprimă părerea de rĕŭ asupra violențelor comise față de misionariĭ anglicani din provința Fekia; se notifică representarea făcută în cestiunea acésta guvernuluĭ chinez, care a promis a păși cu energie pentru urmărirea și pedepsirea ucigașilor. Cu privire la Armenia spune discursul tronuluĭ, că ambasadorul britic din Constantinopol împreună cu cel francez și rusesc a propus sultanuluĭ reforme pentru prevenirea turburărilor pe viitor și aștéptă acum rĕspunsul Sultanuluĭ. E surprinzĕtóre declararea făcută de ministrul-președinte Salisbury în camera Lorzilor cu privire la cestiunea arménă. El a dis: Sultanul încă nu a hotărît asupra propuneriĭ puterilor; dară Sultanul ar comite o greșală seriósă, când spre menținerea uneĭ independențe curat formale nu ar voi să primésca ajutoriul puterilor europene și să asculte de sfaturile lor spre a stirpi pe teritoriul sĕŭ anarchia și atrocitățile, cari pot fi fatale în urmări, fără a le puté împedeca vre-un tractat saŭ întrevenirea cutăreĭ puteri. Aceste cuvinte sunt o aspră avertisare la adresa Turcieĭ.

Bulgaria.

Aniversarea suiriĭ pe tron a prințuluĭ Ferdinand s'a serbat în 14 a c. cu mare însuflețire în Sofia. Din împrejurarea acésta s'ar puté deduce, că lucrurile aŭ întrat de noŭ în starea normală, numai suntem prea dedați cu surprinderi în micile state orientale.

Corespondentul din Sofia al semioficiosuluĭ vienez „Fremdenblatt" a aflat din sorginte absolut autentică, că deputațiunea reintórsă din Rusia ar fi îndupleeat cercurile hotărîtóre rusescĭ de a recunósce pe prințul Ferdinand, dară numai sub condițiunile, ca să trécă la religiunea „ortodoxă", dacă nu Ferdinand, măcar prințul Boris; ca să se respecteze constituția asigurându-se alegeri libere pentru Sobranie; ca Rusia să-și trimită representant diplomatic în Sofia și să restabilésca raporturile amicale. Diarele rusescĭ ocupându-se de cele comunicate în „Fremdenblatt" cred, că el conține mai mult o dorință a Austrieĭ de a se restabili bunele raporturi între Rusia și Bulgaria.

Însciințare

pentru părinții, cari aŭ de cuget, să-și aducă pruncii la gimnasiul gr. cat. din Blaș.

Pentru anul scolastic 1895/6 susceperile se vor face în modul următoriŭ:

În 30 August 1895 se vor ține esamenele de repetire cu aceia, cari cu finea anuluĭ scolastic 1894/5 aŭ căpĕtat din câte un studiŭ nesuficient. Tot în acea di se vor ține și esamenele supletóre cu școlarii, cari vin dela vre-o școlă reală saŭ civilă.

În 31 August se vor ține esamenele de suscepere pentru cei ce doresc, să între în clasa I-mă gimnasială.

În 1 Septembre se vor înscrie aceĭ studenți, cari aŭ frecuentat și în anul scolastic 1894/5 la acest gimnasiŭ, ĕră în 2 și în 3 Septembre se vor primi și aceia, cari vor veni dela alte școle mediĭ, în cât va admite locul, ce ne stă la dispusețiune.

În 4 Septembre la 8 óre invocarea Spiritului sfînt și sfînta liturgie; după aceea cetirea și esplicarea legilor scolastice; la 9 óre începutul prelegerilor regulate.

Aceĭ școlari, cari vor veni mai târdiŭ de 3 Septembre, vor trebui, să-și arete cu documente autentice causele suficiente ale întârdiării. După 8 Septembre directorul gimnasial nu mai póte primi pe nime ca școlariŭ ordinar.

Condițiunile de primire sunt:

1. Fiecare școlariŭ are să se presinte la directorul gimnasial cu testimoniul de clasă de pe anul scolastic trecut, chiar și dacă ar fi absolvat clasa la gimnasiul nostru.

2. Fiecare școlariŭ, care vine pentru prima ór'a la gimnasiul nostru, are să se înfățișeze cu părintele ori tutorul sĕŭ, să producă *carte de botez și testimoniŭ de pe clasa frecuentată* în anul scolastic trecut, și *dacă a trecut de 12 ani, atestat medical despre revaccinare.* Aceștia în cas de lipsă se vor supune unui *esamen supletor.*

3. În clasa I gimnasială se vor primi aceĭ școlari, cari aŭ trecut preste etatea de 9 ani și încă nu aŭ împlinit al 12-lea. Afară de aceea trebue să arete, că aŭ cualificațiunea recerută pentru un școlariŭ, ce a absolvat clasa IV poporală, ceea ce se póte arĕta saŭ prin producerea unuĭ testimoniŭ despre aceea, că aŭ absolvat clasa a IV-a cu succes *bun,* saŭ prin un esamen de suscepere. Față de cei trecuți preste 12 ani decide corpul profesoral.

Tot deodată se atrage atențiunea părinților la împrejurarea, că clasele paralele nu sunt sistemisate definitiv și se înființéză numai în cas de frecuență de tot mare. De aceea e de lipsă, ca școlarii să vină acurat pe timpul prefipt, ca corpul profesorai să se póță orienta: așa pentru I. cl. gimnasială în 31 August *la 8 óre* a. m., pentru cl. II și III cei cari aŭ mai frecuentat în Blaș, în 1 Septembre la 10 óre a. m., ĕră cei dela școle străine în 2 Septembre la 8 óre a. m. Ce privesce cl. IV gimnasială, lângă acésta nu se va înființa clasă paralelă, de órece se póte prevedé cu certitudine, că nu se vor insinua atâția, încât să se póță ridica clasă paralelă, căci pentru 5—10 școlari supranumerari nu se pot face spese atât de considerabile (aprópe 1000 fl. pe an).

De aceea aceia, cari aŭ frecuentat deja la noi clasa a treia, să se insinue în 1 Sept. la 10 óre a. m., ĕră acelora, cari nu aŭ fost aci în cl. III, li-se sfătuesce, să nu vină pe cl. IV la noi, căci fórte ușor li-se póte întîmpla, să fie respinși din lipsa de spat.

Despre aceia, cari vin pe clasa a V-a, tractéză adausul, ce urmézá mai în jos.

4. Încuartirarea se póte face numai în case, în contra cărora directorul și profesorul de clasă nu face nici o escepțiune.

5. Cei ce n'aŭ umblat la școlă în anul trecut, aŭ să-și documenteze causa rĕmânerii dela studiŭ, și se vor supune la tot casul unuĭ *esamen supletoriŭ.* Dela resultatul acestuia va depinde susceperea.

6. Școlariĭ sunt datori a se provedé cu tóte cărțile prescrise; le este oprit a se folosi de alte edițiuni, asemenea le este oprit a cumpĕra cărți de tot stricate, mânjite și scrise, cu deosebire de auctoriĭ, ce se traduc preste an.

Cu ocasiunea înscrierilor sunt de a se plăti următórele taxe: 3 fl. taxă fundamentală pentru ceĭ ce aŭ mai frecuentat la acest gimnasiŭ, ĕră pentru ceĭ ce vin prima ór'a în gimnasiul nostru, 6 fl. Dela acésta nu se dispenséză nici un student; pe lângă acésta aŭ să solvéscă ca didactru ceĭ din clasele I—IV câte 9 fl., ĕr ceĭ din clasele V—VIII câte 15 fl. Cu ocasiunea înscrierii trebue plătit cel puțin jumĕtate din didactru. Dela solvirea didactruluĭ dispenséză P. V. Consistoriŭ pe *studenții eminenți și buni* pe basa testimoniuluĭ scolastic și a atestatuluĭ de paupertate. Suplicele pentru scutirea dela banii de școlă trebue date la directorul gimnasial până cel mult în 2 Septembre.

Adaus

cu privire la școlarii, cari vin pe clas a V-a.

Articlul de lege XXX din anul 1890 a făcut o schimbare esențială în organisațiunea gimnasiilor. Și anume a admis o bifurcațiune pentru gimnasiul superior. Fiecare școlar, care vine pe a cincia clasă gimnasială, trebue să vină cu părinteie saŭ tutorul sĕŭ. Acesta are să dechiare înaintea direcțiunii gimnasiale, óre doresce, ca fiul sĕŭ să învețe în gimnasiul superior limba grecă, ca și până acum, saŭ doresce, ca în locul limbii grecescĭ să învețe studiile prescrise de legea mai sus citată.

Dacă părinții saŭ tutorii nu pot veni în persónă, pot trimite dechiarațiunile acestea în scris.

Ca părinții saŭ tutorii și școlarii să fie mai bine orientați în privința acésta aducem următórele la cunoscință:

Aceia, cari nu voesc, să învețe limba grecă, sunt obligați a învĕța în întreg gimnasiul de sus:

a) În câte 2 óre pe sĕptĕmână literatura magiară mai pe larg, să cetéscă clasicĭ grecescĭ în traducere magiară și să studieze istoria literaturiĭ și a desvoltării culturale a Grecilor.

b) În câte 2 óre pe sĕptĕmână desemn geometric și liber. Calculiĭ din acestea două studiĭ aŭ chiar aceea-și influință, ca și calculiĭ din limba grecă.

Din studiile însemnate sub a) trebue să facă și esamen de maturitate verbal.

Ramul ales nu se póte schimba în decursul anuluĭ scolastic; ĕră dacă cineva vre,

să schimbe la începutul vre-unuĭ an, atunci trebue să depună un esamen de suscepere, din care să se vadă, că scie materia percursă în clasele de mai înainte din ramul, la care voesce, să trécă.

Dacă cutare absolvéză gimnasiul cu un ram óre care şi voesce, să aibă testimoniŭ şi din celalalt ram, póte face esamen de maturitate suplinitoriŭ.

Ceĭ ce aleg ramul fără de limba grecă, nu se pot înscrie la universitate la cursul filologic, asemenea nicĭ la cel teologic. De altă parte aceştia capétă cualificaţiune mai intensivă pentru celealalte cursurĭ.

Direcţiunea gimnasiuluĭ gr. cat. din Blaş.

Spre sciinţă.

Învĕţătoriĭ interimalĭ, carĭ s'aŭ supus în 5—15 Iuniŭ a. c. n. la depunerea esamenuluĭ de cualificaţiune de învĕţătorĭ la şcólele poporalĭ elementarĭ gr. cat. din Archidiecesă, dar aŭ fost relegaţĭ din câte un obiect la repetirea esamenuluĭ după treĭ luni în sensul regulamentuluĭ din vigóre, se fac atenţĭ, că terminul de repetirea esamenuluĭ din cestiune s'a statorit pe 5 Septembre a. c. n.

Blaş în 22 August 1895.

G. Muntean
director prepar.

Nr. 75—1895.

Convocare.

Adunarea generală a Reuniuniĭ învĕţătorescĭ greco-catolice române din ţinutul Lugoşuluĭ, conform §-luĭ 23 din statutele Reuniuniĭ, se convócă în *Bogşa-Montană* pe ţilele *29 şi 30 August* st. n. pe lângă următórea

Programă:

Joĭ în 29 August.

1. Participare la s liturgie, ce se va celebra la 7 óre dim. în biserica parochială gr. cat.
2. Deschiderea şedinţeĭ prin presidiŭ la 9 óre a. m. în sala şcóleĭ gr. cat.
3. Raport general despre activitatea şi stadiul Reuniuniĭ în decursul anuluĭ espirat.
4. Alegerea comisiunilor de 3: a) pentru esaminarea raportuluĭ gen., b) pentru censurarea raţiunilor reuniuniĭ de pe 1894 şi statorirea budgetuluĭ pe 1896.
5. Cestiunea solviriĭ taxelor şi a pedepselor de absenţă prin preoţĭ-docenţĭ, pe cum şi a relacsăriĭ restanţelor pentru uniĭ docenţĭ.
6. Abdicerea cassariuluĭ reuniuniĭ *Valeriŭ Popoviciŭ*, eventual alegerea altuĭ cassariŭ.
7. Disertaţiune ţinută prin învĕţătoriul *Iosif Micleu* din Ramna despre *„Causele, ce împedecă progresul în şcólele nóstre poporale, şi mijlócele de îndreptare“*.
8. *„Puciósa“* (sulfurul) lecţiune practică din istoria naturală pentru bieniul al III-lea ţinută prin *Iuliŭ Biroŭ*, învĕţătoriŭ în Ticvaniul-mare.

Vinerĭ în 30 August.

1. Cetirea şi verificarea protocoluluĭ şedinţeĭ din 29 August.
2. Rapórtele comisiunilor esmise în şedinţa I.
3. Cetirea disertaţiunilor prin învĕţătoriĭ *Ioan Vaĭdean* din Coşteiu-mare şi *Avram Neda* din Reşiţa.
4. Prelegere practică despre *„cele 4 operaţiunĭ fund.“* ţinută prin *Nicolaŭ Negovan* învĕţătoriŭ în Valea lungă.
5. Defigerea loculuĭ şi terminuluĭ pentru adunarea generală viitóre.
6. Eventuale propuneriĭ.
7. Alegerea comisiunii pentru autenticarea protocoluluĭ adunăriĭ gener.
8. Închiarea şedinţelor adunăriĭ generale.

P. T. D. membri aĭ Reuniuniĭ se fac atenţĭ:

a) la dispuseţiunile §§-lor 12 şi 24 referitorĭ la solvirea taxelor, şi la urmările absenţeĭ dela şedinţele adunăriĭ generale.

b) Spre înlesnirea încuartirăriĭ fiecare membru de cu vreme va avé să se insinue la dl învĕţătoriŭ *Nicolaŭ Vulpe* din Bogşa montană, avênd totodată de a se dechera, că voesce orĭ ba să ĭea parte la prândul comun, ce se va aranja, şi

c) pentru evitarea neplăcerilor împreunate cu încuartirarea în timp de nópte fiecare membru astfel să-şĭ întocméscă planul călătorieĭ sale, ca în 28 August cu trenul de 6 óre postmeridiane să soséscă în Bogşa.

Zabran la 15 August st. n. 1895.

Iuliŭ Biroŭ
notariŭ.

Ioan Boroş
preşedinte.

Programa serbărilor

ce se vor aranja cu ocasiunea adunăriĭ generale a „Asociaţiuniĭ transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ român“, ce se va ţiné în Blaş în ţilele de 27—28 Aug. n. a. c.

Luni în 26 August n.

1. La 12½ primirea comitetuluĭ central la gară.
2. La 8 óre sara convenire socială la „Hotel Univers“.

Marţi în 27 August n.

1. Liturgie în biserica catedrală la órele 8.
2. După s. Liturgie şedinţa I.
3. La 2 óre banchet la „Hotel Univers“.
4. La 8 óre sara concert în sala de gimnastică.

Mercurĭ în 28 August n.

1. Liturgie la 7 óre diminéţa.
2. La 10 óre şedinţa II.
3. Sara la 9 óre bal în sala de gimnastică.

Joĭ în 29 August n.

Eventuale escursiunĭ şi petrecerĭ.

Dela subcomitetul depărţĕmîntuluĭ XI.

Ioan German
director.

A. C. Domşa
secretariŭ.

Noutăţi.

Din Archidiecesă. Spectabilul dn *Vasiliŭ Oltean* advocat în Blaş este constituit de advocat archidiecesan.

Întru mărirea luĭ Dumneđeŭ. Credinciosul bisericiĭ din Rediŭ *Iosif Bolboca* a dăruit legătura de lux a Evangelieĭ în preţ de 7 fl. — *Ioan Şeicean l. Dila* şi soţie-sa *Carolina n. Popa* din Tiuriŭ aŭ cumpĕrat un falou cu preţul de 55 fl. împreună cu tóte cele apartinĕtóre pe sama s. nóstre biserici.

Invitare. Poporul român din *Bistriţa* încă în anul trecut a cumpĕrat cu grele jertfe imposanta biserică a ordului Minoriţilor din loc. Terminându-se lucrările de renovare, mai restéză *actul sfinţiriĭ*, spre a căruĭ sevârşire s'a statorit *ţiua de 8 Septembre n. a. c.* Comitetul aranjator invită şi pe acéstă cale p. t. public românesc la actul solemn al sfinţiriĭ şi la festivităţile, ce se vor aranja cu acea ocasiune. Programul: 1. *În 7 Septembre* la sosirea trenurilor 10 şi 12 óre din ţi şi 7 óre sara, *primirea şi încuartirarea óspeţilor*. 2. Sara la 6 óre *Înseratul şi Litia*. 3. Dela 8 óre *sară de cunoscinţă* în hotelul Brătianu. 4. *În 8 Septembre* diminéţă la 7 óre se încep *funcţiunile bisericescĭ* după programul special făcut spre acest scop. Cântările în decursul liturgieĭ, le va esecuta corul nou înfiinţateĭ reuniunĭ de cântărĭ din loc. 5. La 2 óre d. am. *banchet*. 6. La 8 óre sara *bal* şi *petrecere poporală* în localităţĭ deosebite. Pentru primirea şi încuartirarea óspeţilor s'a constituit un comitet. P. T. óspeţĭ doritorĭ a participa la aceste festivităţĭ sunt rugaţĭ a se insinua la dl *George Curteanu* secretarul institutuluĭ „Bistriţana“, ér la sosire către orĭ care membru din comitetul de primire, care vor purta insignii. Óspeţiĭ, care voesc, să participe la banchet, sunt rugaţĭ a se insinua la comitetul aranjator până cel mult în *8 Septembre la 8 óre deminéţa*. Dăruirĭ marinimóse în *favorul bisericiĭ* se vor primi cu mulţămită şi se vor cuita pe cale ţiaristică. Rugându-ne din noŭ către P. T. public românesc, să nu pregete a ne onora cu presenţa în numĕr cât de mare şi să dea avînt prin asta nisuinţelor nóstre românescĭ, suntem cu dînstinsă stimă *Comitetul aranjator*.

Concurs. Dela „Asociaţiunea transilvană pentru literatura română şi cultura poporuluĭ român“ cu începutul anuluĭ şcolar 1895/6 sunt de conferit următórele stipendiĭ: 1. din fundaţiunea „Başota“ unul à 20 fl. la an; 2. din fundaţiunea „Galliană“ unul à 60 fl. la an; la conferirea acestuĭ stipendiŭ rudeniile fericituluĭ fundator din familia „Pop“ şi „Anton“ se vor preferi caeteris paribus; 3. din fundaţiunea „Roman“ dóuĕ à 60 fl. la an. Pentru conferirea acestora tinerilor românĭ, studenţĭ de gimnasiŭ orĭ şcólă reală de aceea-şĭ categorie, se escrie concurs cu termin până la 15 Septembre 1895. Cererile să se înainteze până la terminul indicat comitetuluĭ Asociaţiuniĭ transilvane etc. în Sibiŭ (Nagy-Szeben) instruite cu următórele documente: a) Atestat de botez în original saŭ în copie legalisată; b) Testimoniŭ scolastic de pe anul din urmă şcolar; c) Atestat de frecuentare dela direcţiunea institutuluĭ, în care de present urméză studiile; d) Atestat de paupertate, eventual de orfan, dacă concurentul este orfan. Cererile întrate după termin nu se ĭeaŭ în considerare. Sibiŭ din şedinţa comitetuluĭ Asociaţiuniĭ transilvane pentru literatura română şi cultura poporuluĭ român ţinută la 8 August 1885. Dr. *Il. Puşcariŭ* vice-preşed. Dr. *V. Bologa* secr. II.

„Revista Orăştieĭ“ în numĕrul din 24 a c. spune multe lucrurĭ necălite într'un articul cu şi fără privire la „Asociaţiunea Transilvană“. Între altele reproducem următórele: „Alţiĭ érăşĭ află, că în comitetul central nu sunt ómenĭ literaţĭ, ómenĭ mai de carte. — Îndată ce reşedinţa comitetuluĭ prin statute e decretată Sibiul, şi îndată ce apoĭ prin us rĕŭ ĭ-a decretat, ca să se observe paritatea confesională la alegerea membrilor, alégă ómenĭ de mâna a dóua şi a treia, ca să se afle 6 bărbaţĭ cu locuinţa în Sibiŭ de confesiunea celor ce sunt mai rĕŭ representaţĭ în Sibiŭ.“ Mai rĕŭ representaţĭ? Înţelegeţĭ póte în privinţa numĕruluĭ? Asta o concedem. Dar dacă e vorbă de aceea, că óre neuniţiĭ orĭ uniţiĭ din comitetul „Asociaţiunii“ sunt ómenĭ mai literaţĭ, mai cu carte, atunci avem îndrăznéla de a recerca pe dniĭ, carĭ scriŭ în „Revista Orăştieĭ“, să facă o asemĕnare nepreocupată între uniţĭ şi neuniţĭ începênd dela presidiŭ şi până la cei mai mic din comitetul şi din bureauul „Asociaţiuniĭ“, şi atuncia vor vedé, în care parte apasă cumpĕna.

Conducĕtorii de matriculele s'aŭ numit şi în comitatul nostru, pentru comunele Blaş şi Veza dl advocat Dr. Iacob Brêndușan şi dl notariŭ Simion Muntean. Ceĭ mai mulţĭ conducĕtorĭ din comitatul acesta (Albeĭ inferióre) sunt notariĭ cercualĭ, apoĭ câţiva judĭ, arendaşĭ şi deregĕtorĭ, pe cum şi alţĭ semidocţĭ dela sate, mai ales nemeşĭ scăpătaţĭ. Şi aceştia meritá înaintea liberalilor mai mare încredere decât preoţiĭ, carĭ conduceaŭ matriculele gratuit.

† **Ioan G. de Popp** advocat, după lungĭ şi grele suferinţe, fiind împărtăşit cu s. Taine a încetat din viaţă în vîrstă de 50 anĭ, în Sibiŭ, Luni în 19 Aug. n. la 11 óre d. a. Rĕmăşiţele pământescĭ s'aŭ depus spre vecînica odihnă Mercurĭ în 21 August st. n. la 3 óre p. m. în cimiteriul gr. cat. din suburbiul-de-jos (pórta Turnuluĭ).

Necrolog. Rafila Oniţ născ. Moga înfrântă de nespusă durere, aduce în numele propriŭ şi al rudeniilor la cunoscinţa tuturor amicilor şi cunoscuţilor, că scumpul şi neuitatul eĭ soţ resp. tată, frate, cumnat şi nepot *Ioan Oniţ* comerciant după un morb îndelungat şĭ-a dat în 16 August st. n. în etate de 30 anĭ nobilul sĕŭ suflet în mânile creatoriuluĭ. Sebeşul săsesc în 17 August 1895.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

H.

Notariulŭ săboruluĭ.

(Continuare.)

Alte cestiuni cu privire la notariulŭ săboruluĭ mare. Ce se ține de modulŭ constituirii notariuluĭ săboruluĭ mare, avemŭ urmă dela capetulŭ secululuĭ alŭ 18-lea, din carea se vede, că pre notariŭ îlŭ alegea săborulŭ mare. În sinodulŭ electoralŭ adecă dela 1782 fu confirmatŭ cu unanimitate de voturiŭ de notariŭ protopopulŭ Murĕşuluĭ Ioanŭ Bobŭ, constituitŭ în oficiulŭ acesta încă în sinodulŭ de maĭ înainte. Însaşĭ împrejurarea, că în actele sinoduluĭ se dice apriatŭ, că *„unanimiter“* fu din noŭ confirmatu în oficiulŭ sĕŭ, arată destulŭ de lămuritŭ, că constituirea luĭ se întîmpla prin alegere din partea membrilorŭ sinoduluĭ. [1])

Săborulŭ mare alegea de notariŭ alŭ sĕŭ de comunu pre unulŭ dintre protopopiĭ. Aşa din timpulŭ dinainte de s. unire ne este cunoscutŭ ca notariŭ alŭ săboruluĭ mare *„protopopu Ion den Vinti“* amintitŭ în introducerea Zaconiculuĭ, care probabilu este identicŭ cu notariulŭ săboruluĭ *„Ioan Zoba protopopulŭ românŭ dela Vinti“*, care a funcționatŭ în tribunalulŭ de judecată constituitŭ de principele Mihailŭ Apafi spre a aduce sentință asupra mitropolituluĭ Sava Brancovicĭ, despre care s'a vorbitŭ în punctulŭ 1 alŭ urmelorŭ istorice.

După s. unire protopopulŭ Petru dela Daia pre la 1715 se numesce notariŭ alŭ săboruluĭ, totŭ asemene pre la 1773, cândŭ fu sfințitŭ episcopulŭ Gregoriŭ Maiorŭ, funcționa ca notariŭ alŭ săboruluĭ mare protopopulŭ Avramŭ dela Daia, ĕră la sinodulŭ electoralŭ dela 1782 a funcționatŭ ca notariŭ Ioanŭ Bobŭ protopopul Murĕşuluĭ şi la 1792 Demetriŭ Cajanŭ protopopulŭ Blaşuluĭ. [2])

Cu tóte aceste din timpulŭ de după s. unire avemŭ casŭ, cândŭ a funcționatŭ ca notariŭ alŭ săboruluĭ câte unŭ călugărŭ jesuitŭ. Aşa pre la 1715 funcționa ca notariŭ alŭ săboruluĭ jesuitulŭ Venczel Franz, pre la 1732 jesuitulu Pater Paulus; [3]) ĕră în sinodulu dela 1728 a funcționatŭ ca notariŭ laiculŭ Davidŭ Maxai. [4])

Protopopulŭ alesŭ de notariŭ alŭ săboruluĭ mare, celŭ puținŭ aprópe de Aiba-Iulia, reşedința mitropolituluĭ, ca de pildă celŭ din Vinții de josu şi din Daia. De unde se vede, că trebuiea să mérgă de multe orĭ la reşedință spre a îndeplini unele agende cu mitropolitulu, saŭ póte chiarŭ spre a-lŭ suplini ca vicariŭ.

Oficiulŭ notariuluĭ săboruluĭ mare, care în unele acte vine înainte sub numirea de *V. Cleri Secretarius* nu este de a se confunda cu oficiulŭ de secretariŭ alŭ mitropolituluĭ. Acela era unŭ oficiŭ publicŭ, pre cândŭ acesta unŭ oficiŭ privatŭ, deşi póte aŭ obvenitŭ casurĭ, cândŭ una şi aceeaşĭ persónă a purtatŭ amêndóuĕ oficiile aceste deodată.

Astfelŭ lângă Mitropolitulŭ Atanasiŭ aŭ funcționatŭ ca secretariŭ romano-catoliculŭ Nagyszegi Gábor, [5]) calvinulŭ Stephanŭ Ratz [6]) şi jesuitulŭ Venczel Franz, [7]) care a funcționatŭ deodată saŭ póte maĭ târdiŭ şi ca notariŭ alŭ săboruluĭ mare. [8])

În jumĕtatea a dóua a secululuĭ alŭ 18-lea, cândŭ săborulŭ mare începu a ieşi maĭ de totŭ din usŭ, oficiulŭ de notariŭ alŭ săboruluĭ mare fu împreunatŭ cu oficiulŭ de natariŭ alŭ consistoriuluĭ. Aşa de pildă pre timpurile episcopuluĭ Bobŭ Demetriŭ Cajanŭ senior pre la 1790 funcționa şi ca notariŭ alŭ consistoriuluĭ. [9])

Analogŭ cu oficiulŭ notariuluĭ săboruluĭ mare a fostŭ oficiulŭ *notariuluĭ săboruluĭ micŭ.*

Din timpulŭ dinainte de s. unire nu ne-a rĕmasŭ despre elŭ nicĭ o urmă. Din timpulŭ de după s. Unire scimŭ numaĭ atâta, că în tractulu protopopescŭ notariulŭ acesta era persóna întâiă după protopopulŭ, căci la casŭ de vacanța scaunuluĭ protopopescŭ, elŭ administra tractulŭ până cândŭ se constituiea protopopŭ noŭ, şi ca atare se bucura maĭ de tóte drepturile protopopilorŭ, şi avea şi votŭ viriiŭ în sinódele electoralĭ pentru alegerea mitropolituluĭ, cum se vede din catalogulŭ votisanților la alegerea din 1782, între carĭ vinŭ înainte şi treĭ notarĭ tractuali, ca locoțiințetorĭ aĭ protopopilorŭ în tractele respective, anume unŭ *Ştefanŭ Balomiri,* care administra tractulŭ Sebeşuluĭ, *Emanuelŭ Neagoe,* care administra tratulŭ Armenilorŭ, şi *Ioanŭ Erdélyi,* care administra tractul de Kiskerék.“ [1])

Datina că notariulŭ tractualŭ să fie în tractŭ întâia persónă după protopopulŭ şi să suplinéscă pre protopopulŭ, a rĕmasŭ până în diua de astădi, precum şi datina ca notariulŭ tractualŭ să fie alesŭ de preoțimea tractuală.

* * *

Identitatea numiriĭ latine şi a atribuțiunilorŭ notariuluĭ săboruluĭ mare saŭ generalŭ din biserica românéscă din Ardélŭ cu a notariuluĭ generalŭ din biserica calvinescă din Ardélŭ. În documentele istorice vechĭ, în carĭ aflămŭ urme despre notariulŭ săboruluĭ mare, în limba românéscă vine înainte maĭ desŭ numirea de notariulŭ săboruluĭ mare. Aşa de pildă în introducerea Zaconiculuĭ. În documentele latine însă de comunŭ lângă cuvîntulŭ *notarius* este adausŭ atributulŭ: *generalis.* Împrejurarea, că în aceleşi documente nu se dice, că *notarius generalis* este alŭ săboruluĭ mare, ci alŭ cleruluĭ, îşĭ află esplicarea în aceea, că săborulŭ mare nu era decâtŭ o adunare a cleruluĭ. De unde terminulŭ: alŭ săborulŭ mare şi alŭ clerulŭ din punctulŭ de vedere, că amêndoĭ suntŭ acela-şĭ subjectŭ de dreptŭ, suntŭ şi sinonime saŭ chiarŭ identice. Afară de aceea latinesce era maĭ eufonică numirea: *V. Cleri generalis notarius,* decâtŭ *generalis synodi generalis notarius.*

Sinodulŭ generalŭ alŭ calviniloru din Ardélŭ încă avea notariulŭ sĕŭ până cândŭ a esistatŭ sinodulŭ generalŭ. Şi mirare! şi notariulŭ calvinescŭ în documentele ungurescĭ că şi notariulŭ săboruluĭ mare din biserica românéscă se numesce: *zsinati főjegyző;* în documentele latine însă se numesce: *generalis notarius,* ca şi celŭ din biserica românéscă. [2])

Identitatea acesta a numiriĭ notariuluĭ atâta în limbile poporuluĭ românescŭ şi ungurescŭ, câtŭ şi în limba latină nu e posibilŭ să nu provóce cugetulŭ la influința uneĭ biserici asupra celeĭalalte.

Cumcă chemarea de căpetenie a notariuluĭ generalŭ calvinescŭ era să redigeze şi subscrie actele sinoduluĭ generalŭ, ca şi chemarea notariuluĭ săboruluĭ mare din biserica românéscă din Ardélŭ, este unŭ lucru, care se înțelege de sine, fiindŭ cuprinsŭ şi în însaşĭ numirea de notariŭ. [3])

Asemĕnarea saŭ chiarŭ identitatea între notariulŭ calvinescŭ şi celŭ românescŭ, pe lângă identitatea numiriĭ amintite maĭ susŭ, o maĭ arată şi identitatea altorŭ atribuțiunĭ ale ambilorŭ, carĭ nu isvorĕscŭ din însaşĭ noțiunea de notariŭ alŭ uneĭ corporațiunĭ.

Între aceste amintimŭ maĭ întâiŭ atribuțiunea notariuluĭ generalŭ din biserica calvinéscă de a fi după superintendentele întâia persónă în biserică, chiarŭ aşa ca şi notariulŭ săboruluĭ mare în biserica românéscă.

Lămuritŭ se vede lucrulŭ acesta din împrejurarea, că la calviniĭ din Ardélŭ lungŭ timpŭ venindŭ scaunulŭ superintendențialŭ în vacanță, notariulŭ generalŭ fără nicĭ o alegere urma în scaunulŭ superintendențialŭ. [4])

O atare dispusețiune n'a pututŭ urma decâtŭ în urma relațiuniĭ, în carea se afla notariulŭ generalŭ față cu superintendentele, care sta în aceea, că după oâciulŭ şi persóna superintendentelui, oficiulŭ şi persóna maĭ însemnată în biserica calvină era oficiulŭ şi persóna notariuluĭ generalŭ. Maĭ departe notariulŭ generalŭ calvinescŭ ca şi celŭ românescŭ era şi o specie de vicariŭ alŭ superiutendenteluĭ, care îlŭ suplinia, cândŭ era absentŭ saŭ împiedecatŭ. Ba de cândŭ s'a cassatŭ dispositiea veche, ca notariulŭ generalŭ să urmeze în scaunulŭ superintendențialŭ fără nicĭ o alegere nóuă la casŭ de vacanță a scaunuluĭ superintendențialŭ, şi

---

[1]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 109.
[2]) Veḑi urmele istorice punctulŭ 8 şi 9.
[3]) Veḑi urmele istorice punctulŭ 6.
[4]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românescĭ« pag. 97.
[5]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 269
[6]) Nilles »Symbolae« t. I. pag. 272.
[7]) Totŭ acolo pag. 394.
[8]) Aşa numiții protonotarĭ apostolicĭ, ca de pildă Ştefanŭ Popŭ Timandi dela Iucŭ şi Nicolaŭ Popŭ dela Bia în sinodulŭ dela 1738 (»Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. II pag. 94 şi Autobiografia episcopuluĭ Bobŭ în »Acte şi Fragmate« de T. Ciparĭŭ pag. 21) aŭ fostŭ numaĭ bărbați, carĭ primirŭ distincțiunea acésta dela S. Scaunŭ Apostolicŭ alŭ Romeĭ, ca astădi de pildă prelații şi camerariĭ papalĭ.
[9]) Analele Capitululuĭ din Blaşŭ în manuscriptŭ pag. 37.

[1]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. I. pag. 132.
[2]) Dr. Kelosvári Sándor »Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyházjóga« Cluş 1877 pag. 347 şi Dosa Elek »Az erdélyhoni ev. reformatusok egyházijógtana«. Pesta 1863. pag. 156.
[3]) Cf. Dr. Kolosvári Sándor op. cit. pag. 344.
[4]) Veḑi maĭ susŭ pag. 366.

de când s'a introdus disposiţiea nóuă, ca pre superintendentele să-lu alégă conventulu districtualu transilvanu, [5]) de atunci din timpulu intercalariu până la alegerea altui superintendente notariulu generalu, ca unu feliu de vicariu superintendenţialu împlinesce tóte agendele superintendentelui. [6])

Identitatea atribuţiuniloru acestora ale notariului generalu calvinescu şi românescu din Ardélu, cari nu-şi ău temeiulu în însaşi noţiunea notariului, o recunósce şi istoriculu Samuilu Clain, când susţine, că atribuţiunile aceste în biserica românéscă furu introduse pre timpulu principiloru calvinesci. Căci étă cum se esprimă Samuilu Clain despre identitatea acésta vorbindu de sfinţirea cetăţii Alba-Iulia în 1715:

„Atunci s'ău adunatu mai mulţi de o sută de preoţi (românesci uniţi), cari toţi în odăşdiile preoţesci dela biserica din Maieri ău mersu în cetate la litie, acolo în biserica cea mare, care mai înainte o ţinea calviniї, la altariulu celu mare ău slugitu liturgie Petru Popa din Daia, Protopopulu Daiei şi Notariulu săboruluї mare, că atunci după norma cea ţinută sub principii calvinesci Notariulu săboruluї mare era celu mai întâiu după Vlădiculu şi ca unu vicariu mare. [1])

Samuilu Clain s'a mulţămitu cu aceea, că a constatatu, că atribuţiunile aceste ale notariului săboruluї mare furu introduse în perioda calvină a bisericiї românescї. Dacă însе Clain ar fi scrutatu numaї câtu de puţinu şi instituţiunile bisericiї calvinescї din Ardélu de pre acele timpurї, tare uşoru ar fi aflatu, că *„norma ţinută sub principii calvinesci“* cu privire la atribuţiunile notariuluї săboruluї mare este curatu norma cea calvinéscă, de unde fără nicї unu scrupulu ar fi pututu deduce, că instituţiunea notariuluї săboruluї mare în biserica românéscă din Ardélu în forma, ce o cunóscemu nu este alta decâtu instituţiunea notariuluї generalu calvinescu.

Pre lângă identitatea numiriї latine şi a atribuţiuniloru nelegate de noţiunea unuї notariu, între notariulu calvinescu şi românescu alu bisericiї din Ardélu maї este deplină asemenare şi în privinţa moduluї constituiriї loru în oficiu.

Notariulu calvinescu adecă se constituiea prin alegere din partea sinoduluї generalu, cum se vede între altele evidentu din împrejurarea aceea, că de pre la începutulu secululuї alu 18-lea elu era succesorulu nemijlocitu alu superintendenteluї, pre care însе îlu alegea sinodulu generalu. Pre notariulu generalu românescu însе încă-lu alegea săboruluu mare, cum amu vĕdutu maї susu.

Tóte împrejurările aceste suntu după părerea nóstră de ajunsu, ca óreşi cum să ne impună deducţiunea, că instituţiunea *notariuluї saboruluї mare* din biserica românéscă din Ardélu este instituţiunea calvină a *notariuluї generalu* calvinescu introdusă sub presiunea calvină în biserica românéscă.

În convingerea acésta ne vomu întări şi maї tare, după ce vomu vedé acum numaї decâtu, că o instituţiune asemene notariuluї săboruluї mare din biserica românéscă din Ardélu nu ne arată nicăiriї nicї dreptulu, nicї praesa bisericiї rĕsărituluї.

(Va urma.)

[5]) Vedţi maї susu pag. 366 şi 367.
[6]) Kolosvári Sándor op. cit. pag. 344.
[1]) Samuilu Clain Ms. »De ecclesia valachico Transilvaniae«. Partea 8 § 9 la Şincai »Cronica Remânilorŭ« anulu 1715.

Mărgeaua Gialmareї.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

O urmă.

Toţi durmiaŭ, când Norvegianul nostru se sculase din somn şi se gătise de plecare. Ajuns în curte întâlnesce pe un servitor înarmat, care da raltă prin curte, căci Jocerau şi acum îşi îngrija bine casa de téma unuї atac neaşteptat. Sven, dornic de a sci esact tot, ce se întîmplase, şi de a-şi puté face o icónă fidelă despre atacul Beduinilor, se puse de vorbă cu servitoriul.

După ce ascultase povestirea servitoriului, începu a inspecţiona: locul, unde stătură Beduiniї la pândă, zidul, pe unde săriseră; apoї urmări urmele cailor începând din fundul curţiї şi până la locul, unde se perdeaŭ în nĕsipul nemărginit al pustieї. Cu un cuvînt Sven cerceta şi visita tóte, întocmaї ca un jude de instrucţie, adunându-şi materialul de lipsă de pretutindenea.

Într'aceea se sculase şi Jocerau şi cu el tótă casa. Sven cât ce-l vĕdu, ceru un conducĕtor până la locul, unde fusese lagĕrul Beduinilor.

Se înţelege, că Jocerau împlini însu-şi acéstă cerere. Însoţit de Jocerau şi de Eugen călări îndată după dejun spre locul, unde tăbărîseră odată Beduiniї. Aci petrecură dóuĕ óre întregi cercetând, da de cumva vor da de un semn, care să le indice cât de cât locul, unde petrec eї acum. Căci preste tot eї nu sciaŭ decât fórte puţin despre Beduinї. Sciaŭ numele şeîculuї, şi că Hakimul numise pe Omar stăpânul alor o mie de triburi, dar atributul acesta era maї mult o iperbolă.

După multă căutare de abia aflară câteva funiї de pĕr de cămilă şi câteva sdrenţe de postav, altceva nimic.

Acum sórele se ridicase pe ceriu, căldura crescea tot maї mult, şi dacă prietiniї nostri doriaŭ, să afle ceva, trebuiaŭ să grăbéscă spre satul Cabililor, situat în depărtare de o jumĕtate de óră. Ajunşi acolo aŭ fost întîmpinaţi de o mulţime de câinї, carї îl lătrară într'un mod îngrozitor. Maї târdiu se arĕtară şi câţiva Cabilї. Şi fiindcă Jocerau scia esact numele persónelor, cu carї voiaŭ să vorbéscă, le-a fost fórte uşor, să-i şi afle. Însе şi aci aŭ dat preste un nĕcaz: Sven nu scia adecă jargonul, ce se vorbia pe aci, şi aşa nu putea să se înţelégă cu Cabiliї decât numaї prin tălmaciu. Dar la început Jocerau nicї nu avea, ce să-i spună. Cabiliї nu încetaŭ a aduce laude mărgeleї Gialmareї şi a esprima dorinţa de a pune mâna pe răpitoriї miserabilї.

Altceva nu sciaŭ spune despre Beduinї, decât că uniї din eї umblaseră prin douar după bucate, şi că de asemenea şi uniї Cabilї aŭ fost în lagĕrul lor ducând cele cumpĕrate.

Auzând acestea Sven dori, să verbéscă cu Cabilii, carї aŭ fost în lagĕr. Nicї dela aceştia nu audi multe. Înţelese de abia atâta, că bĕtrânul marabut, — un fel de sihastru, — care trăesce nu departe de aci într'o peşteră şi e considerat de sfînt, s'a arĕtat adese în lagĕr. (Va urma.)

Editor şi redactor rĕspunzĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 3546—1895. (26) 1—3

I. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la 8 stipendiї din *Fundaţiunea fericitului Romontiai* şi anume: *2 de câte 315* fl., unul usuat de Tit Liviu Tilea, care şi-a terminat cursul de medicină, şi altul de medicinistul Nerva Moldovan, care din cause independente de acest consistoriu nu-l póte folosi, *maї de parte dóuĕ stipendiї de câte 84 fl.* v. a., unul usuat de medicinistul Vasile Maior, care nu a presentat legitimare suficientă, şi altul de Corneliu Bardoşi, care a absolvat cursul academieї comerciale; *la un stipendiu de 100 fl.*, usuat de iuristul Semproniu Muntean, care din cause independente de acest consistoriu nu-l maї póte folosi; *la dóuĕ stipendiї de câte 63 fl.* usuate de gimnasiştiї absoluţi Vilhelm Şorban şi Aureliu Rusu; şi *la un stipendiu de 60 fl.* v. a., usuat de gimnasistul Iuliu Codarcea, care din causa morbuluї şi-a întrerupt studiile.

La aceste stipendiї pot concurge:

a) numaї tinerї studenţi miserї, carї sunt născuţi în Transilvania şi sunt de naţionalitate românї;

b) carї pe lângă purtare bună aŭ din studiї *calculi de eminenţă;*

c) dintre concurenţi vor avé preferinţă în înţelesul testamentuluї, caeteris paribus, ceї de origine nobiliї şi consângenї cu piul fundator; prerogativa de nobil este de a se dovedi cu atestat dela competenta jurisdicţiune comitatensă; éră consângenitatea cu piul fundator este de a se dovedi cu atestat, care să cuprindă tabela genealogică compusă de cătră respectivul oficiu parochial;

d) dela concurenţi se poftesce, să alăture *la cererile concursuali testimoniu scolastic în copie autentică, ér nu în original,* carte de botez, testimoniu medical, atestat de paupertate, care să fie subscris de antistia comunală politică şi de parochul concernent şi întărit cu sigilul parochial;

e) concurenţii să numéscă expres institutul, la care şi unde vor să continue studiile academice orî gimnasiale pe anul scolastic 1895/6.

Cererile concursuale, carî nu vor fi adjustate în modul indigitat, orî nu se vor aşterne la Consistoriul subsemnat până la terminul prefipt nu se vor lua în consideraţiune.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

II. Escriere de concurs.

Pentru *dóuĕ stipendiї* de câte 60 fl. v. a. *din Fundaţiunea fericitului episcop Ioan Bob,* unul folosit de medicinistul Valeriu Muste, care din cause independente de acest Consistoriu nu-l maї póte usua, şi altul de cadetul Alesandru Nemeş, care nu şi-a legitimat progresul, — se escrie concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

Doritoriї de a obţiné aceste stipendiї aŭ de a-şi instrui cererile conform condiţiunilor desfăşurate maї sus în escrierea de concurs pentru stipendiile romanţiane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

III. Escriere de concurs.

Pentru *dóuĕ stipendiĭ* de câte 70 fl. v. a. *din Fundaţiunea fericitului Ioan Gavrilă Vajda de Soósmező şi a soţiei sale Elisabeta născută Fuleovici*, unul folosit de Corneliŭ Horşa, technic, care nu şi-a legitimat progresul, şi altul de cadetul Simeon Precup, carele asemenea nu s'a legitimat despre progresul sĕŭ, — se escrie concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

Doritorii de a obţiné acest stipendiŭ *trebue să scie perfect românesce* şi să-şi instruéscă cererile conform condiţiunilor desfăşurate mai sus în escrierea de concurs pentru stipendiile romanţiane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

IV. Escriere de concurs.

Pentru *un stipendiŭ* de 60 fl. *din fundaţiunea fericitului Petru Maior*, folosit de gimnasistul absolut Valeriŭ Maior, — se escrie prin acésta concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

Doritorii de a obţiné acest stipendiŭ aŭ de a-şi instrui cererile conform condiţiunilor desfăşurate mai sus în escrierea de concur pentru stipendiile romanţiane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

V. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. 1895 se escrie concurs la *un stipendiŭ de 120 fl. din fundaţiunea Kleiniană*, folosit de gimnasistul absolut Victor Macaveiŭ.

Doritorii de a obţiné acest stipendiŭ aŭ de a-şi instrui cererile conform condiţiunilor indigitate mai sus în escrierea de concurs pentru stipendiile romonţiane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

VI. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la 7 stipendiĭ din *fundaţiunea fericitului Archiepiscop şi Mitropolit Alesandru Şterca Şuluţ*, şi anume: dóuĕ stipendiĭ de câte 400 fl. v. a., folosit unul de candidatul de profesor Valeriŭ Suciŭ, şi altul de medicinistul Octavian Florea, care nu şi-a legitimat progresul în studiĭ; *un stipendiŭ de 300 fl.* folosit de candidatul de profesor Dr. Elia Daian; *dóuĕ stipendiĭ* de câte 100 fl. folosite de cadeţiĭ absoliţi Sever Trifan şi Iacob Brĕndușan, şi *dóuĕ stipendiĭ* de câte 60 fl. folosite de gimnasistul Emanoil Bran, care nu şi-a legitimat progresul, şi altul de Clemente Boeriŭ absolut de şcóla comercială.

Ceĭ ce doresc a obţiné vre unul din stipendiile de mai sus aŭ să întrunéscă următórele condiţiuni:

a) că sunt români gr. cat. miseri născuţi în Transilvania;

b) că pe lângă purtarea morală bună aŭ din studiĭ calculi de eminenţă;

c) dintre concurenţi vor avé preferinţă, carĭ vor puté dovedi, că sunt consângeni cu piul fundator;

d) concurenţiĭ să alăture la cererile sale: *testimoniŭ scolastic în copie autentică şi nu în original*, atestat de consângenitate, dacă sunt consângeni cu fundatorul, care atestat trebue să cuprindă tabela genealogică compusă de către respectivul oficiŭ parochial. După aceea carte de botez, testimoniŭ medical, şi să *numéscă expres institutul*, la care şi unde vor să continue studiile academice orĭ gimnasiale pe anul scol. 1895/6.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

VII. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la *dóuĕ stipendiĭ* din fundaţiunea fericitului canonic lector *Constantin Alutan*, şi anume: *unul de 60 fl.* folosit de gimnasistul Alesandru Cheresteş, care nu a dovedit progres mulţămitor, şi altul de gimnasistul Iuliŭ Murĕşan, care nu şi-a legitimat progresul.

Doritorii de a obţiné aceste stipendiĭ aŭ de a-şi instrui cererile concursuale conform condiţiunilor indigitate în escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

VIII. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre 1895 se escrie concurs *la un stipendiŭ de 40 fl.* din fundaţiunea fericitului profesor normal Partenie Moldovan.

Ceĭ ce doresc a obţiné acest stipendiŭ, aŭ de a-şi instrui cererile conform condiţiunilor indigitate în escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

IX. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la *un stipendiŭ de 120 fl. din fundaţiunea fericitului preposit capitular Constantin Papfalvi*, folosit de Aurel Pop, care a terminat cursul preparandial.

La acest stipendiŭ vor avé întâietate consângeniĭ piului fundator şi între aceştia praeferenter ceĭ născuţi în Popfalău.

Cererile instruite după norma indigitată la escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane aŭ să se aştérnă până la terminul prefipt la subsemnatul Consistoriŭ.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

X. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la următórele stipendiĭ *din fundaţiunea fericitului Archiepiscop şi Mitropolit Dr. Ioan Vancea, numită „Cassa archidiecesană"*.

1. *La un stipendiŭ de 150 fl.* destinat pentru şcolari gimnasiştĭ, însă cu obligamentul, că cel ce va obţiné stipendiul, este dator a întra în Seminariul tinerimiĭ române gr. cat. din Blaş.

2. La un stipendiŭ de 300 fl. pentru studenţi dela universitate orĭ institut politechnic.

3. La 3 stipendiĭ de câte 60 fl. şi unul de 40 fl. pentru elevi preparandiali în Blaş orĭ la altă preparandie română greco-catolică.

4. La un stipendiŭ de 100 fl. şi altul de 120 fl. v. a. pentru fetiţe, carĭ frecuentéză şcóla gr. cat. din Blaş, orĭ altă şcólă de fetiţe greco-catolică, romano-catolică, orĭ şcólă civilă română.

La aceste stipendiĭ pot concurge numai români gr. cat. din Archidiecesă. Preferinţă aŭ consângeniĭ şi afiniĭ fundatorului, chiar şi când nu ar fi din Archidiecesă.

Cererile concursuale sunt a se instruí după norma indigitată mai sus în escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

XI. Escriere de concurs.

La un stipendiŭ de 40 fl. v. a. din *fundaţiunea fericitului Ioan Pop Bota* se escrie prin acésta concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

La acest stipendiŭ pot concurge numai români gr. cat., carĭ frecuentéză vre un gimnasiŭ orĭ şcólă reală. Preferinţă aŭ ceĭ născuţi în Şard şi între aceştia consângenii fundatorului. Concurenţiĭ trebue să dovedéscă cunoscinţa limbeĭ române prin o temă lucrată de dînşiĭ pe cel puţin o cólă de hârtie înaintea unuĭ profesor de gimnasiŭ român, care trebue să adeveréscă acésta.

Cererile să se instruéscă după norma indigitată la escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

Iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŏŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările. prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum

cu deosĕbită stimă

Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

Carolŭ Müller,

auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 28—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia oră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Uniriĭ» în Blaş.

Anul V. | Blaş 31 August 1895. | Numĕrul 35.

După adunarea Asociaţiuniĭ.

Între serbărĭ mărețe şi cu participarea unuĭ numĕros public din lamura societăţiĭ nóstre românescĭ s'a ţinut adunarea generală din acest an a Asociaţiuniĭ transilvane.

Cu mândrie trebue să spunem, că dela constituirea Asociaţiuniĭ şi până acum nu s'a maĭ ţinut o adunare maĭ imposantă şi maĭ însemnată decât cum a fost adunarea acésta.

La nicĭ o adunare nu aŭ fost aşa de bine representate despărţĕmintele deosebite ca la adunarea acésta, şi la nicĭ o adunare nu aŭ participat cu atâta interes toţĭ ceĭ adunaţĭ, ca érăşĭ la adunarea acésta.

Însemnătatea adunăriĭ din est an aŭ dat-o şi discuţiunile referitóre la modificarea statutelor. Era evident, că statutele cele vechĭ nu maĭ corĕspundeaŭ scopuluĭ, şi că o modificare era recerută prin interesul Asociaţiuniĭ şi prin principiile moderne de asociare.

Adunarea s'a achitat cu demnitate de datorinţa acésta. Modificările din statute, făcute tóte cu perfect acord, sunt pe deplin corĕspunzĕtóre.

Ca să retăcem alte modificărĭ, vom aminti la acest loc numaĭ, că prin nóuĕle dispositiĭ statutare Asociaţiunea se estinde preste teritoriul întreg al coróneĭ Sfîntuluĭ Ştefan.

Nu e vorbă, starea de drept public creată de când cu întroducerea constituţieĭ actuale, nicĭ până acum n'a oprit întrarea în Asociaţiune a tuturor Românilor din patria nóstră, pe cum n'a putut să opréscă adunarea nóstră, ca să priméscă cu cea maĭ viuă plăcere invitarea Lugoşenilor de a ţiné proxima adunare generală la Lugoş. Cu tóte aceste statutul era statut, şi dacă era ca statutul să fie observat după literă, atunci Româniĭ din Ungaria proprie n'ar fi putut şi n'ar puté să fie membri.

Prin noul statut s'a provĕdut întrarea ţuturor Românilor de pe teritoriul Coróneĭ ungare în sinul Asociaţiuniĭ. Şi prin asta deoparte s'a pus basă la un avînt noŭ şi puternic în viaţa Asociaţiuniĭ, de altă parte s'a terminat şi cestiunea mult agitată între fraţiĭ nostrĭ bănăţenĭ privitóre la înfiinţarea uneĭ Asociaţiuni culturale deosebite de Asociaţiunea nóstră. În urmă prin modificarea acésta s'a potenţat mult însemnătatea Asociaţiuniĭ. De aci încolo Asociaţiunea, care fără deosebire de confesiune cuprinde în sinul eĭ pe toţĭ Româniĭ din patrie, a devenit un factor principal de cultură şi progres, un factor, de care va trebui să ţină cont amic şi vrăşmaş.

Étă dar, că singur modificarea acésta a statutelor încă e de ajuns, ca să facă epocală adunarea din ăst an a Asociaţiuniĭ.

Dar nu de maĭ puţin interes sunt şi dispositiile acele din statutele cele nóuĕ, carĭ privesc organisarea şi cercul de activitate a despărţĕmintelor.

E sciut, că în statutele vechĭ dispositiĭ detaiate cu privire la despărţĕminte şi la funcţionarea lor nu eraŭ. De aicĭ vine apoĭ, că în multe părţĭ organele politice nu concedeaŭ despărţĕmintelor, ca să-şĭ pótă ţiné neîmpedecate adunările lor anuale; maĭ mult, de aicĭ vinia, că în unele părţĭ nicĭ nu se puteaŭ constitui despărţĕmintele, sub cuvînt că nu aŭ basă în statutele probate de guvern, ci numaĭ într'un regulament pregătit de adunarea însă-şĭ.

De altă parte bine este sciut, ce însemnătate estraordinară aŭ despărţĕmintele pentru viaţa întrégă a Asociaţiuniĭ. E lămurit, că o activitate rodnică a Asociaţiuniĭ nicĭ nu se póte închipui, dacă nu este în despărţĕminte o viaţă vigorósă şi plină de febrilă activitate. Era decĭ netrecută lipsă, ca să se reguleze starea de drept a despărţĕmintelor şi prin asta să se facă posibilă o lucrare neturburată a acelora.

Étă dar o altă decisiune adusă la adunare, prin ce acéstă adunare va rĕmâné memorabilă în viaţa Asociaţiuniĭ.

În sfârşit însemnătatea adunăriĭ din ăst an o dă şi interesul deosebit, ce l-a dovedit generaţia tinĕră. Era într'adevĕr dureros spectacolul, să veţĭ cum tinerĭĭ nostri, carĭ totdeuna sunt gata a se pune în serviţiul orĭ căreĭ cause bune, staŭ departe de Asociaţiune, care ne-a rĕmas aşa dicĕnd unicul loc de întîlnire şi de armonică lucrare. La adunarea din ăst an un curent noŭ s'a ivit. Am constatat adecă presenţa uneĭ

Feuilleton.

Mănăstirea de Argeş.

Baladă de V. Alesandri.
Musica de Ĭ. Murĕşan.

I.

În vĕdul Carpaţilor, carĭ despart pe fraţĭ de fraţĭ, se desfăşură drama baladeĭ, carea bardul dela Mirescĭ a împrumutat-o din gura poporuluĭ şi a fixat-o păstrându-ĭ forma poporală. Pe Negru Vodă şi pe ceĭ din alaiul luĭ îĭ mişcă la voe bună priveliştea munţilor uriaşĭ îmbrăcaţĭ în haĭnă verde. Adiarea vîntuleţuluĭ, care vine din codriĭ Carpaţilor, încă-ĭ dispune vesel aşa, că eĭ purced cu paşĭ voioşĭ pe Argeş în jos. Voióşă e decĭ şi musica, fuse ea totuşĭ pare că nu cutézĕ, să turbure liniştea văiĭ Argeşuluĭ.

Dar mişcaţĭ eraŭ eĭ cu toţiĭ şi de altceva: eĭ cércă un loc potrivit, în care să zidéscă o mănăstire. Negru Vodă vre, să-şĭ împlinéscă o juruinţă, şi juruinţele sunt sfinte, şi de aceea poesia şi musica îşĭ schimbă de odată ritmul: veselia, cu care merg eĭ pe Argeş în jos, pe un mal frumos, se face de odată solemnă, căcĭ juruinţa luĭ Vodă are în vedere mărirea luĭ Dumneḑeŭ şi pomenirea morţilor.

Gândurile lor înălţate la ceriŭ le întorc spre pămînt sunete idilice, carĭ se potrivesc fórte bine în taĭnica tăcere, ce domnesce în valea Argeşuluĭ. Se aude adecă un fluer de păstoriŭ. Ciobanul acesta e chiar binevenit. Negru Vodă se apropie de el, rugătoriŭ, pe cum numaĭ póte să o facă un principe faţă cu un om aşa de rînd. Condescendinţa asta o esprimă şi musica asemĕnându-se la început musiciĭ poporale. Dar maĭ apoĭ totuşĭ vĕdesce, că grăitoriul este un principe.

Ciobanul rĕspunde cu naivitate deschisă, pe cum se obicĭnuesc a grăi Românaşiĭ cu orĭ cine se apropie de eĭ cu inimă deschisă. Eĭ spune, că a vĕḑut zidul acela, despre care îl întrĕbă Vodă. Liniştit începe, să-ĭ împărtăşéscă acest lucru. Dar îndată îşĭ aduce aminte, că a trecut pe acolo şi în timp de nópte. Cu gróză spune, cum cânĭĭ luĭ îl părăsiaŭ şi se repeḑiaŭ asupra ruinelor lătrând şi urlând.

Corul esprimă acum bucuria şi graba, cu care pornesce Vodă cu alaiul sĕŭ în direcţia, în care ĭ-a spus ciobanul, să mérgă, dacă vre, să dea de zid.

De odată se vĕḑ cu toţiĭ în faţa ruinelor şi se opresc. Negru Vodă esprimă acum cu maiestate solemnă hotărîrea, că aci va să-şĭ împlinéscă juruinţa de a ridica mănăstire. Se îndréptă apoĭ cătră ceĭ dece zidarĭ, în fruntea cărora e Manole, şi într'un ton, care esprimă dorinţa luĭ de a vedé cât maĭ în grabă mănăstirea terminată, le poruncesce, să se apuce de lucru şi să-ĭ sfârşéscă repede, şi el îĭ va remunera cu avere şi cu onóre. Fără ca să înceteze a esprima dorinţa de a vedé mănăstirea terminată, tonul cuvintelor luĭ se face apoĭ amenințătoriŭ. De nu le va succede, atunci vaĭ de eĭ: el, autocratul rĕsăritean, îĭ va zidi chiar în temeliile mănăstiriĭ sale.

Nicĭ nu-şĭ termină Vodă vorba, şi între corul. Pare că veḑĭ cu ochiĭ, cum alérgă zidariĭ unul într'o parte, altul într'alta, cum împlântă pociumpi, cum întind sforile şi sapă locul temeliilor, cum ridică şi aşeḑă petri. Eĭ nu se gândesc la amenințarea luĭ Negru Vodă, ci vĕḑ înaintea ochilor sĕĭ avere şi onóre, şi acestea îĭ fac sprinteni la lucru. Eĭ cércă ḑi după ḑi înzădar: încremeniţĭ vĕḑ, că partea lor nu va fi avere şi boerie, ci amenințarea luĭ Vodă, căcĭ tot, ce lucraŭ ḑiua, nóptea se surpa. Între sunete duióse esprimă.

pleiade întregĭ de tineri, carĭ aŭ venit cu decisiunea firmă, să-şĭ pună puterile lor în serviţiul Asociaţiunii.

Faptul acesta nu se póte apreţia de ajuns. Noĭ cu firmitate credem, că dacă ţinerimea va persevera în nobilul eĭ propus şi va stărui din ce în ce la desvoltarea ulterióră a curentuluĭ pornit, în scurt vom puté să înregistrăm în analele Asociaţiunii fapte, carĭ pe toţĭ ne vor umplé de cea maĭ viuă bucurie şi îndestulire.

În fine însemnată va rĕmâné adunarea din ăst an şi pentru concertul, ce s'a aranjat cu acest prilej.

E sciut, că musica este caracteristicul cel maĭ acomodat al unuĭ popor, şi că despre gradul de desvoltare a musiciĭ la un popor se póte face deducţie şi privitor la gradul de cultură generală a respectivuluĭ popor.

Din acest principiŭ judecând concertul din 27 August, trebue să ţicem, că a marcat un stadiŭ al culturiĭ nóstre naţionale. Şi când se va scrie istoria culturală a némuluĭ românesc, lângă datul înfiinţăriĭ şcólelor din Blaş va sta şi datul *27 August 1895*, când s'a esecutat cu puterĭ naţionale prima operă românéscă, „Mănăstirea de Argeş“ compusă şi orchestrată de Iacob Murĕşan.

Reasumând decĭ tóte, repeţim cu mândrie, că plină de emoţiune este inima nóstră pentru cele ce s'au petrecut în Blaş cu ocasiunea adunăriĭ generale a Asociaţiunii.

Ceĭ ce aŭ fost la acéstă adunare, vor fi trebuit să părăséscă Blaşul cu acea impresiune, că Blaşul a rĕmas şi până în ţiua de aţĭ, ceea ce a fost totdeuna: centrul şi isvorul adevĕrateĭ culturĭ naţionale române.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Ţiarele din Budapesta aduc scirea, că primatele deja a espedat la începutul acesteĭ septĕmânĭ convocătórele la conferinţa episcopéscă, care se ţine astăţĭ în palatul primaţial din Budapesta. Obiectul conferinţeĭ îl va forma cestiunea, că din incidentul întrăriĭ în vigóre a reformelor bisericescĭ cum să se dea pastorala către cler şi popor. Dacă se va da pastorală colectivă, fiecare punct al eĭ va fi discutat cu de-amĕnuntul; dacă se va decide, că fiecare episcop să publice pastorală deosebită pentru diecesa sa, atunci numaĭ materia, ce formézĕ partea esenţială a pastoraleĭ, se va discuta cu de-amĕnuntul în conferinţa convocată.

Roma.

Sfinţia Sa Leo XIII primind în audienţă în septĕmâna trecută pe maĭ mulţĭ ţiarişti catolicĭ din Italia superióră şĭ-a esprimat bucuria asupra redeşteptăriĭ consciinţeĭ catolice. E drept, că până acum s'aŭ dobîndit succese numaĭ în municipiĭ, dară prin acésta încă se fac patrieĭ marĭ serviţiĭ aclimatisându-se un spirit maĭ sănĕtos. Veni-va timpul, când şi pe airia se vor produce frupte salutare prin propaganda catolică. Relativ la serbările aranjate de guvern pe 20 Sept. a ţis Papa, că Vaticanul va observa o atitudine reservată şi nu va admite nicĭ peregrinaje la Roma. Din purtarea precaută şi conciliantă a Vaticanuluĭ pe nedreptul deduc ţiarele liberale, că Papa s'ar împăca cu stările de aţĭ din Italia.

Germania.

Al XLII-lea congres catolic s'a deschis la 26 a c. în München fiind de faţă maĭ mulţĭ episcopĭ, magnaţĭ, deputaţĭ, publicişti şi preste tot lamura inteligenţeĭ catolice din Germania. Numĕrul celor sosiţĭ în München trece preste 3000 de persóne. Şedinţele congresuluĭ sunt parte publice parte închise.

În prima şedinţă publică preşedintele Müller a declarat, că scopul congresuluĭ nu este de a ataca, ci de a păşi pentru a respinge atacurile şi de a lupta pentru deplina libertate a bisericiĭ, a Papeĭ şi a ordurilor religióse. „Noĭ nu provocăm pe nime, dară nicĭ nu ne temem de nime.“ Dr. Porsch (deputat) pretinde libertate pentru tóte confesiunile nu spre a provoca lupta interconfesională, ci spre a lupta în contra necredinţeĭ. Asemenea şi celalalţĭ oratorĭ aŭ tractat cestiunĭ actuale în disertaţiunile ţinute în şedinţele următóre. Presa catolică saltă de bucurie vĕdĕnd succesul, la care s'a ajuns în Germania prin congrese, éră cele liberale fără voe trebue să constate, că congresele aŭ dat un avînt surprinţĕtoriŭ vieţiĭ catolice pe tóte terenele.

Revistă politică.

Franţa.

„Figaro“ face descoperirĭ de tot sensaţionale în afacerea acţiilor căiĭ ferate de sud. Sumele defraudate sunt fórte considerabile, éră între persónele compromise se numĕră unele, carĭ aŭ ocupat şi ocupă încă funcţiunĭ fórte înalte. Scandalul, ce se va desvolta, va fi a dóua „Panama“. Nu e mirare. Unde se lucră prin legĭ la sufocarea religiosităţiĭ, acolo înfloresc scandalele.

Generalul Munier a publicat în „Figaro“ o epistolă, prin care insultă corpul ofiţeresc german afirmând, că ofiţerii din Alsaţia-Lotaringia despóie poporul, şi bandele de hoţĭ îşĭ primesc inviaţiunile dela comanda supremă militară. Epistola acésta póte va avé ca urmare schimbarea de note diplomatice între Franţa şi Germania.

---

apoĭ corul durerea zidarilor, când Negru Vodă îĭ ameninţă din noŭ, că de nu vor isprăvi lucrul, el îĭ va zidi de viĭ în temeliile mănăstiriĭ. Fórte bine face dl Murĕşan, că aci foloseşce sunete duióse. Tonul aspru ameninţătoriŭ ar fi fost adecă o repetire prisositóre. Amenințarea luĭ Vodă nicĭ nu e cuprinsă aci în cuvîntare directă. Momentul cel noŭ, care se înalţă aci la suprafaţă, este spaima şi durerea zidarilor produsă de amenințarea luĭ Vodă.

Naratorul şi spune apoĭ, cum zidariĭ maĭ fac încă o încercare zădarnică. Numaĭ Manole nu va să maĭ lucre, ci desnădĕjduit merge la o parte şi se culcă.

Aci mi-se pare, că dl Murĕşan a trezit pe Manole mult prea repede. Somnul, visul şi trezirea luĭ Manole dluĭ nu o depinge în sunetele orchestreĭ. Şi totuşĭ cât de măiestru este dluĭ şi în picturĭ de felul acesta, o dovedesce la începutul ouvertureĭ din partea a dóua.

Manole se trezesce şi cu glas stentoric adună pe ceĭalalţĭ zidarĭ în jur de sine, pentru ca să le povestéscă, ce a visat. Cu avîntare lirică le istorisesce, ce i-a spus visul. Forţa sunetelor cresce apoĭ tot maĭ tare, după ce Manole începe, să-ĭ provóce la jurămînt, să păstreze taĭna, şi „orĭ ce soţióră, orĭ ce soriórá mânĭ în zorĭ de ţi întâiŭ s'a ivi“, să o jertféscă zidindu-o de viĭ în zidul mănăstiriĭ.

Corul zidarilor ascultă de provocarea luĭ şi jóră cu hotărîre, că aşa vor face.

II.

Pare că zidariĭ nu şi-aŭ ţinut jurămîntul. Manea trezindu-se diminéţă şi cuprins de un presimţ grăbesce sus pe schele şi de acolo caută de-a lungul drumuluĭ cu nerăbdare crescêndă.

Naratorul spune, că presimţul nu l-a înşelat pe Manea. În sunete pline de durere spune, că se apropia Ana, soţia luĭ Manea, „flórea câmpuluĭ“. Cu inima sfâşiată de durere se aruncă Manea în genunchĭ şi se rógă.

Pare că vedĭ pe Manea cu mânile înălţate către ceriŭ şi rugându-se, ca şiróie de apă să oprésca pe Ana. Compoziţia aci a fost grea: a avut să esprime începutul desperăriĭ luĭ Manea. Dar pe lângă tótă greutatea acésta compoziţia a succes destul de bine.

Corul spune, cum Dumneţeŭ a ascultat ruga luĭ Manea. Sunete line şi lungĭ spun, cum se adună noriĭ. Se aud deja şi tunete depărtate. Sunetele cresc, când se descarcă o „ploe spumegată“. Înse zădarnică a fost ploea: Ana „tot vinia şi s'apropia“. Manole éră se aruncă în genunchĭ. Întru început sunete line par a spune, că el e resignat; dar curênd se întăresc sunetele, se trezesce într'însul iubirea desperată.

Acum éră daŭ de un defect de concipiare. Urmézĕ adecă ruga a dóua a luĭ Manole. Într'însa textul vĕdesce o desperare potenţată: ruga luĭ Manea dă năvală îndoit de puternică asupra ceriuluĭ şi cere o stavilă încă şi maĭ mare în calea Aneĭ. Desperarea potenţată ar fi trebuit să se esprime şi în musică. Şi acésta cu atât maĭ vîrtos, pentru că îndată în corul următoriŭ Wagnerul nostru, fidel textului baladeĭ, descarcă o vijelie, cât ţi-se pare că vedĭ, cum „paltinĭ că 'ndoia, bradĭ că despoia, munţiĭ rĕsturna“. Preste tot de aci şi până la sfârşitul părţiĭ a dóua compoziţia ţĭ silesce fantasia, ca ea să-ţi zugrăvéscă scenele cu colorĭ dramatice fórte viĭ, cât ţi-se pare, că ele se petrec chiar acum.

Vijelia aceea încă e zădarnică: Ana nu numaĭ că nu se opresce în drum, ci-şĭ grăbesce paşiĭ. Asta o esprimă corul continuând tot în acela-şĭ tempo repede, în care a depins şi vijelia.

Naratorul espune veselia zidarilor şi istorisesce apoĭ, cum Manea, credincios jurămîntuluĭ sĕŭ, aşédă pe Ana pe zid între manifestări de dragoste.

Manole îmbunézĕ şi liniştesce pe Ana asigurându-o, că totul e numaĭ o glumă. Prin sunetele melodieĭ străbate durerea luĭ Manea, şi el în zădar se silesce, să o ascundă.

Corul spune apoĭ între sunete uşóre, cum Ana se încredea vorbelor luĭ Manea, ér apoĭ în sunete apĕsate durerea, de care era cuprinsă inima luĭ Manea, pe când se apuca de împlinirea visuluĭ sĕŭ. Melodia se înalţă alăturea cu zidul, până ce în sfârşit se desface în acorduri de durere.

Ana se rógă de Manea, să înceteze.

Adunarea generală

a Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român.

Preparări. Micul şi istoricul nostru opid pentru a dóua óră a îmbrăcat în acest an vesmînt solemn: întâiŭ cu ocasiunea venirii iubitului şi mult doritului sĕŭ archipăstoriŭ şi acum cu ocasiunea adunării generale a Asociaţiunii convocate pe 27 şi 28 l. c. în Blaş.

Ca festivităţile să succédă, s'a constituit încă de timpuriŭ un comitet aranjator, care a lucrat cu diligenţă spre a mulţămi pe óspeţi, pe cât este cu putinţă în un orăşel ca Blaşul. Pentru orientarea publicului s'a constituit un bureau de informaţiuni în localul bibliotecii seminariale.

Dorinţa ferbinte a Blăşenilor de a avé óspeţi cât mai mulţi, cu vie bucurie o constatăm, s'a realisat. În timpul din urmă nici o adunare generală a Asociaţiunii nu a fost aşa bine cercetată ca cea dela Blaş. Se vede, că Blaşul, cel mai vechiŭ centru cultural românesc, şi acum deprinde puterea sa atractivă asupra tuturor ţĕrilor locuite de Români. Am fost fericiţi de a saluta în micul nostru opid óspeţi nu numai din tóte părţile vechiĭ Transilvanie, asupra căreia se estinde cercul de activitate a Asociaţiunii, ci şi din Maramurĕş, Bihor, Arad şi Bănat, pe cum şi din regatul României. Spaţul foii nóstre este prea ângust spre a înşira numele numĕroşilor şi ilustrilor nostri óspeţi, inteligenţă şi popor, domni, dómne şi domnişóre, semn, că toţi se însufleţesc pentru idealul, ce e scris pe stindardul Asociaţiunii transilvane, adecă literatura română şi cultura poporului român în tóte direcţiunile.

Sosirea comitetului central. Comitetul a sosit în Blaş Luni la 12 ½ óre. La gară a fost întimpinat de către Rds. Dn canonic I. M. Moldovan, preşedintele Asociaţiunii, de către comitetul despărţĕmîntului Blaş, de către comitetul aranjator şi de către alţi inteligenţi din Blaş. Directorul despărţĕmîntului nostru, dl profesor Ioan German, cu o cuvîntare aléşă a bineventat pe membriĭ comitetului veniţi din Sibiŭ, anume dniĭ Dr. Il. Puşcariŭ, Zah. Boiŭ, I. Papiŭ, Nic. Togan, P. Cosma, L. Simonescu, On. Tilea, Dr. C. Diaconovici şi Dr. V. Bologa. La cuvîntarea dlui German a respuns vice-preşedintele Asociaţiunii Preacuviosia Sa Dr. Puşcariŭ. Rds. Dn Moldovan a dat un prând în onórea comitetului central.

Sara de cunoscinţă. Luni sară sala cea mare dela otelul „Univers" era îndesată de public. Orchestra comandată din Sibiŭ a esecutat cu multă precisiune mai multe piese musicale. Era o adevĕrată plăcere a privi salutările cordiale şi împrumutate ale inteligenţei întrunite la „Univers". Amici şi amice, cari de ḑeci de ani nu s'aŭ mai vĕḑut saltaŭ de bucuria revederii, recomandând cunoscuţilor pe consângeni şi alţi cunoscuţi de ai lor. În curênd întrégă sala luă aspectul unei convenirĭ confidenţiale şi familiare, căci toţi ceĭ de faţă făceaŭ parte din marea familie colonisată de Traian între Istru şi Carpaţi. Numai cătră meḑul nopţii a început a se împrăştia convenirea confidenţială.

Ḑiua I. La ¾ 8 s'a început s. Liturgie, la care a pontificat Î. P. Sa Mitropolitul Dr. Victor Mihályi asistat de membriĭ Veneratului Capitul şi de alţi preoţi gremialĭ. Predica festivă a ţinut-o conţionatorul catedraleĭ Dr. Seb. P. Radu arĕtând misiunea creştinismului de a perfecţiona omenimea nu numai din punct de vedere religios, ci şi pe terenul cultural, social, literar etc. La finea sfinteĭ Liturgiĭ Esceleţa Sa a împărţit anofora.

La 10 óre spaţiósa sală de gimnastică era îndesată de inteligenţă, ĕră poporul ocupa loc mai ales pe galerie. Între ceĭ ce aŭ onorat cu presenţa lor şedinţa I, cu plăcere amintim pe Escelenţa Sa Î. P. S. D. Mitropolit, apoi o mulţime de preoţi, advocaţi proprietarĭ, medicĭ şi chiar şi uniĭ funcţionarĭ şi militarĭ. Dómnele şi domnişórele încă s'aŭ presentat în numĕr mare, semn, că nu se interesézĕ numai de bal, pe cum cred uniĭ, ci şi de lucrările mai serióse ale Asociaţiunii nóstre. Puterea statului a fost representată prin dl protopretor Simonffy Alajos.

Cuvîntul de deschidere cetit de Reverendissimul dn preşedinte a fost următoriul:

Onorată adunare!

În timpul din urmă s'a observat o viuă interesare de asociaţiunea nóstră, în tóte regiunile ţĕrii cele locuite de Români. Numĕrul membrilor eĭ, — deşi nici pe departe nu atinge încă suma aceea, ce se póte aştepa cu dreptul, — s'a sporit în mod considerabil. Despărţĕmintele croite de mulţi ani şi cu greutate mare puse în activitute, acum funcţionézĕ mai pe tot locul, nu numai în centrele lor, dar unele chiar şi prin comune singuratice. Ele ramifică din ce în ce mai mult pulsaţiunile, ce sunt chemate a le duce până în cele mai depărtate unghiurĭ, şi a le ţiné viĭ şi sănĕtóse în legătură continuă cu centrul. Adunările lor cel puţin în casurĭ şi locurĭ singuratice sunt cercetate fórte bine, aşa cât ele încep a corĕspunde destinaţiunii lor importante. Crescênd acéstă interesare şi generalisându-se în tot ţinutul locuit de Români, preste câţiva anĭ vom ajunge la ţinta prefiptă acesteĭ instituţiuni. Dară spre acésta se cere lucrare stăruitóre şi fórte încordată: pentru că massele mari în genere sunt conservative, ĕră poporul român în special ţine ca fierul la cele eredite şi întimpină cu neîncredere orĭ ce novaţiuni. E bună însuşirea acésta a Românului: pentru că ea-l ţine în fiinţa sa şi apĕră în contra smăcinărilor; numai cât ea de multe orĭ pune pedecĭ grele şi progresului în cele bune şi salutare.

Altă aparitiune îmbucurătóre în viaţa cea domólă a asociaţiunii nóstre este aceea, că afacerile eĭ aŭ început a se discuta viŭ şi cu interes nu numai în cercurĭ private, ci şi în publicitate. Puterĭ nóuĕ se adună în jurul eĭ, i-se angajézĕ cu mare zel şi-l promit concursul lor vigoros. Vederile asupra mijlócelor nu putem ḑice, că s'aŭ schimbat; dară ele s'aŭ lămurit şi clarificat mult în timpul din urmă.

Chiar şi cu referinţă la normativul reuniuniĭ acesteia s'a simţit lipsa de a face unele schimbărĭ, prin carĭ să i-se asecureze funcţionare mai promptă şi mai corĕspundĕtóre.

Pe lângă aceea fiind în statute unele spresiuni şi determinărĭ, ce nu staŭ în consonanţă cu raporturile schimbate ale vieţii publice de stat, din parte competentă s'a cerut modificare şi introducerea altor dispoşitiuni după stările faptice de dreptul public de acum.

---

lubire şi durere se mestecă în melodia cea frumósă a acesteĭ rugărĭ şi se varsă şi în inimile ascultătorilor deşteptând compătimire.

Dar Manea nu încetézĕ. Corul continuă repetind întrégă melodia de mai înainte până în sfârşit, unde ea se desface în acorduri de durere.

Drama cresce. În duet componistul împreună cu multă măiestrie cele dóuĕ melodiĭ de mai înainte, a Aneĭ şi a luĭ Manole, şi astfel potenţézĕ compătimirea ascultătorilor.

Ér acum urméza punctul de culminare al dramei. Desperarea Aneĭ cresce din ce în ce tot mai tare, Manea se silesce tot mai cu de-adinsul, să o liniştéscă, ĕră în duetul acesta se mestecă corul esprimând bucuria cea mare a zidarilor, că jertfa a reuşit. E cu neputinţă a cuprinde în cuvinte impresiunea, ce o face scena acésta asupra ascultătorilor. E cu neputinţă, ca ea să nu misce inima orĭ căruia.

III.

Din noŭ vine Negru Vodă „pe Argeş în jos" cu alaiul sĕŭ, „ca să se închine la cea mănăstire, falnică zidire, mănăstire naltă, cum n'a mai fost altă". Acest cor în compoşiţie e succes, dar în esecutare di Murĕşan şi-a uitat, să observe la început tempo de marş.

Negru Vodă vede mănăstirea şi jalus, ca nu cumva să se zidéscă „altă mănăstire mult mai luminósa şi mult mai frumósă", întrĕbă pe zidarĭ, dacă sunt în stare, să facă o atare mănăstire. Tonul compoşiţieĭ este rugătoriŭ, pe cât se unesce acesta cu rolul luĭ Negru Vodă.

Puternic e corul zidarilor (cor bărbătesc în patru voci), carĭ se oferesc, că eĭ vor zidi mănăstire „mult mai luminósă şi mult mai frumósă".

Jalnic este corul de dame, care istorisesce, cum Negru Vodă şi-a esecutat hotărîrea de a împedeca zidirea uneĭ atarĭ mănăstirĭ. A poruncit, ca pe ceĭ ḑece zidarĭ „să mi-ĭ părăséscă, ca să putredéscă colo pe grindiş sus pe coperiş".

Naratorul spune apoi, cum aŭ cercat zidariĭ, să scape făcêndu-şi aripi de şindrilĭ, şi cum silinţa acésta le-a fost zădarnică: eĭ toţi aŭ căḑut din înălţime şi aŭ murit. Când Manole se încércă de-a se aruncă, aude din zid glasul năduşit al Aneĭ. Partea acésta a partieĭ naratorului admite loc elemetutului liric, şi dl Murĕşan s'a şi folosit bine de împrejurarea acésta.

Fórte mişcătóre e strigarea ultimă năduşită a Aneĭ.

Continuă apoi naratorul a spune, acum mai repede, acum mai rărit, după cum pretinde textul, cum bietul Manole la audul glasuluĭ Aneĭ s'a perdut şi a căḑut mort la pământ. „Ér unde căḑea, ce se mai făcea?"

Corul: „O fântâna lină cu apă puţină, cu apă sărată, cu lacrimi udată." Şi până ce corul cântă acestea cu glas lin, întins, până atuncia se aude din depărtare marşul iniţial: Negru Vodă se depărtézĕ cu alaiul sĕŭ. Acompaniarea orchestreĭ se terminĕ cu un acord scurt şi puternic.

Acésta e piesa cea mai mare a dluĭ Iacob Murĕşan. Ângustimea spaţului nu concede şi o apreţiare a celor dóuĕ ouverturĭ, carĭ introduc partea primă şi a dóua.

„Unirea" a spus-o deunăḑĭ, că piesa acésta are să se privéscă de începutul unuĭ avînt, care-l va lua musica românéscă. Mărturisesc, că recensiunea acésta scurtă e prea palidă, decât să albă pretenţia de a reproduce impresiunea, ce a făcut-o piesa asupra auditoriului, care sigur se apropia tare de o mie de ómeni. Pot numai să-mĭ esprim bucuria, că dl Murĕşan s'a hotărît a face şi la noi cale direcţieĭ mai recente, carea va să facă şi în musica profană ceea ce a făcut în musica bisericéscă înainte de asta cu vécurĭ Palestrina: să facă musica deplin atîrnătóre dela textul eĭ, ca ea să-ţi grăéscă asemenea uneĭ declamărĭ.

Dorim, ca dl Murĕşan îndreptând cele de îndreptat cu piesa sa să păşéscă în fruntea unuĭ cor mult mai puternic înaintea unuĭ public de ḑeci de miĭ. Evviva il maestro Murĕşan!

Deci organul esecutiv al asociațiunii acum împlinesce mandatul adunării generale din 1892, satisface tot o dată provocării înaltului regim și presentéză onorabilei adunări, pe lângă raporturile despre mersul afacerilor, cari vor fi obiect de discuțiune și decidere, pe cum au fost dela întemeiarea asociațiunii în fiecare an, — și un proiect de modificarea statutelor, ca așa ele să fie aduse în consonanță cu dreptul public, éră de altă parte să fie mai clare și să ne asigureze mai deplin mers regulat spre scopul prefipt.

E învederat, că cu deosebire prin acest punct al programei sale adunarea presentă devine fórte interesantă și epocală în viața asociațiunii: pentru că ea are să decidă și asupra unor determinări din statute, ce i se presentéză modificate nu numai după formă, dară și după cuprins.

Cu atâta simțim cu toții bucurie mai mare, când vedem adunată aci o coroană de membri atât de numerósă și un public atât de frumos, frați cu inima aprinsă, plină de zel pentru binele public, cari au concurs nu numai din ținutul mai apropiat, dară și din regiuni depărtate, spre a-și uni puterile și a lucra împreună.

Onorată adunare! Dacă vom cumpěni serios mulțimea lipselor, ce ne împresură; dacă vom considera, cât de multe și varie sunt terenurile, cari reclamă în mod imperios aplicarea puterilor și a activității nóstre; dacă vom adauge către aceste împrejurările grele, în cari ne aflăm: judecând drept vom trebui să recunóscem, că bune și dulci sunt fruptele acele, cari ni-le-a produs asociațiunea până aci. Dar ele sunt puține, de aceea nu prea suntem mulțămiți cu avîntul, ce societatea a luat dela începutul sĕu și până adi. Pentru aceia dintre noi, cari judecă astfel, corectivul este indicat de sine: să punem umĕrul cu toții, să lucrăm cu mic cu mare, bĕtrânii și tineri întru înțelegere frățéscă, unul fiecare după mĕsura puterilor sale, — și fruptele vor deveni din ce în ce mai numĕróse, vor câștiga crescere și desvoltare.

Divisiunile ivite pe alte terenuri, și póte și îndreptățite din anumite considerări, pe terenul acesta să lipséscă, și asociațiunea va prospera. Vĕ salut din inimă pe toți și cu acésta declar adunarea ei generală de deschisă.

După mĕduosul discurs presidial ascultat cu deosebită atențiune secretariul al II-lea al Asociațiunii a cetit *„Raportul general despre activitatea comitetului în decursul anului 1894“*. Dintr'însul estragem următórele:

1. *Ședințele comitetului* au fost 14. În ele s'au resolvit agendele Asociațiunii. Premiul de 50 fl. colectat de dl Gr. Maior pentru bibliotece poporale ambulante în despărțĕminte nu s'a conferit, neînființându-se până acum nici o bibliotecă ambulantă. S'a escris concurs la 3 premii din fondul „Georgiu Bariț“ pentru publicarea de scrieri poporale instructive, anume: a) 200 fl. pentru cea mai bună lucrare despre comasări; b) 300 fl. pentru un manual de învĕțămînt la școlele medii; c) 200 fl. pentru „Dietetica poporală“. S'a hotărît revisuirea statutelor.

2 *Școla civilă de fete cu internat* a avut 90 eleve înmatriculate, dintre cari 60 au fost în internat. Percepțiunile școlii au fost 17,848 fl. 16 cr., éră erogațiunile 17,459 fl. 14 cr.

3. *Averea Asociațiunii.* Fondul general e de 131,528 fl. 64 cr. și 85,000 lei. Fondul „G. Barițiu“ e de 3,411 fl. 16 cr. Dna Zinca Roman, amĕsurat dispositiei testamentare a soțului sĕu, s'a obligat a solvi suma anuală de 120 fl. pentru 2 stipendii la gimnasiști. Repausatul advocat din Tășnad George Filep a testat Asociațiunii 20,000 fl., din cari s'au și primit 14,500 fl.

4. *Donațiuni.* Dela „Albina“ 1000 fl. pentru trebuințele curente ale școlii Asociațiunii și ca stipendii pentru eleve. Colectați prin dl Part. Cosma 1162 fl. 08 cr. Tot pentru școlă au donat dl Eug. Crișan din Reghinul săs. 100 fl., éră dl adv. Venter din Arad 50 fl.

5. *Membri* are Asociațiunea: fundatori 73, pe viață 162 și ordinari 714. Dintre ceștii din urmă însĕ numai 412 și-au solvit taxele pe 1894. Restul de trist, că numai atâția sunt membri și că nu solvesc regulat.

6. *Biblioteca* s'a augmentat cu mai multe lucrări folositóre, și s'a pregătit catalogul bibliotecii.

7. *Publicațiunile Asociațiunii* sunt: Fóea „Transilvania“, „Datele istorice referitóre la familiile nobile române“, „Higiena copilului până la al 7-lea an“, „O colecțiune de povești poporale“ de I. P. Reteganul, și s'au făcut pregătirile pentru edarea unei „Enciclopedii române“ sub îngrijirea dlui Dr C. Diaconovich.

8. *Despărțĕmintele* functionéză cele mai multe cu zel.

9. În fine se fac în raport mai multe propuneri.

La cetirea Conspectului despre membrii Asociațiunii repausați în anul espirat ceî presenți în semn de durere se ridică.

Terminându-se cetirea raportului, s'au ales comisiunile de câte trei membri, și anume: a) pentru esaminarea Raportului general dr V. Hossu prof. în Blaș, Arsen Vlaicu prof în Brașov și Dr Mihu adv. în Orăștie; b) pentru esaminarea raționiului și a proiectului de budget pe 1896 Vas. Podóbă preot în Cluș, G. Bărbat viceprotopop în Blaș și Aug. Nicóră cand. de adv. în Deva; c) pentru proiectul referitor la revisuirea statutelor Dr A. Grama canonic în Blaș, Fr. Hossu Longin adv. în Deva și Dr I. Blaga prof. în Brașov.

După alegerea comisiunilor s'au insinuat propunerile și s'au distribuit respectivelor comisiuni spre a-și da părerea cu privire la ele.

Disertațiuni s'au insinuat 5: a) „Înmormîntarea la Romani“ de canonicul Gavril Pop, „Economia Câmpului“ de preotul Costin, „Laptele ca nutremînt“ de medicul S. Stoica, „Care e femeea cea mai frumósă“ de I. Popescu, și „Școlele din Blaș“ de Dr Aug. Bunea. Fiind timpul înaintat s'a cetit numai o parte din disertațiunea dlui Popescu, care cu spirit și însuflețire combate defectele educațiunii moderne a fetițelor recomandând simplicitatea și laboriositatea cuvenită spre a fi órecând ele demne de chemarea, ce o au în societate. — Reds. Gavril Pop disertând despre datinele Romanilor la înmormîntare cu deosebită claritate espune asemĕnarea între acele și între ceea ce observă Românii la înmormîntări. Sperăm, că ambe diserțiunile acestea se vor da publicității și pe calea tiparului. Tot înainte de amĕdi s'au cetit și declarat de membri ai Asociațiunii și ceî înscriși dela ultima adunare generală încóce. Ședința s'a ridicat la 1 óră d. am.

Banchetul în „Hotel Univers“ s'a început la 2 óre și a durat până la $4^1/_2$. Escelența Sa Î. P. S. D. Mitropolit, care încă a luat parte la banchet, atât la întrarea, cât și la ieșirea din sală a fost viu aclamat. Toastele au fost distribuite de mai înainte. Mai întaiu a toastat președintele Asociațiunii pentru Maiestatea Sa Monarchul, apoi pentru Escelența Sa Mitropolitul, fiind des întrerupt prin strigări însuflețite de „Să trăéscă“; dl prof. I. German a toastat pentru inteligința română, Z. Boiu pentru Mitropolitul, vicariul Barbolovici pentru comitetul central, Dr Il. Pușcariu pentru inteligința din Blaș, dl Part. Cosma pentru comitetul aranjator, Dr Aug. Bunea pentru ceî veniți în Blaș la adunarea generală.

Concertul s'a început pe la órele $8^1/_4$. Sala era plină plinuță. În numĕrul cel dintâiu, ouvertura „Ștefan cel Mare“ de Iacob Murășan am vĕdut întâia dată pe auctorul ouverturei conducĕnd o orchestră mare. Piesa a plăcut publicului fórte și a provocat aplause. Al doilea numĕr, „Poutpuriu românesc“ de Iacob Murășan, a fost esecutat acum a dóua óră, și acum destul de bine, deși nu cu precisiunea aceea, cu care s'a esecutat cu ocasiunea intronisării Mitropolitului nostru. Aplause speciale a au secerat soli (dna Corn. Deac, dșóra Neti Vancea și dnii Tr. Murășan și Ar. Papiu). A urmat apoi debutul dlui Traian Murășan, „Romanză“ de Mariani, și „Cu ochii tĕi“ de Traian Murășan. Cea dintâiu a fost italienéscă, și partea cea mai mare a publicului neînțelegĕnd textul pe deplin nici nu a fost așa de satisfăcut printr'însa ca prin „Cu ochii tĕi“. A urmat apoi „Mănăstirea de Argeș“. Despre compositie grăim într'alt loc. Aci grăim despre esecutare. Corul s'a purtat fórte bine. Se vedea, că toți membrii ei sunt însuflețiți pentru piesă. Orchestrei ici colé îi lipsia pĕtrunderea cuvenită a piesei. Nici nu e mirare, căci membrii orchestrei orășenescĕ din Sibiu nu sunt Români. Preste tot însĕ putem se amintim prestarea ei numai cu laudă și am fi mândri, dacă noi Românii am avé o orchestră ca acésta. Dintre soli au plăcut mai ales Tr. Murășan (Negru Vodă) și mai pe sus de tóte dna Victoria Karșai (Ana), carea cu sopranul ei limpede, înalt și bine școlit în sara acésta a fost cu adevĕrat admirabilă. Laudă merită însĕ și dnii Purecel (Manole) și Vassiliu (Naratorul, în mare parte recitativ și așa dară ingrat și greu de esecutat).

Ținua a dóua. Ședința s'a deschis la $10^1/_2$ óre. La verificarea procesului verbal Archimandritul Dr Il. Pușcariu a poftit, ca nici amintire să nu se facă de curiósa propunere a protopresbitĕrului Maneguț, că adecă Asociațiunea să ieă inițiativa pentru „Reunirea celor dóuĕ biserici românescĕ“. După ce propunerea s'a făcut, trebue să rĕmână urmă despre ea în protocol, dară constatăm, că și coreligionarii protopresbitĕrului Manguț îi află utopică reunirea bisericilor intenționată de el. Altcum la discusiune în virtutea § 3. din statute nici nu a fost admisă curiósa propunere.

Telegrame au sosit dela Esc. Sa Mitropolitul Miron, dela dl G. Pop de Băsesci, dela Românii din Bistrița, Năsĕud, Sibiu, Deva, Brașov, Mehadia și de pe airia.

Comisiunea pentru esaminarea Raportului general prin referentul sĕu Dr Vas. Hossu constată, că comitetul central a esecutat concluseie aduse în adunarea generală precedentă; că averea Asociațiunii presentă un sporiu însemnat, școla Asociațiunii e asigurată și materialicesce; e rușine însĕ, că Asociațiunea are numai 714 membri ordinari, dintre cari numai 412 și-au solvit taxele pe 1894. Laudă zelul funcționarilor și propune a li-se da absolutoriu. Totdeodată comisiunea propune a se tipări pe spesele Asociațiunii numai lucrări de adevĕrat interes pentru masele mari ale poporului nostru, și ca Raportul pe viitoriu să fie comparativ. Propunerile comisiunii se primesc cu adausul propus de dl

hior, ca în Raportul general să se specifice liniamente generale, că în ce direcțiune e desvóltă activitate în singuraticele desărțăminte.

Comisiunea finanțiară constată, că raționariul este în ordine, și propune, să se dea absolutoriŭ casariului. Referentul Aug. Nicóra recomandă, să se esecute încă înainte de proxima adunare generală edarea unui îndreptariŭ practic spre instruarea poporului în cestiunile dreptului de proprietate. Fiind cestiunea de mare moment, la propunerea lui advocat Dr. A. Micu se încredințézā comitetul central, să pregătéscă până la adunarea proximă un plan detaiat în privința acésta. Cu privire la propunerea Reverendissimului G. Pop de a se crea stipendiĭ pentru tinerii dela școla de sculptură în pétră din Zlatna, eventual a se înființa o școlă de industrie în Abrud, se hotăresce, ca stipendiul de 100 fl. destinat pentru tinerii, carī învață sculptura în lemn, să pótă fi dat eventual unui tinér, — cu preferință din munții apuseni, — care învață la sculptura în pétră. Budgetul pe 1896, care presentă un excedent de vre-o 500 fl., se apróbă.

În numele comisiunii pentru esaminarea proiectului referitoriŭ la statute și a propunerilor, ce staŭ în legătură cu acest proiect, raportéză Rds. d. canonic Dr. Grama, că comisiunea, — a cărei ședințe aŭ fost publice, și la carī aŭ participat mai mulți dni cu vot consultativ, pe cum și câți-va din membriī comitetului central, carī aŭ servit cu deslușiri, — află de grave motivele aduse pentru revisuirea statutelor și propune a trece preste desbaterea generală de-a dreptul la desbaterea specială. Dl Dr. A. Murĕșan e de părere, că revisuirea să se estindă numai asupra §§-lor 5 și 21 cerută de guvern, carī §§-i nu mai corĕspund actualelor stărī de drept public, nu însă și asupra celoralalți §§-i cuprinși în proiect, din motivul că membriī n'aŭ avut timpul de lipsă spre a studia reformele, ce ar fi de făcut în statute. După o discusiune înfocată s'a primit propunerea comisiunii. Desbaterea specială s'a amânat pe după amĕdī.

Comisiunea pentru înscrierea de membri a incassat dela membriī ceī noī și vechī preste 600 fl.

În ședința de după amĕdī ținută în sala de desemn dela 5—½8 óre sara s'a desbătut și primit cu modificărī neesențiale proiectul de revisuire presentat de către comitetul central. La unii §§-ī discusiunea a fost destul de animată. Tot comisiunea acésta a cetit și propunerile insinuate de către dl Duicā-Bogdan în legetură cu modificarea statutelor, anume ca 40% din venitele incurse la singuraticele despărțăminte să nu se trimită comitetului central, ci să rĕmână la dispositia subcomitetelor spre a le întrebuința în despărțĕmînt în conformitate cu scopul Asociațiunii. Propunerea acésta nu s'a primit, fiind îngrijit de interesele particulare din despărțĕminte în § 27 din Regulamentul referitor la mijlócele Asociațiunii spre realisarea scopului sĕŭ. Celealalte propunerī făcute de dl Duicā în conțelegere cu alți membri și referitóre la o mișcare literară mai avîntată s'aŭ recomandat de comisiune spre primire. Generațiunea ținerā poftesce adecă, ca secretariul prim să presente în fiecare an câte un raport despre literatura română produsă pe teritoriul Ungarieĭ, și apoi adunarea să premieze scrierea cea mai de valóre. Secretariul să ĭea inițiativa pentru lucrările, ce ar provoca desvoltarea literară și culturală; el are să fie spriginit de referenți specialiștī în diversiī ramī aĭ vieții literare și culturale. În fóe să se publice numaĭ lucrărī de valóre, referitóre la cestiunile sciințifice literare, pe cum și la cele culturale, sociale și economice, ce se agitézā aḑi la noī. Să se consulte publicațiunile societăților erudite magiare, săsescī și austriace. Fiind salutară realisarea acestor dorințe, adunarea le-a întîmpinat cu bucurie și le-a recomandat comitetului central spre a îngriji de esecutarea lor, întru cât va fi cu putință.

Încă înainte de amĕdī s'a ales o comisiune spre a combina, ce persóne ar fi să constitue comitetul central pe noul period de treĭ anī. Comisiunea acésta prin referentul eĭ Dr. Aug. Bunea a propus pe următoriī domnī: Ioan M. Moldovan, canonic în Blaș, președinte; Dr. Ilarion Pușcariŭ, archimandrit și vicariŭ archiepiscopesc în în Sibiŭ, vicepresident; membri ordinarī în comitet dniī Ĭ. Suluț, P. Cosma Ĭ. V. Rusu, Z. Boiŭ, Ĭ. Papiŭ, Dr. C. Diaconovicĭ, L. Simonescu, On. Tilea, Dr. Am. Frâncu, Dr. A. Brote, I. Creț și Ĭ. Leb, ĕră de membri suplenți Dr. O. Rusu, Dr. R. Roșca, Maxim, Duica, Nic. Togan și G. Dima; Dr. Diaconovicĭ secretariŭ I., Simonescu casariŭ, Togan bibliotecariŭ și Dr. Bologa secretariŭ II. Referentul comisiunii recomandă alegerea prin aclamare, ce a dat ansă la discusiune de tot vie. În urmă însă a fost primită propunerea comisiunii în tot cuprinsul sĕŭ.

La propunerea Dlui Moroian celebrul filolog și profesor din Lipsca Dr. Weigand pentru lucrările sale valoróse referitóre la limba și literatura română a fost proclamat de membru onorariŭ.

Proxima adunare generală a fost invitată la Lugoș. Invitarea s'a primit cu însuflețire.

Cu acestea s'a terminat și ultima ședință.

Cu plăcere constatăm, că desbaterile preste tot aŭ decurs cu demnitate și s'aŭ ridicat pe un nivel mai înalt de cum a fost în alte adunărī generale; ceea ce dovedesce un progres îmbucurătoriŭ al națiunii nóstre.

Escelența Sa Î. P. S. D. Mitropolit a dat un prand festiv în onórea comitetului central, la care aŭ participat 60 de persóne.

De sară a fost balul în sala de gimnastică. Balul a fost fórte bine cercetat așa, încât spațiósa sală s'a dovedit de prea mică pentru un public atât de numĕros. La cuadril aŭ dansat preste 100 de părechī în 6 colóne. Multe dómne și domnișóre s'aŭ presentat în costum național purtat în diversele ținuturī locuite de Românī. În pausă s'a distribuit premiul de 40 coróne în aur oferit de un anonim pentru acea dómnă orī domnișóră, care va purta cel mai frumos și mai original costum național. Fiind grea alegerea, comisiunea compusă din dua directóră A. Solomon din Blaș, dșóra E. Moldovan din Oravița și dl Moroian din Săcele a aflat, că mai bine corĕspund condițiunilor de premiare costumul dșóreĭ Moldovan din Mediaș (o fiică a protopopului nostru) și cel al dșóreĭ Lazar din Băița, cărora li-s'aŭ distribuit câte 20 coróne, ĕră dșóra Opriș a fost lăudată pentru costumul sĕŭ original.

În decursul balului dl Bogdan-Duicā în numele stimătorilor dluĭ Iacob Murĕșan a predat acestuia o cunună de laurī și dneĭ Karșai un buchet de florī în semn de recunoscință pentru concertul din sara trecută.

Joĭ s'aŭ făcut escursiunī în Bercul mitropolitan și în grădina Comșa din Veza.

Óspeții s'aŭ depărtat din opidul nostru Joĭ, pe cum credem noī, mulțămiți cu festivitățile aranjate. Noī ne-am convins și cu acéstă ocasiune, că adunările Asociațiunii cu plan aranjate sunt de o mare importanță nu numaĭ pentru cultura nóstră literară, ci și pentru cea socială.

Noutăți.

Î. P. S. D. Mitropolit Dr. Victor Mihályi Joĭ nóptea a călĕtorit cu trenul la Budapesta spre a lua parte la conferința episcopéscă convocată pe 31 a c.

Sfințirea bisericiĭ din Bistrița amânată. Primim următórea telegramă: „Din cause neașteptate sfințirea bisericiĭ române din Bistrița și serbătorile anunțate se amână. Comitetul aranjator." Despre acelea „cause neașteptate" prin Blaș se svonesc lucrurī de tot bizare, dar până acum nu am primit nicī o informațiune démnă de credință.

Avis. La tombola aranjată la 11 August a. c. cu ocasiunea adunăriĭ generalī a „Reuniuniĭ femeilor române selăgiane" numeriĭ câștigătorī 56, 60, 83, 115, 119, 126, 135, 153, 160, 201, 267, 281, 313, 392, 454, 456, 469, 481, 507, 511, 524, 537, 547, 554, 556, 557, 573, 586 și 650 niciī până acum fiind presentați pentru a-și ridica lucrurile câștigate, posesoriī acelor numerī de tombolă sunt rugați, ca contra losurilor provĕdute cu numeriī amintiți obiectele câștigate să le ridice dela subscrisul cel mult până la *25 Septembre* a. c. Obiectele neridicate până la acest termin se vor licita în favorul „Reuniuniĭ femeilor române selăgiane". Șimleŭ 28 August 1895. *A. Cosma* secretariul „Reuniuniĭ femeilor române selăgiane".

O nóuă ordinațiune ministerială. De când guvernul și-a pus în gând esecutarea faimóselor reforme bisericescī, un potop de ordinațiunī inundéză țara. Ordinațiunile cele multe încă sunt un semn despre defectuositatea epocalelor reforme (!). Prin cea mai nóuă ordinațiune fabricată în ministeriul de interne se dispune, ca din 1 Oct. începênd tóte casurile de nascere și de mórte să se insinue la conducĕtoriĭ matriculelor de stat. Nascerile aŭ să fie anunțate cel mult în decurs de o septĕmână, ĕră casurile de mórte în proxima ḑi comună. Casurile de nascere aŭ să se facă cunoscute de către tatăl legitim, ĕră cele de mórte de către capul familieĭ. Ceī obligați la insinuare pot încredința cu acésta și alte persóne apte. Ceī ce nu fac insinuările orī fac insinuărī false, vor fi pedepsiți cu amendă de până la 600 coróne. Ordinațiunea acésta are să fie comunicată și esplicată de către fiecare antistie comunală în cele 5 Dumineci din Septembre. Publicarea se face la casa sfatuluĭ, respective la primărie.

Internat magiarisătoriŭ în Seghedin. Pentru pruncii oficialilor dela calea ferată, carī servesc în ținuturī cu limbă nemagiară, se ridică un internat în Seghedin, ca eĭ să pótă fi crescuți în limba magiară. Orașul a oferit spre acest scop un loc de frunte. Magiariī, carī atâta se îngrijesc de cultivarea limbiĭ materne, ĭeaŭ în nume de rĕŭ nemagiarilor, carī cultivându-și limba fac acela-și lucru ca și magiariī.

Necrolog. Dionisiŭ Roman ca soț, Pavel Popescu par. gr. cat. și Sofia n. Domșa ca părinți cu inima plină de durere anunță, că iubita soție resp. unica lor fiică *Maria Roman născ. Popescu* membră fund. și președintă a Reuniuniĭ fem. rom. din Mediaș și jur după împărtășirea cu sfintele sacramente a repausat în 28 a c. în etate de 37 anī în al 21-lea an al fericiteĭ căsătoriĭ după grele suferinte îndurate în timp de 10 săptĕmâni.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

II.

Notariulŭ săboruluĭ.

(Capetŭ.)

Ce eraŭ notariĭ după Pravilă și pracsa bisericiĭ resăritului? Cumcă instituțiunea *notariuluĭ săboruluĭ mare* din biserica românéscă din Ardélŭ nu póte la nicĭ unŭ casŭ să fie o instituțiune de a bisericiĭ resăritului, ce vede maĭ întâiŭ de acolo, că chiarŭ nicĭ săborulŭ mare, precum amŭ vĕdutŭ deja, nu este o instituțiune bisericéscă resăritenă, ci în forma practicată înainte de s. unire, este o instituțiune calvinéscă. Dacă nicĭ instituțiunea săboruluĭ mare nu este instituțiune resăritenă, atuncĭ e impossibilŭ, ca instituțiunea notariuluĭ săboruluĭ mare, care era numaĭ unŭ organŭ alŭ săboruluĭ mare, să fie totuși o instituțiune resăritenă.

Acésta este causa, că nicăirĭ la Româniĭ din celealalte țĕrĭ locuite de eĭ, precum România, Moldova, Bucovina, precum nu aflămŭ instituțiunea săboruluĭ mare, așa nu aflămŭ nicĭ instituțiunea notariuluĭ săboruluĭ mare. Totŭ asemone nu aflăm instituțiunea acésta nici aire la alte popórĕ, carĭ s'aŭ ținutŭ și se ținŭ de biserica resăritului.

După dreptulŭ și pracsa bisericiĭ resăritului suntŭ dóuĕ specii de notarĭ, însĕ amĕndóuĕ diverse și departe ca ceriulŭ de pămîntŭ atâtŭ notariulŭ generalŭ românescŭ, câtŭ și de celŭ calvinescŭ. Aceste specii suntŭ:

1. Notariĭ sinódelorŭ archieresci ecumenice și locali saŭ topice. Chimarea lorŭ era, să redigeze protocólele și actele sinódelorŭ respective. Oficiulŭ lorŭ însă înceta după închiarea sinoduluĭ, și nu era unŭ oficiŭ stabilŭ, cum era oficiulŭ notariuluĭ săboruluĭ mare. Câte odată la sinódele aceste funcționaŭ maĭ mulțĭ notarĭ, între carĭ unuiŭ ca conducĕtoriulŭ celoralalțĭ se numiea: protonotariŭ. [1])

2. Notariĭ episcopilorŭ numițĭ: *νοτάριοι*, *ταβουλάριοι* și *καγκελλάριοι*, carĭ încă în vĕcurile de întâiŭ ale creștinătățiĭ redigeaŭ actele episcopescĭ. Chiarŭ și bărbațĭ distinși funcționaŭ câte odată ca notarĭ aĭ episcopilorŭ. Așa de pildă s. Atanasiŭ a fostŭ notariulŭ episcopuluĭ Alesandru dela Alesandria, Proclu a fostŭ notariulŭ lui Atticŭ archiepiscopulŭ Constantinopoluluĭ. Câte odată la câte unŭ scaunŭ episcopescŭ, care avea afacerĭ multe, funcționaŭ deodată maĭ mulțĭ notarĭ. Așa de pildă sfinții martirĭ Marcianŭ și Martiriŭ aŭ fostŭ notarĭ aĭ archiepiscopuluĭ Proclu dela Constantinopolŭ. [2]) Întru maĭ mulțĭ notarĭ, unulŭ era celŭ dintâiŭ, și se numiea protonotariŭ saŭ primiceriulŭ notarilorŭ = *πριμικήριος νοταρίων*.

Notariĭ episcopilorŭ chiarŭ și în timpurile antice nu eraŭ totŭdeauna din numĕrulŭ preoților, ci de multe orĭ eraŭ numaĭ lectorĭ saŭ anagnostĭ. Așa de pildă sfinții martirĭ Marcianŭ și Martiriŭ aŭ fostŭ numaĭ anagnostĭ saŭ lectorĭ. [3]) În timpurile maĭ târdiĭ usulŭ bisericescŭ a mersŭ și maĭ departe, câtŭ chiar și mirenĭ încă puteaŭ purta oficiulŭ de notariŭ și chiarŭ și de protonotariŭ alŭ episcopuluĭ, căcĭ Pravila în tractatulŭ despre oficialiĭ episcopescĭ, între oficiele episcopescĭ, carĭ se daŭ mirenilorŭ, pune în loculŭ întâiŭ oficiulŭ de protonotariŭ. [4])

Împrejurarea acésta, că notariĭ episcopilorŭ puteaŭ să fie și numaĭ lectorĭ saŭ anagnostĭ în biserica resăritului, și chiarŭ și numaĭ laicĭ, arată până la evidență, că notariulŭ episcopescŭ pre care-lŭ cunósce Pravila nu are de a face absolutŭ nimicŭ cu notariulŭ săboruluĭ mare din biserica românéscă din Ardélŭ. Căcĭ notariulŭ ca anagnostŭ saŭ chiarŭ și mirénŭ la nicĭ unŭ casŭ nu putea fi persóna întâiă după episcopulŭ, cum era notariulŭ săboruluĭ mare, căcĭ în rĕsăritŭ laiciĭ nu putu avé în biserica oficiĭ maĭ înalte decâtŭ preoțiĭ și diaconiĭ.

Afară de aceea oficialiĭ maĭ înalțĭ episcopescĭ, suntŭ cei din pentada întâiă; [1]) așa numițiĭ: exocatocelĭ. Protonotariulŭ dacă cumva este barĕm diaconŭ, este numaĭ celŭ de întâiŭ în pentada a dóua, din care causă se și numiea: *ușa exocatocelilorŭ*, fiindcă oficiulŭ luĭ era maĭ aprópe de alŭ exocatocelilor. [2])

Pre lângă aceea pre nicĭ unulŭ dintre notarĭ nu-lŭ alegea sinodulŭ diecesanŭ, cum alegea săborulŭ mare în biserica românéscă din Ardélă pre notariulŭ săboruluĭ, ci îlŭ denumiea episcopulŭ. [3])

Nicĭ unul dintre notarĭ, și chiarŭ nicĭ protonotariulŭ nu era vicariŭ alŭ episcopuluĭ, nicĭ nu-lŭ supliniea în nimicŭ, când era împedecatŭ. Vicariulŭ episcopuluĭ *in sacris* era protopresbiterulŭ; [4]) éră în cele administrative era archidiaconulŭ.

Combinându acum tóte aceste dispositiĭ ale dreptuluĭ bisericescŭ orientalŭ cu pusĕțiunea notariuluĭ săboruluĭ mare din biserica nóstră, putemŭ constata, că nicĭ una din atribuțiunile notariuluĭ săboruluĭ mare, carĭ nu isvorĕscŭ din însuși conceptulŭ unuĭ notariŭ, nu are nicĭ unŭ temeiŭ în dreptulŭ și pracsa orientală. În specie după dreptulŭ și pracsa orientală notariulŭ nu póte fi nicĭ cea de întâiŭ persónă după episcopulŭ nu póte fi nicĭ vicariulŭ născutŭ alŭ episcopuluĭ, și nu póte fi nicĭ alesŭ de sinodulŭ diecesanŭ.

De altă parte tóte atribuțiunile aceste ale notariuluĭ săboruluĭ mare din biserica românéscă din Ardélŭ suntŭ identice cu ale notariuluĭ generalŭ calvinescŭ din Ardélŭ.

Credemŭ decĭ, că nu maĭ póte fi nicĭ o îndoélă, că și instituțiunea notariuluĭ săboruluĭ mare, încă este una din instituțiunile calvinesci introduse în biserica nóstră sub presiunea calvină.

Instituțiunea acésta însĕ a pieritŭ astădĭ din biserica nóstră cu totulŭ și n'a maĭ rĕmasŭ, putemŭ dice, nicĭ o urmă despre ea. Perirea săboruluĭ mare a trasŭ după sine și perirea ei. Loculŭ luĭ îlŭ ocupă astădĭ notariiĭ consistorialĭ și notariiĭ sinódelorŭ diecesane.

Singurŭ instituțiunea *notarilorŭ* săboruluĭ micŭ a rĕmasŭ până în ḑiua de astădĭ în instituțiunea notarilorŭ tractelorŭ protopopescĭ. În câtŭ însĕ sinódele protopopescĭ nu suntŭ alta decâtŭ sinódele archidiaconalĭ din evulŭ de mijlocŭ, carĭ încă își aveaŭ notariiĭ sĕĭ, pre carĭ calviniĭ le-aŭ ținutŭ în biserica lorŭ și după căderea dela biserica catolică, putemŭ ḑice, că instituțiunea notarilorŭ tractualĭ este o instituțiune apusană virîtă în biserica nóstră de calviniĭ, de carea însĕ în tótă Pravila și dreptulŭ orientalŭ nu se amintesce nimicŭ.

Încâtŭ și sinodulŭ generalŭ calvinescŭ încă nu este decâtŭ instituțiunea apusană a sinoduluĭ diecesanŭ în formă calvină, putemŭ să ḑicemŭ, că și instituțiunea notariuluĭ generalŭ alŭ sinoduluĭ calpinescŭ și românescŭ încă este o instituțiune apusană în formă calvină, încâtŭ și sinódele diecesane apusane și-aŭ avutŭ notariiĭ lorŭ.

Notariulŭ generalŭ calvinescŭ este și astădĭ o persónă înaltă în biserica calvinéscă din Ardélŭ. De când s'a introdusŭ însĕ în biserica calvină constituțiunea din 1871 notariulŭ generalŭ calvinescŭ și-a perdutŭ dreptulŭ de a urma în scaunulŭ superintendențialŭ nemijlocitŭ după ce vine în vacanță, deórece pre superintendentele de atuncĭ în cóce are dreptŭ a-lŭ alege conventulŭ districtualŭ transilvanŭ de a dreptulŭ fără nicĭ o candidare.

În biserica românéscă din Ardélŭ decĭ a peritŭ cu totulŭ instituțiunea calvină a notariuluĭ săboruluĭ mare în timpulŭ dela s. unire până astădĭ. În biserica calvinéscă însĕ a rĕmasŭ.

---

[1]) Sinodulŭ topicŭ dela Cartagena dela 403 și 419 în Syntagma III §. 24. 288. Sinodulŭ dela Efesŭ și Calcedonŭ la Hardouin.

[2]) Sozomen Hist. eccl. II 17. Socrate Hist. eccl. VII, 41.

[3]) Sozomen Hist. eccl. II, 14.

[4]) Macri »Hierolexicon« la cuvintulŭ Notarius. Aceștĭ doĭ ss. Martirĭ se celebréză în biserica nóstră în 25 Octobre.

[5]) Pravila de Tergoviște pag. 407.

[1]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 148 un.

[2]) Macri »Hierolexicon« la cuvintulŭ: Protonotarius.

[3]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 156.

[4]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 151.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Sven începu a se interesa mai de aprópe de acest marabut. I-se spuse, că locuitoriĭ îl ţin în mare cinste pentru rigorositatea vieţiĭ luĭ; că cetesce în stele şi că e visitat de o potrivă şi de Arabĭ şi de Cabilĭ. Ómeniĭ îi mai spuneaŭ, că el scie tóte, şi că dacă ar fi vorbă de mărgeaua Gialmareĭ, el de sigur ar sci spune, unde petrece.

După tóte acestea Sven doria acum, să mérgă la marabut. El îşĭ află curênd un conducĕtor, care pentru o plată bună era gata, să-l ducă până la peşteră. Sven îi spuse dar tinĕruluĭ, care se legase, să-l conducă, că la o anumită óră din nópte să se afle nesmintit la locuinţa luĭ Jocerau. Luĭ Jocerau îi bătu la ochĭ hotărîrea acésta de a visita pe marabut nóptea, dar Sven îi spuse curt, că voesce, să-l surprindă pe acela cu visita sa, căcĭ el e convins, că acolo e a se afla de sigur cheea, care ar ajuta la aflarea Graalului. De odată Sven îl rugă pe Jocerau, să se cugete bine, că óre n'a dat vre-odată marabutuluĭ prilej, pentru ca acesta să pórte vr'o urmă faţă de el.

De lucrurĭ de acestea Jocerau nu-şĭ aducea aminte. El încă-l vĕduse pe marabut de vre-o câteva orĭ prin douarul Cabililor, chiar şi prin coloniile europene. Altceva nu scia despre el.

Într'acestea căldura crescea tot mai mare. Sórele ardea grozav, şi ceĭ ce aveaŭ, să mérgă la marabut, se puseră pe somn spre a-şĭ întări puterile.

La óra statorită Cabilul luat de însoţitor se înfăţişă. El se înarmase cu un iatagan, căcĭ orĭ cum, dar o călĕtorie nopturnă prin pustie nu era fără pericle. În curt şi Sven şi Jocerau eraŭ gata, şi cavalcada însoţită de un servitor se puse în mişcare. Eugen rĕmase acasă spre a o îngriji de vre un atac.

Preste tot calea nu era împreunată cu mari greutăţi. Deşi luna era în pătrariŭ, totuşi miile de stele, carĭ sclipiaŭ pe firmament, luminaŭ calea până la óre care distanţă, şi singur numaĭ positiile maĭ depărtate rĕmâneaŭ în umbră. Afară de aceea era anumpul, când nopţile sunt fórte scurte.

Tinĕrul Cabil îşĭ îndreptă calea după stele, şi de aceea călătoria mergea repede, mai ce călăriaŭ pe şes. Dar asta se schimbă curênd după medul nopţiĭ. Ajunseră deja în muntgarda munţilor Sel, şi calea ducea printre stâncĭ de petri şi prin văgăunĭ, carĭ eraŭ crescute cu brădet. Instinctul, de care se conducea pe aci Cabilul, era admirabil. El mărgia totdeuna în frunte, şi de multe orĭ când ajungea o ridicătură a pămîntuluĭ, pentru ca el să se pótă orienta. Une oria trebuiaŭ să se pogóre de pe caĭ şi să-ĭ ducă de frîu prin întunerecul brădetuluĭ, şi când ajungea iară din brădet afară, îĭ ajungea o privire spre stele, pentru ca el să hotăréscă, în ce direcţie să continue calea.

Regiunea se făcu tot mai sĕlbatică. Se părea, că va fi cu neputinţă a mai ieşi. De lângă aceea şi pădurea se făcu tot mai continuă aşa, cât nu maĭ concedea nicĭ o privire liberă.

„Dacă s'ar fi rătĕcit Cabilul?“ întrebă Sven de odată pe Jocerau, care călăria dedreptul luĭ. „Dacă ne-ar trada?“

„Nu ne tradézĕ.“

„Eştĭ aşa de sigur?“

„Da. Tatăl sĕŭ lucră în colonia mea. El cunósce pe Blanca şi pentru ea ar trece şi prin foc. Afară de aceea noĭ suntem maĭ mulţĭ inşĭ, ér el e singur: cuĭ ar puté el să ne tradeze? Şi aĭ luĭ aŭ rĕmas în douar şi aŭ să garanteze pentru noĭ. În privinţa asta sunt deplin liniştit. De altmintrea ascultă dta însu-ţĭ.“

Se îndreptă apoĭ către Cabil pentru a-l întreba, când vor ajunge la peştera marabutuluĭ. Cabilul asigură, că eĭ sunt abia în depărtare de un pătrariŭ de óră dela ea, dar calea se face tot mai grea, şi eĭ preste puţin vor avé să lase caiĭ înderĕpt şi să încépă a se cĕţĕra prin brădet şi pe stîncĭ.

Deslusirea acésta pe Sven îl linişti şi nu prea. Dacă lăsaŭ caiĭ înderĕpt, atunci fără îndoélă trebuia să rĕmână şi servitoriul cu eĭ, şi astfel mica lor cétă scădea cu a treia parte. Apoĭ situaţia servitoriuluĭ nu era nicĭ de cum plăcută. El se afla în dricul nopţiĭ singur între împrejurărĭ, carĭ nu prea eraŭ liniştitóre, căcĭ de prin tufiş une oria se audia zuruitură, şi icĭ colea străluciaŭ din întunerec câte doĭ ochĭ înfocaţĭ. „Şacalĭ,“ dicea Cabilul fără de a-l băga în samă. Şi într'adevĕr şacaliĭ sunt animale fricóse şi laşe. Dar că óre temu-se eĭ în timp de nópte de un singur om, când eĭ sunt maĭ mulţĭ, asta e o întrebare, la care esperinţa în orĭ care nópte póte să rĕspundă altmintrea, şi nu cum rĕspunde istoria naturală. De altă parte îl liniştia pe Sven împrejurarea, că tinĕrul Cabil încă şi acum îşĭ îndrepta calea cu siguritate liniştită.

Aşa ajunseră în sfârşit la o mică poénă, în mijlocul căreia Cabilul îşĭ opri calul şi sări de pe el. Aci, declară el, este locul cel maĭ potrivit pentru a lăsa caiĭ. Apoĭ tăiă cu iataganul tufiş şi aprinse un foc, care după părerea luĭ avea să alunge tóte animalele sĕlbatice. De altmintrea, dicea el, nicĭ nu sunt în ţinutul acesta animale maĭ periculóse. Asta putea el să o susţină cu tótă siguritatea: dacă ar fi pe aci vre un leŭ orĭ vre o panteră, acésta s'ar sci deja în douar; animalele acestea îşĭ vĕdesc adecă fiinţa de faţă prin aceea, că daŭ năvală asupra turmelor. Mica societate imită esemplul Cabiluluĭ. Servitoriul trebui să rĕmână cu caiĭ, ér celalaltĭ îndată dispărură în întunecime.

(Va urma.)

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

236 szám. (28) 1—1
1895 v.

Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó az 1881. évi LX. t.-cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a gyulafehérvári kir. törvényszék 1891. évi 8734/p. számu végzése következtében Olteán Vazul ügyvéd által képviselt Pátria takarékpénztár javára Juhn Mihály és társai ellen 87 frt. — kr s jár. erejéig foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt és 500 frt — krra becsült *Juhn Mihálynál:* 100 véka buza és két tehénborjuval. *Juhn Sáránál:* 30 véka buza, 50 véka kukoricza és 4 szekér széna. *Waltzer Mihálynál:* 2 fehér tehén, 20 véka kukoriczából álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a hosshuaszói kir. járásbiróság 1443—1895. számu végzése folytán 87 frt — kr. tőkekövetelés, ennek 1891. évi Junius hó 15 napjától járó 6 % kamatai és eddig összesen 46 frt 15 krban biróilag már megállapitott költségek erejéig Bolkácson a község piaczán leendő eszközlésére 1895. évi Szeptember hó 9-ik napjának délelőtti 10 órája határidőül kitüzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t.-cz. 107 és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Hosszuaszón 1895. évi Augustus hó 23. napján.

Dózsa Sámuel
kir. jbirósági végrehajtó.

Nr. 3546—1895. (26) 2—3

I. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la 8 stipendiĭ din *Fundaţiunea fericitului Romontiai* şi anume: *2 de câte 315* fl., unul usuat de Tit Liviŭ Tilea, care şi-a terminat cursul de medicină, şi altul de medicinistul Nerva Moldovan, care din cause independente de acest consistoriŭ nu-l póte folosi, *maĭ de parte dóuĕ stipendiĭ de câte 84 fl.* v. a., unul usuat de medicinistul Vasile Maior, care nu a presentat legitimare suficientă, şi altul de Corneliŭ Bardoşi, care a absolvat cursul academieĭ comerciale; *la un stipendiŭ de 100 fl.,* usuat de furistul Semproniŭ Munteanu, care din cause independente de acest consistoriŭ nu-l maĭ póte folosi; *la dóuĕ stipendiĭ de câte 63 fl.* usuate de gimnasiştiĭ absoluţĭ Vilhelm Şorban şi Aureliŭ Rusu; şi *la un stipendiŭ de 60 fl.* v. a., usuat de gimnasistul Iuliŭ Codarcea, care din causa morbuluĭ şi-a întrerupt studiile.

La aceste stipendiĭ pot concurge:

a) numaĭ tinerĭ studenţĭ miserĭ, carĭ sunt născuţĭ în Transilvania şi sunt de naţionalitate românĭ;

b) carĭ pe lângă purtare bună aŭ din studiĭ *calculĭ de eminenţă;*

c) dintre concurenţĭ vor avé preferinţă în înţelesul testamentuluĭ, caeteris paribus, ceĭ de origine nobilĭ şi consângenĭ cu piul fundator; prerogativa de nobil este de a se dovedi cu atestat dela competenta jurisdicţiune comitatensă; ĕră consângenitatea cu piul fundator este de a se dovedi cu atestat, care să cuprindă tabela genealogică compusă de către respectivul oficiŭ parochial;

d) dela concurenţĭ se poftesce, să alăture *la cererile concursuali testimoniŭ scolastic în copie autentică, ĕr nu în original,* carte de botez, testimoniŭ medical, atestat de paupertate, care să fie subscris de antistia comunală politică şi de parochul concernent şi întărit cu sigilul parochial;

e) concurenţiĭ să numéscă expres institutul, la care şi unde vor să continue studiile academice orĭ gimnasiale pe anul scolastic 1895/6.

Cererile concursuale, carĭ nu vor fi adjustate în modul indigitat, orĭ nu se vor aşterne la Consistoriul subsemnat până la terminul prefipt nu se vor lua în consideraţiune.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

II. Escriere de concurs.

Pentru *dóuĕ stipendiĭ* de câte 60 fl. v. a. *din Fundaţiunea fericitului episcop Ioan Bob,* unul folosit de medicinistul Valeriŭ Muste, care din cause independente de acest Consistoriŭ nu-l maĭ póte usua, şi altul de cadetul Alesandru Nemeş, care nu şi-a legitimat progresul, — se escrie concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

Doritoriĭ de a obţinĕ aceste stipendiĭ aŭ de a-şĭ instrui cererile conform condiţiunilor desfăşurate maĭ sus în escrierea de concurs pentru stipendiile romanţiane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

III. Escriere de concurs.

Pentru *dóuĕ stipendiĭ* de câte 70 fl. v. a. *din Fundaţiunea fericitului Ioan Gavrilă Vajda de Soósmező şi a soţiei sale Elisabeta născută Fuleovici*, unul folosit de Corneliŭ Horşa, technic, care nu şi-a legitimat progresul, şi altul de cadetul Simeon Precup, carele asemenea nu s'a legitimat despre progresul sĕŭ, — se escrie concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

Doritorii de a obţiné acest stipendiŭ *trebue să scie perfect românesce* şi să-şi instruéscă cererile conform condiţiunilor desfăşurate mai sus în escrierea de concurs pentru stipendiile romanţiane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

IV. Escriere de concurs.

Pentru *un stipendiŭ* de 60 fl. *din fundaţiunea fericitului Petru Maior*, folosit de gimnasistul absolut Valeriŭ Maior, — se escrie prin acésta concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

Doritorii de a obţiné acest stipendiŭ aŭ de a-şi instrui cererile conform condiţiunilor desfăşurate mai sus în escrierea de concur pentru stipendiile romanţiane.

Blaş în 13 August 1895

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

V. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. 1895 se escrie concurs la *un stipendiŭ de 120 fl. din fundaţiunea Kleiniană*, folosit de gimnasistul absolut Victor Macaveiŭ.

Doritorii de a obţiné acest stipendiŭ aŭ de a-şi instrui cererile conform condiţiunilor indigitate mai sus în escrierea de concurs pentru stipendiile romonţiane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

VI. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la 7 stipendiĭ din *fundaţiunea fericitului Archiepiscop şi Mitropolit Alesandru Şterca Şuluţ*, şi anume: dóuĕ stipendiĭ de câte 400 fl. v. a., folosit unul de candidatul de profesor Valeriŭ Suciŭ, şi altul de medicinistul Octavian Florea, care nu şi-a legitimat progresul în studiĭ; *un stipendiŭ de 300 fl.* folosit de candidatul de profesor Dr. Elia Daian; *dóuĕ stipendiĭ* de câte 100 fl. folosite de cadeţiĭ absoliţi Sever Trifan şi Iacob Brĕnduşan, şi *dóuĕ stipendiĭ* de câte 60 fl. folosite de gimnasistul Emanoil Bran, care nu şi-a legitimat progresul, şi altul de Clemente Boeriŭ absolut de şcóla comercială.

Ceĭ ce doresc a obţiné vre unul din stipendiile de mai sus aŭ să întrunéscă următórele condiţiunĭ:

a) că sunt românĭ gr. cat. miserĭ născuţĭ în Transilvania;

b) că pe lângă purtarea morală bună aŭ din studiĭ calculĭ de eminenţă;

c) dintre concurenţi vor avé preferinţă, carĭ vor puté dovedi, că sunt consângenĭ cu piul fundator;

d) concurenţiĭ să alăture la cererile sale: *testimoniŭ scolastic în copie autentică şi nu în original*, atestat de consângenitate, dacă sunt consângenĭ cu fundatorul, care atestat trebue să cuprindă tabela genealogică compusă de cătră respectivul oficiŭ parochial. După aceea carte de botez, testimoniŭ medical, şi să *numéscă expres institutul*, la care şi unde vor să continue studiile academice orĭ gimnasiale pe anul scol. 1895/6.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

VII. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la *dóuĕ stipendiĭ* din fundaţiunea fericitului canonic lector *Constantin Alutan*, şi anume: *unul de 60 fl.* folosit de gimnasistul Alesandru Cheresteş, care nu a dovedit progres mulţămitor, şi altul de gimnasistul Iuliŭ Mureşan, care nu şi-a legitimat progresul.

Doritorii de a obţiné aceste stipendiĭ aŭ de a-şi instrui cererile concursuale conform condiţiunilor indigitate în escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

VIII. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre 1895 se escrie concurs *la un stipendiŭ de 40 fl.* din fundaţiunea fericitului profesor normal Partenie Moldovan.

Ceĭ ce doresc a obţiné acest stipendiŭ, aŭ de a-şi instrui cererile conform condiţiunilor indigitate în escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

IX. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la *un stipendiŭ de 120 fl. din fundaţiunea fericitului preposit capitular Constantin Papfalvi*, folosit de Aurel Pop, care a terminat cursul preparandial.

La acest stipendiŭ vor avé întâietate consângenĭ piului fundator şi între aceştia praeferenter ceĭ născuţĭ în Popfalăŭ.

Cererile instruite după norma indigitată la escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane aŭ să se aştérnă până la terminul prefipt la subsemnatul Consistoriŭ.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

X. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusiv 1895 se escrie concurs la următórele stipendiĭ *din fundaţiunea fericitului Archiepiscop şi Mitropolit Dr. Ioan Vancea, numită „Cassa archidiecesană“*.

1. *La un stipendiŭ de 150 fl.* destinat pentru şcolarĭ gimnasiştĭ, însă cu obligamentul, că cel ce va obţiné stipendiul, este dator a întra în Seminariul tinerimiĭ române gr. cat. din Blaş.

2. La un stipendiŭ de 300 fl. pentru studenţi dela universitate orĭ institut politechnic.

3. La 3 stipendiĭ de câte 60 fl. unul de 40 fl. pentru elevĭ preparandiei în Blaş orĭ la altă preparandie română greco-catolică.

4. La un stipendiŭ de 100 fl. şi altul de 120 fl. v. a. pentru fetiţe, carĭ frecuentéză şcóla gr. cat. din Blaş, orĭ altă şcólă de fetiţe greco-catolică, romano-catolică, orĭ şcólă civilă română.

La aceste stipendiĭ pot concurge numaĭ românĭ gr. cat. din Archidiecesă. Preferinţă aŭ consângenĭi şi afinĭi fundatorului, chiar şi când nu ar fi din Archidiecesă.

Cererile concursuale sunt a se instrui după norma indigitată mai sus în escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

XI. Escriere de concurs.

La un stipendiŭ de 40 fl. v. a. *fundaţiunea fericitului Ioan Pop Dobra* se escrie prin acésta concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

La acest stipendiŭ pot concurge numaĭ românŭ gr. cat., carĭ frecuentéză vre un gimnasiŭ orĭ şcólă reală. Preferinţă aŭ ceĭ născuţĭ în Şard şi între aceştia consângenĭi fundatorului. Concurenţiĭ trebue să dovedéscă cunoscinţa limbeĭ române prin o temă lucrată de dînşiĭ pe cel puţin o cólă de hârtie înaintea unuĭ profesor de gimnasiŭ român, care trebue să adeverésc acésta.

Cererile să se instruéscă după norma indigitată la escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sănte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa ioculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărendŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum

cu deosĕbită stimă

Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

Carolŭ Müller,

(7) 29—?

auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl.. ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs.. ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea si Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 7 Septembre 1895. | Numĕrul 36.

Conferenţa episcopéscă.

Ilustra corporaţiune a episcopatului catolic din patrie s'a întrunit la consfătuire, pentru ca să hotăréscă atitudinea bisericii catolice faţă de legile religióse, ce vor avé să între în vigóre la 1 Octobre a. c.

Tótă lumea privia cu încordare la acele consfătuiri, şi toţi după al lor punct de vedere special aşteptaŭ, să vadă, ce vor face episcopii pentru apĕrarea bisericii, preste care i-a pus Spiritul Sfînt, ca să o pască.

Liberalii ţipaŭ ca şerpii şi îi admoniaŭ pe episcopi, să bage bine de sémă, ce fac, să nu provóce puterea statului, să nu prindă arma în mână, ci amĕsurat chemării lor înalte să vestéscă numai pacea şi supunerea faţă de legile sancţionate.

Ultraiştii catolici cereaŭ, ca episcopatul acum în óra a unspredecea să ia toiagul şi să lovéscă fără îndurare şi cu orî ce preţ să împedece întrarea în vigóre a legilor bisericescĭ.

Conferenţa s'a terminat, şi episcopii s'aŭ rentors în diecesele sale.

Ce se va fi decis, asta nu o putem şci, deórece nu am fost acolo, şi nicĭ conferenţa nu a aflat cu cale a lega tóte decisiunile sale de nasul ziariştilor. Ceea ce a rĕsuflat înse în public, e, că conferenţa a decis a esmite dóuĕ pastorale comune, dintre carî una să fie adresată clerului, ér ceealaltă poporului credincios.

În pastorala, ce are să se îndrepte cătră cler, se vor marca datorinţele, ce le are clerul şi biserica în faţa legilor bisericescĭ. Anume se va afirma din noŭ dogma catolică despre caractĕrul sacramental al căsătorieĭ, şi se va declara de nulă orĭ ce căsătorie, ce nu se va închia înaintea preotului. Se va accentua apoĭ indisolubilitatea căsătorieĭ, şi în fine se vor da instrucţii, cum are să purcédă preoţimea faţă de aceia, carĭ nu vor închia căsătoria înaintea bisericii, şi faţă de aceia, carĭ fiind în căsătorie mestecată nu-şĭ vor boteza şi cresce pe toţi copiii în religiunea catolică.

În pastorala cătră credincioşi se vor espune datorinţele, ce le aŭ credincioşii, şi asemenea se vor dicta şi pedepsele spirituale faţă de aceia, carĭ ar negliga datorinţele lor creştinescĭ.

Foile liberale aŭ întîmpinat decisiunea acésta a episcopilor cu mulţămire. Ele în decisiunea acésta vĕd o capitulare a bisericii în faţa statului. Ele cred, că prin decisiunea acésta deja e asigurată pacea şi esecutarea liniştită a legilor religionare.

Nemulţămiţi sunt ultraiştii catolicĭ. Eĭ asemenea vĕd în atitudinea episcopilor o lipsă de resoluţiune şi de curaj apostolic.

Noĭ din partea nóstră găsim temerară şi o părere şi alta şi între împrejurările actuale ne mulţămim cu atitudinea episcopilor.

Întru adevĕr întrebăm: Ce puteaŭ face între împrejurările actuale episcopiĭ catolicĭ, afară de ceea ce aŭ făcut?

Puteaŭ eĭ, să denege supunerea la legile sancţionate de Maiestatea Sa? — Asta ar fi fost o resvrătire împotriva ordinii de stat, resvrătire, a cărei urmărĭ ar fi fost neprevĕdute, abstragênd dela faptul, că o asemenea resvrătire este în contra principiilor de drept public, pe carĭ le profesézĕ biserica catolică.

Ce le rĕmânea decĭ de făcut? — Nu le rĕmânea altceva, decât să ĭea mĕsurĭ, ca legile religionare să nu aducă pagubă şi stricăciune binelui spiritual al credincioşilor.

Scopul acesta îl urmăresc pastoralele comune.

Şi noĭ nu ne îndoim, că dacă clerul şi poporul va asculta de vócea păstorilor sĕĭ, vor şi lipsi pagubele acele spirituale, pe carĭ altmintrea din firea lor chemate sunt legile cele nóuĕ, ca să le producă.

Repeţim decĭ, că noĭ *între împrejurările actuale* suntem mulţămiţi cu decisiunea coruluĭ episcopesc.

Altă cestiune e, dacă e vorbă, că óre bine e, că aŭ ajuns lucrurile până aicĭ?

Noĭ nu hesităm a o spune, că vina pentru împrejurările actuale în mare parte o are corul episcopesc.

Averile colosale, de carĭ dispun episcopiĭ ungarĭ, eraŭ o armă atât de puternică, prin care s'ar fi putut împedeca fără nicĭ o forţare formarea uneĭ

Feuilleton.

Raport general

al societăţii de lectură „Inocenţiu M. Clain“ a teologilor din Blaş pe anul şcolar 1894/5.

Uniţi să fim în cugete;
Uniţi în Dumneḑeŭ.

Progres — pe orĭ ce teren de viaţă — fără ostenélă împreunată cu lupte storcĕtóre de puterĭ nu se dă.

Acest principiŭ are valóre nu numaĭ la individĭ, ci şi la societăţi şi naţiuni întregĭ; — căcĭ familia cea vastă a omenimiĭ cuprinde în sînul sĕŭ societăţi, naţiuni şi popóre, carĭ sunt tot atâţia ramurĭ a-l arboreluĭ omenimiĭ, şi apoĭ e sciut, că misiunea părţilor este identică cu a întreguluĭ.

Progresul cutărei societăţi, cutărui popor cătră perfecţiune se póte ajunge numaĭ prin folosinţa darurilor nepreţuite şi prin puterile lucrătóre ale naturiĭ spirituale şi materiale. Între aceste darurĭ nepreţuite aflăm şi spiritul însoţirii şi al unirii, care la început nu s'a putut manifesta conform chemării celei sublime a omuluĭ, pentru că orizonul cel vast al vieţii omenescĭ era întunecat de negura grósă a nesciinţeĭ şi neculturiĭ. Dar când sórele cel luminos al culturiĭ şi sciinţeĭ celeĭ adevĕrate, — Christos Dumneḑeŭ-Omul, — a rĕsărit preste întreg universul şi şĭ-a revĕrsat raḑele binefăcĕtóre nu numaĭ preste tot orizonul omenimiĭ, ci a pĕtruns şi în inima aceleia, a stârnit în toţi şi simţul acela dumneḑeesc al unirii şi însoţirii spre scopurĭ nobile, bune şi frumóse. Numaĭ creştinismul a împreunat mulţimea popórĕlor într'o comunitate de ideĭ, aspiraţiunĭ şi principiĭ adevĕrate.

Creştinismul a aşeḑat temeliile, pe carĭ avea să se ridice şi sciinţa adevĕrată, care să imprime omenimiĭ o nóuă direcţie, ce conduce la adevĕrata fericire. De pe acéstă basă a sciinţeĭ, isvorîtă din credinţa în Dumneḑeŭ, a început apoĭ ochiul scrutător a se întórce cu maĭ mult noroc la investigarea naturiĭ.

Lumea veche, în care flórea culturiĭ se răzima pe temelia sclăvieĭ, şi în care sciinţa era numaĭ pentru o parte a poporaţiunii, în care plăcerile estetice eraŭ preţul lacrimilor, al sudorii şi al sângeluĭ uneĭ marĭ mulţimĭ de ómenĭ dejosiţi, acéstă lume nicĭ când n'ar fi putut însufla omenimiĭ spiritul iubirii, din care isvoresce unirea pentru toţi. *„Sĕracilor bine se vestesce“* şi *„Iubiţi şi pe inimicii vostri“* a strigat creştinismul, şi numaĭ atunci a priceput lumea, că cultura şi progresul adevĕrat nu maĭ póte fi proprietatea uneĭ clase privilegiate de ómenĭ, ci a tuturor, căcĭ toţi suntem fiĭ aĭ aceluia-şĭ Părinte şi fraţi dulcĭ uniţi prin iubirea cea sfîntă.

Dacă ne întrebăm, că cine a fost acela, care a putut, să încorpereze tóte într'un întreg sistematic şi să îmbrace tóte în haina sciinţeĭ şi a culturiĭ, după ce tótă cultura sciinţifică a vechilor a dispărut de pe pămînt, vom trebui să rĕspundem cu contele de Maistre, că *biserica lui Christos este acea mamă bună, care ne unesce pe toţi în cugete şi în Dumneḑeŭ. Ea este mama culturiĭ şi a sciinţeĭ adevĕrate.* Căḑut-aŭ catedre, în jurul cărora se aduna mulţime curiósă de ascultătorĭ; căḑut-aŭ religiunĭ, carĭ numĕraŭ milióne de aderenţi; aḑĭ tóte sunt date uitărĭĭ, şi numaĭ câte un învĕţat maĭ descifréză din cărţi dogmele lor; — pe când cultura şi sciinţa adevĕrată, născută şi nutrită la sînul bisericiĭ luĭ Christos şi sub scutul eĭ a rĕmas în mânia tuturor schimbărilor de părerĭ.

În forma asta vedem, că acel dar al

maioritățĭ parlamentare, cum a fost maioritatea, care a dus la învingere legile actuale bisericescĭ.

Însĕ episcopiĭ de asta nu s'aŭ îngrijit. Eĭ aŭ folosit venitele lor spre alte scopurĭ, — ce e drept, în cele maĭ multe casurĭ fórte nobile, — ér nu spre scopul, ce pururea trebue să fie principal, ca să asigure guvernarea în spirit creștinesc a nefericiteĭ nóstre patriĭ.

Dar aceste sunt recriminațiunĭ zădarnice.

Acum e bine, și cât s'a făcut.

Ér de aicĭ încolo va fi chemarea episcopatuluĭ, să străfórme acum cel puțin parlamentul astfel, încât să fie ștersă și memoria acestor legĭ, pe carĭ astăzĭ numaĭ a le deplânge ne este ĭertat.

Faxit Deus!

---

†

Alesandru Micu 1830—1895.

Venerabilul Capitul mitropolitan din Blaș érăși este în doliŭ. Canonicul custode Alesandru Micu în urma uneĭ aprinderĭ de plumânĭ după o suferință de treĭ dile și-a dat nobilul suflet în mânile Creatoriului. Fericitul în Domnul de maĭ mulțĭ anĭ suferia de asthma. Cura pe la băĭ și urmarea sfaturilor medicale i-aŭ făcut posibilă suportarea morbului, dară debilitându-i-se organismul a sucumbat aprinderiĭ, care l-a atacat cu vehemență. Defunctul s'a născut în Șermașel pe Câmpie, unde tatăl sĕŭ a fost paroch. După terminarea studiilor teologice la unversitatea din Viena, unde a frecuentat ca alumn al Seminariul S. Barbara, a fost aplicat în Blaș ca profesor de dreptul canonic în seminariul teologic pe anul scol. 1855/6. De aci a fost strămutat la gimnasiul din Blaș ca profesor de fisică și matematică, fiind în decurs de 16 anĭ fala corpuluĭ profesoral. Pentru zelul, activitatea și capacitatea dovedită ca profesor a fost promovat la demnitatea de vicar foraneŭ al Făgărașuluĭ, unde deschidêndu-i-se un câmp maĭ larg de lucrare și-a pus cu devotament puterile sale în serviținl bisericiĭ și al națiunii. Pe lângă acurata împlinire a agendelor vicariale și parochiale el era în fruntea și așa dicêndu-sufletul a orĭce mișcare saŭ întreprindere, ce avea de scop înaintarea binelui comun și în deosebĭ promovarea intereselor poporuluĭ nostru. La 1888 a fost numit membru la cea maĭ înaltă corporațiune bisericéscă în archidiecesă, care e capitulul mitropolitan. El și în nóua demnitate era ca și un părinte și patron al cleruluĭ și poporuluĭ din Vicariat, carĭ aducêndu-și aminte de nobilitatea și activitatea iuĭ, de când era vicariŭ, și alergaŭ la el cu încredere fiéscă.

În anĭ scolasticĭ 1888/9—1891/2 de noŭ a lucrat pe cariera didactică luĭ óre când atât de plăcută, funcționând ca director gimnasial și professr de matematică. Deși profesoriĭ gimnasialiĭ maĭ bĕtrânĭ aprópe toțĭ i-aŭ fost discipulĭ, el era condescendent și afabil cu toțĭ, cosiderându-se nu ca superior, ci ca un coleg maĭ bĕtrân al tuturor. În tractarea cu tinerimea gimnasială asprimea disciplineĭ pururea o scia împăca cu iubirea unuĭ părinte, ce ține samă de etatea fragedă și slăbiciunile fiilor sĕĭ. Morbul, de care suferia, l-a silit a se retrage dela directura gimnasială, care în aceste timpurĭ critice este împreunată cu multe neplăceri și molestiĭ; n'a încetat însĕ nicĭ când de a lucra ca asesor consistorial pentru binele și prosperarea instituțiunilor nóstre bisericescĭ și culturale. Prin mórtea luĭ Veneratul Capitul a perdut un membru zelos și înzestrat cu esperințe frumóse, biserica un ministru devotat, ér națiunea un fiŭ, care pururea ardea de dorul de a o vedé fericită și lucra cu zel și abnegațiune în direcțiunea acésta.

Bunătatea inimiĭ, caractĕrul deschis și afabil față cu toțĭ, promptitudinea de a jertfi pentru tot, ce e bun, nobil și salutar, l-aŭ făcut iubit înaintea tuturor. Aceste virtuți strălucite, credem, că vor fi remunerate și de Părintele ceresc, care l-a chemat în 2 Septembre la sine în ceriŭ.

Nu avem pretențiunea de a fi făcut o descriere completă a vieții și activității fericitului Alesandru Micu, ci ca uniĭ carĭ l-am cunoscut și stimat, am dat acéstă schiță debilă ca un semn al pietățiĭ, ce o nutrim față de memoria luĭ.

Un caraghioslîc al „Telegrafuluĭ Roman". — Sermanĭ catolicĭ din Germania! V'aŭ pus pĕcatele, să provocați pe domniĭ dela „Telegraful Roman". Dar ați și pățit-o, de scim, că vĕ trece pofta de a-ĭ maĭ provoca. N'ați putut maĭ bine, să ședeți acasă, în loc de a vĕ aduna în congres și în conferință?

Etă ce probă de stil ați provocat voĭ în „Telegraful Roman" din 28 August a. c. prin fapta acésta nechibzuită a vóstră:

„Catolicĭ din Germania se adunâ mereŭ: În Dumineca trecută s'aŭ strins peste 10,000 de ómenĭ în capitala Bavarieĭ și centrul lor, în *Münich;* discursiunile aŭ fost maĭ mult de natură *politică* cu scopul d'a întări partidul catolic din Reichstagul german; cu câte-va dile maĭ nainte aŭ ținut episcopiĭ catolicĭ o conferință secretă în *Tilda.* Se dice că discusiunile d'aicĭ aŭ fost de caractĕr curat papistășesc: a fost vorba să se trimită o adresă papeĭ, în care să se facă amintire despre *nonsensul* publicat acum dóuĕ decĭ și cincĭ de anĭ, adecă despre *dogma infalibilității;* tot de odată să se pomenéscă și despre răpirea statuluĭ papal lumesc în trecerea acestuia în posesiunea piemontezilor. Episcopiĭ și-aŭ esprimat neclintitul lor devotamênt către *principele bisericiĭ(?!)* și vor îndemna prin circulare pe credincioșiĭ lor, să păstreze neatinsă legătura dintre eĭ și *locoțiitorul luĭ Christos(?!*

„Aceste dóuĕ însușirĭ din urmă: devotamentul episcopilor și al creștinilor catolicĭ către papa din Roma, dar nu către principele bisericiĭ saŭ locoțiitorul luĭ Christos, din punct de vedere *al disciplineĭ, care trebue să esiste în fie-care biserică,* merită aprobare; însĕ cele dóuĕ cestiunĭ dintâiŭ *nu:* Póte sta papa închis în vatican încă *mulțĭ* anĭ de dile, și în loc să tragă nădejde, (ca spânul de barbă), la recâștigarea puteriĭ lumescĭ, maĭ bine să se convingă acum după

---

provedințeĭ, — darul unirĭĭ și al asoțiărĭĭ, înainte de creștinism nu s'a putut validita în omenime. Prin creștinism s'a cosolidat, a prins rădĕcinĭ adâncĭ la tóte popórĕle creștine, și numaĭ cultura creștină a sciut, să împreune tóte spiritele luminate, tóte încercările sciințifice, tóte cugetele profunde și tóte resultatele mărețe ale inteligințeĭ. Numaĭ acéstă cultură a convins omenimea, că până când activitatea spiritului omenesc manifestată prin individĭ singuratici pe orĭ și ce teren al vieții, spriginită singur numaĭ de egoism, conduce numaĭ la scopurĭ individuale; până atunci spiritul însoțirĭĭ și al unirĭĭ corĕspunde scopului final al întregiĭ omenimĭ. Numaĭ de acéstă convingere conduși s'aŭ asoțiat filologiĭ lumiĭ creștine, ca să demustre, că deosebirea nenumĕratelor limbi se póte reduce la câteva rădĕcinĭ și prin acésta aŭ documentat, că deosebitele popórĕ sunt surorĭ dulcĭ, ieșite din una și aceea-și trupină. Numaĭ din acéstă convingere purcedênd s'aŭ însoțit fisiciĭ și astronomiĭ, ca să convingă omenimea, că natura și productele eĭ aŭ un Creator atotputernic, și că natura nu este inimica învĕțăturilor bisericiĭ, ci din contră amica cea maĭ sinceră și maĭ corĕspundĕtóre lor, și prin acésta aŭ îndreptat conceptele cele false ale înțelepților lumiĭ acesteia. Numaĭ din acéstă convingere s'aŭ asoțiat cultivătoriĭ tuturor ramilor de sciință, ca să demustre lumiĭ, că sciința nu e dreptul exclusiv al singuraticilor individĭ saŭ a claselor privilegiate, ci e domeniul comun al avuților și al sĕracilor.

Singur numaĭ din acéstă convingere aŭ purces și braviĭ nostri antecesorĭ, când înainte de acésta cu 32 anĭ, aicĭ în fața sfinteĭ nóstre maĭce biserici, sub aripile scutitóre și sub patronatul ilustrilor nostri archiereĭ fundézĕ o *societate literară* numindu-o societatea de lectură „Inocențiŭ M. Clain" după numele prea fericituluĭ eĭ patron — al episcopului — Ioan Inocențiŭ cândva M. Clain. Îĭ prefig cel maĭ nobil și maĭ sfînt scop, *„Cultura intelectuală, cultura religióșă-morală a membrilor eĭ"*, — basa și fundamentul tuturor virtuților și a întregeĭ fericiri pământescĭ. Aŭ sciut eĭ însĕ fórte bine, că singurul mijloc pentru ajungerea scopului pus societățiĭ este *unirea puterilor* spre o conlucrare comună frățéscă, — căcĭ prin unire la cultură, — de aceea se unesc sub cea maĭ sublimă devisă:

Uniți să fim în cugete,
Uniți în Dumneḑeŭ.

Sub acéstă devisă pășesc înainte cu siguritate, luptă bărbătesce, și lupta nu le e zădarnică. Nu, căcĭ lupta e sfîntă, e dréptă, e purtată chiar în numele luĭ Dumneḑeŭ, și apoĭ Mântuitoriuluĭ dice: *„Unde vor fi adunați doĭ saŭ treĭ în numele meŭ, și eŭ voiŭ fi în în mijlocul lor."* Sub acéstă devisă aŭ lucrat cu diligență membriĭ acesteĭ societățiĭ, căcĭ progres fără muncă storcĕtóre de sudorĭ crunte nu se dă. Și dacă societatea nóstră se póte mândri adĭ cu aceea, că din sinul eĭ aŭ ieșit preoțĭ conscĭ de chemarea lor; dacă se póte lăuda adĭ cu aceea, că în anĭĭ mai dincóce a putut contribui și ea după prea modestele eĭ mijlóce materiale la înmulțirea literaturiĭ nóstre bisericescĭ prin edarea unor opurĭ de adevĕrată valóre pastorală ca *„Epistolele către un preot tinĕr"* partea I. (tip. în Blaș la 1890), *„Epistolele către un preot tinĕr"* partea II. (tip. în Gherla la 1891), *„Pregătire la mórte"* (tip. în Blaș la 1893) și maĭ târdiŭ narațiunea poporală *„Duh muscălesc"*, meritul este a se atribui influenței, ce a esercitat acéstă devisă creștină între membriĭ eĭ.

Sub acéstă devisă aŭ lucrat cu un zel desinteresat membriĭ societățiĭ nóstre și în decursul acestuĭ an. Și acum, când venim, să depunem mandatul, cu care am fost însărcinați la începutul anuluĭ, ne permitem a lăsa, să urmeze aci un raport fidel despre activitatea societățiĭ în cursul acestuĭ an școlar.

Activitatea societățiĭ.

Ne vom restrînge aci numaĭ la momentele maĭ însemnate din viața unuĭ an al societățiĭ:

În ședința I. ord. (9 Oct. 1894) se hotărĕsce *reducerea prețuluĭ „Epistolelor către un preot tinĕr"* dela 3 fl. la 1 fl. 50 cr. Acésta s'a adus la cunoscința publiculuĭ român prin un Apel publicat în diare.

În ședința II. ord. (15 Nov. 1894) se

dóuĕ ₫ecĭ anĭ de ₫ile, că nu esistă *logică* pe lume, ba nicĭ *Cant* chiar n'ar puté trage de pĕr între categoriile luĭ cestiunea „infalibilităţiĭ" „unuĭ om"!!"

„Nu esistă logică pe lume." Mare lucru. Noĭ până acum aşa sciam, că esistă. Mulţămim decĭ fórte frumos dlor dela „Telegraful Roman", că nu ne-aŭ maĭ lăsat, să orbecăm tot în întunerecul nesciinţeĭ nóstre.

Firesce că noĭ scim, ce voiaŭ dlor să ₫ică, şi chiar de aceea le dăm sfatul, ca dlor înainte de ce s'ar apuca, să strivéscă dogmele bisericiĭ catolice, maĭ întâiŭ să înveţe a scrie cu „logică", pentru ca nu cumva să ₫ică óre cine, că „nu esistă logică" în capul dlor.

Aşa dară în *Tilda* s'aŭ adunat episcopiĭ catolicĭ? Mulţămim frumos şi pentru graţiositatea, cu care ceĭ dela „Telegraful Roman" se silesc a împrăştia şi în privinţa acésta întunerecul ignoranţeĭ, de care e cuprinsă mintea nóstră. Noĭ aşa sciam, că episcopiĭ se adună în fiesce care an în *Fulda* la mormîntul s. Bonifaţiŭ, care, după cum ne aducem aminte, are pretenţia de a fi numit în istorie apostolul Germaniĭor. Se vede, că pe cum logica, aşa nici geografia nu se bucură de mare trecere la dniĭ dela „Telegraful Roman".

„Discusiunile d'aicĭ (din Tilda) aŭ fost *₫e caracter curat papistăşesc.*" Pe ceĭ dela „Telegraful Roman" i-a supĕrat acésta? Pe noĭ din contră ne-ar prinde mirarea, ₫acă episcopiĭ papistaşi s'ar aduna la conferinţă, şi discusiunile lor nu ar fi papistăşescĭ. Orĭ dóră aştéptă dniĭ dela „Telegraful Roman", ca episcopiĭ papistaşi să se ocupe de „reunirea" dluĭ Manegut?

Dar să vedem, carĭ sunt discusiunile acelea „de caracter curat papistăşesc", de carĭ episcopiĭ catolicĭ din Germania s'aŭ ocupat aşa de cu de-adinsul, cât dniĭ dela „Telegraful Roman" s'aŭ simţit înţăpaţi?

Cel dintâiŭ dintre lucrurile acestea papistăşescĭ a fost *„nonsensul* publicat acum dóuĕ ₫ecĭ şi cincĭ de anĭ", adecă „dogma infalibilităţiĭ" Pontificeluĭ Roman, despre care dogmă dlor aşa sciŭ, „că nu esistă *logică* pe lume, ba nicĭ *Cant* chiar n'ar puté trage de pĕr între categoriile luĭ cestiunea „infalibilităţiĭ" „unuĭ om"!"

Amar ţie, dogmă catolică despre infailibilitatea Papeĭ! Te-aŭ strivit ceĭ dela „Telegraful Reman", te-aŭ nimicit, cât ne temem, că nu preste multă vreme omenimea te va aminti în istoria sa ruşinându-se şi ₫icênd: „A fost un timp, când milióne de ómenĭ în orbia minţiĭ lor susţineaŭ „infalibilitatea" „unuĭ om" şi totuşĭ aveaŭ pretenţia de a fi înşirate între popórĕle civilisate."

De una ne temem însĕ şi maĭ tare. Ne temem, că ceĭ dela „Telegraful Roman" vor fi consecuenţi şi preste scurt timp vor respinge şi dogma despre infalibilitatea concililor icumenice, căcĭ „nicĭ Cant n'ar puté trage de pĕr între categoriile luĭ" învĕţătură, că falibil + falibil + ... + falibil + falibil = infalibil. Ne temem, că dlor în scurtă vreme vor ajunge acolo, cât vor respinge şi taina Preasfinteĭ Treimĭ, căcĭ „nicĭ Cant n'ar puté trage de pĕr între categoriile luĭ" învĕţătura, că 1+1+1=1. Ne temem, că dlor vor respinge apoĭ şi taĭna Întromeniriĭ, căcĭ „nicĭ Cant chiar n'ar puté trage de pĕr între categoriile luĭ" învĕţătura, că 1+1=1.

Dar de ce să ne temem noĭ de acestea? Nu pe noĭ, ci pe dniĭ dela „Telegraful Roman" îĭ privesce, ₫acă eĭ ₫ogmele bisericiĭ „ortodoxe" le restring între marginile, pe carĭ li-le pune Cant.

Dar ce să ₫icem apoĭ despre simţul etic delicat, care-l vĕdesc dlor grăind despre cestiunea Romană? E întru adevĕr piramidală dragostea crestinéscă a dlor, aşa de piramidală, cât dragostea asta a turburat în mintea lor chiar şi conceptul cel primitiv al diferinţeĭ, ce esistă între „al meŭ", „al tĕŭ" şi „al luĭ". E admirabil, să vedĭ, cu câtă uşurinţă pun dlor cestiunea romană ad acta în archivul anticităţilor istorice, pe când potentaţiĭ lumiĭ creştine catolice şi acatolice se feresc de cestiunea acésta ca de un noli me tangere, şi până acum nicĭ unul dintr'înşiĭ n'a cutezat, să recunóscă stările faptice create în Roma în anul 1870.

Dar apoĭ aplicarea fraseĭ „ca spânul de barbă"? Maĭ restă numaĭ fusionarea „Telegrafuluĭ Roman" cu o altă fóe, ce apare în Sibiŭ.

Puterea de locţinĕtoriŭ aĭ luĭ Christos, ce o deprinde Pontificele Roman, înzădar o pun dniĭ dela „Telegraful Roman" sub întrebare. Pontificele Roman o deprinde, şi lumea catolică o recunósce, orĭ le e pe voe domniiloř lor orĭ nu. Recunoscut-o a şi Rĕsăritul creştin în vechime şi i-s'a plecat eĭ. Despre asta şi dniĭ dela „Telegraful Roman" uşor ar puté să se convingă, ₫acă nu le-ar lipsi voinţa.

De altmintrea se svonesce, că în urma celor ce s'aŭ scris în „Telegraful Roman", catoliciĭ din Germania sunt atât de consternaţi, cât — preste un an éră se vor aduna, şi anume episcopiĭ nu în Tilda, ci în Fulda, éră poporul credincios în Dortmund, pentru ca să tracteze despre lucruri papistăşescĭ.

Óre învĕţa-vor dniĭ dela „Telegraful Roman" până atunci logică, geografie şi interpuncţie şi maĭ pe sus de tóte deprinderea dragostiĭ crestinescĭ?

---

decide *formarea unuĭ archiv,* a căruĭ lipsă era de mult simţită, în care să se păstreze tóte actele societăţiĭ în original, eventual în copie; şi în şed. IV. ord. (19 Feb. 1895) se îĭ presentă societăţiĭ inventarul nouluĭ archiv. Astfel societatea nóstră între mijlócele ducĕtóre la scop are şi un frumos archiv, care va face un bun serviţiŭ pentru viitoriul eĭ. Cu finea anuluĭ trecut a ieşit de sub tipariŭ broşura *„Duh muscălesc".* În anul acesta s'a achitat tipogr. sem. din loc preţul de tipărire al acesteĭ broşurĭ şi ea s'a împărţit gratuit, prin membriĭ societăţiĭ acelor fiĭ aĭ poporuluĭ român, carĭ aŭ arĕtat interes de sciinţă şi cultură.

În şed. III. ord. (13 Dec. 1894) membriĭ societăţiĭ nóstre avênd în vedere, că statutele eĭ sunt vechĭ, şi nu maĭ pot corĕspunde cerinţelor de aĭ ale eĭ; considerând, că multe din dispositiunile provĕ₫ute în ele sunt deja abrogate prin concluse protocolare; considerând, că în societate s'a început o desvoltare frumósă pe base maĭ largĭ; considerând în fine, că necesitatea de reforme radicale în statutele societăţiĭ aŭ fost accentuate de repetite orĭ şi în aniĭ trecuţĭ: exmit o comisiune, căreia îĭ concred elaborarea unuĭ noŭ proiect de statute. Proiectul a şi fost elaborat, şi după ce a fost primit de membriĭ societăţiĭ, s'a înaintat prea veneratei superiorităţi spre aprobare, unde deja se şi află.

(Va urma.)

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Conferinţa episcopéscă după o consultare de dóuĕ ₫ile s'a închiat Dumineca la ½ 3 óre. Dela conferinţă aŭ lipsit archiepiscopul Samassa şi episcopiĭ Schlauch şi Dulánszky, ceştĭ doi din urmă legitime împedecaţiĭ. După ce consultările cu privire la căsătoria civilă aŭ consumat tot timpul, celealalte cestiunĭ curente aŭ fost luate dela ordinea ₫iliĭ. În cestiunea căsătorieĭ civile se vor publica dóuĕ pastorale colective, una către cler dându-ĭ instrucţiunile de lipsă în faţa nóuĕlor reforme, şi alta către popor, care se va ceti în tóte bisericile în 29 a c. În acésta din urmă se va spune credincioşilor, că spre a preveni daune materiale şi spre a li-se bucura fiiĭ de drepturĭ civile, vor trebui să împlinéscă dispoşiţiile legiĭ civile referitóre la căsătorie, dară pentru aceea căsătoria bisericéscă rĕmâne în tótă întregitatea sa, ₫ecĭ sunt recercaţĭ credincioşiĭ, să nu se îndestuléscă cu căsătoria civilă, care înaintea bisericiĭ nu e căsătorie adevĕrată, ci să împlinéscă tóte prescrisele bisericiĭ. În conferinţă s'a accentuat, că în faţa nefericitelor legĭ politice-bisericescĭ episcopatul ţine strîns la doctrina şi la tóte drepturile bisericiĭ. Foile liberale îşĭ amăgesc cetitoriĭ spunêndu-le, că episcopatul s'ar fi împăcat cu nóuĕle reforme. Episcopatul însĕ nu s'a putut împăca cu ele şi va lucra pentru revisuirea lor.

Germania.

Congresul catolic din München s'a închiat în 29 August. Lucrările luĭ daŭ un noŭ şi puternic impuls vieţiĭ catolice nu numaĭ în Germania, ci şi departe preste frontierile imperiuluĭ german.

Spaţul foiĭ nóstre nu ne permite, să reproducem tóte resoluţiunile salutare luate în congres, nicĭ escelentele discursurĭ, prin carĭ aŭ fost motivate. Vom da însĕ în estras resoluţiunile, ce ni-se par de maĭ mare importanţă: I. Cu privire la cestiunea romană congresul de noŭ enunţă, că este necesară restabilirea suveranităţiĭ teritoriale a Scaunuluĭ Apostolic pentru deplina libertate şi independenţă a Papeĭ în guvernarea bisericiĭ. Catoliciĭ din tótă lumea privesc cu indignare la aceea, că inimiciĭ bisericiĭ serbéză cu solemnitate a 25-a aniversară a răpiriĭ statuluĭ papal. Recunóscerea Scaunuluĭ papal de arbitru internaţional o consideră congresul de un postulat al prosperităţiĭ popórĕlor. II. Considerând stricăciunea, ce o produce maĭ ales în tinerime presa catolică, congresul inculcă familiilor catolice, să nu sufere cetirea cărţilor îndreptate în contra credinţeĭ şi moralităţiĭ şi să spriginéscă şi lăţéscă literatura scrisă în spirit creştinesc. III. Cu privire la cestiunea socială congresul se pronunţă pentru repausul de Duminecă, pentru oprirea duelului în armată şi la şcólele înalte, pentru construirea de locuinţe pe sama lucrătorilor, pentru birouri şi reuniuni poporale şi consideră de salutară activitatea „Reuniuniĭ de temperanţă" cu privire la beuturile spirituóse.

Congresul anuluĭ viitoriŭ se va ţinĕ în Dortmund.

La congres aŭ participat maĭ mulţĭ bărbaţĭ distinşĭ din Ungaria. Contele Ferdinand Zichy a ţinut un discurs de-

spre situaţiunea din Ungaria arĕtând, că aicĭ catolicismul are să pórte o luptă grea cu puterile duşmane dinastieĭ, ordiniĭ şi statuluĭ; dară speréză învingere, căcĭ causa catolicismuluĭ este causa luĭ Dumneḑeŭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Presa liberală până acum a sedus lumea, făcêndu-o să crédă, că la noĭ ecuilibriul finanţial e restabilit, şi ţara prosperéză. Crisa economică, care duréză de vre-o doĭ anĭ, pe cum şi scăderea percepţiunilor şi crescerea erogaţiunilor publice în decursul acestuĭ an dovedesc destul de evident, că stăm rĕŭ. Rĕul cresce prin cheltuelile, ce le reclamă esecutarea nóuĕlor reforme. Hieronymi ḑicea la timpul sĕŭ, că matriculele civile vor costa cel mult 800,000 fl., în realitate însĕ abia va fi de ajuns o sumă de cel puţin 2,500,000 fl. Suma acésta, şi dacă nu se va da din cassa statuluĭ, vor fi silite, să o plătéscă comunele noilor funcţionarĭ, de carĭ nicĭ o lipsă n'aŭ avut. Până acum aŭ început a se înmulţi posturile de notarĭ şi subnotarĭ comunalĭ, carĭ pun nóuĕ sarcinĭ pe comune şi prin acésta pe ţară. La căile ferate de stat, se ḑice, că se recer investirĭ nóuĕ în preţ de 25 milióne, pe când venitele căilor ferate scad.

Ca să se amelioreze finanţele şi starea economică, în ministeriŭ aŭ început a se ocupa de formarea unuĭ program agrar sistematic. Când se formézĕ programele, tóte merg neted şi în ordine, numaĭ când vine timpul esecutării, apar defectele programuluĭ. Ne temem, că nicĭ noul program nu va avé o sórte maĭ fericită. Liberalismul în tóte ţĕrile cultivă numaĭ interesele celor dela putere pe contul mulţimiĭ. Măresce sarcinile publice, ca să aibă de unde sătura pofta aderenţilor sĕĭ cu influinţă. Pe calea acésta demoraliséză şi împinge mulţimea spre socialism. La noĭ liberalismul este în flóre, dară din nefericire fructele, ce le va produce, vor fi amarĕ.

Germania.

În 1 a c. s'a serbat cu mare pompă în maĭ multe oraşe ale Germanieĭ şi chiar şi în Austria a 25-a aniversară a ocupării fortăreţeĭ Sedan, unde împĕratul Napoleon III a capitulat înaintea armateĭ germane deschiḑêndu-ĭ drumul spre Paris. Răsboiul din 1870 a umilit Franţa şi a dat nascere imperiuluĭ german de aḑi, dară el a costat viaţa alor 138.871 Francezĭ şi 19.316 Germanĭ, laolaltă aşadară 158.187 morţi. Presa germană iubiléză cu escepţiunea celeĭ social-democratice, carea condamnă serbarea macelurilor.

Anglia.

Se scie, că conservativul Salisbury e spriginit şi de mulţĭ liberalĭ. Aceştia cer cu insistinţă o regulare a stărilor din Irlanda şi reformarea caseĭ de sus. Deputaţiĭ irlandezĭ unionişti cer reforme şi ameliorări pe terenul economic sperând, că prin introducerea acestora va absta poporul dela pretensiunea de a se declara Irlanda de autonomă. Naţionaliştiĭ irlandezĭ sigur nu se vor mulţămi numaĭ cu reforme economice, ci cer pentru ţara lor drepturile politice, ce i-se cuvin.

Reforma cameriĭ lorḑilor nimenĭ nu o póte esecuta maĭ uşor decât lordul Salisbury, care dispune de maioritate în ambe camerele; dară planul de reforme atât este de delicat şi greŭ, cât Salisbury cu greŭ se va resolvi la facerea şi esecutarea luĭ.

Rusia.

Cu privire la politica esternă a Rusieĭ ḑiarul „Moskowskija Wiedomosti" scrie următórele:

În estremul orient a încetat răsboiul, dară pacea dela Simonoseki nu delătură orĭ ce îngrijirĭ. Presenţa trupelor ĭaponeze în Corea este o violare a tractatuluĭ de pace. În cestiunea Pamiruluĭ nu e vorbă de confiniile ruso-angleze, ci de cele ruso-afganistane. În cestiunea arménă Rusia nu va suferi, ca Sultanul să-şĭ pérdă dreptul de suveran, şi despre autonomia Armenieĭ nicĭ vorbă nu póte fi. Rusia a întrevenit, fiind că nu putea suferi turburărĭ la confiniile sale, şi ca Anglia să păşéscă numaĭ singură. În Abisinia nu se va trimite o misiune specială nefiind timpul oportun, dară despre pretensiunile, ce şi-le arógă Italia asupra Abisinieĭ, nimenĭ nu vre, să scie în St. Petersburg. Ce privesce Bulgaria, se aşteptă, ca Bulgariĭ să-şĭ recunóscă pĕcatele şi să dea doveḑĭ învederate de îndreptare, ca Rusia să-şĭ schimbe atitudinea politică faţă de eĭ.

Corespondinţe.

Cluş la 17 Aug. n. 1895.

Mult Onorate Domnule Redactor!

Omul tot-deuna se judecă după faptele sale, ce le îndeplinesce; acelea îl arată pe el în valórea sa reală, acelea ne tălmăcesc sentimentele şi cugetele sale de căpetenie, acelea fac caractĕrul adevĕrat al fiecăruĭ om.

Voiŭ, să scriŭ despre Mult On. Dn Sabin Coroian, preotul gr. cat. al Doboceĭ şi Badoculuĭ şi protopopul tractelor Logierd şi Giula. Activitatea sa de preot şi protopop este un fir lung de fapte şi lucrurĭ mărețe; nu voiŭ însĕ a-ĭ lăuda; facă-o acésta ómenĭ competenţi. Mĕ voiŭ mărgini la zelul luĭ de a evangeliza. În tot timpul, de când Doboca are fericirea, să fie păstorită de Dsa, biserica de acolo a fost tot-deuna, în Dumineci şi serbătorĭ, plină cu mic cu mare, adunaţi toţi spre a puté asculta sfintele învĕţăturĭ bisericescĭ, ce dl Coroian cu atâta scumpĕtate, cu atâta foc şi pietate le făcea. De multe şi repetite orĭ am avut ocasiunea, să mĕ conving, că Dobocanii vorbesc fórte bucuros de dl Coroian: „Preot ca Dsa nu maĭ este," „Slujbe ca şi a Dsale nu maĭ sunt," „Pedicĭ ca şi a Dsale nu maĭ poţĭ auḑi," — ḑic eĭ către orĭ şi cine. De aceea apoĭ nu numaĭ Românii, ci şi ceĭ de altă confesiune, maĭ vîrtos ceĭ reformaţi, încă cercetéză acum de mai mulţĭ anĭ biserica nóstră gr. catolică, deşi cei din urmă aŭ şi eĭ în loc biserica lor reformată provĕḑută cu tóte cele necesare. Vĕḑêndu acestea preotul şi protopopul cel reformat din loc, i-a admoniat, dar zădarnică îĭ fu tótă amărăciunea sa sufletéscă. Ca efect s'a dovedit trecerea alor dóuĕ reformate la religiunea gr. cat. Esemplul hotărî: după reformaţi s'a atras de învĕţăturile sale chiar şi dintre credincioşiĭ luĭ Moisi unul cu numele Abraham Fischer, locuitor din Badoc, care aḑĭ e botezat în „David". Noul creştin e de 28 de anĭ, a servit mult la familiĭ de român, ca atare a vĕḑut de multe orĭ procesiunile bisericescĭ şi ceremoniile funebrale ale Românilor, ér modul, prin care dl Coroian tóte acestea are datina a le îndeplini, într-atâta l-a cucerit pe Evreul Fischer, încât înainte de asta cam cu vre-o 5—6 septĕmânĭ s'a insinuat la dl Coroian ca la preot şi totodată şi ca la protopop, că nu s'ar îndura să-l priméscă pe „legea cea românéscă", căcĭ „altcum el nu se va puté mântui cu sufletul". Dl Coroian, ca să se pótă încredinţa despre adevĕrata sa atragere către religiunea nóstră, i-a pus condiţiunea, să înveţe tóte rugăciunile şi preceptele maĭ însemnate din religiunea gr. cat. Cum auḑiră despre acésta ceĭalaltĭ Evreĭ din sat, aŭ şi început a-l amenința cu multe tóte, ba vĕḑêndu, că Fischer n'ascultă de eĭ, l-aŭ amenințat chiar şi cu mórte, dar totuşi Fischer nu s'a înfricat şi nicĭ de cum n'a voit, să-şĭ schimbe propusul. „Eŭ odată cu capul vreĭ să mĕ fac Român cu lege unită," — ḑise el ceĭoralaltĭ, aşa dară rumpêndu de tot cu Evreiĭ şi nelăsându-se Ungurilor din Badoc, carĭ voiaŭ, să-l câştige pe Fischer pentru confesiunea lor reformată, ba încă l-aŭ promis chiar şi banĭ, dacă se va da pe partea lor, în Dumineca trecută, după ce, învĕţat de dl Coroian, a satisfăcut condiţiunilor prefipte, s'a botezat în Domnul cu mare pompă şi ceremonie. Tot satul era adunat la biserică, dela ceĭ bĕtrânĭ până la ceĭ maĭ de pe urmă mititeĭ, ca să vadă un lucru ne maĭ pomenit până atunci în satul şi jurul lor. Serviţiul divin era deja început, când de-odată sosesce Evreul Fischer îmbrăcat serbătorésce în haĭne românescĭ şi însoţit de vre-o câţiva fruntaşĭ aĭ satuluĭ. Ajungêndu aicĭ se desbracă numaĭ în vesmintele de pânză, aşa şi desculţ întră în tinda bisericiĭ, unde la întrebarea dluĭ Coroian: „Ce cauţĭ aicĭ?" răspunde plin de credinţă: „Caut casa luĭ Christos, ca să mĕ mântue." Apoĭ s'a început ceremonia botezării şi miruirii, ce pe toţi i-a emoţionat până la lacrimĭ vĕḑêndu, cum se măresce turma luĭ Christes Fiul luĭ Dumneḑeŭ cel adevĕrat, după care dl Coroian a ţinut o vorbire frumósă şi clasică aprópe o óră, care a stors lacrimele tuturora celor de faţă. Fischer încă plângea de bucurie, „că şi-a mântuit sufletul", ér acum el face pregătirĭ, ca Înaltul Ministeriŭ să-ĭ concedă a-şĭ preface numele din „Fischer" în „Pescariŭ", ca să fie, pe cum el ḑice, „nu numaĭ cu sufletul, ci şi cu numele Român cum se cade". Firesce e mare mâhnirea pentru „nóua recepţie", care displace atât Evreilor din Badoc şi jur, cât şi tuturor Ungurilor; dar noĭ suntem bucuroşi de recepţia acésta. Mare bine ar fi, când mulţi preoţi s'ar puté mândri cu asemenea fapte.

Verna.

Programele gimnasiilor românescĭ pe anul scolastic 1894/5.

Programele gimnasiale aŭ să fie o oglindă fidelă a stărilor dela cutare gimnasiŭ. Din ele aŭ să se convingă toţi ceĭ interesaţi despre puterile şi mijlócele didactice, despre progresul, purtarea morală, starea sanitară etc. a şcolarilor.

Vom face deci unele estrase din programele sau mai bine dis rapórtele anuale ale gimnasiilor nóstre pe anul scolastic 1894/5.

I. Începem cu *gimnasiul Blașului*, ca cel mai vechiu și mai frecuentat. Din programa acestui gimnasiu publicată de directorul Iosif Hossu aflăm, că în loc de disertațiune era să se scrie istoria gimnasiului, dară comisiunea esmisă spre acésta nu și-a terminat încă lucrarea, și astfel programa a trebuit să apară fără disertațiune. Corpul didactic se compune din 17 profesori pentru studiile ordinare. 5 profesori pentru studiile extraordinare. Dintre obiectele de învățământ mai multe óre aŭ fost destinate pentru limba latină (43), în locul al doilea a venit limba magiară cu 27 óre, limba română cu 20 de óre vine numai în locul al 4-lea, deși pe acésta ar trebui să se pună un pond deosebit. Diversele colecțiuni, cari servesc ca mijlóce de învățământ, s'aŭ augmentat și în anul acesta în mésură relativ destul de considerabilă. Mai mare sporiu arată biblioteca elevilor gimnasiale, museul de fisică și de chimie și cabinetul archeologic-numismatic.

Tinerimea a fost ajutorată cu stipendii în sumă de 2853 fl. împărțiți la 44 studenți. 182 studenți aŭ fost împărtășiți din beneficiul de pâne, la care concurg cu câte 800 florin de grâŭ fondul basilitan, seminarial și dominiul mitropolitan. În seminariul „Vancean" aŭ fost așezați 128 studenți gimnasiali. Inmatriculați la gimnasiŭ aŭ fost 531 studenți, până la finea anului aŭ rémas 505; dintre aceștia aŭ fost gr. cat. 411, rom. cat. 3, gr. or. 85, israeliți 6; vorbesc numai limba română 218, română și magiară 274. Mai însemnăm, că tinerimea s'a mărturisit și cuminecat în postul Crăciunului și în al Pascilor și a luat parte la festivitățile intronisării Escelenței Sale În. P. S. D. Mitropolit Victor Mihaiyi de Apșa. Clasele I-a, a II-a și a III-a aŭ fost paralele. Esamenul scripturistic de maturitate s'a ținut dela 16—22 Maiŭ 1895 cu 35 maturisanți, éră ținerea esamenului verbal s'a amânat prin dispusețiunea înalt. ministeriŭ de culte și instrucțiune publică de dat 11 Iuniŭ Nr. 1319 pres. pe timp nedeterminat; celealalte esamene s'aŭ ținut din 19—25 Iuniŭ, éră în 26 Iuniŭ s'a terminat anul scolastic 1894/5.

Ar fi de dorit, ca să se cuprindă în programă și temele scripturistice din limba română lucrate de cătră școlarii din clasele superióre.

Cu programa gimnasiului este împreunată și cea a preparandiei, normei și școlei de fetițe din Blaș edat de dl Georgiŭ Muntean, directorul acestor școle. Din aceste însemnăm, că la preparandie pe lângă dl director aŭ mai propus 7 profesori; la școla normală aŭ fost 4 profesori; la școla de fetițe aŭ funcționat 5 învețătóre. un catechet, un profesor gimnasial și 2 normali ca suplenți și un magistru de musică. La cele trei cursuri preparandiale s'aŭ inmatriculat 88 elevi ordinari și 11 privatiști; la școla normală 134 elevi; școla de fetițe elementară (cl. I—VI) 110, éră la cea superióră (cl. VII și VIII) 20 de eleve. Dintre fetițe 57 aŭ fost în internatul „Vancean".

(Va urma.)

Colecta pentru gimnasiul din Blaș.

Suma din nrulŭ 30		fl. 23163.83
Emil Viciŭ	fl.	25.—
Institutul de credit și economii *„Economul"* din Cluș . .	fl.	100.—
Gregoriŭ Pop, protopop în Unimět a colectat .	fl.	5.16
Din cassa tractului . .	„	3.—
Credincioșii din Cig .	„	3.—
Credincioșii din Meținț	„	3.—
Credincioșii din Chișfalăŭ	„	3.84
Ioan Filip, Căuaș . .	„	1.— fl. 19.—
		Suma fl. 23307.83

Noutăți.

Escelența Sa I. P. S. D. Mitropolit s'a reîntors în pace dela Budapesta Marți diminéță cu trenul accelerat.

Din diecesa Lugoșuluĭ. Cl. D. Dr. *Teodor David* paroch în Iezvin la recomandarea Ordinariatuluĭ Episcopesc de Lugoș este dispus de capelan militar de clasa II în activitate la Brașov. — În locul dînsuluĭ fu dispus administrator parochial interimal Dr. *Daniel Fireza* fost practicant în cancelaria diecesană. — În locul Cl. D. Dr. Fireza fu numit ca practicant în cancelaria diecesană teologul absolut *Nicolau Zugrav*. — În *Parța* din districtul protopopesc al Temișórei fu numit capelan *Georgiŭ Nicola* teol. abs.

Noul edificiŭ gimnasial s'a inaugurat Duminecă după S. Liturgie. La sfințirea edificiuluĭ a fost de față corpul profesoral, tinerimea studiósă și mai mulți domni străini, cari și-aŭ adus fiii și fiicele lor la școlele din Blaș. Prelegerile s'aŭ început în salele cele nóuĕ, cari sunt luminóse și spațióse. Deși edificiul, care a costat la 44,000 fl., e terminat, totuși colecta pentru el și acum e binevenită și chiar dorită, căci fondul, din care se susține gimnasiul, e preste mésură îngreunat.

Începerea anuluĭ scolastic 1895/6 la școlile din Blaș. *La gimnasiŭ* s'aŭ făcut înscrierile din 1—4 Sept. În 4 a c. la 7 óre diminéță s'a invocat ajutoriul Spiritului sfînt celebrându-se s. Liturgie, la care a pontificat Rds. dn director Iosif Hossu asistat de corpul profesoral și fiind de față întrégă tinerimea gimnasială. Del 8—9 óre s'aŭ cetit legile scolastice, éră la 9 óre s'aŭ început prelegerile. Până acum s'aŭ inmatriculat pe a VIII-a clasă 27, pe a VII-a cl. 46. pe a VI-a cl. 56, pe a V-a cl. 66, pe a IV-a cl. 68, pe a III-a cl. 83, pe a II-a cl. 85, pe I-a cl. 98, cu totul 513. E de însemnat, că clasele I, II și III sunt paralele și în acest an. *La preparandie* s'aŭ înscris 82 elevi. Invocarea Spiritului sfînt și începerea prelegerilor a fost în 6 a c.

Scaunul episcopesc de Zengg-Modruș după o lungă vacanță urmată în urma strămutării episcopului Possilovici de archiepiscop la Agram este érași umplut. Nou denumitul episcop se numesce Dr Antoniŭ Mauroviciĭ și până acum a funcționat ca profesor la facultatea teologică din Agram.

Convenire colegială. Pe diua de 27 Aug. n. a fost convocată în Blaș și convenirea colegială a abiturienților gimnasiului de aci din anul 1885. Din ceĭ 40 de abiturienți de atunci s'aŭ presentat 14, anume preoții *I. Băbut, I. Mera, George Pop, Val. Florian, Petru Gora* și *A. C. Domșa*, clericii absoluți *Virg. Codarcea, Sim. Zehan* și *Adr. Raț*, notariul *Mera Lazar*, v. not. *Valeriŭ Milea*, propr. *Emil Cormoș*, stud. în drept *Ged. Brat* și ofic. de bancă *Basiliŭ Mărginean*. Mercuri și-aŭ presentat omagiile În. P. S. Sale Diuĭ Mitropolit și fostului profesor de clasă Nic. Popescu. Preste 10 ani aŭ hotărît o nóuă convenire.

Procesul părinteluĭ Lucaciŭ pentru solgăbirĕul Schmidt este apelat la curie. „Dreptatea" este informată, că părintele Dr Lucaciŭ este închis singur în un despărțemînt, — ceea ce e în contra instrucțiuniĭ pentru temnițele de stat. Dr Lucaciŭ a reclamat în contra deținerii în singurătate, dară până acum nu a primit nicĭ o resoluțiune. Aventurierul politic Pázmándy a scris în „L'Indépendence Belge", că martiriĭ românĭ sunt tractați bine în temniță, care e numai o costodie onestă. La minciunile lui rĕspunde tot în acel diar magiarul Darvas Imre, care încă avu fericirea de a gusta dulcéța temnițeĭ de stat din Vaț. El declară, că informațiunile lui Pázmándy nu corĕspund adevĕrului: Dr Lucaciŭ, — dice Darvas, — e un preot de o cultură înaltă, pasionat numai pentru drepturile și libertatea poporului, pentru cari idealurĭ luptă cu arme constituționale. Regimul penitențiar e de tot aspru și s'a introdus anume din causa prinsonerilor românĭ.

Redacțional. Cetim în „Dreptatea", că cu diua de 3 Sept. responsabilitatea pentru redactarea acestuĭ diar trece dela dl Dr G. Candrea la dl Adrian Deseanu. Schimbarea acésta este pur personală.

Scóla centrală de agricultură din Bucurescĭ. În diua de 4 Septembre st. v. se ține la școla centrală de agricultură din Bucurescĭ esamen pentru ocuparea a 17 stipendiĭ ale statuluĭ român. Condițiile de admitere la esamen sunt: 4 clase gimnasiale saŭ reale și vîrsta de cel puțin 16 anĭ. Absolvenții a 8 clase gimnasiale și cei cu testimoniŭ de maturitate se primesc fără esamen. Aspiranții trebue să fie presenți la școlă în diua de 3 Septembre. Informațiuni mai de aprópe să se cérĕ la direcția școleĭ de agricultură din Bucurescĭ. *Direcțiunea.*

Revolutionarĭ în Dobrogea. Auctoritățile române aŭ descoperit, că societatea de binefacere a Bulgarilor din Constanța, în loc de a griji de realisarea scopuluĭ sĕŭ, face propagandă pentru mișcările din Macedonia și stă în legătură cu unele comitete revoluționare din Bulgaria. Revoluționariĭ, cari cea mai mare parte sunt supuși otomani, vor fi urmăriți și pedepsiți de justiția română.

Fondul de dispositie și guvernul. Fondul de dispositie se votéză guvernuluĭ, — dic „Budapesti Hirlap", — mai ales în contra iredenteĭ române și pentru informarea Austrieĭ și a străinătățiĭ, dară guvernul, care nu e obligat, să dea rațiuni despre întrebuințarea acestuĭ fond, remunerézĕ din el presa guvernamentală. Așa redactorul și proprietariul foiĭ litografate „Budapesti Tudositó" Futtaki Gyula primesce dela guvern ca subvențiune anuală 6000 fl., éră dela comandantul corpuluĭ de armată din Budapesta prințul Rudolf Lobkowitz 4000 fl. Fiind fóea aceea semioficiósă, redactorul mai are ca prenumerare câte 300 fl. dela diarele „Egyetértés", „Budapesti Hirlap", „Pesti Hirlap", „Magyarország", „Pesti Napló", „Hazánk", „Budapest", „Fővárosi Lapok", „Magyar Hirlap", „Pester Lloyd", „Neues Pester Journal" și „Politisches Volksblatt". Acésta s'a constatat oficios prin o sentență adusă la 13 Aug. 1895 de cătră judecătoria reg. din al V district al Budapesteĭ.

Advocatul Dr Takács Zoltán, inițiat și în atentatul comis de Szelles asupra monumentuluĭ luĭ Hentzi, a fost arestat și pus sub acusă ca părtaș la furtul comis de frații Berecz dela banca de escompt din Budapesta. Se dice, că el a făcut planul furtuluĭ și a primit dela Berecz 20,000 fl. Ambiĭ frați fac mărturisirĭ compromițĕtore pentru Dr Takács.

Anarchiștiĭ și Rothschild. La adresa milionarului jidan Rothschild din Paris a sosit o epistolă, în care se afla o mașină infernală. Epistola nu a desfăcut-o Rothschild, ci un oficial al caseĭ sale. La desfacerea epistoleĭ mașina a esplodat rănind greŭ pe nefericitul oficial, care se numesce Iodkovitz. Se presupune, că atentatul a fost pus la cale de cătră anarchiști. Se póte. Capitalismul modern este inimic creștinismuluĭ; el nu vre, să scie de morală creștină. Nu e mirare așa dară, că locul religiuniĭ persecutate îl ocupă principiile subversive ale anarchismuluĭ.

† **Canonicul Alesandru Micu,** repausat Luni la 3 óre p. m. în al 66-lea an al vieții și al 34-lea al preoției, s'a înmormîntat Mercuri după amédĭ fiind de față un public numĕros din Blaș și din afară de Blaș. Dintre consângenii mai de aprópe aŭ fost de față P. O. D. Simion Micu, protopop în Alba Iulia, advocatul Dr Andreiŭ Micu și încă doi frați din Șermășel ai defunctului și nepoții luĭ Iuniŭ Br. Micu cancelist mitropolitan și Vasiliŭ Micu, student absolut în Blaș. La oficiul funebral a pontificat Escelența Sa I. P. S. D. Mitropolit asistat de membriĭ veneratuluĭ capitul și de câțiva profesori. Cuvîntarea panegirică a ținut-o P. O. D. canonic Dr Al. Grama, éră cântările rituale le-a esecutat corul compus de profesoriĭ Ionaș și Papiŭ.

În veci amintirea luĭ!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

I.

Suprimarea vieții călupărescĭ.

Ideile calvine despre viața călugărésca. Biserica résăritului și a apusului dela începutulŭ creștinătății aŭ făcutŭ deosebire între preceptele și consiliile evangelice. La observarea celorŭ dintâiŭ suntŭ obligați toți membriĭ bisericiĭ, carĭ aŭ usulŭ rațiuniĭ. La observarea consiliilorŭ evangelice însĕ nu este obligatŭ nimenĭ. Dacă însĕ cineva simțesce în sine destulă tărie morală, ca să le observe și aceste, atunci póte lua asupra sa sarcina de ale observa. De silitŭ însĕ nu-lŭ silesce nicĭ o lege. Chiarŭ pentru aceea cele de întâiŭ se numescŭ precepte, éră cele din urmă consiliĭ.

Consiliile evangelice suntŭ cu deosebire dóuĕ: consiliulŭ sĕrăcieĭ de bună voe, și consiliulŭ feției de o pururе. Celŭ de întâiŭ se întemeiază pe cuvintele Mântuitoriului: *„Suntŭ fameni, carĭ s'aŭ scopitŭ pre sine pentru împĕrăția ceriurilorŭ,“* [1]) celŭ de de alŭ doile pre cuvintele Mântuitoriului: *„Încă una îți lipsesce, tóte câte aĭ le vinde, și dă sĕracilorŭ, și veĭ avé comóră în ceriŭ, și vinĕ după mine.“* [2])

Împlinirea consiliilorŭ evangelice însĕ este unŭ lucru greŭ, de care nu este capabilŭ totŭ omulŭ. Chiarŭ pentru aceea însĕ este mai mare valórea morală a omuluĭ, care pre lângă preceptele evangelice mai împlinesce și consiliile evangelice.

Cu terminŭ bisericescŭ românescŭ se numescŭ *călugărĭ* toți ceĭ ce aŭ luatŭ asupra lorŭ sarcina de a observa întrégă viața lorŭ pre lângă preceptele evangelice și consiliile evangelice.

Dela începutulŭ bisericiĭ însĕ și în résăritŭ și în apusŭ s'a consideratŭ că numaĭ acela împlinesce deplinŭ consiliile evangelice, care le observă viața întrégă, după ce a începutŭ odată a le observa.

Pentru aceea din timpurĭ fórte vechĭ s'a introdusŭ în biserică și în résăritŭ și în apusŭ datina, că ceĭ ce voescŭ să observe și consiliile evangelice, să se oblige la acésta prin jurămîntŭ saŭ votŭ solemnŭ înaintea luĭ Dumneḑeŭ. Ceremoniile împreunate cu votulŭ acesta vinŭ înainte în ritualulŭ bisericiĭ nóstre sub numirea de; *„renduéla tipuluĭ mare și a tipuluĭ micŭ îngerescŭ.“* [3])

Canónele bisericiĭ résăritului pedepsescŭ cu escomunicare pre toți călugării aceia, carĭ părăsescŭ viața călugărésca. [4])

Cu totulŭ altcum considerá însĕ lucrulŭ calviniĭ. După eĭ votulŭ saŭ jurămîntului, prin care călugăriĭ se obligă înaintea luĭ Dumneḑeŭ, că tótă viața vorŭ observa și consiliile evangelice, este unŭ actŭ, prin care se vatĕmă „libertatea creștină“, și chiarŭ pentru aceea nu e permisŭ. Totŭ asemene se vatĕmă *„libertatea creștină“* și prin viața călugărésca până la mórte, din care causă nicĭ pre acésta nu o permitŭ.

Modulŭ acesta de a considera viața călugărésca îlŭ întimpinămŭ la toți protestanții. Așa de pildă e cunoscutŭ, cum Luter deși călugarŭ augustanŭ în numele „libertății evangelice“ s'a căsătoritŭ cu călugărița Catarina Bora. În timpulŭ résboiuluĭ țĕranilorŭ din Germania și a reformațiuniĭ din Anglia călugărĭ și călugărițe se însuraŭ și se măritaŭ cu grămada.

A fostŭ decĭ lucru fierescŭ, că în Ardélŭ calviniĭ ajungêndŭ la puteve aŭ cercatŭ să nimicéscă orĭ ce viață călugărésca de pre teritoriulŭ Ardéluluĭ și la catolicĭ și la Românĭ.

* * *

În teritoriulŭ mitropolieĭ Belgradului pre timpulŭ, când s'a începutŭ domnirea calvină asupra bisericiĭ românescĭ, eraŭ monastirĭ și călugărĭ. Nu este scopulŭ nostru, și nicĭ nu este de lipsă să înșirămŭ tóte urmele istorice din carĭ să se vadă, că în adevĕrŭ în provincia românéscă mitropolitană supusă mitropolitului Belgradului esista în adevĕrŭ viața călugărésca, pre timpulŭ, când calviniĭ aŭ începutŭ a încăleca asupra bisericiĭ românescĭ. Este destuiŭ, dacă vomŭ aduce numaĭ câteva doveḑi despre acésta. Căcĭ scopulŭ nostru este numaĭ să arătămŭ, cum calviniĭ între altele aŭ atacatŭ în biserica românéscă și viața călugărésca, și maĭ că aŭ suprimat-o cu totulŭ.

Ne provocămŭ decĭ maĭ întâiŭ la mănăstirea închinată Sfîntuluĭ Mihailŭ din Maramurĕșŭ. Mănăstirea acésta fu fundată de doĭ credincioșĭ, Baliția Vodă și Drągu Mesterŭ la anulŭ 1391, și o dotară cu șepte sate. Mergêndŭ apoĭ amêndoĭ la Constantinopolŭ, rugarŭ pre Patriarchulŭ Antoniŭ II, să o priméscă sub protecțiunea sa. Patriarculŭ o primi, și pre egumenulŭ mănăstiriĭ îlŭ provĕḑu cu maĭ multe privilegiĭ. Vladislaŭ regele Ungarieĭ la anulŭ 1494 confirmă tóte privilegiile egumenuluĭ mănăstiriĭ acesteia, sub condițiune, că egumenulŭ să fie supusŭ mitropolituluĭ de Transilvania, care nu póte fi altulŭ decâtŭ mitropolitulŭ românescŭ alŭ Belgradului. [1])

Probabilŭ că mănăstirea acésta până la Vladislaŭ regele Ungarieĭ a fostŭ *stavropighia,* va să dică mănăstire esimată de sub jurisdicțiunea episcopuluĭ și mitropolituluĭ locală, și supusă de a dreptulŭ Patriarculuĭ. Regeluĭ Vladislaŭ acésta nu i-a plăcutŭ, și de aceea a poftitŭ, ca mănăstirea și egumenulŭ eĭ să cunóscă preste sine pre episcopulŭ și mitropolitulŭ locală.

Din urmele istorice despre mănăstirea acésta se vede, că pre teritoriulŭ mitropolituluĭ Belgradului esista viața călugărésca încă multŭ înainte de întrarea calvinismuluĭ în Ardélŭ. Avemŭ însĕ pre lângă aceea urmă istorică sigură despre viața călugărésca chiarŭ și din timpulŭ, când întră calvinismulŭ în Ardélŭ.

Pre la 1557 esista mănăstirea de ritulŭ grecescŭ la Fel Diod în Transilvania. Regina Isabela a conferitŭ episcopatuluĭ mănăstiriĭ acesteia unuĭ bărbatŭ religiosŭ numitŭ Cristoforŭ. Cumcă mănăstirea acésta a fostŭ mănăstire de ritulŭ grecescŭ, se vede lămuritŭ de acolo, că în diploma regineĭ luĭ Cristoforŭ i-se dă dreptulŭ de a învĕța *„fidem graecam“* și se demanda la toți *„graecam fidem profitentibus“,* ca pre Cristoforŭ să-lŭ recunóscă de episcopŭ alŭ mănăstiriĭ. Chiarŭ și cuvîntulŭ *„kaluger“* vine înainte în diplomă. [2])

Nu voimŭ însĕ a dice apodictice, nicĭ că Cristoforŭ a fostŭ Românŭ, nicĭ că toți călugării din mănăstire eraŭ Românĭ. E posibilŭ, ca Cristoforŭ să fi fostŭ grecŭ, și chiarŭ între călugărĭ să fie fostŭ și grecĭ, căcĭ pe timpurile acele eraŭ prin Ardélŭ și Greci și Rasciani de o lege cu Românii, precum se vede din diplomele principilorŭ Ardéluluĭ date mitropoliților românescĭ. Ce este certŭ, este, că mănstirea dela Fel Diod a fostŭ de ritulŭ grecescŭ, și așa supusă Mitropolituluĭ românescŭ alŭ Belgradului. Și atâta e destulŭ pentru tesa nóstră.

Cumcă în biserica românéscă esistaŭ călugărĭ și viață călugărésca pre timpulŭ, când calviniĭ începuruŭ a încăleca asupra bisericiĭ românescĭ, se vede și din articuliĭ dieteĭ Ardéluluĭ de pre timpurile acele.

Articululŭ 36 alŭ dieteĭ din Sibiŭ ținută la anulŭ 1566 se ocupă cu lățirea calvinismuluĭ între Românĭ. Elŭ sună astfelŭ:

„În cele religióse s'a decisŭ și maĭ înainte, că predicarea evangeliuluĭ (confesiunii calvine) *nicăirĭ să nu se împedece. Acum de nouŭ se decide, că stîrpindu-se eresurile, să se sporéscă religiunea cea adevĕrată, cu deosebire între Românĭ.“*

Éră apoĭ articululŭ următoriŭ 37 dispune următórele:

„Ceĭ ce s'arŭ contraria acesteĭ decisiunĭ, să concerteze din bibliă cu superintendentele, episcopulŭ Georgiŭ. Și dacă totŭ nu arŭ voi a se întórce la religiunea adevĕrată, (calvină) *să se scóță din țară, fie episcopĭ românescĭ, fie popĭ, orĭ călugărĭ.“* [3])

Din articululŭ acesta de lege se vede nu numaĭ, că pre timpurile acele eraŭ călugărĭ românescĭ în Ardélŭ, ci se vede și modulŭ, cum cercaserŭ pre atunci calviniĭ să-și lățéscă credința printre Românĭ, care e nu numaĭ curiosŭ ci și despoticŭ.

Prin legea acésta furŭ provocați Românii, se înțelege de sine, că maĭ întâiŭ episcopiĭ, popiĭ și călugăriĭ românescĭ, să-și lase credința, și să se facă calviniĭ. Se prevedea însĕ, că lucrulŭ acesta nu va merge așa ușorŭ. Dispune decĭ legea maĭ departe, că celŭ ce nu vorŭ voi să se calvinéscă, să se dispute din bibliе cu episcopulŭ calvinescŭ Georgiŭ. Dispositia acésta a fostŭ numaĭ arma, ce o întrebuințaŭ reformații la începutŭ pretotindine. În Germania de pildă pre timpulŭ reformațiuniĭ atâte dispute publice s'aŭ ținutŭ între protestanți și catolicĭ, câtŭ în urmă publicŭlŭ se îngrețoșase de ele, și fără de aceea nu aŭ avutŭ nicĭ când efectulŭ doritŭ, ci chiarŭ dimpotrivă spiritele se înverșunaŭ și maĭ tare. Dis-

---

[1]) Mateiŭ XIX. 12.

[2]) Luca XVIII, 22.

[3]) Se numesce: *tipŭ îngerescŭ,* pentrucă dacă călugarulŭ împlinesce chemarea sa cum se cuvine, este în adevĕrŭ tipŭ de îngerŭ pre pămîntŭ.

[4]) Canonulŭ 7 și 16 alŭ sinodului dela Calcedonŭ în Pravilă.

[1]) Laurianŭ și Balcescu »Magazinŭ istoricŭ« t. III. pag. 163 și unde se află și decretulŭ patriarculuĭ Antoniŭ II și a regeluĭ Vladislaŭ în limba românŭ și latină.

[2]) Despre diplomă veḑĭ maĭ susŭ pag. 262.

[3]) »Archivŭ pentru filologie și istorie« de T. Ciparĭŭ pag. 224 și »Părți alese din istoria Transilvanieĭ« de Georgiŭ Barițiŭ pag. 130. Episcopulŭ Georgiŭ este episcopŭ calvinescŭ datŭ Românilorŭ, carĭ se făcuserŭ calviniĭ.

romanaia acésta voiră să o introducă acum calviniĭ şi între Românĭ.

Legea însă dispune, nu că dacă în disputa „din biblie“ vorŭ învinge episcopiĭ, popiĭ saŭ călugăriĭ românescĭ, atuncĭ să rămână şi mai departe în credinţa lorŭ, şi episcopulŭ calvinescŭ Georgiŭ să-şi părăséscă credinţa şi să primésca pre a părţiĭ învingétóre, şi că dacă nicĭ după dispută Românii nu vorŭ primi credinţa calvinéscă, să fie scoşĭ din ţară. Va să dică legea prevedea cu siguritate, că episcopulŭ calvinescŭ Georgiŭ va eşi învingétoriŭ din dispută. Şi óre pentru ce? Pentru că de o parte calviniĭ credeaŭ, că argumentele lorŭ nimenĭ în lume nu le póte resturna, şi aşa nu ce luptă şi dispută trebue să se gate cu triumfulŭ lorŭ, de altă parte scieaŭ şi aceea, că clerulŭ şi călugăriĭ românescĭ eraŭ multŭ mai ignoranţi, decâtŭ să fie capabilĭ a le resturna argumentele, şi dacă acela n'ar fi aşa puternice, cum le ţineaŭ eĭ.

Şi aşa putemŭ să dicemŭ, că calviniĭ şi prin ordinarea disputelorŭ acestora şi-aŭ arătatŭ numaĭ consciinţa lorŭ farisaică. Eĭ voiaŭ să-ĭ calvinéscă pre Românĭ cu orĭ ce preţŭ. Ca să nu apară însă, că suntŭ violenţi, aŭ poftitŭ, ca clerulŭ şi călugăriĭ românescĭ să stea la dispută cu eĭ, ca apoĭ convingêndu-ĭ, să se potă mângâia, că fără de a întrebuinţa nicĭ o violenţă, numaĭ cu puterea cuvîntului ĭ-aŭ calvinitŭ pre Românĭ. În locŭ de a-ĭ lăsa însă în pace la casulŭ, căndŭ nu-ĭ vorŭ puté convinge, purceserŭ din motivulŭ despoticŭ, că numaĭ rĕutatea inimiĭ îĭ póte face pre saĭ Românĭ să nu se calvinéscă şi după dispută. Pre aceştia apoĭ demandaŭ să-ĭ scótă din ţară. Şi aşa la totŭ casulŭ calviniĭ rĕmâneaŭ deasupra. De se calviniaŭ după dispută, era meritulŭ calviniloru. De nu se calviniaŭ, causa era numaĭ rĕutatea inimiĭ Românilorŭ, şi calviniĭ puteaŭ purcede împotriva lorŭ ca împotriva unorŭ ómenĭ destrăbălaţĭ, carĭ nu primescŭ „adevĕrulŭ evidentŭ“.

Se vede şi din legile aceste, ce parodie aŭ făcutŭ calviniĭ între Românĭ chiarŭ şi din ridiculele dispute teologice de prin Germania şi de aire, carĭ eraŭ la ordinea dilii pre timpurile nasceriĭ şi lăţiriĭ reformaţiunii.

Din urmele aduse până aci despre mănăstirile şi viaţa călugărésca, se vede, că în adevĕrŭ şi înainte de reformaţiune şi pre timpurile reformaţiuniĭ esistaŭ călugărĭ de ritulŭ grecescŭ, românĭ şi póte şi străinĭ pre teritoriulŭ mitropolituluĭ românescŭ alŭ Belgraduluĭ.

Cu totulŭ altŭcum stă lucrulŭ, dacă este vorbă de aceea, că óre călugăriĭ aceştia fost-aŭ între Românii din Ardélŭ factoriĭ aceia civilisatorĭ, carĭ aŭ fostŭ călugăriĭ în apusŭ în evulŭ de mijlocŭ. Însaşĭ împrejurarea, că aşa puţine urme ni-aŭ rĕmasŭ despre eĭ şi activitatea lorŭ, arată, că pentru cultura poporuluĭ românescŭ nu aŭ, putemŭ dice, dóră nicĭ unŭ meritŭ. Nicĭ urmă de aceea, că eĭ să fie cultivatŭ undeva sciinţele şi artele în favorulŭ poporuluĭ românescŭ. Nicĭ urmă de aceea, că eĭ pre undeva să fie luatŭ asupra lorŭ sarcina de a împlini lipsele sufletescĭ şi trupescĭ ale poporului nostru prin fapte de caritate saŭ filantropie. Ci viaţa lorŭ a trebuitŭ să fie maĭ multŭ viaţă ascetică şi contemplativă, din carea însă massa poporuluĭ românescŭ din Ardélŭ nu a avutŭ nicĭ unŭ folosŭ.

(Va urma.)

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

A fost aşa, pe cum a spus Cabilul. Calea şi până aci a fost grea, dar de aci încolo caiĭ nu ar fi putut să mérgă maĭ departe, şi călătoriĭ nostri daŭ de câte un loc, preste care puteaŭ să trécă numaĭ cu puterea capului. Câtăva vreme maĭ vedeaŭ lumina foculuĭ, dar preste câteva minute li-se păru, că o stîncă mare s'a aşedat între eĭ şi între foc. Călătoriĭ mergeaŭ adecă în josul unuĭ munte. Eĭ mergeaŭ încă tot la deal.

„Eŭ gândesc, că a trecut de mult jumĕtatea cea de óră,“ începu Sven bănuitor. Jocerau încă începea a-şĭ perde nădejdea şi întrebă pe Cabil, cât maĭ este până la peştera marabutuluĭ.

„Étă, cât ce trecem colina aceea, avem să vedem peştera, de cumva nu va fi în întunerec; dar eŭ gândesc, că va fi luminósă.“ Jocerau privi impacient în direcţia spusă de ghidu şi aievea şi zări prin întunecime ceva rază debilă de lumină. Şi Sven vĕdu lumina aceea şi observă, că bĕtrânul chiar îşĭ va fi aprins focul, şi întorcêndu-se apoĭ spre ceĭ doĭ însoţitorĭ îĭ făcu atenţĭ, să fie liniştiţĭ şi tăcuţĭ spre a se puté apropia nebăgaţĭ în semă de locuitoriul peşteriĭ.

Şi nu preste mult trecênd eĭ preste cea din urmă colină vĕdură înaintea ochilor sĕĭ un tablou plin de tótă frumseţa. Dinaintea grotei, în care şedea marabutul, se ridica o coliniţă puţin maĭ înaltă ca locul, pe care se aflaŭ eĭ acum, şi fiind că posiţia colineĭ acesteia era cam plecată, putură observa fórte bine tot, ce se petrecea în peşteră. În fund se înălţa drept în sus o stâncă înaltă de câteva sute de picióre, şi în stânca acésta călătoriĭ vĕdură întrarea în peşteră. Lângă întrare ardea un foc puternic, care făcea, ca împrejurimea să apară fórte luminată. Lângă focul acesta sta marabutul, o figură înaltă şi slabă, îmbrăcat în un fel de tunică largă, ce-l ajungea până la glesne. Cu mânile-ĭ goale gesticula puternic prin aer, ca şi cum ar ţiné o cuvîntare. Depărtarea însă era cu mult maĭ mare, decât să se fie putut audi vre-un cuvînt din celea rostite. Din când în când se audia câte un ton vag, nu se putea însă pricepe absolut nimic. Faţă cu marabutul sta un Beduin îmbrăcat în burnus. Posiţia luĭ era nemişcată, şi el se părea cu totul cufundat în vorbele bĕtrânuluĭ. Tótă activitatea luĭ sta în a fuma din ciubuc şi în a învîrti în flacăra foculuĭ într'o frigare primitivă o bucată de carne.

La vederea acesteĭ scene călătoriĭ se opriră nemişcaţĭ şi tăcuţĭ. Cel dintâiŭ, care începu vorba, a fost Cabilul. El se codia, să mérgă maĭ departe. Nu folosi nimic, orĭ ce i-se promise; nicĭ rugările, ce i-se făcură, nicĭ amenin̦ţările, nicĭ banii nu-l putură mişca din hotărîrea sa. Luĭ i-se împărea, că escursiunea acésta va fi de sigur sângerósă, şi apoĭ de astfel de lucruri nicĭ nu voia să scie. Dacă Jocerau vĕdu în sfârşit, că Cabilul nu se învoesce nicĭ de cum, îĭ spuse luĭ Sven, ceea ce vorbiră laolaltă. Acesta inspecţionă iute terenul şi apoĭ dise: „Fie! noĭ ne vom străcura uşor până la eĭ şi vom audĭ, ce vorbesc! Ajunşĭ apoĭ odată acolo, vom vedé, ce va maĭ fi.“

(Va urma.)

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 3546—1895. (26) 3—3

I. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la 8 stipendiĭ din *Fundaţiunea fericitului Romontiai* şi anume: *2 de câte 315* fl., unul usuat de Tit Liviŭ Tilea, care şi-a terminat cursul de medicină, şi altul de medicinistul Nerva Moldovan, care din cause independente de acest consistoriŭ nu-l póte folosi, *maĭ de parte dóuĕ stipendiĭ de câte 84 fl.* v. a., unul usuat de medicinistul Vasile Maior, care nu a presentat legitimare suficientă, şi altul de Corneliŭ Bardoşi, care a absolvat cursul academieĭ comerciale; *la un stipendiŭ de 100 fl.,* usuat de ĭuristul Semproniŭ Muntean, care din cause independente de acest consistoriŭ nu-l maĭ póte folosi; *la dóuĕ stipendiĭ de câte 63 fl.* usuate de gimnasiştiĭ absoluţi Vilhelm Şorban şi Aureliŭ Rusu; şi *la un stipendiŭ de 60 fl.* v. a., usuat de gimnasistul Iuliŭ Codarcea, care din causa morbuluĭ şi-a întrerupt studiile.

La aceste stipendiĭ pot concurge:

a) numaĭ tinerĭ studenţĭ miserĭ, carĭ sunt născuţĭ în Transilvania şi sunt de naţionalitate românĭ;

b) carĭ pe lângă purtare bună aŭ din studiĭ *calculi de eminenţă;*

c) dintre concurenţĭ vor avé preferinţă în înţelesul testamentuluĭ, caeteris paribus, ceĭ de origine nobilĭ şi consângenĭ cu piul fundator; prerogativa de nobil este de a se dovedi cu atestat dela competenta jurisdicţiune comitatensă; ĕră consângenitatea cu piul fundator este de a se dovedi cu atestat, care să cuprindă tabela genealogică compusă de către respectivul oficiŭ parochial;

d) dela concurenţĭ se poftesce, să alăture *la cererile concursuali testimoniŭ scolastic în copie autentică, ĕr nu în original,* carte de botez, testimoniŭ medical, atestat de paupertate, care să fie subscris de antistia comunală politică şi de parochul concernent şi întărit cu sigilul parochial;

e) concurenţiĭ să numéscă expres institutul, la care şi unde vor să continue studiile academice orĭ gimnasiale pe anul scolastic 1895/6.

Cererile concursuale, carĭ nu vor fi adjustate în modul indigitat, orĭ nu se vor aşterne la Consistoriul subsemnat până la terminul prefipt nu se vor lua în consideraţiune.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

II. Escriere de concurs.

Pentru *dóuĕ stipendiĭ* de câte 60 fl. v. a. *din Fundaţiunea fericitului episcop Ioan Bob,* unul folosit de medicinistul Valeriŭ Muste, care din cause independente de acest Consistoriŭ nu-l maĭ póte usua, şi altul de cadetul Alesandru Nemeş, care nu şi-a legitimat progresul, — se escrie concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

Doritorii de a obţiné aceste stipendiĭ aŭ de a-şi instrui cererile conform condiţiunilor desfăşurate maĭ sus în escrierea de concurs pentru stipendiile romanţiane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

III. Escriere de concurs.

Pentru *dóuĕ stipendiĭ* de câte 70 fl. v. a. *din Fundaţiunea fericitului Ioan Gavrilă Vajda de Soósmező şi a soţiei sale Elisabeta născută Iuleovici*, unul folosit de Corneliŭ Horşa, technic, care nu şi-a legitimat progresul, şi altul de cadetul Simeon Precup, carele asemenea nu s'a legitimat despre progresul sĕŭ, — se escrie concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

Doritorii de a obţiné acest stipendiŭ *trebue să scie perfect românesce* şi să-şi instruéscă cererile conform condiţiunilor desfăşurate mai sus în escrierea de concurs pentru stipendiile romanţiane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

IV. Escriere de concurs.

Pentru *un stipendiŭ* de 60 fl. *din fundaţiunea fericitului Petru Maior*, folosit de gimnasistul absolut Valeriŭ Maior, — se escrie prin acésta concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

Doritorii de a obţiné acest stipendiŭ aŭ de a-şi instrui cererile conform condiţiunilor desfăşurate mai sus în escrierea de concur pentru stipendiile romanţiane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

V. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. 1895 se escrie concurs la *un stipendiŭ de 120 fl. din fundaţiunea Kleiniană*, folosit de gimnasistul absolut Victor Macaveiŭ.

Doritorii de a obţiné acest stipendiŭ aŭ de a-şi instrui cererile conform condiţiunilor indigitate mai sus în escrierea de concurs pentru stipendiile romonţiane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

VI. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la 7 stipendiĭ din *fundaţiunea fericitului Archiepiscop şi Mitropolit Alesandru Şterca Şuluţ*, şi anume: dóuĕ stipendiĭ de câte 400 fl. v. a., folosit unul de candidatul de profesor Valeriŭ Suciŭ, şi altul de medicinistul Octavian Florea, care nu şi-a legitimat progresul în studiĭ; *un stipendiŭ de 300 fl.* folosit de candidatul de profesor Dr. Elia Daian; *dóuĕ stipendiĭ* de câte 100 fl. folosite de cadeţiĭ absoliţi Sever Trifan şi Iacob Brĕnduşan, şi *dóuĕ stipendiĭ* de câte 60 fl. folosite de gimnasistul Emanoil Bran, care nu şi-a legitimat progresul, şi altul de Clemente Boeriŭ absolut de şcóla comercială.

Cei ce doresc a obţiné vre unul din stipendiile de mai sus aŭ să întrunéscă următórele condiţiuni:

a) că sunt români gr. cat. miseri născuţi în Transilvania;

b) că pe lângă purtarea morală bună aŭ din studiĭ calculi de eminenţă;

c) dintre concurenţi vor avé preferinţă, carĭ vor puté dovedi, că sunt consângeni cu piul fundator;

d) concurenţiĭ să alăture la cererile sale: *testimoniŭ scolastic în copie autentică şi nu în original*, atestat de consângenitate, dacă sunt consângeni cu fundatorul, care atestat trebue să cuprindă tabela genealogică compusă de cătră respectivul oficiŭ parochial. După aceea carte de botez, testimoniŭ medical, şi să *numéscă expres institutul*, la care şi unde vor să continue studiile academice orĭ gimnasiale pe anul scol. 1895/6.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

VII. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la *dóuĕ stipendiĭ* din fundaţiunea fericitului canonic lector *Constantin Alutan*, şi anume: *unul de 60 fl.* folosit de gimnasistul Alesandru Cheresteş, care nu a dovedit progres mulţămitor, şi altul de gimnasistul Iuliŭ Murĕşan, care nu şi-a legitimat progresul.

Doritorii de a obţiné aceste stipendiĭ aŭ de a-şi instrui cererile concursuale conform condiţiunilor indigitate în escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

VIII. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre 1895 se escrie concurs *la un stipendiŭ de 40 fl.* din fundaţiunea fericitului profesor normal Partenie Moldovan.

Cel ce doresc a obţiné acest stipendiŭ, aŭ de a-şi instrui cererile conform condiţiunilor indigitate în escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

IX. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la *un stipendiŭ de 120 fl. din fundaţiunea fericitului preposit capitular Constantin Papfalvi*, folosit de Aurel Pop, care a terminat cursul preparandial.

La acest stipendiŭ vor avé întâietate consângenii piului fundator şi între aceştia praeferenter cei născuţi în Popfalăŭ.

Cererile instruite după norma indigitată la escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane aŭ să se aştérnă până la terminul prefipt la subsemnatul Consistoriŭ.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

X. Escriere de concurs.

Până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895 se escrie concurs la următórele stipendiĭ *din fundaţiunea fericitului Archiepiscop şi Mitropolit Dr. Ioan Vancea, numită „Cassa archidiecesană“.*

1. *La un stipendiŭ de 150 fl.* destinat pentru şcolari gimnasiştĭ, însă cu obligamentul, că cel ce va obţiné stipendiul, este dator a intra în Seminariul tinerimiĭ române gr. cat. din Blaş.

2. La un stipendiŭ de 300 fl. pentru studenţi dela universitate orĭ institut politechnic.

3. La 3 stipendiĭ de câte 60 fl. şi unul de 40 fl. pentru elevi preparandiali în Blaş orĭ la altă preparandie română greco-catolică.

4. La un stipendiŭ de 100 fl. şi altul de 120 fl. v. a. pentru fetiţe, carĭ frecuentéză şcóla gr. cat. din Blaş, orĭ altă şcóală de fetiţe greco-catolică, romano-catolică, orĭ şcólă civilă română.

La aceste stipendiĭ pot concurge numaĭ români gr. cat. din Archidiecesă. Preferinţă aŭ consângenii şi afinii fundatorului, chiar şi când nu ar fi din Archidiecesă.

Cererile concursuale sunt a se instrui după norma indigitată mai sus în escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

XI. Escriere de concurs.

La un stipendiŭ de 40 fl. v. a. din *fundaţiunea fericitului Ioan Pop Bota* se escrie prin acésta concurs până în 15 Septembre st. n. esclusive 1895.

La acest stipendiŭ pot concurge numaĭ români gr. cat., carĭ frecuentéză vre un gimnasiŭ orĭ şcólă reală. Preferinţă aŭ cei născuţi în Şard şi între aceştia consângenii fundatorului. Concurenţiĭ trebue să dovedéscă cunoscinţa limbeĭ române prin o temă lucrată de dînşiĭ pe cel puţin o cólă de hârtie înaintea unuĭ profesor de gimnasiŭ român, care trebue să adeveréscă acésta.

Cererile să se instruéscă după norma indigitată la escrierea de concurs pentru stipendiile Şuluţane.

Blaş în 13 August 1895.

Consistoriul archidiecesan gr. cat. de Alba-Iulia.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servesoŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărendŭ depărtările. prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă

Carolŭ Müller,

auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 30—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl.. ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. Blaş 14 Septembre 1895. Numĕrul 37.

Bánffy.

Ministrul-preşedinte şĭ-a ţinut darea de samă despre activitatea sa şi a guvernuluĭ înaintea alegĕtorilor sĕĭ din Şimleul-Silvanieĭ Marţi în 10 a lunii curente.

Foile guvernuluĭ ne vestiseră înainte, că enunciaţiunile premieruluĭ ungar aŭ fost statorite înainte într'un consiliŭ de ministri. Este decĭ lucru dela sine înţeles, că în acele enunciaţiunĭ se reoglindéză vederile guvernuluĭ întreg, ér nu numaĭ părerile individuale ale domnuluĭ baron Bánffy.

Firesc lucru decĭ e, ca noĭ din a nóstră parte să apreţiăm vorbirea ministruluĭ-preşedinte drept o manifestaţiune de ideĭ şi intenţiĭ provenite dela guvernul întreg.

Ce a ḑis dar baronul Bánffy?

El înainte de tóte a făcut o reprivire asupra istoriculuĭ veniriĭ sale la putere, şi cu multă predilecţiune şi iubire de sine a accentuat greutatea situaţieĭ politice, care a însoţit urcarea lui la fotoliul ministruluĭ-preşedinte.

Apoĭ a declarat, că moştenirea naintaşilor sĕĭ guvernul parte a dus-o deja în deplinire, parte o va duce. Şi în legătură cu asta a accentuat şi sperarea sa întemeiată, că ducerea în deplinire a legilor religionare se va întîmpla fără sguduire şi reacţiune.

Continuând şi trecênd preste multe şi diverse cestiunĭ, premierul a espus planurile guvernuluĭ privitóre la viitor. Şi ca efectul vorbiriĭ să fie şi maĭ complet şi surprinḑĕtor, a declarat ministrul-preşedinte, că anul viitor va fi în parte covîrşitóre consacrat serbărilor milenare. Prin asta s'a decretat *ministerul milenar sub presidenţa baronuluĭ Bánffy*.

Noĭ din a nóstră parte aicĭ vedem punctul culminant al vorbiriĭ dela Şimleŭ. Alte foĭ cércă airia punctele marcante. Înse noĭ suntem de părere, că nu putea sórtea să caracteriseze maĭ bine stările din Ungaria ca tocmaĭ prin faptul, că Ungaria după o mie de anĭ a ajuns în desvoltarea sa culturală şi politică numaĭ până acolo, cât în fruntea serbărilor să aĭbă ca conducĕtor pe baronul Bánffy.

Am puté vorbi multe la acest punct, — dar e de prisos. Cine a urmărit cu atenţiune mersul lucrurilor, va pricepe şi fără comentar comicul iresistibil, ce se află în faptul, că serbarea milenară va trebui să se petrécă sub conducerea unuĭ guvern, cum este guvernul domnuluĭ Bánffy.

Dar să lăsăm comicul. N'avem motiv, să ne supĕrăm, înse nicĭ nu suntem atât de rĕutăcioşi, să esploatăm tóte slăbiciunile contrarilor nostrĭ. Vor trece eĭ dela sine, şi comicul provocat de dînşiĭ îĭ va omorî, şi fără ca noĭ să insistăm.

Planurile ministruluĭ-preşedinte, respective ale guvernuluĭ privitóre la viitor nu meritä să ne ocupăm de elc cu deamĕnuntul. Afară de pertractarea budgetuluĭ altă lucrare de valóre nu ne pune în prospect premierul ungar.

Ne spune, ce e drept, că guvernul intenţionéză presentarea proĭectelor privitóre la reforma administraţieĭ, dar în acelaşĭ timp declară, că desbaterea acestor proiecte o va face numaĭ parlamentul cel nouŭ, care se va alege preste un an. Ce va fi înse atuncĭ, aceea nu o póte sci de acum nimenĭ, nicĭ chiar baronul Bánffy.

Are înse vorbirea ministruluĭ-preşedinte şi o parte fórte interesantă, anume când vorbesce despre cestiunea naţionalităţilor, orĭ maĭ bine ḑis despre cestiunea românéscă.

Partea acésta a vorbiriĭ este de un interes deosebit nu pentru cuprinsul eĭ, ci maĭ vîrtos pentru că cel ce a rostit-o, este baronul Bánffy, celebrul fiśpan de odinióră al comitatelor Bistriţa-Năsĕud şi Solnoc-Dobâca.

Ministrul-preşedinte adecă a declarat, că guvernul faţă cu mişcările române nu intenţionéză a întreprinde nicĭ un paş estraordinar. Asta fiind că maĭ ales în timpul din urmă agitaţiunile s'aŭ micşorat în aşa măsură, încât guvernul se află îndemnat a propune în timpul cel maĭ apropiat agraţiarea condamnaţilor pentru astfel de delicte.

Declaraţiunea acésta e de mare interes. Pentru că înainte de tóte nu e adevĕrat, că mişcarea naţională ar fi încetat. Adunarea poporală din Novembre anul trecut şi congresul de na-

---

Feuilleton.

Mofturĭ telegrafice.

„Telegraful Roman“ în numĕrul sĕŭ publică următórea elucubraţiune wagneriană-estetică-literară-teologică-naţională-canţiană-ortodocsă:

Mofturi d'ale „Unirii“ din Blaş *)

Numele *„Unirii“*, purtat de „neîntrecutele“ „armonii“ „wagneriane“, audite cu o „piramidabilă“ şi „colosală“ prisosinţă la cea maĭ recentă adunare românéscă, a străbătut ca un ecoŭ puternic dela rĕsărit la apus. Astăḑi scie Orientul barbar, ca şi Occidentul civilisat, că aŭ şi Românii „un *Wagner*“, a cărui „prea dulcĭ“ şi „prea „artistice“ accente au fermecat inimile tuturor ómenilor „musicalĭ“ din centrul artelor şi aŭ „înfierbînţat“ şi „creerĭ cu organisarea deosebită“ aĭ stimabililor domnĭ, direcţi representanţĭ aĭ Vaticanuluĭ Astăḑi scie şi trebue să scie tótă lumea de pe uscat, şi póte şi cea din apă, că nu numaĭ Germanii, dar şi Românii aŭ un *„Baireuth“*. Astăḑi trebue să scie şi Chinezii, că nu departe de pétra libertăţii apare pe sĕptĕmână odată un ḑiar „scienţific literar“, care în cel mai scurt timp va schimba *de sigur* constelaţia *politică* a Europeĭ: Germania cea tare, în urma aprigeĭ puterĭ a celor dela *„Unirea“*, va trebui, să se plece şi să se împartă în principate, cum a fost ea înainte de 1870; regele Italieĭ cu ministriĭ şi parlament cu tot vor trebui mult în *cate-va ḑile să-şĭ ieа* catrafusele: Tóte *acestea* vor trebui să se întîmple întocmaĭ aşa, numaĭ pentru-că domniĭ dela „Unirea“ vreŭ să nimicéscă şi Germania şi Italia *ca să póтă reda întréga putere luméscă* „infalibiluluĭ“ şi sacruluĭ lor şef — din Roma. Eĭ sunt dedaţi să nu alégă nicĭ odată mijlócele, când e vorba de realisarea scopurilor lor.

Mi-a scris un cunoscut din *Münich* (München), unde s'a ţinut congresul catolicilor din Germania, că s'a întîlnit pe stradă cu nisce ómenĭ, carĭ după „usul graiuluĭ“ i-s'aŭ părut, că sunt românĭ din Transilvania; eraŭ cât-va din domniĭ dela „Unirea“. Făcênd cunoscinţă cu eĭ şi întrebându-ĭ ce caută prin capitala Bavarieĭ, eĭ aŭ mărturisit, că urmăresc dóuĕ scopurĭ:

I. Să céră audienţă dela Ludovic II, regele Bavarieĭ, ca să-ĭ presinte „cea maĭ mare şi cea maĭ nóuă“ creaţiune a „Wagnerului românesc“. „Noĭ scim, — s'aŭ esprimat eĭ, — că regele e cel maĭ mare protector al musicĭĭ wagneriane. Ne vom da silinţa să-ĭ convingem (saŭ dacă nu se va puté, *să-l învingem)*, că *„Meşterul Manole“* nu e nicĭ cât negru sub unghie *inferior* ca compositie luĭ *Lohengrin*, *Tannhäuser* etc. Şi *„cam sémănă“* aceste opere unele cu altele. Ne-am bucura fórte mult dacă s'ar învoi *să patenteze acéstă invenţie celebră*, apreciată cu destulă cunoscinţă de causă din partea *„priceputeĭ“* nóstre gazete, şi dacă eventual ar avé bunăvoinţa să învite „opera“ nóstră să se producă odată înaintea Majestăţiĭ Sale. Acesta e cel dintâiŭ scop.

Eŭ (îmi scrie cunoscutul meŭ) le-am spus, că regele Ludovic II a murit de mult: că prin urmare nu maĭ e în stare, să le patenteze invenţia; că în chipul acesta „Meşterul Manole“ atât de apreciat de „regina musicei clasice“, de „Unirea“, deşi sémănă cu operile luĭ Wagner, nu se póte da în opera regeluĭ din capitala Bavarieĭ; că prin urmare dl Traian Mureşan (care şi dirigéză şi cântă

*) »Moft« e superlativul absolut dela »caraghioslic«. — »Unirea« (Vedĭ Nr. 36 a. c.) e cea maĭ renumită gazetă papală din Roma *„nóuă“*, orăşel al Transilvanieĭ.

ţionalităţi sunt desminţirea cea mai formală a aserţiunilor domnuluĭ ministru-president. E adevĕrat, că în manifestaţiunile esterne se póte constata ceva pausă, dar nemulţămirea e mai mare ca orĭ când, şi prin urmare dovedesce o fórte mare neorientare acela, care viséză de încetarea agitaţiuniĭ, rectius a nemulţămiriĭ dintre Românĭ.

Dacă totuşĭ ministrul-preşedinte află sosit momentul pentru a propune Regeluĭ agraţiarea condamnaţilor nostri, asta trebue să aibă alt motiv, ér nu cel spus de Bánffy.

Nu suntem noĭ optimiştĭ. Nu aşteptăm noĭ, ca străinătatea să vină şi să céră îmbunătăţirea sorţiĭ nóstre. Nicĭ în faptul guvernulnĭ nu suntem aplicaţi a descoperi îndată cine scie ce concesiune şi umilire.

Înse fără a voi să fim optimiştĭ, credem a puté afirma, că declaraţia ministruluĭ-preşedinte privitóre la cestiunea română în special este un semn al timpuluĭ şi o dovadă învederată, că domniĭ dela putere nu se maĭ încred orbiş în putere, ci că simţesc lipsa uneĭ liniştirĭ a spiritelor, şi maĭ vîrtos simţesc, că cestiunĭ marĭ, carĭ taĭe în viaţa unuĭ popor, nu se pot deslega cu forţa şi cu temniţa, ci numaĭ cu blândeţă, ecuitate şi dreptate.

Asta o vedem noĭ în declaraţia premieruluĭ ungar.

Ce va maĭ fi în viitor, asta se va vedé.

Ministrul Bánffy între alegĕtoriĭ sĕĭ. — De septĕmânĭ întregĭ aŭ trimbiţat foile oficióse şi semioficióse, că ministrul Bánffy va călĕtori la Şimleul Silvanieĭ spre a face o dare de samă înaintea alegĕtorilor sĕĭ. Fiind poporaţiunea Şimleuluĭ în mare parte română, ministrul şĭ-a ales de ḑiuă a visiteĭ o serbătóre românéscă, adecă ḑiua de 10 Septembre.

Deşĭ întreg aparatul oficios a fost pus în mişcare, totuşĭ ovaţiunile n'aŭ reuşit, pe cum se aşteptase. Ele aŭ fost oficióse, dară nu însufleţite.

În discursul sĕŭ ministrul-preşedinte a espus programul de acţiune al guvernuluĭ. El declară, că ţine pactul dualistic din 1867. Guvernul se va sili a delătura neîncrederea unor confesiunĭ faţă de reformele bisericescĭ, ce se execută, şi a vota cele restante. Crisa economică a influinţat asupra finanţelor statuluĭ, dară ecuilibriul finanţial nu e periclitat. Parlamentul se va ocupa de dispoziţiile pentru serbarea mileniuluĭ, de reforma administrativă, judicatura curieĭ în afacerĭ electorale şi procedura în causele criminale. Se vor tracta cestiunile pendente cu Austria. Ce privesce cestiunea naţionalităţilor, adeseorĭ întîlnim părerea, că pentru înfrînarea agitaţiunilor socialiste şi naţionaliste ar fi a se face anumite dispoziţiunĭ de drept penal. Nu încape îndoélă, că atât pe terenul socialist, cât şi în cercul naţionalităţilor, ce locuesc în patria nóstră, se află agitatorĭ fără suflet, carĭ conduşĭ maĭ mult de vanitate orĭ de pofta de a juca rolă, nu arareorĭ înse de interese materiale josnice, cércă a provoca nemulţămirĭ între naţionalităţĭ şi a aţiţa pe conaţionaliĭ sĕĭ contra patrieĭ comune şi a ideiĭ de stat magiar prin gravamine închipuite şi promisiunĭ mincinóse şi a umplé lumea cu tînguirile pretinselor naţionalităţĭ oprimate. Este incontestabil, că atarĭ agitaţiunĭ vor afla şi resunet în poporul neespert. Trebue să avem înse încredere în cumînţia poporuluĭ, care va vedé în fine, că are de lucru cu profeţĭ falşĭ şi agitatorĭ. Pentru aceea regimul nu are de cuget a propune parlamentuluĭ votarea de mĕsurĭ escepţionale faţă cu agitatorĭ, ceea ce nu împedecă înse urmărirea cu atenţiune a agitaţiunilor şi acolo, unde e lipsă, aplicarea dispoziţiunilor legale punitive faţă de agitatorĭ. Dacă agitaţiunile ar lua dimensiunĭ aşa de marĭ, guvernul nu va întârḑia a propune mĕsurĭ legale severe contra agitatorilor. Speréză înse, că de acestea nu va fi lipsă. Calumniile ţĕsute spre a aţiţa pe locuitoriĭ de limbă nemagiară contra ideiĭ de stat magiar şi a discredita în străinătate statul ungar încep a nu maĭ prinde. Cu acéstă deşteptare agitaţiunea îşĭ perde influinţa, şi astfel nu este necesar a se aplica contra eĭ mĕsurĭ escepţionale. *Ba acéstă îmbunătăţire a situaţiunĭ servesce regimuluĭ ca motiv, ca în curênd să propună agraţiarea maĭ multor întemniţaţĭ, condamnaţĭ pentru atarĭ agitaţiunĭ.* Apoĭ espune reformele pentru promovarea intereselor agricole şi comerciale. În cestiunea congruel constată, că este în curgere conscrierea beneficiilor ecclesiastice, şi speréză, că încă în decursul acestuĭ an se va începe regularea. Spre realisarea autonomieĭ catolice va face propunere Monarchuluĭ pentru convocarea unuĭ congres.

După terminarea discursuluĭ a urmat recepţiunea, dela care aŭ lipsit deputaţiunile clerului romano-catolic şi greco-catolic.

Momentul cel maĭ interesant din vorbirea ministruluĭ Bánffy este fără îndoélă propunerea de agraţiare a condamnaţilor nostri politicĭ. Cu apreţiarea acesteĭ propuneri se ocupă întrégă presa. Foile amice guvernuluĭ felicitéză cabinetul pentru idea agraţiăriĭ, ḑic înse, că nu vor fi agraţiaţi toţĭ condamnaţiĭ, ci numaĭ aceia, carĭ aŭ luat parte la mişcările naţionalistice maĭ mult amăgiţĭ de agitatorĭ. Ca motiv al agraţiăriĭ se aduce liniştea, ce a început, să domnéscă între naţionalităţĭ. „Magyar Hirlap“ susţine, că deja s'a făcut propunerea de agraţiare şi acésta la întrevenirea guvernuluĭ Românieĭ. Se ḑice, că guvernul Românieĭ ar fi notificat ministeriuluĭ de esterne Austro-Ungar, că până ce temniţele sunt pline de Românĭ condamnaţĭ pentru delicte politice, până atunci nu se póte aştepta nicĭ în România liniştirea spiritelor în cestiunea naţională. Ministrul de esterne Goluchowski, care voesce a trage şi România în cercul întreiteĭ alianţe, a influinţat asupra guvernuluĭ magiar, ca să propună agraţiarea Românilor. Noĭ o credem acésta. „Budapesti Hirlap“ agraţiarea o privesce de o urmare a întrevederiĭ dela Ischl a Monarchuluĭ nostru cu regele Carol. Ori care ar fi motivul propuneriĭ de agraţiare, ea în interesul bineluĭ comun este binevenită, dacă se va estinde la toţĭ condamnaţiĭ poli-

---

în acela-şĭ timp solo din potpourĭ) ar face maĭ bine dacă se va lăsa de idea de a cânta în Baireuth-ul german, şi se va mulţămi cu Făgăraşul.

Le cetiam de pe faţă — adauge cunoscutul meŭ — grozava lor decepţiune; „Măĭ — ḑise unul maĭ înfumurat d'între eĭ — cum să nu se potrivéscă *„logica“* nóstră din Blaş, *„în privinţa musicei“* cu „logica“ ómenilor cu cunoscinţe musicale din alte părţĭ?; *Toţĭ nu pricep absolut nimic;* era sĕrmanul de Ludovic II, care singur cu creeriĭ luĭ ar fi fost în stare şi în órele luĭ de pe urmă să aprecieze gradiositatea „neîntrecutuluĭ nostru fĕt“. E trist, dar cu opera am cam sfetit-o; să ne vedem de celălalt scop măreţ şi *politic* şi *bisericesc“*.

II. După ce s'aŭ recules din amara lor supĕrare, unul d'între eĭ — aşa îmĭ scrie cunoscutul meŭ, — îmĭ puse următórea întrebare: „Nu sciĭ: Şefiĭ congresuluĭ catolic s'aŭ depărtat pe la residenţele lor? Am dori, să întîlnim pe câţĭ va d'între dînşiĭ, căcĭ am avé să le facem unele propuneriĭ isvorîte „din logica“ nóstră a celor dela „Unirea“, propuneriĭ, carĭ le-ar *assigura pe deplin* succesul, cu redobîndirea puteriĭ lumescĭ a papeĭ, ér în linia a dóua ar face pe tot muritorul din lume, *să admită* dogma despre infalibilitatea papeĭ“.

La aceste vorbe cunoscutul meŭ din Münich a rĕmas înmărmurit: Nu putea nicĭ decum să pricépă în împrejurările *actuale politice ale Europeĭ „logica“* „curiósă“ a d-ior dela „Unirea“, carĭ se grăbiaŭ, să întindă mână de ajutor episcopilor catolicĭ, carĭ se într'uniseră la Fulda, ca să schimbe constelaţia Europeĭ. „Atât-a înse am putut constata — îmĭ scrie el. — că scopurile celor dela „Unirea“ şi a celor din Fulda eraŭ identice.

Înmărmurit, îĭ întrebaĭ eŭ, dar V'aţĭ gândit D-Vóstră serios la planurile, ce le aveţĭ, orĭ sunteţĭ încă tot sub puternica impresie a „coruluĭ peregrinilor“ din „Meşterul Manole“, pardon, am voit să ḑic din „Tannhäuser“?

„Ce te mirĭ — rĕspunse rĕstit unuĭ maĭ înfumurat, — se înţelege, că serios ne-am gândit. Şe vede, că dta aĭ *altfel* de creerĭ, de aceea nu pricepĭ „logica“ nóstră? Ce credĭ, că nu ne va succede *nicĭ nóue,* dacă nu le succede episcopilor catolicĭ? Să fi sigur, că ne succede, căcĭ étă ce-am făcut noĭ, cei dela „Unirea“: Procedênd numaĭ după *„logica“* nóstră, de când ne ocupăm cu ideile mărete desvoltate de episcopiĭ catolicĭ, noĭ cei dela *„Unirea“* n'am maĭ angajat în tipografia nóstră decât culegĕtorĭ de litere, născuţĭ şi crescuţĭ în *„Fulda“* căcĭ aceştia în tot casul nu vor puté culege „Tilda“ în loc de Fulda. Veḑĭ, Domnule, ăsta e cap, nu glumă.

Maĭ e un ḑiar în Transilvania, îĭ ḑice „Telegraful român“, care nutresce un ortodocesism încarnat, şi care, ca şi dta, nu vre să înţelégă, că noĭ, ceĭ dela „Unirea“, îi *redăm* papeĭ puterea lumescă.

Dar ĭ-am şi făcut-o în timpul din urmă: S'a întîmplat, că culegĕtoriĭ dela „Telegraful român“, ortodocşĭ, cum sunt eĭ, n'aŭ prea ţinut cont de locul sacru, de „Fulda“ şi aŭ cules „Tilda“ în loc de „Fulda“. Eróarea asta de tipar a trecut-o cu vederea şi corectorul. Sciĭ, ce le-am făcut? L-am documentat, după cea maĭ incontestabilă logică „originală“ de a nóstră, că conclusiunea scósă din acéstă eróre de tipar este, că dnii dela „Telegraful român“ *nu sciŭ geografie.*

„Ér am rĕmas încremenit — îmĭ scrie cunoscutul meŭ, — Adevĕrat cap bulgăresc! Să deducă eĭ *d'intr'o eróre de tipar* nesciinţa geografică nu a culegĕtorilor, nicĭ a corectoruluĭ, ci a redactorilor. Audĭ acolo! o astfel de logică e possibilă numaĭ în „Baireuthul“ românesc! Eŭ leĭ spuseiŭ, că eĭ aŭ făcut o săritură iesuitică în logică, şi că d'intr'o eróre de tipar numaĭ o apucătură iesuitică póte conclude nesciinţă (de altfel la eĭ scopul sfinţesce mijlócele).

Din aceste vorbe ale mele observarĭ eĭ, că eŭ am altă „logică“ în capul meŭ şi că înclin spre părerea „Telegrafuluĭ român“.

Din acéstă causă unul d'intre eĭ se adresă rĕstit cătră mine: Eĭ bine dle, aprobĭ dta purtarea „Telegrafuluĭ român“ şi *logica* luĭ în cestia „infalibilităţiĭ?“ Audĭ acolo, în secolul luminilor să maĭ esiste ómenĭ, carĭ

ici. Cu principiul machivelistic de a divide și de a face distingeri între condamnați, Bánffy nu va secera glorie.

O epistolă a lui Pázmándy Dénes. — „Metz 7 Septemre. — Am venit aci, să vĕd, cum serbézĕ Germanii în Alsația-Lotaringia jubileul de 25 ani al anexiunii. Cu prilejul acesta am privit nițel împrejur, că óre germanisarea în provințele acestea odinióră franceze ce progres face? Atâta aŭ vorbit despre tema acésta acum atât în Paris, cât și în Berlin, cât am aflat, că va fi interesant, să mĕ conving în persónă despre starea lucrurilor. Am fost în Strassburg; m'am oprit pe câteva momente în Saverne, Saarburg. Și acum de dóuĕ dile privesc în Metz la acest popor asuprit, care hotărît până la mórte se luptă în contra unei forțe uriașe, ca și care nu s'a desvoltat nicĭ odată și nicăirĭ. Ceea ce am esperiat aci, întrece și resistința irlandeză. Nu, Alsațianii și Lotaringianii nicĭ odată nu se vor face Germani!

„Ce privesce serbările jubileului de un pătrariŭ de veac, acelea aci aŭ fost esclusiv militare, în carĭ afară de lumea oficiósă nimenĭ nu a luat parte. Dar nu cred, că pe airia în Alsația-Lotaringia se vor fi aflat între indigenĭ de aceia, carĭ rumperea sa dela Franța să o fie serbătorit în formă de petrecerĭ. Ci jale, da, de acésta aŭ avut parte din destul; vedeai aci în 2 Septembre nu un ochiŭ femeesc, care a plâns. Ĕră bărbații toți priviaŭ cu pumnul strîns la miliția, care ieșise la paradă. Toți adevĕrații Alsațiani și Lotaringiani gândesc la revanche și trăesc numaĭ în sperarea aceea, că vor muri ca Francezĭ.

„Zădarnică e orĭ ce scriptitare despre germanisarea Alsației și Lotaringieĭ. Nu stă de loc, că aci germanisarea ar fi progresat macar loc de un paș. Lustruirea, da, aceea e germană. Violența în privința acésta nu cunósce marginĭ. Tóte inscripțiile oficióse sunt esclusiv germane; numirile stradelor în cetăți, titulele oficiilor, — ba și cele maĭ multe table de firme, căcĭ organele administrative nu sufer altele, maĭ ales nu conced negustătorilor, să expună table nóuĕ franceze de firme, orĭ să repareze tablele cele vechĭ franceze. Întreg contactul oficios trebue să se întîmple în limba germană, în școile poporale învĕțarea limbiĭ franceze este oprită; în comune curat franceze, unde nu vorbesc o bóbă germană, învĕțătorĭ imigrați învață pe prunci esclusiv în limba germană. În școlile mediĭ limba franceză póte să se propună numaĭ în 4 óre pe sĕptĕmână, ĕră literatura franceză de loc. A folosi manuale de școlă franceze nu este iertat. Geografia, istoria se propune în direcție antifranceză. La universitatea din Strassburg pe cultivarea Burschenschafturilor germane se pune grije mare.

„Dar unde cuvîntul german de forță nu póte pĕtrunde în Alsația și Lotaringia, — aceea e preoțimea catolică. Acésta e esclusiv franceză în tóte fibrele sale. Toți preoții catolicĭ se îmbracă și acum în chip francez, predică și se rógă în limba franceză. În seminarele din Strassburg și din Metz nicĭ poveste nu e despre limba germană. La Ĭudeĭ și — durere — și la protestanți resistința împotriva limbiĭ germane e deja maĭ mică; Prusia protestantă deprinde și aci o anumită atracție asupra coreligionarilor sĕĭ.

„Imigrația germană se favorisézĕ în tot chipul în Alsația și Lotaringia. Pe lângă miliția cea cam de 100,000 de ómenĭ se susține o óste de oficiaĭ numĕroși și biue platiți. Pensioniștiĭ germani se împărtășesc în favoruri materiale, dacă vin, să locuéscă aci. Negustătoriĭ, industriașiĭ primesc ajutóre. Așa poporațiunea Alsațieĭ și Lotaringieĭ, carea în 1871 scăduse la $1^1/_2$ milion, astădĭ se apropie de 2 milióne, între carĭ sunt maĭ mulți de 300,000 de imigrați. Acești 300,000 de Germani sunt aceia, carĭ dându-se de Alsațiani și Lotaringiani vestesc germanisarea Reichslandelor. Apoĭ maĭ sunt și câțiva renegați, ca p. es. baroniĭ Zorn de Bülach, dintre carĭ unul e viceguvernor în Strassburg.

„Împĕratul german a cumpĕrat un dominiŭ în Urville într'un ținut curat francez și a petrecut acolo în mijlocul Lotaringieĭ deja de dóuĕ orĭ câteva sĕptĕmânĭ. Dar esemplul acesta din aristocrația germană nu l-a imitat nimenĭ. Se vorbesce, că pe cum în Posen, așa și aci Germaniĭ vor expropria pe proprietariĭ de pămînt.

„Presa alsațiană-lotaringiană e legată. Nicĭ o singură fóe nu póte să apară numaĭ în limba franceză, ci cel mult în dóuĕ limbĭ, înainte cu text german. După ce între astfel de împrejurărĭ scriitoriĭ cu spirit de neatîrnare aŭ emigrat, presa alsațiană-lotaringiană de astădĭ se află în mânĭ de agenți germanĭ și de aceea nu are nicĭ o auctoritate.

„Schimbarea numirilor de localități pe germanesce, pe cum odinióră în Ungaria, așa acum în Alsația-Lotaringia merge până la paroxism. Din Thionville s'a făcut Biedenhofen, din Armanvilliers Armanweiler, din Courielles Kurzl și așa maĭ departe.

„Însĕ tóte apucăturile acestea și persecutările furióse sunt zădarnice. Alsația-Lotaringia e franceză și astădĭ și așa rĕmâne în vecĭ.“

Fórte bine i-se șede lui Pázmándy mila de ceĭ asupriți. De ce nu vede el și acasă tot așa de limpede? Epistola lui din Metz cu câteva schimbărĭ ar puté să se traducă fórte bine de pe stările din Alsația-Lorena pe stările din Ungaria. Ar puté să vadă atunci dintr'însa șovinismul magiar, cât de zădarnică e tendința lui de a magiarisa pe Românĭ.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Sfinția Sa a publicat în 7 a c. o enciclică, în care recomandă devoțiunea Rosariului îndemnând pe credincioși, să reciteze rugăciunile îndatinate la rosariŭ pentru rentórcerea disidenților la unitatea catolică și pentru alinarea amărăciunilor, carĭ le pot aduce dilele proxime.

Italianiĭ prin serbările, ce le vor aranja la 20 Sept. în Roma, vor să demonstreze în contra Pontificatului. Lumea catolică tot în aceea-și di va demonstra prin rugăciuni cătră tronul ceresc pentru triumful bisericiĭ și al adevĕrului și pentru convertirea inimicilor religiuniĭ.

---

să nu recunósc infalibilitatea papeĭ? Ce grozav anachronism?!

Este drept, că noĭ, carĭ am studiat în colegiul din Roma, n'am avut, de unde ceti, și cu atât mai puțin pricepe pe *Cant*. Scrierile acestuia „Kritik der reinen Vernunft“ și cu deosebire „Kritik der *practischen* Vernunft“ aŭ fost considerate de superiorul nostru „infalibil“, ca eretice, și din acéstă causă nu era permis, să ne ocupăm cu ele. Ba l-a mai pus n'aiba pe prostul ăla de Cant, în loc să scrie *latinesce*, să scrie nemțesce. Audĭ neghiobie! Audĭ caraghioslîc! Ce ne trebue nóuĕ un neamț prost, când avem pe infalibilul Tomas de Aquino?! Dar, scurtă vorbă: Admiți infalibilitatea papeĭ orĭ nu?

La acéstă întrebare fórte energică răspunse cunoscutul meŭ: *Nu*, și nicĭ odată nu și vĕ voiŭ dovedi până la evidență, că logica Dv. trebue să aibă de isvor nisce „creerĭ escepționali“, pentru că e cât se póte de nelogică.

Voĭ susțineți — continuă cunoscutul meŭ, — că dacă D-dĕŭ e infalibil și papa e infalibil. Apoĭ ce cap aveți voĭ în seculul XIX?

Să analisăm puțin consequența silogismelor: În creștinism D-dĕŭ, ca perfecțiune absolută, e sfînt, și prin urmare și infalibil; așa dar în dogmatica creștină este o judecată *a priori* (cum ĭ-ar dice Cant): D-dĕŭ e infalibil. Asupra acestuĭ sfînt principiŭ nu maĭ încape îndoélă.

Tot în creștinism, D-dĕŭ e în treĭ persóne: Tatăl, fiul și Duchul sfînt — ĕr o judecată *a priori*, asupra căreia nu se discută. Silogismele s'ar succede în chipul următor:

Silog. I. D-dĕŭ (Tatăl) e infalibil, *Fiul e D-dĕŭ*. Fiul e infalibil.

Silog. II. D-dĕŭ (Tatăl) e infalibil, *Duchul Sfînt e D-dĕŭ*, Duchul Sfînt e infalibil.

Silog. III. Tatăl, fiul și Duchul Sfînt sunt infalibilĭ. Tatăl, fiul și Duchul Sfînt *constitue Sf. Treime*, Sf. Treime e infalibilă.

Nunc venimus ad fortissimum: La logica caraghiósă, care esistă și în capul dlor dela „Unirea“.

Silog. IV. D-dĕŭ e infalibil, *Papa e om*. Papa e infalibil.

Unde e aicĭ terminul mediŭ?

Și ceĭ din Dahomeĭ sunt în stare să observe *colosala săritură* dela Dumnedĕŭ la om.

Logica nóstră și a lui Cant dice:

Toți ómenii sunt falibili, papa e om, concl: papa e falibil, dar nu infalibil.

Puteți Dv. ceĭ dela „Unirea“ să vĕ scranfuțiți, cât vreți, dar logica acésta nu o puteți suci, nicĭ dacă ați scula pe Loyola din mormînt.

Și să vĕ maĭ spun ceva: Cine a cetit „Die goldene Legende“ și „Die Geschichte der Päpste“ de Corvin — o carte istorică în adevĕratul înțeles al cuvîntuluĭ, — nu póte decât cel mult *să vĕ compătiméscă;* acela are oróre de „infalibilitatea“ „unuĭ *om*“, — fie el și papă.

Dar scim noĭ, unde ați voit s'o scóteți cu ridicula Dv. logică:

Silog. V: Papa e infalibil, Noĭ ceĭ dela „Unirea“ *suntem papiști, Noĭ ceĭ dela „Unirea“ suntem infalibilĭ.*

Va hi, — ar dice românul cu minte, dar nu se prea coc strugurii. O astfel de logică ar cădé maĭ mult în domeniul psichiatrieĭ.

În ce privesce lecția de estetică, carĭ ne-o daŭ „ridiculoșii infalibilĭ“ dela „Unirea“, avem următórele de observat: Nu tóte *faptele* în lume sunt estetice; istoria papilor de Corvin probézĕ fapte neestetice sĕvârșite de ceĭ, carĭ aŭ fost infalibilĭ De acolo, de unde n'a fost, poțĭ să scoțĭ estetică?! Póte după „logica“ D-vóstră.

* * *

Maĭ bine să Vĕ dăm noĭ un sfat: Episcopiĭ din Tilda v'aŭ denumit gazeta: *Cel d'întâiŭ organ de apĕrare al episcopatuluĭ în frunte cu infalibilul.* Am cetit în „Neue Freie Presse“ din 8 Septembre noŭ, Nr. 11149 pag. 4, că papa intenționézĕ să facă *un protest* în 20 l. c. contra aniversăriĭ, ce s'a proiectat, prin care se va serba *luarea Romeĭ* prin trupele italiene. Dv. sunteți convinși, că *fără Dv.* dniĭ dela „Unirea“, orĭ-și-ce

Austria.

Catolicii cehi aŭ ţinut în 9 şi 10 a c. un congres la Przbram după norma congreselor catolice din Germania, la care aŭ participat clerul înalt boem în frunte cu archiepiscopul de Praga, cardinalul Schönborn, înalta aristocraţie şi o mulţime de preoţi şi alţi credincioşi. Preşedinte al congresului a fost aclamat prinţul Ferdinand Lobkowitz, éră de vicepreşedinţi canonicul Hora din Praga şi primarul Mixa. Prinţul Carol Schwarzenberg între strigăte de „Slava“ a fost proclamat de preşedinte de onóre. S'aŭ trimis telegrame omagiale Pontificelui şi Monarchului nostru. Profesorul Havranek a vorbit despre tema „Religiune şi patriotism“ arĕtând, că numai unde domnesce iubirea de Dumneḑeŭ şi iubirea deaprópelui, póte fi vorbă despre adevĕrata iubire de patrie. Dr. Honsky vorbind despre cestiunea socială a accentuat, că spre sanarea relelor socialemateriale e de lipsă a se vindeca relele morale, de cari sufere societatea modernă. În a dóua di prinţul Frideric Schwarzenberg se ocupă în un frumos discurs de ameliorarea sorţii poporului agricol. El a ḑis: „Viitoriul naţiunii zace pe umerii ţĕranului. Dacă ţĕranul îşi perde şi credinţa, e gata cu naţiunea.“ Între causele lipsei de organisare între tĕrani numĕră şi certele politice de partid, cari îi divid şi abstrag dela interesele lor. Profesorul Kovarz a vorbit despre indiferentismul religios, care se propagă în şcoli, deşi sciinţa fără credinţă este necompletă, şi moralul fără religiune e lipsit de fundament. Secretariul districtual Janku espune terenele, pe cari are să se organiseze catolicii. În sensul vorbirilor s'aŭ luat şi res oluţiunile.

În cuvîntul de închidere preşedintele doresce activitate zelósă pentru realisarea resoluţiunilor luate de congres.

Franţa.

Francmasonilor, cari dispun aḑi de destinele republicii, le-a succes a efeptui aducerea unei legi, în vîrtutea căreia banii bisericii să fie administraţi de stat şi nu de curatoratele bisericesci. Esecutarea acestei legi causéză multe greutăţi preoţimii şi e totodată păgubitóre pentru biserici. Din acéstă causă archiepiscopul de Toulouse în o representaţiune către nunţiul apostolic din Paris enumĕră tóte stricăciunile causate prin nóua lege şi-l rógă, să întrevină la Papa spre a da inviaţiuni episcopatului francez îndreptându-l la o procedură comună contra aceleĭ legi.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Dintre nóuĕle reforme poporul până acum mai puţin s'a ocupat de conducerea matriculelor civile. Acum s'a convins, că matriculele civile pun sarcini nóuĕ pe comune, din care causă este nemulţămit cu ele. Pe cum cetim în „M. Áll.“, representanţele comunale în mai multe locuri aŭ denegat prestarea localului pentru matriculele civile şi pentru încheiarea căsătoriei civile; în altele aŭ interḑis notarilor comunali, — altcum destul de ocupaţi, — primirea oficiului de conducĕtori ai matriculelor. Făcêndu-o acésta poporul s'a folosit de un drept al sĕu, căci conducĕtorii matriculelor nu sunt oficiali comunali, ci oficiali de stat, prin urmare statul are să-i plătéscă şi provadă cu cele de lipsă. Unde nu cedéză comunele, cedéză statul. Ministrul Perczel a şi dat un ordin confidenţial, în care dispune organelor subalterne, ca acolo, unde comunele nu ḑaŭ local pentru matriculele civile, să nu se forţeze lucrul. Ca rubrica matriculelor civile să nu créscă de-odată prea tare în budgetul statului, permite ministrul, ca matriculele civile să se conducă în locuinţa privată a notarilor şi tot acolo să se închie şi căsătoriile civile. Óre cât timp va fi condus ministrul de acest spirit conciliant?

Austria.

Sciut este, că actualul cabinet austriac este numai un cabinet provisor, şi că după deschiderea corpurilor legiuitóre, care se apropie, are să urmeze constituirea cabinetului definitiv. Opiniunea publică susţine, că în fruntea noului cabinet are să stea contele Badeni, actualul guvernator al Galiţiei. Foile publică deja catalogul întregului cabinet, dară sciind, că în Austria nici o partidă parlamentară nu dispune de maioritate absolută, am puté predice, că şi cabinetul Badeni va fi efluxul unei coaliţiuni, şi pe ministrii pentru diversele resorturi îi vor designa cluburile coaliate.

Agitaţiunile pentru alegerile comunale din Viena se continuă cu patimă atât din partea liberalilor, cât şi din a social-creştinilor. În consiliul comunal disolvat social-creştinii aŭ fost în maioritate. Sperăm, că alegerile, cari vor fi în septĕmâna viitóre, vor avé de resultat o maioritate covîrşitóre a partidei creştine sociale.

Germania.

Cu ocasiunea aniversării luptei dela Sedan împĕratul a judecat aspru tendinţele subversive ale social-democraţilor. Este probabil, că de aici înainte se va purcede cu mai multă rigóre faţă cu presa socialistă, şi se vor lua măsuri escepţionale în contra socialiştilor.

Centrul parlamentar de noŭ va presenta corpurilor legiuitóre proiectul de resoluţiune pentru abrogarea legilor contra ordurilor religióse.

Maiestatea Sa Monarchul Austro-Ungariei a sosit Luni la Stettin spre a asista la manevrele armatei germane. Monarchului nostru i-s'aŭ făcut o primire de tot cordială şi ovaţiuni grandióse. Presa în visita, ce o face Monarchul nostru celui german, privesce o nóuă dovadă despre durabilitatea întreitei alianţe, care este o puternică garanţă a păcii europene.

---

protest al papei e zădarnic. Grăbiţi-vĕ deci cât mai curênd şi daţi-i puternicul Dv. ajutor, ca în chipul acesta să-i puteţi reda infalibilului puterea mult dorită lumésca. Noi suntem siguri, că cum Vĕ vor vedé, trupele italiene se vor ascunde şi întréga triplă alianţă va deveni o *ruină!*

* * *

Lucraţi, cum voiţi, însă fiţi consecuenţi cu „logica“ Dv. şi a celor din Tilda.

Înainte de a închia să Vĕ mai spun una şi bună: Un preot greco-catolic, a întrebuinţat nisce espresiuni nepotrivite la adresa autorităţii, care îl suspendase. Protopopul gr.-catolic (dór nu-l veţi confunda cu Mâneguţ?!) audise espresiunile şi l-a pirit secretariului autorităţii. Acesta — om mai cu minte, fiind că era din vremea mai veche şi mai avea şi un temperament flegmatic şi liniştit — a ḑis cu sânge rece: *„Dór' n'o va face“.*

* * *

Aşa ḑicem şi noi: *Dór n'o veţi face.*

. . . . . .

. . . . . .

Ortodocsul.

Am reprodus întocmai şi fără întrerupere, fără comentar. Interpuncţia n'am schimbat-o de loc. Noi ne cunóscem publicul cetitor şi scim, că cetitorii nostri fără comentarul nostru îşi vor fi rostit judecata. Acésta judecată va fi pentru auctorul acestui „operat“ satisfacţiunea nóstră.

Noi adresăm din a nóstră parte redacţiunii „Telegrafului“ următórele întrebări:

1. Din ce incident a publicat foiţa acésta?
2. Cui a crédut, să facă serviţii prin publicarea ei?
3. Pentru ce public a scris-o?
4. Ce scop a urmărit cu publicarea ei?
5. Ce crede, că a ajuns prin foiţa acésta?
6. Unde se află spirit în publicaţiunea lor?
7. Unde se află într'însa cele mai elementare regule ale unei scrieri?
8. Unde se află într'însa nu „logică“, dar „bun sens“?
9. Cum de „culegĕtoriul“ în loc de „Baireuth“ de 3 ori n'a pus măcar odată din „eróre“ corectul „Bayreuth“?
10. În care lexicon grecesc ori latinesc aŭ găsit dnii dela „Telegraful Roman“ numele „Tomas“?

La aceste dacă va rĕspunde „Telegraful“, suntem gata a ne lăpĕda chiar şi de infalibilitate!

Cât e pentru auctorul foiţei, îl recomandăm Consistoriului mitropolitan din Sibiiŭ, ca să-l plaseze în casa cea mare roşie de lângă Cibin.

Programele gimnasiilor românesci pe anul scolastic 1894/5.

(Fine.)

II. *Raportul al XXXII-lea despre Gimnasiul superior fundaţional din Năsĕud pe an. scol. 1894/5* arată, că pentru trebuinţele personale şi reale ale gimnasiului în 1894 s'aŭ spesat din fondul central scolastic al districtului Năsĕud 18.082 fl. 24 cr. Direcţiunea gimnasiului a administrat mai multe fonduri şi fundaţiuni, ce servesc pentru ajutorarea studenţilor în cas de morb, pentru recuisite de învĕţământ, pentru bibliotecă, ajutorarea şcolarilor şi alte lipse. Din cronica gimnasiului aflăm, că profesorul Dr. A. P. Alexi, în urma unui morb greŭ s'a pensionat; tinerimea s'a mărturisit şi cuminecat numai în postul Pascilor, nu şi în al Crăciunului, cum e datina laudabilă la gimnasiul din Blaş. Corpul profesoral constă din 1 director, 13 profesori ordinari, 1 disponibil şi 2 practicanţi. Din planul de învĕţământ apare, că limba română se propune în 24 óre (cu 4 mai mult de cât la gimnasiul din Blaş), pe când cea magiară în 27. Mijlócele de învĕ-

simlot s'aŭ înmulţit parte prin donare, parte prin cumpĕrare. Stipendiaţi aŭ fost 7 şcolari cu suma de 650 fl. din diverse fundaţiuni. Primirea şcolarilor pe 1895/6 se face în 1, 2 şi 3 Sept.; în o clasă nu pot fi priviţi mai mulţi de 60 şcolari. Şcolarii aŭ să plătéscă câte 9 fl., anume câte 3 fl. didactru, 3 fl. la fondul de pensiune profesoral şi 3 fl. pentru fondul morboşilor, bibliotecii şi de reflusite. Se înşiră cărţile scolastice introduse pe 1895/6, ceea ce luăm la cunoscinţă cu plăcere. Esamenele anuale s'aŭ ţinut din 14—28 Iuniŭ, cel de maturitate scripturistic în 16—22 Maiŭ ĕră cel verbal în 21, 22, 23 şi 24 Iuniŭ. La esamenul de maturitate aŭ fost admişi 30 studenţi absoluţi, dintre aceştia numai 11 aŭ fost declaraţi maturi, ĕră celalalţi relegaţi la repetirea esamenului, 10 după trei luni, ĕră celalalţi după un an. S'aŭ înscris la gimnasiŭ 274, din aceştia aŭ rĕmas până la finea anului scolastic 262. După confesiune aŭ fost gr. cat. 202, gr. or. 54, rom. cat. 2, luterani 2, israiliţi 2.

Ca şi în programa gimnasiului din Blaş, lipsesce şi în acest raport „Disertaţiunea", prin care s'ar tracta mai pe larg şi sciinţifice cutare cestiune importantă din sfera instrucţiunii din şcólele medii. Asemenea lipsesce consemnarea temelor din limba română asemnate şcolarilor din clasele superióre. Din aceste teme am puté conchide la spiritul, de care sunt predomniţi profesorii de limba română.

III. *A XXXI-a Programă a gimnasiului mare public român gr. or. din Braşov, a şcólei comerciale şi reale şi a şcólelor primare împreunate cu gimnasiul pe an. scol. 1894/5* publicată de Virgil Oniţ directorul şcólelor medie. În locul îndatinatei disertaţiuni raportul şcólelor din Braşov cuprinde până la pag. 40 patru cestiuni pedagogice discutate de corpul profesoral în conferinţe, anume: tratamentul escepţional ca mijloc disciplinar de V. Oniţ; „Higiena ca obiect de învĕţămînt în şcólele medii" de prof. Dr. I. Blaga, care s'a şi introdus pe cl a VI-a cu 2 óre pe septĕmână; „Cestiunea ocupaţiunii private a şcolarilor spre a-şi câştiga o independenţă în lucrările lor" de V. Oniţ; „Plan de învĕţămînt pentru limba latină la gimnasiul gr. or. român din Braşov" de prof. V. Goldiş. Cestiunile aŭ fost tractate de dnii profesori cu diligenţă şi cunoscinţă de causă; pentru aceea merită să fie cetite şi imitate din partea colegilor şi dela celealalte gimnasii românescі.

Personalul didactic la gimnasiŭ a constat din 1 director, 9 profesori ordinari, din 1 profesor provisor şi unul suplent; la şcóla comercială şi reală din 8 profesori ordinari, 2 suplenţi şi 4 secundari.

Limbeі materne i-s'aŭ dat 27 óre, ĕr celeі magiare numai 23, pe când la celealalte gimnasii române órele de limba română aŭ fost cu mult mai puţine decât cele pentru limba magiară. Temele din limba română date şcolarilor ca lucrări scripturistice aŭ fost bine alese şi acomodate a-i deprinde în tóte genurile literaturii.

Din inovaţiunile dela şcólele medii amintim, că auctorităţile aŭ sistemisat salariul profesoral în mod definitiv, anume pentru profesorii definitivi 1200 fl. cu cinci quinquenale de câte 100 fl. şi bani de cuartir 200 fl. Directorul are 1500 fl. salariŭ şi 300 fl. de cuartir. Profesorii provisori aŭ câte 900 fl., ĕră cei suplenţi câte 800 fl. fără alte emolumente.

S'a clasificat *colecţia numismatică*, şi s'a pus basă la museul istoric-filologic. În edificiul gimnasial şi în sala de gimnastică s'a introdus gasul aerian. Din fundaţiunea Ionciovici s'a înfiinţat un mic internat, în care aŭ fost plasaţi 3 studenţi. Biblioteca şcólelor medii conţine 5343 opuri în 6353 volume şi 1812 fasciculi; în decursul anului s'a sporit cu 231 vol. şi 126 fasc. Ce privesce împlinirea datorinţelor creştinesci, şcolarii gr. or. şi gr. cat. s'aŭ mărturisit de 2 ori pe an, dară la biserică preste ĭernă nu aŭ fost duşi nici în Dumineci şi serbători, ci aŭ asistat numai la esortaţiunile ţinute în gimnasiŭ. La gimnasiŭ aŭ fost inmatriculaţi 325 şcolari, la reale 148, ĕră la comerciale 88, deci la şcólele medii aŭ fost 561. La şcóla primară de copii s'aŭ inmatriculat 402, la cea de fete 236. La şcóla de repetiţiune aŭ fost băeţi 47, fete 43. Suma totală a şcolarilor inmatriculaţi la şcólele centrale în 1894/5 a fost de 1289 şcolari.

Dela gimnasiul din Beiuş şi cel din Brad nu ne-aŭ venit până acum programele pe anul scolastic 1894/95.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 36		fl. 23307.83
M. Linul învĕţător în Rebrişóra a colectat dela:		
Dr. Const. Pop . . .	lei 15.—	
N. Purcaria	„ 5.—	
N. Tĕmpian	„ 5.—	
N. Dragoş	„ 5 —	
Vas. Mossora	„ 5.—	
I. G. Pâclea	„ 4.—	
Fr. Cossuta	„ 3.—	
M. Linul	„ 5.—	fl. 22.96
	Suma	fl. 23330.79

Convocare.

Conform § 21 din statutele Asociaţiunii transilvane pentru literatura română şi cultura poporului român, şi în sensul conclusului adus în şedinţa comitetului despărţĕmîntului XXIX (Mediaş) din 1/13 Iuniŭ a. c., prin acésta se conchĕmă adunarea generală a acestuĭ despărţĕmînt pe diua de 10/22 Septembre a. c. 11 óre ant. mer. în Mediaş la hotelul „Strugurul de aur" sala Nr. 2, la care se invită toţi membrii despărţĕmîntului, inteligenţa şi poporul român din Mediaş şi jur, pe cum şi toţi amatorii literaturii şi culturii poporului român.

Programa:

1. Cuvîntul de deschidere prin presidiŭ.
2. Raportul comitetului despre activitatea sa dela ultima adunare generală şi până în presente, şi despre starea morală şi materială a despărţĕmîntului.
3. Alegerea unei comisiuni de 3 pentru scontrarea casseі despărţĕmîntului.
4. Alegerea unei comisiuni de 3 pentru incassarea taxelor dela membrii vechi şi noi, spre care scop se suspinde şedinţa pe 10 minute.
5. Raportul comisiunilor de sub punct 3 şi 4.
6. Statorirea budgetului pe an. 1896.
7. Disertaţiuni.
8. Statorirea loculuĭ pentru ţinerea adunării generale în anul 1896.
9. Propuneri eventuale.
10. Închiderea şedinţeі prin presidiŭ.

Mediaş, 3 Septembre 1895.

Ioan Moldovan
protop. şi direct. desp.

Noutăţi.

Concurs. La parochia *Băla* din protopopiatul Pogăceleі s'a escris concurs cu terminul 1 Octobre n. 1895. Emolumentele sunt următórele: a) Casă parochială de lemn cu 3 încăperi, coperită cu paie, în stare slabă. b) Culină de vară coperită cu scânduri. c) Şură coperită cu paie în stare bună. d) Grânariŭ. e) Staul pentru 8 vite şi altul pentru cai. f) Celariŭ de pétră. g) Şopru pentru carĕ. h) Treі cotete, tóte în stare de mijloc coperite cu paie. i) Dóuĕ coşuri, unul de leţe şi altul de nuele, în stare bunişóră. k) Porţiune canonică 58 jugere 53°□ cu venit curat 120 fl. 64 cr. v. a. şi anume: a) arătoriŭ 35 jug. 54°□, b) grădină 755°□ loc interu; c) rît şi fînaţ 19 jug. 1282°□; d) păşune 1 jug. 350°□; e) nefolositoriŭ 1 jug. 812°□. l) Dela 200 familiі câte o di de lucru cu intertenţiunea preotului; m) Stola îndătinata.

Staţiuni docentale şi cantor-docentale. Cu terminul de 30 Septembre n. s'a escris concurs la staţiunea docentală *Calvasĕr* din tractul Sibiului cu emolumentele 300 fl. din repartiţiune, cuartir şi lemne de foc, la staţ. doc. *Spălnaca* în protopopiatul M.-Uióreі cu emol. 300 fl. din cassa şcoliі şi cuartir, la staţiunile cantor-docentale din *Pata* şi *Ghirişul român* în protopopiatul Coşocneі cu emolumentele pentru Pata 188 fl. din repartiţiune, 30 metrete cucuruz, 30 de dile de lucru, din stolă 19 fl., din magazinul şcoliі 24 fl., regalităţi 33 fl. şi cuartir, pentru staţiunea din Ghirişul român împreunată cu Vaĭda Cămăraş 187 fl. din repartiţiune, realităţi computate în 63 fl., din stolă 50 fl. şi cuartir.

Din dieceza Lugoşuluĭ. Prin circularul consistorial din 29 Aug. Nr. 1361 se ordinéză fiecărui preot purtătoriŭ de matricule, ca în 30 a c. să închie matriculele cu următórea clausulă: „În tenórea rescriptului Înaltului Ministeriŭ reg. ung. de culte şi instrucţiune publică dat 1 Aug. 1895 Nr. 39,633 intimat prin circulariul Veneratuluĭ Consistoriŭ episcopesc gr. cat. din Lugoş dat 29/17 Aug. 1895 Nr. 1363 cu 1 Octobre se începe purtarea matriculelor de stat prin organele din afară conform articuluĭ de lege XXXIII ex 1894; deci presenta matriculă cu diua de 30 Septembre st. n. 1895 se închie, şi de aicĭ înainte, adecă dela 1 Octobre st. n. 1895, acéstă matriculă atât pentru botezaţi cât şi pentru cununaţi şi repausaţi se pórtă pe venitoriŭ prin preoţi numai pentru usul şi trebuinţa s. biserici. Apoĭ sub clausulă să se subscrie respectivul preot purtătoriŭ de matricule şi lângă subscrierea sa să pună şi sigilul. — Prin circulariul din 13/1 Iul. 1895 se comunică cleruluĭ ordinaţiunea ministruluĭ de culte din 28 Iun. 1892 Nr. 22,120, în care se dispune, ca la redigerea nóuĕlor cărţi funduare beneficiile eclesiastice să se transcrie corect. — Prin circulariul din 29/17 Aug. Nr. 1290 se escrie concurs la *staţiunea cantor-docentală din Iezvin* (protopopiatul Timişóreі) cu emolumentele de 315 fl. salariŭ şi 15 metri lemne de foc.

Întru mărirea luĭ Dumneđeŭ. Dl notariŭ cercual din Vestem *Ieronim Spornic* şi soţia sa din rîvna de a se mări fondul bisericesc, în loc de a face pomană la 6 săptĕmâni pentru o repausată a lor, cu ocasiunea ridicării crucii aŭ donat la cassa bisericiі suma de 30 fl., pentru care faptă nobilă li-se aduce din partea curatoratuluĭ bisericesc mulţămită publică.

Esamenul de maturitate supletoriŭ s'a ţinut la gimnasiul superior gr. cat. din Blaş în 12 Sept. în presenţa directoruluĭ suprem Kunez Elek şi a comisariuluĭ ministerial Putnoky Miklós. Esaminaţi aŭ fost 10 studenţi dela gimnasiul din Năsĕud relegaţi pe câte treĭ luni şi 5 studenţi dela gimnasiul din Blaş relegaţi pe câte un an cu ocasiunea esamenuluĭ de maturitate din 1893/4. Dintre Năsĕudeni unul e relegat încă pe trei luni din limba latină, ĕră dintre Blăşeni doi aŭ fost respinşi pentru totdeuna; celalalţi aŭ fost declaraţi de maturi. Cestiunea maturisanţilor ordinari dela gimnasiul din Blaş din anul scol. 1894/5 încă nu e resolvită.

Convocare. Comitetul Reuniunii femeilor române din Mediaş şi jur, în puterea § 8 a Statutelor reuniunii, pentru alegerea de presidentă în locul decedateі Maria Roman născ. Popescu conchĕmă prin acésta adunarea generală estraordinară pe 17/29 Sept. a. c. d. a. m. la 2 óre în şcóla gr. or. din Mediaş cu adausul, că comitetul ţine şedinţă estraordinară în aceea-şi di şi localitate la 11 óre a. m. Mediaş 12 Sept. 1895. Presedinta prov. *Iustina Chendi*. Secretarésă *Sofia Puşcariŭ*.

Ridicarea tarifeі pe zone. Se scie, că venitele căilor ferate de stat sunt prea micĭ în proporţiune cu cheltuelile, şi finanţele statuluĭ staŭ rĕŭ. Pentru readucerea ecuilibriului în ministeriul de finanţe se plănuesce ridicarea tarifeі pentru persone şi bagagiŭ. Clasa I se va cassa şi în locul eĭ se va introduce o secţie de lux cu preţ ridicat de 50%. Preţurile pe clasa II vor remâné neschimbate, ĕră cele pe cl. III vor cresce pentru distanţele mai marĭ. Prin acésta se contéză la un venit de 600,000 fl. La bagagiŭ se ridică preţul cu 10 cr. de kg., prin ce s'ar realisa un venit de 2,000,000 fl.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

I.

Suprimarea vieții călugăresci.

(Continuare.)

Mănăstirile din Ardélŭ carĭ maĭ esistŭ și astădĭ, și despre carĭ aŭ rĕmasŭ numaĭ urme. Cumcă în Ardélŭ pre timpulŭ, cândŭ s'a începutŭ supremația calvină asupra bisericiĭ românescĭ aŭ esistatŭ mănăstirĭ și călugărĭ, se vede și de acolo, că până în diua de astădĭ maĭ suntŭ încă maĭ multe mănăstirĭ, ĕră altele aŭ pieritŭ póte numaĭ în vécŭlŭ trecutŭ. Nu putemŭ dice, ce e dreptŭ, că tóte mănăstirile aceste aŭ esistatŭ încă înainte de era calvină. La totŭ casulŭ fuse cele maĭ multe din ele aŭ trebuitŭ să esiste deja încă înainte de era acésta. Căci în era calvină nu e de credutŭ să se fie fundatŭ nicĭ una, deórece pre atuncĭ calviniĭ prin legĭ aŭ suprimatŭ viața călugărésca. După era calvină dela s. unire încóce nu prea avemŭ date istorice despre fundărĭ de mănăstirĭ. Și așa cele maĭ multe din ele aŭ trebuitŭ să fie fostŭ ridicate încă din timpurile maĭ vechĭ decâtŭ calvinismulŭ.

Tóte mănăstirile aceste însĕ pórtă timbrulŭ miseriei și alŭ culturiĭ de totŭ primitive, câtŭ putemŭ dice, cumcă călugariĭ din ele vorŭ fi dusŭ maĭ multŭ o viață pustnicéscă, în ce ne întărescu și împrejurarea, că cele maĭ multe din ele suntŭ nu în comune, ci afară din comune și chiarŭ și prin păduri.

În archidiecesa de Alba-Iulia și Făgărașŭ suntŭ în timpulŭ de față următórele mănăstirĭ: 1. La *Lupșa*, 2. La *Magina*, 3. La *Ciunga*, 4. La *Petrilaca*, 5. La *Silvașŭ pre câmpie*, 6. La *Samartinŭ pre câmpie*, 7. La *Șopteriŭ*, 8. La *Topliția*, 9. La *Strîmba*, 10. Mănăstirea *din Alba-Iulia*. După ce însĕ nicĭ una din ele nu maĭ servesce scopuluĭ, pentru carĭ furŭ fundate, nemaĭ fiindŭ în nicĭ una călugărĭ, ordinariatulŭ archidiecesanŭ a decisŭ centralisarea administrăriĭ puțineĭ averĭ, ce o aŭ, și folosirea veniteloru spre alte scopurĭ bisericescĭ. Maĭ de multŭ episcopiĭ nostri se îndatinaŭ a trimite cam în formă de esiliŭ la mănăstirile aceste pre câte unŭ preotŭ, și chiarŭ și câte unŭ profesorŭ din Blașŭ cu purtărĭ nu prea de laudă.

Pre teritoriulŭ diecesei de Gherla se află 1. Mănăstirea dela *Nicula*, cunoscută și ca locŭ de peregrinaju pentru creștinĭ la serbătórea Sântă Mărieĭ marĭ în fie-care anŭ. 2. Mănăstirea dela *Bicsadŭ* în părțile ungurene, în carea maĭ suntŭ și astădĭ călugărĭ maĭ cu samă ruteni, însĕ deși e pre teritoriulŭ diecesei de Gherla, totuși ordinariatulŭ de Gherla deprinde puținŭ jurisdicțiune asupra eĭ. 3. Mănăstirea dela *Strîmbulŭ*, care fu fundată numaĭ la 1765 prin nobilulŭ Filipŭ Pachomiŭ Georgiŭ de Horgospatak. 4. Mănăstirea dela *Moisenĭ*. [1])

Pre teritoriulŭ diecesei Lugoșuluĭ: 1. Mănăstirea *Prislopuluĭ Silvașuluĭ* lângă Hațegŭ fundată pre la 1560—1580 de Dómna Samfira fiica Domnuluĭ Moise principele Românieĭ. 2. Mănăstirea *Negoiuluĭ Rechitoveĭ*. 3. Mănăstirea dela *Ploscabaia*. 4. Mănăstirea dela *Vaca* în Zarandŭ, carĭ tóte treĭ eraŭ subordinate mănăstiriĭ din *Prislopulŭ Silvașuluĭ*. [2])

Pre lângă mănăstirile aceste Șaguna în istoriă sa bisericéscă ne maĭ spune de maĭ multe mănăstirĭ, despre a cărorŭ esistință a aflatŭ numaĭ din tradițiunile bĕtrânilorŭ. Aceste suntŭ 1. Mănăstirea dela *Deda*. Ruinele bisericiĭ mănăstiriĭ acesteia se maĭ cunoscŭ și astădĭ. 2. Mănăstirea dela *Somoșfalăŭ* lângă Clușŭ. 3. Mănăstirea dela *Sâmbăta de susŭ*. 4. Mănăstirea dela *Porumbaculŭ de susŭ*. 5. Pre lângă aceea Șaguna maĭ susține, că aŭ fostŭ mănăstirĭ maĭ pre la tóte satele de sub pólele munțilorŭ Făgărașuluĭ, așa la *Berivoiulŭ mare*, la *Șercăița*, la *Șinca nóuă*, *Persiani*, *Vineția*, *Comana de susŭ* și aire, și că și astădĭ s'arŭ vedé ruinele mănăstirilorŭ acestora. Ele furŭ nimicite din motive politice pre la anulŭ 1760, ĕră averile li-s'aŭ confiscatŭ. [3])

* * *

Dispositiile dieteĭ Ardélului cu privire la suprimarea vieții călugăresci între Românĭ. Îndată ce reformațiunea a aflatŭ intrare în Ardélŭ, s'a începutŭ persecutarea călugărilorŭ atâtŭ a celorŭ apusani, câtŭ și a celorŭ răsăritenĭ. Așa luteraniĭ din Sibiŭ încă la anulŭ 1529, cândŭ învĕțăturile nóuĕ de abia puserŭ piciorulŭ în Ardélŭ, aŭ datŭ unŭ edictŭ, prin care aŭ provocatŭ pre călugărĭ și pre ceĭ de religiunea lorŭ, să părăséscă Sibiulŭ în timpŭ de treĭ dile, și încă sub pedépsă de mórte. [1])

Scurtŭ timpŭ după aceea se vede, că călugariĭ apusanĭ aŭ fostŭ scoșĭ din țara întrégă, ĕră manăstirile lorŭ prefăcută în școle, în carĭ se propuneaŭ învĕțăturile cele nóuĕ de credință, deórece articululŭ 10 alŭ dieteĭ Ardéluluĭ dela 1557 vorbesce despre lucrulŭ acesta în chipulŭ următoriŭ:

„Îndurându-sa Maj. Sa a concede, ca mănăstirile monachilorŭ scoșĭ din țară să se prefacă în școle, și tinerimea să se înrețe într'însele prin ómenĭ priceputĭ, totŭ din confesiunea Maj. Sale se întorcŭ spre scopulŭ acesta mănăstirea din Oșorheiŭ și cea din Cluș.“ [2])

Totŭ cam pre timpurile aceste se începurŭ persecuțiunile și asupra călugărilorŭ românescĭ, precum se vede din articululŭ 37 alŭ dietei din Sibiŭ adusŭ maĭ susŭ, care impune călugărilorŭ românescĭ, carĭ nu vorŭ voi să se calvinéscă, să se dispute cu episcopulŭ calvinescŭ Georgiŭ, și dacă și după aceea vorŭ rĕmâné în credința lorŭ, să fie scoșĭ din țară.

Acésta se vede și din Partea III Titululŭ 53 Articululŭ 1 alŭ aprobatelorŭ, care în originalulŭ magiarŭ sună astfelŭ:

„Az mint hogy az oláh nationak vallása is nem a négy recepta religiok közül való, ugy az a szerzet, melyben levŏk kalugyerek nek neveztetnek, nem acceptáltatott, sŏt inkább megtilalmaztatott; hagyattatik, annak ókáért mostan is az országnak es fejedelmeknek szabados dispositiojokra, ugy hogy valamikor illendŏnek vagy szükségesnek itélik teljesseggel excludaltassanak.“ [3])

Din legea acésta a aprobatelorŭ se vede, că tagma călugărésca a Românilorŭ fucă înainte de ce s'ar fi adusŭ legea acésta fu oprită în țară. Atuncĭ mulțĭ călugărĭ, dacă nu se vorŭ fi calvinitŭ, vorŭ fi trebuitŭ să fugă din țară. Se vede totuși însĕ și aceea, că aŭ maĭ rĕmasŭ călugărĭ românescĭ pre icĭ colo. De aceea legea citată dispune, că cerêndŭ lipsa, și acești, carĭ voru maĭ fi rĕmasŭ, să fie cu totulŭ scoșĭ din țară, ca țara să se curețe de totŭ de ei.

Pre timpulŭ însĕ, cândŭ domni în Ardélŭ Mihaiŭ eroulŭ, se vede că mulțĭ călugărĭ românescĭ fugițĭ din Ardélŭ în România de frica calviniloru s'aŭ reîntorsŭ ĕrăși îndărĕptŭ. Pentru aceea articululŭ 19 alŭ dieteĭ ardelene dela Létzfalva din anulŭ 1600 dispune cu mare asprime, că *„călugării* (românescĭ) *de totŭ să fie proscrișĭ din tótă țara. De se va afla ver unulŭ, că a întratŭ saŭ va întra în contra edictuluĭ țĕriĭ, pre acela să-lŭ prindă, și despóie orĭ și unde.“* [4])

Altcum chiarŭ și la casulŭ, cândŭ nu ne-ar fi rĕmasŭ nicĭ o urmă despre legile dieteĭ Ardéluluĭ făurite spre nimicirea vieții călugărescĭ între Românĭ, din netoleranța cea mare, cu carea aceea-și dietă s'a purtatŭ față cu călugariĭ apusanĭ, amŭ puté deduce, că nicĭ față cu călugariĭ românĭ nu aŭ fostŭ maĭ tolerantă. Bine grăesce despre lucrulŭ acesta Șincaĭ cândŭ dice: *„De aŭ făcutŭ aceste Prințulŭ Georgiŭ I Rákotzi cu Ungurii ceĭ ce se țineа de biserica apusuluĭ, carĭ eraŭ totŭ de unŭ némŭ cu dînsulŭ, ce gândescĭ, că n'aŭ făcutŭ elŭ cu Românii ceĭ de sub stăpânirea sa, carĭ se țineа de biserica resărituluĭ, și nu eraŭ de unŭ némŭ cu dînsulŭ?“* Ba după ce biserica românéscă preste totŭ era multŭ maĭ puținŭ capabilă de resistință decâtŭ cea catolică, nimicirea vieții călugărescĭ între Românĭ a fostŭ pentru calvinĭ unŭ lucru maĭ ușorŭ decâtŭ nimicirea aceleiași vieți între catolicĭ.

Principeluĭ Ardéluluĭ încă la anulŭ 1579 i-s'a fostŭ datŭ dreptulŭ, că mitropolitului românescŭ cu ocasiunea confirmăriĭ să-ĭ punĕ condițiunĭ anumite. [5]) Este probabilŭ, că principiĭ Ardéluluĭ încă de timpuriŭ aŭ făcutŭ usŭ de dreptulŭ acesta. Casulŭ celŭ maĭ vechiŭ cunoscutŭ, cândŭ principele s'a folositŭ de dreptulŭ acesta, este din anulŭ 1643, cândŭ principele Georgiŭ Rákotzi a întăritŭ pre mitropolitulŭ Simeonŭ Șiefanŭ numaĭ pre lângă 15 condițiunĭ. Condițiunile aceste parte suntŭ îndreptate în contra dogmelorŭ și usanțelorŭ bisericeĭ românescĭ, carĭ nu se unieaŭ cu ale

---

[1]) Vedĭ despre mănăstirile aceste Șematismulŭ diecesanŭ de Gherla despre anulŭ 1894 pag. 9 și 10.

[2]) Vedĭ despre mănăstirile aceste Șematismulŭ diecesei de Lugoșŭ de pre anulŭ 1891 pag. 10.

[3]) »Istoria bisericéscă« de Andreiŭ Baronŭ de Șaguna t. II pag. 115 și uu.

[1]) Burian »Diss. de duplici ingressu Georgii Blaudratae« pag. 188 după »Archivŭ pentru filologie și itorie« de T. Ciparĭu pag. 279.

[2]) »Libertatea cuscienței în Traosilvania« de I. M. Moldovanŭ în »Archivŭ pentru filologie și istorie« de T. Ciparĭu pag. 222.

[3]) În versiune română: Fiindŭ-că nicĭ religiunea națiuniĭ române nu este dintre cele 4 recepte, așa nicĭ cinulŭ acela, în carĭ ceĭ din elŭ se numescŭ călugărĭ nu s'aŭ primitŭ, ci încă s'aŭ oprităŭ. De aceea se lasă la dispunerea libĕră a țĕriĭ și a principilorŭ, că precum vorŭ afla de cuviință saŭ de lipsă, cu totulŭ să se escludeze.«

[4]) »Archivŭ pentru filologie și istorie« de T. Ciparĭu pag. 319.

[5]) Vedĭ mai susŭ pag. 282.

calvinilorŭ, parte privescŭ primirea dogmelorŭ, usanţelorŭ şi instituţiunilorŭ calvinescĭ în biserica românéscă.

Cu tóte aceste este mirare, că în tóte condiţiunile aceste nu se face nicĭ cu unŭ cuvîntŭ amintire de ştergerea vieţiĭ călugăréscĭ între Românĭ, cu tóte că viaţa călugăréscă calvinilorŭ le era forte urîtă, şi cu tóte că condiţiunile se ocupă cu destule alte lucrurĭ din biserica românéscă de maĭ puţină valóre ca viaţa călugăréscă.

Lucrulŭ nu se póte esplica altcum decâtŭ că pre la 1643 calvinilorŭ le succese deja a nimici viaţa călugăréscă între Românĭ, aşa câtŭ nu a maĭ fostŭ de lipsă, ca principele să maĭ pună mitropolituluĭ condiţiuni şi cu privire la călugărĭ. Căcĭ dacă în biserica românéscă ar maĭ fi fostŭ şi pre la 1643 călugărĭ, carĭ ară fi jucatŭ ceva rolă în viaţa bisericéscă, principele Georgiŭ Rakotzi n'ar fi întrelăsatŭ a îndatora pe mitropolitulŭ Simeon Ştefanŭ şi la aceea, că din biserica sa să ştérgă viaţa călugăréscă.

Totŭ la resultatulŭ acesta ajungemŭ, şi dacă considerămŭ cuprinsulŭ cărţiĭ juridice numită Zaconicŭ. Autoriulŭ necunoscutŭ alŭ opuluĭ acestuia şĭ-a propusŭ să scrie instituţiunile bisericiĭ românescĭ de pre timpulŭ sĕŭ, ca să nu se uîte *„obiceiulŭ celŭ bunŭ“*. Şi cu tóte aceste în cele 11 capitule, din carĭ a statŭ opulŭ, în nicĭ unulŭ nu s'a ocupatŭ cu călugăriĭ. Aŭ pentru unŭ fiŭ alŭ bisericiĭ românescĭ călugăriĭ nu suntŭ unŭ *„obiceiŭ bunŭ“?* Autoriulŭ însĕ în biserica românéscă din Ardélŭ maĭ că nicĭ nu cunoscea alte instituţiunĭ, decâtŭ pre cele introduse de calvinĭ. Afară de aceea pre timpurile luĭ a trebuitŭ să încete viaţa călugăréscă publică între Românĭ de totŭ, ceea ce a fostŭ causa, de nicĭ nu s'a aflatŭ îndemnatŭ a se ocupa în tractatulŭ sĕŭ juridicŭ cu călugăriĭ.

Decĭ precum din cele 15 condiţiunĭ puse de Rakotzi la 1643 Mitropolituluĭ românescŭ Simeonŭ Ştefanŭ, chiarŭ aşa şi din cuprinsulŭ Zaconiculuĭ se póte deduce, că până la timpurile aceste dieteĭ şi principeluĭ le-a fostŭ succesŭ deja a nimici viaţa călugăréscă publică între Românĭ. Altŭcum tăcerea lorŭ despre călugărĭ ar fi neespiicabilă.

Pre lângă aceste însĕ maĭ este încă o împrejurare, care ne silesce să credemŭ, că până pre la mijlocŭlŭ secululuĭ alŭ 17-lea calviniĭ şĭ-aŭ fostŭ ajunsŭ scopulŭ de a nimici de totŭ viaţa călugăréscă între Româniĭ din Ardélŭ.

În rĕsăritŭ cam de pre la seculŭlŭ alŭ nóuĕlea esistă datina, că episcopulŭ să fie din tagma călugăréscă. Nu se basézĕ datina acésta pre nicĭ unŭ canonŭ de alŭ sinódelorŭ rĕsăritene ecumenice saŭ topice. Chiarŭ din contră canonulŭ 10 alŭ sinoduluĭ dela Constantinopolŭ, care a întăritŭ decisiunile sinoduluĭ ecumenicŭ alŭ şeptele dispune, că dacă unŭ episcopŭ s'ar face călugărŭ să nu maĭ aibă dreptŭ a se reîntórce la episcopia sa. [1])

Despre datina acésta se face maĭ întâiŭ amintire la anulŭ 879 în o epistolă a sinoduluĭ topicŭ dela Constantinopolŭ cătră Papa Ioanŭ. Sinodulŭ însĕ nu s'a pututŭ provoca la nicĭ unŭ canonŭ în favorulŭ datineĭ acesteia. [2])

Cu tóte aceste datina că episcopulŭ să fie din tagma călugăréscă, se observă în rĕsăritŭ până în ḑiua de astădĭ. Şi chiarŭ şi după s. onire s'a observatŭ până la episcopulŭ Bobŭ. Éră în România se observa cu rigóre până în ḑiua de astădĭ. Până în ḑiua de astădĭ ni-s'aŭ păstratŭ actele sfinţiriĭ maĭ multorŭ mitropoliţĭ românescĭ din Ardélŭ de cătră mitropolitulŭ Tergovişteĭ din România în jumĕtatea a dóua a secululuĭ alŭ 17-le, cu care ocasiune, fiindcă ierarchia din România considera de illegală alegerea mitropolituluĭ nostru numaĭ prin preoţime, pre mitropolitulŭ nostru *pro forma* îlŭ supunea uneĭ nóuĕ alegerĭ prin archiereĭ. [3]) Astfelŭ avemŭ actulŭ alegeriĭ şi alŭ sfinţiriĭ mitropolituluĭ *Iosifŭ Budai* la 1680, aluĭ *Ioasafŭ* la 1682, aluĭ *Sava Vestemeanulŭ,* aluĭ *Varlaamŭ,* aluĭ *Teofilŭ* la 1692 şi aluĭ *Atanasiŭ* la 1698.

Dintre aceştia *Iosifŭ Budai, Ioasafŭ, Sava Vestemeanulŭ* şi *Varlaamŭ* aŭ trăitŭ în perioda calvină. Cu tóte aceste în actulŭ alegeriĭ şi a sfinţiriĭ nicĭ despre *Ioasafŭ,* nicĭ despre *Sava,* nicĭ pespre *Varlaamŭ* nu se ḑice, că aŭ fostŭ călugărĭ, deşi despre cei maĭ mulţĭ dintre contracandidaţiĭ lorŭ, carĭ eraŭ din România şi nu din Ardélŭ, se spune apriatŭ că aŭ fostŭ călugărĭ. Aşa de pildă la alegerea şi sfinţirea luĭ *Ioasafŭ,* contracandidaţiĭ aŭ fostŭ ieromonaculŭ *Nicodimŭ* şi ieromonaculŭ *Parteniŭ,* la aluĭ *Varlaamŭ* contracandidaţi aŭ fostŭ egumenulŭ *Partenie* şi egumenulŭ *Paisie.* Singurŭ despre *Iosifŭ Budai* se ḑice, că a fostŭ ieromonacŭ.

Abaterea acésta dela datina orientală arată probabilŭ, că încetândŭ viaţa călugăréscă în Ardélŭ, şi mitropolitulŭ a trebuitŭ nu odată să fie alesŭ din clerulŭ secularĭŭ.

(Va urma.)

[1]) Card. Pitra »Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta«. Roma 1868 t. II pag. 145.

[2]) Cf. Pidalion fóia 49.

[3]) Veḑĭ maĭ susŭ pag. 337 şi un.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Jocerau se învoi, şi după ce-şĭ visitară încă odată revolverele şi se convinseră, că sunt bine umplute, se perdură prin desiş. Trecĕnd mereŭ înainte şi ferindu-se cu mare grije, ca să nu fie observaţi de ceĭ de lângă foc, ajunseră aşa de aprópe de eĭ, cât îĭ auḑiaŭ, cum vorbiaŭ. Ce folos însĕ, că-ĭ auḑiaŭ, când aceia vorbiaŭ în limba arabă, şi din tótă convorbirea lor eĭ de abia înţelegeaŭ vorbele „Gialmara“, „Omar“ şi „Ĭussuf“. Dar dacă nu înţelegeaŭ maĭ mult, puteaŭ la rîndul lor, să-ĭ vaḑă maĭ bine. Marabutul era trecut de şese ḑecĭ de anĭ. O lungă barbă albă îĭ cădea până pe pept. El n'avea pe trup decât tunica, a cărei colóre nu maĭ era de deosebit din mulţimea petecelor. Preste mijloc era încins cu o funie, de care atîrna o sfóră cu globurele de tot mariĭ; ele eraŭ aprópe cât pumnul unuĭ prunc. De altcum bĕtrânul era din cale afară slab. Trăsăturile feţeĭ îĭ eraŭ aspre, ér fruntea şi obrazul străbătăiate de afunde crepe. Ochiĭ îĭ eraŭ băgaţĭ afund în cap, şi acum păreaŭ de o lucire înfiorătóre. Vorba îĭ ieşia puternic din gât ca la toţĭ Arabiĭ.

Faţă în faţă cu el era Beduinul; acesta nu putea să fie maĭ bĕtrân de patru ḑecĭ orĭ patru ḑecĭ şi cincĭ de anĭ. El asculta la vorbele marabutuluĭ, dar cu tóte acestea se părea, că pricepe cu mult maĭ mult din gesticulările luĭ. Din când în când de pe buze îĭ ieşia câte o înjurătură arabă, când apoĭ învîrtia frigarea maĭ repede. De odată prietiniĭ nostri observară, că el are o legătură latĕ preste frunte, şi că cămeşa, ce-ĭ acoperia peptul, era plină de sânge.

Şi acum după tóte acestea nu era greŭ a deduce, ce vorbesc Arabiĭ. Şi fiindcă în convorbirea lor se auḑia adese numele Omar şi Gialmara, Sven deduse, că aci e vorbă de căpetenia Arabilor. Rana de pe frunte spunea, că Arabul când cu năvala asupra caseĭ luĭ Jocerau fusese rănit maĭ tare ca orĭ care altul, şi că sângele ĭ-a curs în jos pe haĭne. Faţa şĭ-a spălat-o de sânge în decursul timpuluĭ, haĭna însĕ nu. După tótă probabilitatea el fusese adus de vre unul din soţiĭ sĕĭ la marabut spre a fi îngrijit şi lecuit.

Eĭ eraŭ aşa de adânciţĭ în convorbire, cât nu observară de loc apropiarea Norvegianuluĭ şi a colonistuluĭ. Şi chiar de ar fi remarcat ceva sgomot, totuşĭ maĭ iute ar fi crepdut, că li-se va arĕta profetul, decât că vor fi visitaţĭ pe astfel de timp de aşa ómenĭ.

„Nu! Nicĭ odată n'aşĭ fi crepdut,“ esclamă marabutul după puţină pausă, „că Omar îşĭ va termina cariera în acest chip! Nicĭ odată n'aşĭ fi gândit, că ochiĭ negri aĭ uneĭ huriĭ ar fi maĭ pĕtrunḑĕtorĭ ca ĭataganul unuĭ Moslim! Gialmara maĭ are mărgele, dar sângele unuĭ credincios e maĭ scump decât tóte fetele Franţeĭ! Şi cuĭ ĭ-ar fi trecut prin minte, că îndrăznepul rege al pustieĭ va risipi puterile ostaşilor pentru astfel de aventurĭ netrebnice! „Pisica pustieĭ“ ar trebui eĭ să se cheme. Şi cine e „mărgeaua“ acésta, pentru care eştĭ nevoit, să laşĭ neatins chiar dreptul unuĭ câne, pe care Allah îl pune la dispoziţia ta? Şi pentru ce n'aţĭ aruncat o faclă aprinsă în casa luĭ? Pentru ce nu ĭ-aţĭ astupat fântâna? De ce nu ĭ-aţĭ omorît vitele? De ce nu ĭ-aţĭ prădat holdele? De ce n'aţĭ omorît pe acest ghiaur, când a alergat în ajutoriul vecinuluĭ sĕŭ? Sunt numĕrate ḑilele semiluneĭ,“ continuă marabutul cu tristepă, „nu pentru că dórâ Franceziĭ ar fi prea puternicĭ, ci pentru că fiiĭ eĭ sunt prea debilĭ!“

„Da, tu te-aĭ înşelat în Omar,“ replică Beduinul. „Pentru el desfĕtarea simţurilor valorézĕ maĭ mult decât învingerile semiluneĭ. N'a căḑut óre jertfă plăcerilor luĭ şi fiul meŭ? N'a batjocorit şi neputinţa mea? Şi ce aşĭ şi sci face împotriva luĭ? Eŭ, un soldat simplu, împotriva luĭ, a căpetenieĭ unuĭ trib?“

„Blăstĕmat să fie renegatul!“ esclamă marabutul ridicându-şĭ pumniĭ spre ceriŭ. „Blăstĕmat să fie şi uĭtat de Allah!“

„Amin!“ adause Beduinul murmurând.

Apoĭ bĕtrânul aruncă pe foc o prăjină lungă, şi focul aţiţat începu a pocni şi a arde.

„Era de cinci spre dece ani, când atrase luarea aminte a şeicului, şi aŭ trecut deja patru luni, de când aŭ dus-o cu forţa din cortul meŭ, — patru luni aŭ trecut, de când n'am mai auḑit nimic de copila mea!“ povestia Beduinul cu glas plângĕtor. „Şi cu tóte acestea eŭ sciŭ, unde a ascuns-o, — dar, până când mĕ ţine legat de persóna sa, până când mĕ distinge înaintea altora, până atunci nu pot întreprinde nimic spre a afla pe Roxana mea.“

„Dar bine, nu sciĭ, ce-ţi demandă legea, să faci la astfel de ocasiĭ?“

„O sciŭ: Să-mi rĕsbun! Ochiŭ pentru ochiŭ, dinte pentru dinte, viaţă pentru viaţă, ḑice profetul.“

„Eĭ?“

„Eĭ? Étă aştept timpul priincios! Şi să nu credi, că are să-mi scape. Rĕsbunarea nici la dóuĕ ḑeci de ani nu e târḑie, scrie profetul, şi eŭ ţi jur, că mai bine las, să mĕ scuipe copiii cânelui de Francez pe barbă, decât să las nerĕsbunată pe fata mea!“

Jocerau pricepu o parte din convorbirea acésta, ceealaltă parte o presupuse. El înţelese din ceea ce auḑise, că amîndoĭ ómenii aceştia sunt nemulţămiţi cu şeicul, şi că Beduinul îl uresce mult, dar că de unde provine mânia acésta, aceea nu şi-o putea esplica. Dar în sfârşit nici nu-i importa. El trase pe Sven de mânecă împărtăşindu-i, că e timpul potrivit, să se arete. El se ridicară deci repede din ascunḑătorile lor şi păşiră înainte.

Ivirea lor neaşteptată produse asupra locuitorilor din peşteră o impresiune grozavă. Amîndoĭ păreaŭ ca trăsniţi. El se puseră iute în stare de apĕrare. Marabutul apucă în mână o prăjină lungă de stejar, care la un capet era provĕḑută cu vîrf de oţĕl, şi o învîrtia de-asupra capului cu o agilitate neaşteptată dela vrîsta lui. Apoi scóse un strigăt sĕlbatic, propriŭ numai cântecului de rĕsboiŭ al Indianilor. Aşa făcu şi Beduinul. El îşi scóse iute iataganul, se ascunse după focul, ce ardea, şi care-i servia ca un paravan, şi se puse în stare de apĕrare.

Dar se înşelară. Nici Norvegianul şi nici colonistul nu se gândiaŭ la nimic mai puţin decât la atac. Şi chiar de aceea Jocerau pronunţă cunoscutul: „Salem aleïcum!“

La cuvintele acestea locuitoriĭ peşteriĭ se liniştiră puţin. Marabutul îi întrebă apoi dur, ce caută eĭ aci în acéstă óră neîndatinată. În întrebarea acésta el se folosi de limbajul îndatinat pe la frontieră. Sven nu înţelegea nici din acesta decât fórte puţin şi astfel era mai mult numai ascultător.

„Am auḑit,“ rĕspunse Jocerau, „că tu, venerabile bĕtrân, cetesci din stele faptele ómenilor.“

„Lăudat fie Allah!“ esclamă marabutul încrucişându-şi mânile pe pept. „Lăudat fie Allah, care dă unele daruri credincioşilor sĕi!“

„Étă eŭ locuesc într'o colonie apropiată. . . .“

„Nu mai spune, căci te cunosc! Rĕspunde-mi numai atâta, ce poftescĭ dela mine?“

„Te rog, să cauţi în stele, cum mi-aşi mai puté recăpĕta fata?“

„Ce le pasă stelelor de fata unuĭ câne necredincios?“ replică superb marabutul.

„O, acésta mi-o va puté spune de sigur venerabilul bĕtrân, care locuesce în peştera acésta, şi căruia îl voiŭ sci, să mĕ arĕt recunoscĕtor pentru bunăvoinţa acésta.“

(Va urma.)

Bibliografie.

Înregistrăm cu bucurie apariţiunea fasc. II şi III din cartea *„Istoria Împĕratuluĭ Traian şi a contimpuranilor sĕi“* de Dr. Francke, traducere de P. Broşteanu. Capitulele, ce ni-se presintă în aceste dóuĕ fascicule, sunt menite, să deştepte tot mai mult atenţiunea cetitoriului asupra celeĭ mai glorióse pagini din istoria poporului român. Aci ni-se descriŭ pe rînd Sarmisegethusa cu tóte ale eĭ: acueductul, amfiteatrul, băile etc., apoi „Ad mediam“ (Mehadia de aḑi), Apulum, Napoca, Patamisa, cu un cuvînt cele mai de frunte cetăţi ale Daciei. Urmĕză Columna lui Traian cu descrierea primuluĭ şi al doilea rĕsboiŭ dacic. Apoi rĕsbóiele lui Traian în Asia, Geţii şi Daciĭ, rĕsbóiele împotriva lor, puntea traiană, trecerea Dunării, cucerirea şi colonisarea Daciei. Şi apoi încetul cu încetul autorul ne duce mai departe în acéstă ţară bogată espunêndu-ne cultul lui Zamolxe, căile militare, pasurile şi preste tot nóua faţă, ce Dacia a luat după ocupaţiunea romană.

A apărut *Merceologia şi technologia* de prof. *Arseniŭ Vlaĭcu*, o broşură voluminósă de 895 pag. destinată pentru şcólele comerciale şi tipărită din liberalitatea iustitutului de credit „Albina“. Adevĕrata liberalitate, cu care numitul institut promovéză desoltarea şi înmulţirea literaturiĭ comerciale şi finanţiale, meritä tótă lauda. Acéstă nóuă carte a dluĭ Vlaĭcu se ocupă de descrierea mărfurilor şi provenienţa lor şi va face de sigur bune serviţiĭ comercialiştilor şi industriaşilor.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copciĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu margini aurite fl. 6.40.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaş 1881 broş. 3 fl.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Euchologiu

ediţiunea **a dóua**, revĕḑută după originalul grecesc şi îndreptată în mod însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tiparin frumos în **negru** şi **roşu**. — Preţul nelegat fl. 2.80, ĕră legat în piele tare fl. 3.80.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Decretele Conciliului, provincial **prim** ediţiunea a II-a broş. 80 cr.

Decretele Conciliului provincial **alt doilea**, ediţiunea a II-a broş. 65 cr.

Editor şi redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

(29) 1—1

Convocare.

On. acţionari aĭ înfiinţândului institut de economii şi credit ca societate pe acţii „Sentinela“ în Satul-nou (R. Ujfalu) se invită prin acésta la adunarea generală constituantă, care se va ţinĕ în Satul-nou în reşedinţa protoprespiterală la 26 Septembre st. n. 1895 la 2 óre după amĕḑi.

Ordinea ḑilei.

1. Constatarea, că capitalul social s'a asigurat prin subscrierea şi solvirea acţiilor conform legiĭ comerciale.
2. Statorirea statutelor.
3. Deciderea asupra constituiriĭ societăţiĭ.
4. Alegerea direcţiunii şi a comitetului de supraveghiare a societăţiĭ.
5. Absolvarea fundatorilor.
6. Eventuale propuneri.

Satul-nou în 8 Septembre 1895.

Fundatorii.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculpturŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptăţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
cu deosĕbită stimă

Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 31—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea **Unirii**» în Blaș.

Anul V. | Blaș 21 Septembre 1895. | Numĕrul 38.

Grația Monarchului.

Ușile temnițelor s'aŭ deschis.

Din zidurile rĕcĭ aŭ ĭeșit condamnații procesului pentru Memorand.

O senină bucurie a întrat în inimile poporului nostru românesc.

Sórele libertății a revĕrsat raḑĕle sale preste aceia, carĭ pentru a némului și pentru a patriei ĭubire aŭ robit.

Și raḑĕle acele balsam aŭ revĕrsat în inimile lor rănite, și durerea aŭ schimbat-o cu acel sentiment supranatural, ce ți-l dă consciința lupteĭ bune, ce aŭ purtat-o.

O, cât este de dulce *libertatea!* Omul, creat *libĕr* de însu-și Dumneḑeŭ, *libertate* cércă în tótă viața sa, pe cum cércă plumâna aer. Omul fără libertate e ca ochiul fără lumină, ca plumâna fără aer.

Și totuși om pe om cércă a-l lipsi de *libertate,* de acest scump dar al Creatoruluĭ, prin care ne deosebim de dobitóce și ne aseménăm cu isvorul a orĭ ce libertate, cu Dumneḑeŭ.

Dar ceea ce e dela Dumneḑeŭ, omul nu póte să nimicéscă până în capet. Și libertatea e un dar, pe care în veci nu-l poți nimici. Ea prin lanțurĭ își face drum, și cu atât rĕsare maĭ strălucitóre și maĭ încântătóre, cu cât maĭ mulțĭ aŭ fost pedecile din calea eĭ.

Treĭspreḑece luni fără de sfârșit aŭ petrecut condamnații nostri între zidurile temnițelor. Treĭspreḑece luni aŭ fost eĭ lipsiți de aceia, pe carĭ fără margini îĭ ĭubesc. Treĭspreḑece luni aŭ fost eĭ împedecați a se îngriji de aceia, de carĭ a se îngriji firea le demandă.

Dar étă, că ḑiua sfîntă a libertății a sosit. Libertatea își arată încântătórea față. Óra scăpării sună.

Cel ce din îndurarea luĭ Dumneḑeŭ, a Împĕratuluĭ împĕraților, pórtă sceptrul Sfîntuluĭ Ștefan, a aflat sosit momentul pentru a reda libertății pe aceia, pe carĭ interese politice din sinul libertății ĭ-aŭ răpit.

Ne închinăm înaintea Augustuluĭ Purtător al acestuĭ sceptru. Lăudăm și preamărim hotărîrea luĭ. Când Maiestatea Sa se pregătesce a veni la acel Cluș, care a fost teatrul de osîndă a ĭubiților nostri luptători, la acel Cluș, care în butul svîrcolirilor șoviniste continuă a fi centrul uneĭ părți eminamente românescĭ a țĕriĭ, actul de grațiare este un semn, care ne spune, că îngrijirea Maiestății Sale nu încétă a se estinde și asupra cetățenilor sĕĭ români.

Maiestatea Sa scie, că poporul românesc se îndatinéză a-și reaminti nu numaĭ nefericirile, ci și binefacerile. Poporul românesc nu-și va uĭta, că dacă a avut și are încă multe ḑile de jale, a avut înse și are să mulțăméscă Augusteĭ Dinastiĭ și ḑile de adevĕrată bucurie.

Între aceste ḑile de adevĕrată bucurie va însemna poporul român și ḑiua, în care grația Maiestății Sale s'a revĕrsat preste condamnații din procesul Memoranduluĭ. Și când în doĭnele sale triste va reînvia, spre a le acoperi cu vĕlul uĭtăriĭ și pentru a se oțĕli spre alte lupte și suferințe, amintirea suferințelor din trecut, totodată va găsi și un accent de veselie, pentru acele momente din viața sa națională, pe carĭ le póte numi fericite.

Salutăm deci cu omagială veneratiune hotărîrea preaînaltă a Maiestății Sale. Hotărîrea acésta arată privirea adâncă, ce o are Maiestatea Sa în mersul lucrurilor din țară.

Maiestatea Sa de sigur va fi vĕḑut, că deși în manifestarea esternă a nemulțămiriĭ Românilor se pare a fi întrat o pausă, cu tóte aceste amărăciunea inimiĭ cresce cu fiesce care minută, ce o petrec condamnații politicĭ în temniță.

Și Maiestatea Sa, pe care Dumneḑeŭ l-a pus nu numaĭ preste destinele unuĭ singur popor, a crediut, că nu e bine, ca în țĕrile Sale un popor să aĭbă numaĭ ḑile de serbătóre, ĕr altul numaĭ de durere și de plâns.

Omagiul nostru îl depunem înaintea înțelepciuniĭ Maiestății Sale.

Credem firm, că poporațiunea română va arĕta preste tot locul, pe unde numaĭ va avé prilej, că Românul scie, să fie și recunoscĕtor.

Și dacă i-s'ar da prilej nețĕrmurit poporuluĭ nostru, suntem convinși, că Maiestatea Sa ar rĕmâné uĭmit de puterea sentimentuluĭ de sinceră alipire, ce dominéză inima poporuluĭ român,

---

Feuilleton.

Raport general

al societății de lectură „Inocențiŭ M. Clain“ a teologilor din Blaș pe anul școlar 1894/5.

(Continuare.)

Societatea de lectură „Inocențiŭ M. Clain“ a fost totdeuna sub patronatul mitropolitului gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș. Cu mórtea fericitului mitropolit Vancea ea rĕmâne orfană și aprópe treĭ anĭ de-a rîndul pórtă ea haina de doliŭ. Înse rugăciunile membrilor ei unite cu ale întreg clerului și poporuluĭ român sunt ascultate la Tronul provedinței divine, Dumneḑeŭ îĭ trimite un alt Părinte bun și iubitor în persóna Excelenței Sale Dr. Victor Mihályi de Apșa. Și acum în mijlocul bucuriei și iubilării generale societatea nóstră în a dóua ḑi de Rusaliĭ o ședință festivă cu incidentul întronisăriĭ noului mitropolit, cu care ocasie solemnă se pune societatea sub patronatul mitropolitului. Ședința a avut următorul program: 1. „Cuvînt de deschidere“ de Mihail Hodârnĕŭ, președintele societății. 2. „Imn ocasional“ de E. Sabo, com. de I. Murĕșan prof. executat de teologĭ. 3. „Carmen festum“, odă de Generoso, predată de P. Bota. 4. „Causa stagnăriĭ în literatura română“, disertațiune de Moïse Brumboiŭ. 5. „Ovidiŭ“, scena V., actul V., (monolog), predat de M. Ilieș. 6. „În pămînt“, cor bărb. de I. Murĕșan, executat de teologĭ. 7. „Odă ocasională“ de E. Sabo. 8. „Dor de mare“ de I. Murĕșan, solo de M. Jivanca. 9. „Dialog de Schiller (Hoțiĭ)“, predat de V. Giurgiŭ și V. Varga. 10. „Eŭ mĕ duc, codrul rĕmâne“ de I. Murĕșan, executat de teologĭ. La ședința acésta afară de I. P. S. Sa mitropolitul aŭ luat parte și corpul profesoral și alte persóne distinse din loc. Banul mitropolit se ĭudură preagrațios și primi patronatul societății, la ce a fost rugat anume în cuvîntul de deschidere.

În bibliotecă încă s'aŭ făcut unele îmbunătățirĭ. S'aŭ procurat multe opurĭ de valóre apărute de curênd.

Ședințele societății.

În decursul acestuĭ an s'aŭ ținut 20 ședințe. Anume: *6 ordinare; 5 extraordinare; 1 constituantă; 1 generală; 1 festivă; 6 literare.*

În ședințele ordinare s'aŭ pertractat agendele societății. În cele extraordinare s'a desbătut și primit noul proiect de statute (în 2, 3, 4. 5, 6 Aprilie a. c.). În cea constituantă (11 Maiŭ a. c.) s'a ales biroul societății pe anul școlar 1895/6 în persónele dlor președinte Iacob Popa, cleric de anul III., vice-președinte Nicolaŭ Boca, cleric de anul II., secretar George Meșeșan, cleric de anul III., cassar Mihail Ilieș, cleric de anul II., controlor Victor Varga, cleric de anul I., archivar Demetriŭ Racoțan, cleric de anul II., bibliotecar Emiliŭ Sabo, cleric de anul I. Alegerea notariuluĭ ședințelor se va face dintre viitoriĭ clericĭ de anul I. De redactor al foiĭ *„Furnica“* a fost ales Valeriŭ Bugnĕr, cleric de anul III.

Tot în acésta ședință s'a ales și comisiunea scrutătóre. Alegerile cu permisia prea ven. superiorități s'aŭ efectuit după noul proiect de statute.

În ședința generală (22 Maiŭ a. c.) s'a cetit raportul comisiuniĭ scrutătóre; oficialiĭ ceĭ vechi aŭ fost absolvați, și conducerea societății s'a predat noului biroŭ.

Ședința festivă s'a ținut în onórea noului mitropolit.

În ședințele literare s'aŭ cetit operatele incurse la fóea „Furnica“, care a apărut în 46 numerĭ și cuprinde 112 operate; dintre carĭ aŭ fost prose 53, anume: 6 disertațiuni,

când vede, că sentimentele sale sunt apreţiate şi barém în parte resplătite.

Urăm decî Maiestăţii Sale:

Bine aî venit în inima Ardéluluî! Fiî binecuvîntat în toţî paşiî Tĕî!

Privesce pămîntul ăsta mândru! Privesce munţiî şi rîurile luî! Privesce poporaţiunea şi nu-Ţi uîta, că aicî s'aŭ luptat cele maî grele lupte pentru întregitatea împĕrăţieî Tale şi pentru siguritatea Tronuluî Tĕŭ!

Fă-ne părtaşî dreptăţiî, îngrijiriî şi bunătăţiî Tale, şi Te asigurăm, că şi în viitor aicî la noî Veî afla braţe viguróse, carî vor sci apĕra ţara şi Tronul Tĕŭ!

Alegerile comunale din Viena. — Sciut este, că la ultimiile alegerî comunale din Viena după o prepotenţă de maî multe decenii deprinsă de liberalî partida încă tinĕră a social-creştinilor a putut să se înfăţişeze întâia óră ca maioritate în casa sfatuluî. Urmarea a fost alegerea luî Lueger de primar al Vieneî. Acesta însĕ nu a primit alegerea, de óre ce maioritatea partideî sale era aşa de neînsemnată, cât răzimat pe ea el nu ar fi putut, să conducă destinele cetăţiî. Urmarea a fost disolvarea comitetuluî comunal şi escrierea de alegerî nóuĕ.

În 17 a c. a ales al III-lea corp electoral în tóte cele 19 cercurî ale Vieneî. Resultatul alegeriî a fost, că liberaliî şi-aŭ perdut chiar şi posiţiile din cetatea interiórĕ şi din Leopoldstadt, unde la alegerile ultime îşi păstraseră încă 12 mandate. Eraŭ de câştigat 46 mandate. Aleşi aŭ fost 44 social-creştinî şi niciun liberal. Numaî într'un cerc (Favoriten) va fi de lipsă, ca social-creştinii să se supună balotajuluî cu privire la dóuĕ mandate, însĕ niciaci faţă cu liberaliî, ci faţă cu antisemiţiî germanî-naţionalî.

Participarea la alegerî a fost fórte mare. Decurgea o luptă pe mórte pe viaţă. S'aŭ dat pentru candidaţiî social-creştinî ca la 30,710 de voturî, ĕră pentru cei liberalî ca la 7,348.

Şi pe lângă acest concurs mare de alegĕtorî ordinea totuşî a fost esemplară. Organele, carî aŭ condus alegerea, deşi eraŭ preocupate împotriva social-creştinilor şi în favorul liberalilor, totuşî aŭ veghiat cu ochî agerî şi cu mână tare, ca nu cumva să se întîmple abusurî. Aŭ şi descoperit un abus mare. L-aŭ făcut firmele cele marî liberale asupra celor micî. Poliţia a zădărnicit însĕ resultatul acesteî presiuni şi întrĕgă afacerea a depus-o în mânile procuraturiî.

Învingerea acésta strălucită a social-creştinilor va deprinde sigur o influinţă fórte mare şi asupra alegerilor corpuluî electoral II (inteligînţa) şi I (proprietariî marî şi capitaliştiî) aşa, că partida social-creştină speréză aprópe cu siguritate, că ea în noul comitet comunal va dispune de dóuĕ din treî părţî ale tuturor mandatelor.

Acesta va fi resultatul uneî lupte conscie şi bine organisate. Din începuturî micî, cât era de rîsul liberalilor încreduţî, s'a pornit în Viena mişcarea social-creştină în contra stăpânieî capitalismuluî liberal. Paş de paş aŭ progresat social-creştiniî, dar paşul, care l-aŭ cucerit odată, după aceea nu l-aŭ maî perdut.

Mult, fórte mult am puté să învĕţăm şi noî dela aceştî luptătorî conscîî de ţinta şi de mijlócele sale.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Sfinţia Sa Leo XIII a primit Duminecă o deputaţiune a Copţilor catolicî, carî sub conducerea episcopuluî Ciril Maciare şi a luî Boghos-Bey aŭ venit, să mulţăméscă Pontificeluî pentru enciclica dată în favorul reîntórceriî acatolicilor la unitatea catolică. Papa a notificat deputaţiunii, că va înfiinţa încă dóuĕ episcopate coptice.

Ďiaruluî „Hamburger Correspondenz“ i-se anunţă din Alexandria, că la întrevenirea delegatuluî Apostolic din Egipt aŭ trecut la catolicism 5000 de Copţî schismaticî. Copţiî catolicî staŭ sub protectoratul Austrieî.

Sacra Penitenţiarie a dat catolicilor italianî îndrumarea, ca cu ocasiunea serbăriî din 20 Septembre să observe o atitudine pasivă. Catoliciî nu aŭ, să facă nimic, ce ar promova orî împedeca festivităţile. Oficialiî de stat dela carî s'ar pretinde contribuire de banî pentru festivităţi, dacă nu se pot retrage dela contribuire fără daună însemnată, pot contribui, dacă vor declara, că nu aprobă lucrul rĕŭ, pentru care sunt constrînşi a contribui. Asemenea pot să îea parte oficialiî şi la festivităţi, dacă nu se pot retrage fără daună mare, numaî scopul participăriî să nu fie glorificarea raptuluî din 1870, ci încunjurarea daunei, ce ar suferi-o retrăgêndu-se.

Ambasadoriî de lângă Quirinal ai statelor catolice încă nu vor lua parte activă la festivităţi.

Anglia.

Catoliciî anglezî aŭ ţinut în septĕmâna trecută un congres la Bristol, care a fost fórte bine cercetat. Între resoluţiunile luate maî momentóse sunt acestea: Ridicarea uneî catedrale monumentale în Westminster, înfiinţarea de institoţiuni umanitare cu caractĕr catolic, şi împedecarea trecerilor dela biserica catolică la anglicanism prin căsătoriî mixte şi în urma indiferentismuluî multor părinţi cu privire la educarea religiósă a fiilor sĕi. Cu bucurie constatăm, că catoliciî anglezi daŭ tot maî multe semne de viaţă prin câştigarea cu deosebire a claseî culte pentru biserica catolică.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Agraţiarea anunţată de ministrul Báuffy a urmat maî curênd, de cum s'ar fi crezut. Luni la 2 óre s'a cetit actul de agraţiare atât deţinuţilor din Seghedin Dr. Ĭ. Raţ, Dr. V. Lucaciŭ şi Ĭul. Coroian, cât şi celor din Vaţ Gh. Domide, Dr. T. Mihályi, Rubin Patiţa, Dr. D. P. Barcian, D. Comşa, Mihail Velicî, A.

---

6 meditaţiunî, 7 novele, 3 convorbirî critice, 5 schiţe, 1 conţie, 1 epistolă, 1 biografie, 5 alocuţiunî, 1 alegere, 1 raport, 13 poesiî în prosă, 3 traduceri. Poesiî aŭ fost 59. Cele maî multe lirice. Tot în şedinţele literare s'aŭ ascultat 20 declamărî. (Va urma.)

Sórtea femeiî la Eliniî şi Romaniî ceî vechî.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum«.)
(Continuare.)

Părerea comună, că maî ales Atena a fost patria pederastieî, şi că ceealaltă Eladă în privinţa acésta nu era aşa de rea, o răstórnă Plato. El dice expres, că ar fi de lipsă o lege, pentru ca conciviî luî să nu se lase a fi seduşî de alţî Elinî şi de ceî maî mulţi barbarî, când eî vĕd şi aud, cum plăcerea aceea desfrînată la aceştia e cultivată şi prea puternică. [1]) Numaî cât despre celealalte cetăţi eline şi despre stările lor nu avem cunoscinţa maî amĕnunţită, carea o avem despre Atena din literatura eî cea bogată. Afară de aceea în cele maî multe state eline niciun nu s'a adus niciun lege în contra pederastieî. [2]) Numaî pe timpul stăpânieî romane, pe când Atena şi Corintul eraŭ singurele cetaţi ale Eladeî, carî înfloriaŭ şi eraŭ mult cercetate de străinî, a avut Atena faima de resedinţă a pederastieî, [1]) pe cum Corintul era metropola eterelor. Beoţia şi Elis aveaŭ faima, că într'însele pederastia se deprindea fără sfiélă ca un lucru, pe care toţî îl aprobaŭ, [2]) pe când în Atena desfrîul acesta totuşî se privia de ruşinos, pe cum spune Xenophon. Dar el a putut să înţeleagă aci numaî pe aceia, carî se daŭ altora spre desfriŭ în contra firiî. Acela, care rîvnia după un tinĕr, prin acésta nu prea perdea din numele bun. Asta ne-o spune destul de lămurit literatura Atenénă la Aristofane, la Plato şi la oratorî. Legile Ateneî se mestecaŭ în raportul pederastieî numaî în dóuĕ privinţe: ele dictaŭ pedépsa atimieî, a lipsiriî de onóre, şi a incapabilităţii pentru oficiî publice în contra aceluî cive Atenean, care se da altuia pe plată spre pângărire. şi pedepsiaŭ cu amendă de banî pe acela, care pângaria pe un tinĕr minoren. Spre a scuti pe pruncî în contra seducerii o lege maî veche dispunea, ca bărbaţî adulţi să nu între în şcolî, în gimnasiî şi în palestre; dar pe timpul luî Socrate scim, că legea acésta nu se băga în samă. Legislaţiunea luî Solon interdicea sclavilor pederastia; ea se vede decî, că era o prerogativă concésă numaî celor liberî. [3]) Sclavî tinerî din contră se siliaŭ de stăpânii sĕî la prostituire publică, căcî în Atena esistaŭ căsî de sclavî prostituţi. [1]) Aşa Phaedon, întemeiătorul şcoliî Socratice-Eleice, fiind prinsoner în Atena a trebuit să se dea spre prostituire publică. [2]) Tiranul din Siracusa Agatocle încă se ďice, că în tinereţele sale a fost un prostitut public. [3])

De esemplul glorificaţilor ucigaşi de tiran Armodiŭ şi Aristogiton, a căror raport pederastic împrumutat a dat ansă la uciderea luî Iparch, se folosiaŭ în Atena cu predilecţie spre a da pederastieî o înfăţişare idealisată. Aşa ajunseră lucrurile pe timpul luî Aristofane aşa de departe, cât în butul legiî mulţi tinerî îşi daŭ trupul spre pângărire pentru banî, orî ceea ce era maî decent, pentru daruri, pentru un cal, un câne de vînat orî o haînă scumpă. [4]) Chiar şi contracte se încheiaŭ despre lucrul acesta. Şi totuşî viţiul acesta imprima victimelor sale sigilul sĕŭ în chip neşters aşa, cât un proverbiŭ ďicea, că maî uşor poţî ascunde subsuorî cincî elefanţi decât pe un pederast. [5]) Pe aceî miserabilî, carî deprindeaŭ prostituirea acésta ca o meserie, statul a pus contribuţie, carea senatul de cincî sute o da în

[1]) Legg. p. 840.
[2]) Xenoph. Rep. Lac. 2, 14.
[1]) Luc. Am. 51.
[2]) Xenoph. Sympos. 8, 34.
[3]) Plut. Sol. 1; Aesch. contr. Timarch. Or Att. III, 295.
[1]) Aesch. c. Tim. p. 274.
[2]) Diog. Laert. 2, 105.
[3]) Suid. s. v.
[4]) Aristoph. Plut. 153 sq.; Av. 704 sg.; Ad. ap. Suid.
[5]) Lucian. adv. indoct. 23.

ţeciu. Celalalţi condamnaţi în procesul Memorandului împlinindu-şi pedépsa aŭ fost eliberaţi mai înainte. Actul agraţiării a produs o plăcută impresiune în tóta presa din patrie. Bánffy, ḑic foile, prin propunerea agraţiării s'a dovedit cu mult mai diplomat, de cum îl cunósce lumea. Foile magiare scriŭ, că agraţiaţii vor mulţămi Monarchului în Budapesta, nu în Viena; tot atunci vor mulţămi şi guvernului.

După Bánffy şi ministrul Perczel de nou pune în prospect reforma administrativă. El a declarat la banchetul dat la 12 a c. în onórea lui la băile din Igló, că în Aprilie va comunica municipiilor spre dare de opiniune proiectul de reformă. După acest proiect, — ḑice ministrul, — deşi se va introduce administraţia de stat, totuşi autonomia comitatelor va fi mai asigurată de cum e adi.

Austria.

Constituirea cabinetului Badeni e tapt îndeplinit. Contele Badeni e ministru-preşedinte şi de interne. Pe cum anunţă semioficiósele din Viena, ministru de Landwehr e contele Welsersheimb, la finanţe cavalerul Bilinski, de comerciŭ baronul Glanz, până acum şef de secţie în ministeriul de esterne, la instrucţiunea publică br. Gautsch, la justiţie contele Gleispach, la agricultură contele Ledebur. Ministru pentru Polonia şi pentru Bohemia nu e denumit nimeni, ceea ce e semnificativ. Contele Badeni se bucură la curte de o încredere deosebită. Cabinetul, nefiind compus cu conlucrarea espresă a vre unui club parlamentar, va puté lucra independent. O chemare specială a cabinetului actual este renoirea pactului cu Ungaria. Bilinski nu era, ca fie numit ministru de comerciŭ, dară cunoscênd el bine raporturile finanţiale cu Ungaria a trebuit să priméscă resortul finanţelor.

Spania.

Lupta armatei spaniole cu insurgenţii de pe insula Cuba decurge de mai multe luni. Se pare, că numerósa armată concentrată în ţinuturile insurgenţilor va sufoca revoluţia. Spaniolii de curênd aŭ pus mâna pe un transport de arme adus pentru insurgenţi pe naea americană „Mascatte". Insurgenţii aŭ suferit multe înfrângeri lăsând pe câmpul de bătae numeroşi morţi şi răniţi. Spania crede, că ţinênd Cuba sub domnia sa face un mare serviţ civilisaţiunii şi în deosebi comerciului.

Turcia.

Frecările dintre insurgenţii bulgari şi trupele turcesci din Macedonia se continuă. După scirile cele mai nóue de curênd a năvălit érăşi o bandă de Bulgari în Macedonia. Turcii aŭ respins banda făcênd prinsoneri pe un ofiţer şi 6 soldaţi bulgari, cari făceaŭ parte din numĕrul banditilor. Acésta dovedesce, că guvernul bulgar nutresce focul insurecţiunii macedonene.

Grecii din Macedonia, deşi urĕsc pe Turci, totuşi privesc cu ochi rĕi uneltirile bulgare. Ei îşi vĕd atacate interesele de rasă mai mult de cătră celealalte naţionalităţi creştine de pe peninsula balcanică decât de cătră Turci.

Singurul popor pacinic din Macedonia este cel românesc. Românii în privinţă ierarchică aŭ fost apĕsaţi de Greci, şi acum e pericol, să cadă sub ierarchia bulgară. Ei privesc deci în domnia Turcilor pe viitor o garanţă a limbii şi naţionalităţii lor. Pe cum cetim în „Vaterland", societatea macedo-română din Bucuresci a trimis o deputaţiune la legatul turcesc de acolo, carea a reprobat uneltirile bulgăresci din Macedonia şi a dat espresiune sentimentelor sale de supunere şi credinţă faţă de sultanul. Românii speréză, că sultanul le va numi un archiepiscop român supus sinodului din Bucuresci.

Turburările macedonene aŭ făcut, să stagneze şi resolvarea definitivă a cestiunii episcopatului sêrbesc din Macedonia.

Din Bagdad se anunţă, că Ahmet paşa în călĕtoria din Kutachia spre Bagdad a fost atacat de o bandă de Armeni şi a fost ucis. Acésta va da probabil ansă la nóue crudelităţi din partea Turcilor. „Times" scrie, că Anglia va păşi la mijloc spre a constrînge guvernul turcesc la primirea reformelor propuse de puterile europene cu privire la Armenia.

Belgiŭ.

Cu tóte machinaţiunile francmasonilor micul stat Belgiŭ ţine la caractĕrul sĕŭ creştin. Legea, care reîntroduce spiritul religios în şcólă, a fost votată la timpul sĕŭ de corpurile legiuitóre. Liberalii asociaţi cu democraţii anarchişti aŭ inscenat scandale şi demonstraţiuni publice în contra legii spre a influinţa asupra regelui, ca să denege legii sancţionarea. Scopul nu şi-l-aŭ ajuns. Regele cunósce, că poporul îşi iubesce religiunea, şi chiar pentru aceea în 13 a c. a sancţionat legea, ce deschide érăşi uşile şcolii pentru religiunea scósă pe timpul guvernelor liberale francmasonice.

Infalibilitatea.

Biserica adevĕrată s'a numit pe sine totdeuna *apostolică*. De aceea şi în simbolul de credinţă ḑicem: *„într'una, sfîntă, . . apostolică biserică."* Acésta însamnă, că credem în biserica fundată de Apostoli, carea singură profesézĕ învĕţătura prĕdicată de Apostoli în tótă lumea, pe carea o aŭ primit şi ei dela Fiul lui Dumneḑeŭ. Prin acésta se deosebesce bisecica adevĕrată de cele false, cari profesézĕ învĕţături de ale altor ómeni nepredicate de Apostoli, şi prin urmare cari nu-şi aŭ originea în Fiul lui Dumneḑeŭ.

Apostolii însă n'aŭ dat bisericii fundate de ei o sumă de articuli gata de credinţă, un numĕr anumit de dogme precisate până în cele mai mici detaiuri, aşa cât chemarea bisericii să fie numai a le păstra ca pe o proprietate mórtă, ce nu se mai póte desvolta. Aşa ceva nici nu s'ar uni cu demnitatea omenéscă, fiind că atunci tótă activitatea minţii omenesci în lucrurile de credinţă ar fi mărginită la rolul de a fi numai un simplu depositor al credinţei, pe când Dumneḑeŭ a dat omului mintea, ca ea şi în lucrurile de credinţă să desvólte activitate cercând, scrutând, aflând, desvoltând şi perfecţionând. Pentru aceea ce aŭ dat bisericii Apostolii, aŭ fost numai fapte istorice, principii de credinţă, simburi şi alusiuni dogmatice, cari însă tóte eraŭ susceptibile de o evoluţiune succesivă, saŭ în cari în mod potenţat era cuprins un material infinit dogmatic, la a cărui cunoscinţă şi desvĕlire se poftesce trudă de vécuri, fără să se pótă ḑice vre-odată că este eshauriat definitiv. Ce aŭ dat bisericii Apostolii, a fost o rădĕcină dogmatică, din care în mod logic avea să se desvólte în urmă un arbore dogmatic grandios. La desvoltarea acésta aveaŭ, să lucre toţi secolii până la capetul lumii, fiesce care însă pe basa celor de ma

---

fiesce care au în arîndă, şi arendatorii o incassaŭ. [1]) Tinerii puteaŭ deci să purcédă fără sfiélă prea mare înaintea judecătoriei în contra acelora, cari nu voiaŭ să le plătéscă preţul tocmit pentru pângărirea lor. [2]) Când Eschine într'o cuvîntare ţinută înaintea judecătoriei a numit cu numele pe acel cive, care şi-a tocmit pe Timarch spre pângărire şi ţinea spre acela-şi scop totdeuna câţiva tineri în casa sa, a adaus, că-l numesce nu spre a detrage numelui lui, ci numai pentru ca să se scie, despre cine vorbesce [3])

Între astfel de stări, în cari se întîmplaŭ tot acele-şi scene, părueli, procese, sdrunciniri de averi ca şi la relaţiuni cu etere, se pricepe aceea, că părinţii şi pedagogii nu concedeaŭ tinerilor nici măcar să vorbéscă cu un străin fără de martori. [4]) Nici chiar cu filosofi, ori cât de bucuros se obicinuiaŭ aceştia a atrage la sine ómeni tineri şi a începe cu ei relaţii erotice. Ei în privinţa acésta se bucuraŭ de un nume aşa de rĕŭ, cât după spusa lui Plutarch [5]) mulţi părinţi nu suferiaŭ de loc, ca fiii lor să converseze cu filosofi. Mai ales Parmenide, Eudox, Xenocrate, Aristoteie, Polemon, Crantor, Arcesilaŭ se caracterisézĕ ca pederaşti, şi se spun numele acelor tineri, de cari eraŭ ei îndrăgiţi. Cinicii şi căpeteniile sectei stoice după observarea lui Sext [1]) priviaŭ pederastia de un lucru indiferent. Însu-şi Zenon, întemeiătoriul şcolii stoice, a spus-o cu cinismul cel mai necioplit, că e un lucru indiferent, ori comite un bărbat desfrîu cu un prunc, ori începe raport sexual firesc cu o femee. [2]) Se spune despre el, că el nici odată nu şi-a făcut de lucru cu femei, ci totdeuna numai cu tineri frumoşi. [3]) De scusarea, că dragostea acésta a filosofilor faţă cu prunci şi cu tineri nu a fost sensualitate dură, îşi bate joc Cicero: De ce nu se îndrăgesce óre nimeni de vre un tinĕr hîd ori de vre un bĕtrân frumos? Tot Cicero ḑice, că Epicur a avut dreptate, când a recunoscut caractĕrul sensual al acestei iubiri. [4]) În acela-şi înţeles se esprimă Lucian: Nu sufletele, pe cum pretind une ori filosofii, ci trupurile sunt obiectul dragostii lor Ei declară în sfîrşit, că pentru toţi celalalţi ómeni esistă raportul căsătoriei, ĕră filosofilor să li-se ierte pederastia. [5])

(Va urma.)

---

[1]) Aesch. c. Tim. Or. Att. III, 289.
[2]) Ibid. l. c. p. 801.
[3]) Aesch. l. c. p. 263.
[4]) Plat. Sympos. p. 173.
[5]) De educ. puer. 15.

[1]) Pyrrh. Hypot. 3, 24.
[2]) Ap. Sext. Emp. adv. Ethic. 190.
[3]) Athen. p. 563.
[4]) Tusc. 4, 33.
[5]) Amor. 51. T. V. p. 315 ed. Rip.

înainte străbătênd mai adânc şi mărind şi lărgind orizonul dogmatic din ce în ce tot mai tare. Şi aşa putem dice, că biserica, „împărăţia lui Dumnedeŭ“, şi din punct de vedere dogmatic este asemenea grăunţului de muştariŭ, „carele este mai mic decât tóte semînţele, ér dacă cresce, este mai mare decât tóte verdeţele şi se face copaciŭ“.

Sfera dogmatică saŭ de credinţă se ţine de ordinea supranaturală. Analog stă lucrul în ordinea naturală. Spiritul omenesc are natura întrégă înaintea ochilor sĕi, însă nu deschisă cu tóte secretele ei, ci cele mai multe ascunse, aşa cât numai după muncă de vécuri póte străbate la ele. Pentru aceea încă nimeni şi nici un secul nu póte dice, că a străbătut-o întrégă, ci orizonul ei se lărgesce din ce în ce tot mai tare, sufletului omenesc i-se presentă în continuŭ fenomene nóuĕ, ce trebuesc scrutate şi aduse în legătură cu cele cunoscute. Esistat-aŭ şi mai înainte stelele nebulóse în spaţul imens. Esistat-aŭ infusoriile şi mai înainte în picurii de apă, şi totuşi numai timpul mai nou a străbătut până la ele şi a început a le scruta şi studia, şi cine scie, încă ce secrete stupende va mai desvĕli mintea omenéscă în sinul naturii?

Pentru aceea este ceva ridicul a susţiné, că desvoltarea cunoscinţei naturii în o direcţiune ori alta ar fi ajuns la punctul suprem, preste care nu se mai póte trece. Şi lumea de astădi şi judecă de copii pe aceia, carii în vécurile trecute considerau sistemul sideric al lui Ptolomeŭ de resultatul din urmă şi definitiv în sciinţa astronomiei. De altă parte însă pentru analogia dintre ordinea naturală şi supranaturală chiar aşa de ridiculi sunt şi aceia, carii susţin, că desvoltarea dogmatică s'a închiat în biserică definitiv cu cele 7 sinóde icumenice dela început. Ca să se convingă, cât este de ridiculă o atare asertţiune, din principiŭ nu-i îndreptăm la vre-un „Iesuit celebru“, ci la un autor fórte nesuspect de „Iesuitism“, anume la Döllinger. [1])

Din punctul acesta de vedere este o analogie cât se póte mai frumósă şi mai armonică între ordinea naturală şi supranaturală.

Constatarea definitivă însă a resultatelor obţinute prin scrutarea amîndouor ordinilor, saŭ câştigarea certitudinii despre adevĕrul resultatelor se întîmplă în fiesce care ordine în mod divers de celalalt.

În ordinea naturală suntem convinşi despre esistinţa reală a naturii pe basa observaţiunii îndeplinite cu ajutoriul simţirilor. De aceea şi constatarea resultatelor, carii ating scrutările naturii, se întîmplă prin esperimentare şi observare. Dacă s'a făcut esperiment cu un fenomen fisic şi a fost observat, atunci mintea nu se mai póte îndoi despre esistinţa lui.

Altcum stă însă lucrul în ordinea supranaturală. Cuprinsul dogmatic dat de Fiul lui Dumnedeŭ prin Apostolii bisericii a fost primit şi ţinut de adevĕrat de cătră biserică, nu pentru că membrii ei prin observare îndeplinită cu ajutorul simţirilor şi-aŭ câştigat certitudine şi convingere deplină despre adevĕrul intern al acelui cuprins. Cum ar şi puté de pildă cu ajutoriul simţirilor să-şi câştige óre cine certitudine, că în s. Cuminecătură nu e substanţa pânii şi a vinului, ci substanţa corpului şi a sângelui Domnului nostru Isus Christos? Ci biserica a ţinut de adevĕrat cuprinsul dogmatic dat de Dumnedeŭ prin Apostolii pe basa autorităţii infalibile a lui Dumnedeŭ, care l-a dat. Pentru aceea însă credinţa în adevĕrul absolut al acelui cuprins dogmatic este chiar aşa de raţionabilă, ca şi credinţa în un fenomen natural cunoscut prin observaţiune. Căci dacă odată sunt convins, că însu-şi Dumnedeŭ cel atotputernic, preaadevĕrat şi infalibil a grăit, atunci cred în adevĕrul celor descoperite de ei, chiar şi dacă prin observaţiune cu ajutorul simţirilor nu-mi pot câştiga cunoscinţă despre adevĕrul lor. Când grăesce însă Dumnedeŭ, atunci astfel dispune lucrurile, cât omul prin observaţiune cu ajutorul simţirilor să-şi pótă câştiga certitudine despre aceea, că El a grăit. Domnul nostru Isus Christos mai întâiŭ l-a convins pe Apostoli prin minuni şi prin ei biserica sa, că El e Dumnedeŭ. După aceea apoi le-a dat cuprinsul dogmatic, pe care l-aŭ primit pentru autoritatea lui Dumnedeŭ, deşi era departe de ori ce observaţiune cu ajutoriul simţirilor. Convinşi fiind Apostolii şi biserica, că Domnul nostru Isus Christos este Dumnedeŭ adevĕrat, pentru autoritatea lui, care a dis: *„Acesta este trupul meŭ“* şi *„Acesta este sângele meŭ“*, cred şi vor crede totdeuna, că în s. Euharistie, deşi nu o vĕd ei, totuşi e de faţă substanţa trupului şi a sângelui Fiului lui Dumnedeŭ. Nu simţirilor nóstre crede aci biserica, ci crede puterii nemărginite a lui Dumnedeŭ, care a dis, că aşa este, şi care are şi putere să facă, ca aşa să fie. *Praestat fides supplementum sensuum defectui.*

Basa certitudinii aşa dară în ordinea naturală este observaţiunea cu ajutoriul simţirilor. Basa certitudinii în ordinea supranaturală este autoritatea lui Dumnedeŭ.

Îndată ce însă Dumnedeŭ prin Fiul sĕŭ a dat bisericii sale cuprinsul dogmatic, sufletul omenesc în conformitate cu natura sa a şi început, să se aprofundeze în el cercându-l şi scrutându-l în continuŭ spre a-l cunósce tot mai bine. Multele întrebări dogmatice puse de Apostolii Mântuitoriului nostru Isus Christos şi enarate în cele patru Evangelii oglindéză fórte bine aplicarea acésta irezistibilă a sufletului omenesc de a străbate tot mai adânc în cuprinsul acesta, ca şi în tóte cuprinsurile, ce i-se oferesc în ordinea naturală pe terenul fisic, istoric, social şi altele. Până când Mântuitoriul lumii a petrecut pe pământ, el însu-şi a fost, care a deslegat tóte cestiunile dogmatice, ce s'aŭ ivit în evoluţiunea cuprinsului dogmatic dat de el. Evoluţiunea acésta însă, saŭ progresul dogmatic al simburelui, al rădĕcinii date de însu-şi Fiul lui Dumnedeŭ prin Apostolii bisericii, avea să dureze şi după rentórcerea lui la ceriŭ până la capetul lumii. Scrutarea logică-dialectică, scrutarea literară, scrutarea pie prin contemplaţiunea cuprinsului dogmatic al bisericii avea să producă în şirul secuilor tot cestiuni nóuĕ dogmatice, cu privire la carii sufletele credincióse poftiaŭ şi vor pofti totdeuna certitudine deplină şi absolută, cumcă din diversele moduri, ce se vor oferi spre deslegarea cestiunii, care mod de deslegare este cel cuprins în simburele şi rădĕcina dogmatică dată de însu-şi Fiul lui Dumnedeŭ, şi prin aceea descoperit de însu-şi Dumnedeŭ, aşa cât nici un dubiŭ să nu mai fie. S'a vĕdut acésta îndată după înălţarea Mântuitoriului la ceriŭ, căci încă pe timpul Apostolilor s'aŭ născut o mulţime de cestiuni dogmatice, ér după aceea cestiunile dogmatice n'aŭ mai încetat nici când. Ba unele aŭ cutrierat fórte adânc biserica, ca de pildă Arianismul, Nestorianismul şi altele, şi nu putem dice, că nu vor mai fi în viitor atari cestiuni, carii fórte adânc să turbure biserica.

Dar Mântuitoriul a promis bisericii sale, că ea dela adevĕr nu se va abate nici când, căci el în mod mistic va fi cu ea totdeuna arĕtându-i adevĕrul în mijlocul la ori ce furtune. După ce însă fisice dela înălţarea la ceriŭ nu mai petrece pe pământ, aşa a trebuit să se îngrijéscă de un alt mijloc óre careva, prin care să-i arete adevĕrul în ori ce cestiune dogmatică, ce s'ar ivi în decursul vécurilor până la capetul lumii, saŭ cu alte cuvinte să se îngrijéscă de un organ óre care, prin care bisericii sale El însu-şi în mod mistic să-i enunţe totdeuna adevĕrul infalibil, de câte ori va cere lipsa.

Se nasce acum întrebarea, care este organul acesta nu el însu-şi infalibil, ci organul, prin care Dumnedeŭ, care singur e infalibil, enunţă adevĕrul dogmatic?

După protestanţi organul acesta este spiritul privat al unui fiecăruia. După biserica „ortodoxă“ este sinodul icumenic. După învĕţătura catolică organul acesta este următoriul Sfîntului Petru, Pontificele Roman cu şi fără conciliul icumenic.

(Va urma.)

[1]) Vedi Döllinger »Christenthum und Kirche in der Zeit der Grundlegung« pag. 163 şi ou.

Reuniunea de Consum asociare în Blaş.

Despre reuniunea acésta şi despre ideea, ce s'a întrupat într'însa, am avut deja de alte ori prilej de a scrie lucruri bune, şi sperăm, că reuniunea acésta ne va oferi şi de aci încolo prilej de a scrie tot aşa, ca şi până acum. De astă dată publicăm următoriul „Apel“:

Stimate Domnule!

„Asociaţiunea este unul din cei mai „productivi factori ai civilisaţiunii şi progre„sului omenesc, şi aŭ totă dreptatea, cei carii „afirmă, că secolul nostru de aceea arată „resultate atât de admirabile în tóte sferele „activităţii omenesci, căci este secolul aso„ciaţiuniior.

„După numĕrul asociaţiunilor sale de „tótă plasa se judecă astădi gradul de cultură „al unui popor.

„S'o spunem de faţă, căci adevĕrul este „totdeuna mântuitor, că, cercând cu busola „acésta starea actuală a poporului nostru, ea „ne presentă un resultat neplăcut, dar care „trebue să ne fie cel mai puternic impuls spre „a nu mai perde momentele de supremă im„portanţă, ci de a îmbrăţişa cu tărie ideea „timpului, ideea asociaţiunii, de a incorpora „şi a o vĕrsa prin tóte formele vieţii nóstre „sociale.

„Numai ăst mod progresul nostru va lua „răpedeciunea, cu care ne vom puté asigura „bunăstarea dorită, şi vom puté ajunge în „curênd la ţinta propusă, numai aşa vom puté „sta, preste puţin, alăturea cu popórele „înaintate şi luminate de astădi, spre a ne „împărtăşi în emulaţiune nobilă pe câmpul „progresului general.

„Factorii de înaintarea unui popor însă „aŭ între sine acea strînsă legătură, că numai „în lucrare comună şi armonică pot să producă „deplin efect, ér când unul saŭ altul se află „în nelucrare, încordarea celoralalţi rĕmâne „fără saŭ numai cu puţin resultat. Progresul „este atunci unilaterai, de aceea încet.

„Esaminând starea lucrului la noi din „acest punct de vedere, aflăm, că în privinţa „culturii spirituale a poporului nostru deşi nu „s'a făcut încă tot, faţă cu numĕrósele trebuinţe, „s'a făcut totuşi ceva. Începutul este bun şi „promite resultate. Însă cu respect la intere-

„sele materiali ale poporului nostru nu s'a „făcut încă absolut nimic, ce ar împăca cât „de puțin cerințele timpului.

„Progresul nostru în acéstă direcțiune „este staționar, ceea ce în viéța popórelor „este identic cu regresul.

„Și totuși nu se póte nega, că adi, mai „mult ca ori și când, dela bunăstarea materială „a unui popor se condiționéză tóta cultura, „viéța și posiția lui.

„Terenul economiei naționale nu mai „póte fi așadară îndelung ignorat și neglesu „din parte-ne fără de a păcătui contra celei „dintâiu și mai sfinte datorințe a conservării „proprie.

„Considerantele acestea ne-au fost moto-„rul principal, când ne-am resolvat a împlini „una din cele mai simțite trebuințe în patria „nóstră și a lua inițiativa înființării unui „institut de credit și de economii sub numele „Albina“.“

Cu aceste cuvinte s'au adresat întemeiătorii celei dintâiu întruniri românesci de natură economică înainte de asta cu 24 ani către publicul românesc cu invitarea de a se grupa cu toți pentru a pune basă emancipării nóstre pe terenul creditului de bani. Și „Albina“ s'a înființat. Și astădi o pleiadă de institute românesci de bani se grupéză în jurul „Albinei“, — vestind emanciparea nóstră de sub jugul capitalului străin.

Tot cu aceste cuvinte ne adresăm și noi către publicul nostru românesc invitându-l, să se grupeze în jurul „Reuniunii de Consum asociare în Blaș“, pentru ca să punem la rîndul nostru basă la emanciparea pe terenul *comercial*.

Aceea, ce a fost „Albina“ pe terenul finanțiar, aceea dorim noi, să fie Reuniunea de Consum din Blaș pe terenul comercial.

De fructele acestei întreprinderi se va bucura poporul nostru, și următórele generațiuni ne vor binecuvînta, pentru că le-am lucrat calea spre bunăstare materială și prin asta spre libertate.

Nu mai suntem începători. Adi avem la spatele nóstre trei ani de viéță. În acești trei ani ne-am convins despre puterea de viéță a întreprinderii nóstre. În anul decurs de gestiune am avut o vîndare de fl. 90.519·55, și pe lângă câștigul enorm, ce-l au cumpărătorii în urma reducerii prețului dela tóte mărfurile, am fost în posiție de-a împărți acționarilor câte 5% după banii vărsați, va să dică o dividendă între actualele jurstări economice destul de frumósă.

Dacă în butul succesului acestuia îmbucurător al întreprinderii nóstre ne luăm voe a invita publicul nostru la subscriere de acții, o facem numai singur din motivul, fiindcă reuniunea nóstră are să mulțămésca cerințele unui cerc de vreo 40 chilometri pătrați. Aprópe treidieci de negustători sunt afiliați reuniunii nóstre. Toți negustorii aceștia sunt români mărginenî. Însă cu un capital de fl. 10.000 nu este posibil a mulțămi atâtea lipse.

Invităm deci on. nostru public la subscripție. După statute numĕrul actiilor nu este mărginit. Cu cât vor fi mai multe acții, cu atât desvoltarea reuniunii va fi mai îmbucurătóre.

Valórea nominală a unei acțiuni e 55 fl., din care sumă 5 fl. se trec la fondul de reservă.

Acțiile se pot plăti deodată, — și asta e mai de dorit, — ori și în rate lunare, plătind prima dată 15 fl., după aceea la fiesce care primă câte 10 fl. v. a. Pentru scopul acesta alăturăm uisce „Obligațiuni“, în cari domnii subscribenți vor binevoi a însemna numĕrul acțiilor, ce le subscriu, pe cum si suma banilor, ce o vor solvi. Tot pentru ușurința domnilor subscribenți alăturăm și mandate postale pentru trimiterea banilor.

Blaș din ședința Consiliului administrativ al Reuniunii de Consum, asociare în Blaș, ținută în 8 Maiu 1895.

Nr. 26—1895.

Curs de îngrijitóre.

Pe basa rescriptului Înaltului Ministeriu de culte și instrucțiune publică dela 17 Iuniu a. c. Nr. 10806— 1895 la *„Asilul de copii gr. cat. român din Blaș“* în 1 Octobre a. c. st. n. se va deschide un curs de îngrijitóre de 6 sĕptĕmâni pentru pregătirea și cualificarea acelor candidate, cari doresc, să fie aplicate ca *îngrijitóre* (doice, bone) *la asilele de vară.*

Candidatele, cari doresc, să fie admise la acest curs, au să se insinue la subscrisul în scris ori în persónă și au să dovedéscă:

a) *Prin estras matricular de botez,* că au etatea între 18 și 40 ani.

b) *Prin atestat de moralitate,* că au o viață nepĕtată; și în fine

c) că sciu vorbi și scrie românesce și unguresce.

Vĕduvele și orfanele de învĕțători vor fi preferite.

Blaș în 12 Septembre 1895.

I. F. Negruț
președ. senatului.

Noutăți.

Din archidiecesă. Dl profesor gimnasial *Gavril Precup* este numit al II-lea prefect în „Seminariul Vaucean“ pentru studenți. Dl *Ioan Rat,* absolut de filosofie, este numit profesor provisor la școla superióră de fetițe din Blaș încredințându-i-se totodată a propune 4 óre la gimnasiu și 4 óre la preparandie. — Escelența Sa P. S. D. Mitropolit în 15 a. c. a conferit în biserica catedrală sacrele orduri ale subdiaconatului și diaconatului lectorilor Dr. *Liciniu P. Pop,* profesor de s. Teologie, *Gavriil Pop,* dispus ca administrator parochial în Măhaciu tractul Arieșului, *Valeriu Popescu,* dispus ca administrator parochial interimal în tractul Fărăgăului, și *Georgiu Nicola* din diecesa Lugoșului. Vineri toți patru au fost înălțați la trépta sfințeî preoții.

Stațiuni docentale. S'a escris concurs cu terminul 1 Octobre l. n. pentru stațiunea docentală din *Băița* în tractul Fărăgăului cu emolumentele: 300 fl. și cuartir cu grădină. 2. Pentru stațiunea cantor-docentală din *Posmuș* în tractul Fărăgăului cu emolumentele: 160 fl., 125 litre cucuruz cu grăunțul, din stolă 25 fl., folosința unui agru de 1 jug. 1106°□, cuartir și grădină.

Monarchul la Cluș este așteptat pe 22 a. c. Pentru primirea Maiestății Sale se fac mari pregătiri. Din Blaș spre omagiala întimpinare a Monarchului călĕtorésce la Cluș Escelența Sa P. S. D. Mitropolit Dr. Victor Mihályi însoțit de Rssimii dni canonici Iosif Hossu și Gavrilă Pop.

Agrațiarea martirilor ocupă întrégă presa din patrie. Foile magiare scriu lungi corespondențe despre impresiunea, ce a produs-o asupra condamnaților nostri agrațiarea. Ele dic, că ei surprinși și emoționați au erupt în lacrimi și au făcut scene, cari se șed unor persóne de tot sentimentale. Față cu scirile neesacte comunicate de presa magiară declară însu-și Dr. Lucaciu către un corespondent al lui „Budapesti Hirlap“ dicêndu-i: „Mĕ cunosci bine ($^1/_2$ an a petrecut și corespondentul în temniță cu Dr Lucaciu) și-ți poți închipui, că am căduț plângênd unul pe peptul celuialalt. Suntem bărbați și nu ne-am bocit, când am întrat în temniță, și cu atât mai puține motive avem acum de a ne boci. Agrațiarea ne-a surprins, că n'am așteptat-o așa curênd, dară în surprindere nu am făcut scenele descrise în foi.“ Ĕră înaintea unui corespondent al „Dreptății“ tot părintele Lucaciu a enarat momentele agrațiării în chipul următoriu: „Luni după amédi, după ce a sosit telegrama ministrului Erdély, a venit în celula mea directorul Hatzinger și mi-a cetit telegrama. După aceea mi-a dis: — Domnul meu! Multe mii de cuvinte cuprinde vocabulariul limbii omenesci. Între ele însĕ nu este cuvînt mai frumos și mai dulce, decât cuvîntul „libertate“. Ĕtă acum Dta ești redat ĕrăși libertății. Îți doresc sănĕtate și să nu te mai revĕd între aceste ziduri. — La aceștea eu am rĕspuns cam următórele: — Resunetul, ce cuvintele Dtale au provocat în sufletul meu, mĕ cuprinde de tot și mĕ înécă. Mulțămindu-ți pentru nunțiul, ce mi-l-ai adus, te rog, ca în raportul Dtale, ce-l vei face despre acest act, să spui, că eu rog pe înaltul guvern, să aducă mulțămintele mele ferbinți Maiestății Sale preagrațiosului nostru Împĕrat și Rege apostolic. — Așa s'a petrecut lucrul și cu ceilalți. Tot, ce au scris diarele afară de acestea, este fals și scornit.“ — Eliberații dela Seghedin au sosit Marți diminéță la Budapesta, unde i-au întimpinat cu căldură tinerimea academică română, deputatul Pázmandy, care i-a bineventat, și o cétă de diariști. Numai cu tinerimea română și cu Pázmándy au stat de vorbă agrațiații. Interwiewarea curioșilor diariști au respins-o. Marți după amédi au sosit în Budapesta și eliberații din Vaț convenind toți în Hotel „Hungaria“. Agrațiații s'au înțeles, să subștérnă Monarchului o adresă de mulțămită. Și pânĕ la subșternerea adresei însĕ s'au presentat Joi după amédi la ministrul Bánffy rugându-l, ca să comunice Maiestății Sale cu ocasasiunea veniriî la Cluș cea mai adâncă mulțămită a eliberaților asigurându-l despre fidelitatea lor neclătită. Ministrul i-a primit afabil promițênd a le împlini dorința. — În momentele ultime primim următórea telegramă: *„Budaposta 21 Septembre.* Adresa omagială de mulțămită către Maiestatea Sa predată în 21 c. ministrului de justiție. Membrii deputațiunii dr. Lucaciu și Coroian. Ministrul primi presentarea cu căldură. Textul adresei se publică, după ce o va fi primit Maiestatea. Multe mistificațiuni în diaristică. Fiți reservați cu aprețiarea. Costin.“

Dela temniță. În septĕmâna acésta și-au împlinit pedépsa în temnița Clușului dnii *Andreiu Balteș* condamnat la dóuĕ luni carcer pentru publicarea în „Tribuna“ a adreselor de felicitare pentru condamnații „Replicii“ și *George Moldovan,* redactorul „Foii Poporului“, osîndit la 3 luni carcer.

Procese de presă. De odată cu agrațiarea celor condamnați pentru Memorand se inscenéză procese nóuĕ de presă. „Tribuna“ va avé dóuĕ procese pentru adresele de felicitare trimise în 7 Maiu martirilor din Vaț și Seghedin de către Românii Sibieni și de către domnișórele române din Sibiu. Aceste adrese s'au publicat în „Tribuna“ la 8 și 9 Maiu. „Foii Poporului“ i-s'a intentat proces pentru comentarul făcut în Nr. 8 unei epistole asupra brutalității gendarmilor scrisă de către preotul Popescu din Suci. Nóua serie de procese a „Dreptății“ este fixată pe 7 Octobre.

La Vaț. După agrațiarea condamnaților în procesul Memorandului a rĕmas ca deținut politic numai dl Dr *Valeriu Branisce,* redactorul „Dreptății“. În 20 a dobîndit companion de suferință pe Szemnecz Emil redactorul diarului „Magyar Állam“, osîndit la 8 luni de carcer pentru un articol scris din incidentul sancționării legii referitóre la căsătoria civilă.

Faptă umanitară. „Albina“ institut de credit și economii în Sibiu a înființat în casele sale din strada Măcelarilor „massa studenților“, la care 50 studenți români dela școlile medii din Sibiu vor primi gratuit prând dela 1/13 Octobre a. c. până la 18/30 Iuniu 1896.

„Mănăstirea de Argeș.“ Aflăm, că dnii dela „Telegraful Roman“ nu află, că *„România Musicală“*, revistă musicală, teatrală-literară, ce apare sub direcțiunea dlui Const. M. *Cordoneanu* la București, dând un mic raport despre concertul dat cu ocasiunea adunării generale a „Associațiunii“ la Blaș, dice despre compositia dlui *Murășan:* „Succesul a fost *complet.* Sala înțesată de lume. Toți au aplaudat cu entusiasm pe *vrednicul compositor*, care a făcut atâta onóre Blașului.“

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

I.

Suprimarea vieții călugăresci.

(Capetŭ.)

Objecțiunea, ce s'ar puté face cu esistința mănastirii Belgradului pre timpulŭ principilorŭ calvinesci. Cu tóte că dieta Ardélului a păsitŭ așa cu violență împotriva călugărilorŭ românesci, totuși s'ar vedé, că chiarŭ și pre timpulŭ, cândŭ biserica românéscă era mai tare încătușată de calviní, aŭ mai esistatŭ chiarŭ și atunci mănăstirea din Belgradŭ, carea se amintesce în mai multe documente și calvinesci.

Vomŭ aminti din domentele aceste numai unele. Și anume mai întâiŭ autorulŭ Zaconiculuĭ ne spune, că pre la 1680 protopopulŭ Ion din Vinti era *„titoru mănăstiriĭ Belgradului"*. [1]) Georgiŭ Șincai la anulŭ 1680 ne spune, că săborulŭ mare din 2 Iuliŭ 1680 fu adunatŭ *„în Belgradŭ la Mănăstire"*. [2]) Asemene în introducerea canónelorŭ săborului ținutŭ sub Mitropolitulŭ Sava Brancovici la 1675 se dice, că acestŭ săborŭ mare fu ținutŭ *„în Belgradŭ la mănăstire"*. [3]) În urmă chiarŭ și decretulŭ principelui Mihailŭ Apafi dela 1680, prin care denumesce pre Mitropolitulŭ Iosifŭ Budai, încă aminteșce de mănăstirea Belgradului în condițiunea a 16-a, în carea se demondă, că pentru Români să se fundeze școli, *„praecipue in monasterio Alba-Iuliensi."* [4])

Nu trebue să ultămŭ însé, că în tóte documentele aceste se amintesce numai mănăstirea din Belgradŭ, nu însé și călugării. Mănăstirea ca edificiŭ a pututŭ rĕmâné sub numirea de mănăstire și după ce nu aŭ mai fostŭ de locŭ călugări în ea. Avemŭ esemplu chiarŭ în Blașŭ, unde edificiulŭ mănăstiriĭ călugărilorŭ basiliți și-a păstratŭ numirea de mănăstire până în diua de astădĭ, deși edificiulŭ se folosesce astădĭ spre alte scopuri. De unde sub mănăstirea din Belgradŭ din documentele citate nu se înțelege societatea călugărilorŭ din ea, ci numai edificiulŭ, care și pre timpulŭ supremației calvine, cândŭ nu mai eraŭ în elŭ călugări, totuși și-a păstrat numirea de mănăstire.

Și cumcă în adevĕrŭ în ea nu mai eraŭ călugări, se vede și de acolo, că curatorulŭ saŭ titorulŭ eĭ era unŭ protopopŭ, care locuia afară de Belgradŭ, anume protopopulŭ Ion din Vinti, ceea ce nu se póte esplica decâtŭ prin aceea, că nefiindŭ călugări în mănăstire, edificiulŭ și póte și averea mănăstiriĭ a trebuitŭ să fie date în grigea uneĭ persóne de afară.

Pre lângă aceea, dacă în mănăstirea din Belgradŭ mai eraŭ călugări, atunci din eĭ mai ușorŭ se putea forma corporațiunea juraților scaunuluĭ mitropolitanŭ, carĭ formaŭ consistoriulŭ mitropolituluĭ pentru causele spirituale bisericesci. Pre la 1680 însé jurații eraŭ protopopi cu reședința afară de Belgradŭ, ca de esemplu protopopiĭ *Georgiŭ din Daia* și *Oprea din Armeni*, éră din Belgradŭ era numai protopopul *Văsiŭ*. [5]) Constituirea corporațiuniĭ juraților scaunuluĭ din protopopi fără de nicĭ unŭ călugărŭ din Belgradŭ nu s'a pututŭ întîmpla, decâtŭ din causă, că în mănăstirea din Belgradŭ nu mai eraŭ pre atunci călugări.

* * *

Reînviarea vieții călugăresci între Românii din Ardélŭ după încetarea supremației calvine. Îndată ce după pactulŭ dela 1687 Ardélulŭ a ajunsŭ sub domnia caseĭ austriace de Habsburg, supremația calvină a începutŭ a-și pierde din putere, cu atâtŭ mai vîrtosŭ, că curîndŭ după aceea se începurŭ tractările cu privire la unirea Românilorŭ ardeleni cu biserica Romeĭ. Pierdêndŭ supremația calvinéscă din putere, a începutŭ prin Ardélŭ numai decâtŭ a se ivi și viața călugăréscă. Mitropoliții Teoliŭ și Atanasiŭ, carĭ aŭ funcționatŭ după ajungerea Ardélului sub casa habsburgică, aŭ fostŭ amêndoĭ călugări, cum se vede din actele sînțiriĭ și alegeriĭ lorŭ în România de Mitropolitulŭ Teodosiŭ alŭ Tergoviștei, [6]) Éră pre la 1697 se vede, că eraŭ atâța călugări românesci prin țară, câtŭ cu ocasiunea s. unirĭ, aŭ trebuitŭ să fie și eĭ luați în considerațiune, de-órece în declarațiunea săborului mare din 21 Martie 1697 carea cuprinde condițiunile unirĭĭ, în condițiunea întâiă se dice:

„Că pre preoții și pre călugării cei de legea grecéscă să-i facă părtași aceloraș privilegiurĭ și scutințe, carĭ le aŭ nu numai preoții rom. catolici, ci și Arianiĭ, Luteraniĭ și Calviniĭ." [1])

După s. unire întîmplată la 1700 călugăriĭ nu numai că poteaŭ trăi liberĭ și neconturbați prin țară, ci încă se amestecaŭ și în drepturile preoților, și împliniaŭ și funcțiuni preoțescĭ. Se vede lucrulŭ acesta din canonulŭ 3 alŭ sinodului dela 1725 ținutŭ sub episcopulŭ Pataki, prin care a trebuitŭ să se ieă mĕsurĭ în contra călugărilorŭ acestora, carĭ nu-și cunosceaŭ chemarea. Canonulŭ sună astfeliŭ:

„Pentru nisce călugări, carĭ se află pre la unele mănăstirĭ, de nicĭ să sci, suntŭ preoți adevĕrați, și aŭ slobodenie a slugi sfintele taine bisericesci aŭ ba, și blagoslovenie de unde se cuvine luatuaŭ n'aŭ luatŭ, și totuși amblă celuindŭ ómenĭ, de-și lasă mulți pe popiĭ din satŭ ceĭ adevĕrați, și mergŭ la nisce călugărĭ ca aceia să le slugéscă liturgie și alte slușbe bisericesci; de acéstă tocmială, încă fu socotéla săboruluĭ, așa cum unii călugărĭ fără ispravă ca aceia să lésă din țară și să n'aibă a ședé pre la mănăstirĭ nicĭ cum; éră mirénulŭ, careleși va cuteza duce jertva la vre unŭ călugărŭ amăgitoriŭ ca acela lăsându-și preotulŭ de satŭ celŭ vredniculŭ, omuluĭ aceluia, nicĭ la o trĕbă aluĭ să nu-i slugéscă popa mai multŭ." [2])

Călugăriĭ merserŭ însé și mai departe, și nu numai că se amestecaŭ în funcțiunile preoților, ci comiteaŭ și alte lucruri în detrimentulŭ religiosității, din care causă sinodulŭ dela 1728 în canonulŭ alŭ 11-lea se vĕdŭ silitŭ a păsi în contra lorŭ, și a cere ajutoriulŭ brațuluĭ civilŭ.

Testulŭ canonuluĭ este următoriulŭ:

„Determinatum est de kalugeris universaliter, ut efficaciter ab omni sacramentorum administratione et ecclesiasticis functionibus verbi gratia contionum lectione et reliquis arceantur, cum in variis imposturis et populi corruptionibus deprehensi sint perfrequenter, qui si se opponerent huic determinationi, advocato brachio saeculari incaptiventur, et pro demerito suo graviter puniantur. . . ." [3])

Adevĕrata reînviare a vieții călugărésci însé s'a întîmplatŭ prin fundarea mănăstiriĭ basiliților dela s. Treime din Blașŭ, după ce curtea din Viena a și provĕdutŭ mănăstirea acésta cu o dotațiune frumósă.

Chemarea lorŭ de căpetenie a fostă creșcerea tinerimiĭ și ajutarea episcopului în guvernarea bisericiĭ, căci în rĕsăritŭ în timpurile mai târdiĭ episcopii în loculuĭ oficialilorŭ Pravileĭ începuserŭ a se folosi cu călugări. [4])

Desvoltarea vieții călugărésci în mănăstirea basiliților din Blașŭ însé nu este o continuare a vieții călugărésci dinainte de s. unire, nice a vieții destrămate călugărésci, care a începutŭ a se arĕta după slăbirea și mai târdiŭ încetarea supremației calvinesci. Ci viața călugăréscă a basiliților din Blașŭ din secululŭ trecutŭ, în forma, în carea a apărutŭ, este o intituțiune cu totulŭ nóuă în biserica românéscă din Ardélŭ străbătută în tóte amĕnuntele eĭ de spiritulŭ apusanŭ de regulă, disciplină și activitate. Pentru aceea și suntŭ neperitóre meritele, carĭ și-le-aŭ câștigatŭ călugării basiliți din Blașŭ pentru cultura némuluĭ românescŭ.

Scopulŭ scrieriĭ de față nu ne permite a ne ocupa mai detaiatŭ cu istoria călagărilorŭ basiliți din Blașŭ. Amintimŭ numai atâta, că fundată fiindŭ mănăstirea basiliților dela s. Treime din Blașŭ sub episcopulŭ Clain, sub Aron următoriulŭ acestuia ródele eĭ eraŭ deja așa împbelșugate, cât Aron fundă în Blașŭ a dóua mănăstire de călugări basiliți numită mănăstirea Buneĭ Vestiri, éră călugării din ea suntŭ cunoscuți sub numele de *călugărași*. Ba Aronŭ cercă a restaura și mănăstirile vechi și a introduce în ele viața călugăréscă din Blașŭ. Astfeliĕ cercă a restaura mănăstirea dela Prislopulŭ Silvașuluĭ de pre țara Hațegului. [5])

Mai târdiŭ în urma împregiurărilorŭ politice și a spiritului anticălugărescŭ, ce domniea la curtea din Viena, mănăstirile din Blașŭ aŭ începutŭ a decădé, până ce în urmă aŭ peritŭ, lăsându ca urmă a gloriosului trecutŭ câte unŭ călugărŭ saŭ doi, carĭ mai petreceaŭ în mănăstire sub numirea de călugări. Sinodulŭ provincialŭ dela 1882 s'a ocupatŭ seriosŭ cu idea restaurăriĭ ordului basilitanŭ călugărescŭ. [6]) Până acum însé restaurarea n'a succesŭ.

---

[1]) »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 257.
[2]) Cronica Românilorŭ.
[3]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 145.
[4]) Vedĭ decretele în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 66.
[5]) Vedĭ mai susŭ pag. 129.
[6]) »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 239 și 240.

[1]) Istoria bisericéscă alui Sam. Clain la »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 81. Latinesce totŭ acolo pag. 82 și A. Illia »Ortus et progressus variarum in Dacia gentium et religionum«. Clușŭ 1730 pag. 7 și uu.
[2]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 379 și uu.
[3]) Totŭ acolo pag. 96.
[4]) Vehring »Kirchenrecht« pag. 625.
[5]) Vedĭ șematismulŭ dieceseĭ Lugoșuluĭ de pre 1891 pag. 10.
[6]) Titululŭ III alŭ sinodului provincialŭ dela 1882.

Mărgeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Vorbele aceste, dar mai vîrtos promisiunea unei remuneraţiuni îl făcu pe marabut mai placid. Lui îi era uşor, să împlinéscă dorinţa colonistului, dar nu o voi aşa curênd.

În acest chip spera, să stórcă dela Francez o sumă însemnată. Căci deşi sihástria, în care trăia, şi haînele-i rupte nu o spuneau, dar se putea observa uşor, că nu numai fanatismul îl ţine pe marabut aci. Şi cine ar fi cercat cu de-amĕnuntul, ar fi aflat colo în fundul peşterii o lădiţă mică de fer, în care se aflau multe piese de aur. Marocco ori Tanger era locul, unde spera marabutul, să guste tóte plăcerile paradisului, şi nu grota acésta. Spre a-şi împlini însă visul acesta n'avea încă destul bani. Jocerau venise însă aci şi avea să înmulţéscă de sigur economisările păstrate în lădiţă.

După multă vorbă marabutul spuse, că se va retrage în fundul peşterii spre a cere sfatul profetului. Niměnuia nu-i era permis, să-i urmeze.

Absenţa lui o folosi Jocerau spre a spune lui Sven convorbirea avută cu marabutul. După ce-i spuse tot, Sven curênd începu a se preumbla gânditor până la locul, unde dispăruse bĕtrânul, şi înapoi. Şi ori de câte ori făcea calea acésta, totdeuna o făcea mai lungă, până ce de odată nu se mai întórse înapoi.

Jocerau se aşedase într'aceea lângă focul, la care Arabul începuse érăşi a-şi învîrti frigarea.

„Audi." începu Jocerau, „eŭ am înţeles din convorbirea vóstră, că tu urĕsci pe Omar. E adevĕrat acésta?"

„Ce-ţi pasă?" replică dârz Arabul.

„Îţi voiŭ spune, ascultă-mĕ. Étă că deşi nu ne légă nimica unul de altul, totuşi suntem una în ura faţă cu Omar. Ajută-mĕ, şi-ţi voiŭ ajuta!"

Ochii Beduinului începură a schinteia.

„Cum voesci, să-mi ajuţi? Mie nu-mi trebuesce decât sângele duşmanului meŭ, ér ţie nimic decât fata ta. Noi nu ne putem ajuta, căci dorinţele nóstre sunt opuse una celeialalte."

„Cum? Crezi tu, că nu te rĕsbuni atunci, când rănesci pe duşmanul în ceea ce are mai scump decât viaţa? Şi tu sciĭ, ce are el mai scump decât viaţa."

„Mai scump decât viaţa? Tu crezi, că lui îi e mai scumpă o femee decât viaţa?" întrebă Arabul, în vreme ce pe buzele lui se ivi un suris batjocoritor.

„Da, e aşa, cum îţi spun. El a cercat tóte spre a puté lua pe Blanca de soţie. El i-a concess chiar şi aceea, ca ea să pótă onora pe Dumnedeul creştinilor în mijlocul Beduinilor."

„Cred, el pentru o femee îşi uită şi de Dumnedeul sĕŭ!"

„Vedi? Chiar pentru acésta eşti obligat, să-mi ajuţi la aflarea copilei mele. Spune-mi acum, ce ţi-a făcut el ţie?"

„Ce ţi-a făcut şi ţie! Mi-a răpit şi mie copila!"

„Ei bine, vino, să lucrăm împreună spre a ajunge éră la fetele nóstre."

„O, fata mea e nepreţuită! Omar îmi e dator cu sângele sĕŭ."

„Tu îl poţi vĕrsa ori când. Spune-mi însă numai una: unde îl pot afla acum pe el şi unde pe fata mea? Spune-mi, şi te voiŭ remunera în de ajuns."

„Nu-mi trebuesc banii tĕi, dacă aşi sci însă. . . ."

„Ce să sciĭ?"

„Dacă aşi sci, că el va simţi aceea-şi durere, ce am simţit-o eŭ, când mi-a răpit copila. . . ."

„Durerea aceea o va simţi de sigur, şi aşi puté dice, că va simţi o durere şi mai mare. Căci gândesce-te numai, ce aĭ simţi tu, când ţi-s'ar răpi soţia?

„Îl voiŭ omorî, dacă şi tribul meŭ va recunósce, că dreptatea a fost pe partea mea."

„Omóră-l, dacă gândesci, că asta e voea lui Allah! Omóră-l, şi apoi vino cu noi preste frontieră, unde legea franceză ne va scuti!"

„Nu-mi trebue nici un scut. El mi-a desonorat fata mea, şi sângele lui trebue să fie vĕrsat. Am eŭ scut: puşca şi iataganul!"

„Cum vrei. Aceea e tréba ta. Dară spre a-ţi duce la îndeplinire planul aĭ lipsă de soţi; de aceia însă nu veĭ afla în tribul tĕŭ. Aci sunt eŭ, mĕ ofer, dă-mi mâna!"

Beduinul şovăia, când de odată vocea marabutului rĕsună: „Dă-i mâna, Allah o voesce!"

Întrevenirea acésta a marabutului sta în strînsă legătură cu dispositiunea lui Sven. Acestuia îi trăsnise repede în cap ideea de a spiona pe marabut. El se temea, că marabutul nu se retrăsese, decât ca să mai aducă alţi Arabi, pe carĭ eventual îi are ascunşi în fundul peşterii. Şi în ideea acésta îl mai întăria şi rĕmânerea înapoi a Arabului.

El porni deci, cum putu, pe mâni şi picióre, spre a nu face sgomot, pân ce ajunse la intrarea în peşteră. Jocerau şi Arabul eraŭ aşa de confundaţi în vorbă, cât era sigur, că nu vor băga în samă lipsa lui.

Peştera era preste tot întunecósă. În fund se vedea ceva lumină. Svên porni spre acea lumină răzimându-se de părepi peşterii. De odată vĕdu înaintea sa pe marabut îngenunchiat înaintea unei lădiţe şi numĕrând mai multe bucăţi de aur. „A, aci e profetul!" dise Sven. Apoi se apropiă liniştit de marabut pe la spatele lui şi-i puse mâna pe umĕr. Acela sări repede în sus ca muşcat de şerpe.

„Nu te teme!" îi dise Sven. „Eŭ sciŭ tăcé!" Şi apoi punêndu-i în mână cinci napoleoni continuă franţozesce rar spre a fi priceput de marabut: „Dacă ne stai în ajutor, am să tac." Marabutul pricepu, saŭ cel puţin argumentul sunător îl convinse pe deplin de ceea ce voia să dică Sven.

În scurt ei eraŭ afară din peşteră, şi noi scim, ce resultat avu consultarea lui Allah. Arabul ascultă voea lui şi întinse lui Jocerau mâna. După ce mâncară ceva, Jocerau şi Sven se întórseră acasă, avênd Arabul să vină a dóua di la colonia lui Jocerau, de unde să pornéscă pe urma lui Omar.

(Va urma.)

Despre duel.

(Continuare.)

Aşa dară numai puterea punitivă a superiorităţii şi dreptul de apĕrare pot să îndreptăţéscă la ucidere de om.

Să aplicăm acum acestea la duel, şi vom vedé, că acesta e de osîndit. Ne gândim aci la dueluri, pe cum se întîmplă ele de comun, şi nu eschidem nici chiar casul cel mai delicat, în care dela primirea ori refusarea duelului atîrnă positia respectivului, rĕmânerea lui într'un oficiŭ onorific ori ieşirea lui dintr'însul. Căci duelarea din motive de nimica, provocarea copilărésca la vătĕmare cu scopul de a provoca apoi pe vătĕmătoriŭ la duel, e un joc cu mult mai temerar cu viaţa proprie şi a altuia, decât să nu vadă ori cine firea pĕcătósă a acestui joc, şi de aceea despre acest joc criminal nici nu vom grăi anume.

Însă şi în casuri de acelea, în carĭ onórea şi simţul de datorinţă par a ajunge în o anumită colisiune, şi în casuri de acelea se lipesce de duel esenţialminte nemoralitatea uciderii de om şi a sinuciderii. Duelul e lupta alor doi statoriţi în privinţa timpului, loculuĭ şi armelor, carea după firea sa şi după intenţia luptătorilor are de scop uciderea ori rănirea unuĭ luptătoriŭ prin celalalt. Dacă primesc deci un duel, intenţiunea şi fapta mea are de scop uciderea ori rănirea grea a contrarului meŭ, ĕră acestuia îi conced, să cerce a mĕ ucide ori a mĕ răni. În duel dispun eŭ despre dóuĕ vieţi prin aceea, că le espun direct şi nemijlocit pericolului. Din aceea, că nu se sting în duel totdeuna vieţile acestea amîndóuĕ, ori că nu se stinge nici una, nu urmézĕ, că duelul nu ar cuprinde pĕcatul uneĭ uciderĭ îndoite. Dacă óre cine cu intenţia de a lovi pe altul descarcă asupra lui pistolul ori dă într'însul cu sabia, el înaintea lui Dumnedeŭ şi a consciinţeĭ îşi contrage vina uciderii, ori îi succede lovitura ori nu. Legea omenéscă pedepsesce cu tot dreptul crima mai aspru, dacă sevârşirea ei e perfectă, decât dacă sevârşirea numai s'a încercat. Însă înaintea lui Dumnedeŭ vina e perfectă, chiar şi dacă o împrejurare a întrevenit din întîmplare aşa, cât a împedecat resultatul final al faptei. Dar şi legea omenéscă încă găsesce vină chiar şi numai în încercarea de a sevârşi o crimă. De aceea şi legea omenéscă ar trebui să pedepséscă ori care duel, chiar şi pe acela, care s'a sfârşit fără de resultat.

Periclitarea directă a vieţii proprii şi a vieţii altuĭ om totdeuna e pĕcătósă şi condamnabilă. Eventualul scop de a-şi asigura printr'însa oficiul şi posiţia nu póte să justifice lucrarea acésta în sine condamnabilă. Asta ar fi chiar aşa, ca şi cum omul ar vré de odată să recunóscă şi să urmeze principiul acela, cu care s'aŭ învinuit de-atâtea orĭ Ieşuiţiĭ pe nedreptul, principiul: „Scopul sfinţesce mijlócele." Un mijloc, care în sine e condamnabil, nu se face iertat prin scopul sĕŭ, fie acesta ori cât de bun şi de îndreptăţit. Asta ar trebui dór să o pricépă şi recunóscă şi apĕrătoriĭ duelului. Dară duelul cuprinde de totuluĭ tot esenţialminte şi în rîndul cel dintâiŭ o astfel de periclitare a vieţiĭ proprii şi străine, şi numai după aceea, şi anume de-a rîndul numaĭ pe încunjur, ajunge duelantul la un bun, care în sine e de aşa, cât omului să-i fie iertat a se sili după el.

Duelantul proprie sevârşesce încă mai mult, decât că voesce şi ĭea asupră-şi pericolul vieţii. Dar de o cam dată să ne oprim numai la atâta. Alta e a voi în chip direct pericolul vieţii, şi ér alta a da pept cu pericolul, a nu-l băga în samă în casul, când cause mai înalte îi împing pe om la o lucrare împreunată cu pericolul vieţii. Când intenţia şi lucrarea mea se îndréptă mai de aprópe la alt bun, după care mĕ silesc, care însă nu-l pot dobîndi fără de a-mi primejdui viaţa; atunci nu pericolul este, ce voesc, — faţă cu el mĕ port negativ, îl las fără temere, ca el să se apropie de mine, dară nu-l apropiŭ de mine cu propus. Însă chiar

şi a concede astfel apropiarea pericolului de viaţă este iertat numai cu respect la un bun momentos şi vrednic de a fi dobîndit, şi acest bun are să fie cu atât mai mare şi mai momentos, cu cât e mai mare periculul, căruia mĕ espun. Dacă bunul, după care mĕ bat, ar fi relativ prea neînsemnat, atunci întîmpinarea periculului împreunat cu dobîndirea acelui bun ar fi una cu voirea directă a periculului şi ar fi de osîndit. Cel ce p. es. fără de causă ori numai din mania de a se face vestit întreprinde o partie fórte periculósă prin munţi, acela lucră fórte nemoral. Care însĕ ar întreprinde suişul acela periculos, pentru ca să scape pe alţii din gura morţii, şi întreprinzĕndu-l face tot posibilul pentru a-şi păzi viaţa proprie, acela împlinesce o faptă bună şi nobilă. El voesce scăparea deaprópelui sĕu; el o voesce acésta şi o întreprinde nu cu pericolul vieţii proprii, ci în mâoia acestui pericol. Dacă ne mărginim deci şi numai la firea periculósă a duelului, îndată ne bate la ochi o deosebire fórte mare în defavorul duelului. Cel ce dueléză, acela voesce pericolul, şi luându-l asupră-şi voesce póte, să vĕdéscă cursul sĕu, netemerea sa şi astfel să-şi câştige un renume de onóre ori să-şi redobîndéscă onórea atacată. El voesce deci să sfinţéscă ori să facă iertat prin scop un mijloc, care în sine e condamnabil.

Duelantul merge însĕ şi mai departe cu nedreptatea. El nu voesce numai pericolul. Cu privire la contrariul sĕu doresce el şi lucră într'acolo, ca pericolul acesta să se şi realiseze; cu privire la sine însu-şi adevĕrat că el după dorinţa sa voesce numai periculul, dar din partea sa imputernicesce pe contrariul sĕu, ca acesta să provóce nu numai periculul uciderii ori rănirii lui, ci chiar uciderea ori rănirea lui.

Dar póte cu va obiecţiona. Este iertat a ataca viaţa deaprópelui din dóuĕ motive, ori dacă e vorbă de apĕrarea proprie, ori dacă e vorbă de un act al dreptăţii punitive; ĕră viaţa proprie este iertat a o periclita, când e vorbă de un bun relative momentos, care omul póte să-l dobîndéscă ori să-i păzéscă numai cu periclitarea vieţii. Motivele acestea par a se realisa în duel, cel puţin în privinţa aceluia dintre duelanţi, care e vătĕmat şi numai prin duel póte să-şi câştige satisfacere, ori în privinţa aceluia, care e silit la duel aşa, că nu-l póte refusa, fără ca să-şi primejduéscă onórea şi numele bun, pe cum şi posiţia sa întrégă.

Să cercetăm lucrul mai de aprópe. Să punem mai întâiu casul, că óre cine e vătĕmat în chipul cel mai grosolan şi dela vătĕmătoriu nu póte să priméscă satisfacere pe altă cale, fără numai prin aceea, că-l provócă la duel. Ori privim lucrul ca o pedepsire, care să lovéscă pe vătĕmătoriu, ori îl privim ca o satisfacere, care o primesce vătĕmatul: nici unul din aceste dóuĕ chipuri de a privi duelul nu póte să împărtăşéscă acestuia îndreptăţire ori să-l facă iertat. Să considerăm mai întâiu satisfacerea, ce are să o priméscă vătĕmatul. Satisfacerea, ce i-se cuvine, este cererea de iertare ori manifestarea de onorare din partea celui ce l-a vătĕmat, revocarea înfruntării defăimătóre, ce póte a făcut-o, respectul intern şi manifestarea esternă a acestui respect în locul disprețului şi nerespectării. Óre prin duel realiséză-se o astfel de satisfacere? Óre întîmplă-se aci o revocare a înfruntării aruncate în faţa celuilalt? Óre întîmplă-se aci o mărturisire a respectului în locul nerespectării? — Dar apoi în casul, când vătĕmătoriul în duel rănesce ori ucide de cel vătĕmat? La nerespectarea de mai înainte acum se mai adauge încă rănire ori ucidere, — frumósă recompensare!

Încă şi mai rĕu stă lucrul, dacă privim duelul ca pedepsire, carea să o sufere vătĕmătoriul. De multe ori se întîmplă, că vătĕmătoriul ucide în duel pe cel vătĕmat. Dar nici în casul contrar nu póte să fie vorbă de pedepsire. Spre a pedepsi aci e competentă numai puterea superiorului. Când după vătĕmare vătĕmatul om privat fiind drept recompensă pentru batjocura, ce i-s'a făcut, face vătĕmătoriului vre un rĕu, acesta e numai rĕsbunare. Rĕebunarea acésta e nemorală, şi de aceea legea evangelică o şi osîndesce fórte aspru. Unde am şi ajunge, dacă fiesce care om singuratic s'ar declara de competent, să rĕsbune vătĕmarea, ce a suferit-o, ori să o spele în sângele vătĕmătoriului? Dacă s'ar concede în general competinţa acésta, am ajunge la cel mai rĕu drept al pumnului, şi am fi isprăvit-o cu ori ce siguranţă.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostarul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copciĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu margini aurite fl. 6.40.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Euchologiu

ediţiunea **a dóua**, revĕdută după originalul grecesc şi îndreptată în mod însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tiparĭu frumos în **negru** şi **roşu**. — Preţul nelegat fl. 2.80, ĕră legat în pele tare fl. 3.80.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Cestiuni

din

dreptul şi istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologetic din incidentul invectivelor „Gazetei Transilvaniei“ şi a dluĭ Nicolaŭ Densuşan asupra Mitropolitului Vancea şi a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Preţul **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Preţul **1** fl. Ambele părţi espedate franco **1** fl. **85** cr.

Istoria particulară a bisericeĭ unite de Dr. A. Grama broş. 1 fl. 50 cr.

Testamentul şi Literele fundaţionale ale fericitului Archiepiscop si Mitropolit gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş *Dr. Ioan Vancea de Buteasa*. Blaş 1892. Tipografia Seminariului gr. cat. din Blaş. Se află de vîndare la Administraţia „Unirii“. Preţul: 10 cr., cu port postal 15 cr.

Pregătire la mórte, adecă consideraţiuni asupra maximelor eterne folositóre tuturora pentru meditare şi preoţilor spre a predica, de *Alfons Maria de Liguori* Doctor al Besericeĭ. În versiune românéscă de Membrii societăţii de lectură Inocenţiu M. Clain. Blaş 1893. Tipografia Seminariului archidiecesan. Opul are 425 p. în 8° mic. Preţul 80 cr. Editura societăţii.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obĭecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ĭeftine.

Cu proĭecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptăţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 32—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl.. ½ an 3 fl.. ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs.. ½ an 9 frcs.. ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un sîr garmond: odată 7 cr.. a dóua óră 6 cr.. a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blaş.

Anul V. | Blaş 28 Septembre 1895. | Numĕrul 39.

Epistola pastorală

a Episcopilor catolicĭ din Ungaria referitóre la întroducerea aşa numitei căsătorii civile.

Iubiţilor în Christos Fiĭ!

Cu adâncă durere sufletéscă Vĕ aducem la cunoscinţă, că legea despre aşa numita „căsătorie civilă“ va întra în viaţă la prima di a lunii Octobre a anului curent. Prin urmare începênd din diua aceea în trebile Vóstre de căsătorie veţi fi siliţi şi Voi a băga în samă, pe lângă ţinerea strînsă a legilor bisericesci, şi rînduelile cuprinse în legea amintită.

Voi sciţi, că noi am îndreptat o preaumilită representaţiune la treptele tronului, un memorial către înaltul guvern, şi că am spus-o şi cu graiul viŭ acolo, unde am avut drept şi datorinţă, — anume în casa ţĕriĭ:

că legea acésta se împotrivesce cu învĕţăturile sfinteĭ nóstre credinţe;

că ne despóie pe noi catoliciĭ de dreptul nostru recunoscut şi folosit în decurs de nóuĕ vécurĭ;

că va slăbi religiositatea şi moralitatea legată de acésta;

că primejduesce curăţenia familieĭ, care dela sfîntul rege Ştefan şi până în ḑilele nóstre a străplantat din neam în neam vîrtuţile religióse şi patriotice ale strămoşilor.

Dar nu ne-am îndreptat numaĭ către ceĭ ce ţin în mână destinele ţĕriĭ, ci în scrisórea nóstră pastorală V'am provocat pe Voi, să cereţi cu ferbinţi rugăciunĭ dela Atotputernicul ajutor spre folosul Bisericiĭ şi a patrieĭ.

Cu un cuvînt atât ca archiereĭ cât şi ca legiuitorĭ, ca credincioşĭ şi ca cetăţenĭ, am cercat tóte, ca să împedecăm ajungerea la putere a legiĭ acesteia.

Cu tóte aceste dumneḑeésca provedinţă, a căreĭ căĭ sunt nepĕtrunse, şi care şi din cele rele póte să scótă la ivélă lucrurĭ bune, a lăsat, ca institu-ţiunea numită „căsătorie civilă“ să fie întrodusă şi în ţara nóstră.

Óre nu s'a întîmplat asta pentru aceea, ca legea acésta să fie încercarea alipirii Vóstre la credinţa cea adevĕrată şi a supunerii neclătite faţă de sfînta nóstră Maĭcă Biserică catolică?

Pentrucă, Iubiţilor în Christos Fiĭ! pe cum deprinderile în arme îĭ oţelesc pe soldaţi, şi luptele nasc viteji: tocmaĭ aşa şi pe ceĭ ce îl mărturisesc pe Christos, luptele, nĕcasurile şi primejdiile îĭ cércă, şi numaĭ aceia, carĭ vor sta în credinţa cea adevĕrată şi în faptele corĕspundĕtóre acesteĭ credinţe până în capet, vor dobîndi cununa învingerii, pe care ne-a pregătit-o nóuĕ tuturor Domnul!

Aşa dară pentru ca să Vĕ întărim în fidelitatea către sfînta nóstră credinţă şi în alipirea către Sfînta Maĭcă Biserică; pentru ca să Vĕ ferim de greşelile, în carĭ V'ar puté împinge legea cea nóuă: ţinem a fi datorinţa nóstră archierésca, să Vĕ arĕtăm următórele:

Întâiŭ: Ce învaţă şi ce Vĕ demandă Vóuĕ, Credincioşilor sĕĭ, Sfînta Maĭcă Biserică privitor la căsătorie.

A dóua: Cum trebue să Vĕ purtaţi faţă de legea cea nóuă.

Când ne îndreptăm în afacerea acésta de mare însemnătate către Voi cu învĕţăturĭ şi îndrumărĭ, Vĕ provocăm şi Vĕ rugăm serios, ca pentru mântuirea sufletelor Vóstre nemuritóre să primiţi cuvintele nóstre cu adâncă băgare de samă şi cu sfîntă ascultare, fiind convinşĭ, că le îndreptăm către Voi în urma aceleĭ rĕspunderĭ grele, ce a lăsat-o Domnul Isus Christos Apostolilor şi următorilor lor, adecă Nóuĕ, ca să Vĕ călăuzim pe Voi, Credincioşiĭ încredinţaţi păstoririĭ Nóstre, prin tóte împrejurările schimbătóre ale vieţiĭ, pe calea sfinteĭ nóstre credinţe, la viaţa vecînică.

I.

Când Vĕ arĕtăm pe scurt, care este învĕţătura Maĭciĭ Biserice despre căsătorie, să nu credeţi, Iubiţilor Fiĭ, că aḑĭ în urma legiĭ celeĭ nóuĕ V'am propune în acéstă privinţă învĕţăturĭ nóuĕ. Nicĭ decât.

Ceea ce a vestit Isus Christos întru plinirea timpuluĭ, ceea ce ne-a propus Biserica Sa, Maĭca Biserică catolică, să credem, aceea V'o vestim Noi Vóuĕ şi astăḑĭ.

Ce învaţă aşadară Biserica despre căsătorie?

Învaţă maĭ întâiŭ:

că după rînduéla luĭ Christos între creştinĭ numaĭ aceea se póte numi căsătorie, care *totodată* e şi taĭnă; tocmaĭ de aceea orĭ ce altă legătură, care nu s'a făcut ca taĭnă, întîmple-se chiar şi înaintea auctorităţiĭ civile, nu se póte numi căsătorie, şi a vieţui într'o astfel de legătură nu este altceva, decât o împreună-vieţuire pĕcătósă petrecută afară de hotarĕle căsătorieĭ.

Prin urmare catoliciĭ nicĭ în viitor nu vor puté să închie căsătoriĭ adevĕrate într'alt chip, decum aŭ închiat părinţiĭ nostri, adecă după legile Maĭciĭ Biserice, înaintea parochuluĭ respectiv orĭ a încredinţatuluĭ dînsuluĭ şi în fiinţa de faţă alor doĭ martorĭ.

Biserica învaţă în locul al doilea: că adevĕrata căsătorie închiată valabil nu se póte desface.

Aşa dară credincios catolic nu póte să închie căsătorie nóuă până atuncĭ, până când se află în viaţă soţul sĕŭ.

Biserica învaţă în locul al treilea: că credincios catolic nu póte să închie o astfel de căsătorie, în calea căreia se află vre-o pedecă bisericéscă, afară de casul dacă Biserica îl deslégă dela pedeca aceea.

Aşa dară întocmaĭ pe cum în trecut, aşa şi în viitor va fi dator credinciosul catolic, să facă înainte de tóte cunoscută parochuluĭ propriŭ căsătoria, ce voesce, să o închie, ca de cumva ar fi ceva pedecă şi ar fi cu putinţă, să fie deslegat dela aceea;

ér de ar fi o pedecă, dela care Biserica nu póte deslega, atuncĭ căsătoria nu se póte închia.

Aceste sunt dogme catolice, dela carĭ Biserica nu póte să abḑică nicĭ de dragul ómenilor, nicĭ pentru prepotenţa puternicilor, nicĭ pentru legile omenescĭ; şi nu ar puté, să abḑică nicĭ atuncĭ, dacă ar trebui, să fie espusă la orĭ ce prigoniri.

E adevĕrat, că este spre binele Bisericiĭ, dacă legile eĭ le cinstesce şi statul şi dacă stărue şi pretinde, ca să fie ţinute; dar de altă parte şi statul are mare folos din aceea, dacă credincioşiĭ Bisericiĭ ţin cu scumpĕtate poruncile religiuniĭ lor; pentrucă e un adevĕr recunoscut, că temelia şi tăria ţĕrilor se află în religiositatea popórĕlor sale.

Dacă însă statul spre paguba sa proprie lasă biserica, să fie avisată numaĭ la puterea sa, orĭ ce e şi maĭ rĕŭ, dacă nebăgênd în samă instituţiunile eĭ, îngreunézĕ esecutarea legilor eĭ: ce póte să facă Biserica alta, decât în consciinţa chemăriĭ sale să înainteze pe calea, ce ĭ-a desemnat-o dumneḑeescul eĭ întemeiĕtor Isus Christos, vestind cu tărie cu cuvintele Apostoluluĭ, că: „Se cade a ascúlta maĭ vîrtos de Dumneḑeŭ, decât de ómenĭ.“

Astfel a lucrat Biserica în trecut, astfel va lucra şi în viitor.

Voi sciţi, iubiţi Fiĭ, ce prigoniri crâncene aŭ trebuit să sufere creştiniĭ ceĭ dintâiŭ.

Dacă se mărturisiaŭ de creştinĭ,

dacă își împliniaŭ datorințele față de biserica lor, eraŭ tîriți în temnițe, eraŭ aruncați înaintea fierĕlor selbatice orĭ eraŭ uciși cu alte feluri chinuitóre de mórte.

Clătitu-s'a între prigonirile acele fidelitatea creștinilor cătră credința lor sfîntă?

Nu s'a clătit.

Încetat-a alipirea credincioșilor cătră Biserica lor?

N'a încetat.

Dimpotrivă! Sute de mii și milióne și-aŭ vĕrsat sângele pentru Christos și pentru Biserica Sa.

Orĭ póte că Biserica a învĕțat atuncĭ altceva, și ca să ușureze sórtea credincioșilor sĕĭ, a retăcut învĕțaturĭ de acele, carĭ se împotriviaŭ cu vederile și legile statului?

Nicĭ decât!

Biserica privitor la căsătorie a propus și în mijlocul prigonirilor, că căsătoria creștină nu e ca cea păgână; ci că e taĭnă; că nu se póte desface, și că credincioșiĭ eĭ, carĭ vreŭ, să închie căsătoriĭ, trebue să le închie după legile eĭ.

O adeverește asta deja S. Ignatiŭ, nemijlocitul următor al sfîntuluĭ Apostol Petru în scaunul episcopesc din Antiochia.

Anume acest învĕțăcel al apostolilor fiind tîrît la Roma, ca acolo pentru credința sa în Isus să fie aruncat înaintea leilor, pe cale — sub paza soldaților — a scris maĭ multe epistole, într'una dintre carĭ demandă, ca credincioșiĭ să nu închie căsătoriĭ fără sfatul episcopuluĭ; e limpede, că pentru aceea, ca să pótă judeca episcopul, óre respectiviĭ pot să închie căsătorie după legile Bisericiĭ catolice orĭ nu.

Asemenea și Atenagora, filosoful păgân întors la creștinism, în apologia, ce a îndreptat-o pe la anul 175 după Christos cătră imperatorul roman de pe atuncĭ spre apĕrarea creștinilor, dice apriat: „că la noĭ creștiniĭ fiesce-cine pe aceea o privesce și recunósce de muiere, pe care a luat-o de soție nu după legea statuluĭ, ci după legea bisericiĭ.“

Ĕtă dar, Iubiților Fiĭ, că și pe timpul prigonirilor era o sfîntă datorință a credincioșilor, să închie căsătoriile lor după legile Bisericiĭ. Și ceĭ dintâĭ creștinĭ aŭ împlinit datorințele lor cu consciință chiar și în butul prigonirilor suferite din partea puterĭi de stat.

Voĭ sunteți urmașiĭ acestor sfinți strămoșĭ; însuflețiți de pilda lor și Voĭ veți face aceea, ce Vĕ demandă Maĭca Biserică, cu atât maĭ vîrtos, că o puteți face chiar și în înțelesul legiĭ celeĭ nóuĕ, orĭ cât ar fi ea altcum de vătĕmătóre.

Ĕtă dară proba, care va arĕta fidelitatea în alipirea vóstră cătră Biserică; se va vedé: dacă sunteți ramurĭ roditóre orĭ neroditóre și uscate pe marele pom încolțit din grăunțele de mușt̆ar și întins preste tótă lumea, pe care l-a sădit însu-și Domnul și l-a udat cu sângele sĕŭ și a martirilor, ce aŭ suferit mórte pentru Dînsul.

II.

După cele spuse ar fi o mare rătĕcire, dacă ați crede, că legea cea nóuă ar fi schimbat orĭ modificat chiar și în mĕsura cea maĭ mică datorințele religióse, ce le-ați avut până acuma cu privire la căsătorie, căcĭ învĕțătura și legile Bisericiĭ catolice despre căsătorie în butul întroducerĭi așa numiteĭ căsătorĭi civile oblégă și de aci încolo consciința Vóstră, și Voĭ nicĭ în viitor nu veți puté să le nesocotiți fără de pĕcat de mórte. Cu tóte acestea afară de împlinirea strînsă a legilor bisericescĭ la închiarea căsătorieĭ veți fi siliți a băga în samă și prescrisele legiĭ celeĭ nóuĕ cu scopul, ca sfînta Vóstră însoțire, ce are să se lege în biserică, să aĭbă și înaintea statuluĭ urmărĭ de drept civil.

Cum stam până acum?

Până acum statul căsătoria închiată cu împlinirea legilor Bisericiĭ o recunoscea și din partea sa de căsătorie legitimă, înzestrându-o cu tóte urmările acelea, carĭ se nasc după dreptul civil din căsătorie.

După legea cea nóuă statul căsătoria închiată în fața Bisericiĭ din partea sa acum deja nu o recunósce; pe soțiĭ căsătoriți îĭ privesce așa, ca și cum eĭ nicĭ nu ar fi soți căsătoriți; pe pruncĭĭ lor nu-ĭ privesce de prunci legiuiți, și urmările de drept civil ale căsătorieĭ le dă numaĭ acelor mirĭ, carĭ împlinesc formalitățile cerute de legea cea nóuă, cu privire la carĭ pentru îndrumare să Vĕ îndreptați la păstoriĭ Vostri sufletescĭ.

Formalitățile acestea le împlinesc frațiĭ nostri catolicĭ în țĕrĭ de acelea, în carĭ așa numita căsătorie civilă s'a introdus deja maĭ înainte. Veți fi nevoiți, iubitĭ în Christos Fiĭ, să le împliniți și Voĭ și anume numaĭ cu acel scop, ca căsătorieĭ Vóstre închiate în fața Bisericiĭ să-ĭ câștigați și înaintea statuluĭ urmările de drept civil.

Înse fiindcă după sfînta nóstră credință mirĭĭ catolicĭ numaĭ prin spunerea voinței lor făcută înaintea Bisericiĭ se fac adevĕrați căsătoriți înaintea luĭ Dumnedeŭ și înaintea consciinței, lor nu le este ĭertat, ca formalitățile cerute prin lege să le împlinéscă cu acel scop, ca înaintea oficialuluĭ civil să închie căsătorie creștină, ci numaĭ cu acel scop, ca eĭ căsătorieĭ sale, ce o vor închia după rînduéla Bisericiĭ catolice, să-ĭ asigureze drepturile civile.

Facĕnd decĭ astfel destul recerințelor legiĭ, nicĭ odată nu Vĕ veți uĭta de aceea, că împlinind funcțiunea civilă încă nu ați făcut destul datorinței Vóstre de catolicĭ; anume trebue să Vĕ alipiți de credința strămoșilor, părinților Vostri catolicĭ, după care căsătoria e taĭnă, și mirĭĭ creștinĭ, — pe cum am dis maĭ sus, — numaĭ așa se împărtășesc în taĭna acésta, dacă însoțirea căsătorieĭ o închie după rînduelile sfinteĭ maĭce Biserice; voința aceea a lor, că eĭ închie laolaltă căsătorie, o spun înaintea parochuluĭ competent orĭ înaintea preotuluĭ delegat printr'însul și cel puțin înaintea alor doĭ martorĭ.

În urmarea acestora îndatorăm în consciință pe mirĭ, ca maĭ înainte de ce ar porni la organul civil funcțiunea civilă, propusul sĕŭ de a se căsători să-l dea de scire maĭ întâiŭ negreșit parochuluĭ, ca printr'însul să se pótă împlini pregătirile de lipsă pentru închiarea bisericéscă a căsătorieĭ, și pedecile bisericescĭ, carĭ póte ar esista, să se pótă delătura.

Dacă parochul a făcut pregătirile și a dat de scire mirilor, că împotriva închiărĭĭ căsătorieĭ lor din partea Bisericiĭ nu esistă nicĭ un fel de pedecă, după acésta, înse numaĭ după acésta, pot mirĭĭ să mérgă la purtătoriul matriculeĭ, și îĭ daŭ de scire și acestuia, că voĭ să se căsătoréscă.

Pe dragostea Domnuluĭ nostru Isus Christos rugăm și admoniăm pe ceĭ ce voĭ a se căsători, ca după ce aŭ făcut destul recerințelor legiĭ civile, dacă numaĭ se póte, încă în aceea-și ḑi să închie căsătoria în biserică, înaintea feței luĭ Dumnedeŭ după rînduéla Bisericiĭ; éră dacă din orĭ ce causă le-ar fi cu neputință a merge în aceea-și ḑi ori maĭ multe ḑile în biserică, până când nu s'aŭ căsătorit după prescrisele Bisericiĭ, până atuncĭ eĭ nu se pot privi de căsătoriți, nu pot deprinde drepturile soților de căsătorie.

Nutrim sperarea aceea mângăitóre, că Voĭ toți, iubiți Fiĭ, veți primi cu ascultare gata și veți împlini acestea îndrumărĭ și admoniărĭ archierescĭ ale nóstre. Ér dacă s'ar afla credincioșĭ catolicĭ de aceia, (de ce să ne ferécă Dumnedeŭ,) carĭ s'ar îndestuli cu singura închiare a așa numiteĭ căsătorĭĭ civile și după acésta nu închie căsătorie creștinéscă, acelora suntem siliți deja acum, să le declarăm, că Biserica catolică nicĭ odată nu-ĭ va renunósce de adevĕrați soți de căsătorie creștinĭ, și de óre ce eĭ desprețuesc înaintea ómenilor legile Bisericiĭ și prin acésta sunt spre smintélă, se înțelege dela sine, că atarĭ ómenĭ ca pĕcătoși publicĭ pe lângă împotrivirea lor statornică și pe lângă conviețuirea lor pĕcătósă continuată nu pot fi deslegați în taĭna mărturisirĭĭ și așa nu pot fi lăsați nicĭ la sfînta cuminecătură; se eschid și dela deprinderea unor drepturi bisericescĭ: nu pot fi primiți la botez și la sfîntul mir ca nănași, la cununiĭ bisericescĭ ca martorĭ, oficiul de curator bisericesc nu li-se póte încredința, și în înmormîntare bisericéscă încă se împărtășesc numaĭ atuncia, dacă eĭ mor împăcați cu Dmnedeŭ, între semne de pocăință.

În sfârșit Vĕ îndreptăm luarea aminte încă la o împrejurare însemnată.

Sciți, că căsătoria închiată odată în mod valid nu se maĭ póte desface; însu-și domnul nostru Isus Christos a dis: „Ce a împreunat Dumnedeŭ, omul să nu desfacă“; la altariŭ încă jurați că nu Vĕ veți lăsa unul pe altul până la mórte.

Căsătoria nu se póte desface, acésta e o dogmă, carea nu póte să o schimbe nicĭ o lege omenéscă.

Se póte întîmpla totuși și se și întîmplă une orĭ, că și în căsătoria validă între soțiĭ căsătoriți conviețuirea se vĕdesce, că nu e cu putință; în acest cas Biserica îĭ despărțesce, pe cum se

dice, dela pat și mésă, însé fără ca ei să înceteze a fi soți de căsătorie; așa dară nici bărbatul nu póte lua altă muiere, nici muierea nu se póte mărita după alt bărbat până atunci, până când nu móre unul dintr'înșii.

Chiar de aceea, dacă s'ar ivi acel cas trist, că ar trebui să porniți proces de despărțire, și pe viitor rémâne și Vě legă consciința acea datorință, ca Voi să Vě îndreptați cătră consistoriul bisericesc și să Vě întocmiți viața după judecata luĭ.

Iubiți în Christos Fiĭ!

Am pus înaintea Vóstră învețătura Bisericiĭ catolice și datorința Vóstră cu privire la căsătorie; V'am spus, cum aveți, să Vě purtați față cu legea cea nóuă, ca asigurându-Vě bunurile pământesci și după recerința legiĭ civile, să închiați căsătorie adevěrată înaintea luĭ Dumnedeŭ si a Bisericiĭ luĭ și anume numaĭ înaintea luĭ Dumnedeŭ și a Bisericiĭ luĭ.

Vě rugăm, ca Voĭ, carĭ sunteți membriĭ sfinteĭ mame Biserice, spre a Vě căsători să mergeți și pe viitor numaĭ la altariul Domnuluĭ, căci numaĭ așa împliniți datorința Vóstră catolică, și dorirea aceea de bine, cu care parinții, rudeniile și prietiniĭ încarcă părechea, ce întemeiéză o familie nóuă, numaĭ atunci póte să priéscă, dacă o însoțesce binecuvintarea Bisericiĭ și a luĭ Dumnedeŭ.

O maĭ dicem încă odată: instituțiunea cea nóuă să fie pétra de probă, prin care să adeveriți, că sunteți adevěrați catolicĭ, soțiĭ Sfinților și casniciĭ luĭ Dumnedeŭ.

Darul Domnuluĭ nostru Isus Christos, iubirea luĭ Dumnedeŭ Tatăl și împreunarea Spiritului Sfint să fie și să rěmână cu Voĭ. Amin.

Dat în Budapesta din conferința nóstră comună ținută în 31 August și 1 Septembre 1895.

Claudiŭ m. p., cardinal, archiepiscop de Strigoniŭ.

Laurențiŭ m. p., cardinal, episcop de Oradea Mare.

Georgiŭ m. p., archiepiscop de Kalocsa si Bács.

Victor m. p., archiepiscop și metropolit de Alba Iulia și Făgăraș.

Ioanŭ m. p., episcop de Laurin.

Mihail m. p., episcop gr. cat. de Oradea Mare.

Ferdinand m. p., episcop de Cinci-Biserici.

Constantin m. p., episcop de Vaț.

Ioan m. p., episcop de Gherla.

Francisc m. p., episcopul Transilvanieĭ.

Corneliŭ m. p., episcop de Sabaria.

Ioan m. p., episcop de Eperjes.

Emeric m. p., episcop de Neutra.

Sigismund m. p., episcop de Capovia.

Iuliŭ m. p., episcop de Satmar.

Carol m. p., episcop de Vesprim.

Alesandru m. p., episcop de Cianad.

Filip m. p., episcop de Alba Regală.

Iuliŭ m. p., episcop de Muncaciŭ.

Paul m. p., episcop de Scepusiŭ.

Carol m. p., episcop de Besztercebánya.

Hipolit m. p., archiabatele Muntelui Panonieĭ.

Ioan Szekeres m. p., vicar capit. de Rosnavia.

Petru Pap m. p., vicar capit. de Lugoș.

Étă cuvîntul episcopatuluĭ catolic cătră credincioși în préjma întrăriĭ în vigóre a căsătorieĭ civile.

A atrage atențiunea cetitorilor nostri la acest document, este de prisos.

Vocea Păstorilor era așteptată cu încordare de toți fiiĭ Bisericiĭ. Toți așteptaŭ să priméscă îndrumare dela aceia, pe carĭ Spiritul Sfint ĭ-a pus, să pască turma încredințată lor.

Archiereiĭ Bisericiĭ catolice și-aŭ împlinit datoria, ce o aveaŭ între împrejurările de față.

Cu mândrie trebue să spunem, că acest document este o operă, care face onóre Bisericiĭ catolice. Dogmele nestrămutabile și în consecință ținuta, ce aŭ să observe credincioșii față de căsătoria civilă, sunt espuse cu acurateță, cu francheță apostolică și cu claritate perfectă.

Documentul acesta este o nóuă dovadă despre perpetuitatea Bisericiĭ catolice, care între tóte jurstările schimbătóre ale lumiĭ scie, să ducă pe credincioșĭ cu mână sigură cătră veclnicie.

Față de acest document, efect al studiuluĭ omenesc ajutorat de lumina ceréscă, dispar ca nisce stele rătăcitóre nu numaĭ instrucțiunile guvernuluĭ, dar și cele ale bisericilor necatolice, în special cele ale bisericilor neunite, carĭ totuși în privința căsătorieĭ mărturisesc acelea-și dogme ca și biserica catolică. În special instrucțiunea Bisericiĭ românescĭ neunite nu se deosebesce de o ordinațiune pretorială cătră nisce notarĭ de cerc.

Omagiile nóstre le aducem decĭ coruluĭ strălucit al episcopilor catolicĭ, carĭ între aceste grave jurstărĭ aŭ sciut nimeri lucrul, cum trebue.

Fie, ca credincioșiĭ să pricépă vocea păstorilor și să o și împlinéscă. Atunci se va adeveri din nouŭ vorba Sfintuluĭ Ioan Gură-de-aur, că biserica uneorĭ pare a scădé ca luna, dar numaĭ pentru aceea, ca éră să créscă și maĭ strălucită să rěsară.

Ruinele, pe carĭ contrariĭ le pregătesc pentru Biserica catolică, vor fi temelia înfloririĭ și a glorieĭ eĭ.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Pastoralele comune cătră cler și popor decretate în ultima conferință a episcopatuluĭ catolic s'aŭ distribuit deja în singuraticele diecese. Foile amice reformelor prin indiscrețiune aŭ ajuns înainte de timp la cunóscerea lor și spre a-și amăgi pe cetitoriĭ sĕĭ se declară mulțămite cu ele. Presa liberală laudă înțelepciunea prelaților catolicĭ, carĭ mânecând din principiul „tolerari posse“ aŭ desaprobat prin pastorale agitațiunea, ce s'a pornit în contra reformelor bisericescĭ. Presa jidană se amăgesce, pe cum orĭ și cine se póte convinge din textul pastoralelor. Episcopatul nu a purces din principiul „tolerari posse“, ci din principiul „pati debere“, nu repróbă, ci apróbă agitațiunea în contra reformelor urgitând revisiunea nefericitelor legĭ.

Roma.

Pe când guvernul italian a aranjat festivităț întru amintirea ḑileĭ de 20 Sept. 1870 demonstrând prin acestea în contra Pontificatuluĭ, care a fost despoiat de dominiul sĕŭ temporal, pe atunci Papa Leo XIII s'a pogorît la mormîntul sfîntuluĭ Petru spre a îndrepta de acolo rugăciunĭ spre tronul ceresc pentru acea Romă, care acum la comanda francmasonilor serbézĕ răpirea patrimoniuluĭ sfîntuluĭ Petru, pentru acea Romă, în care fiecare pétră vestesce gloria și munificența Pontificilor.

Adrese omagiale și de iubire fiéscă, pe cum și daruri prețióse încurg pe fiecare ḑi în Vatican din tótă lumea creștină ca semn, că catoliciĭ ceĭ adevěrați, cler și popor, nu renunță la dreptul răpit prin revoluționariĭ italianĭ înainte de acésta cu un pătrariŭ de secol.

În proximul consistoriŭ al cardinalilor Papa va protesta în contra demonstrațiunilor la adresa bisericiĭ întîmplate în 20 Sept. a. c.

„Pol. Corr.“ anunță, că comisiunea de cardinalĭ încredințată cu pertractarea cestiunilor referitóre la unirea bisericilor își va reîncepe în Octobre lucrările întrerupte în decursul veriĭ. Prima ocupațiune a numiteĭ comisiunĭ va fi organisarea institutelor de instrucțiune, carĭ după intențiunea Papeĭ vor avé să se întemeieze în Orient și în Roma spre a promova scopul Uniriĭ. Între aceste institute se află și colegiul rutean din Roma, pentru care Monarchul nostru a dăruit 100,000 frs.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Camera deputaților după lungile feriĭ de vară s'a redeschis în 26 a c. cu formalitățile îndatinate. În programul de lucrare e prevědut, ca încă în septěmâna viitóre să se încépă de nouŭ pertractarea celor dóuě proiecte de reforme bisericescĭ, carĭ aŭ fost respinse în casa de sus. Pe cum anunță semioficiósa „Bud. Tudosító“, guvernul e ca și sigur, că va obține în casa magnaților maioritate și pentru acele dispositiunĭ ale proiectuluĭ de lege despre libĕrul esercițiŭ al religiuniĭ, carĭ nu s'aŭ primit încă. Proiectul despre recepțiunea Jidovilor îl va primi camera deputaților așa, pe cum s'a modificat în casa de sus, încetând pe calea acésta diferința între cele dóuě camere.

Austria.

Social-creștiniĭ din Viena și la alegerile din colegiul al II-lea pentru consiliul comunal aŭ ieșit învingětorĭ. În acest colegiŭ votézĕ inteligența: medicĭ, advocați, profesorĭ, oficialĭ, pe cum și toți aceia, carĭ plătesc contribuțiune de 5—40 fl. La alegerile acestea sevârșite în 23 a c. liberaliĭ speraŭ a-și repara perderile suferite în colegiul al III-lea, însé resultatul alegeriĭ a fost, că liberaliĭ aŭ obținut numaĭ 14 mandate, pe când social-creștiniĭ 32, carĭ audause la cele

46 obținute în colegiul al III-lea dau suma de 78 mandate. Antiliberalii dispun deci deja de maioritate în consiliul comunal, care are 138 de membri. Liberalii în necasul și neputința lor se mângâie cu sperarea, că ministrul va disolva la timpul său consiliul comunal. Dară se anunță, că contele Badeni ar fi declarat, că dînsul nu va disolva consiliul comunal, deórece alegerile aŭ decurs în ordine și cu observarea prescrierilor legale.

Germania.

Cancelarul imperiului german prințul Hohenlohe a cercetat în dilele trecute capitala Rusiei fiind primit cu deosebită afabilitate atât la curte, cât și în cercurile diplomatice. Din acésta primire afabilă „Hamb. Corr." deduce, că nisuința diplomaților anglezi de a provoca rivalități între Rusia și Germania nu a succes.

Scirile lățite despre abdicerea cancelarului le declară numitul diar de false. Atât împăratul, cât și cancelarul sunt în clar cu aceea, că legile escepționale nu folosesc nimica în contra democrațiilor sociali. La resuscitarea proiectului de lege referitoriŭ la agitațiunile subversive nu mai cugetă nimeni.

Italia.

Din incidentul aniversării a 25-a a dilei de 20 Septembre 1870 s'a desvĕlit în Roma statua lui Garibaldi. Cu acésta ocasiune ministrul Crispi a cetit un discurs ocasional, care e viŭ comentat de presă. El a dis, că Garibaldi încă la 1860 a jurat, că va elibera Roma, ceea ce nu i-a succes însă până la 20 Sept. 1870. Crispi négă, că serbarea ar fi o demonstrațiune în contra Pontificatului. Susține, că despoiarea de domnia lumésca a mărit auctoritatea locținătoriului lui Christos; că biserica catolică nicĭ în un stat nu se bucură de așa mare libertate ca în Italia. Legile din Maiŭ 1871 asigură Pontificelui putere nețărmurită în sfera spirituală. Piŭ IX a luptat în contra lui Bismarck și s'a putut convinge, cât de puternice sunt armele spirituale. Lumea catolică ar trebui, să fie recunoscĕtóre Italiei pentru serviții făcute Pontificatului, că lipsindu-l de principatul temporal a făcut, să-i créscă auctoritatea în cele spirituale. Nu ultă Crispi a amenința cu rigórea legii pe ministrii altariului, carii ar combate instituțiunile create în urma evenimentului dela 20 Sept. 1870. Pacea cu biserica o doresce și Crispi, dară numai pe lângă capitularea necondiționată a Papei.

Infalibilitatea.

(Fine.)

Cumcă organul acesta nu póte fi spiritul privat al unui fiesce căruia, cum susțin protestanții, se vede învederat de acolo, că spiritul acesta privat la unul îl deslégă o cestiune dogmatică într'o formă, la altul într'alta, ceea ce nu se unesce cu noțiunea adevĕrului, care nu póte fi decât numai unul.

Ce atinge însă deosebirea între ceea ce învață despre lucrul acesta biserica „ortodoxă" de o parte, și cea catolică de altă parte, însemnăm numai atâta, că cea „ortodoxă" după praxa veche ar trebui să învețe, că organul acesta póte fi și conciliul ecumenic, însă numai dacă e recunoscut și confirmat de Papa, cum se vede de acolo, că cele 7 sinóde vechi ecumenice aŭ fost considerate ecumenice, numai după ce fură aprobate de Papa. Tot acésta o învață și biserica catolică cu singurul adaus, că Papa și singur fără conciliul ecumenic este organ, prin care Dumnedeŭ enunță adevĕrul dogmatic, când cere lipsa. Calitatea acésta, ce din dispusĕțiune dumnedeéscă o are Papatul în istoria evoluțiunii dogmatice, se numesce de comun *infalibilitate,* éră oficiul, prin care o deprinde, se numesce *magisteriul infalibil* al lui.

Ce este dară infalibilitatea? Este ea impecabilitate, saŭ cum o numesc Grecii: *ἀναμαρτησία*? Nicĭ decum! Papa încă póte să pĕcătuésca ca și alți muritori, că și el e om muritoriŭ și supus pĕcatelor. Ci ea este aceea, ce Grecii numesc *ἀσφάλεια*, a căreĭ esență stă în aceea, că Dumnedeŭ a promis, că în tóte cestiunile dogmatice, ce se vor ivi până la capetul lumii, din dispusĕțiunea sa dumnedeéscă neînșelătóre, însă și necuprinsă de mintea omenéscă, *și în urma asistinței sale mistice-dumnedeesci* modul, în care următoriul sfintului Petru va deslega acele cestiuni, este modul cel absolut adevĕrat, cât cei ce-l vor urma, nicĭ odată nu vor rătĕci dela adevĕr. Este infalibilitatea o *χαρίσμα* după Grecĭ, o *gratia gratis data* după Latini, cum este de pildă charisma profeției, a minunilor, a vindecărilor, a limbilor, a inspirațiunii, charisma din sacramentul chirotoniei și altele mai multe. Fiind că tóte charismele se dau nu pentru binele celui ce le capĕtă, ci pentru binele comunității, de aceea și charisma infalibilității din natura ei nu poftesce statul sfinției în cel ce o are. De aceea pe cum nu toți profeții aŭ fost sfinți (Valaam, Iona, Caiafa), când aŭ fost înzestrați cu charisma profeției, așa nicĭ Papii nu sunt sfinți pentru charisma infalibilității legate de oficiul lor.

Mai departe pe cum profeții nu cu puterile lor omenescĭ aŭ ajuns la cunoscința lucrurilor viitóre, ci aceiea le-aŭ primit dela Dumnedeŭ în mod tainic, așa și Papii, deși sunt datorĭ a face tot posibilul, ca să afle adevĕrul, și să nu apară, ca și cum ar vorbi ca oraculele păgâne în tripod, totuși infalibilitatea legată de enunciațiunile lor dogmatice aŭ de a o mulțămi asistenței tainice dumnedeescĭ promise lor de însu-și Dumnedeŭ Rescumpĕrătoriul și fundatorul bisericii.

Tot asemenea pe cum nu tot, ce aŭ vorbit profeții, este profetie, așa nicĭ tot, ce dic, laudă, promovézā. judecă Papii, nu tóte dispozițiile lor de guvern bisericesc sunt tot atâtea lucrurĭ infalibile, ci numai și numai enunciațiunile dogmatice așa numite *ex cathedra* saŭ făcute cu scopul de a servi de articul dogmatic pentru întrégă biserica în o cestiune sulevată atuncĭ.

Se vede din acestea învederat, că infalibilitatea este un ce aparținătoriŭ ordinii preste fire saŭ supranaturale. De aceea nicĭ nu este de a se judeca după norma lucrurilor din ordinea naturală. De aceea „Ortodoxul" din „Telegraful" nu dice chiar nimic, când susține, că Papa nu póte fi infalibil *fiind și el numai „un om" ca toți ómenii.* Căci cu puterile naturale nu póte fi de bună samă infalibil nicĭ conciliul ecumenic al bisericii „Telegrafului". Adevĕrat, că considerând lucrul după ordinea naturală, unde sunt mai mulți, ca de pildă în conciliul ecumenic, e mai multă probabilitate, că vor afla adevĕrul, ca unde e numai unul. A dice însă, că un conciliu ecumenic numai pentru că în el sunt mai mulți, nu póte absolut să rătĕcéscă, este chiar așa de absurd, ca și a dice acésta despre unul singur. Se schimbă însă îndată lucrul, dacă îl considerăm după norma lucrurilor din ordinea supranaturală, de care se ține. Că Dumnedeŭ este infalibil, recunosc și dnii dela „Telegaful Roman". De aceea adevĕrurĭ infalibile sunt, cele ce ni-le-a descoperit Dumnedeŭ prin diverse organe ale sale, saŭ pe cum dice S. Paul, *„în multe feluri și în multe chipuri"*, prin patriarchi, profeți și mai pe urmă prin însu-și Fiul sĕŭ. Dacă Dumnedeŭ acum ne-a încredințat, că în trecerea bisericii sale prin vécurĭ, organul, prin care El va enunța adevĕrul absolut și infalibil al sĕŭ în cestiunile cele multe de credință, ce se vor perînda unele pe altele, va fi Pontificele Romei, atuncĭ nu mult mĕ mai impórtă, că supus e organul acesta la morburĭ sufletescĭ și trupescĭ, căcĭ sciŭ, că acestea nu mai pot fi nicĭ o pedecă pentru om, căci nu organul e infalibil, ci Dumnedeu, care-l folosesce.

De aceea tótă cestiunea infalibilității se reduce la aceea, că óre încredințatu-ne-a Dumnedeŭ saŭ nu, că organul acesta al sĕŭ va fi Pontificele Roman? Dacă suntem siguri, că Dumnedeŭ ne-a încredințat despre acésta atuncĭ nu pentru puterile omenesci, ci pentru auctoritatea infalibilă a lui Dumnedeŭ ținem de adevĕrată și credem infalibilitatea acésta a Pontificilor romani, pe cum pentru auctoritatea infalibilă a lui Dumnedeŭ credem în presența corpului și a sângelui Domnului în S. Eucharistie, deși nu putem să o vedem.

Acesta este conceptul adevĕrat al infalibilității. La 1870, când fu proclamată, mulți n'aveaŭ idee despre ea, și o considerau după legile din ordinea naturală. De aceea s'a și făcut atuncĭ mare sgomot în lume. Pe încetul însă publicul fu instruat în ea, și prin aceea s'a convins, că nu este un ce periculos, cum strigaŭ francmasonii și liber-cugetătoriĭ la început. De aceea și protestanții recunosc, că din punct de vedere catolic e o învĕțătură consecuentă și logică.

Fiind că dnii dela „Telegraful Roman" resping infalibilitatea Pontificelui Roman în numele bisericii resăritene, ca și cum aceea ar fi în absolută contradicere cu spiritul și instituțiunile bisericii resăritului, de aceea ne provocăm numai la unele lucrurĭ din resărit, din carĭ se vede, că cunoscința infalibilității Pontificelui în lucrurile de credință a esistat în biserica resăritului.

Întâiŭ însu-și Pidalionul recunósce, că sinodul al II-lea și al V-lea ecumenic numai după ce fură aprobate de Pontificele Romei, fură recunoscute de ecumenice, va să dică organe a Spiritului Sfint și prin aceea infalibile. [1]) Dintre Părinții resăriteni ne provocăm numai la S. Teodor Studitul, celebrat în resărit la 11 Novembre, care dice, că în cas de dissensiuni dogmatice *„sunt a se trimite legați la Pontificele Romei, și de acolo să*

[1]) Pidalion în nota la conciliul ecumenic I, unde deși întortocă câte verdi uscate fără logică, adevĕrul acesta istoric totuși îl recunósce.

primésca credința infalibilă (τὸ ασφαλὲς τῆς πίστεως)". [1]) Mai departe la S. Ciril al Alexandriei celebrat în biserica resăritului la 18 Ianuariŭ, care dice, că *„dela Pontificele Romei trebue să întrebăm, ce avem să credem"*.[2])

Din că țile nóstre rituale ne provocăm numai la Mineiŭ, care în 2 Ianuariŭ despre Papa Silvestru cântă, *„că are învețături puterea infalibile"*, și *„că Spiritul Sfînt a luoat în el"*, ér la 18 Februariŭ despre Papa Leo Marele cântă, că *„Dumnedeŭ îi însufla dogmele"*, că *„e columna dreptei credințe"* și că e *„lumina de dori la apus"*, la 12 Maiŭ pe Papa Gregoriŭ Marele îl numesce *„organ pus în mișcare de Spiritul sfînt"*, la 13 April despre Papa Martin cântă, că *„e corifeŭ infalibil al dogmelor dumnedeesci"*. Le trebue domnilor dela „Telegraful Roman" mai mult? Ér-a cumcă în adevĕr Pontificele Romeï nicî când n'a rătĕcit dela credințn adevĕrată, recunósce mai întâiŭ în resărit însu-și Corpul dreptului roman, care în Cod. Inst. de summa Trinitate la I lex 7, 8 Nov. 9 la început susține, că *„judecata Pontificelui Romei a învins pe toți ereticii"*, ér dintre Protestanți, carî de bună samă nu sunt „molipsiți de spiritul iesuitic", cităm numai pe Herder, care dice, că *„Roma nu s'a plecat dinaintea nicî unei eresii nicî când, ci a rĕmas tot-deuna drept-credinciósă catolică"*, ceea ce pe protestantul Marheineke îl pune în uimire, cât nu scie, cum să și-o esplice, după ce în privință morală nu toți Papiî aŭ fost, cum se cuvine. [3])

Interpelare

către Comitetul central al Asociațiunii Transilvane.

Onorabil Comitet!

Încă ne sunt viĭ în inimile nóstre ale tuturor frumósele dile dela adunarea generală din luna trecută.

Parcă vedem încă frămîntările bĕtrânilor și tinerilor pentru a da un noŭ avînt Asociațiuniĭ. Parcă audim și acum espresiunile de nemulțămire, ce se manifesta în sinul comisiunilor față de activitatea comitetului central, și dorința de a se reforma lucrurile.

Erau vremurî grele pentru Dvóstră, Onorabil Comitet Central! Sufla un vînt ghețos pentru ceî mai mulți dintre Dvóștră. Erau ómenî, carî spuneau fără sfiélă, că o samă din Dvóstră faceți din Asociațiune o espositură a bisericii neunite.

Numai calmitatea nóstră a celor din Blaș, numai ca să nu se pótă dice, că abusăm de puterea, ce o aveam în mână, că nu cunóscem regulele bunei cuviințe față de óspeți, că voim să introducem confesionalism în sinul Asociațiuniĭ: numai acestea aŭ făcut, de s'aŭ gătat lucrurile așa, pe cum s'aŭ gătat, și de v'ați putut întórce așa, cum ați venit.

Și acum care ne este rĕsplata? În loc de a fi învĕțat, ce ați făcut?

De anî de dile publicați concurs pentru ocuparea unuî post de profesor la școla de fete a Asociațiuniĭ pentru limbile română și germană. Postul a rĕmas vacant totdeuna, deórece după cum ne spuneați, nu erau concurenți cualificați.

Acum însĕ Vĕ vine un concurent cu cualificațiune *superiórĕ*. Domnul Dr. E. Dăianu are cualificațiune academică din limba română și germană pentru școlile medii, va să dică pentru școlî superióre școlilor civile. Dînsul are esamen fundamental, e doctor, și esamenul special îl făcea în timpul cel mai scurt. Dînsul pentru a-și însuși perfect limba germană a studiat un an la Graz. Cualificațiunea morală î-o garantéză creșcerea în seminariul central din Budapesta. Manierele dînsului sunt cunoscute tuturor celor ce-l cunosc. În fine cultura dînsului o garantéză călătoriile, ce le-a făcut prin străinătate și mai vîrtos prin Italia întrégă.

Și totuși ce ați făcut?

Nu l-ați numit pe Dr. E. Dăianu profesor la școla de fete a Asociațiuniĭ.

De ce?

Étă întrebarea, la care pretindem rĕspuns!

Nu ne veți rĕspunde acum? Puteți, s'o faceți! Va mai fi însĕ adunare generală! Și să sciți, că la aspră rĕspundere avem să Vĕ luăm.

Neaplicarea luĭ Dăianu este un mare gravamen al nostru. Așa se vede, că la școla aceea, care atât ne este de scumpă, vreți să aplicați numai mediocrități, ér nu ómenî, carî să-i pótă da vre-un avînt!

Apoî bine! Să purtați și urmările.

Étă că prin asta Vĕ declarăm rĕsboiŭ. Onóre celor ce prin vot separat aŭ protestat în contra nelegiuirilĭ comise! Le vom fi recunoscĕtorî. Ér ceîalalți, carî aŭ conlucrat la nealegerea luĭ Dăianu și la afrontul acesta ne mai pomenit, ce ni-s'a făcut, vor vedé, că Asociațiunea nu are scopul de a fi un asil pentru ceî fără lăcaș, ci o instituțiune culturală românéscă.

Atâta deocamdată!

Pentru informarea cetitorilor nostri adaugem aci și amintitul vot separat:

Onorat comitet! Contra conclusului luat în ședința onor. comitet din 24 Septembre a. c, prin care s'a ales cu maioritate de 5 contra 4 voturî, de învĕțător la școla civilă de fete a Asociațiuniĭ transilvane Eugenia Iovescu, față cu concurentele Dr. Eliă Dăianu, subscrișiĭ membri, conform declarațiunii făcute în amintita ședință, își permite a presenta și motiva următorul

Vot separat.

I. Deórece la conferirea unuĭ post pus la concurs, condițiunile acestuia sunt singur normative pentru conferire, ér în casul de față numaĭ dl Dr. Eliă Dăianu întrunesce condițiunile restrictive ale concursului. 1. Fiindcă în concurs se cere ca condițiie *sine qua non* cualificațiunea pentru limba română și germană, pe care dintre concurenți singur dl Dr. Eliă Dăianu a documentat-o atât prin esamenul fundamental dela facultatea filosofică din Budapesta, făcut tocmaĭ din limba germană și română, cât și prin cursurile ascultate la universitatea din Gratz și prin diploma de doctor din l. și literatura română, germană și indogermană. — Fiindcă concursul cere în primul rînd instituirea unuĭ învĕțător, și numaĭ ca *eventualitate* contemplézĕ alegerea uneĭ învețătóre, care dispositie este de a se observa și din considerații de stabilitate în corpul învĕțătoresc. — 3. Fiindcă dșóra E. Iovescu n'a dovedit nicî cualificațiune generală pentru un ram óre care de sciință, pentru că nicî diploma de învĕțătóre la școlele civile, nicî chiar o adeverință interimală despre acésta n'a produs, și din atestatele înaintate și afirmațiunile din cerere se póte deduce, că e pregătită numaĭ pentru sciințele naturale, pe când din acelea-și acte s'a dovedit, că fiind dînsa absolventă a școlelor din *Győr* și *Budapesta*, fără a cerceta nicî o școlă românéscă, îî lipsesce orî ce cualificațiune de a propune studiile în limba literară românéscă, și că nu are cualificațiunea nicî pentru propunerea limbeĭ germane, a cărei cunoscință nicî aiteum nu e documentată:

II. Deórece d-l Dr. Eliă Dăianu are o cualificațiune superiórĕ, ca doctor în studiile indicate în concurs și ca absolvent de dóuĕ facultăți — teologică și filosofică — la dóuĕ universități, o cualificațiune, care nu se póte pune în comparare cu atestatele pedagogice ale dșorî Eugenia Iovescu:

III. Deórece în urma decisiunilor adunărilor generale, comitetul anî de-a rêndul a publicat o bursă de 500 fl. cĕ se perfecționeze o putere didactică în l. germană, fără a sĕ fi aflat un singur concurent, ér în casul de față în persóna dluĭ Dr. Dăianu s'ar câștiga o putere didactică conform decisiunilor adunării generale și a comitetului:

IV. Deórece adunarea generală a Asociațiunei din anul curent a cerut, ca comitetul sĕ îngrijéscă de mijlóce, pentru ca scopul primordial al Asociațiuneĭ: cultivarea literaturei române, sĕ reîncépă în sînul Asociațiunei, ér acésta necesitate nu se póte îndeplini, decât prin gruparea forțelor literare și aducerea lor în conexitate cu Asociațiunea; deórece e incontestabil, că prin angagiarea dluĭ Dr. Eliă Dăianu, ca învĕțător, Asociațiunea ar fi câștigat o forță literară:

Subscrișii membrii aĭ comitetuluĭ, basați pe motive obiective, își esprimă convingerea, că singur alegerea dluĭ Dr. E. Dăianu corĕspundea intereselor scólei de fete a Asociațiunei transilvane, și cer, ca acest vot separat sĕ se alăture la protocolul ședințeĭ din 24 Sept. n. c. și în legătură cu acela sĕ se publice.

Sibiiu, 25 Septembre 1895.

I. V. Russu, *Dr. Amos Frâncu,*

On. Tilea.

Noutăți.

Deputațiunea clerului gr. cat. la Monarchul a fost condusă de către Esc. Sa I. P. S. D. Mitropolit Dr. Victor Mihályi. Din deputațiune aŭ făcut parte și Esc. Lor episcopiĭ M. Pavel și I. Szabó.

Stațiuni docentale. S'a escris concurs cu terminul de 15 Octobre 1895 l. la stațiunea decentală din *Barcut* în vicariatul Făgărașuluĭ cu emolumintele 130 fl., 7 metri cubicî lemne de foc usufructul dela 2 cemetoriĭ și 2 grădinî cu pomi și cuartir liber în edificiu scolastic. 2. la stațiunea docentală din *Beșimbac* tot în Vicariatul Făgărașului cu emolumintele 240 fl., arînda gradiniĭ scolastice computată în 40 fl., usufructul alor 2 grădinî bisericescî în estensiune de 700 □° și cuartir liber în edificiu scolastic.

Cestiunea maturisanților din Blaș s'a resolvat, dară resolvarea a surprins și consternat pe toți ceî ce aŭ ajuns la cunoscința eĭ. Ministrul de culte și instrucțiunea publică desconsiderând sentența adusă de corpul profesoral în 31 Iulie a. c. la 14 studenți, carî aŭ absolvat clasa a VIII-a a gimnasiului nostru, nu le permite, să depună matura în Blaș, ci la alt gimnasiŭ. Acești 14 sunt Tiberiŭ Bredicean, Victor Blașan, Eugeniŭ Ghelner, Eug. Lazar, V. Macaveiŭ I. Mateiŭ, B. Micu, Al. Moldovan, Eug. Pantea, I. Pascu, V. Sașsebeși, Eug. Șimonca, Oct, Teslovan și T. Vasinca. Ceîalalți 19 sunt admiși la esamenul verbal de maturitate care se va ține la 7 și 8 Octobre.

---

[1]) Epistola 138 către Leon Sacellariul.
[2]) Epistola către Papa Celestin.
[3]) Universal-Kirchenhistorie l. c.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ.

L.

Calvinirea sfintelor taine.

Calvinirea numĕrului și natura sfintelorŭ taine. Cunoscutŭ lucru este, că biserica rĕsăritului mărturise-ce și folosesce șepte taine. Calvinii însĕ mărturisescŭ și folosescŭ numaĭ dóuĕ taine, anume *botezul și „cina Domnului“*.

Deosebirea însĕ între tainele bisericiĭ rĕsăritului și între ale calvinilorŭ nu este numaĭ din privința numĕrului, ci și din privința crediuțeĭ despre valórea, efectele și natura lorŭ.

Astŭfelŭ ca să nu maĭ amintimŭ de alte deosebirĭ, biserica rĕsăritului învață, că taina botezului este absolutŭ de lipsă spre mântuire. [1]) Calvinii dimpotrivă învață, că nu este absolutŭ de lipsă spre mântuire. [2]) Maĭ încolo biserica rĕsăritului învață, că în casŭ de lipsă orĭ care altŭ creștinŭ póte boteza, și botezulŭ acesta este validŭ, din care causă preotulŭ nicĭ nu are să boteze a dóua óră pre unŭ atare botezatŭ în casŭ de necessitate, ci are numaĭ să cetéscă rugăciunile din euchologiŭ împreunate cu administrarea botezului. [3]) Calvinii dimpotrivă nu ĭértă nicĭ în casŭ de necessitate niménui a boteza decâtŭ numaĭ preoților, și dacă cineva ar fi botezatŭ de altulŭ, pre acela preotulŭ calvinescŭ trebue să-lŭ boteze a dóua óră. [4])

Maĭ departe biserica rĕsăritului despre s. cuminecătură învață, că sub forma pânĭi și a vinului se cuprinde adevĕratulŭ trupŭ și sânge alŭ Domnului nostru Isusŭ Christosŭ. [5]) Calvinii însĕ acésta o négă categorice. [6])

După ce acum calvinii aŭ fostŭ nimicitŭ în biserica românéscă totŭ modulŭ de guvernare bisericescŭ intemeiatŭ pre Pravilă și pre pracsa bisericiĭ rĕsăritului, și aŭ fostŭ introdusŭ modulŭ de guvernŭ calvinescŭ, ar fi fostŭ tare neconsecuenți, dacă nu ar fi cercatŭ să calvinéscă și credința bisericiĭ românescĭ despre sfintele taine.

Aŭ fostŭ calvinii, ce e dreptŭ, destulŭ de inconsecuenți în reformarea bisericiĭ lorŭ după principiile de credință, ce le profesaŭ. În calvinirea bisericiĭ românescĭ însĕ nu li-se póte face imputare de neconsecuință. Și în specie, ce se ține de calvinirea sfintelorŭ taine, încă de timpuriŭ aŭ luatŭ mĕsurĭ destulŭ de drastice, ca în biserica românéscă să introducă numĕrulŭ tainelorŭ calvine și credința calvină despre valórea, efectele și natura lorŭ.

Mĕsura întâiă, ce o aŭ luatŭ calvinii spre calvinirea tainelorŭ bisericiĭ rĕsăritului între Românĭ, a fostŭ tipărirea catechismului calvinescŭ la anulŭ 1643 în limba română, care cuprinde espresŭ învĕțătura calvinéscă despre dóuĕ taine, [7]) și despre care Șincai ḑice, că este cartea *„cea maĭ veninată și maĭ plină de otravă“*, ĕră Varlaamŭ Mitropolitulŭ Moldoveĭ ḑice, că e *„plină de otravă de mórte sufletéscă.“* [8])

De atunci apoĭ catechismulŭ acesta fu impusŭ mitropoliților nostri, ca să-lŭ priméscă eĭ, să se îngrijéscă să-lŭ primescă și supușiĭ lorŭ, și să-lŭ propună tinerimiĭ. [9]) Ba principiĭ ilŭ impuneaŭ și protopopilorŭ românescĭ, cum de pildă G. Rákotzi l'a impusŭ protopopului *Simeonŭ Petrasco* dela Maramurĕșŭ. [10]) Și într'adevĕrŭ uniĭ mitropoliți s'aŭ și silitŭ să împlinéscă porunca acésta a principelui. Așa mitropolitulŭ Sava Brancovicĭ în săborulŭ mare dela 1675 în punctŭ 2 demandă că tóte cărțile *„carĭ suntŭ scrise și scóse pre limba românéscă să se cetéscă și să se învețe în biserica creștinilorŭ, și într'alte locurĭ unde va fi de lipsă.“* [11]) Între cărțile acestea se înțelege de bună samă și catechismulŭ luĭ Rakotzi cu învĕțătura luĭ despre dóuĕ sacramente.

Mijloculŭ acesta a fostŭ în adevĕrŭ tare drasticŭ. Scopulŭ însĕ calvinii totuși nu și-l'aŭ ajuns deplinŭ, căci massa clerului și a poporului românescŭ din întrégă țara a rĕmasŭ totuși pe lângă usulŭ celorŭ 7 sacramente, deși ceĭ maĭ mulți de totŭ puținŭ saŭ póte chiarŭ nimicŭ nu înțelegeaŭ din dogmele calvine și rĕsăritene despre ss. taine.

Dóuĕ lucrurĭ însĕ totuși aŭ ajunsŭ calviniĭ cu mĕsura acésta drastică. Întâiŭ că în săborulŭ mare mitropolitulŭ și cu clerulŭ n'a maĭ cutezatŭ a se ocupa cu tóte cele 7 taine ale bisericiĭ rĕsăritului, și a face ceva legĭ cu privire la administrarea lorŭ, cum se vede din canónele celorŭ dóuĕ săbórĕ marĭ ținute sub Mitropolitulŭ Sava la 1675, carĭ din cele 7 sacramente nu se ocupă decâtŭ cu botezulŭ și cu „cina Domnului,“ ĕră ce se ține de căsătorie, tractézăă numaĭ dispositiile totŭ de calvinĭ introduse. [1]) Aŭ în amîndóuĕ sinódele n'a fostŭ lipsă să se ĭea nicĭ o mĕsură cu privire la administrarea tainelĕ miruluĭ, a penitinței, preoției și a maslului? Cu greŭ e de credutŭ, că nu va fi fostŭ lipsă. Mitropolitulŭ și săborulŭ însĕ aŭ trebuitŭ să încunjure așa ceva, fiindŭ că sta împotriva catechismului calvinescŭ primitŭ deja de mitropolitulŭ, ĕră de altă parte nu le-arŭ fi folositŭ nimica, dacă ar fi făcutŭ ceva dispositie și cu privire la celealalte taine, deórece decisiunile săboruluĭ trebuiaŭ să fie supuse censureĭ superintendenteluĭ și sinoduluĭ generalŭ calvinescŭ. [2])

Și-aŭ ajunsŭ maĭ departe calviniĭ scopulŭ întru atâta, încâtŭ necutezândŭ nicĭ mitropolitulŭ, nicĭ săborulŭ mare să se ocupe cu alte taine afară de a botezuluĭ, și a *„cineĭ Domnului,“* necutezândŭ nicĭ a se îngrigi de administrarea lorŭ, nicĭ a supraveghia preste aceea, că cum sĕ administrézăă, singuraticĭ dintre preoți și mireni le vorŭ fi părăsitŭ cu totulŭ, căcĭ Mitropolitulŭ Atanasiŭ după s. unire la anulŭ 1711 a trebuitŭ să dea un circulariŭ cătră întregŭ clerulŭ și poporulŭ din Ardélŭ, în care îĭ îndémnă pe toți, ca *„după cuvîntulŭ Domnuluĭ Christosŭ, și după a sfinților Apostoli, și după Pravila sfinților Oteti* (Parinți) *cele ce-sŭ așcḑate și întocmite dela stăpânulŭ Christosŭ, adecă cele șepte taine a sfinteĭ bisericiĭ nóstre fórte tare și neuitate să țineți.“* [3])

Atâta cu privire la calvinirea sfintelorŭ taine în genere.

Vomŭ vedé acum în specie calvinirea fiecăruĭ sacramentŭ pe rîndŭ.

* * *

Calvinirea sacramentului botezului. Cunoscutŭ lucru este, că biserica rĕsăritului nu administrézăă sacramentulŭ botezului numaĭ aplicândŭ la materie, care este apa naturală, forma prescrisă de însuș Mântuitoriulŭ nostru Isusŭ Chistosŭ. Ci biserica rĕsăritului ca și a apusului a încunjuratŭ sacramentulŭ botezului cu unŭ ciclu de rugăciuni și acțiuni simbolice, ca așa administrarea sacramentului să fie mai solemnă, și rugăciunile și acțiunile simbolice să fie o specie de predică despre natura și efectele sacramentului.

Rugăciunile și acțiunile aceste simbolice împreunate cu sacramentulŭ botezului le eraŭ calvinilorŭ nesuferite, deórece și biserica rĕsăritului și a apusului le considera de unŭ isvorŭ alŭ tradițiuniĭ, care la rîndulŭ sĕŭ după credința amĕndororŭ bisericilorŭ este unŭ isvorŭ alŭ credinței. Calvinii însĕ négă îndreptățirea tradițiuniĭ ca isvorŭ alŭ credinței căcĭ după eĭ uniculŭ isvorŭ alŭ credinței este numaĭ s. Scriptură. Pentru aceea principiulŭ calviniĭlorŭ la administrarea sacramentelorŭ este, ca acele să se administreze în modulŭ acela simplu, în care se amintescŭ în s. Scriptură, și orĭ ce altŭ adausŭ ilŭ numescŭ *„idololatria et superstitionum fomenta.“* [4])

Tóte rugăciunile și acțiunile aceste simbolice prescrise de ritualulŭ nostru la administrarea sacramentului botezului aŭ cercatŭ calviniĭ să le elimineze din biserica nóstră, ca pre nisce lucruri, carĭ după eĭ suntŭ maĭ multŭ *„boscóne“* decâtŭ lucrurĭ sacre. Se vede acésta din condițiunea a dóua, ce o a pusŭ principele Georgiŭ I. Rakotzi protopopului *Simon Petrasco* din Maramurĕșŭ când l'a confirmat, care sună astfelŭ:

„Boscónele dela botezŭ . . . . să se lase.“ [5])

Maĭ departe după prescrierile ritnluĭ bisericiĭ rĕsăritului botezulŭ se administrézăă cu apa sfințită. Așa ceva încă nu póte fi după gustulŭ calvinilorŭ, fiindŭ după eĭ așa ceva *„superstititio“* și *„ritus sacrilega temeritate assuti.“* [6]) Pentru aceea legea lorŭ dispune,

---

[1]) Andreiŭ B. de Șaguna »Compendiŭ de dreptulŭ canonicŭ« Sibiŭ 1868 pag. 44.

[2]) Canonulŭ 58 din collecțiunea luĭ Gelei Katona.

[3]) Andreiŭ B. de Șaguna opulŭ și pagina citată.

[4]) Canonulŭ citatŭ din collecțiunea luĭ Gelei Katona.

[5]) Andreiŭ B. de Șaguna op. cit. pag. 56.

[6]) Canonulŭ 59 din collecțiunea luĭ Gelei Katona.

[7]) Catechismulŭ fu a dóua óră edatŭ de G. Barițiŭ la 1879 în Sibiŭ, ca documentŭ istoricŭ.

[8]) G. Șincai »Cronica Românilorŭ« la anulŭ 1645.

[9]) Vedĭ condițiunea a dóna pusă de Georgiŭ Rakotzi Mitropolitului Simeorŭ Ștefanŭ la Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag. 79.

[10]) G. Șincai »Cronica Românilorŭ« la anulŭ 1652.

[11]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« Partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 146.

[1]) Totŭ acolo pag. 145 și uu.

[2]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 21.

[3]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 383.

[4]) Canonulŭ 54 din collecțiunea luĭ Gelei Katona.

[5]) Georgiŭ Șincai »Cronica Românilorŭ« la anulŭ 1652.

[6]) Canonulŭ 55 din collecțiunea luĭ Gelei Katona.

Babeș-Bolyai University Library Cluj

ca botezuiŭ să se administreze *„affusione aquae purae et simplicis,* prin ce nu se înţelege numai apa naturală şi nu artificială, cum poftesce şi biserica rĕsăritului, ci se înţelege *apa simplă nebinecuvîntată prin nicĭ unŭ rĭtŭ.*

Datina acésta calvinéscă s'aŭ încercatŭ calvinii să o introducă şi în biserica românéscă, cum se vede din condiţiunea a dóua pusă de principele Mihailŭ Apafi mitropolitului Josifŭ Budai, în care îĭ impune, ca să administreze şi facă a se administra sacramentulŭi botezului *„aqua simplici“*. [1])

* * *

Calvinirea sfîntului mirŭ. Fiindŭ că calvinii nu mărturisescŭ decâtŭ numai dóuĕ taine: botezulŭ şi „cina Domnului“, de sine urmézĕ, că eĭ taina mirului nu o numĕra între taine, cum o numĕră biserica rĕsăritului ca şi a apusului. A fostŭ deci lucru firescŭ, că deoparte în catechismulŭ calvinescŭ edatŭ la porunca luĭ Georgiŭ Rakotzi pentru Românii din Ardélŭ în limba română, despre taina mirului nu se amintesce nicĭ cu unŭ cuvîntŭ, de altă parte în decisiunile săboruluĭ mare dinainte de s. unire, carĭ s'aŭ conservatŭ până astădĭ, nu se află nicĭ o dispositie cu privire la administrarea taineĭ mirului. [2])

Cu tóte aceste însĕ, aşa se vede, că calvinii, ca să nu turbure prea tare pre Românĭ, nu s'aŭ încumetatŭ a sili săborulŭ mare alŭ bisericiĭ românescĭ să aducă legĭ speciale esprese, prin carĭ taina mirului să se ştérgă cu totulŭ dintre taine, deórece în sinódele amintite mai susŭ nu se află nicĭ o dispositie cu privire la ştergerea taineĭ mirului. Póte că calvinii aŭ cugetatŭ, că ignorându taina mirului cu totulŭ, pre încetulŭ va eşi din usŭ. Şi ignora o puteaŭ fórte uşorŭ. Căcĭ dacă săborulŭ mare ar fi cutezatŭ a se ocupa şi cu taina mirului saŭ a pedepsi pre vre unŭ preotŭ pentru ver unŭ abusŭ comisŭ cu taina acésta, sinodulŭ generalŭ calvinescŭ, care suprarevidea decisiunile săboruluĭ mare românescŭ, uşorŭ putea pune unŭ *veto,* care sigurŭ îşĭ avea efectulŭ sĕŭ.

Prin o asemene procedură, calvinii şĭ-aŭ ajunsŭ cu taina mirului scopulŭ într'atâta, încâtŭ uniĭ preoţĭ românescĭ pre ceĭ botezaţi nu-i maĭ şi miruiaŭ.

Se vede acésta de acolo, că săborulŭ mare dela 1700, îndată ce s'a vĕdutŭ liberatŭ de supremaţia calvină în canonulŭ 17 pedepsesce cu lipsire de preoţie pre toţi preoţiĭ aceia, carĭ arŭ cuteza a omite miruirea celorŭ botezaţi. Canonulŭ sună astŭfelŭ:

„Care popă va boteza fără de mirŭ să se lipséscă de preoţie.“ [3])

Dispositia canonuluĭ acestuia nu ar avé înţelesŭ, dacă cumva uniĭ preoţĭ v'arŭ fi întrelăsatŭ a conferi şi taina mirului celorŭ botezaţi. Întrelăsarea acésta însĕ n'a pututŭ fi decâtŭ o urmare a influinţeĭ calvine.

* * *

Calvinirea sfinteĭ cuminecăturĭ. Cestiunea calviniriĭ sfinteĭ cuminecăturĭ nu era pentru calvinĭ o cestiune aşa grea ca cestiunea calviniriĭ celoralalte taine. Calviniĭ încă prefacŭ cuminecătura lorŭ în pâne dospită ca şi biserica rĕsăritului, şi aşa din punctulŭ acesta de vedere nu era lipsă să schimbe în biserica românéscă nimicŭ. Maĭ departe calviniĭ ĭ-aŭ cuminecatur'a sub amêndóuĕ speciile, va să dică a pânеĭ şi a vinului ca şi creştiniĭ din biserica rĕsăritului. De unde nicĭ în privinţa acésta nu aveaŭ să reformeze nimicŭ în cuminecătura din biserica românéscă. În privinţele aceste calviniĭ numaĭ atunci ar fi avutŭ de reformatŭ în biserica românéscă dacă Românii din Ardealŭ ar fi folositŭ pâne nedospită la s. Cuminecătură, şi credincioşiĭ s'ar fi cuminecatŭ numaĭ sub o specie ca în biserica apusului.

Cu atâtŭ era însĕ maĭ mare deosebirea între dogma bisericiĭ rĕsăritului despre s. cuminecătură, care era şi dogma bisericiĭ românescĭ, şi între dogma calvinilorŭ. Deosebirea acésta însĕ era unŭ lucru prea subtilŭ şi abstrusŭ, decâtŭ ca calvinii — deşi altcum tare pedanţi — să fie perdutŭ timpulŭ cu aceea, ca pre popiĭ şi poporuiŭ românescŭ să-l chinuéscă instruindu-l în dogma calvină.

Aŭ cercatŭ decĭ calviniĭ pre altă cale să vîréscă dogma calvină despre s. cuminecătură în biserica românéscă. Şi calea acésta a fostŭ dupla. Întâiŭ aŭ schimbatŭ numele cuminecăturiĭ din biserica românéscă cu elŭ calvinescŭ, şi a dóua aŭ casatŭ din biserica românéscă datinile acele, carĭ nu se unescŭ cu dogma calvină despre sfînta cuminecătură, însĕ se unescŭ deplinŭ cu dogma bisericiĭ rĕsăritului.

Ce se ţine maĭ întâiŭ de schimbarea numeluĭ, este cunoscutŭ, că poporulŭ românescŭ nu folosesce decâtŭ numirea de: *cuminecătură.* Calviniĭ însĕ folosescŭ numirea, de *uri vacsora.* Şi numirea acésta o introduserŭ calviniĭ şi în biserica românéscă, cum se vede din canonulŭ 2 alŭ săboruluĭ mare dela 1675, în care se dice:

„Care omŭ este căsătoritŭ, şi nu va merge la biserică, nicĭ cu cina Domnului (va să dică nicĭ atuncĭ nu merge la biserică, cândŭ se dă cina Domnului) *popiĭ să-ĭ dogenéscă. . . .“* [1])

Datina cea maĭ însemnată din biserica românéscă din Ardélŭ ca parte a bisericiĭ rĕsăritului, care nu se unesce nicĭ de cum cu dogma calvină despre s. cuminecătură, este datina de a da s. cuminecătură şi pruncilorŭ. [2]) Până în diua de astădĭ în euchologiulŭ nostru la urmarea botezului se maĭ afla rugăciunea, ce o cetesce preotulŭ îndată după botezŭ, ca pregătitoriă la mirŭ şi cuminecarea botezatuluĭ, în care se cuprindŭ cuvintele următóre:

„Dăruesce-ĭ şi pecetulŭ darului Spiritului tĕŭ celui sfîntŭ întru totŭ puternicŭ şi închinatŭ, şi cuminecarea sfîntului trupŭ şi preţiosŭ sângelui Christosului tĕŭ.“ [3])

Biserica apusuluĭ nu a condamnatŭ datina acésta a bisericiĭ rĕsăritului, fiindŭ că nu este contrariă nicĭ dogmelorŭ bisericiĭ apusului.

Datinu cuminecării pruncilorŭ însĕ calvinilorŭ le era nesuferită, pentru că de locŭ nu se unesce cu dogma lorŭ, după care s. cuminecare nu este primirea trupului şi sângeluĭ adevĕratŭ alŭ Domnului, ci este numaĭ o ceremonie întru aducerea aminte de mórtea Domnului Isusŭ Christosŭ. Copiiĭ însĕ nu suntŭ capabiliĭ a-şĭ aduce aminte de mórtea acésta, din care causă la calvinĭ copiiĭ nicĭ nu suntŭ şi nu potŭ fi subjectŭ alŭ s. cuminecăturĭ. Şi legile bisericescĭ ale calviniloru din Ardélŭ oprescŭ apriatŭ cuminecarea copiiloru în canonulŭ 63 alŭ collecţiuniĭ luĭ Geleĭ Katona, în care se dice:

„Pueros rationis expertes . . . . a sacris elementis, alimentisque . . . . Ministri ecclesiarum . . . . arcere debent.“

Astŭfelŭ stându lucrulŭ, nu e mirare, că calviniĭ aŭ cercatŭ, să elimineze din biserica românéscă din Ardélŭ cu totulŭ datina cuminecăriĭ pruncilorŭ. Condiţiunea a 4-a pusă de principiĭ calvinesci mitropoliţilorŭ românescĭ sună cu privire la datina cuminecăriĭ pruncilorŭ astufeliŭ:

„Quod sacrum coenae Domini sacramentum, quod communionem vocamus . . . . adultis tantum et integri judicii . . . . . participabit, participari quae faciet.“ [4])

Dispositiea acésta a calvinilorŭ se vede, că a avutŭ şi efectŭ, deórece în Ardélŭ maĭ de totŭ a încetatŭ datina de a cumineca pre pruncĭ. Se póte că după s. unire şi influinţa apusană va fi contribuitŭ, ca să înceteze datina acésta. La totŭ casulu însĕ credemŭ, că maĭ mare a fostŭ influinţa şi póte chiarŭ presiunea calvină. (Va urma.)

---

[1]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 63.

[2]) Veţĭ decisiunile celorŭ dóuĕ săbóre marĭ ţinute la 1675 sub Mitropolitulŭ Sava Brancovicĭ în paréea inedită a »Istorieĭ bisericeĭ Românilorŭ« de Petru Maiorŭ, »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 145 şi uu.

[3]) Petru Maiorŭ »Istoria biseticeĭ Românilorŭ« pag. 368.

[1]) Petru Maiorŭ »Istotia bisericeĭ Românilorŭ« partea inedită în »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 147.

[2]) Const. Ap. Cartea 8 c. 13 la Card. Pitra »Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta« Roma 1868 t. I. pag. 407.

[3]) Euchologiulŭ de Blaşŭ 1868 pag. 30. Prin părţile bănăţene până în diua de astădĭ copiiĭ maĭ micĭ de 7 anĭ în unele dile anumite ale anuluĭ se cuminecă publice în biserică fără a se fi mărturisitŭ. Ĕră patriarchulŭ Ierusalimuluĭ Dositeiŭ în punctulŭ 9 alŭ instrucţiuniĭ, ce o a datŭ mitropolituluĭ Atanasiŭ cu ocasiunea hirotoniriĭ luĭ de archiereŭ dice: *„Şi încă trebue archieria ta să grigescĭ, îndată ce se va povĕdui celŭ botezatŭ cu s. mirŭ, să se pricestuiéscă* (cuminece) *cu ss. taine.“* »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 244.

[4]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 63.

Mărgeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

VI. Pustia.

Ajunşi acasă, Sven şi colonistul ţinură un mare sfat de bătae. Jocerau era de părere, că Arabul nu trebue desconsiderat, căci el scia fórte bine, ce mult folosia la planul lor dorul lui de resbunare, ce clocotia în peptul lui. Şi Jocerau mai era convins, că dorul acesta de rĕsbunare, ce, — pe dreptul orĭ nedreptul, aceea nu impórtă, — ferbia în el, e destul de puternic, să dĕrîme orĭ ce deosebiri de rasă şi lege. Creştinii aceştia, — putea să cugete Arabul, — sunt uneltele rĕsbunării mele, şi eĭ îmĭ servesc mie, nu eŭ lor. Dacă îşĭ ajung şi eĭ ceva scop, e tréba lor, numaĭ eŭ să mi-l ajung pe al meŭ.

Părerea luĭ Jocerau a fost primită ca bună şi fundată şi din partea luĭ Sven.

„Atâta numaĭ," adause tinĕrul, „nu ne va strica, dacă ne vom folosi şi de ordinul guvernorului. Vre-o câţiva călăreţĭ vom puté căpĕta uşor dela cel dintâiŭ post, şi eĭ de sigur ne vor prinde bine în pustie, unde pentru numĕrul lor neînsemnat nu vor fi nimĕnuia bătĕtorĭ la ochĭ.

„Dar óre da-ne-va comandantul aceĭ câţiva călăreţĭ?" întrebă Jocerau.

„Ni-ĭ va da de sigur!" se grăbi, să rĕspundă Sven. „Eĭ va fi fórte vesel, că i-se dă ocasiune, să-şĭ rehabiliteze numele sĕŭ. Şi de nu o va face acésta, nicĭ nu meritĕ, să fie numit Francez."

În sfârşit după multă consultare Eugen porni la cel maĭ apropiat fort spre a procura soldaţiĭ de lipsă. Comandantul îl împlini cererea. Mai grea l-a fost alegerea soldaţilor, căci jumĕtatea de escadronă, ce era garnisonată în fort, era gata dela cel dintâiŭ până la cel din urmă, să plece în cercarea feteĭ răpite. Comandantul îl scóse din încurcătură alegênd însu-şĭ pe un subofiţer şi cinci soldaţĭ, cărora le porunci, ca în diminéţa următóre să fie gata de plecare.

În colonia luĭ Jocerau se făceaŭ marĭ pregătirĭ. Se procuraŭ mereŭ tóte cele de lipsă membrilor espediţiunii, carĭ se ridicaseră la dece. Şi fiecare din aceştia trebuia să albă de beut şi de mâncat. Şi chiar de aceea a fost absolut de lipsă, să se maĭ câştige şi vre-o doĭ caĭ, carĭ să ducă bagajul.

Pentru tóte acestea îngrija bucurósă Susana, dornică de a-şĭ revedé copila. Ea nu cruţa nicĭ o ostenélă, numaĭ să maĭ revadă odată pe Blanca. Şi de aceea înainte de ce s'ar fi făcut sară, tóte cele de lipsă eraŭ adunate. Aci era pâne, carne, cafeauă, cu un cuvînt tot, ce era lipsă. Ea nu uĭtase, — pentru casul uneĭ lupte, — nicĭ de unele bandaje. Şi spre a avé maĭ cu uşurinţă tóte, se trimiseră servitorĭ pe la coloniştiĭ învecinaţi, carĭ îşĭ puneaŭ la dispositie cu plăcere tóte ale lor.

Era deja sară târdiŭ, când se liniştirà umbletele încócĭ şi încolo în colonie, şi când vecinii terminară cu esprimarea dorinţelor pentru fericitul succes al espediţiunii.

În ţiua următóre cel care sosise maĭ întâiŭ, a fost Arabul. Un fel de mirare îl cuprinse, când vĕdu tóte pregătirile acestea. Eĭ nu luase nimic decât un săculeţ cu orz pentru calul sĕŭ şi pulvere pentru puşca sa. Acestea îĭ eraŭ de ajuns spre a călători prin pustie, unde scia tóte isvórĕle, din carĭ să-şĭ adape setea, şi cunoscea tóte locurile, unde eraŭ sĕlbătăcimĭ spre a-şĭ stîmpĕra fómea.

Pe Sven îl îngrija maĭ mult reîntórcerea. Eĭ se gândia adecă şi la casul, când ar fi părăsiţi de Arab în pustie. Şi spre a nu rătĕci pe acolo îşĭ luase un mic compas, a cărui ac magnetic dacă l-ar fi urmat, scia sigur, că va ajunge la marea mediterană orĭ la o ţară civilisată.

Când dóuĕ óre după sosirea Arabului ajunseră şi chasseurii de Africa, nisce figurĭ slabe, cu feţe arse de sórele African, dar cu ochĭ plinĭ de curaj. Eĭ pe lângă mantaua lor de rînd purtaŭ încă şi un burnus asemenea Arabilor. Tótă armatura lor era de răsboiŭ. Eĭ maĭ aduseră încă şi doĭ caĭ încărcaţi cu muniţiune şi cu de ale mâncărilĭ, pe cum şi cu uneltele de lipsă spre a face un cort.

După ce se adunară cu toţiĭ, se încărcară cu provisiune caiĭ şi asiniĭ. Aceştia eraŭ însĕ atâţia, încât Jocerau află de consult, să conducă şi pe tinĕrul Cabil, care-ĭ însoţise până la marabut, să grijéscă de eĭ.

La plecarea espediţiunii se adunaseră toţĭ coloniştiĭ vecinĭ şi tot satul Cabiliilor spre a le pofti succes bun. La despărţire porunci Jocerau servitoriior rĕmaşi acasă, să asculte de soţia sa, să grijéscă bine casa şi să nu neglige lucrul câmpului. Apoĭ maĭ rugând şi pe vecinĭ, să nu pregete a da soţieĭ sale ajutor în purtarea economieĭ, se sui pe cal şi porni.

Susana petrecu cu ochiĭ mica espediţiune, până ce maĭ vĕdu vre-un burnus fluturând, şi din inima-i sfâşiată de durere înălţa o ferbinte rugăciune la Dumneḑeŭ cerêud ajutorul luĭ preste ceĭ ce plecară.

(Va urma.)

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copciĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80. legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu margini aurite fl. 6.40.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Chiar acum aŭ apărut şi se pot procura

Predicĭ pentru Dumineci

de celebrul orator, în Domnul adormitul **Iustin Popfiŭ.** Tomul I. Acest tom constă din 32 cóle tipariŭ 8° mare şi conţine 48 predicĭ pe 39 Dumineci. — Preţul unuĭ esemplar cu porto francat e numaĭ **2** fl. **35** cr.

Comandele sunt a se adresa la:

Tipografia „Aurora" A. Todoran

Gherla — Szamosujvár.

(29) 1—3

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obĭecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obĭecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proĭecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericesci.

(7) 33—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 5 Octobre 1895. | Numĕrul 40.

La situaţie.

Prin întrunirea parlamentului ér s'a început saisonul politic. Este deci datorinţa tuturor, cari pórtă interes faţă cu mersul lucrurilor din ţară, să-şi dea sémă despre situaţia generală, în mijlocul căreia se inaugurézá adunarea legislativeï.

Din capul loculuï trebue să constatăm, că orï din ce punct de vedere vom privi lucrurile, situaţia politică va trebui să o caracterisăm de fórte întristătóre.

Firea lucruluï cere, ca în locul prim să ne aruncăm privirea asupra stărilor interne ale ţĕrii: înţelegem pacea şi bunaînţelegere dintre cetăţenï.

Îndată la acest loc dăm de o fórte supĕrătóre priveliste. Cetăţenii ţĕrii atât din punct de vedere religios, cât şi din punct de verere naţional sunt mai desbinaţi şi mai amărîţi decât orï şi când.

Întrarea în vigóre a legilor politice-religionare încă numaï de aicï încolo se va resimţi în mijlocul poporaţiunii. A fost de ajuns deocamdată, că în ultimele dile ale lunii trecute se grăbiaŭ cetăţenii ceï mai de frunte a închia căsătoriï, ca nu cumva să fie siliţi a se presenta şi înaintea organelor statului. De atunci încóce, se póte dice, că aprópe tóte căsătoriile închiate înaintea organelor civile aŭ fost închiate de Jidovï. Şi într'asta se reoglindézá situaţia. Creştinii, covîrşitórea maioritate a ţĕrii, elementul baştinaş şi susţinĕtor de ţară, se înfióră şi se îngreţoşézá de legile religionare ale guvernului. Ceï ce se bucură, sunt elementul internaţional, fiii capitaluluï fără naţionalitate, sunt parveniţii, a căror patrie este aceea, pe care o pot esploata după placul lor. Urmările vor fi conforme antecedenţelor.

Pe teren naţional situaţia nu este cu nimic maï înveselitóre. Pe când de o parte s'ar fi părut, că liberarea condamnaţilor în procesul Memoranduluï ar fi însemnat inaugurarea uneï ere maï ecuitabile, pe atunci de altă parte vedem, că tot cântecul cel vechiŭ rĕmâne la modă. Ba póte că nu esagerăm, dacă afirmăm, că liberarea condamnaţilor în procesul Memoranduluï s'a făcut numaï pentru ochiï lumiï, ca sub mână şi faţă de ceï maï micï cu atât maï tare să se pótă continua opera distrugeriï naţionalităţilor nemagiare.

Aşa dară orï vom privi situaţia cetăţenilor din punct de vedere religios, orï din punct de vedere naţional, nu vedem alta, decât turburare, nemulţămire şi ruină.

Dacă ne vom întórce privirea la situaţia economică a ţĕriï, priveliştea va fi încă şi maï îngrozitóre. Vom afla anume orgiile capitaluluï şi faţă de acele orgiï puştiirea şi ruinarea completă a părţiï covîrşitóre dintre locuitorï, a poporaţiunii agricole.

Ungaria, stat agricultor din firea sa, a ajuns marfă de esploatare în mâna capitaliştilor fără suflet şi fără Dumneḑeŭ. Un an de ḑile lucră bietul econom, ca să-şi scótă cu sudórea feţeï sale pânea de tóte ḑilele din pămîntul strămoşesc. Şi când cu multă trudă îşi vede adunate ródele muncii sale, atunci dă de speculanţi infamï, cari îï storc averea pentru preţurï bagatele, după ce formarea preţurilor se află tot în mâna acelora-şi speculanţi.

Urmarea e, că nóuĕḑeci de percente din locuitoriï ţĕriï nu maï pot subsista din rodul muncii sale neîntrerupte, ci consumă din averea sa radicală, înaintând astfel infalibil spre ruina completă.

E într'adevĕr înspăimântătóre priveliştea, ce ne-o ofere situaţia poporaţiuniï agricole. Se póte ḑice aprópe cu siguritate, că nu este agricultor, care să nu fie îndatorat la o bancă orï la alta. Şi pe când acum după adunarea recolteï s'ar aştepta, ca agricultoriï datorï să-şi reguleze datoriile, în schimb vedem, că tóte băncile sunt formal asediate pentru împrumuturï nóuĕ.

Nu este situaţia acésta desperată? Nu este ceva îngrozitor a vedé, cum bietul om de altcum sănĕtos este condamnat, să móră de fóme? Eï bine, poporaţiunea ţĕriï sémĕnă cu un asemenea om, ce móre încetul pe încetul — *de fóme.*

Şi în faţa acesteï situaţiï ce face guvernul? — Legï, cari alungă pe Dumneḑeŭ din sanctuarul familieï.

Feuilleton.

Raport general

al societăţii de lectură „Inocenţiu M. Clain" a teologilor din Blaş pe anul şcolar 1894/5.

(Fine).

Averea Societaţiï.

Averea Societăţiï o formézá: *Cassa, biblioteca* şi *Archivul.*

A. *Cassa.*

După raportul comisiuniï scontrătóre cassa cu finea anuluï s'a aflat în următórea stare:

Bilanţ.

Percepţiuni aŭ fost în cursul an.	fl.	790·49 ¼
Erogaţiuni „ „ „ „ „	fl.	723·19
Rĕmân baniï gata	fl.	67·30 ⅓
Statul activ e:	fl.	873·70 ¼ anume:
1. În obligaţiuniï nóuĕ .	fl.	477.05
2. În obligaţiuniï vechï .	fl.	40.62
3. La cassa Patria (libel).	fl.	277.44
4. Baniï gata	fl.	67.30 ¼
5. Pentru cărţi licitate neîncasaţi	fl.	13.29

Ôpurile edate de membriï Societăţiï, pe cum şi baniï incurşi din vinderea lor s'a administrat separat în cassa aşa numită Nro 2. Acésta sa aflat cu finea anuluï în următórea stare:

1. *Cărţi.*

1. a) *Epistole către un preot tinĕr* partea I maï sunt exempl. 293
b) *Epistole către un preot tinĕr* partea II maï sunt exempl. 540
2. *Pregătire la mórte* maï sunt încă exemplare 370
3. *Duh muscălesc* maï sunt nedistribuite exempl. 336

II. *Baniï.*

Bilanţ.

Percepţiuniï aŭ fost în cursul anuluï	fl.	218.53
Erogaţiuniï aŭ fost în cursul anuluï	fl.	189.94
Rĕmân baniï gata . .	fl.	28.59

B. Biblioteca.

După raportul comisiuniï scontrătóre biblioteca cu finea anuluï s'a aflat în următórea stare:

Opurï sunt *1152* în *tomurï* 1481, în *volume* 1393. După inventariŭ în bibliotecă se află 7 tece în stare fórte bună colorate cu gust, 1 mésă, 2 cuiere, 1 scaun, 2 mape.

Biblioteca s'a înmulţit în anul acesta cu următórele cărţi şi ḑiare:

I Cărţi donate: 1 *Almanachul societăţii Andreiŭ Şaguna* don. de societate. 2. *Magnum etymologicum Romaniae* don de Academia română. 3. *Catechismul catolic de Deharbe* don. de Societ. de lect. Alexi-Şincai. 4. *Calista* don. de Dr Marcu prof. 5. *Documinte privitóre la istoria Românilor* de Hurmuzachi vol. II şi VIII. don. de Academia română. 6. *Ierarchia bisericéscă* don. de auct. Ioan Boros. 7. *Decisiunile sinoduluï archidiecesan gr. cat. de Alba Iulia şi Făgăraş* ţinut în Blaş la 17 şi 18 Sept. 1889. 8 *Homiletische Bibliothek* 12 tom. don. de Dr I. Marcu prof. 9. *Neue Sammlung einiger Predigten* 2 tom. don. de Dr I. Marcu. 10. *Fastenreden* de Michael Hermann don. de Dr I. Marcu. 11. *Theatrum Concionum* de Bartholomaeus Anborn don. de Dr I. Marcu. 12. *Un exemplar nemţesc* şi *unul evreesc* fără titlu don. de Dr I. Marcu. 13. *Plan de învĕţămînt pentru limba română* de V. Oniţ don. de Dr I. Marcu. 14. *Programa gimnas. din Blaş* don. de gimnasiŭ. 15.

Față de aceia, cari sug sângele din bietul popor, guvernul rămâne nepăsător și îi lasă, să-și continue pécătósele uneltiri. Ér pe aceia, cari averea și sângele le-aŭ dat pentru susținerea și prosperarea țerii, îi lasă și mai departe pradă esploatărilor mârșave.

Ar fi prea lung a continua descrierea situației și pe alte terene.

E de ajuns a socoti cele spuse, a trage consecințele și a-și depinge icóna situației actuale.

Prin politica actuală de stat naționalitățile alcătuitóre de stat sunt aținte la ură înverșunată între sine. Prin legile politice-bisericesci se pregătesce ruina morală. Ér prin suferirea orgiilor capitalului internațional se pregătesce ruina materială a țerii.

Étă situația, în mijlocul căreia își încep activitatea corpurile legiuitóre. E o situație grózнică, o situație, care trebue să le impună grave obligațiuni de a se îngriji, ca nu cumva să ajungem a face cunoscință și cu efectele neînlăturabile ale acestei situații.

Deputațiunea clerului gr. cat. din Provința mitropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș înaintea Maiestății Sale. — Despre deputațiunea clerului gr. cat., care în 22 Septembre 1895 s'a presentat înaintea Maiestății Sale preagraționsului nostru Împĕrat și Rege apostolic, am raportat și noi în „Unirea“ la timpul sĕŭ.

Fiindcă însĕ mai în tóte foile s'aŭ strécurat unele erori cu privire la cele petrecute în Cluș, ne vedem îndemnați a publica astădi un raport primit din loc competent despre deputațiunea amintită.

Membrii deputațiunii aŭ fost următorii:

Din Archidiecesă: Înalt Preasfințitul Archiepiscop și Mitropolit Victor Mihályi ca conducĕtoriul deputațiunii, Iosif Hossu și Gavrilă Pop canonici în Blaș, Dr. Augustin Bunea secretar mitropolitan; Ioan Laslo protopopul Clușului, Valeriŭ Pop preot în Cluș-Mănăștur, Eliseŭ Moga preot în Apahida, Augustin Cosma preot în Feiurd, Nicolaŭ Rat capelan în Cluș, Ioan Ramonțan preot în Gârboul ung., Ioan Topan preot în Șardul ung., Vasile Suciŭ preot în Aghireș, Ioan Bochiș preot în Topa-Sâncraiŭ, Gavrilă Pop preot în Feleac; Ioan Hossu protopopul Coșocneĭ, Grigoriŭ Sabo preot în Aiton, Ioan Butnariŭ preot în Boș, Ioan Petean preot în Corpade, Aureliŭ Pop preot în Jucul sup., Aureliŭ Porut preot în Desmir; Vasile Hossu protopopul Murĕș-Oșorheiului, Vasile Saltelechi preot în Bardoș, Vasile Tătar preot în Kebele-Szt-Iván; Ioan Moldovan protopopul Catineĭ, Petru Rusu preot în Chiciud; Nicolaŭ Solomon protopopul Ludoșului, Ioan Boeriŭ preot în Lechința de Murĕș; Ioan Hățegan protopopul Dergeĭ, Vasile Pop preot în Poptelec, Ioan Petran preot în Ascileul mare, Ilie Șerban preot în Fizeș; Simeon Pop viceprotopopul Arieșului, Aureliŭ Pop preot în Ghiriș; Ioan Pop viceprotopopul Morlaceĭ și administrator protopopesc al Almașului, Iuliŭ Truța preot în Ciucia, Ștefan Pop preot în Fildul inferior, Florian Petran preot în Almașul mare, Simeon Mărincaș preot în Bogdana.

Din diecesa Oradeĭ mari: Escelența Sa Episcopul Mihail Pavel, Dr. Augustin Lauran canonic-abate, Petru Mihuț protopop în Olosigul Oradeĭ mari.

Din diecesa Gherleĭ: Escelența Sa Episcopul Ioan Szabó; Ioan Papiŭ, Alesandru Bene și Ioan Georgiŭ canonici; Vasile Pordea secretar episcopesc; Alesandru Leményi protopopul Gherleĭ; Ioan Sonea preot în Seplac, Nicolaŭ Tincu preot în Ghirolt, Aureliŭ Oltean preot în Pintic; Alesandru Ghelner protopopul Sânmarghiteĭ, Teofil Vlăduț preot în Fizeșul Gherleĭ, Paul Salvan preot în Ciaba, Vasile Neamțu preot în Mica; Ioan Welle protopopul Cațcăului, Mateiŭ Pop preot în Ocna Deșului, Ioan Barbu preot în Berséŭ; Vasile Pușcariŭ protopopul Seculuĭ, Auxențiŭ Murĕșan preot în Imbuz, Ioan Cheresteș preot în Sânt-Ioana; Ananie Hossu administratorul protopopesc al Buzeĭ, Petru Cheresteș preot în Buza, Ioan Buxbaum preot în Sân-Nicóră; Sabin Coroian administrator protopopesc al Logiardului și Giuleĭ, Ioan Murĕșan preot în Lona, Iosif Onciŭ preot în Iclod, Nicolaŭ Pop preot în Logerd, Simeon Pop preot în Dragu, Nicolaŭ Bene preot în Sînteŭ, Aureliŭ Ciurilean preot în Fodora magiară.

Din diecesa Lugoșului: Petru Pop vicariŭ capitular, Ioan Ianza vicariul Hațegului, Ioan Vulcan protopopul Vermeșului.

Duminecă în 22 Septembre n. 1895 la 10 óre înainte de amédi a fost primirea deputațiunilor. Contrariŭ scirilor publicate și în foĭ oficióse, în sala, în care aŭ fost primite deputațiunile, nicĭ un ministru nu era de față, ci numaĭ Maiestatea Sa, care a binevoit a primi fórte grațios clerul gr. catolic, în numele căruia Preasfințitul Domn Mitropolit a rostit următórea cuvîntare omagială:

„Maiestatea Vóstră Împĕrat și Rege Apostolic!

Preagrațiosul nostru Domn!

Archiereiĭ provinteĭ bisericescĭ greco-catolice de Alba-Iulia și Făgăraș și deputațiunea clerului dieceselor nóstre cu cel mai adânc omagiŭ de supușĭ salută pe Maiestatea Vóstră, când cu preaînalta Vóstră visită Vĕ îndurați a onora libera cetate regéscă a Clușului.

Cu bucurie ne apropiăm de tronul regesc al Maiestății Vóstre, ca să Vĕ presentăm și cu acéstă ocasiune tributul fidelității nóstre tradiționale.

Încrederea neînfrântă în bunătatea regéscă apostolică ne încurajéză pe noĭ, să stăruim întru împlinirea chemăriĭ nóstre bisericescĭ importante, — ne împintenéză, să nisuim cu zel neobosit pentru înflorirea bisericilor încredințate grijiĭ nóstre.

Biserica nóstră promovéză binele patrieĭ cu instituțiuni, cari s'aŭ dovedit a fi salutare; — desvoltarea acestora totdeuna a aflat scut în puterea regéscă a Maiestății Vóstre. Clerul și credincioșiĭ și între grele împrejurări în grația Maiestății Vóstre caută mângăere, în intențiunile Vóstre preaînalte cunosc direcțiunea cea bună, în bunăvoința Vóstră părintéscă află și astădĭ despăgubire sigură.

Ne rugăm umilit, îndurați-Vĕ, Maiestatea Vóstră, a împărtăși și de aci înainte din grația preaînaltă biserica nóstră, clerul și pe credincioșiĭ nostri; a Vĕ aduce tributul de datorită mulțămită nu vom întrelăsa nicĭ de aci înainte noĭ, cari fără de încetare rugăm

---

Raportul general al Societății de lectură Petru Maior don. de membriĭ Societății. 16. *Raportul al 91-lea despre gimnas. sup. din Năsĕud* don. de gimn. 17. *Raportul anual al Societății acad. România Jună* don. de membri. 18. *A. la D.* în i. francesă don. de V. U. 19. *Istoria Ardealului* de I. M. Moldovan don. de Is. Butnariŭ teolog. 20. D. i. don. de V. U. 21. *Samenkörner* v. Schletzer don. de I. Butnariŭ teol. 22. *Zwei und dreiszigster Bericht* don. de M. Jivanca. 23. *Hittudományi folyóirat* III fűz. don. de M. Brumboiŭ. 24. *Hatszáz magyar nemzeti dal* don. de M. Brumboiŭ. 25. *Sfaturĭ de aur* don. de auctor. Aron Boca Veicheranul. 26. *Întâia epistolă pastorală a Archiepp. de Bucurescĭ Dr Otto Zardetti* don. de auctor. 27. *Ricordi Rumeni* de Rob. Fava don. de auctor. 28. *Felicitări* de G. Simu don. de auctor. 29. *Raportul anual de pe an. 1893 și 1894 al Societ. Rom. Jună* don. de membriĭ eĭ. 30. *Predice* de Dr Elefteresсu don. de auctor. 31. *Țiganul la mănăstire.* 32. *Țiganul în raiŭ* ambe de Aron Boca V. donate de auctor. 33. *Țara nóstră* de Siiv. Moldovan don. de auctor. 34. *Medicina pastorală* de D. Severean don. de I. Banciŭ teol. abs. 35. *M. C. române 1891* don. de I. Banciŭ. 36. *Móra din Șișescĭ* de I. Costin don. de auctor. 37. *Móra din Vale* de Russu Șirianu don. de auctor. 38. *Comasările* de E. Dopp don. de auctor. 39 *A külföld szónokai hármas sorozata* de Pakolitz don. de L. Voda teol. 40. *Orientul catolic* don. de I. Butnariŭ. 41. *Carta Transilvanieĭ* don. de I. Butnariŭ. 42. *Documente privitóre la istoria Românilor* de Hurmuz. tom. II col II don. de Academia română. 43. *Un cuvînt* despre *filoxera omenimiĭ saŭ vinarsul* de A. Boca Velch. don. de auctor. 44. *Vörös Dániel* regény 2 köt. don. de erediĭ A. Blășian. 45. *Hittudományi folyóirat* de Dr Kis 8 évf., și 46. *Hittud. folyóirat* 6 évf. don. de erediĭ A. Blășan. — Aceștĭ marinimoși donatorĭ priméscă mulțămită și recunoscință din partea Societății nóstre.

II *Cărți cumpĕrate*: În anul acesta s'aŭ cumpĕrat, după cum arată raportul comisiunii scontrătóre, 32 opurĭ în maĭ multe tomurĭ. Opurile cumpĕrate sunt parte istorice, parte literarĭ și multe din economia rurală.

III *Diare donate* 1. (Blaș) „Unirea“ în dóuĕ esemplare. 2. (Sibiŭ) „Tribuna“ în dóuĕ esempl. 3. „Transilvania“. 4. „Rûndunica“. 5. „Rom. Jahrb.“ (până a apărut). 6. (Brașov) „Gazeta Transilvaniei“. 7. (Timișóra) „Dreptatea“. 8. (Oradea mare) „Familia“. 9. „Vulturul“. 10. (Bistrița) „Minerva“ (până a apărut). 11. (Cernăuț) „Gazeta Bucovineĭ“. 12. (Bucurescĭ) „Revista Nóuă“. 13. „Convorbirĭ literarĭ“. 14. „Vatra“. 15. „Hazul“. 16. „Economia națională“. 17 (Iași) „Revista critică literară“. 18. (Viena) „Katholisches Vereinsblatt“.

IV *Diare cumpĕrate:* 1. (Orĕștie) „Revista Orĕștieĭ“. 2. (Giula) „Lumina“.

C. Archivul.

După raportul comisiunii scontrătóre Archivul cu finea anului s'a aflat în următórea stare:

Archivul dispune de 1 dulap, 1 protocol numit „Indice pentru agendele Archivului Societății de lectură Inoc. M. Claiu“, în care se află induse tóte actele Societății, câte s'aŭ aflat dela fundarea eĭ.

Membrii Societății.

Membriĭ Societății nóstre sunt *ordinari, extraordinari, onorari, fundatori* și *binefăcători.*

Membri ordinari aŭ fost toți alumnii seminariali.

Membri extraordinari aŭ fost 10 parte din loc, parte din provință. Membri onorari are societatea nostră 8 anume: Escelența Sa Mihail Pavel eppul Oradeĭ mari, Rsim. Ioan M. Moldovan, Alesandru Micu, Dr Ales. Grama canonicĭ în Blaș, Basiliŭ Rat vicariul Făgărașului, Cl. Dr Victor Szmigelski, On. Miron Dascal preot, și în anul acesta a fost ales Aron. Boca Veichereanul. — Membri

pe Domnul Dumnedeŭ cel atotputernic pentru gloria domniei Maiestăţii Vóstre, pentru tăria imperiului, pentru fericirea popórelor .Maiestăţii Vóstre şi pentru binele gloriei dinastiei domnitóre, în fruntea căreia Domnul oştirilor să ţină pe Maiestatea Vóstră împreună cu Maiestatea Sa Regina — spre fericirea nóstră a tuturora — întru mulţi ani în putere deplină."

La acésta cuvîntare omagială Maiestatea Sa a binevoit a rĕspunde următórele:

„Cu bucrie primesc pe representanţii clerului gr. cat. din părţile ardelene şi manifestarea simţemintelor lor credincióse.

Cunósceţi bunăvoinţa mea neschimbată faţă cu biserica DVóstră, despre care Vĕ asigur pe DVóstre şi acum cu acea dorinţă din parte-mi, ca fidelitatea faţă de tron, respectarea legilor şi iubirea ţĕrii mame comune să fie totdeuna sténa conducĕtóre în lucrarea DVóstre.

Nu mĕ îndoesc, că acéstă dorinţă a mea va afla resunet prompt la DVóstre şi la credincioşii DVóstre, şi că prin împlinirea aceleia Vĕ veţi asigurá şi pe viitor acea graţie ocrotitóre a mea, de care V'aţi împărtăşit până acum şi cu care de present bucuros Vĕ salut pe DVóstre."

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Legea despre aşa numita căsătorie civilă întrând în vigóre cu 1 Octobre, cei dintâiŭ cununaţi după acéstă lege aŭ fost Jidani. Nu e mirare, că de dragul şi sub influinţa lor s'aŭ votat reformele prolecrite liberale. Creştinii adevĕraţi aŭ primit cu rĕcélă nóua instituţiune şi sperăm, că în contragerea căsătoriei, deşi vor trebui să observe dispoşiţiile legii civile, nu vor uita a se conforma întru tóte îndrumărilor date de ilustrul cor al episcopilor.

Roma.

Sfinţia Sa Papa Leo XIII în 30 Sept. a primit deputaţiunea ziariştilor italieni, carí aŭ presentat Sfinţiei Sale 15.000 lire zicĕnd: „Catolicii din Turin voesc, să adaugă suma acésta la acele 10.000 lire trimise mai înainte, întru amintirea aniversării a 25-a dela enunţarea dogmei despre infalibilitate." Papa în rĕspunsul sĕŭ a lăudat zelul şi abnegaţiunea, cu care luptă ziariştii catolicĕ pentru causa bisericii; a cetit Sfinţia cu satisfacţie articlii scrişi de presa catolică în contra serbărilor aranjate la iubileul răpirii Romei, carí serbări aŭ fost aranjate contra pontificatului şi a bisericii. La întrebarea unui ziarist, că ce atitudine să observe catolicii faţă cu tendinţele de împăcare a partidei moderate, Papa a rĕspuns: Noi încă dorim pacea, dară să ni-se împlinéscă mai întâiŭ tóte pretensiunile nóstre cele juste.

Franţa.

Archiepiscopul de Paris, cardinalul Richard prin o adresă recércă pe preşedintele Republicii, să modifice în sensul ecuităţii şi a dreptăţii legea referitóre la taxarea averilor călugăresci. Faţă de lupta, ce se pórtă contra bisericii şi a creştinismului, episcopii îşi ţin de o datorinţă, să atragă atenţiunea preşedintelui la periculele, carí le aduce asupra ţĕrii ateismul oficios şi lăpĕdarea adevĕrurilor religióse. Pasiunile deslănţuite, carí agită mulţimea, sufocând simţul religios nu mai aŭ nicí un frîŭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

În şedinţa de Luni a camerei deputaţilor ministrul de finanţe Lukács László a espus şi motivat budgetul statului pe anul 1896. După esposeul ministerial suma venitelor preliminate ar fi 473,064.398 fl., éră a erogaţiunilor 472,987.244 fl., aşa dară ar resulta un escedent de 77.154 fl. Erogaţiunile după esposeul presentat ar cresce cu 4½ milióne faţă cu anul trecut. Acolo, unde cresc erogaţiunile publice pe fiecare an, e semn de prosperare economică. Cine însĕ a urmărit cu atenţiune desvoltarea economică a ţĕrii, nicí de cum nu a putut constata progres în anii din urmă, ci numai miserie. De unde deducem, că speranţele ministrului sunt ilusorii, şi când se va închia raţiociniul anului viitor, în loc de escedent ne vom întîlni érăşi cu deficit. Procedura de a amăgi ţara cu esposeurí finanţiale optimiste s'a început încă de sub Tisza şi a ajuns la desvoltare deplină sub faimosul finanţier Wekerle. Mai mult a crescut budgetul ministeriului de comerciŭ, a cărui cheltueli sunt cu 7,700.000 fl. mai marí de cât în anul trecut. Posiţii nóuĕ sunt pentru matriculele de stat 878 mii fl. (De acestea puteam fi scutiţi.) Ministrul promite cruţările posibile, se va ocupa de reforma valutei şi a dării de consum.

După esposeul finanţelor a urmat raportul comisiunii în cestiunea liberului esercitiŭ religionar. Raportorul Bessenyei, după ce comunică modificările făcute în proiect de cătră casa magnaţilor, recomandă camerei, să nu cedeze şi să priméscă de noŭ în proiectul de lege §§ 22—24 şi 26. Ministrul Wlassics ţine la integritatea proiectului şi urgitézá manţinerea §§-lor, carí garantézá libera trecere dela o religiune la altă (adecă şi la Iudaism).

Szápáry Gyula, conducĕtorul dissidenţilor, nu póte primi restatorirea dispoşiţiilor referitóre la neconfesionalitate.

Kovács Albert în numele partidului naţional primesce propunerea referentului, care, după ce a mai vorbit în contra ei şi Vajay, a fost primită de maioritatea camerei.

Papp Géză face cunoscute modificările, prin carí a trecut în casa magnaţilor proiectul despre recepţiunea Jidovilor. Fiindcă părţile omise din acest proiect s'aŭ intercalat în proiectul de mai înainte, camera primesce textul statorit în casa de sus.

Austria.

Cabinetul Badeni şi-a început activitatea în 2 a c. Dela retragerea cabinetului Taaffe contele Badeni a fost candidatul coronei pentru presidenţa în ministeriŭ, dară situaţiunea politică nu a permis până acum chemarea acestui bărbat în fruntea afacerilor publice ale Austriei. Cabinetul Badeni probabil va urma atitudinea practisată de cabinetul Taaffe faţă de partidele parlamentare.

În primul colegiŭ electoral pentru consiliul comunal din Viena antiliberalii aŭ câştigat 14 mandate, avĕnd cu totul 92, adecă ⅔ din totalitatea mandatelor, pe când liberalii aŭ numai ⅓, adecă 46 mandate.

Franţa.

Lupta armatei franceze din Madagascar cu indigenii de acolo recere jertfe nóuĕ în ómeni şi bani. De curĕnd trupele din Madagascar s'aŭ înmulţit.

Cabinetul se clatină. Comisiunea finanţială a parlamentului în şedinţa din 30 Septembre a şters din budgetul ministeriului de răsboiŭ preste 6 milióne frs. Acesta e primul cas, ca comisiunea parlamentară să scărésca în budget o sumă atât de considerabilă. Se crede, că prin acésta comisiunea a voit, să-şi esprime nemulţămirea cu espediţiunea militară din Madagascar. Şi e probabil, că cestiunea Madagascarului să rĕstórne guvernul.

Turcia.

În Armenia érăşi aŭ erupt turburările. Pe cum se anunţă, oficialii mohamedani lăţesc faima, că Armenii ar intenţiona uciderea tuturor Musulmanilor, spre care scop s'aŭ provĕdut cu arme. La Antis auctorităţile musulmane cercând după arme aŭ profanat bisericile creştine, ceea ce a înfuriat pe Armeni şi a provocat o luptă crâncenă între ei şi Musulmani, fiind ucişi dece Armeni. O mulţime din ei aŭ fost arestaţi sub pretextul, că ar fi revoluţionarí.

Din Constantinopol se anunţă, că acolo în sara de 1 Oct. din incidentul serbătorii întru amintirea tuturor morţilor comitetul armean a pus la cale o demonstraţiune în contra Porţii. Pentru împedecarea demonstraţiunii s'aŭ luat mĕsurí poliţiale. Între poliţie şi domonstranţi aŭ fost ciocnirí sângeróse. Mai mulţi Armeni aŭ fost arestaţi.

Comitetul naţional a formulat un Memorand, prin care protestéză în contra

---

fundatori are Societatea 11, anume Mitropolitul Dr Ioan cândva Vancea. Escelenţa Sa Mitropolitul Dr Victor Mihályi de Apşa, Rssimii Constantin Papfalvi, Simeon P. Mateiŭ, Ioan German prof., On. Ioan Bozac, George Boeriŭ, Dna Iulia Laurenţiŭ, dşóra Silvia Socol, Institutul de credit din Cluş „Economul" şi în anul acesta s'a făcut Spect. dn Dr Elefteresçu prof. în Bucuresci. Binefăcĕtori aŭ fost în anul acesta următorii: Rss. Alesandru Micu 2 fl., M. On. George Bărbat v. prot. în Blaş 1 fl., Gavril Precup prof. 1 fl., Alesandru Bărbulescu preot 1 fl., x—y din Mercuria 10 fl., „Economul" institut de credit în Cluş, care în mai mulţi ani a votat din escedentul sĕŭ câte o sumă frumósă pe sama societăţii nóstre, şi în anul acesta a binevoit a vota suma de 10 fl. Şi pe calea acésta aducem mulţămită acestor marinimoşi binefăcĕtori.

Blaş 1895.

Pentru Societatea de lectură „Inocenţiŭ M. Clain".

Mihail Hodârnĕŭ preşedintele societăţii. **Vasile Urzica** secretariul societăţii.

persecuţiunilor turcescĭ şi pretinde înfiinţarea uneĭ provinţe armene, în fruntea careia să stea un European, pe care cu învoirea Porţiĭ să-l alégă puterile europene.

China.

Maĭ mulţĭ misionarĭ anglicanĭ aŭ fost torturaţĭ şi ucişĭ de cătră Chinezĭ în modul cel maĭ barbar. Organele chineze însé nu aŭ pedepsit nicĭ până acum pe culpabilĭ. Pe cum anunţă agenţa Rauter, Anglia a provocat pe regimul chinez prin ultimat, ca în decurs de 14 dile să dea o proclamaţiune, prin care viceregele din S-Ciuan să se declare de degradat, la din contră admiralul britic va păşi în acţiune. Împĕratul a şi împlinit pretensiunea acésta şi a pedepsit şi 40 de oficialĭ subalternĭ.

Minciunĭ istorice
şi diferite alte minciunĭ.

„Telegraful Roman“ éră s'a mĕniat foc pe noĭ. E cătrănit împotriva nóstră, pentru că am avut cutezarea de a ventila idea sĕrbătoririĭ vrednice a centenariuluĭ al doilea, care şi-l împlinesce în anul 1900 s. Unire. În numerii sĕĭ 97, 99, 100, 101 şi 102 publică „Tel. Rom.“ cu iscălitura „Un preot ortodox“ o elucubraţiune polemică-istorică-politică-culturală-naţională silindu-se a dovedi neîndreptăţirea iubileuluĭ proiectat de noĭ pentru anul 1900. Noĭ reproducem bucuroşĭ elucubraţiunea aceea, parte pentru ca să vadă şi cetitoriĭ nostri tesaurul lexical şi fraseologic cel nespus de plin de dignitate al „Tel. Rom.“, parte pentru ca să delăturăm vĕlul de pe nisce minciunĭ vechĭ şi nóuĕ, cu carĭ „Tel. Rom.“ dă năvală asupra bisericiĭ catolice în general şi asupra bisericiĭ românescĭ unite în special.

Elucubraţiunea sa „Tel. Rom.“ şi-o introduce cu următórele:

Sub acest titlu („Centenariul al doilea al sfinteĭ Unirĭ“) a apărut în Nrul 29 din a. c. al foiĭ „Unirea“ din Blaş un articlu de fond, în care, după-ce autorul acestui articlu face unele constatări nu prea măgulitóre pentru istoria poporului nostru până la „s. Unire“, se adresézĕ cătră coreligionariĭ sĕĭ, „să se cugete serios la aceea, cum ar puté să serbeze în chipul cel maĭ demn centenariul al doilea al s. Unirĭ. —

Nu putem însé să consimţim, nu numaĭ ca ortodoxĭ, dar nicĭ ca românĭ, cu acele părţĭ din articlu, în carĭ dl autor cu atâta nesocotinţă cutézĕ a susţiné, că:

„Noĭ Româniĭ nu putem, să ne mândrim cu multe evenimente de acestea (vrednice de a fi serbătorite). Noĭ nu putem să ne mândrim cu o istorie lungă, cu tóte, că poporul român petrece acum aprópe de optspredece vécurĭ în frumósa luĭ patrie dela Istru şi din Carpaţi. Trecutul unuĭ popor dacă nu cuprinde fapte istorice, nu póte să se numéscă istorie. Adevĕrat că în vécurile de maĭ înainte aŭ rĕsărit dintre românĭ nisce lucéferĭ ca Ştefan şi Mihaiŭ. Dară eĭ singurĭ nu aŭ putut să dăruéscă românilor istorie, căcĭ faptele lor, orĭ cât de mărete aŭ fost ele, totuşĭ n'aŭ lăsat urmărĭ hotărîtóre pentru vécurile următóre ale vieţiĭ poporului român.“

„Istorie, carea să merite acest nume, poporul român are nu chiar de dóuĕ vécuri.“

Ér causele acesteĭ lipse de fapte istorice, carĭ să merite a se numi istoria poporuluĭ român, după autorul acestuĭ articlu ar fi fost:

„Cum, cum nu, noĭ nu scim, scie numaĭ bunul Dumneḑeŭ, dar destul că poporul român deodată s'a vĕḑut înjugat la carul imperiuluĭ bizantin . . . . Cum, cum nu, noĭ nu scim, scie numaĭ bunul Dumneḑeŭ dar destul că poporul românesc după aceea a fost tras şi el după stăpânul sĕŭ în nefericita desbinare dela biserica sfîntuluĭ Petru. Asemenea unor vampirĭ aŭ dat năvală Fanarioţiĭ şi Sĕrboteiĭ asupra acestuĭ popor nefericit, ca să-ĭ sugă nu numaĭ sângele din vine, ci chiar şi mĕdua din óse.“

După-ce ne spune apoĭ, cum nicĭ Fanarioţiĭ nicĭ Sĕrboteiĭ nu s'aŭ putut nicĭ macar pe sine civilisa cu bogăţiile colosale stórse din sudórea românilor, lipsindu-le spiritul de viaţă dătătoriŭ, şi cum nicĭ calvinilor nu le-a succes cu desĕvârşire acţiunea destructivă asupra românilor din Ardeal, esclamă estasiat:

„A sosit însé anul 1700. An memorabil a fost anul acesta pentru poporul român, an, ca şi care maĭ memorabil nu a maĭ fost în viaţa acestuĭ popor. El a fost anul, în care românii s'aŭ născut întru popor conscĭŭ de sine. El a fost anul, care a dăruit poporuluĭ român începutul istorieĭ luĭ. El e fost anul, în care rămurelul latin din rĕsărit a fost altoit în trunchiul lumiĭ civilisate.“

„Cu puterile Iadului s'aŭ însoţit puterile omenescĭ duşmane românilor, Fanarioţiĭ, Sĕrbĭ, Calvinĭ şi Luteranĭ, forţele acestea aliate aŭ făcut tot posibilul, pentru ca să zădărnicéscă reunirea românilor cu scaunul sfîntuluĭ Petru, care unire s'a sĕvârşit în anul 1700. Le-a şi succes, să abată o parte mare a acestor românĭ dela s. Unire şi să nu-ĭ scape din ghiarĕle sale şi ĭ-a ţinut apoĭ în ghiarĕ încă maĭ bine de un veac, adecă până adânc în jumĕtatea cea dintâiŭ a veaculuĭ nostru, când seduşilor în sfârşit le-a succes a-şi emancipa biserica măcar în privinţă naţională de jugul străin.

Ér ceĭ ce rĕmaseră credincioşĭ sfinteĭ uniri, aŭ trimis din sinul sĕŭ bărbaţĭ, carĭ să alerge la Roma, acolo să adune rade de lumină.. şi întorcêndu-se acasă nu lăsat, să strălucéscă radele acelea în rîndul cel dintâiŭ preste soţiĭ sĕĭ credincioşĭ Romei, dar cu o cale preste celalalţĭ de un sânge cu eĭ.

Întrégă desvoltarea acésta (în calea progresului) a isvorît din isvorul, ce s'a deschis pe sama românilor în anul 1700.“

În urmă după ce îşi esprimă dorinţa, că: „Chemat la sĕrbătorirea acésta (centenariul al doilea al s. Unirĭ) ar fi întreg poporul român, pe cum şi să priméscă cuvîntul cel plin de iubire al nonagenariuluĭ următoriŭ al sfîntuluĭ Petru (Leo XIII) în enciclica „Praeclara gratulationis“, prin carea-l chémă la unire“ şi carele „nu cere altceva afară de jertfa iubiriĭ faţă cu biserica luĭ Christos“, şi după ce vede însé, că acéstă dorinţă nu i se va împlini, lasă ca asupra nóstră (a ortodoxilor „desbinaţi de Roma, să lucre grația luĭ Dumneḑeŭ“ şi chémă pe coreligionariĭ sĕĭ românĭ, să se cugete serios la aceea, cum ar puté eĭ să serbeze în chipul cel maĭ demn centenariul al doilea al sfinteĭ Unirĭ.“

Acestea sunt aserţiunile, carĭ ne preocupă pe noĭ.

Mărturisim din capul locului, că nu ne-am ocupa de dînsele, deóre-ce tóte atât de evident sunt combătute deja nu numaĭ de ortodoxĭ, ci chiar şi de archiereĭ şi laĭci maĭ luminaţi uniţĭ, încât cu greŭ vom puté găsi argumente nóuĕ, ér pe cele vechĭ nicĭ nu le-am produce pe tóte într'un simplu rĕspuns de ḑiar.

Dar nu putem să tăcem, când fraţii nostri uniţĭ nu lasă, să trécă nicĭ o ocasiune, ca să nu lovéscă într'un mod atât de nedemn în biserica nóstră, de care dînşiĭ cu atâta necredinţă s'aŭ lăpĕdat pentru un blid de linte dat din partea duşmanilor nostri seculariĭ nu numaĭ aĭ bisericiĭ, ci şi aĭ naţiuniĭ nóstre, făcêndu acéstă biserică ca atare rĕspunḑĕtóre pentru tóte nefericirile seculare, ce aŭ venit preste poporul român, şi nu împrejurările esterne şi interne politice, ce s'aŭ succedat preste capul luĭ. O biserică numaĭ atunci póte fi rĕspunḑĕtóre pentru nefericirile popórĕlor sale, când acelea isvorĕsc din învĕţăturile sale, şi nu căcĭ acele popóre aparţin eĭ. Ér astfel de biserică, n'a fost nicĭ odată biserica ortodoxă ca atare cu învĕţăturile eĭ, fie acelea de orĭ ce specialitate, din sfera teologieĭ, ér pe alte terene nicĭ n'a cercat a-şĭ impune vederile sale, cum a făcut biserica papistaşă chiar (în?) detrimentul sciinţeĭ.

Apoĭ nu putea să tăcem nicĭ din causa, căcĭ fraţiĭ nostri uniţĭ se ating de rane vechĭ şi nevindecate încă în sufletul şi inima poporuluĭ român, tocmaĭ aḑĭ când maĭ mult ca orĭ şi când avem trebuinţă de simpatiile unui altuia în luptele nóstre teribile cu duşmanii limbiĭ şi datinilor străbune aci în patrie.

În fine nu putem să tăcem nicĭ din causa, căcĭ trebue să ţinem în curent şi pe credincioşiĭ nostri cu tendenţele atât de rĕutăcióse ale fraţilor nostri uniţĭ faţă de biserica nóstră şi astfel să se scie şi eĭ orienta, ce să le crédă în casurĭ de ispită şi încercărĭ de proselitism.

Vom fi însé cât se póte de scurţĭ şi obiectivi în espunerile nóstre după principiul nemuritoriuluĭ Tacit: Sine ira et studio.

Asta ar fi aşa dar introducţia la eradita elucubraţiune a „Unuĭ preot ortodox“.

În introducţia asta ne-a bătut fórte tare a ochĭ maĭ ales pasaiul:

Apoĭ nu putea să tăcem nicĭ din causa, căcĭ fraţiĭ nostri uniţĭ se ating de rane vechĭ şi nevindecate încă în sufletul şi inima poporuluĭ român, tocmaĭ aḑi când maĭ mult ca orĭ şi când avem trebuinţă de simpatiile unui altuia în luptele nóstre teribile cu duşmanii limbiĭ şi datinilor străbune aci în patrie.

Expectorărĭ de acestea maĭ cuprinde şi însu-şĭ corpul elucubraţiuniĭ. Aşa cetim p. es. în nrul 101:

Căcĭ înzădar se accentuézĕ şi de o parte şi de alta solidaritatea în luptele nóstre naţionale, până când noĭ românii ortodoxi neîncetat trebue să ne apĕrăm biserica nóstră naţională faţă de biserica unită cosmopolită. Până când românii uniţĭ nu se vor reîntórce ér în sinul bisericiĭ lor mame, saŭ cel puţin până nu vor înceta cu desĕvârşire cu atacurile faţă de biserica nóstră, până atunci nicĭ vorbă nu póte fi de unire sinceră în cugete şi în simţirĭ, nicĭ de o parte nicĭ de alta.

Tot asemenea cetim şi maĭ la vale în nrul 102:

Prevedênd ranele, ce se vor desface nefiind încă vindecate de ajuns în sufletul şi inima poporuluĭ român, n'am putut tăcé, ci ne-am făcut numaĭ o datorinţă nu numaĭ faţă de biserica nóstră ortodoxă din noŭ atacată, ci faţă cu întreg poporul român.

Dureros, fórte dureros lucru, când fraţii nostri uniţĭ se pregătesc a sĕrbători astfel de acte din istoria poporuluĭ român, carĭ numaĭ ḑile de bucurie n'aŭ adus preste acest popor; dureros, fórte dureros lucru, când fraţiĭ nostri uniţĭ prin astfel de sĕrbărĭ atacă rane vechĭ şi nevindecate încă în inima şi sufletul poporuluĭ nostru român, în loc să se întórcă şi să fie viĭ şi ca românĭ adevĕraţi şi să evite cu deosebire aḑi orĭ ce ocasiuni de a produce nóuĕ rane când maĭ multă lipsă avem de bună înţelegere şi ajutoriul reciproc în luptele crâncene, ce avem a suporta în contra duşmanilor nostri milenarĭ apĕrându-ne esistinţa şi drepturile nóstre naţionale.

Când am cetit pasajurile acestea, ne-am adus aminte de cuvintele s. Scripturi: „Aĭ şi Saul între prorocĭ?“

Mare lucru: „Telegraful Roman“ aprins de odată de o rîvnă aşa de mare pentru binele neamului românesc! Dar nu rîdeţi, iubiţi cetitorĭ, ci compătimiţi pe ceĭ dela „Tel. Rom.“, că sunt capabilĭ de atâta — minciună! „Cu deosebire aḑi, — când maĭ multă lipsă avem de buna înţelegere şi aju-

ariul reciproc în luptele crâncene, ce avem a suporta în contra dușmanilor nostri mileuri apĕrându-ne esistința și drepturile nóstre naționale," cu deosebire adĭ „Telegraful Roman", organul cel mai de frunte al bisericii române „ortodoxe" și *„naționale"* are óre la Români trecerea de un organ, care „apĕră esistența și drepturile nóstre naționele"? Și apoi totuși — el ne dă nóuĕ lecțiuni din iubirea de neam!

Să ne ierte dnii dela „Telegraful Roman", că le spunem așa de franc adevĕrul în față. Î-am fi cruțat, dacă dlor nu ne-ar fi provocat, să nu-i cruțăm.

(Va urma.)

Rugare

către Prea Veneratul Cler român gr. cat.

Parochia neoconversă Crivobara cu filia Secașul Timișan dela înființarea ei a adaptat de școlă o sală laterală din edificiul capelei. După ce însĕ acea localitate din causa, că deoparte prin trecerĭ continue la S. Unire numĕrul pruncilor obligați de școlă s'a mărit astfel, încât nu mai încap în acea sală, ér de altă parte fiindcă tot din acest punct de vedere a fost dificultată și din partea dluĭ inspector regesc de școle din Timișóra, astfel comuna bisericéscă, deși sĕracă, s'a aflat necesitată a lua asupră-și obligamentul de a edifica o școlă nóuă și corĕspundĕtóre recerințelor legiĭ.

Spre acest scop, în lipsă de intravilan, subscrisul a cerut în mai multe rînduri un dĕrab din intravilanul comuneĭ. Dar tot de atâtea orĭ a fost respins în urmarea apelateĭ preotuluĭ gr. or. din Secașul Timișan. Acésta cred, că a făcut-o în semn de remunerațiune pentru instruirea mai multor pruncĭ gr. or. în școla nóstră. Stând astfel lucrul, am fost necesitațĭ a cumpĕra spre acest scop un intravilan cu 300 fl. și abia de 500 □°. Școla însĕ conform proiectuluĭ de spese ne costéză circa 1500 fl. afară de lucrul cu palma și trăsura, pe care credincioșiĭ îl prestéză gratis.

Din causa, că partea cea mai mare a credincioșilor e fórte miserĕ, și după ce școla în luna acésta trebue zidită, și fiindcă comuna bisericéscă spre acest scop nu dispune de alte isvórĕ de venit, ci tóte dările confesionale se incaséză prin eiectare pe credincioșĭ, rog pe Prea Ven. Cler din întrégă provința Mitropolitană, ca fiesce care, cu cât îl va îndura Bunul Dumnedeŭ, să ne întindă mână de ajutor întru realisarea propusuluĭ nostru.

Ér pe aceĭ frați preoți, pe carĭ i-a învrednicit chemarea a fi păstorĭ sufletescĭ în comune mai avute și în orașe, îĭ rog a deschide pentru școla nóstră colecte benevole între cunoscuți.

Ajutórele banale, mĕ rog, ca să se trimită la adresa subsemnatului, când apoĭ aceie le voiŭ cuita cu mulțămită.

Crivobara (p. u. Temes-Székás) la 10 Sept. 1895.

Vasiliŭ Bora
preot unit.

Noutăți.

La seminariul teologic archidiecesan din Blaș anul scolastic s'a început în 3 Oct. cu invocarea Spiritului Sfînt și celebrarea Sfinteĭ Liturgiĭ solemne. După S. Liturgie a urmat cea dintâiŭ din esortațiunile spirituale. Atât la esortațiunea primă, cât și la celealalte dóuĕ a fost de față și Escelența Sa I. P. S. D. Mitropolit. Vinerĭ după amédĭ toți alumniĭ s'aŭ mărturisit, ér Sâmbătă dimineță aŭ primit s. Cuminecătură în biserica catedrală. — Pentru anul scolastic 1895/6 sunt înscrișĭ la facultatea teologică 49 ascultătorĭ, anume 45, din archidiecesă, ér 4 din diecesa Lugoșuluĭ. În anul scolastic 1895/6 se propun la facultatea teologică următórele studiĭ: 1.) Întroducerea generală în S. Scriptură și specială în L. N. și Ermeneutica biblică, Istoria Revelațiunii L. N. și Esegesa în L. N. 2.) Teologia dogmatică specială 3.) Teologia pastorală și Pedagogia. 4.) Istoria bisericéscă universală și Istoria particulară a bisericiĭ românescĭ unite. 5.) Cantul, Ritul și Tipicul Bisericiĭ orientale. 6.) Medicina pastorală.

Ținua onomastică a Monarchului s'a serbat în 4 a c. la școlile din Blaș prin aceea, că tinerimea studióză a asistat la cultul divin și n'a avut prelegerĭ.

Directoriul pentru administrarea fundațiunii Șulințane este convocat la ședințele, ce se vor ține în Blaș din 8—10 a c. Dintre bărbații ilustri gr. catolicĭ. carĭ fac parte din acéstă corporațiune, până acum aŭ sosit în Blaș Ilustritatea Sa Iosif Hossu vicepresident la înalta curte de comptabilitatea statuluĭ din Budapesta și S. D. Georgiŭ Pop, director finanțiar în Nyiregyháza.

Sfințirea bisericiĭ din Bistrița s'a sĕvârșit în 29 Sept. prin Escelența Sa P. S. D. episcop de Gherla Ioan Szabó fiind de față un public numĕros și distins nu numai din Bistrița, ci și din afară. Biserica acésta a format proprietatea călugărilor Minoriți dimpreună cu superedificatele din jurul eĭ. Tóte aceste edificiĭ le-aŭ cumpĕrat braviĭ Români Bistrițeni cu suma de 35.000 fl., deși Sașiĭ aŭ oferit o sumă mai de dóuĕ orĭ mai mare. Că totuși s'a vîndut Românilor gr. catolicĭ biserica dimpreună cu edificiile aparținĕtóre, este de a se mulțămi Pontificeluĭ roman, care s'a pronunțat pentru Românĭ, fiind contra lor atât Sașiĭ, cât și guvernul. Biserica se află situată în mijlocul cetățiĭ și transformată după ritul nostru este una din cele mai frumóse bisericĭ românescĭ.

Procesul ultim al părinteluĭ Dr Lucaciŭ s'a pertractat la curie în 1 Oct. anulându-se sentența tableĭ dela Dobrițin, care a condamnat pe Dr Lucaciŭ la 6 lunĭ de carcer, pentru că ar fi calumniat pe pretorele Schmitd în o scriptă adresată conteluĭ Szápáry, încă pe când acesta era ministru. Curia și-a motivat procedura sa cu aceea, că în scripta cătră Szápáry Dr Lucaciŭ nu a calumniat pe Schmitd Sándor, ci numaĭ l-a vătĕmat în onóre, ér vătĕmarea de onóre este a se urmări pe cale privată, la ce Schmitd a renunțat.

Inaugurarea podului peste Dunăre dela Cernavoda s'a întîmplat în 26 Sept. cu solemnități marĭ. De față a fost Regele, care însoțit de fratele sĕŭ, de ministri și de alte notabilități a aședat ultimul nit la cel din urmă stîlp ai podului, terminându-se prin acésta lucrarea. Cortejul a percurs pe jos podul până de ceealaltă parte. Prin inaugurarea acestuĭ pod monumental între Fetești și Cernavoda linia Bucurescĭ — Constanța va deveni cea mai cercetată între Apus și Constantinopol aducênd marĭ folóse comerciuluĭ Românieĭ. Ministrul Olănescu la banchetul, ce a urmat după inaugurare, cu dreptul a accentuat, că după Traian, părintele poporuluĭ român, nimenĭ nu a mai subjugat Dunărea prin podurĭ până la Carol, fundatorul regatuluĭ român.

Efectul escomunicăriĭ. Archiepiscopul din Santiago (în Chili) a interdis dóuĕ diare ateiste, carĭ publicaŭ cele mai blasfeme lucrurĭ cu privire la religiune și la preoțime; pe editoriĭ, redactoriĭ, tipăritoriĭ, vîndĕtoriĭ, împărțitoriĭ foilor î-a escomunicat. Acéstă mĕsură nu a rĕmas fără efect: maioritatea abonenților aŭ părăsit numitele foĭ, ceĭ angajațĭ le-aŭ denegat concursul, magistratul nu mai publică în ele comunicatele sale, și dóuĕ bănci nu le mai trimit inserate.

Capitulul din Sibiu și prepositul din Lugoș. La primirea Monarchuluĭ în Cluș, — scrie raportorul „Dreptățiĭ" în numĕrul 203, — din partea *capitululuĭ din Sibiŭ* aŭ fost de față Dr Ilarion Puscariŭ, Dr Remus Roșca și Voilean. — Felicităm pe dl Tinel, care atât de bine cunósce instituțiunile bisericilor românescĭ. — Dl Aleco, corespundentul „Gazeteĭ", în Nr 204 scrie, că spre întîmpinarea Monarchuluĭ a fost dela Lugoș *prepositul Petru Popu*. Noi scim, că în Lugoș e preposit capitular Ilustritatea Sa Venerabilul Șt. Moldovan, ér Rssimul Petru Pop e Vicariŭ capitular. — Atragem atențiunia domnilor corespondenți, ca înainte de a scrie raporturĭ la diare, să studieze instituțiunile bisericilor românescĭ.

Pretensiune modestă. Luĭ „Fejérmegyei Napló" i-se depeșéză din Nagy-Maros (aprópe de Strigon), că notariul de acolo, jupânul Schreiber Jakab (Jidan), a pretins, să se depărteze din casa comunală crucifixul, deórece dela 1 Oct. nu numaĭ catoliciĭ, ci și ceĭ de alte confesiuni încheie căsătorie în acea casă. Judele comunal nu a voit, să împlinéscă modesta pretensiune a notaruluĭ, el însĕ a amenințat, că va recurge la ajutorul fișpanuluĭ și eventual la al guvernuluĭ. Judele comunal indignat de impertinența notariuluĭ a dis: „Jurăm pe acéstă cruce, că până ce trăim noĭ, la porunca nimĕnuĭ nu va fi depărtată de aicĭ; noĭ am fost destul de prevenitorĭ față de guvern cedându-ĭ sala." Membriĭ comitetuluĭ și poporul indignat era să-l atace pe modestul notar, și numaĭ judelui are să-ĭ mulțăméscă, că a scăpat întreg. Étă efectele reformelor bisericescĭ.

Proces politic. De un timp încóce încep a fi dese procesele politice și față de Slovacĭ. În 3 a c. încă s'a pertractat în Budapesta un atare proces intentat diaruluĭ „Narodnie Noviny" pentru articulul intitulat „Nu cerca la cel necurat apă sfințită", în care se dice, că pe Slovacĭ afară de Dumnedeŭ nu-ĭ părtinesce nimenĭ. Logele francmasonice voesc a-ĭ despoia și de religiune. Condamnă pe renegațĭ, carĭ ajută la magiarisarea poporuluĭ slovac. Ca apĕrător a funcționat inteligentul advocat din Arad Dr. Ștefan C. Pop. Auctorul articululuĭ incriminat a fost declarat de vinovat și condamnat la dóuĕ lunĭ carcer. La pertractare aŭ fost de față părintele Dr. V. Lucaciŭ pe cum și altĭ Românĭ.

„România Jună." Comitetul „Românieĭ June", societate academică în Viena, de nóŭ rógă pe toți aceĭ domnĭ foștĭ membri ai „Românieĭ June", carĭ voesc a colabora la „Almanachul", ce are să apară cu ocasiunea iubileuluĭ de 25 de anĭ ai societățiĭ, ca cel mult până la finea luĭ Octobre a. c. să-și trimită operatele la comitet.

Planul de lecțiune pentru limbile moderne, elaborat de cătră profesoriĭ dela gimnasiul superior gr. cat. din Blaș, a fost aprobat de Ministeriul cultelor și instrucțiuniĭ publice prin ordinațiunea din 2 Aug. 1895 Nr. 33.800. Acest plan lucrat de specialiști îl recomandăm atențiuniĭ bărbaților competenți.

† **Profesorul Pasteur,** renumit pentru inventarea iniecțiunilor în contra turbăriĭ, a repausat în 28 Sept. în Garches. El s'a născut în 1822. El a fost unul dintre cei mai celebri și mai activi chimicĭ. A funcționat ca profesor dela 1844—1854 în Strassburg, apoĭ în Lille și în urmă în Paris. De mai mult timp a pătimit de paralisie. Guvernul francez a dispus înmormîntarea luĭ pe spesele statului.

Casurĭ de mórte. *Ioan Dobrin,* preot în Buciun din Vicariatul Făgărașuluĭ, a repausat în 10 Septembre în al 24-lea an al preoțieĭ și al 50-lea al vieții sale. — *Aron Rezeĭ* preot deficient în Ciucea din tractul protopopesc al Morlaceĭ, a repausat în 22 August în anul al 48-lea al preoțieĭ și al 72-lea al vieții sale.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

L.

Calvinirea sfintelor taine.

(Continuare.)

Unii dintre ai nostri suntŭ de părere, că calvinirea deplină a taineĭ cuminecăturiĭ s'ar fi întîmplatŭ prin introducerea pâniĭ şi a vinuluĭ ce le leaŭ credincioşiĭ în ḑiua de Paştĭ. [1])

Părerea acésta însе este neprobabilă, şi încă din următórele motive:

Maĭ întâiŭ este de însemnatŭ, că aşa numitele paştĭ în Ardélŭ le primescŭ în dumineca pascilorŭ înainte de mâncare nu-numaĭ persónele mature, ci şi pruncii, şi chiarŭ şi sugătoriĭ, aşa câtŭ Petru Maiorŭ ḑice, că *„şi pre însuşĭ pruncii cei sugătorĭ spre ḑiua de paştĭ dela mieḑulŭ nopţiĭ până la vremea cândŭ se împarte ḑiua pâne întinsă în vinŭ, cu tirănie îĭ silescŭ la ajunŭ, şi aşa fometoşi îĭ aducŭ manele lorŭ la biserică, unde adunaţi acela sunetŭ facŭ cu vaetele sale cele de ajunŭ căşunate, care s'aŭ obiĕnuitŭ a face mieiĭ în strînngă, cândŭ întâiŭ fură înţercaţi.“* [2])

Datina acésta însе este diametralŭ opusă dogmeĭ calvine despre cuminecătură, carea nu permite nicĭ de cum, ca s. cuminecătură să se dea pruncilorŭ, éră principele Georgiŭ Rakotzi în condiţiunea a 4-a pusă Mitropolituluĭ Simeonŭ Ştefanŭ apriatŭ demandă, că cuminecătura în biserica românéscă să se dea ca şi la calviniĭ numaĭ adulţilorŭ şi nu şi pruncilorŭ.

Maĭ departe calviniĭ nu se cuminecă numaĭ odaţă în anŭ, adecă la Paştĭ, ci după canonulŭ 60 alŭ collecţiuniĭ luĭ Gelei Katona, fiecare este datoriŭ a se cumineca publice în biserică celŭ puţinŭ de 6 orĭ pre anŭ, adecă: La Crăciunŭ, la Paştĭ, la Rosaliĭ, în Domineca quadragesima, în Domineca XI post Trinitatis şi în Domineca I din adventŭ.

Astŭfelŭ stândŭ lucrulŭ este neesplicabilŭ, cum s'a pututŭ introduce în biserica românéscă cuminecătura calviniloru numaĭ la Paştĭ.

Petru Maiorŭ se înşală, cândŭ susţine, că datina de a lua în ḑiua de Paştĭ pâne şi vinŭ nu ar esiste nicăirĭ în biserica răsăritului afară de Ardélŭ. Leo Allatius vorbesce despre datina acésta ca despre o datină tare lăţită în orientŭ maĭ cu samă în mănăstirĭ, şi descrie pre largŭ modulŭ, cum se îndatinaŭ maĭ cu samă călugării în răsăritŭ a lua pâne şi vinŭ în ḑiua de Paştĭ înainte de mâncare. [3])

Dacă datina Ardelenilorŭ de a lua pâne şi vinŭ în ḑiua de Paştĭ înainte de mâncare ar fi o datină calvinéscă, atunci în cărţile ritualĭ grecescĭ nu ar fi nicĭ cea maĭ mică amintire despre ea, căcĭ acele nu aŭ statŭ nicĭ cândŭ sub o atare influinţă calvină, câtŭ să se fie pututŭ vîrî în ele aşa ceva.

Cu tóte aceste însе în Triodulŭ grecescŭ în rubricele din Sâmbăta mare se ḑice apriatŭ că, după ce s'a gătatŭ s. Liturgia şi preotuiŭ a împărţitŭ anafora, se face binecuvîntarea pâniĭ şi a vinuluĭ, care apoĭ se lea în ḑiua de Paştĭ înainte de mâncare. Cuvintele Triodului după originalulŭ grecescŭ din Roma tipăritŭ la 1879, nesuspectŭ de nicĭ o influinţă calvină la pagina 760 suntŭ următórele:

„Μετὰ δε τὴν ἀπολύσιν δίδοται τὸ κατακλαστὸν ἀπὸ τοῦ ἱερέως. εἶθ' οὕτω γίνεται ἡ εὐλογήσις τοῦ ἄρτου καὶ τοῦ οἴνου.“ [4])

Multŭ maĭ verosimilŭ este, că datina ardelénă de a lua pâne şi vinŭ în ḑiua de Paştĭ înainte de mâncare de o parte este în legătură cu aşa numita *παναγία* a Grecilorŭ, [5]) éră de altă parte o datină paralelă cu septĕmâna albă. Precum septĕmâna albă este a pregătire spre postŭ, ca credincioşiĭ să nu între deodată în postulŭ celŭ greŭ, aşa în ḑiua de Paştĭ, ca să nu frângă deodată postulŭ, maĭ întâiŭ ĭaŭ pâne şi vinŭ.

* * *

Calvinirea sfinteĭ mărturisirĭ, a maslului şi a chirotonieĭ. Cumcă calviniĭ aŭ ştersŭ mărturisirea din numĕrulŭ sfintelorŭ taine este cunoscutŭ. De sine a urmatŭ decĭ, că calviniĭ nicĭ în óra morţiĭ nu poftescŭ dela nimenĭ să se mărturiséscă, şi o atare datină la eĭ nicĭ nu a esistatŭ nicĭ cândŭ. Ce aŭ permisŭ calviniĭ moribunḑilorŭ, a fostŭ singurŭ numaĭ cuminecarea. Şi acésta însе o permitŭ numaĭ pentrucă poporulŭ calvinŭ după esemplniŭ catolicilorŭ şi a resăriteniloru de comunŭ doresce cu orĭ ce preţŭ să se pregătéscă pre ver o cale spre mórte. Amŭ ḑisŭ însе că numaĭ o permitŭ, însе nu o şi impunŭ. Acésta se vede din canonulŭ 61 alŭ collecţiuniĭ luĭ Gelei Katona, care ocupându-se cu lucrulŭ acesta nu impune credincioşilorŭ calviniĭ moribunḑĭ să se cuminece, ci numaĭ le lartă să se cuminece maĭ su samă în locurile acele, *„in quibus reliquiae adhuc quaedom Papismi supersunt, vel ubi orthodoxi cum papistis mixtim habitant.“* Şi unde permitŭ însе calviniĭ cuminecarea moribunḑilorŭ, nu o permitŭ ca pre unŭ viaticŭ saŭ taină, care lucră *ex opere operato,* cum e credinţa catolică şi resăriténă, ci numaĭ ca pre unŭ mijlocŭ de a-lŭ întări pre moribundŭ în credinţă, din care causă şi poftescŭ, ca nu numaĭ moribunḑiĭ să se cuminece, ci şi toţĭ căsaniĭ cu elŭ împreună. [1])

În conformitate cu credinţa acésta despre s. mărturisire şi cuminecătură calviniĭ în biserica românéscă aŭ ignoratŭ cu totulŭ taina s. mărturisirĭ, precum se vede de acolo, că canónele celorŭ dóuĕ săbóre marĭ dela 1675 nu amintescŭ nicĭ cu unŭ cuvîntŭ despre ea, deşi în dóuĕ canóne óreşĭ cum se impunea necessitatea, ca să facă dispositie cu privire la ea.

Aşa în canonulŭ alŭ doilea alŭ săboruluĭ întâiŭ voindŭ a pedepsi pre cei neascultători de preoţĭ cu subtragerea sfintelorŭ taine în óra morţiĭ, sfînta mărturisire este ignorată cu totulŭ, şi se amintesce numaĭ s. cuminecătură, deşi în biserica răsăritului, şi prin urmare şi în biserica românéscă din Ardélŭ nicĭ cândŭ n'a fostŭ datina, ca moribunḑiĭ numaĭ să se cuminece şi să nu se şi mărturiséscă. Canonulŭ sună în chipulŭ următoriŭ:

„Care omŭ este căsătoritŭ, şi nu va merge la biserică, nicĭ cu cina Domnului, popiĭ să-ĭ dogonéscă, şi să-ĭ înveţe, éră de nu vorŭ asculta, nicĭ la mórte să nu-ĭ cuminece.“ [2])

Totŭ în direcţiunea acésta cu ignorarea deplina a s. mărturisirĭ în óra morţiĭ după datina calvina dispune şi canonulŭ 3:

„Cândŭ chiamă creştiniĭ pe popa să-ĭ cuminece, şi nu vorŭ să ese după popa din casă, acolo popa să nu mérgă la morţiĭ caseĭ.“ [3]) Şi dispositiile aceste n'aŭ rĕmasŭ numaĭ pe hârtie, ci în adevĕrŭ unĭ preoţĭ începurŭ numaĭ a cumineca pre moribunḑĭ fără a-ĭ şi mărturisi, încâtŭ după s. unire sinodulŭ dela 1725 ţinutŭ sub episcopulŭ Pataki a trebuitŭ să purcédă aspru în contra astorŭfeliŭ de preoţi, dispunêndŭ în canonulŭ 8: *„Bolnaviĭ saŭ betegiĭ ceĭ de mórte, nicĭ cum popiĭ să nu-ĭ cuminece fără de ispovedanie înaintre, carĭ vorŭ puté grăi.“* [4])

Totŭ canonulŭ alŭ doile dela 1675 dispune, că de câte orĭ să priméscă credincioşiĭ pre anŭ sfintele taine. Şi şi canonulŭ acesta ignorézŭ cu totulŭ s. taină a mărturisirĭĭ, şi amintesce numaĭ taina cuminecăturiĭ în contra usuluĭ şi credinţeĭ bisericiĭ răsăritului şi şi a celeĭ românescĭ din Ardélŭ, după care credincioşiĭ nu se cumineca înainte de a se mărturisi. Cuvintele canonuluĭ sunt aceste:

„Totŭ omulŭ să se cuminece de 4 orĭ în unŭ anŭ.“ [5])

Tóte dispositiile aceste calvine ale săboruluĭ mare dela 1675, cândŭ influinţa calvină asupra bisericiĭ românescĭ era în flóre, sunt cu atâtŭ maĭ frapante, cu câtŭ pre la 1627, cândŭ la totŭ casulŭ influinţa calvină asupra bisericiĭ românescĭ nu era aşa puternică, în tocmelele Mitropolituluĭ Dositeiŭ se pune în conformitate cu credinţa bisericeĭ răsăritului maĭ mare pondŭ pre s. mărturisire decâtŭ pre s. cuminecătură, căcĭ în tocméla a dóua se ḑice:

„Cela ce nu va ispovedi omulŭ de 4 orĭ întru anŭ . . . . birşagŭ 7 florinti.“ [6])

Fiindŭ că calviniĭ nicĭ s. maslu nu-lŭ numĕră între taine, de aceea taina maslului este ignorată şi trecută cu vederea în tóte actele publice emanate dela calviniĭ, cum suntŭ de pildă decretele, prin carĭ mitropoliţiĭ noŭ aleşĭ furŭ confirmaţi de principele ţĕriĭ, câtŭ şi în actele săbórélorŭ marĭ ţinute sub influinţa calvină, cum suntŭ de pildă canónele celorŭ dóuĕ săbórĕ marĭ ţinute la 1675.

---

[1]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 77 şi un. şi Ioanŭ M. Moldovanŭ »Nessuiŭ bisericeĭ romane cu cea calvină« în »Archivŭ pentru filologie şi istorie« de T. Ciparĭŭ pag. 796.

[2]) Petru Maiorŭ op. cit. pag. 78.

[3]) Cuvintele luĭ Leo Allatius se află la Goar în esplicările opuluĭ luĭ Codinŭ Curopalata despre oficiile constantinopolitane c. 7.

[4]) »După deslegare (opustŭ) preotulŭ împarte anafora, şi apoĭ se face binecuvîntarea pâneĭ şi a vinului.«

[5]) Despre *παναγία* veḑĭ N. Nilles »Calendarium manuale atriusque ecclesiae« t. II pag. 327.

[1]) Can. 61 alŭ collecţiuniĭ luĭ Gelei Katona.

[2]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ«. Partea inedită în »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 147.

[3]) Totŭ acolo.

[4]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 382.

[5]) Totŭ acolo. Partea inedită în »Acte şi Fragmente« pag. 147.

[6]) Totŭ acolo pag. 151.

Ce se ține de tăina hirotoniei, pre carea calviniĭ asemene o numĕră între taine, calvinirea ei a statŭ în aceea, că în actele lorŭ pentru mitropolitulŭ şi preoţiĭ românescĭ aŭ folositŭ maĭ nĕ escepţiune terminiĭ calviniĭ de *superintendens* pentru mitropolitulŭ, şi *ministri* şi *pastores* pentru preoţi, ignorândŭ maĭ de totŭ terminologia usitată în biserica rĕsăritului.

* * *

Calvinirea taineĭ căsătorieĭ. Cunoscutŭ este, că în biserica rĕsăritului căsătoria se închia în modŭ solemnŭ prin aceea, că nuniĭ orientaliĭ îşĭ dechiara învoirea împrumutată în biserică înaintea preotuluĭ, care apoĭ îndeplinesce rugăciunile şi ceremoniile prescrise în euchologionŭ.

Nicĭ legislaţiunea nicĭ cărţile rituală resăritene nu sciŭ nimicŭ de aceea, ca contrahenţiĭ să şi jóre în biserică.

Nu aşa sta însĕ lucrulŭ la calviniĭ din Ardélŭ. La eĭ essenţa închiărieĭ căsătorieĭ stă în aceea, că contrahenţiĭ jórá în biserică. Canonulŭ 67 alŭ collecţiuniĭ lui Gelei Katona dispune cu privire la jurămîntulŭ acesta în chipulŭ următoriŭ:

„*Copulatio novorum conjugum, usu jam antiquitus apud nos recepto, eoque in scripturis sacris fundato (?) solemni ac corporali (ut vocant) juramento mediante fieri debet.*“

Calviniĭ decĭ ca să dea în biserica română şi taineĭ căsătorieĭ unŭ coloritŭ asemenea bisericiĭ lorŭ, aŭ introdusŭ şi la Romanĭ jurămîntulŭ cu ocasiunea închiăriĭ căsătorieĭ. Se vede lucrulŭ acesta din condiţiunea a 8-a pusă de principiĭ calviniĭ mitropoliţilorŭ nostri, în carea se dispune:

„*Quod personas sacro-sancto matrimonii vinculo copulandas . . . . . copulabit libere juramenti sacramento mediante.*“ [1])

Influinţa calvină şi a canónelorŭ calvine este evidentă nu numaĭ în însaşĭ dispositia acésta, ci chiarŭ şi în stilisarea eĭ.

S'ar puté dice, că dispositia acésta a rĕmasŭ numaĭ pre hârtie, şi mitropolitulŭ şi clerulŭ românescŭ n'aŭ voitŭ să scie nimicŭ de ea.

Însĕ săborulŭ mare dela 1675, la care a luatŭ parte Mitropolitulŭ Sava Brancovicĭ, juraţiĭ scaunuluĭ şi protopopiĭ, în canonulŭ 6 dispune totŭ aceea, ce aŭ dispusŭ şi principiĭ calvinesc, căcĭ cuvintele din urmă ale canonuluĭ acestuia sună:

„*Căsătoria să se începă cu cuvintulŭ luĭ Dumnedeŭ, şi să se facă cu jurămîntŭ, să scie ce-i căsătorie.*“ [2])

(Va urma.)

[1]) Veḑi decretulŭ confirmăriĭ Mitropolituluĭ Iosifŭ Budai de Piskintz de cătră principele Mihai Apaffy în »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 60 şi uu.

[2]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« partea inedită în »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 146.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

La început espedițiunea merse fără nicĭ un plan. După ce însĕ coloniile dispărură cu totul şi se începu adevĕrata pustie, se puseră în ordine. În frunte călăria Arabul, Jocerau, Eugen şi Sven, urma apoĭ Cabilul cu ceĭ opt caĭ şi asinĭ încărcaţi cu bagaj, şi în urmă viniaŭ chasseuriĭ sub comanda subofiţerului.

Multă vreme ceĭ din fruntea espediţiunĭ nu diseră nicĭ o vorbă. Fiecare era ocupat cu gândurile sale. De odată apropiându-se Sven de Jocerau îĭ dise:

„N'ar fi rĕŭ, dacă aĭ întreba pe Arab, cum gândesce el, să-ţi elibereze fata. La tot casul el cunósce maĭ bine relaţiunile, şi ar fi bine, dacă am sci, ce plan şĭ-a făcut, ca să l desbatem şi noĭ.“

Jocerau aprobă în tăcere celea propuse de Sven şi-şĭ îndreptă apoĭ calul spre Arab, care era cu vre-o dóuĕḑecĭ de paşĭ maĭ înainte.

„Cum se chĕmă conducĕtorul nostru,“ începu Jocerau, „şi din ce trib se trage?“

„Numesce-mĕ Misram ben Ĭacub, ostaş din Onled el Wahrân.“

„Numĕros e tribul tĕŭ?“

„Nu! Allah şĭ-a întors fata sa de cătră noĭ. Odată eram cât stelele ceriuluĭ, şi pe când beiul nostru domnia preste Algeria, corturile nóstre ocupaŭ teritoriul, pe care îl ai tu acum. Noĭ am fost ceĭ din urmă, carĭ ne-am perdut libertatea şi am fost subjugaţi de Francezĭ, şi pămîntul dela Constantine şi până la movilele de nĕsip galbĕn e plin de sângele soţilor meĭ. De atunci însĕ e cam multişor. Eŭ, care mĕ numĕram între luptătoriĭ ceĭ maĭ tinerĭ, de abia eram în stare, să-mĭ îndrept puşca spre Francezĭ.“

„Aşa şi şeĭcul Omar trebue să fie fost pe atunci numaĭ copil.“

„Da! El era încă la peptul mameĭ sale şi numaĭ mie are de a-mĭ mulţămi, că trăesce şi că n'a fost dus în prinsóre de Francezĭ. Ce ḑi grozavă a fost aceea! Duşmaniĭ pĕtrunseră deja în haremul luĭ Ferdussi, şi femeile umpleaŭ deja aerul cu ţipetele sale, când eŭ cu vre-o câţĭva soţĭ ne puserăm în calea năvălitorilor şi ne luptarăm cu eĭ, până ce mumă-sa putu încăleca şi fugi în pustie. Étă aicĭ,“ dise Arabul desfăcêndu-şĭ cămeşa şi arĕtând semnul uneĭ rane, „am fost rănit atunci şi căduĭ la pămînt ca şi un mort. Şi veḑi, cum îmĭ rĕsplătesce?“

„Se vede dar, că şeĭcul nostru e cam desfrînat.“

„Pe Allah, creştine, tu spuĭ adevĕrul! Sângele luĭ îĭ clocote în vine şi el nu-l póte stîmpĕra.“

„Şi cum nu v'aţi putut voĭ scăpa de un aşa conducĕtor?“

„Să veḑĭ, el e nepotul profetuluĭ, şi nimenĭ n'a cutezat, să-şĭ ridice mâna împotriva luĭ. Eŭ însĕ o voiŭ ridica, chiar de ar fi de ḑece orĭ aşa de viteaz, cum e!“

„E aievea viteaz şeĭcul?“

„Ce crezĭ?“ întrebă Arabul aruncând o privire desconsiderătóre asupra luĭ Jocerau. „Ce crezĭ, că póte ĭeşi un tândală din Onled el Wahrân? Şi gândescĭ, că dacă Omar n'ar fi cel maĭ cuminte la sfat şi cel maĭ îndrăzneţ la fapte, ar fi putut să se bucure de atâta consideraţie? Nu, de loc nu! El ar fi fost desconsiderat cu desevârşire, şi încă cu atâta maĭ desconsiderat, cu cât e nepotul profetuluĭ!“

„Atunci va fi greŭ, să smulgem pe Blanca din ghiarĕle luĭ!“

„Cu adevĕrat, aceea nu ţĭ-ar succede nicĭ odată, dacă aĭ încerca-o pe câmpul de luptă. Pe cât de puţin aĭ fost în stare, să-ţĭ grijescĭ fata, pe atât de puţin poţĭ acuma, să o răpescĭ dela el! Avem noroc însĕ, că dacă e cuprins de duhul iubiriĭ sale pătimaşe, e orb şi nu maĭ scie de sine. Acum de sigur se crede ferit de orĭ ce rĕŭ şi de orĭ ce primejdie, . . . dar mâna mea rĕsbunătóre îl va ajunge!“

„Şi ce veĭ face? Sciĭ tu, unde petrece el acum? Şi cum aĭ gândit, să ne apropiăm de el neobservaţi?“

„Ceĭ din familia Onled el Wahrân n'aŭ altă locuinţă, decât sus pe şelele cailor, şi corturile lor adĭ sunt aci, mâne airia.“

„Eĭ bine, cum îĭ veĭ afla dară?“

„Nicĭ nu-ĭ caut pe eĭ. Eŭ caut numaĭ pe şeĭc.“

„Dar şeĭcul nu e cu eĭ?“

„Nu!“ rĕspunse Misram scurt.

Lucrul acesta îĭ păru luĭ Jocerau de neînţeles. „Unde putea să fie şeĭcul airia,“ îşĭ dicea el, „dacă nu în mijlocul ostaşilor sĕĭ?“ Şi el nu cuteză, să maĭ cĕră esplicaţiĭ dela Arab, căcĭ era convins, că nu i-le va da. De aceea nu maĭ dise nimic, ci călări încă câtva timp lângă el, apoĭ maĭ târḑiŭ ţinênd calul înapoĭ veni érăşĭ lângă Eugen şi Sven, cărora le spuse convorbirea avută cu Misram.

Şi şi luĭ Eugen şi Sven i-se împĕru lucrul tot atât de neînţeles. Cel dintâiŭ se mângâia însĕ cu gândul, că Sven va găsí totuşĭ o esplicaţie.

Duşĭ pe gândurĭ călăriră multă vreme înainte, până când de odată auḑiră pe Arab strigând: „Allah il Allah, Mohamed rasul Allah!“ (Allah e Dumnedeŭ, şi Mohamed profetul luĭ.) Şi îl vĕḑură, cum înainta în fuga caluluĭ. La început Sven fu surprins de fuga Arabuluĭ, iute după aceea însĕ porni şi el pe urma luĭ. Ceĭ doĭ Jocerau îĭ însoţiaŭ. Era însĕ zădarnic! Arabul se depărtase tare, şi de abia se maĭ vedea o figură négră şi fluturarea burnusuluĭ.

Prietiniĭ nostri se îngroziră. Arabul îĭ înşelase.

(Va urma.)

Despre duel.

(Continuare.)

Se obiecţionézĕ însĕ: O astfel de competinţă nicĭ nu are să se estindă la tóte clasele ómenilor; numaĭ ómenĭ din straturile maĭ înalte ale societăţiĭ, maĭ ales ofiţeriĭ, aŭ să complaneze în chip sângeros afacerile sale de onóre. Şod lucru! În stateie moderne sunt pretutindenea judecătorĭ. Dacă óre cine a suferit vre o nedreptate, dacă a fost vătĕmat orĭ defăimat, el póte să pîrescă, şi chiar clasa judecătorilor o preamăresc ómeniĭ pentru neatîrnarea şi probitatea eĭ cea mare, că judecătoriĭ nu caută în fata ómenilor, ci la starea faptică a lucruluĭ, şi aşa fac dreptate celuĭ vătĕmat şi pedepsesc nedreptatea. Orăşeniĭ şi plugariĭ, ómenĭ de posiţie înaltă şi ómenĭ de rînd, ministriĭ şi sfetniciĭ domnitorilor nu se sfiesc a subşterne în casurĭ maĭ grave de vătĕmare pîră la judecătorie şi cred, că prin sentinţa judecătoriuluĭ îşĭ câştigă maĭ bine repararea onoriĭ vătĕmate. Óre onórea ofiţerésca e aşa de neînsemnată, cât judecătoriul nu are să se ocupe de ea? Cumpĕnesce ea óre aşa de puţin, cât la vă-

tĕmarea el are să se mai adaugă încă şi vătĕmare trupéscă orĭ ucidere, mai înainte de ce judecătoriul pus de lege să albă a pedepsi nedreptatea?

Dar nu aşa, ci acela, care a fost vătĕmat, şi a cărui onóre a fost atacată, chiar prin duel are să dovedéscă, că el a fost atacat pe nedreptul! Dacă acésta este părerea duelanţilor, atunci ei sufer de o confusie de concepte, carea lovesce în faţă mintea sănĕtósă. Întâiŭ părerea acésta e o confundare a conceptelor celor mai elementare despre drept şi dreptate. E o astfel de confundare de concepte aceea, că se impune vătĕmatului, să dovedéscă, că vătĕmătoriul n'a avut dreptate cu aserţiunile sale. În acest chip vătĕmatul ar avé să arete, că el are titul de drept de a pretinde onóre şi respect. Asta ar fi chiar aşa, ca şi cum în cas de răpire orĭ furt păgubitul ar avé nu numai să dovedéscă, că el avuse obiectul răpit, ci să producă şi dovedĭ, prin carĭ să arete, cum a ajuns pe cale legală în proprietatea acelui obiect. Meseria hoţiei pe calea acésta ar ajunge la înflorirea cea mai frumósă. — Nu stă mai bine lucrul nicĭ cu însă-şi dovada, carea are să se prestea prin duel. Acestei dovedĭ îi lipsesce adecă orĭ ce logică şi orĭ ce putere de a dovedi. Să punem casul, că óre cine a fost defăimat ţicĕndu-i-se, că el este „vrednic de dispreţ", „ordinar", „nemoral": cum vine un glonţ bine îndreptat orĭ o lovitură bine aplicată cu sabia, să dovedéscă, că defăimatul nu e vrednic de dispreţ, nu e ordinar, nu e nemoral? Dóră este în glonţ orĭ în sabie o putere morală? Cel mult în casul, când ar fi, să se respingă vătĕmarea, ce o sufere óre cine în onórea sa aruncându-i-se în faţă, că e laş, cel mult în acest cas ar puté provocarea la duel să albă aparinţa unei dovedi. În faptă onórea nu se dovedesce prin acest duel. Onórea se întemeiéză pe vîrtute. Dar vîrtute, bună óră vîrtutea vitejiei, duelantul nu o arată prin duelul sĕŭ, ci printr'însul arată îndrăznéla órbă. Învinuirea cu laşitate nu se póte respinge prin acţiunea nemorală a duelului; pentru ca vătĕmatul să pótă respinge întru adevĕr învinuirea acésta, el ar trebui, să aştepte prilejul de a împlini o faptă de vitejie, — un mijloc în sine nemoral nicĭ odată nu póte să se justifice şi să se facă iertat prin scopul sĕŭ bun.

Mai avem, să cercetăm casul, în care în urma prejudeţelor, ce se nutresc despre duel, refusarea duelului aduce cu sine păgubirea onorii şi perderea posiţiunii. Óre în un atare cas nu are duelul să se privéscă de un fel de apĕrare proprie la nevoe, şi anume ca o apĕrare împotriva contrarului, care prin nedreptatea şi vătĕmarea causată a provocat necesitatea aceleĭ apĕrărĭ? La întrebarea acésta rĕspunsul e un hotărît: Nu! Dacă am da conceptului apĕrării la nevoe o estensiune aşa de mare, atunci în curênd s'ar umplé nepedepsit uliţele de sânge omenesc. Şi apoi dacă faţă cu vătĕmătoriŭ ar fi îndreptăţită apĕrarea la nevoe, atunci ar trebui, să se pună grije anume pe aceea, ca sângele vătĕmătoriului să se verse, éră să nu mĕ espun pericolului vieţii şi eŭ cel vătĕmat. Orĭ dóră se întîmplă în casurĭ de adevĕrată apĕrare la nevoe, ca atacatul să dea contrariului sĕŭ răgaz, ba chiar împuternicire formală, ca eventual mai întâiŭ acesta să cerce a-l răni orĭ a-l ucide, pentru ca apoi el să cerce acela-şĭ lucru cu contrarul? Conceptul apĕrării la nevoe îţi spune, să facĭ cât se póte de mult spre scutirea ta proprie şi cât este de lipsă spre a abate şi zădărnici atacul nedrept. Ea presupune un atac, care se întîmplă în acela-şi moment cu apĕrarea, şi anume un atac nu asupra onorii, ci asupra vieţii, a persónei orĭ a unui bun, ce se referesce la susţinerea vieţii. Un astfel de atac, până ce ţine, este iertat a-l abate în cas de lipsă chiar şi cu vĕrsare de sânge. Dar cu acésta e şi eshauriat deja conceptul apĕrării la nevoe.

(Va urma.)

Bibliografie.

În curênd va apăré de sub tipar:

Călindariul „Unirii"
pe anul 1896

cu un cuprins bogat şi interesant, întocmit anume pentru preoţiĭ provinţeĭ mitropolitane.

Însemnăm din cuprinsul sĕŭ: Şematismul întregeĭ provinţii, cu numirea parochiilor din archidiecesă în românesce, ungurésce şi cu însemnarea posteĭ ultime; — protopopiatele din diecesele sufragane cu protopopiĭ şi locuinţele lor; — tóte comisiunile din gremiŭ, administratoriĭ fondurilor, tribunalele matrimoniali etc., apoi partea literară variată şi interesantă, cuprinzênd între altele portretul şi biografia Mitropolitului şi alte bucăţi alese etc.

Preţul va fi numai **30 cr.** — Comandele se pot face la **Tipografia seminarială** în Blaş (Balázsfalva).

Posta Redactiunii. *Al. B. în S. M. d. c.* S'aŭ făcut dispositiile. Esecutarea lor pretinde nepripire şi studiŭ, dacă are să fie spre folos. Sperăm, că în scurt timp preoţimea nóstră va avé în mânĭ un îndreptariŭ, în care va puté să se încrédă.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

446 szám. (30) 1—1
1895.

Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó, az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1895 évi 1294. számu végzése következtében Dr. Spieler Ignátz ügyvéd által képviselt Első Alföldi Cognac gyár javára Klein testvérek ellen 229 frt 72 kr s jár. erejéig 1895. évi Junius hó 15-én foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt és 360 frt — krra becsült 30 rend férfi posztó ruhából álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balásfalvi kir. járásbiróság 1883/1895 száma végzése folytán 229 frt 72 kr. tőkekövetelés, ennek 1895. évi Márczius hó 17-ik napjától járó 6 % kamatai és eddig összesen 27 frt 05 krban biróilag már megállapitott költségek erejéig helyben alperes üzletében leendő eszközlésére 1895-ik évi Oktober hó 8-ik napjának délelötti 9 órája határidőül kitüzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balásfalván 1895-ik évi September hó 9 napján.

Thát György,
kir. birósági végrehajtó.

Chiar acum aŭ apărut şi se pot procura

Predicĭ pentru Dumineci

de celebrul orator, în Domnul adormitul **Iustin Popfiŭ.** Tomul I. - Acest tom constă din 32 cóle tiparĭŭ 8° mare şi conţine 48 predicĭ pe 39 Dumineci. — Preţul unuĭ esemplar cu porto francat e numai **2** fl. **35** cr.

Comandele sunt a se adresa la:

Tipografia „Aurora" A. Todoran
Gherla — Szamosujvár.

(29) 2—3

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptăţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a mărituŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericesc.

(7) 34—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 13 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicătiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Uniriĭ» în Blaş.

Anul V. | Blaş 12 Octobre 1895. | Numĕrul 41.

Scandalul dela Asociaţie.

Afacerea cu numirea domnişóreĭ Iovescu la şcóla Asociaţiuniĭ s'a făcut de acum înainte *un scandal.*

Votul separat publicat din acest incident a fost sdrobitor pentru ceĭ „cinci neuniţi", carĭ aŭ dovedit prin votul lor, că nu cinste, nu progresul şcoliĭ, nu obiectivitate şi sentiment de adevĕr, ci o *ură* confesională din cele maĭ pătimaşe este principiul lor conducĕtor.

Şi pentru ca scandalul să fie *perfect*, a rostit şi „Telegraful Roman", organul vecinic al scandalurilor. În fóea acésta un membru dintre ceĭ *„cinci neuniţi"* se încércă a da rĕspuns la interpelarea nóstră, cu tóte că noĭ acest rĕspuns l-am pretins dela însu-şi comitetul central. Dar după ce acest membru neunit ne spune, că comitetul central nu se póte *dimite* a sta de vorbă cu „doctoriĭ dela „Unirea"", aşa nu ne rĕmâne alta, decât să privim declaraţia „unuia dintre ceĭ cinci" de vocea tuturor.

Apoĭ bine, domnilor, am vĕdut din votul Dvóstre, că sunteţĭ conduşĭ numaĭ de *ură confesională;* acum vedem, că sunteţĭ neconsecuenţi, nesinceri şi *rĕutăcioşi.*

Dvóstre publicaţi concurs pentru un post de *profesor* şi numaĭ *eventual* pentru o *profesóră.* Şi când e vorbă de alegere, alegeţi pe *profesóră,* ér *nu* pe *profesor.* De ce? Pentru că după Dvóstre încă nu e cestiune decisă, dacă e maĭ bine a se aplica la şcolile de fete ca instructorĭ bărbaţi orĭ femeĭ. Apoĭ dacă nu e cestiune decisă acésta între pedagogĭ, cine V'a pus pe Dvóstre ceĭ *cinci,* să o decideţi în contradicere cu *concursul escris,* de care *dreptatea* vĕ *impunea,* să vĕ ţineţi, şi în contradicere cu *conclusele maĭ multor adunărĭ generale,* pe carĭ *datorĭ* eraţi, să le respectaţi?! Orĭ póte că Dvóstre ceĭ „cinci neuniţi" V-aţi credut deodată aşa de puternicĭ în ale pedagogieĭ, încât V'aţi aflat îndatoraţi a trece preste considerantele de maĭ sus?

Dvóstre publicaţi concurs pentru catedra de limba *română* şi *germană.* Cualificaţiune perfectă din aceste studiĭ dintre concurenţi dovedesce numaĭ Dr. Eliă Dăianu. Pentru că după legile statului ceĭ cualificaţi pentru şcolile mediĭ se privesc de cualificaţi şi pentru şcolile civile, deórece şcolile mediĭ sunt *superióre* celor civile. Va să dică cualificaţiune *perfectă, superióră, prescrisă de lege* şi *recerută de concurs* a avut *numaĭ* Dr. E. Dăianu. Domnişóra Iovescu, pe care aţĭ ales-o, nu e cualificată *nici* din limba *română nici* din cea *germană,* ci e cualificată — însĕ după afirmaţiunile eĭ, — pentru propunerea sciinţelor naturale.

Dvóstre diceţĭ, că domnişóra Iovescu e cualificată şi pentru propunerea limbiĭ române şi pentru propunerea limbiĭ germane. Şi cu ce o dovediţi acésta?

Ascultă, popor român, şi te uĭmesce!

Domnişóra Iovescu este cualificată pentru propunerea limbiĭ *germane,* pentru că *fiind fată de ofiţer în casă a vorbit tot nemţesce!* Ér pentru propunerea limbiĭ şi literaturiĭ românescĭ este cualificată, pentru că *recursul spre a fi numită profesóră* şi-l-a scris cu *mâna proprie* şi *în limba română.*

Ĕtă, popor român, cum îşĭ motivéză votul lor ceĭ „cinci neuniţi"! Va să dică cine în casă nu vorbesce limba sa maternă, e bun, să propună limba aceea, ce a vorbit-o în casă, şi totodată şi pe aceea, pe care n'a vorbit-o, în care însĕ scie să scrie un recurs cu mâna proprie! Va să dică faţă de un om cualificat la dóuĕ universităţĭ pentru propunerea acestor limbĭ Dvóstre preferiţi o fétă, care-şĭ scie scrie *numele* în limba românéscă, ér nemţesce scie *vorbi* în *jargonul ofiţeresc!*

Eĭ bine, domnilor „cinci neuniţi", asta totuşĭ e o sfidare nemaĭpomenită a orĭ căreĭ morale, a orĭ căreĭ cinstĭ.

Fără a voi, să reflectăm la celealalte vorbe necălite, ce le îndrugaţi prin interwiew-atul Dvóstre, carĭ sunt pline de rĕutate, minciună şi fariseism, ne luăm acum voe, — pentru ca dacă aţĭ vrut, să fie scandal, apoĭ să fie cum se cade, — a vĕ adresa următórele

întrebărĭ:

1. De ce aţĭ convocat pentru alegerea de profesor *şedinţă extraordinară,* când şi aşa numaĭ *şese dile* Vĕ despărţiaŭ de cea *ordinară?*

2. De ce aţĭ convocat şedinţa

Feuilleton.

Adunarea generală

a „Reuniuniĭ învĕţătorilor rom. gr. cat. din ţinutul Lugoşuluĭ".

Din diecesa Lugoşuluĭ, 2 Octobre 1895.

Am tot aşteptat, să cetesc din péna celor maĭ tinerĭ ceva în preţuita nóstră fóe „Unirea" despre decursul acesteĭ adunărĭ, dar pare că toţĭ sufer de deochĭ.

De aceea, — deşĭ cam târdiŭ, — rog On. Redacţiune, ca să binevoéscă a-mĭ da nĭtel loc în colónele „Uniriĭ" spre a face un scurt raport despre decursul adunăriĭ generale a reuniuniĭ sus amintite, pentru că după părerea mea individuală lucrările uneĭ adunărĭ generale sunt cu mult maĭ importante, decât să fie trecute numaĭ simplu cu vederea.

Adunarea generală a „Reuniuniĭ învĕţătorilor rom. gr. cat. din ţinutul Lugoşuluĭ" s'a ţinut în acest an în romanticul orăşel Bocşa Montană la 29 August.

Încă în 28 August cu trenul dela 6 óre p. m. aŭ sosit toţĭ pioneriĭ culturiĭ românescĭ, câţĭ aŭ avut de cuget şi aŭ putut să participe la adunare. Dic: şi aŭ putut să participe la adunare, pentru că toţĭ învĕţătoriĭ prea bucuroşĭ ar cerceta adunările, dar n'aŭ cu ce, fiind că în cele maĭ multe locurĭ de fel nu li-se preliminéză spesele pentru adunare, ér unde li-se şi preliminéză, preşedinţiĭ senatelor scolastice nu se îngrijesc, ca învĕţătoriĭ să le şi capete, — respect şi onóre escepţiunilor, — ci ele rĕmân numaĭ preliminate.

Apoĭ dniĭ preoţĭ aşa se vede, că fórte puţin se interesézĕ de acéstă instituţiune culturală, căcĭ şi de astă dată ca în totdeuna chiar şi ceĭ din apropiarea Bocşeĭ au rĕmas pe acasă, escepţionând vre-o 6 dnĭ preoţĭ.

În 29 August diminéţă înainte de a merge la biserică am mers în corpore — avênd în frunte-ne pe dl preşedinte — la M. On. Domn Protopop districtual M. Gianu spre a ne face reverinţa, ér după aceea ne adunarăm cu toţiĭ în biserica gr. cat. din loc spre a asculta s. liturgie, care s'a celebrat la 7 óre prin dl preot învĕţătoriŭ Ieonim Pascu, parochul Tîrnoveĭ.

Terminându-se liturgia, toţĭ învĕţătoriĭ şi amiciĭ şcoliĭ se întruniră în frumósa sală a şcoliĭ gr. cat. din loc, care era destinată pentru ţinerea şedinţelor. Între óspeţĭ puturăm saluta şi pe un preot şi treĭ învĕţătorĭ gr. or.

Şedinţa primă.

La 9 óre sosind şi preşedintele în sala destinată pentru şedinţe şi ocupându-şĭ locul ca atare, deschide adunarea prin un discurs fórte instructiv, în care într'altele recomandă învĕţătorilor, ca dinşiĭ între tóte împrejurările şi cu tóte mijlócele să nisuéscă a susţiné şi apĕra caractĕrul confesional şi naţional al şcolilor nóstre.

După cuvîntul de deschidere, care a fost viŭ aplaudat, se cetesce raportul general despre activitatea comitetuluĭ reuniuniĭ în decursul anuluĭ espirat, din care raport notez următórele:

1. Că deşĭ comitetul a nisuit din tóte puterile a esecuta tóte conclusele adunăriĭ generale din an. 1894, totuşĭ acéstă nisuinţă a luĭ a fost fórte mult zădărnicită prin aceea, că comitetul cel vechiŭ abia în 24 Martiŭ a. c. a predat comitetuluĭ actual actele.

2. Că averea reuniuniĭ se urcă la suma minimală de 700 fl., dar partea cea maĭ mare din ea e în restanţă (ca taxe) pe la membri.

Se aleg apoĭ comisiunile a) pentru esaminarea raportuluĭ general şi b) pentru censurarea raţiunilor şi a budgetuluĭ proiectat pe an. 1896. Comisiuniĭ din urmă i-se con-

extraordinară atunci, când sciați, că domnul Iosif St. Șuluț era împedecat a veni la ședință pentru morb, ér dl Dr. Cornel Diaconovich era dus la inaugurarea podului dela Cernavoda?

3. De ce *nu l-ați avisat* despre ținerea ședinței extraordinare pe *președintele* Asociațiunii?

N'aveți ce respunde la aceste întrebări! Respunsul e, pentru că voiați, să căpătuiți pe Domnișóra Iovescu, care v'a impus prin subscrierea *cu mâna proprie* a numelui său, și mai ales prin vîrtutea, că și-a făcut recursul în limba românéscă.

Étă curatul adevěr!

Față de acestea tóte apucăturile nu Vě folosesc. Rěmâneți vinovați pentru *confesionalism,* pe care îl cultivați în sinul aceleĭ corporațiuni, unde confesionalism nu póte să aibă loc.

Și dacă voiți, să sciți, care ne-a fost scopul cu interpelarea nóstră, apoĭ étă vi-l spunem franc: Scopul ne este, ca comitetul să repareze nedreptatea făcută, să revină asupra conclusului său, să depărteze dela școlĭ pe domnișóra Iovescu și să-l numéscă pe dl Dr. Eliă Dăianu, cu atât mai vîrtos, cu cât numirea domnișóreĭ Iovescu a fost ilegală și nulă, după ce despre ținerea ședinței presidentul n'a fost avisat și astfel nicĭ n'a putut să-și deprindă dreptul său de vot!

Nu ne măgulesce sentimentul D.-vóstre de dreptate. Dar avem timp să așteptăm. Adunarea generală va hotărî sórtea Dvóstre. Și să sciți, că dacă nu veți repara scandalul, vom apela la o adunare generală estraordinară, și nu vom aștepta sosirea celeĭ ordinare.

Atunci apoĭ vom primi respunsurile, pe carĭ acum nu Vě puteți *dimite,* să ni-le dați!

„Un simptom îngrijitor." Sub acest titul publică „Tribuna" în nrul sěu 218 din 11 a c. un articol de fond, în care își esprimă îngrijirile, ce le are cu privire la causa nóstră națională preste tot și în special cu privire la caractérul național și autonom al bisericiĭ nóstre din causa, că episcopiĭ nostri se întrunesc din când în când la conferințe dimpreună cu episcopiĭ catolicĭ de rit latin din Ungaria.

Reflectând la articulul acesta înainte de tóte suntem recunoscětorĭ fraților dela „Tribuna" pentru tonul moderat, de care e stăpânit articolul.

Fie încredințați frații dela „Tribuna", că episcopatul nostru ca și în trecut, așa și pe viitoriu își va privi de una dintre datoriuțele cele mai scumpe păzirea neatîrnăriĭ nóstre bisericescĭ dela orĭ care alt scaun episcopesc din Ungaria. Primejdia nicĭ nu e așa de mare, pe cum își închipuesc dlor stăpâniți de zel național. Din partea episcopatuluĭ latin din Ungaria nicĭ odată nu s'a făcut încercarea de a aduce pe Românii uniți în atîrnare canonică dela vre un episcop de rit latin, și suntem convinși, că nicĭ pe viitor nu se vor face atarĭ încercărĭ.

Conferențele comune ale episcopatuluĭ catolic din Ungaria nu aŭ a face cu puterea jurisdicțională a unuĭ episcop asupra altuia. Ele sunt numaĭ nisce consfătuiriĭ frățescĭ asupra cutăruĭ orĭ cutăruĭ obiect, care privesce pe toțĭ de o potrivă, și dacă ele sunt presidate de primatele, de acolo nu urmézĕ nicĭ macar atâta, că el ar avé dreptul de a deprinde putere de jurisdicție asupra altor episcopĭ de rit latin afară póte de sufraganiĭ sĕĭ.

Ce privesce caractérul Unirii nóstre cu Roma, acela e mai pe sus de tóte dogmatic, dar în privința acésta e perfect, și tare greșesc dniĭ dela „Tribuna", dacă încă și acum mai susțin, că Unirea s'a făcut numaĭ cu privire la cele patru puncte. S. Unire s'a făcut în „tóte acelea, carĭ le învață, mărturisesce și crede s. mama Biserică Romano-catolică, ér în special în cele patru puncte".

De aceea biserica românéscă unită crede întocmaĭ ca și ceealaltă biserică catolică și în indisolubilitatea căsătorieĭ, și nu stă, că „Românii uniți aŭ admis totdeuna divorțul". Din contră în biserica unită totdeuna s'a susținut principiul, că căsătoria încheiată în mod valid se desface numaĭ prin mórtea unuia din soții căsătoriți. Când în biserica nóstră ca și în ceealaltă biserică catolică se desface vre o căsătorie, acésta se întîmplă numaĭ pentru că s'a dovedit, că acea căsătorie a fost invalidă îndată în încheiarea sa împotrivindu-i-se vre un impediment diriment de căsătorie.

Revistă bisericescă.

Din Patrie.

Liberalii se bucuraŭ, că nóuěle reforme bisericescĭ politice aŭ întrat în vigóre fără a se provoca turburărĭ. Acésta a fost numaĭ la aparință, căcĭ poporațiunea creștină s'a consternat și turburat în inima sa din causa legilor, ce vatěmă simțul religios. Indignăriĭ acesteia i-s'a dat espresiune în mai multe locurĭ prin aceea, că comunele aŭ denegat orĭ ce ajutor în banĭ orĭ în altă formă pentru conducětoriĭ de matricule civile. Indignațiunea poporuluĭ o măresc organele guvernuluĭ prin ultrazelul lor. În Brașov conducětorul de matricule magiarisézĕ numele pruncilor de român și de sas. În Zsolna s'a dat ordin móșelor (ca Faraoniĭ din Egipt), ca în decurs de 24 óre dela nascere să insinue pe noŭnăscuți la oficiul stăriĭ civile, și încă înainte de ce pruncii s'ar boteza. Acest ordin e în contra art. de lege XXXIII, care în partea a II-a § 35 dice, că insinuarea se póte face în decurs de o septěmână dela nascere, ér despre botez legea civilă nu dispune, ci-l lasă în libertatea părinților; prin urmare se pot boteza pruncii și înainte de a-i insinua

---

crede și incasarea taxelor restante și curente dela membriĭ reuniuniĭ; ér comisiunea pentru înscrierea de membri noĭ o a suplinit însu-și zelosul dn președinte.

Se pune la ordinea zileĭ cestiunea solviriĭ taxelor de membri și a pedepselor de absențiĭ prin preoții-docenți, care cestiune mai în tot anul a dat fórte mult de lucru adunăriĭ generale, fiindcă dniĭ preoți în totdeuna disputaŭ asupra acestuĭ obligament al lor față de reuniune.

Pentru resolvarea definitivă a acesteĭ cestiuni și pentru curmarea a orĭ și ce dispută în acest respect adunarea s'a vědut necesitată a decide: „Toțĭ preoții-docenți, provědуți cu decret orĭ certificat de denumire din partea Ven. Ord. Episcopesc sunt datorĭ a solvi regulat în casa reuniuniĭ pe fie care an taxa de 1 fl. prescrisă în § 4 din statute pentru membriĭ ordinarĭ, fără privire dacă dinșiĭ aŭ salar sistemisat saŭ nu." Cu privire la pedepsele de absență adunarea decide: ca preoții-docenți să fie absolvați pentru totdeuna dela solvirea pedepselor, de órece tocmaĭ în timpul, când se ține adunarea, dinșiĭ pot să aibă vre-o funcțiune în parochie. — Decisul acesta adus față de preoții-docenți se refere și la toți învěțătoriĭ cu observarea, că învěțătoriĭ provědуți cu decret orĭ certificat de denumire nu sunt scutiți dela solvirea pedepselor de absențiĭ.

Abdicerea cassariuluĭ reuniuniĭ, — retrăgându-și cassariul abdicerea, — s'a luat dela ordinea zileĭ.

Disertațiuni saŭ insinuat 3: a) „Carĭ sunt causele, ce încă și adĭ împedecă progresul învěțămîntuluĭ în școlile nóstre poporale, și prin ce mijlóce s'ar puté delătura acelea?" de Iosif Micleu învěțătoriu în Ramna (Rafna); b) „Despre pomărit" de învěțătoriul din Coșteiul Mare Ioan Vaideanu, și c) „Desvoltarea și originea învěțămîntuluĭ intuitiv" de A. Neda învěțătoriu în Reșița.

Lecțiuni practice aŭ fost insinuate 2: a) „Puciósa", prelegere practică din istoria naturală pentru bieniul III, prelucrată de I. Biroŭ învěțătoriu în Ticvaniul Mare, și b) „Cele 4 propositiuni" (simplă curată, simplă desvoltată, contrasă și compusă) de N. Negovan.

Mai fiind multe obiecte de resolvit încă în ședința primă, dintre disertațiuni s'a cetit numaĭ disertațiunea dluĭ învěțătoriu I. Micleu, care cu o adevěrată cunoscință de causă arată relele, lipsele, greutățile și nĕcasurile, la carĭ sunt espuse școlile și învěțătoriĭ nostri. Pentru acésta disertațiunei-s'a esprimat auctoruluĭ mulțămita adunăriĭ. Celealalte dóuě disertațiuni și lecțiunile practice aŭ rěmas a fi cetite în ședința proximă.

De membri fundatorĭ aĭ reuniuniĭ s'aŭ insinuat următoriĭ dniĭ: M. On. Domn Mihaiŭ Gianu protopop în Bocșa mont., On. D. Ioachim Frențiu paroch în Reșița și On Domn Georgiŭ Morariŭ paroch în Izgar, pe carĭ adunarea cu mulțămită și între vii aclamărĭ de „Să trăéscă!" îĭ proclamă de membri fundatorĭ aĭ reuniuniĭ.

Fiind ordinea zileĭ eshauriată, presidiul ridică ședința la $11\frac{1}{2}$ óre a. m. anunțând ținerea ședinței proxime pe după amédĭ la 3 óre.

Banchetul dat în sala de vară a berăriei din loc s'a început la $12\frac{3}{4}$ óre și a durat până la $3\frac{1}{2}$ óre. La acest banchet aŭ participat cam 50—55 de persóne și s'aŭ rostit mai multe toaste. Dl președinte Ioan Boroș închină toastul prim pentru Escelența Sa Mitropolitul V. Mihályi, apoĭ după aceea toastézĕ pentru Ilust. Sa A. Liviu, fost președinte al reuniuniĭ, și pentru Rev. dn Canonic și Vicariŭ general P. Pop, actualul conducětoriŭ ai dieceseĭ Lugoșuluĭ; dl prot. al Bocșeĭ M. Gianu a toastat pentru reuniune și președintele eĭ, dl prot. al Vermeșuluĭ I. Vulcan pentru reuniune, pe care fórte nimerit o aséměnă cu un roiŭ; dl învěț. A. Neda pentru membriĭ fundatorĭ aĭ reuniuniĭ, dl învěțat. I. Micleu pentru ambiĭ dnĭ protopopi, la care apoĭ imediat respunde simpaticul dn prot. M. Gianu accentuând, că în împrejurările de adĭ e fórte mare lipsă de armonie între preoți și învěțători, de aceea preoții să caute cu orĭ ce preț a câștiga simpatia învěțătorilor, dacă voesc, ca ambiĭ să lucre mână în mână. Acest respuns a făcut o impresiune fórte bună asupra celor presenți.

Președintele mai toastézĕ apoĭ pentru damele peresente la banchet și pentru învěțătoriul óspe I. Marcu, și dl Ierou. Pascu pentru oficiile administrative, bisericescĭ și școlare. Sub decursul banchetuluĭ s'aŭ spedat telegrame salutătóre Escelenței Sale Dlui Mitropolit V. Mihálvi, Ilustr. Sale Dlui A. Liviu și Rev.

la purtătoriul de matricule. Ce nume să se pună prunculuĭ, stă în voea părinţilor. Numele prunculuĭ în sensul §. 42 al legiĭ citate se póte pune şi insinua purtătorilor de matriculă în decurs de dóuĕ luniĭ dela nascere. Este de dorit, ca totdeuna să se reclame în contra abusurilor.

Roma.

Sfinţia Sa Leo XIII a adresat cardinalului secretar de stat Rampolla o scriptă cu privire la sebările italiane din 20 Sept. În scriptă dice Sfinţia Sa, că sperase, că vor fi cu considerare la etatea sa înaintată, dară a fost constrins a fi martor la glorificarea revoluţiuniĭ italiane şi a despoiăriĭ sfîntului Scaun. Mai ales l-a întristat, că voesc a perpetua conflictul şi a face Roma érăşĭ păgână. Naţiunea sufere; cei ce o guvernézá nu numaĭ că n'aŭ ridicat bunăstarea materială a ţériĭ, ci aŭ îmbrâncit-o şi în privinţă morală. Papa face amintire despre suveranitatea Pontificilor, despre originea şi influinţa eĭ salutară şi provócă pe Italiani, să fie creştinĭ buni în adevĕratul înţeles al cuvîntuluĭ.

Aprópe tóte foile aduc scirea, că regele Portugalieĭ va cerceta în 20 a c. Roma. Lumea e curiósă, că după ce în Roma petrec doĭ suverani, Pontificele Romanu, a cărui jurisdicţiune se estinde preste tot pămîntul, şi regele Umberto, a cărui domnie e mărginită asupra statului italian, pe care din eĭ îl va cerceta maĭ întâiŭ regele Portugalieĭ ca unul, ce stă în fruntea unuĭ regat catolic. Noĭ credem, că regele Carol al Portugalieĭ e diplomat cu mult maĭ ager, decât să visiteze Roma. El va cerceta pe unchiul sĕŭ regele Umberto în altă cetate din Italia şi nu în Roma.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Dieta în şedinţa din 8 a c. a pertractat şi votat proiectul de lege, care opresce falsificarea productelor agricole.

Ministrul Bánffy érăşĭ e glorificat din partea preseĭ, care stă în raport intim cu fondul de dispoziţie. Luĭ se ascrie meritul, că titulatura ministeruluĭ de esterne s'a lungit fiind numit „Minister“ nu numaĭ „des kaiserlichen“, ci şi „und des königlichen Hauses“. Acéstă amplificare a titluluĭ Magiariĭ o privesc ca şi pe „és“-ul dela armata comună ca o consecuenţă naturală a pactuluĭ dualistic.

Încă nu e sancţionată legea despre recepţiunea Jidovilor, şi modeştiĭ recipiendi pretind deja, să se numéscă în ministerul de culte un Jidan de referent în afacerile privitóre la legea jidovéscă. Se póte, că pretensiunea acésta se va şi împlini, de órece Jidaniĭ sunt fiiĭ ceĭ desmierdaţi aĭ liberalismuluĭ magiar.

Cele dóuĕ partide politice ale Sêrbilor din Ungaria, partidul liberal cu organul „Branik“ şi cel radical cu „Zastava“, s'aŭ unit în un singur partid naţional sêrbesc spre a lucra solidar în sensul programuluĭ votat de congresul naţionalităţilor.

România.

Din Bucurescĭ se anunţă, că crisa ministerială ar fi iminentă. Anume ceĭ treĭ ministri junimiştĭ Carp, Marghiloman şi Germani venind în diferinţă cu colegiĭ sĕĭ conservatorĭ şi-aŭ dat dimisia. După ce conservatoriĭ părăsiţi de junimişti nu ar maĭ dispune de maioritate în parlament, se crede, că întreg cabinetul îşĭ va presenta regeluĭ dimisia.

Franţa.

Guvernul francez era pe ducă din causa greutăţilor, cu carĭ are să se lupte espediţia militară trimisă în Madagascar. Numaĭ învingerea din Madagascar putea mântui guvernul, căruia comisiunea parlamentară finanţiară ĭ-a scărit budgetul. Mult dorita faimă despre învingerea din Madagascar a sosit. Bureau-ul de informaţiunĭ din Paris face lumiĭ cunoscut, că armata franceză după strapaţiĭ şi încordărĭ colosale la 27 Sept. a cuprins Tananariva capitala Madagascaruluĭ. Indigeniĭ aşteptaŭ ajutóre din Anglia; după ce acestea n'aŭ venit, şi eĭ şi-aŭ perdut capitala, vor cere pace, prin ce influinţa şi prestigiul Franţeĭ în Orient va câştiga fórte mult.

Anglia.

Parneliţiĭ aŭ ţinut în 6 a c. o adunare la Dublin, în care preşedintele clubuluĭ lor John Redmond a declarat, că Irlanda pretinde votarea bilului homerule şi nu se mulţămesce numaĭ cu îmbunătăţirĭ secundare.

Turcia.

Cestiunea arméná a întrat în o nóuă fasă în urma macelului întîmplat la 1 a c. între Armenii şi Turciĭ din Constantinopol, când aŭ fost ucişĭ maĭ mulţĭ Turcĭ şi ca la 100 de Armenĭ. Până acum urgitaŭ resolvarea cestiuniĭ armene numaĭ Anglia, Rusia şi Franţa, acum însĕ s'aŭ convins tóte puterile, că sórtea bieţilor Armenĭ de sub domnia musulmană e de nesuferit. Representanţiĭ din Constantinopol aĭ marilor puterĭ aŭ adresat Porţiĭ o notă colectivă din incidentul ultimeĭ măcelăririĭ a creştinilor şi a unor supuşi străinĭ cerênd, să se facă investigare şi să se ĭea mĕsurĭ preventive spre a împedeca repeţirea conflictelor. Se anunţă, că persóne private aŭ maltratat

---

Dn P. Pop. Decurgerea banchetuluĭ a fost fórte vială.

Şedinţa a dóua

s'a deshis la $3^1/_2$ óre p. m. Maĭ întâiŭ se pun la ordinea ţileĭ rapórtele comisiunilor esmise în şedinţa primă, din carĭ estrag următórele:

Atât On. presidiŭ, cât şi comitetul reuniuniĭ nóstre împlinindu-şi datorinţele lor prescrise de statutele reuniuniĭ cu deplină esactitate şi scumpărate, comisiunea esmisă pentru revisiunea raportuluĭ general propune adunăriĭ generale, ca în semn de recunoscinţă să li-se esprime mulţămita adunăriĭ. Propunerea comisiuniĭ se primesce.

Comisiunea finanţiară raportéză, că esaminând tóte socoteliile cassariuluĭ reuniuniĭ numitóre pe timpul dela 6 Septembre 1894 până la 29 August 1895 le-a aflat în ordine bună; deci comisiunea recomandă On. adunăriĭ generale primirea şi aprobarea acestor socoţi, ér cassariuluĭ a i-se da absolutoriul cuvenit.

Maĭ departe comisiunea acésta raportéză, că a incassat taxe restante şi curente dela membriĭ ceĭ vechĭ şi noĭ suma de aprópe 100 fl. Aci trebue să constat cu vie plăcere, că meritul, căcĭ s'aŭ incassat 100 fl., îl compete M. On. D. preşedinte Ĭ. Boroş, carele — în zelul şi însufleţirea sa de a ridica reuniunea la o stare înfloritóre şi de a-ĭ asigura esistinţa — însu-şi s'a pus în fruntea comisiuniĭ însărcinate cu incasarea taxelor, chemând pe membri unul câte unul la sine şi sfătuindu-ĭ, să plătéscă taxele, dacă doresc binele şi prosperarea reuniuniĭ.

Tot acéstă comisiune propune adunăriĭ, ca deşi casariul şi notariul reuniuniĭ îşĭ pórtă oficiul gratuit, notariuluĭ şi cassariuluĭ reuniuniĭ să li-se voteze şi prelimineze câte 5 fl. la an pentru hârtie şi alte trebuinţe, pentru carĭ nu se póte pretinde dela dinşiĭ, ca să cacrifice din al lor propriŭ.

Raportul comisiuniĭ se ĭea la plăcută cunoscinţă, ér propunerile eĭ adunarea le primesce unanim.

După cetirea rapórtelor comisiunilor suscitate adunarea deliberéză asupra maĭ multor cause; ér după aceea presidiul pune la ordinea ţileĭ continuarea cetiriĭ disertaţiunilor. În urmarea acésta învĕţătoriĭ I. Vaĭdean şi A. Neda îşĭ cetesc disertaţiunele lor, ambele lucrate cu mult zel şi diligintă. Aceste operate instructive furĕ ascultate până în fine cu cea maĭ încordată atenţiune.

Urmând a se defige locul pentru viitórea adunare generală, la propunerea maĭ multora se decide, ca adunarea generală viitóre să se ţină în Timişóra, încredinţându-se comitetul a statori timpul, când are să se ţină adunarea.

Dintre propuneri amintesc aci una. Dl învĕţătoriŭ P. Munteau propune, ca la festivităţile iubileuluĭ de 25 aniĭ al „Reuniuniĭ învĕţătorilor rom. gr. or. din diecesa Caransebeşuluĭ“ reuniunea nóstră să fie representată prin o deputaţiune de 3 membri aleşĭ din sinul reuniuniĭ, ceea ce se şi acceptă.

Se cetesce apoĭ epistola dluĭ învĕţătoriŭ Ĭuliŭ Vuia, în care apeléză la adunare, ca acésta să-ĭ tindă spriginul sĕŭ spiritual şi material la edarea opuluĭ „Istoria şcolilor nóstre românescĭ“, pentru care scop dînsul trebue să scruteze bibliotecile şi archivele din Pesta, Viena, Blaş, Arad, Verşeţ etc.

Adunarea avênd în vedere, că starea materială a reuniuniĭ de presinte nu e atât de favorabilă, încât să-ĭ pótă vota un ajutoriŭ demn de mărĕţa întreprindere, cu regret se vede necesitată a enunţa, că deocamdată nu-ĭ póte tinde niciĭ un ajutoriŭ material. Îndată-ce starea cassei se va maĭ îmbunătăţi în óre-care grad, adunarea îşĭ va ţiné de datorinţă a satisface după merit acelui apel.

Ne maĭ fiind alte obiecte de pertractat, preşedintele prin o vorbire scurtă şi căldurósă, în care mulţămesce membrilor pentru activitatea şi ostenelele făcute în interesul progresăriĭ reuniuniĭ nóstre, declară adunarea generală a VIII-a a „Reuniuniĭ învĕţătorilor rom. gr. cat. din ţinutul Lugoşuluĭ“ de închisă.

Acum, dacă comparăm activitatea şi isprăvile făcute de adunarea din acest an cu activitatea şi isprăvile făcute în adunările trecute, cu bucurie trebue să constat, că reuniunea nóstră a început a progresa. Niciĭ într'o adunare nu s'aŭ cetit 3 disertaţiunĭ şi 2 lecţiunĭ practice ca în cea din anul acesta; desbaterile şi pertractările preste tot aŭ decurs cu demnitatea şi seriositatea recerută. Dea Dumneḑeŭ, ca numaĭ bine să putem scrie despre acéstă reuniune, unica reuniune gr. cat. în întreg Bănatul!

Unul dintre ceĭ mulţĭ.

în mod barbar pe Armenii deținuți și aŭ ucis dintre ei în curtea poliției și prin închisori, fără ca agenții poliției să fie împedecat acéstă crimă, deși eraŭ de față. Ba atari persóne sub pretext, că ajută poliția la susținerea ordinii, aŭ atacat și persóne cu totul liniștite.

În Creta de noŭ s'aŭ început între poporațiunea grecă agitațiunile pentru anexarea acestei insule la Grecia, éră în Macedonia nici acum nu domnesce liniște deplină. Tóte acestea probéză, că Turcia înaintéză pe calea descompunerii.

Minciuni istorice și diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Tot asemenea ne-a fost bătétoriŭ la ochi și pasajul:

Dar nu putem să tăcem, când frații nostri uniți nu lasă, să trécă nici o ocasiune, ca să nu lovéscă într'un mod atât de nedemn în biserica nóstră.

Asta e a dóua minciună. În articulul nostru de sub întrebare spunem, ce rele aŭ suferit Românii din partea Fanarioților, Sêrboteilor și Calvinilor, și cum s. Unire a scăpat pe Români din jugul acestuĭ stol mare de vampiri, și se mănie foc pe noi — dnii dela „Tel. Rom.". De ce? Când noi dăm în Fanarioți, Sêrboteĭ și Calviní, atunci noi lovim într'un mod nedemn în biserica română „ortodoxă"? Am dori, să scim, din ce motiv nutresc dnii dela „Tel. Rom." față cu Fanarioți, Sêrboteĭ și Calviní o dragoste așa de mare, cât își identifică cu ei biserica sa românéscă „ortodoxă" și „națională"? De cumva nu ne-o vor spune, noi nu vom insista, ci ne vom formula înșine răspunsul.

Dar „frații nostri uniți nu lasă, să trécă nici o ocasiune, ca să nu lovéscă într'un mod nedemn în biserica nóstră". Va fi. Nu-și aduc aminte dnii dela „Tel. Rom." de povestea „Lupul și mielul"?

Minunat e apoi și modul de a polemisa, care-l observă „Tel. Rom.". Étă-l:

Tóte (asertiunile „Uniriĭ" din articolul „Centenariul al doilea al s. Uniri) atât de evident sunt combătute deja nu numai de ortodoxi, ci chiar și de archiereĭ și laicĭ mai luminați uniți, încât cu greŭ vom puté găsi argumente nóuĕ, ér pe cele vechi nici nu le-am produce pe tóte într'un simplu răspuns de ciar.

Așa scrie „Un preot ortodox" și în nrul 99 al „Tel. Rom.":

Scim prea bine cu toții, și nu va nega nimeni adevĕrul, că etc. De aceea nici nu stăruim asupra lor.

Éră în nrul 100 scrie „Un preot ortodox" al „Tel. Rom." astfel:

Dar să vedem, ce aŭ făcut papii dela Roma pentru poporul român, numai până la „s. Unire" deocamdată. Voiŭ răspunde și la acéstă întrebare cât se póte de scurt și numai în general lăsând, ca cetitoriul însu-și să se convingă mai de aprópe resfoind istoria bisericéscă și cea politică a poporului nostru, unde sum sigur, că va afla destule dovedi pentru asertiunile mele următóre.

Acesta e modul de a polemisa, ce-l observă dnii dela „Tel. Rom.". Lor nu le pasă de ceea ce spun documentele istorice. Dór ei sciŭ să-și croéscă istorie și de rost. Nu e apoi mirare, dacă istoria acésta a lor băjbăe de — „adevĕruri, pe cari nu le va nega nime". Cari sunt aceĭ „laicĭ mai luminați uniți", cari aŭ combătut asertiunile nóstre? Și cari sunt mai ales aceĭ „archiereĭ uniți", cari aŭ combătut asertiunile nóstre din articolul de sub întrebare? Numéscă dnii dela „Tel. Rom." macar și numai un atare archiereŭ și citeze-i cuvintele, și atunci nu le vom dice — gurĭ minciunóse.

Adevĕrat, că „Tel. Rom." se dispenséză însu-și dela tóte acestea, când dice în nrul 97:

Ar trebui să scriem întrégă istoria poporului român până la anul „s. Uniri".

Dar nu o scrie, și poporul român are să-i fie recunoscétoriŭ pentru acésta, de óre ce, pe cum se va vedé, dnii dela „Tel. Rom." nici idee n'aŭ despre ceea ce este istoria.

Înse acum să nu ne mai opăcim, ci să urmărim mai departe elucubrațiunea cea erudită a „Tel. Rom.". Ea continuă în nrul 97 astfel:

Audiți, Români! „Noi nu putem să ne mândrim cu o istorie lungă, cu tóte că poporul român petrece acum de optspredece vécuri în frumósa lui patrie dela Istru și din Carpați" Audiți, Români! „Trecutul poporului român nu cuprinde fapte istorice." Faptele strămbunilor nostri, nici chiar cele de ale unuĭ Ștefan cel Mare și Mihaiŭ Vitézul n'aŭ lăsat urmări hotărîtóre pentru vécurile următóre ale poporului român. „Istorie, carea să merite acest nume, poporul român are nu chiar de dóuĕ vécuri." Cu un cuvînt, poporul român în decurs de 18 vécuri, n'a lucrat nimic, n'a făcut nimic, ca să aibă o istorie, ci pe cum putem deduce din aceste asertiuni ale dlui autor, numai a durmit întins la sóre orĭ ascuns în vizuniile munților.

Orĭ prea multă ignoranță, orĭ prea multă reavoință trebue să supun despre autorul acestor asertiuni, când susține și profesézá astfel de lucruri despre poporul român. Dar érăși mĕ întorc, și nu-mi vine a presupune nici ignoranță și nici reavoință absolută într'însul, deóre-ce presupun, că e român, și ca român cunósce întrégă istoria poporului sĕŭ și nu-i voesce rĕul.

Dar vĕd multă reavoință într'însul față de acea parte a poporului român, carea nu aparține confesiunii lui, și acésta din causă că ignoréză cu desĕvârșire istoria poporului român până la anul 1700, adecă până la anul (1698), când o mică parte din acesta sedus de dușmanii sfintei nóstre biserici ortodoxe, s'a lăpĕdat de ea, și numai faptele sĕvârșite dela acest an încóce prin bărbați uniți le recunósce de istorie și le glorifică.

Prea multă neprecauțiune față de întreg poporul român și prea multă reavoință față de românii ortodoxi, prea multă laudă de sine (față de românii uniți) și prea multă îngâmfare iesuitică.

Un testimoniŭ mai desastros pentru poporul român în timpurile de față, nici cel mai nempăcat dușman al lui nu i-ar fi putut da.

Ocuparea Daciei prin divul Traian, luptele cele multe cu ordele barbare al dacilor, gepidilor, avarilor, hunilor, ungurilor, polonilor și turcilor, nu sunt ele óre demne de a face istoria poporului român? Suferințele cele multe și nenumĕrate, sângele cel mult vĕrsat în decurs de aprópe dóuĕ mii de ani în luptele cele crâncene pentru de a face istoria poporului român? Descălecarea lui Dragoș în Moldova și a lui Negru Radu în Muntenia (ambele Românía de adi), victoriile cele glorióse raportate de Ștefan cel mare, Mihaiŭ Vitézul și alții față de semiluna în favorul întregii creștinătăți, n'aŭ lăsat óre acelea „urmări hotărîtóre pentru vécurile următóre ale vieții poporului român"? Însă-și esistența de adi a poporului român, nu e óre urmare hotărîtóre a faptelor istorice sĕvârșite de strămbunii nostri pentru vécurile următóre ale vieții poporului român? etc. etc.

Nu cred, să răspundă negativ nici dl autor la aceste întrebări.

Se vede, că dnii dela „Tel. Rom." sunt curioși, să audă răspunsul nostru la întrebările acelea. Le împlinim deci dorința.

Pe cum am dis, noi de loc nu suntem aplicați a primi dela dlor lecțiuni în ale iubirii de neam, nici nu vom, să ne asemene óre cine în privința acésta cu dlor. Înse iubirea nóstră de aderĕv e încă și mai mare, și iubirea de neam nici odată nu ne va îndupleca, să falsificăm adevĕrul. De așa ceva sunt capabili numai nisce ómeni, a căror iubire de neam încă e așa de veritabilă ca și istoria, carea și-o făuresc, după cum cere lipsa.

S'aŭ luptat mult Românii?

Va fi, dacă așa ne spune „Tel. Rom.". Înse nĕcasul e, că istoria e fórte maștera față cu ei: ei nu-i prea vine la socotélă, macar numai să amintéscă luptele acelea „multe" ale Românilor.

Despre „ocuparea Daciei prin divul Traian" și despre „luptele cele multe" ale lui „cu órdele barbare ale Dacilor" am fi cetit și noi și recunóscem însemnătatea istorică a acestei ocupări și a acestor lupte. Recunóscerea acésta a și transpirat destul de clar și în articulul nostru „Centenariul al doilea al s. Uniri". Acolo am dis: „El (anul 1700) a fost anul, în care *rămurelul latin din résărit* a fost altuit în trunchiul lumiĭ civilisate." Ér mai la vale: „Chemat la sĕrbătorirea acésta ar fi întreg poporul român, și el, care *are să mulțămésca Romei nascerea* și renascerea sa etc."

Mare trebue să fie deci orbia pătimașe, de care sunt cuprinse sufletele dlor dela „Telegraful Roman", dacă ei aŭ ochi trupesci și totuși nu vĕd cu ei. Articolul nostru chiar aceea a voit să arete, că anul 1700 pentru noi Românii are însemnătate istorică nespus de mare nu numai în privință religiósă, ci și în privință națională: el a reînceput a tórce firul istoriei coloniei latine din Carpați și de lângă Istru acolo, unde acel fir a căduț din mâna Romei, saŭ pe cum dice Misail, în anul 1700 „părea, că geniul vechiĭ Rome se scólă din mormîntul sĕŭ secular spre a mai însufla odată coloniile lui Traian". [1]) Și legătura asta, în care aducem noi ceste dóuĕ evenimente, nu aŭ observat-o dlor?

Înse „luptele cele multe cu órdele barbare ale — Gepidilor, Avarilor, Hunilor" totuși le-am trecut cu vederea în „prea multa îngâmfare iesuitică". „Iesuitică" da, înse nu „îngâmfare", ci iubire de adevĕr ne-a spus, să nu amintim luptele acelea. Am făcut și noi ca Iesuiții, când scriŭ istorie. Iesuiții nu scriŭ adecă istorie de rost, nu o sug din degete, ci o scriŭ întemeiați pe documente și monumente istorice. Așa nici noi nu am putut să scriem despre luptele acele multe din simpla causă, că ele nu sunt adeverite nici în documente și nici în monumente istorice. Numai în „Niebelungenlied" scim, că se cuprind următórele:

„Den Polen und Walachen schritt eben durch das Feld
Die Schaar der guten Rosse, die sie mit Kräften ritten."

Și apoi:

„Da war der Herzog Ramung aus der Walachen Land:

[1]) La I. M. Moldovan: Spicuire în ist. bis. a Rom. Blaș 1873 pag. 20.

Mit siebenhundert Mannen kam er
vor sie gerannt;
Den wilden Vögeln ähnlich sah man
einher sie fahren."

Numaĭ cât aci nu e vorbă de vre o luptă a Românilor în contra Hunilor, ci de alaiul, ce Românii îl formaŭ lui Atila. Aceea nu se scie, dacă Atila a învins pe Românĭ în luptă şi aşa şi-i a supus, orĭ dóră Românii vĕdĕndu-se maĭ slabĭ s'aŭ supus Hunilor de bună voe. Despre „luptele cele multe" ale Românilor „cu órdele Gepidilor, Avarilor, Hunilor" noĭ nu scim nimica şi nu putem să ne minunăm în de ajuns de o parte de vasta erudiţie istorică a domnilor dela „Tel. Rom.", carĭ sciŭ despre luptele acelea, ér de altă parte de micimea lor de suflet, cu care eĭ ascund dinaintea lumiĭ nisce cunoscinţe istorice atât de preţióse.

„Luptele cele multe cu órdele—ungurilor, polonilor şi turcilor" încă le cam cunóscem, şi chiar şi străiniĭ încă recunosc vitejia, ce aŭ dovedit-o Românii în luptele acestea. Dar de altă parte unele dintr'însele sunt de aşa, cât trebue, să ne acoperim faţa, când ele se amintesc. Cât de ruşinătorĭŭ a fost rolul, ce l-aŭ jucat Românii pe Câmpul Mierleĭ, după lupta dela Varna şi înaintea Vieneĭ! Orĭ ce am face, pete de acestea nu vom puté niciodată să spĕlăm de pe trecutul poporuluĭ român. Puţină ne este mângăerea, că şi Ungurii încă aŭ stat în serviţiul Turcilor întocmaĭ ca şi Românii şi s'aŭ luptat alăturea cu Turcii împotriva oştilor creştine. Puţină ne este mângăerea acésta, de óre ce vedem, că dintre Unguri maĭ ales Protestanţii şi numaĭ puţini catolicĭ aŭ făcut-o acésta.

Orĭ cât de tare ne-am iubi înse némul şi orĭ cât de bine am cunósce faptele răsboinice une orĭ fórte glorióse ale înaintaşilor nostri, iubirea şi cunoscinţa acésta totuşi nu ne póte îndupleca, să susţinem, că Românii până la anul 1700 ar fi avut istorie adevĕrată. De s'ar sminti de cuvintele nóstre nu numaĭ duiĭ dela „Tel. Rom." şi alaiul lor, ci toţi neuniţii începĕnd din Fanar şi până la Moscva, noĭ totuşi susţinem, că Românii numaĭ dela s. Unire încóce aŭ istorie adevĕrată.

(Va urma.)

Corespondinţe.

S.-Şugatag la 18 Sept. st. n. 1895.[1])

Onorată Redacţiune!

Cu datul 29 August — 10 Septembre a. c. în Nr. 776 al „Tribuneĭ" a apărut o notiţă despre sfinţirea bisericiĭ din Sat-Slatină din Maramureş.

De órece cele espuse în acea notiţă sunt neadevĕrate, scornite cu intenţiune perversă de a seduce publicul cetitor, mĕ simţesc îndatorat a descrie starea adevĕrată a lucruluĭ şi a Vĕ ruga, să comunicaţi ordurile mele.

Este drept, cumcă Escelenţa Sa Preasfinţitul Domn Episcop Mihail Pavel cu spese, carĭ se apropie la 40,000 fl., a zidit în S.-Slatină o biserică pompósă, ca şi care n'avem în Maramureş. Iconostasul, pictura şi înzestrarea internă a aceleĭ biserici a costat 6000 florinĭ.

Escelenţa Sa Mihail Pavel lasă poporenilor sĕĭ de odinióră din S.-Slatină acésta biserică ca monumentul cel maĭ frumos al inimiĭ sale iubitóre, dar ni-l lasă şi nóuĕ Maramureşenilor spre eternă amintire a faptelor sale mărete.

Pentru sfinţirea bisericiĭ acesteia s'a defipt diua de S.-Măria mare, despre ce oficios s'a relaţionat Escelenţeĭ Sale Preasfinţitului Domn Episcop al nostru Dr. Ioan Szabó.

Escelenţa Sa cu dat 17 August sub Nr. 5887 a binevoit a dispune mie ca Vicariului sĕŭ din Maramureş următórele: „încât împrejurările nu-mĭ admit a îndeplini în persónă actul consacrăriĭ, se concrede Rsmeĭ Frăţieĭ Tale, ca în 27 August să îndeplinescĭ binecuvîntarea aceleĭ bisericĭ. Cerĕnd noĭ darul şi binecuvîntarea lui Dumneḑeŭ asupra poporuluĭ de acolo, eştĭ recercat a relaţiona despre cele împlinite."

Aceste sunt cuvintele rescrisuluĭ episcopesc şi nu cele comunicate de DVóstre.

Apoĭ espresiunĭ ca „exigenţiile morale şcl." în ordinaţiunea mie adresată nu se află.

Aievea mĕ mir, cum se pot scrie atarĭ absurdităţi într'o fóe seriósă? Cum póte da „Tribuna" în péna unuĭ episcop cuvinte, că nu este de lipsă edificarea bisericilor?

Din contră cu ordinaţiunĭ multe aşĭ puté arĕta, cumcă Escelenţa Sa Preas. Dn Episcop Dr. Ioan Szabó a îndemnat şi îndémnă pe popor şi pe cler, să zidéscă biserici, şcoli şi superedificate parochiale.

Cu conscinţa curată pot scrie, cumcă diecesa Gherieĭ înfloresce, prosperéză şi arată progrese marĭ. Resultatele îmbucurătóre, ce s'aŭ ajuns pe terenul bisericesc, şcolar, material şi disciplinar al Dieceseĭ, sunt manifestate în fapte positive.

Şi în aceste partea de frunte o are Escelenţa Sa Preasfinţitul Domn Episcop al nostru.

Pentru aceste poporul şi noĭ clerul suntem recunoscĕtorĭ şi cu tótă iubirea ne alipim de Episcopul nostru, şi dela acéstă iubire şi adhesiune nu ne vor abate niciodată comunicărĭ de minciunĭ tendenţióse, nicĭ batjocorirĭ nedrepte.

Maĭ încolo nu este adevĕrată nicĭ observarea, cumcă Escelenţa Sa Pavel ar fi dispus, că biserica din S.-Slatină să rĕmână de o cam dată neconsacrată.

Nu, ci lucrul stă astfel:

Întreprinḑĕtorul iconostasuluĭ pe 27 August n'a fost gata, după ce s'a relaţionat Escelenţeĭ Sale Episcopuluĭ dela Gherla; ér Escelenţa Sa Mihail Pavel fiind la Slatina, mĭ-a espus oraliter dorinţa Sa, cumcă biserica să se sfinţéscă cât de curĕnd, în urma căreia şi a dispuneriĭ Escel. D. Episcop al nostru acea biserică o voiŭ sfinţi în 20 l. c., adecă în serbătórea Nascerii Preacurateĭ Vergure Maria.

Astfel staŭ lucrurile şi nu pe cum sunteţi DVóstre informaţi.

Cu stimă rĕmân **Tit Bud**
Vicariul Maramureşului.

[1]) Publicarea acesteĭ corespondenţe a întârdiat din causa lipseĭ de spaţ. Red.

Nr. 30—1895.

Convocare.

Pe basa §. 13 din statute avem onóre a invita pe toţi membriĭ, spriginitoriĭ şi binevoitorii „Reuniuniĭ Femeilor române gr. cat. din Blaş" la adunarea generală de tómnă, ce se va ţinĕ Duminecă în 27 Octobre st. n. a. c. la 3 óre d. a. în sala de desemn a gimnasiuluĭ din loc.

Programa:

1. Deschiderea adunăriĭ generale.
2. Raportul general al comitetuluĭ.
3. Statorirea budgetuluĭ pe anul 1896.
4. Presentarea raţiunilor fundaţiuniĭ Leontina F. Negruţ şi a fundaţiuniĭ Ana Vlassa n. Poruţ.
5. Esmiterea alor 3 comisiunĭ: a) pentru censurarea raportuluĭ general, b) pentru censurarea raţiunilor celor dóuĕ fundaţiunĭ, c) pentru înscriere de membri noĭ.
6. Eventuale propuneriĭ.
7. Închiderea şedinţeĭ.

Din şedinţa „Reuniuniĭ Femeilor gr. cat. române din Blaş" ţinută în 10 Octobre a. c.

Rosa Muntean — presidentă. **Ioan Fodor** — secretar.

Stimate Domnule Redactor!

În urma transferăriĭ mele din Blaş îmĭ ţin de datorinţă înainte de a părăsi Blaşul a aduce pe acéstă cale sincerele mele mulţămite tuturor acelor Domnĭ, carĭ cât am stat aicĭ, s'aŭ arĕtat cu deosebită bunăvoinţă faţă de mine, şi asigurându-i de devotamentul meŭ îl rog, să mĕ ţină în amintire.

Cu distinsă stimă

Blaş 12 Oct. 1895.

Enric Fabritius
subjude reg.

Noutăţi.

Preţul agraţiării martirilor. Diarul „Budapesti Hirlap" spune în nrul din 11 a c.: „La propunerea ministruluĭ de instrucţie publică Wlassics Gyula Maiestatea Sa în ḑilele acestea a hotărît într'o cestie, care în raporturile instrucţieĭ poporale a patrieĭ nóstre are însemnătatea unuĭ eveniment momentos. — Hotărîrea preaînaltă a enunţat anume, că *şcolile poporale susţinute din fondul scolastic al fostuluĭ regiment I românesc de grăniţerĭ nu aŭ caractĕr de reuniuni private, ci caractĕr comunal, ca atarĭ aŭ să se pună sub inspecţia senatelor scolastice comunale, şi jurisdicţia comitetuluĭ, care administrézĕ amintitul fond scolastic, de aci înainte nu se estinde la conducerea şcolilor din cestiune.*"

Guvernul şi patriarchul Brancovicĭ. Cu ocasiunea desbaterii reformelor bisericescĭ în casa magnaţilor guvernul a sperat, că patriarchul sĕrbesc din Carloveţ încă va vota pentru numitele reforme, dară s'a înşelat, căcĭ patriarchul Brancovicĭ recunoscĕndu-le de periculóse pentru religiositatea poporuluĭ sĕŭ le-a combătut. De atuncĭ guvernul prin uneltele sale s'a silit a face patriarchului maĭ multe greutăţi, până acum însĕ fără succes. Maĭ de curĕnd fiind vorbă de convocarea sinodului episcopesc, guvernul s'a opus, ér patriarchul a recurs la graţia Monarchului, care a permis ţinerea sinodului pe 29 Sept. Faptul acesta l-a accentuat patriarchul şi în discursul de deschidere. Guvernul nu a trimis de astădată comisar regesc la sinod, ér organele semi-oficióse atacă pe patriarchul órecând glorificat din partea lor. Acesta încă este un efect al reformelor numite bisericescĭ politice.

Rĕsplata tot nu urméză. Superintendenţiĭ şi păstoriĭ protestanţi eraŭ încântaţi de reformele bisericescĭ-politice şi aŭ spriginit din tóte puterile introducerea lor. Acésta aŭ făcut-o eĭ arât din motivul, că le reprobă şi combate biserica catolică, cât şi din sperarea uneĭ remunerări din partea guvernului. Acum se vĕd amăgiţiĭ spriginitoriĭ reformelor, de órece rĕsplata dela guvern tot nu urméză. Fóea protestantă dela Sárospatak „Órálló" se plânge amar, că pe când bărbaţiĭ conducĕtorĭ aĭ statului înótă în splendóre şi glorie, se pare, că şi-aŭ uitat de miseria clerului protestant, care prin reformele cele nóuĕ maĭ perde şi din venitele stolare. Acésta va aduce cu sine, că pe încetul o parte a comunităţilor bisericescĭ protestante vor rĕmâné fără păstorĭ, ceea ce nu numaĭ duce la sĕlbătĕcire morală, ci şi din punct de vedere naţional magiar încă este un pĕcat nelertat.

Cas de mórte. *Petru Florian* paroch în Racoviţa (protopop. Sibiuluĭ) şi viceprotopop onorar a repausat în 8 a c. în al 67-lea an al etăţiĭ şi al 41-lea al preoţieĭ.

În veci amintirea lui!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ.

L.

Calvinirea sfintelor taine.

(Capetŭ.)

Altă instituțiune introdusă de calvinĭ în biserica românéscă din Ardélŭ la administrarea tainei căsătorieĭ este instituțiunea strigărilorŭ. Canónele bisericiĭ rĕsăritului nicăirĭ nu prescriŭ promulgarea căsătorielorŭ înainte de închiare în forma, în carea se face promulgarea acésta astădĭ în mai tóte statele din Europa. Canonulŭ 7 alŭ sinodului dela Nicaea în edițiunea arabică prescrie promulgarea căsătorieĭ vĕduvilorŭ și vĕduvelorŭ în biserică. [1]) Scopulŭ promulgăriĭ acesteia însĕ a fostŭ cu totulŭ diversŭ de alŭ promulgărilorŭ de astădĭ.

În timpulŭ mai nouŭ promulgările furŭ introduse prin legile civile în statele, în carĭ se află credincioșĭ de aĭ bisericiĭ rĕsăritului. Așa în Austria prin așa numitulŭ *„Declaratorium nationis illyricae“* din anulŭ 1779. Totŭ asemenea furŭ introdnse prin legĭ civile în Rusia, Grecia, Sêrbia.

În biserica românéscă din Ardélŭ pre timpulă, când s'a începutŭ supremația calvină, nu eraŭ în usŭ strigările, pre cum nu eraŭ nicăirĭ în biserica rĕsăritului. Calviniĭ din Ardélŭ le moșteniserŭ în biserica lorŭ încă de pre timpulŭ, cândŭ nu eraŭ desbinațĭ de biserica catolică.

Și cumcă și instituțiunea strigărilorŭ aŭ introdus-o calviniĭ în biserica românéscă din Ardélŭ, se vede din condițiunea a 8-a pusă de principiĭ calvinescĭ mitropoliților românescĭ, în carea se dice:

„Quod personas sacro-sancto mairimonii vinculo copulandas, tribus ad minimum ante copulationem diebus, in frequenti ecclesiae coetu publicabit, ac per quoslibet pastores sibi subjectos ubilibet et in quibusvis ipsorum ecclesiis publicari faciet, ac si nihil vitii quo copulatio eorum futura impediri posset, de iisdem inaudiatur, copulabit . . . . ac per alios etiam perinde copulari faciet. . . “ [2])

Sub presiunea calvină a adusŭ o asemene hotărîre cu privire la strigărĭ și săborulŭ mare dela 1675, care în canonulŭ 6 dispune următórele:

„Carĭ se vorŭ căsători, Popa să dé scire la biserică maĭnainte cu o septĕmână, și de nu se va afla între eĭ nicĭ o necădere, așa îĭ vomŭ cununa.“ [3])

Între tóte instituțiunile introduse în biserica românéscă sub presiunea calvină, carĭ le cunóscemŭ până acum, putemŭ dice, că singurŭ instituțiunea strigărilorŭ a avutŭ valóre practică, și s'a și unitŭ cu spiritulŭ bisericiĭ rĕsăritului, cum între altele se vede și de acolo, că biserica rĕsăritului s'a supusŭ pretutindinea legilorŭ civile, prin carĭ s'aŭ introdusŭ promulgările căsătorielorŭ.

Probabilŭ, că totŭ sub influința calvină s'a introdusŭ în biserica românéscă din Ardélŭ și modulŭ apusanŭ de a computa gradurile de consângenitate în linia transversală. Biserica rĕsăritului compută gradurile de consângenitate după modulŭ de computare al dreptului romanŭ, a căruĭ regulă este: *„quot sunt generationes, tot sunt gradus inter personas, de quarum cognatione quaeritur.“* [4])

După dreptulŭ bisericiĭ rĕsăritului suntŭ oprite 7 gradurĭ de consângenitate în linia transversală computate după dreptulŭ romanŭ. [5])

Nu așa compută însĕ calviniĭ gradurile de consângenitate în linia transversală, și nicĭ cu oprirea căsătorieĭ între consângenĭ din linia transversală nu mergeaŭ în véculŭ 16 și 17 numaĭ până acolo, până unde merge biserica rĕsăritului.

Calviniĭ în computulŭ consângenității transversale aŭ păstratŭ modulŭ de computare al bisericiĭ apusului. [6]) Modulŭ acesta însĕ este modulŭ de computŭ alŭ dreptului germanŭ, care nu compută gradurile transversale după nascerĭ, ci după părechile de părinți, saŭ așa numitele parentele. [7])

Din diversitatea modului de computare între biserica rĕsăritului și între biserica apusului și a calvinilorŭ se nasce diversitatea aceea, că un gradŭ de alŭ apusanilorŭ și calvinilorŭ cuprinde în sine totŭ dóuĕ gradurĭ de ale rĕsăritenilorŭ. Așa de pildă gradulŭ întâiŭ alŭ apusanilorŭ și calvinilorŭ cuprinde în sine gradulŭ întâiŭ și alŭ doile alŭ rĕsăritenilorŭ; gradulŭ alŭ doile alŭ apusanilorŭ și calvinilorŭ cuprinde gradulŭ alŭ treilea și alŭ patrule alŭ resăritenilorŭ; gradulŭ alŭ treile apusanŭ și calvinŭ cuprinde pre alŭ cincile și alŭ șesele alŭ rĕsăritenilorŭ, éră alŭ patrule apusanŭ și calvinŭ cuprinde pre alŭ șeptele și optule rĕsăritenŭ.

Mai departe dreptulŭ apusanŭ și calvinŭ oprescе căsătoria între consângenĭ din linia transversală până la gradulŭ alŭ patrule inclusive după computulŭ germanŭ, care este alŭ lorŭ, saŭ până la gradulŭ alŭ optule inclusive după computulŭ rĕsăritenŭ.[1])

Și mirare! modulŭ apusanŭ și calvinŭ de a computa gradurile de consângenitate în linia transversală îlŭ aflămŭ în unŭ actŭ momentosŭ alŭ bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ de pre timpulŭ supremațieĭ calvine. Tocméla a 11 a Mitropolituluĭ Dositeiŭ din anulŭ 1627 sună astfelŭ:

„Popa de nu va cununa ómenĭ 4 stepene de frăție . . . . glóbă 50 de floriți.“ [2])

Sub *„patru stepene“* se înțelegŭ patru gradurĭ de consângenitate transversală computate după modulŭ apusanŭ și calvinŭ, căcĭ după modulŭ rĕsăritenŭ de computŭ, gradulŭ alŭ 4-le ar fi verĭ primarĭ, și apoĭ Mitropolitulŭ Dositeiŭ de securŭ nu a poruncitŭ preoților să cunune verĭ primarĭ cu glóbă de 50 florenĭ pentru aceĭ carĭ nu vorŭ voi aĭ cununa. Ci a poruncită preoților să cunune verĭ de alŭ treile, carĭ după computulŭ apusanŭ și calvinŭ suntŭ în gradulŭ alŭ patrule. Póte că unĭĭ preoți imitândŭ pre apusanĭ și calvinĭ nu voieaŭ să cunune verĭ de alŭ treile, cu tóte că dreptulŭ rĕsăritenŭ nu oprise așa ceva. Și Mitropolitulŭ Dositeiŭ pre acești preoți a voitŭ a-ĭ aducă la ordine. În computulŭ gradurilorŭ însĕ s'a luatŭ și elŭ după apusanĭ și calvinĭ.

Acésta o recunósce și Petru Maiorŭ, cândŭ despre tocméla acésta dice:

„Unde grăesce săborulŭ de patru stepene, adecă spițe de frăție ș. c. se cade să se scie, că săborulŭ acesta numĕră aci spițele după socotéla popistașilorŭ, nu după socotéla nóstră și a Grecilorŭ, carĭ numĕrĕmŭ spițele după socotéla Pravilei celĭ împĕrătescĭ.“ [3])

Se nasce însĕ acum întrebarea, că de unde a luatŭ Mitropolitulŭ Dositeiŭ datina acésta de a computa gradurile de consângenitate transversală?

Însuși Petru Maiorŭ recunósce, că dela catolicĭ nu o aŭ pututŭ lua, deórece catolicĭĭ în Ardélŭ pre acele timpurĭ eraŭ fórte puțini și de totŭ slăbiți de calvinĭ.

Petru Maiorŭ însĕ în locŭ de a căuta causa lucruluĭ în contactulŭ celŭ tare aprópe alŭ bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ cu biserica calvinéscă chiarŭ pre timpurile acele, caută esplicarea lucruluĭ în o hipotesă câtŭ maĭ nevorisimilă, și susține, că în biserica românéscă ar fi întratŭ datina acésta dela Secuĭ, carĭ arŭ fi fostŭ órecândŭ de ritulŭ grecescŭ însĕ uniți în credință cu biserica Romei, și ca atarĭ arŭ fi primitŭ eĭ maĭ întâiŭ dela apusanĭ modulŭ apusanŭ de computarea gradurilorŭ de consângenitate transversală, dela eĭ apoĭ l'ar fi primitŭ preoții românescĭ din secuime, și dela aceștia apoĭ ar fi trecutŭ în totă biserica românéscă din Ardélŭ.

Hipotesa acésta chiarŭ pentru că e prea complicată, și se întemeiază érăși pre alte hipotese, nu póte fi adevĕrată. Căcĭ ar trebuĭ să se dovedéscă;

1. Că Secuiĭ aŭ fostŭ óre cândŭ de ritulŭ grecescŭ.
2. Că s'aŭ unitŭ cu Roma ca atarĭ.
3. Că aŭ primitŭ dela apusanĭ modulŭ de computarea gradurilorŭ, lăsândŭ pre celŭ rĕsăritenŭ, deși eraŭ de ritulŭ grecescŭ.
4. Că dela Sĕcuĭ l'aŭ luatŭ preoții românescĭ din secuime fără nicĭ unŭ motivŭ.
5. Că preoții aceștia apoĭ l'aŭ lățitŭ în totă biserica românéscă din Ardélŭ.

Nicĭ una din aceste cincĭ hipotese însĕ nu este dovedită, și nu le-a pututŭ dovedi nicĭ Petru Maiorŭ.

Încă și maĭ puținŭ probabilă este părerea luĭ Timoteŭ Ciparĭŭ, care susține, că e maĭ verosimilŭ, că datina computuluĭ apu-

---

[1]) Coleti Concil. Coll. H, 575 după Zishman »das Eherecht der orientalischen Kirche« Viena 1864 pag. 687.

[2]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 74.

[3]) Totŭ acolo, partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 146.

[4]) Zishman »Das Eherecht der orientalischen Kirche«. Wien 1864 pag. 220.

[5]) Șaguna »Compendiŭ de dreptulŭ canonicŭ« pag. 81.

[6]) Gelei Katona c. 68.

[7]) Schulte »Lehrbuch der deutchen Rechtsgeschichte«, ed. 3. Stuttgart 1876 pag. 542 și uu.

[1]) Vehring »Kirchenrecht« pag. 884 și Gelei Katona c. 68.

[2]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 151 și uu.

[3]) Totŭ acolo pag. 155.

nănŭ s'a păstratŭ în biserica românéscă din Ardélŭ *„din tradițiune națională română, dela care și în biserica latină a întratŭ acestŭ modŭ de computare.“*

Tare se înșală T. Ciparíŭ, cându susține acésta. Elŭ așa se crede, că era de credința falsă, că modulŭ apusanŭ de a computa gradurile consângenității transversale este modulŭ Românilorŭ antici. Chiarŭ dimpotrivă, modulŭ Romanilorŭ anticĭ, precum amŭ vedutŭ mai susŭ, este modulŭ computăriĭ usuatŭ până astădĭ în biserica resăritului, și și la noĭ la Românĭ. Ĕră modulŭ apusanŭ este modulŭ nu alŭ Românilorŭ anticĭ, ci alŭ Germanilorŭ.

Și Petru Maiorŭ și T. Ciparíŭ arŭ fi purcesŭ mai naturalŭ, dacă fără de a umbla căutându prea departe, ar fi susținutŭ, că și modulŭ acesta de computarea gradurilorŭ consângenității în biserica românéscă din Ardélŭ, cu totulŭ străinŭ de usulŭ bisericiĭ resăritului și și a celeĭ românescĭ, este unŭ resultatŭ alŭ influinței calvine.

Timoteŭ Ciparíŭ este de părere, că tocméla de mai susŭ a Mitropolitului Dositeiŭ nu are să sune: *„popa de nu va cununa ómeni patru stepene de frăție,“* ci *„popa de va cununa ómeni patru stepene de frăție.“*

În casulŭ acesta, — care în adevĕrŭ e mai probabilŭ, — Mitropolitulŭ porunci clerului să nu cuteze a cununa verĭ de alŭ treile.

Acum verii de alŭ treile după dreptulŭ resăriténŭ se potŭ cununa. Nu însĕ după dreptulŭ apusanŭ și calvinŭ. Cându deci Mitropolitulŭ a opritŭ preoțilorŭ cununia verilorŭ de alŭ treile, atuncĭ a demandatŭ preoțimiĭ să se acomodeze datineĭ calvinescĭ. Și în casulŭ acesta influința calvină s'a estinsŭ nu numaĭ asupra moduluĭ computăriĭ gradurilorŭ, ci și asupra numĕruluĭ gradurilorŭ oprite.

Împrejurarea, că în Pravila mică de Govora din România dela 1640, la carea se provócă T. Ciparíŭ [1]) încă s'arŭ opri gradulŭ alŭ optule de consângenitate, nu schimbă nimicŭ, deórece fiindŭ în tocméla Mitropolituluĭ Dositeiŭ nu numaĭ numĕrulŭ gradurilorŭ, ci și computulŭ lorŭ cu totulŭ apusanŭ și calvinŭ, este multŭ mai probabilŭ, că pre amĕndóuĕ le-a primitŭ sub influința calvină, decâtŭ sub a Pravileĭ de Govora, carea și fără de aceea fu edată cu 13 anĭ mai târdiŭ decâtŭ tocmelele luĭ Dositeiŭ.

[1]) »Acte și Fragmente« pag. 190.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Mergênd mereŭ înainte eĭ putură vedé în sfârșit o grupă négră. Era de sigur una dintre multele oase, ce găsescĭ prin deșertul african. Căcĭ să nu se crédă, că dóră pustia ar fi lipsită de astfel de locurĭ răcoritóre. Daĭ și aci de movile și déluri și găsescĭ locurĭ, unde murmurul unuĭ isvor te face, să crédĭ, că eștĭ în pustie. Și locurĭ de acestea sunt multe. Aci întâlnescĭ grupe de palmĭ încunjurate cu tufiș de tamarinde, apoĭ cactuse pline de spinĭ și alocuria și câte o aloe cu frundele late și cu câte o crenguță lungă de dóuĕ decĭ de urme, în vîrful căreia înfloresce o singură flóre.

În locurile acestea póte pasce liniștit calul, ér călĕtoriul ostenit se póte scuti de ferbințéla sóreluĭ ecuatorial. Și o astfel de oasă mai mică era și aceea, spre care fugise Arabul, și care era de altcum destinată, să le servéscă de popas în diua aceea. Beduinul o cunoscuse de departe și de aceea își împintenase calul spre a ajunge la ea, înainte de ce l-ar ajunge căldura sóreluĭ.

La vederea eĭ călĕtoriĭ nostri se sfătuiră, ce e de făcut? Nu era eschisă posibilitatea, că în oasa aceea să fie o cétă de Arabĭ, pe carĭ Misram ĭ-a avisat despre sosirea lor și acum îĭ ține pregătiți. A se ascunde dinaintea lor era imposibil, căcĭ jur împrejur nu se afla nicĭ un loc acomodat, nicĭ un tufiș, nicĭ un arbore.

În urmă ajunseră la resultatul, că bagajul să rĕmână înapoĭ, și numaĭ în casul acela să înainteze, când i-se va da semnalul.

Apropiându-se eĭ tot mai mult de locul acela, frica le dispăru. Era de abia un mic tufiș, în care nu se putea ascunde nimenĭ. Într'un târdiŭ observară și calul Arabuluĭ păscênd în liniște.

Se făcu semn Cabiluluĭ, și caravana se puse érăși în marș.

Ajunși la oasă vĕdură pe Arabul, care făcuse spĕlăturile indicate în lege, cum sta în genunchĭ privind spre Meca și recitând anele stichurĭ din Coran. Sven nu se putu reține, să nu-ĭ spună, că dispărerea luĭ ĭ-a pus pe gândurĭ, și că le-ar păré fórte bine, când lucrurĭ de acestea nu s'ar mai repeți.

„Misram e om liber!“ rĕspunse Arabul după puțină gândire, mișcând din cap. „El póte merge, unde voesce, și dacă tu n'aĭ încredere în el, poțĭ să-ți continuĭ calea singur!“

Jocerau, care observase, că Arabuluĭ îĭ cădură greŭ cuvintele luĭ Sven, îĭ liniști.

După acest mic incident se începu adevĕrata viață de tabĕră. Se înțepeni cortul, se adăpară caiĭ și se liberară de hamurĭ, se aprinse focul, se fripse carne, și nu-și uitară nicĭ de indispensabila céscă de cafea, care ferbea alăturea.

Preste câteva césurĭ espedițiunea sta culcată pe érbă fumând și povestind la umbra palmilor. Se designară apoĭ păzitoriĭ de nópte așa, că mai întâiŭ să stea de pază Jocerau, al doilea Sven și al treilea Eugen. Și se făcu planul, ca la dóuĕ óre să fie treziți și la treĭ să plece mai departe spre a puté fi pe amĕdĭ la fântâna cea mai de aprópe, unde să rĕmână până cătră sară și apoĭ să-și plece mai departe.

Într'aceea sosi și nóptea, și fiind rece, rînd pe rînd se traseră cu toțiĭ sub cort, rĕmânênd afară numaĭ ceĭ însărcinați cu paza.

Doĭ chasseurĭ, ce încă erau trezĭ, grijaŭ de caĭ, carĭ când unul, când celalalt eraŭ neliniștiți. Sven și Eugen și chasseuriĭ ceĭalalțĭ eraŭ în cort. Cabilul sta ghemuit la întrarea cortuluĭ.

Jocerau, după ce mai spuse câteva vorbe celor doĭ chasseurĭ, carĭ încă stăteaŭ de pază preste nópte, se apropiă de Misram.

Arabul își așternuse patul afară și nu în cort cu ceĭalalțĭ. Întrebându-l Jocerau de pricină, Misram rĕspunse:

„Dumneḑeŭ și-a împărțit în diferite chipurĭ darurile sale. Pe mine m'a donat cu liniștea conscliinței, cât eŭ sunt în deplină siguranță, când sciŭ, că am de-asupra mea frundele unuĭ palm și în apropiare calul.“

„Nu e vorbă, e și plăcut, să dormĭ în liber,“ replică Jocerau, „și dacă voescĭ, să mai scurtăm din vreme, vino, să maĭ povestim ceva.“

„Eŭ sunt slab povestitor,“ rĕspunse scurt Arabul. „Dacă voescĭ, spune tu ceva.“

„Greșescĭ muit, când spuĭ, că eștĭ slab povestitor. Începe numaĭ și-mĭ spune ceva de călătoria nóstră, cât de mult va ține, ce nĕcasurĭ vom mai avé de întimpinat? Spune-mĭ, cum credĭ tu, să mai pot revedé pe fiica mea? Étă tot atâtea lucrurĭ, carĭ vor fi pentru mine de un deosebit interes, și un om înțelept, cum eștĭ tu, a bună samă că se va fi socotit, cum să le îndeplinéscă tóte acestea.“

Beduinul își neteḑi liniștit barba. Titula de înțelept, ce ĭ-o dădu Jocerau, îĭ căḑu fórte bine. (Va urma.)

Despre duel.

(Continuare.)

În duel decĭ, întru cât se tractéză despre onóre, preste tot nicĭ odată nu ar puté, să se justifice o respingere sângerósă a vătĕmăriĭ. Duelul mai de parte preste tot referitoriŭ la vătĕmarea onoriĭ nu e respingere saŭ apĕrare la nevoe; căcĭ vătĕmarea onoriĭ nu se întîmplă acum, ci e faptă deja trecută. Ĕră întru cât e vorbă de păgubire în onóre înaintea altora, carĭ póte mĕ privesc de infam în casul, dacă nu mĕ duelez, respingerea sângerósă dor nu se îndréptă de loc împotriva acestor ómenĭ. Dacă ar fi iertată o adevĕrată respingere sângerósă îndreptată împotriva acestora, atuncĭ ofiterul vătĕmat, pe carele corpul ofițerilor voesce, să-l eschidă ca pe un infam, ar trebui, să se dueleze cu toțĭ colegiĭ sĕĭ. Dar nĕcasul cel mai mare ar fi și ar rĕmâné acela, că el prin acésta de loc nu s'ar face mai onorabil, și că prin acésta cu atât mai puțin ar puté sili pe vre un om, să-l privéscă de onorabil Judecata aceea internă, cu care privesc eŭ pe óre cine de infam orĭ de onorabil, nu póte adecă să mi-se desemneze în creerĭ cu sabia orĭ cu pistolul. Nu sufere îndoélă, că e o nebunie și nedreptate a privi de infam și a eschide din societate pe un om, care datorința, ce ĭ-o impune conscliința, și-o prețuesce cu mult mai pe sus, decât să se hotăréscă a periclita viața sa proprie orĭ viața altuia prin duel. Înse o atare nebunie și nedreptate nu se póte vindeca cu fer și cu plumb. Cel ce are să sufere atare nebunie și nedreptate, pentru acela suferința acésta póte că e supĕrătóre și amară; dar acésta nu-l îndreptățesce, să recurgă la sinucidere și la uciderea altuia. Ér dacă totuși o face, el abandonéză fundamentul adevĕrateĭ onorabilități și își mântuesce cel mult aparința minciunósă a onorabilității în ochiĭ acelora, a căror judecată nebună ar trebui să o desprețuéscă.

Ba chiar și dacă cu o atare perdere aparentă a onoriĭ ar fi împreunată o perdere orĭ cât de simțită a posițieĭ sociale și a bunurilor pămîntescĭ: tóte acestea de loc nu pot servi de temeiŭ pentru aceea, ca duelul

să fie iertat. Ar puté să se accentueze, că în casul acesta omul, care așa dicênd silit se hotărésce a se duela, nu intenționézá de loc periclitarea vieții, ci numaĭ păzirea posițieĭ sale, érá periclitarea vieții numaĭ o admite întocmaĭ ca și în alte casurĭ, în carĭ o lucrare e periculósă și totuși iertată. Dar judecata minții sănetóse trebue să respingă și încercarea acésta de a justifica duelul. Adevĕrat că atât dreptul omenesc cât și cel dumnedesc recunósce principiul, că între anumite împrejurărĭ mi-se iértă, să sevârșesc o faptă, din care isvoresce un efect rĕŭ și altul bun, așa că pe cel rĕŭ nu-l voesc, ci numaĭ îl admit. Dar abstracție făcênd dela aceea, că fapta aceea nicĭ odată nu are să fie moralminte rea, în un cas ca acesta totdeuna se pretinde, ca efectul cel bun să fie o urmare cel puțin tot așa de nemijlocită a fapteĭ aceleia, ca și efectul cel rĕŭ, orĭ ca nu cumva numaĭ prin efectul cel rĕŭ să se ajungă cel bun. Recerința acésta esențială îĭ lipsesce duelului, pe cum am spus-o acésta deja maĭ la deal: asupra duelului are decĭ să se aducă judecată în lumina efectelor luĭ celor rele, și așa rĕmâne lipit de el pĕcatul uneĭ uciderĭ îndoite. În casul de față efectul cel bun ar fi redobîndirea orĭ păzirea stimeĭ înaintea altora, pe cum și dobîndirea orĭ păzirea uneĭ posițiĭ sociale rentabile. Înse urmézá óre efectul acesta din duel în chip nemijlocit? Sigur că nu. Din aceea, că duelantul nu a pus preț pe viața sa și pe a contrarului sĕŭ, ci a periclitat-o orĭ a păgubit-o, urmézá maĭ întâiŭ judecata celor de o pănură cu el, că el desprețuesce pericolul chiar și cu punerea capuluĭ; din aceea, că el confundă în chip nebunesc și nemoral îndrăznéla orbă cu vitejia laudabilă, urmézá judecata lor, că duelantul e viteaz și onorabil; apoĭ urmézá stimarea și onorarea duelantuluĭ, proprie onórea luĭ aparentă câștigată pe cale strîmbă, și din acésta urmézá dobîndirea orĭ păzirea uneĭ posițiĭ sociale rentabile, — așa dară nu nemijlocit, ci din un șir de cause intermediĭ fórte suspecte. Ér de altă parte periclitarea vieții proprii și a vieții altuia e acel lucru, care proprie nu urmézá numaĭ nemijlocit din duel, ci maĭ mult, stă în legătură esențială cu duelul, orĭ încă și maĭ mult, în periclitarea acésta constă duelul, periclitarea acésta o intenționézá duelantul de-a dreptul și trebue să o intenționeze, pentru ca după părerea luĭ și a celor de o pănură cu el să dovedéscă o desprețuire eroică a periculuĭ vieții, pe când desprețuirea acésta în realitate nu e eroică, ci îndrăznéță până la orbie. Așa dară nu numaĭ că periclitarea acésta a vieții proprii și a vieții altuia nu se admite numaĭ simplaminte, ci ea este și rĕmâne acel lucru, care se intenționézá și trebue să se intenționeze atunci, când e vorbă de sevârșirea unuĭ duel.

(Va urma.)

Bibliografie.

Cartea durerii de Emil Bougaud, traducere de *Iac. A. Nicolescu,* e titula uneĭ elegante broșurĭ editate de *Dr. E. Dăianu.* Traducerea acésta, apărută maĭ întâiŭ în foița diaruluĭ „Dreptatea", e un ciclu întreg de meditațiunĭ creștine. Foĭ de foĭ întâlnescĭ aci puterea nespusă a sublimeĭ religiunĭ creștine, și mereŭ ți-se dă ocasiune, să-ți îndulcescĭ sufletul cu divinele eĭ mângâerĭ. Și după ce le-aĭ cetit tóte aceste, bunul Episcop francez îți deschide inima sa umedită de lacrimĭ, ca să cetescĭ acolo și să te convingĭ, „cât de puternic e Dumnedeŭ în mângâerea muribunzilor, și ce e religiunea în nefericirile cele marĭ ale sufletului". O adevĕrată pagină „umedită de lacrimi", și cu tóte acestea nimic estraordinar, nimic înfrumsețat, nimic altceva, decât povestirea simplă și fără podóbe a uneĭ drame familiare, de carĭ întâlnim la tot pașul, și de carĭ cu miile se întîmplă în fiecare an. Și ajuns la sfârșit simțĭ lacrimile umedindu-ți ochiĭ, dar parcă totuși aĭ maĭ voi, să cetescĭ. . . .

Broșura, cu titula tipărită în dóuĕ colorĭ și avênd 174 pagine de hârtie fină și albă, costă o corónă.

Editor și redactor respundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

576 szám. (31) 1—1
1895.

Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó, az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1895 évi 414. számu végzése következtében Oltean Vazul ügyvéd altal képviselt Patria takarék pénztár javára Florea Szonea és társai ellen 244 frt — kr s jár. erejéig 1895. évi Aprilis hó 19-én foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt és 460 frt — krra becsült 3 tehén, 1 két éves kocza 8 fekete malaczczal, és 2 drb 7 éves fejér ökörből álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balásfalvi kir. járásbiróság 2532/1896 számu végzése folytán 244 frt — kr. tőkekövetelés, ennek 1894. évi Augustus hó 16-ik napjától járó 6 % kamatai Mihálczfalván alperesek lakásánál leendő eszközlésére 1895-ik évi Oktober hó 15-ik napjának délelötti 10 órája határidőül kitüzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balásfalván 1895-ik évi September hó 20 dik napján.

Thát György,
kir. birósági végrehajtó.

633 szám. (32) 1—1
1895.

Árverési hirdetmény.

Alulirt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1895. évi 337/polg. számu végzése következtében ön maga által képviselt Oltean Vazul ügyvéd javára Albini Alexandru és 8 társai ellen 200 frt — kr. s jár. erejéig 1895 évi Márczius hó 6-án foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt 405 frt — krra becsült 4 drb tehén, 8 drb juh és 2 drb fejérszőrü tulokből álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. járásbiróság 2778/1895 számu végzése folytán 200 frt — kr tőkekövetelés, 100 frtnak 1890 évi Oktob. 1-től, 100 frtnak 1893 Nov. 1. napjától járó 6% kamatai, és eddig összesen 43 frt 05 krban biróilag már megállapitott költségek erejéig Csufudon alperesek lakásainál leendő eszközlésére 1895. évi Oktober hó 25 dik napjának délutáni 3 órája határidőül kitüzetik és ahhoz venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107 és 108. §-a értelmében, készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balázsfalván 1895. évi Oktober hó 8-ik napján.

Thát György,
kir. jbirósági végrehajtó.

Chiar acum aŭ apărut și se pot procura

Predicĭ pentru Dumineci

de celebrul orator, în Domnul adormitul **Iustin Popfiŭ.** Tomul I. Acest tom constă din 32 cóle tiparĭŭ 8° mare și conține 48 predicĭ pe 39 Dumineci. — Prețul unuĭ esemplar cu porto francat e numaĭ **2** fl. **35** cr.

Comandele sunt a se adresa la:

Tipografia „Aurora" A. Todoran
Gherla — Szamosujvár.

(29) 3—3

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscința pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ,** că precum și până acum îaŭ asupra-mi gătirea de

Iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aședarea acelorŭ obiecte în fața loculuĭ, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosĕbită, și tóte mĕ îndreptațescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câștigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurință mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 35—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administratiunea Unirii» în Blaș.

Anul V. | Blaș 19 Octobre 1895. | Numĕrul 42.

Școlile grănițerescĭ.

I.

Diarele din Budapesta ne-aŭ surprins cu scirea neașteptată, că școlile susținute din fondul foștilor grănițerĭ din regimentul I românesc de graniță prin o hotărîre preaînaltă aŭ fost declarate de *școlĭ comunale*.

Scurtă și laconică este acéstă scire, însĕ ea cuprinde fórte mult.

Ea cuprinde resultatul uneĭ lupte de 24 anĭ dintre diferitele guverne ungare și dintre representanții legalĭ aĭ descendenților foștilor grănițerĭ din regimentul I românesc de graniță cu privire la caractĕrul școlilor susținute din fondul lor pe teritoriul, ce se estinde dela porțile de fier până la Brașov.

Noĭ nu voim, să ne atingem de preaînalta hotărîre, pentru că datorĭ suntem, să o respectăm, și pentru că nu voim, să preocupăm ulterióra ținută a acelora, carĭ sunt chemați a-și apĕra **instituțiunile culturale create din averea** proprie și câștigate cu sudórea lor și cu prețul sângeluĭ lor vĕrsat pentru tron și patrie.

Suntem însĕ datorĭ a descoperi, pe cât ne este cu putință, natura conflictuluĭ dintre guvernul ungar și dintre grănițeriĭ regimentuluĭ întâiŭ, pentru că este vorba de sórtea unor școlĭ, carĭ ne sunt scumpe, nu numaĭ fiind că sunt românescĭ, ci și fiind că într'însele își primesc instrucțiunea și educațiunea fórte mulțĭ fiĭ aĭ bisericiĭ române unite.

Pe basa unuĭ statut aprobat *în tótă întregitatea sa* prin preaînalta hotărîre de dat 16 Martie 1871 s'aŭ înființat maĭ multe școlĭ *centrale* grănițerescĭ, carĭ erau conduse inmediat din partea eforiilor alese de descendenții foștilor grănițerĭ, ér mediat din partea unuĭ comitet central ales de adunarea generală a representaților foștilor grănițerĭ.

Comitetul central administra fondul menit a susține școlile, și despre administrarea acésta da samă înaintea adunăriĭ generale. În mâna acestuĭ comitet era și dreptul de a dispune asupra școlilor și a face tot, ce afla de bine pentru prosperarea lor. El instituia învĕțătoriĭ și esercita dreptul de disciplină asupra lor. El se îngrija prin comisariĭ sĕĭ la esamene, ca să se facă progres în învĕțămînt. Cu un cuvînt în mâna comitetuluĭ central era nu numaĭ averea comună a grănițerilor, ci și școlile susținute din acea avere.

Comitetul s'a folosit de aceste drepturĭ garantate în statutul aprobat cu atâta zel și pricepere, încât școlile grănițerescĭ luaseră un avînt îmbucurătoriŭ recunoscut chiar și din partea guvernuluĭ și a organelor sale, ér Românii priviaŭ la aceste școlĭ cu mândrie națională și recunoscință adâncă față de ilustrul președinte al comitetuluĭ central, Baronul Urs, carele a dovedit, că scie manua nu numaĭ sabia pentru gloria tronuluĭ și a patrieĭ comune, ci și armele pacĭnice ale culturiĭ pentru înaintarea némuluĭ sĕŭ.

Guvernele ungare însĕ nu se bucuraŭ de ceea ce noĭ ne bucuram, ci de pe la anul 1871 încóce aŭ cercat tóte mijlócele, ca școlile aceste înfloritóre să le schimbe din școlĭ cu caractĕr de reuniune în școlĭ cu caractĕr comunal, ca astfel tótă jurisdicțiunea esercitată asupra lor din partea eforiilor grănițerescĭ și a comitetuluĭ central să trécă în mânile senatelor scolastice comunale alese de representanțele comunelor politice și în mâna inspectorilor scolasticĭ și a organelor administrative până sus la ministeriŭ tocmaĭ așa, pe cum se întîmplă acésta cu școlile susținute din averea comunelor politice. Spre scopul acesta ministrul de culte făcut-a fel de fel de presiunĭ asupra comitetuluĭ central și a adunărilor generale grănițerescĭ, folositu-s'a de tot felul de amenințărĭ, și când a vĕdut, că tóte aceste nu folosesc, a recurs și la forța brachială demandând solgăbirăilor, ca cu asistența de gendarmĭ să transpună școlile grănițerescĭ sub grijea senatelor scolastice comunale alese de representanțele comunelor politice în locul eforiilor constituite de descendenții grănițerilor, dar desființate de organele politice. Însĕ tóte acestea încercărĭ s'aŭ frânt de resistința eroică a eroului dela Lissa, carele spriginit cu însuflețire din partea descendenților grănițerĭ a sciut conserva caractĕrul școlilor grănițerescĭ așa, pe cum a fost

---

Feuilleton.

Sórtea femeiĭ la Elinĭi și Romanĭi cei vechĭ.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum«.)

(Continuare.)

Romanĭi încă priviaŭ căsătoria ca o însoțire închiată pentru a nasce și a crește pruncĭ. Dar la eĭ căsătoria avea și un anumit caractĕr sfînt, ea era o însoțire închiată pentru întrĕgă viața, pentru comunitatea tuturor bucuriilor și necazurilor și pentru conlucrare în crescerea pruncilor. Bărbatul nu reserva nimic esclusiv numaĭ pe sama sa; dimpotrivă femeea avea să participe în tóte lucrurile bărbatului sĕŭ, chiar și în cele religióse, adecă în jertfe. Monogamia s'a păzit cu tótă rigórea: orĭ care altă căsătorie simultanee era invalidă, avea după edictul pretorului de urmare infamia și se pedepsia ca adulteriŭ.

Posiția femeiĭ lângă bărbatul eĭ era demnă și respectată. Ea conducea economia. Ea comunica liber cu rudeniile sale. Dar în casul căsătorieĭ perfecte și severe, a așa numiteĭ căsătoriĭ cu „manus“, ea era de tot atîrnătóre dela bărbatul sĕŭ, era dată sub „mâna“ luĭ, adecă era de totuluĭ tot în puterea luĭ. Căcĭ în timpurile maĭ vechĭ domnia bărbatul în familie cu putere nemărginită. El avea dreptul preste viață și mórte. El putea să ucidă îndată pe femeea sa, dacă o afla în adulteriŭ. Ba el putea să o facă acésta, chiar și numaĭ dacă afla, că ea a beut vin, și despre Egnațiŭ Meceniŭ se și dice, că eĭ și-a ucis soția pentru delictul acesta, și că nimenĭ un l-a pedepsit pentru acésta. [1]) Numaĭ bărbatul avea proprietate, și toțĭ ceĭ din familie câștigaŭ pe sama luĭ. Esistaŭ însĕ dóuĕ mijlóce de scutire pentru femeĭ în contra unuĭ abus prea esagerat al acesteĭ puteri: de o parte censura, carea în Roma cea veche avea scopul de a păzi moravurile cele vechĭ, forma și pentru căsătorie și pentru posiția femeiĭ o auctoritate scutitóre; ér apoĭ pe bărbatul îl obliga opiniunea publică, să-și deprindă iurisdicția asupra femeiĭ consultând rudeniile eĭ, cel puțin când era vorbă de pedepsirea eĭ cu mórte.

Dar esista deja din vechime și o căsătorie, carea avea o formă maĭ puțin obligătóre, o căsătorie fără „manus“, în care femeea era scósă de sub puterea bărbatuluĭ de domn al caseĭ și rĕmânea sub puterea tătâne-sĕŭ orĭ sub tutela rudeniilor sale și în posesiunea averiĭ sale luându-se afară zestrea. Prin acésta ea proprie nu era maĭ liberă, căcĭ ea rĕmânea sub puterea de comun tot așa de severă a tătâne-sĕŭ orĭ a rudeniilor sale, și tatăl eĭ putea să o pretindă înapoĭ dela bărbatul eĭ și să o despărțéscă de el. Dar și în forma acésta a căsătorieĭ avea bărbatul dreptul de a-și pedepsi femeea. Pe la începutul epocheĭ împăraților căsătoria acésta fără „manus“ era deja maĭ obicinuită și a scos apoĭ pe încetul cu desevârșire din us ceealaltă formă a căsătorieĭ.

Căsătoria perfectă, adecă cea cu „manus“, se făcea saŭ prin „coemtio“, când adecă bărbatul își câștiga muierea prin un contract de cumpĕrare, saŭ prin „usus“, adecă prin aceea, că ea a ședut la el un an fără de întrerupere. Dar dacă ea petrecea în fiecare an treĭ nopți după olaltă afară de casa bărbatuluĭ, atunci îĭ era asigurată tatâluĭ eĭ puterea preste fată-sa, și el avea chiar și dreptul de a-și cere fata înapoĭ. Vechiul, solemnul și religiosul mod de a închia căsătorie perfectă era așa numita „confarreatio“. Fiindcă

[1]) Serv. Aen. 1, 737; Plin. 14, 13.

determinat prin statutul dela 1871, şi acésta a făcut-o într'un timp, când şcolile grăniţerescĭ din Bănat şi din districtul Năsĕudului se prefăcuseră la insistinţa guvernului în şcolĭ comunale, respective fundaţionale, fără de caractĕr românesc şi religios.

Vĕdĕnd decĭ ministrul, că tot aparatul puterii de stat nu póte frânge resistinţa grăniţerilor, acum în era baronului Bánffy, a faĭmosului satrap din comitatul Bistriţa-Năsĕud, a recurs la un alt factor spre a decide lupta în favorul punctului sĕŭ de vedere relativ la caractĕrul şcolilor grăniţerescĭ. Apucătura acésta a ministrului de culte şi instrucţiunea publică a fost încununată cu succes, ér noĭ stăm îngrijaţi şi întristaţi pentru viitoriul celor 21 şcolĭ, carĭ eraŭ fala şi mândria nóstră naţională.

Suntem însĕ mângâiaţi, că nobilă luptă s'a purtat din partea grăniţerilor în contra uneltirilor guvernului, şi că eĭ în acéstă luptă aŭ folosit numaĭ armele adevĕrului, dreptăţii şi echităţii.

Exempla trahunt. — În 13 Octobre a. c. s'a inaugurat în Sibiŭ în localităţile „Albineĭ" institut de credit şi economiĭ „Masa studenţilor" cu un ceremonial potrivit acestei întreprinderĭ filantropice de fórte mare însemnătate în presenţa fruntaşilor românĭ din loc, dame şi domnĭ. Am dis: de mare însemnătate; puteam însĕ să dic cu tot dreptul: de *nespusă însemnătate.*

Am vĕdut vre-o doĭ bĕtrânĭ sub durata feştanieĭ lăcrimând; ĭ-am audit maĭ târdiŭ dicĕnd: „Nu cred, că tinerimea de adĭ, ba întrĕgă generaţiunea nóuă, cuprinde însemnătatea acesteĭ binefacerĭ. Noĭ bĕtrâniĭ, copiĭ de ţĕranĭ şi preoţĭ sĕracĭ, carĭ am răbdat multă fóme, până ce am terminat şcolile, — căcĭ pe acele timpurĭ corbĭ albĭ aŭ fost ceĭ din familiĭ maĭ bune, eraŭ fórte rarĭ „domnişorii", — ne-am adus aminte de aniĭ tinereţelor nóstre şi ne-am dis în cugetul nostru: Dómne! dacă am fi avut noĭ ca studenţĭ numaĭ pânea bună şi abundantă gratuit, pe care o vedem la „masa" acésta, ce fericiţi am fi fost. O parte bunicică din generaţiunea maĭ nóuă, care a crescut desmierdată prin colecta bĕtrânilor şi cu stipendiĭ înfiinţate tot de bĕtrânĭ nu-şĭ dă sama, când pe tot paşul cârtesce asupra bĕtrânilor."

„Undank ist der Welt Lohn," adause celalalt bĕtrân; ér eŭ mestecându-me în vorba lor făcuĭ capet discursului istorisindu-le o întîmplare păstrată de bĕtrânĭ.

— Era odată un tinĕr, care pururea se certa cu tatăl sĕŭ. Într'una din dile apucând pe tatăl sĕŭ de gât îl hăţi din casă până în curte. Vĕdĕnd vecinii aŭ sărit cu toţiĭ într'ajutor voind, să-l bată pe ficiorul nevrednic. Atuncĭ tatăl sĕŭ a dis: „Daţi-ĭ bună pace, dragĭ vecinĭ, Dumnedeŭ nu bate cu bâta, lumea s'a stricat, nicĭ eŭ n'am fost în tinereţele mele aşa, pe cum aŭ fost „bĕtrânii" nostri. Eŭ încă am hăţit odată pe bunul meŭ tată *din odae până în tindă.* Fiul meŭ mĕ hăţi pe mine acuma *până în curte,* şi credeţi-mĕ, ómenĭ bunĭ, că pe fiul meŭ îl va hăţi fiul sĕŭ *din odae pân la pórtă, apoĭ îl va arunca la stradă."*

Presidentul institutului „Albina" făcĕnd într'un lung discurs istoricul înfiinţării aceluĭ institut, între altele aminti, că „Albina" la început avuse chiar între Românĭ duşmanĭ. Dacă domnul president Ioan Hanea ar fi fost niţel maĭ esplicit, putea să istoriséscă un episod fórte caracteristic, care s'a petrecut în presenţa domnieĭ sale, a luĭ Iacob Bologa, Ilie Măcelariŭ, Visarion Roman şi alţĭ fruntaşĭ românĭ, între carĭ eram şi eŭ.

În anul 1872, când ieşiam cu toţiĭ din adunarea constituantă a bancheĭ „Albina", întîlnirăm pe Şaguna, care întrebă:

„Unde mergeţi, mein Schatz?"

„Ne-am constituit într'o societate, vrem, să înfiinţăm o bancă românéscă," rĕspunse Visarion Roman.

„Vĕ faceţi de rîs, mein Schatz."

„D'apoĭ, Escelenţă, dacă şi Saşiĭ astfel ar fi vorbit, adĭ n'ar avé milióne în Sparrkassa."

„Ho, ho, mein Schatz! Alta e Sasul, alta e Românul: Românul nu e făcut pentru bancĭ."

Toţi s'aŭ privit miraţi unulĭ pe alţiĭ; s'aŭ depărtat fără a dice un cuvînt. Fiesce care îşĭ va fi dis însĕ în cugetul sĕŭ: „Escelenţă, eştĭ incorigibil!"

Revin la „masa studenţilor".

Minunat început, numaĭ dacă ar imita şi celealalte bancĭ. Astădĭ avem vre-o 45 bancĭ românescĭ, carĭ învîrtesc la an multe milióne. Dacă fiesce care bancă — în proporţiune — ar adăposti pe dece tineri, éĭ suma de 500 de tinerĭ, crescuţĭ fără marĭ spese din partea părinţilor.

Cu tóte aceste eŭ din parte-mĭ dic: E bună „masa studenţilor", sunt bune stipendiile şi internatele, dar grijea Românilor să fie în prima linie îndreptată spre instruirea ţĕranuluĭ, care e talpa ţĕriĭ şi a némului nostru.

Analfabetul la noĭ e o teribilă nefericire.

Te cuprinde mila, şi te revoltĭ, când vedĭ, cum îl jăfuesce pe bietul ţĕran tot mişelul, din causă că nu scie carte.

În diua de adĭ, când un întreprindĕtor din Londra, care are trebuinţă de o putere electrică pentru a ridica prin ea o greutate de 100 de centenare, dar neputĕnd aşteptă treĭ lunĭ, cât timp se cere pentru a o prepara, comandă din Paris o tablă (eine Platte), pe care se află deja prinsă, adunată acea putere electrică. Tabla sosesce, specialistul eliberéză electricitatea de pe tablă, apoĭ ridică prin puterea eĭ greutatea de o sută de centenare. Când lumea uimită asistă la astfel de minunĭ, să se maĭ găséscă un popor, a cărui mare maioritate nu cunósce „buchile", e fórte trist.

Daţi carte înainte de tóte în mâna ţĕranului, dar numaĭ atuncĭ, când nu va fi un singur Român, care să nu scie ceti, scrie şi calcula, va fi viitorul némului nostru asigurat.

Atuncĭ va cresce şi valórea luĭ politică.

---

adevĕrata formă patriciană de a încheia căsătorie da drept la preoţie, de aceea ea pretindea fiinţa de faţă a luĭ pontifex maximus, a luĭ flamen dialis şi alor dece civĭ ca martorĭ; în forma acésta de a încheia căsătoria era esenţială o ceremonie: după ce s'a adus jertfa, mirii se aşedaŭ pe pelea jertfeĭ şi-şĭ împărţiaŭ pogacea de jertfă şi o mâncaŭ rostind nisce cuvinte solemne. [1]) Prin formulele, ce se rostiaŭ, mirii se împreunaŭ în faţa deilor, şi legătura lor se punea sub scutul deilor. Însĕ sigilarea acésta religiósă cu timpul deveni fórte molestă, parte pentru că în sevârşirea ceremonieĭ uşor putea să se facă vre-o greşélă, în care cas întrĕgă ceremonia avea să se începă din noŭ, parte pentru că astfel de căsătoriĭ devenirĭ din ce în ce tot maĭ neplăcute femeilor. Aşa s'a întîmplat apoĭ, că pe timpul luĭ Tiberiŭ s'aŭ găsit odată numaĭ treĭ patriciani, carĭ eraŭ născuţi din căsătoriĭ confarreate şi eraŭ decĭ capabilĭ de a se face preoţĭ în tagma luĭ flamen dialis.

Dionisiŭ ne spune, că în Roma timp de 529 de aniĭ nu s'a întîmplat nicĭ un divorţ, şi abia Carviliŭ Ruga a premers cu esemplul sĕŭ întru a face divorţ. [2]) Dacă scirea acésta ar fi adevĕrată, atuncĭ ar trebuĭ să recunóscem, că Romaniĭ aŭ întrecut tóte popórĕle vechimiĭ în a păzi sfinţenia căsătorieĭ. Dar dacă avem în vedere, că deja în anul 422 u. c., aşadară cu un veac înainte de divorţul luĭ Carviliŭ, multe femeĭ aŭ făcut o conjuraţie împotriva bărbaţilor sĕĭ aşa, că o mulţime de bărbaţĭ aŭ murit otrăviţĭ; că în urmare dóuĕ decĭ de femeĭ aŭ fost silite, să bea otrava gătită de dînsele, şi aŭ murit; că în investigarea ulterióră s'aŭ aflat vinovate şi s'aŭ osîndit ca la 170 de femeĭ; şi că la 50 de aniĭ după divorţul acela o mulţime de femeĭ, chiar şi de cele maĭ de frunte, aŭ fost complice în grozăveniile bachanaliilor: atuncĭ în fapte de acestea se vĕdesce o corupţie aşa de mare a sexuluĭ femeesc şi a vieţiĭ casnice, cât o atare stare de incocenţă, în care să nu se fie întîmplat divorţurĭ, se pare a fi neînţelésă şi de necreĭut. Şi într'adevĕr în anul 447 s'a întîmplat deja un divorţ uşuratic, pe care l-aŭ pedepsit censoriĭ. [1]) Apoĭ şi legile cele vechĭ încă concedeaŭ bărbatului divorţul pentru patru delicte ale femeiĭ, anume pentru otrăvire, adulteriŭ, vinoşie şi substituirea unuĭ prunc. Dar după ce astfel de crime bărbatul şi juriul rudeniilor le pedepsiaŭ cu mórte, [2]) firesce că în vechime nu se vor fi întîmplat divorţurĭ formale. Femeea şi altcum nu avea dreptul de a cere divorţarea. Suntem decĭ îndreptăţiţi a presupune, că până pe timpul răsboiului al doilea punic opinia publică şi simţul etic preste tot nu prea concedea divorţurile, şi că li-se punea stavilă prin inspecţia censorilor şi prin aceea, că bărbatului i-se dicta pedépsă în baniĭ, dacă alunga dela sine pe soţie-sa în chip arbitrar. Dar să nu trecem cu vederea nicĭ aceea, că bărbatuluĭ totdeauna îĭ sta în voe a folosi sclavele sale. Când căsătoria era confarreată, divorţul orĭ alungarea femeiĭ se sevârşia prin aşa numita „diffarreatio"; căcĭ ceea ce deiĭ aŭ împreunat, aceea ómenilor nu li-se ĭerta, să desfacă în chip arbitrar, şi de aceea se recerea un act religios solemn pentru a dobîndi învoirea deilor şi pentru a espia frângerea aceleĭ legăturĭ încheiate în chip religios. Diffarrearea o sevârşia un preot între ceremonii triste şi între blăstĕmurĭ, carĭ eraŭ îndreptate împotriva soţuluĭ celuĭ vinovat. Indissolubilă era numaĭ căsătoria luĭ flamen dialis, până ce maĭ pe urmă ĭ-a conces împĕratul Domiţian şi luĭ divorţul. A se căsători din noŭ şi a trăi în o a dóua căsătorie trecea în timpuri maĭ vechĭ de malum omen. De aceea luĭ pontifex maximus şi regeluĭ jertfelor nu li-se da voe a se căsători a dóua óră. [1]) De aceea şi la căsătoria a dóua a uneĭ femeĭ priviaŭ ómeniĭ cu ochĭ rĕĭ, şi numaĭ femeĭ căsătorite numaĭ odată se chemaŭ la ospeţe ca pronubae şi se admiteaŭ la cultul deiţăţilor Pudicitia, Fortuna Muliebris şi Mater Matuta. [2])

---

[1]) Ovid. Fast. 1, 319; Tac. Ann. 4, 16; Cai. 1, 113; Serv. Aen. 4, 374.
[2]) Dion. 2, 25.

[1]) Val. Max. 2, 9, 2.
[2]) Plin. 14, 13; Plut. Num. comp. 3.

[1]) Tertull. de exh. ad cast. 13; de monog. 17; ad uxor. 1, 7.
[2]) Plut. Quaest. Rom. 105; Tac. Ann. 2, 86; Propert. 5, 11, 36.

(Va urma.)

Țĕranul se va apĕra pe sine mult mai puternic, de cum o fac adĭ vre-o câțiva cărturarĭ, aĭ căror îndreptățire de a vorbi în numele țĕranilor tóte guvernele a-ŭ contestat-o. Atunci n'ar cuteza un ministru, să-ĭ numéscă pe țĕranĭ „banditĭ", ér pe Iancu „căpitan de banditĭ".

Să ne mirăm de purtarea ministrului și nu prea, când scim, că s'a aflat chiar un „Român", care tot astfel se esprima. Étă ce istorisi Augustin Ladai, consilier de casație, în 26 Maiŭ 1891 cu ocasiunea adunărĭĭ Directoriului fundațiunĭĭ Șuluțave mitropolitului Vancea în presența mai multor membri din Directoriŭ:

„În anul 1861," dise Ladai, „cu ocasiunea conferinței naționale mersesem în visită la Șaguna, unde se aflaŭ mai mulțĭ ofițerĭ superiorĭ. Deodată întră Axente Sever, care dupăce a schimbat vre-o câteva cuvinte cu Șaguna, s'a întors spre ofițerĭ și a dis: „Der war auch ein Rauber im Jahre 1848." Acéstă scenă a istorisit-o altcum Ladai mai multora la multe alte ocasiunĭ.

Pentru noĭ, carĭ cunóscem întrégă viața politică națională, prin urmare și circulariul lui Șaguna din 1 Octobre 1895, în care pe esilațiĭ din România de la anul 1848, flórea și apostolii românismului, îĭ numesce *„făcĕtorĭ de rele, carĭ pentru fărădelegĭ aŭ fost țipațĭ din țara lor"*, adecă banditĭ, lucru nouŭ Ladai n'a spus.

Înregistrăm totuși aceste, ca să scie nepoțiĭ: cine aŭ fost și ce aŭ pățit strămoșiĭ.

Un martor ocular.

Revistă bisericescă.

Din Patrie.

Cât de dorite aŭ fost reformele cele nóuĕ, o arată împrejurarea, că poporul se pórtă cu resens față de ele, ér ceĭ ce se pot subtrage dela observarea lor, o fac acésta.

Ministrul de răsboiŭ a dat o ordinațiune cu privire la închiarea căsătoriei militarilor în Ungaria. În §-l al 5-lea al ordinațiunĭĭ dispune, că dupăce § 149 al art. de lege 31 din 1894 lasă neatinse obligămintele religióse referitóre la închiarea căsătorieĭ, ofițeriĭ și oficialiĭ militarĭ, carĭ sunt în serviț activ în armata comună orĭ la marină, sunt obligațĭ a înahia căsătorie și în fața bisericiĭ. Ordinațiunea acésta arată, că în cercurile hotărîtóre din Viena nu se consideră de căsătorie adevĕrată legătura civilă, ci se poftesce primirea sacramentului, carea numaĭ înaintea bisericiĭ se póte întîmpla.

Altă ordinațiune a ministrului de răsboiŭ dispune, ca căsătoria ofițerilor și a oficialilor militarĭ în tótă privința să corĕspundă pretensiunilor de rang după părerile dominante în armată. Mirésa să fie cu nume nepĕtat și de cultură și poziție socială corĕspundĕtóre cu poziția ofițerului, care se căsătoresce. Despre acésta are să se producă adeverință oficiósă dela parochul competent. Acéstă adeverință aŭ să o producă și ofițeriĭ și oficialiĭ militarĭ, carĭ nu sunt în serviț activ, pe cum și toțĭ pensioniștiĭ, deși nu ar avé nicĭ un rang.

Foile jidane liberale sunt cătrănite asupra ministrului de răsboiŭ, de órece în vîrtutea ordinațiunĭĭ, care dispune căsătoria amĕsurat prescriselor bisericescĭ, ofițeriĭ catolicĭ nu vor puté lua jidance, éră cu privire la a dóua ordinațiune îșĭ esprimă temerea, că se póte întîmpla, ca parochul să nu estradea adeverința la casul, când mirĭĭ nu s'ar învoi, să créscă toțĭ prunciĭ în o anumită religiune.

Roma.

Presa se ocupă și acum de planuita visită în Roma a regelui din Portugalia, care visită după tótă probabilitatea va rĕmâné nefăcută. Regele Portugalieĭ cercetând pe unchiul sĕŭ în Roma nu numaĭ ar vătĕma sentimentele supușilor sĕĭ, ci s'ar espune la rușinea, că i-s'ar refusa audiența la Papa, cum s'a refusat în aniĭ trecuțĭ mameĭ luĭ, care a cercetat curtea regală italiană în Quirinal. Fiindcă guvernul italian a publicat și programul pentru primirea regelui portugal, care acum nu e aplicat, să vină la Roma, jurnalele liberale înjură pe Papa, din causa căruia e silit regele Umberto a suferi rușine. N'aŭ causă de a face imputărĭ Papeĭ, ci imprudențeĭ guvernului italian, care putea designa ca loc de întîlnire a celor doĭ domnitorĭ altă cetate italiană, și nu chiar Roma, unde nu póte veni un principe catolic la curtea italiană, fără de a se privi acea venire ca o demonstrațiune îndreptată în contra Vaticanului. Este cunoscut, că regele Umberto înainte de acésta cu 14 anĭ a visitat pe Monarchul nostru în Viena, dară Monarchul nostru nu i-a reîntors visita nicĭ până în ziua de adĭ din motivul, că Italianiĭ doresc, ca el să o facă acésta la Roma.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Maiestatea Sa Monarchul a călătorit în 14 a c. la Agram spre a fi de față la inaugurarea noului gimnasiŭ și a teatrului celuĭ nouŭ din capitala Croațieĭ. Poporul croat a primit cu însuflețire pe Monarchul, care de 26 de anĭ nu le-a mai cercetat capitala. Banul a ieșit la marginea țĕriĭ spre primirea domnitoriului, pe care l-a însoțit apoĭ dimpreună cu ministrul Bánffy în capitala frumos decorată. Luni a primit Maiestatea Sa deputațiunile comitatelor ungurescĭ învecinate cu Croația și deputațiunea cetățiĭ Fiume. Deputațiunilor croate Monarchul le-a rĕspuns în limba germană, ceea ce a produs multă supĕrare în presa patriotică. Și mai mult aŭ supĕrat pe Magiarĭ afirmarea Croaților de naționaliștĭ croațĭ și demonstrațiunile față de tot, din ce ar puté, să se deducă la aceea, că Croația este parte întregitóre a Ungarieĭ. Tricolorul Ungarieĭ a fost arborat numaĭ pe edificiile publice și acolo a putut rĕmâné numaĭ sub paza gendarmilor, dară insultat de mulțime. Nu numaĭ a fost rupt de pe pórta de triumf tricolorul magiar, ci tinerimea universitară la 15 a c. a ars ziua pe piața Jelacicĭ un stindard magiar.

Monarchul și-a esprimat nemulțămirea față de honvedime din incidentul manevrelor dela Huedin declarând, că chemarea honvedimiĭ este, ca la cas de răsboiŭ să lupte alăturea cu armata comună, dară în starea de acum ea nu e capabilă de a corĕspunde acesteĭ chemărĭ. Magiariĭ deduc din cuvintele Monarchului planul de a contopi cu armata comună honvedimea, pe carea eĭ o considerau de miliție națională magiară. Sunt nĕcăjițĭ compatrioțiĭ Magiarĭ, când li-se întîmplă câte ceva preste voe, dară la aceea nu reflectă, câte zile amare causéză celoralalte naționalităților politica șovinismului magiar.

România.

Am anunțat în numĕrul trecut, că ministeriul Catargiŭ póte că se va retrage după terminarea manevrelor. Ce s'a anunțat, s'a și întîmplat. Consiliul de ministri întrunit în 15 a c. a propus regelui disolvarea camerelor și escrierea de alegerĭ nóuĕ, carĭ să se facă deja în Novembre a. c. După ce însĕ mandatele ablegaților espiră numaĭ în Februariŭ 1896, regele nu a primit propunerea cabinetului. Acesta și-a presentat decĭ dimisiunea, carea a și fost primită. Cu compunerea nouluĭ cabinet a fost încredințat șeful partidului național-liberal Dimitrie Sturdza. Acesta și-a reservat în noul cabinet presidiul și portofoliul esternelor. E. Statescu e ministru de justiție, N. Fleva de interne, generalul Budișteanu de răsboiŭ, Pallade al domeniilor, Stoicescu al lucrărilor publice, Poni ministru de instrucțiune și G. Cantacuzeno de finanțe. Ministriĭ ceĭ nouĭ toțĭ aparțin partidului național-liberal, care după un interval de șepte anĭ și jumĕtate ér a ajuns la putere. Sub guvernele conservatóre, carĭ s'aŭ succedat dela 1868 încóce, regatul român a făcut progrese însemnate pe tóte terenele vieții publice. Dorim, ca liberaliĭ să nu rĕmână mai pe jos decât rivaliĭ lor întru promovarea intereselor comune ale țĕriĭ, la guvernarea căreia aŭ fost chemațĭ.

Diverse.

Care e metalul cel mai scump. Aurul și argintul? Adevĕrat că un kg de aur valóreză cam 1657 fl., ér un kg de argint cam 105 fl. Dar ele nu sunt metalele cele mai scumpe. Le întrec tridiul, bariul, rodiul, didiul, ceriul, itriul, stronțiul, calciul, giuciniul, litiul și zirconiul, din carĭ un kg valoréză 5760 până 38.400 fl. Dar apoĭ rubidiul, din care un kg valóreză bagatela sumă de 47.900 fl.! Însĕ metalul cel mai scump e vanadiul; un kg costă cam 59.000 fl

Călătoria în jurul pămîntului o face un tren accelerat fără popas în 38 zile. Un turist bun o ar face în un an și 64 zile. Sunetul o face în 52 1/2 óre, lumina în 0·1 secundă, ér electricitatea telegrafului nu are lipsă nicĭ de 0·1 secundă spre a încunjura pămîntul.

Puterea prafului de pușcă. Praful acela de pușcă, pe care-l folosesc acum armatele, dă puscilor de calibru mic prin o apĕsare de 3200 atmosfere o repedime inițială de 620 m pe o secundă, pe când mai înainte repedimea acésta era numaĭ de 400 m. Forța străbătĕtóre a crescut enorm. Din depărtare de 50 m glonțul de pușcă trece prin trunchiul unuĭ stejar orĭ prin un zid de 0·5 m făcênd numaĭ o gaură netedă. Din distanță de 800—1200 m glonțul omóră 2-3 ómenĭ, din distanță de 400 m și 4 ómenĭ, din distanță de 100 m și 5 ómenĭ după olaltă. Împușcat din distanță de 3000 m glonțul trece aprópe totdeuna prin omul, pe care-l nimeresce.

Anglia.

Nu de mult biserica Anglicană a ţinut un congres la Norwich, la care aŭ fost preste 6000 de participanţi. Unul dintre obiectele principale ale desbaterilor, — pe cum este informat diarul „Das Vaterland“, — a fost enciclica adresată de către Papa Leo Anglezilor, ca eĭ să se reintórcă toţi în sinul bisericiĭ catolice. Episcopatul Anglican a primit enciclica cu cel maĭ mare respect. Archiepiscopul de York în o alocuţiune a declarat, că scripta papală merită în sine o deosebită consideraţie, întru cât provine dela capul celeĭ maĭ marĭ comunităţi creştine, sfinţită prin vechime şi tradiţiuni. Ceea ce împrumută enciclicelĕ o însemnătate încă şi maĭ mare, este personalitatea, dela care emanéză, dela Leo XIII, pe care-l caracteriséză sfinţenia vieţiĭ, cunoscuta-ĭ bunătate de inimă, spiritul luminat şi esperinţa luĭ. Dorinţa luĭ pentru reunirea bisericilor este apreţiată. Dară îşĭ esprimă archiepiscopul părerea de rĕŭ, că Papa nu a espus şi basa, pe care are să se facă reunirea. Fără de a se cunósce acéstă basă nu se pot începe pertractările. Pe basa necondiţionateĭ supuneri sub Roma nicĭ când nu se póte face reunirea, dice numitul archiepiscop. El tradéză prin acésta, că pe lângă tótă bunăvoinţa sa faţă cu biserica catolică nu este în clar cu doctrina acesteĭ biserici, carea aflându-se singură în posesiunea adevĕruluĭ nu póte să cedeze chiar nimica în cele de credinţă, şi dela Anglezĭ Papa numaĭ aceea o aştéptă, ca eĭ să se rentórcă dela rătĕcirea, în care ĭ-aŭ împins pĕcatele regeluĭ Enric VIII. Noĭ credem, că poporul cel luminat al Angliel va fi între popórĕle desbinate cel dintâiŭ, care se va reintórce la unitatea catolică.

Italia.

După Franţa se póte lăuda şi Italia cu învingeri militare în coloniĭ. Încă din 1889 a primit Italia protectoratul preste Abisinia, care onóre a costat-o miĭ de vieţi omenescĭ şi milióne de lire. După mariĭ încordări armata italiană condusă de generalul Baratieri a învins pe dervişĭ şi a ocupat fortăreţele Adua şi Axum şi alte întăriturĭ. Învingerea din Abisinia îl va ajuta mult pe Crispi în lupta electorală, care se apropie; dară poporul italian nicĭ un folos practic nu are din atarĭ învingerĭ.

Turcia.

Situaţia din Constantinopol este critică şi inspiră îngrijirĭ serióse. De pe timpul răsboiuluĭ ruso-turcesc nu aŭ maĭ fost spiritele aşa de neliniştite. În urma turburărilor şi măcelurilor din urmă puterile străine, carĭ îşĭ aŭ flotele în apropiarea capitaleĭ turcescĭ, aŭ amenińţat cu întrevenire, dacă guvernul nu va restabili ordinea şi siguritatea publică. Guvernul a şi luat mĕsurile de lipsă, dară atât comitetul armenesc, care aştéptă reforme, cât şi partidul Turcilor tinerĭ continuă agitarea şi fanatisarea poporuluĭ. Turcii tinerĭ părtiniţi de unĭ Armenĭ, Grecĭ, Jidanĭ şi logele de francmasonice pretind restabilirea costituţiuniĭ din 1877. Spre a şĭ ajunge scopul plănuesc inscenarea uneĭ revoluţiunĭ, în care să tragă şi armata detronând pe actualul sultan Abdul Hamid şi punĕnd în locul luĭ pe Murad cel detronat în 1877, care e liberal şi francmason.

Minciunĭ istorice
şi diferite alte minciunĭ.

(Continuare.)

Aşa dară dnii dela „Tel. Rom.“ află, că în „suferinţe“, în „lupte crâncene“ şi în „sânge vĕrsat“ stă istoria unuĭ popor. Frumósă istorie, scrisă cu sânge de om legată cu lanţurĭ de robie! Ca şi cum Dumneḑeŭ ar fi zidit pe ómenĭ, numaĭ pentru ca eĭ să fie robĭ şi să se sfâşie unul pe altul asemenea animalelor sĕlbatice. Asta e învĕţătura, ce o scot dlor din „ortodoxia“ lor? Nu vĕd eĭ, că astfel orĭ care semînţie a Indianilor din America şi a Etiopenilor din Africa ar avé câte o istorie mult maĭ gloriósă decât istoria popórĕlor eropene? Semînţiile acelea pórtă jugul robieĭ cu apatia cea maĭ fatală, ele pórtă suferinţe, carĭ le apropie tot maĭ tare de esterminare; viaţa lor stă aprópe numaĭ din lupte crâncene împrumutate şi din vĕrsare de sânge neîncetată. Étă dar idealul, cu care dniĭ dela „Tel. Rom.“ vor, să se asemene viaţa poporuluĭ român. Noĭ nu vom să insistăm asupra asemĕnării dintre „istoria“ acestor semînţiĭ şi dintre istoria Românilor înainte de anul 1700, căcĭ ne temem, că dacă vom continua idea începută de dlor aplicând Românilor de dinainte de anul 1700 conceptul acesta al istorieĭ, tot dniĭ dela „Tel. Rom.“ vor fi de către pădure, tot eĭ vor sbiera cu indignare fariseéscă nu de dóuĕ, ci de ḑece orĭ după olaltă: „Auḑiţĭ, Românĭ!“

Să ne ierte dniĭ dela „Tel. Rom.“, dacă noĭ nu ne putem însoţi lor, când îşĭ formézĕ astfel de concepte şuchiate. Noĭ avem alt concept al istorieĭ, şi cu tóte că dlor punĕndu-şĭ vederile sale pe hârtie afectézĕ o erudiţie aşa de vastă, cât ţi-se pare, că pretind, ca tótă lumea să se plece înaintea lor şi să ḑică, că negrul e alb, noĭ totuşĭ cutezăm, să spunem şi noĭ, ce concept al istorieĭ avem noĭ. De silit nu-ĭ silim, să-şĭ supună conceptele sale uneĭ operaţiĭ „Iesuitice“: dacă aşa le convine maĭ bine, rĕmână dlor în confusia lor de până acuma.

Aşa dară istoria după modesta nóstră părere însamnă înainte de tóte complexul tuturor celor ce s'aŭ întîmplat şi tot odată şi scirea despre tóte cele ce s'aŭ întîmplat. Istoria universală cuprinde deci complexul tuturor celor ce s'aŭ întîmplat dela începutul lumiĭ: tóte întîmplările din natură şi din lumea ómenilor, atât cele maĭ marĭ cât şi cele maĭ micĭ; ea însamnă apoĭ espunerea vieţiĭ universuluĭ, pe cum se desvóltă şi se înfăţişézĕ viaţa acésta continuându-se în timp atât în natura materială, cât şi în lucrările libere ale omenimiĭ. Nu este însĕ spirit omenesc, care să pótă îmbrăţişa tóte acestea cu sciinţa sa. De aceea aŭ făcut omenii deosebire între istoria naturiĭ şi între istoria omenimiĭ. Cea dintâiŭ se cuprinde cu câmpul cel vast al naturiĭ, ér céstă din urmă va să depingă o viaţă maĭ înaltă, carea nu esistă pentru vre-o altă fiinţă din lumea creată, ci pentru sine însă-şĭ, carea nu-şĭ are centrul afară de sine, a căreĭ forme nu se urmézĕ după un curs circular hotărît, o viéţă maĭ înaltă, carea e conscie de sine, se cunósce şi se determină pe sine însă-şĭ şi schimbă lumea din afară după ideile sale, o viaţă, carea e pururea nóuă, carea se compune din lucrările voiĭ libere, viaţa ómenilor, de pe cugetarea şi lucrarea cărora istoria vre să oferéscă o copie spirituală. Întîmplarea are deci aci însemnarea de desvoltare de sine, adecă de schimbare esternă sĕvârşită prin viaţă internă. Numaĭ acolo, unde este desvoltare, numaĭ acolo póte fi vorbă de istorie: numaĭ unde este progres spiritual, numaĭ acolo este istorie adevĕrată. Popórĕ de acelea, carĭ se mişcă neîncetat în aceea-şĭ orbită, la carĭ întîmplările, ce vin asupra lor, nu produc nicĭ o schimbare spirituală şi nicĭ un progres, popórĕ de acestea staŭ afară de istorie. Numaĭ acolo, unde se sevârşesce un progres în cunóscere şi în lucrare, numaĭ acolo, unde se vĕdesce mărime şi frumseţă de caractere individuale, numaĭ acolo se presentă istoriograful şi légă laolaltă, cele ce aŭ trecut, şi le depune spre nemurire în templul Mnemosinel. Istoria e deci icóna, ce ne representă viaţa spirituală a omenimii în desvoltarea eĭ.

Dar întrégă viaţa spirituală a omuluĭ se desvóltă în treĭ raporturĭ: în raportul omuluĭ faţă cu sine însu-şĭ, faţă cu lumea şi faţă cu Acela, pe care omul îl cunósce de atotţinĕtoriul sĕŭ şi al lumiĭ, faţă cu Nemărginitul, la care se referesce tot, ce e mărginit. Cuprinderiĭ spirituale a acestuĭ raport întreit îĭ conrĕspunde lucrarea raţională, omul îşĭ conformézĕ acestuĭ raport întreit relaţiunile sale: religie şi stat, sciinţă, artă şi moravurĭ — sunt formele, în carĭ spiritul omenesc se desvóltă şi-şĭ trăesce viaţa. Ĕră istoria are să oferéscă icóna acesteĭ desvoltărĭ şi vieţi.

Istoria e deci espunerea sciinţifică a desvoltăriĭ, prin care aŭ trecut omenimea întrégă şi ramiĭ eĭ singuraticĭ, pe cum se manifestézĕ desvoltarea aceea în formele sale cele marĭ, în stat şi religie, în sciinţă şi artă, pe cum şi în moravurĭ.

Ăsta e conceptul istorieĭ, care-l avem noĭ, şi avênd acest concept al istorieĭ am susţinut şi susţinem şi acuma, că poporul român până la anul 1700 n'a avut istorie adevĕrată.

El n'a avut istorie adevĕrată. „Mai înainte de a se desbina bisericile, năpădirea şi staturnicirea Bulgarilor din Dacia Aureliană risipi prin ţinuturile de acolo poporaţiile românescĭ, dumicate şi maĭ mult prin încrucişarea necontenită a semînţiilor slavone propriu dise. — De am fi rĕmas de maĭ înainte uniţi cu Roma, de am fi păstrat vechea organisaţie ierarchică a Dacilor şi împreună cu dînsa vechea limbă şi literatură a gintel nóstre, noĭ am fi isbutit de sigur a atrage în orbita nóstră pe nisce neofiţi, carĭ ne eraŭ atât de prietinĭ, în acela-şĭ chip, cu care atraseră în orbita lor pe Vizigoţi fraţiĭ nostri din Iberia, pe Francĭ fraţiĭ din Galia, pe Longobarḑi fraţiĭ din Italia. Noĭ însĕ ne perdusem ierarchia primitivă de pe timpul luĭ Leon Isaurie împĕrat bizantin (a. 782), trecênd sub jurisdicţia patriarchieĭ din Constantinopol; încât maĭ înainte de schismă, limba rituală deveni cea grecéscă, ér după Ciril şi Metodie, cea slovenéscă, întărită apoĭ prin ivirea şi strabilirea schismului. În chipul acesta am perdut prilejul nepreţuit de a ne asimila pe barbariĭ nostri formând cu dînşiĭ o singură naţie neolatină, şi înfiinţând maĭ curênd saŭ maĭ târḑiŭ un stat mare românesc, călare pe Dunăre şi întins spre méḑănópte până la centrul Ungarieĭ actuale, ér spre méḑăḑi până la ţĕrmurele mărilor.

Cine ar îndrăzni, să-şi închipuéscă sórtea eventuală a unui asemenea stat şi înrîurirea lui asupra istoriei gintei latine şi a întregii lumi civilisate?“ [1]) Ba putem dice încă şi mai mult: dacă Românii nu ar fi fost trăşi după Greci în nefericita desbinare de către scaunul primaţial al Romei, astădi Muscalii nu s'ar privi de îndreptăţiţi de a păşi în moştenirea împăraţilor creştini ai Bizanţului, ci Românii l-ar fi prevenit de mult în cuprinderea acestei moşteniri.

Iubirea nóstră de neam ne face, să ne întristăm, că nu aşa s'a întîmplat. Căci în locul tuturor acestora ce vedem?

„Printr'o fatalitate fuseşi greşită tare,
De te rupseşi de Roma. O! ritul cel grecesc!
Acésta-ţi este culpa, de n'afli mângâere
În sinul căsei tale. . . . .
Réü te-aï unit de-atuncia cu ginţi eterogene,
Cu ginţile sclavóne, mângite la Fanar!
Pe-o cale retrogradă veï merge mult alene?
Veninul tot, în pismă, veï scurge din păhar?“ [2])

Românii din Ardél şi din Ungaria nicî când nu aü formát un stat românesc, ci cu sverea şi cu sângele séü aü cimentat clădirea istoriei Ungurilor.

Ér despre „descălecarea lui Dragoş în Moldova şi a lui Negru Radu în Muntenia“ am sci şi noï chiar atâta, cât pot să scie şi dniï dela „Tel. Rom.“. Principatele acelea s'aü întemeiat chiar la timp potrivit, pentru ca ele în scurtă vreme să se facă nisce satrapii de ale sultanului. Ce sunt avîntările scurte spre neatîrnare din dilele lui Ştefan şi Mihaiü în raport cu vécurile de aservire a celor dóuĕ principate românescî? Orî cât de glorióse aü fost învingerile acestor doï principî, gloria lor dispare ca un nimica înaintea slugărniciei, cu care ceïalaïţi principî ai Moldovei şi Munteniei se supuneaü mandatelor, ce le viniaü din Stambul, şi cu care serviaü ei stăpânilor séï din Stambul împotriva creştinătăţii. Ei îşi primiaü principatul dela sultan, şi sultanul îl delătura, când îi convenia, şi aşa cele dóuĕ principate politicesce eraü esploatate de Turcî, ér materialicesce de Fanarioţi. Ba cestî din urmă aü mers aşa de departe, cât multă vreme ei puneaü în fruntea celor dóuĕ principate ómenî de aï séï cu învoirea sultanilor. Da, Românii din principate aü sudat sudorî şi şi-aü vérsat sângele, dar nu pentru a aicătui istorie pe sama sa, ci pentru a cimenta zidurile istoriei otomane.

Noï nu provocăm pe dniï dela „Tel. Rom.“, să réşfoéscă istoria şi să se convingă despre adevérul celor ce am dis despre încercarea Românilor de a întemeia un stat de Dómne ajută. Sciü dlor prea bine, că adevérul l-am grăit.

Dar aü ei îndemână un argument, cu care să sdrobéscă tótă argumentarea nóstră: ei dic, că noï lovim „într'un mod atât de nedemn“ în biserica dlor, *„făcênd acésta biserică ca atare réspunsétóre pentru tóte nefericirile seculare, ce aü venit preste poporul român, şi nu împrejurările esterne şi interne politice, ce s'aü succedat preste capul lui.* O biserică numaï atunci póte fi réspunsétóre pentru nefericirile popórélor sale, când acelea isvorésc din învéţăturile sale, şi nu căcî acele popóre aparţin ei. Ér astfel de biserică n'a fost nicî odată biserica ortodoxă ca atare cu învéţăturile eï, fie acelea de orî ce specialitate, din sfera teologiei, ér pe alte terene nicî n'a cercat a-şi impune vederile sale, cum a aflat biserica papistaşă chiar (în ?) detrimentul sciinţei.“

Va fi, numaï cât cu privire la „împrejurările esterne şi interne politice, ce s'aü succedat preste capul lui,“ al poporului român, noï ér îndrăznim a avé părerea nóstră diferită de cea a dlor dela „Tel Rom.“. Noï în istorie vedem pururea mâna lui Dumnedeü împărţind după merit binecuvîntare şi pedépsă. Gottes Mühlen mahlen langsam, aber fein, dic Germanii fórte adevérat, şi tot aşa de adevérat dice şi s. Scriptură, că „sumeţia smeresce“ (Pilde 29, 23). Dumnedeü a pus mai mare în biserica sa pe s. Petru şi pe următorii lui în episcopie. N'aü vrut să se mai supună acestui cap mai întâiü Donatiştii Africei, după aceea sectele eretice din résărit, ér mai apoï Foţianii, şi Christos pentru sfăşiarea cămeşei sale, care era „necusută, de sus ţesută preste tot“, i-a pedepsit, pe cum numaï Dumnedeü scie şi póte pedepsi: Muhamedanii aü nimicit cu desevârşire biserica schismatică a Africei, éră résvrătitorilor din Résărit le-aü pus în grumazî jugul séü. Şi când puterea mohamedană a ajuns până la marginea lumii catolice, până în Spania, în Italia de méḑănópte, în Ungaria şi la marginea regatului polon, nu „împrejurările esterne şi interne politice“, ci voinţa lui Dumnedeü i-a poruncit: „Înderépt! Aci e marginea împărăţiei mele, carea mi-a rémas credinciósă!“

(Va urma.)

Noutăţi.

Corpul învéţătorilor gr. cat. din protopopiatul Ludoşului în conferinţa din 1 Oct. aü luat hotărîrea de a înfiinţa o reuniune învéţătorésca. Spre acest scop s'a esmis şi o comisiune, carea să elaboreze un proiect de statute. Avênd conferinţa în vedere, că după ordinaţiunile ministeriale învéţătoriï dintr'un singur tract protopopesc de sine nu póte forma reuniune, recérca pe P. O. oficiï protopopescî din comitatul Turda-Arieş, anume din Luna, Turda, Indol şi Ludoş, ca cel mult în termin de 14 dile să ţină conferinţe cu învéţătoriï din tractele respective esmiţênd câte o comisiune de 3 pentru elaborarea câte unui proiect de statute. Unindu-se apoï la timpul séü comisiunile din tóte patru protopopiatele vor combina statutele pentru înfiinţânda reuniune a învéţătorilor români gr. cat. din comitatul Turda-Arieş. Idea este salutară. Dorim, să o vedem cât maï curênd realisată.

Iuliü Bardosy, inspector scol. reg. în comitatul Jász-Nagykun-Szolnok, este pensionat la cererea sa proprie. „Jász Nagykun-Szolnok-megyei Lapok“ din incidentul acesta se esprimă fórte măgulitorii despre zelul neobosit, care l-a dovedit dl Bárdosy în oficiul séü. După cum suntem informaţi, dluï se va domicilia în Sibiü.

„Doctoriï dela Telegraful“. — „Doctoriï dela Unirea“ ï-aü împintenat la lucru pe „doctoriï dela Telegraful“. Numĕrul 110 al „Telegrafului“ este plin de „doftoriï“. Ar fi un pĕcat, dacă n'am da ocasiune publicului nostru, să guste din acele „doftoriï“. Étă unele recepte: „Un *potop* de vremï grele (!) şi neuïtate (?) s'a străcurat de atunci, de când ceriul mult cercatului nostru popor se pare, că nu maï vre, să înceteze de a fi neîntrerupt învélit în norii negri (nu surî), aduşi de vînturi duşmănóse „străine“. Inima ţi-se face ghem (nu găluşcă) în tine, când te gândescî serios la ne-fârşitele lupte, prin carî a trebuit şi trebue să trécă némul, ce pórtă cu atâta faiă (pentru că are un „Telegraf Roman“) dulcele suvenir al lui Traian. . . .“ — „Cu tóte acestea provedinţa divină s'a îngrijit şi se îngrijesce, ca bietul Român nĕcăjit să vadă prin besna întunereculuï întunecat (nu a întunereculuï luminat), deşi numaï din când în când, câte un „corb alb“, câte o dî de bucurie, câte o dî de înălţare“ („corb alb“ simbol al dilelor de bucurie şi înălţare, ér „corb negru“ simbol al „întunereculuï întunecat“! O Saftule! Saftule!). — „Ea este o dî de mândrie, o dî de glorie, o dî de serbătóre naţională.“ — „*Ieri* s'a inaugurat solemnel o faptă . . . de felul căreia dóuĕ alăturea cu anevoe pot incăpé într'un veac“ (Umflă-te, Saftule!). — „*Ieri* s'a pus maï întâiü fundament solid. . . . .“ — „*Ieri* s'a asigurat hrana indispensabilă pentru 50 elevi...“ — „*De ieri* a început, să se adune în binecuvîntata (!) clădire a institutului „Albina“ (deocamdată numaï *clădirea* e binecuvîntată, persónele vor urma), pe fiecare dî odată „crema“ studenţilor români din Sibiü“ (va să dică nu alteeva, numaï „crema“ şi nu „mămăliga“). — „*De ieri* începênd aceste 50 de „speranţe“ ale némului nostru“ (fericit neam, care aï 50 de speranţe, pe când altele se mulţămesc şi cu *una*!). — „*Ieri* a strălucit institutul de credit şi economii „Albina“ din Sibiü“ (după clădire vine însu-şi institutul). — „*Ieri* a fâlfâit cu mândrie stindardul celui maï de frunte institut de economii,“ (tóte acestea s'aü întîmplat tot *ieri!*). — „*Ieri* se opriaü curentele din aer lovindu-se cu putere de remarcabilele „culorï vii“ ale stégului „reuniunii femeilor române din Sibiü“ (afurisite „curente de aer“, carî se lovesc de culorile vii ale stégului şi nu de stég, şi se lovesc cu putere, după ce s'aü oprit). — „După obicinuitul serviţ divin . . . veteranul director şi profesor emeritat seminarial, Ioan Hannia, în calitatea sa de venerabil president al direcţiunii institului „Albina“ (care va să dică, presidentul „Albinei“ are calitate de „venerabil“, ér nu „nevenerabil“ şi vine în locul al treilea, după *clădire* şi *institut* adecă). Căutăturile senine ale ochilor séï. . . . Tonul clar şi puternic. . . . Barba albă şi de tot încărunţită a drăgălaşului meü profesor mi-se părea, că stă în flagrantă contradicere cu tonul şi căldura frumosului séü discurs.“ (Va să dică, barbă albă şi de tot în ărunţită, pentru că este barbă albă şi neîncărunţită, şi asemenea e barbă négră de tot încărunţită. A! cât de „drăgălaş“!). — În timpul, cât aü vorbit venerabilul president şi Ilustritatea sa, Părintele vicariü şi archimandrit, nu mi-am luat ochiï dela dómna şi domnul Cosma. Şi trebue s'o spun, că dómna Cosma de repetite orî îşi ştergea lacrimile dela ochi, — eraü picăturile covîrşitórei bucurii, care nu maï încăpeaü în inima sa. . . . . Pe faţa domnului director Parteniü Cosma, a aceluï om, care în viaţa sa vorbesce puţine şi face multe (étă vine şi directorul), am zărit o paliditate senină“ (va să dică „paliditate senină“! pentru că la Kant a aflat Dr. Saftu paliditate senină şi întunecósă, întunecată întunecósă şi întunecată luminósă. Paliditate rumenă şi paliditate palidă). — Étă dar „Doctoriï dela Telegraful“ la muncă. Eï compromit cu bizantinismul lor nemţesc chiar şi o faptă atât de frumósă, cum este masa studenţilor din Sibiü, înfiinţată prin colucrarea institutului „Albina“ şi a „Reuniunii femeilor române din Sibiü“, pentru care faptă le felicităm, le mulţămim şi le dorim muiţi imitători!

Congresul rabinilor din Ungaria s'a ţinut la 16 a. c. în Budapesta. La congres s'aü presentat 72 rabinî din diversele părţi ale Ungariei. Fiind acesta primul congres rabinic la noï, a fost salutat cu bucurie de către foile Budapestane, carî cu puţine escepţiuni sunt în mâni şi pungi jidovescî. Constătuirile aü fost secrete. Ele aü avut de obiect atitudinea jidovimii faţă cu nóuĕle reforme. S'a maï hotărît înfiinţarea uneï asociaţiuni a rabinilor sub numirea „Magyar rabbik országos szövetkezete“ cu scopul de a promova interesele jidovescî, şi ca pe viitor rabinii să pótă păşi ca corporaţiune morală în tóte cestiunile religióse-politice şi sociale.

[1]) Dr. Nerset Marian, Pravoslavia Română faţă cu drépta credinţă română pag. 56 urm.

[2]) Cesare Bolliac: Poesiï vechi şi nóuĕ, Bucuresci. pag. 97.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

M.

Instituțiuni diverse.

Calvinirea cultuluĭ sfinților. Cunoscutŭ lucru este, că în biserica rĕsărituluĭ, ca și în a apusuluĭ cultulŭ sfinților jócă o rolă însemnată.

Essența cultuluĭ acestuia nu stă numaĭ în onórea și veneraţiunea, ce se dă sfinților, ca unorŭ eroĭ în virtute, ci stă și în aceea, că sfinții suntŭ o specie de mijlocitori între membriĭ bisericiĭ de pre pamîntŭ și între Dumneḑeŭ. Mijlocirea acésta stă în rugăţiunile, ce le varsă sfinții la Dumneḑeŭ pentru noĭ, parte din îndemnŭ propriŭ, parte mișcaţi de rugăţiunile nóstre. Sfinții prin acésta suntŭ în o legătură continuă mistică cu credincioșiĭ din biserica militantă. Pre credința acésta despre intercesiunea sfinților la tronulŭ luĭ Dumneḑeŭ pentru noĭ se întemeiézĕ amintirile cele dese ale sfinților în ritualulŭ bisericiĭ rĕsăritului maĭ cu samă în forma: *„pentru rugăciunile“* sfîntului cutare saŭ cutare.

Cu totulŭ alta este dogma calviniloru despre sfinți. Eĭ nu voescŭ să sciă de niciŭ o intercesiune a sfinților pentru noĭ la Dumneḑeŭ. Din care pricină eĭ niciŭ nu invócă pre sfinți niciŭ cândŭ în rugăţiunile lorŭ.

Eĭ susținŭ și învață, că între Dumneḑeŭ și omŭ este unŭ singurŭ mijlocitoriŭ, și acela este Isusŭ Christosŭ. Acésta fuse o crede și învață și biserica rĕsăritului și a apusului. Și ele totuși credŭ și în intercesiunea sfinților. Căci în urmă și intercesiunea sfinților la Dumneḑeŭ pentru noĭ dacă are efecte, acésta nu este de a se ascrie numaĭ intercesiuniloru, ci în *ultima analysi* este fructulŭ rescumpĕrăriĭ de pre cruce a Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ. Dacă Domnulŭ nostru Isusŭ Christosŭ nu ne-ar fi rescumpĕratŭ pre cruce, atuncĭ niciĭ intercesiunea sfinților nu ar avé niciŭ efectŭ. Mórtea Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ de pre cruce cu preţulŭ eĭ nemărginitŭ este causa efectuluĭ, ce-lŭ are intercesiunea sfinților la Dumneḑeŭ.

Astŭfelŭ stândŭ lucrulŭ, se póte ḑice de o parte, că Domnulŭ nostru Isusŭ Christosŭ este singurulŭ mijlocitoriŭ între Dumneḑeŭ și omŭ, ĕră de altă parte și credința în intercesiunea sfinților și are logica sa dogmatică.

Dacă acum calviniĭ arŭ fi voițŭ să calvinéscă deplinŭ cultulŭ sfinților în biserica românéscă din Ardélŭ, atuncĭ ar fi trebuițŭ să casseze maĭ tóte cărțile nóstre ritualiĭ, în carĭ dogma despre intercesiunea sfinților vine înainte maĭ pre tótă pagina. Laudele profeților, martiriloru și cuviosiloru de pildă din Menologion se gată de comunŭ cu invocarea lorŭ, ca să intercedă la Dumneḑeŭ prin rugăţiuni pentru noĭ.

Cu o mĕsură așa de drastică și radicală calviniĭ ar fi turburatŭ prea tare consciințele poporuluĭ. Pre cândŭ planulŭ lorŭ era, ca să-ĭ calvinéscă pre Românĭ pre încetulŭ și pre nesimțite.

Aŭ luatŭ decĭ calviniĭ o altă cale. Aŭ impusŭ adecă principiĭ calvinescĭ mitropolituluĭ, cleruluĭ și poporuluĭ românescŭ, ca să nu maĭ crédă în intercesiunea sfinților, ci pre sfinți să-ĭ onoreze numaĭ cum îĭ onoréză calviniĭ ca pre nisce bărbaţi marĭ, bună óră cum onorămŭ pre Solon, Alesandru marele, Iuliŭ Caesar ș. a.

Acésta o aŭ făcutŭ calviniĭ în condițiunea a 5-a pusă Mitropoliților nostri, în carea despre cultulŭ sfinților numaĭ atâta se ḑice:

„Sanctos vero etiam debito honore prosequetur prosequive faciet.“ [1])

Credința în intercesiunea sfinților, ce e dreptŭ, nu este apriatŭ și cu cuvinte esprese oprită în condițiunea acésta. Însă condițiunea se începe cu veneraţiunea, ce este a se da Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ în chipulŭ următoriŭ:

„Quod divinam Domini nostri Iesu Christi majestatem, qui est noster unicus salvator atque mediator apud Patrem, divino prout christianum hominem decet venerabitur cultu, veneraríve eodem modo per alios faciet.“ [2])

Prin cuvintele aceste calviniĭ aŭ indicatŭ, că sfinților nu aŭ să le dea Românii decâtŭ cultulŭ calvinŭ, va să ḑică să-ĭ onoreze numaĭ ca pre nisce bărbați marĭ, însă să nu céră dela eĭ intercesiune la Dumneḑeŭ pentru noĭ, căcĭ *„unicus mediator apud patrem“* este Isusŭ Christosŭ.

Sentința calviniloru, că *„unicus mediator apud patrem“* este Isusŭ Christosŭ luată așa cum o înțelegeaŭ eĭ, este negațiunea deplină a dogmeĭ despre intercesiunea sfinților. De unde silindŭ pre mitropolitulŭ, clerulŭ și poporulŭ românescŭ să priméscă sentința acésta cu înțelesulŭ eĭ calvinŭ, *eo ipso* l-aŭ silitŭ și să nege intrecesiunea sfinților.

Clerulŭ și poporulŭ românescŭ din Ardéiŭ însĕ maĭ că n'a înțelesŭ nimicŭ din deosebirea subtilă, ce este între cultulŭ calvinescŭ alŭ sfinților și între acela-și cultŭ, cum s'a practicatŭ totŭ te a una în biserica rĕsăritului.

Pentru aceea clerulŭ și poporulŭ românescŭ din Ardéiŭ a continuatŭ și maĭ departe a onora pre sfinți și a se ruga la eĭ așa precum s'aŭ pomenitŭ din moșĭ de strămoșĭ, și ceva efectŭ practicŭ n'a avutŭ condițiunea acésta pusă cu destulă astuție și șiretie.

* * *

Calvinirea cultuluĭ icónelorŭ. Cultulŭ icónelorŭ a fostŭ produsŭ în biserica rĕsăritului încă în véculŭ alŭ optule turburărĭ adênci și chiarŭ vĕrsărĭ de sânge. [1]) Sinodulŭ a tótă lumea alŭ doile dela Nicea a pusŭ celŭ puținŭ de o cam dată capetŭ turburărilorŭ la anulŭ 787. Deplinŭ însĕ a pusŭ capetŭ turburărilorŭ numaĭ sinoduluĭ topicŭ ținutŭ la Constantinopolŭ la anulŭ 842 sub vĕduva împĕrătésă Theodora mama împĕratuluĭ Mihailŭ III. Întru aducerea aminte de evenimentulŭ acesta biserica rĕsăritului a introdusŭ serbătórea așa numită a ortodocsieĭ (*ἡ κυριακὴ τῆς ὀρθοδοξίας*) în dumineca întâiă din paresemĭ.

Sinoduiŭ a tótă lumea dela Nicea din 787 a dechiaratŭ espresŭ, *„că dacă ne plecămŭ saŭ ne aruncămŭ josŭ înaintea icónelorŭ (τιμητικὴ προσκύνησις), acésta este numaĭ unŭ semnŭ alŭ iubiriĭ și alŭ onórei relative (σχετικὴ προσκύνησις) care se referesce la originalŭ, la niciŭ unŭ casŭ însĕ plecarea acésta nu este adoraţiunea (λατρεία), carea se cuvine numaĭ singurŭ luĭ Dumneḑeŭ.“* [2])

De atuncĭ până astăḑĭ totŭ acésta a fostŭ credința bisericiĭ rĕsăritului cu privire la cultuiŭ icónelorŭ. De atuncĭ până astăḑi creștiniĭ din rĕsărit își înfrumsețézĕ bisericile și locuințele cu icóne sfinte, și se și închină la acele în înțelesulŭ sinodului a tótă lumea dela Nicea amintitŭ maĭ susŭ.

Calviniĭ însĕ încă dela începutŭ aŭ reieptatŭ cu totulŭ cultulŭ icónelorŭ. În bisericile lorŭ nu se află nicăirĭ niciŭ urmă de icóne.

Aŭ fostŭ decĭ calviniĭ numaĭ consecuenți, cândŭ voindŭ a calvini biserica românéscă din Ardélŭ, l-aŭ atacatŭ și cultulŭ icónelorŭ. Și cu icónele însĕ mergea lucrulŭ greŭ ca și cu intercesiunea în cultulŭ sfinților. Ar fi turburatŭ prea tare consciințele cleruluĭ și poporuluĭ românescŭ, dacă deodată arŭ fi scosŭ icónele din bisericile și casele Românilorŭ din Ardélŭ, și arŭ fi opritŭ cultulŭ lorŭ sub pedépsă. Ce urmărĭ putea să aĭbă o asemenea mĕsură, puteaŭ calviniĭ să scie din pățania împĕratuluĭ bizantinŭ Leo Isaurulŭ, care încă în secululŭ alŭ optule cu forța încercă să abróge în biserică cultulŭ icónelorŭ.

Aŭ luatŭ decĭ calviniĭ și cu icónele lucrulŭ maĭ pre încetulŭ, demandândŭ de o cam dată să nu se maĭ închine Românii la ele, ci să le considere numaĭ ca pre o podóbă în biserică, ca și cândŭ cineva depinge în biserică columne, florĭ, marmoră, numaĭ spre împodobirea eĭ, saŭ ca și cândŭ ținemŭ în casă numaĭ de podóbă icóne, carĭ representă regiunĭ frumóse din Elveția, Italia saŭ de aire.

Acésta o făcurŭ calviniĭ în condițiunea a 6-a pusă mitropoliților nostri, carea sună:

„Quod cruces et simulacra in templis collocata non cultu aliquo religioso colet, verum pro ornaculis duntaxat templorum, ac memoria passionis Domini halebit, haberique faciet.“ [3])

Invocarea sfinților în rugăciuni este o acțiune internă a omuluĭ, carea nu ușorŭ póte fi cassată prin mĕsurĭ esterne, cum este de pildă porunca principiloru calvinescĭ. Chiarŭ pentru aceea porunca principiloru calvinĭ, carea opriea invocarea sfinților în biserica românéscă n'a avutŭ, putemŭ ḑice, niciŭ efectŭ.

Cu totulŭ altŭcum stă însĕ lucrulŭ cu cultulŭ icónelorŭ. Cultulă lorŭ este o acțiune esternă, și ca atare póte fi regulată și chiarŭ și cassată prin porunciĭ ca ale principiloru calvinescĭ.

Acéstă este causa, că despre nasuințele calvine de a cassa în

[1]) »Acte și Fragmente de T. Ciparĭŭ pag. 68, și Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 74.

[2]) Totŭ acolo.

[1]) Pre largŭ despre turburările aceste se póte vedé: Maimbourg »Histoir de l'heresie des iconoclastes«. Paris 1679, și Schlosser »Geschichte der bilderstürmenden Kaiser im oströmischen Reiche«. Francfurt 1812.

[2]) Abzog »Handbuch der Universal-Kirchengeschichte« ed. II. Mainz 1872 t. I. pag. 475.

[3]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 74 și »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 63.

biserica românéscă cultulŭ icónelorb nu putemŭ ḑice, că aŭ rĕmasŭ fără de nicĭ unŭ efectŭ, cum a rĕmasŭ năsuinţa lorŭ de a uassa cultulŭ sfinţilorŭ.

Este tare verosimilŭ, că în urma poruncĭĭ acesteia a principeluĭ unĭĭ preoţĭ vorŭ fi chiarŭ şi delăturatŭ icónele din bisericĭ, saŭ vorŭ fi fostŭ siliţĭ să le delăture prin superintendenţiĭ calvinescĭ.

Se vede acésta din canonuiŭ 24 alŭ sinodului dela 1700 ţinutŭ cu ocasiunea primiriĭ s. uniri, care dispune că:

„În care biserică nu va fi icóna luĭ Christosŭ şi a Precistĭĭ şi alui Sfeti Niculae, să se globéscă popa cu 12 florinti, şi satuiŭ cu 24 de florinti.“ [1])

Dacă pre timpurile cândŭ începease supremaţia calvină şi deorgeaŭ deja pertractările de unire cu Roma, se aflaŭ în Ardélŭ bisericĭ, în care nu se afla nicĭ icóna Mântuitoriuluĭ, a Preacurateĭ Fetióre şi a sfîntuluĭ Nicolae, carĭ se afla prin tóte bisericile rĕsărituluĭ, atunci cu atâtŭ maĭ puţinŭ se aflaŭ în ele alte icóne, carĭ nu suntŭ prescrise de rigóre. Acésta atâta va să ḑică, că pre la 1700 immediatŭ după perioda calvină a bisericiĭ nóstre se aflaŭ în Ardélŭ bisericĭ românescĭ fără de nicĭ o icónă, chiar aşa ca şi cele calvinescĭ, câtŭ sinodulŭ de unire dela 1700 a trebuitŭ să ĭea măsurĭ tare aspre spre a introduce în ele barĕm icónele cele treĭ, carĭ nu lipsescŭ din nicĭ o biserică a rĕsărituluĭ. Aşa ceva însă n'a pututŭ fi decâtŭ o urmare a influinţeĭ şi presiuniĭ calvine.

* * *

A dóua căsătorie a proţilorŭ. Biserica rĕsărituluĭ din timpurĭ tare vechĭ a opritŭ dela funcţiunile preoţescĭ pre bărbaţiĭ aceia, carĭ aŭ încheiatŭ dóuĕ căsătoriĭ după olaltă, fie, că le-aŭ încheiatŭ înainte de chirotonie pre amêndóuĕ, fie, că una o aŭ încheiatŭ înainte de chirotonie ĕră ceealaltă după chirotonie.

Nu este aci loculuĭ să ne ocupămŭ cu motivele, de carĭ a fostŭ condusă biserica în dispositia acésta. Dar cumcă aşa a fostŭ se vede din următórele:

Canonulŭ 26 alŭ apostolilorŭ opresce numaĭ în terminĭ generalĭ preoţilorŭ necăsătoriţĭ orĭ ce căsătorie arŭ încheia după chirotonie. Însă canonulŭ 1 dela Neocaesarea, demandă să se depună preotulŭ, care s'ar căsători după chirotonie.

Ba legislaţiunea în orientŭ a mersŭ şi maĭ departe, şi a dechiaratŭ de invalidă o atare căsătorie a preoţilorŭ. Se vede acésta din constituţiunea împĕratuluĭ Iustinianŭ din 18 Octobre 530, carea dispune *„că precum ss. canóne nu permitŭ o atare căsătorie, aşa demandămŭ şi noĭ, ca să se opréscă prin legile nóstre, şi că atarĭ preoţĭ pre lângă pierderea oficiuluĭ lorŭ, să maĭ fie pedepsiţĭ şi cu aceea, că copiiĭ, carĭ se nascŭ din o atare căsătorie nelegiuită, să nu se considere de legiuiţĭ.“* [2])

Dispositiea acésta a legislaţiuniĭ rĕsăritene s'a observatŭ în biserica rĕsărituluĭ până în ḑiua de astăḑĭ, câtŭ preoţiĭ, carĭ s'aŭ căsătoritŭ întâĭa saŭ a dóua óră după chirotonie s'aŭ opritŭ dela tóte funcţiunile preoţescĭ, deşi ce se ţine de validitatea uneĭ atarĭ căsătoriĭ, la judecarea eĭ nu s'a aplicatŭ totŭdeauna şi pretutindine tótă rigórea legilorŭ.

Calviniĭ însă permitŭ preoţilorŭ, saŭ maĭ bine ḑisŭ predicatoriilorŭ orĭ şi câte căsctoriĭ, numaĭ acele să fie încheiate după legile lorŭ. O facŭ acésta întemeiându-se pre „libertatea creştină“ a lorŭ.

În numele acesteĭ „libertăţĭ creştine“ aŭ ştersŭ calviniĭ viaţa călugărésca la Românii din Ardélŭ. Vrêndŭ deci să fie consecuenţĭ, aŭ trebuitŭ să cerce a cassa din biserica românéscă din Ardélŭ şi dispositiile legilorŭ cu privire la a dóua căsătorie a preoţilorŭ, căcĭ aceste încă póte şi maĭ puţinŭ se unescŭ cu „libertatea creştină“ decâtŭ viaţa călugărésca. Şi acésta o aŭ şi cercatŭ calviniĭ deşi nu prin legĭ esprese, ci maĭ multu prin aceea, că aŭ lăsatŭ pre preoţiĭ românescĭ să se căsătorésca a dóua óră, şi să funcţioneze şi maĭ departe nefimpedecaţĭ de nimenĭ ca preoţĭ.

Şi cumcă aşa s'a întîmplatŭ, se vede de acolo, că pre timpulŭ, cândŭ se făcu pactulŭ unirĭ cu Roma la 1700 eraŭ în Ardélŭ nu puţinĭ preoţĭ căsătoriţĭ a dóua óră, carĭ funcţionaŭ ca şi ceĭ căsătoriţĭ numaĭ odată, câtŭ sinodulŭ dela 1700 se vĕḑu silitŭ a lua măsurĭ în contra lorŭ, şi a reîntroduce disciplina veche bisericéscă. Astŭfelŭ canonulŭ 16 alŭ sinoduluĭ acestuia dispune:

„Carĭ popĭ suntŭ cu a dóua căsătorie, nicĭ într'unŭ chipŭ să nu slugéscă Liturgie; ĕr de s'ar găsi, să se tundă de totŭ şi să fie mirénŭ.“ [1])

Sinodulŭ acesta din motive de prudinţă s'a mulţămitŭ de o cam dată cu aceea, că pre preoţiĭ căsătoriţĭ a dóua óră ĭ-a opritŭ numaĭ dela celebrarea sîntei Liturgiĭ, şi nu le-a opritŭ tóte funcţiunile preoţescĭ după disciplina veche rĕsăriténă. Căcĭ după ce timpŭ destuiŭ de îndelungatŭ preoţiĭ căsătoriţĭ a dóua óră îndeplinieaŭ neconturbaţĭ tóte funcţiunile preoţescĭ fără deosebire, era şi greŭ, şi póte chiarŭ şi neprudentŭ a-ĭ desbara deodată dela tóte.

Maĭ târḑiŭ însă la anulŭ 1711 Mitropolitulŭ Atanasiŭ prin unŭ circulariŭ către clerulŭ şi poporulŭ românescŭ din Ardélŭ a opritŭ preoţilorŭ căsătoriţĭ a dóua óră orĭ ce funcţiunĭ preoţescĭ. Cuvintele circulariuluĭ suntŭ următórele:

„Popiĭ, carĭ îsŭ cu a dóua muiere, nicĭ la liturgie nicĭ la ispovedanie să nu îndrăsnéscă, nicĭ la alte slujbe preoţescĭ să nu se estindă fără la cântare. Aşişderea şi carĭ de acum înainte se vorŭ însura a dóua óră, nicĭ cum să nu maĭ slugéscă nicĭ o taină, ci se fie lipsitŭ de tóte trebile preoţescĭ şi se va şi globi cu 66 de fiorinti.“ [2])

Dispositiile aceste ale sinoduluĭ şi ale Mitropolitului Atanasiŭ n'arŭ avé nicĭ unŭ înţelesŭ, dacă preoţiĭ căsătoriţĭ a dóua óră arŭ fi fostŭ numaĭ sporadicĭ, şi dacă n'ar fi fostŭ o datină lăţită prin tótă ţara, că preoţiĭ căsătoriţĭ a dóua óră să funcţioneze şi împlinéscă lucrurile preoţescĭ ca şi ceĭalalţĭ.

Ba datina acésta era aşa de înrădăcinată, câtŭ şi Ioanŭ Pataki, următoriulŭ luĭ Atanasiŭ a trebuitŭ să ĭea măsurĭ spre a o cassa şi introduce disciplina veche rĕsăriténă. Se vede acésta din canonulŭ 3 alŭ sinoduluĭ dela 1728 ţinutŭ după mórtea luĭ Pataki sub presidiulŭ Rectoruluĭ Iesuiţilorŭ din Cluşŭ, care reîmprospetézŭ dispositiile luĭ Pataki cu privire la preoţiĭ bigamĭ.

„Contra popas bigamos . . . . stat prius conclusum, vivente pie defuncto Domino Episcopo determinatum, ac scriptotenus Dominis Archidiaconis communicatum.“ [3])

Chiarŭ şi pre timpulŭ episcopuluĭ Clain încă eraŭ mulţĭ preoţi cu a dóua căsătorie, câtŭ săborulŭ mare din 1742 spre a-ĭ puté ţiné în evidenţă şi tare probabilŭ spre a-ĭ puté opri dela funcţiunile preoţescĭ a demandatŭ în punctulŭ 6, ca fiecare protopopŭ să strîngă sinodŭ protopopescŭ şi să conscrie toţĭ preoţiĭ, carĭ suntŭ cu a dóua căsătorie. Ĕră în unŭ şematismŭ alŭ cleruluĭ Ardelénŭ pregătitŭ la 1733 totŭ sub episcopulŭ Clainŭ, care se afla până astăḑĭ în archivulŭ archidiecesanŭ, suntŭ induşĭ multişorĭ preoţi cu a dóua căsătoriee.

Dela s. unire încóce disciplina rĕsăriténă cu privire la preoţiĭ bigamĭ s'a observatŭ într-atâta, încâtŭ n'aŭ maĭ funcţionatŭ ca şi ceĭalalţĭ preoţi. Unĭĭ dintre archiereĭ le-a permisŭ să ĭea parte la unele funcţiunĭ sacre, nicĭ unuluĭ însă nu le-a permisŭ să celebreze s. Liturgie. Cu privire la secululuĭ trecutŭ şi începutuluĭ celuĭ de faţă Petru Maiorŭ astŭfelŭ se esprimă:

„În Ardélŭ popiĭ ceĭ românescĭ orĭ uniţĭ, orĭ neuniţĭ, carĭ murindu-le preotesele, s'aŭ însuratŭ a dóua óră, aşa a fostŭ totŭ de a una datina (?) ca singurŭ dela slugirea liturgieĭ să se opréscă. . . . Pentru aceea şi astăḑĭ vedemŭ, că uniĭ preoţi ca aceia slugescŭ maslu împreună cu alţĭ preoţi, ascultă ispovedania, şi altele facŭ afară de Liturgie.“ [4])

Petru Maiorŭ însă se înşală, cândŭ susţine, că încercările Mitropolitului Atanasiŭ de a opri pre preoţiĭ bigamĭ dela orĭ ce funcţiunĭ preoţescĭ, arŭ fi fostŭ inspirate de teologulŭ iesuitŭ de lângă elŭ cu scopulŭ de a introduce în biserica nóstră celibatulŭ latinŭ. [5]) Căcĭ oprirea preoţilorŭ bigamĭ dela orĭ ce funcţiune sacră, precum amŭ vĕḑutŭ deja, nu este alta decâtŭ disciplina veche rĕsăriténă.

(Va urma.)

---

[1]) Petru Maiorŭ op. cit. pag. 358 şi »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ II. pag. 122.

[2]) Zishman »Das Eherecht der orientalischen Kirche«. Viena 1864 pag. 475.

[1]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag. 358.

[2]) Totŭ acolo pag. 374.

[3]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 94 şi »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. II pag. 102.

[4]) Totŭ acolo pag. 362.

[5]) Totŭ acolo pag. 375.

Mărgeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

„M'am gândit, nu e vorbă, la tóte întrebările, ce tu mi-le pui acum, și după cum gândesc eŭ, ne va costa mai multă ostenélă decât nécas recâștigarea mărgelei din Gialmara. Preste tot e aprópe imposibil a întîlni acum pe șeic. Cércă șoimul, după ce a sburat. Urmăresce-l prin aer, dacă poți. Sper însă, să-l întîlnesc, cât ce-l voi sci culbul. Îi voiŭ cerca deci mai întâiŭ culbul, și va veni pe mâna mea și șoimul."

„Te pricep, ce vreĭ, să dici. Șeicul are, se pare, un loc de popas, un asil, cum l-am dice."

„Da, aĭ nimerit-o, și de sigur, că el e acolo acum cu prada sa."

„Eĭ bine, dar scĭĭ tu, unde e asilul acela?"

„Sigur nu, sper însă, că-l aflu. Fii cu grije la celea ce-ți voiŭ spune! După ce mi-a răpit fata, am cercat tóte, până să aflu, unde a dus-o. Și am aflat. Șeicul e vînător pasionat. El petrece sĕptĕmâni întregi la vînat, depărtat cu totul de aĭ sĕĭ, și însoțit numai de doĭ treĭ din ostași, carĭ îi duc șoimii. Odată un șoim de aceștia a sburat înainte fără de a se mai întórce. Omar și sclavii s'aŭ luat după el. Eĭ îl urmăriră mereŭ cufundându-se din ce în ce tot mai afund în pustie. Atunci zăriră de odată în depărtare vîrfurile unor palmi și se îndreptară spre eĭ. Șoimul era aci. Dar bucățica acésta de pămînt situată chiar în mijlocul pustieĭ era plină de vegetațiune și de tot, ca să dea lăcaș unor ómenĭ. De aceea Omar numi locul acesta repausul șoimului, îl cercetă mereŭ cu ocasiunea vînatului, până ce în urmă își așeză acolo unele corturi, unde adusese câteva sclave din Nubia și unde a început a se retrage, orĭ de câte orĭ e obosit de lupte și de glorie. Și ĕtă aci gândesc eŭ, că a dus el și pe fata ta!"

„Așa?" esclamă Jocerau, și tot sângele îl năvăli în față, gândindu-se la fată-sa, care sta acolo fără de nicĭ un ajutor. „Și acolo e și fata ta?"

„Acolo, și nu numai singură, ci cu alte femeĭ."

„Și ce gândescĭ, câțĭ sclavĭ are el acolo spre paza femeilor sale?"

„Scie Dumnedeŭ! Omar n'a dus acolo pe nicĭ unul din ostașiĭ sĕĭ, și și eŭ numaĭ din întîmplare sciŭ, ce sciŭ."

„Și ce mai scĭĭ?"

„Hm! nebunul crede, că scie multe, și tot nu scie nimic; înțeleptului îi e destul, să vadă un nor spre a sci, că plóuă orĭ ba," rĕspunse Arabul.

„Aĭ dreptate!"

„Dar ascultă mai departe. Tu veĭ pricepe ușor, că tribul nostru e pe undeva aprópe de repausul șoimului. Acum dacă noĭ vom merge numaĭ înainte, n'avem să-l întîlnim nicĭ odată; dacă însă vom înainta pe cutare cale, de sigur vom întîlni vre-un Nubian, și spre a sci, cât mai este până la locul dorit, mie nu-mĭ trebuesce, decât să-l vĕd plosca atîrnată de șea: dacă aceea e gólă orĭ lipsesce, atunci e semn, că locul e aprópe; dacă nu e gólă, atunci scim, că mai avem o cale lungă."

„Ce viclean eștĭ!" esclamă Jocerau.

Beduinul surise mulțămit.

„Și mai ascultă! Dacă mâne vom ajunge până acolo, cât să vedem spre rĕsăritul sórelui dóuĕ movile și preste ele una mai înaltă, atunci noĭ vom întîlni sclavul venind dinspre apus, — dacă vom merge însă cale de cincĭ dile, atunci sclavul va veni dinspre rĕsărit. Așa va trebui deci, să ne întocmim călătoria, cât să ajungem mijlocul acestor dóuĕ popasurĭ, când apoĭ ne va fi ușor, să aflăm „repausul șoimului"."

„Și n'aĭ vorbit tu nicĭ odată cu un sclav de aceia?"

„Omul cu minte," rĕspunse Arabul privind desprețuitor la Jocerau, „vede multe și vorbesce puține."

„Aceea dar totuși o veĭ sci, câți sunt ceĭ din oasă, și cât de puternică e paza de acolo."

„Nu, n'am vĕdut nicĭ odată, câtă sare duce sclavul. Presupun însă, că vor fi cel mult dóuĕ decĭ până treĭ decĭ de ómenĭ."

„Așa? Atunci vom isprăvi lute cu eĭ," strigă Jocerau cuprins de un foc tineresc. „Noĭ vom pĕtrunde în oasă cu sabiile în mâni și cu puscile pe umerĭ și vom subjuga pe toțĭ!"

„Aceea se va vedé," rĕspunse Arabul cu liniște. „De o cam dată îndestulesce-te cu atâta. Și acum nópte bună, continuă-ți planul, cum veĭ gândi tu, eŭ încă mi-l voiŭ continua pe al meŭ."

Și cu acestea Arabul se culcă pe burnusul sĕŭ, ér Jocerau porni, să-și facă revista în jurul iagĕrului.

(Va urma.)

Bibliografie.

Diligința și acurateța, cu care dl *Broștean* ține, să se achite de sarcina sa, merită tótă lauda. Dilele acestea am primit a 4-a broșură din *Istoria împĕratului Traian*, ce dsa o traduce. Cu broșura acésta se finesce partea primă, care ne descrie pe marele împĕrat ca beliduce viteaz. Aci aflăm ultimele răsbóie cu Parții și mórtea lui Traian, întîmplată la anul 870 u. c. saŭ la 117 d. Chr. în vrîstă de 61 (64) anĭ. — O mulțime de monete se bătură întru apoteotisarea lui. Cea mai frumósă amintire a fost însă la tot casul datina de a pune înaintea împĕraților noĭ aleși icóna venerabilă a lui Traian dicêndu-le: „Să fiĭ mai fericit decât August și mai bun decât Traian."

Partea a dóua, ce începe aci, tractézĕ despre afacerile interne ale imperiului roman.

La începutul broșurii e pusă o ilustrație frumósă representând un sarcofag roman aflat în Transilvania.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediț. III. Blaș 1892. Prețul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiĭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Penticostarul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare și cu copciĭ fl. 10.

În curênd va apărè de sub tipar:

Călindariul „Unirii" pe anul 1896

cu un cuprins bogat și interesant, întocmit anume pentru preoții provinței mitropolitane.

Însemnăm din cuprinsul sĕŭ: Șematismul întregei provinții, cu numirea ortochiilor din archidiecesă în românesce, unguresce și cu însemnarea posteĭ ultime; — protopopiatele din diecesele sufragane cu protopopiĭ și locuințele lor; — tóte comisiunile din gremiŭ, administratoriĭ fondurilor, tribunalele matrimoniaĭ etc., apoĭ partea literară variată și interesantă, cuprinzênd între altele portretul și biografia Mitropolitului și alte bucăți alese etc.

Prețul va fi numaĭ **30 cr.** — Comandele se pot face la **Tipografia seminarială** în Blaș (Balázfalva).

Editor și redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscința pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum și până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

și alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ și de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aședarea acelorŭ obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proïecte colorate servescŏŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câștigatŭ recunóscere deosĕbită, și tóte mĕ îndreptățescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăși ocasionalminte de prețuita-i încredere. Silința mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca și de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câștigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurință mi-s'a mărituŭ.

Rugându-mĕ pentru prețuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ și fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 36—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie: Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicătiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea si Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 26 Octobre 1895. | Numĕrul 43.

Şcolile grăniţerescĭ.

II.

Ministrul de culte şi instrucţiunea publică, ca să validiteze punctul sĕŭ de vedere, că şcolile grăniţerescĭ de pe teritoriul primuluĭ regiment de graniţă românesc trebue să aibă caractĕr de şcolĭ comunale, s'a provocat, — pe cum aflăm, — încă de mult la paragrafiĭ 10 şi 26 aĭ statutuluĭ aprobat de Maiestatea Sa dicĕnd, că în sensul acelor paragrafĭ grăniţeriĭ nu ar avé drept a organisa şi administra şcolile grăniţerescĭ, ci numaĭ a administra fondul şcolilor.

Dar dacă grăniţeriĭ nu aŭ avut drept, atuncĭ pentru ce însu-şĭ ministrul l-a provocat de repetite orĭ, să-şi facă un regulament pentru organisarea şi administrarea şcolilor grăniţerescĭ? Căcĭ este lucru dela sine înţeles, că nimenĭ nu póte face regulament obligătoriŭ pentru nisce şcolĭ, asupra cărora el nu are drept de dispunere.

Altcum grăniţeriĭ şi-aŭ făcut încă din anul 1871 un regulament special pentru organisarea şi administrarea şcolilor lor, şi deşi ministrul nu l-a aprobat explicite şi directe, totuşi l-a aprobat implicite şi indirecte, întru cât orĭ ce conflict ivit între comitetul central grăniţeresc şi între organele instrucţiuniĭ publice ministrul l-a complanat tot pe basa şi în sensul aceluĭ regulament, în care este clar exprimat şi validitat principiul, că şcolile acelea nu sunt comunale, ci de reuniune.

Dar nicĭ aceea nu este adevĕrat, că paragrafiĭ citaţi aĭ statutuluĭ aprobat de Maiestatea Sa în 1871 nu ar da drept grăniţerilor de a-şi organisa şi administra şcolile.

În paragraful 26 al statutuluĭ se dice apriat, că grăniţeriĭ aŭ drept, să dispună cu privire la *„aplicarea fondului“*.

Cine înse are drept, să aplice un fond, are drept, să şi dispună asupra instituţiuniĭ, pentru care aplică fondul; ceea ce se vede limpede din câteva esemple. Când adecă ministrul aplică averea statuluĭ asupra institutelor susţinute din averea aceluia, el are tot odată dreptul de a dispune asupra acelor institute şi a le organisa şi administra, pe cum află de bine. Comunele politice, când aplică averea comunală la institute susţinute de dînsele, dispun tot odată şi asupra institutelor înfiinţate de dînsele. Comunele bisericescĭ asemenea aŭ drept de a organisa şi administra şcolile susţinute din averea lor proprie. Şi acest drept nu se dispută nicĭ reuniunilor, carĭ şĭ-aŭ adunat fonduri pentru a înfiinţa şi susţiné şcolĭ.

Afară de acestea paragrafiĭ 36—39 aĭ statutuluĭ aprobat de Maiestatea Sa între datorinţele impuse grăniţerilor numĕră şi *„amplificarea, dotarea şi înmulţirea şcolilor“*, carĭ tóte sunt concepte, ce invólve dreptul de a organisa şi administra acelea-şĭ şcolĭ. Ér paragraful 38 din statut dă representanţeĭ generale a grăniţerilor dreptul de a *„decide“* cu privire la *„proiectarea înfiinţăriĭ şi organisăriĭ şcolilor“*, ce după dorinţa respectivelor comune grăniţerescĭ ar fi să se înfiinţeze.

Aşadară în întreg statutul aprobat de Maiestatea Sa este destul de clar esprimat principiul, cumcă grăniţeriĭ sunt în drept a organisa şi administra şcolile susţinute din fondul lor, şi eĭ aŭ şi esercitat acest drept în decurs de 24 anĭ spre mulţămirea tuturor.

Este într'adevĕr fórte caracteristic pentru situaţiunea internă a statuluĭ nostru, că drepturĭ şi raporturĭ de proprietate câştigate şi stabilite de maĭ multe decenĭĭ un ministru are curajul a le schimba pe cale administrativă, ceea ce într'adevĕr s'a întîmplat în casul, de care ne ocupăm.

În sensul paragrafuluĭ 4 din statutul aprobat de Maiestatea Sa proprietarĭ aĭ fonduluĭ, din carĭ se susţin şcolile grăniţerescĭ, sunt *„grăniţeriĭ şi succesorii lor legitimĭ, din carĭ a fost constituit regimentul prim,“* şi carĭ în sensul paragrafuluĭ 2 din statut trebue să aplice acel fond pentru *„ridicarea şi susţinerea“* şcolilor în comunele grăniţerescĭ. Dacă înse grăniţeriĭ sunt singurĭĭ proprietarĭ aĭ fonduluĭ, din carĭ s'aŭ înfiinţat şi susţinut şcolile, tot eĭ trebue să fie proprietarĭ şi aĭ şcolilor susţinute de dînşiĭ. Acésta este atât de evident, încât chiar şi în cărţile funduare ca proprietarĭ nu figuréză co-

---

Feuilleton.

Sórtea femeiĭ la Elinĭ şi Romanĭĭ cei vechĭ.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum«.)

(Continuare.)

Altmintrea sta înse lucrul cu celalalt fel de căsătorie, cu căsătoria fără „manus“. Aci legătura matrimonială adevĕrat că putea să o desfacă voinţa tatălui femeiĭ orĭ voinţa bărbatuluĭ orĭ şi înţelesul comun aĭ soţilor căsătoriţĭ. Dar censoriĭ pedepsiaŭ şi în casul acesta despărţirĭ uşuratice cu pedepse de banĭ orĭ cu alte pedepse. Începênd dela aĭ doilea războiŭ punic s'aŭ înmulţit şi s'aŭ uşurat despărţirile în progresiune repede. Motivele cele maĭ neînsemnate eraŭ de ajuns orĭ serviaŭ de pretext. C. Sulpiciŭ s'a despărţit de soţie-sa, pentru că ea trecuse nevelată preste stradă, Q. Antistiŭ Vetus, pentru că soţie-sa conversase în public în chip intim cu o libertină; P. Semproniŭ Sof şi-a alungat soţia, pentru că ea mersese fără de scirea luĭ în teatru. [1] Emiliŭ Paul, învingĕtoriul luĭ Perseŭ, şi-a dimis soţia fără de a spune vre un motiv. Încă şi maĭ rĕŭ staŭ lucrurile pe timpul luĭ Cicero. El însu-şĭ s'a despărţit de soţie-sa cea dintâiŭ, pentru ca să ĭea alta maĭ bogată, ér de a dóua, pentru că ea nu i-s'a întristat de ajuns asupra morţiĭ feteĭ luĭ. Cato cel cu moralitatea severă s'a despărţit de soţie-sa cea dintâiŭ Atilia, carea ĭi născuse doĭ prunci; pe soţie-sa a dóua a cedat-o prietinuluĭ sĕŭ Ortensiŭ cu învoirea tatăluĭ eĭ, ér după mórtea luĭ Ortensiŭ s'a căsătorit cu ea a dóua óră. [2] Pompeiŭ a alungat pe soţie-sa Antistia, pentru ca să pótă întra în rudenia luĭ Sula, şi a luat pe Emilia fata cea maşteră a luĭ Sula; ea trebuĭ înse să se despărţéscă maĭ întâiŭ de soţul sĕŭ Glabrio, de care era îngrecată. După mórtea eĭ luă Pompeiŭ pe Mucia, dar maĭ apoĭ o alungă, pentru ca să pótă lua pe Iulia fata luĭ Cesar. De altă parte şi femeile încă se despărţiaŭ de soţiĭ sĕĭ fără de nicĭ un alt motiv afară de arbitriul lor, deşi opinia publică pretindea dela femeĭ, ca ele să rabde escesele desfrînate ale soţilor sĕĭ, şi deşi adulteriul în Roma ca şi preste tot la popórĕle vechimiĭ se referia numaĭ la femeĭ; numaĭ când un bărbat seducea pe soţia altuia, numaĭ atuncĭ se făcea vinovat de adulteriŭ.

Turburarea căsătorieĭ şi a vieţiĭ casnice crescu acum în mĕsură uriaşă. Se începu între cele dóuĕ sexurĭ o emulare aşa de mare, cât între femeĭ eraŭ maĭ multe seducĕtóre decât seduse. [1] Când Cesar după subjugarea Galilor întră în triumf în Roma, ostaşiĭ strigaŭ către civĭ: „Cetăţenilor, păziţi-vĕ femeile, noĭ vĕ aducem pe preacurvariul cel pleşuv!“ August, care între altele a fost ca şi Cesar şi censor pe viaţă, nu numaĭ seducea femeile altora, din politică, pe cum ziceaŭ prietinĭĭ luĭ, pentru ca prin femeĭ să ispitéscă planurile bărbaţilor, ci simplamente trimitea în casele Romanilor celor maĭ de frunte năsălĭĭ acoperite, în carĭ i-se aduceaŭ în palaţ femeile lor. [2] Fata luĭ, carea în sfârşit pentru desfrîul sĕŭ cel incorigibil a fost esilată pe o insulă, lua parte nopţi întregĭ în piaţă la bachanaliĭ. [3]

Şi totuşi acela-şĭ August voia să pună stavilă corupţieĭ, carea începuse deja a róde la temeiul fisic al statuluĭ, şi să restaureze

[1] Val. Max. 6, 3, 10-12.

[1] Plut. Cat. Min. 7; 57.

[1] Drumann, Gesch. Roms III, 741.
[2] Dio Cass. 56, 43.
[3] Dio 55, 10.

munele politice, pe teritoriul cărora se află școlile grănițerescĭ, ci numaĭ „*reuniunea grănițerésca a fostuluĭ regiment român prim*“.

Unde se maĭ află înse o țară, în care un ministru să cuteze a ataca astfel de drepturĭ de proprietate garantate prin tóte legile esistente ale țerĭĭ? Cum vine ministrul nostru, ca fără de întrevenirea judecătoriilor ordinare să declare, că ceea ce este scris în cărțile funduare pe numele uneĭ *reuniunĭ*, aceea trebue să formeze proprietatea comunelor politice? Cum póte crede ministrul, că nu se vor aprinde inimile grănițerilor de indignațiune vĕdĕnd, că ceea ce a fost averea lor proprie, acum trece în mânile celor ce nu aŭ fost grănițerĭ?

Dar ce să aștептăm dela ministriĭ nostri, carĭ când este vorba de instituțiunĭ românescĭ, nesocotesc cu totul puterea dreptuluĭ și se folosesc numaĭ de dreptul puterĭĭ, adecă de dreptul celuĭ maĭ tare.

Să nu crédă înse cetitoriĭ nostri, că grănițeriĭ își apĕră dreptul de proprietate și de dispunere asupra școlilor numaĭ din motive egoistice, ca adecă să escludă pe ceĭalalțĭ conlocuitorĭ Românĭ negrănițerĭ dela beneficiul școlilor grănițerescĭ.

Școlile acestea aŭ fost totdeuna deschise pentru toțĭ Româniĭ de pe teritoriul regimentuluĭ prim de graniță, fără deosebire de confesiune și fără considerare, că sunt orĭ nu fiĭ de grănițerĭ. În unele din școlile acestea eleviĭ de negrănițerĭ aŭ întrecut cu numĕrul pe ceĭ de grănițerĭ și s'aŭ bucurat de tóte avantajele celor din urmă.

Ceea ce face pe grănițerĭ, să țină cu tărie la dreptul lor, este téma, ca să nu câștige ingerință asupra școlilor lor organele administrative, carĭ durere! în timpul de astădĭ numaĭ binevoitóre nu sunt Românilor. În acela-și timp grănițeriĭ n'aŭ voit și nu voesc, să-și subtragă școlile de sub inspecțiunea statuluĭ, de care eĭ nu s'aŭ temut nicĭ odată, pentru că acele școlĭ aŭ fost și sunt organisate întru tóte conform legilor esistente, și într'însele s'aŭ crescut totdeuna fiĭ devotațĭ tronuluĭ, patrieĭ și némuluĭ românesc.

Un guvern binevoitor deopotrivă față cu tóte națiunalitățile nu s'ar fi atins de aceste școlĭ și de organismul lor de până acum, înse un guvern în fruntea căruia stă Bánffy, de ce nu póte fi capabil, când este vorba, să se dĕrîme instituțiunĭ, carĭ aŭ fost scutul națiunalității nóstre de-a lungul frontiereĭ Ardéluluĭ de cătră médădĭ?

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Între preoțimea catolică s'a început mișcarea pentru a mijloci dela corul episcopesc convocarea unuĭ sinod național. În sensul acesta maĭ multe districte protopopescĭ aŭ hotărît, să adreseze episcopilor sĕĭ rugărĭ pentru convocarea sinoduluĭ, în care să se afle remediile pentru vindecarea ranelor produse prin reformele bisericescĭ. Totodată sunt rugațĭ episcopiĭ, să întreviă pentru eliberarea redactorilor catolicĭ deținuțĭ în prinsorile de stat.

Roma.

Ḍiarele liberale aŭ publicat scirea, că Papa la intervențiunea representantuluĭ din Roma al Turcieĭ ar fi refusat o audiență luĭ Atkin, delegat al comitetuluĭ anglo-armean. „Osservatore Romano“ desminte scirea acésta și adauge, că nimenĭ nu scie, cât de mult lucră Papa în favorul creștinilor din Armenia, deórece Papa nu are obiceiul de a da publicității actele sale, când acésta nu e de lipsă.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Casa magnaților în ședința dela 21 a c. a primit cu o maioritate de 7 voturĭ proiectul de lege despre libĕrul esercițiŭ religionar primind în el și aconfesionalitatea și libertatea de a trece dela creștinism la ĭudaism, anume dispositiunile §§-lor 1—8 aĭ articuluĭ de lege 53 din 1868, în care e vorbă despre trecerea dela o confesiune la alta, se estinde la tóte confesiunile recepte. Cu acésta guvernul de o cam dată și-a eshauriat programul reformelor bisericescĭ-politice, cu carĭ crede, că va ferici țara. În contra proiectuluĭ de pe tapet a vorbit numaĭ contele Zichy Nándor. Ajungênd lucrul la vot, pentru proĭect aŭ votat 120 de magnațĭ, ĕră în contra luĭ 113. Episcopatul și de astădată a fost la locul sĕŭ, dară guvernul în timpul din urmă a făcut maĭ mulțĭ magnațĭ noĭ, carĭ în semn de recunoscință aŭ votat pentru proiectul din cestiune.

Legea despre recepțiunea Jidovilor a fost sancționată de Monarchul în 16 a c. Ea constă din 4 §§-ĭ: § 1. Religiunea israilită se declară de religiune legalminte receptă. § 2. Dispositiile §§-lor 18, 19, 20, 21 și 23 aĭ art. de lege 53 din 1868 se estind și la ceĭ de religiunea israilită. § 3. Rabinĭ și președințĭ aĭ comunității religióse pot fi numaĭ aceĭ membri aĭ confesiunĭĭ israilite, carĭ sunt cetățenĭ ungarĭ și și-aŭ câștigat cualificațiunea în Ungaria. § 4. Cu esecutarea acesteĭ legĭ se încredințéză ministeriul. Bucuria e mare în tot Israilul.

Camera deputaților a ținut Marți ședință cu scopul de a statori programul de acțiune pentru ședințele următóre. Oposiția a hotărît a interpela Marți în afacerea demonstrațiunilor din Agram, din care causă deputațiĭ oposiționalĭ s'aŭ presentat în numĕr neîndatinat de mare. Tot așa aŭ făcut și guvernamentaliĭ la porunca președinteluĭ. Ministriĭ la întrarea în sală aŭ fost întimpinațĭ cu „Jivio!“ și „Hoch!“

Încă înainte de ordinea ḍileĭ cerênd cuvîntul Kossuth Ferencz și-a ținut primul discurs parlamentar. El a espus întimplările din Agram așa, după cum aŭ ra-

---

o viață casnică ordinată cel puțin în afară. Câcĭ dacă de o parte divorțurĭ și aduiterii nefrecvate erau în Roma la ordinea ḍileĭ, de altă parte se lățĭ celibatul în mĕsură primejdióșă, și cu acesta se înmulțiră érăși desfrînările de tot felul între ambele sexurĭ. Bărbațiĭ se temeaŭ, să-și lege viața de atarĭ furiĭ și prădătóre nesăturate, cum erau orĭ se făceaŭ pe atuncĭ femeile în scurtă vreme; eĭ preferiaŭ viața nelegată a holteilor. Dór căsătoria deja în timpurile maĭ vechĭ și maĭ bune se privise de o sarcină, de un malum necessarium; dór deja în an. 622 a fost ḍis censorul Q. Metel înaintea poporuluĭ: Dacă am puté să subsistăm ca cetățenĭ fără femeĭ, toțĭ ne-am dispensa de sarcina acésta. [1]) Și acum, când de odară cu vechea constituție perise și spiritul patriotic, ceĭ maĭ multĭ dintre Romanĭ erau departe de cugetul de a jertfi comoditatea proprie binelui de obște.

Când August în an. 736 u. c. saŭ 18 în. de Chr. făcu proiectele sale cele dintâiŭ în contra celibatuluĭ, proiectele acelea întimpinară opositie înfocată, și de órece se provocaŭ la prădarea și la sĕlbătĕcirea femeilor ca la causa temeriĭ de a se c sători, de aceea cercă el, să delature maĭ întâiŭ rĕul acesta. Se puseră stavile prădăriĭ femeilor, se opriră femeile de positie maĭ înaltă a se produce în teatru, adulteriul se amenință cu pedépsa esilăriĭ pe o insulă și cu pedepse grele de banĭ, dar cu o cale se luă bărbatuluĭ dreptul de rĕsbunare prin uciderea adultĕruluĭ și a femeiĭ. [1]) În sfârșit învinse el oposiția, ce se făcea legiloг sale despre căsătorie, așa numitelor lex Ĭulia și lex Papia Poppaea; dar a trebuit să le îmblândéscă în mĕsură considerabilă și să amâne de repetite orĭ punerea lor în praxă. Legile acestea se întemeiaŭ pe principiul, că toțĭ Romanĭĭ, bărbațĭ și femeĭ, carĭ erau capabilĭ de a se căsători, sunt datorĭ, să se căsătorésca, pentru ca să genereze pruncĭ, bărbațiĭ până la al 60-lea, femeile până la al 50-lea an al vrîstiĭ. Pedepsele dictate de legile acestea loviaŭ atât pe ceĭ necăsătoriți cât și pe ceĭ fără de pruncĭ, pe ceĭ dintâiŭ maĭ greŭ decât pe ceĭ din urmă, și erau pedepse fórte grele în banĭ. De altă parte căsătoriții, dacă nu și-aŭ luat cumva persóne cu nume rĕŭ, și maĭ ales aceia, carĭ aveaŭ cel puțin treĭ pruncĭ, se remunerau cu nisce favoruri și cu dispensare dela unele sarcinĭ publice. [2]) Și mulțimiĭ și ușurinței despărțirilor cercă August să le pună stavilă prin introducerea uneĭ forme severe a despărțirilor și prin aceea, că rîndui defavoruri în avere pentru partea cea vinovată.

Înse legile acestea nu-și ajunseră scopul, orĭ și-l ajunseră numaĭ în chip trecĕtoriŭ. Adevĕrat că August respinse silințele cele multe de a abroga legile acestea, dar tot el trebui să trécă adese orĭ cu vederea eludarea lor, și tot așa de adese orĭ le lipsiră el și următoriĭ luĭ de efect prin aceea, că conferiră unor persóne fără de pruncĭ și chiar și unor necăsătoriți drepturile, carĭ le aveaŭ ceĭ cu treĭ pruncĭ. Avantajele stăriĭ necăsătorite și ale lipseĭ de pruncĭ întreceaŭ desavantajele, carĭ le aduceaŭ legile acelea; în loc de fiĭ prădătorĭ, carĭ așteptaŭ cu dor mórtea tătânesĕŭ, ómeniĭ necăsătoriți și fără de pruncĭ aveaŭ stimătorĭ supuși și vedeaŭ, cum fiĭ măguliaŭ și le aduceaŭ daruri ceĭ ce sperau să le fie moștenitorĭ. „În statul nostru,“ ḍice Seneca. „lipsa de pruncĭ aduce maĭ curênd favor, decât lipsire de favor; ea celor înaintați în vrîstă le câștigă putere așa, cât uniĭ pretextéză inimiciție cu fiiĭ sĕĭ și se lapĕdă de prunciĭ sĕĭ și se fac pe sine înșiși fără de pruncĭ.“ [1]) Tot asemenea spune și Pliniŭ, că multora fiiĭ lor le erau spre sarcină, pentru că avantajele lipseĭ de pruncĭ erau așa de marĭ. [2])

Tot așa de lipsită de efect a fost și încercarea de a îngreuia și a reduce despăr-

[1]) Gell. N. A. 1, 6; Liv. epit. 59.

[1]) Dio 54, 2.
[2]) Ulpian. 16, 1; Iuven. 9, 86; Tac. Ann. 3, 28; 2, 51; 15, 19; Dio 53, 13.

[1]) Consol. ad Marc. c. 19.
[2]) Epist. 4, 15; cf. 2, 20.

portat despre ele foile magiare; şi-a esprimat părerea de rĕŭ, că în declaraţiunea Monarchuluĭ cătră Croaţi patriotismul acestora e lăudat, ĕră demonstraţiunile sunt reprobate în terminĭ prea blândĭ; a întrebat, că ce satisfacţie se va pretinde spre a rehabilita auctoritatea vătĕmată a naţiunĭĭ magiare prin arderea stindarduluĭ.

După vorbirea luĭ Kossuth preşedintele a propus, ca în şedinţa proximă să se pertracteze raportul comisiunĭĭ în cestiunea tribunaluluĭ criminal din Budapesta.

Oposiţia s'a revoltat la auḑul enunţărĭĭ presidiale. Ugron în o vorbire fulminantă a arĕtat, că atunci, când este insultat stindardul Ungarieĭ, şi s'aŭ comis atentate miserabile asupra auctorităţiĭ naţiunĭĭ magiare, nu este ĭertat a pertracta altceva înainte de a se stabili modalităţile pentru rehabilitarea onorĭĭ vătĕmate. Preşedintele nu a admis propunerea luĭ Ugron de a se discuta în şedinţa proximă afacerea din Agram. În urma acesteia s'a născut un tumult înfiorător. Şedinţa s'a suspendat, ĕră după redeschidere maioritatea a primit ordinea de ḑi propusă de presidiŭ.

În cestiunea demonstraţiunilor din Agram a interpelat pe ministrul-preşedinte şi contele Apponyi. Avem, să ne aşteptăm încă la scene furtunóse în parlamentul magiar.

Austria.

Noul cabinet austriac s'a presentat în 22 a c. înaintea camerelor.

Preşedintele cabinetuluĭ contele Badeni prin un discurs, ce tradéză pe bărbatul de stat consumat, a espus programul regimuluĭ, care saměnă mai mult cu introducerea unuĭ sistem noŭ în conducerea afacerilor Austrieĭ. Chiar la începutul discursuluĭ accentuéză necesitatea convieţuirĭĭ pacínice a popórĕlor, pe carĭ provedinţa divină le-a unit spre a constitui un întreg puternic. Reînviarea spiritului austriac nu numaĭ în cuvinte, ci şi în fapte o voesce noul regim.

Spre acest scop este de lipsă, să dispară diferinţele dintre naţionalităţile imperiuluĭ, ceea ce se póte ajunge de o parte prin apreţiarea şi împlinirea imparţială a postulatelor juste şi legale ale naţionalităţilor negermane, şi de altă parte prin respectul, ce se cuvine posiţieĭ tradiţionale şi înalteĭ culturĭ a poporuluĭ german.

Declară guvernul, că a obţinut dela Monarchul mână liberă în guvernare, care nu o înţelege aşa, că din cas în cas să pacteze cu partidele, ci guvernul are să conducă, ĕră nu să fie condus. Regimul nu se pune sub domnie de clică, ci voesce a promova interesele generale, spre care scop apeléză la spriginul şi conlucrarea elementelor înţelepte şi patriotice ale tuturor partidelor.

Între agendele maĭ de aprópe ale guvernuluĭ accentuéză renoirea pactuluĭ cu Ungaria în interesul susţinerĭĭ Monarchieĭ la rangul de mare putere, cultivarea sentimentuluĭ religios şi educarea religiósă a tinerimiĭ.

România.

Noiĭ ministri şĭ-aŭ luat portofoliurile. Camerele vor fi disolvate, şi tot în tómna acésta se vor escrie alegerĭ nóuĕ, căcĭ în camerele actuale guvernul nu dispune de maioritate. Cumcă la alegerĭ vor învinge în cele maĭ multe locurĭ naţional-liberalĭĭ, nu sufere îndoélă.

În urma retragerĭĭ ministeriuluĭ conservator-junimist s'aŭ retras şi prefecţiĭ şi oficialiĭ înalţĭ de prin ministerĭĭ fiind înlocuiţi cu aderenţi de aĭ noului cabinet. În corpul diplomatic încă s'aŭ făcut schimbărĭ.

Schimbarea guvernuluĭ din România a surprins opiniunea publică din străinătate, dară ea în curênd a început, să fie favorabilă nouluĭ guvern. În special „Fremdenblatt“, organul ministeriuluĭ de esterne austro-ungar, după ce constată, că ţara a făcut progres sub conservativĭ şi în raporturile cu străinătatea a urmat politica inaugurată de liberalĭ sub conducerea luĭ Brătian, ḑice, că dl D. Sturdza, şeful actualuluĭ cabinet, a atacat cu violenţă politica conservatorilor amică întreiteĭ alianţe şi Austro-Ungarieĭ şi în cestiunea transilvană a vorbit în senat în un limbaj, care a displăcut opiniunĭĭ publice din Austro-Ungaria. Semioficiósa din Viena aştéptă, ca dl Sturdza spre a-şĭ recâştiga încrederea, de care s'a bucurat órecând, să dovedéscă, cumcă are intenţiunea de a continua politica esternă a luĭ Brătian.

Noĭ scim, că dl D. Sturdza ca şef al opositieĭ a fost unul dintre ceĭ maĭ zeloşĭ sprijinitorĭ aĭ causeĭ nóstre. Nu încape îndoélă, că ajuns el la putere sprijinul acela va fi şi maĭ cu efect.

Turcia.

În Constantinopol liniştea este de o cam dată restabilită. Acésta e de a se mulţămi maĭ ales intervenţiunĭĭ puterilor europene, carĭ aŭ îndupleçat şi pe Turcĭ şi pe Armenĭ la împăciuire. Maĭ ales acţiunea comună a Rusieĭ, Angliеĭ şi Franţeĭ a silit pe guvernul turcesc, să nu maĭ întârḑie cu esecutarea stipulaţiunile prevĕḑute în favorul Armenilor prin tractatul din Berlin.

Iradéua sultanuluĭ cu privire la reformele armene concede, ca creştinĭĭ să ocupe oficiĭ publice ca şi Mohamedanĭĭ. Controla asupra esecutărĭĭ reformelor o deprind delegaţiĭ puterilor europene. Turciĭ vĕḑ în reformele armene privilegiĭ pentru creştinĭ. Armenĭĭ încă nu sunt chiar mulţămiţĭ cu reformele.

Spre apĕrarea Armenilor în contra Turcilor şi a Curḑilor s'aŭ luat mĕsurĭ severe.

Pe când se par pacificate părţile asiatice ale imperiuluĭ otoman, din Macedonia se anunţă, că e pericul, să erumpă din noŭ revoluţiunea. Macedonenĭĭ încă voesc, să stórcă reforme în favorul sĕŭ.

Diplomaţiĭ cred, că esistinţa Turcieĭ este necesară pentru menţinerea ecuilibriuluĭ european, şi de aci provine îngrijirea puterilor străine de a lucra, ca în imperiul otoman să domnéscă linişte şi pace.

Minciunĭ istorice
şi diferite alte minciunĭ.

(Continuare.)

Aşa dară viaţă de stat nu aŭ trăit Românĭĭ înainte de anul 1700, şi dacă eĭ totuşĭ aŭ nutrit o atare viaţă cu sângele sĕŭ şi cu sudórea sa, viaţa acésta nu a fost a lor, ci a altora. Causa a fost desbinarea lor de cătră Roma, dar nu numaĭ pentru că prin desbinarea acésta aŭ provocat şi eĭ împreună cu alte popóre rĕsăritene mânia luĭ Dumneḑeŭ, ci şi pentru că neunirea a dat altor popóre prilej de a tinde la nimicirea naţională a Românilor şi le-a dat mână de ajutor întru realisarea acesteĭ tendenţe.

„Nimic nu se susţine astăḑĭ cu atâta tărie ca frasa góiă, că biserica ortodoxă a fost în trecut scutul naţionalităţiĭ române. Istoria ne arată din contră, că biserica ortodoxă până la sfînta unire n'a representat şi scutit în mijlocul Românilor, decât interesele Slavilor şi Grecilor şi în Ardeal ale Magiarilor. —

„Despre adevĕrul acesta sperăm, că se vor convinge şi cetitoriĭ nostri.

ţirile. Dar mijlócele, carĭ se folosiaŭ, încă erau prea neîndestulitóre. Hotărîrile, că bărbatul are să restitue femeiĭ zestrea, şi că femeea vinovată are să pĕrdă a şésa orĭ a opta parte a zestriĭ, pe puţinĭ ĭĭ înduplecaŭ, să continue un raport, care li-s'a făcut molest şi nesuferit. Nicĭ o femee, ḑice Seneca, nu se maĭ ruşinéză de cartea de despărţire, după ce maĭ multe femeĭ din clasa maĭ înaltă şĭ numĕraŭ aniĭ nu după numĕrul consulilor, ci după al soţilor sĕĭ, şi ieşiaŭ din căsătorie, pentru ca să se căsătoréscă, şi se căsătoriaŭ, pentru ca să se despărţéscă. [1])

La temerea de a se căsători se însoţia încă şi espunerea désă a prunciior noŭ născuţĭ, pentru ca să împedece crescerea poporaţiunii. Era lăsat cu desevărşire în voea tatăluĭ, ca el să-şĭ créscă pruncul orĭ să-l lapede dela sine îndată după nascerea luĭ şi să-l lase, să-péră. Dreptul cel maĭ vechiŭ al Romeĭ a fost conces uciderea orĭ espunerea pruncului noŭ născut numaĭ în casul acela, când pruncul era o stîrpitură, şi chiar şi atunci tatăl familieĭ avea să céră sfatul vecinilor. Tóte acestea aveaŭ valóre cu privire la toţĭ pruncii şi la prunca întâiŭ născută. [2]) Nu se scie, câtă vreme a ţinut puterea obligătóre a acesteĭ legĭ, dar atâta se scie, că ea maĭ târḑiŭ şĭ-a perdut puterea obligătóre. Iuristul Paul de pe timpul împĕraţilor concedea tatăluĭ de familie fără de nicĭ o restricţie dreptul de a-şĭ ucide pruncii îndată după nascerea lor. [1]) Şi într'adevĕr espunerea pruncilor s'a făcut un obiceiŭ, care se deprindea ḑilnic. Aşa ne spune Sventoniŭ, că în ḑiua morţiĭ luĭ Germanic de semnele durerĭĭ generale a poporuluĭ s'a ţinut şi aceea, că s'aŭ espus pruncii, ceĭ ce se născură chiar atuncia. [2]) Tacit avênd în vedere acest obiceiŭ rĕŭ al Romanilor amintesce cu laudă despre Iudeĭ şi despre Germanĭ, că la eĭ se privia de pĕcat a nu cresce un prunc. [3]) Nicĭ chiar August, care de altcum lucra cu energie atât de mare împotriva causelor, carĭ produceaŭ o reducere a poporaţiunii, încă nu a făcut nimica împotriva unuĭ obiceiŭ atât de infam şi stricăcios, ba din contră a premers însu-şĭ cu esemplul poruncind, să se espună pruncul, pe care l-a născut nepóta-sa Iulia în esil. [4])

(Va urma.)

[1]) De benef. 3, 16.
[2]) Dionys. 2, 15.

[1]) Dig. 28, 2, 11.
[2]) Calig. 5.
[3]) Hist. 5, 5; Germ. 19.
[4]) Suet. Oct. 65.

„1. Limba este nu numaĭ distinctivul cel maĭ caracteristic al unuĭ popor, ci şi mijlocul cel maĭ puternic pentru conservarea individualităţiĭ luĭ. Ortodoxia saŭ neunirea înse ne-a atacat tocmaĭ acest tesaur scump îndată dela început, căcĭ în locul limbiĭ latine vulgare, care probabil am avut-o în viaţa nóstră bisericéscă şi religiósă înainte de schismă, a introdus o limbă cu totul străină de firea limbiĭ nóstre: *limba slavonă,* care a alungat limba românéscă nu numaĭ din biserică, ci în principatele române şi din stat, aşa încât acésta s'a maĭ putut conserva vécurĭ întregĭ numaĭ în coliba ciobanuluĭ. — „De preste Dunăre veni în Dacia Traiană limba slavonă — *întunerecul* — în stat şi în biserică. Sute de anĭ purtarăm acest jug ruşinos. . . . . Vedem, cât de marĭ aŭ fost periculele, prin carĭ am trecut, pericule, nu de invasiunĭ, nu de foc şi fer, ci pericule, carĭ se operéză în tăcere pe furiş, în biserică, în viaţa publică, în sinul familieĭ, în conscienţa fiesce căruia, pericule maĭ marĭ decât tóte invasiunile barbare! Invasiunile barbare, carĭ aŭ ţinut maĭ bine de o mie de anĭ, nu ne-aŭ şters pe noĭ ceĭ de dincóce, preste carĭ aŭ trecut tóte, *înse invasiunea furişată, liniştită a limbiĭ grecescĭ şi slavone în timp scurt a smăcinat elementul numĕros şi puternic, pe a cărui umerĭ se răzima odinióră o mare împĕrăţie, elementul român de dincolo de Dunăre! Adĭ nu maĭ vedem decât sfărîmăturile scăpate din naufragiŭ, pe carĭ un nou reflux se încércă a le răpi din liman şi a le înghiţi pentru totdeuna!*“ [1])

„Atuncĭ, când biserica ortodoxă a fost silită, să tolereze şi în scriere limba românéscă, cea dintâiŭ nisuinţă a sa a fost, să o îmbrace în costum slav adoptând alfabetul cirilian, şi nu odată s'a întîmplat chiar şi în timpul cel maĭ recent, că nisce archiereĭ aĭ bisericiĭ ortodoxe aŭ anatematisat pe ceĭ ce se încercaŭ a elimina din cărţile bisericescĭ slovele cirilice şi a le înlocui cu literele latine.

„Mişcarea pentru introducerea limbiĭ române în biserica şi statele Românilor nu a pornit din sinul bisericiĭ neunite, ci dela alţĭ factorĭ, carĭ tocmaĭ în biserica ortodoxă aŭ dat de cea maĭ mare pedecă în realisarea lucrăriĭ lor.

„În Transilvania principiĭ calvinĭ aŭ fost, carĭ aŭ introdus limba română în biserică. Mişcarea pornită aci nu a putut triumfa deplin în România, decât fórte târdiŭ. Chiar şi în seculul trecut în multe bisericĭ din România se întrebuinţa limba slavonă, care ocupa terenul maĭ vîrtos în bisericile de pe la sate, pe când cea grecéscă ocupase oraşele. Cu câtă îndârjire se lupta biserica neunită în contra limbiĭ românescĭ, ne dovedesce însă-şi instrucţiunea, ce a dat-o Dositeiŭ către mitropolitul Atanasiŭ cu ocasiunea chirotoniriĭ acestuia la anul 1698. În acéstă instrucţiune se dice: *Trebue Archieria ta, slujba bisericiĭ, adecă ochtaiul, mineiele şi alalte cărţĭ, ce se cântă duminecile şi serbătorile, şi slujba de tóte dilele, să te nevoescĭ cu de-adinsul să se cetéscă tótă pe limba slovinéscă éră nu rumânesce saŭ într'alt chip.*“ [2]) Aşa dară folosul netăgăduit al neunirii este, că ne-a schimonosit limba cu elemente străine şi maĭ vîrtos slavone, a făcut pe o mulţime mare de Românĭ, să-şi uite limba românéscă şi astfel să se contopéscă în elemente străine, şi s'a luptat în continuŭ în contra introduceriĭ eĭ în biserică şi stat până la sfînta unire.

„2. Pe cum înse biserica neunită a cercat, să ne stîngă limba, tot aşa s'a încercat, să ne omóre şi conscienţa naţională. Legăturile nóstre cu biserica slavă-bizantină ne-aŭ adus aşa de departe, încât Românii mult timp *„se priviaŭ şi eĭ ca făcênd parte din familia popórĕlor de sud“*. Acéstă mărturisire adevĕrată nu a ieşit din gura unuĭ „Iesuit“, ci din a unui Archiereŭ ortodox, Melchisdec. [1]) Apoĭ cum ar fi putut să se trezéscă conscienţa naţională în Românĭ, când biserica li crescea numaĭ slovenesce, pe cum ne spune tot Melchisedec: *„Mănăstirile pe atuncĭ eraŭ şcólele, unde se formaŭ bisericaşiĭ românĭ: de acolo se luaŭ Episcopiĭ, Mitropoliţiĭ, toţĭ bine întăriţĭ şi lipiţĭ de cartea slavonă, pe care eĭ la rîndul lor o propagaŭ în ţară prin şcóle înfiinţate pe la Episcopiĭ şi Mitropoliĭ şi pe la oraşe, ba chiar şi pe la sate, prin şcóle înfiinţate de boerĭ pe la moşiile lor.“* [2]) Ce aŭ făcut maĭ târdiŭ fanarioţiĭ ortodoxĭ nu numaĭ pentru a omorî în Românii din principate conscienţa naţională, ci şi pentru a-ĭ înjosi la starea dobitócelor, ca să-ĭ şterge de pe faţa pămîntuluĭ, este cu mult maĭ bine cunoscut, decât să fie lipsă de a maĭ lungi vorba.“ [3])

Şi asta nicĭ nu se póte altcum, căcĭ aşa aduce cu sine firea bisericilor desbinate de către Roma.

„Biserica catolică tinde, ce e drept, a uni pe tóte popórĕle într'o singură societate religiósă universală, înse fără a le despoia de proprietăţile lor naţionale. Din contră fiind că biserica catolică din firea sa ţintesce a se constitui într'o societate perfectă independentă de societatea politică, ea singură este capabilă a înfrîna pornirile statelor, ce atentéză la individualitatea naţională a acelor popóre, carĭ caută adăpost în sinul eĭ.

„Cu totul alta este firea bisericiĭ orientale ortodoxe. Ea tinde spre separarea credincioşilor sĕĭ în tot atâtea bisericĭ independente una de alta, şi nesubordinate vre unuĭ centru de unitate, câte state s'aŭ format şi se formézĕ pe teritoriul ocupat de ea. În fiesce care din aceste state ea nu scie să fie decât sclava puteriĭ politice, ale căreĭ interese le promovézĕ, chiar şi când acestea vin în conflict cu cele maĭ elementare principiĭ de dreptate şi ecuitate, şi cu interesele popórĕlor, carĭ constituesc statul.

„În Rusia biserica ortodoxă s'a degradat la un fel de instituţiune de stat şi s'a pus cu totul în serviţiul Ţaruluĭ, pe care-l servesce în rusificarea tuturor popórĕlor nemuscălescĭ. De aci provine apoĭ, că Românilor ortodoxĭ din Basarabia nu li-se permite nicĭ măcar a se închina luĭ Dumneḑeŭ în limba lor proprie, şi astfel sunt espuşĭ desnaţionalisăriĭ, care trebue să urmeze în mod necesar.

„În Sêrbia Românii locuesc un ţinut întreg în masse compacte, înse fiind că sunt ortodoxĭ, nu pot desvolta nicĭ o viaţă culturală românéscă, de-órece biserica ortodoxă este agentul politic al statuluĭ sêrbesc, care nu are durere de desvoltarea uneĭ vieţĭ culturale românescĭ pe teritoriul sĕŭ.

„Românii din Macedonia, Tesalia şi Epir numaĭ prin alipirea lor de „ortodoxie“ aŭ dispărut aprópe cu totul, pentru că Patriarchul ecumenic, care în vîrtutea titlului acestuia ar trebui să îmbrăţişeze cu egală dragoste tóte popórĕle, s'a folosit de atribuţiunile civile, ce i-le-a dat Sultanul, numaĭ pentru elenisarea Românilor, carĭ îĭ eraŭ supuşĭ.

„Între Dunăre şi Carpaţĭ biserica ortodoxă a fost totdeuna aceea, ce a fost puterea de stat. Când acésta era slavă, biserica încă a fost slavă şi slavisătóre. Când puterea de stat a fost grecéscă, biserica încă a fost grecéscă şi grecisătóre, şi astădi nu este românéscă, pentru că o dóre de sórtea poporuluĭ român, ci pentru că aşa pretinde puterea de stat, în al căreĭ serviţiŭ se află, şi dacă mâne, în loc de un ministru român ar şedé în „sfîntul sinod“, — de ce să ne ferésca Dumneḑeŭ, — un ministru muscălesc, ea ar fi muscăléscă, căcĭ este în firea eĭ a fi servitórea puteriĭ de stat.

„În Ardeal înainte de unire bisericĭ orientale ortodoxe nicĭ prin minte nu i-a trecut, să înlocuéscă limba slavă cu limba poporuluĭ românesc. Înlocuirea acésta aŭ făcut-o Magiariĭ calvinĭ. Fiind că înse puterea de stat a dorit acéstă strămutare, biserica ortodoxă pururea credinciósă acesteĭ puteri s'a plecat şi astfel a servit şi ea o singură dată, înse numaĭ la poruncă, interesele naţionale ale poporuluĭ românesc. Ér dacă astădi este constituită cu caractĕr naţional, împrejurarea acésta este de a se mulţămi de o parte puteriĭ supreme de stat, care a voit, ca ea să fie naţională românéscă ca un contrapond la aspiraţiunile exagerate ale Magiarilor, ér de altă parte este de a se atribui ideilor naţionale românescĭ propagate prin unire, de carĭ nicĭ biserica ortodoxă transilvană nu se póte lăpĕda fără a se sinucide.

„În Bucovina biserica ortodoxă a avut ocasiunea fericită şi tóte mijlócele materiale de a puté ocroti poporul românesc, de a-l cresce şi civilisa aşa de tare, încât el singur să fie stăpân pe acest petec de pămînt românesc. Nu a făcut-o acésta, pentru că ea a preferit a se face sclava intereselor puteriĭ de stat, şi astfel vedem cu durere, cum elementul nostru perde tot maĭ mult din terenul, ce l-a avut odinióră, faţă cu nisce venetici, şi cum chiar un Bucovinean scrie: „Némul slav se lăţesce şi devine aci (în Bucovina) nu numaĭ pentru Românĭ un pericul, ci şi pentru Austria.“ [1])

„Cu un cuvînt biserica ortodoxă orientală se identifică din firea sa totdeuna cu interesele puteriĭ de stat chiar şi atuncĭ, când acestea sunt contrare intereselor popórĕlor, şi pentru aceea nu i-se póte atribui proprietatea de a fi ocrotitórea naţionalităţiĭ vre-unuĭ popor.“ [2])

(Va urma.)

Corespondinţe.

Gurarîuluĭ în 18 Octobre 1895.

Onorabilă Redacţiune!

Cele publicate cu privire la causa scolastică din comuna Gurarîuluĭ în Nriĭ 206 şi 208 a. c. aĭ preţuiteĭ „Tribuna“ îmĭ impune datorinţa de a-mĭ spune şi eŭ părerile mele

---

[1]) Aron Densuşan: Istoria limbiĭ şi liter. române, Iaşĭ 1885 pag. 9 şi 10.

[2]) La Ciparĭŭ, Acte şi fragm. pag. 243.

[1]) Viaţa şi scrierile luĭ Grigorie Ţamblac (în Analele Academieĭ române ser. II. t. VI. sect. II.) Bucurescĭ 1884 pag. 67.

[2]) Id. ibid. pag. 70.

[3]) Cestiunĭ din dreptul şi istoria bisericiĭ românescĭ unite. Blaş 1893 P. II. p. 311 urr.

[1]) Diarul »Dreptatea« Nr. 38 din 1894.

[2]) Cestiunĭ l. c. p. 250.

şi a poporenilor mei; ér on. Redacţiune în urma imparţialităţii, care o caracterisézá, sunt sigur, nu-mi va refusa ospitalitatea, şi nu, mai cu sama, din causă, că grele învinuiri mi-se fac acolo, deşi ele cu tot dreptul se pot asemëna cu învinuirile lupului din fabulă, învinuiri, ce le făcea odinióră mielului.

Poporaţiunea română gr. cat. din acéstă comună şi-a avut din timpurile vechi şcóla sa proprie confesională dotată de comună cu cea gr. or. Acéstă şcólă şi-a împlinit întotdeuna misiunea sa, fiind una dintre cele mai bune şcoli din întreg protopopiatul gr. cat. al Sibiului. De aceea poporul gr. cat. de aci şi-a iubit şi-şi iubesce şcóla sa şi ţine fórte mult la ea, privindu-o cu mândrie, căci numai prin ea îşi vede asigurată aici esistinţa sa ca popor român gr. cat. Lipsind şcóla şi învĕţătoriul între altele ne-ar lipsi şi corul bisericesc, care atrage în grad fórte mare poporul la biserică, fără cari el cu timpul s'ar înstrăina de biserica sa, devenind indiferent, nemoral şi nereligios, orî ceea ce e mai sigur, ar părăsi-o cu totul, rĕmânênd ĕu în cele din urmă preot fără credincioşi. Ér pentru mine, ca preot conscriu de chemarea mea, este cestiune *de convingere, de onóre, de datorinţă şi chiar şi de esistinţă* a susţiné cele încredinţate mie spre îngrijire.

Deci spre a asigura viitorul parochiei mele, cred, că am avut nu numai tótă dreptatea, dar şi sfînta datorinţă, ca renunţând dela şcólă, să cer cel puţin ceea ce a competat până acum ei (240 fl), pe sama bisericii. Şi acésta cu atât mai mult, pentru că parochia gr. or. şi-a zidit din averea comunală pompósa biserică, ce costă preste 40.000 fl., şi totuşi mai dispune astădi de un capital de preste 10.000 fl. tot din averea comunei, ér parochia gr. cat. e absolut fără nici un venit.

Nu a făcut deci bine representanţa comunală, nici înaltă politică nu aŭ dovedit, cei ce aŭ pus la cale acéstă representanţă, să ne sisteze dotaţiunea pentru şcólă, şi când să începem cursul şcolar, să ne încue uşa, pe cum, durere, s'a întîmplat la 1 Oct. a. c. st. n. Şcóla gr. cat. acum trecut de 50 ani a fost tot în o odae din edificiul comunal ca şi cea gr. or.; astădi pe nedreptul fără nici o *rebonificare* comuna politică gr. or. ne-o a luat şi o a dat gr. orientalilor de şcólă; tóte arĕtările şi ursoriile făcute la locurile competente politice până acum încă nu aŭ avut efect, încât chiar şi astădi suntem fără de şcólă în detrimentul instrucţiunii elevilor gr. cat. Ér spre a pune vîrf tuturor şicanărilor îndreptate contra mea, contra bisericii şi şcolii gr. cat., să umble în ruptul capului începênd dela păr. gr. or. Manta, dl notar Ivan, juraţii comunali până la pârgariŭ (servitorii comunali), să silésca pe poporenii mei, ca să trécă în massă la confesiunea gr. or.

Vedem oraşe, pe cum e spre es. Sibiul, unde trăesc mulţime de confesiuni lângă olaltă dotate de comuna politică susţinêndu-şi fiecare şcóla sa; vedem comune săsĕscі, unde li-s'a asigurat şi li-se asigură minorităţilor românescі salariul pentru şcoli şi învĕţători, trăind astfel în pace Românii cu Saşii, pe când aĭ nostri, cum se vede, sunt mai rĕi ca guvernul unguresc. Şi apoi dacă pentru şcóla gr. or. se prevĕd în budget 1400 fl., pentru ce nóuĕ gr. cat., cari numĕrăm preste 400 suflete în Gurarîului cu 82 copii obligaţi de şcólă, şi nu 30, cum dic ei, ni-se refusă totul? Pentrucă, On. Redacţiune, frăţii neuniţi vreŭ cu orî ce preţ luptă desperată şi totuşi stérpă. Simptóme, că s'a pornit un curent nesănĕtos din partea gr. or., sunt între altele şi scrierile despre „reunire“, monopolisarea tuturor afacerilor dela Asociaţiunea transilvană. Ér când sus se procede astfel, nu pot rĕmâné îndĕrĕpt nici cei mai mici din comune.

Deci eŭ preotul gr. cat. nu pot fi nici într'un cas responsabil de eventualele urmări periculóse faţă de ambele şcoli din Gurarîului, căci datoria, posiţia şi oficiul meŭ de preot gr. cat. mĕ silesc, să apĕr interesele legate de chemarea mea. Dar fi-va în primul loc responsabil părintele Manta, care a inscenat agitaţiunea contra şcolii şi bisericii mele, şi împreună cu dînsul ceĭalalţi matadori din Gurarîului.

O comună ca Gurarîului, care în privinţă materială a stat şi stă destul de bine, nu se cunósce şi nu s'ar cunósce dând şcolii gr. cat. dotaţiunea avută, ce-i compete după drept şi dreptate, şi care în cele din urmă tot va trĕbui să i-o dea. De altă parte va trebui să recunóscă şi păr. Manta şi toţi aĭ dînsului, că nu a fost lucru cinstit nici înţelept a-mi lua cu forţa aĭ *şcóla* şi mâne *parochienii*.

Repetez: *dator* am fost, să lucru, cum am lucrat în causa din vorbă, şi vinovaţi de rele urmări pot să fie numai, cei ce aŭ dat dovedi, că vreŭ, să tragă dungă preste tot, ce e gr. cat. în Gurarîului.

Cu tótă stima

Dionisiŭ Aaron
paroch gr. cat.

Mulţămită publică.

Reverendissimul Domn canonic *Simion Pop Matein*, care totdeuna a arĕtat un interes special pentru prosperarea Societăţii nóstre de lectură, şi-a manifestat din noŭ zelul de sacrificiŭ pentru scopuri nobile prin donarea unei părţi considerabile a bibliotecii sale private societăţii nóstre de lectură. Valorósa donaţiune constă din aprópe 300 volume.

Esecutăm cu acéstă ocasiune conclusul luat în prima şedinţă ordinară a. c. în unanimitate şi cu mare încufleţire a membrilor, esprimând şi pe acéstă cale mulţămita cea mai căldurósă marinimosului donator şi asigurarea, că vom ruga pe bunul Dumneḑeŭ, ca dragostea, de care a fost călĕuzit în totdeuna faţă de tinĕrul cler, şi dorul înaintării lui pe calea prefecţiunii să-i fie totdeuna isvorul unui traiŭ senin şi fericit, ér mângăerea sufletéscă, ce încununa fapta lui, să-i fie ca şi un îndemn piŭ şi sfînt, ca pe cum în trecut, tot astfel şi în venitor să mai pótă deprinde acte virtuose întru mărirea lui Dumneḑeŭ.

Blaş 17 Oct. 1895.

Pentru Soc. de lectură Inoc. M. Clain:

Iacob Popa preşedinte. **Valeriŭ Giurgiŭ** secretar.

Convocare.

On. preoţi şi învĕţători gr. cat. din ţinutul Haţegului şi alţi amici aĭ şcolii prin acésta se convócă la adunarea generală ordinară a Reuniunii docenţilor gr. cat. din ţinutul Haţegului, ce se va ţiné în Orăştie la 3 Novembre st. n. a. c.

Program:

A) Participare în corpore la serviţ divin în biserica gr. cat. din loc la 9 óre a. m.

B) Şedinţa I cu început la 10 óre a. m. 1. Cuvînt de deschidere al presidiului. 2. Constatarea membrilor presenţi. 3. Raportul comitetului despre activitatea Reuniunii din anul trecut. 4. Raportul cassarului despre starea casseĭ. 5. Raportul bibliotecarului. 6. Esmiterea alor 3 comisiuni pentru censurarea rapórtelor de mai sus. 7. Esmiterea uneĭ comisiuni pentru conscrierea de membri noi şi incassarea de taxe. 8. Cetirea disertaţiunilor.

C. Prând comun.

D. Şedinţa a II-a cu început la 3 óre p. m. 9. Raportul comisiunilor esmise. 10. Statorirea şi votarea budgetului pe an. viitor. 11. Statorirea terminului şi ioculuĭ pentru adunarea generală viitóre. 12. Eventuale propuneri.

Din şedinţa comitetului central ţinută în Haţeg la 30 Septembre 1895.

Ioan Ianza preşedinte. **N. Trimbiţoniŭ** **Ştefan Ţarină** notarĭ.

Noutăţi.

Escelenţa Sa În. P. S. nostru Mitropolit Sâmbătă sară a călătorit la Budapesta spre a lua parte la desbaterile din casa magnaţilor. Joĭ s'a întors Escelenţa Sa la reşedinţa mitropolitană.

Profesor iubilant. M. On. D. Nicolaŭ Popescu, profesor la gimnasiul din Blaş, în 15 a c. a împlinit 25 ani de profesură. Din acest incident a primit numĕróse gratulări din partea învĕţăceilor şi a stimătorilor sĕi. Corpul profesoral dela gimnasiŭ a aranjat Sâmbătă sară o cină comună în onórea iubilantului, care cu diligenţă, pricepere şi devotament esemplar lucră de un pătrar de secol pentru luminarea fiilor poporului nostru.

Concurs. Cu nrul 521—1895 oficiul protopopesc din Sibiŭ escrie următoriul concurs: Conform decisiunii luate în şedinţa senatului scolastic protopopesc ţinută în 5 Iulie a. c. Nro 353 p. VI se publică prin acésta concurs la un premiŭ de 40 coróne destinat pentru acel învĕţătoriŭ din protopopiatul gr. cat. al Sibiului, carele în mod demn de credinţă va dovedi, că a făcut cel mai mare progres în pomărit, respective va dovedi, că are cei mai mulţi ultoi prinşi în şcóla de pomărit. Terminul concursului se defige pe 1 Iunie 1897. Concursele instruite cu documentele recerute, între altele cu adeverinţă dela respectivele senate scol. parochiale, până la terminul indigitat sunt de a se trimite la adresa subscrisului oficiŭ protopopesc. Dela oficiul protopopesc gr. cat. Sibiŭ, în 22 Octobre 1895. *Ioan V. Rusu* protopop.

Urmările demonstraţiunilor din Agram. Insultarea şi arderea stindardului magiar de cătră studenţii din Agram a provocat în Magiarî o indignaţiune generală. Banul Croaţieĭ spre a mulcomi pe Magiarî a ordinat, să se facă investigare severă asupra afaceriĭ cu stindardele. La 150 de studenţi s'aŭ insinuat, că aŭ luat parte la demonstraţiuni şi la arderea stindardului. Vre-o 25 din ei aŭ fost deţinuţi la poliţie. Oraşul Agram a proclamat pe ministrul Bánffy cetăţean de onóre. Tinerimea universitară din Budapesta a inscenat ĕră cravale de stradă spre a demonstra în contra Croaţilor. În parlament s'aŭ făcut interpelări în acéstă afacere. Ea încă nu e terminată.

Alegere de deputat dietal. În 22 a c. a fost alegerea de deputat dietal în Braşov. Saşii liberali aŭ aclamat pe advocatul Dr. Schell. Saşii tineri s'aŭ reţinut dela alegere.

Casuri de mórte. *Nicolaŭ Marcuş*, paroch gr. cat. de Oradea Mare şi asesor consistorial, a reposat în 19 Octobre 1895 în anul al 54-lea al etăţii şi al 29-lea al preoţieĭ. — *Georgiŭ Gioban* paroch gr. cat. în Brusturi din tractul protopopesc al Dêrgeĭ a repausat în 2 Octobre 1895 în al 45-lea al vieţii şi al 23-lea al preoţieĭ. — *Nicolaŭ Sasşebeşi* paroch în Veneţia de jos din Vicariatul Făgăraşului a repausat în 10 Octobre 1895 în al 55-lea an al vieţii şi al 31-lea al preoţieĭ sale.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

M.

Instituțiuni diverse.

(Continuare.)

Ce se ține de disciplina din timpulŭ presente, însemnămŭ numaĭ atâta, că la Româniĭ uniți din provincia mitropolitană de Alba-Iulia, bigamia este piedecă pentru ordulŭ preoției, [1]) ordulŭ preoției însĕ în decretele conciliuluĭ I provincialŭ dela 1872 nu este numĕratŭ între impedimentele derimătóre de căsătorie. [2]) Se dispune însĕ în decretele conciliuluĭ provincialŭ alŭ doile din 1882, că *„orĭ de câte orĭ va fi să se pertracteze una causă matrimonială, care are de obiectŭ impedimentulŭ ordului sacru împreunată cu obligațiunea castităței, aceea causă după ce se va fi instituitŭ procesulŭ informatoriŭ pentru adunarea documenteloră și motivelorŭ necessarie să se aștérnă de cătră Rssimulŭ Archiepiscopŭ, saŭ celalalți episcopi sfîntuluĭ Scaunŭ Apostolicŭ.“* [3])

Éră ce se ține de Românii gr. orientalĭ din Ardélŭ însemnămŭ numaĭ atâta, că Mitropolitulŭ Șaguna susține, că preoților vĕduvĭ nu li-se ĭértă a dóua căsătorie; [6]) ceea ce credemŭ, că nu însemnézĕ, că a dóua căsătorie a preoților dóră ar fi invalidă, cum ar trebui să fie după pracsa veche bisericéscă rĕsăriténă, ci numaĭ că preoții căsătoriți a dóua óră nu maĭ potŭ funcționa ca preoți, căci de o parte totŭ Șaguna ordulŭ preoției nu-lŭ numĕră între impedimentele dărimătóre de căsătorie, [6]) deși în paragrafulŭ precedentŭ s'ar părĕ, că-lŭ consideră de impedimentŭ derimătoriŭ, éră de altă parte preoți gr. orientalĭ în Ardélŭ se căsătorescŭ a dóua óră, și validitatea căsătorieĭ lorŭ nu li-o atacă uimenĭ, numaĭ nu funcționézĕ maĭ multŭ ca preoți.

În sinódele Românilorŭ gr. orientalĭ din Ardélŭ s'aŭ făcutŭ încercărĭ de a cassa cu totulŭ disciplina veche rĕsăriténă cu căsătoria a dóua a preoților, și a introduce deplinŭ pre cea protestantă, carea preoților ca și mirenilorŭ le ĭerta orĭ câte căsătorie, fără ca prin aceea să-și pérdă dreptulŭ de a maĭ funcționa ca preoți. Încercările însĕ aŭ rĕmasŭ fără resultatŭ, căci le-a fostŭ greŭ să se abată așa tare dela disciplina, ce e în tótă biserica rĕsărituluĭ.

* * *

Visitațiunea generală a mitropolituluĭ. În condițiunea a 13-a pusă de principele calvinescŭ Georgiŭ Rákotzi Mitropolitulŭ Simeonŭ Ștefanŭ [6]) și în condițiunea a 19-a pusă de Mihailŭ Apafi Mitropolituluĭ Iosifŭ Budai de Piskintz [7]) se vorbesce de visitațiunile generalĭ a mitropolituluĭ prin întrégă țara, că de unŭ lucru, ce se ține de datoria mitropolituluĭ.

Totŭ în înțelesulŭ acesta deja se amintesce datina mitropolituluĭ de a eși în visitațiune prin țară și în introducerea la canónele săboruluĭ mare dela 1675, unde visitațiunea mitropolituluĭ se numesce: *țărcălatŭ,* [8]) și totŭ cu acéstă numire vine înainte și în canonulŭ alŭ 7-le alŭ acestuĭ săborŭ. [9]) Cuvîntulŭ „țărcalatŭ“ este cuvîntŭ saŭ terminŭ juridicŭ, formatŭ dela cuvîntulŭ ungurescŭ: *circalás,* care vine înainte în Aprobate, [10]) și însémnă umblare în jurŭ, éră *generalis circalás* însemnézĕ visitațiune generală.

Cu ocasiunea visitațiuniĭ acesteia mitropolitulŭ se informa despre purtarea protopopilorŭ, a preoților și a poporuluĭ, cum se vede din cuvintele canonuluĭ 7 dela 1675 amintitŭ maĭ susŭ:

„Părintele Sfinția Sa eșindŭ în țară să țărcăluiéscă pre protopopĭ, purtatu-saŭ bine în deregătoria lorŭ, și cum aŭ trăitŭ, cu cuvîntulŭ luĭ Dumnedeŭ între creștinĭ și cu lucrulŭ despărțeniilorŭ și cu adăulŭ țĕrĭĭ, ce este a bisericilorŭ, așișdere și popiĭ, cum s'aŭ purtatŭ, cu biserica, cu învĕțătura, cu poporenii, și încaĭ și cu casa și cu femeea sa. Așișdere și pre mirenĭ, cum ținŭ la biserică, cum cinstescŭ cuvîntulŭ luĭ Dumnedeŭ și pre popĭ, așișdere și venitulŭ aŭ plata popilorŭ, unde cum se va cuveni, să se caute, și alte lucrurĭ, ce va fi de lipsă să caute. [11])

[1]) Conciliulŭ provincialŭ primŭ dela 1872. Blașŭ 1882 pag. 89.
[2]) Totŭ acolo pag. 95 și uu.
[3]) Conciliulŭ provincialŭ alŭ doile dela 1882. Blașŭ 1885 pag. 106.
[4]) »Compendiŭ de dreptulŭ canonicŭ«. Sibiŭ 1868 pag. 69.
[5]) Totŭ acolo pag. 76 și uu.
[6]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 75.
[7]) »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 65 și 67.
[8]) Petru Maiorŭ »Istoria Bisericiĭ Românilorŭ«. Partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ« pag. 145.
[9]) Totŭ acolo pag. 146.
[10]) »Approbatae Constitutiones« P. III. Tit. 47 Art. 7.
[11]) Totŭ acolo pag. 146 și 147.

Se nasce așa dară întrebarea, că modalitatea acésta de visitațiune pre teritoriulŭ supusŭ mitropolituluĭ este saŭ nu întemeiată în dreptulŭ bisericiĭ rĕsăritului?

Că episcopiĭ și după dreptulŭ bisericiĭ rĕsăritului suntŭ datorĭ să-și câștige informațiune despre starea generală a bisericiĭ de pre teritoriulŭ lorŭ, este unŭ lucru, care de sine se înțelege.

Dreptulŭ bisericiĭ rĕsĕritului însĕ prescrie spre scopulŭ acesta o modalitate cu totulŭ diversă de modalitatea amintită maĭ susŭ.

După dreptulŭ și pracsa rĕsăriténă episcopulŭ are să se foloséscă de organe anumite spre a-și câștiga informațiune despre starea bisericilorŭ, mănăstirilorŭ și persónelorŭ afară de reședința episcopéscă.

Organele aceste erauŭ următórele:

După ce sinodulŭ dela Laodicea dela 364 a cassatŭ institutiunea chorepiscopilorŭ anticĭ, în loculiŭ lorŭ s'a introdusŭ institutiunea visitătorilorŭ episcopesci numiți *περιοδεύται = ciorcuitorĭ,* pre carĭ Pidalionulŭ îi numesce: *voegerĭ,* éră Pravila: *călĕtorĭ.* [1]) Oficiulŭ periodeutuluĭ era unŭ oficiŭ de sine stătătoriŭ între oficiile, ce erauŭ lângă episcopulŭ, și cuprindea dreptulŭ și datorința de a visita bisericile de pre la sate și a raporta episcopului.

Maĭ târdiŭ a încetatŭ instituțiunea periodeutuluĭ și fu înlocuită cu instituțiunea *esarchuluĭ.*

Instituțiunea esarchuluĭ s'a introdusŭ maĭ întâiŭ la bisericile patriarcalĭ și mitropolitane. Elŭ era unŭ delegatŭ alŭ patriarculuĭ saŭ mitropolituluĭ, constituitŭ ca să visiteze în numele patriarchului saŭ a mitropolituluĭ, câte o parte din patriarchatŭ saŭ provincia mitropolitană. Unŭ atare esarcŭ a fostŭ la Românĭ și este și astădĭ Mitropolitulŭ Tergoviștei: Dreptulŭ luĭ de esarchŭ se estindea preste *Ungrovlachia și plaiurĭ,* din care causă se și numesce: *esarchulŭ Ungrovlachieĭ și alŭ plaiuriloră.*

După norma esarchuluĭ dela bisericile patriarchalĭ și mitropolitane aŭ începutŭ și episcopiĭ a-și constitui esarchĭ pentru diecesa lorŭ. Oficiulŭ esarchilorŭ acestora era a visita diecesa în numele episcopuluĭ, și a se informa despre starea bisericilorŭ și purtarea preoților, și apoĭ la timpulŭ sĕŭ a raporta episcopiuĭ. Ca esarchulŭ să se pótă legitima pre la bisericĭ, că elŭ este delegatulŭ și trimisulŭ episcopuluĭ, i-se dă de cătră episcopulŭ unŭ documentŭ numitŭ: *γράμμα ἐξαρχικόν,* pre care-lŭ arĕta în totŭ loculiŭ, unde se presenta. De altă parte i-se da și o instrucțiune numită *ἐντάλμα,* în care erauŭ înșirate tóte drepturile, ce i-le dă episcopulŭ. [2])

Pentru visitațiunea mănăstirilorŭ era oficiulŭ *Sacelariuluĭ* și alŭ *Săceliuluĭ,* celŭ de întâiŭ pentru cele de bărbați, éră celŭ din urmă pentru cele de femeĭ. Amĕndouĕ aceste oficiĭ prin unele locuri s'aŭ contopitŭ în oficiulŭ *archimăndrituluĭ,* care avea inspecțiunea pre la mănăstirile supuse episcopuluĭ, și în puterea dreptuluĭ acestuia de inspecțiuue avea și nreptulŭ de a le visita.

Saceliulŭ însĕ era și o specie de esarcŭ alŭ episcopuluĭ, încâtŭ și elŭ avea dreptuiŭ a visita diecesa în numele episcopuluĭ.[3])

Aceste suntŭ dispositiile și pracsa dreptuluĭ canonicŭ rĕsăritéuŭ cu privire la modulŭ, cum are episcopulŭ să-și câștige cunoscință despre starea întregeĭ biserici din diecesa sa.

Despre visitațiunile generalĭ ale mitropolituluĭ, cum erauŭ în usŭ în biserica românéscă din Ardélŭ pre timpurile supremației calvine, în tótă Pravila nu este nicăiri nicĭ o amintire. [4])

Visitațiunile aceste suntŭ o instituțiune curatŭ apusană, [5]) pre carea însĕ calviniĭ din Ardélŭ o aŭ conservatŭ în biserica lorŭ și după desbinare de biserica catolică, și încă i-aŭ datŭ o însemnătate multŭ maĭ mare, încâtŭ între oficiile specialĭ ale superintendenteluĭ aŭ consideratŭ de celŭ dintâiŭ oficiulŭ de a visita bisericile districtuluĭ sĕŭ.

Astŭfelŭ canonulŭ 92 alŭ collecțiuniĭ luĭ Gelei Katona cu privire la lucrulŭ acesta cuprinde următórele:

„Specialis episcopi officia duo sunt: visitatio nimirum dioecesium, et indictio synodorum generalium.“

[1]) Vedĭ maĭ susŭ pag. 208 și 210.
[2]) Formularie despre documentele aceste se află în Sintagma Grecilorŭ V. 579, 583 și uu. și 684.
[3]) Despre sacellariŭ și saceliŭ vedĭ Zishman »Die Synoden und die Episcopal-Ämter in der morgenländischen Kirche«. Viena 1867 pag. 103 și uu. și 126 și uu.
[4]) Cf. Șaguna »Compendiŭ de dreptulŭ canonicŭ« în tractatulŭ despre episcopĭ pag. 114 și uu.
[5]) Cf. I. Auerbach »De visitationum ecclesiasticarum progressu a primis temporibus usque ad concilium Tridentinum«. Francfurt 1872.

Ĕră Benkő se esprimă astfeliŭ:

„Specialia vero superintendentis officia duo sunt: visitatio imirum ecclesiarum, et indictio celebratioque synodorum generalium.“ [1])

Combinându acum lipsa unei instituțiuni ca visitațiunile generali ale mitropoliților nostri din perioda calvină în totŭ dreptulŭ și pracsa veche a bisericii rĕsăritului, cu asemĕnarea între visitațiunile aceste și între visitațiunile prescrise de dreptulŭ calvinŭ transilvanŭ, cu destulă probabilitate putemŭ deduce, că și instituțiunea visitațiunilorŭ acestoră este una din instituțiunile, pre cari biserica nóstră le datoresce influinței calvine.

Suntŭ, ce e dreptŭ, visitațiunile aceste o instituțiune bună și folositóre. Noi însĕ nu acésta voimŭ a o constata, ci numai orinea lorŭ calvină în biserica nóstră.

Pre timpulŭ Mitropolitului Sava Brancovici așa se vede, că obștea românéscă din țară încă nu era destulŭ de dedată cu ele, eși la totŭ casulŭ calviniĭ încă mai înainte cercaserŭ a-le introduce în biserica românéscă. În credința acésta ne întărescu împrejurarea, că canonulŭ 7 alŭ săboruluĭ mare dela 1675 amintitŭ mai susŭ a trebuitŭ să specifice cu de a mĕnuntulŭ tóte lucrurile acele, cari aveaŭ să formeze obiectŭ alŭ visitațiuniĭ generali a mitropolitului. Dacă obștea românéscă ar fi fostŭ tare de multŭ dedată cu visitațiunile aceste, atunci mai că o atare specificare ar fi avutŭ nici unŭ înțelesŭ, și ar fi fostŭ chiarŭ și superfluă.

* * *

Calvînirea sfinteĭ Liturgiĭ. Dogmatica calvină nu cunósce sacrificiulŭ liturgicŭ, prin care după credința bisericiĭ rĕsăritului se aduce luĭ Dumnedĕu jertfă necruntată însuși Fiulŭ sĕŭ sub forma pânii și a vinului. Și calviniĭ aŭ și cassatŭ s. Liturgie din ritulŭ lorŭ.

Puteaŭ eĭ óre să o admită în biserica românésca, asupra căreia eĭ aveaŭ putere așa mare?

Noi credemŭ, că nu!

De odată eraŭ însĕ calviniĭ convinși, că nu o potŭ cassa în biserica românéscă fiindŭ o parte prea essențială în totŭ cultulŭ publicŭ alŭ bisericiĭ românescĭ.

Ce aŭ făcutŭ dar?

Aŭ ignorat-o de o cam dată cu totulŭ, și săboruluĭ mare nu iaŭ permisŭ să se ocupe cu ea, fiindŭ-că credeaŭ, că pre calea acésta pre încetulŭ va eși cu totulŭ din usŭ.

În politica acésta vicléna a calviniloru vedemŭ noi causa, de în canónele celorŭ dóuĕ săbóre marĭ dela 1675, cândŭ influința calvină asupra bisericiĭ românescĭ era mai puternică, nicĭ cea mai mică dispositie cu privire la s. Liturgie nu se cuprinde, cu tóte că în biserica românéscă totŭ deauna s. Liturgie a fostŭ centrulŭ cultului dumnedĕescŭ.

Tăcerea canónelorŭ acestora despre s. Liturgie este cu atâtŭ mai bătătóre la ochĭ, cu câtŭ pre la 1627, cândŭ influința calvină asupra bisericiĭ românescĭ nu era așa puternică, în tocmelele mitropolitului Dositeiŭ se află mai multe dispositiĭ cu privire la s. Liturgie. Așa de pildă tocméla a 6-a prescrie, *că fie-care preotŭ să scie servi s. Liturgie;* tocméla a 10-a, *că fie-care preotŭ să aibă diacŭ, cu care să slugéscă;* tocméla a 24-a, care prescrie, *că fie-care preotŭ să servéscă s. Liturgie cu 7 prescurĭ, și să nu servéscă s. Liturgie pentru nimenĭ, până nu va plăti.“* [1])

Asemene îndată după încetarea influințeĭ calvine în sinódele ținute cu ocasiunea primiriĭ s. Unirĭ și mai târdiŭ s'aŭ făcutŭ mai multe canóne, carĭ cuprindŭ dispositiĭ cu privire la s. Liturgie. Așa de pildă sinodulŭ dela 1700 în canonulŭ 15 *demândă credincioșilorŭ ascultarea s. Liturgiĭ în Dumineci și serbătorĭ,* în canonulŭ 16 *opresce pre preoțiĭ bigamĭ a servi s. Liturgie;* în canonulŭ 25 se demandă sub grea pedépsă să se *țină curate tóte paramentele de lipsă la s. Liturgie, ca de pildă ornatele sacre, potirele ș. a.* Totŭ asemene sinodulŭ dela 1725 ținutŭ sub episcopulŭ Pataki în canonulŭ 6 demandă, *că în Dumineci și seraĭtorĭ marĭ pre la tóte bisericile preoțiĭ să facă s. Liturgie,* ĕră în canonuiŭ 4 se spune, *că prin curĭ cuvinte se întîmplă la s. Liturgie prefacerea substanței pânei și a vinuluĭ în substanța trupuluĭ și a sângeluĭ Domnuluĭ nostru Isusŭ Christosŭ.* [2])

Calviniĭ însĕ chiarŭ prin aceea, că aŭ silitŭ pre săbórele marĭ dela 1675 să ignoreze cu totulŭ s. Liturgie, aŭ voitŭ să o abróge pre încetulŭ în biserica românéscă din Ardélŭ

S'ar puté objecționa, că în canonulŭ 2 alŭ sinoduluĭ alŭ doile dela 1675 se prescriŭ ĝilele, în carĭ trebue să se facă *„slușbă“* în bisericĭ, și așa póte că sub *„slușba“* acésta se înțelege s. Liturgie.

Nu trebue să uităm însĕ, că în limba poporuluĭ sub cuvîntulŭ *„slușbă“* nu se înțelege numai s. Liturgie, ci orĭ ce funcțiune sacră îndeplinită de preotŭ. Ĕră cumcă în canonulŭ acesta nu se înțelege s. Liturgie, ci cultulŭ dumnedĕescŭ așa cum îlŭ îndeplinescŭ calviniĭ, și care constă întâiŭ și mai întâiŭ din învĕțătură saŭ predică, se vede din motivulŭ, ce-lŭ aduce canonulŭ, pentru ca *„slușba dumnedĕéscă“* să se facă în bisericĭ câtŭ mai desŭ. Și motivulŭ acesta nu este, ca prin *„slușba dumnedĕéscă“* să aducemŭ luĭ Dumnedĕu jertfă câtŭ mai desŭ, ci că să nu se lipséscă *„biserica de cuvîntulŭ sfințieĭ Sale“,* care este unŭ modŭ de grăire curatŭ calvinescŭ, încâtŭ la calviniĭ predica este centrulŭ, alfa și omega în cultulŭ dumnedĕescŭ.

În urma ignorăriiĭ sfinteĭ Liturgiĭ de cătră calviniĭ, vorŭ fi fostŭ uniĭ preoți, carĭ nu o vorŭ mai fi celebratŭ, ca mai ușorŭ să se insinue în grația calvină, ĕră alțiĭ din negligință, bine sciindŭ, că pentru aceea nu vorŭ fi pedepsiți. Massa clerului și a poporuluĭ însĕ și mai departe s'a legatŭ de s. Liturgie și așa o aŭ mântuitŭ de perire în biserica românéscă.

(Va urma.)

[1]) Josephus Benkő »Transilvania« t. II pag. 179.

[2]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ«. Partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Cipariŭ pag. 151 și 153.

[1]) Vedĭ canónele sinoduluĭ dela 1700 la Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« 158 și uu., ĕră ale celuĭ dela 1725 totŭ acolo 378 și uu.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Nóptea trecu fără de vre un incident, și în zorĭ de ĝi mica cavalcadă își urmă calea mai departe.

Ĝi de ĝi pĕtrundeaŭ tot mai afund în pustie, și în fie care ĝi nu vedeaŭ decât aceea-și panoramă: acela-și nĕsip fin galbin și móle, în care se cufundaŭ copitele cailor, aceiea-și stîncĭ góle și arse, și din când în când se mai ivia câte o grupă de arborĭ, la rădĕcina cărora șerpuia câte un mic părîuaș. Câte un urlet depărtat de leŭ orĭ câte o antilopă mai schimbaŭ din când în când acéstă panoramă monotónă.

Așa trecură vre-o șepte ĝile. Jocerau comunicase luĭ Eugen și luĭ Sven conversația, ce o avuse cu Arabul, și fie care făcea fel de fel de combinațiĭ. Fie care din eĭ se întreba în internul sĕŭ, că óre cum se va fi simțind Blanca între astfel de împrejurărĭ? și că óre mai trăesce ea orĭ a murit de mult? Nicĭ unul însĕ, cu tóte că aveaŭ acela-și gând, nicĭ unul nu da pe față, ceea ce-l preocupa.

Și cu cât treceaŭ mai multe ĝile, cu atât Arabul era mai neliniștit. Tot mereŭ galopa înaintea ceteĭ, se suia cu grije pe cea dintâiŭ movilă orĭ pe cel dintâiŭ deluț, ce întîlnia în cale, și privia scrutător înainte.

Într'o ĝi chiar se apropiaŭ de locul, în care se hotărîseră, să poposéscă preste nópte, când Arabul porni ca de obiceiŭ, să privéscă înspre oasă. De odată îl vĕĝu Sven, că se pogóră de pe cal, se trage pe mâni spre vîrful unuĭ deluț și privesce înainte. Ĭute apoĭ se trage înapoĭ, se sue pe cal și călăresce spre eĭ. Ajuns aci porunci tuturor, să fie în liniște, și porni în drépta dela direcția, ce o urmaseră până acum. Jocerau dori, să scie, ce a causat acéstă schimbare, dar Arabul nu era dispus spre vorbă. Ĕl ceru numaĭ, ca totĭ să fie gata de luptă la cel dintâiŭ signal. Pe o muche de dél se opriră. Apoĭ cercetă Arabul ĕrășĭ împrejurimea. De astădată Sven nu se putu răbda, să nu-l urmeze. Ajunși pe vîrful délului, cu tóte că sórele apunea, putură vedé totuși bine, că colo departe, în cătrăŭ voiaŭ să călătorésca eĭ, se ivesc multe puncte albe, și figurĭ negre umblă încóce și încolo.

„Ce sunt acele?“ întrebă Sven.

„Acele sunt corturile triburilor Onred el Wahrân. Șeĭcul le-a postat în față cu repausul șoĭmuluĭ, ca să-l fie la îndemână la cas, când ar fi atacat.“

„Șeĭcul nu e prost,“ adause Sven. „Ĕl scie, că o cetățană francesă nu póte fi răpită numai așa dela casa părinților. Dar acum ce facem?“

„Noi? Vom poposi aci, până va apune sórele cum se cade, apoĭ până cătră medul nopții vom călări în direcția apucată, după aceea ne întórcem ĕrășĭ spre stînga lăsând tribul, să tăbĕrésca liniștit la locul sĕŭ. Sper în acest chip, că preste dóuĕ ĝile vom fi față în față cu șeĭcul.“ (Va urma.)

Despre duel.

(Fine).

Pe scurt şi fórte limpede pune Leo XIII în scrisórea sa din 22 Septembre 1891 îndreptată către episcopatul german şi către cel austro-ungar firea nemorală a duelului înaintea ochilor credincioşilor. În scrisórea aceea dice Sfinţia Sa între altele:

„În chip îndoit oprescе legea dumneḑeéscă aceea, ca omul să ucidă orĭ să rănéscă pe altul pe cale privată, de cumva nu-l silesce la acésta apĕrarea proprie. Atât raţiunea naturală cât şi scrierile compuse din însuflare dumneḑeéscă vestesc legea acésta dumneḑeéscă. Dar toţi, cei ce provócă pe óre cine la duel privat, orĭ cei ce primesc provocarea, îndréptă fără de lipsă intenţia şi încordarea puterilor sale spre aceea, ca să ieа contrarului viaţa, orĭ cel puţin să-l rănéscă. Însе legea dumneḑeéscă cea îndoită mai interḑice fiesce căruia şi aceea, ca el să despreţuéscă cu îndrăznélă órbă viaţa sa proprie şi să o espună unei primejdii marĭ şi învederate, fără ca să-l îndemne la acésta datorinţa orĭ un serviţ caritativ generos. Îndrăznéla acésta órbă însе, care nu pune preţ pe viaţa proprie, se cuprinde în chip desevârşit în esenţa duelului. Nu póte deci nimenĭ să nu scie şi să se îndoéscă despre aceea, că cel ce comit un duel privat, aceia se petézā cu o crimă îndoită, cu atacul asupra vieţiĭ altuia şi cu primejduirea vieţiĭ proprii. În sfârşit abia esistă un esces mai stricăcios, care să stea mai departe de disciplina unei vieţi morale şi să întórcă pe dos adevĕrata ordine civilă, ca dacă civilor statuluĭ li-s'ar concede libertatea, ca el să apere cu mâna sa proprie în chip violent dreptul sĕŭ şi să rĕsbune vătĕmarea presupusă a onorii sale.

„De aceea biserica, păzitórea şi scutitórea atât a adevĕruluĭ cât şi a dreptului şi a moralităţii, carĭ tóte împreună condiţionézā pacea şi ordinea civilă, totdeuna a osîndit în chipul cel mai hotărît şi a cercat cu pedepse grele a înfrîna pe aceia, cari aŭ contras vina duelului. — De pie memorie Piŭ IX în epistola Apostolică „Apostolicae Sedis“, carea a edat-o spre a restrînge censurile bisericescĭ, a declarat în timpul cel mai noŭ limpede, că nu numaĭ înşi-şi duelanţii, dar şi secundanţii, martoriĭ şi ajutătoriĭ lor incurg pedepse bisericescĭ. — Înţelepciunea acelor legĭ e cu atât mai învederată, cu cât sunt mai neîntemeiate argumentele acelea, cu carĭ vor să apere şi să escuse obiceiul detestabil de a duela. Căcĭ numaĭ pe un nepriceput póte să înşele ceea ce se ḑice de comun, că adecă duelurile acelea după firea sa sunt potrivite spre a spĕla pata, cu care a mânjit unul pe altul prin vătĕmare de onóre orĭ prin insultă. Chiar şi dacă din duel ieşe ca învingĕtoriŭ acela, care din causa vătĕmăriĭ suferite a provocat la duel, totuşi judecata orĭ cărui om cuminte trebue să sune aşa, că resultatul acela dovedesce, care din cei doĭ are mai multă isteţime în mauuarea armelor, ér nici de cum, care dintr'înşiĭ întrece pe celalalt cu valórea morală. Dar ce vom ḑice în casul, când în luptă cade chiar cel vătĕmat? Cine va ḑice atuncia, că salvarea acésta a onorii nu e nesocotită şi de totuluĭ tot neraţională?

„Însе noĭ firesce că aşa credem, că puţinĭ sunt aceia, carĭ se hotărésc la fapta aceea duşi de o părere greşită. Pofta de rĕsbunare e aceea, ce împinteně pe un bărbat în sumeţia şi amărăciunea luĭ la aceea, ca să facă pe celalalt, să plătéscă vătĕmarea cu sânge. Cel ce ar voi să-şĭ înfrîne sumeţia şi să asculte de Dumneḑeŭ, când el porunceşce ómenilor, să se iubéscă unul pe altul cu iubire frăţéscă, şi interḑice rănirea orĭ cărui om, când el osîndesce rĕsbunarea privată în chipul cel mai sever şi-şĭ reservéză şie-şĭ dreptul de a pedepsi: acela uşor s'ar desbrăca de obiceiul cel detestabil al duelăriĭ.

„Însе şi pentru aceia, carĭ primesc provocarea la duel, nu e o scusă dréptă temerea, că eĭ din causa refusărĭ duelului vor fi priviţi de laşi. Căcĭ dacă ar trebui să mĕsurăm datorinţele omuluĭ după vederile false, carĭ stăpânesc, şi nu după norma veşnică a dreptuluĭ şi dreptăţiĭ, atuncĭ nu ar mai fi nicĭ o deosebire adevĕrată şi esenţială între fapte moralminte bune şi între fapte criminale. Chiar şi între păgânĭ aŭ găsit şi aŭ învĕţat bărbaţiĭ cei înţeleptĭ, că bărbatul viteaz şi statornic are să despreţuéscă judecăţile false ale mulţimii. Ci dréptă şi sfîntă e mai vîrtos temerea aceea, carea reţine pe om dela ucidere nedréptă şi-l face îngrijat de mântuirea sa proprie şi de mântuirea fraţilor sĕĭ. Ba încă şi mai mult, cel ce despreţuesce prejudeţele nebune ale mulţimii, cel ce mai bucuros rabdă ocară, decât să se facă în vre-o privinţă necredincios datorinţei sale, acela manifestézā o bărbăţie mult mai mare şi mai mărĕţă, decât acela, care prinde armele, îndată ce l-a vătĕmat óre cine. Şi dacă vom să ne formăm o judecată corectă, vom afla, că numaĭ acela este omul, în care străluce adevĕrată vitejie şi bărbăţie, carea cu drept cuvînt se numesce vîrtute şi e însoţită de adevĕrată onóre, ér nu de onóre împrumutată şi falsificată. Căcĭ vîrtutea se întemeiézā pe binele raţional; orĭ ce vîrtute, carea nu o apróbă judecata luĭ Dumneḑeŭ, e nebună.“

După **Aug. Lehmkuhl S. I.**

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoihul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Penteocostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copcĭi fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu marginĭ aurite fl. 6.40.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Euchologiu

ediţiunea **a dóua**, revĕḑută după originalul grecesc şi îndreptată în mod însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tiparĭŭ frumos în **negru** şi **roşu**. — Preţul nelegat fl. 2.80, ér legat în pele tare fl. 3.80.

Rectificare.

În articolul „Exempla trahunt“ din nrul trecut s'aŭ străcurat dóuĕ erorĭ, carĭ schimbă fórte înţelesul. Şi anume la pag. 335 are să se cetéscă: „Deodată întră Axente Sever, care dupăce a schimbat vre-o câteva cuvinte cu Şaguna, *s'a depărtat*. *Atuncĭ* Şaguna s'a întors spre ofiţeri şi a ḑis: „Der war auch ein Rauber im Jahre 1848.“ Ér mai la vale în loc de 1895 are să se cetéscă *1858*.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum îaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obiecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proïecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a mărituŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 37—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicătiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 2 Novembre 1895. | Numĕrul 44.

Şcolile grăniţerescĭ.

III.

Orĭ cine scie, că numaĭ acelea sunt şi se numesc şcolĭ comunale, carĭ se înfiinţézĕ şi se susţin din averea comunală impusă tuturor locuitorilor din respectivele comune politice, fără deosebire de naţionalitate şi confesiune, şi numaĭ asupra acestor şcolĭ aŭ comunele politice drept de conducere şi dispunere prin senat scolastic comunal ales de representanţele comunale politice. De aceea vedem, că comunele politice nu aŭ drept de conducere şi dispunere asupra şcolilor susţinute din vistieria statuluĭ, ci acest drept compete unuĭ senat scolastic numit de ministrul de culte şi instrucţiunea publică. Şcolile susţinute de comunele bisericescĭ sunt conduse de un senat scolastic ales de credincioşiĭ respectiveĭ comune bisericescĭ, ér şcolile reuniunilor private de organele acestora.

Şcolile grăniţerescĭ însĕ nu sunt înfiinţate şi susţinute din averile comunelor politice, în carĭ se află, ci sunt înfiinţate de grăniţerĭ şi descendenţiĭ lor legitimĭ, carĭ în loc să împartă între sine averea câştigată din sudórea şi cruţările lor, s'aŭ învoit şi unit între sine prin statut aprobat de Maiestatea Sa, ca averea proprie să nu o împartă, ci să o foloséscă pentru înfiinţarea şcolilor lor grăniţerescĭ. De unde urmézĕ, că asupra acestor şcolĭ nimenĭ altul, afară de grăniţerĭ, nu póte să aibă drept de dispunere şi conducere.

Cât de logică şi conformă legilor esistente este acéstă consecinţă, se vede şi din acrticolul de lege XXX din 1883 despre şcolile secundare, în care pretutindenea este validitat principiul, că susţinĕtoriul uneĭ şcolĭ are şi drept de dispunere asupra aceleia. De aceea dacă ministrul ajută vre-o şcólă secundară confesională cu banĭ din budgetul statuluĭ, totdeuna în proporţiune cu ajutoriul dat îşĭ reservézĕ şi anumite drepturĭ de dispunere asupra aceleĭ şcolĭ, cum este de es. dreptul de a denumi un numĕr óre care de profesorĭ.

Pentru ce dară nu se aplică şi la şcolile grăniţerescĭ aceste principiĭ evidente şi depuse în legile ţĕrĭĭ? Pentru ce numaĭ cu şcolile grăniţerescĭ se face escepţiune?

La aceste întrebărĭ ministrul a rĕspuns, pe cum aflăm, cu obiecţiunea, că paragraful 39 din statutul aprobat de Maiestatea Sa dispune, că pentru administrarea maĭ de aprópe a şcolilor susţinute din fondul grăniţeresc trebue să se înfiinţeze lângă fie care şcólă câte un senat scolastic *comunal*. De unde deduce apoĭ ministrul, că acele şcolĭ trebue să se administreze după norma şcolilor susţinute de comunele politice.

Cât de neîntemeiată este însĕ obiecţiunea, prin care ministrul voesce să schimbe nisce raporturĭ esistente de 24 anĭ, uşor se vor convinge cetitoriĭ nostri din cele următóre:

Statutul românesc, pe care l-a aprobat Maiestatea Sa în anul 1871, şi care singur a fost pertractat atuncia în adunările representanţeĭ generale a grăniţerilor, nicăirĭ nu vorbesce de *senat scolastic comunal* (községi iskolaszék), ci numaĭ de *„eforie scolară“*, ér dacă în textul magiar al statuluĭ la paragraful 39 este amintit un *senat scolastic comunal*, din acéstă împrejurare încă nu se póte deduce, cumcă şcolile grăniţerescĭ ar avé caractĕr *comunal*.

În tot statutul nu se amintesc nicăirĭ comunele *politice*, ceea ce de sigur s'ar fi întîmplat, dacă senatul scolastic ar fi trebuit să se alégă de representanţele comunelor *politice* saŭ *civile*. Din contră în paragraful 39 se vorbesce despre comunele *„concernente“*, carĭ nu pot fi alte comune, decât acelea, de carĭ a fost vorba în paragrafiĭ precedenţi. Aceştĭ paragrafĭ însĕ vorbesc numaĭ despre *„comune grăniţerescĭ“* (§ 2), carĭ se determină şi maĭ precis prin espresiunea hotărîtóre din paragraful 4, unde este vorba de *„comunităţile“* celor 12 companiĭ.

De unde urmézĕ, că dacă în paragraful 39 se dice, că trebue să se alégă *„senat scolastic comunal“*, acéstă espresiune denotă numaĭ modul, după care are să se alégă un senat scolastic *analog* cu senatul scolastic dela şcolile comunale, maĭ vîrtos în ceea ce privesce numĕrul membrilor din senat, şi după ce nicăirĭ nu se dice, că acest senat scolastic să fie ales de *representanţa comunelor politice*, de sine urmézĕ, că el trebue să fie ales de representanţa comunităţilor grăniţerescĭ, cu atât maĭ vîrtos, că grăniţeriĭ aŭ înfiinţat şcolĭ *„centrale“* (§ 37), în a căror senat, tocmaĭ pentru că sunt *centrale*, trebue să fie representaţĭ grăniţeriĭ din tóte comunele respectiveĭ companiĭ de odinióră.

Representanţele comunelor politice — după legile vigente — aleg senat scolastic numaĭ pentru şcolile comunale înfiinţate din averea comuneĭ politice. Aicĭ însĕ nu este vorba de şcolĭ comunale susţinute din averea comunelor politice, ci de şcolĭ „centrale“, carĭ s'aŭ înfiinţat şi s'aŭ susţinut din fondul foştilor grăniţerĭ.

Că şcolile grăniţerescĭ nu se pot pune în categoria şcolilor comunale, dovedesce şi împrejurarea, că tocmaĭ în paragraful 39 al statutuluĭ, pe care atât de mult călărésce domnul ministru spre a-şĭ justifica punctul de vedere, se dice, că şcolile acelea staŭ numaĭ sub *„supraveghiarea“* inspectoruluĭ scolastic regesc, pe cum staŭ şi şcolile confesionale. Dacă însĕ şcolile graniţerescĭ ar fi comunale, ele n'ar fi fost puse dela început numaĭ sub supraveghiarea inspectoruluĭ scolar regesc, deórece se scie, că acest organ şcolar are şi drepturĭ de dispunere asupra şcolilor de stat şi *comunale*.

Am desfăşurat în cele precedente pe scurt natura conflictuluĭ, care a fost până acum între ministrul de culte şi instrucţiunea publică şi între grăniţeriĭ regimentuluĭ prim cu privire la caractĕrul escelentelor şcolĭ grăniţerescĭ, în carĭ miĭ de fiĭ aĭ bisericiĭ şi naţiuniĭ nóstre aŭ căpĕtat iustrucţiune şi educaţiune îngrijită.

Cum se va termina conflictul în urma hotărîriĭ preaînalte, nu scim şi nu putem prevedé, deórece încă nu cunóscem conţinutul aceleĭ hotăriri şi motivele, pe carĭ se întemeiézĕ, şi nu scim, că ce dispusĕţiunĭ a luat ministrul de culte şi instrucţiunea publică pentru a duce în deplinire preaînalta hotărîre.

Atâta am aflat numaĭ, că ministrul a însărcinat pe comitele comitatuluĭ Albeĭ inferióre Zeyk Dániel din Aiud cu controlarea activităţiĭ comitetuluĭ central grăniţeresc, sarcină, care până acum a fost purtată de comitele Saşilor şi al comitatuluĭ Sibiuluĭ.

Orĭ care însĕ ar fi ţinuta ministruluĭ şi a comiteluĭ din Aiud, suntem convinşĭ, că şi grăniţeriĭ în frunte cu baronul Urs îşĭ vor apĕra energic drepturile lor.

Se póte, că în acéstă nisuinţă grăniţeriĭ să nu-şĭ ajungă scopul; ceea ce pe noĭ nu ne-ar surprinde, când vedem, că tótă tendinţa guvernelor nóstre este a preface tóte institutele culturale în institute de stat saŭ cel puţin comunale, pentru ca să ne pótă pe toţĭ învĕţa, cum să fim cu trup şi suflet campioni *„aĭ ideiĭ de stat naţional magiar“*.

Acéstă tendință nefericită pregătesce póte și alte desastre pentru naționalitățĭ, și între acestea cine scie, dacă nu vom avé de înregistrat în locul prim trecerea școlilor confesionale, — se înțelege, că după ce le vom fi organisat cum se cade, — în domeniul statuluĭ.

De aceste desastre numaĭ o schimbare radicală în sistemul de guvernare de astădĭ ne póte mântui.

„Pentru clarificare." — „Transilvania" organul Asociațiuniĭ în numĕrul 10 din 15 Octobre publică următórele:

„Unirea", fóea bisericéscă-politică din Blaș, în numĕrul sĕŭ 41 dela 12 Octobre a. c. în articlul prim intitulat „Scandalul dela Asociațiune", între alte obiecțiunĭ făcute față de alegerea dșóreĭ Eugenia Ĭovescu de învĕțătóre la școla civilă de fete a Asociațiuniĭ, îndeplinite în ședința comitetuluĭ dela 24 Septembre a. c., cu care obiecțiunĭ și cu forma lor nu aflu locul potrivit a mĕ ocupa aicĭ, — pune și următórele întrebărĭ:

1. „De ce ațĭ convocat pentru alegerea de profesor ședință estraordinară, când și așa numaĭ 6 dile ve despărțiaŭ de cea ordinară?

2. De ce ațĭ convocat ședința estraordinară atuncĭ, când sciaț, că dl Ĭosif Șt. Șuluț era împedecat a veni la ședință pentru morb, ér dl Dr. Cornel Diaconovich era dus la inaugurarea podului dela Cerna-Voda?

3. De ce nu l-aț avisat despre ținerea ședinței estraordinare pe președintele Asociațiuniĭ?"

Și tot numita fóe dă la acelea întrebărĭ și un rĕspuns plin de suspiciune la adresa comitetuluĭ și în deosebĭ la adresa mea, care în calitate de vicepreședinte am convocat acea ședință; — decĭ mĕ simt îndatorat spre clarificarea onoraților membri aĭ Asociațiuniĭ și a întreguluĭ public român a rĕspunde eŭ la întrebările puse spre a se vedé, că rĕspunsul dat la acele întrebărĭ de însă-și fóea „Unirea" este necorect și netemeĭnic; pentrucă:

ad 1. necesitatea uneĭ ședințe estraordinare a fost indicată încă din ședința anterióră a comitetuluĭ dela 5 Septembre, în care la publicarea concursuluĭ noŭ pentru postul de învĕțătoriŭ (învĕțătóre) s'a pus terminu numaĭ de 15 dile, anume până în 20 Septembre și nu 30 dile, cum de regulă s'a obicinuit a se pune la atarĭ concurse.

Decĭ eŭ am lucrat cu bună credință după intențiunile on. Comitet, conchemând ședință estraordinară, și așĭ fi eludat acele intențiunĭ, carĭ eraŭ a întregi cât maĭ curênd postul învĕțătoresc, fiind anul școlar început, dacă așĭ fi amânat resolvirea obiectuluĭ acestuia pe ședința ordinară, până la care nu *șese,* ci *dece dile* era diferința. Nicĭ că a escepționat saŭ observat cineva în ședință dintre membriĭ on. Comitet contra țineriĭ ședinței *estraordinare,* cu atât maĭ puțin, cu cât și ședința dela 17 August, în care dșóra Ĭovescu a fost pentru întâia óră alésă de învĕțătóre, a fost *estraordinară.*

ad 2. Nu am avut scire, că dniĭ Șt. Șuluț și Dr. Cornel Diaconovich sunt împedecațĭ a participa la ședință, pentru că casurile de atarĭ împedecărĭ nu se insinuă maĭ înainte la presidiŭ din partea celor împedecațĭ, ci de regulă numaĭ în ședință află și presidiul, că unul saŭ altul este împedecat a participa la ședință și de astădată nu am putut afla nicĭ pe altă cale despre numiții domnĭ, că sunt reținuți dela ședință *și pentru împrejurarea,* că în dilele premergĕtóre ședinței *și eŭ* am absentat din Sibiŭ, — aflându-mĕ la Cluș în deputațiunea clerului pentru presentare înaintea Maiestății. Dar chiar să fi avut cunoscință, că dniĭ Șuluț și Diaconovich nu pot participa la ședință, absentarea dlor nicĭ după pracsa de până acum, nicĭ după regulament nu o puteam privi de pedecă la ținerea ședinței, dacă s'aŭ aflat de față la ședință numĕrul recerut de membri, — afară dóră dacă ar fi fost descoperite la presidiŭ din vre-o parte anumite dorințe de a se amâna ținerea ședinței.

ad 3. Deși după o pracsă veche de sub fericiții președinți Timoteiŭ Ciparĭu și Ĭacob Bologa ședințele comitetuluĭ se țineaŭ de regulă sub conducerea vicepreședintelui fără a se avisa din cas în cas președintele, care încă avea locuința în Blaș, totuși eŭ fără să fi sciut, cum este dorința domnuluĭ președinte actual al Asociațiuniĭ în privința acésta, în pracsă am ținut lucru de cuviință și chiar necesar a avisa din cas în cas pe dl președinte despre ținerea ședințelor, și în casul de față încă am subscris încunosciințarea cu indicarea obiectelor de pertractat în ședința dela 24 Septembre. Ce sórte a avut acea invitare, pentru ce nu a ajuns la destinul eĭ, eŭ nu pot da samă.

Am dorit și până acum, și acum după regretabilul incident doresc și maĭ mult, ca să se reguleze de comitet prin conlus, cum are să se facă încunosciințarea diuĭ președinte despre ținerea ședințelor, și carĭ lucrărĭ voesce a și-le reserva.

Din deslușirile acestea sperez, că fiecare om nepreocupat se va puté convinge, că procedura mea în causa subversantă a fost corectă și legală și că insinuațiunile de a fi fost condus de interese particulare, confesionale, nu sunt justificate nicĭ prin activitatea mea din trecut pentru Asociațiune, nicĭ prin casul subversant, și din parte-mĭ pot numaĭ regreta, că alegerea uneĭ învĕțătóre pentru școla civilă de fete a Asociațiuniĭ a putut provoca atâta supĕrare și amărăciune între frați.

Sibiŭ, în 18 Octobre, 1895.

Dr. Ilarion Pușcariŭ,
vicepreședintele Asociațiuniĭ.

Ĕtă dar un rĕspuns oficios la interpelarea nóstră în causa numiriĭ domnișóreĭ Ĭovescu.

Mulțămim dluĭ vicepreședinte pentru gentileța sa, dar să ne permită a-ĭ declara, că acest rĕspuns nu-l aflăm de loc satisfăcĕtor, din contră tocmaĭ acest rĕspuns e dovadă, că am fost deplin îndreptățițĭ a scrie așa, pe cum am scris.

Abstragênd dela tóte, domnul vicepreședinte n'a putut contesta, că președintele n'a fost invitat la ședința din cestiune. Asta e un *fapt,* asupra căruia nu se discută.

Prin urmare e un *fapt,* că alegerea domnișóreĭ Ĭovescu e *nulă.*

Cercul de activitate al președinteluĭ îl normézĕ *statutele,* ér *nu hotărîrĭ de ale comitetuluĭ nicĭ praxa.* Orĭ ce hotărîre adusă de comitet fără *scirea* președinteluĭ e *în contra statutelor,* prin urmare *nulă.*

Conclusiunea e: că vom cere în cestiunea acésta votul adunăriĭ generale și nu ne vom mulțămi, până când comitetul nu va repara nedreptatea făcută.

Din congregațiunea comitatuluĭ Albeĭ inferióre. — În 29 a c. s'a ținut în Aiud adunarea de tómnă a comitatuluĭ Albeĭ inferióre.

A fost una dintre cele maĭ interesante adunărĭ din câte s'aŭ ținut în Aiud. Vastul program, în care se cuprindeaŭ multe cestiĭ de importanță, a atras mulțĭ membri unguri la adunare. Nu așa însĕ s'aŭ presentat Româniĭ, căcĭ dintre ceĭ 32 membri români s'aŭ presentat numaĭ 11, o nóuă dovadă despre indiferentismul și lipsa de organisație a inteligenței române din comitatul acesta.

S'aŭ presentat Ĭ. M. Moldovan, Gavriliă Pop, Dr. Augustin Bunea, Dr. Vas. Hossu, Ioan F. Negruț, Dr. Al. Pop, Teodor Onișor, toțĭ din Blaș, Niculae Ivan din Alba-Ĭulia, Vasile Orăsan, Ștefan Crișan din Teiuș, N. Muntean din Cricaŭ și Ștefan Chirilă din Uióra. Dniĭ advocațĭ din Alba-Ĭulia, Abrud și Blaș, carĭ mi-se par loco primo a fi chemați, să apere interesele poporuluĭ, aŭ absentat ca totdeuna.

Adunarea s'a deschis la órele 10 de comitele suprem Zeyk, încunjurat de céta funcționarilor sĕĭ.

La ordinea dilei eraŭ vre-e 63 puncte. A referat protonotarul Török Bertalan cât se póte de monoton și puțin convingĕtor.

Prima jumĕtate a programuluĭ a decurs lute și în liniște. Singur la votarea percentuluĭ pentru casa comitatuluĭ a replicat dl Ĭ. M. Moldovan, că să nu se tot arunce poverĭ pe umerĭĭ poporuluĭ, chiar și când nu este trebuință.

Punctul 59 din program a fost adresa comitatuluĭ Cenad, în care se cere prefacerea tuturor școlilor confesionale în școlĭ de stat sub motivul, că ținerimea numaĭ în școlĭ de stat póte să învețe a fi patriotică; apoĭ idea de stat magiar numaĭ pe calea asta se póte consolida. Învĕțătoriĭ poporalĭ confesionalĭ să fie decĭ scoși de sub iurisdicția autorităților bisericescĭ.

Punctul acesta tae adânc în drepturile și autonomia nóstră școlară și bisericéscă și de aceea a provocat o discuție vie apĕrând membriĭ românĭ cu demnitate drepturile poporuluĭ nostru.

Can. *I. M. Moldovan* după apostrofarea unuĭ întrerupĕtor, care dicea, că nu pricepe românesce, într'un ton calm și cu termini bine aleșĭ spune românesce, că vede o nedreptate în disputarea patriotismuluĭ școlilor confesionale. Adevĕratul patriotism nu stă în aceea, ca noĭ Românii să ne facem cu toțiĭ Ungurĭ, ci cu toțiĭ, tóte naționalitățile acestuĭ stat, în bună înțelegere să conlucrăm la consolidarea și binele luĭ. Prin urmare nu este permis a aduce concluse jignitóre pentru o mare parte a locuitorilor țĕriĭ și maĭ vîrtos a comitatuluĭ nostru, unde Românii sunt precumpĕnitorĭ, ce e drept, nu în casa comitatuluĭ, dar acolo, unde se pórtă jugul greŭ al contribuțiunilor de banĭ și de sânge. Cere a se lăsa libĕră instrucțiunea în limba maternă până la universitate. Magiarisarea naționalităților e un patriotism rĕŭ înțeles și de condamnat. Imputarea, cumcă școlile românescĭ ar fi într'o stare slabă, nu o póte admite, de órece sunt școlĭ reformate tot atât de rele. Românii aŭ fost tot apĕsațĭ și împedecați în progres, dar cu tóte aceste progres tot s'a făcut. Românilor domniĭ feudali nu le permiteaŭ să cerceteze școlĭ. „Îmĭ aduc aminte," dice, „de când eram copil, că un baron Józsika pe copilul

anuĭ ţĕran, care mersese la Cluş, ca să înveţe, l-a adus chiar în calésa luĭ acasă şi l-a pus la lucru cu sila.“ Nu se póte aştepta dela un popor, care a trecut prin atâtea rele, ca deodată să esceleze cu şcoliie. Românilor le cade tot atât de greŭ magiarisarea, pe cât le cădea de greŭ Magiarilor germanisarea din epoca luĭ Bach. Cere dar în interesul bunei înţelegerĭ sepunerea adreseĭ comitatuluĭ Cenad, şi dacă adunarea acestuĭ comitat cu adevĕrat voesce, să facă un lucru bun, prin care să-şĭ câştige încredere, atunci să se facă o representaţiune la guvern pentru esecutarea loială a legiĭ de naţionalităţĭ.

Canonicul *Gavrilă Pop* spriginesce propunerea dluĭ Ĭ. M. Moldovan şi arată, că prin adresa din cestie s'ar mări şi maĭ mult disensiunile dintre naţionalităţĭ, carĭ deja aŭ atras şi până acum atenţiunea Europeĭ civilisate. Nu vede trebuinţa, ca toţi să scie limba statuluĭ, deórece nu poporul e pentru funcţionar, ci funcţionarul e pentru popor şi prin urmare funcţionarul are să scie limba poporuluĭ.

Un anumit *Domokos,* agitat de cele audite în limba românéscă, se miră, de ce Românii nu vorbesc în limba statuluĭ în casa comitatuluĭ.

Fişpanul *Zeyk* constată, că în adunările congregaţiunĭ tocmaĭ aşa e de îndreptăţită limba română ca şi cea magiară.

Dl *Dr. Bunea* combate adresa din cestie a comitatuluĭ Cenad din treĭ puncte de vedere: întâiŭ din punctul de vedere al libertăţilor publice, de carĭ ḑi de ḑi ne vedem lipsiţĭ, a dóua din considerarea, că legea de naţionalităţĭ şi pentru şcolĭ a fost creată de bărbaţiĭ de stat Deák şi Eötvös, şi acum să punem maĭ pe sus adresa unuĭ comitat legilor gătite de Deák şi Eötvös? Cu atât maĭ puţin este a se admite adresa din cestie din punct de vedere politic, pentru că numaĭ s'ar pune uleŭ pe foc şi s'ar aţiţa şi maĭ tare spiritele.

Dl *Nicolae Ivan* spune, că meritul păcii din ţară e al preoţilor şi învĕţătorilor. Nu pricepe de ce să se ĭea şcolile dela confesiunĭ, după ce sunt legĭ, carĭ statuluĭ îĭ garantéză supraveghiarea; apoĭ propunerea limbiĭ magiare în şcolile naţionalităţilor érăşĭ e garantată prin lege, şi inspectorul şcolar grijesce, ca să se observe. Luarea şcolilor ar produce numaĭ turburărĭ în popor, pentru carĭ preoţiĭ şi învĕţătoriĭ nu maĭ staŭ bunĭ.

Dl *Dr. Hossu* îşi bate joc de adresa comitatuluĭ Cenad declarând cele cuprinse într'însa de o nebunie. Apoĭ rógă pe membriĭ congregaţiunii, ca să observe formele, adecă tot, ce se aduce pe tapet, să-şĭ motiveze şi pe Românĭ să-ĭ combată cu argumente.

Dl vicenotar *Varró Laczi,* cunoscut Românilor încă din scandalurile cu societatea „Ĭulia“ din Cluş, îşĭ esprimă cu un fel de ifos indignarea, cum pot fi Românii aşa de îndrăzneţĭ, ca să pretindă a-ĭ combate, când eĭ vorbesc într'o limbă, pe carea celalalţĭ nu o pricep. Chiar complesanţa ar aduce cu sine, ca eĭ să vorbéscă unguresce. Patrioţiĭ l-aŭ aplaudat, ca şi cum ar fi ḑis cine scie ce înţelepciune. Dar şi-a primit duşul contra ferbinţelii.

Dl *I. M. Moldovan* spune liniştit: La vorbele dluĭ Varró numaĭ atâta am de reflectat, că e de compătimit starea comitatuluĭ, dacă oficialiĭ luĭ nu pricep limba poporuluĭ.

Vicecomitele *Csató* spune, că oficialiĭ comitatuluĭ toţĭ pricep limba română, şi că e datorinţa tuturor ómenilor, carĭ ĭeaŭ parte la viaţa publică, ca eĭ să cunóscă limbile popórĕlor conlocuitóre. Aceste reflexiunĭ atât de mult aŭ displăcut la doĭ şoviniştĭ, cărora de pe faţă se vedea, că sunt odrasle din Flandria, cât muşcându-şĭ buzele aŭ părăsit sala.

Deputatul dietal *Dr. Mohay,* dând pe oratorul spune, că nu pentru aceea n'a luat parte la discuţie fiind că n'ar pricepe limba română, ci fiind că membriĭ românĭ acum ca şi totdeuna nu folosesc argumente obiective, şi tot, ce aŭ vorbit până acuma, nu sunt decât părerĭ subiective lipsite de cea maĭ mică dovadă. Spune, că Românii nu sunt neîndreptăţiţĭ cu nimica în ţara acésta. Provócă apoĭ pe Românĭ, carĭ se laudă cu patriotismul, ca să nu se împotrivéscă adreseĭ, carea şi aşa nu se va realisa acuma, ci maĭ mult e o fantómă.

Dl *Varró* aflându-se atins de duşul rece vre, să facă cestie personală declarând, că amploiaţiĭ comitatuluĭ nu sunt datorĭ a sci limba română.

Protonotarul *Török Bertalan* spune, că statul nicĭ când n'a voit, să apese pe Românĭ. Dovadă dispoziţiile luĭ Rákoczy, autonomia bisericilor gr. cat. şi orientale. Dar dacă în sinul acelor autonomiĭ se vor observa tendinţe opuse statuluĭ, şi dacă idea de stat o va pretinde, atunci e datorinţă patriotică, să se saneze rĕul. Propunerea comisiunĭ fiind numaĭ, ca să se adereze la adresa comitatuluĭ Cenad, rógă adunarea, să se închie discuţia, şi cestia să se pună la vot.

Dl *I. M. Moldovan* ĭea cuvîntul final reflectând luĭ Mohay, că dovadă despre neîndreptăţirea Românilor este însu-şĭ centrul comitatuluĭ ăstuia, unde nu este aplicat nicĭ un singur diregĕtor român. Să nu crédă domniĭ, că noĭ n'am sci, că până eştĭ ciocan, dă, ér ca nicovală rabdă.

Punêndu-se cestia la vot, afară de Românĭ presenţi toţĭ aŭ fost pentru propunerea comisiunĭ permanente.

Celealalte puncte aŭ trecut fără discuţie, şi aşa la órele 2½ comitele a ridicat şedinţa.

Ăsta a fost decursul congregaţiunĭ comitatuluĭ Albeĭ inferióre. Era o plăcere, să asculţĭ vorbirile românescĭ, — tóte cu o logică sdrobitóre faţă de replicile bombastice şi pătimaşe ale câtorva Ungurĭ. Atunci mĭ-am ḑis: Ce n'ar puté face Românii, dacă s'ar pune în înţelegere, lucrând să fie aleşĭ cât maĭ mulţĭ membri românĭ, şi când ceĭ aleşĭ s'ar presenta totdeuna, când e vorbă despre lucrurĭ, ce ne ating atât de mult? Nu politică înaltă, ci politică la noĭ acasă, ca să nu se maĭ tracteze de nobis sine nobis, asta să ne fie devisa.

Membriĭ românĭ, carĭ cu atâta demnitate ne-aŭ apĕrat şi validitat dreptul limbiĭ românescĭ în casa comitatuluĭ, merită tótă recunoscinţa Românilor acestuĭ comitat, şi sperăm, că purtarea lor bărbătéscă va afla resunet şi în celealalte centre românescĭ ale acestuĭ comitat ca Alba Ĭulia, Abrud, barĕm acum în prĕjma alegerilor.

— il —

Revistă bisericéscă.

Roma.

Sfinţia Sa Leo XIII a primit la 21 Oct. în audienţă privată pe marele duce rusesc Constantin Constantinovicĭ şi pe soţia acestuia.

În luna trecută vicariul apostolic al Copţilor catolicĭ episcopul titular Ciril Macariŭ a raportat în persónă Papeĭ, că 60 de familiĭ din Alexandria s'aŭ reîntors dela schismă în sinul bisericiĭ catolice. Sfinţia Sa Leo XIII se ocupă de planul de a organisa în curênd ĭerarchia catolicilor de ritul coptic fundând un patriarchat cu treĭ diecese.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Camera deputaţilor ţine şedinţe rar şi atunci încă isprăvesce puţin. În septĕmâna trecută aŭ decurs în dietă certele pentru demonstraţiunile din Agram. În 26 s'aŭ luat spre sciinţă rapórtele ministeriale cu privire la maĭ multe căĭ ferate vicinale, şi s'a rĕspuns la interpelărĭ de puţin moment. În fine s'a enunţat, că proxima şedinţă va fi în 5 Nov. Se vede, că părinţiĭ patrieĭ îşĭ fac vacanţa de culesul viilor, după ce cabinetul Bánffy nu prea are cu ce să-ĭ ocupe.

În cercurile politice din Budapesta se vorbesce, că după votarea budgetuluĭ pe 1896 ministrul Bánffy va cere dela Maiestatea Sa disolvarea dieteĭ şi escrierea de alegerĭ nóuĕ, aşa cât la serbarea mileniuluĭ va fi conchemată dieta cea nóuă. Ministrul Bánffy fiind sigur, că prin alegerile conduse de el va obţiné maioritate impunĕtóre, voesce, să arete, că ţara apróbă reformele politice-bisericescĭ. Acésta ar fi aşa, când lumea nu ar sci, cum se fac alegerile în era liberală, şi când nu ar fi atât de próspetă amintirea vitejiilor luĭ Bánffy, de când era fişpan, pe cum şi a alegerilor întîmplate la Neutra şi pe airia sub auspiciile regimuluĭ Bánffy.

Disidenţiĭ de sub conducerea conteluĭ Ĭuliŭ Szápáry probabil se vor alătura la partidul naţional, éră o parte dintr'înşiĭ se va reîntórce în cel guvernamental, după ce reformele bisericescĭ sunt votate.

Partidul poporal se organiséză pe fie care ḑi maĭ ales în părţile nordice ale ţĕriĭ.

Austria.

Consiliul comnnal din Viena în 29 Oct. a ales de primar pe cunoscutul conducĕtor al partiduluĭ social-creştin Dr. Lueger cu 93 de voturĭ, aşa dară cu maĭ mult de ⅔ din totalitatea voturilor. Liberaliĭ vĕḑêndu-se în minoritate disparentă nu aŭ păşit cu contracandidat, ci pe şedulele date de eĭ nu aŭ scris nimica. Fiind alegerea luĭ Lueger legală, se aştéptă, ca împĕratul să o confirme. Alegerea de primar în Viena însemnéză triumful principiilor creştine-sociale asupra principiilor jidano-liberale în Austria.

Dr. Lueger a mulţămit pentru alegerea sa promiţênd, că dacă va fi întărit de primar, va lucra tot în spirit creştinesc, fiind drept şi ecuitabil şi cu ceĭ de altă lege.

România.

Şeful cabinetuluĭ dl Dimitrie Sturdza înaintea uneĭ adunărĭ numĕróse din Ĭaşi

şi-a desvĕlit Duminecă programul de guvernare. În privinţa politicii interne accentuéză deplina observare a legilor în toţi ramii administrării publice de stat, garantéză libertate perfectă la alegeri, reînviarea clăsii agronomilor şi ridicarea stării lor economice, promite ştergerea contribuţiunii de cap şi a contribuţiunii clerului, ce apasă numaĭ clasa agronomilor, restituirea ecuilibriului finanţial fără imposite nóuĕ, ci numaĭ prin restrîngerea erogaţiunilor şi prin economisări în administraţie, ordine şi disciplină în armată, reforme în afacerile bisericesci şi scolastice.

Ce privesce politica esternă, România va rĕmâné pe calea desiguată prin desvoltarea naţională, fiind conscie de misiunea civilisătóre, ce o are în Orient. *„În cestiunea naţională,“* dice dl Sturdza, „atitudinea nóstră este clară şi precisă. Este învederat, că noĭ trebue să ne abstinem dela orĭ ce amestec agitatoric în afacerile interne ale statelor învecinate, în deosebĭ în afacerile monarchieĭ austro-ungare. Monarchia austro-ungară cu deosebire este o necesitate de primul rang atât pentru ecuilibriul european, cât şi pentru siguritatea regatuluĭ român.“ Învinuirea, că el ar agita la iredentism, o respinge. Iredentismul român ar fi o absurditate. În România nicĭ un om cu judecată sănĕtósă nu cugetă la iredentism orĭ dacoromânism. — „Se afirmă, că voim a ne amesteca în afacerile interne ale Ungarieĭ. Nimica e maĭ departe de intenţia nóstră. Noĭ toţi nutrim dorinţa, ca luptele şi conflictele între Românĭ şi Ungurĭ să înceteze şi să se resólve prin înţelegere frăţéscă, căcĭ interesele ambelor părţi pretind, ca România şi Ungaria să întreţină relaţiunĭ amicale. Chiar acum stăm în faţa unuĭ act spontaneŭ şi momentos al împĕratuluĭ Francisc Ĭosif, care act şi în România e un presemn bun pentru viitor. De acéstă manifestare a preaînalteĭ graţiĭ, ca şi de orĭ ce act, care pune pe bază solidă raporturile nóstre cu Austro-Ungaria, ne bucurăm din inimă, fiind că încercările nóstre trebue să se îndrepte spre susţinerea bunelor relaţiunĭ între ambele ţĕrĭ.“

Foile magiare tóte se ocupă de discursul dluĭ Sturdza fiind mulţămite cu el, numaĭ cât multe din ele comparând discursul acesta cu discursurile dluĭ Sturdza, carĭ le-a ţinut ca şef al opositieĭ, se miră de schimbarea luĭ.

Franţa.

Posiţia guvernuluĭ francez se clătina maĭ de mult, dar învingerea din Madagascar a maĭ împedecat câteva septĕmânĭ căderea cabinetuluĭ. Defraudările descoperite la construirea căiĭ ferate de sud aŭ compromis pe maĭ mulţĭ deputaţĭ. Deputatul socialist Ronauet a propus, ca ministeriul să comunice raportul specialistuluĭ Flory în afacerea numiteĭ căĭ ferate. Guvernul a combătut propunerea luĭ Ronauet, dară camera a primit-o. În urma acesteia cabinetul şi-a presentat dimisia, carea a fost primită de cătră preşedintele republicieĭ.

Minciuni istorice şi diferite alte minciunĭ.

(Continuare.)

Din cele ce am dis până aci, îşĭ póte face orĭ cine, până şi dniĭ dela „Tel. Rom.“ o icónă fidelă despre ceea ce a fost neunirea pentru poporul român. Ea a fost causa cea maĭ de frunte, pentru care Românii aŭ fost împedecaţĭ în desvoltarea sa naţională şi politică, până când pe urmă a sosit anul 1700, şi de atuncia „părea, că geniul vechiĭ Rome se scólă din mormîntul sĕŭ secular spre a maĭ însufla odată coloniile luĭ Traian“.

Şi să nu gândéscă dniĭ dela „Tel. Rom.“, că neunirea numaĭ pentru Românĭ a fost aşa de fatală. Nu, ci asta e firea eĭ, şi de aceea ea pretutindenea a lucrat tot asemenea. Spre întărirea acestuĭ lucru reproducem aci cuvintele, ce le-a scris un Grec luminat despre purtarea slugarnică şi mârşavă a scaunuluĭ patriarchal din Constantinopol faţă cu Grecii, ceĭ ce se rĕsculaseră în contra sultanuluĭ spre a-şĭ elupta libertatea.

„Maĭ ales la începutul revoluţieĭ acestuĭ popor a arĕtat clerul din Constantinopol ca în tóte prilejurile, că el nu cunósce nicĭ principiĭ religióse, nicĭ sentimente patriotice, şi nicĭ chiar credinţă faţă cu guvernul otoman. Purtarea luĭ cea uriciósă, carea stă isolată în analele religieĭ, a dovedit şi de astă dată în chip evident, că pe lângă sistemul sĕŭ de Cara-Cazan tóte principiile şi sentimentele acelea se concentréză într'unul singur, anume într'un egoism mare din cale afară, crudel şi corupt. Guvernul otoman la erumperea revoluţieĭ eline avuse fără îndoélă dreptul de a purcede cu tótă rigórea şi cu tóte mijlócele, ce-ĭ staŭ la dispositie, atât împotriva urdĭtorilor, cât şi împotriva părtaşilor uneĭ revoluţiĭ, carea primejduia esistinţa eĭ proprie. Între asemenea împrejurărĭ orĭ care guvern ar fi trimis pe revoluţionarĭ la galere şi ar fi dictat confiscărĭ şi pedepse de mórte. — Dar religia, — ăsta e privilegiul eĭ cel mărec, ba maĭ bine dis mandatul eĭ, — are să fie neatîrnătóre de orĭ ce altă consideraţie politică orĭ socială, şi nu-ĭ este iertat, să privéscă pe un creştin fără numaĭ de unul din fiiĭ bisericiĭ, chiar şi dacă acela ar fi vrednic de pedépsă. Ea însoţesce chiar şi pe criminalul cel maĭ mare până la locul de perdare şi se silesce, să-ĭ dea până la suflarea cea maĭ de pe urmă ajutoriul sĕŭ cel sincer şi mângăerea sa cea blândă. Dar la începutul revoluţieĭ eline pórta otomană poruncise patriarchuluĭ din Constantinopol, să cerce şi să-ĭ predea eĭ dintre credincioşiĭ sĕĭ din Constantinopol şi din provinţe pe toţi aceia, carĭ se compromitaseră cu prilejul acesteĭ revoluţiĭ. Orĭ care om de omenie ar fi refusat a se dejosi la o atare slujbă, şi orĭ care servitoriŭ ai religieĭ maĭ bucuros şĭ-ar fi jertfit viaţa, decât să spioneze pe fraţiĭ sĕĭ de aceea-şĭ credinţă şi să-ĭ dea pe mâna unuĭ inimic de altă lege, chiar şi dacă aceia ar fi fost vinovaţĭ. — Înse spre nefericire clerul din Constantinopol voia să tragă folos chiar şi din prilejul acesta gróznic. El luă fără întârdiare asupră-şĭ investigarea acésta odiósă, şi îndată porniră dela sinodul patriarchal la toţi episcopiĭ din provinţe poruncĭ de acel cuprins, ca eĭ pe toţi ceĭ ce avură cunoscinţă despre revoluţie, să cerce a-ĭ descoperi, să-ĭ aresteze şi să-ĭ escorteze în capitală. Îndată se compuseră atât în Constantinopol, cât şi în provinţe numĕróse liste de ale persónelor acelora, despre carĭ se presupunea, că vor fi avut parte în revoluţie. Ele aŭ fost arestate şi escortate la patriarchie. Acésta le-a predat prinsoriĭ luĭ Bostanţi-başi, carea aceştĭ nefericiţĭ o părăsiră numaĭ pentru a fi daşi la perdare.

„Clerul din Constantinopol merse cu purtarea sa cea neînţelésă aşa de departe, cât rosti împotriva prinţuluĭ Ipsilanti şi a partisanilor luĭ escomunicarea cea mare şi-ĭ declară de inimicĭ aĭ bisericiĭ, pentru că eĭ aŭ prins armele în contra guvernuluĭ otoman. O altă sentinţă de escomunicare rosti sinodul patriarchal la câteva dile după aceea împotriva alor şepte episcopiĭ din provinţele grecescĭ, carĭ luaseră parte în revoluţie orĭ o toleraseră. În sentinţă aceştĭ prelaţi furĕ despoiaţĭ de demnitatea lor, furĕ degradaţĭ din preoţie şi declaraţĭ de ómenĭ, carĭ staŭ afară de biserică, şi se porunci tuturor creştinilor pe lângă ameninţarea cu escomunicare, ca să-ĭ privéscă numaĭ de nisce criminalĭ din statul laĭcal. În aceste dóuĕ escomunicărĭ erau cuprinşĭ şi toţĭ aceia, carĭ aŭ fost părtaşĭ în greşelele acestor apostaţĭ fărădelege orĭ se vor face după aceea părtaşĭ într'însele. — Escomunicările acestea le-aŭ subscris pe timpul liturgieĭ din Dumineca ortodoxieĭ patriarchul din Constantinopol, patriarchul din Ĭerusalim, episcopiĭ sinoduluĭ patriarchal şi cincĭ spre dece altĭ episcopĭ, toţĭ îmbrăcaţĭ în haĭnele archiereşcĭ.

„Clerul din Constantinopol, — chiar şi după ce marile puterĭ prin protocolul din Londra recunoscuseră neatîrnarea Greciei, se mestecă din noŭ şi tot după obiceiul sĕŭ în cestiunea acésta. El voind să-şĭ câştige un merit înaintea guvernuluĭ otoman, trimise o comisie bisericéscă în Grecia cu mandatul de a admonia pe Elinĭ în numele religieĭ, să se supună sultanuluĭ. — Locuitoriĭ Greciei — se îndestulira cu atâta, că trimiseră misiunea acésta patriarchală în chipul cel maĭ urban acasă.“ [1])

Ĕtă astfel ocrotesce, nutresce şi însufletesce „ortodoxia“ aspiraţiunile naţionale ale popórelor, carĭ aŭ ajuns în ghiarele eĭ. Nu naţionalismul, ci cesaropapismul e caractĕrul eĭ. „Când biserica Grecilor s'a desbinat de cătră uniratea Scaunuluĭ Roman,“ scrie Papa Gregoriŭ IX cătră patriarchul German II în anul 1232, „atuncĭ îndată şĭ-a perdut privilegiul libertăţiĭ bisericescĭ; ea, carea fusese liberă, se făcu servitórea puteriĭ lumescĭ, aşa că după drépta judecată a luĭ Dumneđeŭ aceea, carea nu voi să recunósca în Petru primatul cel dumneđeesc, în contra voiĭ sale trebue să pórte jugul potentaţilor pământescĭ.“ Cuvintele acestea s'aŭ şi împlinit. Adevĕrat, că idea vieţiĭ bisericesc neatîrnătóre şĭ-a maĭ aflat în biserica desbinată a rĕsărituluĭ din când în când espresiune; [2]) dar ea totuşĭ la ceĭ maĭ mulţĭ scriitorĭ şi maĭ ales în praxă se retrăgea tot maĭ tare dela suprafaţa ideilor, carĭ agitaŭ spiritele. Grecii maĭ apoĭ îşĭ perdură conscinţa despre aceea, că chiar eĭ, carĭ învinuiaŭ pe Latinĭ neîncetat cu aceea, că s'aŭ lăpĕdat de tradiţiunea Părinţilor, [3]) chiar în cestiu-

[1]) Iac. G. Piţipios Bey, die orientalische Kirche, Wien 1857 p. 405 urr.

[2]) Nil. Thessal., Mich. Anchial. in dial., Macar. Ancyr. c. Barl. et Acynd. c. 40. 34, Marc. Eph, Georg. Schol., Georg. Phrantza şi alţiĭ la Allat. de cons. L. I. c. 1. n. 2. L. II. c. 3. n. 1 sq.

[3]) Petr. Ant. ad Caer. c. 1; Balsam. in c. 15. Carth. (Bev. I. 531); Allat. de cons. I. 15, 1. p. 226

nea neatîrnării bisericii dela puterea lumescă s'aŭ abătut fórte tare dela vechea tradițiune a bisericii și dela spiritul marilor lor Părinți.

Cu cât se împotriviaŭ mai tare primatului Papei, cu atâta cultivaŭ mai tare și mai cu rîvnă vechea basileolatrie. Și-o întemeiaŭ pe aceea, că sinódele icumenice se numesc icumenice, chiar pentru că împărații ca stăpânitorii lumii porunciaŭ tuturor episcopilor, să se adune, și că împăratul are să presideze într'însele și să dea horărîrilor lor putere de lege, [1]) bă că el are în biserică să supravegheze, să încuviințeze tóte; el are tóte prerogativele episcopesci cu singura escepțiune a funcțiunilor sacre, [2]) ceea ce dovedesce vechiul titul de pontifex maximus, ungerea lui și demnitatea lui de unsul Domnului. [3]) Din ungerea acésta se derivă și puterea magisteriului, ce o are împăratul în biserică, și s'a statorit principiul: „Puterea împerătéscă póte să facă tóte." [4]) Împăratul are să se îngrijéscă de trupuri și de suflete, pe când patriarchul numai de cele din urmă. [5]) Împăratului îi compete legislativa și judicatura bisericéscă, împărțirea și circumscrierea provințelor bisericesci. [6]) În împerăția bizantină o luptă pentru investitură nu era cu putință, căci noului patriarch îi da împăratul toégul archieresc ca semn al puterii, ce i-o conferesce Dumnedeŭ prin împăratul. [7]) De cumva împăratul nu denumia de-a dreptul pe patriarch, atunci designa alegătorilor înainte pe candidatul, pentru care se va hotărî; dacă se întîmpla alegere, atunci episcopii, cari eraŭ de față în capitală și trebuiaŭ să fie cel puțin doîspredece, se adunaŭ în biserica ss. Apostoli pentru a alege trei candidați, din cari împăratul denumia pe unul.

Ni-se va dice, că acestea tóte nu sunt așa de rele, pe cum se par. Dar ce voiam să dicem, când Mahomed II la câteva dile după cuprinderea Constantinopolei a înțeles, că patriarchul „murise înainte de aceea cam cu un an, a poruncit, ca creștinii să-și aléga altul după obiceiurile lor și apoi să i-l presenteze. — Sultanul voia, ca la instalarea noului patriarch să se păzéscă ceremonialul, care era obicinuit la astfel de prilejuri pe timpul împăraților creștini. Mahomed se aședă deci în ornat împerătesc pe un tron bogat împodobit în sala cea mare a palatului. Scolariŭ, care după numirea sa de patriarch și după ordinarea sa conform obiceiului bisericesc își însușise numele Genadiŭ, fu condus acolo de alegători și se presentă sultanului, care îl imanuă cu solemnitate toégul archieresc și rosti cu o cale cu glas tare pe grecesce cuvintele următóre: „Preasfînta Treime, carea mi-a dat împerăția, te face archiepiscop al Constantinopolei, al Romei celei nóue, și patriarch icumenic." — Patriarchul primi cu o cale porunca de a priveghia pe toți creștinii și de a-i păzi cu tóte mijlócele, cari i-se vor păre mai potrivite, în credința față cu noul lor suveran și în ascultare față cu poruncile guvernului lui. — Sultanul mai dădu patriarchului Genadiŭ porunca de a-i subșterne o esposiție a învățăturilor și legilor religiunii creștine, pentru ca el însu-și să cerceteze și să judece, dacă religia numeroșilor creștini supuși lui póte să esiste mai departe în nóua lui împerăție de odată cu islamul." [1]) Mai târdiŭ „purtarea cea fără de omenie a patriarchilor și a clerului înalt din Constantinopol făcuse o impresiune atât de adâncă asupra Turcilor, cât sultanii nu conferiaŭ mai mult în persónă noului patriarch investitura și atributele dignității lui. Guvernul otoman lipsi pe patriarchii din Constantinopol de onórea acésta dela anul 1657, după mórtea rușinósă a patriarchului Parteniŭ III. Solemnitatea o sevârșia mai apoi marele vizir. El dispunea, ca în presența lui patriarchul să se îmbrace cu o mantea, și-i recomanda, să iubéscă și să scutéscă poporul, care i-s'a încredințat, să-l păzéscă în credința față cu guvernul și să-l conducă asemenea unui păstoriŭ adevărat. Ceremonialul acesta se observă până în ziua de astădi." [2])

În sfârșit încă o ilustrare a cesaropapismului, de care e cuprinsă biserica resăritenă neunită: Piŭ IX îndreptă către resăriteni în 6 Ianuariŭ 1848 o epistolă, prin care îi rugă, să se întórcă la unitatea creștină, nota cea mai de frunte a bisericii, carea a întemeiat-o Christos. „Înse sfaturile cele sublime și atât de părintesci ale acestei epistole pastorale în veci memorabile și îndemnarea Papei n'aŭ mișcat de loc inimile tîmpite ale căpeteniilor acelei biserici lipsite de mângâere, ci dimpotrivă numai aŭ deșteptat din noŭ și aŭ potențat încă și mai tare antipatia lor față cu unirea bisericii. Ei respunseră printr'un pascuil injurios și plin de neghiobii și de sofisme. Ér cât privesce unitatea creștină, carea era ținta unică și cea mai de frunte a enciclicei Papei, ei nu s'aŭ rușinat a respunde, că celalalți trei patriarchi în contelegere cu patriarchul din Constantinopol păzesc cu conscință unitatea bisericii creștine. „Căci," dic ei în amintitul pascuil, „celalalți trei patriarchi în cestiuni grele rógă pe patriarchul din Constantinopol pentru frățescul lui sfat, de órece cetatea acésta e residența împerătéscă, și de órece acel patriarch are primatul sinodal. Dacă frățésca lui conlucrare póte să resólve cestia, atunci bine; înse dacă ei în afaceri estraordinare și grele de regulat nu pot să se unéssă într'olaltă, atuncia *ei apeléză la guvernul otoman conform legilor esistente.*" [3]) Care va să dică, guvernul otoman are să judece și să hotărésca în instanță supremă asupra cestiilor religióse, să deslege tóte îndoelile și să aplaneze tóte controversele dintre patriarchii resăritului, de câte ori ei în deprinderea oficiului sĕŭ nu se pot înțelege între olaltă. Am și ajuns într'adevĕr, să vedem un esemplu fórte bătĕtoriŭ la ochi al acestui fel de iurisdicție. Înainte de asta cu vre-o 50 de ani a ajuns clerul ritului resăritean în cértă cu Armenii desbinați din Constantinopol, și amîndóuĕ părțile își aruncaŭ împrumutat învinuirea în față, că aŭ corupt obiceiurile religióse creștine. Cei dintâiŭ a învinuit pe Armeni cu aceea, că ei nu mestecă apă în vinul, care-l folosesc în s. Euharistie, ér ceî din urmă învinuiaŭ din parte-și pe clerul ritului resăritean cu aceea, că-i mestecă cu apă. Cérta se făcu tot mai întĕrîtată, și afacerea acésta conform legilor esistente se aduse în sfârșit înaintea lui reis-effendi de pe atuncia. Ministrul musulman ascultă mai întâiŭ plânsorile ambelor părți și apoi rosti următórea sentință: „Vinul e o beutură necurată, pe carea Coranul o afurisesce și o opresce; nu este deci de loc iertat a-l folosi: de ce nu folosiți numai apă curată?"" [1])

Nu rîdeți, iubiți cetitori, ci compătimiți sórtea de acum a bisericii resăritene odinióră atât de glorióse. Cesaropapism slugarnic a desbinat-o de către Roma, și ea a rĕmas credinciósă acestui cesaropapism slugarnic până în ziua de adi.

(Va urma).

---

sq.; Rayn. a. 1148. n. 47; Libell. syn. Cpl. (Mai Spic. t. VII. Praef. §. IX. p. XX sq.); Greg. XIV. 3, 5; VII. 9 p. 699 sq. 259 ed. Bonn.; Ioh. Cantacuz. Hist. I. 50 p. 154.

[1]) Matth. Blastar. Protheor. Nomoc. Allat. l. c. I. 15, 1. p. 218; Anton. IV. Acta Patr. Cpl. t. II. p. 189 sq. Doc. 447.

[2]) Demetr. Chomat. ad Const. Cabas. (Leuncl. I. 317.

[3]) Demetr. Chomat. l. c.; Balsam. in Ancyr. c. 12 (Bev. I. p. 385); Anton. IV. l. c.

[4]) Balsam. in Carth. c. 15 (Migne CXXXVIII p. 73); Allat. l. c.

[5]) Balsam. Medit. Leuncl. I. p. 445.

[6]) Balsam. in Carth. c. 16 l. c. p. 93; in Chalc. c. 17 (Migne t. CXXXVII p. 452); Anton. IV. l. c. p. 190.

[7]) Codin. de off. c. 20. p. 103. ed. Bonn.

[1]) Pițipios Bey l. c. p. 259 urr.

[2]) Pițipios Bey l. c. p. 268.

[3]) Epist. past. a patr. Antim p. 60.

[1]) Pițipios Bey l. c. p. 170 urr.

Apel.

Onorabilă Redacțiune!

Vĕ rugăm cu tótă stima, să binevoiți a atrage atențiunea cetitorilor DVóstre, că în 14 Novembre n. 1895 în tóte cercurile electorale ale comitatului Albei inferióre se vor ține alegerile unei părți a membrilor, cari aŭ să constituéscă congregațiunea acelui comitat. Este dureros a accentua, că negligința și nepăsarea alegătorilor români a contribuit atât de mult la eschiderea aprópe totală a Românilor din congregațiunea unui comitat locuit în maioritate covîrșitóre de Români. Starea acésta rușinósă nu se mai póte suferi, dacă voim, ca Românii să nu fie batjocoriți și nedreptățiți chiar în sala comitatului lor.

Deci toți, cari își iubesc némul, să alerge la urnă în ziua amintită și să alégă bărbați independenți și demni de încrederea lor în congregațiunea comitatensă.

Blaș în 31 Octobre 1895.

Alegătorii din Blaș.

Noutăți.

Reuniunea femeilor române gr. cat. din Blaș și-a ținut Dumineca după amédi a 10-a adunare generală. Dna presidentă Rosalia Munteanu în cuvîntul de deschidere salută pe noul patron al reuniunii pe Escelența Sa Î. P. S. D. Mitropolit Dr. Victor Mihályi, care încă a fost de față la ședință. Din raportul secretariului se vede, că reuniunea prosperéză și în fie care an ajută școla și internatul de fetițe din Blaș. Membrii reuniunii sunt cu toții 110. Reuniunea administréză și dóuĕ fundațiuni separate, anume fundațiunea Leontina F. Negruț, care are un capital de fl. 405.95, și fundațiunea Ana Vlasa cu avere de fl. 210.16. A mai primit reuniunea în administrație deunădi încă o fundațiune de 100 fl. numită „fundațiunea Amalia Nistor" și oferită de fiii ei întru amintirea repausatei lor mame. În budgetul anului 1896 percepțiunile sunt preliminate în suma de fl. 562.19 cr., ér erogațiunile fl. 322.19. Din restul de fl. 240 se adaug la fondul inalienabil ca dotațiune estraordinară 40 fl., ér 200 fl. se vor distribui ca ajutóre la copile misere, cari cercetéză școla de fetițe din Blaș. Ajutórele vor fi 2 de câte 40 fl., 2 de câte 30 fl. și 3 de câte 20 fl.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

M.

Instituțiuni diverse.

(Capetŭ.)

Calvinirea îmmormîntărilorŭ. Calvinii aŭ cercatŭ să casseze la îmmormîntările nóstre tóte usanțele, carî nu eraŭ comune cu ale lorŭ, ca de pildă *luminile, tămâia, deslegarea mortuluĭ* și altele. Numaĭ așa are înțelesŭ condițiunea a 7-a pusă de principiĭ calvinĭ mitropoliților nostri:

„Quod caerimonias ad tumulos vel sepulturas e vivis nugrantium juxta receptum chistianorum (hoc est Calvinianorum) morem ac consuetudinem, adhibîtis ubi necessum foret contionibus et cantionibus sacris, peragi faciet, superstitiones autem illas aniles neququam approbabit vel docebit, approbarique vel doceri faciet.“ [1])

Prin condițiunea acésta se impune, că la îmmormîntărĭ să nu se facă nimicŭ, decâtŭ să se cânte și predice, fiindŭcă numaĭ atâta se face la calvinĭ. Celealalte lucrurĭ, ce se maĭ facŭ la îmmormîntările nóstre, precum luminile aprinse în jurulŭ sicriuluĭ, ducerea prapurilorŭ și a icónelorŭ înaintea mortuluĭ, tămâierea, cetirea evangeliilorŭ, deslegarea mortuluĭ, sigilarea mormîntuluĭ cu semnulŭ crucĭĭ, suntŭ după calvinĭ credințe deșerte bâbescĭ, *„superstitiones aniles“*, carĭ principiĭ calvinĭ aŭ cerutŭ în condițiunea acésta să se caseze.

Prin *„superstitiones aniles“* la îmmormîntările românescĭ aŭ înțelesŭ calviniĭ și datinile poporuluĭ nostru, carĭ nu-și aŭ temeiulŭ în cărțile nóstre rituale, și și pre aceste aŭ cercatŭ să le casseze cu ajutoriulŭ chiarŭ a săboruluĭ mare românescŭ, și încă de odată cu cele prescise de ritŭ, și nu le-aŭ permisŭ decâtŭ pre acele, carĭ credeaŭ, că nu vinŭ în contradicere cu credința calvină. Se vede acésta din canonulŭ 3 alŭ săboruluĭ mare din 1675, în care după ce se oprescе *să se facă molitvă preste ósăle și haĭnele mortuluĭ*, deși este o datină veche în biserica răsăritului să se cetéscă rugăciunĭ preste osemintele mortuluĭ, se cuprindŭ următórele:

„. . . . nicĭ oĭ aŭ vacĭ preste mortŭ să nu dea, aŭ găinĭ, éră în laturĭ potŭ da, pițiórele dobitócelorŭ să nu le spele, nicĭ să le arză cu lumina în frunte (dobitócele cu carĭ ducŭ mortulŭ la grópă) *și colacŭ preste grópă să nu se dé, banŭ în grópă să nu se arunce, muerile să nu țipe pre ulițe.* [2])

N'aŭ permisŭ calviniĭ Românilorŭ să dea preste grópă oĭ, vacĭ și găinĭ, căcĭ li-se părea, că o atare acțiune este credință depărtă, nu pentru că biserica nu o prescrie, ci pentrucă Românii credeaŭ, că are efectŭ asupra stăriĭ sufletuluĭ în ceealaltă lume, ca și de pildă molitvele preste mortŭ. Fiindŭ însă înaintea calvinilorŭ molitvele preste mortŭ o *„superstitio anilis“* aŭ trebuitŭ să considere de așa ceva și darea oilorŭ, vacilorŭ și găinilorŭ preste grópă. *„În laturĭ“* însе le-aŭ permisŭ să dea, fiindŭcă darea acésta era numaĭ o milostenie, și apoĭ milostenia le place și calvinilorŭ.

* * *

Pre lângă instituțiunile, carĭ le-amŭ tractatŭ până acum, este maĭ multŭ decâtŭ probabilŭ, că calviniĭ aŭ cercatŭ să întroducă spiritulŭ bisericiĭ lorŭ și în alte instituțiunĭ de ale bisericiĭ românescĭ, și să elimineze din biserica românéscă totŭ ce nu era în armonie cu dogmele și usanțele calvine. Așa de pildă nu e de credutŭ, că calviniĭ nu vorŭ fi atacatŭ și disciplina bisericiĭ românești cu privire la posturĭ, după ce în canónele ținute sub Mitropolitulŭ Sava Brancovicĭ nicăirĭ nu se impune ținerea posturilorŭ, precândŭ îndată după încetarea supremației calvine în canonulŭ 21 alŭ sinodului de unire dela 1700 se reîmprospetézăpreceptuluĭ posturilorŭ cu cuvinte tare aspre:

„Care ómenĭ nu vorŭ fine cele 4 posturĭ, și nu vorŭ posti, cum se cade, vinerile și miercurile în postŭ pesee, aceia să fie lipsiți dela biserică până nu-și vorŭ cere iertațiune dela Popa și dela Poporŭ.“ [3]) Pre lângă aceea Mitropolitulŭ Teofilŭ în sinodulŭ dela 1697 spune, cum calviniĭ trimiteaŭ visitătorĭ pre la Românĭ Miercurea și Vinerea să vadă că postescŭ saŭ mâncă carne, din care causă poporulŭ în dilele aceste fierbia în dóuĕ vase, în unulŭ de dulce, ca să pótă arĕta visitătorilorŭ, și în altulŭ de postŭ, din care să mânce. [2])

Anecdota cu Sava Mitropolitulŭ și cu căței, ce l-aŭ adusă calviniĭ, să-ĭ boteze vinerea, și nu l-a botezatŭ, că n'aŭ mâncatŭ de postŭ, încă nu s'a pututŭ nasce decâtŭ în urma nisuințelorŭ calvine de a șterge la Românĭ disciplina cu privire la posturĭ.

Totŭ asemene nu este de credutŭ, că calviniĭ nu vorŭ fi atacatŭ și disciplina bisericiĭ românești cu privire la serbătorĭ, dupăce cele maĭ multe serbătorĭ ale Românilorŭ nu se unescŭ de locŭ cu spiritulŭ calvinescŭ. Afară de aceea Mitropolitulŭ Dositeiŭ la anulŭ 1627 așa de tare a fostŭ înmulțitŭ numĕrulŭ serbătorilorŭ, câtŭ și fără întrevenirea calvină în disciplina bisericéscă cu privire la ele era lipsă de o reformă radicală.

De curiositate lăsămŭ să urmeze aicĭ „tocmala“ Mitropolitului Dositeiŭ cu privire la serbătorĭ:

„Dositeiŭ Vlădica de Belgradŭ cu totŭ săborulŭ nostru, izvovitam dilele cele marĭ de prete anŭ, carele nime să nu cuteze a lucra nicĭ șie, nicĭ în clacă, că cine va lucra, să fie de glubă 6 florinți, éră popa de nu va spune serbătória, birșagŭ 12 florinți:

Septemvrie: 1, 7, 8, 14, 23, 26, Oct.: 6, 9. 14, 18, 23, 26, Noem.: 1, 8, 13, 14, 16, 21, 30. Dec. 5, 6, 9, 13, 25, 29. Ianuarie: 1, 6, 7, 25, 27, 30. Febr.: 2, 3, 24. Mart.: 9, 25, 26. Sâmbăta luĭ Lazarŭ. Apr.: 23, 25. Maiŭ: 7, 8, 21, 25. Iun.: 18, 24, 29, 30. Iul.: 8, 15, 17, 20, 22, 25, 27. Augustŭ: 1, 2, 6, 15, 25, 29.

Vinerile marĭ: 1. Înainte de 40 de mucenicĭ, 2. Înainte de buna vestire, 3. Înainte de Pascĭ, 4. Înainte de înălțarea Domnuluĭ, 5. Înainte de Rusaliĭ, 6. Înainte de Sâmpetru, 7. Înainte de Sântămăria cea mave, 8. Înainte de tăiarea capuluĭ luĭ Ioanŭ, 9. Înainte de înălțarea crucĭĭ. 10, 11—12.“ [2])

Și cumcă în adevĕrŭ calviniĭ s'aŭ amestecatŭ și în disciplina cu privire la serbătorĭ, se vede din canonulŭ 4 alŭ sinodului alŭ doile ținutŭ sub Mitropolitulŭ Sava Brancovicĭ, care dispune:

„Despre rîndulŭ serbătorilorŭ, cum le amŭ datŭ odată și înainte, le-aŭ luatŭ toțĭ protopopiĭ, așa să se ție, éră carĭ se vorŭ afla făcendŭ într'altŭ chipŭ, să se bintătuiéscă.“ [3])

„Rîndulŭ serbătorilorŭ“, despre care vorbesce canonulŭ, a trebuitŭ de bună samă să trécă maĭ întâiŭ prin censura calvină, care apoĭ l'a rotunditŭ după dogmele calvine.

Avemŭ totŭ din săborulŭ acesta în canonulŭ 5 o dispusețiune tare caracteristică pentru nisuința calvină de a elimina din biserica românéscă totŭ ce nu se unesce cu spiritulŭ bisericiĭ calvine. Disposiția este următória:

„Acele lucrurĭ, carĭ nu se unescŭ cu scriptura sfîntă și cu tocmala bisericiĭ nóstre, și până acum am fostŭ porunciteŭ, cum să se plevască, și să se pue ḑiosŭ, așa poftimŭ și acum, éră pre unde se vorŭ afla lucrurĭ de cele, bintătuisevorŭ, cum este rendueĭela săboruluĭ.“ [4])

Sub *„tocmala bisericiĭ nóstre“* să nu credemŭ, că este a se înțelege biserica răsăritului, ci biserica calvină. Căcĭ disposițiea acésta încă a trecutŭ prin censura calvină a superintendentelui saŭ a sinodului generalŭ. Calviniĭ însе de bună samă n'aŭ fostŭ însufleți de lucrurile, carĭ nu se unescŭ cu *„tocmala“* bisericiĭ răsăritului, ci de acele, carĭ nu se unescŭ cu *„tocmala“* bisericiĭ lorŭ calvinescĭ. Și apoĭ prin disposițiea acésta s'a reîmprospĕtatŭ disposițea de maĭ înainte, că din biserica românéscă din Ardélŭ *„să se plevască și să se pue ḑiosŭ,“* totŭ ce nu era calvinescŭ.

Ne putemŭ apoĭ ușorŭ închipui, câtŭ de afundŭ va fi mersŭ *„plevirea“* și *„punerea ḑiosŭ“* în biserica românéscă a totŭ ce nu se unesce cu *„scriptura sfîntă și cu tocmala“* bisericiĭ calvinescĭ.

---

[1]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 74.

[2]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 174.

[3]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« pag. 358.

[1]) Nilles »Symbolae« t. I. pag. 166.

[2]) Petru Maiorŭ, »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 149.

[3]) Totŭ acolo pag. 149.

[4]) Totŭ acolo.

Mărgeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

VII. Răpausul şoimului.

Numirea, ce se dase oaseĭ acesteia, era fórte nimerită. Întîmplarea povestită maĭ sus făcu, ca şeĭcul să o descopere, şi el o aranjase apoĭ ca şi un castel de vară, ca şi o vilă, cum am dice noĭ în limbaj europenesc. Aci se retrăgea şeĭcul după tóte prădările, ce le făcea cu céta sa; aicĭ îşĭ ţinea tóte bogăţiile sale. Şi un observator ager ar fi vĕdut, că afară de frumseţile haremului sĕu şeĭcul maĭ are şi arme scumpe şi mulţĭ banĭ. Locuinţa luĭ adevĕrat că nu era decât un cort, dar un cort aranjat cu cel maĭ rafinat gust arab. Cortul luĭ era de mĕtasă mohorîtă legată cu şinóre de aur de nisce stîlpĭ din lemn de trandafir. Maĭ vedeaĭ aci aşternuturĭ scumpe, divanurĭ elegante şi mese acoperite cu grele farfurii şi cu vase de argint.

Grijea locuinţeĭ acesteia şeĭcul o încredinţase unor sclavĭ din Nubia, carĭ nu sciaŭ, fără numaĭ să i-se supună orbesce.

Aci era între alte femeĭ şi fiica luĭ Misram. Arabul, când şeĭcul i-o luase, se simţia fórte măgulit, căci spera, că acesta şi-o va face soţie. Dar intenţia şeĭculuĭ era cu totul alta. Omar răpise pe Roxana şi o ţinea ca şi pe o sclavă a sa numaĭ spre a umili pe Misram, care deşi sĕrac, totuşi se făcu renumit înaintea alor sĕĭ prin curajul, ce-l desvolta, şi pentru care şeĭcul nu-l putea suferi. Şi de aceea voia acum, să-l arete luĭ Misram, că cu tóte acestea el nu e decât un sclav al luĭ. Răpirea Roxaneĭ făcuse la vremea sa mare svon între Arabĭ, şi puţin lipsi, ca să se nască turburărĭ. Şeĭcul sciu însă, să-ĭ distragă, făcênd cu eĭ diferite espediţiĭ. Într'una din acestea le succese, să prădeze o caravană, ce mergea dela Tunis la Sokoto, la care aflară marĭ bogăţiĭ. Cu prăzile aflate, pe carĭ le împărţi între aĭ sĕĭ, putu să-ĭ mulcoméscă, aşa că în scurtă vreme Misram se vĕdu cu totul singur. Cu tóte acestea Omar se temea, că Misram îl va ataca la cea dintâiŭ ocasiune dată, şi chiar de aceea luase mĕsurile de lipsă spre a se păzi de el.

Aci credu decĭ Arabul, că va afla şi pe Blanca.

Şi nicĭ nu se înşelă. Ea era aci şi — am puté dice — se afla destul de bine. Frumseţa „mărgeleĭ din Gialmara“ îl farmecase pe Omar: el făcea tot, ce ar puté, să câştige favorul eĭ.

Cât ce o răpi din casa părinţéscă, porni în fugă nebună spre „răpausul şoimuluĭ“. Ajuns aci îĭ puse la dispoziţie o încăpere splendidă din cortul sĕŭ şi-ĭ dase în servit sclavĭ şi sclave, carĭ să-ĭ împlinéscă tóte dorinţele.

Împacată cu nóua sa stare Blanca îşĭ procură maĭ întâiŭ un pumnal spre a-l avé la îndemână pentru tóte eventualităţile. Ea se hotărîse, că maĭ bine se va ucide, decât să fie soţia luĭ Omar.

A dóua di după sosirea eĭ la „răpausul şoimuluĭ“ Omar păşi în aparţamentul eĭ. El era îmbrăcat fórte simplu, cât de abia se deosebia de ceĭalalţĭ Beduinĭ. La brîŭ purta un pumnal scurt, a cărui mănunchiŭ ieşia din brîŭ afară.

„Mărgeaua Gialmareĭ,“ dise el îngenunchiând înaintea feteĭ, „tu mĭ-aĭ răpit inima, dă-mĭ, te rog, în schimb pe a ta.“

„Unde sunt?“ întrebă Blanca ascundêndu-şĭ instinctiv pumnalul. „Unde m'aĭ adus?“

„Tu eştĭ stăpâna acestuĭ cort, şi eŭ sunt sclavul tĕŭ cel maĭ umilit.“

„Scólă-te, Omar, şi ascultă, ce vreŭ, să-ţĭ spun.“

„Vorbesce, sclavul tĕŭ ascultă!“ dise Omar ridicându-se.

„Tu m'aĭ răpit din casa părinţéscă, şi cine scie, câte sute de milurĭ m'aĭ dus departe de ea; atâta sciŭ, că puţină sperare maĭ am de a mi revedé pe aĭ meĭ. Şi pentru ce aĭ făcut tu acestea?“

„O, tu eştĭ lumina ochilor meĭ, tu eştĭ lucéfĕrul, după care suspină inima mea. Fără de tine simt, că nu pot să maĭ trăesc!“

„Eĭ bine! Dar tu nu m'aĭ cunoscut?“

„Nu te-am cunoscut întâiŭ, dar am auḑit lăudându-se frumseţa ta şi m'am hotărît, să te visitez. Apoĭ te-am vĕḑut, şi în peptul meŭ s'a aprins un foc, ce nu se maĭ póte stînge; o dorinţă s'a născut în mine de a te posedé şi de a te numi a mea!“

„Aĭ ales însă o slabă cale spre a mĕ avé. La noĭ nu e obiceiul, ca óre cine să fie răpită cu forţa, ci inima nóstră va fi a aceluia, care ne scie câştiga mâna.“

„Sciŭ bine datinile vóstre, dar n'am avut încătrău. Orĭ dóră gândescĭ, că regele pustieĭ póte fi respins ca un sclav de rînd?“

„Dar e cinstit lucru acela, ca o fiică liberă a Franţeĭ să fie răpită cu forţa ca o sclavă négră şi să fie silită a-şi da inima aceluia, către care n'are nicĭ o iubire?“

„Uită-le acestea, acum eştĭ liberă, concede-mĭ, să-mĭ câştig iubirea ta.“

„Dicĭ, că sunt liberă? Sunt liberă atunci, când întri la mine fără de a mĕ avisa? Surprinderĭ de acestea să nu-mĭ maĭ facĭ, ele nu sunt în datinile nóstre, şi dacă tu voescĭ, să întri la mine, întrebă prin o sclavă, dacă sunt dispusă, să te primesc orĭ ba.“

„Şi ce-mĭ promiţĭ tu în schimb pentru acésta libertate?“

„Ascultă, Omar! Până acum inima mea era stăpânită de jelea pentru aĭ meĭ. Aştéptă, până ce mĕ voiŭ deda aci, până ce-mĭ va peri frica de a durmi în cort şi până nu voiŭ maĭ dori casa părinţéscă. Nisuinţa şi complesanţa ta va luţi de sigur trecerea acestuĭ timp. Până acum eŭ n'aveam faţă cu tine decât un sentiment de respect, căcĭ noĭ femeile respectăm într'un bărbat curajul, chiar şi când am cădé noĭ jertfă vitejieĭ lor. Şi numaĭ respectul vitejieĭ tale era până acum în inima mea. Dă-mĭ decĭ timp, să mĕ dedaŭ cu starea mea, şi se póte, să se trezéscă în mine şi alte sentimente faţă de tine!“

„O, mărgea a Gialmareĭ, rada de speranţă, ce laşĭ, să licurésc în inima sclavuluĭ tĕŭ, îĭ dă nóuă viaţă. Fiĭ stăpână aicĭ, poruncesce, ce vreĭ, şi îmĭ voiŭ pune capul la piciórele tale spre a puté împlini voea ta!“

Acésta declaraţie de amor a regeluĭ pustieĭ înfióră pe Blanca. „Acum du-te,“ îĭ dise ea, „şi lasă-mĕ cu durerea mea.“ Şi Omar ieşi plin de dulcĭ speranţe.

Şi lucrul se întîmplase, după cum poftĭ Blanca: ea domnia aci ca şi o regină, dorinţele i-se împliniaŭ îndată.

Trecuse aşa vre-o jumĕtate de lună. Omar începu a deveni nerăbdătoriŭ. El aştepta ceva semn de complăcere din partea Blanceĭ, şi de pe buzele luĭ ieşiaŭ din când în când vorbe amenințătóre. Blanca era tot reservată; ea vedea cu părere de rĕŭ, că timpul trece, şi aĭ eĭ n'aŭ întreprins nimic spre a o scăpa.

Într'acestea ea se făcu bună prietină cu Roxana. Ele făcură planul, cum să fugă în casul, când aĭ eĭ n'ar maĭ sosi. Blanca nu se temea, să încalece un cal; ceea ce o îngrozia, era, că Omar îşĭ împrăştia ostaşiĭ în jurul oaseĭ, şi în cas când ar încerca, să fugă, aceia sigur o ar readuce.

Astfel ele amânară planul fugiĭ de pe o ḑi pe alta, în schimb însă nu întârḑiaŭ a face preumblărĭ lungĭ în pustie spre a cunósce regiunea. Se înţelege, că în preumblările acestea eraŭ însoţite de vre-o doĭ sclavĭ negri, de a căror fidelitate şeĭcul era sigur.

Şi pe când Blanca şovăia astfel între frică şi sperare, aĭ eĭ eraŭ aşa de aprópe, cât puteaŭ vedé cu ochianul semiluna de aur, ce era înfiptă de-asupra cortuluĭ, în care şedea ea.

(Va urma.)

Eucharistia şi martiriul.

Pentru viaţa bisericiĭ catolice este caracteristică o trăsătură, carea dintre tóte societăţile religióse o posedé numaĭ ea: puterea cea minunată, ce o deprinde ea asupra sufletelor, puterea vitală cea nesecată a eĭ. Ea scie, să atragă la sine inimile şi să umple masse marĭ de ómenĭ pentru scopurile sale cu o însufleţire şi cu o ardóre gata spre jertfă, carea pe airia se găsesce numaĭ ca o escepţie rară. La ómenĭ de altă credinţă se aude fórte arare orĭ de casurĭ, în carĭ óre cine din clasa celor bogaţi şi fruntaşi ar fi părăsit tóte, pentru ca să se facă spre es. predicator. Biserica catolică dimpotrivă a atras chiar şi principi în serviţiul sĕŭ. An de an se dedică miĭ de ómenĭ serviţiuluĭ eĭ cu prospectul de a petrece apoĭ viaţa între oboselĭ póte în vre un sat departe de lume. An de an renunţă la cuvîntul eĭ miĭ de ómenĭ tuturor, celor ce póte să le oferéscă lumea, şi se consacră în virginitate, serăcie şi ascultare serviţiuluĭ luĭ Dumneḑeŭ, serviţiuluĭ seracilor, bolnavilor şi nesciutorilor. Totdeuna se găsesc episcopĭ, carĭ pórtă luptele bisericiĭ, eruditĭ, carĭ o apĕră chiar şi fără de a avé prospecte la ordurĭ şi la plăţĭ bune. Cu un cuvînt ea scie, să trezéscă o bogăţie aşa de mare de viaţă, o forţă aşa de mare de însufleţire, cât pe contrariĭ eĭ îĭ cuprinde frică şi gróză, şi eĭ strigă după poliţie, pentru ca acésta să pună zăgazurĭ împotriva acestuĭ potop de viaţă şi de forţă.

Şi care este óre isvorul acestuĭ spirit de jertfă? Unde curge riul acela, care face, să înflorésca acest raiŭ de vîrtuţĭ supranaturale? Ceĭ ce vor, să ne răspundă la întrebările acestea, arată spre puterea adevĕruluĭ, ce se cuprinde în învĕţătura catolică, spre focul Spiritului sfînt, de care e însufleţită învĕţătura acésta. Dar întrebăm maĭ departe: Unde ajunge singuraticul în atingere cu sufletul acesta al bisericiĭ, unde aprinde el propria sa luminuţă la focul, care străbate întrégă biserica? — atuncĭ uniĭ scriitorĭ maĭ de dincóce arată cu tot dreptul înainte de tóte spre acea taĭnă, pe carea însu-şi Christos a numit-o taĭna vieţiĭ, spre acea taĭnă, carea după s. Toma pe sama sufletului e ceea ce e hrana pe sama trupuluĭ, spre acea taĭnă, carea pe timpul s. Augustin se chema simplamînte „viaţa“.

N'ar fi greŭ a arĕta, că tot aceea-şĭ

convingere o nutriaŭ şi scriitorii bisericesci din vécurile cele dintâiŭ. Câteva citate vor fi de ajuns, să dovedéscă lucrul acesta în general; căci mai în special vom să-l dovedim din scrierile ss. Părinţi cu privire la flórea cea mai sublimă a spiritului creştinesc de jertfă, adecă cu privire la martiriŭ.

La s. Eucharistie reduc şi ss. Părinţi tot, ce e deosebit de măreţ, supranatural şi minunat în viaţa bisericii. Ei află p. es. o minune în *reslăţirea* cea repede a creştinismului, în succesul predicării creştine; — şi pe cum dice Origene, cum ar şi puté să nu fie „pline de viaţă şi împărtăşitóre de viaţă“ buzele acelea, „pe cari le udă de atâtea ori adevĕrata beutură a sângelui lui Christos“? [1]) Ei află o minune în forţa cea atotputernică a iubirii creştinesci, carea trage punte între straturile diferite ale societăţii şi face, ca puternicul să se pogóre la cel lipsit. Cu s. Eucharistie aduce s. Crisostom în legătură minunea acésta a *iubirii deaprópelui*. „Împĕratului celui împodobit cu diademă şi cu mantea de purpură, căruia i-s'a încredinţat stăpânirea lumii, şi sĕraculuĭ celuĭ ce şede aci şi cere milă, li-se aşterne aci aceea-şi masă.“ [2]) „Domnul a învrednicit pe toţi de aceea-şi masă, — şi tu privescĭ pe cel sĕrac de nevrednic de masa ta? — Christos a dat tuturor într'o formă trupul sĕŭ, şi tu nu vreĭ, să împarţi într'o formă nici macar pânea ordinară?“ [3]) Mai bine decât prin pocale de aur onorăm trupul lui Christos prin lucrării de ale iubirii deaprópelui. „Nu-ţi da silinţa de a-l onora aci (pe altariŭ) prin covóre de mĕtasă, pe când afară (în membrele lui, în cel sĕrac) îl despreţuescĭ în frig şi golătate.“ [4]) Şi mai ales vaĭ de acel creştin, care cu tóte că se împărtăşesce de pe masa eucharistică, totuşi face fratelui sĕŭ nedreptate. „Căci cum vom puté să ne scusăm, când după gustarea mieluluĭ ne purtăm ca nisce lupi orĭ asemenea leilor pornim la prădare?“ [5])

Ceea ce susţine s. Crisostom despre iubirea deaprópelui, aceea o mărturisesce s. Ambrosiŭ despre altă flóre din grădina bisericiĭ, adecă despre *virginitatea* sfinţită lui Dumnedeŭ. Înaintea altariului a adus Fecióra jertfa sa, pe altariul, „pe care capul tuturor Christos se jertfesce dĭlnic“, s'a sfinţit vĕlul, care a logodit-o lui Christos. [1]) Cu sângele luĭ Christos are mirésa Mântuitoriului să ude grădina inimiĭ sale, pentru ca aşa să o facă raiŭ pe sama mirelui sĕŭ. „Să înflorescă în grădina ta trandafirul castităţii, crinul sufletului, şi isvorul cel ploditoriŭ al sfîntului sânge să-l bea straturile de viorele.“ [2])

Mărturisirile aceste vor fi de ajuns spre a dovedi, că şi vécurile cele dintâiŭ recurgeaŭ bucuros la puterea Eucharistieĭ, când voiaŭ să esplice eroismul creştinesc şi tot, ce în viaţa bisericiĭ întrece puterile omenesci. N'avem decĭ să ne mirăm, dacă şi mărturisirea cea mai convingĕtóre despre puterea eroică şi origiuea dumnedeéscă a bisericii, adecă mórtea de martir pentru Christos, încă se privia de efect al s. Eucharistii.

Vom cerca decĭ a arĕta mai întâiŭ convingerea acésta la scriitoriĭ bisericesci din vécurile cele dintâiŭ, ĕr apoĭ vom cerceta, cari proprietăţi aie s. Eucharistii se priviaŭ de isvor al tărieĭ martirilor.

(Va urma.)

[1]) Orig. Excerpta Procop. în cant. 4, 3.
[2]) Serm, de resurr. Dei §. 3.
[3]) In I Cor. hom. 27, 3.
[4]) In Matth. hom. 50 (51), §. 9.
[5]) Ibid.

[1]) De virg. I, 12, §. 65.
[2]) Ibid. III, 4, §. 17.

Bibliografie.

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Octoichul cel mic ediţ. III. Blaş 1892. Preţul nelegat 80 cr. v. a., legat cu căicâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copcĕi fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele şi cu margini aurite fl. 6.40.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Euchologiu

ediţiunea **a dóua**, revĕdută după originalul grecesc şi îndreptată în mod însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tipariŭ frumos în **negru** şi **roşu**. — Preţul nelegat fl. 2.80, ĕră legat în pele tare fl. 3 80.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaş 1881 broş. 3 fl.

Decretele Conciliului, provincial **prim** ediţiunea a II-a broş. 80 cr.

Decretele Conciliului provincial **alt doilea**, ediţiunea a II-a broş. 65 cr.

În curênd va apăré de sub tipar:

Călindariul „Unirii“ pe anul 1896

cu un cuprins bogat şi interesant, întocmit anume pentru preoţii provinţeĭ mitropolitane.

Însemnăm din cuprinsul sĕŭ: Şematismul întregeĭ provinţii, cu numirea parochiilor din archidiecesă în românesce, unguresce şi cu însemnarea postei ultime; — protopopiatele din diecesele sufragane cu protopopii şi locuinţele lor; — tóte comisiunile din gremiŭ, administratorii fondurilor, tribunalele matrimoniali etc., apoi partea literară variată şi interesantă, cuprinzênd între altele portretul şi biografia Mitropolitului şi alte bucăţi alese etc.

Preţul va fi numai **30 cr.** — Comandele se pot face la **Tipografia seminarială** în Blaş (Balázsfalva).

Editor şi redactor réspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

651 szám. (33) 1—1
1895.

Árverési hirdetmény.

Alulirt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1895. évi 2660 számu végzése következtében Dr. Ronai János ügyvéd által képviselt Frank Kiss János javára Turk Bázil ellen 77 frt 45 kr. s jár. erejéig 1895 évi Septemb. hó 16-án foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt 370 frt — krra becsült 1 Fiáker kocsi, 1 üveges batár és 2 drb fiákeres lóból álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. járásbiróság 2939/1895 számu végzése folytán 77 frt 45 kr tőkekövetelés, ennek 1895 évi Január hó 1-sö napjától járó 6% kamatai, és eddig összesen 26 frt 90 krban biróilag már megállapitott költségek erejéig helyben alperes lakásánál leendő eszközlésére 1895. évi Nov. hó 15-dik napjának délutáni 3 órája határidőül kitüzetik és ahhoz venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107 és 108. §-a értelmében, készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balázsfalván 1895. évi Oktober hó 25-ik napján.

Thát György,
kir. jbirósági végrehajtó.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obĭecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce **lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare** respective de **marmorisare** şi de **provedere cu icone sânte**, dimpreună cu **aşedarea acelorŭ obiecte** în faţa iocului, precum şi **renovarea de iconostase** cu preţurile cele mai ieftine.

Cu proĭecte colorate servescŏŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-i încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariă 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericesci.

(7) 36—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicătiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea Unirii» în Blaş.

Anul V. | Blaş 9 Novembre 1895. | Numĕrul 45.

Şcolile grănicţerescĭ.

(Articlul final).

Cea dintâiŭ întrebare, ce ni-se impune după hotărîrea preaînaltă a Maiestăţii Sale, prin care şcolile grănicţerescĭ aŭ fost declarate de comunale, este, că ce ar trebui să facă grănicţeriĭ între împrejurările actuale?

Se înţelege, că dela Maiestatea Sa nu se póte apela la alt for maĭ înalt. Se póte înse apela dela Maiestatea Sa réŭ şi tendenţios informată prin guvern la Maiestatea Sa maĭ bine şi maĭ sincer informată prin înşi-şi representanţiĭ grănicţerilor. De aceea credem, că în proxima adunare generală a grănicţerilor trebue să se discute serios întrebarea, că óre nu ar fi consult, să se róge Maiestatea Sa, ca luând în consideraţiune amărăciunea, ce s'ar produce, dacă preaînalta hotărîre s'ar esecuta, şi având în vedere stările de nesuferit, ce s'ar crea prin eseecutarea aceleia, să binevoéscă a reveni asupra acesteĭ cestiunĭ grave şi să o deslege conform dorinţelor legitime şi îndreptăţite ale grănicţerilor?

Dacă înse grănicţeriĭ ar afla, că astădĭ nu se póte spera nicĭ un ajutor dela Corónă, şi pentru aceea este maĭ consult, să admită principiul, că şcolile lor sunt de caractĕr comunal conform hotărîriĭ preaînalte, după părerea nóstră grănicţeriĭ şi în casul acesta trebue să ĭea posiţiune hotărîtă faţă cu modul esecutărĭĭ hotărîriĭ preaînalte.

Pe cum am putut afla numaĭ după ce am scris cele publicate în numeriĭ precedenţĭ, ministrul voesce, să esecuteze preaînalta hotărîre astfel, că grănicţeriĭ să nu maĭ aĭbă pe viitor nicĭ unŭ drept de dispunere şi supraveghiare a şcolilor susţinute din fondul lor. Eĭ adecă trebue să se mulţăméscă numaĭ cu administrarea fondului şi cu estradarea cuotelor cuvenite respectivelor şcolĭ la mâna senatelor şcolare *comunale,* ér administrarea şcolilor, denumirea şi disciplinarea învĕţătorilor, conducerea şi supraveghiarea învĕţămîntuluĭ etc. să se facă numaĭ din partea senatelor şcolare comunale şi a celoralalte organe civile, carĭ esercitézĕ jurisdicţiune orĭ drept de supraveghiare asupra celoralalte şcolĭ susţinute de comunele politice.

Dacă astfel se va esecuta preaînalta hotărîre, atunci grănicţenilor li-se face mare nedreptate, care nicĭ de cum nu se póte trece cu tăcerea. Eĭ în casul acesta ar fi despoiaţi de tóte drepturile, carĭ constituţiunea ţĕrĭĭ le asigură tuturor susţinĕtorilor de şcolĭ.

În tótă ţara nóstră nu veĭ afla nicĭ o şcólă, asupra căreia susţinĕtoriul eĭ să nu aĭbă anumite drepturĭ de dispunere şi supraveghiare. Asupra şcolilor susţinute din vistieria statuluĭ dispune ministrul de culte şi instrucţiunea publică ca representantul statuluĭ. Asupra şcolilor susţinute din averea comunelor politice dispun organele administrative. Asupra şcolilor susţinute de reuniunĭ dispun înse-şi reuniunile. Chiar şi privaţiĭ aŭ drept de dispunere asupra şcolilor susţinute de dînşiĭ. Grănicţerilor din districtul Năsĕudului încă li-s'aŭ lăsat maĭ multe drepturĭ asupra şcolilor susţinute din fondul lor. Este decĭ evident din întrégă organisaţiunea învĕţămîntuluĭ din ţara nóstră, că toţĭ susţinĕtoriĭ de şcolĭ aŭ şi anumite drepturĭ asupra acelor şcolĭ.

Cum s'ar puté decĭ întîmpla, — fără a se vătĕma însă-şi constituţiunea ţĕrĭĭ, — ca numaĭ grănicţerilor din regimentul român I de graniţă să nu li-se lase nicĭ un drept asupra şcolilor susţinute din fondul lor?

Că grănicţeriĭ chiar şi în urma preaînalteĭ hotărîrĭ trebue să aĭbă anumite drepturĭ de dispunere şi supraveghiare asupra şcolilor susţinute din fondul lor, se póte dovedi chiar cu vederile ministruluĭ descoperite înainte de preaînalta hotărîre.

Este adecă cunoscut, că înainte de preaînalta hotărîre din 15 Septembre 1895 ministrul de culte şi instrucţiunea publică de repetite orĭ a enunţat principiul, ce se cuprinde şi în acea preaînaltă hotărîre, că adecă şcolile grănicţerilor trebue să aĭbă caractĕr comunal, şi acest principiŭ s'a încercat a-l validita chiar şi cu forţa. Înse tot atuncĭ ministrul nu a tras nicĭ odată la îndoélă dreptul de dispunere şi de supraveghiare al grănicţerilor asupra şcolilor declarate din partea dînsuluĭ de *comunale.* Din contră el însu-şĭ a ce-

---

Feuilleton.

Sórtea femeiĭ la Elinĭĭ şi Romanĭĭ celĭ vechĭ.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum«.)

(Continuare.)

În mod energic şi franc se esprimă Tertulian asupra obiceiuluĭ de a espune pruncĭĭ. „Câţĭ sunt între voĭ," aşa agrăesce el poporul roman, „şi chiar şi în tagma judecătorilor, carĭ îşĭ ucid prunciĭ espunêndu-i? Voĭ le stingeţĭ viaţa în apă orĭ îĭ lăsaţĭ, să móră de ger, de fóme, să-ĭ mânce câniĭ." Şi în altă scriere: „Legile adevĕrat că vĕ opresc a stinge pruncilor noŭ născuţĭ viaţa, dar nu sunt legĭ, carĭ să se calce cu atâta nepăsare şi aşa de fără grije." [1]) De multe orĭ, pe cum ne spune Tertulian, espuneaŭ prunciĭ sperând, că vre un trecĕtoriŭ va lua la sine pruncul şi-l va cresce. Şi întru adevĕr laniştilor le era iertat, să adune atarĭ pruncĭ espuşĭ şi crescêndu-i să facă din eĭ gladiatorĭ. Maĭ des se espuneaŭ înse fete, şi se găsiaŭ pretutindenea muierĭ de acelea, carĭ adunaŭ atarĭ fiinţe şi crescêndu-le le folosiaŭ spre meseria necurăţieĭ. S. Iustin ne spune, că acésta era de comun sórtea nu numaĭ a pruncelor, ci şi a pruncilor espuşĭ: şi pe aceştia ómenĭ fără de suflet îĭ cresceaŭ pentru meseria necurăţieĭ. Şi aşa se întîmpla, pe cum ne spune Minuciŭ, de tătânĭ orĭ mame fără de a sci comiteaŭ incest cu copiiĭ sĕĭ propriĭ. [1]) De multe orĭ ajungeaŭ atarĭ copiĭ în mânĭ de ómenĭ, carĭ îĭ schilăviaŭ, pentru ca să pótă cerşi cu eĭ. [2])

În cercurile maĭ înalte arare orĭ se întîmplaŭ espunerĭ de pruncĭ. Ómenii din cercurile acestea dispuneaŭ de mijlóce probate de a aborta. Acésta se provoca parte prin aceea, că stringeaŭ trupul cu găitan saŭ într'alt chip, parte prin medicamente, şi se găsiaŭ muierĭ de acelea, carĭ pe cum dice Iuvenal, luaŭ în arîndă uciderea pruncilor, adecă deprindeaŭ meseria de a provoca abortarea. Acésta se întîmpla aşa de des, cât acela-şĭ poet ne spune, că abia se maĭ găsesc muierĭ lehuze în cercurile maĭ înalte. [3])

Nu arare orĭ comiteaŭ muierile crima acésta din moleşie orĭ din dorul de a plăcé, căcĭ ele se temeaŭ de durerile nascerĭĭ orĭ de deformarea trupuluĭ şi a feţeĭ; în casurĭ de acestea pruncii abortaţĭ se supliniaŭ prin pruncĭ lăpĕdaţĭ, de carĭ se puteaŭ găsi orĭ şi când uşor. [1]) Trebue că Romanii aŭ dus-o departe în privinţa acésta, dacă Seneca a putut să se mândréscă cu aceea, că mamă-sa Helvia nu făcea ca alte femeĭ deşerte, nu nimicia în pântecele sĕŭ sperările de mamă. [2]) Adevĕrat că în înţelesul legiĭ putea să se pedepséscă cu exil muierea aceea, carea aborta în contra voiĭ bărbatuluĭ sĕŭ, [3]) dar se scie, cât de uşor puteaŭ muieriile să înşele în lucrul acesta pe bărbaţiĭ sĕĭ cu ajutoriul sclavelor sale. Deja şi numĕrul comun al pruncilor în căsătoriile romane spune, ce stărĭ domniaŭ în familiĭ. Pe când la popórĕ creştine vin una cu alta patru până cincĭ copiĭ pe o căsătorie, pe atuncĭ legea romană da deja tatălui alor treĭ copiĭ în viaţă scutinţă dela tóte sarcinile publice, şi ceĭ şese copiĭ aĭ luĭ Germanic treceaŭ de un esemplu estra-

---

[1]) Tert. Apol. 9; Ad nationes 15.

[1]) Octav. 30. 31.
[2]) Seneca controv. 10, 4.
[3]) Sat. 6, 592 sq.

[1]) Iuv. 6, 602.
[2]) Cons. ad Helv. 16.
[3]) Dig. 48, 8, 8.

rut în anul 1892 dela grăniţeri, să priméscă un regulament, în care pe lângă recunóscerea principiului, că şcolile din cestiune aŭ caractĕr comunal, se reservă grăniţerilor însemnate drepturi de dispunere şi supraveghiare asupra acelor şcoli. Grăniţerii nu aŭ putut primi acel regulament, pentru că nu le-a fost ĭertat a recunósce, că nisce şcoli susţinute din averea lor pot avé caractĕr comunal. Însе regulamentul acela totuşi rĕmâne ca o dovadă eclatantă, că chiar şi după hotărîrea preaînaltă ministrul nu póte esclude pe grăniţeri dela eserciarea unor anumite drepturi asupra şcolilor susţinute de dînşii, fără a comite cea mai mare nedreptate şi a veni în conflict cu vederile sale de mai înainte.

Este deci neapĕrat de lipsă, ca grăniţerii, chiar şi când nu ar afla oportun a mai apela la Maiestatea Sa pentru a esopera schimbarea preaînalteĭ hotărîrĭ din 15 Septembre 1895, să pretindă regularea raportului între dînşii ca susţinĕtori de şcoli şi între şcolile susţinute din fondul lor, cerênd cu insistinţă, ca să nu li-se denege drepturile acelea, carĭ în ţara acésta le aŭ toţi susţinĕtorii de şcoli.

Noi scim, că dacă erarul ajută cu o neînsemnată sumă stabilă vre-o şcólă din ţară, el totdeuna îşi reservéză anumite drepturi asupra aceleĭ şcoli. Pentru ce dară să nu se lase şi grăniţerilor anumite drepturi asupra unor şcoli, pe carĭ şi-le-aŭ zidit, şi-le-aŭ înzestrat cu tóte recuisitele de învĕţămînt şi le plătesc învĕţătoriĭ?

Dacă erarul dotéză o parochie chiar şi numai cu bagatela sumă de 200 fl., în calitatea sa de patron voesce totdeuna să înfluinţeze asupra denumiriĭ parochului respectiv. N'ar fi acum o mare nedreptate, dacă grăniţerilor nu li-s'ar recunósce nicĭ macar anumite drepturi patronale asupra şcolilor înfiinţate şi susţinute de dînşiĭ?

Nu am voit prin acestea să dăm sfat grăniţerilor, că ce trebue să facă în situaţiunea creată prin preaînalta hotărîre a Maiestăţii Sale.

Ne-am simţit însе datorĭ a rĕspunde şi la întrebarea: *Quid faciendum?* pentru ca cel puţin să dăm îndemn la toţi bărbaţii nostri cunoscĕtorĭ de lucru şi ĭubitorĭ de neam, să se ocupe cu cestiunea acésta, să o discute din tóte punctele de vedere, şi astfel să afle cea mai bună cale, pentru a mântui de pericule nisce institute românescĭ.

Alegerea lui Lueger neîntărită. — Cu înalta hotărîre a Măiestăţiĭ Sale din 5 a c. s'a denegat alegeriĭ luĭ Lueger de primar al Vieneĭ întărirea.

Despre hotarîrea acésta scrie „Vaterland“ între altele următórele:

„S'a vorbit despre influinţările cele mai diferite, carĭ s'aŭ validitat în afacerea acésta, mai ales despre aceea, că din parte ungurésca s'a inscenat o presiune inadmisibilă. Dar din tótă starea lucrurilor se vede clar, că uneĭ atarĭ înrîuriri nu s'a dat loc, că hotărîrea nu are nimica de a face cu vederĭ de partidă, şi în special că nu póte fi vorbă despre ingerenţă de tendenţe ungurescĭ în sfera de dincóce.

„Dacă neîntărirea luĭ Dr Lueger se privesce atât din parte liberală cât şi din parte antiliberală de o cestie de partidă şi de o osîndire orĭ de un triumf al partideĭ celeĭalalte, acésta se întemeiéză pe o necunóscere perfectă a adevĕratuluĭ cuprins, ce-l are hotărîrea împĕrătéscă, carea — se referesce numai la personalitatea luĭ Dr Lueger şi póte să se interpreteze numai aşa, că orĭ cărui alt membru al actualeĭ maiorităţi din consiliul comunal, carele este potrivit pentru postul de primar al Vieneĭ, nu i-se va denega întărirea împĕrătéscă. —

„Modul, în care (Dr Lueger) în ziua sa onomastică s'a lăsat a fi sĕrbătorit din partea aderenţilor sĕĭ, modul, în care s'a presentat el însu-şĭ cu acest prilej, nu putea să se aducă în consonanţă cu posiţia în fruntea afacerilor uneĭ comune marĭ, carea are să se privéscă de un întreg, a căreĭ cap nu are să apară ca conducĕtor al uneĭ partide. Mai departe trebue să se declare, că cu acésta stă în legătura cea mai strînsă şi aceea, că el în acéstă posiţie nóuă a sa voia să rĕmână conducĕtorul uneĭ partide politice din Reichsrath şi să-şĭ ţină din causa acésta mandatul sĕŭ din Reichsrath cu óre care ostentare.“

Sarcina nóuĕlor reforme este fórte mare nu numai prin multele umblări şi formalităţi, la carĭ sunt supuşi ceĭ ce voesc a încheia aşa numita căsătorie civilă, ci şi prin cheltuelile, la carĭ este şi va mai fi supus poporul. Ministeriul promitea la timpul sĕŭ în dietă, că budgetul ţĕriĭ prin esecutarea reformelor abia se va îngreuna cu bagatela sumă de 800,000 fl. Esperinţa de până acum însе dovedesce, că cheltuelile — abstragênd dela localurĭ şi mobiliarul lor etc., carĭ cad în sarcina comunelor, — se apropie de treĭ milióne. Considerând, că în raport cu agendele împreunate cu esecutarea reformelor sunt prea puţinĭ oficiaĭ civilĭ şi partea cea mai mare din ei o constitue notariĭ cercualĭ şi comunalĭ, carĭ şi altcum sunt destul de ocupaţi, şi vor abdice de a servi statului pentru câte 60 fl. la an, spesele vor avé să se duplice şi triplice.

Ca nóuĕle reforme să nu producă statului, — căci de comune, unde diversele aruncurĭ întrec darea directă, nu-ĭ dóre capul pe dniĭ ministri, — numai spese, ci să realiseze şi ceva venituri, s'a introdus de o cam dată timbru numai pe rugarea pentru dispensarea dela vestirĭ; pe celealalte acte sperăm, că se va introduce mai târdiu dovedind temerea nóstră şi dând de minciună pe aceia, carĭ susţineaŭ, că prin nóuĕle reforme nu va fi îngreunat poporul cu nimica.

Ordinaţiunea, prin care ministrul de interne introduce timbrul, este următórea:

„Cu privire la aplicarea legiĭ de timbru

---

ordinar de fertilitate. În clasele mai înalte cincĭ pruncĭ se priviaŭ de o raritate. Nicĭ unul din împĕraţiĭ romanĭ nu a lăsat după sine o familie numĕrósă; mulţi din eĭ aŭ murit fără de a lăsa pruncĭ. S'a făcut observarea, că scriitoriĭ de pe la începutul epoceĭ împĕraţilor, deşi în puterea legiĭ Poppee trăiaŭ în căsătorie, totuşi aŭ rĕmas fără pruncĭ. Aşa Ovid, Lucan, Statiŭ, Siliŭ Italic, Seneca, ceĭ doi Pliniĭ, Svetoniŭ, Tacit. [1]) Marţial spune într'o poesie, că şi-a dobîndit dela Domiţian „dreptul alor treĭ pruncĭ“, ĕră în epigramul următoriŭ spune, că a dat soţieĭ sale drumul, de órece acum nu mai avea lipsă de ea. [2])

Aci ĕr trebue să ne aducem aminte de patima pederastieĭ. Ea adevĕrat că la Romanĭ nu a luat dimensiune aşa de mare ca la Elinĭ, şi nicĭ efectele nu aŭ fost aşa de stricăcióse ca la aceştia; dar patima acésta totuşi încă a contribuit mult la decădinţa societăţii şi a pĕtruns şi în imperiul roman adânc asemenea uneĭ otrave în raporturile sociale.

În vécurile cele dintâiŭ ale republicii se întîmplaŭ fórte arare orĭ casurĭ de prostituirĭ de pruncĭ. În vécul al cincilea T. Veturiŭ, fiul unuĭ beliduce roman, în urma datoriilor a ajuns, să fie sclavul luĭ C. Plotiŭ, şi acesta l-a pedepsit, pentru că nu se învoi la prostituirea sa. De aci încolo pe lângă tóte pedepsele cele grele, carĭ se dictaŭ celui ce prostituia pe un om libĕr, prostituirĭ de acestea deveniră tot mai numĕróse. Centurionul Letoriŭ Merg s'a sinucis, pentru ca să scape de pedépsa de mórte, care i-se dictase din causa acésta. Pe la sfârşitul véculuĭ al şeselea aŭ fost ajuns însе lucrurile aşa de departe, cât după mărturisirea luĭ Polibiŭ mulţi Romanĭ plătiaŭ şi un talent pentru un prunc frumos. [3]) A abusa de sclavĭ orĭ de libertinĭ a fost ĭertat totdeuna. Caiŭ Grach s'a putut mândri ca şi cu un semn de abstinenţă deosebită şi rară cu aceea, că nu a dorit sclavĭ de aĭ altora pentru a comite cu eĭ pederastie. [4]) Legea Scatinie, carea impunea vinovatuluĭ pedépsă în banĭ, dacă fărădelegea se comitea cu un om libĕr, în scurtă vreme s'a dat uităriĭ. [5]) Legea acésta durmia şi pe timpul împĕraţilor. Numai Domiţian a pedepsit odată pe un senator pe basa eĭ. [6]) De alte orĭ înşi-şĭ împĕraţiĭ, chiar şi ceĭ mai bunĭ, pe cum aŭ fost Antonin şi Traian, aŭ premers cu esemplul în călcarea eĭ. Deja către sfârşitul republiciĭ romane ajunse patima acésta între Romanĭ dimensiunĭ grozave. Într'un proces politic se oferiră judecătorilor tinerĭ frumoşĭ, fiĭ de senatorĭ şi din familiile romane cele mai de frunte, şi aşa se cumpĕrară voturile acelora, carĭ nu eraŭ accesibilĭ pentru mituire cu banĭ. [7])

Toţi poeţiĭ din perioda luĭ August afară de Ovid aŭ manifestat în poesiile sale pornirĭ pederastice; unii dintre eĭ, pe cum a fost Catul, o fac acésta cu o nerușinare de necrezut. Ĕr ce privesce pe Ovid, causa, pentru care el se îndestulia cu femeĭ, e vrednică de el şi de timpul luĭ. Patima asta la Romanĭ se manifesta preste tot într'o formă încă şi mai greţósă ca la Elinĭ. La ceĭ din urmă cu patima acésta se amesteca adese orĭ totuşi o trăsătură spiritualistică; eĭ aŭ încununat şi aŭ acoperit acest păcat aşa dicênd cu florĭ de ale sentimentuluĭ şi de ale unuĭ devotament capabil de jertfă. La Romanĭ din contră se manifesta patima asta cu scărnăvie gólă, cu înjosire nerușinată, ce renunţa la orĭ ce ascundere. Dacă judecăm după mulţimea esemplelor, era regulă, ca să se comită fărădelegea alternativ cu femeĭ şi cu tinerĭ. Relaţiunea ruşinósă a luĭ Cesar cu regele Nicomede al Bitinieĭ forma la triumful luĭ cel galic tema cântecelor satirice ale ostaşilor luĭ. [1])

Grozăveniĭ, de carĭ numai fantasia cea mai coruptă póte să inventeze, s'aŭ făcut posibile prin sclăvie. Romaniĭ aveaŭ deja haremurĭ bărbătescĭ, pe carĭ le numiaŭ în mod eufemistic pedagogiĭ. Pe fiinţele acelea nefericite, carĭ eraŭ menite spre a procura stăpânilor sĕĭ plăcere trupéscă şi se numiaŭ exoleti, le scopiaŭ, pentru ca să pótă abusa de ele cât se póte de mult. [2]) Pentru ca ele să trezéscă mai cu efect poftele stinse

---

[1]) Zumpt, über den Stand der Bevölk. p. 67.
[2]) Mart. 2, 91. 92.

[1]) Pol. 32, 11.
[2]) Gell. 15, 12.
[3]) Christii hist. legis Scatiniae Halae 1727 p. 7. 9.
[4]) Suet. Domit. 8.
[5]) Cic. ad Att. 1, 16.

[1]) Sen. exc. controv. 10, 4.
[2]) Suet. Caes. 49.

la dispensările dela vestirile de căsătorie, ce se pot da pe basa § 87 a articolului de lege XXXII din 1894, în conţelegere cu dl ministru reg. ung. de finanţe declar, că hotărîrile aduse cu privire la dispensare sunt scutite de timbru în sensul posiţiei 34 a tabeleĭ de competinţă, din contră rugările înaintate pentru dispensare, fiind că se îndréptă spre dobîndirea de un favor escepţional, tot după acea posiţie cad sub timbru de 50 cr. pe cólă. Protocolul luat despre declararea verbală a contraenţilor, că după cea maĭ bună a lor sciinţă nu subversézĕ între dînşiĭ impediment de căsătorie, în sensul punctuluĭ următoriŭ al posiţiei însemnate e scutit de timbru, dacă însе în protocol se cuprinde şi rugarea pentru dispensare, atunci protocolul l. A) posiţia 52 a numiteĭ tabele cade sub timbrul statorit pentru cererea de dispensare.“

Revistă bisericéscă.

Roma.

Sfinţia Sa Leo XIII la 3 a c. fiind de faţă nóuĕ cardinalĭ şi maĭ mulţi prelaţi a primit în sala consistorială în audienţă 130 de peregrinĭ rutenĭ, carĭ aŭ călătorit la Roma din incidentul serbăriĭ de 300 de anĭ dela unirea Rutenilor cu biserica romană. Peregriniĭ, între carĭ aŭ fost mulţi preoţi şi notabilĭ rutenĭ, aŭ fostŭ conduşi de mitropolitul din Lemberg şi de episcopiĭ din Przemysl şi Stanislau.

La adresa cetită de mitropolitul Sembratovicz rĕspunzĕnd Papa a accentuat, că se simte fericit de a puté vedé înaintea sa din incidentul serbăriĭ de 300 de anĭ a reîntórceriĭ Rutenilor la credinţa catolică pe representanţiĭ bisericiĭ şi naţiuniĭ rutenescĭ. Papa adause, că deja a făcut pentru Rutenĭ tot, ce i-a fost cu putinţă, şi e gata a face şi pe viitor restaurând ordul sfîntuluĭ Vasiliŭ şi deschidĕnd în Roma vechiul colegiŭ rutean. Papa a închiat esprimându-şĭ dorinţa ca şi Clemente VIII de a afla mijlóce spre a readuce la unitatea credinţeĭ catolice şi pe Rutenii desbinaţi.

Din Roma se anunţă, că în proximul consistor Sfinţia Sa va crea de cardinal pe fostul mitropolit de Lemberg Sembratovicz (unchiul actualuluĭ mitropolit), care după renunţarea la scaunul mitropolitan s'a aşedat în Roma.

Proximul consistoriŭ secret va fi în 25 a c., éră cel public în 28 a c.

Revistă politică.

Afacerĭ interne.

Contele Festetics Andor şĭ-a dat dimisiunea din postul de ministru de agricultură, la care a fost chemat încă pe timpul luĭ Wekerle. Festetics nu era om cualificat pentru resortul, în fruntea căruia l-a aruncat sórtea. Pentru aceea depărtarea luĭ din ministeriŭ nu o deplânge nimenĭ, nicĭ chiar foile liberale guvernamentale, carĭ îl glorificaŭ, până ce a fost la putere. Ansă la neînţelelegere între Festetics şi colegiĭ luĭ a dat înfiinţarea uneĭ carantine spre a preveni bólele de porcĭ, la ce nu s'aŭ învoit ceĭalalţi ministri.

În locul luĭ Festetics Maiestatea Sa a numit ministru de agricultură pe vicepresidentul dieteĭ Darányi Ignácz, care de origine e Jidan, după confesiune calvin şi francmason de frunte; până acum era fiscal al familieĭ Tisza şi membrul maĭ multor întreprinderĭ lucrative. Altcum e bărbat talentat şi orator bun. Ce principiĭ economice profesézĕ, nu se scie încă sigur; sciind, că el a crescut în şcóla luĭ Tisza, putem presupune, că va privi agricultura prin prisma mercantilismuluĭ, care numaĭ de folos nu póte fi pentru economiĭ nostri.

Clica Tiszaistă a rĕsturnat pe Festetics şi a ridicat la ministeriŭ pe Darányi, ca acesta nu preste mult să facă loc luĭ Tisza István. Tóte se fac cu calcul.

După o vacanţă de 10 ţile de noŭ s'aŭ întrunit în 5 a c. dniĭ deputaţi la şedinţe. Înainte de a se trece la ordinea de ţi, Ugron Gábor pretinde a se da parlamentuluĭ deslușirĭ cu privire la abdicerea neparlamentară a ministruluĭ de agricultură Festetics. Acesta fiind de faţă declară, că şĭ-a perdut încrederea partiduluĭ liberal. Polonyi este informat, că crisa ministerială a produs-o convenţiunea referitóre la porcĭ, şi cere deslușirĭ în privinţa acésta. Dieta cu o maioritate de 2 voturĭ ĭea spre sciinţă dimisiunea ministruluĭ Festetics şi e contra discusiuniĭ asupra causelor, ce aŭ produs-o.

Trecĕndu-se la ordinea ţileĭ, Pap Géza raportézĕ despre nunţiul caseĭ de sus cu privire la proiectul de lege referitoriŭ la libĕrul eserciţiŭ al religiuniĭ, şi se statorésce ordinea de ţi pentru şedinţele următóre.

România.

Corpurile legiuitóre aŭ fost convocate pe 5 Novembre, când s'a presentat noul cabinet chemat din încrederea regeluĭ de a conduce guvernul ţĕriĭ. După presentarea cabinetuluĭ corpurile legiuitóre s'aŭ disolvatŭ spre a se face apel la ţară, ca acésta prin alegerĭlibere să-şĭ manifesteze voinţa sa. Nóuĕle alegerĭ vor decurge din 4—10 Decembre. Conservatoriĭ se organiséză şi acusă pe dl Sturdza, că până ce era în opositie, se gera de cel maĭ înfocat apĕrător al Românilor din Austro-Ungaria, ér prin discursul ţinut ca ministru la Iaşi declară, că Românii din România aŭ să se abştină dela orĭ ce act de agitaţie în afacerile interióre ale monarchieĭ austro-ungare. Cestiunea naţională l-a făcut pe dl Sturdza poporal, şi conservatoriĭ speréză, că acéstă cestiune are să-l facă şi odios şi să-l rĕstórne. Cumcă alegerile se vor termina cu învingerea guvernuluĭ, care dispune de putere, e lucru firesc.

Relativ la pretinsele conspiraţiunĭ, ce s'ar ţese în Dobrogea spre a o deslipi de România, „Timpuluĭ“ îĭ scrie un dobrogean, că deşi póte că uniĭ individĭ ar dori-o acésta, poporaţiunea neromână în masă e străină de gândul acesta. Învinuiţi ar fi saŭ Bulgariĭ saŭ Ruşiĭ din Dobrogea. Ceĭ dintâiŭ sunt prea puţinĭ la numĕr, ca să pótă cădé în atare ispită, şi de aŭ urdit pe undeva ceva, aŭ avut în vedere Macedonia, nu Dobrogea. Cât pentru Ruşi, — fie pescarĭ, fie muncitorĭ de pămînt, — eĭ sunt puţinĭ, nicĭ 1000, şi de tot pacînicĭ şi supuşi, avênd cause binecuvîntate de a prefera România Rusieĭ.

Din Bucurescĭ se anunţă, că Rusia ar concentra trupe în Băsarabia.

Franţa.

Crisa ministerială e resolvită. Cabinetul Ribot trecea de moderat şi pentru aceea nu era niměnuĭ plăcut. Actualul cabinet în frunte cu Bourgeois este radical şi inclină spre socialism. În programul desvoltat la 4 a c. în parlament şeful cabinetuluĭ promite, că va publica actele referitóre la abusurile comise în construirea căiĭ ferate de sud şi va presenta un proiect de lege, prin care sub perderea mandatuluĭ va fi interdis deputaţilor a face parte din direcţiunea societăţilor, carĭ primesc întreprinderĭ dela stat. Guvernul va lucra, să se reguleze raportul dintre biserică şi dintre statul suveran. Prin acésta concordatul se abrógă, şi statul denégă bisericiĭ orĭ ce serviţ. Aşa departe nu a mers nicĭ un guvern republican în manifestarea inimiciţieĭ faţă cu biserica. Se póte, ca chiar acésta să deştepte simţul religios în mulţĭ catolicĭ şi să-ĭ unéscă în o falangă puternică, carea să reducă la adevĕrata lor valóre pe radicaliĭ francmasonĭ, carĭ pórtă aḑi frinele guvernăriĭ.

Cu privire la politica esternă declară ministrul peresident, că alianţa cu Rusia rĕmâne neschimbată, şi acéstă alianţă menţine ecuilibriul european.

În fine esprimându-şĭ Bourgeois convingerea, că republica este mijlocul progresuluĭ social şi moral şi micşoréză negalitatea dintre singuraticele clase, cere spriginul parlamentuluĭ.

Turcia.

Se credea, că prin reformele, ce s'a resolvit a le introduce sultanul în favorul creştinilor din imperiul sĕŭ, se va restabili liniştea atât în Constantinopol, cât şi în provinţe. Dară în loc de li-

---

ale stăpânilor sĕĭ, li-se da o anumită crescere şi o spoélă de cultură. Stăpâniĭ cercaŭ, să împedece pe cale artificială desvoltarea acestor tinerĭ întru bărbaţi. Despre un atare tinĕr dice Seneca: „Împodobit fiind ca o femee el se luptă cu anii; nu-ĭ este ĭertat, să lese din vrîsta copilărésca, el se opresce, şi deşi e robust ca un ostaş, bărbia totuşĭ îĭ e netedă, şi pĕrul i-se smulge.“ [1]) Fiinţele acestea bastarde une orĭa se clasificaŭ după naţionalitate şi după colóre în cete, pentru ca toţi să fie într'o formă de neteḑi, pĕrul tuturora să fie de o colóre. [2]) Şi pentru ca să-şĭ păstreze maĭ multă vreme fineţa peliĭ, ei însoţind pe stăpâniĭ sĕĭ în călătoriĭ purtau faţa acoperită cu o mască. [3]) Aşa Clodiŭ în călătoriile sale purta cu sine nu numaĭ ţitóre, ci şi exoleţi de aceştia. [4]) Tiberiŭ îşĭ ţinea pe insula Capreae turme întregĭ de exoleţi de aceştia, şi tot asemenea făcea şi Traian. Pe vremea aceea se sevârşiaŭ în Roma căsătoriĭ formale de bărbaţi şi într'înşele se observaŭ tóte formalităţile solemne ale căsătoriilor celor adevĕrate. [5])

(Va urma.)

[1]) Epist. 47.
[2]) Sen. ep. 95.
[3]) Sen. ep. 123.
[4]) Cic. pro Mil. 21.; Iulian. Caes. ed. 1796 p. 4; Spart. Hadr. 4.
[5]) Iuven. 2, 117 ur.; Mart. 12, 42.; Suet. Nero 28. 29.

nişte turburările aŭ luat dimensiuni aşa de mari, cât s'a ivit necesitatea intrevenirii puterilor europene. În Asia mică macelurile dintre Musulmani şi Armeni sunt ḑilnice. Acestor macelurĭ cad jertfă sute de morţi şi răniţi. Armenii, unde se simt mai tari, atacă cu armele pe Turcĭ, şi aceştia încă nu le rĕmân datorĭ. În Arabia domnesc mari nemulţămirĭ, şi revolta este iminentă. Creta şi Macedonia sunt în ferbere. Guvernul turcesc trimite trupe în tóte părţile spre a preveni revoluţiunea formală. O fóe ruséscă ḑice, ca nemulţămirile în imperiul otoman ar fi nutrite din partea Angliei, ér Anglezii suspiţionéză pe Ruşi ca pe sumuţătoriĭ Armenilor. Se póte, că să aibă şi unii şi alţiĭ dreptate. Anglia şi Rusia pot să-şi dea mâna şi să tragă ambele folos din certele, ce domnesc în imperiul otoman, ocupând fiecare câte o provinţă turcéscă pentru restabilirea ordiniĭ (?).

Bulgaria.

Principele Ferdinad deschiḑênd sobrania la 1 a c. în discursul tronuluĭ amintesce despre deputaţiunea bulgară la Petersburg spre a depune cunună pe mormîntul ţaruluĭ Nicolae II şi despre primirea binevoitóre, ce a întimpinat deputaţiunea atât la actualul ţar, cât şi la cercurile conducĕtóre ale Rusieĭ. Din acéstă primire deduce prinţul, că se vor crea relaţiunile cuvenite între naţiunea eliberătóre şi între naţiunea bulgară eliberată. Despre trecerea prinţului moştenitor Boris la religiunea gr. or. principele Ferdinand nu face nicĭ o amintire, pe cum ar fi dorit guvernul. Din motivul acesta cabinetul Stoilov se ḑice, că a ameninţat cu dimisionarea. Dar pe cum se anunţă din Sofia, Ferdinand a promis, că mai târḑiu va trece pe Boris la otodoxism, căcĭ dacă l-ar trece acum, ar ḑice lumea, că o face numaĭ de frica Rusieĭ. Guvernul în urma acestora nu a dimisionat.

Minciuni istorice
şi diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Ni-se va ḑice însĕ, că acestea tóte privesc pe Grecĭ şi nu pe Romînĭ. La acésta reflectăm, că ele privesc credinţa. Aŭ dóră nu mărturisesc şi Romînii neuniţi din Sibiŭ, că eĭ cred într-una biserică? Însu-şĭ „Tel. Rom.“ ne spune, că sub unitatea acésta înţelege unitatea credinţeĭ. El ne spune în nrul 99 următórele:

„Pe timpul împărţiriĭ imperiuluĭ roman în imperiul de rĕsărit şi în imperiul de apus prin Teodosiŭ cel mare, şi chiar multe vécurĭ după aceea, biserica creştină nu era desbinată aşa, pe cum este ea desbinată aḑĭ din causa eresiilor papilor dela Roma (Aşa? La asta vom mai reveni.), ci fie-care biserică particulară naţională respective dintr'o prefectură orĭ provincie politică era independentă faţă de tóte celelalte biserici în cele administrative, ba unele chiar şi în cele ale cultuluĭ divin, aşa după cum era cuprinsă în cadrul uneĭ episcopiĭ, metropoliĭ orĭ patriarchiĭ, şi *numaĭ prin unitatea credinţeĭ eraŭ dependente unele de altele şi tóte între sine.*“

Orĭ dóră acum dniĭ dela „Tel. Rom.“ nu mai admit nicĭ macar unitatea credinţeĭ între bisericile neunite din rĕsărit? Ér dacă o admit, atuncĭ — guvernul sultanuluĭ trebue că le este şi lor ca şi Grecilor auctoritatea aceea infalibilă, carea le hotărésce dogmele, căcĭ eĭ se mărturisesc a fi una în credinţă cu Grecii, cărora guvernul sultanuluĭ le hotărésce dogmele în instanţă supremă.

Nu o ḑicem noĭ acésta, ci ḑicem numaĭ, că acésta urmézĕ în mod necesar din mărturisirea neuniţilor despre unitatea lor de credinţă. Scopul nostru a fost altul: să arĕtăm, până unde ajunge cesaropapismul şi basileolatria neuniţilor. Dacă în faţa acesteĭ basileolatriĭ li-se clatină chiar şi credinţa, pe care în biserica cea adevĕrată a luĭ Christos nu o vor învinge nici chiar porţile Iadului, atuncĭ ce vom ḑice despre alte interese maĭ particulare şi trecĕtóre? Ce vom ḑice în special despre interesele naţionale şi politice ale popórelor singuratice? Ce scut şi adăpost vor afla interesele acestea la biserica „ortodoxă“, carea totdeuna a fost gata a se pleca în chip servil înaintea puternicilor ḑileĭ?

Minciună, mare minciună e pretinsul caractĕr „naţional“ al bisericiĭ „ortodoxe“, şi adevĕrul e, că pe cât timp Romînii aŭ gemut în chip apatic în jugul eĭ, eĭ nu aŭ putut realisa într-nu sine forma aceea a istorieĭ adevĕrate, carea se numesce stat.

Dar să trecem acum la a dóua formă, în care se manifestézĕ viaţa omenimiĭ şi a popórelor singuratice aşa, cât viaţa asta să fie vrednică a forma obiectul istorieĭ. Forma acésta e religia.

Presupunem bucuroşĭ, că semînţele cele dintâiŭ ale religieĭ creştine aŭ ajuns pe pămîntul Dacieĭ de odată cu oştile romane. Presupunem bucuroşi şi aceea, că poporul romîn întreg s'a încreştinat de timpuriŭ. Acestea le presupunem bucuroşĭ, pentru că ĭubirea de neam ne face, să le presupunem. Numaĭ cât istoria nu se îndestulesce cu presupuneri, ea vre să se întemeieze pe date sigure, ér când cĕrcă după timpul, în care s'a încreştinat poporul român, nu prea află date de acestea. Trebue deci să recunóscem, că nu se scie timpul, în care s'aŭ încreştinat Romînii.

Să nu maĭ întrebăm deci înzădar după acest timp, ci să cercăm numaĭ, ce a lucrat creştinismul între Romînĭ.

Omenimea cerca a se avînta până la Dumneḑeŭ, însĕ încercările eĭ aŭ fost zădarnice. De aceea i-s'a făcut luĭ Dumneḑeŭ milă de omenime, şi Dumneḑeŭ s'a hotărît, să se pogóre el la omenime şi să o ridice la sine. A sosit Isus Christos Dumneḑeŭ-Omul în mijlocul ómenilor. Întrégă activitatea luĭ cea publică de pe pământ a constat în aceea, că a împărtăşit ómenilor din plinirea sa de dar şi de adevĕr. Pretutindenea împărţia el ómenilor binefaceri de ale ĭubiriĭ dumneḑeesci, pretutindenea învĕţa el pe ómenĭ alungând întunerecul şi respândind lumina adevĕruluĭ dumneḑeesc. Ér după ce a împlinit şi opul cel sângeros al rĕscumpĕrariĭ nóstre şi maĭ înainte de ce s'ar fi rentors la Tatăl sĕŭ, a dat bisericiĭ sale de moştenire misiunea sa proprie: „Datu-mi-s'a mie tótă puterea în ceriŭ şi pe pământ. Drept aceea mergênd învĕţaţĭ tóte némurile botezându-i pe eĭ în numele Tatăluĭ şi al Fiuluĭ şi al sfîntuluĭ Spirit, învĕţându-i, să păzéscă tóte, câte v'am poruncit vóuĕ.“ [1]) Biserica e trupul mistic al luĭ Christos. Într'însa lucră Christos neîncetat între ómenĭ. Dacă Christos în tot timpul activităţiĭ sale pământescĭ a revĕrsat pretutindenea binecuvîntările dragostiĭ sale părintescĭ şi dumneḑeescĭ, biserica a călcat în urmele luĭ. Neîncetat curg din mâna eĭ pe sama ómenilor darurile dragostiĭ părintescĭ şi dumneḑeescĭ a luĭ Christos; printr'însa ca prin organul sĕŭ cel viŭ continuă Christos a lucra aci pe pământ sfinţirea şi fericirea ómenilor. Şi întocmaĭ pe cum e visibilă însă-şi biserica, întocmaĭ aşa e visibilă şi activitatea, cu carea mijlocesce ea ómenilor dragostea părintéscă a Mântuitoriuluĭ eĭ. Biserica se apropie de ómenĭ cu învĕţătura sa, cu vestirea Evangelieĭ, pentru ca să le mijlocéscă lor adevĕrurile mântuiriĭ; ea împărtăşesce ómenilor prin taĭne visibile darul mântuiriĭ; ea deprinde asupra ómenilor oficiul sĕŭ de păstorire, pentru ca să-i conducă pe calea mântuiriĭ. Aşa trăesce în biserica sa Dumneḑeŭ şi deprinde printr'însa pe pământ în chip visibil tóte acelea, carĭ inima omuluĭ le aştéptă dela ĭubirea luĭ cea părintéscă. Omul póte să se mângâe cu aceea, că deşi nu póte să vaḑă maĭ mult cu ochiĭ sĕĭ trupescĭ pe Mântuitoriul în lume, acesta totuşi nu l-a părăsit, ci-i este neîncetat aprópe în chip visibil în biserică, şi că dacă se alipesce strîns de ea şi se lasă a fi condus de ea, atuncĭ e întocmai aşa, ca şi cum ar sta în mijlocul acelor cete, carĭ se adunaŭ odinióră în ţara Iudeilor în jurul Mântuitoriuluĭ, pentru ca să asculte din gura luĭ învĕţăturile mântuiriĭ şi să se împărtăşéscă în darurile ĭubiriĭ luĭ celeĭ părintescĭ şi dumneḑeescĭ.

Şi s'aŭ adeverit cuvintele Mântuitoriuluĭ, că „asemenea este împĕrăţia ceriurilor aluatuluĭ, carele luându-l muierea l-a ascuns în treĭ mĕsurĭ de făină, până ce s'a dospit tot“. [1]) Ne-ar causa o plăcere deosebită, dacă am ajunge şi noĭ, să scriem pe larg despre lucrul acesta. Tema acésta, — una dintre doveḑile cele maĭ puternice despre originea şi firea dumneḑeéscă a religiuniĭ creştine, — dă adecă spiritului omenesc prilej de a se avînta la scrierea unuĭ op cu adevĕrat poetic, care cu tóte acestea de loc nu are lipsă, să părăséscă temeiul istoric. Dar scurţimia timpului şi îngustimea spaţuluĭ ne demandă de o potrivă, să scriem cât se póte de scurt despre tema acésta.

Isus a voit, să-şi întemeieze aci pe pământ împĕrăţia sufletelor. Condiţia cea dintâiŭ a acesteĭ întemeiărĭ şi chiar şi a acesteĭ împĕrăţiĭ era, ca în ómenĭ să se deştepte credinţa în Christos, saŭ cu alte cuvinte să se efectuéscă aceea, ca pentru nenumĕrata mulţime de ómenĭ Isus Christos să fie îndreptariul cugetelor lor, şi ca eĭ renunţând la ceea ce li-se pare maĭ scump şi maĭ necesar, adecă la spiritul sĕŭ propriŭ, să-şi însuşéscă spiritul luĭ Christos într'o mĕsură aşa de mare, cât eĭ să pótă ḑice cu s. Paul: „Viez nu de acum eŭ, ci viézĕ într-nu mine Christos. [2]) Şi a trebuit să se împlinéscă acésta, orĭ cât s'aŭ svîrcolit ómenĭ într-nu superbia sa neînvoindu-se la supunerea acésta. A trebuit să se întîmple aceea, ca milióne de ómenĭ, carĭ aŭ împoporat vécurile erei creştine, să se asemene pruncilor din Evangelie, să înveţe dela Isus nu numaĭ în tinereţe, ci până la sfârşitul vieţiĭ, să alerge asemenea pruncilor din Evangelie în braţele luĭ Isus şi să se plece înaintea luĭ, pentru ca eĭ cu amîndóue mânile să-ĭ conducă la tronul cel curat şi nemuritoriŭ al spiritului, la Dumneḑeŭ.

[1]) Mt. 28, 18 urr.

[1]) Mt. 13, 33.
[2]) Gal 2, 20.

Şi cum a trebuit să se efeptuéscă minunea acésta? „Ce auḑiţi la ureche, propoveduiţi de-asupra caselor," a demandat Isus Apostolilor séi. [1]) Şi de atunci Apostolii şi următorii lor împlinesc mandatul acesta cu zel neobosit, căci credinţă fără de predicare nu póte să esiste. „Cum dară vor chema (numele Domnului), întru carele nu aŭ creḑut? Şi cum vor crede aceluia, de carele nu aŭ auḑit? Şi cum vor auḑi fără de propoveduitoriŭ?" [2])

Şi biserica catolică şi-a împlinit şi-şi împlinesce cu zelul cel mai înflăcărat misiunea, ce i-a dat-o Christos. Nu numai în cercurile cele înalte, în cercurile spiritelor celor alese, şi-a desvoltat şi-şi desvóltă ea activitatea sa de cel mai înalt isvor, ce cultivă inteligenţa ómenilor. Când biserica a luat asupră-şi lucrul de a cresce popórele, n'a mai rĕmas fără de învĕţătoriŭ nici chiar pruncul lobagiului celui mai de rînd. Crescerea religiósă a pruncilor o recomandă ea cu de-adinsul mamelor ca datorinţa lor cea mai de frunte. Bisericile şi mănăstirile catolice aŭ fost şcolile cele dintâiŭ pe sama pruncului săracilor. Pe sama tuturor a ridicat biserica catolică amvónele sale. De acolo a propus şi propune ea tuturor ómenilor o învĕţătură clară şi hotărîtă. De acolo i-a îndemnat şi-i îndémnă neîncetat, să se reculégă, să-şi concentreze atenţiunea să deosebéscă, să hotărésca, să ordineze, — să cugete. De acolo i-a învĕţat, să cugete asupra vieţii, morţii şi veciniciei, i-a dedat şi-i dedă la convingere şi la critică. Acum şi spiritul aceluia, căruia mai înainte îi era străină orî ce cultură intelectuală, încă se mişcă pe terenul metafisicii creştine, căci biserica a condus şi conduce pe toţi, chiar şi pe ceî mai de rînd, la rogăciune, adecă la deprinderea spiritului în esaminarea sa proprie şi în meditare asupra luî Dumneḑeŭ. În şcóla acésta aŭ învĕţat şi învaţă fiiî bisericiî catolice a cunósce pe Dumneḑeŭ şi pe sine înşi-şi, a-şi modera şi curăţi afectele, a iubi pe deaprópele şi a se stăpâni.

Şi acum mergeţi, dlor dela „Tel. Rom.", în ţĕrî curat catolice, cercetaţi vre un sătuleţ şi întîlnind acolo pe uliţă pe un prunc de ḑece anî, întrebaţi-l, cine l-a zidit, el o scie; întrebaţi-l care-i este scopul, el o scie; cum are să ajungă la acest scop, el o scie. Întrebaţi-l, de ce trăesce el pe pămînt, şi ce va fi din el după mórte, şi el vĕ va da un rĕspuns sublim. Întrebaţi-l, cine a făcut plantele şi animalele, întrebaţi-l, cum s'a împoporat pămîntul, de unde e diferinţa de limbî între ómenî, de ce sunt nĕcasurî şi durerî în lume, — tóte acestea le scie pruncul. Originea lumiî, originea némuluî omenesc, menirea omuluî în viaţa acésta şi în ceealaltă, raportul omuluî cu Dumneḑeŭ şi cu semeniî séî, chemarea luî de a fi domnul zidiriî visibile, tóte, tóte acestea îi sunt lucrurî cunoscute.

(Va urma.)

Corespondinţe.

Tractul Roşieî Octobre 1895.

Onorată Redacţiune!

Nóuĕle legî bisericescî ne-aŭ adus credincioşiî şi însă-şi biserica în împrejurări nóuĕ, de carî trebue să ţinem cont, dacă nu voim, să ne prăbuşim în urmările cele mai nefaste morale.

Una din urmările acestea este îngreunarea procedurii matrimoniale. Miriî până aci aveaŭ a-şi solvi taxele îndatinate oficiilor eclesiastice şi în general le şi solviaŭ fără a cârti mult. După nóuĕle împrejurări miriî trebue să mai solvéscă timbru de 50 cr. la încheiarea căsătorieî civile, să producă oficialuluî civil estrase de botez, carî fiesce care timbrat costă 1 fl. 50 cr. Deci spesele s'aŭ urcat cu 3 fl. 50 cr. Apoî mai ĭea în considerare împrejurarea, că din unele comune miriî trebue să perigrineze în a treia orî a patra comună la oficialul civil. Tóte de natură de a-l irita pe miriî şi a-l ademeni, să întrelase cununia bisericéscă, după ce nu aŭ din punct de vedere civil pentru întrelăsare nici o scădere. Admit, că marea masă a poporuluî numai pentru atâta nu va întrelăsa cununia bisericéscă, dar totuşi icî colé se vor ivi casurî sporadice de întrelăsare, şi apoî contagiul se lăţesce cu mult mai înfiorător, de cum aî presupune. Şi atarî casurî să fie orî şi cât de rare, totuşi e datorinţa clerului, ca el ca pe nisce rele morale să le prevină, fie macar şi pe lângă detriment însemnat material.

Cu privire la declararea nulităţiî matrimoniului împrejurările sunt şi mai rele. Întâiŭ să se despartă în forul civil, — spese; apoî în forul bisericesc, — érăşi spese. Dapoî amânarea finalisăriî? La câte concubinaje şi alte rele sunt espuşi litiganţiî în intervalul cel lung al procedurilor judecătorescî!

Aceste încă vor fi fost unele din motivele, carî vor fi îndemnat pe ilustrul corp archieresc catolic, să recomande cleruluî, să se arete totdeuna binevoitor şi liberal. Éră cu privire la procedura în declararea nulităţiî căsătorieî în cercularul archidiecesan Nr. 4233 a. c. s'aŭ luat tóte mĕsurile posibile aşa, că orî şi ce taxare esagerată este eschisă. Cu privire la taxele dela contragerea căsătorieî şi cu deosebire la taxa licenţeî protopopescî Prea Ven. Consistoriŭ cere opiniunea organelor subalterne competente, pentru carea trebue să-i fim cu tótă recunoscinţa. Dóră vom fi scăpaţi de nesfârşite neplăceri, escate cu deosebire pentru taxa protopopéscă. La nici o confesiune taxa protopopéscă nu mai esistă. Aşa eŭ sunt de părere, că nicî la noî nu se mai póte susţiné în forma de până aci. Dar taxa protopopéscă sĕ ţine de dotarea protopopuluî. Că de unde se derivă originea licenţeî şi a taxeî protopopescî, e o cestiune numai speculativă. Cu praxa are de a face numai partea materială, carea chiar şi până aci s'a susţinut numai pentru dotarea protopopuluî. A prescurta în o mĕsură atât de însemnată dotarea protopopilor, ar însemna a ne debilita însi-ne forţa organelor nóstre bisericescî. Cu cât un oficial este mai bine situat, cu atâta mai uşor póte corĕspunde chemăriî sale. Aşa dară dotarea ştirbită a protopopilor trebue întregită pe altă cale. Solvim tot felul de dări, repartiţiunî şi altele. Pentru ce nu ne-am puté impune o mică jertfă şi pentru binele esclusiv al nostru? Spre es. să se facă o repartiţiune de 20 cr. de familie pentru întrégă poporaţiunea gr. cat. din Archidiecesă, din carea apoî să se creeze un fond, şi din acesta să se întregéscă ştirbirea dotăriî protopopilor şi a fondului scolastic atacat prin perderea celor 35 cr.

Dacă alţiî aŭ ideî mai bune, să le audim. De acea trébă e ḑiaristica, ca cestiunî de aşa mare ponderositate să se discute mai întâiŭ pe acéstă cale, fiindcă numai aşa se pot clarifica.

Cu deosebită stimă

x.

[1]) Mt. 10, 27.
[2]) Rom. 10, 14.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 37	fl. 23330.79
George Pop, director financial în Nyiregyháza	fl. 25.—
Ioan Mezei, jude de tablă în Cluş	fl. 5.—
Suma	fl. 23360.79

Noutăţi.

Din archidiecesă. M. On. *Paul Popescu* paroch gr. cat. din Borta în protopopiatul Sibiuluî este numit viceprotopop onorar.

Fructele neconfesionalităţiî încep a se arĕta. În 4 a c. s'a pertractat în Budapesta un proces. Între juraţi era şi recipiatul Csillag (órecând Stern). El a cerut, să fie dispensat dela jurămînt. Csillag pentru casul din cestiune a fost şters dintre juraţi. El cel puţin a avut tăria de spirit de a declara, că nu jóră; dară acolo, unde nu este religiositate, câţi vor fi de aceia, carî în loc de a se retrage dela jurămînt vor jura şi nu-şi vor ţiné jurămîntul? Ce confusie şi câte nedreptăţi se introduc prin acésta în societate?

Antisemitismul în Budapesta face progrese însemnate, mai ales în cercurile tinerimiî universitare. La societatea tinerilor universitarî în anul acesta a învins partida creştină. Vre-o 200 de tinerî universitarî aŭ felicitat pe Lueger din incidentul alegeriî luî de primar. În septĕmâna trecută s'aŭ lipit în Budapesta placate cu inscripţiî antisemite, şi acum se împrăştie în miî de esemplare şedule cu atarî inscrierî. Jidoviî suspiţionézâ cu acésta pe universitariî creştinî. „Pesti Hirlap" recércă pe tineriî Jidovî, să nu se lase batjocoriţi. Până acum din causa acesteî afaceri a fost numai un duel, celelalte aŭ să urmeze.

Tinerimea universitară română, sêrbă şi slovacă din Budapesta a ţinut Sâmbată sara o adunare de înfrăţire spre a lupta la timpul sĕŭ cu puterî unite pentru realisarea îndreptăţitelor aspiraţiunî ale naţionalităţilor nemagiare din patria nóstră.

Szemnecz agraţiat. Szemecz Emil, redactorul responsabil al ḑiarului „M. Állam", condamnat la 8 lunî carcer de stat pentru delictul de lesa maiestate, a fost agraţiat de cătră Monarchul la 5 a c., după ce a suferit în temniţa din Vaţ 1 lună şi 17 ḑile.

Pentru arderea stindardului magiar în Agram dintre tinerii universitarî şese sunt eschişi pentru totdeuna dela universitate, doî pe câte doî anî, éră doî sunt dojeniţi aspru. Cu privire la demonstranţi senatul academic va aduce sentenţa, numai după ce-şi va fi terminat şi tribunalul investigarea.

Facultatea teologică reformată din Cluş s'a inaugurat Duminecă, fiind de faţă ministrul-preşedinte şi ministrul de culte, Tisza Kálmán şi alte notabilităţi reformate.

Amnestiarea Omladiniştilor. Actualul guvern austriac, după ce a ridicat starea escepţională din Praga, a propus Monarchuluî amnestiarea condamnaţiilor cehi în procesuluî „Omladineî".

Casurî de mórte. *Teodor Indre,* paroch gr. cat. al Selsiguluî, protopop în tractul Mireşuluî mare, asesor consistorial, profesor emerit de s. Teologie, a repausat în 1 Novembre în anul al 51-lea al vieţii şi al 28-lea al preoţieî. — *Teofil Pop* cleric de anul al 2-lea din diecesa Gherleî a repausat în 31 Octobre în al 22-lea an al etăţii.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

Adausulŭ I.

Dreptulŭ publicŭ saŭ organisațiunea bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ pre timpurile supremației calvine.

În tractatele de până aci amŭ vĕdutŭ, putemŭ dice, carĭ eraŭ instituțiunile mai însemnate de dreptŭ publicŭ în biserica românéscă din Ardélŭ pre timpurile supremației calvine.

Nu voimŭ a mai completa cele dise și dovedite despre instituțiunile aceste. Ci voimŭ în formă de corroloriŭ a da acum pre basa celorŭ de până aci icóna dreptuluĭ publicŭ alŭ bisericiĭ românescĭ de pre acele timpurĭ. Din icóna acésta asemenată cu dreptulŭ publicŭ bisericescŭ din Pravilă se va vedé mai limpede, câtŭ de departe s'a abătutŭ biserica românéscă din Ardélŭ pre timpurile calvinilorŭ de dreptulŭ biseticescŭ rĕsăritenŭ.

A.

Organele potestății supreme bisericescĭ.

Potestatea supremă bisericéscă era concentrată în mânile *săborului mare.*

Săborulŭ mare era adunarea clerului din tótă țara. Presența mitropolitului nu era de lipsă, ca decisiunile săborului mare să aibă putere obligătóre. Dacă lipsia mitropolitulŭ, fiindŭcă de pildă era pusŭ în stare de acusă, săborulŭ mare putea decide cu aceea-și putere obligătóre, ca și cândŭ ar fi fostŭ mitropolitulŭ de față.

La săborulŭ mare luaŭ parte protopopiĭ, și câte odată și celalaltŭ clerŭ mai cu samă cândŭ trebuea să se alégă mitropolitulŭ. La cele mai multe săbórĕ marĭ însĕ luaŭ parte numaĭ protopopiĭ, fiindŭcă era greŭ să iea parte și celŭalaltŭ clerŭ.

Săborulŭ mare se aduna celŭ puținŭ odată în anŭ, cerêndŭ lipsa, și mai de multe orĭ. Locŭlŭ adunării nu era unulŭ și acela-și, ci varia.

Conchemătoriulŭ ordinariŭ era mitropolitulŭ însĕ cu atârnare dela superintendentele calvinescŭ; cândŭ mitropolitulŭ era pusŭ în stare de acusă, atuncĭ tare probabilŭ îlŭ conchema notariulŭ săborului la porunca principeluĭ.

Decisiunile săboruluĭ mare le publică miteopolitulŭ cleruluĭ și poporuluĭ.

Săborulŭ mare întrunia în sine potestatea supremă dogmatică, administrativă și judicială bisericéscă.

Îndreptariulŭ săboruluĭ mare în decisiunile sale însĕ nu era nicĭ credința nicĭ canónele bisericiĭ rĕsărituluĭ, ci dogmele și canónele bisericiĭ calvinescĭ, căcĭ săborulŭ mare întru tóte era supusŭ superintendenteluĭ și sinoduluĭ generalŭ calvinescŭ, care avea dreptulŭ de a-ĭ revedé, confirma și reforma tóte decisiunile. [1])

B.

Organele administrative bisericescĭ.

I.

Organele administrative centralĭ supuse săborului mare.

Aceste eraŭ:

1. *Mitropolitulŭ,* care nu era capulŭ bisericiĭ, cum ar trebuĭ să fie după Pravilă, ci numaĭ unŭ organŭ esecutivŭ și supusŭ săboruluĭ mare. Pre mitropolitulŭ îlŭ alegea săborulŭ mare compusŭ din preoțĭ și protopopĭ mai cu samă din membrii cleruluĭ secularŭ și nu din aĭ celuĭ regulariŭ, cum e datina în biserica rĕsărituluĭ. Pre celŭ alesŭ avea principele dreptŭ să-lŭ confirmeze punêndu-ĭ și condițiunĭ nu numaĭ politice, ci și de acele, prin carĭ biserica românéscă își pierdea caractĕrulŭ eĭ vechiŭ și devinea din ce în ce mai calvină. Alesulŭ apoĭ cu doĭ protopopĭ ca mărturie se ducea în România, unde se sfințiea de esarculŭ Ungrovlachieĭ și alŭ plaurilorŭ. Principiĭ nu puneaŭ pre sfințirea acésta nicĭ unŭ poudŭ, ci numaĭ o toleraŭ de témă, ca nu cumva nesfințindu-se mitropolitulŭ de cătră ver unŭ archiereŭ rĕsăritenŭ, cleruluĭ și poporulŭ să-ĭ denege cu totulŭ ascultarea. Drepturile mai însemnate de guvernŭ ale mitropolitului eraŭ:

a) A duce presidiulŭ în săborulŭ mare, dacă nu cumva era sub acusă. La începutŭ mitropolitulŭ în causele mai grave, carĭ vineaŭ înainte în săborulŭ mare, trebuiea să consulte pre superintendentele calvinescŭ și să se supună decisiuniĭ acestuia. Mai târdiŭ însĕ, după ce se găta săborulŭ mare, mitropolitulŭ cu câțiva membri de aĭ săboruluĭ lângă sine trebuiea să se presente în sinodulŭ generalŭ calvinescŭ, și să supună acestuia spre revisuire tóte decisiunile săboruluĭ mare. [2])

[1]) Vedĭ tractatulŭ despre săborulŭ mare.

[2]) Condițiunea XIX pusă de Mihailŭ Apafy Mitropolitului Iosifŭ Budai în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 67.

b) Dreptulŭ a duce presidiulŭ în consistoriulŭ juraților scaunuluĭ mitropolitanŭ, precum și în consistoriulŭ compusŭ din juraților scaunuluĭ și titoriĭ mitropolieĭ. [1])

c) Dreptulŭ de a visita tóte bisericile din Ardélŭ, și a se informa cu ocasiunea acésta despre purtarea protopopilorŭ, preoțilorŭ și credincioșilorŭ. [2])

d) Dreptulŭ de a administra averea bisericiĭ catedrale și celeĭ ce era destinată spre binele întregiĭ obște românescĭ din Ardélŭ, cum era venitulŭ școliĭ și tipografieĭ. [3])

e) Dreptulŭ de a determina ḑiua în care avea să se țină săborulŭ mare, însĕ în cointelegere cu titoriĭ mitropolieĭ. [4])

f) Dreptulŭ de a funcționa și ca *judecătoriŭ* însĕ cu restricțiunea, ce o vomŭ vedé mai la vale, unde va fi vorba de judicatura bisericéscă pre timpurile calvinilorŭ.

g) Drepulŭ de a lua câte unŭ florenŭ pre anŭ dela fiecare preotŭ sub titlu de venitŭ mitropolitanŭ, din care să se susțină. [5])

h) Pre cândŭ calviniĭ nu încălecaserŭ deplinŭ pre biserica românéscă, mitropolitulŭ avea singurŭ dreptŭ a da licență de cununie, cum prescrie dreptulŭ orientalŭ. [6]) Se vede acésta din tocméla 19 a mitropolituluĭ Dositeiŭ dela anulŭ 1627, carea dispune:

„Popa de va cununa ómenĭ fără scirea Vladicăĭ, glóbă 100 de zloți.“ [7])

Éră tocméla 25 ḑice:

„Omulŭ cela ce va ḑice: cunună-mĕ preote, că-ți feleluescŭ de Vlădica, că ne este slugă acela, popa de va asculta de acclŭ omŭ, glóbă 50 de zloți.“ [8])

Mai târdiŭ însĕ dreptulŭ acesta și-l'a pierdutŭ cu totulŭ, și a trecutŭ la protopopĭ.

Mitropolitulŭ însĕ în deprinderea drepturilorŭ acestora era întru tóte atêrnătoriŭ dela săborulŭ mare și dela superintendentele și sinodulŭ generalŭ calvinescŭ. Atêrnarea acésta mergea până acolo, câtŭ în opusĕțiune diametrală cu Pravila, săborulŭ mare putea să și judece și depună pre mitropolitulŭ.

2. *Consistoriulŭ juraților scaunuluĭ.* Jurațiĭ scaunuluĭ eraŭ de comunŭ protopopĭ aprópe de reședința mitropolituluĭ. Pre juraț nu-ĭ denumiea mitropolitulŭ, ci-ĭ alegea săborulŭ mare. Numĕrulŭ lorŭ a variatŭ în decursulŭ timpuluĭ. [9])

Drepturile lorŭ aŭ fostŭ următórele:

a) Mitropolitulŭ pertracta cu jurațiĭ scaunuluĭ mai cu samă causele spiritualĭ bisericescĭ, carĭ se amintescŭ în decretulŭ prin care principele Apafi întări alegerea mitropolituluĭ Iosifŭ Budai, cum suntŭ de pildă: primirea în cleru, depunerea preoțilorŭ. judecarea causelorŭ de căsătorie și altele de genulŭ acesta. Probabilŭ, că jurațiĭ în pertractarea causelorŭ spiritualĭ bisericescĭ aveaŭ votŭ decisivŭ ca și mitropolitulŭ.

b) Cândŭ mitropolitulŭ era pusŭ în stare de acusă, jurațiĭ eraŭ aceia. carĭ îndepliniaŭ investigațiunea asupra mitropolituluĭ.[10])

c) Jurațiĭ scaunuluĭ cu mitropolitulŭ puteaŭ aduce chiarŭ și legĭ obligătóre pentru tótă obștea românéscă, se înțelege de sine, că în cause mai micĭ, deórece cele mai marĭ eraŭ reservate săboruluĭ mare. La aducerea legilorŭ acestora încă e probabilŭ, că juraț ca și mitropolitulŭ aveaŭ votŭ decisivŭ.

d) Cândŭ mitropolitulŭ era în visitațiune canonică prin țară, atuncĭ ducea cu sine și pre jurațiĭ scaunuluĭ, și cu elĭ împreună decidea causele controverse, ce se ivieaŭ. [12])

e) Jurațiĭ scaunuluĭ eraŭ representanțiĭ săboruluĭ mare, saŭ

[1]) Zaconicŭ în introducere, în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 257.

[2]) Canonulŭ 7 dela 1675 la Petru Maiorŭ »Istoria bisericiĭ Românilorŭ« partea inedită în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 146 și condițiunea IX pusă de Apafi lui Iosifŭ Budai totŭ acolo pag. 67.

[3]) Zaconicŭ în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 259 și dalteria Mitropolituluĭ Teofilŭ dela 1697 totŭ acolo pag. 254.

[4]) Canonŭ I alŭ săboruluĭ mare dela 1700 la Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« pag. 355.

[5]) Decretulŭ lui Apafi, prin care întări alegerea lui Iosifŭ Budai în »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 68.

[6]) Simeonŭ de Tessalonica *„Περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἐκκλησιας.* ed. II. Veneția 1820 pag. 255.

[7]) Petru Maiorŭ »Istoria bisericeĭ Românilorŭ«. Partea inedită în »Acte și Fragmente« pag. 152.

[8]) Totŭ acolo pag. 153.

[9]) Vedĭ mai susŭ pag. 129.

[10]) Vedĭ decretulŭ lui Apafi, amintitŭ deja mai de multe orĭ.

[11]) Vedĭ începutulŭ Zaconiculuĭ.

[12]) Vedĭ mai susŭ pag. 122 și 134.

'orbindŭ cu terminŭ modernŭ, erau comitetulŭ săboruluĭ mare, are împreună cu mitropolitulŭ guverna biserica dela unŭ săborŭ nare până la celŭalaltŭ, avendŭ de securŭ a da samă despre tóte ăboruluĭ mare. [1])

3. *Consistoriulŭ titorilorŭ mitropolieĭ.* Titoriĭ ca şi juraţiĭ se legeaŭ de săborulŭ mare dintre protopopiĭ maĭ aprópe de Alba-Iulia i dintre laiĭ maĭ de frunte din Alba-Iulia. Pre timpurile prinipeluĭ Mihaĭ Apafi erau patru titoriĭ. [2])

Drepturile lorŭ erau următórele:

a) Luaŭ parte probabilŭ cu votŭ decisivŭ în sfatulŭ mitropoituluĭ referitoriŭ la averea generală a mitropolieĭ. [3])

b) În timpŭ de vacanţa scaunuluĭ mitropolitanŭ, saŭ cândŭ nitropolituluĭ era pusŭ în stare de acusă, titoriĭ ca representanţiĭ aĭ săboruluĭ mare primiaŭ pre lângă inventariŭ averea bisericéscă generală dela mitropolitulŭ şi o administraŭ până la umplerea scaunuluĭ mitropolitanŭ. Asemene luaŭ în samă şi averea şcoliĭ din Belgradŭ şi a tipografieĭ. [4])

c) Împreună cu mitropolitulŭ determinaŭ ţiua săboruluĭ mare, i tare probabiliŭ, că se îngrigeaŭ şi de ordinea esternă a luĭ şi i bisericiĭ. [5])

De pre timpurile mitropolituluĭ Sava Brancovicĭ încóce treuieaŭ să depună şi jurămîntŭ la întrarea în oficiŭ. [6]) În săborulŭ nare însе nu aveaŭ votŭ decisivŭ, dacă nu erau preoţi. [7])

4. *Consistoriulŭ comunŭ alŭ titorilorŭ şi alŭ juraţilorŭ.* Autoriuluĭ Zaconiculuĭ ni spune în întroducere, că pre lângă legile, carĭ le făcea săborulŭ mare, maĭ erau şi alte legĭ, carĭ le făcea „*Vlădica cu titorîĭ şi cu juraţiĭ.*“ [8])

Din cuvintele aceste putemŭ deduce, fără a face prea mare silă testuluĭ, că mitropilitulŭ, — despre care scimŭ cu destulă certitudine, că unele cause bisericescĭ spirituali le pertracta cu consistoriulŭ juraţilorŭ, érŭ cele materialĭ în consistoriulŭ titorilorŭ, — câte odată ţinea consistoriŭ comunŭ cu juraţiĭ şi titoriĭ împreună spre a resolva unele cause bisericescĭ maĭ însemnate. Acésta o putea face mitropolitulŭ cu atâtŭ maĭ uşorŭ, că uniĭ dintre juraţiĭ scaunuluĭ funcţionaŭ şi ca titoriĭ aĭ mitropolieĭ. Dacă mitropolitulŭ ţinea şi consistórele aceste comune, atunci în ele nu se pertractaŭ cause curatŭ spirituali fiindŭ aceste reservate numaĭ consistoriuluĭ juraţilorŭ scaunuluĭ, carĭ eraŭ eschisivŭ preoţi, pre cândŭ între titoriĭ erau şi laiĭ.

5. *Notariulŭ săboruluĭ* se alegea de cătră săborulŭ mare, şi era de comunŭ unulŭ dintre protopopiĭ maĭ aprópe de reşedinţa mitropolituluĭ.

Drepturile luĭ erau următórele:

a) Redigea actele şi decisiunile săboruluĭ mare.

b) Éstradă doritorilorŭ decisiunile săboruluĭ mare provĕdute cu sigiluluĭ mitropolieĭ şi subscrierea proprie.

c) Notariulŭ săboruluĭ mare între protopopiĭ era celŭ de întâiŭ şi prin urmare întâia persónă în biserică după mitropolitulŭ.

d) În timpŭ de vacanţa scaunuluĭ mitropolitanŭ funcţiona ca vicariŭ saŭ locŭţinĕtoriŭ alŭ mitropolituluĭ, şi probabilŭ şi cândŭ scaunulŭ era plinŭ, şi mitropolitulŭ era împedecatŭ saŭ prea îngreunatŭ.

e) Avea şi dreptŭ la o remuneraţiune óre care. [9])

II.

Organele administrative din provinciă supuse săboruluĭ mare.

Aceste eraŭ:

1. *Săborulŭ micŭ.* Întregŭ teritoriulŭ supusŭ jurisdicţiuniĭ mitropolituluĭ Belgraduluĭ era împărţitŭ în maĭ multe districte, éra în fruntea fie căruia sta unŭ preotŭ numitŭ protopopŭ. Districtele nu eraŭ în o formă de marĭ, celŭ puţinŭ în câtŭ privesce numĕrulŭ preoţilorŭ din ele. În unŭ protocolŭ alŭ preoţilorŭ dela 1701 de sub Mitropolitulŭ Atanasiŭ se cuprindŭ districte cu preste 50 preoţi, dară şi cu maĭ puţinŭ de 20 şi chiarŭ şi de 10. [1])

În districtele aceste jurisdicţiunea locală maĭ înaltă era *săborulŭ* micŭ saŭ adunarea preoţilorŭ districtualĭ cu protopopulŭ în frunte.

În competinţa săboruluĭ micŭ cădea:

a) Aiegerea protopopuluĭ districtualŭ şi probabilŭ şi a notariuluĭ.

b) Alegerea deputaţilorŭ districtualĭ pentru săborulŭ mare, maĭ cu samă în care se alegea mitropolitulŭ.

c) Deciderea causelorŭ controverse şi judecarea unorŭ cause penalĭ din districtŭ că în forulŭ de instanţa întâiă, şi încă saŭ de a dreptulŭ saŭ prin protopopulŭ cu juraţiĭ districtualĭ.

d) Resolvarea causelorŭ administrative districtualĭ. [2])

2. *Protopopiĭ.* În fruntea fie-căruĭ districtŭ era unŭ preotŭ numitŭ protopopŭ alesŭ de săborulŭ micŭ şi întăritŭ de săborulŭ mare pe viaţă. Dacă oficiulŭ protopopescŭ viniea în vacanţă, atunci până la celŭ maĭ de aprópe săborŭ mare, mitropolitulŭ cu aprobarea superintendenteluĭ calvinescŭ constituiea administratoriŭ.

Protopopulŭ alesŭ şi întăritŭ trebuiea să jóre, cândŭ întra în oficiŭ, şi încă în faţa săboruluĭ mare.

Drepturile protopopilorŭ eraŭ multe şi însemnate, şi anume:

a) Dreptulŭ întâietăţiĭ în districtŭ faţă cu celalaţi preoţi, éră în săborulŭ mare protopopiĭ eraŭ persónele cele dintâiŭ după mitropolitulŭ.

b) Dreptulŭ la votŭ virilŭ în săborulŭ mare, care putea aduce sentinţă de depunere chiarŭ şi asupra mitropolituluĭ.

c) Dreptulŭ de a aşeda preoţi în parochie.

d) Dreptulŭ de a strămuta pre preoţi din o parochie în alta.

Drepturile aceste dóuĕ le-aŭ câştigatŭ protopopiĭ numaĭ în timpulŭ, cândŭ supremaţia calvină era la culme, căci pre la 1627 Mitropolitulŭ Dositeiŭ pedepsiea cu depunere şi dare pre mâna spanilorŭ pre toţi preoţiĭ aceia, carĭ vorŭ merge la ver o biserică, *„fără scirea Vlădicăĭ.“* [3])

e) Dreptulŭ de a judeca cu juraţiĭ districtualĭ ca în forŭ de întâia istanţă în causele contenţióse şi penalĭ,

f) Dreptulŭ de a-şĭ depune pre preoţi în forulŭ lorŭ.

g) Dreptulŭ de a conchema săborulŭ micŭ şi a duce în elŭ presidiulŭ.

h) Dreptulŭ de a întări cu subscrierea şi sigilulŭ propriŭ decisiunile *săboruluĭ mare.*

i) Dreptulŭ de a esmite din numĕrulŭ lorŭ doĭ individĭ ca martorĭ, carĭ să însoţéscă pre mitropolitulŭ, cândŭ mergea în România să se sfinţéscă.

l) Dreptulŭ inspecţiuniĭ preste cleruluĭ, poporulŭ, bisericile, persónele bisericescĭ şi averea bisericéscă din totŭ districtulŭ lorŭ

m) Dreptulŭ de a aduna din districtŭ *„dăsdiele vlădicescĭ şi alte venituri,“* şi a le duce la săborulŭ mare.

n) Dreptulŭ de a visita întregŭ districtulŭ încredinţatŭ lorŭ.

o) Dreptulŭ, că dintre eĭ să se alégă juraţiĭ scaunuluĭ mitropolitanŭ de cătră săborulŭ mare, şi totŭ dintre eĭ să se compună şi tribunalulŭ amplificatŭ alŭ mitropolituluĭ, care avea să revedă causele contenţióse şi penaliĭ, pre carĭ mitropolitulŭ le-a judecatŭ împreună cu juraţiĭ în timpulŭ visitaţiuniĭ prin ţară, fuse în contra judecăţiĭ luĭ fu întrepusă apelaţiune.

p) Dreptulŭ de a întări pre persónele bisericescĭ, ca de pildă cantoriĭ şi alţiĭ.

r) Dreptulŭ de a da licenţă de cununie, care maĭ înainte era eschisivŭ alŭ mitropolituluĭ în conformitate cu dreptulŭ orientalŭ, şi chiarŭ şi dreptulŭ de a da dispensaţiune dela unele impedimente de căsătorie.

s) drepturile de a percepe unele venite din districtŭ, cu privire la carĭ după s. unire pre timpurile episcopuluĭ Clainŭ s'aŭ tânguitŭ, că li-s'aŭ împuţinatŭ.

Atarĭ drepturĭ suntŭ aceste, câtŭ dacă protopopiĭ nostri ar fi avutŭ şi ordulŭ sacru episcopescŭ, atunci în nimicŭ nu s'ar fi deosebitŭ de mitropolitulŭ. De unde în privinţa jurisdicţiuniĭ mitropolitulŭ între eĭ era numaĭ unŭ *primus inter pares,* ca şi superintendentele calvinescŭ din Ardélŭ între protopopiĭ sĕĭ.

---

[1]) Totŭ acolo.
[2]) Veţi introducerea Zaconiculuĭ.
[3]) *Nilles Symbolae« t.* I. pag. 259.
[4]) Veţi maĭ susŭ pag. 137.
[5]) Veţi maĭ susă pag. 188 şi 189.
[6]) Întroducerea Zaconiculuĭ.
[7]) Veţi maĭ susŭ pag. 139.
[8]) »Acte şi Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 257.
[9]) Despre tóte aceste veţi maĭ susŭ pag. 376.

[1]) »Istoria Părinteluĭ Samuilŭ Clain« în »Acte şi Fragmente de T. Ciparĭŭ pag. 86.
[2]) Veţi despre tóte aceste maĭ pre largŭ la pag. 94 uu.
[3]) »Istoria bisericeĭ Românilorŭ« de Petru Maiorŭ »Acte şi Fragmente« pag. 152.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Şi cine ar puté descrie tóte necasurile, ce espediţiunea acésta avea să sufere în calea sa? Misram trebuia mereŭ să mérgă mult înainte şi să cerceteze terenul, în vreme ce eĭ rĕmâneaŭ ascunşĭ în vre-o oasă orĭ înaintaŭ încet. Pe lângă acestea mai aflaŭ icĭ şi colo unele semne rĕmase din timpul, când tribul arab tăbĕrîse pe acolo. Din semnele acestea Misram putea să calculeze aproximativ, cam câtă depărtare mai este până la rĕpausul şoimuluĭ.

Aşa dădură într'o ḑi preste un bloc pătrat înţepenit într'o stîncă. La vederea luĭ Misram erupse în îndatinatul „Allah akbar!“ Toţi se adunară împrejurul luĭ, Arabul însă se cufundă în tăcere. El nu le spuse causa bucurieĭ, ci le arĕtă numaĭ stînca ca loc potrivit pentru popas, opri însă facerea foculuĭ orĭ a altuĭ lucru, ce ar fi putut să tradeze presenţa lor. Toţĭ presimţiaŭ acuma, că sunt aprópe de ţinta călătorieĭ, şi toţĭ începeaŭ a medita mai serios la ceea ce aveaŭ să facă. Trecuţĭ de Onled el Wahrân, nu maĭ întîlnirĕ nicĭ un arbore şi nicĭ un isvor; şi dacă şi aflaŭ icĭ colo câte o fântâniţă, în aceea saŭ nu era apă, saŭ şi dacă era apă, ea era aşa de caldă, cât nu se mai putea bé. Din pricina acésta prietiniĭ nostri suferirĕ mult. Şi nu odată ḑise Jocerau, că ar fi mai bine, să-şĭ sape undeva vre-o fântână, dar tot aşa de adese orĭ îĭ rĕspundea Beduinul, că în rĕpausul şoimuluĭ vor afla apă destulă.

Într'una din ḑile, deşi era de vreme, totuşi se oprirĕ în cale la dorinţa luĭ Misram şi nu maĭ înaintară. Sven nu se putu rĕbda, să nu întrebe pe Beduin de causă.

„Suntem aprópe de păduricea de palmĭ,“ ḑise el. „Dacă vom trece stînca din faţă, vom găsi după cale de o óră spre apus o fântână. Acolo îşĭ aşeḑase lagĕrul tribul nostru odată, şi acolo vom şi trimite, să ne câştigăm provisiune de apă. În spre stînca acésta vine Nubianul, l-am vĕḑut adese, şi spre a nu da faţă cu el, încă des de diminéţă vom merge maĭ departe spre rĕsărit şi vom da de rĕpausul şoimuluĭ.“

„Şi de ce să nu facem acum calea acésta? Avem încă destul timp, şi după apunerea sóreluĭ rĕsare luna,“ ḑise Sven.

„Nu putem sci, ce pedecĭ ni-se vor ivi, şi aşa tot mai bine va fi, să facem atacul ḑiua.“

„Şi afară de aceea,“ adause sergentul chasseurilor, „va trebui să ne resfirăm cât se póte de tare, căcĭ altcum ne aruncăm înşi-ne în primejdie.“

„Al dreptate!“ se grăbi a adauge Beduinul. „Noĭ vom trebui să înaintăm cu precauţiune. Fiesce care să fie cu ochiĭ ţintă la celalalt, şi îndată ce unul a descoperit undeva vre-un arbore, să-şĭ fluture burnusul spre a da de scire şi celoralalţĭ şi spre a se aduna cu toţiĭ la un loc. Animalele cu proviant va trebui de altcum să le lăsăm înapoĭ, pentru ca să nu fim împedecaţĭ de ele.“

„Şi cum stăm cu atacul?“ întrebă Eugen.

„Despre atac vom maĭ vorbi, când vom avé înaintea nóstră rĕpausul şoimuluĭ. Noĭ nu scim de esemplu acuma, cum e situat, nicĭ cum e apĕrat, şi tóte acestea trebue să le scim, maĭ înainte de ce am întreprinde ceva.“

„De sigur!“ adause Sven. „Când le vom sci acestea, ne vom puté orienta şi cum să ne apropiăm de rĕpausul şoimuluĭ.“

„Şi cu tóte acestea trebue şi acum să hotărîm ceva,“ ḑise Arabul încrucişându-şĭ braţele şi privind întrebătoriŭ la ceĭ din jurul sĕŭ.

„Ce anume?“ întrebă Sven.

„Până aicĭ,“ continuă Arabul, „v'am adus aşa, cum se cuvine. Mâne, înainte de ce ar apune sórele, vom fi înaintea ţinteĭ nóstre. De aci apoĭ căile nóstre se despart. Ar fi decĭ lucru cu minte, să ne înţelegem asupra rĕsplăţiĭ mele. Eŭ nu poftesc aur orĭ alte lucruri preţióse. . . .“

„Dar ce poftescĭ?“ îl întrerupse Eugen.

„Să vĕ spun: până aci eŭ v'am fost un soţ credincios, îndată ce însă eŭ atac pe şeĭcul tribuluĭ meŭ, încetez de a maĭ face parte din acest trib, şi eŭ nu maĭ am pe nimenĭ, căruia să mĕ alătur decât pe copila mea. Şi eŭ gândesc, că dacă măgeaua Gialmareĭ va fi libĕră, libĕră trebue să fie şi Roxana!“

„Se înţelege!“ rĕspunse Sven.

„Nu se cam înţelege,“ replică Arabul, „căcĭ e fórte probabil, ca mărgeaua Gialmareĭ să vĕ cadă în mânĭ fără de luptă, pe când pentru fata Beduinuluĭ va trebui să se verse sânge. Şi eŭ aşĭ vré, să fiŭ asigurat, că voĭ veţĭ lupta alăturea cu mine în lupta acésta.“

Sven îĭ întinse Arabuluĭ mâna: „Aci e mâna mea! Să scĭĭ, că nu voiŭ părăsi rĕpausul şoimuluĭ, până ce nu voiŭ sci pe Roxana în grîjea ta!“

Toţĭ celalalţĭ încă făcură promisiunea acésta.

„Şi acum încă o rugare,“ reîncepu Misram. „De se va întîmpla, să ne luptăm, feriţi-vĕ de şeĭc!“

„Să ne ferim de el? De ce? Gândescĭ dóră, că ne e frică de el?“ întrebă Eugen aprins.

„Să vĕ temeţĭ? N'ar fi lucru mare, dar totuşi n'o ḑic. Viaţa luĭ îmĭ compete mie, şi eŭ ĭ-o voiŭ şi lua.“

„Nu se póte, Misram,“ replică Sven liniştit. „Noĭ n'am venit aci, să ucidem ómenĭ, ci să mântuim ómenĭ: dacă vom puté sevârşi afacerea acésta fără vĕrsare de sânge, fie, o vom sevârşi; dacă nu, atunci nu-mĭ pasă, bucuros îmĭ voiŭ cruci sabia cu el. Ér dacă vreĭ tu, să isprăvescĭ ceva daraverĭ cu el, dă-ţĭ ostenéla şi caută-l, eŭ te asigur, că nicĭ nu-l vom căuta, nicĭ nu-l vom încunjura!“

Toţĭ eraŭ de acéstă părere. Unĭĭ maĭ aflară, că ar fi bine, când ar puté pune mâna pe şeĭc spre a-l da în judecată; dar după puţină gândire planul acesta se dovedi de nerealisabil.

După ce se sfârşi consultarea, Cabilul cel tinĕr porni cu animalele după apă. Luĭ i-se maĭ însoţiră şi câţiva chasseurĭ spre a-ĭ fi într'ajutor în cas de lipsă. (Va urma.)

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 796—1895. (34) 1—3

Edict.

După ce Maria Hangan gr. cat. din Corbu de 2 anĭ şi-a părăsit pe legiuitul sĕŭ bărbat Ioan Cozan gr. cat. tot din Corbu, şi acum nu se scie ubicaţiunea aceleia, prin acésta se citéză, ca în termin de un an şi o ḑi să se presenteze înaintea subscrisuluĭ for matrimonial, căcĭ la din contră procesul divorţial urdit în contră-ĭ de cătră numitul sĕŭ bărbat se va pertracta şi decide şi în absenţa eĭ.

Dela presidiul foruluĭ matrimonial gr. cat. de I-a instanţă al tractuluĭ Giurgeŭ.

G.-St.-Miclăuş la 6 Novembre 1895.

Artemiŭ Codarcea
v.-protopop.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obĭecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icóne sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obĭecte în faţa loculuĭ, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proĭecte colorate servesoŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 39—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicăţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 16 Novembre 1895. | Numĕrul 46.

Un nou pericol pentru şcolile poporale.

Prefacerea şcolilor grăniţerescĭ de pe teritoriul primuluĭ regiment român de graniţă de odinióră este numaĭ o verigă în lanţul loviturilor date de un timp încóce şcolilor din patrie, carĭ nu aŭ caractĕr de stat orĭ comunal.

Creatoriĭ articuluĭ de lege XXXVIII din 1868 despre instrucţiunea poporală aŭ avut óre care consideraţiune faţă de progresul cultural al naţionalităţilor nemagiare din patrie. N'aŭ recunoscut nicĭ eĭ drepturĭ politice fără numaĭ pentru o singură naţiune, dar cel puţin aŭ permis, ca diferitele naţionalităţi să-şĭ pótă realisa aspiraţiunile culturale în cadrul autonomieĭ sale confesionale şi cu puterile sale proprii materiale.

Ceĭ ce aŭ urmat la guvern după creatoriĭ articululuĭ de lege amintit, aŭ cercat tóte mijlócele, ca să restrîngă libertatea şi drepturile date confesiunilor pe terenul instrucţiuniĭ publice, şi astfel să facă imposibilă esistinţa uneĭ culturĭ nemagiare promovate de bisericile respectivelor naţionalităţĭ.

Libertatea confesiunilor pe terenul instrucţiuniĭ publice poporale s'a restrîns maĭ întâiŭ prin articolul de lege XXVIII din 1876, prin care guvernul a asigurat pentru sine, pentru inspectoriĭ sĕĭ şcolarĭ şi pentru comisiunile administrative comitatense o ingerinţă neobicinuită maĭ înainte asupra şcolilor nemagiare susţinute de confesiunĭ. A dóua restricţiune în direcţia acésta s'a întîmplat prin articolul de lege XVIII din 1879, prin care limba magiară s'a impus ca obiect de învĕţămînt obligatoriŭ pentru tóte şcolile confesionale nemagiare. De atuncĭ încóce pruncii nemagiarĭ sînt siliţi în contra firiĭ, să studieze obiectele de învĕţămînt în dóuĕ limbĭ, şi inspectoriĭ şcolarĭ regescĭ nu măsură progresul în şcolile nemagiare după resultatele obţinute în felurite obiecte de învĕţămînt, ci după resultatul obţinut din limba magiară. De învĕţătorĭ harnicĭ nu trec aceia, carĭ fac progres cu şcolariĭ din tóte obiectele de învĕţămînt, ci numaĭ aceia, carĭ în detrimentul cunoscinţelor elementare, de carĭ fiecare individ are lipsă în viaţă, pun pond esclusiv pe limba magiară. Aceştia capĕtă şi premiĭ, pe când ceĭalaltĭ învĕţătorĭ harnicĭ sînt huĭduiţi, şi adese orĭ le este periclitată şi cariera, deşi aŭ tóte formalităţile prescrise pentru cualificaţiunea învĕţătorilor.

În acela-şĭ timp guvernul începu a înfiinţa o mulţime de şcolĭ de stat în comune, carĭ aveaŭ deja şcolĭ confesionale nemagiare. Tendenţa şi aci este vĕdită, căcĭ abstragênd dela împrejurarea, că în şcolile de stat înfiinţate între Românĭ nu se propune în limba română, pe cum prescrie articolul de lege XXXVIII din 1868, — nu trebue să perdem din vedere, că greutăţile impuse locuitorilor din respectivele comune pentru şcolile de stat nu sînt inmediat simţite, pe cum sînt simţite greutăţile impuse credincioşilor pentru şcolile confesionale, carĭ în cele maĭ multe casurĭ se susţin prin repartiţiunĭ (aruncurĭ) fórte grele, pe când şcolile de stat se susţin din vistieria statuluĭ. Astfel prin înfiinţarea şcolilor de stat se dă o lovitură fórte grea şcolilor confesionale, căcĭ ómeniĭ sînt ademeniţĭ a-şĭ da pruncii la şcolile de stat, unde nu aŭ să supórte greutăţile şcolilor confesionale.

Ba guvernul a mers şi maĭ departe. S'a învoit, ca în multe comune să se înfiinţeze şcolĭ de stat, însĕ pe lângă condiţiunea, ca toţĭ locuitoriĭ din respectivele comune să plătéscă câte 5% după darea directă pentru acele şcolĭ. Şi deşi legea (art. XXXVIII din 1868 § 36) dice, că cine contribue maĭ mult de 5% după darea directă pentru şcóla sa confesională, nu póte fi obligat, să contribue şi pentru şcóla de stat orĭ pentru cea comunală, totuşĭ guvernul sufere, ca în multe locurĭ credincioşiĭ nostri, carĭ daŭ preste 5% pentru şcolile sale, să contribuéscă şi la susţinerea şcolilor de stat şi comunale.

Cea maĭ grea lovitură însĕ s'a dat şcolilor confesionale prin articolul de lege XXVI din 1893, prin care guvernul — sub pretextul, că voesce, să reguleze salarele învĕţătorescĭ, — a voit, să pună mâna pe cel puţin jumĕtate din şcolile confesionale. Se înţelege, că jertfele aduse din partea credincioşilor bisericilor românescĭ aŭ zădărnicit multe din speranţele guver-

---

Feuilleton.

Sórtea femeiĭ la Eliniĭ şi Romanii cei vechi.

(După Döllinger »Heidenthum und Judenthum«.)

(Fine).

Însĕ causa celibatuluĭ celuĭ fórte obicinuit, care subsăpa temeliile statuluĭ, nu are să se cerce întru arăta în patima acésta nefrîscă, ci maĭ virtos în uşurinţa de a avé ţiitóre. Cete de sclave eliberate şi de fete de ale acestora oferiaŭ alegere comodă. Legea aceea a luĭ August, carea pedepsia adulteriul şi datina de a petrece afară de căsătorie cu fete născute libere, în mare parte era neesecutabilă şi avea de urmare numaĭ aceea, că Romanii se ţineaŭ acum cu atât maĭ virtos de femeĭ străine şi libertine, iniţiate în arta necurăţieĭ. Pentru a scăpa de pedepsele, ce le dicta legea Iulie adulteriuluĭ, deja sub Tiberiŭ multe femeĭ căsătorite, chiar şi din familiĭ de frunte renunţaŭ la posiţia de femeĭ cinstite şi se înscriaŭ ca ţiitóre publice în listele edililor. Orĭ care femee, care s'a născut liberă, putea să o facă acésta, şi Tiberiŭ întimpina dificultăţĭ, când voĭ să lipséscă de putinţa acésta atarĭ femeĭ, a căror soţĭ orĭ fraţĭ eraŭ senatorĭ orĭ cavalerĭ. [1])

Pentru tineri şi bărbaţĭ atarĭ raporturĭ eraŭ de tot nebăgate în samă din partea opiniunii publice. Nu se mesteca adecă într'însele nici un simţ de ruşine orĭ sfiélă. Dóră şi tinerilor li-se istorisia, cum Cato, acel censor sever al moravurilor, a esprimat complăcerea sa unuĭ tinĕr, pe care-l vĕduse ieşind dintr'o casă de prostituţie. Ĕr Cicero spune într'o cuvîntare publică, că comerciul carnal cu ţiitóre în Roma totdeuna s'a privit de iertat. [2])

În timpurĭ şi ţĕrĭ, în carĭ religia şi-a păstrat influinţa sa scutitóre asupra sexuluĭ femeesc, se póte ivi casul, ca pe lângă o curupţie morală mare a bărbaţilor femeile totuşĭ să nu se răpéscă de rîul corupţieĭ, ci ele să se susţină pe o trépţă maĭ înaltă a curăţenieĭ. În Roma nu se póte cugeta la o atare influinţă a religieĭ. Acolo femeile, lipsite de orĭ ce sprigin etic, trebuiaŭ să se facă aceea, ce făceaŭ bărbaţiĭ dintr'însele: ele trebuiaŭ să se cufunde în chip iresistibil tot maĭ adânc în corupţie. Căsătoriile cele maĭ multe se închiaŭ numaĭ ca nisce legăturĭ, carĭ aveaŭ să ţină numaĭ până la un timp, numaĭ cu acea reservă tacită şi împrumutată, ca ea să se desfacă, îndată ce se făcea molestă uuuia din ceĭ doĭ soţĭ căsătoriţĭ. „Nu afli femee," dice Seneca, „carea să fie aşa de miseră şi ordinară, cât să se îndestulésca cu o păreche de adulterĭ, cât să nu le împărţéscă pe rînd la unul după altul órele sale, şi cât ţiua să nu i-se facă prea scurtă, până ce ajunge pe la toţĭ." [1]) Atât de neputinciósă s'a arĕtat deja în deceniile cele maĭ de aprópe legislaţiunea luĭ August îndreptată împotriva adulteriuluĭ. Împĕraţiĭ maĭ buniĭ şi-aŭ dat silinţă, să oprésca obiceiul neruşinat, ca bărbaţi şi femeĭ să se scalde împreună; Traian, Adrian, Marc Aurel aŭ publicat edicte în contra luĭ; înzădar: Alesandru Sever se vĕdu silit a publica din noŭ o oprire. [2]) S'a întrodus acum şi moda de a se îmbrăca în stofe subţirĭ şi de tot străveziĭ, de a purta haine, în carĭ după spusa luĭ Seneca nu era nimic, ce ar fi putut să

[1]) Tac. Ann. 2, 85; Suet. Tib. 35.
[2]) Pro Coelio c. 15.

[1]) De benef. 3, 16.
[2]) Plin. H. N. 33, 54, 3; Spart. Adr. 18; Capitolin. M. Ant. Phil. 23; Lamprid. Alex. Sev. 24.

nului, și póte tocmaĭ pentru aceea s'aŭ pus la cale cereri ca cea a comitatului Cianadului, prin carĭ guvernul este rugat de municipiĭ, să prefacă școlile confesionale în școlĭ de stat.

Confesiunile în țara nóstră aŭ ținut fórte mult la școlile sale ca la un mijloc puternic pentru a-și apĕra prin instrucțiune religiósă esistința bisericilor sale.

Acum după ce guvernul a luat din mâna confesiunilor instituțiunea căsătorieĭ, care este temelia familieĭ și societățiĭ omenescĭ, voesce a le lua și instrucțiunea, ca astfel ele să nu maĭ aĭbă altă libertate de cât a se ruga luĭ Dumnedeŭ între zidurile bisericilor.

O mie de anĭ a esistat statul pe lângă instrucțiune susținută numaĭ de confesiunĭ, și acum la începutul mieĭ a dóua, drept mulțămită, se va răpi confesiunilor aceea, ce ele aŭ îngrijit și susținut cu marĭ jertfe pentru binele patrieĭ.

Étă pericolul, în fața căruia se află maĭ de aprópe școlile românescĭ! Că pericolul acesta este serios, se vede de acolo, că față cu mișcarea pornită din comitate pentru secularisarea școlilor confesionale guvernul n'a făcut nicĭ o declarațiune, care să condamne acéstă mișcare, ér organele luĭ publicistice aplaudézĕ adresele, carĭ le primesce guvernul pentru secularisarea școlilor.

Să lucrăm decĭ din tóte puterile, ca acéstă nóuă lovitură să nu vină asupra nóstră.

O apropiare nóuă a Anglicanilor de biserica Romeĭ. — În 3 a c. s'a ținut anuala conferință a dieceseĭ anglicane de Chester. Cu acest prilej episcopul a rostit o alocuție, a căreĭ temă principală a fost unirea bisericilor. El a dis între altele:

„Înainte de tóte voiŭ să accentuez, că pentru a face, ca unirea creștinilor să se matureze, e de lipsă o atmosferă blândă și împărtășitóre de viață. Durere adâncă ne cuprinde, când vedem lucrurĭ anumite, când vedem slăbiciunea descurajătóre, pe cum și necinstea internă și esternă, carĭ sînt o urmare a desbinărĭ, ce paralisézĕ fórțele nóstre. Pe lângă acestea să nu aĭbă óre nicĭ o însemnătate tóte nisuințele acelea nobile îndreptate spre realisarea uneĭ stărĭ maĭ bune a lucrurilor, înclinarea aceea împrumutată, a Orientuluĭ spre Occident, și a Occidentuluĭ spre Orient, a Papeĭ spre Protestanțĭ și a Protestanților spre Papa a Conformiștilor spre Neconformiștĭ și a Neconformiștilor spre Conformiștĭ? Óre nu ne-aŭ apropiat ele maĭ tare de acea țintă și óre nu o vor face și de acum înainte? Noĭ nu putem să nu venim la gândul acesta. Tóte acestea sînt cel puțin asemenea valuluĭ mic, care se ridică pe mare și la părere nu e maĭ mare decât mâna unuĭ om, dar e menit de înțelepciunea luĭ Dumnedeŭ, ca să crésckă și să se îmbrace într'o strălucire fórte frumósă, pentru ca în sfârșit să rĕspândéscă o binecuvîntare, a căreĭ bogăție întrece cuprinderea mințiĭ omenescĭ."

„Church-Times", una dintre foile cele maĭ cetite ale Angliei protestante, a scris deunădĭ între altele și următórele:

„Archiepiscopul de York Dr Maclagan, asta o va concede orĭ cine, e un Anglican întocmaĭ așa de bun ca orĭ care altul. Deosebirea dintre el și dintre fraților luĭ în episcopie, într'atât s'aŭ declarat în cestia uniriĭ, stă în aceea, că el a dat formă positivă celor ce până acum s'aŭ dis numaĭ în formă negativă. — Dr Maclagan accentuézĕ întocmaĭ ca și toțĭ celalalțĭ episcopĭ dreptul, care-l pretinde biserica anglicană: de a forma o parte integrantă a bisericiĭ celeĭ adevĕrate. Dar el nu se îndestulesce cu atâta, ci pricepe și aceea, că ea singură încă nu representă biserica acésta în totalitatea eĭ, și el are curajul de a o și concede acésta. Dacă audĭ pe unĭĭ episcopĭ grăind despre cestia uniriĭ, îți vine într'adevĕr, să credĭ, că eĭ aștéptă, ca catoliciĭ romanĭ în frunte cu Papa să se unéscă cu biserica anglicană. —

„Adevĕrat că el (Dr Maclagan) cunósce și greutățile și nicĭ de cum nu cércă, să le depingă maĭ micĭ de cum sînt. Dar cu o cale ne aduce aminte și de aceea, că Mântuitoriul nostru s'a rugat pentru unitatea perfectă a bisericiĭ, și el crede în urmare, că unitatea acésta trebue să se realiseze óre-când într'o formă orĭ într'alta, și el voesce, să contribuéscă după puterile sale la deslegarea dificultăților.

„Nu se póte dice, că archiepiscopul ar fi desvĕlit în cestia asta puncte nóuĕ de vedere, dar faptul, că un principe bisericesc anglican așa de înalt recunósce principiile accentuate deja de alte persóne maĭ puțin autorisate, însamnă în mișcarea spre unire o epocă nóuă.

„Cel dintâiŭ dintre principiile acestea — e *esistința papatuluĭ ca un fapt istoric.* Noĭ am protestat la locul acesta destul de des în contra la aceea, că ómenii esagerézĕ principiul centralisăriĭ; *dar istoria ne învață, cât de zădarnic e a voi, să se păzéscă unitatea, dacă nu e îndemână un centru ca punct comun de întrunire, și chiar și dacă ar fi cu putință a crea pe sama creștinătățiĭ Apusuluĭ alt centru afară de scaunul Roman, totuși e greŭ a spune, ce ar resulta din acest lucru.* Roma a fost multă vreme centrul unității, și dacă archiepiscopul de York își esprimă sperarea, „că va sosi o dĭ, în care un alt Papă va avé gloria și onórea de a uni aceștĭ doĭ ramĭ marĭ aĭ bisericiĭ catolice", acestor cuvinte abia li-se va puté da alt sens, fără numaĭ că el poftesce, să vadă Roma recunoscută din noŭ de centru al unității; totdeuna firesce cu presupunerea, ca libertatea bisericiĭ să rĕmână asigurată pe deplin. —

„Noĭ putem, să spĕrăm, că pretensiunile, pe carĭ le va pune Roma, vor fi bine întemeiate și cumpĕnite, pentru ca ele să fie recunoscute în general într'un chip onorific pentru tóte părțile.

„Dar de odată trebue *să concedem* după esemplul archiepiscopuluĭ, *că bisericiĭ Angliei nu-ĭ este ĭertat a se lega pentru totdeuna de părerile reformatorilor anglezĭ.* — Reformatoriĭ aŭ fost ómenĭ falibilĭ. — Cuvintele archiepiscopuluĭ sigur sînt mult maĭ potrivite spre a iniția reunirea, — decât idea „insulară" a acelora, carĭ ar voi, să facă din tótă lumea o biserică a Angliei, în frunte cu archiepiscopul de Canterbury drept centru nou de

---

acopere trupul orĭ măcar și numaĭ rușinea, și în carĭ îmbrăcându-se o femee nu putea să jóre cu conscință liniștită, că ea nu ar fi gólă. [1])

În desfrînărĭ, în carĭ Romanii de pe acel timp aŭ întrecut tóte popórĕle istorieĭ, femeile nu voiaŭ să rĕmână înapoia bărbaților. [2]) Ca soții de ale guvernatorilor ființele acestea de nimic se făcură pentru provințe întregĭ nisce furiĭ și demonĭ. Când se iviaŭ procese de storsĕturĭ de banĭ, femeile eraŭ acelea, în contra cărora se făceaŭ plângerile cele maĭ dese și maĭ marĭ. De ele se altpia în provințe canalia cea lacomă. De aceea Cecina făcu sub Tiberiŭ în senat zădarnica propunere, ca oficialilor de stat, carĭ se trimiteaŭ în provințe, să li-se interdică a duce cu sine femeile lor.

Date statistice interesante.

Nu întâia dată a publicat „Unirea" lucruĭ referitóre la albinărit. Motivul e îndemână. Albinăritul e o ocupațiune ușóră și distragĕtóre, dar pe lângă aceea și destul de proventuósă și prin urmare meritĕ, ca preoțimea și învĕțătorimea nóstră să-l propage între Românĭ. De astă dată publicăm următórele

[1]) De bener. 7, 9; cf. ad Helv. 16.
[2]) Sen. epist. 95; cf. Iuven. 6, 250.

Date statistice.

Din raportul Inspectoruluĭ de stupărit estragem următórele date statistice cu privire la resultatul stupărituluĭ în anul 1894.

Numele comitatului	Numĕrul comunelor din carĭ s'aŭ adunat datele statistice	Numĕrul coșnițelor în tómna anului 1894		Mierea produsă kilogramul computat în 30 cr.		Céra produsă kilogramul computat în 30 cr.		Valórea totală, realisată în 1894 din stupărit
		rațională	sist. vechiŭ	kgr.	fl.	kgr.	fl.	fl.
Alba inferióră	117	1119	8156	33050	9105	5054	5054	14159
Bistrița-Năsĕud	91	925	7133	45960	13788	4310	4310	18098
Brașov	25	5077	1654	39470	11841	2841	2841	14682
Ciuc	65	2322	5737	21530	6459	2516	2516	8975
Cluș	224	2246	10192	32950	9885	2783	2783	12668
Făgăraș	80	501	3994	12040	3612	1671	1671	5283
Hunedóra	350	1322	11089	33770	10131	6806	6806	16937
Mureș-Turda	204	782	7027	32540	9762	3255	3255	13017
Odorheiŭ	130	1350	6173	22600	7860	1873	1873	9733
Sibiŭ	76	1366	4947	13350	4005	7869	7869	11874
Solnoc-Doboca	305	1033	13050	61070	18321	7030	7030	25351
Târnava mare	117	1417	8398	29940	8982	3019	3016	11998
Târnava mică	112	524	5001	13920	4176	900	900	5076
Treiscaune	106	1545	4608	14850	4455	1900	1900	6355
Turda-Arieș	136	1106	8627	34170	10251	4990	4990	15241
Cu totul	2198	22635	106086	442110	132633	56814	56814	189447

unitate şi cu condiţia, ca toţi creştinii să subscrie ceĭ 39 de articli. — Ceĭ ce ca Leo XIII şi ca archiepiscopul Maclagan-întru adevĕr doresc unirea, aceia pot să-şĭ aducă aminte de proverbiul nostru: „Ceea ce voesce omul, aceea o şi face.“ Dacă întrégă lumea creştina voesce pacea şi adevĕrul, atunci putem fi siguri, că Dumneḑeŭ o va şi conduce acolo.“ —

Aşa scrie fóea protestantă „Church-Times“.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Liberaliĭ magiarĭ nicĭ de cum nu se pot împăca cu rĕmânerea Msgreluĭ Agliardi ca nunţiŭ în Viena. Eĭ de repeţite orĭ ĭ-aŭ preḑis revocarea, dară totdeuna s'aŭ adeverit de false preḑicerile lor. Vina, că Agliardi e tot nunţiŭ în Viena, după eĭ o pórtă cardinalul secretar de stat Rampolla. Acum profeţesc de noŭ, că după ce la primăvară se va deschide în Budapesta esposiţia mileniului, la care vor avé să fie de faţă toţi representanţiĭ puterilor străine, prin urmare şi nunţiul şi încă în fruntea lor, şi după ce actualul nunţiŭ e persónă ingrată în Ungaria (?), el va trebui să se retragă. Aşa se va întîmpla, de nu cumva Rampolla, care e diplomat ceva mai fin decât br. Bánffy, nu va fi de altă părere.

Revistă politică.

Afaceri interne.

În 6 a c. s'aŭ început desbaterile generale asupra budgetului pe 1896. Aceste desbateri, fiind că se tractéză de administraţia ţĕriĭ în toţi rămiĭ vieţiĭ publice, eraŭ de altă dată cele mai importante. În decursul lor partidele îşĭ desvoltaŭ şi motivaŭ prin ceĭ mai escelenţi oratoriĭ programul de activitate pentru prosperarea patrieĭ. De astă dată desbaterile sunt seci şi fără interes deosebit, căci nu argumentele decid, ci numĕrul voturilor, apoĭ mamelucĭ sunt destuĭ.

După ce s'a încercat referentul Hegedüs, să arete prin o grămadă de numeri, că staŭ bine în privinţa finanţelor, s'a ridicat Hélfy şi a făcut propunerea ca proiectul de budget să nu se priméscă nicĭ în general. El a afirmat, că nimic nu probéză mai evident incapabilitatea guvernuluĭ ca desele vacanţe parlamentare. A imputat guvernuluĭ, că despóie pe alegĕtoriĭ de dreptul lor şi în cele mai vitale cestiuni preteréză parlamentul. Politica de naţionalităţi a guvernuluĭ nu o află destul de energică. Cabinetul se póte retrage.

Cuvintele din urmă ale luĭ Hélfy aŭ supĕrat pe Bánffy. El provocând ilaritate generală cu jargonul sĕŭ unguresc a declarat, că încă nu ĭ-a venit timpul, să se retragă. Nu află a fi la loc a pune în contrast sentimentele naţionale cu cele dinastice. De causă a ultimeĭ crise ministeriale aduce diferinţa de păreri între Fesztetics şi celalalţi ministri.

Horánszky critiséză cu cunoscinţă de causă şi cu argumente puternice politica financială a guvernuluĭ şi grozava crescere a cheltuelilor; dovedesce, că budgetul e lipsit de basă reală.

În şedinţa din 7 Bujanovics şi Makkfalvay cu cunoscinţă de causă şi obiectivitate supun la critică politica agrară a guvernuluĭ imputându-ĭ negligarea intereselor agrare.

Şeful disidenţilor Szápáry Gyula reflectând la esecutarea nóuĕlor reforme poftesce, ca guvernul să nu pună greutătĭ pe comune, ci să-şĭ plătéscă statul oficialiĭ. Conducĕtoriĭ de matricule să-şĭ împlinéscă datorinţa de a face atenţi pe ceĭ ce se căsătoresc la împlinirea datorinţelor lor religióse. Espune necesitatea uniriĭ partidelor, carĭ staŭ pe basa pactuluĭ din 1867. Pretinde, ca spre liniştirea confesiunilor guvernul să declare categoric planul sĕŭ cu privire la secularisarea averilor bisericescĭ şi la statificarea şcolilor confesionale, la ce oratorul este contrar. Budgetul îl votéză, dară prin acésta nu vre, să esprime încredere guvernuluĭ actual.

În şedinţa din 8 numaĭ Sághi a vorbit la budget aderând la cele ḑise de Horánszky şi cualificând politica liberalismuluĭ de o minciună şi amăgire. Partea cea mai mare a şedinţeĭ a ocupat-o nunţiul caseĭ de sus cu privire la libĕrul esercitiŭ religionar. Cu acéstă ocasiune mai mulţi oratoriĭ aŭ protestat în contra neconfesionalităţiĭ şi aŭ dovedit, că prin reformele intenţionate de nóua lege se promovézà nereligiositatea. Ajungênd lucrul la vot s'a primit proiectul aşa, după cum s'a modificat în casa magnaţilor, şi cu acésta s'ar fi terminat deocamdată reformele liberale politice-bisericescĭ.

Şedinţa de Sâmbătă a fost furtunósă. După vorbirea luĭ Molnár referitóre la budget ministrul Perczel reflectând la cuvîntarea luĭ Szápáry ţinută în 7 constată, că nóuĕle reforme s'aŭ introdus fără sgomot mare. „La acésta a contribuit tendinţa pacifică a guvernuluĭ. Şi dacă pacificarea nu a succes deplin, causa nu e preoţimea înaltă, ci cea subalternă, carea folosesce şi cele mai neînsemnate motive spre a agita poporul.“ Laudă împărţirea districtelor matriculare şi punctuósa lor funcţionare; ele costéză statuluĭ numaĭ 698.086 fl. (Dară comunele cât aŭ dat şi aŭ să mai dea?) *Guvernuluĭ nicĭ când nu ĭ-a trecut prin minte a secularisa averile bisericescĭ, nicĭ a statifica şcolile confesionale;* se va sili însе a resolvi cestiunea congrueĭ şi a autonomieĭ catolice. Négă, că s'ar fi făcut abusurĭ la conscrierea alegĕtorilor dietalĭ. Reforma administrativă intenţionată de guvern nu va nimici autonamia mnuicipală, ci va face, ca ea să fie adevĕrată şi nu numaĭ după nume. La necesitatea fusiunii accentuată de Szápáry îĭ dă acestuia, să înţelégă, să se întórcă în partidul guvernuluĭ, după ce tot acele-şĭ principiĭ le profeséză.

Polonyi a interpelat pe ministrul-preşedinte, pe cel de interne şi pe cel de justiţie cu privire la ordinaţiunea ministruluĭ comun de răsboiŭ, carea opresce pe ofiţerĭ de a lua Jidovoĭcĭ orĭ de a încheia căsătorie numaĭ civilă. Ministrul de honveḑĭ rĕspunde, că ordinaţiunea e legală, şi propune a se lua spre sciinţă rĕspunsul acesta. Bánffy nu înţelege, cum de se adreséză interpelări la uniĭ ministri în afaceri, carĭ nu cad în resortul lor. Altcum guvernul primesce solidar de al sĕŭ rĕspunsul dat de br. Fejerváry şi rógă camera, să-l ĭea spre sciinţă.

După ce ministrul de interne şi cel de justiţie nu aŭ rĕspuns la interpelarea luĭ Polonyi, acesta dimpreună cu întrégă opositia nu a voit să ĭea spre sciinţă rĕspunsul luĭ Bánffy. Preşedintele a pus lucrul la vot, prin ce s'aŭ provocat scene furtunóse. Într'aceea întră ministrul Erdély în cameră şi declară, că nu póte rĕspunde încă la interpelarea luĭ Polonyi. Bánffy însе a fost rĕspuns deja în numele întreguluĭ cabinet. Prin acésta a crescut confusiunea. La propunerea luĭ Apponyi camera a hotărît, să se pronunţe în şedinţa din 11 asupra rĕspunsuluĭ dat de br. Fejérváry şi adoptat de Bánffy.

În şedinţa de Luni camera a luat spre sciinţă cu maioritate de voturĭ rĕspunsul ministruluĭ preşedinte, ĕră ministrul de justiţie, contrar declarăriĭ sale de Sâmbătă, s'a declarat de solidar la acest rĕspuns. Procedura ministruluĭ Bánffy de a anticipa rĕspunsurile celoralalţi ministri opositia a cualificat-o de neparlamentară provocând scene furtunóse asemenea celor din şedinţa precedentă.

Austria.

Contele Badeni ca guvernator al Galiţieĭ trecea de un bărbat cu tact, ca ministru-preşedinte al Austrieĭ însе numaĭ tactică nu i-se póte numi procedura urmată în afacerea Lueger. Semn, că cualificaţiunea suficientă spre a sta în fruntea uneĭ ţĕrĭ jidovite, cum e Galiţia, nu e suficientă spre a conduce destinele Austrieĭ, în care s'a deşteptat sentimentul creştin.

Deputaţiĭ creştinĭ din parlamentul austriac în şedinţa din 8 a c. aŭ interpelat guvernul, să arete motivele, pentru carĭ a recomandat împĕratuluĭ neaprobarea de primar a luĭ Lueger, ḑicênd, că acésta s'a întîmplat în urma presiuniĭ provenite dela guvernul unguresc şi dela presa jidovéscă. Badeni în rĕspunsul sĕŭ o négă acésta afirmând, că numaĭ motive personale aŭ provocat neaprobarea alegeriĭ; posiţia luĭ Lueger ca şef de partid o află necompatibilă cu postul de primar al Vieneĭ. Prinţul Liechtenstein necofirmarea alegeriĭ o cualifică de o mare greşală politică, căci Lueger de noŭ va fi reales. Nu încape îndoélă, că neconfirmarea e a se reduce la presiunea Jidovimiĭ aliate cu Ungaria.

În 13 fiind alegere de primar, Dr. Lueger a fost reales cu 92 voturĭ. În urma acesteia guvernatorul Austrieĭ de jos a disolvat din noŭ consiliul comunal. Se speréză, că la nóuĕle alegerĭ partidul social-creştin va raporta învingerĭ şi mai strălucite ca în trecut.

Rusia.

Opiniunea publică din Rusia nu e mulţămită cu venirea radicalilor la putere în Franţa. Cu deosebire nu le convine Ruşilor retragerea ministruluĭ de esterne Hanotaux chiar acum, când situaţia internaţională a adus pe tapet

mai multe cestiuni, spre resolvirea cărora Hanotaux ca bărbat de stat probat ar fi fost de mare ajutor și Rusiei. Lui i-se ascrie în mare parte meritul, că în timpul din urmă aŭ devinit atât de intime raporturile dintre Franța și Rusia.

Turcia.

Situațiunea în imperiul otoman devine tot mai seriósă. Proiectatele reforme în favorul Armenilor aŭ amărît pe Mohamedanĭ preste măsură. Sultanul simțind, că cresce curentul contrar reformelor armene, întârdie cu introducerea lor. În Anatolia se continuă luptele între Turcĭ și Armenĭ; sciri despre macelurĭ și prădarea de sate sosesc mai pe fiesce care di. - În Hauran s'aŭ rĕsculat Curdiĭ în numĕr de 12,000 de călărețĭ în contra domnieĭ turcescĭ, și pe cum se anunță din Beiruth, triburile arabe din Mesopotamia conspiră cu Curdiĭ și le trimit cuantităților însemnate de arme, munițiune, banĭ, pe cum și urez și alte mijlóce de traiŭ. Auctoritățile turcescĭ din Bagdad, Mosul și Basorash nu întreprind nimica spre a împedeca transportul armelor și muniținnilor. Poporațiunea mohamedană din părțile acestea este în ferbere, și se crede, că agitația o nutresc emisarĭ veniți din Constantinopol.

Comitetul grecesc din Creta a hotărît, să insceneze revoluție pe întrégă insula, ĕră în Atena se aranjéză demonstrațiuni în contra cabinetului Deliyanis, din causă că nu desvóltă energie față de Pórta otomană în favorul Cretenilor.

În Constantinopol marele vizir Kiamil pașa a fost dimisionat. Representanții puterilor aŭ recercat de noŭ regimul otoman spre a lua mĕsurĭ pentru restabilirea liniștiĭ.

Tóte svîrcolirile din imperiul otoman par a prevesti agonia semilunii.

Minciunĭ istorice și diferite alte minciunĭ.

(Continuare.)

Dar Isus Christos nu s'a îndestulit numaĭ cu credința neclătită: el a pretins dela ómenĭ și adorare. Fost-aŭ ómenĭ, carĭ asemenea aŭ pretins dela alțĭ ómenĭ adorare. Dar pe cel ce a fost ĭerĭ obiectul adorăriĭ, mâna poporuluĭ astădĭ îl aruncă de pe tronul cel usurpat al maiestățiĭ dumnedeescĭ și-l trage în noroiul rușiniĭ. Asta o poftesce istoria, acéstă putere mare, carea e chemată, să vestéscă judecata luĭ Dumnedeŭ asupra superbieĭ omenescĭ. Dar Isus cu tóte acestea a poftit, ca omenimea să-l adoreze, ĭerĭ și astădĭ și mâne și totdeuna, și voința acésta a luĭ aŭ avut și aŭ să o realiseze Apostolii și următorii lor. Și ei și-aŭ împlinit și-și împlinesc neîncetat misiunea acésta, aŭ câștigat luĭ Isus o adorare, carea nicĭ odată nu încetéză, și ca și care nu a fost și nicĭ nu va fi alta nicĭ odată în lumea acésta. El stă neclătit pe altarele sale și anume nicĭ de cum în vre un unghiuleț al pământuluĭ, ci pe tótă fața pământuluĭ și la popórĕle cele mai civilisate. Creațiunile cele mai clasice ale artei eterniséză sfintele luĭ chipurĭ; ceremoniile cele mai strălucite unesc popórĕle sub aripile cele scutitóre ale numeluĭ luĭ, și poesia, musica, pictura, sculptura nu pot să grăéscă destul despre el și să-ĭ manifesteze în de ajuns omagiul sĕŭ, un omagiŭ vrednic de adorarea, cu care i-se închină vécurile. Și încă pe ce tron i-se închină! I-se închină pe cruce și sub speciile pânii și vinuluĭ. Gândirea îți stă turburată la privirea acestuĭ fapt. Se pare, ca și cum acest om și-ar fi găsit o plăcere deosebită în aceea, ca el să abuseze de puterea sa cea estraordinară, când silesce pe ómenĭ, ca eĭ uitându-și de sine să se arunce la pământ înaintea uneĭ forme de tot neînsemnate. Restignindu-se s'a pogorît mai adânc de mórte, și apoĭ își face din lemnele de ocară tronul dumnedeiriĭ sale, și neîndestulindu-se cu învingerea acésta mai pretinde dela ómenĭ încă și aceea, ca maiestatea firiĭ luĭ să o recunóscă printr'o adorare, pe carea o desmințesc simțirile lor.

Și s'a împlinit dorința acésta a luĭ. „Noĭ predicăm pe Christos cel rĕstignit," a dis Apostolul, și tot așa predică și episcopiĭ și preoțiĭ bisericiĭ apusene până în diua de astădĭ neîncetat de pe amvónele bisericilor sale. Ei nu lasă, să trécă o di de Duminecă orĭ de serbătóre, fără ca să predice pe Christos cel rĕstignit, ba de multe orĭ adună pe credincioșĭ luni întregĭ di de di și le predică pe Christos cel rĕstignit. Eĭ îl predică cu atâta convingere și însuflețire, cât sute și miĭ de ómenĭ se aruncă la pământ înaintea sfinteĭ Euharistiĭ și-l cântă cu o gură: „Sfînt, sfînt, sfînt!"

Mergețĭ, dlor dela „Tel. Rom.", în Apus și cercetați acolo vre un sătuleț catolic și intrând Dumineca în bisericuța luĭ priviți la evlavia, cu care ĭea parte turma întrégă la jertfa, ce o aduce păstoriul eĭ luĭ Dumnedeŭ, priviți la atențiunea, cu care se légă ea întrégă de acțiunea cea sfintă, ce se sevârșesce pe altariŭ. Vedeți, câtă silință își dă turma acésta, ca să împodobéscă tronul și locașul luĭ Dumnedeŭ. Priviți la credincioșĭ, cu câtă rîvnă și cât de des alérgă eĭ, să-și spele sufletul în sângele Mieluluĭ luĭ Dumnedeŭ și să guste și să vadă, că e dulce Domnul. Priviți, cum mulți, fórte mulți dintr'înșiĭ încă și astădĭ imitéză după putință pe creștiniĭ ceĭ dintâiŭ, despre carĭ cetim în Fapt. 2, 46, că „în tóte dilele petrecênd cu toțiĭ dimpreună în adunare și frângênd prin case pâne primiaŭ hrană întru bucuria și întru simplicitatea inimiĭ". Întrați în bisericuță în diua aceea, în care se apropie pruncii întâia óră de masa Domnuluĭ, și căutați la fețele lor, cum strălucesce de pe ele bucuria și simplicitatea inimiĭ, și la părinții lor, cum li-se scaldă ochiĭ în lacrimi de bucurie. Vedeți, acésta e credință, acésta e adorare cu spiritul și cu adevĕrul! Acésta e religia, carea e chemată, să zidéscă la edificiul, ce se chémă istorie! Da, o atare credință e în stare, să inspire ómenilor fapte și jertfe marĭ pentru binele comun, și faptele și jertfele acestea sunt petrile și cementul, din carĭ se compun zidurile edificiuluĭ, ce se chémă istorie.

Și ce a făcut biserica „ortodoxă" din religia luĭ Christos? Ce a făcut ea în special la noĭ la Românĭ din religia acésta? De ce ignoranță înfricoșată a fost cuprins clerul și poporul chiar și în lucrurile religióse, ne istorisesce un bărbat neescepționabil din partea dlor dela „Tel. Rom.", adecă archiereul Melchisedec. „Un popă cânta adresându-se către dascălul Pascăl: *„Dascăle pascăle adus-aĭ pe behehe?"* Dascălul rĕspundea: *„Ba naĭba să te ĭea, că mĭ-a luat și pe mihoho, și mĭ-a dat pe bububo."* Tradiția ne mai spune, că erau popiĭ, carĭ luaŭ în mână cartea slavonă și adresându-se către ómenĭ îĭ întreba: *„Ómenĭ bunĭ! sciți voĭ, ce-i în cartea asta?"* Dacă eĭ rĕspundeaŭ: *„Nu scim!"* le rĕspundea, *că nicĭ el nu scie.* Dacă eĭ rĕspundeaŭ, că sciŭ, popa le dicea: *„Apoĭ n'am la ce să vĕ mai spun și eŭ!"* apoĭ conversa cu eĭ despre alte lucruri și-ĭ blagoslovia. Alt popă, nesciind ceti prohodul, se închidea el singur în biserică cu mortul, lăsând pe poporanĭ afară la ușea bisericiĭ. După câtva timp de așteptare deschidea ușea și invita pe poporanĭ, să ducă mortul la grópă." [1]) Ĕtă la ce stare miserabilă ne-a adus biserica ortodoxă. Și astădĭ stările din biserica „ortodoxă" sînt dóră mai bune? Ĕtă o spunem franc, și nu ne temem, că va puté óre cine, să ne dea de minciună: În bisericile dintr'o întrégă diecesă românéscă nennită, — alegeți-vĕ dlor orĭ care din diecesele acestea, — în bisericile dintr'o întrégă diecesă românéscă neunită nu se rostesc într'un an atâtea cuvîntărĭ bisericescĭ, câte se rostesc în acela-și timp într'o singură biserică parochială apusénă catolică. Și totuși mai grăesce „Tel. Rom." despre credincioșĭ de ai bisericiĭ lor! „Cum dară vor chema (numele Domnuluĭ), întru carele nu aŭ crezut? Și cum vor crede aceluia, de carele nu aŭ auzit? Și cum vor auzi fără de propoveduitoriŭ?"

Înzădar se mândresc dniĭ dela „Tel. Rom." și preste tot neuniții nostri susținênd, că biserica lor ar fi adăpostit credința, ce poporul românesc a moștenit-o dela strămoșiĭ sĕĭ. Ei n'a moștenit nicĭ o credință, căci nici strămoșiĭ luĭ n'aŭ avut nicĭ o credință. Ei a moștenit ignoranță în ale religiuniĭ, căci credința nu se nasce dela sine în mințile și inimile ómenilor, ci ea este asemenea holdeĭ, carea nu esistă, dacă nu o sămănă nimeni. Chiar și astădĭ, când clerul bisericiĭ „ortodoxe" e așa de învețat și luminat, cât numaĭ se jócă cu filosofia luĭ Kant, chiar și astădĭ aĭ păți-o ca Avraam cu Sodomeniĭ, dacă Dumnedeŭ ar voi să pérdă pe Românii neuniți pentru ignoranța lor în cele religióse.

Dar apoĭ cultul dumnedeesc? Ce a făcut biserica „ortodoxă" dintr'însul? L-a pĕtruns de duchul ignoranțeĭ și a făcut dintr'însul o meserie, în care marfa se vinde așa dicênd cu metrul. De pe fețele ómenilor adunați în biserică poți ceti apatie isvorîtă din ignoranță religiósă, și apatia acésta dela începutul liturgieĭ până la sfârșitul eĭ nu se schimbă de loc: eĭ în tótă liturgia nu daŭ de nicĭ un singur moment, care să-ĭ trezéscă din apatia acésta și să le înalțe mințile și inimile. Până ce un cantor le cântă pe nas un șir nesfârșit de cuvinte neînțelese, eĭ sermanii ațipesc. Spuneți-ne, dlor dela „Tel. Rom.", dacă nu e așa? Eĭ își zidesc case solide și une oria frumóse și și-le împodobesc, și într'aceea lasă în casurile cele mai multe cu nepăsare isvorîtă din ignorată religiósă, ca prin locașul luĭ Dumnedeŭ să trécă tóte vremurile și să se așeđe murdărie de un deget de grósă. Spuneți-ne, dlor dela „Tel. Rom.", dacă nu e așa? Grăiți despre religiositatea, carea ar nutri-o în inimile credincioșilor biserica „ortodoxă", și vĕ faceți a nu vedé, cum credincioșiĭ dvóstre preceptul de a se mărturisi și cumineca în fiesce care an cel puțin odată l-aŭ schimbat așa, cât eĭ în fiesce care an se mărturisesc și se cuminecă cel mult odată, ba de-a rîndul se mărturisesc și se cuminecă întâia dată abia atuncia, când vor să se cu-

[1]) Melchisedec, op. c. pag. 77.

nune. Biserica „ortodoxă" în praxa sa nu vre să scie nimica despre cuvintele Mântuitoriului: „Amin, amin, dic vóuĕ: De nu veţi mânca trupul Fiiului omenesc şi nu veţi bé sângele luĭ, nu veţi avé viaţă întru voi." Spuneţi-ne, dlor dela „Tel. Rom.", dacă nu avem dreptate?

Dar să nu mai continuăm a înşira adevěruri de acestea, căcĭ ele sînt prea ruşinătóre pentru Românĭ. Asta e credinţa şi religia, carea aŭ moştenit-o Românii nu dela strămoşiĭ sĕĭ, ci dela părinţiĭ sĕĭ cei maşterĭ din Constantinopol. Şi despre credinţa acésta susţin dniĭ dela „Tel. Rom.", că ea în trecut a inspirat pe Românĭ la fapte bune şi la jertfe marĭ? Credinţa acésta să fie fost în stare a zidi edificiul istoriel unuĭ popor? Domnilor, nu mai îmbĕtaţi lumea cu apă rece.

(Va urma.)

Corespondinţe.

Tractul Roşieĭ Octobre 1895.

Onorată Redacţiune!

Purcedênd dela forma înaltuluĭ circular citat în corespondenţa mea din urmă aşĭ mai dori să propun un lucru în alt obiect de tot deosebit şi anume:

În cercularul citat se fac provocări şi îndrumări la alte ordinaţiunĭ consistoriale anterióre şi încă cam de multişor date. Tot asemenea se fac şi prin alte cerculare consistoriale. Şi acum să considerăm lucrul, nu cum ar trebui să fie, ci pe cum este. Multe, fórte multe vor fi parochiile acelea, în carĭ să cauţi cu lampa luĭ Diogene, şi citatele ordinaţiunĭ totuşi nu le veĭ afla. În cele mai multe parochiĭ nu afli un dulap, o teacă orĭ altă sculă parochială, în carea să se ţină archiva oficiósă. În ce ordine se ţine o atare archivă, este cunoscut. Dar apoĭ la mórtea preotuluĭ orĭ la alte vacanţe ce se alege din archivă, ér e cunoscut. Succesoriĭ tinerĭ ajungênd în atarĭ parochiĭ, după-ce la facultatea teologică e imposibil, să fie memorisat tóte ordinaţiunile consistoriale, dacă voesc, să scie, cum sună ordinaţiunea cutare, la carea se provócă cercularul consistorial, trebue să călătorésca pe la oficiile protopopescĭ orĭ la alte parochiĭ cu archivă mai în ordine. Un neajuns acesta fórte simţit. Ar fi de dorit, ca un bărbat din clerul nostru, carele are timp şi dispune de tóte isvórĕle necesare, să gătéscă un fel de îndreptar din tóte ordinaţiunile vigente archidiecesane. Acest îndreptar, în care materia ar fi împărţită după specia eĭ, matrimonială, scolastică etc., ar face un serviţ fórte bun tuturor, chiar şi celor cu archivele în ordine deplină, ba şĭ-ar avé chiar şi valórea sa literară.

Cu profundă stimă **x.**

Noutăţi.

Aplicarea nóuĕlor legĭ causéză poporuluĭ multe greutăţi şi neplăcerĭ. Unii conducĕtorĭ de matricule sînt ómenĭ durĭ, carĭ înjură poporul, alţiĭ în loc de a-ĭ da îndată deslușirile de lipsă, pe cum pofteşte legea, îl amână şi-l fac, să aştepte dile întregĭ, alţiĭ îĭ fac cheltueli pretinděnd traducerea estraselor matriculare pe limba magiară, deşi cei aplicaţi între românĭ sînt datorĭ, să scie limba poporuluĭ. Un cas de şicanare a poporuluĭ ni-se comunică din Mischiŭ, unde notariul din S.-Mihaiul inferior a denegat dispunerea vestiriĭ unor căsătorinzi românĭ, carĭ aŭ produs atestatele de botez în original românesc, éră nu în traducere magiară, pe cum ar fi poftit domnia luĭ. Despre preotul, care nu vre, să dea estras matricular decât românesc, căcĭ nu póte altcum, dice, să mérgă în România. Óre de când aŭ conducĕtorii de matricule chemarea de a fi agenţi provocătorĭ? Trebue arĕtaţi la auctorităţile competente conducĕtoriĭ de matricule, carĭ se pórtă dur în contra legiĭ şi a ordinaţiunilor ministeriale referitóre la esecutarea nóuĕlor legĭ.

Alegerile de membri ai congregaţiunilĭ comitatense în comitatul *Albeĭ inferióre* s'a întîmplat Joi în 14 a c. Pe cum sîntem informaţi, coudncĕtoriĭ poporuluĭ în tóte cercurile şĭ-aŭ făcut datorinţa, şi acesteia este de a se mulţămi, că numaĭ în cercul Aiudului nu am reuşit cu candidaţiĭ nostri. Pe cât avem date sigure până acum, scim, că în *cercul Blaşuluĭ* în tóte 7 locurile vacante s'aŭ ales Românĭ şi anume Dr. Victor Szmigelski profesor, Dr. Isidor Marcu profesor, Iuliŭ Nistor revisor archidiecesan, Gregoriŭ Ordace proprietariŭ, toţĭ din Blaş, David Radeş forestier arch diecesan Cenade, Ioan Pĕcurariŭ paroch în Tiur şi Dr. Emiliŭ Gerasim advocat în Aiud. În *cercul Sângătinuluĭ* alegerea s'a ţinut în Vingard fiind aleşi numaĭ Românĭ şi anume 13 la numĕr şi maĭ toţĭ din Blaş. Ceĭ aleşĭ sînt Georgiŭ Muntean profesor şi director preparandial, Dr. Victor Szmigelski şi dr. Isidor Marcu profesorĭ de teologie, Ioan German. Silvestru Nestor, Al. Uilăcan, Emil Viciŭ, Gavrilă Precup, Iuliŭ Karsai profesorĭ gimnasialĭ, Dr. I. Sâmpălean spiritual seminarial, Petru Suciŭ economom mitropolitan, toţĭ din Blaş, David Radeş forestier archidiecesan Cenade, şi Ioan Pĕcurar paroch în Tiur. În *cercul Ighiuluĭ* aŭ avut să se alégă 6 membri şi s'aŭ ales 6 Românĭ şi anume Ioachim Fulea advocat, Silvestru Moldovan oficial de bancă şi Iosif Cirlea din A.-Iulia, G. Muncuş paroch în Cricăŭ, V. Andrea paroch în Ighiŭ, D. Truţa preot în Ţelna. În *cercul Bărăbanţuluĭ* aŭ fost aleşĭ 5 membri şi anume Lobonţ, Muntean advocat în Alba Iulia, preoţiĭ Cadar, Moldovan şi Anca. În *cercul Zlatneĭ* încă aŭ învins Românii alegênd pe Dr Vasilie Fodor adv. în Abrud, Alexe Viciŭ prof. în Blaş, Gedeon Radeş preot în Şard, Nicolae Cristea preot în Petrângeni, Nicolae Motora preot în Trimpoiele. În *Ocna Sibiuluĭ* dintre 8 membri aŭ fost aleşĭ 4 Românĭ şi anume Isaie Popa preot în Ocna, Alexe Viciŭ profesor în Blaş, Emil Gerasim advocat în Aiud şi Ioan Frâncu preot în Cetea. Numaĭ din Abrud nu am primit încă nicĭ o scire. Românii aleşĭ în cele 6 cercurĭ înşirate sînt 40.

Mesageruluĭ naţional, diar politic, ce apare în Bucurescĭ în limba română şi italiană sub redactarea distinsuluĭ publicist Roberto Fava, i-sa detras debitul postal pe teritorul ţĕrilor coroneĭ ungare.

Demonstraţiuni antisemite în Viena. În 13 a c. dr. Lueger a fost de noŭ ales primar al Vieneĭ. La întrebarea căpitanuluĭ districtual, dacă primesce alegerea, Lueger a rĕspuns prin un discurs maĭ lung dicênd între altele, că greşesc ceĭ ce cualifică primirea de o nesupunere faţă cu voinţa împĕratuluĭ. Neîntărirea este opera guvernuluĭ, care nu póte vedé în fruntea capitaleĭ ómenĭ independenţi. Când e vorba, să alégă între voinţa guvernuluĭ şi între dorinţa poporuluĭ, se hotărésce pentru cea din urmă. Cel ce nu voesce a fi părăsit de popor, trebue să fie fidel poporuluĭ. Dacă l-a ales poporul, primesce cu mulţămită. În urma acesteĭ declarărĭ căpitanul districtual dr. Friebeiss la ordinul guvernatoruluĭ Austrieĭ de jos declară consiliul comunal de disolvat. La 2000 de ómenĭ aŭ mers spre parlament strigând: „Să trăéscă Lueger!" Unii dintre demonstranţi aŭ pĕtruns în curtea palatuluĭ imperial aclamând pe Lueger. Pĕtrunderea demonstranţilor în Hofburg se scrie a fi făcut o impresiune deprimătóre asupra curţiĭ domnitóre. Lueger a promis, că va călători din oraş în oraş pentru a propaga principiile sale politice. Guvernul se teme de agitaţia antisemită şi nu fără causă.

Preoţiĭ catolicĭ şi Kulturegyleturile. Convingêndu-se maĭ mulţi preoţi catolicĭ din Ungaria nordică, că reuniunea magiarisătóre „F. M. K. E." servesce numaĭ interesele liberalejidovescĭ spriginind foile jidane, aŭ repăşit din numita reuniune. Barem de n'ar fi întrat nicĭ când în societăţi, ce urmărésc distrugerea uneĭ naţionalităţi în folosul celeilalte.

Trecerea prinţuluĭ Boris la ortodoxism. Din Sofia se anunţă, că ministrulnĭ Stoilov i-a succes a stórce dela principele Ferdinand promisiunea, că se învoesce, ca fiul sĕŭ Boris să trécă la religiunea gr. orientală. Ziua fixată pentru rebotezarea miculuĭ prinţ după ritul oriental e ziua de 18/30 Ianuar 1896. Scirea acésta o publicăm cu reservă, căcĭ nu ne vine a crede, că familia Coburg, care e catolică, să se învoéscă a cresce pe prinţul Boris în schismă. Liniştea conscinţeĭ şi grijea de mântuirea sufletuluĭ este dóră neasĕmĕnat maĭ mult de cât coróna bulgară atât de nesigură.

Deruta la burse. În urma încurcăturilor din Orient în tótă Europa s'a simţit la burse o puternică sguduitură. Valorile aŭ scădut pe neaşteptate ruinând materialicesce o mulţime de familiĭ. Acum panica a încetat. Se crede, că krachul a fost provocat pe cale artificială de unii speculanţi spre a se îmbogăţi.

Esarendarea regalelor. Ministrul de finanţe rĕspundênd la o interpelare a dluĭ deputat Şerban a declarat, că în casul, unde regalul se întrebuinţéză în folosul comuneĭ, ministrul va griji, să se dea comunelor regalul, dacă prin acésta erariul nu ar suferi daună. În alte casurĭ va lua în considerare înainte de tóte interesele erariuluĭ.

Partidul poporal câştigă tot maĭ mulţĭ aderenţĭ. La alegerile de membri pentru congregaţiunile comitatense în comitatele Neutra, Trencin, Borsod, Pojon, Heves, Baranya şi Bars partidul poporal în cele maĭ multe cercurĭ a ieşit cu candidaţiĭ sĕĭ. Prin alegerile municipale partidul dă doveḑi despre influinţa conducĕtoriloĭ sĕĭ asupra poporuluĭ, şi acésta este o garanţă, că poporul va asculta şi când va veni rîndul la alegerile dietale.

Seminariul român din Lipsca s'a deschis în 30 Oct. În prima sa prelegere celebrul profesor Dr Weigand a vorbit despre călătoria şi studiile, ce a făcut astăvară în Bănat. El a caracterisat maĭ ales dialectul român bănăţenesc.

Recipiaţiĭ în consiliul suprem de instrucţiune. Acest consiliŭ se ocupă cu revederea şi aprobarea cărţilor de şcóla. Fiind că se comiteaŭ multe abusurĭ, câştigându-şĭ editoriĭ părtinirea unor membri aĭ consiliuluĭ, br. Eötvös fiind ministru l-a desfiinţat. Ministrul Wlassics vre, să-l restaureze, şi deja a compus conspectul membrilor noului consiliŭ, care va consta maĭ ales din Jidanĭ cu numele magiarisate. Anume candidaţiĭ ministruluĭ sînt: Kármán (órecând Kleinmann Mór) Alexander, Beke (Becker) Manó, Simonyi (Steiner) Zsigmond, Bánóczy (Weisz) József, Goldzieher Ignácz, Szilassi (Sonnenfeld) Mór, Bojgó (Steiner) Samu, Füredi (Führer) Ignácz, Bein Károly şi Pauer Imre. Numele le arată şi rasa, de care se ţin.

Propunere actuală. Un dignitar bisericesc catolic vĕdênd, că pe fiesce care ḑi se înmulţesc şariataniile comise de uniĭ descendenţi a luĭ Sim, carĭ aŭ nume magiare, pe cum Csajági, Győri, Lőri, Teleki, Bölcskei, Halmi etc., propune, ca taxa pentru magiarisarea numeluĭ să se ridice dela 50 cr. la 50 fl., din carĭ să se plătéscă conducĕtoriĭ de matricule; apoĭ fiesce care magiar neofit din viţa luĭ Sim pe lângă numele cel noŭ să-şĭ păstreze şi cel vechiŭ p. es. Kehes-Kahan, Náthás-Nathan etc.

Dreptul de crişmărit în părţile nordice ale ţĕriĭ direcţiunile finanţiale îl denégă creştinilor sub pretest, că sînt panslaviştĭ, în realitate fiind că aparţin partiduluĭ poporal, şi-l conced numaĭ Jidanilor ca la buni patrioţi. Creştinii ar face bine, să nu maĭ bea prin crişme.

Casurĭ de mórte. *Ioan Janza* vicar foraneŭ gr.-cat. al Haţeguluĭ a repausat în 9 Novembre în etate de 58 anĭ în al 33-lea an al preoţieĭ. — *Alesandru Topan,* preot gr. cat. în Cernuc din tractul protopopesc aĭ Dergeĭ, a repausat în 26 Octobre 1895 în al 63-lea al vieţiĭ şi al 43-lea al preoţiĭ sale.

În veci amintirea lor!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

Adausulŭ I.

Dreptulŭ publicŭ saŭ organisațiunea bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ pre timpurile supremațieĭ calvine.

(Capetŭ.)

3. *Juraților scaunului protopopescŭ.* În fie-care districtŭ protopopescŭ eraŭ câțiva preoțĭ aleși de săborulŭ micŭ, cu conlucrarea, sfatulŭ și votulŭ cărora protopopulŭ se îndatina a îndeplini unele agende bisericescĭ da ale districtuluĭ respectivŭ. Preoțiĭ aceștia, se numieaŭ *jurați.* Eĭ în micŭ eraŭ pentru districtulŭ protopopescŭ eceea, ce eraŭ juraților scaunului mitropolitanŭ pentru țara întrégă. Precum vomŭ vedé îndată, eĭ eraŭ și asesoriĭ forului protopopescŭ de judecată. Numĕrulŭ lorŭ nu se póte constata. Câte odată însoțiaŭ pre protopopŭ la săborul mare, póte ca representanțiĭ aĭ cleruluĭ districtualŭ, și în casŭ de lipsă suplinieaŭ și pre protopopulŭ la săborulŭ mare.

4. *Notariulŭ săboruluĭ micŭ.* Urme vechĭ despre notariulŭ săboruluĭ micŭ nu avemŭ. Esistința luĭ însĕ pre timpurile supremațieĭ calvine cu greŭ se póte trage la îndoélă. Căcĭ dacă săborulŭ mare și avea notariulŭ sĕŭ, lucru firescŭ, că și săborulŭ micŭ a trebuitŭ să și-lŭ aibă pre alŭ sĕŭ. Chemarea luĭ încă a trebuitŭ să fie paralelă și analogă cu a notariuluĭ săboruluĭ mare.

5. *Preoții de pre la sate și orașe.* În atingere nemijlocită cu poporulŭ veniea preoțimea dela orașe și sate.

Dreptulŭ parochialŭ în rĕsăritŭ nu s'a pututŭ desvolta nicĭ pre departe până la gradulŭ înaltŭ alŭ bisericiĭ apusuluĭ. De aci a urmatŭ, că la multe bisericĭ din Ardélŭ funcționaŭ maĭ mulțĭ preoțĭ coordinațĭ unuluĭ altuia.

Relațiunea apusană dictată de spiritulŭ de ordine, după care la o biserica funcționézŭ unŭ preotŭ ca parochŭ, ĕră celalalțĭ ca capelanĭ saŭ cooperatorĭ, în Ardélŭ n'a esistatŭ pre timpurile calvine.

Adevĕratŭ, că aserțiunea acésta nu o putemŭ dovedi cu documente dinainte de s. unire, de pre timpulŭ, cândŭ supremația calvină era la culme. Pre la 1697 însĕ este securŭ, că în camune maĭ marĭ eraŭ și câte 6 preoțĭ, și maĭ nu era comună, în carea să nu fie celŭ puținŭ doĭ preoțĭ.

Raportulŭ misionarilorŭ jesuițĭ din anulŭ acesta se esprimă în chipulŭ următoriŭ despre numĕrulŭ preoțilorŭ românescĭ din Ardélŭ:

„Sex etiam popas invenies in pagis majoribus. Nec coloniam ullam quae vel paucis familiis constet, ducunt Valachi isti sine popis duobus.“ [1])

Mulțimea preoțilorŭ de pre la sate și orașe n'a încetatŭ încă timpŭ îndelungatŭ nicĭ după sfînta unire, cum se vede din catalogulŭ preoțilorŭ dela 1733 amintitŭ maĭ susŭ (pag. 433), în care în fórte multe comune suntŭ câte doĭ, treĭ și maĭ mulțĭ preoțĭ.

Tare precariă era sórtea preoțimiĭ parochialĭ prin aceea, că preoțiĭ se tocmiaŭ cu poporulŭ în privința venitelorŭ. [2]) Și apoĭ se maĭ întîmpla și aceea, de dacă poporulŭ își căpĕta preotŭ, care poftiea maĭ puținŭ, atuncĭ alunga pre celŭ vechiŭ, și aducea pre acestŭ noŭ. [3])

Causa lucruluĭ acestuia póte că a fostŭ starea de decadință, în carea se afla preste totŭ biserica românéscă din Ardélŭ. Este însĕ posibilŭ, și póte chiarŭ probabilŭ, că și datina acésta destulŭ de rea nu este lipsită de influința calvină.

La calviniĭ preotulŭ saŭ predicatoriulŭ nu este unŭ trimisŭ alŭ ierarchieĭ cu puterea primită de susŭ spre a conduce pre credincioșĭ, ci este unŭ deputatŭ alŭ poporuluĭ spre împlinirea unorŭ agende bisericescĭ. În conformitate cu principiulŭ acesta la calviniĭ din Ardélŭ pâuă în timpurile maĭ dincóce poporulŭ își tocmia preotŭ saŭ predicatoriŭ pre unŭ timpŭ anumitŭ, după espirarea căruia putea să-și tocméscă pre altulŭ. Și ca și la Românĭ dacă vinea unŭ predicatoriŭ de aire, și de acelaĭ piăcea poporuluĭ maĭ tare, și-lŭ ținea pre acesta de predicatoriŭ.

Datina acésta vine înainte la scriitoriĭ calvinĭ sub numirea de *papmarasztás.* [4]) Și tocmirile poporuluĭ românescŭ din Ardélŭ cu preoțiĭ încă se parŭ a nu fi decâtŭ o specie de *papmarasztás* din biserica calvină.

Preoțimea română dela sate și orașe administra credincioșilorŭ sfintele taine sub suprema supraveghiare a sinodului generalŭ și a superintendenteluĭ calvinescŭ. Urmarea relațiuniĭ acesteia față cu superioritatea calvină a fostŭ, că preoțimea putea comite orĭ ce abusurĭ cu sfintele taine, fără să se témă de ceva pedépsă, căcĭ calviniĭ se bucuraŭ de atarĭ abusurĭ, dacă numaĭ nu mergeaŭ până acolo, câtŭ abusurile să se opună dogmelorŭ calvine.

Preoțimea dela sate și orașe se lua de comunŭ dintre cântăreții saŭ diaciĭ de pre la bisericĭ, cum se vede din capitululŭ 11 alŭ Zazoniculuĭ, care a tractatŭ *„despre aleperea diaciloru spre popie,“* [1]) precum și din canonulŭ 2 și 6 alŭ sinoduluĭ dela 1700, carĭ spunŭ, ce calitățĭ trebuescŭ să aibă diaciĭ, cari se înalță la trépta preoțéscă. [2])

Însaș împrejurarea, că preoțiĭ se tocmieaŭ cu poporulŭ, arată, că pre preoțĭ îĭ alegea poporulŭ. Lucrulŭ acesta nu se întîmpla din motivulŭ, că dóră biserica românéscă din Ardélŭ professa cine scie ce principiĭ democratice și liberalĭ moderne. Ci se întîmpla, fiindŭcă nu esistaŭ seminarie de crescere pentru preoțĭ. Din care causă mitropolitulŭ nu avea totŭdeuna de îndemână succrescență de preoțĭ, pe carĭ să-ĭ pótă trimite pre la bisericĭ. Poporulŭ decĭ însuș trebuiea să-și caute preotŭ, și să se róge de mitropolitulŭ, să-lŭ sfințéscă, dacă candidatuluĭ nu-ĭ sta în cale ver o pedecă canonică, de cumva pre timpurile acele triste maĭ putea fi vorba de piedeci canonice.

În timpurile maĭ de multŭ, totŭ cam în chipulŭ acesta se întîmpla constituirea preoțilorŭ și în România. Ĕră în Ardélŭ se observă o modalitate analogă până în ḑiua de astădĭ în parochiile provĕḑute cu venite așa puține, câtŭ episcopulŭ nu póte trimite în ele preotŭ pregătitŭ anume pre spesele diecesеĭ pentru statulŭ preoțescŭ. Pentru parochiile aceste nu odată se întîmplă, de însuși poporulŭ își căuta unŭ candidatŭ de preotŭ, care saŭ dispune și de avere proprie, saŭ câștigă ceva avere prin căsătorie, și apoĭ unindŭ venitele averiĭ acesteia cu ale parochieĭ și pregătesce totuș o subsistință onestă. Pre candidațiĭ aceștia aĭ poporuluĭ, dacă nu subversézŭ nicĭ o piedecă canonică, episcopulŭ îĭ primesce la cursulŭ bienalŭ alŭ s. Teologiĭ, și la timpulŭ sĕŭ îĭ sfințesce preoțĭ pentru parochia respectiva.

Datina aceea însĕ destulŭ de rea, ca poporulŭ să-și alunge pre preotulŭ sĕŭ. dacă-și căpĕta altulŭ, care lĭ maĭ conviniea din ver o causă óre care, nu póte să nu fie în legătură cu datina poporuluĭ calvinescŭ din timpurile maĭ de de multŭ, de a abḑice preotuluĭ serviținlŭ, cândŭ și-a căpĕtatŭ altulŭ maĭ plăcutŭ din óre care motivŭ.

Despre datina acésta rea ne spune canonulŭ 10 alŭ sinoduluĭ dela 1700, cândŭ dispune:

„Care popă va merge pre poporulŭ altuĭ preotŭ, saŭ îĭ va scădé simbria . . . . acela să se tundă.“ [3])

Canonulŭ acesta este o încercare de a desrădĕcina din poporŭ datina acea așa dejasitóre pentru statulŭ preoțescŭ.

Totŭ scopulŭ desrădĕcinăriĭ datineĭ acnsteia l'a avutŭ și punctulŭ alŭ III-le din suplica sinoduluĭ dela 1697 îndreptată către împĕratulŭ, care sună:

„Ut adequata dependentia et dispositio parochorum sit penes episcopum, et nullo modo penes saeculares, ut hactenus.“ [4])

O datină ca și acésta, prin carea suferea așa multŭ vaḑa și autoritatea preoțimiĭ, nu-și are nicĭ celŭ maĭ micŭ temeiŭ în dreptulŭ orientalŭ din Pravilă. De unde multŭ este maĭ de credutŭ, că și datina acésta s'a încuibatŭ în biserica românéscă sub influința calvină. [5])

Chiarŭ pentru aceea este și durerosŭ și de miratŭ, că precum cu privire lŭ alte lucrurĭ din biserica nóstră, așa și cu privire la datina acésta s'aŭ aflatŭ bărbațĭ, carĭ fără de a-ĭ studia maĭ afundŭ natura și originea eĭ o aŭ consideratŭ de o dispositie din cele maĭ „liberali“ ale dreptuluĭ bisericescŭ rĕsăritenŭ, și încă aŭ făcutŭ grele imputărĭ mitropolituluĭ Teofilŭ, că a făcutŭ o încercare să o casseze.

C.

Iudicatura bisericéscă.

1. *Forurile bisericescĭ ordinarie.* Pentru causele bisericescĭ contențióse, penalĭ și de căsătorie forulŭ bisericescŭ pedaneu saŭ de prima instanță era forulŭ protopopescŭ.

---

[1]) Nilles »Symbolae« t. I pag. 145.

[2]) Canonulŭ 10 alŭ săboruluĭ mare dela 1675.

[3]) Canonulŭ 10 alŭ săboruluĭ mare dela 1700.

[4]) Cf. Farkas József »A magyarországi protestáns egyház története« Budapesta 1881 pag. 47 și canolŭ 18 și 22 din collecțiunea luĭ Gelei Katona.«

[1]) »Acte și Fragmente de T. Ciparĭŭ pag. 258.

[2]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. II. pag. 119 și 120.

[3]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovanŭ t. II pag. 120.

[4]) A. Illia »Ortus et progressus variarum în Dacia gentium et religionum.« Cluș 1730 pag. 9.

[5]) Veḑi Memorandulŭ Gherlanŭ dela 1882.

Forulŭ protopopescŭ însĕ pronuncia sentința în trei moduri, și în specie:

a) În casurĭ mai micĭ, când pedépsa pentru ver o transgresiune era deja dictată de săborulŭ mare, saŭ când a dispusŭ așa săborulŭ mare, *protopopulŭ singurŭ* supunea la pedépsă după bună chibzuirea sa. Urmă de atare judecată avemŭ numaĭ de după s. unire în canonulŭ 12 alŭ sinodului dela 1732, [1]) în canonulŭ 8 alŭ sinodului dela 1728, [2]) și în canonulŭ 4 și 5 alŭ săborului dela 1675 dinainte de s. unire.

b) În casurĭ mai grele judeca ca forŭ de âncâia instanță însuși *săborulŭ micŭ* saŭ adunarea preoților din întregŭ tractulŭ protopopescŭ. [3])

c) Forulŭ ordinariŭ protopopescŭ însĕ era compusŭ din protopopulŭ și din jurații scaunului protopopescŭ. [4])

Forulŭ de a dóua instanțiă saŭ de apelațiune era forulŭ mitropolitului cu jurații scaunului, a cărui reședință era în Belgradŭ, cum se vede din condițiunea a 13-a pusă de principele Apaffy Mitropolitului Budai. [5])

Pentru cause mai grave însĕ figura ca forŭ de a dóua instanțiă însuși săborulŭ mare.

Când era vorbă însĕ, ca să fie judecatŭ însuși mitropolitulŭ, atunci pentru elŭ, ca și cum ar fi fostŭ numaĭ lăpădătura celorŭ-alalți credincioși, esista numaĭ unŭ singurŭ forŭ de judecată, și acela era săborulŭ mare, [6]) dela sentința căruia nu se mai da apelațiune. Chiarŭ în chipulŭ acesta dispunea dreptulŭ calvinescŭ să se întîmple și judecarea superintendenteluĭ. [7])

Pre lângă săborulŭ mare mai aducea sentință asupra mitropolitului și unŭ tribunalŭ civilŭ compusŭ din Românĭ și calvinĭ. Însĕ tribunalulŭ acesta nu judeca în chipŭ de forŭ de apelațiune, ci după ce mitropolitulŭ era depusŭ de săborulŭ mare, tribunalulŭ acesta dicta asupra luĭ pedépsa civilă.

Când de esemplu la anulŭ 1680 fu depusŭ Mitropolitulŭ Sava Brancovicĭ, tribunalulŭ acesta a fostŭ compusŭ din: protonotariulŭ calvinescŭ Petru Alvinczi de Borberek ca presidentŭ, Ioanŭ Veresmarti protopopulŭ și predicatoriulŭ calvinescŭ dela Benicŭ, Ioanŭ Zoba protopopulŭ românescŭ dela Vinți de josŭ și notariulŭ săborului mare, și pre lângă aceea încă din 98 membriĭ mireni și preoți. [8])

2. *Forurile bisericescĭ estraordinarie.* După datina apusană medievală observată și de calviniĭ din Ardélŭ, mitropolitulŭ nostru cu ocasiunea visitațiuniloru generalĭ ținea, unde era lipsă, și judecată în cause contențióse și penalĭ, și aducea sentință formală. Forulŭ acesta însĕ era estraordinariŭ, fiindŭ-că nu funcționa decâtŭ în timpulŭ visitațiuniloru generalĭ. Era mai departe și pentru aceea estraordinariŭ, fiindŭcă deși era forulŭ mitropolitului, totuși era numaĭ forŭ de instanța âncâia, și consta din mitropolitulŭ ca președinte și din jurații scaunului, carĭ îlŭ însoțieaŭ. Dacă litiganții nu eraŭ mulțămiți cu sentința adusă în forulŭ acesta, puteaŭ recurge la forulŭ de a dóua instanță, care era érăși forulŭ mitropolitului, însĕ celŭ stabilŭ din Belgradŭ cu acelŭ adausŭ, că mitropolitulŭ pentru causele aceste era datoriŭ pre lângă jurații stabilĭ ai scaunului a mai conchema încă câțiva protopopĭ, și apoĭ întréga judecata a o supune censureĭ superintendenteluĭ calvinescŭ.

Forurile aceste dóuĕ estraordinarie se cuprindŭ în condițiunea a XIII-a pusă Mitropolitului Budai. [9])

Conclusiune.

Resumându în cuvinte puține resultatulŭ scrutărilorŭ din întregŭ studiulŭ putemŭ constata următórele:

Biserica românéscă din Ardélŭ precându la capetulŭ veaculuĭ dŭ 17-le s'aŭ începutŭ tractările de unire cu biserica Romeĭ, era **ieplinŭ calvină în credință și în organisațiune.**

Nu vorbimŭ aicĭ de ceea ce credea în inima sa unulŭ saŭ altulŭ dintre singuraticĭ. Ci vorbimŭ de credința aceea a bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ, carea era depusă în acte oficióse ale autorității bisericescĭ, căci numaĭ din aceste se póte cunósce, care a fostŭ credința bisericiĭ ca atare.

Acum credința acésta a bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ a fostŭ curatŭ calvină, ceea ce evidentŭ o dovedescŭ actele publice oficióse ale autorităților supreme bisericescĭ, carĭ vorbieaŭ în numele întregeĭ obște românescĭ din Ardélŭ.

Actele aceste suntŭ:

1. Catechismulŭ calvinescŭ edatŭ de principele Georgiŭ Rakotzi pre limba românéscă, pre care l'aŭ primitŭ mitropoliții românescĭ ca obligatoriŭ pentru eĭ și pentru toțĭ Românii din Ardeală, atunci când aŭ primitŭ confirmarea în scaunulŭ mitropolitanŭ.

2. Condițiunile curatŭ calvinescĭ puse mitropoliților nostri de principiĭ Ardéluluĭ, pre carĭ asemenea le-aŭ primitŭ ca obligatóre pentru tótă obștea supusă lorŭ.

3. Canónele celorŭ dóuĕ săbóre marĭ dela 1675 ținute sub Mitropolitulŭ Sava Brancovicĭ, în carĭ cu privire la credință se cuprinde calvinismulŭ golŭ goluțŭ.

Dacă acum mitropolitulŭ și săborulŭ mare, carĭ eraŭ auctoritățile cele mai înalte bisericesci, și chiarŭ representaŭ totalitatea Românilorŭ din Ardélŭ, în actele publice oficióse cele mai însemnate, ce le avemŭ dela ele, aŭ *profesatŭ* întrégă credința calvină, cine mai póte dice, că biserica românéscă din Ardélŭ pre acele timpurĭ nu era în privința credinței **deplinŭ calvină?**

Cumcă nu numaĭ credința, ci și organisațiunea bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ pre la 1700 era de susŭ până josŭ calvină, credemŭ că s'a pututŭ vedé destulŭ de limpede din studiulŭ de față.

În credință și organisațiune stă esența uneĭ bisericĭ. Dacă aceste aŭ fostŭ în biserica românéscă calvine, atunci putemŭ dice, că și ea fostŭ calvină, saŭ unită cu biserica calvină în credință și organisațiune.

Nu o dicemŭ acésta numaĭ dela noĭ. Însuși calviniĭ din Ardélŭ aŭ mărturisitŭ, că până la 1700 d. Chr. Românii din Ardélŭ aŭ fostŭ uniți cu eĭ.

Așa de pildă calvinulŭ Petru Bod se esprimă despre unirea acésta în chipulŭ următoriŭ.

„A reformatiotól fogva az oláhok ebben a hazában a vallás dolgokban uniálva voltak a reformátusokkal.“ [1])

Mai departe la 1702 reformații din Ardélŭ s'aŭ tânguitŭ la comisariulŭ regescŭ Zeaŭ, că catoliciĭ voescŭ să unéscă cu eĭ pre popiĭ românescĭ, *deși aceia eraŭ uniți cu calvinii din vechime, „unitĭ ab antiquo nobiscum.“* [2])

Ce e dreptŭ, ritulŭ grecescŭ deși adulteratŭ prin câte o dispositie de a calviniloru, a rĕmasŭ și mai departe în biserica românéscă din Ardélŭ. Ritulŭ însĕ nu este caracteristica esențială a uneĭ bisericĭ. Potŭ fi dóuĕ saŭ treĭ bisericĭ unite în credință și totuși cu ritŭ diversŭ. Dovadă este biserica catolică, în carea este numaĭ o credință, riturĭ însĕ mai multe. Dovadă suntŭ însuși calviniĭ. Alte ceremoniĭ și riturĭ aŭ calviniĭ în Ungaria și Transilvania, altele în Helveția, altele în Holandia și așa mai departe.

Calviniĭ din Ardélŭ însĕ aŭ toleratŭ ritulŭ grecescŭ în biserica românéscă din Ardélŭ numaĭ până la alte timpurĭ, și până-lŭ vorŭ puté elimina fără să turbure prea tare pre Românĭ. [3]) De o cam datŭ s'aŭ mulțămitŭ cu aceea, că aŭ introdusŭ în biserica românéscă credința și organisațiunea calvină, carĭ formézŭ caracteristica esențială a uneĭ bisericĭ. Și întemeiându-se pre împrejurarea acésta considerau biserica românéscă de calvină și deosebită de eĭ numaĭ în ritŭ. Pentru aceea în actulŭ depuneriĭ Mitropolitului Sava Brancovicĭ la 1680 nicĭ nu vorbescŭ de biserica românéscă că de o biserica diversă în credință de cea calvinéscă, ci ca de o biserică calvinéscă, carea însĕ observă ritulŭ românescŭ, grecescŭ și rascianŭ *„graecos, rascianos et valachicos ritus observans.“* [4])

Numaĭ considerându astŭfelŭ relațiunea bisericiĭ românescĭ cu cea, calvină se póte judeca cum se cuvine actulŭ în vecĭ memorabilŭ dela 1700 d. Chr.

---

[1]) »Acte sinodalĭ« de I. M. Moldovan t. II pag. 28.
[2]) Totŭ acolo pag. 103.
[3]) Vedĭ mai susŭ pag. 92.
[4]) Vedĭ mai susŭ pag. 171 și uu.
[5]) »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 65 și 66.
[6]) Vedĭ mai susŭ pag. 20.
[7]) Vedĭ mai susŭ pag. 34 și 35.
[8]) G. Șincai »Cronica Românilorŭ« la anulŭ 1680.
[9]) »Acte și Fragmente« de T. Ciparĭŭ pag. 65 și 66.

[1]) »Smirnai Szent Polykarpus, vagy az erdélyi ref. püspökök historiája 1766 pag. 102. Petru Bod a scrisŭ unŭ tractatŭ despre unirea Românilorŭ cu calviniĭ, vedĭ »Archivŭ pentru filologie și istorie« de T. Ciparĭŭ pag. 653.
[2]) »Archivŭ pentru filologie și istorie« de T. Ciparĭŭ pag. 656.
[3]) Totŭ acolo.
[4]) »Acte și Fragmente de T. Ciparĭŭ pag. 60.

Mărgeaua Gialmarei.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

În ḑiua următóre des de diminéță porniră mai departe. Aranjați în o lungă linie porniră spre ost. Deși plecaseră, pe când luna era sus pe ceriŭ, și deși acum sórele făcuse mult din calea sa, totuși eĭ nu vedeaŭ decât deșert.

Linia se lățîa tot mai tare. În mijloc eraŭ caiĭ cu proviantul, și în marginile estreme Jocerau cu Eugen și cu Sven.

Înaintea lor, așa de departe, cât de abia se vedea, călăria Misram. Calul luĭ de rasă nobilă nu părea de loc obosit din pricina drumuluĭ îndelungat și obositor, ce făcuse. Misram se sui pe tóte colinele, dar nu véḑu nimic altceva decât pustie și nĕsip galbin.

De odată Arabul suia o colină mai înaltă ceva decât celealalte. Și așa, cum sórele lucia drept de-asupra capuluĭ luĭ, Arabul păru o statuă ecuestră. Apoĭ observară prietiniĭ nostri, cum își întórse mâna spre spate, ca și cum ar voi să-și prindă burnusul; și aievea el își și apucă burnusul și-l ținu de-asupra capuluĭ ca și un stég. La semnul acesta toți grăbiră spre el.

„L-a aflat!“ strigă Sven cătră Eugen și-și porni calul spre Arab.

„L-a aflat a bună samă!“ adause acesta plecând și el în galop.

Signalul Arabuluĭ fusese observat până în partea cea mai estremă a linieĭ, și din tóte părțile se vedeaŭ călărețiĭ galopând spre acela-și punct. Chiar și caiĭ cu proviant încă-și luțiră pașiĭ.

În scurt timp se adunură cu toțiĭ. Amăgirea a fost însă grozavă. Nicĭ unul din eĭ nu vedea nimic, absolut nimic.

Singur Arabul susținea, că departe în cercul vederiĭ s'ar ivi un punct negru. Atunci Sven își aduse de odată aminte de ochianul sĕŭ. Îl scóse și-l puse la ochĭ, și aievea într'o mare depărtare se vedea pe vîrful uneĭ coline ceva negréță, carea semăna cu ceva arbuste și tufărĭ.

„Sunt vîrfurile arborilor!“ întăria Arabul, și Sven îĭ da și nu-ĭ da drept.

„Și acum voĭ rămâneți cu toțiĭ aci,“ continuă Arabul, „până ce eŭ voiŭ merge la colina aceea. De nu va fi nicĭ o primejdie, vĕ voiŭ face semn cu burnusul; dacă voiŭ vedé ceva, mĕ voiŭ întórce, să vĕ spun. Până atunci dară stați ascunși aci!“

Arabul după vorbele acestea, rostite mai mult în ton poruncitor, făcĕnd un semn de rĕmas bun cu mâna porni în galop mai departe. Ceĭ rĕmași îĭ ascultară, căcĭ nicĭ nu putea fi acum ceva mai cu minte decât a se supune sfatuluĭ luĭ.

Nu preste mult Arabul se vedea, cum suie colina. Eĭ privi câteva momente din vîrful eĭ, apoĭ făcu semnul îndatinat și espediția se puse în mișcare.

Ajunși acolo sărară de pe caĭ și porniră pe jos spre vîrful colineĭ.

„Étă rĕpausul șoimuluĭ!“ ḑise Beduinul arĕtând cu mâuile spre o pădurice plină de vegetațiune tropică, depărtată abia de o jumĕtate de óră.

Preste tufișele dese se ridicaŭ grupe de palmi, printre foile cărora se vedea strălucind aurita semilună de pe vîrfurile mai multor corturi. Prin ochian Sven mai putu observa ridicându-se dintr'o parte nuorĭ de fum, carĭ se înălțaŭ în sus lin. Totul sta în contrast bătĕtor la ochĭ cu regiunea cea arsă și lipsită de orĭ ce podóbă, ce o împrejura.

„Eĭ, și acum ce facem?“ întrebă Jocerau.

„Să dăm pintenĭ cailor și să năvălim asupra lor, în ḑece minute sîntem acolo!“ dise Eugen cu însuflețire.

„Destul timp, ca Omar să pună pe sora-ta pe un cal și să fugă de aci cu toțiĭ servitoriĭ, și apoĭ ajuns la ceĭ din tribul sĕŭ să se întórcă și să ne persecute până la Senegal.“

„Chiar așa am socotit și eŭ,“ adause Jocerau. „Gândesc, că ar fi mai bine, să așteptăm până la nópte, atunci să năvălim asupra lor.“

„Nicĭ planul acesta nu póte fi primit. Noĭ îĭ atacăm numai fără de a sci, cât de mare e numĕrul celor de acolo, fără de a sci, care e situația terenuluĭ, și aceea încă e fórte de lipsă,“ ḑise sergentul chasseurilor.

„Aceea puțin impórtă,“ reflectă Sven. „Dacă nu scim noĭ numĕrul lor, nu sciŭ nicĭ eĭ pe al nostru, și atunci e egal. Mai bine ar fi, gândesc eŭ, să călărim odată în jurul oaseĭ, da de cumva vom afla undeva vre-un loc, pe unde ne-am puté străcura până aprópe de corturi, când apoĭ am puté să ne câștigăm tóte informațiile, de carĭ avem lipsă.“

„Plecați-vĕ jos!“ demandă de odată Beduinul. Toțiĭ îl ascultară fără șovăire.

Mijlocul acesta de pază a fost fórte de lipsă. Departe din spre oasă se véḑu un grup de patru călărețiĭ venind încóce. Prietinii nostri eraŭ siguri, că nu pot fi observați de departe. Așa cum se culcară la pămînt, aveaŭ înaintea lor chiar vîrful colineĭ, carea îĭ feria de a fi véḑuți de cineva. Și spre a masca și mai bine presența lor, Beduinul luă de jos un pumn de nĕsip și și-l vĕrsă pe fez. Sven pricepu, că Misram o face acésta spre a-și astupa fezul, a cărui colóre putea să deștepte bănuéla cuĭva.

Și de astădată ochianul luĭ făcu bune serviții. Cu ajutorul luĭ el putu observa, că în fruntea celor patru călărețiĭ este o damă și lângă ea un Beduin. Eraŭ sigur Blanca și Omar. La distanță cam la dóuĕ ḑecĭ de pașĭ în urma lor veniaŭ doĭ Nubianĭ, călărĭ pe nisce caĭ negri ca corbul.

Grupa acésta se apropia tot mai mult de colina, pe care eraŭ eĭ ascunșĭ. Se putea fórte ușor, că acésta le era și ținta.

„Gătiți-vĕ puscile!“ demandă Sven. Și un sgomot surd se produse în urma acestor cuvinte.

„Ce ar fi, dacă îĭ am doborî de pe caĭ?“ întrebă Sven pe Arab véḑênd, că céta ajunsese până la pólele colineĭ.

„Ți-aĭ uitat, Francezule, că și fata mea are să fie eliberată,“ rĕspunse Beduinul.

„E drept; dar de vor veni încóci și ne vor descoperi?“

„Atunci nu restéză alta decât a face, ceea ce ḑicĭ tu. Să nu se uîte însĕ, că dacă vom avé pe Blanca în posesiunea nóstră, trebue să ne aruncăm și asupra rĕpausuluĭ șoimuluĭ.“

„Vom năvăli de sigur,“ întări Sven.

(Va urma).

Bibliografie.

În curênd va apăré de sub tipar:

Călindariul „Unirii“ pe anul 1896

cu un cuprins bogat și interesant, întocmit anume pentru preoțiĭ provinței mitropolitane.

Însemnăm din cuprinsul sĕŭ: Șematismul întregeĭ provinții, cu numirea parochiilor din archidiecesă în românesce, unguresce și cu însemnarea posteĭ ultime; — protopopiatele din diecesele sufragane cu protopopiĭ și locuințele lor; — tóte comisiunile din gremiŭ, administratoriĭ fondurilor, tribunalele matrimoniali etc., apoĭ partea literară variată și interesantă, cuprinḑênd între altele portretul și biografia Mitropolituluĭ și alte bucăți alese etc.

Prețul va fi numaĭ **30 cr.** — Comandele se pot face la **Tipografia seminarială** în Blaș (Balázfalva).

Editor și redactor rĕspunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 796—1895. (34) 2—3

Edict.

După ce Maria Hangan gr. cat. din Corbu de 2 anĭ și-a părăsit pe legiuitul sĕŭ bărbat Ioan Cozan gr. cat. tot din Corbu, și acum nu se scie ubicațiunea aceleia, prin acésta se citéză, ca în termin de un an și o ḑi să se presenteze înaintea subscrisuluĭ for matrimonial, căcĭ la din contră procesul divorțial urḑit în contră-ĭ de cătră numitul sĕŭ bărbat se va pertracta și decide și în absența eĭ.

Dela presidiul foruluĭ matrimonial gr. cat. de I a instanță al tractuluĭ Giurgeŭ.

G.-St.-Miclăuș la 6 Novembre 1895.

Artemiŭ Codarcea
v.-protopop.

Nr. 4854—1895. (35) 1—2

Escriere de concurs.

Prin acésta se escrie concurs până în 30 Novembre n. 1895 la următórele stipendiĭ:

1. La un stipendiŭ Șuluțan de 100 fl. v. a. destinat pentru studenți gimnasiștĭ din clasele superióre, și în prima linie pentru studenți dela gimnasiul din Blaș.

2. La un stipendiŭ Șuluțan de 200 fl. v. a. destinat pentru studenți dela facultatea juridică din Cluș.

3. La un stipendiŭ de 315 fl. v. a. din fundațiunea Romonțană destinat pentru studenți, carĭ ascultă medicina orĭ alte sciințe reale afară din Transilvania. Stipendiul acesta se conferesce numaĭ pe anul 1895/6.

4. La un stipendiŭ de 100 fl. v. a. din fundațiunea Romonțană destinat pentru un jurist dela universitatea din Cluș. Acest stipendiŭ se va conferi numaĭ pe anul scolastic 1895/6.

5. La un stipendiŭ de 60 fl. v. a. din fundațiunea Bobiană destinat în prima linie pentru studenți, carĭ ar puté dovedi, că sînt fiĭ de preoți, saŭ sînt nobilĭ și studiéză în Cluș. Acest stipendiŭ se conferesce numaĭ pe an. scol. 1895/6.

Doritorii de a obține vre unul din aceste stipendiĭ trebue să-și instrueze suplicele cu carte de botez, testimoniŭ scolastic de pe anul scol. 1894/5, testimoniul de frecuentare de pe an. curent 1895/6, testimoniŭ de consângenitate, dacă sînt înrudiți cu vre-unul dintre fundatorĭ. Calculiĭ din studiĭ trebue să fie de „Eminenție“ orĭ cel puțin „Bun“.

Blaș din ședința consistorială ținută în 12 Novembre 1895.

Victor
Archiepiscop și Mitropolit.

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un şir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicăţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 23 Novembre 1895. | Numĕrul 47.

Alegerile comitatului Albeĭ inferióre.

Cu bucurie trebue să înregistrăm, că alegerea membrilor congregaţiuniĭ comitatuluĭ Albeĭ inferióre, sevârşită în 14 Novembre a. c., s'a terminat în maĭ multe cercurĭ cu o învingere completă a Românilor asupra alegĕtorilor de altă naţionalitate.

În cercurile Ighiuluĭ, Vingarduluĭ, Zlatneĭ, Blaşuluĭ şi Bărăbanţuluĭ aŭ fost aleşĭ numaĭ Românĭ devotaţĭ causeĭ nóstre naţionale. În cercul Vizocneĭ, preste aşteptarea nóstră, aŭ fost aleşĭ 4 Românĭ între ceĭ 8 membri, carĭ se vin pe acest orăşel.

Numaĭ în cercul din jurul Aiudului, al Vinţuluĭ inferior, Uioriĭ şi Abrudului Românii nu şi-aŭ împlinit datorinţa, ce aŭ avut-o faţă de comitat şi de causa română. Căcĭ dacă şi aci conducĕtoriĭ poporuluĭ ar fi fost la înălţimea chemăriĭ lor, trebuia să triumfeze pretutindenea lista membrilor românĭ. Constatăm acésta cu durere, fără a voi să detragem din meritul singuraticilor, carĭ şi în aceste cercurĭ s'aŭ luptat cu abnegaţiune şi curaj pentru a trimite în congregaţiune bărbaţĭ, carĭ să representeze interesele poporaţiuniĭ române, ce formézĕ maioritatea preponderantă a comitatuluĭ.

Sperăm însĕ, că la proximele alegerĭ, carĭ se vor ţiné în 1898, şi cercurile electorale din urmă încă se vor trezi din letargia sa, vor îmbrăţişa cu căldură causa românéscă, atât de batjocorită şi despreţuită în sala comitatuluĭ din Aiud, şi vor trimite în acea sală bărbaţĭ, carĭ cu drept cuvînt să se pótă numi representanţĭ aĭ intereselor şi aspiraţiunilor alegĕtorilor lor.

Asemenea sperăm, că Românii se vor organisa astfel, încât nu numaĭ numĕrul alegĕtorilor lor să sporéscă, ci şi aceia, carĭ pe basa dărĭĭ aŭ drept ca virilişti, să fie membri în congregaţiune, îşĭ vor validita acest drept în anul proxim 1896 şi nu-l vor maĭ lăsa nefolosit ca în trecut.

Pe calea acésta ne vom puté presenta preste treĭ anĭ în sala comitatuluĭ într'un numĕr atât de respectabil, încât contrariĭ să ţină totdeuna cont de interesele, voinţa şi aspiraţiunile nóstre.

Dar şi până atunci sîntem mângăiaţĭ, că s'a făcut un început bun şi mult promiţĕtoriŭ, că sîntem deja 84 membri românĭ, pe carĭ ne putem răzima între orĭ ce împrejurărĭ, şi că constituind noĭ deja a 5-a parte din toţĭ membriĭ congregaţiuniĭ, putem pretinde, ca şi limba română să fie recunoscută de limbă protocolară a comitatuluĭ, aşa încât tóte auctorităţile să fie îndreptăţite a se adresa şi românesce cătră domniĭ din Aiud, carĭ de limba românéscă într'un comitat românesc abia voesce să audă.

Este încă mic acest resultat obţinut din partea Românilor, şi cu tóte acestea fóea comitatuluĭ Aiudului „Közérdek" (lucus a non lucendo) şi-a ieşit din sărite. În numĕrul 47 se descarcă asupra foiĭ nóstre dicênd, că numaĭ „Unirea" şi agitaţiunile corifeilor politiciĭ bisericescĭ române aŭ făcut, să se alégă atâţĭ Românĭ în congregaţiune.

Am fi veselĭ dacă „Unirea" ar avé acest merit. Noĭ însĕ aşa scim, că nu „Unirea", niciĭ corifeiĭ politiciĭ bisericescĭ române aŭ agitat, ci înşi-şĭ membriĭ de maĭ înainte aĭ congregaţiunii comitatense. Aceştia s'aŭ arĕtat de ceĭ maĭ marĭ contrariĭ aĭ Românilor. Dacă vreunul dintre puţiniĭ membri românĭ începea a vorbi românesce, membriĭ magiarĭ aleşĭ de Românĭ strigaŭ: „Nem értjük!" (Nu pricepem.)

Când comitatul Făgăraşuluĭ a făcut propunerea, ca tóte comitatele ţĕriĭ să róge parlamentul, ca să reformeze legea electorală nedréptă, şi acéstă propunere a fost sprijinită cu tótă căldura de puţiniĭ membri românĭ din congregaţiunea Albeĭ inferióre, atunci toţĭ membriĭ magiarĭ aleşĭ de Românĭ s'aŭ rĕsculat ca o volbură în contra uniceĭ propuneri înţelepte emanate din Făgăraş, deşi este sciut, că în tótă ţara nu se maĭ află un singur comitat, care în proporţiune să aibă aşa puţinĭ alegĕtorĭ (abia un alegĕtor pe 100 de locuitorĭ), şi care să eschidă în mesură aşa mare pe Românĭ dela ceĭ maĭ însemnat drept constituţional.

Când comitatul Cianaduluĭ a propus, ca tóte comitatele să céră dela parlament statificarea şcolilor confesionale, pentru ca prin acésta să se pótă nimici naţionalităţile nemagiare, membriĭ

Feuilleton.

Semnele morţiĭ şi înmormîntările înainte de vremea cuviinciósă.

Diarul francez „La Verité" care din când în când publică şi articolĭ imparţiali asupra cestiuniĭ române din Transilvania, a publicat în feuilletonul sĕŭ din 20 Maiŭ 1895 următorul articol instructiv şi apropiat înţelegerii fiesce căruia:

Omul, ce se simte făcut pentru viaţa eternă, simte la gândirea morţiĭ un viŭ sentiment de oróre. Dar e ceva, ce îl spăimîntă maĭ mult: e gândirea de a fi îngropat, când încă e în viaţă.

Jurnalele ne povestesc din când în când, că o scenă teribilă s'a petrecut în cimiterul din cutare oraş, neavênd ca martor decât cele şese scânduri ale unuĭ cosciug. Dar de fapt, cum ne încredinţézĕ dl Brouardel, când se dă de ostenéla de a merge la informaţiuni spre a începe o seriósă anchetă, primarul comuneĭ, unde evenimentul să se fie petrecut, declară, că el nu scie aceea, despre ce se vorbesce, saŭ chiar că ómeniĭ, carĭ trec pentru a fi fost îngropaţĭ de viĭ, sînt în perfectă sănĕtate. A fost decĭ în asemenea cas cel maĭ adese eróre manifestată, saŭ, ce e maĭ rĕŭ, rea glumă din partea vre-unuĭ raportor amĕnunţitor de nuvele.

Cu tóte acestea nu se póte trece cu vederea, o asemenea deplorabilă eróre a putut să fie comisă, dicem maĭ mult, s'a produs câte odată.

Monitorul oficiaĭ din 1 Martiŭ 1866 ne arată, că senatul imperial este sesisat de o petiţiune relativă la înmormîntările înainte de vremea cuviinciósă. El ne povestesce, că la acéstă ocasiune cardinalul Donnet, archiepiscopul din Bordeaux, sue la tribună şi pronunţă aceste frumóse cuvinte, ce făcură o adâncă impresiune asupra întregiĭ adunărĭ: „La 1826 un tinĕr preot, în mijlocul uneĭ catedrale pline de auditorĭ, de odată căduse în nemiscare în amvonul, de unde el predica. Un medic declară mórtea constatată şi dresă formalitatea voiĭ de îngropăciune pentru a dóua ḑi. Episcopul catedraleĭ, unde evenimentul se întîmplase, recita deja *De profundis* la piciórele patuluĭ funebru, şi se luaseră dimensiunile cosciguluĭ; nóptea se apropia, şi se înţeleg chinurile marĭ ale tinĕruluĭ preot, care auḑia sgomotul tuturor preparativelor. În fine aude vocea unuia din amiciĭ sĕĭ din copilărie, şi acéstă voce, provocând în el un efect supraumaŋ, aduce un resultat minunat: a dóua ḑi a putut să reapară în amvonul sĕŭ. Ei e astăḑi în mijlocul vostru rugându-vĕ de a cere depositarilor puteriĭ, nu numaĭ de a veghia la aceea, ca prescripţiunile legate să fie observate, dar încă de a forma nóuĕ pentru a preveni nenorocirĭ prea dese şi de o natură deplorabilă."

Acest cas în deosebĭ celebru nu e pe de altă parte singurul, care a fost constatat în mod sciinţific şi nu lasă, să planeze niciĭ o îndoélă asupra realităţiĭ sale. Dl Brouardel în remarcabila sa carte apărută acum de curênd *„Mórtea şi mórtea fără veste"* citézĕ următórea, culésă de doctorul Roger de Plougouven, aprópe de Morlaix:

„La 1866 în momentul, când holera culegea în departamentul Morbihan, o tinĕră de dóuĕ ḑecĭ şi şese de anĭ e luată de o dată cu durerĭ de cap, turburărĭ diferite, şi starea sa devine gravă cu repeḑiciune. Ómeniĭ o cred atacată de holeră, şi după câteva óre tinĕra móre. O înmormîntézĕ, şi se procedézĕ la îngropăciunea eĭ şese spre ḑece óre după

magiarĭ aleşĭ de Românĭ în congregaţiunea Albeĭ nicĭ nu voiră, să asculte pe puţiniĭ Românĭ, carĭ arĕtaŭ, câtă nedreptate se face prin acea propunere confesiunilor şi naţionalităţilor, ci strigaŭ numaĭ: „*Szavazzunk!*“ (Să votăm!)

Óre aceste casurĭ şi altele multe asemenea lor nu aŭ fost de natură a agita pe Românĭ şi a-ĭ face, să vadă limpede, că interesele lor în comitatul acesta sînt puse în mânile unor intoleranţi, carĭ voesc nimicirea Românilor.

Étă dar, că nu „Unirea“, ci chiar membriĭ magiarĭ aleşĭ de Românĭ aŭ agitat prin procedura lor nedréptă pe alegĕtoriĭ Românĭ, şi ĭ-aŭ făcut, să trimită în nóua congregaţiune numaĭ Românĭ, carĭ aŭ durere de limba şi naţionalitatea română.

Ne maĭ spun domniĭ dela „Közérdek“, că Româniĭ la alegerea acésta n'aŭ fost conduşĭ de interes faţă de comitat, ci numaĭ de interesul naţionalităţiĭ lor, n'aŭ avut în vedere administraţiunea, ci numaĭ politica, nu buna înţelegere, ci numaĭ firea lor reservată.

Dar óre domniĭ din Aiud, când chiar şi în cercul Blaşuluĭ aŭ candidat numaĭ Magiarĭ şi pe un Sas, aŭ fost conduşĭ numaĭ de interesele comitatuluĭ, administraţiuniĭ şi buneĭ înţelegerĭ? Óre nu dlor sunt respingĕtorĭ, când din centrul comitatului aŭ trimis în tóte locurile liste de candidaţĭ, pe carĭ abia figuraŭ 3—4 Românĭ şi şi aceştia cu totul dependenţĭ dela dlor? Óre interesele comitatuluĭ nu sînt identice cu interesele Românilor, carĭ îl locuesc în maĭoritate covîrşitóre? Ore numaĭ atunci sîntem ómenĭ cum se cade, când într'un comitat românesc alegem astfel de membri, carĭ asemenea unuĭ funcţionariŭ din centru aŭ cutezarea, să ḑică pubice, că cine pretinde dela un oficial comitatens, să scie şi românesce, să mérgă cu pofta sa în ţara românéscă?

Românĭĭ să nu facă politică de naţionalitate, pe când domniĭ dela „Közérdek“ ne pun în prospect, că se vor îngriji, ca în sala comitatuluĭ nostru să se facă numaĭ *politică naţională magiară (magyar nemzeti politika).*

Acésta însĕ nu este politică liberală şi umană, ci este politica Approbatelor şi Compilatelor, după carĭ *az oláh natió patiáltatik usque ad beneplacitum.*

Domniĭ dela „Közérdek“ nicĭ acum nu simţesc, că trăesc la finea véculuĭ al nóuĕ spre ḑecelea?

Sperăm însĕ, că Românii împlinindu-şĭ datorinţa, ce o aŭ faţă cu limba, religiunea şi obiceiurile străbune, se vor purta astfel, încât organul comitatuluĭ Albeĭ inferióre să nu maĭ aĭbă curaj a-ĭ batjocori, pe cum face în numeriĭ 46 şi 47 din anul curent.

Când Românii, îşĭ apĕră şi în sala comitatuluĭ naţionalitatea, eĭ fac adevĕrată politică de stat, pentrucă statul acesta nu este numaĭ al Magiarilor, ci al tuturor naţionalităţilor, carĭ îl constituesc, şi nu este duşman maĭ mare statuluĭ, ca acela, care voesce să-l esploateze în favorul numaĭ unuĭ singur popor.

Esploatarea acésta domniĭ dela „Közérdek“ o numesc patriotism, bună înţelegere şi liberalism. Noĭ însĕ o considerăm de tradare de patrie, zizanie şi despotism.

Secularisarea averilor bisericescĭ şi statificarea şcolilor. — „Vaterland“ publică în 20 Nov. un articol de fond, care vre să fie scris de un membru al parlamentuluĭ unguresc iniţiat în planurile clicei Tisza-Wekerle. Vorbind cu de-amĕnuntul despre planurile de reconstruire a cabinetului făurite de clica acésta, închie astfel:

„Schimbările acele sînt numaĭ pregătirile pentru o revoluţie bisericéscă-politică „naţională“ şi chiar şi de drept public încă şi maĭ estensivă, de cum a fost cu putinţă până acuma.

„Lucrul cel maĭ de căpetenie pentru scopurile acestea firesce că sînt alegerile cele maĭ de aprópe, carĭ pot să se facă în orĭ care moment. Referitorĭu la ele reformatoriĭ radicalĭ din taběra liberală şi din cea Kossuth-Eötvöşiană, carĭ prin căderea ministeriuluĭ Wekerle de loc nu s'aŭ făcut imposibilĭ, aŭ dóuĕ planurĭ: De cumva se dă acum guvernuluĭ plenipotenţa de a face alegerĭ nóuĕ, el va lăsa, ca ele să se facă prin Bánffy, care firesce că le va esecuta după modelul din Nyitra şi din Ardeal. În urma acesteia se va nasce un scandal aşa de mare, cât eĭ fórte uşor vor puté să jertféscă pe Bánffy punênd pe el tótă vina. Ér de cumva Bánffy încă nu primesce acum plenipotenţa de a face alegerile, eĭ îl vor delătura şi maĭ curênd şi anume atuncia, când vor puté să creeze o dilemă şi să impună pe ómenii sĕĭ de ministri. Orĭ va pune Bánffy mâna pe alegerĭ, orĭ o va face acésta ministeriul pregătit şi transformat în modul acela, ele totuşĭ vor avé aceea-şĭ trăsătură fundamentală: Se vor îngriji pretutindenea, să se alégă candidaţĭ acatolicĭ, respective anticatolicĭ, — chiar şi dacă eĭ nu o vor arĕta acésta îndată pe faţă, — şi în manopera acésta se vor uĭta cu mult maĭ puţin la aceea, că óre prin acésta întăresce-se pactul dualistic, orĭ se alege un Kossuthist, ca maĭ vîrtos la aceea, dacă candidatul oferesce garanţe pe sama scopurilor alianţeĭ radical-liberale, ce susţă încă şi astădĭ. Anume vor cruţa stînga estremă şi chiar şi partidul naţional, întru cât e vorbă de alegerea de candidaţĭ antibisericescĭ, şi pentru a nu descătuşa prea multe reclamărĭ împotriva alegerilor şi prea multă indignare. De altă parte lupta se va îndrepta cu tótă înverşunarea împotriva partiduluĭ poporal, care deja la alegerile municipale a arĕtat, ce póte să facă dintr'însa o promovare cuminte orĭ cel puţin dreptatea nepărtinitóre, — şi cu o cale se va avé tótă grijea, ca disidenţiĭ dinasticĭ Szápáryanĭ să se sfărîme. Partidul radical, cel al luĭ Eötvös Károly, Hermann Otto şcl., — din contră va ĭeşi din alegerĭ nu cu ḑece, ci cu cinci ḑeci şi maĭ mulţĭ ómenĭ cu ajutoriul aparatuluĭ guvernuluĭ. Afacerea pregătirĭĭ alegerilor comandată de conducĕtoriĭ partiduluĭ liberal s'a început deja în înţelesul acesta cu delăturarea brutală de alegĕtorĭ la conscripţia din ăst an.

„Prin atarĭ alegerĭ se ameninţă deci direct şi în chipul cel maĭ periculos nu numaĭ creştinismul şi biserica, ci şi interesele, ce aŭ să se apere din Viena. Cu nenumĕrate aparenţe de prin provinţă e dovedit, că pe protestanţĭ ĭ-aŭ câştigat pentru spriginirea

---

încetarea din viaţă; se aude sgomot în cosciug, se pricinuesce turburare, se chémă doctorul Roger, care deschide cosciugul şi constată rĕmăşiţe de viaţă; transpórtă îndată pe nenorocita în biserică, fiindcă era imposibil în vederea depărtărilor de a o aduce acasă la ea, dar cu tótă mulţimea îngrijirilor sale, ea muri în timpul nopţii şi a fost în mod definitiv îngropată a dóua ḑi.“

În mijlocul acestuĭ studiŭ, ce întrece în rĕŭ măsura cuvenită a imaginaţiuniĭ, şi puţine sînt potrivite a escita vesilia, să spunem una din aceste întîmplări, care alungă întristarea şi nu ne póte opri pentru un moment surîsul pe buze.

E vorba de casul generaluluĭ Ornano, despre care noĭ împrumutăm povestea din cartea profesoruluĭ Brouardel. În trupul retragerii din Rusia, generalul Ornano, în capul unuĭ escadron, e rănit la cap de o ghiulea. Îndată şi cade de pe cal. Ofiţerul sĕŭ de ordonanţă, căpitanul Tacher, îĭ dă ajutor, constată, că el nu maĭ dă semne de viaţă şi îl înghesuesce sub un troian de zăpadă neavênd timpul de a-l îngropa maĭ convenabil. În urmă ofiţerul de ordonanţă anunţă luĭ Napoleon mórtea generaluluĭ Ornano. Dóuĕ óre după aceea generalul Ornano veni, să se pună la dispoziţia imperatoruluĭ: după aceea a trăit încă multă vreme ţinênd el însu-şĭ una din cordicele vĕluluĭ mortuar la parada înmormîntărĭĭ vechiuluĭ sĕŭ ofiţer de ordonanţă Tacher, devenit general la rîndul sĕŭ.

Citĕm în fine istoria spînzuratuluĭ din Boston. Un om voinic, în vîrstă de dóuĕ ḑecĭ şi opt de anĭ, comiţênd nu sciŭ ce anume crimă, fu condamnat la spînzurătóre şi esecutat. Dat jos din spînzurătóre după dóuĕ ḑecĭ şi cincĭ minute, se constată, că inima luĭ nu maĭ bătea; cinci spre ḑece minute maĭ târḑiŭ laţul, care îl strangula, fiind desfăcut, inima începu, să bată de opt ḑecĭ de orĭ pe minut, şi fu numaĭ treĭ óre şi jumĕtate maĭ târḑiŭ, când bătăile se opriră pe deplin. Ĕră cu tóte acestea un om, ce ar fi putut să fie îngropat cu încredere îndată scoborît din spînzurătóre, şi cu tóte acestea putea fără îndoélă să fie readus la viaţă, dacă se întrebuinţaŭ mijlócele convenabile.

În privinţa acestor fapte indiscutabile şi a altor câteva, ce nu s'ar puté pune la îndoélă, cineva e înspăimîntat cugetând, că óre care din noĭ ar puté să fie închis de viŭ în mormînt. Pentru evitarea uneĭ asemenea nenorocirĭ s'aŭ organisat în Germania camere mortuare, în carĭ sunt aşedate persónele decedate; o cordică de tras clopotul e fixată în mâna lor astfel, că la cea maĭ mică mişcare paznicul e avisat. Dl Brouardel arată, că o singură dată în timp de o sută de anĭ, de când esistă cel puţin camerele mortuare din Münich şi din Weimar, clopoţelul mortuar a sunat, şi încă faptul era datorit în mod prea simplu dispariţiuniĭ întepenirĭĭ cadaverice: braţul întins a căḑut în jos în vîrtutea unuĭ fenomen fisic.

Fie, cum ar fi, posibilitatea uneĭ funeste erorĭ fiind stabilită, se pune acéstă cestiune: Nu e deci óre care semn, ce permite, să se stabilescă într'un mod, ce să nu lase nicĭ o îndoélă în spirit, că individul, ce trece de mort, e cu adevĕrat mort?

Medicĭ fisiologiştĭ înmulţesc de câţiva anĭ căutăturile în acest sens; academiile propun marĭ preţurĭ aceluia, ce va puté, să descopere acest sigur caractĕr, aplicabil la tóte casurile şi destul de lesne de priceput, pentru ca fie care să pótă recunósce, că mórtea a sosit.

(Va urma.)

politicii bisericescĭ radicale numaĭ prin aceea, că li-s'a promis esecutarea aceluĭ articol de lege din 1848, care are de presupunere secularisarea averilor bisericescĭ. Promisiunea acésta stă încă şi astădĭ, şi acţiunea referitóre la ea s'a început la confesiunile protestante. Ea se va împlini, orĭ cât de îndrăzneţ a negat ministrul Wlassics în Timişóra planurile acestea, pe când Bánffy tace despre ele în mod elocuent, deşi Szápáry l-a provocat în chip fórte hotărît la o declaraţie. Chiar Wlassics o scie fórte bine şi aceea, că cu privire la statificarea şcolilor s'a statorit deja un calcul ministerial, şi că acest scop se urmăresce cu stăruinţă. Amîndóuĕ atentatele acestea asupra creştinismuluĭ, a Ungarieĭ istorice şi a drepturilor sfinţite, — carĭ sigur îşĭ vor găsi rĕsbunătoriŭ ca până acum pretutindenea, unde s'a comis sacrilegiŭ, — le vor pune în acţiune! în mod maĭ franc, îndată ce vor fi trecut preste alegerĭ şi prest dificultăţile momentane. Ómenii pot fi încredinţaţĭ despre aceea, că nu va întârdia urmărirea ulterióră a acesteĭ politicĭ „naţionale", şi în sfârşit îi va sosi rîndul şi „licuidărĭi cu Viena". Una stă în legătură de necesitate firéscă cu ceealaltă, şi nu fără causă aŭ adus prin politica bisericéscă radicală pe spriginitoriĭ ceĭ maĭ credincioşi aĭ ideiĭ dinastice nu numaĭ în strîmtorirea cea maĭ grea, ci şi într'o dispositie, carea numaĭ inimicul cel maĭ rafinat al demnităţiĭ regescĭ apostolice póte să o inventeze şi să o trezéscă."

Revistă bisericéscă.

Roma.

Cardinalul Lucien Bonaparte a repausat pe neaşteptate la 19 a c. Defunctul s'a născut la 15 Nov. 1823 în Roma. Tatăl sĕŭ a fost nepot al împĕratuluĭ Napoleon I. De preot a fost chirotonit la 1853, curênd a ajuns camerar papal şi la 1868 cardinal.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Desbaterea generală asupra budgetuluĭ se continuă. Opositia impută guvernuluĭ şi partiduluĭ luĭ tóte pĕcatele, câte le are, ba chiar şi de acelea, de carĭ nu e vinovat.

Spre a spĕla guvernul s'a încercat în şedinţa dela 14 a c. cel maĭ mic deputat Papp Géza cu argumentele recitate de celalalţĭ guvernamentalĭ. Tot acésta a repetit-o şi Pulszky Ágost.

Batthányi provócă guvernul, să arete prin fapte concrete, éră nu numaĭ prin cuvinte, că în adevĕr lucră pentru pacificarea ţĕrĭĭ. Cumcă preoţimea nu agită, o dovedesce faptul, că nóuĕle reforme se esecută; dacă preoţimea subalternă ar agita, esecutarea nu ar succede.

În şedinţa din 15 a c. Décsy probéză, că budgetul nu este real, ci întocmit anume spre a amăgi. Molnár Józiás arată, că clasa agricolă este preste mĕsură îngreunată. În atarĭ împrejurărĭ nu e mirare, că ea a ajuns la marginea pustiirĭĭ, şi că sub povara miserieĭ emigrările ieaŭ dimensiunĭ tot maĭ marĭ. Regularea valuteĭ documentéză lipsa de orientare, de care sunt copleşite capacităţile finanţiale ale Magiarilor.

Fostul secretar de stat în ministeriul de culte Berzeviczy, — care speréză, să ajungă în scurt timp ministru de culte, — polemisând cu opositia accentuéză, că guvernuluĭ nicĭ prin minte nu-ĭ trece secularisarea averilor bisericescĭ şi prefacerea şcolilor confesionale în şcolĭ de stat. Despre Apponyi afirmă, că atâta şi-a tot schimbat programul, cât stă maĭ aprópe de Ugron (independentist) decât pe Szápárv (părtinitor al pactuluĭ dualistic).

Pázmándy urgitéză resolvirea cestiuniĭ de naţionalităţĭ aşa, ca aspiraţiunilor îndreptăţite să li-se satisfacă, dară să se facă imposibilă agitarea în contra statuluĭ naţional magiar. Cestiunea acésta este o cestiune de esistinţă pentru Ungaria. Stările de nesuferit nimic nu le caracteriséză maĭ bine decât scenele petrecute la procesul studenţilor din Agram. Studenţiĭ aŭ fost numaĭ instrumente în mânile altora. Aceştia trebue cercaţĭ şi pedepsiţĭ. Crescerea studenţilor e greşită. În cartea profesoruluĭ de dreptul public dela universitatea din Agram stă, că stindardul magiar este străin în Croaţia. Studenţiĭ numaĭ aŭ ascultat de profesoriĭ şi de rectorul lor şi aşa nu merită pedépsă. Poftesce, să se reguleze şi clarifice raportul cu Croaţia.

În şedinţa din 16 a c. s'a verificat faĭmósa alegere dela Nyitra întîmplată în 25 April. Între discursurile despre budget la nivelul parlamentarismuluĭ s'a ridicat numaĭ cel ţinut de contele Apponyi, care a desvoltat un program întreg al politiciĭ finanţiale şi economice, a respins învinuirea, că nu ar sta pe basa pactuluĭ din 1867, şi a arĕtat, că sistemul de guvernare inaugurat prin Tisza la 1875 este identic cu corupţiunea.

La vorbirea luĭ Apponyi a rĕspuns în 18 a c. guvernamentalul Láng, care vre, să constate neconsecinţe între cuvintele şi faptele luĭ Apponyi. Îl laudă, că la Bruxelles a vorbit ca patriot magiar, pe când la Caşovia în 3 a c. ca bărbat de partid astfel s'a esprimat despre mişcările naţionalistice şi despre politica de naţionalităţĭ a guvernuluĭ, cât a mânat apă pe móra naţionalităţilor.

Asbóth cu agerime de spirit şi sarcasm impută guvernuluĭ negligarea intereselor agrare aşa, cât în urma acesteia şi a dărilor directe şi indirecte poporul este ruinat, pe când capitaliştiĭ şi fabricanţiĭ sînt scutiţĭ de greutăţĭ; de aci provine, că noiĭ ocupătorĭ aĭ patrieĭ vin în ţară sĕracĭ şi ies avuţi. Parlamentul nu se baséză pe sistemul constituţional, ci pe cel corteşesc. În ţară sînt dóuĕ speciĭ de cens electoral. Uniunea Ardéluluĭ şi adĭ e numaĭ pe hârtie. Reflectând la cestiunea naţionalităţilor dice, că dreptul naţional trebue păzit, dară trebue ascultate şi tânguirile. Pe terenul religios să se restabilĕscă pacea respectându-se religiunile. Guvernul ar trebui să grijéscă, ca să nu se conturbe armonia între corónă şi naţiune. Guvernul înse falsificând voinţa naţiunĭĭ face presiune asupra corónеĭ şi servesce revoluţiunĭĭ. La atare guvern nu-ĭ votéză budgetul.

În 19 a c. Vajay dice, că politica guvernuluĭ, care prin reformele sale pune dărĭ nóuĕ, aşa duce la ruină. El aşteptă ajutorarea cultivătorilor de viĭ daunaţĭ prin filoxeră. În urmă manifestă oratorul (preot catolic) inclinarea sa spre partidul poporal.

Deputatul croat Iosipovich vorbind despre demonstraţiunile din Agram repróbă recriminările împrumutate, ce şi-le fac Magiariĭ şi Croaţiĭ din causa unor tinerĭ necopţĭ, declară de nefundată afirmările luĭ Pázmándy şi închie provocând pe membriĭ caseĭ şi pe representanţiĭ opiniunĭĭ publice magiare, să nu nesocotéscă naţiunea croată şi instituţiunile eĭ, căcĭ va veni timpul, când Croaţia, acel şórece mic, va elibera pe leul cădut în cursă.

În 20 a c. vorbind despre politica generală Hortoványi cu agerime de spirit probéză, că sistemul liberal duce la absolutismul guvernamental; arată, că vicecomitele dela Pojon, — sigur la ordin maĭ înalt, — a provocat pe notarĭ, să pregătéscă o consemnare a alegĕtorilor liberalĭ şi să scarteze pe ceĭ opositionalĭ. Étă, cum se pregătesce guvernul la alegerĭ.

Fracţiunea Justh a independentiştilor prin membrul sĕŭ Kemény Pál de noŭ a dovedit, că numaĭ pro forma face opositie guvernuluĭ actual. În vorbirea sa din 22 deputatul Kemény a fost de tot domol faţă cu guvernul, pe care se făcea a-l combate. Cu atât maĭ aspru şi chiar dur s'a arĕtat faţă cu partidul poporal, a căruĭ crescere îl înspăimîntă.

Cu atât maĭ cu efect a fost discursul conteluĭ Pongrácz Károly, care a descoperit abusurile comise la compunerea listelor electorale. Aşa dovedesce el cu date numerice, că în unele cercurĭ electorale din comitatul Neutra până la câte 1000 de alegĕtorĭ aŭ fost despoiaţĭ de dreptul electoral. Propune, să se esmită o comisiune parlamentară pentru esaminarea şi îndreptarea abusurilor în conscrierea alegĕtorilor dietalĭ pe anul 1896.

Br. Bánffy rĕspundênd la interpelarea luĭ Hélfi cu privire la complicaţiunile din Orient deciară, că guvernul urmăresce cu atenţiune complicaţiunile. Puterile purced în unire spre apĕrarea creştinilor şi spre restabilirea păcĭĭ în Turcia. Guvernul turcesc încă lucră spre acest scop.

Austria.

Neconfirmarea luĭ Lueger de primar al Vieneĭ a început să-şĭ aîbă consecinţele sale. Clubul vechiŭ conservativ în frunte cu Hohenwarth este în descompunere din causa luĭ Lueger. Anume maĭ mulţĭ membri aĭ clubuluĭ aŭ voit, să interpeleze în parlament guvernul în cestiunea neconfirmărĭĭ luĭ Lueger şi a disolvărĭĭ consiliuluĭ comunal. Maĭoritatea conservativilor, carĭ susţin guvernul actual, a fost în contra interpelărĭĭ. În urma acesteia maĭ mulţĭ membri aŭ ieşit din club şi aŭ înfiinţat un noŭ club parlamentar, anume clubul partiduluĭ poporal catolic, a căruĭ program este aprópe identic cu programul creştin-social. În fruntea nouluĭ club, care numĕră până acum 22 membri, stă br. Dipauli.

Şedinţa de Sâmbătă a camereĭ éră

a fost furtunósă. La interpelările deputaţilor Hauck, Dipauli şi Pattai cu privire la disolvarea consiliului comunal ministrul preşedinte Badeni dice, că cele întîmplate s'aŭ întîmplat la voinţa împĕratului.

Dr. Lueger reflectând la rĕspunsul ministerial dice, că dacă se pleca înaintea capitalismului, aĝi ar fi primariul Vienei. Apoi atacând pe Badeni închie: Ceĭ ce ţin cu mine în Viena, nu sînt în contra împĕratului din casa catolică Habsburg-Lotaringică, ci sînt în contra Jidovilor, în contra jidano-liberalilor şi în contra Ungariei jidovite.

Germania.

În Germania acum se lucră la reforma procedurii penale militare. În cestiunea acésta s'aŭ născut divergenţe între ministrul de interne şi între cel de răsboiŭ. Împĕratul părtinesce părerea ministrului de interne, care susţine, că publicitatea şi verbalitatea în pertractarea proceselor militare ar mâna apă pe móra social-democraţilor, pe când cancelarul Hohenlohe şi ministrul de răsboiŭ susţin chiar contrarul. Aceste divergenţe pot provoca retragerea cancelarului şi a ministrului de răsboiŭ.

Franţa.

Guvernul a presentat parlamentului proiectul de lege despre incompatibilitate, în sensul căruia aceĭ deputaţi, carĭ sînt membri în direcţiunea băncilor orĭ în a asociaţiunilor de întreprinderĭ, carĭ aŭ închiat acorduri cu erarul, aŭ să-şi depună mandatele orĭ să repăşéscă din direcţiunea numitelor institute de câştig. (Şi la noĭ ar fi bună o atare lege.)

Mare sensaţie a produs arestarea faimosului Arton întimplată în London. Arton, pe cum se scie, este unul dintre matadorii ceĭ maĭ de frunte în scandalul „Panama". El ţine în posesiune multe scripte compromiţĕtóre pentru deputaţiĭ, carĭ aŭ ajutat pe panamiţi pentru baniĭ. Radicaliĭ ascriŭ arestarea luĭ Arton de un succes cabinetului Bourgeois. De cumva auctorităţile angleze îl vor estrada pe Arton, de noŭ vor ajunge la suprafaţă înşelăciunile panamiste.

Turcia.

Marile puterĭ europene convingêndu-se, că Turcia nu este capabilă de a restabili ordinea la sine acasă, aŭ decis, să-şi trimită năĭ de răsboiŭ în apele Levantine. Iniţiativa la demonstraţiunea navală a făcut-o Austro-Ungaria.

La vederea acesteĭ demonstraţiunĭ înarmate se pare, că sultanul voesce serios a se emancipa de sub influinţa acelor consilieriĭ aĭ sĕĭ, carĭ nu l-aŭ lăsat, să esecute reformele proiectate pentru Asia mică. După raporturile oficiale, ce vin din Constantinopol, mobilisarea se continuă. Până acum aŭ fost chemaţi sub arme 35,000 de ómenĭ. Flota turcéscă este de tot deranjată şi nu e suficientă nicĭ măcar pentru transportul de lipsă. În Asia mică macelurile între Turcĭ şi creştinĭ se repetesc des, şi armata turcéscă până acum a privit la ele cu nepăsare. Armeniĭ primesc arme şi muniţiune din străinătate.

Minciuni istorice
şi diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Nu religiositatea, şi nicĭ însufleţirea şi avîntarea spre fapte bune şi jertfe marĭ pentru binele comun, ci ignoranţa, amorţéla naţională şi religióşă şi folosirea religieĭ spre scopurĭ egoistice aŭ fost productul „ortodoxieĭ" bizantină la Românĭ ca şi pe airia. Clerul şi poporul a fost cuprins de o potrivă de relele acestea. Aşa a aflat anul 1700 pe Românĭ. Dumneḑeŭ în atarĭ casurĭ nu repetesce minunea, cu care a schimbat pe Saul de odată în s. Paul. Nicĭ pe Românĭ nu ĭ-a smuls de odată din ignoranţa şi amorţéla aceea, ci a sevârşit şi continuă a sevârşi într'înşiĭ minunea acésta pe încetul şi aşa dicênd pe nesimţite. Prin spiritul de viaţă dătătoriŭ, de care s'aŭ împărtăşit şi Romaniĭ unindu-se cu stînca, pe care şi-a zidit Christos biserica sa, a regenerat şi regeneréză el încetul pe încetul clerul în sinul bisericiĭ unite între împrejurările cele maĭ grele şi printr'însul nu încetéză a regenera şi poporul. Orĭ cine esaminéză cu ochĭ neîmpăinginiţi de preocupare bizantină trecutul bisericiĭ unite, va trebui să recunóscă minunea acésta. Ba avîntul acesta a trebuit să răpéscă cu sine şi pe aceia dintre Româniĭ neuniţi, carĭ aŭ trăit şi trăesc în contact nemijlocit saŭ cu Româniĭ uniţi saŭ cu vre un alt popor unit cu biserica Romeĭ. Pe unde a lipsit contactul acesta, pe acolo Româniĭ neuniţi aŭ rĕmas ignoranţi în cele religióse şi nepăsători faţă cu ele, ba şi consciinţa lor naţională a rĕmas cu mult maĭ amorţită decât la Româniĭ uniţi şi chiar şi la aceĭ Românĭ neuniţi, carĭ aŭ trăit şi trăesc în contact cu uniţiĭ. Orĭ dóră consciinţa acésta nu e cu mult maĭ trează şi maĭ vie la Românii Ardeleni decât p. es. la fraţiĭ din regatul Românieĭ?

Dar ajungă despre religie atâta, căcĭ de s'ar şi scula cineva din morţi, dniĭ dela „Tel Rom." totuşi nu vor crede. Să trecem acum la a treia formă, în care se manifestéză viaţa unuĭ popor aşa, cât ea să fie un obiect vrednic de a se depune pe paginile istorieĭ.

Forma acésta e progresul pe terenul culturei intelectuale.

Cele optspredece vécurĭ ale istorieĭ după Christos nu sînt alta decât o creaţiune nóuă pe tóte terenele esistinţeĭ, pe al inteligenţeĭ şi pe al moralităţiĭ, pe al sciinţeĭ şi pe al arteĭ, în sufletele singuraticilor şi pe scena, ce se numesce istoria omenimiĭ, în îngrăditura familieĭ şi a casnicieĭ liniştite ca şi în viaţa cea mare a popórelor, în dreptul public şi în consciinţa naţiunilor. Adevĕrat că biserica a fost totdeuna credinciósă cuvîntuluĭ Întemeiătoriului sĕŭ: „Căutaţi maĭ întâiŭ împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ!" Ea maĭ pe sus de tóte s'a nisuit, să realiseze gloria luĭ Dumneḑeŭ şi mântuirea sufletelor. Cele pământescĭ le-a privit numaĭ din punctul de vedere al raportului, ce-l aŭ cu veciniciа. Înse isvorul de apă vie, care s'a deschis în Christos, s'a revĕrsat şi preste cele pământescĭ ale vieţiĭ ómenilor şi a adăpat tóte raporturile pământescĭ cu binecuvîntare cerésc㠹. Puterile cele nóuĕ, pe carĭ le-a adus Christos pe pământ, şi carĭ aŭ produs o ordine maĭ înaltă a lucrurilor, ordinea supranaturală, nu aŭ putut să-şĭ desvólte activitatea sa fără de a cuprinde şi pĕtrunde şi ordinea firiĭ şi de a-ĭ împărtăşi o consacrare maĭ înaltă. Raportul creştinismului cu lumea l-a arĕtat Christos în dóuĕ asemĕnărĭ. Asemenea este împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ unuĭ mărgaritariŭ, pentru care un neguţătoriŭ dă tótă averea sa. Şi érăşi asemenea este împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ aluatuluĭ, care l-a luat o muiere şi l-a pus în treĭ mĕsurĭ de făină, până s'a dospit acésta tótă. Cea dintâiŭ dintre asemĕnările acestea ne arată împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ în sfera curat religióşă, ca singurul lucru de lipsă, pentru care aŭ să se jertféscă tóte; a dóua ne arată împĕrăţia luĭ Dumneḑeŭ, cum pĕtrunde ea tóte şi le umple de spiritul sĕŭ. Pe când lucră deci biserica pentru împĕrăţia ceriurilor, pe atuncia celealalte tóte i-s'aŭ adaus eĭ: ea a deprins o putere civilisatóre ca nicĭ o altă instituţie pe pământ. Creştinismul e trépta cea maĭ de pe urmă şi maĭ înaltă a revelaţiuniĭ, cu care Dumneḑeŭ s'a descoperit omenimiĭ; el e religia perfectă, absolută. El a trebuit deci să trezéscă cu o forţă neaşteptată tóte puterile, activităţile, direcţiile şi indigenţele omenimiĭ şi să le desvólte spre formaţiunĭ de tot nóuĕ, pe cum lumea cea veche nu le cunoscuse şi pentru carĭ lumea afară de Christos nu oferesce nicĭ cea maĭ depărtată asemĕnare.

Şi în ce constă forţa aceea a creştinismuluĭ? Credinţa creştină nu e numaĭ adevĕrată, ea este adevĕrul însu-şĭ şi de aceea nu numaĭ nu are să se témă de sciinţă, ea nu numaĭ s'a împăcat cu sciinţa, ci ea maĭ vîrtos pórtă întru sine principiile şi legile supreme ale sciinţeĭ veritabile. Nu este cestie fundamentală, carea ocupă spiritul cugetătoriŭ, orĭ la care ordine a lucrurilor s'ar referi ea, căreia nu i-s'ar afla principiul deslegărĭ în organismul credinţeĭ creştine. Mintea omenéscă nu a putut să inventeze, ba nicĭ măcar să presimţéscă o atare religie, aplicabilă orĭ careĭ situaţiunĭ din viaţa omenéscă, o atare religie, atât de adânc înrădăcinată în indigenţele minţiĭ şi în dorinţele inimiĭ omenescĭ. Religiunea acésta deslégă probleme de acelea, cu carĭ lumea veche înzădar şĭ-a stors puterile. Ea în privinţa tuturor cestiilor lumiĭ vechĭ împărtăşesce ideĭ mult maĭ adâncĭ şi maĭ sublime, de cum spiritul omenesc să le fie putut cuprinde orĭ măcar şi numaĭ presimţi vre odată.

Nu e deci mirare, dacă religia asta a îmbrăţişat sciinţa şi a pretins dela servitoriĭ sĕĭ, să cultive sciinţa. Întru adevĕr cine a fost, ceĭ ce a păzit sfîntul foc al sciinţeĭ atuncia, când un protop de popóre neîmblânzite s'a vĕrsat preste ruinele uneĭ lumĭ căḑute dîrmând şi nimicind tóte? Cine a lucrat din noŭ câmpul pustiit al sciinţeĭ? Biserica creştină a gătit în chiliuţele mănăstirilor sale un asil pe sama sciinţeĭ. Şcóla poporală, carea rĕspândesce în cercurĭ âuguste începuturile cele dintâiŭ ale culturiĭ, şi cele 66 de universităţi întemeiate în evul de mijloc, aceste bastioanĭ zidite în mijlocul mişcărĭ agitate a popórelor, de carĭ bastioanĭ s'aŭ frânt valurile barbarieĭ, şi din carĭ în decursul vécurilor s'a rĕspândit lumină din ce în ce tot maĭ multă, — pe amîndóuĕ le-a întemeiat biserica creştină. Pe cum a crescut ea în sanctuariul sĕŭ pe fiul regeluĭ, întocmaĭ aşa a instruat ea şi pe fiul ḑileriuluĭ pentru rĕsplata dumneḑeéscă şi nu pentru de cea pământéscă. „Nu pentru baniĭ," declară Papa Alesandru III., „are să se vîndă, ceea ce am primit ca un dar din ceriŭ, ci fără plată să li-se oferéscă tuturor." Şi pe cum a întrodus ea spiritele omenescĭ cele

puternice în adâncimile ascunse ale înțelepciunii și cunoscinței creștine, așa s'a plecat ea și la sărăcia spirituală a nevrîstnicilor, ca toți să se împărtășéscă în binefacerea culturii creștine. „Cultură pe sama tuturora!" cuvintele acestea ale lui Inocențiu III. aŭ fost totdeuna devisa bisericii celei adevărate a lui Christos. Lumea cea veche, în care înflorirea culturii s'a ridicat pe temeiul sclăviei și de aceea a fost partea numaĭ a uneĭ frânturĭ micĭ din poporațiunea întrégă, acea lume, în care plăcerea estetică era cumpărată cu lacrimile, sudórea și sângele omenimiĭ dejosite, lumea aceea nu ar fi avut pricepere pentru pretensiunea: „Cultură pe sama tuturor!" Mai întâiŭ a trebuit să rostéscă óre care mai înalt cuvîntul: „Săracilor bine se vestesce!" Numaĭ după ce s'a rostit cuvîntul acesta, numaĭ după aceea a înțeles lumea, că cultura nu e numaĭ privilegiul câtorva miĭ de ómenĭ.

Și de când a dat Christos bisericiĭ sale misiunea de a binevesti săracilor, de atuncia ea a lucrat și lucră neobosită pentru progres. Dóră chiar idea progresuluĭ e o idee specifică creștinéscă, catolică. Lumea păgână nu a avut idea acésta. Toți cei ce aŭ stat în lumea aceea la culmea timpuluĭ sĕŭ, ei toți n'aŭ sciut nimica despre progres. Ei toți esprimă desperarea deplină de aceea, că ar puté să soséscă un viitoriŭ mai bun. Sfera de viață a lumiĭ celeĭ vechĭ a fost mărginită, pentru că a fost națională; de aceea lumea aceea a trebuit să se sfârșéscă, forțele aŭ trebuit să-ĭ sece. Creștinismul a fost acela, care a conceput idea progresuluĭ. Lui ĭ-s'a dat un ideal nemărginit, ba însă-și nemărginirea ĭ-a fost idealul. Scena, pe care se mișcă popórele lumiĭ creștine, e nemărginit de largă. Ea cuprinde întrégă creațiunea în înălțimea, lărgimea și adâncimea eĭ, și popórelor acestora li-s'a pus de țintă o perfecțiune, de care ele să se apropie tot mai tare fără de a o ajunge vre odată, — perfecțiunea lui Christos și a lui Dumnedeŭ.

Adevărat că ideea acésta a progresuluĭ e în rîndul cel dintâiŭ o idee religióză și etică, dar după ce s'a enunțat odată idea acésta, ea a trebuit să cuprindă îndată tóte celealalte terenurĭ ale sciinței și ale vieții. S'a pornit decĭ în sinul bisericiĭ lui Christos pe tóte terenurile sciinței un progres, de care omenimea mai înainte nicĭ prin vis nu putuse să-și aducă aminte. Biserica lui Christos și-a împlinit și-și împlinesce în mijlocul popórelor neîncetat misiunea sa civilisatóre conscie fiind, că tot adevĕrul duce la Dumnedeŭ și vine dela Dumnedeŭ.

În acest chip a zidit biserica zidurile istorieĭ, a uneĭ istoriĭ, în care lucrurile de căpetenie nu sunt sfărîmarea de împĕrății și grozăveniile răsbóielor și revoluțiunilor, ci înălțarea ómenilor singuratici și a popórelor întregi către idealul lor, către isvorul adevĕruluĭ.

(Va urma.)

Convocare.

Din causa strămutăriĭ grabnice a domiciliuluĭ meŭ la Abrud corvoc o adunare generală estraordinară a „Reuniuniĭ femeilor române din Mediaș și jur" pe 16/28 Novembre a. c. la 2 óre după am. în școla gr. cat. din Mediaș cu următorul

Program:

1. Abdicerea presidenteĭ.
2. Alegerea uneĭ presidente ad hoc.
3. Raportul comisiuniĭ de 3 despre predarea actelor și efectelor Reuniuniĭ din parte dluĭ Dionisiŭ Roman.
4. Alegerea uneĭ presidente pe 3 anĭ.
5. Propuneri eventuale.

Mediaș la 2/14 Novembre 1895.

Sofia Pușcariŭ n. Chendi
presidentă.

Noutăți.

Din diecesa Lugoșuluĭ. On. *Nicefor Ganga* la presentarea ministruluĭ de culte a fost numit paroch în *Secaș*. — On. *Constantin Pop* la presentarea ministruluĭ de finanțe a fost numit paroch în *Baea de Criș*. — M. On. *Nieolaŭ Nestor* a fost numit administrator Vicarial în *Hațeg*. — La parochia *Iezvinuluĭ* de sub patronatul înaltuluĭ erar s'a escris concurs cu terminul de 20/8 Decembre 1895. Emolumentele sînt 315 fl. dela erar, 24 orgiĭ de lemne, cuartir cu grădină de legumĭ și usufructul alor 10 jugĕre de pămînt. — Pentru stațiunea docentală din *Iscroniŭ* în protopopiatul Jiuluĭ s'a escris concurs cu terminul de 15/3 Decembre 1895 pe lângă emolumentele: 300 fl., 3 orgiĭ de lemne, cuartir și grădină de legumĭ.

Învĕțătoriĭ ca agenți pentru statistica economieĭ rurale. La recercarea ministruluĭ de culte și instrucțiunea publică P. Ven. Consistoriŭ mitropolitan aduce la cunoscința cleruluĭ, că învĕțătoriĭ pot fi aplicați ca agenți pentru conscrierea datelor statistice referitóre la economia de câmp. Pe cât timp învĕțătoriĭ sînt ocupați cu afacerea conscrieriĭ, ce li-s'ar încredința, pot să nu țină prelegere în órele de după amédĭ. Județii procesualĭ și respective primariĭ orașelor aŭ, să aviseze direcțiunile școlare confesionale despre ḑilele, când sînt ocupați învĕțătoriĭ cu conscrierea pentru statistică.

„Papa Leo XIII în Indice." Sub acest titul senzațional publică presa liberală din tóte țĕrile următórea notiță: În catalogul cărților oprite se află și o carte intitulată: „Despre preasfîntul sânge al Mariei, studiŭ spre a escita cuitul aceluia." Cartea a fost tipărită în Perugia în anul 1874 și a fost oprită prin decretul din 10 Ian. 1895 (póte că 1875) al Sacreĭ Congregațiunĭ. Scrisă a fost ea de cardinalul Gioachimo Pecci, care preste treĭ anĭ ajunse Papă sub numele Leo XIII. În catalog se cetesce, că auctorul s'a supus interdictului: „Auctor laudabiliter se subiecit et opus reprobavit." În cea mai nóuă ediție a catalogului firesce că lipsesce numele auctoruluĭ. — Un corespondent al ḑiaruluĭ „Köln. Volksz." a cercat și s'a convins, că comunicatul foilor liberale e o minciună. Citatul decret al Congregațiunii l-a aflat în „Osservatore Romano" din 4 Febr. 1875, și e datat din 13 Ian. 1875 conținênd oprirea alor dóuĕ cărți anonime, cea dintâiŭ tipărită în Neapol în 1868. éră a dóua intitulată: „Del sangue sacratissimo di Maria. Studio per ottenere la festività del medesimo. Perugia 1874." Apoĭ urmézá: „Auctor laudabiliter se subiecit et opus reprobavit." Numele autoruluĭ lipsesce și în decretul Congregațiunii, fiindcă nu e pus nicĭ pe titulul cărții. Deci prin nimic nu e probat, că opul indus în Indice ar fi fost al cardinaluluĭ Ioachim Pecci. Paternitatea acesteĭ minciuni se ascrie jurnalistuluĭ francez Bonneson, a căruĭ specialitate este a scorni sciriĭ picante despre dignitariĭ bisericescĭ. Alteum chiar să fie scris opul din cestiune de cardinalul Pecci, supunêndu-se el auctorității bisericescĭ încă de atuncĭ, prin acésta nu se detrage nimic pontificatuluĭ.

Parochie gr. cat. în Budapesta. Cetim în „Magyar Állam", că greco-catolicĭ din Budapesta s'aŭ constituit în comunitate religióză și acum se nisuesc pentru fundarea uneĭ parochiĭ. Mai bine le-ar păré, dacă ar dobîndi biserica parochială dimpreună cu locuința parochială din Erzsébetváros, și dacă patronatul capitaleĭ s'ar estinde și asupra lor. Dobîndirea bisericiĭ nu ar întimpina greutățĭ, deórece romano-catolicĭ din acel district își ridică biserică nóuă. Numitul ḑiar nu ne spune, că toți greco-catolicĭ din Budapesta voesc a mijloci înființarea parochieĭ gr. catolice, orĭ dóră numaĭ gr. catolicĭ rutenĭ.

„Revista Orĕștieĭ" ḑiar politic. Redacțiunea acesteĭ foĭ până acum numaĭ sociale, depunênd cauțiunea recerută, a transformat-o în ḑiar politic, aparênd fóea și pe viitor în formatul și cu prețul de mai înainte. Programul politic al ḑiaruluĭ este însu-și programul partiduluĭ național român. Dorim, ca publicul român să spriginéscă cu tótă căldura acest ḑiar.

Alegerile municipale la Făgăraș și Năsĕud aŭ ieșit în defavorul nostru. Acésta o putem ascrie numaĭ nepăsăriĭ și lipseĭ de organisare.

Contra aruncului pentru mileniŭ. Cetim în „Revista Orĕștieĭ", că comunele din comitatul Hunedórei aŭ început, să înainteze la vice-comite proteste contra aruncului făcut în congregațiunea comitatensă în favorul serbăriĭ mileniului.

O producțiune teatrală va avé loc în sara de 23 a c. în otelul „Univers" din Blaș. Piesele sînt: a) „Doĭ morți viĭ" vodevil în 2 acte de Alesandri, și b) „După teatru" comedie în 1 act de Stefanelli. Începutul la $7^1/_2$ óre.

Procesul studenților croați, carĭ aŭ inscenat demonstrațiunile antimagiare, când a fost Maiestatea Sa la Agram, s'a pertractat în sĕptĕmâna trecută. În decursul pertractăriĭ tinerii universitarĭ s'aŭ purtat cu nepăsare batjocorind, rîdênd și amenințând pe procuror și pe președintele tribunaluluĭ, care le detrăgea cuvîntul. Mai mulți tinerĭ aŭ fost condamnați la carcer greŭ de câte 1—6 lunĭ. Partidul antimagiar, care stă la spatele tinerimiĭ, din incidentul condamnăriĭ pórtă doliŭ și a început colecte în favorul universitarilor pedepsiți cu relegare. Până acum s'aŭ colectat preste 8000 fl. Singur episcopul Strossmayer a dat 3000 fl. spre acest scop. Un Francez s'a oferit, că provede deplin pe 6 studenți croați. Asemenea oferte sosesc și din Petersburg. Prin procesul inscenat la comanda guvernuluĭ magiar numaĭ cresce aversiunea față de tor, ce e unguresc. Ar trebui, să ajungă și guvernul din Budapesta odată la convingerea, că iubirea nu se póte stórce cu forța.

Bucuriĭ familiare în casele domnitóre. Tînĕra împĕrătésă a Rusieĭ în 14 a c. a născut o fiică, care a primit numele Olga. — Tot în sĕptĕmâna trecută părechea prințiară din Bulgaria a fost dăruită cu al doilea prinț, căruia i-s'a pus numele Ciril.

Rusia pentru subsistența preoțimiĭ confesiunilor creștine străine, adecă diverse de confesiunea domnitóre în imperiŭ, a hotărît în anul acesta cam 2,000.000 de ruble, anume pentru preoțimea armeno-gregoriană 14.204, pentru cea romano-catolică din lăuntrul imperiuluĭ 565.949, pentru cea rom. cat. din provința Polonia și Transcaucasică 964.257, pentru cea luterană și reformată 118.580. Mohamedaniĭ încă primesc 50.956 de ruble.

Capitala Rusieĭ sub apă. În nóptea de 14 a c. stradele mai jos situate ale reședinței rusescĭ aŭ fost inundate de apa, ce s'a revĕrsat din canalurile conduse prin cetate. Întrând apa în locuințele din suterene, locuitoriĭ numaĭ cu mare greutate aŭ putut fi mântuiți.

Monetele de 20 cr. și de 4 cr. după 31 Decembre 1895 nu se mai primesc și nu se mai schimba la casele de stat și la perceptorate nicĭ în valórea lor nominală, nicĭ în cea materială. Decĭ în interesul celor ce aŭ atari monete, este, să le schimbe până la finea acestuĭ an.

† **Aurelia Oltean născ. Stoia,** soția dluĭ advocat archidiecesan Vasiliŭ Oltean, după un morb greŭ și îndelungat a repausat în al 31-lea an al etății și al 14-lea al fericiteĭ sale căsătorii în 19 Novembre la 4 óre p. m. împărtășită cu ss. sacramente ale muribundilor. *În veci amintirea eĭ!*

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românéscă din Ardélŭ.

Adausulŭ II.

Privire critică preste ideile și literatura referitóre la instituțiunile nóstre bisericesci dela 1700 până astădĭ.

Dela actulŭ istoricŭ alŭ uniriĭ întîmplate la 1700 d. Chr. până în ḑiua de astădĭ din conscĭința publică a inteligințeĭ clericalĭ și mirene nicĭ cândŭ n'a pieritŭ idea, că unirea cu biserica Romeĭ a fostŭ unire numaĭ dogmatică, éră nu și în ritŭ, instituțiunĭ și disciplină. Și chiarŭ și S. Scaunŭ Apostolicŭ totŭ de a una în chipulŭ acesta a consideratŭ unirea nóstră, și nicĭ cândŭ nu a făcutŭ nicĭ o încercare de a lărgi sfera uniriĭ estinḑênduo la ritŭ, disciplină și instituțiunĭ.

Pre natura acésta a uniriĭ amŭ fostŭ și suntemŭ fórte geloși mai geloși decâtŭ orĭ care altŭ poporŭ din rĕsăritŭ, care în decursulŭ vécurilorŭ s'a unitŭ cu biserica Romeĭ.

Gelosia acésta n'a isvorîtŭ numaĭ din alipirea de ritulŭ, disciplina și instituțile rĕsăritene, ca și cum acele ar deprinde un farmecŭ asupra sufleteloruŭ, ce le ține legate de ele ca cu cătușĭ. Căcĭ tóte lucrurile aceste în biserica rĕsăritului până în ḑiua de astădĭ pre lângă chipulŭ classicității în unele privințe, pórtă pre sine și chipulŭ lucrurilorŭ primitive, unilaterale, greóie, nedesvoltate și neacomodate împrejurărilorŭ și timpuluĭ de astădĭ. Ci a isvorîtŭ și a fostŭ nutrită gelosia acésta maĭ cu samă în timpulŭ maĭ noŭ și de motivulŭ, că în ritulŭ, disciplina și instituțiunile rĕsăritene, în câtŭ divergézăŭ multŭ de ale popórĕlorŭ conlocuitóre, vedeamŭ și unŭ scutŭ apĕrătoriŭ alŭ națiuniĭ nóstre, un mijlocŭ de a împiedeca amalgamisarea nóstră cu alte popórĕ, cu carĭ locuimŭ pre unŭ teritoriŭ.

În adevĕrŭ, nu se póte nega, că lucrurile aceste orientalĭ în împrejurărĭ anumite potŭ și ele să întăréscă zidulŭ despărțitoriŭ între noĭ și alte popórĕ, și prin aceea se contribue la conservarea caracteruluĭ nostru națională. Ele singure însĕ fără de alte elemente nu potŭ nicĭ să împiedece contopirea nóstră cu alte popórĕ, nicĭ contopirea altoruŭ popórĕ în poporulŭ nostru. Avemŭ doveḑi despre acésta chiarŭ în timpulŭ maĭ noŭ.

În secuime de pildă Româniĭ diversĭ în ritŭ și instituțiunĭ de ungurĭ, totușĭ s'aŭ ungurisatŭ în multe comune deplinŭ. În săsime órășĭ Româniĭ diversĭ în ritŭ și instituțiunĭ de Sașĭ nu s'aŭ săsitŭ, ci Sașiĭ s'aŭ românisatŭ. În Maramurĕșŭ și Bucovina Româniĭ de acela-șĭ ritŭ și instituțiunĭ cu Ruteniĭ, totușĭ se rutenisézăŭ, pre cândŭ în Bănatŭ Româniĭ de acela-șĭ ritŭ și instituțiunĭ cu Sêrbiĭ nu se serbisézăŭ, ci Sêrbiĭ se romanisézăŭ.

De unde dară diversitatea acésta de efecte? De securŭ de acolo, pentru că nu ritulŭ, ci alțiĭ factorĭ din viața psichică a popórĕlorŭ le-a produsŭ.

Nu le-amŭ amintitŭ lucrurile aceste din motivulŭ, că dóră nu ne-ar jăcé la inimă iubirea rituluĭ și instituțiunilorŭ bisericiĭ rĕsăritului, în carĭ multe vécurĭ a trăitŭ poporulŭ nostru, și în carĭ ne-amŭ născutŭ și noĭ toțĭ. Ci le ḑicemŭ din motivulŭ, ca să constatămŭ falsitatea aserțiuniĭ, ce așa desŭ se aude pre la noĭ, că ritulŭ, disciplina și instituțiunile rĕsăritene ne-aŭ conservatŭ și ne conservă caractĕrulŭ și chipulŭ nostru națională. Căcĭ cu totulŭ altele suntŭ elementele și forțele, carĭ ne-aŭ conservatŭ până astădĭ și ne vorŭ conserva și în viitoriŭ, cu carĭ însĕ nu este locululŭ să ne ocupămŭ aicĭ.

Gelosia acésta față cu instituțiunile orientalĭ maĭ cu samă în timpulŭ maĭ noŭ a jucatŭ rolă însemnată în desvoltarea instituțiunilorŭ nóstre bisericesci. Istoriculŭ, care scrutézăŭ mersulŭ desvoltăriĭ instituțiunilorŭ acestora, nu e cu putință să nu o observeze. Partea eĭ cea maĭ slabă a statŭ în idea, ce o a avutŭ despre instituțiunile bisericesci, pre carĭ le considera de nisce lucrurĭ formate, închiegate și rotunḑite pentru tóte timpurile. După ea dreptulŭ bisericescŭ rĕsăritenŭ și apusanŭ suntŭ nisce producte deplinite pentru viața socială bisericéscă, saŭ ca să vorbimŭ plasticŭ, suntŭ ca dóuĕ vestminte gata însĕ de croitură diversă. Dacă biserica nóstră îmbracă unuluĭ este apusană, dacă îmbracă pre celalaltu este rĕsăritenă. De o desvoltare istorică a dreptuluĭ și instituțiunilorŭ nóstre bisericesci nu voesce să scie nimica, căcĭ după ea în vecĭ avemŭ să rĕmânemŭ pre lângă ce amŭ avutŭ. Prin acésta biserica nóstre condamnată la stagnare perpetuă ar fi o Chină în mijloculŭ Europeĭ.

Efectele gelosieĭ acesteia aŭ fostŭ duple.

Întâia nu se póte nega, că ea nu a maĭ pusŭ câte odată staviléĭ tendințeĭ nesănĕtóse a unora de a introduce în biserica nóstră instituțiunĭ stăine, a cărorŭ valóre celŭ puținŭ pentru noĭ era problematică, cu tóte că câte odată chiarŭ acolo n'a pusŭ staviléĭ, unde ar fi trebuitŭ să pună.

Din punctulŭ acesta de vedere putemŭ ḑice, că ea a avutŭ efecte bune.

A avutŭ însĕ și efectŭ rĕŭ, căcĭ nu odată saŭ a împedecatŭ saŭ a îngreunatŭ întoducerea unorŭ instituțiunĭ pentru biserica nóstră de valóre adevĕratŭ culturală, saŭ dacă n'a pututŭ maĭ multŭ, atuncĭ a făcutŭ opusețiune nu odată puținŭ creștinéscă, ca să nu maĭ amintimŭ nimica de productele literarie deplinŭ greșite, pre carĭ le-a scosŭ la ivélă gelosia acésta.

Gelosia de sub vorbă este întâiulŭ curentŭ, care dela s. unire încóce a contribuitŭ la formarea ideilorŭ despre instituțiunile nóstre bisericesci și a influințatŭ desvoltarea acelora.

La 1700 d. Chr. biserica nóstră s'a unitŭ în credință cu biserica Romeĭ. Ea însĕ în instituțiunĭ nu maĭ era biserica rĕsăriténă, care fusese înainte de era calvină. Calvinismulŭ ĭ-a fostŭ alteratŭ de susŭ până josŭ tóte instituțiunile. Ritulŭ rĕsăriténŭ și-lŭ conservase, căcĭ calviniĭ îmbulḑițĭ de împrejurărĭ aŭ trebuitŭ să-lŭ tolereze încă.

Ce a urmatŭ din aceste?

O împrejurare, care nu s'a ivitŭ la nicĭ unulŭ din popórĕle rĕsăritului, carĭ s'aŭ unitŭ cu biserica Romeĭ.

Prin actulŭ dela 1700 d. Chr. biserica românéscă din Ardélŭ a ajunsŭ în posițiunea de a uni în sine elemente din tóte cele treĭ biserici marĭ creștine.

În credință era *catolică apusană,* în ritŭ *grecéscă rĕsăriténă,* în instituțiunĭ *protestantă calvină.*

Faptice așa a statŭ lucrulŭ.

Lipsa de cultură în clerulŭ nostru și comerciulŭ tare slabŭ cu celealalte popórĕ a rĕsăritului a fostŭ causa, de pre cândŭ era generală și puternică conscĭința publică, cumcă credința bisericiĭ nóstre este cea catolică apusană, éră ritulŭ celŭ grecescŭ rĕsăriténŭ, pre atuncĭ numaĭ puținiĭ vedeaŭ, cumcă instituțiunile eĭ de dreptŭ publicŭ suntŭ protestante calvine.

Împrejurarea acésta n'a fostŭ cu putință să nu producă confusiune în modulŭ judecăriĭ instituțiunilorŭ nóstre bisericesci, și să nu împedece desvoltarea lorŭ.

Sciindŭ cu toțiĭ, că biserica nóstră ca biserică a rĕsăritului la 1700 d. Chr. s'a unitŭ cu biserica Romeĭ numaĭ în credință, nu însĕ și în ritŭ, disciplină și instituțiunĭ, nevoindŭ maĭ departe ceĭ maĭ mulțĭ să scie nimicŭ despre aceea, că biserica nóstră a fostŭ 150 de anĭ sub supremația calvină, de sub carea n'a pututŭ scăpa fără alterarea instituțiunilorŭ, nu este mirare, că mulțĭ se legaŭ de instituțiunile calvinesci ale bisericiĭ nóstre, ca de nisce instituțiunĭ garantate prin pactuiŭ de unire, și orĭ ce clătinare a acelora, o considerаŭ de unŭ atentatŭ asupra pactului acestuia.

Confusiunea acésta este alŭ doile curentŭ sub influința căruia s'aŭ formatŭ unele ideĭ despre instituțiunile bisericeĭ nóstre, și care a datŭ câte odată în câtva chiarŭ și directva desvoltăriĭ lorŭ.

Curentele aceste dóuĕ le-amŭ puté numi curentele *conservative*, celŭ de întâiŭ din motive naționalĭ, celŭ de alŭ doile din motive bisericesci.

Dela 1848 a păsitŭ apoĭ pre arenă unŭ curentŭ cu totulŭ noŭ.

Ideile liberale cu privire la guvernarea statelorŭ aŭ cuprinsŭ de atuncĭ spiritele și în poporulŭ nostru. Bisericile protestante din țara nóstră aŭ îmbrățișatŭ ideile aceste nu numaĭ pentru statŭ, ci și pentru biserică. Luteraniĭ, calviniĭ și unitariĭ aŭ începutŭ de atuncĭ a-șĭ organisa bisericile de susŭ până josŭ după principiile aceste, carĭ și altŭcum se nimerieaŭ minunatŭ cu principiile fundamentalĭ ale bisericiĭ lorŭ. Pre încetulŭ organisațiunea bisericilorŭ acestora fu „democratisată“ în mĕsură mare.

Exempla trahunt. Vĕḑêndŭ o parte a publiculuĭ bisericiĭ nóstre ideile liberalĭ întrupate maĭ multŭ saŭ maĭ puținŭ în viața statuluĭ, vĕḑêndu-le întrupate chiarŭ și în alte biserici, fără a grigi multŭ de aceea, că óre ideile aceste suntŭ saŭ nu în armonie cu principiile fundamentalĭ ale bisericiĭ rĕsărituluĭ, aŭ începutŭ a insiste și chiarŭ a pretinde, ca biserica nóstră încŭ să se orga-

niseze ca şi cele protestante, şi să democratiseze în ea tóte instituţiunile sale.

Insistinţa acésta şi-a căpětatŭ nutremîntŭ noŭ, cândŭ publicului nostru a observatŭ curentulŭi acesta ivindu-se şi în biserică, carî în o privinţă saŭ alta suntŭ identice cu a nóstră. Aşa cândŭ de pildă a vědutŭ, că unŭ atare curentŭ s'a ivitŭ şi în biserica romano-catolica şi s'a manifestatŭ în minoritatea congresuluĭ romano-catolicilorŭ dela Budapesta din 1871, éră biserica gr. orientală românéscă şi sêrbéscă din Ungaria a mersŭ cu organisarea bisericéscă după principiile aceste maĭ departe chiarŭ şi ca protestanţiĭ.

Ideile moderne liberalĭ aŭ fostŭ alŭ treile curentŭ, care a influinţatŭ şi formarea ideiĭ despre instituţiunile nóstre bisericescĭ şi desvoltarea lorŭ.

Curentulŭ acesta l'amŭ puté numi curentulŭ *liberalŭ*.

Dela 1700 d. Chr. Până astădĭ înse a esistatŭ totŭdeuna şi un curentŭ sănětosŭ şi correctŭ în desvoltarea instituţiunilorŭ bisericeĭ nóstre. Principiulŭ conducětoriŭ alŭ curentuluĭ acestuia a fostŭ, că instituţiunile bisericiĭ nóstre la totŭ casulŭ aŭ lipsă de desvoltare. Desvoltarea are înse să se întîmple întâiŭ şi maĭ întâiŭ în armonie cu principiile dumneḑeescĭ ale bisericiĭ, carî suntŭ identice în amêndóuě bisericile, a rĕsărituluĭ şi a apusuluĭ. Maĭ departe în armonie cu indigintele nóstre realĭ, cu ideile înalte de cultura religioso-morală, carî prin s. unire aŭ întratŭ în biserica nóstră în urma contactuluĭ eĭ cu cultura apusană, cu împrejurările nóuě ale bisericiĭ nóstre, şi cu relaţiunile nóuě, în carî prin s. unire a ajunsŭ biserica nóstră faţă cu diversĭ factorĭ.

Deşi curentulŭ acesta a fostŭ maĭ totŭ merĕŭ în luptă cu curentele cele treĭ amintite deja, totuşĭ póte se arete resultate frumóse. Elŭ a cassatŭ unele instituţiunĭ curatŭ calvinescĭ, elŭ a modificatŭ alte instituţiunĭ calvinescĭ, şi le-a adusŭ în armonie cu principiile Pravileĭ, elŭ a introdusŭ multe instituţiunĭ de valóre în biserica nóstră, elŭ a produsŭ şi o literatură mică în adevĕrŭ, înse apta de a susţiné critica sciinţeĭ europene moderne.

Curentulŭ acesta singurŭ póte să aibă viitoriŭ în biserica nóstră. Armele luĭ suntŭ armele sciinţeĭ şi ale adevĕruluĭ. Elŭ nu iega viitoriulŭ bisericiĭ nóstre nicĭ de păstrarea unorŭ instituţiunĭ rĕsăritene anticuate, nicĭ de ideĭ politice, carî în cursulŭ istorieĭ şi aŭ periodaŭ lorŭ trecătóre. Elŭ nu linguşesce mulţimea aderându-lŭ la ideĭ, carî pe câtŭva timpŭ se bucura de popularitate, ci spune, espune, chiarifică şi ilustrézăa adevĕruluĭ eternŭ fără a căuta în faţa ómenilorŭ, şi de triumfŭ totuşĭ este sigurŭ. Elŭ scie, că în adêncimile vieţiĭ psichice a poporuluĭ nostru jacŭ forţe de conservare, carî în genere vorŭ susţiné poporulŭ nostru în împrejurărĭ orĭ şi câtŭ de grele, cum l-aŭ susţinutŭ şi până acum. Elŭ scie, că esistinţa, vitalitatea şi progresulŭ poporuluĭ nostru nu atîrnă nicĭ câtŭ e negru sub unghie dela aceea, că cutare saŭ cutare instituţiune saŭ dispositie bisericéscă este rĕsăriténă saŭ apusană, aflase în Pravilă saŭ Pidalionŭ saŭ nu se află. Elŭ voesce între marginile statorite de însuşĭ Dumneḑeŭ să creeze bisericiĭ nóstre instituţiunĭ nu democratice saŭ arictocratice, nu rĕsăritene saŭ apusane, ci instituţiunĭ, în cadrulŭ cărora fiiĭ bisericiĭ nóstre să-şĭ pótă mântui sufletele, să-şĭ pótă însuşĭ cultura europénă, şi óre cândŭ în istoria omenimiĭ şi a civilisaţiuniĭ să fie şi numele lorŭ amintitŭ cu onóre.

De n'ar fi esistatŭ în biserica nóstră nicĭ cândŭ curentulŭ acesta şi direcţiunea desvoltăriĭ instituţiunilorŭ eĭ o ar fi datŭ numaĭ celealalte treĭ curente false, Dumneḑeŭ scie, în ce confusiune, anarchiă şi apatiă ne-amŭ afla astădĭ.

Înainte de ce amŭ vedé unele producte literare carĭ se ocupă cu instituţiunile nóstre bisericescĭ, premitemŭ următórele:

Întâiŭ, preste totŭ literatura cu privire la instituţiunile nóstre bisericescĭ este tare mică, aşa câtŭ scrierile de adevĕrată valóre pre terenulŭ acesta maĭ că le-amŭ puté numĕra pre degete.

A dóua, nu e cu putinţă ca singuraticele producte literarie să le grupămu în curentele cele patru, ca şi cum fiecare productŭ literariŭ ar fi manifestarea a câte unuĭ singurŭ din curentele aceste. Căcĭ câte unŭ productŭ portă timbrulŭ şi alorŭ câte treĭ curente, şi pre lângă aceea unele încă în nascerea lorŭ aŭ fostŭ influinţate şi de interese de clase şi chiarŭ şi de patimĭ individuale. Sigurŭ prodnctele, carĭ cuprindŭ curentulŭ alŭ patrule, suntŭ aşa determinate, aşa limpedĭ, născute numaĭ din dorulŭ şi din iubirea adevĕruluĭ, fără nicĭ unŭ cugetŭ reservatŭ şi libere de orĭ ce alte scopurĭ egoiste şi străine, câtŭ în ele n'aŭ pututŭ întra pre nicĭ o cale nicĭ unulŭ din celealalte curente.

Cu durere amintimŭ şi aceea, ca caracteristica tuturorŭ productelorŭ literarie, în carĭ unulŭ saŭ aitulŭ saŭ tóte cele treĭ curente de întâiŭ esŭ la ivélă în unŭ modŭ maĭ multŭ saŭ maĭ puţinŭ determinatŭ, nunumaĭ că nu staŭ pre temeiulŭ Pravileĭ, ci suntŭ superficiale până la disgustŭ. Bărbaţĭ, carĭ póte cu nimicŭ nu s'aŭ ocupatŭ maĭ puţinŭ ca cu studiulŭ greŭ şi obositorŭ alŭ instituţiunilorŭ bisericescĭ, fără de unŭ studiŭ detaiatŭ şi adâncitŭ alŭ isvórĕlorŭ, fără de nicĭ unŭ adminiculŭ în mână afară de ver unŭ lexiconŭ de conversaţiune, s'aŭ apucatŭ să scrie cercetărĭ asupra instituţiunilorŭ nóstre bisericescĭ. Neputêndŭ înse impune publiculuĭ cetitoriŭ nicĭ cu cunoscintele, nicĭ cu profunditatea, nicĭ cu agerimea, nicĭ cu puterea stringentă a doveḑilorŭ, aŭ făţăritŭ durere de naţiune şi rolŭ de apĕrătorĭ aĭ naţiuniĭ impotriva fantómelorŭ, ce înşişĭ şi-le-aŭ creatŭ. Înaintea mulţimiĭ pre calea acésta se câştigă în adevĕrŭ câte odată lauriĭ fără multă trudă Faţă cu bărbaţiĭ instruiţĭ în cestiune înse se împlinesce disa latinuluĭ: *ignotos fallit, notis est derisui.*

Altă caracteristică a productelorŭ de genulŭ acesta este cutezarea órbă. Şi nicĭ nu e mirare. Superficialitatea din firea eĭ esteḑ cutezătóre, căcĭ de ar fi modestă, nicĭ cândŭ nu ar eşi în publicŭ. Dacă de pildă óre cine numaĭ cu cunoscintele, ce le află în unŭ lexiconŭ de conversaţiune, şi cu ce a maĭ pututŭ prinde de icĭ colo, s'ar apuca să scrie cercetărĭ asupra cestiunilorŭ celorŭ maĭ grele şi maĭ intricate din sciinţa medicală a anatomieĭ saŭ terapieĭ, óre ce arŭ dice despre unŭ atare omŭ medicii de profesiune, carĭ aŭ studiatŭ teorie multă şi aŭ şi pracsă îndelungată?

Şi totuşĭ la noĭ s'aŭ întîmplatŭ casurĭ, carĭ sémĕnă cu acésta ca oŭ cu oŭ, cândŭ unĭĭ şi alţiĭ s'aŭ apucatŭ să scrie despre instituţiunile nóstre bisericescĭ.

(Va urma.)

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Într'aceea frumósa călăréţă se îndreptă spre un punct de laturĭ, şi tótă cavalcada porni pe urma eĭ. Prin acésta eĭ se apropiară aşa de tare de colină, cât Omar ar fi descoperit uşor celea dóuě capete de de-asupra, cu tóte că fezurile eraŭ presărate cu nĕsip, dacă eĭ ar maĭ fi folosit ochiĭ şi spre altceva, nu numaĭ spre a privi după Blanca.

Blanca era îmbrăcată într'un costum oriental de mĕtasă albă avênd şi tunica scurtă a Arabelor; preste acestea apoĭ purta burnusul, care prin mişcarea repede, ce făcea, fluturа în urma eĭ. Pĕrul îĭ cădea în bucle bogate de sub turban, şi ea preste tot forma un chip atât de interesant în acéstă pustietate, şi şeĭcul urmăria cu atâta interes tóte mişcările eĭ, cât Sven se întrebă, că óre eĭ, carĭ aŭ venit, să o scape, nu vor fi deja de prisos? Şi în întrebarea acésta, el nu putea să o nege, era mestecat un sentiment fin de tristéţă, căcĭ era maĭ pe sus de orĭ ce îndoélă, că aparinţa tinereĭ fete nu-l lăsase rece. Şi era ceva şi natural, ca Sven să albă astfel de sentimente faţă de Blanca, căcĭ în sfârşit aşa numaĭ din prietinie faţă de un frate nimenĭ nu lasă Parisul, ca să vină în pustia Africană, să cerce aventurĭ.

Dară înainte de ce Sven ar fi analisat în mintea sa aceste cestiunĭ, călăreţiĭ se depărtară érăşĭ aşa de tare, cât Misram putu să se ridice din positia, în care stătuse până atuncĭ. Sven făcu asemenea.

La început toţĭ eraŭ în liniste. De odată rupse Arabul tăcerea şi dise:

„La tot casul ar fi fórte bine, dacă am sci, cum staŭ lucrurile în rĕpausul şoímuluĭ. Eŭ m'am hotărît, să merg, să mĕ conving în persónă de acésta şi să cerc a vorbi cu Roxana. Dacă aveţĭ ceva de împărtăşit mărgeleĭ din Gialmara, daţi-mĭ scrisórea vóstră, şi o voiŭ duce."

Planul le conveni tuturor. Considerând înse, că la nicĭ un cas nu putea merge neobservat, era de lipsă, să se afle ceva motiv, care să esplice orĭ măcar să escuse cumva aparerea luĭ pe acolo. Şi motivul acesta îĭ află Sven. El va trebui să se presinte ca trimisul marabutuluĭ încredinţat cu o solie cătră şeĭc. Solia putea fi, că fapta vitejéscă a şeĭculuĭ a făcut mare furóre în tóte părţile, şi că regimul francez a şi trimis o espediţie după el în pustie.

Că solia acésta avea óre aparinţa de solie adevĕrată orĭ nu, asta nu importa; cestiunea era numaĭ, ca ea să ajungă în pace la şeĭc.

Într'aceea Jocerau bĕtrânul rupse o fóe albă din portfoliul sĕŭ şi scrise Blanceĭ, că eĭ sînt pe calea de a o elibera, să fie deci gata de fugă pe nóptea, ce vine.

Misram luă petecul de hârtie şi îndoindu-l îl ascunse în cingétóre şi apoĭ porni însoţit de oftările de bine ale soţilor sĕĭ.

De abia făcuse calea de jumĕtate, când ceĭ rĕmaşi vĕdură ridicându-se de după un tufiş un nouraş de fum, după care urmă o pocuitură slabă din oasă. Misram se opri, şi îndată se iviră câţi-va călăreţi, carĭ grăbiaŭ spre el. După ce schimbară câte-va vorbe, porniră cu toţiĭ mai departe.

După depărtarea luĭ Misram un sentiment taĭnic cuprinse pe ceĭ veniţi, să elibereze pe Blanca: eĭ se vĕdură deodată singurĭ în mijlocul pustieĭ, — încunjuraţi de inimicĭ şi gata de a fi ajunşĭ de tóte periclele. Sperarea sa tótă şi-o puneaŭ în credinţa Arabuluĭ. Succede-ĭ va înse, să înşele pe şeĭc? Asta era o întrebare, a căreĭ rĕspuns le făcea multe grijĭ. Ce-ĭ pasă unuĭ principe rĕsăritean de viaţa unuĭ om? Ce ar fi, dacă Omar, după ce va fi ascultat solia luĭ Misram, îĭ va rĕsplăti cu o lovitură de iatagan? Pricepe uşor orĭ cine, că nedumerirea, carea cuprinse inimile lor, era nespus de mare. Nu le resta, decât să pună o straje puternică, ceea ce şi făcură.

VIII. Violenĭi.

Lucrul se petrecu aşa, cum voise Misram. Sosirea luĭ alarmă pe toţi servitorii din oasă, carĭ nu întârdiară a comunica luĭ Omar sosirea luĭ.

Şeĭcul şedea în umbra uneĭ grupe de palmĭ aprópe de o fântână răzimându-se pe o perină de catifea roşie. În posiţia acésta nu semĕna de loc cu un luptătoriŭ din pustie, ci mai mult cu un mic despot asiatic, şi numaĭ ceĭ ce-l încunjuraŭ, puteaŭ face pe cine-va, să nu cugete aşa. În jurul luĭ stăteaŭ adecă sclavĭ negri, carĭ purtaŭ legate preste peptul desvĕlit săbiĭ scurte avênd astfel aparinţa de nisce servĭ gata de a împlini orĭ ce capriţ de ucidere al domnuluĭ sĕŭ. Maĭ eraŭ acolo şi copiĭ cu pene lungĭ de păun, carĭ îl răcoriaŭ şi alungaŭ muscele dela el.

Se vedea înse bine, că *Omar* nu se scie conforma cum se cuvine aerului, ce-şi lua. Dar el vĕduse lucrurĭ de acestea în Tunis şi Tripolis şi voia, să le imiteze, căcĭ îşi închipuia, că nu e mare deosebire între el şi între domnitoriĭ acestor dóuĕ provinciĭ. Ceea ce-l cam supĕra, era faptul, că străvechile datinĭ ale Beduinilor pedepsiaŭ pe cel ce nu se îndestulesce cu calul, cortul, burnusul şi sabia. Şi chiar de aceea, după cât putea, se feria, ca lucrul, ce introduse în rĕpausul şoimuluĭ, să nu ajungă la cunoscinţa celor din viţa luĭ. De aci urmézĕ apoĭ, că sosirea luĭ Misram îĭ cam indispuse.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut

Călindariul „Unirĭi“ pe anul 1896

cu un cuprins bogat şi interesant, întocmit anume pentru preoţiĭ provinţeĭ mitropolitane.

Însemnăm din cuprinsul sĕŭ: Şematismul întregeĭ provinţiĭ, cu numirea parochiilor din archidiecesă în românesce, unguresce şi cu însemnarea posteĭ ultime; — protopopiatele din diecesele sufragane cu protopopiĭ şi locuinţele lor; — tóte comisiunile din gremiŭ, administratoriĭ fondurilor, tribunalele matrimoniali etc., apoĭ partea literară variată şi interesantă, cuprinzênd între altele portretul şi biografia Mitropolituluĭ şi alte bucăţi alese etc.

Preţul va fi numaĭ **30 cr.** — Comandele se pot face la **Tipografia seminarială** în Blaş (Balázfalva).

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 796—1895. (34) 3—3

Edict.

După ce Maria Hangan gr. cat. din Corbu de 2 anĭ şi-a părăsit pe legiuitul sĕŭ bărbat Ioan Cozan gr. cat. tot din Corbu, şi acum nu se scie ubicaţiunea aceleia, prin acésta se citézĕ, ca în termin de un an şi o dĭ să se presenteze înaintea subscrisuluĭ for matrimonial, căcĭ la din contră procesul divorţial urdit în contră-ĭ de cătră numitul sĕŭ bărbat se va pertracta şi decide şi în absenţa eĭ.

Dela presidiul foruluĭ matrimonial gr. cat. de I-a instanţă al tractuluĭ Giurgeŭ.

G.-St.-Miclăuş la 6 Novembre 1895.

Artemiŭ Codarcea
v.-protopop.

Nr. 4854—1895. (35) 2—2

Escriere de concurs.

Prin acésta se escrie concurs până în 30 Novembre n. 1895 la următórele stipendiĭ:

1. La un stipendiŭ Şuluţan de 100 fl. v. a. destinat pentru studenţi gimnasiştĭ din clasele superióre, şi în prima linie pentru studenţi dela gimnasiul din Blaş.

2. La un stipendiŭ Şuluţan de 200 fl. v. a. destinat pentru studenţiĭ dela facultatea juridică din Cluş.

3. La un stipendiŭ de 315 fl. v. a. din fundaţiunea Romonţană destinat pentru studenţi, carĭ ascultă medicina orĭ alte sciinţe reale afară din Transilvania. Stipendiul acesta se conferesce numaĭ pe anul 1895/6.

4. La un stipendiŭ de 100 fl. v. a. din fundaţiunea Romonţană destinat pentru un jurist dela universitatea din Cluş. Acest stipendiŭ se va conferi numaĭ pe anul scolastic 1895/6.

5. La un stipendiŭ de 60 fl. v. a. din fundaţiunea Bobiană destinat în prima linie pentru studenţi, carĭ ar puté dovedi, că sînt fiĭ de preoţi, saŭ sînt nobiliĭ şi studiézĕ în Cluş. Acest stipendiŭ se conferesce numaĭ pe an. scol. 1895/6.

Doritorii de a obţiné vre unul din aceste stipendiĭ trebue să-şi instruéze suplicele cu carte de botez, testimoniŭ scolastic de pe anul scol. 1894/5, testimoniul de frecuentare de pe an. curent 1895/6, testimoniŭ de consângenitate, dacă sînt înrudiţi cu vre-unul dintre fundatori. Calculiĭ din studiĭ trebue să fie de „Eminenţie“ orĭ cel puţin „Bun“.

Blaş din şedinţa consistorială ţinută în 12 Novembre 1895.

Victor
Archiepiscop şi Mitropolit.

(36) 1—2

Marcă 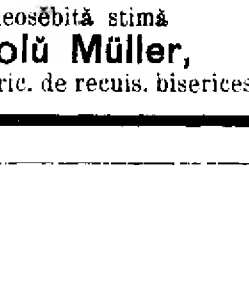 scutită.

Recomandăm **Cognacul** nostru (curat destilat de vin), carele este împărtăşit cu favorurile statuluĭ din partea înaltuluĭ Ministeriŭ de finanţe prin înalta sa ordinaţiune de sub Nr. 39325, şi carele se bucură în tot locul de părtinire publică.

Se află conform preţurilor originale ale fabricĭ

în Blaş la **„Reuniunea de consum associare“**

şi în fiecare prăvălie *mai mare* de băcănie, de delicateţe, cafenea şi cofetărie.

Pentru bunătatea şi acurata manipulare garantézĕ subscrisa direcţiune.

Fabrica de Cognac societate pe acţiĭ Tokaj-Hegyaljană.

Dr. Eugen Nyomárkay
medic al spital. public din Zemplin.

Eugen Szerviczky de Kanizsa
vicepresident al societăţiĭ agricole de vierit.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum iaŭ asupra-mi gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ, în ce privesce **lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ**, de colorare respective de **marmorisare** şi de **provedere cu icóne sânte**, dimpreună cu **aşedarea acelorŭ obiecte** în faţa loculuĭ, precum şi **renovarea de iconostase** cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proiecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea. că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câstigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericesc.

(7) 40—?

Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicaţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. | Blaş 30 Novembre 1895. | Numĕrul 48.

Prigonirea învĕţătorilor.

Din mai multe părţi ne sosesc plângeri, că învĕţătorii nostri sunt greŭ prigoniţi din motive politice.

Unii aŭ fost aruncaţi în temniţă orĭ pedepsiţi cu amende de banĭ pentru câte o aderenţă făcută la adresa celor condamnaţi în procese politice. Alţii aŭ fost daţi pe mâna tribunalelor, pentru că s'a aflat la ei vre un manual orĭ recuisit şcolar oprit de ministeriul de culte şi instrucţiunea publică.

Deşi se părea, că prigonirile politice vor înceta cu eliberarea comitetuluĭ partiduluĭ naţional român din temniţele dela Vaţ şi Seghedin, totuşi în realitate ele se continuă în contra tuturor acelora, carĭ înaintea organelor politice trec de părtaşi la mişcările naţionale iniţiate de comitetul partiduluĭ naţional.

Faţă cu învĕţătorii prigonirile nu se mărginesc numaĭ la aceea, că sînt traşi în judecată din partea tribunalelor civile, ci se pretinde, ca şi superioritatea lor bisericéscă-şcolară să le intenteze procese disciplinare şi de odată cu incaminarea proceselor disciplinare să-ĭ suspendeze dela oficiul învĕţătoresc.

Pe care învĕţătoriŭ şi-aŭ pus odată ochiul organele politice ca pe un om *periculos* din punctul de vedere al ideiĭ de stat naţional magiar, acela nu maĭ are pace, până ce nu este total ruinat.

Nu putem decĭ trece cu vederea situaţiunea grea, în care se află învĕţătorii nostri, ci trebue să o discutăm, şi pe cât se póte să o uşurăm.

Uşurarea acésta atirnă în prima linie dela înşi-şi învĕţătorii.

Dacă în şcólă ei se vor ţiné strict de planul de învĕţămînt prescris de auctoritatea lor şcolară confesională; dacă nu vor folosi alte manuale orĭ recuisite şcolare decât cele aprobate de superioritatea bisericéscă-şcolară; dacă vor elimina din şcolĭ manualele orĭ recuisitele oprite de guvern: atuncĭ pentru ţinuta lor ca învĕţătorĭ în şcólă nu vor avé nicĭ o neplăcere, saŭ şi dacă se va încerca cineva, să-ĭ asupréscă, vor afla tot-deuna apĕrătorĭ tarĭ în superioritatea lor bisericéscă-şcolară, care nu póte denega spriginul şi scutul sĕŭ acelora, carĭ îşĭ împlinesc datorinţa.

În direcţiunea acésta învĕţătorii trebue să capete mână de ajutoriŭ şi dela inspectoriĭ şcolarĭ confesionalĭ şi dela parochĭ ca directorĭ de şcólă. Aceştia trebue să ţină în evidenţă tóte ordinaţiunile emanate dela auctoritatea superióră şcolară cu privire la organisarea şcolilor şi despre cuprinsul lor să informeze deplin pe învĕţătorĭ, şi maĭ vîrtos pe învĕţătorii maĭ tinerĭ, carĭ nu pot avé cunoscinţă despre cele ce s'aŭ orînduit cu privire la şcoli cu maĭ mulţi aniĭ înainte.

De câtă importanţă este pentru învĕţătorĭ acéstă informaţiune binevoitóre, se póte ilustra cu maĭ multe casurĭ, din carĭ noĭ de astădată alegem numaĭ unul.

Ministrul de culte şi instrucţiunea publică a oprit deja la anul 1889 un glob terestru de Felkl din Praga, edat românesce de Ioan Simu. Auctorităţile bisericescĭ aŭ notificat încă atuncia, că globul terestru amintit este oprit din şcolile poporale. Cu tóte acestea uniĭ învĕţătorĭ, carĭ de atuncĭ încóce aŭ întrat în oficiŭ, nefiind informaţi de inspectoriĭ şcolarĭ confesionalĭ şi de directoriĭ şcolarĭ parochialĭ despre oprelişte a din cestiune, n'aŭ scos globul terestru din edificiul şcolar. S'a întîmplat însĕ, că unul saŭ altul dintre învĕţătoriĭ necunoscĕtorĭ de oprelişte a acésta pentru ţinuta lor politică aŭ fost luaţi la ochiŭ de organele politice, carĭ negăsind alt motiv pentru a-ĭ nimici, aŭ pus mâna pe glob, aŭ denunţat lucrul la ministru, ér acesta pe basa articululuĭ de lege XXVIII din 1876 a dat pe nefericiţiĭ învĕţătorĭ pe mâna tribunalelor regescĭ, ér dela auctorităţile bisericescĭ aŭ cerut suspendarea lor din oficiŭ până la aducerea sentinţeĭ din partea tribunaluluĭ. Acum să punem casul, că auctoritatea bisericéscă în sensul legiĭ citate suspendéză pe învĕţătoriul respectiv dela oficiŭ şi beneficiŭ, ér tribunalul nu se grăbesce, — pe cum se întîmplă adeseorĭ în asemenea casurĭ, — cu aducerea sentinţeĭ, şi îndată ne putem face o idee clară despre sórtea bietuluĭ învĕţătoriŭ. Sórtea este tristă pentru el chiar şi în casul, când tribunalul l-ar achita, căcĭ enunţându-se sentinţa numaĭ după lunĭ şi

---

Feuilleton.

Semnele morţiĭ şi înmormîntările înainte de vremea cuviinciósă.

(Continuare.)

Să aruncăm decĭ, după dl Brouardel, o lute privire asupra semnelor, după carĭ se póte recunósce mórtea, întrebând pe rînd respiraţiunea, circulaţiunea, sensibilitatea, ochiul, mişcările inimiĭ, arderea, înţepenéla cadaverică, putrediciunea.

Noĭ punem maĭ întâiŭ de tóte acéstă cestiune: Când un individ şi-a dat *ultima suflare*, este el mort? La acésta noĭ putem rĕspunde: Nu tot-deuna. Nu se întîmplă maĭ adese în adevĕr, că individiĭ, carĭ par, că şi-ar fi dat ultima suflare, ca înecaţiĭ, ómeniĭ asfixiaţi de diferite gazurĭ nerespirabile, sînt readuşi la viaţă la finele uneĭ jumĕtăţĭ de óră, de o óră cel mult, în urma îngrijirilor înţelepte şi stăruitóre ale unuĭ medic luminat, şi carĭ fără acéstă fericită intervenţiune puteaŭ cu drept cuvînt să fie priviţi ca morţi?

Să trecem la inimă. Când are să se constate, că o persónă e decedată, obiceiul clasic e de a asculta inima. Şi în general se face acésta cu drept, căcĭ inima a fost în tot-deuna privită ca organul, al cărui funcţionament persistă cel maĭ mult timp; acésta e *ultimum moriens*. Şi cu tóte acestea casul spînzuratuluĭ din Boston nu e acolo pentru a arĕta slăbiciunea consecinţeĭ prea sigure, ce s'ar puté trage din acéstă constatare? Din contră, în urma uneĭ esecutări capitale, ce avu loc la Troyes în 1889, doĭ medicĭ distinşi, cărora li-se dăduse corpul condamnatuluĭ, vĕdură, că o óră după decapitare inima bătea încă. Astfel pe de o parte inima încetéză de a bate la un individ, ce nu e mort, şi pe de altă parte ea continuéză pulsaţiunile sale la acela, ce nu maĭ trăesce; căcĭ nimenĭ nu va cuteza, să susţină, gândesc, că mórtea individuluĭ, destrucţiunea personalităţiĭ, nu e încă realisată aşa de mult timp, după ce capul a fost separat de trunchiŭ.

Apropos de suspensiunea bătăilor de inimă la omul încă trăind, se póte cita casul celebruluĭ colonel Tovvsend, citat de Cheyne. Acest medic ne spune, că colonelului bolnav de maĭ mult timp îĭ veni într'o di gustul de a chema pe duiĭ Cheyne şi Baynard, carĭ îl tractau, şi pe dl Schrine spiţerul sĕŭ rugându-l de a fi martorĭ uneĭ esperienţe ciudate, ce el voi, să repete în presenţa lor: de a se face mort şi de a reînvia. Bolnavul se culcă pe spate. Doctorul Cheyne îi ţinea pulsul, doctorul Baynard avea mâna pe inima lui, dl Schirue îi ţinea o oglindă la gură, şi după un moment nu se maĭ simţiaŭ nicĭ pulsaţiuni în arteră, nicĭ mişcare la inimă, şi rĕsuflarea nu maĭ întuneca oglinda. Acest fenomen durând maĭ mult de o jumĕtate de óră, privitoriĭ eraŭ pe punctul de a se retrage încredinţaţi, că bolnavul împinsese prea departe esperienţa sa, când eĭ observară o mişcare, apoĭ îĭ simţiră, cum pulsul şi bătăile inimiĭ revin gradat şi respiraţiunea se restabilesce. În fine bolnavul începu a vorbi şi lăsă pe spectatorĭ de o potrivă miraţi de mórtea sa şi de înviarea sa. După ce eĭ plecară, colonelul chemă un notar, făcu un adaus la testamentul sĕŭ şi îşĭ dete sufletul într'un chip liniştit la opt óre după aceea.

Temerea înmormîntărilor înainte de vremea cuviinciósă nu e singura causă, ce trebue să silésca pe medicĭ a găsi mijlocul de a precisa momentul morţiĭ. Câte odată cerinţe materiale de un mare interes pot să depindă dela acésta, ca în următorul cas. Dóuĕ persóne, bărbatul şi femeea, fac o pre-

póte după anĭ dela incaminarea cercetărilŏr penale, şi trebuind bietul învĕţătoriŭ să rĕmână în tot timpul acesta fără de salariŭ, el ajunge peritor de de fóme.

Este decĭ fórte de lipsă, ca învĕţătorii să aibă în vedere rigórea legilor şi ordonanţelor ministeriale şi în şcólă să nu facă nimica, prin ce ar puté da ansă contrarilor, ca să-ĭ nefericéscă, ér auctorităţile şcolare inmediat superióre învĕţătorilor să-ĭ facă atenţi pe aceştia la urmările neplăcute pentru dînşii, dacă se abat dela planul de învĕţămînt prescris de auctoritatea bisericéscă şcolară, saŭ dacă folosesc manuale oprite de representanţiĭ puterii statuluĭ.

Nu vrem, să băgăm spaimă în învĕţătorii nostri, dar ne dóre inima, când vedem, că eĭ în cele maĭ multe casurĭ cad în cursa duşmanilor numaĭ din negligința acelora, carĭ chemaţi sînt a fi conducĕtorĭ şi spriginitorĭ aĭ celor ce asudă pe cariera grea a învĕţămîntuluĭ nostru naţional.

Tot aşa de prudenţi trebue să fie învĕţătorii nostri şi în ţinuta lor afară de şcólă. Nu vrem, să-ĭ reţinem dela împlinirea datorinţelor cetăţenescĭ, ci din contră dorim, să şi-le deprindă cu zel şi în consonanţă cu aspiraţiunile nóstre naţionale, şi să facă şi pe alţiĭ, ca asemenea să lucre. Înse dacă dînşii voesc, să nu fie espuşi pericululuĭ de a fi aruncaţi pe stradă, trebue să se feréscă de orĭ ce act, prin care ar puté da ansă contrarilor a-ĭ condamna *pe basa legiĭ.*

Am scris acestea, pentru că ne este milă de sórtea, la care aŭ ajuns saŭ pot să ajungă maĭ mulţi dintre învĕţătorii nostri.

Inchiarea reformelor bisericescĭ-politice? — Legea despre „libĕruĭ" eserciţiŭ al religiuniĭ, — care e aşa de „libĕr", cât prunciĭ micĭ de aĭ creştinilor şi botezaţi se aruncă de pradă iudeismuluĭ, — e deja sancţionată şi are să se publice în curînd. Aşa a amânat oposiţia bisericéscă politică nenorocirea acésta un an de ḑile, dar n'a putut să o împedece, şi are acum să delăture cu o „reformă" maĭ mult. De cumva nu ar succede acésta, atuncĭ putem fi convinşĭ despre aceea, că proiectul de lege despre libĕrul eserciţiŭ al religiuniĭ nu a fost proĭectul bisericesc-politic celŭ maĭ de pe urmă, căcĭ va urma apoĭ propria „închiare a legislaţiuniĭ bisericescĭ-politice", care închiare alianţa liberală-radicală a promis-o bisericilor protestantice în schimb, pentru că aŭ spriginit proiectul despre căsătoria civilă. Dar deja acum e lipsit statul magiar de podóba sa cea maĭ de frunte de până acum, de podóba crucii.

Un preot catolic francmason. — În anul trecut „Pesti Napló" învinuise pe deputatul Hock János, care e preot catolic, că ar fi francmason, acesta înse a negat-o. „Pesti Napló" a publicat acum de curênd o epistolă a luĭ Gelléri Mór vicepresidentul logeĭ „Democratia" din 22 Novembre 1895, din care reĭese, că Hock a fost membru al acesteĭ loge sub numele de Balogh Károly, dar maĭ târdiŭ a ieşit dintr'însa. Hock a şi recunoscut-o acésta într'o declaraţiune publicată în „Magyar Àllam" şi a declarat, că e gata a satisface pentru vătĕmarea sentimentuluĭ catolic în modul, care i-l va prescrie auctoritatea luĭ bisericéscă competentă.

Apoĭ să se maĭ mire omul, că Dumneḑeŭ bate biserica catolică a Ungarieĭ?

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

În 25 a c. s'a „sancţionat" legea despre libertatea religionară, care figuréză ca al 42-lea articul de lege din 1895. Acéstă lege intră în vigóre în luna viitóre. În sensul eĭ pot fi trecuţi la iudeism chiar şi infanţiĭ creştinĭ. Magnaţiĭ creştinĭ dóră nicĭ uneĭ reforme politice-bisericescĭ nu ĭ-aŭ făcut maĭ mare oposiţie decât libĕruluĭ eserciţiŭ religionar, adecă neconfesionalităţiĭ. Prin aceea, că se recunósce de iertată trecerea dela creştinism la iudeism, se négă dogma cu cu privire la caractĕrul indelebil, ce-l imprimă sfîntul Botez în sufletul celuĭ botezat, ĕră neconfesionalitatea este identică cu nereligiositatea. Acum s'a închiat ciclul de reforme inaugurat de ministrul Csáky prin nefericita ordinaţiune din 26 Februariŭ 1890.

Roma.

Consistoriile papale, ce eraŭ să se ţină în 25 şi 28 a c., s'aŭ amânat din causa, că Sfinţia Sa în urma timpuluĭ rece şi umed s'a bolnăvit. Medicul Sfinţieĭ Sale a declarat, că catarul de gât, de care sufere Papa, nu e periculos, din precauţiune înse este consult, ca să rĕmână câteva ḑile în casă. Afacerile curente le îndeplinesce Sfinţia Sa, şi se speréză, că în ḑilele aceste se vor ţiné şi consistoriile amânate.

Franţa.

O parte a deputaţilor radicalĭ-ateiştĭ din parlamentul francez spera, că Bourgeois aměsurat discursuluĭ de introducere ca ministru îndată va esecuta planul radicalilor cu privire la raportul dintre stat şi biserică spre nimicirea cesteĭ din urmă. Bourgeois, care e radical în principiŭ, s'a convins în curênd, că biserica este o putere neaseměnat maĭ mare, decât să o pótă strivi aşa uşor un ministeriŭ radical. Acéstă convingere apoĭ l-a făcut, ca la interpelarea inimicilor bisericiĭ să rĕspundă, că guvernul nu póte încuviinţa ştergerea ambasadeĭ de lângă Vatican şi a concordatuluĭ.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Desbaterile asupra budgetuluĭ decurg maĭ pe lung, de cum a calculat guvernul. Se pare, că oposiţia are intenţiunea de a aranja obstrucţie formală. Înţelegênd cabinetul intenţiunea oposiţieĭ şi prevĕḑênd acum, că până la finea acestuĭ an nu se va fi votat budgetul anuluĭ viitoriŭ, a cerut în şedinţa dietală din 22 a c. un indemnity de treĭ luni.

În cercurile oposiţionale se pórtă scirea, că guvernul ar avé de cuget, să disólve camera şi să escrie alegerĭ nóuĕ, spre care scop se fac tóte preparativele de lipsă. Apoĭ budgetul definitiv al anuluĭ viitoriŭ să-l voteze nóua cameră. Gu-

---

umblare cu luntrea. Pe la mijlocul preumblăriĭ lor vasul se rĕstórnă, şi cei doĭ soţĭ se înécă. Bărbatul se ridică de maĭ multe orĭ la suprafaţă bătênd apa cu braţele sale. Femeea a căḑut îndată la fund şi nu apăruse. Carĭ din doĭ murise cel întâiŭ?

Cestiunea nu era de zădarnică curiositate, căcĭ câtva timp înainte ceĭ doĭ soţĭ făcuseră în mod reciprocŭ dar de averea lor aceluia, care va supravieţui celuĭalalt. Familiile se judecară. Esperţii din Dijon susţinură, că bărbatul murise cel din urmă, fiind-că reapăruse de maĭ multe orĭ la suprafaţa apeĭ. Dar cei din Marsilia pretinseră, că dacă femeea rĕmăsese înecată la fundul apeĭ, e din causa, că a fost cuprinsă de un leşin. Căcĭ leşinul nu e mórtea, şi el permite de a continua vieţuirea într'un mijloc irespirabil un timp mai lung, de órece tóte facultăţile eraŭ conservate, de unde se conclusiona, că femeea e, care a supravieţuit bărbatuluĭ. În puţine vorbe, cum nimeni nu putu stabili, cine avea drept de fapt, şi că argumentele amîndouor părţĭ adverse eraŭ probabile, se împărţi averea în dóuĕ, dar diminuată de marile cheltuelĭ ale procesuluĭ.

(Va urma.)

Dóuĕ notiţe interesante.

Iubite Dle Redactor!

Acum, când asupra Blaşuluĭ şi a bisericiĭ nóstre unite ér s'a pornit furia marilor filosofĭ şi istoricĭ dela „Telegraful Român(?)", — când dta desvoltĭ mare zel spre a apĕra Blaşul şi biserica unită împotriva atacurilor lor, — (de sigur fără resultat, căcĭ ce pricep d'alde Hango despre definiţia conceptuluĭ istorieĭ şi despre manifestările vieţiĭ unuĭ popor?) — îmĭ ieaŭ voe a-ţĭ pune la disposiţie dóuĕ notiţe interesante. Şi făcênd lucrul acesta sînt sigur, că mie n'are să-mĭ céră „lămuriri" „Telegraful", cum a cerut deunăḑi „Fóiĭ diecesane" dela Caransebeş, căcĭ a avut „îndrăsnéla", să fie „în ortodoxie pe partea „Unirii", — mie nu-mĭ e témă de astfeĭ de nĕcasurĭ, căcĭ sînt un biet „unit", care n'am nicĭ în clin nicĭ în mânecă cu ceĭ ce conduc frînele redacţiuniĭ „Telegrafuluĭ" şi comandă articliĭ pocnind din biciŭ.

Voiŭ presenta notiţele meie:

În Analele Academieĭ Române din Bucurescĭ Seria II Tom. XVII. la pag. 397 cetim următórele:

„Asupra descripţiuniĭ, ce se face Blaşuluĭ în *„Ţara nóstră"*, am avé şi aci de suplinit: că acest *însemnat şi binecuvîntat focariŭ ...*, ca centru vechiŭ şi *însemnat de cultură românéscă,* începe a revĕrsa binefacerile luminiĭ asupra poporuluĭ român, cu urcarea *marelui prelat providenţial* Inocenţiŭ Ioan Micul pe tronul Mitropolieĭ, urmată în anul 1729. Strămutându-se la 1738 scaunul Mitropolieĭ la Blaş, *piosul principe* al Bisericiĭ române, de *eternă memorie,* a pus temelie instituţiunilor de cultură şi învĕţătură pentru prea iubitul sĕŭ popor românesc, pe care păstorindu-l, i-a cultivat sufletul, inima şi mintea spre a învĕţa, să cunóscă, din ce neam mare şi strălucit este!

„Buna sórte, geniul românismuluĭ a dispus, ca să-i urmeze în scaunul, pe care *l-a ilustrat nemuritorul prelat, meritoşi păstorĭ, demnĭ de acest nume* şi marele lor predecesor. Sub scutul unor urmaşi, pătrunşi de sacra misiune a apostolatuluĭ, ca *păstorĭ sufletescĭ şi ca Românĭ,* cum eraŭ: P. Aron, Rednic, Gr. Maior, Ioan Bob, Al. Şterca Şuluţ, Ioan Vancea, — demn emul al marelui prelat Vulcan, — nu putea să nu se *conserve, să nu se măréscă şi întindă acele binefăcĕtóre instituţiunĭ aşeḑate pe temeliĭ sănĕtóse, carĭ aŭ dat némuluĭ românesc bărbaţi luminaţi, dascălĭ strălucitĭ, deşteptătorĭ aĭ conscienţeĭ*

vernul şi organele lui declară de nefundată scirea respândită de cătră opositie.

Marţi s'a terminat desbaterea generală asupra budgetului, şi şi-a ţinut referentul Hegedüs discursul final polemisând cu oratorii din opositie şi recomandând din nou primirea budgetului presentat de guvern.

Mercuri după votarea în general a budgetului au următ respunsurile ministeriale la interpelări. Ministrul de culte şi instrucţiunea publică a respuns la o interpelare mai veche a lui Madarász cu privire la folosirea limbii magiare de cătră preoţii diverselor confesiuni din ţară. Pe basa datelor adunate se constată, că la unele confesiuni mulţi preoţi mai ales dintre cei bătrâni nu sciu limba magiară, pe când la generaţiunea mai tinără se observă un progres şi în cunóscerea limbii magiare. Necunóscerea limbii magiare o ascrie sistemului de educaţiune al clericilor. Mai departe constată ministrul, că în multe biserici nu se predică unguresce.

Joi s'a început desbaterea specială a budgetului, şi anume cu budgetul penru susţinerea curţii regale. Aici de nou s'a discutat cestiunea curţii regale ungare. Deputatul Bánó în numele partidului naţional pretinde, să se susţină curte regală magiară deosebită de cea austriacă cu atât mai vîrtos, că Wekerle la timpul său a făcut promisiune formală în privinţa acésta, care promisiune este obligătóre şi pentru Bánffy, moştenitoriul politicii lui Wekerle. Altcum partidul naţional votéză posiţia.

La vorbirea lui Bánó reflectând ministrul Bánffy a declarat, că nu e lipsă de o atare curte regală, cum poftesce opositia, dară nici nu se póte realisa aşa ceva. Guvernul stă pe acela-şi punct de vedere ca şi Wekerle, şi promisiunea făcută de acesta în o parte e realisată. De necesar află ministrul, ca curtea totdeuna să-şi aibă representanţi în capitala Ungariei, şi acésta se va şi întîmpla pe viitoriu.

Ugron Gábor vorbind pentru curtea regală independentă o pretinde din motive politice şi de drept public, éră nu pentru paradă. Numai unul, care nu cunósce istoria şi dreptul public ungar, póte vorbi cu Bánffy. Propune, ca guvernul în cel mai scurt timp să presenteze un proiect de lege despre organisarea şi cercul de activitate a curţii regale ungare.

Apponyi nu primesce declararea ministrului Bánffy, fiind ea contrară articulului de lege XII din 1867. Tot în acest sens au vorbit Polonyi, Beöthy şi alţii. Bánffy şi-a repetit declararea încă de trei ori.

Austria.

Afacerea Lueger predomnesce situaţia în Cislaitania. Pe cum se anunţă din Viena, partidul poporal catolic compus din deputaţii aceia, cari au ieşit din clubul Hohenwarth, s'a constituit şi şi-a stabilit programul. În acest program partidul declară, că este independent în tóte direcţiunile, va cultiva raporturi amicale cu clubul polon, cu cel conservativ şi cu cel social-creştin. Noul partid nu va fi opositional, ci mai mult va sprigini guvernul.

Şedinţa din 23 a c. a fost éră fórte sgomotósă. Anume procuratura a cerut estradarea deputatului Schneider pus sub acusă, fiindcă ar fi agitat în contra naţiunii şi confesiunii jidovesci prin un discurs electoral. Schneider în apărarea sa impută Jidanilor mai multe fărădelegi, între cari şi omorul ritual. Discursul lui a produs o agitaţie vehementă între filosemiţi. Pentru Schneider a vorbit şi Lueger susţinênd, că proprietarii din Austria de jos mai toţi sînt în pungile Jidanilor. Estradarea lui Schneider s'a primit cu maioritate de voturi.

Germania.

Din Berlin se anunţă, că în 15 a c. s'a făcut perchisitiune domiciliară la toţi deputaţii socialişti şi la bărbaţii de încredere ai partidului socialist, confiscându-se tóte documentele, epistolele şi alte scripte referitóre la partid. Scopul perchisitiunii este a descoperi lucruri oprite de lege, pentru ca guvernul să aibă motiv la desfiinţarea societăţii socialiste şi la disolvarea organisării socialiştilor. Agitaţiunilor socialiste nu se pune capet prin mijlóce de acestea, ci prin vindecarea morbului social, care a provocat socialismul.

Turcia.

Sultanul Abdul Hamid s'a simţit ofensat prin discursul primului ministru al Angliei ţinut la Guidhall, pentru aceea în o epistolă privată rógă pe lordul Salisbury, să spună poporului anglez în un nou discurs, că sultanul nu numai a promis, ci şi voesce serios a esecuta reformele promise. Lordul Salisbury a cetit scrisórea sultanului într'o întrunire din Brighton, fără să o mai comenteze ori să revóce ceva din discursul său de mai înainte.

Telegramele oficióse venite din Constantinopol aduc sciri liniştitóre, pe când cele private anunţă ciocniri şi maceluri nóue. Altcum se crede, că Armenii ar presenta lucrurile în colori prea sinistre şi ar provoca anume ciocniri cu scopul de a îndupleca puterile europene, să intrevină în favorul lor.

Presa ruséscă denunţă pe Armeni, că voesc, să provóce revoluţiune nu numai în Armenia turcéscă, ci şi în cea ruséscă.

Pentru liniştirea turburărilor din Turcia se ivesce necesitatea de a se convoca o conferinţă a puterilor europene.

Regimul otoman a recercat pe ambasadorii marilor puteri de a nu transporta în apele turcesci a dóua flotă, deşi dreptul acesta îl au puterile europene în virtutea tractatului de Paris. Aducerea de năi nóue numai ar încuraja pe Armenii revoltaţi şi ar irita poporaţia mohamedană. Representantul austro-ungar Calice în numele celoralalţi ambasadori a făcut cunoscut guvernului turcesc, că ei aştéptă fermanul pentru trecerea noului transport de năi. Scirea, că împăratul Germaniei s'ar fi pronunţat în contra demonstraţiunii navale, o declară „Nordd. Allg. Ztg.“ de o scornitură. Pentru pro-

---

naţionale. Se pare, că Provedinţa nu şi-a întors faţa dela martirul popor românesc, făcênd să se urce pe acel *ilustru tron mitropolitan* nobilul, eruditul prelat Dr Victor Mihályi, membru onorar al Academiei române!

„În Blaş esistă actualminte, pe lângă instituţiunile de învĕţământ superior: liceal, teologic şi pedagogic, *mai multe reuniuni naţionale, culturale şi economice,* cum între altele este: Reuniunea femeilor române în scop cultural şi filantropic; *reuniunea de consum, unica în Ardeal,* institutul naţional de credit; tipografia archidiecesană. — Oraşul Blaş şi împrejurimea sînt împopulate în absolută maioritate de Români.

„Pe câmpul libertăţii, de pe câmpia Blaşului, ni-s'a redat, la 1848, în ţiua memorabilă de 3/15 Maiu, sacrul cuvînt „libertate“, care fusese dispărut din vocabularul limbii nóstre, fiica mărétă a Romei sempiterne!

„La început era Cuvîntul, — după ţisa Evangelistului din ţiua Învierii, — la Dumneţeu, şi Dumneţeu era Cuvîntul, pe care ni-l-am redat noi înşi-ne în acel moment solemn de deşteptare şi de înviare datorite în mare parte instituţiunilor de cultură naţională din Blaş.

„Generaţiunii presente şi viitóre încumbă sarcina de a-l *păstra neprihănit ca o revelaţiune sacră a Dumneţeirii şi ca un scut al naţionalităţii.*

„Acestea mărturisiri premise, ca o *taină şi o datorie adânc simţită,* trecem . . . . “

Cuvintele acestea a binevoit a le spune dl *Vasilie Maniu,* unul dintre cei mai însemnaţi bărbaţi de dincolo, făcênd recensiunea cărţii „Ţara nóstră“ de Silvestru Moldovan.

Se póte, ca acestor enunciaţiuni făcute ca „o datorie adânc simţită“ să nu li-se dea importanţa, ce merită, căci aşa sînt făcuţi ortodoxii nostri de aci, şi aşa făcuse mai anul trecut şi dl Mâneguţ cu raportul dlui Tocilescu. Dlor nu le place, când li-se spune adevĕrul în faţă, şi s'ar scăpa bucuroşi de el, de ar afla vre-o uşiţă.

Să vĕ comunic însĕ şi a dóua notiţă. Ea e scósă din Nr 223 al „Tribunei“ an. 1889 din un articlu scris de dl *Ioan Slavici.*

„Şi dacă greco-orientalii se *fălesc,* că biserica lor e biserica strămoşilor nostri, greco-catolicii *se pot făli,* că biserica lor e *leagănul culturii nóstre moderne.*

„Sînt acum o sută optţeci şi nóue de ani Românii din Ardeal au primit unirea, pentrucă speraŭ, *să fie mai îngrăditi* ca mai înainte *şi mai ocrotiţi* în lucrarea lor culturală. *Şi ori ce ar ţice ómenii preocupaţi, biserica română greco-catolică a şi fost o mai bună îngrădire pentru noi şi s'a susţinut tocmai prin înrîurirea ei culturală.*

„Timp de 150 ani într'însa a fost *centrul vieţii nóstre naţionale,* şi dându-ne *aprigi luptători şi neîntrecuţi propagatori de cultură naţională,* ea şi-a câştigat *mari titluri la iubirea tuturor Românilor si susţinători călduroşi şi printre cei ce nu sînt fiii ei. Căci prea mare ar fi preocupaţiunea nóstră, dacă am uita vre odată lungul şir de ómeni înzestraţi cu mari vrednicii,* pe cari ni-l a dat biserica greco-catolică, şi *partea,* pe carea a avut-o biserica acésta *în lucrarea redeşteptării nóstre naţionale.*“

Eŭ gândesc, că cuvintele notiţelor acestora sînt aşa de lămurite şi limpedi, cât n'aŭ lipsă, de comentar. Dl Slavici la 1889 n'a credut aşa de preocupaţi pe savanţii din Sibiŭ, după cum s'aŭ dovedit după abia 6 ani.

Dar să le fie de bine! Noi vom ţiné la credinţa nóstră, ca şi până acum, — ori cât s'ar svîrcoli „protopresbiterul“ dela Vásárhely, — noi vom ţiné cu firmitate şi ne vom alipi cu dragoste de marii nostri bărbaţi şi liniştiţi vom continua a merge pe calea culturală, cum am făcut-o şi în trecut, fără de a ţiné samă de lătrăturile micilor căţĕluşi, numéscă-se aceia Saftu, Hango saŭ ori cum!

vinţele asiatice s'aŭ numit în sensul regulamentuluĭ de reforme 6 inspectorĭ de justiţie, dintre carĭ doĭ sînt creştinĭ.

Sêrbia.

Regele în discursul, prin care la 27 a c. a deschis scupştina, constată, că raporturile Sêrbieĭ cu marile puterĭ şi cu statele vecine sînt cât se póte de bune. Faţă cu intenţiunea puterilor de a aplana certele din Orient guvernul sêrbesc s'a nisuit spre aceea, ca Sêrbia să fie apĕrătórea păcĭĭ. La acésta a obligat-o şi amiciţia cu Turcia, pe cum şi convingerea, că sultanul voesce serios a stabili în provinţele imperiuluĭ garanţele de lipsă pentru libertatea consciinţeĭ şi pentru cultură. În afacerile interne guvernul cu deosebire va lucra pentru regularea şi consolidarea finanţelor, pentru organisarea armateĭ şi pentru revisuirea constituţieĭ.

Minciunĭ istorice
şi diferite alte minciunĭ.

(Continuare.)

După ce am delineat misiunea, ce o are religia creştină, când e vorbă de promovarea culturiĭ intelectuale, maĭ fi-va óre de lipsă, să maĭ arĕtăm, cum a satisfăcut „ortodoxia“ acesteĭ misiunĭ între Românĭ? Însu-şĭ „Tel. Rom.“ pare a ne dispensa dela acésta, când dice în nrul 96:

„O biserică numaĭ atunceĭ póte fi respundĕtóre pentru nefericirile popórĕlor sale, când acelea isvoresc din învĕţăturile sale, şi nu căcĭ acele popóre aparţin eĭ. Ér astfel de biserică, n'a fost niciodată biserica ortodocsă ca atare cu învĕţăturile eĭ, fie acelea de orĭ-ce specialitate, din sfera teologieĭ, ér pe alte terene niciodată n'a cercat a-şĭ impune vederile sale, cum a făcut biserica papistaşă chiar (în?) detrimentul sciinţeĭ.“

Cuvintele acestea ne impun părerea, că „ortodoxia“ în punctul acesta dniĭ dela „Tel. Rom.“ o pun pe o trépta cu religiunile păgâne. Religiunile acestea încă vieţuiaŭ în inimile popórĕlor, dar nu aŭ închiat niciodată vre-o legătură cu sciinţa. Religiunile acestea încă aranjaŭ sĕrbătorĭ, zidiaŭ temple şi ridicaŭ altare, şi operele poeţilor şi artiştilor lor încă glorificaŭ cultul deităţiĭ celeĭ false; dar sciinţa nu-l recunoscea, ea nu-şĭ pleca genunchiĭ înaintea luĭ, nicĭ chiar atuncia, când împĕraţiĭ şi popórĕle o făceaŭ acésta. Şi care a fost urmarea acestuĭ separatism al religiilor pagâne de cătră sciinţă? În diua, în care sciinţa a ajuns la consciinţa misiuniĭ şi demnităţiĭ sale, în diua aceea cultivătoriul şi representantul cel maĭ nobil al sciinţeĭ, părintele filosofieĭ, a trebuit să cadă jertfă religiuniĭ patrieĭ sale. Şi din diua aceea începênd era declarat răsboiul între credinţa religiósă a poporuluĭ şi între scrutarea sciinţifică, şi răsboiul acesta s'a terminat numaĭ cu căderea şi nimicirea credinţeĭ. De Maistre, aplicând acestea confesiunilor creştine desbinate de biserica cea zidită pe Petru, dice fórte frumos scriind: „Multă vreme am locuit eŭ în lumea acésta şi sînt aşa de fericit, ca să cunosc unele din legile eĭ. Un matematic ar fi fórte nefericit, dacă ar trebui să calculeze fiesce care membru din un şir lung de numerĭ; pentru casul acesta întocmaĭ ca şi pentru multe alte casurĭ sînt formule, carĭ uşurézĕ lucrul. Eŭ nu am decĭ de loc, să sciŭ, ce se întîmplă şi se crede aci şi ce colo. Eŭ sciŭ, — şi acésta îmĭ ajunge, — că dacă în ţara asta orĭ în ceea maĭ domnesce încă credinţa cea veche, acolo n'a sosit încă sciinţa, şi că dacă a sosit acolo sciinţa, a dispărut de acolo credinţa, în chip treptat, după o lege a firiĭ. Nicĭ o religie, luându-se afară numaĭ una singură, nu póte să susţină proba sciinţeĭ. Sciinţa e un fel de accid, care disólvă tóte metalele afară de aur.“

„Ortodoxismul“ pare că a presimţit în chip instinctiv catastrofa, ce-l aştéptă, dacă slobóde sciinţeĭ frînele, ca ea să se avînte la desvoltare tot maĭ înaltă şi maĭ ales să se asemene aluatuluĭ din parabolă şi să dospéscă tótă făina, să pĕtrundă tóte straturile poporuluĭ. În România biserica „ortodoxă“ a dispus de averĭ aşa de colosale, cât după secularisarea lor a trebuit să se creeze un ministeriŭ, a cărui chemare specială să fie administrarea acestor averĭ. Şi totuşi unde sunt şcolile poporale şi superióre, pe carĭ biserica „ortodoxă“ le-a întemeiat înainte de anul 1700 spre a ridica poporul pe o trépta culturală câtu-şĭ de cât vrednică de firea luĭ omenéscă? Chiar şi astădĭ, când ne place a grăi despre paşiĭ ceĭ uriaşĭ, pe carĭ îĭ face România pe calea civilisaţiuniĭ, chiar şi astădĭ ce vedem? Statistica oficiósă din anul acesta ne spune, că în România din 5,406.209 de locuitorĭ sînt analfabeţi 4,719.353, ér ceĭ ce sciŭ ceti şi scrie, sînt numaĭ 686.856, aşa dară nu chiar 12·8%. Să continuăm calculul acesta? Da, să o facem, căci adevĕrul e sînt chiar şi atuncia, când ómenii la audul luĭ sînt siliţi, să-şĭ acopere de rusine feţele. În România sînt fórte mulţi străinĭ, sigur nu cu mult maĭ puţinĭ de un milion. Şi puţinĭ, fórte puţinĭ vor fi între străinii aceştia vrîstniciĭ aceia, carĭ să nu scie ceti şi scrie. Dar atunceĭ ce rĕmâne pe sama Românilor din cele 12·8% ale celor ce sciŭ ceti şi scrie? Şi dacă şi acum staŭ astfel lucrurile în România, acum, după ce în deceniile din urmă acest regat a făcut paşĭ uriaşĭ pe calea progresuluĭ cultural, ce va rĕmâné din cele 12·8% ca merit pentru activitatea civilisatóre, ce a desvoltat-o şi maĭ apoĭ, dar maĭ ales în vécurile dinainte de anul 1700 biserica „ortodoxă“ între Românĭ? *„Cu ce se ocupaŭ în acele timpurĭ miile de călugĕrĭ rĕsăritenĭ, căror le place fórte mult a se considera pe sine şi a se numi apĕrătorĭ înfocaţĭ aĭ bisericiĭ ortodoxe rĕsăritene?* Este prea bine cunoscut, că aprópe a şésa parte din pământul Românieĭ se afla în *mână mórtă*, pe cum se dice în dreptul canonic, adecă în proprietatea mănăstirilor grecescĭ închinate şi neînchinate. Dară unde eraŭ în acele mănăstirĭ teologiĭ, canoniştiĭ, apologeţiĭ, unde seminariile de teologĭ şi şcólele pregătitóre pentru acelea? — Unde era urmă de ajutoriŭ din partea bisericiĭ celeĭ marĭ bizantine grecescĭ, care trăgea venituri fórte marĭ dela poporul român, anume din dominiile mănăstirilor, din dispensaţiunĭ, cărţi de ĭertăciune vîndute fórte scump, din testamente, colecte, sărindare şi alte multe?“ [1] Şi chiar şi acum, după ce România s'a emancipat de tot de sub curatela Fanarioţilor, nu se deştéptă óre în noĭ Ardeleniĭ un óre care simţ de compătimire de Românii din România liberă? Étă scim un sătuleţ din Ardeal locuit de vre-o 550 de Românĭ gr. cat. şi situat, pe cum se dice, la spatele luĭ Dumneḑeŭ. „Domnĭ“ românĭ, adecă ómenĭ de aceia, carĭ să aibă cualificaţia recerută, pentru ca eĭ să se pótă înşira în clasa aşa numită a „inteligenţeĭ“, în satul acela nu sînt afară de un popă şi un dascăl, amîndoĭ sĕracĭ. Şi poporul din sătuleţul acesta totuşi cetesce foĭ românescĭ în maĭ bine de 10 esemplare. Care e în România „ortodoxă“ satul acela „ortodox“, care să se pótă asemĕna măcar şi numaĭ pe departe cu sătuleţul acesta gr. cat. din Ardeal?

Nu ne vină dniĭ dela „Tel. Rom.“ éră cu „împrejurările esterne şi interne politice“ încărcând pe ele tótă vina, pentru că poporul românesc din principatele dunărene de odinióră în privinţă culturală a rĕmas aşa de departe înapoia popórĕlor apusene. Nóuĕ niciodată prin minte nu ne trece, să învinuim pentru acésta poporul român. Noĭ punem vina pe „ortodoxie“, carea preste tot e incapabilă de a promova progresul cultural al popórĕlor. Fanarioţiĭ aŭ stors sume colosale din pământul Românieĭ şi din sudórea locuitorilor eĭ şi tot asemenea aŭ făcut şi cu alte ţĕrĭ şi popórĕ, pe carĭ le-aŭ fericit cu jugul sĕŭ. Şi ce s'a ales din sumele acelea colosale? Étă ce spune o mărturie, carea a avut prilejul de a vedé cu ochiĭ creaţiunile culturale, ce le-a produs în Constantinopol în decurs de atâtea vécurĭ schisma bizantină:

„Dar sînt aci şi şcolĭ. Aĭ aştepta, să afli aci tot felul de şcoliĭ superióre, şi afli o şcólă elementară cu patru clase. O, de am avé noĭ în Blaş, — firesce că nu câştigate pe aceea-şĭ cale, — sumele acelea fabulóse, carĭ le-a înghiţit Fanarul, ce minunĭ s'ar împlini în cuibul nostru cultural!“

Drept a avut un scriitoriŭ român, când a caracterisat deunădĭ astfel biserica rĕsăriténă neunită: „Ram rupt fiind din trupina unităţiĭ catolice, biserica rĕsăriténă a trebuit să se usce. Ramă detaşată din sórele centruluĭ catolic, ea n'a maĭ putut lumina.“

Înse nu e aşa! Începutul literaturiĭ române se datoresce timpuluĭ dinainte de anul 1700. Étă ce scriŭ dniĭ dela „Tel. Rom.“ în nrul 101:

„Apoĭ nu stă nicĭ acea afirmare a dluĭ autor, că în anul acesta s'aŭ născut româniĭ într'un popor conscĭŭ de sine. Cetéscă dsa cronicariĭ români cu atenţiune şi va vedé, că consciinţa naţională şi a latinităţiĭ sale a fost permanentă orĭ desteptată în poporul român cu mult maĭ nainte de „S. unire“. Chiar şi prin reformaţi şi maĭ târdiŭ după „S. Unire“ prin papistaşĭ a fost numaĭ redeşteptată prin tipărirea de cărţi bisericescĭ în limba română, se înţelege, cu scopurĭ de proselitism ér nu de dragul românismuluĭ.“

Ce scop aŭ urmărit reformaţiĭ şi papistaşiĭ prin tipărirea de cărţi bisericescĭ în limba română, póte că vom avé prilej, să vedem maĭ târdiŭ. Aci ne ajunge, să constatăm, că nu biserica „ortodoxă“ a fost aceea, carea a tipărit cele dintâiŭ cărţi bisericescĭ în limba română. Dar cronicariĭ românĭ din vécul al XVII-lea şi dela începutul véculuĭ al XVIII-lea? Dóră nu va fi „Unirea“ aşa de obraznică, cât să nege, că eĭ aŭ fost fiĭ de a bisericiĭ „ortodoxe“?

Nu să témă dniĭ dela „Tel. Rom.“, „Unirea“ nu e capabilă de atarĭ anacronismĭ, ci află şi în casul de faţă, că dniĭ dela „Tel. Rom.“ voind să apere onórea bisericiĭ sale se asamĕnă celor aprópe de înecare: chiar şi un paiŭ li-se pare, că póte să-l mântuéscă. Un bărbat, căruia biserica unită l-a

[1] Bariţ, Părţi alese din istoria Transilvanieĭ. I. p. 150.

dat pâne, şi care cu tóte acéstea aruncă în ea cu petri şi o hulesce, într'un moment lucid scrie astfel: „Aci avem pe cei dintâiŭ şi mai însemnaţi chronicari: Urechia. Eustratie, Miron. Nic. Costin şi Dimitrie Cantemir. Aceştĭ doi din urmă, deşi trăesc şi scriŭ şi la începutul secululuĭ al 18-lea, ei însĕ sînt fiiĭ intelectualĭ aĭ sec. al 17-lea. *Acéstă putere intelectuală, ce o aflăm în sec. al 17-lea în Moldova, se esplică uşor. Moldova sta pe atunci în cele mai strînse legături cu regatul Poloniei,* destul de înaintat pe acele timpurĭ. . . . . *Boerii Moldoveĭ îşi trimiteaŭ copiiĭ la şcólele din Polonia.* Drept aceea Moldovenii aveaŭ ocasiune a-şi câştiga cunoscinţe mai multe şi mai serióse."

Dór nu vor susţiné dnii dela „Tel. Rom.", că Polonii aŭ părăsit vre odată catolicismul trecênd la biserica „ortodoxă"?

(Va urma.)

Corespondinţe.

Vicariatul Haţegului 20 Novembre 1895.

Onorată Redacţiune!

În numĕrul 45 din „Unirea" corespondentul din tractul Roşieĭ se plânge între altele în contra legilor celor nóuĕ şi încă dice, că acelea asupresc atât biserica cât şi pe credincioşiĭ nostri. Una din celea mai marĭ asupririĭ dice a fi taxele, ce trebue să le solvéscă sponsiĭ: pe protocólele la închiarea căsătorieĭ 50 cr., apoi pe estrasele poftite de oficiantul civil ér 50 cr. timbru pe lângă taxa de 1 fl.

Departe să fie dela mine şi presupunerea, cumcă prin acestea aşi voi a părtini nóuĕle legi bisericescĭ, ci voesc a arĕta, că dl corespondent în celea afirmate mai sus nu are drept, şi dacă ar fi cetit legile şi îndrumările la acestea legi nóuĕ, nu ar fi scris, ce a scris. Vedĭ Állami Anyakönyvek 1894 évi XXXIII t. cz. utasításának 45 §. ad lin. d) Anyakönyvi törvény 50 §. Din acestea apriat se vede, că la închiarea nóuĕlor căsătoriĭ nu se recere nicĭ un timbru, asemenea nicĭ pe estrasele cerute de „Állami pópa" încă nu se poftesce timbru.

Prin erórea acésta dl corespondent în loc de a instrua pe aiţiĭ îĭ induce în eróre, ba în loc de a cruţa pe popor de spese îl îngreună trecênd nescinţa şi la aiţiĭ. De aceea îi recomand dluĭ corespundent, că dacă vre să scrie ceva în ţiare, atunci să studieze profund actul şi numaĭ după accea să scrie, cu atât mai vîrtos, că chiar dînsul dice mai la vale, că *„e datorinţa clerului, ca el ca pe nisce rele morale să le prevină"*. [1])

Intenţiunea dluĭ corespondent e fórte bună, şi cu dînsul cred, că e îngrijat pe viitoriŭ orĭ care păstoriŭ sufletesc, şi tóte temerile dînsuluĭ le aprob eŭ, la una însĕ, să mĕ ĭerte dl corespondent, nu-ĭ pot da drept, şi anume la sistarea şedulelor protopopescĭ.

Acelea esistă în biserica nóstră încă din timpuriile vechĭ (1627, vedĭ „Unirea" pag. 365), carĭ competaŭ *„Vlădicăĭ"*, şi numaĭ mai târdiŭ aŭ trecut la protopopĭ.

Poporul nostru e dedat cu ele şi nu şovăesce decât în casul, când vre un frate din invidie pesonală faţă de protopopul sĕŭ va instrua pe porenii sĕĭ, să nu mai plătéscă şi protopopului, căci nu e silit.

Are drept dl corespondent, că acea taxă de presente se ţine de dotarea protopopului, şi óre nu scie dluĭ, că Dómne! mulţĭ protopĭ de aĭ nostri sînt avisaţĭ la acelea taxe? Şi pentru ca totuşi să nu vateme pe protopopul sĕŭ, propune un alt venit şi anume o taxă de 20 cr. pe fie care familie gr. cat., din carea să se creeze un fond şi din acesta să se întregéscă ştirbirea dotăriĭ protopopilor.

Cugetă dl corespondent, că prin asta va ajunge la ceva? Eŭ dic, că nu, pentrucă esemplu ne fie numaĭ colecta cruceriuluĭ (1 cr. de suflet şi nu 20 de familie). Abstragênd dela sumele maĭ marĭ donate de inimĭ generóse, óre numaĭ cu cruceriul acela unde am fi ajuns. Abia câteva sute de florenĭ s'aŭ adunat numaĭ din cruceri. Aşa se va convinge dl corespondent, că cu taxa de 20 cr. şi mai anevoe ne vom ajunge scopul, pentrucă poporul nostru încă nu a ajuns la acel grad de cultură, ca să contribuéscă de bună voe pe fie care an óre care sumă regulat, pe când nupturienţiĭ fiind dedaţĭ la şedula protopopéscă din moşĭ strămoşi bucuroşĭ soivesc taxa, pentrucă nimenia nu se pregătesce de nuntă neavênd spesele necesare. Şi apoĭ pe cum taxa acésta e îngreunătóre pe popor, óre taxa de 20 cr. pentru fie care familie nu va fi maĭ îngreunătóre?

„De aceea trébă e diaristica, ca cestiuni de aşa mare ponderositate să se discute maĭ întâiŭ pe acéstă cale, fiindcă numaĭ aşa se pot clarifica. De aceea eŭ aşĭ recomanda, ca să nu ştergem din us taxa protopopéscă, cu atât mai vîrtos, că până acuma n'am primit în privinţa accésta nicĭ o ordinaţiune dela superioritatea nóstră, ci din contră să o apĕrăm pentru interesul nostru bisericesc, şi pentrucă după cum am dis mai sus, maĭ tare am îngreuna pe poporul întreg cu taxa de 20 cr. decât pe interesaţĭ cu taxa de 2 fl., fără să ştergem, să nimicim vinarsul, alcoholul cel mult, pe carele-l folosesce poporul nostru la ospeţe, pomenĭ etc., carele nu numaĭ că-l îngreunéză, dar vĕdênd cu ochiĭ îl nimicesce totalminte.

După carĭ cu distinsă stimă sînt

y.

[1]) **E prea adevĕrat, că întru început în legile bisericescĭ politice nu s'aŭ prevĕdut taxe, însĕ was nicht ist, kann werden. Început la introducerea de taxe s'a făcut deja, pe cum am arĕtat deunădi. Red.**

Noutăţi.

Denumire în capitulul de Orade. Preaon. *Georgiŭ Iuhász,* paroch în Macăŭ, este numit canonic scolastic în capitulul nostru de Orade.

Din Archidiecesă. În 20 a c. Escelenţa Sa I. P. S. D. Mitropolit a sfinţit de preoţĭ pe teologiĭ absoluţĭ *Emiliŭ Ştefănuţ, Isidor Raĭca* şi *Mihail Hodîrnăŭ.* On. Em. Ştefănuţ rĕmâne şi pe viitor cantor la biserica catedrală şi magistru de musică la şcóla de fetiţe din Blaş, On. I. Raĭca e dispus ca administrator parochial în Galda de sus în protopopiatul Albeĭ Iulie, ér On. M. Hodîrnăŭ ca administrator parochial în Cârţa săséscă din vicariatul Făgăraşului. — On. *Constantin Pop,* administrator parochial în Orşova (protopopiatul Reghinuluĭ), este numit paroch în Sân-Mihaiul de Câmpie în protopopiatul Cătineĭ.

Întru mărirea luĭ Dumnedeŭ. Pentru biserica din Bistra aŭ dăruit poporenii *Igna George a Tomi* şi soţia *Oana* un potir cu tóte cele aparţinĕtóre în preţ de 100 fl., *Selage Nicolae l. George* şi soţia *Măria* un ciboriŭ în preţ de 20 fl. şi un prapor în preţ de 22 fl.; *Bîrla Gavrilă l. Nicolae* şi soţia *Rafila* un rînd de vesminte bisericescĭ în preţ de 60 fl., *Oreţu Todor Siminicu* şi soţia *Ana* un prapor în preţ de 11 fl., ér *Selage Gavrilă l. Petru* pe patul de mórte a lăsat suma de 50 fl.

Licenţiat în litere. Dl *Nicolaŭ Brândeŭ* în 8 a c. a fost declarat magna cum laude de licenţiat în litere la universitatea din Bucurescĭ. Talentatul şi diligentul tinĕr a scris ca temă de licenţă „Despre şcolile din Blaş". Acéstă temă a fost fórte potrivită pentru dînsul, deórece născut în Roşia de Secaş lângă Blaş, în acest focular cultural şi-a făcut studiile elementare, gimnasiale şi în aniĭ 1887/8 — 1890/1 cele teologice. Înarmat cu cunoscinţe teologice fundate a început în 1891 cursurile la litere în Bucurescĭ, unde s'a susţinut ca institutor în un pensionat de băeţi. Ca student universitar a fost deopotrivă iubit şi stimat de colegi şi de profesorĭ şi a fost sufletul tuturor mişcărilor nobile ale tinerimiĭ în ceştĭ din urmă 4 aniĭ. Îl felicităm.

Serată literară. Comitetul Reuniuniĭ femeilor române gr. cat. din Blaş aranjéză şi în anul acesta un ciclu de serate literare. Cea dintâiŭ se va ţiné mâne în 1 Decembre.

Beuturĭ spirituóse înveninate. În nrul din 26 a c. al luĭ „M. Állam" un medic atrage atenţiunea ministrului de interne asupra casuluĭ cunoscut, că adecă la un arîndaş de regale din Cluş s'aŭ secuestrat beuturĭ spirituóse înveninate, şi acestea le-a aflat şi cercetarea medicală, că sînt înveninate. Tăria uneĭ ţĕri însĕ scim, că o formézĕ poporul tare. Dară poporul, care folosesce beuturĭ spirituóse înveninate, se pustiesce, se nimicesce. Pentru aceea rógă pe ministrul de interne, să ĭea mĕsurile de lipsă, ca să nu se vîndă nicăirĭ beuturĭ înveninate; să esamineze din când în când prin medicĭ conscienţioşĭ beuturile, ce se vînd în fiecare sat, căcĭ în multe ţinuturĭ pe sama poporuluĭ se vinde vinars puturos, probabil înveninat. Ministrul de interne pe lângă cea mai mare bunăvoinţă nu va puté apĕra poporul de beuturĭ stricate şi veninóse, căcĭ ceĭ ce înveninézĕ vinarsul, se sciŭ păzi. Poporul însĕ să fie cu minte, să se apere el pe sine contenindu-se dela vinars, şi acolo, unde ar avé suspiciune, că beutura ar fi stricată, falsificată orĭ înveninată, să denunţe casul auctorităţilor politice.

Universitate social-democratică. S'a încuviinţat în dilele acestea deschiderea primeĭ universităţĭ social-democratice în Bruxelles. Între profesoriĭ nĕueĭ universităţĭ se află uniĭ criminalĭ celebri: acolo e Francezul Reclus, care a fugit din Franţa fiind amestecat în atentatul anarchist comis de Ravachoi, apoĭ Ferri Curico, care urmărit în Italia pentru diverse furturĭ a fugit în Belgiŭ. Dacă aşa sînt profesoriĭ, putem presupune, că discipuliĭ cu timpul îĭ vor întrece în fărădelegi. Mirarea este, cum de un guvern, ce se laudă, că nutresce sentimente creştinescĭ, a putut încuviinţa deschiderea acesteĭ universităţĭ demoralisătóre.

Greva tipografilor din Budapesta. În 25 a c. culegĕtoriiĭ tipografiĭ dela ţiarele din Budapesta s'aŭ pus în grevă. Proprietariĭ şi directoriĭ alor 22 ţiare marĭ neputênd satisface pretensiunilor esagerate ale culegĕtorilor aŭ hotărît, ca pe timpul greveĭ să reducă formatul foilor numaĭ la jumĕtate. Până acum sînt preste 2500 de greviştĭ.

Tinerimea universitară din Cluş a protestat în contra spiritului antisemit, de care sînt conduşĭ universitariĭ din Budapesta. Sciind tinerii budapestani, că protestul provine numaĭ dela universitariĭ de origine semitică şi dela câţiva filosemiţĭ, aŭ declarat pe Cluşenĭ de necompetenţĭ de a se amesteca în acéstă afacere.

Jidovii contra societăţilor de temperanţă. Luĭ „M. Állam" i-se scrie din Sighetul Marmaţieĭ, că acolo esistă o societate de temperanţă, care e spine în ochiĭ Jidanilor. Corespondentul numituluĭ ţiar dându-se de Jidan s'a amestecat în o companie de Jidovi, carĭ înjuraŭ preoţimea pentru înfiinţarea societăţĭĭ şi promiteaŭ a jertfi orĭ şi ce, numaĭ să vadă preoţimea umilită. Recipiaţiĭ nu sînt numaĭ nerușinaţi, ci şi intolerabilĭ.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinescĭ în biserica românéscă din Ardélŭ.

Adausulŭ II.

Privire critică preste ideile și literatura referitóre la instituțiunile nóstre bisericescĭ dela 1700 până astădĭ.

(Capetŭ.)

Curentulŭ correctŭ și sănĕtosŭ este representatŭ prin toți episcopii nostri începêndŭ dela s. unire până astădĭ. Mai departe prin tóte sinódele nóstre diecesane și electorali despre carĭ avemŭ cunoscință, cu escepțiunea celuĭ din 1850, care în câteva a fostŭ infectatŭ de ideĭ necompatibile cu Pravila, și după aceea a celuĭ dela 1868, care cu punerea celorŭ 10 condițiunĭ și cu cuprinsulŭ lorŭ, judecatŭ stricte după Pravilă, a fostŭ unŭ sinodŭ refractariŭ.

Conduși de ideile curentuluĭ sănĕtosŭ episcopiĭ și sinódele nóstre îndată după s. unire aŭ începutŭ a forma instituțiunĭ folositórle pentru biserică și a cassa diverse abusurĭ încuĭbate saŭ pe timpulŭ supremațieĭ calvine saŭ mai înainte. Astŭfelŭ încă sinodulŭ dela 1700 a introdusŭ unŭ cursŭ de 40 de dile pentru candidațiĭ de preoțĭ, care deși tare primitivŭ și neîndestulitoriŭ, se vede, că până atuncĭ lipsiea. Sinodulŭ dela 1728 a sulevatŭ idea ridicăriĭ unuĭ seminariŭ pentru tinerime din massa ereditariă a episcopuluĭ Pataki; sinodulŭ dela 1742 a introdusŭ matriculele pentru fiă-care parochiă; sinodulŭ dela 1725 a introdusŭ procuratoriŭ pentru clerŭ, care să-lŭ apere la forurile civile; sinodulŭ dela 1742 a introdusŭ instituțiunea fisculuĭ pentru causele penalĭ, cu tóte că sinodulŭ acesta s'a arĕtatŭ cam conservativŭ.

Totŭ asemene sinodulŭ dela 1700 s'a îngrigitŭ, să procure preoțimiĭ o subsistință convenabilă, și atâtŭ acesta, câtŭ și cele următórie aŭ luatŭ mĕsurĭ, precâtŭ iĭ-a fostŭ cu putință, spre a șterge abusurile, carĭ se încuĭbaserŭ maĭ cu samă pre timpurile supremațieĭ calvine, precum abusurile cu ss. taĭne, abusulŭ cu privire la portulŭ clericalŭ, abusulŭ unorŭ preoțĭ de a pedepsi cu interdictŭ pre credincioșiĭ propriĭ, și altele.

De altă parte și episcopiĭ aŭ introdusŭ instituțiunĭ de valóre, prin carĭ biserica nóstră a luatŭ unŭ avîntŭ culturalŭ, la care nicĭ cândŭ înainte de s. unire nu s'a pututŭ ridica. Astŭfelŭ sub episcopulŭ Pataki s'a pusŭ temeiulŭ la dotațiunea episcopuluĭ, carea apoĭ o a dusŭ în deplinire episcopulŭ Clain. Clain a pusŭ temeiulŭ mănăstiriĭ călugărilorŭ basiliți și a școlilorŭ din Blașŭ, Aronŭ, Rednicŭ și Maiorŭ aŭ continuatŭ opulŭ luĭ Clain, Totŭ episcopulŭ Clain a pusŭ temeiulŭ la seminariulŭ de băeți dela S. Treime, Aronŭ a fundatŭ pre celŭ dela Bunavestire. Sub Maiorŭ s'aŭ unitŭ amêndóuĕ și s'a formatŭ semioariulŭ teologicŭ de astădĭ. Bobŭ a fundatŭ capitululŭ, Lemeni cursulŭ filosoficŭ și teologicŭ de 4 anĭ, Șuluțŭ a lăsatŭ fondŭ pentru academiă, Vancea a fundatŭ seminariulŭ de băeți și de fetițe. Totŭ episcopiĭ nostri aŭ introdusŭ încă de timpuriŭ instituțiunea vicarilorŭ episcopescĭ, după aceea maĭ multe clase de protopopi și instituțiunea vicarilorŭ foraneĭ, și s'aŭ silitŭ a înfrîna puterea cea prea mare a protopopilorŭ, carea o căpĕtaserŭ maĭ cu samă în era calvină.

Nu amŭ voitŭ prin aceste nicĭ pre departe, să numĕrămŭ tóte instituțiunile introduse de episcopiĭ nostri. Așa ceva trece preste cadrulŭ scrieriĭ de față. Ci amŭ amintitŭ numaĭ unele din ele, spre a arĕta, câtŭ are biserica nóstră să mulțăméscă curentuluĭ celuĭ sănĕtosŭ și correctŭ, de care aŭ fostŭ conduși episcopiĭ și sinódele nóstre în cestiunea instituțiunilorŭ bisnricescĭ.

Literatura curentuluĭ sănĕtosŭ în timpurile maĭ vechĭ este representată maĭ numaĭ cu decisiunile sinódelorŭ, carĭ ni-s'aŭ păstratŭ până astădĭ.

Ceĭ dintâiŭ, carĭ aŭ începutŭ a se ocupa cu instituțiunile nóstre bisericescĭ, aŭ fostŭ ceĭ treĭ bărbați marĭ: Șincai, Clain și Maiorŭ.

Între aceștĭ treĭ celŭ maĭ correctŭ este Șincai, deși câte odată a confundatŭ timpurile antice ale bisăriciĭ cu timpurile maĭ târdiĭ.

Celŭ de întâiŭ opŭ însĕ, care a tractatŭ *ex professo* instituțiunĭ de ale nóstre bisericescĭ, a fostŭ *protopapadichia* și *Istoria bisericiĭ Românilorŭ* de Petru Maiooŭ.

Protopapadichia este și astădĭ unŭ opŭ de valóre. Încâtŭ autoriulŭ și-a propusŭ, ca în scrierea acésta să espună drepturile și datorințele, ce le aveaŭ protopopiĭ românescĭ din Ardélŭ în timpurile până la elŭ, putemŭ să dicemŭ, că și-a ajunsŭ scopulŭ. În câtŭ însĕ autoriulŭ s'a ocupatŭ și cu natura canonică și cu originea drepturilorŭ acestora, putemŭ să dicemŭ, că totŭ ce susține relativŭ la cestiunea acésta, este falsŭ, precum s'a pututŭ vedé în tractatulŭ despre protopopi.

În *„Istoria bisericiĭ Românilorŭ"* încă se ocupă, însĕ numaĭ în trécătŭ, cu unele instituțiunĭ bisericescĭ. Și digresiunile acestĕ dela firulŭ istoricŭ își aŭ valórea lorŭ însemnată. Și acĭ însĕ autoriulŭ cade în părerĭ deplinŭ false, îndată ce se ocupă cu natura canonică și cu originea acelorŭ instituțiunĭ, cum s'a pututŭ vedé în tractatulŭ despre săborulŭ mare și micŭ.

Cea maĭ mare greșală aluĭ Petru Maiorŭ a fostŭ, că nu a cunoscutŭ instituțiunile bisericescĭ din România și Moldova. De le-ar fi cunoscutŭ pre acestĕ, atuncĭ despre cele din Ardélŭ ar fi judecatŭ cu totulŭ altŭcum, și atuncĭ ar fi fostŭ imposibilŭ, să nu se nască în elă cugetulŭ, că bisericeĭ românescĭ din Ardélŭ, după ce a statŭ 150 anĭ sub influința calvină, nu e cu putință, să nu i-se fiă alteratŭ instituțiunile în spiritŭ calvinescŭ. Și atuncĭ făcêndŭ unŭ studiŭ comparativŭ între instituțiunile bisericiĭ românescĭ din Ardélŭ și între cele calvinescĭ, unŭ bărbatŭ de talentulŭ, erudițiunea și diligința neobosită ca Petru Maiorŭ ar fi făcutŭ unŭ serviții neprețuitŭ istorieĭ instituțiunilorŭ nóstre bisoricescĭ.

Altă greșală aluĭ Petru Maiorŭ a fostŭ, că a traitŭ în prea mare inimiciță cu episcopulŭ Bobŭ, ceea ce l'a făcutŭ nu numaĭ să fiă nedreptŭ față cu nemuritoriulŭ acesta episcopŭ, ci câte odată se scria lucrurĭ evidentŭ false despre instituțiunile nóstre bisericescĭ.

În véculŭ nostru celŭ de întâiŭ opŭ de valóre pentru studiulŭ instituțiunilorŭ nóstre bisericescĭ este opulŭ erudituluĭ Timoteŭ Ciparĭu intitulatŭ *„Acte și Fragmente latine românescĭ pentru istoria bisericiĭ române maĭ alesŭ unite"*. Blașŭ. Tipografia seminariuluĭ archidiecesanŭ 1855. Documentele scóse la lumină în opulŭ acesta suntŭ de mare valóre pentru studiulŭ instituționilorŭ nóstre bisericescĭ, Pre lângă aceea autoriulŭ a fostŭ fórte modestŭ și discretŭ. Elŭ a publicatŭ documentele așa, cum le-a aflatŭ, fără a se dimite maĭ de locŭ în discuisițiunĭ asupra naturiĭ și originiĭ instituțiunilorŭ nóstre bisericescĭ, deși erudițiunea, de carea a dispusŭ, l'ar fi îndreptățit la așa ceva în mĕsură multŭ maĭ mare, ca pre destuĭ alțiĭ.

Nu de puțină valóre pentru studiulŭ instituțiunilorŭ nóstre bisericescĭ este și opulu canoniculuĭ, maĭ târdiŭ episcopuluĭ de Orade Dr. Iosifŭ Pap Szilágyi intitulatŭ *„Euchiridion Juris Ecclesiae orientalis calholicae"* Oradea mare 1862.

Autoriulŭ a publicatŭ în opulŭ acesta și o synopsă a părțiĭ întâie a Pravileĭ. Preste unele cestiunĭ de mare momentŭ, ca de esemplu instituțiunea protopopilorŭ, a trecutŭ prea lute.

Totŭ pre timpuriŭ acela a scrisŭ canoniculŭ de Oradea mare, maĭ târdiŭ Mitropolitulŭ de Alba-Iulia Dr. Ioanŭ Vancea opșorulŭ sĕŭ *„Dialogŭ despre constituțiunea bisericiĭ și despre sinóde"* Oradea mare 1861.

Autoriulŭ, bărbatŭ cu cunoscințe temeinice, cu Pravila în mână a arĕtatŭ, ce suntŭ și ce trebue să fie sinódele dupa dreptulŭ bisericiĭ rĕsărituluĭ. Din espunerile luĭ mulțĭ s'ar fi pututŭ instrua, cum se cuvine în cestiune. Cu tóte aceste însĕ, fiindcă ideile autoriuluĭ, carĭ suntŭ ideile Pravileĭ, nu eraŭ după gustulŭ acelora, carĭ după norma protestantă voieaŭ să organiseze biserica nóstră, autoriulŭ n'a fostŭ combătutŭ sciințifice, cum ar fi trebuitŭ să se întîmple, ci a fostŭ încărcatŭ cu invective personaĭ de nisce ómenĭ, carĭ póte la nimicŭ nu se pricepeaŭ maĭ puținŭ ca la canóne.

De altă parte totŭ pre timpulŭ acela aflaŭ aplausŭ nisce ideĭ ca de pildă, că noĭ nu putemŭ introduce nimica în biserica nóstră, ce n'a fostŭ până acum în biserica rĕsărituluĭ, decâtŭ dacă așa ceva ar decide unŭ sinodŭ, la care să luămŭ nu numaĭ noĭ parte, ci și Rutenĭĭ, Grecĭĭ, Melchițĭĭ, Maronițĭĭ, Copțĭĭ, Babilonenĭĭ și maĭ scie Dumneḑeŭ ce popóre obscure de prin rĕsăritŭ!

Cătră capetulŭ anilorŭ 60 Mitropolitulŭ Șaguna își organisă biserica sa de susŭ până josŭ după principiile protestante fără nicĭ o considerațiune la principiile Pravileĭ.

Împrejurarea acésta produse și în biserica unită o confusiune mare. Și până atuncĭ se vorbise multŭ de organisațiunea „liberală" după dreptulŭ bisericiĭ rĕsăritene. Se vorbise, dicemŭ, căcĭ de studiatŭ n'a studiatŭ dreptulŭ rĕsăritenŭ maĭ nicĭ unuluĭ dintre ceĭ ce vorbieaŭ maĭ multŭ despre elŭ. Aceștia apoĭ eșirŭ cu totulŭ din sărite, cândŭ vĕdurŭ, ce constituțiune „liberală" a datŭ Șaguna bisericiĭ sale. Étă organisațiunea, carea trebue să o aibă și bi-

serica românéscă unită, ca biserica orientală, în ritŭ, disciplină şi instituţiuni! Nici atâta n'a fostŭ destulŭ! Unii cu naivitatea aŭ mersŭ până acolo, câtŭ cum se cade credeaŭ, că biserica nóstră înainte de unire a trebuitŭ să aîbă o constituţiune analogă cu a bisericiĭ lui Şaguna, şi numaĭ contactulŭ cu latiniĭ ni-o aŭ nimicitŭ.

Să începurŭ acum Ieremiadele prin foĭ. Nu maĭ aveaŭ capetŭ imputările, că prin unire biserica nóstră şi-a pierdutŭ, ce a avutŭ maĭ frumosŭ „constituţiunea rĕsăriténă liberală", şi noĭ n'avemŭ un bărbatŭ ca Şaguna, care să o restabilĭéscă în tótă virginitatea eĭ, ci avemŭ numaĭ „popistaşi", „jesuiţi", „latini" şi maĭ scie Dumnedeŭ ce.

Numaĭ la ce ar fi trebuitŭ, nu cugeta nimenĭ. Anume la aceea, că să ĭea în o mână Pravila, şi în alta „statutulŭ organicŭ" alŭ luĭ Şaguna şi să le asemene la olaltă, şi apoĭ după aceea să ĭea érăşĭ în o mână Pravila, şi în alta instituţiunile, ce le avea biserica nóstră cândŭ a scăpatŭ de supremaţia calvină şi s'a unitŭ cu Roma.

Cuintesenţa curentuluĭ acestuia suntŭ cele 10 condiţiunĭ puse de alegĕtoriĭ sinoduluĭ electoralŭ din 1868 fiitoriuluĭ Mitropolitŭ de Alba-Iulia.

Singurulŭ opŭ de valóre născutŭ din incidentulŭ curentuluĭ acestuia este opulŭ professoruluĭ de atunci Ioanŭ M. Moldovanŭ intitulatŭ: *„Acte sinodalĭ"* în dóuĕ tomurĭ, Blaşŭ 1869 şi 1872.

Autoriulŭ a adunatŭ acte sinodalĭ din Petru Maiorŭ, din archivulŭ mitropolitanŭ din Blaşŭ şi dela privaţi, şi le-a edatŭ în dóuĕ tomurĭ, prin ce a făcutŭ unŭ lucru în adevĕrŭ laudabilŭ, éră nóuĕ în studiulŭ de faţă ni-a prestatŭ opulŭ acesta multŭ ajutoriŭ, pentru care autoruluĭ îĭ suntemŭ mulţămitorĭ. Nu putemŭ împărtăşi însĕ unele din vederile autoruluĭ cuprinse în precuvintarea la tomulŭ întâiŭ, şi în observările dela capetulŭ aceluĭ tomŭ, încâtŭ unele din ele favorescŭ ideile celorŭ 10 condiţiunĭ ale sinoduluĭ electoralŭ dela 1868. Împărtăşimŭ însĕ şi noĭ dorinţa autoruluĭ din precuvintare, că *„să se lăţéscă numaĭ cunoscinţă despre trecutŭ, că împreună cu ea se va lăţi şi alipirea cătră tóte instituţiunile cele bune ale bisericiĭ nóstre."*

La 1872 s'a ţinutŭ celŭ de întâiŭ sinodŭ provincialŭ, éră la 1882 fu ţinutŭ alŭ doile. Decretele acestorŭ dóuĕ sinóde suntŭ productele cele maĭ frumuse şi maĭ desvoltate pe terenulŭ dreptuluĭ şi disciplineĭ bisericiĭ nóstre. De cândŭ aŭ apărutŭ decretele aceste, de atunci în tóte cele patru diecese ale provincieĭ mitropolitane de Alba-Iulia s'a introdusŭ în multe privinţe o uniformitate în tractarea afacerilorŭ bisericescĭ, carea maĭ înainte nu a esistatŭ nicĭ cândŭ.

Între productele, carĭ tractézŭ instituţiunile bisericescĭ meritŭ amintire unŭ tractatŭ despre sinóde de Dr. Gregoriŭ Silaşi publicatŭ în numĕrulŭ 1—5 din „Sionulŭ romanŭ" 1865. Autoriulŭ însĕ a consultatŭ maĭ numaĭ isvórĕ latine. Maĭ departe de nu puţină valóre suntŭ şi „Instituţiunile dreptuluĭ bisericescŭ" de Dr. Ioanŭ Raţiŭ. Blaşŭ 1877, în carĭ se cuprinde şi o sinopsă a Pravileĭ.

Fără nicĭ o valóre suntŭ însĕ scrierĭ ca de esemplu Memorandulŭ Gherlanŭ dela 1882. Numaĭ în scrierĭ superficialĭ de natura acestuia se potŭ afla aserţiuni, că de pilda aceea că *„în biserica gr. orientală se ţinŭ sinóde mestecate regulatŭ în state constituţionalĭ"* (pag. 13) România de pildă este statŭ constituţionalŭ. Unde suntŭ însĕ în ea siuódele mestecate, carĭ *„se ţinŭ regulatŭ"*? Asemene Austria, asemene Grecia şi aşa maĭ departe.

Producte de valórea memoranduluĭ acestuia aŭ apărutŭ destule maĭ cu samă prin foĭ până chiarŭ şi în timpulŭ maĭ nouŭ.

De cândŭ s'a înfiinţatŭ fóea din Blaşŭ „Unirea", dară maĭ cu samă din 1892 în organulŭ acesta s'aŭ tractatŭ maĭ multe cestiunĭ referitóre la instituţiuniie nóstre bisericescĭ.

Blaşŭ 26 Novembre 1895.

Dr. Alesandru Gram'a
canonicŭ şi professorŭ emeritŭ de ist. bis. şi dreptulŭ canonicŭ.

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.
(Continuare.)

„Ce cauţĭ pe aci?" îl întrebă Omar moros şi cu vóce dură. „De ce te-aĭ despărţit de semînţia nóstră?"

„Stăpâne!" începu elĭ încrucişându-şĭ cu umilinţă mânile, „marabutul, la care am mers spre a fi vindecat de ranele, ce primisem, mi-a datŭ porunca, să te cerc, unde voiŭ crede, că te pot afla, şi orĭ care ar fi óra, în care te voiŭ găsi, să nu întârdiŭ a-ţi aduce la cunoscinţă celea poruncite, să ţi-le spun."

„Vorbesce dar!" dise şeĭcul dornic de a sci solia.

„Poruncesce, te rog, să se depărteze aceştia. Solia îţi sună numaĭ ţie, şi numaĭ ţie ţĭ-o pot şi comunica."

Şeĭcul făcu un semn, şi îndată dispărură cu toţii. După ce rĕmaseră singurĭ, Omar sări de pe perinile, pe carĭ zăcuse, şi făcu un paş spre Beduin, şi din săritura acésta aşa de bine se vedea, că se simte cu mult maĭ bine maĭ libĕr, decât aşa moleşit.

„Disparîţia mărgeleĭ din Gialmara a pricinuitŭ mare furóre prin tótă ţara. Francezii aŭ adus o mulţime de ostaşĭ, şi marabutul a aflat, că eĭ aŭ umblat după proviant prin satele dela frontieră, de asemenea că un ofiţer francez a luat din douarul Cabililor caĭ şi asinĭ. Se vorbesce de o mare espediţie în pustie, care ar avé de scop nimicirea totală a tribuluĭ Onled el Wahrâu."

„Nicĭ că-mĭ pasă!" dise şeĭcul batjocoritoriŭ. „Înaintea mea e pustia, şi maĭ înainte de ce m'ar afla pe mine, jumĕtate din aĭ lor sînt nimiciţi. Şi chiar când m'ar afla pe mine, ceĭ din Onled el Wahrân n'aŭ decât să se sue pe caĭ şi să mérgă maĭ departe. Ce gândesc orbiĭ şi nebuniĭ ăştia, că vor face în pustie, unde trebue să aĭ ochĭ de vulturŭ şi urechĭ de gazelă?"

„Acestea a crĕdut marabutul, să ţi-le comunic ţie, mărite stăpâne, făcêndu-ţĭ cunoscut periclul, care te ameninţă."

„Marabutul a făcut un lucru bun, şi de va veni pe aci, am să-ĭ mulţămesc. De o cam dată am socotit, să trimitem mâne pe vre-o câţĭva ostaşĭ, carĭ să mérgă înaintea Francezilor şi să ne însciinţeze de sosirea lor. Să scie eĭ, că nu vor întîlni pe regele pustieĭ decât atunci, când acela îşĭ va ridica mâna, ca să le sdrobéscă capul. Nebuniĭ!" continuă şeĭcul rîdêndu. „M'aŭ avut în ghiarĕle lor: de ce nu m'aŭ ţinut?"

„Şi acum poruncesci-mĭ, să merg la sĕmînţia nóstră, să le spun dorinţa ta?"

„Nu! Călătoria acésta o voiŭ face eŭ mâne diminéţă spre a alege însu-mĭ pe bărbaţiĭ destoînicĭ spre lucrul acela. Atunci apoĭ poţĭ, să mĕ însoţescĭ şi tu. Până atunci du-te, de te odihnesce şi te îngrijesce de calul tĕŭ, ca mâne în zorĭ de ḑi să fim deştepţi şi gata de plecare!"

Arabul făcu o închinare umilită şi se depărtă, ér şeĭcul strigă pe un negru demandându-ĭ, să îngrijéscă de cel sosit.

La început negriĭ priviaŭ pe Arab cu multă neîncredere; dar vĕḑêndu, că şeĭcul vorbesce cu eĭ, şi înţelegêndu, că aparţine sĕmînţieĭ luĭ Omar, începură a-şĭ perde neîncrederea.

Căcĭ în sfârşit ce rĕŭ putea face Beduinul, un singur om?

Astfel decĭ încetul cu încetul Arabul putu, să se misce negenat prin oasă şi să observe tot, de ce credea, că va avé lipsă. Aşa îşĭ însemnă locul, unde vĕḑu negriĭ la pază. Eraŭ treĭ locurĭ de acestea. Se străcură apoĭ prin corturile negrilor, vorbi afabil cu copiiĭ şi se nisuia, să ajungă la un luminiş, unde vedea înălţându-se vîrfurile maĭ multor corturĭ elegante. El presupunea, că acolo va fi haremul şeĭculuĭ, unde de sigur se va afla şi fata luĭ. Cât de mirat trebui însĕ să vaḑă, că aprópe de corturile acelea îĭ ieşiră înainte doĭ negri cu sabiile scóse şi-ĭ tăiară drumul făcêndu-ĭ, să apuce altă direcţie. Lucrul acesta îl mîră şi pentru aceea, pentru că la sĕmînţiile arabe de prin pustie nu se observă aşa tare clausura femeilor. Căcĭ chiar viaţa nomadă aducea cu sine, ca convenirea bărbaţilor cu femeile să fie maĭ désă şi maĭ libera.

Cu tóte acestea Roxana totuşĭ auḑînd, că o persónă străină e în oasă, făcu totul spre a o întîlni orĭ vedé. Şi aşa ea observă pe tatăl sĕŭ, când voi să se apropie de harem. Dorinţa de a-ĭ vorbi se deşteptă cu putere în peptul eĭ: ea se străcură decĭ pe neobservate din cort şi se îndreptă în direcţiunea, în care vĕḑuse pe tatăl sĕŭ apucând.

Eĭ se întîlniră. Misram nu dădu însĕ nicĭ un semn de bucurie la vederea feteĭ sale, ci dimpotrivă punêndu-şĭ degetul pe buze în semn de tăcere, cercă repede în cingătóre biletul destinat pentru Blanca.

„Dă-l mărgeleĭ din Gialmara, acolo va afla tot, ce trebue să facă."

„Nu pot, decât la nópte," rĕspunse Roxana lin.

„Pe negri nu ĭ aĭ puté depărta cumva?"

„Voiŭ cerca!"

„Du-te dar. În bilet stă, ce să faceţĭ." Şi la cuvintele acestea Misram porni maĭ departe, ér Roxana se reîntórse ér în chipul, cum a venit.

Sosind nóptea, Misram porni din oasă ca o umbră. El se străcură liniştit ascunḑêndu-se la cel maĭ mic sgomot în umbra cea maĭ grósă, îndreptându-se spre o movilită de de-asupra oaseĭ, care era punctuţ

cel mai greŭ de trecut: dacă nu va fi acolo Nubianul pus de pază, atunci e mântuit; dacă va fi acolo, va trebui, să-l omóră fără sgomot.

Étă-l ajuns la moviliă. Nu vĕdu pe nimenĭ. Porni înainte. De odată un sgomot îi atinse urechea. El privi fix înainte. Lângă trunchiul unui palm zăcea tăvălit un Nubian horcăind tare şi ţinêndu-şi puşca în braţe.

Arabul îl privi surîdênd, şi luâdu-i puşca porni înainte fără grije.

La început nu cuteza, să mérgă în fugă, căcĭ încă totuşi se temea, că va fi descoperit. Dar după ce se convinse, că totul e în linişte, porni în spre direcţiunea, unde gândia, că va fi tăbĕrît Jocerau cu aĭ sĕĭ.

El nu greşi; ajunse la eĭ în pace încă înainte de medul nopţiĭ.

Bucuria revederiĭ fu nespus de mare. Dar Arabul nu le dădu multă vreme liberă, ci adunându-i pe toţi în jur de sine le spuse, ce să facă.

Mai dispuse apoĭ, ca doĭ soldaţi să pórte grije de caĭ; la cea mai mică mişcare, ce vor vedé în răpausul şoimului, să pornéscă în galop.

După acestea el porni cu celalalţi spre oasă dându-le inviaţiunĭ despre poziţia corturilor, ce vor trebui să fie atacate. Jocerau credea, că la cel dintâiŭ sgomot, ce se va face, va puté să pună pe Blanca şi pe Roxana pe caĭ şi să plece înainte.

Calea până la oasă o făcură fără niciŏ pedecă. Apropiându-se îuse de tufişele din jurul eĭ, Misram se umplu de frică vĕdênd lângă un palm o figură, ce se mişca încóce şi încolo. Înapoĭ nu maĭ puteaŭ să se întórcă, căcĭ era prea târdiŭ: trebuia cu orĭ ce preţ să mérgă înainte.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut

Călindariul „Unirii“ pe anul 1896

în frunte cu portretul Î. P. S. Domnuluĭ Mitropolit şi avênd următoriul cuprins:

Partea calendaristică: Regentul anuluĭ, Date calendaristice, cele patru anutimpurĭ, starea climatică, sĕrbători şi dile schimbătóre, Posturile, cele 12 luni.

Geneologia caseĭ domnitóre. Provinţa mitropolitană gr. cat. de Alba Iulia şi Făgăraş, cu înşirarea membrilor capitularĭ, asesorilor consistorialĭ, oficialilor archidiecesanĭ, a tribunalelor matrimoniale, esactoratul, administratorilĭ fondurilor, profesorii dela tóte institutele de învĕţământ, a superiorilor dela Seminare şi Internate, apoĭ a tuturor preoţilor din Archidiecesă după protopopiate cu indicarea comuneĭ (românesce şi ungurésce şi cu arĕtarea posteĭ), în care sînt dispuşĭ, a protopopilor, diecesele sufragane, împreună cu însemnarea locuinţeĭ lor (de asemenea românesce şi ungurésce şi cu posta ultimă). La finea fie căreĭ diecese apoĭ e însemnat şi numĕrul credincioşilor după ultimele schematisme.

Partea literară cuprinde: Schiţa biografică a Î. P. S. Sale Dr V. Mihályi. — Imnul cântat la întronisarea Mitropolitului. — Despre băncile Raiffeisen. — „Doĭnă“, o frumósă poesie de poetul ardelean George Coşbuc. — Nóuĕle legĭ bisericescĭ, cuprinđênd inviaţiunĭ practice atât de lipsă preoţilor nostri spre a sci, ce poziţie să ĭea faţă de legile cele nóuĕ. — Apoĭ diverse anecdote şi sfaturĭ.

La urmă se dau informaţiunĭ scurte referitóre la postă, telegraf şi telefon. Urmézĕ scala timbrelor şi consemnarea târgurilor, făcută după datele oficióse.

Se află de vîndare la **Tipografia seminarială** din Blaş şi costă **30 cr.**

Predicĭ pentru Dumineci de *Iustin Popfiŭ*. Acesta e titlul unuĭ volum de 490 pag. apărut în editura tipografieĭ „Aurora“ din Gherla şi costă 2 fl. 20 cr. Dl Iuliŭ Szabó, sub a căruĭ grije s'a publicat cartea acésta, meritä tótă mulţămita nóstră. Era o dorinţă generală şi veche a preoţimiĭ nóstre, ca predicile repausatului Popfiŭ, împrăştiate prin „Amvonul“ redigiat de el, să se adune şi tipăréscă într'un loc spre a puté fi utilisate de toţi. Şi acésta şi pentru motivul, că sînt rare esemplarele, ce le mai afli din „Amvon“, şi pentru că se scia, că de vestitul predicător aŭ mai rĕmas unele predicĭ şi în manuscripte. — Tomul I, apărut nu de mult dedicat fórte nimerit „memorieĭ luĭ Iustin Popfiŭ“, cuprinde mai întâiŭ agrăirea adresată cetitorilor „Amvonului“ la an. 1868, în care se espune datorinţa sfîntă a preoţimiĭ de a predica cuvîntul luĭ Dumneđeŭ şi de a învĕţa pe ómenĭ credinţa cea adevĕrată. Şi pentru de a uşura îi pune la dispoziţie predicile sale, nu pentru ca „să le ĭea cineva în óra ultimă şi să le înveţe de-a rostul“, ci pentru ca să le utiliseze ca „material şi îndreptar“, „din care să-şi croéscă fie-care veşmîntul, după starea, priceperea, lipsele şi recerinţele ascultătorilor sĕĭ“. Cele 47 predicĭ publicate în tomul acesta tractézĕ obiectele acomodate dela Dumineca de înainte de Botezul Domnuluĭ până la Dumineca înainte de Nascerea Domnuluĭ Christos. Nu înţelegem, pentru ce dl Szabó n'a publicat şi o predică pentru sĕrbătórea anuluĭ noŭ din celea dóuĕ aflătóre în nrul 1 al „Amvonului“? De asemnea nu înţelegem, de ce nu s'a retipărit şi predica pentru Dumineca St. Paschĭ, publicată la pag. 183 nriĭ 7-8 din 1868? — N'am publicat predicile acestea, — va rĕspunde dsa, — căcĭ le-am reservat pentru tom. II., care va cuprinde predicile pentru Sĕrbătorĭ. — Cu tóte acestea era cu mult mai bine, dacă nu se făcea împărţirea acésta, ci se publicaŭ în tomul I. predicile începênd dela anul noŭ şi până la Rusaliĭ, şi în celealalte tomuri se continua mai departe până la finea anuluĭ. În chipul acesta apoĭ puteaŭ intra în tomul I şi frumósele predicĭ despre patimile Domnului Christos, carĭ lipsesc acum. Mai observăm, că era recomandabil, ca dl Szabó să mai schimbe unele cuvinte din cele usitate pe la 1868 înlocuindu-le cu altele mai moderne şi mai românescĭ. — De altcum greşéla acésta se póte îndrepta uşor la o proximă ediţiune şi chiar în tomul II, şi ea nu detrage aşa mult acestor compositiĭ bisericescĭ de rară frumseţă, pe carĭ ne împlinim numaĭ o plăcută datorinţă recomandându-le preoţimiĭ nóstre.

Editor şi redactor rĕspunzĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

(36) 2—2

Marcă scutită.

Recomandăm **Cognacul** nostru (curat destilat de vin), carele este împărtăşit cu favorurile statuluĭ din partea înaltuluĭ Ministeriŭ de finanţe prin înalta sa ordinaţiune de sub Nr. 39325, şi carele se bucură în tot locul de părtinire publică.

Se află conform preţurilor originale ale fabricĭ

în Blaş la **„Reuniunea de consum associare“**

şi în fiecare prăvălie maĭ mare de băcănie, de delicateţe, cafenea şi cofetărie.

Pentru bunătatea şi acurata manipulare garantézĕ subscrisa direcţiune.

Fabrica de Cognac societate pe acţiĭ Tokaj-Hegyaljană.

Dr. Eugen Nyomárkay medic al spital. public din Zemplin.

Eugen Szerviczky de Kanizsa vicepresident al societăţiĭ agricole de vierit.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum ĭaŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruiriĭ interne a bisericelorŭ. în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşedarea acelorŭ obiecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proĭecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a măritŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericescĭ.

(7) 41—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redactiunea și Administrațiunea Uniriĭ» în Blaș.

Anul V. | Blaș 7 Decembre 1895. | Numĕrul 49.

Luptă în municipiĭ.

Lupta în municipiĭ s'a inaugurat.

Alegerile comitatense sevârșite în deosebitele municipiĭ, la carĭ Româniĭ, în urma uneĭ activităț mai intensive ca în trecut, aŭ raportat unele succese îmbucurătóre, nu aŭ fost alta, decât o împlinire a datorințelor cetățenescĭ din partea cetățenilor români, datorințe, a căror negligare nu era iertată, ér împlinirea era impusă prin miĭ și miĭ de cuvinte.

Împlinirea datorințelor cetățenescĭ însĕ nu e o vîrtute în ochiĭ acelora, carĭ împreună cu crișmele aŭ luat monopol și preste drepturile și datorințele cetățenescĭ.

Eĭ, carĭ sunt conscĭĭ, că aŭ sufletul pĕtat, se arată supĕrațĭ, dacă nu vĕd pe Românĭ în viața publică, și când Românĭĭ își cer locul în viața publică, atunci tot eĭ sunt, ceĭ ce se supĕră și ceĭ ce strigă ca din gura șerpeluĭ, că Românĭĭ umblă, să turbure pacea și bunaînțelegere dintre cetățenĭ.

E limpede, că o astfel de purtare numaĭ *luptă* póte să provóce.

Într'adevĕr să luăm numaĭ comitatul Albeĭ inferióre. Sîntem din 200.000 de locuitorĭ cam 180.000 Românĭ. Membriĭ congregațiuniĭ sunt 380 de inși. Dintre aceștia Românĭ abia eraŭ *40* de inși. Acum la ultimele alegerĭ și Românĭĭ s'aŭ mișcat *puțin*, dar nu cum ar fi trebuit. Și resultatul a fost, că membriĭ românĭ aĭ congregațieĭ dela 40 s'aŭ urcat la 84, va să ḑică abia la *cincia parte* din totalitatea membrilor congregațieĭ.

Și ce să vedĭ? Monopoliștiĭ dela Aiud, în loc să-și păstreze sângele rece și să se mulțăméscă cu 4 din 5 părțĭ, cu tóte că nicĭ a *cincia* parte dintre membri nu li-s'ar cădé, dacă dreptate ar fi, se apucă, și sub pretexte ridicule și nedemne de ómenĭ, carĭ țin a fi socotițĭ de serioși și obĭectivĭ, nimicesc alegerile din cercurile acele, unde candidațiĭ românĭ aŭ triumfat.

Astfel la Blaș nimicesc alegerea sub cuvînt, că actul alegeriĭ s'a întrerupt la timpul prânzuluĭ și s'a început scrutiniul deja la 3 óre după prânz, deși terminarea alegeriĭ legea o pune pe 4 óre. Și nu-și aduc aminte domniĭ verificatorĭ, că tot astfel s'a purces și la alegerile din aniĭ trecuțĭ, când nu s'a aflat de bine nimicirea alegeriĭ, pentru că, vedĭ Dómne, atunci candidațiĭ aleși aŭ fost după placul Domniilor Sale.

La Vingard se nimicesce alegerea pentru cuvînt, că pe timpul prânzuluĭ s'a întrerupt actul alegeriĭ, și fiind că ḑiua alegeriĭ n'a fost publicată de ajuns. Și bine să se însemne, presidentul alegeriĭ din Vingard a fost însu-și protopretorul cercului, ér ceĭ ce aŭ afirmat, că nu s'a publicat de ajuns ḑiua alegeriĭ, aŭ fost tocmaĭ unĭĭ locuitorĭ din Vingard, adecă presenți la alegere.

Întrebăm: Ce va să ḑică procedura acésta? Va să fie o provocare a Românilor?

Eĭ bine: și noĭ așa o privim. Nimicirea alegerilor nu este alta decât o provocare a nóstră la luptă în comitat.

Primim lupta. Însă-și legea ne impune, să luăm parte în viața comitatensă. Pe acest teren legal nimic nu ne póte împedeca, nicĭ înfrica.

S'aŭ nimicit alegerile? Se vor face alegerĭ nóuĕ. Și vom lua parte și la acele. Și dacă puținĭ am fost la ultimele alegerĭ, provocarea făcută prin nimicirea alegerilor la maĭ mare insistință și la maĭ mare zel ne va îndemna.

Scim, că și presiunile, și momirile, și corupțiunile, ce vom avé a le întimpina, maĭ marĭ vor fi.

Dar impotriva lor din a nóstră parte maĭ mare oposițe li-se va face.

Alegerile trecute aŭ fost resultatul uneĭ mișcărĭ *spontane*, ér nicĭ decât a uneĭ lucrărĭ subterane, după cum visézĕ domniĭ dela „Közérdek".

Alegerile viitóre vor fi resultatul și manifestarea uneĭ lucrărĭ organice și bine chibzuite.

Și resultatul va fi acela-și: Românĭĭ încă vor să aĭbă măcar atâta parte din viața comitatensă, câtă li-se cade chiar și pe basa legilor esistente.

Feuilleton.

Semnele morțiĭ și înmormîntările înainte de vremea cuviinciósă.

(Fine.)

Să urmărim studiul nostru asupra semnelor morțiĭ.

Nesimțirea e de sigur, la ceea ce nu încape îndoélă, absolută după încetarea din viață; dar acésta nu e singura împrejurare, unde ea se manifestă. Sînt persóne, carĭ trăind sînt atinse de anestesie: sînt isterice, carĭ nu simt nicĭ pișcăturĭ, nicĭ înțepăturĭ, nicĭ arḑeturĭ. La 1864 academia de sciințe *dete marele premiŭ doctorului Josat* pentru inventiunea unor clește cu ghiarĕ destinate a pișca țițele persónelor, asupra morțiĭ cărora putea să fie óre care îndoélă. Dar doctorul Briquet constată, că óre carĭ isterice prea vioĭ, ce le avea în servițul sĕŭ de la Charité, sub acțiunea cleștelor cu ghiarĕ de Josat nu dădeaŭ nicĭ un semn deosĕbit de mórte.

Și ochiul, acéstă lumină a figuriĭ, în care viața pare îndesată într'un chip cu totul particular, nu va furnisa el prin câteva schimbări însemnate în aspectul sĕŭ semnul patognomonic atât de dorit?

S'a băgat de samă cu drept, că tensiunea [1]) acestuĭ organ diminue, îndată ce mórtea s'a împlinit, ca urmare a încetăriĭ circulațiuniĭ în interiorul luĭ. E de sigur asemenea în cea maĭ mare parte din casurĭ, dar acest resultat nu e sigur; astfel în mórtea prin înecare se face o absorpțiune de apă prin ochiŭ așa, în cât adese el devine maĭ închis de cât în starea normală. Modificarea în dimensiunile pupileĭ nu e maĭ mult caracteristică.

Să trecem la un alt semn. Înainte de asta cu vre-o treĭ decĭ de aniĭ un doctor luă aminte, că pe când se introducea în urechea sa degetul uneĭ persóne vie, se simțiaŭ dóuĕ sgomote, dóuĕ felurĭ de micĭ vĭĭituri, datorite acțiuniĭ mușchilor acestuĭ deget, și dacă esperința e repetată cu degetul unuĭ cadavru, aceste sgomote nu se aud.

Însĕ urechea nóstră este unul din organele, ce ne espun cel maĭ mult la eróre, și a se lua după impresia provocată prin un astfel de procedeŭ, acésta ar fi a se espune în mod benevol a face fals drum. Fie carescie în adevĕr, că un corp óre care introdus în ureche produce acolo un fel de vĭĭitură, ce e lesne de a se confunda cu sgomotul muscular. Și apoĭ adaugem, că óre căror medicĭ nu le-ar fi tocmaĭ pe gust de a-și introduce în canalul auditiv indexul clientuluĭ sĕŭ *post mortem*. Așa dar procedeul *dinamoscopieĭ* pare că și-a făcut timpul sĕŭ.

A infige un lung și fin ac până în părțile inimiĭ individuluĭ, ce se supune decedat, pentru a constata oscilațiunile, ce ar lipsi să se producă la vîrful esterior, dacă inima s'ar contrage, pare a fi o metodă nesigură și care de altă parte nu ar fi fără să întîlnéscă óre carĭ opositĭ din partea familiilor.

Luarea probatóre a sângeluĭ, în care se punea maĭ adese nădejdea de scăpare, nu trebue să inspire o încredere absolută. Fără îndoélă o luare de sânge practicată câte-va momente după mórte nu dă sânge; dar dacă se negligă a se așeḑa o legătură tare pe mica rană făcută cu lanțeta, sub presiunea gazurilor, ce se desvóltă îndată în interiorul corpuluĭ, sângele e gonit către esterior, și o curgere îndestulitóre póte să aĭbă loc și prin acésta să provóce sperărĭ false.

[1]) Termin de patologie: Starea părților, ce nu maĭ aŭ suplesa lor naturală. Nota traducĕtorului.

Sermanul Agliardi. — Sciut e, că Scaunul Apostolic nicĭ decum n'a putut fi înduplecat, să desapróbe mişcarea social-creştină din Austria. De aceea s'a făcut cătran presa liberală şi a început, să-şĭ verse veninul asupra nunţiuluĭ din Viena. N'a trecut de atuncia nicĭ o ḑi, în care să nu i-se pună în prospect revocarea. Însĕ nicĭ chiar acţiunea cabinetuluĭ Bánffy, a aliatuluĭ liberalilor din Viena, n'a putut să clatine posiţia monsignoreluĭ Agliardi.

Acum aŭ făcut liberaliĭ o descoperire de tot sensaţională: Agliardi e centrul mişcărilor antisemite din Viena. Destăinuirea acesta aŭ făcut-o liberaliĭ în jurnalul „Nation“ din Berlin. Destăinuirea acésta cuprinde fórte multe de odată: În nunţiatura din Viena se concentréză tóte firele mişcărilor acelora, de acolo se împărţesc ordrele şi rolele. De acolo aŭ primit mănăstirile porunca de a contribui banĭ pentru a face alegerile din Viena şi pentru a face pe Lueger primar. În luptele din Ungaria tot nunţiatura e centrul agitărilor şi intrigilor. Acolo s'a făurit planul de a întemeia partidul poporal. *De acolo a purces şi idea de a mobilisa pe Românĭ şi pe Croaţĭ împotriva statuluĭ unguresc.* În urma afaceriĭ Bánffy-Agliardi a căḑut Kálnoky, dar Agliardi a rĕmas în Viena, deşi o gură oficiósă i-a dat, să pricépă, că ar face bine, să-şĭ ştérgă de pe picióre pulverea din Viena şi să-şĭ îndrepte paşiĭ într'airia. De atuncia Agliardi, respins fiind din Ungaria, s'a aruncat cu patimă îndoită asupra afacerilor celor austriace. El a zădărnicit în Roma misiunea cardinaluluĭ conte Schönborn îndreptată împotriva antisemitismuluĭ demagogic din Viena. El a fost spiritus rector atât în ultima luptă electorală din Viena cât şi în acţiunea desvoltată pentru esoperarea întăririĭ luĭ Lueger. Adevĕrat că nunţiul de când cu nenorocirea din Ungaria s'a făcut maĭ precaut: el nu agitéză însu-şĭ, ci prin agenţĭ şi agente. Adiutantul preoţesc aĭ luĭ e vicariul apostolic castrens Belopotoczky, ér cel lumesc contele Sylva-Tarouca, un nepot aĭ fostuluĭ ministru Kálnoky. Prin acest adiutant al sĕŭ susţine nunţiul cu o cale şi contactul sĕŭ cu aristocraţia feudală.

Multe sînt pĕcatele acestea ale monsignoreluĭ Agliardi, şi nu e decĭ mirare, dacă liberaliĭ din Austria şi din Ungaria abia maĭ pot aştepta împlinirea dorinţeĭ sale de a-l vedé odată pedepsit cu aceea, că Sfinţia Sa îl înalţă la demnitatea de cardinal. Dar lucru şod, în Roma ómenii par a nu avé nicĭ e considerare faţă cu dorinţele acestea pie ale liberalilor, ci din contră lasă pe monsignorele Agliardi să-şĭ continue în Viena pĕcatele împotriva liberalilor.

Magiarisarea numelor de persóne în Ungaria. — Ministrul ung. de interne a ordonat deunăḑĭ, că „cu considerare la aceea, că în sensul §-luĭ 20 al art. de lege XXXIII din 1895 matriculele de stat se pórtă în limba statuluĭ, trebue să se inducă şi numele de persónă (utónév) în limba statului“. Spre acest scop ministrul a străpus vicecomiţilor spre espediare ulterióră repede şi spre aplicare un catalog de nume folosite de nemagiarĭ şi de traducerĭ ungurescĭ corĕspunḑĕtóre ale numelor acestora. Traducerea acésta a stabilit-o academia de sciinţe din Budapesta.

Împotriva acesteĭ dispositiĭ a publicat de unăḑĭ linguistul renumit Hugo Schuchardt dela universitatea din Graz o broşură cu inscripţia: „Sind unsere Personennamen übersetzbar?“ Despre Schuchardt observăm înainte de tóte, că el e membru al academieĭ de sciinţe din Budapesta.

Schuchardt pornesce din faptul nerĕsturnabil, că numele unuĭ om e bunul luĭ personal, pe care niměnuia nu-ĭ este ĭertat a i-l răpi. „Pe când numele în adevĕr sunt tot asemenea criteriĭ ca şi figurile, literele, numeriĭ, cu carĭ provedem obiecte de tot felul fără de referire la cualitatea lor, pe atuncĭ ele (numele) totuşĭ maĭ sînt şi altceva; căcĭ altcum nu am compătimi pe robul criminal, pentru că nu maĭ are nume, ci e numaĭ un numĕr. Asta însamnă, că ele nu aŭ valóre de concept, dar aŭ valóre de sentiment.“ Asta se vede şi de acolo, că totdeuna şi pretutindenea s'a nutrit dorinţa de a reîmprospeta în numele pruncilor memoria bărbaţilor celor marĭ aĭ unuĭ popor şi a scumpilor din un cere maĭ ângust. Şi în Ungaria un bărbat să nu pótă da feteĭ sale numele mameĭ eĭ, şi eĭ să nu-ĭ fie ĭertat a-l purta din causa, că la Magiarĭ îĭ „corĕspunde“ alt nume? „Fórte despreţuitorĭ aŭ fost totdeuna Francezii faţă cu numele barbare; dar cercând pe nimerite într'o carte, — e „Annuaire des Institut de France“, — găsesc într'însa pe Germanĭ numiţĭ aprópe totdeuna cu numele lor german Johann, Franz, Heinrich, Friedrich.“

După părerea întemeiată a luĭ Schuchardt interesul statuluĭ ungar nu se atinge de loc prin aceea, că civiĭ nemagiarĭ aĭ statuluĭ pórtă nume nemagiare de persóne. Interesul acela se periclitéză cel mult prin aceea, că li-se impun cu de-a sila nume magiare, căcĭ mĕsura acésta a provocat între eĭ o amărăciune, căreia nicĭ un străin imparţial nu va puté să-ĭ denege îndreptăţirea. „Dacă eŭ şi cred, că dispositia acésta trebue să se simţéscă ca o nedreptate, prin acésta totuşĭ nu ḑic nicĭ decum, că ea e şi intenţionată ca atare; la mijloc e sigur o concipiare greşită cu privire la limba statuluĭ. Cu tóte acestea e totuşĭ bătĕtorĭŭ la ochĭ, cât de des se fac atarĭ greşeli la Magiarĭ, şi anume tot în aceea-şĭ direcţie: nicĭ odată spre a restrînge sfera de putere a limbiĭ statuluĭ, şi totdeuna numaĭ spre a o lărgi.“

Cu ironie fórte nimerită face savantul profesor următórea propunere: „Să se pună înaintea nemagiaruluĭ o listă a tuturor numelor magiare; din acestea el să aléga pe sama prunculuĭ sĕŭ pe acela, care-ĭ displace maĭ puţin, şi punctum. Prin acésta s'ar zădărnici cu o cale şi planul acela drăcos, care l-aŭ născocit Saşiĭ şi Românĭĭ, că daŭ pruncilor sĕĭ nume de acelea, carĭ „nu pot să se traducă“, orĭ maĭ bine ḑis carĭ încă nu sînt „traduse“, germânescĭ p. es., pe cum sînt Bertha, Kriemhilde, Irmgard.“ Tot în acela-şĭ sens scrie Schuchardt şi maĭ departe asigurând cu o cale pe Magiarĭ, că el le

---

Legătura degetuluĭ, ce învineţesce, dacă individul nu e mort, ce nu schimbă colórea în casul contrar, e în mod simplu indiciul, că circulaţiunea se face încă orĭ e suprimată. Căcĭ noĭ am vĕḑut deja, că circulaţiunea póte să fie suspendată destul de mult timp, fără ca pentru aceea mórtea să fie reală.

Petele, ce înmărmuresc pelea în regiunile costişe, procură în mod sigur un bun semn aĭ morţiĭ, dar când acésta e consecinţa heurovagieĭ, aceste sugilaţiunĭ, cum se numesc, sînt puţin aparente, chiar şi dacă ele se arată.

După mórte corpul se roşesce, e adevĕrat, dar ce de variaţiunĭ, conform bóleĭ, în urma căreia individul a perit, şi condiţiunilor, în carĭ decedatul se găsesce aşeḑat!

Se întîmplă câte odată, în óre carĭ bóle infecţióse, ca în holeră, variolă, că temperatura corpuluĭ cresce cu 2, 3, 4 grade, sub acţiunea evidentă de fenomene fisico-chimice, ce se operéză în organism în calea de desorganisaţiune.

În popor s'a nădĕjduit scăparea maĭ adese dela proba arsuriĭ în speranţă, că dacă individul nu e decât în leşin, durerea îl va rechema la simţire. De ordinar se face operaţiunea la picióre prin ajutorul unuĭ fer de călcat dus la o mare temperatură. Étă în realitate, ceea ce se póte constata în mod sciinţific în acest cas: Arsura produsă pe pelea omuluĭ viŭ prin un corp prea caḑ determină formaţiunea unuĭ clopot cu plyctene, ce se umple de serositate şi care se încunjură de un cerc roşu. Pe cadavru plyctena încă se forméză, dar nu serositatea şi cercul. Acésta se înţelege, pentru că aceste dóuĕ fenomene depind dela o acţiune de viaţă, care face, ca individul să maĭ trăéscă încă un óre care timp la arsură, pentru ca ele să se producă. Şi în adevĕr, persóne, carĭ cad mórte clipelnic, sub acţiunea de marĭ arsurĭ nu presentă maĭ mult acest semn caracteristic.

Întepenéla, ce urméză după mórte după un timp variabil, în general treĭ saŭ patru óre, e una din mărturiile cele maĭ probătóre a încetăriĭ vieţiĭ. E preste mĕsură rar, că ea lipsesce, pare că acésta se întîmplă totuşĭ câte odată, ceea ce li ridică, se înţelege, o parte din importanţa eĭ. Întepenéla cadaverică e un fapt de cunoscinţă aşa de poporală, cât asasiniĭ s'aŭ profitat de ea pentru a induce în eróre justiţia. Punĕnd în mâna încă caldă a victimiĭ sale pumnalul orĭ revolvĕrul, ce a servit la facerea crimeĭ, ţinĕnd samă, că mâna închiḑĕndu-se pe armă în momentul, când se va produce întepenéla cadaverică, va puté face, să se crédă, că s'a sevârşit un suicidiŭ. Şi de fapt mâna se găsesce atunci încleştată cu o astfel de forţă, cât abia cu ostenélă póte să i-se scótă instrumentul cuprins.

Întepenéla începe câte odată chiar înainte de decedare, adese ea coincide cu lovitura fatală, ce determină mórtea. Astfel între alte fapte bine cunoscute e următorul: În timpul răsboiuluĭ din 1870 se găsi un tinĕr soldat, care şedea nemişcat pe marginea unuĭ rîŭ şi ducea la gură bidonul sĕŭ pentru a-şĭ potoli setea. Dar nenorocituluĭ i-se luase capul întreg cu escepţiunea fălciĭ inferióre. Chiar în momentul, când bea, o ghiulea de tun lovindu-l la grumaḑĭ îĭ luase capul, nemişcându-i trupul din situaţiunea, în care se găsia în acea clipă. Aceste fapte se produc maĭ cu osebire, când mórtea e determinată printr'o rănire a părţiĭ superióre din mĕḑua dela osul spinăriĭ.

În fine un semn, ce nu ar maĭ lăsa nicĭ o îndoélă, e acela, ce e procurat prin începutul putrificaţiunii saŭ a descompuneriĭ corpuluĭ, a căruĭ materie, nu de mult organică sub acţiunea vieţiĭ, se descompune în elementele sale chimice pentru a se întórce în lumea minerală şi a-ĭ înapoia principiile, ce ea i-a împrumutat, fie în mod direct, fie maĭ cu samă prin intermediarul plantelor, ce aŭ servit la hrana luĭ, pe carĭ ele înse-şĭ le-aŭ tras din lumea anorganică; misteriósă circulaţiune, în timp, când elemente întră totdeuna în combinaţiunĭ nóuĕ, se modifică la aparenţă, dar nu se distrug nicĭ odată.

Pe când se produse, sînt câţĭ-va anĭ de atuncĭ, acel teribil incendiŭ al Opereĭ comice, câte-va persóne refugiate într'un

este amic sincer, şi rugându-l, să nu-i ĭea în nume de rĕŭ acest act de sinceritate.

„Românii în acţiune." Tribuna din 3 a c. sub titlul „Alegerile în congregaţiuni" publică următórele:

„În faţa alegerilor, ce se vor face în congregaţiunĭ, este de dorit, ca Românii să ĭea şi dîngiĭ posiţie. Chiar şi acolo, unde membriĭ congregaţionalĭ românĭ sînt într'o disparentă minoritate, pentru a accentua drepturile, ce avem în comitate, Românii toţi să dea voturile pentru un Român, a cărui candidare să o hotăréscă în comună înţelegere.

„În decursul discuţiunilor din congregaţiune să vorbéscă pretutindenea românesce, şi unde fac a cincia parte din totalitatea membrilor, să céră şi limba protocolară românéscă.

„Mai pe sus de tóte însĕ e de dorit, să se constitue în club comitatens: toţi membriĭ românĭ să alégă un biuroŭ central, cu preşedinte, vicepreşedinte şi doĭ secretarĭ. De-asemenea să se constitue club în fiecare cerc electoral şi să hotăréscă asupra relaţiunilor, ce trebue să se lege între clubul central cu cele provinciale pe de-o parte, pe cum şi a legăturiĭ, ce trebue să se facă între tóte cluburile centrale comitatense românescĭ. Numaĭ aşa în chestiĭ marĭ se póte procede la o luptă uniformă, energică şi cu speranţe de succes."

Acest apel reproducêndu-l „M. Àllam" în numĕrul din 5 a c. sub titulul „Românii în acţiune" îĭ face următorul comentar:

„Noĭ la acésta numaĭ atâta dicem, că art. de lege 44 din 1868 asigură necondiţionat Românilor acest drept. Pentru ce nu l-aŭ deprins şi până acum? Saŭ dacă aŭ enunţat pasivitatea, pentru ce nu aŭ ţinut-o? A apĕra drepturĭ neglese prin pasivitate tradată nu a fost politică corectă, pentrucă în faptă în numele comitatelor române numaĭ fiiĭ lui Israil şi liberalĭ aŭ votat nefericitele de legĭ nóuĕ. Numaĭ aproba se póte aşa dară, dacă Românii pentru recâştigarea drepturilor neglese staŭ pe basa mult criticateĭ legĭ de naţionalităţi. Maĭ bine târdiŭ decât nicĭ odată. Orĭ învíng orĭ nu, lupta trebue începută. *Dacă învíng, ne întîlnim pe base legale,* şi celealate sînt trĕba prudenţeĭ şi a iubirii de patrie. Dacă nu învíng, aceea sigur va fi resultatul volnicieĭ guvernuluĭ, şi cel puţin şi noĭ şi eĭ vom avé cu o dovadă mai mult spre a proba, că pentru guvern întrégă constituţia şi tóte libertăţile sînt Hecuba. . . . ."

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

În ministeriul de culte şi instrucţiunea publică se desvóltă o activitate febrilă pentru regularea congrueĭ preoţimiĭ catolice, — aşa scrie „Hazánk". Ministrul Wlassics la desbaterea budgetuluĭ cultelor va face enunţărĭ meritóre despre stadiul cestiunĭ şi despre conscrierea venitelor preoţescĭ şi beneficiale. Dorinţa clerului apĕsat de miserie este, ca acéstă cestiune cât maĭ curênd să-şĭ priméscă o resolvire mulţămitóre.

Roma.

Sfinţia Sa a ţinut în 29 Nov. consistorul anunţat ţinênd o alocuţiune cu privire la cestiunea arménă şi la reunirea Coptilor. Despre cestiunea arménă s'a esprimat Papa în modul următor: „Întrégă Europa îşĭ îndréptă privirea spre Orientul învecinat, a cărui situaţiune aŭ turburat-o evenimente regretabile şi conflicte interne. Este trist şi înfiorător aspectul, să vedem cetăţi şi sate stropite cu sânge şi nimicite cu fer şi cu foc. Până ce capiĭ statelor într'un mod fórte laudabil şi în armonie aŭ dat sfatul, ca să înceteze vĕrsarea de sânge şi să se restabiléscă pacea, Noĭ, întru cât ne sta în putere, nimic nu am omis, ca să apĕrăm acea causă atât de nobilă, pe cât este ea de laudabilă. Dela începutul ultimelor evenimente bucuros Ne-am întrepus în interesul poporuluĭ armean, întru cât reflectând la auctoritatea domnitoriuluĭ lor, le-am recomandat bunăînţelegere, blândeţă şi echitate. Aceste sfaturĭ, se vede, că le-aŭ primit cu plăcere. Intenţiunea Nóstră este a continua opera începută, căcĭ nu avem dorinţă maĭ ferbinte, decât să vedem garantată siguritatea persónеĭ şi averiĭ în acea mare împĕrăţie. De o cam dată am hotărît, să trimitem ajutoriŭ Armenilor, carĭ aŭ suferit maĭ mult şi aŭ maĭ mare lipsă de spriginire."

În consistoriul acesta Sfinţia Sa a creat cardinalĭ aĭ bisericiĭ romane pe următoriĭ prelaţi: 1. Mnsgre Adolf Ludovic Albert *Perraud,* născut în 1828, un distins scriitor francez, membru al societăţiĭ Oratorianilor. Papa Piŭ IX în 1874 l-a numit episcop de Autun, ĕră Leo XIII pentru curajul, cu care a apĕrat drepturile bisericiĭ, încă înainte de acésta cu 3 anĭ l-a creat cardinal, dar denegând guvernul francez încuviinţarea, a fost reservat in petto. 2. Silvestru *Sembratowicz,* născut în 1836 în Galiţia, la 1879 a fost numit episcop-coadiutor lângă unchiul sĕŭ Iosif Sembratowicz archiepiscopul gr. cat. de Lemberg şi după retragerea acestuia a succedat în scaunul archiepiscopesc. Şi-a câştigat încrederea Papeĭ şi a domnitoriuluĭ sĕŭ prin zelul, cu care a împedecat defecţionarea Rutenilor dela s. Unire. 3. Francisc *Satolli,* născut în 1839, teolog distins şi în urmă delegat apostolic în Statele unite din America nordică. 4. Antoniŭ M. *Cascajares y Azara,* născut în 1834 în Spania, archiepiscop de Valladolid; în tinereţe a fost căpitan de artilerie, apoĭ s'a dedicat statuluĭ preoţesc. 5. Ioan M. *Gotti,* născut în 1834, fiul unuĭ lucrător din portul Genua, a funcţionat ca consultor teologic în conciliul Vatican, în 1892 a fost trimis ca internunţiŭ în Brasilia. 6. Ioan Petru *Boyer,* născut în 1829, archiepiscop de Bourges în Franţa. 7. Salvator *Casonnas y Pages,* născut în 1834, episcop de Urgel în Spania. 8. Ioan *Haller,* născut în 1825, archiepiscop de Salzburg. 9. Achille *Manara,* născut în 1829, episcop de Ancona în Italia.

Franţa.

Deputatul scocialist Walter a propus în cameră, să se ştérgă din budgetuh statululuĭ suma destinată pentru culte, ca astfel să se validiteze deplina libertate religiósă în sensul, că ministriĭ bisericiĭ să fie despoiaţi şi de mica sumă, ce o capĕtă din vistieria statuluĭ, care pe nedreptul a pus mâna pe averea bisericiĭ. Ministrul de instrucţiune a declarat, că organismul bisericiĭ se basézĕ pe tractate (concordatul), carĭ nu se pot schimba de present, decĭ e în contra propuneriĭ luĭ Walter.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Desbaterea specială a posiţiilor micĭ din budget adeseorĭ dă ansă, să se suleveze din partea opositiei cestiunĭ de fórte mare importanţă, cum e revisuirea legiĭ electorale, incompatibilitatea posiţieĭ deputaţilor cu întreprinderĭ dela stat şi altele.

---

strîmt spaţ credură a puté să evite flacările, ce se înălţaŭ din tóte părţile. Eie nu aŭ fost atinse în adevĕr, dar accidul de cărbune, care se degaja din nemărginitul jeratic, cuprinse micul local, şi toţi muriră îndată otrăviţi de acest gaz. Printre aceste nefericite victime se găsiră dóuĕ tinere, ale căror figurĭ rĕmăseseră aşa rumene, şi buzele aşa roşiĭ, cât familiile nu voiră să crédă, că ele sînt mórte. Oxidul de cărbune are adecă în vîrtutea acţiunii sale asupra globulelor sângelui proprietatea de a conserva pelii coloraţiunea eĭ normală. Şi acésta nu fu, decât până ce putrificaţiunea cuprinse aceste tinere corpurĭ, când apoĭ nenorociţiĭ părinţi fură convinşi de grózнica realitate.

Astădĭ decĭ medicul, fisiologistul e încă în căutarea acestuĭ semn sigur, despre care nu se póte îndoi cineva, şi care, în orĭ ce cas ar fi, permite, să se recunósca momentul precis, când omul a încetat de a vieţui, altmintrea dis limitea de separaţiune absolută a morţiĭ şi vieţiĭ. Dar să nu esagerăm nimic. Nu trebue să concludem din tóte acestea, că nu o să fie nicĭ odată sigur, că mórtea a venit. E fórte rar casul, când maĭ esistă îndoélă, şi nu e decât puţină în casul de mórte fără veste. Deşi nu esistă adecă un semn unic, sigur, infalibil, se oferesce totuşĭ un total de caractere, din carĭ deşi nu e sigur fiesce care, dar tóte laolaltă produc încredinţarea, că mórtea a sosit.

Cu mórtea stă lucrul ca şi cu anumite bóle, la subiectul cărora medicul nu se va înşela avênd înaintea ochiloŕ o colecţiune întrégă de simptóme, pe când ar fi mult împedecat, dacă ar trebui să spună, care din ele e singura caracteristică a bóleĭ.

Din acest repede studiŭ resultă în resumat, că omul arteĭ şi cu maĭ mult drept profanul póte să se găsésca câte odată în imposibilitatea de a declara momentul precis al morţiĭ. Anumite părţi ale corpuluĭ par a vieţui încă, pe când altele sînt în mod hotărît mórte. Nu pare ca să fie în corpul omenesc o modificaţiune totală îndestul de bruscă, o schimbare îndestul radicală, pentru ca să se pótă totdeuna dice fără a maĭ sta la nicĭ o îndoélă: acésta e o fiinţă vie, acésta nu maĭ e decât un cadavru.

Ĕtă aceea, ce prin gura unuia din representanţiĭ sĕĭ ceĭ maĭ autorisaţi sciinţa ne învaţă la óra actuală.

Póte în presenţa acestor nesiguranţe preotul se va simţi încurajat, să esercite ministerul sĕŭ sfînt, chiar atuncia, când după tótă aparinţa nu aŭ maĭ mult a face decât cu o fiinţă fără suflare.

Dr. P. Maisonneuve.

Tradusă de

George Petrovicĭ

locotenente în armata română.

În ședința din 28 Nov. Pólonyi protestéză în contra abusurilor dela alegerĭ și a falsificărĭ listelor electorale pretinzênd pedepsirea rigorósă a delincuenților; urgitéză revisuirea legiĭ electorale și presentă un proĭect de resoluție, ca pe cât se póte maĭ curênd să se presenteze un proĭect de lege, prin care să se propună întroducerea sufragiuluĭ universal, căcĭ dacă toțĭ cetățeniĭ pórtă sarcinile publice, e just, să aĭbă toțĭ și drepturĭ; votisarea să fie secretă și să se facă în fiecare comună. Propunerea luĭ Pólonyi a fost spriginită de maĭ mulțĭ oratorĭ opoziționalĭ, partidul numit liberal însă și presa luĭ combat acéstă instituție liberală sub pretext, că prin ea ar câștiga putere numaĭ ultramontaniĭ și naționalitățile, éră Magiariĭ și-ar perde supremația. Ceea ce nu spun liberaliĭ, e, că prin revisuirea legiĭ electorale în sens adevĕrat liberal îșĭ vĕd periclitate interesele de clică.

Holló presentă un proiect de resoluțiune pentru aducerea uneĭ legĭ rigoróse de incompatibilitate.

Gulner spriginesce votisarea secretă la alegerĭ. Se plânge, că ceĭ interesațĭ nu pot ajunge la cunóscerea listeĭ electorale, și întrébă, că óre scie-o acésta ministrul de interne? Ministrul Perczel dice, că nu i-s'a tânguit nimenĭ. Thaly vre, să citeze casurĭ. Br. Andreánszky strigă, că înzădar se citéză, deórece Perczel le négă. Acesta înfuriat apostrofézá pe Andreánszky cu terminul de „szemtelen". Cuvintele inparlamentare ale ministruluĭ aŭ provocat o scenă furtunósă în cameră și un duel între Perczel și Andreánszky, în care amîndoĭ aŭ fost ușor răniți. Duelul e oprit prin legile țĕrĭĭ, și totuși un ministru, care ar trebui, să fie păzitoriul legilor, le calcă primind, să se dueleze, și totuși maĭ rĕmâne în fruntea țĕrĭĭ. Acésta încă e morală liberală modernă.

În ședința de Sâmbătă Hock a sbiciuit fără îndurare corupția și degenerarea preseĭ magiare, carea cércă scandalurĭ și picanteriĭ infectând prin acésta și viața publică. Presa, dice el, a corupt-o sistemul domnirĭĭ de partid, care a cumpĕrat diarele, pentru ca ele să-l preamărésca. Presa e mercenară, și pe cum îĭ cresce soldul, așa-ĭ cresce și obrăznicia.

Contele Pongrácz se provócă la fapte, că unele foĭ guvernamentale aduc raporturĭ falise despre desbaterile din parlament.

Marțĭ desbătêndu-se posiția referitóre la pensiunile organelor guvernuluĭ central, ce a fost dela 1849 până la 1867, Lakatos dice, că nu ține de admisibil, ca țara să dea pensiunĭ trădătorilor, carĭ s'aŭ luptat în contra patrieĭ, și husarilor de aĭ luĭ Bach. În acest sens vorbesce și Lukács Gyula și provócă pe ministrul președinte, să spună, ce pensiune are Axente. Ministrul sub titlul discreționĭĭ denégă rĕspunsul, éră maioritatea votéză posiția.

Ugron interpeléză pe ministrul președinte, dacă este adevĕrat, că pe edificiul, ce se va zidi pentru dietă, are să se pună și statua împĕratuluĭ Iosif II. — Bánffy cu multă naivitate a rĕspuns, că nu o scie neavênd la mână planul de edificare.

Hodossy propune, să se desapróbe purtarea guvernuluĭ în afacerea demonstrațiunilor din Agram, de órece el nu a obținut satisfacție Ungarieĭ. Propunerea luĭ Hodossy a format obiectul uneĭ discusiunĭ îndelungate și în ședința din 4 a c. ocupându-o aprópe întrégă. Ministrul Bánffy a propus, să se întrerumpă desbaterea budgetuluĭ, și să se voteze budgetul provisor pe treĭ lunĭ, maĭ departe legea de asentare, legea referitóre la reformarea institutelor de credit și economiĭ și cea despre baterea corónelor milenare. Propunerea s'a primit.

La finea ședințeĭ deputatul Șerban a interpelat pe ministrul președinte asupra persecuțiunilor inscenate de fișpanĭ în contra naționalităților și maĭ ales asupra celor din comitatul Făgărașuluĭ, unde se eschid Româniĭ dela oficiile municipale. Crede ministrul, că acéstă procedură necualificabilă va ferici patria și va mulțămi poporul? Ce mĕsurĭ intenționéză a lua față cu atarĭ abnormități?

În ședința din 5 a c. după o desbatere scurtă s'a primit cu maioritate de voturĭ proiectul de lege despre asentare. Opoziția și-a aflat mult haz în greșelile limbistice ale ministruluĭ Fejérváry.

Austria.

Poporațiunea creștină din Viena în 28 Nov. a ținut adunărĭ în tóte cele 19 cercurĭ electorale ale Vieneĭ. Alegĕtoriĭ aŭ declarat, că purcederea guvernuluĭ în afacerea Lueger a vătĕmat înbirea de dreptate și sentimentul constituțional al cetățenilor, cât aceștia se vĕd siliți a-și esprima indignațiunea. S'aŭ luat dóuĕ resoluții: prin una se declară solidaritate cu consilieriĭ comunalĭ aleșĭ în Septembre, și că vor lupta până la învingere asupra liberalismuluĭ jidovesc și a influinteĭ ungurescĭ neîndreptățite; în a dóua resoluție se accentuéză datorința fiecăruĭ creștin de a lupta pe tóte terenele contra preseĭ jidovescĭ, care înveninéză poporul. Manifestarea imposantă a sentimentuluĭ creștin în Viena, credem, că va impune și conteluĭ Badeni, care cu atâta neprecauțiune s'a pus în serviții jidovimiĭ.

Germania.

Parlamentul imperial s'a deschis în 3 a c. prin discursul tronuluĭ cetit de cătră cancelariul imperiuluĭ. În discursul tronuluĭ se accentuéză cu deosebire întroducerea de reforme pe terenul economic. La acestea împing pe guvern atât agitațiunile socialiste, cât și mișcarea agrară, carea în timpul din urmă a devenit fórte vie. Vĕdênd guvernul, că industria mică este în decădință, va lua mĕsurĭ pentru protegearea eĭ și pentru împedecarea orĭ căreĭ concurențe neoneste. La bursă încă se vor face reforme însemnate. Germaniĭ sînt practicĭ, grijesc de interesele poporuluĭ, pe când la noĭ poporul dela țară și industriașiĭ micĭ sînt lăsați pradă capitalismuluĭ.

În politica esternă devisa Germanieĭ este susținerea păcĭĭ. Ea dimpreună cu Rusia și cu Franța a lucrat cu succes la împăcarea celor dóuĕ puterĭ marĭ ale Asieĭ orientale. Cu privire la evenimentele regretabile din Turcia puterile lucră în armonie spre restabilirea ordiniĭ.

Turcia.

Sultanul nu cedéză la recercarea puteritor de a concede, să maĭ între în Bosfor încă câte o nae staționară a puterilor străine. Pe cum se anunță din London, representanțiĭ din Constantinopol aĭ puterilor aŭ decis, ca în cas de lipsă să pretindă în formă de ultimat concederea întrăriĭ năilor în Bosfor. Sultanul scie, că armonia între puterĭ cu privire la demersurĭ este numaĭ aparentă, și pentru aceea nu se teme de ultimat. Ca totuși să nu dea ansă la intervențiunea înarmată a puterilor străine, guvernul turcesc neîntrerupt chémă trupele sub arme, le adjustéză, pe cât îĭ permit mijlócele, și le trimite în ținuturile turburate.

Corespondințe.

Maramurĕș Novembre 1895.

Clarissime Domnule Redactor!

Cu interesare cetesc articuliĭ aievea de mare însemnătate despre „Instituțiunile calvinescĭ în biserica românésca din Ardél".

În aceia iĭ colé se face amintire și despre Maramurĕș. Astfel despre episcopia română din Maramurĕș și despre mănăstirile de pe aicia.

Despre aceste și eŭ am scris maĭ pe larg în disertațiunea mea „despre episcopiĭ și vicariĭ românĭ din Maramurĕș". Unele din acea disertațiune ar fi avut loc și în articuliĭ maĭ sus amintiți.

Cu acéstă ocasiune iertați-mĕ, să fac observările mele la cele espuse în Nr. 47 al „Unirĭĭ" și anume la espresiunea: „În Maramurĕș și Bucovina Româniĭ de acela-și rit și instituțiunĭ cu Rutenĭ, totuși se rutenisézá."

Aceste față de poporul român din Maramurĕș nu sînt basate, ceea ce mĕ voiŭ nisui a adeveri cu următórele:

În Maramurĕș sînt la 120.000 de Rutenĭ, la 20.000 de Magiarĭ, la 20.000 de Evreĭ și la 70.000 de Românĭ, adecă față cu 150—160 de milĭ de alte naționalităț Românii sînt în minoritate. Și totuși după observările mele Româniĭ necum să se rutenisezе, ci din contră mulțĭ dintre Rutenĭ se fac și rĕmân Românĭ.

Am esperiat adecă, cumcă lucrătoriĭ și servitorĭ rutenĭ, carĭ se așéḑă pe la Românĭ, (Românii nu prea merg de servitorĭ la Rutenĭ,) în 2—3 anĭ uĭtă limba ruséscă și se fac Românĭ, se căsătoresc cu fete de Românĭ și devin ceĭ maĭ credincioși fiĭ aĭ bisericiĭ române.

Sigetul, capitala comitatuluĭ, este încunjurat de cincĭ comune române, anume Vadul, Iapa, Saraseŭ, Sat-Slatina și Biserica Albă, și în aceste comune poporenii aŭ rĕmas Românĭ, și Rutenĭĭ, carĭ s'aŭ aședat în acele, aŭ devenit Românĭ.

Acésta își are basa sa din trecut.

În Maramurĕș elementul romăn, deși era în minoritate, a fost cel domnitor. Dintre Românĭ (fiind nobilĭ) s'aŭ ales diregĕtoriĭ comitatensĭ (și și adĭ față cu alte comitate noĭ avem cel maĭ mulțĭ diregĕtorĭ românĭ). Pentru Românii din Maramurĕș s'a înființat sub Maria Teresia vicariatul român. Românii aŭ

avut episcopie în Maramureș și episcopi din nemul lor, a căror consângeni trăesc și adi. Astfel elementul român fiind domnitor, Rutenii s'au plecat înaintea Românilor, și mulți Ruteni s'au romanisat. Avem cu ridicata numiri de origine ruténă, cum sînt Bodorciuc, Ivanciuc, Bilaseu și altele, cari sînt Români, și a căror moși au fost Ruteni.

Românii ca nobili nu s'au mestecat cu Rutenii, ași puté dice, că i-au despiciat, și chiar și adi Românii grăesc în batjocură despre Ruteni.

Nu neg, cumcă vicarii de origine ruteni din Siget au influințat, că unele familii s'au rutenisat; acésta a fost programa episcopilor din Muncaciu. Nu neg, cumcă în comunele situate în apropiarea comunelor rutene se întîmplă, că Româncele se mărită după Ruteni, dar cum am esperiat, dînsele nu uită limba română și învață și pe pruncii lor limba română. Dar din contră, cum am arătat mai sus, Rutenii, cari vin în comunele române, se fac cu totul Români.

Avem în Maramureș 50 de comune române, cari sînt aședate lângă olaltă, și chiar situațiunea acésta a împedecat și împedecă rutenisarea elementului român și a efeptuit, ca poporul român de aici să rămână pe veci român.

Apoi și limba română este fórte curată la poporul nostru și nu e plină, ca în alte părți, cu cuvinte străine. Aici am audit deja în 1870 cuvintele cele mai originale românesci, cum sînt „natura", „genciu réu" (mala gens) și altele, cari nu se folosesc în alte părți.

Cu dismembrarea parochiilor române din Satumare, Ugocia și Maramureș de către diecesa ruténă a Maramureșului întîmplată în 1850 și cu adnecsarea lor către diecesa Gherlei Românii din Maramureș au perdut dóuě parochii, adecă cea din Siget și cea din Cosciuiu (Rónaszék). Poporul român din Siget decât să rămână sub iurisdicțiunea ruténă, a fost mai gata a se face neunit, numai să aibă parochie română. Mulțămită zeloșilor episcopi dela Gherla și deosebit Escelenței Sale Preas. D. Episcop Mihail Pavel, în acele timpuri vicariu al Maramureșului, poporenii români din Siget s'au scos de sub Iurisdicțiunea ruténă, și în Siget s'a înființat o parochie română, care deja are biserică frumósă, casă parochială și cantorală și în scurt timp va avé și o dotațiune corespundétóre. Pentru înființarea parochiei române din Siget și pentru ridicarea bisericii române de acolo poporul român din Maramureș a jertfit deci de mii de florenі. Unele ca aceste nu se fac decât de un popor conscin de originea sa, de un popor, care nu vre a se desnaționalisa.

Apoi până ce Rutenii în trecut abia au avut ici colé școli în satele lor, Românii deja și înainte de 1848 au susținut școli confesionale, și și astădi susțin 50 de școli confesionale române, cari sînt fórte bune și bine dotate. Poporul din Maramureș a oferit din mnitele regalelor suma de 140.000 fl. pentru ținerea școliior sale confesionale, și chiar în comunele, în cari sînt școli de stat reetate mai înadins de Evrei), susțin școli fesionale bine dotate. La noi nu sînt i comunale; s'a probat a se face atari , dar poporul a resistat: ci tóte școlile e sînt confesionale, și încă unele din mai bune din diecesă. Poporul român din Maramureș a fost cel dintâiu, care a ridicat plățile docentale la 300 fl.

Este drept, că am perdut parochia din Cosciuiu (Rónaszék), unde la conscripția din 1895 Românii s'au aflat în minoritate; Românii din acea parochie ruténă sciu românesce și acuma, însă cu timpul pe aceii poporeni îi vom perde, cum s'au perdut în vécurile trecute câteva comune, unde elementul român a fost în minoritate, și unde episcopii de la Muncaciu au trimis preoți ruteni.

Însă astădi poporul român din Maramureș nu se rutenisézá, ceea ce cred, că am documentat în destul cu cele mai sus scrise.

Dacă cineva, care nu cunósce jurstările, va ceti cele espuse în nrul 47 al „Unirii", va cugeta, cumcă noi Românii din Maramureș deja de jumětate sîntem Ruteni, deși, cum am arětat, abia ici colé câte un Român se rutenisézá. Nu, poporul român de aici nu se rutenisézá, a fost și va rěmâné român.

Drept aceea vě rog, să dați loc în „Unirea" acestora, și în continuarea articulilor despre Instituțiunile calvinesci să binevoiți a lua notiță despre aceste și a nu ne face Ruteni atunci, când chiar și statisticele țării sînt silite a constata, cumcă în deceniul din urmă elementul român din Maramureș a sporit în gradul cel mai mare.

Într'altele primiți șcl.

Tit Bud
Vicariul Maramureșului.

Autorul studiului citat va da lămuririle de lipsă în numěrul viitoriu.
Red.

Colecta pentru gimnasiul din Blaș.

Suma din nrulŭ 45		fl.	23360.79
George Bardoși din Băița a testat		fl.	100.—
Demetriŭ Deac din Calvaser a colectat dela:			
Nicolaŭ Racoța medic	fl. 5.—		
Ioan Dordea	„ 1.—		
Török, notar	„ 1.—		
Ioan Dordea	„ —.50		
Ioan Vlad	„ —.50		
Gligor Surdu	„ —.10		
Ioan Porea	„ —.10		
Dem. Deac adm. par.	„ 1.—	fl.	9.20
		Suma fl.	23469.99

Noutăți.

Căsătoria civilă și vesmintele de nuntă. Mai mulți conducători de matricule, cuprinși de un ultrazel ori póte de dorința de a se recomanda, au poftit dela căsătorinди și dela martori, ca să se presenteze înaintea lor în vesminte de nuntă la încheiarea căsătoriei civile. În urma deselor tânguiri ministrul de interne stîmpěră ultrazelul matriculanților prin o nóuă ordinațiune, în care provocându-se la §. 67 al instrucțiuniĭ ministeriale din 29 Iun. 1895 dice, că oficialul civil are să pretindă dela părțile contrahente și dela martori, ca să se presenteze în vesminte oneste corespundétóre momentositățiĭ actului și relațiunilor, în cari sînt ei, dar este oprit oficialilor civili a trece preste acéstă pretensiune. Anume este oprit a face cooperarea la încheiarea căsătoriei atîrnătóre dela aceea, ca mirésa să pórte și cunună de mirésă, ori ca vre unul din căsătorinди ori din însoțitorii lor să folosésca însemne ținétóre de căsătoria bisericéscă, și preste însemne să îndeplinésca vre o acțiune simbolică, ori de ce fel ar fi ea. Mai de parte este oprit a pretinde dela căsătorinди, să se presenteze cu mai mulți de doi martori prevěduți în §. 39. Art. l. XXXI din 1894, ori să aducă cu sine și nuntași.

Preotului Lepsényi i-s'au făcut ovațiuni din încidentul, că în 2 a c. a fost eliberat din carcerul de stat dela Seghedin, unde a suferit 6 luni pentru un articlu, în care juriul din Pesta a descoperit crima de lesa maiestate. La gara din Pesta l-au așteptat preste 3000 de persóne spre a-i face ovațiuni, poliția însă a luat tóte mĕsurile spre a împedeca poporul dela acésta. Mai târdiu poporul s'a adunat înaintea otelului „Széchenyi", de unde a fost împrăștiat cu forța. Óre stinge-vor organele polițiale și sentimentele poporului pentru Lepsényi? Noi nu credem.

Monument unui Iesuit. Orașul american Chicago, care numĕră la 1,200.000 de locuitori, este fundat de părintele Iesuit Marquette de origine din Franța. El pe la 1763 predicând în Canada a recunoscut marea importanță a văii fluviului Mississipi și a fost cel dintâiu, care a pus fundamentul acestui oraș înfloritor. Din recunoscință cetățenii îi ridică acum monument.

Femei antisemite. Marți mai multe mii de femei s'au adunat la o întrunire în Prater. Disolvând poliția întrunirea, femeile au aranjat o imposantă demonstrațiune pentru Lueger și în contra Jidovilor.

Contele Taaffe a repausat în 29 Nov. la dominiul sĕŭ din Ellischau din Boemia. Defunctul s'a născut la 1833 în Viena. A fost debil de construcție, dară fórte talentat. Pentru aceea încă de tinĕr a jucat rolă mare în viața publică a Austriei. În 1863 a fost pus în fruntea provinței Saizburg, apoi în a Austriei de sus. În 1867 a fost chemat în cabinetul Beust ca ministru de interne. În cabinetul Auersperg a avut portofoliul de ministru al miliției teritoriale, éră după retragerea lui Auersperg a ajuns ministru președinte. În ministeriul Potocki i-s'a încredințat portofoliul internelor. Dela 1890 s'a retras din lupta parlamentară până în 1879, când a fost chemat de ministru de interne, și curênd după aceea a ajuns ministru președinte, în care calitate a condus afacerile statului cu tact și înțelepciune până în 1893. Principiul lui a fost, să se recunósca drepturile autonomice ale provințelor, să se respecteze drepturile singuraticelor naționalități și să se promoveze binele poporului pe tóte terenele. Nobleța inimii și onestitatea caractĕrului i-au recunoscut-o și adversarii lui politici.

Emigrare spre Siberia. De câteva luni se observă în ținuturile locuite de Poloni o emigrare formală și de bună voe spre Siberia. În popor s'a lățit vestea, că s'ar fi descoperit în Siberia aur în mase mari, și lipsesc brațele de lipsă pentru scóterea lui. Pofta de avere îi împinge pe omeni spre acea țară, carea până acum o amintiau numai cu fior. Ce e mai trist, vestea aurului e nefundată.

Alesandru Odobescu profesor universitar în Bucuresci, s'a sinucis Joi în 21 Nov. luând 3 grame de morfină. Înmormîntarea s'a întîmplat în 24 Nov. Odobescu a fost profesor de archeologie la universitatea din Bucuresci. Prin studiile sale archeologice nu ocupa numai locul prim între archiologii români, ci se bucura de renume și în străinătate. Pentru spiritul sĕŭ poetic și pentru stilul sĕŭ ușor și plin de farmec profesorul Odobescu se numĕră între scriitorii nostri clasici. El s'a născut în Bucuresci la 1831. Cu privire la causa sinuciderii circulézá diferite versiuni. Probabil, că melancolia l-a împins la pașul desperat, ce l-a făcut. Spre a suporta cu resignațiune suferințele, numai religiunea creștină ne dă tărie morală de ajuns, în România însă — din nefericire — cultura religioso-morală stă pe un grad fórte inferior.

Tîrgul de rîmători din Steinbruch, încetând epidemia, s'a deschis érăși după o jumětate de an. Credem, că prin acésta prețurile rîmătorilor se vor urca.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Minciuni istorice
și diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Să trecem acum la a patra formă, în care viața unuĭ popor se manifestéză așa, cât ea să fie obiect vrednic pe sama istorieĭ. Forma acésta e cultivarea artelor.

Ce e arta? Arta e representarea idealuluĭ, îmbrăcarea luĭ într'un învĕliș, care să-i corĕspundă. Dar dacă asta avem să o înțelegem sub artă, atunci creștinismul are meritul de a fi descoperit pe sama artеĭ o lume de idealurĭ nespus de mare. El i-a desvĕlit o bogăție și mărețiе de ideĭ, o adâncime și căldură de sentimente, carĭ întrec orĭ ce închipuire a omuluĭ numaĭ firesc.

Creștinismul a oferit ochilor spiritualĭ aĭ omuluĭ o împĕrăție de ideĭ, ce întrece mintea și simțirea luĭ. Creștinismul a trecut pe dinaintea ochilor spiritului omenesc ideile cele vecinice, curate, sfinte și mărețe ale luĭ Dumnedĕu întrupându-le în formele luĭ Christos și ale sfinților luĭ. Creștinismul a trecut pe dinaintea ochilor spiritului omenesc o lume internă mare, cu tóte motivele acelea curate și puternice, carĭ mișcă și sgudue inima omenéscă, începênd dela sentimentul vinovățieĭ și dela durerea pocăinței și până la iubilarea și estasa sufletelor celor pline de dar. Creștinismul a făcut, ca preste tótă dissonanța și miseria vieții pământescĭ a omuluĭ să strălucéscă idea jertfeĭ și într'însa și printr'însa sperarea, rĕcumpĕrarea și împăcarea, și prin acestea a glorificat și a deificat tótă durerea și suferința pământéscă Creștinismul a inspirat naturiĭ celeĭ mórte și mute suflet și viață, cât natura acésta acum s'a făcut un sanctuar și grăesce către om într'o limbă cu adevĕrat dumnedeéscă.

În urma acestora arta n'a putut, să nu se însoțéscă creștinismului, și creștinismul a și îmbrățișat-o și a cultivat-o cu dragoste, și arta purtată pe brațele creștinismuluĭ a ajuns la triumfurile sale cele maĭ strălucite. Adevĕrul cel descoperit de Dumnedĕu a revĕrsat adecă lumina sa preste tóte și a glorificat tot, ce e frumos: el a glorificat frumsețа ființelor trupescĭ, carĭ sînt frumóse numaĭ pe sama spiritului și prin spirit, căcĭ acesta află într'însele o asemĕnare a sa și o idee dumnedeéscă; el a glorificat frumsețа firiĭ omenescĭ întregĭ în simetria eĭ cea binecumpĕnită, în contopirea acésta armoniósă a idealuluĭ și realului, a cugetuluĭ și formeĭ, care contopire îndréptă și conduce cugetarea omuluĭ la prototipul frumosuluĭ, la frumsețа luĭ Dumnedĕu. Asta a realisat-o și o realiséză neîncetat creștinismul. Dór însu-și cultul bisericiĭ e capo d'opera cea maĭ sublimă și maĭ deplinită a acesteĭ lucrărĭ, cu care creștinismul înalță pe om către frumsețа luĭ Dumnedĕu prin concentrarea a tot, ce e maĭ bun și maĭ sublim în creațiunile arteĭ glorificate prin spiritul luĭ Christos. N'am găsit nicăirĭ elogiŭ maĭ frumos și maĭ imparțial al acestuĭ cult dumnedeesc, ca elogiul, pe care un luteran l-a pus în rostul unuĭ Anglez din secta puritanilor. În tragedia „Maria Stuart" a luĭ Schiller rostesce Mortimer astfel către nefericita regină a Scoțieĭ:

„Eŭ ajunsesem la dóuĕ decĭ de anĭ,
Crescusem în principiĭ severe și supsesem
O ură fără marginiĭ contra papalităților,
Când o nebiruită dorință mĕ împinse
Spre continent. Lăsaĭ a puritanilor
Întunecóse sale de predicĭ îndĕrĕtu-mi
În patrie și grabnic trecuĭ prin Franța
Cătând cu nerăbdare ferbinte, să ajung
În țara italiană, atât de lăudată.
Tocmaĭ eram pe timpul celeĭ maĭ marĭ serbărĭ
Bisericescĭ; pe drumurĭ se 'mbulzĭaŭ mulțime
De 'nchinătorĭ. Icóne și ruguri cu ghirlande
Erau împodobite. Părea, că omenirea
Era 'n peregrinare, mergênd spre 'mpĕrăția
Cerésca, și eŭ însu-mi, răpit ca d'un șuvoiŭ,
Mĕ duseĭ cu grămada închinătoriloг
La Roma. — O, atuncĭ, regină, ce-am simțit, —
— când m'am găsit de-odata
În lumea farmecată a artelor senine!
Eŭ nu simțisem încă puterea artelor:
Biserica, în care am fost crescut, uresce
Orĭ ce póte să placă la simțurile nóstre.
Ea nu rabdă icóne și se închină numaĭ
La imaterialul cuvînt. Ce desfătare
Avuĭ, când am întrat pe urmă în bisericĭ,
Unde se audia o musică divină,
Unde figurile cerescĭ sînt zugrăvite
Pe zidurĭ și pe bolțĭ cu mare bogăție,
Unde tot, ce-i maĭ nalt, maĭ mare, părea viŭ
Uimiților meĭ ochĭ; când am vĕdut chiar Sfinții
Mântuitoriuluĭ, pe Maĭca Domnuluĭ, —
Apoĭ sfînta Treime viind din ceriŭ, Schimbarea
La față, — când pe urmă eŭ am vĕdut slujind
Pe Papa la altariŭ în strălucirea sa
Și binecuvintând popórele în juru-i!
A! ce-s petrile scumpe
Și aurul, cu care regiĭ cei pământescĭ
Se 'mpodobesc? — El singur pe lume are numaĭ
Divina maiestate! Ca și împĕrăția
Cerésca-i casa luĭ, — căcĭ ce se vede-acolo,
Nu-i din acéstă lume!"

Da, cele ce se vĕd acolo, nu sînt din acéstă lume. Și totuși ele tóte sînt lucrurĭ de mânĭ omenescĭ.

Architectura creștină ne arată biserca stiluluĭ roman cu construcțiunile eĭ cele îndrăznețe, carĭ de-asupra altaruluĭ principal întind cupola cea nespus de solemnă, icóna boltiĭ cerescĭ, și ne deschid porticiĭ sĕĭ cei înalțĭ, maiestoși și serioși, în carĭ de pe părețĭ ne întimpină în icóne și statue admirabile întrégă mărețiа ceriurilor. Dar spiritul omenesc se silesce, să se avînte la deal, să frângă cătușile cele maĭ de pe urmă ale firiĭ trupescĭ și să se facă într'un chip încă și maĭ dasevârșit stăpân pe materie: din boltiturile cele în forma crucii ale stiluluĭ roman se desvóltă arcul ascuțit, compus din dóuĕ segmente de cerc; zidurile cele masive se desfac într'o compositie de córde și cóste cu umplĕtură ușóră, și așa se înalță către ceriŭ biserica gotică, aședată cu arcurile sale ușor și îndrăzneț pe mănunchiurĭ de stîlpĭ, ce se silesc spre înălțime. Tot, ce e trupesc, aci e străbătut de spirit și de viață, și tóte țintesc spre înălțime. Întrégă opera acésta formézĕ o simbolică sublimă, carea aședându-se pe forma crucii grăesce ómenilor într'o limbă puternică. Privirea omuluĭ trece dela stîlp la stîlp, dela arc la arc, condusă tot maĭ spre înălțime de liniile constructieĭ uriașe, ce trec una într'alta. E idea architectonică a creștinismului: Sus să avem inimile!

Zidurile și ferestrile bisericiĭ creștine le împodobesc pictura. Într'însa arta creștină și-a câștigat triumfurile sale cele maĭ marĭ. Prin împărțirea luminiĭ și colorilor și prin aprofundarea și statorirea principiilor corecte ale perspectiveĭ a făcut ea cu putin descătușarea, vivificarea și spiritualisarea firiĭ trupescĭ și a produs putința de a împărtăși sensitivului o espresie spirituală și etică, a spirarea cerescului și îngerescului. Privire ne spune aci tóte sentimentele acelea mar sfinte și sublime, pe carĭ le-aŭ nutrit sufletele omenescĭ: nevinovăția pruncéscă, curaju bărbătesc, seriositatea profetuluĭ și respiru feciorieĭ, tóte le vĕdĭ aci revĕrsate pe fețele cele mișcate ale icóneĭ.

Mitul păgânesc îmbracă numaĭ o idee în formă sensibilă; creștinismul dimpotrivă e maĭ mult decât o idee, el e faptă, întrată în mod istoric în viața omenimiĭ și chiar formând istorie. De aceea creștinismul a oferit arteĭ în viața Domnuluĭ și a sfinților luĭ material nesecat pentru forma cea maĭ de frunte a picturiĭ, pentru pictura religiósă-istorică. Progresul technic al picturiĭ a produs putința de a depune pe pânză ideile și sentimentele cele nóuĕ cu tótă adâncimea și căldura lor. Maĭ ales pictoruluĭ i-a oferit creștinismul o bogăție mare de idealurĭ nóuĕ: tóte cele ce pot să fie obiectul representării luĭ, — Dumnedĕu, omul, natura. Acum sînt consacrate tóte condițiile omenescĭ, sînt consacrate maĭ ales sĕrăcia, condiția umilită, durerea, mórtea. Cum ar maĭ puté, să se asamene durerea luĭ Laocoon dinaintea Troieĭ cu durerea luĭ Christos pe lemnul crucii? Acela în desperarea luptеĭ pentru viață îmbrâncesce sub loviturile uneĭ sorțĭ reci și nemilóse; acesta rabdă amărăciune încă și maĭ mare, dar el nu se luptă pentru a-și conserva viața, durerea luĭ e glorificată prin jertfa uneĭ iubirĭ nemărginite, și de-asupra nopții celeĭ întunecóse a durerii și morții luĭ rĕsare ziua împăcării și a păcii vecinice. Niobe împetrită de durere nespusă, pentru că a lovit-o rĕsbunarea uneĭ zeități, cum ar maĭ puté să se asamene cu Maĭca Domnuluĭ cea cuprinsă de durerea cea maĭ adâncă și totuși plină totodată de resignarea cea maĭ sfîntă? Da, florile cele maĭ frumóse ale picturiĭ s'aŭ deschis la razele sóreluĭ Christos. Aci sentimentele omenescĭ cele maĭ adâncĭ și maĭ veritabile s'aŭ contopit cu ideile cele maĭ înalte ale religiuniĭ. Pe cărarea frumosuluĭ conduce pictura creștină pe ómenĭ la acela, care e cel maĭ frumos între fiiĭ ómenilor!

Pe când architectura a zidit pe sama pietățiĭ creștine temple, și pictura le-a împodobit cu figurile sale cele sublime, pe atuncĭ din musica sacră se varsă prin locașurile acestea valurĭ puternice de tonurĭ pĕtrundênd, mișcând, sgudund și însufleținд. Architectura și pictura cea sacră pogóră ceriul pe pământ, ĕră musica cea sacră înalță cele pământescĭ spre ceriŭ. Ceea ce e aprópe fără materie, ceea ce e aprópe numaĭ spiritual, aceea servesce de cuprins acesteĭ musicĭ. Musica încă a ajuns, să fie o parte constitutivă a aceluĭ cult, în care are să se esprime întrégă nemărginirea și firea necuprinsă a divinuluĭ. O lume de sentimente se cuprindea ascunsă în melodiile acelea scurte, pe carĭ le-a adunat Papa Gregoriŭ, și din ascundĕtórea acésta aŭ scos apoĭ Palestrina și urmașiĭ luĭ lumea aceea la ivélă. Cel ce în viața sa a avut fericirea de a asculta musica acésta dumnedeéscă, cel ce a avut fericirea de a auzi psalmul „Miserere

mei“ și improperiile „Poporul meŭ“ purtate pe aripile tonurilor luĭ Palestrina, acela a trebuit să simțéscă și forța cea de odată sdrobitóre și înălțătóre a acestor tonurĭ, acea forță, carea nimicesce în peptul omuluĭ tot, ce e necurat și rĕŭ, și-l umple de lumină și pace și fericire. Cel ce a auḑit melodiile acestea, acela a trebuit să se simțéscă înălțat de concentrarea cea admirabilă a mărimiĭ și severității, a blândeței și dulceței, a simplicității și sublimității și a intimității celeĭ maĭ gingașe și maĭ drăgălașe, pe carĭ le respiră și le esprimă tonurile luĭ Palestrina. Omul la auḑul lor nu póte să nu pricépă, cum a putut modestul maiestru al acestor tonurĭ să ḑică une oria, că el numaĭ a imitat pe îngerĭ, carĭ îĭ cântaŭ melodiile acestea.

Înrîurința înălțătóre și dătătóre de viață, ce a deprins-o creștinismul asupra poesieĭ, e destul de cunoscută. Ea se observă în modul cel maĭ nemijlocit în poesia lirică. O lume nóuă de sentimente de cele maĭ curate, maĭ adâncĭ, maĭ sfinte și maĭ răpitóre s'a pogorît de odată cu Christos pe pămînt. Adorare, dor, durere, jale, tóte acestea însoțite de deliciŭ, iubire, gingășie și intimitate, ne grăesc din cântările bisericiĭ creștine. Psalmiĭ, acestea cap d'opere ale medităriĭ adâncĭ și sfinte asupra firiĭ, sînt cântărĭ veĉnice. Biserica le-a primit ca o moștenire din L. V. Până când va bate pe pămînt o inimă omenéscă, carea se doresce după Dumneḑeul sĕŭ, carea din nópte, din pĕcat și din fire trecĕtóre se silesce a se urca la lumină, la viață; până când durerea cea maĭ adâncă a sufletuluĭ va cerca după cuvinte de tânguire și ruga ascultată va cerca după cuvinte de mulțămită: până atunci psalmiĭ vor fi cântările acelea, în carĭ își găsesce espresiune avîntarea religiósă a sufletuluĭ omenesc.

Dar pe când privirea credinciosuluĭ vede minunile grațieĭ dumneḑeescĭ, pe când vede împĕrăția pămîntéscă și cea cerésca a lumiĭ supranaturale, adecă biserica luĭ Christos și fericirea cerésca, pe atunci imnul revarsă în acorduri sublime preste el admirare, uĭmire și adorare. Și acum și cântarea lumésca isvoresce vioiŭ și vesel din peptul luĭ, în care viețuesce o personalitate, ce acum e liberă, nu e maĭ mult cuprinsă de cătușile unor forțe órbe ale naturiĭ. E religia creștină, carea mestecă puterniculuĭ gingașul, stîmpĕră selbaticul și impetuosul, spiritualiséză iubirea sexuală, alină melancolia, nobilitéză bucuria, glorifică durerea.

În Fecióra Maĭca luĭ Dumneḑeŭ s'a presentat lumiĭ creștine idealul femeiĭ, carea a înalțat și a sfințit de tot minunat sexul sĕŭ. În lumea creștină s'a oferit acum și femeiĭ putința de a lua parte în viața spirituală a timpuluĭ și poporuluĭ eĭ, și în legatură cu acésta a câștigat inima femeéscă nespus de mult în privința bogățieĭ și adâncimiĭ sentimentelor. Prin potențarea valoriĭ, ce o are iubirea, a câștigat și căsătoria creștină nespus de mult în privința intimității, curățenieĭ și firiĭ ideale. Femeea cea maĭ ideală a anticităților clasice e Antigone, pe carea a glorificat-o poetul Sofocle. Ea din ascultare de legea cea veĉnică a luĭ Joe și de porunca statuluĭ nu se teme de mórte. Dar cât de pitică ni-se pare ea, când grăesce despre căsătorie și familie, despre iubirea de soț și de prunci! „Nicĭ odată,“ ḑice ea, „nicĭ odată nu m'aș supune din porunca statuluĭ uneĭ primejdiĭ așa de marĭ pentru un prunc, pe care l-am născut eŭ, orĭ pentru soțul meŭ, care altmintrea ar trebui să péră. Dacă mĭ-ar muri bărbatul, mĭ-aș găsi altul, și chiar și un prunc mĭ-aș câștiga dela altul, după ce aș fi lipsită de soțul meŭ.“ Ce sînt sentimentele acestea ale Antigoneĭ în asemĕnare cu sentimentele soțieĭ și mameĭ creștine? Și ce e lira păgână în asemĕnare cu cea creștină?

Frumósă e Iliada luĭ Omer. În epopea acésta ni-se înfățișéză tot, ce a fost frumos în viața religiósă și civilă, publică și privată a Elinilor. Dar ce e Iliada în raport cu „La divina comedia“? Acéstă epopee a luĭ Dante se póte asemĕna bisericiĭ s. Petru din Roma. Întocmaĭ pe cum biserica acésta întrece cu dimensiunile sale cele cutezate și cu arta sa cea neîntrecută orĭ ce creațiune a architecturiĭ, întocmaĭ așa se înalță și opera luĭ Dante preste tóte celelalte producte epice, ba putem ḑice preste tot, ce e poesie omenéscă. „La divina comedia“ se zidesce pe temeiul solid al teologieĭ s. Toma, e pătrunsă de teologia acésta și luminéză cu razele acesteĭ teologiĭ. Ea îmbrățișéză tóte comorile ideale, pe carĭ le cuprinde lumea antică și lumea creștină, împĕrăția lumésca și împĕrăția luĭ Christos, sciința și arta. Plăcerile ceriuluĭ și tóte grozăveniile iaduluĭ, graiul luĭ Dumneḑeŭ și graiul ómenilor, cuvintele detunătóre ale judecăților luĭ Dumneḑeŭ și cuvintele cele gingașe ale sufletelor celor dăruite cu grație, iubilarea ómenilor celor ajunși la gloria cerésca și urletele turbate ale celor osîndiți, tóte acestea le auḑĭ cetind opera luĭ Dante. Ea e într-u adevĕr poesia cea maĭ universală, pe carea a putut să o creeze vre odată vre un spirit omenesc, și el a putut să o creeze, pentru că l-a luminat creștinismul. Ea este epopea, pe carea a născut-o biserica creștină, și ea într-u adevĕr și este vrednică de mamă-sa.

Dar poesia culminéză în dramă. Ghîcitura esistinței omuluĭ pe pămînt cércă drama să o desloge, și ghîcitura acésta pe sama lumiĭ pâgâne a rĕmas nedeslegată. Preste capetele muritorilor pășesce o forță întunecósă, puternică, carea strivesce tot, ce e nobil și măreț în némul omenesc, și-sĭ bate joc de tóte planurile și silințele ómenilor. Drama păgânilor maĭ departe de acest resultat n'a putut să ajungă. Numaĭ creștinismul ne-a desvĕlit momentositatea acesteĭ vieți pămîntescĭ și a suferințelor eĭ. Drama sevârșită pe cruce a deslegat cimilitura omuluĭ. Creștinismul chiar în sórtea întemeiătoriuluĭ sĕŭ a representat idea proprie a tragiculuĭ ca o consonanță admirabilă a dreptățiĭ veĉnice și a iubiriĭ îndurătóre, ca o conlucrare minunată a călĕuziriĭ dumneḑeescĭ și a libertățiĭ omenescĭ. Creștinismul ne depinge pe om ca destinat de Dumneḑeŭ și destinându-se el pe sine însu-și, și sórtea omuluĭ ne-o representă ca activitate a luĭ Dumneḑeŭ în viața omuluĭ și ca lucrare a omuluĭ în Dumneḑeŭ. Ursita, acel tiran hîd, înaintea căruia după convingerea pâgânilor chiar și cel maĭ puternic și maĭ nobil dintre ómenĭ încă trebue să îmbrâncéscă, ursita se deslégă în creștinism ca o osîndă, pe carea, deși nu-ĭ place de ea, totuși însu-și omul și-a ales-o.

Jalea din Vineria Patimilor și iubirea din Dumineca Pascilor, mórte plină de infamie și înviare plină de glorie; El, care cu mórtea a călcat mórtea, și la părere fu învins în lumea acésta a minciuniĭ, a pĕcatuluĭ și a morțiĭ, dar în realitate a descoperit învingerea uneĭ împĕrățiĭ nóuĕ, a împĕrățieĭ adevĕruluĭ, iubiriĭ și grațieĭ, — prin acésta s'a deslegat cimilitura esistinței omenescĭ și s'a dat tragiculuĭ vieții pământescĭ deplina luĭ momentositate. Durerea prin creștinism nu s'a delăturat din viața omenéscă, miseria esistenței omenescĭ nu s'a tîncuit, ci dimpotrivă ómenii călĕuziți de credința creștină se adâncesc maĭ tare în durere și miserie și o simțesc maĭ cu adevĕrat. Însă durerea, miseria și mórtea sînt glorificate, dissonanțele din viața omenéscă sînt contopite într'o armonie frumósă. Împăcarea aceea cu Dumneḑeŭ, carea ne-a adus-o Isus și ne-o vestesce biserica luĭ, nu ne trece numaĭ cu ajutoriul frumseței deplinite a formeĭ dramatice lin pe dinaintea dureriĭ, pe carea drama pâgânilor nu scie să o aline, împăcarea acésta nu e numaĭ estetică, ci e reală, perfectă, și pĕtrunde până la rădĕcina cea maĭ adâncă a vieții omuluĭ și în schimb pentru durerile acesteĭ vieți îĭ dăruesce pacea veĉniceĭ. De aripile acestuĭ spirit al creștinismuluĭ sînt purtate dramele cele nemuritóre ale luĭ Calderon, ale poetuluĭ, care a preamărit în poesiile sale atât de minunat tainele religiuniĭ nóstre. De aripile acestuĭ spirit sînt purtate și dramele luĭ Shakespeare și ale luĭ Schiller. Elementul tragic la acești poeți nu ni-se înfățișéză în forma uneĭ forțe întunecóse și sdrobitóre, sórtea nu planéză maĭ mult de-asupra ómenilor, ci ea se nasce și se desvóltă în internul omuluĭ și e sigilarea faptelor luĭ celor bune orĭ rele. Chiar și umorul acela, care se esprimă în chip atât de minunat și original maĭ ales în dramele luĭ Shakespeare bătându-și joc de viața lumésca și de firea eĭ cea minciunósă, chiar și umorul acesta isvoresce din convingerea adâncă despre firea trecĕtóre a lucrurilor pământescĭ și despre prețul neperitoriŭ al celor cerescĭ.

(Va urma.)

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Dar frica dispăru îndată. Figura era Roxana. Ea dăduse Nubianilor o porțiune mărișóră de hașiș, așa cât toți pazniciĭ adurmiră. Pe cel ce era pus aci la întrarea în oasă, adurmit îl legă strîns de palm, și pentru ca în cas, când se va trezi, să nu facă sgomot, ea ținea în mână un pumnal spre a-l împlânta în pept la cea dintâiŭ mișcare.

„Cum aĭ ajuns aci?“ o întrebă Misram. „Și unde e Blanca?“ adause Jocerau. „De ce n'a venit și ea? Am fi terminat așa de ușor!“

„Mie mĭ-a fost ușor, să ajung aci, coliba mea e în apropiare, și cine maĭ are ceva grije de o sciavă umilită? Locuința „mărgeleĭ“ e aprópe de cortul șeiculuĭ, și o păzesc patru Nubianĭ cu sabiile trase.“

„Pléca dar înaintea nóstră!“ ḑise Sven. „Vrem, să isprăvim iute cu Nubianiĭ.“

Roxana merse înainte. Prietiniĭ nostri îĭ urmaŭ unul după celalalt, cu sabia într'o mână și cu revolvĕrul în ceealaltă. De odată ajunseră la un luminiș. O rază de lună căḑu pe armele luĭ Sven și făcu, ca acele să strălucéscă. Se auḑi repede un strigăt de alarmă, după care Roxana dispăru repede în tufiș. Nu mult după aceea o pușcă pocni, și ceva greŭ căḑu la pământ.

Nu maĭ era vorbă de aceea, ca prietiniĭ nostri să rĕmână neobservați. Eĭ ple-

cară înainte spre un grup de corturi elegante, de unde licuria o lumină. Era haremul şeĭculuĭ.

„Vive la France!“ strigă Jocerau cuprins de foc francez şi lovind în cei dintâiŭ Nubian, pe care-l întâlni în cale.

De pretutindenea viniaŭ paznicii cu sabiile în mâni, ér din un cort ieşi şeĭcul, îmbrăcat numaĭ într'o tunică, în mâni cu un pistol lung şi cu un iatagan. Cât ce sosi, se svîrli în mijlocul luptătorilor.

Într'acestea Sven doborî pe un Nubian, care i-se puse în cale, făcu doĭ paşi până la cort şi ajuns acolo îl spintecă îndată cu sabia. El găsi pe Blanca gata de fugă. Îi deschise cu sabia uşea improvisată şi porni cu ea departe dela câmpul de luptă.

„Grăbesce spre tufişurile acelea!“ îi ḑise el. „Acolo probabil veĭ afla şi pe fata Arabului. Caiĭ pot să soséscă în tot momentul. Eŭ mĕ întorc, să maĭ isprăvesc câte ceva.“

Blanca, cunoscută bine cu drumurile din oasă, ajunse în pace la locul desiguat de Sven.

Lupta se încinse în tótă forma. La început se părea, că prietiniĭ nostri vor puté uşor să isprăvéscă cu Omar, dar în scurt, după ce sclaviĭ şeĭculuĭ apăreaŭ de pretutindenea, lupta luă un caractĕr serios. Puşcăturile eraŭ rare, căci lupta se purta maĭ mult cu sabia şi braţ la braţ. Jocerau căpĕtase deja o plesnitură preste cap; mâna cea dréptă a luĭ Eugen era rănită, şi el se bătea cu stînga. Unii din chasseurĭ eraŭ deja cu totul incapabilĭ de luptă şi se trăgeaŭ spre locul, unde rĕmasĕră caiĭ. Singur numaĭ Sven era încă întreg, deşi era totdeuna în frunte şi lovia fără cruţare în drépta şi în stînga insuflând gróză în jur de sine. Pe Arab nu-l maĭ vĕḑuse nimenĭ, de când se începuse lupta de aprópe. Se auḑia din când în când pocnind din tufiş o puşcă, şi se vedeaŭ Negriĭ căḑênd mereŭ. Preste tot aceştia din urmă stăteaŭ miserabil de rĕŭ. Niciunul din ei nu era, care să n'aibă rane. Chiar şi şeĭcul era rănit în maĭ multe părţi.

De odată se auḑi un tropot de caĭ. Sgomotul acesta produse o mare confusiune între şirurile Negrilor, şi când ultimiĭ doĭ chasseurĭ apărură călărĭ în mijocul luptei, aceia o tuliră la fugă. Era periculos a-ĭ urmări maĭ departe prin tufişe, dar nicĭ nu-ĭ trecea nimĕnuĭ prin minte, să o facă acésta, şi aşa Negriĭ putură să-şi urmeze calea neurmăriţi. Astfel maĭ rĕmase şeĭcul singur, dar în scurt, când voi şi el, să facă o întorsĕtură, se auḑi o pocnitură, şi Omar căḑu la pămînt.

„Pentru Roxana!“ strigă Arabul ieşind din tufiş şi dispărênd apoĭ érăşĭ.

Şi astfel lupta se terminâ. Celealalte sclave ale luĭ Omar se refugiaseră se vede dela începutul luptei într'altă parte a oaseĭ, unde eraŭ colibile Negrilor, căci nu se vĕḑu pe aci niciuna.

În scurt după acésta se duseră cu toţiĭ de pe câmpul de luptă. Jocerau cu aĭ sĕĭ porni în spre locul, unde scia, că-l aştéptă caiĭ. Aci aflară şi pe celalalţi chasseurĭ răniţi maĭ greŭ, pe carĭ Blanca şi Roxana îĭ legară şi îngrijră după putinţă.

Se suiră apoĭ cu toţiĭ pe caĭ şi porniră maĭ departe. Observară însĕ în curênd, că Arabul lipsesce. Sven şi sergentul chasseurilor hotărîră repede, să mérgă înapoĭ şi să-l cerce, nu făcură însĕ multă cale, şi-l şi întâlniră. El avuse curajul, să mérgă şi să ieă calul şeĭculuĭ.

Misram îşĭ luă fata pe calul sĕŭ, ér Blanca se sui pe calul adus pentru Arab, şi apoĭ încălecând şi celalalţi porniră maĭ departe.

În curênd însĕ observară, că unul dintre chasseurĭ, care a fost rănit fórte tare, nu putea să se ţină de ei şi niciu măcar în şea nu maĭ putea sta. Din acéstă causă sergentul rĕmase cu el maĭ în urmă, şi mergeaŭ maĭ încet. (Va urma).

Bibliografie.

A apărut

Călindariul „Unirii“ pe anul 1896

în frunte cu portretul Î. P. S. Domnuluĭ Mitropolit şi avênd următoriul cuprins:

Partea calendaristică: Regentul anuluĭ, Date calendaristice, cele patru anutimpurĭ, starea climatică, sĕrbători şi ḑile schimbătóre, Posturile, cele 12 luni.

Geneologia casei domnitóre. Provinţa mitropolitană gr. cat. de Alba Iulia şi Făgăraş, cu înşirarea membrilor capitulari, asesorilor consistoriali, oficialilor archidiecesani, a tribunalelor matrimoniale, esactoratul, administratoriĭ fondurilor, profesoriĭ dela tóte institutele de învĕţământ, a superiorilor dela Seminare şi Internate, apoĭ a tuturor preoţilor din Archidiecesă după protopopiate cu indicarea comuneĭ (românesce şi unguresce şi cu arĕtarea postei), în care sînt dispuşi, a protopopilor, diecesele sufragane, împreună cu însemnarea locuinţeĭ lor (de asemenea românesce şi unguresce şi cu posta ultimă). La finea fie căreĭ diecese apoĭ e însemnat şi numĕrul credincioşilor după ultimele schematisme.

Partea literară cuprinde: Schiţa biografică a Î. P. S. Sale Dr V. Mihályi. — Imnul cântat la întronisarea Mitropolitaluĭ. — Despre băncile Raiffeisen. — „Doina“, o frumósă poesie de poetul ardelean George Coşbuc. — Nouĕle legi bisericesci, cuprinḑênd inviaţiuni practice atât de lipsă preoţilor nostri spre a sci, ce poziţie să ieă faţă de legile cele nóuĕ. — Apoĭ diverse anecdote şi sfaturi.

La urmă se daŭ informaţiuni scurte referitóre la postă, telegraf şi telefon. Urmézâ scala timbrelor şi consemnarea târgurilor, făcută după datele oficióse.

Se află de vîndare la **Tipografia seminarială** din Blaş şi costă **30 cr.**

Editor şi redactor respunḑĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 4579—1895. (37) 1—3

Concurs.

Spre ocuparea dotaţiuniĭ anuale din *fundaţiunea Filipaniană* de 32 fl. 55 cr. v. a., care a devenit vacantă prin mórtea protopopuluĭ Buzeĭ Ioan Filipan, se deschide concurs până la 31/19 Decembre 1895.

Concurenţii aŭ să documenteze: 1. că se ţin de clerul român greco-catolic; 2. că sunt consângenĭ cu fundatorul de pie memorie Basiliŭ Filipan cândva Preposit capitular în Blaş.

Blaş din şedinţa consistorială ţinută în 26 Novembre 1895.

Victor Mihályi m. p.
Archiepiscop şi Mitropolit de Alba-Iulia şi Făgăraş.

Spre binevoitóre atenţiune.

Susḑrisul aduc la cunoscinţa On. Public din loc şi jur, că mĭ-am deschis un

atelier de orologerie

în piaţă (casa dneĭ Ciato). Primesc tot felul de *orológe* pe cum şi *maşinĭ de cusut* spre reparare pe lângă preţurile cele maĭ moderate.

Pentru tóte lucrurile ieşite din atelierul meŭ daŭ **garanţă de un an.**

Rugându-mĕ pentru spriginul On. Public semnez

Blaş în Decembre 1895.

cu distinsă stimă
(38) 1—3 **M. J. Dressnandt**
orologer.

Cu deosĕbită stimă cutezŭ a încunoscinţa pre **Veneratulŭ Clerŭ greco-catolicŭ**, că precum şi până acum laŭ asupra-mĭ gătirea de

iconostase, amvóne, altare

şi alte obiecte de ale instruirii interne a bisericelorŭ, în ce privesce lucrulŭ de mĕsariŭ şi de sculptorŭ, de colorare respective de marmorisare şi de provedere cu icone sânte, dimpreună cu aşeḑarea acelorŭ obiecte în faţa locului, precum şi renovarea de iconostase cu preţurile cele maĭ ieftine.

Cu proïecte colorate servescŭ cu plăcere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericele greco-catolice aŭ câştigatŭ recunóscere deosĕbită, şi tóte mĕ îndreptaţescŭ la sperarea, că Veneratulŭ Clerŭ mĕ va împărtăşi ocasionalminte de preţuita-ĭ încredere. Silinţa mea se va îndrepta tot-deuna într'acolo, ca şi de aci înainte să meritŭ renumele celŭ bunu, care mi-l'am câştigatu până acum.

Prin tarifulŭ de zone dispărêndŭ depărtările, prin acésta capacitatea de concurinţă mi-s'a mărituŭ.

Rugându-mĕ pentru preţuite comande sum
Oradea-mare, 10 Ianuariŭ 1892

cu deosĕbită stimă
Carolŭ Müller,
auritorŭ şi fabric. de recuis. bisericesc.
(7) 42—?

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl.. ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs.. ½ an 9 frcs.. ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un sir garmond: odată 7 cr.. a doua óră 6 cr.. a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicăţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Unirii**» în Blaş.

Anul V. Blaş 14 Decembre 1895. Numĕrul 50.

Alegerea dela Stomfa şi alegerile municipale.

Ţara întrégă se ocupă de câteva dile cu alegerea de deputat dietal dela Stomfa.

Foile opositionale nu află cuvinte de ajuns spre a caracterisa alegerea acésta. Unele o numesc scandal nu european, ci scandal asiatic. Altele susţin pe dreptul, că prin alegeri de aceste nu se periclitézá numai constituţiunea, ci însă-şi umanitatea. Pe dreptul s'a susţinut de un deputat în dietă, că nici un domn n'ar suferi, ca birişul sĕu să-i ţină vitele în luna lui Decembre 38 de óre afară sub ceriul liber în ploe şi ninsóre. Éră altul asemenea pe dreptul a susţinut, că dacă ministrul de justiţie ar afla, că un procuror a tractat pe un delincuent aşa, pe cum aŭ fost tractaţi la Stomfa alegĕtorii din partidul poporal, numai decât l-ar destitui.

Şi scandalul alegerii acesteia l-a mai mărit cinismul presidentului alegerii, cu care a păşit în public spre a se escusa de nelegiuirile comise la alegerea acésta. „Nici eŭ, nici guvernul nu sîntem de vină, că în ţiua'a dóua a alegerii s'a schimbat timpul," dice cinicul acest president în scusa sa.

De bună samă nu este el de vină, că s'a schimbat timpul, căci pe acela îl are Dumnedeŭ în mână. Este însă de vină, că a întins alegerea timp de 38 de óre, când scia, că la 1500 de alegĕtori staŭ în luna lui Decembre sub ceriul liber, când chiar să nu se fi schimbat timpul, totuşi ar fi fost neuman a-i ţine atâta timp ierna sub ceriul liber.

Unii cu cinismul merg şi mai departe, căci dic, că în chipul acesta neuman s'a purces numai în contra partiduluĭ poporal, în contra altuĭ partid opositional representat în timpul de faţă în dietă nu s'ar purcede astfel. Partidul poporal însĕ acum este în nascere, şi „e periculos, fiindcă voesce să insceneze o luptă religiósă," şi aşa trebue nimicit cu orĭ ce preţ încă în stadiul cel dintâiŭ.

Eĭ bine! Se formézá în dietă partide cu scop de a schimba pactul dualistic, partide cu scop de a reforma relaţiunile sociale, şi mai scie Dumnedeŭ câte nuanţe de partide. Şi aceste tóte aŭ drept de esistinţă. Când se formézá însĕ un partid cu scopul de a crea bisericii şi principiilor eĭ o pusĕţiune după dorinţa inimii, o partidă, carea să represente acţiunea religiósă, o partidă, carea din capul loculuĭ a declarat, că nu voesce să se lupte de cât eschisiv cu mijlóce legale, atunci partida acésta este periculósă şi trebue omorîtă în germene! Pentru orĭ cine şi orĭ ce să se pótă omul lupta în stat, numai pentru Dumnedeŭ şi biserica luĭ nu!

Alegerea dela Stomfa este însĕ instructivă pentru noĭ şi din alt punct de vedere.

În continuŭ ni-se dice, că dacă avem gravamine naţionale să mergem în dietă şi acolo să cercăm vindecarea lor.

Şi în adevĕr sînt şi astădi destuĭ Romînĭ de inimă, carĭ cugetă, că ar fi fost póte mai bine, dacă dela inaugurarea ereĭ dualismuluĭ am fi luat parte la viaţa parlamentară, de cât că am fost departe de ea.

Ce cugetă însĕ guvernul, când lasă să ni-se înfăţişeze înaintea ochilor alegerĭ ca cea dela Stomfa? Pe calea acésta voesce să ne îndulcéscă pentru viaţa parlamentară? În adevĕr, prin alegerĭ de aceste pe Romînĭ încă şi mai tare îĭ departă de cugetul participăriĭ la viaţa parlamentară, căcĭ mulţi vor dice, şi pe dreptul, că dacă partidul poporal, care nu e naţionalist, a fost astfel tractat la alegerĭ, mai rĕŭ ca vitele, atunci ce ar face guvernul cu poporul nostru, când ar păşi pe arena de luptă electorală.

Căcĭ étă! încă mai de loc neorganisaţi, şi numai în urma uneĭ mişcărĭ puţine am păşit în luptă la alegerile municipale. Şi ce am păţit? În comitatul Albeĭ de jos sub preteste ridicule ne-aŭ nimicit tóte alegerile, unde aŭ fost aleşi Romînĭ.

Întrebăm acum, de ce guvernul şi antagoniştiĭ nostri strigă aşa mult împotriva pasivităţiĭ Romînilor? Alegerea dela Stomfa şi nimicirea alegerilor municipale sînt argumentul cel mai bun pentru pasivitate, submministrat chiar de dînşiĭ.

Feuilleton.

Poveştile lunii.

De Suonio.

Sara cea dintâiŭ.

În sara trecută, — începu luna, — mergeam de-asupra nemărginitului ocean, pe valurile căruia se legăna o nae mare. Pânzele albe ale năiĭ se vedeaŭ aşa de superbe, şi flamura ei flutura aşa de vesel pe vîrful ei. Pe coperiş era mulţime de ómeni: bĕtrânĭ, tineri, bărbaţi şi femeĭ, şi din ochiĭ tuturora se cetia bucuria şi speranţa.

Într'un loc mai retras stăteaŭ mână în mână un tinĕr şi o fată. „Mâne vom fi în America," dise tinĕrul depunênd un sărut ferbinte pe buzele fetei, „mâne vom fi în America şi acolo vom trăi liniştiţi, căcĭ nimeni nu ne cunósce. Acolo nu va sci nimenĭ, că tu eştĭ fată de conte, ér eŭ un tinĕr sĕrac; acolo nu vom fi decât soţ şi soţie. Şi eŭ sper, că Dumnedeŭ va binecuvînta lucrul mânilor nóstre!"

Într'altă parte a năiĭ şedea o femee ţinênd în braţe un copil mic, şi alţi doĭ mai marĭ stăteaŭ în picióre lângă ea. Nu departe de eĭ era un moşneag bĕtrân, înaintea căruia sta un bărbat rumĕn. „Mâne vom fi în America," dise bărbatul, „mâne vom ajunge la ţinta norocului nostru! Acolo numai se resplătesce lucrul după vrednicie, acolo şi cel sĕrac póte trăi, numai să vrea. O, de ar veni cât mai curênd dilele acele fericite!" Şi femeea îşi ridică cu încredere ochiĭ umedĭ spre cel ce vorbia aşa; ér copiiĭ mâncaŭ la pâne uscată mângâindu-se, că mâne vor mânca colaci. Moşnegul numai încrucişându-şi mânile dise: „Dea-vĕ bunul Dumnedeŭ norocul, ce-l căutaţi!"

Pe prora năiĭ sta un alt tinĕr şi privia cu încordare spre apus, da de va zări cumva uscatul. „Mâne voiŭ fi în America!" dise el plin de bucurie. „Salute ţie, patrie auriă a libertăţiĭ! Aci e altă viaţă cu totul diferită de cea din ruginita şi îmbĕtrânita Europă. Aci omul póte să-şi desvólte puterile sale fără de a fi zădărnicit de nimenĭ. Aci celuĭ ce luptă pentru sdrobirea legilor nedrepte, nimenĭ nu-l dice „revoluţionar". Aci nu sînt domnitorĭ, carĭ să se témă de libertatea poporuluĭ ca de propia-ĭ mórte. Fiĭ deci binecuvîntată, ţară a speranţeĭ!"

Într'un unghiŭ întunecat sta un bărbat cu privirea morósă, respirând profund. „Mâne voiŭ fi în America, acolo nimenĭ nu mĕ cunósce nici pe mine, nici pĕcatele mele. Ce folos, că în patria mea m'aŭ dimis din temniţă, şi apoĭ nimenĭ nu voesce să priméscă în serviţiul sĕŭ pe un asasin! Şi de ar sci, ceĭ ce mĕ priviaŭ îngroziţi, cât de mult am regretat prostia făcută într'un moment de furie! În America sper, să încep o nóuă viaţă, cu mult mai bună ca aceea de până acum. Dumnedeŭ mi-a iertat pĕcatul, pe care ómenii din acésta patrie nóuă nu-l sciŭ!"

Acestea eraŭ ofiările, ce le audiam din tote părţile. Apropiându-se mezul nopţii, încetul cu încetul toţi se retraseră de pe coperiş căutându-şi fiecare aşternutul sĕŭ, şi sus nu mai rĕmase decât cârmaciul şi păzitoriĭ de nópte.

Şi aşa, cum am stat ascultând la celea ce le vorbiaŭ eĭ, nici n'am observat un nor negru, ce-a început a se ridica de către *resărit*. Şi *crescea mereŭ, mereŭ*, se lăţia tot mai tare, până ce mĕ astupase cu totul. Nu preste mult furtuna erupse cu furie aşa de mare, cum numai pe acolo se întîmplă. Fulgerile urmaŭ unul după altul, şi tunetele aşa bubuiaŭ de tare, de aĭ fi crezut, că se despică cerul. Şi aşa ţinu tótă nóptea fără

Nunțiul Agliardi e érăși obiectul îngrijirii pline de dragoste a foilor liberale. Una dintr'însele își scrie din Roma, că Papa s'ar fi hotărît a muta pe nunțiul Agliardi dela Viena la Paris și pe nunțiul Ferrata dela Paris la Viena, „pentru ca să se pună capet frecărilor dintre Vatican și dintre guvernul austriac". Presa liberală s'a supĕrat fórte tare din causa, că în consistoriul cel mai de pe urmă Agliardi nu a fost creat cardinal. Ea doresce, să mântuéscă cu orî ce preț Viena de Agliardi. De ce, acésta o înțelege tótă lumea, până și cei din Roma. Însе se pare, că Agliardi chiar de aceea a rĕmas în Viena. Ér acum liberalii vĕdĕnd, că nu pot să-l mute la Roma, cércă, să-l mute la Paris. Dar e dureros, că atarî lucrurî nu atîrnă dela Jidanî, și capitalismul jidan nu póte să-și facă din biserica catolică o păpușe, cum și-a făcut din regatul Ungarieî.

La cestia congrueî. — Am amintit deja, că ministeriul cultelor se cuprinde în mĕsură deosebit de mare cu cestia congrueî. La acestea observă „Vaterland": „Guvernul are scopul învederat de a termina cu ajutoriul congrueî zidirea „statuluî național" și de a-și face atîrnătoriŭ clerul. Durere, anumite sfaturî clericale aŭ oferit spre acest scop mijlóce hotărîtóre, sfaturî, carî sînt identice cu tradarea intereselor bisericescî."

„Răsboiŭ vamal-literar." Fórte potrivit poreclesce așa „Deptatea" în nrul sĕŭ din 12 a c. pucederea guvernuluî nostru, cu care el opresce pe rînd tóte productele literare românescî de dincolo de Carpațî, până și productele acelea, carî de loc nu aŭ de a face cu politica.

Cel mai noŭ catalog de producte literare oprite e următoriul:

1. *Manliŭ:* Curs de stil și compositiune; 2. *Negoescu:* Retorică; 3. Carte de cetire prelucrată de asociația învĕțătorilor; 4. Ortodoxul, fóe eclesiastică; 5. Almanachul Românuluî; 6. *Lăzăreanu:* Cea mai nóuă colecțiune de cântece nóuĕ și vechî; 7. Biserica și școla; 8. *Negruzzi:* Convorbirî literare; 9. *Ighel:* Versurî; 10. *Bolintineanu:* Legende; 11. *Economul:* Cronicî și Legende; 12. *Petrescu:* Schițe și Amintirî; 13. *Mândrescu:* Conferință ținută la Ateneul din Bîrlad; 14. *Daniel:* Culegere de poesiî și legende poporale; 15. *Nicolescu:* Posițiunea și drepturile Mitropoliților românî; 16. *Șăineanu:* Autorii românî moderni; și 17. *Urechia:* Legende române.

Sîntem firm convinși, că la atâta nu se va opri guvernul nostru și nu va odihni, până nu va zidi de-a lungul vîrfurilor Carpaților de mézădi și de rĕsărit un zid chinezesc.

Barbarie asiatică. — O mai mare batjocură nu a suferit dórĕ constituționalismul modern, decât cu ocasiunea alegerii dietale de la Stomfa. Pe cum cetim în foile magiare, procedura organelor, carî aŭ puterea publică în mână, a fost nu numai neumană, ci o tirănie formală, de carî în statele culte abia își póte închipui cineva în secului nostru. Pregătirea alegerii a stat în aceea, că tóte localurile publice din Stomfa s'aŭ angajat pentru aderenții candidatuluî guvernamental Latkóczy; eî aŭ primit gratuit mâncare, beutură, tăbac și musică. Într'aceea pe alegĕtoriî luî Otocska, candidatul partiduluî poporal, l-aŭ întîmpinat gendarmiî și soldații întrarmați cu puscî și baionéte încă în satele din jurul orașuluî Stomfa. Acolo i-aŭ silit, să-și lase carĕle și bagajul, pe cum și victualele. Apoî între baionete aŭ fost aduși bieții alegĕtorî și aŭ fost postați pe dóuĕ coline aprópe de oraș, unde aŭ trebuit să petrécă 30—40 de óre sub ceriul libĕr în ploe și frig, fără mâncare și beutură. Cei 400 de soldați și gendarmî nu le-aŭ permis nicî să și facă foc orî să mérgă să-și aducă de mâncare din oraș orî din satele din jur. Urmarea acesteî tractărî brutale și neumane este, că după mărturisirea archiguvernamentaluluî „Pester Lloyd" până acum sînt morboși 62 ostași, ĕră 70 de alegĕtorî aŭ căduț în tifus acum în timp de ĭernă, când trebue să zacă în case strîmte, rĕŭ încălțite și rĕŭ aerisate. Și pe lângă tóte acestea preste 400 din acești nefericiți cetățenî aŭ fost respinși de la alegere. Așa vre guvernul, să înfrice pe aderenții partiduluî poporal.

Considerând purcederea violență și lipsită de orî ce temeiŭ moral, cu care guvernul și aderenții luî vor să suprime partidul poporal, scrie „Hazánk" astfel: „Alegĕtoriul din partidul poporal, așa se vede, că de facto e lipsit de scutul legilor asemenea unui anarchist, care are să se stirpéscă." — Apoi îndréptă guvernuluî întrebarea: „De ce nu observă față cu el (cu partidul poporal) cel puțin regulele obligătóre în lupta dintre partide civilisate? — Da, noî recunóscem, că partida acésta e periculósă, ba mai periculósă decât tóte celealalte partide ale țĕriî, dar singur numai pentru guvern. Guvernul scie prea bine, cu singur numai acest partid póte să clatine terenul așa, cât să se ruineze sistemul de putere zidit pe minciunî și pe vătĕmărî violente ale legilor. Noî scim, că din causa acésta guvernul nu pórtă împotriva partiduluî poporal o luptă politică comună, ci lupta înverșunată și amară pentru esistință orî neesistință. Dar scim și aceea, că nicî luptei acesteia amare și înverșunate pentru esistință nu-î este ĭertat a se folosi de atarî arme, cu carî póte să se stirpéscă din sufletul poporuluî credința aceea, că în țara acésta dreptul mai are valóre, și că libertatea politică a individuluî o asigură legea. Purcederea presentă a guvernuluî e chemată, să stirpéscă din sufletul poporuluî convingerea acésta, — și dacă aŭ stirpit-o? — gânditu-s'aŭ Bánffy și prietiniî luî la aceea, că astfel aŭ pus țara la punctul de mânecare a căiî, ce duce la revoluție? Ĕră pe calea acésta înaintarea e fórte repede, și istoria nu s'a obicinuit a osîndi pe aceia, carî înaintézĕ pe calea acésta, ci pe aceia, carî î-aŭ silit pe eî la calea acésta."

Încă o notiță interesantă.

Iubite Domnule Redactor!

Ți-am comunicat de unăzî dóuĕ notițe scóse din scrierî de ale bărbaților greco-orientalî referitóre la biserica nóstră unită.

Dă-mî voe, să-ți mai comunic în estras o notiță, ĕrăși *interesantă*, din fóea, ce pare că se numesce în batjocură „Telegraful *Român*".

În nrul 127 al acesteî foî *„Un ortodox de lângă ruinele „Corviniene""*, care este tot într-o scrisóre către redacție ĭea în apĕrare „Telegraful", pe acest „organ scump al „archidiecesei"", ... „care de „decenii" este un „stâlp" puternic, este o „basce" neruinabilă! nu în propagande, ci în susținerea și apĕrarea adevĕratei credințe „strămoșască" a întreg némuluî românesc", ... care e „mult iubit de poporul ortodox" . . . , „fiind-că tot, ce publică, e „basat" și „drept"," (ortografia originală), îl apĕră zic în contra „dnuluî Dr *„Lucaciŭ"*, care din „Roma" „ca și un „Vezuv" var-ă focul asupra prețuituluî nostru ciar" . . . *polecrindu-l „cu fel de fel de patimi și principiî* contrare românismuluî, (Cum va fi și polecrirea cu principii?) ba pe lângă altele dice: în el s'a perpetuat „spiritul bisantin" inimic întreg românismuluî". (Rog mult pe dl culegĕtor, să nu greșéscă cumva ortografia, interpucțiunea și să nu uite afară vre un semn de citațiune, că ar fi pĕcat!)

Eî bine! după acéstă întroducție insinuantă își cere permisiune a-și *„espune versiunile valorate în urma uneî judecări naive, poporale, asupra acestuî, altcum onorabilă persónă, numit „martir național""*.

Și voiam să fiŭ serios și să nu adaug nimic dela mine. Dar în fața acesteî frase, îmî e imposibil, să nu surîd și să nu escriŭ un premiŭ pentru acel cetitor, fie chiar și „ortodox de lângă ruinele „Corviniene"", care îmî va sci spune, ce înțeles aŭ aceste cuvinte? Și mĕ mir de frasele acelea cu atât mai mult, cu cât bietul autor al acesteî scrisorî lasă la „aprețiarea" Redacțiunii de a judeca, dacă e „corĕspundĕtóre orî nu, pentru publicitate" scrisórea sa.

„Marele Andreiŭ", care a jertfit atâția banî pentru de a asigura esistința acesteî foî, se va simți de sigur neliniștit în mormîntul sĕŭ vĕdĕnd, ce frase piramidal de absurde se publică într'însa. Dar asta e tréba luî.

Și ce face apoî ortodoxul, care declară în comitivarea articuluî sĕŭ, că l-a scris îndemnat de „iubirea prea mare către religiunea gr.-ort., și simțĕmintele *atât de reci către frații catolicî"*, pe carî îî crede, „ca pe primul factor a împilării națiunii române", și fiindu-î *„nesuferite preamăririle acestuî om ca „Lucaciŭ"*, pe care îl preocupă și adî doctrinele catolice"?

Ce să facă? Nimic alta decât îî face o schiță biografică fugitivă. Spune, că-l scie, de când voia pe alt teren „să devină „mare"", când „ar fi fost în posiție să purcédă ca un „Mohamed", cu arma în mână numai să pótă converti pe tot românul la „catolicism"".

„Părinteluî „Vasile" nu i-s'a sfeclit atuncia, . . . căcî Românii ortodoxî *n'aŭ pătimit de durere de cap pentru un „enfant terrible" din „Șișeștî""*.

Staŭ înmărmurit în fața acestor descoperirî savante și nu pot face altceva, decât să renoesc escrierea de concurs la un noŭ premiŭ pentru cel ce-mî va esplica și frasa acésta! Pare că e aprópe „fin de siècle".

Să vedem însе acuma, ce a mai făcut părintele „Lucaciŭ"? (De ce între semne de citațiune numele luî?) „S'a apucat de altă luptă pe terenul național!" S'a apucat de

Revistă bisericéscă.

Roma.

Colegiul Cardinalilor éră este în doliŭ. Eminența Sa Ignazio Persico a repausat în etate de 72 anĭ. El intrând de tinĕr în ordul Capucinilor a lucrat cu zel deosebit ca misionariŭ în India orientală. Reîntors maĭ târdiŭ în patria sa Italia a fost trimis cu misiunĭ importante în Canada și Malabar. Cardinal a fost creat în 16 Ian. 1893.

Franța.

De maĭ multe lunĭ decurg pertractările între guvern și între S. Scaun Apostolic pentru umplerea scaunelor episcopescĭ vacante în Franța. Pertractările aŭ avut puțin succes, căcĭ încă 9 scaune aŭ rĕmas neumplute. Presa liberală preamărésce cabinetul Bourgeois, care prin tactica sa face imposibilă umplerea scaunelor episcopescĭ.

Se scrie, că președintele republicieĭ, când a predat noilor cardinalĭ francezĭ biretele cardinalițiĭ, a ținut o alocuție, prin care și-a esprimat părerea, că noiĭ cardinalĭ vor introduce în colegiul lor spiritul de pacificare și de considerație față cu nisuințele ordului social democratic din Franța.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Cât de mult a degenerat viața constituțională în era liberalismuluĭ magiar, probézĕ maĭ pe sus de orĭ ce îndoélă desbaterile dietale din 9 și 10 a c. În 9 a c. opositia a adus pe tapet brutalitățile scandalóse, ce s'aŭ comis în 5 și 6 a c. la Stomfa din incidentul alegerieĭ de deputat dietal. Deputatul Holló protestézĕ în numele umanismuluĭ în contra brutalităților dela Stomfa, unde 1500 de cetățenĭ și capĭ de familie încunjurați de gendarmĭ și miliție aŭ fost siliți a rĕmâné 36 de óre în câmp sub ceriul libĕr în frig și ploe fără nutremînt orĭ beutură, ba nu li-s'a conces nicĭ să-și facă barace orĭ să-și facă foc, așa cât s'aŭ espus la periculul de a-și contrage morburĭ grele, din carĭ să le provină mórtea. Nicĭ sclaviĭ din vechime n'aŭ fost tractațĭ așa de neuman ca alegĕtoriĭ partiduluĭ poporal la Stomfa. Costituționalismul fals este maĭ rĕŭ de cât absolutismul. Dacă celor dela putere nu le place constituționalismul, abróge-l și denumésc̆ă eĭ pe deputațĭ. — Tot în sensul acesta aŭ vorbit Makkfalvay, Péchy și Olay, care apeléză la regele ḑicênd: „Mĕ încred în Maiestatea Sa, în regele ungar, care sub sfîntul ceriŭ al luĭ Dumneḑeŭ a jurat, că va observa și va face să se observe legile, cumcă va dimite pe acest guvern, care calcă legile în picióre.“ — La acusele opositieĭ ministrul Perczel rĕspunde, că la Stomfa dela 1868 încóce tot în acel loc aŭ stat alegĕtoriĭ. Ce privesce respingerea alor 425 de alegĕtorĭ, ḑice, că nu s'a putut constata identitatea lor.

S'a primit proïectul de lege referitor la baterea alor 1,000.000 de coróne cu ocasiunea serbăriĭ mileniuluĭ.

La capetul ședinteĭ deputatul Vajay a interpelat pe ministrul de interne cu privire la abusul comis de poliție față de cetățeniĭ ieșiți la gară în 2 a c. întru întimpinarea luĭ Lepsényi eliberat dela Vácz. — Ministrul ḑice, că el pe basa §. 174 a cod. pen. apróbă mĕsurile luate de poliție.

În ședința de Marți guvernul a rĕspuns la interpelările făcute în causa abusurilor comise la alegerile municipale și dietale. La interpelarea dluĭ Șerban, că comițiĭ supremĭ ar persecuta naționalitățile și ar eschide pe Românĭ maĭ ales în comitatul Făgărașuluĭ dela oficiile comitatense, br. Bánffy rĕspunde, că nimenĭ nu persecută naționalitățile, și el chiar doresce, ca bărbațĭ românĭ cu cualificație să fie primiți în corpul oficialilor comitatensĭ spre a-și proba acolo patriotismul.

Cu ședința acésta s'aŭ terminat desbaterile în 1895. Proxima ședință va fi în 8 Ian. 1896.

Austria.

În parlamentul imperial decurg desbaterile asupra budgetuluĭ, care după preliminarul cabinetuluĭ e favorabil.

În ședința de Marți contele Badeni a precisat maĭ în detaiŭ programul guvernuluĭ. Cu privire la renoirea pactuluĭ cu Ungaria guvernul promite a nu perde din vedere interesele economice ale țĕrilor austriace. Referitor la dorințele Slavilor de sud ḑice, că cabinetul este aplicat a satisface justelor postulate ale fiecăreĭ naționalităț pe terenul național și cultural. Reflectând la mișcările antisemite ministrul președinte ḑice, că creștinismul e tolerant, și credința catolică înainte de tóte se basézĕ pe observarea preceptelor dumneḑeescĭ și bisericescĭ. Declară în numele cabinetuluĭ, că în ședința, ce va urma după vacanțele Crăciunuluĭ, va presenta camereĭ proiectul referitor la reforma electorală.

România.

Alegerile pentru corpurile legiuitóre s'aŭ terminat cu un succes surprinḑĕtor în favorul liberalilor și cu nimicirea totală a opositieĭ. Din 110 senatorĭ numaĭ doĭ sînt opositionalĭ și aceștia încă nu dintre matadorĭ. În cameră din ceĭ 181 deputațĭ sînt 3 opositionalĭ, anume foștiĭ ministri Ghermani și Marghiloman și încă un deputat. Strălucita învingere genézĕ și pe învingĕtorĭ. Controla parlamentară de o cam dată lipsesce în România, dără sigur se va face împărechiându-se ceĭ ce de present profesézĕ acele-și principiĭ.

În presa străină circulă faima, că în cabinetul român se fac schimbărĭ de persóne, anume că ministriĭ Fleva, Stoïcescu și Statescu se vor retrage, ba și ministrul de finanțe Cantacuzino încă își va da dimisiunea. Scirea acésta până acum nu e desmințită din partea celor competenți.

Germania.

Parlamentul imperial încă în anul trecut a hotărît pentru a dóua óră abrogarea legilor, carĭ opresc petrecerea Ieșuiților în Germania. Hotărîrea acésta însĕ după constituție numaĭ atuncĭ întră în vigóre, când a primit și aprobarea consiliuluĭ federal al imperiuluĭ și sancționarea monarchuluĭ. Consiliul federal, care întâia óră a respins hotărîrea parlamentuluĭ în acéstă cestiune, acum o ține din anul trecut fără a se pronunța asupra eĭ, de órece voesce a împedeca reîntórcerea Ieșuților, nu are însĕ îndrăznéla de a o spune acésta pe față. Clubul parlamentar numit centru va urgita pronunțarea consiliuluĭ federal.

Italia.

Guvernul italian spre a face țara, să uĭte de greutatea sarcinilor, ce o apasă, se laudă în continuŭ cu succesele dobindite în colonii. Crispi se ocupă chiar cu planul de a proclama pe regele Italieĭ de împĕrat al Etiopieĭ imitând pe regina Angliel, care are titulul de împĕrătésă a Indiilor. Faptul este, că politica colonială până acum a costat-o pe Italia numaĭ jertfe de banĭ și de ómenĭ, fără ca ele să fie recompensate prin ceva. După scirile maĭ nóuĕ trupele italiene aŭ suferit o înfrângere din partea indigenilor din Abisinia. Negusul a prolungit pertractările cu generalul italian Barratieri, până i-s'a oferit ocasiune bună de a nimici un corp de trupe italiane, carĭ sub maiorul Tosselli aŭ înaintat prea departe. Viclénul domnitor de Șoa prin atacurĭ neașteptate voesce a micșora prestigiul armelor italiane înaintea indigenilor și a-ĭ îndemna pe aceștia la luptă. Guvernul italian și acum susține, că în colonii lucrurile merg bine, dar pentru aceea cere credite nóuĕ spre îndreptarea lor, și maioritatea parlamentară i-le votézĕ fără a reflecta la aceea, că poporul e adus la sapă de lemn.

---

lucru, căcĭ,“ — spune autorul, — „voia cu orĭ ce preț „să devină „lauriat““.

Și i-a succes! Părintele Lucaciŭ e cinstit de „mic“ și „mare“ ca *„un român“*, ca „un *„luptătoriŭ“* în causele nóstre naționale“, — „și étă,“ — esclamă cu mult aplomb „un ortodox“, — *„renume i-am dat de „martir național““*.

Bucură-te decĭ, Părinte Lucaciŭ, că și „un ortodox“ te cinstesce, și el ḑice, că eștĭ *„român“*, cu tóte că bietul, cu puține rînduri maĭ la vale face o interesantă profesiune de credință, cu atât maĭ interesantă, cu cât ea fiind „apreciată“ de organul „mult Iubit de poporul ortodox“, aruncă cât de cât lumină asupra purtărieĭ ziaruluĭ acestuia în multe cause naționale. „Un ortodox“ dară scrie cu binecuvîntarea „Mult On.“ redacțiunĭ, că: „Noĭ poporul *român ortodox greco-oriental* suntem încă în acea *firmă credință primitivă*, (Recunósce, că deși e „firmă“, totuși e numaĭ „primitivă“.) că *numaĭ acela e român adevĕrat, care ține morțiș la credința sa strĕmoșéscă greco-orientală, de care ne ține legați sângele atâtor martiri ai acesteia.*“

Vorba e spusă! Să ne scim decĭ fiecare la o parte! În lăturĭ din luptele naționale, în lăturĭ din societățile culturale, în lăturĭ de pretutindenea, voĭ nemernicĭ „uniți“, căcĭ voĭ nu sunteți *„românĭ adevĕrați“!* În lăturĭ! până nu vĕ va apuca organul mitropolieĭ orientale din Sibiŭ, căcĭ atuncĭ să sciți, că „din mărire“ veți fi „trântiți“ „până în abis“!

E fórte regretabil! Dar așa se cetesce în „Telegraful Român“!

Amar ție, Blașule, „care te-aĭ înălțat, până la ceriŭ: până la Iad te voĭ pogorî“!

Turcia.

În cele din urmă sultanul s'a vĕḑut silit a ceda pretensiunilŏr puterilor şi a deschide Bosforul şi pentru câte o a dóua nae staţionară. La paşul acesta s'a determinat sultanul, numaĭ după ce ambasadorul rusesc Nedilov ĭ-a declarat, că Rusia întru tóte consimte cu celealalte puterĭ.

Said-paşa, care în dóuĕ rînduri a fost mare vizir, temêndu-se de mânia sultanuluĭ, la care a fost acusat de către inimiciĭ sĕĭ, s'a pus sub scutul ambasaduluĭ anglez, ér după ce i-s'a declarat, că se bucură încă de graţia sultanuluĭ, el a părăsit ambasada angleză. E vorba, că sultanul ar voi să denuméscă de noŭ pe Said-paşa de mare vizir, ceea ce ar însemna, că are intenţiunĭ serióse de a introduce reforme adânc tăĭătóre în viaţa de stat a Turcieĭ.

Se vestesce, că maĭ mulţĭ ofiţerĭ de rang înalt sînt suspiţionaţi, că ar fi părtaşĭ la conspiraţiunĭ de natură politică.

Ĭérna cea aspră va face, să înceteze pe cât-va timp ciocnirile, dară la primăvară ele vor isbucni cu maĭ mare vehemenţă. În maĭ multe ţinuturĭ domnesce fómete, şi scumpetea e de tot mare. Comitetul revoluţionar armean îşĭ estinde agitaţia şi asupra Egiptuluĭ.

În Turcia europénă de o cam dată domnesce linişte.

Corespondinţe.

Blaş Decembre 1895.

Clarissime Domnule Redactor!

În studiul meŭ asupra instituţiunilor calvinescĭ din biserica românéscă din Ardeal am susţinut, că ritul şi instituţiunile bisericescĭ orientale singure fără de alte elemente nu sînt în stare nicĭ a împedeca contopirea nóstră în alte popóre nicĭ a altor popóre în al nostru. Spre întărirea asertuluĭ acestuia m'am provocat la procesul rutenisăriĭ Românilor în Maramurĕş şi Bucovina, şi la procesul românisăriĭ Sêrbilor în Bănat.

La aserţiunea acésta Rssimul Domn Vicariŭ al Maramurĕşuluĭ Tit Bud în numĕrul 49 al preţuiteĭ „Unirea“ a binevoit a reflecta, că Româniĭ în Maramurĕş nu se rutenisézĕ.

Înainte de tóte declar, că nicĭ prin minte nu mĭ-a umbiat a face fraţiĭor din Maramurĕş nicĭ cea maĭ mica imputare. Ci simplamente m'am provocat la un proces etnic din timpul maĭ noŭ, pentru care nu pórtă nimenĭ vina, fiind causele luĭ póte aşa adâncĭ în viaţa psichică a celor dóuĕ popóre din Maramurĕş, român şi rutean, cât rĕmân pentru noĭ cu totul imperceptibile.

La procesul acesta din timpul maĭ noŭ, — sub care nu se pot înţelege numaĭ anĭ saŭ decenii, carĭ în viaţa popórĕlor sînt un timp prea mic, ci cel puţin seculĭ, — m'am provocat însĕ basat pe studiile unuia dintre cei maĭ ilustri cunoscĕtorĭ aĭ relaţiunilor etnice şi geografice a poporuluĭ românesc. Acesta este Traugott Tamm, care deşi german, totuşi cu durere trebue să mărturisesc, că cunósce relaţiunile etnice şi geografice ale Românilor, cum între scriitoriĭ Românĭ n'am aflat să le cunóscă nicĭ unul.

Pe bărbatul acesta l-a pus în uĭmire puterea magică a poporuluĭ român de a contopi în sine popórĕle, cu carĭ vine în atingere. O singură direcţiune află, unde puterea acésta a poporuluĭ românesc este paralisată, unde este aşa dicêndu călcâiul luĭ Achille în corpul poporuluĭ român. Şi direcţiunea acésta este partea de méḑă nópte, unde e şi Maramurĕşul.

Nu fără óre care avînt oratoric esprimă ilustrul autor lucrul acesta, când dice:

„Nach allen Himmelsgegenden hat in neuerer Zeit das Nordromänenthum durch dieses Ueberquellen an Ausdehnung gewonnen, — nur nicht nach Norden; hier wo es hauptsächlich mit den ruthenischen Stämmen zusammentrifft, hat es seine im Mittelalter gemachten Eroberungen wieder eingebüsst.“ [1]) (În tóte direcţiile a câştigat în estensiune în timpul maĭ noŭ românismul nordic prin reversarea acésta, — *numaĭ către mézănópte nu; aci, unde el ajunge în contact maĭ ales cu viţe rutene, a perdut el din noŭ cuceririle, ce le-a făcut în evul de mijloc.)*

Eŭ am creḑut acestuĭ ilustru scriitoriŭ din motivele următore:

În Galiţia de rĕsărit eraŭ în seclii trecuţĭ multe enclave locuite de Românĭ până la Lemberg. Ba chiar şi în Lemberg aŭ fost Românĭ, şi aŭ avut şi biserică, carea până în ḑiua de astăḑĭ se numesce: *biserica românéscă.* Toţĭ Româniĭ aceştia s'aŭ rutenisat, şi numaĭ urmă despre eĭ a rĕmas în maĭ multe numirĭ românescĭ de comune, délurĭ şi rîurĭ. Slavistul Miklosich numĕră la 157 de atarĭ numirĭ românescĭ în Galiţia.

Tot asemenea sórte aŭ avut şi aşa numiţiĭ „Huculi“ din Carpaţiĭ bucovinenĭ, carĭ încă s'aŭ rutenisat cu totul, şi în ţinuturile lor aŭ rĕmas numaĭ numirile românescĭ a comunelor, délurilor, pădurilor şi rîurilor.

Ce se ţine în special de Maramurĕş, am creḑut şi cred şi acum autoriului citat din următórele motive:

Însă-şi împrejurarea, că în timpul de faţă în Maramurĕş abia sînt 70.000 de Românĭ faţă cu 120.000 de Rutenĭ, arată, că a trebuit în vécurile din urmă să esiste un proces de rutenisare a Românilor. Căcĭ în timpurile vechĭ Maramurĕşul şi dacă nu eschisiv, dară la tot casul în mare maioritate a fost locuit de Românĭ. Astăḑĭ însĕ Românii în Maramurĕş sunt în minoritate, chiar şi dacă provinţa Maramurĕşuluĭ o vom considera estinsă şi preste marginile comitatuluĭ Maramurĕş.

Concedem bucuros, că póte procesul rutenisăriĭ Românilor în Maramurĕş şĭ-a ajuns maximul şi acum nu se maĭ continuă. Esistinţa luĭ însĕ în vécurile din urmă cu greŭ se póte tăgădui.

Altcum un atare proces nu se póte observa decât după timp îndelungat, şi şi atuncĭ numaĭ din efecte. Contopirea unuĭ popor în altul e un proces, care cam samĕnă cu perirea stelelor, când rĕsare sórele. Nimenĭ nu vede nicĭ o stea, când dispare, şi totuşĭ numaĭ odată vede omul, că nu se maĭ vede nicĭ o stea pe cerĭŭ, ci lumina tuturor s'a contopit în lumina sórelui. Aşa cu popórĕle: nimenĭ nu observă, când se contopesce fiecare individ al unuĭ popor în celalalt popor; după cât-va timp însĕ vede, că în acel ţinut toţĭ individiĭ unuĭ popor aŭ perit. Şi atuncĭ dela efect conchide la esistinţa procesului de contopire, după ce scie, ce popor a locuit maĭ de mult în acel ţinut, care deşi n'a emigrat, totuşi nu maĭ esistă.

În urmă am şi o rugare către Rssimul Domn Vicar, care cunósce tare bine relaţiunile din Maramurĕş.

Între protopopiĭ, carĭ s'aŭ unit la 1700 figurézĕ şi treĭ protopopĭ din Maramurĕş, anume *Ilia din Soldobiş, Luca din Saliş* şi *Basiliŭ din Romliş.* [1]) Aceste treĭ parochiĭ pe atuncĭ se vede, că eraŭ românescĭ. Cu tóte aceste în schematismul diecesseĭ de Gherla dela 1867 nicĭ una din parochiile aceste nu o am aflat nicĭ între parochiile matre nicĭ între filiĭ.

Mie tare îmĭ vine a crede, că s'aŭ rutenisat tóte treĭ în timpul dela 1700 până astăḑĭ, căcĭ parochia *Soldobiş* sub numirea de *Száldobos*, carĭ probabil sînt identice, o am aflat ca parochie astăḑĭ curat ruténă în schematismul diecesseĭ de Muncaciŭ dela anul 1893 pag. 61.

Cu siguritate însĕ nu susţin, până nu voiŭ auḑi şi părerea Rssimuluĭ Domn vicar.

Şincaĭ încă amiutesce aceste treĭ parochiĭ, însĕ el *Soldobişul* îl numesce *Soldobagiŭ, Salişul* îl numesce *Sălăuş,* ér *Romlişul* îl numesce *Comliş.* Parochia-filia *Száldobágy* o am aflat în schematismul diecesseĭ românescĭ de Oradea mare de pe 1890 la pagina 108 în comitatul Satmaruluĭ cu 605 locuitorĭ românĭ. *Sălăuşul* însĕ nu l-am aflat nicăiereĭ nicĭ în schematismul diecesseĭ de Gherla, nicĭ în cel de Oradea mare, şi pentru aceea tare cred, că este *Nagy-Szöllős* din diecesa Muncaciuluĭ, parochie astăḑĭ curat ruténă, cum se vede din schematismul diecesseĭ rutene de Muncaciŭ de pe 1893 pag. 110. Stând aşa lucrul, atuncĭ şi parochia acésta ar fi una, ce dela 1700 încóce s'a rutenisat.

Împedirea cestiunĭĭ cu privire la parochiile aceste încă ar contribui mult la împedirea cestiunĭĭ cu privire la procesul rutenisăriĭ Românilor din Maramurĕş. Pentru aceea îl şi rog pe Rssimul Dn Vicar cu tótă stima frăţéscă, să binevoéscă a studia cestiunea şi apoĭ resultatul a-l comunica în colónele aceseĭ foĭ.

Gurarîtului în 7 Decembre 1895.

Onorată Redacţiune!

Fiindcă părintele *Ioan Manta* prin cele publicate în a dóua corespondenţă a sa, apărută în nr. 248 al „Tribuneĭ“, ar voi a se presenta pe sine şi actuala primărie comunală ca binovoitorĭ faţă de interesele poporuluĭ gr. cat, din Gurarîtuluĭ, ér starea faptică a lucruluĭ fiind cu totul alta, rog pe On. Redacţiune, să binevoéscă în interesul adevĕruluĭ a da loc maĭ întâiŭ următórelor rectificărĭ cu privire la afacerile bisericescĭ din cestiune:

Representanţa bisericéscă gr. cat. de aicĭ în anul 1877 a înaintat o rugăre către comuna politică, ca ea să creeze şi pentru biserica gr. cat. un fond din averea comuneĭ în proporţiune cu al celeĭ gr. or., ca şi ea să aibă, din ce să-şĭ acopere multele sale lipse.

În urma acesteĭ rugărĭ s'a şi ţinut în acela-şĭ an 2 şedinţe în 14 şi 21 Octobre, presidate amîndóuĕ de pretorul de pe atuncĭ dl Ilariŭ Muciŭ. În aceste şedinţe s'a constatat, că biserica gr. or. dispunea atuncĭ de o avere de 36.000 fl., tótă din isvórĕle de

[1]) »Über den Ursprung der Românen« Rom 1891.

[1]) I. M. Moldovan. »Acte sinodale t. II pag. 118.

venit ale comunei, și că în urma acesteia biserica gr. cat. pe basa legii este în drept a pretinde dela comună proporțiunea; însă comuna, respective representanța comunală, în loc de a da și bisericii gr. cat. proporțiunea cuvenită, a adus următorul conclus cu unanimitate de voturi: Cumcă în viitor va solvi clopotarii dela biserica gr. cat. cu 35 fl., și că va face tóte reparaturile necesare la biserică, cum și că va împlini *tóte lipsele* bisericesci obveniende în decursul timpurilor viitóre. Ér biserica gr. or. tóte acestea să și-le împlinéscă din averea sa primită dela comună.

În urma acestui conclus subscrisul am cerut dela comună în anul 1879 închiderea cimiteriului din jurul bisericii, representanța însă n'a voit, să satisfacă, ci numai după o luptă de 4 ani, chiar și atunci numai la întrevenirea vicecomitelui prin ordinul de sub Nr. 13177—1883. Salarul clopotarilor gr. cat. până în anul 1882 s'a solvit amăsurat conclusului amintit, apoi s'a redus, ér în an. 1885 prin conclus s'a șters de tot, și numai érăși la întrevenirea vicecomitelui l-am putut câștiga preliminându-ni-se amăsurat conclusului din 1877.

Așa dar pe lângă tótă dreptatea numai la ordin mai înalt ni-s'au preliminat pentru clopotari 35 fl., ér pentru clopotarii gr. or. 70 fl., cari fiindcă conform hotărîrii din an. 1877 trebuiau solviți din fondul bisericii gr. or., mi-ar fi trebuit să protestez, însă nu am făcut-o.

Din acestea se póte vedé, că comuna politică a adus în 1877 conclusul amintit, numai ca să amăgéscă representanța bisericéscă gr. cat. Deci e învederat, că tóte, câte ni-s'au făcut din partea comunei politice, ni-s'au făcut tot numai la ordinațiuni mai înalte și mai nimic de voe bună.

Ce se ține de dotațiunea preoțéscă, amintesc, că părintele Manta are un salar preoțesc anual de 315 fl., și fiind doi preoți gr. or. cu câte 315 fl., dînsul servesce tot numai a dóua septemână în biserică, ér eu cu 210 fl. servesc în tótă Dumineca și serbătórea. Părintelui Manta, care, pe cum se vede, are de gând, să cerce a mě lipsi și pe mine ca și școla gr. cat. de acest salar, îi stă în voe, să o facă. Dóră acum e vremea luptelor deșerte; și apoi pe acéstă cale și-ar adauge de o parte ceva la salariul sěu și de altă parte și-ar face și merite. Cum îi va succede, e altă întrebare.

Nu am învinuit nici nu învinuese pe toți fruntașii comunei, nici întrégă primăria, ci numai pe aceia, cari în ruptul capului au umblat și umblă, să ducă în deplinire nobila amenințare a părintelui Manta din ședința comitetului comunal, când am protestat în contra preliminariului comunal: „Că-mi vor arěta ei, cu câți poporeni voiu mai rěmâné.“ Pe aceștia dînsul îi scie fórte bine, deci nu aflu cu cale a le mai publica și numele.

Acum și câteva cuvinte *referitóre la afaceri scolare.*

(Va urma.)

Noutăți.

„Intoleranța Papei.“ „Papa nu este aplecat la nici un fel de concesiune față cu principele Ferdinand, ba l-a amenințat cu imediata escomunicare, dacă își va da consimțěmîntul, ca fiul sěu Boris să trécă la religiunea ortodoxă.“ Acéstă scire o lea „Dreptatea“ din „Magyarország“, și adauge apoi dela sine acestea: „Credem, că ea va fi dementată, căci altcum ar fi totuși prea mare intoleranță din partea papei ținuta acésta rigidă față cu o trecere, de care sînt legate atâtea mari interese de stat și dinastice.“ — Noi la acestea îndrăznim a reflecta, că Sfinția Sa sigur nu a împărtășit lui „Magyarország“, ce ținută va observa față cu Ferdinand de Bulgaria în casul, când acesta ar consimți la aceea, ca fiul sěu să trécă la neunire. Dar ca Papa în cestiuni principiale, pe cum e și cea a trecerii lui Boris, să se acomodeze unor „interese de stat și dinastice“, „Dreptatea“ sigur n'a învățat-o din istoria bisericii catolice, ci confundă pe Papa cu patriarchul dela Constantinopol. Trebue că dnii dela „Dreptatea“ își mai pot aduce aminte din istorie de casul lui Enric VIII de Anglia. Trebue că sciu dlor și despre proverbialul „Non possumus!“ al Scaunului Apostolic.

Organul partidului poporal. Acest partid tinér, pe cât de simpatic la popor, pe atât de temut în cercurile politice jidanoliberale, dela 25 a c. va eda un ziar în Budapesta sub numele „Alkotmány“. Numele e potrivit, căci de presente numai acest partid politic lucră între Magiari pentru respectarea constituției, și aderenții lui, pe cum s'a esprimat un deputat dietal, sînt martiri ai constituției.

O nóuă societate academică română. Primim spre publicare următórele: Subscrișii aducem la cunoscința on. public român, cumcă tinerimea română academică din Graz, urmând de mult simțitei dorințe, s'a constituit în societate, purtând numele: *Societatea română academică social-literară „Carmen Sylva“* în Graz; anunțând tot odată, că pe anul de studiu 1895/96 s'a constituit comitetul în ședința din 12 Nov. st. n. în următorul mod: Președinte: *Ilie Iancu,* stud. în med.; secretar și bibliotecar: *Valeriu Popescu,* stud. în med.; cassar: *Eugen de Hartingh,* stud. techn. Sperăm, că iubitul nostru popor român va saluta cu bucurie acest pas făcut de noi și nu va întârdia a arěta și față de tinéra societate interesul, ce l-a arětat față de celealalte societăți esistente de acela-și caracter, și va da și tinerii societăți „Carmen Syiva“, — care mai cu samă acum la începutul esistenței sale are multe pedeci de înlăturat, — spriginul necesar moral și material, ca cu atât mai sigur să-și pótă ajunge scopul măreț, ce și-l-a propus. Din ședința comitetului ținută la 1 Dec. 1895. *Graz,* la 1 Dec. 1895. *Ilie Iancu. V. Popescu.*

Curs de limba română în Viena. La școla pentru limbile orientale din Viena s'a deschis un curs și pentru limba română, care curs îl va preda în 3 óre pe septemână dl George Dan, oficial c. r. în ministeriul de finanțe din Viena.

Adresă la Monarchul. „Tribunei“ i-se scrie, că în părțile Dejului preoții români, uniți și neuniți, au subscris în numele poporului român o adresă la Monarchul cerênd, că după ce au fost agrațiați bărbații osîndiți în procesul Memorandului, să se îndure Maiestatea Sa a agrația și pe Dr. V. Branisce, care sufere în Vaț, și a sista cercetarea judecătorésca în contra expatriaților și respective a-i agrația și pe Brote, S. Albini și A. C. Popovici, cari se află în România.

Circular din incidentul serbării milenare. Venerabilul și zelosul episcop Zalka de Győr, spre a arěta, că iubirea ferbinte a bisericii se unesce deplin cu adevěrata iubire de patrie, e cel dintâiu episcop, care salută prin circular mileniul și dă îndrumări pentru serbarea lui. El dice, că Dumnedeu, care e domnul tuturor, face să înceteze unele popóre, și altele le ridică în locul lor. Dumnedeu a condus națiunea magiară la începerea unei epoce nóue. E lung timpul de o mie de ani, și sînt multe vicisitudinile, prin cari a trecut acéstă țară, căreia creștinismul l-a pus base puternice. Arată, că la început biserica a fost respectată, și în timpuri de nevoi poporul alerga la patronagiul Preacurateĭ Fecióre Maria. Pe atunci națiunea era fericită. Este dureros însă, că au fost și timpuri, când respectul poporului față de Domnul Christos și de biserica lui s'a răcit, și atunci țării i-a mers rěu. Atari timpuri sînt și cele de ași, când se atacă credința, prețuindu-se preste măsură mintea omenéscă cea mărginită și pe terenul practic provocându-se la alte motive — humanismul — pentru îndemnarea la fapte bune. Noi însă, dice circularul, și acum și în viitor ținem de adevěrat, ceea ce a descoperit Dumnedeu și propune s. mațică biserică. În viața practică iubim pe Dumnedeu mai pe sus de tóte pentru el însu-și, ér pe noi și pe de-aprópele pentru Dumnedeu. Patria o vom iubi și pe viitor cu desinteresare sub scutul Preacurateĭ Fecióre. Iubirea creștină o nutrim și față de celealalte naționalități și confesiuni, dară din articulii de credință nu cedăm, nici cât e un fir de pěr. Preoții din diecesa sa îi impune episcopul, că în ultima zi a anului 1895 să se cânte un „Te Deum“ ca mulțămită la închiarea primului mileniu, ér în 1 Ian. 1896 să se cetéscă circulara la popor.

Paroch catolic acusat pentru agitațiuni naționaliste. Parochul slovac Romuald Zoymus din Bicsița, un venerabil bětrân de aprópe 70 de ani, în un articul publicat în *„Narodnie Noviny“* se tângue, că reuniunea catolică din Zsolna nu i-a permis, să țină în o ședință un discurs sub pretest, că nu se póte admite tractarea lucrurilor politice. Cestiunea, ce a voit să o tracteze, e momentósă, anume că óre îndreptățit este cultul lui Kossuth în partidul poporal și în reuniunile catolice? Ca discursul să nu-i mérgă în pagubă, l-a publicat în „Norodnie Noviny“. El afirmă, că învěțăceii lui Kossuth de 25 ani au păsit pe calea violențelor și suprimă dreptul și dreptatea. Limba slovacă în contra legii au scos-o din școlile medii și din legislațiune. Pe poporul slovac l-au lipsit de ori ce drept omenesc și constituțional. Juriul din Budapesta cu 8 contra 4 voturi a declarat pe bětrânul paroch de nevinovat pentru delictul de agitare. Verdictul a făcut o impresiune bună asupra Slovacilor, cari s'au presentat în mare numěr la pertractare.

Alegerea dela Girált întîmplată în 12 a c. a ieșit în favorul guvernului. Candidatul guvernamental Kőszeghy a obținut 789 voturi, pe când cel opositional (național) numai 566. Abusurile proverbiale dela Nyitra și Stomfa aici nu s'au pus în praxă, dară presiunea organelor administrative și alte apucături corteșesci n'au lipsit.

Testimonii de maturitate false. În Budapesta un oficial cu numele Szalay de câtva timp a preparat testimonii de maturitate, ér prin doi agenți de ai sěi le-a vîndut cu câte 300—800 fl. Falsificarea s'a descoperit în derspărțěmîntul pentru afacerile militare a Budapestei. Falsificatorul și agenții lui sînt închiși, și s'a început cercetare criminală atât față de tinerii, cari au crědut, că-și pot cumpěra cualificație pe bani, cât și față de părinții și respective tutorii, cari au ajutat cu sfatul și cu bani la cumpěrarea testimoniilor celor false.

Se înmulțesc magnații. În timpul din urmă guvernul nostru cu liberalismul și democratismul pe buze creéză neîncetat la magnați noi, póte în prevederea reformelor, ce are de gând, să le trécă prin casa magnaților. Fóea oficiósă publică conferirea titlului de baron marelui proprietar Iosif Inkey de Pallinosovic și a următorilor lui legitimi, și li-se conferesce și dreptul de membri ai casei magnaților. Baronului Miloș Baich i-se dărueste dreptul de membru al casei de sus, și acest drept se estinde și la fiii lui de partea bărbătéscă, pe cum și la nepoții dînsului baronii Milan și Ivan Baich și la descendenții acestora.

Cas de mórte. *Ananie Pop,* parochul Giuluțului în tractul Ernotului la 28 Novembre 1895 a repausat în etate de 73 de ani.

În veci amintirea lui!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Minciuni istorice
și diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Astfel religia creștină a chemat și arta în serviții sĕĭ, și pe cum a imprimat sciinței caractĕrul sĕŭ creștinesc, întocmaĭ așa a făcut și cu arta. Înzădar se încércă dniĭ dela „Tel. Rom.“ a învinui biserica catolică cu aceea, că ea s'ar fi mestecat în lucrurĭ de acelea, carĭ cad afară de sfera eĭ de competință, și „a cercat a-și impune vederile sale“ „pe alte terene“. Da, biserica catolică a făcut-o acésta pe terenul sciinței, și făcêndu-o acésta nu s'a mestecat în lucrurĭ, carĭ cad afară de sfera eĭ de competință, ci s'a adeverit a fi aluatul din Evangelie, și sciinței nu are să-ĭ pară rĕŭ de amesteculacesta, căcĭ el nicĭ decum nu a servit spre „detrimentul sciinței“, ci din contră în urma acesteĭ patrocinărĭ a sciinței din partea bisericiĭ aceea a câștigat nespus de mult atât în privința intensivităței, cât și în cea a estensiunii. Și tot așa s'a întîmplat și cu arta. Ea purtată pe aripile religiunii creștine, pe carĭ i-le-a oferit biserica catolică, s'a avîntat la o desvoltare așa de sublimă, cât chiar și numaĭ desvoltarea acésta póte să dovedéscă în chipul cel maĭ evident, că biserica catolică e pĕtrunsă de Spiritul de viață făcĕtoriŭ și de aceea e în stare, să verse viață și în alte terene ale activităței omenescĭ, carĭ nu se țin de „sfera teologieĭ“. Pe cum am dis maĭ la deal, creștinismul e faptă, întrată în mod istoric în viața omenimiĭ și chiar formând istorie.

Și într'aceea ce a făcut biserica rĕsăriténă? A fost un timp, în care biserica apusană a trebuit să-și îndrepte aprópe tótă activitatea sa spre a îmblândi popórĕle acelea, carĭ venind dela rĕsărit și dela méḑănópte s'aŭ aședat pe ruinele imperiuluĭ roman apusan și și-aŭ ridicat șie-și împĕrățiĭ de-asupra ruinelor acelora. Inundarea acestor popórĕ în apusul Europeĭ n'a fost un rĕŭ, ci s'a întîmplat după voința luĭ Dumneḑeŭ. Biserica catolică a cunoscut-o acésta și a făcut tot, ce era de lipsă, pentru ca împĕrățiile acestea nóuĕ să fie împĕrățiĭ creștine chiar din temeliile lor. Și până ce creștinismul în apus era cuprins cu lucrul acesta mare, până atuncia el în rĕsărit a fost maĭ ferit de sguduirile produse prin migrarea popórĕlor și a putut să cultive sciința și arta. Și el a și făcut-o. Dovadă ne este despre acésta între altele Agia Sofia din Constantinopol.

Dar pe încetul a început, să se pregătéscă desbinarea cea mare rĕsăriténă, ĕră maĭ pe urmă ea în vécul al IX-lea s'a și împlinit. De atuncĭ biserica rĕsărituluĭ s'a asemĕnat omuluĭ mort. A cuprins-o înțepenéla aceea, care caracteriséză pe un om mort, și ea s'a făcut asemenea mumiilor celor vechĭ ale Egiptuluĭ, carĭ maĭ grăesc următorimiĭ numaĭ prin inscripțiile învĕlișuluĭ sĕŭ. Biserica acésta nefericită dela desbinarea sa și până în ḑiua de astăḑĭ n'a făcut alta, fără numaĭ s'a mândrit cu glorioșiĭ sĕĭ înaintașĭ de dinainte de desbinare, dar ea însă-și a stat cu mânile în sîn. Ca și cum numaĭ înaintașiĭ aceia ar fi avut dreptul de a lucra întru mărirea luĭ Dumneḑeŭ, orĭ ca și cum înaintașiĭ aceia ar fi isprăvit tot, ce putea să se facă întru mărirea luĭ Dumneḑeŭ. Sleită ca și dogmele eĭ stă ea amorțită și respinge dela sine orĭ ce medicină, ce ar puté să verse într'însa din noŭ spirit și viață.

De bogățiĭ a dispus biserica acésta, căcĭ pe cum vom vedé maĭ târḑiŭ, ea nu a fost alegĕtóre de căĭ și mijlóce, când era vorbă de a stórce din popórĕle sale bogățiĭ. Și totuși —

„Astăḑĭ pornirăm pe un vaporaș érăși pe Cornul de aur la deal. Ținta acesteĭ escursiĭ ne era Fanarul, acest cuib faimos de vampirĭ aĭ némuluĭ românesc. Până ce înainta vaporașul străbătând apele Cornuluĭ de aur, noĭ în butul larmeĭ, ce ne întîmpina din tóte părțile, meditam asupra acelor vremĭ grele, carĭ s'aŭ ridicat din Fanar, ca apoĭ să se descarce preste sentinela latină dela gurile Dunăriĭ.

„Ḑilele acelea de grele asupririĭ aŭ trecut, dară nu fără de a lăsa în urma sa triste aduceri aminte și rane grele. Și cea maĭ grea dintre ranele aceste este cea a desbinăriĭ bisericescĭ, rana aceea, carea nicĭ până în ḑiua de astăḑĭ nu s'a vindecat. Să fie ea óre atât de învechită, încât să nu se maĭ pótă vindeca? Strămoșiĭ Grecilor din Fanar aŭ fost aceia, carĭ aŭ provocat desbinarea aceea, și eĭ aŭ tras după sine și pe Românĭ, ca după aceea să le sugă chiar și mĕdua din ósĕ. Și acum, după ce Româniĭ aŭ scăpat de vampiriĭ fanarioțĭ, eĭ totuși nu încetéză a se mândri cu moștenirea aceea tristă a Fanarioților, ca și când eĭ ar fi îndreptățiți la moștenirea acésta, și ca și când desbinarea aceea nu ar fi încă și astăḑĭ blăstĕmul cel maĭ mare al némuluĭ nostru. Dumneḑeule, ținé-va încă vécurĭ orbia acésta?

„Între meditărĭ de acestea am ajuns în Fanar. Pentru ca să ajungĭ la patriarchie, aĭ să trecĭ prin nisce uliți strîmbe și cotite și pline de murdărie. Uniĭ ḑic, că numirea „Fanar“ e forma prescurtată a cuvîntuluĭ turcesc „Fenaier“, ce însamnă „loc de murdărie“. Îndreptățirea acesteĭ etimologiĭ o veḑĭ aci cu ochiĭ și o miroșĭ cu nasul. — Acușĭ ajungĭ într'o stradă cu ceva maĭ largă. Casele-s spoite aci cu o colóre întunecată, și acésta dă locului o înfățișare posomorîtă și deprimătóre. Mergênd maĭ departe daĭ de un zid înălțișor, preste care câți-va arborĭ își înalță vîrfurile. Zidul acesta are o pórtă scundă. Trecĭ prin pórta acésta și — te afli în fața Vaticanuluĭ din Roma nóuă. Dar te afli de odată și în fața uneĭ desamăgirĭ. Așteptaĭ, să veḑĭ aci minunĭ și să le admirĭ, și afli adeverirea principiului pururea adevĕrat, că sumeția duce la cădere.

„Asta e dară biserica aceea, carea Grecĭĭ o numesc „Biserica cea mare“, „Megali Ecclisia“? Ea e scundă, coperișul îĭ e de șindilă, și arboriĭ din juru-ĭ o fac, să samene a biserică sătenéscă. Voiam, să întrăm într'însa. Biserica era încuiată. Dară ce nu póte puterea bacșișuluĭ? Ne-a observat fĕtul și a grăbit, să ne deschidă biserica spunêndu-ne într'aceea, că liturgia s'a împlinit deja, și că Panagiotatosul, adecă patriarchul petrece acum în vilegiatura sa de pe iusula Chalchi, una dintre insulele Principilor. I megali Ecclisia nu póte să cuprindă maĭ mult de patru sute de persóne. Ea e scundă și întunecósă. Dóuĕ rînduri de columne de lemn o împărțesc în treĭ năĭ. Ceea ce e noŭ în biserica acésta, are importanță numaĭ într'atâta, într'cât arată, cât de mare a fost căderea următorilor nedemniĭ aĭ sfîntuluĭ Ioan Crisostom. —

„Altariul e simplu și preste mĕsură prea sĕrăcuț pentru a fi altariul patriarchuluĭ „icumenic“. Preste tot așa se vede, că din sumele acelea colosale, carĭ le-aŭ trimis călugării fanarioțĭ odinióră din principatele dunărene în Fanar, patriarchiĭ puțin orĭ aprópe nimica nu aŭ folosit spre mărirea luĭ Dumneḑeŭ.“ [1])

Asta e architectura, ce a creat-o Fanarul „ortodox“ în frunte cu următoriul luĭ Fotie.

Adevĕrat, că maĭ ales în principatele dunărene s'a ridicat icĭ colé pe sama unor mănăstirĭ câte o biserică înzestrată în chip maĭ bogat cu podóbe. Dar zidirile acestea nu grăesc fără numaĭ ochilor celor trupescĭ și desfătéză numaĭ ochiĭ ceĭ trupescĭ aĭ omuluĭ: într'însele nu s'a întrupat vre-o idee religiosă, și chiar de aceea ele nicĭ nu pot să trezéscă în sufletele ómenilor vre-o idee, carea să le înalțe spre cele dumneḑeescĭ. Zidirile acestea desfătéză pe omul religios și nereligios într'o formă, ele nu-ți spun, că întemeiătoriĭ lor aŭ fost ómenĭ religioșĭ, ci numaĭ că aŭ fost ómenĭ bogațĭ.

Dar pictura? Luptele iconoclastice, acest prolog la desbinarea cea mare rĕsăriténă, s'aŭ terminat cu învingerea icónelor. Dar ce învingere a fost acésta? Cu introducerea serbătoriĭ ortodoxieĭ în rĕsărit s'a sfârșit orĭ ce desvoltare ulterióră a depositului de credință. Niměnuia nu i-s'a maĭ conces, nu să schimbe în chip eretic credința definită prin conciliile icumenice de maĭ înainte, dar nicĭ să o desvólte maĭ departe în acela-și chip, în care s'a desvoltat ea maĭ înainte atât de frumos chiar în rĕsărit. Și amorțirea acésta teologică a rĕsăritului a concădut chiar cu terminarea luptelor iconoclastice. Nu e decĭ mirare, dacă tot atuncia și pictura bisericéscă a rĕsăritului s'a îmbrăcat într'o formă stereotipă, în care nu se concedea maĭ mult nicĭ o schimbare esențială. Icónele Mântuitoriuluĭ, ale misteriilor religiuniĭ creștine și ale sfinților tóte s'aŭ băgat în forma aceea stereotipă, carea nu voia să scie maĭ mult de nicĭ o desvoltare, de nicĭ un progres. Starea orĭ șederea, îmbrăcămintea, ținerea capuluĭ și a mânilor și alte multe aŭ rĕmas de aci încolo stereotipe în icónele bisericilor rĕsăritene. Și unde nu se face progres, acolo trebue să se facă regres. Arta preste tot și în special pictura în biserica rĕsăriténă cea desbinată s'a asemĕnat unuĭ vulturcăruia îĭ sînt tăiate aripile: ea a cercat neîncetat, să se avînte, dar încercările acestea sînt așa de neîndemânatice, cât ele în loc de a înălța mințile și inimile privitorilor la meditare asupra celor ceresc, îĭ provócă la compătimire și la rîs.

Ce vom puté să ḑicem despre musica bisericéscă? Moștenirea musicală, ce biserica rĕsăritului a primit-o dela vécurile dinainte de desbinarea sa, a fost cel puțin așa de prețiósă, ca și colecțiunea melodiilor Gregoriane din biserica apusuluĭ. Și ce a făcut rĕsăritul desbinat cu comóra acésta? Eĭ în praxă din moștenirea sa a făcut o parodie

[1]) Amintirĭ de călătorie, »Unirea« 1891. n. 30.

ridicolă a cuvintelor psalmistuluĭ aşa, cât acum ar fi trebuit să se dică: „Dómne, buzele mele veĭ deschide, şi nasul meŭ va vesti lauda ta.“ Nu noĭ o dicem acésta, ci o dice acésta Obedenariŭ, un fiŭ al bisericiĭ române „ortodoxe“: „Şincai a deschis ochiĭ tuturor Românilor; dar dacă ei ar fi rĕmas în satul sĕŭ şi dacă ar fi rĕmas pravoslavnic, nu ar fi învĕţat decât să tragă clopotele şi să cânte cu glas sloboţit pe nas vecernia după obiceiul Grecilor.“ [1]) O atare musică bisericéscă în loc să misce, să trezéscă şi să însufleţéscă pe ómenĭ la glorificarea luĭ Dumneţeŭ şi a iubiriĭ luĭ părintescĭ, a trebuit să le adórmă sufletele şi să stingă în inimile lor chiar şi schinteuţa cea maĭ de pe urmă a credinţeĭ celeĭ vii. Ce bogăţie de ideĭ de cele maĭ sublime cuprinde cultul acela dumneţeesc, pe care l-am moştenit dela biserica rĕsăriténă cea odinióră atât de gloriósă! Ce motive puternice se imbie în acest cult pe sama musiciĭ! Şi biserica cea desbinată a rĕsărituluĭ în loc să ţi-le împărtăşéscă îmbrăcate în tonurĭ, carĭ să te misce, să te sgudue, să te însufleţéscă, le-a îmbrăcat într'o haĭnă musicală monotonă şi trăgănată, nevrednică de religia creştină şi potrivită numaĭ vre uneĭ religiĭ fataliste.

În sfârşit unde e poesia, despre care biserica „ortodoxă“ mândrindu-se ar puté să zică, că ea a născut-o şi a crescut-o? Pe timpul, în care biserica rĕsăriténă încă nu sfăşiase unitatea haĭneĭ luĭ Christos, în sinul bisericiĭ acesteia s'a desvoltat un cult dumneţeesc maĭ dramatic şi maĭ plin de frumseţă poetică decât orĭ care cult din lume. O bogăţie nespus de mare de motive ideale cuprinde cultul acesta pentru ómenĭ, carĭ ar fi fost capabilĭ de a primi motivele acestea şi de a le valora în o literatură poetică. Dar biserica „ortodoxă“ n'a fost în stare, să nască atarĭ bărbaţĭ, n'a fost în stare, să creeze o literatură poetică şi să-ĭ imprime caractĕrul sĕŭ creştinesc.

Astfel s'a adeverit, că biserica „ortodoxă“ e asemenea smochinuluĭ din vie, la care domnul vieĭ „a venit căutând róde în-tru el şi nu a aflat“. Ródele acestea constituesc istoria. Cum ar fi putut dară biserica acésta să dăruéscă pe poporul român cu istorie?

(Va urma.)

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Ajunşi la locul, unde aştepta tinĕrul Cabil, lucrul cel dintâiŭ al luĭ Sven a fost, să grijéscă de ceĭ răniţĭ.

„Étă ocasiune fórte bună spre a arĕta, de ce am învĕţat medicina!“ dise el rîdênd şi apucându-se, să lege pe ceĭ răniţĭ. Preste tot ranele nu inspiraŭ cine scie ce temerĭ. Maĭ îngrijitóre se părea lovitura, ce o primise Jocerau la cap, dar şi rana acésta o cusu Sven în grabă, căcĭ la plecare se îngrijise, să aibă cu sine uneltele trebuincióse. Cercetă apoĭ rana luĭ Eugen şi ĭ spuse rîdênd, că de ar fi în Paris, l-ar face, să-şĭ pórte mâna în legătură şese septĕmânĭ, ceea ce sigur ar face mare furóre şi ĭ-ar câştiga titulul de leul dileĭ.

„Ţie-ţi e uşor, să rîdĭ,“ replică Eugen, „căcĭ după cum mi-se pare, tu eştĭ singurul, care n'aĭ primit nicĭ o rană.“

„Nu, étă nicĭ Arabul nu e rănit. Adevĕrat însĕ, că eŭ nicĭ nu l-am vĕdut de loc, de când am început a ne încrucişa sabiile.“

„Nu l-aĭ vĕdut,“ rĕspunse acesta, „căcĭ Arabul are minte, el nu se bate aşa prost ca un Francez. Cu tóte acestea gândesc, că a făcut maĭ mulţĭ ómenĭ incapabilĭ de luptă decât voĭ toţi.“

„Da,“ începu Eugen. „Eŭ am să-ĭ fiŭ fórte recunoscĕtór. Căcĭ chiar mĕ atacase un ştrengar aşa de mare ca Sven. . . .“

„Ce dicĭ?“ îl întrerupse acesta rîdênd. „Mulţămesc de compliment!“

„Mĕ atacase, dic, un Nubian mare, şi nu mè puteam apĕra decât cu mâna stîngă, când de odată se audi din tufiş un pocnet, şi duşmanul meŭ se tăvăli lângă mine, fără de a maĭ face orĭ dice ceva.“

„Dar uĭtasem, să vĕ recomand pe fiica mea,“ dise Jocerau.

„Nu e de lipsă,“ rĕspunse Sven. „Dacă ar fi ceva de dis, atuncĭ ar trebui să-mĭ cer scusele, că am întrat în locuinţa dînseĭ nóptea aşa de neîndatinat.“

„Din contră îţĭ sînt fórte recunoscĕtóre, dumnul meŭ,“ dise Blanca întinzêndu-ĭ drépta, „că ţĭ-aĭ espus viaţa pentru o necunoscută, de care nu sciaĭ altceva, decât că e fórte nenorocită.“

„Da,“ dise şi Jocerau, „dl Sven e acela, căruia în rîndul cel dintâiŭ e de a se mulţămi eliberarea ta. O spun spre ruşinea nóstră, că noĭ perdêndu-te pe tine n'am făcut altceva, decât ne-am tras de pĕr şi ne-am tânguit; el însĕ a venit cu Eugen din Paris şi a organisat espediţiunea acésta, ér noĭ simplu l-am urmat.“

„Mĕ rog, nu-mĭ atribuiţĭ prea multe!“ rĕspunse Sven. „Eŭ am plecat, pe când nu sciam nĕcasurile şi periculele pustieĭ. Cine scie, că de le-aşĭ fi sciut, plecat-aşĭ fi orĭ ba?“

„Lasă, lasă!“ dise Eugen. „Nu fi aşa modest! Adu-ţĭ numaĭ aminte, cum şedeam în cafenea, şi cum eŭ desperasem cu totul, ér tu, fără de a esita nicĭ măcar un minut, aĭ fost gata de plecare!“

„Şi tu le măresci, iubite prietine! Adu-ţĭ numaĭ aminte, cum mĕ urîsem atuncĭ în Paris, şi cum îmĭ păru atuncĭ pustia cu tóte piricolele eĭ o ţară de aur!“

„Din tóte acestea vĕd, orĭ ce aĭ dice, că eŭ am multe, fórte multe de a-ţĭ mulţămi!“ dise Blanca. „Şi pe când dta te încercĭ, să slăbescĭ datorinţa, ce o am de aţĭ fi recunoscĕtóre, pe atuncĭ eŭ simt, că ar trebui altcum să esprim mulţămita mea, nu numaĭ aşa, cum o pot face cu graiul meŭ.“

„Să le lăsăm aceste, domnişóră. Étă toţĭ aceştĭ ómenĭ nobilĭ, carĭ sînt aci, îşĭ făcură datorinţa alăturea cu mine. Eŭ ar trebui, să-ţĭ fiŭ recunoscĕtór, că mĭ-aĭ dat prilej, să fac o faptă de acelea, de carĭ doresce fiecare Norvegian. Şi acum scusaţi-mĕ. Étă se apropie bunul chasseur, cel maĭ periculos rănit dintre toţĭ, care nu se maĭ putu ţiné pe şea, ci e adus de sergentul seŭ. Vedeţĭ bine, că am datorinţa, să alerg la el, să-l vĕd ranele!“

Într'acestea tristul convoiŭ sosi. Chasseurul fu aşedat jos şi desbrăcat, şi Sven îngenunchiă şi-ĭ cercetă ranele. Bietuluĭ soldat îĭ mersese rĕŭ de tot. El a fost atacat de odată de treĭ Nubianĭ, carĭ l-ar fi omorît, dacă Jocerau n'ar fi alergat în ajutorul luĭ. În acéstă luptă neegală fusese fórte greŭ rănit.

„A perdut mult sânge,“ dise Sven, după ce-l visită cum se cuvine. „Sper însĕ, să-l vindec, căcĭ el e de o construcţie fórte tare. Numaĭ aşa se póte esplica faptul, că cu tótă perderea de sânge, ce a îndurat, şi cu tótă rana asta din şold a putut să încalece şi să descalece.“

„Nu e cine scie ce lucru mare,“ observă sergentul. „Étă o mică sgăriătură.“

„Cam mică!“ reflectă Sven clătinând din cap. „Aşa de mică, cât îĭ va fi imposibil de a maĭ servi ca soldat.“

„Nicĭ nu va maĭ trebui,“ întrerupse Jocerau. „Până ce voiŭ maĭ avé la casa mea o bucată de pâne, voiŭ împărţi-o cu acest viteaz!“

Sven dispuse apoĭ, ca din pariĭ şi pânza corturiloŕ să se facă o năsălie, pe care să fie aşedat rănitul chasseur. Lucrul acesta se şi făcu îute de tot, căcĭ nimenĭ dóră ca soldatul francez nu e maĭ dibace în astfel de lucruri.

În vreme ce soldaţiĭ lucraŭ la năsălie, sergentul se apropiă de Sven şi ĭ comunică, că maĭ mulţĭ Negri aŭ părăsit oasa călărĭ.

Sven nu puse mult pond pe împărtăşirea acésta, Arabul din contră la audul celor spuse de sergent făcu o faţă posomorîtă. La început el vorbi ceva încet cu Roxana, apoĭ se sui pe o movilită şi privi în jur. Multă vreme stătu el acolo răzimat pe puşcă, şi se iviră zorile, când în sfârşit veni érăşi între soţiĭ sĕĭ şi le dise cu vóce trĕmurătóre: „Cătră apus, tot cătră apus să fie calea nóstră!“

În curênd mica cétă se puse în mişcare, dar în o mişcare lină şi încétă, căcĭ fiesce care avea câte o rană, care-ĭ causa durerĭ. Chiar şi asinĭĭ de abia păşiaŭ spre a nu pricinui durerĭ nóuĕ bietuluĭ chasseur.

(Va urma.)

Eucharistia şi martiriul.

(Continuare.)

Martorul cel maĭ de frunte în cestia de faţă e s. Ciprian. Când adecă după sfârşitul cel tragic al luĭ Deciŭ biserica era amenințată din noŭ cu o persecuţiune, Ciprian adună un sinod spre a se sfătui, cum aŭ să se tracteze între atarĭ împrejurărĭ aceĭ creştinĭ numĕroşĭ, carĭ aŭ fost căduţ dela credinţă pe timpul persecuţiuniĭ luĭ Deciŭ. „Maĭ înainte,“ aşa notifică Ciprian Papeĭ Corneliŭ resultatul sfătuirilor sinodale, „maĭ înainte hotărîserăm, ca acela, care în urma năvălirii persecuţiunii a fost învins de cătră inimic şi a fost căduţ dela credinţă, să percurgă întreg restimpul pocăinţeĭ depline, şi numaĭ în casul bolnăviriĭ primejdióse să i-se împărtăşéscă pacea înainte de mórte.“ — Dar acum s'a schimbat starea lucrurilor. După ce vedeniĭ dese ne admoniéză, să fim gata la o luptă nóuă, acum toţĭ ostaşiĭ luĭ Christos, carĭ sunt dornicĭ de luptă, aŭ să se adune în taĭbera Domnuluĭ. De aceea acum celor căduţĭ în presecuţiunea luĭ Deciŭ să li se împărtăşéscă pacea îndată. — Căcĭ dacă îĭ îndemnăm la luptă, atuncĭ nu ne este ĭertat, să-ĭ lăsăm fără de arme şi de pregătire la luptă.“ Şi ce fel de arme să li-se dea? „Cu arma de apĕrare a trupuluĭ şi sângeluĭ luĭ Christos avem să-ĭ provedem, şi pentru că Eucharistia se sevârşesce cu scopul, ca gustarea eĭ să ne oferéscă scutire, de aceea noĭ toţĭ, carĭ voim să stăm siguri înaintea inimicului, avem să ne întrarmăm cu armă de apĕrare a săturăriĭ prin Domnul. Căcĭ cum putem să-ĭ învĕţăm şi să-ĭ îndemnăm, ca eĭ în mărturisirea numeluĭ luĭ Isus să-şĭ

[1]) La Nilles, Symb. I. p. 364.

verse sângele, dacă le denegăm sângele lui Christos înainte de luptă? Orĭ ce pregătire a lor la păharul martiriului ar fi aceea, dacă le-am denega dreptul de a gusta maĭ înainte cu celalalţi păharul Domnuluĭ?“ „Să nu se obiecţioneze, că cel ce sufere martiriul, acela se botézĕ în sângele sĕŭ, şi că de pacea din partea episcopuluĭ nu are lipsă acela, care în scurtă vreme va poşedé pacea în gloria ceriuluĭ şi va primi dela îndurare rĕsplată maĭ mare. Căcĭ maĭ întâiŭ nu póte fi capabil de martiriŭ acela, pe care nu-l întrarméză biserica pentru luptă, şi puterea Spirituluĭ are să îmbrăncéscă, dacă nu o susţine şi nu o învăpăéză primirea Euharistieĭ.“

Aşa se esprimă s. Ciprian în numele unuĭ sinod de 42 episcopĭ. El spune ca un lucru cunoscut de toţĭ şi înţeles dela sine, că forţa spre primirea martiriului are să se scótă ca dintr'o fântână maĭ pe sus de tóte din gustarea Euharistieĭ. În Africa acea convingere a trebuit deci să esiste deja de multă vreme şi să fie fost fórte rĕspânditĕ. Spre a releva cuminecarea sacramentală, simbolul comuniunĭĭ cu biserica, adevĕrat că esista şi un motiv estern, de órece era vorbă de primirea în comuniunea bisericéscă esternă. Înse nu singur numaĭ motivul estern a fost acela, care a dictat sfîntuluĭ Ciprian atarĭ cuvinte. I-le-a dictat convingerea cea maĭ intimă a inimiĭ; căcĭ şi de alte orĭ cu prilejurĭ de tot diferite de cel de faţă ĭ-aŭ curs din pénă atarĭ cugete. Aşa p. es. în renumita luĭ epistolă despre s. liturgie. În Africa nisce „ómenĭ simplĭ“, pe cum îĭ numesce Ciprian, aŭ ajuns la idea, că trebue să corĕspundă maĭ bine deplinirĭĭ creştinescĭ, dacă sfînta jertfă s'ar sevârşi cu apă în loc de vin. Pentru unĭĭ credincioşĭ era afară de aceea un lucru molest, dacă eĭ des de diminĕţă viniaŭ dela s. liturgie, şi mirosul de vin, ce le ieşia din gură, îĭ vĕdia, că sunt creştinĭ, orĭ deştepta în vre un alt chip suspiţiune. Ciprian cércă deci a învĕţa pe aceştĭ rătăciţĭ, şi fiindcă îşĭ aduce aminte cu durere de urmările acestuĭ abus, îndată i-se presentă înaintea sufletuluĭ din noŭ cugetul la s. Eucharistie ca la forţa martirilor. „De aci urméză apoĭ, că fraţiĭ în timp de persecuţiune nu vor maĭ mult să ĭea asupră-şĭ patimile luĭ Christos, fiindcă la jertfă aŭ învĕţat a se ruşina de sângele luĭ Christos. — Saŭ cum vom puté să vĕrsăm sângele nostru pentru Christos, dacă ne ruşinăm a bé sângele luĭ Christos?“ [1]) Admoniând el pe credincioşiĭ cerăţiĭ Thibaris, să fie statornicĭ în persecuţiunea, ce se apropie, îndată la începutul epistoleĭ sale îĭ îndrumă la sfînta Eucharistie ca la isvorul statornicieĭ, ca apoĭ să sfârşéscă admoniarea sa episcopéscă cu aceea-şĭ îndrumare. Pe luptacĭĭ luĭ Christos îĭ provócă acolo, să se întrarmeze cu platoşa dreptăţiĭ, cu pavĕza credinţeĭ şi cu colfuĭ mântuiriĭ, şi apoĭ continuă: „Să întrarmăm drépta nóstră şi cu sabia cea spirituală, pentru ca ea să refuse cu bărbăţie a jertfi idolilor; pentru ca ea, carea primesce trupul Domnuluĭ, aducêndu-şĭ aminte de Eucharistie să cuprindă pe Christos, ca maĭ apoĭ să priméscă dela Domnul rĕsplata cununiĭ celeĭ cerescĭ.“ [2]) „Cine ne va despărţi de dragostea luĭ Christos,“ dice el airia, „nĕcasul, aŭ îmbulzéla, aŭ góna, aŭ fómea, aŭ primejdia, aŭ sabia? Nimica din tóte acestea nu póte să ne despărţéscă, dacă credem, nimica din tóte acestea nu póte să ne smulgă dela ea, dacă suntem uniţĭ cu trupul şi sângele luĭ.“ [1])

(Va urma).

[1]) Ep.63, §. 15.
[2]) Ep. 58, §. 9.

Bibliografie.

A apărut fasc. V. din *„Istoria împĕratuluĭ Traian,* traducere de P. Broştean, şi cuprinde punctele maĭ însemnate din administraţia statuluĭ la Romanĭ. Se înşiră aci drepturile împĕratuluĭ, patricianiĭ, dreptul civil, apoĭ urméză părţile maĭ însemnate din legile romane.

Desvoltarea gustuluĭ de cetire a luat la noĭ un avînt fórte îmbucurător. Dovadă e împrejurarea, că librăria *Müller* din Bucuresci, care a început a eda o *„Bibliotecă pentru toţĭ“,* a scos până acuma 25 numerĭ, fie care de preste 100 de paginĭ, pe carĭ îĭ vinde cu câte 16 cr. esemplarul. Şi număr de număr se publică cărticele tot maĭ bune şi maĭ interesante. Din cele apărute maĭ de curênd însemnăm aci: *Legende istorice, de D. Bolintineanu,* cuprinzênd 31 bucăţĭ din cele maĭ alese. *Ombra,* roman de A. Gennevraye, de o gingăşie nespusă şi plin de învĕţăturĭ. Traducţia făcută de dl *Stancescu* e fórte frumósă. *Din viaţa meseriaşilor,* cuprinzênd patru novele scrise de un tinĕr scriitor din Bănat *Ion Popovicĭ* repausat anĭĭ trecuţĭ. Dl Maiorescu, care face introducerea şi biografia scriitoriuluĭ, laudă mult scrierile acestea, în carĭ te încântă liniştea intensivă a stiluluĭ, plasticitatea descrierĭĭ şi limba adevĕrat românéscă. Din partea nóstră nu putem, decât să întărim cele dise de dl Maiorescu şi să recomandăm cărticica acésta maĭ cu samă fraţiloru din Bănat şi meseriaşilor. A maĭ apărut apoĭ Partea II. din *Povestea vorbiĭ* de *Anton Pann,* colecţie bogată şi preţiósă de proverbe „de prin lume adunate şi érăşĭ la lume date“. Nu preste mult va ieşi şi partea III. din acestă scriere, în carea, — dice neuitatul Alesandri, — găsim spiritul şi înţelepciunea Românuluĭ. Cu preţul de 48 cr. va puté avé fie care opera întrégă. Numerĭ singuratecĭ din acésta „Bibliotecă“ interesantă se pot procura şi dela Tipografia Seminarială din Blaş cu preţul de 16 cr.

A apărut

Călindariul „Unirii“ pe anul 1896

în frunte cu portretul Î. P. S. Domnuluĭ Mitropolit şi având următoriul cuprins:

Partea calendaristică: Regentul anuluĭ, Date calendaristice, cele patru anotimpurĭ, starea climatică, sĕrbătorĭ şi dile schimbătóre, Posturile, cele 12 luni.

Geneologia caseĭ domnitóre. Provinţa mitropolitană gr. cat. de Alba Iulia şi Făgăraş, cu înşirarea membrilor capitularĭ, asesorilor consistorialĭ, oficialilor archidiecesanĭ, a tribunalelor matrimoniale, esactoratul, administratorilĭ fondurilor, profesorĭ dela tóte institutele de învĕţământ, a superiorilor dela Seminare şi Internate, apoĭ a tuturor preoţilor din Archidiecesă după protopopiate cu indicarea comuneĭ (românesce şi unguresce şi cu arĕtarea postei), în care sînt dispuşi, a protopopilor, diecesele sufragane, împreună cu însemnarea locuinţeĭ lor (de asemenea românesce şi unguresce şi cu posta ultimă). La fiinea fie căreĭ diecese apoĭ e însemnat şi numĕrul credincioşilor după ultimele schematisme.

Partea literară cuprinde: Schiţa biografică a Î. P. S. Sale Dr V. Mihályi. — Imnul cântat la întronisarea Mitropolituluĭ. — Despre băncile Raiffeisen. — „Doină“, o frumósă poesie de poetul ardelean George Coşbuc. — Nóuĕle legĭ bisericescĭ, cuprinzênd inviaţiunĭ practice atât de lipsă preoţilor nostrĭ spre a scĭ, ce posiţie să ĭea faţă de legile cele nóuĕ. — Apoĭ diverse anecdote şi sfaturĭ.

La urmă se daŭ informaţiunĭ scurte referitóre la postă, telegraf şi telefon. Urméză scala timbrelor şi consemnarea târgurilor, făcută după datele oficióse.

Se află de vîndare la **Tipografia seminarială** din Blaş şi costă **30 cr.**

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copcĭĭ fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Anunţ de esarendare.

Móra cu patru petri de pe Tîrnava mare din Mănărade în apropiarea Blaşuluĭ, carea este proprietatea dominiuluĭ mitropolitan din Blaş, dimpreună cu casă de locuit şi pivniţă, cum şi cu tóte apartamentele se dă în arîndă pe calea licitaţiuniĭ publice pe periodul de 3 anĭ, începênd din 1 Ianuariŭ 1896 st. n.

Licitaţiunea se va ţiné în 21 Decembre a. c. st. n. la 2 óre p. m. la curtea mitropolitană în cancelaria advocaţială.

Suma de strigare este 4000 fl.

Doritorĭĭ de a licita aŭ a depune un vadiŭ de 10 % în banĭ gata orĭ hârtiĭ de valóre.

Numaĭ oferte sigilate, provĕdute cu vadiul de 10 %, în care se va oferi suma fixă, şi oferentul va declara, că cunósce condiţiunile licitaţiuniĭ, se vor lua în considerare, şi aceste încă numaĭ întru atâta, în cât cel puţin cu 24 de óre înainte de diua licitărĭĭ se vor fi subşternut Dominiuluĭ mitropolitan din Blaş.

Condiţiunile de licitaţiune şi până atunci se pot vedé în cancelaria subscrisuluĭ.

Blaş la 11 Decembre 1895.

Vasiliŭ Oltean
advocat archidiecesan.

(39) 1—1

Nr. 4579—1895. (37) 2—3

Concurs.

Spre ocuparea dotaţiuniĭ anuale din *fundaţiunea Filipaniană* de 32 fl. 55 cr. v. a., care a devenit vacantă prin mórtea protopopuluĭ Buzeĭ Ioan Filipan, se deschide concurs până la 31/19 Decembre 1895.

Concurenţiĭ aŭ să documenteze: 1. că se ţin de clerul român greco-catolic; 2. că sunt consângenĭ cu fundatorul de pie memorie Basiliŭ Filipan cândva Preposit capitular în Blaş.

Blaş din şedinţa consistorială ţinută în 26 Novembre 1895.

Victor Mihályi m. p.
Archiepiscop şi Mitropolit de Alba-Iulia şi Făgăraş.

Spre binevoitóre atenţiune.

Susbcrisul aduc la cunoscinţa On. Public din loc şi jur, că mĭ-am deschis un

atelier de orologerie

în piaţă (casa dneĭ Ciato). Primesc tot felul de *orológe* pe cum şi *maşinĭ de cusut* spre reparare pe lângă preţurile cele maĭ moderate.

Pentru tóte lucrurile ieşite din atelierul meŭ daŭ **garanţă de un an.**

Rugându-mĕ pentru spriginul On. Public semnez

Blaş în Decembre 1895.

cu distinsă stimă
M. J. Dressnandt
orologer.

(38) 2—3

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl.. ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs.. ½ an 9 frcs.. ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserţiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a doua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., şi de fiecare publicăţiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacţiunea şi Administraţiunea **Uniriĭ**» în Blaş.

Anul V. Blaş 21 Decembre 1895. Numĕrul 51.

Ori — ori.

Adunarea generală a comitatuluĭ Albeĭ inferióre ţinută în 18 Decembre a. c., despre care publicăm un raport scurt în alt loc al foiĭ nóstre, este fórte instructivă nu numaĭ pentru Românii din comitatul acesta, ci şi pentru alţiĭ din alte comitate.

Ungurii, Saşii şi Jidanii aŭ alergat aprópe toţi la adunare. Eĭ s'aŭ îngrijit chiar şi de trenuri extra, ca să pótă sosi diminéţa în Aĭud şi să se pótă reîntórce în aceea-şĭ zi acasă.

Din contră Românii s'aŭ arĕtat nepăsătorĭ faţă cu acéstă adunare. Abia aŭ participat din Blaş 7 inşi, ér din alte părţi 3 inşi, adecă cu totul 10 membri.

Acésta este o aparitiune, care se ivesce şi în alte comitate locuite în maioritate preponderantă de Românĭ. De aceea merită, să ne ocupăm puţin de ea.

Neputêndu-se validita în parlamentul ţĕriĭ, Românilor nu le-a maĭ rĕmas alt teren de activitate, de cât în comune şi municipiĭ.

Dacă eĭ vor negliga şi în viitoriŭ, pe cum aŭ făcut în trecut, acest teren legal, atunci este o absurditate a maĭ nutri şi aspiraţiuni politice în mijlocul poporuluĭ nostru. În casul acesta a maĭ vorbi de partid politic românesc, de drepturĭ naţionale însemnéză a ne amăgi pe noĭ inşi-ne şi a amăgi şi pe alţiĭ.

Un popor numaĭ atâtea drepturĭ are, câte îşĭ póte validita cu hărnicia sa. Ér dacă aceia, carĭ sînt datorĭ a conduce, a lucra, a îndemna şi ajuta participarea Românilor la viaţa publică politică, îşĭ perd timpul cu certe scârbóse pentru interese şi maĭ urîte, atunci cum putem spera, să se pótă validita şi Românii în viaţa publică a statuluĭ, în cât să se ţină cont şi de eĭ?

Dacă la adunările comitatense participă numaĭ câţiva membri românĭ, şi maĭ totdeuna acelea-şĭ persóne, cum putem noĭ crede, că aceştia puţinĭ la numĕr, huĭduiţi de tóte părţile, păgubiţi în interesele lor materiale şi morale, lipsiţi de mijlócele uneĭ lupte politice, nu-şĭ vor perde maĭ pe urmă tot curajul, şi că nu se vor convinge, că este maĭ bine a sta liniştit acasă, a-şĭ cruţa bănişoriĭ adunaţi cu multă sudóre, şi a nu-şĭ maĭ espune viitoriul persecuţiunilor împreunate de comun cu luptele politice?

De aceea ni-se impune dilema, *ca orĭ să facem politică cum se cade, orĭ să nu facem nicĭ o politică, dacă nu sîntem harnicĭ de ea.*

Este timpul suprem, să constatăm puterile, de carĭ dispunem, să le adunăm în şiruri închegate, şi să vedem, dacă este speranţă de a ne puté validita măcar pe terenul comunal şi municipal?

Acésta ar trebui să o facă în prima linie ceĭ ce se girézĕ de conducĕtorĭ aĭ poporuluĭ român, cărora le-am pus şi le punem la dispositie mijlócele de lipsă. Dacă dînşiĭ nu vor iniţia şi realisa acéstă organisare generală, dacă nu sciŭ da luptelor nóstre politice o direcţiune sănĕtósă şi *reală,* dacă mijlócele, de carĭ dispun, nu le folosesc spre a-ĭ mişca pe toţi la o luptă rodnică, atunci să ne-o spună acésta franc, ca să scim, de ce să ne ţinem, şi să facem fiecare, cum ne taie capul.

Este dureros a scrie acestea, dar şi maĭ dureros este a vedé pe uniĭ şi pe alţiĭ umblând preste tot locul, nu pentru a organisa partidul naţional, ci spre a nutri şi în mijlocul poporuluĭ spiritul de facţiune şi interese egoistice, care s'a încuĭbat între ceĭ ce se numesc conducĕtoriĭ politicĭ aĭ Românilor.

Dar să lăsăm la o parte aceste lucruri neplăcute şi să ne cugetăm la organisarea alegĕtorilor românĭ din comitatul Albeĭ inferióre.

În 28 Decembre 1895 se va ţiné o nóuă adunare generală în Aiud spre a alege pe oficialiĭ comitatuluĭ.

Ar fi decĭ bine, ca în ziua aceea toţi membriĭ românĭ aĭ congregaţiuniĭ să se afle în Aĭud, nu pentru a-şĭ validita voinţa lor, în ce privesce alegerea oficialilor, căcĭ spre acésta eĭ sînt încă prea puţinĭ, ci spre a se înţelege cu privire la alegerile, ce se vor ţiné în 27 Ianuariŭ n. 1896 în cercurile Blaş, Ighiŭ, Zlatna, Vingard şi Vizocna, căcĭ dacă nu ne vom înţelege de timpuriŭ asupra acesteĭ cestiuni şi a altora de importanţă mare,

---

Feuilleton.

Teme matematice.

Iubite domnule Redactor!

Concede-mĭ, să mĕ maĭ mestec şi în matematică.

Din articolul „Politică şi Religie“ publicat în nrul 132 al „Telegrafuluĭ Roman“ estrag următórele date:

Românii uniţi „merită *cel maĭ mare dispreţ* şi atributul de *om cât se póte de necult*“.

Unitul e *„un membru stricăcios pentru poporul, din care face parte“.*

„Missionariĭ romano-catolicĭ interni“ românĭ „sînt *cele maĭ perverse fiinţe de pe lume“.*

Eĭ sînt *„individĭ ticăloşi“.*

Eĭ sînt *„cele maĭ perverse fiinţe din lume.* fiindcă de când esistă istoria, *numaĭ rĕŭ aŭ produs“.*

Eĭ sînt „românĭ *slabĭ de ânger“* şi *„esclusiv materialiştĭ“.*

Eĭ sînt „duşmanĭĭ“ poporuluĭ „ortodox“, pentru că îĭ *„pregătesc curse miserabile“.*

Eĭ sînt *„ómenĭ periculoşi“.*

Ceĭ ce cutézĕ a le ţiné óre cum parte, sînt *„lăpĕdăturĭ confesionale“.*

Rugăm pe duiĭ dela „Tel. Rom.“, ca din cele ce aŭ înşirat dlor aci credincioşi principiuluĭ „Wie d-r Schelm ist, so denkt er“, să binevoéscă a calcula acum *mărimea cubică a omeniei şi cinstiĭ sale propriĭ.*

Tot din acela-şĭ articol fulminant am maĭ estras şi datele, ce urmézĕ:

„În cestiĭ subiective convingerea e posibilă numaĭ la individĭ ticăloşĭ, carĭ umblă după *creĭtarĭ!“*

„Uniĭ dintre aceştia românĭ slabĭ de ânger şi esclusiv materialiştĭ s'aŭ înrolat în banda misionarilor romano-catolicĭ interni! Se înţelege ér esclusiv numaĭ pentru *creĭtarĭ,* şi ér pentru *creĭtarĭ!“*

„Ca să pótă însĕ căpĕta *maĭ mulţĭ creĭtarĭ* dela papa în calitatea lor de misionarĭ romano-catolicĭ, eĭ aŭ călărit şi călăresc pe calul de bătae al naţionalismuluĭ.“

„S'aŭ făcut şi se fac martirĭ naţionalĭ, nu ca să scape naţia de sub asupririĭ, nu ca să câştige drepturĭ naţionale, ci: — să pótă cere *creĭtarĭ maĭ mulţĭ* dela papa pentru rĕspândirea romano-catolicismuluĭ între românĭĭ ortodoxĭ.“

„La 1700 o mână de ómenĭ s'aŭ făcut romano-catolicĭ pentru *creĭtarĭ.“*

„În 1895 o mână de ómenĭ cultivă romano-catolicismul şi petrec cu sĕptĕmânile în Roma tot pentru *creĭtarĭ.“*

„Întórce spatele unuĭ poreclit archimartir, care — pentru *creĭtarĭ* petrece şi în Roma!“

După tote acestea rog pe duiĭ dela „Tel. Rom.“, să-mĭ spună, dacă eĭ cred bazaconiile, carĭ le-aŭ cuprins în citatele acestea împrumutate din fulminantul articol „Politică şi Religie“. Dacă da, atunci îĭ maĭ rog, să-mĭ spună, că aceĭ „individĭ ticăloşĭ“, aceĭ „românĭ slabĭ de ânger şi materialiştĭ“, carĭ „s'aŭ înrolat în banda misionarilor romano-catolicĭ interni“ şi „călăresc pe calul de bătae al naţionalismuluĭ“, aceĭ „martirĭ naţionalĭ, nu ca să scape naţia de sub asupririĭ“, acea „o mână de ómenĭ“ din „1700“ şi ceealaltă „mână de ómenĭ“ din „1895“ câţi soldi, — căcĭ pe la Roma creĭtarĭĭ nu umblă, — câţi soldi ar fi trebuit să priméscă, *dacă eĭ toţi laolaltă ar fi căpĕtat dela Papa atâţia creĭtarĭ, cu câte miĭ de florenĭ aŭ trebuit preoţiĭ şi protopresbiteriĭ românĭ „ortodoxĭ“ să-şĭ cumpere dreptul de a-şĭ mulge şi tunde turmele?*

atunci putem fi siguri, că preste tot locul va isbuti lista, ce se va impune prin organele administrative, ér nu aceea, pe care o doresc Românii.

Am dori, ca să nu ne întórcem şi dela adunarea din 28 Decembre cu desamăgirea, cu care ne-am întors dela cea din 18 Decembre, şi după succesele micĭ, ce le-am dobîndit până acum, să nu urmeze o totală defută pentru causa Românilor din acest comitat.

Enciclica patriarchului de Constantinopol îndreptată în contra silinţelor Sfinţiei Sale Leo XIII a apărut. Într'însa se propun dóuĕ greşelĭ fundamentale. Cea dintâiŭ e presupunerea de totuluĭ tot neîndreptăţită, ca şi cum Sfinţia Sa ar trece cu vederea diferinţa de dogme, numaĭ să se recunóscă primatul scaunuluĭ episcopesc al Romeĭ. A dóua greşélă eretică, care trece asemenea unuĭ fir prin întrégă epistola patriarchuluĭ, se póte cuprinde în următórele: „Adevĕrurile evangelice nu admit nicĭ un progres, şi de aceea biserica în calitate de păzitórea lor, de cumva vre să merite acest oficiŭ, trebue să se păzéscă în nestrămutare perpetuă."

Greşéla cea dintâiŭ nu are lipsă de combatere. Papa Leo XIII ca şi antecesoriĭ sĕĭ n'a vorbit despre admisibilitatea vre uneĭ diferinţe dogmatice în sinul bisericiĭ luĭ Christos, ci a zis numaĭ, că diferinţa riturilor e admisibilă, ba chiar de dorit. Éră cu greşéla a dóua vom avé de a face la timpul sĕŭ în „Minciunĭ istorice şi diferite alte minciunĭ".

Îmbucurătoriŭ póte însĕ să fie pentru orĭ care membru credincios al bisericiĭ catolice, că şi în lumea rĕsăriténă se maĭ aude câte o voce, care să afle ceva bine în silinţele Sfintieĭ Sale. „Nowoje Wremja" scrie între altele: „După priceperea nóstră congrese religióse ar servi spre împrăştiarea de prejudeţe, spre deşteptarea uneĭ dispositiĭ frăţescĭ între naţiunĭ, şi póte că ar conduce la unire religiósă. Idea acésta a reuniriĭ înainte de asta cu 25 de anĭ era încă aşa zicĕnd necunoscută, pe când acum se ĭea pretutindenea în socotinţă seriósă şi stă în primul plan al interesăriĭ. Noĭ trebue să salutăm cu bucurie orĭ ce paş, care se face în direcţia acésta. Noĭ nutrim convingerea firmă, că reunirea în credinţă e o adevĕrată necesitate, şi că silinţele cele ce se fac în privinţa acésta, maĭ curĕnd orĭ maĭ târziŭ îşĭ vor aduce ródele sale."

Convingerea nóstră nu e, că congresele religióse interconfesionale ar fi calea potrivită, pe care creştiniĭ să ajungă la reunire în credinţă. Dar cu tóte acestea e îmbucurătoriŭ, că în sfârşit se aude şi din „ortodoxa" Rusie o voce, care să recunóscă necesitatea acesteĭ reuniriĭ. Firesce că Rusia oficiósă nu se gândesce la atarĭ încercărĭ pacinice de a reuni pe creştiniĭ ceĭ de diferite confesiuni: ea, până unde-ĭ ajunge braţul şi arma, scie să realiseze reunirea acésta, fără de a maĭ întreba pe ómenĭ, dacă le convine unirea cu biserica „ortodoxă" orĭ nu, ci alungă pe preoţiĭ catolicĭ, ocupă bisericile catolicilor cu forţă armată, introduce în bisericile acestea preoţiĭ „ortodoxĭ", mână cu forţă armată pe catolicĭ la cultul cel „ortodox" şi — unirea e gata.

Congregaţiunea comitatului Albeĭ inferióre. — În 18 Decembre n. a. c. s'a ţinut adunarea generală a comitatuluĭ Albeĭ, care s'a ocupat maĭ cu samă cu alegerea diferitelor comisiunĭ. În comisiunea permanentă de 60 aŭ fost aleşĭ şi 7 Românĭ: Dr. Augustin Dumitrean, Ales. Filip, Nicolaŭ Florescu, Dr. Vas. Hossu, Iuliŭ M. Montani, Ioan M. Moldovan şi Dr. Ales. Pop. În comisiunea censurătóre a fost ales Ĭ. M. Moldovan, în cea sanitară Dr. Ales. Pop, în cea statistică Dr. Ales. Grama şi Dr. Augustin Bunea.

Discusiune a fost maĭ cu samă la punctul 3 din program, unde s'a presentat raportul comisiuniĭ verificătóre şi censurătóre despre resultatul alegerilor de membri aĭ congregaţiuniĭ îndeplinite în 14 Novembre a. c. Comisiunea censurătóre nu a luat în consideraţiune apelaţiunile înaintate din partea Românilor în contra hotărîriĭ comisiuniĭ verificătóre, care anuiase alegerile Românilor în maĭ multe cercurĭ. De aceea comisiunea permanentă a propus, ca în cercurile Blaş, Ighiŭ, Zlatna, Vingard şi Vizocna să se facă alegerĭ nóuĕ în *27 Ianuariŭ n. 1896.*

Faţă cu acéstă propunere *Dr. Augustin Bunea* a vorbit cam următórele:

Nu voesc să critic hotărîrile comisiunilor verificătóre şi censurătóre, prin carĭ s'aŭ anulat alegerile în cincĭ cercurĭ electorale, de órece de competinţa adunăriĭ generale după lege se ţine numaĭ aceea, ca să dispună alegerĭ nóuĕ în locul celor anulate, fără a fi îndreptăţită a judeca, dacă corect saŭ necorect aŭ hotărît comisiunile amintite.

Fiindcă însĕ pentru prima óră se întîmplă, ca în comitatul nostru să se anuleze de odată alegerile în cincĭ cercurĭ electorale, cred, că este datorinţa adunăriĭ generale a se ocupa cu acéstă apariţiune neobicĭnuită şi a face dispusĕţiunĭ, ca aceea să nu se maĭ repetéscă în viitoriŭ.

Primul motiv, pentru care s'aŭ anulat alegerile din cestiune, este, că acelea s'aŭ întrerupt pe timpul prânzuluĭ. Nu vreŭ, să critic acest motiv. Trebue însĕ să atrag atenţiunea onorabileĭ adunărĭ generale la aceea, că §-ul 39 din articulul de lege XXI din 1886 numaĭ atâta spune, că alegerile să se începă la 9 óre diminĕţa şi să se termine la 4 óre după amézĭ, şi numĕrarea voturilor, întru cât ar fi cu putinţă, să se facă în aceea-şĭ zi. Astfel legea, care nu zice nicăirĭ, că votarea trebue să dureze neîntrerupt (folytonosan), nu ĭea preşedinteluĭ şi membrilor de încredere dreptul de a mânca macar odată în acea zi pe la amézĭ, şi nicĭ nu l póte lua, căcĭ acela este un drept şi chiar necesitate naturală. De aceea vedem, că în trecut cu ocasiunea tuturor alegerilor ţinute sub presidiul bărbaţilor celor maĭ cunoscĕtorĭ de legĭ, cum este domnul vicecomite, protopretori şi alţiĭ, s'a suspendat votarea pe timpul prânzuluĭ, fără ca din acésta să se facă cas de nulitate.

Fiindcă însĕ comisiunea verificătóre şi cea censurătóre acum interpretéză legea în contra praxeĭ de maĭ înainte, nu rĕmâne alta de făcut, decât ca dl vicecomite să dea ordin şi instrucţie preşedinţilor şi bărbaţilor de încredere, ca cu ocasiunea proximelor alegerĭ nicĭ să nu mânânce, nicĭ să nu-şĭ împlinéscă alte lipse naturale, ca nu cumva

---

Cardinalul Melchers.

†. 15 Decembre 1895.

Paul Melchers s'a născut în Münster în 6 Ianuariŭ 1813. Tatăl sĕŭ a fost comerciant şi s'a distins dimpreună cu soţie-sa prin religiositate între patrioţiĭ sĕĭ ceĭ credincioşĭ bisericiĭ catolice. Fiul lor Paul după terminarea gimnasiuluĭ s'a dedicat cariereĭ ĭuridice şi absolvând cursul ĭuridic la universitatea din Bonn a întrat în serviţiul justiţieĭ ca auscultator şi maĭ apoĭ ca referendar. În 1838 puternica mişcare catolică, ce s'a născut atuncia în părţile Renane, îl înduplecă, să-şĭ părăséscă cariera ĭuridică începută şi să se dedice serviţiuluĭ bisericiĭ. Se duse la München spre a studia acolo teologia. La un an după aceea se întórse acasă şi întră în seminariul din Münster, éră în 1841 în 5 Iuniŭ, ḑiua s. Bonifaţiŭ, primi ordul preoţieĭ.

Maĭ întâiŭ a lucrat pe cariera sa cea nóuă în parochia Kaltern în calitate de capelan. De acolo a fost chemat în seminariul din Münster ca subregens, apoĭ ajunse tot acolo în oficiul de regens, éra maĭ apoĭ ajunse vicar general şi purtă acest oficiŭ până în anul 1857. Atuncĭ prin convenţiunea dintre Piŭ IX şi regele Georgiŭ IV de Hanovera s'a hotărît maĭ ales la stăruirea ministruluĭ Windthorst reînfiinţarea dieceseĭ de Osnabrück întemeiate încă de Carol cel Mare. Piŭ IX a preconisat de episcop al acesteĭ diecese pe Paul Melchers. Meritul cel maĭ de frunte al nouluĭ episcop a fost restabilirea raporturilor bisericescĭ ordinate şi reînflorirea vieţii catolice în dieceză, pe cum şi în misiunile nordice (Danemarca, Schleswig-Holstein, Lauenburg, Mecklenburg, Lippe-Schaumburg, Hamburg, Bremen şi Lübeck), carĭ încă s'aŭ concreḑut conducerii episcopuluĭ de Osnabrück. Melchers a fost cel dintâiŭ episcop, care după aşa numita reformaţiune a administrat sfîntul mir în Danemarca.

În 8 Ianuariŭ 1865 episcopul Melchers a fost numit archiepiscop de Colonia. N'a putut însĕ să se bucure multă vreme de raporturile pacinice, bine ordinate din Prusia, carĭ le-a amintit regele Wilhelm I, când noul archiepiscop ĭ-a prestat în Berlin de odată cu archiepiscopul Ledochowski de Posen jurămîntul de fidelitate. La câţĭ-va ani după aceea a erupt nefericitul Kulturkampf şi a lovit cu asprime deosebită pe acel bărbat, care ca archiepiscop de Colonia şi ca senior aĭ episcopilor prusianĭ a stat în fruntea mişcăriĭ catolice glorióse de pe acel timp plin de suferinţe pentru biserica catolică din Germania. De repeţite orĭ a fost acusat archiepiscopul Melchers cu călcarea faimóselor legĭ de Maiŭ, legĭ injurióse pentru biserica catolică, şi în urma acestor acuse a fost osîndit şi pedepsit cu amende, carĭ s'aŭ scos pe calea esecuţieĭ, éră în sfârşit în 31 Martiŭ 1874 a fost arestat. Şese lunĭ a petrecut acum cel dintâiŭ principe bisericesc aĭ Prusieĭ în temniţă ordinară. În matricula temniţeĭ el a fost indus ca: „Paul Melchers, împletitoriŭ de paie." Firesce că în urma acesteĭ tractărĭ brutale, în care s'a împărtăşit archiepiscopul de Colonia, iubirea şi reverinţa diecesanilor, a tuturor catolicilor din Germania şi a întregiĭ biserici catolice faţă cu el a trebuit să se potenţeze. După şese lunĭ Melchers a putut să părăséscă temniţa, dar acum puterea luméscă l-a declarat de destituit din oficiŭ şi l-a esilat. Cu inimă sângerândă, dar cu curaj neînfrânt şĭ-a părăsit acum archiereul patria şi a mers în esil în Holanda. Biserica firesce că nu l-a privit de destituit, şi de aceea eĭ a continuat nóuĕ anĭ din esil după putinţă guvernarea archidieceseĭ sale, şi turma luĭ ĭ-a dat dovedĭ mişcătóre despre alipirea şi fidelitatea sa.

Zădarnice aŭ fost tóte rugările diecesanilor luĭ şi ale catolicilor din provinţa Renană îndreptate către regele pentru a se concede iubituluĭ archiereŭ rentórcerea în dieceză. Nicĭ chiar după ce se prohodise Kulturkampfuĭ, n'a succes silinţelor Papeĭ Leo XIII, să-i esopereze concesiunea aceea. Paul Merchers

să se suspendeze votarea şi să se dea ansă la anularea alegerilor. (Ilaritate generală.)

Un alt motiv, pentru care s'aŭ anulat alegerile în cinci cercurĭ, este acela, că ziua de alegere nu ar fi ajuns la cunoscinţa tuturor alegătorilor, şi că numĕrarea voturilor s'ar fi început în unele locurĭ înainte de 4 óre.

Nu voesc, să critic nicĭ acest motiv. Observ însĕ, că legea numaĭ atâta zice, că numĕrarea voturilor să se termine după putinţă în aceea-şĭ zi, dar nu opresce pe preşedinte, să nu încépă numĕrarea şi înainte de 4 óre, ér acolo, unde numĕrarea s'a început înainte de 4 óre, sciŭ positiv, că orĭ cine a putut vota până la 4 óre şi a şi votat, pe cum eŭ însu-mĭ m'am convins d. es. în Biaş, unde am fost de faţă.

Ér dacă ziua de alegere n'a ajuns la cunoscinţa alegătorilor, acésta nu este vina lor, ci a organelor administrative, carĭ datóre aŭ fost, să notifice de timpuriŭ acea zi, să nu facă pe bieţiĭ alegătorĭ, ca acum în timp de térnă, prin ninsóre şi ger să alerge a dóua óră la urnă pe drumurile cele nespus de rele ale comitatului nostru, numaĭ pentru că organele administrative nu şĭ-aŭ împlinit datorinţa, şi pentrn că cei chemaţĭ nu aŭ ţinut legea aşa, pe cum o interpretézĕ acum comisiunile verificătóre. Nu ne este iertat, domnilor, ca pe alegătorĭĭ, carĭ şĭ-aŭ împlinit în ordine datorinţele cetăţenescĭ, să-ĭ espunem la strapaţiĭ, perdere de timp, frig, ger şi să le periclităm chiar şi sănĕtatea.

Altcum este cert, că alegătorĭĭ aŭ sciut de timpuriŭ, că în 14 Novembre se vor ţiné alegerile. Despre acésta am dovedĭ în mână, carĭ arată, că alegătorĭĭ aŭ sciut şi maĭ mult, de cât ar fi trebuit şi ar fi fost iertat să scie. Un notar, din némul Saşilor, a notificat primarilor din cercul sĕŭ pe cei ce aŭ drept de alegătorĭ în respectivele comune, însĕ fiind Sasul om circumspect şi prudent a maĭ adaus în scrisóre, *„că numaĭ hele să vină, carĭ zic cu noĭ, dar hele, carĭ nu zic cu noĭ, să nu vină“*. (Ilaritate generală.)

Étă dar, domnilor, că alegătorĭĭ aŭ avut maĭ mult de cât ar fi trebuit cunoscinţă despre ziua alegerilĭ. Dar ca să nu se maĭ pótă zice, că nicĭ proximele alegerĭ n'aŭ fost cunoscute alegătorilor de timpuriŭ, eŭ cer, ca dl vicecomite să-şĭ împlinéscă datorinţa, ce o are conform paragrafuluĭ 34 din legea citată, şi să dea ordin notarilor, să nu maĭ scrie la primarĭ, că numaĭ *„hele să vină, carĭ zic“* cu ceĭ dela putere, ci să vină cu toţiĭ, pentru că toţi aŭ drept a vota, ér votarea să se facă în libertate deplină şi după consciinţa fiecăruĭ alegătoriŭ, chiar şi când s'ar întîmpla, ca unĭĭ să voteze în contra candidaţilor impuşi de ceĭ dela putere.

Acestea mĭ-am ţinut de datorinţă a le accentua în interesul alegătorilor şi al libertăţiĭ, ce le-o garantézĕ legile patrieĭ.

Adunarea generală a hotărît, ca în cercurile Blaş, Ighiŭ, Zlatna, Vingard şi Vizocna să se ţină alegerĭ nóuĕ în 27 Ianuariŭ n. 1896, ér alegerea oficialilor comitatensĭ să se facă în congregaţiunea comitatensă, care se va ţiné în Aiud la 28 Decembre n. 1895.

Revistă bisericéscă.

Roma.

Colegiul cardinalilor şĭ-a perdut pe unul dintre ceĭ maĭ distinşĭ membri aĭ sĕĭ, pe cardinalul Melchers, care în urma uneĭ aprinderĭ de plumânĭ a repausat în 15 a. c. în etate de 82 anĭ. Cardinalul Melchers a fost German de nascere şi în Germania a şi lucrat cu zel neobosit pentru înflorirea bisericiĭ. Pentru apĕrarea bisericiĭ ca arehiepiscop de Kŏln a fost pedepsit de 9 orĭ în banĭ, carĭ banĭ totdeuna numaĭ prin esecuţiune s'aŭ scos. În 1874 a fost condamnat la închisóre şi la 31 Martie 1874 a fost şi escortat de către poliţie în temniţa ordinară din Kŏln, unde a suferit 6 lunĭ. Alungat din scaunul archiepiscopesc şi esilat din patrie s'a retras în Holanda şi apoĭ în Roma, unde a fost primit cu bunăvoinţă şi maĭ târdiŭ a fost creat cardinal.

În 16 a. c. s'a serbat cu marĭ solemnităţĭ în Roma aniversarea de un pătrariŭ de veac, de când Papa Piŭ IX a declarat pe s. Iosif de patron al bisericiĭ catolice.

Germania.

Consiliul federal, care întârdie a se pronunţa asupra reîntórceriĭ Iesuiţilor în provinţele imperiuluĭ german, a declarat încă în anul trecut, că Redemptoriştiĭ şi părinţiĭ din congregaţiunea Spiritului Sfînt nu aparţin congregaţiunilor înrudite cu societatea Iesuiţilor. În vîrtutea acesteĭ declaraţiunĭ guvernelor provinţiale le stă în voe a concede, ca să se aşeḑe în diversele proviuţe Redemptoriştĭ şi membri de aĭ congregaţiunii Spiritului Sfînt. Abia acum, când socialismul internaţional şi anarchismul ameninţă tronurile şi ordinea de stat esistentă, aŭ permis guvernele provinţiale, să se aşeḑe pe la unele oraşe membriĭ congregaţiunilor amintite spre a vindeca prin mijlócele religiuniĭ bóla, de care sufere societatea în Germania.

Franţa.

În desbaterea budgetuluĭ venind rîndul la posiţia de 100.000 frcs pentru ambasada franceză de lângă Vatican, socialistul Sembat a propus ştergerea acesteĭ posiţiĭ. Goblet deşi votézĕ posiţia, totuşĭ propune, ca să se păşéscă odată hotărît pentru despărţirea bisericiĭ de către stat. Tot odată aduce înainte, că din incidentul predăriĭ biretelor la noiĭ cardinalĭ francezĭ s'a aranjat în Elysée o capelă, ce nu s'a întîmplat maĭ înainte, ér cardinalul-episcop de Autun în vorbirea sa a zis: „Pacea statuluĭ atîrnă dela pacea bisericiĭ, dela domnia luĭ Dumnezeŭ în consciinţă şi dela domnia principiilor creştine în legĭ. Acésta e unica nóstră sperare şi scăpare faţă cu apucăturile şi tendenţele astute ale barbarieĭ moderne, care ţintesce la întroducerea unuĭ ord social noŭ, vrênd să rĕstórne civilisaţiunea creştină.“ La ataŕĭ vorbirĭ trebue să li-se pună capet odată, — zice oratorul. — Ministrul-preşedinte n'a aflat nimic vătĕmător în vorbirea cardinaluluĭ. Positia pentru ambasada de lângă Vatican s'a votat.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Casa magnaţilor în şedinţa din 14 a. c. a pertractat şi primit budgetul provisor pe lunile Ianuariŭ—Martie 1896.

Contele Zay Adolf face imputărĭ guvernuluĭ, că nu pórtă grije de interesele agrare. În cestiunea acésta oratorul aşteptă îmbunătăţirĭ numaĭ dela formarea unuĭ partid parlamentar cu program agrar. Constată, că în urma schimbărilor introduse prin nóuĕle reforme e just, ca biserica protestantă să se împărtăşéscă de ajutoriŭ dela stat.

Contele Zichy Nándor urgitézĕ vindecarea miseriilor agrare spre binele proprietarilor şi al poporuluĭ. Guvernul se laudă neîncetat cu încredcrea poporuluĭ, dar în reformele bisericescĭ întrebat-a pe popor? Saŭ dóră încrederea se manifestă prin alegerile aranjate de guvern, carĭ sînt o ruşine pentru lumea cultă?

Bánffy a fost gata cu rĕspunsul cu privire la alegerĭ zicênd, că scirile rĕspândite sînt unilaterale şi nefundate. A maĭ zis, că partidele opositionale numaĭ de personalităţĭ se ocupă în dietă, şi pentru aceea nu s'a putut vota până acum budgetul.

După acestea s'au primit fără desbatere proiectele despre recrutare, despre baterea alor un milion de coróne la mileniŭ şi alte proiecte de legĭ de maĭ puţină importanţă.

Dieta a fost convocată pe 16 a. c. la o şedinţă estraordinară, în care s'a comunicat primirea proiectelor de legĭ din partea caseĭ de sus. Preşedintele a maĭ adus la cunoscinţa dieteĭ, că baronul Eŏtvŏs Loránd, fostul ministru de culte, şĭ-a depus mandatul de deputat al cercului Körmend, şi că la Girált s'a ales deputat Kőszeghy, ér la Stomfa Latkóczy Imre.

Pentru renoirea pactuluĭ vamal şi comercial cu Austria aŭ călătorit la Viena ministrĭĭ ungarĭ de finanţe şi de comerciŭ.

Austria.

Rutenĭĭ din Galiţia, ne maĭ putênd suporta jugul egemonieĭ polone şi maĭ ales revoltaţĭ prin abusurile electorale

---

s'a jertfit deci pe sine însu-şĭ pentru a face cu putinţă încheiarea păcĭĭ bisericesc-politice în Germania. Papa Leo XIII îl dispensă dela oficiul luĭ de archiepiscop de Colonia, dar onoră meritele şi vîrtuţile luĭ cu aceea, că în 1885 îl creă cardinal şi-l adoptă astfel în senatul cel maĭ înalt al bisericii chemându-l cu o cale la Roma. Zece anĭ a fost Melchers podóba colegiuluĭ cardinalilor distingêndu-se cu înţepciunea şi virtutea sa şi lucrând şi în Roma neîncetat pentru interesele bisericiĭ catolice din Germania. Se zice, că nici odată nu a ieşit din gura luĭ vre un cuvînt de tânguire asupra amărăciunilor, carĭ l-aŭ fost partea pe timpul Kulturkampfuluĭ.

Acum Melchers nu maĭ petrece între ceĭ muritorĭ. O aprindere de plumânĭ ĭ-a curmat firul vieţiĭ, al uneĭ vieţĭ bogate de virtute şi merit, bogate de suferinţe, dar bogate şi de iubire şi de mângăiare. În jale adâncă şi în dragoste recunoscĕtóre deplânge poporul catolic al Germanieĭ mórtea acestuĭ archiereŭ nobil, care de pe patul sĕŭ de mórte a putut să reprivéscă la 54 de anĭ de activitate cu adevĕrat apostoléscă de preot, episcop, archiepiscop şi cardinal. Cu tot dreptul vor pune pe cosciugul luĭ frunze de finic, simbolul confesorilor şi martirilor.

din urmă, aŭ căutat mângăere şi dreptate la treptele tronuluĭ. O numĕrósă deputaţiune compusă din tóte clasele poporuluĭ rutean s'a dus la Viena spre a fi primită în audienţă şi a înainta Monarchuluĭ un memorand. Monarchul a şi primit Luni pe 9 membri aĭ deputaţiuniĭ şi a primit şi memorandul cu observarea, că tânguirile cuprinse în memorand se vor esamina, şi dacă sînt motivate, rĕul se va îndrepta. Dar totuşi nu póte lăsa neamintit, că un mare numĕr al preoţimiĭ chiar atunci părăsesce cetatea Lemberg, când se reîntórce acolo ca cardinal mitropolitul Sembratowicz. În fine mai observă, că e prea mare numĕrul celor din deputaţiune, ceea ce costéză prea mult şi pare a fi o demonstraţie necuviinciósă. Rutenii cer în memorand, ca Monarchul să trimită în Galiţia un comisar guvernial spre a constata abusurile, şi pe basa celor constatate să disólve dieta actuală şi să dispună alegerĭ nóuĕ. Tótă presa din Viena se ocupă de audienţa Rutenilor.

În şedinţa din 17 a c. a Reichsrath-uluĭ deputatul Lueger combate pactul cu Ungaria ca păgubitoriŭ pentru Austria. El, când combate Ungaria, nu are în vedere pe adevĕraţiĭ Magiarĭ, carĭ în Ungaria cea jidovită sînt tot aşa de apĕsaţi ca şi celealalte naţionalităţi. Liberalul Suess arată, că fără pactul cu Ungaria Austria ar perde piaţele pentru productele industriale, éră Ungaria pentru cele agrare, trăgênd folos numaĭ străinătatea.

România.

Regele a deschis în 19 a c. camera şi senatul, întrunite acum întâia óră după alegerile conduse de guvernul actual. În discursul tronuluĭ regele anunţă reformele interne, carĭ vor avé să se pertracteze. Ce privesce politica esternă, accentuéză, că raporturile României cu tóte statele sînt amicabile.

Anglia.

Evenimentele din Orient sînt acum cestiune secundară pentru politiciĭ anglezĭ. Eĭ aŭ de lucru cu Americanii, carĭ sînt cam încăpăţinaţi. Neînţelegerile escate între Anglia pentru regularea graniţelor din Guyana aŭ dat ansă Statelor Unite din America de Nord, să se amestece în afacere. Guvernul american a propus, ca în cestiunea cu Venezuela Anglia să se supună la judecata unuĭ arbitraj american. Preşedintele Statelor Unite Cleveland a şi cerut dela congres suma de lipsă pentru compunerea comisiuniĭ de arbitraj. Poporul anglez s'a simţit ofensat prin propunerea guvernuluĭ din Statele Unite şi nu voesce, să scie de nicĭ un arbitraj, când e vorba de drepturile sale. Conflictul cu Venezuela a provocat, cum se vede, conflict între Anglia şi Statele Unite. Urmările încă nu se pot prevedé.

Turcia.

Sultanul de noŭ a promis, că va introduce reforme, prin carĭ se declară de egal îndreptăţite tóte popórĕle şi confesiunile din imperiul luĭ şi se garantéză siguranţa persónelĭ şi a averiĭ. Atarĭ reforme se promit uşor în Turcia, dară se fac cu greŭ, căcĭ ele provócă fanatismul musulman. Şi dacă se vor da reformele sub presiunea puterilor europene, ele vor rĕmâné în mare parte numaĭ pe hârtie. Turciĭ preste tot nu se pot împăca cu idea, ca şi creştiniĭ să aîbă drepturĭ egale cu eĭ.

Prin o nóuă iradé sultanul ordinézĕ. ca ceĭ ceĭ ce pórtă arme, să fie traşĭ înaintea tribunaluluĭ marţial. Cu tóte acestea bande înarmate prădézĕ maĭ multe ţinuturĭ de ale Turcieĭ din Asia şi Europa. Pe Creta de noŭ s'aŭ întîmplat conflicte între Turcĭ şi Grecĭ. Agitaţia este nutrită din Grecia.

Corespondinţe.

Gurarĭuluĭ în 7 Decembre 1895.

(Fine.)

Şcóla gr. cat. din Gurarĭuluĭ din timpurĭ vechĭ s'a ţinut în o odae din edificiul comunal ca şi cea gr. or., ba chiar şi învĕţătorul gr. cat. şedea în o chilie din acest edificiŭ, şi acésta până în anul de faţă o am folosit în continuŭ neconturbaţi. În anul acesta însĕ prin conclus ni-s'aŭ luat, şi înainte de a se aproba conclusul representanţeĭ comunale, numaĭ decât s'aŭ dat în folosinţa şcoliĭ gr. or.; chiar şi băncile, masa, tabla négră, scaunul învĕţătoriuluĭ, carĭ sînt ale nóstre, încă le-aŭ dat gr. orientalilor. Pretura a dat ordin amĕsurat legiĭ, ca până la decíderea finală a acesteĭ cause să rĕmână statul quo, însĕ înzădar, căcĭ notarul comunal a zis publice în cancelaria comunală în faţa mea şi a părintelui Ioachim Muntean: „Dumnezeŭ să se scobóre din ceriŭ, să-mi poruncéscă, şi în şcólă nu vĕ las.“ Astfel de blasfemiĭ şi sudălmĭ aude destule bunul nostru popor în cancelaria comunală. Cumcă acéstă sală în 1 Oct. st. n. a fost încuiată, mĕ provoc la primarul comunal, care mĭ-a spus în acéstă zi, că eĭ se ţin de conclus şi nu o descuie. Şcóla gr. or. maĭ regulat s'a început numaĭ în 21 Oct. n., şi totuşĭ părintele Manta cutézĕ a zice în public, că din 1 Oct. a fost ocupată cu maĭ mult de 70 elevĭ gr. orientalĭ.

Fiindcă părintele Manta afirmă, că după constatarea oficiósă a mea în anul trecut ar fi fost numaĭ 25 copiĭ gr. cat. obligaţĭ la cercetarea şcoliĭ de tóte zilele, îl rog, să dea publicităţiĭ acea scriptă saŭ acel conspect oficios al meŭ, ceea ce sciŭ, că nu o va puté face nicĭ odată. Nu, pentru că, după cum am afirmat în nrul 230 al „Tribuneĭ“, copiiĭ gr, cat. obligaţĭ la şcólă sînt 82, şi anume 47 ficiorĭ şi 35 fete. Cine nu crede şi are voe, să se convingă, facă bine, ostenéscă până la mine, şi să vadă din matricula botezaţilor, că adevĕr am spus şi susţin.

Maĭ departe părintele Manta trage la îndoélă progresul dovedit în şcóla gr. cat. Ajunge însĕ, dacă noĭ şi superiorĭĭ nostri, — adecă factoriĭ chemaţi, — am fost şi sîntem pe deplin mulţămiţĭ cu progresul copiilor nostri. Scim noĭ de altcum, că pe tótă lumea nu o putem mulţămi nicĭ noĭ cu şcóla nóstră, nicĭ dl Manta cu a dlor.

Am zis în corespondinţa trecută şi aceea, că cu forţa aŭ voit a-mĭ lua poporenii, la carĭ părintele Manta îmĭ rĕspunde, că aceea e numaĭ închipuirea uneĭ conscienţe neliniştite. Spre a dovedi însĕ, că numaĭ adevĕrul l-am spus în acéstă privinţă, şi că consciinţa mea e curată şi liniştită, din cele multe servéscă de dovadă numaĭ următórele:

Comuna Gurarĭuluĭ pentru aerul cel curat de munte şi apa cristalină preste vară e cercetată de mulţĭ óspeţĭ, carĭ vin chiar şi din oraşe depărtate: Blaş, Cluş, Budapesta, Bucurescĭ etc. Pentru aceea am cugetat, că ar fi bine, să se facă ceva pentru înfrumseţarea şi curăţenia comuneĭ. Ér lucrul cel dintâĭŭ l-am aflat a fi, ca pe ţiganiĭ ferarĭ, carĭ se află aşeḑaţĭ lângă piaţă în mijlocul comuneĭ tot lângă rîŭ pe locul comuneĭ, să-ĭ mutăm la alt loc maĭ ferit. Am şi adus în respectul acesta conclus fiind primar Ioan Volc. Acest conclus s'a publicat, şi neprotestând nimenĭ a intrat de mult în putere de lege, şi lipsesce numaĭ esecutarea luĭ. Însĕ ce să veḑĭ!? Ţiganuluĭ Vlad Brădescu i-se promite în acéstă tómnă, că dacă se va face gr. or., ficiorului sĕŭ i-se va da loc de casă tot acolo în fruntea comuneĭ, deĭ unde se hotărîse, ca ţiganiĭ să fie strămutaţĭ. Trecênd numitul, după a lor părere, la confesiunea gr. or., i-s'a şi dat acolo conform promisiuniĭ loc de casă. Acel loc ales însĕ putea fi folosit spre alte scopurĭ, d. es. pentru zidirea uneĭ hale de joc etc. Destul însĕ, că în hatîrul trecerĭĭ uneĭ familiĭ se calcă concluse şi nu se maĭ ţine cont de nimic.

Alt cas. Poporénul meŭ Simeon Lepindea, om fórte sĕrac cu 5 copiĭ, care afară de o căsuţă nu are nimic, fiind în anul acesta jutariŭ (păzitoriŭ) de câmp, aŭ trimis la el maĭ de multe orĭ pârgariul, ca să vină, să se facă gr. or., deórece aŭ cugetat, că acesta sĕrac fiind şi în serviţiul comuneĭ, vor puté influinţa asupra luĭ, însĕ îndeşert, căcĭ el a rĕmas constant, din care causă şi-aŭ rĕsbunat asupra luĭ aşa, că pe un copil maĭ mare al luĭ, care a umblat cu caprele păscêndu-le spre mulţămirea proprietarilor până la Stul Dumitru, când încétă paza de vară şi începe cea de ĭérnă, pe acel copil, care a voit, să păzéscă caprele şi maĭ departe, primariul l-a scos din serviţiŭ.

Şi încă un cas. George Cosma, neîmpămîntenit încă în comună, în ziua sĕrbătoriĭ de S. Mărie mică (20 Sept.) a fost la biserica sa gr. cat. După ieşitul din biserică acesta a fost întrebat de nisce creştinĭ de aĭ nostri, dacă e drept aceea, ce eĭ aŭ audit, că adecă pe eĭ voese a-ĭ face, să trécă la gr. or. El a rĕspuns, că promisiunile şi amenin ţările nu-l vor puté îndupleca, să-şĭ părăséscă legea sa. După acestea numaĭ decât a intrat cu alţĭ 3 poporenĭ gr. cat. în birtul luĭ Ioan Volc. Nu trece mult, şi vin după dînsul 2 argaţĭ aĭ părinteluĭ Manta şi-l chémă afară spre a veni la mine, ca să facă insinuarea de trecere. El însĕ nu a voit, să ĭese. Atunci vine chiar în persónă părintele Manta ca nănaş al dînsuluĭ, care intrând în birt cu vorbe grele l-a scos afară şi l-a adus la mine. Pe acéstă cale voesce părintele Manta, să-şĭ înmulţéscă credicioşiĭ? Asemenea aŭ fost amenin ţaţĭ şi poporenĭ meĭ George Bobeş etc., că nu-ĭ va maĭ lăsa în pădure, să scótă o capră orĭ porc la păşune, şi amăgiţĭ, că-ĭ vor face moştenĭ, dacă se vor face gr. or. Cu un cuvînt nu a scăpat nicĭ un poporean gr. cat. de şicanările lor: pe unĭĭ i-aŭ înfricat cu amenin ţărĭ, pe alţĭĭ aŭ voit a-ĭ ademeni cu promisiunĭ, că-ĭ vor pune orĭ şi ce la sat, că uniţĭĭ nu maĭ aŭ şcólă, aduc dascălĭ de ungur etc. etc., numaĭ ca să-ĭ pótă amăgi şi să-ĭ facă gr. or. Acestea sînt adevĕrurĭ maĭ pe sus de orĭ ce îndoélă,

și după atâtea frământări în vre o câteva luni, ce ați câștigat? Căci și cele 3 capete de familii nu au făcut insinuările în mod legal, deci și acum sînt gr. cat. Nu ați câștigat chiar nimic, însă perderea e fórte mare. Pentrucă ați deschis ușea la disordine, și ne va fi tare greŭ a mai puté disciplina poporul față cu căsătoria civilă, matriculele de stat și altele.

Rĕutatea dușmanilor școlii gr. cat. o dovedesce și următórea procedură notarială: După ce ni-s'a șters din preliminariŭ dotațiunea școlii, notarul în deosebite rînduri a publicat înaintea poporuluĭ, că gr. orientalii au acum 4 învĕțători plătiți toți din punga satuluĭ, ér gr. catolicilor dacă le trebue învĕțător, *să și-l plătéscă dela ei*, căci din alodiŭ pentru învĕțătoriul lor nu mai dau nimic, ba li scot și din școlă etc.

În 20 Oct. n. au umblat servitorii comunalĭ pe la toți poporenii mei cu copiĭ de școlă și le-au poruncit, ca fiecare să-și trimită copiii la gr. or., că dacă nu, vor fi aspru pedepsiți. Eŭ în 21 Oct. diminĕță am plecat cătră cancelaria comunală, ca să mĕ conving, că de unde au pârgariĭ ordinul acesta. La ușea cancelariei m'am întîlnit cu judele comunal Petru Hanzu, pe care întrebându-l, că de ce a dat mandat pârgarilor, ca pe copiii nostri să-ĭ mâne la școla gr. or., mi-a rĕspuns, că el nu a dat nicĭ o poruncă, ér servitoriul comunal Simeon Mallat, care a fost aci present, a zis în fața mea, a primarului și a altora, că notarul i-a poruncit, să dică așa.

Dar ce să lungesc vorba? Publicul cetitor va fi sătul de atâtea lucruri slabe, carĭ puteau fi încunjurate. Pentru deplina clarificare însĕ totuși mai adaug, că după ce cu forța am fost lipsiți de sala de învĕțămînt, instrucțiunea școlarilor gr. cat. se ține în casele mele, până se va decide causa la locurile competente, cu tóte că în edificiul comuneĭ mai este o odae, pe care mai bine o țin gólă, decât să ne-o dea nóuĕ, să o folosim de școlă.

Mi-se impută, că eŭ așĭ fi declarat, că decât să-mi împreun școla cu cea gr. or., mai bine așĭ dori școlă comunală. Acésta însĕ nu e adevĕrat, căci eŭ iubesc și țin fórte mult la școlile tuturor confesiunilor, pentru că sciŭ și eŭ dórĕ face deosebire între școlile confesionale și cele comunale. Că și pe mine mĕ dóre de instituțiunile nóstre confesionale și naționale, o pot dovedi și cu împrejurarea, că din causă că salarul învĕțătoresc al școliĭ nóstre era numaĭ de 240 fl., după lege puteam să apelez la ajutorul de stat până la suma de 60 fl., ca să devenim în posițiе de a sistemisa salarul prescris de 300 fl., însĕ nu am făcut nicĭ acest pas, ci împins de dragostea, ce o am față cu școla mea gr. cat., am promis și voiŭ și da anual din modestele mele venite parochiale 80 fl. necesarĭ la întregirea salariuluĭ învĕțătoresc și la alte lipse scolastice, despre ce și părintele Manta se póte convinge din concursul escris deja de Prea Veneratul Consistoriŭ mitropolitan din Blaș pentru completarea postuluĭ de învĕțător gr. cat. local.

Din cele sus înșirate, la carĭ așĭ mai puté adauge multe, resultă, că drept am avut, când am afirmat, că gr. orientalii nostri față cu noĭ Românii gr. cat. nu numaĭ că nu au arĕtat bunavoință, ci sînt mai rĕĭ decât guvernul unguresc.

Dionisiŭ Aaron
paroch gr. cat.

Invitare la abonament.

Cu numĕrul de față invităm la abonament noŭ cu prețurile din capul foiĭ.

Restanțieriĭ să binevoéscă a-și achita abonamentul cât maĭ îngrabă, ca să se evite neregularități în espedarea foiĭ.

Ceĭ vechi să ne rĕmână credincioși și să ne maĭ câștige abonenți noĭ.

Din partea nóstră vom cerca a mulțămi tóte așteptările.

Redacțiunea și Administrațiunea „UNIRIĬ“.

Noutăți.

Din archidiecesă. Escelența Sa Î. P. S. D. Mitropolit în 15 a c. a conferit ordurile micĭ și diaconatul clericilor absoluți Virgiliŭ Codarcea, Ioan Fulicea, Vasilie Morariŭ din Archidiecesă, Atanasiŭ Bologa și Iacob Nicolescu din diecesa Lugoșuluĭ, ér în 18 a c. i-a chirotonit de preoți. Dispuși au fost *V. Codarcea* de cooperator parochial în *Pogăceaua, I. Fulicea* de administrator parochial în *Șinca veche, V. Morariŭ* de administrator parochial în *Poiana*.

Înființarea reuniunii de asigurare, ce era să se întîmple în Blaș cu începutul an. 1896, s'a amânat încă pe un an. Despre acésta se încunoscințézĕ clerul archidiecesan prin circulariul nr. 5323 din 7 Dec. 1895 comițêndu-se tot odată preoților, ca pentru acele realități, la carĭ nu a espirat încă timpul de asigurare, să plătéscă premiile mai departe, ér pentru acelea, al căror termin a a espirat, să se înoéscă asigurarea la „Transilvania“, însĕ numaĭ pe timpul dela espirare până la finea anuluĭ 1896.

Întru mărirea luĭ Dumnezeŭ. Mai mulți locuitorĭ din comuna *Dumitra* în protopopiatul Sebeșuluĭ au cumpĕrat cu 25 fl. un rînd de ornate sacre de colóre négră pentru înmormîntărĭ. Acești evlavioși creștinĭ sînt *Alesandru Dreghiciŭ* (jude comunal) 5 fl., *Vasilie Dreghiciŭ* (curator primar) 3 fl., *Șofron Goța* l. Ioan 3 fl., *Ioan Gligorescu* învĕțătoriŭ 2 fl., *Petru Marcu* 2 fl., *Iacob Goța* din vale 2 fl., *Nechifor Goța* l. Iudreiŭ 2 fl., *Ioan Coman* Coti 1 fl., *Crăciun Coman, Toma Coman, Niculae Oncea* câte 1 fl. și *Teodor Dreghiciŭ* 2 fl. — Pentru înzestrarea bisericiĭ nóstre din *M. S. Georgiŭ* au dăruit *Georgiŭ Moldovan* și soție-sa *Fira* un rînd de vesminte preoțesci cu 35 fl., vĕd. *Maria Hossu* o Evangelie cu 12 fl., *Carol Colcer* și soție-sa *Maria* un epitrachir cu 5 fl., *Teodor Tanasie* și soție-sa *Anica* un prapor cu 18 fl., *Maria Comis* un alt prapor cu 15 fl. și *Ioan Mateiŭ* și soție-sa *Maria* un epitrachir cu 6 fl.

La alegerile de funcționarĭ administrativĭ maĭ în tótă țara au reeșit aderenții celor dela putere. În comitatele locuite de Românĭ și de astădată s'au ales maĭ tot străinĭ. Așa la *Făgăraș*, deși Românii formézĕ maioritatea membrilor din congregațiune, totuși 4 dintre oficialiĭ românĭ de maĭ înainte n'au fost aleși din causa, că comitele suprem Bausznern nu a voit, să-ĭ pună în candidare. La postul de vicecomite și de protopretorĭ a pus numaĭ magiarĭ. Între toți funcționariĭ comitatensi românĭ au fost aleși numaĭ cinci, anume A. Bele (protonariŭ), Dr. Micu (fiscal), M. Bardoși (vicenotariŭ), Rednic (pretore) și Scurtu (controlor). În comitatul *Sibiuluĭ* membriĭ românĭ aĭ congregațiunii n'au participat la alegerĭ. În Mercurea până acum protopretorele a fost român, de astă dată s'a ales un sas.

Asociațiunea națională aradană pentru cultura poporuluĭ român din Arad și provință își va ține adunarea generală Duminecă în 12 Ian. st. n. 1896.

Fóea Poporuluĭ ĕră a avut un proces de presa, care s'a pertractat în 17 a c. înaintea curțiĭ cu juraț din Cluș. Improcesurea de astă dată au cerut-o gendarmiĭ Creța și Turóczy, carĭ în 16 Febr. a. c. au făcut perchisițiune la preotul gr. cat. din Suciŭ. Acești doĭ gendarmĭ susțin, că ar fi fost calumniați în „Fóea Poporuluĭ“. Pasajele incriminate însĕ se referesc la o perchisițiune din vara anuluĭ 1894, făcută prin alțĭ gendarmĭ. Lucrul acesta l-a espus lămurit dl Albini. Cu tóte acestea juriul a declarat vinovat pe dl Ceontea redactorul foiĭ, ĕră procurorul a cerut, să se pedepséscă cu 3 luni de carcer și 300 fl. amendă. Tribunalul fiind convins, că pasajele incriminate nu se referesc la acusatorĭ, ci la perchisiția din vara anuluĭ 1894, vede în verdictul juraților o eróre principială și află prin urmare de lipsă a suspinde verdictul juraților și a străpune procesul întreg alteĭ curțĭ cu juraț. De aicĭ încă se vede, ce încredere póte avé omul în consciința unor membri aĭ curților cu juraț.

Statul catolic transilvan a ținut Sâmbătă o adunare estraordinară în Cluș, în care s'a hotărît cu unanimitate, să se cumpere cu 450.000 fl. dominiul dela Boian al conteluluĭ Esztherházy István.

Cercetarea omoruluĭ ritual dela Garam Kissalló, vestită de unele foĭ, s'a cassat fiind neîntemeiată scirea rĕspândită. În contra ziarului „M. Állam“ pentru comunicarea de sciri false s'a pornit proces de presă. Redacțiunea a descoperit pe plebanul Fuss din Zseliz ca pe auctor al comunicatului în afacerea omoruluĭ. În contra luĭ Fuss a și înaintat acusa advocatul Jidanuluĭ Adler Ignácz din motivul, că acesta fiind adus în legătură cu omorul ar fi fost calumniat. Procesul, pe cum anunță „M. Állam“, are să fie fórte interesant. Pentru apĕrarea acusatuluĭ decurg negoțiările cu maĭ mulți advocați celebri, carĭ pe basa studiilor istorice vor avé să probeze omorul ritual. Vorbirile, ce le vor ține advocații înaintea juriuluĭ de presă, se vor tipări în mii de esemplare și se vor împrăștia în țară și în străinătate. Prin procesul acesta are să vină de noŭ la suprafață antisemitismul.

Denegare de jurĕmînt. La tribunalul din Neutra în 13 a c. a fost citat și rabinul de acolo, să fasioneze în o causă ca pricepĕtoriŭ de lucru. Înainte de fasionare președintele a provocat pe rabin, să depună jurĕmîntul prescris, acesta însĕ a declarat, că el ca rabin nu póte jura cu capul descoperit, ci numaĭ dacă i-se va permite, să-și pună căciula pe cap, ceea nepermițêndu-i-se, a denegat depunerea jurĕmîntuluĭ. Tribunalul din motivul, că Katz Mózes nu figurézĕ ca rabin, ci ca pricepĕtoriŭ de lucru, l-a condamnat la pedépsă de 25 fl. pentru contumacia luĭ.

Repășiri din F. M. K. E. Dintre preoții catolicĭ din Ungaria de sus maĭ mulți au fost membri la reuniunea culturală de acolo, care proprie urmărește magiarisarea Slovacilor. Pe lângă aceea numita reuniune subvenționézĕ foĭ jidano-liberale. Din causa acésta preoții au repășit din reuniune, ceea ce a produs mare consternare între patrioții jidano-magiarĭ.

Asoțiarea de pace. Sâmbătă s'a conconstituit în Budapesta asoțiarea pentru pacea universală prin propagarea doctrinelor iubirii de pace și ale umanismuluĭ. La ședința de constituire au luat parte maĭ mulți publiciști și politicianĭ de frunte aĭ Magiarilor. De president a fost ales fostul secretariŭ de stat Berzeviczy. Asoțiarea numĕră la 300 de membri. Vom vedé, ce frupte va produce asoțiarea de pace aicĭ în țară.

Coróne falsc. De noŭ s'au furișat în circulațiune monete de 1 corónă false. Ele sînt maĭ gróse decât cele veritabile, colórea le e surie, și-s spĕlătăcite; inscripțiunea pe multe lipsesce. Imitațiunea e după corónele bătute în Austria cu datul de 1893.

Cas de mórte. *Samoilă Popa* **preot** deficient în Presaca din protopopiatul Sebeșuluĭ a repausat în 15 a c. în etate de 78 de anĭ. *În vecĭ amintirea luĭ!*

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Minciuni istorice
și diferite alte minciuni.

(Continuare.)

Să mai facem și încercarea de a arĕta, cum s'a manifestat înainte de anul 1700 viața poporului nostru în moravurile lui cultivate și nobilitate prin „ortodoxie"? Dar unde sînt scrierile acelea, cari să ne informeze despre lucrul acesta? Da, scrieri de acestea întru adevĕr nu prea esistă, dar pentru aceea totuși nu putem să dicem, că nu am puté să ne câștigăm scire despre acest lucru, căci acolo sînt trăsăturile, cu cari „ortodoxia" a scris în caractĕrul poporului nostru despre activitatea, ce a desvolsat-o ea întru nobilitarea moravurilor lui. „Că nu este pom bun, care face rod rĕŭ, nici pom rĕŭ, care face rod bun. Că tot pomul din rodul sĕŭ se cunósce. Că nu adună smochine din spini, nici din rug culeg struguri."

Întru adevĕr creștinismul nu a putut să nu nobiliteze și viața morală a ómenilor, dacă el este lucru dumnezeesc. Dór lucrarea aluatului din Evangelie nu a putut să se mărginéscă numai la cultivarea înteliginței ómenilor. „În privința conoscinței și în a moralității vĕ întrecem pe voi!" a zis Tertulian cătră păgânii de pe timpul sĕŭ. Creștinismul a cuprins pe întreg omul și a întrat în istorie ca o forță, ce transformézĕ lumea. El a voit și voesce, ca în și prin inteligință să reformeze și străformeze și voința și întrégă viața ómenilor. Așa a creat el o nóuă ordine a lucrurilor și pe terenul vieții morale. Căci dóră chiar prin acésta se vĕdesce religia creștină ca religie absolută, că într'însa dogma, cultul și moravurile se pĕtrund împrumutat. Învĕțătura brahmană și cea elină aŭ religie mitică, dar n'aŭ morală; filosofia elină și buddhaismul oferesc ómenilor principii morale, dar nu-i oferesc religie. Numai creștinismul le oferesce tóte de odată: metafisica cea mai înaltă, cultul dumnezeesc cel mai curat și învĕțătura etică cea mai sublimă.

Dar când voim să esaminăm înrîurința, ce a deprins-o religia creștină asupra moravurilor ómenilor, și să delineăm înrîurința acésta într'un spați ângust, ne întimpină o dificultate fórte mare: bogăția materialului. De aceea ne vom mărgini la atâta, că vom considera înrîurința acésta, întru cât s'a manifestat ea deprinsă asupra temeiului societății omenesci, asupra căsătoriei.

Asemenea unui trăsnet, care s'a descărcat din norii cei grei, aședați pe viața etică a Iudeilor și păgânilor, și a voit, să curețe atmosfera, așa aŭ sunat cuvintele Mântuitoriului: „Ori cine va lăsa muierea sa, fără numai pentru curvie, și va lua alta, preacurvesce, și cel ce lea pe cea lăsată preacurvesce." Nu esistă deci cas, ca o căsătorie închiată în mod valid între creștini să-și pérdă valórea, până ce soții căsătoriți sînt încă în viață. Nici chiar în casul acela trist, când unul dintre soții de căsătorie ar comite adulteriŭ, nici chiar în casul acesta nu se dă voe părții celei nedreptățite, să desfacă însă-și ori să pretindă desfacerea legăturii de căsătorie, ci i-se dă voe, numai să sisteze convieţuirea cu soțul sĕŭ adulter. Căci mare e taina căsătoriei: ea închipuesce legătura cea indissolubilă dintre Christos și dintre biserica lui. Și după ce religia creștină e absolută, absolute trebue să fie și raporturile, cari se nasc dintr'însa pe sama ómenilor.

Învĕțăceii lui Isus erau dedați a privi și căsătoria din punctul de vedere al Iudeilor celor pii, éră aceștia admiteau rumperea legăturii de căsătorie în casul, când soția comitea adulteriŭ. Audind ei acum învĕțătura lui Isus despre indissolubilitatea absolută a căsătoriei creștine, îl cuprinde mirare: ei nu pot să pricépă severitatea acésta și zic: „Dacă este așa pricina omului cu muierea, nu folosesce a se însura." Éră Isus nu îmblândesce de loc severitatea învĕțăturii sale, ci le zice: „Nu toți cuprind cuvîntul acesta, ci cărora le este dat." Căci religia creștină nu arată ómenilor numai ținta perfecțiunii morale și calea, pe care omul póte să ajungă la ținta aceea, ci ea afară de motivele firesci îl oferesce încă și motive neasemĕnat mai înalte și mai puternice de cum sînt cele firesci, și ce e încă și mai mult, ea îi varsă în suflet forțe nóuĕ supranaturale, cari îl scutesc, îl nutresc și-i întăresc și astfel îl fac capabil, ca el să pótă realisa întru sine idealul perfecțiunii morale, nu el singur, ci darul lui Dumnedeŭ împreună cu dînsul. Creștinii aŭ îndemână darul lui Dumnedeŭ, ei sînt aceia, „cărora le este dat, să cuprindă cuvîntul acesta" despre indossolubilitatea căsătoriei.

Dar nu numai legea cea supranaturală a lui Dumnezeŭ statoresce indissolubilitatea căsătoriei, ci acésta o face și legea firii nefalsificată de patimile ómenilor. Căci din mâna creatóre a lui Dumnezeŭ a ieșit și legătura căsătoriei, și „vor fi amîndoi un trup", și „ce a împreunat Dumnezeŭ, omul să nudespartă".

„Dacă patimile omenesci se rĕscólă împotriva acestei legi și nu bagă în samă cuvenită confusia, ce o produce în familie despărțirea îngreuiând moștenirea, omorînd sentimentele părintesci, infectând inima, dejosind căsătoria la concubinat civil, atunci cuvintele, pe cari vom să le rostim aci, fără îndoélă nu vor fi destui de puternice spre a trezi o convingere mai bună. — Observăm numai un lucru: dacă ómenii așa cred, că prin divorț pe căsătoriți îi fac mai fericiți, (acesta e de obiceiŭ un mare argument,) atunci se găsesc în rătăcire uriașă. Cel ce n'a putut să fie fericit cu soția sa cea dintâiŭ; pe cel ce nu a putut să-l lege de mirésa sa brîul ei fecioresc ori maternitatea ei cea dintâiŭ; celui ce jugul casnic nu i-a îmblândit patimile; cel ce n'a putut să-și uite inima între perdelele patului de nuntă: acela nici odată nu va fi fericit cu altă muiere; la așa ceva înzădar contați. El însu-și nu câștigă nimic cu schimbarea acésta. Ceea ce a privit de zid nerĕsturnabil între sine și între soțul sĕŭ de căsătorie, aceea n'a a fost alta decât aplicarea pĕcătósă a caractĕrului sĕŭ celui nestatornic și neodihna poftelor sale celor sensuale. Cunoscință intimă și restimp mai lung e cu mult mai de lipsă la fericire, ba chiar și la iubire, de cum ar gândi omul. Numai atuncia póte omul să fie întru adevĕr fericit în obiectul iubirii sale, dacă a petrecut împreună cu el multe zile, mai ales multe zile noróse. Ei trebue să se cunóscă unul pe celalalt până în adâncul sufletului, trebue, ca vĕlul acela taĭnic, pe care l-aŭ pus pe ei în biserică, ei să-l ridice până la crețele cele mai mĕrunte, pe când vĕlul acela pe sama ochilor lumii să rĕmână pentru totdeuna închis și neapropiat. — Saŭ cum? Așa dară tóna cea mai mică să fie de ajuns, pentru ca să mĕ vĕd despărțit pentru totdeuna de soția mea și de pruncii mei, și să-mi trebuéscă a renunța chiar și la sperarea de a petrece zilele bĕtrânețelor mele cu ei în bucurie liniștită?! Nu zică óre cine, că chiar temerea acésta mĕ va sili, să fiu soț mai bun. Nici odată! Omul se alipesce numai de bunul cel sigur și nu póte să iubéscă cu adevĕrat acel bun, pe care póte să-l pérdă în ori care clipă. — Să nu dăm lui hymen aripi de dragoste, să nu facem din realitatea sfîntă o fantómă trecĕtóre. — Mai este óre ce, ce va rumpe într'o clipă firele fericirii vóstre în legătura cea nóuă: vĕ va urma și acolo glasul cel mustrătoriŭ al conscienței vóstre; neîncetat veți aseména cele dóuĕ femei, și — nu vĕ amăgiți pe voi înși-vĕ! — cumpĕna se va pleca spre lucrurile cele trecute: așa a creat Dumnezeŭ inima omenéscă. Veți strînge în brațe pe pruncul cel noŭ și vĕ veți gândi la acela, pe carele în contra legii firii l-ați respins dela voi. Strîngeți la inimă pe muierea cea nóuă, și inima vĕ va spune, că acésta deja nu e cea dintâiŭ. Tóte țintesc în om spre unitate, și nefericit este el, dacă se împărțesce pe sine însu-și; căci pe cum Dumnezeŭ, care l-a creat, așa și sufletul lui țintesce neîncetat într'acolo, ca să unéscă întru sine trecutul, presintele și viitoriul." [1])

Și biserica cea adevĕrată a lui Christos a rĕmas credinciósă legii firii și celei preste fire și nu a conces nici odată, să se atingă tónele și patimile inimii omenesci de legătura cea sfîntă a căsătoriei. Fie fost inima acésta a unui om de rînd, ori a unui om, în mânile căruia eraŭ depuse destinele unui popor întreg, biserica cea adevĕrată a lui Christos totdeuna a avut îndemână acela-și rĕspuns, rĕspunsul energic al Botezătoriului: „Nu ți-se cade ție!" — S'a întîmplat, de un rege puternic al Angliei a cercat, să înduplece pe capul bisericii lui Christos, să facă măcar cu el abatere dela legea acésta. Dar biserica a rĕmas credinciósă legii celei sfinte a lui Dumnezeŭ și i-a zis: „Nu ți-se cade ție!" Regele a amenințat, că el împreună cu întrégă împĕrăția sa se va rumpe de cătră biserică, dacă nu i-se va face pe voe. Dar biserica a rĕmas credinciósă legii celei sfinte a lui Dumnezeŭ și i-a zis regelui: „Nu ți-se cade ție!" Enric VIII și-a împlinit amenințarea, și-a rupt împĕrăția din trupul cel mistic al lui Christos și și-a roșit adulteriul cu sângele celor ce i-se împotriviaŭ. Dar biserica decât să se abată dela lege de dragul regelui Angliei, mai bucuros a lăsat, să curgă sânge de martiri și pentru indissolubilitatea căsătoriei creștine și rĕmânênd credinciósă legii celei sfinte a lui Dumnezeŭ nu a încetat a zice regelui: „Nu ți-se cade ție!" — A fost un bărbat, înaintea căruia întrégă Europa s'a închinat trĕmurând. El din fiul unui advocat nebăgat în samă s'a făcut stăpânul Europei și lua și da după plac corónele acestui continent. Dar soția îl era de origine de rînd ca și el însu-și. S'a hotărît, să o alunge dela sine și

[1]) Chateaubriand, Genie du christ. p. I. l. c. 10.

să-şĭ ĭea de soţie pe fata celuĭ maĭ vĕdut dintre domnitoriĭ europenĭ. Împĕratul Austrieĭ s'a plecat înaintea voiĭ luĭ Napoleon şi ĭ-a jertfit pe fată-sa. Căcĭ cine ar fi cutezat, să se împotrivéscă cesarului Franţeĭ? Cine? Un preot ai bisericiĭ luĭ Christos. Pontificele Roman, însu-şĭ lipsit de împĕrăţia sa luméscă şi rob al luĭ Napoleon, a avut cutezarea de a-ĭ ḑice: „Nu ţi-se cade ţie!“ N'aŭ folosit nimica nicĭ rugările, nicĭ ameninţările luĭ Napoleon şi nicĭ chiar tractarea cea maĭ brutală, în care a împărtăşit pe Papa: acesta a rĕmas credincios legiĭ celeĭ sfinte a luĭ Dumnezeŭ şi nu s'a abătut dela rĕspunsul statornic: „Nu ţi-se cade ţie!“

(Va urma.)

Mărgeaua Gialmareĭ.

Novelă de Laicus.

(Continuare.)

Aşa merserĕ eĭ o bună cale, când deodată Arabul călări pe lângă Sven şi-ĭ făcu un semn. Eĭ galopară înaintea ceteĭ.

„Te-am chemat,“ începu Arabul, „căcĭ tu-mĭ parĭ a fi cu sângele maĭ rece decât toţĭ ceĭ de aicia.“

„Cuvintele tale mĕ linguşesc, regret însĕ, că nu pot să primesc lauda, ce mĭ-o facĭ, de vreme ce mie mi-se par toţĭ într'o formă de deştepţĭ ca şi mine.“

„Nu e timpul acomodat, să ne facem complimente chiar acuma, când e în joc viaţa nóstră!“

„Credĭ tu situaţiunea nóstră chiar aşa de periculósă? Eŭ gândesc, că acum, când avem pe Blanca şi pe Roxana, n'avem să ne maĭ temem de nimic, căcĭ în curênd vom fi în faţa frontierelor Franţeĭ.“

„Ajute-ţĭ Dumneḑeŭ, să maĭ veḑĭ odată frontierele ţĕriĭ tale, dară eŭ n'o cred acésta. Ne va fi cu mult maĭ anevoiósă reîntórcerea, de cum ne-a fost venirea.“

„Cum aşa?“

„Da, căcĭ am făcut o mare nebunie!“

„Nebunie ziceĭ? Şi care ar fi aceea?“

„Noĭ am fi trebuit să împresurăm răpausul şoimuluĭ şi pe bărbaţiĭ, ce ĭ-am fi aflat, să-ĭ ucidem, ér pe femeĭ să le luăm cu noĭ.“

„N'am aflat de consult, să vĕrsăm maĭ mult sânge, de cât s'a aflat de lipsă!“

„Şi în schimb se va vĕrsa acum sângele nostru!“

„Ce ziceĭ?“

„Aceea, că Nubianele, carĭ aŭ părăsit casa, s'aŭ refugiat la Onled el Wahrân, şi aceia ne vor astupa tóte fântânile din cale.“

„La dracul! Aceea ar fi o bună păcălélă! Ce ar trebui să facem?“

„Sa-ĭ prevenim!“

„Să-ĭ prevenim cu caiĭ nostri cei obosiţi şi cu răniţiĭ nostri?“

Arabul nu rĕspunse nimic, ci fluiera printre dinţi o melodie arabă. Într'un târziŭ întrerupse tăcerea şi zise:

„Sciĭ ce? Dumnezeŭ e Dumnezeŭ şi tóte le-a statorit maĭ înainte, şi împotriva voiĭ luĭ nimenĭ nu póte face nimic! Să dăm ĕră frîŭ libĕr cailor nostri, să lăsăm pe răniţiĭ înapoĭ şi să grăbim a preveni pe contrarĭ!“

„Dar sermanĭ vor peri în pustie!“

„Dumnezeŭ e mare! Dacă El vre, ca eĭ să pĕră în pustie, atuncĭ tot per, orĭ ce am face noĭ. Dacă însĕ voea luĭ va fi, ca eĭ să scape de tóte primejdiile pustieĭ şi chiar şi de ghiarĕle tribuluĭ Onled el Wahrân, care furnică acum prin împrejurime, atuncĭ eĭ scapă! Şi scăpăm şi noĭ!“

„E drept, ceea ce ziceĭ tu, dar nu se póte! Să veḑĭ tu, voea luĭ Dumnezeŭ e dublă: una mĭ-a spus-o mie, ceealaltă şĭ-a reţinut-o pentru sine. Că scăpa-va chasseurul împreună cu noĭ, orĭ ba, scie Dumnezeŭ, şi de sigur aşa se va întîmpla, cum va vré El! Eŭ n'o sciŭ aceea, că scăpa-va orĭ ba, dar că ce trebue să fac acuma, aceea o sciŭ, căcĭ Dumnezeŭ mĭ-a spus-o.“

„Tu eştĭ profet?“ îl întrebă Arabul privindu-l cu o frică superstiţiósă. „Aĭ cetit dór în stele, care e voea luĭ Dumnezeŭ?“

„Nu sînt profet şi n'am cetit nicĭ în stele, cu tóte acestea însĕ sciŭ, ce vre Dumnezeŭ!“

„Ce, anume?“

„Dumnezeŭ doresce, ca eŭ să nu-mĭ las prietinul în primejdie, şi eŭ sînt gata a-ĭ împlini voea, întîmple-se, ce se va întîmpla! Gândesce-te decĭ, Misram, da de cumva aflĭ altă cale, prin care să scăpăm de nĕcasul acesta!“

„Nu e alta!“ rĕspunse Arabul scurt clătinând din cap.

Cu tóte acestea se adunară cu toţiĭ la un mare sfat de bătae. Din tot sfatul lor ĭeşi, că pericolul e sigur, şi că eĭ aŭ să dea pept cu un inimic de dóuĕ zecĭ de orĭ maĭ tare decât eĭ, şi că până la frontieră maĭ aŭ ceĭ puţin 150 de óre să călătoréscă cu nisce ómenĭ mare parte răniţĭ şi slăbiţĭ. Se ivi şi planul de a porni spre nord şi spre a ieşi la frontiera Tripolisuluĭ, orĭ spre sud către Senegal. De odată faţa luĭ Sven se lumină, şi el sbieră, cât putu: „Am aflat planul, sîntem mântuiţĭ! Lucrul cel maĭ de frunte este, să înşelăm pe inimicĭ asupra stărĭĭ nóstre. Să zicem de es., că Eugen, Misram şi doĭ chasseurĭ să plece înainte şi să cerce ocasiune de a fi vĕḑuţĭ de Arabĭ. Cât ce îĭ vor fi vĕḑut, de sigur vor porni după eĭ, fără ca să le trécă prin minte, că ceĭ maĭ mulţĭ sînt înapoĭ. Ceĭ ce vor merge înainte, să se retragă mereŭ spre frontiera franceză.“

„Fórte bine!“ esclamă Misram plin de bucurie. „Tu eştĭ sigur un nepot de al profetuluĭ. Planul tĕŭ e minunat: şi dacă voiŭ avé eŭ un avans de o sută de paşĭ, póte să mĕ persecute tot tribul până la mare, că nu mĕ va ajunge nicĭ odată. Dar, . . .“ ḑise el de odată şi se întrerupse, „de voiŭ merge eŭ, cine vĕ va conduce?

„De aceea nu fi îngrijat! Ne va conduce lucrul ăsta,“ zise Sven arĕtând compasul. „De vom merge mereŭ înainte după acul acesta, vom ajunge sigur în Algir!“

Din mutra plină de curiositate, ce o făcu Misram, se vedea, că acesta era compasul cel dintâiŭ, ce vĕḑuse în viaţă. El îl privi multă vreme din tóte părţile, şi după ce vĕḑu, că mereŭ îşĭ păstrézĕ posiţia şi arată cu un vîrf la nord şi cu unul spre sud, cu o frică învederată îi întinse luĭ Sven zicênd:

„Dumnezeŭ să ne ferésca de dracĭ şi de spirite rele! Eŭ vĕd bine, că aci este de sigur un astfel de spirit, care sucesce mereŭ acul!“

(Va urma.)

Eucharistia şi martiriul.

(Continuare.)

Cugetele luĭ Ciprian găsesc resunet la marele luĭ compatriot, la s. Augustin. El încă derivă în cuvîntările sale destul de adese orĭ statornicia martirilor în mod special din gustarea s. Euharistiĭ. Deja înainte de Ciprian esprimă acela-şĭ cuget patima s. Perpetue. Sfînta se rógă luĭ Dumnezeŭ în temniţă, să-ĭ spună, dacă o aşteptă mórtea de martir orĭ scăparea, şi în nóptea următóre o vedenie îĭ şi descopere viitoriul. Ea vede „o scară de aur minunat de înaltă, carea ajungea până în cerĭŭ, dar era aşa de îngustă, cât numaĭ unul după altul putea să se sue pe ea. De laturile scărĭĭ erau întărite tot felul de unelte de chinuire gătite din fer: sabiĭ, lăncĭ, cârlige, cuţite aşa, că-l sfăşiaŭ şi-l sfârticaŭ pe cel ce se suia cu nebăgare de samă şi nu-şĭ ţinea privirea îndreptată la deal. Şi la capul din jos al scărĭĭ zăcea un şerpe grózne, care aleşuia celuĭ ce se suia, şi cerca, să-l înfrice[a]. Cu curaj pune piciorul pe fuscelul cel dintâiŭ călcând cu o cale pe capul şerpeluĭ. „Şi eŭ m'am suit până sus şi am vĕḑut o grădină nesfârşit de mare, şi în mljlocul grădiniĭ şedea un moşneag de statură înaltă în haină de păstorĭŭ, carele mulgea oile sale. Şi în jur de el staŭ miĭ în haĭne albe. Şi el îşĭ ridică privirea şi căută la mine şi-mĭ zise: „Bine, că viĭ, prunca mea!“ Şi el mĕ chemă la sine şi-mĭ dădu o bucată de lapte închegat, şi eŭ îl luaĭ cu mânile puse preste olaltă şi mâncaĭ, şi toţĭ, ceĭ ce staŭ jur împrejur, ziserĕ: Amin! Şi la sunetul acestuĭ cuvînt mĕ treziĭ avênd în gură o dulcéţă, căreia nu sciŭ, să-ĭ pun nume. Şi eŭ împărtăşiĭ acestea îndată fraţilor, şi noĭ cunoscurăm, că pe mine mĕ aşteptă mórtea de martir, şi de aci înainte începurăm, să nu maĭ nutrim nicĭ o sperare pentru lumea acésta.“

Dacă Perpetua învinge aci şerpele protoevangeliuluĭ, dacă ea ajunge pe calea cea îngustă şi primejdiósă în raiŭ la păstoriul cel bun, la céta martirilor cea îmbrăcată în haĭne albe, înţelesul e clar: el nu póte să însemne, fără numaĭ că Perpetua are să fie învrednicită de martiriŭ. Bucătura aceea de sânge închegat însamnă s. Eucharistie. Căcĭ pe cum se zicea despre Dumnezeul cel întrupat, că într'însul Cuvîntul cel veciníc, mâncarea îngerilor, s'a făcut lapte pe sama nóstră a fiiĭlor omenescĭ celor nevrîstnicĭ, [1]) aşa se folosia acela-şĭ trop şi pentru Mântuitoriul din Eucharistie, [2]) maĭ ales când el ca în casul nostru se oferia noŭ-botezaţilor, mieilor celor noŭ-născuţĭ aĭ turmeĭ luĭ Christos. [3]) La tóte acestea să se maĭ adaugă, că bucăţica aceea de lapte închegat o primi Perpetua cu acele-şĭ ceremoniĭ, cu carĭ credincioşiĭ primiaŭ s. cuminecătură. Ministrul taĭneĭ punea adecă s. cuminecătură credincioşilor nu în gură, ci în mânile puse cruce preste olaltă, ĕră primitoriul rĕspundea: Amin. Însĕ ce va să însemne óre aceea, că sfinteĭ i-se dă s. Eucharistie în cerĭŭ? Esplicătoriĭ ceĭ maĭ de frunte aĭ acestuĭ lucru [4]) consideră aci conferirea s. Euharistiĭ ca o garanţă a statornicieĭ în martiriŭ. După părerea acestor cunoscĕtorĭ aĭ vechimiĭ creştine părerea acésta despre s. Eucharistie le era deci aşa de îndemânatică creştinilor celor dintâiŭ, cât Perpetua cuminecătura sevârşită între atarĭ împrejurărĭ putu să o privéscă de o prevestire a martiriuluĭ.

Esplicarea acésta o întăresce un loc de tot acemenea în actele martiriuluĭ s. Filip

[1]) Aug. Conf. VII. c. 18. n. 24.
[2]) Kraus, Real-Encycl. s. v. Milch.
[3]) Pauliu Nol., Epist. 32, §. 5.
[4]) La Ruinart, Acta mart. not. ad l. c.

episcopul Eracleei din Tracia. Când îi duceau în Adrianopol la rug, el dise către însoţitorii sĕi: „Eŭ am cunoscut deja mai înainte într'o descoperire sigură prin o solie a Domnului meŭ, că voiŭ muri cu mórte de martir. Când zăceam cuprins de un somn adânc şi binefăcĕtoriŭ, am vĕdut, cum un porumb de colóre albă strălucitóre vent sburând în dormitoriul meŭ şi mi-se aşedă pe cap. Şi când el se pogorî de acolo în peptul meŭ şi mĕ nutri cu mâncarea cea mai dulce, am cunoscut îndată, că Domnul se îndură a mĕ chema la sine şi mĕ învrednicesce de martiriŭ." [1]) Actele, din cari sînt scóse cuvintele acestea, criticĭ ca Mabillon, Ruinart şi Bollandiştii le privesc de genuine. Chiar şi Tillemont, care e cam sever faţă cu actele martirilor, încă recunósce, că actele martiriului s. Filip în privinţa genuinităţii şi a vrednicieĭ lor de încredere nu sufer îndoélă. Putem decĭ pe temeiul lor să recunóscem, că şi în Tracia se nutria despre s. Euharistie convingerea aceea, carea după cum vĕdurăm din actele s. Perpetue, esista în Africa de mézănópte.

În Siria creştinĭ încă se par a fi nutrit aceea-şi convingere. Asta ne-o spune s. Efrem cu cuvinte destul de limpedĭ, când zice în cuvîntarea sa despre ceĭ patru zecĭ de martirĭ din Sevasti: „Ilie Tesviténul cu puterea, ce i-a dat-o o singură mâncare, a călătorit 40 de zile până la muntele Oriv. Ceĭ patru zecĭ de martirĭ înse ajunseră toţĭ în ceriŭ după gustarea trupului luĭ Christos. În călătoria către pământul promisiunii fiiĭ luĭ Israil purtaŭ cu sine móştele luĭ Iosif Egipténul. Pe ceĭ patru zecĭ de matirĭ dimpotrivă ĭ-a unit şi ĭ-a ţinut laolaltă trupul luĭ Christos." [2]) O atare mărturisire ne mai oferesce din Orient şi un contemporan al persecuţiilor persescĭ, adecă sihastrul Elişe. Esplicând rugăciunea Domnuluĭ ne arată el în descriere însufleţită, ce póte să facă din om s. cuminecătură: „Între chinurile pământescĭ nu este una, carea să-l pótă învinge. El despreţuesce argintul, şi ochiĭ luĭ urĕsc aurul. El privesce de durere mărimea luméscă, — îndată ce s'a săturat cu pânea cea nemuritóre." [3]) O altă dovadă a acesteĭ convingerĭ din biserica rĕsăriténă ne oferesce versiunea armenéscă a epistolelor s. Ignaţiŭ. Apostoliĭ, aşa ni se spune acolo, aŭ despreţuit mórtea şi s'aŭ adeverit mai tarĭ decât mórtea, pentru că aŭ gustat cina cea sfîntă. [4])

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut

Călindariul „Unirii" pe anul 1896

în frunte cu portretul Î. P. S. Domnuluĭ Mitropolit şi având următoriul cuprins:

Partea calendaristică: Regentul anuluĭ, Date calendaristice, cele patru anotimpurĭ, starea climatică, sĕrbători şi dile schimbătóre, Posturile, cele 12 lunĭ.

Geneologia caseĭ domnitóre. Provinţa mitropolitană gr. cat. de Alba Iulia şi Făgăraş, cu înşirarea membrilor capitularĭ, asesorilor consistorialĭ, oficialilor archidiecesanĭ, a tribunalelor matrimoniale, esactoratul, administratorĭĭ fondurilor, profesorii dela tóte institutele de învĕţământ, a superiorilor dela Seminare şi Internate, apoĭ a tuturor preoţilor din Archidiecesă după protopopiate cu indicarea comunelor (românesce şi ungurésce şi cu arĕtarea posteĭ), în care sînt dispuşi, a protopopilor, diecesele sufragane, împreună cu însemnarea locuinţeĭ lor (de asemenea românesce şi ungurésce şi cu posta ultimă). La finea fie căreĭ diecese apoĭ e însemnat şi numĕrul credincioşilor după ultimele schematisme.

Partea literară cuprinde: Schiţa biografică a Î. P. S. Sale Dr V. Mihályi. — Imnul cântat la întronisarea Mitropolitului. — Despre băncile Raiffeisen. — „Doina", o frumósă poesie de poetul ardelean George Coşbuc. — Nóuĕle legi bisericescĭ, cuprinzând inviaţiunĭ practice atât de lipsă preoţilor nostrĭ spre a sciĭ, ce posiţie să ĭea faţă de legile cele nóuĕ. — Apoĭ diverse anecdote şi sfaturĭ.

La urmă se daŭ informaţiunĭ scurte referitóre la postă, telegraf şi telefon. Urmézĕ scala timbrelor şi consemnarea târgurilor, făcută după datele oficióse.

Se află de vîndare la **Tipografia seminarială** din Blaş şi costă **30 cr.**

La tipografia seminarială se află de vîndare:

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare şi cu copciĭ fl. 10.

Editor şi redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 4579—1895. (37) 3—3

Concurs.

Spre ocuparea dotaţiunii anuale din *fundaţiunea Filipiană* de 32 fl. 55 cr. v. a., care a devenit vacantă prin mórtea protopopului Buzeĭ Ioan Filipan, se deschide concurs până în 31/19 Decembre 1895.

Concurenţii aŭ să documenteze: 1. că se ţin de clerul român greco-catolic; 2. că sunt consângenĭ cu fundatorul de pie memorie Basiliŭ Filipan căudva Preposit capitular în Blaş.

Blaş din şedinţa consistorială ţinută în 26 Novembre 1895.

Victor Mihályi m. p.
Archiepiscop şi Mitropolit de Alba-Iulia şi Făgăraş.

Spre binevoitóre atenţiune.

Susbcrisul aduc la cunoscinţa On. Public din loc şi jur, că mĭ-am deschis un

atelier de orologerie

în piaţă (casa dneĭ Ciato). Primesc tot felul de *orologe* pe cum şi *maşinĭ de cusut* spre reparare pe lângă preţurile cele mai moderate.

Pentru tóte lucrurile ieşite din atelierul meŭ daŭ **garanţă de un an.**

Rugându-mĕ pentru spriginul On. Public semnez

Blaş în Decembre 1895.

cu distinsă stimă
M. J. Dressnandt
orologer.

(38) 3—3

Sz. 6219—1589. (40) 1—1

Pályázati hirdetmény.

Alsófehér vármegye balázsfalvi járásában *Szász-Csanád* község székhelylyel rendszeresített *körorvosi* állomás halálozás folytán üresedésbe jövén arra ezennel pályázatot nyitok.

A körorvos évi javadalmazása 500 frt. fizetés és 150 frt fuvarátalány, mely előzetes havi részletekben Szász-Csanád község pénztárából fizettetik ki; a gyógydijakra nézve a körorvos a községekkel szabadon egyezkedik, azonban a vagyontalanokat ingyen köteles gyógykezelni, köteles továbbá körét havonként legalább kétszer beutazni.

A közegészségügyi kört a Monorai, Sorostélyi és Szász-Csanádi körjegyzőségekhez tartozó 9 község (10.656 lakossal) képezi.

Felhivom mindazokat, kik ezen állást elnyerni ohajtják, hogy az 1883. évi I. t.-cz. 9. §. és az 1876. évi XIV. t.-cz. 143. §. értelmében képesitésüket igazoló okmányokkal, politikai magatartásukat és erkölcsi magaviseletüket tanusitó bizonylattal felszerelt pályázati kérvényüket hozzám 1896 évi Január hó 2-ig annál is inkább nyujtsák be, mert a későbben beérkezőket figyelembe venni nem fogom.

A választás az egészségügyi kör székhelyén Szász-Csanádon a község házánál 1896 évi Január hó 3-án d. e. 10 órakor fog megejtetni.

Szolgabirói hivatal Balázsfalván 1895. évi december hó 11-én.

Simonffy
főszolgabiró.

---

756 szám. (41) 1—1
1895.

Árverési hirdetmény.

Alulirt kiküldött végrehajtó az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1895. évi 2058 számu végzése következtében Dr. Ronai János ügyvéd által képviselt Kramer J. zniobányai czég javára Gross Reinhold ellen 224 frt 16 kr. s jár. erejéig 1895 évi Julius hó 30-án foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt 420 frt — krra becsült 6 láda sodrony szegből álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balázsfalvi kir. járásbiróság 3186/1895 számu végzése folytán 224 frt 16 kr tőkekövetelés, ennek 1895 évi február hó 1-ső napjától járó 6% kamatai, és eddig összesen 30 frt 60 krban biróilag már megállapitott költségek erejéig helyben alperes üzletében leendő eszközlésére 1895. évi December hó 27. napjának délelőtt 9 órája határidőül kitüzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107 és 108. §-a értelmében, készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balázsfalván 1895. évi December hó 6-ik napján. **Thát György,**
kir. birósági végrehajtó.

---

765 szám. (42) 1—1
1895.

Árverési hirdetmény.

Alulirt birósági végrehajtó, az 1881. évi LX. t. cz. 102. §-a értelmében ezennel közhirré teszi, hogy a balázsfalvi kir. járásbiróság 1895 évi 877. számu végzése következtében Dr. Ronai János ügyvéd által képviselt Frankl A. Herman és fiai javára Gross Reinhold ellen 116 frt 52 kr s jár. erejéig 1895. évi Aprilis hó 22-én foganatositott kielégitési végrehajtás utján lefoglalt és 490 frt — krra becsült 7 láda sodrony szegből álló ingóságok nyilvános árverésen eladatnak.

Mely árverésnek a balásfalvi kir. járásbiróság 3178/1895 számu végzése folytán 51 frt 19 kr. tőkekövetelés, és eddig összesen 2 frt 50 krban biróilag már megállapitott költségek erejéig helyben alperes üzletében leendő eszközlésére 1896. évi Január hó 3-ik napjának délelőtti 9 órája határidőül kitüzetik és ahhoz a venni szándékozók oly megjegyzéssel hivatnak meg, hogy az érintett ingóságok az 1881. évi LX. t. cz. 107. és 108. §-a értelmében készpénzfizetés mellett, a legtöbbet igérőnek becsáron alul is el fognak adatni.

Kelt Balásfalván 1895. évi December hó 14-dik napján. **Thát György,**
kir. birósági végrehajtó.

---

[1]) Acta s. Philippi § 13 (Ruinart).
[2]) În 40 mart. §. 2 şi 9.
[3]) Nirschl, Patrol. III, 259.
[4]) Ada Smyrn. §. 3.

Tipografia Seminariului archidiecesan.

Abonamentul

Pentru monarchie:
Pe an 6 fl., ½ an 3 fl., ¼ an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 frcs., ½ an 9 frcs., ¼ an 4 frcs. 50 cm.

Fóea apare în fiecare Sâmbătă.

Unirea

Fóe bisericéscă-politică.

Inserțiuni

Un sir garmond: odată 7 cr., a dóua óră 6 cr., a treia óră 5 cr., și de fiecare publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fóea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blaș.

Anul V. | Blaș 28 Decembre 1895. | Numĕrul 52.

Invitare la abonament.

Cu numĕrul de față invităm la abonament nou cu prețurile din capul foii.

Restanțierii să binevoéscă a-și achita abonamentul cât mai îngrabă, ca să se evite neregularități în espedarea foii. Spre scopul acesta alăturăm asemnațiuni postale.

Cei vechi să ne rĕmână credincioși și să ne mai câștige abonenți noi.

Din partea nóstră vom cerca a mulțămi tóte așteptările.

Redacțiunea și Administrațiunea „UNIRII".

Tendințe nedrepte.

Paralel cu tendința de a face, să dispară din patria nóstră comună orĭ ce altă națiunalitate nemagiară și a contopi tóte popórĕle într'o singură națiune magiară, merge și nisuința de a șterge orĭ ce semn estern, care ar puté face pe cineva, să vadă, că în patria acésta aŭ locuit saŭ locuesc și alte națiunalități afară de cea magiară.

În matriculele statului nu se mai inferesc de cât numaĭ nume ungurescĭ, și cine scie, dacă preste o sută de anĭ un patriot înfierbîntat nu va aduce ca dovadă chiar matriculele de stat, ca să arete lumiĭ, că aci nicĭ nu a locuit altă națiunalitate afară de cea magiară.

Dacă un inspector școlar regesc trecênd prin un sat românesc vede pe un edificiŭ inscripțiunea „Școlă română", îndată mișcă tot aparatul administrațiunii publice până sus la ministeriŭ, să radă saŭ să ĭea jos o astfel de inscripțiune, care ar puté dovedi călătorilor din țĕrĭ străine, că și Românii locuesc prin văile Carpaților și aŭ institute culturale românescĭ.

Dacă nisce învĕțătorĭ confesionalĭ nemagiarĭ fac o reuniune și-și trimit statutele spre aprobare la ministeriŭ, pot fi siguri, că statutele nu li-se apróbă, dacă cumva ĭ-aŭ pus pĕcatele, să zică, că reuniunea lor va avé nu numaĭ caractĕr confesional, ci și caractĕr românesc.

Fiindcă regimentul I de graniță român susținea școlĭ, carĭ ca și regimentul, ce le-a întemeiat, purtaŭ caractĕr românesc, a trebuit să se dea acelor școlĭ caractĕrul de „comunale", ca să nu vadă lumea, că în țara acésta maĭ sînt și institute *„românescĭ"*.

Pe cum s'a șters orĭ ce semn estern nemagiar din legislațiune, justiție, administrațiune, și chiar și din pămînt, — căcĭ la cartea funduară nu se maĭ primesc de loc decât numaĭ documente ungurescĭ, — așa se nisuesc acuma șoviniștiĭ a șterge orĭ ce semn și caractĕr românesc de pe institutele și instituțiunile culturale românescĭ, înființate și susținute cu sudórea Românilor.

Până când așa dară vom puté fi șterșĭ noĭ de pe fața pămîntuluĭ. — lucru, ce merge puțin cam greŭ, — până atunci măcar numele să ne dispară de pe orĭ ce instituțiune românéscă!

În pornirea acésta, atât de ostilă națiunalităților și în special națiunalității române, ceĭ dela putere nu bagă samă, că se vatĕmă legile esistente.

Avem lege, care recunósce expres esistința națiunalităților din patrie (art. 44 din 1868). Ér dacă esistința lor și anumite drepturĭ le sînt recunoscute prin lege, dela sine urméză, că națiunalitățile sînt și îndreptățite a-și manifesta esistința acésta măcar prin inscripțiuni puse pe frontispițiul institutelor lor culturale și prin determinarea caractĕrului național al acelor institute. Paragraful 26 din legea citată anume permite bisericilor, ca să-și întemeieze tot felul de institute cu caractĕr național.

Pe ce basă se pretinde decĭ, ca nicĭ un institut cultural să nu maĭ pórte în documente și inscripțiuni numele de românesc?

Tóte legile referitóre la instrucțiune daŭ susținĕtorilor de școlĭ dreptul, să determine limba de propunere. Dacă însĕ un susținĕtoriŭ de școlĭ voesce, ca limba de propunere să fie cea românéscă, pentru ce nu i-se permite, ca acésta să se manifesteze și în numele și inscripțiunea respectiveĭ școlĭ, numindu-se aceea românéscă?

Ordonanța din 1875 a guvernuluĭ referitóre la reuniunĭ spune apriat, că națiunalitățile pot forma reuniunĭ cu caractĕrul națiunalității lor. Astfel stând

Feuilleton.

O impresie de călătorie.

Ce impresie a făcut asupra mea vederea cea dintâiŭ a măriĭ?

Bine, ți-o spun și asta, cu tóte că aș dori maĭ bucuros, ca tu să nu cunoscĭ impresia acésta numaĭ din spusa altuia, ci din esperința ta proprie.

Trenul se furișa printre stîncĭ spine. Icĭ colé se iviaŭ case singuratice, și în jur de ele câte o îngrăditură de petri așĕdate preste olaltă fără de nicĭ un cement. Omenii ridicaseră îngrăditurile acestea, pentru ca vînturile să nu împrăștie în tóte părțile lumiĭ o mână de pămînt, ce se afla în mijlocul îngrăditurilor și le producea puținică legumă.

Cu nerăbdare așteptam, să vĕd marea. O, marea aceea! Ce rolă a jucat ea în visurile tinerețelor mele! Cum îmi bătea inima de plăcere, când cetiam descrierea măriĭ în istorióre nemțescĭ, carĭ grăiaŭ despre matrosĭ și despre piraț! Ți mărturisesc, că istoriile haĭducescĭ cu grozăveniile lor eraŭ nimica tócă în asemĕnare cu istoriile acelea, carĭ se petreceaŭ pe largul măriĭ. Eroiĭ meĭ eraŭ ucenicĭ, carĭ aŭ fugit din neguțătoriĭ și s'aŭ făcut argați pe corăbiĭ; căpitanĭ de corăbiĭ, ómenĭ, carĭ nu se abăteaŭ nicĭ cât un fir de pĕr dela calea omenieĭ; cârmacĭ grozav de grobianĭ, carĭ rumegaŭ la tábac; piloțĭ, a căror tesaur lexical părea că nu trece preste treĭ zecĭ de cuvinte, și carĭ cu sĕrăcia lor de limbă totuși sciaŭ să se înțelégă între olaltă de minune chiar și în mijlocul vîjîitului și bubuitului uneĭ furtuni, ce părea, că va să cutropéscă ceriul și pămîntul. Împreună cu eĭ m'am bucurat și m'am întristat, am suferit și am suduit, am dat pept cu orcanul, când acesta se preumbla pe de-asupra largului măriĭ și cu pașiĭ sĕĭ scormonia adâncimile eĭ prăpăstióse, când urla cu glasul sĕŭ de tunet și arunca cu brațele sale în tóte părțile năĭ marĭ cu câte dóuĕ și treĭ catargurĭ, ca și cum năile acelea ar fi fost nisce găoci de alună. Vedeam, cum se frângeaŭ năile de bănci haine de corale, vedeam, cum eroiĭ meĭ se acățiaŭ cu mânĭ desperate de câte o scândură și de câte o frântură de catarg orĭ de vargă de vîntrele, și cum apa furióză îĭ arunca la țĕrm, unde eĭ de comun cu câteva cóste frânte cădeaŭ în mânile sĕĭbaticilor, dar scăpaŭ din mânile lor chiar la timp, căcĭ dacă și-ar maĭ fi amânat scăparea măcar și numaĭ cu o jumĕtate de óră, sĕĭbaticiĭ aceia ĭ-ar fi pus în frigare și ĭ-ar fi mâncat fără sălată. Dar apoĭ când istoria povestia de vre un pirat! Ce plăcere grozavă mĕ cuprindea! Și lucru șod, chiar ficiorii ceĭ maĭ destoinicĭ, maĭ uriași, maĭ de omenie și maĭ minunați se făceaŭ piraț. De ce să ți-o tăinuesc? Fórte muit mi-a trebuit să mĕ lupt, ca simpatia mea să nu fie întrégă întreguță a acestor piraț, carĭ pe „Satan" orĭ pe „Dracul roșu" orĭ pe „Tigrul oceanului" orĭ cum se maĭ chemaŭ fregatele lor cele svelte, brăzdaŭ cu repejunea vîntului apa măriĭ pentru a prinde vre-o nae de negoț stîngace și ofticósă. Pirații aceștia eraŭ altfel de ómenĭ, nu ca neguțătoriĭ aceia grașĭ și lacomĭ, carĭ cu negoț de schimb aŭ pus mâna pe o cĕtă de Negriĭ și apoĭ aŭ căduț în mânile dreptății egalisătóre a unuĭ căpitan de corsarĭ. Dar când în sfârșit se ivia la marginea orizontuluĭ o brigantină de răsboiŭ vînând după piraț, când apoĭ bubuiaŭ tunurile și zuzuiaŭ ghiulele le și sdrobiaŭ catargurĭ și făceaŭ trențe vîntrelele, cât piratul sudula gróznic și maĭ pe urmă se arunca în magazinul de érbă de pușcă pentru a se arunca în aer cu tótă naea sa, atunci simțul meŭ de dreptate învingea

lucrul, pentru ce nu se permite învĕţătorilor români, să dea reuniunilor lor numele de *românescĭ?*

Atât de mare este ura în contra naţionalităţilor nemagiare, încât nicĭ numele nu le este ĭertat să şi-l pomenéscă?

Dacă tóte voesc uniĭ ómenĭ să le facă ungurescĭ, atunci urmarea logică ar fi, ca numaĭ Ungurii să pórte sarcinile statuluĭ, adecă să plătéscă contribuţiunea şi să fie înrolaţi în miliţie, ér naţionalităţile să fie dispensate de aceste sarcinĭ.

Ér dacă sarcinile sînt egale, atunci egale trebue să fie şi drepturile în acéstă patrie comună, pentru care toţi îşĭ jertfesc averea şi sângele fără deosebire de naţionalitate.

„Sórtea învĕţătorilor nostri." — Sub titlul acesta „Dreptatea" din Timişóra în numĕrul dela 23 Dec. n. a. c. descriind încercarea de sinucidere a învĕţătoruluĭ gr. cat. Tuliŭ Gruiţa din Bia, şi istorisind maĭ întâiŭ, că acest învĕţător pentru ţinuta sa în calitate de comisar la esamenele din districtul protopopesc al Bieĭ a fost urmărit din partea ministeriuluĭ de culte şi instrucţiunea publică, adauge următórele: „Gruiţa a fost destituit din post din partea autorităţilor statuluĭ, cerêndu-se, ca şi autorităţile competente bisericescĭ să-l despóie de oficiŭ şi prin acésta de mijlócele de subsistinţă. Autorităţile bisericescĭ din Blaş aŭ observat însĕ în acéstă afacere o ţinută, carea numaĭ onóre nu le face, şi numaĭ încrederea credincioşilor pusă în ele nu o va întări. La recercarea ministruluĭ senatul şcolar (Vre să zică Consistoriul. Red.) nicĭ n'a remonstrat contra acesteĭ pretensiunĭ ilegale, susţinêndu în post pe unul dintre ceĭ maĭ bunĭ învĕţătorĭ aĭ Archidieceseĭ, nicĭ n'a făcut pe pofta ministruluĭ, ci a jucat jocul celor cu doĭ banĭ în treĭ pungĭ. Aŭ lăsat causa mórtă, ér nefericitul învĕţător, deşi din partea superiorităţiĭ sale în primul loc competent *n'a fost nicĭ tras la rĕspundere şi cu atât maĭ puţin amovat din post, totuşi pe basa poruncĭĭ ministeriale era fără post, căcĭ în alt loc nu putea competa, ér din postul sĕŭ a fost dat afară din partea autorităţilor statuluĭ.* Copleşit de neajunsurile traiuluĭ, şi ne maĭ avênd nicĭ o speranţă, că superioritătile luĭ bisericescĭ-şcolare îĭ vor susţiné posiţia drĕptă şi nevinovată faţă cu pornirile guvernuluĭ duşmane pentru tot, ce e românesc, — învĕţătorul Tuliŭ Gruiţa ĭerĭ şi-a pus capet suferinţelor prin un glonţ de revolver."

Cine cetesce pasajul acesta cu atenţiune, dacă are măcar cele maĭ elementare cunoscinţe despre administrarea şcolilor confesionale, îndată póte observa, că corespondentul „Dreptăţiĭ" n'a spus adevĕrul. Este adecă cunoscut, că un învĕţător, care nu capĕtă subvenţie dela stat, cum n'a căpĕtat Tuliŭ Gruiţa, pentru fapte ca cele istorisite de „Dreptatea" numaĭ prin sentinţa Consistoriuluĭ póte fi amovat din post. De aceea este o absurditate aserţiunea corespondentuluĭ, că învĕţătorul Gruiţa *„era fără de post"*. Adevĕrul în tótă afacerea, pe cum ne-am putut informa din loc competent, este, că deşi ministrul de culte şi instrucţiunea publică a cerut dela Consistoriŭ suspendarea luĭ Tuliŭ Gruiţa din post pentru ţinuta luĭ cu ocasiunea esamenelor din vara anuluĭ curent, totuşi Consistoriul informându-se prin organele sale şcolare subalterne, pe cum şi din rĕspunsul învĕţătoruluĭ despre starea adevĕrată a lucruluĭ, *nu numaĭ că nu l-a amovat din post, dar a şi pretins dela ministru, să abstea dela dorinţa sa de a se suspenda nevinovatul învĕţător.* Aşa dară învĕţătorul a rĕmas în post până în momentul, când a cercat, să se sinucidă, şi Consistoriul l-a apĕrat nevinovăţia înaintea ministruluĭ. Fiindcă învĕţătorul şi în momentul, când scriem acestea, se află în viaţă, póte să ne desmintósca, dacă n'am spus adevĕrul.

„Közérdek" şi alegerile municipale. — Fóea „Közérdek" din Aiud de un timp încóce agitézĕ fórte tare pe cetitoriĭ sĕĭ, ca să lucre din tóte puterile, pentru ca cu ocasiunea alegerilor municipale din 27 Ianuariŭ n. 1896 să nu maĭ triumfeze Româniĭ ca la alegerile din 14 Novembre n. 1895.

Faţă cu acéstă agitaţiune noĭ numaĭ atâta zicem, că fiecare Român să-şĭ facă datoria, ce o are faţă de némul sĕŭ, de comitat şi de patrie. Ceĭ inteligenţi să ţină în rînd bun pe alegĕtorĭ, ca amăgirile, corupţiunile şi presiunile de tot felul să nu spargă şirurile Românilor.

Spre orientare observăm, că în 27 Ianuariŭ 1896 se vor ţiné alegerile în: Blaş, Vingard, Ighiŭ, Zlatna şi Vizocna.

De cercul *Blaşuluĭ* se ţin comunele Mihalţ, Cisteiul român, Obregea, Crăciunel, Bucerdea grânósă, Blaş-oraş, Blaş-sat, Veza, Lupu, Cenade, Cergăul-mic, Cergăul-mare, Spătac, Tiur, Ciufud, Mănărade.

De cercul *Vingarduluĭ* se ţin: Ţapu, Şoroştin, Broscenĭ, Loamneş, Bogatul român, Armeanĭ, Alămor, Gusu, Presaca, Poca, Roşia, Tăŭ, Ohaba, Beşinăŭ, Cut, Vingard, Ghirbomul rom., Ungureiĭ, Doştat, Şpring, Draşov, Conţa, Boz, Sângătin.

De cercul *Ighiuluĭ* se ţin: Ighiŭ, Ighiel, Ţelna, Bucerdea, Cricăŭ, Királypataka, Tibru, Întregalde, Mogoş, Ponor, Remetea, Valea Geoageluluĭ, Oieşdea, Galda-de-sus, Galda-de-jos, Benic, Mesentea.

De cercul *Zlatneĭ* se ţin: Sohodol, Cărpeniş, Muşca, Buciumĭ, Zlatna, Pĕtrângenĭ, Galaţi, Feneş, Presaca, Poiana, Găurenĭ, Totescĭ, Meţest, Ampoiţa, Şarĕ.

Vizocna constitue singură cerc electoral.

Le-am însemnat acestea, ca ceĭ interesaţi să scie, unde aŭ să se presente în 27 Ian. 1896 la 9 óre a. m.

„Alkotmány". — A apărut numĕrul de probă al ziaruluĭ de zi, care va avé să fie organul central al partiduluĭ poporal. Ne bucurăm de apărerea luĭ, pentru că ea ne este dovadă despre seriositatea acţiunĭĭ, ce a pornit-o partidul poporal împotriva curentuluĭ dela putere, carele vre să stérgă în patria nóstră tot, ce e creştinesc. Dorim nouluĭ ziar ca şi partiduluĭ poporal succese strălucite, şi acésta cu atât maĭ vîrtos, de órece apĕrarea creştinismuluĭ e în parte mare şi apĕrarea nóstră a Românilor, şi de óre ce după părerea nóstră partidul poporal e singurul partid unguresc, cu care Românii

---

asupra simpatieĭ, şi eŭ mĕ bucuram, că pe diavolii aceia în sfârşit i-a ajuns pedépsa, de care se făcuseră vrednicĭ prin cruditile lor. De comun în casurĭ de catasrofe atât de fioróse lucrurile eraŭ întocmite aşa, cât de pe naea piraţilor eroul, care îmĭ câştigase simpatia în chip de tot deosebit, scăpa sănĕtos şi maĭ apoĭ se aşeda ca soţ şi tată de omenie la ţĕrm în vre un port, pentru ca la adâncĭ bĕtrâneţe să gătéscă din lemn corăbiuţe bune de jucărie pe sama nepoţilor şi strănepoţilor sĕĭ.

Aşa se mesteca în tinerelele mele marea în jocurile fantasieĭ mele. Când îmĭ ajungea în mânĭ o atare poveste, atunci puteaŭ să mĕ bată cu ciomagul, şi eŭ asta nu o aşĭ fi băgat în samă, până nu se frângea naea de vre o stîncă, orĭ nu spînzuraŭ pe căpitanul piraţilor de o vargă de vîntrele. Chiar şi acum, când m'am adâncit deja binişor în vrîsta de bărbat, chiar şi acum prind bucuros în mână câte o poveste de aceea şi mĕ desfătez, nu în poveştile acelea, ci în amintirea plăcerĭĭ, carea mĭ-o făceaŭ odinióră atarĭ poveştĭ. Şi astăzĭ am să vĕd marea întâia óră în viaţa mea! Trenul nostru era accelerat, şi totuşi mi-se părea, că mĕ aflu într'un car tras de melcĭ. Regiunea în jur de mine nu mĕ impresiona de loc.

Încă o încovăitură a drumuluĭ, şi — până departe, departe înlăuntru în nemărginit se estinde marea înaintea ochilor meĭ. În mod instinctiv respiraĭ adânc şi cu ochĭ marĭ priviam afară preste luciul cel uriaş de apă. Asta e cu adevĕrat icóna nemărginitului, icóna mărimiĭ maiestóse, nemĕsurate. Eram cuprins de admirare, şi gura nu scia, să esprime măcar şi numaĭ cu o silabă admirarea acésta. Fără de rost priviam în depărtare. Nicĭ odată nu mi-s'a părut aşa de mică lucrarea şi firea omuluĭ ca acum, când m'am aflat în faţa oceanuluĭ.

Ce sînt zidiriile colosale, la carĭ aŭ lucrat vecurĭ întregĭ miĭ şi miĭ de mânĭ omenescĭ, ce sînt tóte acestea în asemĕnare cu marea acésta sublimă dela piciórele mele, a careĭ creste de spumă, lungĭ de zecĭ de kilometri, se apropie lin, se lovesc şi se strivesc de ţĕrm, se renoesc érăşi, totdeuna marĭ şi maiestóse, şi sosesc la ţĕrm, ca să aducă salutărĭ vĭjeitóre uscatuluĭ, pe care locuesc miciĭ ómenĭ, salutărĭ de dincolo de ocean. O, aci aşĭ sta bucuros sĕptĕmânĭ întregĭ, tăcut şi singur singurel, cu ochiĭ deschişĭ şi cu inima deschisă pe sama poesieĭ neesprimabile, carea îmĭ adie în faţă pe aripile moĭ ale vîntuleţuluĭ, carea licuresce şi sclipesce de-asupra luciuluĭ, carea vîjie în corul cel lin şi elegic al valurilor, carea se pogóră din ceriul cel sĕnin şi nepĕtat pe razele sóreluĭ, carea se înalţă din adâncimĭ născêndu-se din spume şi şoptesce şi istorisesce despre frumuseţa cea minunuată a apelor măriĭ. O linişte mângăitóre şi alinătóre se aşédă în inima întristată: acésta la privirea măriĭ nemărginite uită suferinţele sale cele amare şi întru adevĕr totuşi micĭ şi puţinele. Farmecul uneĭ minunĭ, carea a chemat-o la fiinţă atotputernicia luĭ Dumnezeŭ, mĕ cuprinde, şi într'însul dispar şi se topesc asemenea spumeĭ de pe crestele măriĭ năroditile, amărăciunile şi grijile vieţiĭ de tóte ţilele.

Ajuns în otel, nu m'a răbdat multă vreme acolo. Ieşiĭ la ţĕrm. Pornii în stînga, unde e un caos de stîncĭ uriaşe, crepate şi mâncate de valurile măriĭ. Stâncile acestea sînt legate de olaltă şi cu ţĕrmul prin punţĭ uşóre de fer. Cea maĭ înaltă dintre stîncile acestea şi tot odată şi cea maĭ depărtată de ţĕrm pórtă o statuă a Preacuratei Fecióre. Aşa se şi cuvine: de-asupra măriĭ vaste şi mişcate statua steleĭ măriĭ. Marea înviforeze-se şi vuéscă în lupta cu sĕlbaticul orcan, — liniştită şi seriósă, nemişcată de turbarea elementelor, stă Fecióra. Pe cum stéua trimite pe razele sale cele blânde curaj noŭ în inima desnădĕjduitóre a mariuarului, întocmaĭ aşa stă Fecióra de-asupra valurilor peririĭ, şi lumina graţieĭ şi vîrtuţiĭ eĭ, iubirea eĭ de mamă trimite raze mângăitóre în primejdiile vieţiĭ, în întunerecul atâtor suferinţe.

Acum staŭ pe stînca cea maĭ depărtată de ţĕrm, nemijlocit de-asupra valurilor verdĭ

din regatul s. Ştefan ar puté cu timpul să ajungă şi în cele naţionale la óre care înţelegere comună.

„Alkotmány“ în numĕrul de probă arată, că azĭ este coruptă, infectată, denegată însă-şĭ basa, pe care se razimă constituţia representanţeĭ poporuluĭ, şi că sub nenumĕrate preteste miĭ de alegĕtorĭ sînt despoiaţĭ cu cinism de dreptul electoral; e coruptă nu numaĭ moralitatea publică, ci şi cea politică; autonomia municipală şi comunală este ilusorie, şi idolul, căruia servesce sistemul de azĭ, e vînarea după interese. După ce direcţiunea, ce domnesce azĭ, duce la perire, ea trebue schimbată. Misiunea acésta şi-a designat-o partidul poporal, care în organul sĕŭ „Alkotmány“ va lupta, pentru ca: constituţia să fie adevĕrată, representanţa poporuluĭ reală, ordul social şi moral restabilit, libertatea religionară respectată şi asigurată, basa creştină a statuluĭ susţinută, şi unde e atacată, să fie restabilită, şi să fie promovate interesele poporuluĭ agricol, ale industriaşilor şi comercianţilor. Tot odată lucră organul, pentru ca reformele politice-bisericescĭ, întrate de curênd în putere de drept, să se revadă şi modifice pe cale constituţională.

Derouta la bursă. — Speculanţilor dela bursă, fiilor desmerdaţĭ aĭ liberalismuluĭ modern, le *merge rĕŭ* în Ungaria. După Krachul din Novembre, care a redus tare preţul acţiilor şi al diverselor hârtiĭ de valóre, a urmat acum la bursa din Budapesta o deroută şi maĭ înspăimîntătóre în 20 Decembre. Prin scăderea neaşteptată a preţurilor maĭ mulţĭ bancarĭ s'aŭ ruinat de tot. Nesiguranţa la bursă continuă şi acum. Toţĭ ofer hârtiile, şi nu e maĭ nimenĭ, care să le cumpere. Derouta dela bursă o vor simţi înainte de tóte băncile de credit, şi după ele şi industria, comerciul şi agricultura. Şi pe cum scrie un ziar din Budapesta, la serbările milenare se va cânta şi în Budapesta, pe cum s'a cântat în Viena în ajunul espositieĭ universale: „Der Krach, der Krach, der groisse, groisse Krach.“

Guvernul vre. să vină bursei în ajutor dând ordin la banca de credit generală ungară, ca să se statoréscă scăderea preţurilor şi să se cumpere acţiĭ. Numaĭ cât de astă dată se pare, că prea târziŭ şĭ-a adus guvernul aminte de favoriţiĭ sĕĭ dela bursă, de óre ce perderile până acum sînt enorme. Se vorbesce, că guvernul şi până acum ar fi dat banĭ băncilor, ca să se pótă apĕra de consternarea dela bursă.

Între causele deroutei se numĕră turburările din Orient, carĭ devin tot maĭ neleniştitóre, conflictul dintre Anglia şi Statele Unite, agitaţiunea, ce se continuă în ţĕrile austriace în contra reînoirĭĭ pactuluĭ economic cu Ungaria, pe cum şi ridicarea artificială a preţuluĭ unor hârtiĭ de valóre.

Revistă bisericéscă.

Din Patrie.

Semioficiósele guvernamentale voesc a câştiga pe cetăţenĭĭ catolicĭ pentru guvern prin lansarea sciriĭ, că în ministerĭul de culte se lucră cu mare zel pentru realisarea autonomieĭ catolice. Fiind că statutele autonomieĭ se lucră în ministeriul liberal, e lucru firesc, că aşa vor fi întocmite, cât în sensul lor să se asigure guvernuluĭ o influinţă cât se póte de mare. Şi spun unele organe ale guvernuluĭ, că *ministrul* de culte voesce a-şĭ reserva nu numaĭ dreptul de supraveghiare, ci şi puterea de a da directivă. E întrebare însĕ, că episcopatul şi catolicĭĭ preste tot la rîndul lor unise-vor cu planul ministeriuluĭ de culte? Noĭ credem, că nu.

Imitând pe episcopul de Győr episcopul latin de Oradea mare cardinalul Schlauch încă a dat o epistolă pastorală către clerul şi poporul dieceseĭ sale, în care arată, că naţiunea magiară a sustat şi a prosperat o mie de anĭ numaĭ sub scutul religiuniĭ creştine şi sub patronajul Preacurateĭ Fecióre Maria, pentru ce are să se aducă mulţămită luĭ Dumnezeŭ. Tot odată dă Eminenţa Sa espresiune şi îngrijirĭĭ pentru al doilea mileniŭ, care îl începe naţiunea depărtându-se dela Isus. În fine pastorala dă îndrumărĭ referitóre la serbarea începerĭĭ nouluĭ mileniŭ.

Roma.

Din incidentul serbărilor Nascerĭĭ Domnuluĭ Sfinţia Sa a primit în 23 a c. felicitarea cardinalilor, episcopilor şi a prelaţilor din Roma, în numele cărora a salutat pe Sfinţia Sa cardinalul Monaco. În rĕspunsul sĕŭ Papa a accentuat, că numĕrósele încercărĭ, cărora este supusă biserica, ne impune datorinţa de a multiplica rugăciunile ferbinţĭ către Dumnezeŭ, ca să dea succes deplin acţiuniĭ catolice redeşteptate în maĭ multe naţiunĭ, să se reîntórcă şi creştiniĭ dissidenţĭ, şi să pótă fi învins spiritul ateismuluĭ, care se scólă în contra voinţiĭ celuĭ Preaînalt şi în contra educaţiuniĭ tinerimiĭ. În decursul cuvîntărĭĭ Papa a amintit, că principĭ şi popórĕ se îndréptă pe faţă către Dumnezeŭ, ca şi cum s'ar tracta de întreprinderĭ maĭ de mare moment sub scutul luĭ, orĭ de a-ĭ cere ajutoriul în nefericire. Papa s'a întreţinut cu ceĭ de faţă maĭ bine de o óră.

Sfinţia Sa spre a veni într'ajutor Armenilor, carĭ în urma turburărilor aŭ avut perderĭ materiale marĭ, a trimis patriarchuluĭ armeno-catolic Mgr. Azarian 50 de miĭ de lire. Ĕră creştinilor de alte riturĭ, carĭ aŭ suferit daune, le-a împărţit alte 20 de miĭ de lire.

Franţa.

Catolicĭĭ adevĕraţĭ se împacă tot maĭ mult cu forma de guvernare republicană, dară nu aşa, cum este ea azĭ. Deputatul abbé Garnier ocupându-se de stările din republica de azĭ află de necesară o revoluţiune socială pacifică spre a purifica republica de murdăria, ce aŭ grămădit-o asupra eĭ actualiĭ conducĕtorĭ, carĭ sînt neemendabilĭ.

Academia în tot anul decide, cuĭ să se ascrie premiul pentru vîrtute. Cu tóte că bărbaţiĭ cu influinţă sînt inimicĭ bisericiĭ şi maĭ ales ordurilor religióse,

---

închise, carĭ se înalţă încetinel pe lăturile stîncĭĭ şi apoĭ ĕră se pogóră de pe ele tot aşa de încetinel. O vuire lină şi adâncă se înalţă de acolo la mine. Ca argintul topit se estinde marea înaintea mea. Milióne de schinteĭ sclipesc pe suprafaţa eĭ, şi crestele spumegate ale valurilor parcă sînt nisce podóbe de petri scumpe. În depărtare brăzdéză un vapor luciul măriĭ. Maĭ aprópe plutesc pe eĭ câteva corăbiuţe de pescarĭ. Pasĕrĭ albe sbóră lin de-asupra măriĭ şi din când în când ating apa cu aripile sale. M'am aşedat acolo pe stîncă, şi privirea îmĭ luneca departe, departe, până unde ceriul îşĭ slobóde marginile în apă. În faţa icóneĭ acesteia a nemărginitului sufletul îmĭ era cuprins de un singur gând: „Esistă Dumnezeŭ!“

O propunere ad hoc.

Iubite Dle Redactor!

Cu 1 Ian. stilul nou 1896 „Unirea“ începe al VI-lea an al esistinţeĭ sale. Să nu te superĭ însĕ, dacă ţĭĭ observ, că chiar şi din ziua, când fóea dtale începe anul, încă se vede, că ce „slabĭ“ românĭ sînteţĭ ceĭ dela „Unirea“ şi cât de mult inclinaţĭ spre apusul „papistaş“, de unde căpĕtaţĭ o sumedenie de „creiţarĭ“. V'aŭ pus pĕcatele, să vĕ schimbaţĭ „legea strămoşéscă“ a „ortodoxuluĭ“ Iuliŭ Cesăr şi să primiţĭ călindarul „papistaş“. Dar nu asta m'a îndemnat, să-ţĭ scriŭ.

Pricina, pentru care am prins péna, e acésta:

Pe frontul ziaruluĭ dtale stă tipărit cu litere desfăcute:

Unirea
Fóe bisericéscă-politică.

Care va să zică, dta numaĭ ce e bisericesc, publicĭ în fóe, şi chiar şi politica, ce o facĭ, încă e bisericéscă. De ce n'aĭ primi propunerea, ce ţĭ-o fac, ca în al VI-lea an al esistinţeĭ foiĭ să maĭ deschidĭ şi o rubrică *umoristică*. Eŭ m'aş lega, că ţĭ-aş umplé numĕr de numĕr rubrica acésta cu celea maĭ alese bucăţĭ *de rîs*.

Adevĕrat, că ele vor fi plagiate orĭ maĭ bine zicênd vor fi compilate. Dar lucrul ăsta nu-ţĭ facă supĕrare. Fie şi compilate, numaĭ să stîrnéscă rîs.

Şi pentru ca să-ţĭ arĕt, ce pot, ţĭ pun la dispositie o bucată de probă. De nu-ţĭ convine, nu-mĭ primi propunerea. Una te rog însĕ: bucata asta de probă să o publicĭ, căcĭ e un giuvaer.

În nrul 136 al . . . . să vĕ spun, iubiţĭ cetitorĭ, care e fóea, din care vreŭ, să compilez? Gândesc, că nu, o veţĭ sci sigur. [1]) În ziarul acesta dară s'a publicat de unăzĭ o noutate, în care se spune, că „Preotul Kneipp nu face numaĭ cură de apă, ci şi de suflete, fapt, care s'a dovedit într'o broşură întitulată „o jertfă dublă a cureĭ Kneispiane“. [2]) Se maĭ spune apoĭ, cum la „Vörishofen“ „fiinţe sĕrmane sînt seduse“ şi se convertesc la biserica romano-catolică. şi pĕcatul acesta e încă şi maĭ mare, dacă ne gândim bizantinesce, că convertirea din cestiune s'a făcut „preste dispositiile legiĭ obicinuite în Bavaria“. După ce se înşiră casul concret, — acum băgaţĭ de samă, să nu rîdeţĭ, — se adauge:

„Spun ómeniĭ bine informaţĭ, că atunci când se va întorce D-rul Lucaciŭ dela columna luĭ Traian în Transilvania — adecă *în partibus infidelium* — va fi însoţit şi de preotul Kneipp, care are să-l ajute la „convertirea sufletelor ortodocse saŭ cu alte cuvinte la împlinirea „înalteĭ misiuni „moderne naţionale „românescĭ! Amîndoĭ îşĭ vor lua, ca reşedinţă, — dacă vor maĭ esista încă atunci se înţelege, — localurile „Iesuiţilor“ dela „Tribuna“!! Amîndoĭ sînt misionarĭ internĭ „papalĭ“. Avis ortodocşilor!!“

Ce zicĭ la atâta nervositate? Nu ţi-se pare şi dtale, că preotul Kneipp totuşĭ ar face bine, să aranjeze în Sibiiŭ un stabiliment de cură de apă rece?

---

[1]) »Telegraful Român«? *Cul.*

[2]) Avis Academieĭ Dela *Kneipp* adiectivu e *Kneispian*.

totuşĭ premiul se dă de comun la câte o călugăriţă pentru îndeplinirea de fapte filantropice. În anul acesta a dobîndit premiul cu unanimitate de voturĭ călugăriţa Sofia Rendt, care de 15 anĭ adună pruncii orfanĭ aĭ celor înecaţi în mare şi îĭ cresce din cerşit. Atare iubire faţă cu deaprópele nu cunósce filantropismul liberal.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Presa străină se ocupă de cestiunea succesiuniĭ la tron în Austro-Ungaria. În sensul sancţiuniĭ pragmatice după actualul Monarch ar avé să urmeze ca împĕrat al Austrieĭ şi rege al Ungarieĭ archiducele Carol Ludovic, fratele Maiestăţiĭ Sale. „Schlesische Zeitung“ şi după acest ziar întrégă presa germană aduce ca positivă scirea despre modificarea sancţiuniĭ pragmatice în sensul, ca tronul să-l moştenéscă fiul cel maĭ de etate al archiduceluĭ Francisc Salvator şi al archiduseĭ Maria Valeria fĭica Maiestăţiĭ Sale. Numitul ziar este informat, că ministrul de esterne contele Goluchowski şi ministrul preşedinte al Austrieĭ contele Badeni ar fi fost chemaţĭ anume cu obligamentul de a efeptui pentru Austria modificarea sancţiuniĭ pragmatice. Ce va fi în Ungaria, nu spun foile. Altcum tóte scirile acestea par a fi lipsite de temeiŭ.

„Nemzeti Ujság“ raportéză, că ministrul Bánffy s'a reîntors fórte deprimat dela Viena. Monarchul nu a fost mulţămit cu deslușirile date de către Bánffy despre cele petrecute la alegerea din Stomfa. La deslușirile luĭ Bánffy Maiestatea Sa a făcut observarea, că dînsul e părinte şi al supușilor sĕĭ slovacĭ, şi cu atâta ĭ-a atins maĭ dureros inima, cu cât o mulţime de alegĕtorĭ s'aŭ împărtăşit de o tractare neumană.

Audienţa luĭ Bánffy la Monarchul e viŭ comentată în cercurile guvernamentale din Budapesta. O parte a liberalilor se bucură de umilirea luĭ Bánffy şi în interesul reputaţiuniĭ partidului doresce retragerea luĭ.

În cercurile parlamentare circulă faĭma, că ministrul Bánffy ar fi făcut deja preparativele, pentru ca dieta să se disólve încă în luna viitóre. Motivul la acest paş ar fi, ca să se facă alegerĭ nóuĕ, încă înainte de ce oposiţia ar avé timp de ajuns spre a se organisa; maĭ departe se speréză, că maĭ uşor se va încheia transacţiunea economică cu Austria din partea dieteĭ celeĭ nóuĕ.

România.

Corpurile legiuitóre, după ce aŭ verificat tóte alegerile, aŭ ales de president al camereĭ pe S. P. Aurelian, éră de vicepresidenţĭ pe Nacu, Ferechide şi Lupescu. La senat a fost ales president prinţul Dimitrie Ghica.

Ministrul de interne Fleva se ocupă cu planul de a reforma administraţia, a-ĭ reduce numĕrul oficialilor şi a o face maĭ promptă şi maĭ puţin costisitóre.

Anglia.

Conflictul anglo-american póte avé urmărĭ serióse pentru Anglia. Cel puţin acésta o vestesce fóea ruséscă „Novoje Vremja“, care scrie: „Dacă lucrul ar ajunge la răsboiŭ, Anglia ar avé să se lupte cu maĭ mulţĭ inimicĭ internĭ şi esternĭ. Iriĭ nu ar privi răsboiul cu mânile în sin. În Turcia şi în Orientul depărtat causa Angliеĭ nicĭ pe departe nu ar sta aşa favorabil, pe cum o dorasc Angleziĭ de presente. Pentru Anglia póte urma o amară rĕsbunare din vina celor ce a îndeplinit ea uĭtând, că suecesul câştigat cu forţă şi intrigă nuĭ e durabil.“ Asemenea şi alte foĭ rusescĭ consideră de critică posiţia Angliеĭ.

Maĭ curênd e cu putinţă între Anglia şi Statele Unite un răsboiŭ pe terenul comercial. Pe cum se anunţă din New-York, în cele maĭ multe biserici din Statele Unite s'aŭ ţinut predicĭ în contra răsboiuluĭ, carĭ predicĭ aŭ fost bine primite de popor.

Turcia.

Capul camarileĭ de palat din Constantinopol Izzet-paşa e dimis din serviţiul sultanuluĭ şi înlocuit prin Mehmed Faki-paşa. De aicĭ se speréză, că lucrurile aŭ să priméscă o direcţiune, ce conduce la restabilirea ordiniĭ. — Marele vezir a asigurat pe ambasadorul anglez Currie, că trupele din Creta nu vor maĭ ataca pe Grecĭ afară de casul, când aceştia ar păşi de noŭ ca atacătorĭ.

După scirile oficióse în tótă Armenia e liniște afară de ţinutul Zeitun, unde întărindu-se Armeniĭ prădéză satele şi macelăresc pe Turciĭ, carĭ le cad în mână. Un corp de armată stătătoriŭ din 10,000 de ostaşĭ sub conducerea luĭ Mustafa Remsi-paşa a atacat pe Armeniĭ din Zeitun, carĭ sînt în numĕr de 15,000 şi deşi aŭ avut numĕróse perderĭ, totuşĭ luptă bărbătesce. Ambasadorul anglez spriginit şi de cel german în numele umanităţiĭ a recurs la Pórtă, ca să tracteze blând cu Armeniĭ revoluţionarĭ, şi astfel să se pună capet vĕrsărilor de sânge.

Propaganda bulgară în Macedonia lucră cu mare zel. La primăvară Bulgariĭ éră vor recurge la arme.

Tesaurarităl statuluĭ în urma speselor enorme, avute cu mobilisarea armateĭ spre a sugruma revoluţiunea, e desecat. Oficialiĭ de 4 lunĭ nu şĭ-aŭ primit salarele. Acum li-s'aŭ asignat pe o lună. Creditul statuluĭ a scăḑut, şi ce maĭ susţine pe Turcia, e numaĭ rivalitatea dintre puterile europene.

Corespondinţe.

De sub póla Meseşuluĭ Selăgian Decembre 1895.

Onorată Redacţiune!

Legile cele nóuĕ bisericescĭ aduse din partea stăpânilor liberalĭ aĭ ţĕriĭ nóstre aŭ pus pe gândurĭ atât pe maĭ marĭĭ bisericiĭ, cât şi pe ceĭ chemaţĭ a lupta în şirul poporuluĭ nostru pentru promovarea binelui moral al aceluia. Dovadă despre acésta sînt de o parte circularele şi instrucţiunile ieşite dela archiereiĭ bisericiĭ, de altă parte corespondinţele, ce se ivesc şi în colónele „Uniriĭ“, în carĭ se discută unele cestiunĭ cu privire la căsătorie. Să-mĭ fie ĭertat şi mie ca unuia, ce acuma de maĭ mulţĭ anĭ muncesc în via Domnuluĭ şi cunosc natura poporuluĭ nostru român, nu numaĭ ca preot, ci şi ca fiŭ născut din popor, să-mĭ daŭ modesta-mĭ părere cu privire la unele împrejurărĭ critice ivite în administrarea s. taĭne a căsătorieĭ în urma introduceriĭ nóuĕlor legĭ bisericescĭ.

Premit a priori, că voiŭ discuta cestiunea obiective abstragênd dela emolumentele beneficiale, ce preocupă maĭ pe uniĭ maĭ pe alţiĭ în deslegarea cestiuniĭ.

Vorba e, cum să scăpăm poporul în general, ca legea aşa poreclitĕĭ „căsătoriĭ civile“ să nu se lipéscă de sufletul sĕŭ, ci să o ţină de ceea ce e, adecă „inmatriculaţia civilă a cununaţilor“, şi să ferim poporul, ca să nu fie îndestulit cu actul civil, ci să alerge la s. maică biserică pentru primirea sfinteĭ taĭne a cununieĭ.

La acésta basat pe esperinţă cutez a lansa afirmarea, că numaĭ aşa vom feri poporul de pestilenţa mortiferă pentru simţul luĭ moral, — ce în germine o póartă „matrimoniul civil“, — dacă administrarea s. taĭne a cununieĭ nu o vom maĭ ţiné îngrădită cu atâtea formalităţĭ obsolete, împreunate cu o dosă bună de espense pentru ceĭ ce voesc a se căsători bisericesce.

Înţeleg aicĭ „licenţa de căsătorie“, ce e un *non sens* pentru clerul de astăzĭ şi nicĭ că se află în us în întrégă provinţa mitropolitană, ba chiar nicĭ în diecesa Gherleĭ nu e în us în părţile ungurene, ci numaĭ în cele ardelene. Înţeleg maĭ departe dispensaţiunile dela vestirĭ din septĕmâna albă, dispensaţiunile dela gradurile afinităţiĭ de ordul al II-lea şi al III-lea, ce în biserica apusană nu esistă, şi carĭ tóte sînt împreunate cu spese pentru persónele cununânde. Cine cunósce poporul nostru, şi dacă nu vorbesce „Cicero pro domo sua“, nu póte să afirme, ceea ce se afirmă în corespondenţa din Vicariatul Haţeguluĭ din nrul 48 al „Uniriĭ“, „că poporul nostru e dedat cu schedulele de cununie şi nu şovăesce de a le plăti“ etc. La acésta îĭ rĕspund, că óre n'a fost dedat poporul nostru şi cu stolele de cununie ale preoţilor, usitate până astăzĭ? Şi óre pentru ce şovăesce astăzĭ a le maĭ presta preotuluĭ sĕŭ ca până acum? Pentru ce? Rĕspund: Pentru că ar trebui să dea pentru credinţă 1 fl., pentru estrasul de botez al miroteilor 2 fl., — de cumva sînt vĕduvĭ, atuncĭ le maĭ trebue 2 fl. pentru scóterea estraselor de mórte a soţilor anteriorĭ; carĭ tóte la olaltă fac spese numĕraţĭ în bani, — fără computarea umbletelor încóce şi încolo, — 3 fl. respective 5 fl. Acuma să maĭ vină licenţa de cununie 1 fl. 35 cr. şi apoĭ preţul cununieĭ minimum 3 fl., dară pe alocuria a fost şi 5 fl.., dacă nu maĭ mult; maĭ adauge ici colé câte o dispensaţiune, fără de care după usul de până acuma încă nu poţĭ cununa, şi étă că se sue spesele împreunate cu ceremonialul cununieĭ bisericiĭ la 10 fl. Apoĭ cine nu scie, cât de anevoe poţĭ scóte din punga Românuluĭ ţĕran nu sume de floreuĭ, ci numaĭ sume de crucerĭ şi zeceriĭ?! Dacă se pot aplica óre undeva cuvintele Domnuluĭ, că în dar aţĭ primit, în dar daţĭ, atuncĭ cu tot dreptul se pot aplica la administrarea s. taĭne a căsătorieĭ. Profeţĭ minciunoşĭ, carĭ îndémnă poporul, să se îndestulésca numaĭ cu căsătoria civilă, găsescĭ destuĭ, chiar şi în oficiolatele inmatriculatorilor civilĭ. Instrucţiunea pastorală comună espres contéză la liberalitatea clerului cural de a cununa

pe sĕracĭ şi gratuit. Eĭ bine, eŭ ca preot ĭert din stola usitată 1—2 fl., dară licenţa protopopéscă nu se ĭértă. Óre nu e paradox, ca cel ce funcţionéză în multe casurĭ, să nu primésc nimic ca stolă, éră protopopul să primésc acasă pe postă banii licenţeĭ?

Este adevĕrat, că licenţa de căsătorie e un venit protopopesc, dară óre acela nu se póte suplini pe altă cale, decât pe calea de a îngreuna cuĭva paşiĭ cununieĭ bisericescĭ?! Alte timpurĭ aŭ fost atunci, când s'aŭ introdus taxele protopopescĭ, şi eŭ prea cred, că ele s'aŭ introdus nu numaĭ pentru augmentarea proventelor protopopescĭ, ci şi pentru ignoranţa clerului rural, carele nu era capabil de a deosebi impedimentele canonice. Astăzĭ în acest respect n'aŭ înţeles, éră în ce privesce susţinerea venitelor protopopescĭ, las că de o parte protopopiĭ de-a rîndul aŭ parochiĭ cu beneficiĭ maĭ proventuóse decât alţiĭ preoţi, ér de altă parte óre o diecesă, ce dispune de atâtea fonduri, să nu pótă înfiinţa şi un fond cu menirea de a rebonifica pe protopopiĭ pentru licenţa de căsătorie? Orĭ dóră cassele bisericescĭ n'ar puté suporta sumele de 5—10 fl. in cumulo, fără a maĭ nĕcăji pe miroteĭ şi cu acéstă taxă de cununie? Nu ne putem provoca numaĭ la datina străbună, căcĭ şi în biserica gr orientală dela noĭ a esistat, şi totuşĭ în urma ordinaţiunilor maĭ nóuĕ s'a şters. Schimbându-se timpurile, caută să ne schimbăm şi noĭ cu ele.

De altmintrea eŭ sînt de părere, că prin instrucţiunea comună pastorală implicite s'a şters şi acésta, căcĭ rogu-vĕ, ce însamnă aceea, a da facultate clerului rural a dispensa dela vestirĭ şi timpul sacrat, — firesce gratuit, — când acelea dispensaţiunĭ eraŭ împreunate cu spese, ce trebuiaŭ să le suporte miroteiĭ, şi anume pentru timpul sacrat 2 fl., pentru o vestire 1 fl., éră pentru dóuĕ vestirĭ 3 fl.? Acestea în părţile nóstre se ţineaŭ de emolumentele Vicariului, şi prea cred, că în alte părţĭ, unde nu sînt vicarĭ foraneĭ, se ţineaŭ de oficiul protopopesc. Éră că în instrucţiunea pastorală comună nu s'a amintit explicite acéstă împrejurare, provine, prea cred, de acolo, că în dreptul bisericiĭ apusane licenţa de sub cestiune e o terra incognita, drept ce buniĭ Archiereĭ, dacă în legătură cu instrucţiunea comună ne comunicaŭ şi o instrucţiune specială din punctul de vedere al disciplinii şi împrejurărilor diverse, ce esistă la noĭ, ne scoteaŭ din chaosul, în care ne aflăm, şi ne-ar fi putut clarifica şi în acéstă privinţă. Şi acésta cu atât maĭ vîrtos aflu de lipsă a o accentua, cu cât esperinţa de dóuĕ lunĭ de ţile ne învaţă, că legea cea nóuă a adus în perplesitate pe mulţi din cler cu privire la unele împrejurărĭ ivite din incidentul căsătorieĭ civile. Spre esemplu: Ce e de făcut, când oficialul civil al mireluĭ închie actul civil al căsătorieĭ? Acésta se întîmplă, de câte orĭ mirésa fuge cu mirele, — după zisa poporală, — la domiciliul aceluia; ba de altmintrea după legea civilă miroteiĭ se pot înfăţişa la orĭ şi care oficiant al stării civile, fie la al mireseĭ, fie la al juneluĭ. Póte-şi forma óre în acest cas preotul mireseĭ după axioma „Ubi sponsa, ibi sponsalia“ drept cu privire la cununie? Saŭ bisericesce póte-l cununa preotul, unde s'a închiat actul civil? Dară dimisionalul de cununie, pe care trebue timbru de 50 cr., de lipsă e preotuluĭ cununător, orĭ se va îndestuli numaĭ cu arĕtarea, că s'a satisfăcut legiĭ civile? Din parte-mĭ presupun, că de azĭ înainte, după ce înaintea forului civil căsătoria bisericéscă e un act irelevant, dimisionalele preoţilor, ce se vor estrada cu privire la impedimentele canonice, aŭ să fie scutite de timbrul obicinuit de 50 cr. De altmintea celea din punct de vedere bisericesc aŭ să fie susţinute ca până acum; drept aceea fórte ar greşi preotul uneĭ părţĭ contrahente de căsătorie, dacă s'ar încumeta a cununa fără dimisional dela preotul celeĭalalte părţĭ contrahente.

Acestea ar fi din parte-mĭ reflexiunile modeste cu privire la unele cestiunĭ discutânde din incidentul introducerii căsătorieĭ civile. N'avem ce ne răzima singur numaĭ în soliditatea caractĕrului moral al poporului nostru; acela fiind supus ispitelor moderne, uşor póte să devină fragil, şi apoĭ atunci va fi târziŭ a ne sfătui pentru luarea mĕsurilor de lipsă pentru susţinerea caractĕrului sacramental aĭ căsătorieĭ.

Mesesanul.

Apel.

Membriĭ Soc. de lect. Inoc. Clain, pentru a contribui după putinţă la îndestulirea lipseĭ simţite a cărţilor de cuprins religios din literatura nóstră, — aŭ tradus şi edat încă în aniĭ trecuţĭ 2 opurĭ şi anume: „Epistole cătră un preot tinĕr“, şi „Pregătire la mórte“. — Nu e locul aicĭ, ca să dăm o apreţiare amĕnunţită a acestora, — amintim numaĭ, că atât „Epistole“ prin materia bogată referitóre la oficiul pastoral, tractată în un mod uşor, plăcut şi atrăgĕtor, — cât şi „Pregătire la mórte“ prin cuprinsul sĕŭ mângăitoriŭ şi fórte nimerit ca material de predicĭ, — devin óre cum indispensabile pentru fiecare preot.

Maĭ ales cătră Ven. Cler rom. adresăm decĭ acest apel cu rugarea, ca să spriginéscă şi încurajeze acéstă pornire, care, credem, corĕspunde pe deplin atât scopuluĭ Soc. nóstre, cât şi spre a umplé golul simţit în literatura nóstră bisericéscă.

Nu se intenţionéză prin vinderea acestor opurĭ realisarea de câştigurĭ materiale, ci edarea după putinţă şi a altora de aceea-şi valóre şi tot atât de instructive, despre ce asigurăm pe Ven. Cler român, dacă ne va sprigini, după cum sperăm.

Numitele opurĭ se pot procura dela Soc. de lect. Inoc. M. Clain în Blaş şi anume:

„Epistole cătră un preot tinĕr“ 2 tomurĭ cu preţul de 1 fl. 50 cr. (scărit dela 3 fl.) plus 10 cr. porto.

„Pregătire la mórte“ broş. 80 cr. legată în lux 1 fl. 30 cr. plus 5 cr. porto.

Amintim încă la acest loc, că toţi aceĭ On. Domnĭ, carĭ îşĭ vor procura susnumitele opurĭ, vor primi gratuit frumósa istorióră a lui Bolanden: „Duch muscălesc“ tradusă şi edată tot de membriĭ soc. nóstre de lect.

Blaş 26 Dec. 1895.

Pentru Soc. de lect. Inoc. M. Clain:

Iacob Popa preş. soc. — **Valeriŭ Giurgiŭ** secr. soc.

Colecta pentru gimnasiul din Blaş.

Suma din nrulŭ 49 fl. 23469.99

Ales. Leményi, protopop în Gherla dela fondul tractului protopopesc al Gherleĭ . . . . . fl. 64.34

Mihaĭl Făgărăşan din Teure a colectat dela:

Ioan Bulbuc preot . .	fl.	1.—
Ioan Botean, preot . .	„	1.—
Simeon Popan, preot .	„	1.—
Gavril Petri preot . .	„	1.—
Samson Onighi, preot	„	1.—
Gregoriŭ Rus, preot .	„	1.—
Vasilie Murĕşan, preot	„	1.—
Teodor Murĕşan, preot	„	1.—
Gregor. Murĕşan, preot	„	1.—
Constantin Pop, preot	fl.	1.—
Mihaĭl Făgărăşan, adm. protopopesc . . .	„	5.—
	fl.	15.—

Suma fl. 23549.33

Noutăţi.

Din diecesa Oradeĭ marĭ. On. D. *Ign. Szilágyi*, până aci paroc în Terebescĭ, este numit paroc în *Pomĭ*. La *Terebescĭ* s'a dispus On. *Aurel Pelle*. La *Vişmort Pamfil Ossianu* din Caraşeŭ, ér în *Caraşeŭ* s'a dispus preotul noŭ-ordinat *Ioan Nistor*.

Denumire. Dl *Ioan Mezei*, jude la tabla regéscă din Cluş, a fost numit jude la curie.

„Scopul sfinţesce mijlócele.“ Acest principiŭ nemoral liberalĭĭ îl ascriŭ sfîntuluĭ Ignaţiŭ de Loyola şi preste tot Ieşuiţilor. „Dreptatea“ din Timişóra, póte spre a proba lumiĭ, că şi dînsa e liberală, încă impută Ieşuiţilor principiul de maĭ sus. Noĭ reflectând la aserţiunea „Dreptăţiĭ“ din 19 a. c. îl atragem atenţiunea la rĕspunsul, ce în nrul 290 a. c. îl dă „M. Állam“ (din care reproduce din când în când şi „Dreptatea“) ziaruluĭ „Hazánk“ tot în acéstă cestiune. Anume părintele Ieşuit Roh a depus la universitatea din Heidelberg 1000 de talerĭ pentru acela, care va puté dovedi, cumcă vre un Ieşuit a propus principiul de maĭ sus. Până acum nu a câştigat nimenĭ acest premiŭ. Cerce domniĭ dela „Dreptatea“ numĕrósele opurĭ scrise de Ieşuiţĭ, da de vor puté dovedi eĭ, ce nu aŭ fost în stare a dovedi alţiĭ până acum. Dacă le va succede, vor câştiga nu numaĭ renume, ci şi 1000 de talerĭ.

Închiarea căsătorieĭ la protestanţĭ. Fóea „Debreceni Protestáns Lap“ publică o instrucţiune pentru pastoriĭ şi credincioşiĭ bisericiĭ ev. reformate, în care (§ 5.) se zice, că dacă contrahenţiĭ creştin şi necreştin legaţi prin căsătoria civilă se presentă la pastorul ev. ref., acesta îĭ póte cununa şi bisericesce şi póte primi jurămîntul şi dela partea necreştină, dară fără provocare la sfînta Treime. Adecă protestanţiĭ dela Dobriţin de dragul Jidovilor se lapădă şi de s. Treime, şi totuşĭ se maĭ cred creştinĭ adevăraţĭ.

Deputaţĭ condamnaţĭ pentru delicte de presă. În 19 a. c. s'a pertractat înaintea curţiĭ cu juraţĭ din Budapesta procesul de presă intentat ziaruluĭ „Magyarország“ pentru articliĭ „Oriási Korrupció“ şi „Botrány“ publicaţĭ în primăvara anuluĭ 1894 din incidentul cumpĕrăriĭ de ziare de cătră un consorţiŭ de speculanţĭ. Articoliĭ îĭ-aŭ fost scrişĭ deputaţiĭ Holló Lajos şi Bartha Miklós. Într'înşiĭ se zice, că în spatele consorţiuluĭ a stat guvernul de pe atunci, care prin folosirea averiĭ publice, prin arîndarea lucrurilor publice ale statuluĭ şi cu alte multe mijlóce cumpĕră ómenĭ, cu ajutoriul acestora cumpĕră foĭ oposiţionale şi independente, şi creéză în ţară o opiniune publică, care buciumă lauda şi înţelepciunea guvernului. Ziarele cumpĕrate aŭ fost „Szabad Szó“ maĭ înainte independentist şi „Pesti Napló“ apponyist. Pentru cel dintâiŭ a dat preşedintele consorţiului Bloch 95,000 fl., éră pentru al doilea 14,000 fl. Foile acestea de odată şi-aŭ schimbat tonul scriind în favorul guvernului. De aci se părea întemeiat prepusul, că ele aŭ fost cumpĕrate de guvern cu atât maĭ vîrtos, că Bloch a umblat maĭ de multe orĭ în afaceriĭ la miniştrul Hieronymi. Wekerle simţindu-se insultat prin articliĭ de maĭ sus, a recercat procuratura, să începă proces de presă. Juriul a declarat de vinovaţĭ pe acusaţĭ, éră tribunalul îĭ-a condamnat la 6 lunĭ carcer ordinar şi câte 1000 fl. amendă.

† **Zaharie Chiherean,** oficial superior de postă şi telegraf în Győr-Sziget, a repausat la 21 a. c. în etate de 48 de anĭ. Defunctul deşi a petrecut între străinĭ, totuşĭ a purtat un viŭ interes faţă de mişcările nóstre culturale.

† **Iacob Butnariŭ,** vicenotar la judecătoria cercuală din Cehul-Silvanieĭ, a repausat în 18 Dec. în al 38-lea an al etăţiĭ, lăsând în doliŭ pe soţia sa cu treĭ minorenĭ.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Minciuni istorice
și diferite alte minciuni.
(Continuare.)

Așa a sciut biserica catolică să păzéscă paladiul moralității și a civilisațiunii adevărate, sfinția și integritatea legăturii casnice.

Și ce a făcut biserica „ortodoxă“ din paladiul acesta al moralității și civilisațiunii? S'a aseměnat fariseilor, cărora le-a zis Mântuitoriul: „Străcurați țințariul și înghițiți cămila!“ și cari zeciuiaŭ izma și ruta și tóte legumile și treceaŭ judecata și dragostea lui Dumnezeŭ. Cu câtă rîvnă fățarnică aŭ sărit bisericanii „ortodoxi“ față cu biserica apusului, față cu „latinele spurcate“, întru a apéra sfinția căsătoriei creștine! Nefncetat aŭ aruncat apusanilor în față învinuirea, că ei conced, ca doi frați să-și ĭea de soții dóuĕ surori, ca legătura căsătoriei să se închie între afinĭ de rîndul al doilea. Ei „zeciuiaŭ izma și ruta“, și într'aceea potentații lor din Bizanț, urîndu-li-se de soțiile sale legiuite, le-aŭ alungat dela șine și și-aŭ ales altele, și biserica „ortodoxă“, pururea slugarnică, de dragul acestor potentați a résturnat căsătoria creștină din înălțimea ideală, la care o ridicase Mântuitoriului, și a aruncat-o éră pradă tuturor patimilor omenești, pe cum era ea în lumea păgână. De voesce în biserica „ortodoxă“ óre cine, să scape de soțul sĕŭ de căsătorie, are numai să comită adulteriŭ notoriŭ, orĭ dacă dispune de banĭ, cu carĭ să acopere spesele procesului divorțial, el are numai să declare, că l-a cuprins ură nedumerită împotriva soțului de căsătorie. Lucrul a ajuns așa de departe, cât preoții „ortodoxi“ și mai ales corifeii lor din divorțarea credincioșilor sĕĭ și-aŭ format un fel de meserie proventuósă.

În acela-și chip s'a silit biserica „ortodoxă“, să păzéscă și să nobiliteze și în alte privințe moravurile poporului. Și silințele acestea aŭ și fost încununate cu succes. Mai ales la Românĭ aŭ produs ele dobitocirea moravurilor. De atarĭ popóră dobitocite aŭ avut lipsă patriarchul din Bizanț și argații lui. Popóră cu moravurĭ dobitocite nu aŭ aspirațiuni ideale, nu se gândesc la libertate și la avîntare culturală, ci numai la îndestulirea poftelor sensuale: dacă acestea li-se îndestulesc, popórĕle acelea pórtă cu resignare fatalistă jugul robieĭ, ce li-l așédă străinii pe grumazĭ.

Așa a fost și poporul român înainte de anul 1700: bun și capabil spre lucrurĭ mărețe, dar lipsit prin biserica „ortodoxă“ a Bizanțului de orĭ ce însuflețire și aspirațiune ideală.

Remânem pe lângă cele ce am zis: „Istorie, carea să merite acest nume, poporul român are nu chiar de dóuĕ vécurĭ.“

Și acum să urmărim mai departe, cele ce spune „Tel. Rom.“ în elucubrațiunea sa „Centenariul al doilea al sântei Unirĭ“, căci într'însele mai dăm de destule minciuni cu córne. Elucubrațiunea se continuă astfel:

Dar apoĭ, când de atâtea orĭ ne provocăm la drepturile nóstre istorice întru apĕrarea esistenței nóstre naționale în special noĭ românii din regatul ungar ne provocăm óre la drepturĭ, ce nu le-am avut? Un popor, care n'a sĕvârșit fapte istorice, n'are istorie, și cel ce n'are istorie, n'are nicĭ drepturĭ istorice, și tocmaĭ acésta susține dl autor ca român despre poporul român. Nu e mirare deci, că dușmanii nostri ne négă și cele mai elementare drepturĭ la esistența nóstră națională, când se află chiar românĭ, carĭ susțin, că noĭ n'avem istorie până la anul 1700.

Adevărat că nu e destul totdeuna dreptul istoric pentru câștigare de drepturĭ nóuĕ orĭ pentru redobîndirea celor perdute, ci pe lângă acésta (une orĭ chiar și fără acésta, ceea ce însĕ la poporul român aci nu se póte aplica) și pe lângă esistența în număr corĕspundĕtoriŭ cu deosebire în statele poliglote, se mai recer jertfe de avere și sânge aduse pe altariul patrieĭ și al omenimiĭ. Dar nu e superfluŭ nicĭ dreptul istoric.

În Grecia de aĭ, nu mai mult pe basa drepturilor sale istorice pe lângă celealalte jertfe în avere și sânge aduse pe altariul patrieĭ și-a câștigat cu ajutoriul puterilor străine independența sa cu perire pentru totdeuna din partea turcilor? [1]) Căci cine nu scie, cum cu deosebire Anglia mai mult numaĭ din considerare către auticiĭ grecĭ, carĭ aĭât de mult aŭ contribuit la cultura omenimiĭ, s'aŭ întrepus pentru redobîndirea independenței strănepoților acestora.

Nu bagă de samă dl autor, că negând istoria poporului român până la anul 1700, îĭ négă prin acésta și drepturile sale istorice, și astfel mână apă tocmaĭ pe móra dușmanilor nostri și însu-și ne taie o puternică crénguă de sub picióre? Nu bagă dînsul de samă, că prin astfel de afirmăriĭ, de și neadevărate, dar destul de nesocotite, mai mult ne strică nóuĕ tuturor românilor, decât folosesce chiar și numaĭ coreligionarilor sĕĭ?

Nu-l credem atât de ignorant.

Dar își are și dînsul motivele sale. Și acestea sunt, intențiunile de a ponegri biserica ortodocsă, făcându-o de și pe nedreptul, rĕspunzĕtóre pentru tóte nefericirile venite asupra poporului român chiar până în timpul de azĭ, ca apoĭ cu atât mai mult să pótă lăuda biserica papistașă și biserica sa unită cu acésta.

Apoĭ acésta într'adevĕr nu e istorie, și cu atât mai puțin istoria poporului român.

Ar trebui să scriem întrégă istoria poporului român până la anul „s. Unirĭ“, ca să arĕtăm dlui autor tóte faptele istorice și carĭ aŭ lăsat urmări hotărîtóre pentru vécurile următóre ale vieții poporului român, ceea ce însĕ nu putem face în cadrul unuĭ rĕspuns de ziar, și apoĭ prea bine le cunósce acestea și dl autor, dar nu póte să le recunóscă, căci nu-l lasă ambițiunea personală și confesională, ci mai bine vre să péră în rătăcirile sale, decât „să se întórcă și să fie viŭ“.

Așa dară cu drepturĭ istorice vor să se mândréscă duiĭ dela „Tel. Rom.“? Noĭ încă avem pretenția de a simți ceĭ puțin așa de românesce ca și dlor, dar de loc nu nutrim pofta de a ne împărtăși împreună cu dlor în păcatul capital ai trufieĭ. Drepturĭ istorice le trebuesc dlor pe sama Românilor, în special pe sama celor de sub corona s. Ștefan? Dar de unde să luăm drepturile acelea și să li-le dăm? Sîntem convinși despre aceea, că „ortodoxia“ a împedecat pe Românĭ întru a-și crea istorie, și întocmai așa sîntem convinși și despre aceea, că aceea-și „ortodoxie“ i-a împedecat și întru a-și câștiga drepturĭ istorice. Gândesc dlor, că nóuĕ nu ne-ar plăcé, să ne putem oțeli și privind înderĕpt la un trecut glorios al Românilor, la un trecut alcătuitor de stat, și pretinzând pe basa acestui trecut respectarea naționalității nóstre ca a unuĭ factor politic, care apasă ceva în cumpĕnă? Dar ce să ne facem, dacă „ortodoxia“ a făcut din Românĭ în vécurile dinainte de anul 1700 un material, care cu calitățile sale cele eminente și cu sudórea și sângele sĕŭ a fost bun, să servéscă altora, pentru ca să-și câștige drepturĭ istorice? Nu maĭ umblați, dlor, îmbetând lumea cu apă rece! Istoria dinainte de 1700 a Românilor a fost o robie lungă și generală: eĭ aĭ fost robiĭ Grecilor, aĭ Turcilor, aĭ Rușilor, aĭ Ungurilor, aĭ Sașilor, aĭ Sĕrbilor. Și dreptul istoric, care și-l aŭ dobîndit în decursul acelor vécurĭ lungĭ, a fost dreptul la robie, la aceea, ca să lucre în brazdă și să-și verse sângele, pentru ca stăpânii lor străinĭ să adune și să guste fruptele sudorii și sângelui acestui popor nefericit.

Dar să nu ne sfărmăm așa tare. Dór duiĭ dela „Tel. Rom.“ numaĭ glumesc, când grăesc despre drepturile nóstre istorice. Căci dacă ar grăi serios, nu ar pute zice, că Anglia s'a espus pentru Greci de dragul drepturilor istorice ale Grecilor. Anglezii și respectarea drepturilor istorice! Minunat le maĭ sciŭ potrivi duiĭ dela „Tel. Rom.“. Dór nu cumva tot respectarea drepturilor istorice a îndemnat și acum pe Anglezĭ, să dea în mânile Armenilor arme și să-ĭ împingă într'o luptă desperată, în care sermaniĭ Armenĭ se macelăresc cu sutele și cu miile?

Și apoĭ cum să nu credem, că duiĭ dela „Tel. Rom.“ grăind despre drepturĭ istorice numaĭ glumesc, când vedem, cum grăesc eĭ maĭ apoĭ despre dreptul istoric al Pontificilor Romanĭ la principatul lumesc, pe care li-l aŭ răpit Piemontesiĭ purtați de nas de francmasoneria internațională? Dar despre tema acésta vom grăi la timpul sĕŭ, căci duiĭ dela „Tel. Rom.“ ne daŭ prilej și spre acésta.

(Va urma.)

---

[1]) Sensul acestora?

Mărgeaua Gialmareĭ.
Novelă de Laicus.
(Continuare.)

„Dar să le lăsăm acestea. Este cineva între ceĭ din Onled el Wahrân, care să scie ceti?“

„Sînt, cum nu?“

„Mĭ-ar trebui acum mie unul, care să scie scrie arabesce.“

„Pentru ce?“

„Spre a-ĭ îndemna pe ceĭ din Onled el Wahrân, să piece cu toțiĭ pe urma vóstră. Căci în sfârșit e tot atâta, dacă vĕ urmărésce o sută, orĭ o sută de miĭ, voĭ vĕ veți păzi, să nu vĕ ajungă!“

„Asta poți, să le-o scriĭ și în limba franceză, sciŭ eĭ atâta.“

„Așa? Atunci să ne deschidem bureauul. Vei fi așa de bun, dle Jocerau, să scriĭ?“

Jocerau nu dise nimic, ci-și scóse notițul și se pregăti de scris. Sven dictă:

„Voĭ toți ceĭ din Onled el Wahrân sîn„teți nisce câinĭ, și părinții vostri sînt porcĭ. „Ați năvălit ca nisce hoți și ați răpit măr„geaua Gialmareĭ. Noĭ însĕ am luat-o érăși „înapoĭ, și pe măgariul, care-și trăsese preste „cap o pele de leŭ furată cine scie de unde, „l-am omorît! Vĕ desprețuim, căci scim, că „nu sînteți viteji, ci nisce babe bătrâne, carĭ „nu maĭ cutezați, să maĭ încercați o dată a „ne fura mărgeaua. N'o veți încerca „de sigur, căci nu sînteți viteji, și aĭ nostri „nu v'aŭ vĕdut nicĭ odată decât copitele „cailor!“

„Ce ziceți, bine-î?“

„Bine, fórte bine! Eŭ sînt convins, că dacă ei vor ceti scrisórea asta, vor merge necontenit zi și nópte, numaĭ să vĕ ajúngă,“ observă Jocerau.

„Și chiar de aceea,“ dise Sven, „ar fi fórte bine, să ne înțelegem, cât avans să aĭbă prietinii nostri? Ce ziceĭ, Misram?“

„Eŭ gândesc, că n'avem, să ne temem de nimic. Nubianii nu ajung în lagĕr decât pe sară, și primul lucru al lor va fi, să ne taie reîntórcerea. Pentru acésta éră vor trebui, să se maĭ sfătuéscă, ceea ce le va răpi érăși timp cel puțin până mâne sară. Se maĭ póte și aceea, că vor merge înapoĭ la „rĕpausul șoímului“ și de acolo se vor lua pe urma nóstră. La tot casul înse noĭ vom câștiga destul timp, dacă nu vom slăbi caiĭ din galop. Căcĭ aceea e hotărîtă, că dacă vor ceti și pricepe scrisórea acésta, vor începe o gónă nebună. Sper înse cu tóte acestea, că nu vom fi ajunși, căcĭ dacă vom călări cu inimă, în cinci-șese zile ajungem, avênd totdeuna o zi avans.“

„Și acum încă una!“ dise Sven. „Cât ce veți fi ajunși în siguranță, grijea cea dintâiŭ să vĕ fie, să mergeți la cel maĭ de aprópe post și să cereți, să trimită înaintea nóstră un escadron de chasseurĭ, — gândesc, că atâta vom fi și noĭ vrednicĭ, — și de altcum mĕsura asta e reclamată chiar prin năvala cutezată, ce se face asupra frontiereĭ. Și acum Dumnezeŭ să vĕ ajute!“

Arabul maĭ vorbi apoĭ ceva încet cu fată-sa, care făcea nasurĭ, că e lăsată singură. Asemenea îmbiă și Eugen pe Sven, să mérgă el în locu-ĭ, căcĭ nu era cinstit, ca Sven să se espună mereŭ primejdiilor. Acesta nu întră în astfel de discuții, ci îĭ îndemnă din noŭ la drum, căcĭ tot minutul era scump. Luându-și apoĭ merinde pe câteva zile, porniră însoțiți de doĭ chasseurĭ. Misram înainte de a pleca maĭ recomandă odată pe fată-sa în grijea luĭ Sven, apoĭ zicênd un „Allah akbar!“ lovi calul în cóste. Acesta se ridică maĭ întâiŭ în dóuĕ picióre și apoĭ porni în fugă nebună. Și nu trecuse nicĭ un pătrariŭ de óră, și nu-ĭ maĭ vĕdu nimenĭ.

Mica espediție maĭ scăduse decĭ încă cu patru ómenĭ destoînicĭ de luptă, și nu maĭ rĕmase decât Sven, Jocerau, Cabilul, care mâna animalele, ce duceaŭ proviantul, și patru chasseurĭ, din aceștia unul așa de rănit, cât maĭ că era spre greutate tuturor. Preste ceĭ rĕmași luă Sven comanda, și grijea lor cea maĭ de frunte era, ca să mérgă în direcție nordvestică sperând în acest chip, să scape de urmăririle Arabilor. Nu uitaŭ de asemenea a fi cu luare aminte și de rĕsărit, de unde în tot momentul așteptaŭ, să vadă cetele Beduinilor.

Treĭ zile călătoriră fără de nicĭ un incident. În diminéța zileĭ a patra zăriră tare aprópe o cétă de vre-o doĭ spre zece călăreți, carĭ cercaŭ mereŭ, să se ascundă, luând direcție sudică. Probabil voiaŭ, să ĭese înaintea vre uneĭ caravane. Sven îĭ vĕdu, cum se opriră pe o mică ridicătură, cum se sfătuiră ceva și apoĭ se despărțiră împrăștiându-se în tóte direcțiile.

De aci înainte se credeaŭ feriți și scăpați de orĭ ce primejdie. Puteaŭ să se întâlnéscă înse cu grosul Beduinilor în casul, când aceștia se vor lăsa de urmărirea celor patru și se vor întórce înapoĭ. Dar întîmplarea acésta era fórte puțin posibilă din pricina, că eĭ se feriaŭ de a da pe la fântânile, pe la carĭ tăbĕriaŭ Arabiĭ. Astfel eĭ înaintaŭ încet, în fiecare zi umplêndu-se de sperărĭ nóuĕ. Ranele chasseurilor începeaŭ a se vindeca, și asemenea și tăiătura luĭ Jocerau, și chiar și chasseurul greŭ rănit se afla cu mult maĭ bine. Nisce frigurĭ ușóre, ce-l cuprinseră, era sĕmnul, cum zicea Jocerau, că se va însănĕtoșa.

Preste zi Sven călăria de comun lângă Blanca, trecêndu-și timpul cu vorbe. Frumseța feteĭ nu rĕmase nebăgată în samă de acesta, și el aseměna adese în mintea sa pe Blanca cu nervósele damicele de prin Paris. Eĭ își închipuia, cum va fi ea într'alte condițiunĭ, când acuma suferind oboseleie uneĭ espediții împreunate cu multe primejdiĭ nu se plânge de nimica. Ea încăleca totdeuna singură, fără de a cere ajutorul cuĭva și refusa totdeuna pe Sven, când acesta se îmbia, să grijéscă de cal; ea zicea, că la frontieră fie cine, chiar și un copil, scie, să grijéscă de caĭ. Cu tóte acestea Sven totuși trecea de îngrijitorul Blancheĭ, căcĭ bĕtrânul Jocerau, deși rana din cap nu-ĭ maĭ făcea nĕcaz, totuși simția maĭ mult ca orĭ care oboséla acesteĭ călătoriĭ.

După tóte acestea nu e mirare, că Blanca nu rĕmase indiferentă față de acela, care avea tot meritul în scăparea eĭ, și care maĭ întâiŭ pĕtrunse în cortul eĭ scăpându-o din ghiarĕle șeícului. În conversările cu el Blanca descoperi iute, că Sven încă gândesce și simte ca și ea. Căcĭ în sfârșit nimic nu légă pe doĭ ómenĭ așa de tare de olaltă ca suferirea împreună a acelora-și primejdiĭ. În acest chip apoĭ simpatia, ce o simțiaŭ unul față de celalalt, se făcea tot maĭ intimă, și momentul despărțiriĭ apropiate părea și unuia și celuĭalalt fórte dureros.

Într'acestea se apropiaŭ tot maĭ mult de frontieră și începură a părăsi direcția nordvestică și a se îndrepta către nord. Ceea ce-l supĕra pe Sven maĭ tare, era împrejurarea, că nu putea sci cu siguritate, cât maĭ aveaŭ până la frontiera franceză. Că nu maĭ aŭ mult, o dovedia ivirea tot maĭ désă a fântânilor. Acum înse se ivia altă primejdie. Dacă planul lor ar fi succes în tóte amĕnuntele sale, acum Misram ar fi trĕbuit să fie ajuns, să fie luat chasseurĭ și să atace pe Beduinĭ, și Sven și soțiĭ luĭ aveaŭ să se întîlnéscă în tot momentul cu Beduiniĭ. Din causa acésta prietinii nostri nicĭ nu cutezaŭ, să trécă vre un deal, maĭ înainte de ce ar fi inspecționat maĭ întâiŭ regiunea. Cu tóte acestea înse Sven nu înceta a crede, că planul luĭ a succes, și dacă nu se ivesc Beduiniĭ, e, că cu toțiĭ aŭ pornit după Misram și după celalaiți credĕnd, că aceia formézĕ tótă céta. Nisce pocnituri depărtate de pușcă, ce auḑiră într'o zi des de diminéță, întăria credința luĭ Sven. La auḑul lor sergentul, care era de pază, dădu alarm, și îndată încălecară cu toțiĭ. Pușcăturile se auḑiaŭ tot maĭ dese și maĭ apropiate. Suit pe cal, grijea cea dintâiŭ a luĭ Sven a fost, că a grăbit spre un deal, care i-se părea, că dominéză regiunea. De abia ajunse înse pe la mijlocul luĭ, și din întunecime, — căcĭ nu era încă ziuă, — vĕḑu, cum se iviră treĭ figurĭ negre, carĭ de pe fluturatul burnuselor se cunosceaŭ, că sînt Arabĭ. Când vĕḑură mica cétă, dădură foc. Sergentul vĕḑênd pericolul, în care era Sven, grăbi cu ceĭ doĭ chasseurĭ în ajutorul luĭ, aceia înse nu-ĭ așteptară, ci o tuliră la fugă. Aĭ nostri pușcară după eĭ, dar Arabiĭ dispărură curênd în întunecime.

„Aĭ nostri sînt în luptă cu Beduiniĭ!“ strigă sergentul. „Vive la France!“

„Dar se pare, că Beduinilor le merge rĕŭ. Ceĭ treĭ încă eraŭ fugăriți,“ adause Sven.

(Va urma.)

Eucharistia și martiriul.

(Continuare.)

În Orient decĭ și în Africa creștiniĭ eraŭ convinși despre aceea, că s. Eucharistie e tăria martirilor. Urme maĭ puțin neîndoielnice de aie acesteĭ convingerĭ avem din Italia. Înse epistola amintită a s. Ciprian către Papa Corneliŭ putem să o privim ca o dovadă, că convingerea aceea esista și în Roma. Dacă întrébă s. Ciprian: „Cum ar puté óre cine să bea păharul martiriuluĭ, dacă nu s'a împărtășit maĭ întâiŭ în biserică în păharul sângeluĭ luĭ Christos?“ — e învederată presupunerea luĭ, că aceea-și convingere esista și în Roma, și el trebuia să scie, ce se credea în Roma. De maĭ târziŭ, adecă din vécul al 5-lea, avem cu privire la convingerea acésta mărturisirea apriată a unuĭ Italian. Înțelegem esplicarea Evangeliilor scrisă de s. Maxim din Turin. [1]) Și câteva picturĭ păstrate din vechimea creștină încă par a esprima aceea-și convingere. În representărĭ de ale luĭ Daniil în grópa leilor mâncarea, ce o aduce Amvacum luĭ Daniil, e depinsă în chip de tot estraordinar. Nu i-se aduce pâne și zamă, pe cum ar pretinde textul s. Scripturi, ci pâne și pesce orĭ un delfin într'un vas. Înse pescele în limba picturilor din biserica cea veche însamnă pe Christos orĭ s. Eucharistie, și dacă ar puté să încapă îndoélă cu privire la aceea, că óre și în casul de față are să se aplice aceea-și esplicare, orĭ ce îndoélă o delătură o altă pictură, în care pe vasul, ce-l aduce Amvacum, e aplicat numele luĭ Christos. [2]) Dar Daniil în grópa leilor pe sama creștinilor, carĭ atât de adese se osîndeaŭ la luptă cu animale sĕlbatice, era un esemplu mângăitoriŭ, și așa ne va fi ĭertat, să aflăm în atarĭ picturĭ întărirea aceleĭ convingerĭ despre puterea s. Eucharistiĭ, care o esprimă atât de clar documentele cele scrise. [3]) Adevĕrat că Daniil nu este numaĭ simbolul martirilor. Scăparea luĭ cea minunată din gurile leilor simbolisa și mântuirea sufletuluĭ din gura morții și prin urmare și gloriósa înviare. Eucharistia, carea s'a adus luĭ Daniil, póte să se privéscă și de garanță a învierii viitóre.

După cele zise nu maĭ avem să espunem, de ce se interesaŭ creștiniĭ așa de tare în timp de persecuțiune, să se împărtășéscă cât de adese orĭ în s. cuminecătură. Pe când de alte orĭ, pe cum se scie, celebra însu-și episcopul sfînta jertfă, pe atuncĭ în timp de persecuție sângerósă trimitea biserica și numaĭ preoți în temnițe, pentru ca acolo să sevârșéscă sfintele taĭne și să împărtéscă confesorilor pânea celor tarĭ. [1]) Chiar cu primejduirea vieții duceaŭ acoliți zeloși credincioșilor mâncarea cea cerésc. [2]) Maĭ

[1]) Expos. 3.
[2]) Kraus, Real-Encycl. I, 345.
[3]) Cfr. Edm. Le Blant, Note sur quelques représentations antiques de Daniel dans la fosse aux lions.
[1]) Cypr. Ep. 5.
[2]) Așa s. Tarsiciŭ. V. Damasus carm. 18.

ales în timp de persecuțiune puteaŭ credincioșii să ducă s. Eucharistie acasă și să o păstreze acolo, [1]) pentru ca neputința de a sevârși s. liturgie orĭ de a lua parte la ea să nu fie un împedecămînt, care să reție pe confesorĭ dela isvorul puterĭl. Încă și în vécul al 6-lea își aduceaŭ aminte ómenii în Orient de datina acésta a timpurilor de mai înainte și de temeiul eĭ. Când în Tesalonica începură ereticiĭ a afecta temerea de o persecuție, se împărți s. pâne cu cosercile. Dór se apropie o persecuție, ziceaŭ ómenii, și de aceea e de lipsă, să se îngrijéscă ómenii, ca nu cumva s. cuminecare să le fie cu neputință. [2]) Adevĕrat, că ceĭ ce aŭ făcut-o acésta, aŭ fost ereticĭ, și Tesalonica nu era amenințată de persecuție, ci numaĭ de sosirea legaților Papeĭ. Dar purcederea acésta a inimicilor Romeĭ ne arată, ce vederĭ priviaŭ eĭ de esistente și înrădĕcinate în popor. Eĭ aŭ crezut, că nu pot să suspiționeze mai tare pe legații Papeĭ, că nu pot să-i timbreze mai tare ca pe nisce persecutătorĭ aĭ credinței celeĭ adevĕrate decât așa, că recurg la un lucru, care trecea la toți de un semn înveder at al persecuțieĭ. Așa ne sînt mărturiĭ chiar și ereticiĭ, că după convingerea creștinilor celor dintâiŭ mai ales în s. Eucharistie curge isvorul, din care își câștigaŭ martirĭĭ tăria sa. Când păgâniĭ vedeaŭ, cum societatea cea tainică a creștinilor cresce tot mai tare în mijlocul lor, când vedeaŭ, cum ea lega pe aĭ sĕĭ în concordie atât de intimă și mai ales cum îĭ întrarma cu o insensibilitate tainică în fața tuturor chinurilor, eĭ întrebaŭ cu îngrozire după mijlócele de vrăjire, prin carĭ se realisă o atare înfrățire credinciósă până la chinurĭ și la mórte. Prepusul lor căḑu asupra adunărilor liturgice ale creștinilor, asupra jertfelor, carĭ se aduceaŭ acolo, și în scurtă vreme sciu fama cea neobosită să istorisésc despre jertfele acestea lucrurĭ de cele mai fioróse. Creștiniĭ, zicea ea, ucid acolo un prunc, îĭ mâncă carnea, ér sângele i-l sbeŭ în pâne și-l înghit. „Acésta e jertfa, carea-i înfrățesce," zice păgânul Ceciliŭ la Minuciŭ Felix, „hac confoederantur hostia, pe jertfa acésta se întemeiéză legătura lor cu tóte efectele acelea, carĭ le vedem cu îngrozire la creștinĭ." [3]) Așa păgânii, și instinctul lor nu i-a înșelat. După mărturisirea proprie a creștinilor pe eĭ într'adevĕr îĭ înfrăția o jertfă, și eĭ după mărturisirea lor proprie scoteaŭ din gustarea sângelui de jertfă puterea de a răbda martiriul. Numaĭ cât sângele acesta nu-i vĕrsa vre-o mână criminală, ci dragostea, carea nicĭ odată nu încetéză de a se jertfi zilnic. Numaĭ cât nu se atingeaŭ de viața altuia, ci esemplul unuĭ Dumnezeŭ, care se jertfia pe sine însu-și, acel esemplu îĭ insufleția neîncetat, ca să-l imiteze. [4])

În Italia ca și în Orient, în Tracia ca și în Africa cercaŭ și găsiaŭ martirĭĭ în s. Eucharistie întărirea sa. Așa ne spun înșiși-și martirĭĭ, așa mărturisesc aceĭ sfinți Părinți, carĭ eraŭ aprópe de eĭ, și faptul e deci destul de constatat. Restă acum numaĭ întrebarea: De ce cercaŭ creștinĭĭ chiar în s. cuminecătură isvorul curajului de a se jertfi? Cum își închipuiaŭ eĭ raportul dintre martiriŭ și dintre s. Eucharistie?

(Va urma.)

[1]) Cypr. De lapsis c. 26.
[2]) Hormisdae Epist. 102.
[3]) Minuc. Fel., Octavius c. 9.
[4]) Chiar și astădĭ esplică păgânĭĭ tăria martirilor întocmaĭ ca pe timpul Romanilor. Un pasquil modern chinezesc o declară de efect al vrăjirĭĭ. Când neofitul îngenunche după botez înaintea preotuluĭ, acesta îĭ dă un mijloc de vrăjire, și după gustarea luĭ neofitul nu mai e domn preste sine. Îndată se desvóltă în trupul luĭ o formă de om, și acest demon nu-l mai lasă pe creștin; dela acest demon provine cerbicia în credință, insensibilitatea în chinurĭ. Le Blant, Red. de l'art chrét. sér. 2. tom. 4 (1876) p. 302.

Bibliografie.

A apărut

Instituțiunile calvinescĭ

în biserica românéscă din Ardél,

fasele lor în trecut și valórea în presente.

Studiŭ istorico-canonic de Dr. Alesandru Grama. — Opul constă din XVI+476 pag. 8° mare și se póte procura cu prețul de **3 fl.** la **Tipografia seminarială** în **Blaș** (Balázsfalva).

Esplicare fundamentală și ușóră de priceput a **Catechismuluĭ catolic** însoțită de esemple alese și acomodate de *Iosif Deharbe.* T. III. Tradus de *Societatea bis. lit. „Alexi-Șincaĭ".* Gherla. Tipografia diecesană gr. cat. 1895. În 8° pag. 422. Prețul 1 fl. 60 cr. — Toțĭ aceĭ P. T. D., la carĭ se mai află cóle de prenumerațiune la Tom. III din Catechismul de I. Deharbe tradus de societatea „Alexi-Șincaĭ" a teologilor rom. de Gherla, să binevoéscă a ni-le trimite cât se póte de curênd, și eventual carĭ ar dori a avé acest op (Tom. II și III, pe cum și T. I după retipărire), sînt rugați a se adresa la soc. „Alexi-Șincaĭ" din Gherla. *Teodor Brehariŭ* preș. *Ilie Gordon* not.

Călindariul „Unirii" pe anul 1896

în frunte cu portretul Î. P. S. Domnuluĭ Mitropolit și având următoriul cuprins:

Partea calendaristică: Regentul anuluĭ, Date calendaristice, cele patru anotimpurĭ, starea climatică, sĕrbători și dile schimbătóre, Posturile, cele 12 luni.

Geneologia caseĭ domnitóre. Provința mitropolitană gr. cat. de Alba Iulia și Făgăraș, cu înșirarea membrilor capitulari, asesorilor consistoriali, oficialilor archidiecesanĭ, a tribunalelor matrimoniale, esactoratul, administratorĭĭ fondurilor, profesorii dela tóte institutele de învĕțământ, a superiorilor dela Seminare și Internate, apoĭ a tuturor preoților din Archidiecesă după protopopiate cu indicarea comuneĭ (românesce și unguresce și cu arĕtarea posteĭ), în care sînt dispuși, a protopopilor, diecesele sufragane, împreună cu însemnarea locuințeĭ lor (de asemenea românesce și unguresce și cu posta ultimă). La finea fie cărei diecese apoĭ e însemnat și numĕrul credincioșilor după ultimele schematisme.

Partea literară cuprinde: Schița biografică a Î. P. S. Sale Dr V. Mihályi. — Imnul cântat la întronisarea Mitropolitului. — Despre băncile Raiffeisen. — „Doina", o frumósă poesie de poetul ardelean George Coșbuc. — Nóuĕle legi bisericescĭ, cuprinzând inviațiunĭ practice atât de lipsă preoților nostri spre a sci, ce posițiĭ să ĭea fața de legile cele nóuĕ. — Apoĭ diverse anecdote și sfaturĭ.

La urmă se daŭ informațiunĭ scurte referitóre la postă, telegraf și telefon. Urmézĕ scala timbrelor și consemnarea târgurilor, făcută după datele oficióse.

Se află de vîndare la **Tipografia seminarială** din Blaș și costă **30 cr.**

Tot la tipografia seminarială se află de vîndare:

Triod, crudo fl. 6.50, legat în piele tare și cu copcii fl. 10.

Orologer, crudo fl. 2.80, legat în piele fl. 3.80.

Octoichul cel mic ediț. III. Blaș 1892. Prețul nelegat 80 cr. v. a., legat cu călcâiŭ de pânză cu 95 cr. v. a. Legat dimpreună cu **Pentecostariul** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Apostoler, folio, crudo fl. 4.40, legat în piele și cu margini aurite fl. 6.40.

Liturgieriŭ, crudo 2 fl. 20 cr., legat în piele 3 fl. 20 cr.

Introducere în s. Scriptură de Dr. Victor Szmigelski. Partea I. 40 cr., partea a II-a 60 cr., partea a III-a 80 cr., la olaltă 1 fl. 50 cr.

Euchologiu

ediția unea **a dóua**, revĕdută după originaiul grecesc și îndreptată în mod însemnat. Format 8° mare pe 552 pagine, pe hârtie velină, tiparĭŭ frumos în **negru** și **roșu.** — Prețul nelegat fl. 2.80, ér legat în pele tare fl. 3.80.

Cestiuni

din

dreptul și istoria bisericeĭ românescĭ unite, studiŭ apologetic din incidentul invectivelor „Gazeteĭ Transilvanieĭ" și a dluĭ Nicolaŭ Densușan asupra Mitropolituluĭ Vancea și a bisericeĭ unite. Partea I. 272 pag. 8°. Prețul **70** cr. — Partea a II-a 400 pag. 8°. Prețul **1** fl. Ambele părți espedate franco **1 fl. 85** cr.

Decretele Conciliuluĭ, provincial **prim** ediția unea a II-a broș. 80 cr.

Decretele Conciliuluĭ provincial **alŭ doilea,** ediția unea a II-a broș. 65 cr.

Istoria universală bisericéscă de Dr. A. Grama. Blaș 1881 broș. 3 fl.

Istoria particulară a bisericeĭ unite de Dr. A. Grama broș. 1 fl. 50 cr.

Testamentul și Literele fundaționale aie fericitului Archiepiscop și Mitropolit gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș *Dr. Ioan Vancea de Buteasa.* Blaș 1892. Tipografia Seminariuluĭ gr. cat. din Blaș. Se află de vîndare la Administrația „Unirii". Prețul: 10 cr., cu port postal 15 cr.

Pregătire la mórte, adecă considerațiunĭ asupra maximelor eterne folositóre tuturora pentru meditare și preoților spre a predica, de *Alfons Maria de Liguori* Doctor al Besericeĭ. În versiune românéscă de Membrii societățiĭ de lectură Inocențiŭ M. Clain. Blaș 1893. Tipografia Seminariuluĭ archidiecesan. Opul are 425 p. în 8° mic. Prețul 80 cr. Editura societățiĭ.

Editor și redactor rĕspundĕtor:
Dr. Victor Szmigelski.

Nr. 404/1895. (43) 1—3

Edict.

Fiind că Maria Lopazan născ. Șuteŭ gr. cat. din Bucerdea grânósă de treĭ anĭ și jumĕtate și-a părăsit pe legiuitul sĕŭ bărbat Ioan Lopazan gr. cat. tot din Bucerdea grânósă, și nu se scie ubicațiunea aceleia, prin acésta se citézĕ, ca în termin de un an și o zi să se presenteze înaintea subscrisului For matrimoniale, căcĭ în din contră procesul divorțial urzit în contra eĭ de către bărbatul sĕŭ se va pertracta și d[illegible]ide și în absența eĭ.

Dela Forul matrim. gît. ca. de I Instanță al protopopiatuluĭ Blașuluĭ.

Blaș în 27 Decembre 1895.

Georgiŭ Bărbat
v.-prot. preș. for. matrim.

Tipografia Seminariului archidiecesan.